Bundel - Gemeenteraad van 6 juli 2023

Uitnodiging
Geachte leden van de raad,
Hierbij nodig ik u uit voor de openbare vergadering van de gemeenteraad van 6 juli 2023 om 19.30 uur in het gemeentehuis in Beilen.
Met vriendelijke groet,
C. Bijl, voorzitter

1 Opening

Presentielijst

2 Vaststellen agenda

3 Vertrek raadsleden en benoemingen

3.1 Afscheid Ria Beukema en Jarno Frenken
De voorzitter besteedt aandacht aan het vertrek uit de raad van mevrouw Beukema en de heer Frenken.
Hierna wordt de vergadering kort geschorst.
Ook na agendapunt 3.3 wordt de vergadering kort geschorst.

3.2 Toelaten en beëdigen de heer H.J. Sikkenga en mevr. H.G. van der Heide-Hoogeveen als raadslid
Mevrouw R. Beukema (raadslid CDA) en de heer J.R. Frenken (Raadslid GB-BBB) hebben bij de voorzitter van de raad gevraagd om ontslag als raadslid. Dit voorstel gaat over het toelaten en beëdigen van de opvolgers de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen (GB-BBB). De heer Sikkenga was al in een commissie benoemd als commissielid, mevrouw van der Heide-Hoogeveen wordt voorgedragen voor de commissie Zorg en Welzijn.
Voor de besluitvorming over dit onderwerp wordt een commissie van onderzoek geloofsbrieven benoemd door de raad, die de vereiste bescheiden controleert en de raad adviseert over het besluit tot toelating als raadslid.

Dossier 330 voorblad
Raadsbesluit toelating H.J. Sikkenga en H.G. van der Heide-Hoogeveen tot raadslid
Toelichting voorstel benoeming H.J. Sikkenga en H.G. van der Heide-Hoogeveen
Raadsbesluit toelating H.J. Sikkenga en H.G. van der Heide-Hoogeveen tot raadslid (getekend)

3.3 Benoeming commissieleden CDA en ChristenUnie
Als gevolg van het vertrek van de commissieleden Kraal (CDA) en Van Beelen (ChristenUnie) zijn er bij de fracties CDA en ChristenUnie vacatures ontstaan. De heer Schep (CDA) en de heer Buffinga (ChristenUnie) zijn voorgedragen om de vacatures in te vullen. In de commissie Algemeen Bestuur neemt de heer Schep de plaats in van de heer Brouwer en de heer Buffinga neemt de plaats in van de heer Van Beelen. De door het vertrek van de heer Kraal vrijgekomen plaats in de commissie Zorg en Welzijn wordt voorlopig niet vast ingevuld.

Dossier 334 voorblad
Raadsbesluit benoeming commissieleden CDA en ChristenUnie
Toelichting voorstel nieuwe commissieleden
Raadsbesluit benoeming commissieleden CDA en ChristenUnie (getekend)

4 Videoverslag en besluitenlijst Gemeenteraad 25 mei 2023

2023-05-25 Besluitenlijst raad
2023-05-25 Besluitenlijst raad (getekend)

5 Vragenhalfuur voor de raad

6 Lijst van toezeggingen
In de lijst met toezeggingen staan alle toezeggingen die het college in een bepaalde vergadering heeft gedaan.
Per 1 februari 2023 krijgen alle toezeggingen een aandachtskleur. De toezeggingen zijn per soort vergadering als volgt gesorteerd:
Wit: de toezegging is afgedaan sinds de vorige vergadering.
Rood: de deadline van de toezegging is verstreken of niet ingevuld.
Oranje: de toezegging wordt uiterlijk in de volgende vergadering afgedaan.
Groen: deadline ligt na de volgende vergadering.

2023-07-06 Lijst van toezeggingen

7 Bespreekstukken

7.1 Jaarstukken 2022

Op grond van artikel 198 eerste lid van de Gemeentewet stelt de gemeenteraad de jaarrekening en het jaarverslag vast. Deze stukken zijn verenigd in de jaarstukken.
De door de accountant gewaarmerkte versie van de Jaarstukken is de definitieve versie, deze versie is niet openbaar. De jaarstukken zijn nog aangepast ná behandeling in de commissie Algemeen Bestuur en zoals door de accountant tijdens de bespreking met de Werkgroep Financieel Overleg was aangekondigd.

Dossier 241 voorblad
Toelichting voorstel jaarstukken 2022
Jaarstukken 2022 - definitieve versie
Aanbiedingsbrief jaarstukken 2022
Gemeente Midden-Drenthe - accountantsverslag 2022 ('was getekend')
Gemeente Midden-Drenthe - controleverklaring ('was getekend')
Advies werkgroep WFO over jaarstukken 2022
Memo ondersteuningskosten raadsprogramma 2023 en 2024
Besluit jaarstukken (getekend)

7.2 Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe
Fietsen is belangrijk! Niet alleen als vervoermiddel om van herkomst naar bestemming te reizen, maar ook voor andere activiteiten. De fiets is ook een uitstekend middel voor recreatie en toerisme. Ontspanning, bewegen en gezondheid, je zinnen verzetten en werken aan je conditie door een rondje te fietsen. Op de fiets naar school, de sport, boodschappen doen, naar familie of vrienden. Ook voor sociale samenhang en invulling is de fiets belangrijk.
De afgelopen periode is, met input vanuit een enquête, Belangenverenigingen en het Dorpenoverleg Midden-Drenthe, samen gebouwd aan het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe.

Dossier 99 voorblad
Toelichting voorstel Fietsplan 2035
Fietsplan 2035
Bijlage 1 Verkeerkundige analyse
Bijlage 2 Referentiebeelden fietsinfrastructuur
Bijlage 3 Demografische gegevens
Bijlage 4 Huidige fietsinfrastructuur
Bijlage 5 Fietsonveilige wegen
Bijlage 6 Wensbeeld fietsnetwerk
Bijlage 7 Opwaardeerroutes
Bijlage 8 Excel analyse enquete
Bijlage 9 Fietsersbond Fietsersvisie
Bijlage 10 Fietsersbond knelpunten
Inspreekbijdrage Fietsersbond Midden-Drenthe
Inspreekbijdrage Dorpenoverleg Midden-Drenthe

7.3 GR RUDD Jaarstukken 2022, ontwerpbegrotingswijziging 2023 en ontwerpbegroting 2024
*Per brief van 13 april 2023 heeft de RUDD de jaarstukken 2022, ontwerpbegrotingswijziging 2023 en de ontwerpbegroting
2024 toegezonden. De ontwerpbegrotingen zijn behandeld in de vergadering van het algemeen bestuur van 12 april
2023. Raden en staten kunnen een zienswijze indienen over de ontwerpbegrotingen. De zienswijzen worden besproken in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 juli. De (eventueel gewijzigde) ontwerpbegrotingen worden vervolgens ter vaststelling aangeboden aan het algemeen bestuur op 4 september.

De Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) heeft een addendum bij de ontwerpbegroting 2024 nagezonden waarin een toelichting wordt gegeven op de kostentoename als gevolg van de invoering van de Omgevingswet. Voor de behandeling van de ontwerpbegroting 2024 is het belangrijk dat zowel het college als de raadsleden op de hoogte zijn van de inhoud van dit stuk.
*

Dossier 219 voorblad
Toelichting voorstel
Aanbiedingsbrief jaarstukken met bijlagen
Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting(wijziging)
Ontwerpbegrotingswijziging RUD Drenthe 2023
Ontwerpbegroting 2024
Deelnemersbrief Jaarrapportage Midden Drenthe
Zienswijze ontwerpbegroting 2024
Addendum bij aanbiedingsbrief ontwerpbegroting
Overzicht zienswijzen andere gemeenten RUD

8 Hamerstukken

8.1 GR GGD Drenthe Begroting 2024, begrotingswijziging 2023 en jaarstukken 2022
Volgens de regels uit de Wet Gemeenschappelijke Regelingen worden de jaarstukken 2022, de ontwerpbegroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 en een begrotingswijziging 2023 aangeboden aan de gemeenteraad. Over de ontwerpbegroting en begrotingswijziging kan de gemeenteraad haar zienswijze geven. De gemeenteraad neemt kennis van de jaarstukken en besluit geen zienswijzen in te dienen.

Dossier 211 voorblad
Toelichting voorstel GR GGD Drenthe Jaarstukken 2022, begrotingswijziging 2023 en begroting 2024
Jaarstukken 2022 met controleverklaring accountant
Accountantsverslag 2022
Toestemming openbaarmaking controleverklaring 2022
Aanbiedingsbrief begroting 2024
Ontwerpbegroting 2024
Drentse oplegger Begroting GR GGD 2024 Midden-Drenthe
Conceptzienswijze Midden-Drenthe (Er wordt geen zienswijze ingediend)
Overzicht zienswijzen andere gemeenten GGD

8.2 GR Stark jaarstukken 2022 en ontwerpbegroting 2024
Het voorstel is gericht op het collegebesluit om de raad voor te stellen kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Stark en in te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027.

Dossier 218 voorblad
Toelichting voorstel Jaarstukken 2022, ontwerpbegroting 2024 meerjarenraming t/m 2027 Stark
Stark Jaarstukken 2022 met resultaatbestemming en controleverklaring 2022
Beleidsbegroting 2024 (vastgesteld) Stark
Begeleidende brief aan de Raden bij jaarstukken 2022
Begeleidende brief aan de Raden bij beleidsbegroting 2024 met meerjarenraming t/m 2027
Conceptzienswijze Midden-Drenthe (Er wordt geen zienswijze ingediend)
Overzicht zienswijzen andere gemeenten STARK

8.3 GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe Begroting 2024 en Jaarstukken 2022
Volgens de regels uit de Wet Gemeenschappelijke Regelingen heeft het Bestuur van Publiek Vervoer Groningen Drenthe de jaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 aangeboden. Over deze stukken kan de raad haar zienswijze geven. Het college stelt aan de gemeenteraad voor om kennis te nemen van de stukken en te besluiten geen zienswijze in te dienen.

Dossier 214 voorblad
Toelichting voorstel
Jaarstukken 2022 Publiek Vervoer
Bestuursbesluit Jaarstukken 2022
Controleverklaring wg Jaarstukken 2022
Accountantsverslag wg Jaarstukken 2022
Bestuursbesluit Ontwerpbegroting 2024
Ontwerpbegroting 2024-2027
Conceptzienswijze Midden-Drenthe (Er wordt geen zienswijze ingediend)
Overzicht zienswijzen andere gemeenten Publiek Vervoer

8.4 Jaarstukken 2022 en ontwerpbegroting 2024 VRD
Per brief van 13 april 2023 heeft de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 toegezonden. De jaarstukken 2022 zijn ter kennisname toegezonden. Op 22 maart heeft het algemeen bestuur van VRD de ontwerpbegroting 2024 voorlopig vastgesteld. Tijdens de zomermarkt op 24 mei zal de VRD een nadere toelichting geven over de opzet en inhoud van de ontwerpbegroting. De gemeenteraden worden vervolgens in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024.

Dossier 210 voorblad
Toelichting voorstel Jaarstukken 2022 en ontwerpbegroting 2024 VRD
Aanbiedingsbrief jaarverslag VRD 2022
Jaarverslag en jaarrekening 2022 VRD
Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2024
Het verhaal van de begroting 2024 VRD

Ontwerpbegroting 2024 VRD
Conceptzienswijze Midden-Drenthe (Er wordt geen zienswijze ingediend)
Overzicht zienswijzen andere gemeenten VDR
Midden-Drenthe Drentse oplegger Begroting VRD

8.5 Jaarstukken 2022 en Begroting 2024 Recreatieschap Drenthe
*Het recreatieschap Drenthe heeft de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 toegezonden. De jaarstukken 2022 zijn ter kennisname toegezonden. Op 13 april 2023 heeft het algemeen bestuur van Het Recreatieschap Drenthe de ontwerpbegroting 2024 voorlopig vastgesteld. Tijdens de zomermarkt op 24 mei zal Het Recreatieschap Drenthe een nadere toelichting geven over de opzet en inhoud van de ontwerpbegroting. De Gemeenteraden worden vervolgens in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024.
*

Dossier 255 voorblad
Toelichting voorstel Jaarstukken 2022 en Begroting 2024 Recreatieschap Drenthe
Begeleidende brief jaarstukken 2022 en begroting 2024
Jaarverslag 2022
Begroting 2024
Conceptzienswijze Midden-Drenthe (Er wordt geen zienswijze ingediend)
Overzicht zienswijzen andere gemeenten Recreatieschap Drenthe

8.6 Visie Bibliotheekwerk 2023-2030
*De bibliotheken in de gemeente Midden-Drenthe hebben sinds 2019 een wijziging ondergaan. De oude stichting voor bibliotheekwerk is opgeheven en St. Biblionet Drenthe heeft het lokale bibliotheekwerk overgenomen, gemoderniseerd en de processen aangepast. Deze ontwikkelingen van de afgelopen 3 jaar en de nieuwe ontwikkelingen binnen de opgave van een robuuste bibliotheek hebben ertoe geleid dat het nu tijd is voor een visie op ons lokaal bibliotheekwerk.
*

Dossier 254 voorblad
Toelichting voorstel Visie Bibliotheekwerk 2023-2030
Visie Bibliotheekwerk 2023-2030

8.7 Financiële verordening 2023
De basis voor deze verplichte verordening ligt in artikel 212 van de Gemeentewet. Met de financiële verordening regelt de gemeenteraad op hoofdlijnen de spelregels voor het financieel beleid, de financiële organisatie en het financieel beheer. Voor de aanpassing van de financiële verordening uit 2016 is in eerste instantie gebruik gemaakt van de modelverordening van de VNG. Deze is aangepast naar de eigenheid en gebruikelijke werkwijzen van de gemeente Midden-Drenthe. Daarnaast zijn aanpassingen gedaan ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording welke met ingang van 2023 door het college van burgemeester en wethouders wordt opgesteld.

Dossier 268 voorblad
Toelichting voorstel financiële verordening 2023
Financiële verordening 2023 gemeente Midden Drente
Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023 (getekend)
Artikelsgewijze toelichting Financiële verordening 2023
Toelichting op gemaakte keuzes financiele verordening 2023
Financiële verordening 2016

8.8 Verordening rechtspositie raads en commissieleden MiddenDrenthe 2023
*In de verordening op de rechtpositie voor raadsleden en commissieleden is in 2019 voor raadsleden een vaste vergoeding opgenomen voor woon-werk verkeer.
In het fractievoorzittersoverleg van 20 maart 2023 is gesproken over de hoogte hiervan.
Hierbij kwam naar voren dat het aantal vergaderingen voor raadsleden is toegenomen en dat in de verordening opgenomen aantal verhoogd diende te worden.
Ook is de wijze van declareren van onkosten door raadsleden gewijzigd.
Deze zaken worden in deze verordening geregeld die daarmee weer is geactualiseerd.
Omwille van de duidelijkheid wordt de oude verordening ingetrokken en een nieuwe voor 2023 vastgesteld.
*

Dossier 282 voorblad
Toelichting voorstel verordening rechtspositie 2023
Verordening rechtspositie raadsleden en commissieleden 2023
Besluit verordening rechtspositie 2023 (getekend)

8.9 Verantwoording fractiebudgetten 2022

Elk jaar worden de bestedingen van de fracties verantwoord. De raad stelt op basis van artikel 11 van de Herziene verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Midden-Drenthe 2022 de verantwoording vast. Op basis van de verantwoording en het aantal zetels van de fracties wordt het fractiebudget van het opvolgende jaar vastgesteld.
De fracties van Gemeente Midden-Drenthe hebben in de afgelopen maanden een overzicht aangeleverd met bijbehorende nota's, waarin zij de bestedingen van de fractie mee kunnen verantwoorden.

Dossier 311 voorblad
Toelichting voorstel verantwoording fractievergoeding 2022
Memo verantwoording fractiebudgetten 2022
BMC Brief fractievergoedingen Midden-Drenthe
BMC Bevindingen fractievergoedingen Midden-Drenthe

8.10 Voorjaarsnota 2023
In de voorjaarsnota informeert het college de raad over de financiele en beleidsmatige voortgang van de begroting 2023.

Dossier 271 voorblad
Toelichting voorstel voorjaarsnota 2023
Voorjaarsnota 2023

8.11 Aanvulling cultuurhistorische waardenkaart (CHW) met funerair erfgoed
*In haar vergadering van 6 december 2021 heeft de raad de cultuurhistorische waardenkaart (Chw) vastgesteld, onder de voorwaarde dat deze kaart nog wordt aangevuld met het onderwerp 'Begraafplaatsen in de gemeente'. In de rapportage en de bijbehorende kaart was dit onderwerp niet opgenomen. Hunebedden, grafheuvels e.d. waren als onderdeel van het funerair erfgoed al in de rapportage van de Chw beschreven.

Een addendum over begraafplaatsen is toegevoegd aan de rapportage en op de bronnenkaart is de aanduiding begraafplaatsen vermeld. Hiermee wordt een volledig beeld van ons cultuurhistorisch erfgoed weergegeven. Met de toevoeging van de historische begraafplaatsen wordt voldaan aan de toezegging. De cultuurhistorische waardenkaart ligt ter inzage bij het bestuurssecretariaat.

*

Dossier 251 voorblad
Toelichting voorstel Aanvulling CHW funerair erfgoed
Rapport Cultuurhistorische Waardenkaart Gemeente Midden-Drenthe
Addendum funerair erfgoed
Cultuurhistorische Waardenkaart 2023

8.12 Kadernota 't Stroomdal
*'t Stroomdal is een gebied ten zuiden van het centrum van Beilen. In het Stroomdal zijn meerdere ontwikkelingen voorzien, waaronder de bouw van twee kindcentra in één gebouw en een sportzaal, inrichting openbaar terrein en meer. Het gebied kenmerkt zich door een groen en parkachtig karakter en de verbinding met het Linthorst Homankanaal en de Torenlaan. Door de ontwikkelingen in samenhang te bezien, kan er maatschappelijke en ruimtelijke meerwaarde ontstaan.

Op 23 maart 2023 heeft de gemeenteraad de Gebiedsvisie 't Stroomdal vastgesteld. De Gebiedsvisie bevat meer dan alleen de bouw van een schoolgebouw.

Nu we de eerste stappen in het proces naar de nieuwbouw van de kindcentra zetten is het ook belangrijk om enkele kaders af te spreken en de gemeenteraad over het vervolg te informeren.

*

Dossier 258 voorblad
Toelichting kadernotitie
Kadernotitie Stroomdal
Intentieovereenkomst 't Stroomdal
Gebiedsvisie Stroomdal
Plangebied LF

8.13 Bestemmingsplan Stationsstraat 2 Hooghalen
Door de initiatiefnemer is verzocht tot ruimte voor ruimte aan de Stationsstraat 2 in Hooghalen gezien het agrarisch bedrijf is beëindigd. Er wordt landschap ontsierende bebouwing gesloopt die aanwezig is op deze locatie die gesloopt wordt, en hiervoor wordt op het perceel een compensatiewoning teruggebouwd.
Voorliggend bestemmingsplan voorziet in het gewenste juridisch-planologisch kader om middels ruimte voor ruimte de gewenste compensatiewoning mogelijk te maken, door middel van het wijzigen van de huidige bestemming in een woonbestemming. Hierin wordt aangetoond dat er sprake is van 'een goede ruimtelijke ordening'.

Dossier 261 voorblad
Raadsbesluit Stationsstraat 2, Hooghalen
Toelichting voorstel Stationsstraat 2 Hooghalen
Toelichting Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2

Regels Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2
Bijlage bij de regels - Ruimtelijk kwaliteitsplan
Nota van inspraak - zienswijze geanonimiseerd
Verbeelding Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2

8.14 Bestemmingsplan Hoofdweg 24 Villa Maria

In verband met leegstand van Villa Maria heeft de gemeente besloten dit pand te verkopen. Hiervoor is een bieding uitgeschreven. De initiatiefnemers hebben deze bieding gewonnen met hun plan om het pand te herontwikkelen naar kantoor met luxere appartementen voor ouderen en appartementen voor jongeren/starters. Voorliggend bestemmingsplan voorziet in het gewenste juridisch-planologisch kader om 15 appartementen en 4 kantoren te huisvesten.
De commissie Ruimte en Groen heeft op 9 mei 2023 besloten dat dit voorstel als hamerstuk door kan naar de raad als er geen zienswijzen worden ingediend.

Dossier 286 voorblad
Raadsbesluit bestemmingsplan Hoofdweg 24 Villa Maria Smilde
Toelichting voorstel bestemmingsplan Hoofdweg 24, Smilde
RB 10.539 Totaal Bestemmingsplan Hoofdweg 24 Smilde
Raadsbesluit bestemmingsplan Hoofdweg 24 Villa Maria Smilde (getekend)

9 Sluiting

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

presentielijst

	Openbare raadsvergadering gemeente Midden-Drenthe **Dinsdag 6 juli 2023**	
	aanwezig de leden:	
	naam	**handtekening**
1.	Mevrouw H.E. Meijering-Kerssies	
2.	Mevrouw H.G. van der Heide	
3.	De heer J. Kerssies	
4.	De heer R. Wielink	
5.	De heer J.F. Jonker	afwezig
6.	Mevrouw A.H.G. Souren	
7.	Mevrouw J.H. Posthoorn	
8.	Mevrouw P.A. Lauffer	
9.	De heer J.C. Beugel	
10.	Mevrouw V.L. Roerink	
11.	De heer A. van Gelderen	
12.	De heer H. de Weerd	
13.	~~De heer A.A. Knoeff~~ M. Leistra	

14.	Mevrouw L. van Dijken-te Velde	
15.	De heer H.G. van der Beek	
16.	Mevrouw K. Kappen-Kreeft	
17.	De heer R.J. Brouwer	
18.	De heer H.J. Sikkenga	
19.	Mevrouw H.A. Huisman	
20.	De heer A.T.A. Warners	
21.	De heer Ch.C. de Haas	afwezig
22.	Mevrouw M. Radix-Feijen	G. Feijen
23.	De heer N. Maagd	

Opmerkingen:

Aldus gesloten,

de raadsgriffier,

mw. C.A.M. Bodewes

de voorzitter,

dhr. C. Bijl

Gemeenteraad

Dossiernummer	330
Extern Zaak ID	3251111
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	3.2
Titel	Toelaten en beëdigen de heer H.J. Sikkenga en mevr. H.G. van der Heide-Hoogeveen als raadslid

Geagendeerd	Vergaderdatum
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting

Mevrouw R. Beukema (raadslid CDA) en de heer J.R. Frenken (Raadslid GB-BBB) hebben bij de voorzitter van de raad gevraagd om ontslag als raadslid. Dit voorstel gaat over het toelaten en beëdigen van de opvolgers de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen (GB-BBB). De heer Sikkenga was al in een commissie benoemd als commissielid, mevrouw van der Heide-Hoogeveen wordt voorgedragen voor de commissie Zorg en Welzijn.

Voorgesteld besluit

De raad besluit:
1. De heer H.J. Sikkenga en mevrouw H.G. van der Heide toe te laten tot de raad van Midden-Drenthe;
2. Mevrouw H.G. van der Heide te benoemen tot lid van de commissie Zorg en Welzijn.

Stemming

19 stemmen voor

Besluit

De raad besluit:
1. De heer H.J. Sikkenga en mevrouw H.G. van der Heide toe te laten tot de raad van Midden-Drenthe;
2. Mevrouw H.G. van der Heide te benoemen tot lid van de commissie Zorg en Welzijn.

Toelichting

De voorzitter benoemt een commissie van stemopneming. Deze bestaat uit: De heer Leistra (D66), mevrouw Van Dijken (CU) en de heer Wielink (GB-BBB).
Zij onderzoeken samen met de griffier de geloofsbrieven van de agendapunten 3.2 en 3.3.
De voorzitter van deze commissie de heer Leistra adviseert de raad om beide beoogd raadsleden tot te laten tot de raad op basis van het door de commissie verrichtte onderzoek. De raad besluit unaniem conform voorstel.

Onderwerp	**Toelaten en beëdigen de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen als raadslid (GB-BBB)**
Agendapunt	
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad
Portefeuillehouder	Burgemeester Bijl

Samenvatting

Mevrouw R. Beukema (raadslid CDA) en de heer J.R. Frenken (Raadslid GB-BBB) hebben bij de voorzitter van de raad gevraagd om ontslag als raadslid. Dit voorstel gaat over het toelaten en beëdigen van de opvolgers de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen (GB-BBB). De heer Sikkenga was al in een commissie benoemd als commissielid, mevrouw van der Heide-Hoogeveen wordt voorgedragen voor de commissie Zorg en Welzijn.

Raadsbesluit De

raad besluit:

1. De heer H.J. Sikkenga en mevrouw H.G. van der Heide toe te laten tot de raad van Midden-Drenthe;
2. Mevrouw H.G. van der Heide te benoemen tot lid van de commissie Zorg en Welzijn.

Besloten in de openbare vergadering van de raad,

gehouden op 6 juli 2023,

De raadsgriffier, De voorzitter,

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp	**Toelaten en beëdigen de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen als raadslid (GB-BBB)**

Informatie

Datum	20 juni 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Carin Bodewes	• Financieel adviseur:
Zaaknummer		• Personeelsconsulent:
Dienstverlenend portefeuillehouder	Burgemeester C. Bijl	• Medewerker bestuur en juridische zaken: • Communicatieadviseur:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	• Inkoopadviseur: • Team: • Naam medewerker: • Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

Mevrouw R. Beukema (raadslid CDA) en de heer J.R. Frenken (Raadslid GB-BBB) hebben bij de voorzitter van de raad gevraagd om ontslag als raadslid. Dit voorstel gaat over het toelaten en beëdigen van de opvolgers de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen (GB-BBB). De heer Sikkenga was al in een commissie benoemd als commissielid, mevrouw van der Heide-Hoogeveen wordt voorgedragen voor de commissie Zorg en Welzijn.

Voorstel

Toelichting voorstel

Op grond van het bepaalde in Hoofdstuk W van de Kieswet benoemt de voorzitter van het centraal stembureau een opvolger bij een tussentijdse vacature. Het lid van de gemeenteraad dat ontslag neemt blijft in functie tot de geloofsbrieven van de opvolger zijn goedgekeurd.
Voor de opvolging wordt uitgegaan van de volgorde van de kieslijst.

Benoeming de heer H.J. Sikkenga
De eerstvolgende op de lijst voor het CDA is de heer Harry Sikkenga.
Hij heeft de benoeming door de voorzitter van het centraal stembureau aanvaard en zijn geloofsbrieven zijn gereed gemaakt en liggen als onderdeel bij dit voorstel bij de griffier ter inzage.

De heer Sikkenga was vanaf het begin van deze raadsperiode commissielid voor het CDA en heeft gedurende twee periodes van 16 weken mevrouw Beukema als raadslid vervangen. Deze tweede periode is op 15 juni 2023 verstreken. Het raadslidmaatschap van mevrouw Beukema herleeft van rechtswege op dat moment. Op 6 juli kan zij dus als raadslid in de raad afscheid nemen en dient dit voorstel er toe dat de heer Sikkenga als haar opvolger wordt benoemd.

De heer Sikkenga is al lid van de commissie Ruimte en Groen en zal ook als raadslid in die commissie zitting hebben.
Benoeming mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen

De eerstvolgende op de lijst voor GB-BBB is mevrouw Van der Heide-Hoogeveen.
Zij heeft de benoeming door de voorzitter van het centraal stembureau aanvaard en haar geloofsbrieven zijn gereed gemaakt en liggen als onderdeel bij dit voorstel bij de griffier ter inzage.

De heer Frenken was vanaf het begin van deze raadsperiode commissielid voor GB-BBB en was lid van de commissie Zorg en Welzijn. Met het vertrek van de heer Frenken is er een plaats vrijgekomen in de commissie Zorg en Welzijn voor GB-BBB. Het voorstel is om mevrouw Van der Heide-Hoogeveen te benoemen in de commissie Zorg en Welzijn.

Onderzoek geloofsbrieven
De commissie van onderzoek geloofsbrieven onderzoekt de betreffende documenten en adviseert aan de raad over de toelating van de raadsleden. Vervolgens volgt de installatie door het afleggen van de eed.

Alternatieven
Niet van toepassing.

Randvoorwaarden
Niet van toepassing.

Risico's
Niet van toepassing.

Financiële gevolgen
Er zijn geen financiële gevolgen.

Personele gevolgen
Los van de personele wisseling brengt het voorstel geen andere personele gevolgen met zich mee.

Duurzaamheid Niet
van toepassing.

Publicatieniveau
Het voorstel is openbaar. De achterliggende stukken betreffen de geloofsbrieven en die zijn niet openbaar. Op de gemeentelijke website wordt een en ander gewijzigd.

Overig
Niet van toepassing.

Vervolgprocedure/communicatie
Naast aanpassing van de website geen verdere acties.

Bijlagen
- Alleen toelichting voorstel

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp	**Toelaten en beëdigen de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen als raadslid (GB-BBB)**
Agendapunt	
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad
Portefeuillehouder	Burgemeester Bijl

Samenvatting

Mevrouw R. Beukema (raadslid CDA) en de heer J.R. Frenken (Raadslid GB-BBB) hebben bij de voorzitter van de raad gevraagd om ontslag als raadslid. Dit voorstel gaat over het toelaten en beëdigen van de opvolgers de heer H.J. Sikkenga (CDA) en mevrouw H.G. van der Heide-Hoogeveen (GB-BBB). De heer Sikkenga was al in een commissie benoemd als commissielid, mevrouw van der Heide-Hoogeveen wordt voorgedragen voor de commissie Zorg en Welzijn.

Raadsbesluit De

raad besluit:

1. De heer H.J. Sikkenga en mevrouw H.G. van der Heide toe te laten tot de raad van Midden-Drenthe;
2. Mevrouw H.G. van der Heide te benoemen tot lid van de commissie Zorg en Welzijn.

Besloten in de openbare vergadering van de raad,

gehouden op 6 juli 2023,

De raadsgriffier, De voorzitter,

Gemeenteraad

Dossiernummer	334
Extern Zaak ID	3307156
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	3.3
Titel	Benoeming commissieleden CDA en ChristenUnie

Geagendeerd	Vergaderdatum
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Als gevolg van het vertrek van de commissieleden Kraal (CDA) en Van Beelen (ChristenUnie) zijn er bij de fracties CDA en ChristenUnie vacatures ontstaan. De heer Schep (CDA) en de heer Buffinga (ChristenUnie) zijn voorgedragen om de vacatures in te vullen. De heer Schep neemt de plaats in van de heer Brouwer, de heer Buffinga neemt de plaats in van de heer Van Beelen. De door het vertrek van de heer Kraal vrijgekomen plaats in de commissie Zorg en Welzijn wordt voorlopig niet vast ingevuld.

Voorgesteld besluit
De raad besluit:

1. De heer A.J. Schep te benoemen als commissielid voor het CDA en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer R.J. Brouwer.
2. De heer C. Buffinga te benoemen als commissielid voor de ChristenUnie en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer M.C. van Beelen.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit:
1. De heer A.J. Schep te benoemen als commissielid voor het CDA en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer R.J. Brouwer.

2. De heer C. Buffinga te benoemen als commissielid voor de ChristenUnie en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer M.C. van Beelen.

Toelichting
De voorzitter van de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven adviseert de raad om beide kandidaat commissieleden te benoemen conform voorstel.
De raad besluit unaniem conform voorstel.
Daarop schorst de voorzitter de vergadering en geeft het voorzitterschap over aan de plaatsvervangend voorzitter van de raad.

Onderwerp	**Benoeming commissieleden CDA en ChristenUnie**
Agendapunt	
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad
Portefeuillehouder	Burgemeester Bijl

Samenvatting

Als gevolg van het vertrek van de commissieleden Kraal (CDA) en Van Beelen (ChristenUnie) zijn er bij de fracties CDA en ChristenUnie vacatures ontstaan. De heer Schep (CDA) en de heer Buffinga (ChristenUnie) zijn voorgedragen om de vacatures in te vullen. De heer Schep neemt de plaats in van de heer Brouwer, de heer Buffinga neemt de plaats in van de heer Van Beelen. De door het vertrek van de heer Kraal vrijgekomen plaats in de commissie Zorg en Welzijn wordt voorlopig niet vast ingevuld.

Raadsbesluit De

raad besluit:

1. De heer A.J. Schep te benoemen als commissielid voor het CDA en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer R.J. Brouwer.
2. De heer C. Buffinga te benoemen als commissielid voor de ChristenUnie en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer M.C. van Beelen.

Besloten in de openbare vergadering van de raad,

gehouden op 6 juli 2023,

De raadsgriffier, De voorzitter,

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp	**Benoeming de heer A.J. Schep tot commissielid CDA** **Benoeming de heer C. Buffinga tot commissielid ChristenUnie**

Informatie

Datum	26 juni 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Ginnie Blondeel Timmerman	• Financieel adviseur: • Personeelsconsulent: • Medewerker bestuur en juridische zaken:
Zaaknummer		• Communicatieadviseur:
Portefeuillehouder	Burgemeester C. Bijl	• Inkoopadviseur:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	• Team: • Naam medewerker: • Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

CDA
Als gevolg van het vertrek van de heer E. Kraal als commissielid, heeft het CDA een vacature als commissielid.

ChristenUnie
Als gevolg van het vertrek van de heer M.C. van Beelen als commissielid, heeft de ChristenUnie een vacature als commissielid.
Op grond van artikel 4 van de Verordening op de raadscommissies 2018, heeft een fractie met één raadszetel, de mogelijkheid om twee niet raadsleden voor te dragen als commissielid, zodat deze benoemd kunnen worden in commissies van advies van de raad namens de fractie.

Commissieleden zorgen voor spreiding van de werkzaamheden van een fractie waardoor de werkdruk verdeeld kan worden. Een commissielid kan ook ervaring op doen met politieke werkzaamheden voor een fractie als voorbereiding op een toekomstig mogelijk raadslidmaatschap.

Voorstel

Toelichting voorstel

De heer A.J. Schep, staat als vijftiende op de kieslijst van 2022 van het CDA en wordt door de fractie voorgedragen als commissielid.

De heer C. Buffinga, staat als vijfde op de kieslijst van 2022 van de ChristenUnie en wordt door de fractie voorgedragen als commissielid.

De vereisten zoals die staan in de artikelen 10 tot en met 15 van de Gemeentewet, zijn in de verordening op de raadscommissies overeenkomstig van toepassing verklaard voor de benoeming van commissieleden.

Dat houdt in dat de raad een commissielid benoemt op grond van de Verordening van de raadscommissies 2018 en dat verder de geloofsbrieven aan dezelfde eisen moeten voldoen als die van een raadslid. Het vermelden van nevenfuncties is daar een onderdeel van. De stukken die deel uitmaken van de geloofsbrieven worden onderzocht door een commissie van geloofsbrief onderzoek. Deze commissie adviseert aan de raad of aan alle voorwaarden voor het commissielidmaatschap is voldaan. Deze stukken maken (besloten) onderdeel uit van dit voorstel t.b.v. de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven.

Na benoeming door de raad dient het commissielid geïnstalleerd te worden door het afleggen van de eed of de belofte.

De heer Schep is door zijn fractie voorgedragen als lid van de commissie Algemeen Bestuur. Hij neemt de plaats in van de heer Brouwer.
De heer Buffinga is door zijn fractie voorgedragen als lid van de commissie Algemeen Bestuur. Hij neemt de plaats in van de heer Van Beelen.

Alternatieven

Niet van toepassing.

Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Risico's

Niet van toepassing.

Financiële gevolgen

Niet van toepassing aangezien het om invulling gaat van een vacature.

Personele gevolgen

Los van de personele wisseling brengt het voorstel geen andere personele gevolgen met zich mee.

Duurzaamheid Niet van toepassing.

Publicatieniveau

Het voorstel is openbaar. De achterliggende stukken betreffen de geloofsbrieven en die zijn niet openbaar. Op de gemeentelijke website zullen de bovengenoemde personen worden vermeld.

Overig

Niet van toepassing.

Vervolgprocedure/communicatie

Naast aanpassing van de website volgt via de griffie desgewenst nog nadere introductie in het commissielidmaatschap.

Bijlagen •

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp	**Benoeming commissieleden CDA en ChristenUnie**
Agendapunt	
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad
Portefeuillehouder	Burgemeester Bijl

Samenvatting

Als gevolg van het vertrek van de commissieleden Kraal (CDA) en Van Beelen (ChristenUnie) zijn er bij de fracties CDA en ChristenUnie vacatures ontstaan. De heer Schep (CDA) en de heer Buffinga (ChristenUnie) zijn voorgedragen om de vacatures in te vullen. De heer Schep neemt de plaats in van de heer Brouwer, de heer Buffinga neemt de plaats in van de heer Van Beelen. De door het vertrek van de heer Kraal vrijgekomen plaats in de commissie Zorg en Welzijn wordt voorlopig niet vast ingevuld.

Raadsbesluit De

raad besluit:

1. De heer A.J. Schep te benoemen als commissielid voor het CDA en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer R.J. Brouwer.
2. De heer C. Buffinga te benoemen als commissielid voor de ChristenUnie en als lid van de commissie Algemeen Bestuur in plaats van de heer M.C. van Beelen.

Besloten in de openbare vergadering van de raad,

gehouden op 6 juli 2023,

De raadsgriffier, De voorzitter,

Besluitenlijst Gemeenteraad

Datum	25-05-2023
Tijd	19:30 - 22:15
Locatie	Raadszaal
Voorzitter	C. Bijl
Griffier	C.A.M. Bodewes
Aanwezigen	H.G. van der Beek, J.C. Beugel, R.J. Brouwer, L. van Dijken-te Velde, J.R. Frenken, A. van Gelderen, H.A. Huisman, J.F. Jonker, K. Kappen-Kreeft , J. Kerssies, Knoeff, A.A. (tot punt 8 – vanaf 8.1 M. Leistra), N. Maagd, H.E. Meijering-Kerssies, J.H. Posthoorn, M. Radix-Feijen, V.L. Roerink, H.J. Sikkenga, A.H.G. Souren, A.T.A. Warners, H. de Weerd en R. Wielink
Afwezigen	Ch.C. de Haas, P.A. Lauffer

1 Opening

Besluit:

De voorzitter opent de vergadering en heet alle aanwezigen welkom. Hij meldt mevrouw Lauffer en de heer De Haas afwezig. Ook kondigt hij aan dat de traditie in Midden-Drenthe weer in ere wordt hersteld om in de eerste termijn te spreken vanaf het spreekgestoelte.

2 Vaststellen agenda

Besluit:

De raad stelt de agenda conform vast.

3 Videoverslag en besluitenlijst Gemeenteraden 20 april 2023 en 16 mei 2023 (openbaar) en verslag besloten vergadering 16 mei 2023

Besluit:

De besluitenlijsten en videoverslagen van de vergaderingen van 20 april en 16 mei (openbare deel) worden conform vastgesteld.
Ook het verslag van het besloten deel van de raadsvergadering van 16 mei wordt conform vastgesteld er zijn geen wijzigingsvoorstellen ingediend bij de griffier en de voorzitter meldt dat dit geacht wordt in een besloten vergadering te zijn vastgesteld.

4 Vragenhalfuur voor de raad

Besluit:

Er zijn geen vragen gesteld voor het vragenhalfuur van de raad.

5 Lijst van toezeggingen

Besluit:

De voorzitter benoemt dat toezegging 1 op de lijst is afgedaan. Ten aanzien van de toezeggingen 2 en 3 geeft de voorzitter namens wethouder Schans een korte update. Op verzoek namens de wethouder stemt de raad ermee in dat de afdoeningstermijn voor deze twee afdoeningen naar 1 oktober gaat.
Met in achtneming daarvan wordt de toezeggingenlijst vastgesteld.

6 Hamerstukken

6.1 Vaststelling woonvisie 2023-2027

De Woonvisie 2023-2027 geeft de gemeentelijke visie op het wonen weer voor de komende periode. We beschrijven hoe we tegen de opgaven aankijken, wat onze ambities zijn en wat we gaan doen zodat onze inwoners prettig kunnen (blijven) wonen in Midden-Drenthe.

Besluit:

De raad besluit zonder hoofdelijke stemming of aantekening unaniem:
1. De Woonvisie 2023-2027, met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen en aanpassingen genoemd in de Nota van zienswijzen behorende bij dit besluit, vast te stellen.
2. Het vastgestelde beleid bekend te maken.

Toelichting:

Mevrouw Radix stelt een vraag aan wethouder Bouwman of er eigenlijk geen sprake zou moeten zijn van een woon-zorg- visie bij dit voorstel. Wethouder Bouwman gaat kort in op de het belang van zorg en hoe dat is opgenomen in dit voorstel.

6.2 Vaststelling bestemmingsplan en beeldkwaliteitsplan Jade (deelgebied B) te Beilen

Woonservice heeft een plan ontwikkeld voor het laatste deelgebied van de Woonservicezone in Beilen. Het plan betreft het realiseren van acht grondgebonden gezinswoningen en twaalf appartementen. Dit plan past niet binnen het huidige bestemmingsplan. Er is daarom een nieuw bestemmingsplan met beeldkwaliteitsplan opgesteld en in procedure gebracht.

Besluit:

De raad besluit zonder hoofdelijke stemming of aantekening unaniem:
1. Het bestemmingsplan Jade (deelgebied B) te Beilen met imro-code NL.IMRO.1731.JadeDeelgebiedBBE-VST1 met in achtneming van de voorgestelde wijzigingen en aanpassingen, genoemd in de nota van zienswijzen behorende bij dit besluit vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het beeldkwaliteitsplan (bijlage 1 van de toelichting van het bestemmingsplan) vast te stellen als aanvulling op de welstandsnota, met dien verstande dat deze wordt aangepast conform de genoemde wijzigingen in de nota van zienswijzen.
4. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

6.3 Rapport rekenkamercommissie Effectiviteit beleid Vrijetijdseconomie

Bureau Ginder heeft namens de Rekenkamercommissie Midden-Drenthe een onderzoek gedaan naar de effectiviteit van het beleid vrijetijdseconomie in Midden-Drenthe.

Besluit:
De raad besluit zonder hoofdelijke stemming of aantekening unaniem:
1. Het rapport van de rekenkamercommissie Midden-Drenthe over Evaluatie effectiviteit beleid Vrijetijdseconomie voor kennisgeving aan te nemen;
2. De bestuurlijke reactie van het college op het rapport voor kennisgeving aan te nemen;
3. De aanbevelingen van de rekenkamercommissie over te nemen.

7 Bespreekstukken

7.1 Evaluatie 2023 Beleid Onderhoud Wegen en Bruggen 2018-2028

Op 29 juni 2017 heeft de gemeenteraad het beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018-2028 vastgesteld. Inmiddels is het beleidsplan vijf jaar oud en is daarmee op de helft van de looptijd. Het is een geschikt moment om terug te kijken wat er gerealiseerd is, en waar afwijkingen zijn. Daarnaast wordt in deze evaluatie het beoogde vervolgproces aangegeven..

Besluit:
De raad besluit zonder hoofdelijke stemmen of aantekening unaniem:

1. Kennis te nemen van de Evaluatie 2023 Beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018-2028;
2. Akkoord te gaan met het vervolgproces, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de evaluatie.

Toelichting:
De raad bespreekt in twee termijnen het voorstel.
De heer De Weerd (VVD) dient samen met de heer Knoeff (D66) een motie in met als doel versneld de achterstanden t.a.v. de wegen en bruggen in te lopen. Wethouder Schipper reageert op de gestelde vragen en gaat in op de discussie.
Wethouder Schipper stelt de raad in tweede termijn voor om het voorstel t.a.v. wegen en bruggen in oktober direct als adviserend punt te agenderen voor de raadscommissie Ruimte en Groen.
Wethouder Bouwman reageert dat de raad in het kader van de perspectief nota op financieel gebied wensen tegen elkaar afweegt. Over twee weken zal de raad hierover aanvullende informatie ontvangen bij de perspectiefnota. Op basis van deze discussie besluiten de VVD en D66 hun motie in te trekken.
De raad besluit daarop unaniem conform voorstel.

7.2 Wijkverbetering door nieuwe bestrating Borkerhout

Vorig jaar zijn er in april twee bewonersbijeenkomsten geweest waarin richtinggevende ideeën voor de wijkverbetering van de wijk Borkerhout/De Akkers zijn gepresenteerd. Tijdens en na de bijeenkomsten hebben inwoners en belangenpartijen teleurgesteld gereageerd op de gepresenteerde ideeën. In het najaar van 2022 is besloten om het proces te herstarten en een stuurgroep te formeren met de verantwoordelijke wethouder, een aantal raadsleden en een afvaardiging van inwoners van de wijk. Deze stuurgroep heeft zich de afgelopen periode gebogen - en buigt zich ook in de toekomst - over een aantal vraagstukken voor de verbetering van de wijk Borkerhout. De stuurgroep richt zich hierbij op vier

deelonderwerpen: bestrating en verkeer, klimaatadaptatie en groen, leefbaarheid in de wijk en eigen initiatief door de wijk. De stuurgroep komt nu met een concreet voorkeursscenario voor het eerste deelonderwerp bestrating en verkeer, nl overal nieuwe betonklinkers.

Besluit:
De raad besluit unaniem, op voorstel van de raadscommissie Ruimte en Groen:
1. In te stemmen met het voorstel van de Stuurgroep Borkerhout om de wijk te voorzien van nieuwe betonklinkers (voorkeursscenario 3).
2. Dit scenario samen met de bijbehorende lasten mee te nemen in de integrale afweging van de perspectiefnota 2024.

Toelichting:
De raad bespreekt het voorstel in twee termijnen.
De heer Brouwer (CDA) dient een amendement in, dat erin voorziet dat de wijkaanpassingen ook gelden voor De Akkers in Westerbork.
Wethouder Schans gaat in op de discussie in de raad en op de gestelde vragen. Hij geeft aan dat de uitwerkingen die de stuurgroep nog gaat opstellen gepland zijn voor 2023, maar hij wil het proces niet onder druk zetten. Hij geeft aan dat de evaluatie en het onderdeel toezicht betrokken worden bij het integrale plan. Ook staat hij graag open voor een gesprek met inwoners van de wijk De Akkers.
In de discussie geven verschillende fracties aan dat het feit dat raadsleden zo dicht op de uitvoering zitten via een stuurgroep niet wenselijk is.

Rond 20.45 uur wordt de vergadering voor een kort moment geschorst.
De heer Brouwer geeft aan dat hij de stuurgroep dankt voor hun inzet en het debat over het amendement. Hij geeft aan dat het CDA het amendement intrekt.

7.3 Communicatieplannen college en gemeenteraad 2023 - 2026

Op basis van het bestuursakkoord en het raadsprogramma is gewerkt aan het vormgeven van toekomstbestendige communicatie vanuit het college en door de raad. Verbinding met de samenleving en een basis voor strategische en effectieve raadscommunicatie staan centraal in deze plannen. In de voorbereiding is nauw samengewerkt onder andere ook met een werkgroep waarin vertegenwoordigers vanuit de acht fracties in de raad.
Het college besluit over het communicatieplan college ‘in verbinding met de samenleving’ en de raad besluit over het communicatieplan raad. Het Communicatieplan Raad vormt de basis voor de verdere uitwerking van de raadscommunicatie, dit is een eerste stap.

Besluit:
De raad besluit in meerderheid (18 stemmen voor en 3 tegen):
1.'Communicatieplan Raad' vast te stellen.
2. Kennis te nemen van 'Communicatieplan college: in verbinding met de samenleving'

Toelichting:
De raad bespreekt het voorstel in twee termijnen. Mevrouw Posthoorn (PvdA) stelt een aantal vragen aan de fracties. De fracties reageren op het voorstel en deze vragen.
Portefeuillehouder de heer Bijl gaat in op de gestelde vragen die zich met name richten op afspraken over een 'nul-meting' via de werkgroep raadsprogramma om te monitoren of de gewenste effecten ook worden bereikt.
Na een schorsing rond 21.20 geeft mevrouw Posthoorn aan dat de aanwezige leden van haar fractie tegen het voorstel stemmen, maar dat zij wel graag meewerken via de werkgroep aan de uitvoering.
Daarop wordt het voorstel met drie stemmen tegen in meerderheid aangenomen.

8 Bespreekstukken (rechtstreeks geagendeerd)

8.1 Toelaten en beëdigen de heer M Leistra als raadslid D66

De heer A.A. Knoeff heeft schriftelijk aan de voorzitter van de raad zijn ontslag gevraagd in verband met zijn verhuizing buiten de gemeente. Omdat de heer Knoeff ontslag heeft aangeboden komt er een plek vrij in de gemeenteraad voor de fractie van D66. Dit voorstel voorziet in de invulling van de vrijgekomen plaats door de toelating van de heer M. Leistra. De heer Leistra zal ook fractievoorzitter worden van D66.

Besluit:
De raad besluit unaniem:
1. De heer M. Leistra toe te laten tot de raad van Midden-Drenthe;
2. De heer M. Leistra te benoemen als lid van de Vertrouwenscommissie Midden-Drenthe.

Toelichting:
De raad benoemt een commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven bij de punten 8.1 en 8.2. die bestaat uit: de heer Van Gelderen (vz), mw. Souren, de heer Brouwer.
Namens de commissie adviseert de voorzitter de heer Van Gelderen dat de heer Leistra toe gelaten kan worden tot de raad.
Daarop vindt besluitvorming plaats en legt de heer Leistra de belofte af.

8.2 Benoeming commissieleden D66 en OMD

D66
Als gevolg van de benoeming van de heer M. Leistra als raadslid, heeft D66 een vacature als commissielid.

Onafhankelijk Midden-Drenthe
Als gevolg van het voorzitterschap van mevrouw G. Radix-Feijen (OMD) als voorzitter van de commissie Ruimte en Groen, heeft Onafhankelijk Midden-Drenthe recht op nog een commissielid. De fractie van Onafhankelijk Midden-Drenthe had nog geen commissieleden voorgedragen en kan dus twee commissieleden voordragen.

Besluit:

De raad besluit unaniem:
1. De heer W.J. de Jong te benoemen als commissielid voor de Democraten ‘66 en als lid van de commissie Ruimte en Groen.
2. De heer M. Olijve te benoemen als commissielid voor Onafhankelijk Midden-Drenthe als lid van de commissie Ruimte en Groen in plaats van mevrouw G. Radix-Feijen.
3. Mevrouw I. Cheret te benoemen als commissielid voor Onafhankelijk Midden-Drenthe als lid van de commissie Zorg en Welzijn in plaats van mevrouw H.A. Huisman.

Toelichting:
De voorzitter van de commissie van stemopneming, de heer Van Gelderen adviseert de raad om de voorgedragen commissieleden te benoemen. Daarop besluit de raad conform en leggen zij de eed of belofte af.

8.3 Afscheid de heer Knoeff van D66

Als gevolg van het vertrek van de heer Knoeff wordt hij toegesproken door de voorzitter van de raad en door zijn opvolger de heer Leistra.

Besluit:
De voorzitter verzoekt de heer Knoeff even weer in de kring plaats te nemen.
De voorzitter dankt de heer Knoeff voor zijn inzet en spreekt hem daarbij kort namens de raad toe. Hij overhandigt het traditionele geschenk bij afscheid uit de raad en een boeket bloemen.
Daarna spreekt de heer Leistra als opvolger van de heer Knoeff zijn voorganger toe. tot slot volgt een dankwoord van de heer Knoeff, waarbij hij aan de voorzitter van de raad en puzzel overhandigt van 24 stukjes (23 raadsleden en de voorzitter), getiteld: 'Alleen samen maak je het totale plaatje'. Hij overhandigt de griffier een ingelijste spreuk waarnaar hij in zijn toespraak verwijst.

9 Sluiting

Besluit:
De voorzitter nodigt de aanwezigen uit voor een nazit in de kantine om tevens afscheid te nemen van de heer Knoeff en de commissieleden te begroeten.
Hij dankt een ieder voor zijn of haar inbreng en sluit om 22.15 uur de vergadering.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 6 juli 2023,

De raadsgriffier, De voorzitter,

Besluitenlijst Gemeenteraad

Datum	25-05-2023
Tijd	19:30 - 22:15
Locatie	Raadszaal
Voorzitter	C. Bijl
Griffier	C.A.M. Bodewes
Aanwezigen	H.G. van der Beek, J.C. Beugel, R.J. Brouwer, L. van Dijken-te Velde, J.R. Frenken, A. van Gelderen, H.A. Huisman, J.F. Jonker, K. Kappen-Kreeft , J. Kerssies, Knoeff, A.A. (tot punt 8 – vanaf 8.1 M. Leistra), N. Maagd, H.E. Meijering-Kerssies, J.H. Posthoorn, M. Radix-Feijen, V.L. Roerink, H.J. Sikkenga, A.H.G. Souren, A.T.A. Warners, H. de Weerd en R. Wielink
Afwezigen	Ch.C. de Haas, P.A. Lauffer

1 Opening

Besluit:

De voorzitter opent de vergadering en heet alle aanwezigen welkom. Hij meldt mevrouw Lauffer en de heer De Haas afwezig. Ook kondigt hij aan dat de traditie in Midden-Drenthe weer in ere wordt hersteld om in de eerste termijn te spreken vanaf het spreekgestoelte.

2 Vaststellen agenda

Besluit:

De raad stelt de agenda conform vast.

3 Videoverslag en besluitenlijst Gemeenteraden 20 april 2023 en 16 mei 2023 (openbaar) en verslag besloten vergadering 16 mei 2023

Besluit:

De besluitenlijsten en videoverslagen van de vergaderingen van 20 april en 16 mei (openbare deel) worden conform vastgesteld.
Ook het verslag van het besloten deel van de raadsvergadering van 16 mei wordt conform vastgesteld er zijn geen wijzigingsvoorstellen ingediend bij de griffier en de voorzitter meldt dat dit geacht wordt in een besloten vergadering te zijn vastgesteld.

4 Vragenhalfuur voor de raad

Besluit:

Er zijn geen vragen gesteld voor het vragenhalfuur van de raad.

5 Lijst van toezeggingen

Besluit:

De voorzitter benoemt dat toezegging 1 op de lijst is afgedaan. Ten aanzien van de toezeggingen 2 en 3 geeft de voorzitter namens wethouder Schans een korte update. Op verzoek namens de wethouder stemt de raad ermee in dat de afdoeningstermijn voor deze twee afdoeningen naar 1 oktober gaat.
Met in achtneming daarvan wordt de toezeggingenlijst vastgesteld.

6 Hamerstukken

6.1 Vaststelling woonvisie 2023-2027

De Woonvisie 2023-2027 geeft de gemeentelijke visie op het wonen weer voor de komende periode. We beschrijven hoe we tegen de opgaven aankijken, wat onze ambities zijn en wat we gaan doen zodat onze inwoners prettig kunnen (blijven) wonen in Midden-Drenthe.

Besluit:

De raad besluit zonder hoofdelijke stemming of aantekening unaniem:
1. De Woonvisie 2023-2027, met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen en aanpassingen genoemd in de Nota van zienswijzen behorende bij dit besluit, vast te stellen.
2. Het vastgestelde beleid bekend te maken.

Toelichting:

Mevrouw Radix stelt een vraag aan wethouder Bouwman of er eigenlijk geen sprake zou moeten zijn van een woon-zorg- visie bij dit voorstel. Wethouder Bouwman gaat kort in op de het belang van zorg en hoe dat is opgenomen in dit voorstel.

6.2 Vaststelling bestemmingsplan en beeldkwaliteitsplan Jade (deelgebied B) te Beilen

Woonservice heeft een plan ontwikkeld voor het laatste deelgebied van de Woonservicezone in Beilen. Het plan betreft het realiseren van acht grondgebonden gezinswoningen en twaalf appartementen. Dit plan past niet binnen het huidige bestemmingsplan. Er is daarom een nieuw bestemmingsplan met beeldkwaliteitsplan opgesteld en in procedure gebracht.

Besluit:

De raad besluit zonder hoofdelijke stemming of aantekening unaniem:
1. Het bestemmingsplan Jade (deelgebied B) te Beilen met imro-code NL.IMRO.1731.JadeDeelgebiedBBE-VST1 met in achtneming van de voorgestelde wijzigingen en aanpassingen, genoemd in de nota van zienswijzen behorende bij dit besluit vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het beeldkwaliteitsplan (bijlage 1 van de toelichting van het bestemmingsplan) vast te stellen als aanvulling op de welstandsnota, met dien verstande dat deze wordt aangepast conform de genoemde wijzigingen in de nota van zienswijzen.
4. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

6.3 Rapport rekenkamercommissie Effectiviteit beleid Vrijetijdseconomie

Bureau Ginder heeft namens de Rekenkamercommissie Midden-Drenthe een onderzoek gedaan naar de effectiviteit van het beleid vrijetijdseconomie in Midden-Drenthe.

deelonderwerpen: bestrating en verkeer, klimaatadaptatie en groen, leefbaarheid in de wijk en eigen initiatief door de wijk. De stuurgroep komt nu met een concreet voorkeursscenario voor het eerste deelonderwerp bestrating en verkeer, nl overal nieuwe betonklinkers.

Besluit:
De raad besluit unaniem, op voorstel van de raadscommissie Ruimte en Groen:
1. In te stemmen met het voorstel van de Stuurgroep Borkerhout om de wijk te voorzien van nieuwe betonklinkers (voorkeursscenario 3).
2. Dit scenario samen met de bijbehorende lasten mee te nemen in de integrale afweging van de perspectiefnota 2024.

Toelichting:
De raad bespreekt het voorstel in twee termijnen.
De heer Brouwer (CDA) dient een amendement in, dat erin voorziet dat de wijkaanpassingen ook gelden voor De Akkers in Westerbork.
Wethouder Schans gaat in op de discussie in de raad en op de gestelde vragen. Hij geeft aan dat de uitwerkingen die de stuurgroep nog gaat opstellen gepland zijn voor 2023, maar hij wil het proces niet onder druk zetten. Hij geeft aan dat de evaluatie en het onderdeel toezicht betrokken worden bij het integrale plan. Ook staat hij graag open voor een gesprek met inwoners van de wijk De Akkers.
In de discussie geven verschillende fracties aan dat het feit dat raadsleden zo dicht op de uitvoering zitten via een stuurgroep niet wenselijk is.

Rond 20.45 uur wordt de vergadering voor een kort moment geschorst.
De heer Brouwer geeft aan dat hij de stuurgroep dankt voor hun inzet en het debat over het amendement. Hij geeft aan dat het CDA het amendement intrekt.

7.3 Communicatieplannen college en gemeenteraad 2023 - 2026

Op basis van het bestuursakkoord en het raadsprogramma is gewerkt aan het vormgeven van toekomstbestendige communicatie vanuit het college en door de raad. Verbinding met de samenleving en een basis voor strategische en effectieve raadscommunicatie staan centraal in deze plannen. In de voorbereiding is nauw samengewerkt onder andere ook met een werkgroep waarin vertegenwoordigers vanuit de acht fracties in de raad.
Het college besluit over het communicatieplan college 'in verbinding met de samenleving' en de raad besluit over het communicatieplan raad. Het Communicatieplan Raad vormt de basis voor de verdere uitwerking van de raadscommunicatie, dit is een eerste stap.

Besluit:
De raad besluit in meerderheid (18 stemmen voor en 3 tegen):
1.'Communicatieplan Raad' vast te stellen.
2. Kennis te nemen van 'Communicatieplan college: in verbinding met de samenleving'

Besluit:
De raad besluit zonder hoofdelijke stemming of aantekening unaniem:
1. Het rapport van de rekenkamercommissie Midden-Drenthe over Evaluatie effectiviteit beleid Vrijetijdseconomie voor kennisgeving aan te nemen;
2. De bestuurlijke reactie van het college op het rapport voor kennisgeving aan te nemen;
3. De aanbevelingen van de rekenkamercommissie over te nemen.

7 Bespreekstukken

7.1 Evaluatie 2023 Beleid Onderhoud Wegen en Bruggen 2018-2028

Op 29 juni 2017 heeft de gemeenteraad het beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018-2028 vastgesteld. Inmiddels is het beleidsplan vijf jaar oud en is daarmee op de helft van de looptijd. Het is een geschikt moment om terug te kijken wat er gerealiseerd is, en waar afwijkingen zijn. Daarnaast wordt in deze evaluatie het beoogde vervolgproces aangegeven..

Besluit:
De raad besluit zonder hoofdelijke stemmen of aantekening unaniem:

1. Kennis te nemen van de Evaluatie 2023 Beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018-2028;
2. Akkoord te gaan met het vervolgproces, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de evaluatie.

Toelichting:
De raad bespreekt in twee termijnen het voorstel.
De heer De Weerd (VVD) dient samen met de heer Knoeff (D66) een motie in met als doel versneld de achterstanden t.a.v. de wegen en bruggen in te lopen. Wethouder Schipper reageert op de gestelde vragen en gaat in op de discussie.
Wethouder Schipper stelt de raad in tweede termijn voor om het voorstel t.a.v. wegen en bruggen in oktober direct als adviserend punt te agenderen voor de raadscommissie Ruimte en Groen.
Wethouder Bouwman reageert dat de raad in het kader van de perspectief nota op financieel gebied wensen tegen elkaar afweegt. Over twee weken zal de raad hierover aanvullende informatie ontvangen bij de perspectiefnota. Op basis van deze discussie besluiten de VVD en D66 hun motie in te trekken.
De raad besluit daarop unaniem conform voorstel.

7.2 Wijkverbetering door nieuwe bestrating Borkerhout

Vorig jaar zijn er in april twee bewonersbijeenkomsten geweest waarin richtinggevende ideeën voor de wijkverbetering van de wijk Borkerhout/De Akkers zijn gepresenteerd. Tijdens en na de bijeenkomsten hebben inwoners en belangenpartijen teleurgesteld gereageerd op de gepresenteerde ideeën. In het najaar van 2022 is besloten om het proces te herstarten en een stuurgroep te formeren met de verantwoordelijke wethouder, een aantal raadsleden en een afvaardiging van inwoners van de wijk. Deze stuurgroep heeft zich de afgelopen periode gebogen - en buigt zich ook in de toekomst - over een aantal vraagstukken voor de verbetering van de wijk Borkerhout. De stuurgroep richt zich hierbij op vier

Toelichting:
De raad bespreekt het voorstel in twee termijnen. Mevrouw Posthoorn (PvdA) stelt een aantal vragen aan de fracties. De fracties reageren op het voorstel en deze vragen.
Portefeuillehouder de heer Bijl gaat in op de gestelde vragen die zich met name richten op afspraken over een 'nul-meting' via de werkgroep raadsprogramma om te monitoren of de gewenste effecten ook worden bereikt.
Na een schorsing rond 21.20 geeft mevrouw Posthoorn aan dat de aanwezige leden van haar fractie tegen het voorstel stemmen, maar dat zij wel graag meewerken via de werkgroep aan de uitvoering.
Daarop wordt het voorstel met drie stemmen tegen in meerderheid aangenomen.

8 Bespreekstukken (rechtstreeks geagendeerd)

8.1 Toelaten en beëdigen de heer M Leistra als raadslid D66

De heer A.A. Knoeff heeft schriftelijk aan de voorzitter van de raad zijn ontslag gevraagd in verband met zijn verhuizing buiten de gemeente. Omdat de heer Knoeff ontslag heeft aangeboden komt er een plek vrij in de gemeenteraad voor de fractie van D66. Dit voorstel voorziet in de invulling van de vrijgekomen plaats door de toelating van de heer M. Leistra. De heer Leistra zal ook fractievoorzitter worden van D66.

Besluit:
De raad besluit unaniem:
1. De heer M. Leistra toe te laten tot de raad van Midden-Drenthe;
2. De heer M. Leistra te benoemen als lid van de Vertrouwenscommissie Midden-Drenthe.

Toelichting:
De raad benoemt een commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven bij de punten 8.1 en 8.2. die bestaat uit: de heer Van Gelderen (vz), mw. Souren, de heer Brouwer.
Namens de commissie adviseert de voorzitter de heer Van Gelderen dat de heer Leistra toe gelaten kan worden tot de raad.
Daarop vindt besluitvorming plaats en legt de heer Leistra de belofte af.

8.2 Benoeming commissieleden D66 en OMD

D66
Als gevolg van de benoeming van de heer M. Leistra als raadslid, heeft D66 een vacature als commissielid.

Onafhankelijk Midden-Drenthe
Als gevolg van het voorzitterschap van mevrouw G. Radix-Feijen (OMD) als voorzitter van de commissie Ruimte en Groen, heeft Onafhankelijk Midden-Drenthe recht op nog een commissielid. De fractie van Onafhankelijk Midden-Drenthe had nog geen commissieleden voorgedragen en kan dus twee commissieleden voordragen.

Besluit:

De raad besluit unaniem:
1. De heer W.J. de Jong te benoemen als commissielid voor de Democraten '66 en als lid van de commissie Ruimte en Groen.
2. De heer M. Olijve te benoemen als commissielid voor Onafhankelijk Midden-Drenthe als lid van de commissie Ruimte en Groen in plaats van mevrouw G. Radix-Feijen.
3. Mevrouw I. Cheret te benoemen als commissielid voor Onafhankelijk Midden-Drenthe als lid van de commissie Zorg en Welzijn in plaats van mevrouw H.A. Huisman.

Toelichting:
De voorzitter van de commissie van stemopneming, de heer Van Gelderen adviseert de raad om de voorgedragen commissieleden te benoemen. Daarop besluit de raad conform en leggen zij de eed of belofte af.

8.3 Afscheid de heer Knoeff van D66

Als gevolg van het vertrek van de heer Knoeff wordt hij toegesproken door de voorzitter van de raad en door zijn opvolger de heer Leistra.

Besluit:
De voorzitter verzoekt de heer Knoeff even weer in de kring plaats te nemen.
De voorzitter dankt de heer Knoeff voor zijn inzet en spreekt hem daarbij kort namens de raad toe. Hij overhandigt het traditionele geschenk bij afscheid uit de raad en een boeket bloemen.
Daarna spreekt de heer Leistra als opvolger van de heer Knoeff zijn voorganger toe. tot slot volgt een dankwoord van de heer Knoeff, waarbij hij aan de voorzitter van de raad en puzzel overhandigt van 24 stukjes (23 raadsleden en de voorzitter), getiteld: 'Alleen samen maak je het totale plaatje'. Hij overhandigt de griffier een ingelijste spreuk waarnaar hij in zijn toespraak verwijst.

9 Sluiting

Besluit:
De voorzitter nodigt de aanwezigen uit voor een nazit in de kantine om tevens afscheid te nemen van de heer Knoeff en de commissieleden te begroeten.
Hij dankt een ieder voor zijn of haar inbreng en sluit om 22.15 uur de vergadering.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 6 juli 2023,

De raadsgriffier,

De voorzitter,

Lijst van toezeggingen – Raad 6 juli 2023

Nr.	Titel	Toezegging	Agendapunt	Portefeuille houder	Deadline	Stand van zaken	Afgedaan	Datum afdoening
1	Manier van bespreken begroting	De manier van bespreken van de begroting wordt overlegd met de werkgroep financieel overleg (WFO). Voorstel vanuit fractie van GB-SBW.	Gemeenteraad 03-11-2022 4.1. Begroting 2023	D. (Dennis) Bouwman	30-06-2023	Update raad 25 mei 2023, voor de zomer nog uitleg P&C cyclus. Was op 21 juni 2023	Ja	21-6-2023
2	rapportage ontwikkelingen woningbouw	Informatie over de ontwikkelingen woningbouw in de vorm van een korte kwartaalrapportage. Op verzoek van de fractie van D66.	Gemeenteraad 03-11-2022 4.1. Begroting 2023	D. (Dennis) Bouwman	30-09-2023		Nee	
3	voorstel verduurzaming	Er komt een voorstel t.a.v. verduurzaming op de lange termijn. Op verzoek van diverse fracties.	Gemeenteraad 03-11-2022 4.1. Begroting 2023	R. (Rico) Schans	01-10-2023	Update raad 25 mei 2023: er is na de zomer een concreet plan te verwachten. Raad stemt in met afdoeningstermijn van 1 oktober 2023.	Nee	

4	Sporthart Westerbork	In de discussie doet wethouder Derks div fracties de toezegging dat in het vierde kwartaal van 2020 de gemeente gemeentebreed in gesprek gaat met betrokkenen over beheersvormen en uniform (onder)verhuur-beleid aan derden door de verenigingen zelf. Datum Toezegging: 2020-01-30	Gemeenteraad 03-03-2022 5. Lijst van toezeggingen	R. (Rico) Schans	01-10-2023	Start gesprekken binnenkort. Door Corona liggen prioriteiten sportverenigingen nu bij andere zaken. (n.b. tekst toezegging aangepast, raad 03-03-2022). Raad 20-04-2023: wethouder komt spoedig met nota. Raad 25-06-2023: gesprekken lopen nog of opzet van 'voor' Corona nog aansluit bij huidige praktijk (nl steeds minder vrijwilligers). Raad stemt in met opschuiven afdoenings	Nee	

						termijn naar 1 oktober 2023.		

Gemeenteraad

Dossiernummer	241
Extern Zaak ID	3071592
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	7.1
Titel	Jaarstukken 2022

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Portefeuillehouder Bouwman / Financiën.

De gemeenteraad stelt de jaarstukken van t-1 jaarlijks voor 15 juli vast.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:
1. De geactualiseerde bouwgrondexploitaties vast te stellen.
2. De jaarstukken 2022 en het daarmee verbonden resultaat vast te stellen.
3. Het resultaat te weten een bedrag van € 8.753.073 te bestemmen volgens het opgenomen bestemmingsvoorstel.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
Zonder hoofdelijke stemming of aantekening besluit de raad:

1. De geactualiseerde bouwgrondexploitaties vast te stellen.
2. De jaarstukken 2022 en het daarmee verbonden resultaat vast te stellen.
3. Het resultaat te weten een bedrag van € 8.753.073 te bestemmen volgens het opgenomen bestemmingsvoorstel.

Toelichting
Bij de start van de bespreking geeft mevrouw Kappen (CDA) als voorzitter van de werkgroep financieel overleg een korte toelichting.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Toelichting voorstel

Onderwerp **Jaarstukken 2022**

Informatie

Datum	19 juni 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Rolf Bloem	☒ Financieel adviseur: Allen
Zaaknummer	2558284	☐ Personeelsconsulent:
Portefeuillehouder	Wethouder Bouwman	☐ Medewerker bestuur en juridische zaken:
		☐ Communicatieadviseur:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	☐ Afdeling:
		☐ Naam medewerker:
		☐ Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

Op grond van artikel 198 eerste lid van de Gemeentewet stelt de gemeenteraad de jaarrekening en het jaarverslag vast. Deze stukken zijn verenigd in de jaarstukken.

Voorstel

Toelichting voorstel

De gemeenteraad besluit:

1. De geactualiseerde bouwgrondexploitaties vast te stellen.
2. De jaarstukken 2022 en het daarmee verbonden resultaat vast te stellen.
3. Het resultaat te weten een bedrag van € 8.753.073 te bestemmen volgens het opgenomen bestemmingsvoorstel.

Alternatieven

n.v.t.

Randvoorwaarden

n.v.t.

Risico's

n.v.t.

Financiële gevolgen

In de aanbiedingsbrief bij de jaarstukken is een bestemmingsvoorstel opgenomen.

Personele gevolgen

n.v.t.

Duurzaamheid

n.v.t.

Publicatieniveau

Het voorstel is openbaar.

Overig

n.v.t.

Vervolgprocedure/communicatie

Na vaststelling door de raad worden de jaarstukken verzonden aan de provincie.

Bijlagen

Het voorstel bevat de volgende bijlagen:

- Jaarstukken 2022
- Erratum jaarstukken 2022

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Jaarstukken 2022

Inhoudsopgave **Bladzijde**

Aanbiedingsbrief 5
Financieel 8
Bestedingsplan 2022 14
Jaarverslag 21
Programmaverantwoording 22
Verkeer, vervoer en waterstaat 42
Paragrafen 117
Lokale heffingen 118
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 127
Kapitaalgoederen 138
Financiering (Treasury) 151
Bedrijfsvoering 157
Verbonden partijen 171
Gemeenschappelijke regelingen 172
Vennootschappen en coöperaties 180
Stichtingen en verenigingen 184
Overige verbonden partijen 187
Grondbeleid 189
Subsidies 194
Transities 196
Jaarrekening 209
Van begroting naar jaarrekening 210
Overzicht van baten en lasten 212
Toelichting op de programmarekening 213
Bestuur en ondersteuning 217
Programma Veiligheid 219
Economie 221
Onderwijs 222
Sociaal domein 224
Volksgezondheid en milieu 226
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing 228
Balans 229
Waarderingsgrondslagen 233
Vaste activa 239
Financiële vaste activa 243
Vaste passiva 248
Vlottende passiva 257
Gewaarborgde geldleningen/garanties 259
Niet uit de balans blijkende verplichtingen 260
Bezoldiging topfunctionarissen 261
Incidentele baten en lasten 263
Single information en single audit 267
Controleverklaring 297
Overige bijlagen 298
Beleidsindicatoren 299
Bestuur en ondersteuning 299
Veiligheid 304
Onderwijs 305
Sociaal Domein 306
Volksgezondheid en milieu 308
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing 309

Aanbiedingsbrief

Aan de gemeenteraad,

Ontwikkelingen

Het jaar 2022 was een jaar waar in er sprake was van veel nieuwe ontwikkelingen. De geopolitieke verhoudingen in de wereld zijn instabiel. Zo begon in februari 2022 de oorlog in Oekraïne en stonden en staan we als gemeente voor de opdracht om onderdak te bieden aan mensen die op de vlucht zijn voor oorlogsgeweld. 2022 was ook het jaar waarin we de coronamaatregelen achter ons hebben gelaten. Waar in het eerste kwartaal nog veel inzet werd gevraagd rondom de COVID-19 crisis, konden in de zomer evenementen weer doorgaan vinden en is de vaccinatie aanpak in het najaar afgeschaald.

Ook dichterbij huis hebben we te maken met grote uitdagingen en onzekerheden zoals de stikstofcrisis met boerenprotesten tot gevolg, asielproblematiek, woningnood en toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Daar bovenop komt groeiende onzekerheid over de financiële ontwikkelingen. De inflatie heeft tot gevolg dat de koopkracht van de inwoners daalt. Boodschappen worden duurder en met de bijkomende energiecrisis die zorgt voor een hogere energierekening leidt dat tot meer armoede.

In het bestuurlijke domein was 2022 ook een bijzonder jaar. Met de gemeenteraadsverkiezingen werd er een bestuurlijke periode afgesloten; er is een nieuw college en een nieuwe raad geïnstalleerd. Dit betekent dat het een overgangsjaar was waarin veel onderwerpen zijn afgerond, maar ook aanstalten is gemaakt voor nieuw beleid. Daarnaast is voor het eerst in Midden-Drenthe een raadsprogramma gepresenteerd dat de ambities en prioriteiten van álle partijen in de gemeenteraad beschrijft.

Samenvattend overzicht

Resultaat

We sluiten het jaar af met een positief saldo van € 8.753.073. Dit positieve saldo is onder andere te verklaren door de hoogte van de rijksbijdrage voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen die we eind 2022 hebben ontvangen. Het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven op deze post is onder andere te verklaren doordat Midden-Drenthe de kosten voor de opvang heeft kunnen beperken door gebruik te maken van locaties in eigen beheer. Wanneer gemeenten genoodzaakt zijn om gebruik te maken van de inkoop van commerciële opvang in bijvoorbeeld hotels zijn de kosten vele malen hoger.

Een deel van het positieve resultaat is daarnaast te verklaren door een aantal Rijksbijdrages die we in 2022 hebben ontvangen voor verschillende onderwerpen. Hier is voorzichtig mee omgegaan gezien de ontwikkelingen rondom Oekraïne en de hoogte van de energieprijzen. Een aantal van deze Rijksmiddelen zijn toegekend in december 2022, waardoor besteding in 2022 niet meer mogelijk was. Daarnaast is er sprake van een overschot op beschermd wonen.

Het positieve resultaat wordt onder andere ingezet voor de toekomstige opvang van ontheemden. Het resultaat volgend uit de ontvangen Rijksbijdragen wordt bestemd voor de specifieke

onderwerpen waar de gelden voor toegekend zijn. Daarnaast wordt er € 3.639.269 toegevoegd aan de algemene reserve. Dit zodat onzekerheden opgevangen kunnen worden.

	Begroot 2022			Jaarrekening 2022			
Waar staat het geld	Lasten	Baten		Lasten	Baten	Saldo	Resultaat
Bestuur en ondersteuning	18.679	69.930	-51.252	16.589	70.445	-53.856	2.604
Veiligheid	2.497	28	2.469	2.375	20	2.355	114
Verkeer, vervoer en waterstaat	5.731	164	5.567	5.198	294	4.904	663
Economie	1.176	1.846	-670	688	1.526	-838	168
Onderwijs	3.673	143	3.530	3.245	333	2.912	618
Sport, cultuur en recreatie	7.500	930	6.571	7.535	1.118	6.417	153
Sociaal domein	38.288	7.754	30.534	40.144	14.011	26.133	4.401
Volksgezondheid en milieu	9.489	7.685	1.804	10.206	8.586	1.620	185
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	6.182	3.657	2.525	4.179	1.996	2.183	342
Mutatie reserves	12.758	13.837	-1.079	11.837	12.421	-584	-495
Resultaat	**105.973**	**105.974**	**0**	**102.444**	**110.927**	**-8.753**	**8.753**

Sociaal Domein

In 2022 heeft het programma sociaal domein sterk bijgedragen aan de doorontwikkeling van het sociaal domein. Er zijn verschillende projecten afgerond, zoals het datagedreven werken en de monitor sociaal domein. Ook is er fors geïnvesteerd in de kwaliteit en vernieuwing van de dienstverlening aan onze inwoners. Dit heeft zijn doorwerking gevonden bij zowel team jeugd als het team Wmo. Ook de pilots van de inloopvoorzieningen in onze gemeente bleken succesvol.

Omdat we een sociaal sterk Midden-Drenthe willen zijn, is in 2022 ook een start gemaakt met de uitvoering van het armoedebeleid. We willen daarbij iedereen kunnen bereiken, ook degenen die niet digitaal vaardig zijn. Iedereen die recht heeft op een van de regelingen moet hierin inzicht kunnen krijgen en er zoveel mogelijk gebruik van maken.

Dienstverlening

De visie op dienstverlening is het afgelopen jaar vastgesteld en we hebben een nieuwe website opgeleverd. Onze dienstverlening is eigentijds waarbij wij rekening houden met de verschillende groepen inwoners in onze gemeente. Doorlopend werken we aan het verbeteren van de dienstverlening. We leren ervan wanneer inwoners niet tevreden zijn. Klachten nemen we serieus.

Energie en duurzaamheid

Om bedrijven en inwoners te helpen bij de stijgende energieprijzen is er onder andere een noodfonds voor onze dorpshuizen opgezet en hebben we bijgedragen aan het verlichten van de financiële druk bij onze inwoners vanwege de steeds hoger wordende energiekosten. Enerzijds hebben wij in financiële zin bijgedragen en anderzijds hebben wij geïnvesteerd in het verduurzamen van onze gemeente.

Ruimtelijke projecten

Er zijn in 2022 verschillende ruimtelijke projecten succesvol afgerond. Midden-Drenthe is op de goede weg met het onderhoud van wegen en bruggen. Veiligheid is daarbij ook essentieel. Het

afgelopen jaar is in overleg met inwoners gewerkt aan de veiligheid en het onderhoud van de weg aan de Beilervaart. Daarnaast is in 2022 de VO-school Volta in Beilen geopend.

Wonen

De behoefte aan extra woningen in onze gemeente was en is groot. In het raadsprogramma is daarom prioriteit gegeven aan woningbouw. De investering is nog niet zichtbaar in de jaarrekening van 2022, maar in de meerjarenbegroting is ruimte gemaakt voor projecten rondom woningbouw. Het afgelopen jaar is er op het gebied van woningbouw wel veel beleid voorbereid en de eerste effecten zullen in 2023 merkbaar zijn.

Tot slot

Als college zien we 2022 als een start om de komende periode samen met inwoners, organisaties en uiteraard onze eigen organisatie er de schouders onder te zetten. We zien die bereidheid ook. Hierboven leest u een aantal van de resultaten die we hebben bereikt, maar we nodigen u graag uit om de gehele jaarrekening te lezen. We vertrouwen erop dat we als bestuur van deze gemeente, samen met u als raad, kunnen terugkijken op een jaar waarin we mooie stappen hebben gezet en een gezonde basis hebben gelegd voor de komende jaren.

Voorstel

Wij stellen u voor:

1. De geactualiseerde bouwgrondexploitaties vast te stellen.
2. De jaarstukken 2022 en het daarmee verbonden resultaat vast te stellen.
3. Het resultaat te weten een bedrag van € 8.753.073 te bestemmen volgens het opgenomen bestemmingsvoorstel.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Midden-Drenthe,

de secretaris,	de burgemeester,
M. Hacking	C. Bijl

Financieel

Algemeen
In onderstaande tabel staan de grootste afwijkingen en het resultaat op de bouwgrond genoemd. In de programmarekening staat een inhoudelijke en meer gedetailleerde toelichting per taakveld opgenomen.

Onderdeel	Voordeel	Nadeel
Bijdrage opvang Oekraïne	3.039.000	
Stelpost lpo / resultaat VJN 2022	1.253.000	
Salarissen	1.119.000	
Sociaal domein	1.145.330	
Algemene uitkering	831.000	
Restant bedrijfsvoeringsbudget	702.000	
Extra te bestemmen budgetten overheveling	1.091.000	
Lokaal onderwijsbeleid	413.000	
Onderhoud bermen en wegbeplanting	393.000	
Bijdrage Spuk Sport 2022	253.000	
Saldo overige voor- en nadelen	1.164.670	
Inhuur derden		2.174.000
Bijzondere bijstand		477.000
Totaal	**11.404.000**	**2.651.000**
Rekeningresultaat 2022	**8.753.000**	

Toelichting van de verschillen:

Bijdrage opvang Oekraïne
De rijksbijdrage voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen is grotendeels gebaseerd op normbedragen voor gerealiseerde opvangplekken (€ 4,7 miljoen), voor zogenaamde verstrekking (€ 157.000) en voor particuliere opvang (€ 264.000). Deze normvergoedingen worden op onze aanvraag bevoorschot door het ministerie. Daarnaast worden de werkelijke transitiekosten (€ 191.000) vergoed.
De verantwoording van de rijksbijdrage loopt via de Sisa.
Tegenover de rijksbijdrage staan de kosten voor de opvang van de vluchtelingen en andere bijkomende kosten zoals leefgeld, budget voor verzekeringen en de kosten voor de inzet van eigen personeel.
Het positieve resultaat is onder andere te verklaren doordat Midden-Drenthe de kosten voor de opvang heeft kunnen beperken door gebruik te maken van locaties in eigen beheer. Daarnaast zijn de kosten voor inhuur laag gehouden. Voor gemeenten die genoodzaakt waren gebruik te maken van de inkoop van commerciële opvang in bijvoorbeeld hotels is de rijksbijdrage niet toereikend.

Stelpost LPO / resultaat VJN 2022
Bij het vaststellen van de voorjaarsnota heeft de raad besloten '*voor het positieve saldo van € 1.253.277 een stelpost loon- en prijsontwikkeling op te nemen en bij de najaarsnota op basis van de dan actuele gegevens opnieuw een afweging te maken*'. Bij de najaarsnota was ook sprake van een positief resultaat zodat dit saldo nu onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Salarissen, inhuur derden en restant bedrijfsvoeringsbudget
Evenals in 2021 konden vacatures door krapte op de arbeidsmarkt vacatures niet snel worden ingevuld. Als gevolg hiervan, door de inhuur voor ziektevervanging en de inhuur van personeel voor de opvang van Oekraïners is er sprake van lager dan begrote salarislasten en hoger dan begrote inhuur. De inhuur is voor een groot deel gedekt uit het incidentele bedrijfsvoeringsbudget. Per saldo is sprake van een nadeel.

Sociaal domein
Het resultaat binnen het sociaal domein (Wmo Huishoudelijke hulp, Wmo begeleiding, Jeugdzorg en re-integratie) is afgerond € 1.145.330 positief. Dit bestaat uit een positief resultaat van afgerond € 25.000 op de eigen beleidsvoering en een bijdrage van afgerond € 1.120.330 uit het positieve resultaat van centrumgemeente Assen op de uitvoering van Beschermd wonen.
In de paragraaf Transities staat een meer uitgebreide analyse opgenomen van dit resultaat.

Algemene uitkering Gemeentefonds
Het voordeel op het taakveld Algemene uitkering bedraagt € 831.000.
Dit betreft de effecten van de september- en decembercirculaire.
De raad is hierover begin 2023 geïnformeerd via een raadsbrief.

Bijzondere bijstand
De kosten voor het levensonderhoud waren per saldo € 477.000 hoger dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hoger uitgaven aan bijzondere bijstand.

Te bestemmen budget overheveling
Op 15 december 2022 heeft de raad besloten om een (voorlopig) bedrag van € 8,3 miljoen aan incidentele budgetten over te hevelen naar 2023. Op grond van de jaarrekening 2022 is het werkelijk resultaat op de over te hevelen budgetten € 408.000 hoger.
Daarnaast zit een bedrag van € 682.432 abusievelijk nog in het rekeningresultaat. Over dit bedrag heeft de raad in principe op 15 december 2022 al besloten om dit te bestemmen ten behoeve van de overheveling.
Het volledige bedrag is opgenomen in het bestemmingsvoorstel.

Lokaal onderwijsbeleid
Het voordeel op het onderwijsachterstandenbeleid wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2022 een bedrag van € 180.000 aan teveel ontvangen subsidies over 2021 is ontvangen van de IKC's. Daarnaast hoefde een begrote onttrekking aan de reserves van € 80.000 niet te worden aangewend in 2022. Verder is er sprake van lagere uitgaven VVE (€ 65.000), iets lagere uitgaven aan lokaal onderwijsbeleid (€ 20.000) en een iets hogere bijdrage van het rijk.

Onderhoud bermen en wegbeplanting
Het positieve resultaat vloeit voort uit een niet begrote bijdrage vanuit de provincie voor de verbetering van landbouwroutes (€ 105.750) en lagere doorberekende apparaatskosten, waaronder de kapitaallasten.

SPUK Sport
In 2022 is een specifieke uitkering voor de exploitatie van de sportaccommodaties ontvangen. Deze was niet begroot.

Saldo overige voor- en nadelen
Naast bovengenoemde grotere afwijkingen is sprake van diverse kleinere afwijkingen. Het saldo van deze afwijkingen is ruim € 1 miljoen positief. In het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening staan deze verschillen per programma en per taakveld toegelicht.

Bestemming

Wij stellen u voor om het beschikbare bedrag van € 8.753.073 als volgt te bestemmen:

Bestemming		Bedrag
Reserve huisvesting ontheemden	€	1.500.000
Overheveling budgetten	€	1.090.511
Versterken sociaal domein	€	940.000
Decembercirculaire 2022	€	802.043
Inhuur opvang Oekrainers	€	292.000
Applicatielandschap Sociaal domein	€	105.000
Nabetaling VVE obv verantwoording IKC	€	38.577
1 -tegen eenzaamheid	€	31.114
Werkgroep raadsprogramma	€	25.000
Reserve bouwgrondexploitatie	€	84.135
Reserve Sociaal domein	€	205.424
Algemene bestemmingsreserve	€	3.639.269
Totaal	**€**	**8.753.073**

Toelichting op de bestemming:

Reserve huisvesting ontheemden
Het saldo van inkomsten en uitgaven opvang Oekraïners is afgerond € 3.000.000. Het advies is om € 1.500.000 van dit bedrag op te nemen in een nieuw te vormen reserve 'Huisvesting ontheemden', die bestemd is voor de opvang van vluchtelingen en huisvesting van statushouders.

Gezien de huidige ontwikkelingen op het gebied van opvang van vluchtelingen en huisvesting van statushouders is te verwachten dat er in de nabije toekomst een grote opgave op de gemeente afkomt. Het is daarom belangrijk om hiervoor op voorhand budget beschikbaar te hebben om de kosten voor dit onderwerp op te kunnen vangen. Omdat de precieze kosten voor deze ontwikkelingen nog onduidelijk zijn ontbreekt op dit moment een concrete onderbouwing voor het bedrag dat wordt opgenomen in de bestemmingsreserve.
Voor de overige € 1.500.000 stellen wij voor om dit toe te voegen aan de algemene bestemmingsreserve.
Het toevoegen van een deel van het positieve resultaat aan de algemene reserve brengt een risico met zich mee. Er bestaat een kans dat het voordeel teruggevorderd wordt door het Rijk. Zo blijkt uit artikel 8 van de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne: *De uitkering kan worden teruggevorderd voor het deel dat blijkens de verantwoordingsinformatie niet of niet rechtmatig is uitgegeven. Onverschuldigd betaalde uitkeringsbedragen en voorschotten kunnen worden teruggevorderd, voor zover na de dag waarop de beschikking waarbij de uitkering wordt vastgesteld is bekendgemaakt, nog geen vijf jaren zijn verstreken.*

Ondanks dat het op dit moment onzeker is of het voordeel wordt teruggevorderd door het Rijk zijn er verschillende argumenten voor het bovenstaande advies over de bestemming van het resultaat:

1. Ondanks dat op dit moment concrete informatie ontbreekt over de terugvordering van de rijksbijdrage wordt de kans niet hoog ingeschat dat er terugvordering gaat plaatsvinden omdat het gaat om normbedragen.
2. Om onzekerheden op te kunnen vangen is het belangrijk om te beschikken over voldoende middelen binnen de algemene bestemmingsreserve.
3. De bestemmingsreserve voor de opvang van vluchtelingen en huisvesting van statushouders kan in bredere zin gebruikt worden. In 2023 (en mogelijk daarna) hebben we nog te maken met de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Het is niet zeker of we hiervoor voldoende rijksbijdrage ontvangen. Zo kan de normvergoeding aangepast worden zoals ook in oktober 2022 is gebeurd (van € 100 naar € 83). Daarnaast is het mogelijk dat ook Midden-Drenthe geconfronteerd wordt met hogere kosten voor opvanglocaties. Tot slot kan er bij een voortdurende opvang ook sprake zijn van bijvoorbeeld hogere zorgkosten. Als laatste heeft de gemeente te maken met een hogere taakstelling voor de opvang en huisvesting van statushouders. Naast hogere huisvestingskosten werkt dit door in hogere begeleidingskosten en hogere personeelskosten.

Overheveling budgetten
Op grond van de jaarrekening 2022 is het resultaat op de over te hevelen budgetten € 8.698.815. Dit is € 408.079 hoger dan waartoe de raad op 15 december 2022 heeft besloten.
Daarnaast is een bedrag van € 682.432 abusievelijk niet overgeheveld (= niet toegevoegd aan de reserve budgetoverheveling) en is daarmee nog onderdeel van het rekeningresultaat. Over dit laatste bedrag heeft de raad in principe op 15 december 2022 al besloten om dit te bestemmen ten behoeve van de overheveling. Het totale nog te bestemmen resultaat ten behoeve van de overheveling komt hiermee op € 1.090.511.

Versterken sociaal domein
In 2015 heeft het Rijk besloten om Beschermd Wonen binnen de Wmo te decentraliseren als taak naar de individuele gemeenten maar de financiële middelen te beleggen bij de centrumgemeenten.

Voor de Gemeente Midden-Drenthe is dit de gemeente Assen. Voor de taak beschermd wonen heeft de centrumgemeente Assen in 2022 middelen over gehouden. Het voorstel is om deze middelen in te zetten voor het versterken van het sociaal domein in brede zin.
Door middelen vrij te maken kan de toegang zich verder voorbereiden op de door decentralisatie Beschermd Wonen.

Decembercirculaire
In de decembercirculaire 2022 zijn extra incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het jaar 2022. Op grond van BBV-voorschriften moet de raad deze middelen expliciet bestemmen.
Het gros van de middelen betreft middelen voor de energietoeslag (€ 610.000). Daarnaast zijn er middelen beschikbaar gesteld voor onder andere de maatschappelijke begeleiding van statushouders (€ 64.000), (jeugd)zorgkosten van Oekraïners (€ 71.000) en een 4-tal kleinere posten.

Inzet personeel i.v.m. opvang ontheemden
Door de huidige instroom van Oekraïense vluchtelingen – naast de hogere instroom van statushouders – is sprake van een (tijdelijke) hogere caseload voor de consulenten inkomen. Hiertoe is het noodzakelijk om (eerst) voor 2 jaar een consulent inkomen (0,6 fte) en een medewerker handhaving (1 fte) in te huren.

Applicatielandschap sociaal domein
Door capaciteitsgebrek in 2022 is het project “Applicatielandschap sociaal domein” niet uitgevoerd. Het voorstel is om dit project wordt door te schuiven naar 2023.

Nabetaling VVE
Op basis van de voorlopige verantwoording door de CKC Drenthe en KitsPrimair bestaat over 2022 een recht op aanvullende subsidie.

1-tegen eenzaamheid
Het restant van het in 2021 uit de coronamiddelen gereserveerde budget voor 1 tegen eenzaamheid is abusievelijk niet in de begroting 2023 opgenomen.

Werkgroep raadsprogramma
In de raad van november 2022 is besloten in te stemmen met het voorstel waarin onder meer middelen werden gevraagd voor de ondersteuning van de werkgroep raadsprogramma voor de eerste helft van 2023. De werkgroep stelt de raad voor om te zorgen dat er voor deze periode financiële middelen zijn zodat de werkgroep de taken kan uitvoeren en daarbij in voldoende mate wordt ondersteund. Voor 2023 bedragen de kosten € 25.000.

Reserve Bouwgrondexploitatie
Winstneming van de in exploitatie genomen gronden (de Bie gronden).

Reserve sociaal domein
Dit betreft het restant van het resultaat op het sociaal domein, na de inzet voor het plan 'versterken sociaal domein'. Zie de paragraaf transities voor een nadere toelichting op het resultaat.

Algemene bestemmingsreserve
In overeenstemming met de nota reserves en voorzieningen wordt het restant van het rekeningresultaat toegevoegd aan de algemene bestemmingsreserve.

Bestedingsplan 2022

Voor- en vroegschoolse educatie

Project	Voor- en vroegschoolse educatie
Programma	Onderwijs
Taakveld	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
Exploitatiekosten	€ 80.000
Dekking	De incidentele verhoging komt uit de algemene bestemmingsreserve.
Toelichting	Om invulling te geven aan de wettelijke verplichting is het wekelijks aantal uren voor het peuteraanbod verhoogd van 10 naar 16. Tegelijk is de doeluitkering Onderwijsachterstandsmiddelen verlaagd met ruim € 75.000. In de Perspectiefnota gingen we er nog van uit dat we incidenteel een groot bedrag nodig hadden, ook om uiteindelijk structureel uit te komen met de in onze begroting beschikbare middelen. Inmiddels zijn we gekomen tot een aanpak waarbij we naar verwachting de komende vier jaren kunnen volstaan met een incidentele bestedingswens van € 80.000.
Stand van zaken	Medio 2022 is de verantwoording van de peutersubsidie en het voorschools aanbod over 2021 afgewikkeld. Er is een bedrag van afgerond 180.000 aan niet bestede middelen ontvangen, waardoor de onttrekking aan de algemene bestemmingsreserve niet hoeft plaats te vinden. Dit heeft o.a. te maken met minder deelname door corona en geen digitale monitoring. Na het opstarten van het onderwijs en de opvang na corona is ook de deelname aan het extra aanbod weer aan het toenemen.

Voorziening salarissen

Project	Voorziening salarissen
Programma	Bestuur en ondersteuning
Taakveld	Overhead
Exploitatiekosten	€ 720.000
Dekking	De incidentele verhoging komt uit de algemene bestemmingsreserve.
Toelichting	In onze ramingen van de salarislasten sluiten we dit keer voor het eerst aan bij de index die het Rijk in haar circulaires hanteert. Dat schept aan de ene kant structurele ruimte in de begroting. Aan de andere kant hebben we dan incidentele middelen nodig om een deel van de stijging van de salariskosten te dekken. Daarom stellen wij voor een voorziening in te stellen tot een bedrag van € 720.000. Deze voorziening heeft betrekking op de komende vier jaren, de hele periode die de meerjarenraming bestrijkt.
Stand van zaken	Op basis van de nieuwe CAO Gemeenten 2021-2022 krijgen gemeenteambtenaren met terugwerkende kracht met ingang van 1 december 2021 een loonsverhoging van 1,5% en per 1 april 2022 2,4%. In 2022 is dit gedekt uit de middelen die wij hiervoor hebben gekregen van het Rijk en is geen beroep gedaan op deze voorziening. Het bedrag van € 720.000 is meegenomen in de overheveling (raadsbesluit 15 december 2022).

Samen gezond in beweging

Project	Samen gezond in beweging
Programma	Sport, cultuur en recreatie
Taakveld	Sportbeleid en activering
Exploitatiekosten	€ 29.000
Dekking	De incidentele verhoging komt uit de algemene bestemmingsreserve.
Toelichting	Samen met andere gemeenten in de provincie doen we actief mee in het project Samen Gezond in Beweging. Voor de periode 2022 tot en met 2024 is afgerond € 29.000 nodig, te verdelen over de projecten Drenthe Gezond, Drenthe Beweegt en het Sportgala.
Stand van zaken	Op provinciaal niveau is het meerjaren beleids-en uitvoeringsprogramma vastgesteld. Het geeft een regionale plus op het lokale sport en gezondheidsbeleid. Ieder jaar wordt er extra ingezet op een aantal speerpunten. Voor 2022 ligt de extra focus op de thema's: Gezond gewicht en verantwoord middelengebruik. De projecten Drenthe Gezond en Drenthe beweegt zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma. De verwachtte bijdrage (€ 29.000 euro) voor deelname in dit meerjarenprogramma is opgenomen in de begroting. De uiteindelijke bijdrage voor de jaren 2022 t/m 2024 komt uit op 31.867 euro. Deze meerkosten zijn meegenomen in deze voorjaarsnota. Het gehele bedrag komt ten laste van de algemene bestemmingsreserve.

RUD Drenthe

Project	RUD Drenthe
Programma	Volksgezondheid en milieu
Taakveld	Milieubeheer
Exploitatiekosten	€ 100.000
Dekking	De structurele verhoging komt uit de begrotingsruimte.
Toelichting	Nog niet zo lang geleden heeft u kennis kunnen nemen van de recente kaderbrief van de RUDD. Daarin is sprake van een toename van de structurele kosten voor onze gemeente. Hangende de gesprekken die gaande zijn over de ontwikkeling van de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD), moeten we op basis van het huidige takenpakket inderdaad uitgaan van een structurele toename van de kosten. Tegelijk wijzen de meest recente cijfers op een lagere stijging dan in de kaderbrief voorzien. We gaan daarom uit van een stijging van € 100.000. Daarbij tekenen we aan dat er in een jaar altijd sprake kan zijn van over- of onderschrijding van het begrote bedrag. We rekenen namelijk af op basis van de ingezette uren. Die zijn niet exact te voorspellen.
Stand van zaken	Door verschillende ontwikkelingen die zijn benoemd in de voorjaarsnota 2022 is de deelnemersbijdrage van Midden-Drenthe verhoogd naar € 1.220.474 (+€ 16.901). De afrekening valt naar verwachting nog iets hoger uit (€ 1.338.833). De totale lasten in 2022 komen hiermee afgerond € 120.000 hoger uit dan begroot. Hiermee is rekening gehouden in de jaarrekening.

Woonwagenbeleid

Project	Woonwagenbeleid
Programma	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Taakveld	Wonen en bouwen
Exploitatiekosten	€ 150.000
Dekking	De incidentele verhoging komt uit de algemene bestemmingsreserve.
Toelichting	Voor de uitvoering van het eerder vastgestelde woonwagenbeleid is een extra impuls nodig. We stellen u voor om de noodzaak per jaar te beoordelen. De nu opgenomen wens heeft daarom alleen betrekking op 2022.
Stand van zaken	Voor het bedrag is tijdelijk ondersteuning ingehuurd om de uitbreiding van het huidige woonwagenkamp te realiseren. Grondwerk is uitgevoerd en riolering wordt aangelegd.

Beschoeiing De Made

Project	Beschoeiing De Made
Programma	Verkeer, vervoer en waterstaat
Taakveld	Verkeer en vervoer
Krediet	€ 100.000
Dekking	De structurele verhoging komt uit de begrotingsruimte.
Toelichting	Vooruitlopend aan de overdracht van deze waterpartij aan het waterschap, is versterking van de beschoeiing nodig.
Stand van zaken	De vervanging van de beschoeiing aan De Made wordt in samenhang met de baggeropgave in de twee vijvers in Noordveen in Beilen opgepakt. De werkzaamheden in Noordveen zijn inmiddels in uitvoering. Na afronding gaan we verder met het vervangen van de beschoeiing aan De Made. De verwachting is dat het project in Q3 2023 wordt opgeleverd.

Wandelknooppuntennetwerk fase 2

Project	Wandelknooppuntennetwerk fase 2

Programma	Economie
Taakveld	Economische promotie
Exploitatiekosten	€ 50.000
Dekking	De incidentele verhoging komt uit de algemene bestemmingsreserve.
Toelichting	Het realiseren van de volgende stap in het inrichten van een wandelknooppuntennetwerk.

Stand van zaken

In de voorjaarsnota van 2022 was te lezen dat er een begin zou worden gemaakt met de voorbereidingen voor fase 2 van het wandelknooppuntennetwerk. De voorbereidingen zouden bestaan uit gesprekken voeren en toestemming vragen van grondeigenaren waarover het netwerk zal gaan lopen. Dit heeft iets meer tijd gekost dan de planning was, waardoor er later gestart is met het opmaken van het bestek.

De tweede fase van het netwerk zal volgens de huidige planning worden opgeleverd begin april 2024. We streven ernaar dit gelijk te laten lopen met de opening van het toeristische seizoen.

Ruimte voor de ambtelijke organisatie

Project	Ruimte voor de ambtelijke organisatie
Programma	Bestuur en ondersteuning
Taakveld	Overhead
Exploitatiekosten	€ 250.000 en € 905.000
Dekking	De structurele verhoging komt uit de begrotingsruimte en de incidentele verhoging komt uit de algemene bestemmingsreserve.
Toelichting	Als afsluitende stap in de ontwikkeling van de laatste jaren, is in beeld wat de organisatie structureel nodig heeft om de huidige taken en de komende opgaven aan te kunnen. De bestedingswens is een minimumverzoek. De totale behoefte is groter.
Stand van zaken	Het structurele budget is ingezet voor versterking van de ambtelijke organisatie op het gebied van beleid en HR. Het incidentele budget wordt onder andere gebruikt voor het aanpakken van knelpunten en ziektevervanging. Eerder hadden we nog de verwachting dat we een deel daarvan ook zouden kunnen inzetten vanaf 2024. Inmiddels hebben we onze verwachting moeten bijstellen en gaan we ervan uit dat dit bedrag ook voor de rest van dit jaar nodig kan zijn.

Jaarverslag

Programmaverantwoording

Programma	Bestuur en ondersteuning
Taakveld	Overhead Overige baten en lasten Mutaties reserves Treasury Bestuur Burgerzaken Beheer overige gebouwen en gronden OZB niet-woningen Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds OZB woningen Resultaat van de rekening van baten en lasten

Programmadoelstelling

- Het goed besturen van de gemeente. Dit willen wij bereiken door inwoners te vertellen wat wij als bestuur doen en waar wij het gemeenschapsgeld voor gebruiken.
- Raad en college betrekken onze inwoners en organisaties tijdig bij het maken van plannen en beleid, zodat zij invloed hebben op de eigen leefomgeving.
- Onze dienstverlening is eigentijds, waarbij wij rekening houden met de verschillende groepen inwoners in onze gemeente.
- Wij kiezen voor persoonlijk contact en zijn goed bereikbaar. Door korte lijnen leveren wij oplossingen op maat. Inwoners waarderen dat.
- Doorlopend werken we aan het verbeteren van de dienstverlening. We leren ervan wanneer inwoners niet tevreden zijn. Klachten nemen we serieus.
- Wij voeren een behoedzaam financieel beleid en een doelmatige bedrijfsvoering.
-

Afspraken uit het coalitieakkoord

- Plannen maken we met elkaar en bij voorkeur niet in het gemeentehuis. Dat doen we het liefst andersom: plannen komen vooral uit de samenleving. Inwoners en ondernemers nemen zelf verantwoordelijkheid. Als gemeente denken we mee. En als we zelf plannen maken, betrekken we de samenleving vanaf het begin.
- We letten bij alle plannen op de regels die gelden. Niet alles kan en mag. Dat vertellen we duidelijk en op tijd. Maar de nadruk ligt op hoe het wél kan. Het verminderen van regels hoort daarbij.
- We houden rekening met iedereen in onze gemeente. Inwoners en ondernemers kunnen gemakkelijk bij ons terecht. We zoeken actief contact met de jongeren. We dagen ze uit en geven ze ruimte om mee te doen.
- Bij onze dienstverlening staan de mensen centraal. We brengende dienstverlening op een hoog niveau. Dat betekent dat inwoners en ondernemers ook digitaal makkelijk, veilig en snel bij ons terecht kunnen.

- We blijven in onze gemeente verstandig met geld omgaan. Verstandig betekent: niet te snel en niet te veel geld uitgeven. En tegelijk: niet meer sparen dan nodig is.
- Inkomsten en leges moeten in verhouding staan tot de kosten. We houden de kosten zo laag mogelijk. We verhogen de OZB niet, behalve met de correctie voor inflatie.
- We gaan hard ons best doen om voor de plannen die we maken subsidies te krijgen. Subsidies zorgen voor extra geld, kennis en samenwerking.
- We zorgen ervoor dat inwoners onze begroting kunnen lezen en begrijpen. We gaan door met het nog beter leesbaar maken van de begroting. We gebruiken daarbij de digitale mogelijkheden die er zijn.

Verbonden partijen

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
Vereniging Drentse Gemeenten
Bank Nederlandse Gemeente (BNG Bank)
Enexis
Waterleidingmaatschappij Drenthe
P10

Beleidskaders

Vernieuwing BBV op het gebied van onder ander vennootschapsbelasting, overhead, grondexploitaties, opbouw begroting en materiële vaste activa
Financiële verordening Midden-Drenthe (2016)
Controleverordening gemeente Midden-Drenthe (2012)
Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Midden-Drenthe (2004)
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe” (2018)
Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement (2015)
Nota Reserves en Voorzieningen (2019)
Bouwplan: Dichtbij, Duidelijk en Daadkrachtig (2016)
Notitie Beschikbaar en Bereikbaar (2016)

Taakveld Bestuur

Ontwikkelingen

- In maart 2022 is de raad na de gemeenteraadsverkiezingen gestart in een nieuwe samenstelling. Raadsleden hebben deelgenomen aan een introductie programma waarin ze kennisgemaakt hebben met de organisatie, zich verdiepten in de rol en taak van de raad, debatvaardigheden hebben getraind en met externe begeleiding stil gestaan hebben bij integriteit aan de hand van de gedragscode.
- In deze periode is door de raad een raadsprogramma opgesteld. Waarin de thema's wonen, duurzaamheid en klimaat, dienstverlening en bestuursstijl centraal staan. Het thema participatie verbindt al deze thema's met elkaar.
- Op basis van het raadsprogramma is de werkgroep raadsprogramma gestart waarin alle fracties met een vertegenwoordiger deelnemen. Een externe projectleider begeleidt deze werkgroep. De opdracht van deze werkgroep vloeit voort uit het raadsprogramma en is bij het instellen van de werkgroep door de raad bekrachtigd.
- De Coronamaatregelen konden steeds meer worden beperkt.
- De raad heeft de leden voor de vertrouwenscommissie benoemd en is met de voorbereiding voor de profielschets voor de nieuwe burgemeester gestart. Op 19 januari 2023 is de profielschets formeel vastgesteld.

Wat hebben we bereikt?

- In samenwerking met de genoemde werkgroep raadsprogramma is gestart het organiseren van opiniërende bijeenkomsten. De eerst is voorbereid in 2022 en gehouden in januari 2023 over de hoofdlijnennotitie voor de woonvisie.
- In samenwerking met deze werkgroep raadsprogramma is gestart met het opzetten van raadscommunicatie. Ook daarbij worden raad en griffie extern ondersteund. Eind 2022 was de tijdelijke website raadmiddendrenthe.nl gereed.
- Gedurende het jaar is het raadsinformatiesysteem in samenspraak met de raad door de griffie verder uitgewerkt.
- Vanaf januari 2022 kon de raad weer fysiek vergaderen in de raadszaal.
- De rekenkamercommissie heeft afscheid genomen van de heer Lesman en de vacature kon in januari 2023 worden ingevuld door de heer Lensink. Drie raadsleden hebben deelgenomen aan de selectiecommissie.
- Het gezamenlijk Drents onderzoek naar de effectiviteit van de lobbykracht van Drentse gemeenten richting het Rijk en Europa is verder uitgewerkt en in februari 2023 gepresenteerd aan de raad.
- De Quick scan jeugdhulp is in 2022 gemaakt en in januari 2023 gepresenteerd aan de raad. Het onderzoek naar inwonersparticipatie is in februari 2022 besproken door de raad.
- Er is door de accountant goedgekeurde jaarrekening die voor de eerste keer door BDO is opgesteld.
- Voor de verkiezingen is het project Democrazy gepresenteerd en voor de zomer zijn de verkeersmaatregelen bij de school in Drijber feestelijk in gebruik genomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In aansluiting op de landelijke ontwikkelingen over stikstofbeleid is de raad samen met het college op 12 juli 2022 in gesprek gegaan met agrariërs uit de gemeente Midden-Drenthe om een luisterend oor te bieden voor de landelijke problematiek.
- In september heeft de raad tijdens de raadsexcursie een aantal bedrijfsbezoeken gebracht t.a.v. plattelandsontwikkeling aan verschillende agrarische bedrijven (bollenkweker, boerderijwinkel, natuurontwikkeling en veehouderij). Ook is een korte inleiding gehouden over het provinciale stikstofbeleid. Daarnaast was er op verschillende manieren aandacht voor teambuilding. Kortom interessant, leuk, gezellig én lekker.
- De raadsleden en commissieleden zijn gefaciliteerd en begeleid bij het digitaal vergaderen. Na de zomer zijn in bruikleen nieuwe iPads beschikbaar gesteld.
- In dit jaar heeft de raad in totaal 14 keer vergaderd en er waren 24 voorbereidende commissievergaderingen. Ten aanzien van de inzet van raadsinstrumenten hebben zeven van de acht fracties in 2022 totaal 15 schriftelijke artikel 33 vragen gesteld richting het college (in 2020 en 2021 waren dat er ook 22, in 2019 was het aantal 21 en in 2018 zijn er 39 formele schriftelijke vragen gesteld). Tijdens de raadsvergaderingen zijn in totaal 27 moties ingediend waarvan 3 bij een agendapunt, 6 bij de begroting, 2 bij de perspectief nota en 16 moties vreemd aan de orde van de dag. In het jaar 2021 zijn in totaal 52 moties ingediend. Er zijn verder 7 amendementen ingediend.
- Tijdens informatiebijeenkomsten zijn raadsleden inhoudelijk bijgepraat over verschillende onderwerpen. Deels waren dit fysieke bijeenkomsten maar ook steeds vaker zijn deze - op uitdrukkelijk verzoek van de raad - digitaal te volgen.
- De werkgeverscommissie is in 2022 een aantal keren formeel bij elkaar geweest ten aanzien van griffieaangelegenheden op basis van de verordening op de werkgeverscommissie. De drie functies van de griffie zijn beschreven en gewaardeerd. Maandelijks ontvangen de fractievoorzitters een update van de werkzaamheden zoals genoemd in het griffiejaarplan voor 2021/2022.

Wat heeft het gekost?

Bestuur				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.847	2.000	1.890	110
baten	0	0	0	0
resultaat	1.847	2.000	1.890	110

Taakveld Burgerzaken

Ontwikkelingen

De Russische inval in Oekraïne betekent voor cluster Burgerzaken dat Oekraïense vluchtelingen versneld ingeschreven moeten worden in de Basisregistratie personen (Brp) teneinde in het bezit te kunnen worden gesteld van een BurgerServiceNummer (BSN). Tevens valt een toename van de instroom van buitenlandse arbeidsmigranten - met name personen met de Poolse nationaliteit - te bespeuren. Het Project Vitale vakantieparken levert veel vragen op van bewoners van recreatiewoningen ten aanzien van de inschrijving in de Brp. De Nieuwe Procedure Vaststelling Verkiezingsuitslagen (NPVV) vraagt extra inzet van het Team Verkiezingen. De samenstelling van onze samenleving wijzigt en wordt internationaler. Deze veranderde samenleving verlangt van de (gemeentelijke) overheid kennis en dat zij op deze ontwikkelingen inspelen. Daarnaast vraagt deze samenleving dat de (gemeentelijke) overheid al hun diensten zoveel mogelijk digitaal aanbieden.

Wat hebben we bereikt?

- We hebben belangrijke stappen gezet om in 2022 onze inwoners een meer complete digitale dienstverlening aan te bieden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De aanschaf van een nieuwe applicatie Begraafplaatsenadministratie (BAM) waardoor het voor de uitvaartverzorgers mogelijk is geworden online een begrafenis in te plannen;
- Het verder doorontwikkelen van de digitale mogelijkheden om daarmee tegemoet te komen aan wensen, verwachtingen en behoeften van inwoners;
- Bijwonen van trainingen en webinars door medewerkers cluster Burgerzaken zodat zij in staat zijn complexe internationale vraagstukken het hoofd te bieden;
- Voor de inwoner die digitaal minder vaardig is blijven we onze dienstverlening op maat aanbieden.

Wat heeft het gekost?

Burgerzaken				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	936	988	976	12
baten	321	321	422	-101
resultaat	615	667	554	113

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden

Ontwikkelingen

- Jaarlijks bedragen de totale lasten van ons vastgoed ruim 8 miljoen euro. Aan de hand van het IHP en IAB gaan we ons vastgoed en/of functies verduurzamen.
- Samen met stakeholders (gebruikers, belangengroepen etc.) van ons maatschappelijk vastgoed gaan we fasegewijs aan een reële duurzame (toekomstgerichte) oplossing werken.
- In de periode tot en met 2025 staan 3 scholen in de planning die in aanmerking komen voor nieuwbouw. Dat zijn de IKC G.A. de Ridder en CKC Beatrix in Beilen en IKC De Bosvlinder in Hooghalen.
- De nieuwbouw voor twee scholen (IKC G.A. de Ridder, CKC Beatrix incl. een gymzaal) wordt gerealiseerd in ’t Stroomdalgebied, op of nabij de locatie van de huidige IKC G.A. de Ridder. Indicatie bouwperiode 2023-2024. In 2022 wordt met stakeholders de gebiedsvisie uitgewerkt.
- De uitkomst van de Dorpsvisie Hooghalen betrekken we bij de planvorming voor de (ver)nieuwbouw van IKC De Bosvlinder.
- Vier gebouwen staan voor verduurzaming en/of (ver)nieuwbouw in de investeringsagenda 2021-2025 vermeld. De MFA de Spil en zwembad de Smelte worden verduurzaamd. Bij de werkplaats/milieustraat en de Drenthehal gaan we uit van (ver)nieuwbouw.

Wat hebben we bereikt?

- Op 16 december 2021 heeft de gemeenteraad het Integraal Accommodatiebeleid 2021-2040 (IAB) vastgesteld als strategische afwegingskader over het toekomstperspectief van het gebouw (de ‘stenen’), waarbij we niet alleen gebouwen maar ook functies willen verduurzamen. Met het IAB kunnen we een meerjarenperspectief op te stellen voor de investeringen in het maatschappelijk vastgoed.
- De gronden die de gemeente in haar bezit heeft voldoen aan de regelgeving.

Wat heeft het gekost?

Beheer overige gebouwen en gronden				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	106	106	-628	734
baten	95	95	-634	729
resultaat	11	11	6	6

Taakveld Ondersteuning organisatie

Ontwikkelingen

- Tot dit taakveld horen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Dit taakveld is in het leven geroepen om een betere vergelijking tussen gemeenten mogelijk te maken.

Wat hebben we bereikt?

- De raad heeft inzicht in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Wij hebben alle activiteiten in beeld gebracht die onder de overhead vallen. Dit zijn kosten voor de ondersteunende afdelingen (zoals activiteiten van personeelszaken, facilitaire zaken, financiën) en ondersteunende personen op de taakvelden (zoals activiteiten van leidinggevenden, secretariaat). Onder overhead vallen daarom alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de uitvoerende diensten.

Wat heeft het gekost?

Overhead				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	12.768	14.294	13.741	553
baten	103	103	130	-27
resultaat	12.665	14.191	13.611	580

Taakveld Treasury

Ontwikkelingen

- Het was in 2022 niet noodzakelijk om kort- of langlopende geldleningen aan te trekken, omdat onze liquiditeitspositie het gehele jaar positief was. Onze kasgeldlimiet bedraagt € 7,5 miljoen. De kasgeldlimiet geeft het maximum bedrag aan, waarvoor wij ons financieringstekort met kort geld mogen financieren. We maken op dit moment hier dus geen gebruik van.

Wat hebben we bereikt?

- We hebben in 2022 voldaan aan de Treasury bepalingen in externe wetgeving en de Financiële verordening.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Dit jaar hebben we geen kort- of langlopende geldleningen aangetrokken.

Wat heeft het gekost?

Treasury				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	-191	-191	85	-276
baten	793	904	1.084	-181
resultaat	-984	-1.095	-999	-96

Taakveld	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Ontwikkelingen

- De herijking van de verdeling van het gemeentefonds inclusief het nieuwe verdeelmodel sociaal domein is uitgewerkt in de meicirculaire 2022 en ingegaan per 2023. Per 1 januari 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel Jeugdwet van kracht. Het woonplaatsbeginsel regelt welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp.

Wat hebben we bereikt?

- Een geactualiseerd inzicht in de grootste inkomstenbron van de gemeente kort nadat een circulaire gemeentefonds van het ministerie werd ontvangen. Voor 2022 ging het om de meiciculaire, de september- en de decembercirculaire.
- Het restant van de ontvangen corona compensatiemiddelen is aangemerkt als algemeen dekkingsmiddel. De niet bestede middelen worden meegenomen naar 2023.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Met Pauw-software is per circulaire een geactualiseerde berekening en analyse gemaakt.
- Per circulaire is de raad door middel van een brief geïnformeerd over de belangrijkste ontwikkelingen.
- De financiële effecten van de circulaires verwerken in de voor- en najaarsnota 2022, de jaarrekening 2022 en in de begroting 2023.

Wat heeft het gekost?

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	0	0	0	0
baten	54.946	61.594	62.425	-831
resultaat	-54.946	-61.594	-62.425	831

Taakveld Overige baten en lasten

Ontwikkelingen

- Er zijn geen directe ontwikkelingen.

Wat hebben we bereikt?

- Op dit taakveld zijn de baten en lasten begroot en verantwoord die we (nog) niet aan een specifiek taakveld konden toerekenen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De baten en lasten die niet kunnen worden toegerekend aan een ander taakveld zijn hier verantwoord.
  Het gaat onder andere om de posten als onvoorzien, nog niet aangewend gedeelte van de structurele bestedingsruimte, verrekening Btw Compensatiefonds (BCF), opbrengst inruil, vrijval van de restanten van opgenomen transitoriaposten, Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden, bijdrage vanuit verkopen plan Nagtegael en coronabijdragen.

Wat heeft het gekost?

Overige baten en lasten				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	35	865	-133	998
baten	15	15	98	-83
resultaat	20	850	-231	1.081

Taakveld Vennootschapsbelasting

Ontwikkelingen

- Geen nieuwe ontwikkelingen.

Wat hebben we bereikt?

- Dat we voldoen aan de regelgeving op het gebied van de VPB.
- Dat we tot en met 2020 een definitieve aanslag hebben ontvangen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We moeten voor 1 juni 2022 de aangifte Vennootschapsbelasting (Vpb) indienen. We kunnen uitstel vragen tot 1 november 2022 en eventueel tot 1mei 2023.
  Het opstellen van de aangifte voor 2022 vindt met externe ondersteuning halverwege 2022 plaats. Dan kunnen we zien of we net als voorgaande jaren geen vennootschapsbelasting hoeven te betalen. De verkoop van bouwgrond vormt het grootste onderdeel van de aangifte.
- Een eventuele betaling wordt ten laste de reserve bouwgrond gebracht.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	0	0	0	0
baten	0	0	0	0
resultaat	0	0	0	0

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

- Voor de bestuursperiode is de nota reserves en voorzieningen geactualiseerd.

Wat hebben we bereikt?

- Dat het gebruik van reserves en voorzieningen conform de kaders hebben plaatsgevonden, zoals deze door de raad in de nota Reserves en voorzieningen zijn vastgelegd.
- Dat wij inzicht hebben in de hoogte en bestemming van de gemeentelijke reserves en voorzieningen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Op basis van genomen raadsbesluiten worden de toevoegingen en onttrekkingen geboekt.
- Per mutatie is zichtbaar ten laste of ten gunste van welke reserve de onttrekking of toevoeging plaatsgevonden.

Wat heeft het gekost?

Mutaties reserves				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	973	12.758	11.837	920
baten	3.787	13.837	12.421	1.415
resultaat	-2.814	-1.079	-584	-495

Taakveld OZB woningen

Ontwikkelingen

- Op basis van het Bestuursakkoord geen tariefsverhoging, behalve correctie voor inflatie.
- Herziening gemeentelijk belastinggebied: verruimen, verbreden en moderniseren.
- Vervallen gebruik acceptgiro's per 1 juni 2023.
- Bezwaar- en beroepsmogelijkheid uitstel van betaling: de ingangsdatum is nog niet bekend.

Wat hebben we bereikt?

- Alle bezwaren zijn binnen de wettelijk geldende termijn afgehandeld.
- Het voldoen aan wettelijke WOZ-toetsingscriteria: toezicht Waarderingskamer waardoor aanslagen en WOZ-beschikkingen tijdig zijn opgelegd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Vaststellen van de verordening voor heffen en innen van deze belasting.
- De jaarlijkse waardeontwikkeling corrigeren in de tarieven.
- Het actueel houden van de BAG/WOZ-gegevens: objecten, kadastrale percelen en eigenaren (koppeling Kadaster).
- Het actueel houden van de belastingsoorten en tarieven per object.
- Het opleggen van aanslagen en WOZ-beschikkingen: bulk eind februari.
- De aanslagen worden voor zover van toepassing gecombineerd opgelegd met de aanslagen afvalstoffen- en rioolheffing, de BIZ-bijdrage en de forensenbelasting.
- Het behandelen van bezwaar- en beroepschriften, met de mogelijkheid van telefonische afstemming voorafgaande aan een formeel bezwaartraject.
- Mogelijkheid te betalen via automatische incasso in maximaal 8 maandelijkse termijnen.
- Incasso met aanmaningen en dwangbevelen bij te late betaling.
- Betalingsregelingen op verzoek.
- Oninbare vorderingen alleen als oninbaar afboeken op advies deurwaarder of bij faillissement.

Wat heeft het gekost?

OZB woningen				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	419	441	602	-161
baten	3.960	3.994	4.005	-12
resultaat	-3.541	-3.552	-3.403	-149

Taakveld OZB niet-woningen

Ontwikkelingen

- Op basis van het Bestuursakkoord geen tariefsverhoging, behalve correctie voor inflatie.
- Herziening gemeentelijk belastinggebied: verruimen, verbreden en moderniseren.
- Vervallen gebruik acceptgiro's per 1 juni 2023.
- Bezwaar- en beroepsmogelijkheid uitstel van betaling: de ingangsdatum is nog niet bekend.

Wat hebben we bereikt?

- Alle bezwaren zijn binnen de wettelijk geldende termijn afgehandeld.
- Het voldoen aan wettelijke WOZ-toetsingscriteria: toezicht Waarderingskamer waardoor aanslagen en WOZ-beschikkingen tijden zijn opgelegd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Vaststellen van de verordening voor heffen en innen van deze belasting.
- De jaarlijkse waardeontwikkeling corrigeren in de tarieven.
- Het actueel houden van de BAG/WOZ-gegevens: objecten, kadastrale percelen en eigenaren (koppeling Kadaster).
- Het actueel houden van de belastingsoorten en tarieven per object.
- Het opleggen van aanslagen en WOZ-beschikkingen: bulk eind februari.
- De aanslagen worden voor zover van toepassing gecombineerd opgelegd met de aanslagen afvalstoffen- en rioolheffing, de BIZ-bijdrage en de forensenbelasting.
- Het behandelen van bezwaar- en beroepschriften, met de mogelijkheid van telefonische afstemming voorafgaande aan een formeel bezwaartraject.
- Mogelijkheid te betalen via automatische incasso in maximaal 8 maandelijkse termijnen.
- Incasso met aanmaningen en dwangbevelen bij te late betaling.
- Betalingsregelingen op verzoek.
- Oninbare vorderingen alleen als oninbaar afboeken op advies deurwaarder of bij faillissement.

Wat heeft het gekost?

OZB niet-woningen				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	176	176	55	120
baten	2.790	2.906	2.914	-8
resultaat	-2.614	-2.730	-2.859	128

Programma	Veiligheid
Taakveld	Crisisbeheersing en brandweer Openbare orde en veiligheid

Programmadoelstelling

- Wij zorgen voor een veilige en prettig leefbare samenleving in Midden-Drenthe.
- Wij zorgen in samenwerking met de Veiligheidsregio Drenthe voor een adequate crisismanagementorganisatie.
- Wij waarborgen de veiligheid van de mensen die in Midden-Drenthe wonen, werken, recreëren of anderszins verblijven.
- Wij handhaven de regelgeving en de openbare orde. Daarmee beschermen we inwoners en bedrijven zo goed mogelijk tegen aantasting van hun leefomgeving en hun persoonlijke veiligheid.

Afspraken uit het coalitieakkoord

- We willen dat onze inwoners zich veilig voelen. Op straat, in hun wijk, overdag, 's avonds. Als het moet en kan, zorgen we dat het gevoel van veiligheid groter wordt.
- We zorgen als gemeente voor de veiligheid van onze inwoners. Inwoners hebben daarbij zelf een rol. Als overheid hebben we ook een eigen verantwoordelijkheid. Die maken we ook waar.
- Het is belangrijk dat we de politie en de buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) zien op straat. Als we de boa's taken geven, zorgen we dat daarvoor voldoende boa's beschikbaar zijn. En dat ze hun werk goed kunnen doen.
- We willen het politiebureau in Beilen openhouden. We beslissen daar als gemeente uiteindelijk niet over. Maar we gaan in gesprek met wie er wel over beslist. Het staat inmiddels vast dat het politiebureau in Beilen blijft bestaan.
- We hebben in Beilen al heel lang een instelling voor mensen die psychische problemen hebben. We blijven goed samenwerken met deze instelling. Tegelijk is er overlast door sommige bewoners. Die overlast moet minder worden. We spreken GGZ hierop aan.
- We hebben veel informatie over onze inwoners, ondernemers en organisaties. Die informatie is bij ons veilig. We zorgen ervoor dat de privacy in orde is.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

Beleidskaders

Regionaal Beleidsplan Noord Nederland 2020-2023

Regionaal Crisisplan VRD

Hennepconvenant Noord Nederland (waaronder handhavingsbeleid hard- en softdrugs gemeente Midden-Drenthe 2014

Algemene plaatselijke verordening Midden-Drenthe 2020

Verordening Leefomgeving Midden-Drenthe 2020

Coalitieakkoord 2018-2022 "Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe"

Taakveld Crisisbeheersing en Brandweer

Ontwikkelingen

- **Opvang van vluchtelingen en asielzoekers**

Begin 2022 begon de oorlog in Oekraïne. De veiligheidsregio's kregen de opdracht om te coördineren en faciliteren bij de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. De coördinatie van de opvang vond plaats in samenwerking met de Drentse gemeenten. Daarnaast ontving de VRD vanaf juni verschillende opdrachten ten aanzien van de opvang van asielzoekers met als doel het COA in Ter Apel te ontlasten. Ook deze opvang werd opgepakt in samenwerking met de Drentse gemeenten.

- **Brandweerzorg**

De paraatheid van de brandweer was in 2022 het hele jaar op orde. Het hele jaar waren er voldoende brandweermensen beschikbaar en opkomsttijden zijn gehaald. Wel is er een stijgende trend waarneembaar voor wat betreft het aantal incidenturen van de brandweer. Dit wordt veroorzaakt door een stijgend aantal incidenten waarbij de inzet van de brandweer nodig was

- **Klimaat**

Het risico op grotere calamiteiten als gevolg van klimaatontwikkelingen neemt toe. Klimaatverandering zorgt er onder andere voor dat het risico op natuurbranden toeneemt. Dit leidt tot een steeds meer bewustwording in de maatschappij van de noodzaak om ook in natuurgebieden aandacht aan brandveiligheid te besteden. Samen met de Provincie Drenthe wordt onderzocht op welke wijze brandveiligheid meegenomen kan worden in de natuurontwikkeling in Drenthe.

- **COVID-19**

In het eerste kwartaal van 2022 heeft de COVID-19 pandemie nog veel inzet gevraagd van de GHOR. De GHOR heeft de continuïteit van de zorgketen in Noord-Nederland en Drenthe gemonitord en waar nodig zijn de betrokken partijen aan elkaar verbonden. In het laatste kwartaal is de vaccinatie aanpak COVID-19 afgeschaald.

- **Crisisbeheersing**

In 2022 zijn de medewerkers van crisisbeheersing en GHOR meer structureel samen gaan werken en staan zij onder een éénhoofdige leiding. Gezamenlijk zijn de GHOR en crisisbeheersing in het eerste half jaar volop aan het werk geweest in verschillende crises. Vanaf het najaar zijn de reguliere werkzaamheden weer opgepakt en vonden er themadagen, oefeningen en opleidingen plaats. Ook is er gewerkt aan de verdere implementatie van de nieuwe crisisorganisatie.

- **GHOR**

De GHOR is in 2022 actief geweest in de verschillende crises zoals bij de opvang van vluchtelingen en asielzoekers. De duur van de crises en de grote rol van gezondheidszorg in de crises maken dat de focus van de GHOR vooral hierop gericht was. Daarnaast kwam de advisering van de GHOR bij evenementen onder druk te staan doordat in het voorjaar van 2022 de COVID-19 maatregelen bij evenementen versneld werden losgelaten.
Er is sprake van een stijgende en veranderende zorgvraag, hierdoor is het noodzakelijk om efficiënter gebruik te maken van zorg. De GHOR signaleert en adviseert om de zorg acuut en niet acuut ook in de toekomt beschikbaar en bereikbaar te houden.

Wat hebben we bereikt?

- **Opvang**

Er is in Drenthe voldaan aan de inspanningsverplichting die is opgelegd door het Rijk om te komen tot circa 3200 opvangplekken.

- **Crisisbeheersing**

In 2022 is er bij crisisbeheersing expliciet aandacht geweest voor de volgende plannen:

- Uitval van vitale voorzieningen (elektriciteit, gas en drinkwater).
- Voor spoorincidenten is een landelijke informatiekaart vastgesteld.
- Nucleaire dreiging en ongevallen; samen met veiligheidsregio's Groningen en Fryslân is er gewerkt aan een informatiekaart voor de kerncentrale in Emsland (Lingen).

Daarnaast is er gestart met het project Actualisering Bevolkingszorg. De eerste adviezen zijn opgesteld. De opleidingen, trainingen en oefeningen voor crisisbeheersing zijn ook weer opgepakt zoals voor de COVID-19 pandemie.

- **Brandweerzorg**

De VRD is in 2022 gestart met de uitvoering van het programma brandweerzorg. Dit programma gaat in op onderwerpen zoals het betrekken van de samenleving, vitaliteit van de brandweerposten en investeren in veiliger, eenvoudiger en efficiënter brandweerwerk. Daarnaast is er in Drenthe een jeugdbrandweer. In 2022 zijn vijf jeugdleden doorgestroomd naar de vrijwillige brandweer.

- **Toezicht**

Door een tekort aan toezichthouders was het in 2022 niet mogelijk om alle gebouwen te controleren waar de VRD normaliter toezicht op brandveilig gebruik uitvoert. In de loop van 2022 zijn drie nieuwe toezichthouders aangesteld. Zij zijn inmiddels opgeleid, waardoor het aantal toezichthouders weer op sterkte is.

- **Veiligheid van informatievoorziening en privacy**

In 2022 zijn de VRD en GGD gezamenlijk gestart met het verbeteren van de veiligheid van de informatievoorziening en het beschermen van belangen op het gebied van privacy. Er zijn verschillende resultaten behaald. Zo is er een protocol opgesteld voor het afwikkelen van incidenten en verstoringen en wordt er gewerkt aan bewustwording in de organisatie door aandacht te vragen voor authenticatie en autorisatie. Op het gebied van technische voorzieningen zijn de VRD en GGD inmiddels goed voorzien. De weerbaarheid van beide organisaties is in technische zin duidelijk vergroot.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- **Opvang**

Om Oekraïense vluchtelingen te plaatsen in Drentse opvanglocaties is een belteam ingericht dat 24/7 bereikbaar is om plaatsingen te coördineren. Naast het coördineren van opvangplekken organiseert en faciliteert de VRD netwerken met behulp van ingerichte “platformen”, onder andere op het gebied van financiën, onderwijs, locatiemanagers en zorg.

- **Crisisbeheersing**

In de tweede helft van 2022 is invulling gegeven aan het multidisciplinair opleiden, trainen en oefeningen (MOTO). In oktober vond bijvoorbeeld de multidisciplinaire oefening op Groningen Airport Eelde plaats. Daarnaast zijn er verschillende oefeningen en webinars georganiseerd rondom het thema digitale ontwrichting en cyberincidenten om de bewustwording over dit thema te vergroten.
De VRD is beging 2022 gestart met de implementatie van de hernieuwde crisisorganisatie. Echter werd deze implementatie snel stilgelegd, omdat inzet voor de opvang van Oekraïners voorrang had. In de opvangcrises is wel gewerkt volgens de uitgangspunten van de hernieuwde crisisorganisatie. De uitrol van de hernieuwde crisisorganisatie is eind november weer opgestart.

- **Brandweerzorg**

Ook binnen de brandweerzorg zijn verschillende trainingen gevolgd. Zo zijn er meerdere posten bij het oefencentrum in Wijster getraind in de basisprincipes van brandbestrijding. Op de brandweerkazerne in Emmen is in 2022 een ruimte ingericht als digitaal oefencentrum.

- **Advisering**

In 2022 zijn naast de reguliere advisering op brandveiligheid diverse bijzondere activiteiten geweest. Zo is er met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gesproken over brandveiligheid in grote pluimveestallen. Als vervolg daarop is in Noord-Nederlands verband met de drie noordelijke veiligheidsregio’s en een aantal adviesbureaus gezocht naar voor alle partijen werkende, risicogerichte oplossingen voor de bouw van grote pluimveestallen. Daarnaast is er een risicomatrix ontwikkeld voor advisering rondom woningen met waterstof Cv-ketels.

Wat heeft het gekost?

Crisisbeheersing en brandweer				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	2.071	2.118	2.021	97
baten	15	15	3	12
resultaat	2.056	2.102	2.017	85

Taakveld Openbare orde en Veiligheid

Ontwikkelingen

- In de eerste maanden van 2022 hadden we nog te maken met de nasleep van de coronacrisis. Vanaf maart ging de samenleving weer open, dit was van invloed op ons werk. Er konden weer fysieke controles uitgevoerd worden bijvoorbeeld bij horecagelegenheden en het aantal evenementen nam weer toe.
- Net als voorgaande jaren blijft ondermijning een belangrijk thema, ook in de lokale politiek. Bestuurders en organisaties krijgen steeds vaker te maken met de problematiek van ondermijning. Het is daarom belangrijk om ons te richten op de weerbaarheid van de politiek en de organisatie.
- De afgelopen jaren is er een trend te zien waarbij de onrust in de samenleving toeneemt. In 2022 hebben we hier binnen het taakveld openbare orde en veiligheid op verschillende manieren mee te maken gekregen. Bijvoorbeeld in de vorm van boerenprotesten.

Wat waren de doelen voor 2022?

- We blijven inzetten op veilige straten, buurten en wijken. Met andere woorden een intrinsiek veilige woon- en leefomgeving, zowel overdag als 's avonds, voor inwoners, bedrijven, instellen en iedereen die Midden-Drenthe bezoekt.
- Jongeren zijn een belangrijke doelgroep in het veiligheidsbeleid: enerzijds als 'slachtoffer', anderzijds als 'dader'. Wij verbeteren de veiligheidsbeleving van jongeren en onze inwoners en zien een afname van jeugdcriminaliteit door ons te richten op thema's als jeugdoverlast, jeugdgroepen, alcohol en drugsgebruik, veiligheid in en om de school en binnen het gezin.
- Voor 2022 is als doel gesteld om het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2023-2026 vast te stellen. Het IVP is een samenwerking tussen de gemeenten Meppel, Westerveld en Midden-Drenthe en gaat in op de prioriteiten voor de komende vier jaar.
- Naast het IVP zijn er binnen het taakveld openbare orde en veiligheid meerdere beleidsdocumenten die een belangrijke rol spelen, zoals het Damoclesbeleid (beleid voor de sluiting van woningen en lokalen onder de Opiumwet) en beleidsregels voor gevaarlijke en bijtende honden. Voor 2022 stond op de agenda om deze beleidsdocumenten op te stellen en waar nodig te actualiseren of aan te passen.

Wat hebben we bereikt?

- Op het gebied van beleid hebben we in 2022 mooie stappen gemaakt. In november is het IVP 2023-2026 vastgesteld door de gemeenteraad. Daarnaast heeft de burgemeester het Damoclesbeleid en de beleidsregels voor gevaarlijke en bijtende honden vastgesteld.
- Het Damoclesbeleid kon ook meteen in uitvoering worden gebracht. In 2022 hebben we namelijk te maken gehad met twee casussen waarbij een drugspand moest worden gesloten.
- Zoals ook benoemd bij ontwikkelingen hebben we in 2022 meerdere malen te maken gehad met boerenprotesten waarbij in het kader van openbare orde en veiligheid opgetreden moest worden. Zo is er in juli een noodverordening afgegeven voor het gebied rondom het jumbo distributiecentrum om verstoring van de openbare orde en veiligheid te voorkomen.

- Net als in afgelopen jaren is er in 2022 wederom veel energie en tijd gestoken in de voorbereiding op de jaarwisseling 2022/2023. Er hebben meerdere integrale overleggen plaatsgevonden voor de totstandkoming van het draaiboek. Daarnaast hebben er overleggen plaatsgevonden met verschillende dorpen en is er een centraal feest georganiseerd.
- In 2022 is het resultaat van de weerbaarheidsscan opgeleverd. Deze scan laat zien hoe weerbaar de gemeente is tegen ondermijning. De resultaten worden verwerkt in het plan van aanpak ondermijning.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Voor de totstandkoming van het IVP hebben we verschillende gesprekken gevoerd met ketenpartners als de VRD en politie. Daarnaast hebben we de samenwerking gezocht in de regio, met Meppel en Westerveld. Ook hebben we in Beilen, Smilde en Westerbork op de markt gestaan om de input van inwoners mee te kunnen nemen in het beleid.
- Onze buitengewoon opsporingsambtenaren zijn en blijven zichtbaar aanwezig op straat.
- We houden onder andere toezicht in de openbare ruimte, behandelen ingekomen klachten, controleren vergunde evenementen en inrichtingen met een alcoholwetvergunning. In voorkomend geval dwingen we de naleving van regelgeving af middels handhavend optreden.
- We blijven actief als het gaat om het identificeren en monitoren van jeugdgroepen die overlast veroorzaken. We treden niet alleen groepsgericht, maar ook persoonsgericht op, waarbij correcties boven sancties gaan. Voor zover mogelijk treden we samen met onze ketenpartners op.

Wat heeft het gekost?

Openbare orde en veiligheid				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	371	379	355	24
baten	13	13	17	-4
resultaat	358	366	338	28

Programma	Verkeer, vervoer en waterstaat
Taakveld	Verkeer en vervoer

Programmadoelstelling

- Wij willen de openbare ruimte op zo'n manier inrichten en beheren dat sprake is van een aantrekkelijk en leefbaar woonklimaat.
- Wij willen een optimaal bereikbare gemeente zijn.
- Wij willen vanuit de nota "Midden-Drenthe op de goede weg!" de aankomende jaren zorgen voor het gewenste kwaliteitsniveau van onze wegen en bruggen.

Afspraken uit het coalitieakkoord.

- We hebben als gemeente kort geleden beleid vastgesteld voor wegen en bruggen. Dat beleid gaan we zorgvuldig uitvoeren. We letten goed op of we daarin tegen praktische knelpunten aanlopen. Die gaan we oplossen.
- We zijn een belangrijke fietsgemeente. Op dit moment wordt er gewerkt aan een fietsroute op de VAM-berg. We gaan kijken hoe we die route aan kunnen laten sluiten op andere fietspaden in de buurt.
- We zorgen voor veilige verkeersroutes naar de scholen. Dat zelfde doen we voor routes naar sportvelden en andere gebouwen waar activiteiten zijn.

Verbonden partijen

Geen

Beleidskaders

Beleid Onderhoud wegen en bruggen Midden-Drenthe op de goede weg! 2018-2028
Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan (GVVP 2012)
Verduurzaming openbare verlichting 2014-2023
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe”

Programma	Economie
Taakveld	Fysieke bedrijfsinfrastructuur Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen Economische promotie

Programmadoelstelling

- Wij willen de werkgelegenheid bevorderen en behouden en wij willen de arbeidsdeelname bevorderen, zodat inwoners (jong en oud) in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.
- Wij willen de bestaande bedrijfsgelegenheid behouden en zo mogelijk uitbreiden, zodat lokaal zoveel mogelijk arbeidsplaatsen beschikbaar zijn.
- Wij willen het vestigingsklimaat op orde is. Goede bereikbaarheid en infrastructuur zijn hierbij belangrijke faciliteiten.
- Wij willen zodanig faciliteren van ondernemers bij uitbreiding, vernieuwing of nieuwbouw binnen de bestaande regelgeving dat van ondernemerszijde weinig drempels worden ervaren.
- Wij bieden faciliteiten aan en creëren voorwaarden voor een zinvolle invulling van de vrije tijd van inwoners en bezoekers van de gemeente.

Afspraken uit het coalitieakkoord

- Ondernemers die plannen hebben ondersteunen we graag. We doen ons best om meer bedrijven in Midden-Drenthe te krijgen. We zetten ons ervoor in dat er meer werk in onze gemeente komt.
- En als we inkopen, geven we een kans aan ondernemers uit onze eigen gemeente. Bij al deze acties houden we ons aan de regels: we mogen bedrijven niet zomaar voortrekken.
- Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe. Dat bouwen we met elkaar. Het blijft goed wonen, werken en ontspannen in Midden-Drenthe!
- De tarieven van de Toeristenbelasting blijven vier jaar lang gelijk. We rekenen de inflatie niet door in deze belasting. We gaan met de ondernemers in gesprek.
- Hoe gaan we als gemeente om met onze vakantieparken? Hoe gaan we om met mensen die daar zonder toestemming wonen? Bij deze vragen gaat het erom: hoe zijn we als gemeente een betrouwbare overheid?
  We willen parken die het goed doen bij toeristen graag in stand houden. We gaan uitzoeken wat we als gemeente kunnen doen om daarbij te helpen.

1. We gaan een proef (een pilot) doen met een park waar veel mensen gewoon wonen.
2. We gaan daarvoor in gesprek met de Vereniging van Eigenaren (VVE). We gaan ook in gesprek met de mensen die niet bij een VVE horen.
   Maar voor elk park zoeken we oplossing die het beste bij dát park past. Maatwerk dus. De oplossing moet helpen bij alle problemen op een park: veiligheid, openbare orde en wonen.

Verbonden partijen

Bedrijvencentrum Ossenbroeken VOF
Recreatieschap Drenthe
Zonnepark Leemdijk

Beleidskaders

Nota grondbeleid 2016-2020
Landbouwontwikkelingsvisie
Masterplan Beilen Centrum
Koersnota vrijetijdseconomie 2018-2022
Nota Natuurlijke Kracht (economisch beleid)
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe”

Taakveld Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Ontwikkelingen

- De Nederlandse economie herstelde zich en groeide in 2022. Dat uitte zich in de vraag naar mogelijkheden voor het vestigen van bedrijven in onze gemeente vanuit uiteenlopende sectoren.
- Sinds begin 2021 is het faciliteren van ondernemers door woon-werklocaties uit te geven niet meer mogelijk. Want de laatste kavels die hiervoor geschikt zijn, zijn begin 2021 verkocht.
- De effecten van de diverse transities en de stikstofaanpak zijn voor het bedrijfsleven nog onzeker.

Wat hebben we bereikt?

- Alle bedrijventerreinen in de gemeente zijn bijna vol. Er waren eind 2022 in totaal nog twee gemeentelijke kavels beschikbaar. Daarom zijn we bezig met de voorbereidingen om Ossebroeken fase II in Beilen te ontwikkelen door een nieuw bestemmingsplan voor te bereiden en ruimte te bieden aan bedrijven die aandacht hebben voor duurzaamheid.
- De behoefte aan bedrijventerreinen is zowel kwantitatief als kwalitatief beter in beeld gekomen. Eind 2022 is er daarom een gemeentebreed onderzoek in gang gezet naar de behoefte en het aanbod van werklocaties.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Kavels verkocht
- De voorbereidingen voor het bestemmingsplan Ossebroeken fase II zijn verder opgestart en de belangstelling is geregistreerd.
- De lokale behoefte is beter in beeld gebracht en er is een onafhankelijke onderzoek in gang gezet waarvan de resultaten in Q2 2023 worden verwacht.

Wat heeft het gekost?

Fysieke bedrijfsinfrastructuur				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	427	427	-1	429
baten	427	427	-3	431
resultaat	0	0	2	-2

Taakveld Bedrijfsloket en -regelingen

Ontwikkelingen

- **Coronamaatregelen**
  In samenspraak met de andere Drentse gemeenten zijn in vervolg op 2021 ook in 2022 maatregelen genomen om ondernemers te ondersteunen. Deze steunmaatregelen waren aanvullend op de maatregelen van het Rijk en de lokale inkomensondersteuning. Het ging om: uitstel belastingen en heffingen, tijdelijke verruiming winkeltijden, opschorting van venstertijden bevoorrading, versnelde betaling facturen, opschorting inning huur, pacht, vorderingen, beheersvergoeding, snellere uitbetaling subsidies voor ondernemers, verruiming indieningstermijnen subsidieregelingen, stimulering lokale inkoop en vergunningen die van belang zijn voor het behoud van werk en banen kregen een hogere prioriteit. Ook de ondersteuning van verduurzamingsmaatregelen kreeg de nodige aandacht in 2022 naar aanleiding van de gestegen energieprijzen. Ook keerden we vanwege een Rijksregeling via de Veiligheidsregio vergoedingen uit voor de controle van de coronatoegangsbewijzen. Via de gemeentelijke informatiepagina's werd aan ondernemers bekend gemaakt welke regelingen er waren op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau en waar je deze kon aanvragen. Daarnaast gaf het ondernemersloket "Ik ben Drents ondernemer adviezen aan hen die wat extra hulp konden gebruiken. Het loket verzorgde overzichten met handige tools die ondernemers door de Coronacrisis konden helpen.

- **Dienstverlening**
  Voor ondernemers in Midden-Drenthe is er één herkenbaar ondernemersloket: "Ik ben Drents ondernemer" (IBDO). Dit loket kreeg in 2022 een verdere impuls. IBDO kent een breed scala aan dienstverlening. Bij IBDO kunnen ondernemers met hun individuele vraag terecht bij de adviseurs, er zijn (digitale) netwerkbijeenkomsten en speciale programma's waar ondernemers samen met studenten onderzoeken waar kansen liggen voor bijvoorbeeld het exporteren van hun product of dienst. Naast individuele trajecten op maat, kunnen ondernemers hier van elkaar leren. En zeker ook van het onderwijs, waar hedendaagse kennis en jonge potentiële arbeidskrachten het bedrijfsleven verder kunnen brengen om nog meer klaar te zijn voor de toekomst. De OndernemersFabriek Drenthe en Kennispoort Drenthe zijn geïntegreerd in IBDO. De plannen voor het vervolg van IBDO zijn samen met de andere Drentse gemeenten, vertegenwoordigers van het Drentse bedrijfsleven, onderwijsinstellingen NHL Stenden Hogeschool, Drenthe College, Alfa-college en de Hanzehogeschool uitgewerkt. Het doel van deze samenwerking is een sterker, slimmer en groener MKB met impact. Circa dertig ondernemers uit Midden-Drenthe hebben in 2022 een vorm van begeleiding ontvangen van IBDO. Dat ging vooral over vraagstukken van groei, digitalisering en verduurzaming. Vanwege privacy kan hierop niet verder worden ingegaan.

Wat hebben we bereikt?

- **Koers en uitvoeringsagenda economie Midden-Drenthe 2020-2024**
  In 2022 kon slechts beperkt invulling worden gegeven aan de koers en uitvoeringsagenda vanwege de coronabeperkingen. Wel is er gebouwd aan de opbouw van een lokaal netwerk zodat zodra die beperkingen worden opgeheven de uitvoeringsagenda weer voortvarend ter hand kan worden genomen. Medio 2022 is namelijk samen met alle lokale ondernemersverbanden een verkenning gestart van de toekomstige, aanvullende thema's die volgens lokale ondernemers thuishoren in het gemeentelijk economisch beleid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- **Koers en uitvoeringsagenda economie Midden-Drenthe 2020-2024**
  De koers en uitvoeringsagenda zijn tot stand gekomen op basis van een participatietraject met alle ondernemersverbanden in voorgaande jaren. De voor 2023 geplande tussenevaluatie is voorbereid in 2022.

Wat heeft het gekost?

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	201	204	178	26
baten	31	64	64	1
resultaat	170	140	114	25

Taakveld Economische promotie

Ontwikkelingen

Recreatie en toerisme
De vrijetijdssector is flexibel en heeft bewezen klappen op te kunnen vangen. De COVID-19 periode heeft een zware periode gekend voor de sector. Jaarlijks wordt er een onderzoek gedaan door Ecorys over de vrijetijdssector. In januari zijn de resultaten van 2021 gepubliceerd*. Hierin is te zien dat de dagrecreatie besteding (bijvoorbeeld: sportieve recreatie, recreatief winkelen, bezoek attracties) gestegen van 40 miljoen in 2020, naar 45 miljoen in 2021. De overnachtingen in onze gemeente zijn gestegen van 40 miljoen in 2020, naar 51 miljoen in 2021. Om dit in perspectief te zetten: Midden-Drenthe is goed voor 10.3% van de overnachtingen van de hele provincie.
Om ervoor te zorgen dat deze sector vitaal blijft, is het belangrijk dat er vanuit de gemeente een duidelijke koers ligt. De koersnota van 2018-2022 is verlengd en er zal in het eerste kwartaal van 2024 een nieuwe koersnota gepresenteerd worden aan de gemeenteraad. In 2023 zullen er verschillende bijeenkomsten intern en extern plaatsvinden om samen te spreken over wat er in deze nota moet komen.

* = Monitor-Drenthe-2020-def.pdf (recreatieschapdrenthe.nl)

Vitale Vakantieparken

- Midden-Drenthe heeft veel vakantieparken. Die zijn van groot belang voor de lokale economie en werkgelegenheid. En daarmee ook voor de leefbaarheid in onze gemeente. Er zijn parken bij met voldoende toekomstperspectief, maar er zijn ook verouderde parken die hun oorspronkelijke functie verloren hebben. De vitalisering van de vakantieparken is een Drenthe-breed project: Vitale Vakantieparken. De gemeenten, provincie en de sector werken samen aan zowel het versterken van vakantieparken met voldoende toekomstperspectief, als aan het transformeren van niet-vitale parken. Ze worden ondersteund door de Taskforce Vitale Vakantieparken. Dit zou in eerste instantie tot en met 2022 zijn. We hebben ingestemd met een verlenging tot en met 2024.

- Het programma bestaat uit drie sporen: Excellentie, Transformatie en Preventie&Vitalisering. In 2019 startte het Recreatie Excellentie Proces (REX) en de doelstelling luidde: Drentse vakantieparken uit het topsegment nog meer te laten excelleren zodat zij de nationale top binnen hun segment zouden kunnen bereiken. Na drie jaar zijn we in de fase beland dat de focus verbreed moet worden en niet langer alleen het topsegment van de Drentse Vakantieparken geholpen kan worden. In onze gemeente konden er niet genoeg vakantieparken voldoen aan de Excelleren-norm uit het REX-programma. Als gemeente Midden-Drenthe zijn we daarom erg blij dat er een nieuw traject komt, met laagdrempelige regels. Het nieuwe traject heet ‘Drentse Uitblinkers’.

- Verder is aan het programma het spoor Revitaliseren toegevoegd, gericht op parken die zijn aangemerkt als niet-vitaal, maar waarbij het veranderen van de bestemming in Wonen door allerlei redenen niet gewenst is.

Wat hebben we bereikt?

Koersnota vrijetijdseconomie 2018-2022:

- In de commissie algemeen bestuur van 7 december 2022 is het voorstel voor verlenging van de koersnota 2018-2022 aangenomen. Hiermee is de huidige koersnota van kracht tot met de nieuwe nota (die verwacht wordt in het eerste kwartaal van 2024) is ingestemd door de gemeenteraad.
- In 2022 en 2023 is er onderzoek gedaan door de Rekenkamercommissie over het koersnota Vrijetijdseconomie. De resultaten zullen worden meegenomen in het traject van de nieuwe koersnota.

Koersnota 2024 - ?

- Er is een bureau in handen genomen om de beleidsmedewerker te ondersteunen bij het schrijven van de koersnota. Er is gekozen voor een traject waarbij de beleidsmedewerker de leiding heeft. Zij kent de sector. het bureau zal ondersteunen bij het ophalen van data, sessies leiden met belanghebbenden en ondersteunen bij het schrijven van de uiteindelijke visie.
- In 2023 zullen er verschillende sparringssessie plaatsvinden: met ondernemers & inwoners en later in het jaar met de raads- en commissieleden. Deze informatie zal verwerkt worden in de nieuwe koersnota. De ondernemers worden al vroeg betrokken, omdat zij de fundering moeten leggen. Als het niet gedragen wordt door de sector, is het niet een nota die zal slagen.

Stichting Marketing en Promotie Midden-Drenthe:

- In 2020 tot en met 2022 konden een aantal bijeenkomsten niet doorgaan, denk hierbij aan de gebiedssafari, bustour met vrijwilligers van de TIP-punten. In 2023 wordt dit weer volop opgepakt.
- Het bestuur van de stichting zal in 2023 een nieuw bestuurslid krijgen, communicatie hierover zal later plaatsvinden.
- In 2022 is er een merk activatie plan geschreven. Deze zal in 2023 door een werkgroep worden opgepakt om te kijken wat uitvoerbaar is en wat er meegenomen kan worden in de nieuwe koersnota.
- In maart 2023 is de nieuwe TIP-locatie in de Bruntingerhof in Orvelte geopend. De stichting heeft hier veel tijd een aandacht aan besteed en is zeer tevreden over de nieuwe locatie.

Toeristisch overleg platform (Voorheen VTRB):

- In 2022 is de VTRB veranderd naar TOP. Dit is bekend gemaakt tijdens het ondernemerscafé.
- De TOP overlegt 2 maandelijks. Hierbij is de beleidsmedewerker recreatie en toerisme en de toeristisch regisseur aangehaakt. Hierdoor zijn de lijntjes kort tussen de sector en de gemeente, maar ook tussen de stichting marketing (via de toeristisch regisseur) en promotie en de sector.

Wandelknooppuntennetwerk Midden-Drenthe fase 2:

- Eind 2022 zijn de brieven naar de grondeigenaren verstuurd. Hierin werd toestemming gevraagd of er gebruik mag maken van deze grond voor het wandelknooppuntennetwerk

fase 2. Er waren veel positieve reacties op. Voor de gronden waar geen toestemming voor gegeven is, is de route omgelegd.
- Begin 2023 is er een start gemaakt aan het opmaken van het bestek (bepaling bordjes en plan). Zij doen dit eerst online en zullen later het veld in gaan.
- De verwachting is dat in april 2024 het wandelknooppuntennetwerk fase 2 in gebruik kan worden genomen.

Toeristenbelasting

De recreatiesector heeft een net zoals vorig jaar een goed jaar gehad. Het aantal overnachtingen wat heeft plaatsgevonden in Midden-Drenthe die geregistreerd zijn middels betaling van toeristenbelasting zijn 829.951. In 2021 waren dit bijna 19.000 meer. Er is dus een lichte daling te zien. Deze daling is vooral te zien in de overnachtingen op mini-campings (-19,3%), Campings (-12,2%), Vakantiewoningen (-17,7%), Hotels (-7,3%). Er is een groei te zien in het aantal overnachtingen bij groepsaccommodaties, B&b's, en bungalowparken.

Er werd verwacht door het recreatieschap dat de groepsaccomodaties al een klap gehad hebben en deze doorgezet gaat worden. Wij zien deze (nog) niet in onze gemeente. Als gemeente houden we dit in de gaten en gaan we ook in gesprek met deze bedrijven.
De grote afname van mini-campings en campings is deels te verklaren door verandering van aanbod op deze locaties. Zoals de verandering van camping naar een chaletpark. Wij kunnen als Gemeente Midden-Drenthe bepaalde veranderingen niet tegenhouden, aangezien zij werken binnen een huidige bestemming. Wij zullen wel in de koersnota schrijven hoe wij als Gemeente Midden-Drenthe met de ondernemers in gesprek willen blijven en kijken hoe we de diversiteit van de sector behouden. Het is niet de wens van ons, dat alle campings verdwijnen en er straks alleen nog maar huisjes/chalets zijn.

Vitale Vakantieparken:

- Om een goed beeld te krijgen van Vitale vakantieparken is het belangrijk om te duiden dat we twee verschillende aanpakken hebben binnen Vitale Vakantieparken: Transformeren, gericht op de niet-vitale parken en Uitblinken, gericht op de vitale parken. Deze twee trajecten lopen bij verschillende medewerkers en overlappen elkaar niet. Ook de handhaving is verschillend bij deze parken. Het spoor Revitaliseren is nog niet opgepakt, omdat er nog geen parken zijn aangewezen die niet kunnen transformeren.
- De pilot Hart van Drenthe is in 2022 afgerond. Met behulp van het Recreatie-expertteam hebben de leden van de VVE hadden gekozen voor een toekomstscenario voor het park. De Taskforce blijft het park de komende tijd nog ondersteunen bij de uitvoering van de visie.
- De afgelopen jaren is met ondersteuning van de Taskforce diverse malen handhavend opgetreden tegen permanente bewoning op het park. Dit is in samenwerking met de beheerder uitgevoerd. Inmiddels is nagenoeg alle permanente bewoning gestopt.
- Grootste leerpunt uit de pilot Hart van Drenthe is: om vitale parken verder te helpen is het belangrijk om met de VVE en de beheerder samen op twee sporen samen te werken. Namelijk het bieden van toeristisch perspectief en handhaving.
- De pilot De Hullen is begin 2022 weer opgepakt toen er een nieuw bestuur van de Vereniging kwam. We hebben een projectleider ingehuurd, maar de samenwerking met het bestuur kwam niet van de grond. Helaas is de pilot daardoor weer gestagneerd. In 2023 gaan we wederom proberen met het park tot afspraken te komen, zodat de pilot afgerond kan worden.
- Gezien het feit dat de pilot met de Hullen weinig voortgang had, is om de voortgang toch te behouden en VVP in te zetten waar mogelijk, gestart met het proces met Thrianta. Inmiddels vinden er regulier constructieve voortgangsgesprekken plaats en zijn er mooie stappen gezet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- **Koersnota vrijetijdseconomie 2018-2022:**
  1. In de jaarstukken van 2022 is gesproken over de bankjes die geplaatst zijn in samenspraak met recreatieschap Drenthe. in 2023 heeft het recreatieschap aangegeven dat er nog financiën beschikbaar zijn voor een aantal bankjes. Wij als Gemeente hebben ideeën ingediend. het Recreatieschap zal hier een afweging in maken waar de laatste bankjes in de provincie geplaatst worden.

- **Stichting Marketing en Promotie Midden-Drenthe:**
  - Door goede samenwerking tussen de TOP, Stichting en Gemeente is alles in eind 2022 en begin 2023 weer opgepakt.

- **Wandelknooppuntennetwerk Midden-Drenthe:**
  - De gemeente heeft in een intensieve samenwerking met het Recreatieschap Drenthe snel de brieven kunnen versturen naar de eigenaren van de gronden. vervolgens door de korte lijntjes, is er snel geschakeld en samen is er gekeken naar omlegging van de route, wanneer er geen toestemming gegeven is.

- **Vitale Vakantieparken:**

  Algemeen

  Maandelijks is er het Drenthe-brede coördinatorenoverleg. Ieder kwartaal bespreken we de voortgang met de provincie. En daarnaast hebben we een interne stuurgroep die om de zes weken vergadert. Wethouder Schipper is namens het Recreatieschap toegetreden tot de externe stuurgroep, die het programma Vitale Vakantieparken Drenthe aanstuurt.

  In de loop van het jaar is de frequentie van de interne overleggen afgenomen, in verband met de beschikbare capaciteit. Op dat moment was alle benodigde informatie aanwezig om te werken aan tussenbesluiten voor de verkenningsparken en daar is vervolgens de tijd in gaan zitten.

  We hebben halverwege het jaar de stand van zaken van beide pilots geëvalueerd in een raadsbrief.

  In september hebben we een raadsinformatiebijeenkomst gehouden, waarin we ingegaan zijn op de verschillende scenario's van uitvoering van het programma en de financiële consequenties.

  Uitblinken

  Met een team van collega's zijn we begonnen met gesprekken om te onderzoeken welke vitale parken voor ondersteuning vanuit het spoor Uitblinkers in aanmerking kunnen komen. Als wij gesproken hebben met de ondernemers en zij open staan voor het Uitblinkers traject, koppelen wij deze aan Vitale Vakantieparken.

Transformeren
Binnen het transformatiespoor hebben wij op de dossiers De Hullen en Thrianta een projectleider ingehuurd, die samen met de beleidsmedewerker RO de gesprekken met de parken heeft gedaan. Ook zijn er enkele bestuurlijke gesprekken geweest. De Taskforce heeft een sjabloon ontwikkeld voor het vastleggen van afspraken met de parken over het proces van de transformatie en wie wat doet en waarvoor verantwoordelijk is. Dit sjabloon hebben we met beide parken verder ingevuld.

Preventie en vitalisering (Naober)
Binnen het spoor preventie en vitalisering werken we samen met Naober Drenthe. Het project Naober Drenthe ondersteunt gemeenten bij de aanpak van criminaliteit, ondermijning en sociale problematiek op de vakantieparken in Drenthe. Daarbij bieden ze ondersteuning op het gebied van toezicht en handhaving. In de stuurgroep Vitale Vakantieparken van 7 april 2022 is besloten om de Samenwerkingsovereenkomst Naober Drenthe te ondertekenen. De samenwerkingsovereenkomst regelt de informatie-uitwisseling tussen Naober en de gemeenten om zo een goed beeld te krijgen van de situatie op de vakantieparken die door gemeenten zijn aangedragen. In 2022 hebben wij geen parken aangedragen voor het project. Wel zijn er oriënterende gesprekken gevoerd met de projectleden om te kijken welke vakantieparken mogelijk in aanmerking komen voor een traject. Dit zal meer vorm krijgen wanneer er ook duidelijkheid is over de bestemming van de parken.

De Taskforce Vitale Vakantieparken en Naober Drenthe bieden ook ondersteuning bij juridische vraagstukken en vragen omtrent beleid die komen kijken bij bijvoorbeeld transformatieprocessen en handhaving op permanente bewoning. Hiervoor zijn in 2022 een aantal bijeenkomsten georganiseerd die wij als gemeente hebben bijgewoond. Het uiteindelijke resultaat was een notitie van de Taskforce over hoe om te gaan met handhavingsverzoeken op permanente bewoning bij vakantieparken die zich in een transformatietraject bevinden. De informatie en tips uit de notitie kunnen wij als gemeente gebruiken wanneer dergelijke situaties zich voordoen.

- **Bedrijveninvesteringszone Centrum Beilen / BIZ-bijdragen:**
  De BIZ-bijdrage geldt wettelijk voor een periode van 5 jaar. In december 2021 heeft de gemeenteraad voor de Bi-zone Centrum Beilen een nieuwe verordening vastgesteld voor de periode 2022-2026.

Wat heeft het gekost?

Economische promotie				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	515	544	512	33
baten	1.209	1.354	1.466	-112
resultaat	-694	-810	-954	144

Programma	Onderwijs
Taakveld	Onderwijshuisvesting Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Programmadoelstelling

- Wij stimuleren een optimaal opleidings- en ontwikkelingsniveau voor jongeren en volwassenen.
- Wij zorgen voor goede onderwijshuisvesting.
- Wij zorgen voor een sluitend vangnet voor uitvallers binnen het onderwijs.
- Wij zorgen voor een goede doorgaande leer- en ontwikkellijn binnen het onderwijs

Afspraken uit het coalitieakkoord

- We onderzoeken wat we kunnen doen voor gebouwen. In dat plan staat duurzaamheid voorop. Daarbij letten we op hun doelstelling, hun eigen geld en het geld dat we als gemeente hebben. Daarbij geven we in elk geval aandacht aan de schoolgebouwen. Onze doelstelling is dat we onze gebouwen energieneutraal kunnen realiseren.

Verbonden partijen

Geen verbonden partijen

Beleidskaders

- Jeugdnota: 'Zorgeloos (op)groeien in Midden-Drenthe'
- Notitie in- en externe zorgstructuren: 'Waar kinderopvang, onderwijs en zorg elkaar vinden'
- 'Kansrijke Start', de eerste 1000 dagen van een kind
- Nota Onderwijskansen 2022-2026 'Ieder kind een goede start en een eerlijke kans'
- Nota lokaal onderwijsbeleid 'Een leven lang leren'
- Regionaal Ontwikkelagenda Passend Onderwijs: 'Zorg voor Jeugd'
- Coalitieakkoord 2018-2022 'Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe'
- Uitvoeringsprogramma St. Welzijnswerk en St. Biblionet: 'Naar een geletterd en Digisterk Midden-Drenthe II'
- Rijksprogramma, NPO Nationaal Programma Onderwijs 2021-2025 en een uitvoeringsplan “Ieder kind in zijn kracht”

Taakveld Onderwijshuisvesting

Ontwikkelingen

- In het Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2021-2024 staan tot en met 2025 drie scholen in de planning die in aanmerking komen voor nieuwbouw. Dit zijn de IKC's G.A. de Ridder en CKC Beatrix in Beilen en het IKC De Bosvlinder in Hooghalen.
- De nieuwbouw voor de twee scholen (IKC G.A. de Ridder, CKC Beatrix, inclusief een sportvoorziening) wordt gerealiseerd in 't Stroomdalgebied, op of nabij de locatie van het huidige IKC G.A. de Ridder. De indicatie van de bouwperiode was 2023-2024, de intentie is nu ingebruikname schooljaar 2025-2026.
    - De planvorming voor de (ver)nieuwbouw/verduurzaming van IKC De Bosvlinder in Hooghalen hangt samen met de voortgang en uitwerking van de Dorpsvisie Hooghalen.
- In 2023 worden de plannen voor de nieuw te ontwikkelen combinatieonderwijs voor de GA de Ridderschool en Beatrixschool inclusief sportvoorziening en gebiedsontwikkeling nader uitgewerkt. De kredietaanvragen voor het totale plan volgen aansluitend. Rekening moet worden gehouden aanvullende kredietaanvragen. In de toegekende kredieten is (nog) geen rekening gehouden met sloopkosten, tijdelijke huisvesting, gebiedsinrichting en stijgende bouwkosten.
- Per 1 augustus 2023 wordt het gebouw van COG Vincent van Gogh aan De Omloop 4 in Beilen weer overgedragen naar de gemeente.

Wat hebben we bereikt?

- Begin 2022 is nieuwbouw voor het Voortgezet Onderwijs op de locatie De Omloop 5 formeel in gebruik genomen door Volta en het jongerencentrum Chill-In.
- De Vereniging van eigenaars Volta (VvE Volta) is sinds de overdracht juridisch eigenaar van het gebouw. De gemeente Midden-Drenthe levert één bestuurder in de VvE Volta . De focus van de VvE Volta lag in 2022 en komend jaar (2023) op het organiseren van het (financiele) beheer en onderhoud. Vanaf medio 2023 is het voormalige schoolgebouw van CS Vincent van Gogh aan de Omloop 4 niet meer nodig als onderwijslocatie voor Volta.
- In 2022 is het beheer van het gymlokaal De Sprong overgedragen naar de gemeente.
- Met het vaststellen van het huisvestingsplan 2022 en 2023 in december 2022 in de gemeenteraad is de achterstand in het behandelen van aanvragen van de schoolbesturen volgens de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Midden-Drenthe weggewerkt.
- In 2022 is een gezamenlijke droom voor de herontwikkeling van het gebied Stroomdal vastgesteld. Een mooie basis met aanknopingspunten voor de verdere vorming van een gebiedsvisie waarin de nieuwbouw van beide scholen en sportvoorziening een plek moet krijgen. Vaststelling door de gemeenteraad naar verwachting in maart 2023.
- Samen met de schoolbesturen is gewerkt aan een intentieovereenkomst voor de bouw van twee IKC's met een sportvoorziening in het Stroomdalgebied.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Het taakveld onderwijshuisvesting (de stenen) is eind 2022 belegd bij het team Ruimtelijk Beleid en Projecten. Daarmee ligt de regie van vraagstukken over de "stenen" van onderwijshuisvesting als ook van het Integraal Accommodatiebeleid bij één team.
- Met alle betrokkenen van het gebouw Volta (de VvE, de scholen, jongerencentrum) is veelvuldig overlegd om te komen tot een goede beheerorganisatie, onderlinge samenwerking en gebruik van elkaars ruimten. Dat zetten we voort in 2023.
- De concept gebiedsvisie 't Stroomdal is met diverse betrokkenen (participatie) opgesteld en is ter inzage gelegd.
- Met de schoolbesturen wordt invulling gegeven aan twee Integraal Kindcentra's (IKC) in een gebouw in 't Stroomdalgebied. De basis, een IKC met doorgaande leerlijn van 0-13 jaar, is hiervoor gelegd in het IHP. Alle overleggen waren en zijn erop gericht om de afspraken uit het IHP met elkaar waar te kunnen maken.

Wat heeft het gekost?

Onderwijshuisvesting				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	2.112	2.130	1.848	281
baten	49	49	46	3
resultaat	2.063	2.080	1.802	278

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Ontwikkelingen

- In het Voortgezet Onderwijs wordt samengewerkt door het CS Vincent van Gogh en het Dr. Nassau College onder één dak, onder de naam Volta en het jongerencentrum Chill-In.
- Het CS Vincent van Gogh en het Dr. Nassau College hebben het voornemen om per 1 januari 2024 bestuurlijk te gaan fuseren. De denominatie van de scholen blijft gewaarborgd. Er komt een gezamenlijk college van bestuur, een gezamenlijke raad van toezicht en een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Het doel is om in de toekomst garant te staan voor een veelzijdig en kwalitatief hoogwaardig onderwijs voor de leerlingen, ouders en de samenleving in onze regio.
- Binnen Volta vormt het technasium een nieuw onderdeel binnen de bestaande opleidingen.
- In aansluiting hierop wordt een TechLab gerealiseerd in het kader van Sterk Techniek Onderwijs.
- In Midden-Drenthe hebben we een Taalhuis om basisvaardigheden in de taal te stimuleren en te verbeteren, zodat iedereen goed mee kan doen in onze samenleving.
- Voor de inwoners die de taal willen verbeteren, een Staatsexamen willen afleggen en/of om de Nederlandse taal te leren kunnen terecht bij het Drenthe College in Assen voor de formele NT2 lessen. Hiervoor worden de zogenaamde webmiddelen ingezet.
- De webmiddelen zijn in de loop van 2022 beschikbaar gemaakt voor formele lessen aan Oekraïense vluchtelingen.
- Voor Oekraïense leerlingen in de leeftijd van het basisonderwijs is het onderwijs in de loop van 2022 verplaatst naar Papenvoort (gem. Aa en Hunze). Momenteel (jan. 2023) volgen 39 leerlingen hier onderwijs. Zij worden gebracht met het Leerlingenvervoer.
- Voor Oekraïense leerlingen in de leeftijd van het Voortgezet Onderwijs is in 2022 plaats in het ISK (Internationale schakelklas) te Assen. Momenteel (jan. 2023) volgen 25 leerlingen hier onderwijs. Zij reizen op een OV kaart.
- We verstevigen de samenwerking met kinderopvang, onderwijs en zorg en ondersteunen kwaliteit verhogende activiteiten binnen de kinderopvang in de IKC's.
- Hiervoor is extra aandacht in de Lokale Educatieve Agenda overleggen.
- Met alle partners van de LEA zijn we in 2021 begonnen met het opstellen van een lokale samenwerkingsagenda.
- In 2021 is nieuw VVE beleid opgesteld. Aandacht is er voor versteviging van de toeleiding, het verbeteren van de kwaliteit in de VVE peutergroepen en het ophalen van resultaten.
- Voor het oplopen van achterstanden tijdens de coronapandemie zetten we de middelen uit het Rijksbeleid voor NPO (Nationaal Programma Onderwijs) in, binnen de samenwerking met o.a. het Onderwijs (IKC's), Bibliotheken en Welzijnswerk.
- Vanuit het regionaal programma voortijdig schoolverlaten en jongeren in kwetsbare posities zullen we de komende jaren aandacht moeten besteden aan de effecten daarvan op het gebied van onderwijs, studiekeuzes, schooluitval enzovoort (zie onderdeel: maatwerk dienstverlening)

Wat hebben we bereikt?

- In het tweede kwartaal van 2023 wordt een definitief besluit verwacht van de bestuurlijke fusie in het Voortgezet Onderwijs.
- Er is een nieuwe VVE Onderwijskansenbeleid 2022-2026 'Ieder kind een goede start en een eerlijke kans' vastgesteld t.b.v. de ontwikkeling van peuters tussen 2,5 en 4 jaar (met een indicatie).
- Alle ouders van kinderen in de kinderopvang, voor- en vroegscholen en (speciaal)basisonderwijs hebben gebruik kunnen maken van de noodopvang gedurende de corona pandemie.
- Binnen het innen het uitvoeringsprogramma van het Nationaal Programma Onderwijs in samenwerking met diverse partners, zijn er diverse programma's gestart binnen en buiten het onderwijs om voor kinderen van 0-23 jaar. Met name de leesprogramma's binnen de voor – en vroegscholen en thema's zoals armoede en digitale vaardigheden worden goed afgenomen.
- In de buurtacademies worden cursussen voor volwassenen verzorgd, zoals het verhogen van taal- en digitale vaardigheden in samenwerking met de bibliotheek. De programma's zijn aangepast op de nieuwe digitale toekomst die voor ons ligt.
- In het Taalhuis zijn na de coronapandemie de cursussen basisvaardigheden weer gestart. De Taalhuizen in Drenthe zijn bezig met voorbereidingen en afname van audits. Deze eerste certificering in Nederland moet zorgen voor kwaliteitsverbetering van de Taalhuizen. Het taalhuis van Midden-Drenthe is in het derde kwartaal van 2023 aan de beurt en kennen een lang voortraject.
- In 2022 zijn we op zoek gegaan naar NT2 docenten voor taallessen voor Oekraïners. Er is een nieuwe opzet voor lessen gemaakt en de methodes zijn afgestemd en besproken. Een van de doelen is dat Oekraïense vluchtelingen die de intentie hebben te blijven een aanbod naar het formele traject toe te leiden en voor te bereiden op een Staatsexamen.
- Om goed mee te kunnen doen in de samenleving worden lessen basisvaardigheden door een (aankomend) NT2 docent aangeboden op de locatie in het Nassaucollege. Tevens zijn er praatgroepen met vrijwilligers met als doel mee te kunnen doen in onze samenleving.
- Na lange onderhandelingen hebben we voor de leerlingen naar Papenvoort bereikt, dat zij daar onderwijs kunnen volgen tot en met juli 2024. Bij een eventuele forse toename van leerlingen onder Oekraïense vluchtelingen zal er echter onvoldoende ruimte zijn. Het doel is wel dat de huidige leerlingen na 18-24 maanden terugstromen naar het reguliere onderwijs binnen de gemeente Midden-Drenthe.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Binnen de gemeente wordt tweemaal per jaar een overleg gevoerd. Binnen het Lokale Educatieve Overleg zitten partners uit onderwijsbesturen, het CJG, de GGD, de bibliotheek en de gemeente om tafel. Gezamenlijk hebben we een visie gemaakt, waarin een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het welbevinden van het kind een uitgangspunt vormt: Wat heeft het kind nodig.
- Voor de uitvoering van het NPO programma is een aanjager aangesteld. Er worden verbindingen gemaakt tussen school / onderwijs: 'Wat heeft het kind nodig' en andere organisaties, buurtverenigingen, sport en cultuur, bibliotheken, zorg, etc. zodat kinderen, leerlingen een extra aanbod ontvangen wat zij nodig hebben en/of gestimuleerd worden hun talenten te ontwikkelen.
- Voor het leren van de taal of basisvaardigheden zijn docenten aangetrokken om de vluchtelingen uit de Oekraïene een aanbod te doen om goed mee te kunnen doen in onze samenleving.
- Vanuit de AMRD regio samenwerking wordt er voor de inzet van de webmiddelen en de inzet voor het Taalhuis maandelijks overleggen gevoerd.
- Voor het plaatsen van de Oekraïense leerlingen zijn diverse gesprekken en overleggen geweest met de onderwijsbesturen, gemeente Assen en gemeente Aa en Hunze.
- De voorscholen hebben het proces voor het educatieve aanbod met elkaar besproken, routes aangepast en de onderlinge samenwerking verstevigd, voor (doelgroep)peuters met een (risico op) taal- en/of ontwikkelachterstand.
- Het aanbod voor volwasseneneducatie, de activiteiten voor het project Naar een geletterd en Digisterk Midden-Drenthe II en de cursussen op de buurtacademies zijn zover als mogelijk was uitgevoerd binnen de maatregelen van de corona pandemie.

Wat heeft het gekost?

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.435	1.544	1.397	146
baten	94	94	287	-193
resultaat	1.342	1.450	1.110	339

Programma	Sport, cultuur en recreatie
Taakveld	Sportbeleid en activering Sportaccommodaties Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie Musea Media Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Programmadoelstelling

- Wij faciliteren in goede en toekomstbestendige sportaccommodaties zodat elke inwoner tegen acceptabele tarieven en zoveel mogelijk binnen zijn eigen woonomgeving kan sporten.
- Wij stimuleren het sporten en bewegen door de inwoners op allerlei niveau 's.
- Wij ondersteunen een divers cultuuraanbod door middel van subsidiëring van activiteiten.

Afspraken uit het coalitieakkoord

- Het is belangrijk dat inwoners in hun eigen dorp kunnen sporten. Daar helpen we bij. We kijken wel of er voldoende sporters zijn om mee te doen. Een voorziening moet voldoende levensvatbaar zijn.
- De sporttarieven blijven gelijk, we passen alleen een correctie voor de inflatie toe. Omgekeerd stijgen de sportsubsidies met de inflatie mee.
- Meedoen gaat niet alleen over zorg. Meedoen gaat eigenlijk over al ons beleid. Kinderen doen mee in de sportclub. Ze doen mee aan cultuur. Als gemeente moedigen we meedoen en bewegen aan. Daarom gaan we verder met de plannen om daarvoor beleid te maken. Beleid dat aanmoedigt. Beleid dat voorkomt dat mensen een beroep op zorg moeten doen.
- We zijn als gemeente eigenaar van gebouwen. Het gemeentehuis, maar bijvoorbeeld ook sporthallen en gymzalen. We gaan een plan maken voor het groot onderhoud van al onze eigen gebouwen. In dat plan staat duurzaamheid voorop. In dat plan zeggen we ook welke gebouwen we willen houden en welke we willen verkopen.
- We zorgen ervoor dat de sportaccommodaties van onze basissporten bij de tijd zijn.
- Onze doelstelling is: al onze gebouwen energie-neutraal. We maken een plan hoe we dat kunnen realiseren.
- Soms gebruiken anderen onze gebouwen. In dat geval gaan we de opbrengsten delen. Als gemeente willen we onze investering terugverdienen. Als gebruiker betaal je minder voor energie.
- We gaan ook uitzoeken wat we kunnen doen voor organisaties en verenigingen die zelf gebouwen hebben. Daarbij letten we op hun doelstelling, hun eigen geld en het geld dat we als gemeente hebben.
- We maken goed sociaal beleid. Iedereen die zorg nodig heeft, krijgt die zorg ook. We werken samen met dorpen, buurtschappen en wijken. En we zijn zuinig op onze vrijwilligers – we kunnen niet zonder hen.
- We willen ons verder ontwikkelen in het maken van een verbinding tussen sport en cultuur.

Verbonden partijen
Geen

Beleidskaders
Beleidsplan Buitensportaccommodaties 2013
Accommodaties buitensport - Beleid in uitvoering
Bomenverordening
Landschapsbeleidsplan 2012
Groenbeleidsplan 2016-2025
Beleidsplan Spelen 2011-2020
Cultuurbeleid 2021-2025
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe”
Nota kunstgrasvelden
Algemene subsidieverordening gemeente Midden-Drenthe
Koersnota vrijetijdseconomie Midden-Drenthe 2018-2022
Beleidsnota bewegen en leefstijl 2019-2023

Taakveld Sportbeleid en activering

Ontwikkelingen

- In 2022 is samen met de ambassadeurs verder uitvoering gegeven aan de ambities uit het sportakkoord en daardoor aan de beleidsdoelen uit de nota 'Bewegen en leefstijl'. Voorbeeld hierin is de realisatie met meerdere partijen van 2 padelbanen in Westerbork waardoor het ledenaantal van de tennisvereniging enorm is toegenomen en er nieuwe doelgroepen (jeugd & senioren) de weg naar de vereniging hebben gevonden. Een NK Wielrennen op de VAM-berg waarin maatschappelijke meerwaarde is gecreëerd door side events en netwerkbijeenkomsten te organiseren.

- In 2022 is het sportakkoord uitgebreid naar een sport en preventieakkoord. Hierdoor komen extra rijksmiddelen vrij en zijn partijen vanuit de preventieve hoek aangehaakt als ambassadeur. Sport en preventie slaan de handen ineen voor een nog gezonder Midden-Drenthe.

- In 2022 kwam de Midden-Drentse sportsector weer op gang. Na enkelen jaren met sportieve beperkingen te zijn omgegaan werden de Corona maatregelen stapsgewijs versoepeld Midden-Drentse sportsector heeft er in coronatijd alles aan gedaan om het sporten en bewegen door te laten gaan. De naweeën van deze lastige sportieve en financiële periode blijven nog een langere tijd aanwezig. Gelukkig zijn de ledenaantallen van de sportverenigingen niet enorm teruggelopen en weet men inmiddels de verenigingen weer te vinden. De sportaanbieders hebben echter een wisselend beroep moeten doen op de financiële reserves. Dit om bijvoorbeeld de contributies niet significant te hoeven verhogen.

- Na de lastige Coronajaren volgde de energiecrisis. Enorme prijsstijgingen op de energiekosten speelde iedereen parten. Ook de sportverenigingen werden geconfronteerd met deze stijgingen. Gelukkig zijn nagenoeg alle Midden-Drentse sportparken in 2020 enorm verduurzaamd. Hierdoor kennen de sportparken een zeer laag energieverbruik waardoor de energiestijging door de sportverenigingen kon worden opgevangen en hebben meerdere sportverenigingen hun faciliteiten beschikbaar gesteld voor inwoners of andere organisaties.

Wat hebben we bereikt?

- Aan de hand van de ambities uit het sport & pereventieakkoord zijn meerdere partijen bij elkaar gebracht waardoor er gezamenlijke initiatieven en samenwerkingen ontstaan. Er wordt door sportverenigingen over hun eigen club heen gekeken en toekomstgericht gedacht waarin men elkaar steeds beter weet te vinden. Topsport (inter)nationale wedstrijden worden ingezet om de breedtesport te promoten en maatschappelijke meerwaarde te creëren. Het NK wielrennen is hiervan een goed voorbeeld. Er zijn veel initiatieven ontstaan en is de sportinfrastructuur versterkt met o.a. een nieuwe gymzaal, kunstgrasveld in Beilen, het sporthart in Westerbork met 2 pedelbanen en de Col du VAM in Wijster/Drijber.

- Er is veel ondersteuning geboden aan de sportverenigingen na Corona en middenin de energiecrisis. Zo zijn de verenigingen op zoveel mogelijk gebieden financieel ondersteund, is met hen meegedacht in leden en vrijwilligersbehoud en de mogelijkheden binnen de continu veranderende beperkingen. Dit heeft ertoe geleid dat de sportsector minimaal heeft stil gestaan en het sporten en bewegen met veel creativiteit en inzet doorgang kon vinden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Veel initiatieven vanuit het sport & gezondheidsakkoord zijn gefaciliteerd en/of financieel ondersteund vanuit de sportakkoord en beweeg en leefstijlgelden. Door Corona zijn veel activiteiten in de afgelopen jaren in de ijskast. In 2022 zijn veel activiteiten weer opgepakt en ondersteund. Om nog beter te kunnen ondersteunen is het Rijk akkoord gegaan om de restant van de gelden uit 2021 me te nemen in 2022.

- De sportsector heeft ook in 2022 veel ondersteuning mogen ontvangen. Door nauw contact, veelvuldig te communiceren, compenserende (rijks)maatregelen aan te vragen, bijeenkomsten te organiseren, mogelijkheden te verkennen is het gelukt om de “sport- en beweegschade” te beperken en weer verder op te bouwen.

- Veel overleg is nodig geweest om het meerjaren beleidsprogramma Drenthe Samen Gezond in Beweging vast te kunnen stellen. Als actief betrokken gemeente in de themagroep is het gelukt om een gezamenlijk Drents beleidsplan op te stellen waarin sport en preventie meerwaarde zit voor Midden-Drenthe. Het programmaplan is in ontwikkeling en zal begin 2023 worden vastgesteld.

Wat heeft het gekost?

Sportbeleid en activering				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	361	442	419	23
baten	0	94	347	-253
resultaat	361	348	72	276

Taakveld Sportaccommodaties

Ontwikkelingen

- De eigen sportaccommodaties zijn zoals verwacht veel minder gebruikt dan in voorgaande jaren. Door de coronamaatregelen zijn veel activiteiten niet doorgegaan en zijn de sportaccommodaties zelfs meerdere keren noodgedwongen gesloten. Door de sluiting en het beperkte gebruik zijn de huurinkomsten minimaal. Hiervoor heeft het Rijk de compenserende maatregel: Tegemoetkoming Verhuur Sportaccommodaties (TVS) ingesteld.
- De sportinfrastructuur is uitgebreid met gymzaal en kunstgrasveld de Sprong te Beilen. In oktober is de gymzaal in gebruik genomen door het voortgezet onderwijs (Volta). Medio 2022 wordt de zaal buiten de schooltijden ook beschikbaar gesteld voor sportverenigingen en overige gebruikers.
  Daarnaast is er o.a. geïnvesteerd in het Sporthart te Westerbork. Hier vinden meerdere sportverenigingen elkaar en is in zijn geheel een uniek sportcomplex.

Wat hebben we bereikt?

We blijven zorgen voor goed ingerichte sportaccommodaties en het versterken van de sportinfrastructuur waar gebruikers op een prettige, veilige en verantwoorde wijze kunnen sporten en bewegen.

- Sporthart Westerbork
  In 2021 is het sporthart te Westerbork gerealiseerd. Het sporthart biedt ruimte aan drie sportverenigingen die gebruik maken van elkaars faciliteiten. Voetbalvereniging VKW heeft de beschikking gekregen over een kunstgrasveld en survivalclub Valt je Met heeft naast het voetbalveld een unieke en grote survivalbaan gerealiseerd. De derde vereniging, Tennisclub Westerbork, heeft in 2022 twee nieuwe padelbanen aangelegd. Hiermee is het sporthart compleet en is het in staat om te voorzien in de sport- en beweegbehoefte van nu en de toekomst.
- Stichting Sportvoorziening Wijster heeft met ondersteuning van de gemeente de financiering rond voor de vervanging van het dak van de sporthal en isolerende maatregelen. Door een bijzonder en vlot besluitvormingsproces was het mogelijk om rijkssubsidie te verkrijgen voor de werkzaamheden.
- Verduurzaming sportaccommodaties
  Nagenoeg alle buitensportaccommodaties zijn in 2021 voorzien van duurzame installaties. Via het duurzaamheidsprogramma is samen met de sportverenigingen enorm geïnvesteerd in duurzame mogelijkheden. Hierdoor wordt veel minder energie afgenomen, veel minder co2 uitgestoten en bespaart op de energiekosten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Door alle tegemoetkomingen vanuit het Rijk (TVS) aan te vragen worden de minimale huurinkomsten voor een groot deel gecompenseerd.
- De gemeente zorgt voor goed beheer en onderhoud van de binnen- en buitensportaccommodaties. Hierop wordt middels vaste kwaliteitscontroles op toegezien.
- We zorgen voor promotie van onze binnensportaccommodaties om het gebruik van onze binnensportaccommodaties te stabiliseren en waar mogelijk uit te breiden.
- Door goede samenwerking met betrokken sportverenigingen en scholen is het Sporthart in Westerbork gerealiseerd. Het “sporthart” stimuleert en biedt inwoners de kans om op één plek met verschillende sportsoorten in aanraking te komen, elkaar te ontmoeten, met elkaar in gesprek te komen en elkaar te inspireren.
- Door goede samenwerking met Volta is gymzaal de Sprong gerealiseerd en vanaf medio 2022 beschikbaar voor sportverenigingen en overige gebruikers.

Wat heeft het gekost?

Sportaccommodaties				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	2.953	2.995	3.184	-190
baten	731	731	627	104
resultaat	2.223	2.264	2.557	-293

Taakveld	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Ontwikkelingen

- De culturele sector zat begin 2022 nog behoorlijk op slot vanwege corona, maar in de loop van het jaar was er ook op cultureel gebied gelukkig weer veel te beleven. Mooie voorbeelden zijn het Vrijuut festival in Beilen, de Smilliger Roet in Smilde en het Stiefkiekn in Westerbork
- In 2022 zagen we een toename in het aantal aanvragen voor projectsubsidies. De adviescommissie kunst en cultuur heeft zich over deze aanvragen gebogen.
- De toegankelijkheid voor cultuurdeelname van kinderen en jongeren kan toenemen met de samenwerking die we aan zijn gegaan met jeugdfonds sport & cultuur.
- Na corona zien we dat de amateurkunst het moeilijkere heeft dan daarvoor.
- In samenwerking met de provincie hebben we een nieuwe subsidie regeling opgezet: 'frisse doorstart' deze subsidie is bedoeld om onze culturele organisaties te stimuleren om na corona weer een frisse start te maken.

Wat hebben we bereikt?

- De subsidies voor cultuureducatie geeft scholen in Midden Drenthe de mogelijkheid om structureel en laagdrempelig aandacht te besteden aan diverse kunstdisciplines. Uit monitoring van de cultuureducatie blijkt dat scholen in Midden-Drenthe het heel goed doen.
- Culturele raden in Midden-Drenthe hebben na corona weer mooie programmeringen neer kunnen zetten.
- De adviescommissie kunst & cultuur heeft alle aanvragen voor projectsubsidie bekeken en beoordeeld. Dankzij de verstrekte projectsubsidies zijn er velerlei culturele activiteiten geweest verspreid over onze gemeente.
- De Kunst & Cultuur 4-daagse vierde in 2022 haar twintigjarige jubileum
- Informatiepunt in Westerbork over Kamp Westerbork is dankzij gemeentelijke subsidie ingericht.
- Corona had ook een impact voor ZZP’ers in de culturele sector. Met een speciaal ingerichte regeling wilden we deze groep ondersteunen om weer op te starten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Er is creatief gezocht naar geldbronnen en samenwerkingen en verbindingen met elkaar. denk hierbij aan gezamenlijke subsidie mogelijkheden met de provincie.
- De advies commissie cultuur heeft alle subsidie aanvragen bekeken en beoordeeld.
- Scholen hebben een cultuur budget vanuit de gemeente ontvangen om samen met het budget vanuit cultuur educatie met kwaliteit vorm te geven aan kwalitatief goed cultuur onderwijs.
- Door coronanoodsteun te bieden middels subsidie hebben we onze culturele infrastructuur weten te behouden.

Wat heeft het gekost?

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	242	242	267	-24
baten	0	0	26	-26
resultaat	242	242	241	2

Taakveld Musea

Ontwikkelingen

- Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork ontvangt jaarlijks een subsidie voor de inzet van educatieve activiteiten, specifiek voor scholen in de Gemeente Midden-Drenthe. Hieronder vallen alle activiteiten die gericht zijn op het informeren, voorlichten en onderwijzen van bezoekers, zowel volwassenen als scholieren, over de gebeurtenissen die zich in Kamp Westerbork hebben voorgedaan, en hoe die gebeurtenissen historisch zijn te duiden

- Er zijn op dit moment nog twee kleine musea in Midden Drenthe: het Museum van Papierknipkunst, en het Jan Kruis museum.

Wat hebben we bereikt?

- Bewustwording van ons cultureel erfgoed is gestimuleerd.
- Kunst en cultuur is meer zichtbaar, meer beleefbaar en voor een groot publiek toegankelijk gemaakt.
- Herinneringscentrum heeft belangrijke bijdrage kunnen leveren op het gebied van educatie voor de scholen in Midden-Drenthe.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Platform Drentse Musea is gekoppeld aan onze kleine musea.
- Subsidie verstrekt aan onze musea.

Wat heeft het gekost?

Musea				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	131	131	132	-1
baten	0	0	4	-4
resultaat	131	131	128	3

Taakveld Media

Ontwikkelingen

- Na de opheffing van de oude Stichting Openbare Bibliotheek Midden-Drenthe, voert St. Biblionet Drenthe het bibliotheekwerk voor onze gemeente uit.
- Vanaf 2020 stelt de gemeente Midden-Drenthe samen met St. Biblionet Drenthe een uitvoeringsovereenkomst op. In deze uitvoeringsovereenkomst worden afspraken gemaakt over de prestaties, kwaliteit en financiën.
- De bibliotheek van Midden-Drenthe is er voor iedereen! De bibliotheek kent een laagdrempelige toegang en stimuleert toegang tot kennis en informatie, ontwikkelen en educatie, bevordert het lezen en literatuur, organiseert ontmoeting en debat en laat je kennismaken met kunt en cultuur. Het bibliotheekwerk is voor iedereen laagdrempelig, toegankelijk en biedt literatuur, informatie, inspiratie en interactie.
- Ons doel is er samen voor te zorgen dat we een goede bereikbare volwaardige bibliotheek en dat we hiermee een bijdrage leveren aan diverse maatschappelijke opgaven. We leggen de nadruk op het jonge kind en onze jeugd en het verhogen van basis/taalvaardigheden. Hierbij hoort een passende dienstverlening in een sterk veranderende omgeving.

Wat hebben we bereikt?

- De bibliotheken in de gemeente Midden-Drenthe werken aan leesbevordering en het verhogen van taalvaardigheden. Naast uitleen is er ook toegang tot digitale media.
- De bibliotheek gaat er ‘meer op uit’. Zij bezoekt de scholen, organiseren presentaties met een thema die op dat moment in onze lokale omgeving speelt. Zij bevorderen het lezen bij de ouder thuis of ontvangen ouders en hun kind op een locatie.
- De bibliotheek gaat met de leerlingen op scholen en ouders in gesprek. Zij richt zich meer op stimulering van en informatie over het belang van het lezen. Zij kaart onderwerpen aan door educatieve lessen te geven met behulp van een verhaal over het onderwerp en maakt hedendaagse onderwerpen bespreekbaar.
- Er is gestart met het maken van een visie op ons lokaal bibliotheekwerk. Hiermee kunnen we goede afspraken met elkaar maken of een antwoord geven op maatschappelijke vraagstukken.
- In alle IKC's is voor het basisonderwijs is er een Bibliotheek op school.
- Op het Voortgezet Onderwijs (Volta) is er een ruimte ingericht met bibliotheekboeken die op de literatuurlijst staan.
- Er wordt actief ingezet op het terugdringen van laag taalvaardige inwoners en met de uitvoering van het Plan: Naar een geletterd en Digisterk Midden-Drenthe II.
- De bibliotheek werkt samen met St. Welzijnswerk. Hieruit zijn de Taalhuizen binnen de Bibliotheek ontwikkeld, is de Avondschool in Beilen ontstaan en worden digitale cursussen in de bibliotheken en/of op locaties in dorpen gegeven.
- In de bibliotheken Beilen, Smilde en Westerbork zijn maandelijkse BoekStart uurtjes. Hierin wordt door (groot)ouders voorgelezen aan jonge kinderen.
- Ouders werden zoveel mogelijk tijdens de Coronapandemie geïnformeerd over het belang van voorlezen. Van hieruit zijn door de NPO middelen extra projecten ontstaan, zoals
- De bibliotheek reikt voorleesmateriaal uit aan de voorscholen.

- Er is een IDO punt in Beilen geopend. Het Informatiepunt Digitale Overheid wordt veelvuldig gebruikt, zodat een uitbreiding voor de hand ligt in 2023.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We brengen leesstimulering nadrukkelijk in verband met armoedebestrijding en participatie. Het is voor laaggeletterden moeilijk om mee te doen in de samenleving. We zien dat laaggeletterden een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Door laaggeletterdheid te signaleren en aan te pakken, helpen we deze inwoners meer mee te doen in de samenleving. Als gemeente werken we meer samen met maatschappelijke partners bij de signalering en bestrijding van laaggeletterdheid.
- Met een leskist: 'kansrijk doorbreek de cirkel van armoede' worden leerlingen in het VO gestimuleerd om over het onderwerp te praten. Er worden boeken uitgedeeld die over dit onderwerp gaan. Daarnaast heeft het project : het Leesoffensief het thema 'schrijfachterstand' op het VO.
- Er is een aanbod digitale – en mediavaardigheden, zoals: Leest u een echt artikel of is er sprake van een hoax.
- Ouderen krijgen cursussen om te kunnen omgaan met digitalisering.
- We zijn doorgegaan met BoekStart voor baby's, dreumesen en peuters. De BoekStart is uitgebreid met het thema 'Kleintje Bieb'. Per onderwijslocatie is er een pedagogisch medewerker geschoold tot voorleescoördinator.
- In de bibliotheek in Beilen is een IDO (Informatie Digitale Overheid) punt geopend, waar alle inwoners terecht kunnen met hun vragen bij de Rijksoverheid, zoals belastingen, toeslagen, zorgverzekering, DUO (studie), rijbewijs verlening, verkeersboetes, aanvraag AOW etc.

Wat heeft het gekost?

Media				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	605	608	608	0
baten	102	102	103	-1
resultaat	504	506	505	1

Taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Ontwikkelingen

- De eikenprocessierupsen nemen steeds meer toe. Het gemeentelijke bomenbestand in Midden-Drenthe bestaat voor ruim 70% uit eiken. Het is erg aannemelijk dat de overlast de komende jaren nog toe zal nemen. Het is praktisch onmogelijk om alle rupsen te bestrijden. Voor de toekomst moet bepaald worden hoe hoog de ambitie wordt voor het beheersen van de overlast. In 2023 is het laatste jaar dat we extra incidentele middelen hebben voor de beheersing. Hierna zullen we andere keuzes moeten maken.
- Bomen worden steeds belangrijker gevonden. Ze geven beschutting, zorgen voor een aangename omgeving, geven verkoeling en versterken de biodiversiteit. Maar daarnaast wordt er menig boompje opgezet wanneer wel of juist niet wordt gekapt.
  Er spelen steeds meer maatschappelijke onderwerpen waarin bomen een rol spelen. Hier hebben wij in veel nog geen beleidsmatige keuzes vastgelegd. Om duidelijke handvatten te hebben gaan wij in 2023 starten met opstellen van bomenbeleid.
- Er bestaan diverse (plaag) soorten die hinder op kunnen leveren zoals roeken, reuzenberenklauw, Japanse duizend knoop. Door veranderde wetgeving moeten wij met sommige invasieve soorten voorkomen dat zij zich uitbreiden. Er komen geregeld vragen hoe wij hiermee omgaan. Om een duidelijk antwoord te geven is het wenselijk dat wij beleid hiervoor gaan vaststellen. Zolang er geen beleid is vastgesteld kunnen we deze plagen niet oppakken.
- In 2021 is incidenteel geld ter beschikking gesteld voor het inzaaien van bloemweides. Inmiddels hebben we 25 hectare bloemenweide- en bermen aangelegd. Het areaal is inmiddels zo groot dat het niet meer in eigen beheer kan worden uitgevoerd. In 2023 gaan wij kijken hoe we dit specialistische werk kunnen uitbesteden.
- Ongewenste kruiden en insecten in het sportveld worden niet met chemische gewasbeschermingsmiddelen behandeld. Daarom beheersen wij op sportvelden de ongewenste kruiden mechanisch en engerlingen met aaltjes. Het beeld van sportvelden kan hierdoor veranderen. We lichten de verenigingsconsuls in en gaan in overleg of zij extra mogelijkheden zien met vrijwilligers. Vooral op velden die te weinig bespeeld worden zien wij meer onkruiddruk en insectenplagen.

Wat hebben we bereikt?

- In het buitengebied zijn ruim 10.000 bomen gesnoeid.
- In de dorpen Orvelte, Hoogersmilde en gedeelten van Westerbork en Beilen zijn bijna 1000 bomen in eigen beheer gesnoeid.
- Wij hebben 150 toekomstbestendige bomen geplant. Hierbij is er met de boomsoort en standplaats rekening gehouden dat ze toekomstbestendig kunnen uitgroeien.
- Binnen de bebouwde kom was geen tot weinig overlast van de nesten van de eikenprocessierupsen.
- De plantsoenen, gras- en sportvelden en begraafplaatsen zijn door Werkvoorziening Stark onderhouden conform gewenste niveau en afspraken.
- De beheersing van onkruid op verharding is op gewenst niveau uitgevoerd. Hierdoor wordt voorkomen dat de wegen en paden glad worden en dat water goed afgevoerd wordt.

- Op gebied van zwerfafval scoort de gemeente gemiddeld boven het vastgestelde onderhoudsniveau.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In 2022 zijn er in 4063 bomen van de eikenprocessierups bestreden. Dit kunnen per boom meerdere nesten zijn geweest. Hierbij hebben locaties binnen de bebouwde kom en plaatsen waar veel mensen bijeenkomen voorrang gehad.
- Om de overlast te beperken, hebben we op de doorgaande fietsroutes 2547 eikenbomen preventief behandeld met xentari of nematoden.
- Om de eikenprocessievlinder te monitoren hangen er verspreid over de dorpen 62 feromoonvallen. Hiermee monitoren wij de te verwachten plaagdruk.
- Op 4 sportvelden hebben we engerlingen bestreden. Door actief te monitoren is de schade relatief beperkt gebleven. Het B-veld van Hoogersmilde is 2 maal behandeld. Hier waren de engerlingen vrij hardnekkig. Dit veld is opnieuw door gezaaid. Door de langdurige droogte was er veel schade van dassen op de sportparken Hoogersmilde, Hijken en Westerbork. Zij zoeken daar voedsel op de beregende velden. De schade is af en toe aanzienlijk. In Hoogersmilde kropen de dassen zelfs door het elektrisch dassenraster.
- Uitvoering gegeven aan het beheerplan landschappelijke beplantingen, bermen en sloten.
- Uitvoering gegeven aan de bestekken voor het groenonderhoud op basis van gewenste kwaliteit per m2 in alle bebouwde kommen.
- Uitvoering gegeven aan het Groenbeleidsplan.

Wat heeft het gekost?

Openbaar groen en (openlucht) recreatie				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	3.055	3.082	2.925	157
baten	3	3	10	-7
resultaat	3.052	3.079	2.915	164

Programma	Sociaal domein
Taakveld	Samenkracht en burgerparticipatie Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Inkomensregelingen WSW en beschut werk Arbeidsparticipatie Maatwerkvoorzieningen (WMO) Maatwerkdienstverlening 18+ Maatwerkdienstverlening 18- Geëscaleerde zorg 18-

Programmadoelstelling

- Wij willen inwoners (financieel) ondersteunen die anders te weinig mogelijkheden/middelen hebben om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer.
- Wij willen alle inwoners met een beperking faciliteren om ondanks deze beperking zoveel mogelijk deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk verkeer. Daarbij wordt uitgegaan van in eerste instantie eigen kracht, daarna gemeenschapskracht, dan collectieve voorziening en als sluitstuk de individuele voorziening.
- Inwoners kunnen binnen een netwerk alle relevante informatie op het gebied van maatschappelijke ondersteuning krijgen. De ontvanger van de vraag zorgt ervoor dat de inwoner antwoord krijgt op de vraag of bij de juiste persoon terecht komt.
- In samenspraak met dorpen en wijken willen wij de leefbaarheid in de gemeente bevorderen. Bij leefbaarheid doelen we op de fysieke leefomgeving en op de sociale leefomgeving. In Midden-Drenthe maken we daarin geen onderscheid.
- Wij faciliteren de ontwikkelingen in de samenleving door een adequaat dorpenbeleid.
- Wij willen een goede zorgstructuur voor jongeren realiseren waarbij de nadruk ligt op een goede invulling van de preventieve zorg zodat zwaardere zorg zoveel mogelijk wordt voorkomen.
- Wij zorgen ervoor dat, als het noodzakelijk is, de juiste zwaardere zorg beschikbaar is voor jongeren.

Afspraken uit het coalitieakkoord

- We hebben goede ervaringen met de dorpscontactambtenaren. Daarom gaan we daarmee verder. We zorgen dat er voldoende menskracht is om dat werk goed te doen.
- Het sociaal beleid is een belangrijke pijler onder deze coalitie. Iedereen moet kunnen meedoen! Ook moet iedereen de zorg kunnen krijgen die hij nodig heeft. En onze inwoners moeten die zorg kunnen betalen.
- We hebben als gemeente goed sociaal beleid. Dat houden we. Soms bouwen we daarop verder, dat noemen we dan hieronder. Verder houden we het sociaal beleid zoals het nu is.
- Sinds een paar jaren hebben we als gemeente nieuwe taken. Het gaat om de Jeugdzorg, de uitgebreide WMO en de Participatiewet. Bij deze nieuwe taken past een andere manier van werken. Daar hebben we de afgelopen jaren een begin mee gemaakt. Tegelijk willen we daar met veel enthousiasme verder in ontwikkelen. Zo gaan we een verbinding maken met andere onderwerpen. Zoals bijvoorbeeld met sport en cultuur. We stemmen de verschillende

onderdelen van beleid op elkaar af. We letten op het geheel, zodat het voor onze inwoners overzichtelijker wordt.

- We krijgen van het Rijk geld voor de Jeugdzorg, WMO en de Participatiewet. Binnen het totale budget kunnen we schuiven. Het kan bijvoorbeeld gebeuren dat we bij de WMO overhouden en bij de Jeugdzorg tekort komen. Dan gebruiken we het WMO-geld voor de Jeugdzorg.
- We gaan door met de ontwikkeling van de WMO. We houden daarbij rekening met meer oude mensen (vergrijzing). We kunnen de WMO zoals het nu lijkt uitvoeren met het geld dat we krijgen.
- De jongere staat centraal. Als hij hulp nodig heeft, krijgt hij die ook. We geven tegelijk extra aandacht aan de kosten van de Jeugdzorg. We gaan door met het beleid dat er is. Dat doen we samen met onze partners in de Jeugdzorg. Het voorkómen van problemen wordt daarbij steeds belangrijker.
- Soms heeft de ene gemeente meer kosten dan de andere gemeente. Bijvoorbeeld omdat er meer instellingen voor jongeren in die gemeente zijn. We gaan in de provincie met anderen overleggen hoe we daar goed mee om kunnen gaan.
- We gaan goed letten op wat we uitgeven. Als dat kan, nemen we maatregelen om minder uit te geven. Bijvoorbeeld als we contracten sluiten. Zorgaanbieders krijgen van ons een eerlijke prijs voor hun werk. Zodat de mensen die werken in de zorg volgens de regels salaris krijgen. Van onze kant verwachten we dat de zorgaanbieders zich aan onze eisen voor kwaliteit houden.
- We werken veel samen met de Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe. Dat blijven we doen. Daarbij heeft de gemeente de rol van opdrachtgever. We zorgen ervoor dat de samenwerking past bij de gemeente die we willen zijn. Dat betekent dat Welzijnswerk zich aanpast aan de veranderende samenleving.
- We participeren samen met de gemeente Hoogeveen en de Wolden in het werkvoorzieningsschap Stark.

Verbonden partijen

Werkvoorzieningsschap Stark
Publiek Vervoer
NMD samenwerking wmo en jeugd

Beleidskaders

Nota integrale schuldhulpverlening 2013-2017
Nota Chronisch zieken en gehandicapten 2015-2019 gemeente Midden-Drenthe
Keuzenota Wet maatschappelijke ondersteuning in Midden-Drenthe
Nota persoonsgebonden budget en eigen bijdrage bij de Wmo
Nota + Plan van aanpak vrijwilligersbeleid 'Meedoen in Midden-Drenthe'
Nota 'Als Jeugd en toekomst tellen' (visie op de Jeugdzorg)
Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Midden-Drenthe
Nota Re-integratiebeleid 2016-2020
Mantelzorgbeleid en vrijwillige ondersteuning
Transformatie Nota WMO 2016
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe”
Armoedebeleid Uw goed recht 2008-2012
Nota fraude- en handhavingsbeleid 2014 - 2018
Zorgkostenregeling 2018
Notitie Kindpakket 2018 – gemeente Midden-Drenthe
Verordening Minimaregelingen 2019
Beleid Bijzondere bijstand voor kosten van woninginrichting voor statushouders. (2016)
Terugvorderingsbeleid

Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie

Ontwikkelingen

- **Inclusiebeleid**
  In 2016 heeft Nederland het VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap geratificeerd en in 2019 heeft onze gemeente het beleidsplan “iedereen doet mee” vastgesteld. Er is een werkgroep opgericht die wordt ondersteund vanuit de gemeente. De werkgroep bestaat uit vrijwilligers uit onze gemeente en houdt zich bezig met de uitvoering van ons Inclusie-beleid.
  In 2022 heeft de werkgroep onder andere onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van de begraafplaatsen. Daarnaast hebben ze een bijdrage geleverd in de toegankelijkheid van de gemeentelijke website en andere communicatiemiddelen waaronder formulieren en folders.

- **Dorpenbeleid**
  1. Onze gemeente bruist van initiatieven in de dorpen. In december 2020 is het “Dorpenbeleid Midden-Drenthe, Samenwerken vanuit vertrouwen” vastgesteld.
  2. Het doel van dit beleid is om de participatie door de dorpen, samen met de dorpen actief te houden en verder te bevorderen. Deze participatie betreft alle thema’s die met de leefbaarheid van onze dorpen te maken hebben. Het dorpenbeleid gaat niet alleen over kleine dorpen, maar zal ook over de grotere dorpen (Beilen, Smilde, Westerbork en Bovensmilde) betreffen.

- **Pilots in de dorpen**
  De drie pilots in Witteveen, Hooghalen en het Annie Londohuis in Westerbork zijn in 2022 verder ontwikkeld. Met Witteveen is in augustus 2021 een convenant afgesloten en er is vanuit het programma Sociaal Domein een budget beschikbaar gesteld voor drie jaar. Daarmee kan het dorp zich meerjarig en duurzamer richten op de verbinding tussen formele en informele zorg en op de preventie voor jongeren. Ook voor de inloopvoorziening in het Annie Londohuis is een subsidie beschikbaar gesteld. De doelgroep bestaat hier deels uit GGZ cliënten waardoor een mooie mix ontstaat tussen de verschillende buurtbewoners. In Annie Londo proberen wij de vrijwilligers te betrekken dat zij een prominentere rol gaan krijgen. Hier worden al gesprekken over geveord met de Kerken, Cosis en Welzijnswerk Midden-Drenthe en gemeente. Ook in Hooghalen is nog meer afstemming tussen formele en informele zorg op gang gekomen. Vanuit het lectoraat Duurzaam Financieren en Ondernemen van de Hanzehogeschool is in september 2021 gestart met het ontwikkelen van een impactmeter. Die is gebaseerd op de input vanuit de drie dorpen. Ook welzijnswerk heeft bijgedragen in een klankbordgroep. De impactmeter is begin 2022 als concept gereed en zal dan door de drie betrokken dorpen getest worden.

- **MOEK**
  1. We hebben al een 5-tal keren positieve ervaringen opgedaan met het project ‘Mooi op eigen kracht’. Het zorgt voor betrokkenheid van inwoners bij de eigen leef-en woonomgeving. Met

de vaststelling van de Perspectiefnota 2020 is besloten om afwisselend elk jaar een MOEK (Mooi op eigen kracht) en een DOEK (Duurzaam op eigen kracht) te organiseren. Het project Up2You , specifiek voor onze jongeren.

2. Moek start opnieuw in het voorjaar van 2023. Moek en Doek worden dit jaar als pilot samengevoegd, dit omdat Moek in 2022 niet is doorgegaan. Up2You zal zo het nu lijkt ook het najaar van 2024 opnieuw worden vormgegeven, ook hier is door Corona een hobbeltje geweest in de tijd (normaal ook 2020 Up2You, deze is inmiddels (ook) verschoven naar 2024).

- **Participatiebeleid**
  In 2021 hebben we het Participatiebeleid 'Goede plannen maak je met elkaar' vormgegeven. Dit beleid is in februari 2022 vastgesteld.
  Het participatiebeleid biedt kaders en basisprincipes om participatie vorm te geven. Met de invoering van de Omgevingswet is het verplicht om als gemeente participatiebeleid te hebben. We willen participatieprocessen vanuit de gemeente verbeteren. Het participatiebeleid biedt ons hier handvaten voor. Ook de gemeenteraad heeft in 2021 vanuit het Democrazy project nagedacht over participatie.

- **Vitaal Platteland (subsidieregeling Dorpsinitiatieven)**
  Vanuit de provincie komt geen vervolg op de regeling Dorpsinitiatieven. Delen van de huidige regeling worden meegenomen in de Sociale Agenda 2020 – 2023 en daarbij zijn gemeenten partner in de uitvoering of onderdeel van te smeden allianties. Het financieel instrumentarium binnen de Sociale agenda voorziet volgens de provincie in de ontwikkeling van thema's die goed aansluiten bij de doelstellingen vanuit de oude regeling Dorpsinitiatieven. Opname in de Sociale Agenda voorziet in een meer integrale aanpak van gezondheid en vitaliteit, leefbaarheid en bereikbaarheid, wonen en sociale aspecten in het algemeen.'

- Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering 2021 ingegaan. In 2022 hebben we ons ingezet voor zowel inburgeraars die onder de oude wet vielen als inburgeraars die onder de nieuwe wet vallen. Er is daarbij veel aandacht besteed aan een zorgvuldige start en vervolgtraject voor de zogenaamde 'nieuwe wetters', zowel op het niveau van uitvoering als op het niveau van beleid.

Wat hebben we bereikt?

Ten behoeve van de sociale samenhang en de leefbaarheid van buurten en dorpen bevorderen:

- Dat thema's op het gebied van leefbaarheid door inwoners(groepen) opgepakt (kunnen) worden en dat initiatieven van inwoners tot uitvoering komen (dorpenbeleid);
- Dat de dorpen de beschikking hebben over goede accommodaties voor ontmoeting en activiteiten;
- Dat we met het project Mooi op Eigen Kracht (MOEK) initiatieven uit de dorpen ondersteunen en waarderen;
- Dat projecten op het gebied van leefbaarheid, sociale infrastructuur, zorg en cultuur financiële ondersteuning kunnen krijgen;
- Dat bestaande overlegstructuur met inwoners- en dorpsbelangenorganisaties worden voortgezet.
- Collegebezoek aan de dorpsbelangenorganisaties;

- Subsidiëren van de activiteiten van diverse instellingen zoals de Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe en van het maatschappelijk werk;
- Voldoen aan onze wettelijke verplichting om statushouders (vluchtelingen met een verblijfsvergunning) te huisvesten en het aanbieden van maatschappelijke begeleiding via Vluchtelingenwerk;
- Het sociaal raadsliedenwerk continueren als laagdrempelige voorziening voor met name minima.
- In nauwe samenwerking met de woningcorporaties Actium en Woonservice en VluchtelingenWerk hebben we zoveel mogelijk statushouders in onze gemeente gehuisvest.
- We hebben de statushouders in onze gemeente zo goed mogelijk ondersteund, onder andere door het aanbieden van maatschappelijke begeleiding via Vluchtelingenwerk.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We ondersteunen initiatieven van inwoners, individueel of collectief, financieel en/of met menskracht.
- We zetten in op het behoud van de bestaande accommodaties en onderzoeken, waar dat gevraagd wordt samen met inwoners, de mogelijkheden voor nieuwe accommodaties
- We hebben actief samengewerkt met het dorp Witteveen en een budget beschikbaar gesteld vanuit het programma Sociaal Domein.
- Subsidiëring Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe.
- Uitvoering Subsidieregeling deskundigheidsbevordering vrijwilligers.
- Uitvoeren acties in Mantelzorg en vrijwilligersondersteuning.
- Subsidiëring Vluchtelingenwerk.
- We faciliteren de sociaal raadsvrouw en zorgen voor spreekuurlocaties in Beilen, Westerbork en Smilde.
- We hebben prestatieafspraken met woningcorporaties Actium en Woonservice om de benodigde woonruimte voor statushouders te realiseren.
- We hebben nauw samengewerkt met de woningcorporaties Actium en Woonservice en Vluchtelingenwerk om zoveel mogelijk statushouders in onze gemeente te huisvesten.
- We hebben Vluchtelingenwerk gesubsidieerd, zodat zij de maatschappelijke begeleiding (inclusief pré huisvesting) kunnen aanbieden aan onze statushouders.
- In 2022 is de totale taakstelling van de huisvesting van statushouders (78, inclusief achterstand van voorgaande jaren) gerealiseerd. We zijn het jaar geëindigd met +3 , dit is inclusief verschoningsmaatregelen die de Provincie toepast. Volgens het Taakstellingvolgsysteem zijn we het jaar geëindigd met -1. In beide gevallen een enorme prestatie en boven verwachting gezien de krapte op de huizenmarkt.
- Met betrekking tot inburgering is er gericht aandacht besteed aan het inregelen van de juiste (werk)processen en het creëren van de benodigde randvoorwaarden om te kunnen voldoen aan de eisen die de nieuwe Wet inburgering stelt. Dank zij alle voorbereidingen in voorgaande jaren alsmede het enthousiasme van alle betrokken en een goede samenwerking zijn veel inburgeraars die onder de nieuwe wet vallen goed op weg geholpen met hun duale traject: het leren van de taal en het deelnemen aan de maatschappij middels werk, een werkervaringsplaats en/of taalstages. Ook die inburgeraars die nog onder de oude wet vallen zijn in 2022 begeleid richting werk of participatie.

Wat heeft het gekost?

Samenkracht en burgerparticipatie				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	3.530	3.933	4.858	-924
baten	4	204	5.338	-5.134
resultaat	3.526	3.729	-481	4.210

Taakveld Wijkteams

Ontwikkelingen

De wijkteams richten zich op de 23+ inwoners met een zorggerelateerde hulpvraag. In de 3 kernen Beilen Smilde en Westerbork zijn nu ruim 4 jaar deze wijkteams operationeel.

Wat hebben we bereikt?

- De regie van de wijkteams is in handen van de gemeente en ook in corona tijd zijn de wijkteams operationeel geweest.
- In ieder wijkteam is een vertegenwoordiger van de Wmo, de POH-er van de huisartsen, een onafhankelijk cliëntondersteuner van Welzijnswerk en een wijkverplegers van gecontracteerde zorgaanbieders.
- Op basis van de sociale opbouw in een kern maakt inmiddels ook een vertegenwoordiger van de GGZ, van VNN of ouderenwerk onderdeel uit van het wijkteam.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In het 1e kwartaal 2023 is er een brede evaluatie geweest van de Toegang van het sociale domein waarbij is vastgesteld dat alle partijen heel tevreden zijn over de huidige werkwijze. Op basis van deze bevindingen zullen we in de 2e helft van 2023 onderzoeken of er een verbreding met Jeugd en de woningcorporaties realiseerbaar is.

Wat heeft het gekost?

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.171	1.171	1.221	-50
baten	0	0	0	0
resultaat	1.171	1.171	1.221	-50

Taakveld Inkomensregelingen

Ontwikkelingen

Inkomensondersteuning

Vorig jaar was er sterk sprake van een toename van financiële druk op gezinnen. Sterk stijgende gas- en energieprijzen en daarbij stijgende kosten voor levensonderhoud en inflatie.

Verruiming vermogensnormen kwijtschelding

De vermogensnormen voor kwijtschelding zijn verruimd waardoor meer belastingplichtigen vanaf 2023 in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Wat hebben we bereikt?

Inkomensregelingen

De verschillende regelingen zijn onder de aandacht gebracht via de geldkrant (huis-aan-huis verspreid) en onze actuele folders over onze minimaregelingen. Ook hebben we een “noodfonds schrijnende situaties energiearmoede” in het leven geroepen. Het noodfonds is bedoeld als extra mogelijkheid voor de budgetconsulenten om het huishoudboekje van inwoners die in de problemen komen als gevolg van de gestegen energieprijzen kloppend te krijgen.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Het aantal kwijtscheldingsaanvragen bedroeg in 2022 ruim 485. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2021 (513). Het aantal toekenningen is op basis van de voor 2022 wettelijk maximaal toegestane normen gedaald naar 358 (2021 = 427). 64% van het aantal toekenningen is verleend op basis van door belastingplichtige afgegeven machtiging om het inkomen en vermogen te toetsen via de gegevens bij het landelijk Inlichtingenbureau (LIB). Deze toekenningen worden direct op de aanslag voor belastingplichtigen verrekend waardoor geen afzonderlijk verzoek om kwijtschelding hoeft te worden ingediend.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben onze inzet verhoogd, om het niet gebruik van regelingen te stimuleren en daarbij te voorkomen dat huishoudens (niet verder) in de financiële problemen komen. Zowel de medewerkers van de gemeenten als stakeholders die hulpverlening aan inwoners bieden zoals Welzijnswerk en de Sociaal Raadsvrouw proberen inwoners zoveel mogelijk te attenderen op de verschillende regelingen.

Wat heeft het gekost?

Inkomensregelingen				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	9.541	10.912	11.666	-755
baten	7.651	7.318	7.019	299
resultaat	1.890	3.593	4.647	-1.054

Taakveld Maatwerkdienstverlening 18+

Ontwikkelingen

- We hebben een aanbesteding waarbij de nadruk ligt op de kwaliteit van de dienstverlening.
- We draaien pilots om kennis en ervaring op te doen en deze te borgen binnen het nieuwe beleid (denk daarbij aan pilots logeerzorg, sensortechniek en maaltijdvoorziening)
- Om de zorg en ondersteuning aan onze inwoners met GGZ-problematiek (ook wel 'Personen met verward gedrag' genoemd) te verbeteren, gaan we de samenwerking met partners, zoals GGZ, Cosis, Welzijn Midden-Drenthe, Handhaving en Toezicht, Actium en Woonservice intensiveren. Met deze partners is een Optimaal Leven Team ingericht.

Wat hebben we bereikt?

- Een sluitende aanpak realiseren voor alle inwoners van 18 jaar en ouder.
- Inwoners optimaal laten participeren in de lokale samenleving.
- De samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, zorginstellingen en belangenbehartigers verder verstevigen.
- Inwoners krijgen bij één herkenbaar en laagdrempelig loket alle relevante voorlichting, informatie, advies en hulp op het gebied van het sociaal domein.Inwoners met beginnende of problematische schulden worden snel en goed geholpen om weer grip op hun financiën te krijgen.
- Met het Optimaal Leven Team willen we een sluitende aanpak creëren in de keten van zorg en ondersteuning met personen met verward gedrag.
- Verordening Wmo is geactualiseerd, de beleidsregels worden aangepast en het indicatieproces wordt vernieuwd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Het uitvoeren van de uitvoeringsagenda sociaal domein en geestelijke gezondheidszorg.
- Voortdurend in gesprek zijn en blijven met inwoners, zorgaanbieders en andere relevante partijen, zoals de Wmo-raad en de Minimaraad en de leden van de Regiegroep Armoedebeleid.
- We helpen inwoners met geldproblemen en/of beginnende of problematische schulden om weer grip op hun financiën te krijgen middels de budgetconsulenten en de Sociaal Raadsvrouw.
- We hebben het ‘Noodfonds schrijnende situaties energiearmoede’ opgericht. Het noodfonds is bedoeld als extra tool voor de budgetconsulenten om het huishoudboekje van inwoners die in de problemen komen als gevolg van de gestegen energieprijzen kloppend te krijgen.
- Budgetbeheer en schuldhulpverlening zijn opnieuw aanbesteed. Om inwoners maatwerk te bieden werken we voor budgetbeheer samen met een grotere landelijke partij en een kleine lokale partij. Zo kunnen we de inwoner koppelen aan de best passende budgetbeheerder.
- We bieden Startpunt Geldzaken van NIBUD vanaf 2022 aan al onze inwoners aan. Startpunt Geldzaken stelt geldplannen beschikbaar voor huishoudens in verschillende omstandigheden.

Wat heeft het gekost?

Maatwerkdienstverlening 18+				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	9.985	9.731	9.626	106
baten	350	220	1.621	-1.401
resultaat	9.635	9.511	8.005	1.507

Taakveld Begeleide participatie

Ontwikkelingen

- Stark is als leerwerkbedrijf nu vier jaar operationeel. Middels een heisessie is door het bestuur en de directie van Stark nagedacht over de toekomst van Stark en mogelijkheden om dienstverlening en doelgroepen uit te breiden. Dit zal in 2023 worden vervolgd. Daarnaast zijn de voorbereidingen voor de nieuwbouw gestart.

Wat hebben we bereikt?

- Vergroting commerciële activiteiten volgens de 80/20 maatregel. Stark verwerft ook buiten de bij de GR aangesloten gemeenten opdrachten om zodoende meer trajecten te kunnen uitvoeren.
- Er is gericht gewerkt aan het terugdringen van het ziekte verzuim middels het project Stark en Fit, waarmee het ziekteverzuim is gedaald.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Er is uitvoering gegeven aan sociale werkvoorziening, Beschut werk en participatietrajecten. De pilot zinvol participeren is afgerond. Het vervolg hierop is op dit moment lastig realiseerbaar omdat Stark niet is aangemerkt als een organisatie die formeel arbeidsmatige dagbesteding uitvoert.
- Werknemers van Stark zijn met diverse noodmaatregelen ondersteund op financieel gebied: zo zijn er gratis maaltijden aangeboden, is er een kleding-ruilbank in het leven geroepen, er worden gratis knipbeurten aangeboden (door stagiaires van de kappersacademie) en hebben medewerkers van Stark preventieve gesprekken gevoerd om mensen met (dreigende) schulden goed te kunnen informeren over steunmaatregelen en waar nodig te verwijzen naar een budgetcoach, schuldhulpverlening e.d.

Wat heeft het gekost?

WSW en beschut werk				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	347	313	309	5
baten	0	0	0	0
resultaat	347	313	309	5

Taakveld Maatwerkdienstverlening 18-

Ontwikkelingen

- Vooral in het eerste kwartaal van 2022 waren de gevolgen van de coronapandemie voor kinderen en jongeren merkbaar. Geleidelijk aan zijn landelijk versoepelingen door gevoerd waardoor het normale leven weer z'n beloop kon krijgen. We zien dat ondanks de coronapandemie de meeste kinderen en jongeren de afgelopen jaren ongeschonden zijn door gekomen. Een nog best omvangrijke groep kinderen en jongeren heeft er wel (tijdelijk) moeilijk mee gehad en heeft hierbij hulp nodig. Het kan ook zijn dat de aanwezige latente problemen thuis, op school of met zichzelf meer naar de oppervlakte zijn gekomen. Zowel de vraag naar lichte hulp zoals naar schoolmaatschappelijk werk als de zwaardere jeugdhulpvragen op het gebied van mentale weerbaarheid zijn toegenomen. Ook is de problematiek die haar oorsprong vindt in (v)echtscheidingen toegenomen.
- Er is in Nederland sprake van een groeiend aantal jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp. Dit is mede aanleiding geweest voor het opstellen van de landelijke Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028. De doelen van de Hervormingsagenda zijn een kwalitatieve impuls geven aan de hulp voor jeugdigen en te komen tot een beheersbaar jeugdstelsel. De onderhandelingen over deze Hervormingsagenda nemen al geruime tijd in beslag omdat de vijf onderhandelingspartijen waaronder het Rijk en de Nederlandse gemeenten op een aantal belangrijke punten het nog niet eens zijn. De invloed van de gemeente Midden-Drenthe zit vooral op het versterken van de lokale netwerken voor jeugd en gezin, preventie en vroegsignalering.
- De jeugdhulpregio Drenthe, bestaande uit alle Drentse gemeenten, is bezig met een heroriëntatie op haar rol, taak en positie. De inhoud van de hierboven genoemde Hervormingsagenda Jeugd wordt de belangrijkste richtinggever voor de wijze waarop de Jeugdhulpregio in de komende jaren moet worden vormgegeven.
- In de gemeente Midden-Drenthe is het aantal jeugdigen die jeugdhulp ontvangen de laatste jaren vrij stabiel, namelijk rond de 11% van het totaal aantal kinderen en jongeren tot 18 jaar. Dit sluit aan bij het landelijke percentage.

Wat hebben we bereikt?

- Vanuit onze rol en verantwoordelijkheid hebben we een bijdrage geleverd aan het zo fijn, normaal en veilig mogelijk kunnen (op)groeien van kinderen en jongeren in Midden-Drenthe.
- We zorgen met onze partners in het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) voor een toegankelijke toegang voor zorgvragen over opvoeding en ontwikkeling. Zo nodig behandelen we zelf vanuit het CJG of verwijzen door om het kind passende zorg of ondersteuning te bieden. In 2022 hebben we met elkaar geconstateerd een aantal verbeterpunten geconstateerd, zoals de toegankelijkheid en hoe omgaan met een pittige caseload van jeugdconsultenten in relatie tot de wachtlijstproblematiek (er moet langer gezocht worden naar passende hulp en soms moet worden gezocht naar de best passende alternatieven).
- Wij zetten al jaren stevig in om kinderen positief te laten opgroeien en streven er na om ieder kind een eerlijke kans te geven voor een mooie toekomst. We blijven investeren in een sterk voorliggend veld in Midden-Drenthe zodat kinderen actief kunnen deelnemen aan bijvoorbeeld sport- en cultuuractiviteiten, fijn naar school gaan en (veilig) buiten kunnen spelen. Dit uit zich in onder andere in onze opdracht aan de stichting Welzijn Midden-Drenthe op het gebied van jongerenwerk, het netwerk Gezond in Midden-Drenthe met de sportcoaches en schoolmaatschappelijk werk.
- Voorgaande ambities worden ook ingevuld door de akkoorden betreffende jeugd – sport & preventie. Het uitvoeringsplan 2023-2025 gefinancierd vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) biedt een aanvullend stimuleringsprogramma en heeft inhoudelijk als doel om tijdelijk meer in te zetten op het versterken en realiseren van meer samenwerking tussen het onderwijs - sport – cultuur en zorg.
- We stimuleren participatie van kinderen en jongeren bij sport en cultuur. Eind 2022 is de samenwerking met Sport en Cultuurfonds Drenthe geïntensiveerd zodat kinderen uit gezinnen met weinig geld nog laagdrempeliger kunnen meedoen.
- In sommige situaties hebben gezinnen een extra steuntje in de rug nodig. In 2022 heeft de gemeenteraad budget beschikbaar gesteld en zijn de voorbereidingen getroffen voor een pilot met vrijwilligers als steunouders. De pilot wordt uitgevoerd door Stichting Welzijn Midden-Drenthe. Met de inzet van steunouders kunnen vraagouders gebruik maken van een laagdrempelige en preventieve vorm van hulpverlening.
- Sinds december 2020 kunnen jongeren en (jongeren)organisaties uit Midden-Drenthe middelen aanvragen voor het organiseren van (coronaproof) activiteiten onder de projectnaam Jeugd aan zet uitgevoerd door het CJG. In 2022 zijn ruim 20 activiteiten voor jongeren vanuit dit project (mede) gefinancierd en hebben ruim 2000 jongeren hier aan deel genomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We geven uitvoering aan de nota Zorgeloos (op)groeien in Midden-Drenthe.
- Het jaar 2022 stond in het teken van de capaciteit op orde krijgen; zowel aan de beleidskant als in de uitvoering van het jeugdbeleid vanuit de gemeente. Zo zijn rond de zomer 2022 de vacatures van teammanager Jeugd en strategisch beleidsadviseur sociaal domein met aandachtsgebied Jeugd ingevuld na een periode van een klein half jaar. Ook het team van jeugdconsultenten heeft te maken gehad met vertrek van medewerkers en het komen van nieuwe (tijdelijke) collega's. Daarnaast heeft een wisseling plaatsgevonden in de rol van projectleider voor het project Grip op de Kosten (Jeugd). Eind 2022 is het gelukt een gedragswetenschapper te verbinden aan het CJG. Zij start begin 2023. Dit alles heeft te maken met de krapte op de arbeidsmarkt. Desondanks zijn er mooie stappen gemaakt en boven alles is de "winkel" open gebleven.
- Vanuit het CJG is gewerkt aan een hogere kwaliteit van dienstverlening en betere betaalbaarheid van zorg vanuit de Jeugdwet. De projectleider van het project Grip op de Kosten (onderdeel van het programma Sociaal Domein) heeft hierin een centrale rol. Een voorbeeld hiervan is dat de medewerkers van het team Jeugd zijn geschoold in de afbakening van de Jeugdwet en andere wetten zoals bijvoorbeeld de Wet op de Langdurige zorg en de Wet op Passend Onderwijs.
- Er is samen met de lokale en regionale onderwijspartijen in ons samenwerkingsverband voor Passend Onderwijs uitvoering gegeven aan de regionale ontwikkelagenda "Zorg voor Jeugd in Noord en Midden-Drenthe 2021 – 2023". In deze ontwikkelagenda staan afspraken, uitgangspunten en ambities om kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte zo goed en efficiënt mogelijk te helpen. Het gaat hier vooral om de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp.
- We participeren actief in alle relevante bestuurlijke en ambtelijke netwerken en samenwerkingsverbanden zoals de Jeugdhulpregio Drenthe en NMDsamenwerking.
- We zijn in Midden-Drenthe actief met het actieprogramma Kansrijke Start. Partijen uit het sociaal en medisch domein slaan de handen inéén om kinderen in Midden-Drenthe een zo goed mogelijke start te bieden. In 2022 is de voortgang van de lokale coalitie en de betrokkenheid van een aantal partijen door verschillende factoren niet optimaal geweest. Om het proces weer op gang te brengen hebben we een aantal stappen gezet. Een van deze stappen is dat vanaf eind 2022 een ondersteuningsorganisatie Impology ons helpt bij het vormgeven van de lokale coalitie en het bereiken van de gewenste resultaten. Impology heeft ruime kennis en ervaring in zo'n 32 gemeenten.
- Het team leerplicht is ook weer op sterkte sinds eind 2021 en is zichtbaar aanwezig bij alle scholen in Midden-Drenthe. Waar wenselijk wordt samengewerkt met het CJG. Deze samenwerking geldt ook voor de werkconsultenten van team Inkomen Werk Onderwijs die vooral gericht zijn op jongeren tot 27 jaar.

Wat heeft het gekost?

Maatwerkdienstverlening 18-				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	9.510	9.062	8.948	114
baten	0	0	0	0
resultaat	9.510	9.062	8.948	114

Taakveld Arbeidsparticipatie

Ontwikkelingen

- Voor de nieuwe Wet inburgering die op 1 januari 2022 in werking is getreden is door beleid en uitvoering een uitvoeringsplan opgesteld. De samenwerking met externe partijen/ maatschappelijke organisaties/inburgeringsschool is goed. Voor de kandidaten wordt een passende participatieplek gezocht.
  In 2022 zijn er ca 15 statushouders gestart met een inburgeringstraject onder deze nieuwe wet.

- Het regionaal actieplan 'Perspectief op werk' is afgerond en het geld wat nog over was is opgenomen in het RMT.
  Er zijn diverse projecten geweest gericht op bv scholing, mobiliteit en vitaliteit. Hier is vanuit de regio veel gebruik van gemaakt en mensen hebben zo de stap naar betaald werk kunnen maken. Daarnaast weten collega's in de regio elkaar beter te vinden en is de samenwerking, ook met scholen, verbeterd. Als gemeente hebben wij nog een maatwerkbudget gekregen van bijna €60.000,- dit is besteed aan vitaliteitstrajecten bij de leefstijlunie, trainingen voor statushouders en rijbewijzen voor kandidaten.

- Vanwege de coronacrisis heeft het kabinet verschillende middelen beschikbaar gesteld die ten goede komen aan de gemeenten, werkgevers en de Arbeidsmarktregio's.
  Deze middelen zijn door het Regionale Mobiliteitsteam onder andere ingezet om de gevolgen van de coronacrisis te bestrijden en daarnaast om voor bijzondere groepen zoals Nuggers en ZZP-ers

- De aangekondigde aanpak in het kader van het 'Breed Offensief' is door uitstel van de landelijke besluitvorming slechts beperkt doorgegaan. Met de komst van het Breed Offensief wilde het kabinet meer mensen met een beperking duurzaam aan het werk houden.
  Wel is een aantal regels voor loonkostensubsidie aangepast waardoor de praktische uitvoerbaarheid van de regeling is verbeterd.

- Vanuit de extra middelen om jongeren in de coronatijd te ondersteunen is binnen de arbeidsmarktregio een coördinator jeugdwerkloosheid aangesteld. Er zijn projecten opgezet zoals scoren in Drenthe om meer aandacht te hebben voor deze doelgroep. Daarnaast zijn afspraken gemaakt met PrO/VSO-scholen om de samenwerking te optimaliseren.

Wat hebben we bereikt?

- Voor de kwetsbare doelgroepen is extra ondersteuning ingezet door eerst het inzetten van een re-integratietraject bij Stark en daarna jobcoaching.

- De contacten met (lokale) werkgevers zijn uitgebreid.

Indicatoren re-integratiebeleid	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal banen ingevuld bij werkgevers *(doel 1, 2, 3, 5, 6)*	73 fulltime 82 parttime	56 fulltime 59 parttime	59 fulltime 36 parttime	49	60
Aantal proefplaatsingen ingevuld bij werkgevers *(doel 1, 2, 3, 5, 6)*	31	30	25	17	24
Aantal werkstages (excl. taalstages) ingevuld bij werkgevers *(doel 1, 2, 3, 5, 6)*	13	7	17	3	5
Aantal uitstroom van jongeren naar studiefinanciering *(doel 1, 2, 4, 5)*	13	10	5	4	6
Aantal uitstroom van jongeren naar werk *(doel 1, 2, 5, 6)*	17	10	18	15	21
Aantal gerealiseerde baanafspraak-banen *(doel 1, 2, 3, 5, 6)*	37	48	40	49	51
Aantal gerealiseerde beschut werkplekken *(doel 1, 2, 3, 5)*	4	10	13	14	19
Kerngetallen gemiddeld aantal uitkeringen					
Bijstandsuitkeringen Participatiewet	446	462	462	447	430
IOAW uitkeringen	41	41	41	31	24
IOAZ uitkeringen	6	7	7	6	6
Duurzaam verblijf	53	49	49	41	-
Kerngetallen gemiddeld aantal uitkeringsgerechtigden					
Bijstandsgerechtigden Participatiewet	544	531	531	506	501
Gemiddeld aantal IOAW gerechtigden	53	52	52	38	28
Gemiddeld aantal IOAZ gerechtigden	10	10	9	7	7
Duurzaam Verblijf	54	49	49	41	-
Kerngetallen grootte doelgroepen					
Aantal 50 plussers	220	205	207	236	223
Aantal alleenstaande ouders	62	45	45	41	66
Aantal ANW’ers en Nuggers	10	9	9	8	18
Aantal WIW'ers	2	2	2	2	2

- Er is een goede samenwerking met de partners uit de Arbeidsmarktregio Drenthe tot stand gebracht.

- We bieden in het laatste schooljaar van PrO/VSO of entreeleerlingen al begeleiding naar werk waardoor we kunnen voorkomen dat jongeren thuis komen te zitten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- In 2022 is een sollicitatietraining verzorgd en is begonnen met een training 'werken aan werk'. Deze training wordt om de week gegeven aan kandidaten die de stap naar betaald werk kunnen maken. Ze worden begeleid bij het solliciteren meteen cv maken, brieven schrijven, kwaliteiten in kaart brengen etc.
  Daarnaast wordt waar nodig aan bedrijven de mogelijkheid aangeboden om te beginnen met een proefplaatsing en/of een plaatsingssubsidie om zodoende de drempel te verlagen. Ook wordt jobcoaching ingezet zodat extra begeleiding op de werkvloer aanwezig is.

- Voor de kwetsbare doelgroepen is extra ondersteuning ingezet door eerst het inzetten van een re-integratietraject bij Stark en daarna jobcoaching.
- De contacten met (lokale) werkgevers zijn uitgebreid. Er is een extra accountmanager aangesteld. Hierdoor is er ruimte ontstaan voor het bezoeken van bedrijven uit onze gemeente, is er aangesloten bij netwerkbijeenkomsten en zijn activiteiten in de regio georganiseerd.
- Er is een goede samenwerking met de partners uit de Arbeidsmarktregio Drenthe tot stand gebracht. In het kernteam vanuit het WSP is een accountmanager vanuit Midden-Drenthe vertegenwoordigd. We organiseren gezamenlijk activiteiten zoals het Zoo Werkt t Festival, een werkgeversdag en rondleidingen bij bedrijven.
- Via Regio in beeld van het UWV wordt gevolgd hoe de arbeidsmarkt er uit ziet en wat de verwachtingen zijn. Daarop wordt ingespeeld door te kijken waar voor kandidaten kansen liggen en daarover contact te hebben met het netwerk of het netwerk uit te breiden.
- Om te voorkomen dat jongeren thuis komen te zitten zonder opleiding of werk werken we actief samen met PRO/VSO-scholen.
  Bij het intakegesprek wordt samen met de jongere gekeken naar welke stappen er gezet moeten worden. Heeft iemand geen startkwalificatie dan wordt geprobeerd ze richting school te krijgen. Van Stark wordt gebruikgemaakt om een traject in te zetten.
- Er is ingezet op het actief bemiddelen van werkzoekenden naar duurzame arbeid. Hiervoor is gebruik gemaakt van lokale en regionale werkgevers. Voor degenen die niet direct konden uitstromen is een leerwerktraject bij Stark ingezet. Het is maatwerk en per kandidaat wordt bekeken wat nodig is. Kan iemand de stap nog niet maken naar werk, dan wordt er ook gekeken naar vrijwilligerswerk als mogelijke optie.

Wat heeft het gekost?

Arbeidsparticipatie				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.120	1.202	1.235	-33
baten	0	0	23	-23
resultaat	1.120	1.202	1.212	-10

Taakveld Geëscaleerde zorg 18-

Ontwikkelingen

- Het landelijke programma Geweld hoort nergens thuis is in 2022 in beperkte vorm door gegaan. In de loop van 2022 is dit programma worden geïntegreerd in een landelijk programma voor het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Dit kan naast de hervormingsagenda Jeugd ook worden opgevat als een aanpalende hervormingsagenda vanuit het Rijk. Het doel van toekomstscenario is om tijdige en passende hulp en bescherming te bieden aan kinderen en gezinnen. Het is voor het kind, de ouders en de professionals belangrijk om de jeugdbescherming slimmer en effectiever te organiseren, als onderdeel van een brede, gezinsgerichte aanpak.

- In onder andere de regiovisie Geweld hoort nergens thuis - vastgesteld door ons college in 2020 - wordt gesproken over versterking van het lokale veld, het bieden van hulp zo dichtbij en laagdrempelig mogelijk. In lijn met deze ontwikkeling zal Veilig Thuis Drenthe steeds meer gaan fungeren als expertisecentrum voor het doen van onderzoeken, het uitbrengen van adviezen en het zorg dragen voor kennisdeling. Deze beweging is in 2022 voortgezet.

- De jeugdbeschermingsketen kampt nog steeds met veel te lange wachtlijsten. Een tekort aan personeel is de belangrijkste oorzaak. Kinderen en jongeren op een wachtlijst blijven te lang in onveilige situaties en raken meer beschadigd, hun problemen verergeren. Maatregelen die sinds 2019 zijn genomen hebben tijdelijk en plaatselijk wel verlichting gebracht. Maar ze bieden nog geen oplossing voor de lange termijn. Deze knelpunten zijn landelijk onder de aandacht.

Wat hebben we bereikt?

- Vanuit het CJG worden alle hulpvragen rondom veilig opgroeien opgepakt.
- Veilig Thuis Drenthe geeft gemiddeld wordt 7,5 keer per maand advies aan inwoners of professionals van de gemeente Midden-Drenthe. Wie advies vraagt wordt niet altijd vastgelegd, de adviesvrager kan ervoor kiezen om anoniem te blijven.
- Tot en met augustus zijn er vanuit de gemeente Midden-Drenthe 48 meldingen gedaan bij Veilig Thuis (4 % van alle meldingen in Drenthe). Bij 88% van de meldingen zijn kinderen betrokken. Het aantal meldingen vanuit Midden-Drenthe ligt in lijn met de Drentse gemeenten.
- In 2020 hebben we onderzocht in hoeverre de gemeente en lokale teams toegerust zijn op het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2021 en daaropvolgende jaren gaan we aan de slag met de actiepunten die voortkomen uit het plan van aanpak (Samen)werken aan veiligheid dat naar aanleiding hiervan is opgesteld. Vanwege gebrek aan capaciteit zijn in 2022 beperkt stappen gezet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Zowel lokaal als regionaal vindt er structureel afstemming plaats met Veilig Thuis Drenthe over casuïstiek, de samenwerking en gemaakte afspraken.
- Aan elke Drentse gemeente, en ook in Midden-Drenthe, is vanaf 2022 een vast Veilig Thuis-contactpersoon verbonden. Het contact staat in het teken van verduidelijken of verbeteren van het proces en de samenwerking. Op structurele basis is periodiek contact.

- In 2022 zijn meer onveilige opvoedsituaties vastgesteld waardoor significant meer verzoek tot onderzoek naar raad van Kinderbescherming (taak gemeente). We zien vooralsnog geen trend of eenduidige oorzaken.
  - Vanuit het team Jeugd is gericht aandacht geweest voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor de zomer 2023 worden twee aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling aangesteld voor een aantal uur per week. We zijn druk doende deze vacatures te vervullen.
  - De wachtlijsten van Veilig Thuis Drenthe, JB Noord en de Raad van Kinderbescherming blijven een punt van aandacht. Hierover vinden vooral op regionaal, provinciaal en bovenprovinciaal gesprekken plaats.

Wat heeft het gekost?

Geëscaleerde zorg 18-				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	462	433	424	9
baten	0	0	0	0
resultaat	462	433	424	9

Taakveld Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Ontwikkelingen

- Niet alle inwoners redden het (volledig) zelfstandig. Ook niet met behulp van hun omgeving. Hen bieden we een vangnet van voorzieningen. Dat begint bij onafhankelijke cliëntondersteuning dat door Welzijn Midden-Drenthe wordt verzorgd. Zij helpen mensen hun vraag helder te krijgen. Indien nodig komen zij samen tot een pakket aan voorzieningen. Maatwerk en duurzaamheid van oplossingen zijn hierbij de uitgangspunten. Zo bestaan de oplossingen altijd uit een combinatie van eigen kracht, inzet van vrijwilligers en mantelzorgers en inzet van betaalde zorg en ondersteuning. Omdat onafhankelijke cliëntondersteuning ook in het wijkteam zitting heeft, is er borging van ook complexe casuïstiek.
- In 2022 is bij de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe (PVGD) aandacht geschonken aan het doorontwikkelen van het vervoerssysteem en het gebruik van data-analyse.

Wat hebben we bereikt?

- De zelfredzaam en samen redzaam van onze inwoners bevorderen. Zij doen actief mee aan de (lokale) samenleving.
- Dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.
- We hebben extra aandacht voor de kwetsbare ouderen zoals mensen met een verminderde mobiliteit en personen met verward gedrag.
- Stabiliteit en doorontwikkeling van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe(PVGD) ten behoeve van het WMO-vervoer.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We ondersteunden de zelfredzaamheid en participatie van inwoners en houden de zorg betaalbaar. We hebben gefocust op preventie, zorg dicht bij mensen te organiseren en te kiezen voor een integrale aanpak.
- Voor inwoners die het niet op eigen kracht redden, bieden we een sluitend vangnet.
- Indien nodig krijgen mensen zorg dicht bij huis om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen.
- Binnen het samenwerkingsverband van Welwozo is er integraal gewerkt aan vraagstukken rondom welzijn, wonen en zorg.
- We hebben 70+ de mogelijkheid geboden in gesprek te gaan over welzijn, wonen en zorg. Deze integrale aanpak wordt geborgd door afspraken in de wijkteams.
- Inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe konden, als er geen bus- of treinverbinding in de directe omgeving aanwezig is, gebruik maken van de hubtaxi. Een hub is een vervoersknooppunt in Groningen en Drenthe waar verschillende vormen van vervoer samen komen.
- De Buurtbus is een kleinere bus die volgens een vaste route en dienstregeling rijdt. De Buurtbus heeft in 2022 rondgereden en is een vorm van openbaar vervoer en wordt gereden door een team van vrijwilligers. Bewoners kunnen gemakkelijk naar verschillende bestemmingen in de gemeenten reizen, zoals het winkelcentrum of een bezoek brengen aan familie of vrienden. Scholieren kunnen met de Buurtbus overstappen op de streekbus of trein. Zo draagt de Buurtbus bij aan de leefbaarheid van de dorpen waar het reguliere streekvervoer niet komt.
- In de zomermaanden is de St. Buurtvervoer Midden Drenthe opgericht waar alle informele vervoersmogelijkheden zijn ondergebracht. Dit geldt zowel voor de buurtbus van Welzijnswerk Midden-Drenthe, Anwb-automaatje als de vervoersmogelijkheid van Interzorg en Derskhoes. De coördinatie is in handen van Welzijnswerk Midden Drenthe.

Wat heeft het gekost?

Maatwerkvoorzieningen (WMO)				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.551	1.530	1.857	-327
baten	13	12	9	3
resultaat	1.539	1.519	1.848	-329

Programma	Volksgezondheid en milieu
Taakveld	Volksgezondheid Riolering Afval Milieubeheer Begraafplaatsen en crematoria

Programmadoelstelling

- Wij bewaken en bevorderen de volksgezondheid.
- Wij scheppen voorwaarden voor een divers functioneel gebruik van de ruimte in zijn geheel.
- Wij hebben een zorgplicht voor een (milieuhygiënisch) goede kwaliteit van het woon- en leefklimaat.

Afspraken uit het coalitieakkoord

- We gaan voluit voor duurzaamheid. De grondstoffen die we nu gebruiken raken op. En we zorgen dat we de veranderingen in het klimaat opvangen. Als gemeente geven we daarbij zelf het goede voorbeeld.
- We zijn samen verantwoordelijk voor duurzaamheid, energie en klimaat: de inwoners, de bedrijven, de overheid. Geen van de drie kan zeggen ‘ik laat dit de anderen wel opknappen’.
- Daarom kiezen we een manier van werken waarbij al deze drie partijen meedoen.
- De afgelopen jaren hebben we in Midden-Drenthe veel gedaan aan duurzaamheid. We hebben allerlei maatregelen genomen. De komende periode moeten en willen we een grote stap vooruit zetten. Op weg naar een duurzaam Midden-Drenthe: klimaatneutraal en energieneutraal.
- We gaan eerst zo goed mogelijk uitzoeken wat we als gemeente moeten doen.
- Daarbij gaat het om twee opgaven. De eerste: wat kunnen we doen om het klimaat te helpen? Om het opraken van de grondstoffen tegen te gaan? De tweede: wat moeten we doen om ons aan te passen aan de veranderingen in het klimaat?
- We zorgen als gemeente op een natuurvriendelijke manier voor ons eigen groen. Bedrijven in de landbouw spelen een belangrijke rol in het beheer van groen. Daarom gaan we met hen in gesprek. We kijken waarin we elkaar kunnen versterken.
- We werken mee aan de kringloopeconomie: alles wat we maken, kunnen we opnieuw gebruiken. Afval is dan niet alleen afval. Het is meteen weer grondstof voor iets nieuws.
- We gaan verder met gescheiden inzameling. We blijven inwoners, ondernemers en organisaties voorlichting geven. We willen dat we allemaal goed weten waar het om gaat bij afval en duurzaamheid. Bovendien hebben we dan ook het recht om te handhaven als iemand zich niet aan de regels houdt.
- We gaan geen verschillende tarieven hanteren voor het restafval. Dus geen diftar.
- We komen in actie tegen zwerfvuil. We gaan zorgen voor genoeg afvalbakken en blikvangers. We gaan scholen en organisaties vragen mee te werken.

Verbonden partijen

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD)
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

Beleidskaders

Nota + Plan van aanpak lokaal gezondheidsbeleid Midden-Drenthe 2015-2019
Nota Volksgezondheid 2015-2019
Afvalstoffenbeleidsplan 2016-2019
Watertakenplan 2016-2021
Duurzaamheidsprogramma 2015-2018
Nota Alcoholbeleid
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe”
Nota bodembeheer
Begraafplaatsenbeleid 2020-2030

Taakveld Volksgezondheid

Ontwikkelingen

Landelijk is er veel in ontwikkeling. Zo zijn er een aantal akkoorden afgesloten waaronder het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). En in het verlengde van deze akkoorden is er een nieuwe SPUK regeling waar de financiering is geregeld van de lokale en deels regionale uitvoering van een breed aantal thema's gericht op gezondheidsbevordering. Deze ontwikkelingen en de uitwerking daarvan gaat door in 2023.
Provinciaal is het Drentse programma Drenthe Samen Gezond in Beweging is verder ontwikkeld. Dit programma draagt bij aan de ambitie dat iedere Drent een gelukkig en gezond leven verdiend. Hierin draait het om meedoen, mentale en lichamelijke gezondheid, dagelijks functioneren, zingeving en kwaliteit van leven. De ambitie is de ervaren gezondheid van Drenten verhogen in een omgeving die uitnodigt tot een gezonde leefstijl. Deze ambitie en het programma sluit aan en draagt bij aan het beleid gezondheid en bewegen waar we in Midden-Drenthe uitvoering aan geven.

Wat hebben we bereikt?

De gemeenteraad is door middel van een raadsbrief met begeleidende documenten geïnformeerd over de resultaten die het team Gezond in Midden-Drenthe (team GIMD) heeft bereikt in het schooljaar 2021-2022. Uit deze stukken gezamenlijk blijkt wat er concreet is bereikt als het gaat om onderstaande beleidsvoornemens.

- Het stimuleren van een gezonde leefstijl waar bewegen in brede zin een onderdeel van is.
- Een goede gezondheid voor alle inwoners zodat iedereen zich in Midden-Drenthe gezond voelt en gelukkig is.
- Het tegengaan van overgewicht en obesitas.
- Het tegengaan van eenzaamheid.
- Ontmoedigen middelengebruik waaronder roken en alcohol.
- Extra aandacht voor inwoners met een lage SES en op jeugd.

In de raadsbrief is ook de evaluatie van het tweede jaar meegenomen, dat de vakleerkrachten actief zijn geweest op alle basisscholen in de gemeente Midden-Drenthe.
In 2022 zijn we ook gestart met het gesprek met het primair onderwijs en SportDrenthe over de voortzetting van de inzet van de vakleerkrachten (het project impuls bewegingsonderwijs). De ervaringen, van alle betrokken organisaties en de kinderen, ook in het tweede project jaar zijn zeer positief. Het vervolg van het project is opgenomen in het bestuursakkoord 2022-2026. De financiële middelen worden meegenomen in de begroting 2023. Het is de verwachting dat in 2023 de afspraken om het project voort te zetten definitief worden.
Het Drentse project Aan de slag met preventie (ADSMP) is bijna afgerond eind 2022. Dat heeft geresulteerd in een product met veel informatie over een werkmethodiek om wijkgericht aan de slag te gaan met gezondheid en mooie voorbeelden. In Midden-Drenthe heeft het project geresulteerd in de interventie "gezondheidsambassadeurs" die door Welzijnswerk Midden-Drenthe wordt uitgevoerd. Ook heeft het vierjarige project de onderlinge samenwerking verstevigd en zijn verbindingen gelegd met het lokale team Gezond in Midden-Drenthe (team GIMD). Tot slot zijn er, in het kader van het project, door de GGD Drenthe wijkgezondheidsprofielen opgesteld in 2022. In deze

profielen wordt inzicht gegeven in de gezondheid van inwoners in de wijk (CBS Wijk- en Buurtindeling van 2015).
In 2022 is ook het lokale sport- en gezondheidsakkoord ondertekend door ambassadeurs vanuit zowel de hoek van sport als gezondheid. Daarnaast zijn een aantal werkgroepen gestart met een aantal ambassadeurs die zich willen inzetten op specifiek een van de thema's uit het akkoord.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Er is verder uitvoering gegeven aan het beleid bewegen en leefstijl 2019-2023, "Met elkaar bewegen naar een gezonde toekomst". Onder andere door:

- Uitvoering van het jaarlijkse werkplan van het team Gezond in Midden-Drenthe. Zo zijn er een aantal netwerkbijeenkomsten geweest vanuit het netwerk Gezond in Westerbork en gezamenlijke bijeenkomsten met de ambassadeurs van het lokale sport- en gezondheidsakkoord. Naast deze gezamenlijke bijeenkomsten, wordt door het team GIMD geïnvesteerd in het netwerk om goed op te halen waar behoefte aan is. En zo duidelijk krijgt waar het team Gezond in Midden-Drenthe kan faciliteren, ondersteunen, aanjagen. Oftewel, doen wat nodig is om zoveel mogelijk mensen te stimuleren richting een goed ervaren gezondheid. Voor wat betreft het tegengaan van alcoholgebruik is het goed om te weten dat vanuit het team GIMD sportverenigingen worden gestimuleerd een gezonde kantine te hebben. Het team sluit aan bij waar behoefte aan is. Het verminderen of niet meer schenken van alcohol kan daar onderdeel van uitmaken. Ook sluit Midden-Drenthe jaarlijks aan bij landelijke campagnes als "Ik_Pas" waaraan elk jaar meer deelnemers meedoen. Verder heeft het team een signalerende taak en verwijst voor ondersteuning door naar instanties als VNN (Verslavingszorg Noord Nederland) als dat nodig is.
- Verdere uitvoering van het lokale sport- en gezondheidsakkoord (inhoudelijke informatie hierover is in deze begroting te vinden bij het taakveld "sport en activering").
- Nauwe contacten met de GGD Drenthe onderhouden onder andere over de uitvoering van hun gezondheid bevorderende taken en de betekenis daarvan voor Midden-Drenthe.
- Stimuleren dat inwoners gebruik maken van de financiële mogelijkheden die het beleid "Bewegen en Leefstijl 2019-2023" biedt (activeringsbudget bewegen en leefstijl). Er is in 2021 goed gebruik gemaakt van de financiële mogelijkheden die er zijn. Het gehele teambudget van Gezond in Midden-Drenthe is ingezet alsmede het grootste deel van activiteitenbudget gezonde leefstijl.
- De geschoolde vakleerkrachten hebben nu twee en een half jaar lesgegeven aan alle kinderen in de groepen 3 tot en met 8 van het primair onderwijs in de gemeente Midden-Drenthe. Vanuit de scholen zijn er positieve reacties vanuit de kinderen en groepsleerkrachten. Het team van vakleerkrachten is verbonden aan het team GIMD en werkt samen waar dat slim en wenselijk is. De hoofdtaak van de vakleerkrachten is het geven van gymlessen aan de kinderen in Midden-Drenthe. De ruimte die overblijft, wordt gebruikt voor onder andere het creëren van een naschools aanbod en een beweeg- en gezondheidsaanbod in een aantal van de schoolvakanties.

Wat heeft het gekost?

Volksgezondheid				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.404	1.464	1.441	23
baten	0	0	0	0
resultaat	1.404	1.464	1.441	23

Taakveld Riolering

Ontwikkelingen

- Komende jaren gaat naast het regulier onderhoud van de riolering de aandacht uit naar de klimaatadaptatie. Het klimaat verandert. De afgelopen jaren waren de zomers droog en heet, terwijl de zware zomerse buien tot wateroverlast leiden. Deze effecten hebben invloed op onze leefomgeving, waardoor we ons zullen moeten aanpassen aan de veranderingen die nu al merkbaar zijn.
  In 2022 hebben we samen met onze partners in de (afval)waterketen een nieuw Riolering en Water Programma 2023-2028 gemaakt. Dit programma is in december 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De aansluiting op de Omgevingswet en de klimaatadaptatie hebben een belangrijke plek gekregen in het Riolering en Water Programma.

Wat hebben we bereikt?

- Het in 2022 vastgestelde "Riolering en Water Programma 2023-2028" vormt de basis van waaruit we invulling geven aan onze zorgplichten.
- We hebben risico's van droogte, hitte en hevige regenval in beeld. Waar dit risico's meebrengt is de risicodialoog aangegaan met de belanghebbenden.
- We hebben vrijwel het gehele rioolstelsel geïnspecteerd. Dit geeft een goed beeld over de staat van het riool. Deze kennis hebben we nodig voor toekomstige investeringen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben het riool gereinigd en geïnspecteerd. Met behulp van de inspectiebeelden is het riool beoordeeld en zijn onderhoudsmaatregelen vastgesteld. Dit zijn reparaties maar kunnen ook rioolvervangingen zijn, die bij voorkeur met andere werkzaamheden ingepland worden.
- Bij rioolplannen houden we rekening met klimaatadaptatie. Daarmee kunnen we snel schakelen als we aan het werk gaan.
- Onze gemalen zijn gekeurd en gereinigd. Waar storingen optreden zijn deze verholpen.

Wat heeft het gekost?

Riolering				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	3.116	3.116	3.577	-461
baten	4.003	4.003	4.605	-602
resultaat	-887	-887	-1.028	141

Taakveld Afval

Ontwikkelingen

- We zien steeds meer vervuiling van de ingezamelde grondstoffenstromen, o.a. PMD. Door ingrepen is de vervuiling teruggedrongen, maar dit blijft een grote opgave.

Wat hebben we bereikt?

- We maken gebruik van de app "Afvalwijzer"
- Kwaliteit verbetering brongescheiden PMD waardoor er minder wordt afgekeurd.
- De continuïteit van de afvalinzameling is in Coronatijd gewaarborgd.
- De drukte op de milieustraat is in goede banen geleid en de openingstijden zijn aangepast.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Via diverse media kanalen hebben we gecommuniceerd over het scheiden van afval.
- "De afvalwijzer" is geïmplementeerd.
- Er is extra gecommuniceerd over de drukte op de milieustraat en de dienstverlening is aangepast op de drukte.
- Door Corona zijn ook in 2022 een aantal acties beperkter of in een andere vorm uitgevoerd zoals de handhaving op PMD en de Zwerfafvalacties.

Wat heeft het gekost?

Afval				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	2.449	2.449	2.623	-175
baten	3.282	3.282	3.514	-233
resultaat	-833	-833	-891	58

Taakveld Milieubeheer

Ontwikkelingen

- Ondertekening Convenant Lokaal Eigendom ten behoeve van Tender grootschalige zonneparken.
- Ontwikkeling aanpak energiearmoede.
- Ondersteuning huurders en woningeigenaren met energiebesparing.
- Ondersteuning lokale duurzaamheidsinitiatieven door Duurzaam Op Eigen Kracht.
- Start onderzoek inzet restwarmte Attero voor verwarming gebouwen in de regio.
- Stimuleren en ondersteunen productie lokaal geproduceerd voedsel.

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

DOEK. Begin 2022 is de presentatieochtend voor Duurzaam Op Eigen Kracht digitaal georganiseerd. De onafhankelijke jury heeft het prijzengeld van €30.000,- verdeeld over vijftien initiatieven.

Duurzame Elektriciteit

Lokaal Eigendom. In februari 2022 hebben de lokale energiecoöperaties, het Dorpenoverleg Midden-Drenthe en de gemeente het Convenant Lokaal Eigendom ondertekend. In het convenant is beschreven wat we onder lokaal eigendom verstaan en wie welke rol op zich neemt. We streven naar minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige zonneparken.

Maatschappelijke Tender. Samen met de energiecoöperaties en het Dorpenoverleg Midden-Drenthe hebben we verder gewerkt aan de planning voor de Maatschappelijke Tender. In 2023 zetten we het proces door. We gaan de ruimtelijke voorwaarden van de tender en de voorwaarden aan lokaal eigendom vormgeven. Het participatietraject gaan we samen met het Dorpenoverleg Midden-Drenthe ontwerpen en is drieledig: een traject met de inwoners, een marktconsultatie en consultatie van de energiecoöperaties en het Dorpenoverleg. Doel is het openzetten van de tender in 2024.

Regionale Energie Strategie. In Drents verband gewerkt is gewerkt aan de routekaart RES en elektriciteitsnetwerk 2023 en de Regionale routekaart Warmte. Verder is gewerkt aan het voortgangsdocument RES-regio Drenthe. Dit document wordt u in de loop van 2023 ter kennisgeving toegestuurd. Daarnaast zullen er in 2023 informatiebijeenkomsten voor volksvertegenwoordigers worden georganiseerd waarin u wordt bijgepraat over de RES.

Netwerkcapaciteit /netcongestie. Als gemeente zijn we in 2022 gestart met het opzetten van een gemeentelijke strategie netwerkcapaciteit. De gemeentelijke strategie dient als input voor het P-Miek. Daarnaast zijn we aangesloten bij de afstemmingsoverleggen voor de hoogspanningsstations Zeijerveen en Hoogeveen over de verdeling van de toekomstige extra netwerkcapaciteit.

Voorverkenning zonne-energie A28. In 2022 hebben we verder gewerkt aan de voorverkenning om zonnepalen langs de A28 te plaatsen. In 2023 wordt de voorverkenning afgerond.

Pilot verhoging kleine windmolens. In samenwerking met de provincie en andere Drentse gemeenten is een ruimtelijke verkenning voor erfmolens met een as-hoogte tot maximaal 25 meter gestart. In 2023 wordt er gewerkt aan het openstellen van een pilot.

Duurzame Warmte

RREW. Binnen de RREW is in samenwerking met beide woningbouwcorporaties een waardebon actie voor huurders georganiseerd (1.000 bonnen verzilverd). Daarnaast is een brief over de SLIM Wonen App verstuurd aan alle inwoners. Ongeveer 1.500 huishoudens maken gebruik van de app.

Energiecoaches: In samenwerking met het Drents Energieloket zijn 10 energiecoaches opgeleid die in de gemeente energieadvies aan huishoudens kunnen geven.

Energiearmoede. In 2022 is in Drents verband aan een aanpak voor energiearmoede. Het gaat om een extra isolatiemaatregelen boven op de bestaande Drentse Isolatielening, de inzet van fixteams (aanbrengen kleine energiemaatregelen bij mensen thuis), het werven en opleiden van extra energiecoaches en het continueren van de SlimWonen App. De maatregelen worden in 2023 uitgerold.

Onderzoek restwarmte Attero. In 2022 is een vooronderzoek gestart voor de inzet van restwarmte van Attero voor het verwarmen van gebouwen in de kernen Hoogeveen, Beilen en Assen. In 2023 verwachten we de eerste resultaten.

Regionaal projectbureau Warmte. In Drents verband wordt een projectbureau warmte opgezet waar gemeenten in de toekomst een beroep op kunnen doen voor o.a. de ondersteuning bij wijkuitvoeringsplannen. In 2022 is een start gemaakt met een plan van aanpak.

Circulaire Economie en Voedsel
Voor de thema's Circulaire Economie en Voedsel was in 2022 zeer beperkt capaciteit beschikbaar. De volgende taken zijn wel opgepakt:

Cursus Voedselbossen. In de periode 2021/2022 heeft de gemeente de cursus voedselbossen georganiseerd om de lokale voedselproductie te stimuleren. Er hebben ruim 60 personen aan meegedaan. De gemeente heeft een set spelregels ontwikkeld ter ondersteuning voor het opzetten van voedselbos initiatieven.

Lesprogramma voedsel. Vanuit het IVN Consulentschap is in 2022 een **lesprogramma over voedsel** aangeboden aan alle basisscholen in Midden-Drenthe.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Extra rijksmiddelen Duurzaamheid. In 2022 hebben we vanuit de Rijksoverheid de volgende rijksmiddelen toegezegd gekregen voor het uitvoeren van het duurzaamheidsbeleid:

- Klimaat en Energiebeleid (2023 t/m 2030). De middelen zijn bestemd voor personele en bijbehorende materiële kosten. Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 zijn de budgetten bekend. Het gaat respectievelijk om €659.501,-, €665.484,- en €671.466,-. Uit de middelen worden de volgende vacatures structureel ingevuld: beleidsmedewerker warmte, projectleider duurzaamheid, beleidsmedewerker circulaire economie en voedsel, medewerker afval en energiebesparing.
- Energiearmoede. Het betreft een incidenteel budget van €707.978,- (zie thema duurzame warmte bij kopje energiearmoede hoe het geld wordt ingezet).
- Warmtetransitie (2023 t/m 2030). De middelen zijn bedoeld voor uitvoering van de warmtetransitie. In 2022 is een bedrag van €239.968,- toegekend, daarna zal de bijdrage rond de €90.000,- per jaar zijn.

Met de extra rijksmiddelen is het mogelijk om de Duurzaamheidsvisie op een adequaat niveau uit te voeren. Voor de wijkaanpak duurzame warmte wordt op regionaal niveau een projectbureau Warmte opgezet.

Netwerkcapaciteit /Netcongestie. Eind 2022 hebben de netbeheerders aangegeven dat grootverbruikaansluitingen (b.v. grote zonnedaken, nieuwe bedrijvigheid, woningbouwlocaties etc) zowel niet meer terug kun leveren als aangesloten kunnen worden op het elektriciteitsnetwerk. Deze netcongestie problematiek vraagt om een strategische aanpak; het is zaak om de netbeheerders tijdig te informeren over ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie heeft het provinciaal Meerjaren Investeringsplan Energie en Klimaat (P-Miek) gestart. Binnen het P-Miek wordt regie gevoerd op ruimtelijke ontwikkelingen voor het aansluiten op het elektriciteitsnetwerk. Hier zijn we als gemeente bij aangesloten.

Evaluatie uitvoeringsprogramma Duurzaamheidsvisie 2020-2022. In juni heeft het college de evaluatie van het uitvoeringsprogramma Duurzaamheidsvisie 2020-2022 vastgesteld. De evaluatie is ter kennisgeving aan uw raad gestuurd.

Wat heeft het gekost?

Milieubeheer				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	1.640	1.761	1.934	-174
baten	0	0	60	-60
resultaat	1.640	1.761	1.874	-113

Taakveld Begraafplaatsen

Ontwikkelingen

- De landelijke trend is dat ruim 65% van de overledenen wordt gecremeerd. In Midden-Drenthe is deze trend ook herkenbaar. Er is een lichte stijging geweest in het aantal uitvaarten. Waarschijnlijk een effect van de Corona-crisis. Het is niet de verwachting is dat deze trend de komende jaren doorzet.

Wat hebben we bereikt?

- De grindpaden op het oude gedeelte van begraafplaats Asserstraat Beilen hebben we omgevormd naar gras. Met de huidige manieren van onkruidbestrijding zijn grindpaden nauwelijks onkruidvrij te houden. Het kost erg veel fossiele brandstoffen om de paden te branden. Nu worden ze periodiek gemaaid. Inmiddels zijn op alle begraafpaatsen de grindpaden omgevormd.
- Er zijn 2 knekelkelders geplaatst. Hier kunnen vrijgekomen menselijke resten netjes worden opgeborgen.
- Door de droogte en ouderdom moest een groot gedeelte van de haag in Hoogersmilde vervangen worden.
- Bij alle buitenwaterpunten zijn de waterkranen zijn vervangen en bordjes geplaatst 'geen drinkwater' i.v.m. het voorkomen van legionella etc.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Op 14 begraafplaatsen is er groenonderhoud en de onkruidbeheersing uitgevoerd.
- We hebben 3 gemeentelijke uitvaarten verzorgd. Van 1 onbeheerde nalatenschap hebben wij de gemaakte kosten terug ontvangen
- Ongeveer 110 gedenktekens zijn verwijderd. Van deze graven waren de rechten niet verlengd of er was afstand van gedaan.
- Er zijn 20 graven geruimd om nieuwe graven te kunnen uitgeven. Van deze graven zijn eerder al de gedenktekens verwijderd.
- Het periodiek overleg met de aula-, begrafenis-, en uitvaartverenigingen is dit jaar niet doorgegaan. We zijn voornemens dit in 2023 weer regulier in te plannen.
  Wel is er individueel met de verenigingen overlegd.

Wat heeft het gekost?

Begraafplaatsen en crematoria				
Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting incl. wijz.	Rekening	Resultaat
lasten	698	700	630	70
baten	400	400	407	-7
resultaat	298	300	223	77

Programma	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
Taakveld	Ruimte en leefomgeving Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) Wonen en bouwen

Programmadoelstelling

- Wij willen bijdragen aan een goed woonklimaat waardoor het (economisch) aantrekkelijk wordt om in onze gemeente te wonen en te werken.
- Wij willen de woningbehoefte en het woningaanbod beter op elkaar aan laten sluiten zodat inwoners in staat zijn langer zelfstandig thuis te wonen.

Afspraken uit het coalitieakkoord

- We werken goed samen met de dorpen en wijken. Dat doen we in Midden-Drenthe al heel lang. Daar zijn we trots op. En daar gaan we mee door.
- Elk jaar gaan we met in elk geval één wijk of straat aan de slag om te verbeteren. Daarbij kijken we naar hoe het er uitziet: de straat, de stoep, het groen. We kijken ook naar hoe de mensen met elkaar samenleven.
- We maken in 2018 een plan welke wijken of straten de komende jaren aan de beurt komen.
- We hebben beleid voor dorpshuizen. Daarin hebben de inwoners veel eigen verantwoordelijkheid. Bij grote veranderingen springen we als gemeente bij. Dat beleid blijft zoals het is.
- De Omgevingswet komt er aan. Ook al duurt het nog wel een paar jaar, we zorgen dat we goed voorbereid zijn.
- We blijven samenwerken met de woningcorporaties. Die samenwerking helpt ons om te doen wat we in dit akkoord opschrijven. Een voorbeeld is de samenwerking in het WelWoZo overleg.
- Het college gaat daarnaast verder met het bestaande beleid. Voorbeelden daarvan zijn het woonplan en het beleid voor wegen en bruggen. Het college gaat dat gewoon uitvoeren.

Verbonden partijen

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)

Beleidskaders

Welstandsnota (2011)
Bestemmingsplannen
Kadernota toezicht en handhaving 2011-2014 Wabo
Westerbork structuurvisie voor het dorp 2009-2020
Nota Grondbeleid
Nota Nieuwe landgoederen in Midden-Drenthe
Verordening Starterslening Midden-Drenthe
Woonplan Midden-Drenthe 2017-2021
Structuurvisie Midden-Drenthe 2030 'Platteland Leeft' (2012)
Visie op Beilen 2030 (2013)
Dorpsvisies Oranje, Spier, Hijken, Hooghalen
Coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal en ondernemend Midden-Drenthe”
VTH-beleidsplan
Verordening Verzilverlening

Taakveld Ruimtelijke Ordening

Ontwikkelingen

- **Omgevingswet**
  De Omgevingswet zal op 1 januari 2024 in werking treden. Met de komst van de Omgevingswet worden regels voor de leefomgeving eenvoudiger, gebundeld en meer in samenhang met elkaar gebracht. Het is belangrijk dat onze inwoners op 1 januari 2023 een aanvraag kunnen indienen volgens de nieuwe wetgeving. Het afgelopen jaar hebben we veel tijd gestoken in het inrichten van de werkprocessen voor onze vergunningverlening en het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO). Met het proces om de Omgevingswet ons eigen te maken, blijven we de komende jaren aan de slag. In 2023 gaan we onder andere aan de slag met: het omgevingsplan, de legesverordening, de commissie ruimtelijke kwaliteit omgevingskwaliteit, de verordening kwaliteit VTH en de Wkb.
- **Omgevingsplan**
  Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden alle bestemmingsplannen, beheersverordeningen en een aantal overige verordeningen automatisch samengevoegd tot het tijdelijke omgevingsplan. Dat is het ruimtelijk kader waarmee we vanaf dan werken. Door middel van omgevingsvergunningen en wijzigingen van het tijdelijke omgevingsplan is er ruimte voor maatwerk en flexibiliteit.
  We hebben tot 1 januari 2030 de tijd om het tijdelijke omgevingsplan om te zetten naar een gemeentedekkend omgevingsplan in de zin van de Omgevingswet.
- **Centrumvisie Beilen**
  Het Uitvoeringsprogramma Centrumvisie Beilen is inmiddels afgerond. De herontwikkeling Torenlaan-Nassaukade staat voor 2023 op de planning.
- **Visie op Smilde**
  Er is een gestart gemaakt met de uitvoering van de Visie op Smilde. De voortgang van de uitvoering wordt in (reguliere) overleggen met het bewonersplatform Smilde besproken.
- **Woonservicezone Beilen**
  Jade deelgebied B
  Fase 1 van gebied Jade B (Lidl met het parkeerterrein) is inmiddels gerealiseerd. In fase 2 wordt het noordelijk gedeelte van deze fase ontwikkeld met woningbouw voor Woonservice. Er komen 8 grondgebonden woningen in de sociale huursector en 12 appartementen in de middenhuur.
- **Projecten**
  Voor de inbreidingslocatie De Lindelaar in Westerbork is de inschrijving voor de vrije kavels eind 2021 gestart en zijn inmiddels 2 kavels verkocht en 3 onder optie. De acht sociale huurwoningen van Woonservice zijn eind dit jaar gereed gekomen. De realisatie van de sociale koopwoningen neemt meer tijd in beslag. Eind 2022 is de inschrijving voor het perceel bouwgrond voor acht sociale koopwoningen aan De Lindehof geopend. Ten aanzien van het project An de Boerbrink in Westerbork wordt samen met onze partner Hunebouw het plangebied verder ontwikkeld voor de realisatie van ca. 34 woningen. De gemeentelijke kavels zijn begin 2023 uitgegeven.
- **Herontwikkeling 't Stroomdal**
  In het Stroomdal zullen de komende jaren veranderingen plaatsvinden. Een deel is al bekend. Woonservice is gestart met het opwaarderen van de bestaande gebouwen; voor de langere termijn wordt nagedacht over vervangende nieuwbouw. In het gebied zullen twee kindcentra,

met in ieder geval basisonderwijs en dagopvang van Kits Primair en CKC Drenthe, een plek krijgen. In 2022 hebben we samen met onze partners in het gebied, omwonenden en ouders van leerlingen een gebiedsvisie voor 't Stroomdal opgesteld.

- **Gebiedsvisie ETP**
  Voor het ETP-terrein en de VAM-berg wordt er een gebiedsvisie opgesteld. De eerste stap richting het opstellen van visie is het ontwikkelen van een plan van aanpak. In het aankomende jaar wordt er, samen met stakeholders, gewerkt aan het opstellen van de visie.
- **Dorpsvisie Hooghalen**
  De Dorpsvisie Hooghalen is in 2021 opgeleverd. De raad heeft commitment uitgesproken op de ontwikkeling van scenario's voor wonen, een MFA en de invulling AZC-terrein in Hooghalen. Inmiddels is een projectleider aangesteld die dorpsbelangen Hooghalen ondersteunt bij het opstellen van deze scenario's.

Wat hebben we bereikt?

- Er wordt uitvoering gegeven aan De Gebiedsvisie 'De Haven' in Beilen.
- Er is een start gemaakt met de uitvoering van de Visie op Smilde.
- Binnen de woningbouwlocatie De Lindelaar zijn twee kavels verkocht en drie onder optie. De locatie is bouwrijp gemaakt. De inschrijving voor bedrijven op het perceel bouwgrond voor de realisatie van de acht sociale koopwoningen is gestart.
- Voor de Woonservicezone- Jade B in Beilen is ingestemd met het stedenbouwkundig plan en de bestemmingsplanprocedure wordt voorbereid.
- Er is een besluit genomen over het adviesrecht en delegatie onder de Omgevingswet.
- De DSO plan- en regelsoftware is geïmplementeerd (Omgevingswet).
- Het beleid huisvesting arbeidsmigranten is opgeleverd en opiniërend voorgelegd aan de raad.
- An de Boerbrink is bouwrijp gemaakt en de gemeentelijke kavels zijn uitgegeven.
- Het Veegplan Buitengebied Midden-Drenthe is vastgesteld. Daarmee is ons bestemmingsplan Buitengebied weer up to date en klaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De ontwerp gebiedsvisie 't Stroomdal is vastgesteld en ter inzage gelegd.
- Er is een start gemaakt met het opstellen van een pan van aanpak van een gebiedsvisie voor het ETP-terrein en de VAM-berg.
- Er wordt uitvoering gegeven aan de dorpsvisie van Hooghalen; in een scenariostudie wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor een multifunctionele accommodatie en wordt er onderzocht welke mogelijke invullingen er zijn voor het voormalig AZC-terrein en welke ruimtelijke consequenties daaraan vast zitten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- **Omgevingswet**
  In 2022 zijn werkprocessen onder de Omgevingswet in beeld gebracht. Er is een communicatieplan opgesteld, het participatiebeleid is vastgesteld en de Routkaart omgevingsplan is vastgesteld. In de routekaart maken we inzichtelijk hoe en op welke wijze we komen tot een volledig dekkend omgevingsplan voor de gemeente. Verder zijn we gestart met het ontwerpen van een casco van het nieuwe omgevingsplan en het bij het omgevingsplan behorende handboek voor externen. In 2023 ronden we dit af en gaan we ook standaardregels schrijven. Ook heeft de raad besloten over het adviesrecht en delegatiebesluit en is besloten dat nieuwe bestemmingsplannen vanaf 6 maanden voor inwerkingtreding van de Omgevingswet niet meer in behandeling worden genomen. Nieuwe plannen worden vanaf dan als Omgevingsplan opgesteld. Tot slot heeft de raad gevallen aangewezen waarin participatie verplicht is bij buitenplanse omgevingsvergunningen.
- **Omgevingsvisie**
  Het Koersdocument Omgevingsvisie is verder uitgewerkt tot de definitieve Omgevingsvisie. Deze is in juni 2022 vastgesteld.
- **Uitvoering Gebiedsvisie De Haven in Beilen**
  Het gebied rondom de duivenvereniging is opgeknapt en de parkeerplaatsen zijn uitgebreid. De verlichting en beplanting zijn begin 2022 aangebracht, waarmee de werkzaamheden zijn afgerond. In het verlengde van de Gebiedsvisie de Haven is voor de Verlengde Havenstraat een ontwerp opgesteld en met de buurt besproken. Het ontwerp is hierop vervolgens nog aangepast. Komend jaar zal met de uitvoering worden gestart.
- **Visie op Smilde**
  De Visie op Smilde is eind 2021 door de gemeenteraad vastgesteld. In de Visie is een hoofdstuk 'Van Visie naar Uitvoering' opgenomen. Het afgelopen jaar is een start gemaakt met een verkenning van de uitbreidingslocaties voor woningbouw en heeft er een voorverkenning plaatsgevonden voor het totale infraplan vanuit de Visie op Smilde. De voortgang van de uitvoering wordt in (reguliere) overleggen met het bewonersplatform Smilde besproken.
- **Gebiedsvisie ETP-terrein en VAM-berg**
  In 2022 is er gewerkt aan het opstellen van een plan van aanpak voor het opstellen van een gebiedsvisie voor het ETP-terrein en de VAM-berg. Komend jaar zal met het opstellen van de gebiedsvisie worden gestart.
- **Dorpsvisie Hooghalen**
  In 2022 is er gewerkt aan een scenariostudie waarin wordt onderzocht welke ontwikkelingsmogelijkheden er zijn voor een multifunctionele accommodatie en wat mogelijke invullingen zijn voor het voormalig AZC-terrein en alle ruimtelijke consequenties die elk scenario heeft. In 2023 wordt het voorkeursscenario voorgelegd aan het dorp en de raad.
- **Woonservicezone Beilen**
  <u>Deelgebied B</u>
  We hebben samen met Woonservice de plannen verder ontwikkeld en afspraken gemaakt over het project. Omwonenden zijn op meerdere momenten betrokken bij de planvorming.
- **Projecten**

<u>Inbreidingslocatie An de Boerbrink in Westerbork</u>
Inmiddels worden de eerste woningen in het gebied An de Boerbrink gebouwd. Begin 2023 zijn de eerste gemeentelijke kavels uitgegeven.

Inbreidingslocatie De Lindelaar-Westerbork

De partiële herziening van het bestemmingsplan Westerbork, de aanpassing van de Verordening 'doelgroepen woningbouw gemeente Midden-Drenthe' en de aanpassing van de starterslening zijn in april 2021 vastgesteld. Hierdoor is de maximale koopprijs van de sociale koopwoningen verruimd naar € 250.000,00. Als gemeente hebben we eind 2022 is de inschrijving voor bedrijven voor het perceel bouwgrond voor de realisatie van 8 sociale koopwoningen geopend. Van de vijf vrije kavels in het plangebied zijn twee kavels verkocht en zijn er drie kavels onder optie. De huurwoningen van Woonservice Drenthe zijn eind 2022 gereed gekomen.

Gebiedsontwikkeling 't Stroomdal Beilen

Met de stakeholders en de omwonenden/belanghebbenden is nagedacht over hoe het Stroomdal er in de toekomst uit zou moeten gaan zien. Samen zijn er gedeelde waarden en ambities benoemd en deze zijn verwerkt in de Dromenvanger en de ontwerp gebiedsvisie welke in december 2022 ter inzage is gelegd en in maart 2023 aan de raad zal worden voorgelegd.

Masterplan Orvelte

Als uitvoeringsorganisatie van het Masterplan Orvelte is in mei 2022 de Stichting Coöperatief Orvelte opgericht en ingeschreven. In september heeft de stichting een dorpscoördinator, Anton Bardie, aangesteld en vanaf dat moment kon de Stichting Coöperatief Orvelte echt van start. Er is inmiddels een adviesgroep samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers uit het dorp. Deze adviesgroep werkt samen met de dorpscoördinator aan het opstellen en uitvoeren van de plannen en het opstellen van de evenementenkalender voor Orvelte.

Essentieel voor het slagen van deze opzet is een goede samenwerking tussen de Stichting Coöperatief Orvelte, Het Drentse Landschap en de gemeente. Daartoe is in 2022 gewerkt aan de afronding van een samenwerkingsovereenkomst. Deze overeenkomst id gedeeld met de gemeenteraad en op 16 maart 2023 ondertekend door betrokken partijen.

Lievingerveld

Inmiddels zijn in Lievingerveld ruim 130 kavel verkocht en ruim 120 omgevingsvergunningen verleend. Er zijn zo'n 20 opties op kavels teruggegeven en deze kavels kunnen opnieuw worden uitgegeven. Belangrijkste reden hiervoor is de enorme stijging van de bouwkosten.

De bewoners van Lievingerveld hebben in 2022 in gezamenlijkheid een visie opgesteld hoe we Lievingerveld op een goede manier kunnen afronden en de kwaliteit kunnen waarborgen. Deze visie zal worden aangeboden aan het college. Er is nog een gedeelte van de grond in Lievingerveld beschikbaar. In afwachting van een nieuw bestemmingsplan, kunnen deze gronden nog niet worden uitgegeven.

Wat heeft het gekost?

Ruimte en leefomgeving				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	758	941	841	100
baten	0	0	8	-8
resultaat	758	941	833	108

Taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Ontwikkelingen

We merken dat er veel vraag is naar woningen en ruimte om te bouwen. Hier invulling aangeven staat hoog op de bestuurlijke agenda.

Op de inbreidingslocatie De Lindelaar in Westerbork zijn inmiddels 2 kavels verkocht en 3 onder optie. De realisatie van de sociale koopwoningen neemt meer tijd in beslag. Eind 2022 is de inschrijving voor het perceel bouwgrond voor acht sociale koopwoningen aan De Lindehof geopend. Het project An de Boerbrink in Westerbork wordt samen Hunebouw ontwikkeld voor de realisatie van ca. 34 woningen. Kavels zijn begin 2023 uitgegeven.

Begin 2023 is de grondprijzenbrief vastgesteld.

Wat hebben we bereikt?

- Dat we voldoende bouwkavels in diverse plannen kunnen aanbieden voor particuliere verkoop.
- In Westerbork zijn de locaties An de Boerbrink en De Lindelaar in verkoop gebracht. Alle kavels zijn bezet en een aantal al verkocht.
- In 2022 zijn 65 woningbouwkavels verkocht.

Oranje	3
Nieuw Balinge	4
Drijber II	3
Hoogersmilde	1
Bovensmilde	1
Lievingerveld	50
Witteveen	1
De Lindelaar	2

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Om bebouwing van kavels mogelijk te maken, is het volgende gedaan:

- Grondprijzenbeleid vastgesteld
- Grondverwerving;
- Het opstellen van een grondexploitatie en het aanvragen van krediet bij de gemeenteraad;
- Bouwrijp maken: grondwerken, bodemonderzoek/sanering, verharding, riolering groenaanleg, straatverlichting en diversen;
- Woonrijp maken: grondwerken, verharding, riolering, groenvoorziening, verlichting en brandkranen en diversen;
- Voorbereiding en toezicht;
- Rentelasten/baten afhankelijk van omloopsnelheid uitbreidingsplan;
- Uitgifte/verkoop van bouwkavels;
- Opstellen van overeenkomsten;
- Overige ontvangsten: optiegelden, renteontvangsten, plankosten/ontwikkelbijdragen.

Wat heeft het gekost?

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	2.464	2.464	1.296	1.169
baten	2.454	2.454	815	1.639
resultaat	10	10	481	-471

Taakveld Wonen en bouwen

Ontwikkelingen

- **Woningmarkt**
  Net als in voorgaande jaren was er in 2022 sprake van een krappe woningmarkt. Hoewel de huizenprijzen iets gedaald zijn is het nog steeds lastig voor huishoudens met een beperkt tot modaal inkomen (zoals starters) om een woning te kopen. De huizenprijzen zijn nog steeds erg hoog en daar komt een gestegen hypotheekrente bij. Daarnaast staat het besteedbaar inkomen van velen onder druk door inflatie.
  Op verschillende manieren proberen we ons in te zetten om het wonen in Midden-Drenthe betaalbaar te houden. Onder meer door de inzet van de starterslening en de bouw van betaalbare woningen, zowel in de koop als de huursector.

Wat hebben we bereikt?

- **Uitvoering Woonbeleid**
  Met de uitvoer van activiteiten op het gebied van wonen hebben we in 2022 bijgedragen aan het verwezenlijken van de in het Woonplan beschreven vijf belangrijke ambities:
  1. Ontwikkeling van de woningvoorraad: bouwen in het ritme van vraag en aanbod;
  2. Voldoende betaalbare woningen;
  3. Impuls voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bestaande woningen;
  4. Onze kernen en wijken zijn én blijven vitaal en leefbaar;
  5. Wonen, welzijn, zorg: iedereen kan een leven lang wonen in Midden-Drenthe.

  Ondertussen zijn we bezig ons woonbeleid te actualiseren.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- **Woningbouwplannen**
  Via de ontwikkeling van woningbouwplannen en herstructureringsprojecten spelen we in op de woningbehoefte en de gewenste ontwikkeling van de woningvoorraad.
  Het afgelopen jaar is er in verschillende kernen gebouwd. In Westerbork is er gestart op de locatie De Lindelaar en de Boerbrink. In Smilde aan de Elzenlaan en in Beilen is verder gebouwd op Lievingerveld en Nagtegael. Op verschillende locaties is gewerkt aan verdere planvorming, bijvoorbeeld in Beilen (oa. nabij de Lidl, Nassaukade, Beilen West). Verder zijn er locaties in ontwikkeling voor flexwoningen (Beilen en Smilde). Op onze uitbreidingslocaties in de kleine kernen zijn de meeste kavels verkocht en lopen we tegen de grenzen aan. Veel dorpen zijn daarom bezig met dorpsvisies.
- **Nieuwe woonvisie**
  In 2022 hebben we stappen gezet op weg naar een nieuwe woonvisie. Deze maken we niet alleen. Op verschillende manieren (inloop- en stakholdersbijeenkomsten, digitale enquête) hebben partijen, zoals inwoners, makelaars, ontwikkelaars en zorg- en welzijnsorganisaties, meegedacht over wat er belangrijk is voor het nieuwe woonbeleid. In december was de hoofdlijnennotitie klaar. Hierin zijn de kaders en uitgangspunten voor de nieuwe woonvisie beschreven. De concept woonvisie is in het eerste kwartaal van 2023 gereed en zal naar verwachting in mei 2023 ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.

- **Prestatieafspraken woningcorporaties**
  In 2022 hebben we met woningcorporaties Actium en Woonservice en beide huurdersorganisaties procesafspraken gemaakt voor 2023. Omdat we bezig zijn met de actualisatie van ons woonbeleid, zullen we daaropvolgend de raamovereenkomst prestatieafspraken actualiseren. In dit document leggen we afspraken vast over de beschikbaarheid, betaalbaarheid en verduurzaming van de sociale huurvoorraad.
- **Starterslening en Verzilverlening**
  Via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) verstrekken we startersleningen aan starters op de koopmarkt. Dit zijn huizenkopers die nog niet eerder eigenaar van een woning zijn geweest. In 2022 hebben vijf starters een beroep gedaan op de gemeente voor een lening voor de aankoop van hun eerste woning. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar. Toen werden er vier leningen verstrekt. Ook in 2023 zetten we deze regeling voort.
  Voor senioren die hun woning levensloopbestendig willen maken bieden we de Verzilverlening aan. Deze lening is bedoeld voor senioren met een bescheiden inkomen en vermogen. Vaak ontbreekt het deze groep senioren aan de financiële middelen omdat het vermogen in stenen zit. De overwaarde van de woning kan dan worden gebruikt om de aanpassingen te financieren. In 2022 zijn er geen leningen verstrekt. We zetten de regeling in 2023 voort.
- **Leefbaarheid en wijkverbetering**
  Herinrichting Lindenlaan/Beukenlaan Westerbork
  In samenspraak met de buurt is de herinrichting voor de Beukenlaan-Lindenlaan uitgewerkt. In beide straten wordt de riolering vervangen en is er ruimte gemaakt zodat de bomen in de Beukenlaan een betere leefomgeving hebben. De uitvoering is gestart in oktober 2022 en in april 2023 zijn de werkzaamheden gereed.
  Herstructurering Bomenbuurt Westerbork
  Woonservice heeft een grote opgave heeft met betrekking tot haar woningbestand in de Bomenbuurt in Westerbork betreffende de verduurzaming en sloop/nieuwbouw van 116 huurwoningen. In het plangebied zijn 99 koopwoningen in particulier bezit. De gemeente heeft als gevolg van deze opgave een opgave in de (her) inrichting van het openbaar gebied in de Bomenbuurt. De gemeente heeft, vanaf oktober 2019 de wijkverbetering van 'De 6 lanenbuurt' opgenomen als één van de uit te voeren projecten. De partijen willen zoveel mogelijk de opgaven samen met de inwoners vanuit het plangebied oppakken. Een dergelijke aanpak sluit aan bij de participatiedoelstellingen van de partijen. De herstructurering wordt toekomstbestendig en kan als voorbeeld dienen voor duurzaam wonen. Er wordt ook gekeken naar de kwaliteit van de openbare ruimte, het parkeren, de sociale cohesie en de bereikbaarheid van voorzieningen.
  De doelstelling van het programma in de Bomenbuurt van Westerbork is om rond de zomer van 2023 een stedenbouwkundig plan tot stand te hebben gebracht samen met de inwoners van het gebied en in goede communicatie met betrokken organisaties: Huurdervereniging Samen Sterk en vertegenwoordigers van de bewoners uit de Bomenbuurt. Hiermee zijn we in 2022 gestart. Er is ook een structureel overleg met de bewonersgroep over het proces van de herstructurering.

Wat heeft het gekost?

Wonen en bouwen				
Bedragen x € 1.000	**Begroting primitief**	**Begroting incl. wijz.**	**Rekening**	**Resultaat**
lasten	2.119	2.773	2.042	732
baten	1.246	1.203	1.172	30
resultaat	873	1.571	869	701

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen is een verzamelterm voor een aantal belastingen en rechten. De lokale heffingen vormen een aanzienlijk deel van de inkomsten van de gemeente en maken dus een wezenlijk onderdeel uit van het te voeren gemeentelijk beleid.

Voor de tarieven is voor 2022 het volgende kader vastgesteld:

- tariefstijging van 1,4% voor OZB, forensenbelasting en BIZ-bijdrage
- tarief toeristenbelasting € 1,30 per persoon per overnachting
- kostendekkende leges voor omgevingsvergunningen
- tariefstijging van 2% voor overige belastingen, leges en verhuur van sportaccommodaties
- tarieven afvalstoffenheffing zijn gebaseerd op het laatst vastgestelde 'Afvalstoffenbeleidsplan'; de tarieven zijn 100% kostendekkend, de kwijtschelding is erin verwerkt
- tarief rioolheffing is gebaseerd op het laatst vastgestelde 'Watertakenplan'. Het tarief is 100% kostendekkend, de kwijtschelding is erin verwerkt.

In tabellen staan voor de verschillende heffingen de tarieven en de opbrengsten vermeld.
Daarnaast staat in deze paragraaf informatie over kwijtschelding, belastingdruk en kostendekking en wordt ingegaan op ontwikkelingen.

Opbrengsten belastingen, rechten en leges

Belastingsoorten	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022
Onroerende-zaakbelastingen	6.247	6.554	6.896
• woonruimten	3.632	3.809	3.989
• niet-woonruimten	2.615	2.745	2.907
Afvalstoffenheffing	3.111	2.725	2.743
Rioolheffing	3.915	3.980	4.006
Forensenbelasting	230	247	255
Toeristenbelasting	966	979	1.198
Bedrijven Investeringszone (BIZ)	32	33	34
Begrafenisrechten	363	445	405

Onderstaande tabel geeft inzicht in de inkomstenontwikkeling van een aantal soorten gemeentelijke leges.

Legesinkomsten (bedragen x € 1.000)

Soort	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022
Bouwleges	1.550	1.919	978
Huwelijksrechten	13	18	28
Bewijs opneming BRP	6	6	6
Gemeentelijke leges rijbewijzen	125	122	106
Leges eigen verklaring	19	14	14
Gemeentelijke leges paspoorten	15	24	47
Gemeentelijke leges identiteitskaarten	26	49	53
Gemeentelijke leges verklaring omtrent gedrag	1	1	1

Tarieven en WOZ-waarden

Soort belasting/heffing		Tarief 2020 (% woz-waarde)	Tarief 2021 (% woz-waarde)	Tarief 2022 (% woz-waarde)
-	Onroerendezaakbelastingen			
	Woningen: • Eigenaar	 0,1102%	 0,1075%	 0,1020%*
	Niet woningen: • Eigenaar • Gebruiker	 0,2134% 0,1710%	 0,2217% 0,1776%	 0,2270%* 0,1818%*
-	Afvalstoffenheffing			
	• Eenpersoonshuishoudens • Tweepersoonshuishoudens • Drie- of meer persoonshuishoudens en voor recreatiewoningen	€ 192,25 € 214,25 € 237,25	€ 162,25 € 184,25 € 207,25	€ 162,25 € 184,25 € 207,25
	• Extra groene container	€ 106,10	€ 91,10	€ 91,10
-	Toeristenbelasting (tarief per overnachting)	€ 1,30	€ 1,30	€ 1,30
-	Forensenbelasting afhankelijk van de vastgestelde WOZ-waarde:			
	tot € 53.000 van € 53.000 tot € 80.000 van € 80.000 tot € 107.000 van € 107.000 tot € 133.000 van € 133.000 tot € 160.000 van € 160.000 of meer.	€ 412,00 € 505,50 € 531,50 € 544,50 € 615,00 € 775,50	€ 418,50 € 513,50 € 540,00 € 553,00 € 624,50 € 787,50	€ 424,00 € 520,50 € 547,50 € 560,50 € 633,00 € 798,50
-	Rioolheffing (per aansluiting)	€ 238,50	€ 238,50	€ 238,50

* Het uitgangspunt is + 1,4%. Er wordt jaarlijks rekening gehouden met de gevolgen van de herwaardering. Voor 2022 geldt de waarde naar waardepeildatum 1-1-2021.

WOZ-waarden onroerende zaken (bedragen x € 1.000)

	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022
Waarde WOZ-objecten **	4.083.816	4.332.328	4.720.948
Waarde OZB-objecten **	4.066.055	4.315.624	4.703.617
- waarde woonruimten	3.274.901	3.521.168	3.891.473
- waarde niet-woonruimten - vervallen OZB-gebruikersheffing woningen en woongedeelte niet-woningen (amendement De Pater / motie van Beek)	791.154 -/- 127.024 664.130	794.456 -/- 137.755 656.701	812.144 -/-138.045 674.099

**In de tabel WOZ-waarden onroerende zaken staan de geraamde en werkelijke waarden van de onroerende zaken in de gemeente. De economische waarde van de onroerende zaken in een gemeente vormt onder meer de grondslag voor de onroerende-zaakbelastingen. Van ieder object moet de economische waarde worden vastgesteld. Door in de wet genoemde vrijstellingen krijgt niet iedere eigenaar of gebruiker van een gewaardeerd object een OZB-aanslag. Dit verklaart het verschil in waarden van WOZ-objecten en OZB-objecten.

Kwijtschelding

Belastingplichtigen met een laag inkomen kunnen kwijtschelding vragen van de onroerendzaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Dit geldt ook voor kleine zelfstandige ondernemers. De aanvragen worden wat betreft inkomen, vermogen en gezinssituatie getoetst aan door het rijk vastgestelde normen.
Onderstaande tabellen geven inzicht in het aantal (gehonoreerde) kwijtscheldingsverzoeken en de bedragen die daarmee gemoeid zijn.

Kwijtschelding

	Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Werkelijk 2022
Aantal verzoeken	533	513	485
Aantal gehonoreerd	408	427	358
Bedrag (bedragen x € 1.000)	167	172	148

Kosten 2017-2022 gehonoreerde kwijtscheldingsverzoeken (bedragen x € 1.000)

Jaar	OZB	Rioolheffing	Afvalstoffenheffing	Totaal
2017	2	118	89	209
2018	1	96	71	168
2019	1	103	87	191
2020	1	89	77	167
2021	1	97	74	172
2022	1	85	63	148

Belastingdruk en kostendekking

Belastingdruk 2022 (x € 1.000)			
Opbrengst onroerendzaakbelastingen	6.896		
af: opbrengst niet-woonruimten	-2.907		
		3.989	
Opbrengst rioolheffing	4.006		
af: opbrengst niet-woonruimten	-395		
		3.611	
Opbrengst afvalstoffenheffingen	2.743		
		2.743	
Totaalopbrengst particuliere huishoudingen			**10.343**

De totale geraamde belastingopbrengst van particuliere huishoudens in 2022 bedraagt € 10.343.000.
De gemiddelde belastingdruk per woonruimte van een *koopwoning* bedraagt dan € 700,- (2021: € 697,-).
Deze indicatoren zijn berekend volgens een eigen, bestendig toegepaste, methode. Door verschillen in definities, en daardoor in gehanteerde tarieven en hoeveelheden, wijken deze indicatoren af van de beleidsindicatoren in het programma Bestuur en ondersteuning.
Huurders betalen geen onroerendzaakbelasting. De belastingdruk van een *huurwoning*, uitgaande van een drie- of meerpersoonshuishouden, bedraagt € 445,75 (2021: € 445,75). Dit is de optelsom van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.
Het aantal inwoners per 1 januari 2022 is 33.726. De belastingdruk per inwoner komt op € 306,67 (2021: € 303,06).

Kostenonderbouwing afvalstoffenheffing
Voor 2022 zijn de lasten € 230.000 hoger dan de baten.
Het tekort wordt onttrokken aan de voorziening afvalstoffenheffing. Op 31 december 2022 heeft de reserve een saldo van € 123.000.

Alleen zijn een aantal positieve en negatieve afwijkingen.
De belangrijkste positieve afwijkingen zijn.

a. Inzamelen oud papier	€ 67.000
b. Lagere kosten zwerfafval	€ 46.000

De belangrijkste negatieve afwijkingen zijn:

a. Hogere stortkosten restafval	€ 23.000
b. Hogere lasten afval PMD	€ 92.000
c. Lagere baten afval PMD	€ 72.000
d. Inzameling incontinentiemateriaal	€ 42.000
e. Netto hogere kosten milieustraat	€ 89.000
f. Overige uitgaven huishoudelijk afval	€ 22.000

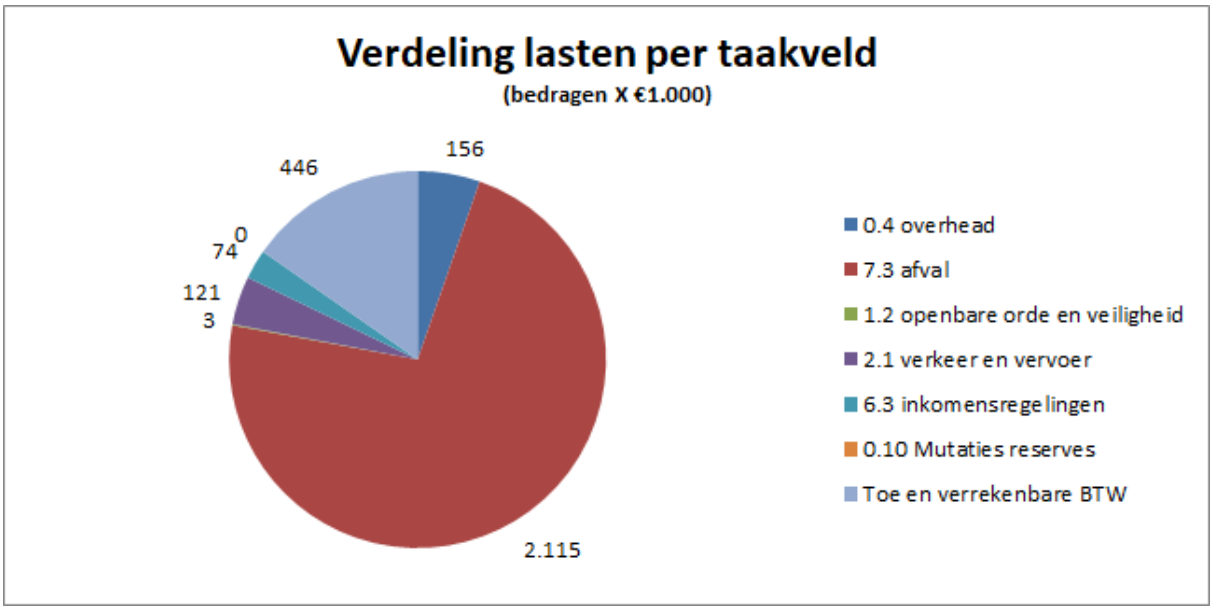

Onderbouwing toegerekende kosten
0.4 Taakveld overhead
De toegerekende kosten betreffen de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces.

7.3 Taakveld afval
De toegerekende kosten betreffen alle kosten die gemaakt worden voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Op dit taakveld worden ook de kosten van heffing en invordering van de afvalstoffenheffing verantwoord.

1.2 Taakveld openbare orde en veiligheid
De toegerekende kosten betreffen de kosten van de inzet van een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) voor toezicht en handhaving.

2.1 Taakveld verkeer en vervoer
De toegerekende kosten betreffen een deel van de kosten van het schoonmaken en (toezien op) schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval.

6.3 Taakveld inkomensregelingen
De toegerekende kosten betreffen de kosten van kwijtschelding afvalstoffenheffing.

Toerekenbare BTW
De toegerekende kosten betreffen de geraamde btw op de exploitatie.

Taakveld	Bedrag	% van de totale lasten afval
Lasten		
0.4 overhead	283.123	9,5%
7.3 afval	2.609.337	87,8%
1.2 openbare orde en veiligheid	3.981	0,1%
2.1 verkeer en vervoer	158.665	5,3%
6.3 inkomensregelingen	63.705	2,1%
Toerekenbare BTW	433.712	14,6%
Totale lasten	**3.552.523**	119,5%
Baten		
0.4 overhead	0	0,0%
7.3 afval	-541.011	-18,2%
1.2 openbare orde en veiligheid	0	0,0%
2.1 verkeer en vervoer	-38.203	-1,3%
0.10 Mutaties reserves	0	0,0%
6.3 inkomensregelingen	0	0,0%
Totale baten	**-579.215**	-19,5%
Saldo lasten minus baten	**2.973.309**	100,0%

Totaaloverzicht baten en lasten afvalstoffenheffing 2022	
De toegerekende lasten	2.973.309
Leges opbrengsten aansluitingen afvalstoffenheffing	-2.743.465
Verschil	**229.844**

Verloop voorziening tarief afvalstoffenheffing 2022	
Verwachte stand op 1 januari 2022	352.409
Mutatie	-229.844
Stand op 31 december 2022	**122.565**

Kostenonderbouwing rioolheffing

Het beleid en de doelen zijn vastgelegd in het Watertakenplan 2016-2021. Dit betreft onder andere:

- Zorgplicht voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater;
- Zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater;
- Zorgplicht voor voorkomen/beperken van schade door grondwateroverlast;
- Het waterakkoord dat de gemeente heeft gesloten met het waterschap.

Het begrote saldo van de exploitatie ad € 1.034.000 wordt toegevoegd aan de voorziening. De werkelijke investeringskosten bedroegen in 2022 € 579.000. Deze worden in mindering gebracht op de voorziening. Per saldo bedraagt de voorziening eind 2022 € 2.612.000.

De uitgaven vielen netto bijna € 197.000 lager uit. De opbrengsten vielen € 19.000 hoger uit.
Het overschot van bijna € 216.000 wordt toegevoegd aan de reserve riolering.
Het saldo van de reserve bedraagt eind 2022 € 874.000.

De uitgaven voor het groot onderhoud vielen mee (€ 111.000). Hetzelfde geldt voor de lagere energie kosten (€ 20.000), lagere toegerekende heffing en invorderingskosten (20.000) en lagere kapitaallasten (€ 310.000). De opbrengsten waren ook € 19.000 hoger.
De volgende uitgaven waren hoger, namelijk uitgaven voor onderhoud/vervanging/renovatie gemalen en pompen € 70.000, spoelen riolen € 38.000, onderhoud vrij verval riool € 74.000, levering elektriciteit € 27.000 en advies derden € 12.000.

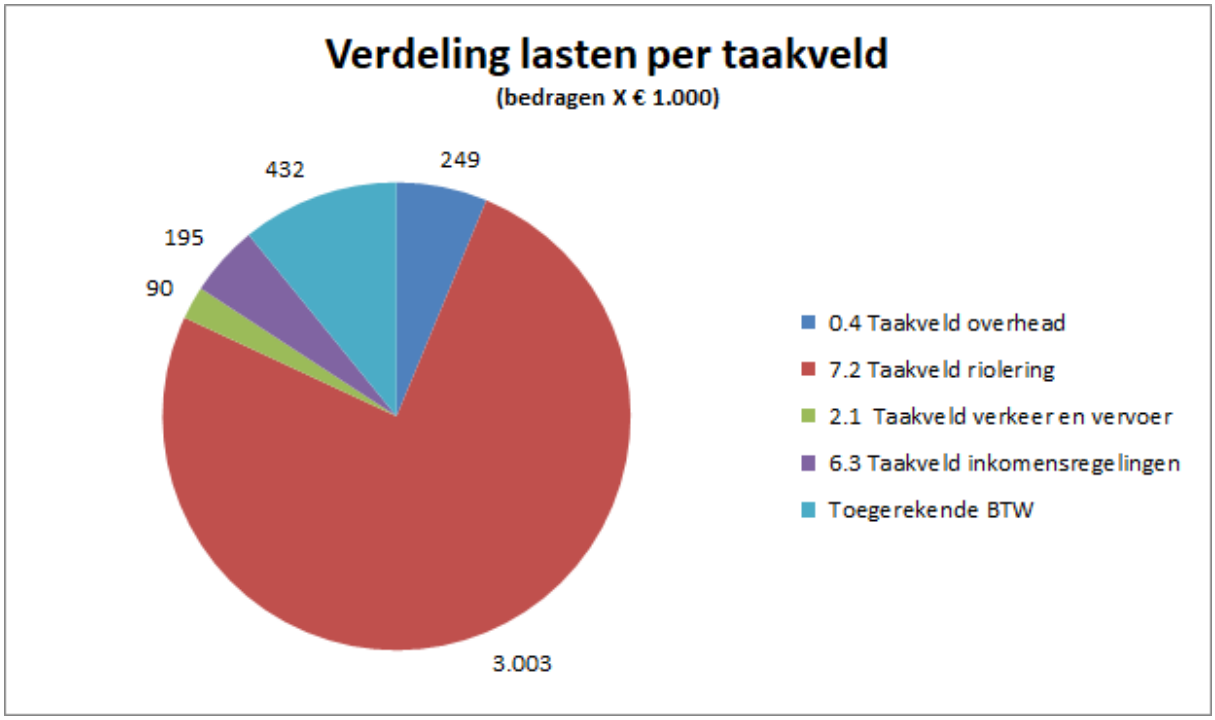

Onderbouwing toegerekende kosten

0.4 Taakveld overhead

De toegerekende kosten betreffen de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces.

2.1 Taakveld verkeer en vervoer
De toegerekende kosten betreffen een deel van de kosten van het schoonmaken en (toezien op) schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval.

6.3 Taakveld inkomensregelingen
De toegerekende kosten betreffen de kosten van kwijtschelding afvalstoffenheffing.

7.2 Taakveld riolering
De toegerekende kosten betreffen alle kosten die behoren tot de gemeentelijke taken ten aanzien van afvalwater en de waterhuishouding. Op dit taakveld worden ook de kosten van heffing en invordering van de riolering verantwoord.

Toerekenbare BTW
De toegerekende kosten betreffen de geraamde btw op de exploitatie.

In onderstaande tabel wordt per taakveld weergegeven welk percentage van de afgeronde totale lasten of baten van het taakveld wordt toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

Taakveld	Lasten van het taakveld	Toegerekende kosten	% van de totale lasten riolering
0.4 Taakveld overhead	352	352.047	12,2%
7.2 Taakveld riolering	1.945	1.944.597	67,4%
2.1 Taakveld verkeer en vervoer	90	90.330	3,1%
6.3 Taakveld inkomensregelingen	185	184.973	6,4%
Toegerekende BTW	314	314.072	10,9%
Totale lasten	**2.886**	**2.886.019**	**100,0%**

Totaaloverzicht baten en lasten rioolheffing 2022	
De toegerekende lasten	2.886.019
De toegerekende baten	4.006.258
Verschil	-1.120.238

Voorziening riolering vervangingsinvesteringen	
Verwachte stand op 1 januari 2022 (zie onder de kop Overzichten de staat reserves en voorzieningen).	2.157.362
Dotatie	1.033.551
Onttrekking	-579.404
Stand op 31 december 2022	2.611.510

Verloop reserve riolering	
Verwachte stand op 1 januari 2022 (zie onder de kop Overzichten de staat reserves en voorzieningen).	787.050
Dotatie	86.687
Onttrekking	
Stand op 31 december 2022	873.737

Kostprijsberekening omgevingsvergunning

Alle kosten die betrekking hebben op omgevingsvergunning zijn in onze begroting op de volgende posten begroot en besteed.

		Begroot	Werkelijk
8.7156 Integrale toezicht en handhaving	Aandeel	169.000	212.986
	Overhead	170.000	255.898
	Btw	2.000	8.830

De lasten op het product integrale toezicht en handhaving worden voor 70% toegerekend. De overige lasten hebben betrekking op dienstverlening en handhaving en die mogen niet worden doorgerekend. Hiernaast wordt 70% van de toe te rekenen btw meegenomen.

8.7307 Welstand	Aandeel	21.000	11.867
	Btw	4.000	2.158

De lasten op het product Welstand worden voor 100% toegerekend. Hiernaast wordt de toe te rekenen btw meegenomen.

8.7312 Vergunningverlening	Aandeel	303.000	302.013
	Overhead	300.000	322.342
	Btw	5.000	2.588

De lasten op het product Vergunningverlening worden voor 60% toegerekend. De overige lasten hebben betrekking op dienstverlening en die mogen niet worden doorgerekend. Tevens wordt 60% van de toe te rekenen btw meegenomen.

9.7030 team Omgeving en veiligheid	Aandeel	0	225.221
	Btw	0	27.867

Door het grote aantal aanvragen is personeel ingehuurd via interconcept interim en Tempo team. Deze kosten worden voor 100% toegerekend.

Aan het product vergunningverlening wordt overhead afzonderlijk toegerekend. Deze staan centraal op het taakveld overhead. Op basis van een bedrag per toegerekende uur binnendienst: € 63,28 wordt de overhead toegerekend aan het bovengenoemd producten.

De werkelijke uitgaven in 2022 bedragen € 1.353.104, de opbrengsten bedragen zijn € 977.992 wat tot een dekkingsgraad leidt van 72%

Kostprijsberekening begraafrechten

De btw wordt op grond van rechtelijke uitspraak vanaf 2019 verrekend met het btw compensatiefonds maar wordt wel meegenomen in de kostprijsberekening.
Alle kosten die betrekking hebben op lijkbezorging zijn in onze begroting op de volgende posten begroot en besteed.

		Begroot	Werkelijk
8.5600 Begraafrechten	Aandeel	14.000	16.413
	Overhead	14.000	18.263
	Btw	0	0

Dit product betreft alleen uren afdeling gemaakt door de afdeling binnendienst. Hiervan wordt 20% toegerekend aan lijkbezorging voor het versturen van nota's, brieven, verlengingen, enz.

		Begroot	Werkelijk
8.7800 Begraafplaatsen algemeen	Aandeel	347.000	282.874
	Overhead	21.000	32.690
	Btw	0	42.575

Van het product begraafplaatsen algemeen wordt 68% toegerekend omdat een gedeelte onder andere betrekking heeft op graven voor onbepaalde tijd . Hiernaast worden de kosten van de oorlogsgraven buiten beschouwing gelaten en de uren binnendienst maar voor 34% toegerekend.

8.7805 Graf delven	Aandeel	51.000	49.797
	Overhead	11.000	27.734
	Btw	0	2.947

De lasten op het product graf delven wordt voor 100% toegerekend. Deze kosten worden gemaakt op het moment dat er een graf ontstaat.

8.7810 Onderhoud graven	Aandeel	3.000	2.998
	Overhead	1.000	2.325
	Btw	0	0

De lasten op het product onderhoud graven worden voor 20% toegerekend. De overige 80% van de kosten zijn in het verleden meerjarig afgekocht.

Aan de producten wordt overhead afzonderlijk toegerekend. Deze staan centraal op het taakveld overhead. Op basis van een bedrag per toegerekende uur binnendienst: € 63.28 en buitendienst: € 35,33 wordt de overhead toegerekend aan de bovengenoemde producten.
De werkelijke uitgaven in 2022 bedragen € 487.611. De werkelijke opbrengsten bedragen € 405.342, wat leidt tot een dekkingsgraad van 83%.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De gemeente bevindt zich in een dynamische omgeving. Om ambities te formuleren, beleid te maken en uit te voeren worden keuzes gemaakt en risico's afgewogen. De regeldruk neemt toe, het takenpakket uitgebreid en we hebben te maken met verschillende verwachtingen van inwoners. Wat we als gemeente doen is zichtbaar voor iedereen. De kans op reputatie- en financiële schade neemt toe. Daarom moeten we als gemeente de risico's die er zijn beheersen.

De mate waarin de gemeente in staat is om de bestaande risico's op te vangen wordt uitgedrukt in het ratio weerstandsvermogen dit is de verhouding tussen de financiële middelen die de gemeente vrij kan maken om de nadelige gevolgen van deze risico's op te vangen (*beschikbare weerstandscapaciteit*) en de risico's die de gemeente loopt (*benodigde weerstandscapaciteit*).

Ratio weerstandsvermogen : beschikbare weerstandsvermogen / benodigde weerstandsvermogen

Aan de uitkomst wordt volgens onderstaande tabel een waardering gekoppeld:

Ratio weerstandsvermogen	Waardering
> 2	Uitstekend
1,5 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,5	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Doelstelling van de gemeente is een ratio tussen 1 en 2 (nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing). De gemeente heeft dan (ruim) voldoende weerstandscapaciteit om risico's af te dekken.

Vaststellen weerstandsvermogen

In onderstaande tabel staat de beschikbare weerstandsvermogen opgenomen.

Beschikbare weerstandsvermogen (x 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Structurele weerstandsvermogen			
Onbenutte belastingcapaciteit	2.440	2.677	2.456
Onvoorziene uitgaven	20	0	0
Bestedingsruimte	0	0	0
Incidentele weerstandsvermogen			
Rekeningsaldo	5.051	0	8.753
Incidentele bestedingsruimte	0	0	0
Algemene weerstandsvermogen	3.017	3.017	3.017
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	2.168	1.439	2.806
Bestemmingsreserves	0	820	0
Stille reserves	pm	pm	pm
Totaal	**12.696**	**7.979**	**17.032**

De beschikbare weerstandsvermogen is afkomstig uit diverse buffers in de exploitatie (structurele weerstandsvermogen) en het eigen vermogen (incidentele weerstandsvermogen). Specifiek gaat het om de reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en eventuele ruimte in de begroting (meerjarige bestedingsruimte).

Structurele weerstandsvermogen
Het structurele weerstandsvermogen bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit, stelpost onvoorziene uitgaven en de structurele bestedingsruimte. De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de voor 2022 geraamde opbrengsten uit onroerende zaakbelasting en de door het rijk vastgestelde normopbrengst voor dat jaar. De normopbrengst voor 2022, dit is de door het rijk gehanteerde artikel 12-norm, is vastgesteld op 0,1800% van de WOZ-waarde. De werkelijke opbrengst voor 2022 is € 6.896.000. De 'normopbrengst' voor 2022 is € 9.352.000. De onbenutte belastingcapaciteit is daarmee € 2.456.000.

Incidentele weerstandsvermogen
Het incidentele weerstandsvermogen bestaat uit het rekeningsaldo, de algemene reserves (Algemene A-reserve en de reserve bouwgrondexploitatie), de bestemmingsreserves, de incidentele bestedingsruimte en de stille reserves.

De bestemmingsreserves zijn niet in deze tabel opgenomen. Hiervoor is een specifieke aanwending voorzien. De stille reserves zijn niet geïnventariseerd.

Tabel opbouw weerstandsvermogen (x € 1.000)

Omschrijving reserve	Wel in weerstandsvermogen	Niet in weerstandsvermogen
Algemene reserve		
Algemeen Weerstandsvermogen	3.017	
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	2.806	
Bestemmingsreserve		
Algemeen	-	9.083
Openbare Verlichting	-	95
Gezondheidszorg v.m. gemeente Beilen	-	51
Sociaal domein	-	4.834
Kapitaallasten overig	-	2.751
Kapitaallasten wegen en bruggen	-	11.245
Budgetoverheveling	-	7.608
Bibliotheek	-	175
Energiecoöperatie Midden-Drenthe	-	400
Dorpsvisie en dorpshuizen	-	236
Onderhoud gebouwen	-	582
Riolering	-	874
Vervangingsinvesteringen	-	1.323
Totaal reserves	**5.823**	**39.207**

Benodigde weerstandsvermogen

Om de risico's in beeld te krijgen zijn de risico's geïdentificeerd en beoordeeld volgens het risicomanagementmodel uit de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2015.

Per risico is ingeschat hoe groot de kans is dat deze zich voordoet en wat de financiële gevolgen hiervan zijn. Dit is gebeurd aan de hand van de tabellen Kansscore en Klasse.

Tabel: Kansscore

Kansscore	Omschrijving	Toelichting
1	Minder dan of 1 keer per 10 jaar	Zeer onwaarschijnlijk
2	1 keer per 5-10 jaar	Onwaarschijnlijk
3	1 keer per 2-5 jaar	Waarschijnlijk
4	1 keer per 1-2 jaar	Mogelijk
5	1 keer per jaar	Vrijwel zeker

Tabel: Gevolg

Klasse	Financieel gevolg	Imagobeeld	Referentiebeeld
A	< € 75.000	Zeer klein	Geen bedreiging voor de doelstellingen
B	Tussen € 75.000 en € 249.999	Klein	Minimale bedreiging voor de doelstellingen
C	Tussen € 250.000 en € 999.999	Midden	Bedreiging voor de doelstellingen
D	Tussen € 1.000.000 en € 1.499.999	Groot	Ernstige bedreiging voor de doelstellingen
E	> € 1.500.000	Zeer groot	Zeer ernstige bedreiging voor de doelstellingen

Ieder risico krijgt zo een risicoscore, hieraan wordt een risicopercentage gehangen. Dit percentage vermenigvuldigd met het risico leidt tot een risicobedrag. De uitkomsten hiervan staan opgenomen in het risicoprofiel of risicocontrolematrix.

Risico's

Onderwerp	Omschrijving van het risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risico-bedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Sociaal domein Kostenstijging	De kosten binnen het sociaal domein stijgen de komende jaren meer dan gemiddeld. Dit effect wordt enigszins gecompenseerd door de verschillende maatregelen uit het programma Sociaal Domein en het programma Grip op kosten Sociaal Domein.	3b	40%	500.000	200.000	S	verminderen / accepteren	Het beleid overeenkomstig aanpassen. Het aanwenden van de opgebouwde reserve.
Sociaal domein Eigen risico Inkomensdeel	Uitkeringslasten tot 107,5% van het door het rijk toegekende inkomensdeel komen voor risico van de gemeente. De geraamde rijksbijdrage bedraagt afgerond € 7.428.000. 7,5% hiervan is € 557.100. Gelet op de arbeidsmarkt is de risicokans lager ingeschat.	3b	20%	557.100	111.420	S	verminderen / accepteren	In de werkprocessen is veel aandacht voor het voorkomen van fraude. In het kader van de re-integratie worden zoveel mogelijk bijstandsgerechtigden naar werk begeleid. Een plotselinge stijging van het aantal bijstandsgerechtigden kan echter niet altijd worden opgevangen.
Bestuur en ondersteuning Algemene uitkering	Minder middelen ontvangen vanuit de algemene uitkering als gevolg van lagere accressen, Op basis van 2,5% van het algemeen uitkeringsdeel 2022)	3c	40%	1.346.000	538.400	S	accepteren	Indien van toepassing/ mogelijk de kortingen doorberekenen aan de budgetten van de vakafdelingen,.
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing Omgevingswet	Voorafgaand aan/ bij de bekrachtiging van de omgevingswet (invoering 1 juli 2022) zijn niet alle effecten in beeld.	4b	50%	500.000	250.000	I	beheersen	In de begroting 2022 is rekening gehouden met de bekende effecten, op de onvoorziene effecten moet gedurende 2022-2023 snel worden geanticipeerd.
Bestuur en ondersteuning Cyberaanval	De hoogte van een mogelijke cyberaanval is nauwelijks in te schatten. Dit is afhankelijk van de informatie die 'gestolen' wordt en wat er met deze informatie gedaan wordt.	3c	20%	3.000.000	600.000	S	voorkomen	Optimaliseren van de beveiliging, actuele controle protocollen, personeel bewust maken van de gevaren, een goede backupprocedure en jaarlijks via een audit toetsen.

Onderwerp	Omschrijving van het risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risico-bedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Verkeer, vervoer en waterstaat Hogere uitvoeringskosten.	Door meer inspraak, onderzoek en marktontwikkelingen kunnen civiele projecten langer duren en duurder uitvallen dan begroot.	3d	40%	3.000.000	1.200.000	S	beheersen	Periodiek de kredieten monitoren en indien nodig actualiseren.
Bestuur en ondersteuning Gemeentelijke regelingen	Het risico dat deze bijdragen sterker stijgen dan de in de begrotingsrichtlijnen toegepaste indexering voor loon- en prijsontwikkeling.	1b	3%	5.000.000	150.000	S	beheersen	voor het regionaal vooroverleg voorkomen dat grote afwijkingen gaan ontstaan.
Bestuur en ondersteuning Loonkostensubsidie	Open einderegeling	3a	20%	80.000	16.000	S	accepteren	Afhankelijk van de jaarlijkse uitkomst keuring moet uit eigen middelen worden bijgedragen.
Bestuur en ondersteuning Garantiestellingen	De gemeente heeft nog 1 gewaarborgde geldleningen. Restant waarde is nog € 1,437 miljoen. Het risicobedrag stellen wij op 25%	2a	15%	368.000	55.200	I	Accepteren/ beheersen	Wij kunnen hier niet zelf op sturen maar volgen het kritisch.
Volksgezondheid en milieu Grondexploitatie	De boekwaarden en de begrote lasten worden niet meer afgedekt door de begrote baten. Bouwgrondexploitatie BIE plannen *(bedrag is 25% van de boekwaarde 31/12/2022)*	2b	15%	510.000	76.500	I	beheersen	Toekomstige negatieve resultaten worden direct via een voorziening genomen. Pas investeren als er reële verkopen worden verwacht. Het saldo van de reserve bouwgrond is van voldoende omvang.
Volksgezondheid en milieu Zonneleningen	De verstrekte zonneleningen niet worden terugbetaald.	2a	15%	449.000	67.350	I	beheersen	Jaarlijks wordt de zonnelening afgelost waarmee het risico ook wordt afgebouwd.
Bestuur en organisatie Staatssteun & Europese aanbesteding	Onvoldoende kennis over de complexe regelgeving op dit gebied waardoor ten onrechte Staatssteun wordt verschaft of onjuist wordt aanbesteed.	2a	15%	250.000	37.500	S	verminderen	Processen zijn zo ingericht dat in principe advisering plaatsvindt door Juridische zaken (Staatssteun) en / of de inkoper (gecoördineerde inkoopfunctie).
Volksgezondheid en milieu Ruimtelijke ordening	De conjunctuurgevoelige begrote legesopbrengsten omgevings-vergunningen worden niet gerealiseerd.	3b	20%	936.000	187.200	I	verminderen	Flexibel inspelen op de lastenkant als de baten/werkzaamheden achterblijven.

Onderwerp	Omschrijving van het risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risico-bedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Volksgezondheid en milieu Begraafplaatsen	De begrote legesopbrengsten begraafrechten niet worden gerealiseerd.	2b	20%	400.000	80.000	I	verminderen	Informeren over mogelijkheden gemeentelijke begraafplaatsen, lasten verlagen
Bestuur en organisatie Economische ontwikkeling	Mogelijk schadeloosstelling kettingbeding Westeinde 52A.	2a	15%	450.000	67.500	I	beheersen	Bij de planontwikkeling er rekening mee houden dat dit gebied wordt bestemd als parkeerplaats en niet voor de supermarkt.
Volksgezondheid en milieu stagnatie verhuur	Dat gemeentelijke gebouwen op strategische gronden niet meer worden verhuurd.	2a	15%	250.000	37.500	I	beheersen	
					3.654.570			

Toelichting
In bovenstaande tabel staan de risico's uit de begroting 2022 opgenomen. Zonder alle risico's afzonderlijk en diepgaand te beoordelen kunnen we constateren dat de risico's zich niet hebben voorgedaan of door maatregelen beheersbaar zijn gemaakt.

Vaststellen ratio weerstandsvermogen Ratio weerstandsvermogen 2022
Op basis van de berekende beschikbare en benodigde weerstandsvermogen kan de ratio weerstandsvermogen voor 2022 als volgt worden berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbaar weerstandsvermogen}}{\text{Benodigd weerstandsvermogen}} = \frac{17.032}{3.655} = 4,66$$

Na bestemming van het rekeningresultaat bedraagt het ratio weerstandsvermogen 4,66.
Hieruit blijkt dat de gemeente voldoende in staat is (geweest) om mogelijke risico’s af te dekken en voldoet aan haar eigen gestelde doelstelling van een ratio weerstandsvermogen van 1 - 2. De uitkomst boven de 2 geeft zelfs de kwalificatie uitstekend. Het positief rekeningresultaat speelt een belangrijke rol in deze uitkomst.

Risico's matrix

		Financieel gevolg	A < 75.000	B 75.000-249.999	C 250.000-999.999	D 1.000.000-1.499.999	E > 1.500.000
Kans	5	1 per jr	0	0	0	0	0
	4	1 per 1-2 jr	0	1	0	0	0
	3	1 per 2-5 jr	1	3	2	1	0
	2	1 per 5-10 jr	6	1	0	0	0
	1	< 1 per 10 jr	0	1	0	0	0

Financiële kengetallen

De onderstaande genoemde kengetallen worden in de tijd gevolgd en zo mogelijk afgezet tegen landelijke gemiddelden. Er zijn landelijk en lokaal geen normen vastgesteld.

Verloop van de kengetallen

		Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
1a	Netto schuldquote	34%	58%	47%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd	25%	56%	40%
2	Solvabiliteitsratio	45%	25%	40%
3	Grondexploitatie	3,1%	7%	4,6%
4	Structurele exploitatieruimte	7,73%	0,07%	5,57%
5	Belastingcapaciteit	84%	86%	86%

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	(bedragen x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
a	Vaste schulden (cf. art 46 BBV)	49.103	62.558	54.089
b	Netto vlottende schuld(cf art 49 BBV)	7.986	10.000	8.747
c	Overlopende passiva (cf art 49 BBV)	2.088	500	2.119
d	Financiële activa (cf art 36 lid d, e en f BBV)	9.212	8.227	2.471
e	Uitzettingen < 1 jaar (cf art. 39 BBV)	23.599	7.800	18.420
f	Liquide middelen (cf art 40 BBV)	445	410	417
g	Overlopende activa (cf art 40a BBV)	180	50	444
h	Totale baten (cf art 17 lid c BBV (dus excl mutaties reserves)	98.328	84.923	92.228
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H * 100%)	26%	67%	47%

Met een schuldquote van 26% in 2022 kunnen we concluderen dat we ons schuldplafond op een aanvaardbaar niveau hebben.

Netto schuldquote gecorrigeerd

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36 lid b en c BBV).

	(bedragen x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
a	Vaste schulden (cf. art 46 BBV)	49.103	62.558	54.089
b	Netto vlottende schuld(cf art 49 BBV)	7.986	10.000	8.747
c	Overlopende passiva (cf art 49 BBV)	2.088	500	2.119
d	Financiële activa (cf art 36 lid b, c, d, e en f BBV)	144	9.575	144
e	Uitzettingen < 1 jaar (cf art. 39 BBV)	23.599	7.800	18.240
f	Liquide middelen (cf art 40 BBV)	445	410	417
g	Overlopende activa (cf art 40a BBV)	180	50	444
h	Totale baten (cf art 17 lid c BBV (dus excl mutaties reserves)	98.238	84.923	92.228
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H * 100%)	35%	65%	49%

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

	(bedragen x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
a	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	53.833	31.989	45.664
b	Balanstotaal	118.091	125.624	114.925
	Solvabiliteit (A/B) * 100%	46%	25%	40%

De solvabiliteit geeft een goed beeld van de mate waarin een gemeente zijn bezittingen financiert met eigen vermogen of vreemd vermogen.

Het landelijk gewogen gemiddelde is 30%. Met 46% zitten wij dus boven het gemiddelde.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. In artikel 38, onderdeel a, van het BBV wordt gevraagd om in de balans afzonderlijk op te nemen:

Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:

1. Niet in exploitatie genomen bouwgronden;
2. Overige grond- en hulpstoffen.

In onderdeel b van artikel 38 wordt gevraagd om ‘onderhanden werk’ te vermelden, hieronder vallen de bouwgronden in exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal wordt de in exploitatie genomen gronden gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17 BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

	(bedragen x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
a	Bouwgrond in exploitatie (cf art 38 lid b BBV)	3.055	5.892	4.273
b	Totale baten (cf art 17 lid c BBV (dus excl mutaties reserves)	98.238	84.923	92.228
	Grondexploitatie (A+B)/C * 100%	3,1%	7%	4,6%

We hebben op 31 december 2022 € 4,5 miljoen in exploitatie. De waardering hiervan is afhankelijk van de (verwachte) toekomstige verkopen. Dit wordt jaarlijks intern geanalyseerd en beoordeeld door de accountant.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

In artikel 19 onderdeel c BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19 onderdeel d wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening (zie artikel 19 BBV).

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

	(bedragen x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
a	Totale structurele lasten	90.637	87.608	87.231
b	Totale structurele baten	98.093	84.923	92.381
c	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	973	-
d	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	-	1.853	-
e	Totale baten	98.238	86.776	92.228
	Structurele exploitatieruimte (B-A) + (D-C))/e* 100%	7,59%	-3,09%	5,42%

In de rekening van 2022 zijn alle structurele lasten afgedekt met structurele baten. Dit is in overeenstemming met de eisen van de provincie als toezichthouder.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t (huidig jaar) te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (vorig jaar) en uit te drukken in een percentage. De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2022 - op basis van de cijfers van het Coelo - bedragen € 904.

		Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
a	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	254	256	251
b	Rioolheffing voor een gezin	238,5	238,5	238,5
c	Afvalstoffenheffing voor een gezin	207,25	207,25	207,25
d	Eventuele heffingskorting	0	0	0
e	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (a + b + c - d)	699,75	701,75	697
f	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	904	776	811
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar t-1 (e / f) * 100%	84%	90%	86%

Analyse

Onze woonlasten zijn lager / minder gestegen dan het landelijk gemiddelde.

Kapitaalgoederen

Een aanzienlijk deel van de aanwezige kapitaalgoederen, zoals infrastructuur, gebouwen en plantsoenen is in beheer en onderhoud van de gemeente.
Door de gemeenteraad is hiervoor de verzamelnota Onderhoud kapitaalgoederen vastgesteld.

De verzamelnota geeft inzicht in:

- de beleidsuitgangspunten (= gewenste kwaliteit) uit de door de raad vastgestelde beleids- en beheersplannen.
- het (meerjarig) financiële beslag dat voortvloeit uit deze beleidskeuzes.

Onderdeel	Beleid	Gewenste kwaliteit
Wegen	Beleidsplan Wegen en bruggen 2018-2028	wegen: niveau B (CROW) fietspaden: niveau A (CROW)
Bruggen	Beleidsplan Wegen en bruggen 2018-2028	algemeen: niveau B (CROW) op fietsroutes: niveau A (CROW)
Riolering	Riolering en Water Programma 2023-2028	Technisch / functioneel
Openbaar groen		Technisch / functioneel / aanzien
• buiten bebouwde kom • binnen bebouwde kom	Landschapsbeleidsplan 2012 Groenbeleidsplan 2016-2025	
Openbare verlichting	Beleidsplan Verduurzaming openbare verlichting 2014-2023	Technisch / functioneel, milieu, groen
Speeltuinen	Beleidsplan Spelen in Midden-Drenthe 2011-2020	Technisch / functioneel
Gebouwen	Notitie gebouwenbeleid 2015	Hoog (gemeentehuis) redelijk (werkplaatsen en stallingsruimten) gemiddeld (alle overige gebouwen)

Voor de verschillende onderdelen zijn beheerplannen vastgesteld:

Beheerplannen	Vastgesteld door raad in (jaar)	Looptijd t/m (jaar)	Financiële vertaling in begroting
Wegen	2017	2027	ja
Bruggen	2017	2027	ja
Riolering	2016	2021	ja
Openbaar groen			
• buiten bebouwde kom • binnen bebouwde kom	2012 2016	- 2025	ja ja
Openbare verlichting	2014	2023	ja
Speeltuinen	2011	2020	ja
Gebouwen	2015	-	ja

Wegen

De gemeente Midden-Drenthe heeft als grote plattelandsgemeente een fors areaal aan wegen in beheer. Als wegbeheerder is de gemeente verantwoordelijk en aansprakelijk voor goed onderhouden wegen. Daartoe worden jaarlijks onderhouds- en reconstructiewerkzaamheden uitgevoerd.
De uitgangspunten van het beleid staan beschreven in het beleidsstuk “Midden-Drenthe op de goede weg! – Beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018 – 2028”.
Samengevat komt het beleid er op neer dat we onze wegen, paden , bermen, bruggen en andere kunstwerken op het standaardniveau B onderhouden. Fietspaden en fietsroutes onderhouden we op het hogere niveau A, evenals centrumgebieden en gebieden met een bijzondere status. Wegen met een beperkte verkeersfunctie onderhouden we op een lager niveau dan standaard, niveau C.
We hebben circa 1000 km bermen. Door actief bermonderhoud proberen we de bermen zoveel mogelijk in een goede staat te houden. Door weers- en verkeersinvloeden kunnen we dit echter niet altijd op elk moment garanderen en ontstaan er op sommige plekken zachte drassige bermen. Langs drukke wegen en landbouwroutes leggen we bermverharding en passeerhavens aan voor het verbeteren we de uitwijkmogelijkheden voor het verkeer. Dit betekent dat verkeer niet in de drassige berm hoeft uit te wijken en voorkomen we verkeersonveilige situaties.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Raming 2022**	**Werkelijk 2022**
Exploitatiebudget voor groot onderhoud	186	182	188
Exploitatiebudget voor klein onderhoud	325	311	115
Investering wegen en fietspaden	1.758	1.379	791
Investering graskeien en passeerhavens	473	463	162

Uitgevoerde werkzaamheden in 2022
In 2022 zijn o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

Elementen onderhoud:
- Lootenstraat, Hoogersmilde
- Brinkkampen, Spier
- de Stroom,(voetpad) Beilen
- Ver. Middenraai, Nieuw-Balinge/Nieuweroord
- Holthe, Beilen
- Dorpsstraat, Orvelte
- Beilervaart, Beilen
- Oostermaatsweg, Westerbork
- Ribesstraat, Bovensmilde
- Fietspad Perkenslag, Westerbork
- BB Smilderweg, Hooghalen
- Voetpad Korenmolen, Smilde

Asfaltonderhoud:
- Oranjekanaal ZZ Hijken
- Hamveld, Wijster
- Oosterseveldweg, Drijber
- Fietspad Molenwijk en kymmelswijk

Bermverharding:

- Klatering
- Vorrelveen

Ondanks dat we er veel is opgeknapt lukt het ons (budgettair) niet om alle maatregelen , die nodig zijn volgens de weginspecties, uit te voeren. In 2023 wordt een collegevoorstel/presentatie voorbereid waarom en hoe we hiermee om wensen te gaan.

Bruggen
Kerncijfers

Midden-Drenthe beheert en onderhoudt als onderdeel van de infrastructuur 85 bruggen en duikers verspreid over de gemeente.

Soort	Aantal
Beweegbare bruggen over de Drentse Hoofdvaart	7
Vaste verkeersbruggen	22
Duikerbruggen	4
Voormalige beweegbare bruggen	8
Fiets- en voetgangersbruggen	36
Duikers	8
totaal	85

Vervangingswaarde: € 19,5 miljoen

Voor regulier onderhoud wordt het budget in de begroting ingezet.
Voor ingrijpend onderhoud, renovaties en vervanging worden aparte kredieten aangevraagd.

Inspecties 2021-2025
Om de vijf jaar worden de bruggen geïnspecteerd. De rapportage van de inspecties wordt omgezet tot een onderhoudsplan voor de komende jaren.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Raming 2022**	**Werkelijk 2022**
Exploitatiebudget regulier onderhoud	165	188	181
Investering vervanging bruggen	201	-	163

Uitgevoerde werkzaamheden regulier onderhoud

- conservering brugleuningen
- schoonmaken bruggen (contract)
- reparaties houten brugdekken
- aanbrengen slijtlagen op brugdekken, diverse bruggen
- reparaties van schades aan leuningen
- advies en begeleiding onderhoud bruggen
- verhelpen storingen draaibare bruggen over Drentse hoofdvaart

Deze bovengenoemde werkzaamheden zijn grotendeels uitgevoerd, volgens de inspectie rapporten en eigen visuele inspectie.

Reconstructie en vervanging bruggen
In 2017 is het beleid onderhoud wegen en bruggen 2018-2028 vastgesteld. Hier komen diverse projecten (meerjarenplanning) uit voort voor 2018 en verder. Dit jaar gaan we fietsbrug Halerweg vervangen.
Deze brug stond al eerder op de planning maar is door nader onderzoek opgeschoven.

Raamcontract schoonmaken bruggen
We zijn in voorbereiding voor een nieuw raamcontract voor het schoonmaken van de bruggen.
Dit wordt een meervoudig onderhandse aanbesteding (2023)

Riolering
Op grond van de Wet milieubeheer rust op de gemeente de zorgplicht voor een doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt binnen haar grondgebied. Verder is in de Waterwet geregeld dat de gemeente de zorgplicht heeft voor de doelmatige inzameling en transport van afvloeiend hemelwater. Ook is in de Waterwet geregeld dat de gemeente maatregelen moet treffen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken voor zover doelmatig (Grondwaterzorgplicht).
Om aan de zorgplichten te voldoen zijn diverse voorzieningen (systemen) aangelegd. De gemeente dient de voorzieningen adequaat te beheren voor zover de gemeente beheerder is. Hoe de gemeente de voorzieningen beheert en financiert legt zij vast in een gemeentelijk rioleringsplan. Het Riool en Water Programma 2023-2028 is van toepassing.
In 2022 hebben we samen met onze partners in de (afval)waterketen (Fluvius) het Riool en Water Programma 2023-2028 opgesteld. In december is het Riool en Water Programma vastgesteld door de gemeenteraad. Samen met onze partners gaan we in de planperiode een aantal onderzoeksprojecten uitvoeren. Hierin is de klimaatadaptatie voor zover bekend meegenomen. Tevens is zoveel mogelijk voorgesorteerd op de omgevingswet.

Rioolheffing
De exploitatielasten voortvloeiend uit het rioleringsplan worden gedekt uit de rioolheffing. Uitgangspunt bij vaststelling van de rioolheffing is dat zij kostendekkend moet zijn. Op grond hiervan is de rioolheffing voor de looptijd van het Riool en Water Programma Riolering 2023-2028 vastgesteld op € 238,50. Een risico is wel de hoge inflatie.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Raming 2022**	**Werkelijk 2022**
Bedrag voor onderhoud (excl. BTW)	995	934	987
Bedrag voor investeringen (excl. BTW)	1.230	750	579

Het budget voor investeringen 2022 is inclusief nog niet bestede kredieten uit voorgaande jaren. Ook in 2022 konden niet alle geplande werkzaamheden worden uitgevoerd. Vaak ligt daaraan ten grondslag dat de plannen op andere deelterreinen nog niet voltooid zijn. Een voorbeeld hiervan is de herinrichting van de Esweg in Beilen. Tegelijk met de nieuwe herinrichting wordt ook de riolering vervangen.

Uitgevoerde werken in 2022
Er wordt ingezet op het vervangen en afkoppelen op diverse locaties. Naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden vonden onderstaande incidentele werkzaamheden plaats.

Investeringen
Afkoppelen/klimaat

In 2022 hebben we geen afkoppel projecten gehad maar hebben we de werkzaamheden in de Vos van Steenwijkstraat voorbereid die voor 2023 op de rol staan. Daarnaast zijn we gestart met de voorbereidingen van maatregelen voor het voorkomen van wateroverlast in Borkerhout.

Vervangen
We hebben in de Lindelaan in Westerbork het riool vervangen en gaan in 2023 verder met de Beukenlaan. Voor de werkzaamheden in de Prinses Marijkestraat zijn de voorbereidingen gestart.

Vervanging pompen en gemalen
Renoveren of het aanpassen van gemalen doen we aan hand van inspecties en het aantal storingen. In 2022 hebben we een drietal gemalen gerenoveerd in Beilen, Smilde en Westerbork. Daarnaast is het vacuümgemaal in Spier gerenoveerd. Omdat de 2G en 3G netwerken uitgefaseerd worden zijn de modems vervangen van onze hoofdgemalen

Openbaar groen

De kaders voor het onderhoud van het openbaar groen zijn vastgelegd in het Landschapsbeleidsplan (buiten bebouwde kom) en Groenbeleidsplan (binnen bebouwde kom).

Landschapsbeleidsplan
In het Landschapsbeleidsplan (vastgesteld 2012) staat de gemeentelijke visie op het landschap in het buitengebied. Doel is onder meer om de verschillende landschapstypen te versterken. Voor het beheer van bermen, bomen, sloten en struiken zijn richtlijnen aangegeven.

Groenbeleidsplan
Het Groenbeleidsplan 2016-2025, vastgesteld in maart 2016, gaat over het groen binnen de bebouwde kommen.
Doel van het Groenbeleidsplan is een samenhangend beleid en beheer van het openbaar groen. Ook is aangegeven waar de groenstructuur versterkt zou kunnen worden. Het plan bevat naast algemene uitgangspunten en richtlijnen per kern een uitwerking met onder andere een groenstructuurkaart.
Het versterken van de groenstructuur en renovatie van oudere plantsoenen gebeurt zoveel mogelijk met inspraak van bewoners. De bomenverordening is opgegaan in de leefomgevingsverordening.

Groenonderhoud
Het areaal groen en het merendeel van de bomen is opgenomen in een geautomatiseerd beheerprogramma. Het groenonderhoud voor de hele gemeente wordt uitbesteed op basis van beeldprestatiebestekken. In dit bestek wordt de gewenste kwaliteit omschreven en wordt per m^2 afgerekend. Het werkvoorzieningsschap Stark voert de meeste werkzaamheden uit.

Eikenprocessierups
De voorlichting en bestrijding van de eikenprocessierupsen (EPR) wordt steeds intensiever. Er wordt steeds meer ingezet op preventieve bestrijding:

- Preventieve bespuitingen met diverse biologische middelen.
- Natuurvriendelijke maaibeheer.
- Omvormen gazons en berm na bloemenweides.

Toch moeten wij rekening houden dat door eiken gedomineerde bomenbestand de hinder de komende jaren zal aanhouden.

In 2024 vervalt het incidenteel beschikbare budget van €35.000,00 voor de beheersing van de EPR. In 2023 gaan we nieuwe beheerkeuzes voorbereiden.

Planmatig boombeheer
Langs onze gemeentelijke wegen en straten staan ruim 45.000 bomen. Om deze bomen goed en veilig te kunnen beheren worden de bomen periodiek geschouwd. Door de leeftijdsopbouw van ons bomenbestand bestaat de komende jaren een hoger onderhoudsbehoefte. Om dit beter inzichtelijke te maken gaan wij het boombeheer planmatig gaan aanpakken. Het beheer wordt per deelgebied uitgevoerd. Bomen met snoei achterstanden of technische mankementen krijgen de hoogste prioriteit. In 2022 hebben wij ruim 11.000 bomen gesnoeid. De gegevens van de gesnoeide bomen zijn verwerkt in het beheersysteem.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Raming 2022**	**Werkelijk 2022**
Bedrag voor onderhoud	2.985	3.096	2.623

Dit betreffen de kosten van onderhoud bermen en wegbeplanting, kerntaken landschap en bossen, plantsoenen en wandelpaden en kerntaken groenvoorziening.

Uitgevoerde werken in 2022
De belangrijkste activiteiten zijn groenonderhoud (o.a. grasmaaien, onkruid- en zwerfvuilbeheersing, snoeien) boominspecties en -beheer, onderhoud gemeentelijke sportparken, beheersing eikenprocessierups, inzaaien bloemenweides, bermonderhoud en -beheer, voorbereiden en omvormen naar natuurvriendelijke en bloemrijke bermen en -weides.

Openbare verlichting
Kerncijfers

Areaal	**aantal**
Lichtmasten:	8.286 stuks
• waarvan met LED-verlichting	2.602 stuks
Elektriciteitsverbruik per jaar:	
• 2016	1.130.100 kWh
• 2017	972.700 kWh
• 2018	976.400 kWh
• 2019	995.988 kWh
• 2020	960.191 kWh
• 2021	888.463 kWh
• 2022	nog niet bekend

Vervangingswaarde € 8 miljoen.
Door de explosieve groei van energiekosten is het bedrag voor energieverbruik voor het jaar 2023 verhoogd van € 85.000 naar € 148.750.
De kosten zijn binnen de vastgestelde budgetten gerealiseerd.
Het totaal aantal lichtmasten is inclusief de lichtwegwijzers van de NBd.
Het percentage LED verlichting bedraagt 31%.

Ambities voor het begrotingsjaar

Het beleidsplan Verduurzaming openbare verlichting is in 2013 vastgesteld.
Bij verduurzaming van de verlichting is er aandacht voor de volgende aspecten:

- Gelijkmatigheid van de verlichting
- Verlichtingssterkte
- Energiebesparing
- Lichthinder, lichtvervuiling en duisternis en materialisatie

Binnen bestaande budgetten is ruimte voor de uitvoering deze maatregelen.
In 2023 wordt een start gemaakt voor het opstellen van een nieuw beleidsplan voor de openbare verlichting.

Budget (bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Raming 2022**	**Werkelijk 2022**
Exploitatiebudget voor onderhoud	278	338	297
Uitvoering beleidsplan	78	910	19

Realisatie 2022
Vanuit de planperiode 2013 tot 2023 zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Een groot deel van het vervangingsplan 2021 is uitgevoerd in 2022.
- Projecten die in 2022 zijn uitgevoerd:
    - Westerbork; in plan Borkerhout het vervangen masten en armaturen.
    - Beilen; Jade D.
    - Beilen; vervangen van afgeschreven lichtmasten en armaturen (start vervangingsplan 2022 en de afronding in 2023)
    - Hijken; vervangen van afgeschreven lichtmasten en overzetten van de armaturen (start werkzaamheden eind 2021 en afronding in 2022)
    - Bovensmilde; vervangen van afgeschreven masten en armaturen overzetten (start werkzaamheden eind 2021 en afronding in 2022)
    - Smilde; vervangen van afgeschreven lichtmasten en armaturen (start eind 2021 en afronding in 2022)
- Herstelwerkzaamheden aan openbare verlichting en kleine vervangingen en reparaties zijn gewoon uitgevoerd.
- Het statisch dimmen van armaturen gebeurt doorlopend, na vervanging van armaturen.

Speelvoorzieningen

Met de speelvoorzieningen in buurten, dorpen en op schoolpleinen, stimuleren we kinderen om buiten te spelen, op een eigen plek elkaar te ontmoeten en zelf de wereld om zich heen te laten ontdekken. Bewonersparticipatie is een belangrijk onderdeel daarbij.
Het aantal speeltoestellen in de gemeente is circa 650 stuks (inclusief schoolpleinen) verdeeld over 138 locaties.

Beleidsplan speelvoorzieningen 2011-2020
In 2011 is het beleidsplan voor de speelvoorzieningen in Midden-Drenthe 2011-2020 vastgesteld.
In 2021 zijn de voorbereidingen gestart om te komen tot een nieuw beleidsplan Spelen, Bewegen en Ontmoeten in Midden-Drenthe (2022-2031).
Gestreefd wordt naar een verbetering van de spreiding van de speelvoorzieningen, waarbij gekeken wordt naar het aantal kinderen in een buurt of dorp en hun leeftijd. Het beleid is gericht op het stimuleren van de lichamelijke en sociale ontwikkeling van kinderen. Vooral voor de groep van 9-14 jaar worden naar aanleiding van het beleidsplan meer voorzieningen gerealiseerd. Daarnaast willen we ook de betrokkenheid van bewoners bij hun buurt en het omzien naar elkaar stimuleren.

Bewonersparticipatie
De realisatie van speelvoorzieningen in buurten en dorpen vindt in Midden-Drenthe in principe slechts plaats wanneer vrijwilligers bereid zijn het dagelijkse beheer en het klein onderhoud van de speelvoorziening op zich te nemen. Groot onderhoud, vervangingen en veiligheidsinspecties worden gedaan door de gemeente. Afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst. Speeltuinoverleg Midden-Drenthe behartigt de belangen van de speeltuinvrijwilligers. De vrijwilligersorganisatie ontvangt een bijdrage voor beheer, onderhoud en activiteiten. De bijdrage is mede afhankelijk van het aantal toestellen.

Schoolpleinen
In 2014 zijn overeenkomsten voor onbepaalde tijd gesloten met stichting OBOMD en COG Drenthe. Alle schoolpleinen bij de reguliere basisscholen zijn openbaar toegankelijk en vallen onder het speelvoorzieningenbeleid. Er zijn afspraken gemaakt over onder meer aansprakelijkheid, aantal toestellen en onderhoud.

Veiligheid
Op speelvoorzieningen is het Warenwetsbesluit attractie- en speeltoestellen van toepassing.
Op grond van dit besluit is de beheerder verplicht de toestellen goed te onderhouden. In een logboek moeten per toestel gegevens m.b.t. onderhoud, inspecties, vervanging onderdelen, reparaties en ongevallen worden bijgehouden.

VN-verdrag handicap
In 2019 zijn afspraken gemaakt over een inclusieve samenleving waarin iedereen kan meedoen en niemand wordt gediscrimineerd of uitgesloten.

Data beheer
Alle speelvoorzieningen, contracten, inspecties, etc. zijn in een beheerssysteem ondergebracht.
Dit systeem (ABS) is gekoppeld aan Midnet. Hierdoor kan op een vlotte manier inzicht worden verkregen op het onderhoud en maatregel van elke speeltoestel.

Budget (bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Raming 2022**	**Werkelijk 2022**
Onderhoud en reparatie speelvoorz.	188	165	253
Investering	0	0	0

Uitgevoerde werken in 2022
Het budget is besteed aan onderhoud en vervanging van de speeltoestellen, ondergronden en zandbakken door de gemeente. Ook is een subsidie aan de speeltuinverenigingen verstrekt. Daarbij wordt kritisch gekeken naar vervanging en naar het vastgestelde beleidsplan en de daarin vastgestelde normen. Werkzaamheden zijn altijd in overleg met de vrijwilligersorganisaties. Bij grotere projecten is er overleg met de buurt.

Projecten die in 2022 zijn gerealiseerd:

- Beilen: speeltuin Reigerlaan/Lijsterlaan - diverse nieuwe speelvoorzieningen
- Hooghalen: OBS Bosvlinder diverse nieuwe speelvoorzieningen
- Bovensmilde: Brink Baru - extra speelvoorzieningen
- Nieuw-Balinge: speeltuin Vosseveen - nieuwe speelvoorzieningen
- Wijster: Dwarsakkers enkele nieuwe speelvoorzieningen
- In meerdere speeltuinen verspreid over de gemeente zijn als gevolg van technische veroudering speeltoestellen en ondergronden vervangen

Alle projecten zijn met inzet van bewoners en vrijwilligers gerealiseerd.

Projecten gestart in 2022 en uitvoering in 2023:

- Smilde; CBS Schutkampen - renovatie speelvoorzieningen schoolplein
- Westerbork; Steffensberg - vervangen diverse speelvoorzieningen
- Bovensmilde; De Kiem - in 2022 is gestart met de realisatie van een groen schoolplein, afronding ervan in 2023.

Gemeentelijke gebouwen

Het beheer en reguliere onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een veelomvattende activiteit. De financiële middelen die hier jaarlijks voor nodig zijn worden betaald uit het aanwezige budget onderhoud gemeentelijke gebouwen. Indien het budget niet toereikend is, dan wordt het overige onttrokken aan de bestemmingsreserve onderhoud gebouwen. Een overschot wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve.
Om de kosten van het onderhoud zo laag mogelijk te houden is er binnen het vastgestelde onderhoudsbeleid voor gekozen om per soort gebouw onderhoudsniveaus te hanteren.
Per gebouw is het onderhoudsniveau vastgelegd:

a. hoog onderhoudsniveau: gemeentehuis
b. gemiddeld onderhoudsniveau: overige gebouwen
c. redelijk onderhoudsniveau: werkplaatsen en stallingsruimten

Voor enkele categorieën gebouwen gelden naast het onderhoudsbeleid enkele aanvullende/afwijkende regels:

Sportaccommodaties
In de gemeente bestaat tussen de sportaccommodaties verschil in exploitatie en beheer. Naast de accommodaties die wij zelf exploiteren, zijn er (deels) verzelfstandigde accommodaties.
Laatstgenoemde categorie ontvangt van ons een bijdrage in de exploitatiekosten. De bijdragen worden jaarlijks geïndexeerd op basis van een vooraf afgesproken set van indexcijfers. Voor 2022 bedraagt de index 3,0%.
Vanaf 2021 loopt de verzekering van de accommodaties via de gemeente. De verzekeringspremie wordt in mindering gebracht op de exploitatiebijdrage.
Het betreft de volgende accommodaties:

Exploitatiekosten verzelfstandigde accommodaties (Bedragen x € 1.000)	**Werkelijk 2021**	**Begroot 2022 incl. bijstelling**	**Werkelijk 2022**
Sportcomplex Hooghalen	40	43	42
Sportcomplex Noord-West Beilen	67	63	72
Sportcomplex Wijster	52	53	54
Korfbalaccommodatie Beilen	12	13	13
Tennisbanen Beilen	12	12	12
Tennisbanen Smilde	12	13	13
Tennisbanen Westerbork	10	11	11
Sportcomplex Smilde	9	10	9

Dorpshuizen
Sinds 2004 kent Midden-Drenthe een Koersnotitie Dorpshuizen. In 2021 is de koersnotitie geactualiseerd voor periode 2022-2034.

Er bestaan verschillende eigendomsvormen, te weten:

1. Volledig eigendom van gemeente , grond en opstallen. Gemeente financiert groot en klein onderhoud.
2. Verschillende vormen, zoals volledig eigendom, erfpacht en recht van opstal. Gemeente financiert groot onderhoud. Valt een onderhoudspost niet onder groot onderhoud dan dient een dorpshuis dit zelf uit te (laten) voeren en te bekostigen. Afspraken over exploitatie zijn gemaakt.

De organisatie en de uitvoering van het groot onderhoud wordt op initiatief van het dorpshuis bestuur en in overleg met de gemeente uitgevoerd. De gemeente betaalt de kosten van het daadwerkelijk uitgevoerde groot onderhoud aan de dorpshuizen. Jaarlijks wordt voor het groot onderhoud van dorpshuizen via de MJOP een bedrag gereserveerd in de begroting van de gemeente.

Aula's
De gemeente heeft in 2008 het beheer en onderhoud van de Aula's in Smilde, Westerbork en Beilen overgedragen aan de besturen van de verenigingen/stichtingen, met uitzondering van het groot onderhoud.
Voor het groot onderhoud van de aula's geldt de regeling zoals die voor de dorpshuizen geldt (koersnotitie Dorpshuizen Midden-Drenthe). De vereniging / stichting zorgt er in overleg met de gemeente voor dat het groot onderhoud wordt georganiseerd en uitgevoerd. De kosten zijn voor rekening van de gemeente. Voor groot onderhoud wordt net als bij de dorpshuizen via het MJOP een bedrag gereserveerd in de begroting van de gemeente.

Uitgevoerde werken in 2022

Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen vindt plaats op basis van de betreffende geactualiseerde jaarschijf uit het meerjarenonderhoudsprogramma (o-prognose).
In de basis begroting 2022 was voor de uitvoering van diverse onderhoudsmaatregelen een bedrag van € 673.987 opgenomen. Bij de voor- en najaarsnota is dit verhoogd met € 226.455. In het totaal was € 900.442. beschikbaar voor onderhoud. Hiervan is € 711.714 werkelijk besteed.

Verloop bestemmingsreserve onderhoud gebouwen (Bedragen x € 1.000)				
	Saldo 31-12-2021	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2022
Bestemmingsreserve	580	2	0	582

De werkelijke uitgaven in 2022 bedroegen € 711.714. Gespecificeerd ziet het er als volgt uit:
Bedragen x € 1.000

Uitgaven onderhoud gebouwen	Werkelijk 2021	Begroot 2022 incl. bijstellingen	Werkelijk 2022
Sportcomplexen	5	28	33
Sporthallen	102	83	99
Gymlokalen	58	109	30
Zwembaden	105	118	126
Dorpshuizen	66	233	143
Woningen	19	9	4
Baarhuisjes/Schafruimtes	1	3	7
Aula's	14	25	14
Brandweerkazernes	23	67	42
Gemeentehuis	85	74	80
Multifunctionele accommodaties	30	57	46
Bibliotheken	-	61	67
Werkplaatsen	13	27	15
Diversen	3	6	6
Totaal	**524**	**900**	**712**

Net als in 2021 blijkt uit het overzicht uitgaven onderhoud gebouwen dat er een aantal verschillen zitten tussen hetgeen er begroot is voor 2022 en de werkelijke uitgaven aan onderhoud voor 2022.
Deze verschillen hebben enerzijds te maken met hogere kosten en prijsstijgingen voor dagelijks klein onderhoud (storingen, lekkages etc.) van een relatief oud vastgoedbestand en anderzijds lagere werkelijke kosten door verschuivingen van gepland onderhoud naar 2023 én uitstellen van grote investeringen in verband met de uitkomsten van het Integraal Accommodatie Beleid (IAB) en de daarmee gepaard gaande verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Vanuit het IAB is gestart met uitwerking van plannen voor de verduurzaming MFA De Spil.

Bedrijfsmiddelen
Om de bedrijfsvoering van de organisatie zo optimaal te kunnen uitvoeren beschikken wij over goed functionerende bedrijfsmiddelen. Het betreft materieel voor wegen en groen, automatisering, facilitair en materiaal voor sport- en welzijnsaccommodaties.
Hiervoor beschikken wij over een geactualiseerde meerjarig vervangingsschema. Hierin staan alle vervangingen van onze bedrijfsmiddelen meerjarig gepland.

De uit deze investeringen en de oude niet afgeschreven investeringen voortvloeiende kapitaallasten worden ten laste gebracht van de bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen. Vanuit de exploitatie wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Hiermee kunnen wij de jaarlijkse schommelingen in de kapitaallasten opvangen.

Gerealiseerde vervangingen in 2022
Ook de corona perikelen lopen als een rode draad door de vervangingsinvesteringen. Hierdoor zijn diverse vervangingen uitgesteld en doorgeschoven naar 2023.

Verloop bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen (Bedragen x € 1.000)				
	Saldo 1-1-2022	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2022
Bestemmingsreserve	1.301	651	629	1.323

Financiering (Treasury)

In de begroting en in de jaarrekening is een paragraaf financiering opgenomen met als doel het treasurybeleid van de gemeente in beeld te brengen. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde, terwijl in het jaarverslag de realisatie van het beleid wordt beschreven.

De gemeentelijke treasuryfunctie omvat het financieren van gemeentelijk beleid (de programma's) en het uitzetten van geldmiddelen die we niet direct nodig hebben.

De treasuryfunctie binnen onze gemeente houdt voornamelijk in:

- het tijdig aantrekken van voldoende financiële middelen om de programma's uit te kunnen voeren (beschikbaarheid);
- het beheersen van de risico's verbonden aan de treasuryfunctie (risico minimalisatie);
- het zoveel mogelijk beperken van de rentekosten (renteoptimalisatie);
- het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities (kosten minimalisatie).

Beleidskader

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en de handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt.

Het financieringsbeleid is vastgelegd in de 'Financiële verordening gemeente Midden-Drenthe ex artikel 212 Gemeentewet' van 15 december 2016. Met de verordening stelt de raad op hoofdlijnen de spelregels voor het financiële beleid, de financiële organisatie en het financiële beheer vast. In artikel 14 wordt de financieringsfunctie behandeld. Dit zijn de uitvoeringsregels van het treasurybeleid. Hierin is opgenomen dat in principe geen geldleningen worden verstrekt. Het verstrekken van geldleningen kan slechts geschieden nadat de gemeenteraad hierover is gehoord en de publieke taak wordt gediend. Aan het verstrekken van leningen en garanties worden nadere voorwaarden verbonden.

De provincie houdt toezicht op de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente op basis van de gegevens die worden verstrekt uit hoofde van de Wet FIDO.

Marktontwikkeling en rentevisie

Bepalend voor de ontwikkelingen van de korte rente is het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Doelstelling is om de inflatie onder de 2% per jaar te houden. Daarnaast verzorgt de ECB onder andere de uitgifte van bankbiljetten, verricht de ECB valutamarktoperaties en probeert de ECB een goede werking van het internationale betalingsverkeer te bevorderen. Op 2 februari 2023 verhoogde de ECB de refirente (herfinancieringsrente) voor het laatst naar 3%. Een forse verhoging, want een halfjaar hiervoor was de refirente nog 0%.

De lange rente (20 jaar) is op 1 maart 2023 3,75% (op 1 maart 2022 1,11%). Kasgeldleningen waren tot oktober 2022 nog negatief, op 1 maart 2023 0,75%. We hebben dit jaar geen langlopende of kortlopende geldleningen aangetrokken.

Omslagpercentage

In de kapitaallasten wordt het omslagpercentage gehanteerd .
Dit percentage komt tot stand door alle rentekosten in een jaar op te tellen en te delen door de boekwaarde van de investeringen per 1 januari.

Totale rentekosten:	
- Rente langlopende geldleningen	889.735
- Rente waarborgsommen	359
- Rente tekort financieringsmiddelen	7.519
- Rente eigen financieringsmiddelen	539.004
	1.436.616

Van deze rentekosten moet nog wel de rente van de kapitaalverstrekkingen worden afgetrokken, zoals voor de bouwgrondexploitatie en de andere verstrekte geldleningen.

Rente kapitaalverstrekkingen aan:	
- investeringen met een vast rente percentage	109.561
- investeringen met een omslag percentage	1.327.055

De totale boekwaarde van de investeringen bedroeg per 1 januari 2022 € 98.876.544.
Als je de boekwaarde van de kapitaalverstrekkingen per 1 januari 2022 hiervan aftrekt blijft er een boekwaarde van € 93.149.914 over voor het omslagpercentage.

In schema ziet dit er als volgt uit:

Boekwaarde:				
Boekwaarde investeringen per 1 januari:				98.876.544
Af: Boekwaarde kapitaalverstrekkingen:				
investeringen met een vast rente percentage:		Rente	BW	5.726.630
Bouwgrondexploitatie	0,78%	31.379	4.017.522	
Overbruggingslening Energiecoop. MD		16.000	400.000	
Geldlening aan WBV Smilde		62.183	1.309108	
		109.561	5.726.630	
investeringen met een omslag percentage				93.149.914

De berekening van de omslagpercentage wordt dan de totale rentekosten gedeeld door de boekwaarde per 1 januari 2022:

Omslagpercentage:			
		1.327.055	
	1% van	93.149.914	
Omslagpercentage:			1,42%
afgerond			1,50%

Het omslagpercentage komt uit op 1,42.
Bij de begroting hadden we het percentage berekend op 1,22%.
Dit betekent dat er een renteresultaat is van € 70.193. Dit was begroot op € 292.871.

Renteresultaat	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.327.055
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	1.397.249
Renteresultaat op het taakveld treasury	70.193

Rentepercentage voor de bouwgrondexploitatie

De methode voor het hanteren van het rentepercentage voor de bouwgrondexploitatie is als volgt. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding Vreemd Vermogen / Totale Vermogen zonder de projectfinanciering.

Eigen vermogen:	
de stand van het eigen vermogen per 31- 12-2021	45.664.000
de stand van het vreemd vermogen per 31-12-2021	69.261.148
de verhouding VV/TV	60%
het gewogen gemiddelde rentepercentage over het VV	0,78%

In de begroting is rekening gehouden met een percentage van 0,86.

Rente over de eigen financieringsmiddelen

De BBV geeft de mogelijkheid om de zogenaamde bespaarde rente ten gunste te brengen van de exploitatie.

Met de bespaarde rente wordt bedoeld de rente die bespaard wordt, omdat we reserves en voorzieningen hebben. Hiervoor hoeven we geen langlopende geldleningen aan te trekken.

De rente over de eigen financieringsmiddelen wordt bepaald door het gewogen percentage over de lang en de kort aangetrokken financieringsmiddelen.

Te betalen rente:	
de te betalen rente bedraagt over de langlopende geldleningen	890.094
de te betalen rente over de kasgeldleningen	7.519
de totale te betalen rente bedraagt	897.612
het te betalen gemiddelde rentepercentage over het VV	1,30%

In de begroting is rekening gehouden met een percentage van 1,20. Dit percentage hebben we aangehouden.

Renteresultaat

In onderstaand schema is te zien op welke wijze het renteresultaat op het taakveld treasury is berekend.

Renteschema t.b.v. de paragraaf financiering			
a	de externe rentelasten over de korte en lange financiering		907.271
b	de externe rentebaten	-/-	-9.659
	Saldo rentelasten en rentebaten		897.612
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend:	31.379	
c2	De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	78.183	
		109.561	-109.561
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		788.051
d1	Rente over eigen vermogen		539.004
d2	Rente over voorzieningen		-
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		1.327.055
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	1.397.249
f	Renteresultaat op het taakveld treasury		70.193

Verwachte liquiditeitsontwikkeling

Financieringsstructuur

De rentekosten worden berekend met een omslagpercentage met uitzondering van de bouwgrondexploitatie en doorgeleende geldleningen, zoals het Zonnepark Leemdijk en een verstrekte geldlening aan de voormalige Woningbouwvereniging Smilde.

Per 1 januari 2022 was er sprake van een financieringsoverschot van € 132.000.

De rentekosten waren in 2022 € 1,3 miljoen. Dit is ook geraamd.

Risicopositie

Onder financiële risico's vallen renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. De Wet FIDO geeft een aantal verplichte elementen aan die het risico beperken. Een belangrijke eis uit de Wet FIDO is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke staak dient en dat het beheer prudent, oftewel verstandig, moet zijn.

We kennen zogenoemde vlottende en vaste schulden. Vlottende schulden zijn de schulden die wij op korte termijn moeten aflossen. Ieder jaar worden deze bij de jaarrekening verantwoord in de balans. We hebben de mogelijkheid om daggeld/week- en maandleningen af te sluiten waarmee we onze liquiditeitspositie op korte termijn in stand kunnen houden. Volgens de Wet FIDO is een lening met een

looptijd langer dan 1 jaar een langlopende geldlening. Het aantrekken van kortlopende gelden vindt plaats binnen de hiervoor in de Wet FIDO gestelde normen (renterisiconorm).

Gemeente Midden-Drenthe maakt geen gebruik van derivaten.

De renterisiconorm is een instrument voor de beheersing van het risico van een rentewijziging bij herfinanciering. De beheersing bestaat eruit dat de herfinanciering gelijkmatig gespreid moet worden. In enig jaar mag over niet meer dan 20% van de totale leningenportefeuille renteherziening plaatsvinden.

De onderstaande tabel geeft het verwachte verloop voor 2022-2025 van de renterisiconorm (x € 1.000).

Stap	Variabelen renterisiconorm	2022	2023	2024	2025
(1)	Renteherzieningen	-	-	-	-
(2)	Aflossingen	4.986	4.625	4.986	4.993
(3)	Renterisico (1+2)	4.986	4.992	4.999	4.734
(4)	Renterisiconorm	17.810	17.810	17.810	17.810
(5a)= 4>3	Ruimte onder renterisiconorm	12.824	12.818	12.811	13.076
(5b)= 3>4	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal jaar T	89.051			
(4a)	Percentage	20			
(4b)	Regeling				
	Renterisiconorm jaar T	17.810			
(4)	=4a*4b/100				

Het begrote lastentotaal voor 2022 is € 89 miljoen, waarmee de renterisiconorm op € 17,8 miljoen uitkomt (20% van € 89 miljoen).

Conclusie:
Het renterisico op de vaste schuld is in 2022 ruim onder de renterisiconorm gebleven.

Leningenportefeuille
Onze langlopende leningenportefeuille had op 1 januari 2022 een schuldrestant van € 54 miljoen. De gemiddelde rente op de leningenportefeuille bedraagt in 2022 1,65%. We hebben dit jaar geen geldleningen aangetrokken. Omdat we dit jaar aflossingen hebben gedaan van € 4,9 miljoen, is de schuldrestant op 31 december 2021 € 49,1 miljoen. De BNG bank is de grootste geldverstrekker.

De leningenportefeuille van de gemeente ziet er als volgt uit:

Omschrijving	Saldo 1 jan.2022	Opgenomen geldleningen	Aflossingen	Saldo 31 dec.2022	Rente	Gemiddeld percentage
1. Leningen BNG	33.514.108	-	4.126.558	29.387.549	703.225	2,10
2. Leningen overige banken	20.566.804	-	859.768	19.162.500	186.509	0,91
3. Leningen pensioenfondsen	-	-	-	-	-	
4. Overige leningen	-	-	-	-	-	
	54.080.912	-	4.986.326	48.550.049	889.734	1,65

Kasgeldlimiet
Regelmatig stellen we liquiditeitsprognoses op. Op basis van deze prognoses trekken we leningen aan.

Het is voor de gemeente niet mogelijk om overtollige gelden uit te zetten bij banken. Deze overtollige gelden moeten verplicht worden overgeboekt naar het Rijk. Op het moment dat we de gelden weer nodig hebben, wordt het teruggeboekt. Dit noemen we schatkistbankieren.

De kasgeldlimiet is een percentage van 8,5% van het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal 2022 bedraagt € 89,0 miljoen, waarmee de kasgeldlimiet uitkomt op € 7,6 miljoen.
Over 2022 betekent dit dat de gemeente gemiddeld per kwartaal maximaal € 7,6 miljoen aan kortlopende gelden mag opnemen. Dit is een totaalbedrag voor alle rekening-courant saldi bij de banken samen. Komt de gemeente voor een periode langer dan drie kwartalen boven dit bedrag, dan moet dit worden omgezet in een langlopende lening.

Uit onderstaand overzicht blijkt dat we het gehele jaar ruim binnen de kasgeldlimiet zijn gebleven.

Onderstaande tabel geeft het verloop van de kasgeldlimiet weer (x € 1.000)

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottende (+) overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
Ultimo kwartaal 1	-	7.207	7.207
Ultimo kwartaal 2	-	13.980	13.980
Ultimo kwartaal 3	-	15.697	15.697
Ultimo kwartaal 4	-	8.968	8.968
(4) gemiddelde van (12)			11.463
Stappen (5-9)	**Variabelen**		**Bedragen**
(5)	kasgeldlimiet (KGL)		7.569
(6a) = (5>4)	ruimte onder de KGL		19.032
(6b) = (4>5)	overschrijding van de KGL		
Berekening KGL (5)			
(7)	Begrotingstotaal		89.051
(8)	Percentage regeling		8,5
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		7.569

Bedrijfsvoering

Het gaat bij bedrijfsvoering om het antwoord op de vraag: hoe richt het college de ambtelijke organisatie zo in, dat die de beleidsdoelen realiseert, zo effectief en efficiënt mogelijk.

Daarbij gaat het allereerst om de mensen, de medewerkers. Zij zijn het belangrijkste kapitaal van de organisatie. Hun handelen is het meest bepalend voor succes.

Vervolgens gaat het er ook om hoe de organisatie als geheel de werkzaamheden heeft ingericht. De belangrijke werkprocessen liggen daarom schriftelijk vast. Daarbij maken we onderscheid tussen primaire processen (het verlenen van uitkeringen, vergunningen e.d.) en ondersteunende processen (organisatieontwikkeling, personeelsbeleid, financiën e.d.).

Taakveld overhead en verdeling apparaatskosten

Om de raad meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en meer zeggenschap over die kosten te geven, is in de BBV bepaald dat in de begroting een apart overzicht opgenomen wordt van de overheadkosten.

Onder overhead vallen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead.

Door deze definitie te gebruiken kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden. Bijvoorbeeld de personeelskosten van de medewerkers van een bepaalde afdeling, rente- en afschrijvingslasten en andere kosten die direct verband houden met het betreffende taakveld.

Visie

In de zomer van 2021 heeft het college ingestemd met de uitwerking van de visie, missie en kernwaarden van de organisatie. Dit is uitgewerkt in het document 'Ruimte voor de ambtelijke organisatie'.

Daarin zijn de grote lijnen geschetst en uitgewerkt. Er ligt een mooie en grote ontwikkelopgave voor de komende twee tot vijf jaar. Daarbij gaat het om een duidelijke inhoudelijke koers. En om de daarvoor benodigde middelen. De ambtelijke organisatie heeft deze periode nodig om in de koers vanuit een flinke achterstand weer voorin in het peloton mee te kunnen doen.

Inhoudelijke koers

De visie op de organisatie kent drie inhoudelijke prioriteiten: Dienstverlening, Beleid en Bedrijfsvoering.

<u>Dienstverlening</u>

De organisatie van veel voorkomende vragen en meldingen is verder verbeterd. Daarnaast hebben we geregeld dat we snel reageren als er toch een inwoner tussen wal en schip dreigt terecht te komen.
We hebben actueel dienstverleningsbeleid voorbereid, waarover de gemeenteraad in 2022 een besluit heeft genomen. Bij dat beleid zit een uitvoeringsplan met veel concrete acties. Dan gaat het om een combinatie van technische voorzieningen, processen en houding en gedrag.

De uitvoering van het beleid en het plan vindt in 2022 en verdere jaren plaats.

Beleid

Voor de ontwikkeling van beleid zijn de vraag van de samenleving en de vraag van de bestuurder bepalend voor de beleidsadviseur. We zijn gestart met een ontwikkeltraject voor beleidsadviseurs dat aansluit bij dit uitgangspunt. In 2022 is dit ontwikkeltraject afgerond. We hebben blijvend aandacht voor bestuurlijk-ambtelijke samenwerking en de kwaliteit van beleidsvoorstellen.

Bedrijfsvoering

We hebben grote stappen gezet op het gebied van ICT/informatisering. Er is een nieuw raadsinformatiesysteem, we hebben een eigentijdse versie van Midnet, we zijn overgestapt op Office 365 en we boeken de eerste resultaten met datagedreven werken (vooral in de Jeugdzorg en WMO). Datagedreven werken is behulpzaam om financiën en beleid op tijd en onderbouwd bij te sturen.
Er dienen zich ook nieuwe opgaven aan: cyberaanvallen, beveiliging en privacy zijn thema's die urgent geworden zijn. We oriënteren ons hoe we die opgaven het hoofd kunnen bieden, al dan niet in samenwerking met andere gemeenten/organisaties.

Daarnaast werken we aan het verder professionaliseren van de juridische ondersteuning (er is een legal audit uitgevoerd), de inkoop, de HR-advisering en de rechtmatigheidsverantwoording. Ook deze ontwikkeling passen in de looptijd van de organisatievisie van een aantal jaren.

We hebben eind 2020/begin 2021 voor het eerst een strategische personeelsplanning uitgevoerd. Daarmee brengen we de gewenste/noodzakelijke bemensing in beeld ten opzichte van de aanwezige/beschikbare bemensing. We doen dat vanuit de positieve grondhouding dat we graag iedereen op de goede plek hebben. In een enkel geval waarin dat niet kan, zetten we andere stappen. Ook deze aanpak gaan we de komende jaren verder ontwikkelen en doorzetten.

In 2021 en 2022 is er ongeveer € 2,3 miljoen besteed aan het oplossen van vraagstukken in de bedrijfsvoering. Deze middelen worden grotendeels ingezet voor dienstverlening, ICT, grip op civiele projecten, basis sterkte van de organisatie en knelpunten. Knelpunten hebben veelal betrekking op vervanging in het geval van uitval door ziekte voortgang van de werkzaamheden tijdens piekdrukte en het uitvoeren van de prioriteiten.
Met behulp van incidenteel geld zijn een flink aantal functies incidenteel ingevuld. Voor het in dienst houden van deze functies is het nodig dat het daarvoor benodigde budget wordt omgezet in structureel beschikbaar budget. De basis sterkte betreft dan ook veelal het omzetten van incidentele functies naar structurele functies waarbij tijdelijke medewerkers vast in dienst komen zodat de basistaken kunnen worden uitgevoerd.

Andere actuele ontwikkelingen in 2022

Taken

Na de Jeugdzorg en de WMO komen er nieuwe taken op de gemeenten af, in de Omgevingswet, het Klimaatbeleid e.d. We hebben gemerkt dat het lastig is om deze taken goed in de organisatie te borgen, omdat de organisatie nog bezig is haar achterstand in te lopen.

Arbeidsmarkt

Ook de arbeidsmarkt speelt hierin een rol: het lukt steeds lastiger om op diverse vacatures de goede kandidaat te vinden. Het ziet er naar uit dat dit vraagstuk de komende periode alleen nog maar toeneemt. Eenvoudige oplossingen zijn er niet: alle gemeenten worstelen met dat zelfde probleem. Het vraag extra wervingskosten en ook extra inzet van de HR-adviseurs. Daardoor is de beleidsontwikkeling op dat terrein vertraagd.

Financiën

Visie 'Ruimte voor de ambtelijke organisatie'

Het college heeft in de visie op de organisatie in de zomer 2021 herkend dat er structureel een stevige investering nodig is om het basistakenpakket naar behoren uit te voeren. In de begroting 2023 heeft het college aangegeven dat ze streven om 1,5 miljoen euro structureel voor het basistakenpakket te investeren. Daarvan is 1 miljoen budget gerealiseerd. In de begrotingen van 2023 en volgende jaren heeft uw raad in december 2022 daar middelen voor beschikbaar gesteld.

Gemeentelijke zelfevaluatie

Onderstaande toezichtinformatie geeft op hoofdlijnen weer of aan de wettelijke vereisten wordt voldaan.

	voldaan aan wettelijke eisen, geen extra aandacht nodig
	niet volledig voldaan aan wettelijke eisen, extra aandacht nodig
	niet voldaan aan wettelijke eisen

De informatie die hieronder is opgenomen betreft de gemeentelijke zelfevaluatie over 2022. Gedeputeerde Staten van Drenthe neemt eind 2022 een besluit.

Huisvesting statushouders	Rood/Oranje/Groen
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (eerste helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in	
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (tweede helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in	
Is er reden voor extra aandacht?	Nee

In 2021 hadden we te maken met een forse, verhoogde taakstelling (47 + 24 achterstand). Daar kwam in de tweede helft van 2021 een extra opgave in de asielopvang bij waardoor de druk op onze taakstelling nog groter werd. In totaal hebben wij, samen met de woningbouwcorporaties en VluchtelingenWerk, 38 statushouders gehuisvest. De provincie, als toezichthoudend orgaan, heeft ons per brief laten weten dat wij in 2021 aan de door de provincie gestelde eisen voldoen. Er zijn namelijk veel nareizigers aan onze gemeente gekoppeld. Nareizigers komen pas op een later (niet beïnvloedbaar moment) aan in Nederland.

Ruimtelijke ordening	Rood/Oranje/Groen
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde structuurvisie(s) conform de wettelijke vereisten	
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde bestemmingsplannen conform de wettelijke vereisten	
Is er reden voor extra aandacht?	Ja

Er zijn drie kleine hiaten:

- Spier (1989)
- Stukje naast de MFA in Westerbork
- Smilde (2009)

Personeelsbeleid

Het jaar 2022 kenmerkt zich dat Corona in een steeds minder hectische fase terecht is gekomen en steeds meer naar de achtergrond is geschoven. De Coronawerkgroep kwam nog wel bij elkaar om de landelijke richtlijnen te vertalen naar onze organisatie, maar steeds minder frequent. Ook is er een nieuw thuiswerkbeleid van kracht, waarin hybride werken (50/50) een niet meer weg te denken fenomeen is geworden.

De afdeling HR heeft na een uitgebreide inkoopprocedure gekozen voor een nieuw HR systeem van Visma Raet. Dit systeem biedt uitgebreide mogelijkheden voor selfservice van zowel de medewerker als leidinggevende. De eerste prioriteit daarbij ging uit naar het invoeren van het nieuwe, daaraan gekoppelde, salarissysteem. In het jaar 2022 is een verdere implementatie gedaan van andere HR-modules, zoals de ziek- en herstelmeldingsprocedure. De implementatie bleek weerbarstiger dan gedacht en heeft een langere doorlooptijd nodig, die nog doorloopt naar 2023.

In het kader van de beoogde professionalisering is er onder begeleiding van een externe organisatie agressiebeleid opgesteld en zijn agressietrainingen gegeven aan alle medewerkers. De uitkomsten van het PAGO (Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek), dat in 2021 is uitgevoerd, zijn besproken en er zijn acties uitgezet. Doel van dit onderzoek is het zoveel mogelijk voorkomen van de risico's die de arbeid voor de gezondheid en de veiligheid van de werkenden met zich meebrengt. Het PAGO leidt tot advisering aan de werkgever en de werknemer over de beschermende maatregelen die moeten worden genomen. Ook maakt vroege preventie onderdeel uit van het advies. Daarmee kan ziekte en uitval voorkomen worden.
In het kader van (preventie van) verzuim zijn alle teamleiders getraind in de Wet Verbetering Poortwachter en is een Duurzaam Inzetbaarheidsoverleg (DIO) gestart, waarin teamleiders en HR-adviseurs periodiek trilateraal overleggen met de bedrijfsarts over (dreigend) verzuimcasussen. Daarnaast is in Youforce de Verzuimmanager ingericht, waarin het verzuimprotocol met taken, formulieren en rapportages van de Arbodienst overzichtelijk zijn ondergebracht. Hiermee worden leidinggevenden ondersteund bij hun acties rond verzuim.
Het jaar 2022 kenmerkt zich door een veranderende arbeidsmarkt. Personeel wordt steeds schaarser en het vinden van nieuwe medewerkers in een krappe arbeidsmarkt kost in toenemende mate tijd en energie. Het inhuren van een recruiter is dan ook bitter noodzakelijk gebleken, waarbij ook gespecialiseerde werving & selectiebureaus steeds vaker worden ingeschakeld. Desalniettemin zijn er veel vacatures ingevuld.
In 2022 is er een nieuwe CAO uit onderhandeld, die zijn effect in 2023 krijgt.

Financiën en controlling

De verhouding tussen de taken die gemeente moet uitvoeren en de inkomsten die de gemeente van het Rijk krijgt, staat onder druk. Niet alleen omdat het Rijk minder uitgeeft dan verwacht, maar ook omdat er de afgelopen jaren steeds meer taken op het bord van de gemeente zijn komen te liggen, zonder bijpassende financiële middelen.

De gemeente Midden-Drenthe heeft jarenlang zorgvuldig financieel beleid gevoerd. Daardoor heeft de gemeente een goede reservepositie en kunnen we investeren in bijvoorbeeld het sociaal domein en de organisatieontwikkeling met incidentele middelen, in de verwachting dat de opbrengsten later zullen volgen.
In de begroting 2022 zijn de structurele middelen reeds meerjarig volledig ingezet.

Door met name incidentele meevallers zoals ontvangen SPUK bijdrage, uitkering Oekraïners, netto effecten gemeentefonds, is er in 2022 sprake van een exploitatieresultaat van krap € 7 miljoen. Op basis van de bestemming rekeningresultaat wordt een deel van dit resultaat gebruikt om de algemene bestemmingsreserve weer aan te vullen.

Rekenkamercommissie

Rekenkameronderzoek is bedoeld om een bijdrage te leveren aan de transparantie en de effectiviteit van het lokale overheidsbestuur.
De rekenkamercommissie onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid en van instellingen waarvan de activiteiten voor een groot deel door de gemeente worden betaald.

- Doeltreffendheid: is het gewenste effect bereikt?
- Doelmatigheid: is het op de goede manier gebeurd?
- Rechtmatigheid: is het volgens de regels gegaan?

De rekenkamercommissie bepaalt zelf welk onderwerp ze onderzoekt. Hieronder wordt de opvolging van de aanbevelingen van de onderzoeken van de rekenkamercommissie van de afgelopen jaren toegelicht.
In 2022 is onderzoek gedaan naar de mate waarin we burgerparticipatie bij beleidsvorming hebben toegepast en is onderzoek gedaan naar de effectiviteit van ons beleid vrijetijdseconomie.

Communicatie

Nieuwe website

In 2022 zijn we begonnen met de voorbereidingen van een nieuwe website. Samen met de organisatie is gewerkt aan een compacte toegankelijke website. Teksten zijn herschreven naar een begrijpelijk taalniveau en er werd gewerkt aan een reductie van 2800 pagina’s naar rond de 200 pagina’s. Digitale informatievoorziening is steeds belangrijker en de website vormt daarvoor de basis. Begin 2023 wordt/is de website gelanceerd.

Online team

In 2022 hebben we een start gemaakt met het opzetten van een online team. Door het instellen van een online team maken we een **professionaliseringsslag**. Het team valt onder de afdeling dienstverlening en houdt zich bezig met de website. De profielen voor het team zijn opgesteld. Het is de bedoeling dat dit team vanaf maart/april 2023 start.

Maatwerk
Maatwerk blijft het uitgangspunt voor onze communicatie. Welke middelen zetten we in voor welke boodschap en welke doelgroep? En hoe kunnen we onze communicatie (nóg) effectiever inzetten? Dat betekent dat we uit een mix van middelen kunnen putten en die middelen waar nodig combineren. Van (online) enquêtes, (online) bijeenkomsten tot het blad de Thuisblijver, specials in de krant van Midden-Drenthe, folders, posters en flyers en website en sociale media.

Participatie
Tijdens de corona jaren hebben we veel ervaring opgedaan met digitale participatie. Dit blijven we doen. In 2022 zijn we gestart met een onderzoek naar de invoering van een burgerpanel voor online raadpleging. Daarnaast hebben we ons klantenpanel die in 2022 onder andere heeft gesproken over dienstverlening en de nieuwe website. We 'gebruiken' hen onder meer om onze dienstverlening te toetsen en te verbeteren en om diverse communicatie(middelen) voor te leggen vóórdat we deze inzetten richting onze inwoners.
Verder maken we regelmatig gebruik van bijeenkomsten om met inwoners en andere stakeholders te participeren. Dit is onder andere voor de nieuwe woonvisie ingezet die in 2023 wordt vastgesteld.

Gemeenteraadsverkiezingen
In het eerste kwartaal van 2022 is samen met de griffie gewerkt aan de communicatie rondom de gemeenteraadsverkiezingen. Doel was om een zo groot mogelijk opkomst te realiseren. Dit was 57%, 6% meer dan de gemiddelde landelijke cijfers. Daarbij vormden de jonge kiezers, die voor het eerst mogen stemmen een doelgroep waar extra aandacht aan is besteed.

Projecten
Een aantal projecten waar communicatie een grote bijdrage aan heeft geleverd:

- Gemeentelijke website
- Begroting in een oogopslag
- Gemeenteraadsverkiezingen
- Diverse projecten op het gebied van Duurzaamheid, waaronder (zwerf)afval (meest gezocht op onze website)
- Communicatie armoedebeleid, waaronder energietoeslagen
- Diverse woonprojecten, start met woonvisie, gebiedsvisie Stroomdal
- Diverse projecten op het gebied van sociaal domein
- Huisvesting van statushouders
- Opvang vluchtelingen Oekraïne
- Introductie online kassa zwembaden
- Raadsprogramma Midden-Drenthe + bestuursakkoord
- Interne activiteiten om elkaar na corona weer te ontmoeten of opnieuw te leren kennen
- Boerenprotesten
- Ons Huus in Smilde
- Omgevingswet

Juridische zaken
Zwaartepunt in deze taak is juridische advisering aan bestuur en organisatie, zowel op publiekrechtelijk als privaatrechtelijk terrein. Dit betreft gevraagde advisering en ook advisering vanuit een proactieve rol. In de programmabegroting 2022 is aangegeven dat cluster juridische zaken de adviezen uit de legal audit van december 2020 in de praktijk gaat brengen. Vanwege een groot aantal personele wisselingen en ziekte binnen het cluster is het helaas niet mogelijk geweest om naast de dagelijkse werkzaamheden volledig invulling te geven aan deze adviezen. Inmiddels is het juridische cluster weer op volle sterkte. De aandacht is nu vooral intern gericht op het vinden van een nieuwe balans in de werkwijze en werkverdeling, waarbij ook aandacht zal zijn voor de aanbevelingen uit de legal audit.

Wet Open Overheid
De Wet Open Overheid (Woo) moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en toegankelijk wordt. De Woo verplicht overheidsorganen om bepaalde categorieën informatie actief openbaar te maken, veel meer dan voorheen. In het maken van documenten voor de gemeente zal met deze verplichting rekening moeten worden gehouden. Omdat dit een zaak is die de gehele organisatie aangaat, is in 2022 een medewerker belast met de integrale voorbereiding van de gemeente op de Woo-verplichtingen.

Informatievoorziening
De snelheid en complexiteit van technologische ontwikkelingen nemen toe, dit heeft impact op de wijze waarop wij onze ICT en informatiehuishouding inrichten. Door de middelen die beschikbaar zijn gesteld kunnen we bouwen aan een robuuste en toekomstbestendige IT-organisatie waarmee we wettelijke verplichtingen, ontwikkelingen die vanuit de maatschappij op ons afkomen en de wensen en ambities vanuit het bestuur en de organisatie kunnen uitvoeren. De basis hiervoor is de iVisie 2022-2024 die in 2022 is vastgesteld. Informatie en een goede inrichting van de informatievoorziening zijn essentieel voor de dienstverlening aan onze inwoners en het goed functioneren van onze interne bedrijfsvoering.

Ontwikkelingen informatisering
2022 was het tweede jaar waarin we de in 2020 toekende ICT budgetten konden inzetten. In 2022 zijn diverse optimalisaties en aanbestedingen uitgevoerd met betrekking tot applicaties om onze bedrijfsvoering en dienstverlening te verbeteren. Dit heeft geleid tot de implementatie van meerdere nieuwe applicaties en het uitfaseren van oude applicaties, denk daarbij aan het verbeteren van de financiële administratie, de verdere uitrol van vergaderfunctionaliteit iBabs (raad en organisatie), het ontwikkelen van een nieuwe gemeentelijke website, het optimaliseren van zaakgericht werken en processen en de vervanging van verouderde applicaties in de zwembaden. Hierbij is ook de verbetering van diverse processen meegenomen.

In 2022 zijn er verdere stappen gezet op het gebied datagedreven werken. Datagedreven werken draagt bij aan het sturen en borgen van compliance (wet- en regelgeving, denk aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) , Archiefwet, Wet Open Overheid (Woo), gemeentewet en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid), het werken aan de verdere vergroting van efficiënt en effectief werken van onze organisatie en het verbeteren van onze dienstverlening. Het programma datagedreven werken heeft gewerkt aan het naar een hoger niveau brengen van het data volwassenheidsniveau van onze organisatie en daarmee het leveren van een bijdrage aan het vergroten van de publieke waarde van de gemeente. In 2022 is verder gegaan met het ontwikkelen van dashboards op diverse onderwerpen.

In het voorjaar van 2022 is onderzoek gedaan naar en een advies uitgebracht over het functioneel applicatiebeheer binnen de organisatie. Applicaties worden in veel gevallen gebruikt voor het uitvoeren van wettelijke taken, bijvoorbeeld de uitvoering van de Jeugdwet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, de Participatiewet en ook straks de aankomende Omgevingswet. Om toekomstige ontwikkelingen goed te kunnen borgen gaan we het functioneel applicatiebeheer verder professionaliseren. Het professionaliseren van het functioneel beheer draagt bij aan de verbetering van de algehele informatievoorziening.

Op het gebied van ICT zijn er diverse landelijke ontwikkelingen en wetgevingen waar wij onze informatievoorziening op moeten aanpassen. Wij spelen hier op in door deze naar onze eigen gemeentelijke praktijk te vertalen. Een belangrijke wettelijke verplichting waar we in 2022 aan hebben gewerkt is de Omgevingswet, waarbij het aansluiten op het landelijke digitale stelsel (DSO) een belangrijke randvoorwaarde is. Daarnaast speelt de Wet Open Overheid (Woo), waarvoor we onze informatievoorziening moeten aanpassen, ook hiervoor hebben we in 2022 diverse stappen ondernomen, onder andere de aanschaf van een applicatie om ons hierbij te ondersteunen.

Informatiebeheer en archief

In 2012 is de Wet revitalisering generiek toezicht in werking getreden. Vanaf dat moment is de gemeente zelf verantwoordelijk voor het toezicht op haar informatie- en archiefbeheer en voeren wij hieromtrent jaarlijks een zelftoets uit. Ook in 2022 heeft deze toets plaatsgevonden. De opgave op het gebied van informatiebeheer en archief is groot. In 2022 hebben we verder gewerkt aan de punten die uit de jaarlijkse zelftoets zijn gekomen. Er zijn de komende jaren nog een groot aantal verbeterslagen te maken op dit gebied, maar we boeken hierbij stap voor stap vooruitgang. De provincie heeft de gemeente in het kader van het interbestuurlijk toezicht een score 'goed' gegeven voor het archiefdomein. De reden daarvoor is dat de gemeente goed in beeld heeft gebracht waar de verbeterslagen te maken zijn, en dat er een goed uitvoeringsplan onder ligt.

Tegelijkertijd zijn er ook nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld de aankomende nieuwe Archiefwet, ontwikkelingen op het gebied van een e-depot en de Wet open overheid, maar ook projecten binnen onze organisatie waarbij het informatiebeheer goed geborgd moet worden. Informatie is overal in onze organisatie en we gebruiken het voor ieder proces dat wij uitvoeren. Het duurzaam toegankelijk maken en houden van onze informatie is belangrijk voor de toekomst en daar hebben we ook in 2022 de nodige stappen gezet.

Informatieveiligheid en privacy
Inwoners en bedrijven moeten er op kunnen vertrouwen dat hun informatie bij ons in veilige handen is. Dit vraagt om continue waakzaamheid met betrekking tot informatieveiligheid en privacy. De borging en verbetering hiervan heeft hoge prioriteit, waarbij ook het aspect van bewustwording nadrukkelijk wordt meegenomen. Dit is een continue proces. Een van de middelen die daarvoor wordt gebruikt is de ENSIA audit. ENSIA is de verantwoordingssystematiek waarbij de toetsing van diverse aandachtsgebieden rondom informatiebeveiliging is samengevoegd en gestroomlijnd tot één audit. De horizontale verantwoording over informatieveiligheid sluit aan op de gemeentelijke planning en control-cyclus.

In 2022 is het Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid op basis van de Baseline Informatieveiligheid Overheden (BIO) vastgesteld. De BIO is vanaf 1 januari 2020 van kracht voor alle overheden, waarmee één gezamenlijk normenkader voor informatiebeveiliging is ontstaan. Het vaststellen van het beleid is een belangrijk onderdeel van de BIO. We hebben daarnaast diverse applicaties vervangen en daarmee de veiligheid van systemen vergroot. In 2022 is ook een Information Security Management System (ISMS) aangeschaft om middels het normenkader van de BIO grip te krijgen op de verschillende aspecten van informatiebeveiliging en deze onder te brengen in een PDCA-cyclus.

Overheidsinstanties en publieke organisaties zijn verplicht om een Functionaris Gegevensbescherming (FG) aan te stellen. De FG houdt toezicht op de toepassing en naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De Privacy Officer (PO) is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en bewaken van het privacybeleid en zorgt ervoor dat de voor de AVG genodigde taken worden uitgevoerd en dat maatregelen worden ingebed in de organisatie. In 2022 is gewerkt aan het borgen van en de bewustwording rondom privacy. Ook heeft er in 2022 een audit plaatsgevonden in het kader van de Wet politiegegevens (WPG). Op basis hiervan is er een verbeterplan opgesteld en gestart met de uitvoering.

Inkoop

Inkoop en rechtmatigheid
In 2022 hebben we weer een vaste inkoopmedewerker kunnen toevoegen aan Cluster Inkoop. We merken echter dat er voor ons cluster veel opgaves liggen. Daarom hebben we in 2022 ook gebruik gemaakt van externe partijen om ons te ondersteunen.
Professionalisering van inkoop in onze organisatie blijft een onderwerp wat continue aandacht vraagt. Dit is een terugkerend onderwerp met aandacht voor rechtmatig en doelmatig inkopen en aanbesteden, waarbij de nadruk meer ligt op rechtmatigheid.

Hiervoor hebben we in 2022 de volgende zaken gedaan:

- We hebben 6 Europese aanbestedingen en ruim 16 meervoudige onderhandse aanbestedingen uitgevoerd;
- Het doorlopen van de inkoopcyclus, waarbij we periodiek gesprekken met de organisatie voeren en nieuwe medewerkers meenemen in het belang van rechtmatig inkopen;
- Inkoopkalender opgesteld en besproken samen met de organisatie;
- Continue monitoren van het digitaal inkoopproces in de nieuwe Midnetomgeving;
- Blijvend aandacht besteden aan contractbeheer;
- Uitvoering geven aan acties uit het Uitvoeringsplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021-2022;
- Social Return on Investment (SROI) en het belang hiervan proactief onder de aandacht gebracht;
- Inkoop zichtbaarder door meer berichtgeving op Midnet.

In 2022 zijn we aan de slag gegaan met de bevindingen uit de spendanalyse, waarbij we ons gericht hebben op onderwerpen die qua rechtmatigheid prioriteit hebben. Er is nadrukkelijk aandacht voor de inhuur van tijdelijk personeel, omdat dit de kans op onrechtmatigheid vergroot.
Gezien de krapte op de arbeidsmarkt heeft het college soms moeten beslissen om af te wijken van ons inkoopbeleid. Wat voor sommige inhuuropdrachten heeft geresulteerd in onrechtmatigheid. Dit was in een aantal gevallen noodzakelijk om de voortgang van de werkzaamheden te garanderen. In 2022 is er een nieuwe Europese aanbesteding gestart voor inhuur tijdelijk personeel om in 2023 deze onrechtmatig op te gaan lossen.
We zullen doorgaan met verbeteracties en het professionaliseren van inkoop in 2023.

Verantwoording interbestuurlijk toezicht

In de jaarstukken wordt een overzicht opgenomen t.b.v. de verantwoording interbestuurlijk toezicht. Het betreft de volgende onderdelen:
• monumentenwet,
• huisvesting statushouders,
• ruimtelijke ordening,
• archieven,
• omgevingsrecht.
Het toezicht is bedoeld voor die gevallen waarin zich risico's of knelpunten kunnen voordoen bij de uitoefening van een bepaalde taak. Op de verschillende beleidsterreinen is overleg met de provincie als enige toezichthouder. In de jaarrekening wordt het totaaloverzicht gepresenteerd.

Gemeentelijke zelfevaluatie
Onderstaande toezichtinformatie geeft op hoofdlijnen weer of aan de wettelijke vereisten wordt voldaan.

	voldaan aan wettelijke eisen, geen extra aandacht nodig
	niet volledig voldaan aan wettelijke eisen, extra aandacht nodig
	niet voldaan aan wettelijke eisen

De informatie die hieronder is opgenomen betreft de gemeentelijke zelfevaluatie over 2022. Gedeputeerde Staten van Drenthe neemt eind 2022 een besluit.

Monumenten	Rood/Oranje/Groen
Gemeente heeft bij de vaststelling van nieuwe bestemmingsplannen, of bij vrijstelling op bestaande plannen, aangegeven op welke wijze wordt omgegaan met in geding zijnde cultuurhistorische en archeologische waarden; deze bestemmingsplannen zijn bestuurlijk vastgesteld	
Gemeente heeft een commissie ingesteld die adviseert over omgevingsvergunningen voor het aanpassen van een beschermd monument en vraagt deskundig advies bij vergunningverlening waarbij cultuurhistorische en/of archeologische waarden aan de orde zijn	
Binnen de gemeente vindt adequaat toezicht en handhaving plaats op het gebied van monumenten en archeologie; dit is tevens vastgelegd in documenten	
Is er reden voor extra aandacht?	Nee

Huisvesting statushouders	Rood/Oranje/Groen
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (eerste helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in	
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (tweede helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in	
Is er reden voor extra aandacht?	Nee

In 2022 In totaal hebben wij, samen met de woningbouwcorporaties en VluchtelingenWerk, 81 statushouders gehuisvest. De provincie, als toezichthoudend orgaan, heeft ons per brief laten weten dat wij in 2022 aan de door de provincie gestelde eisen voldoen, we zijn geëindigd met +3.

Ruimtelijke ordening	Rood/Oranje/Groen
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde structuurvisie(s) conform de wettelijke vereisten	
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde bestemmingsplannen conform de wettelijke vereisten	
Is er reden voor extra aandacht?	Ja

Er zijn drie kleine hiaten:

- Spier (1989)
- Stukje naast de MFA in Westerbork
- Smilde (2009)

Het college heeft een Routekaart omgevingsplan vastgesteld, om te komen tot een volledig omgevingsplan voor 2030, conform de Omgevingswet. De gemeente is inmiddels begonnen met het uitvoeren van deze routekaart.

Archief 2022 (cruciale thema's 1 t/m 4)	Rood/Oranje/Groen
1 - Het beheer van zowel analoge als digitale overheidsinformatie voldoet aan toetsbare eisen van een toe te passen kwaliteitssysteem	-KPI 1 Lokale regelingen -KPI 2 Middelen en mensen -KPI 3 Archiefruimten, applicaties, archiefbewaarplaats en e-depot, onderdeel 3.4 Gemeentelijk rampenplan en 3.5 Plan veiligheid, calamiteiten en ontruiming -KPI 4 Interne kwaliteitszorg en toezicht
2 - Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt in goede, geordende en toegankelijke staat gebracht	-KPI 5 Ordening, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid archiefbescheiden
3 - Zoals analoge als digitale overheidsinformatie wordt tijdig vernietigd dan wel overgebracht, openbaar gemaakt en beschikbaar gesteld	-KPI 6 Vervanging, conversie/migratie, selectie, vernietiging en vervreemding van archiefbescheiden -KPI 7 Overbrenging van archiefbescheiden -KPI 8 Terbeschikkingstelling van overgebrachte archiefbescheiden
4 - Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt duurzaam beheerd en is geplaatst in daartoe geëigende beheeromgevingen	-KPI 3 Archiefruimten, applicaties, archiefbewaarplaats en e-depot, onderdeel 3.1 Archiefruimte(n) en applicaties, 3.2 Archiefbewaarplaats en 3.3 E-depot(s)
Er is een passend verbeterplan voor het informatie- en archiefbeheer	Volgt (bij toelichtend verslag)
Is er reden voor extra aandacht?	Ja

Jaarlijks brengen wij op basis van het VNG-instrumentarium 'Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) gemeentelijke archiefketen' zelf in beeld of we voldoen aan de archief wettelijke eisen. Wanneer door ons niet aan deze eisen wordt voldaan, dan heeft dat gevolgen voor onze dienstverlening en bedrijfsvoering én lopen we de kans dat de interbestuurlijk archieftoezichthouder, de provincie, ingrijpt.

De afzonderlijke KPI-resultaten over het verantwoordingsjaar 2022 zijn hierboven samengevat en gegroepeerd per cruciaal thema (1 t/m 4). Halverwege 2023 zal in een toelichtend verslag aan de gemeenteraad meer uitvoerig verslag worden gedaan over deze thema's en resultaten. Bij het toelichtend verslag zullen dan ook de afzonderlijke KPI-resultaten (waaronder de stand van zaken omtrent de verbetermaatregelen 2022) worden gevoegd en zal worden aangegeven welke verbetermaatregelen in 2023 worden getroffen.

Voor de KPI-resultaten met de grootste risico's en voor de verbetermaatregelen die in 2021 niet volledig zijn uitgevoerd, zijn voor 2022 (en verder) zestien verbetermaatregelen opgesteld. Deze maatregelen zijn voorzien van een actiehouder, een planning, het benodigde aantal uren en waar noodzakelijk een kostenraming. Vier van de maatregelen zijn in 2022 afgerond, twee maatregelen waren vergevorderd, zeven maatregelen waren eind 2022 nog in uitvoering en met drie maatregelen is niet gestart.

Onze zelfevaluatie over het jaar 2022 kan niet los worden gezien van de nog uit te voeren oude en van de nog te treffen nieuwe verbetermaatregelen. De kleur oranje wil in interbestuurlijk archieftoezichttermen namelijk zeggen: 'de vastgestelde risicovolle thema's zijn of worden nog onvoldoende door de getroffen verbetermaatregelen beheerst of er zijn onvoldoende gegevens bekend op de peildatum' (in ons geval geldt overigens alleen het eerste deel van de kwalificatie: 'de vastgestelde … beheerst').

Overigens is de provinciale beoordeling van onze IBT/Archief-verbetermaatregelen in 2022, net als in 2021, als 'goed' beoordeeld. Terecht merkt de provincie op dat het oordeel 'goed' vooral voortkomt uit het feit dat we een scherp zicht hebben op waar het aan schort. Het blijft de komende jaren zaak dat we de uitvoering van onze geplande verbetermaatregelen afronden. Dit betekent concreet dat we niet tot

nauwelijks nieuwe verbetermaatregelen gaan toevoegen aan het geheel, maar focus gaan aanbrengen op het uitvoeren van de reeds geprioriteerde verbetermaatregelen.

Omgevingsrecht	Rood/Oranje/Groen
Gemeente heeft een actueel beleid op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), inclusief veiligheid, bouwplantoetsing, bodembeleid en een probleem- en risicoanalyse	
Gemeente heeft een consistent en duidelijk, bestuurlijk vastgesteld jaarprogramma op het gebied van VTH, met voldoende operationele doelen	
Gemeente heeft een bestuurlijk vastgesteld jaarverslag op het gebied van VTH	
Uit het jaarverslag blijkt dat doelen en normen op het gebied van VTH zijn behaald volgens de wettelijke vereisten	
Gemeente heeft een bestuurlijk vastgestelde kwaliteitsverordening op het gebied van VTH	
Is er reden voor extra aandacht?	Nee

Fraude en onregelmatigheden

Het college van gemeente Midden Drenthe (hierna: de gemeente) is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten/haar dienstverlening.
Het college heeft een frauderisicoanalyse opgesteld waaruit naar voren kwam dat op enkele onderdelen in de bedrijfsvoering sprake is van een hoger dan normaal risico op non-compliance. Deze risico's krijgen extra aandacht en daarbij worden/zijn aanvullende interne beheersingsmaatregelen ingevoerd.
Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat gemeente en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Daarom heeft gemeente een gedragscode opgesteld en wordt er door nieuwe medewerkers een Ambtseed afgelegd. Het belang van de gedragscode en de naleving wordt periodiek benadrukt en is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Er is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld. De gedragscode is beschikbaar via onze website en wordt (daarmee) ook gedeeld met onze externe relaties.
Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.
Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat override of controls wordt gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van de gemeente heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.
Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern via interne audits, als extern via het ISAE 3402 onderzoek en ISO 27001 audit. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Conclusie
Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze de aandacht krijgen.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD)

Algemeen		
Statutaire naam	GGD Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De GGD Drenthe bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten om de gezondheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten te bewaken, beschermen en bevorderen.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Volksgezondheid en Milieu	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	€ 2.956.000
	31-12-2022	€ 3.801.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	€ 11.208.000
	31-12-2022	€ 7.219.000
Geraamde resultaat	2022	€ 618.000
Ontwikkelingen / risico's		
Ontwikkelingen	Uit de risico-inventarisatie komt het volgende naar voren: Calamiteiten waardoor reguliere dienstverlening in gevaar komt Digitale verstoring Kwalitatieve en kwantitatieve samenstelling personeelsbestand (arbeidsmarktproblematiek) Boventalligheid Inkoopbeleid in relatie tot (Europses) aanbesteding Niet voldoen aan de AVG ten aanzien van privacy en informatiebeveiliging Klachtenafhandeling/ schade als gevolg van (medische) handelingen Onvoorziene toename van de vraag van onze dienstverlening Loon- en prijsindexatie	

De gemeentelijke bijdrage voor 2022 bedroeg € 301.402,26

Werkvoorzieningsschap Stark

Algemeen		
Statutaire naam	Stark	
Vestigingsplaats	Hoogeveen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Doelstelling: a. het bevorderen of uitvoeren van activiteiten welke gericht zijn op het creëren, bevorderen of in stand houden van werkgelegenheid voor natuurlijke personen die een afstand hebben tot de reguliere arbeidsmarkt; b. natuurlijke personen, ongeacht de soort uitkering en/of wettelijke basis, door middel van persoonlijke begeleiding en ondersteuning (jobcoaching), te laten re-integreren op de reguliere arbeidsmarkt, alles in de ruimste zin des woord; c. natuurlijke personen te laten participeren in de maatschappij, onder meer door arbeidsmatige dagbesteding. Activiteiten: Alle activiteiten welke dienstbaar kunnen zijn aan de doelstelling, waaronder het aanbieden van stageplaatsen werkleerplekken en sociaal-maatschappelijke activeringtrajecten.	
Openbaar belang	Kwetsbare inwoners vanuit Midden-Drenthe een baan / daginvulling bieden.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Sociaal Domein	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	€ 2.605.000
	31-12-2022	€ 2.521.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	€ 1.975.000
	31-12-2022	€ 2.777.000
Geraamde resultaat	2022	€ 0
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	• Stark is een leerwerkbedrijf, in het jaar 2022 volgend op de Corona pandemie heeft de focus in belangrijke mate gelegen op het welzijn en welbevinden van de medewerkers van Stark.	

De gemeenschappelijke bijdrage voor 2022 is na verwerking van de correcties die gedurende het jaar zijn verrekend € 99.024.

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

Het uitvoeren van taken en bevoegdheden die bij of krachtens de wet aan de Veiligheidsregio zijn opgedragen. Het uitvoeren van overige taken en bevoegdheden welke door de deelnemende gemeenten aan de veiligheidsregio zijn opgedragen.

Algemeen		
Statutaire naam	Veiligheidsregio Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De VRD hanteert de volgende missielijnen: · Het optreden bij calamiteiten en crises. · Het vergroten van de bewustwording bij inwoners, bedrijven en instellingen over fysieke veiligheid. · De VRD is onderdeel van de samenleving. · De VRD is een vitale en flexibele organisatie.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten ter ondersteuning van de gemeentelijke taken op het gebied van brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Veiligheid	
Taakveld	Crisisbeheersing en brandweer	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	€ 3.293.279
	31-12-2022	€ 2.426.695
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	€ 29.256.069
	31-12-2022	€ 26.716.265
Geraamde resultaat	2022	€ -170.263
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven op de jaarrekening.	

De gemeentelijke bijdrage na begrotingswijziging in 2022 bedroeg: € 1.941,542.
De jaarrekening 2022 is afgesloten met een negatief resultaat van € 170.263. Het gaat onder meer om de hogere kosten voor de invoering van de Omgevingswet, hogere brandstofkosten als gevolg van een toename van incidenten in combinatie met hoge brandstofprijzen en hogere kosten voor het opleiden en oefenen van de brandweervrijwilligers.

Recreatieschap Drenthe

Algemeen		
Statutaire naam	Recreatieschap Drenthe	
Vestigingsplaats	Dwingeloo	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het Recreatieschap heeft voor de Drentse gemeenten een stimulerende, initiërende en voorwaardenscheppende rol op het gebied van recreatie en toerisme. Naast planontwikkeling adviseert het Recreatieschap de gemeenten gevraagd en ongevraagd over zaken welke van belang zijn voor recreatie en toerisme.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten en één Friese gemeente.	
Geraamde verandering in het belang		
Programma	Economie	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	€ 1.161.283
	31-12-2022	€ 1.169.872
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	€ 1.073.011
	31-12-2022	€ 1.293.278
Geraamde resultaat	2022	€ 11.267
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	In 2022 is een start gemaakt aan het tweede deel van het wandelknooppuntennetwerk in Midden-Drenthe.	

De accountant heeft een goedkeurende verklaring voor de jaarrekening 2022 afgegeven.

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)
Sinds 2014 zijn de milieutaken ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD).

Algemeen		
Statutaire naam	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen en Emmen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De RUD Drenthe is opgericht ter behartiging van de belangen van de deelnemers (gemeenten en provincie Drenthe). De RUD Drenthe voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving van de milieuvoorschriften uit krachtens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en overige milieuwet- en regelgeving, alsook voor de milieuadvisering (o.a. geluid, lucht en externe veiligheid).	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten en de provincie Drenthe op het gebied van milieu. Voor alle 13 deelnemende partijen voert de RUD het milieubrede takenpakket uit.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Volksgezondheid en milieu	
Taakveld	Milieubeheer	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	01-01-2022	€ 334.546
	31-12-2022	€ 155.467
Geraamd vreemd vermogen	01-01-2022	€ 5.213.872
	31-12-2022	€ 5.749.273
Resultaat	2022	€ - 179.079
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	In de raadsvergadering van 25 maart 2021 is de kaderbrief 2021 behandeld met daarin de beleidsvoornemens voor 2021. De bevindingen zijn via een brief aan de RUDD meegedeeld.	

- De gemeenschappelijke regeling RUDD sluit het jaar af met een negatief rekening resultaat van € - 179.079 als gevolg van onder andere hogere personeelslasten dan begroot.
- De RUDD heeft provincie breed 91,4% van het jaarprogramma gerealiseerd. De onderproductie wordt veroorzaakt door een aantal factoren, onder andere het hogere ziekteverzuim, de begeleiding van nieuwe medewerkers en de hoge kosten voor het inhuren van personeel.
- Voor Midden-Drenthe heeft de RUD Drenthe 99% van het jaarprogramma gerealiseerd.
- Er zijn in Midden-Drenthe een aantal onderwerpen waarop een verandering is te zien ten opzichte van 2021. Zo is er in 2022 een toename waarneembaar in het aantal meldingen voor het aanleggen van een gesloten bodemenergiesysteem als gevolg van de energiecrisis. Daarnaast is er een toename te zien in het aantal handhavingszaken, dit is het gevolg van het risicogericht toezicht. Door toezicht te houden daar waar de risico's het grootst zijn heeft dat tot gevolg dat er meer overtredingen worden geconstateerd.
- In 2022 is er ook ingezet op de uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van 2021. Zo is de uniforme Uitvoerings- en Handhavingsstrategie Drenthe opgesteld en ter besluitvorming aangeboden aan de deelnemers.
- Voor Midden-Drenthe is de deelnemersbijdrage in 2022 € 71.750 hoger uitgevallen dan begroot. Het gaat om onvoorziene incidentele extra uitgaven. De hogere bijdrage wordt met name veroorzaakt door extra inzet van de BOA's bij een casus omtrent illegale mestverwerking. Ook is er meer inzet gepleegd op luchtadvies en heeft er ondersteuning en advisering plaatsgevonden bij complexe VTH-dossiers.

Publiek vervoer

Algemeen		
Statutaire naam	Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie op grond van de Wgr.	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Ondersteuning van de deelnemers bij het uitvoeren van de vervoersovereenkomsten en de advisering bij de doorontwikkeling van het vervoer.	
Openbaar belang	Ondersteuning bij vervoerstaken (Wmo, leerlingenvervoer)	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Sociaal Domein	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	€ 165.000
	31-12-2022	€ 231.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	€ 191.000
	31-12-2022	€ 403.000
Geraamde resultaat	2022	€ 66.000
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	Het doel van Publiek Vervoer is het creëren van een optimaal, duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem waarin vervoer op langere termijn goed en betaalbaar aangeboden kan blijven aan alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe. Publiek Vervoer neemt de volgende taken voor haar rekening: contractbeheer, klachtenloket en kennis en adviesfunctie. Binnen de kennis en adviesfunctie ligt een belangrijke taak over het adviseren en daadwerkelijk ter hand nemen van de doorontwikkeling van het vervoerssysteem.	

NMD samenwerking

Algemeen		
Statutaire naam	NMD samenwerkingsorganisatie	
Vestigingsplaats		
Rechtsvorm		
Missie/doelstellingen/activiteiten	Gezamenlijk met vier andere Drentse gemeenten inkopen van ondersteuning die voortvloeit uit de Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	
Openbaar belang	Ondersteuning bij efficiënte inkoop	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Sociaal Domein	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	n.v.t.
	31-12-2022	n.v.t.
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	n.v.t.
	31-12-2022	n.v.t.
Geraamde resultaat	2022	n.v.t.
Ontwikkelingen		

Vennootschappen en coöperaties

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Algemeen		
Statutaire naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (NV)	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid. Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer en advisering. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek private samenwerking.	
Openbaar belang	Diverse overheden en instellingen die werk doen op het gebied van het maatschappelijke belang.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene middelen	
Financieel		
Eigen vermogen	1-1-2022	€ 5.062 miljoen
	31-12-2022	€ 4.615 miljoen
Vreemd vermogen	1-1-2022	€ 143.988 miljoen
	31-12-2022	€ 107.471 miljoen
Resultaat	2022	300 miljoen
Dividend	2022	€ 127 miljoen; € 2,50 p.a.
Aandelen	€ 2,50	€ 60.138

De nettowinst van BNG Bank over 2022 bedraagt EUR 30 miljoen (2021: EUR 236 miljoen). Aan de aandeelhouders wordt tijdens de AVA gevraagd in te stemmen met het voorstel om 50% van de beschikbare winst na belasting.

Enexis Holding N.V.

Algemeen	
Statutaire naam	Enexis Holding N.V.
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (NV)
Missie/doelstellingen/activiteiten	Doelstelling: Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen klanten (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en € 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Het strategisch beleid rust op twee pijlers: excellent netbeheer en versnellen van de energietransitie. Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën: • Betrouwbare energievoorziening; • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld; • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten; • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. Beleidsvoornemens: In 2022 wordt het strategisch beleid geactualiseerd (AVA april 2022). Enexis stelt zichzelf de volgende missie: 'Wij brengen mensen steeds meer duurzame energie. Dat doen we door mede richting te geven aan het energiesysteem van de toekomst en door slim te investeren in betrouwbare energie en infrastructuur. Zo houden we de energietransitie haalbaar en betaalbaar.' Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving); digitale transformaties.
Openbaar belang	Altijd en overal in het voorzieningengebied van Enexis kunnen beschikken over energie, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.
Geraamde verandering in het belang	Nee
Programma	Algemene middelen

Financieel		
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 5.441 miljoen
	31-12-2021	€ 4.241 miljoen
Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 4.907 miljoen
	31-12-2021	€ 5.154 miljoen
Resultaat na belasting	2022	€ 1.300 miljoen
Aandelen	€ 1,-	266.745

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders heeft besloten om 66% (2021 50%) van het genormaliseerde netto resultaat over 2022 dit komt neer op € 1,29 per aandeel (2021 € 0,66).

Totaal aantal aandelen in ons bezit 206.779.
Nominale waarde per aandeel € 1,00
Dividenduitkering per aandeel € 1,29
Totaal dividenduitkering € 266.745.

Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)

Algemeen		
Statutaire naam	Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap (NV)	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het leveren van drinkwater aan de Drentse gemeenten.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen de provincie Drenthe en elf Drentse gemeenten (alle Drentsche gemeenten zonder Meppel) om drinkwater te leveren aan ca. 450.000 inwoners van de Drentse gemeenten met 196.708 aansluitingen.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene middelen	
Financieel		
Eigen vermogen	1-1-2021	€ 42,844 miljoen
	31-12-2021	€ 52,768 miljoen
Vreemd vermogen	1-1-2021	€ 138,030 miljoen
	31-12-2021	€ 145,087 miljoen
Resultaat	2021	€ 9,924 miljoen (2020: 4,111 miljoen)
Aandelen	73	
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	Komende jaren zal in het teken staan van focus op de kernactiviteit. Alle andere activiteiten zullen worden afgebouwd.	

In verband met de afronding van de activiteiten in Indonesië wordt de laatste jaren geen dividend meer uitgekeerd. De winst komt t.g.v. van de WMD zelf.

Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Algemeen		
Statutaire naam	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Vereniging	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werkt aan een krachtige lokale overheid.	
Openbaar belang	Dienstverlening: advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen (pro actief) en advisering aan individuele leden (op verzoek). De platformfunctie wordt uitgeoefend via de VNG-commissies, Provinciale afdelingen, congressen, studiedagen en ledenraadplegingen.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene Middelen.	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2021	€ 62.379.000
	31-12-2021	€ 63.912.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2021	€ 90.980.000
	31-12-2021	€ 112.971.000
Geraamde resultaat	2021	€ 1.124.000
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	N.v.t.	

De contributie in 2022 bedroeg € 52.682,98. Daarnaast is er een bijdrage gedaan aan het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) van € 104.865. Een tweetal kleinere projecten, afkoop reprorecht € 1.215,92 en ondersteuning bij het proces forensenbelastingen € 1.000.

Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG)

Algemeen		
Statutaire naam	Vereniging van Drentse Gemeenten	
Vestigingsplaats	Hoogeveen	
Rechtsvorm	Vereniging	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De Vereniging van Drentse gemeenten is een provinciale afdeling van de Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG) en is een belangrijk en gewaardeerd platform met vier functies: - Kennis en expertise - Netwerken en ontmoeten - Afstemmen en afspraken maken - Interne en externe verbindingen realiseren	
Openbaar belang	De VDG is de Drentse afdeling van de VNG. De VDG dient als verbindend platform voor alle organisaties en ketenpartners die ten dienste staan van de Drentse gemeenten. Denk hierbij aan Provincie, Rijk, SNN, IPO, etc.). Daarnaast faciliteert de VDG interne verbindingen tussen ambtenaren en bestuurders.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene Middelen	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	Niet bekend
	31-12-2022	Niet bekend
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	Niet bekend
	31-12-2022	Niet bekend
Geraamde resultaat	2022	Niet bekend
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	De strategische agenda van VDG bestaat uit: Leefbaarheid en krimp Samen aan de slag voor het klimaat Goede en bereikbare zorg Problematische schulden Goed openbaar bestuur Omgevingswet	

De jaarlijkse contributie in 2022 bedroeg € 17.855,17. Voor de volgende projecten is een aanvullende bijdrage gedaan Hartveilig Drenthe (AED's) € 2.863,57, Regiocoördinator Drents Zorglandschap € 2.324,54

P10

Algemeen		
Statutaire naam	P10	
Vestigingsplaats	Beetsterzwaag	
Rechtsvorm	Samenwerkingsverband	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De P10 is het samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten. De zestien grootste plattelandsgemeenten van Nederland hebben veel dezelfde ambities en uitdagingen waarvoor zij zich dagelijks inzetten.	
Openbaar belang	In P10-verband brengen zij deze onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. De P10 is samen met andere organisaties zoals LTO, Vereniging Kleine kernen, Netwerk Platteland, één van de organisaties die de plattelandsthema's onder de aandacht brengt van diverse partijen. Gesprekspartners zijn o.a. VNG en diverse ministeries.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene Middelen	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2022	Niet bekend / N.v.t.
	31-12-2022	Niet bekend / N.v.t.
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2022	Niet bekend / N.v.t.
	31-12-2022	Niet bekend / N.v.t.
Geraamde resultaat	2022	Niet bekend / N.v.t.
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	Er zijn in 2021 zeven nieuwe plattelandsgemeenten lid geworden. De Agenda Platteland met tien concrete punten die van belang zijn voor heel Nederland zijn gelanceerd: platteland én stad. Er zijn verschillende acties ondernomen en kennis gedeeld. Er is een oproep gedaan voor een structureel Volkshuisvestingfonds. Ook op Europese thema', onder andere door deelname aan de European Week of Regions and Cities.	

Overige verbonden partijen

Bedrijvencentrum Ossebroeken VOF

Algemeen		
Statutaire naam	Bedrijvencentrum Ossebroeken V.O.F.	
Vestigingsplaats	Beilen	
Rechtsvorm	V.O.F.	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het voor rekening van de vennoten exploiteren van het Bedrijvencentrum Ossebroeken, overeenkomstig het door de gemeenteraad van Midden-Drenthe bij besluit van 24 juni 1999 vastgestelde bestemmingsplan Ossebroeken. Al hetgeen daartoe noodzakelijk en/of wenselijk wordt geacht. De verkoop van grond/gronden in dat bedrijvencentrum. Het verrichten van al hetgeen met vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen de gemeente Midden-Drenthe en Exploitatiemaatschappij Bedrijventerrein Ossebroeken b.v.	
Geraamde verandering in het belang	Niet van toepassing	
Programma	Werk en Inkomen	
Financieel		
Eigen vermogen	1-1-2020	€ 405.568
	31-12-2020	€ 52.111
Vreemd vermogen	1-1-2020	€ 21.815
	31-12-2020	€ 20
Resultaat	2020	€ -/- 19.154
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	De laatste kavel op Ossebroeken I is in december 2022 verkocht. Er zijn binnen de VOF dus geen kavels beschikbaar. De VOF wordt in 2023 opgeheven.	

Zonnepark Leemdijk BV

Algemeen		
Statutaire naam	Zonnepark Leemdijk BV	
Vestigingsplaats	Beilen	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	
Missie/doelstellingen/activiteiten	1. het ontwikkelen en exploiteren van een zonnepark teneinde energie op te werken en te verkopen; 2. de netto opbrengst toevoegen aan een duurzaamheidsfonds waarmee duurzame plannen in de gemeente worden bekostigd.	
Openbaar belang	Het exploiteren van een zonnepanelenpark waarbij de netto opbrengst weer ten gunste van de inwoners komt.	
Programma	Economie	
Financieel		
Eigen vermogen	1-1-2021	€ 58.432
	31-12-2021	€ 69.817
Vreemd vermogen	1-1-2021	€ 5.500.000
	31-12-2021	€ 5.500.000
Resultaat	2021	€ 128.249
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	In 2021 is het park operationeel geworden.	

In de 2020 is het zonnepark aangelegd en is vanaf 01-01-2021 operationeel. Op 25 oktober 2022 tijdens de algemene ledenvergadering is de jaarrekening 2021 vastgesteld door het bestuur. De opbrengst van het park in 2022 sluit aan op de business- case, die voor het park is opgesteld.

Onderhoudscontract O&M
Medio maart 2023 wordt het park opgeleverd door de bouwer (ProfiNRG)
Het onderhoudscontract O&M (Operations & Maintenance) is in 2022 aanbesteed. Everday heeft dit gewonnen en gaat vanaf 01-01-2023 dit onderhoud voor 5 jaar uitvoeren..

Overeenkomst stroomafname PPA (Power Purchase Agreement)
Er is een overeenkomst met Energie VanOns met een looptijd van 3 jaar, t/m 31 december 2023. De dienstverlening wordt het komende jaar opnieuw aanbesteed.

Grondbeleid

Nota grondbeleid

In januari 2021 heeft de raad de Nota Grondbeleid Midden-Drenthe 2021-2026: Aan het Roer! vastgesteld.

We bouwen samen aan onze gemeente. We bieden ruimte voor initiatieven. We nemen regie als dit nodig is. Dit is onze missie. Hiervoor maken we gebruik van financiële en juridische instrumenten waarbij de raad een sturende en bepalende rol heeft. Samen staan we aan het roer.

We willen in Midden-Drenthe kunnen inspelen op buitenkansen. Ook als die misschien niet voorzien zijn, of niet helemaal passen in het economisch klimaat.

De toepassing van grondbeleid vraagt om een zorgvuldige afweging binnen een heldere, lange termijnvisie met een sterke rol voor de gemeenteraad. Om optimaal om te gaan met gemeenschapsgeld, maken we nadrukkelijk procesafspraken en stellen spelregels op, waarbij de raad aan het roer staat.

De nota gaat niet alleen voer abstracte en theoretische kaders, maar ook juist over mogelijkheden om snel en daadkrachtig te kunnen handelen waarbij de gemeenteraad actief wordt betrokken. Hiervoor hebben we procesafspraken in de nota opgenomen.

Regels

Het Besluit Begroting en Verantwoording (hierna BBV) beschrijft de regels die van toepassing zijn op de begroting en de jaarrekening van de gemeente. In het BBV is opgenomen dat er een commissie BBV is met als taak zorg te dragen voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV. Aan deze regels moet de gemeente voldoen.

Het BBV schrijft onder andere voor hoe we gronden moeten waarderen, wanneer we gronden lager moeten waarderen, welke termen we moeten gebruiken, welke kosten we wel en niet mogen toerekenen, hoe we rente moeten berekenen en welke besluiten moeten zijn genomen. Het BBV wil de transparantie van de bouwgrondexploitatie vergroten en er wordt aangesloten bij nieuwe wet- en regelgeving, zoals vennootschapsbelasting (Vpb).

In de bouwgrondexploitatie hebben we te maken met gronden die al in ontwikkeling zijn, afgekort BIE (Bouwgrond in exploitatie). Daarnaast hebben we gronden die niet in exploitatie zijn. Deze gronden vallen sinds 1 januari 2016 niet meer onder de voorraden maar onder de materiële vaste activa (MVA). Materiële vaste activa zijn bezittingen van de gemeente die voor een langere periode worden gebruikt voor de bedrijfsvoering.

De MVA is verdeeld in twee categorieën:
1. Strategische gronden (gronden voor ontwikkeling) en
2. Gronden en terreinen

Ontwikkelingen

In de gemeente zijn de meeste woningbouwlocaties ontwikkeld en zijn bijna alle kavels verkocht. In Lievingerveld ligt nog wel grond, maar doordat er binnen het plan meerdere tiny houses zijn gerealiseerd met een duidelijk geringere kaveloppervlak dan op voorkant verondersteld werd, wordt de uitgifte tijdelijk beperkt door het naderen van de plancapaciteit van 150 woningen. Momenteel kan binnen het huidige bestemmingsplan 20 woningen worden verkocht. De bewoners van het buurtschap Lievingerveld zijn zelf gestart met het maken van een visie voor de afronding van Lievingerveld. In 2023 pakken we dit samen met de bewoners op.
Nadat de door de bewoners van Lievingerveld op te leveren visie voor de resterende gronden binnen Lievingerveld opgesteld is, zal in 2023 een bestemmingsplanprocedure worden opgestart voor de verruiming van de plancapaciteit.

Het is van belang dat er nieuwe woningbouwlocaties komen met harde plancapaciteit. We zetten in op het behalen van onze woningbouwambities op de langere termijn, maar om dat te kunnen bereiken moet er bestuurlijke focus worden gelegd. Om ervoor te zorgen dat we tot maximale realisatie van woningbouw tot 2030 komen, zetten we in op een drie-sporen strategie op de bestuurlijke prioriteit wonen. Deze strategie ziet er als volgt uit:

1. Inzetten op visies en kaders voor wonen
2. Uitvoering onderhanden woningbouwinitiatieven

Voor de jaarrekening 2022 zijn de gegevens van de 'bouwgrond in exploitatie' geactualiseerd.

Overzicht nog uit te geven kavels/grond

Stand 31/12/2022

Woningbouw

Plan	**aantal kavels**	**aantal m2 grond**	**m2**
Plan Oranje	5	1.500	m2
Plan Brootacker te Hooghalen	13	2.450	m2
Plan Nw-Balinge	2	624	m2
Plan Drijber	4	1.538	m2
Plan Lievingerveld Beilen	45	63.025	m2
Plan Witteveen	1	433	m2
Plan An de Boerbrink Westerbork	10	5.851	m2
Plan De Lindelaar Westerbork	19	4.702	m2
Totaal		**80.123**	**m2**

Bedrijventerrein

Plan Dambroeken te Beilen	4.316	m2
Plan gronddepot Eursinge	5.400	m2
Totaal	**9.716**	**m2**

Risico's

Het BBV heeft als spelregel opgenomen dat de gronden gesplitst moeten worden in BIE-complexen en Materiële Vaste Activa (MVA). De BIE complexen zijn de gronden die in exploitatie zijn genomen en waarvoor de raad een exploitatieopzet heeft vastgesteld. De gronden die vallen onder MVA zijn aangekocht met de insteek om in de toekomst in ontwikkeling te worden genomen.

BIE-complexen
De BIE-complexen hebben te maken met risico's zoals rente, kostenstijgingen en vertraging in de verkoop van de kavels. Dit kan leiden tot een lager eindresultaat maar hoeft niet meteen tot een verlies te leiden.

Indien een BIE-complex op basis van de geactualiseerde dynamische kostprijsberekening een tekort verwacht dan is dit tekort door een bijdrage in de voorziening bouwgrond afgedekt. I

Eind 2022 zijn er 5 complexen met een mogelijk toekomstig tekort. Het saldo van de voorziening bouwgrond bedraagt circa € 867.000.

MVA
Nog niet in exploitatie genomen gronden en verspreid liggende gronden zijn ondergebracht in de Materiële Vaste Activa. De boekwaarde van deze percelen mogen niet hoger zijn dan de marktwaarde. In 2022 hoefde er geen afwaardering te worden gedaan.

Stikstof
Provincie Drenthe is bezig met een onderzoek naar eventuele effecten van stikstof op woningbouwplannen binnen de provincie Drenthe. Hierdoor is het onduidelijk of stikstof effect op heeft op de grondexploitaties van de gemeente Midden-Drenthe. Voor de in de grondexploitatie aanwezige gronden is de bestemmingsplanprocedure inmiddels doorlopen, zodat wij de risico’s voor de gemeente voor de grondexploitaties als nihil beschouwen.

Verlies en winstneming
In onze lopende BIE-complexen hoeven we geen verliezen te nemen. Het saldo van onze voorziening bouwgrond moet per saldo wel met € 557.503 verhoogd worden.

Het plan Wijster zal in 2023 worden afgesloten. De ontwikkeling van de laatste gronden binnen de GREX Wijster wordt geblokkeerd door de aanwezigheid van een stankcirkel van een agrarisch bedrijf aan de zuidzijde van het plan. Momenteel is er geen zicht op een oplossing dat deze cirkel binnen afzienbare tijd kan worden weggenomen. Wel is de intentie dat deze gronden in de toekomst worden verkocht.

VPB
Halverwege 2023 wordt de aangifte vennootschapsbelasting (VPB) 2022 met externe ondersteuning opgesteld. Dan krijgen we inzicht in de stand van zaken of we net als voorgaande jaren nog geen VPB hoeven te betalen. Een toekomstige VPB betaling zal ten laste van de reserve weerstand bouwgrond gebracht worden.

Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie en voorzieningen
Sinds 2013 beschikt de gemeente over een voorziening bouwgrond. Hiernaast is bij de vaststelling van de nota Bouwgrondexploitatie 2015 besloten om alle toekomstige positieve resultaten of tussentijdse

winstnemingen toe te voegen aan het weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie. Hiermee wordt ingespeeld om de mogelijke hogere risico's die zijn ontstaan door wijzigingen in de BBV.

Toekomstige ontwikkelingen
De Nota Grondbeleid Midden-Drenthe 2021-2026 "Aan het roer" gaat over de actieve rol van de gemeente daar waar dit nodig is. In paragraaf 3.1 van de nota is aangegeven dat de gemeente inzet op situationeel grondbeleid waarbij is aangeven in welke kernen regie gewenst is.

De woningbouwmarkt staat nog steeds zwaar onder druk en dat merken we. Er is veel vraag naar woningen, niet alleen sociale huur en sociale koop, maar ook naar betaalbare twee-onder-één kapwoningen en middenhuur. Het aanbod hiervan blijft beperkt. Om er voor te zorgen dat er voldoende geschikte woonruimte is voor alle doelgroepen, verwachten we de komende jaren een behoorlijke taakstelling met een actieve rol voor de gemeente. Bij de nieuwe Woonvisie is dit een belangrijk onderdeel. Actief grondbeleid gaat gepaard met risico's. Het is daarom logisch om de reserve te vergroten met gelden uit woningbouw- en bedrijfsontwikkelingen.

Zoals aangegeven zijn de gronden in de MVA gewaardeerd in overeenstemming met wet- en regelgeving. Op het moment dat deze gronden in ontwikkeling worden genomen, kan dit een toename van risico betekenen. De gronden worden tegen de marktwaarde in de grondexploitatie opgenomen. Hier komen dan nog de kosten voor bouw- en woonrijp maken, onvoorziene kosten, planschade etc. bij. Kort samengevat komt het er op neer dat een grondexploitatie (te) strak in zijn jas zit. Dit vormt een risico. Gronden voor ontwikkeling relatief goedkoop inkopen en gaan exploiteren is verleden tijd. Om doelgroepenbeleid, zoals bijvoorbeeld sociale koop mogelijk te maken en de risico's van toekomstige ontwikkelingen op voorhand zoveel mogelijk te kunnen beperken, is en blijft het solide keuze om resultaten en bijdragen uit ontwikkelingen door derden toe te voegen aan het weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie.
Voorstel is: winst uit de complexen, en VOF Ossebroeken toe te voegen aan het weerstandsvermogen.

In onderstaand geven we de huidige stand weer:

Voorziening	
Stand per 1 januari 2022	309.415
Toename voorziening	557.503
Stand per 31 december 2022	866.918
Weerstandsvermogen bouwgrond	
Stand per 1 januari 2022	2.168.238
Bestemming rekeningresultaat 2021	638.346
Toevoeging winstneming 2022	84.135
Stand per 31 december 2022	2.890.719

Meerjarig verloop boekwaarden BIE's
In onderstaande tabel wordt de verwachte boekwaarde tot en met 2026 van de BIE-complexen aangegeven. De basis hiervoor zijn de dynamische grondexploitatiebegrotingen.
In de tabel is rekening gehouden met de genomen besluiten zoals verwerkt in de jaarrekening 2022.

Overzicht van de onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie:

Bedragen x € 1.000	Balanswaarde 31 december 2022	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (nominale waarde)	Geraamd resultaat (contante waarde)
Oranje	56	72	174	-46	-44
Wijster	28	0	0	28	28
Brootacker II	-300	132	252	-568	-536
Nieuw Balinge	22	51	85	-109	-104
Drijber	83	78	215	-95	-91
Hoogersmilde	-30	19	0	-41	-40
Witterhof	36	104	0	140	137
Lievingerveld	1.927	1.311	3.467	-745	-701
Witteveen	52	14	61	5	5
An de Boerbrink	1.096	1.240	1.903	433	408
OBS Lindelaar	537	332	555	314	302
Bt Dambroeken	329	8	345	-30	-30
Bt Eursing	85	244	327	2	2
Totaal	**3.921**	**3.605**	**7.384**	**-712**	**-664**

Subsidies

Midden-Drenthe hanteert een regisserende rol in haar subsidiebeleid (Algemene subsidieverordening gemeente Midden-Drenthe 2012). De doelstelling van het subsidiebeleid is een efficiënte inzet van de middelen in relatie tot het realiseren van de gemeentelijke beleidsdoelen. Uit oogpunt van deregulering is hierbij gekozen voor eenvoudige regelgeving.
In 2022 is een bedrag van € 4.668.010 aan subsidies verleend.

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Begroot 2022	Werkelijk 2022
Stichting Welzijnswerk	3.284.400	3.367.298	3.392.384
zelfbeheer dorpenoverleg	20.610	20.421	13.793
zelfbeheer grote projecten dorpenoverleg	20.954	17.500	21.797
bijdrage Prov. Bibliotheekcentrale Assen	495.599	598.535	603.471
subsidie cultuuronderwijs scholen	97.032	100.000	100.292
subsidie st. Zomeractiviteiten Westerbork	4.334	4.334	4.334
subsidie Stichting Beleef Beilen	5.733	1.905	5.733
subsidie Culturele Raad Smilde	2.500	2.500	2.500
subsidie culturele activiteiten	2.319	5.497	9.696
subsidie stichting Kunst4daagse	2.600	2.600	2.600
subsidie stichting Podia	1.000	3.500	3.500
subsidie Huus van de Taol	1.125	1.125	1.125
subsidiering cultuurprojecten	77.479	35.000	40.146
jeugdcultuurfonds	-	2.000	2.000
subsidie muziekverenigingen	16.275	20.041	16.556
subsidie zangverenigingen	340	911	340
subsidie st. Openluchtspel Westerbork	641	641	641
korpsen en korengala		3.715	
subsidie Herinneringscentrum kamp Westerbork	40.000	40.000	40.000
subsidie museum voor papierknipkunst	5.850	5.850	5.850
bijdrage bureau slachtofferhulp	4.812	4.842	7.722
subsidie tel. hulpdienst "tegen haar wil"	2.880	2.880	-
uitvoering vrijwilligersbeleid	-	1.500	2.246
deskundigheidsbevordering vrijwilligers	2.675		1.715
st. vluchtelingenwerk	68.465	66.408	71.192
bijdrage Zuid-Molukse gemeenschap Bovensmilde	4.073	4.073	-
overig sociaal cultureel werk	14.049	17.639	6.060
subsidie st. Welzijn Doven	800	800	800
koningsdag	409	2.700	1.812
bijdrage busdiensten	1.226	1.103	1.226
subsidie eenmalige activiteiten	-	1.495	-44
vandalismepreventie oud en nieuw	-	400	400
subsidie st. adviesraad minimabeleid	3.100	2.942	2.950
subsidie St. Gehandicapten platform	-	600	-

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Begroot 2022	Werkelijk 2022
subsidie scouting	1.286	1.500	-
subsidie schaapskuddes	10.723	10.739	10.838
bijdrage prov. antidisciminatievoorziening	8.960	8.500	9.013
bijdrage Stichting Paardrijden Gehandicapten	2.858	2.858	2.858
bijdrage veteranendag	1.869	1.881	-
subsidie VNN	4.842	4.842	4.842
voedselbank	9.200	9.200	4.600
sociaal raadsvrouw	113.310	115.351	116.015
bijdrage Humanitas thuisadministratie	1.500	1.500	1.500
subsidie WMO raad	13.375	11.875	12.875
subsidie schoolsportdagen	685	1.853	994
subsidie gemeentelijke sportverenigingen	32.796	42.789	35.187
incidentele subs. sportactiviteiten	370	3.050	729
subsidie st. Het Drents Landschap	-	45	-
ontwikkeling TIP	90.150	93.233	91.200
bijdrage aan buurtverenigingen	13.295	13.000	14.522
startbijdrage inrichting nieuw terrein	170	1.200	-
bijdrage Rode Kruis	-	1.955	-
Totaal	**4.486.670**	**4.666.126**	**4.668.010**

Toelichting

De werkelijke subsidieverlening valt iets lager uit dan begroot (-€ 42.886; 0,9%). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door diverse (kleinere) volumeverschillen.

Transities

Transities
Per 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de taken die voortvloeien uit de Participatiewet, de Jeugdwet en de (nieuwe) Wet maatschappelijke ondersteuning. Onder de noemer Transities of Decentralisaties sociaal domein is een groot aantal taken van Rijk en Provincie overgegaan naar de gemeente. Deze paragraaf beoogt meer inzicht te verschaffen in de financiën rondom de 3 transities en verschaft (beleids)informatie over de ontwikkeling in aantallen gebruikers van voorzieningen op basis van deze wetten.

De beleidsinhoudelijke informatie over deze taken staat voornamelijk opgenomen in de volgende taakvelden:

- Inkomensregelingen (Wtcg)
- Begeleide participatie
- Arbeidsparticipatie
- Wijkteams
- Maatwerkdienstverlening 18-
- Geëscaleerde zorg 18-
- Maatwerkvoorzieningen (wmo)
- Maatwerkdienstverlening 18+
- Volksgezondheid

Deze paragraaf moet worden beschouwd als de monitor transities Sociaal domein over het jaar 2021, inclusief het vierde kwartaal .
Het vervolg van deze paragraaf gaat in op het gebruik van de voorzieningen en de financiën, voorafgegaan door het resultaat op hoofdlijnen.

Inleiding
Het eerste deel van deze monitor gaat in op het programma Sociaal Domein. Daarna volgt per beleidsveld – wmo, jeugd en participatie – de beleidsinformatie (aantallen), de financiën en een toelichting op hoofdlijnen hierop.

Programma sociaal domein

Periode 2019 - 2022

Eind 2022 is het programma Sociaal Domein 2019-2022 inhoudelijk afgesloten. Voor de continuïteit lopen een aantal projecten door in 2023 en een enkele in 2024. Voor een helder overzicht en een goede start van het nieuwe programma zijn de benodigde budgetten voor de doorlopende projecten onder de verantwoordelijkheid van de lijn gebracht of afgehandeld. Een voorbeeld is de voortzetting van Jongeren aan Zet. Toen de financiering vanuit het Rijk was afgelopen heeft onze gemeente vanuit het 'oude' programma zelf de financiering opgepakt. Een ander voorbeeld is de financiering van Noaberschap 2.0 in Witteveen. Op basis van het afgesloten convenant is er ook voor 2023 een budget beschikbaar vanuit het programma 2019-2022. Dat budget is begin 2023 beschikbaar gesteld aan het project.

Periode 2022 - 2026

In het tweede halfjaar van 2022 is gewerkt aan een nieuw programma Sociaal Domein 2022- 2026 dat u inmiddels heeft ontvangen. Dit programma is onder andere gebaseerd op het bestuursakkoord, en biedt tegelijkertijd veel ruimte aan actuele ontwikkelingen in het sociaal domein. Zo is voor de komende periode een budget opgenomen voor projecten die de last van armoede kunnen verlichten. Verder heeft ook het project Steunouders een plek gekregen in dit nieuwe programma. Eind 2022 is de opdracht voor de uitvoering ervan verstrekt aan Welzijnswerk Midden-Drenthe. Vanuit een programmatische aanpak wordt verder gewerkt aan kwaliteit en ontwikkeling in het sociaal domein. We verwachten bijvoorbeeld een toenemend belang van inloopvoorzieningen waar formele en informele zorg samenwerken. Het programma Sociaal Domein 2022-2026 biedt de mogelijkheid voor ondersteuning om een aantal inloopvoorzieningen te starten.
De financiering van het programma 2022-2026 berust voor een deel op financiering vanuit het rijk voor maatregelen naar aanleiding van de Parlementaire Onderzoekscommissie Kinderopvangaffaire (POK). De vier actielijnen voor gemeenten die vanuit POK worden aangegeven, zijn vertaald naar een lokale uitvoering. Eind 2022 is bijvoorbeeld een onderzoek gestart naar de (versterking van) wijkteams en andere samenwerkende teams in het sociaal domein. Dit onderzoek zal tegen de zomer van 2023 in de afrondende fase komen. Ook bij het Jeugdteam is een onderzoek opgezet, gefinancierd vanuit het programma. Vanzelfsprekend worden de stappen in deze twee onderzoeken goed op elkaar afgestemd.
Bij ontwikkelingen binnen onze gemeentelijke organisatie is datagedreven werken een onmisbare pijler geworden. Met datagedreven werken kunnen we betere beleidskeuzes maken en sturen op de uitvoering. Dat is eveneens belangrijk voor een zorgvuldige besteding van de middelen in het Sociaal Domein. In toenemende mate krijgen we inzicht in het gebruik van zorg en de bijbehorende financiën. Met dit inzicht kunnen bijvoorbeeld dubbelingen voorkomen worden terwijl onze inwoners de juiste zorg blijven krijgen. Datagedreven werken is inmiddels breed in de organisatie uitgezet, maar ook het Sociaal Domein blijft stevig aangehaakt. Daarom is ook in het programma Sociaal Domein 2022-2026 een budget opgenomen voor datagedreven werken.
Onder de naam Grip op de Kosten is in het tweede halfjaar van 2022 verder gewerkt aan de uitvoering van dit programmaonderdeel. Na het vertrek van de projectleider Jeugd medio 2022 hebben we eind vorig jaar de functie opnieuw in kunnen vullen. Ook de aanstelling van de projectleider Wmo hebben we kunnen verlengen. Onze aanpak is voor een deel terug te zien in een betere kostenbeheersing en de financiële resultaten. Het onderdeel Grip op de Kosten maakt nu deel uit het programma Sociaal Domein 2022-2026.
In het tweede half jaar van 2022 is vanuit het programma nog gestuurd op een aantal doorlopende projecten. Het Doorbraakbudget voor jongeren en de subsidie 'Jeugd start op' die vanuit het programma zijn ontwikkeld lopen door ook na de programmaperiode. Een andere doorlopend onderdeel uit het programma is 'pilots in de dorpen'. Deze projecten worden overgezet naar medewerkers in de lijnorganisatie, waarna het programma Sociaal Domein 2019- 2022 ook financieel volledig afgesloten wordt.

Van rekening 2021 naar begroting/rekening 2022

Het rekeningresultaat 2021 van het sociaal domein liet ten opzichte van de begroting 2021 een voordeel zien van € 1,5 miljoen (nadeel jaarrekening 2020 was € 1,8 miljoen). De totale uitgaven in 2021 lagen ruim € 200.000 hoger dan in 2020.
Ten opzichte van de werkelijke uitgaven in 2020 zijn de budgetten voor zowel 2021 (+3%) als 2022 (+6%) verhoogd. Ook is eind 2021 ten behoeve van de kostenbeheersing het programma 'Grip op kosten' vastgesteld. Een samenhangend pakket aan maatregelen om de vastgestelde sluitende begroting voor 2022 te realiseren.
In 2022 is tussentijds (najaarsnota 2022) op basis van de prognose (monitor) een resultaat op het sociaal domein ingeboekt van € 812.000. Vooral de prognose van de uitgaven jeugd waren toen fors lager dan begroot. Naast een dalende trend in het aantal jeugdhulpindicaties hebben de effecten van het woonplaatsbeginsel en het programma grip op kosten hier ook invloed op.
Het bedrag van € 812.000 is toegevoegd aan de reserve sociaal domein.
Op basis van de voorliggende prognose is ten opzichte van de in de najaarsnota (NJN) bijgestelde begroting per saldo sprake van een voordelig resultaat van afgerond € 25.000.
Daarnaast is sprake van een nog te ontvangen bijdrage Beschermd wonen van centrumgemeente Assen van afgerond € 995.000, waarmee het totale verwachte resultaat op € 1 miljoen komt.
Met uitzondering van de Wmo voorzieningen is er sprake van relatief kleine onderschrijdingen van de budgetten ten opzichte van de bijgestelde begroting. In de verdiepende paragrafen van deze monitor wordt dit per beleidsterrein nader toegelicht.

Jaarrekening

Rubrieken	Begroot 2022	Begroot 2022 (na wijziging NJN)	Prognose 2022 / jaarrekening	Afwijking t.o.v. begroting 2022	Jaarrekening 2021	Afwijking t.o.v. JR 2021
WMO HH	4.574.826	4.753.169	4.826.687	-73.519	4.760.163	-66.524
Wmo BEG	3.636.335	3.365.420	3.089.184	276.236	3.410.066	320.882
Wmo voorzieningen	1.139.619	1.121.710	1.437.869	-316.159	1.351.345	-86.524
Jeugd	10.068.054	9.312.314	9.184.908	127.407	9.676.002	491.094
Participatie	1.015.977	972.847	962.517	10.330	680.276	-282.241
Subtotaal	**20.434.812**	**19.525.460**	**19.501.165**	**24.295**	**19.877.852**	**376.687**
Bijdrage beschermd wonen	0	0	-1.121.129	1.121.129	-705.257	**415.872**
Totaal	**20.434.812**	**19.525.460**	**18.380.036**	**1.145.424**	**19.172.595**	**792.559**

Prognose o.b.v. Q2-2022	19.525.460	
Verschil t.o.v. begroting	24.295	lagere uitgaven t.o.v. begroot
Verschil t.o.v. jaarrekening t-1	376.687	lagere uitgaven t.o.v. jaarrekening t-1

Beleidsterreinen

Wmo beleid

In onderstaande tabellen en grafieken staan de uitgaven en het verzilveringspercentage op basis van aantal geïndiceerde (beschikte) voorzieningen Wmo opgenomen, gevolgd door een toelichting.

Wmo HH

Verzilvering WMO HH per kwartaal (betreft zorg in natura)

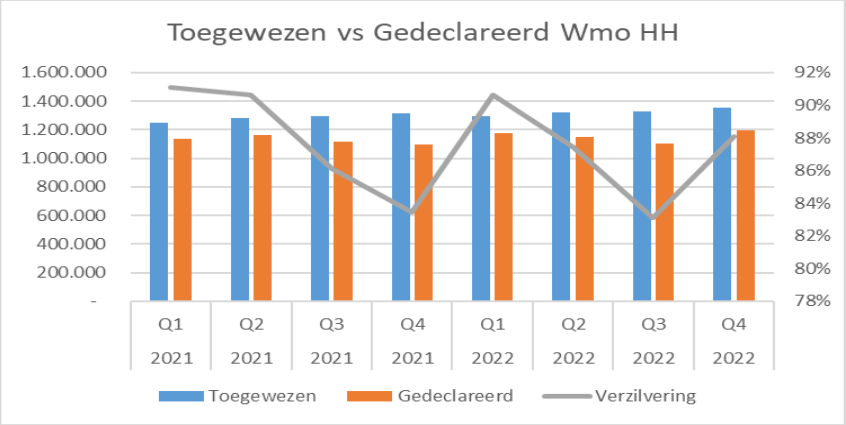

Tabel verzilvering WMO HH per kwartaal (betreft zorg in natura)

Jaar	Kwartaal	Toegewezen	Gedeclareerd	Verzilvering
2021	Q1	1.248.540	1.137.225	91%
2021	Q2	1.281.754	1.161.920	91%
2021	Q3	1.297.332	1.117.298	86%
2021	Q4	1.314.006	1.096.832	83%
2022	Q1	1.298.155	1.176.727	91%
2022	Q2	1.318.488	1.152.940	87%
2022	Q3	1.325.309	1.101.522	83%
2022	Q4	1.355.125	1.193.595	88%

Wmo BEG

Verzilvering WMO BEG per kwartaal (betreft zorg in natura)

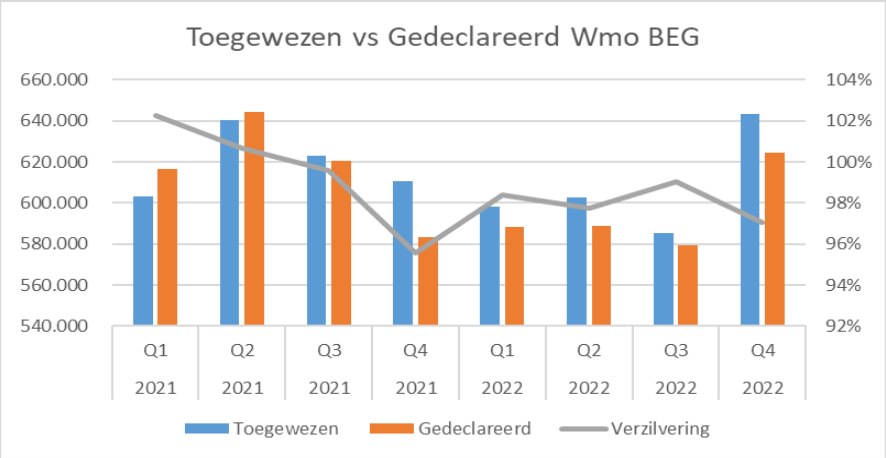

Tabel verzilvering WMO BEG per kwartaal (betreft zorg in natura)

Jaartal	Kwartaal	Toegewezen	Gedeclareerd	Verzilvering
2021	Q1	603.041	616.643	102%
2021	Q2	640.181	644.381	101%
2021	Q3	623.080	620.417	100%
2021	Q4	610.651	583.563	96%
2022	Q1	598.012	588.428	98%
2022	Q2	602.451	588.965	98%
2022	Q3	585.128	579.474	99%
2022	Q4	643.356	624.305	97%

Aantal clienten per voorziening 2022	Kw 1	Kw 2	Kw 3	Kw 4
HH1	1.055	1.059	1.061	1.123
HH2	160	151	143	138
Vervoersvoorzieningen	343	342	351	359
Rolstoelen	263	268	259	255
Woonvoorzieningen	80	83	83	80
Begeleiding	268	266	260	267
Dagbesteding	115	114	112	119

Aantal unieke cliënten WMO per voorziening

Toelichting:

Op het gebied van de Wmo zien we:

- Een nagenoeg gelijkblijvende hoeveelheid indicaties op het gebied van begeleiding en dagbesteding;
- Een kleine stijging in het aantal indicaties Hulp Bij het Huishouden. Dit is mogelijk te verklaren door:
    - De vergrijzing in de samenleving.
    - Het onderhouden van contact met aanbieders om mensen met een beschikking ook te kunnen plaatsen.
    - Een kleine toename van het aantal beschikbare mensen voor Hulp Bij het Huishouden;
    - Dat de aanzuigende werking op het abonnementstarief zijn piek heeft bereikt.
- Een mogelijke verklaring voor de toename van het aantal materiele voorzieningen is ook gelegen in een toenemende vergrijzing in onze gemeente.
- De stijging in kosten komt vooral doordat we als gemeente conform de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) reële tarieven betalen aan zorgaanbieders waardoor het tarief in 2022 gestegen is ten opzichte van 2021. Deze trend zal zich in 2023 door de gestegen prijzen zeker voortzetten.

Financiën Wmo

In onderstaande tabellen staat achtereenvolgens de prognose van de uitgaven Wmo HH en Wmo BEG en Wmo voorzieningen opgenomen, met een korte toelichting daarop.

Voor het gehele beleidsterrein is per saldo sprake van een negatief resultaat van afgerond € 110.000. Dit is exclusief een verwachte bijdrage vanuit centrumgemeente Assen van afgerond € 995.000 (Beschermd wonen).

Financiën Wmo HH

Rubrieken	Begroot 2022	Begroot 2022 (na wijziging NJN)	Jaarrekening 2022	Afwijking t.o.v. begroting 2022		Jaarrekening 2021	Afwijking t.o.v. JR 2021
HH Zin	4.677.057	4.737.069	4.826.558	-89.489		4.721.916	-104.642
HH PGB	127.537	93.367	81.499	11.868		87.148	5.649
Overige kosten	120.233	142.733	196.740	-54.007		149.845	-46.895
Eigen bijdrage	-350.000	-220.000	-278.109	58.109		-198.746	79.363
Totaal	**4.574.826**	**4.753.169**	**4.826.687**	**-73.519**		**4.760.163**	**-66.524**

Prognose	4.826.687	
Verschil t.o.v. begroting	-73.519	hogere uitgaven t.o.v. begroting
Verschil t.o.v. JR t-1	-66.524	hogere uitgaven t.o.v. JR

Binnen de wmo HH is per saldo sprake van hogere uitgaven dan begroot (€ 143.000) en vallen de inkomsten uit eigen bijdragen hoger uit dan begroot (€ 58.000). Dit leidt tot een nadeel van afgerond € 74.000.
De uitgaven Wmo HH Zin vallen iets hoger uit dan begroot. Op basis van de tussentijdse prognose (monitor) zijn de uitgaven met € 60.000 verhoogd (najaarsnota). Deze prognose lijkt niet uit te komen. De uitgaven Wmo PGB vallen iets lager uit dan begroot. Bij de tussentijdse rapportage zijn de uitgaven PGB met € 34.000 verlaagd. De verwachting is dat deze daling de komende jaren nog iets doorzet.

Financiën Wmo Begeleiding

Rubrieken	Begroot 2022	Begroot 2022 (na wijziging NJN)	Jaarrekening 2022	Afwijking t.o.v. begroting 2022		Jaarrekening 2021	Afwijking t.o.v. JR 2021
Wmo BEG ZIN	2.514.926	2.382.545	2.366.238	16.307		2.515.390	149.152
PGB BEG	652.961	487.220	197.619	289.600		434.212	236.592
Overige kosten	468.448	495.655	525.327	-29.672		460.465	-64.862
Bijdrage Beschermd wonen	0	0	-1.121.129	1.121.129		0	1.121.129
Totaal	**3.636.335**	**3.365.420**	**1.968.055**	**1.397.365**		**3.410.066**	**320.882**

Prognose o.b.v. Q1-2022	3.365.420	
Verschil t.o.v. begroting	1.397.365	lagere uitgaven t.o.v. begroting
Verschil t.o.v. JR t-1	320.882	lagere uitgaven t.o.v. JR

Binnen de wmo Begeleiding is per saldo sprake van een voordeel van (€ 1.271.000). Dit is nagenoeg geheel toe te schrijven aan het voordeel op beschermd wonen dat onze gemeente naar verwachting ontvangt van centrumgemeente Assen (€ 995.000).
De uitgaven Wmo BEG Zin zijn op basis van de tussentijdse prognose (monitor) bij de najaarsnota met € 132.000 naar beneden bijgesteld. Deze prognose lijkt op jaarbasis redelijk uit te komen. De uitgaven Wmo PGB vallen ook lager uit dan begroot. Bij de tussentijdse rapportage zijn de uitgaven PGB met € 165.000 verlaagd. De verwachting is dat deze daling de komende jaren nog iets doorzet.

Financiën Wmo voorzieningen

Rubrieken	Begroot 2022	Begroot 2022 (na wijziging NJN)	Jaarrekening 2022	Afwijking t.o.v. begroting 2022		Jaarrekening 2021	Afwijking t.o.v. JR 2021
Uitkering woonvoorzieningen	228.625	300.000	407.016	-107.016		372.629	-34.387
Uitkering vervoersvoorzieningen	484.280	340.335	398.460	-58.125		248.573	-149.887
Uitkering hulpmiddelen	405.660	450.000	597.294	-147.294		577.953	-19.340
Overige kosten	21.055	20.510	24.034	-3.524		35.441	11.408
Overige kosten - Corona	0	10.865	11.065	-200		116.749	105.683
Totaal	**1.139.619**	**1.121.710**	**1.437.869**	**-316.159**		**1.351.345**	**-86.524**

Prognose o.b.v. Q1-2022	1.121.710	
Verschil t.o.v. begroting	-316.159	hogere uitgaven t.o.v. begroting
Verschil t.o.v. JR t-1	-86.524	hogere uitgaven t.o.v. JR

De uitgaven voor Wmo voorzieningen zijn voor zowel de woon- en vervoersvoorzieningen als de hulpmiddelen hoger dan in de jaarrekening 2021. Ten opzichte van de bijgestelde begroting is sprake van hogere uitgaven van € 312.000. De verklaring hiervoor ligt deels in hogere tarieven en deels in de toenemende vergrijzing.

Jeugd

We staan aan de vooravond van een aantal majeure landelijke hervormingen in het jeugddomein. Sinds 2021 werken ministeries, zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigers), professionals en de VNG samen aan de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028. Het doel van deze landelijke agenda is om te komen tot een betere en tijdige jeugdhulp in een beheersbaar en duurzaam financieel stelsel. Centraal in de verbeteragenda staat de jeugdhulp zo thuis en nabij mogelijk te organiseren en uithuisplaatsingen te voorkomen. Er is nog geen overeenstemming bereikt tussen het rijk en de VNG over onder andere de reikwijdte van jeugdhulp en de financiële kaders. Het proces is vertraagd. We verwachten dat rond de zomer 2023 meer bekend wordt wat de Hervormingsagenda concreet voor Midden-Drenthe gaat betekenen.

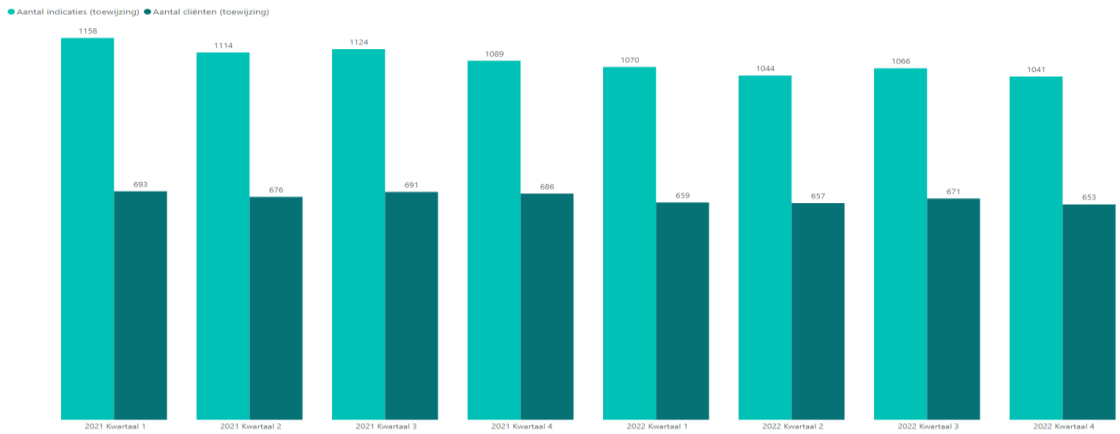

Aantallen unieke cliënten jeugd en het aantal afgegeven indicaties (cliënten kunnen 1 of meerdere producten hebben)

Op het gebied van Jeugd zien we in 2022 een lichte afname van het aantal cliënten ten opzichte van 2021. Het aantal cliënten over het jaar blijft redelijk constant. De afname ten opzichte van 2021 wordt verklaard door de invoering van de wet wijziging woonplaatsbeginsel Jeugdwet. De gemeente waar de jeugdige woont c.q. vandaan komt als een klinische opname volgt, blijft vanaf 2022 verantwoordelijk voor de jeugdige en voor de kosten van de jeugdhulp voor deze jeugdige.
De effecten van bijvoorbeeld de inzet van praktijkondersteuners Jeugd en andere voorliggende preventieve voorzieningen zien we niet terug in de aantallen. Dit heeft te maken met het toenemen van de complexiteit van de hulpvraag. De problematiek speelt zich steeds vaker af op meerdere leefdomeinen. Ook geven professionals aan dat het wenselijk is te kijken of het preventieve aanbod voldoende is en waar het versterkt kan worden. De gemeente Midden-Drenthe staat niet alleen voor deze uitdaging. Dit beeld zien we ook terug bij andere Drentse gemeenten. Hier ligt een opdracht voor ons in 2023 en volgende jaren, ook met oog op de landelijke ontwikkelingen voortkomend uit de Hervormingsagenda Jeugd en het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming.

Tegelijkertijd is ons beeld dat de structurele inzet van praktijkondersteuners Jeugd een goede keuze is geweest. Veelvuldig wordt van deze functie gebruikt gemaakt. In 2022 zijn twee praktijk ondersteuners jeugd actief geweest op de huisartsenpraktijken in alle dorpen, exclusief de praktijk in Westerbork.
De problematiek(en) van de jongeren die door de huisarts wordt verwezen naar een praktijkondersteuner jeugd is vrij divers. De top drie is scheidingsproblematiek, stemmingsproblematiek (somberheid en depressie) en laag zelfbeeld (onzekerheid, negatief zelfbeeld, faalangst en perfectionisme). De gemiddelde doorlooptijd van het afgelopen jaar was 3 maanden. Over het algemeen spreken de praktijkondersteuners jongeren en/of hun ouders zo'n 4 tot 6 keer in totaal. In een aantal gevallen wordt er doorverwezen naar zorgaanbieders in de tweede lijnszorg. In veel gevallen begeleiden de praktijkondersteuners zelf waardoor verwijzing niet nodig is.

In onderstaande tabellen en grafieken staan de uitgaven en het verzilveringspercentage op basis van aantal geïndiceerde (beschikte) voorzieningen opgenomen, gevolgd door een toelichting.

Tabel verzilvering Jeugd (Zorg in natura)

Jeugd ZIN	Toegewezen	Gedeclareerd	Verzilvering
Q1 2021	€ 2.930.722	€ 2.234.320	76%
Q2 2021	€ 2.817.304	€ 2.010.057	71%
Q3 2022	€ 2.914.656	€ 1.929.312	66%
Q4 2022	€ 3.154.049	€ 2.127.263	67%
Q1 2022	€ 2.842.403	€ 1.802.695	63%
Q2 2022	€ 2.879.470	€ 1.797.117	62%
Q3 2022	€ 2.993.221	€ 1.766.776	59%
Q4 2022	€ 2.915.416	€ 1.903.681	65%

Grafiek verzilvering jeugd (Zorg in natura)

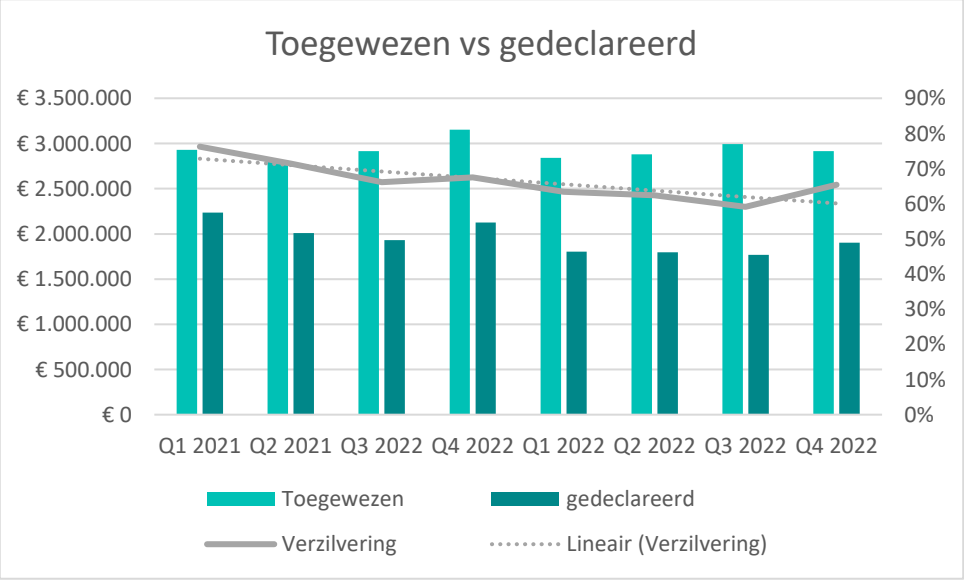

We constateren een verschil tussen het aantal afgegeven indicaties en ingediende declaraties door de zorgaanbieders. Het laatste wordt uitgedrukt in een verzilveringspercentage: de daadwerkelijke vergoede zorg uitgedrukt in geld. Opvallende trend is dat het verzilveringspercentage over de afgelopen 2 jaar daalt (figuur 6: Lineair (Verzilvering)). Dat de trendlijn in het vierde kwartaal weer stijgend wordt mede veroorzaakt doordat zorgaanbieders zelf ook het boekjaar 2022 afsluiten en zoveel mogelijk openstaande zorgrekeningen nog factureren bij de desbetreffende gemeenten.
Het (meerjarig) verzilveringspercentage heeft te maken met de lange wachtlijsten bij de meeste aanbieders van jeugdzorg. Het duurt vaak minimaal aantal maanden dat de jeugdige terecht kan bij een zorgaanbieder. De wachtlijsten in de jeugdzorg speelt landelijk.

Financiën jeugd

Financiën Jeugd

Rubrieken	Begroot 2022	Begroot 2022 (na wijziging NJN)	Jaarrekening 2022	Afwijking t.o.v. begroting 2022		Jaarrekening 2021	Afwijking t.o.v. JR 2021
Jeugd ZIN	€ 8.624.852	€ 7.872.315	€ 7.897.694	-€ 25.379		€ 8.568.411	€ 670.717
PGB	€ 446.335	€ 484.976	€ 437.782	€ 47.195		€ 405.001	-€ 32.781
Overige kosten	€ 996.867	€ 955.023	€ 849.432	€ 105.591		€ 702.590	-€ 146.842
Totaal	**€ 10.068.054**	**€ 9.312.314**	**€ 9.184.908**	**€ 127.407**		**€ 9.676.002**	**€ 491.094**

Prognose	9.184.908	
Verschil t.o.v. begroting	127.407	lagere uitgaven t.o.v. begroting
Verschil t.o.v. JR t-1	491.094	lagere uitgaven t.o.v. JR

De afname van het aantal afgegeven indicaties en declaraties zien we terug in de uitgaven Zorg in natura. Bij de najaarsnota is het budget met ruim € 750.000 verlaagd.
Net als bij de Wmo is ook bij de jeugd sprake van een lichte afname van het aantal PGB's.
Het positieve resultaat op de overige kosten wordt veroorzaakt door het saldo van diverse kleinere posten.

Participatiewet

Ontwikkelingen arbeidsmarkt

Net als in 2021, kenmerkt het jaar 2022 zich door een daling in het werkloosheidspercentage met een opleving in december. Het werkloosheidspercentage is de werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Aanvankelijk stabiliseren in de tweede helft de aantallen, maar vanaf november stijgen deze weer. Deze stijging is gemeentelijk en regionaal groter dan landelijk. We kunnen hier geen specifieke verklaring voor geven.

De trendlijnen van de landelijke, regionale(=Drenthe) en Midden-Drentse werkloosheidspercentages loopt redelijk gelijk op. De werkloosheid is in Midden-Drenthe iets lager dan landelijk/regionaal. Echter aan het eind van het jaar zijn de landelijke en de Midden-Drentse percentages nagenoeg gelijk.

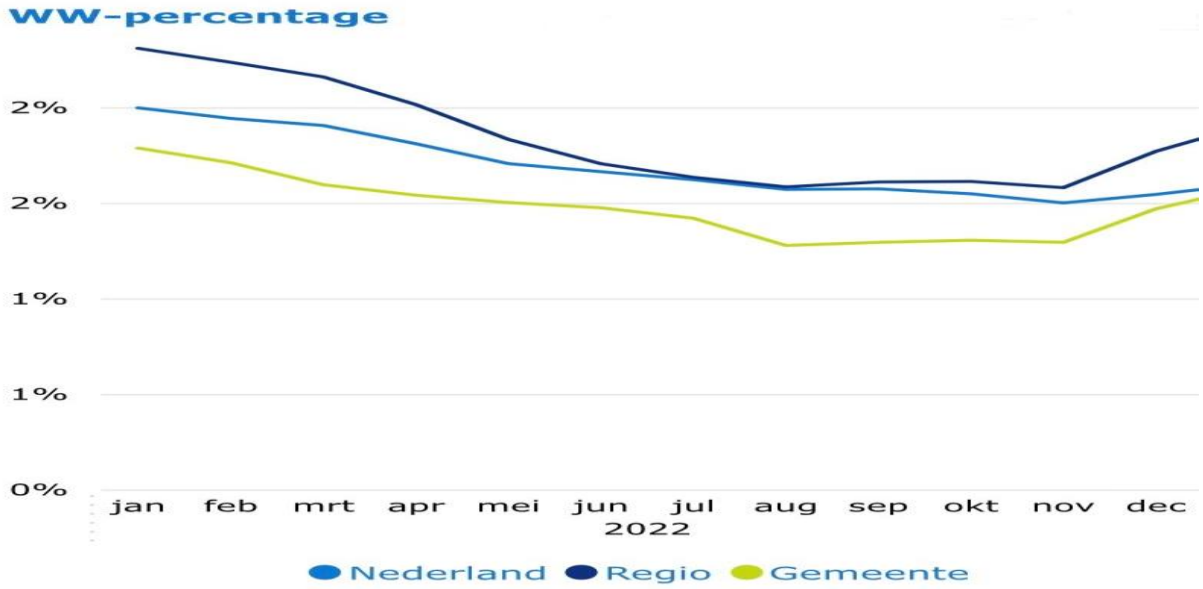

WW-percentage landelijk, regionaal en gemeente Midden-Drenthe. Bron: Dashboard WW-uitkeringen (werk.nl)

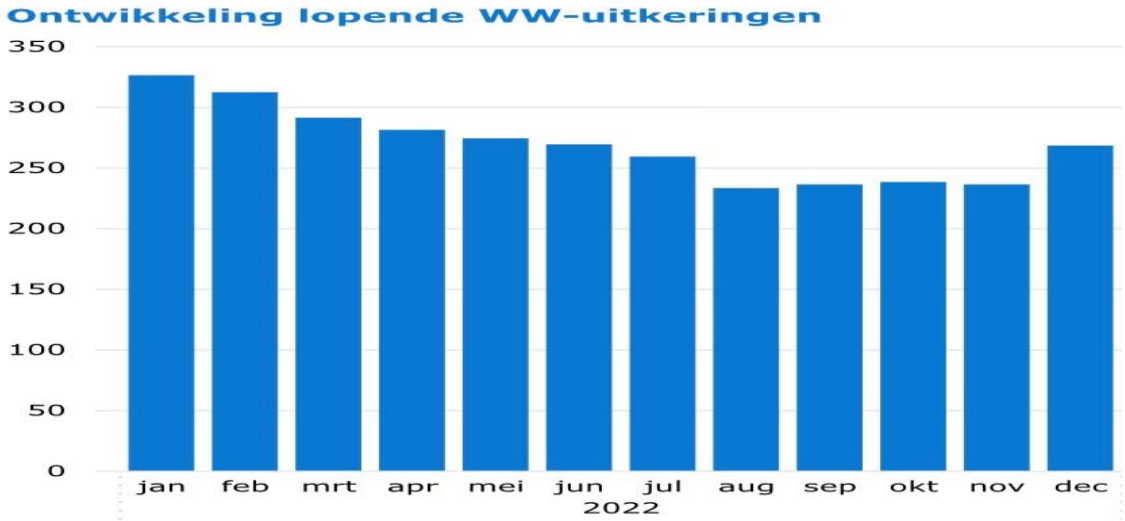

Ontwikkeling lopende WW uitkeringen gemeente Midden-Drenthe. Bron: Dashboard WW-uitkeringen (werk.nl)

Monitor Participatiewet (aantal uitkeringsgerechtigden)
In onderstaande tabel is het aantal actieve uitkeringsgerechtigden in 2021 en 2022 weergegeven. Hieruit blijkt dat de aantallen na een lichte afname in 2021 in 2022 iets toenemen.
Het gaat hier om de bijstandsgerechtigden (regulier, IOAW en IOAZ) én de mensen vanuit Verslavingszorg Noord Nederland (VNN) en de Kliniek Duurzaam verblijf van GGZ Drenthe die een zak- en kleedgeld uitkering van onze gemeente ontvangen. De inwoners die zak- en kleedgeld ontvangen hebben geen re-integratieverplichting, maar tellen wel mee in het aantal uitkeringen.

Aantal actieve uitkeringsgerechtigden per periode

Jaar	Kwartaal	Bijstand	Duurzaam	VNN	IOAW	IOAZ
2021	1	464	45	40	46	9
2021	2	459	41	37	45	9
2021	3	467	40	37	37	9
2021	4	459	39	32	38	8
2022	1	474	37	27	35	7
2022	2	490	34	24	36	7
2022	3	492	31	23	32	7
2022	4	480	31	22	31	7

Aantal actieve uitkeringsgerechtigden per kwartaal
In 2022 zien we dat per saldo het aantal uitkeringsgerechtigden nagenoeg gelijk is gebleven. De instroom was gelijk aan de uitstroom. De redenen van de uitstroom zijn: werk gevonden en een partner die meer inkomen genereert.

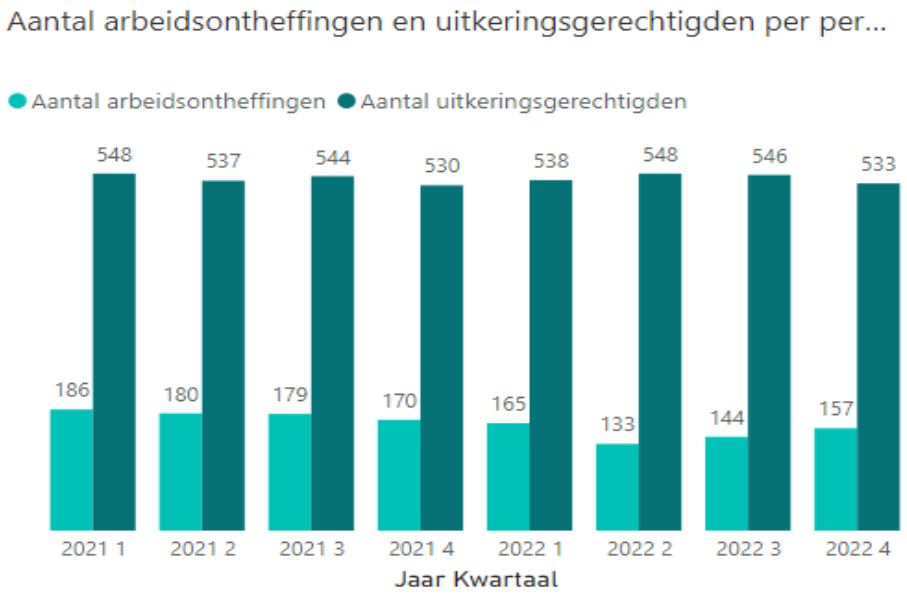

Aantal arbeidsontheffingsgerechtigden per periode exclusief uitkeringsgerechtigden onder de IOAZ en IOAW
In de grafiek wordt het aantal arbeidsontheffingen getoond ten opzichte van het aantal uitkeringsgerechtigden. Hierdoor ontstaat een overzicht van het aantal bemiddelbare inwoners in de totale caseload richting (vrijwilligers) werk. De inwoners die een ontheffing van de arbeidsplicht hebben, worden minimaal één keer per jaar gesproken door een consulent werk. Deze consulent werk beoordeelt (eventueel samen met het UWV) of de arbeidsontheffing omgezet wordt in een arbeidsverplichting of dat er een ontheffing volgt. Het aantal arbeidsontheffingen is licht gedaald.
De conclusie die uit de beperkte toename van het aantal bijstandsgerechtigden en lichte afname van het aantal arbeidsontheffingen kan worden getrokken is dat de situatie op de arbeidsmarkt zodanig is dat er meer moeilijk plaatsbaren toch betaald werk hebben gevonden. Echter dat er sprake blijft van een groep

inwoners met een bijstandsuitkering die meer begeleiding nodig heeft om betaald (deeltijd)werk te vinden.

Aantal statushouder per periode
In bovenstaande grafiek is het aantal statushouders weergegeven. Deze statushouders ontvangen een uitkering van de gemeente Midden-Drenthe en vallen daarmee ook onder de uitkeringsgerechtigden die zijn weergegeven in grafiek met actieve uitkeringsgerechtigden.

We zien een stijging in het aantal statushouders. De druk op de asielzoekerscentra is groot en het Ministerie heeft gemeenten opgeroepen om de gekoppelde statushouders zo snel mogelijk in de gemeente te huisvesten. Dit maakt dat we vanaf het vierde kwartaal 2021 een stijging zien in de doelgroep statushouders. De verwachting is dat deze doelgroep de komende tijd blijft stijgen.

In onderstaande grafiek worden de aantallen mensen met beschut werk in Midden-Drenthe weergegeven.

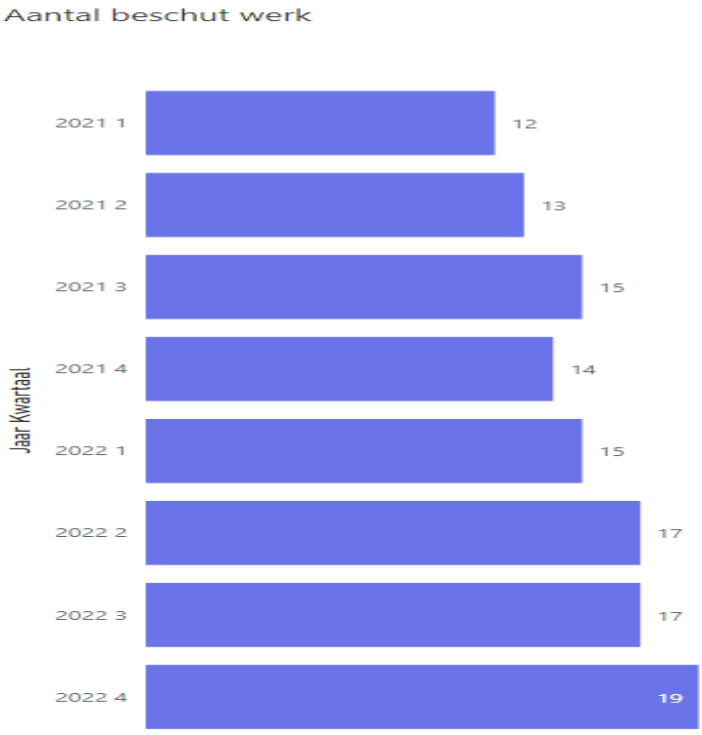

Aantallen beschut werk per periode

We zien een toename van het aantal inwoners met de indicatie beschut werk. De verwachting is dat dit aantal licht blijft stijgen over de jaren heen doordat de eisen om een WAJONG uitkering te krijgen strenger zijn geworden. Deze beweging is een aantal jaren geleden in gang gezet vanuit het Rijk.

Financiën re-integratie

Rubrieken	Begroot 2022	Begroot 2022 (na wijziging NJN)	Jaarrekening 2022	Afwijking t.o.v. begroting 2022		Jaarrekening 2021	Afwijking t.o.v. JR 2021
P-wet Stark	306.208	263.078	263.078	0		175.790	-87.288
P-wet re-integratie	709.769	709.769	699.439	10.330		504.486	-194.953
Totaal	**1.015.977**	**972.847**	**962.517**	**10.330**		**680.276**	**-282.241**

Prognose o.b.v. Q2-2022	972.847	
Verschil t.o.v. begroting	10.330	lagere uitgaven t.o.v. begroting
Verschil t.o.v. JR t-1	-282.241	hogere uitgaven t.o.v. JR

De bijdrage in het exploitatietekort van Stark is conform begroting. Het resultaat is positief door het saldo van een negatiever bedrijfsresultaat (personeelskosten) en een positiever subsidieresultaat (rijksbijdrage).
De afwijking ten opzichte van de jaarrekening 2021 wordt veroorzaakt doordat Stark in 2021 ondanks corona een goed jaar heeft gedraaid en er sprake was van een aantal incidentele voordelen (ontvangen UWV uitkering, verkoopresultaat pand en niet volledig bestede coronacompensatie).
De uitgaven aan re-integratie in 2022 zijn nagenoeg conform begroting.

Jaarrekening

Van begroting naar jaarrekening

Het doel van de jaarrekening is het getrouw weergeven van de feiten en cijfers uit het begrotingsjaar 2022 en een analyse daarvan. Na de vaststelling van de begroting 2022 op 4 november 2021 is in het begrotingsjaar twee keer gerapporteerd over de begrotingsuitvoering door een voor- en een najaarsnota. Door begrotingswijzigingen zijn toen de budgetten geactualiseerd.
Mutaties buiten de voor- en najaarsnota om zijn afzonderlijk voorgelegd.

Resultaat jaarrekening

Resultaat

Het eindresultaat over 2022 uit de gewone bedrijfsvoering bedraagt € 8.753.073

Voorjaarsnota

De belangrijkste voor- en nadelen uit de voorjaarsnota:

Voorjaarsnota x € 1.000	Structureel	Incidenteel	Totaal
Voordelen:			
Hogere belastingopbrengsten OZB en toeristen	150	145	295
Effect september- en decembercirculaire gemeentefonds	1.656		1.656
totaal voordelen	1.806	145	1.951
Nadelen:			
Verhoging budgetten vanuit het gemeentefonds	128	307	435
Effect salarissen	49		49
Hogere brandstofkosten voertuigen	70		70
Effect indexeringen diverse budgetten	63		63
Exploitatiekosten gymlokaal De Sprong bij de VO school	10		10
Bijstelling gemeenschappelijke regeling	33		33
Overige kleine posten	20	18	38
totaal nadelen	373	325	698
Saldo	1.433	-180	**1.253**

Bij het vaststellen van de voorjaarsnota heeft de raad besloten voor het positieve saldo van € 1.253.277 een stelpost loon- en prijsontwikkeling op te nemen. Dit is daarmee onderdeel van het rekeningresultaat.

Najaarsnota

De belangrijkste voor en nadelen uit de najaarsnota

Najaarsnota x € 1.000	Bedrag
Voordelen	
Netto hogere ontvangsten gemeentefonds	2.188
Lagere uitgaven Sociaal Domein	812
Hogere ontvangen dividenden	94
Totaal voordelen	***3.094***
Nadelen	
Subsidie Stichting Welzijnswerk	25
Meerwerk accountant	50
Lagere opbrengst leges bouw	300
Onderzoek woonwagenkamp	50
Saldo kleine mutaties	16
Totaal nadelen	***441***
Totaal	**2.652**

Overheveling

In de raadsvergadering van 15 december 2022 is besloten om een deel van de in de begroting 2022 specifiek beschikbaar gestelde middelen over te hevelen naar 2023. De reden hiervoor was dat de beoogde prestaties niet in 2022 konden worden afgerond of opgestart. Door de overheveling van deze budgetten naar 2023 kunnen de prestaties en/of activiteiten in 2023 direct vanaf 1 januari worden verricht. Het totaalbedrag van deze begrote budgetten bedroeg € 8.290.737

Op basis van de rekeningcijfers bedraagt het werkelijke bedrag dat voldoet aan de randvoorwaarden voor overheveling € 8.698.815. Het meerdere ter hoogte van € 408.079 maakt onderdeel uit van het voorstel tot bestemming van het resultaat.

Daarnaast zit een bedrag van € 682.432 abusievelijk nog in het rekeningresultaat. Over dit bedrag heeft de raad in principe op 15 december 2022 al besloten om dit te bestemmen ten behoeve van de overheveling.

Het volledige bedrag is opgenomen in het bestemmingsvoorstel.

September- en decembercirculaire

De financiële effecten voor het jaar 2022 uit de septembercirculaire zijn in de raadsvergadering van 15 december vastgesteld. De effecten van de decembercirculaire 2022 zijn in de jaarrekening verwerkt.

Indien nodig worden specifieke ontvangen middelen in de decembercirculaire bij de verdeling van het rekeningresultaat bestemd.

Voor verdere details wordt verwezen naar de toelichting bij het overzicht van baten en lasten.

Overzicht van baten en lasten

Programma	Begroting 2022 primitief			Begroting 2022 incl. wijz.			Rekening 2022			Verschil Begroot Werkelijk
Bedragen x € 1.000	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	
Bestuur en ondersteuning	2.889	431	2.458	3.927	431	3.496	2.106	-113	2.219	1.277
Veiligheid	2.442	28	2.414	2.497	28	2.469	2.375	20	2.355	114
Verkeer, vervoer en waterstaat	5.635	164	5.471	5.731	164	5.567	5.198	294	4.904	663
Economie	1.143	1.667	-524	1.176	1.846	-670	688	1.526	-837	168
Onderwijs	3.548	143	3.404	3.673	143	3.530	3.245	333	2.912	618
Sport, cultuur en recreatie	7.348	836	6.512	7.500	930	6.571	7.535	1.118	6.418	153
Sociaal domein	37.218	8.018	29.200	38.288	7.754	30.534	40.144	14.011	26.133	4.402
Volksgezondheid en milieu	9.306	7.685	1.622	9.489	7.685	1.804	10.206	8.586	1.620	185
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.341	3.700	1.641	6.182	3.657	2.525	4.179	1.996	2.183	342
Algemene dekkingsmiddelen	403	62.488	-62.085	426	69.396	-68.971	743	70.428	-69.685	715
Overhead	12.768	103	12.665	14.294	103	14.191	13.741	130	13.611	580
Onvoorzien	35	0	35	32	0	32	0	0	0	32
Vennootschapsbelasting										
Saldo van baten en lasten	**88.077**	**85.264**	**2.814**	**93.216**	**92.137**	**1.079**	**90.159**	**98.328**	**-8.169**	**9.248**
Mutaties reserves	**973**	**3.787**	**-2.814**	**12.758**	**13.837**	**-1.079**	**11.837**	**12.421**	**-584**	**-495**
Resultaat	**89.051**	**89.051**	**0**	**105.973**	**105.973**	**0**	**101.996**	**110.749**	**-8.753**	**8.753**

Toelichting op de programmarekening

Op grond van artikel 28 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten bevat de toelichting op het overzicht van baten en lasten onder andere:

- Een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijzigingen en het overzicht van baten en lasten op de volgende onderdelen:
    - de lasten en baten per programma;
    - de algemene dekkingsmiddelen;
    - het resultaat voor bestemming;
    - de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves;
    - het resultaat na bestemming.

Hierna staat dit per programma nader uitgewerkt.

Voorafgaand aan deze toelichting is in onderstaande 2 tabellen een analyse opgenomen met de kwalificatie van de overschrijding op basis van de in de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV opgenomen soorten begrotingsoverschrijdingen:

Begrotingsafwijking		Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel
a)	Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X
b)	Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.		X
c)	Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.	X	

d)	Budgetoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X	
e)	Budgetoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen.		X
f)	Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. • geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar • geconstateerd na verantwoordingsjaar	 X	X
g)	Budgetoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen of totaal geautoriseerd budget) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. • jaar van investeren • afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	 X	X

Overzicht rechtmatigheidsanalyse 2022

Programma	Actuele begroting	Rekening	Saldo over (-) en onder schrijding	Soort begrotings-afwijking	Toelichting naar oorzaak en achtergronden bij overschrijdingen > € 100 duizend
(* € 1.000)	**lasten**	**lasten**			
Bestuur en ondersteuning – taakveld Treasury	-191	85	-276	G	Zie toelichting programma Bestuur en ondersteuning. Betreft voornamelijk hogere (bespaarde) rente opbrengsten tegenover hogere kapitaallasten.

Bestuur en ondersteuning – taakveld OZB-woningen	441	602	-161	C	Zie toelichting programma Bestuur en ondersteuning. Betreft voornamelijk hogere doorrekening van kosten.
Sport, cultuur en recreatie – taakveld Sport-accommodaties	2.995	3.184	-189	D	Zie toelichting programma Sport, cultuur en recreatie. Betreft voornamelijk hogere doorbelaste (personeels)kosten en kosten voor onderhoud en energie voor sporthallen en de gemeentelijke zwembaden.
Sport, cultuur en recreatie – taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	242	267	-25	C	Zie toelichting programma Sport, cultuur en recreatie. De hogere lasten worden gecompenseerd door gerelateerde hogere opbrengsten.
Sociaal domein – taakveld Samenkracht en burgerparticipatie	3.993	4.858	-865	C	Zie toelichting programma sociaal domein. De hogere lasten worden gecompenseerd door extra vergoeding opvang Oekraïners.
Sociaal domein – taakveld Wijkteams	1.171	1.221	-50	C	Zie toelichting programma sociaal domein. De hogere lasten betreffen met name de extra bijdrage aan de GGD en extra toerekening van salarislasten.
Sociaal domein – taakveld Inkomensregelingen	10.912	11.659	-747	C	Zie toelichting programma sociaal domein. De extra uitgaven voor minimabeleid (energietoeslag en ontheemden) worden gecompenseerd door extra vergoeding opvang Oekraïners.
Sociaal domein – taakveld Arbeidsparticipatie	1.202	1.235	-33	C	Zie toelichting programma sociaal domein. De hogere lasten worden gecompenseerd door gerelateerde hogere opbrengsten.
Sociaal domein – taakveld Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	1.530	1.857	-327	D	Zie toelichting programma sociaal domein. De Wmo is een open einderegeling; lasten conform vastgesteld beleid.

Volksgezondheid en milieu – taakveld riolering	3.116	3.577	-461	C	Zie toelichting programma volksgezondheid en milieu. De hogere lasten op riolering worden gecompenseerd door gerelateerde hogere opbrengsten.
Volksgezondheid en milieu – taakveld afval	2.449	2.623	-174	C	Zie toelichting programma volksgezondheid en milieu. De hogere lasten op afval worden gecompenseerd door gerelateerde hogere opbrengsten.
Volksgezondheid en milieu – taakveld milieubeheer	1.761	1.934	-173	C	Zie toelichting programma volksgezondheid en milieu. De hogere lasten hebben voornamelijk te maken met een hogere bijdrage aan de RUD.
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing – taakveld Grondexploitatie	2.464	2.591	-127	C	Zie toelichting programma volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing. De hogere lasten hebben te maken met de uitkomsten van de verplichte POC-methode voor winstbepaling voor grondexploitaties.

Bestuur en ondersteuning

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Overhead	10.917	98	14.294	103	13.741	130	580
Overige baten en lasten	1.003	15	865	15	-133	98	1.081
Mutaties reserves	993	1.853	12.758	13.837	11.837	12.421	-495
Treasury	-181	793	-191	904	85	1.084	-96
Bestuur	1.847	0	2.000	0	1.890	0	110
Burgerzaken	936	321	988	321	976	422	113
Beheer overige gebouwen en gronden	106	95	106	95	-628	-634	6
OZB niet-woningen	176	2.790	176	2.906	55	2.914	128
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	54.946	0	61.594	0	62.425	831
OZB woningen	419	3.904	441	3.994	602	4.005	-149
Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten/baten	**16.215**	**64.814**	**31.437**	**83.767**	**28.426**	**82.866**	**2.110**

Toelichting:
Het voordeel van € 2.110.000 in dit programma wordt per saldo verklaard door:

- Het voordeel op het taakveld bestuur van € 110.000. Het betreft de volgende verschillen:
  - Hogere lasten van € 21.000 voor de dotatie aan de APPA voorziening.
  - Lagere lasten van € 148.000 voor de pensioenpremies voor het college.
  - Diverse hogere lasten van € 17.000.
- Het voordeel op het taakveld burgerzaken van € 113.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
  - Per saldo € 101.000 hoger baten uit diverse leges. De grotere afwijkingen zitten in hogere leges voor naturalisatieverzoeken (€ 11.000), rijbewijzen (€ 30.000) en paspoorten (€ 60.000).
  - De uitgaven voor basisregistratie Personen waren in 2022 afgerond € 12.000 lager dan begroot.
- Het voordeel op het taakveld Ondersteuning organisatie van € 580.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
  - Per saldo een hogere toerekening van diverse overheadkosten (193.000).
  - De lagere proceskosten leverde een voordeel van € 86.000 op.
  - De hogere lasten voor de gemeenteberichten leverde een nadeel van € 15.000 op.
  - Het budget voor bedrijfsvoering en dienstverlening is niet volledig benut wat een voordeel van € 702.000 oplevert.
  - Het nadeel op het taakveld Treasury van € 96.000. Het betreft de volgende grotere verschillen: Er is per saldo een voordeel van € 41.000 op de rentebaten in verband

ontvangen rente over het saldo schatkistbankieren en € 90.000 aan hogere bespaarde rente over het eigen vermogen.
    - Hier tegenover staat een nadeel op afschrijvingen en rentelasten ter hoogte van € 227.000.
- Het nadeel op het taakvelden OZB woningen en OZB niet woningen van € 21.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - De werkelijke opbrengsten van de OZB woningen en niet woningen waren afgerond € 19.000 hoger dan begroot.
    - Voor het overige zitten de verschillen in de doorrekening van kosten.
- Het voordeel op het taakveld Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds van € 831.000.
    - Het betrof de effecten van de mei-, september- en decembercirculaire inclusief de corona compensatie en verrekeningen van voorgaande jaren. In afzonderlijke brieven is de raad over de effecten van de circulaires geïnformeerd.
- Het voordeel op het taakveld Overige baten en lasten bedraagt € 1.081.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - Van de post onvoorzien van € 25.000 is een bedrag van € 3.000 besteed voor de vervanging ketel G.A. de Ridder. Van dit bedrag resteert daardoor afgerond € 22.000.
    - De vrijval van de stelpost van het positieve voorjaarsnota saldo ten behoeve van de loon- en prijsontwikkeling levert een voordeel op van € 1.253.000.
    - Hieronder staan een aantal nadelen waaronder het vervallen van de stelpost onderuitputting van -/- € 411.000. De onderuitputting betreft het begrote voordeel in de kapitaallasten van de nog niet gerealiseerd investeringen. De werkelijke voordelen staan verspreid over alle taakvelden.
    - De gemeente kon ruim € 26.000 meer BTW van de gemeenschappelijke regelingen declareren bij het BCF fonds.
- Per saldo € 495.000 hogere onttrekking aan of lagere dotaties aan de reserves.
    - Dit taakveld omvat het saldo van alle reservemutaties van alle programma's. Het saldo wordt onder andere veroorzaakt door afwijkingen tussen de begrote en de werkelijke toevoegingen of onttrekkingen aan de reserves om de werkelijke lasten of verschillen tussen lasten en baten van bijvoorbeeld afval, riolering, onderhoud en vervangingsinvesteringen te dekken. Het verloop van de reserves is inzichtelijk gemaakt in de toelichting op de balans.

Programma Veiligheid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Crisisbeheersing en brandweer	2.071	15	2.118	15	2.021	3	85
Openbare orde en veiligheid	371	13	379	13	355	17	28
Totaal lasten/baten	**2.442**	**28**	**2.497**	**28**	**2.375**	**20**	**114**

Toelichting:
Het voordeel van € 114.000 in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Het voordeel op het taakveld crisisbeheersing en brandweer bedraagt € 85.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - Het saldo van de exploitatiekosten van de kazernes, inclusief kapitaallasten, is € 39.000 positief.
    - Naast een aantal kleinere verschillen is er sprake van een voordelig verschil op de deelname aan de gemeenschappelijke regelingen VRD en het Rode Kruis van in totaal € 44.000.
    - Een lagere doorberekening salariskosten van € 2.000 aan rampenbestrijding levert een voordeel op.

- Het voordeel op het taakveld openbare orde en veiligheid bedraagt € 28.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - De subsidie voor de stichting Welzijnswerk is ten onrechte voor een groot deel ten laste van het taakveld Samenkracht en burgerparticipatie. Het nadeel op dat taakveld wordt gecompenseerd door een voordeel op dit taakveld (€ 23.000).
    - De uitgaven voor vervanging materialen bij vandalisme wegen en bruggen zijn afgerond € 5.000 lager dan begroot en levert een voordeel op.

Programma Verkeer, vervoer en waterstaat

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Verkeer en vervoer	5.625	144	5.731	164	5.198	294	663
Totaal lasten/baten	**5.625**	**144**	**5.731**	**164**	**5.198**	**294**	**663**

Toelichting:

Het voordeel van dit programma bedraagt € 663.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:

- Het saldo van kosten inclusief toe rekeningen en baten voor onderhoud bermen en wegbeplanting zijn € 393.000 lager dan begroot. Grotendeels wordt dit veroorzaakt door € 139.000 lagere kapitaallasten en hogere baten van € 35.000 voor leges vergunningen, kabels en leidingen. In 2022 is de bijdrage ontvangen van de provincie voor het project Verbeteren landbouwroutes: aanleg passeerhavens en graskeien 2020 van € 105.750 (afrekening voorgaande jaren). Deze bijdrage is toegevoegd aan de reserve kapitaallasten wegen en bruggen.
- Conform bestaand beleid is het voordelig saldo op openbare verlichting (€ 32.000) toegevoegd aan de reserve openbare verlichting.
- Van het onderhoudsbudget voor bruggen hoefde dit jaar € 21.000 niet te worden besteed.
- Van het gladheidsbestrijdingbudget zijn de lasten in totaal € 24.000 lager uitgevallen. Grotendeels wordt dit veroorzaakt door € 13.000 lagere kapitaallasten dan voorzien.
- Van het zwerfafvalbudget is € 48.000 in 2022 niet besteed, waarvan het grootste deel van € 29.000 kwam door lagere lasten voor het verwijderen van zwerfafval.
- Aan de uitvoering van de kerntaken wegen, verkeer & vervoer en water was € 88.000 minder besteed. Hiervan heeft bijna € 56.000 betrekking op lagere doorberekende kapitaallasten binnen de kerntaak water.
- De overige lasten zijn per saldo € 57.000 lager dan begroot.

Economie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	427	427	427	427	-1	-3	-2
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	201	31	204	64	178	64	25
Economische promotie	492	1.179	544	1.354	512	1.466	144
Totaal lasten/baten	**1.120**	**1.637**	**1.176**	**1.846**	**688**	**1.526**	**168**

Toelichting:
Het voordeel van € 168.000 in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Lagere lasten van het bedrijvenloket van € 24.000 en
- Hogere opbrengsten toeristenbelasting van € 111.000 en lagere opbrengsten door niet ontvangen subsidie kerntaken recreatie en toerisme van € 50.000.
- De overige lasten zijn per saldo € 17.000 hoger dan begroot.

Onderwijs

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Onderwijshuisvesting	2.110	49	2.130	49	1.848	46	278
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.355	94	1.544	94	1.397	287	339
Totaal lasten/baten	**3.465**	**143**	**3.673**	**143**	**3.245**	**333**	**618**

Toelichting:
Het voordeel van € 618.000 in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Het voordeel op het taakveld onderwijshuisvesting bedraagt € 278.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - Er is sprake van lagere kapitaallasten € 210.000 m.b.t. de BO scholen in de gemeente Midden-Drenthe.
    - Daarnaast is er per saldo sprake van € 68.000 aan lagere doorberekende apparaatskosten op dit taakveld.
- Het voordeel op het taakveld onderwijsbeleid en leerlingenzaken bedraagt € 339.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere uitgaven aan onderwijsbeleid (€ 410.000) en hogere uitgaven aan leerlingenvervoer (€ 138.000). De lagere uitgaven aan onderwijsbeleid vloeien zijn het gevolg van een terugbetaling van teveel ontvangen subsidie voor vve in 2021 (€ 180.000). Daarnaast is een begroot bedrag van € 80.000 uit de reserve sociaal niet ingezet. Verder is sprake van een iets hogere rijksbijdrage (€ 20.000) en lagere uitgaven aan lokaal onderwijsbeleid (€ 20.000).
  De hogere uitgaven aan leerlingenvervoer worden veroorzaakt door een hogere bijdrage aan vervoerders.

Programma Sport, cultuur en recreatie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Sportbeleid en activering	331	0	442	94	419	347	276
Sportaccommodaties	2.953	731	2.995	731	3.184	627	-293
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	242	0	242	0	267	26	2
Musea	131	0	131	0	132	4	3
Media	601	102	608	102	608	103	1
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.140	3	3.082	3	2.925	10	164
Totaal lasten/baten	**7.399**	**836**	**7.500**	**930**	**7.535**	**1.118**	**153**

Toelichting:
Het voordeel van € 153.000 in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Het voordeel op het taakveld sportbeleid en activering bedraagt € 276.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - Als compensatie voor de btw was als bijdrage SPUK Sportbeleid en activering € 39.000 ontvangen. De bijdrage SPUK was niet begroot.
    - Een niet begrote bijdrage SPUK Stimulering Sport 2022 van € 216.000.
    - Van de overige kleinere verschillen vallen vooral de lagere subsidiebijdrage voor jeugdleden (€ 8.000), de lagere kosten van de vervoerskosten gymnastiekonderwijs (€ 7.000) en de lagere kosten voor de organisatie van sportgala Midden-Drenthe (€ 7.000) op.

- Het taakveld sportaccommodaties heeft een nadeel van € 293.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - De exploitatie van de zwembaden leveren een nadeel op van € 150.000. Dit is het saldo van verschillen voor- en nadelen per complex op onderhoudslasten en chemicaliën (€ 29.000), energielasten (€ 45.000) en doorberekende apparaatskosten (€ 76.000).
    - De inkomsten uit verhuur van velden en binnensportaccommodaties en opbrengsten voor het gemeentelijk zwembad blijven respectievelijk € 23.000, € 71.000 en € 17.000 achter bij de begroting. Daarnaast is er een nadeel op de gemeentelijke zwembaden van € 32.000 aan overige doorbelaste kosten.

- Het voordeel op het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie bedraagt € 164.000 en wordt vooral veroorzaakt door per saldo lagere uitgaven aan onderhoud plantsoenen en wandelpaden (€ 98.000) door onder andere Stark (€ 3.000). Verder is sprake van lager doorberekende kosten, waaronder kapitaallasten (€ 66.000) en overige doorberekende kosten (€ 28.000). Daarnaast is er sprake van per saldo lagere uitgaven aan toeristische fietspaden (€ 30.000) en per saldo lagere kosten aan speelvoorzieningen (€ 33.000).

Sociaal domein

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Samenkracht en burgerparticipatie	3.530	4	3.933	204	4.858	5.338	4.210
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.171	0	1.171	0	1.221	0	-50
Inkomensregelingen	9.741	7.651	10.912	7.318	11.666	7.019	-1.054
WSW en beschut werk	347	0	313	0	309	0	5
Arbeidsparticipatie	1.120	0	1.202	0	1.235	23	-10
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.551	13	1.530	12	1.857	9	-329
Maatwerkdienstverlening 18+	10.185	350	9.731	220	9.626	1.621	1.507
Maatwerkdienstverlening 18-	9.860	0	9.062	0	8.948	0	114
Geëscaleerde zorg 18-	462	0	433	0	424	0	9
Totaal lasten/baten	**37.968**	**8.018**	**38.288**	**7.754**	**40.144**	**14.011**	**4.402**

Toelichting:
Het voordeel van ruim € 4,4 miljoen in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Het voordelig resultaat op het taakveld samenkracht en burgerparticipatie van € 4,2 miljoen wat hoofdzakelijk wordt verklaard door de ontvangen rijksbijdrage voor de opvang van Oekraïners (€ 5,3 miljoen). Aan lasten voor de opvang is op dit taakveld € 1,3 miljoen verantwoord. De overige lasten voor de opvang zijn verantwoord onder het taakveld inkomensregelingen.
  De subsidie aan de stichting welzijnswerk is ten onrechte op dit taakveld geboekt. Dit leidt tot voordelen van dezelfde omvang op de taakvelden wijkteams, arbeidsparticipatie en onderwijsbeleid en leerlingzaken.
  Naast een groot aantal kleinere mutaties is sprake van lagere onderhoudskosten aan dorpshuizen (€ 71.000), niet gebruikt budget voor het Vitaal platteland (€ 28.000) en minder lasten voor kleine projecten uit het dorpenbeleid (€ 30.000).

- Het nadelig resultaat op het taakveld toegang en eerstelijnsvoorzieningen van € 50.000 wordt in hoofdzaak verklaard door:
  - Extra inzet op toegang voor jeugd en gezin van € 23.000.
  - Hogere doorbelaste salariskosten van € 23.000.

- Het nadelig resultaat op het taakveld Inkomensregelingen van € 1.054.000 wordt in hoofdzaak verklaard door:
    - Niet begrote uitgaven aan uitkeringen voor ontheemden van € 532.000.
    - Hogere uitgaven aan minimabeleid (€ 519.000), waarvan het grootste nadeel veroorzaakt wordt door hoger dan begrote uitgaven bijzondere bijstand. Dit wordt met name veroorzaakt door uitkeringen ter compensatie van de hoge energielasten en bijzondere bijstand voor ontheemden. De uitgaven hebben het karakter van een open einde regeling (begrotingsafwijking c en d). De bijdragen vanuit het rijk hiervoor zijn verantwoord onder het taakveld samenkracht en burgerparticipatie en zijn opgenomen in de SiSa-verantwoording.

- Het nadelig resultaat op het taakveld Maatwerkvoorzieningen Wmo van € 329.000 wordt vooral verklaard door hoger dan begrote uitgaven aan woonvoorzieningen (€ 107.000), hulpmiddelen (€ 147.000) en vervoersvoorzieningen (€ 58.000). De overige en uitgaven aan vallen € 17.000 hoger uit. Meer informatie over dit taakveld staat opgenomen in de paragraaf Transities.

- Het voordelig resultaat op het taakveld Maatwerkdienstverlening 18+ van € 1.507.000 wordt in hoofdzaak verklaard door de van centrumgemeente Assen te ontvangen bijdrage van € 1.121.000 voor de uitvoering van Beschermd wonen en lager dan begrote uitgaven pgb (€ 300.000). Meer informatie over dit taakveld staat opgenomen in de paragraaf Transities.

- Het voordelig resultaat op het taakveld Maatwerkdienstverlening 18- en Geëscaleerde zorg 18- van in totaal € 123.000 wordt hoofdzakelijk verklaard door de lager dan begrote overige uitgaven aan jeugdhulp. Meer informatie over dit taakveld staat opgenomen in de paragraaf Transities.

Volksgezondheid en milieu

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Volksgezondheid	1.404	0	1.464	0	1.441	0	23
Riolering	3.116	4.003	3.116	4.003	3.577	4.605	141
Afval	2.449	3.282	2.449	3.282	2.623	3.514	58
Milieubeheer	1.540	0	1.761	0	1.934	60	-113
Begraafplaatsen en crematoria	698	400	700	400	630	407	77
Totaal lasten/baten	**9.206**	**7.685**	**9.489**	**7.685**	**10.206**	**8.586**	**185**

Toelichting:
Het voordeel van € 185.000 in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Het voordeel op het taakveld Volksgezondheid bedraagt € 23.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de bijdrage voor onderhoud aan AED's in dorps- en buurthuizen van € 11.600 op een ander taakveld is geboekt. Het budget voor de verwijsindex van € 12.000 is niet besteed.
- Het voordeel op het taakveld Riolering bedraagt € 141.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - De opbrengsten van de rioolheffingen waren € 19.000 hoger dan begroot.
    - De overige kosten waren per saldo € 10.000 lager.
    - Diverse onderhoudskosten voor de riolering waren per saldo € 48.000 hoger dan begroot.
    - De netto kapitaallasten waren € 399.000 hoger dan begroot. Hiervan had € 52.000 betrekking op lagere rentekosten en € 451.000 op hogere afschrijvingslasten.
    - Voor de nieuwe investeringen over 2022 heeft een extra onttrekking aan de voorziening riolering plaats gevonden van € 579.000.
- Het voordeel op het taakveld Afval bedraagt € 58.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - In het totaal waren we voor de milieustraat € 90.000 meer kwijt dan begroot. De opbrengsten waren € 36.000 hoger, maar het ophalen en het verwerken en vervoeren van de diverse afvalstromen waren € 126.000 hoger.
    - De opbrengsten voor gescheiden afval waaronder Nedvang waren € 164.000 lager dan begroot.
    - De opbrengsten van de afvalstoffenheffingen waren € 9.000 hoger dan begroot.
    - De inzameling van het oud papier was € 67.000 voordeliger dan begroot. In 2022 wordt dit veroorzaakt doordat € 63.000 minder aan subsidie is uitbetaald.
    - De onttrekking aan de voorziening egalisatie tarief afvalstoffenheffing bedroeg € 230.000.
    - De overige kleine mutaties waren per saldo € 6.000 positief.

  De lasten en baten van het Afval vallen binnen het door de raad geaccordeerde systeem van de afvalstoffenheffing. Voor- en nadelen worden op begroting- en rekeningbasis gedoteerd c.q. onttrokken aan de voorziening afval. Er is daardoor geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

- Het nadeel op het taakveld Milieubeheer bedraagt € 113.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere bijdrage aan de RUD (€ 117.000) voor aanvullende diensten.
- Het voordeel op het taakveld Begraafplaatsen bedraagt € 77.000. Het betreft de volgende grotere verschillen:
    - De opbrengsten begraafrechten waren € 5.000 hoger dan begroot.
    - Het saldo van de overige posten was € 72.000 voordelig. Hiervan zijn de grootste voordelen veroorzaakt door het voordeel van € 18.000 voor lagere onderhoudskosten Stark, voordeel van € 23.000 door lagere kapitaallasten voor begraafplaatsen algemeen, voordeel van € 23.000 aan lagere doorberekende kosten aan begraafplaatsen algemeen en ten slotte een voordeel van € 8.000 door lagere doorberekende kosten aan de Aula Smilde.

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022 primitief		Begroting 2022 incl. wijz.		Rekening 2022		Begr versus Rek.
Taakveld	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	Verschil
Ruimte en leefomgeving	758	0	941	0	841	8	108
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.464	2.454	2.464	2.454	1.296	815	-471
Wonen en bouwen	1.935	1.016	2.773	1.203	2.042	1.172	701
Totaal lasten/baten	**5.158**	**3.470**	**6.179**	**3.657**	**4.179**	**1.996**	**339**

Toelichting:
Het voordeel van € 339.000 in dit programma wordt vooral verklaard door:

- Het voordeel op het taakveld Ruimtelijke Ordening bedraagt netto € 108.000. Het betreft de volgende verschillen:
    - Lagere kosten visie Beilen van € 45.000 bij het algemeen ruimtelijk ordeningsbeleid.
    - Lagere lasten van € 50.000 voor de Omgevingswet.
    - Voor het overige zit het voordeel voornamelijk lagere advieskosten bij structuur- en bestemmingsplannen.

- Het nadeel op het taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) bedraagt netto € 471.000. Het betreft de volgende grote verschillen:
    - Door verplichte winstneming ontstond er een voordeel van € 84.000.
    - Extra voeding voorziening bouwgrond van € 561.000. Dit heeft voornamelijk plaats gevonden voor de complexen de Lindelaar (€ 393.000) en An de Boerbink (€ 242.000) . Zie hiervoor ook de paragraaf grondbeleid.
    - Het overige € 6.000 zijn kleine posten algemene kosten.

- Het voordeel op het taakveld Wonen en bouwen bedraagt € 701.000. Het betreft de volgende verschillen:
    - Hoger leges opbrengsten omgevingsvergunning leverde een voordeel van € 71.000 op.
    - De exploitatiekosten en baten voor onze gemeentelijke gebouwen waren per saldo € 267.000 voordelig. Het gaat hierbij om huuropbrengsten, gas, water, stroom, verzekeringen, enz..
    - Hogere baten integraal toezicht, handhaving en vergunningverlening van € 95.000 en tevens lagere lasten van €85.000 door lagere doorberekende kosten.
    - De uitvoeringskosten voor het woonwagenbeleid waren lager en leverde een voordeel op van € 55.000.
    - Op het onderdeel volkshuisvestingsbeleid is er een voordeel van € 128.000.

Balans

Balans per 31 december 2022

(voor bestemming van het gerealiseerde resultaat)

Activa (in duizenden euro's)	**2022**	**2021**
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.230	1.249
Totaal immateriële vaste activa	**1.230**	**1.249**
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	45.945	45.985
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	15.739	16.552
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	18.687	18.301
Totaal materiële vaste activa	**80.371**	**80.838**
Financiële vaste activa		
Woningbouwcorporaties	1.204	1.309
Deelnemingen	144	144
Overige langlopende leningen	7.864	7.831
Totaal financiële vaste activa	**9.212**	**9.284**
Totaal vaste activa	**90.813**	**91.371**
Vlottende activa		
Voorraden		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	3.055	4.273
Totaal voorraden	**3.055**	**4.273**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	13.064	6.699
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	8.015	9.590
Overige vorderingen	2.520	2.131
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**23.599**	**18.420**
Liquide middelen		
Kassaldi	14	11
Banksaldi	430	406
Totaal liquide middelen	**444**	**417**

Overlopende activa		
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	180	444
Totaal overlopende activa	**180**	**444**
Totaal vlottende activa	**27.278**	**23.554**
Totaal activa	**118.091**	**114.925**
Rechten op verliescompensatie VPB	NNB	NNB

Passiva (in duizenden euro's)	**2022**	**2021**
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	5.824	5.185
Bestemmingsreserves	39.256	35.428
Het gerealiseerde resultaat in de jaarrekenin	8.753	5.051
Totaal eigen vermogen	**53.833**	**45.664**
Voorzieningen	**5.080**	**4.306**
Vaste schulden, met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	49.095	54.081
Waarborgsommen	9	8
Totaal vaste schulden	**49.104**	**54.089**
Totaal vaste passiva	**108.017**	**104.059**
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Overige kasgeldleningen	-	-
Overige schulden	7.986	8.747
Totaal netto-vlottende schulden	**7.986**	**p.747**
Overlopende passiva		
De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	2.068	1.907
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	20	212
Totaal overlopende passiva	**2.088**	**2.119**
Totaal vlottende passiva	**10.074**	**10.866**
Totaal passiva	**118.091**	**114.925**
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	19.802	18.730

Waarderingsgrondslagen

Algemeen
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 15 december 2016 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar.

Conform voorgeschreven door het BBV worden de genoemde waarderingsgrondslagen consistent over meerdere jaren toegepast.

Gebruik van schattingen
Het College van Midden-Drenthe maakt gebruik van schattingen en veronderstellingen voor het (mede) bepalen van opgenomen bedragen. Wanneer het ten behoeve van inzicht noodzakelijk is, staan toelichtingen vermeld bij de betreffende posten waarin de methode van schatten is opgenomen. Dit geschiedt conform wet- en regelgeving.

Toerekeningsbeginsel overhead
Onder overhead vallen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De overhead m.b.t. personele kosten wordt bepaald door voorafgaand aan het jaar de directie en indirecte uren per persoon in te schatten. Het gehanteerde tarief wordt berekend door de werkelijke personeelskosten te delen door het werkelijk aantal uren van het boekjaar.
Voor het team buitendienst geldt de uitzondering dat het tarief wordt bepaald door de personeelskosten van dit team te vermenigvuldigen met de verhouding indirect/directe uren van dit team.

De kosten voor automatisering, archief, huisvesting, catering en overige facilitaire zaken worden ook als overhead aangemerkt. De bijkomende personeelskosten en de kosten van voormalig personeel

worden op basis van de verdeelsleutel aantal fte kantoor personeel/ totaal fte als overhead toegerekend.

Van ontvangen detacheringsvergoedingen wordt op basis van de feitelijke situatie per overeenkomst bepaald of dit als overhead moet worden aangemerkt.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

De WNT-verantwoording is opgemaakt in overeenstemming met de wet en de daaruit voortvloeiende regelingen. De verantwoorde bezoldiging is de som van de beloning, de belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en de beloningen betaalbaar op termijn. Op grond van de wet zijn de gemeentesecretaris en de griffier topfunctionarissen. Daarnaast zijn in de verantwoording die functionarissen opgenomen van wie de bezoldiging of de vergoeding bij beëindiging de op grond van de wet toegestane maxima overschrijden. Bij de bepaling van de hoogte van de vergoeding wordt in beginsel uitgegaan van de bezoldiging zoals bedoeld in de wet op de loonbelasting 1964, eventueel aangevuld met in het verslagjaar overeengekomen, in de toekomst uit te keren, (beëindigings)vergoedingen.

Continuïteit

Als het gevolg van het uitbreken van de coronacrisis is in de maatschappij een onzekere situatie ontstaan. Deze onzekerheid wordt mede veroorzaakt door maatregelen welke door de overheid worden ingesteld om de verspreiding van het coronavirus te beperken. Hoewel dit maatregelen zijn met ingrijpende effecten op burgers, bedrijven en onze economie als geheel, zal deze crisis voor de gemeente Midden-Drenthe niet leiden tot een continuïteitsprobleem, gezien haar rechtsvorm van publiekrechtelijke rechtspersoon (Gemeente). Wij zijn dan ook van mening dat de waarderingsgrondslagen op basis van continuïteit kunnen worden gehandhaafd. De in de jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de gemeente Midden-Drenthe.

Balans - Vaste activa: bezittingen met een lange looptijd

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventueel van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag. Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord.

De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden lineair afgeschreven conform de afschrijvingstermijnen die gelden voor de eigen materiële vaste activa.

Materiële vaste activa

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak die aan de

vervaardiging van het actief worden toegerekend. In dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

Investeringen met economisch nut:

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen	40 jaar
Semipermanente nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen	15 jaar
Renovatie, restauratie, bouwkundige voorzieningen, groot (levensduurverlengend) onderhoud of algehele aanpassing	20 jaar
Technische installaties en inventaris in bedrijfsgebouwen	5-20 jaar
Lichte transport- en technische hulpmiddelen, zoals aanhangwagens, tractoren, motorvoertuigen en strooiers	7-15 jaar
Zware transport- en technische hulpmiddelen, zoals vrachtauto's, sneeuwploegen en berm vijzels	4-15 jaar
Automatiseringsapparatuur en software	4-6 jaar

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) staan vanaf 1 januari 2016 onder de materiële vaste activa. Van alle mogelijke toekomstige bedrijventerreinen is grondwaarde niet hoger dan de marktwaarde. Voor de toekomstige woningbouwterreinen geldt nog een overgangsregeling. Per plan is getoetst of de boekwaarde via de toekomstige exploitatie is terug te verdienen. Voor 2020 heeft dit niet geleid aanpassingen van de bestaande boekwaarden.

Op 15 december 2016 is de Financiële verordening door de raad vastgesteld. Deze verordening geldt vanaf 1 januari 2017. Op gedane investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut voor 1 januari 2017 blijft de Financiële verordening 2015 van toepassing.

Investeringen met een economisch nu, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere als ook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Materiële vaste activa met economisch nut inzake riolering worden vanaf 2017 annuïtair in maximaal 50 jaar afgeschreven. Materiële vaste activa met economisch nut inzake pompen en gemalen worden annuïtair in maximaal 15 jaar afgeschreven.
Voor riolering gelden in 2017 nog verschillende afschrijvingsmethoden (lineair en annuïtair). In voorgaande jaren werd in de meeste gevallen op annuïteitsbasis afgeschreven, in enkele gevallen op lineaire basis. De destijds gekozen methodiek blijft gehandhaafd.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut:

Investeringen worden, geactiveerd en over de verwachte toekomstige levensduur afgeschreven.
De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Parken, sportvelden en groenvoorzieningen	30 jaar
Toplaag kunstgrasvelden	12 jaar
Wegen, pleinen, rotondes, waterwegen, waterbergingen en walsbeschoeiing	20 jaar
Tunnels, viaducten, bruggen, havens, kades, sluizen en waterkeringen	40 jaar
Geluidschermen	50 jaar
Masten openbare verlichting	50 jaar
Armaturen openbare verlichting	20 jaar
Straatmeubilair en speeltoestellen	15 jaar

Activa die voldoen aan één van de volgende eisen wordt niet geactiveerd:

- Een verkrijgingsprijs van € 15.000 of minder;
- Een levensduur die gelijk aan of korter is dan 4 jaar.

Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, overige leningen u/g en overige uitzettingen zijn, tenzij hierna naders vermeld, opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Balans - Vlottende activa: bezittingen met een korte looptijd

Vlottende activa zijn bezittingen met een relatief korte doorlooptijd. Dit betekent dat ze gemakkelijk in geld zijn om te zetten.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede rentekosten en administratie- en beheerskosten.
Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:
1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Overige vlottende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vennootschapsbelasting
Vanaf 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten ingevoerd. Dit houdt in dat gemeenten die winst of structurele overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt vennootschapsbelasting gaan betalen. Op basis van de aangifte vennootschapsbelasting 2019 hoeft geen vennootschapsbelasting betaald te worden. Er is sprake van een verrekenbaar verlies. Daarvoor is een recht op verliescompensatie vennootschapsbelasting verantwoord buiten de balans. De aangifte over 2020 moet nog worden ingediend.

Balans - vaste passiva

Eigen vermogen
Onder het eigen vermogen zijn opgenomen de algemene reserves, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening. De algemene reserves zijn alle reserves die primair dienen als weerstandsvermogen om incidentele

tegenvallers in de exploitatie op te vangen. De bestemmingsreserves zijn reserves waaraan de gemeenteraad een bepaalde bestemming heeft meegegeven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is tegen de contante waarde van de reeds opgebouwde toekomstige uitkeringsverplichting gewaardeerd. De dotatie wordt gedaan op basis van de actuariële waarde.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan de gemeentelijke kapitaalgoederen.
De voorziening riool is gebaseerd op het spaarbedrag. Het spaarbedrag wordt op begrotingsbasis bepaald door de baten minus de lasten. Dit spaarbedrag wordt gestort in een nieuw te vormen voorziening. Conform BBV-voorschriften is dit een voorziening ex artikel 44, lid 1d BBV.
Investeringen in riolering, voor zover niet gedekt uit het spaarbedrag in de voorziening, worden geactiveerd en de kapitaallast wordt in de rioolheffing opgenomen.

Mits er een efficiency resultaat is de bestemmingsreserve riolering ingesteld voor gerealiseerde efficiency (exploitatie) resultaten op riolering (= resultaatbestemming). Op begrotingsbasis is dit niet zichtbaar. Bij exploitatietekorten wordt het tekort in mindering gebracht op de aanwezige middelen in de nieuw te vormen bestemmingsreserve. Als deze reserve ontoereikend is, wordt het tekort onderdeel van het algemene rekeningresultaat.

Voor de voorziening afvalstoffen dienen conform de BBV-voorschriften de opbrengsten uit heffingen uitsluitend en blijvend aan het doel waarvoor de heffing is opgelegd, te worden besteed (de zgn.‘gesloten systemen’). Eventuele overschotten op de tarieven moeten ex art. 44 lid 2 in een voorziening worden gestort.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De langlopende schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

<u>Balans - vlottende passiva</u>
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

<u>Borg- en garantstelling</u>
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Vaste activa

VASTE ACTIVA x € 1.000	31-12-2021	31-12-2022
Immateriële vaste activa	**1.249**	**1.230**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.249	1.230
Er is voor € 60.000 geïnvesteerd in een padelbaan in Westerbork		
Er is voor € 79.000 afgeschreven		
Materiële vaste activa	**80.838**	**80.371**
Investeringen met economisch nut waarvan ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:		
Bedrijfsgebouwen (milieustraat en aula begraafplaats)	1.185	1.130
Er is voor € 55.000 afgeschreven		
Aanleg riolering	14.802	14.153
Er is geïnvesteerd in:		
Vervangen van pompen en gemalen voor € 145.000		
Vervanging van vrij verval riolering voor € 325.000		
Afkoppelen voor € 109.000		
Er is voor € 1.228.000 afgeschreven		
Aanschaf minicontainers en kipper begraafplaats	565	456
Er is voor € 109.000 afgeschreven		
Investeringen met een economisch nut:		
Gronden en terreinen	992	808
Er is voor € 184.000 afgeschreven		
Woonruimten	9	7
Bedrijfsgebouwen	36.805	37.065
De grote investeringen zijn:		
Bouw school voor het voortgezet onderwijs € 884.000		
Woonwagenbeleid € 238.000		
Verduurzaming sportaccommodaties € 24.000		
Compartimentering gemeentehuis RI&E € 22.000		
Kerk met woning Laaghalerstraat Hooghalen € 520.000		
Verbouw brandweerkazerne Smilde € 110.000		
Les- en speelmateriaal zwembad de Peppel 2021 € 7.000		
Er is in totaal € 1.530.000 afgeschreven		

Vervoermiddelen	1.091	931
Er is voor € 27.000 geïnvesteerd in vervoermiddelen		
Er is totaal 187.000 afgeschreven		
Machines, apparaten en installaties	1.368	1.428
Aanschaf mechanische versnipperaar voor € 25.000		
Aanschaf Afdekdeken zwembad Westerbork van € 90.000		
Aanschaf hardware, werkplekken, netwerken etc. € 324.000.		
Aanschaf strooier voor een tractiemiddel € 10.000		
Er is totaal € 416.000 afgeschreven		
Overige materiële vaste activa	802	809
€ 65.000 geïnvesteerd in de sportpark Westerbork		
Er is totaal € 58.000 afgeschreven		
Strategische Gronden (NIEG)	4.918	4.897
Investeringen met een maatschappelijk nut:		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	18.035	18.667
De grote investeringen zijn:		
Verkeersmaatregelen Westerbork € 74.000		
Rotonde afslag 30 Beilen € 26.000		
Centrum Beilen € 25.000		
Fietspad Drijber-school € 51.000		
Baggerplan vijvers € 312.000		
Bruggen en kunstwerken € 163.000		
Lichtmasten € 45.000		
Diverse fietspaden € 263.000		
Graskeien en parkeerhavens € 175.000		
Wegen € 877.000		
Verkeersmodel Beilen e.o 2023 € 11.000		
Er is totaal € 1.318.000 afgeschreven		
Overige	20	20

Materiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de materiële vaste activa gedurende het jaar 2022:

x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2022
Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven							
Begraafplaatsen en milieustraat	1.185	-	-	55	-	-	1.130
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	14.802	579	-	1.228	-	-	14.153
Overige materiële vaste activa	565	-	-	109	-	-	456
Totaal	**16.552**	**579**	**-**	**1.392**	**-**	**-**	**15.739**
Investeringen met economisch nut							
Gronden en terreinen	992	-	-	184	-	-	808
Woonruimten	9	-	-	2	-	-	7
Bedrijfsgebouwen	36.805	1.810	20	1.530	-	-	37.065
Vervoermiddelen	1.091	27	-	187	-	-	931
Machines, apparaten en installaties	1.368	476	-	416	-	-	1.428
Overige materiële vaste activa	802	65	-	58	-	-	809

x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2022
Strategische gronden (NIEG)	4.918	-	21	-	-	-	4.897
Totaal	**45.985**	**2.378**	**41**	**2.377**	**-**	**-**	**45.945**
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	18.281	2.069	-	1.318	365	-	18.667
Overige materiële vaste activa	20	-	-	-	-	-	20
Totaal	**18.301**	**2.069**	**-**	**1.318**	**365**	**-**	**18.687**
Totaal materiële vaste activa	**80.838**	**5.026**	**41**	**5.087**	**365**	**-**	**80.371**

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa x € 1.000	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022
Deelnemingen	144	144
Leningen aan WBV Smilde	1.309	1.204
Lening aan zonnepark Leemdijk B.V.	5.500	5.198
Overige langlopende geldleningen	2.331	2.666
Totaal	**9.284**	**9.212**

Finanicële vaste activa x € 1.000	Saldo 31-12-2021	Investering	Desinvestering	Aflossing	Saldo 31-12-2022
Deelnemingen					
Aandelen BNG	137	-	-	-	137
Aandelen WMD	3	-	-	-	3
Aandelen Essent	4	-	-	-	4
Totaal	**144**	**-**	**-**	**-**	**144**
Leningen aan WBV Smilde					
Geldlening aan de WBV Smilde	1.309	-	-	105	1.204
Totaal	**1.309**	**-**	**-**	**105**	**1.204**
Lening aan zonnepark Leemdijk B.V.					
Zonnepark Leemdijk B.V.	5.500			302	5.198
Totaal	**5.500**	**-**	**-**	**302**	**5.198**
Overige langlopende leningen					
Renteloze lening Ponyclub	20	-	-	1	19
Afl. vrije starterslening	300	-	-	-	300
Starterslening 2013 (circulerende werking)	330	-	-	-	330
Zonneleningen 2015 (SVN 3203)	127	-	-	22	105
Zonneleningen 2016 (SVN 3204 en 3205)	193	-	-	40	153
Startersleningen SVN 2016 (3202 rentebijs.)	401	6	-	8	399
Verzilverlening	100	-	-	-	100
Hybride lening Enexis	691	-	-	-	691
TOZO bedrijfskredietleningen	169	-	-	-	169
Overbruggingslening energie Coöperatie	-	400	-	-	400
Totaal overige langlopende leningen	**2.331**	**406**	**-**	**71**	**2.666**
Totaal financiële vaste activa	**9.284**	**406**	**-**	**478**	**9.212**

Toelichting:

Er is een overbruggingslening Energie coöperatie Midden-Drenthe afgesloten van € 400.000.
Leningen aan woningbouwcorporaties, er is € 105.000 afgelost door Actium.
Overige langlopende geldleningen, het zonnepark Leemdijk heeft € 302.000 afgelost.
Er is € 70.000 afgelost op de zonne- en startersleningen.

Vlottende activa

Voorraden

De post voorraden wordt onderscheiden in:

		Boekwaarde 31-12-2022		Boekwaarde 31-12-2021
Grond- en hulpstoffen		0		0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	3.921		4.582	
Voorziening onderhanden werk	-867		-309	
Totaal onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie		3.055		4.273
Gereed product en handelsgoederen		0		0
Vooruitbetalingen		0		0
Totaal voorraden		3.055		4.273

Voor het totaal van de in exploitatie zijnde complexen kan van het verloop in 2022 het volgende overzicht worden weergegeven:

Grond en hulpstoffen x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Winst-uitname	Boek-waarde 31-12-2022	Voorziening verlieslaten d complex	Balanswaard e 31-12-2022
Oranje	37	119	100	0	56	0	56
Wijster	18	10	0	0	28	0	28
Brootacker II	-145	7	91	-71	-300	0	-300
Nieuw Balinge	159	4	217	76	22	0	22
Drijber	169	21	137	30	83	0	83
Hoogersmilde	18	4	36	-16	-30	0	-30
Witterhof	74	4	42	0	36	-137	-101
Lievingerveld	2.740	140	1.018	65	1.927	0	1.927
Witteveen	108	5	61	0	52	-5	47
An de Boerbink	835	261	0	0	1.096	-409	687
OBS Lindelaar	168	464	95	0	537	-314	223
Bt Dambroeken	319	10	0	0	329	0	329
Bt Eursing	82	3	0	0	85	-2	83
Totaal	**4.582**	**1.052**	**1.797**	**84**	**3.921**	**-867**	**3.055**

De winstname 2022 van € 84K is tot stand gekomen door de POC methode.

Kortlopende vorderingen (x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen op openbare lichamen	13.064	6.699
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	8.015	9.590
Overige vorderingen	2.520	2.131
Totaal	**23.599**	**18.420**

Vorderingen op openbare lichamen

Het saldo van de vorderingen op openbare lichamen heeft voor € 4,6 miljoen betrekking op het BTW compensatiefonds.

Het overige deel van de vorderingen op openbare lichamen heeft onder andere betrekking op:
(x € 1.000)

- Min. van BZK, verrekening Algemene Uitkering € 794;
- Provincie Drenthe diverse subsidies € 419;
- Gemeente Assen uitkering zorg in natura (beschermd wonen) € 995;
- Min. van VWS, uitkering Stimulering Sport (Spuk) 2021 -/- € 77;
- Te compenseren BTW exploitatie € 7;
- Min. van Financiën, rente 4e kwartaal 2022 € 41;
- Gemeente Emmen, base to work/rijlessen Ghabra € 6;
- Min. van VWS, SPUK Sport € 39;
- Centraal orgaan opvang asielzoekers, crisis noodopvang Borkerkoel € 154;
- Min. van Justitie en Veiligheid, bijdrage opvang Oekraïners € 5.282;
- Min. van Justitie en Veiligheid, Du-uitkering voor extra capaciteit Boa's € 35;
- Min. van sociale zaken en werkgelegenheid, inkomensdeel rijk € 785;
- Min van Justitie en Veiligheid, regeling controle coronatoegangsbewijzen 2022 -/- € 68;
- RVO, rijksregeling energiereductie -/- € 10.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist
Dit betreft de post schatkistbankieren op 31-12-2022.

Overige vorderingen
De overige vorderingen bestaan uit (>€ 50.000): (x € 1.000)

- ASR Levensverzekering NV, voorziening appa-pensioenen € 478;
- St. Stimuleringsfonds Volkshuisv. Ned.Gem., afr. zonneleningen/startersleningen € 70;
- Gemeentelijke belastingen € 359;
- Terugvordering BBZ, boete WWB, Krediethypotheek , Bijz. Bijstand en Minima € 379;
- NMB-Samenwerking, Inzet uren 2 personen € 116;
- Nederlands Agrarisch Verbond BV / Omgevingsvergunning € 93;
- Comfort Projectontwikkeling, omgevingsvergunning € 81;
- Afvalfonds Verpakkingen -Nedvang, verpakkingsafval 2022 € 204;
- GGD Drenthe, bijdrage € 84;
- 2 bedrijven, verbeurde dwangsom Vakantiepark Oranje € 96;
- Gemeente Assen, Beschermd wonen € 126.

Voor diverse vorderingen is rekening gehouden met een voorziening voor oninbaarheid ter hoogte van € 8.955. De voorziening oninbaarheid van belastingdebiteuren bedraagt € 80.152.

Liquide middelen (x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Kassaldi	14	11
Banksaldi	430	406
Totaal	**444**	**417**

Het totaal banksaldi per 31 december 2022 bevat de tegoeden in rekening courant met de diverse banken.

Schatkistbankieren
Voor het schatkistbankieren wordt een drempel gehanteerd voor het geld dat buiten de schatkist gehouden mag worden. Voor de gemeente Midden-Drenthe geldt een drempel van € 1.781.012 (2% van het begrotingstotaal). Wij hanteren echter een drempelbedrag van € 400.000, omdat boven dit bedrag de BNG Bank ons rente in rekening brengt. Hieronder zijn per kwartaal de som van de op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen weergegeven:

Bedrag (x € 1.000	
1e kwartaal	431
2e kwartaal	438
3e kwartaal	456
4e kwartaal	434

Uit de tabel blijkt dat de eigen opgelegde drempel schatkistbankieren in 4 kwartalen is overschreden.

Vooruitbetaalde bedragen (x € 1.000)	31-12-2022
Teamviewer GmbH / teamviewer tot en met 16-03-2025	33
Oracle Nederland BV / software update tot en met mei 2023	2
Indocs BV / Kofax & indocs tot en met juni 2023	9
H.T.A. Systems B.V. (HTA Software) / Huur BAM tot en met 2025	23
Appical B.V. / user licenties en admin. pakket tot en met 14-7-2023	2
Pepperflow B.V. /kosten abonnement 2023-2024	5
Energy B.V. / DigiD audit SaaS TPM aangeleverd tot en met okt. 2023	5
IPC Groene Ruimte /Opleiding European Tree Manager/m 05-07-2023	5
CompetenSYS BV / Fee abonnement tot en met 30-10-2023	4
The Solutions Factory BV / VooruitinDrenthe 2023	5
Argeweb / tot Okt.23 VPS pakket	2
Diverse bedrijven / facturen 2023	8
Van Staalduinen Automatisering BV / Licentie 2023	2
POSG / Loopbaancoaching tot en met mei 2023	5
Eljakim Information Technology B.V. /Licentiekosten t/m juli 2023	3
R. Timmerman Groenvoorziening / RAW onderhoud t/m 2023	17
Ideoma BV /Abonn.: 60x Bluebeam Revu 10 Standard t/m 28-03-2023	2
POSG / Executive Career Coaching Programma t/m 1 februari 2024	12
Gantner B.V./Jaarlijkse hosting t/m 22 nov 2023	7
Andes B.V./Licentieperiode: tot en met 16/12/2023	6
CycloMedia Technology B.V./Licentieverg.Advanced Pakket t/m 9/23	2
Base to work B.V. / individuele coaching t/m 08/2023	8
POSG / Excecutive Career Coaching Programma Conform reintegratieplan tot en met aug'2025	13
Totaal	**180**

Vaste passiva

EIGEN VERMOGEN (x € 1.000)

Omschrijving	Saldo op 1-1-2022	Rente	Toevoeging	Onttrekking	Saldo op 31-12-2022
Algemene reserve:					
Algemeen Weerstandsvermogen	3.017				3.017
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	2.168		638		2.806
Totaal algemene reserves	**5.185**	**-**	**638**		**5.823**
Bestemmingsreserve:					
Algemene	8.015		3.689	2.621	9.083
Openbare Verlichting	63		32		95
Gezondheidszorg v.m. gemeente Beilen	50	1			51
Sociaal Domein	3.201		1.633		4.834
Kapitaallasten overig	2.877			126	2.751
Kapitaallasten wegen en bruggen	10.776		864	395	11.245
Budgetoverheveling	6.984		7.608	6.984	7.608
Bibliotheek	175				175
Energiecoöperatie Midden-Drenthe	400				400
Dorpsvisie en dorpshuizen	219		17		236
Onderhoud gebouwen	580		2		582
Riolering	787		87		874
Vervangingsinvesteringen	1.301		651	629	1.323
Totaal bestemmingsreserves	35.428	1	14.583	10.755	39.256
Rekeningresultaat	5.051		8.753	5.051	8.753
Totaal rekeningresultaat	**5.051**		**8.753**	**5.051**	**8.753**
Eigen vermogen	45.654	1	23.974	15.806	53.833

Toelichting op de toevoegingen en onttrekkingen:

Algemene reserves:

Algemeen weerstandsvermogen

Doel buffer voor onvoorzienbare incidentele uitgaven
en voor andere niet voorzienbare financiële risico's.

Stand per 1-1	3.017				
Toevoegingen:					
			-		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					3.017

Rekeningresultaat

Stand per 1-1	5.051				
Toevoegingen:					
Te bestemmen resultaat 2022			8.753		
			8.753		
Onttrekkingen:					
Bestemming resultaat 2021				5.051	
				5.051	
Stand per 31-12					**8.753**

Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie

Doel buffer om financiële tegenvallers in de bouwgrondexploitatie
op te vangen.

Stand per 1-1	2.168				
Toevoegingen:					
Bestemming resultaat 2021			638		
			638		
Onttrekkingen:				-	
				-	
Stand per 31-12					**2.806**

Bestemmingsreserves:

Algemene (x € 1.000)

Doel middelen te reserveren voor het dekken van incidentele
of de afschrijvingskosten van investeringsprojecten.

Stand per 1-1	8.015				
Toevoegingen:					
Uit rek.saldo 2021			1.822		
effect septembercirculaire			26		
afwikkeling najaarsnota			1.840		
			3.689		
Onttrekkingen:					
Eikenprocessierups				35	
Beleidsupdate VTH				95	
Woonwagenbeleid				150	
Verplaatsen werkplaats Westerbork				55	
Versterk ambtelijke organisatie				500	
Voorziening salarissen				720	
Ruimte voor de ambtelijke organisatie				905	
Samen gezond in beweging				2	
Bomenbeheer				158	
				2.621	
Stand per 31-12					**9.083**

Openbare verlichting (x € 1.000)

Doel: realiseren “Uitvoering beleidsplan Verduurzaming openbare verlichting 2014--2023

Stand per 1-1	63				
Toevoegingen:					
Bepaling reservering openbare verlichting 2022			32		
			32		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**95**

Gezondheidszorg voormalige gemeente Beilen

De voormalige gemeente Beilen heeft een schenking van het Groene Kruis ontvangen.

Doel: vormen van een gemeentelijk fonds voor de bekostiging van gezondheidszorg projecten.

Stand per 1-1	50				
Toevoegingen:					
Rentebijschrijving		1			
			1		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**51**

Sociaal domein

Doel: buffer voor eventuele tekorten en/of investeringen in het sociaal domein

Stand per 1-1	3.201				
Toevoegingen:					
Rekeningresultaat 2021			821		
Najaarsnota 2022			812		
			1.633		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**4.834**

Kapitaallasten overig

Doel: dekking kapitaallasten van investeringen met incidentele dekking (niet proj. wegen en bruggen

Stand per 1-1	2.877				
Toevoegingen:					
			-		
Onttrekkingen:					
Onttrekking res kapitaallasten				126	
				126	
Stand per 31-12					**2.751**

Kapitaallasten wegen en bruggen

Doel: dekking van de kapitaallasten van het project wegen en bruggen.

Stand per 1-1	10.776				
Toevoegingen:					
Onderuitputting kpl wegen en bruggen			411		
Exploitatiebijdrage kpl wegen en bruggen			347		
Subs. BDU ter dekking res. wegen en bruggen 2022			106		
			864		
Onttrekkingen:					
Onttrekking afschr tlv reserve wegen en bruggen				395	
				395	
Stand per 31-12					**11.245**

Budgetoverheveling

Stand per 1-1	6.984				
Toevoegingen:					
Budgetoverheveling van 2022 naar 2023			7.608		
			7.608		
Onttrekkingen:					
Budgetoverheveling van 2021 naar 2022				6.984	
				6.984	
Stand per 31-12					**7.608**

Bibliotheek

Stand per 1-1	175				
Toevoegingen:					
			-		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**175**

Energiecoöperatie Midden-Drenthe					
Stand per 1-1	400				
Toevoegingen:					
			-		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**400**

Dorpsvisie en dorpshuizen					
Stand per 1-1	219				
Toevoegingen:					
Rekeningresultaat 2021 conform BWN 8			17		
			17		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**236**

Egalisatiereserve Onderhoud gebouwen

Doel: jaarlijks schommelende onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen (exclusief schoolgebouwen), op basis van het meerjarig onderhoudsplan, te kunnen bekostigen

Stand per 1-1	580				
Toevoegingen:					
Meerjarenonderhoud gebouwen 2022			2		
			2		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**582**

Riolering

Doel: om de efficiency resultaten op riolering beschikbaar te houden voor dit onderdeel

Stand per 1-1	787				
Toevoegingen:			86		
			86		
Onttrekkingen:					
Stand per 31-12					**874**

Egalisatiereserve Vervangingsinvesteringen

Doel: jaarlijkse (schommelende) kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen van materieel, meubilair en automatiseringsmiddelen te dekken.

Stand per 1-1	1.301				
Toevoegingen:					
Storting 2021			651		
			651		
Onttrekkingen:					
Onttrekking afschr. tlv reserve vervangingsinv.				629	
				629	
Stand per 31-12					**1.323**

Voorzieningen:

Omschrijving	Saldo op 1-1-2022	Rente	Toevoeging	Onttrekking	Saldo op 31-12-2022
APPA-pensioenen	1.467		488	78	1.876
Vervanging riolering	2.157		1.034	579	2.612
APPA-wachtgelden	329		12	163	178
Egalisatie tarief afvalstoffenheffing	353			230	123
Verlofsparen	-		291		291
Totaal voorzieningen	**4.306**	**-**	**2.272**	**1.050**	**5.080**

APPA-pensioenen

Doel voor de opbouw van de pensioenen van de wethouders.

Stand per 1-1	1.467				
Toevoegingen:					
Opname APPA kapitaal ASR			478		
Dotatie APPA voorzieningen 2022			17		
Dotatie APPA voorzieningen 2022 - wijz PROambt wrd			-7		
			488		
Onttrekkingen:					
Salarissen				78	
				78	
Stand per 31-12					**1.876**

Vervanging riolering

Doel: voorziening gebaseerd op spaarbedrag zoals bedoeld in
art. 44, lid 1d BBV.

Stand per 1-1	2.157				
Toevoegingen:					
Resultaat			1.034		
			1.034		
Onttrekkingen:					
Investering vervanging riolering				579	
				579	
Stand per 31-12					**2.612**

APPA-wachtgelden

Doel: afdekken van het risico van te betalen wachtgelden.

Stand per 1-1	329				
Toevoegingen:					
Dotatie APPA wachgelden			12		
			12		
Onttrekkingen:					
Voorzieing APPA Wachtgelden				163	
				163	
Stand per 31-12					**178**

Egalisatie tarief afvalstoffenheffing

Doel: voorziening door derde beklemde middelen zoals bedoeld in art. 44 lid 2

Stand per 1-1	353				
Toevoegingen:					
			-		
Onttrekkingen:					
Overboeking van reserve naar voorziening				230	
				230	
Stand per 31-12					**123**

Verlofsparen

Doel: voor verlofsparen van medewerkers.

Stand per 1-1	-				
Toevoegingen:					
Voorziening verlofsparen dotatie 2022			291		
			291		
Onttrekkingen:					
				-	
Stand per 31-12					**291**

Langlopende schulden:

Omschrijving bedragen x € 1.000	Saldo 31-12-2021	Aflossingen	Opgenomen	Saldo 31-12-2022	Rente	Gem. renteperc.
BNG	33.514	4.126	-	29.388	703	2,10
Overige banken	20.567	860	-	19.707	187	0,91
	54.081	**4.986**	**-**	**49.095**	**890**	**1,65**

Toelichting:

Dit jaar zijn er geen langlopende geldleningen afgesloten.

Vlottende passiva

Kortlopende schulden (x 1.000)	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Kasgeldleningen	-	-
Overige schulden	7.986	8.747
Totaal kortlopende schulden	**7.986**	**8.747**

Overige schulden > 50.000 (x € 1.000)	31-12-2022
Crediteuren	1.833
Attero BV / gft	57
Remondis Ned. BV / ophalen containers december	83
Wind Design & Build bv / termijn VO school	88
Stark / business post december -gem.bijdrage etc	120
N.M.D. rekening 2022	91
APG Premie- en Gegevensincasso / december	245
Div.personen gem.belastingen / uitval en reservering	65
Beugel Infrastructuur BV / herinrichting Westeinde-Hoofdstraat – Oosteinde/herstraten Beilervaart	82
Belastingdienst / afdr.loonheffingen - omzetbelasting	1.235
PreZero Nederland (riool) / Bestek PO2848 Reinigen en inspectie	76
Connexxion Taxi Services / vervoer oktober - december	258
Waarborgsommen BAG	149
Crediteuren Soza	1.790
BNG en NWB nog te betalen transitorische rente – leningen 2022	360
Avitec Infra & Milieu N.V./ Onderhoud kunstwerken/bruggen	76
Aanneming Wegenbouw G. Hemmen BV herinrichting Lindelaan +Beukenlaan	256
Tempo-Team Uitzenden B.V. / inhuur	52
R. Timmerman Groenvoorziening / groenonderhoud	75
St. Jeugdfonds Sport &Cultuur Drenthe / waarderingssubsidie 2022	100
Gemeenschappelijke Regeling RUD /Aanvullende bijdrage 2022 RUD	72
Diverse bedrijven / Huish.verz. -zorg wmo begeleiding	501
Ban Personeelsdiensten BV / inhuur	111
Te betalen eindheffing WKR 2021	116
Diverse personen / te verrekenen btw	21
Overige schulden	74
Totaal overige schulden	**7.986**

Overlopende passiva (x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
De van EU, Rijk en provincies ontvangen bedragen	2.068	1.907
Overige vooruit ontvangen bedragen	20	212
Totaal Overlopende passiva	**2.088**	**2.119**

De van EU, Rijk en provincies ontvangen bedragen x (1.000)	31-12-2022
Rijksbijdrage regeling huisvesting woonwagens	35
Provincie Drenthe subsidie ruimtel. impuls Gastvrij Westerbork	10
Provincie Drenthe subsidie 'Dienstverlening Dichtbij	128
Provincie Drenthe subsidie Schoolpleinenrevolutie	40
Provinciale bijdrage recreatie en toerisme 2022 VUO	26
Subsidie Culturele activiteiten	75
Min.van Sociale Zaken en Werkgelegenheid betreft onderwijsroute	28
Overheid arbeidsmarktregio	73
Min.BZK- Rijksregeling energiearmoede 2022 VUO	708
Vervolgaanpak vrouwelijke statushouder	21
Onderwijs (huisvesting) kosten Oekrainers	13
Klijnsmagelden Bartje de Peppel	8
Rijksregeling huisvesting aandachtsgroepen 2022 VUO	100
Rijksregeling huisvesting aandachtsgroepen meerjarig VUO	210
Ministerie betreft Wet Inburgering 2021	150
Ministerie betreft NPO onderwijs	221
Ministerie betreft rijksbijdrage ventilatie gebouwen	222
Totaal De van EU, Rijk en provincies ontvangen bedragen	**2.068**

Overige vooruit ontvangen bedragen (x € 1.000)	31-12-2022
Museum papierknipkunst huur 1e kwartaal 2023	3
Derkshoes huur 1e kwartaal 2023	7
Div.personen opbrengst zwembad De Peppel	3
S.V. Nieuw-Balinge huur 1^{e} kwartaal 2023	3
Diverse personen huur Klateringerweg januari 2022	1
Bijdrage Groenfonds kern Elp/ Hoofdstraat 7 Elp	3
Totaal Overige vooruit ontvangen bedragen	**20**

Gewaarborgde geldleningen/garanties

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt gespecificeerd worden:

Naam	Oorspr. Hoofdsom	Rente	Saldo 01-01-2022	Saldo 31-12-2022
St. Interzorg Nederland	2.103	0,93%	1.472	1.262
Woningcorporaties 50% dekking			17.258	18.540
Totaal	2.103		18.730	19.802

Er is een gewaarborgde geldlening aan Stichting Interzorg Nederland met een restant schuld van € 1,3 miljoen.

De gemeente Midden Drenthe staat voor 50% garant voor diverse leningen aan vijf woningcorporaties, te weten Stichting Actium, Stichting Habion, Stichting Woonconcept, Stichting Woonservice Drenthe en Stichting Woonzorg Nederland. De restant hoofdsom van deze leningen bedroeg ultimo 2022 € 37,0 miljoen en ultimo 2021 € 34,5 miljoen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen groter dan € 100.000 waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden:

Categorie	Totaalbedrag aan contracten 2-5 jaar
Afval	650.000
Schoonmaak, bode en catering	366.600
Hard- en software (o.a. licenties)	373.274
Straatreiniging	660.000
Telefonie en internet	-
Energie	200.000
Verzekering	374.000
Overig	444.206
Totaal	**3.068.080**

Bezoldiging topfunctionarissen

WNT-verantwoording 2022

De WNT is van toepassing op de gemeente Midden-Drenthe. De gemeentesecretaris en de griffier zijn topfunctionaris. Het voor de gemeente Midden-Drenthe toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000 (algemeen bezoldigingsmaximum).

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2022

bedragen x € 1	M. Hacking	C.A.M. Bodewes
Functiegegevens	gemeentesecretaris	griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	0,889
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 121.617	€ 78.434
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.014	€ 13.738
Subtotaal	*€ 143.631*	*€ 92.172*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000	€ 192.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	**€ 143.631**	**€ 92.172**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t./N.v.t.	N.v.t./N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2021

bedragen x € 1	M. Hacking	C.A.M. Bodewes
Functiegegevens	gemeentesecretaris	griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	0,889
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 117.961	€ 74.491
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 21.684	€ 13.281
Subtotaal	*€ 139.645*	*€ 87.773*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 209.000	€ 185.778
Totale bezoldiging	**€ 139.645**	**€ 87.773**

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

Incidentele baten en lasten

Incidentele budgetten, gedekt uit jaarrekeningresultaten en reserves:
(begrotingswijzigingen 2022)

Programma: Algemene Middelen	
Taakveld: Financiën	
Baten Toeristen belasting	145.000
Openbare verlichting	32.244
Reserve Dorpsvisie en dorpshuizen	16.579
Bijdrage uit het B-reserve (rekeningresultaat 2021)	5.050.828
Algemene uitkering (I)	1.668.419
Coronagelden	482.426
Uitvoering wet WOZ woningen	2.446
Taakveld: Bestuur en ondersteuning	
Bestuurskosten, ondersteuning raad	228.006
Bestuurskosten, ondersteuning raad	100.000
Bestuurskosten, ondersteuning raad	16.402
Bestuurskosten, vergoeding commissies	2.440
Accommodatiebeleid	-829
Verkiezingen	33.665
Verkiezingen	15.000
Burgemeester en college van B&W/ cursussen	14.000
Burgemeester en college van B&W/ overige uitgaven	5.000
Incidentele budgetbedrijfsvoering en DVL	634.789
Personeel van derden Team financiën	75.000
Personeel van derden Team overhead	213.975
Taakveld: Bedrijfsvoering	
Off-site Back up voorziening	200.000
Meerwerk controle jaarwerk	50.000
Programma: Veiligheid	
Taakveld: Brandweer	
Verbouw brandweerkazerne Smilde	100.000
Integraal Toezicht	101.915
Integraal Toezicht	22.180
Integraal toezicht /Beleidsupdate VTH	95.000
Taakgebied: Werkgelegenheid	
Arbeidsparticipatie	79.149

Programma: Vrije Tijd	
Taakgebied: Sport	
Sportzaken algemeen	2.867
Programma: Bouwen en wonen en milieu	
Taakgebied: Ruimtelijke Ontwikkeling	
Omgevingswet	621.406
Visie op Beilen	45.000
Woningen Eursingerweg	736.000
Kerkgebouw plus Pastoriewoning	13.950
Taakgebied: Dorps- en Wijkvernieuwing en volkshuisvestiging	
Bibliotheek Westerbork	18.814
Bibliotheek Beilen	31.905
Bibliotheek Smilde	13.116
Taakgebied: Woningexploitatie	
MFA de SpilSmilde	153.000
Programma: Openbare Ruimte	
Taakgebied: Groen	
Onkruidbestrijding	8.000
Taakgebied: Verkeer	
Noodzakelijke reparatie Binnenweg	100.000
Verkeersmodel Beilen	65.300
Programma: Zorg en Welzijn	
Taakgebied: WMO	
Programma Sociaal domein	856.665
ind. Voorz Natura Jeugd	1.183
Veiligheid jeugdrecl. en opvang Jeugd	5.206
Basisgezondheidszorg	19.837
Jeugdgezondheidszorg, maatwerkdeel	70.000
Reïntegratie	9.030
Zorg/minimabeleid (bijz.bijst,minimabeleid,coll.zk)	79.606
Zorg/minimabeleid-schuldhulpverlening	56.116

Taakgebied: Sociaal samenhang en Leefbaarheid

Sociaal raadsvrouw	664
MOEK	-7.750
Veiligheid jeugdreclassering en opvang jeugd	5.206

Taakgebied: Vreemdelingen

Inburgering	36.466
Inburgering	30.872
Nieuwkomers	20.730
Nieuwkomers	45.065

Bedragen x € 1.000		Begroting 2022 primitief			Begroting 2022 incl. wijz.			Rekening 2022			Verschil Begroot Werkelijk
Taakveld BBV	Omschrijving taakveld BBV	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	
	Bestuur	0	1.847	1.847	0	2.000	2.000	0	1.890	1.890	110
	Burgerzaken	321	936	615	321	988	667	422	976	554	113
	Beheer overige gebouwen en gronden	95	106	11	95	106	11	-634	-628	6	6
	Overhead	103	12.768	12.665	103	14.294	14.191	130	13.741	13.611	580
	Treasury	793	-191	-984	904	-191	-1.095	1.084	85	-999	-96
	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	54.946	0	-54.946	61.594	0	-61.594	62.425	0	-62.425	831
	Overige baten en lasten	15	35	20	15	865	850	98	-133	-231	1.081
	Mutaties reserves	3.787	973	-2.814	13.837	12.758	-1.079	12.421	11.837	-584	-495
	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	OZB woningen	3.960	419	-3.541	3.994	441	-3.552	4.005	602	-3.403	-149
	OZB niet-woningen	2.790	176	-2.614	2.906	176	-2.730	2.914	55	-2.859	128
	Crisisbeheersing en brandweer	15	2.071	2.056	15	2.118	2.102	3	2.021	2.017	85
	Openbare orde en veiligheid	13	371	358	13	379	366	17	355	338	28
	Verkeer en vervoer	164	5.635	5.471	164	5.731	5.567	294	5.198	4.904	663
	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	427	427	0	427	427	0	-3	-1	2	-2
	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	31	201	170	64	204	140	64	178	114	25
	Economische promotie	1.209	515	-694	1.354	544	-810	1.466	512	-954	144

	Onderwijshuisvesting	49	2.112	2.063	49	2.130	2.080	46	1.848	1.802	278
	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	94	1.435	1.342	94	1.544	1.450	287	1.397	1.110	339
	Sportbeleid en activering	0	361	361	94	442	348	347	419	72	276
	Sportaccommodaties	731	2.953	2.223	731	2.995	2.264	627	3.184	2.557	-293
	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	242	242	0	242	242	26	267	241	2
	Musea	0	131	131	0	131	131	4	132	128	3
	Media	102	605	504	102	608	506	103	608	505	1
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3	3.055	3.052	3	3.082	3.079	10	2.925	2.915	164
	Samenkracht en burgerparticipatie	4	3.530	3.526	204	3.933	3.729	5.338	4.858	-481	4.210
	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	1.171	1.171	0	1.171	1.171	0	1.221	1.221	-50
	Inkomensregelingen	7.651	9.541	1.890	7.318	10.912	3.593	7.019	11.666	4.647	-1.054
	WSW en beschut werk	0	347	347	0	313	313	0	309	309	5
	Arbeidsparticipatie	0	1.120	1.120	0	1.202	1.202	23	1.235	1.212	-10
	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	13	1.551	1.539	12	1.530	1.519	9	1.857	1.848	-329
	Maatwerkdienstverlening 18+	350	9.985	9.635	220	9.731	9.511	1.621	9.626	8.005	1.507
	Maatwerkdienstverlening 18-	0	9.510	9.510	0	9.062	9.062	0	8.948	8.948	114
	Geëscaleerde zorg 18-	0	462	462	0	433	433	0	424	424	9
	Volksgezondheid	0	1.404	1.404	0	1.464	1.464	0	1.441	1.441	23
	Riolering	4.003	3.116	-887	4.003	3.116	-887	4.605	3.577	-1.028	141
	Afval	3.282	2.449	-833	3.282	2.449	-833	3.514	2.623	-891	58
	Milieubeheer	0	1.640	1.640	0	1.761	1.761	60	1.934	1.874	-113
	Begraafplaatsen en crematoria	400	698	298	400	700	300	407	630	223	77
	Ruimte en leefomgeving	0	758	758	0	941	941	8	841	833	108
	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.454	2.464	10	2.454	2.464	10	815	1.296	481	-471
	Wonen en bouwen	1.246	2.119	873	1.203	2.776	1.574	1.172	2.042	869	704
	Geheel - Totaal	**89.051**	**89.051**	**0**	**105.973**	**105.973**	**0**	**110.749**	**101.996**	**-8.753**	**8.753**

Single information en single audit

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023								
Verstrekker	**Uitkeringscode**	**Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**
Jen V	**A13**	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A13/01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/02*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A13/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R* *Indicator: A13/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/05*	
			€ 59.969	Nee	€ 0	€ 59.969	Ja	
Jen V	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T)	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)

			Aard controle R Indicator: A16/01	*Aard controle R Indicator: A16/02*	*Aard controle R Indicator: A16/03*	*Aard controle R Indicator: A16/04*	*Aard controle R Indicator: A16/05*	*Aard controle R Indicator: A16/06*
			€ 3.055.000	€ 1.214.539	€ 0	€ 191.197	€ 183.000	€ 263.622
			Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: A16/07	*Aard controle R Indicator: A16/08*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A16/11*	
			€ 0	€ 156.660	€ 5.064.018	€ 5.064.018	Nee	
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek**	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021)	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021)

		Gemeenten	*Aard controle R* *Indicator: B2/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	*Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			20	93	0	0	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/09*			
			Nee					
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten**	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten**	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten**	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten**	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten**	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten**

			Aard controle R *Indicator: B2/10*	*Aard controle R* *Indicator: B2/11*	*Aard controle R* *Indicator: B2/12*	*Aard controle R* *Indicator: B2/13*	*Aard controle R* *Indicator: B2/14*	*Aard controle R* *Indicator: B2/15*
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)
			Keuze normbedragen *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*
			€ 7.600	€ 35.340	€ 0	€ 6.936	€ 0	€ 4.488
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	

			Keuze normbedragen *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/26*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 42.940	
BZK	**C43**	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/06*
			RREW2020-00452089	€ 60.560	€ 162.174	1.610	nvt	Ja
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.*				

			Indicator: C43/07	*Indicator: C43/08*				
			1.500	Ja				
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			0	€ 0	€ 0	0	€ 0	€ 0
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning – bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.*			

			Indicator: C55/07	*Indicator: C55/08*	*Indicator: C55/09*			
			0	€ 0	€ 0			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			0	0	0	0	0	0
BZK	**C56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/06*
		1	RHA2021-02374172	*Flexwonen Midden-Drenthe*	€ 0	€ 0	0	0

		2						
		10						
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/12*
		1	*Flexwonen Midden-Drenthe*	€ 0	€ 100.000	Ja	Nee	Nee
		2						
		10						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/13*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/14*				
			Nee	Nee				

BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Aantal gedupeerden (artikel 1, lid 2) *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Berekening bedrag uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator: C62/02*	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*		
			63	€ 9.450	€ 0	Nee		
BZK	**C209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C209/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C209/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project *Aard controle D2* *Indicator: C209/05*	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/06*
		1	*RHA2022-03369251*	*Flexwoningen Smilde*	€ 0	€ 0	€ 210.000	0
		2						
		10						
			Kopie Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)		

				woonruimten (t/m jaar T)				
			Aard controle n.v.t. *Indicator: C209/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/09*	*Aard controle R.* *Indicator: C209/10*		
		1	*Flexwoningen Smilde*	0	Ja	Ja		
		2						
		10						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/11*					
			Nee					
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R*	

			Indicator: D8/01	*Indicator: D8/02*	*Indicator: D8/03*	*Indicator: D8/04*	*Indicator: D8/05*	
			€ 242.926	€ 0	€ 0	€ 0	€ 22.644	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag**	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag**	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode **Bedrag**	
			Aard controle n.v.t. *Indicator: D8/06*	*Aard controle R* *Indicator: D8/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	*Aard controle R* *Indicator: D8/09*	*Aard controle R* *Indicator: D8/10*	
		1						
		2						
		100						
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	

				maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen				
			Aard controle R Indicator: D14/01	*Aard controle R Indicator: D14/02*	*Aard controle R Indicator: D14/03*	*Aard controle R Indicator: D14/04*	*Aard controle R Indicator: D14/05*	
			€ 1.112	€ 0	€ 27.435	€ 0	€ 71.720	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	*Aard controle R Indicator: D14/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08*	*Aard controle R Indicator: D14/09*		
		1						

		2						
		10						
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/03*			
			€ 0	€ 0	Nee			
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**)	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**)	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**)	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**)	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**)

			Aard controle R Indicator: G2/01	*Aard controle R Indicator: G2/02*	*Aard controle R Indicator: G2/03*	*Aard controle R Indicator: G2/04*	*Aard controle R Indicator: G2/05*	*Aard controle R Indicator: G2/06*
			€ 5.540.600	€ 81.588	€ 430.040	€ 0	€ 92.290	€ 52
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslag affaire
			Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**)	Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**)	Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**)	Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**)	Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**)	Gemeente Participatiewet (**PW**)
			Aard controle R Indicator: G2/07	*Aard controle R Indicator: G2/08*	*Aard controle R Indicator: G2/09*	*Aard controle R Indicator: G2/10*	*Aard controle R Indicator: G2/11*	*Aard controle R Indicator: G2/12*
			€ 36.295	€ 107	€ 0	€ 622.161	€ 6.071	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)				

			i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) _gemeentedeel 2022 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) Bob Gemeente	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente

		opgericht op grond van de Wgr.	*Aard controle R* *Indicator: G3/01*	*Aard controle R* *Indicator: G3/02*	*Aard controle R* *Indicator: G3/03*	*Aard controle R* *Indicator: G3/04*	*Aard controle R* *Indicator: G3/05*	*Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 9.887	€ 0	€ 32.182	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				€ 7.936	
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				€ 20.483	
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
		6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 28.419	€ 0

	Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)			
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)			
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)			
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)			
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)			
6	Totaal	0	0	

Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*

1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

	Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud-Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvantoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				

		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
		6	Totaal	0	0	0	
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*		
			€ 54.149	€ 54.149	Ja		

SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslag affaire_ gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/04*	
			€ 0	€ 0	63	Ja	

SZW	**G13**	**Onderwijsroute 2022_ deel gemeente** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			€ 215.810	€ 255.266				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5%	Werkelijke besteding voor de activiteiten	Werkelijke besteding voor de activiteiten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft

			subsidie per project (jaar T)	(jaar T) **Onroerende zaken**	inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken**	inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten**	welke NIET in de toekenning meegenomen is
		Aard controle n.v.t. *Indicator: H4/03*	*Aard controle R* *Indicator: H4/04*	*Aard controle R* *Indicator: H4/05*	*Aard controle R* *Indicator: H4/06*	*Aard controle R* *Indicator: H4/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
1	Onroerende zaken - nieuwbouw	€ 4.207	€ 4.207	€ 0	€ 0	€ 0	
2	Onroerende zaken - renovatie	€ 27.184	€ 27.184	€ 0	€ 0	€ 0	Afdekdeken Zwembad/energiebesparende maatregelen
3	Onroerende zaken - onderhoud	€ 26.847	€ 26.847	€ 0	€ 0	€ 0	
4	Roerende zaken - aankoop	€ 14.396	€ 14.396	€ 0	€ 14.396	€ 0	
5	Roerende zaken - aankoop	€ 10.810	€ 10.810	€ 0	€ 10.810	€ 0	
6	Roerende zaken - dienstverlening derden	€ 12.787	€ 12.787	€ 0	€ 12.787	€ 0	
7	Roerende zaken - beheer en exploitatie	€ 91.416	€ 91.416	€ 0	€ 91.416	€ 0	
8	Overige kosten	€ 54.873	€ 54.873	€ 0	€ 0	€ 54.873	
9	Roerende zaken - aankoop	€ 4.386	€ 4.386	€ 0	€ 4.386	€ 0	Les- en speelmaterialen
10	Roerende zaken - beheer en exploitatie	€ 4.532	€ 4.532	€ 0	€ 4.532	€ 0	Diverse exploitatielasten (nieuwe) sportcomplexen.
11	Overige kosten	€ 3.828	€ 3.828	€ 0	€ 0	€ 3.828	Diverse doorbelaste kosten

		12						
		13						
		99						
		100						
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
		1	1042921	€ 37.717	€ 0	€ 91.296	€ 36.845	€ 140.287
		2						
		3						
		4						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*				
		1	1042921	Ja				
		2						
		3						
		4						

DRE	DRE2C	**Uitvoeringsregeling BDU verkeer en vervoer (Drenthe)** Uitvoeringsregling BDU verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Drenthe	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE2C/01*	Welke regeling betreft het *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE2C/02*	Totale besteding (in jaar T) De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: DRE2C/03*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding *Aard controle R* *Indicator: DRE2C/04*	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE2C/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE2C/06*
		1	201503145-00607652/71374	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 10.093	€ 14.703	€ 150.872	Een bedrag was vorig jaar later geboekt en niet meegenomen in de sisa verantwoording 2021
		2						
		100						
			Kopie beschikkingsnummer	De besteding (in jaar T) ten laste van alleen	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	

				provinciale middelen Alleen de besteding (in jaar T) ten laste van alleen provinciale middelen	Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. *Indicator: DRE2C/07*	*Aard controle R* *Indicator: DRE2C/08*	*Aard controle R* *Indicator: DRE2C/09*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE2C/10*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE2C/11*	
		1	*201503145-00607652/71374*	€ 0	€ 0	€ 29.428	Nee	
		2						
		100						
DRE	**DRE8C**	**Ruimtelijke ontwikkeling** Uitvoeringsregeling Binnenstadfonds SiSa tussen medeoverheden -	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen

		provinciale middelen Drenthe	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/01*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/02*	*Aard controle R Indicator: DRE8C/03*	*Aard controle R Indicator: DRE8C/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/06*
		1	20/5 4/2018001215 - 201800942	8.3 Wonen en bouwen	€ 21.346	€ 0	€ 1.307.546	nvt
		2						
		100						
			Kopie beschikkingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/07	*Aard controle R Indicator: DRE8C/08*	*Aard controle R Indicator: DRE8C/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/10*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE8C/11*	
		1	*20/5 4/2018001215 - 201800942*	€ 18.353	€ 0	€ 609.715	Nee	
		2						
		100						

DRE	DRE12C	**Subsidieregeling Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit 2021 PLUS** SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Drenthe	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE12C/01*	Welke regeling betreft het *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE12C/02*	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: DRE12C/03*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding *Aard controle R* *Indicator: DRE12C/04*	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE12C/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: DRE12C/06*
		1	46/5.6/2021002061	8.3 Wonen en bouwen	€ 3.458	€ 0	€ 3.458	nvt
		2						
		100						
			Kopie beschikkingsnummer	De besteding (in jaar T) ten laste van alleen provinciale middelen	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	

				Alleen de besteding (in jaar T) ten laste van alleen provinciale middelen	Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicator: DRE12C/07	*Aard controle R Indicator: DRE12C/08*	*Aard controle R Indicator: DRE12C/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE12C/10*	*Aard controle n.v.t. Indicator: DRE12C/11*	
		1	46/5.6/2021002061	€ 3.458	€ 0	€ 3.458	Nee	
		2						
		100						

Controleverklaring

Overige bijlagen

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden beleidsindicatoren in de jaarstukken opgenomen. Deze staan bij elkaar in de bijlage: 'Beleidsindicatoren' deze dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden indien mogelijk vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 -50.000 en de provincie Drenthe.

Bestuur en ondersteuning

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	beschrijving
Formatie	2022 2021 2020	7,7 7,8 7,0	Fte per 1.000 inwoners.
Bezetting	2022 2021 2020	8,3 8,1 6,9	Fte per 1.000 inwoners.
Apparaatskosten	2022 2021 2020	404 347 311	Kosten per inwoner.
Externe inhuur	2022 2021 2020	18,3% 10,4% 11,6%	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.
Overhead	2022 2021 2020	15,1% 12,5% 11,3%	% van totale kosten.

Bron: eigen gegevens

Dienstverlening
Goede en klantgerichte dienstverlening heeft hoge prioriteit binnen de organisatie. In 2022 is de nieuwe dienstverleningsvisie vastgesteld. Aan deze visie is een uitvoeringsplan gekoppeld. In dit uitvoeringsplan voor 2022-2024 staat benoemd dat we een monitor dienstverlening gaan ontwikkelen. Het streven is om deze monitor begin 2024 gereed te hebben. Momenteel zijn we druk bezig met het ontwikkelen van deze monitor, om op basis daarvan inzicht te krijgen in de kwaliteit van onze dienstverlening en tijdig bij te kunnen sturen. Onze positieve punten, maar ook onze aandachtspunten, zullen op basis van deze monitor inzichtelijk worden gemaakt.

Website
Het digitale kanaal is ons primaire kanaal. In 2022 is er veel werk verzet om een nieuwe website op te tuigen. Een website die toegankelijker en gebruiksvriendelijker is en beter voorziet in de behoefte van inwoners. Deze nieuwe website is een belangrijke stap in het verbeteren van onze digitale dienstverlening. Zoveel mogelijk diensten zullen we ook digitaal beschikbaar stellen. Een voorbeeld daarvan is het Digitaal Aanvragen Rijbewijzen (DAR) dat in januari 2023 is ingevoerd. In februari 2023 is de nieuwe website live gegaan. Een volgende stap is het doorontwikkelen, optimaliseren en verder uitbouwen van de website. En hoewel het online kanaal het primaire kanaal is, blijft er ruimte voor het persoonlijke gesprek.

Oons Huus
In 2022 hebben we Oons Huus in Smilde geopend. Dit is een pilot die voortkomt uit het uitvoeringsplan, vanuit de wens en behoefte om onze dienstverlening dichtbij te laten plaatsvinden. In Oons Huus werken we samen met andere partijen om er op een laagdrempelige manier voor onze inwoners uit Smilde te zijn. Vragen over financiën, regelingen, voorzieningen, inkomen, zorg en werk kunnen daar gesteld worden. In 2023 zal de pilot geëvalueerd worden en wordt bepaald hoe het vervolg eruit ziet.

Overig
Ook met de overige punten uit het uitvoeringsplan behorende bij de dienstverleningsvisie zijn we aan de slag gegaan. Als eerste stap hebben we de nieuwe visie op een leuke, interactieve wijze kenbaar gemaakt binnen de organisatie. We hebben onderzocht wat goede dienstverlening van medewerkers vraagt op het gebied van houding en gedrag, zodat we in 2023 kunnen gaan trainen. Daarnaast weten we weten elkaar steeds beter te vinden, zijn we bezig met het herijken van het protocol klachtenafhandeling en het instellen van automatische reply. Deze en nog vele andere acties helpen om onze dienstverlening nog beter te maken.

Telefonie
De contouren van de monitor dienstverlening worden langzaam helder. Tegelijkertijd is er nog veel werk te verzetten. De komende periode zal zichtbaar worden dat de presentatie van data verschillend kan zijn. Dat heeft ermee te maken dat we de voortgang graag inzichtelijk willen maken, maar ook bezig zijn met doorontwikkelen, verbeteren en optimaliseren. We laten dus eerste versies zien, maar de uiteindelijke monitor kan op onderdelen anders zijn.

We laten hierbij een eerste dashboard telefonie te zien. In de maand maart is er jaarlijks een toename in het aantal telefoontjes. Dat heeft te maken met de aanslagen gemeentelijke belastingen.

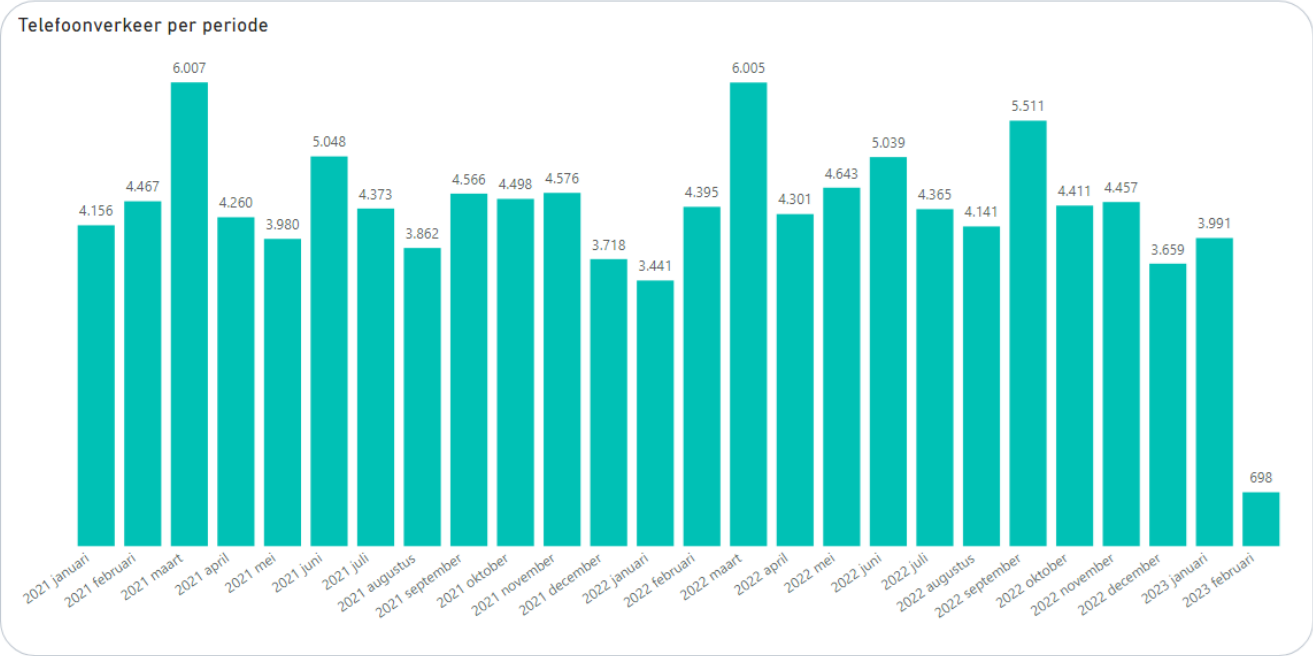

We vinden het belangrijk dat inwoners niet te lang hoeven te wachten voordat ze een medewerker aan de telefoon krijgen. Zoals in de dienstverleningsvisie benoemd staat, is onze norm dat telefoontjes binnen 5 keer overgaan worden opgenomen. In onderstaande tabel is af te lezen in hoeveel procent van de gevallen wij daarin geslaagd zijn. Hoewel het overgrote deel goed gaat, zijn we nog niet helemaal waar we willen zijn. Door middel van een dashboard telefonie maken we in 2023 inzichtelijk binnen welke tijdblokken de meeste telefoontjes binnen komen. In de planning kunnen we daar vervolgens rekening mee houden.

Jaar	Aantal telefoontjes	Aantal telefoontjes opgenomen binnen norm wachttijd	Aantal telefoontjes opgenomen buiten norm wachttijd	% telefoontjes opgenomen binnen norm wachttijd
2021	53.511	46.075	7460	86,10%
2022	54.368	46.059	8337	84,72%
2023	4.689	4.174	516	89,02%
Totaal	**112.568**	**96.308**	**16313**	**85,56%**

NB: Het gaat hierbij alleen om de telefoontjes die naar ons centrale nummer (222) zijn gegaan.

Aantal inwoners dat langer dan 10 min wacht aan de balie

Sinds de coronapandemie werken we op afspraak. Daardoor hoeven inwoners niet lang te wachten. In 2022 hebben we de ontvangstbalie weer geopend voor inwoners die binnen komen lopen voor een korte vraag of bijvoorbeeld het inleveren van formulieren. Heeft de inwoner op basis van zijn/haar vraag een afspraak nodig, dan kan het zijn dat de inwoner moet wachten omdat de inwoners met afspraak eerst aan de beurt zijn. We bieden de inwoner de keuze om te wachten of een afspraak te maken voor een ander moment. In het geval dat de inwoner ervoor kiest om te wachten zonder afspraak, dan is het waarschijnlijk dat het wachten langer duurt dan 10 minuten. We adviseren inwoners om altijd een afspraak te maken om een wachttijd te voorkomen.

Afhandeling klantvragen

Afhandeling klantvragen	Doel	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beantwoording brieven binnen 10 dagen	**80%**	92%	86%	87%	88%	87%	86%
Aantal vergunningen binnen de wettelijke termijn	**100%**	93%	91%	91%	93%	91%	90%
Aantal bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn	**100%**	82%	88%	88%	91%	97%	95%
Afhandelingen meldingen binnen 5 dagen	**80%**	81%	83%	83%	80%	84%	82%

Klachten

Het doel van het klachtenproces binnen de gemeente is om samen met de inwoner tot een oplossing te komen. In geval van klachten gaat het over het gedrag van medewerkers dat leidt tot een klacht. In de praktijk zien we dat er ook regelmatig klachten worden ingediend die niet gaan over gedrag van medewerkers, maar bijvoorbeeld over een besluit waar de inwoner het niet mee eens is. In dat geval zou er een bezwaar moeten worden ingediend en geen klacht. In het informele traject worden de klachten van de inwoners gehoord en serieus genomen. Het (persoonlijke) contact met de klager over de klacht draagt bij aan het vinden van een oplossing. In verreweg de meeste gevallen wordt de klacht in de informele fase afgewikkeld.

Indicatoren afhandeling klachten	Doel	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		Gerealiseerd					
Aantal klachten		29	54	30	30	27	21
1e contact binnen vijf werkdagen	**80%**	93%	70%	45%	70%		76,19 %
Afhandeling binnen de wettelijke termijn van 42 dagen	**100 %**	86%	89%	55%	70%		83,33 %
(Gedeeltelijke) gegrond		23	39	21	14		11
Ongegrond		5	7	6	13		6
Overige: ingetrokken, geen uitspraak te doen e.d.		1	8	2	3		2
Nog in behandeling		0	0	1	0		2

Termijnen

In de meeste gevallen (76,19% en 83,33%) worden de termijnen voor het eerste contact en de afwikkeling gehaald. Maar niet al onze streefnormen worden gehaald. De langere afhandelingstermijn wordt (over het algemeen) besproken met de klager.

Inhoud van de klachten
Van de 21 klachten zijn er 11 (gedeeltelijk) gegrond en 6 ongegrond geacht. Daarnaast zijn er 2 klachten ingetrokken en zijn er nog 2 klachten niet afgerond. Inhoudelijk zijn de klachten gevarieerd. Ongeveer 50% van de klachten is gekwalificeerd als een klacht over het gedrag van de medewerkers. Deze zijn gericht tegen verschillende afdelingen. In iets meer dan de helft van deze gevallen wordt de klacht als gegrond gekwalificeerd. Hier kunnen we uit opmaken dat we hier een verbeterslag kunnen maken. In 2023 zal er aandacht besteedt worden aan de communicatievaardigheden. Er zal een training aangeboden worden aan alle medewerkers en daarnaast zal dienstverlening een onderwerp van gesprek zijn tijdens de voortgangsgesprekken. Klantgericht communiceren en het sturen daarop zal een terugkerend thema blijven.

Veiligheid

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Verwijzingen Halt	2021 2020 2019	5 4 13	7 10 12	6 7 10	Aantal per 1.000 jongeren. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Winkeldiefstallen	2022 2021 2020	0,7% 0,1% 0,8%	1,2% 1,0% 1,0%	1,4% 1,0% 1,3%	Percentage per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven	2022 2021 2020	2,5 1,9 2,6	3,2 3,1 3,3	3,7 3,3 3,7	Aantal per 1.000 inwoners.
Diefstallen uit woning	2022 2021 2020	11,6 8,4 9,8	11,7 10,2 11,9	13,9 11,4 12,7	Aantal per 1.000 inwoners.
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	2022 2021 2020	3,4 4,8 4,7	4,8 4,8 4,9	5,7 5,8 5,9	Aantal per 1.000 inwoners.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

Economie

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Functiemenging	2021 2020 2019	50,2% 50.0% 49,7%	49,6% 49,6% 49,7%	50,1% 49,7% 49,9%	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Vestigingen (van bedrijven)	2021 2020 2019	163,5 157,5 150,4	158,5 152,5 146,8	152,2 145,0 139,8	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar. (gegevens 2022 niet beschikbaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

Onderwijs

Indicator	Jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Absoluut verzuim	2021 2020 2019	0 0 0	2,0 2,1 1,8	0,8 1,2 0,7	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen van 5-18 jaar. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Relatief verzuim	2021 2020 2019	10 7 20	18 17 22	20 18 21	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen van 5-18 jaar. (gegevens 2022 niet beschikbaar).
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	2021 2020 2019	1,8% 1,5% 1,4%	1,6% 1,4% 1,7%	1,9% 1,6% 1,8%	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van 12-23. (gegevens 2022 niet beschikbaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

Sport, cultuur en recreatie

Indicator	Jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Niet-sporters	2020	51%	50,8%	55,5%	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet. (recentere gegevens niet beschikbaar)
Sport, cultuur en recreatie	2022 2021 2020	N.N.B. 216 229	238 226 225	279 282 274	Het netto bedrag dat per inwoner aan sport, cultuur en recreatie wordt besteed.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

Sociaal Domein

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Banen	2021 2020 2019	572,3 572,4 562,6	679,1 679,6 685,7	608,9 597,7 601,9	Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Jongeren met een delict voor de rechter	2021 2020 2019	1% 1% 1%	1% 1% 1%	1% 1% 1%	Het percentage jongeren van 12-21 jaar dat met een delict voor de rechter is verschenen (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Kinderen in uitkeringsgezin	2021 2020 2019	3% 4% 4%	4% 4% 4%	6% 6% 6%	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Netto arbeidsparticipatie	2022 2021 2020	72,0% 70,7% 70,3%	72,5% 71,0% 70,1%	70,6% 68,8% 67,6%	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de (potentiële) beroepsbevolking.
Werklozen jongeren	2021 2020 2019	1% 2% 2%	1% 2% 1%	2% 3% 2%	Het percentage werkloze jongeren van 16-22 jaar dat als werkzoekende staat ingeschreven. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Personen met een bijstandsuitkering	2021 2020 2019	238 280 230	278 326 254	360 397 352	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Lopende re-integratievoorzieningen	2022 2021 2020	106,3 121,3 131,3	192,0 N.N.B. 194,0	234,6 235,8 239,7	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners van 15-64 jaar. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Jongeren met jeugdhulp	2022 2021	11,4% 13,7%	10,8% 13,4%	11,5% 14,2%	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdbescherming	2022 2021	1% 1%	1,1% 1,3%	1,1% 1,3%	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
					bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.
Jongeren met jeugdreclassering	2022 2021	0,4% 0,4%	0,3% 0,3%	0,3% 0,4%	In % van alle jongeren van 12-23 jaar
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	2022 2021	460 600	625 688	666 754	Aantal per 10.000 inwoners. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de WMO.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

Volksgezondheid en milieu

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Huishoudelijk restafval	2021 2020 2019	140 134 124	130 137 135	148 153 154	Aantal kilo's per inwoner van het niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Hernieuwbare elektriciteit	2020	150,2%	N.N.B.	32,4%	Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit (recentere gegevens niet beschikbaar)
Huishoudelijk restafval	2021 2020 2019	20,3% 19,6% 19,0%	23,3% 24,2% 25,6%	25,0% 24,7% 26,6%	Het percentage van het niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
GFT - afval	2020 2019 2018	212,8 194,9 195,0	131,6 122,1 117,1	174,8 161,3 153,3	Aantal kilo's per inwoner van het GFT - afval. (recentere gegevens niet beschikbaar)
Totaal huishoudelijk afval	2021 2020 2019	689 685 651	558 565 527	593 620 578	Aantal kilo's per inwoner van het totaal ingezameld huishoudelijk afval. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Grof huishoudelijk restafval	2021 2020 2019	26 36 30	24 25 23	21 24 22	Aantal kilo's per inwoner van het ingezameld grof huishoudelijk afval. (gegevens 2022 niet beschikbaar)
Woningen met zonnepanelen	2020 2019 2018	33,9% 29,2% 24,3%	20,1% 15,9% 11,9%	26,4% 21,6% 17,2%	Het aandeel woningen met een zonnepaneel installatie. (recentere gegevens niet beschikbaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Indicator	jaar	Midden-Drenthe	25.000 - 50.000 inwoners	Drenthe	beschrijving
Gemiddelde WOZ waarde	2022 2021 2020	265.000 244.000 231.000	313.000 285.000 272.000	255.000 230.000 215.000	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuw gebouwde woningen	2022 2021 2020	4,1 17,8 3,6	8,2 8,0 8,7	6,4 7,8 6,5	Aantal per 1.000 woningen
Demografische druk	2022 2021 2020	81 80,5 80,3	79 78,5 78,4	81,2 80,9 80,6	De som (percentage) van het aantal personen van 0-20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20-65 jaar.
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	2022 2021 2020	718 657 679	833 752 720	810 721 697	Het bedrag dat een eenpersoonshuishouden betaalt aan gemeentelijke woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	2022 2021 2020	763 702 724	916 832 797	860 771 748	Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan gemeentelijke woonlasten.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl/jive (geraadpleegd 25 april 2023)

T: +31 (0)50 521 57 57
E: groningen@bdo.nl
www.bdo.nl

BDO Audit & Assurance B.V.
Postbus 253, 9700 AG Groningen
Paterswoldseweg 810, 9728 BM Groningen
Nederland

Gemeente Midden-Drenthe
T.a.v. de gemeenteraad
Postbus 24
9410 AA BEILEN

Groningen, 26 juni 2023

Kenmerk : RH/EK/AMT/103420/001
Betreft : jaarrekening 2022 van de gemeente Midden-Drenthe

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u een gewaarmerkt exemplaar van de jaarstukken 2022, voorzien van onze controleverklaring d.d. 26 juni 2023.

Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Wij verzoeken u bij openbaarmaking van de controleverklaring gebruik te maken van het exemplaar van de controleverklaring die niet is voorzien van een persoonlijke handtekening.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat u het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening opneemt en openbaar maakt in de sectie "Overige gegevens" van de jaarstukken 2022, die overeenkomen met het bijgevoegde gewaarmerkte exemplaar, mits de algemene vergadering de gecontroleerde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Overigens wijzen wij u erop dat, indien tot de vaststelling van de jaarstukken 2022 door de gemeenteraad omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog voor de vaststelling van de jaarstukken 2022 door de gemeenteraad moet worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde toestemming. Wij willen u erop wijzen dat het vanuit de WNT-regelgeving verplicht is om de definitieve jaarrekening te publiceren op de website, gedurende de periode zoals opgenomen in de WNT-regelgeving.

Statutair gevestigd te Eindhoven en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 17171186.
BDO Audit & Assurance B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam “BDO” optreden.
BDO is de merknaam die wordt gebruikt ter aanduiding van het BDO netwerk en van elk van de BDO Member Firms.

Indien u deze jaarstukken waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening opneemt op uw eigen website, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op uw eigen website. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde jaarstukken, waaronder de door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

Digitaal ondertekend door:
Rob Bouman
26 juni 2023 15:57 +02:00...

drs. R.H. Bouman RA

Bijlagen:
- gewaarmerkt exemplaar jaarstukken
- los exemplaar controleverklaring (‘getekend’ en ‘was getekend’)
- accountantsverslag (‘getekend’ en ‘was getekend’)

26 juni 2023

ACCOUNTANTSVERSLAG 2022

Gemeente Midden-Drenthe

BDO

Aanbiedingsbrief

Aan:

de raad van de gemeente Midden-Drenthe
t.a.v. mevrouw C. Bodewes
Postbus 24
9410 AA BEILEN

Groningen, 26 juni 2023

Kenmerk: 1060056/RvH/EK/RHB/AMT/005

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Midden-Drenthe gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 5 oktober 2022, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2022. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke wethouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente Midden-Drenthe bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

Ter informatie
De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA
VOLGENDE PAGINA
INHOUDSOPGAVE
DASHBOARD

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD

2. UITKOMSTEN JAARREKENINGCONTROLE

3. RESULTAAT & FINANCIËLE POSITIE

4. BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

BIJLAGEN

1. Dashboard

1.1 Dashboard accountantscontrole

1.1 Dashboard accountantscontrole

STREKKING CONTROLEVERKLARING

- Wij verstrekken bij de jaarrekening een goedkeurende controleverklaring voor getrouwheid en een verklaring met beperking voor rechtmatigheid.
- De gehanteerde uitvoeringsmaterialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 700.000, respectievelijk € 2.700.000.
- De paragrafen controleaanpak frauderisico's en veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie zijn opgenomen in de verklaring.
- Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële onjuistheden.
- De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd en de WNT is nageleefd.
- Er is geen M&O-beleid met betrekking tot de Tozo-regeling en de wet inburgering, dit is wel vereist. In de SiSa-bijlage is sprake van een onzekerheid van € 183.000.

AANDACHTSPUNTEN VOOR 2023

Naar aanleiding van onze controle over het boekjaar 2022 willen wij vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende aandachtspunten voor 2023 benoemen:

- Doorontwikkeling van de interne beheersing en IT-beheer.
- Invoering van de rechtmatigheidsverantwoording vanaf 2023 en ontwikkeling van de verbijzonderde interne controle (VIC).
- Versterking van het zelf controlerend vermogen.
- Naleving EU-aanbestedingsregels.

Vanwege het toenemende belang van digitalisering, willen wij komend jaar daarnaast graag een volwassenheidscan uitvoeren naar de digitale bestuurskracht van de gemeente.

RESULTAAT 2022

(x €1.000)	2022	Begroting (na wijziging)
Saldo van baten en lasten	8.171	1.079
Mutatie reserves	584	-/- 1.079
Resultaat	8.755	0

Het gerealiseerde resultaat 2022 wijkt af van de begroting na wijziging.

Wij merken op dat het positieve resultaat voornamelijk het gevolg is van (incidentele) meevallers in de algemene uitkering, bij de opvang van Oekraïners en in de afrekening beschermd wonen. Voor een analyse van het resultaat verwijzen wij naar de jaarrekening.

CONTROLEBEVINDINGEN

- Voor een bedrag van € 1.015.000 zijn de Europese Aanbestedingsregels niet nageleefd (2021: € 1.136.000). Dit leidt wederom tot een verklaring met beperking voor de rechtmatigheid.
- De onzekerheid ten aanzien van de prestatielevering WMO bedraagt € 672.000, voor jeugd € 406.000.
- De gemeente heeft een egalisatiereserve onderhoud van € 582.000. Het is niet toegestaan om via een egalisatiereserve onderhoudslasten te egaliseren. Wij adviseren deze systematiek aan te passen en bijvoorbeeld een onderhoudsvoorziening te vormen. Verder adviseren wij om beheerplannen te actualiseren.
- De gemeente Midden-Drenthe heeft dit jaar een voorziening gevormd voor verlofsparen ter hoogte van € 291.000, dit is naar aanleiding van en in overeenstemming met een uitspraak en verduidelijking van de Commissie BBV hierover.

PROCES CONTROLE BOEKJAAR 2022

- De controle van de jaarrekening 2022 was wederom een complex en intensief proces. De gemeente Midden-Drenthe heeft ten opzichte van vorig jaar verbeteringen doorgevoerd hierin, maar met name als gevolg van de personele uitdagingen zijn niet alle knelpunten opgelost en kende de controle een lange doorlooptijd.
- In paragraaf 2.1 geven wij hier meer toelichting op, tevens plannen wij nog een evaluatie in met de organisatie.
- Voor de SiSa is sprake van een stijging in het aantal regelingen, dit verhoogt de rapporteringsdruk voor zowel de gemeente als de accountant.
- Ondanks de intensieve controle, bleef de samenwerking prettig.

UW FINANCIËLE POSITIE VERGELEKEN

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

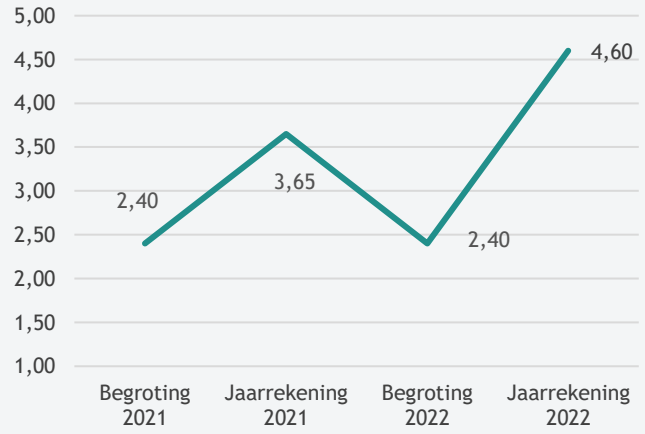

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

2.1 Proces jaarrekeningcontrole
2.1 De jaarrekening is getrouw
2.3 Rechtmatigheid van de jaarrekening
2.4 Top 4-aandachtspunten voor 2023

2.1 Proces jaarrekeningcontrole

De gemeente werkt aan ‘de basissterkte van de organisatie’ en dat kost tijd

Het opstellen en controleren van de jaarrekening van de gemeente Midden-Drenthe was complex en intensief

Proces jaarrekeningcontrole

Vorig jaar hebben wij gerapporteerd over het complexe proces van de jaarrekeningcontrole. Belangrijke oorzaken waren de personele uitdagingen als gevolg van vertrek en ziekte en problemen met de financiële administratie, in combinatie met het feit dat wij voor het eerste jaar accountant waren. Gezien de aard van de oorzaken was het niet de verwachting dat dit allemaal binnen een jaar opgelost zou zijn, dit vraagt meer tijd. Het is dan ook goed om te zien dat er ten opzichte van vorig jaar ontwikkelingen zijn gemaakt. Dit zien wij met name terug in de kennis over en mogelijkheden van de financiële administratie (het systeem). Daarnaast zien wij een uitbreiding van de formatie waarbij zeer recent nog vacatures ingevuld zijn. Natuurlijk gaat het tijd kosten om de nieuwe mensen op te leiden, maar de basis (omvang van het team) is beter dan een jaar geleden en dat biedt perspectief. Aan de andere kant constateren wij ook dat de gemeente Midden-Drenthe er nog niet is en dit heeft het jaarrekeningproces beïnvloedt. Zoals in de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarrekening omschreven wordt, wordt nog steeds gewerkt aan ‘de basissterkte van de organisatie’ en vergemakkelijkt de huidige arbeidsmarkt dit niet.

Het gevolg hiervan is dat het jaarrekeningproces wederom intensief was en minder efficiënt en dit heeft geleid tot een behoorlijk hogere tijdsbesteding dan gepland. De volgende zaken vielen ons daarbij op:

- Om herhaling van vorig jaar te voorkomen hebben wij de gemeente Midden-Drenthe ondersteuning geboden door onze scrummaster mee te laten kijken met en te sparren over het proces dat de gemeente heeft ingericht met betrekking tot het opstellen van de jaarrekening en het voorbereiden van de onderliggende documentatie. Dit leek tot kort voor de start van de controle zijn vruchten af te werpen, echter viel uiteindelijk toch tegen dat niet alle onderliggende specificaties en opgevraagde stukken gereed waren in de eerste weken van de accountantscontrole.
- Graag starten wij onze controle met een volledige jaarrekening. Een eerste volledige versie van de jaarrekening hebben wij pas op 23 mei jl. ontvangen, terwijl wij 24 april jl. gestart zijn met de jaarrekeningcontrole.
- Wij hebben in het najaar een training gegeven aan de medewerkers betrokken bij het opstellen van het jaarrekeningdossier om de kwaliteit van de oplevering te verbeteren. Dit is op sommige onderdelen verbeterd, maar helaas moesten we ook constateren dat we op een aantal onderwerpen (zoals grondexploitaties, voorzieningen, subsidies/debiteuren en sociaal domein) tegen dezelfde bevindingen en knelpunten aanliepen als vorig jaar.
- Daarnaast bleek wederom dat de gemeente relatief veel tijd nodig had om de gevraagde stukken te completeren en om onze aanvullende vragen te beantwoorden. De doorlooptijd van de jaarrekeningcontrole werd langer dan initieel gepland. Extra weken planning waren benodigd om afronding mogelijk te maken.
- Onderdeel van de controle van de jaarstukken is ook dat de SiSa-controle uitgevoerd moet worden. Dit is de controle op de rechtmatige besteding van alle specifieke doeluitkeringen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Het aantal specifieke uitkeringen waarover de gemeente Midden-Drenthe verantwoording af moest leggen is in 2022 verder gestegen. Hier kan de gemeente niets aan doen, maar zorgt voor zowel voor de gemeente als voor ons voor extra inzet van mensen.
- Ondanks het vooraf ingeschatte ruime tijdspad, leverde dit richting de geplande besprekingen behoorlijke druk op om alles op tijd te controleren. Dit heeft tot vertraging van de inhoudelijke controles en reviews geleid.

(vervolg volgende bladzijde)

2.1 Proces jaarrekeningcontrole

Wij hebben in goed overleg besproken wat nodig is om stappen te zetten

Proces jaarrekeningcontrole (vervolg)

Wij hebben met de organisatie hierover gesproken en ook besproken wat nodig is om volgend jaar belangrijke stappen te maken hierin en niet alleen het jaarrekeningproces efficiënter te maken, maar ook het zelfcontrolerend vermogen van de gemeente te versterken. Hier kwamen de volgende zaken uit naar voren:

- Het is in de aansturing en het organiseren van verantwoordelijkheden in de organisatie van belang om de eerste lijn (teams) te betrekken bij financiën en de verantwoording. De jaarrekening moet niet 'het feestje' zijn van het team financiën. Wij adviseren te investeren in de interne kennis en vastleggingen ten aanzien van een soepel verantwoordingsproces, waar ook expliciet de teams zelf bij worden betrokken (de zogenaamde 'eerste lijn') en hier ook tijd voor maken. Zoals ook uiteengezet in de managementletter is de eerste lijn (namelijk de drie verschillende afdelingen) integraal verantwoordelijk en bevoegd voor de aan hen toebedeelde taken. De verantwoording hierover hoort hier ook bij.
- De tweede lijn van control (zijnde de financieel adviseurs en controller) zijn verantwoordelijk voor het opstellen en bewaken van de kaders en zijn ondersteunend en adviserend aan de eerste lijn van controle. Het is van belang dat het eigenaarschap voor de 'eigen' processen zowel in de eerste lijn als in de tweede lijn ook op die manier gevoeld wordt. Dit vraagt iets van de cultuur en houding die een ieder heeft (begrijp ik wat er staat en vraag ik door als dat niet zo is), maar het vraagt ook kennis en kunde waar in geïnvesteerd moet worden.
- Wij stellen voor om, los van de algehele verbeteringen die ingezet worden door versterking van de formatie/ opleiding van de mensen, een aantal specifieke onderwerpen te kiezen die in het jaarrekeningproces belangrijk zijn en nu veel tijd gekost hebben. Het accountantsverslag kan als leidraad dienen voor de keuze van onderwerpen. Voor deze onderwerpen adviseren wij de verantwoordelijkheden en verwachtingen expliciet te maken en tussentijds vorderingen hierin te monitoren. Daarbij helpen wij u graag, bijvoorbeeld door een training te geven over deze onderdelen en/of tussentijds (bij de interimcontrole) te sparren over de status en tips daarbij mee te geven.

Ondanks dat het jaarrekeningtraject stroef verliep, hebben we de medewerking verkregen die nodig was en dat maakt dat ook de wettelijke deadlines gehaald kunnen worden.

2.2 De jaarrekening is getrouw

De jaarrekening 2022 is getrouw

Wij verstrekken bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Midden-Drenthe een goedkeurende controleverklaring met betrekking tot de getrouwheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva per 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Wij hebben enkele controleverschillen geconstateerd die door de gemeente zijn gecorrigeerd. Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle tevens resterende controleverschillen geconstateerd ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 105.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	FOUTEN	ONZEKERHEDEN	VERWIJZING
Getrouwheid			
Sociaal domein - Wmo ZIN		672.000	§4.2
Sociaal domein - Jeugdzorg ZIN		406.000	§4.2
Bijdrage opvang Oekraïners te laag verantwoord	402.000		§4.7
Totaal	**402.000**	**1.078.000**	
Uitvoeringsmaterialiteit	700.000		
Door de gemeenteraad vastgestelde rapporteringstolerantie	105.000		

Daarnaast hebben wij de volgende presentatiecorrecties geconstateerd:

- Materiële vaste activa / vooruitontvangen subsidie € 532.000 §4.5
- Debiteuren / nog te ontvangen bijdragen € 390.000 §4.5
- Egalisatiereserve onderhoud / overige reserves € 582.000 §4.5

Wij hebben, voor zover mogelijk, het college verzocht om deze controleverschillen te corrigeren. Het college heeft gemotiveerd aangegeven waarom zij deze verschillen niet heeft verwerkt en dat zij van oordeel is dat deze posten zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel. Deze verschillen en de analyse van de impact zijn bevestigd in de bevestiging van het college bij de jaarrekening.

Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een goedkeurende verklaring verstrekt met betrekking tot de getrouwheid.

2.3 Rechtmatigheid van de jaarrekening

Rechtmatigheid van de jaarrekening

Naast de gecorrigeerde en ongecorrigeerde controleverschillen in het kader van de getrouwheid van de jaarrekening zijn de volgende controleverschillen ten aanzien van het aspect rechtmatigheid geconstateerd. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 105.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

POST/OMSCHRIJVING VAN DE TOELICHTING	FOUTEN	ONZEKERHEDEN	VERWIJZING
Rechtmatigheid			
Ongesaldeerde getrouwheidsfouten en/of onzekerheden	402.000	1.062.000	§2.2
Aanbestedingsrechtmatigheid	1.015.000		§4.4
Totaal	**1.417.000**	**1.062.000**	
Uitvoeringsmaterialiteit	700.000		
Door de gemeenteraad vastgestelde rapporteringstolerantie	105.000		

Wij concluderen dat de resterende de controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een verklaring met beperking verstrekt met betrekking tot de rechtmatigheid.

2.4 Top 4-aandachtspunten voor 2023

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2022 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende top 4 van aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.

1. Ontwikkeling interne beheersing en IT-beheer

In de management letter hebben wij gerapporteerd over de interne beheersing inclusief de IT-omgeving. Wij constateerden dat als gevolg van de personele uitdagingen en wisselingen en verlies van kennis beperkte stappen waren gezet ten aanzien van de ambities met betrekking tot de interne beheersing. Daarbij stelden wij vast dat de gemeente Midden-Drenthe een onderzoek was gestart met als doel de IT-beheersorganisatie verder te professionaliseren. De (verdere) ontwikkeling van de interne beheersing inclusief de IT-omgeving zien wij als belangrijk aandachtspunt voor 2023.

Wij zullen bij de interim-controle 2023 een gedetailleerde follow-up geven en rapporteren over de voortgang van de ingezette verbeteringen.

2. Invoering rechtmatigheidsverantwoording en ontwikkeling VIC

De rechtmatigheidsverantwoording zal definitief ingevoerd worden met ingang van boekjaar 2023. Dit heeft gevolgen voor de (interne) beheersing van de organisatie en ook de rol van de accountant verandert hierdoor. Hierop hebben wij in de management letter 2022 een nadere toelichting opgenomen en de stappen genoemd die de gemeente Midden-Drenthe hierin nog dient te zetten. Ook hebben wij in deze management letter uiteengezet op welke wijze de verbijzonderde interne controle verbeterd kan worden. Dit is belangrijk om over 2023 te kunnen komen tot een rechtmatigheidsverantwoording.

3. Versterking van het zelf controlerend vermogen

In lijn met voorgaand jaar zijn in paragraaf 2.1 onze observaties gegeven over het proces van de jaarrekeningcontrole. Het is van belang dat de gemeente dit proces intern gaat evalueren en investeert in het zelf controlerend vermogen en het jaarrekeningproces.

4. Naleving EU-aanbestedingsregels

In de management letter en dit accountantsverslag rapporteren / rapporteerden wij over het inkoopproces en de rechtmatigheid van de aanbestedingen. De gemeente Midden-Drenthe heeft diverse nieuwe aanbestedingsprocedures in gang gezet, desalniettemin is nog steeds sprake van onrechtmatigheden (zie paragraaf 4.4). Aandacht hiervoor blijft dan ook belangrijk.

Daarnaast willen wij komend controlejaar als onderdeel van de controle aandacht schenken aan een volwassenheidsscan van Digitale Bestuurskracht. Op de volgende sheet werken wij dit verder uit.

2.4 Top 4-aandachtspunten voor 2023

Betere beheersing van opgaven dankzij digitalisering
Vanuit onze natuurlijk adviesrol willen wij als BDO komend jaar bij al onze overheidsklanten aandacht besteden aan het toenemende belang van digitalisering bij gemeenten.

In ons dagelijks leven is de vergaande digitalisering niet meer weg te denken. We kunnen ons leven bijna niet meer voorstellen zonder telefoon, wifi en een volle accu. Zonder die middelen missen we informatie, kunnen we geen data meer checken, communiceren we minder makkelijk en kunnen we niet goed meer samenwerken. Omdat burgers en bedrijven steeds verder digitaliseren wordt ook bij overheden en gemeenten digitalisering steeds belangrijker. Grote maatschappelijke opgaven als klimaat, energietransitie, woningnood en verminderde koopkracht kunnen veel efficiënter en doelmatiger worden aangepakt met de inzet van digitale middelen.

BDO is daarom van mening dat gemeenten serieus moeten investeren in de digitale transformatie van de organisatie en het datagedreven werken. Digitalisering is al lang niet meer een taak van de IT-afdeling alleen. Toch zien wij nog niet dat de primaire processen en afdelingen van gemeenten al thuis zijn in de wereld van digitalisering en datagedreven werken. En dat terwijl de maatschappelijke opgaven daar wel steeds nadrukkelijker om vragen.

Wij hebben onze visie uitgewerkt in een Whitepaper (Download whitepaper Digitale bestuurskracht voor lokale overheden (bdo.nl)).

Uitgaande van de maatschappelijke opgaven zijn er 6 bouwstenen voor een volwassen digitale organisatie, namelijk:

1. Digitaal leiderschap en Governance
2. Visie en strategie
3. Organisatie, mensen en cultuur
4. Processen en data
5. ICT-randvoorwaarden
6. Financiële randvoorwaarden

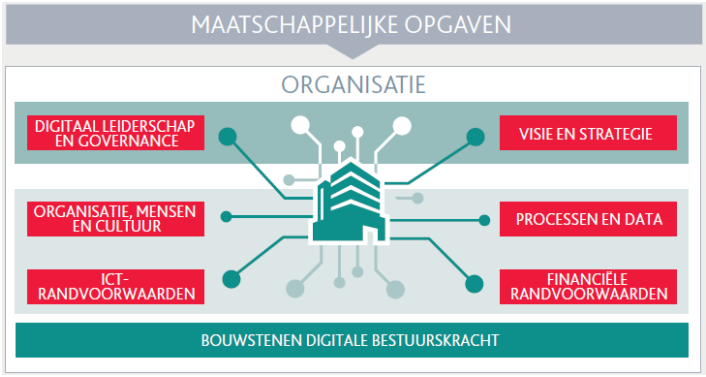

Voor elk van deze bouwstenen kan worden gemeten in hoeverre een organisatie volwassen is of daar naar toe kan groeien.

Wij stellen voor om komend controlejaar, als onderdeel van de reguliere controle, de volwassenheidsscan van Digitale Bestuurskracht bij uw gemeente uit te voeren. Deze volwassenheidsscan Digitale Bestuurskracht is gericht op het vermogen van uw organisatie om door middel van digitalisering zowel de reguliere taken als de grote maatschappelijke opgaven uit te kunnen voeren. Daarmee krijgt u inzicht in eventuele aandachtsgebieden om uw Digitale Bestuurskracht te optimaliseren.

3. Resultaat & financiële positie

3.1 Resultaat 2022
3.2 Uw financiële positie vergeleken
3.3 Ons beeld van uw financiële positie

3.1 Resultaat 2022

Resultaat 2022 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 8,8 miljoen

Het resultaat van gemeente Midden-Drenthe over het jaar 2022 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 8,8 miljoen voordelig.

In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN (x € 1.000)	2022	BEGROTING NA WIJZIGINGEN	VERSCHIL
Saldo van baten en lasten	8.171	-/- 1.079	9.250
Onttrekkingen reserves	12.724	13.837	-/- 1.113
Dotatie aan reserves	12.140	12.758	618
Resultaat	**8.755**	**0**	**8.755**

De belangrijkste afwijkingen van de begroting na wijzigingen worden veroorzaakt door aanvullende compensatie aan algemene uitkering en het voordeel behaald op het programma Sociaal Domein.

Programma 1 - Bestuur en ondersteuning

De positieve afwijking wordt met name veroorzaakt doordat de uitkering van het gemeentefonds circa € 0,8 miljoen hoger is uitgevallen en door de vrijval van € 1,0 miljoen van de stelpost van het positieve voorjaarsnota saldo ten behoeve van de loon- en prijsontwikkeling.

Programma 7 - Sociaal domein

De positieve afwijking wordt veroorzaakt door meevallers in de bekostiging van de opvang van Oekraïners en een meevaller vanuit de afrekening beschermd wonen. Net zoals afgelopen jaren volgt dat de werkelijke lasten voor de maatwerkvoorziening beschermd wonen vanuit de regio voordeliger uitpakt.

Het resultaat 2022 wijkt ongeveer 8,3% af van de totale begrote lasten (na wijziging). Op basis van onze ervaringsnorm bij decentrale overheden is een afwijking van 2-3% inherent aan een complex begrotingsproces. Ook over 2022 was sprake incidentele compensaties en opgaven en hierdoor wijkt de begroting bij de gemeente Midden-Drenthe meer af dan gebruikelijk. Deze ontwikkeling is landelijk bij meerdere gemeenten zichtbaar over 2022.

3.2 Uw financiële positie vergeleken

RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

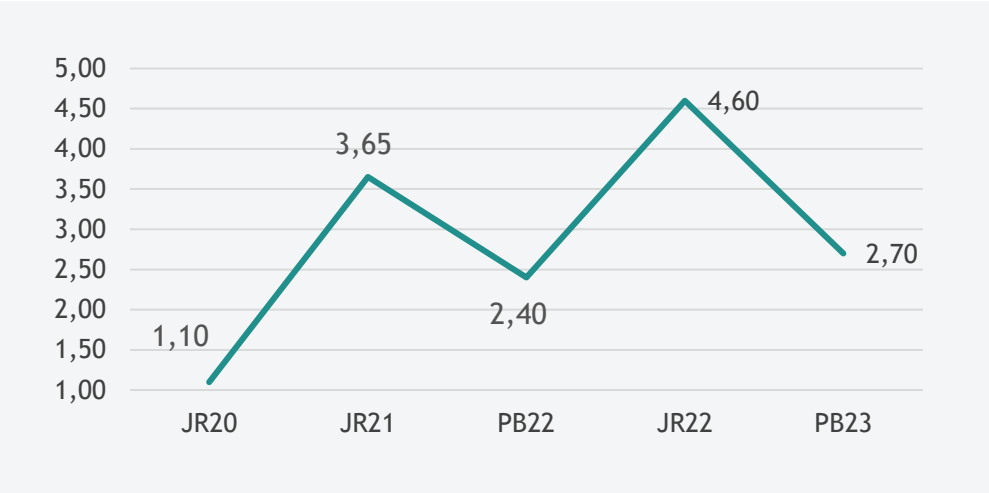

SOLVABILITEITSRATIO

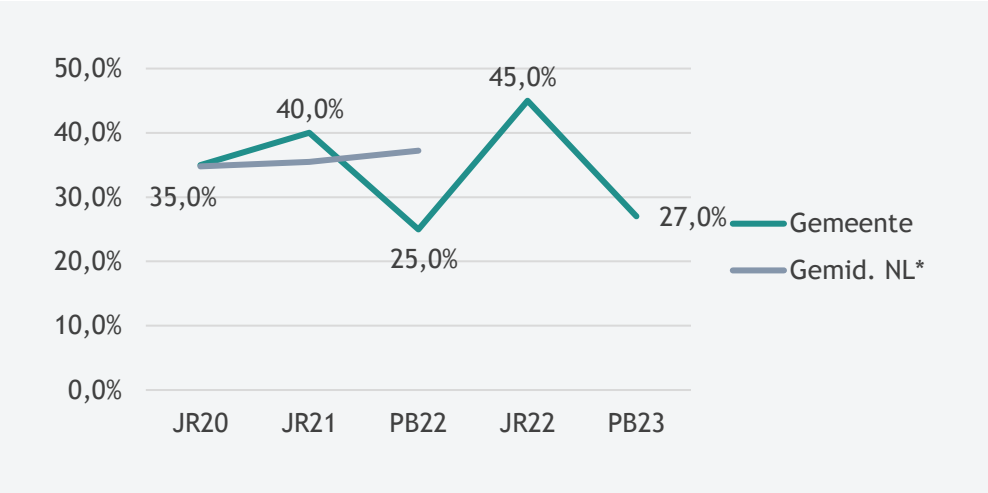

NETTO SCHULDQUOTE (gecorrigeerd)

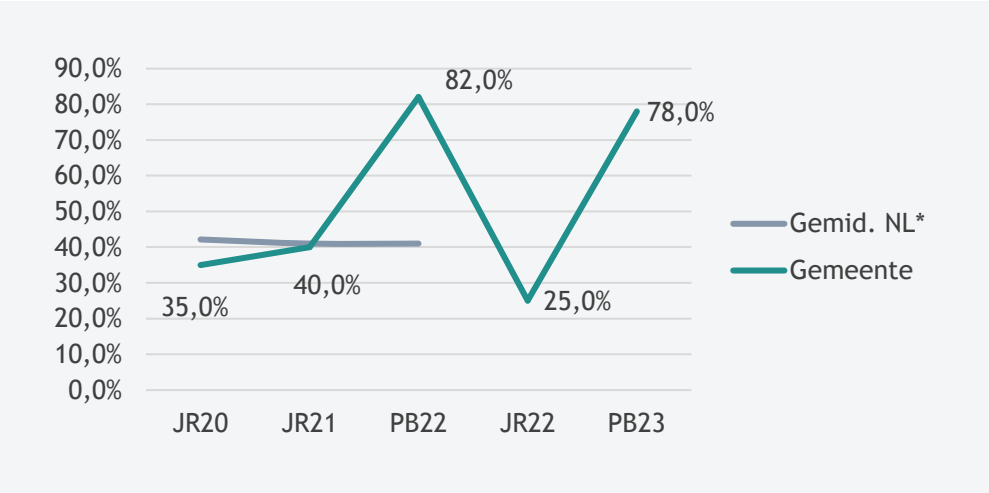

RATIO GRONDEXPLOITATIE

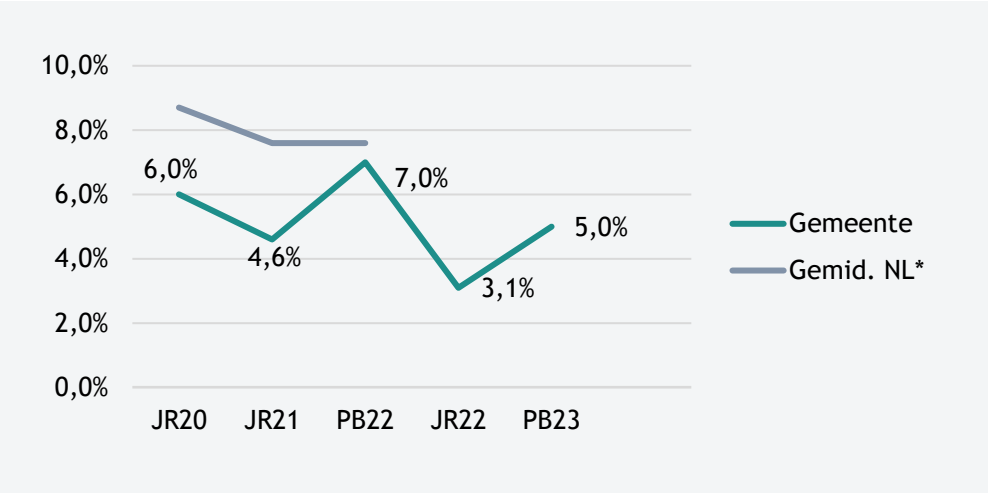

** De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde voor gemeenten met 25.000-50.000 inwoners. Bron: BDO Benchmark rapport januari 2023*

3.3 Ons beeld van uw financiële positie

Kengetallen moeten in relatie tot elkaar worden bezien

Uw financiële positie is voldoende

Uw weerstands-vermogen is uitstekend

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen zijn een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente Midden-Drenthe. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Wij constateren op basis van het beeld van uw weerstandsvermogen en uw financiële kengetallen dat de financiële positie van de gemeente Midden-Drenthe voldoende is.

Weerstandsvermogen gemeente Midden-Drenthe

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. Het totaal van de risico's is door het college becijferd op € 3,6 miljoen. Aan algemene reserve en belastingcapaciteit is een buffer aanwezig van € 16,8 miljoen. De verhouding tussen risico's en aanwezige buffers is daarmee 4,6. Op basis van de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de Doelstelling van de gemeente een ratio tussen 1 en 2. Na bestemming van het rekeningsaldo is de weerstandsratio nog 4,5.

Solvabiliteit en netto schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2022 45%. Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente Midden-Drenthe in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De gecorrigeerde netto schuldquote bedraagt 25%. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

De solvabiliteit en schuldquote laten een positief beeld zien ten opzichte van de signaleringswaarden volgens het gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK 2020). De ratio's zijn positief beïnvloed door het rekeningsaldo van 2022.

Ratio grondexploitatie

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie van de gemeente Midden-Drenthe is laag doordat de grondpositie (de waarde van de grond) ten opzichte van de totale baten relatief laag is. De ratio grondexploitatie < 20% is het minst risicovol te noemen volgens het GTK 2020. Deze risicoschatting is bij gemeente Midden-Drenthe van toepassing.

4. Belangrijkste bevindingen

4.1 Rapporteren over fraude en continuïteit in de controleverklaring
4.2 Programma ‘Sociaal domein’ uitgelicht
4.3 Programma ‘Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing’ uitgelicht
4.4 EU-aanbestedingsrechtmatigheid
4.5 Bevindingen in de balans
4.6 Begrotingsrechtmatigheid
4.7 BBV, WNT en SiSa
4.8 Informatiebeveiliging

4.1 Rapporteren over fraude en continuïteit in de controleverklaring

De paragrafen controleaanpak frauderisico's en veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie zijn opgenomen in de controleverklaring

Verplicht rapporteren over fraude en continuïteit in de controleverklaring

Vanaf boekjaar 2022 nemen accountants bij wettelijke controles de paragrafen controleaanpak frauderisico's en veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie op in de controleverklaring. Deze aanpassingen zien op het verplicht rapporteren over onze controleaanpak frauderisico's en onze controleaanpak ten aanzien van het vermogen om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen in de controleverklaring. Deze verplichting geldt voor wettelijke controles (gemeenten, provincies en waterschappen). Met het verplicht rapporteren over deze onderwerpen wordt tegemoet gekomen aan een veel gehoorde wens van stakeholders om transparanter te zijn over welke werkzaamheden wij als uw accountant hebben uitgevoerd om frauderisico's en het vermogen om de risico's vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de provinciale toezichthouder voort te zetten bij gecontroleerde decentrale overheden te mitigeren. Per onderwerp rapporteren wij over wat de meest belangrijke frauderisico's zijn, over de inschatting van het college om de risico's vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen en hoe op beide thema's in de controle is ingespeeld. Uiteraard hebben de onderwerpen fraude en het vermogen om financiële risico's op te vangen altijd al de aandacht tijdens de accountantscontrole. Maar door deze zaken nu te beschrijven in de controleverklaring, wordt die aandacht ook expliciet gemaakt.

Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties met verschillende personen binnen de gemeente. Daarnaast hebben wij kennis genomen van de door u opgenomen toelichtingen in de jaarstukken. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en -situaties aan de hand van de door u opgestelde frauderisicoanalyse besproken. Tijdens de controle van boekjaar 2022 betreft dit de volgende risico's:

- Doorbreken van de interne beheersing door het management (management override)
- EU-aanbestedingswetgeving
- Frauderisico in de general IT controls

Voor een nadere uiteenzetting van onze controleaanpak ten aanzien van frauderisico's en de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie verwijzen wij naar onze (concept) controleverklaring 2022. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude.

Transparantie over fraude en continuïteit vraagt dialoog

Frauderisicobeheersing

De komende jaren zal er vanuit de accountantscontrole nog nadrukkelijker aandacht worden gegeven aan fraudepreventie. Onze beroepsorganisatie, de NBA, heeft in 2022 een notitie uitgebracht 'Frauderisicobeheersing aanbevelingen voor bestuurders en toezichthouders'. In deze notitie komt nadrukkelijk de rol van bestuurders en toezichthoudende organen, zoals de gemeenteraad, bij het voorkomen en detecteren van fraude aan de orde. Door de nadruk te leggen op het voorkomen van fraude, kunnen de gelegenheden die tot fraude leiden, afnemen. Dit vraagt om actief toezicht op risico's en beheersmaatregelen ter voorkoming van fraude. Ook de accountant heeft hierin een belangrijke rol.
Graag gaan wij met u in overleg over het vergroten van de actieve rol van de WFO ten aanzien van frauderisicobeheersing. Bijvoorbeeld door jaarlijks één of meerdere onderkende frauderisico's (en indien van toepassing de interne beheersingsmaatregelen die zijn genomen om deze frauderisico's te mitigeren) nader te laten onderzoeken door de interne controleafdeling, een accountant of een gespecialiseerde (fraude)onderzoeker.

4.2 Programma ‘Sociaal domein’ uitgelicht

Sociaal domein 2022 bedragen circa € 40,0 miljoen

Programma ‘Sociaal domein’

De lasten van gemeente Midden-Drenthe in het programma ‘Sociaal domein’ bedragen over 2022 circa € 40,0 miljoen. In hoofdlijnen zijn deze lasten als volgt opgebouwd:

Sociaal domein per onderdeel (in miljoenen)	Begroting na wijziging 2022	2022	2021
WMO	€ 11,3	€ 11,4	€ 10,6
Jeugdzorg	€ 9,5	€ 9,4	€ 9,8
Participatiewet - inkomensregelingen	€ 11,2	€ 12,0	€ 10,0
Samenkracht en burgerparticipatie, wijkteams	€ 5,1	€ 6,0	€ 4,7
Begeleide participatie en arbeidsparticipatie	€ 1,2	€ 1,2	€ 1,2
Totaal	**€ 38,3**	**€ 40,0**	**€ 36,3**

Resultaatanalyse programma sociaal domein

Analyse lasten programma sociaal domein

Uit bovenstaand overzicht blijkt een overbesteding van € 1,7 miljoen ten opzichte van de begroting na wijziging 2022. De gerealiseerde baten op het programma sociaal domein liggen € 6,1 miljoen hoger dan begroot. In de begroting van 2023 wordt een totale besteding van € 37,6 miljoen verwacht. Ten opzichte van de besteding 2022 is dit een daling van € 2,4 miljoen. In het jaarverslag is op pagina 228 en 229 een korte uiteenzetting opgenomen met diverse oorzaken. Op hoofdlijnen blijkt dat de lastenstijgingen gecompenseerd worden door ontvangen baten. De lastenstijging wordt deels verklaard door de extra opgave voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen.

4.2 Programma ‘Sociaal domein’ uitgelicht

Onzekerheid ten aanzien van prestatielevering

Afwijkingen bij productie-verantwoordingen onder rapporteringstolerantie

Resterende onzeker-heid WMO ZIN € 671.000 en Jeugzorg ZIN € 406.000

WMO ZIN en Jeugdzorg ZIN

Gemeente Midden-Drenthe heeft vanuit WMO ZIN voor een bedrag van circa € 6,6 miljoen aan productieverantwoordingen ontvangen van zorginstellingen, voor Jeugdzorg ZIN € 6,9 miljoen. De toekenning van voorzieningen in het kader van WMO ZIN en Jeugdzorg ZIN vindt plaats vanuit de gemeente Midden-Drenthe. De gemeente heeft derhalve zelf inzicht in de cliënten en de gemaakte afspraken. Met betrekking tot de lasten WMO ZIN en Jeugdzorg ZIN vraagt de gemeente Midden-Drenthe per zorginstelling om een controleverklaring bij de productieverantwoording op basis van het landelijk protocol.

Uit onze controle blijkt dat er geen verschillen boven de rapporteringstolerantie zijn geconstateerd tussen de eigen administratie en de productie-verantwoordingen welke zijn voorzien van een controleverklaring. De productieverantwoordingen zijn in lijn met de lasten in de jaarrekening.

Tevens is van een aantal zorginstellingen geen controleverklaring ontvangen, waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Hierdoor is sprake van een onzekerheid ten aanzien van prestatielevering, zowel omtrent de getrouwheid als rechtmatigheid van deze lasten. Uitgaande van de interne beheersing op het proces van beschikkingen tot en met betalingen bij uw gemeente, de ervaringen uit voorgaande jaren, de uitkomsten van de in 2022 ontvangen controleverklaringen ramen wij het bedrag van deze resterende onzekerheid in totaliteit op € 671.000 voor WMO ZIN en € 406.000 voor Jeugdzorg ZIN.

Persoonsgebonden budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen pgb en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering. Uit de accountantscontrole 2022 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een oordeel met een beperking. De impact hiervan voor de gemeente Midden-Drenthe blijft beneden onze rapporteringstolerantie en is daarmee beperkt.

De SVB toetst niet op levering van de zorg. Hierdoor is er sprake van een onzekerheid. De gemeente verkrijgt echter zekerheid door intern ingerichte processen, zoals het toekenningsproces en een zelf uitgevoerd enquête-onderzoek naar de prestatielevering, waardoor deze onzekerheid deels teniet wordt gedaan. Tevens verkrijgt de gemeente aanvullende zekerheid vanwege de ontvangsten van het CAK voor WMO (eigen bijdragen). De resterende onzekerheden voor pgb blijven onder de rapporteringstolerantie.

Participatiewet - inkomensregelingen

Met betrekking tot de controle van participatie en inkomensregelingen (uitkeringen) hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

4.3 Programma ‘Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing’ uitgelicht

Risico’s in de waardering hangen samen met 3P’s, namelijk Planning, Programmering en Prijs

Redelijkheid belangrijkste schattingselementen vastgesteld

Actualisatie van grondexploitaties verdient aandacht

Een belangrijk onderdeel van het programma ‘Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing’ zijn de baten en lasten met betrekking tot de grondexploitaties.

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

De veruit grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitaties). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P’s:

- **Planning**: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering**: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de ‘mix’ van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- **Prijs**: inherent gevolg van de economische crisis is dat de verkoopprijzen van woningen en dus van grond onder druk staan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De onderhanden projecten (grondexploitaties) van de gemeente Midden-Drenthe hebben per 31 december 2022 een boekwaarde van € 3,1 miljoen. Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De commissie BBV verplicht jaarlijkse vaststelling door de raad van geactualiseerde grondexploitaties, de gemeente Midden-Drenthe heeft ons bevestigd dat dit gebeurt in dezelfde vergadering als waarin de jaarrekening wordt vastgesteld. Wij hebben beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen. Tijdens onze controle is een aantal correcties doorgevoerd. In de definitieve jaarrekening zijn deze allemaal verwerkt en daarom kunnen wij ons vinden in de waardering per 31 december 2022. Daarbij valt op dat de gemeente Midden-Drenthe over het algemeen optimistisch is in de schattingen wanneer opbrengsten en kosten worden gemaakt, afgelopen jaren zagen wij dat er langere tijd nodig was voor realisatie van de kosten en opbrengsten dan wat de gemeente had ingeschat. Dit leidt echter niet tot materiële afwijkingen in de jaarrekening.

4.3 Programma 'Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing' uitgelicht

De ontwikkeling van de boekwaarden

De daling van de boekwaarde ten opzichte van 2021 met € 1,5 miljoen wordt voornamelijk verklaard door de grondverkopen in 2022 en de stijging van de verliesvoorziening. De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden in 2022 is als volgt weer te geven:

(*€ 1.000)	BW 31-12-2021	Investeringen (incl. interne overboekingen)	Inkomsten	Resultaatneming/ verliesvoorziening	BW 31-12-2022
Totaal bedrijventerreinen	401	13	0	-/- 2	412
An de Boerbink	835	261	0	-/- 409	687
Lievingerveld	2.740	140	-/- 1.018	65	1.927
OBS Lindelaar	168	464	-/- 95	-/- 314	223
Overig	438	174	-/- 684	-/- 123	-/- 195
Totaal gronden	4.582	1.052	-/- 1.797	-/- 783	3.054

Verliesvoorziening

In de verantwoording van de grondexploitaties in de jaarrekening 2022 is een verliesvoorziening opgenomen voor de exploitaties van € 867.000 (2021: € 309.000). De verliesvoorziening ziet voornamelijk toe op de exploitaties van OBS Lindelaar (woningbouw) en An de Boerbink (woningbouw). De stijging van de verliesvoorziening met € 558.000 is een gevolg van de hogere kostenstijgingen in de grondexploitaties ten opzichte van voorgaand jaar.

Indexering

Voor toekomstige kostenstijgingen gaat de gemeente uit van 4% tot 10% variërend per grondexploitatie voor 2023 en 2% langjarig. Deze inschatting hebben wij voor nu reëel bevonden. Wij adviseren dit goed te monitoren en aan te passen indien de marktomstandigheden hierom vragen. Ook adviseren wij deze uitgangspunten expliciet toe te lichten wanneer dit ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd.

Winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. In de notitie Grondexploitatie is opgenomen dat voor winstneming de Percentage of Completion (POC) methode geldt: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd dient tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitaties winst te worden genomen.

Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien.

4.3 Programma ‘Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing’ uitgelicht

Per saldo impact tussentijdse winstneming op totale boekwaarde € 84.000

Projectspecifieke risico’s voldoen niet aan de BBV richtlijnen

Winstneming (vervolg)

Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Voor de grondexploitaties van gemeente Midden-Drenthe heeft deze methode geresulteerd in een totale tussentijdse winstneming van € 171.000. Door de eerder beschreven hogere kostenstijgingen is ook sprake van € 87.000 aan terugneming van tussentijdse winsten. De totale tussentijdse winst per ultimo boekjaar bedraagt € 84.000.
Bij de bepaling van de winstneming baseert de gemeente Midden-Drenthe zich niet op de historische boekwaardes van gerealiseerde opbrengsten en kosten, de basis die de gemeente hiervoor gebruikt is net anders bepaald. De impact hiervan op de tussentijdse winst die is verantwoord, ligt beneden onze rapporteringstolerantie. Wel adviseren wij om de bepaling van de winstneming in het vervolg in overeenstemming met het BBV, namelijk op basis van de historische boekwaardes van gerealiseerde opbrengsten en kosten te bepalen.

Afgesloten complexen

De gemeente Midden-Drenthe was voornemens de grondexploitatie Wijster per ultimo 2022 af te sluiten en het restant aan nog niet verkochte kavels over te hevelen naar de materiële vaste activa. De besluitvorming heeft hierover nog niet plaatsgevonden en kan daarom nog niet in de jaarrekening verwerkt worden. Wij adviseren duidelijke kaders op te nemen in een verordening grondzaken of de financiële verordening ten aanzien van de betrokkenheid van de raad met betrekking tot de grondexploitaties, onder andere met betrekking tot vaststellen van de geactualiseerde grondexploitaties en het afsluiten van projecten.

Projectspecifieke risico’s

Bij de bepaling van de tussentijdse winst wordt rekening gehouden met de risico’s die specifiek samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties. Bij grondexploitaties waarbij nog veel kosten moeten worden gemaakt en/of nog veel kavels moeten worden verkocht, zullen de projectspecifieke risico's en onzekerheden in de regel hoger zijn. Het gaat bij het bepalen van risico's uitdrukkelijk niet om risico's ten aanzien van (macro) ontwikkelingen voor de totale grondexploitatie zoals de verwachtingen op het gebied van economische groei of de vastgoedmarkt in zijn algemeenheid. Het gaat ook niet om risico's die samenhangen met mogelijke toekomstige programmatische aanpassingen van grondexploitaties waarover de gemeenteraad nog moet besluiten. Dergelijke risico's horen (eventueel) thuis bij de weging van het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente.

In lijn met voorgaand jaar heeft de gemeente Midden-Drenthe diverse risico’s en onzekerheden doorgerekend per exploitatie ten behoeve van het voorzichtigheidsbeginsel. De risico’s zien echter toe op (macro) ontwikkelingen voor de totale grondexploitatie of eventuele programmatische aanpassingen. De commissie BBV heeft in de aanvullende notitie ‘Grondexploitatie Tussentijdse winstneming’ meer invulling gegeven aan wat projectspecifieke risico’s betreffen. Voorbeelden hiervan zijn onzekerheden/risico's over de aanbesteding van een (of meer) infrastructurele voorziening(en) die in een grondexploitatie zijn opgenomen (bouw- en woonrijp maken) of onzekerheden/risico's over de in de betreffende begrotingen van individuele grondexploitatie(s) opgenomen verwachtingen over afzetmogelijkheid of prijs van grond voor te bouwen vastgoed in een dynamisch marktsegment. De impact hiervan is beneden onze rapporteringstolerantie. Wij adviseren potentiële projectspecifieke risico’s in het vervolg te toetsen aan de aanvullende notitie van de commissie BBV.

4.4 EU-aanbestedingsrechtmatigheid

De bevindingen ten aanzien van naleving van de EU-aanbestedingsregels leiden tot een niet-goedkeurende controleverklaring (verklaring met beperking)

Inleiding

Voor rechtmatigheidscontrole hebben wij de juiste toepassing van de Europese aanbestedingsrichtlijnen gecontroleerd aan de hand van een zogenaamde spendanalyse (beoordeling achteraf van alle crediteuren op juiste naleving aanbestedingsregels). In onze management letter hebben wij gerapporteerd over de interne beheersing ten aanzien van de EU-aanbestedingsregels. Voor onze gedetailleerde bevindingen en aanbevelingen verwijzen wij naar onze management letter. In het proces wordt de naleving van de inkoop- en aanbestedingsregels niet afgedwongen en kunnen wij niet steunen op de interne beheersmaatregelen. Over 2022 is daarom door de gemeente een spendanalyse uitgevoerd (toets op naleving EU-aanbestedingsregels achteraf op basis van de crediteurenadministratie).

Bevindingen

In 2022 blijkt uit de spendanalyse een onrechtmatigheid van totaal € 1.016.000 (2021: € 885.000). Daarnaast is nu al zeker dat deze onrechtmatigheden gedeeltelijk ook in de komende jaren nog zullen doorlopen (niet uit de balans blijkende verplichting, zie verderop). Deze onrechtmatigheid is als volgt opgebouwd:

OMSCHRIJVING	BEDRAG (€)
Doorlopende onrechtmatigheden, lasten in 2022 • Afvalvervoer en -verwerking (€ 244.000) • Inhuur personeel (€ 204.000) • IT (€ 136.000)	584.000
Nieuwe onrechtmatigheden • Inhuur personeel (€ 321.000) • Groen onderhoud (€ 110.000)	431.000
Totaal	**1.015.000**

De onrechtmatigheden bestaan voor een deel uit inkopen die in eerdere jaren ook al als onrechtmatig waren aangemerkt (€ 585.000) en een deel betreft nieuwe onrechtmatigheden (€ 431.000). In de spendanalyse valt op dat van een aantal crediteuren de besteding nu nog net beneden de EU-aanbestedingsgrens blijft, maar indien geen actie wordt ondernomen, de betreffende uitgaven waarschijnlijk volgend jaar onrechtmatig zijn.

Zichtbaarheid raming van opdrachten

De gemeente Midden-Drenthe heeft in beginsel de ruimte om de reikwijdte van de opdracht te bepalen en een gewenste looptijd te kiezen. De hoogte van de geraamde waarde is een belangrijke indicator om een geschikte en proportionele inkoopprocedure te kiezen. De waarde van een opdracht ramen is verplicht en inclusief alle (meerwerk)opties en verlengingsmogelijkheden. De zichtbaarheid van de uitgevoerde raming aan de voorkant en de afwegingen die de gemeente Midden-Drenthe heeft gemaakt zijn beperkt tot niet zichtbaar. Het betreft een aandachtspunt voor de toekomst om betreffende ramingen beter vast te leggen en uit te schrijven, daarmee kan de gemeente eventuele toekomstige onrechtmatigheden voorkomen.

4.4 EU-aanbestedingsrechtmatigheid

Wezenlijke wijzigingen
Gedurende de looptijd van een overeenkomst - dus na gunning - kan de inhoud van een opdracht wijzigen. Aanbestedingsrechtelijk geldt het uitgangspunt dat wijzigingen in beperkte mate toelaatbaar zijn. Het risico kan niet worden uitgesloten dat andere inschrijvers geïnteresseerd waren geweest in de uitvoering van de gewijzigde opdracht en een andere inschrijving hadden ingediend. Het uitgangspunt is dat in geval van een wijziging de opdracht opnieuw aanbesteed moet worden. Wij adviseren in het inkoopproces (bijvoorbeeld bij de uitvoering van periodieke spendanalyses) specifiek aandacht te hebben voor potentiële wezenlijke wijzigingen en het degelijk ramen aan de voorkant, waardoor deze eerder opgemerkt worden en hier tijdig actie op ondernomen kan worden.

Registratie
*Dos*siervorming en registratie ten aanzien van afgeronde aanbestedingen is een aandachtspunt, de documentatie was uiteindelijk aanwezig, maar was niet altijd gestructureerd opgeslagen. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een contractenregister heeft ingericht welke momenteel nog niet volledig is. Daarnaast is er geen sprake van een ingerichte verplichtingenadministratie. Een volledig contractenregister, waarmee inzichtelijk is welke lopende contracten de gemeente heeft en wat de looptijden daarvan zijn en een verplichtingenadministratie zou helpen om het inkoop- en aanbestedingsproces beter onder controle te krijgen.

Conclusie
Gezien het totaal bedrag aan onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van de EU-aanbestedingsregels van € 1.015.000, geven wij een controleverklaring met beperking af.

4.5 Bevindingen in de balans

Overzicht investeringskredieten ontbreekt

Geen inzage in/toetsing op de afschrijvingsduur op activumniveau in activastaat

Materiële vaste activa - toetsing aan eigen financiële verordening

Bij de controle op de materiële vaste activa toetsen wij onder andere op elementen die door de raad zijn opgenomen in de financiële verordeningen. Concrete voorbeelden hiervan zijn de toets op overschrijding van de investeringskredieten en de te hanteren afschrijvingstermijnen voor de materiële vaste activa. Daarbij ontbreekt het overzicht van investeringskredieten en eventuele overschrijdingen met toelichting als bijlage in de jaarstukken 2022. Wij adviseren deze conform de financiële verordening wel toe te voegen. Het investeringskredieten-overzicht van 2022 is niet toegevoegd aan de jaarstukken. De financiële verordening van de gemeente vraagt dit wel. In voorgaande jaren is het overzicht ook niet verantwoord bij de jaarstukken. De gemeente Midden-Drenthe is voornemens het overzicht te verstrekken bij de najaarsnota. De investeringskredieten per ultimo 2022 zijn getoetst op begrotingsrechtmatigheid. De enkele overschrijdingen van kredieten blijven onder de rapporteringstolerantie.

Op basis van de ontvangen activastaten is geen inzage in de afschrijvingstermijn op activumnummer. Als gevolg van het gebrek van dit inzicht hebben wij aanvullende werkzaamheden verricht om vast te stellen dat de gemeente Midden-Drenthe voldoet aan de financiële verordening. Wij adviseren conform voorgaand jaar de afschrijvingstermijn voor volgend jaar te integreren in de activastaten ten behoeve van het inzicht.

Presentatiecorrectie in de MVA

Op de materiële vaste activa is onterecht een aantal bijdragen in mindering gebracht. Dit leidt tot een presentatiecorrectie van € 532.000.

Monitoren van business case Leemdijk

Financieel vaste activa - verstrekte leningen

De gemeente Midden-Drenthe is enig aandeelhouder van Zonnepark Leemdijk B.V., die in 2017 is opgericht. De gemeente heeft een lening verstrekt van € 5,5 miljoen tegen een rentepercentage van 1,5%. De gemeente Midden-Drenthe gaat uit van een terugbetaling van de lening in de komende jaren op basis van een business case. Op basis van de business case met daarin de verwachte subsidieontvangsten vanuit de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie, in combinatie met de concept-jaarrekening 2022 van Zonnepark Leemdijk B.V. en de huidige ontwikkelingen in de energiesector, kunnen wij ons dit jaar vinden in de waardering van deze langlopende vordering.

Wij adviseren om de realisatie in de komende periode te monitoren aan de hand van de verwachte resultaten volgens deze business case en vast te leggen in een jaarlijkse position paper.

Administratieve beheersing van balanspositie subsidies onvoldoende

Verantwoording van de vooruit ontvangen en bestede subsidies

De stand van de nog te ontvangen / vooruit ontvangen bijdragen (subsidies) wordt administratief bijgehouden in de debiteurenadministratie. Wij adviseren een losse administratie bij te houden voor de ontvangen voorschotten van subsidies en de bestede bedragen. Net als vorig jaar constateren wij dat deze wijze van administreren leidt tot onduidelijkheden en in 2022 resulteert in een presentatiecorrectie van € 390.000.

Voorziening voor pensioenen wethouders initieel te hoog verantwoord

Voorziening voor pensioen wethouders

Het pensioen voor wethouders is geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). In de jaarstukken is hier conform het BBV een voorziening voor gevormd. In het boekjaar 2022 is initieel € 450.000 toegevoegd voor een oud-wethouder. Uit onze controle bleek dat dit ten onrechte is gedoteerd in de voorziening. Als gevolg hiervan valt dit gedeelte van de voorziening vrij. Dit is gecorrigeerd in de laatste versie van de jaarrekening.

4.5 Bevindingen in de balans

Egalisatiereserve onderhoud is niet toegestaan

Wij adviseren beheerplannen te actualiseren

Voorziening verlofsparen is gevormd in overeenstemming met de BBV

Egalisatiereserve onderhoud

De gemeente Midden-Drenthe heeft in de jaarrekening 2022 een egalisatiereserve onderhoud gebouwen opgenomen voor een bedrag van € 582.000. Het BBV biedt alleen de mogelijkheid om onderhoudslasten structureel te egaliseren via een voorziening. Het is niet toegestaan om onderhoudslasten via een bestemmingsreserve te egaliseren. Wij hebben geconstateerd dat deze bestemmingsreserve niet voldoende onderbouwd kan worden om het als een egalisatievoorziening te verantwoorden. Om een onderhoudsvoorziening te treffen dient ter onderbouwing een geactualiseerd beheerplan aanwezig te zijn dat de grondslag vormt voor de onderhoudsvoorziening. Niet alle beheerplannen zijn op dit moment actueel. De afgelopen 2 jaren hebben eveneens weinig mutaties in deze bestemmingsreserve plaatsgevonden, dus lijkt ook niet echt sprake van een reserve die gebruik wordt om de onderhoudskosten te egaliseren. Zolang deze reserve geen duidelijke bestemming heeft voor bijvoorbeeld groot (achterstallig) onderhoud (niet bedoeld om te egaliseren) en waarover de raad een expliciet besluit heeft genomen, blijft onduidelijk wat de bestemming is en is de verantwoording als bestemmingsreserves niet conform de BBV. Op basis hiervan constateren wij dat deze reserve eerder een karakter van een algemene reserve heeft. Omdat dit een herrubricering is binnen het eigen vermogen in de balans, classificeren wij deze post als rubriceringsverschil en hebben dat ook zo opgenomen in ons overzicht met controleverschillen (2.1).

Wij adviseren de gemeente, nog afgezien van de keuze om een egalisatievoorziening te treffen, om de beheerplannen te actualiseren, zodat een actueel inzicht is in de omvang van de kosten voor onderhoud in de komende jaren. Op basis hiervan kan eventueel worden besloten om een egalisatievoorziening te treffen. Een egalisatievoorziening is overigens op basis van het BBV niet noodzakelijk indien de verwachte onderhoudslasten volledig opgenomen worden in de begroting. Wij adviseren u tevens om de systematiek ten aanzien van het onderhoud aan te passen zodat deze voldoet aan het BBV en daarna deze egalisatiereserve op te heffen. De Provincie Drenthe heeft deze twee zaken (het actualiseren van beheerplannen en het opheffen van de egalisatiereserve) ook reeds als aandachtspunten aan u meegegeven.

Voorziening voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen

In januari 2023 heeft de commissie BBV een uiting gedaan rondom het vraagstuk ‘vormen voorziening voor verlofsparen’. Voor het wettelijke verlof saldo per 31 december wordt geen voorziening getroffen. Doordat dit verlof binnen 2 jaar moet worden opgenomen zal dit saldo niet bovenmatig zijn en geen spaarsaldo betreffen. Hier is sprake van een verplichting van gelijke omvang.
Voor het spaarverlof zoals dit vanaf 2022 van toepassing is moet voor de verplichting een voorziening worden opgenomen omdat hier sprake is van een spaarsaldo dat in de tijd, naar verwachting, niet van gelijke omvang zal zijn wat betreft toevoegingen en opnamen van spaarverlof. In de opbouwjaren zal naar verwachting vooral sprake zijn van toevoegingen en groei van de omvang van het spaarsaldo. In uw jaarrekening 2022 is een voorziening ad € 291.000 opgenomen voor het spaarverlof. Voor het bovenwettelijke verlof waarvan aangetoond kan worden dat dit een gelijke omvang kent en voor zover dat niet het karakter heeft van overmatige verlofsaldi of spaarsaldi mag geen voorziening worden opgenomen. Voor het bovenwettelijke verlof dat géén gelijke omvang kent en/of bestaat uit overmatige verlofsaldi of spaarsaldi moet een voorziening worden opgenomen. Bij de analyse van de bovenwettelijke verlofverplichting en of er sprake is van wel of geen gelijke omvang van deze verplichting is het belangrijk het risico van het omzetten naar spaarverlof te betrekken. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot deze verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hierbij geen tekortkomingen geconstateerd.

4.6 Begrotingsrechtmatigheid

Circa € 6,7 miljoen hogere baten en € 2,6 miljoen lagere lasten dan begroot (na wijzigingen)

Lastenoverschrijdingen in het kader van begrotingsrechtmatigheid

In totaal heeft uw gemeente circa € 93,2 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover circa € 90,6 miljoen aan werkelijke lasten in 2022. Dit is in totaal een onderschrijding van € 2,6 miljoen (2,8%). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 92,1 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 98,8 miljoen aan werkelijke baten in 2022. In totaal gaat het om een hogere realisatie van baten van € 6,7 miljoen (7,3%). Naast het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten kent een gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. In 2022 is er per saldo circa € 0,6 miljoen aan de reserves onttrokken zodat het gerealiseerde resultaat € 8,8 miljoen positief bedraagt.

De gemeenteraad autoriseert de begroting en stelt de kaders voor het college vast. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen de gestelde begroting. Begrotingsafwijkingen dienen tijdig gesignaleerd en gerapporteerd te worden aan de gemeenteraad. Bij begrotingsoverschrijdingen die niet gedurende het jaar zijn voorgelegd aan de gemeenteraad is formeel sprake van een onrechtmatigheid. Echter hoeven deze overschrijdingen niet altijd te worden meegewogen in het accountantsoordeel bijvoorbeeld indien de overschrijdingen geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten of overschrijdingen bij open-einde regelingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de begrotingsoverschrijdingen nader weergegeven en geanalyseerd.

Voor overschrijdingen op een drietal programma’s hebben wij op basis van de ontvangen toelichting en onze werkzaamheden vastgesteld dat deze niet meetellen voor ons oordeel. Zie voor een nadere toelichting de volgende pagina.

Controle begrotingsrechtmatigheid

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de Raad nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Belangrijk hierbij is dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zie hierna voor een overzicht van de lastenoverschrijdingen per programma en de overschrijdingen van investeringskredieten.

4.6 Begrotingsrechtmatigheid

Overschrijding lasten op drie programma's

Gesaldeerd op basis van baten & lasten is er geen overschrijding

Zoals blijkt uit onderstaand overzicht is op drie programma's een begrotingsoverschrijding op de lasten geconstateerd. Deze zijn in te delen in de onderstaande categorieën zoals opgenomen in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV.

LASTENOVERSCHRIJDING PROGRAMMA	BEGROTINGSAFWIJKING	ONRECHTMATIG	
		TELT NIET MEE IN OORDEEL	TELT WEL MEE IN OORDEEL
6. Sport, cultuur en recreatie (totaal € 35.000)	De afwijking ligt lager dan de rapporteringstolerantie en is daarom niet nader onderzocht.	✓	
7. Sociaal Domein (totaal € 1.856.000)	Betreft overschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten.	✓	
8. Volksgezondheid en milieu Volkshuisvesting (totaal € 717.000)	Betreft overschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten.	✓	

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van de begrotingsafwijkingen naar de analyse begrotingsafwijkingen, zoals opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2022.

4.7 BBV, WNT en SiSa

BBV wordt nageleefd

Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)

Wij hebben vastgesteld dat gemeente Midden-Drenthe de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd.

Wet Open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) is voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De openbaarheidsparagraaf Woo moet in de begroting en jaarstukken worden opgenomen via een afzonderlijke paragraaf, zoals de in artikelen 9 en 26 van het BBV genoemde paragrafen. Deze verplichting geldt reeds voor de jaarstukken 2022. Wij hebben vastgesteld dat gemeente Midden-Drenthe deze paragraaf opgenomen heeft in de jaarstukken 2022.

WNT-verantwoording voldoet aan de vereisten

Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2022 niet meer bedragen dan € 216.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling. Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 van de gemeente Midden-Drenthe niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2022 van de gemeente Midden-Drenthe voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Onzekerheid in SiSa-bijlage

SiSa-bijlage

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2022. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Wel is sprake van een onzekerheid van €183.000 aangaande de uitvoeringskosten ten behoeve van de transitie in het kader van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. De achtergrond van de onzekerheid is dat wij onvoldoende en geschikte controle-informatie hebben om de juistheid van deze kosten vast te stellen. Dit hebben wij opgenomen in bijlage B. Ook hebben wij geconstateerd dat de verwachte bijdrage voor de opvang van Oekraïners in de jaarrekening als gevolg van een rekenfout € 402.000 te hoog is opgenomen. In de SiSa-bijlage is wel het juiste bedrag opgenomen. Daarom rapporteren wij dit niet als fout in de tabel hierna, maar hebben wij dit wel als controleverschil opgenomen in paragraaf 2.2.

M&O-beleid in het kader van Tozo en de Wet Inburgering 2021 ontbreekt

In bijlage 1 van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2022 wordt ingegaan op de aandachtspunten voor de accountant bij de Tozo in de SiSa 2022. Wij hebben net als vorig jaar vastgesteld dat geen sprake is van een toereikend M&O beleid Tozo en daarmee kunnen wij de opzet, bestaan en werking ook niet vaststellen. Uit onze werkzaamheden ten aanzien van de bestedingen 2022 en opvolging IB-signalen uit eerdere jaren volgen verder geen controleverschillen en/of onzekerheden.
Daarnaast wordt in bijlage 1 van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2022 ingegaan op de Wet Inburgering 2021. Vanaf 1 januari 2022 is het nieuwe inburgeringsstelsel ingegaan waarin de Wet Inburgering 2021 wordt uitgevoerd door gemeenten en verantwoord in de SiSa-bijlage 2022. Wij concluderen dat de gemeente geen toereikend M&O-beleid met betrekking tot de Wet Inburgering 2021 heeft.

4.8 Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging bij de gemeente Midden-Drenthe

Aansporingen raad bij Informatiebeveiliging

Ontwikkelingen rondom Informatiebeveiliging

In deze informatie gedreven samenleving verwerken overheidsorganisaties grote hoeveelheden digitale informatie. Dit biedt enorm veel voordelen en kansen. Tegelijk kan het voor uw organisatie ook de nodige risico's opleveren die kunnen leiden tot vervelende en impactvolle incidenten. Zicht en grip op de risico's rondom informatie vereisen zicht en grip op de informatie zelf en de toegang daartoe.

Recentelijk is het rekenkameronderzoek gepubliceerd rondom de hack bij gemeente Hof van Twente. Hieruit zijn een aantal aansporingen gekomen die kunnen worden opgepakt of voortgezet en wij ook hier bij de gemeente Midden-Drenthe onder aandacht willen brengen.

Wij adviseren u om kennis te nemen van dit rapport en te onderzoeken waar u op deze onderwerpen als gemeente staat. Daarnaast benadrukken wij de noodzaak om ook de informatieveiligheid (en bredere IT-beheersing) van de applicaties, relevant voor de jaarrekeningcontrole, op orde te krijgen. Een incident kan zowel van extern als intern komen. Daarom is een goede interne IT-beheersing eveneens van cruciaal belang. De detailbevindingen van de General IT Controls zijn gerapporteerd in onze management letter 2022. Hier constateren wij dat de General IT Controls van de gemeente Midden-Drenthe voor het gros van de applicaties voor verbetering vatbaar is.

Bijlagen

A Onze controle
B Bevindingen SiSa-bijlagen

A. Onze controle

A. Onze controle

Doel en object van de controle

Opdracht

Materialiteit

Strekking van de controleverklaring

Doel en object van de controle

Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Midden-Drenthe, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld in overeenstemming met het BBV.

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 5 oktober 2022. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het bestuursverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 5 oktober 2022 met kenmerk ‘RB/EK/RvH/AL/13420/006’.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.000.000 en de uitvoeringsmaterialiteit op € 700.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 105.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Strekking van de controleverklaring

Aangezien de jaarrekening 2022 van de gemeente Midden-Drenthe aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij een goedkeurende controleverklaring (getrouwheid) en een verklaring met beperking (rechtmatigheid), gedateerd op 26 juni 2023, afgegeven bij deze jaarrekening. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle van de jaarrekening 2022 zijn afdoende behandeld en onze controle is afgerond.

Controleaanpak

Controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 21 september 2022 opgenomen. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van de gemeente Midden-Drenthe. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

De risico's met een hoge waarschijnlijkheid van het zich voordoen en mogelijk materiële impact hebben in onze controle meer aandacht gehad. Deze risico's betreffen:

- algemeen: Risico op management override;
- algemeen: Fraude risico als gevolg van leemtes in de General IT Controls (zie hoofdstuk 4.8);
- aanbestedingsrechtmatigheid: risico op niet naleven van EU-aanbestedingsrichtlijnen.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden. Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Midden-Drenthe zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). In het kader van transparantie hebben wij in de weergegeven tabel de diensten weergegeven die BDO aan de gemeente Midden-Drenthe heeft geleverd.

A. Onze controle

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De jaarstukken 2022 van uw gemeente bestaan uit:
- het jaarverslag 2022 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen);
- de jaarrekening 2022 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel 'programmaverantwoording' van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De grondslagen van de jaarrekening 2022 zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2022. In 2022 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Continuïteit

Continuïteit

De waarderingen in de jaarrekening van de gemeente Midden-Drenthe zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de gemeente Midden-Drenthe als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar. In onze controleverklaring hebben wij gerapporteerd over onze controleaanpak ten aanzien van het vermogen van de gemeente Midden-Drenthe om risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze management letter 2022. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld.

B. Bevindingen SiSa-bijlagen

B. Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Midden-Drenthe heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst. In onderstaande tabel zijn de te rapporteren bevindingen opgenomen:

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2022 in het kader van SiSa worden verantwoord. Per regeling is aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Strekking controleverklaring getrouwheid (jaarrekening)	GOEDKEUREND
Strekking controleverklaring rechtmatigheid (jaarrekening)	BEPERKING

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
A13	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen			
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Onzekerheid	183.000	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie Indicator: A16/05
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek			
C209	Meerjarige regeling specifieke uitkeringen voor huisvesting aandachtsgroepen (RHA 2022)			
C43	Regeling Reductie Energiegebruik Woningen			
C55	Aanpak energiearmoede			
C56	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire			
C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire			
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)			
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen			
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden			
DRE12C	Subsidieregeling Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit 2021 PLUS			
DRE2C	Uitvoeringsregeling BDU verkeer en vervoer (Drenthe)			
DRE8C	Ruimtelijke ontwikkeling			

Vervolg tabel.

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2021	N/A		
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB) gemeentedeel 2022	N/A		
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in jaar T_gemeentedeel 2022	N/A		
G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T_gemeentedeel 2022	N/A		
G10	Wet inburgering_gemeentedeel 2022	N/A		
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Bijzondere bijstand in jaar T	fout		
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in jaar T	onzekerheid		
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in jaar T	fout		
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in jaar T	onzekerheid		
G12	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen)	fout		
G12	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen)	onzekerheid		
G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute	N/A		
H4	Specifieke uitkering Sport	N/A		
H8	Specifieke uitkering voor lokale sportakkoorden en leefstijlinterventies 2022	N/A		

B. Bevindingen SiSa-bijlage | Tozo

NR.	SPECIFIEKE UITKERING OF OVERIG	FOUT OF ONZEKERHEID	FINANCIËLE OMVANG IN €	TOELICHTING FOUT/ONZEKERHEID
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2022			
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2022			
G4	Tozo 2_gemeentedeel 2022			
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2022			
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2022			
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2022			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2022			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2022			

bdo.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van de gemeente Midden-Drenthe

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Midden-Drenthe gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeente Midden-Drenthe op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022, uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheid beschreven in de sectie 'De basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid', in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 maart 2023.

De jaarrekening bestaat uit:

1 het overzicht van baten en lasten over 2022;
2 de balans per 31 december 2022;
3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4 de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5 de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

De volgende aangelegenheid heeft geleid tot ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid: In de jaarrekening zijn lasten opgenomen die samenhangen met de uitvoering van de Europese aanbestedingsregels. Voor een bedrag van EUR 1.015.000 hebben wij vastgesteld dat deze lasten niet in overeenstemming met de Europese aanbestedingsregels tot stand zijn gekomen. Daarmee is voor dit deel van de lasten niet voldaan aan de eisen van financiële rechtmatigheid

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 maart 2023 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2022. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Midden-Drenthe zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1.000.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 105.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg zijn van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar de paragraaf bedrijfsvoering, waarin het college van burgemeester en wethouders uiteen heeft gezet op welke wijze frauderisicobeheersing is vormgegeven. In onze controle richten wij ons op frauderisico's die een risico op een materiële fout tot gevolg kunnen hebben.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem van de gemeente Midden-Drenthe geëvalueerd. Zo hebben wij vastgesteld dat de gemeente een integriteitsbeleid voor het college en raad en een klokkenluiderregeling heeft. De gemeente Midden-Drenthe heeft tevens een overkoepelende frauderisicoanalyse opgesteld. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.
De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Frauderisico	**Onze controlewerkzaamheden en observaties**
Het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management Op grond van onze controlestandaarden gaan wij uit van de veronderstelling dat er altijd een risico aanwezig is op doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het management en het college van burgemeester en wethouders zich in de positie om verslaggevingsfraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne	Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten. Wij hebben geen significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening geïdentificeerd. Daarnaast hebben wij op basis van risicocriteria specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien

beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Meer concreet zien wij het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het management en het college van burgemeester en wethouders met name in: - Journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt; - De betrouwbaarheid van schattingen en schattingsprocessen; - Significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.	van belangrijke schattingen van het college van burgemeester en wethouders waaronder: - De waardering van de grondexploitaties; - Het toereikend zijn van voorzieningen. Wij hebben in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college van burgemeester en wethouders bij deze posten en daarbij tevens aandacht besteed aan de risico's die voortkomen uit nevenfuncties. Overigens benadrukken wij dat we geen significant risico hebben onderkend met betrekking tot één van bovenstaande schattingsposten. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het college van burgemeester en wethouders.
Niet voldoen aan de EU-aanbestedingswetgeving Een gemeente dient te voldoen aan de EU-aanbestedingswetgeving. Deze wetgeving heeft als doel om alle leveranciers dezelfde kans te bieden om leverancier te worden van een overheidsinstelling. Het risico bestaat dat een gemeente buiten de EU-aanbestedingswetgeving opdrachten gunt aan leveranciers, hierbij kan sprake zijn van fraude.	Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het aangaan van contracten met leveranciers in overeenstemming met de EU-aanbestedingswetgeving. Wij hebben inkopen en crediteuren geselecteerd zowel op basis van risicocriteria als een willekeurige selectie en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten en aanbestedingsinformatie. Omdat de controle van de EU-aanbestedingswetgeving tot materiële onrechtmatigheidsfouten heeft geleid, hebben wij in het bijzonder aandacht besteed aan de geconstateerde onrechtmatigheden en de kans dat hierbij fraude is gepleegd door medewerkers in de organisatie. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude als gevolg van het doorbreken van de interne beheersing of niet naleven van de EU-aanbestedingswetgeving.
Frauderisico in de general IT controls	Als gevolg van de tekortkomingen in de interne beheersing rondom de general IT

Als gevolg van de geconstateerde bevindingen met betrekking tot het autorisatiebeleid, authenticatiebeleid en de omgang met superuserrechten, bestaat in het proces van inkoopfactuurcontrole het risico op het onrechtmatig onttrekken van middelen door ten onrechte, al dan niet gemanipuleerde facturen goed te keuren en betaalbaar te stellen. Om die reden hebben wij aan dit risico significante aandacht besteed.	controls in combinatie met de beheersing rondom de inkoopfactuurcontrole, konden wij niet op de interne beheersing steunen. Onze bevindingen rondom de administratieve organisatie en interne beheersing hebben wij schriftelijk aan het management gerapporteerd. Om het risico op onrechtmatige onttrekkingen te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd: • Van een selectie van facturen hebben wij op basis van een steekproef de prestatielevering en in rekening gebrachte prijzen geverifieerd met onderbouwende documenten. • Wij hebben de gerealiseerde kosten op programmaniveau geanalyseerd ten opzichte van de vastgestelde begroting om na te gaan of indicaties van materiele onrechtmatige onttrekkingen waarneembaar zijn, waarbij relevante afwijkingen ten opzichte van onze verwachting nader (in detail) zijn uitgezocht. • Wij hebben inkopen en crediteuren geselecteerd zowel op basis van risicocriteria als een willekeurige selectie en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om vast te stellen dat de inkopen rechtmatig zijn aanbesteed. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten en aanbestedingsinformatie. • Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria (waaronder kosten rechtstreeks vanuit het bankboek geboekt) en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten. • Bij ontvangen documenten gegenereerd uit het financiële systeem hebben wij werkzaamheden verricht om de

	betrouwbaarheid van het verkregen lijstwerk vast te stellen. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor frauduleuze onttrekkingen of vermoedens daarvan.

Het in de controlestandaarden veronderstelde frauderisico rondom de opbrengstverantwoording is door ons weerlegd. Een gemeente laat zich typeren als een meerdoelenbestedingshuishouding en is daarmee inherent niet gericht op het verwerven van opbrengsten. De van toepassing zijnde opbrengstenstromen (voornamelijk algemene en specifieke uitkeringen en gemeentelijke heffingen), de transparante wijze van totstandkoming hiervan en de relatief beperkte omvang van de beïnvloedbare opbrengstenstromen zorgen ervoor dat het frauderisico rond de opbrengstverantwoording als geheel door ons als een niet-significant risico is aangemerkt.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij het college, het management en de gemeenteraad.

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang. Wel hebben onze werkzaamheden geleid tot materiële bevindingen ten aanzien van de eisen van rechtmatigheid. Zie hiervoor ook de sectie ‘De basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid’.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico’s in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in het onderdeel ‘paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing’ in de jaarstukken, heeft het college van burgemeester en wethouders een beoordeling opgesteld van de mogelijkheden van de gemeente om de risico’s vanuit de normale bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de provinciale toezichthouder voort te zetten.

Onze werkzaamheden hebben bestaan uit:

- Het uitvoeren van een risicoanalyse gericht op het risico dat er gerede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico’s vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder.
- Het kennisnemen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwegen of deze alle relevante informatie bevat waarvan de accountant als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis heeft en het bevragen van het college over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten.

- Het kennisnemen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden.
- Het kennisnemen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder.
- Het vaststellen dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen.
- Het inwinnen van inlichtingen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.
- Het verkrijgen van inlichting over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.
- Het evalueren of voldoende en geschikte controle-informatie is verkregen met betrekking tot de conclusie en veronderstellingen van het college inzake het opvangen van financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering door te kunnen zetten.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:

- Jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door de gemeenteraad vastgestelde normenkader d.d. 23 maart 2023.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 29 september 2022, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstelling aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 26 juni 2023

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

Advies van de Werkgroep Financieel Overleg over de jaarstukken 2022

In de vergadering van de WFO van woensdag 21 juni 2023 is het (concept) accountants-verslag 2022 mondeling door de accountant BDO toegelicht.
Het accountantsverslag was in concept beschikbaar, omdat er nog enkele, met name technisch boekhoudkundige, aanpassingen moesten worden gedaan.

De accountant licht toe aan de WFO welke verklaring de raad kan verwachten.
Er komt ten aanzien van de getrouwheid (lasten en baten) een goedkeurende verklaring.
Ten aanzien van de rechtmatigheid komt er voor 2022, net als vorig jaar, een verklaring met beperking. Deze wordt veroorzaakt door het onvoldoende naleven van de Europese aanbestedingsregels. Dat zijn deels nieuwe onrechtmatigheden, maar ook nog onrechtmatigheden uit voorgaande jaren (vanwege meerjarige contracten). Op de naleving van de aanbestedingsregels zijn in de organisatie al de nodige verbeteringen ingezet.

Aandachtspunten voor komend jaar:
- interne beheersing en IT beheer
- invoering rechtmatigheidsverantwoording
- ontwikkeling verbijzonderde interne controle
- versterken zelf controlerend vermogen
- naleven aanbestedingsregels.

De WFO blijft over deze punten in gesprek met het college, de organisatie en de accountant.

Het resultaat van de jaarrekening is fors positief, voornamelijk incidenteel. Dat is een beeld dat bij veel gemeenten voorkomt.
Het weerstandsvermogen is volgens de accountant nog ruim voldoende.

Concluderend heeft de WFO kennis genomen van deze mondelinge toelichting op de bevindingen van de accountant en adviseert de WFO aan de raad om de jaarstukken conform planning te bespreken.

Met vriendelijke groet de leden van de WFO,
Karin Kappen
Rense Kamstra
Wim Oosting
Arjen Warners

Werkgroep raadsprogramma en de middelen voor 2023 en 2024

Inleiding
In de raad van november 2022 is besloten in te stemmen met het voorstel waarin onder meer middelen werden gevraagd voor de ondersteuning van de werkgroep raadsprogramma voor de eerste helft van 2023.

In deze werkgroep is gesproken over de planning voor de activiteiten om invulling te geven aan het raadsprogramma en ook over de inzet van de projectleider en communicatieadviseur die de werkgroep daarbij ondersteunen. Daarbij is eerst gekeken naar 2023 en 2024.

De werkgroep stelt de raad voor om te zorgen dat er voor deze periode financiële middelen zijn zodat de werkgroep de taken kan uitvoeren en daarbij in voldoende mate wordt ondersteund.
In deze memo wordt de begroting voor de werkgroep voor 2023 en 2024 nader toegelicht. Deze toelichting is opgesteld nadat hierover op 5 juni 2023 in het fractievoorzittersoverleg is gesproken. De input uit dit overleg is in deze memo verwerkt.
Op maandag 19 juni is de memo besproken in de werkgroep raadsprogramma en dat heeft – mede door het besluit van het college op 20 juli – nog tot aanpassingen geleid.

Doel van de werkgroep

De werkgroep geeft uitvoering aan het raadsprogramma. Vanaf september 2022 is de werkgroep aan de slag gegaan samen met de projectleider. De eerste bijeenkomst waarbij de raad samen met inwoners in gesprek ging betrof die over de woonvisie in januari 2023. Een externe gespreksleider heeft deze bijeenkomst geleid. In maart 2023 vond op initiatief van de werkgroep een gesprek plaats met raadsleden en commissieleden over de bestuursstijl en is de uitkomst van deze bijeenkomst teruggelegd naar de raad.
Om de zichtbaarheid van de raad en de werkzaamheden te vergroten is door de communicatieadviseur raad in 2022 een eigen website van de raad (raadmiddendrenthe.nl) ontwikkeld. Door de extern communicatieadviseur is ondersteuning verleend bij de vormgeving van de profielschets burgemeester en bij de hierboven genoemde bijeenkomsten. Samen met de werkgroep ‘robuuste communicatie’, waarin van alle fracties vertegenwoordigers deelnamen, is gewerkt aan een plan voor raadscommunicatie, dat in mei door de raad is vastgesteld. Telkens is de verbinding gezocht met de werkgroep raadsprogramma. In het communicatieplan staan handreikingen die van belang zijn voor de zichtbaarheid van de raad en dat ondersteunt het werk van werkgroep raadsprogramma.

Aan de hand van verkenningen wordt nu gewerkt aan de thema’s: wonen, duurzaamheid en klimaat, dienstverlening en bestuursstijl. Overkoepelend en verbindend bij al deze thema’s is de participatie met inwoners en betrokkenen. In september wordt de volgende stap gezet tijdens een avond samen met raadsleden en medewerkers uit de organisatie. Doel is te

komen tot afspraken over de prioritering en manier van aanpak van de onderwerpen uit het raadsprogramma.

De werkgroep verwacht de volgende werkzaamheden en daarbij horende kosten (deels in 2023 maar vooral ook in 2024 en volgende):

- Het opzetten van 'meet & greet' bijeenkomsten met inwoners over de genoemde thema's,
- Kosten uitvoeren kinderraad / kinderburgemeester
- Bestuurskosten algemeen[1] zoals:
    - bijeenkomsten op externe locaties
    - aansprekende wijze van communiceren en zichtbaarheid raadsleden en werkzaamheden raad (gebaseerd op het communicatieplan)
    - inhuur sprekers en externen bij deze bijeenkomsten
    - facilitaire kosten om t.a.v. manier van vergaderen ook elders te gaan oriënteren
    - kosten uitvoeren afronden pilot Democrazy bij een aantal scholen
    - vervolg in 2024: in gesprek met medewerkers
- Kosten inhuur ondersteuning (zie hieronder)

In deze begroting zijn de kosten globaal geraamd. De raming is gebaseerd op eerdere ervaringen met inhuur van derden, excursies, vergaderen op locatie en de offertes van de beide externe ondersteuners. De inzet van de projectleider was voor dit jaar geraamd op 8 uur per week, maar afgesproken is dat een inzet van gemiddeld 12 uur per week meer recht doet aan de werkelijkheid en vooral aansluit bij de noodzaak daarvan. Dat is gebaseerd op de evaluatie in de werkgroep ten aanzien van de inzet van de projectleider. De omvang van de inzet van de communicatieadviseur is niet gewijzigd op basis van inzicht in de duur van de werkzaamheden van de afgelopen periode.
De werkgroep is van mening dat voor de eerste stappen ten aanzien van uitvoer van het vastgestelde communicatieplan externe inhuur verstandig is. Dan kan na evaluatie hiervan het vervolg worden bepaald samen met de raad.
In de toelichting is sprake van bestuurskosten algemeen, daarmee worden de hier boven geschetste kosten bedoeld.

In de werkgroep en met de fractievoorzitters is ook gesproken over het proces om een besluit te nemen dat deze financiën beschikbaar komen voor de werkgroep. Dat proces wordt hier onder per begrotingsjaar toegelicht.

Begrotingsjaar 2023	
- Bestuurskosten algemeen:	€ 10.000
- inhuur projectleider september t/m december	€ 2.500
- inhuur communicatieadviseur	€ 12.500
- Totaal	€ 25.000

De kosten voor inhuur projectleider september t/m december bedragen op basis van hun offertes € 19.500 en voor de communicatieadviseur €23.340.

[1] Op basis van deze omschrijving zijn onder 'bestuurskosten algemeen' kosten geraamd voor 2023 en 2024.

In het raadsbesluit van november 2022 is besloten een bedrag van € 58.000 beschikbaar te stellen voor het jaar 2023 voor de projectleider en de communicatieadviseur voor het eerste half jaar. Dat bedrag is verwerkt in de voorjaarsnota.
In de voorjaarsnota is voor deze kosten een bedrag toegevoegd van €7.920 en €12.000 = €19.920. Aanvullend daarop is op dit moment gezien de verwachte kosten nog een bedrag nodig van: € 2.500 (projectleider) en € 12.500 (communicatieadviseur) is samen €15.000 voor de periode tot het einde van het jaar.
Deze kosten zijn opgenomen in bovenstaand overzicht.

Proces:
De werkgroep stelt de raad voor om een bedrag van €25.000 ten laste te brengen van het positieve rekeningresultaat 2022.
Het college heeft op 20 juni 2023 besloten dat aanvullend te verwerken in de Jaarstukken 2022. In het voorstel dat de commissie Algemeen Bestuur op 21 juni 2023 bespreekt, is dit verzoek verwerkt. Dat geldt ook voor het raadsvoorstel over de Jaarstukken dat voor 6 juli besluitvormend geagendeerd staat.

Begrotingsjaar 2024	
- Bestuurskosten algemeen	€ 40.000
- Inhuur projectleider januari tot september	€ 29.250
- Inhuur communicatieadviseur tot augustus	€ 40.250
- Kinderraad / Kinderburgemeester	€ 10.000
- 'Meet en greets' met inwoners	€ 20.000
- Totaal	€ 139.500

Proces
De werkgroep stelt de raad voor om een bedrag van €139.500 toe te voegen aan de budgetten van de raad en op te nemen in de begroting 2024.
Ook dit verzoek verwerkt het college in de perspectiefnota. De perspectiefnota wordt besproken in de raad op 13 juli 2023. Fracties kunnen daar dan op reageren en dit betrekken bij de bespreking van de perspectiefnota.

20 juni 2023.

Namens de werkgroep:
Gineke Radix, Anne Souren, Arjen Warners, Marijn Roze, Carin Bodewes.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

raadsbesluit

Onderwerp

Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad
Portefeuillehouder	Wethouder Bouwman

Samenvatting

Op grond van artikel 198 eerste lid van de Gemeentewet stelt de gemeenteraad de jaarrekening en het jaarverslag vast. Deze stukken zijn verenigd in de jaarstukken.

De door de accountant gewaarmerkte versie van de Jaarstukken is de definitieve versie, deze versie is niet openbaar. De jaarstukken zijn nog aangepast ná behandeling in de commissie Algemeen Bestuur en zoals door de accountant tijdens de bespreking met de Werkgroep Financieel Overleg was aangekondigd.

Raadsbesluit

De raad besluit:
1. De geactualiseerde bouwgrondexploitaties vast te stellen.
2. De jaarstukken 2022 en het daarmee verbonden resultaat vast te stellen.
3. Het resultaat te weten een bedrag van € 8.753.073 te te bestemmen volgens het opgenomen bestemmingsvoorstel.

Besloten in de openbare vergadering van de raad,

gehouden op 6 juli 2023,

De raadsgriffier, de voorzitter,

Gemeenteraad

Dossiernummer	99
Extern Zaak ID	3030910
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	7.2
Titel	Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Ruimte en Groen	22 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting

Fietsen is belangrijk! Niet alleen als vervoermiddel om van herkomst naar bestemming te reizen, maar ook voor andere activiteiten. De fiets is ook een uitstekend middel voor recreatie en toerisme. Ontspanning, bewegen en gezondheid, je zinnen verzetten en werken aan je conditie door een rondje te fietsen. Op de fiets naar school, de sport, boodschappen doen, naar familie of vrienden. Ook voor sociale samenhang en invulling is de fiets belangrijk.
De afgelopen periode is, met input vanuit een enquête, Belangenverenigingen en het Dorpenoverleg Midden-Drenthe, samen gebouwd aan het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe.

Voorgesteld besluit

Portefeuillehouder: Wethouder Schipper

De raad besluit:
1. Het Fietsplan 2035 "Op Fietse Midden-Drenthe" vast te stellen als visie tot 2035 en daarmee de fiets op 1 te zetten in het mobiliteitsbeleid;
2. De benoemde projecten en maatregelen in het Fietsplan 2035 uit te werken in een uitvoeringsplan, inclusief meerjarenraming.

Stemming

18 stemmen voor, 3 stemmen tegen

Besluit

De raad besluit na hoofdelijke stemming in meerderheid:
1. Het Fietsplan 2035 "Op Fietse Midden-Drenthe" vast te stellen als visie tot 2035 en daarmee de fiets op 1 te zetten in het mobiliteitsbeleid;
2. De benoemde projecten en maatregelen in het Fietsplan 2035 uit te werken in een uitvoeringsplan, inclusief meerjarenraming.

Toelichting

De raad bespreekt het voorstel in twee termijnen.
Bij de bespreking betrekt de raad een door de VVD ingediend amendement dat als doel heeft om de snelheid op wegen met vrij liggende fietspaden naar 80 km per uur te brengen. Wethouder Schipper gaat in op de gestelde vragen.
Op verzoek van de heer De Weerd (VVD) wordt over het amendement hoofdelijk

gestemd.
Met een stemming van 7 stemmen voor het amendement en 14 stemmen tegen, wordt het amendement verworpen. De fracties van GB-BBB, PvdA, D66, CU, GroenLinks en CDA stemmen voor het amendement (14 stemmen) en de fracties van VVD en OMD stemmen tegen het amendement (7 stemmen).
Voor de besluitvorming over het voorstel legt de heer De Weerd namens de VVD een stemverklaring af. Alle fracties stemmen voor het voorstel met uitzondering van de VVD.

Onderwerp **Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe**

Informatie

Datum	19 april 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Geert van de Logt	❍ Financieel adviseur:
Zaaknummer	3027804	❍ Personeelsconsulent:
Portefeuillehouder	Jan Schipper	❍ Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	❍ Communicatieadviseur:
		❍ Inkoopadviseur:
		❍ Team:
		❄ Naam medewerker: Gerard Epping, Nathalie Hommes-ten Hoor
		❄ Inspraak/adviesorgaan: Dorpenoverleg Midden-Drenthe, Fietsersbond afdeling Midden-Drenthe, LTO

De raad besluit:
1. Het Fietsplan 2035 “Op Fietse Midden-Drenthe” vast te stellen als visie tot 2035 en daarmee de fiets op 1 te zetten in het mobiliteitsbeleid;
2. De benoemde projecten en maatregelen in het Fietsplan 2035 uit te werken in een uitvoeringsplan, inclusief meerjarenraming.

Aanleiding/voorgeschiedenis

Fietsen is belangrijk! Niet alleen als vervoermiddel om van herkomst naar bestemming te reizen, maar ook voor andere activiteiten. De fiets is ook een uitstekend middel voor recreatie en toerisme. Ontspanning, bewegen en gezondheid, je zinnen verzetten en werken aan je conditie door een rondje te fietsen. Op de fiets naar school, de sport, boodschappen doen, naar familie of vrienden. Ook voor sociale samenhang en invulling is de fiets belangrijk.

Om de fiets de extra aandacht te geven die het verdient, heeft de raad op 7 maart 2019 via de opiniërende bespreking van het Uitvoeringsprogramma “Naoberkracht Midden in Drenthe”, aangegeven een fietsplan te willen maken.

Op zaterdag 5 oktober 2019 hebben leden van de commissie en de gemeenteraad een fietstocht gemaakt. Tijdens de fietstocht is de mening gevraagd van de leden van de commissie en de gemeenteraad aan de hand van stellingen. Met de uitkomsten van de stellingen zijn uitgangspunten voor het fietsplan opgesteld. Deze uitgangspunten zijn door de commissie Ruimte en Groen opiniërend besproken in de vergadering van 14 mei 2020.

Na de opiniërende bespreking in de commissie Ruimte en Groen is het participatietraject opgestart. Het oorspronkelijke idee was om in verschillende plaatsen en op verschillende manieren bijeenkomsten te organiseren. Door de Coronapandemie, met de bijbehorende beperkingen kon dit helaas niet. Daarom hebben we een andere manier gezocht voor de participatie door een online

enquête. De fietsersbond heeft los van de enquête input gegeven.

De uitgangspunten, de uitkomsten van de opiniërende discussie op 14 mei 2020 en de opbrengst van de enquête zijn de basis geweest voor discussiestuk “Fietsplan op Fietse Midden-Drenthe” dat op 17 juni 2021 opiniërend in de commissie is behandeld. Het signaal dat de commissie toen aan het college meegaf was, om (nog eens) in gesprek te gaan met het Dorpenoverleg Midden-Drenthe, om te bepalen of alle wensen en knelpunten van de dorpen in het plan opgenomen zijn.

Door verschillende oorzaken, zoals de Coronapandemie, ziekte van medewerkers en verschuivende politieke prioriteiten, is het proces na 17 juni 2021 voor langere tijd stil komen te liggen.

In het voorjaar van 2022 heeft de ambtelijke organisatie het proces weer op kunnen pakken. Er is een eerste gesprek met het Dorpenoverleg Midden-Drenthe geweest op 30 mei 2022. In dit gesprek gaf het Dorpenoverleg Midden-Drenthe aan dat zij van plan waren om na de zomervakantie een verkeersveiligheidsavond voor de dorpen te organiseren. Het Fietsplan zou deze bijeenkomst een prominente rol kunnen hebben. Deze avond is niet georganiseerd, omdat het Dorpenoverleg Midden-Drenthe veel tijd en energie in de organisatie van de Krachttoer 2022 op 17 september 2022.

Op 23 november 2022 hebben we opnieuw een gesprek gehad met het Dorpenoverleg Midden-Drenthe. We hebben de rapportage besproken, en besproken hoe we de input van wensen en knelpunten konden krijgen van de dorpen. We hebben afgesproken dat het Dorpenoverleg Midden-Drenthe de al bij hen bekende informatie aan de gemeente zou toesturen en eventueel ontbrekende informatie via de dorpen zou ophalen. Dit hebben zij eind 2022/begin 2023 aangeleverd. De input hebben wij verwerkt. Zo zijn bijvoorbeeld de missende fietsverbindingen Elp-Zwiggelte, Witteveen-Garminge en de verbinding van Orvelte naar de gemeente Coevorden toegevoegd.

Met het Dorpenoverleg Midden-Drenthe hebben wij op 31 januari 2023 een laatste gesprek gehad. We hebben het plan nogmaals doorgenomen, een aantal tekstuele verbeteringen aangebracht en de puntjes op de i gezet. Het Dorpenoverleg Midden-Drenthe heeft in het gesprek aangegeven dat er een compleet plan ligt waarin de wensen en knelpunten van de dorpen goed zijn weergegeven.

Voorstel

Toelichting voorstel

Het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe is een beleidsstuk waarin we de fietser op 1 zetten in het mobiliteitsbeleid. De benoemde projecten en maatregelen in het Fietsplan 2035 werken we uit in een uitvoeringsplan, inclusief meerjarenraming.

Voor overige informatie verwijzen we u naar het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe en de bijbehorende rapportages die als bijlage bij dit voorstel zijn toegevoegd.

Alternatieven

Zie het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe en de bijbehorende rapportages.

Randvoorwaarden

Zie het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe en de bijbehorende rapportages.

Risico’s

Zie het Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe en de bijbehorende rapportages.

Financiële gevolgen

De benoemde projecten en maatregelen in het Fietsplan 2035 werken we uit in een uitvoeringsplan, inclusief meerjarenraming.

Personele gevolgen

Op dit moment zijn er geen personele gevolgen. Wanneer plannen en maatregelen uit het Fietsplan 2035 opgepakt worden heeft dit wel personele gevolgen. We brengen dan de consequenties in beeld en leggen dit aan het college en/of de gemeenteraad ter besluitvorming voor.

Duurzaamheid

Fietsen is duurzaam. Het aanleggen en verbeteren van fietsinfrastructuur levert een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

Geen.

Vervolgprocedure/communicatie

Na het collegebesluit brengen wij de diverse belangenpartijen op de hoogte dat het Fietsplan 2035 voor besluitvorming aan de gemeenteraad wordt aangeboden.

Bijlagen

- Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe;
- Bijlagen 1 t/m 10 behorende bij het Fietsplan 2035.

Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe

Februari 2023 - Gemeente Midden-Drenthe - RBP

Colofon

Titel	Fietsplan 2035 Op Fietse Midden-Drenthe
Auteurs	Team Ruimtelijk Beleid en Projecten: Stefan Hoks en Geert van de Logt
Publicatie	Versie 5, februari 2023

E-mailadres	g.vandelogt@middendrenthe.nl
Telefoonnummer	0593 539 475

Gemeente Midden-Drenthe

Bezoekadres	Raadhuisplein 1, 411 NB Beilen
Postadres	Postbus 24, 9410 AA Beilen
Internet	www.middendrenthe.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
2. Uitgangspunten 5

2.1. Fietstocht met commissie- en raadsleden 5

2.2. Opiniërende discussie over de uitgangspunten 5

2.3. De uitgangspunten 5
2.3.1. Verkeer en mobiliteit 5
2.3.2. Recreatie en Toerisme 6
2.3.3. Bewegen, gezondheid en sport 7

3. Participatie 9

3.1. Enquête 9

3.2. Input Fietsersbond 10
3.2.2 Veilig fietsen 11
3.2.2 Fietsvoorzieningen 11

3.3. Participatie bij de uitwerking en uitvoering 12

4. Veiligheid en bereikbaarheid 13

4.1 Fietsveiligheid 13
4.1.1 Uitgangspunt 13
4.1.2 Inventarisatie 14

4.2 Bereikbaarheid en leefbaarheid 14
4.2.1 Uitgangspunt 14
4.2.2 Menukaart Fietsinfrastructuur 15
4.2.3 Het wensbeeld fietsnetwerk en de missende verbindingen 15

4.3 Knelpunten en aanpak 16
4.3.1 Globale aanpak 17

5. Maatregelen 18

5.1 Infrastructurele maatregelen 18

5.2 Combineren met onderhoud en andere projecten 20

5.3 Gedragsbeïnvloeding 20

Bijlage 1 – Verkeerskundige analyse V6
Bijlage 2 – Referentiebeelden fietsinfrastructuur
Bijlage 3 – ArcGIS: Demografische gegevens van Midden-Drenthe
Bijlage 4 – ArcGIS: Huidige fietsinfrastructuur in Midden-Drenthe
Bijlage 5 – ArcGIS: Fietsonveilige wegen in Midden-Drenthe
Bijlage 6 – ArcGIS: Wensbeeld fietsnetwerk en missende verbindingen in Midden-Drenthe
Bijlage 7 – ArcGIS: Opwaardeerroutes in Midden-Drenthe
Bijlage 8 – Excel analyse enquête
Bijlage 9 – Fietsersbond Fietsersvisie
Bijlage 10 – Fietsersbond knelpunten

1. Inleiding

Fietsen is belangrijk! Niet alleen als vervoermiddel om van herkomst naar bestemming te reizen, maar ook voor andere activiteiten. De fiets is ook een uitstekend middel voor recreatie en toerisme. Ontspanning, bewegen en gezondheid, je zinnen verzetten en werken aan je conditie door een rondje te fietsen. Op de fiets naar school, de sport, boodschappen doen, naar familie of vrienden. Voor de sociale samenhang en invulling is de fiets belangrijk. Maar ook door het afnemen van het openbaar vervoer op het platteland wordt de fiets steeds belangrijker. Niet alleen voor jeugd en jonge mensen, maar ook voor oudere mensen. Daarbij zorgt de elektrische fiets ervoor dat grotere afstanden worden gefietst. De huidige energie en brandstofprijzen, en duurzaamheidsopgaven, versterken dit nog eens extra.

Om de fiets de extra aandacht te geven die het verdient, heeft de raad op 7 maart 2019 via de opiniërende bespreking van het Uitvoeringsprogramma “Naoberkracht Midden in Drenthe”, aangegeven een fietsplan te willen maken.

Op zaterdag 5 oktober 2019 hebben leden van de commissie en de gemeenteraad een fietstocht gemaakt. Tijdens de fietstocht is de mening gevraagd van de leden van de commissie en de gemeenteraad aan de hand van stellingen. Met de uitkomsten van de stellingen hebben zijn uitgangspunten voor het fietsplan opgesteld. Deze uitgangspunten zijn door de commissie Ruimte en Groen opiniërend besproken in de vergadering van 14 mei 2020.

Na de opiniërende bespreking in de commissie Ruimte en Groen is het participatietraject opgestart. Het oorspronkelijke idee was om in verschillende plaatsen en op verschillende manieren bijeenkomsten te organiseren. Door de Coronapandemie, met de bijbehorende beperkingen kon dit helaas niet. Daarom hebben we een andere manier gezocht voor de participatie door een online enquête. De fietsersbond heeft los van de enquête input gegeven.

De uitgangspunten, de uitkomsten van de opiniërende discussie en de opbrengst van de enquête zijn de basis geweest voor dit Fietsplan 2035: Op Fietse Midden-Drenthe. Dit Fietsplan is een beleidsstuk dat voor meerdere jaren gaat gelden als stip op de horizon voor het fietsbeleid. Hierbij denken we aan een termijn van 10 à 15 jaar, dus in ieder geval tot en met het jaar 2035. Afhankelijk van ontwikkelingen kan dit ook nog later zijn.

2. Uitgangspunten

2.1. Fietstocht met commissie- en raadsleden

Op zaterdag 5 oktober 2019 hebben leden van de commissie en de gemeenteraad een fietstocht gemaakt van circa 15 kilometer. Onderweg zijn we een aantal keer gestopt op interessante plekken. Tijdens de stops hebben we mening gevraagd van de leden van de commissie en de gemeenteraad aan de hand van stellingen. De uitkomsten van de stellingen zijn de input geweest voor de uitgangspunten. Bij de uitgangspunten hebben we niet alleen gelet op het verkeer en de veiligheid in het verkeer. We houden er ook rekening mee dat fietsvoorzieningen goed zijn voor recreatie en toerisme, voor bewegen en gezondheid, voor sociale samenhang en voor de bereikbaarheid.

2.2. Opiniërende discussie over de uitgangspunten

De uitgangspunten zijn door de commissie Ruimte en Groen opiniërend besproken in de vergadering van 14 mei 2020. De aanvullingen en opmerkingen vanuit de commissie hebben we verwerkt in de uitgangspunten.

2.3. De uitgangspunten

2.3.1. Verkeer en mobiliteit

1. Ambitie

Midden-Drenthe zet fietsen op 1 in het mobiliteitsbeleid. Maar ook op andere beleidsthema's. In het onlangs vastgestelde beleid Bewegen en Leefstijl staat dat we in Midden-Drenthe gezondheidsachterstanden integraal gaan aanpakken. Dit betekent onder andere dat we ervoor moeten zorgen dat Midden-Drenthe "de" gemeente van Drenthe wordt waar het fantastisch recreatief en sportief fietsen is.

De fiets is daarom belangrijk. Auto- en ander gemotoriseerd verkeer krijgt minder prioriteit. Bij afwegingen denken we in hoofdzaak aan de fiets. Maar er moet wel een goede balans zijn bij de afwegingen. We kijken wel of dit geen nadelige effecten heeft voor auto- en ander gemotoriseerd verkeer. Wanneer dit wel het geval is, proberen we dit voor het auto- en ander gemotoriseerd verkeer te beperken.

De voorrang van fietsers op rotondes wijzigen we alleen als dit in alle noordelijke gemeenten en provincies wordt ingevoerd, zodat er eenheid ontstaat bij alle wegbeheerders.

2. Bereikbaarheid

Beilen is als hoofdkern vanuit alle kernen bereikbaar via vrijliggende fietspaden of rustige (parallel)wegen buiten de bebouwde kom en via vrijliggende fietspaden langs 50 km/u wegen binnen de bebouwde kom. Ook andere dorpen moeten goed bereikbaar zijn. Fietsers moeten met beperkt omfietsen naar de dorpen kunnen komen. Circa 25% omrijafstand is daarbij acceptabel. Bij 30 km/u-wegen rijdt de fietser in principe op de weg. De voorwaarde daarbij is wel dat er draagvlak is onder inwoners.

3. Toegankelijkheid / VN-verdrag

De huidige fietspaden zijn circa 2,5 meter breed. We zien steeds meer- en andere verkeersdeelnemers die gebruik willen maken van fietspaden: duo-fietsen, (snelle) e-bikes, scootmobielen. Fietspaden moeten ook toegankelijk voor deze verkeersdeelnemers. Voor de breedte maken we onderscheid tussen utilitaire- en recreatieve fietspaden. Utilitaire fietspaden leggen breder aan. Recreatieve fietspaden kunnen smaller uitgevoerd worden, als de situatie zich daartoe leent. Bij toegankelijkheid hoort ook dat we geen paaltjes, hekjes, en dergelijke, toepassen in de fietspaden.

4. Fietsbewegwijzering en -bebording

De fietsbewegwijzering en bebording moeten voor jong en oud op de fiets begrijpelijk en zichtbaar zijn. De routes naar plaatsen, toeristische/recreatieve voorzieningen en voorzieningen die sporten en bewegen stimuleren, zoals bijvoorbeeld sportaccommodaties, beweegtuinen- en beleefpaden moeten logisch zijn.

2.3.2. Recreatie en Toerisme

5. Lokale Hotspots

We hebben in Midden-Drenthe voorzieningen (Lokale Hotspots) waar mensen in hun vrije tijd graag naar toe gaan. Herinneringscentrum Westerbork, Museumdorp Orvelte, VAM-Berg, diverse natuurgebieden zijn voorbeelden van deze hotspots. We zorgen ervoor dat de hotspots onderling zijn verbonden. Er moet voor het grootste deel een totaal netwerk tussen de Lokale Hotspots komen.

6. Beleven

Fietsen is beleven! Daarom maken we langs fietspaden/fietsroutes educatieve punten, plaatsen we bankjes en zorgen we ervoor dat de routes langs horecagelegenheden leiden. We versterken dus alles wat de beleving van het fietsen en de omgeving versterkt. Dit mag niet ten koste gaan van het landschap.

7. VAM-berg (Col du VAM)

De provincie Drenthe heeft voor racefietsers drie uitdagende klimroutes en een afdaling aangelegd op de VAM-berg. Voor Mountainbikers (MTB'ers) is er een spectaculair parcours met veel dalen en klimmen aangelegd. Maar ook wandelen is prachtig in deze omgeving. De VAM-berg is een sportieve en recreatieve magneet. We benutten de aantrekkingskracht van de VAM-berg. Dit kan er toe leiden dat we extra infrastructuur en voorzieningen aanleggen. We richten ons hierbij ook op de provincie voor cofinanciering. We stimuleren evenementen en andere activiteiten. Ook kan dit leiden tot extra overlast/druk op de omgeving.

2.3.3. Bewegen, gezondheid en sport

8. Speeltuinen

Gezond bewegen begint al als kinderen klein zijn. Daarom is de bereikbaarheid van speeltuinen belangrijk. Kinderen kunnen de dichtstbijzijnde speeltuin(en) zelfstandig veilig bereiken over trottoirs en fietspaden. Er zijn geen barrières door bijvoorbeeld: oversteken, grote hoogteverschillen. Kinderen hoeven niet over de weg naar de speeltuin. Ons uitgangspunt hierbij is dat bijna alle kinderen kunnen de dichtstbijzijnde speeltuin zelfstandig bereiken. Alleen kleine kinderen (0-5 jaar) moeten begeleid worden.

9. Leefomgeving

Een veilige en groene leefomgeving is belangrijk voor de gezondheid van de inwoners in Midden-Drenthe. Onder andere veilige en goed verlichte fietspaden dragen daaraan bij maar ook voldoende bankjes om uit te rusten met daarbij afvalbakken en oplaadpunten voor e-bikes. Fietspaden moeten beter verlicht worden. Hiervoor passen we de bolletjes met ledverlichting toe. Op gevaarlijke plekken zetten we lichtmasten neer. En we plaatsen meer bankjes en oplaadpunten voor e-bikes. Samen met lokale ondernemers kijken we hierbij ook naar technologische ontwikkelingen, bijvoorbeeld zitbanken met zonnepaneel en stroomaansluitingen en stallingsplekken waar je je elektrische fiets kan opladen.

10. Watertappunten

Bij een watertappunt kun je gratis drinkwater tappen op straat. Dit kan al op 1.500 plekken in Nederland. Op het Van Weezelplein in Westerbork en op de Markt in Beilen zijn al watertappunten. Tijdens het fietsen, wandelen of hardlopen kun je je waterflesje gratis met vers kraanwater vullen. Dat is handig als je onderweg bent en goed voor het milieu en de gezondheid. Bij veel jeugd zien we dit al. Ze nemen hun eigen waterflesje mee en vullen die onderweg, op school, bij het station, et cetera. We maken er nog een watertappunt bij in Smilde en in Hooghalen. De aanleg en exploitatie van de watertappunten moet wel binnen redelijke kosten blijven.

11. Toegankelijkheid en veiligheid

Alle voorzieningen, zoals binnen- en buitensportaccommodaties en scholen, zijn bereikbaar via vrijliggende fietspaden (of rustige parallelwegen) buiten de bebouwde kom en via vrijliggende fietspaden langs 50 km/u wegen binnen de bebouwde kom. Fietsers moeten met beperkt omfietsen naar sportparken/-voorzieningen en scholen kunnen komen.

3. Participatie

3.1. Enquête

Door de Coronapandemie, met de bijbehorende beperkende maatregelen, konden we ons oorspronkelijk participatieplan niet uitvoeren. Om de mening en input te krijgen van onze inwoners en gebruikers van het fietsnetwerk hebben we als alternatief een online enquête uitgezet. Iedereen die dat wilde kon de enquête invullen van 14 januari 2020 tot en met 10 februari 2021.

De enquête is door bijna 800 mensen ingevuld. Een mooi resultaat.

Hieronder de belangrijkste uitkomsten vanuit de gesloten vragen:

- 95% van de respondenten die de enquête hebben ingevuld woont in onze gemeente, 5% woont buiten onze gemeente;
- Van deze 95% woont 38% in Beilen, 15% in Westerbork, 9% in Smilde en 6% in Witteveen. De overige invullers woont verspreid;
- 50% van de respondenten werkt in Midden-Drenthe, 44% werkt in een andere gemeente. Van de 50% werkt 57% in Beilen;
- 45% van de woon-werk forensen gaat met de auto naar zijn werk, 36% met de fiets;
- 50% van de woon-werk fietsers pakt de elektrische fiets naar werk, 38% de gewone fiets;
- 76% van de scholieren/studenten gaat in een andere gemeente naar school, 17% gaat in onze gemeente naar school. De mensen die naar school fietsen, fietsen vaak verder dan 5 kilometer. 25% fietst dagelijks 16 tot 30 km naar school;
- 46% van de respondenten doet de dagelijkse boodschappen op de fiets;
- De meeste mensen fietsen omdat fietsen gezond is, en vanwege het plezier en de ontspanning. Weinig mensen fietsen vanwege de goedkope kostprijs van een fiets en/of het niet hebben van een auto;
- Over het algemeen: Veel mensen ervaren ons fietsnetwerk als redelijk goed, maar er is zeker wel verbetering mogelijk.

Ook konden de invullers via open vragen hun opmerkingen, vragen, verzoeken en ideeën invullen. Dit levert een verspreider beeld op, omdat veel mensen specifieke dingen hebben ingevuld. Een groot aantal antwoorden gebruiken we ook als voeding voor andere beleids- en uitvoeringsplannen, zoals het onderhoudsplan voor wegen en fietspaden.

In dit document beschouwen we de opmerkingen, vragen, verzoeken en ideeën die vaak genoemd worden. Dit zijn:

- Onderhoud (88x): met name de Esweg in Beilen, beter snoeien, beter vegen en de randen en hoogte van de bermen langs fietspaden;
- Voorrang (27x): meer voorrang voor fietsers en oversteken verbeteren;
- Verlichting (17x): verlichting algemeen en ook Beilen-Westerbork;

- Breedte van fietspaden (12x): fietspaden zijn te smal;
- Veiligheid (17x): snelheden van gemotoriseerd verkeer, Beilervaart onveilig;
- Wensen/ideeën voor fietspaden utilitair/algemeen (21x):
    - Witteveen naar Wezup;
    - De Gagelmaat (vakantiepark Het Timmerholt);
    - Witteveen – Aalden;
    - Middenraai;
    - Witteveen – Nieuw Balinge;
    - Witteveen – Garminge/Eursinge/Westerbork;
    - Hijken – Hooghalen;
    - Alting – Lievingerveld;
    - Oranjekanaal, stille kant;
    - Garminge – Westerbork;
    - Veilige routes van/naar basisschool in Balinge;
    - Hijkersmilde/Hoogersmilde – Beilen (Beilervaart);
    - Drijber-Wijster
- Wensen/ideeën voor fietspaden utilitair/algemeen (5x):
    - Wijk Nagtegael naar Holthe;
    - Westerbork – Hoogersmilde;
    - Meesterswijk – Jonkerswijk (rondje Fochtelooërveen);
    - Algemeen: Langs doorgaande wegen;
    - ATB route aanleggen in de gemeente.

3.2. Input Fietsersbond

De Fietsersbond Midden-Drenthe heeft een fietsersvisie en een lijst met knelpunten opgesteld. Ook hebben wij gesprekken met de Fietsersbond gevoerd waarin zij hun fietsersvisie hebben toegelicht. De input van de Fietsersbond is als bijlage toegevoegd. We zijn blij met deze input voor het fietsplan. Hieronder geven we een korte samenvatting.

Voor de fietsersvisie van de Fietsersbond is de fiets het uitgangspunt. Zij hanteren hierbij het zogenaamde STOP-principe:

- Stappen
- Trappen
- Openbaar Vervoer
- Personenwagen

Daarbij richten zij zich op drie aandachtspunten:

- Aandacht voor de FietsFamilie;
- Aandacht voor fietsveiligheid;
- Aandacht voor toegankelijkheid.

3.2.2 Veilig fietsen

Veilig fietsen binnen de bebouwde kom: grote aaneengesloten verblijfsgebieden

De Fietsersbond is een voorstander van het terugbrengen van de maximumsnelheid van 50 naar 30 binnen de bebouwde kom. Zij is er een voorstander van dat van de kern van Beilen één groot verblijfsgebied gemaakt wordt met een maximumsnelheid van 30 km/u of lager.

Veilig fietsen buiten de bebouwde kom

Op veel wegen buiten de bebouwde kom in de gemeente Midden-Drenthe geldt nog een maximumsnelheid van 80 km/u. De Fietsersbond vindt dat de maximumsnelheid op deze wegen teruggebracht moet worden naar 60 km/u.

Veilig doorfietsen op rotondes

In de huidige situaties hebben fietsers in Midden-Drenthe geen voorrang op rotondes. De Fietsersbond pleit ervoor om fietsers wel voorrang geven op rotondes.

Veilig fietsen naar school

De fietsroutes van en naar school moeten veilig zijn. De Fietsersbond heeft de voorkeur dat het terrein rondom scholen en kinderdagverblijven wordt ingericht als schoolerf.

Veilig fietsen en landbouwvoertuigen

De fietsersbond vraagt aandacht op verschillende terreinen voor veilig fietsen en landbouwverkeer. Punten die zij aanhalen zijn: bermonderhoud, een gedragscampagne voor bestuurders van landbouwvoertuigen en het aanleggen van vrijliggende fietspaden.

3.2.2 Fietsvoorzieningen

Fietsparkeren

De Fietsersbond pleit voor voldoende veilige plekken om je fiets te kunnen stallen.

Fietsobstakels

Het verwijderen van zo veel mogelijk fietsobstakels, zoals paaltjes en hekjes.

Hobbels, kuilen en randen

Zo min mogelijk hoogteverschil in de weg, het fietspad, maar ook de berm ernaast.

Vorstschade

Goed onderhoud en het repareren van scheuren en gaten in het wegdek.

OV-fiets

Het toegankelijker maken van de OV-fiets bij het station Beilen (is een taak van ProRail)

Fietsrecreatie

De Fietsersbond Midden-Drenthe juicht de voornemens van de gemeente om de toeristische

hotspots te verbinden met fietsvoorzieningen, van harte toe. Dat betekent in de praktijk de aanleg van nieuwe fietspaden in het buitengebied met een zorgvuldige inpassing in het landschap en geen verstoring van rust en natuur.

3.3. Participatie bij de uitwerking en uitvoering

Naast de al genoemde participatie hebben wij een aantal keer met het Dorpenoverleg Midden-Drenthe overleg gehad. In deze overleggen hebben wij het conceptfietsplan besproken. Ook heeft zij vanuit de dorpen input opgehaald voor dit fietsplan. Onder andere via de Krachttoer en de algemene ledenvergadering. De input is verwerkt in dit fietsplan. In algemene zin geven de dorpen het krachtige signaal af dat de fietsinfrastructuur aandacht nodig heeft en verbeterd moet worden. Enkele dorpen geven dit signaal al verscheidene jaren af en is sommige gevallen ligt er al geruime tijd een plan op de plank.

Daarnaast heeft het Dorpenoverleg Midden-Drenthe in de gesprekken aandacht gevraagd voor de participatie na het vaststellen van het fietsplan. De dorpen willen graag betrokken zijn en blijven bij de uitwerking en de uitvoering van de plannen. Dit past binnen het participatiebeleid waarover de gemeenteraad op 3 februari 2022 besloten heeft.

4. Veiligheid en bereikbaarheid

We zetten de fiets op één en geven daarmee meer aandacht en prioriteit aan de fiets. Dat betekent dat we ons in gaan zetten voor fietsveilige wegen en fietspaden. We nemen maatregelen om het fietsen op de weg veiliger te maken, en wanneer het kan, realiseren we op zoveel mogelijk locaties vrijliggende fietsinfrastructuur. Dit doen we op een gestructureerde manier, door fietsinfrastructuur in te delen in categorieën en daar kwaliteitseisen aan te stellen. Zo maken we op voorhand keuzes, realiseren we een uniform en consistent netwerk van fietsinfrastructuur, en voorkomen we dat we bij ontwerpprocessen het wiel opnieuw uit moeten vinden.

Veiligheid staat op de eerste plaats, op de tweede plaats staan bereikbaarheid en leefbaarheid. Dat betekent dat we eerst fietsonveilige wegen en punten wegnemen door, waar nodig, maatregelen te nemen. Tegelijkertijd werken we toe naar een bereikbaar en daarmee leefbaar Midden-Drenthe, zowel voor recreatieve fietsers als voor utilitaire fietsers. We streven ernaar elk dorp, elke dorpskern en elke recreatieve bestemming bereikbaar te maken over veilige en comfortabele fietsinfrastructuur.

4.1 Fietsveiligheid

In onze gemeente zijn een aantal fietsonveilige wegen, namelijk de erftoegangswegen met een snelheidslimiet van 80 km/u, waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur langs ligt. Ook een aantal wegen met een snelheidslimiet van 60 km/u, maar waar structureel te hard wordt gereden, zijn onveilig voor fietsers. Een inventarisatie van deze wegen is te vinden in paragraaf 4.2 van bijlage 1, en bijlage 5.

4.1.1 Uitgangspunt

In de gemeente Midden-Drenthe liggen nog een aantal wegen waar een maximumsnelheid van 80 km/u waar fietsers op de weg fietsen, zoals de Verlengde Middenraai, de Berkenweg en sommige delen van het Oranjekanaal.

Uit de veiligheidsanalyse[1] blijkt dat deze wegen voor fietsers weg onveilig zijn. Daarom hebben we het uitgangspunt geformuleerd:

> *Buiten de bebouwde kom wordt 60 km/u de norm op gemeentelijke wegen. Op wegen waar de fietsintensiteit hoog ligt, of waar zich bijvoorbeeld veel vracht- en landbouwverkeer bevindt, realiseren we vrijliggende fietsinfrastructuur. Rustigere brede wegen worden fietsvriendelijker ingericht, door royaal brede, rode fietsstroken te realiseren. Zo waarborgen we de veiligheid van fietsers en wandelaars. Ook op de wegen met vrijliggende fietsinfrastructuur hanteren we een snelheidslimiet van 60 km/u. Dit, om de veiligheid van overstekende fietsers, wandelaars en kinderen te waarborgen.*

[1] Zie bijlage 5 en hoofdstuk 4 van bijlage 1.

Verbeterde veiligheid
Dit uitgangspunt is gebaseerd op de uitgangspunten van Duurzaam Veilig, en op verschillende verkeersveiligheidsonderzoeken die laten zien dat het aantal ongevallen tussen gemotoriseerd verkeer en fietsers/voetgangers, en de ernst van deze ongevallen, op wegen met een snelheidslimiet van 60 km/u wegen significant lager ligt dan op wegen met een snelheidslimiet van 80 km/u.

Inrichting van de weg
Wanneer we de maximumsnelheid op wegen verlagen naar 60 km/u, richten we de weg daar ook op in. Dit betekent dat fietsers op brede wegen met belijning, zonder aanwezige vrijliggende fietsinfrastructuur, fietsen over een royale, brede, rode fietsstrook aan beide kanten van de weg. Automobilisten die een fietser willen inhalen, of moeten uitwijken voor tegemoetkomend verkeer, moeten uitwijken op de fietsstrook en worden zo gedwongen hun snelheid te matigen. De visueel nauwe inrichting van de weg matigt de snelheid van het gemotoriseerde verkeer. Fietsers krijgen meer prioriteit op deze wegen, en de fietsveiligheid wordt gewaarborgd. Bij smalle wegen waar geen belijning is (bijvoorbeeld landweggetjes) is dit niet noodzakelijk.

Ook op wegen waar vrijliggende fietsinfrastructuur aanwezig is gaat de snelheid omlaag naar 60 km/u. Juist wanneer een bestuurder geen fietsers meer op zijn weg verwacht (omdat deze over een vrijliggend fietspad fietsen) kan dit gevaarlijke situaties opleveren wanneer fietsers of voetgangers willen oversteken, uitwijken of op een andere manier op de weg terecht komen.

4.1.2 Inventarisatie
In de veiligheidsanalyse is geïnventariseerd welke wegen zullen worden afgewaardeerd naar 60 km/u, en op welke 60 km/u-wegen structureel te hard wordt gereden. Deze wegen worden afgewaardeerd en eventueel opnieuw ingericht, zoals hierboven beschreven.

Het resulteert is een lijst van fietsonveilige wegen waar maatregelen nodig zijn, en een kaart van fietsonveilige wegen. Deze zijn terug te vinden in paragraaf 4.2 van bijlage 1, en bijlage 5.

4.2 Bereikbaarheid en leefbaarheid

4.2.1 Uitgangspunt
We streven ernaar elke utilitaire en recreatieve bestemmingen goed bereikbaar te maken voor de fiets. Hiervoor dient het volgende uitgangspunt:

> *We hanteren een structurele en uniforme werkwijze voor het plannen, realiseren en onderhouden van fietsinfrastructuur. We passen fietspadcategorieën toe om voor elk gebruiksdoeleinde passende fietsinfrastructuur te kunnen realiseren, aan de hand van vooraf geformuleerde kwaliteitseisen en prioritering. We leggen een wensbeeld fietsnetwerk vast, en bepalen hoe we aan de huidige fietsinfrastructuur gaan werken om dat wensbeeld te realiseren. Zo werken we aan een consistent, eenduidig, uniform en aantrekkelijk netwerk van fietsinfrastructuur.*

4.2.2 Menukaart Fietsinfrastructuur

Fietsinfrastructuur categorieën[2]

We zetten in op drie soorten fietsverbindingen: De doorfietsroutes (DFR), verbindingsroutes (VBR) en recreatieve routes (RCR). Doorfietsroutes zijn regionale, hoogwaardige, doorgaande routes die grote plaatsen en steden verbinden. Verbindingsroutes zijn fietsroutes die dorpen en recreatieve bestemmingen ontsluiten richting de grotere plaatsen, steden en het netwerk van doorfietsroutes. Recreatieve routes ontsluiten recreatiegebieden richting het fietsnetwerk.

Kwaliteitseisen[3]

Per fietspadcategorie zijn kwaliteitseisen vastgesteld wat betreft breedte, belijning, verharding en voorrangsregels. Zo worden doorfietsroutes altijd verhard met beton, asfalt of een soortgelijke verharding, terwijl recreatieve routes ook als grindpad kunnen worden gerealiseerd. Fietspaden op verbindingroutes zijn minimaal 2,5 meter breed, terwijl fietspaden op doorfietsroutes minimaal 3,0 meter breed zijn.

Aandachtsgebieden[4]

In verschillende aandachtsgebieden hebben we vastgelegd welke ingrepen noodzakelijk zijn. Vanuit de aandachtsagebieden kunnen we dan op basis van actualiteit en werk met werk maken prioriteit geven aan de maatregelen en knelpunten.

Menukaart Fietsinfrastructuur

De bovenstaande drie instrumenten (fietspadcategorieën, kwaliteitseisen en prioritering) vormen samen de Menukaart Fietsinfrastructuur. Het is een menukaart van infrastructurele maatregelen die we kunnen nemen om de fietsveiligheid en -bereikbaarheid te verbeteren. De menukaart geeft richting aan de volgorde van de knelpunten, maar biedt ondertussen genoeg ruimte voor maatwerk.

4.2.3 Het wensbeeld fietsnetwerk en de missende verbindingen

Hoe passen we de Menukaart Fietsinfrastructuur toe op het Midden-Drentse fietsnetwerk? We schetsen aan de hand van demografische gegevens[5] een wensbeeld fietsnetwerk[6]: Dit is het meest ideale fietsnetwerk waar we naartoe gaan werken. Hier leggen we vervolgens het huidige netwerk van fietsinfrastructuur overheen, waaruit blijkt welke verbindingen nog missen en welke verbindingen moeten worden opgewaardeerd om te voldoen aan de kwaliteitseisen. Figuur 4.1 geeft dit wensbeeld fietsnetwerk en de missende verbindingen weer. Zie ook bijlage 6.

[2] Zie paragraaf 2.1 van bijlage 1.
[3] Zie paragraaf 2.2 van bijlage 1.
[4] Zie paragraaf 2.3 van bijlage 1.
[5] Zie paragraaf 3.1 van bijlage 1 en bijlage 3.
[6] Zie paragraaf 3.2 van bijlage 1.

Figuur 4.1 laat zien dat er al een groot aantal verbindingen gerealiseerd zijn, maar dat er ook nog een aantal verbindingen missen. Ook voldoet niet elke verbinding aan de kwaliteitseisen zoals deze geformuleerd zijn. Deze knelpunten, samen met de fietsonveilige wegen welke geconstateerd zijn in paragraaf 4.1.2 van dit stuk en hoofdstuk 4 van bijlage 1, vormen samen de lijst met fietsknelpunten.

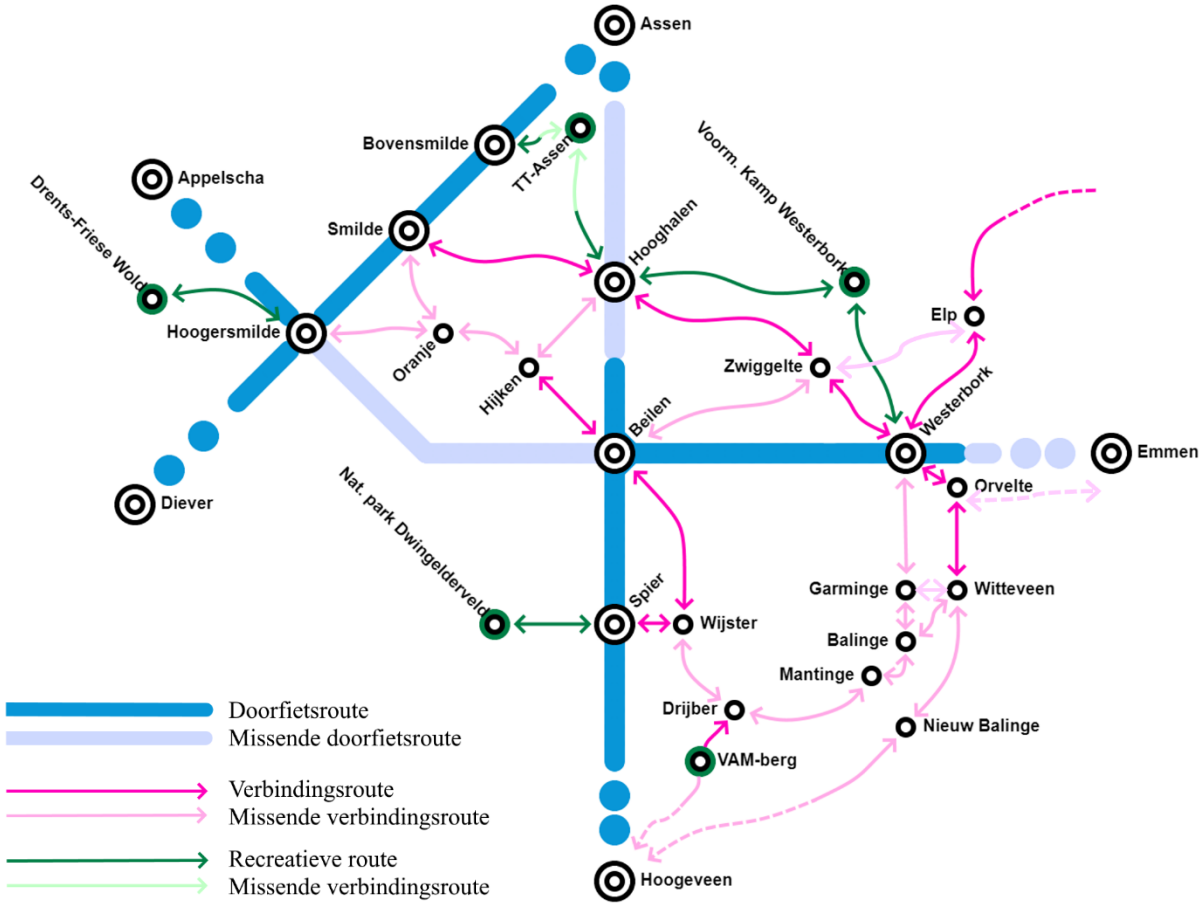

Figuur 4.1 – Het fietsnetwerk in de gemeente Midden-Drenthe en de missende fietsverbindingen

4.3 Knelpunten en aanpak

Uit paragraaf 4.1.2 en 4.2.2 volgen een aantal knelpunten:

1. Fietsonveilige wegen - Wegen waar hard wordt gereden, maar waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur aanwezig is;
2. Missende verbindingen - Missende doorfietsroutes, verbindingsroutes en recreatieve routes;
3. Opwaardeersroutes - Fietsroutes die niet voldoen aan de nieuwe kwaliteitseisen.

In paragraaf 2.3 van bijlage 1 zijn aandachtsgebieden weergegeven. Dit vormt de basis voor de manier waarop we de komende jaren gaan werken aan het fietsnetwerk in Midden-Drenthe.

4.3.1 Globale aanpak

Om de fietsveiligheid te waarborgen, waarderen we alle gemeentelijke wegen buiten de bebouwde kom af naar erftoegangswegen met een snelheidslimiet van 60 km/u (*aandachtsgebied 1*). We maken alle gemeentelijke wegen buiten de bebouwde kom fietsvriendelijker, en waarborgen daarmee ook de veiligheid van de fietsers.

Ondertussen realiseren we alle missende doorfietsroutes (*aandachtsgebied 2*). We verbinden alle grote plaatsen met een hoog voorzieningenniveau met elkaar, en tegelijkertijd leveren we een bijdrage aan het regionale netwerk van doorfietsroutes in Drenthe en de rest van Noord-Nederland.

Nadat we het doorfietsroutenetwerk sluitend hebben gemaakt, beginnen we met het realiseren van alle missende verbindingsroutes en recreatieve routes (*aandachtsgebied 3*). Waar de intensiteit fietsers hoog is, of waar zich bijvoorbeeld veel vracht- en landbouwverkeer bevindt, realiseren we vrijliggende fietsinfrastructuur. Rustigere wegen richten we fietsvriendelijker in door brede, royale fietsstroken aan te leggen. Zo sluiten we alle dorpen en recreatieve bestemmingen aan op het fietsnetwerk, en maken we elke utilitaire of recreatieve bestemming in onze gemeente bereikbaar voor de fietser.

We waarderen routes op die nog niet voldoen aan de kwaliteitseisen (*aandachtsgebieden 4 en 5*). Denk aan het verbreden van doorfietsroutes, of het verharden van fietspaden die als verbindingsroute zijn gecategoriseerd. We combineren werk met werk: Het opwaarderen van routes combineren we zoveel mogelijk met lopende projecten, of wanneer er bijvoorbeeld onderhoud moet worden gepleegd aan een (fiets)infrastructuur of ondergrondse infrastructuur. Hiermee besparen we tijd en geld.

Ondertussen pakken we ook wegen aan waar een snelheidslimiet van 60 km/u geldt, maar waar structureel te hard wordt gereden (*aandachtsgebied 6*). Bij een hoge intensiteit fietsers realiseren we vrijliggende fietsinfrastructuur, bij rustigere wegen realiseren we royale fietsstroken. Ook hier combineren we werk met werk, door de maatregelen te realiseren bij onderhoud aan de weg of de riolering.

5. Maatregelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de voorstellen voor maatregelen om de fietser op 1 te zetten in het mobiliteitsbeleid. De voorstellen voor maatregelen zijn tot stand gekomen op basis van de uitgangspunten, de uitkomsten van de opiniërende discussie, de opbrengst van de enquête, de input van verschillende belangenpartijen zoals de Fietsersbond en het Dorpenoverleg Midden-Drenthe en andere belangenpartijen en de veiligheid en bereikbaarheidsanalyse. In dit hoofdstuk gaan we hier op in.

5.1 Infrastructurele maatregelen

Wanneer we de gezamenlijk input beschouwen, komen we tot de onderstaande maatregelentabel. Voor de richtinggevende indicatieve kosten hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De prijzen zijn gebaseerd op eenheidsgetallen waarbij het jaar 2023 als uitgangspunt is gehanteerd;
- Waar indicatieve kosten uit een tracéverkenning al beschikbaar zijn, hebben we die als kosten opgenomen;
- 60 km/u maatregel: lichte maatregelen: aanlegkosten € 25.000 per kilometer (inclusief 30 % Voorbereiding en toezicht en 30% onvoorzien);
- Fietspaden: aanlegkosten: € 450.000 per kilometer (inclusief 50% kosten grondaankopen, 30% voorbereiding en toezicht en 30% onvoorzien);
- Fietsveilig/-vriendelijk maken weg: aanleg rode fietsstroken: aanlegkosten € 100.000 per kilometer (inclusief 30% voorbereiding en toezicht en 30% onvoorzien.)
- De kosten voor de aandachtsgebieden 4 en 5 hebben we voornamelijk ingevuld als pm-post, omdat we deze maatregelen willen combineren met toekomstige projecten en onderhoudsmaatregelen.

Nr.	Knelpunt	Maatregel	Lengte (km)	Indicatieve kosten	Overige opmerkingen
Aandachtsgebied 1 – Veiligheidsknelpunten type 1					
1.1	Oranjekanaal: Hijken – Viaduct A28/De Lotten	60 km/u	2.25	€ 56.000	
1.2	Wezuperweg: M. J.B. Kanweg – Gemgrens	60 km/u	2.3	€ 57.000	
1.3	Garmingerstukken: N381/N374 – Garminge	60 km/u	1.8	€ 45.000	
1.4	Schapendijk: Garminge – Witteveen	60 km/u	2.5	€ 63.000	
1.5	Schiphorsten: Balinge - Mantinge	60 km/u	1.2	€ 30.000	
1.6	Hamveld/Wijsterseweg: Mantinge - Wijster	60 km/u	6.3	€ 158.000	
1.7	Drijberseweg/De Brink: Wijster – Drijber	60 km/u	3	€ 75.000	
1.8	Berkenweg: Drijber - Gemeentengrens	60 km/u	3.6	€ 90.000	
1.9	Verlengde Middenraai: Witteveen – Nieuw Balinge	60 km/u	6	€ 150.000	
1.10	Middenraai: Nieuw Balinge – Gemeentegrens Hoogeveen	60 km/u	3.3	€ 83.000	
Aandachtsgebied 2 – Missende doorfietsroutes					
2.1	Beilen – Hooghalen – Assen	Ontbrekende delen realiseren	2	€ 900.000	
2.2	Hoogersmilde – Beilen	Fietspad	9	€ 3.300.000 - € 7.100.000	

2.3	Westerbork – Emmen	Fietspad vanaf Orvelte naar gemeentegrens	2.3	€ 1.000.000	
Aandachtsgebied 3 – Missende verbindingsroutes en recreatieve routes					
3.1	Oranje – Smilde	Doorgaande fietsinfrastructuur realiseren: fietspad Oranjekanaal	6	€ 890.000	
3.2	Oranje – Hoogersmilde				
3.3	Hijken – Oranje				
3.4	Hijken – Hooghalen	Fietsveilig maken Halerweg	3.3	€ 330.000	
3.5	Beilen – Zwiggelte – Elp	Fietsveilig maken weg	8,2	€ 820.000	
3.6	Westerbork – Garminge	Fietspad	1.8	€ 640.000 - € 1.270.000	
3.7	Garminge – Balinge	Fietsveilig maken weg	0.6	€ 60.000	
3.8	Balinge – Witteveen	Fietspad	2,5	€ 1.125.000	
3.9	Balinge – Mantinge	Fietsveilig maken weg	1.3	€ 130.000	
3.10	Mantinge – Drijber	Fietsveilig maken weg	5.2	€ 520.000	
3.11	Drijber – Wijster	Fietspad	3	€ 1.350.000	
3.12	Witteveen – Nieuw Balinge - Hoogeveen	Fietspad	10	€ 4.500.000	
3.13	Bovensmilde – TT-Assen	Fietsveilig maken weg	5	€ 500.000	
3.14	Hooghalen – TT-Assen		2	€ 200.000	
Aandachtsgebied 4 – Opwaarderen doorfietsroutes					
4.1	Beilen - Hoogeveen	Fietspad verbreden		Pm	
4.2	Beilen – Hooghalen	Fietspad verbreden		Pm	
4.3	Westerbork - Gemeentegrens	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Onderdeel van missende doorfietsroute (adg 2.3)
4.4	Beilen – Westerbork (tussen Beilen –Lieving)	Fietspad verbreden en verharding aanpassen			Provincie
4.5	Esweg (Beilen)				Onderdeel van de totale reconstructie
4.6	Linthorst Homanweg/Domoweg (Beilen)	Fietspad verbreden		Pm	
Aandachtsgebied 5 – Opwaarderen verbindingsroutes en recreatieve routes					
5.1	Beilen – Hijken (Ossebroeken/Rheeveld/Beilerstraat)	Fietspad verbreden en verharding aanpassen (VBR)		Pm	
5.2	Beilen (Sportlaan)			Pm	
5.3	Beilen (Torenlaan)			Pm	
5.4	Smilde (Suermondsweg)			Pm	
5.5	Westerbork (Groeneweg/Perkenslag)			Pm	
5.6	Hooghalen – Smilde (Laaghalerveen/De Streek)	Fietspad verbreden (VBR)		Pm	
5.7	Oranjekanaal – Zwiggelte – Westerbork (Hoofdstraat)			Pm	
5.8	Orvelte – Witteveen (Meester J.B. Kanweg)			Pm	
5.9	Lieving – Wijster (Makkum/Holthe/Beilerweg)			Pm	
5.10	Wijster – Spier (Wijsterseweg)			Pm	
5.11	VAM-berg – Drijber (Vamweg – Drijberseweg)			Pm	
5.12	Spier – Drijber (Oosterseveldweg)			Pm	
Aandachtsgebied 6 – Veiligheidsknelpunt type 2					
6.1	Beilervaart: Hoogersmilde – Beilen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t	Onderdeel van missende doorfietsroute (adg 2.1)
6.2	Oranjekanaal: Hele traject m.u.v. Hijken – viaduct A28	N.v.t	N.v.t	N.v.t	Onderdeel van verschillende verbindingsroutes (adg 3.2 en 3.3)
6.3	Klateringerweg: Zwiggelte - Klatering	N.v.t	N.v.t	N.v.t	Onderdeel van

					verbindingsroute (adg 3.5)
6.4	Zwiggelterweg: Oranjekanaal – Elp	Maatregelen 60 km/u	2	€ 50.000	
6.5	Holthe (weg): N381 – Holthe (buurt)	Maatregelen 60 km/u	3.8	€ 95.000	
6.6	Holthe (weg): Holthe (buurt) – Scharrelveld	Maatregelen 60 km/u	4.4	€ 110.000	
6.7	Scharrelveld: Holthe (buurt) – N381/N374	Maatregelen 60 km/u	4.4	€ 110.000	
6.8	Looveen: Ter Horst - Wijster	Maatregelen 60 km/u	2.2	€ 75.000	
6.9	Vamweg: Drijberseweg – VAM-berg Wijster	Maatregelen 60 km/u	2.2	€ 55.000	
6.10	Kanaal Oostzijde: De Hullen – De Haar	Maatregelen 60 km/u	2	€ 50.000	
6.11	Berkenweg: De Hullen – Gemeentegrens Hoogeveen	N.v.t	N.v.t	N.v.t	(=adg 1.8)

Tabel 5.1 – Lijst met maatregelen

Naast de bovenstaande maatregelen stellen we voor om de fietsbewegwijzering en bebording te inventariseren. Als uit deze inventarisatie blijkt dat er hiaten zijn of dat routes onlogisch zijn, dan maken we een nieuw fietsbewegwijzeringsplan.

5.2 Combineren met onderhoud en andere projecten

Veel opmerkingen uit de enquête en ook enkele opmerkingen van de Fietsersbond gaan over onderhoud. Deze opmerkingen hebben we niet allemaal vertaald naar maatregelen, maar gebruiken we als voeding voor andere beleids- en uitvoeringsplannen, zoals het onderhoudsplan voor wegen en fietspaden.

5.3 Gedragsbeïnvloeding

De veiligheid in het verkeer, ook op de fiets, wordt vooral beter door het gedrag van verkeersgebruikers aan te pakken. Verkeersgebruikers zijn ook gewoon mensen. Ingeschat wordt dat bij 80 tot 90% van de ongevallen is de oorzaak het menselijk falen en niet de technische infrastructuur.

Mensen blijken vooral gevoelig te zijn voor commentaar van familie, streek/dorpsbewoners en naasten. Gedragsverandering gebeurt dan ook (vooral) door bekenden, minder door bijv. boetes van de politie of drastische verkeer remmende maatregelen. Met de ondersteuning van kleinschalige initiatieven door inwoners wordt de fietsveiligheid belangrijk verbeterd. In Midden-Drenthe zijn hiervan voorbeelden. Tenslotte bepalen we met elkaar hoe veilig we het voor elkaar en onszelf maken.”

Om het menselijk verkeersgedrag te beïnvloeden voert de gemeente Midden-Drenthe gezamenlijk met de gemeenten De Wolden, Westerveld, Hoogeveen en Meppel, in de regio Zuid-West Drenthe, gedragsbeïnvloedingprojecten uit. Bij deze projecten die uitgevoerd worden, is het verbeteren van het verkeersgedrag van jong tot oud de inzet, waarbij ook veel op fietsen en fietsveiligheid wordt ingezet.

In het verkeer- en vervoerberaad Drenthe zijn afspraken gemaakt dat gemeenten verkeerseducatieprojecten blijven stimuleren. De gemeenten investeren hier jaarlijks € 1, - per inwoner aan. Dit heeft voor onze gemeente de consequentie dat jaarlijks ongeveer € 34.000, - in verkeerseducatie wordt geïnvesteerd. Bij dit bedrag doet de provincie nog € 1, -

extra per inwoner, plus het bedrag voor de regiocoördinator. Om dit blijven te kunnen doen, dient het bedrag van € 1,- per inwoner ook in de toekomst beschikbaar te blijven.

Verkeerskundige analyse

Fietsplan 2023 Op Fietse Midden-Drenthe

Februari 2023 - Gemeente Midden-Drenthe - RBP

Colofon

Titel	Verkeerskundige analyse fietsplan Midden-Drenthe
Auteur	Team Ruimtelijk Beleid en Projecten: Stefan Hoks en Geert van de Logt
Publicatie	Versie 6

E-mailadres	g.vandelogt@middendrenthe.nl
Telefoonnummer	0593 539 295

Gemeente Midden-Drenthe

Bezoekadres	Raadhuisplein 1, 9411 NB Beilen
Postadres	Postbus 24, 9410 AA Beilen
Internet	www.middendrenthe.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3

Inleiding 4

1 - Opzet 5

1.1 Menukaart fietsinfrastructuur 5

1.2 Bereikbaarheidsanalyse 5

1.3 Veiligheidsanalyse 6

1.4 Lijst met knelpunten 6

2 – Menukaart Fietsinfrastructuur 7

2.1 Fietsinfrastructuur categorieën 7

2.2 Kwaliteitseisen per fietspadcategorie 7

2.3 Prioritering 8

2.4 - Werkwijze 9

3 - Bereikbaarheidanalyse 11

3.1 Demografische gegevens 11

3.2 Wensbeeld fietsnetwerk 12

3.3 Missende verbindingen en opwaardeerroutes 14

4 – Veiligheidsanalyse 17

4.1 Duurzaam Veilig 17

4.2 Analyse 18

5 – Lijst met knelpunten 20

5.1 Knelpunten 20

Bijlage 2 – Referentiebeelden fietsinfrastructuur
Bijlage 3 – ArcGIS: Demografische gegevens van Midden-Drenthe
Bijlage 4 – ArcGIS: Huidige fietsinfrastructuur in Midden-Drenthe
Bijlage 5 – ArcGIS: Fietsonveilige wegen in Midden-Drenthe
Bijlage 6 – ArcGIS: Wensbeeld fietsnetwerk en missende verbindingen in Midden-Drenthe
Bijlage 7 – ArcGIS: Opwaardeerroutes in Midden-Drenthe

Inleiding

Deze rapportage is een bijlage bij het Fietsplan 2023 Op Fietse Midden-Drenthe. In deze rapportage is de verkeerskundige analyse uiteengezet. De opzet wordt beschreven in hoofdstuk 1. De verkeerskundige analyse bestaat uit de Menukaart Fietsinfrastructuur (hoofdstuk 2), een bereikbaarheidsanalyse (hoofdstuk 3) en een veiligheidsanalyse (hoofdstuk 4). De conclusies hieruit zijn in hoofdstuk 5 verwerkt, gevat in de vorm van een lijst van knelpunten.

1 - Opzet

De verkeerskundige analyse bestaat uit vier stappen:

1. Het opstellen van een 'Menukaart fietsinfrastructuur';
2. Het uitvoeren van een bereikbaarheidsanalyse;
3. Het uitvoeren van een veiligheidsanalyse;
4. Het opstellen van een lijst met knelpunten.

1.1 Menukaart fietsinfrastructuur

Om te komen tot een gedegen uitvoeringsplan is het belangrijk dat er een onderscheid wordt gemaakt in verschillende soorten fietsinfrastructuur. Recreatieve fietsers hebben immers andere verwachtingen bij een fietspad dan fietsforensen of bijvoorbeeld wielrenners. Het ene fietspad wordt druk bereden, het andere fietspad is rustiger. Op sommige (fietsvriendelijke) wegen rijden meer fietsers dan motorvoertuigen, en op sommige wegen geldt het omgekeerde. Door een onderscheid te maken in type fietsinfrastructuur kunnen we het fietsnetwerk beter aanpassen op het gebruik en de verwachting van de gebruiker.

We benoemen daarom drie soorten fietspaden: doorfietsroutes, verbindingsroutes en recreatieve routes. We voegen kwaliteitseisen toe aan deze drie fietspadcategorieën, wat betreft breedte, verharding, belijning en voorrangssituaties. Zo definiëren we vooraf welke fietspaden we waar het beste kunnen toepassen. We stellen een prioritering op, bijvoorbeeld om te bepalen welk type fietsinfrastructuur eerder wordt aangelegd, en welke missende fietspaden even zullen wachten. Ook blijkt hieruit wanneer we bijvoorbeeld fietsroutes gaat opwaarderen, om ze te laten voldoen aan de geformuleerde kwaliteitseisen. Het geheel van deze fietspadcategorieën, kwaliteitseisen en prioritering vormt de Menukaart Fietsinfrastructuur.

Deze Menukaart Fietsinfrastructuur vormt de basis voor de bereikbaarheidsanalyse. Naast de analyse kunnen we de menukaart in de toekomst ook gebruiken om keuzes te maken.

1.2 Bereikbaarheidsanalyse

De hierboven beschreven menukaart passen we vervolgens toe op het gemeentelijke fietsnetwerk. Als beginpunt halen we denkbeeldig alle infrastructuur in onze gemeente weg. Wat overblijft zijn de dorpen en recreatieve bestemmingen. We voegen inwonersaantallen toe en de alledaagse voorzieningen: scholen, supermarkten en sportvoorzieningen. We verwerken dit in een schematische kaart van de gemeente.

Vervolgens trekken we lijnen…

- … tussen de grotere plaatsen en steden. Deze categoriseren we als doorfietsroutes.
- … tussen dorpen en dorpskernen, en de nabijgelegen plaatsen met een aanzienlijk voorzieningenniveau. Deze categoriseren we als verbindingsroutes.
- … tussen dorpen en recreatieve bestemmingen. Deze categoriseren we als recreatieve routes.

Daarna verfijnen we het resultaat. Dat wil zeggen: We kijken waar sterkere relaties liggen die niet uit de gegevens van de schematische kaart blijken. Dit is met name gebaseerd op lokale kennis.

We komen vervolgens tot een overzicht van alle doorfietsroutes, verbindingsroutes en recreatieve routes in onze gemeente. Dit is het wensbeeld fietsnetwerk: het ideale fietsnetwerk waar we de komende jaren aan gaan werken.

Vervolgens leggen we het huidige netwerk van fietsinfrastructuur over het wensbeeld heen. Zo zien we waar fietsverbindingen missen. Ook blijkt uit deze analyse op welke verbindingen de kwaliteitseisen van de fietspadcategorie niet overeenkomt met de werkelijkheid.

1.3 Veiligheidsanalyse

De gemeenteraad heeft ingestemd met de ambitie om de fiets op 1 te zetten in het mobiliteitsbeleid. Om de veiligheid van fietsers te garanderen, is het noodzakelijk dat alle gemeentelijke wegen buiten de bebouwde kom waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur langs ligt, af te waarderen naar een erftoegangsweg met een snelheidslimiet van 60 km/u. Dat wil zeggen dat 60 km/u de nieuwe norm wordt buiten de bebouwde kom.

Om te analyseren waar veiligheidsknelpunten liggen, is daarom geïnventariseerd…

1. … op welke wegen een snelheidslimiet geldt van 80 km/u, terwijl er geen vrijliggende fietsinfrastructuur langs ligt.
2. … op welke wegen een snelheidslimiet geldt van 60 km/u, maar waar structureel te hard wordt gereden, en waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur ligt.

Uit deze analyse blijken een aantal fietsveiligheidsknelpunten.

1.4 Lijst met knelpunten

De knelpunten uit de bereikbaarheidsanalyse en de veiligheidsanalyse worden samengevoegd tot één lijst van knelpunten. Dit vormt een lijst van verschillende knelpunten;

1. Missende doorfietsroutes, missende verbindingsroutes en missende recreatieve routes;
2. Fietsinfrastructuur die moet worden opgewaardeerd om aan de kwaliteitseisen voor doorfietsroutes/verbindingsroutes/recreatieve routes te voldoen;
3. Veiligheidsknelpunten type 1: Wegen met een snelheidslimiet van 80 km/u waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur aanwezig is;
4. Veiligheidsknelpunten type 2: Wegen met een snelheidslimiet van 60 km/u maar een structureel te hoge gemiddelde snelheid, waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur aanwezig is.

De lijst met knelpunten is gerangschikt op prioriteit, zoals is bepaald in de Menukaart Fietsinfrastructuur. De lijst van knelpunten is daarmee een eerste opzet naar een uitvoeringsplan.

2 – Menukaart Fietsinfrastructuur

De ene fietser heeft andere verwachtingen bij fietsinfrastructuur dan de andere fietser. Een speed-pedelec-gebruiker verwacht een doorgaand fietspad met een glad oppervlak, terwijl een recreatieve fietsers liever over grindpaden door de bossen fietst. Daarom zijn er drie type fietsroutes/-verbindingen gedefinieerd. Om de fietsinfrastructuur goed aan te laten sluiten op de infrastructuur buiten onze gemeente hebben we ook gekeken naar huidige situatie, de verschillende beleidsregels en -plannen van de provincie en omliggende gemeenten. Zo is de provincie Drenthe in het Nationaal Toekomstbeeld Fiets bezig met het aanwijzen van provinciale doorfietsroutes. De Menukaart Fietsinfrastructuur en de bereikbaarheidsanalyse sluit hierop aan.

2.1 Fietsinfrastructuur categorieën

We maken onderscheid in drie categorieën fietsinfrastructuur:

1. Doorfietsroutes (DFR).
   Doorfietsroutes zijn regionale, hoogwaardige, doorgaande routes die grote plaatsen en steden verbinden. Het doorgaande karakter staat centraal: Op zoveel mogelijk kruisingen hebben fietsers voorrang en de omrij-afstanden zijn zo klein mogelijk. De routes hebben een sterk utilitair karakter. Doorfietsroutes zijn de ruggengraat van het fietsnetwerk en lopen vaak over meerdere gemeentegrenzen heen. Het zijn routes waar grote verschillen in snelheid en massa samenkomen op één fietspad. De fietsinfrastructuur is daarop ingericht.
2. Verbindingsroutes (VBR)
   Verbindingsroutes zijn fietsroutes die dorpen en recreatieve bestemmingen ontsluiten richting de grotere plaatsen, steden en het netwerk van doorfietsroutes. Ze bieden een verbinding tussen wonen, werken, voorzieningen en recreëren en sluiten aan op de ruggengraat van de regio. Ze hebben een utilitair karakter, maar in veel gevallen ook een sterke recreatieve waarde. Verbindingsroutes kunnen zowel een utilitaire bestemmingen als recreatieve bestemmingen bedienen.
3. Recreatieve routes (RCR)
   Een recreatieve route is een fietsroute die een recreatiegebied ontsluit richting het fietsnetwerk. Denk aan de fietsverbinding tussen Hooghalen en Voormalig Kamp Westerbork, of de verbinding tussen Spier en het Dwingelderveld. Deze recreatieve routes hebben alleen een recreatieve bestemming en geen utilitaire bestemming. De focus ligt op recreatie, ontspanning, sport en plezier.

2.2 Kwaliteitseisen per fietspadcategorie

Elke fietspadcategorie heeft een ander karakter. Fietsers verwachten van een doorfietsroute bijvoorbeeld dat deze altijd verhard is, terwijl een recreatieve route ook een schelpenpad kan zijn. We hebben daarom per fietspadcategorie eisen opgesteld. Zie tabel 2.2.1 en 2.2.2.

Categorie	Fietsvoorziening	Minimale breedte	Belijning	Overige opmerkingen
Doorfiets-route	Solitair fietspad	3,0 m	Hoog reflecterende middenbelijning en kantbelijning, met lichtreflectoren in middenbelijning in bochten	
	Vrijliggend fietspad	3,0 m		
	Fietsstraat	6,0 m (2,5 m per rijstrook plus 1,0 m middenscheiding)	Hoog reflecterende kantbelijning, reflecterende middenscheiding.	Uitsluitend wanneer $I_{gemotoriseerd\ verkeer}$ kleiner is dan $I_{fietsverkeer}$
Verbindings-route	Solitair fietspad	2,5 m	Reflecterende middenbelijning, met lichtreflectoren in middenbelijning bochten	
	Vrijliggend fietspad	2,5 m		
	Fietsstroken	1,5 m per rijstrook, rijloper < 3,0 m	Reflecterende kantbelijning	Breedte van beide fietsstroken > Breedte van rijloper
Recreatieve route	Solitair fietspad	1,5 m	Middenbelijning	
	Vrijliggend fietspad	1,5 m	Middenbelijning	
	Fietsstroken	1,0 m per rijstrook	Kantbelijning	

Tabel 2.2.1

Categorie	Fietsvoorziening	Verharding	Voorrang binnen de kom…	Voorrang buiten de kom…
Doorfiets-route	Solitair fietspad	Beton, asfalt of vergelijkbaar	… op kruisingen met ETW's en GOW's, en op alle rotondes*.	… op kruisingen met ETW's en GOW's.
	Vrijliggend fietspad		… op alle rotondes*, alle kruisingen, en voorrang op afslaand verkeer van de aangelegen weg.	… op kruisingen en altijd voorrang op afslaand verkeer van aangelegen weg.
	Fietsstraat		… volgens voorrangsregeling op de weg.	… volgens voorrangsregeling op de weg.
Verbindings-route	Solitair fietspad	Beton, asfalt of vergelijkbaar	… op alle rotondes*, en waar mogelijk ook op alle kruisingen.	… op afslaand verkeer van parallel gelegen weg.
	Vrijliggend fietspad			
	Fietsstroken		… volgens voorrangsregeling op de weg.	… volgens voorrangsregeling op de weg.
Recreatieve route	Solitair fietspad	Halfverharding, beton, asfalt of vergelijkbaar.	… op alle rotondes*, waar mogelijk op kruisingen (indien verhard fietspad).	… op afslaand verkeer van parallel gelegen weg.
	Vrijliggend fietspad			
	Fietsstroken	Beton, asfalt of vergelijkbaar.	… volgens voorrangsregeling op de weg.	… volgens voorrangsregeling op de weg.

Tabel 2.2.2

** Op rotondes alleen als alle noordelijke gemeenten dit ook invoeren.*

Fietspad categorie	Maximale omrijfactor	Strooien en vegen	Verlichting	Bochten & kronkels	Ontwerp-snelheid	Paaltjes
Doorfiets-route	1,20	Structureel	Binnen de kom	Zoveel mogelijk beperken	35 km/u, ook in bochten.	Geen.
Verbindings-route	1,30	Structureel	Binnen de kom	Waar mogelijk beperken	25 km/u, ook in bochten.	Geen.
Recreatieve-route	1,50	Bij voorkeur	Bij voorkeur	Bij voorkeur beperken	20 km/u, bij bochten lager.	Bij voorkeur.

Tabel 2.2.3

2.3 Aandachtsgebieden

Voor het ontwikkelen van het fietsnetwerk realiseren we zowel doorfietsroutes, verbindingsroutes als recreatieve routes. Ook waarderen we bestaande fietsinfrastructuur op, zodat deze voldoet aan bijvoorbeeld de kwaliteitseisen voor doorfietsroutes en daarmee

bijvoorbeeld “doorfietsroutewaardig” wordt. Om dit gestructureerd te doen, is een prioritering opgesteld waarmee we de knelpunten uit de lijst aan gaan pakken en keuzes kunnen maken. De prioritering is gerangschikt in zes aandachtsgebieden.

Aandachtsgebied 1 – Veiligheidsknelpunten type 1

Het eerste aandachtsgebied zijn de alle wegen af met een snelheidslimiet van 80 km/u zonder vrijliggende fietsinfrastructuur. Deze waarderen we af naar een erftoegangsweg met een maximumsnelheid van 60 km/u. Hiermee garanderen we de veiligheid van de fietser.

Aandachtsgebied 2 – Missende doorfietsroutes

Het tweede aandachtsgebied zijn de missende doorfietsroutes. De doorfietsroutes zijn namelijk de regionale ruggengraat. Het is van belang om via snelle en veilige fietsinfrastructuur de grotere plaatsen en steden met elkaar te verbinden, ook in het kader van de fietsveiligheid.

Aandachtsgebied 3 – Missende verbindingsroutes en recreatieve routes

Als derde aandachtsgebied benoemen we de missende verbindingsroutes en recreatieve routes. Verbindingsroutes bieden verbinden wonen, werken, recreëren en voorzieningen. Ook in het kader van fietsveiligheid is het belangrijk deze routes te faciliteren. Richting recreatieve trekpleister realiseren we recreatieve routes, omdat mensen in Midden-Drenthe zorgeloos moeten kunnen recreëren.

Aandachtsgebied 4 – Opwaarderen doorfietsroutes

Als vierde aandachtsgebied willen we de doorfietsroutes op die nog niet voldoen aan de kwaliteitseisen opwaarderen. Dit combineren we zoveel mogelijk met lopende projecten en onderhoudswerkzaamheden aan wegen, kabels en leidingen. We nemen het opwaarderen van doorfietsroutes waar mogelijk mee in projecten, zoals de herinrichting van straten, visievormingen en andere projecten.

Aandachtsgebied 5 – Opwaarderen verbindingsroutes en recreatieve routes

Het vijfde aandachtsgebied is het opwaarderen van de verbindingsroutes en recreatieve routes, die nog niet voldoen aan de kwaliteitseisen. Ook dit combineren we zoveel mogelijk met lopende projecten en onderhoudswerkzaamheden.

Aandachtsgebied 6 – Veiligheidsknelpunten type 2

Als zesde aandachtsgebied pakken we alle veiligheidsknelpunten type 2 aan. Dat zijn wegen met een snelheidslimiet van 60 km/u maar een hoge gemiddelde snelheid, waar geen vrijliggende fietsinfrastructuur ligt.

2.4 - Werkwijze

Met de drie ingrediënten uit de Menukaart Fietsinfrastructuur (fietsinfrastructuur categorieën, kwaliteitseisen en aandachtsgebieden) gaan we de komende jaren werken aan het fietsnetwerk in Midden-Drenthe. In het volgende hoofdstuk is een bereikbaarheidsanalyse uiteengezet waarin het wensbeeld fietsnetwerk is geschetst. Dit vormt, samen met de Menukaart Fietsinfrastructuur en de lijst met knelpunten, de basis voor het uitvoeringsplan.

De Menukaart Fietsinfrastructuur is de basis van de ontwikkeling van het fietsnetwerk. Hieruit blijkt hoe we de verschillende fietsinfrastructuur categorieën vormgeven en uitvoeren. Het

wensbeeld is een vertaling naar de toepassing op onze gemeente. Hierin staat omschreven welke fietsroutes in onze gemeente onder welke categorie vallen, en hoe we deze dus uit gaan voeren. Zo bepalen we hoe we het fietspadennetwerk gaan ontwikkelen de komende jaren.

Bewegingsvrijheid

De Menukaart Fietsinfrastructuur bevat verschillende instrumenten, zodat we bewegingsvrijheid hebben binnen de beleidsregels. Zo kunnen alle drie de fietsinfrastructuur categorieën uitgevoerd worden in de vorm van een solitair fietspad, vrijliggend fietspad of fietsstraat/fietsstroken. Dit geeft ons de ruimte om toch maatwerk te verrichten. Zo zal op sommige plekken een fietspad wellicht niet nodig zijn, maar voldoet een fietsvriendelijke weg met fietsstroken of een fietsstraat. Ook in bijvoorbeeld verhardingstype houden we ruimte voor maatwerk.

Gemeentelijke- en provinciale fietspaden

Binnen onze gemeente ligt, naast fietsinfrastructuur in beheer van de gemeente, ook fietsinfrastructuur in beheer van de provincie Drenthe. Het betreft het fietspad langs de N371, de N374 en de N856. In deze analyse zijn de provinciale fietspaden ook meegerekend. De provincie wil namelijk, in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets, samen met gemeentes werken aan de fietsinfrastructuur in de hele provincie. We gaan er vanuit dat de provincie bereid is te investeren in hun fietspaden in Midden-Drenthe, om zo samen met ons te werken aan het fietsnetwerk in Midden-Drenthe.

Instrumentenoverzicht

De 3 verschillende instrumenten hebben elk hun eigen toepassingen en functies. Hieronder staat een overzicht van de verschillende functies van deze instrumenten en de samenhang.

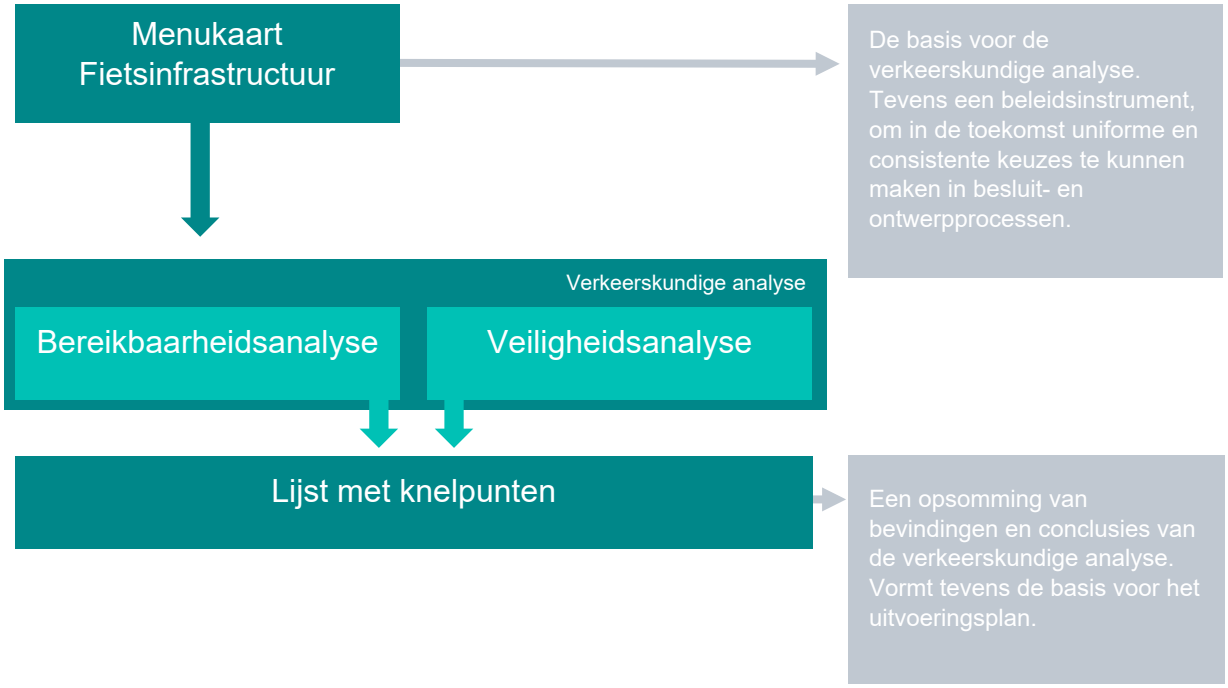

3 - Bereikbaarheidanalyse

Met de bereikbaarheidsanalyse is de fietsinfrastructuur categorisering bepaald. Dit hebben we gedaan op basis van demografische gegevens (inwoneraantallen en voorzieningenniveau) en lokale kennis.

3.1 Demografische gegevens

In Midden-Drenthe hebben we grotere dorpen met een hoog voorzieningenniveau (zoals Beilen, Smilde en Westerbork) en kleinere dorpen en dorpskernen met een laag voorzieningenniveau zoals Garminge, Spier en Oranje. Deze hebben we in kaart gebracht. Zie figuur 3.1.1 of bijlage 3.

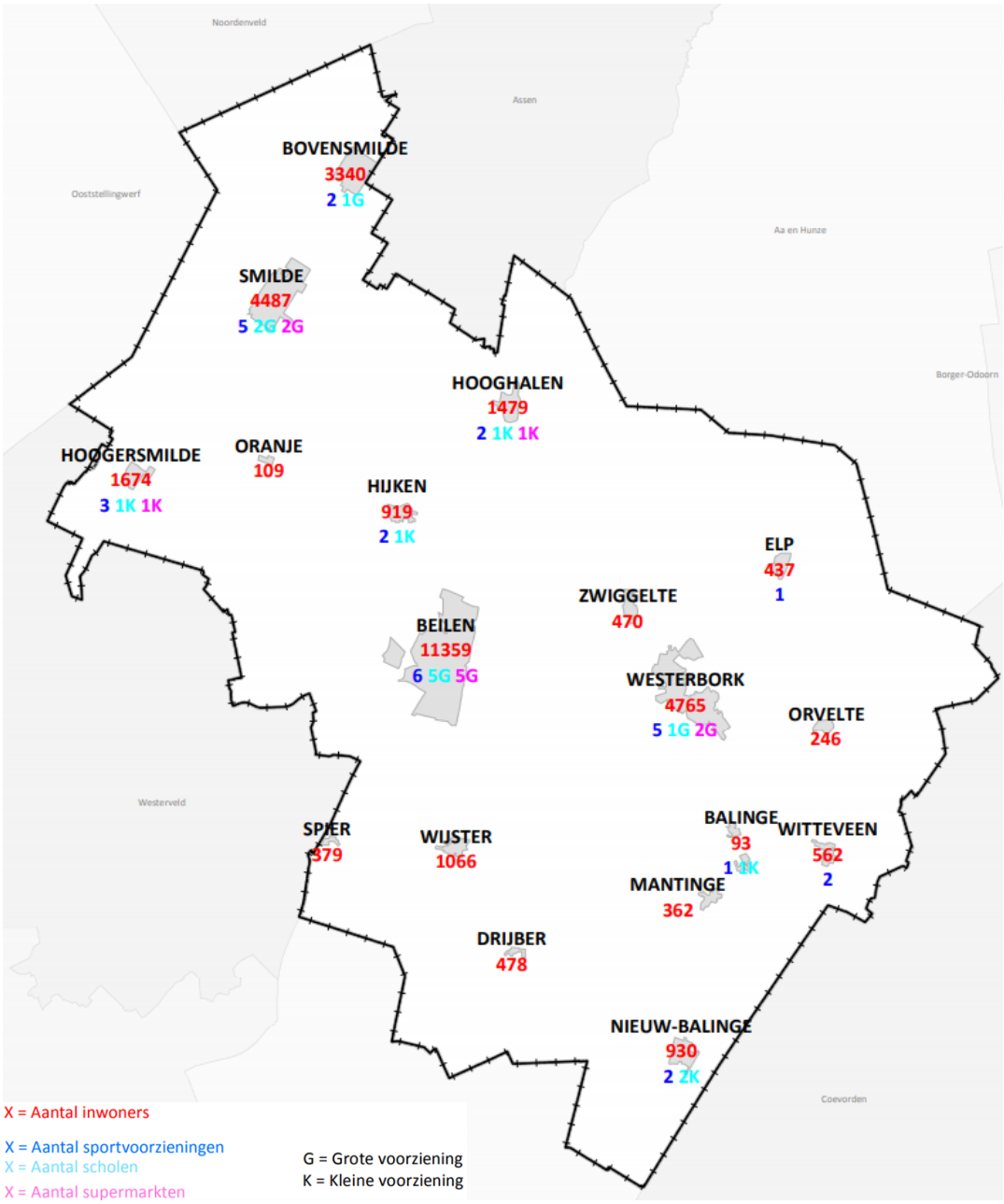

3.1.1 – Demografische gegevens per dorp, gemeente Midden-Drenthe.

We zien dat Beilen, met ruim 11.000 inwoners, 6 sportvoorzieningen, 5 grote onderwijsinstellingen en 5 grote supermarkten, een grote aantrekkingskracht. Naast de drie basisvoorzieningen beschikt Beilen ook over een groot winkelgebied, een NS station, veel gemeentelijke gebouwen en een aantal grote werkgevers. Beilen ligt centraal in de gemeente, langs verschillende doorgaande wegen en verkeersaders. Beilen is daarom voor de hele gemeente een uitvalsbasis, en moet daarom vanuit elke hoek goed bereikbaar zijn met de fiets.

Smilde en Westerbork zijn voor respectievelijk de noordwesthoek en zuidoosthoek een belangrijk voorzieningencentrum. Westerbork trekt veel fietsverkeer aan vanuit bijvoorbeeld Garminge, Balinge en Witteveen. Smilde functioneert ook als centrum voor voorzieningen, met meerdere scholen, sportvoorzieningen en winkelgelegenheden.

Hoogersmilde is een uitvalsbasis voor de vele campings en recreatieve bestemmingen in de noordwesthoek van onze gemeente en in Friesland. Ook Hooghalen beschikt over enige voorzieningen, en heeft daarom een sterke aantrekkingskracht voor fietsverkeer.

Balinge, met 1 sportvoorziening en 1 kleine onderwijsinstelling heeft ook een aanzienlijke aantrekkingskracht. Balinge ligt in de zuidoost hoek waar veel kleine dorpen liggen, enige kilometers uit elkaar. Grotere afstanden, zoals richting Beilen, worden dan vaak overbrugd met de auto. Kleinere afstanden, naar bijvoorbeeld de sportvoorziening en onderwijsinstelling, worden vaak met de fiets gedaan. Ditzelfde geldt voor Wijster, Drijber en Nieuw Balinge.

Regionale en intergemeentelijke verbindingen

In de nabije omgeving van onze gemeente liggen verschillende grote plaatsen en steden met een hoog voorzieningenniveau. Te noemen: Assen, Emmen en Hoogeveen. We zien dat inwoners van Smilde en Bovensmilde erg gericht zijn op Assen en dat dorpskernen aan de zuidkant van onze gemeente (Drijber en Nieuw Balinge) gericht zijn op Hoogeveen. Op regionaal niveau zien we dat tussen Hoogeveen, Beilen en Assen, en Westerbork en Emmen, ook sterke woon-werk-, woon-school- en woon-winkelrelaties liggen.

Ook deze langere afstanden worden steeds vaker met de fiets overbrugd. We zien meer elektrische fietsen en speed-pedelecs op de weg, maar ook meer racefietsers die vaak langere afstanden fietsen. Steeds meer gemeenten en provincies faciliteren deze fietsers door ook voor de langere afstanden doorgaande fietspaden te realiseren. Vanuit de provincie Drenthe wordt, in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF), al nagedacht over een provinciaal netwerk van doorfietsroutes. Het is belangrijk dat Midden-Drenthe ook gaat investeren in dergelijke routes.

3.2 Wensbeeld fietsnetwerk

Met bovenstaande gegevens kunnen we een wensbeeld van het fietsnetwerk schetsen. We trekken lijnen tussen de grotere plaatsen en steden (doorfietsroutes), tussen de overige dorpen en de dorpen met een hoog voorzieningenniveau (verbindingsroutes), en tussen de recreatieve voorzieningen en het fietsnetwerk (recreatieve routes)

Vervolgens voegen we verschillende gegevens toe. Zo heeft de provincie Drenthe een concept voor een regionaal doorfietsroutenetwerk geschetst welke we hebben overgenomen. Met onze plaatselijke kennis voegen we sterke verbindingen toe, zoals het geval is tussen bijvoorbeeld Hijken en Hooghalen nadat de sportverenigingen in beide dorpen samen zijn gegaan.

Met deze gegevens komen we tot het wensbeeld fietsnetwerk. Zie figuur 3.2.1.

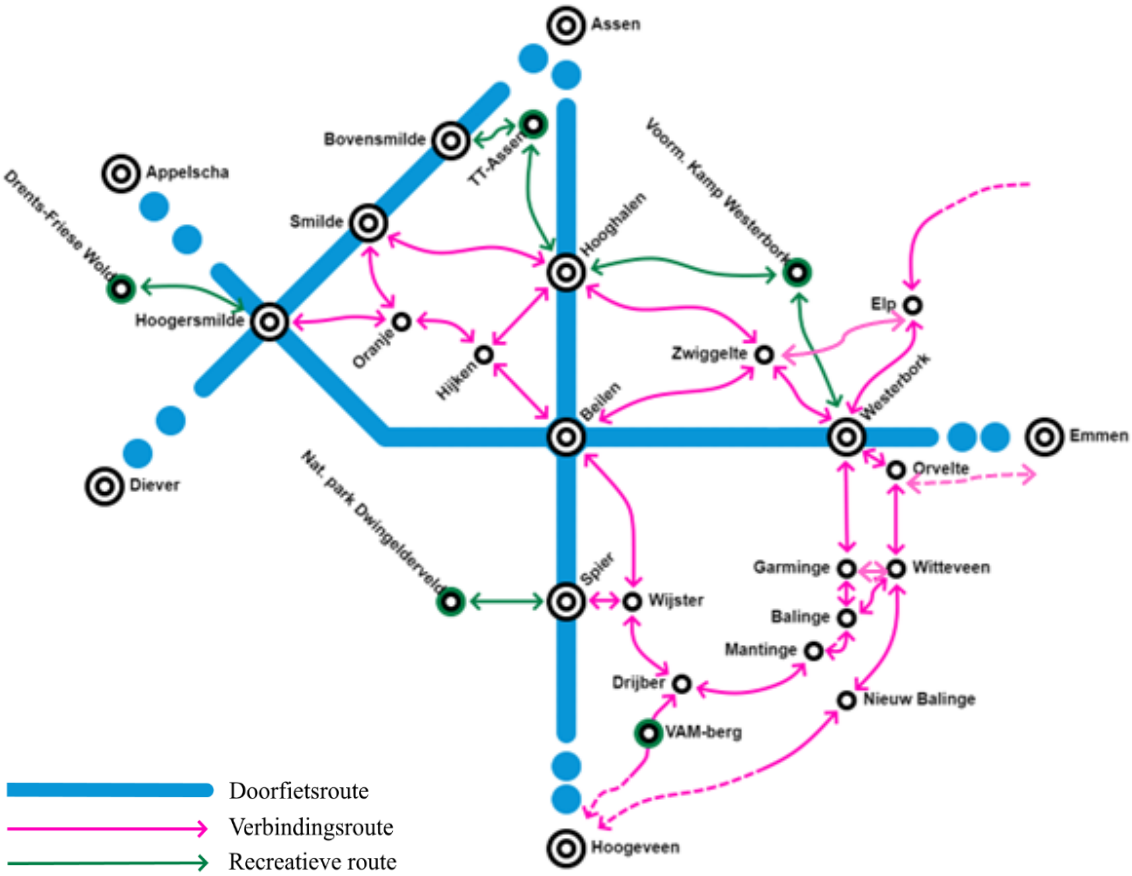

Figuur 3.2.1 – Wensbeeld fietsnetwerk

We zien een netwerk van doorfietsroutes, verbindingsroutes en enkele recreatieve routes. De doorfietsroutes vormen de basis van het fietsnetwerk in Midden-Drenthe. Deze routes verbindingen de grotere plaatsen en steden (ook buiten de gemeente) met elkaar. Ze bieden zowel een lokale als regionale verbinding. De verbindingsroutes verbinden alle overige dorpen met de grotere plaatsen en dorpen met een hoog voorzieningenniveau, en ze bieden een verbinding richting het doorfietsroutenetwerk. De verbindingsroutes verbinden ook veel recreatieve bestemmingen, bijvoorbeeld museumdorp Orvelte. Ze kunnen naast het utilitaire karakter ook een recreatieve waarde hebben.

Sommige recreatieve bestemmingen zijn niet verbonden met het verbindingsroutenetwerk. Hiervoor zijn recreatieve routes ingetekend. Dit zijn dus routes die niet leiden naar een utilitaire bestemming, alleen naar een recreatieve bestemming. Alle overige recreatieve fietspaden, zonder een duidelijke recreatieve of utilitaire bestemming, zijn niet opgenomen in

de metrokaart vanwege de leesbaarheid van de kaart. Deze vallen vanzelfsprekend onder de categorie recreatieve routes.

Doorfietsroutes

In het wensbeeld zijn drie doorfietsroutes te vinden:

1. Assen – Hooghalen – Beilen – Spier – Hoogeveen
   Deze doorfietsroute is in verschillende (provinciale) beleidsstukken terug te vinden. Provincie Drenthe heeft de ambitie om de doorfietsroute Groningen – Assen te verlengen tot Hoogeveen, om de regio zo beter te ontsluiten. Deze fietsroute voorziet namelijk in veel verschillende stromen. Zo zijn dagelijks veel fietsende scholieren te vinden tussen Beilen, Hooghalen en Assen. De VAM-berg wordt beter bereikbaar, en ook vanuit Hoogeveen worden Spier en Beilen beter bereikbaar en aantrekkelijker.
2. Appelscha – Hoogersmilde – Beilen – Westerbork – Emmen
   Deze doorfietsroute dient als hoogwaardige oost-west verbinding in onze gemeente. De route verbindt onze gemeente beter met Friesland en de regio Emmen. Ook de fietsverbinding Beilen –Westerbork zal in dit geval verbeterd worden, evenals de fietsverbinding tussen Hoogersmilde en Beilen.
3. Assen – Bovensmilde – Smilde – Hoogersmilde – Diever – Meppel
   De derde doorfietsroute in onze gemeente loopt in onze gemeente langs de Smildes, en biedt een verbinding met Assen, Diever en Meppel. Dit is een provinciaal fietspad langs de provinciale weg N371.

Verbindingsroutes

De verbindingsroutes verbinden alle overige dorpen met de grotere dorpen en steden, en het doorfietsroutenetwerk. Vooral in de zuidoosthoek van onze gemeente liggen veel kleine dorpen en dorpskernen die een goede verbinding met Westerbork, Beilen en Hoogeveen behoeven. Door nieuwe fietsverbindingen te realiseren tussen Garminge, Balinge, Mantinge, Drijber, Wijster, Orvelte, Witteveen en Nieuw Balinge worden deze dorpen beter ontsloten richting Westerbork, Beilen en Hoogeveen. Daar sluiten de verbindingsroutes aan op het doorfietsroutenetwerk.

In de noordwesthoek zijn er verbindingen nodig tussen Oranje en Hijken richting Beilen, Hooghalen, Smilde en Hoogersmilde, waar een aansluiting is op het doorfietsroutenetwerk. Aan de noordoostkant zijn verbindingen nodig tussen Zwiggelte en Elp richting Hooghalen, Beilen en Westerbork.

3.3 Missende verbindingen en opwaardeerroutes

Het wensbeeld dat in de voorgaande paragraaf is toegelicht leggen we over het huidige netwerk van fietsinfrastructuur (bijlage 4) heen. Hieruit blijkt welke verbindingen moeten worden opgewaardeerd. Dat wil zeggen: Fietspaden verbreden en/of een andere verharding aanbrengen, om te voldoen aan de kwaliteitseisen uit paragraaf 2.2. Deze opwaardeerroutes zijn opgenomen in bijlage 7, en in de lijst met knelpunten (zie hoofdstuk 5).

Uit deze analyse blijkt ook welke fietsverbindingen missen. Zie figuur 3.3.1 en bijlage 6.

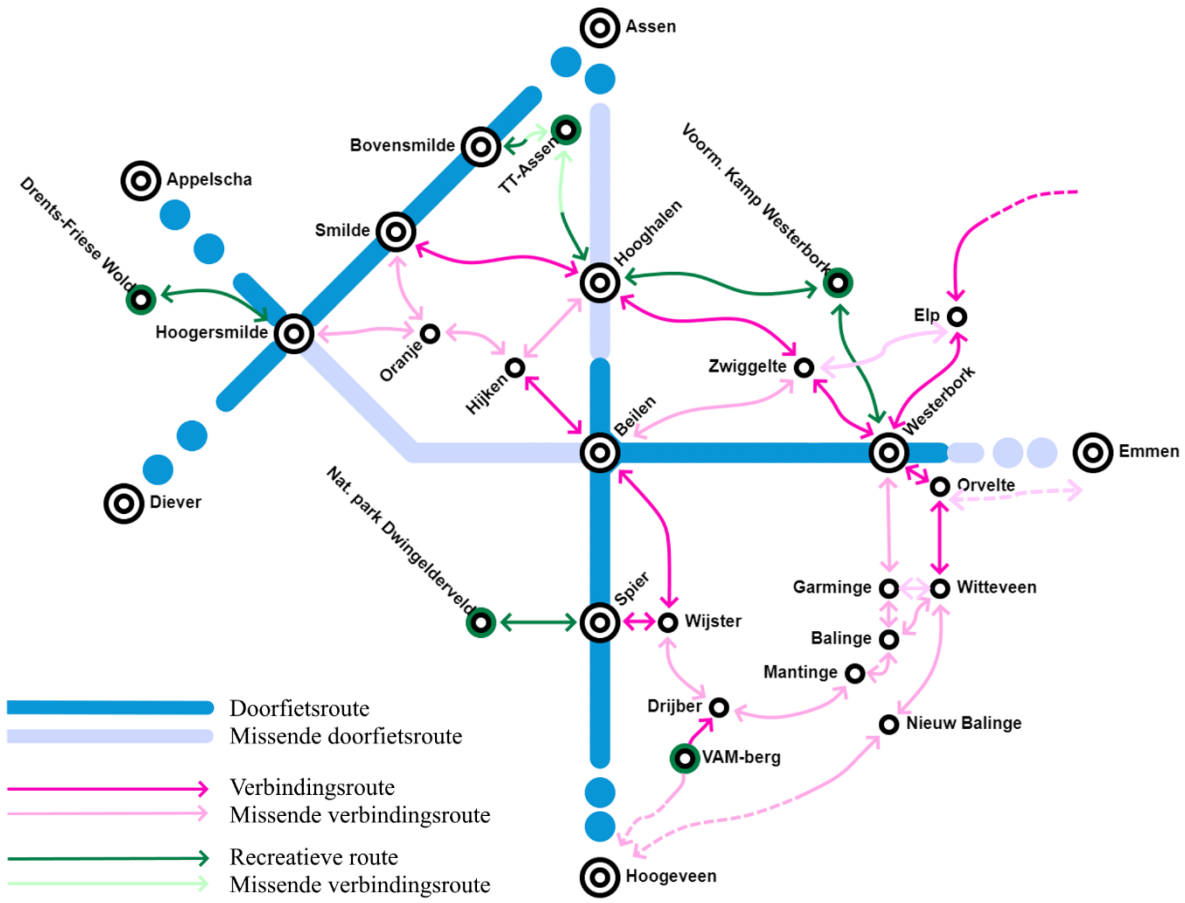

Figuur 3.3.1 – Missende verbindingen

Alle licht gekleurde lijnen zijn fietsverbindingen die nog missen. Om een voorbeeld te geven: Tussen bijvoorbeeld Balinge en Mantinge is nog geen fietspad, fietsstrook of fietsveilige/-vriendelijke erftoegangsweg (60 km/u) aanwezig.

Missende doorfietsroutes

Over het algemeen is het doorfietsroutenetwerk sluitend. Er missen drie verbindingen;

1. **Beilen – Assen:** Tussen Beilen en Assen is de doorfietsroute nog niet sluitend. Er zijn verschillende kruisingen en wegen waar de fiets nog niet voldoende prioriteit krijgt, en de parallelweg tussen Eursing, Hooghalen en Assen is nog niet fietsveilig/-vriendelijk ingericht.
2. **Appelscha - Hoogersmilde – Beilen:** Tussen Hoogersmilde en Beilen mist nog een doorfietsroute. De meeste fietsers tussen Hoogersmilde en Beilen kiezen de Beilervaart als fietsroute. Het Oranjekanaal is minder aantrekkelijk als fietsroute, vanwege de omrijfactor van 1,24. De route langs de Beilervaart, evenals de route langs het Oranjekanaal, is nog geen gepaste doorfietsroute aanwezig.
3. **Westerbork – Emmen:** Vanaf Orvelte richting Wezup en verder richting Emmen zijn een aantal losse fietspaden aanwezig. Deze zijn nog niet voldoende aan elkaar verknoopt. De verbinding tussen Orvelte richting Emmen mist daarom.

Verbindingsroutes in de zuidoosthoek

Wat betreft verbindingsroutes missen vooral in de zuidoost hoek veel verbindingen. Garminge, Balinge en Mantinge zijn niet bereikbaar per vrijliggend fietspad. Op de wegen naar deze dorpen geldt voor het grootste deel een snelheidslimiet van 80 km/u, en de weg is daarnaast niet fietsvriendelijk ingericht. Ook Nieuw Balinge, Drijber en Witteveen zijn slecht bereikbaar per fiets. Deze dorpen zijn via sommige routes wel te bereiken via een vrijliggend fietspad (zoals het fietspad langs de Haarweg dat een verbinding biedt richting het provinciale fietspad langs de N374), maar aangezien fietsers hiervoor veel om moeten fietsen, wordt hier weinig gebruikt van gemaakt.

Utilitaire fietsers gedragen zich als water, en kiezen bijna altijd de kortste route. Gevolg is dat er vaak groepen scholieren, fietsforensen, recreatieve fietsers en andere fietsers op 80 km/u-wegen fietsen. Dit levert zeer gevaarlijke situaties op. We krijgen van verschillende bewoners het signaal dat zij zich grote zorgen maken, wanneer hun kinderen vanuit de bovengenoemde dorpen richting school in Westerbork en Hoogeveen fietsen.

Verbindingsroutes in de noordhoek

Aan de noordkant van onze gemeente (boven de lijn Hoogersmilde – Beilen – Westerbork) zijn er minder missende verbindingen. Alleen Oranje en Hijken zijn met de fiets minder goed te bereiken. Fietsers fietsen hier al over de weg aan de stille kant van het Oranjekanaal, maar hier is nog geen doorgaande fietsinfrastructuur aanwezig. Er liggen al enkele plannen op tafel voor een vrijliggend (recreatief) fietspad om deze dorpen met Hoogersmilde, Beilen en de rest van de gemeente te verbindingen.

Tussen Hijken en Hooghalen is ook een fietsverbinding gewenst. Er is veel fietsverkeer tussen deze dorpen door het samengaan van de sportverenigingen. Tussen Elp-Zwiggelte en Beilen mist ook een verbinding. Verder is de verbinding van Hooghalen en Bovensmilde richting de TT-Assen nog niet sluitend.

4 – Veiligheidsanalyse

4.1 Duurzaam Veilig

In 1998 was het aantal verkeersdoden en -gewonden erg hoog, met name onder fietsers. Om de verkeersveiligheid te verbeteren, is er een visie op verkeersveiligheid gevormd: Duurzaam Veilig. Deze visie is in 2018 geactualiseerd.

Duurzaam veilig gaat uit van een vijftal principes. Het eerste principe (*Functionaliteit van wegen*) gaat in op een onderscheid in erftoegangswegen, gebiedsontsluitingswegen en stroomwegen.

Erftoegangswegen

Op erftoegangswegen vinden we een uitwisseling van verkeer en verblijven: Er zijn veel inritten, spelende kinderen, kruisend verkeer, overstekende voetgangers en fietsers, geparkeerde auto's, etc. Binnen de bebouwde kom geldt op erftoegangswegen een maximumsnelheid van 30 km/u, buiten de kom is dat 60 km/u.

Op erftoegangswegen ligt de snelheid van verkeer laag. Gemotoriseerd verkeer, fietsers en voetgangers gaan samen op één weg, en de weg wordt hierop ingericht. Kruisingen zijn altijd gelijkwaardig, en er zijn geen voorrangswegen.

Gebiedsontsluitingswegen

Gebiedsontsluitingswegen bieden een verbinding tussen erftoegangswegen (ofwel verblijfsgebieden) en stroomwegen (ofwel wegen om lange afstanden op af te leggen). Er geldt een snelheidslimiet van 50 km/u binnen de bebouwde kom, en 80 km/u buiten de kom. Snelheden liggen hoger, en de focus ligt meer op ontsluiten dan op uitwisseling. Daarom wordt gemotoriseerd verkeer gescheiden van voetgangers en fietsers. Ook is een gebiedsontsluitingsweg vaak een voorrangsweg. Op kruisingen is vaak een voorrangsregeling van kracht, of we vinden hier een VRI-installatie of rotonde.

ETW's en GOW's in Midden-Drenthe

In Midden-Drenthe vinden we buiten de bebouwde kom een mix aan wegen. We hebben veel erftoegangswegen met een maximumsnelheid van 60 km/u, die fietsveilig/-vriendelijk zijn ingericht. Ook hebben we een hoog aantal erftoegangswegen met een maximumsnelheid van 80 km/u, zonder dat bijvoorbeeld fietsers gescheiden zijn van het gemotoriseerde verkeer. Ook zien we een aantal gelijkwaardige kruisingen, waar de snelheidslimiet voor een korte rechtstand is teruggebracht naar 60 km/u. Dit levert gevaarlijke situaties op, met name voor fietsers en ander langzaam verkeer. Zowel op rechtstanden, bochtige wegen en kruisingen is de fietsveiligheid in Midden-Drenthe op veel erftoegangswegen 80 km/u erg slecht.

Ongevalcijfers

Dit is niet terug te zien in ongevalcijfers. In onze gemeente gebeuren amper ongelukken tussen een motorvoertuig en een fietser met dodelijke afloop. Dit is echter schijnveiligheid: We krijgen vanuit inwoners en belangenverenigingen signalen dat fietsers een alternatieve route kiezen, om de gevaarlijke wegen te mijden. Zo sturen ouders van Nieuw-Balinge hun kinderen via het provinciale fietspad langs de N374, en niet over de Middenraai waar fietsers

en gemotoriseerd verkeer een weg delen van nog geen 6 meter breed, met een maximumsnelheid van 80 km/u. Ook van organisaties zoals de Fietsersbond krijgen we het dringende advies de snelheidslimiet hier te verlagen.

4.2 Analyse

Voor deze veiligheidsanalyse hebben we een analyse uitgevoerd, waarbij we kijken naar twee soorten onveilige wegen voor fietsers:

1. Erftoegangswegen (gemixt fietsers en gemotoriseerd verkeer) waar een snelheidslimiet geldt van 80 km/u.
2. Erftoegangswegen waar een snelheidslimiet geldt van 60 km/u, maar waar structureel te hard wordt gereden.

In bijlage 5 zijn de gegevens geografisch weergegeven. In de lijst hieronder (tabel 4.2.1) zijn deze wegen overgenomen, met daarnaast de snelheidslimiet (V_{limiet}) en de snelheid (of lager) van 85% van het verkeer (V_{85}), waarbij uitschieters zoals nooddiensten en uitzonderlijke hardrijders zijn weggelaten.

Nr.	Wegaanduiding	V_{limiet} (km/u)	V_{85} (km/u)
1	Oranjekanaal: Hijken - viaduct A28/De Lotten	80	86,0
2	Wezuperweg: M. J.B. Kanweg - Gemeentegrens Emmen	80	86,0
3	Garmingerstukken: N381/N374 - Garminge	80	93,0
4	Schapendijk: Garminge – Witteveen	80	94,0
5	Schiphorsten: Balinge – Mantinge	80	81,0
6	Hamveld/Wijsterseweg: Mantinge – Wijster	80	89,0
7	Drijberseweg/De Brink: Wijster – Drijber	80	78,0
8	Nijenk/Berkenweg: Drijber – De Hullen	80	86,0
9	Verlengde Middenraai: Witteveen – Nieuw Balinge	80	88,0
10	Middenraai: Nieuw Balinge – Gemeentegrens Hoogeveen	80	97,0
11	Beilervaart: Hoogersmilde – Beilen	60	86,0
12	Oranjekanaal: Hele traject m.u.v. Hijken – viaduct A28	60	92,0
13	Klateringeweg: Zwiggelte – J. Nijhoff landbouwbedrijf	60	90,0
14	Zwiggelterweg: Oranjekanaal – Elp	60	85,0
15	Holthe: N381 – Holthe	60	91,0
16	Holthe: Holthe – Scharrelveld	60	88,0
17	Scharrelveld: Holthe – N381/N374	60	79,0
18	Looveen: Ter Horst - Wijster	60	89,0
19	Vamweg: Drijberseweg – Attero Wijster	60	83,0
20	Kanaal Oostzijde: De Hullen – De Haar	60	76,0
21	Berkenweg: De Hullen – Gemeentegrens Hoogeveen	60	90,0

Tabel 4.2.1 – Veiligheidsanalyse. Bron: Via Statistiek ongevallen en snelheden

Legenda	
V_{limiet}	De snelheidslimiet in km/u.
V_{85}	De snelheid (of lager) van 85% van het verkeer, waarbij uitzonderlijke hardrijders en voorrangsvoertuigen met spoed (15%) zijn weggefilterd.

Wat opvalt is dat er in onze gemeente 10 erftoegangswegen zijn waar fietsers en gemotoriseerd hetzelfde wegdek delen, maar waar een maximumsnelheid van 80 km/u geldt. Om de verkeersveiligheid voor fietsers te verbeteren, is het noodzakelijk dat deze wegen

weer worden afgewaardeerd tot 60 km/u, ongeacht of er veel of weinig fietsers over deze wegen fietsen.

Verder valt op dat er nog 11 erftoegangswegen zijn waar structureel te hard wordt gereden. Ook op deze wegen kunnen we de fietsveiligheid verbeteren door de weg fietsvriendelijker in te richten, of door vrijliggende fietsinfrastructuur te realiseren.

Ook in de situatie wanneer de wegen afgewaardeerd zijn tot 60 km/u, kan het noodzakelijk zijn om een vrijliggend fietspad aan te leggen. Dit hangt onder meer af van de hoeveelheid fietsverkeer, of het type fietsverkeer (bijvoorbeeld schoolkinderen).

Ongevalcijfers

Voor de veiligheidsanalyse is ook gekeken naar ongevallen waar fietsers bij betrokken zijn geweest. Het valt op dat in ongevallenstatistieken waar wij over beschikken weinig fietsongevallen zijn geregistreerd. Elk ongeval is natuurlijk één teveel, maar we kunnen uit dit lage aantal ongevallen geen duidelijke veiligheidsknelpunten aanwijzen.

Het lage aantal ongevallen geeft echter een verdraaid beeld. Enerzijds vinden er regelmatig ongevallen plaats, die niet geregistreerd worden. Dit zijn vaak eenzijdige ongevallen, waarbij de fietsers licht gewond raakt en/of de fiets beschadigd raakt. In veel gevallen komen hier geen hulpdiensten aan te pas en wordt het ongeval niet geregistreerd in ongevallenregistratiesysteem ViaSTAT.

Anderzijds kan het lage aantal ongevallen ook betekenen dat fietsers op voorhand besluiten bepaalde onveilige fietsroutes te mijden. Vanuit de samenleving ontvangen wij regelmatig klachten van ouders die hun kinderen enkele kilometers om laten fietsen naar school om veilig aan te komen. Ook forensen schijnen om te fietsen om onveilige wegen te mijden. Enkele fietsers laten de fiets staan, omdat zij het te onveilig vinden om te fietsen. Hier liggen kansen!

Momentopname

Zowel de snelheidsanalyse als de ongevallenanalyse zijn een momentopname van de afgelopen maand en jaar. De snelheidsanalyse is gebaseerd op maart 2021, vergeleken met maart 2019. Hier zat een verwaarloosbaar verschil in. De ongevalcijfers zijn gebaseerd op de afgelopen 7 jaar.

De impact van de coronalockdown heeft invloed gehad op de snelheidsgegevens en ongevalcijfers, maar het is moeilijk om dit te kwantificeren en hierop te corrigeren. Het algemene beeld dat er in onze gemeente nog een aantal onveilige wegen en kruisingen zijn, komt echter overeen met de signalen die wij uit de samenleving krijgen, en de verkeerskundige principes die we hebben losgelaten op onze (fiets)infrastructuur. Het algemene beeld is dat er in onze gemeente op een aantal punten hoge urgentie is om de fietsveiligheid te verbeteren.

5 – Lijst met knelpunten

In hoofdstuk 3 is geïnventariseerd welke verbindingen er nog missen en welke verbindingen moeten worden opgewaardeerd, op basis van het Wensbeeld Fietsnetwerk (bijlage 3, 4, 6 en 7). In Hoofdstuk 4 is geïnventariseerd welke wegen moeten worden aangepast om fietsveiliger te worden (bijlage 5). Het resultaat is een lijst van verbindingen en wegen waar maatregelen nodig zijn.

5.1 Knelpunten

In het GVVP 2012-2020 is in hoofdstuk 15 een projectenlijst opgenomen. Deze projectenlijst hebben we aangevuld met de missende verbindingen, opwaardeerroutes en veiligheidsmaatregelen uit de analyse. De lijst is samengesteld op basis van de aandachtsgebieden uit paragraaf 2.3.

Voor de indicatieve kosten hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De prijzen zijn gebaseerd op eenheidsgetallen waarbij het jaar 2023 als uitgangspunt is gehanteerd;
- Waar indicatieve kosten uit een tracéverkenning al beschikbaar zijn, hebben we die als kosten opgenomen;
- 60 km/u maatregel: lichte maatregelen: aanlegkosten € 25.000 per kilometer (inclusief 30 % Voorbereiding en toezicht en 30% onvoorzien);
- Fietspaden: aanlegkosten: € 450.000 per kilometer (inclusief 50% kosten grondaankopen, 30% voorbereiding en toezicht en 30% onvoorzien);
- Fietsveilig-/vriendelijk maken weg: aanleg rode fietsstroken: aanlegkosten € 100.000 per kilometer (inclusief 30% voorbereiding en toezicht en 30% onvoorzien);
- De kosten voor prioriteiten 4 en 5 hebben we voornamelijk ingevuld als pm-post, omdat we deze maatregelen willen combineren met toekomstige projecten en onderhoudsmaatregelen.

Nr.	Knelpunt	Maatregel	Lengte (km)	Indicatieve kosten	Overige opmerkingen
Aandachtsgebied 1 – Veiligheidsknelpunten type 1					
1.1	Oranjekanaal: Hijken – Viaduct A28/De Lotten	60 km/u	2.25	€ 56.000	
1.2	Wezuperweg: M. J.B. Kanweg – Gemeentegrens Emmen	60 km/u	2.3	€ 57.000	
1.3	Garmingerstukken: N381/N374 – Garminge	60 km/u	1.8	€ 45.000	
1.4	Schapendijk: Garminge – Witteveen	60 km/u	2.5	€ 63.000	
1.5	Schiphorsten: Balinge - Mantinge	60 km/u	1.2	€ 39.000	
1.6	Hamveld/Wijsterseweg: Mantinge - Wijster	60 km/u	6.3	€ 158.000	
1.7	Drijberseweg/De Brink: Wijster – Drijber	60 km/u	3	€ 75.000	
1.8	Berkenweg: Drijber - Gemeentengrens	60 km/u	3.6	€ 90.000	

1.9	Verlengde Middenraai: Witteveen – Nieuw Balinge	60 km/u	6	€ 150.000	
1.10	Middenraai: Nieuw Balinge – Gemeentegrens Hoogeveen	60 km/u	3.3	€ 83.000	
Aandachtsgebied 2 – Missende doorfietsroutes					
2.1	Beilen – Hooghalen – Assen	Ontbrekende delen realiseren	2	€ 900.000	
2.2	Hoogersmilde – Beilen	Fietspad	9	€ 3.300.000 - € 7.100.000	
2.3	Westerbork – Emmen	Fietspad vanaf Orvelte naar gemeentegrens	2.3	€ 1.000.000	
Aandachtsgebied 3 – Missende verbindingsroutes en recreatieve routes					
3.1	Oranje – Smilde	Doorgaande fietsinfrastructuur realiseren: fietspad Oranjekanaal	6	€ 890.000	
3.2	Oranje – Hoogersmilde				
3.3	Hijken – Oranje				
3.4	Hijken – Hooghalen	Fietsveilig Halerweg	3.3	€ 330.000	
3.5	Beilen – Zwiggelte – Elp	Fietsveilig maken weg	4.6	€ 820.000	
3.6	Westerbork – Garminge	Fietspad	1.8	€ 640.000 - € 1.270.000	
3.7	Garminge – Balinge	Fietsveilig maken weg	0.6	€ 60.000	
3.8	Balinge – Witteveen	Fietspad	2,5	€ 1.125.000	
3.9	Balinge – Mantinge	Fiets veilig maken weg	1.3	€ 130.000	
3.10	Mantinge – Drijber	Fiets veilig maken weg	5.2	€ 520.000	
3.11	Drijber – Wijster	Fietspad	3	€ 1.350.000	
3.12	Witteveen – Nieuw Balinge - Hoogeveen	Fietspad	10	€ 4.500.000	
3.13	Bovensmilde – TT-Assen	Fiets veilig maken weg	5	€ 500.000	
3.14	Hooghalen – TT-Assen		2	€ 200.000	
Aandachtsgebied 4 – Opwaarderen doorfietsroutes					
4.1	Beilen - Hoogeveen	Fietspad verbreden		Pm	
4.2	Beilen – Hooghalen	Fietspad verbreden		Pm	
4.3	Westerbork - Gemeentegrens	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Onderdeel van missende

					doorfietsroute (adg 2.3)
4.4	Beilen – Westerbork (tussen Beilen –Lieving)	Fietspad verbreden en verharding aanpassen			Provincie
4.5	Esweg (Beilen)				Onderdeel van de totale reconstructie
4.6	Linthorst Homanweg/Domoweg (Beilen)	Fietspad verbreden		Pm	
Aandachtsgebied 5 – Opwaarderen verbindingsroutes en recreatieve routes					
5.1	Beilen – Hijken (Ossebroeken/Rheeveld/Beilerstraat)	Fietspad verbreden en verharding aanpassen (VBR)		Pm	
5.2	Beilen (Sportlaan)			Pm	
5.3	Beilen (Torenlaan)			Pm	
5.4	Smilde (Suermondsweg)			Pm	
5.5	Westerbork (Groeneweg/Perkenslag)			Pm	
5.6	Hooghalen – Smilde (Laaghalerveen/De Streek)	Fietspad verbreden (VBR)		Pm	
5.7	Oranjekanaal – Zwiggelte – Westerbork (Hoofdstraat)			Pm	
5.8	Orvelte – Witteveen (Meester J.B. Kanweg)			Pm	
5.9	Lieving – Wijster (Makkum/Holthe/Beilerweg)			Pm	
5.10	Wijster – Spier (Wijsterseweg)			Pm	
5.11	VAM-berg – Drijber (Vamweg – Drijberseweg)			Pm	
5.12	Spier – Drijber (Oosterseveldweg)			Pm	
Aandachtsgebied 6 – Veiligheidsknelpunt type 2					
6.1	Beilervaart: Hoogersmilde – Beilen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t	Onderdeel van missende doorfietsroute (adg 2.1)
6.2	Oranjekanaal: Hele traject m.u.v. Hijken – viaduct A28	N.v.t	N.v.t	N.v.t	Onderdeel van verschillende verbindingsroutes (adg 3.2 en 3.3)
6.3	Klateringerweg: Zwiggelte - Klatering	N.v.t	N.v.t	N.v.t	Onderdeel van verbindingsroute (adg 3.5)
6.4	Zwiggelterweg: Oranjekanaal – Elp	Maatregelen 60 km/u	2	€ 40.000	
6.5	Holthe (weg): N381 – Holthe (buurt)	Maatregelen 60 km/u	3.8	€ 76.000	
6.6	Holthe (weg): Holthe (buurt) – Scharrelveld	Maatregelen 60 km/u	4.4	€ 88.000	
6.7	Scharrelveld: Holthe (buurt) – N381/N374	Maatregelen 60 km/u	4.4	€ 88.000	

6.8	Looveen: Ter Horst - Wijster	Maatregelen 60 km/u	2.2	€ 60.000	
6.9	Vamweg: Drijberseweg – VAM-berg Wijster	Maatregelen 60 km/u	2.2	€ 44.000	
6.10	Kanaal Oostzijde: De Hullen – De Haar	Maatregelen 60 km/u	2	€ 40.000	
6.11	Berkenweg: De Hullen – Gemeentegrens Hoogeveen	N.v.t	N.v.t	N.v.t	(=adg 1.8)

Referentiebeelden

Fietsinfrastructuur

Mei 2021 - Gemeente Midden-Drenthe - RBP

1 – Doorfietsroute Groningen – Ten Boer (solitair fietspad over de oude Stadsweg, beton).

2 – Fietssnelweg F35, tussen Gronau (DE), Enschede, Hengelo, Oldenzaal, Borne, Almelo, Vriezenveen, Hellendoorn en Nijverdal (solitair fietspad, beton).

3 – Doorfietsroute Groningen – Assen (solitair fietspad langs het Noord-Willemskanaal, beton).

4 – Prominent voorrangsfietspad.

5 – Twee voorbeelden van een fietsstraat met fysieke rijbaanscheiding.

6 – Twee voorbeelden van royale fietsstroken.

7 – Twee voorbeelden van lichtgevende / hoogreflecterende kantmarkering.

8 –Reflectoren/LED-verlichting op zonne energie in midden- of kantmarkering

voor het aanduiden van bochten of gevaarlijke kruisingen.

9 – Twee voorbeelden van een smaller fietspad, ingericht als doorfietsroute (rechter foto nabij Grijpskerk).

10 – Een verhard recreatief fietspad van 2 meter breed nabij Warffum (beton).

11 – Een verhard recreatief fietspad van 1,5 meter nabij Elp (asfalt).

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Demografische gegevens van Midden-Drenthe

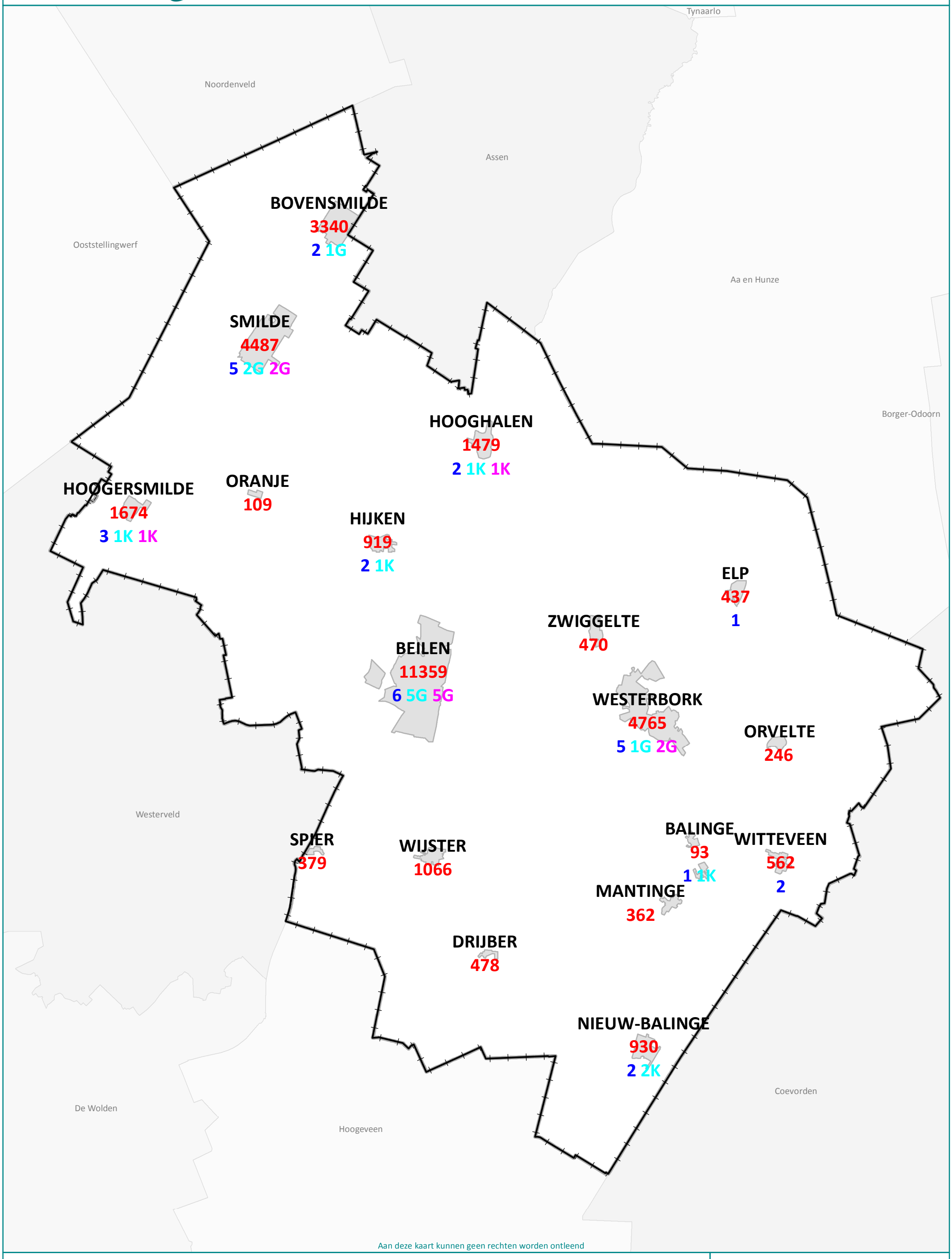

Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend

X = Aantal inwoners

X = Aantal sportvoorzieningen
X = Aantal scholen
X = Aantal supermarkten

G = Grote voorziening
K = Kleine voorziening

Datum: 12-5-2021
1 cm=957 m 1:95.692

A3

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Type fietspaden in Midden-Drenthe

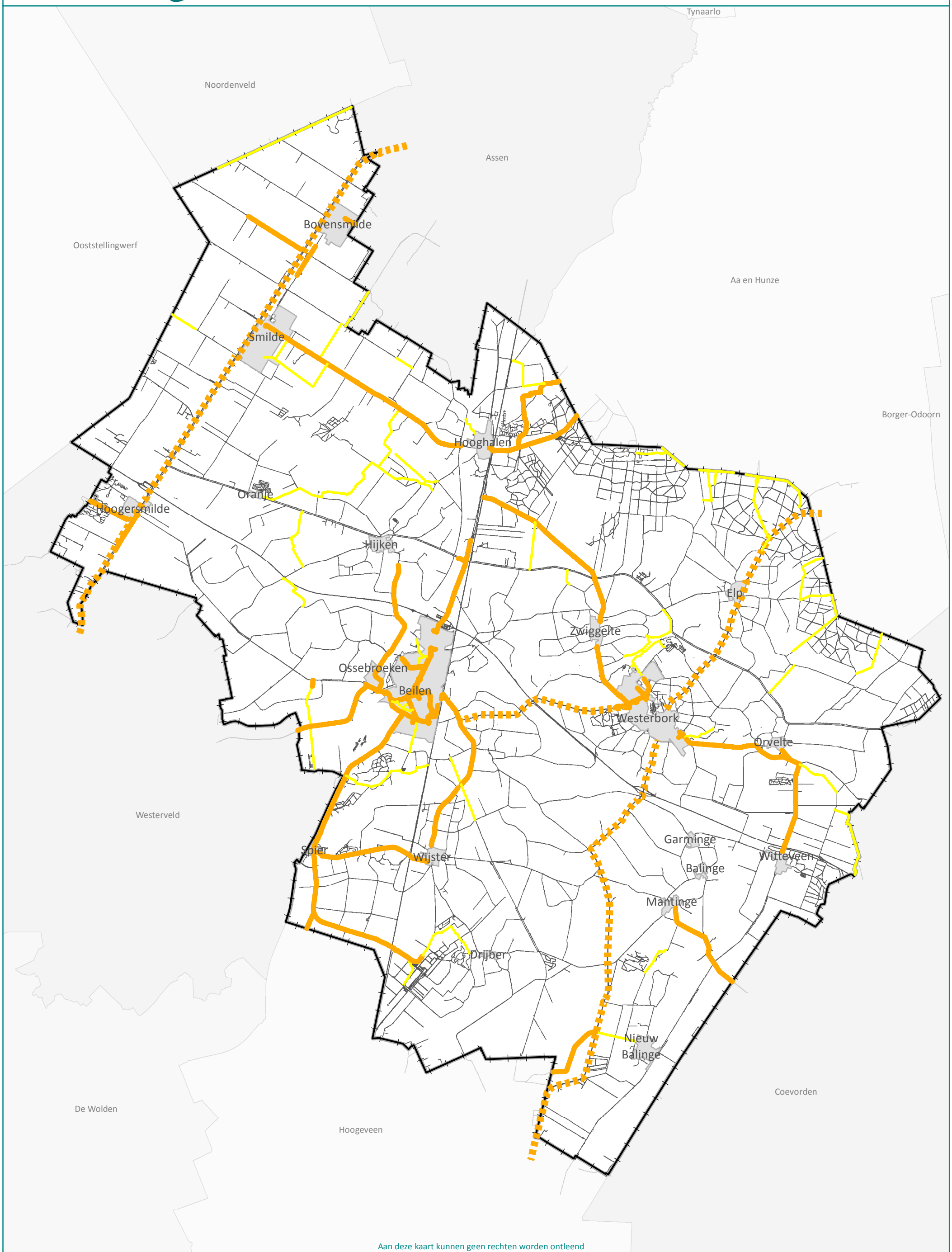

Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

- Solitair fietspad in beheer van gemeente
- Vrijliggend fietspad in beheer van gemeente
- Vrijliggend fietspad in beheer van provincie

Datum: 12-5-2021

1 cm=957 m 1:95.692

A3

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Fietsonveilige wegen in Midden-Drenthe

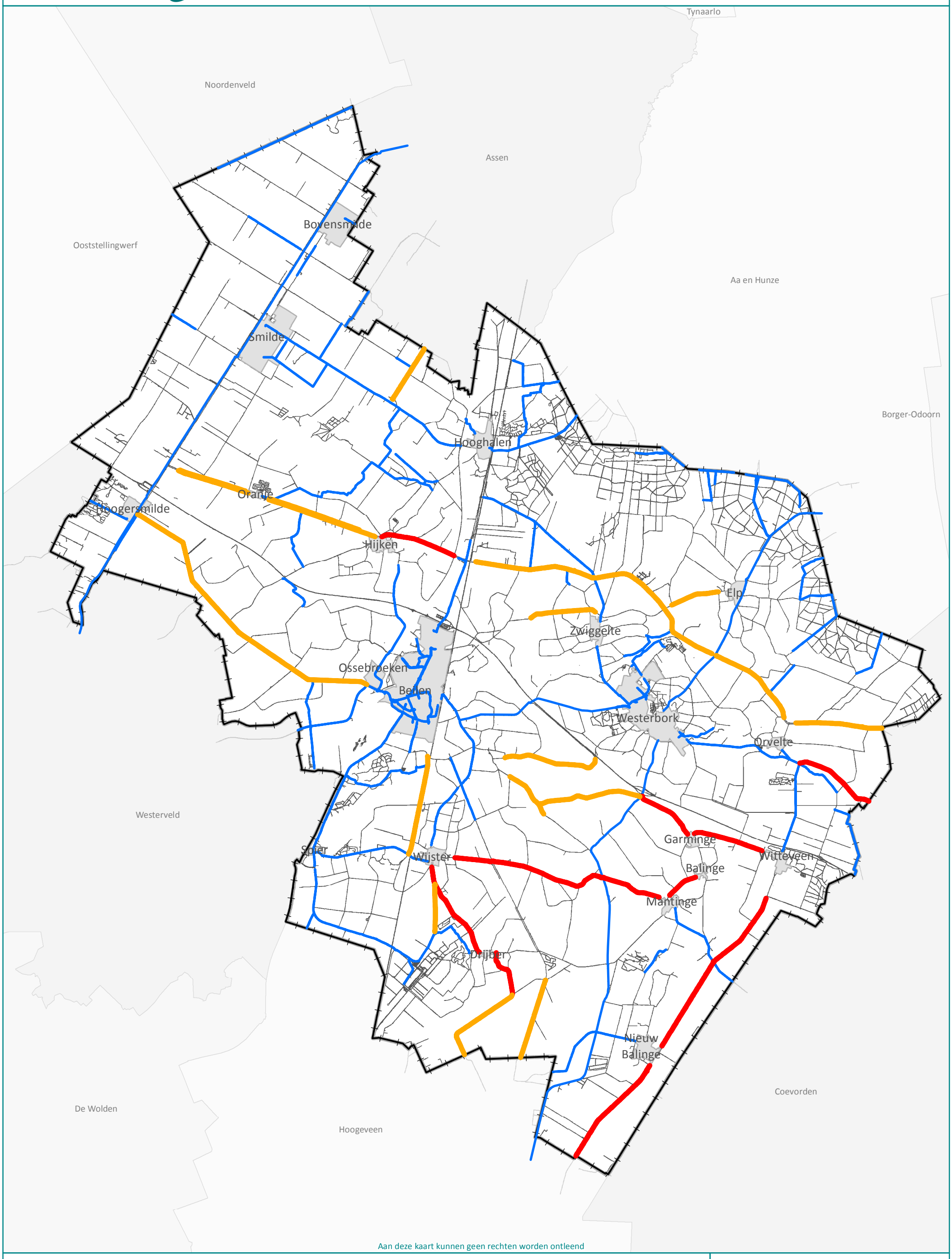

Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

- Solitair fietspad in beheer van de gemeente: Erftoegangsweg zonder vrijliggende fietsinfrastructuur, met Vlimiet = 60 km/u en hoge V85
- Veiligheidsknelpunt type 1: Erftoegangsweg zonder vrijliggende fietsinfrastructuur, met Vlimiet = 80 km/u.
- Overige fietsinfrastructuur

Datum: 12-5-2021

1 cm=957 m 1:95.692

A3

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Wensbeeld fietsnetwerk en missende verbindingen in Midden-Drenthe

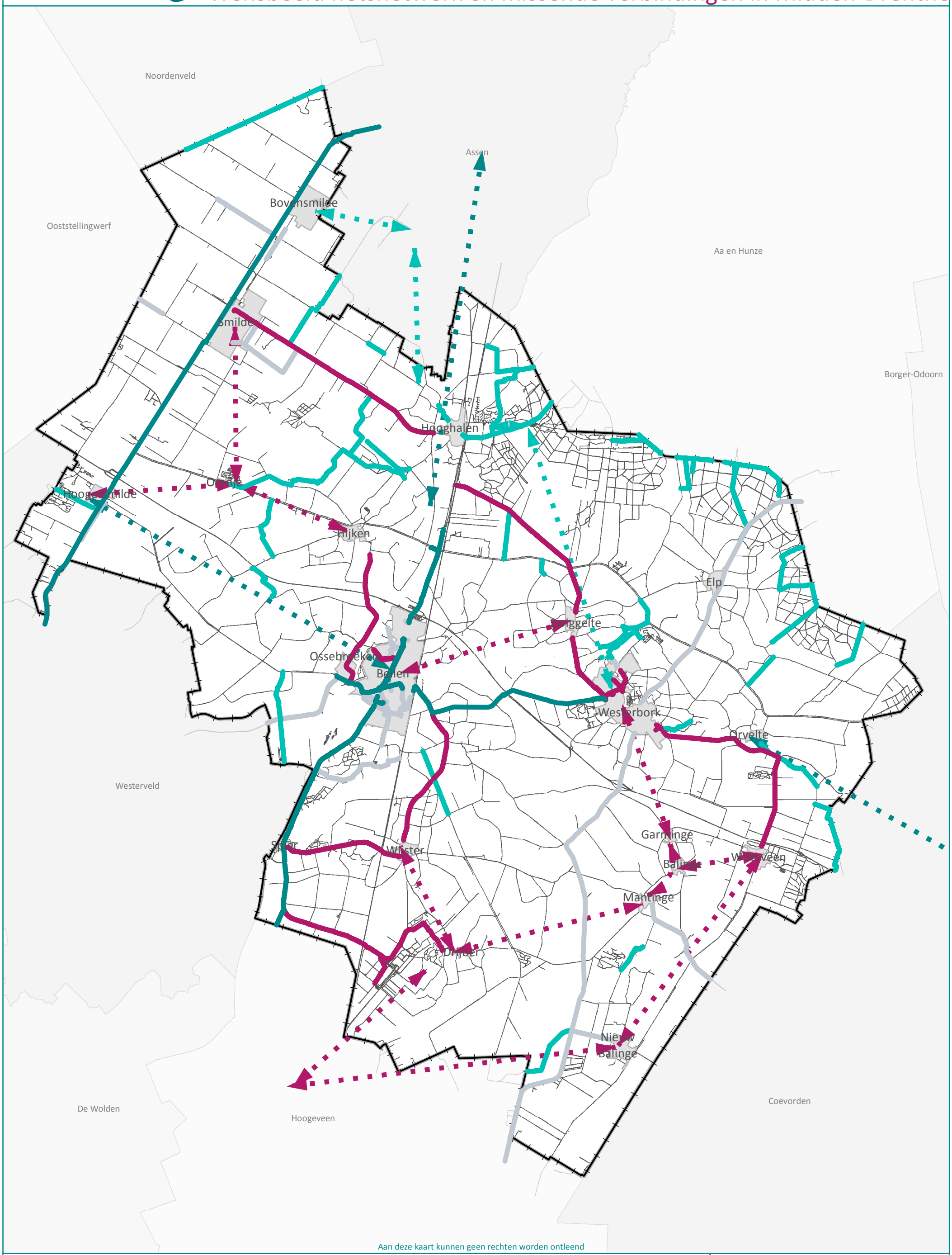

Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

- Doorfietsroute
- Verbindingsroute
- Recreatieve route
- Overige route
- Missende doorfietsroute
- Missende recreatieve route
- Missende verbindingsroute

Datum: 12-5-2021

1 cm=939 m 1:93.858

A3

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Opwaardeerroutes in Midden-Drenthe

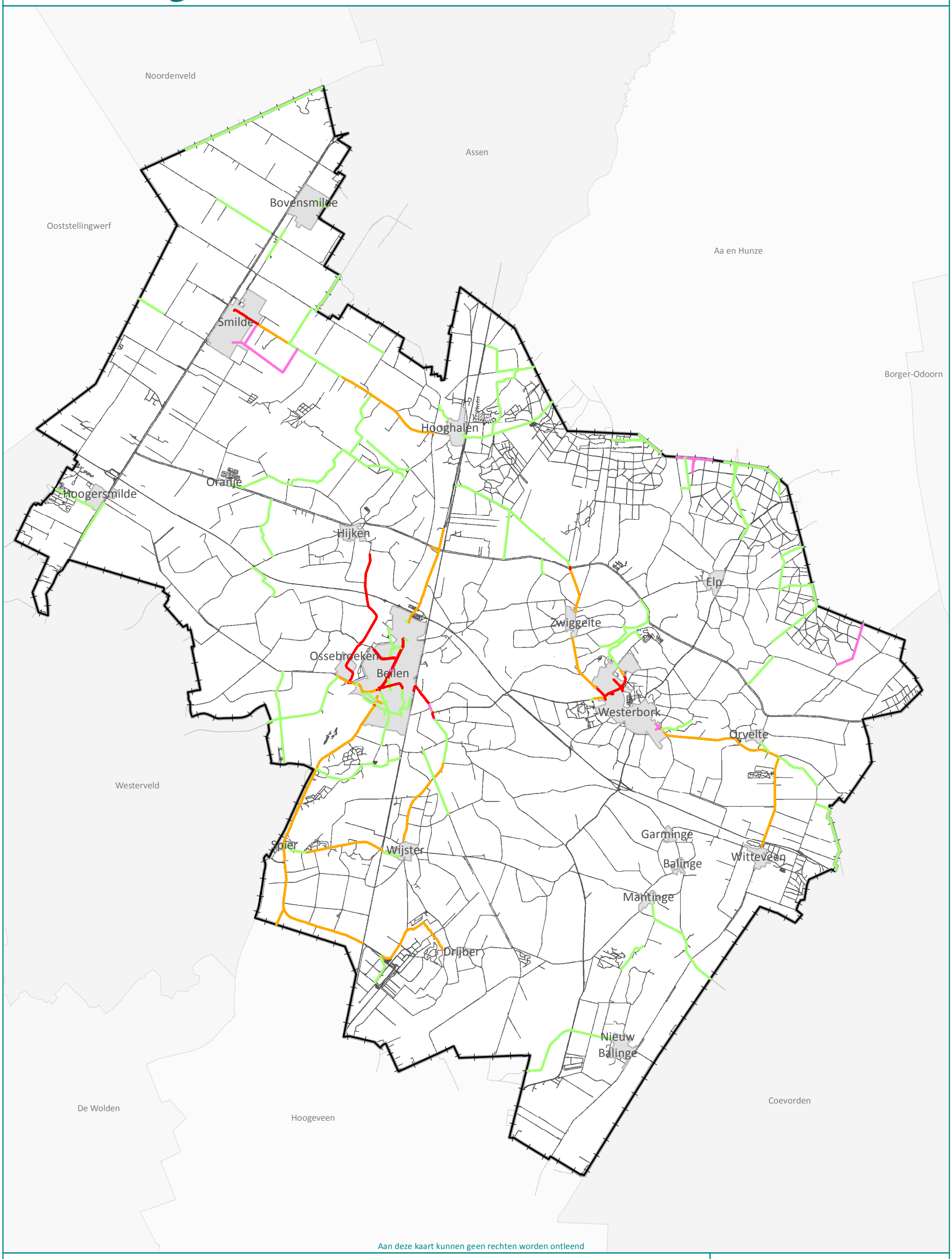

Aan deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend

Legenda

- Opwaardeerroute: Verharding en fietsinfrastructuur OK
- Opwaardeerroute: Verharding aanpassen en fietsinfrastructuur verbreden
- Opwaardeerroute: Fietsinfrastructuur verbreden
- Opwaardeerroute: Verharding aanpassen

Datum: 12-5-2021

1 cm=939 m 1:93.858

A3

Nr.	Heeft u nog opmerkingen, vragen, verzoeken of ideeën?
	Response
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.
	Ik heb een idee.

Ik heb een idee.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.

Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.

Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.

Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.
Ik heb een opmerking.

Ik heb een opmerking.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.

Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Ik heb een vraag of verzoek.
Nee.

Plaats hieronder uw opmerking.
Open-Ended Response

Fietspaden door het DWINGELDERVELD zijn te smal, en dichtgegroeid. Erg eng om overheen te fietsen met een ele
De fietspaden op de Asserweg zijn al heer erg lang slecht onderhouden en fecaarlijk door brede geulen in de lengt
Erg slecht verlicht fietspad tussen Smilde en Assen (drukke kant langs Drentse hoofdvaart
Ik heb vorig jaar geleden een verzoek ingedient Zaak 1882252 misschien even naar kijken.....
Ik vind het gevaarlijk langs de hoofdweg in Smilde als ik daar winkels bezoek.(Jumbo,Aldi enz.) Steeds auto's die je
Het fietspad van Zwiggelte naar Hooghalen net voor het spoor Iserlohn donker in de avond. Kunnen daar van die li
Dat de verkeersregels in acht worden genomen. En niet tegen de richting in fietsen door middelbare leerlingen. Le
Maak nieuwe fietspaden minimaal 2 meter breed zodat ook duo fietsen, scootmobiels en rolstoel-fietsen elkaar fa
Fietspaden in Beilen zijn schrikbarend slecht. Scheve tegels. Dan weer wel dan weer geen voorrang. Met name de
bepaalde fietspaden behoeven dringend onderhoud. Het zou fijn zijn als fietsers op ALLE kruisingen, rotondes en
Stuk fietspad tussen bovensmilde en smilde bij molenwijk/duikersloot in zeer slechte staat (bobbels)
Drenthe wordt gepromoot als fietsprovincie maar ik vind dat het onderhoud van de fietspaden wel beter kan.
Groenstrook bij Beilerstraat in Hijken vervangen door betonrug. Meer verlichting aan fietspad tussen Hijken en Be
De paddestoelwegwijzers zijn vaak moeilijk te vinden. Liever staande wegwijzers op ooghoogte.
Zorgen voor meer bankjes langs de routes van de knoop punten.
ik mountenbike het hele jaar door en bij goed weer ook veel racefiets maar je kon niet beide aangeven op welke fi
Ik zou graag een recreatief fietspad zien van de wijk Nagtegael naar Holthe!
Afvalbakken plaatsen langs route.
*De fietspaden hebben veel meer onderhoud nodig, denk aan de boomwortels die vaak omhoog door het asfalt gr
Bij het fietspad tussen Kieveen en Oude Beilerweg zijn de tegels uit elkaar gedreven en groeit beplanting over het
Ik vind de fietspaden in Beilen van slechte kwaliteit en gevaarlijk op een racefiets doordat er veel hoogteverschil is
1. Ik miste in de vragenlijst bij redenen om de fiets te pakken: het is beter voor het milieu dan de auto. 2. Ik versta
Goed aangelegde fietspaden. Geen gaten of verzakkingen
Het valt op dat de vegetatie (zoals veel brandnetels) langs sommige fietspaden veelal erg laat of helemaal niet wor
IK vind het fietspad lans de Esweg een groot drama, zeer slecht onderhouden. Het nieuwe plan voor de Esweg is h
Een fietspad door het bos in Witteveen naar Wezup. Zodat ik die tergende denotiverende weg met kinderkoppen
Fietspaden en de bijbehorende bermen moeten beter worden onderhouden. Gras groet in redelijk veel gevallen o
de grootste ergernis is 'geen voorrang op rotondes. Auto's hebben binnen de bebouwde kom toch altijd voorrang,
In de zomermaanden fiets ik meer dan ongeveer 1 x per maand recreatief, nl. 2 à 3 x per maand
Men./Mevr. Allereerst vind ik het een goed idee om in de komende jaren als gemeente te gaan kijken naar verbe
De fietspaden in Beilen zijn gemiddeld te smal, de verharding is hobbelig, de oversteekplekken zijn onveilig voor fi
Ik wil overschakelen naar een elektrische 3 wiel ligfiets maar diverse paden zijn hier niet geschikt voor (te smal of s
Ik ben ook een fanatiek wandelaar en ik vind wel dat er erg veel mountainbike paden zijn die uitkomen op wandel
Leg een fietspad aan op de beilervaart. Elke dag fietsen er kinderen naar Beilen, en het is hartstikke gevaarlijk.
De fietspad rondom Beilen beter onderhouden. Mn hijkerveld, dwingelerveld veel gaten in bulten v boomwortels
Het aantal recreatieve fietspaden verbreden , zodat deze ook geschikt zijn voor oa duofietsen en de vele ebikes. D
Beter fiets padden zijn slecht op plekken dus vernieuwen
Veligheid, randen langs fietspaden zijn soms erg gevaarlijk. Meer controle wenselijk. Controle kan door vrijwilliger
Fietspad Esweg nodig aan vervanging toe, fietser rijden stukken al over het voetpad)
Er wordt vaak op binnenwegen te hard gereden door het snelverkeer. Ook wordt er rakelings langs je heen gerede
Ik woon aan de Paradijsweg 3 in Hooghalen aan de toeristische fietsroute knooppunt 31. Daar rijdt ook heel veel, s
Gezien door de komst van het nieuwe vakantiepark "De Drentse Lagune" naast het reeds bestaande vakantiepark
Oversteken n371 in Smilde en Hijkersmilde zijn gevaarlijk voor fietsers. Hoge snelheid autoverkeer, geen overzicht
* Graag zou ik zien dat de oversteek bij de Stefanuskerk (Beilen) veiliger/overzichtelijker wordt gemaakt, als je wilt
Bij de vraag over hoeveel kilometer ik fiets stond niet of dit de afstand per keer of in totaal moest zijn. Ik heb totaa
Als je Drenthe op de kaart zet als zijnde de fietsprovincie van Nederland dan zou er veel meer gedaan moeten wor

fietspaden en boomwortels is een lastige combinatie
De verharde fietspaden mogen beter onderhouden .Veel boomwortels en daardoor vermijden wij veel paden waa
geef fietsers geen voorrang op rotondes , want dat gaat dikwijls mis; je moet als fietser dan extra alert zijn....
Wat meer onderhoud herfst. Takken blad verwijderen
Een fietspad langs (delen van) de Beilervaart. In tegenstelling tot het Oranjekanaal is hier geen stille kant waar je v
Voor de veiligheid van fietsers in het dorp Westerbork, zorg ervoor dat alleen vrachtverkeer met bestemming cen
Het is prachtig fietsen in midden drenthe. Boerenwegen, fietspaden, knooppunten. Echt in de natuur.
In Midden-Drenthe zijn de fietspaden over het algemeen goed maar in de provincie zijn er ook veel mindere fietsp
Misschien ook eens interessant om inwoners naar 'onveilige fietssituaties' te vragen. De weg van Witteveen naar
Acceptatie van verschillende soorten weggebruikers stimuleren door mensen er op te attenderen dat bepaalde we
De weg van hooghalen naar hijken vindt ik een gevaarlijke weg om te fietsen, dit omdat hier geen fietspad ligt. Hijl
Meer knooppunt routes
De fietspaden door Beilen (tegelpaden) zijn zo oncomfortabel dat ik Beilen bijna standaard mijd wanneer ik op de
Ik ervaar het fietspad aan de esweg erg onprettig door opstaande tegels door o.a. wortels van de bomen. Daardoc
Maak alle fietspaden van beton dit fietst aangenamer en vergt minder onderhoud En haal de tegelpaden aan de
Een reden om te fietsen i.p.v. de auto te pakken is ook omdat dit duurzamer is. Gezien de staat waarin onze werel
Er zijn meerdere oudere fietspaden met kuilen en gaten. Verder is s'avonds weinig tot geen verlichting van fietspa
Het zou mooi zijn als er fietspaden zouden komen richting Aalden en Nieuw Balinge (Middenraai) Dit maakt het ee
Het zou zeker fijn zijn als er fietspaden worden aangelegd naar Aalden, veel kinderen gaan naar Emmen met de fie
Het fietspad op de Hoofdweg in Smilde tussen nr 103 en 105 is erg slecht met grote scheuren waardoor een wielre
de takken en struikenlangs de fiets te onder houden want meerdere moet je bukken of uitwijken voor takken strui
Er fietsen dagelijks kinderen vanuit Witteveen naar Balinge om naar school te gaan. Op deze weg wordt hard gere
In Beilen zijn veel fietspaden te smal en hobbelig. Zeker met een bakfiets en klein kind ernaast. Er wordt veel op h
Fiets vroeg in de morgen de weg Beilen/Assen bij de winterdag s'morgens half zeven.
Drenthe wordt vaak gezien als 'de fietsprovincie van Nederland.' Het valt me echter op hoe belabberd de fietspad
Als er werk in uitvoering is, word ik als fietser Sims verrast, omdat het niet aangegeven staat. En als het vriest is he
Sommige fietspaden zijn slecht onderhouden en zijn nodig aan een nieuwe deklaag toe. Daarnaast is verbreding v
Met name op de doorgaande weg in Westerbork (hoofdstraat, oost/westeinde .) is het fietsen niet zonder risico.
smalle halfverharde niet kaarsrechte fietspaden zijn het veiligst, omdat daar niet heel snel wordt gefietst
Waarom is er geen verlichting op het fietspad van Westerbork naar Beilen waar dagelijks heel veel scholieren lang
Als Drenthe zich wil profileren als fietsprovincie, dan is het wel belangrijk dat de fietspaden in goede conditie zijn.
Fietsers meer voorrang bij kruisen Esweg; fietsroute van ALTING naar Lievingerveld
Vragen worden vaak dubbel gesteld op het begin wordt bijvoorbeeld gevraagd, gaat u met de auto na u werk en 2
in mijn woonomgeving bestaan nog steeds routes die onveilig zijn voor fietsers omdat er (te) hard wordt gereden
Graag bestrating verbeteren. Er zijn diverse klinkerwegen die erg hobbelig zijn. Veroorzaakt bij mij snel nekklachte
Sommige vragen zijn niet logisch of geven te weinig mogelijkheden om te kiezen. Soms zijn er meer zaken van toe
Enkele fietspaden voldoen kwalitatief niet meer aan de minimale ondergrens van onderhoud. (Esweg). Sommige f
fietspaden van Spier naar Wijster slecht in onderhoud, boomwortels veroorzaken veel overlast, gevaarlijk zelfs. en
Zou fijn zijn als de fietspaden vaker zouden bezocht worden door een veegmachine om de bladeren (glad) te verw
Ga op de handbike achter langs b Smilde -Smilde en ervaar zelf hoe fijn dat fiets kun je gelijk afspraak maken bij h
Er wordt geen enkele vraag gesteld over het veiligheidsgevoel tijdens het fietsen (onverlichte fietspaden, verblindi
Onderhoud/vernieuwing van fietspaden kan beter/vaker. Bijv. Fietspaden langs Esweg in Beilen en grote delen va
de fietspaden in Midden Drenthe zullen veel drukker worden. De infrastructuur is daarvoor achteropgeraakt. Te
IK zou graag zien dat er een verhard fietspad langs de stille kant van het Oranjekanaal wordt aangelegd op die plaa
Dagelijks fiets ik van Hooghalen naar Hoogeveen. Ten eerste zijn de voorrangsregels niet overal hetzelfde. Dan he
Het snoeiwerk mag wel wat intensiever.
Er missen veel fietspaden langs doorgaande wegen.

ik zie graag meer fietspaden in midden Drenthe. Inhet bijzonder langs het oranjekanaal ZZ . Fietsers moeten nu nc
ik zou graag naar station kunnen fietsen op veilige wijze om redelijk OV te kunnen hebben
De fietspaden zijn de laatste jaren slecht onderhouden in het dorp Beilen.
Fietspaden verbeteren zodat het niet zo hobbelig is.
Fietser heeft te weinig voorrang (rotondes etc.) op gemotoriseerd verkeer. Er zijn nog steeds 80 km/u wegen zonc
Omdat op de weg Hijken - Hooghalen hard gereden wordt, en deze weg veel gebruikt wordt door scholieren die na
ik heb hier en daar zowel recreatief en sportief ingevuld, was toen niet duidelijk wat het verschil was
Fietspad langs de Esweg in Beilen is een ramp ,i.v.m de verbetering van de Esweg deze zeker meenemen in het pla
De weg van garminge naar Westerbork wanneer komt daar een fietspad?? Gevaarlijke weg voor fietsers
(Vracht-)auto, landbouwvoertuig, fiets en voetganger zijn nog te weinig gescheiden, dat maak het fietsen soms on
Erg blij met de mtb bewegwijzering, fietspaden in het dorp Beilen zijn slecht, vooral de Esweg. Maar ook weg over
Op weg naar school is een speciaal fietspad aangelegd zodat wij als kinderen veilig kunnen fietsen. Alleen veel oud
Als Drenthe bekend staat als fietsprovincie vond ik het onvoorstelbaar dat fietsers hier geen voorrang op rotondes
Voor nog meer fietsplezier islet nodig dat het fietspad langs de Esweg wordt aangepakt.
meer mensen dan alleen fietsers kunnen iets van een fietsplan vinden
Veilig vanaf Witteveen naar Garmine kunnen fietsen
Graag een fietspad langs het Oranjekanaal van Orvelte naar Smilde. Graag een fietspad van Witteveen naar Garmi
We hebben een schoolgaand kind die elke dag naar school, gaat. De weg is gevaarlijk. Ik zou graag een veilige rout
Ik vind dast er maar weinig bankjes langs fietspaden staan. In het Hijkerveld zijn er maar een paar en vaak bezet. M
Fietsen van Hijken naar Beilen is door de slechte kwaliteit van het wegdek, bijvoorbeeld in de bocht van het Ooste
Maak het fietsen veiliger voor kinderen met name in de dorpen. Bijv in Beilen meer veilige oversteekplaatsen en g
De fietspaden rondom de groene borg vind ik niet motiverend om op de fiets te gaan wat we wel blijven doen ma
Geef fietsen meer voorrang op auto's
Het fietspad en ook de rijweg van de Esweg in Beilen zijn zo slecht dat mijn fiets er gammel van wordt. Er fietsen a
Kijk eens naar het fietspad op lieving van van echten naar spoor. Graag ook betonplaten, je stuitert bijna van de fie
fietspaden beter onder houden. bij rotonde voorrang krijgen
Woon aan de Beilerstraat. Als het fietspad verlicht was zou ik vaker fietsen en me veiliger voelen
Meer verlichting op fietspaden. Als je wat overkomt dat de hulpdiensten je ook kunnen vinden binnen en buiten d
Een betere enquete maken, veel te veel antwoorden en er zitten fouten in, die in de statistische analyse tot proble
Het kwam niet voor in deze enquete, maar in de zomer fiets ik af en toe op de racefiets van en naar het gemeente
Sommige fietspaden zijn slecht onderhouden.
Als er van Witteveen naar Garminge naar Westerbork een fietspad naast de weg zou lopen. Durf ik vaker met de k
Fietspaden die worden vervuild door landbouwers sneller schoonmaken.
Haal de paaltjes bij de fietspaden weg. Ee enkele keer een auto o.i.d. over een fietspad is minder erg dan een he
dat de controle van fietspaden wordt gedaan op de fiets ,en niet door iemand in de auto
De verlichting is heel slecht, daardoor is het onveilig om op bepaalde plaatsen te fietsen.
Er zijn veel hobbels in de fietspaden door boomwortels. Vooral in de geasfalteerde fietspaden
Atb route in de gemeente aanleggen
Ik vind onveilig die snelfietsen op de fietspaden en gebrek aan voetpad langs de weg. Dit geldt wanneer ik fiets of
Er zou een goedkope lening moeten zijn zodat je een e-bike kunt kopen. Dan kunnen mensen met weinig budget e
Zorgen dat het water van het fietspad kan lopen. Bermen zijn hoger als het fiets. De
Ik vind de technische staat van fietspaden vaak slecht, door geen/weinig onderhoud (Esweg/Helomaweg en divers
Op de Asserstraat fietsen doen er veel op de stoep voor hun veiligheid en zo het gemotoroseerd verkeer te ontzie
graag meer schelpen pad overal ....en een beetje onderhoud daar van
Brede Landbouwvoertuigen rijden vaak te hard wat leidt tot gevaarlijke situaties.
Een goed en veilig fietspad, ook geschikt voor wielrenners, langs het Oranjekanaal zou ik erg op prijs stellen.
Leuke plek voor lunch en koffie waar kleine kinderen zich ook kunnen vermaken zou een aanwinst kunnen zijn voc

Op het fietspad van Westerbork naar Beilen graag verlichting. Dit fietspad is met name in de wintermaanden donk
Ik vind het jammer dat er zo weinig fietspaden verlicht zijn, dat geeft (met name voor kinderen) een onveilig gevoe
Niet alle fietspadenngaan verharden! Juist de onverharde paden geven zoveel charme. En meer veilige fietsoverst
Fietspad Esweg en Linthorst Homanweg is niet Midden Drenthe waardig. Het is een levensgevaarlijk fietspad..!! Z
Ik vind de Ventweg Zuid Nassaukade een gevaarlijke oversteek voor fietsers.
Het fietspad tussen Beilen en Hooghalen is onverlicht en net voor Hooghalen is er geen fietspad. Op dit stuk rijden
Het fietspad door de esweg verdiend geen schoonheids prijs.
Ik mis een goed fietspad van hijkersmilde of Hoogersmilde naar Beilen. Mijn kinderen zouden eventueel naar Beile
Er zijn veel plekken in Beilen die onlogisch en daardoor onveilig zijn. Veel uitzonderingen. Mijn kinderen leer ik da
Het lijkt allemaal heel mooi: vloeiende bochten in de weg, geen middenstreep, verdiepte fietspaden. Helaas veroo
Wanneer je met de auto rijd op de perk en dan rechts afslaat naar de industrieweg en er komt een fiets van rechts
Ik vind de straten in Hooghalen er erbarmelijk slecht bij liggen. Heb al enkele malen gevraagd iets te doen aan de s
Mijn zoon fietst naar Hoogeveen, de weg naar Nieuw Balinge heeft hele scherpe wegranden en hierdoor weinig ui
Waar fierpaden gewone wegen kruisen, is de overgang vaak oneffen; Slechte staat klinkerbedekking Holtherstraa
Controleer ook eens op dood hout in de bomen langs de wegen. Dit is op sommige plekken echt levensgevaarlijk.
Al ik van Westerbork naar beilen fiets moet ik door een bos. Ik vind het hier erg donker ook al heb ik zelf licht op m
De fietspaden in de bossen bij spier zijn slecht
Op een racefiets is het hart niet te doen op fietspad in Beilen. Erg fiets onvriendelijk
Het zou fijn dat de fietspaden in Beilen eens opgeknapt worden. Esweg. Rond het Jumbo DC. En niet te vergeten h
Fietspad molenwiijk bovensmilde zeer slecht en met de kruising duikersloot zeer gevaarlijk slinger inmaken of zo
Fietspaden beter met beton dan asfalt,tegen de boom wortels
Een fietspad van Hooghalen naar Hijken zou een mooie aanvulling zijn
Naar mijn idee kan het fietspad Smilde naar Assen wat vaker geveegd worden. Er liggen veel kiezelstenen. En het
Het abominabele fietspad langs de Esweg, toch de belangrijkste noord-zuid route in Beilen, verbeteren.
Ze zijn aan de hoofdweg met de fietspaden bezig geweest. Ziet er niet meer uit, ene helft zwart andere helft rood.
Beilervaart is zeer gevaarlijk voor fietsers.
Maak sommige fietspaden duidelijker aangegeven. Veel fietsers komend vanaf Lieving missen daar het fietspad e
Het onderhoud van de wegen in Bovensmilde is erg slecht en slecht onderhouden drempels.
Vooral tijdens de herfst is het lastig met zoveel bladeren op alle fietspaden. Dit is langs de vaart n371, maar eigenl
Fietspad langs esweg/homanweg is erg slecht.
Vanaf Hooghalen aar Assen is de verlichting slecht. Veel te weinig, aangezien op deze route ook veel jongeren fiet
De kinderen uit Witteveen moeten VEILIG naar hun school in Balinge kunnen fietsen! Dus een fietspad op de Harm
Ik vind de nieuwe 2 richting verkeer in het dorp onoverzichtelijk levens gevaarlijk met kinderen en te smal met eer
fietspad aansluiting van beilen naar schelpenpad langs linthorsthoman kanaal en dit pad vrijhouden van schapen(
Het fietspad tegenover Jumbo distributie, hek plaatsen bij bochten, bij donker kun je zo het water in fietsen.
Fietspad langs de esweg verbeteren
De officiële fietsroute in Westerbork vanuit de hoofdstraat naar de Groeneweg is zeer onduidelijk en gevaarlijk. in
Wat mij betreft wordt de fiets in de dorpen het belangrijkste vervoermiddel en krijgt deze overal voorrang op autc
De Esweg en meerdere fietspaden zijn niet alleen een gevaar voor fietsers maar ook voor scootmobiels en rollato
Frequentie van controle op slechte fietsroutes. Veiliger maken van oversteekpunten(torenlaan en esweg en Nassa
Heel Beilen: auto's veel te snel en over fietsstroken. Op Grote Drift rijden auto's op de linkerweghelft omdat ze die
Door de nieuwe inrichting van bijvoorbeeld het Van Weezelplein in Westerbork is het daar erg druk met veel versc
Er zijn veel (klinker) wegen waar de bermen behoorlijk lager liggen dan de weg. Dit levert (soms) behoorlijk gevaar
Waarom een cadeaubon uitdelen die alleen in Beilen te besteden is ? Dit is toch een enquête van de gemeente Mi
Fiets als college eens een keer een rondje door de gemeente op de fiets en kies dan niet alleen voor het asfalt. Pak
zorg dat er goed onderhoud plaats vindt het gaat erg achteruit
Soms zijn er fietspaden die met elkaar verbonden zijn door een heel smal en slecht fiets padje. Ik vind ook dat ee

Het fietspad van Beilen naar Assen is op veel plekken hobbelig en vaak te smal door het gebruik van o.a. scholieren

Enkele fietspaden verbeteren oa in het hijkerveld

Plaats hieronder uw vraag of verzoek.
Open-Ended Response

ektrische fiets. Dieren over de fietspaden weren. Bewegwijzering updaten, want de cijfers kloppen niet meer. I
terichting.

pad jdaar kruisen. Ook de grote vrachtauto's die vlak langs je rijden en niet te vergeten de grote landbouwtrekker
ichtingen in het wegdek komen? De berm bij het scharreveld/holte is vaak erg slecht, hier wil je als fietser niet gra
ekker gevaarlijk
atsoenlijk kunnen passeren.
Esweg een drama. De gemeente zou meer moeten doen om fietsers voorrang te geven. Viirveeld: nieuwe rotonde
dergelijke voorrang hebben. Consequent beleid

eilen

iets je het meest fietste. verder vindt ik het punt bij friesland campina moeilijk te zien of er mensen uit het hek ko

roeien, waar je geen zicht op heb, dus heel snel kan vallen. * Er wordt langs de fietspaden zomers heel weinig onkr
pad. In de spleten kun je ontsporen met je band en de effectieve breedte fietspad neemt af. Het fietspad tussen
s.
a onder slecht onderhoud zowel de ongelijkheid van fietspaden door bijv. boomwortels, als ook de verhogingen op

rdt verwijderd. Hangen vaak over bepaalde fietspaden.
iervoor geen excuus, het is al jaren zeer slecht.
(langs het golfterein) kan vermijden!! Bovendien hoop ik wel als er nieuwe fietspaden geconstrueerd worden, dat
over het fietspad heen. Brandnetels en andere gewassen moet ook op afstand worden gehouden. De waterafvoer
, zelfs op 30 km wegen.

etere fietsvoorzieningen. Mid.Drenthe is reeds redelijk goed voorzien van diverse fietspaden ,maar het zou altijd
ietsers, er is geen voorrang voor fietsers (m.u.v. bij een aantal scholen)
scherpe) met proefritten ben ik al een paar maar gevallen.
lroutes waarbij je altijd erg schrikt als deze mensen met een rot vaart opeens opduiken vanuit de bossen en achter

in het pad.
De fietspaden vrijhouden van oa overhangende takken, het terugsnoeien van struiken mn bramen en brandnetels

s/Fietsliefhebbers worden uitgevoerd om vervolgens door de gemeente te worden beoordeeld en evt. uitgevoerd.

en. In een aantal gevallen wordt er daarbij ook nog mobiel gebeld. Suggestie: alle binnenwegen naar 60 km/per uu
steeds zwaarder wordend, landbouw-verkeer met hoge snelheid. Daarnaast negeren automobilisten met enige reg
"Het Timmerholt" het toeristisch fietsverkeer aanzienlijk zal toenemen lijkt het mij van belang, dat er een fietspad
t en voorrangsituatie niet altijd duidelijk.
t oversteken van het fietspad naar het centrum. * Zuidmaten, scheidingsrichel weg/fietspad duidelijker markeren
al aangegeven.
rden aan onderhoud en vooral op veel plekken aan verbreding van de fietspaden. Het schoonborstelen van de fiets

ar het wel erg mooi is,maar niet te doen met rug en nekproblemen.

veilig langs kunt. Een verbinding Meesterswijk - Jonkerswijk zodat je een rondje Fochtelooërveen kunt fietsen. Nu
ntrum in Westerbork komt. Oftewel verbod voor overige vrachtverkeer. Het is nog steeds levensgevaarlijk en dan m

paden waardoor ik eerder geneigd ben over de weg te fietsen. Wel binnen de bebouwde kom, niet op 80/60 km we
Aalden is bijvoorbeeld een 80 km weg terwijl er geen voetpad en fietspad naast ligt....
egen toegankelijk zijn voor de verschillende doelgroepen. Dus niet alleen een ruiterpad, een mountainbikepad, eer
ken en hooghalen is samen in de soort, hierdoor trainen kinderen om en om in hijken en Hooghalen. Het is te geva

racefiets rijd.
or heeft het pad ook een smal effect
doorgaande weg in het dorp er uit dit is een aanfluiting voor Beilen en maak er beton van heb je ook geen last mee
ld verkeerd denk ik dat we er goed aan doen om vaker de auto te laten staan. Jammer dat dit nergens aangevinkt k
den in buitengebied. Jammer is minder gebruikersvriendelijk en minder veilug
en stuk veiliger voor ons en onze kinderen. Helemaal in de donkere dagen als er hard gereden wordt en de kindere
ets naar school, dat zou wel veiliger worden. Dat geld ook voor de middenraai, Witteveen-NBalinge kinderen kunne
enner zou kunnen vallen ook is de verlichting weggehaald terwijl het tevens ook door voetgangers moet worden ge
iken of brandnetels
den en er rijdt veel groot (landbouw) materieel, een fietspad zou de situatie een stuk veiliger maken voor de kinde
et verkeerde fietspad gefietst wat in combinatie met de smalle fietsstroken en probleem is. De fietspaden aan de r

en er bij liggen en hoe weinig hier aan gedaan wordt (denk hierbij bijv. aan de Esweg in Beilen), als je de weg moet
et ook fijn als er gestrooid wordt op de doorgaande weg via Nachtegaal 3, naar de lage brug toe. (Over Homankan
an de fietspaden inmiddels ook een noodzakelijk iets.
Met name bij het winkelgedeelte rijden auto's te hard en halen zij fietsers dus in. Indien een tegenligger zich aand

gs fietsen? In de winter is het ‘s morgens soms echt aardedonker.
Dit laat nog wel eens te wensen over, ook in Midden-Drente.

? vragen later komt de vraag heeft u een rijbewijs , er zitten best veel van dit soort dingen in de enquete. Verder dil
door auto's
en.
passing, maar kun je alleen gebruik maken van de belangrijkste keuze
fietspaden zijn op een gekunstelde manier aangelegd waarbij de standaard richtlijnen over boord zijn gezet (Fietspa
n de verlichting zou beter moeten. Je fietst wel door het bos, zeker in de wintermaanden zeer gevaarlijk. conditie
vijderen.
uisarts
ing door auto’s, onveilige routes)
an verschillende delen van het Cramerpad (van Smalbroek tot aan kraloo)
smal, hogere snelheden en scooters max. 25 km geven een risicovollere omgeving voor fietspadgebruikers, zeker v
atsen waar het pad nu nog onverhard is. Ik weet dat de plannen er liggen, maar dat de uitvoering traag gaat. M.i. z
b ik voorrang, en even later moet ik weer voorrang verlenen. Aub maak de voorrangregels duidelijk en overal hetze

oodgedwongen de NZ nemen . Die is gevaarlijk en zeer fiets onvriendelijk.

der vrijliggende fietsvoorziening. Levensgevaarlijk! 30 km/u moet de norm worden binnen de kom. Op 50 km/u w
aar Assen fietsen, zou een fietspad hier geen overbodige luxe zijn. Ook is dit een ontbrekende schakel tussen fietsk

an .En breder maken ,de voetpaden zijn breed genoeg ,daar kan wel wat af .

veilig (b.v. Garmingerstukken, Schapendijk). Klinkerwegen (b.v. Heirweg) fietsen niet fijn.
gangen bij rotondes.
ders (verkeer van Witteveen naar Balinge) die de kinderen naar school brengen met de auto, gaan ook wel is over c
s hebben. Ik kom hier vandaan maar heb een paar jaar in den haag gewoond, sinds 2 jaar woon ik weer hier en het

inge naar Eursinge. Groetjes.
te willen hebben naar basisschool in Balinge
Misschien iets meer en wat ik heel er er vind dat er bijna geen afval punten zijn. Nu verdwijnt dat allemaal in natuu
einde geen pretje en zelfs gevaarlijk. Het is er onoverzichtelijk waar niets aan te doen is maar fietsen is door het sle
goede fietspaden
ar zou goed zijn fietsers voorrang te geven Nu de auto's voorrang hebben moeten we soms lang wachten voordat

al geregeld mensen over de stoep omdat het fietspad zo slecht is. Ook is het erg onveilig dat je als fietser niet overa
ets af, en de kruising nassaukade ventweg zuid. Daar komen ook veel bijna aanrijdingen voor. Heel onduidelijk voo

de bebouwde kom.
emen gaan leiden.
ehuis, 38 km enkele reis, of naar Hoogeveen. Het fietspad langs de Esweg is het meest vreselijke stuk fietspad dat ik

kleine kinderen daar naar toe te fietsen en hun sneller zelf te laten gaan. Nu zijn er hardrijdende vrachtwagens en v

eftige valpartij door die paaltjes. Levensgevaarlijk!!!

loop. Get is niet verbonden met de thema fietsen maar ik mis ontzettend in onze dorp vuilnisbakken bij de weg zo
en geen auto ook overal komen. Ook beter voor het milieu. De fietspaden iets breder zodat je elkaar goed kunt p

se geasfalteerde fietspaden in de hele gemeente. Vrij veel verzakkingen en scherpe hobbels, door de werking van b
n. Benieuwd hoeveel erger dat straks met de Lidl wordt. Andere Opm. Hoop dat de fietser eens boven de automol

or Beilen.

ker. Je ziet bijna niets. Na een herfststorm zie je zelfs de takken op de weg bijna niet. Gaat steeds net goed
el
:eekplaatsen (bijv. Mountainbikeoversteek naast Landal Orveltermarke)
.o spoedig mogelijk aanpakken!'

ı vrij veel landbouwvoertuigen, en dit is niet veilig voor de fietsers die daar langs moeten rijden om naar werk/scho

en naar het voortgezet onderwijs willen/moeten. Maar door het ontbreken van een fietspad gaat de voorkeur dan
ıarom bijna per kruising wat ze moeten doen. Meerdere plekken die echt slecht zijn voor de banden van de fiets.
ɔrzaakt dit wel het verlies van overzicht en de smalle fietspaden veroorzaken valpartijen. De fietspaden zijn veelal z
s, is het niet duidelijk wie er voorrang heeft. Als auto rijd je een 30 km-zone in, dus heeft fietser van rechts voorran
slechte klinkers, hobbels, kuilen en andere oneffenheden. Het lijkt heel wat, maar is slecht. Ik woon aan de Bosweg
itwijk mogelijkheden. Tevens wordt hier heel erg hard gereden. De lagere school kinderen moeten over de Smeeng
ıt.
Armdikke dode takken is vragen om (potentieel dodelijke) ongelukken.
nijn fiets. Kan dit ook anders, meer verlichting, voel je je veiliger in het bos?

ıet volgende traject aan de Beilervaart. Er zitten zoveel scheuren, gaten en verzakkingen aan de kant van de weg. (
En een fietspad op de duikersloot naar de hoofdweg vanaf de molenwijk

t fietspad met Tegels in Bovensmilde ligt Schots en scheef met spleten en als het donker is het slecht verlicht. Heel

. Waardeloos, kom je uit het straatje , tussen voormalig gemeentehuis en de brandweer naar de Hoofdweg, oplett

en gaan via stationsstraat over de Torenlaan. Waarschuw vaak fietsers dat er een fietspad is. Dit gaat mis door ond

lijk op alle fietspaden

tsen.
n Smeengeweg, zeker vanaf (80 km zone) naar Schapendijk! En een fietspad van Nieuw Balinge richting Witteveer
n bakfiets en aan 2 kanten pakeerplaats
(keutels).

ıwoners snappen het amper, laat staan alle toeristen. Kan hier svp iets aan gedaan worden ?
o's en worden de fietspaden voortdurend goed onderhouden.
ırs (waar veel inwoners van Beilen gebruik maken) een gevaar.
ıukade) oversteekpunten in plan Nagtegaal verdient ook veel aandacht. Zicht door struiken is beperkt op plekken d
e bobbels in de weg vermijden. Dat wij als fietser dan een spookrijder tegen komen interesseert ze geen donder. Ti
chillende soorten verkeer op de weg. Ik kan mijn kinderen niet met een gerust hart door Westerbork laten fietsen.
rlijke situaties op vooral veroorzaakt door (zeer haastige) asomobilisten
idden Drenthe ?
k eens de fiets en fiets vanaf de milieustraat naar het gemeentehuis

:n fietspad minimaal 2meter breed moet zijn, 2.5 meter zou minimaal de norm moeten zijn.

n. Is dit fietspad te verbeteren?

De fietspaden in het dorp Beilen, vooral de fietspaden aan de Linthorst Homanweg en verder de Esweg kunnen die

De herstelde betonplaten, die door vorst oid zijn gaan scheuren/ gebroken naadlozer aan laten sluiten op de besta

Graag meer verlichting op het klinkerweggetje Witterzomer (tussen doorgaande weg en Witterweg) en ook op he

Sterke verbetering van het fietspad langs de Esweg. Rare "slingers" uit het fietspad halen langs deel Esweg en Lintl

Fietspad Esweg is zeer onveilig, en te smal, eikenblad wordt niet verwijderd, er zitten gaten en grote openingen tu

Het Terhorsterzand is erg populair. Er loopt een fietspad heen dat door fietsers vaak gebruikt wordt als doorgaand

Graag fietspad langs Garmingerstukken.

Een fietspad van Wijster naar Mantinge. Er was 15 jaar geleden al aangekondigd dat hier een fietspad zou komen.

Veel scholieren staan tot de assen in de modder aan het begin duikersloot op weg naar school . Tientallen scholier

Verbeter in het belang van de veiligheid van uw burgers en toeristen de veiligheid van de Middenraai. De weg is d

Graag snelheidscontroles op wegen waar je 60 km mag rijden en waar in 9 van de 10 gevallen veel harder wordt g

Wij willen graag de route van hoogersmilde opknappen en uitdagender maken. Kunnen wij hier middelen voor kri

Ik fiets ook met de Duofiets via Derkshoes en kom te vaak paalbelemmering tegen op de verharde fietspaden. Jam

Graag zou ik zien dat er voor de routes naar de school in drijber, fietspaden zouden worden aangelegd. Met de he

Situatie bij de Beatrix school aanpassen, tevens het parkeerprobleem daarin meenemen. Door nr fietspad een stul

Graag meer voorrang voor fietsers (rotondes). Meer 30km voor auto's.

de Hooglanders staan soms meerdere dagen in de week op het fietspad Linthorst Homan kanaal, ik vind het erg ge

Op beide genoemde plekken zorgen voor voldoende verlichting. Dit zorgt voor minder onveilige situaties en vergro

Dat fietsers voorrang krijgen op rotondes en in het dorp

Graag meer fietspaden in natuur gebieden o.a. boswachterij Gees

Kunnen er langs sommige routes wat meer bankjes geplaatst worden om van de natuur te genieten of te lunchen.

Doorgaand fietspad van Hooghalen naar Hijken, net zo mooi als het fietspad tussen Grolloo en Amen!

Aanleg van een fietspad van de Meesterswijk in Bovensmilde naar de Jonkers wijk aldaar

Wat kunnen en mogen wij doen ivm het onderhoud van de mtb route hoogersmilde.

Veiliger oversteek over de doorgaande weg assen-beilen ter hoogte kruising zwiggelterweg

Ik zou graag een veiligere oversteekmogelijkheid Zwiggelterweg/beilerweg hebben. De kruising is erg lastig (voora

Het zou fijn zijn als het fietspad Westerbork Beilen meer verlicht zou zijn, bijvoorbeeld net als Westerbork Zwiggel

Fietsen op de openbare weg tussen Hoogersmilde en Smilde en tussen Hoogersmilde en Hijken is vanwege het on

De weg vanuit Beilen (burg Wytema rotonde) naar Klatering en Zwiggelte beter toegankelijk en vooral veiliger mal

De huidige doorgaande weg door Beilen is rampzalig voor fietsers. Te smal, slechte kwaliteit, moet te vaak voorrar

Het onderhoud van verschillende paden is slecht en in de zomer de bermen wat vaker maaien zodat de brandnete

Graag een betere, rechtstreekse fietspad/weg naar de scholen toe, waarbij het evt. Oversteken voor fietsers veilig

Meer bankjes.

Van witteveen naar balinge en naar aalden-zweeloo is niet verbonden met een fietspad dat zou leuk zijn voor scho

Bijna wekelijks kom ik zowel fietsend alsmede lopend over het viaduct [A 28] tussen Brunsting en de sportlaan.

Van witteveen naar balinge is niet zo veilig er wordt hard gereden. Zou handig zijn dat daar een fietspad komt.

Buiten de recreatieve fietspaden zijn er weinig vrijliggende fietspaden, behalve langs schoolroutes. Voor recreatie

Het fietspad vv Assen is op sommige plaatsen erg donker en niet overal is de belijning erg duidelijk vooral als het v

Graag een fietspad langs de Beilervaart. En in ieder geval veilige zijkanten van de weg. Nu zitten er veel scheuren

Wielrenners maken het gevaarlijk op het fietspad, vooral grotere groepen wielrenners! Fietspaden zijn vaak smal!

Onze kinderen fietsen naar school. Van Witteveen naar Balinge. Er is hier al deels een fietspad. Het zou fijn zijn als

Zou het mogelijk zijn om meer verlichting aan te brengen naast het fietspad tussen Hooghalen en Assen (oude we

Ik zou niet weten hoe dit zou kunnen, maar zorg er alstjeblieft voor dat auto's langzamer rijden bij kruisingen aan

Dat er meer onderhoud wordt gepleegd op de beilervaart. Er zitten flinke spleten in het asfalt waar je met je wiel i

Het zou fijn zijn als er eens een oplossing komt voor de beilervaart en niet telkens oplosmiddelen zoals al jaren gel

De stoepen en straat in De Stroom zijn ook erg slecht, kinderen kunnen amper skeeleren of steppen

Gaarne betere fietsgelegenheden naast de wegen. Om vallen en ongelukken te voorkomen.
Een fietspad ivm veiligheid schoolroute kinderen tussen drijber en Wijster (drijberseweg)
Tussen zwiggelte en Westerbork zitten lampjes op de belijning. Dit zou ook erg fijn zijn tussen Elp en Westerbork
Straat verlichting op fietspad van Westerbork naar Beilen. In de wintertijd is het in de ochtend 7.00 uur erg donke
Verzoek tot aanleggen van verlichting langs het fietspad van Hijken naar Beilen
Is er een kans dat er een fietspad tussen Beilen en Hoogersmilde komt?
Misschien veiliger met een fietspad langs de beilervaart ook voor de schoolkinderen
Zorg dat er ook in kleine plaatsen weer bussen rijden Dan zou ik meer de fiets pakken
Ik zou graag een doorfietsroute naar assen zien tussen beilen en Hooghalen
Fietsen door het winkelgebied verbieden, er zijn prima alternatieven om er om heen te gaan. Niet fijn winkelen als
Graag extra verlichting langs fietspad Hijken Beilen. Deze is erg donker.
Veel betere verlichting langs de Drenthe Hoofvaart langs het fietspad. Totaal geen gemak van de verlichting die nu
Kunnen er meerdere lantaarnpalen op fietspad Hijken -Beilen komen?
Fatsoenlijk onderhouden fietspaden en bredere fietspaden ouderen en toeristen zijn levensgevaarlijk op het fietsp
Kunnen jullie de verhogingen die in het fietspad zitten door de boomwortels (tussen Spier en Wijster) verhelpen?
Er zijn hele goede fietspaden in de gemeente maar er zijn ook een paar die vragen om ongelukken. Bijvoorbeeld la
Ik fiets vaak op de speedpedelec naar Meppel (woon-werkverkeer) helaas mag ik niet op het fietspad tussen Beile
Oversteek Torenlaan Beilen, bij de kerk en begraafplaats. Een erg gevaarlijk punt. Autos houden daar geen rekenir
Sommmige fietspaden beter bijhouden soms gevaarlijk ,en schoonmaken
Heb geen verzoek

Plaats hieronder uw idee. We zijn erg benieuwd!
Open-Ended Response

Graag wat meer verlichting op fietspaden. Daarnaast meer aandacht voor veiligheid auto's rijden steeds harder lar

Puzzelfietstochten online of met escaperoomachtige opdrachten
fietspaden in bossen niet uitbreiden om zo echte natuurover te houden. recreatiedruk neemt erg toe.

Ontwikkel fiets rondje Beilen. Ontwikkel fiets rondje Midden Drenthe. Mountainbike tocht Beilen en omgeving. M

Maak de fietspaden langs de esweg dubbel begaanbaar.voetpaden een tegeltje minder breed.klaar! Maak het

Kruising Esweg-Eursingerweg (dikkeboom) , "fietsers: rechtdoor gaat voor." # Rotondes(zoals de meeste in Ned

ingevuld namens mevrouw Bardok, door Stefan Hoks.

Misschien kunnen campings e.d. ook horeca aanbieden etc.

's en aanhangers die bijna altijd superhard rijden. En die grote onbeschermde wielen! Vind dat erg griezelig en angs
aag inkomen!

e bij magazijn Jumbo. Fietsers hebben GEEN voorrang heel vreemd.

men die staan ineens op het zebrapad van fietspad en dat vindt ik niet veilig is heel onoverzichtelijk vooral als je va
Kies in het buitengebied voor aanleg smalle fietspaden tussen weilanden door waar geen auto's rijden, om deze ve

ruid, waaronder lange struiken brandnetels, weggemaaid. * Wat ook heel onduidelijk is, op de ene rotonde heeft d
Winkelen met een fiets van 2500 euro is risicovol. Graag veel meer voorzieningen in het dorp om de fiets met je ke
fietsroutes met een thema bv. langs kerken (kerkenpad), langs musea, boerderijen, oorlogsmonumenten/-herinne
de straten in het dorp om autosnelheid te beperken, waardoor je steeds klappen in je zitvlak krijgt. 3. ik erger me

dit wel met respect voor de bomen gebeurd.
verdient aandacht om te voorkomen dat de paden kapot vriezen. Fietser moeten meer voorrang krijgen.

beter kunnen Wij hebben nagenoeg overal fietspaden liggen naar de buiten dorpen bv westerbork hooghalen s

je rijden en je dan heel snel inhalen. Ik ben geen voorstander van mountenbike fietspaden uitbreiden.

en ander gewas, zodat het fietspad optimaal gebruikt kan worden. In de praktijk als er een tegenligger passeerd zit
Omdat ouderen toch wat minder stabiel zijn als ze fietsen en bang zijn om te vallen, is een soort van financiële teg
.

ur en (heel belangrijk) handhaving. Ook voorlichting is van belang (geef elkaar de ruimte en heb als automobilist oo
gelmaat het bord aan het begin van de Paradijsweg dat het een fietspad betreft. Dit levert niet alleen voor mij als b
l langs deGagelmaat wordt aangelegd.

. Nu gevaarlijk, vooral in het donker.
Misschien eens in de zo veel tijd, als het mooi weer is, wat fiets tochten organiseren door bijv natuurgebieden zod
spaden gebeurt m.i. veel te weinig.

moet je terug langs de Drentsche Hoofdvaart.
net name de hoofdtraat.

Een fietspad/gravelpad langs de Schattenbergweg. Zie heel vaak mensen van kamp Westerbork komen lopen met

n wandelpad, maar universele paden en wegen met duidelijke aanwijzingsborden.
aarlijk om kinderen op de fiets naar hijken te laten fietsen. Zelf zal ik hier dan ook niet snel langs fietsen.

er van boomwortels !
kan worden. Ik weet namelijk dat velen fietsen uit milieuoverweging

Ik werk voor de provincie Groningen aan het nieuwe programma mobiliteit en denk graag mee over de fietsstrateg
en niet op fiets naar de voetbalclub WNBC op deze weg wordt gemakkelijk 100km/u gereden. Levensgevaarlijk op
ebruikt. Sommige huizen staan tegen het fietspad aan en de uitritten komen gelijk op het fietspad uit wat erg onov

eren.
rand van het dorp tussen bv brandweerkazerne, Gamma, langs Nachtegael naar het station zijn weer prima, breed

t oversteken en daarbij het fietspad moet onderbreken (vrijwel nooit sluit dit goed aan), geen verlichting op het fie
De discussie in de gemeenteraad gaat vaak over de bomen die zouden moeten wijken voor een fietspad. Als de pr

lient dan wordt je als fietser gedwongen bijna de stoep op te rijden om erger te voorkomen. Het wachten is op he

kke boom oversteek aanpakken vrijliggende fietspaden in Westerbork en Beilen aanleggen waar of de fiets geschei

aden langs de Mussels en Beilen/Hijken). Sommige fietspaden zijn te smal voor gecombineerd gebruik door fietsen
com. cramerspad is ook zeer slecht, gevaarlijk, meerdere keren klachten gehoord van de toeristen. en niet te verg
Van Witteveen naar de basisschool in Balinge een goeie fietsverbinding die apart ligt van de doorgaande autoweg.

voor ouderen. Het aantal ongevallen zal daardoor stijgen. Echter, geen natuur opofferen voor meer fietspaden, ma
Stel de auto in het dorp Beilen, minder centraal. Maak doorgaande brede fietspaden door het dorp. Neem hier oc
elfde. Daarnaast is het fietspad door Beilen te slecht om overheen te fietsen. Hobbelig, tegels liggen los, tegels ligg

vegen altijd vrijliggend fietspad. Veel bermen van fietspaden zijn niet vergevingsgezind.
knooppunten...

dit fietspad. Dit kan toch niet de bedoeling zijn?
: frustreerde mij gelijk op dag 1 dat de fietspaden in beilen zo hobbelig zijn en dat je dus geen voorrang krijgt. In De

Fietspad tussen Hijken Hooghalen aan de Hijkerweg en fietspad Hijken Beilen doortrekken tot in Hijken
Het idee is om een fietspad te creëren vanuit het dorp Witteveen richting Nieuw Balinge voor een deel over de pa

Fietssnelweg naar Assen en Hoogeveen geschikt voor e-bike en speedpedalec
echte wegdek aan de kanten niet goed te doen.
Een fietspad van Witteveen naar Nieuw Balinge, zodat mijn vrouw veiliger naar haar werk in Hoogeveen kan fietse
t er ruimte is om over te steken vooral als het regent. Daarnaast is het, vooral als het regent erg druk met auto's en

al voorrang hebt. Auto's geven je heel vaak voorrang maar ook dat is gevaarlijk want als een auto het niet doet.....
or alle verkeersdeelnemers!! Tevens fietspad langs esweg
Fietspad Beilervaart

Fietspad van witteveen garminge naar westerbork
k ken. Vooral op snelheid. Het probleem is dat het de enige route is die doorgaat tussen Assen en Hoogeveen. De a

veel tractors op de weg waardoor auto's je soms op het laatst zien. En evt met wat groene verlichting savonds voel

Een fietspad van Witteveen naar Garmminge en naar Balinge voor o.a de schoolkinderen. En van de landal parken
Een verhard fietspad rechtstreeks van Garminge naar Witteveen. Stuk veiliger voor de schoolkinderen.

odat er minder vuilnis op de straat ligt.
passeren en de bochten iets ruimer, met een E-bike zijn de bochten minder goed te nemen als een gewone fiets om

maak alle kruisingen op doorgaande noord-zuid fietsroute door Beilen met voorrang voor fietsers. Ook op rotonde
bilist wordt gesteld. In deze gem. Is het de omgekeerde wereld. Zie rotondes, dorpskern niet autoluw etc.

Meer reflectorpaaltjes/in het fietspad. Ik fiets in de zomermaanden ook laat in de avond/nacht of s'ochtends vroe

Maak fietspad langs de beilervaart👍

ool moeten.

naar Assen terwijl Beilen beter bij ons zou passen. Wil mijn kinderen liever naar een dorp naar school laten gaan d
Als je over kleine fietspaaltjes moet dan graag ook voorrolstoelers en 2 pers fiets voor gehandicapten en scootmol
Fietspad langs de Esweg eenrichtingsverkeer maken dit voorkomt problemen bij de rotonde bij auto- netto
ıg. Maar voor de fietser staan er haaientanden, dus die moet voorrang geven ??????
g. De Hoofdstraat is uitzondering.
geweg fietsen, ook dit is levensgevaarlijk doordat dit een 80 km weg is. Beide wegen zijn drukke wegen. Ik heb het
Fietspad langs oranjekanaal.

Zorg er voor dat wegen en fietspaden beter onder houden worden door alle hobbels boomwortels en kuilen heb il
Graag fietsers voorrang op rotonde's betere doorstroom voor fietsers maken, esweg aanpakken, strak fietspad ipv

l gevaarlijk tijdens de avondspits met name door autolichten die je als het ware half verblinden.

Maak de fietspaden van half verharding ivm klimaat adaptatie. Reparatie is ook minder prijzig dan verhard maken.

duidelijke bebording net na de spoorwegovergang.

n! Ook 80km weg waar kinderen wekelijks voetbal trainingen volgen en Witteveners naar middelbaar onderwijs Ho

Maak gemarkeerde stroken (rood gekleurd) naast de rijweg op de genoemde wegen. En maak een fietspad vanaf

Meer mogelijkheden voor fietsinfrastructuur tot 40 km
die het fietspad kruisen. Drempels op die punten zeer aan te bevelen. Bewoners uit die wijk rijden fors te hard in hu
ip: ga eens in de bosjes liggen om dit zelf te bekijken tussen 8.30 en 9.00 u. Overal onveilige fietspaden langs 80 km
De wegen zijn te druk, er moet als fietser te vaak onnodig worden overgestoken en als fietser ben je nauwelijks b
Op het fietspad Westerbork-Beilen zou het fijn zijn als er verlichting is. S'avonds is het daar heel donker en kan je h

Meer eenrichtings fietspaden, bijv bij de Esweg:met pijlen op de fietspaden de richting aangeven

e een opknapbeurt krijgen?
aande platen. Verder is alles perfect gesteld in onze gemeente
et fietspad Molenwijk tussen Smilde en Bovensmilde
horsthomanweg, is op sommige punten erg krap met de bochten!
ussen de stenen. De oversteek op de Esweg is zeer onveilig en onoverzichtelijk.
de route naar bijv. het Dwingelderveld. Het fietspad wordt ook gebruikt vnl. door mensen die in de Nagtegael wone

ren fietsen hierlangs om via Bovensmilde door witten in Assen naar school te gaan dagelijks . Maar worden vaak in
ramatisch slecht en 80 km is echt te hard omdat automobilisten meestal tussen 80 en 100 rijden.
Een idee is op eens te kijken hoe het fietspad langs de esweg door beilen verbeterd kan worden.
Meer verlichting plaatsen
mer!
t vele verkeer en de toename van wielrenners wordt het steeds gevaarlijker.
kje verleggen kan er parkeerstrook aangelegd worden.

evaarlijk om steeds door de kudde heen te moeten fietsen. Vanaf Drijber zijn er alleen doorgaande wegen, geen fi
oot het gevoel van veiligheid. Fietspad langs de Linthorst homanweg - Esweg asfalteren en vaker ontdoen van blad

Fietspad van Witteveen naar Garminge Fietspad Kanweg noord van Witteveen naar Nw Balinge

l voor de schoolgaande jeugd) door de hoge snelheid van het verkeer.
lte
tbreken van een fietspad erg gevaarlijk. Er wordt erg hard gereden door automobilisten, bermen bieden geen veili
Voor de veiligheid van fietsers de snelheid op het zuidelijke deel van Mr.J.B. Kanweg en de Verlengde Middenraai
ng verlenen aan auto's
els en distels over het pad hangen
ger is.

oolgaande kinderen en recreatie fietsers en is veilig voor verkeer
van deze oversteek wordt heel veel gebruikgemaakt door wandelaars en fietsers alsmede veel schoolgaande kind

ve- en sportieve fietsers zijn vrijliggende fietspaden (in het buitengebied) ook elders veiliger dan fietsen op de rijba
wegdek nat is. Daardoor voelt het erg onveilig omdat je met een elektrische fiets een hogere snelheid hebt.
in de weg, waar je met je wiel in vast kunt raken en/of vallen.
Wordt hier iets mee gedaan? Kwetsbare ouderen hebben hier ook last van!
s er van Witteveen naar Garminge ook een goed, veilig fietspad komt voor alle kinderen. Er rijdt namelijk veel en oc
g) en tussen Hooghalen en Halerbrug (oude weg). Hier staan weinig lantaarnpalen wanneer je 's avonds moet fiets
de vaart.
in kan komen
beurt

r.

Ook fietspad van garminge naar eurinsinge

ı langs de Hoofdweg staat voor fietsers erg donker en onveilig

pad

Leg een fiets verbinding aan vanaf viaduct de Hammen naar Eursing 2A
Doormiddel van het aantrekkelijker maken van fietspaden en het verbinden van fietsroutes (mtb) richting de kern
ng met fietsers.. en ik durf wel voor een auto langs, maar mijn kinderen staan er soms (onnodig) lang te wachten o

bestaande fietspaden goed onderhouden en misschien atb routes aanleggen

ngs fietsers

Maak er ook een sportevenement van. Fiets route naar centrum Beilen; langs terrassen horeca.

t fietsen langs het Oranjekanaal noord zijde aantrekkelijker voor beilen - smilde v.v. Landbouwverkee

lerland) fietsers die rotonde blijven volgen(=rechtdoor) gaan voor afslaand verkeer(rotonde verlaten) #

stig! Nog een wonder dat het daar niet vaak misgaat. Kortom, vraagt om maatregelen maar hoe?? Als je

an stationskant komt gefietst.
erkeersstroken te scheiden waardoor het veiliger en aantrekkelijker wordt. Geen brede asfaltpaden war

de auto voorrang , op een andere de fietsers. Waarom kan het niet geregeld worden, of de fietsers of de
etting vast te kunnen zetten. Zoals de fietsenrekken bij de sportvelden van VKW. Ga alle fietspaden na
eringen. Van deze onderwerpen kan een combinatie gemaakt worden. We hebben een grote gemeente
e vaak aan de onlogische oversteekplekken, altijd gemaakt vanuit het belang van auto's. Daardoor ben je

spier en hijken Wat echter mist is een veilig ,recreatief , volwaardig f.pad .naar Hoogersmilde. alle om

t men regelmatig met de benen in het groen. Hierdoor verliezen sommigen de macht het over het stuur
gemoetkoming misschien wenselijk voor een elektrische fiets of en aangepaste fiets (driewieler).

og voor de kwetsbare positie van langzaam verkeer).
bewoner (er is géén trottoir) maar ook voor fietsers vaak levensgevaarlijke situaties op. Doe daar iets aan

dat gezinnen, jongeren en ouderen iets leuks te doen hebben in de Corona tijden.

: de fiets door de modder.

gie van de gemeente. Ik zou heel graag een schouw-fietstocht met de betrokken ambtenaar en/of wethc
de fiets, ook vanwege gebrek verlichting. Dus in de avonduren kunnen kinderen nooit zelf fietsen naar v
verzichtelijk en gevaarlijk is.

en goed onderhouden. Enigste kanttekening is dat er daar vaak veel te hard wordt gereden waardoor h

:tspad naar Westerbork (erg onprettig vooral als ik 's avonds na mijn werk naar huis moet fietsen of 's m
·aktijk in werkelijkheid wordt bekeken dan is er in het verleden te weinig aan onderhoud / uitdunning aa

eerste slachtoffer. En handhaven van 30 km zou niet zo gek zijn. Met vriendleijke dank Peter Nagteg

·iden wordt door hoogteverschil of voorrang op auto's zoals in bijna elke andere gemeente het geval is

ı met elektrische ondersteuning. (Te hoge passeer snelheden op een te smal pad) De oversteekbaarheid
;eten de Esweg in Beilen, dat is ook zeer slecht, en te smal. je wordt hier echt doorelkaar geschut, gevaar
:. (Bijvoorbeeld een verhard pad tussen de boerderijen bij de brokweg).

ıar verbreden.
ɔk de wandelaar in mee. Beilen krijgt steeds meer een zorgfunctie voor de ouderen. Hier wordt in het dc
gen uit elkaar zodat de banden erin slippen en ga zo maar door.

en Haag krijgen fietsers bijna overal voorrang.. een tip om daar dus eens te gaan fietsen;)

rallelweg langs het kanaal en verder aan de oostkant van het kanaal met aansluiting op het bestaande fi

en. Tevens ook voor schoolkinderen en voetballers (jeugd Witteveen en Nieuw Balinge) en ouders. Dit w
n wordt het onoverzichtelijk en dus gevaarlijk. Auto's parkeren dan soms op het fietspad ivm te weinig p

aansluiting met de Sportlaan is inconsequent vormgegeven. Komende uit het Noorden wordt je tussen b

lt het nog veiliger.

bij orvelte en aalden om via fietspaden de VAM berg te kunnen bereiken, en voor de hardlopers die var

ndat de fiets zwaarder is en iets sneller gaat.

es.

g en dan is het soms heel donker ben zeker geen voorstander van felle verlichting maar wel dat je ziet w

lan naar een stad.
biels

idee dat de gemeente de buitendorpen een "beetje" vergeet met zijn infrastructuur. De drempels op de

k al veel te vaak nieuwe spaken zelf nieuwe wielen moeten aanschaffen voor mijn bakfiets de fiets pade
v hobbelige tegels. Nette aansluitingen zodat je er niet over heen hobbelt/stuitert. Zebrapad bij de Eshoı

. If verhard maken met gerecycled materiaal (CO2 neutraal)

ɔogeveen gaan!

de Molenwijk door het Eikenlaantje langs de Veenbrug.

un eigen woonwijk
n. wegen zoals de Beilervaart. Neprotonde in Beilen op de Nassaukade. Auto's willen die rechtsaf nemen
ıeschermd doordat je veelal tussen de auto's op de weg bent.
helemaal niks zien.

en. Deze groep bestaat uit wandelaars, al of niet met honden, kinderen met skelters, stepjes, autopeds,

de berm gedreven door de vele trekkers en groot landbouwverkeer . Een zeer onveilige situatie .

ietspaden om ergens te komen. Zelfs de kinderen voor de lagere school kunnen niet over een fietspad.

lige uitwijk. Bermen zijn sowieso erg slecht onderhouden.
verlagen van 80 naar 60 km/u of een fietspad aanleggen. Het is nu heel gevaarlijk voor fietsers, omdat e

deren. Inmiddels is deze oversteek bijzonder gevaarlijk geworden ,doordat er geen enkele uitwijkruimte

aan. Auto's rijden vaak sneller dan toegestaan rakelings langs alsof het een sport is om de fietser te later

ok groot verkeer over de weg.
sen..

en meer mensen op de fiets krijgen
omdat ze dat moeten. Oversteken mag alleen als ze zeker weten dat het kan..

ermoet fietsers de ruimte geven en snelheid boezemt angst in.

Fietspaden(L+R) van de Esweg vernieuwen en dan tegels laten verspringen, dus geen langs(=rijrichtings)

e de weg wilt oversteken naar de E Hendrikswijk. Een heksentoer vooral als je uit zuidelijke richting kom

ıt dat nodigt teveel snelverkeer uit.

auto’s hebben voorrang.
of er scherpe bochten ruimer gemaakt kunnen worden voor e-bikes ivm hogere snelheid. Maak een v
e; interessante routes zijn goed te maken. "Zoek in de vreemde niet wat eigen land u biedt!"
e geneigd (onveilige) afsnij- weggetjes te nemen.

ringende dorpen zijn goed voorzien dan kan het mi .niet zo zijn dat H.smilde hierin achter blijft Het fie

r met als gevolg, geslinger op het fietspad . De fietspaden liggen op meerdere plaatsen te hoog tov de g

n!

ouder doen in Beilen om te laten zien hoe ik fietsen ervaar
'oetbal. Daarnaast zouden de digitale snelheidsmeters moeten blijven hangen. Als er veilige fietspaden v

et oversteken met een klein kind goed opletten is. De fietsbrug vanaf nagtegael is te steil voor kleine kin

orgens vroeg naar mijn werk rijdt). Er is niet altijd een bus zo vroeg en op zondag moet ik na mijn werk b
ın bomen gedaan en staan er veel te veel dikke bomen bij elkaar en dreigt het te laat te zijn om deze we

gaal Kieveen 10 Westerbork

l van de Esweg dient te worden verbeterd.
rlijk.

orp veel te weinig aandacht aan besteed als het om de inrichting van de buitenruimte gaat. Suggestie ne

ietspad van Meppen naar Garminge.

'ordt teveel met de auto gedaan. Een fietspad van Orvelte naar Ellertshaar door het bos
arkeerplekken waardoor de kinderen op de weg moeten fietsen wat gevaarlijk is. Dit motiveert niet om

banden geleid. Dan verwacht je dat ook aan de andere kant van de weg.

n de parken een rondje doen door Witteveen

vaar je fietst. En controle op kapotte straatverlichting.

e Kanweg zijn ook nodig aan een onderhoudsbeurt toe, als je hierover heen fietst klap je door de gaten d

en zijn ook te smal om met de bakfiets en mijn dochter op haar fiets samen te fietsen
rst overzichtelijker maken.

n en komen dan op het fietspad. Tip: kijk eens zelf. Dan zie je auto's op de fietsstrook rijden tot de roton

(loop)fietsjes. Dan zijn er nog de ouders met kinderwagens en buggy's, de mensen met scootmobiels en

er geen fietspad is.

e op de weg is boven de[a28] Ben zelf zeer verbaasd dat hier nog geen ernstige ongelukken zijn gebeurd

n schrikken.

) voegen.

t. Je moet dan midden op de weg (fietspad) stoppen. Van alle kanten raast het verkeer om je heen. Als i

website waar onveilige punten kunnen worden aangegeven door de eigen bevolking. Gebruik daarvoor e

etsen langs de beilervaart is absoluut onveilig ,gezien het vele vracht en landbouw verkeer. Zowel scholie

grond ernaast. Soms wel ca 3/5 cm hoogteverschil. Komt men met de fiets naast het fietspad, dan is de k

waren zou ik ook vaker de auto laten staan.

nderen.

bijna 2 uur wachten voordat ik met de bus kan reizen. Dan ga ik toch met de fiets.
g te krijgen. De boom dreigt belangrijker te worden dan de veiligheid van de mens. Kappen en opnieuw

eem eens contact op met de werkgroep Rondje Beilen onderdeel van. Beleef Beilen.

op de fiets naar school te gaan terwijl jong geleerd oud gedaan. Goed voor de gezondheid en het milieu

die zijn ontstaan.

de omdat op de Nassauakade een levensgevaarlijk twee richtingen fietspad is gemaakt zonder bescherm

ı brommers en hier en daar wat ruiters. En dat alles moet over een fietspad van twee meter breed. Op v

d. In het donker kun je zelfs spreken van een angstige oversteek. Om dit te voorkomen lijkt mij het dan

ik naar m'n kleindochter op de EH wijk ga neem ik voor de veiligheid soms de auto. Dat is toch te gek eig

een voorjaars campagne in de media. Samen sterk! Organiseer fiets/proef evenementen in het toeriste

eren alsmede de inwoners van H.Smilde hebben m.i. het recht om op een veilige manier , op de fiets, c

kans op een val aanwezig. De fietspaden vaker in de bossen schoonvegen. Mn de periode september-ap

planten van vervangende / jonge bomen is de enige optie.

! Het zou goed zijn vooral een keer op een regenachtige vrijdagmiddag te gaan kijken.

ning. Je rijdt dus aan de linkerkant van de weg de auto's tegemoet. Levensgevaarlijk om op de Nassaukad

eel dagen, vooral met redelijk weer, is het pad behoorlijk vol en dat is nog zwak uitgedrukt. Naast het fi

ook zeer zinvol om een fiets- wandelpad aan de oversteek toe te voegen. Immers voorkomen is beter

genlijk !

en seizoen. Combineer met muziek van lokale muzikanten. Subsidie voor Zomeractiviteiten e.d. voor dit

de kern Beilen te kunnen bereiken voor bezoek aan bv.School Gem.huis en andere voorzieningen. Ik

ril teveel bladafval en modder op de paden. Het fietspad vanaf de Boslounge Spier richting het Dwinge

de gebruik te maken van de voorrang om over te steken tegenover de parkeerplaats Jumbo. Levensgeva

ietspad ligt nog een brede strook grond waarop prima een wandelpad gerealiseerd zou kunnen worden,

dan genezen[of erger] Hoop dat u dit plan serieus te harte neemt, zodat wij binnen afzienbare tijd veili

doel?

heb al eens wat aantekeningen gemaakt en goed nagedacht hoe dit op een veilige en, niet onbelangrij

elderveld -Lheebroek is in zeer slechte staat.

ıarlijk om uberhaupt langs de Aldi en Jumbo te fietsen. De auto's kijken alleen maar naar parkeerplekkeı

, verhard of stevig halfverhard voor de buggy's, stepjes enz. Dan kan het fietspad weer als fietspad word

ig kunnen oversteken. Bvd. voor uw medewerking

jk,dit voor een redelijke prijs tot stand komen. Ik ben

n en zien dit niet als fietsgebied. Terwijl het openbare ruimte is v

len gebruikt en dat zou een hele verbetering zijn

FIETSERSVISIE

FIETSERSBOND MIDDEN-DRENTHE

Opgesteld door:

Bé van der Veen, Beilen (be.vanderveen@home.nl)
Bouke Oudega, Wijster (bpoudega@outlook.com)
Marten Veldthuis, Beilen (marten@veldthuis.com)
Martin Berk, Beilervaart (martin@martinberk.nl)
Gert Oostergetel, namens Fietsersbond Drenthe (drenthe@fietsersbond.nl)

Midden-Drenthe, maart 2021

1. Aanleiding

De *Fietsersbond Midden-Drenthe* is blij met het initiatief van de gemeente om middels een Fietsplan, de fiets centraal te stellen in het verkeers- en mobiliteitsbeleid. We juichen de ambitie om de gemeente Midden-Drenthe op 1 te zetten in de provincie Drenthe sterk toe. Deze ambitie komt overeen met die van de Fietsersbond Midden-Drenthe.

De fiets is onmisbaar voor het bevorderen van de duurzaamheid, de gezondheid, het milieu en het welbevinden van de mensen. Het is vanuit deze gedeelde ambitie dat we met onze visie een actieve bijdrage willen leveren aan de verdere verbetering van de fietsmobiliteit binnen de gemeente. We zijn blij dat de gemeente aansluit bij de landelijke en vooral ook de provinciale fietsambitie. Het mobiliteitsprogramma van de provincie getuigt van een grote ambitie over de rol van de fietser. Niet de fiets, maar de *fietser* staat centraal. Een subtiele en veelbetekenende wijziging in het mobiliteitsbeleid.

In deze notitie willen we onze visie laten zien. Wij zijn inwoners van de gemeente Midden-Drenthe, veelgebruikers van de fiets en fietsvoorzieningen. Wij ervaren dagelijks de mooie dingen die de fiets brengt, maar ook de knelpunten die zorgen voor irritaties en frustratie.

Vanuit onze visie zullen we aangeven waar de grootste winst te behalen is in het verbeteren van de fietsvoorzieningen en fietsinfrastructuur en tenslotte zullen we met een aantal voorbeelden concreet maken hoe je met soms simpele ingrepen goede resultaten kunt behalen. Een overzicht van de knelpunten die wij als fietser ervaren, hebben we opgesteld in een separaat document (zie bijlage: *Fietsersknelpunten in de gemeente Midden-Drenthe)*

2. Fietsersvisie

Onze visie is gebaseerd op een aantal uitgangspunten. De fiets is uitgangspunt van het vervoersbeleid. Fietsen is gezond, de fiets is energieneutraal en dus duurzaam. Het gebruik van de fiets is ruimtebesparend. Onze visie op de fiets en het gebruik van de fiets is kernachtig geformuleerd in het **STOP** principe dat al in grote delen van het land ingang heeft gevonden.

1 **S**tappen
2 **T**rappen
3 **O**penbaar vervoer
4 **P**ersonenwagen

De Fietsersbond gebruikt dit principe vaak bij de beoordeling van de verbeteringen in de infrastructuur en mobiliteit. Bij de inrichting van gebieden liggen de prioriteiten en investeringen volgens de Fietsersbond in deze volgorde.

Dus eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en in de laatste plaats de personenwagen. Wij merken vaak dat bij de inrichting van de infrastructuur, de fietser vergeten wordt en vaak ook de fietsbelangen ondergeschikt gemaakt worden aan de belangen van de automobilist.

Wij zullen ons in onze visie met name richten op de fietser en daarmee ook in het kielzog op de voetganger. Een verbetering van de inrichting van openbaar vervoer draagt voor de bewoners van de plattelandsgemeente Midden-Drenthe bij aan de leefbaarheid maar is minder opportuun voor het

fietsplan. Wij ervaren ook dat het kenmerkend is voor een plattelandsgemeente dat de auto een grotere rol inneemt in het verkeer dan in de stedelijke gebieden. Wij zullen in onze visie vooral de verbeteringen voor de fietsers beogen, in de verwachting dat doordoor de inwoners van de gemeente vaker hun auto zullen laten staan.

Aandacht voor de FietsFamilie

De fietsfamilie is inmiddels uitgebreid met veel verschillende fietsgebruikers: kinderen, ouderen, elektrische (snelle) fietsen, bakfietsen (ook voor het vervoeren van kinderen), ATB's, fietsen voor mensen met een lichamelijke beperking, etc. Dat stelt eisen aan de inrichting van de fietsvoorzieningen. Zowel voor wegen, fietspaden, fietsparkeergelegenheden, oversteekplekken. Wij zullen hier regelmatig naar verwijzen.

Aandacht voor fietsveiligheid

Een belangrijk onderdeel van het fietsbeleid is de fietsveiligheid. Een basisgevoel van veiligheid maakt dat veel meer mensen de fiets gaan gebruiken. Een veilige fietsomgeving stimuleert het gebruik. Mensen zullen vaker hun auto laten staan als ze het gevoel hebben veilig de weg op te kunnen met de fiets. Ook hier geldt dat bij veranderingen in de infrastructuur, de veiligheid van de fietser voorop moet staan.

Aandacht voor toegankelijkheid

Wil je meer mensen op de fiets krijgen dan zullen de openbare voorzieningen gemakkelijk bereikbaar moeten zijn voor fietsers. Dat geldt voor voorzieningen buiten de bebouwde kom, denk aan recreatievoorzieningen, als binnen de bebouwde kom. Het moet gemakkelijk zijn om je fiets veilig, schadevrij en aantrekkelijk te kunnen parkeren. Openbare voorzieningen die veel mensen aantrekken zoals bijvoorbeeld scholen, moeten voor fietsers gemakkelijk en veilig toegankelijk zijn. Ook winkelgebieden en dorpskernen, waar veel mensen naar toe komen moeten veilig en gemakkelijk toegankelijk zijn voor fietsers en voetgangers. De auto dient zich daar bij voorkeur niet te laten zien en anders zich als gast te gedragen en ruimte te geven aan alle andere verkeersdeelnemers.

3. Veilig fietsen

Grote aaneengesloten verblijfsgebieden goed voor leefbaarheid, veiligheid en fietsplezier.

Een van de kernpunten van 'Duurzaam Veilig' is de realisatie van zo groot mogelijke aaneengesloten verblijfsgebieden[1]. Dat geldt zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Wat dat betekent voor Midden-Drenthe werken we hieronder verder uit. Voor de situatie binnen de bebouwde kom doen we dat vooral aan de hand van de situatie in de hoofdkern Beilen. Maar dezelfde uitgangspunten gelden uiteraard ook voor de andere kernen.

Veilig fietsen binnen de bebouwde kom

Als het aan de Tweede Kamer ligt wordt de leidende maximumsnelheid binnen de bebouwde kom teruggebracht van 50 naar 30 kilometer per uur. Daarvan is de Fietsersbond ook een groot

[1] CROW-publicatie 116, 'Handboek Categorisering wegen op duurzaam veilige basis'

voorstander[2]. Dan kan in de meeste situaties de fiets ook een plek op de weg krijgen. Op drukke routes kan desgewenst een vrij liggend fietspad toegepast worden. Dat kan ook een onverplicht fietspad zijn, waarbij de snellere en minder-kwetsbare fietser op de rijbaan blijft. De kans op een ernstig ongeval wordt significant kleiner. En verlaging van de snelheid maakt alle oversteekpunten veiliger. Dit kan nog verder verbeterd worden door de aanleg van kruispuntplateaus. Daarmee wordt de snelheid uit het verkeer gehaald.
Voor de kern van Beilen betekent dit dat één groot verblijfsgebied (max. snelheid 30 km/uur of lager) gerealiseerd kan worden. Grofweg tussen de rotonde Asserweg/Hijkerweg, Stationslaan/Zuidmaten/Domoweg en rotonde Linthorst Homanweg/Gentiaan. Ontsluiting van het gebied loopt dan via de Asserweg vanuit het noorden en de Linthorst Homanweg in het zuiden. Doorgaand verkeer van en naar de N856 (Lieving) loopt via Stationslaan/Zuidmaten/Domoweg. Doorgaand verkeer via de Esweg en Torenlaan wordt op deze manier ontmoedigd.

Winkelgebieden zijn nu vaak al ingericht als woonerf. Dat is goed, maar het kan beter door daar consequent de auto uit het straatbeeld te mijden. Dat is bijvoorbeeld in de dorpskern van Beilen nog niet helemaal doorgevoerd. Auto's kunnen nog steeds op de *Raadhuisstraat* en *Prins Bernhardstraat* dit gebied doorkruisen als aantrekkelijke kortsluitroute door het centrum. De bestrating suggereert een eigen rijbaan voor het autoverkeer. Dat is niet veilig voor voetgangers en fietsers die de illusie hebben zich op een woonerf te bevinden.

Bij de supermarkten is altijd veel autoverkeer. Uit de bewoners-enquête over het fietsgebruik (maart 2021) blijkt dat veel inwoners (46 %) op de fiets boodschappen doen. Dat is niet te zien aan de verhouding tussen de parkeervoorzieningen van auto's en fietsen. Bij *Jumbo Beilen* is bijvoorbeeld maar beperkt ruimte voor de fiets, in vergelijking met de meters die de auto's innemen op de parkeerplaatsen langs de *Ventweg Zuid*. Bij de *Welkoop* in Beilen zijn helemaal geen fietsparkeervoorzieningen. Wij pleiten voor een doordachte en evenwichtige verdeling van de ruimte voor fietsers en auto's bij het parkeren bij winkels. Het zal zeker het aantal fietsende boodschappers doen toenemen.

Veilig doorfietsen op rotondes

In de notitie met uitgangspunten voor het Fietsplan 'Op Fietse Midden-Drenthe' wordt de fiets op 1 gezet in het mobiliteitsbeleid. Daarmee moeten volgens de notitie fietsers voorrang krijgen op rotondes binnen de bebouwde kom. Dit sluit aan bij landelijk beleid en de richtlijnen van CROW en SWOV.

De gemeente Midden-Drenthe kan een grote stap zetten om het de fietser aantrekkelijker, gemakkelijker en veiliger te maken door deze voorrang voor fietsers af te dwingen. Vooral bij de doorgaande routes zijn de huidige regels erg hinderlijk en zorgen ze ook voor onveilige situaties. Veel auto's geven inmiddels vrijwillig voorrang. Het draagvlak daarvoor is dus aan het toenemen, maar de duidelijkheid niet.

[2] https://www.fietsersbond.nl/ons-werk/30-is-nieuwe-50/

Ook de inrichting van de rotondes vereist aandacht. Om voorrang voor fietsers veilig te maken moeten de rotondes ingericht zijn (of worden) volgens de richtlijnen van CROW/SWOV. Voorkeur is natuurlijk een doorlopende vrij liggende passage voor fietsers met goed uitzicht voor fietsers. Voorbeeld voor verbetering is de rotonde op de *Domoweg* voor de afslag A28 richting Hoogeveen. Het fietspad loopt maar driekwart rond zodat je vanaf het dorp met een grote omweg links de *Beilervaart* op draait. Twee keer een rijweg passeren om tenslotte links op de Vaart uit te komen en die vervolgens over 200 meter naar rechts over te steken.

Doordat fietsers op de rotondes Esweg geen voorrang hebben ontstaan er gevaarlijke situaties vooral voor fietsers met kinderen.

Ook deze rotonde zou (op redelijke termijn) volgens de richtlijnen voor rotondes binnen de bebouwde kom heringericht moeten worden.

Bij de *rotonde Esweg* is geen oversteekplaats voetgangers.

Er is bij deze rotonde geen aansluiting met een voetpad langs de *Esweg* waardoor er vaak mensen op het fietspad lopen.

Veilig fietsen op 'doorgaande' routes binnen de bebouwde kom

De beste manier om doorgaande routes veiliger te maken zijn brede, vrij liggende fietspaden met voorrang bij kruisingen. Waar de weg in een verblijfsgebied ligt is de maximum snelheid 30 km/u. Dat geldt in onze visie bijvoorbeeld voor de *Esweg* in Beilen. De verlaging van de snelheid geeft meer ruimte aan de snellere en ervaren fietsers, die op de rijbaan kunnen rijden. De nu vrij liggende fietspaden kunnen dan ingericht worden als een vrijwillig fietspad (bord G13) voor de meer kwetsbare fietsers (kinderen, ouderen). De huidige rotondes zouden in dit beeld gehandhaafd kunnen blijven, maar moeten wel heringericht worden om te voldoen aan de richtlijnen. Het doorgaande autoverkeer zal dan vanzelf meer gebruik gaan maken van de route over de A28 middels de twee toeritten: *Beilen en Beilen Noord.*

Een ander voorbeeld is de *Torenlaan* in Beilen, waar veel schoolgaande jeugd gebruik van maakt. Als deze weg een maximale snelheid krijgt van 30 km en alle kruisingen voorzien worden van kruispuntplateaus is het voor kinderen veiliger en overzichtelijker.

Waar een hoofdfietsroute loopt via een ventweg/parallelweg kan het aanleggen van een fietsstraat een goede oplossing zijn[3]. Een voorbeeld is de fietsroute vanuit Beilen richting Assen: vanaf de rotonde Hijkerweg, langs de Asserstraat en de Eursing. Max. Snelheid 30 km/u; fiets heeft overal voorrang.

Veilig fietsen buiten de bebouwde kom

Op veel erftoegangswegen (ETWs) buiten de bebouwde kom in Midden-Drenthe is de maximumsnelheid nog 80 km/u. Dit is in strijd met de richtlijnen voor verblijfsgebieden[4]. Een aantal van deze wegen is toegankelijk voor fietsers. Dit levert een onaanvaardbaar veiligheidsrisico op vanwege het grote snelheids- en massa-verschil tussen fiets en auto. Fietsers worden daardoor ontmoedigd om deze routes te gebruiken.

[3] https://www.fietsberaad.nl/Kennisbank/Fietsberaadnotitie-Aanbevelingen-fietsstraten-binn
[4] De zogenaamde CROW richtlijnen: Kennisinstituut voor infrastructuur openbare ruimte, verkeer en vervoer, en werk en veiligheid. Toonaangevend voor verkeersspecialisten.

Voorbeelden van 80 km/u-wegen zonder vrij liggende fietsvoorziening zijn:

- Oranjekanaal (Hijken - Wezuperbrug)
- Brunstingerweg (Wijster - Mantinge)
- Witteveen - Garminge - rotonde aansluiting Hoogeveenseweg/N381
- Witteveen - Aalden
- Witteveen - Nieuw Balinge - ri. Nieuweroord
- Schiphorsten (Mantinge - Balinge
- Wijster - Drijber
- Drijber (school), Berkenweg ri. Tiendeveen
- Wezuperweg (v.a. kruising JB Kanweg)
- Wittewijk (Smilde - Appelscha)

De enige veilige oplossing is het op korte termijn afwaarderen van deze wegen tot ETW-60 met snelheid remmende maatregelen, bij voorkeur op kruisingen. Op drukke routes (en schoolroutes) kan vervolgens gekeken worden naar de noodzaak en mogelijkheden van een vrij liggend fietspad.

Op de buitenwegen waar inmiddels een beperkende snelheidsmaatregel is genomen is het belangrijk dat die gehandhaafd worden. Goed voorbeeld is de *Beilervaart* die al geruime tijd een 60-km weg is. Het uitzicht op een vrij liggend fietspad is door allerlei oorzaken nog ver weg. Zolang dat niet gerealiseerd is pleiten wij voor snelheidsremmende maatregelen. De *Beilervaart* kent weinig bochten en dat leidt ertoe dat er nog steeds veel te hard gereden wordt. Te denken valt aan kruispuntplateau's, verandering van de voorrangsregels, gekleurde fietsstroken, herhaling van aanbevolen snelheidsregistratie, maar ook veel meer verkeerscontroles (radarcontrole). Voor de vele schoolgaande fietsers en recreatieve fietsers (op weg naar het *Blauwe Meer*) zal dit een grote verbetering van de veiligheid zijn.

Tegen de regels in heeft het doorgaand fietsverkeer langs voorrangswegen op veel punten toch geen voorrang op afslaand of kruisend autoverkeer. Voorbeelden daarvan zijn:

- De Perk - Industrieweg (30 km/h!)
- Asserweg - Papenkamp
- Eursing - Hanekampen
- Beilervaart - De Mussels
- Rijksweg - Witte Wijk
- Lieving - Lieving ter hoogte van Tolmaatsweg
- Lieving – Nevenweg
- Westeinde - Zwiggelterstraat (Westerbork)

Om de voorrang duidelijker te markeren is ook een over de kruising doorlopend rood geasfalteerd fietspad aan te bevelen.

Veilig fietsen naar school

De fietsroutes voor scholieren van en naar school moeten veilig zijn. Een aantal aspecten daarvan is hierboven al genoemd, met name in de routes naar de scholen vanuit de buitengebieden. Bijzondere aandacht is nog nodig voor de veiligheid in het gebied rondom de scholen. Daar is het een komen en gaan van mensen.

Hoe meer de gemeente de locaties van scholen en kinderdagverblijven gaat concentreren, des te groter het belang van de verkeersveiligheid rond deze locaties. De uitdaging hierbij is te zorgen dat ondanks de langere schoolroutes de verkeersveiligheid toch toeneemt, zodat meer kinderen naar school fietsen en zo op jonge leeftijd al wennen aan bewegen voor een gezonde leefstijl.

Onze voorkeur heeft het dat het terrein rondom scholen en kinderdagverblijven wordt ingericht als schoolerf. Auto's moeten stapvoets rijden, er mag niet geparkeerd worden. Voetgangers en fietsers moeten daar veilig kunnen bewegen. Aankondigingen van schoolerf moeten duidelijk aangegeven worden. Bij voorkeur geen doorgaande routes langs een school inrichten.

Een goed voorbeeld van onveiligheid is de situatie rond de *G.A. de Ridderschool* aan de Torenlaan. Daar wordt op de Torenlaan door auto's vrij hard gereden. Er zijn geen veilige overgangen voor fietsers. De ingang van de school aan *'t Spiek* kan eigenlijk geen auto's aan. Er is geen parkeermogelijkheid en weinig ruimte om te stoppen. Toch zie je daarbij start en uitgaan van de school een wirwar van voetgangers, kinderwagens, fietsen en auto's. Een onoverzichtelijke en onveilige situatie. Voor ouders en kinderen zou het inrichten van een schoolerf een grote verbetering zijn. Als de kern van Beilen als 30 km/u zone wordt aangewezen (incl. Esweg en Torenlaan), zoals hierboven bepleit, wordt het veel veiliger voor kinderen om op de fiets of lopend naar school te komen. Dat geldt voor de De Ridderschool, maar ook de school de Eshorst aan de Esweg.

De stroombrug in Beilen lijkt een mooie voorziening voor de scholieren op hun route naar school. Maar hij is helaas te steil voor veel fietsers. Goed bedacht maar te weinig oog voor een effectieve uitvoering.

Situatie G. A. de Ridderschool. Richting 't Spiek. Hier staan de meeste ouders. Aan de Torenlaan is het niet zo druk.

De Eshorst op een rustige vrijdagmiddag. Met geparkeerde auto's in de berm.

Veilig fietsen en landbouwvoertuigen

De gemeente Midden-Drenthe is een plattelandsgemeente met veel toenemende agrarische activiteit. Dat betekent dat er op de smalle binnenwegen veel grote landbouwvoertuigen rijden. De landbouwvoertuigen zijn de laatste jaren steeds groter en breder geworden. En ze kunnen (en mogen) steeds harder rijden. Fietsers merken bij inhaalbewegingen en bij tegemoetkomend verkeer een grote zuigende werking door de luchtverplaatsing. Bij tegenliggend verkeer moet de fietser vaak uitwijken naar de berm. Passeeracties van de grote voertuigen blijven risicovol en geven voor de fietser een groot gevoel van onveiligheid.

Veel bermen van de wegen buiten de bebouwde kom zijn door de landbouwvoertuigen kapot gereden. Deze kapot gereden bermen zijn gevaarlijk voor fietsers en kunnen valpartijen veroorzaken.

Snelheidsremmende maatregelen voor landbouwvoertuigen zijn geen overbodige luxe. Wij zien ook liever geen drempels of sluizen die immers ook risicovol zijn voor de voertuigen. Maar maatregelen als kruisplateau's aanleggen, voorrang voor zijwegen instellen, maximum snelheid voor landbouwvoertuigen invoeren, signalering bij snelheidsoverschrijding, zijn goede manieren om de fietser te beschermen.

Een gedragscampagne inzetten voor de vaak jeugdige medewerkers van de loonbedrijven die deze voertuigen besturen (zoals gedaan in de provincie Friesland) is te overwegen en wellicht is het inrichten van een hoofdwegenroute voor landbouwverkeer (zie *gemeente Westerveld*) ook voor Midden-Drenthe een mogelijkheid.

Maar veruit de meest veilige optie is de aanleg van vrij liggende fietspaden. Daar is in onze plattelandsgemeente wel vaak ruimte voor. Daar hebben wij een groot voordeel ten opzichte van de meer stedelijke gebieden.

4. Fietsvoorzieningen

Fietsparkeren

Wil je meer mensen op de fiets, dan moet het ook mogelijk zijn om je fiets op een veilige wijze te kunnen parkeren op korte afstand van de voorzieningen. Voldoende plekken, met meer ruimte er omheen voor het manoeuvreren van fietsen. Geen wielklemplekken die de voorwielen van fietsen kunnen beschadigen. Ruimte voor fietsen met fiets-voorrekjes, kinderstoelen, fietstassen, bakfietsen.

Tegen diefstal beveiligende fietsparkeerplekken. Mensen met een E-bike laten hun fiets thuis als ze die niet veilig tegen diefstal kunnen parkeren. Het aantal ouderen met e-bikes is de laatste jaren enorm toegenomen. Het zou mooi zijn als die hun fiets op meerdere plekken veilig kunnen achterlaten.

Fietsobstakels

Fietspaaltjes worden vaak neergezet met de bedoeling de fietser te beschermen. Dit is een wijdverbreid misverstand. De paaltjes veroorzaken juist veel ongemak voor oudere fietsers, voor brede fietsen en voor jonge fietsers die in groepjes rijden. Obstakels op de weg zijn de meest voorkomende oorzaak van ongevallen van fietsers. Onderzoek onder de ongevallen bij bijvoorbeeld oudere fietsers (met E-bikes) wijst dat uit. Als een paal op een fietspad echt noodzakelijk is moet deze geplaatst en ingeleid worden volgens de richtlijnen van CROW-fietsberaad[5]

Hekjes die geplaatst worden om fietsers af te laten stappen voor auto's kunnen vermeden worden door op de weg voorzieningen te maken waardoor auto's afremmen. (*Kalmoes Beilen, in een 30km/u zone)*

Fietsers worden vaak gedwongen over te steken om hun route te vervolgen. Een oversteek is altijd een risico. Die kunnen gemakkelijk vermeden worden. (*spoorwegovergang bij de Oosterstraat* is onoverzichtelijk).

[5] Fietsberaadnotitie 'Keuzeschema palen op fietspaden, versie3.1'

Fietsend vanaf de markt in Beilen zou het fietspad langs de *Linthorst Homanweg* twee richtingen moeten zijn. Dat scheelt een paar keer oversteken en is dus veiliger.

Hobbels, kuilen, boomwortels en randen

Fietspaden zijn vaak betegeld. Na verloop van tijd gaan de tegels werken en ontstaan er oneffenheden. Er is vaak een hoogteverschil bij de overgang van fietspaden naar de weg. De berm naast fietspaden is regelmatig onverhard, en daardoor ontstaan gemakkelijk hoogteverschillen die enkelvoudige ongevallen kunnen veroorzaken. Veel van deze oneffenheden kunnen opgelost worden met een geasfalteerd of betonnen fietspad, waarbij de verharding van het fietspad doorloopt over de kruising, de berm voldoende stevig of half-verhard is, zonder hoogteverschil. Bij toepassing van een molgoot langs het fietspad (zie foto hiernaast) kan het beste een strook halfverharding tussen fietspad en goot toegepast worden. Opletten bij de aanleg dat de bochten op de fietspaden soepel verlopen[6] en niet voorzien zijn van obstakels en dat de berm goed aansluit op het fietspad.

[6] De 'ontwerpsnelheid' voor hoofdfietsroutes is 30 km/u.

Vorstschade

Het onderhoud van asfalt op de doorgaande wegen als gevolg van vorstschade is ook voor fietsers van groot belang. Scheuren en gaten in het wegdek kunnen leiden tot valpartijen en schade. *(Beilervaart).*

OV-fiets

NS-station Beilen heeft een OV-fietsvoorziening. Deze is nu gekoppeld aan de openingstijden van de Kiosk. Treinreizigers kunnen zo slechts beperkt een fiets meenemen en inleveren. Voorkeur heeft de optie tot installeren van een OV-fietskluis die 24 per dag toegankelijk is (taak van *Prorail*).

Fietsrecreatie

De gemeente Midden-Drenthe omvat veel natuurgebieden. De fietstoegankelijkheid daarvan is van groot belang voor de bevordering van toeristisch en sportief fietsgebruik. In deze gebieden zijn veel fietspaden die voor meerdere recreatieve doelen gebruikt worden: de recreatieve fietser, de snelle (sportieve) fietser, de groepsfietser. Het wordt duidelijk drukker op deze fietspaden. Daar is aandacht voor nodig. Voorbeeld is de drukte op de fietspaden rond de *VAM-berg*.

De Fietsersbond Midden-Drenthe juicht de voornemens van de gemeente om de toeristische hotspots te verbinden met fietsvoorzieningen, van harte toe. Dat betekent in de praktijk de aanleg van nieuwe fietspaden in het buitengebied met een zorgvuldige inpassing in het landschap en geen verstoring van rust en natuur.

5. Meetbare doelstellingen

Als het fietsplan van de gemeente Drenthe eenmaal geconcretiseerd is en uitgevoerd, is het belangrijk dat de doelen die in het plan genoemd worden ook gehaald worden. Daarom is een monitoring van de plannen gewenst. Daarbij is het ook belangrijk dat gekeken wordt of andere gemeentelijke plannen bijdragen tot verbetering van de fietsmobiliteit en de veiligheid van de fietser. Een onderzoek daarnaar heeft ook onze voorkeur. Wij zullen periodiek verslag doen van de door ons ondervonden knelpunten.

6. Betrokkenheid Fietsersbond Midden-Drenthe

Met deze fietsersvisie wil de Fietsersbond Midden-Drenthe een actieve rol spelen in de ontwikkeling van het fietsplan van de gemeente. De expertise die de Fietsersbond heeft, kan ingezet worden voor verbetering van de knelpunten. De leden van de Fietsersbond Midden-Drenthe zijn van harte bereid tijd en energie in te zetten voor deze verbeteringen. Wij gaan gaarne in op de uitnodiging voor overleg, zowel op beleidsmatig terrein alsook voor advisering bij de uitvoering van de plannen.

Fietsers knelpunten van Fietsersbond Midden Drenthe
Versie 31 maart 2021

Waar	Type knelpunt	Omschrijving en actie	Status
Beilen, Kalmoes	Fietsvoorziening	Hekjes verwijderen en snelheidsremmende maatregelen	Open
Beilen, spoorwegovergang richting Lieving	Veiligheid	Veilig inrichten voor fietsers: fietsstraat aanleggen	Open
Beilen, Linthorst Homanweg	Veiligheid/Fietsvoorziening	Te veel oversteken voorkomen door aanleg beide zijden fietspad in beide richtingen	Open
Beilen rotonde Domoweg oprit A28	Veiligheid	Doortrekken Fietspad rechts naar de Beilervaart	Open
Beilen alle rotondes binnen bebouwde kom	Veiligheid	Voorrang fietsers op de rotonde	Open
Beilen woonerf centrum	Veiligheid	Woonerf centrum Beilen vrijmaken van autoverkeer	Open
Beilen Torenlaan	Veiligheid	Snelheid beperken tot 30 km	Open
Beilen Esweg	Veiligheid	Snelheid beperken tot 30 km	Open
Beilen School Torenlaan/’t Spiek	Veiligheid	Inrichten als Schoolerf	Open
Beilen School Christelijk Dalton Kindcentrum de Eshorst.	Veiligheid	Inrichten als Schoolerf	Open
Beilen NS station	Fietsvoorziening	Installeren kluis OV-fiets	Open
Beilervaart	Veiligheid	Inrichten vrij liggend fietspad	Uitgesteld
Beilervaart	Fietsvoorziening/Veiligheid	Scheuren in het asfalt als gevolg van vorstschade	Open
Beilervaart	Veiligheid	Handhaving snelheidsbeperkende maatregelen dmv radarcontrole	Open
Beilervaart	Veiligheid	Inrichting snelheidsbeperkende maatregelen	Open
Midden Drenthe	Fietsvoorziening	Inrichten en uitbreiden fietsparkeerplaatsen bij winkels en winkelcentra	Open

Waar	Type knelpunt	Omschrijving en actie	Status
Midden Drenthe	Veiligheid	Afwaarderen van 80 km wegen naar 60 km wegen. Te weten: • Oranjekanaal (Hijken - Wezuperbrug) • Brunstingerweg (Wijster - Mantinge) • Witteveen - Garminge - rotonde aansluiting Hoogeveenseweg/N381 • Witteveen - Aalden • Witteveen - Nieuw Balinge - ri. Nieuweroord • Schiphorsten (Mantinge - Balinge • Wijster - Drijber • Drijber (school), Berkenweg ri. Tiendeveen • Wezuperweg (v.a. kruising JB Kanweg) • Wittewijk (Smilde - Appelscha)	Open
Midden Drenthe	Veiligheid	Afslaand en kruisend autoverkeer op doorgaande wegen voorrang laten verlenen aan fietsers: Te weten: • De Perk - Industrieweg (30 km/h!) • Asserweg - Papenkamp • Eursing - Hanekampen • Beilervaart - De Mussels • Rijksweg - Witte Wijk • Lieving - Lieving ter hoogte van Tolmaatsweg • Lieving – Nevenweg	

Waar	Type knelpunt	Omschrijving en actie	Status

Fietsersbond

Inspreeknotitie Fietsersbond nav bespreking fietsnota 2023 in commissievergadering Ruimte en Groen van de gemeente Midden Drenthe dd 22 juni 2023 om 19.30 uur in het gemeentehuis Beilen

De gemeente heeft met het Fietsplan 2035 een ambitieus mobiliteitsplan voor de fiets neergelegd. Het jaar 2035 is de stip op de horizon.

De Fietsersbond is blij met deze ambities en de aandacht voor de fietsmobiliteit. De gemeente laat zien dat zij de knelpunten herkent en bereid is daar actie op te ondernemen. Daarmee zet de gemeente een grote, wat ons betreft ook broodnodige stap in de verbetering van de fietsinfrastructuur.

Fietsen op 1 in Midden-Drenthe maar ook fietsen in Midden-Drenthe op 1 in de provincie Drenthe. Dat is ambitieus. We hopen van harte dat de gemeente geld en middelen hiervoor vrijmaakt. Van onze kant zijn wij gaarne bereid onze ervaring en expertise bij te dragen aan het succes van de plannen.

Wij hebben nog een paar opmerkingen die voor u van belang kunnen zijn in uw beraadslagingen.

Fietsveiligheid is in het plan een groot item. Dat is terecht. De gemeente kent veel kilometers doorgaande wegen waar de snelheid van het autoverkeer bepalend is. Voor veel fietsers leidt dat ertoe dat zij afzien van verkeersdeelname met de fiets. Om het fietsen te bevorderen is het dan ook cruciaal dat de veiligheid op de wegen gewaarborgd wordt door snelheidsbeperkende maatregelen.

Wij onderscheiden fietsveiligheid buiten de bebouwde kom en fietsveiligheid binnen de bebouwde kom.

Buiten de bebouwde kom hebben vrijliggende fietspaden onze voorkeur. Daar waar dat niet kan, zijn snelheidsverlagende maatregelen noodzakelijk.

Afschaling naar max. snelheid van 60 km is vanzelfsprekend, maar in de praktijk blijkt dat de handhaving daarvan moeizaam tot stand komt. Daarom pleiten wij voor een gecombineerde aanpak van:

- rood geasfalteerde fietsstroken;
- 60 km verkeersplateaus bij alle kruisingen,
- 60 km plateaus op lange zogenaamde rechstanden;
- en als het gaat om erftoegangswegen (dat zijn bijna alle wegen in Midden-Drenthe) om gelijkwaardige kruisingen.

Wij zouden graag zien dat de gemeente zich hierbij houdt aan de zg landelijke CROW-richtlijnen. Daarin zijn de technische voorwaarden vastgelegd.

Binnen de bebouwde kom is ook nog veel te verbeteren aan de fietsveiligheid.

Uit onderzoek blijkt dat veel (kleine) fietsongevallen plaatsvinden door:

- gebrek aan ruimte,
- te hoge snelheid van de (elektrische) fietsers:
- obstakels op de weg in de vorm van paaltjes of gedeeltelijke afsluitingen;

- slecht wegdek en ongelijke bermen.

Wij zouden het toejuichen dat er binnen de gemeente ook een inventarisatie gemaakt wordt van deze knelpunten zodat deze ook in de plannen kunnen worden opgenomen.

Om fietsen binnen de dorpskernen aantrekkelijker en veiliger te maken zijn een aantal aanvullende maatregelen nodig die niet zijn opgenomen in het fietsplan. Te denken valt aan:

- Inrichten en uitbreiden van 30 km-gebieden binnen de dorpskernen. Met 30 km/u is de impact van botsingen veel minder ernstig. Daarom pleit de Fietsersbond voor standaard 30 km/u in de bebouwde kom. 50 km/uur-wegen moeten altijd voorzien zijn van een vrijliggend fietspad.
- Autowerende maatregelen in winkelgebieden
- Meer en betere fietsparkeerplekken:
- Inrichten van schoolerven
- Goed geasfalteerde fietspaden en fietsstroken

En dan is er natuurlijk nog de steeds terugkerende discussie over de voorrang op de rotondes.

De provincie Drenthe kent nog als enige provincie van Nederland, de voorrang van de auto's op de rotondes binnen de bebouwde kom. Voor de Fietsersbond is dat een schandvlek op het blazoen van de fietsprovincie Drenthe.

De gemeente wil niet als enige gemeente de voorrangsregels aanpassen, maar gaat wel akkoord als de provincie deze regels aanpast.

Daarom vragen wij van de gemeente om hier het voortouw in te nemen. Daarmee kun je de gemeente Midden-Drenthe op 1 zetten binnen de provincie.

Tenslotte willen wij nog graag aandacht voor de impact van het landbouwverkeer op de fietsers.

Het landbouwverkeer is door zijn grootte en snelheid een gevoelsmatige bedreiging voor fietsers. Snelheidsremmende maatregelen kunnen deze bedreiging niet geheel wegnemen.

Veel bestuurders van de landbouwvoertuigen zijn naar onze indruk van goede wil, maar realiseren zich niet altijd welke impact hun gevaartes hebben op fietsers.

De Fietsersbond pleit voor een bewustwordingsscholing voor gebruikers van landbouwvoertuigen in de impact die zij hebben op fietsers.

En als laatste:

De Fietsersbond Midden-Drenthe wil graag betrokken zijn bij de uitvoering van het Fietsplan. Wij hebben sinds onze oprichting in 2021 een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan diverse verbeteringen van de infrastructuur voor fietsers (bijv. rond de beoogde herinrichting van de Beilervaart). Wij willen deze betrokkenheid graag continueren en verwachten van de gemeente daar ook de ruimte voor te krijgen door een goede en tijdige informatievoorziening.

Wij wensen u veel wijsheid toe bij uw beraadslagingen.

DORPENOVERLEG
MIDDEN-DRENTHE

Commissie Ruimte en Groen
Vergadering 22 juni 2023
Agendapunt 9.2 Fietsplan 2035 Op Fietse Midden Drenthe
Inspreker Ger Steenbergen, Voorzitter Dorpen Overleg Midden Drenthe

Met waardering verwelkomt het Dorpenoverleg Midden Drenthe dit belangrijke Fietsplan. Het is het resultaat van een lange aanloop periode. De start was op 7 maart 2019. In die periode is er veel gebeurd dat de vlotte voortgang van de opstelling van dit plan in de weg stond. Veel kostbare tijd is hiermee verloren gegaan. De tijdslijn verdient niet de schoonheidsprijs. In de toelichting wordt benadrukt dat de fietser op 1 staat. De inwoners van de kleine kernen hopen van harte dat dit geen loze belofte is.

Tijdens die aanloop is er met veel en verschillende mensen en partijen gesproken. Ook het DOM is een paar keer aangeschoven en heeft bij die bijeenkomsten de wensen, inzichten en urgentie van de inwoners van de kleine kernen in onze gemeente naar voren gebracht. We herkennen een aantal hiervan in dit plan, maar eerder als een paar voetnoten of bijzinnen dan harde toezeggingen. Dit plan is daarom vooral een visie zonder in te gaan op verdere concrete prioriteiten of voorstellen.

Een belangrijk onderdeel van het fietsplan is de uitdrukkelijke wens van veel dorpen om fietspaden aan te leggen als structureel veilig alternatief voor de drukke landswegen. Door het vertrek van OV uit de buitengebieden staat de bereikbaarheid, als onderdeel van de leefbaarheid van het platteland, onder druk. Nieuwe fietspaden zijn daarom essentieel. Sommige dorpen wachten al meer dan 15 jaar op een slagvaardig besluit van de gemeente om daad bij het woord te voegen.

Terecht wordt dan ook in de aanbiedingsbrief gesteld dat de uitwerking van deze visie nog zal volgen in de vorm van uitvoeringsplan en een meerjarenraming.

Omdat dit fietsplan de slagzin “de fietser op 1!” meekrijgt, spreken wij namens de inwoners van de kleine kernen de wens uit dat dit op korte termijn in alle opzichten tot concrete resultaten zal leiden, die ook aansluiten bij de wensen van de inwoners van de buitengebieden.
De gemeente is nu aanzet. Hierbij een dringend beroep: doe er dit keer geen 4 jaar over.

Gemeenteraad

Dossiernummer	219
Extern Zaak ID	3068115
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	7.3
Titel	GR RUDD Jaarstukken 2022, ontwerpbegrotingswijziging 2023 en ontwerpbegroting 2024

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Ruimte en Groen	22 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting

Per brief van 13 april 2023 heeft de RUDD de jaarstukken 2022, ontwerpbegrotingswijziging 2023 en de ontwerpbegroting 2024 toegezonden. De ontwerpbegrotingen zijn behandeld in de vergadering van het algemeen bestuur van 12 april 2023. Raden en staten kunnen een zienswijze indienen over de ontwerpbegrotingen. De zienswijzen worden besproken in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 juli. De (eventueel gewijzigde) ontwerpbegrotingen worden vervolgens ter vaststelling aangeboden aan het algemeen bestuur op 4 september.

Voorgesteld besluit

Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2022 van de RUDD.
2. In te stemmen met de ontwerpbegrotingswijziging 2023.
3. In te stemmen met de ontwerpbegroting 2024.
4. Een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024.
5. De extra bijdrage van € 434.150 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.

Stemming

14 stemmen voor, 7 stemmen tegen

Besluit

Uit de commissie Ruimte en Groen van 22 juni 2023:

Op verzoek van de fractie van de VVD gaat dit voorstel als bespreekpunt naar de raad van 6 juli 2023.

Begrotingswijziging 2023, ontwerpbegroting 2024 en jaarstukken 2022

Informatie

Datum Behandelaar	16 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Zaaknummer	Iris Hofstee	• Financieel adviseur: Rolf Bloem
Portefeuillehouder	3068115	• Personeelsconsulent:
	Wethouder	• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan	Bouwman	• Communicatieadviseur:
	Gemeenteraad	• Informatieadviseur:
		• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker:
		• Inspraak/adviesorgaan: RUDD

Aanleiding/voorgeschiedenis

Wat doet de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe
De Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) voert sinds 1 januari 2014 alle milieutaken voor de Drentse gemeenten en de provincie Drenthe uit. Onder de milieutaken vallen onder andere het beoordelen van milieumeldingen en aanvragen voor omgevingsvergunningen onderdeel milieu. Ook voert de RUDD het toezicht uit bij bedrijven en treedt zij waar nodig handhavend op. Daarnaast adviseert de RUDD over aspecten als geluid, geur en externe veiligheid. De RUDD heeft mandaat om de taken uit te voeren. De deelnemers blijven eindverantwoordelijk voor de uitvoering van taken en zijn het eerste aanspreekpunt.

Aanleiding
Per brief van 13 april 2023 heeft de RUDD de ontwerpbegrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 toegezonden.

De volgende stukken zijn ter kennisname:
- Jaarstukken 2022

Op basis van artikel 25 lid 4 van de Gemeenschappelijke Regeling RUDD, worden de volgende stukken aan raden en staten van de deelnemers voorgelegd voor een zienswijze:
- De ontwerpbegrotingswijziging 2023
- De ontwerpbegroting 2024

De ontwerpbegrotingen zijn behandeld in de vergadering van het algemeen bestuur van 12 april 2023. Raden en staten kunnen een zienswijze indienen over de ontwerpbegrotingen. De zienswijzen worden besproken in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 juli. De (eventueel gewijzigde)

ontwerpbegrotingen worden vervolgens ter vaststelling aangeboden aan het algemeen bestuur op 4 september.

Voorstel

Toelichting voorstel

Jaarstukken 2022

Het jaarprogramma 2022 is voor 92% gerealiseerd. De lagere productie wordt onder andere veroorzaakt door het hogere ziekte verzuim en begeleiding van nieuwe collega's wat een negatieve impact heeft gehad op de inzetbaarheid van personeel. Met de productie van 92% zijn in 2022 een aantal mooie resultaten behaald:

- De energiecontroles hebben een stimulerend effect op het nemen van energiebesparende maatregelen.
- De bodemkwaliteit verbetert door een toename saneringsresultaten / meldingen besluit bodemkwaliteit.
- In 2022 zijn flink meer overtredingen ongedaan gemaakt.
- Ter voorbereiding op de Omgevingswet vonden meerdere oefensessies in Drenthe plaats.

Financieel

De RUDD sluit het jaar af met een negatief rekening resultaat van € 179.000. Er wordt voorgesteld om € 23.000 van het exploitatietekort te financieren uit de bestemmingsreserve ontwikkelprogramma. Voor het overblijvende bedrag van € 156.000 wordt voorgesteld om dit door te berekenen aan de deelnemers om zo te voorkomen dat het weerstandsvermogen daalt naar 'ruim onvoldoende'. Middels een zienswijze wordt het college in de gelegenheid gesteld om een reactie te geven op dit voorstel. Een weerstandsvermogen van ruim onvoldoende is ongewenst, daarom wordt voorgesteld om geen zienswijze in te dienen.

Voor Midden-Drenthe betekent het doorberekenen van het exploitatietekort, extra uren voor de uitvoering van complexe VTH-taken en inzet van BOA-uren en luchtadvies een extra bijdrage van € 100.451 voor 2022.

Ontwerpbegrotingswijziging 2023

Er zijn een aantal ontwikkelingen die hebben geleid tot een begrotingswijziging 2023:

- Het jaarprogramma 2023 vormt de basis voor de ontwerpbegrotingswijziging. De uren uit het jaarprogramma zijn financieel verwerkt in de begrotingswijziging.
- Het effect van de uitgestelde inwerkingtreding van de Omgevingswet is verwerkt. Dit betekent dat de verschuiving van inrichtingen en bodemtaken is teruggedraaid.
- Voor 2023 is afgesproken om tijdelijk de productienorm te verlagen. Dit is enerzijds om tijd te reserveren voor het inwerken en begeleiden van nieuw personeel en daarnaast om aan te sluiten bij het huidige verzuimpercentage.
- Ter voorbereiding op de Omgevingswet moet het locatiebestand worden omgezet van inrichtingen naar milieubelastende activiteiten. Hiervoor is incidenteel een bedrag van € 400.000 opgenomen.
- Voor de nieuwe CAO-loonafspraken is een aangepaste loon- en prijsindexering opgenomen.

Wijziging deelnemersbijdrage

De bijdrage voor Midden-Drenthe wordt verhoogd van € 1.449.936 naar € 1.512.504. Het verschil tussen het begrootte bedrag en de nieuwe deelnemersbijdrage bedraagt € 62.568. Dit bedrag is opgenomen in de voorjaarsnota.

Ontwerpbegroting 2024

Voorjaarsoverleg en zomermarkt

In lijn met de afspraken uit de VDG-notitie 'Samen werken voor Drenthe' is de kaderbrief als instrument vervallen. In plaats van de kaderbrief heeft er op 14 februari een voorjaarsoverleg plaatsgevonden met de raadsleden. Tijdens het voorjaarsoverleg konden de raadsleden kaders meegeven voor het opstellen van de begroting 2024.

In de vorm van markten worden in het voorjaar in regionaal verband raadsbijeenkomsten gepland waarin de ontwerpbegroting 2024 nader wordt toegelicht aan de raden. Deze zomermarkt biedt de raden de kans om vragen te stellen over de ontwerpbegroting. Waar nodig kunnen naar aanleiding van de gesprekken de zienswijzen worden aangescherpt en in regionaal verband op elkaar worden afgestemd. Voor Zuidwest Drenthe vindt deze markt plaats op 24 mei 2023.

Ontwikkelingen

In de ontwerpbegroting 2024 zijn de volgende ontwikkelingen verwerkt:

- De verschuiving van inrichtingen en bodemtaken en die plaatsvindt wanneer de Omgevingswet inwerking treedt is verwerkt. Naast een verschuiving van bodemtaken en inrichtingen zijn er bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet nog een aantal andere factoren die leiden tot een kostenstijging. Het standpunt voor een budget neutrale overgang is herzien. Door de krappe arbeidsmarkt is het niet mogelijk om snel in te spelen op een toename van de vraag. Dit kan leiden tot stagnering van de werkzaamheden. Het bestuur heeft daarom besloten om in de begroting 2024 7% extra budget op te nemen om de onzekerheden op te kunnen vangen.
- Het meerjarige groeimodel gemeenten op basis van de herijkte (landelijke) kentallen is opgenomen.
- De loon- en prijsstijgingen op basis van het gewogen indexcijfer van het CPB.
- Een verhoging van de productiviteitsnorm door uit te gaan van een lager ziekteverzuimpercentage.
- Een incidentele bijdrage voor verrijking van het locatiebestand met milieubelastende activiteiten.
- De aanbesteding van een nieuw zaaksysteem, het huidige contract loopt af in 2025.

Bijdrage Midden-Drenthe

Voor Midden-Drenthe resulteren de bovengenoemde ontwikkelingen in een verhoging van de gemeentelijke bijdrage. De deelnemersbijdrage komt voor 2024 € 1.918.884. In de eigen meerjarenbegroting is voor 2024 een bijdrage van € 1.484.734 opgenomen. Voor de gemeente Midden-Drenthe betekent dit ten opzichte van de eigen meerjarenbegroting voor de RUDD dus een hogere bijdrage van € 434.150 voor 2024. Hiervan wordt € 127.049 veroorzaakt door het opnemen van 7% voor de Omgevingswet.

Zienswijze
De uitgangspunten zoals besproken tijdens het voorjaarsoverleg zijn verwerkt in de ontwerpbegroting 2024. Tijdens dit overleg hebben de deelnemende raadsleden aangegeven zich te kunnen vinden in deze uitgangspunten, maar zijn er ook een aantal zorgen geuit. Onder andere over de onzekerheden die de Omgevingswet met zich meebrengt. Daarnaast is het uitgaan van een realistisch ziekteverzuimcijfer onderschreven. De genoemde zorgen en de forse stijging van de deelnemersbijdrage geven aanleiding om een zienswijze in te dienen.

Alternatieven

Indien de stelling is dat de RUDD de oplossing binnen eigen budget moet vinden, zal er aangegeven moeten worden op welke onderdelen van de begroting er dan bezuinigd moet worden.

Randvoorwaarden

Er is geen sprake van randvoorwaarden.

Risico's

Zie financiële gevolgen.

Financiële gevolgen

Er zijn financiële gevolgen verbonden aan dit voorstel. De ontwerpbegrotingswijziging 2023 leidt tot een hogere deelnemersbijdrage. Deze verhoging van € 62.568 is opgenomen in de voorjaarsnota.

Als gevolg van de invoering van de Omgevingswet, loon- en prijsindexering en de incidentele bijdrage voor het zaaksysteem is er sprake van een forse verhoging van de deelnemersbijdrage. De deelnemersbijdrage komt voor 2024 € 1.918.884. In de eigen meerjarenbegroting is voor 2024 een bijdrage van opgenomen. Voor de gemeente Midden-Drenthe betekent dit ten opzichte van de eigen meerjarenbegroting voor de RUDD dus een hogere bijdrage van € 434.150 voor 2024. In de meicirculaire van het gemeentefonds komt meer duidelijkheid over de compensatie die gemeenten krijgen voor de gestegen lonen en prijzen.

Een deel van de hogere bijdrage (€ 127.049) wordt veroorzaakt door het opnemen van 7% voor de Omgevingswet. Door het Rijk is in het verleden aangegeven dat de komst van de Omgevingswet een besparing op zou leveren voor de gemeenten. Gezien de huidige ontwikkelingen zijn er twijfels over deze besparingen. Het is daarom belangrijk om de voortgang te bewaken en de extra middelen die benodigd zijn voor de Omgevingswet goed in beeld te brengen.

Als gevolg van het exploitatietekort, de inzet op complexe toezicht zaken en de verrekening van de BOA-uren en het luchtadvies achteraf en valt de deelnemersbijdrage voor 2022 € 100.451 hoger uit dan geraamd. Dit bedrag is opgenomen in de jaarrekening.

Personele gevolgen

Er zijn geen personele gevolgen.

Duurzaamheid

De RUDD voert energietoezicht uit bij bedrijven. Deze energiecontroles hebben een stimulerend effect op het nemen van energiebesparende maatregelen.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

Geen overige informatie te benoemen.

Vervolgprocedure/communicatie

De reactie op het voorstel voor de financiering voor het exploitatietekort wordt na de behandeling in de collegevergadering van 16 mei naar de RUDD verstuurd. De zienswijze op de begrotingswijziging 2023 en de ontwerpbegroting 2024 wordt na de behandeling in de gemeenteraad van 6 juli naar de RUDD gestuurd.

Bijlagen

- Aanbiedingsbrief jaarstukken met bijlagen
- Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting(wijziging)
- Ontwerpbegrotingswijziging RUD Drenthe 2023
- Ontwerpbegroting RUD Drenthe 2024
- Deelnemersbrief Jaarrapportage Midden-Drenthe
- Zienswijze ontwerpbegrotingen
- Reactie voorstel exploitatietekort

bezoekadres
Westerbrink 1
9405 BJ Assen

Aan De colleges van burgemeester en wethouders
en gedeputeerde staten van Drenthe

Verzending per -mail

ons kenmerk	uw brief van/kenmerk	team	bijlage(n)
202300187		Staf	2

behandeld door	telefoon	e-mail	datum
M. van den Berg	0592 - 754569	m.vandenberg@ruddrenthe.nl	13 april 2023

onderwerp
Jaarstukken 2022 RUD Drenthe

Geachte collegeleden,

Het algemeen bestuur RUD Drenthe heeft op 12 april 2023 de jaarstukken 2022 voorlopig vastgesteld. De jaarstukken worden u ter kennisname aangeboden. Deze bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Omdat in 2022 sprake was van een (beperkt) negatief exploitatiesaldo bevat deze brief tevens het verzoek om een zienswijze in te dienen op het plan van aanpak ter dekking hiervan. Graag lichten wij in deze brief een aantal punten uit de jaarstukken toe.

Jaarverslag en jaarrekening 2022 RUD Drenthe
In hoofdstuk 1 (in één oogopslag) van de jaarrapportage leest u een samenvatting van onze bijdrage aan een schone, veilige en duurzame leefomgeving. Meer uitgebreidere informatie kunt u desgewenst nalezen in de verdiepende hoofdstukken die zijn opgenomen. De uitgebreidere financiële verantwoording over 2022 is opgenomen in de jaarrekening. Beide uitgebreide documenten zijn als bijlage toegevoegd. Een ambtelijke werkgroep werkt aan een gewijzigde opzet van toekomstige rapportages (compacter en meer gericht op milieudoelen). De volgende jaarrekening zal hiermee anders van opzet zijn.

Een mooi resultaat ondanks bijzondere omstandigheden
Het jaarprogramma is voor 92% gerealiseerd. Dit mooie resultaat valt hoger uit dan bij de najaarsrapportage is geraamd. Hieronder leest u een aantal resultaten die hebben bijgedragen aan een schoner en veiliger Drenthe:

- De energiecontroles hebben een stimulerend effect op het nemen van energiebesparende maatregelen.
- De bodemkwaliteit verbetert door een toename saneringsresultaten / meldingen besluit bodemkwaliteit.
- We zorgen voor juiste informatie over gevaarlijke stoffen in Drenthe in het nieuwe landelijke register.
- In 2022 zijn flink meer overtredingen ongedaan gemaakt. Toezicht verlaagt hierdoor de Drentse milieurisico's.
- Wanneer bestuursrechtelijk handhaven nodig is blijkt vaak een aanzegging daartoe al voldoende te zijn.

- Onze BOA's hebben een groot aantal zaken in behandeling en voor 11 dossiers proces verbaal opgemaakt.
- Piketinzet kwam in 2022 relatief vaak voor bij afvaldumpingen en geluidklachten.
- Ter voorbereiding op de Omgevingswet vonden meerdere keten oefensessies in Drenthe plaats.

Een aantal factoren dragen in 2022 bij aan een productiecijfer lager dan het Jaarprogramma. Het hogere ziekteverzuim, de begeleiding van nieuwe collega's en opname van verlofbuffers heeft negatieve impact gehad op de beschikbaarheid en inzetbaarheid van personeel. Samen met de omgevingsdiensten van Groningen en Friesland is in 2022 een noordelijke arbeidsmarktcampagne gestart. Het laatste kwartaal van 2022 laat al direct groei in werving zien. Ook laat het laatste kwartaal gelukkig weer dalende verzuimpercentages zien. Positieve ontwikkelingen die de nodige continuïteit verzekeren als het gaat om het realiseren van onze producten en diensten.

Onze financiën

Het begrotingsjaar 2022 is afgesloten met een negatief resultaat van - €179K. Bij de 8-maandsrapportage was de verwachting aan te koersen op een positief rekeningresultaat. Een belangrijke oorzaak hiervoor zijn de hogere kosten voor personeelskosten (o.a. inhuur) voor realiseren jaarprogramma, ook vanwege ziekteverzuim. De algemene reserve eind 2022 bedraagt €288K.

Ingroeimodel verrekening kosten

Per 2023 wordt afgerekend op basis van het nacalculatorisch uurtarief waarbij alle kosten worden gedeeld door alle uren. Deze methode van afrekenen is zuiverder en eerlijker. Het algemeen bestuur stelt voor om de afrekening over het jaar 2022 uit solidariteit te laten plaats vinden via een zogenaamd ingroeimodel. In dit overgangsjaar wordt het verschil tussen de oude en nieuwe systematiek van afrekenen gehalveerd (en daarmee gedempt). Via deze wijze van afrekenen betaalt een ieder naar rato van hetgeen is afgenomen. Het algemeen bestuur heeft het voornemen om het negatief rekeningresultaat van -€179K voor €23K te dekken door een onttrekking uit de bestemmingsreserve en de overige - €156K te verwerken in het ingroeimodel. Op grond van artikel 27 lid 7 van de Gemeenschappelijke Regeling kunnen de colleges van de B&W en GS (voor 7 juni) hun reactie geven op dit plan van aanpak. Een overzicht van de totale afrekening is hieronder opgenomen.

Deelnemer	Afrekening 2022 volgens ingroeimodel	Betaald regulier voorschot	Reeds gefactureerd voor SPUK, BOA's en luchtadviseur	Eindafrekening jaarrekening 2022
Gemeente Aa en Hunze	€ 580.736	€ 554.088	€ 1.599	€ 25.049
Gemeente Assen	€ 974.719	€ 1.088.499	€ -1.496	€ -112.284
Gemeente Borger-Odoorn	€ 800.363	€ 602.799	€ 36.767	€ 160.797
Gemeente Coevorden	€ 1.245.753	€ 1.002.596	€ 35.035	€ 208.121
Gemeente Emmen	€ 3.004.587	€ 2.983.815	€ 21.984	€ -1.213
Gemeente Hoogeveen	€ 1.138.146	€ 1.282.133	€ 19.850	€ -163.837
Gemeente Meppel	€ 999.063	€ 884.881	€ 21.681	€ 92.501
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.305.081	€ 1.220.474	€ 44.893	€ 39.714
Gemeente Noordenveld	€ 703.894	€ 597.193	€ 698	€ 106.003
Gemeente Tynaarlo	€ 680.693	€ 592.409	€ 32.582	€ 55.702
Gemeente Westerveld	€ 751.671	€ 653.857	€ -2.294	€ 100.109
Gemeente De Wolden	€ 971.443	€ 917.390	€ 13.123	€ 40.930
Provincie Drenthe	€ 3.338.431	€ 3.659.518	€ 76.607	€ -397.693
Projecturen die later worden gefactureerd (balansmutatie)	€ 2.093			€ 2.093
Totaal	**€ 16.496.673**	**€ 16.039.652**	**€ 301.030**	**€ 155.991**

Onze financiën - vervolg
De reguliere deelnemersbijdragen zijn gebaseerd op het jaarprogramma 2022. Hieronder wordt een aantal afwijkingen ten opzichte van de begroting toegelicht:

- De baten voor BOA-inzet en luchtadvies zijn lager dan begroot.
- De uren voor energietoezicht konden in 2022 deels gedekt worden door een Rijksfinanciering.
- De baten door licenties en beheerkosten vielen beperkt hoger uit.
- Een belangrijke afwijking is de hoger uitvallende personeelslasten voor realisatie van het jaarprogramma, frictie en het opvangen van het ziekteverzuim.
- De bedrijfsvoeringskosten vielen lager uit dan begroot, ook waren de rentebaten niet voorzien.

De afrekening over 2022 vindt plaats op basis van de afgesproken verrekensystematiek, waarbij wordt betaald voor de daadwerkelijke inzet. De verrekening is opgenomen in bijlage A van de jaarrekening.
De accountant heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven voor zowel het aspect getrouwheid als rechtmatigheid. De bevindingen van de accountant zijn opgenomen in het accountantsverslag (bijlage).

Met het aanbieden van het jaarverslag en de jaarrekening 2022 verwachten wij u een goed beeld te kunnen geven op de vele activiteiten en ontwikkelingen van de RUD Drenthe. Wij verzoeken u deze jaarstukken door te zenden aan uw raden en staten.

Hoogachtend,

Het dagelijks bestuur van de RUD Drenthe,

De voorzitter,
R.H. Meijer

de secretaris,
M. Heidekamp-Prins

Bijlagen:

- Jaarverslag en jaarrekening 2022 RUD Drenthe
- Accountantsverslag en controleverklaring

Jaarrapportage 2022
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe
Over de periode 1 januari – 31 december 2022

INHOUD

LEESWIJZER **3**

INLEIDING **4**

SAMENVATTING **5**

HOOFDSTUK 1: IN ÉÉN OOGOPSLAG **6**

HOOFDSTUK 2: OMGEVINGSWAARDEN **7**

2.1 Bodem 7
2.2 Geluid 9
2.3 Lucht 11
2.4 Omgevingsveiligheid 13
2.5 Duurzame energie 14

HOOFDSTUK 3: ACTIVITEITEN **16**

3.1 Vergunnen & Besluiten 16
3.2 Melden & Ontheffen 17
3.3 Informeren & beoordelen 19
3.4 Klachten & Handhavingsverzoeken 19
3.5 Adviseren & Toetsen 20
3.6 Bezwaren & (hoger) beroep 21
3.7 Toezicht & Handhaving 22
3.8 Projecten & Meerwerk 26

HOOFDSTUK 4: HET FINANCIELE KADER **28**

4.1 Getalsmatige toerekening en het groeimodel 28
4.2 Effecten 30
4.3 Specifieke uitkering (SPUK) 31
4.4 OPenbaarheidsparagraaf 32

HOOFDSTUK 5: MENS EN ORGANISATIE **33**

5.1 Strategische personeelsplanning (SPP) 33
5.2 De RUD beweegt 34
5.3 Herijking van de huisvesting 34
5.4 Arbeidsomstandigheden 34
5.5 Ziekte en Covid-19 35
5.6 Opleiding en kennisdeling 37

HOOFDSTUK 6: LEREN EN ONTWIKKELEN **40**

6.1 Opleidingen 40
6.2 Overdracht bodemtaken Omgevingswet 41
6.3 Informatisering en Automatisering 41
6.4 Klachten RUD Drenthe 42
6.5 Mandaatbesluit en Regelingen 43
6.6 Kwaliteit, INK en Collegiale Toetsen 43

BIJLAGE 1. REALISATIE JAARPROGRAMMA 2022 ..... **44**

BIJLAGE 2. REALISATIE EXTRA OPDRACHTEN 2022 ..... **45**

BIJLAGE 3. DOORVERDELING UREN VAKINHOUDELIJK OVERLEG EN INWERKEN MEDEWERKERS **46**

BIJLAGE 4. REALISATIE 2022 IN ÉÉN OOGOPSLAG **47**

BIJLAGE 5. DEFINITIELIJST **48**

LEESWIJZER

Na de **inleiding** geven we een **samenvatting** van ons werk. H**oofdstuk 1** bevat de jaarrapportage in één oogopslag. Wat was onze bijdrage in 2022 en waar zaten onze uitdagingen. In **hoofdstuk 2** beschrijven we de omgevingswaarden. We vertellen over de vijf omgevingswaarden van onze organisatie; bodem, geluid, lucht, omgevingsveiligheid, duurzaamheid. De overkoepelende activiteiten specificeren we in **hoofdstuk 3**. Samen met de omgevingswaarden vormen ze onze basis. Vervolgens leest u in **hoofdstuk 4** meer over het financiële kader. De Jaarrekening wordt u apart aangeboden. In **hoofdstuk 5** schetsen we hoe we georganiseerd zijn en hoe we aandacht geven aan ons personeel. We vertellen hoe we onze medewerkers boeien, begeleiden en binden. Tenslotte lichten we in **hoofdstuk 6** enkele ontwikkelingen toe die een rol spelen bij een lerende organisatie zoals de RUD Drenthe is. Zo werken we bijvoorbeeld aan de optimalisering van de (digitale) informatievoorziening.

INLEIDING

Voor u ligt de jaarrapportage van de RUD Drenthe over 2022. We beschrijven wat in 2022 onze bijdrage is geweest aan een schoon en veilig Drenthe in relatie tot de prognose uit het Jaarprogramma 2022. Er worden successen en risico's benoemt die bij de uitvoering van onze taken opvielen. Ook geven we aan hoe de RUD Drenthe bij heeft gedragen aan de milieuambities in Drenthe. Want we zijn sterk in lokaal werk maar dragen ook ons steentje bij aan provinciale en landelijke ontwikkelingen.

Het Jaarprogramma 2022 week in meerdere opzichten af van voorgaande Jaarprogramma's. Het bood houvast met een outputsturing zoals deze jaren is gebruikt. Maar het programma sorteerde al wel voor op de transitie naar outcome gestuurd werken. In de Jaarrapportage 2022 ziet u deze mix terug; we vermelden zowel de impact van ons handelen op de leefomgeving, maar geven u daarnaast ook een terugmelding in cijfers. In de komende jaren rapporteren wij meer en meer middels een beschrijving van de effecten op omgevingswaarden.

Het Jaarprogramma van 2022 beschreef een opgave gebaseerd op haalbaarheid, noodzakelijkheid, redelijkheid en uitvoerbaarheid. Vooraf is het voorziene meerwerk inzichtelijk gemaakt. Dit is nodig geweest om de formatie structureel op orde te kunnen brengen. Bovendien zijn de effecten van de 1e fase herijking van de Drentse Maat, en de extra inzet op asbest- en energietoezicht direct bij de start van het jaar in de programmering verwerkt. De provincie Drenthe heeft ervoor gekozen om de herijking van de productie meteen in 2022 in de vraag op te nemen. Gemeentelijke deelnemers kozen voor het in 2022 budgetneutraal doorvoeren van de herijking Drentse maat, en voor een gefaseerde meerjarige groei van onze inzet. Door dit groeimodel heeft de RUD Drenthe de mogelijkheid gekregen om de bedrijfsvoering en capaciteit beheerst aan te passen aan de stijgende vraag.

Lopende het jaar informeerden wij u met de 4- en 8- maand rapportages al over de productie en opvallende ontwikkelingen. Daarnaast krijgt elke deelnemer via het management dashboard maandelijks de stand van zaken opgestuurd. Met de Jaarrapportage 2022 brengen we al deze input samen, blikken terug en sluiten het boekjaar. De bijlagen bevatten een verantwoording in uren, aantallen en financiën. Deelnemer specifieke verantwoording communiceren wij in de individuele brieven. Een complete doorrekening leest u terug in de aparte Jaarrekening 2022.

Wij wensen u veel leesplezier en zijn natuurlijk bereid u van een toelichting te voorzien bij vragen.

SAMENVATTING

Heeft de realistische aanpak zijn vruchten afgeworpen? We zijn trots op de uiteindelijke 92% realisatie van het Jaarprogramma 2022. Met de beschikbare capaciteit hebben we maximale resultaten neergezet. We sluiten het jaar 2022 af met een nadelig financieel resultaat. De totaal balans bevat geen verrassingen over productie en resultaten.

Grote maatschappelijke kwesties zoals de stikstofcrisis en de energietransitie hebben in 2022 veel invloed gehad op ons werk. De RUD Drenthe is als omgevingsdienst voor de inwoners en bedrijven van Drenthe al bijna 10 jaar een betrouwbare milieupartner. Maar, niet al het werk is programmeerbaar. We moeten daarom ook wendbaar zijn. Zodat we doen dát wat voor een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving nodig is. In het afgelopen jaar zijn afhandelingstermijnen van vergunningen soms langer geworden. Ook zijn er meer klachten en meldingen op deze maatschappelijk relevante thema's binnengekomen. We hebben gemerkt dat er forse inzet op toezicht en handhaving is geweest in 2022, mede door het effect van RGT en doordat de economie en het sociale leven na Covid-19 weer op gang is gekomen.

Er waren ook situaties die vroegen om het maken van keuzes. Zo heeft het bestuur van de RUD Drenthe voorrang gegeven aan activiteiten met een hoog milieurisico: het risicogericht afschalen. Bij de onderdelen IPPC-agrarisch, energietoezicht en vrije veld toezicht bodem is daardoor verminderd toezicht uitgevoerd. Al onze wettelijke milieutaken zijn gekoppeld aan de vijf omgevingswaarden bodem, geluid, lucht, omgevingsveiligheid en duurzaamheid. De kwaliteit van de leefomgeving kan mede op basis hiervan worden gemeten, verantwoord en beoordeeld. Ook in het nieuwe Jaarprogramma voor 2023 staat deze prioritering van werkzaamheden centraal. Want het bepaalt de effectiviteit van onze inzet. Vanwege factoren als een toegenomen vraag en een krappe arbeidsmarkt is dat essentieel.

Samen met onze partners dragen we proactief en resultaatgericht bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving in Drenthe. Zo hebben we in 2022 de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet met onze ketenpartners gezamenlijk uitgevoerd. Met systeemtesten, trainingen, de aansluiting op het Digitaal Stelsel en participatie in pilots is afgelopen jaar veel inzet gepleegd om gereed te zijn voor de nieuwe werkwijze. Het bodeminformatiesysteem (BIS) is voorzien van nieuwe informatie en ook het VTH-beleid is geactualiseerd.

Een aantal factoren dragen in 2022 bij aan een productiecijfer lager dan het Jaarprogramma. Het hogere ziekteverzuim, de begeleiding van nieuwe collega's en opname van verlofbuffers heeft negatieve impact gehad op de beschikbaarheid en inzetbaarheid van personeel. Samen met de omgevingsdiensten van Groningen en Friesland is in 2022 een noordelijke arbeidsmarktcampagne gestart. Het laatste kwartaal van 2022 laat al direct groei in werving zien. Ook laat het laatste kwartaal gelukkig weer dalende verzuimpercentages zien. Positieve ontwikkelingen die de nodige continuïteit verzekeren als het gaat om het realiseren van onze producten en diensten.

HOOFDSTUK 1: IN ÉÉN OOGOPSLAG

De RUD Drenthe heeft in 2022 op een gevarieerd palet taken, projecten en opdrachten inzet geleverd. Onze activiteiten zijn gerelateerd aan de producten- en dienstencatalogus van de RUD Drenthe. De bijdrage aan de omgevingswaarden is daarbij altijd ons uitgangspunt. We benoemen in dit hoofdstuk enkele successen en aandachtspunten die we dit jaar tegen zijn gekomen bij ons werk. Een tabel met de financiële realisatie in één oogopslag is in bijlage 4 opgenomen.

De RUD Drenthe heeft dit jaar een zichtbare bijdrage aan het milieu geleverd, door onder meer deze resultaten:

- Onze risicogerichte fysieke controles gericht op energievoorschriften hebben een aanjagend en stimulerend effect op het nemen van energiebesparende maatregelen. Met onze inzet op energie toezicht is/wordt er een totale reductie van circa 2.406 ton CO_2 in Drenthe gerealiseerd.
- Verbetering van de bodemkwaliteit doordat er meer instemmingen met het saneringsresultaat zijn, en de meldingsbereidheid in het kader van het besluit bodemkwaliteit toe is genomen.
- We zorgen voor juiste informatie over (aanwezigheid/opslag van) gevaarlijke stoffen in Drenthe voor het nieuwe landelijke register Externe Veiligheid.
- Inzet van bestuursrechtelijke handhaving is toegenomen, maar leidt niet per sé vaker tot verbeuren van dwangsommen waardoor geconcludeerd kan worden dat een voorgenomen besluit vaak al voldoende leidt tot herstel van overtredingen. Onze BOA's hebben 11 processen verbaal opgemaakt. De BOA capaciteit is verhoogd en wordt meer zichtbaar zowel binnen als buiten de organisatie.
- Het uitgevoerde toezicht heeft ertoe geleid dat het aantal geconstateerde overtredingen in 2022 significant is hoger dan in 2021. We zien dat hierdoor dat het de naleving bevorderd en daarmee milieurisico's herstelt en beperkt in de toekomst.
- Medewerkers van team Vergunningen zijn weer regelmatig fysiek bij gemeenten gaan werken wat heel positief wordt ontvangen.
- De RUD Drenthe is ter voorbereiding op de komst van de Omgevingswet aangesloten op het DSO en er is geoefend in de keten (bijvoorbeeld de Omgevingstafel). We worden vaker en meer betrokken bij bouwteams en omgevingstafels wat resulteert in beter advieswerk vroeg in het proces.
- De rapportages lezen transparanter en zijn kwalitatief scherper. De wijze van programmeren, prioriteren, afstemmen, bijsturen en verantwoorden verloopt ook efficiënter.
- De branche MKB & Gebouwen heeft het hoogste aantal bestuurlijke handhavingstrajecten, op de voet gevolgd door de branche Afval & Industrie.
- Onze piketmedewerkers worden in het kader van de calamiteiten- en rampenbestrijding ingezet op de taken van het team Omgevingszorg van de betreffende gemeenten. Afvaldumpingen en geluidklachten kwamen in 2022 relatief vaak voor. Daarnaast zijn wij bij drie opgeschaalde brand calamiteiten betrokken geweest.

We zagen in 2022 ook een uitdaging bij enkele taken en projecten. Meer inzet en aandacht is nodig gebleken voor de volgende risico's:

- Een gedeelte van het werk is afhankelijk van het aantal ingediende vergunningaanvragen of meldingen, en daarmee moeilijk te plannen.
- Urenbesteding van complexe VTH-taken en VTH-projecten is grillig. Betere monitoring, communicatie en bijsturing is hierbij gewenst.
- Door krapte op de arbeidsmarkt is de werving van benodigde capaciteit voor sommige taakvelden een groot knelpunt. Zo is bijvoorbeeld het tijdig aantrekken van gekwalificeerde toezichthouders niet gelukt. Het opleidings-en ervaringsniveau van nieuw personeel zorgt ervoor dat intern opleiden, begeleiden en ontwikkelen druk legt op de productieve capaciteit.
- De werkvoorraad is onverminderd groot waardoor doorlooptijden langer worden.
- Ondanks dat het verzuimpercentage afneemt, is deze nog hoog. Ook de werkdruk blijft een aandachtspunt.

HOOFDSTUK 2: OMGEVINGSWAARDEN

De omgevingswaarden zijn de basis van ons werk en vormen een schakel met de nieuwe Omgevingswet. In al ons handelen is het van belang dat de maatschappelijke noodzaak en impact wordt geduid vanuit de omgevingswaarden bodem, geluid, lucht, omgevingsveiligheid en duurzaamheid.

2.1 BODEM

Door het toetsen van meldingen aan wet- en regelgeving en het toezicht op de toepassing van grond, bagger en bouwstoffen hebben we bijgedragen aan het behoud van een schone bodem in Drenthe, waarbinnen een duurzaam bodembeheer mogelijk is. Naast het beschermen van de Drentse bodem dragen wij bij aan het schoner maken van de Drentse bodem. De bodem in Drenthe wordt geschikt gemaakt voor het gebruik dat maatschappelijk gewenst is. Onze inzet op bodemtaken (zoals advisering over bodemonderzoeken, plannen, en verstrekken van bodeminformatie etc.) is in 2022 minder geweest dan gepland. We hadden last van moeilijk vervulbare vacatures en extra inwerktijd door nog op te leiden nieuwe medewerkers.

Tussen de gemeenten bestaan verschillen wat betreft ingezette uren. Waar er grotere overschrijdingen zijn is dit vaak een gevolg van ruimtelijke/infrastructurele ontwikkelingen. Of van transacties in de huizenmarkt waarbij een advies wordt gegeven over een bodemonderzoek. Ook zijn er meer bodeminformatieverzoeken binnen gekomen.

Bron: RUD Drenthe, toezichthouder aan het werk

De uitvoering van de bodemtaken bestaat uit drie onderdelen:

- Bevoegd gezag taken Wet bodembescherming (Wbb), concreet uitgewerkt in het provinciaal Programma bodem en ondergrond 2022-2025 + de jaarplannen bodem (gemeente Emmen en Provincie)
- Uitvoering in kader van het Besluit Bodemkwaliteit (alle gemeenten)
- Bodem specialistische advisering.

2.1.1 TAKEN WET BODEMBESCHERMING (BEVOEGD GEZAG TAKEN WBB)

We hebben voor de Provincie als bevoegd gezag Wbb een evaluatieverslag opgeleverd van het Meerjarenprogramma Bodem en Ondergrond over de periode 2016 tot en met 2021. Het verslag laat zien welke doelstellingen uit het Bodemconvenant en het meerjarenprogramma bodem en ondergrond in Drenthe door ons zijn behaald. We zien dat in het algemeen de kwaliteit van de bodem in Drenthe waar nodig geschikt is gemaakt voor het gebruik wat maatschappelijk gewenst is. Bodemvervuilingen die leiden tot onaanvaardbare risico's voor mens, ecologie of verspreiding naar en via het grondwater (de spoedlocaties), zijn goeddeels aangepakt of in uitvoering. Een aantal bodemsaneringen hebben een langere looptijd en blijven op de bodem uitvoeringsagenda staan. Naast de aanpak van de spoedlocaties zijn ook locaties gesaneerd om gewenste ontwikkelingen mogelijk te maken. Deze saneringen zijn uitgevoerd door gemeenten of initiatiefnemers van de ontwikkeling.

Om het bodembeleid te verbreden tot een meer integrale benadering zijn projecten uitgevoerd die beleidsmatige verbindingen leggen met andere maatschappelijke opgaven zoals klimaat, energie, kwaliteit van het grondwater, ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke - en biodiversiteit. In de deelnemers rapportage van de Provincie en gemeente Emmen wordt een gedetailleerde verantwoording over het jaar 2022 gegeven.

2.1.2 GEBIEDSBEHEER GEBIEDSGERICHT GRONDWATERBEHEER

Met het Gebiedsgericht grondwaterbeheer worden binnen een afgebakend gebied verontreinigingen beheerd en wordt de grondwaterkwaliteit op gebiedsniveau bewaakt en verbeterd. Naast de uitvoering van het gebiedsgericht grondwaterbeheer in Hoogeveen, Emmen en Assen zijn we in een vergevorderde fase met het gebiedsgericht grondwaterbeheer plan in Coevorden. Er is een bestuursovereenkomst opgesteld waarin afspraken zijn opgenomen tussen de Provincie en gemeente Coevorden. Voor zowel Assen, Hoogeveen, Coevorden (vanaf 2023) als Emmen geldt dat de RUD Drenthe namens de provincie Drenthe/ gemeente Emmen de rol als gebiedsbeheerder vervult. De RUD stuurt de monitoring aan en zorgt dat gebiedspartners betrokken en geïnformeerd blijven.

2.1.3 BODEMBEHEER (BKK, NOTA BODEMBEHEER)

Rondom het grondverzet stellen wij in opdracht van onze opdrachtgever(s) voorstellen van beleidswijzigingen op die door onze opdrachtgever(s) worden vastgesteld. Om grondverzet zonder duur onderzoek (partijkeuring) mogelijk te maken hebben alle bevoegde gezagen een bodemkwaliteitskaart opgesteld. Onder welke voorwaarden daarvan gebruik kan worden gemaakt is opgenomen in de nota bodembeheer. Daarmee besparen burgers, bedrijven en overheden veel geld op bodemonderzoek. De kaarten moeten elke vijf jaren worden her beoordeeld en de nota bodembeheer eens in de tien jaar. In het afgelopen jaar hebben we voor verschillende gemeenten in het beheergebied goedbezochte informatiebijeenkomsten gehouden over het Drentse beleid inzake bodembeheer. Er zijn plannen om in 2023 deze voorlichting voort te zetten, ook aan bedrijven in de provincie.

2.1.4 BODEMENERGIESYSTEMEN

In 2022 zagen we een flinke toename van het aantal aanvragen voor aanleg van gesloten bodemenergiesystemen. De huidige energiecrisis is daar ongetwijfeld de oorzaak van. Voor alle Drentse

gemeenten samen zijn er 186 meldingen voor de aanleg van ca. 400 gesloten bodemenergiesystemen afgehandeld. Daarbij gaat het ook om projecten waar bij meerdere woningen gesloten bodemenergiesystemen worden aangelegd.

De meldingen voor de gesloten bodemenergiesystemen worden door ons geregistreerd in het Landelijk Grondwater Register (LGR). Door het opnemen van het bodemenergiesysteem in het LGR kan bij eventuele nieuwe initiatieven in de omgeving rekening worden gehouden met bestaande systemen. Zo wordt voorkomen dat bodemenergiesystemen elkaar negatief gaan beïnvloeden waardoor het doelmatig functioneren wordt geschaad. Bij de aanleg van een WKO-installatie, het mechanisch boren, houden wij toezicht.

2.2 GELUID

Geluidbelasting en geluidbeleving spelen een belangrijke rol in de samenleving. Geluidoverlast heeft direct effect op de woonbeleving. Als mensen regelmatig aan te veel en te hard lawaai worden blootgesteld kan dat grote gevolgen hebben voor de gezondheid. Je kunt hierbij onder andere denken aan een te hoge bloeddruk last van het hart maar bijvoorbeeld ook psychische problemen als gevolg van de onrust en irritatie.

2.2.1 INDUSTRIELAWAAI EN GELUIDZONERING

De voorbereiding voor de invoering van de Omgevingswet is gestart. In het kader van de Omgevingswet moeten gezoneerde industrieterreinen worden omgezet naar een nieuwe systematiek. Dit wordt begeleid en besproken in noordelijk verband (3Noord-verband).

Met betrekking tot het project “Herziening geluidzone Bargermeer” is de planning dat het bestemmingsplan, voor inwerkingtreding van de Omgevingswet, kan worden afgerond. Begin 2022 is geconstateerd dat het vooraf geraamde budget niet toereikend is.

2.2.2 WEG- EN RAILVERKEERSLAWAAI EN HOGERE GRENSWAARDEN

De uitvoering van de werkzaamheden was in 2022 niet uitzonderlijk anders dan voorgaande jaren. Aanvragen komen met enige regelmaat binnen en in 2022 zijn daadwerkelijk hogere grenswaarden vastgesteld. Er zijn hierover geen bijzonderheden te vermelden.

2.2.3 EVENEMENTEN

In 2022 waren, vooral in de zomerperiode, de evenementen weer volop aanwezig. Dit heeft geresulteerd in meer advieswerk en geluidsmetingen vergeleken met de jaren ervoor. Alhoewel deze werkzaamheden tot ons reguliere werkpakket behoren drukt dit wel op de uitvoering van overige advieszaken. Geluidsmetingen kosten veel tijd en er zijn meer adviezen en metingen met betrekking tot klachten nodig geweest dan voorzien in 2022. Het aantal adviezen in het kader van vergunningverlening en meldingen was iets minder maar vergeleken met de andere werkzaamheden geeft dit niet de extra benodigde ruimte.

2.2.4 GELUIDKLACHTEN

Zoals in het Jaarprogramma van 2022 al is aangegeven hebben we in het verslagjaar te maken met veel klachten op het gebied van warmtepompen en airco’s. Ook het Laagfrequente geluid komt hierin voor. Deze ontwikkeling is en blijft zorgwekkend. We zien hierin een duidelijke toename van het werk (advisering, geluidmetingen en dergelijke). Door onze expertise en ook de uitkomsten van metingen zijn enkele warmtepompen weer verwijderd. De meeste gemeenten weten ons voor deze metingen goed te vinden.

Een nieuw fenomeen, welke we nog niet in het Jaarprogramma hebben benoemd, is de komst van padel banen. Landelijk is hierop de aandacht gevestigd en in Drenthe zien we deze banen in aantallen groeien. Daarmee groeit ook de omgevingsoverlast. Het kost onze geluidsadviseurs extra tijd vooral omdat wetgeving hierin is achtergebleven.

De groei in klachten en het aantal geluidmetingen maakt dat wij momenteel te weinig tijd hebben om alle klachten goed af te handelen. Hier zit een groot punt van zorg. Preventie, adviseren aan de voorkant, gaan we nog beter en strakker vormgeven om de werkdruk te verlagen en behapbaar te houden.

2.2.5 GELUIDMETINGEN

Zoals aangegeven hebben we steeds meer te maken met geluidmetingen.
Een recente trend die wij ervaren bij handhavingszaken is dat er meer en meer klagers/veroorzakers zich in beginsel kritisch opstellen. Het vertrouwen in een onafhankelijke geluidsmeting van onze adviseurs lijkt soms niet aanwezig te zijn. Er wordt gebruikgemaakt van geijkte geluidsmeters die jaarlijks gekalibreerd worden. Het gebrek aan vertrouwen wordt door onze experts als een extra belastende factor ervaren.

2.2.6 WARMTEPOMPEN

Door de verduurzamingsopgave komen (geluidklachten over) warmtepompen steeds vaker voor. Alhoewel het Bouwbesluit 2012 per 1 april 2021 is aangepast met een artikel waarin nieuwe geluidseisen worden gesteld aan buiten opgestelde installaties op de erfgrens, levert dit nog niet de mogelijkheden tot goede regulering. Het vergt enige creativiteit bij onze adviseurs. Het is een scherpe norm wat blijkt uit een aantal handhavingsgevallen met betrekking tot warmtepompen.

2.2.7 WINDTURBINES

De windparken Oostermoer en Drentse Monden zijn als extra opdracht opgenomen in het Jaarprogramma 2022. Inmiddels is duidelijk dat dit consequent regulier werk voor onze adviseurs meebrengt. Wij zijn sinds 2021 betrokken bij de projectgroep “Windturbineparken Drentse Monden en Oostermoer”. Naast het geluidsaspect (LFG en normaal geluidsoverlast) is daar ook het aspect slagschaduw bijgekomen. Hierover hebben we overleg in 3Noord-verband (het overleg tussen Noordelijke omgevingsdiensten). Met de groei van grotere windturbines groeit ook de hoeveelheid aan werk (advies, vergunningverlening en toezicht en handhaving). In de urenbesteding voor 2022 is het aandeel voor het verbreden van kennis en kennisdeling duidelijk terug te zien.

Dit zien we ook terug bij bijvoorbeeld andere omgevingsdiensten (bijvoorbeeld OFGV (Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek). Wij adviseren deze werkzaamheden, op basis van de binnengekomen aanvragen, op reguliere basis in te calculeren (dus niet als extra opdracht) en in de begroting 2024 extra rekening hiermee mee te houden.

2.2.8 LAAGFREQUENT GELUID

Voor laagfrequent geluid (LFG) zien we een duidelijke groei. Dit kan verklaard worden door de toename van het aantal LFG producerende bronnen (elektrische apparaten). Voor LFG ontbreekt wet- en regelgeving, maar ook de capaciteit en tijd om degelijk onderzoek uit te voeren. Onderzoeken naar een bron kunnen jaren kosten terwijl uiteindelijk niet gehandhaafd kan worden. Het betreft een landelijk maatschappelijk probleem waarbij wij een rol zien voor de Omgevingsdienst NL. Dit is de vereniging van de 29 regionale uitvoeringsdiensten in Nederland, en kan dit richting de landelijke politiek op de kaart zetten.

2.3 LUCHT

Luchtkwaliteit en geur zijn onderwerpen die een hoge prioriteit hebben wat de behoefte aan advies voor deze aspecten groot maakt. Om kwalitatief goed advies te kunnen geven zijn de adviseurs veel tijd kwijt aan het informatie halen op locatie.

2.3.1 INDUSTRIËLE EMISSIES

Voor vergunningverlening en meldingen verzorgen we een integrale luchttoets. Van belang hierbij zijn de ontwikkelingen op basis van de Best Beschikbare Technieken (BBT) en de ontwikkelingen met betrekking tot bijvoorbeeld Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). Een nieuwe ontwikkeling in de uitvraag betreft het meten van onder andere stofemissie en formaldehyde. Aangezien wij deze expertise niet voldoende in huis hebben is samenwerking gezocht met andere Omgevingsdiensten.

2.3.2 GEUR

Grip krijgen op geursituaties bij overlast blijft lastig. Het is moeilijk en kost veel tijd om goede antwoorden te geven aan de verschillende partijen die de overlast ervaren en/of veroorzaken. Er is onzekerheid over de mogelijk risico's van luchtemissies van ZZS voor de volksgezondheid, bij het milieu maar ook in het binnenklimaat (inpandig). Hierbij wordt continu samenwerking met adviesbureaus, gemeenten en GGD gezocht.

2.3.3 ZEER ZORGWEKKENDE STOFFEN

Zeer zorgwekkende stoffen die bij voldoende contact met mens en milieuschadelijk zijn, noemen we ZZS. Denk onder andere aan kankerverwekkende en hormoon verstorende stoffen (bijvoorbeeld ook Per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS)). Wij inventariseren, controleren en adviseren op noodzakelijk gebruik en op mogelijke alternatieven. Veel bedrijven maken nog gebruik van ZZS en dienen de blootstelling (immissie) aan die stoffen zoveel mogelijk te beperken. Daarom nemen wij emissies en immissie van ZZS-stoffen steeds meer mee bij integrale adviezen. Landelijk is hier ook uitvoerig aandacht voor.

In 2022 is de vergunning van een provinciaal bedrijf aangescherpt. Deze ambtshalve wijziging heeft geleid tot voorschriften met emissiegrenswaarden voor specifieke ZZS-emissies vanuit diverse bronnen bij het bedrijf.

In 2022 is ook vanuit de inventarisatie oplosmiddelenbesluit meer aandacht gekomen voor ZZS bij het beoordelen van de oplosmiddelenboekhouding. Specifiek wordt gelet op de CMR (Carcinogeen, Mutageen, Reproductie toxisch) componenten (artikel 2.30 Activiteitenbesluit) in de vluchtige organische stoffen. Dit krijgt de volle aandacht bij de beoordeling van oplosmiddelenboekhoudingen.

2.3.4 AANPAK STIKSTOF

Alhoewel de aanpak van stikstof niet in basis bij onze omgevingsdienst ligt (maar via de natuurwetgeving bij de provincie) hebben wij hier wel mee te maken. Denk aan het verlenen van toestemmingen (de verklaring van geen bedenkingen, samenhang met milieuvergunningen en natuurvergunningen) en het uitvoeren van integraal toezicht. Ook leveren onze specialisten expertise bij deze problematiek (stikstofdepositie) en hebben wij actief samenwerking en afstemming gezocht bij onze collega's van de provincie en andere partners. We zien dat zienswijzen, bezwaren en beroepen in de procedure voor (agrarische) vergunningverlening toenemen, vooral door natuurorganisaties.

De stikstofproblematiek heeft ook in 2022 gezorgd voor veel langere doorlooptijden in de vergunningverleningsprocedure door steeds weer nieuwe ontwikkelingen rondom het aspect natuur. Hierbij maakt het niet uit of het onderdeel natuur aanhaakt of niet. Jurisprudentie en nieuwe

ontwikkelingen in het provinciaal beleid maken naast het opstellen van een MER-beoordelingsbesluit vooral het opstellen van een (ontwerp-)beschikking steeds ingewikkelder. Reeds opgestelde documenten moeten soms meerdere malen worden herzien. Vertraging betekent een hogere tijdsinzet per product. Samen met de provincie monitoren we deze zaken aan de hand van een voortgangslijst.

2.3.5 LUCHTKWALITEIT

Om luchtkwaliteit beter te ontsluiten en hierover informatie te geven zijn we gestart met het registreren en monitoren van de luchtkwaliteit op Drents niveau (gegevens ophalen uit het veld). Het toepassen van monitoringsystemen is een ontwikkeling ter ondersteuning van het lopend werk voor de Europese monitoringsverplichtingen (bijvoorbeeld oplosmiddelen).

Daarnaast is het Schone Lucht Akkoord (SLA) basis voor een belangrijk deel van de uitvoerende werkzaamheden van de adviseurs. Het akkoord is getekend door de provincie Drenthe en de gemeente Assen. In diverse dossiers is SLA geïmplementeerd. Denk bijvoorbeeld aan ambtshalve wijziging van vergunningvoorschriften met emissie eisen voor ZZS en het toepassen SLA in de revisieprocedure van een IPPC- bedrijf.

2.3.6 ASBEST

De werkzaamheden voor asbest zijn breed. We verzetten veel werk in het beoordelen van meldingen en het houden van toezicht (zie Hoofdstuk 3). Daarnaast leveren we inzet bij de verwijdering van asbestdaken.

De acties in Drenthe rond de verwijdering van asbestdaken hebben er inmiddels toe geleid dat van de daken die begin 2018 nog asbesthoudend waren inmiddels 38% is gesaneerd. Hoe dat zich verhoudt tot andere regio's in Nederland is onduidelijk, aangezien hier geen actuele vrij beschikbare gegevens van zijn. Bij de inventarisatie asbestdaken in Drenthe in 2018 werd 5,2 miljoen aanwezige m^2 geconstateerd. Daarvan is inmiddels 2 miljoen m^2 gesaneerd. Het niet van kracht worden van een asbestdakenverbod heeft ertoe geleid dat de bereidheid om asbestdaken te vervangen in Drenthe, net als in de rest van het land, flink is teruggelopen. In onderstaande figuur is dit per kwartaal vanaf 2018 tot en met 2022 voor Drenthe weergegeven.

Uit onderstaande figuur valt op te maken dat de aankondiging van het verbod in oktober 2018 en het ingezette Drentse beleid hebben geleid tot een verdubbeling van het aantal gesaneerde daken. Daarentegen heeft het verwerpen van het asbestdakenverbod in de Eerste kamer in juni 2019 geleid tot een drastische afname in het aantal gesaneerde m^2, maar is er desalniettemin nog steeds gemiddeld zo'n 5.000 m^2 per kwartaal gesaneerd. Dit wordt mede gestimuleerd door de werkgroep asbestdaken waarin de Drentse gemeenten, de provincie en de RUD Drenthe zijn vertegenwoordigd.

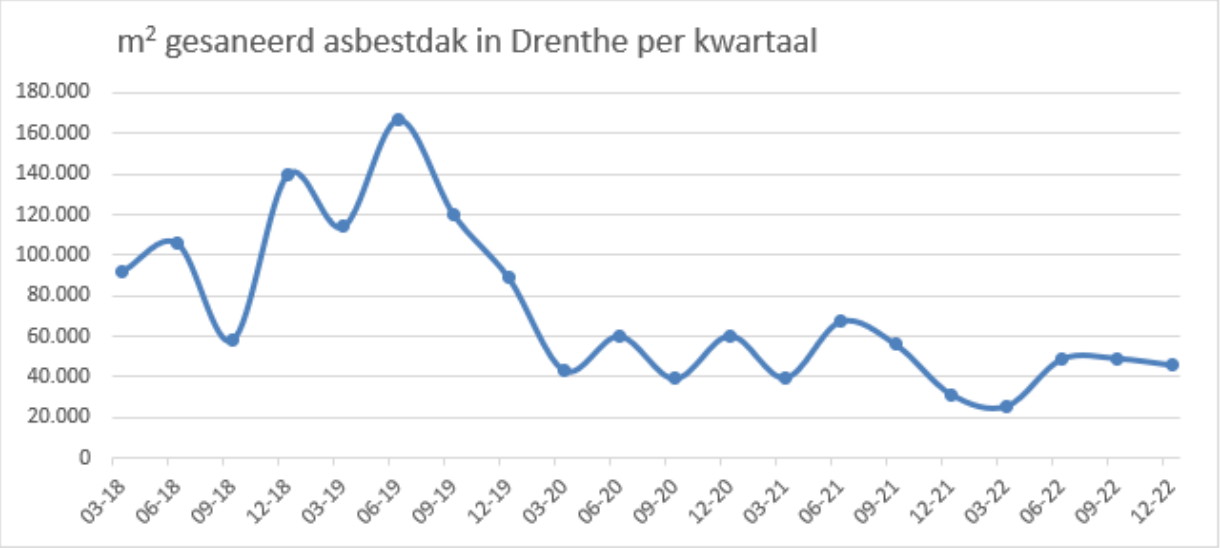

Figuur 1: oppervlakte gesaneerde asbestdaken

Onze inbreng betreft het actueel houden van de asbestkaart door gesaneerde daken eraan toe te voegen en twijfelgevallen met behulp van de asbestanalyzer te verifiëren. We geven advies bij lokale initiatieven van bewoners om daken te saneren. Het aanschrijven, in samenspraak met gemeenten, van asbestdakenbezitters is ook een taak voor de RUD Drenthe. Zo organiseren we bijvoorbeeld bijeenkomsten (fysiek of online de zogeheten webinars) om hen te informeren over saneringsmogelijkheden.

2.4 OMGEVINGSVEILIGHEID

Omgevingsveiligheid is de nieuwe benaming van externe veiligheid. In Nederland is de ruimte voor wonen en werken schaars. Mensen willen gezond en veilig leven, en het bedrijfsleven wil ruimte voor economische groei behouden. Deze blijvende zoektocht naar een optimaal gebruik van de beperkte ruimte is het onderwerp van omgevingsveiligheid. Bij omgevingsveiligheid gaat het om de risico's van het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen, de veiligheid van inrichtingen en de veiligheid van nieuwe, zich snel ontwikkelende technologieën. Het gaat om de feitelijke risico's, met soms grote onzekerheden, én om waargenomen risico's.

2.4.1 ENERGIETRANSITIE

De aangekondigde trend in energietransitie zet zich gestaag door. Wij krijgen steeds vaker de verzoeken tot opslagen en het verwerken van energiebronnen. Voornamelijk betreft het hier waterstof. Denk hierbij aan een garagebedrijf wat waterstof voor voertuigen opslaat of een waterstoftankstation voor bussen en vrachtwagens.

Voor dit soort bedrijven is maatwerk nodig in het kader van zorgplicht. Zo worden incidenten voorkomen dan wel beperkt. Waterstofincidenten behoren tot ongewone voorvallen omdat hiervoor nog geen wettelijke voorschriften gelden. Daarnaast zien we een toenemende vraag voor advies over het toepassen van waterstof in aardgasgestookte stookinstallaties als energiebesparing.

2.4.2 EXPLOSIEVEN EN VUURWERK

De afgelopen jaren waren er, door COVID 19, minder vuurwerkevenementen, 2022 was voor de vuurwerkevenementen een druk jaar. Er zijn 40 aanvragen voor vuurwerkevenementen behandeld (2019: 29). Vier vuurwerkevenementen zijn in verband met extreme droogte vervallen. De rest zijn, met aanpassingen zoals ander vuurwerk of besproeien van de ondergrond, wel doorgegaan. Tijdens de vuurwerkevenementen zijn geen overtredingen geconstateerd.

In 2022 mocht er na twee jaar weer consumentenvuurwerk worden verkocht en afgestoken. Het aantal verkooppunten is in Drenthe de afgelopen jaren gestaag afgenomen waarbij vooral de laatste jaren diverse verkooppunten zijn gestopt. Waren er in 2016 nog 78 verkooppunten is dat in 2022 geslonken naar 46 verkooppunten. Voor een deel komt dit doordat landelijke winkelketens hebben aangegeven geen vuurwerk meer te willen verkopen. Bij alle verkooppunten is in september/oktober een voorcontrole geweest. Dit was deels administratief en deels fysiek. Verder zijn alle verkooppunten in Drenthe tijdens de drie verkoopdagen bezocht door onze medewerkers. Er werden kleine overtredingen geconstateerd die direct zijn verholpen.

2.4.3 REGISTER EXTERNE VEILIGHEIDSRISICO'S

We hebben ons aangesloten bij het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV). Dit systeem is bedoeld om alle grotere risico's met gevaarlijke stoffen vast te leggen. Er is landelijk budget beschikbaar om onze gegevens daarin te plaatsen maar het kost ook inzet van onze specialisten om dit te verzorgen en te begeleiden. Onze adviezen spitsen zich steeds meer toe op problematiek voorkomend uit de energietransitie. De uitvoering van de adviezen is op een adequaat niveau.

Op het thema omgevingsveiligheid is er veel verandering in aantocht vanwege de nieuwe Omgevingswet. Onze adviseurs werken samen met de noordelijke omgevingsdiensten om deze veranderingen door te voeren in het Register externe veiligheid (REV). Net als voor het (milieu)locatiebestand in Drenthe zijn wij gedelegeerd bronhouder voor het REV, zodat de risicogegevens op een goede en volledige wijze in de Atlas Leefomgeving terecht komen en te raadplegen zijn. In 2022 is een groot aantal van de locaties en risicovolle milieubelastende activiteiten in het REV ingevoerd. Een aantal activiteiten kan nog niet ingevoerd worden omdat de Bevoegd Gezag Module (BGM, een hulpmiddel voor bronhouders om geconverteerde data uit het Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS) te controleren, valideren en publiceren) hiervoor nog niet geschikt is. Ministeries dragen hiervoor verantwoordelijkheid en landelijke initiateven lopen.

2.5 DUURZAME ENERGIE

In het klimaatakkoord van Parijs is vastgelegd dat de wereldwijde klimaatopwarming in 2100 beperkt moet zijn tot 2°C vergeleken met het niveau van vóór de opkomst van de industrie. In het verlengde hiervan hebben provinciale staten van Drenthe de doelstelling uitgesproken in de vastgestelde Energieagenda 2020 – 2023 om in 2050 energieneutraal te zijn. Deze doelstellingen, die de burger en het bedrijfsleven steeds sterker zullen gaan raken, vragen om concrete maatregelen en plannen in het heden.

2.5.1 ENERGIETOEZICHT

Een belangrijke klimaatdoelstelling is het met 49% verminderen van de CO_2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. Dit doel kan onder andere bereikt worden door het doorvoeren van energiebesparende maatregelen door burgers en bedrijven. Het houden van toezicht op deze maatregelen is één van de instrumenten die landelijk ingezet wordt om de Nederlandse klimaatdoelstellingen te halen. Wij voeren het toezicht uit vanuit het Jaarprogramma en in het kader van de Versterkte Uitvoering Energietoezicht (verder VUE 2021).

In onze najaar rapportage hebben wij de prognose afgegeven om voor dit product 50% van het Jaarprogramma te realiseren. Krapte op de arbeidsmarkt is één van de oorzaken dat deze prognose op 255 uur niet gehaald is. Ten opzichte van het Jaarprogramma hebben we 45% van de ingebrachte uren daadwerkelijk voor dit product ingezet. Hiervoor hebben we (inclusief de inzet vanuit VUE 2021) 154 energiecontroles opgezet. Tijdens deze controles zijn 412 overtredingen, waarvan er inmiddels 248 ongedaan zijn gemaakt, geconstateerd. Wanneer ook de resterende overtredingen ongedaan zijn gemaakt, wordt er door onze activiteiten een totale reductie van circa 2.406 ton CO_2 gerealiseerd. Deze

reductie is berekend op basis van het TNO-rapport TNO2020P11691 en op basis van informatie afkomstig van RVO.

Op 1 juli 2019 is de informatieplicht energiebesparing opgenomen in het Activiteitenbesluit. In dit besluit is voorgeschreven dat bedrijven, met een elektriciteitsverbruik van meer dan 50.000 kWh of 25.000 m3 aardgasequivalent, alle maatregelen op het gebied van energiebesparing dienen te nemen met een terugverdientijd korter dan 5 jaar. Voor deze bedrijven geldt ook dat zij ons moeten informeren over de voortgang van de implementatie van de energiebesparende maatregelen. Bij de start van deze informatieplicht was er landelijk, en zeker ook in Drenthe, een forse stijging van het aantal rapportages waar te nemen. De toestroom van de rapportages laat nu een dalende trend zien. Dit is te verklaren doordat bedrijven elke 4 jaar aan de informatieplicht moeten voldoen. De rapportages worden door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ontvangen, beoordeeld en ingeschaald in risicogroepen. Hierbij heeft de groep R1 het hoogste risico en R3 het laagste risico op de hoeveelheid te nemen maatregelen.

Rapportage jaar	Aantal ingediende rapporten
2019	1.234
2020	249
2021	316
2022	78
Totaal	1.877

Tabel 1: informatieplicht energiebesparing

2.5.2 OMGEVINGSVISIE ONDER DE OMGEVINGSWET

Het maken van beleid is niet de taak van de RUD Drenthe, wel zien wij door de komst van de nieuwe Omgevingswet een belangrijke rol voor ons om op inhoudelijk gebied te adviseren. We hebben gemerkt dat door de mogelijkheid om straks gebiedsgericht regels vast te stellen voor de verschillende omgevingswaarden, onze specialisten al vaker worden gevraagd om mee te denken. Gemeenten die invulling geven aan de omgevingsplannen willen de RUD Drenthe graag vroeg aan tafel. Een positieve ontwikkeling waardoor samenwerking onderling en met andere ketenpartners (waterschappen, VRD, GGD, GGZ, Rijkswaterstaat, Ministeries e.a.) wordt gestimuleerd.

2.5.3 WINDMOLENPARKEN EN ZONNEWEIDES

Wij hebben slechts ten dele te maken met de aanleg van de windparken. Het in werking hebben kan klachten veroorzaken en initieert verder toezicht. Dit staat onder andere beschreven in 2.2.7. De uitbreiding vooral ten aanzien van grotere en kleinschalige windmolenparken gaat nog door (Emmen en Noord-Drenthe).
Zonneweides lijken vooralsnog geen directe omgevingshinder te vormen.

2.5.4 REGIONALE ENERGIETRANSITIE (RES)

Regionaal is de Regionale Energie Strategie (RES) van belang. Elke gemeente, provincie en waterschap werkt binnen één van de dertig regio’s samen met stakeholders aan een RES. De RES is een instrument om te komen tot keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag- en energie-infrastructuur. Wij hebben adviezen uitgebracht over de mogelijkheden van energietransitie (dit loopt voornamelijk via experts omgevingsveiligheid).

HOOFDSTUK 3: ACTIVITEITEN

Naast de inspanning op omgevingswaarden voeren we ook de basis VTH-taken uit. Dit zijn werkzaamheden die vanuit de wetgeving moeten worden gedaan, de 'core business' van onze omgevingsdienst. Bij de uitvoering van de activiteiten baseren we ons handelen op impact op de omgevingswaarden zoals in Hoofstuk 2 benoemd. Daarmee is er een onlosmakelijke verbinding tussen beide hoofdstukken. De kwaliteit van de leefomgeving kan op basis van de omgevingswaarden worden gemeten, verantwoord en beoordeeld.

3.1 VERGUNNEN & BESLUITEN

3.1.1 WET ALGEMENE BEPALINGEN OMGEVINGSRECHT

Een belangrijke activiteit is onze taak bij de behandeling van omgevingsvergunningen en maatwerkbeschikkingen. Ook het opstellen van de beschikkingen voor het saneren van de bodem en het toetsen en beoordelen van de aanvragen voor bodemenergiesystemen (Warmte-Koude-Opslag) zijn onze verantwoordelijkheid.

In 2022 zijn minder nieuwe vergunningen aangevraagd. Het aantal MER-beoordelingen en advisering MER ligt nagenoeg gelijk aan 2021. Dit wijst erop dat de ontwikkeling in de fysieke ruimte nog niet is aangetrokken. Daarnaast zien we door de gewijzigde BBT (best beschikbare techniek) - conclusies dat we minder actualisaties hebben afgehandeld dan we hadden verwacht en gepland. Vanwege de hoge werkdruk, door ziekte en het relatief hoge aantal lopende procedures, is de focus gelegd bij de vraag gestuurde producten.

Vergunningen			
	Realisatie	JP2022	% t.o.v. JP2022
Drentse Maat	26.917	26.558	101%
Niet Drentse Maat	12.925	9.038	143%
Totaal	39.842	35.956	111%

Tabel 2: vergunnen & besluiten

3.1.2 WET BODEMBESCHERMING

De provincie Drenthe en de gemeente Emmen zijn bevoegd gezag Wet bodembescherming (Wbb). In 2022 zijn, ten opzichte van 2021, minder Wbb beschikkingen afgegeven. Dit betreft historische verontreinigingen die voor 1987 zijn ontstaan. De doelstelling voor de aanpak van spoedlocaties is bijna geheel behaald. De actuele spoedlijst bevat 30 locaties die allen zijn beschikt. Bij 27 locaties is er gesaneerd en zijn de risico's voor verspreiding beheerst. Van de overige drie locaties is bij één locatie de sanering nog niet gestart.

Onderstaande grafiek laat zien dat er afgelopen jaar minder beschikkingen zijn afgegeven dan voorgaande jaren. Dit is deels te verklaren door het feit dat er meer aanvragen zijn binnengekomen die niet volledig waren en die uiteindelijk zijn ingetrokken of afgekeurd. Veel van deze aanvragen worden op een later moment waarschijnlijk opnieuw ingediend. Ook zijn er in het laatste kwartaal van 2022 veel aanvragen ingediend, deze zijn nog in procedure en dus nog niet beschikt. In 2022 zijn er 58 saneringen gestart, 13 minder ten opzichte van 2021 maar 18 meer dan in 2020. Dit betekent ook dat vanuit toezicht en handhaving hier minder inzet op is gepleegd in vergelijking met 2021.

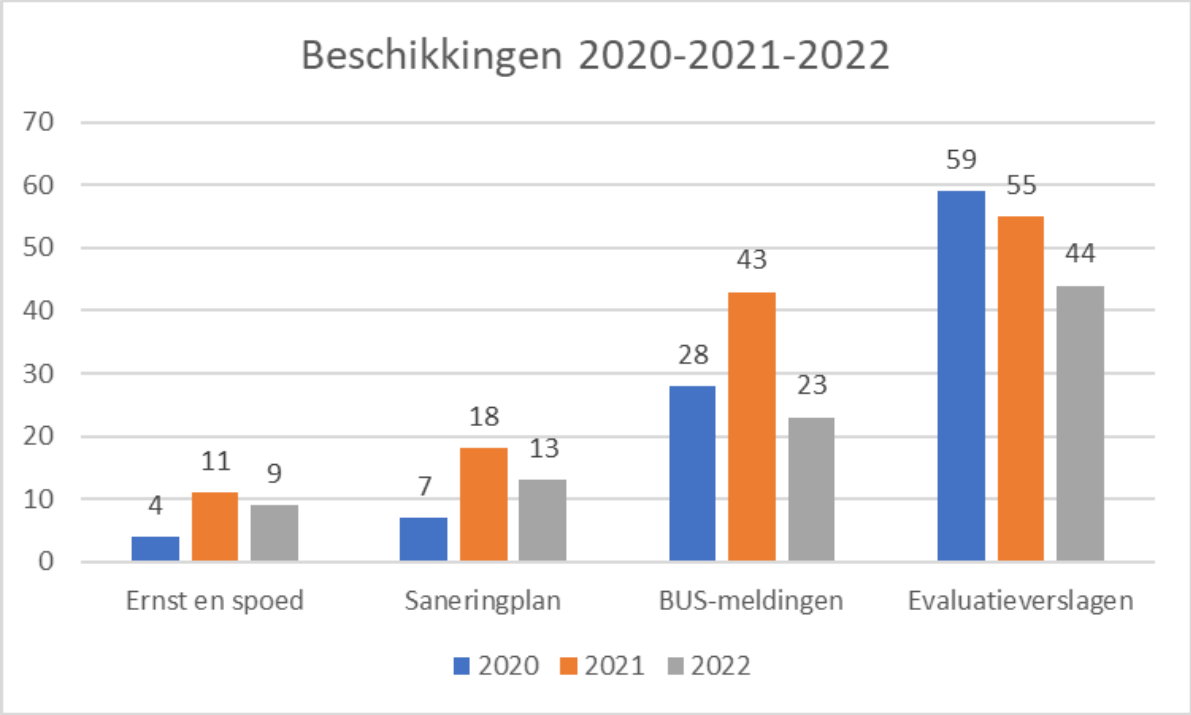

Figuur 2: beschikkingen Wbb

3.2 MELDEN & ONTHEFFEN

Het aantal ingediende meldingen is vergelijkbaar met 2021, maar vanwege de complexheid, vaak onvolledigheid en lange doorlooptijden voor adviezen zijn hier wel meer uren voor gemaakt. Naast deze meldingen zijn er ook meldingen ontvangen van nieuwe verontreinigingen. Dit zijn verontreinigingen die na 1987 zijn ontstaan: de zorgplichtgevallen. Voor de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen zijn er meer meldingen ontvangen dan in 2021.

3.2.1 AANLEG GESLOTEN BODEMENERGIESYSTEMEN

Het aantal meldingen per gemeente van gesloten bodemenergiesystemen in 2022 ten opzichte van 2021 is weergegeven in onderstaande tabel.

Meldingen aanleg gesloten bodemenergiesystemen per gemeente	2021	2022
Aa en Hunze	9	15
Assen	3	12
Borger-Odoorn	8	12
Midden-Drenthe	7	18
Noordenveld	13	18
Tynaarlo	17	34
Coevorden	4	10
De Wolden	7	12
Emmen	15	18
Hoogeveen	4	10
Meppel	4	13
Westerveld	17	14
Totaal	108	186

Tabel 3: meldingen van gesloten bodemenergiesystemen

3.2.2 ZORGPLICHTGEVALLEN

Uit bijgaand overzicht is te zien dat in 2022 iets meer zorgplichtgevallen zijn gemeld en gesaneerd ten opzichte van 2021. Ook het aantal ingediende evaluaties op zorgplichtgevallen ligt hoger. De verwachting is dat het saneren van historische verontreinigingen in Drenthe steeds minder wordt en de verontreinigingen ontstaan na 1987 meer aan het licht komen.

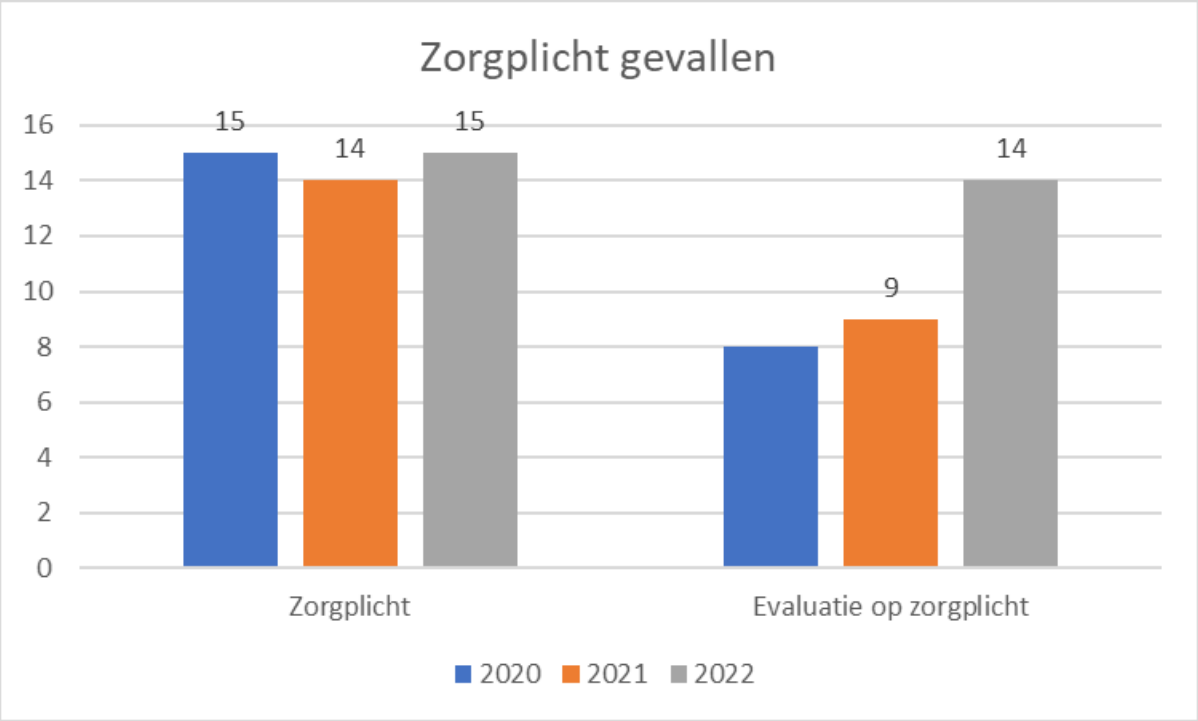

Figuur 3: zorgplichtgevallen

3.2.3 ASBEST SLOOPMELDINGEN

Wij hebben 100% van de ingediende reguliere asbestsloopmeldingen beoordeeld op ontvankelijkheid en waar mogelijk geaccordeerd. Dit doen wij omdat zonder deze accordering een asbestsanering niet gestart mag worden. Dit maakt wel dat wij niet bij (zoals in 2018 is afgesproken) 45% van de geaccordeerde regulier asbestsloopmeldingen daadwerkelijk toezicht hebben gehouden, maar bij 36% van deze asbestsloopmeldingen. Ondanks dat we in de tweede helft van 2022 de formatie, voor dit product, op orde hebben gebracht, hebben we deze achterstand niet meer kunnen bijsturen. Enerzijds is dit veroorzaakt door het moeten inwerken van (ingehuurde) collega's, anderzijds daalt het aantal asbestsaneringen na de zomerperiode sterk. In het laatste kwartaal hebben we, door het geringe aantal asbestsaneringen voortkomend uit reguliere asbestsloopmeldingen, ons kunnen richten op het uitvoeren van audits (toezicht asbest mutatie) bij asbestsaneringen die in opdracht van woningbouwcorporaties worden uitgevoerd. Dit is steekproefsgewijs uitgevoerd. In 35% van de toezicht bezoeken was er sprake van overtredingen. De prognose van 85% van de ingebrachte uren is voor dit product bijna besteed.

Product	Aantal
Advisering asbest inventarisatierapportage (mutatie)	629
Advisering asbest inventarisatierapportage (regulier)	1517
Toezicht asbest (mutatie)	449
Toezicht asbest (regulier)	551
Totaal	3.146

Tabel 4: asbest sloopmeldingen

3.3 INFORMEREN & BEOORDELEN

Informatieverzoeken komen veelvuldig voor. Uiteindelijk zijn er 228 zaak gerelateerde informatieverzoeken in 2022 afgehandeld. Opgemerkt moet worden dat de minder lastige en kleinere verzoeken hierin niet worden meegeteld in aantal. Ook de beoordeling van rapportages, tank certificaten en keuringscertificaten is een meer verscholen product omdat deze vaak tijdens de toezichtactiviteit of vergunningen activiteit worden uitgevoerd. Deze maken dus veelal integraal deel uit van andere hoofdprocessen. Wij zien geen afwijkingen met betrekking tot het aantal.

3.3.1 ELEKTRONISCH MILIEUJAARVERSLAG

In Drenthe hebben 30 bedrijven de verplichting om een elektronisch Milieujaarverslag (e-MJV's) in te dienen. Het is relevant dat het door bedrijven jaarlijks te maken e-MJVgoed wordt opgesteld omdat dit voor monitoring wordt gebruikt. Voldoet een bedrijf niet aan de verplichting dan wordt er een handhavingstraject ingezet.

In het Jaarprogramma is voor de beoordeling van e-MJV's 528 uur ingebracht. Dit jaar is 777 uur besteed. De overbesteding van 47% wordt vooral veroorzaakt door het inzetten van handhaving bij zeven bedrijven en het beoordelen van aanvullende aangeleverde informatie na de eerste beoordeling van de e-MJV's, wat voorkomt uit de in 2022 doorgevoerde verbeterslag in beoordeling van e-MJV's. Daarnaast is in 2022 de verbeterslag verder doorgezet en zijn aanvullende procedures opgezet voor de beoordeling in 2023.

Onze adviseurs ondersteunen de toezichthouders bij de beoordeling van het aspect lucht in het elektronisch milieujaarverslag (e-MJV). Kwalitatief is hierdoor een verbeterslag gemaakt.

3.4 KLACHTEN & HANDHAVINGSVERZOEKEN

Omdat milieuklachten en -incidenten, waaronder ongewone voorvallen, niet alleen tijdens kantooruren voorkomen is een 24/7 piketdienst ingericht. In sommige gevallen leidt overlast ertoe dat er een handhavingsverzoek wordt ingediend. Na het beoordelen van het verzoek en de voor de zaak relevante feiten en omstandigheden nemen we een besluit op het verzoek.

3.4.1 PIKET

Onze piketorganisatie is opgenomen in het classificatiesysteem van de Meldkamer Noord- Nederland (MKNN). Wanneer hulpverleningsdiensten de inschatting maken dat er door een calamiteit onomkeerbare milieuschade wordt veroorzaakt of dreigt worden we rechtsreeks door het MKNN benaderd en kan onze piketdienst, waar nodig, adequaat handelen. We hebben verder binnen de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) toebedeelde taken in het kader van de calamiteiten- en rampenbestrijding. Onze piketmedewerkers worden tijdens deze rol ingezet op de taken van het team Omgevingszorg van de betreffende gemeente.

Ook afval(dumpingen) en geluidklachten kwamen in 2022 relatief vaak voor. We zijn onder andere betrokken geweest bij de volgende incidenten:

- Dumpingen van gevaarlijke afvalstoffen, zoals restanten van synthetische drugsproductie;
- (Asbest)branden;
- Een aangereden LPG vulpunt (liquefied petroleum gas), waarbij lekkage is ontstaan;
- Een vrachtwagen met een lekkende dieseltank;
- Een brandende tractor, waarbij diesel de sloot is ingestroomd.

In 2022 zijn wij bij 3 opgeschaalde calamiteiten betrokken geweest. Dit betrof telkens een grote brand. In 2022 zijn er door de Covid-19 nasleep geen oefeningen georganiseerd door de VRD en/of gemeenten.

3.4.2 KLACHTEN

In 2022 hebben wij in totaal 581 klachten en meldingen ongewoon voorval ontvangen. Dit is ten opzichte van 2021 iets afgenomen (612). In 2022 zijn er relatief veel meldingen van geurhinder gedaan. Bij de meeste klachten zijn in goed overleg met de klagers oplossingen gevonden. Deze (soms intensievere inzet) voorkomt handhavingstrajecten die nog veel meer tijd vragen.
Daarnaast is er een stijging van het aantal meldingen op het onderdeel Bodem. Een reden hiervan kan zijn dat de brandweer ons informeert bij autobranden indien er vloeistoffen op de bodem kunnen terechtkomen.

Soort klacht	Aantal
Klacht bedrijven	9
Klacht bodem	48
Klacht geluid	142
Klacht lozingen	21
Klacht lucht	217
Klacht overig milieu	50
Klacht piket	2
Melding ongewoon voorval (Hoofdstuk 17 Wm)	73
Melding ongewoon voorval (art.27 en 30 Wbb)	19
Totaal	581

Tabel 5: klachten en meldingen ongewoon voorval

3.4.3 ONGEWOON VOORVALLEN

Een melding ongewoon voorval (Hoofdstuk 17 Wm) is een verplichting voor bedrijven om een milieucalamiteit te melden. Opvallend is de toename van het aantal meldingen ongewoon voorval Wbb (Wet bodembescherming). Deze meldingen komen binnen doordat de bodem (mogelijk) is verontreinigd als gevolg van bijvoorbeeld een voertuigbrand. Bij 31% van de klachten was geen sprake van overtreding van milieuvoorschriften.

3.4.4 HANDHAVINGSVERZOEKEN

Er zijn 28 handhavingsverzoeken afgerond. Op 1 januari 2023 zijn nog 11 zaken in behandeling, waarvan een drietal wat ouder zijn en een ander verloop kennen in het kader van ruimtelijke ordening waarover contact is met het betreffende bevoegde gezag. Het merendeel van de handhavingsverzoeken betreffen klachten over geluid, licht en andere vormen van hinder bij particulieren. Slechts in 2 gevallen is het verzoek toegewezen en direct overgegaan tot handhaving. In andere gevallen zijn de verzoeken afgewezen en is een ander traject gevolgd óf geen overtreding geconstateerd.

3.5 ADVISEREN & TOETSEN

Het aantal gemaakte uren voor de integrale adviezen voor omgevingsvergunningen is hoger dan verwacht. Hier komt de toenemende vraag aan integraliteit en samenhang in terug. Wij sturen daar ook meer op aan. Ook het feit dat milieu bij aanvragen vaak een kritisch aspect is, speelt hierin mee.

Met onze specialistische adviezen (bodem, geluid, lucht, omgevingsveiligheid en juridisch) dragen we bij aan allerlei activiteiten. De juridische adviezen kunnen inhoudelijk of toetsend zijn (of een combinatie daarvan). Voor bodem betreft dit ook de bodem/ondergrond (beleids-)adviezen bij omgevingsplannen, ruimtelijke plannen en het beoordelen van bodemonderzoeken bij omgevingsvergunningen en -meldingen. Dit gebeurt ook bij nieuwe bedreigingen van de bodem zoals bij drugsafval, en de PFAS.

3.5.1 BELEIDSADVISERING ALGEMEEN

De RUD Drenthe vervult een belangrijke adviserende rol bij inhoudelijke beleidsvoorbereidingen bij gemeenten, bijvoorbeeld bij majeure ontwikkelingen zoals de komst van de Omgevingswet. Op die wijze dragen wij actief bij aan het sluiten van de beleidscyclus (Big8).

3.5.2 BELEIDSADVISERING BODEM EN UNIFORM (GEMEENTELIJK) BODEMBELEID

We hebben in 2022 actief een bijdrage geleverd aan diverse landelijke en regionale bodem wetgeving en regelingen. We hebben een rol gehad in de landelijke projectgroep PFAS waarin de gezamenlijke overheden onderzoek doen en normen en regelgeving voor de omgang met PFAS in (water) bodem en grondwater voorbereiden ten behoeve van besluitvorming. Regionaal hebben we bijgedragen aan de Actualisatie POV Drenthe. Er is een hoofdstuk en toelichting voorbereid waarin de regels voor het uitvoeren van grondwatersanering zijn opgenomen. Deze gaan gelden na inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarnaast zijn wijzigingen voorgesteld aan de provincie betreffende het hoofdstuk grondwaterbescherming van de POV.

Wij zijn in 2022 begonnen met het project ‘blauwdruk bodemregels'. Dit is een vervolg op de 'Verkenning van gezamenlijk bodembeleid in Drenthe'. In het project 'blauwdruk bodemregels’ worden bodemregels geformuleerd die na de inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen worden opgenomen in de Omgevingsplannen van de gemeenten. Doel is te streven naar een uniform bodembeleid in Drenthe. Dit project loopt door in 2023.

3.6 BEZWAREN & (HOGER) BEROEP

Ook op de door ons afgegeven beschikkingen en besluiten Wet bodembescherming biedt de Algemene wet bestuursrecht de mogelijkheid tot bezwaar te maken tegen de beslissing of beroep in te stellen.

3.6.1 RECHTSBESCHERMING WET ALGEMENE BEPALINGEN OMGEVINGSRECHT

Het afgelopen jaar hebben verschillende bezwaarzaken gespeeld. Twee bezwaarzaken zijn in onderling overleg gegrond verklaard en dus niet voorgelegd aan de bezwaarschriftencommissie. Een andere bezwaarzaak betrof een bezwaar tegen 3 besluiten in één keer. Dit bezwaar is deels gegrond verklaard: één van de drie besluiten is aangepast naar aanleiding van het ingediende bezwaarschrift. Een ander bezwaar dat zich richtte tegen het weigeren van een omgevingsvergunning beperkte milieutoets (OBM) is na uitblijven van reactie van de bezwaarmaker buiten behandeling gesteld. Een bezwaar is ingetrokken omdat het uiteindelijk in overleg met de bezwaarmaker als klacht is afgehandeld door team Toezicht & Handhaving wat het gewenste resultaat bood.

Er zijn in 2022 twee beroepszaken afgerond: bij één is de inzet van de RUD niet nodig geweest, in de andere zaak is de eisende partij door de rechter niet ontvankelijk verklaard. Er zijn in totaal 11 zaken afgesloten in het kader van rechtsbescherming bij vergunningverlening. Op 1 januari 2022 waren er nog 10 (hoger) beroepszaken in behandeling. Wij adviseren de bevoegde gezagen in deze gevallen over de betekenis van uitspraken en wat dat in het concrete geval voor gevolgen heeft.

3.6.2 RECHTSBESCHERMING WET BODEMBESCHERMING

We hebben afgelopen jaar geen zienswijzen op onze afgegeven besluiten/beschikking ontvangen. Voor 1 saneringslocatie is de beroepszaak in mei behandeld door de Raad van State. De Raad van State heeft naar aanleiding van de zitting de STAB (Stichting Advisering Bestuursrechtspraak) om advies gevraagd vanwege de complexiteit van de zaak. De STAB heeft eind 2022 advies uitgebracht. De Raad van State moet hierover nog een oordeel vellen.

3.6.3 RECHTSBESCHERMING BIJ HANDHAVINGSPROCEDURES

Er zijn in 2022 in het kader van handhavingsprocedures 11 zaken afgerond waarbij wij hebben geadviseerd in bezwaarschriftenprocedures. Daarnaast ook 1 zaak waarin wij geadviseerd hebben in een beroepsprocedure. De bezwaren richtten zich tegen de diverse handhavingsbesluiten en invorderingsbeschikkingen. In totaal zijn 7 bezwaar- en beroepsschriften ongegrond verklaard, 4 zijn gegrond verklaard en 3 zijn ingetrokken. In alle gevallen zijn de geconstateerde overtredingen (uiteindelijk) ongedaan gemaakt.

3.6.4 RECHTSBESCHERMING BIJ WOB-/WOO-PROCEDURES

In het kader van de Wob hebben wij in 2022 eenmalig geadviseerd in een bezwaarzaak omtrent het aantal openbaar te maken stukken. Bezwaarmaker was van mening dat er meer stukken zouden moeten zijn. Het bezwaar is gegrond verklaard nadat bij een nieuwe zoekslag inderdaad meer stukken boven water kwamen. Daarnaast hebben wij geadviseerd in een beroepszaak wat zich richtte tegen het niet tijdig beslissen, deze is eveneens gegrond verklaard.

3.7 TOEZICHT & HANDHAVING

De RUD Drenthe voert toezicht uit en handhaaft op alle milieubelastende activiteiten en regulerende taken waarvoor we de uitvoering doen. Dit doen we om ervoor te zorgen dat alle bedrijven in Drenthe zich houden aan de milieuregels.

3.7.1 LANDELIJKE HANDHAVING STRATEGIE

Wij passen in al ons werk de Landelijke handhavingsstrategie (LHS) toe. We zien toe op bijvoorbeeld uitvoering van bodemsanering, grondverzet, aanleg WKO-systemen (warmte/koude opslag), asbest en vrije veld controles (toezicht gebiedsgericht milieu). Het gebiedsgericht milieu toezicht wordt ingezet om illegale grondstromen en activiteiten in of op de bodem op te sporen.

Toezicht is het meest planbare en kwantificeerbare deel van onze kerntaak. En ondanks een aantal ontstane vacatures, ziekte en een gespannen arbeidsmarkt hebben we het Jaarprogramma 2022 conform prognose in de najaar rapportage uitgevoerd.

Productnr.	Product omschrijving	Realisatie uren	Uren JP2022	% tov JP2022
116	Toezicht (RGT+Extra)	25.970	39.452	66%
120	Klachten	5.625	5.860	96%
128	Ketentoezicht	3.116	2.576	121%
127	Beoordeling e-MJV's	777	528	147%
400	Asbest	6.758	8.087	84%
Totaal		42.978	56.503	76%

Tabel 6: landelijke handhavingsstrategie

3.7.2 RISICOGERICHT TOEZICHT

RGT vloeit voort uit juiste registraties van controles wat goed was en wat de overtredingen zijn. Doordat dat verbetert, geeft het meer inzicht waar de meeste overtredingen zitten. Het geeft inzicht in wat voor overtredingen er zijn, maar ook wat goed gaat. Het product 116 RGT (+extra) is opgedeeld in gepland en ongepland toezicht. Het uitvoeren van fysieke controles bij pluimveehouderijen is in 2022, door het langdurig aanwezig zijn van vogelgriep, nauwelijks mogelijk geweest. Hierdoor is het aantal geplande controles bij IPPC-bedrijven, binnen de branche Agrarisch, achtergebleven ten opzichte van hetgeen was gepland.

In onderstaande tabel is voor het geplande toezicht, per soort en branche, inzichtelijk gemaakt welke zaken er in 2022 zijn afgehandeld.

Gepland toezicht	Branche			Totaal
	Agrarisch	Gebouwen & MKB	Afval & Industrie	
IPPC	25	0	46	71
RGT 80%	110	59	47	216
Steekproef 20%	11	60	10	81
Projectmatig toezicht	60	0	0	60
Toezicht vuurwerk	0	102	0	102
Energie toezicht	2	49	10	61
Totaal	148	270	113	531

Tabel 7: gepland toezicht

Het ongeplande toezicht bestaat meestal uit hercontroles, voortkomend uit gepland toezicht. Daarnaast controleren wij op eventuele milieuovertredingen die gaandeweg het jaar zichtbaar worden en door ons gesignaleerd of bij ons gemeld worden. Verder hebben wij 82 opleveringscontroles uitgevoerd. De uren die hiervoor gemaakt zijn komen niet ten laste van de uren die ingebracht zijn voor RGT, maar komen ten laste van de producten vergunningverlening (101 t/m 106). We verwijzen u hiervoor naar de tabel met totaaluren in bijlage 1.

Ongepland toezicht	Aantal
Administratieve controles	238
Hercontroles	338
Opleveringscontroles	36
Controles (V)LOD	241
Diversen	164
Totaal	981

Tabel 8: ongepland toezicht

3.7.3 NALEEFGEDRAG

Belangrijk onderdeel van het risico gericht toezicht is wat we noemen naleefgedrag. Het naleefgedrag is binnen de risicomatrix, zoals deze bij risicogericht toezicht wordt toegepast, de belangrijkste indicator voor de effectiviteit van de toezichtstrategie. Dit aspect wordt per branche gemonitord via het aantal overtredingen gerelateerd aan het mogelijke milieueffect. Ten opzichte van 2021 (1.044 overtredingen) zien we in 2022 (1.801 overtredingen), een stijging van het aantal geconstateerde overtredingen. Dit terwijl het aantal afgeronde controles in 2022 (1.512 controles) niet sterk is gestegen ten opzichte van het jaar (1.431 controles) daarvoor.

Risico inschatting overtreding	Aantal overtredingen per branche		
	Agrarisch	Gebouwen & MKB	Afval & Industrie
Lage milieuschade	36	96	45
Geringe milieuschade	218	390	85
Matige milieuschade	165	211	73
Dreigende en/of onomkeerbare milieuschade	132	204	146
Totaal	551	901	349

Tabel 9: overtredingen per branche

3.7.4 KETENTOEZICHT

In 2022 is er 3.116 uur aan ketentoezicht besteed. Dit is 540 uur meer dan in het Jaarprogramma was opgenomen. Deze uren zijn aangevuld vanuit de uren die beschikbaar zijn voor product 116 RGT. We hebben de basis gelegd voor een structurele en geborgde uitvoering van ketentoezicht en samenwerking met diverse ketenpartners. We hebben de samenwerking tussen de ODG, FUMO en RUD Drenthe op strategisch en tactisch niveau meer kracht gegeven door gezamenlijke belangen vast te leggen en kennis uit te wisselen in onze projecten. Op operationeel niveau hebben we onze projecten uitgevoerd met onder andere de politie, de NVWA en de IL&T.

Er zijn twee projecten uitgevoerd en afgerond, te weten:

- Co-vergisting: hierbij zijn de primaire ontdoeners naar co-vergisters gecontroleerd. Deze samenwerkingspilot hebben we gezamenlijk met de ODG en FUMO uitgevoerd. Dit heeft geleid tot een betere informatiepositie van de noordelijke omgevingsdiensten in de keten van co-vergisting. Dit project zal in 2023 op een ander aspect in de keten een vervolg krijgen;
- Grondstromen: hierbij zijn afvalverwerkers die activiteiten met grond uitvoeren bezocht. De gezamenlijke aanpak van team Bodem en team T&H heeft een groot aantal overtredingen bij de bedrijven bloot gelegd. Intern heeft de samenwerking nieuwe inzichten gegeven, wat tot een betere samenwerking zal leiden tussen de betrokken teams.

Door het verbeteren van de informatiepositie ten opzichte van ketenpartners zijn er in de grensstreek met Duitsland nauwere contacten gelegd met een Duitse omgevingsdienst. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke controle van een bedrijf wat aan beide zijden van de grens activiteiten uitvoert.

De samenwerking tussen de noordelijke omgevingsdiensten heeft geleid tot een gezamenlijk Jaarprogramma ketentoezicht. Vanuit ketentoezicht hebben we deel kunnen nemen aan Thematische Integrale Transport Controles. Deze controles worden gezamenlijk door de 3 noordelijke provincies en omgevingsdiensten, de landelijke eenheid van de (milieu)politie, IL&T (Inspectie Leefomgeving en Transport), NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) en de RDW (Rijksdienst voor het wegverkeer) uitgevoerd. Tijdens deze controles in 2022 zijn er 149 voertuigen staande gehouden en onderzocht op overtredingen. In totaal zijn 195 overtredingen geconstateerd, waarvan er 30 betrekking hadden op milieuwet- en regelgeving.

3.7.5 BODEMTOEZICHT

In 2022 is het aantal meldingen Besluit bodemkwaliteit ten opzichte van 2021 nagenoeg gelijk gebleven. Wat met name opvalt is dat binnen de gemeenten waar het toezicht gebiedsgericht milieu gebiedstoezicht is verhoogd het meldgedrag ook sterk toegenomen is. We zien ook dat bij gemeenten waar minder gebiedstoezicht is geweest het aantal meldingen naar beneden is gegaan. Door capaciteitsgebrek zijn niet alle uren voor gebiedstoezicht ook daadwerkelijk gemaakt. Het behandelen van een melding kost in het algemeen meer tijd dan gepland. Dit komt grotendeels doordat meldingen onvolledig worden ingevuld. Het kost veel tijd om de beschikbare informatie op te vragen bij de aannemer en/of de gemeente. Gemiddeld gezien wordt, zoals afgesproken, toezicht gehouden op 50% van het aantal meldingen. De uren die beschikbaar zijn voor toezicht besluit bodemkwaliteit zijn niet volledig benut. Per toezicht bezoek is minder tijd besteed dan gepland omdat toezicht op meldingen vaak met elkaar gecombineerd is. Hierdoor valt de gemiddelde tijdsbesteding per zaak lager uit. Wat ook opvalt is dat er meer tijd besteed is aan toezicht WKO (warmte- en koudeopslag). Dit komt doordat het aantal WKO-meldingen behoorlijk gestegen is.

3.7.6 BESTUURSRECHTELIJKE HANDHAVING

Handhaving volgen we volgens de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS). Er zijn twee onderscheidenlijke soorten handhaving: bestuursrechtelijk en strafrechtelijk. Handhavingstrajecten worden in verband met het juridisch karakter gecoördineerd door juristen. Het afgelopen jaar is de onderhanden zijnde werkvoorraad van de juristen toegenomen, maar de capaciteit van het cluster handhavingsjuristen

eveneens. Daarnaast staan zaken als (hoger) beroep en Last Onder Dwangsom (LOD) vaak lang open in verband met lang lopende procedures.

Er is een behoorlijke stijging in de productie te zien voor 2022 in vergelijking met voorgaande jaren, zie figuur 4 bestuursrechtelijke handhaving. Deze stijging is reeds voorzien en aangegeven in de 4-maandsrapportages. Dit heeft te maken met diverse factoren zoals een verhoogde capaciteit in andere teams, waardoor meer ondersteuning benodigd was vanuit team Juridisch. Dit heeft eveneens geleid tot een verhoogde capaciteit bij de handhavingsjuristen. Maar ook de beter toegepaste LHS binnen team T&H, waardoor meer zaken aangeboden worden voor handhaving.

Wat betreft de bestuursrechtelijke handhaving voortkomend uit toezicht is Drenthe breed het onderstaande beeld te schetsen:

Activiteit	Vooraankondiging last onder dwangsom	Last onder dwangsom
RGT branche Agrarisch	37	11
RGT branche MKB & Gebouwen	53	5
RGT branche Afval & Industrie	51	14
Zorgplicht bodembescherming	2	0

Tabel 10: RGT/branches

Het aantal brieven voornemen last onder dwangsom is met 61% gestegen, en het aantal definitieve besluiten last onder dwangsom met 27%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een voorgenomen last onder dwangsom vaak al voldoende prikkel kan zijn om overtredingen ongedaan te (laten) maken en daarmee dus milieurisico's te reduceren of geheel weg te nemen.

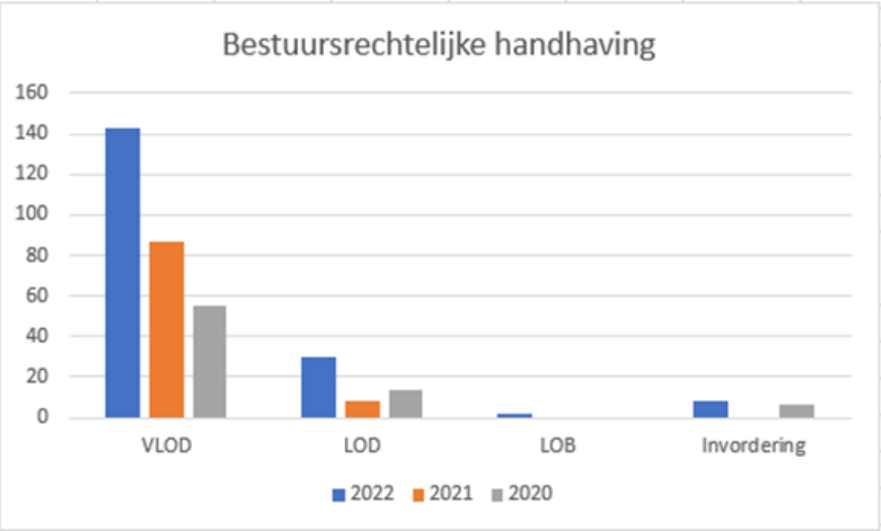

Figuur 4: bestuursrechtelijke handhaving

3.7.7 STRAFRECHTELIJKE HANDHAVING – BOA'S

We hebben inmiddels een verbeterde capaciteit in het cluster BOA's. We hebben nu drie voltijd BOA's en daarnaast drie deeltijd BOA's die merendeels toezichthouder zijn. Eén van de drie voltijd BOA's verzorgt de coördinatie binnen het cluster en daarmee voor de doorstroming en verbetering van het werk. Er wordt gewerkt aan de profilering binnen en buiten de organisatie door kennisdeling en het actief oppakken van cases waar inzet van strafrecht benodigd of vereist is.

Binnen diverse handhavingspartners waaronder politie, IL&T en Functioneel Parket wordt meer ingezet op milieustrafrecht. Hierbij wordt gekeken naar de effectiviteit in zaken en ook wordt meer de samenwerking gezocht. Door de verhoogde inzet(baarheid) zijn inmiddels 18 zaken opgepakt, maar liggen mede door verbeterde toepassing van de landelijke handhavingsstrategie vanuit team T&H nog

veel meer zaken 'op de plank'. Dankzij het groeimodel hebben we al formatie voor 2022 kunnen toevoegen. Deze intensivering is een direct gevolg van het rapport van de Commissie van Aartsen uit maart 2021 (§6.3, "*c. Meer prioriteit, capaciteit en inzet voor strafrechtelijke handhaving en vervolging*", bladzijde 44 [1]).

Er wordt een verbeterslag gemaakt in de registratie van zaken door de BOA's binnen de RUD Drenthe. Mede om de inzet qua uren beter te kunnen verantwoorden naar de opdrachtgevers, maar ook om te kunnen professionaliseren. Zo is het BRS-programma (BOA Registratie Systeem) aangeschaft wat in 2023 ingezet gaat worden. Dit is een beveiligd zaaksysteem wat voldoet aan de Wet politiegegevens (Wpg). Mede met de aanschaf van dit zaaksysteem zetten wij goede stappen vooruit om in het geheel te kunnen voldoen aan de Wpg.

Het afgelopen jaar zijn 11 processen verbaal opgemaakt voor onder andere illegale asbestsaneringen, niet vergunde activiteiten of juist niet gemelde activiteiten, maar ook voor het overtreden van vergunningvoorschriften. Te denken valt aan het afvoeren van afvalstoffen naar een niet erkende verwerker, inzamelen van afval zonder een vergunning, het leeglopen of laten overstromen van een vuilwaterbassin en aanvoer van mest van derden.

3.8 PROJECTEN & MEERWERK

Complexe VTH-taken/meerwerk en VTH-projecten
In het Jaarprogramma is voor 2.500 uur aan complexe VTH-taken ingebracht. Gaandeweg 2022 is het aantal ingebrachte uren verhoogd met 175 uur voor onvoorzien meerwerk complexe VTH-taken. In totaal zijn voor de complexe VTH-taken 2.907 uur besteed dit is 109% ten opzichte van de ingebrachte uren. Voor het uitvoeren van VTH-projecten is 4.275 uur besteed. Dit is 52% van de ingebrachte uren. Opvallend is dat voor de complexe VTH-taken het niet eenvoudig is om vooraf een goede urenomvang te kunnen maken. Dit wordt met name veroorzaakt door dat het verloop van handhavingstrajecten vaak grillig verlopen. In sommige gevallen is er sprake van snelle naleving, in andere gevallen duurt het lang voordat er over wordt gegaan tot naleving. Hierdoor ligt de range van de bestede uren van complexe VTH tussen 0 en 654%. In zeker mate geldt dit ook voor de VTH-projecten, de spreiding tussen onder- en overbesteding ligt tussen 0 en 149%. Hiervoor zijn diverse redenen, van het niet opstarten van het project op verzoek van de deelnemer of ons, tot een foutieve inschatting van het projectprobleem. Verbetering van monitoring, communicatie en bijsturing zal in de toekomst meer grip op onder- of overbesteding bij deze taken bewerkstellingen.

Overige (voorziene) extra opdrachten
Hiervoor verwijzen we naar de tabel in bijlage 2 en de toelichting onder paragraaf 4.3.

Bodemsaneringsprojecten
Voor het bevoegd gezag Wbb (gemeente Emmen en Provincie) hebben we diverse bodemsaneringsprojecten in uitvoering. Een aantal zijn afgelopen jaar afgerond maar veel bodemsaneringsprojecten lopen door in 2023. In de deelnemersbrieven voor Emmen en Provincie wordt nader ingegaan op de saneringsprojecten en de financiën daarover.

Project Uniforme uitvoerings- en handhavingsstrategie (U&H Strategie)
Het opstellen van een regionaal U&H-Strategie (voorheen VTH-beleid) is een verplichting voor gemeenten en provincie. In de U&H-Strategie staan strategische doelen voor de fysieke leefomgeving waar wij door de uitvoering van ons Jaarprogramma aan bij kunnen dragen. In 2022 is de U&H strategie in eerste fase afgerond. De vaststelling zal naar verwachting begin 2023 plaatsvinden. Intussen is een afvaardiging van de begeleidingsgroep bezig geweest met het voorbereiden van de 2e fase. Deze 2e fase moet leidden tot een stappenplan om de U&H-strategie toe te passen en in te bedden binnen de uitvoering.

Project Wob-/Woo-verzoeken en juridische advisering

[1] Rapport Commissie van Aartsen, maart 2021

In 2022 is de Wob (Wet openbaarheid bestuur) overgegaan naar de Woo (Wet open overheid). Een belangrijk verschil in de uitvoering is dat de RUD Drenthe niet gemandateerd is voor de Woo en voornamelijk een adviserende rol heeft richting de opdrachtgevers. Uiteraard kan het voorkomen dat een Woo-verzoek rechtstreeks aan ons wordt gericht bijvoorbeeld over eigen, interne producten. Deze verzoeken handelen wij zelf af. In andere gevallen zal eerst beoordeeld worden of het verzoek doorgestuurd moet worden, wij (gelakte) stukken moeten aanleveren of bijvoorbeeld een zienswijze indienen voor de besluitvorming door het bevoegde gezag. Het afgelopen jaar zijn 22 Wob-/Woo-verzoeken afgehandeld of is daarop geadviseerd. Per 1 januari 2023 was nog één verzoek uit 2022 in behandeling.

Project Omgevingswet en mba's
Hiervoor verwijzen we naar de toelichting onder paragraaf 6.2.

HOOFDSTUK 4: HET FINANCIELE KADER

Het financiële kader geeft een samenvatting van de belangrijkste conclusie vanuit de Jaarrekening. De Jaarrekening is een apart document dat gelijktijdig zal worden aangeboden. Dit hoofdstuk geeft samenvattend weer of het doel, genoemd in het Jaarprogramma 2022 is bereikt. Vanuit een realistisch perspectief redenerend en kijkend naar de totale uitvoering van de opgaven.

De Drentse Maat is dit jaar nog de basis voor onze verantwoording. Maar de Omgevingswet heeft ook invloed op de verantwoordingssystematiek. We voorzien een verdere uitsplitsing van zaken en hebben het urenschrijven erop voorbereid. De Producten- en Dienstencatalogus (PDC) zal door de komst van de Omgevingswet rigoureus wijzigen. Dit heeft ook invloed op de Drentse Maat benadering van de afspraken. Het nieuwe Uniforme Uitvoerings- en Handhavingsbeleid (U&H-beleid) zal daar meer duidelijkheid over gaan geven. Vanuit het U&H-beleid moeten outcome gerichte indicatoren worden vastgesteld om onze voortgang goed te monitoren.

4.1 GETALSMATIGE TOEREKENING EN HET GROEIMODEL

Op basis van de begroting 2022 en uitgaande van een productiviteitsnorm van 1.330 uur/fte voor het primaire proces is formatief 161.372 uur beschikbaar geweest voor de uitvoering van alle gemandateerde taken (vertreksituatie vanuit JP 2022 en exclusief de extra opdrachten 10.800 uur).

Groeimodel		versie 13 december 2021	Uitvoeringsjaar t.o.v. het basisuitvoeringsniveau (=begroting 2022)						
Basis uitvoeringsniveau (in uren)	143.909		2022		2023		2024		Uitvoeringsniveau op basis van herijking
Product	BG	Toelichting	onderdeel begroting	buiten begroting	basis	nieuw	basis	nieuw	
116 RGT	ov G	budget neutrale doorvoering herijking	4.555	0	9.385	0	9.385	3.273	*12.658*
116 Jur ondersteuning	ov G	budget neutrale doorvoering herijking (uit 116)	3.500	0	0	3.500	3.500	0	*3.500*
116 BOA Inzet	ov G	budget neutrale doorvoering herijking (uit 116)	1.330	0	0	1.330	1.330	0	*pm*
400 Asbesttoezicht	ov G	meldingen vraaggestuurd per deelnemer	0	4.685	4.685	0	4.685	0	*4.685*
120 Klachten	prov	verrekenen provincie	500			pm		pm	*pm*
	ov G	verrekenen per deelnemer		pm		pm		pm	*1.133*
Energie	alle	2022: 6600 hiervan 1200 directe financiering rijk (klein deel is prov.)	*0*	5.400	5.400	1.600	7.000	1.400	*8.400*
Extra opdrachten	prov	altijd per deelnemer verrekend (met besluit)	184	5.416		pm		pm	*pm*
	ov G	altijd per deelnemer verrekend (met besluit)	2.051	3.149		pm		pm	*pm*
Omgevingsveiligheid	alle	doorgerekend	1.063		pm		pm		*pm*
Gevelscans	alle	doorgerekend	1.330		pm		pm		*pm*
BOA Inzet	alle	Nacalculatie per deelnemer, na 2022 opnemen begroting?	2.660		pm		pm		*2.660*
Luchtadviseur	alle	Nacalculatie per deelnemer, na 2022 opnemen begroting?	1.330		pm		pm		*1.330*
Tussenoplossing groeimodel		In mindering op RGT (116)		-5.010		5.010			
				In Rood: begrotingswijziging nodig					

Tabel 11: groeimodel

De basis van de uitvoering voor 2022 is bepaald op 143.909 uur. Daarbij zijn vanuit het groeimodel extra uren toegekend. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in uren die al deel uit maken van de begroting en uren die voor 2022 als groei onderdeel zijn toegevoegd.

In hoofdlijnen ziet dit er als volgt uit:

Producten	Uren planning	Uren realisatie	% besteed
Drentse maat	89.400	74.326	*83%*
Niet Drentse maat	50.574	40.541	*80%*
Proces ondersteuning	12.003	15.096	*123%*
Correctie vakinhoudelijk overleg		5.380	
Correctie uren trainees (50%)		7.732	
BOA[2]	2.660	2.975	*112%*
Lucht[3]	1.330		
Energie[4]	5.405	2.447	*45%*
Totaal	***161.372***	***148.497***	***92%***

Tabel 12: overzicht uren totaal

De uitvoering voor 2022 is daarmee uitgekomen op 92%, iets meer dan de in de najaar rapportage geprognotiseerde 89%. Daar zijn we best trots op al waren de omstandigheden niet ideaal. We hebben te maken gehad met een hoog ziekteverzuim en lastig in te vullen vacatures. Ondanks deze twee belangrijke invloeden zijn we er wel in geslaagd om invulling te geven aan het groeimodel. Hiermee groeit onze dienst meer naar het gewenste uitvoeringsniveau zoals is bepaald in de herijking.

De factoren die van invloed zijn geweest op de uitvoering zijn terug te vinden onder paragraaf 4.3. Voor de uitgebreide tabel urenrealisatie verwijzen we naar bijlage 1.

4.1.1 PROCES ONDERSTEUNING

Proces ondersteunende werkzaamheden worden voor alle deelnemers gedaan. Dit zijn onder andere de werkzaamheden voor de administratieve verwerking van zaakprocessen, zoals:

- Het controleren en doorzetten van zaken;
- Het doorzetten van brieven in het portaal;
- Het controleren en afronden van zaken.

Een deel van deze uren is direct te koppelen aan zaken (langer dan 15 minuten), een deel is veel korter. Deze uren registreren we in clusterposten voor de teams. Het totaal aan proces ondersteuningsuren uren wordt toegerekend aan de productieve uren.

Daarnaast kennen we werkverdelingsuren en de uren voor proces advies en regisseurs. Werkverdelers hebben meer inhoudelijke kennis van de zaak en kunnen taken toewijzen. Proces adviseurs en regisseurs organiseren veel rondom proces uitvoering en -ondersteuning. Zij zijn de spil voor het goed uitvoeren van zaakgericht werken (wettelijke verplichting). In totaal is hier 15.096 uur aan besteed volgens de verdeling in onderstaande tabel:

Type ondersteuning (toe te rekenen aan productie)	uren
Proces ondersteuning	10.099
Proces advies en regisseurschap	1.732
Werkverdeling	3.265
	15.096

[2] zie 3.7.7
[3] Zie 2.5.1
[4] Zie 4.2.4

Tabel 13: type ondersteuningsuren

Een andere categorie ondersteunende uren is die van de Regiegroep. De Regiegroep is verantwoordelijk voor de Planning & Control cyclus. De begroting, de jaarprogrammering en elk type verantwoording valt binnen deze cyclus. De cyclus staat niet op zichzelf, er is ook een strategisch element aan verbonden. De Regiegroep leden fungeren als intermediair om signalen van buiten naar binnen te brengen. Andersom wordt in de Regiegroep geduid welke impact interne ontwikkelingen hebben op zaken als productie en uitputting. De leden geven duiding aan cijfers uit de teams, en bewaken de integraliteit van handelen. Ze zijn regisseurs die zaken kunnen escaleren en zij adviseren de opgavemanager en het MT ook bij voorspellingen en prognoses. In totaal is 3.152 voor de Regiegroep benodigd geweest in 2022. Deze uren worden gecorrigeerd en toegewezen aan de algemeen indirect productieve uren.

4.1.2 VAKINHOUDELIJK OVERLEG EN PRODUCTIE DOOR TRAINEES

Voor 2022 wordt in totaal 13.112 uur toegevoegd aan de realisatie. Deze uren zijn opgebouwd uit vakinhoudelijk overleg, een percentage (50%) van de inzet van trainees en foutief geschreven uren. Deze uren bestaan uit uitvoerend werk wat is gedaan voor onder andere WOB-verzoeken. Door het nieuwe tijdschrijfsysteem zijn we in staat om de inzet beter te analyseren (zie bijlage 3 voor de verdeling).

4.1.3 LUCHTADVISEUR

Voor luchtadvies zijn binnen het groeimodel extra uren opgenomen. Gebleken is dat deze uren volledig besteed zijn aan de DM en nDM uitvoering (reguliere adviestaken) waardoor ze in de totaaltabel (bijlage 1) en in de tabel onder 4.1 (Tabel overzicht uren totaal) niet staan opgevoerd. Netto was dit 1.618 uur. Deze uren worden per opdrachtgever afgerekend.

4.2 EFFECTEN

In het Jaarprogramma zijn meerdere risico's benoemd die we hieronder verder toelichten. Het gaat om zes zichtbare effecten.

1) Uitvoering RGT:

In de najaar rapportage hebben wij geprognotiseerd dat wij voor dit product circa 70% van de ingebrachte uren daadwerkelijk zullen besteden. In 2022 hebben we 65% van de voor RGT ingebrachte uren ingezet. Dit is lager dan we geprognotiseerd hadden. Naast de redenen die reeds genoemd zijn, is onze inzet op de complexe VTH-taken hier mede debet aan. Complexe VTH-taken zijn vaak lopende handhavingstrajecten die voorrang behoeven. Onze inzet op complexe VTH-taken is meer geweest dan in het jaarprogramma 2022 is opgenomen. Zonder deze extra inzet zou de inzet op RGT uitgekomen zijn op 68%, wat overeenkomstig is met eerdergenoemde prognose.

2) Uitvoerbaarheid extra opdrachten:

De extra opdrachten zijn voor het Jaarprogramma geprognotiseerd op 10.800 uur. Deze opdrachten zijn additioneel ten opzichte van de basis uitvoering. Vooraf inschatten of deze extra opdrachten volledig konden worden uitgevoerd, is lastig. Uiteindelijk is 5.466 uur aan extra opdrachten gerealiseerd (zie bijlage 2). Dit is ruim 50%. Deze uren worden apart afgerekend met de opdrachtgevers.

3) Uitvoerbaarheid vraag gestuurd meerwerk:

Vraag gestuurd meerwerk is na prioriteitsbepaling (op risico's) uitgevoerd binnen de mogelijkheden van beschikbaarheid. Gebleken is dat het aantal uren, welke vooraf zijn ingeschat, absoluut noodzakelijk zijn gebleken. Uiteindelijk zijn 2.907 noodzakelijk gebleken om het meerwerk gedaan te krijgen. Dat is 109% van het uitvoeringsniveau in het jaarprogramma.

4) Uitvoerbaarheid keuzeopdrachten:

De inzet voor asbesttoezicht en energietoezicht is ingeschat als beperkt uitvoerbaar. Dit is in de praktijk ook gebleken. Voor asbesttoezicht is de planning redelijk gehaald (84%). Voor energie is slechts 2.447 uur besteed (45%). Voor dit laatste halen we beoogde niveau nog niet (volgens de inzet van het groeimodel). Ook de inzet voor IPPC-bedrijven (zie 3.7.2) en energietoezicht (zie 2.5.1) is de uitvoering achtergebleven. Er is nog additioneel inzet nodig om aan de verplichtingen van het groeimodel te voldoen.

5) Verzuim en COVID-19

Voor 2022 hanteerden we in de basis een percentage van 6%. In de najaar rapportage is aangegeven dat 9% het niveau gaat zijn waar we als organisatie op uitkomen. Dit is een verschil van 3%. Gebleken is dat dit een groot effect heeft op de uitvoerbaarheid van taken. De doorlooptijden zijn langer geweest dan normaal, er is veel werkvoorraad en we besteden minder tijd aan de kwaliteit van ons werk.

6) Gekwalificeerd personeel in het algemeen

Aangegeven is dat het moeilijk wordt om gekwalificeerd personeel snel en op tijd aan te nemen. Dit is ook gebleken. Vacatures staan langer open dan normaal en moeten zelf herhaald worden. Toch zijn we erin geslaagd vacatures in te vullen, ook al heeft invulling meer tijd en inspanning gevergd dan normaliter voorzien was.

De meeste ingeschatte risico's voor de uitvoering zijn uitgekomen. Ook blijkt dat er veel wijzigingen zijn vanuit wetgeving (Omgevingswet, AVG, WOO, e.a.), er grote maatschappelijke discussies lopen (Stikstof en energietransitie) en onze rol ook meer verandert en noodzakelijker wordt. Toch hebben we de schade weten te beperken en is er veel gerealiseerd.

4.3 SPECIFIEKE UITKERING (SPUK)

Alle omgevingsdiensten mogen een specifieke uitkering aanvragen voor onderstaande onderwerpen IBP en energie, wat de RUD Drenthe ook werkelijk heeft gedaan.

Voor de opvolging van deze aanbevelingen uit het onderzoek van de commissie Van Aartsen is een Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel (hierna: IBP) vastgesteld. De subsidie is bedoeld voor de versterking van het VTH-stelstel en nadrukkelijk bedoeld om de extra activiteiten in het kader van IPB uit te voeren. Hiervoor zijn in de regeling 14 activiteiten opgenomen die bijdragen aan de pijlers uit het IBP. De activiteiten zijn onderverdeeld in collectieve activiteiten en facultatieve activiteiten. Voor de collectieve activiteiten wordt van alle omgevingsdiensten inzet verwacht. Voor het facultatieve deel is geen verplichte inzet vereist. Eind 2022 zijn we begonnen met een plan van aanpak voor deze activiteiten. Hiervoor zijn al uren gemaakt die we apart opvoeren in het kader van deze uitkering.

Ook voor energie kan een uitkering worden aangevraagd. Deze uitkering is bedoeld voor extra ondersteuning op het gebied van toezicht en handhaving ten aanzien van energiebesparingsplicht, opleiding, en andere onderwerpen. Met de Specifieke Uitkering kan over meerdere jaren de kwaliteit of ondersteuning voor toezicht en handhaving worden versterkt. Zo kunnen we als omgevingsdienst in de periode van 2022 tot en met 2026 verder professionaliseren. De komende periode onderzoeken we nog welke mogelijkheden deze subsidie ons biedt.

In totaal zijn hier voor 2022 808 uren aan besteed waarvan 475 uur voor de activiteiten onder het IBP en 333 uur voor het onderdeel energie. Aankomend jaar wordt duidelijker wat we in het kader van IBP en energie kunnen doen onder de vlag van SPUK en hoe dit doorwerking kent in de financiële verrekening.

4.4 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

Een goede informatievoorziening met een ordentelijke informatiehuishouding is noodzakelijk en van groot belang in een democratische rechtsstaat. Belanghebbenden, journalisten en de wetenschap dienen toegang te hebben tot de voor hen noodzakelijke informatie. Een open overheid voorziet hierin door tijdens en na afloop van het maken van beleid en wetgeving transparant te zijn in de gemaakte keuzes.

4.4.1 ACTIEVE OPENBAARMAKING

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit de overheid worden ondernomen om informatie uit zichzelf openbaar te maken voor de samenleving. Met betrekking tot de actieve openbaarmaking is in 2022 een inventarisatie gemaakt van de informatie die actief openbaar gemaakt dient te worden en is gestart met een plan van aanpak voor de actieve openbaarmaking van handhavingsbeschikkingen.

4.4.2 PASSIEVE OPENBAARMAKING (WOO-VERZOEKEN)

Het is van groot belang om burgers, wetenschappers en journalisten tijdig van informatie te kunnen voorzien ingeval zij een Woo- of informatieverzoek indienen. In 2022 is onderzoek gedaan naar verschillende tools voor het verzamelen en lakken van informatie. De verwachting is dat deze in 2023 wordt geïmplementeerd.

HOOFDSTUK 5: MENS EN ORGANISATIE

Om onze medewerkers gezond, productief en met plezier aan het werk te houden hebben wij aandacht voor de menselijke kant van de te behalen productie. Inzetten op duurzame inzetbaarheid is ook een stap naar de toekomst. Hiervoor hebben we 2022 een aantal belangrijke stappen gezet om toekomstbestendig en wendbaar te zijn.

5.1 STRATEGISCHE PERSONEELSPLANNING (SPP)

5.1.1 FORMATIE EN INHUUR

Eind 2022 waren er 166 medewerkers in vaste dienst bij de RUD, waarvan 34 in de overhead, 5 leden van het managementteam. Doorstroom, ziekte, diverse projecten en de krappe arbeidsmarkt zijn de oorzaak van een relatief hoog inhuurpercentage van 23,5%. Het totaal medewerkers (in eigen dienst en inhuur) maakt een totaal van 217 medewerkers. De gemiddelde leeftijd van de medewerkers is 48 jaar.

Er wordt toegewerkt naar een meer zelforganiserende, projectmatige en integrale manier van werken aan de opgaven waar wij voor staan. De inzet van onder meer strategische personeelsplanning stelt ons in staat om samen met de medewerkers een kijkje in de toekomst te nemen en daarop zo tijdig mogelijk in te spelen. We hebben stappen gezet in de digitalisering, al kost dit tijd; tijd om op te leiden en te wennen aan de nieuwe kanten van deze digitale maatschappij.

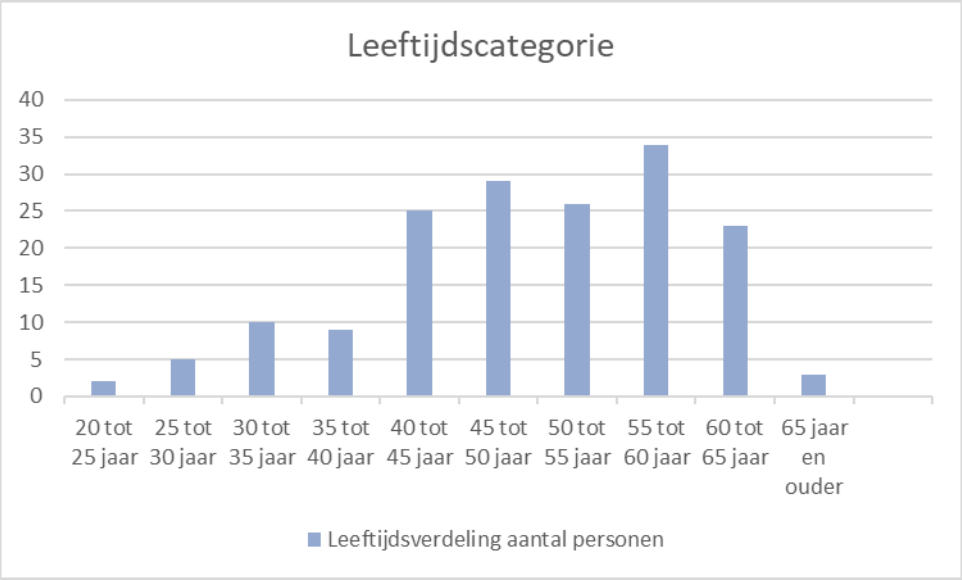

Figuur 5: Leeftijdscategorie RUD Drenthe

5.1.2 INSTROOM EN UITSTROOM

Door de groei van de RUD Drenthe is er in 2022 veel instroom van nieuwe medewerkers geweest. We hebben in totaal 37 nieuwe medewerkers mogen verwelkomen. Daartegenover staat dat 17 medewerkers in 2022 uit dienst zijn gegaan om uiteenlopende redenen. Door ontwikkelmogelijkheden zijn een aantal mensen binnen de organisatie doorgestroomd naar een andere functie. Daarnaast heeft ook een flink aantal medewerkers zich doorontwikkeld naar het gevraagde opleidingsniveau.

Strategische personeelsplanning (SPP) is dus steeds meer onderdeel van de bedrijfsvoering en er vindt op structurele basis een update plaats van de ontwikkelagenda's per team. We zijn hiermee beter voorbereid op de opgaves voor de komende jaren zowel op kwantitatief als kwalitatief gebied. Met de grove kaders zoals Omgevingswet, de kwaliteitscriteria en het gegeven dat onze formatie is gegroeid

waarbij er veel jonge mensen zijn toegetreden geeft dit nieuwe energie in de organisatie. We zetten in op nieuwe sociale (digitale en niet digitale) structuren met aandacht voor inclusie en diversiteit.

5.2 DE RUD BEWEEGT

Het project “De RUD beweegt” heeft tot doel om een lerende organisatie neer te zetten die “beweegt” naar een betere kwaliteit en die beter is voorbereid op de toekomst. Zo willen we bijvoorbeeld toewerken naar het beschrijven van de toegevoegde waarde in verantwoordingen. Of de implementatie van zelforganiserende teams die daardoor efficiënter en oplossingsgerichter kunnen werken. In 2022 is de transitie verder vormgegeven. De aanloop was wat stroef, vooral ook door onbekendheid van de af te leggen route en een beperkt aantal gidsen. Inmiddels is de gidsengroep op sterkte en is een meer praktische invulling gegeven aan het begeleiden van de teams en projectgroepen.

Een aantal successen:

- De meeste overleggen hanteren een effectievere vorm van overleg waarbij meer zicht is op het uitvoeren van acties;
- Binnen teams, clusters en projectgroepen is meer duidelijk wat de eventuele verbeterpunten zijn (ontwikkelagenda);
- Het begeleidend bureau zorgt voor een training “on the job” en vooral een herkenbare en praktische invulling.

5.3 HERIJKING VAN DE HUISVESTING

Vanwege de toenemende behoefte aan thuiswerken (effecten COVID-19 crisis) en het feit dat de thuiswerkplekken inmiddels grotendeels adequaat ingericht zijn, is een volledige herijking van de huisvestingsbehoefte gewenst. Wij hebben in 2022 verder gewerkt aan de huisvestingsvisie.

Hybride werken vraagt om een ander soort overlegstructuur en dus een andere inrichting van de kantoorruimtes. Daar waar voorheen een grote kantoortuin voldeed, hebben we momenteel meer behoefte aan kleine en middelgrote kantoorruimtes (om digitaal te kunnen vergaderen), ontmoetingsplekken en grote vergaderruimtes. Inmiddels is in beeld hoe we de werkvloer graag ingericht zouden willen hebben en welke wensen we hebben over de faciliteiten. Ook is er veel overleg geweest met de huidige huisvestende organisaties om te bezien welke mogelijkheden de huidige panden bieden. Daarbij is een overweging om over te gaan naar één kantoorlocatie.

Begin 2023 wordt de visie vertaald naar een meer gedetailleerd plan van aanpak. Ook zal er dan een marktverkenning plaatsvinden.

5.4 ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Sinds medio 2022 heeft er een verandering en uitbreiding plaatsgevonden binnen de afdeling HRM voor het aandachtsgebied arbeidsomstandigheden. Binnen de afdeling HRM is een HR-adviseur aangesteld die zich voor een deel specifiek bezighoudt met het Arbobeleid. Daarnaast is per 1 september 2022 een Arbo-coördinator aangesteld. Deze uitbreidingen vinden plaats naast de inzet van de twee

preventiemedewerkers. De structurele inhuur van een hogere veiligheidskundige is hiermee beëindigd. Door het uitbreiden van de capaciteit zijn flinke stappen gezet. Het laatste kwartaal van 2022 heeft in het teken gestaan van het doen van een nulmeting (actuele stand van zaken), het uitrollen van de noodzakelijke en/of verplichte trainingen en cursussen en het beschrijven van de planning en begroting voor de komende jaren in een Arbo jaarplanning.

Door het vele thuiswerken binnen de organisatie is de aandacht van Arbo onverminderd gericht geweest op het voorzien in en het faciliteren van de juiste en verantwoorde werkmaterialen zoals geschikte bureaustoelen, beeldschermbrillen, ergonomische muizen en toetsenborden. Één van de aandachtspunten in de huisvestingsvisie genoemd in paragraaf 5.3 is het Arbo-technisch geschikt houden van de thuiswerkplekken. Een ander aandachtspunt is het vinden van een balans tussen thuis- en kantoorwerken.

Een nieuw PBM-beleid (persoonlijk beschermingsmiddelen) is ontwikkeld en wordt in het eerste kwartaal van 2023 aangeboden aan het MT en de OR. In dit beleid is beschreven waarom PBM gebruikt dienen te worden, hoe de PBM gebruikt dienen te worden en welke PBM er gebruikt dienen te worden. Het PBM-beleid is onderdeel van het Arbobeleid.

In het vierde kwartaal van 2022 is er een Preventief Medisch Onderzoek uitgevoerd en aangeboden aan alle medewerkers van de RUD Drenthe. Het PMO is opgedeeld in een digitale vragenlijst over onder andere werk en gezondheid, leefstijl en vitaliteit en medewerkerstevredenheid. Naast dit digitale onderdeel is er eveneens een fysiek onderzoek met adviesgesprek aangeboden. De medewerker krijgt hierdoor inzicht in zijn eigen mentale en fysieke gezondheid, ontvangt een persoonlijke rapportage & advies ten bate van zijn/haar eigen werkplezier, vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. De organisatie krijgt hierdoor inzicht in risico’s op organisatieniveau en krijgt door middel van groepsrapportages inzicht in eventuele verbeterpunten ten bate van werkplezier, vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. Met de resultaten en adviezen die in het eerste kwartaal van 2023 gedeeld gaan worden beogen wij zowel de organisatie als de medewerkers te helpen bij het behalen van haar/zijn doelstellingen.

5.5 ZIEKTE EN COVID-19

Het verzuim bij de RUD Drenthe is voor een deel werk gerelateerd en daarmee gedeeltelijk beïnvloedbaar. Op verschillende vlakken zijn we bezig om het verzuim terug te dringen én om het te voorkomen. Denk hierbij onder andere aan het inzetten van het Preventief Medisch Onderzoek (PMO) en bedrijfsmaatschappelijk werk. De forse scores uit 2020 en 2021 vanwege Covid-19 zijn gelukkig redelijk uit beeld verdwenen.

Bij een deel van de zieke medewerkers betreft het puur fysieke klachten, bij een aantal psychosociale problematiek en bij een ander deel van de medewerkers is het een combinatie van beiden. De psychosociale problematiek heeft deels met werk en/of de (toenemende) werkdruk te maken. In de praktijk zien we vaak dat het een combinatie is van meerdere factoren die verzuim tot gevolg heeft. Een voorbeeld hiervan is zowel een onbalans in de werk- als in de privésituatie die leidt tot (langdurige) uitval. Ook hier proberen we meer aan de preventieve kant op in te zetten door bijvoorbeeld het aanbieden van bedrijfsmaatschappelijk werk.

De RUD Drenthe heeft over heel 2022 een gemiddeld ziekteverzuimpercentage van 8,99%. Ten opzichte van 2021 is dit een daling van 0,5% (2021: 9,49%). Van 8,99% is 2,3% toe te rekenen aan personeel wat valt onder overhead en 6,69% aan productief personeel. Het is niet gelukt om qua ziekteverzuim onder de begrote 7% voor 2022 te eindigen. Het percentage qua verzuim is voor 2023 vastgesteld op 9%.

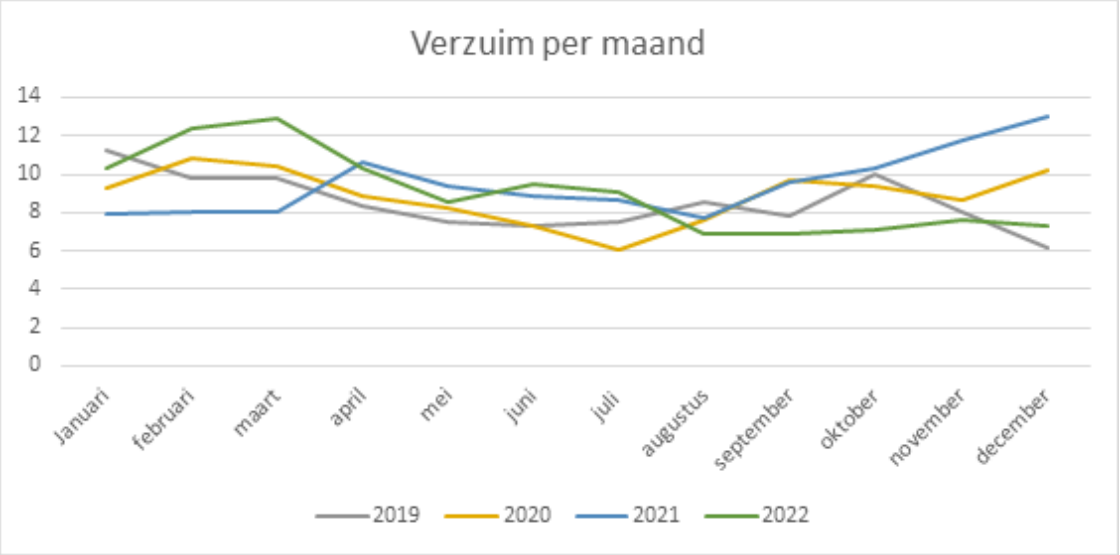

Figuur 6: verzuimpercentage per maand in de afgelopen vier jaar

In de loop van 2022 is een duidelijke afname te zien van het verzuimpercentage, waarbij we in de laatste maanden van 2022 wel weer een lichte stijging zien. Deze stijging lijkt gerelateerd te zijn aan de jaarlijkse seizoen trend. Het gemiddelde van de eerste drie maanden van 2022 bedraagt 11,86%, het gemiddelde van de laatste drie maanden van 2022 is 7,36%. De daling die in 2022 is te zien is, valt onder andere te verklaren doordat een aantal langdurige verzuimdossiers zijn afgerond. Daarnaast is er in 2022 meer aandacht geweest voor het preventief voorkomen van verzuim én het terugdringen van verzuim in lopende verzuimdossiers. Het effect is een positieve ontwikkeling bij het terugbrengen van het relatief vrij hoge ziekteverzuimpercentage.

Het grootste verzuimpercentage is te vinden in de categorie lang verzuim (43 - 365 dagen), namelijk 3,98%. Daarmee is het ten opzichte van 2022 (5,37%) aanzienlijk afgenomen. Daarentegen is het verzuim in de categorie extra lang (> 365 dagen) toegenomen (van 1,77% in 2021 naar 3,68% in 2022).

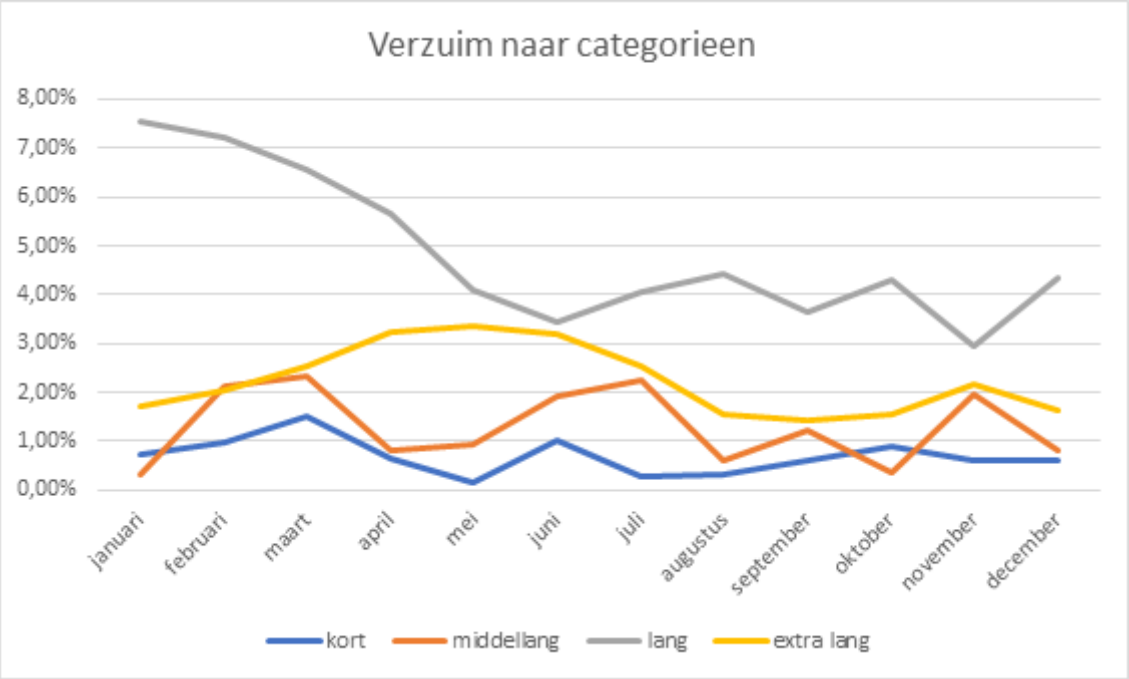

Figuur 6: verzuim categorieën

De meldingsfrequentie is organisatie breed 0,98 en is daarmee ten opzichte van 2021 gestegen (2021: 0,75). De gemiddelde landelijke waarde ligt rond de 1. Van alle medewerkers heeft 44% (79 medewerkers) het afgelopen jaar geen verzuimdagen gehad. Net als in 2021 hebben wij medewerkers opgeroepen om vooral verlof op te blijven nemen. De essentie van het op orde houden van de werk-privé balans blijven wij onder de aandacht brengen.

5.6 OPLEIDING EN KENNISDELING

In 2022 zijn VCA VOL (VGM Checklist Aannemers Veiligheid voor Operationeel Leidinggevenden)veiligheidstrainingen aangeboden aan medewerkers waarvan de VCA dreigt te verlopen. Ook is een start gemaakt met de eerste anti-agressie trainingen voor medewerkers die daar in het werkveld mee te maken kunnen krijgen. Verder zijn er meerdere toolbox trainingen georganiseerd. Naast de reguliere opleidingen (intern en extern) zijn er meerdere kennisplatforms waar wij onze kennis aanscherpen, uitbreiden en delen.

5.6.1 OMGEVINGSWET

Vanuit de Omgevingswet zijn meerdere mogelijkheden voor bijscholing beschikbaar. Voor geluid kan een medewerker bijvoorbeeld via het platform Omgevingsdienst.nl zich bijscholen op de effecten die vanuit de nieuwe wetgeving komen.

Implementatie Omgevingswet
Minister De Jonge voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft het ontwerp-Koninklijk Besluit (KB) met de inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2023 voor de Omgevingswet op 24 februari 2022 aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer. Daarmee werd een verder uitstel met zes maanden een feit. Op 14 oktober schreef de minister een brief naar de Eerste Kamer dat hij de Omgevingswet per 1 juli 2023 wilde invoeren. Inmiddels zijn we 2023 en afgelopen 26 januari maakte hij bekend dat de invoering verder is uitgesteld naar 1 januari 2024. Kortom, het was het jaar van uitstel voor de Omgevingswet. Desalniettemin zijn de onderstaande voorbereidingen binnen de RUD en met de ketenpartners in Drenthe doorgegaan.

Opleiding
In het voorjaar zijn de basisopleidingen Omgevingswet voor de teams Vergunningen, Toezicht en Handhaving, Bodem en Advies zijn afgerond. Ook het MT heeft in een enkele sessie kennis gemaakt met de kernpunten van de nieuwe wet die van invloed zijn op de taken van de RUD.

Vanwege de personele wisselingen zijn in de afgelopen periode veel nieuwe medewerkers in dienst getreden. Voor hen is in de tweede helft van het jaar de basisopleiding georganiseerd. Vanwege het verdere uitstel van de invoeringsdatum van de wet, waarmee voor sommige medewerkers het straks meer dan het een jaar is geleden dat ze de opleiding hebben gehad, is besloten tot een opfriscursus van een dagdeel voor alle medewerkers, maar de uitvoering daarvan is vanwege uitstel van de wet doorgeschoven naar 2023.

DSO en zaaksysteem
De regionale procesafspraken zijn uitgewerkt en geïmplementeerd in het zaaksysteem LOS. Inmiddels zijn de processen vergunningverlening, advies en melding, vooroverleg en de Product Diensten Catalogus (PDC) geïmplementeerd. De productieomgeving van ons zaaksysteem LOS is in oktober succesvol aangesloten op het DSO en daarmee gereed voor het inwerking treden.

Vanaf maart heeft de RUD actief deelgenomen in de regionale ketentesten van het Omgevingsplatform Drenthe (OPD). In maandelijkse sessies zijn de regionaal ontwikkelde ketenprocessen getest, met als doel te komen tot werkafspraken tussen de ketenpartijen.

Mandaatregeling
In het voorjaar is gewerkt aan de aanpassing van de mandaatregeling aan de nieuwe wet. De ontwerpregeling is in april afgerond, is in mei op ronde gegaan en in juni behandeld in het DB en AB.

5.6.2 BODEM DAG 2022

Samen met de ODG, de FUMO, de 3 noordelijke provincies en de gemeenten Leeuwarden, Groningen en Emmen en Bodem+ organiseert de RUD Drenthe jaarlijks de Noord-Nederlandse Bodemdag. Doel van deze dag is, met het regionale bodemnetwerk, kennis en ontwikkelingen op het gebied van onze waardevolle bodem en ondergrond met elkaar te delen. En, om elkaar te inspireren tot nieuwe innovaties. Donderdag 10 november 2022 vond na twee jaar van afwezigheid de Noord-Nederlandse Bodem dag weer plaats. Het centrale thema van deze dag was 'Verbinding'. Deze verbinding is nodig om toekomstbestendige oplossingen te creëren voor het domein wat ons allemaal verbindt: onze rijke en waardevolle bodem en ondergrond.

Bron: RUD Drenthe, bodem dag 2022

Ruim 250 professionals, werkzaam in het brede bodem- en omgevingsveld namen deel aan de dag. Met een inhoudelijk divers programma, bestaande uit lezingen en workshops, was er voor iedere deelnemer de mogelijkheid om te ontmoeten, kennis te delen en te leren van elkaar.

Na de opening door de gedeputeerde Stelpstra van de Provincie Drenthe, was het keynote-spreker Jan Rotmans die onomwonden in klare taal de urgentie van verandering onderstreepte en daarbij de noodzaak tot échte samenwerking. Samenwerking die vervolgens weer de basis vormde voor de presentatie 'Regionale schakels bodem' van Marco Vergeer over het nut en de noodzaak van regionale kennisnetwerken. Tijdens het middagdeel van het programma kwam een divers palet van onderwerpen aan bod. Van drugsafval tot de Omgevingswet en van rubber korrels tot de verbindende rol van erfgoed. De deelnemers waren zeer tevreden bleek uit de enquête die door ruim 100 deelnemers is ingevuld.

5.6.3 KENNISCAFÉ LEEFOMGEVING

We werken samen met het project regionale schakelpunten (RSP) om een regionale en landelijke kennisinfrastructuur op te zetten. In opdracht van VNG zijn in Nederland zeven pilots gestart voor de opzet van een nationaal kennisnetwerk met regionale schakelpunten. Drenthe is één van de pilotregio's. De RUD trekt deze pilot namens de Provincie Drenthe. De belangstelling voor het RSP neemt toe en er

haken steeds meer relevante partijen aan. Dit is belangrijk, want integraal werken is het uitgangspunt van de pilot. In 2022 is in het kader hiervan al twee keer een kenniscafé leefomgeving georganiseerd. Op 11 oktober 2022 vond de tweede editie van het Kenniscafé leefomgeving plaats. Deze keer waren we te gast bij de gemeente Tynaarlo. Het Kenniscafé is in het leven geroepen als plek om op een informele manier kennis en ervaringen te delen en met maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving aan de slag te gaan.

HOOFDSTUK 6: LEREN EN ONTWIKKELEN

We zijn een kennisorganisatie en dus is het op peil houden van kennis voor ons van groot belang. Daarom geven we onze medewerkers volop ruimte om zich te ontwikkelen. Opleiden zorgt ervoor dat medewerkers zich ontwikkelen en verder bekwamen in hun vak, maar ook meer plezier ervaren in en binding voelen met in hun werk.

6.1 OPLEIDINGEN

Als gevolg van onder meer de krapte op de arbeidsmarkt, onze kwaliteitscriteria, de komst van de Omgevingswet en persoonlijke ontwikkeling zien wij een toename in de opleidingsbehoeften binnen onze organisatie. De ODNL Academie is daarbij een belangrijke inkooppartner en in-company trainingspartner.

Bij het werven en selecteren van nieuwe medewerkers richten wij ons met name op nieuwe doelgroepen, zoals zij-instromers of pas afgestudeerden. Deze nieuwe medewerkers hebben vaak nog niet de gewenste kennis en ervaring omdat ze uit andere werkvelden komen of recentelijk zijn afgestudeerd. Zij brengen wel mooie nieuwe energie en inzichten mee, maar moeten nog (verder) opgeleid worden in het brede milieuvakgebied. Naast meer opleiding hebben deze medewerkers ook intensievere begeleiding nodig. Een (tijdelijk) lagere productiviteit van de nieuwe medewerker en zijn begeleider(s) is daardoor onvermijdelijk.

6.1.1 SAMENWERKING NOORDELIJKE OMGEVINGSDIENSTEN

In onze zoektocht naar nieuwe medewerkers hebben wij een samenwerking gestart met de omgevingsdiensten van Groningen (ODG) en Friesland (FUMO). Doelstelling is om elkaar niet als concurrenten te beschouwen maar juist te versterken.

In 2022 is een gezamenlijke succesvolle arbeidsmarktcampagne gevoerd. Een belangrijk instrument voor een groot bereik is de website www.werkenbijnod.nl die in september werd gelanceerd. We hebben gedurende drie maanden actief de markt bewerkt met advertenties op sociale media zoals LinkedIn, Facebook en Instagram. Daarnaast waren we in die periode ook zichtbaar op verschillende websites zoals Nu.nl en Google. Deze online campagne presteerde bovengemiddeld goed ten opzichte van vergelijkbare content. In slechts enkele maanden zijn onze online advertenties al meer dan 1,2 miljoen keer bekeken en is de vacaturepagina op onze eigen website zes keer vaker bezocht. Dankzij de gezamenlijke campagne 'Werken bij de NOD' is onze naamsbekendheid flink toegenomen en groeit het aantal reacties op vacatures. Er is meer bekendheid en een vergroot besef van het betekenisvolle werk dat wij doen in de regio.

Aanvullend hierop is gericht campagne gevoerd op sociale media om trainees te werven voor ons eigen Young Professionalprogramma. Die campagne is uiteindelijk 180.000 keer bekeken, waarbij 2.000 geïnteresseerden doorklikten om verder te lezen over de mogelijkheden bij RUD Drenthe. Uiteindelijk zijn er 22 zeer geschikte kandidaten geselecteerd voor een kennismakingsgesprek. Tien daarvan zijn in januari 2023 daadwerkelijk gestart met een traineeship.

Maar ook fysiek hebben wij ons laten zien als noordelijke omgevingsdiensten. De RUD Drenthe was aanwezig met een stand op banenbeurzen, opleidingsinstellingen en carrièredagen. In 2023 zetten wij dit door en krijgt de cross-mediale arbeidsmarktcampagne een vervolg.

6.1.2 TRAINEES

Veel studenten geven aan werkzaam te willen zijn bij een maatschappelijk betrokken organisatie en een betekenisvolle bijdrage te willen leveren aan het oplossen van milieuproblematiek. Desondanks is het aantal milieukunde studenten dat jaarlijks afstudeert laag. Als onderdeel van de arbeidsmarktcampagne hebben wij daarom een Young Professional Programma ontwikkeld, dat bestaat uit een traineeship

Vergunningen en een traineeship Toezicht & Handhaving. Het traineeship duurt twee jaar en in deze periode worden de trainees opgeleid tot vakbekwaam vergunningverlener en toezichthouder. Samen met de ODNL Academie is een ontwikkel- en opleidingstraject vormgegeven dat zich richt op vakinhoudelijke, maar ook persoonlijke ontwikkeling van de trainees. Ook voor andere disciplines is er de mogelijkheid om trainees in te zetten. Een goed voorbeeld hiervan is een trainee voor omgevingsveiligheid (vanwege het met pensioen gaan van een medewerker).

In het najaar van 2022 is een verzamelvacature opengesteld door de noordelijke omgevingsdiensten specifiek voor trainees. De animo hiervoor was boven verwachting. De doelgroep voor de vacature betrof bijna of recent afgestudeerden op HBO- dan wel WO-niveau, waarbij de studierichting een ondergeschikte rol speelde. Motivatie en persoonlijke vaardigheden daarentegen des te meer.

Na een uitgebreide selectieprocedure is in december 2022 aan 10 trainees een dienstverband bij één van de drie organisatie aangeboden. Binnen onze organisatie start begin 2023 één trainee Vergunningen en twee trainees Toezicht & Handhaving. De trainees hebben heel diverse achtergronden, maar delen hun enthousiasme voor ons werk.

6.1.3 OMGEVINGSWET

In 2022 is het grootste deel van de organisatie middels een interne opleiding voorbereid op de komst van de Omgevingswet. De basisopleidingen voor de teams Vergunningen, Toezicht & Handhaving, Bodem en Advies zijn afgerond. Ook het MT is meegenomen in de kernpunten van de nieuwe wet en de betekenis hiervan op onze taken en werkzaamheden. Doordat wij twee medewerkers hebben kunnen opleiden tot interne trainer zijn wij flexibel in het organiseren van de trainingen.
De bedoeling was om in het najaar van 2022 een extra basisopleiding te organiseren voor de vele nieuwe medewerkers en voor medewerkers die door afwezigheid (een deel van) de opleiding hebben gemist. Ook opfrisochtenden stonden voor deze periode in de planning. Gezien het feit dat de nieuwe datum van inwerkingtreding 1 januari 2024 zal zijn is de planning aangepast. In de loop van 2023 zal de basisopleiding weer worden georganiseerd.

6.2 OVERDRACHT BODEMTAKEN OMGEVINGSWET

De RUD Drenthe neemt deel aan een platform waarin de Drentse overheden en uitvoeringsorganisaties zich voorbereiden op de Omgevingswet. Binnen dit Omgevingsplatform Drenthe (OPD) is een werkgroep Bodem samengesteld. Veel bodemtaken gaan straks over van de provincie over naar de gemeenten. Taken die worden uitgevoerd door de RUD. De werkgroep moet deze overdracht in goede banen leiden. De werkgroep komt periodiek bijeen en vorderingen worden bijgehouden en gemonitord. Er wordt naar gewerkt om ervoor te zorgen voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet operationeel klaar te zijn. In het kader hiervan is in 2022 een spoorboekje opgesteld waarin alle acties benoemd staan die uitgevoerd moeten worden met betrekking tot de warme overdracht.

6.3 INFORMATISERING EN AUTOMATISERING

6.3.1 AANBESTEDING LEEFOMGEVINGSSYSTEEM

In 2022 had een start gemaakt moeten worden met de aanbesteding voor ons nieuwe zaaksysteem. In overleg (met diverse aanbestedingsjuristen en een kort marktonderzoek) is ingezet op het aanvragen van uitstel. Dit verzoek is uiteindelijk, met redenen omkleed, op TenderNed (het landelijk online platform voor inkooptrajecten) geplaatst en medio april 2022 hebben wij toestemming gekregen om de aanbesteding met twee jaar, dus tot september 2025, uit te stellen. We zijn wel al verdergegaan met de voorbereidingen want een dergelijk aanbestedingstraject en implementatietraject kost veel tijd. De aanbesteding moet worden opgestart en er moet worden nagedacht over de implementatie.

6.3.2 BODEMINFORMATIESYSTEEM

In 2022 is veel werk verricht om de kwaliteit van bodemdata op een hoger niveau te brengen. De bodeminformatie in het bodeminformatiesysteem is zo veel mogelijk uniform gemaakt en aangevuld tot het gewenste kwaliteits- en detailniveau. Daarnaast is in 2022 gekozen om een nieuw bodeminformatiebeheer aan te schaffen (NAZCA). De voorbereiding, data conversie en het testen daarvan zijn in 2022 uitgevoerd. Begin 2023 wordt NAZCA operationeel en verder geoptimaliseerd. Doel is om bodeminformatie beter, efficiënter en completer te ontsluiten en uit te wisselen. De financiering van dit project loopt via zowel de gemeente Emmen als de Provincie Drenthe.

6.3.3 LOCATIEBESTAND EN TRANSITIE MET MILIEUBELASTENDE ACTIVITEITEN

Halverwege 2022 is door het MT aangegeven dat het vullen van ons locatiebestand met mba's projectmatig moet worden opgepakt. Hiervoor is een projectplan opgesteld door een projectgroep. Zij heeft veel contact met andere Omgevingsdiensten gehad wat uiteindelijk heeft geresulteerd in een goedgekeurd plan van aanpak. Het plan bestaat uit vijf stappen die beschrijven hoe we ons locatiebestand het beste kunnen aanvullen met deze mba's en hoeveel tijd en geld dat kost.

6.3.4 DIGITALE UITWISSELING MILIEU-INFORMATIE

Het project tot het verbeteren van de digitale aanlevering en uitwisseling van milieudossiers kent al enige doorlooptijd en wordt uitgevoerd onder regie van de ambtskring gemeentesecretarissen. Het projectteam heeft een standaard opgesteld voor de documentcreatie en -uitwisseling RUD Drenthe (StanDUR). Nu gezamenlijk de procesafspraken zijn opgesteld voor het uitwisselen van deze gestandaardiseerde documenten brengen we dit nu met onze partners in uitvoering.

6.3.5 AANSLUITINGEN LOS

In november 2021 is de gemeente Borger-Odoorn en per 1 januari 2022 is de gemeente Coevorden aangesloten op het LOS. Met deze aansluitingen zijn deze gemeenten ook aangesloten op het DSO en de samenwerkingsfunctionaliteit en zijn daarmee technisch gereed voor de Omgevingswet. We hebben afspraken gemaakt om zaken en dossiers binnen hetzelfde systeem te verwerken, waardoor barrières voor informatie-uitwisseling zijn geminimaliseerd. Door de (gemeente specifieke) VTH-processen samen te standaardiseren en te harmoniseren geven we concrete invulling aan datgene dat nodig voor een goede uitvoering van de nieuwe Omgevingswet.

6.4 KLACHTEN RUD DRENTHE

Overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht (Awb) dienen wij jaarlijks de in hoofdstuk 9 bedoelde klachten te publiceren. Het gaat niet over klachten zoals meldingen van milieuhinder maar over het optreden en de bejegening van mensen door de RUD Drenthe. Voor deze klachten bestaat een Klachtenreglement, dat onder meer voorschrijft dat het dagelijks bestuur jaarlijks rapporteert over klachten aan het algemeen bestuur en aan onze deelnemers. Doorgaans worden de klachten afgehandeld op het niveau van teamleider.

De RUD Drenthe heeft dit jaar twee klachten ontvangen. De eerste klacht betrof de trage besluitvorming bij aanvragen vergunningen. Klager is uitgenodigd voor een informeel gesprek en de klacht is afgehandeld buiten de klachtenprocedure om.

De tweede klacht betrof een klacht over de gedragingen van twee toezichthouders bij een asbestcontrole op grond waarvan de woning is verzegeld. De klacht is overeenkomstig Hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en het Klachtenreglement van de RUD behandeld. Klagers en beklaagden zijn uitgenodigd voor een hoorzitting. Op basis van de hoorzitting en de feiten is de klacht beoordeeld als ongegrond. Wel is op basis van de casus geadviseerd om

soortgelijke situaties in de toekomst te voorkomen door werkafspraken te maken over verzegeling.

Daarnaast willen we intern bezig met het maken van een werkproces klachtenafhandeling, met standaardbrieven, een standaardopzet voor het (tussentijdse) jaarverslag, de huidige wijze van registratie en archivering verbeteren en onderzoeken of het huidige Reglement actualiseren.

6.5 MANDAATBESLUIT EN REGELINGEN

Medio 2022 is een uniform mandaatbesluit Omgevingswet opgesteld voor de gemeenten. Het mandaatbesluit is inmiddels door diverse colleges ondertekend. Het mandaat voor de Provincie volgt nog. Daarnaast is per juli 2022 de nieuwe wet op de gemeenschappelijke regelingen in werking getreden voor het vergroten van de betrokkenheid van Raden en Staten. Hiervoor moet ook de tekst in de Gemeenschappelijke Regeling van de RUD Drenthe aangepast worden. De eerste voorbereidingen hebben hiervoor in 2022 plaats gevonden. Verdere uitwerking volgt in 2023. Een onderdeel dat raakt aan beide regelingen is de actualisatie van de dienstverleningsovereenkomsten. Hiermee wordt in 2023 een start gemaakt.

6.6 KWALITEIT, INK EN COLLEGIALE TOETSEN

6.6.1 INK/EFQM

Om kwaliteit te funderen is aandacht en tijd essentieel. Bij de RUD Drenthe staat het vormgeven van kwaliteit op het verlanglijstje zeker nu ook de maatschappij steeds meer verlangt en eist.
Door een drukke ontwikkelagenda is ervoor gekozen om het herijken van het INK-model (kwaliteitsmodel Instituut Nederlandse Kwaliteit) uit te stellen. Er is ervaring opgedaan door deel te nemen aan een EFQM (European Foundation for Quality Management)-audit bij een andere omgevingsdienst. Het EFQM-model is de Europese variant van het INK-model.

6.6.2 COLLEGIALE TOETS/VISITATIE

Naast het INK doet de RUD Drenthe landelijk mee aan de Collegiale Toetsen tussen Omgevingsdiensten onderling. Het doel van de Collegiale Toetsen is om omgevingsdiensten, gemeenten en provincies te helpen bij het borgen van de kwaliteit die onder meer is vastgelegd in de verordeningen VTH. Voor 2022 is er geen collegiale toets ronde geweest. Wel zijn voorbereidingen getroffen om deze, maar dan in de vorm van een iets strengere “visitatie”, uit te voeren in 2023. Deze toets/visitatie is opgenomen in een van de speerpunten voor de verbetering van het VTH-stelsel.

BIJLAGE 1. REALISATIE JAARPROGRAMMA 2022

Realisatie 2022	uren planning	uren realisatie	besteed%
Drentse maat	**89.400**	**74.326**	**83%**
Bodem	**6.339**	**5.163**	**81%**
121 Meldingen Besluit bodemkwaliteit	1.954	2.175	111%
122 Melding calamiteit bodem	96	34	35%
123 Toezicht bodemaspecten Wm-inrichtingen - tanksaneringen	135	69	51%
124 Toezicht Besluit bodemkwaliteit	2.434	1.679	69%
125 Toezicht niet ernstige gevallen bodemsanering	39	13	33%
126 Toezicht gebiedsgericht milieu	1.681	1.193	71%
Toezicht en Handhaving	**56.503**	**42.246**	**75%**
116 RGT	39.452	25.970	66%
120 Klachten	5.860	5.625	96%
127 Beoordelen eMJV's	528	777	147%
128 Ketentoezicht	2.576	3.116	121%
400 Asbest	8.087	6.758	84%
Vergunningen	**26.558**	**26.917**	**101%**
101 Omgevingsvergunning Milieu - Oprichtingsvergunning	2.672	1.420	53%
102 Omgevingsvergunning Milieu - Revisievergunning	3.736	3.136	84%
103 Omgevingsvergunning Milieu - Milieuneutrale wijziging	4.293	2.385	56%
104 Omgevingsvergunning Milieu - Veranderen	2.998	1.803	60%
105 Omgevingsvergunning Milieu - OBM	1.102	1.086	99%
106 Omgevingsvergunning Milieu - Actualiseren	1.034	487	47%
107 Maatwerkvoorschrift Milieu	1.164	709	61%
108 Vooroverleg milieu	2.522	2.984	118%
109 Besluit Gelijkwaardigheid Activiteitenbesluit	11		
110 Intrekken van een vergunning	208	63	30%
111 Meldingen milieu	6.032	10.800	179%
112 Melding niet inrichting gebonden	37	334	903%
113 Ontheffing verboden	197	154	78%
114 Informatieverstrekking bedrijfsactiviteit en milieu	517	1.556	301%
115 Advisering Rijksprocedures	35		
niet Drentse maat	**50.574**	**40.541**	**80%**
1001 Toezicht ontbranding vuurwerk	550	285	52%
1101 Toezicht TUG	83		
1250 Archief Werkzaamheden (oude benaming ,Extra werk BG)	1.042	643	62%
200 Bodem	28.417	20.330	72%
300 Geluid, lucht en externe veiligheid	8.920	4.095	46%
500 Juridische ondersteuning	2.524	2.263	90%
600 Milieuspecialistische taken	7.679	12.440	162%
801 Vergunning ontbranden/melden vuurwerk	1.059	367	35%
901 Ontheffing TUG	300	118	39%
Overig	**21.398**	**20.518**	**96%**
10000 Administratieve Ondersteuning	12.003	15.096	126%
15000 BOA	2.660	2.975	112%
16000 Lucht	1.330		
17000 Energie	5.405	2.447	45%
Totaal	**161.372**	**135.385**	**84%**
vakinhoudelijk overleg		5.380	
inwerken medewerkers		7.732	
Totaal	**161.372**	**148.497**	**92%**

BIJLAGE 2. REALISATIE EXTRA OPDRACHTEN 2022

bevoegd gezag	project	uren planning	uren realisatie
Aa en Hunze	Complexe VTH-taken	550	586
	Project - Windpark De Drentse Monden en Oostermoer	300	447
Assen	Project TT convenant	100	1
Borger-Odoorn	Complexe VTH-taken	250	80
	Project - Windpark De Drentse Monden en Oostermoer	450	101
Coevorden	Complexe VTH-taken	300	850
De Wolden	Complexe VTH-taken	150	74
Emmen	Complexe VTH-taken	400	574
	Project glastuinbouw	300	12
	Project onvoorzien	300	
	Project verbetering samenwerking Emmen en RUD	300	22
	Project ondermijningstafel	250	61
	Project - Horeca geluidrondes Emmen	250	93
	Project advies op maat Omgevingswet	200	
	Project verscherpt toezicht Bladderswijk	100	260
Hoogeveen	Complexe VTH-taken	200	124
Meppel	Complexe VTH-taken	300	255
Midden-Drenthe	Complexe VTH-taken	150	210
Noordenveld	Project onvoorzien	100	
Provincie Drenthe	Plan van aanpak toezicht provinciale bedrijven	4.150	2.983
	Project energie	500	9
	Coördinatie Attero	300	216
	Project ondermijningstafel	250	11
	Project het Schone Lucht Akkoord (SLA)	200	61
	Project Wet openbaarheid van bestuur (Wob)	200	
Tynaarlo	Complexe VTH-taken	100	25
Westerveld	Complexe VTH-taken	100	130
	Project bollenteelt	50	
Totaal		**10.800**	**5.466**

BIJLAGE 3. DOORVERDELING UREN VAKINHOUDELIJK OVERLEG EN INWERKEN MEDEWERKERS

	vakinhoudelijk overleg	inwerken medewerkers	totaal
Aa en Hunze	310	216	526
Assen	433	301	734
Borger-Odoorn	374	260	634
Coevorden	605	421	1.026
De Wolden	442	307	749
Emmen	1.394	970	2.364
Hoogeveen	515	358	873
Meppel	466	324	790
Midden-Drenthe	597	416	1.013
Noordenveld	318	221	539
Provincie Drenthe	1.623	1.131	2.754
Tynaarlo	308	214	522
Westerveld	347	241	588
Totaal	**7.732**	**5.380**	**13.112**

BIJLAGE 4. REALISATIE 2022 IN ÉÉN OOGOPSLAG

REALISATIE RUD DRENTHE 2022 IN ÉÉN OOGOPSLAG				
vóór resultaatbestemming, x € 1.000				
	Realisatie 2021	begroting 2022 voor wijziging	begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022
Deelnemersbijdragen	14.058	15.003	16.438	16.341
Project Ontwikkelprogramma	93	0	0	0
Projecten	1.287	500	1.260	998
Leges	190	200	200	198
SPUK baten	0	0	0	94
Financiële baten	0	0	0	12
Overige baten	56	0	94	137
TOTAAL BATEN	**15.684**	**15.703**	**17.992**	**17.779**
Loonsom en inhuur	10.866	11.384	12.733	13.105
Frictiekosten	28	0	0	293
Reis-, opleidings- en algemene personeelskosten	478	727	745	763
Bedrijfsvoeringskosten	2.374	2.545	2.879	2.638
Projectkosten LOS	150	250	0	0
Projectkosten Ontwikkelprogramma	205	0	0	23
Projecten	1.287	500	1.260	998
Leges	134	150	150	138
Incidentele lasten	0	0	100	0
Onvoorzien	0	125	125	0
TOTAAL LASTEN	15.523	15.681	17.992	17.958
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**161**	**22**	**-1**	**-179**
Onttrekking uit reserve	112	0	0	0
RESULTAAT	**273**	**22**	**-1**	**-179**

BIJLAGE 5. DEFINITIELIJST

Term	Definitie
Meerwerk	Dit is werk op basis van vraagsturing. Werk wat het geprogrammeerde werk (in uren) overstijgt en dus onvoorzien. Volgens de wet moeten we dat uitvoeren. Bij dreigend meerwerk overleggen we altijd direct met de opdrachtgever. Meerwerk wordt achteraf in rekening gebracht. Het DB heeft alle opdrachtgevers geadviseerd hiervoor ruimte op te nemen in het JP 2023 of in de eigen begroting. Hierbij kan gedacht worden aan de overvraag aan klachten, adviesvragen en vergunningaanvragen ten opzichte van de basisafspraken. Het meerwerk door calamiteiten, incidenten en rampen wordt ook achteraf in rekening gebracht bij de betreffende opdrachtgever. Denk hierbij aan asbestbranden, afvalbranden of inzet bij rampen zoals veenbranden of overstromingen.
Minderwerk	Dit is minderwerk op basis van vraagsturing. Werk wat het geprogrammeerde werk (in uren) onderschrijdt. Minderwerk wordt achteraf verrekend in relatie met eventueel gemaakt meerwerk en extra opdrachten.
Voorziene extra opdrachten	Dit is een lijst van specifieke extra opdrachten welke apart en vooraf een uitvoeringsjaar door de BG's afzonderlijk of gezamenlijk wordt gefinancierd.
Vraag gestuurd	Een vraag die vanuit de maatschappij door het BG geheel of in een onderdeel wordt doorgezet naar de RUD Drenthe.
Risicogericht vergunnen	Op basis van risico's, welke door de aangevraagde activiteiten mogelijk ontstaan, wordt urgentie en inzet voor behandeling bepaald.
Risicogericht toezicht	Op basis van risico's, welke door de activiteiten mogelijk ontstaan, wordt urgentie en inzet voor toezicht bepaald.
Risicogericht werken	Op basis van risico's, welke door de activiteiten mogelijk ontstaan, wordt urgentie en inzet voor bepaald.
Drentse Maat	De RUD Drenthe is sinds 2016 gaan opereren op een uitvoeringniveau dat passend werd gevonden bij de Drentse situatie. Deze Drentse maat is de minimale basis waaraan iedere partner zich conformeert. Het bevat een minimaal pakket aan producten en diensten, is uitgedrukt in termen van outputkwaliteit die per product en dienst van de RUD Drenthe is geleverd, en heeft verbinding gemaakt met de competenties die dit vraagt van de medewerkers. Daarvoor wordt op basis van valide en actuele inrichtingsgegevens een norm bepaald voor de frequentie, intensiteit en uren voor de taakuitvoering.
U & H strategie	Het strategisch beleidskader voor de taakuitvoering van de RUD Drenthe (Uniforme uitvoerings- en handhavingsstrategie)
Basisuitvoering	Dit is opgesteld in afstemming met de opdrachtgevers en op basis van de vastgestelde begroting voor het programmajaar
Onvoorziene extra opdrachten	Dit zijn specifieke extra opdrachten welke niet vooraf een uitvoeringsjaar zijn aangegeven. Deze worden in het uitvoeringsjaar niet uitgevoerd tenzij hiervoor een extra opdracht is gegeven.
Project	Een project is een tijdelijke manier van samenwerken, gericht op het opleveren van een uniek resultaat, dat bijdraagt aan het behalen van doelen en waarbij de belangrijkste werkzaamheden te inventariseren zijn.

Productiviteitsnorm	De productiviteit wordt bepaald door de beschikbare uren per fte te bepalen na aftrek van niet productiviteit. Dit wordt elk jaar opnieuw vastgesteld (o.i.v. ziektepercentage en verlof). Voor 2023 is deze bepaald op 1.239 uur.
Groeimodel	Een model waarin stapsgewijs (aantal jaren) wordt gewerkt naar het gewenste uitvoeringsniveau
Zelforganiseren	Het proces waarbij in een systeem spontaan structuren ontstaan of het bieden van ruimte en mogelijkheden om actoren zelf te laten bepalen hoe werkzaamheden worden uitgevoerd en wat ieders aandeel daarbij is.
Begrotingswijziging	Een wijziging van de in basis vastgestelde begroting
Kental	Een gemiddeld aantal uren voor een productresultaat
Deelnemersbijdrage	Een bepaalde bijdrage voor eigenaren voor de gemeenschappelijke regeling voor het uitvoeren van taken
Output	Een kwantitatief meetbaar effect
Outcome	Een kwalitatief meetbaar effect dat bijdraagt aan het beleid en de visie
Ontwikkelopgave	Vooraf ingeschatte inzet op ontwikkeling van een organisatie
Opdrachtgever	Een van de 12 Drentse gemeenten of de provincie Drenthe

Jaarrekening 2022

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

Voor een schoon en veilig Drenthe

Inhoud

1 SAMENVATTING, ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VPB EN ONVOORZIEN 3

1.1 SAMENVATTING 3

1.2 WAT HEEFT HET GEKOST? 5

2 DE VERPLICHTE PARAGRAFEN..... 7

2.1 LEGES / LOKALE HEFFINGEN..... 7

2.2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING 7

2.3 DE FINANCIËLE KENGETALLEN..... 10

2.4 FINANCIERING / TREASURY 12

2.5 BEDRIJFSVOERING 13

3 DE FINANCIËLE JAARREKENING..... 15

3.1 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING..... 15

3.2 OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING..... 18

3.3 TOELICHTING BATEN 20

3.4 TOELICHTING LASTEN..... 22

3.5 ONZE BALANS 28

3.6 TOELICHTING OP DE BALANS 29

4 BIJLAGEN 35

4.1 BIJLAGE A: BIJDRAGE PER DEELNEMER IN 2022..... 35

4.2 BIJLAGE B: WNT-VERANTWOORDING 2022 RUD DRENTHE 37

4.3 BIJLAGE C: DETAILLERING BODEMSANERINGSPROJECTEN..... 39

4.4 BIJLAGE D: SISA – VERANTWOORDING SPECIFIEKE UITKERINGEN 40

4.5 BIJLAGE E: CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT 41

1 SAMENVATTING, ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VPB EN ONVOORZIEN

1.1 SAMENVATTING

Voor u ligt de jaarrekening van de RUD Drenthe over 2022. We beschrijven wat de financiële impact is van onze productie in relatie tot de prognose uit het Jaarprogramma 2022 en de Begrotingswijziging over 2022. In deze samenvatting van de jaarrekening wordt een verkort overzicht gegeven van de financiën over 2022.

REALISATIE RUD DRENTHE 2022 IN ÉÉN OOGOPSLAG				
vóór resultaatbestemming, x € 1.000				
	Realisatie 2021	begroting 2022 voor wijziging	begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022
Deelnemersbijdragen	14.058	15.003	16.438	16.341
Project Ontwikkelprogramma	93	0	0	0
Projecten	1.287	500	1.260	998
Leges	190	200	200	198
SPUK baten	0	0	0	94
Financiële baten	0	0	0	12
Overige baten	56	0	95	137
TOTAAL BATEN	**15.684**	**15.703**	**17.993**	**17.779**
Loonsom en inhuur	10.866	11.384	12.733	13.105
Frictiekosten	28	0	0	293
Reis-, opleidings- en algemene personeelskosten	478	727	745	763
Bedrijfsvoeringskosten	2.374	2.545	2.879	2.638
Projectkosten LOS	150	250	0	0
Projectkosten Ontwikkelprogramma	205	0	0	23
Projecten	1.287	500	1.260	998
Leges	134	150	150	138
Incidentele lasten	0	0	100	0
Onvoorzien	0	125	125	0
TOTAAL LASTEN	**15.523**	**15.681**	**17.992**	**17.958**
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**161**	**22**	**1**	**-179**
Onttrekking uit reserve	112	0	0	0
RESULTAAT	**273**	**22**	**1**	**-179**

Tabel 1: De begrote en gerealiseerde baten en lasten over 2022

Het begrotingsjaar 2022 hebben we afgesloten met een negatief resultaat van € 179.079. Bij de gepresenteerde begrotingswijziging 2022 waren de baten en lasten in evenwicht, waardoor het resultaat nu in negatieve zin afwijkt van het begrote resultaat na de begrotingswijziging. In onderstaande nadere uiteenzetting van de verschillen geldt: N = nadelig ten opzichte van de vastgestelde begrotingswijziging, V = voordelig.

De reguliere deelnemersbijdragen zijn gebaseerd op het jaarprogramma 2022. De BOA uren en de uren voor het luchtadvies zijn – volgens afspraak – afgerekend op basis van werkelijke inzet. De baten voor dit onderdeel zijn hiermee ca. € 64.000 (N) lager dan begroot. Een tweede correctie op de geprognosticeerde deelnemersbijdragen heeft plaatsgehad op ons energietoezicht. Voor een deel van deze uren kan aanspraak worden gemaakt op de specifieke uitkering (SPUK) toezicht en handhaving energiebesparingsplicht. Een bedrag van € 33.000 (N) kon hiermee uit de deelnemers-bijdragen worden gehaald omdat dit nu extern wordt gefinancierd. Voor een nadere uiteenzetting van de deelnemersbijdragen wordt verwezen naar bijlage A. Voor de specifieke uitkeringen is een – niet begroot – bedrag ontvangen van € 94.000 (V). De overige baten, voornamelijk aan derden doorberekende licenties en beheerkosten voor het LOS, zijn € 43.000 (V) hoger dan begroot.

De verschillen in de lasten per onderdeel zijn soms aanzienlijk. Bij de 8-maandrapportage zijn nieuwe ramingen gepresenteerd. Echter omdat de 8-maandrapportage financieel gezien niet in het begrotingsjaar is vastgesteld worden de gerealiseerde kosten afgezet tegen de begrotingswijziging die begin 2022 is vastgesteld. Dit verklaart deels waarom er op individuele onderdelen sprake kan zijn van aanzienlijke budgetafwijkingen. De totale personeelslasten zijn € 664.000 (N) hoger dan begroot. Belangrijke oorzaak is hogere kosten voor inhuur om de totale opgave van het jaarprogramma en de extra projecten te kunnen realiseren en het ziekteverzuim op te kunnen vangen. In dit nadeel is een bedrag van € 344.000 betrokken voor maatwerkafspraken met medewerkers om te komen tot beëindiging van het dienstverband.

Op de begrotingsposten voor incidentele lasten en onvoorzien is een (fictief) voordeel te zien ten opzichte van de begroting van € 225.000 (V). Dit bedrag is voor een groot deel wel uitgegeven maar de kosten zijn verspreid over diverse andere onderdelen, waaronder de personele lasten. Verder zijn de bedrijfsvoering kosten € 240.000 (V) lager uitgevallen dan we hadden begroot en hebben we rentebaten ontvangen die we niet hadden begroot (€ 12.000 V). Ook zijn er voor een bedrag van € 23.088 (N) in 2022 kosten gemaakt voor het ontwikkelprogramma. Hiervoor is nog een bestemmingsreserve van € 45.886 beschikbaar. Wij stellen voor om het bedrag van € 23.088 te dekken door een onttrekking uit de bestemmingsreserve ontwikkelprogramma en de deelnemers te vragen het resterende negatieve resultaat ad. € 155.991 voor hun rekening te nemen. Dit voorstel wordt voor een zienswijze voorgelegd aan de colleges. Zouden we dit tekort uit de algemene reserve dekken, dan daalt het weerstandsvermogen tot een niveau dat wordt betiteld als “ruim onvoldoende” volgens de normen die wij daarover met elkaar hebben afgesproken.

Samenvatting analyse verschillen begroting - realisatie 2022			
Minder opbrengsten van uren BOA's en luchtadvies	€	-64.000	N
Minder ontvangen van deelnemers voor energietoezicht (andere financiering)	€	-33.000	N
Ontvangen specifieke uitkeringen	€	94.000	V
Hogere overige baten (bijv. licenties en beheerkosten LOS)	€	43.000	V
Hogere personeelslasten (incl. € 344.000 voor maatwerkafspraken)	€	-664.000	N
Incidentele lasten en onvoorzien is verspreid in de exploitatie ingezet	€	225.000	V
Lagere bedrijfsvoeringskosten	€	240.000	V
Kosten ontwikkelprogramma	€	-23.000	N
Diverse kleinere verschillen	€	3.000	V
Totaal	€	-179.000	**N**

Tabel 2: Analyse in hoofdlijnen

1.2 WAT HEEFT HET GEKOST?

Het BBV (Besluit Begroting & Verantwoording provincies en gemeenten) vereist dat de verantwoording in verschillende programma's wordt weergegeven. Wij kennen als belangrijkste programma het programma Milieu. Sinds de begrotingswijziging 2018 is ervoor gekozen om een apart programma voor Milieu – projecten op te nemen. Zo kan beter onderscheid gemaakt worden tussen de reguliere taken (Drentse Maat en Niet-Drentse Maat) die wij voor de deelnemers uitvoeren en de apart gefinancierde projecten.
Volgens het BBV dienen de algemene dekkingsmiddelen, de heffing VPB en het bedrag voor onvoorzien apart in het programmaplan uiteengezet te worden. Daarnaast wordt de overhead in een apart programma getoond. Ook kosten van de andere programma's dienen exclusief overheadkosten getoond te worden.

Onderstaande tabel bevat de begrote en gerealiseerde baten en lasten over 2022.

	Raming begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar (na wijziging)	Realisatie 2022	Afwijking
Programma Milieu regulier	15.183.089	16.437.655	16.434.316	-3.339
Programma Milieu projecten & leges	800.000	1.460.294	1.195.593	-264.701
Programma Overhead	0	94.848	137.411	42.563
Financiële baten	0	0	11.902	11.902
Baten Totaal	**15.983.089**	**17.992.797**	**17.779.223**	**-213.574**
Programma Milieu regulier	10.451.780	11.344.729	11.826.328	-481.599
Programma Milieu projecten & leges	750.000	1.410.294	1.135.987	274.307
Overhead	4.634.750	5.112.082	4.995.987	116.095
Heffing VPB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bedrag onvoorzien	125.000	125.000	0	125.000
Lasten Totaal	**15.961.530**	**17.992.104**	**17.958.301**	**33.803**
Saldo van baten en lasten vóór mutatie reserves	**21.559**	**693**	**-179.079**	**-179.771**
Toevoeging en ontrekking reserves	**0**	**0**	**0**	
Toevoeging reserves	21.559	693	0	693
Ontrekkingen vanuit reserves	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na mutatie reserves	**0**	**0**	**-179.079**	**179.078**

Tabel 3: De begrote en gerealiseerde baten en lasten per programma over 2022

Het totaal van de programma's is in 2022 afgesloten met € 17.779.223 aan baten en € 17.958.301 aan lasten. We komen hiermee uit op een negatief resultaat van € 179.079.

1.2.1 HET OVERZICHT VAN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN HEFFING VENNOOTSCHAPSBELASTING

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Omdat onze organisatie enkel specifieke dekkingsmiddelen kent, is deze post niet van toepassing op ons.
Het BBV schrijft ook voor dat de heffing vennootschapsbelasting wordt uiteengezet in een separate post. Dit is niet van toepassing op onze organisatie. Vennootschapsbelasting dient namelijk te worden afgedragen door een overheidsonderneming bij activiteiten die voor de Vpb gelden als onderneming en waarop geen objectvrijstellingen van toepassingen zijn. Ons uitgangspunt is dat,

voor de activiteiten van ons kwalificeren als onderneming, wij in principe alleen die activiteiten ondernemen waarbij sprake is van objectvrijstelling.

1.2.2 HET GEBRUIK VAN HET GERAAMDE BEDRAG VOOR ONVOORZIEN

In de begroting is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen met een hoogte van € 125.000. In 2022 zijn deze kosten ingezet ter dekking van een aantal kosten die ten tijde van het opmaken van de begrotingswijzing nog niet konden worden voorzien.

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Onvoorzien	125.000	125.000	-	125.000

Tabel 4: het gebruik van de post onvoorziene uitgaven

2 DE VERPLICHTE PARAGRAFEN

Het BBV schrijft verschillende verplichte paragrafen voor. Drie daarvan zijn niet van toepassing op onze organisatie en worden daarom in de Jaarrekening niet uitgewerkt:

- Grondbeleid is niet van toepassing omdat we geen eigen grond bezitten;
- Verbonden partijen is niet van toepassing op ons omdat wij geen verbonden partijen hebben;
- Onderhoud kapitaalgoederen is niet van toepassing omdat wij geen kapitaalgoederen hebben.

2.1 LEGES / LOKALE HEFFINGEN

Voor de provincie Drenthe zijn wij gemandateerd om de heffingen van leges uit te voeren. Dit betreft leges voor de luchtvaart en de Wabo. De inning van de leges is gebaseerd op de Legesverordening van de provincie. In 2022 resteerde hiervan € 59.607 als vergoeding voor de (administratieve, in de loonkosten verantwoorde) ondersteuning die wij hiervoor inzetten.

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Legesopbrengsten	200.000	200.000	197.569	-2.431
Legeskosten	150.000	150.000	137.962	12.038
	50.000	**50.000**	**59.607**	**9.607**

Tabel 5: Raming en realisatie van de legeskosten en -opbrengsten

2.2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

2.2.1 WEERSTANDSCAPACITEIT

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin wij in staat zijn middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd moet worden. Een buffer is daarom wenselijk. Bij het weerstandsvermogen gaat het dus om de robuustheid van de begroting enerzijds en de omvang van het eigen vermogen dat als buffer beschikbaar is anderzijds.

De kosten die niet uit andere inkomsten kunnen worden gedekt, komen ten laste van de deelnemende organisaties. Dat impliceert dat de financiële gevolgen van risico's, die niet binnen onze begroting kunnen worden opgevangen, uiteindelijk ten laste van de deelnemende organisaties worden gebracht. Deze bepaling zou tot de opvatting kunnen leiden, dat het voor ons niet nodig is om over weerstandscapaciteit te beschikken. Echter, de RUD Drenthe is een zelfstandige rechtspersoon met eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Het is daarbij onwerkbaar voor ons (en voor de deelnemende provincie en gemeenten) als wij ons voor iedere tegenvaller tot de deelnemers moeten wenden, met het verzoek om een (incidentele of structurele) verhoging van de bijdrage.
Door de deelnemers is daarnaast expliciet uitgesproken dat het niet wenselijk is als iedere gemeenschappelijke regeling een groot eigen vermogen opbouwt. Derhalve is de relatie tussen risico's en weerstandsvermogen een onderwerp wat steeds de aandacht houdt van zowel de RUD Drenthe als van de deelnemers.
Ultimo 2022 bedraagt het totaal eigen vermogen € 155.467 met een algemene reserve van € 288.660 , een bestemmingsreserve van € 45.886 en een negatief exploitatieresultaat over 2022 van

€ 179.079. De bestemmingsreserve maakt geen onderdeel uit van de weerstandscapaciteit, maar dat geldt wel voor het negatieve exploitatieresultaat over 2022 en een post onvoorzien in de begroting 2023 is beschikbaar voor het opvangen van (incidentele) tegenvallers. Wanneer wordt besloten dat de deelnemers het negatieve resultaat 2022 voor hun rekening nemen, dan zal het weerstandsvermogen weer wat toenemen.

Op basis van het in de begroting 2022 uiteengezette benodigde weerstandsvermogen van € 440.000 (zie paragraaf 2.2.2.1) is de ratio tussen aanwezige en benodigde weerstandsvermogen 0,5. In onderstaand overzicht is weergegeven hoe de berekening tot stand is gekomen. Deze ratio voor het weerstandsvermogen wordt beoordeeld als ruim onvoldoende. Wanneer het negatieve resultaat voor rekening van de deelnemers komt, dan stijgt het weerstandsvermogen naar € 413.660. De ratio stijgt dan naar 0,9. Zelfs dat wordt beoordeeld als matig.

Aanwezige weerstandscapaciteit per 31 december 2022	
Algemene Reserve	288.660
Exploitatieresultaat	-179.079
Onvoorzien Begroting 2023	125.000
Totaal weerstandscapaciteit	**234.581**

Richtlijnen weerstandscapaciteit	
betekenis ratio	**ratio weerstandscapaciteit**
uitstekend	> 2,0
Ruim voldoende	1,4 < x > 2,0
Voldoende	1,0 < x > 1,4
Matig	0,8 < x > 1,0
Onvoldoende	0,6 < x > 0,8
Ruim onvoldoende	< 0,6

factor aanwezig/benodigd weerstandsverm.	
factor:	0,5
oordeel:	ruim onvoldoende

Tabellen 6: De conclusie van het weerstandsvermogen

2.2.2 RISICO'S

De omvang van ons weerstandsvermogen is gerelateerd aan de risico's die de organisatie loopt. Deze risico's zijn volledig in kaart gebracht inclusief een financiële vertaling. Hierbij is rekening gehouden met de invloed van reeds getroffen dekkingsmaatregelen, zoals verzekeringen.

In de begroting 2022 passen we de financiële risico's toe op basis van een onderverdeling in categorieën, zoals in onderstaande tabel is benoemd. In het model is de wijze van risicobeoordeling en -kwantificering gehanteerd, zoals deze aanbevolen wordt door het Ministerie van BZK. De risico's geven inzicht in het benodigde weerstandsvermogen. Kleinere risico's worden geacht onderdeel te zijn van de reguliere bedrijfsvoering. De vermenigvuldiging met de wegingsfactoren impact en frequentie geeft inzicht in het bedrag dat beschikbaar moet zijn als weerstandsvermogen.

nr	categorie	omschrijving	effect	financieel	impact	frequentie	benodigde weerstandscapaciteit
1	**personeel**	ziekteverzuim	productieverlies	€ 250.000	3	5	€ 250.000
2	**personeel / bedrijfsvoering**	BIS	productieverlies	€ 40.000	1	4	€ 30.000
3	**personeel / bedrijfsvoering**	Werving nieuwe medewerkers	productieverlies	€ 150.000	3	4	€ 112.500
4	**personeel**	Leges	frictiekosten	€ 50.000	1	5	€ 50.000
5	**personeel / bedrijfsvoering**	Evaluatie GR	productieverlies	PM	PM	PM	PM
6	**personeel / bedrijfsvoering**	Gevolgen omgevingswet	productieverlies	PM	PM	PM	PM
	Totaal						€ 442.500

Klasse/ Impact	Financieel	Wegingsfactor
1	< 50.000	€ 25.000
2	50.001 – 100.000	€ 75.000
3	100.001 – 250.000	€ 175.000
4	250.001 – 1.000.000	€ 625.000
5	> 1.000.000	€ 1.000.000

Klasse/ Frequentie	Kans	Wegingsfactor
1	1 keer per 10 jaar of minder	0,10
2	1 keer per 5-10 jaar	0,20
3	1 keer per 2-5 jaar	0,50
4	1 keer per 1-2 jaar	0,75
5	1 keer per jaar of meer	1,00

Tabellen 7: Het risicoprofiel 2022

2.2.2.1 Toelichting effecten risicoprofiel categorieën

De uiteindelijke effecten behorende bij de benoemde risico's worden hier puntsgewijs behandeld. Voor zover de risico's zich hebben voorgedaan zijn de bijbehorende lasten in het rekeningresultaat 2022 verwerkt.

- Ziekteverzuim

De RUD Drenthe heeft over heel 2022 een gemiddeld ziekteverzuimpercentage van 8,99%. Ten opzichte van 2021 is dit een daling van 0,5% (2021: 9,49%). Van 8,99% is 2,3% toe te rekenen aan personeel wat valt onder overhead en 6,69% aan productief personeel. Het is niet gelukt om qua ziekteverzuim onder de begrote 8% voor 2022 te eindigen.

- Bodeminformatiesysteem

In 2022 is veel werk verricht om de kwaliteit van bodemdata op een hoger niveau te brengen. De bodeminformatie in het bodeminformatiesysteem is zo veel mogelijk uniform gemaakt en aangevuld tot het gewenste kwaliteits- en detailniveau. Daarnaast is in 2022 gekozen om een nieuw systeem voor bodeminformatiebeheer aan te schaffen (NAZCA). De voorbereiding, data conversie en het testen daarvan zijn in 2022 uitgevoerd.

- Werven nieuw personeel

Vanwege een krappe arbeidsmarkt is afgelopen jaar vooral ingezet op werving van trainees en zij-instromers. Het effect van de arbeidsmarktcampagne is vooral te zien in het laatste kwartaal van 2022. We zien hier zeker al positieve effecten van waardoor de impact op de productie relatief beperkt is gebleven. Hiernaast zien we dat doorstroom, ziekte, diverse projecten en de krappe arbeidsmarkt zijnde oorzaak van een relatief hoog inhuurpercentage van 23,5%.

- Leges

Onzekerheid over leges inkomsten was opgenomen als risico. Echter door uitstel van de Omgevingswet heeft dit risico zich niet voorgedaan.

- Evaluatie GR

In 2021 vond een evaluatie plaats van de gemeenschappelijke regeling RUD Drenthe. Het onderzoeksrapport heeft diverse aanbevelingen opgeleverd waar in 2022 aan is gewerkt. Omdat de eventuele financiële consequenties op voorhand nog niet goed in beeld waren is dit benoemd als risico. De inzet op dit gebied heeft niet geleidt tot productieverlies.

- Invoering Omgevingswet per 1 oktober 2022 of later

Het risico is niet van toepassing geweest van wege het uitstellen van de invoering van de Omgevingswet. De invoering is nu gesteld op 1 januari 2024.
Uitgevoerde onderzoeken door andere omgevingsdiensten laten zien dat de Omgevingswet een verzwarende impact heeft. Onduidelijk is in welke mate extra inspanningen, gewijzigde werkprocessen en/of beleidsmatige keuzes leiden tot extra kosten. Er zijn in het land impactanalyses gehouden en deze voorspellen 7-12% extra kosten op de activiteiten. Hoe dit naar de toekomst voor ons uitpakt is onduidelijk

2.3 DE FINANCIËLE KENGETALLEN

In onderstaand overzicht staan kengetallen uiteengezet die op onze organisatie van toepassing zijn. In de paragrafen daarna volgt een korte toelichting per kengetal.

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Jaarrekening 2022
Netto schuldquote	-1,9%	-0,2%	-0,8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Solvabiliteitsratio	6,0%	0,8%	2,6%
Structurele exploitatieruimte	2,3%	1,9%	-1,4%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 9: Overzicht van de financiële kengetallen

2.3.1 NETTO SCHULDQUOTE

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. We hebben geen leningen waardoor de schuldpositie alleen bestaat uit kortlopende verplichtingen. Daarom hanteren wij een norm van 0% of lager. Om aan de

norm te voldoen moeten de eigen middelen hoger zijn dan de schuldpositie. In afwijkende gevallen, bijvoorbeeld een grote investering waar geld voor aangetrokken wordt, stijgt het kengetal boven de 0%. De kortlopende schulden zijn per 31 december 2022 lager dan de kortlopende vorderingen. Het kengetal is hierdoor negatief, namelijk -0,8%. Dit voldoet aan de gestelde norm.

2.3.2 SOLVABILITEITSRATIO

Dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer. Het betreft het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. De VNG geeft aan dat bij een ratio lager dan 20% de organisatie zich op glad ijs bevindt, de norm voor de RUD Drenthe is daarom minimaal 20%. Onze solvabiliteitsratio bedraagt 2,6%. Het kengetal valt lager uit dan het door de VNG geadviseerde percentage omdat met voorschotten van de deelnemers wordt gewerkt. De voorschotten leiden tot een hoger kortlopend vreemd vermogen en hebben daarmee een negatief effect op de ratio maar zorgen niet voor een slechte financiële weerbaarheid. Immers, die voorschotten worden in het nieuwe boekjaar besteed aan de taken waarvoor wij dit geld hebben ontvangen.

2.3.3 STRUCTURELE EXPLOITATIERUIMTE

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte wij hebben om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. De norm voor onze organisatie is 0% of hoger. Ultimo 2022 is de structurele exploitatieruimte -1,4%. In principe betekent dit dat de dekking niet geheel toereikend is. Nu is het echter zo dat de ratio voor de structurele exploitatieruimte altijd wat schommelt rond nul. Soms verschuiven baten en lasten enigszins tussen de jaren en het uitgangspunt binnen onze organisatie is dat in principe alle lasten worden gedekt door deelnemersbijdragen. Dit geldt zowel voor incidentele als structurele lasten. Zorgwekkend is het daarom niet wanneer deze ratio in enig jaar licht negatief is.

2.3.4 ALGEHEEL OORDEEL

Het BBV schrijft voor een beoordeling te geven van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De drie kengetallen geven een redelijk beeld. Het gerealiseerde negatieve exploitatieresultaat over 2022 heeft enigszins een negatieve weerslag op de kengetallen. Als we de ratio’s bekijken samen met de eerder gemelde ontwikkelingen in de weerstandscapaciteit dan kan worden gesteld dat de gehele financiële positie wel wat robuuster zou mogen. Scherpe monitoring van budgetten, tijdig anticiperen op financiële ontwikkelingen en ervoor zorgen dat de schulden zo laag mogelijk blijven kunnen daaraan bijdragen. Wanneer wordt besloten dat de deelnemers het negatieve resultaat over 2022 voor hun rekening nemen zal dat bijdragen aan een verbetering van de totale financiële weerbaarheid van de organisatie.

2.4 FINANCIERING / TREASURY

De randvoorwaarden waarbinnen de treasury zich kan en mag bewegen worden geformuleerd in het treasurystatuut. Uiteraard valt dit binnen het wettelijke kader zoals gesteld door de Wet Fido. In deze paragraaf worden de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm, de verwachte toe- of afname van geldleningen of uitzettingen en het verdere beleid ten aanzien van de treasury.

2.4.1 UITGANGSPUNTEN RISICOBEHEER

Het beheersen en vermijden van risico's staat in het treasurybeleid voorop. In dit verband is het risicomanagement gericht op het inzichtelijk maken van toekomstige risico's en deze te beheersen, te verminderen en te spreiden. De treasuryfunctie zal nadrukkelijk geen bankachtige activiteiten ontplooien die erop zijn gericht om geld te verdienen.

Onze treasuryfunctie dient tot:
1. verzekering van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
2. bescherming van vermogens- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's;
3. minimalisering van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
4. optimalisering van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet Fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van dit statuut.

2.4.2 RENTEVISIE

Gezien de geringe invloed van de renteontwikkeling op onze begroting is geen lange termijn rentevisie opgenomen.

2.4.3 GELDLENINGEN

Wij betalen het overgrote deel van onze werkzaamheden uit de voorschotbetalingen van de bevoegde gezagen. De verwachting is dat deze voldoende zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. We hebben in 2022 geen geldleningen hoeven aangaan.

2.4.4 KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet stelt dat de gemiddelde netto-vlottende schuld van een decentrale overheid (ofwel openbaar lichaam) in een bepaald kwartaal niet hoger mag zijn dan een wettelijk bepaald percentage van het begrotingstotaal. Volgens artikel 3, lid 2, van de Wet Fido bedraagt de kasgeldlimiet van gemeenschappelijke regelingen minimaal € 300.000. Bij de BNG bank houden wij een kasgeldlimiet van € 250.000 aan. We hebben het bedrag van de kasgeldlimiet niet overschreden.

2.4.5 RENTERISICONORM

Ter beperking van het renterisico op vaste schuld is er een renterisiconorm vastgesteld. De renterisiconorm schrijft voor welk deel van de lange termijn leningen (> 1 jaar) maximaal vernieuwd mag worden in een begrotingsjaar. Voor gemeenschappelijke regelingen zoals de RUD Drenthe is dit vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Het renterisico op de vaste schuld in een jaar wordt als volgt berekend: de som van het bedrag aan herfinanciering en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. In 2022 is geen sprake van herfinanciering aangezien er geen leningen zijn aangegaan.

2.5 BEDRIJFSVOERING

Bedrijfsvoering ondersteunt de andere programma's in het voorzien van verschillende diensten als personeelszaken, informatievoorziening, administratie, communicatie, sturing, coaching en planning en control.

Onze organisatie blijft continue in ontwikkeling. Enkele jaren geleden werden de opgaven gebundeld in een ontwikkelprogramma met separate financiering. Inmiddels zijn, vanwege de implementatie van een aangepaste productienorm, de ontwikkelopgaven regulier onderdeel van de begroting.

Belangrijke ontwikkellijnen zijn en blijven de voorbereiding op de Omgevingswet, de afronding van de uitwerking aanbevelingen evaluatie GR en het interbestuurlijk programma (versterking VTH-stelsel). In 2022 zijn onder andere de volgende ontwikkelactiviteiten uitgevoerd:

- Voorbereiding Omgevingswet (cursussen, aanpassen werkprocessen), inclusief een start met de omzetting van het inrichtingenbestand naar milieubelastende activiteiten (MBA's).
- Voorbereiding op het aanbestedingstraject voor een nieuw zaaksysteem.
- Project risicogericht vergunnen, oplevering medio 2023.
- Overstap op een nieuw systeem voor tijdregistratie (zaakgericht tijdschrijven).
- Ontwikkeling nieuw dashboard voor monitoring en sturing.
- Doorontwikkeling van P&C producten zoals rapportages.
- Inzet op opleiding en ontwikkeling om (nieuwe) medewerkers te laten voldoen aan de kwaliteitscriteria.
- Inzet op bewustwording en toepassing van informatieveiligheidsvereisten in de organisatie.
- Een arbeidsmarktcampagne en een Young Professionals-programma samen met de andere noordelijke Omgevingsdiensten
- Onderzoek naar huisvestigingsbehoefte. Bij de herijking van de huidige huisvestingsconcepten wordt beoordeeld welke huisvestingsvarianten het meest bijdragen aan een voor de RUD Drenthe optimale en effectieve manier van (samen)werken, thuis en op kantoor. Oplevering medio 2023.
- Uitvoering medewerkers tevredenheidsonderzoek en preventief medisch onderzoek. Inzet in het kader van het landelijke interbestuurlijk programma – versterking VTH stelsel voor de verdere professionalisering van het landelijk stelsel van Omgevingsdiensten.

Vervanging van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) door de Wet open overheid (Woo)
In oktober 2021 is het initiatiefvoorstel Wet open overheid (Woo) aanvaard door de Eerste Kamer. De wet is op 1 mei 2022 in werking getreden en vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo is bedoeld om de overheid transparanter te maken. Een goede informatievoorziening met een ordentelijke informatiehuishouding is noodzakelijk en van groot belang in een democratische

rechtsstaat. Belanghebbenden, journalisten en de wetenschap dienen toegang te hebben tot de voor hen noodzakelijke informatie. Een open overheid voorziet hierin door tijdens en na afloop van het maken van beleid en wetgeving transparant te zijn in de gemaakte keuzes.
De Woo voorziet in een opener overheid dan de Wob, bijvoorbeeld door actieve openbaarmaking van verschillende informatiecategorieën verplicht te stellen. Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit de overheid worden ondernomen om informatie uit zichzelf openbaar te maken voor de samenleving. Met betrekking tot de actieve openbaarmaking is in 2022 een inventarisatie gemaakt van de informatie die actief openbaar gemaakt dient te worden en is gestart met een plan van aanpak voor de actieve openbaarmaking van handhavingsbeschikkingen.

Naast actieve openbaarmaking kan er ook sprake zijn van passieve openbaarmaking: zogenaamde Woo-verzoeken. Dit gaat om openbaarmaking van informatie op verzoek van een derde. In 2022 is onderzoek gedaan naar verschillende tools voor het verzamelen en lakken van informatie. De verwachting is dat deze in 2023 worden geïmplementeerd.

3 DE FINANCIËLE JAARREKENING

3.1 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

3.1.1 ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN DE JAARREKENING

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor bovenwettelijke verlofaanspraken, niet zijnde verlofsparen, is een verplichting op de balans opgenomen. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskosten gerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook een onvoorspelbare afbouw kennen, hebben wij daarvoor wel een voorziening gevormd.

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van onze organisatie over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Inherent aan het maken van schattingen is dat de werkelijke uitkomst kan afwijken.
De jaarrekening is opgesteld vanuit de continuïteitsveronderstelling en ingericht conform het BBV. Er zijn in de grondslagen verder geen wijzigingen ten opzichte van voorgaande jaren.

3.1.2 VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur.
Bij de bepaling van de waarde wordt rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar 2022 heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	n.v.t.
Vervoermiddelen	n.v.t.
Machines, apparaten en installaties	n.v.t.
overige materiële vaste activa	3 jaar

Tabel 10: Overzicht van de gehanteerde afschrijvingstermijnen

Het materieel ten behoeve van het uitvoeren van metingen hebben wij bij de start om niet verkregen van de bevoegde gezagen. Deze bestaan uit meetinstrumenten en diverse kleinere gereedschappen. De waarde en levensduur op dat moment was niet bekend en ook waren deze materialen niet geactiveerd door de bevoegde gezagen, omdat de waarde afzonderlijk onder de activeringsgrens bleef. De vervanging van deze meetinstrumenten en gereedschappen is in onze begroting 2020 en meerjarenbegrotingen onder de post onderhoudskosten opgenomen.

De ICT/communicatieapparatuur en de inventaris worden door ons gehuurd/geleased van de provincie Drenthe en de gemeente Emmen. De afspraken hieromtrent zijn in een dienstverleningsovereenkomst vastgelegd. Deze apparatuur en inventaris worden niet geactiveerd op de balans.

In verband met de COVID-19 pandemie zijn er ten behoeve van de thuiswerkfaciliteiten van onze medewerkers extra bureaustoelen aangeschaft. Deze bureaustoelen zijn eigendom van de RUD Drenthe en worden in bruikleen uitgegeven. Bij uitdiensttreding worden de stoelen weer ingeleverd. De bureaustoelen zijn door ons geactiveerd op de balans en worden in 3 jaar afgeschreven.

De operationele leasing van 2 piketauto's en 2 algemene bedrijfsauto's wordt niet als actief in de balans verwerkt. Wel wordt de omvang van de langjarige verplichtingen die uit hoofde van leasing, huur en anderszins zijn aangegaan vermeld in het onderdeel "Niet in de balans opgenomen verplichtingen" aan het einde van de toelichting op de balansposten.

3.1.3 VLOTTENDE ACTIVA

3.1.3.1 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien sprake is van verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

3.1.3.2 Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

3.1.4 VLOTTENDE PASSIVA

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

3.1.5 GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

3.1.5.1 Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

3.1.5.2 Personeelsbeloningen

Onder personeelslasten zijn begrepen de in het in boekjaar verschuldigde salarissen, sociale lasten, pensioenpremies, inleenkrachten en overige personeelskosten, verminderd met de ontvangen uitkeringen van sociale fondsen.

- Periodiek betaalbare beloningen

Salarissen, pensioen- en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

- Nederlandse pensioenregelingen

We hebben een pensioenregeling bij Stichting Bedrijfspensioenfonds ABP afgesloten. Op deze pensioenregeling zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing. ABP hanteert het middelloon als pensioengevende salarisgrondslag. Sinds 1 juli 2022 mocht een pensioenfonds tijdelijk de pensioenen verhogen als de beleidsdekkingsgraad 105% of hoger is (voorheen 110%). De beleidsdekkingsgraad van Stichting Bedrijfspensioenfonds ABP bedroeg per 31 december 2022 118,6 % (31 december 2021 102,8 %). Omdat de financiële positie van ABP het toelaat zijn de pensioenen per 1 januari 2023 verhoogd met 11,96%, zijnde de volledige prijsstijging in de periode van september 2021 tot september 2022. Het ABP wil over enkele jaren, mogelijk ingaande 2026, overstappen naar het vernieuwde pensioenstelsel, waarbij pensioenen mee gaan bewegen met de economie.

Premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

3.2 OVERZICHT BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

Het overzicht van baten en lasten over het begrotingsjaar 2022 is gebaseerd op ons totale programma. Het BBV vereist sinds 2018 dat overheadkosten in een apart programma verantwoord worden. Het overzicht van de baten en lasten van de diverse programma's conform de vereisten van het BBV is opgenomen in paragraaf 1.2.

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Totale baten	**15.703.089**	**17.992.797**	**17.779.223**	**-213.574**
Deelnemersbijdragen	15.003.089	16.437.655	16.340.685	-96.970
Inkomsten leges	200.000	200.000	197.569	-2.431
Inkomsten projecten	500.000	1.260.294	998.024	-262.270
Inkomsten SPUK baten			93.631	93.631
Inkomsten financiële baten			11.902	11.902
Inkomsten overige baten		94.848	137.411	42.563
Totale lasten	**15.681.250**	**17.992.104**	**17.958.301**	**33.803**
Personeelslasten	**12.111.000**	**13.478.310**	**14.161.030**	**-682.720**
Loonsom primair proces	9.186.000	9.101.611	8.654.664	446.947
Loonsom overhead	2.210.000	2.740.604	2.362.040	378.564
Doorbelastingen, frictiekosten en looncompensatie	-500.000	-1.260.294	-956.346	-303.948
Inhuur primair proces	416.000	2.096.387	2.892.253	-795.866
Inhuur overhead	72.000	55.154	445.157	-390.003
Thuiswerkfaciliteit	20.000	20.000	49.912	-29.912
Reiskosten	250.000	250.000	220.683	29.317
Opleidingen	228.500	237.424	257.025	-19.601
Algemene kosten	228.500	237.424	235.643	1.781
Bedrijfsvoeringskosten	**2.545.250**	**2.878.500**	**2.638.196**	**240.304**
Materieel (Toolbox)	30.000	30.000	19.715	10.285
Packagedeal gemeente Emmen en provincie Drenthe	1.760.000	1.811.250	1.657.565	153.685
Huur zaaksysteem/licentie LOS	183.500	216.000	252.584	-36.584
Overige licentie- en ICT kosten	276.000	378.000	324.893	53.107
Overige bedrijfskosten	295.750	443.250	383.439	59.811
Legeskosten	150.000	150.000	137.962	12.038
Projectkosten LOS	250.000	-	-	-
Projectkosten	500.000	1.260.294	998.024	262.270
Projectkosten ontwikkelprogramma	-	-	23.088	-23.088
Incidentele lasten	-	100.000	-	100.000
Onvoorzien	125.000	125.000	-	125.000
Saldo van baten en lasten voor mutatie reserves	**21.839**	**693**	**-179.079**	**179.772**
Toevoeging en ontrekking reserves				
Toevoeging reserves	21.839	693	-	693
Ontrekkingen vanuit reserves			-	-
Resultaat	**-**	**-**	**-179.079**	**179.079**

Tabel 11: Het overzicht van onze baten en lasten over 2022

3.2.1 ANALYSE OP HOOFDLIJNEN: MAXIMALE REALISATIE VAN HET UITVOERINGSPROGRAMMA, MAXIMALE FOCUS OP PRODUCTIE.

Het begrotingsjaar 2022 hebben we afgesloten met een negatief resultaat van € 179.079 .
De verschillen per onderdeel zijn soms aanzienlijk omdat de werkelijke cijfers 2022 worden vergeleken met de cijfers van de begrotingswijziging 2022 (begin 2022 uitgebracht) en niet met de 8-maandcijfers 2022. De 8-maandrapportage wordt namelijk niet als officiële begrotingswijziging beschouwd omdat deze niet in het jaar 2022 is vastgesteld. Dit verklaart deels waarom er op individuele onderdelen sprake kan zijn van aanzienlijke budgetafwijkingen.

De reguliere deelnemersbijdragen zijn conform de in april 2022 vastgestelde begrotingswijziging gefactureerd en zijn gebaseerd op het jaarprogramma 2022. De afrekening van de uren van de luchtadviseur en BOA's, evenals de financiering van energie-uren uit het jaarprogramma door SPUK gelden hebben geleid tot per saldo lagere deelnemersbijdragen van € 97.000 (N). Voor de specifieke uitkeringen is een – niet begroot – bedrag ontvangen van € 94.000 (V). De overige baten, voornamelijk aan derden doorberekende licenties en beheerkosten voor het LOS, zijn € 43.000 (V) hoger dan begroot. Het saldo (inkomsten minus kosten) van de leges is € 9.000 hoger door voornamelijk lagere kosten.

De totale personeelslasten zijn € 664.000 (N) hoger dan begroot. De belangrijkste veroorzaker is hogere kosten voor inhuur om de totale opgave van het jaarprogramma en de extra projecten te kunnen realiseren en het ziekteverzuim op te kunnen vangen. Doordat vaste medewerkers worden ingezet op externe projecten en meerwerk is extra budget beschikbaar gekomen om in te kunnen huren. In genoemd nadeel is verder een bedrag van € 344.000 betrokken voor maatwerkafspraken met medewerkers om te komen tot beëindiging van het dienstverband. De overige personeels- en algemene kosten zijn € 18.000 hoger dan begroot.

De bedrijfsvoeringskosten zijn € 240.000 (V) lager uitgevallen dan we hadden begroot. De (variabele) kosten voor de packagedeal zijn achtergebleven bij de raming, maar ook de licentie- en ICT kosten laten een voordeel zien ten opzichte van de (naar boven bijgestelde) begroting.

Verder zijn er voor een bedrag van € 23.000 (N) in 2022 nog kosten voor het ontwikkelprogramma gemaakt terwijl daarvoor geen budget meer aanwezig was in de exploitatie. Voor dit project zijn nog middelen gereserveerd in een bestemmingsreserve. Bij resultaatbestemming wordt dan ook verzocht deze kosten te dekken uit die reserve.

Tot slot zijn er renteopbrengsten ontvangen ten bedrage van € 12.000 (V) en is er op de begrotings-posten voor incidentele lasten en onvoorzien een (fictief) voordeel te zien ten opzichte van de begroting van € 225.000 (V). Dit bedrag is voor een groot deel wel uitgegeven maar de kosten zijn verspreid over diverse andere onderdelen geboekt.

3.3 TOELICHTING BATEN

3.3.1 DEELNEMERSBIJDRAGEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Deelnemersbijdrage regulier	14.605.089	16.039.655	16.039.655	0
Deelnemersbijdrage BOA's/luchtadviseur	398.000	398.000	334.247	-63.753
Lagere bijdrage door SPUK energietoezicht	-	-	-33.217	-33.217
Totale deelnemersbijdrage	**15.003.089**	**16.437.655**	**16.340.685**	**-96.970**

Tabel 12: De raming en realisatie van de deelnemersbijdragen in 2022

De reguliere deelnemersbijdragen zijn conform de in april 2022 vastgestelde begrotingswijziging en gebaseerd op het jaarprogramma 2022. De BOA uren en de uren voor het luchtadvies zijn – volgens afspraak – afgerekend op basis van de werkelijke inzet. Hiernaast zijn de deelnemersbijdragen bij de uiteindelijke afrekening verlaagd met de uren die zijn gemaakt in het kader van het energietoezicht, voor zover voor deze uren aanspraak kan worden gemaakt op de specifieke uitkering (SPUK) toezicht en handhaving energiebesparingsplicht.

De detaillering van de bijdragen door de verschillende deelnemers is uiteengezet in bijlage A.

3.3.2 LEGES

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Inkomsten leges	200.000	200.000	197.569	-2.431

Tabel 13: De raming en realisatie van de leges in 2022

Per 1 januari 2014 zijn wij door de provincie gemandateerd voor de inning en heffing van leges. Het betreft de leges voor de luchtvaart en de WABO. We dragen zorg voor de verrekening met de gemeenten (zij maken het bouwdeel van de provinciale WABO –vergunning) waarbij 70% van de geïnde WABO-leges bij ons in rekening worden gebracht door de gemeenten. Het innen van leges behoort tot onze structurele taak en wordt vanaf het jaar 2015 meegenomen in de begroting.
De afwijking op de inkomsten van leges is gering.

3.3.3 PROJECTEN EN MEERWERK

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Werkzaamheden voor bevoegde gezagen (diverse projecten en meerwerk)	500.000	1.260.294	998.024	-262.270

Tabel 14: De raming en realisatie van de projecten en meerwerk in 2022

We hebben in 2022 in opdracht van onze deelnemers diverse projecten uitgevoerd. Voor deze projecten zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld. De ingebrachte projecten en het meerwerk voor 2022 zijn de onderstaande tabel weergegeven.

Projecten en meerwerk	
BRZO-taken	157.380
Asbestdaken	1.205
Kennisinfrastructuur omgevingsveiligheid	7.032
Geluidzone Bargermeer	31.272
Register Externe Veiligheid	12.809
Voorzienbaar meerwerk	426.473
ZZS stoffen	4.389
VTH projecten	303.609
Overige projecten	53.856
Totaal	**998.024**

Tabel 15: Overzicht van de ingebrachte projecten en meerwerk in 2022

3.3.4 SPUK BATEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
SPUK IBP versterking VTH-stelsel	-	-	60.414	60.414
SPUK T&H energiebesparingsplicht	-	-	33.217	33.217
Totale SPUK baten	**-**	**-**	**93.631**	**93.631**

Tabel 16: Overzicht van de SPUK baten in 2022

Per 13 september 2022 is de eenmalige specifieke uitkering voor de uitvoering van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (IBP) in het leven geroepen. Dit programma kent een looptijd van twee jaar en is in het leven geroepen naar aanleiding van de aanbevelingen uit het rapport van de commissie Van Aartsen: “Om de leefomgeving. Omgevingsdiensten als gangmaker voor het bestuur”. In totaal kunnen wij aanspraak maken op een bedrag van € 525.000.

Vanaf 10 oktober 2022 konden alle omgevingsdiensten in Nederland een specifieke uitkering aanvragen voor extra ondersteuning op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht. Voor onze organisatie kunnen wij voor de jaren 2022 tot en met 2026 aanspraak maken op een bedrag van € 1.573.079. De regeling heeft tot doel om meerjarig additionele capaciteit voor toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht te realiseren. De kosten die voor deze regeling in aanmerking mogen worden genomen hebben wij al in ons groeimodel opgenomen. Derhalve vormt dit voor de deelnemers een voordeel ten opzichte van de eerder berekende deelnemersbijdragen.

3.3.5 FINANCIËLE BATEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Rentebaten	-	-	11.902	11.902

Tabel 17: Overzicht van de financiële baten in 2022

3.3.6 OVERIGE BATEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Doorberek. licenties en beheerkosten LOS	-	94.848	132.477	37.629
Overige baten	-	-	4.934	4.934
Totale overige baten	**-**	**94.848**	**137.411**	**42.563**

Tabel 18: Overzicht van de overige baten in 2022

De gemeenten Borger Odoorn en Coevorden maken gebruik van hetzelfde zaaksysteem als onze organisatie. Voor het gebruik van de licenties en voor de beheerkosten is een overeenkomst opgesteld. Er wordt vanaf 2022 jaarlijks aan beide gemeenten een bedrag in rekening gebracht.

De overige baten bestaan uit een tweetal in het verleden ontvangen en gereserveerde bedragen die kunnen vrijvallen.

3.4 TOELICHTING LASTEN

3.4.1 PERSONEELSLASTEN

De personeelslasten bestaan uit de loonsom, inhuur en overige personeelskosten. In 2022 stijgen de gemaakte kosten voor de inhuur circa € 664.000 boven de onderschrijding op de loonsom uit. De verklaring hiervoor is dat extra inhuur noodzakelijk bleek om de totale opgave van het jaarprogramma en de extra projecten te kunnen realiseren en het hoge ziekteverzuim op te kunnen vangen. De inzet van het vaste personeel voor het realiseren van de externe projecten en meerwerk levert budget op om extra te kunnen inhuren. In 2022 is ongeveer € 344.000 uitgekeerd aan medewerkers om met maatwerkafspraken te komen tot het beëindigen van het dienstverband. Hier staan vergoedingen van het UWV van ca. € 51.000 tegenover. Voor het eerst sinds jaren is het budget voor opleidingen overschreden vanwege een inhaalslag van tijdens de COVID-19 opgeschorte opleidingen als ook een forse investering in het traject van zelforganisatie.

3.4.1.1 Loonsom

De loonkosten worden gemaakt voor de vaste formatie. Onze vaste formatie bestaat uit zowel de medewerkers die betrokken zijn in het primaire proces als de ondersteunende functies. Het gerealiseerde bedrag voor lonen is lager dan begroot als gevolg van niet (of later) ingevulde vacatureruimte en het invullen van deze vacatureruimte door inhuur van personeel. De frictiekosten personeel betreffen de extra gemaakte kosten voor maatwerkafspraken om te komen tot het beëindigen van het dienstverband met een aantal personeelsleden en het betalen van WW-uitkeringen aan ex-personeelsleden. Ter gedeeltelijke dekking is het beschikbare bedrag van de post ‘Onvoorzien’ gebruikt.

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Lonen primair	9.186.000	9.101.611	8.654.664	446.947
Lonen overhead	2.210.000	2.740.604	2.362.040	378.564
Frictiekosten personeel	-	-	292.643	-292.643
Mutatie verlofstuwmeer	-	-	55.992	-55.992
Ontvangen loonkosten compensatie	-	-	-132.490	132.490
Totale loonsom	**11.396.000**	**11.842.215**	**11.232.849**	**609.366**

Tabel 19: De raming en realisatie van de loonsom in 2022

3.4.1.2 Inhuur

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Inhuur primair	416.000	2.096.387	2.892.253	-795.866
Inhuur overhead	72.000	55.154	445.157	-390.003
Doorbelasting personeel aan projecten	-500.000	-1.260.294	-1.172.492	-87.802
Totale inhuur	**-12.000**	**891.247**	**2.164.918**	**-1.273.671**

Tabel 20: De raming en realisatie van de inhuur in 2022'

De kosten voor inhuur zijn aanzienlijk hoger dan begroot. Dit komt omdat wij soms vaste medewerkers inzetten voor de uitvoering van projecten en het ontwikkelprogramma en vervolgens tijdelijk personeel inhuren om de eigen medewerkers te vervangen. Daarnaast is er ingehuurd om vacatureruimte op te vullen en zieke medewerkers te vervangen. Dankzij ons nieuwe tijdschrijf-systeem is een adequate onderbouwing beschikbaar van de bestede en toe te rekenen uren.

3.4.1.3 Overige personeelskosten

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Thuiswerkfaciliteit	20.000	20.000	49.912	-29.912
Reiskosten	250.000	250.000	220.683	29.317
Opleidingen	228.500	237.424	257.025	-19.601
Algemene kosten	228.500	237.424	235.643	1.781
Totale overige personeelskosten	**727.000**	**744.848**	**763.263**	**-18.415**

Tabel 21: De raming en realisatie van de overige personeelskosten

De overschrijding op de overige personeelskosten wordt met name veroorzaakt door hogere kosten als gevolg van de thuiswerkfaciliteiten. Sinds januari 2022 krijgen onze medewerkers een vergoeding van € 2,- per thuiswerkdag, conform de afspraken in de CAO. Naast deze vergoeding is tevens een vergoeding beschikbaar gesteld voor het inrichten van een ARBO-verantwoorde thuiswerkplek.
Voor wat betreft de opleidingen zien we voor het eerst sinds jaren een overschrijding op het jaarbudget. Dit heeft te maken met een inhaalslag van tijdens de COVID-19 pandemie opgeschorte opleidingen en een forse investering in het traject naar zelforganisatie. Voor het volgen van deze opleidingen hebben onze medewerkers 4.397 uur verantwoord in ons nieuwe tijdschrijfsysteem Time Tell. Daarnaast zijn er 2.829 uur geschreven op 'Interne opleidingen, training, cursus, demo en instructie'.

3.4.2 BEDRIJFSVOERINGSKOSTEN

De geraamde en gerealiseerde bedrijfsvoering kosten zijn in onderstaand overzicht uiteengezet.

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Materieel (Toolbox)	30.000	30.000	19.715	10.285
Packagedeal gemeente Emmen en Provincie Drenthe	1.760.000	1.811.250	1.657.565	153.685
Huur zaaksysteem/Licentie LOS	183.500	216.000	252.584	-36.584
Overige licentie- en ICT kosten	276.000	378.000	324.893	53.107
Overige bedrijfskosten	295.750	443.250	383.439	59.811
Totale overige bedrijfsvoeringskosten	**2.545.250**	**2.878.500**	**2.638.196**	**240.304**

Tabel 22: De raming en realisatie van de bedrijfsvoeringkosten in 2022

Hieronder worden de grootste posten en de oorzaak achter eventuele afwijkingen bij deze posten nader toegelicht.

3.4.2.1 Toolbox

In 2022 zijn de onderhouds- en vervangingskosten ten behoeve van het overgekregen materieel lager dan begroot. In de komende jaren zal er ook nieuwe apparatuur worden aangeschaft waardoor de verwachting is dat de kosten in deze post benut zullen worden.

3.4.2.2 Packagedeal met gemeente Emmen en provincie Drenthe

In de packagedeal verzorgen de provincie Drenthe en de gemeente Emmen voor een vaste prijs een gezamenlijk pakket van diensten aan ons. Dit betreft huisvesting, ICT, archief en advies. In deze packagedeal is een indexering overeengekomen op basis van het daarvoor geldende gemeentelijke en provinciale indexcijfer. Voor de huur van de kantoortuinen en de facilitaire dienstverlening in deze gebouwen is de dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten voor de jaren 2021 en 2022. Voor 2023 is gebruik gemaakt van de optie tot verlenging. De kosten voor de huisvesting zijn gebaseerd op vaste afspraken. De flexibele kosten die onder de packagedeal vallen zijn in 2022 lager uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden.

3.4.2.3 Huur zaaksysteem/licentie LOS

De aanschaf van ons zaaksysteem LOS is in 2016 samen met de ODG gedaan. Sindsdien werden de licentiekosten van het LOS verdeeld op basis van het aantal gebruikers. Vanwege het toegenomen aantal gebruikers bij de RUD zijn de uitgaven hoger dan waarmee vooraf rekening was gehouden.

3.4.2.4 Overige licentie- en ICT kosten

Bij de begrotingswijziging werd een aanzienlijke stijging van de ICT kosten voorzien. Uiteindelijk bleek deze kostenstijging wat achter te lopen op de planning waardoor dit onderdeel nu een overschot laat zien. In de begroting van de komende jaren is wel weer rekening gehouden met een kostenstijging.

3.4.2.5 Overige bedrijfskosten

De overige bedrijfskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Overige bedrijfskosten	
Abonnementen	13.251
Afschrijvingskosten inventaris	16.467
Arbokosten	118.336
Bankkosten	-790
Strategische planning en UH beleid	43.700
Communicatie	5.440
Advertentiekosten	26.218
Lidmaatschap	35.656
Verzekeringen	91.272
Juridische Zaken	18.125
Accountantskosten	8.200
OR	7.563
Totaal	**383.439**

Tabel 23: Specificatie van de overige bedrijfskosten

In totaal is er op deze post ten opzichte van de begroting € 60.000 minder uitgegeven. De verschillen per onderdeel zijn aanzienlijk. Bij de 8-maandrapportage zijn nieuwe ramingen gepresenteerd echter omdat die rapportage financieel gezien niet in het begrotingsjaar is vastgesteld worden de gerealiseerde kosten afgezet tegen de begrotingswijziging die begin 2022 is vastgesteld. Dit verklaart deels waarom er op individuele onderdelen sprake kan zijn van aanzienlijke budgetafwijkingen. De kosten voor lidmaatschappen, verzekeringen en arbo-dienstverlening zijn hoger dan vooraf ingeschat. Daarentegen zijn de advertentiekosten, kosten voor de OR en de kosten die in het boekjaar zijn gemaakt voor strategische planning en UH beleid aanzienlijk lager dan voorspeld.

3.4.3 LEGESKOSTEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Legeskosten	150.000	150.000	137.962	12.038

Tabel 24: Raming en realisatie van de legeskosten in 2022

De baten met betrekking tot de leges worden verantwoord onder de post ‘projectbaten’. De afwijking in dit boekjaar is gering.

3.4.4 PROJECTKOSTEN LOS

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Projectkosten LOS	250.000	-	-	-

Tabel 25: raming en realisatie van de projectkosten LOS in 2022

De projectkosten die in dit boekjaar nog zijn gemaakt voor het LOS zijn betaald uit de verplichting die hiervoor bij de jaarrekening 2021 op de balans was opgenomen. Voor het omzetten van het inrichtingenbestand naar milieubelastende activiteiten in het kader van de Omgevingswet is in 2023 nieuw budget in de begroting opgenomen.

3.4.5 PROJECTKOSTEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Projectkosten	500.000	1.260.294	998.024	262.270

Tabel 26: Raming en realisatie van de projectkosten in 2022

Naast de reguliere taken die in het jaarprogramma zijn opgenomen, voeren wij ook een aantal additionele projecten uit voor de deelnemers. De projecten staan opgesomd in de tabel bij de projectbaten (onderdeel 3.4.3).

3.4.6 PROJECTKOSTEN ONTWIKKELPROGRAMMA

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Projectkosten ontwikkelprogramma	-	-	23.088	-23.088

Tabel 27: Raming en realisatie van het Ontwikkelprogramma in 2022

Voor het ontwikkelprogramma zijn in 2022 geen externe kosten (meer) gemaakt, maar hieraan zijn – ter afronding van dit programma – nog wel uren besteed. Ter dekking hiervan stellen wij u voor deze kosten bij resultaatbestemming te dekken uit de daarvoor in eerdere jaren in het leven geroepen bestemmingsreserve.

3.4.7 INCIDENTELE LASTEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Incidentele lasten	-	100.000	-	100.000

Tabel 28: Raming en realisatie van de incidentele lasten in 2022

De incidentele lasten zijn apart begroot maar uitgegeven als uren, dus via de personeelslasten.

3.4.8 ONVOORZIEN

	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
Onvoorzien	125.000	125.000	-	125.000

Tabel 29: Raming en realisatie van Onvoorzien in 2022

Het begrote bedrag voor 'Onvoorzien' van € 125.000 is in 2022 gebruikt voor de dekking van diverse kosten die ten tijde van het opmaken van de begrotingswijziging nog niet konden worden voorzien. Die kosten zijn bij verschillende onderdelen in de jaarrekening verantwoord.

3.4.9 ANALYSE BEGROTINGSRECHTMATIGHEID

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening moet een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening worden gemaakt.
Binnen onze begroting is in 2022 sprake van de programma's: Milieu-regulier, Milieuprojecten en leges, Ontwikkelprogramma en Overhead. Analyse van begrotingsrechtmatigheid dient plaats te vinden op het programmaniveau. Binnen een programma moeten de totale lasten in ogenschouw worden genomen. In paragraaf 1.2 is een overzicht opgenomen van de totale baten en lasten per programma en in paragraaf 3.3 en 3.4 is een analyse gegeven van de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting.

3.5 ONZE BALANS

	Ultimo 2022	Ultimo 2021
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	0	0
Materiële vaste activa	24.952	29.927
Financiële vaste activa	0	0
Totaal vaste activa	24.952	29.927

Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	2.404.363	1.493.386
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rent typische looptijd korter dan 1 jaar	3.201.396	2.912.343
Overige vorderingen	16.110	924.303
Liquide middelen		
Banksaldi	250.300	80.704
Overlopende activa		
Overige overlopende activa	45.535	107.754
Totaal vlottende activa	**5.917.704**	**5.518.490**
TOTAAL ACTIVA	**5.942.656**	**5.548.418**

	Ultimo 2022	Ultimo 2021
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen	**155.468**	**334.546**
Algemene reserve	288.660	15.447
Bestemmingsreserve	45.886	45.886
Gerealiseerd resultaat	-179.079	273.213
Voorzieningen		
Voorziening voor verlofsparen	5.279	0
Totaal vaste passiva	**160.746**	**334.546**
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Overige schulden	2.987.939	1.472.802
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijkse terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	1.162.257	1.497.995
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van laste van volgende begrotingsjaren	1.631.714	2.243.074
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	0	0
Totaal vlottende passiva	**5.781.910**	**5.213.872**
TOTAAL PASSIVA	**5.942.656**	**5.548.418**

Tabel 30: Balans

3.6 TOELICHTING OP DE BALANS

3.6.1 VASTE ACTIVA

3.6.1.1 Materiële vaste activa

	Boekwaarde 1-1-2022	(des)investering	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2022
Inventaris	29.927	11.491	16.467	24.952
Totaal uitzettingen	**29.927**	11.491	**16.467**	**24.952**

Tabel 31: Materiële vaste activa

In de jaren 2020 tot en met 2022 zijn er ten behoeve van het thuiswerken bureaustoelen aangeschaft. Deze bureaustoelen worden in bruikleen gegeven aan de medewerkers en worden weer ingeleverd bij uitdiensttreding. De afschrijvingstermijn bedraagt 3 jaar.

3.6.2 VLOTTENDE ACTIVA

3.6.2.1 Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden.

	Boekwaarde ultimo 2022	Oninbaarheid	Balanswaarde ultimo 2022	Balanswaarde ultimo 2021
Vorderingen op openbare lichamen	2.404.363	-	2.404.363	1.493.386
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.201.396	-	3.201.396	2.912.343
Overige vorderingen	16.110	-	16.110	924.303
Totaal uitzettingen	**5.621.869**	-	**5.621.869**	**5.330.032**

Tabel 32: De uitzettingen met een looptijd tot 1 jaar

Het maximale bedrag dat wij over een heel kwartaal gezien gemiddeld op dag basis buiten de schatkist mogen hebben gehouden, ook wel genoemd het drempelbedrag in het kader van het schatkistbankieren, bedraagt voor de RUD € 250.000 euro per dag.

De vorderingen op openbare lichamen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Vorderingen op openbare lichamen	
Afrekening luchtadvies en BOA uren met de deelnemers	334.247
Afrekeningen projecten met de deelnemers	441.895
Uitvoering bodemsaneringsprojecten gemeente Emmen	299.477
Door te schuiven BTW latende organisaties 2022	699.392
BTW aangifte 4e kw 2022 en suppletie 2021	22.956
Voorschotten deelnemers inzake projecturen	357.105
Overige	249.290
Totaal	**2.404.363**

Tabel 33: Specificatie van de vorderingen op openbare lichamen

De overige vorderingen bestaan uit de volgende posten:

Overige vorderingen	
Debiteuren	9.048
Overige	7.062
Totaal	**16.110**

Tabel 34: Specificatie van de overige vorderingen

3.6.2.2 Liquide middelen

	Boekwaarde ultimo 2022	Boekwaarde ultimo 2021
BNG betaalrekening	250.300	80.704
Totaal liquide middelen	**250.300**	**80.704**

Tabel 35 : Overzicht van de liquide middelen

De BNG betaalrekening is voorzien van een kredietfaciliteit van € 750.000.

3.6.2.3 Overlopende activa

	Boekwaarde ultimo 2022	Boekwaarde ultimo 2021
Vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	45.535	107.754
Totaal overlopende activa	**45.535**	**107.754**

Tabel 36: Overzicht van de overlopende activa

De post vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen wordt als volgt gespecificeerd:

Vooruitbetaalde bedragen	
Vooruitbetaalde verzekeringspremies	25.060
Vooruitbetaalde licenties en abonnementen	20.475
Totaal	**45.535**

Tabel 37: Specificatie van vooruitbetaalde bedragen

3.6.3 VASTE PASSIVA

3.6.3.1 Eigen vermogen

	Boekwaarde ultimo 2022	Boekwaarde ultimo 2021
Algemene reserve	288.660	15.447
Bestemmingsreserve	45.886	45.886
Gerealiseerd resultaat	-179.079	273.213
Totaal eigen vermogen	**155.468**	**334.546**

Tabel 38: Overzicht van het eigen vermogen

3.6.3.2 Verloop van reserves

Bij de behandeling van de jaarstukken 2021 in het Algemeen Bestuur is afgesproken dat het positieve rekeningresultaat 2021 wordt toegevoegd aan de algemene reserve, ter versterking van het weerstandsvermogen. Met betrekking tot het negatieve resultaat 2022 zal aan het Algemeen Bestuur

worden voorgesteld de deelnemers te laten bijdragen in dit resultaat. Wordt aan dit voorstel gevolg gegeven, dan wordt het weerstandsvermogen weer op het niveau van 2021 gebracht.

De bestemmingsreserve is gevormd in 2016 voor een bedrag van € 275.000. Deze reserve heeft als bestemming: “de doorontwikkeling van de organisatie RUD Drenthe”. Per balansdatum is er nog een bedrag beschikbaar van € 45.886. Wij stellen voor de kosten die in 2022 zijn gemaakt voor de uitvoering van het Ontwikkelprogramma ad. € 23.088, te onttrekken uit deze bestemmingsreserve.

	Boekwaarde ultimo 2021	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering	Boekwaarde ultimo 2022
Algemene reserve	15.447	-		273.213	-	288.660
Bestemmingsreserve	45.886	-	-	-	-	45.886
Gerealiseerd resultaat	273.213	-179.079	-	-273.213	-	-179.079
Totaal	**334.546**	**-179.079**	**-**	**-**	**-**	**155.468**

Tabel 39: Overzicht van het verloop van de reserves

3.6.3.3 Voorzieningen

	Boekwaarde ultimo 2021	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde ultimo 2022
Voorziening voor verlofsparen	-	5.279	-	-	5.279
Totaal voorzieningen	**-**	**5.279**	**-**	**-**	**5.279**

Tabel 40: Overzicht van de voorziening voor verlofsparen

In het boekjaar 2022 is een voorziening gevormd voor verlofsparen. Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Deze uren verjaren niet. Omdat er bij verlofsparen sprake is van arbeidskosten gerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee onvoorspelbare afbouw kennen, moet daarvoor een voorziening worden gevormd.

3.6.4 VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde ultimo 2022	Boekwaarde ultimo 2021
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	2.987.939	1.472.802
Overlopende passiva	2.793.971	3.741.069
Totaal vlottende passiva	**5.781.910**	**5.213.872**

Tabel 41: Overzicht van de vlottende passiva

3.6.4.1 Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden (met een rente typische looptijd korter dan één jaar) kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde ultimo 2022	Boekwaarde ultimo 2021
Overige schulden	2.987.939	1.472.802
Totaal netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**2.987.939**	**1.472.802**

Tabel 42: Overzicht van de kortlopende schulden

De post ‘overige schulden’ kan als volgt worden uiteengezet:

Overige schulden	
Nabetaling lonen	4.409
Loonbelasting	774.751
Uitvoering bodemsaneringsprojecten provincie Drenthe	246.076
Crediteuren	1.962.703
Totaal	**2.987.939**

Tabel 43: Specificatie van de post overige schulden

Per 1 januari 2014 heeft de Provincie Drenthe de uitvoering van de bodemsaneringsprojecten aan ons overgedragen. De bodemsaneringsprojecten zijn niet opgenomen in onze begroting en worden uitgevoerd voor rekening en risico van de Provincie Drenthe. In de jaarrekening van de Provincie worden de baten en de lasten verantwoord van de uitgevoerde bodemsaneringsprojecten op basis van onze projectverantwoordingen. In onze jaarrekening worden de baten en de lasten van de bodemsaneringsprojecten zelf (de directe kosten) verantwoord. Op de balans staat het saldo van gemaakte projectkosten en daar tegenover ontvangen voorschotten van de Provincie. De BTW wordt voor 100% doorgeschoven naar de Provincie Drenthe.

Per 1 oktober 2017 heeft ook de gemeente Emmen de uitvoering van de bodemsaneringsprojecten aan ons overgedragen. De uitvoering en de verwerking van deze projecten vindt op dezelfde voorwaarden en condities plaats als de bodemsaneringsprojecten voor de Provincie Drenthe.
In bijlage C is een nadere detaillering van de uitgevoerde bodemsaneringsprojecten uiteengezet.

3.6.4.2 Overlopende passiva

De specificatie van de post ‘overlopende passiva’ is als volgt.

	Boekwaarde ultimo 2022	Boekwaarde ultimo 2021
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	1.162.257	1.497.995
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	1.631.714	2.243.074
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren kome	-	-
Totaal overlopende passiva	**2.793.971**	**3.741.069**

Tabel 44: Overzicht van de overlopende passiva

De verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Verlofstuwmeer	441.073
Kosten zaak systeem LOS 4e kwartaal 2022	62.193
Arbo verrichtingen december 2022	4.184
Reiskosten personeel december 2022	19.208
Leges	103.685
Inhuur personeel	177.133
Package-deal gemeente Emmen 2022	349.200
Overige	5.581
Totaal	**1.162.257**

Tabel 45: Specificatie van in 2022 opgebouwde verplichtingen tot betaling in een volgend begrotingsjaar

De voorschotbedragen die ontvangen zijn van de Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, en die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden uiteengezet:

	Saldo ultimo 2021	Ontvangen bedragen in 2022	Bestede bedragen in 2022	Vrijgevallen bedragen of terugbetaling	Saldo ultimo 2022
Vooruitontvangen bijdragen deelnemers	2.213.713	1.237.730	2.213.713	-	1.237.730
Vooruitontvangen subsidie Energieproject	4.532		-	4.532	-
Vooruitontvangen SPUK IBP versterking VTH stelsel	-	174.770	60.414		114.356
Vooruitontvangen SPUK Toezicht/Handhaving energiebesparing	-	311.812	33.217		278.595
Vooruitontvangen gelden projecten	24.828	1.032	24.828	-	1.032
Totaal van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	**2.243.074**	**1.725.344**	**2.332.172**	**4.532**	**1.631.714**

Tabel 46: Overzicht van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

In het jaar 2022 zijn er bedragen voor een tweetal specifieke uitkeringen (SPUK) vooruit ontvangen. Voor de SPUK Toezicht en Handhaving energiebesparingsplicht is een voorschot ontvangen ter grootte van het op grond van de ministeriële regeling maximaal aan te vragen bedrag voor dit boekjaar. Het overschot wordt in de komende jaren besteed. Voor SPUK IBP versterking VTH stelsel is een derde deel van het maximale bedrag wat over de gehele looptijd kan worden aangevraagd als voorschot ontvangen. Ook hier geldt dat het overschot de komende jaren wordt besteed.

3.6.5 NIET UIT BALANS BLIJKENDE BELANGRIJKE FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

We zijn voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen.

3.6.5.1 Dienstverleningsovereenkomst

De dienstverleningsovereenkomst met de Provincie Drenthe en de gemeente Emmen voor wat betreft de huisvesting en de facilitaire dienstverlening is verlengd voor een periode van 2 jaar (tot en met het jaar 2022). De totale kosten voor het jaar 2022 bedragen € 1.657.565. De DVO is stilzwijgend verlengd voor 2023.

3.6.5.2 Gebruikersovereenkomst zaaksysteem LOS

Samen met de ODG zijn wij in het jaar 2015 met Genetics een vergoeding overeengekomen voor het gebruik van het zaaksysteem. De overeenkomst heeft een looptijd van 7 jaar en 9 maanden, is aangevangen op 4 december 2015 en eindigt derhalve van rechtswege per 3 september 2023. Voor de licentiekosten is in 2022 € 248.772 betaald.

3.6.5.3 Operational leasecontracten

Voertuig	Startdatum	Aantal maanden resterend	Leasebedrag per maand
Operational lease K-644-SR	3-3-2021	38	€ 529,01
Operational lease K-643-SR	3-3-2021	38	€ 529,01
Operational lease L-576-KP	16-6-2021	41	€ 434,63
Operational lease L-577-KP	16-6-2021	41	€ 434,63

Tabel 47: Overzicht van de operational leasecontracten

3.6.5.4 Accountant

In 2021 zijn wij een nieuw contract aangegaan met HZG-Accountants voor de duur van 3 jaar. Het contractbedrag bedraagt per jaar € 19.750 (excl. BTW). In 2024 moet er een nieuwe aanbesteding plaatsvinden.

3.6.5.5 Licenties Digitale checklisten

We zijn per 1 september 2020 een contract aangegaan met Digitale Checklisten inzake het ontzorgen van de RUD Drenthe m.b.t. het opstellen en het bijhouden van checklisten voor milieu, asbest, vuurwerk en bodem. De licentiekosten bedragen € 51.570 per jaar. Het contract eindigt op 31 augustus 2025.

4 BIJLAGEN

4.1 BIJLAGE A: BIJDRAGE PER DEELNEMER IN 2022

In de AB-vergadering van 12 november 2020 is besloten om vanaf het jaar 2020 onderling te gaan verrekenen op basis van gerealiseerde productie. Het betreft de urenrealisatie van de productie Drentse Maat, de productie Niet-Drentse Maat en de proces ondersteunende uren. In onderstaande tabel is de afrekening voor 2022 opgenomen. De totale verrekening is weergegeven in de tabellen op de volgende pagina. De uren zijn verrekend tegen een tarief van € 99,75.

Deelnemer	Betaalde voorschotten	Afrekening 2022	Deelnemers-bijdrage 2022
Gemeente Aa en Hunze	€ 554.088	€ 16.453	€ 570.541
Gemeente Assen	€ 1.088.499	€ -114.386	€ 974.113
Gemeente Borger-Odoorn	€ 602.799	€ 182.289	€ 785.088
Gemeente Coevorden	€ 1.002.596	€ 219.477	€ 1.222.073
Gemeente Emmen	€ 2.983.815	€ -3.555	€ 2.980.260
Gemeente Hoogeveen	€ 1.282.133	€ -143.332	€ 1.138.801
Gemeente Meppel	€ 884.881	€ 101.686	€ 986.567
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.220.474	€ 71.750	€ 1.292.224
Gemeente Noordenveld	€ 597.193	€ 97.571	€ 694.764
Gemeente Tynaarlo	€ 592.409	€ 80.076	€ 672.485
Gemeente Westerveld	€ 653.857	€ 88.159	€ 742.016
Gemeente De Wolden	€ 917.390	€ 45.781	€ 963.171
Provincie Drenthe	€ 3.659.518	€ -340.937	€ 3.318.581
Totaal	**€ 16.039.653**	**€ 301.030**	**€ 16.340.682**

De berekende bijdragen per deelnemer betreffen de realisatie van het jaarprogramma, de bijdrage in de onderproductie, de BOA-uren en de luchtadvisering. Volgens afspraak zijn de BOA-uren en de luchtadvisering nog niet bij voorschot in rekening gebracht aan de deelnemers. De afrekening 2022 bestaat dan ook uit de in rekening te brengen BOA-uren en lucht-advisering (totaal € 334.247) minus de baten in het kader van SPUK energie (€ 33.217). De energie uren waren namelijk opgenomen in het jaarprogramma. Omdat voor deze uren nu externe financiering wordt ontvangen behoeven deze niet door de deelnemers te worden betaald.

In deze bijdragen zijn de aanvullende opdrachten en het meerwerk niet meegenomen. Deze worden in de individuele rapportage per deelnemer verantwoord.

Deelnemer	Uren Jaarprogramma 2022	Deelnemers% jaarprogramma	SPUK energie	JP ná SPUK	Werkelijke uren 2022	In % tov JP ná SPUK	Verschil jaar-programma in uren	Verdeling onder productie	Te verrekenen uren	Verschil jaarprogramma uren * € 99,75
Gemeente Aa en Hunze	5.437	3,45%	-15	5.422	5.105	94,15%	-317	466	149	€ 14.853
Gemeente Assen	10.681	6,79%	-40	10.641	8.594	80,76%	-2.047	915	-1.132	€ -112.890
Gemeente Borger-Odoorn	5.915	3,76%	-28	5.887	6.839	116,17%	952	507	1.459	€ 145.522
Gemeente Coevorden	9.838	6,25%	-43	9.795	10.801	110,27%	1.006	843	1.849	€ 184.441
Gemeente Emmen	29.279	18,60%	-48	29.231	26.466	90,54%	-2.765	2.509	-256	€ -25.540
Gemeente Hoogeveen	12.581	7,99%	-31	12.550	9.836	78,37%	-2.714	1.078	-1.636	€ -163.182
Gemeente Meppel	8.683	5,52%	-27	8.656	8.714	100,67%	58	744	802	€ 80.005
Gemeente Midden-Drenthe	11.976	7,61%	-17	11.959	11.202	93,67%	-757	1.026	269	€ 26.857
Gemeente Noordenveld	5.860	3,72%	-28	5.832	6.301	108,04%	469	502	971	€ 96.872
Gemeente Tynaarlo	5.813	3,69%	-6	5.807	5.785	99,62%	-22	498	476	€ 47.493
Gemeente Westerveld	6.416	4,08%	-28	6.388	6.745	105,59%	357	550	907	€ 90.453
Gemeente De Wolden	9.002	5,72%	-22	8.980	8.536	95,06%	-444	771	327	€ 32.658
Provincie Drenthe	35.909	22,82%	-	35.909	28.646	79,77%	-7.263	3.077	-4.186	€ -417.544
Totaal	**157.390**	**100,00%**	**-333**	**157.057**	**143.570**	**91,41%**	**-13.487**	**13.487**	**-**	**€ -**

Deelnemer	Voorschot Jaarprogramma Uren * € 99,75	Bijdrage aanvullende kosten (structureel)	Bijdrage aanvullende kosten (incidenteel)	Totaal in rekening gebracht voorschot 2022	Verrekening SPUk energie	Afrekening BOA-uren	Afrekening Luchtadvies	Verrekening uren* € 99,75 jaarprogramma	Totaal verschil tov voorschot	
Gemeente Aa en Hunze	€ 542.341	€ 6.737	€ 5.010	€ 554.088	€ -1.496	€ 1.200	€ 1.895	€ 14.853	€ 16.453	Bijbetalen
Gemeente Assen	€ 1.065.430	€ 13.231	€ 9.838	€ 1.088.499	€ -3.990	€ -	€ 2.494	€ -112.890	€ -114.386	Terug te ontvangen
Gemeente Borger-Odoorn	€ 590.021	€ 7.328	€ 5.450	€ 602.799	€ -2.793	€ 36.269	€ 3.292	€ 145.522	€ 182.289	Bijbetalen
Gemeente Coevorden	€ 981.341	€ 12.190	€ 9.065	€ 1.002.596	€ -4.289	€ 37.529	€ 1.796	€ 184.441	€ 219.477	Bijbetalen
Gemeente Emmen	€ 2.920.580	€ 36.267	€ 26.968	€ 2.983.815	€ -4.788	€ 21.486	€ 5.287	€ -25.540	€ -3.555	Terug te ontvangen
Gemeente Hoogeveen	€ 1.254.955	€ 15.588	€ 11.591	€ 1.282.133	€ -3.092	€ -	€ 22.943	€ -163.182	€ -143.332	Terug te ontvangen
Gemeente Meppel	€ 866.129	€ 10.755	€ 7.997	€ 884.881	€ -2.693	€ 4.723	€ 19.651	€ 80.005	€ 101.686	Bijbetalen
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.194.606	€ 14.836	€ 11.032	€ 1.220.474	€ -1.696	€ 15.367	€ 31.222	€ 26.857	€ 71.750	Bijbetalen
Gemeente Noordenveld	€ 584.535	€ 7.260	€ 5.398	€ 597.193	€ -2.793	€ -	€ 3.491	€ 96.872	€ 97.571	Bijbetalen
Gemeente Tynaarlo	€ 579.847	€ 7.205	€ 5.357	€ 592.409	€ -599	€ 29.690	€ 3.491	€ 47.493	€ 80.076	Bijbetalen
Gemeente Westerveld	€ 639.996	€ 7.950	€ 5.911	€ 653.857	€ -2.793	€ -	€ 499	€ 90.453	€ 88.159	Bijbetalen
Gemeente De Wolden	€ 897.950	€ 11.149	€ 8.291	€ 917.390	€ -2.195	€ 13.721	€ 1.596	€ 32.658	€ 45.781	Bijbetalen
Provincie Drenthe	€ 3.581.923	€ 44.503	€ 33.093	€ 3.659.518	€ -	€ 12.866	€ 63.740	€ -417.544	€ -340.937	Terug te ontvangen
Totaal	**€ 15.699.653**	**€ 195.000**	**€ 145.000**	**€ 16.039.653**	**€ -33.217**	**€ 172.851**	**€ 161.396**	**€ -**	**€ 301.030**	

4.2 BIJLAGE B: WNT-VERANTWOORDING 2022 RUD DRENTHE

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op RUD Drenthe. Het voor de RUD Drenthe toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000 (Algemeen bezoldigingsmaximum).

- Bezoldiging topfunctionaris

bedragen x € 1	**M. Heidekamp-Prins**
Functiegegevens	Directeur RUD Drenthe
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.236
Beloningen betaalbaar op termijn	20.198
Subtotaal	*136.434*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	136.434
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2021	
bedragen x € 1	**M. Heidekamp-Prins**
Functiegegevens	Directeur RUD Drenthe
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01-01 – 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	109.376
Beloningen betaalbaar op termijn	20.316
Subtotaal	*129.692*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000
Totale bezoldiging	129.692

- Toezichthoudende topfunctionarissen

Kalenderjaar 2022

Naam	Functie	Duur dienstverband in het verslagjaar	Omvang dienstverband	Beloning
Gedeputeerde J.N. Kuipers	Lid AB/DB	01/01/2022-31/12/2022	0	0
Wethouder H. Heijerman	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder F.A.J. Buijtelaar	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder J. Huizing	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder K. Dekker	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder J. Otter	Lid AB/DB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder J. Zwiers	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder J. van der Haar	Lid AB/DB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder J. Schipper	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder J. Westendorp	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder R. Kraaijenbrink	Lid AB/DB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder H. Doeven	lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder G. Hempen-Prent	Lid AB	01/01/2022-04/07/2022	0	0
Wethouder I. Berghuis	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
Wethouder B.J. ten Oever	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
Wethouder J. Hartsuiker	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
wethouder B. Meppelink-De Jagei	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
wethouder A. Haar	Lid AB/DB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
wethouder P. Schrik	Lid AB/DB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
wethouder J. Bisschop	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
wethouder J. Bos	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
wethouder D. Bouwman	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
Wethouder R. Meijer	Lid AB/DB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
Wethouder J. Peters	Lid AB	04/07/2022-31/12/2022	0	0
Wethouder R. Vedder	Lid AB	04/07/2022-14/11/2022	0	0
Wethouder H. Doeven	Lid AB	14/11/2022-31/12/2022	0	0

Voor alle (top)functionarissen geldt dat het geldende beloningsmaximum over het jaar 2022 niet is overschreden. De RUD Drenthe heeft voldaan aan de WNT.

4.3 BIJLAGE C: DETAILLERING BODEMSANERINGSPROJECTEN

Bodemsaneringsprojecten Provincie Drenthe	Project-nummer	Saldo per 31 december	Afrekening saldo Provincie	Begroting 2022	Ontvangen voorschotten	Gemaakte kosten	Saldo per 31 december
Paul Krugerstraat/Nijlandstraat Assen	18001368	-90.145	90.145	3.000	3.000	-	3.000
Westdorperstraat 12, Borger	18001444	-	-	-	-	-	-
Noordzijde 107-109 Gasselternijveensemond	18001626	-212	212	1.000	1.000	-	1.000
Gasfabriek Hoogeveen	18001639		-	5.000	5.000		5.000
Evenblij Hoogeveen	18001640	-13.545	13.545	20.000	20.000	23.179	-3.179
Schoolstraat Hoogeveen	18001644	5.000	-5.000	2.500	2.500		2.500
Hoofdstraat 192 Hoogeveen	18001647	-	-	10.000	10.000	-	10.000
Franklinstraat 1, Hoogeveen	18001689	5.741	-5.741	265.000	265.000	521.821	-256.821
Fabrieksweg cofinanciering Hoogeveen	18001717	2.500	-2.500	7.500	7.500	3.800	3.700
Huizing Nieuw-Roden	18001743	-	-	-	-	-	-
1ste Energieweg 7-11 Roden	18001746	400	-400	2.000	2.000	1.250	750
BOLHUISGAT, Vries; nazorg; monitoring/Tyn	18001763	-369	369		-	-	-
Van Wijk en Boerma Vries Tynaarlo	18001764	167.259	-167.259	120.000	120.000	-	120.000
Parallelweg 27 Holwert Coevorden	18001944	30.324	-30.324	-	-	-	-
Brugstraat, Hoogeveen	18001956	1.035	-1.035	5.000	5.000	-	5.000
Bisschopswijk, Nieuw Roden	18001973	-3.344	3.344	-	-	-	-
"Ellenbeek" Weiteveen	18001981	-10.329	10.329	-	-	-	-
Zuidersingel 63, Assen	18001982	-	-	-	-	-	-
VAMweg 7, Dak van Drenthe, Wijster	18001983	-8.629	8.629	40.000	40.000	28.091	11.909
Vriezerhoek (zandwinning Ubbena), Assen	18001984	3.615	-3.615	-	-	-	-
Kleine Marktstraat 6-8, Assen	18001985	120.000	-120.000	40.000	40.000	2.970	37.030
Drogterweg 7, Zuidwolde	18001986	-13.779	13.779	25.000	25.000	59.002	-34.002
Riegshoogtendijk 222, Kerkenveld	18001987	41.584	-41.584	60.000	60.000	24.182	35.818
W. Moesweg 17a, Veeningen	18001988	21.300	-21.300	75.000	75.000	50.855	24.145
BIO Oude Schietbanen	18002155	11.099	-11.099	-	-	4.150	-4.150
BIO Diffuus lood	18002154	5.000	-5.000	-	-		-
BIO Asbestbeleid	18002108	-	-	-	-	-	-
BIO Spoedlocaties	18002137	-97.680	97.680	22.000	22.000	74.417	-52.417
BIO Gebiedsgerichte aanpak Hoogeveen	18002142	-20.801	20.801	179.000	179.000	93.124	85.876
BIO Gebiedsgerichte aanpak Coevorden	18002143	-	-	-	-	860	-860
BIO Gebiedsgerichte aanpak Meppel	18002144	-	-	-	-	-	-
BIO Gebiedsgerichte aanpak Assen	18002145	4.113	-4.113	31.000	31.000	23.730	7.270
BIO Diverse samenwerkingsprojecten verbred	18002146	-	-	-	-	-	-
BIO PFOA Onderzoek	18002147	20.500	-20.500	130.000	130.000	-	130.000
BIO Kennisverwerving,-verbreding,-doorwerkin	18002148	-	-	50.000	50.000	8.063	41.938
BIO Digitalisering	18002149	-59.052	59.052	102.000	102.000	67.708	34.292
BIO Overgang omgevingswet	18002150	-4.500	4.500	20.000	20.000	22.996	-2.996
BIO KRW-locaties	18002151	-	-	-	-	-	-
BIO Diffuuslood	18002154		-	35.000	35.000		35.000
BIO Opruimen afval	18002156	-9.007	9.007	20.000	20.000	15.922	4.079
Ontvangen voorschotten					2.194		2.194
Saldo per 31 december 2022		**108.077**	**-108.077**	**1.270.000**	**1.272.194**	**1.026.119**	**246.076**

Bodemsaneringsprojecten Gemeente Emmen	Project-nummer	Saldo per 31 december	Afrekening saldo Provincie	Begroting 2022	Ontvangen voorschotten	Gemaakte kosten	Saldo per 31 december
ISV Bodemtotaal	78004		-				-
EM Beleidsvoorbereiding							-
Voorbereiding op OW, Visie	78005	-21.793	21.793	40.000			-
Data voor Warme overdracht				75.000			-
Toekomstbestendige bodeminformatie				20.000			-
Uitgaven SPUK (aandachtsloc./Heldenhof)				10.000		606	-606
PFAS				137.500			-
Afbouw Nazorg				40.000			-
Kennis				35.000			-
Project 0002 VOCL Emmen centrum EER	78006	-150.865	150.865	271.000		278.896	-278.896
EM Zincoat	78009	-	-	150.000		112.775	-112.775
Gero 1ste Kruisdiep	78010	-3.408	3.408	20.000		12.693	-12.693
Project-0452 Gat van Reef Schoonebeek	78013	-6.854	6.854	415.000		267.171	-267.171
Ondergrond (ISV bodemsanering) incl GGB	78126	-3.770	3.770	60.000		44.567	-44.567
Overige kosten inzake bodemtaken		-2.750	2.750	60.000		32.772	-32.772
Ontvangen voorschotten		374.000	-374.000		-450.000		450.000
Saldo per 31 december 2022		**184.561**	**-184.561**	**1.333.500**	**-450.000**	**749.479**	**-299.479**

4.4 BIJLAGE D: SISA – VERANTWOORDING SPECIFIEKE UITKERINGEN

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 30-1-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	**E93**	**Regeling specifieke uitkering Interbestuurlijk programma VTH**		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E93/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E93/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E93/03*		
				€ 60.414	€ 60.414	Nee		
				Naam activiteit *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E93/04*	Besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E93/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E93/06*		
			2	Aanleveren data voor het IBP	€ 2.948	€ 2.948		
			3	Scholing en opleiding	€ 20.468	€ 20.468		
			8	Programma young professionals	€ 36.998	€ 36.998		
EZK	**F21**	**Eenmalige specifieke uitkeringen ten behoeve van extra ondersteuning voor toezicht op en handhaving van de energiebesparingsplicht**		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: F21/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F21/02*	Wordt voldaan aan het bepaalde in artikel 6, tweede lid van de Regeling (ja/nee) *Aard controle R* *Indicator: F21/03*	Wordt voldaan aan het bepaalde in artikel 6, zesde lid, van de Regeling (ja/nee) *Aard controle D2* *Indicator: F21/04*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle R* *Indicator: F21/05*
				€ 33.217	€ 33.217	Ja	Ja	Nee

4.5 BIJLAGE E: CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

- Volgt na definitieve besluitvorming in algemeen bestuur -

Eshuis REGISTERACCOUNTANTS

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel**:**

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder eigen verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 4 juli 2022.

De jaarrekening bestaat uit:

1. Het overzicht van baten en lasten over 2022.
2. De balans per 31 december 2022.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
4. De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.
5. De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 4 juli 2022 en de Regeling Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 179.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.950 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder eigen verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 4 juli 2022.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico’s vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico’s kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 4 juli 2022, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
    het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.
  Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 12 april 2023

Eshuis Registeraccountants B.V.
Was getekend: drs. S. Hofsteenge RA

bezoekadres
Westerbrink 1
9405 BJ Assen

Aan De colleges van burgemeester en wethouders
en gedeputeerde staten van Drenthe

Verzending per -mail

ons kenmerk	uw brief van/kenmerk	team	bijlage(n)
202300188		Staf	2
behandeld door	**telefoon**	**e-mail**	**datum**
M. van den Berg	0592 - 754569	m.vandenberg@ruddrenthe.nl	13 april 2023

onderwerp
Ontwerpbegrotingswijziging 2023 RUD Drenthe
Ontwerpbegroting 2024 RUD Drenthe

Geachte collegeleden,

Hierbij bieden wij u de ontwerpbegrotingswijziging 2023 en de ontwerpbegroting 2024 aan. De ontwerpbegrotingen zijn in de vergadering van het algemeen bestuur RUD Drenthe van 12 april behandeld. In deze brief leest u een toelichting op de inhoud van beide ontwerpbegrotingen. Ook worden de raden en staten uitgenodigd om een zienswijze in te dienen.

Leefomgeving in Drenthe
Voor de bescherming van een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving in Drenthe voert de RUD Drenthe onder andere de volgende werkzaamheden voor u uit:

- Het verlenen en toetsen van vergunningen en meldingen zodat aan de voorzijde duidelijk is welke regels van toepassing zijn voor de Drentse bedrijven.
- Het houden van toezicht bij bedrijven en toezicht op het gebied van energie en asbest, inclusief handhavend optreden wanneer niet wordt voldaan aan de voorschriften. Hieronder valt ook ketentoezicht en het optreden tegen milieucriminaliteit door onze BOA's.
- Het behandelen van milieuklachten en piketmeldingen van calamiteiten.
- Het verlenen van bodembeschikkingen, advisering, toezien op saneringen en het houden van bodemtoezicht bij de toepassing van grootschalig grondverzet.
- Advisering over milieuthema's zoals omgevingsveiligheid, geur, geluid, licht en lucht.

Ontwerpbegrotingswijziging 2023
Begin 2023 is het jaarprogramma vastgesteld, hierin zijn de milieuwerkzaamheden opgenomen die de RUD Drenthe dit jaar voor u uitvoert. Dit jaarprogramma vormt de basis voor de ontwerpbegrotingswijziging. Naast deze, leest u hieronder puntsgewijs de onderwerpen die in de ontwerpbegrotingswijziging zijn verwerkt:

- De toegenomen vraag van de deelnemers in het jaarprogramma 2023.

- Het effect van de uitgestelde inwerkingtreding van de Omgevingswet. Door de Omgevingswet verschuift namelijk het bevoegd gezag voor de bodemtaken en een aantal inrichtingen tussen de provincie Drenthe en gemeenten. Vanwege het uitstel van de invoeringsdatum is dit teruggedraaid.
- Voor 2023 is afgesproken om tijdelijk de productienorm te verlagen. Dit is enerzijds om tijd te reserveren voor het inwerken en begeleiden van nieuw personeel en daarnaast om aan te sluiten bij het huidige verzuimpercentage. Dit heeft voor 2023 een tijdelijk effect op het uurtarief.
- Om goed voorbereid te zijn op de Omgevingswet is het nodig dat het locatiebestand wordt aangevuld met milieubelastende activiteiten. Hiervoor is incidenteel een bedrag van €400K opgenomen. Op dit moment worden een aantal pilots uitgevoerd om te bezien op welke wijze deze omzetting het meest efficiënt/kostenbewust kan plaats vinden.
- Voor de nieuwe CAO-loonafspraken is een aangepaste loon- en prijsindexering opgenomen.
- Twee Rijksuitkeringen zorgen daarnaast voor een verlaging van de deelnemersbijdragen.

We hebben met elkaar afgesproken dat iedere deelnemer uiteindelijk betaald voor datgene wat deze afneemt. Dat wil zeggen de werkzaamheden voor het jaarprogramma en de extra opdrachten die de RUD Drenthe uitvoert voor iedere deelnemer. Deze verrekening vindt achteraf plaats op basis van het uurtarief.

Voorjaarsgesprek GR
Anders dan vorige jaren is dit jaar niet gewerkt met een kaderbrief 2024 maar met een gespreksnotitie. Een gespreksnotitie op inhoud i.p.v. financiële kaders. Tijdens voorjaarsgesprekken GR is de gespreksnotitie toegelicht, hebben raden/staten aandachtspunten kunnen meegeven en zijn vragen beantwoord. Door raden/staten zijn hierbij onder meer zorgen geuit over de onzekerheden die de Omgevingswet met zich meebrengt. Hierbij werd onder andere de benodigde capaciteit en de financiering van de bodemtaken die overgaan naar de gemeenten benoemd. Daarnaast is het uitgaan van een realistisch ziekteverzuimcijfer in een aantal sessies onderschreven, uiteraard blijft de wens om te komen tot een lager percentage aanwezig. Afsluitend bleek ook dat met belangstelling werd uitgekeken naar het gesprek over de milieudoelen in Drenthe en het bijbehorende prijs- en kwaliteitsniveau.

Ontwerpbegroting 2024
In de ontwerpbegroting 2024 worden de financiële kaders van de milieuwerkzaamheden die de RUD Drenthe voor u uitvoert uitgewerkt. De milieuwerkzaamheden worden opgenomen in het jaarprogramma 2024. In de ontwerpbegroting 2024 bouwt voort op eerder gemaakte afspraken. Daarnaast is besloten om te anticiperen op de Omgevingswet. De volgende autonome ontwikkelingen zijn verwerkt:

- De omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. De verschuiving van het bevoegd gezag voor een aantal inrichtingen is inzichtelijk gemaakt en verwerkt. De verschuiving van een deel van de bodemtaken van de provincie naar de gemeenten is ook opgenomen.
- Het meerjarige groeimodel gemeenten op basis van de herijkte (landelijke) kentallen is opgenomen.
- Het gewogen indexcijfer van het CPB voor loon- en prijsindexering;
- Een verhoging van de productiviteitsnorm door uit te gaan van een lager ziekteverzuimpercentage.
- Voor de volgende twee onderwerpen is een incidentele bijdrage opgenomen:
    - Voor de verplichte verrijking van het locatiebestand met milieubelastende activiteiten (zie ook begrotingswijziging 2023) een bedrag van € 150K.
    - Medio 2025 loopt het contract met de huidige aanbieder van het zaaksysteem af en dient daarom opnieuw aanbesteed te worden. Voor deze aanbesteding, die plaats vindt in 2024, is een bedrag van €100K opgenomen.

Uitgangspunt Omgevingswet budgetneutraal herzien vanwege krappe arbeidsmarkt
Landelijke onderzoeken tonen aan dat de Omgevingswet minimaal tot een kostentoename leidt van 7-12%. Omdat de precieze impact in de praktijk moet blijken was budget neutraal (tenzij onwenselijke risico's) tot voor kort het bestuurlijke standpunt. In deze variant wordt op basis van monitoring meerwerk achteraf via de verrekensystematiek in rekening gebracht. Echter de krappe arbeidsmarkt leidt ertoe dat is besloten dit standpunt te herzien. Het is namelijk niet meer mogelijk om snel te kunnen inspelen op een toename van vraag. Dit leidt tot een stagnatie in de uitvoering van werkzaamheden en een onwenselijke toename van werkdruk.

Gaandeweg meegroeien naar een passend uitvoeringsniveau is daardoor niet mogelijk op een wijze die de uitvoerings- en milieurisico's voorkomt. Het bestuur heeft daarom besloten om zekerheidshalve in de begroting 2024 7% extra budget op te nemen en uit te gaan van de minimaal te verwachten stijging in kosten. Daarmee kan de formatie op orde worden gebracht en wordt nog in 2023 gestart met de werving van extra personeel. Dit jaar wordt een plan van aanpak opgesteld voor de besteding van deze middelen en worden ook keuzes en risico's in beeld gebracht. Het wendbaar en flexibel inzetten van personeel is daarvoor uitgangspunt, zodat de uren zo effectief mogelijk worden besteed. Vanzelfsprekend vindt gerichte monitoring plaats op de daadwerkelijke inzet en vraag na de invoering van de Omgevingswet zodat hierop continue (bij)sturing plaats kan vinden.

Inzet voor een schoon en veilig Drenthe
Ook in 2023 en 2024 zijn zes omgevingswaarden de basis van ons handelen: afval, bodem, geluid, lucht, omgevingsveiligheid en duurzaamheid. We zijn sterk in lokaal werk maar dragen ook ons steentje bij aan provinciale en landelijke ontwikkelingen. Met deze ontwerpbegroting borgen we een betrouwbare en toekomstgerichte uitvoering van milieuactiviteiten, zodat we samen met onze partners proactief en resultaatgericht bijdragen aan een schoon en veilig Drenthe. Nu én voor volgende generaties.

Zienswijzen raden en staten: uw inbreng wordt meegewogen
Via regionale zomermarkten GR ontvangt u een toelichting op de ontwerpbegrotingen en worden uw vragen beantwoord. Raden en staten kunnen een zienswijze indienen over de ontwerpbegrotingen. De procedure hiervoor is door de nieuwe wet Gemeenschappelijke Regelingen anders dan voorgaande jaren. U wordt verzocht om uiterlijk 19 juni uw (concept)zienswijzen toe te zenden. De ingediende zienswijzen worden behandeld in de vergadering van het dagelijks bestuur van 3 juli. Het dagelijks bestuur geeft vervolgens in een brief aan de raden/staten haar oordeel over de ingediende zienswijzen en de conclusies die daaraan worden verbonden. De (eventueel gewijzigde) ontwerpbegrotingen worden vervolgens ter vaststelling aangeboden aan het algemeen bestuur. Deze vergadering vindt plaats op 4 september.

Hoogachtend,

Het dagelijks bestuur van de RUD Drenthe,

De voorzitter,
R.H. Meijer

de secretaris,
M. Heidekamp-Prins

Bijlagen:
- Ontwerpbegrotingswijziging 2023
- Ontwerpbegroting 2024

Ontwerpbegrotingswijziging 2023 RUD Drenthe

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur
d.d. ……. 2023

Voorzitter Secretaris

INHOUDSOPGAVE

1. VOORWOORD 3

2. ACTUELE ONTWIKKELINGEN 4

3. FINANCIËLE BEGROTING 5

3.1 BEGROTINGSWIJZIGING 2023: MEERJARENRAMING OVERZICHT BATEN EN LASTEN 5

3.2 EXPLOITATIEBEGROTING RUD DRENTHE 6

3.3 FINANCIËLE TOELICHTING 7

BIJLAGE A - INDEXERING 8

BIJLAGE B – DEELNEMERSBIJDRAGEN 8

1.VOORWOORD

De begroting 2023 is op 4 juli 2022 vastgesteld na een uitvoerig voorbereidingsproces waarbij indringend is gezocht naar besparingsmogelijkheden en slechts die kosten zijn opgenomen die op dat moment goed te onderbouwen waren. Deze begrotingswijziging bestaat uit de financiële verwerking van het jaarprogramma 2023, een aanpassing van de productienorm en het verzuimpercentage.

In deze begrotingswijziging 2023 is een toename van de totale deelnemersbijdrage (incl. projecten/extra opdrachten) van € 1.172K opgenomen. Dit bedrag is € 400K hoger dan bij vaststelling door het algemeen bestuur van het Jaarprogramma 2023 indicatief is aangegeven vanwege de verwerking van de incidentele lasten van milieubelastende activiteiten. In het jaarprogramma 2023 was dit volledig voorzien.

Bij het vaststellen van het jaarprogramma bent u geïnformeerd over de toegenomen vraag vanuit de deelnemers, de keuze voor een realistisch opschaalmethodiek bij de programmering van ons werk en hoe dit is verwerkt in het jaarprogramma 2023. Eind 2021 zijn de kentallen van de Drentse maat herijkt. Gemeentelijke deelnemers hebben gekozen om door middel van een meerjarig groeimodel de herijking van de kentallen te verwerken en daarnaast ook in te zetten op extra asbest- en energietoezicht.
Naast dat gemeenten hierdoor meer tijd krijgen om hiermee rekening te houden in de eigen begroting, speelt ook de krappe arbeidsmarkt een rol. De RUD krijgt door het groeimodel meer tijd om de bedrijfsvoering aan te passen aan de gestegen vraag.
Ook het uitstel van de Omgevingswet tot 1 januari 2024 is in deze begrotingswijziging 2023 financieel verwerkt. Door de Omgevingswet verschuiven (bodem)taken van de provincie Drenthe naar gemeenten. De eerder in de begroting 2023 opgenomen verschuiving van bijdragen is daarom teruggedraaid. De totale gemeentelijke bijdrage wordt daarmee verlaagd en de provinciale bijdrage wordt verhoogd voor dit onderdeel. De Omgevingswet noodzaakt er toe dat het inrichtingenbestand wordt omgezet naar “milieubelastende activiteiten”. Hiervoor is in 2023 een incidentele last van € 400K opgenomen.

Vanwege de inflatie en de nieuwe loonafspraken wordt voorgesteld om te werken met een aangepaste indexering. Inmiddels zijn de uitkomsten van de nieuwe CAO-SGO bekend. De totale lasten nemen hiermee toe met € 40k t.o.v. de gehanteerde indexering (6,5%). Gezien het bedrag is dit niet meer verwerkt in de begroting 2023. Daarnaast is voor het realistisch plannen en begroten de productienorm voor 2023 aangepast. In de productienorm is een bijstelling van het verzuimpercentage naar 9% opgenomen en daarnaast is tijd gereserveerd voor het inwerken en begeleiden van nieuw personeel. Voor de meerjarenraming zijn de laatst gepubliceerde (9 maart 2023) indexcijfers van het CPB toegepast.

Robert Meijer

Voorzitter Dagelijks Bestuur

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

Marjan Heidekamp

Secretaris Dagelijks Bestuur

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

2. ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Onderstaande ontwikkelingen resulteren in een toename van de gewijzigde totale deelnemersbijdrage. Voor een totaaloverzicht en berekening van de bijdrage per deelnemer zie bijlage B. Hieronder wordt een toelichting op de ontwikkelingen gegeven.

Meer werk – minder werkdruk
Het jaarprogramma 2023 is op een zeer realistische wijze vastgesteld door toepassing van een opschaalmethodiek. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om rust te brengen in de bedrijfsvoering. Door extra inzet te leveren op werving kunnen we tijdig gekwalificeerd personeel aantrekken. Daarmee besparen we niet alleen op de loonsom: tijdelijk personeel is vaak duurder dan vast personeel. Ook kunnen we door in te zetten op Young Professionals en zij instromers beter inspelen op de uiterst krappe arbeidsmarkt. Zo lang de vacatures nog niet structureel zijn ingevuld blijft de post inhuur aanzienlijk. Met het op orde brengen van onze beschikbare capaciteit brengen we de structureel hoge werkdruk omlaag waarmee we bijdragen aan de permanente verlaging van het ziekteverzuim.

We zetten versneld in op het verlagen van dit verzuimpercentage. De RUD Drenthe vindt het belangrijk dat medewerkers met plezier hun werk doen en zich kunnen ontwikkelen. We zijn een milieupartner die met trots en passie bijdraagt aan een veilige duurzame en gezonde leefomgeving. Dat betekent ook dat we niet alleen personeel aan ons binden maar ook moeten boeien. Zo stellen we een plan van aanpak op om verzuim te voorkomen en te beperken. Realistisch plannen en tijdig beschikbaar stellen van capaciteit hoort daar vanzelfsprekend bij. In deze begrotingswijziging is als uitgangspunt een verzuimpercentage van 9% gehanteerd. Ondanks dat dit een vrij hoog percentage is, zien we gelukkig een dalende lijn in het verzuimpercentage. De inzet is om het verzuimpercentage voor 2024 verder te verlagen naar 7%. Het hogere percentage heeft geleid tot een lagere productiviteit dan in de primaire begroting 2023. In de productiviteitsnorm wordt daarnaast 50 uur gereserveerd voor begeleiding van nieuw personeel

Uitstel Omgevingswet
De budgettaire verschuiving tussen deelnemers - als gevolg van de overheveling bevoegd gezag voor bodemtaken van provincie Drenthe naar gemeenten – is teruggedraaid vanwege het aangekondigde uitstel van de Omgevingswet. Daarmee blijven de kosten voor de uitvoering van de bodemtaken bij de provincie Drenthe. Bij de invoering van de Omgevingswet zouden een aantal inrichtingen van de provincie overgaan naar gemeenten en omgekeerd. Daarmee wordt de totale gemeentelijke bijdrage verlaagd met circa 400K. In de primaire begroting was rekening gehouden met deze verwisseling van bevoegd gezag voor deze inrichtingen. De wisselingen zijn in de begrotingswijziging teruggedraaid. Dit is niet van invloed op de totale deelnemersbijdrage maar wel op de onderlinge verdeling daarvan.

3. FINANCIËLE BEGROTING

3.1 BEGROTINGSWIJZIGING 2023: MEERJARENRAMING OVERZICHT BATEN EN LASTEN

Overzicht baten en lasten begrotingsjaar per programma meerjarenraming

Tabel 6a meerjarenoverzicht baten en lasten overeenkomstig indeling BBV

Bedragen x 1000	2022 (Jaarrekening)	2023 (Begroting)	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)
Programma Milieu regulier	16.434	18.252	19.024	23.020	24.194	25.235
Programma Milieu projecten & leges	1.196	1.491	2.094	2.067	1.674	1.724
Overhead	137	97	97	101	106	111
Algemene dekkingsmiddelen	12	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Heffing VPB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bedrag onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Baten Totaal	**17.779**	**19.839**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**
Programma Milieu regulier	11.826	12.725	12.365	15.279	16.067	16.762
Programma Milieu projecten & leges	1.136	1.491	2.044	2.017	1.624	1.674
Overhead	4.996	5.348	6.681	7.767	8.158	8.509
Algemene dekkingsmiddelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Heffing VPB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bedrag onvoorzien	0	125	125	125	125	125
Lasten Totaal	**17.958**	**19.689**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**
Saldo van baten en lasten	**-179**	**151**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten vóór mutatie reserves	**-179**	**151**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toevoeging reserves	0	151	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na mutatie reserves	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3.2 EXPLOITATIEBEGROTING RUD DRENTHE

Tabel 6b meerjarenexploitatiebegroting

Bedragen x 1000	2022 (Jaarrekening)	2023 (Begroting)	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)
Totale baten	**17.779**	**19.839**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**
Deelnemersbijdragen	**16.478**	**18.252**	**19.424**	**23.270**	**24.194**	**25.235**
Reguliere deelnemersbijdrage	**16.341**	**17.852**	**19.024**	**19.898**	**20.913**	**21.812**
Aanpassing obv Jaarprogramma		**0**	**0**	**1.491**	**1.567**	**1.634**
Bijdrage structurele aanvullende kosten		**0**	**0**	**1.631**	**1.715**	**1.788**
Bijdrage incidentele aanvullende kosten	**137**	**400**	**400**	**250**	**0**	**0**
Legesopbrengsten	**197**	**200**	**200**	**200**	**200**	**200**
Projectbaten	**998**	**1.291**	**1.494**	**1.617**	**1.474**	**1.524**
Inkomsten overige baten	**106**	**97**	**97**	**101**	**106**	**111**
Totale lasten	**17.958**	**19.689**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**
Personeelslasten	**14.161**	**14.728**	**15.957**	**19.512**	**20.416**	**21.301**
Loonsom primair proces	8.655	10.132	10.849	13.028	13.493	14.148
Loonsom overhead	2.362	2.920	3.615	4.204	4.414	4.604
Doorbelasting en frictiekosten	-956	-1.291	-1.494	-1.617	-1.474	-1.524
Inhuur primair proces	2.892	2.147	1.585	2.220	2.322	2.341
Inhuur overhead	445	56	616	690	725	756
Reiskosten	221	256	264	295	310	324
Opleidingen	257	243	250	280	295	307
Algemene kosten	286	264	272	411	332	346
Bedrijfsvoeringskosten	**2.638**	**2.945**	**3.039**	**3.535**	**3.809**	**3.970**
Materieel (Toolbox)	20	31	32	33	35	36
Packagedeal gemeente Emmen en provincie	1.658	1.855	1.911	1.997	2.199	2.293
Huur zaaksysteem/licentie LOS	253	221	228	238	249	260
Overige licentie- en ICT-kosten	325	387	399	567	596	621
Overige bedrijfsvoeringskosten	383	451	469	700	731	759
Legeskosten	**138**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**
Projectkosten zaak- en bodeminformatiesysteem		**50**	**50**	**100**	**0**	**0**
Projectkosten	**998**	**1.291**	**1.494**	**1.617**	**1.474**	**1.524**
Projectkosten Ontwikkelprogramma	**23**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onvoorzien		**125**	**125**	**125**	**125**	**125**
Incidentele lasten		**400**	**400**	**150**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten vóór mutatie reserves	**-179**	**151**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toevoeging en onttrekking reserves						
Toevoeging reserves		**151**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekking reserves exploitatie						
Saldo van baten en lasten na mutatie reserves	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3.3 FINANCIËLE TOELICHTING

HET UURTARIEF

Het uitgangspunt bij het uurtarief is dat deze volledig kostendekkend is en dat geen of minimaal exploitatietekort of minimaal overschot wordt behaald in het boekjaar 2023. Uitgangspunt is tevens dat het uurtarief gelijk is voor alle deelnemers en alle producten. Het tarief wordt berekend op basis van de lasten per fte (inclusief de lasten voor overhead), gedeeld door het aantal productieve uren. Het gewijzigde uurtarief 2023 is ten opzichte van de primitieve begroting gestegen met € 15,46 en bedraagt € 115,21. Het uurtarief is gestegen door de toepassing van hogere indexcijfers op lonen en materiële kosten (Bijlage A) en anderzijds door de toepassing van een lagere productienorm (1.239 uur).

DE DEELNEMERSBIJDRAGE

In de gewijzigde begroting 2023 is gerekend met de basis uren van het jaarprogramma 2023 van 165.124. Hier bovenop komen de uren van de extra opdrachten 6.650, meerwerk 2.600 en tot slot de SPUK uren energie van 3.720. In totaal 178.095 uur. In de primitieve begroting 2023 was het totaal aantal uren 183.620 (inclusief 10.800 extra opdrachten). De deelnemersbijdrage is gespecificeerd per bevoegde gezag in bijlage B. De opbouw is basisuren (165.124) * tarief*(€ 115,21) aangevuld met 400k als aanvullende bijdrage voor het omzetten van de milieubelastende activiteiten.

CIJFERMATIGE ANALYSE

De bijdrage voor de kosten (400k) van het omzetten van de milieubelastende activiteiten zijn als incidentele bate verdisconteerd in de deelnemersbijdrage in tegenstelling tot de oorspronkelijke primitieve begroting 2023. De lasten waren wel opgenomen en vermeld in het jaarprogramma maar de baten niet. Dit is nu verwerkt in de gewijzigde exploitatiebegroting 2023 als bijdrage incidentele aanvullende kosten.

FINANCIËLE POSITIE

De reservepositie neemt in de gewijzigde begroting 2023 af met 151k ten opzichte van de primitieve begroting 2023 (zie voorgaande tabel).

BIJLAGE A – INDEXERING

Tabel 7 indexering

Index		2023	2023BW*	2024	2025	2026
Prijs overheidsconsumptie: beloning werknemers		2,5%	3,5%	4,7%	5,4%	4,5%
Prijs bruto binnenlands product		1,9%	6,2%	3,0%	2,8%	2,7%
Gewogen index (90% loonvoet / 10 materiële overheidsconsumptie)		**2,4%**	**3,8%**	**4,5%**	**5,1%**	**4,3%**

* In afwijking van prijs overheidsconsumptie beloning werknemers voor het jaar 2023 is voor de begrotingswijziging 2023 gekozen voor de uitkomsten van de afgesloten CAO voor het jaar 2023.

Bron: Macro-economische verkenning 2023, publicatie 9-03-2023 (CPB) voor de jaren 2024-2026

BIJLAGE B – DEELNEMERSBIJDRAGEN

Exclusief meerwerkopdrachten die via afzonderlijke meerwerkfacturen worden verrekend.
NB: in de primaire begroting is de deelnemersbijdrage vastgesteld *inclusief* verschuiving taken tussen bevoegde gezagen vanwege de Omgevingswet. Door de nieuwe invoeringsdatum van 1 januari 2024 is dit gecorrigeerd in de begrotingswijziging.

Tabel 8a Opbouw begrotingswijziging 2023

Begroting 2023		
	Deelnemersbijdrage regulier	€ 19.024.051
	Bijdrage aanvullende kosten	€ 400.000
	Totale deelnemersbijdrage 2023	**€ 19.424.051**

Deelnemer	Deelnemers-bijdrage begroting 2023	Uren JP	Uren * tarief	Bijdrage aanvullende kosten (incidenteel)	Deelnemers-bijdrage Begrotings wijziging 2023
Gemeente Aa en Hunze	€ 689.222	5.724,00	€ 659.462	€ 15.449	€ 674.911
Gemeente Assen	€ 1.374.082	9.714,00	€ 1.119.150	€ 30.801	€ 1.149.951
Gemeente Borger-Odoorn	€ 713.540	7.925,00	€ 913.039	€ 15.994	€ 929.034
Gemeente Coevorden	€ 1.227.785	12.057,00	€ 1.389.087	€ 27.522	€ 1.416.609
Gemeente Emmen	€ 3.378.862	30.131,00	€ 3.471.393	€ 75.739	€ 3.547.132
Gemeente Hoogeveen	€ 1.605.646	11.137,00	€ 1.283.094	€ 35.992	€ 1.319.085
Gemeente Meppel	€ 1.136.183	10.181,00	€ 1.172.953	€ 25.468	€ 1.198.421
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.449.936	12.847,00	€ 1.480.103	€ 32.501	€ 1.512.604
Gemeente Noordenveld	€ 722.145	6.966,00	€ 802.553	€ 16.187	€ 818.740
Gemeente Tynaarlo	€ 721.708	6.900,00	€ 794.949	€ 16.178	€ 811.127
Gemeente Westerveld	€ 761.469	7.761,00	€ 894.145	€ 17.069	€ 911.214
Gemeente De Wolden	€ 1.070.308	9.397,00	€ 1.082.628	€ 23.992	€ 1.106.620
Provincie Drenthe	€ 2.993.769	34.385,00	€ 3.961.496	€ 67.107	€ 4.028.603
Nog nader te verdelen deelnemers-bijdrage (Luchtadviseur en BOA's)	€ 407.551		€ -		€ -
Totaal	**€ 18.252.207**	**165.125**	**€ 19.024.051**	**€ 400.000**	**€ 19.424.051**

Tabel 8b Toelichting van primitieve begroting 2023 naar ontwerpbegrotingswijziging 2023

Deelnemer	Deelnemers-bijdrage primitieve begroting 2023	Terugdraaien bodemtaken van Provincie naar gemeenten	Milieulocaties van Provincie naar Gemeenten	Milieulocaties van Gemeenten naar Provincie	Deelnemers-bijdrage 100% terugdraaien milieutaken en bodemtaken	Deelnemers-bijdrage Begrotings wijziging 2023	Verschil	Meer/minder
Gemeente Aa en Hunze	€ 689.222	€ -29.925	€ -35.714	€ -	€ 623.583	€ 674.911	€ -14.310	Minder
Gemeente Assen	€ 1.374.082	€ -139.650	€ -	€ -	€ 1.234.432	€ 1.149.951	€ -224.131	Minder
Gemeente Borger-Odoorn	€ 713.540	€ -29.925	€ -	€ -	€ 683.615	€ 929.034	€ 215.493	Meer
Gemeente Coevorden	€ 1.227.785	€ -69.825	€ -35.714	€ 11.522	€ 1.133.768	€ 1.416.609	€ 188.824	Meer
Gemeente Emmen	€ 3.378.862	€ -	€ -	€ 5.762	€ 3.384.624	€ 3.547.132	€ 168.270	Meer
Gemeente Hoogeveen	€ 1.605.646	€ -94.763	€ -71.430	€ 5.760	€ 1.445.213	€ 1.319.085	€ -286.561	Minder
Gemeente Meppel	€ 1.136.183	€ -39.900	€ -107.146	€ -	€ 989.137	€ 1.198.421	€ 62.238	Meer
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.449.936	€ -39.900	€ -35.716	€ 5.760	€ 1.380.080	€ 1.512.604	€ 62.668	Meer
Gemeente Noordenveld	€ 722.145	€ -44.888	€ -	€ -	€ 677.257	€ 818.740	€ 96.595	Meer
Gemeente Tynaarlo	€ 721.708	€ -49.875	€ -	€ -	€ 671.833	€ 811.127	€ 89.419	Meer
Gemeente Westerveld	€ 761.469	€ -19.950	€ -	€ -	€ 741.519	€ 911.214	€ 149.745	Meer
Gemeente De Wolden	€ 1.070.308	€ -34.913	€ -	€ 5.760	€ 1.041.155	€ 1.106.620	€ 36.312	Meer
Provincie Drenthe	€ 2.993.769	€ 593.513	€ 285.720	€ -34.564	€ 3.838.438	€ 4.028.603	€ 1.034.835	Meer
Nog nader te verdelen deelnemers-bijdrage (Luchtadviseur en BOA's)	€ 407.551	€ -		€ -	€ 407.551	€ -	€ -407.551	Minder
Totaal	**€ 18.252.207**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 18.252.206**	**€ 19.424.051**	**€ 1.171.844**	Meer
	A	B	C	D	E	F	G	

Toelichting op bovenstaande tabel:

A = situatie bij opstellen primaire begroting 2023. Toen was ervan uitgegaan dat de bodemtaken al in 2023 van de provincie naar de gemeenten zouden gaan. De bijdragen van de provincie was daarom lager, en die van de gemeenten hoger.
B = de verschuiving van de bodemtaken wordt weer uit de bijdrage van de primitieve begroting gehaald, om deze bijdrage vergelijkbaar te maken met het jaarprogramma (en dus de gewijzigde begroting).
C = Terugdraaien overheveling milieulocaties van provincie naar gemeenten voor een heel jaar
D = Terugdraaien overheveling milieulocaties van gemeenten naar provincie voor een heel jaar
E = De deelnemersbijdrage na terugdraaien overheveling milieulocaties voor een heel jaar
F = De begrotingswijziging is gebaseerd op de uitgangspunten van het jaarprogramma 2023. Overheveling milieulocaties vindt plaats in begroting 2024.
G = Dit is het verschil in bijdrage primitieve begroting 2023 en jaarprogramma cq begrotingswijziging 2023

Ontwerpbegroting 2024
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD **3**
1 BEGROTING 2024 IN ÉÉN OOGOPSLAG **5**
2 DE BESTUURLIJKE BEHANDELING **6**
3 ACTUELE ONTWIKKELINGEN **7**
3.1 ONZE MISSIE EN DOELSTELLINGEN 7
3.2 BELEIDSMATIGE ONTWIKKELINGEN 7
3.3 ORGANISATORISCHE ONTWIKKELINGEN 15
3.4 FINANCIEEL EFFECT VAN BELEIDS- EN ORGANISATIEONTWIKKELINGEN 18
4 PROGRAMMAPLAN **19**
4.1 DE PROGRAMMA'S 19
4.2 PROGRAMMA MILIEU – REGULIER 19
4.3 PROGRAMMA MILIEU – PROJECTEN & LEGES 20
4.4 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, OVERHEAD, VENNOOTSCHAPSBELASTING, ONVOORZIEN 21
5 PARAGRAFEN **24**
5.1 PARAGRAAF LEGES/ LOKALE HEFFINGEN 24
5.2 PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING 24
5.3 PARAGRAAF FINANCIËLE KENGETALLEN 29
5.4 PARAGRAAF FINANCIERING 30
5.5 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING 31
5.6 PERSONELE ONTWIKKELINGEN 31
6 FINANCIËLE BEGROTING **33**
6.1 OPZET BEGROTING 33
6.2 MEERJARENRAMING OVERZICHT BATEN EN LASTEN 33
6.3 ONZE EXPLOITATIEBEGROTING 35
6.4 UITEENZETTING VAN DE FINANCIËLE POSITIE EN MEERJARENRAMING 37
BIJLAGE A – INDEXERING **42**
BIJLAGE B – DEELNEMERSBIJDRAGE **43**

VOORWOORD

Voor u ligt onze ontwerpbegroting 2024. In deze ontwerpbegroting 2024 zijn de begrotingswijziging 2023, het jaarprogramma 2023 en de indexeringsafspraken als uitgangspunten opgenomen. De toegenomen vraag van de deelnemers is verwerkt in deze ontwerpbegroting. De in 2021 geactualiseerde kentallen en het hieraan gekoppelde gemeentelijke groeimodel (ook voor asbest- en energietoezicht) liggen hieraan ten grondslag. Het groeimodel leidt tot een financiële stijging van 1.5 miljoen. Hiernaast zorgt de indexatie voor een stijging van bijna 0.9 miljoen. Daarnaast is in de ontwerpbegroting zekerheidshalve rekening gehouden met een kostenstijging van 7% door de invoering van de Omgevingswet. Met deze begroting leggen we een financiële basis voor 2024 aan u voor, geven we invulling aan vastgestelde uitgangspunten en borgen we de voortgang in de uitvoering van uw milieu VTH- en bodemtaken. De begroting voorziet door middel van een bundeling van middelen in de aanpak van gemeenschappelijke uitdagingen. Op deze manier creëren we meerwaarde voor Drenthe.

Omgevingswet
Landelijke onderzoeken tonen aan dat de Omgevingswet minimaal tot een kostentoename leidt van 7-12%. Omdat de precieze impact in de praktijk moet blijken was budget neutraal (tenzij onwenselijke risico's) tot voor kort het bestuurlijke standpunt. In deze variant wordt op basis van monitoring meerwerk achteraf via de verrekensystematiek in rekening gebracht. Echter de krappe arbeidsmarkt leidt ertoe dat is besloten dit standpunt te herzien. Het is namelijk niet meer mogelijk om snel te kunnen inspelen op een toename van vraag. Dit leidt tot een stagnatie in de uitvoering van werkzaamheden en een onwenselijke toename van werkdruk. Gaandeweg meegroeien naar een passend uitvoeringsniveau is daardoor niet mogelijk op een wijze die de uitvoerings- en milieurisico's voorkomt. Het bestuur heeft daarom besloten om zekerheidshalve in de begroting 2024 7% extra budget op te nemen en uit te gaan van de minimaal te verwachten stijging in kosten. Daarmee kan de formatie op orde worden gebracht en wordt nog in 2023 gestart met de werving van extra personeel. Dit jaar wordt een plan van aanpak opgesteld voor de besteding van deze middelen en worden ook keuzes en risico's in beeld gebracht. Het wendbaar en flexibel inzetten van personeel is daarvoor uitgangspunt, zodat de uren zo effectief mogelijk worden besteed. Vanzelfsprekend vindt gerichte monitoring plaats op de daadwerkelijke inzet en vraag na de invoering van de Omgevingswet zodat hierop continue (bij)sturing plaats kan vinden.

De verschuiving van het bevoegd gezag onder de Omgevingswet (bodemtaken en een aantal bedrijven) is in de Begroting 2024 opgenomen. Vanuit VNG en IPO vinden nog gesprekken met het Rijk plaats over de financiering van deze werkzaamheden. Daarnaast is een incidentele bijdrage opgenomen om het locatiebestand aan te passen aan de Omgevingswet. De verrijking van het locatiebestand met milieubelastende activiteiten is een omvangrijk project. In 2023 wordt via een pilot ervaring opgedaan voor een efficiënte omzetting.

Verhoging productiviteitsnorm en aanbesteding zaaksysteem
We zetten ons in om het ziekteverzuimpercentage verder te verlagen. In 2023 wordt gerekend met 9%. Voorgesteld wordt om voor 2024 uit te gaan van 7%. Omdat de organisatie van RUD Drenthe nog steeds groeit en er dus ook in 2024 nog een flink aantal nieuwe medewerkers zullen instromen is het voorstel om de 50 uur reservering voor het inwerken/begeleiden van nieuw personeel te continueren. Op basis hiervan wordt in 2024 gewerkt met een hogere productiviteitsnorm (1.276 i.p.v. 1.239 uur). De reservering voor het inwerken en begeleiden van nieuw personeel zal een onderdeel blijven binnen de productiviteitsnorm tot we het gewenste uitvoeringsniveau behalen. Dit is een variabele die aangepast zal worden nadat we binnen de organisatie de noodzakelijke groei hebben doorgemaakt.
Voor de aanbesteding van het zaaksysteem is een uitstel verkregen van 2 jaar. In september 2025 loopt het contract af. De daadwerkelijke aanbesteding vindt hoofdzakelijk in 2024 plaats, de implementatie vindt plaats in 2025. Voor de bekostiging van de aanbesteding is een incidentele last van € 100K opgenomen.

Inzet voor een schoon en veilig Drenthe
Ook in 2024 zijn zes omgevingswaarden de basis van ons handelen: afval, bodem, geluid, lucht, omgevingsveiligheid en duurzaamheid. We zijn sterk in lokaal werk maar dragen ook ons steentje bij aan provinciale en landelijke ontwikkelingen.

Met deze ontwerpbegroting borgen we een betrouwbare en toekomstgerichte uitvoering van milieuactiviteiten, zodat we samen met onze partners proactief en resultaatgericht bijdragen aan een schoon en veilig Drenthe. Nu én voor volgende generaties.

Robert Meijer
Voorzitter Dagelijks Bestuur
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

Marjan Heidekamp
Secretaris Dagelijks Bestuur
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe

1 BEGROTING 2024 IN ÉÉN OOGOPSLAG

In onderstaande samenvatting wordt een overzicht gegeven van de financiën over 2024. De complete meerjaren-exploitatiebegroting is weergegeven in paragraaf 7.3. Een berekening van de deelnemersbijdragen is weergegeven in Bijlage B.

X € 1.000	Realisatie 2022	Begrotings wijziging 2023	Begroting 2024
Deelnemersbijdrage	16.341	19.424	23.270
Projecten	998	1.494	1.617
Leges	197	200	200
Overige baten	243	97	101
TOTAAL BATEN	**17.779**	**21.215**	**25.189**
Personeel primair proces	10.298	10.940	13.631
Personeel overhead	2.807	4.231	4.894
Frictiekosten	293	0	0
Reis-, opleidings- en algemene personeelskosten	763	786	986
Bedrijfsvoeringskosten	2.638	3.039	3.535
Projectkosten Zaaksysteem	0	50	100
Projectkosten Ontwikkelprogramma	23	0	0
Projecten	998	1.494	1.617
Leges	138	150	150
Incidentele lasten	0	400	150
Onvoorzien	0	125	125
TOTAAL LASTEN	**17.958**	**21.215**	**25.189**
RESULTAAT VOOR RESERVES	**-179**	**0**	**0**
Mutatie reserves			
RESULTAAT NA MUTATIE RESERVES	**-179**	**0**	**0**

Tabel 2: begroting in één oogopslag, RUD Drenthe 2024

2 DE BESTUURLIJKE BEHANDELING

In de begroting staan de financiële kaders en het budget voor het begrotingsjaar. Er wordt omschreven wat wij daar op hoofdlijnen voor gaan doen. De ontwerpbegroting 2024 is in februari 2023 opgesteld en in procedure gebracht. Deze begroting 2024 is gebaseerd op de financiële en beleidsmatige uitgangspunten en ontwikkelingen zoals uiteengezet in o.a. het jaarprogramma 2023.

In onderstaand overzicht staat de afgesproken planning van de P&C cyclus. U ziet hoe de verdere behandeling van de ontwerpbegroting 2024 plaatsvindt, inclusief de vergaderdata van het algemeen en dagelijks bestuur. De behandeling van de ontwerpbegroting 2024 is in het rood weergegeven. De P&C cyclus wordt continue gemonitord en geactualiseerd naar gelang behoefte van onze deelnemers.

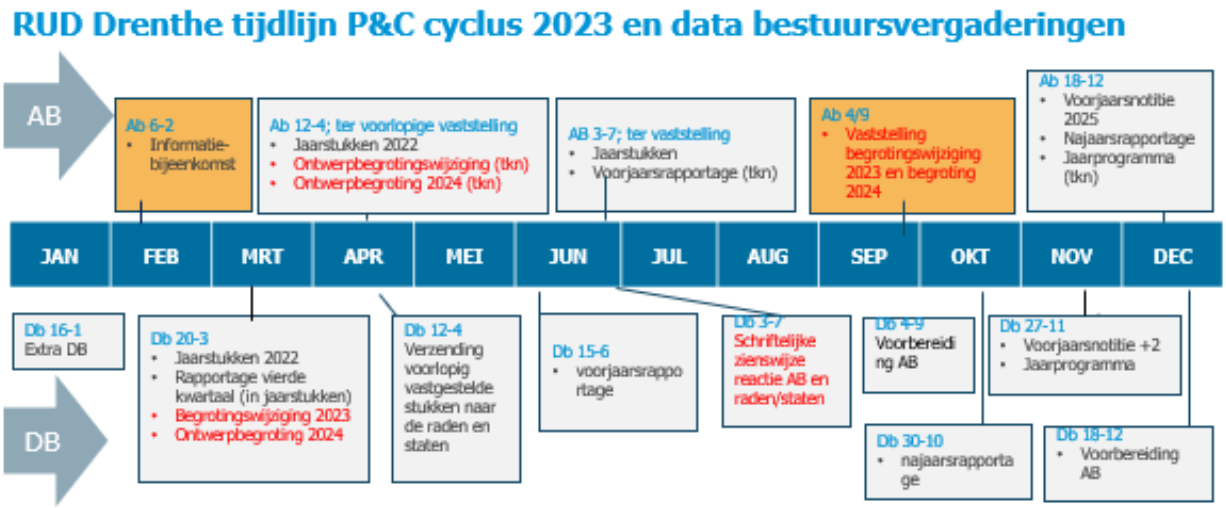

Figuur 1: Tijdlijn 2023 P&C-cyclus, RUD Drenthe 2023

3 ACTUELE ONTWIKKELINGEN

3.1 ONZE MISSIE EN DOELSTELLINGEN

De RUD Drenthe is de omgevingsdienst voor de inwoners en bedrijven van Drenthe. Onze organisatie is een samenwerkingsverband tussen alle Drentse gemeenten en de provincie Drenthe op het gebied van milieu. De 12 Drentse gemeenten en de provincie Drenthe zijn samen eigenaar van de RUD Drenthe. De RUD Drenthe draagt samen met onze partners proactief en resultaatgericht bij aan een belangrijke taak:

Een schoon en veilig Drenthe. Nu en voor de volgende generaties!

Dit doen wij door:

- toezicht op en handhaving van de wettelijke milieuregels bij bedrijven en in geval van calamiteiten;
- vergunningverlening op basis van diverse (regulerende) milieuwetgeving;
- advisering over verschillende milieuthema's, complexe dossiers en bij crisissituaties.

Wij geven daarnaast ook advies bij het opstellen van lange termijn beleid en ten aanzien van strategische vraagstukken waar het gaat om de leefomgeving. De gemeenten en de provincie verlenen deze opdrachten en blijven verantwoordelijk voor het milieubeleid en prioriteitstelling op lokaal niveau. Zo bundelen we de krachten en kunnen wij dé milieupartner in Drenthe zijn die met trots en passie werkt aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.

3.2 BELEIDSMATIGE ONTWIKKELINGEN

De volgende beleidsmatige ontwikkelingen zijn van invloed op onze taakuitvoering.

3.2.1 De Omgevingswet

Nieuw stelsel, nieuwe procedures, nieuwe regels

De Omgevingswet betekent een algehele stelselherziening voor de wet- en regelgeving die gaat over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De invoering van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld, tot 1 januari 2024. Duidelijk is dat de herziening grote impact heeft op alle ketenorganisaties en dus ook bij de RUD Drenthe. Binnen de samenwerking van het Omgevinsplatform Drenthe zijn hierover afspraken gemaakt. We voorzien extra kosten door de invoering van de wet, structureel en incidenteel tijdens de overgangsperiode. Onze processen wijzigen en moeten goed ingericht en afgestemd worden. Volgens de wet geldt een overgangsrecht tot 2029. In deze periode is het nodig om per vraag extra te onderzoeken of dit overgangsrecht wel of niet van toepassing is. Nieuw in deze wet is ook het vooroverlegproces. Van initiatiefnemers wordt na dit voortraject verwacht dat zij een complete vergunningaanvraag in dienen. Initiatiefnemers moeten hieraan waarschijnlijk wennen en meegenomen worden. De termijn om een vergunning te verlenen is in de Omgevingswet gewijzigd van (meestal) 26 weken naar 8 weken. Niet compleet ingediende aanvragen zullen hierdoor, eerder dan nu en daarmee extra, door ons als niet ontvankelijk worden verklaard. De beleidsmatige keuzes

(omgevingsvisie/omgevingsplannen) moeten door de gemeentes en provincie worden gemaakt waarbij steeds meer ook advies gevraagd wordt aan de experts van de RUD Drenthe.

Onduidelijk is in welke mate extra inspanningen, gewijzigde werkprocessen en/of beleidsmatige keuzes gaan leiden tot extra kosten. We zien, aan de hand van ketentesten, extra zaakdossiers ontstaan door de nieuwe mogelijkheid om toestemmingen te regelen per milieubelastende activiteit. Hiervoor zijn meer procedure uren nodig voor zowel de behandelaars, de adviseurs als de proces ondersteuners.

Uitgangspunt Omgevingswet budgetneutraal herzien vanwege krappe arbeidsmarkt

Landelijke onderzoeken tonen aan dat de Omgevingswet minimaal tot een kostentoename leidt van 7-12%. Omdat de precieze impact in de praktijk moet blijken was budget neutraal (tenzij onwenselijke risico's) tot voor kort het bestuurlijke standpunt. In deze variant wordt op basis van monitoring meerwerk achteraf via de verrekensystematiek in rekening gebracht. Echter de krappe arbeidsmarkt leidt ertoe dat is besloten dit standpunt te herzien. Het is namelijk niet meer mogelijk om snel te kunnen inspelen op een toename van vraag. Dit leidt tot een stagnatie in de uitvoering van werkzaamheden en een onwenselijke toename van werkdruk. Gaandeweg meegroeien naar een passend uitvoeringsniveau is daardoor niet mogelijk op een wijze die de uitvoerings- en milieurisico's voorkomt. Het bestuur heeft daarom besloten om zekerheidshalve in de begroting 2024 7% extra budget op te nemen en uit te gaan van de minimaal te verwachten stijging in kosten. Daarmee kan de formatie op orde worden gebracht en wordt nog in 2023 gestart met de werving van extra personeel. Dit jaar wordt een plan van aanpak opgesteld voor de besteding van deze middelen en worden ook keuzes en risico's in beeld gebracht. Het wendbaar en flexibel inzetten van personeel is daarvoor uitgangspunt, zodat de uren zo effectief mogelijk worden besteed. Vanzelfsprekend vindt gerichte monitoring plaats op de daadwerkelijke inzet en vraag na de invoering van de Omgevingswet zodat hierop continue (bij)sturing plaats kan vinden.

Digitale uitwisseling

De Omgevingswet gaat fors impact hebben op de werkprocessen omdat de wet verplicht tot toegankelijkheid van data, informatie en dossiers. Een optimale uitwisseling van uw en onze data en informatie voorkomt extra inzet en daarmee extra kosten als ook het niet kunnen nakomen van wettelijke termijnen. In het project 'digitale uitwisseling' is een standaard-werkwijze met onze deelnemers afgesproken (StanDUR). Actieve toepassing van deze werkwijze voorkomt extra inzet en is van belang voor de betrouwbaarheid en kwaliteit van de dienstverlening, van ons en onze deelnemers.

Verschuivingen van taken

Met de invoering van de Omgevingswet verschuiven een aantal milieubelastende activiteiten van provincie naar gemeenten en vice versa. Daarmee verschuift ook de onderlinge verdeling van de deelnemersbijdragen. De belangrijkste conclusies van onze voorlopige inschatting in de nieuwe situatie is:

1. Op basis van de uitgangspunten en aannames van de Drentse Maat vindt globaal verschuiving plaats in uren van provincie naar de gemeenten Aa en Hunze, Coevorden, Hoogeveen, Meppel en Midden/Drenthe. Uitgaande van 310 uur per inrichting tegen een uurtarief van € 115,21 (begroting 2023) levert dit de volgende tabel op:

Deelnemer	Aantal locaties	Uren	euro
Provincie	- 8	- / - 2.480	- / - 285.721
Aa en Hunze	1	310	35.715
Coevorden	1	310	35.715
Hoogeveen	2	620	71.430
Meppel	3	920	105.993
Midden-Drenthe	1	310	35.715

Tabel 3: Verschuivingen in bevoegd gezag bij milieubelastende activiteiten ingeschat op uren en kosten

2. Op basis van een zeer ruwe inschatting blijkt dat Drenthe-breed ca. 6 inrichtingen (definitie onder de Wabo) van gemeenten naar provincie gaan. Op basis van de Drentse Maat gaat het om ca. 50 uur per inrichting/milieulocatie. Dit leidt tot een hogere deelnemersbijdrage bij de provincie en een lagere bij de gemeenten. Zodra duidelijk is om welke inrichtingen dit gaat zijn nadere afspraken over de benodigde inzet nodig.

Over de exact te hanteren kentallen vindt in 2023 nog afstemming plaats in het kader van de warme overdracht van de inrichtingen tussen de bevoegde gezagen.

Verrijken Locatiebestand

De term “inrichting” vervalt binnen de Omgevingswet. Binnen de milieu- en bodemlocaties worden activiteiten gezien als “milieubelastende activiteit”, of een clustering hiervan. Het locatiebestand wordt in 2023 en 2024 verrijkt met “mba's”. Een juist en compleet locatiebestand is urgent en noodzakelijk omdat het locatiebestand de basis is voor alle onze zaken, met relaties naar zaken van onze deelnemers en onze samenwerkingspartners. In 2024 is hiervoor een incidenteel bedrag van € 150K opgenomen.

Verschuiving van bodemtaken

Met de komst van de Omgevingswet verschuiven bodemtaken van de provincie naar gemeenten. Gemeenten worden verantwoordelijk voor het beleid en activiteiten in de vaste bodem. De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het grondwaterbeheer en blijft het bevoegde gezag voor bodemverontreinigingen die onder het overgangsrecht vallen. De verwachting is dat deze overgang van taken en bevoegdheden – inclusief dossieroverdracht – ook in 2024 extra inspanning vraagt.

Bij deze verschuiving is inzet nodig van de RUD Drenthe. De verwachting is dat met de huidige formatie de bodem-gerelateerde werkzaamheden voor de provincie en de gemeenten uitgevoerd kunnen worden. Het is echter nog niet duidelijk wat de verschuiving van taken financieel gaat betekenen voor provincie en gemeenten. Een eerste inschatting op basis van bestede uren in de jaren 2020 en 2021 leert ons dat 6.000 uren verschuiven van provincie naar gemeenten. Dit zijn taken die verband houden met het adviseren, toetsen, toezicht houden en handhaven van activiteiten in de bodem en taken die verband houden met graven in- en het saneren van verontreinigde bodems. Landelijk bespreken het Rijk, IPO (Interprovinciaal overleg) en VNG (Vereniging van Nederlandse gemeenten) hoe de financiering van bodemtaken onder de Omgevingswet het beste georganiseerd kan worden. Wanneer deze afspraken bekend zijn is een specifiekere kostenraming te maken.

Uitgaande van een 1 op 1 overdracht en gerekend met het uurtarief van de begroting 2023 (€115,21) levert dit vooralsnog de volgende kostenverdeling op:

Deelnemer	Uren	Kosten in euro
Aa en Hunze	300	34.563
Assen	1.400	161.294
Borger-Odoorn	300	34.563
Coevorden	700	80.647
De Wolden	350	40.324
Emmen	0	0
Hoogeveen	950	109.450
Meppel	400	46.084
Midden- Drenthe	400	46.084
Noordenveld	450	51.845
Tynaarlo	500	57.605
Westerveld	200	23.042
Provincie	0	0
totaal	5.950	685.501

Tabel 4: Kosten overdracht bodemtaken per deelnemer (1 op 1 overdracht), RUD Drenthe 2023.

Leges heffen op milieutaken

Met de komst van de Omgevingswet wordt het verbod op het heffen van leges op milieu- en bodemtoestemmingen opgeheven. Voor onze opdrachtgevers ontstaan hierdoor mogelijkheden om de kosten voor onze milieuactiviteiten te dekken. Een meerderheid van onze deelnemers staat positief tegenover het invoeren van legesheffingen.

3.2.2 Evaluatie GR (gemeenschappelijke regeling)

Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe

De uniforme handhavingsstrategie is een duidelijke stap richting outcome- en impact gestuurd werken. De strategie geeft ook invulling aan een belangrijke aanbeveling uit de evaluatie GR :

"Kom tot eenduidigheid over de opgave voor de RUD Drenthe, waarop de programmering en daarmee de begroting kan worden gebaseerd. Alleen dan is een adequate organisatie in te richten die de verwachtingen van haar deelnemers kan waarmaken".

De scope van de U&H-strategie is gedefinieerd als alle uitvoeringstaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving die de gemeenten en de provincie Drenthe verplicht en facultatief hebben overgedragen aan de RUD Drenthe voor de jaren 2022-2026. De U&H-strategie kent een doorlooptijd van vier jaar. Na twee jaar vindt een evaluatie plaats.
Jaarlijks vindt een vertaling van deze U&H – strategie naar ons uitvoeringsprogramma plaats. In dit programma wordt benoemd welke VTH-instrumenten de RUD Drenthe concreet gaat inzetten en wat de formatieve en financiële gevolgen zijn. Eventuele aanscherping van ambities kan ook in dit uitvoeringsprogramma plaatsvinden. Voor 2024 zijn de effecten op de begroting op nihil ingeschat.

Ontwerpbegroting 2024

De ingezette organisatieontwikkeling van de afgelopen jaren wordt verder uitgewerkt in het Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe. Met de keuze om over te gaan tot (gefaseerde) invoering van risicogericht werken wordt een steeds beter inhoudelijk afwegingskader gecreëerd, waarmee op basis van risico-inschatting en milieurendement, de uitvoering van o.a. toezicht kan worden geprioriteerd. Deze ambitie geldt feitelijk voor de gehele reikwijdte van VTH waarbij alle omgevingswaarden apart benoemd worden. Met deze systematiek van werken bieden wij onze deelnemers een bestuurlijk afwegingskader om haar middelen zo effectief mogelijk in te zetten.

Herijking Drentse Maat

Uit de door TwijnstraGudde uitgevoerde evaluatie GR RUD Drenthe (2021) is gebleken dat de Drentse Maat aan actualisatie toe is. De herijking van de Drentse Maat (DM) wordt in twee fasen uitgevoerd.
Eind 2021 is in de eerste fase een meer realistisch kental voor de producten DM ontwikkeld, gebaseerd op de uitgevoerde benchmark met collega omgevingsdiensten. In december 2021 is besloten de eerste fase budgetneutraal door te voeren in het Jaarprogramma 2022. Tegelijkertijd is besloten tot een groeimodel voor onze deelnemers voor 2023, 2024 en uitloop 2025 zodat de RUD Drenthe over dezelfde hoeveelheid uren kan beschikken als andere omgevingsdiensten met een vergelijkbare omvang en opgave. Dit groeimodel is als volgt vastgesteld:

Groeimodel		versie 13 december 2021							
Uitvoeringsjaar t.o.v. het basisuitvoeringsniveau (=begroting 2022)			2023		2024		2025 (uitloop)		Uitvoeringsniveau op basis van herijking
Product	BG	Toelichting	basis	nieuw	basis	nieuw	basis	nieuw	
116 RGT	ov G	budget neutrale doorvoering herijking	9.385	0	9.385	3.273	12.658	0	***12.658***
116 Jur ondersteuning	ov G	budget neutrale doorvoering herijking (uit 116)	0	3.500	3.500	0	3.500	0	***3.500***
116 BOA inzet	ov G	budget neutrale doorvoering herijking (uit 116)	0	1.330	1.330	0	1.330	0	***pm***
400 Asbesttoezicht	ov G	meldingen vraaggestuurd per deelnemer	4.685	0	4.685	0	4.685	0	***4.685***
120 Klachten	prov	verrekenen provincie		pm		pm		pm	***pm***
	ov G	verrekenen per deelnemer		pm		pm		pm	***1.133***
Energie	alle	2022: 6600 hiervan 1200 directe financiering rijk (klein deel is prov.)	5.400	1.600	7.000	1.400	8.400	0	***8.400***
Extra opdrachten	prov	altijd per deelnemer verrekend (met besluit)		pm		pm		pm	***pm***
	ov G	altijd per deelnemer verrekend (met besluit)		pm		pm		pm	***pm***
Omgevingsveiligheid	alle	doorgerekend	pm		pm		pm		***pm***
Gevelscans	alle	doorgerekend	pm		pm		pm		***pm***
BOA inzet	alle	Nacalculatie per deelnemer, na 2022 opnemen begroting?	pm		pm		pm		***2.660***
Luchtadviseur	alle	Nacalculatie per deelnemer, na 2022 opnemen begroting?	pm		pm		pm		***1.330***
Tussenoplossing groeimodel		in mindering op RGT (116)		5.010					

Tabel 5: Groeimodel 2023 , 2024 en 2025, RUD Drenthe 2021.

Het groeimodel is in het Jaarprogramma onder kolom 2023 doorgevoerd. Het verwachte restant 2023 en de groeimodeluren voor RGT en Energie 2024 zijn opgenomen in de begroting voor 2024. We gaan ervan uit dat, wanneer we deze groei niet waar kunnen maken, we dat alsnog in 2025 kunnen realiseren (uitloopjaar in opschaling). Dit uitgangspunt is als afspraak opgenomen in het inmiddels vastgestelde Jaarprogramma 2023.

Voor complexe vergunningen, calamiteiten, incidenten en handhavingszaken worden kentallen niet aangepast. Indien een urenoverschrijding ontstaat vindt hierover afstemming met de betreffende deelnemers plaats. Conform bestuursbesluit wordt deze extra benodigde inzet op basis van werkelijk gerealiseerde uren verrekend volgens de afgesproken verrekensystematiek.

In fase 2 wordt, aansluitend aan het opstellen van de Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe (U&H-strategie), een brede herijking van de DM uitgevoerd. De uitwerking van de 2e fase wordt in de loop van 2023 verwacht en is nog niet opgenomen in de begroting 2024.
Naast de wijzigingen vanuit de Omgevingswet zal de doorvoering van de U&H-strategie ook invloed hebben op de DM-methodiek en de wijze van verantwoorden die de RUD Drenthe gewend is toe te passen. Wij houden u vanzelfsprekend op de hoogte van de financiële consequenties.

3.2.3 Meerjarenagenda Versterking omgevingsveiligheid 2021-2024

Onze deelnemers ontvangen vanuit de Meerjarenagenda Versterking omgevingsveiligheid 2021-2024 middelen voor de versterking omgevingsveiligheid. De taken worden grotendeels door de RUD Drenthe en een kleiner deel door de Veiligheidsregio Drenthe uitgevoerd. In deze begroting 2024 zijn deze kosten structureel opgenomen. De min- en plusuren worden achteraf verrekend.

3.2.4 De uitvoering van het beleid m.b.t. de zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) zijn carcinogeen, mutageen, repro(ductie) toxisch of een combinatie van voornoemde. Ook kunnen ze nog (zeer) persistent en/of bio accumulatief zijn. Het weren van ZZS uit de leefomgeving heeft dan ook een groot maatschappelijk belang en hiermee bestuurlijk gewicht.
Uit de evaluatie ZZS-emissiebeleid 2016-2021 (in opdracht van het ministerie van IenW) blijkt dat ‘kennis en capaciteit’ kritische succesfactoren zijn voor de uitvoering van het ZZS-beleid. De complexiteit van de wet- en regelgeving én de inhoudelijke complexiteit en diversiteit in stoffen, productieprocessen en emissies maken dat er impliciet aanzienlijke eisen worden gesteld aan het kennisniveau en capaciteit bij alle betrokken partijen. Het Rijk zet in op versterking van het VTH-stelsel via een Interbestuurlijk Programma. Onderdeel van dit programma is de versterking van de kennisinfrastructuur, -ontwikkeling en -deling van de omgevingsdiensten. In het verlengde hiervan wordt per regio een samenwerkingsstructuur ZZS ontwikkeld, dit met als uitgangspunt om een betere samenwerking tussen omgevingsdiensten en het RIVM op het gebied van kennis rondom ZZS te bewerkstelligen. ODG, FUMO & RUDD gaan een samenwerkingsplatform ZZS Noord-Nederland inrichten.

In navolging op het project inventarisatie ZZS bij provinciale bedrijven, gaan wij conform het jaarprogramma 2023 het gesprek aan met onze gemeentelijke opdrachtgevers om te inventariseren of een projectmatige aanpak ZZS bij eén of meerder branches op gelijkluidende manier kan worden uitgevoerd.
Resultaten van deze verkenning zal naargelang hier behoefte voor is, in 2023 of 2024 worden omgezet in nadere uitvoerings- en financieringsafspraken op het gebied van ZZS voor gemeentelijke inrichtingen. Deze afspraken worden opgenomen in de begrotingswijziging 2024.

3.2.5 Regionale ketenaanpak milieucriminaliteit en ondermijning en asbesttoezicht

De effecten van milieucriminaliteit en het daarbij behorende ondermijnende gedrag zijn vaak niet direct zichtbaar, maar brengt zowel economische-, milieu-, als gezondheidsschade toe. Omgevingsdiensten zijn een steeds belangrijkere schakel geworden om milieucriminaliteit te bestrijden alsmede om veroorzaakte schade te laten herstellen. De Uitvoering- en Handhaving

Strategie Drenthe zal iets moeten zeggen over de inzet met betrekking tot de bestrijding van milieucriminaliteit, in het verlengde van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS).

De deelnemers hebben verzocht om asbesttoezicht op een aanvaardbaar niveau te houden, mede in verband met de hieraan verbonden gezondheidsrisico's. In 2022 is de capaciteit hiervoor op orde gebracht, en in 2023 en volgende begrotingen wordt deze inzet gecontinueerd. Omdat door sanering het asbest als bouwmateriaal verdwijnt kan op termijn onze inzet afgebouwd worden.

3.2.6 De klimaatdoelen in relatie tot energiebesparing bij bedrijven

Werkgebonden personenmobiliteit
Op 1 januari 2024 treedt naar verwachting het Besluit CO2-reductie werkgebonden personenmobiliteit in werking. Op grond van dit Besluit worden werkgevers, die meer dan 100 werknemers in dienst hebben, verplicht om jaarlijks de gegevens met betrekking tot werkgebonden personenmobiliteit te verstrekken. Het Besluit vloeit voort uit wat in het Klimaatakkoord van 2019 is overeengekomen, namelijk om in 2030 een CO2-reductie van één megaton te realiseren.

De gemeenten waarbinnen een onderneming of rechtspersoon is gevestigd, zijn het bevoegde gezag op het gebied van toezicht en handhaving. De colleges geven de omgevingsdiensten een opdracht om de toezichts- en handhavingstaken uit te voeren. Zowel de toezichtstaak als de handhavingstaak vallen onder het mandaat zoals deze bij inwerkingtreding van de Omgevingswet is opgesteld. Medio 2024 of begin 2025 moeten deze taken worden uitgevoerd. Het in nu nog onduidelijk om hoeveel uren het gaat.

Energietoezicht
In het klimaatakkoord van Parijs is vastgelegd dat de wereldwijde klimaatopwarming in 2100 beperkt moet zijn tot 2°C vergeleken met het niveau van vóór de opkomst van de industrie. In het verlengde hiervan hebben Provinciale Staten van Drenthe de doelstelling in de vastgestelde Energieagenda 2020 – 2023 uitgesproken om in 2050 energieneutraal te zijn. Ook verschillende gemeenten streven energiedoelen na. Daarnaast zijn energiedoelen door het Rijk verwerkt in wet- en regelgeving.

Voor het toezien op deze wet – en regelgeving zijn vanaf 2022 uren toegevoegd aan de begroting om de formatie op orde te kunnen brengen. Een deel wordt gefinancierd vanuit het Rijk, en een deel wordt gedragen vanuit de uitvoering van RGT. Voor 2024 worden deze uren (7.000 uur) verder naar het gewenste niveau gebracht door 1.400 uur toe te voegen aan de uitvoering van energietoezicht.

Per 1 januari 2023 moet elk kantoorgebouw minimaal energielabel C hebben. Voldoet het gebouw niet aan de eisen, dan mag het per 1 januari 2023 niet meer als kantoor gebruikt worden. Deze verplichting staat in het Bouwbesluit 2012. De RUD Drenthe heeft de expertise op het gebied van energiebesparing en energietoezicht in huis. Bevoegde gezagen kunnen de RUD Drenthe opdragen om deze aanvullende taak op zich te nemen en/of hiervoor de RUD Drenthe te mandateren.

3.2.7 Overige wetswijzigingen/landelijke adviezen

Naar verwachting zullen de volgende wettelijke ontwikkelingen in 2024 aandacht van ons vragen:
- Actualisatieplicht vergunningen van IPPC-bedrijven (Integrated Pollution and Prevention Control). Bij publicatie van nieuwe (geactualiseerde) BBT-conclusies (best beschikbare technieken) van een bepaalde branche moetende vergunningen van de betrokken bedrijven

binnen 4 jaar na publicatie zijn aangepast. Een BBT-referentiedocument (BREF) is een document die de beste beschikbare technieken beschrijft. BBT-conclusies vormen de referentie voor toetsing en vaststelling van vergunningsvoorwaarden en actualisatie van deze voorschriften. De BBT-conclusies over “slachthuizen” en “Smederijen en gieterijen” zijn de eerstvolgende twee die zullen worden opgepakt.

- De Wet open overheid (WOO) is in 2022 in werking getreden. Met de opdrachtgevers zal afstemming moeten plaatsvinden wat dat betekent voor de bestaande en nieuwe archieven.
- Het schone luchtakkoord (SLA) zal extra inzet vragen voor luchtadvies bij activiteiten. Het doel van het SLA is om gezamenlijk de luchtkwaliteit in Nederland permanent te verbeteren. Met de aanpak van de binnenlandse bronnen streven we naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016. De maatregelen worden uitgewerkt in themagroepen en sluiten waar mogelijk aan bij lopende initiatieven. In alle sectoren starten overheden in samenspraak met bedrijven en burgers initiatieven en acties voor schonere lucht. Ook binnen de provincie Drenthe en voor de gemeente Assen is de inzet van onze experts gevraagd.
- Interbestuurlijk Programmaplan Versterking VTH-stelsel: Op 8 juli 2022 heeft de staatssecretaris de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van de versterking van het VTH-stelsel via een Kamerbrief met als bijlagen het interbestuurlijk programmaplan versterking VTH-stelsel en een overzicht opvolging aanbevelingen Cie van Aartsen. De pijlers uit dit IBP blijven onder de aandacht.

De RUD Drenthe verwijst voor de duiding van de impact in Drenthe naar de Voorjaarsnotitie 2023 en het Jaarprogramma 2023.

Het Interbestuurlijk Programma bestaat uit een zestal pijlers:

1. Robuuste omgevingsdiensten en financiering;
2. Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving en vervolging;
3. Informatie-uitwisseling en datakwaliteit;
4. Kennisinfrastructuur inclusief arbeidsmarkt;
5. Onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving;
6. Monitoring kwaliteit milieutoezicht.

Uiteraard houden wij de ontwikkelingen binnen het IBP nauwlettend in de gaten. Het IBP pakt het vaststellen van een landelijke normfinanciering nu op. Dit kan gevolgen hebben voor onze financieringsstructuur die gebaseerd is op een aantal uitgangspunten zoals een eerlijke verdeling naar rato van wat wordt afgenomen per opdrachtgever. Het is afwachten hoe de landelijke norm van de financiering van omgevingsdiensten eruit komt te zien.

De basis is op orde, de blik verschuift van binnen naar buiten. Voor de interne organisatie is reflecteren en blijven leren erg belangrijk. Robuust worden als zelfsturend en transparant overheidsorgaan is en blijft een culturele omslag in de komende jaren. Derhalve hebben bv. relatiemanagement, ketensamenwerking, en interbestuurlijke informatievoorziening een stabiele plaats verworven in het DNA van de dienst. We blijven inzetten op optimale synergie in werken, denken en doen.

De BOA-inzet vormt een wezenlijk onderdeel van de kerntaak van de RUD Drenthe: het strafrechtelijk handhaven bij milieuovertredingen. De noodzaak tot extra BOA-inzet vormt één van de aanbevelingen uit het rapport van Commissie van Aartsen en maakt deel uit van ons groeimodel. In

de begroting 2024 zijn deze kosten structureel opgenomen, conform de uitgangspunten. Meer- en minderwerk wordt verrekend volgens de afgesproken systematiek.

3.3 ORGANISATORISCHE ONTWIKKELINGEN

De volgende organisatorische ontwikkelingen hebben invloed op de uitvoering van onze producten en diensten.

3.3.1 Strategische Personeelsplanning (SPP) => Strategische Planning RUD Drenthe

In 2019 is gestart met het project SPP. Trends en veranderingen die van invloed kunnen zijn op onze taken en verantwoordelijkheden worden jaarlijks in beeld gebracht zodat we voorbereid zijn op de personele opgaves voor de komende jaren. Het project SPP richtte zich op de toekomstige personele opgaven. In 2021 is het onderdeel gemaakt van de staande HRM-bedrijfsvoering. Het doel wat we in 2024 nastreven is om voorbereid te zijn op alle opgaves voor de komende jaren, en de omslag te maken van personeelsplanning naar een bredere bedrijfsmatige strategische planning. Deze planning zien we als een continu proces waarin wordt bepaald hoe de organisatie zich op de lange termijn positioneert en ontwikkelt. De Strategische Planning RUD Drenthe en de uniforme Uitvoering- en handhavingsstrategie Drenthe vormen samen de input voor onze beleid- en organisatiedoelen (vanuit de brede milieuscope) en dalen neer in het Jaarprogramma voor onze deelnemers.

Ziekteverzuim

In het jaarprogramma en begroting van 2023 is uitgegaan van een realistisch ziektepercentage van 9 procent. Door toepassing van dit uitgangspunt konden realistische en haalbare jaarprogramma’s worden opgesteld. In nauwe afstemming met de bedrijfsarts en de verzuimcoaches wordt gewerkt aan een realistisch streefcijfer van 7 procent voor 2024. De effecten van COVID-19 op lange termijn (zowel op lichamelijk als psychosociaal vlak) zijn nog onvoldoende duidelijk. Deze invloed ramen we niet in de begroting 2024.

Duurzame inzetbaarheid

Om medewerkers te boeien en behouden, zodanig dat zij gezond, productief en met plezier het huidige en toekomstige werk kunnen en willen uitvoeren, wordt er ruim inzet gepleegd op het gebied van duurzame inzetbaarheid.

Oplossingsgericht werken

De opdrachten van onze opdrachtgevers worden in een logische samenwerking resultaatgericht en oplossingsgericht uitgevoerd. Onze organisatie wordt steeds beter ingericht waarbij gewenste resultaten de samenwerkingsvormen bepalen en niet andersom. Hiermee wordt niet alleen de wendbaarheid van de organisatie vergroot maar wordt ook de kennis, kunde en kwaliteit van onze medewerkers gestimuleerd. Zo zijn en blijven we een aantrekkelijke werkgever, waar mensen graag werken en zich kunnen ontwikkelen. Deze aanpak maakt dat we ook in de huidige krappe arbeidsmarkt blijven beschikken over gekwalificeerd personeel.

Arbeidsmarktbenadering

De krapte aan gekwalificeerd personeel op de huidige arbeidsmarkt noodzaakt ons tot meer inzet op werving en selectie van toekomstig benodigde medewerkers.
De RUD Drenthe heeft samen met de ODG en de FUMO de krachten gebundeld op de arbeidsmarkt en de campagne "Werken bij de NOD" gestart. Deze campagne geeft aandacht aan:

- het werven van zij-instromers die omgeschoold kunnen worden ten behoeve van onze taken;
- de opleidingen van scholen zodat deze beter te laten aansluiten op onze praktijk;
- De mogelijkheid om van traineeships gebruik te maken. Dat betekent een andere insteek in communicatie naar buiten en een toename in opleiding en begeleiding van zij-instromers en trainees.

3.3.2 Data- en informatie-gestuurd werken

Het verzamelen, registreren en analyseren van data tot informatie is inmiddels een belangrijke taak en randvoorwaarde voor het goed functioneren van een omgevingsdienst. Uit de evaluatie GR is gebleken dat onze informatievoorziening in vergelijking met andere Omgevingsdiensten vooruitstrevend is. Er zijn een aantal onderwerpen die in 2024 extra inzet en aandacht vragen:

Digitale uitwisseling van informatie

De Omgevingswet is onder andere om reden van het nog niet gereed zijn van de digitale uitwisseling uitgesteld tot 1 januari 2024. Het borgen van een effectieve en efficiënte digitale informatie uitwisseling met opdrachtgevers en ketenpartners is bij invoering van de Omgevingswet erg belangrijk. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ondersteunt deze uitwisseling. Ook de recent e invoering van de Wet Open Overheid (WOO) vraagt iets van onze werkprocessen op vlak van informatisering en automatisering. Voor 2024 vragen de digitaliseringsprocessen in de keten nog om veel aandacht voor samenwerking- en uitwisselingsafspraken. Om gezamenlijk met systemen als DSO/Samenwerkingsfunctionaliteit en de Inspectieview te kunnen werken is het ook nodig om ketentesten op te zetten. Deze afspraken en activiteiten worden aan het eind van 2023, vlak voor het in werking treden van de Omgevingswet, exact afgestemd. Adequate uitvoering van die ketenafspraken is daarbij cruciaal.

Geo-informatie

Er is een groeiende behoefte aan strategische, tactische en operationele stuurinformatie. Eerder werden koppelingen tussen interne en externe databronnen gerealiseerd. De registratie van informatie op het gebied van bodem, geluid, lucht (en stank) en omgevingsveiligheid vraagt ook de vertaling naar geografische presentatie. Dit biedt zowel voor de regio als ook voor de RUD Drenthe nieuwe kansen. Op dit vlak is al een landelijk initiatief bijvoorbeeld voor omgevingsveiligheid. Op meer lokaal niveau ontstaat dit nu ook voor omgevingsvisie en -plannen (verplichting vanuit de Omgevingswet). In 2024 worden hiervoor vooralsnog geen extra middelen voorzien maar het ligt voor de hand dat deze vraag gaat komen. In dat geval zal daar een extra opdracht op moeten worden verstrekt.

Bodeminformatie- en beheersysteem (BIS)

Een BIS vult registraties aan daar waar het huidige zaaksysteem daar niet in voorziet. Ook vanwege de Omgevingswet (zie hiervoor) is deze aanvullende registratie gewenst. Daarom is in 2022 een BIS aangeschaft wat in 2023 in gebruik is genomen. De kosten voor de aanschaf en inrichting zijn in 2023 voor rekening van de provincie Drenthe en de gemeente Emmen geweest. Vanaf 2024 zullen ook overige gemeenten moeten bijdragen aan het BIS en de inzet die nodig is voor beheer en doorontwikkeling.

3.3.3 Zaaksysteem (LeefOmgevingsSysteem of LOS)

Het zaaksysteem LOS is aan het einde van haar contractperiode en moet opnieuw aanbesteed worden. In 2022 is er een verlenging van het contract op Tenderned gepubliceerd wat maakt dat we het contract met twee jaar mogen verlengen tot 2025. Dit geeft ons in 2024 de tijd om een degelijke aanbestedingsprocedure te doorlopen voor een nieuw leefomgevingssysteem. Hiervoor is een incidenteel bedrag van € 100K opgenomen.

3.3.4 Huisvesting

De (verlengde) package deals met de gemeente Emmen en de provincie voor wat betreft de huisvesting en ICT liepen af in 2022. Een volledige herijking op de huisvestingsbehoefte wordt ingegeven door de behoefte aan hybride (thuis/kantoor/op locatie) werken. Daarom is in 2022 een onderzoek gehouden naar beelden en wensen bij de huisvesting. In 2023 wordt vervolgens een toekomstbestendige huisvestingsvisie opgesteld. Eventuele financiële impact die daaruit kunnen voortvloeien zijn nu nog niet duidelijk.

3.3.5 Bedrijfsvoering op orde

In de begrotingswijziging 2022 zijn de bedrijfsvoering kosten in overeenstemming gebracht met de noodzakelijke inzet voor ondersteunende stafdiensten. Immers de structureel onverantwoord hoge werkdruk, welke ook effect heeft bij de ondersteunende diensten, leidt naast een verhoogd risico op ziekteverzuim ook tot vertraging in het aanleveren van informatie aan de deelnemers. En dat is één van de kritische faal- en succesfactoren in een verbeterde onderlinge samenwerking met (vertegenwoordigers van) onze deelnemers.

De versterking van de staffuncties is de afgelopen jaren in toenemende mate bekostigd uit het inkrimpen van de formatie voor het management (van 7 naar 4 teamleiders). Het verder afbouwen van de managementinzet is op dit moment onverantwoord. De opgave voor de staf blijft fors: toename werving, selectie en opleiding (door meer en lastiger te werven medewerkers), ziekteverzuim-preventie en – begeleiding, toenemende interne controle-vereisten, AVG, toename P&C-inspanningen, automatisering en digitalisering, communicatie-inzet, kwaliteitsimpuls in de uitvoering etc. Om de grip op onze productie te versterken is in 2022 steviger gestuurd op onze totale opgave: jaarprogramma en (interne) projecten in hun onderlinge samenhang. Een Opgavemanager coördineert deze sturing (voorheen: Programmamanager) en versterkt o.a. de processen rondom de P&C-cyclus. In combinatie met het zaakgerichte tijdschrijven - dat medio

februari 2022 is ingevoerd – ontstaat een vrijwel continue monitoring op de verhouding tussen beschikbare en benodigde capaciteit. Zo ontstaat meer rust in onze organisatie en meer grip op de productie doordat prognoses en planningen tijdig worden bijgesteld.

Het uurtarief en het percentage overhead (binnen de totale lasten) is desondanks gelijk gebleven. Het overheadpercentage bedraagt 28% o.b.v. definitie BBV en 22,4% o.b.v. definitie benchmark TwijnstraGudde en blijft daarmee onverminderd beneden het landelijk gemiddelde (23,9%) zoals bleek uit de benchmark in 2021. Alles overziend kan worden gesteld dat met het realistisch plannen en begroten van onze productie een begroting ontstaat waarin ruimte is om de reguliere bedrijfsvoeringskosten op te vangen zonder het uurtarief en het percentage overhead te laten stijgen.

3.4 FINANCIEEL EFFECT VAN BELEIDS- EN ORGANISATIEONTWIKKELINGEN

Uit de evaluatie van de GR is gebleken dat de uitvoering van onze taken op basis van de oorspronkelijk vastgestelde Drentse Maat en niet-Drentse Maat niet overeenkomt met andere omgevingsdiensten met eenzelfde opgave. Daarom is een herijking van de Drentse Maat voorgesteld. De begroting 2024 is gebaseerd op de uitkomsten en besluitvorming van de eerste fase van deze herijking (december 2021), dus kent andere kentallen inclusief een groeimodel tot en met 2025.

Het bestuur heeft besloten dat te voorziene extra opdrachten moeten worden opgenomen in het jaarprogramma. Voor niet te voorziene extra opdrachten wordt nadien een extra opdracht verleend. Denk hierbij aan projecten handhavingszaken, complexe toezichtzaken, zeer complexe vergunningen en de inzet na calamiteiten, milieucriminaliteit en klachten. Alleen indien de beschikbare formatie ontoereikend is worden niet te voorziene extra opdrachten geprioriteerd in het uitvoeringsprogramma. Meer- en minderwerk wordt verantwoord in de voor- en najaar rapportage en verrekend in de jaarrapportage 2024 conform de verrekensystematiek. Denk hierbij aan een toe- of afname in het aantal meldingen, vergunningaanvragen en klachten.

De extra inzet voor BOA-taken en Luchtadvies is structureel in de begroting opgenomen en deze wordt net als in 2021, 2022 en 2023 achteraf verrekend op basis van gerealiseerde inzet. Net als in 2023 wordt te voorzien meerwerk opgenomen in het Jaarprogramma 2024 en achteraf verrekend op basis van gerealiseerde inzet. Uiteindelijk wordt afgerekend op basis van daadwerkelijk geleverde inzet vermenigvuldigd met het nacalculatorisch uurtarief op basis van werkelijke lasten verdeeld over het totaal te verrekenen aantal uren.

Met het door de deelnemers gezamenlijk in voorbereiding zijnde Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe voor heel Drenthe zal het – wettelijk verplichte - uniforme uitvoeringsniveau worden vastgesteld. Daarbij is ruimte om met (door de Omgevingswet beoogde) gebiedsgerichte kaders te werken waardoor bijvoorbeeld onderscheid kan worden gemaakt tussen landelijke of meer stedelijke gebieden. De doorontwikkeling en beleidsmatige borging van de (effecten van de) Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe vraagt om structurele inzet van strategische beleidsmedewerkers.

4 PROGRAMMAPLAN

4.1 DE PROGRAMMA'S

Het BBV vereist dat de begroting in verschillende programma's wordt weergegeven. Het programma Milieu bestaat uit twee programma's: 1. Milieu – regulier en 2. Milieu – projecten & leges. Zo kan beter onderscheid gemaakt worden tussen de reguliere taken (Drentse Maat en Niet-Drentse Maat) die wij voor de deelnemers uitvoeren en de apart gefinancierde projecten. Volgens het BBV dienen de algemene dekkingsmiddelen, de heffing VPB en het bedrag voor onvoorzien apart in het programmaplan uiteengezet te worden. Daarnaast worden de kosten van de overhead in een apart programma getoond. De kosten van de andere programma's dienen exclusief overheadkosten getoond te worden.

Bedragen x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo
Programma Milieu - regulier	23.020	15.279	7.741
Programma Milieu - projecten & Leges	2.067	2.017	50
Programma organisatieontwikkeling	-	0	0
Overhead	101	7.767	-7.666
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-
Heffing VPB	-	-	-
Bedrag onvoorzien	-	125	-125
Saldo van baten en lasten vóór mutaties reserves	25.189	25.189	0
Toevoeging en onttrekking reserves	-	-	
Toevoeging aan reserves	-	-	
Onttrekking aan reserves	-	-	

Tabel 6: Hoofdoverzicht baten en lasten 2024 overeenkomstig indeling BBV

Elk van de programma's in het bovenstaande overzicht wordt hieronder verder financieel toegelicht.

4.2 PROGRAMMA MILIEU – REGULIER

De milieutaken staan uitgebreid omschreven in het jaarprogramma. Voor toelichting op deze taken verwijzen wij u naar het meest recente jaarprogramma over 2023. Voor 2024 wordt er een uitvoeringsprogramma opgesteld die afgestemd wordt op deze begroting en op de Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe. Het programma Milieu - regulier bestaat uit twee onderdelen:

- Drentse Maat
- Niet-Drentse Maat

De bijbehorende baten en lasten van programma Milieu-regulier worden weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1.000	
Baten	**2024 Begroting**
Drentse Maat (DM)	15.155
Niet Drentse Maat (NDM)	7.865
Totaal baten	**23.020**
Lasten	
Drentse Maat (DM)	10.059
Niet Drentse Maat (NDM)	5.220
Totaal lasten	**15.279**
Saldo baten en lasten	**7.741**

Tabel 7: Baten en lasten uitvoering programma Milieu-regulier

Het uitgangspunt bij het uurtarief is dat deze volledig kostendekkend is en dat er geen exploitatietekort wordt behaald in 2024. Uitgangspunt is tevens dat het uurtarief gelijk is voor alle deelnemers en alle producten. Het tarief wordt berekend op basis van de lasten per fte (inclusief de lasten voor overhead), gedeeld door het aantal productieve uren. Het uurtarief 2024 is € 121,07. Dit uurtarief is een integraal tarief, waarin ook alle ontwikkelkosten, overhead, investeringen etc. zijn opgenomen.

4.3 PROGRAMMA MILIEU – PROJECTEN & LEGES

Onder dit programma verstaan we de projecten (inclusief extra opdrachten) die onze deelnemers ons laten uitvoeren en die geen onderdeel zijn van de Niet-Drentse Maat. Bij het opstellen van het jaarprogramma kunnen deelnemers hiertoe individuele afspraken met ons maken. Deze maatwerk projecten noemen we extra opdrachten. De doelstellingen kunnen per project verschillen. Ook de legestaken die wij uitvoeren voor de provincie Drenthe vallen onder dit programma.

Voor 2024 is nog niet bekend welke projecten uitgevoerd worden. Op basis van realisaties in voorgaande jaren is de verwachting dat er tenminste € 1.867K budget beschikbaar is voor projecten. De verwachting bij de legesopbrengsten is onduidelijk. Dit heeft te maken met het feit dat provincie en gemeenten onder de Omgevingswet de mogelijkheid krijgen leges te heffen voor regulering van de milieu-activiteiten en het is nu nog niet duidelijk welke afspraken daar over worden gemaakt. De legeskosten zijn net als vorige jaren geraamd op € 150K. In paragraaf 2.1 en 2.2 wordt nader ingegaan op de gevolgen voor de leges onder de Omgevingswet.

Bedragen x € 1.000	
Baten	**2024 Begroting**
Programma Milieu - projecten	1.867
Legesopbrengsten	200
Totale baten	**2.067**
Lasten	
Programma Milieu - projecten	1.867
Legeskosten	150
Totale lasten	**2.017**
Saldo baten en lasten	**50**

Tabel 8: Baten en lasten uitvoering Programma Milieu - Projecten en leges

4.4 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, OVERHEAD, VENNOOTSCHAPSBELASTING, ONVOORZIEN

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Omdat wij enkel specifieke dekkingsmiddelen kennen, is deze post niet op ons van toepassing.

Overhead

Het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) schrijft voor dat overheadkosten afzonderlijk worden begroot. Zij maken dus niet langer aan de lastenkant onderdeel uit van beleidsprogramma's. Op deze manier wordt beoogd om meer inzicht te geven in de overheadkosten voor de organisatie als geheel. De volgende kosten worden conform het BBV voor onze dienst tot de overhead gerekend:

- Directeur
- Management
- Flex/Projecten
- Relatie- en Opgavemanager
- Secretariaat
- Staf/adviseurs ((Informatisering&Automatisering, HRM (Human Resource Management), Financiën/Controlling, Informatievoorziening))
- Ondersteunende PIOFACH-taken (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratieve organisatie, Communicatie en Huisvesting), wanneer deze niet één op één aan het primaire proces kunnen worden gekoppeld.

Door de overhead te centraliseren in één post, zijn de lasten voor de programmaonderdelen aanzienlijk lager dan voorheen. Op de baten heeft deze verandering geen invloed omdat

(grotendeels) wordt afgerekend tegen een integraal uurtarief. In het meerjaren beeld op onze bedrijfsvoeringskosten (dat nader wordt uitgewerkt in de kaders voor de begroting 2024) lijkt zicht te ontstaan op mogelijkheden tot het gaandeweg verlagen van het (structurele) overheadpercentage en het daarop te baseren uurtarief.

Bedragen x € 1.000	
Baten	**2024 Begroting**
Overhead	101
Totale baten	**101**
Lasten	
Overhead	7.767
Totale lasten	**7.767**
Saldo baten en lasten	**-7.666**

Tabel 9: Baten en lasten overhead

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Het BBV schrijft voor dat de heffing vennootschapsbelasting wordt uiteengezet in een separate post. Deze post is niet van toepassing op onze organisatie. Vennootschapsbelasting dient namelijk te worden afgedragen door een overheidsonderneming bij activiteiten die voor de Vpb gelden als onderneming en waarop geen objectvrijstellingen van toepassingen zijn. Ons uitgangspunt is dat, voor de activiteiten van de RUD Drenthe die kwalificeren als onderneming, wij in principe enkel die activiteiten ondernemen waarvoor sprake is van objectvrijstelling.

Onvoorzien

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat de post ‘onvoorzien’ eveneens apart getoond dient te worden. We hebben een bedrag van € 125.000,- opgenomen voor onvoorzien. Het is op grond van de Financiële Verordening ons beleid geworden om het eigen vermogen tot maximaal 10% van de begroting toe te laten nemen. Bestuurlijk is de wens geuit om de algemene reserve van verbonden partijen – dus ook van de RUD Drenthe – zo laag mogelijk te houden. Als daarvoor zou worden gekozen zou per jaar met de deelnemers naar rato worden afgerekend als er een eventueel overschot ontstaat. Indien zich tegenvallers voordoen dan moeten wij ons tot de deelnemers wenden voor een verhoging van de deelnemersbijdrage. Het is wenselijk om het weerstandsvermogen voldoende hoog te houden om onze financiële risico’s te kunnen dekken en gedurende het jaar geen stagnatie te laten ontstaan in verband met extra besluitvormingsprocedures. Op ons weerstandsvermogen wordt verder ingegaan in paragraaf 2.1.

Bedragen x € 1.000	
Baten	**2024 Begroting**
Onvoorzien	0
Totale baten	**0**
Lasten	
Onvoorzien	125
Totale lasten	**125**
Saldo baten en lasten	**-125**

Tabel 10: Baten en lasten post onvoorzien

Incidenteel

Overlooppost voor het omzetten van milieubelastende activiteiten. In 2023 wordt invulling gegeven aan het plan van aanpak voor het vullen van ons locatiebestand met milieubelastende activiteiten (mba's). We verwachten dat we voor de start van de Omgevingswet voorbereid zijn. De verwachting is dat er in 2024 nog wel budget nodig is voor de afronding van het plan van aanpak.

Bedragen x € 1.000	
Baten	**2024 Begroting**
Incidenteel	250.000
Totale baten	**250.000**
Lasten	
Incidenteel	250.000
Totale lasten	**250.000**
Saldo baten en lasten	**0**

Tabel 11: Incidenteel

5 PARAGRAFEN

Het BVV vereist verschillende paragrafen. Vier daarvan zijn niet van toepassing op ons en worden daarom niet uitgewerkt.

- Grondbeleid is niet van toepassing omdat de RUD Drenthe geen eigen grond bezit;
- Verbonden partijen is niet van toepassing omdat de RUD Drenthe geen verbonden partijen heeft (het is zelf een verbonden partij);
- Onderhoud kapitaalgoederen is niet van toepassing omdat het kantoor waarin de RUD Drenthe gehuisvest is, wordt gehuurd en er verder geen voor deze paragraaf relevante activa zijn;
- De vennootschapsbelasting is niet van toepassing omdat het uitgangspunt van de RUD Drenthe is dat, voor de activiteiten van de RUD Drenthe die kwalificeren als onderneming, zij in principe enkel die activiteiten onderneemt waarvoor sprake is van objectvrijstelling.

Voorgaande betekent dat de volgende verplichte paragrafen wel zijn opgenomen:

- Paragraaf leges/ lokale heffingen
- Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Paragraaf financiële kengetallen
- Paragraaf bedrijfsvoering
- Paragraaf personele ontwikkelingen

5.1 PARAGRAAF LEGES/ LOKALE HEFFINGEN

Wij hebben in ons eigen beleid geen lokale heffingen. Voor de provincie Drenthe zijn wij wel gemandateerd om de heffingen van leges uit te voeren. Dit betreft leges voor de luchtvaart en de Wabo/Omgevingswet. De inning van de leges is gebaseerd op de Legesverordening van de provincie. Wij hebben met de provincie de afspraak gemaakt dat het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven bij de leges de dekking is voor de administratieve ondersteuning voor het innen van de leges. Per saldo is het innen van de leges dus een budgetneutraal project. In het kader van de Omgevingswet verandert dit. De vraag is of gemeenten gebruik gaan maken van de mogelijkheid om leges te gaan innen en vervolgens of wij daar een rol in gaan spelen. De uitkomst van de werkgroep leges van de OPD (het Omgevingsplatvorm Drenthe) zal daarbij leidend zijn. Het eventueel wegvallen van deze werkzaamheden is opgenomen in de volgende paragraaf.

5.2 PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin wij in staat zijn middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd moet worden. Het gaat om de robuustheid van de begroting. Maar ook om de wendbaarheid en het adequaat kunnen handelen van een organisatie. En voor onze deelnemers om een organisatie die optimaal efficiënt kan bijdragen aan hun opgaven.

Ontwerpbegroting 2024

Het ministerie van Binnenlandse zaken (BZK) heeft op 27 oktober 2021 een reactie gegeven op de ingediende begroting 2022. Op basis van de constatering dat de weerstandscapaciteit in de begroting 2022 ruim onvoldoende is om de aanwezige risico's op te vangen verzoekt het ministerie om, samen met de deelnemers te bezien of de aanwezige weerstandscapaciteit verhoogd kan worden zodat de aanwezige risico's door de gemeenschappelijke regeling zelf kunnen worden opgevangen. Onze deelnemers vinden het niet wenselijk dat de RUD Drenthe als gemeenschappelijke regeling een groot eigen vermogen opbouwt. In de Financiële Verordening is daarom bepaald dat het eigen vermogen vanuit eventuele positieve rekeningresultaten zal worden aangevuld tot een maximum van 10% van de begroting. Er is in de begroting 2024, naast de meerjarig opgenomen post voor onvoorziene uitgaven van € 125.00 dan ook een extra ruimte gecreëerd voor onvoorziene uitgaven. Wel wordt door het opstellen van een realistischer jaarprogramma de kans op extra onvoorziene uitgaven verkleind. Door de uitvoerings(-kosten) goed te monitoren en tijdig tot bijsturing van het programma over te gaan wordt getracht risico's binnen de begroting op te vangen. Daarbij is van belang te vermelden dat de nieuwe verrekensystematiek ertoe zal leiden dat meerwerk bij een deelnemer niet meer automatisch leidt tot minderwerk bij een andere, maar tot hogere baten zal leiden waarmee de extra personeelslasten kunnen worden gedekt.

Wij hebben ultimo 2022 een totaal eigen vermogen van € 155.468 met een algemene reserve van € 288.660, een bestemmingsreserve van € 45.886 en een negatief exploitatieresultaat over 2022 van €179.079. De bestemmingsreserve maakt geen onderdeel uit van de weerstandscapaciteit, maar dat geldt wel voor het negatieve exploitatieresultaat over 2022. Ook de post onvoorzien kan worden beschouwd als onderdeel van het weerstandsvermogen. Wanneer wordt besloten dat de deelnemers het negatieve resultaat 2022 voor hun rekening nemen dan zal het weerstandvermogen iets toenemen. Bij het aanbieden van de jaarstukken 2022 wordt aan de deelnemers gevraagd om het negatieve resultaat over 2022 van € 179.079 extra bij te dragen. Daarnaast is in onderhavige begroting een post onvoorzien van € 125.000 opgenomen. Wanneer het negatieve resultaat voor rekening van de deelnemers komt, dan stijgt het weerstandsvermogen naar € 413.660. De ratio stijgt dan naar 0,9. Dat wordt beoordeeld als matig. Dit kan pas geactualiseerd worden wanneer boekjaar 2023 wordt afgesloten.

Richtlijnen weerstandscapaciteit	
betekenis ratio	ratio weerstandscapaciteit
Uitstekend	> 2,0
Ruim voldoende	1,4 < X > 2,0
Voldoende	1,0 < X > 1,4
Matig	0,8 < X > 1,0
Onvoldoende	0,6 < X > 0,8
Ruim voldoende	< 0,6

factor aanwezig / benodigd weerstandsvermogen	
factor:	0,9
oordeel	Matig

Tabel 12: De conclusie van het weerstandsvermogen

Financiële risico's

De omvang van ons weerstandsvermogen is gerelateerd aan de risico's die de organisatie loopt. Deze risico's zijn in kaart gebracht en ook financieel vertaald. Hierbij is rekening gehouden met reeds getroffen maatregelen, zoals verzekeringen.

Een aantal van onze (financiële) risico's worden in onderstaande tabel vermeld. In het model zijn risicobeoordeling en -kwantificering gehanteerd, zoals aanbevolen door het Ministerie van BZK. Deze risico's geven inzicht in het benodigde weerstandsvermogen (zie onderstaande tabel). Hierbij worden kleinere risico's geacht onderdeel te zijn van de reguliere bedrijfsvoering. De vermenigvuldiging met de wegingsfactoren impact en frequentie geeft het bedrag aan dat beschikbaar moet zijn als weerstandsvermogen om de risico's te kunnen opvangen.

nr	categorie	omschrijving	effect	financieel	impact	frequentie	benodigde weerstandscapaciteit
1	personeel	ziekteverlies	productieverlies	€ 175.000	3	5	€ 175.000
2	personeel / bedrijfsvoering	BIS	productieverlies	€ 40.000	1	4	€ 30.000
3	personeel / bedrijfsvoering	Werving nieuwe medewerkers	frictiekosten	€ 150.000	3	4	€ 112.500
4	personeel / bedrijfsvoering	Leges	productieverlies	€ 50.000	1	5	€ 50.000
5	personeel / bedrijfsvoering	Gevolgen omgevingswet	productieverlies	PM	PM	PM	PM
Totaal							€ 367.500

Klasse / Impact	Financieel	Wegingsfactor
1	< 50.0000	€ 25.000
2	50.001 - 100.0000	€ 75.000
3	100.001 - 250.000	€ 175.000
4	250.001 - 1.000.000	€ 625.000
5	> 1000.000	€ 1.000.000

Klasse / Frequentie	Kans	Wegingsfactor
1	1 keer per 10 jaar of minder	0,10
2	1 keer per 5 -10 jaar	0,20
3	1 keer per 2 -5 jaar	0,50
4	1 keer per 1 -2 jaar	0,75
5	1 keer per jaar of meer	1,00

Tabel 13: Het risicoprofiel 2023

In de risicoberekening is geen rekening gehouden met een eventuele bestuurlijke keuze om bij noodzakelijke herprioritering in het jaarprogramma 2024 alsnog te kiezen voor het beschikbaar stellen van extra middelen. Mocht op basis van het jaarprogramma 2024 een tekort aan uren zichtbaar worden, dan vraagt dat om expliciete bestuurlijke besluitvorming, herprioritering en beschikbaarstelling van extra middelen waarvoor dan een extra deelnemersbijdrage noodzakelijk is.

1. Ziekteverzuim

Algemeen: In 2022 was het gemiddelde ziekteverzuim 9,0%. Bij de berekening van de beschikbare productieve uren is 7% ziekteverzuim opgenomen in de begroting 2024. Indien het ziekteverzuim in 2024 niet zakt naar 7% maar op hetzelfde niveau uitkomt is het in deze tabel op te nemen risico nog 2 procent.

Beheersmaatregelen: In 2023 en 2024 staat verzuim wederom hoog op onze agenda en het thema alsmede het verzuimprotocol is actief bij onze medewerkers onder de aandacht. Daarnaast zijn/worden de volgende maatregelen getroffen:

- De preventie op- en de begeleiding van het beïnvloedbare verzuim is vergroot;

- De toegankelijkheid van bedrijfsmaatschappelijk werk is vergroot;
- De inzet op de pro-actieve uitvoering van het Arbobeleid is vergroot;
- Er is een directe verzuimbegeleiding op de lopende dossiers;
- In 2024 is de pandemie minder of niet meer van invloed op de keuze voor thuiswerken of op locatiewerken. De klus bepaalt hoe en waar gewerkt wordt waardoor het werkplezier zich kan herstellen. Onze huisvesting moet in 2023 ingericht zijn op deze hybride werkwijze van plaats- en tijd onafhankelijk werken.

Calculatie financieel: Voor de calculatie is 2 % van de loonsom van het primaire proces gebruikt.

2. Bodeminformatiesysteem (BIS)

Algemeen: Wat betreft de bodeminformatievoorziening zal er in 2024 beheer op het bodeminformatiesysteem moeten worden uitgevoerd om over een goed gevuld bodeminformatiesysteem te beschikken voor alle deelnemers wat een grote efficiencywinst oplevert.

Beheersmaatregelen:
De kosten voor het op orde brengen van de data in het BIS werden in 2022 en 2023 gemaakt en gedragen door de provincie Drenthe en de gemeente Emmen, de huidige bevoegde gezagen voor bodemtaken. Vanaf 2024 zal de jaarlijkse beheerskosten van het BIS-systeem gedragen moeten worden door alle deelnemers vanwege de overgang van bevoegd gezag voor bodemtaken van provincie naar de overige 11 gemeenten. De inzet van onze eigen medewerkers leidt tot een structurele kostenpost in de begroting.

Calculatie financieel: We gaan ervan uit dat de jaarlijkse beheerskosten gedragen worden door de deelnemers. De inzet van onze eigen medewerkers is ingeschat op 0,5 fte.

3. Werving nieuwe medewerkers

Algemeen: De krapte op de huidige arbeidsmarkt aan gekwalificeerd personeel noodzaakt ons tot meer inzet op werving en selectie van toekomstig benodigde medewerkers.

Beheersmaatregelen: De RUD Drenthe voert een campagne "Werken bij de NOD” samen met de ODG en de FUMO. Daarbij zal bijzondere aandacht gegeven worden aan inclusie en diversiteit. In dat kader zetten we in om:
- zij-instromers klaar te stomen voor onze taken;
- opleidingen van scholen beter te laten aansluiten op onze praktijk;
- van traineeships gebruik te maken.

Dat betekent een andere insteek in communicatie naar buiten en een toename in opleiding en begeleiding van zij-instromers en trainees.

Calculatie financieel: In de begroting is een dekking van € 150K opgenomen ter dekking van mogelijk productieverlies.

4. Leges

Algemeen: Wij hebben in ons eigen beleid geen lokale heffingen. Voor de provincie Drenthe zijn wij wel gemandateerd om de heffingen van de leges uit te voeren. Dit betreft leges voor de luchtvaart en de Wabo/Omgevingswet. De inning van de leges is gebaseerd op de Legesverordening van de provincie. Wij hebben met de provincie de afspraak gemaakt dat het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven bij de leges de dekking is voor de administratieve ondersteuning voor het innen van de leges. Per saldo is het innen van de leges dus een budgetneutraal project. In het kader van de Omgevingswet verandert dit. De vraag is of gemeenten gebruik gaan maken van de mogelijkheid om leges te gaan innen en vervolgens of wij daar een rol in gaan spelen. De uitkomst van de werkgroep leges van de OPD (het Omgevingsplatform Drenthe) zal daarbij leidend zijn.

Beheersmaatregelen: Wij zijn actief betrokken bij de gesprekken van het OPD en de verschillende werkgroepen (waaronder leges) waar de gevolgen van het invoeren van de Omgevingswet besproken worden.

Calculatie financieel: In de begroting is een dekking van € 50K opgenomen ter dekking van de inzet van de betrokken medewerkers bij het team vergunningen.

5. Gevolgen omgevingswet

De invoering is gesteld op 1 januari 2024. Uitgevoerde onderzoeken door andere omgevingsdiensten laten zien dat de Omgevingswet een verzwarende impact heeft. Onduidelijk is in welke mate extra inspanningen, gewijzigde werkprocessen en/of beleidsmatige keuzes leiden tot extra kosten. Er zijn in het land impactanalyses gehouden en deze voorspellen 7-12% extra kosten op de activiteiten. Hoe dit naar de toekomst voor ons uitpakt is onduidelijk. Vanaf de begroting 2024 is voorzichtigheidshalve structureel 7% extra aan lasten opgenomen in verband met de invoering van de omgevingswet per 1 januari 2024.

6. Aanvullende financiële risico's

Zoals in hoofdstuk 4 is omschreven, bestaan er nog een aantal relevante risico's die op dit moment niet op geld zijn in te schatten zoals:

- Data- en informatie gestuurd werken/Digitale Uitwisseling
- Voorbereiding aanbesteding zaaksysteem
- Doorontwikkeling Uitvoering- en Handhaving Strategie Drenthe
- Verschuiving bevoegd gezag instantie bij locaties met milieubelastende activiteiten
- Uitkomst van het huisvestingsonderzoek in het jaar 2023

5.3 PARAGRAAF FINANCIËLE KENGETALLEN

Hieronder volgt een korte toelichting per kengetal met als basis de jaarrekening 2022, de begroting 2023 en de begroting 2024.

	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
Netto schuldqoute	**-0,8%**	**-1,4%**	**-1,3%**	**-1,3%**	**-1,2%**	**-1,2%**
Netto schuldguote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Solvabiliteitsratio	**2,6%**	**5,1%**	**4,8%**	**4,7%**	**4,6%**	**4,5%**
Structurele exploitatieruimte	**-1,4%**	**2,3%**	**1,1%**	**-0,7%**	**-4,5%**	**-3,8%**

Tabel 14: percentages schuldquote en solvabiliteitsratio

Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. We hebben geen leningen waardoor de schuldpositie alleen bestaat uit kortlopende verplichtingen. Daarom hanteren wij een norm van 0% of lager. Om aan de norm te voldoen moeten de eigen middelen hoger zijn dan de schuldpositie. In afwijkende gevallen, bijvoorbeeld een grote investering waar geld voor aangetrokken wordt, stijgt het kengetal boven de 0% stijgen. Voor 2024 is het kengetal -1,3% en voldoet daarmee aan de gestelde norm.

Solvabiliteitsratio

Dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer. Het betreft het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. De VNG geeft aan dat bij een ratio lager dan 20% de organisatie zich op glad ijs bevindt, de norm voor ons is daarom minimaal 20%. Ons solvabiliteitsratio is op basis van de begroting 2024 uitgekomen op 4,8% waardoor de solvabiliteit van onze organisatie onder de norm ligt. Het kengetal valt lager uit omdat met voorschotten van de opdrachtgevers wordt gewerkt. De voorschotten leiden tot een hoger kortlopend vreemd vermogen en hebben daarmee een negatief effect op de ratio maar zorgen niet voor een slechte financiële weerbaarheid. Immers, die voorschotten worden in het nieuwe boekjaar besteed aan de taken waarvoor wij dit geld hebben ontvangen. Daarnaast is het eigen vermogen na de onttrekking voor het ontwikkelprogramma geminimaliseerd.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte wij hebben om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. De norm voor onze organisatie is 0% of hoger. In de begroting 2024 is de ratio 1,1% en daarmee voldoende.

Algeheel oordeel

Het BBV schrijft voor een beoordeling te geven van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. Van de drie geldende kengetallen voor onze organisatie geeft de solvabiliteitsratio aan dat deze onder de norm ligt. Het algehele beeld van onze financiële positie is dat oplettendheid is geboden. Zie ook de vorige paragraaf inzake het weerstandsvermogen.

5.4 PARAGRAAF FINANCIERING

Beleidskaders

De uitvoering van de financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de kaders zoals gesteld in de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de daarbij behorende ministeriële regelingen. In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij tot uitdrukking in voorschriften voor een verplicht Financierings- (treasury-)statuut evenals een financieringsparagraaf in begroting en rekening. We werken volgens het Treasurystatuut dat is vastgesteld op 23 september 2013.

Rentevisie

Gezien de geringe invloed van de renteontwikkeling op onze begroting is geen lange termijn rentevisie opgenomen.

Geldleningen

We zullen het overgrote deel van onze werkzaamheden betalen uit de vaste voorschotbetalingen van de deelnemers. De verwachting is dat deze voldoende zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. We hebben geen geldleningen en verwachten deze voor de begroting van 2024 ook niet aan te hoeven gaan. Onze organisatie loopt op dit moment geen grote liquiditeitsrisico's. In de praktijk factureren wij maandelijks of per kwartaal de projectinzet.

Kasgeldlimiet

Ter beperking van het renterisico op de netto-vlottende schuld (schulden met een looptijd van minder dan één jaar) is een kasgeldlimiet vastgesteld. Zo wordt voorkomen dat fluctuaties van de korte rente direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten tijdens een boekjaar. Voor gemeenschappelijke regelingen bedraagt de kasgeldlimiet 8,2% van het begrotingstotaal. Het saldo van vlottende schulden en vlottende middelen wordt afgezet tegen het begrotingstotaal. Dit betekent voor ons dat het maximale saldo in 2024 € 1,9 mln. mag bedragen. Wij voldoen hieraan op basis van deze begroting.

Rente risiconorm

Ter beperking van het renterisico op vaste schuld is er een rente risiconorm vastgesteld. De rente risiconorm schrijft voor welk deel van de lange termijn leningen (> 1 jaar) maximaal vernieuwd mag worden in een begrotingsjaar. Voor gemeenschappelijke regelingen zoals de RUD Drenthe is dit vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Het renterisico op de vaste schuld in een jaar wordt als volgt berekend: de som van het bedrag aan herfinanciering en het bedrag aan renteherziening op de vaste schuld. Er is in 2024 geen sprake van herfinanciering omdat geen leningen worden aangegaan.

5.5 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Bedrijfsvoering ondersteunt de andere programma's in het voorzien van verschillende diensten als personeelszaken, informatievoorziening, administratie, communicatie, sturing, coaching en planning en control.

De ontwikkelopgaven voor de bedrijfsvoering zijn in 2019-2020 opgenomen in een Ontwikkelprogramma. Hiermee is een deel van de basis op orde gebracht, is de professionalisering van de financiële functie tot beheersbaar niveau gebracht en groeit ons zelflerend vermogen per jaar. In 2021 is doorgepakt met een uitvoeringsprogramma voor de nog resterende opgaven en de afronding van eerder in gang gezette ontwikkelingen. Hiermee is het Ontwikkelprogramma beëindigd. De organisatieontwikkeling van de RUD is onderdeel gemaakt van de begroting 2024.

Nadat de U&H – strategie is vastgesteld en doorgevoerd, de Omgevingswet in werking is getreden en geïmplementeerd en de effecten van het doorvoeren van de evaluatie GR inzichtelijk zijn kunnen de afspraken en visie op onze bedrijfsvoering worden herzien. Door de grote kwaliteitsimpuls die gerealiseerd wordt in 2023 verwachten we een afname in het percentage bedrijfsvoeringskosten (o.a. overhead, ziekteverzuim).

5.6 PERSONELE ONTWIKKELINGEN

De personele bezetting van de verschillende clusters (excl. Inhuur) op 1 januari 2024 is in onderstaande tabel weergegeven.

Team	Aantal personen
Directie	1,00
Vergunningen (incl teamleider)	34,00
Toezicht en Handhaving (incl. teamleider)	51,00
Advies (incl. teamleider)	17,00
Juridisch (incl. teamleider)	20,00
Bodem (teamleider Advies)	27,00
Bedrijfbureau	44,00
Totaal	**194,00**

Tabel 15: De bezetting op 1 januari 2024

Deze 194 medewerkers (incl. 11 vacatures) vormen een bezetting van 177 fte. Voor de extra projecten wordt er ingehuurd ter vervanging van eigen medewerkers die hiervoor ingezet worden. In het team Bedrijfsbureau zijn ook medewerkers (ca. 4,5 fte) die geheel of gedeeltelijk ingezet worden voor productieve uren (procesondersteuning en digitalisering dossiers). Voor het groeimodel worden er 9,5 fte nog extra in de formatie van het personeel ingeboekt. Het effect van de invoering van de Omgevingswet en de overige projecten op de formatie en bezetting in 2024 is nu nog niet goed aan te geven. Voorzichtigheidshalve is vanaf de begroting 2024 rekening gehouden met 7% extra lasten wat voor de personele ontwikkeling ca. 10 fte extra formatie betekent. Hiermee is in bovenstaand overzicht nog geen rekening gehouden.

Leeftijdsopbouw

De leeftijdsverdeling wordt in onderstaande staafdiagram weergegeven (bron: jaarverslag 2022).
De gemiddelde leeftijd bedraagt 49 jaar.
-

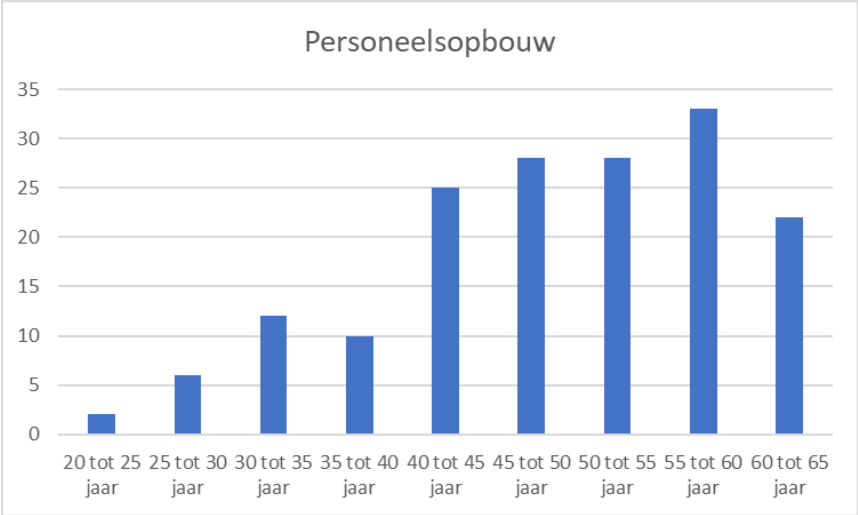

Figuur 2: De leeftijdsverdeling van ons personeel

6 FINANCIËLE BEGROTING

6.1 OPZET BEGROTING

In 2018 is als onderdeel van de verbetering van onze financiële grip de opzet van de begroting verbeterd, in afstemming met de deelnemers. Ook de begroting 2024 is volgens deze verbeterde opzet opgesteld en heeft de volgende uitgangspunten:

- Begroting is volgens het BBV opgesteld, alle benodigde paragrafen en onderdelen zijn opgenomen (o.a. geprognosticeerde begin en eindbalans, indeling in de programma's);
- De exploitatiebegroting is verder gespecificeerd in de posten. Zo is er bijvoorbeeld onderscheid gemaakt naar personeels- en inhuurbudgetten voor het primair proces en de overhead;
- Meerjarenbegroting maakt onderdeel uit van de financiële begroting.

6.2 MEERJARENRAMING OVERZICHT BATEN EN LASTEN

De meerjarenraming 2025 - 2027 is op basis van de geldende normen geïndexeerd. De financiële en beleidsmatige uitgangspunten die leiden tot de begroting 2024 bestaan uit:

- de uitgangspunten van de begroting 2023, inclusief de begrotingswijziging 2023;
- het gewogen indexcijfer (4,5%) door toepassing van de index loonvoet sector overheden de prijsindex netto materiële overheidsconsumptie;
- een productiviteitsnorm van 1.276 uur per FTE, waarbij rekening gehouden is met een ziekteverzuimpercentage van 7%;
- de in 2020 vastgestelde nieuwe verrekensystematiek voor de deelnemersbijdragen;
- het inzichtelijk maken van de onafgedekte risico's in het kader van het lage weerstandsvermogen;
- voor de invoering van de omgevingswet is rekening gehouden met 7% extra lasten

In geval van hernieuwde inzichten, te weten werkelijke indexcijfers, toe- en/of afname van de productie op basis van het in 2023 op te stellen realistische jaarprogramma 2024, als er een concrete begroting is voor de projecten 2024, concretisering van het investeringsbudget of als er zich onvoorziene zaken voor doen zal de begroting 2024 worden gewijzigd. In ieder geval dient sprake te zijn van een gelijkblijvend takenpakket of een gelijkblijvend uitvoeringsniveau. Wijziging in omvang, intensiteit of kwaliteit van de werkzaamheden leidt tot begrotingseffect of herprioritering van taken. Een aantal risico's die mogelijk substantiële begrotingseffecten meebrengen zijn in deze rapportage reeds benoemd.

Ontwerpbegroting 2024

Bedragen x 1000	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
Programma Milieu regulier	16.434	19.024	23.020	24.194	25.235	26.093
Programma Milieu projecten & leges	1.196	2.094	2.067	1.674	1.724	1.462
Overhead	149	97	101	106	111	114
Algemene dekkingsmiddelen	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Heffing VPB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Baten Totaal	**17.779**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**	**27.669**
Programma Milieu regulier	11.826	12.365	15.279	16.067	16.762	17.334
Programma Milieu projecten & leges	1.136	2.044	2.017	1.624	1.674	1.412
Overhead	4.996	6.681	7.767	8.158	8.509	8.798
Algemene dekkingsmiddelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Heffing VPB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bedrag onvoorzien	0	125	125	125	125	125
Lasten Totaal	**17.958**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**	**27.669**
Saldo van baten en lasten	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten vóór mutatie reserves	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toevoeging reserves		0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na mutatie reserves	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 16: Overzicht van de meerjarenraming

6.3 ONZE EXPLOITATIEBEGROTING

Bedragen x 1000	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotingswijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
Totale baten	**17.779**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**	**27.669**
Deelnemersbijdragen	**16.490**	**19.424**	**23.270**	**24.194**	**25.235**	**26.093**
Reguliere deelnemersbijdrage	**16.341**	**19.024**	**19.898**	**20.913**	**21.812**	**22.554**
Aanpassing obv Jaarprogramma		**0**	**1.491**	**1.567**	**1.634**	**1.690**
Bijdrage structurele aanvullende kosten		**0**	**1.631**	**1.715**	**1.788**	**1.849**
Bijdrage incidentele aanvullende kosten	**149**	**400**	**250**	**0**	**0**	**0**
Legesopbrengsten	**197**	**200**	**200**	**200**	**200**	**200**
Projectbaten	**998**	**1.494**	**1.617**	**1.474**	**1.524**	**1.262**
Inkomsten overige baten	**94**	**97**	**101**	**106**	**111**	**114**
Totale lasten	**17.958**	**21.215**	**25.189**	**25.974**	**27.070**	**27.669**
Personeelslasten	**14.161**	**15.957**	**19.512**	**20.416**	**21.301**	**22.030**
Loonsom primair proces	8.655	10.849	13.028	13.493	14.148	14.629
Loonsom overhead	2.362	3.615	4.204	4.414	4.604	4.760
Doorbelasting en frictiekosten	-956	-1.494	-1.617	-1.474	-1.524	-1.262
Inhuur primair proces	2.892	1.585	2.220	2.322	2.341	2.111
Inhuur overhead	445	616	690	725	756	782
Reiskosten	194	264	295	310	324	335
Opleidingen	257	250	280	295	307	318
Algemene kosten	313	272	411	332	346	358
Bedrijfsvoeringskosten	**2.638**	**3.039**	**3.535**	**3.809**	**3.970**	**4.102**
Materieel (Toolbox)	20	32	33	35	36	37
Packagedeal gemeente Emmen en provincie	1.658	1.911	1.997	2.199	2.293	2.371
Huur zaaksysteem/licentie LOS	253	228	238	249	260	268
Overige licentie- en ICT-kosten	325	399	567	596	621	642
Overige bedrijfsvoeringskosten	383	469	700	731	759	782
Legeskosten	**138**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**
Projectkosten zaak- en bodeminformatiesysteem		**50**	**100**	**0**	**0**	**0**
Projectkosten	**998**	**1.494**	**1.617**	**1.474**	**1.524**	**1.262**
Projectkosten Ontwikkelprogramma	**23**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onvoorzien		**125**	**125**	**125**	**125**	**125**
Incidentele lasten		**400**	**150**	**0**	**0**	**0**
Saldo van baten en lasten vóór mutatie reserves	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Toevoeging en onttrekking reserves						
Toevoeging reserves		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekking reserves exploitatie						
Saldo van baten en lasten na mutatie reserves	**-179**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 17: De exploitatiebegroting

6.3.1 Indexatie

De posten in de exploitatiebegroting voor het jaar 2024 en de meerjarenraming (2025-2027) zijn geïndexeerd op basis van een inschatting van de directie voor de jaren 2024-2027. Dit is schematisch weergegeven in bijlage A.

Hieronder worden de belangrijkste posten waarin afwijkingen in de begroting 2024 plaatsvinden ten opzichte van de begroting 2023 nader toegelicht.

6.3.2 Baten

Deelnemersbijdrage

De deelnemersbijdrage stijgt ten opzichte van de begroting 2023 met € 3.846K en wordt veroorzaakt door de volgende posten:

Omschrijving	Bedrag
Indexering 4,5%	874k
Aanpassing uren jaarprogramma 2024	1.491K
Bijdrage incidentele aanvullende kosten(mutatie t.o.v. 2023)	-150K
Invoering omgevingswet 7%	1.631k
Totaal	**3.846K**

Tabel 18: Mutatie deelnemersbijdrage

Aanpassing uren jaarprogramma 2024

In de begroting 2023 zijn we uitgegaan van 165.124 uur. In het jaarprogramma 2022 is met de deelnemers het groeimodel afgesproken, dit resulteert voor de begroting 2024 in een toename van de uren van 12.369 (9,5fte), hierdoor komt deze uit op 177.493 uur. Voor de invoering van de omgevingswet zijn 13.036 uur extra opgenomen.

Bijdrage incidentele aanvullende kosten

In de begroting 2024 is voorzien in een incidentele bijdrage aanvullende kosten van 150K, t.b.v. het verrijken van het locatiebestand met mba's en de aanbesteding en implementatie van het zaaksysteem incl. bodeminformatiesysteem ad 100K.

6.3.3 Lasten

Personeelslasten

De personeelslasten nemen toe met € 3.554K. Deze stijging komt met name door de gestegen vraag vanuit de deelnemers, de indexering van lonen en de invoering van de omgevingswet.

Bedrijfsvoeringskosten

De bedrijfsvoeringskosten stijgen ten opzichte van de begroting 2023 met € 496K. Deze stijging betreft voornamelijk de indexering, een stijging van de ICT kosten en de invoering van de omgevingswet.

Onvoorzien

De post 'onvoorzien' wordt ten opzichte van voorgaande begrotingen niet verhoogd en blijft met € 125K gelijk aan de begroting 2023.

Overzicht van beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Momenteel is er bij ons geen sprake van beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Wel wordt het algemene uitgangspunt van de Financiële Verordening toegepast, waarbij positieve rekeningresultaten worden toegevoegd aan de reserve totdat de reserve op het maximale niveau van 10% van de begroting komt.

6.4 UITEENZETTING VAN DE FINANCIËLE POSITIE EN MEERJARENRAMING

Na besluitvorming door DB wordt deze paragraaf toegevoegd.

Artikel 20 van het BBV schrijft voor dat in de begroting een uiteenzetting van de financiële positie, voorzien van toelichting, dient te worden opgenomen. Tevens dient dit ook in meerjarig perspectief te gebeuren. In onderhavige paragraaf volgt deze uiteenzetting.

6.4.1 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Onderstaand wordt de (geprognosticeerde) begin- en eindbalans weergegeven voor het begrotingsjaar. Tevens wordt de meerjarenraming uiteengezet. Het verschil in toevoeging aan de bestemmingsreserve en het resultaat voor toevoeging aan de bestemmingsreserve wordt aan de algemene reserve toegevoegd.

Activa

Bedragen x € 1.000	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa		-	-	-	-	-
materiële vaste activa	25	34	40	37	35	33
Financiële vaste activa		-	-	-	-	-
	25	**34**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vlottende activa						
Uitzetting met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**5.622**	**5.735**	**6.135**	**6.285**	**6.435**	**6.585**
Te vorderen op openbare lichamen	2.404	2.500	2.600	2.650	2.700	2.750
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een typische looptijd korter dan één jaar	3.201	3.200	3.500	3.600	3.700	3.800
Overige vorderingen	16	35	35	35	35	35
Liquide middelen	**250**	**250**	**250**	**250**	**250**	**250**
Banksaldi	250	250	250	250	250	250
Overlopende activa	**46**	**89**	**89**	**89**	**89**	**89**
Vooruitbetaalde kosten	46	100	100	100	100	100
Totaal vlottende activa	**5.918**	**6.074**	**6.474**	**6.624**	**6.774**	**6.924**
Totaal activa	***5.943***	***6.108***	***6.474***	***6.624***	***6.774***	***6.924***

Tabel 19: Activa

Passiva

Bedragen x € 1.000	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
Vaste passiva						
Eigen Vermogen	**155**	**312**	**312**	**312**	**312**	**312**
Algemene reserve	289	289	289	289	289	289
Bestemmingsreserve	46	23	23	23	23	23
Resultaat vóór bestemming	-179	0	0	-0	-0	0
Voorzieningen	**6**	**6**	**6**	**6**	**6**	**6**
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste passiva	**161**	**317**	**317**	**317**	**317**	**317**
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**2.989**	**3.100**	**3.100**	**3.100**	**3.100**	**3.100**
Overlopende passiva	**2.793**	**2.691**	**3.057**	**3.207**	**3.357**	**3.507**
Totaal vlottende passiva	**5.781**	**5.791**	**6.157**	**6.307**	**6.457**	**6.607**
Totaal passiva	***5.943***	***6.108***	***6.474***	***6.625***	***6.775***	***6.925***

Tabel 20: Passiva

6.4.2 EMU-saldo

In onderstaand overzicht is het EMU-saldo opgenomen voor het begrotingsjaar, voorgaande jaren en is eveneens de meerjarenraming uiteengezet.

Bedragen x € 1.000	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q.ontttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-179	0	0	0	0	0
2. Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	13	11	19	18	17	17
3. Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorziening ten bate van de exploitatie	5	0	0	0	0	0
4. Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	11	20	25	15	15	15
5. Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overige, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0	0
6. Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0	0
7. Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0	0	0	0
8. Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0	0
9. lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	0	0	0	0	0	0
10. Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0	0	0	0
11. Boekwinst bij verkoop effecten	0	0	0	0	0	0
Berekend EMU -saldo	**-150**	**31**	**44**	**33**	**32**	**32**

Tabel 21: Overzicht van het EMU-saldo

6.4.3 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

De begroting dient de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbare volume weer te geven. Wij kennen momenteel geen dergelijke verplichtingen.

6.4.4 Investeringen

Investeringen met een economisch nut

Wij hebben momenteel geen investeringen met een economisch nut.

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Wij kennen geen investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

6.4.5 De financiering

Het BBV schrijft voor dat tevens aandacht dient te worden geschonken aan de financiering bij de uiteenzetting van de financiële positie. De financiering is nader uitgewerkt in paragraaf 2.2.

Verloop van de reserves en voorzieningen, inclusief meerjarenraming

Net zoals de meerjarenraming van de geprognosticeerd begin- en eindbalans en de meerjarenraming, is de meerjarenraming van de reserves uitgedrukt in prijzen 2023.

Reserves

De algemene reserve ondergaat geen wijzigingen, omdat het resultaat nihil is. De bestemmingsreserve is verminderd met de kosten van € 23k die in 2022 zijn gemaakt voor de uitvoering van het ontwikkelprogramma vooruitlopend op het besluit van het Bestuur.

Algemene reserve	2022 (Jaarrekening	2023 (Begrotings wijziging)	2024 (Begroting)	2025 (Begroting)	2026 (Begroting)	2027 (Begroting)
Saldo per 1-1	289	289	289	289	289	289
Bij: Resultaat		0	-0	-0	0	0
Af: Resultaat	-179	0	0	0	0	0
Bij: Bijdrage deelnemers resultaat	179	0	0	0	0	0
Saldo per 31 - 12	**289**	**289**	**289**	**289**	**289**	**289**

Bedragen x € 1.000						
Bestemmingsreserve	**0**	**2023 (Begrotings wijziging)**	**2024 (Begroting)**	**2025 (Begroting)**	**2026 (Begroting)**	**2027 (Begroting)**
Saldo per 1-1	0	46	23	23	23	23
Bij:	46	0	0	0	0	0
Af:	0	23	0	0	0	0
Saldo per 31 - 12	**46**	**23**	**23**	**23**	**23**	**23**

Totaal van de reserves	**335**	**311**	**311**	**311**	**311**	**311**

Tabel 22: overzicht van de reserves

Voorzieningen

Wij hebben sinds de uitgave van de jaarrekening 2017 een voorziening gevormd voor personeelskosten. Ieder jaar wordt bij het opstellen van de jaarrekening beoordeeld wat de hoogte van deze voorziening moet zijn. In de (meerjaren-) begroting wordt deze post niet structureel meegenomen.

Bedragen x € 1.000						
Voorziening personeelskosten	**2022 (Jaarrekening**	**2023 (Begrotings wijziging)**	**2024 (Begroting)**	**2025 (Begroting)**	**2026 (Begroting)**	**2027 (Begroting)**
Saldo per 1-1	0					
Bij:	5					0
Af:	0	0	0	0	0	0
Saldo per 31 - 12	**5**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 23: Overzicht van de voorzieningen

BIJLAGE A – INDEXERING

Index		2023	2023BW*	2024	2025	2026	2027
Prijs overheidsconsumptie: beloning werknemers		2,5%	3,5%	4,7%	5,4%	4,5%	3,5%
Prijs bruto binnenlands product		1,9%	6,2%	3,0%	2,8%	2,7%	2,5%
Gewogen index (90% loonvoet / 10 materiële overheidsconsumptie)		**2,4%**	**3,8%**	**4,5%**	**5,1%**	**4,3%**	**3,4%**

* In afwijking van prijs overheidsconsumptie beloning werknemers voor het jaar 2023 is voor de begrotingswijziging 2023 gekozen voor de uitkomsten van de afgesloten CAO voor het jaar 2023.

Bron: Macro-economische verkenning 2023, publicatie 9-03-2023 (CPB) voor de jaren 2024-2027

BIJLAGE B – DEELNEMERSBIJDRAGE

Begroting 2024		
	Deelnemersbijdrage regulier	€ 23.020.200
	Bijdrage aanvullende kosten	€ 250.000
	Totale deelnemersbijdrage 2024	**€ 23.270.200**

	A	B	C = A - B	D=C * indexcijfer	E = C + D		F = uren * tarief		G	H = E + F + G	I	J	K	L = H + I + J + K
Deelnemer	Deelnemers-bijdrage Begrotings wijziging 2023	Incidenteel 2023	Basis 2024	Index	Subtotaal	Tarief	Groeimodel gemeentes	Omgevingswet	Bijdrage aanvullende kosten (incidenteel)	Subtotaal deelnemersbijdrage 2024	Milieulocaties van Provincie naar Gemeenten	Milieulocaties van Gemeenten naar Provincie	Bodemtaken van Provincie naar Gemeenten	Deelnemers-bijdrage Begroting 2024
Gemeente Aa en Hunze	€ 674.911	€ 15.449	€ 659.462	€ 30.371	€ 689.833	€ 120,52	€ 65.263	€ 56.688	€ 8.687	€ 820.471	€ 36.509	€ -	€ 35.331	€ 892.311
Gemeente Assen	€ 1.149.951	€ 30.801	€ 1.119.150	€ 51.748	€ 1.170.898	€ 120,54	€ 110.776	€ 96.588	€ 14.801	€ 1.393.062	€ -	€ -	€ 164.878	€ 1.557.940
Gemeente Borger-Odoorn	€ 929.034	€ 15.994	€ 913.039	€ 41.807	€ 954.846	€ 120,49	€ 90.336	€ 78.033	€ 11.957	€ 1.135.171	€ -	€ -	€ 35.331	€ 1.170.502
Gemeente Coevorden	€ 1.416.609	€ 27.522	€ 1.389.087	€ 63.747	€ 1.452.834	€ 120,50	€ 137.449	€ 118.986	€ 18.233	€ 1.727.502	€ 36.509	€ -11.777	€ 82.439	€ 1.834.673
Gemeente Emmen	€ 3.547.132	€ 75.739	€ 3.471.393	€ 159.621	€ 3.631.013	€ 120,51	€ 343.522	€ 297.935	€ 45.654	€ 4.318.124	€ -	€ -5.889	€ -	€ 4.312.236
Gemeente Hoogeveen	€ 1.319.085	€ 35.992	€ 1.283.094	€ 59.359	€ 1.342.453	€ 120,54	€ 127.006	€ 110.794	€ 16.977	€ 1.597.231	€ 73.017	€ -5.889	€ 111.882	€ 1.776.241
Gemeente Meppel	€ 1.198.421	€ 25.468	€ 1.172.953	€ 53.929	€ 1.226.882	€ 120,51	€ 116.072	€ 100.659	€ 15.424	€ 1.459.038	€ 109.526	€ -	€ 47.108	€ 1.615.672
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.512.604	€ 32.501	€ 1.480.103	€ 68.067	€ 1.548.170	€ 120,51	€ 146.469	€ 127.049	€ 19.468	€ 1.841.156	€ 36.509	€ -5.889	€ 47.108	€ 1.918.884
Gemeente Noordenveld	€ 818.740	€ 16.187	€ 802.553	€ 36.843	€ 839.396	€ 120,50	€ 79.413	€ 68.769	€ 10.538	€ 998.116	€ -	€ -	€ 52.997	€ 1.051.112
Gemeente Tynaarlo	€ 811.127	€ 16.178	€ 794.949	€ 36.501	€ 831.450	€ 120,50	€ 78.661	€ 68.129	€ 10.440	€ 988.680	€ -	€ -	€ 58.885	€ 1.047.565
Gemeente Westerveld	€ 911.214	€ 17.069	€ 894.145	€ 41.005	€ 935.149	€ 120,49	€ 88.472	€ 76.536	€ 11.728	€ 1.111.885	€ -	€ -	€ 23.554	€ 1.135.439
Gemeente De Wolden	€ 1.106.620	€ 23.992	€ 1.082.628	€ 49.798	€ 1.132.426	€ 120,51	€ 107.136	€ 92.949	€ 14.243	€ 1.346.754	€ -	€ -5.889	€ 41.220	€ 1.382.085
Provincie Drenthe	€ 4.028.603	€ 67.107	€ 3.961.496	€ 181.287	€ 4.142.783	€ 120,48		€ 338.376	€ 51.851	€ 4.533.009	€ -292.070	€ 35.331	€ -700.732	€ 3.575.539
Nog nader te verdelen deelnemers-bijdrage (Luchtadviseur en BOA's)	€ -										€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 19.424.051**	**€ 400.000**	**€ 19.024.051**	**€ 874.082**	**€ 19.898.134**		**€ 1.490.576**	**€ 1.631.490**	**€ 250.000**	**€ 23.270.200**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 23.270.200**

Ontwerpbegroting 2024

Deelnemer	Deelnemers-bijdrage Begrotings wijziging 2023	Deelnemers-bijdrage Begroting 2024	Verschil	Meer/minder
Gemeente Aa en Hunze	€ 674.911	€ 892.311	€ 217.399	Meer
Gemeente Assen	€ 1.149.951	€ 1.557.940	€ 407.989	Meer
Gemeente Borger-Odoorn	€ 929.034	€ 1.170.502	€ 241.469	Meer
Gemeente Coevorden	€ 1.416.609	€ 1.834.673	€ 418.064	Meer
Gemeente Emmen	€ 3.547.132	€ 4.312.236	€ 765.104	Meer
Gemeente Hoogeveen	€ 1.319.085	€ 1.776.241	€ 457.156	Meer
Gemeente Meppel	€ 1.198.421	€ 1.615.672	€ 417.251	Meer
Gemeente Midden-Drenthe	€ 1.512.604	€ 1.918.884	€ 406.280	Meer
Gemeente Noordenveld	€ 818.740	€ 1.051.112	€ 232.372	Meer
Gemeente Tynaarlo	€ 811.127	€ 1.047.565	€ 236.439	Meer
Gemeente Westerveld	€ 911.214	€ 1.135.439	€ 224.226	Meer
Gemeente De Wolden	€ 1.106.620	€ 1.382.085	€ 275.465	Meer
Provincie Drenthe	€ 4.028.603	€ 3.575.539	€ -453.064	Minder
Nog nader te verdelen deelnemers-bijdrage (Luchtadviseur en BOA's)	€ -	€ -	€ -	Meer
Totaal	**€ 19.424.051**	**€ 23.270.200**	**€ 3.846.148**	Meer

bezoekadres
Westerbrink 1
9405 BJ Assen

Aan

Het college van de gemeente Midden-Drenthe

ons kenmerk	uw brief van/kenmerk	team	bijlage(n)
202300258		Regiegroep	
behandeld door	**telefoon**	**e-mail**	**datum**
C. van Schaik	0592-754485	c.vanschaik@ruddrenthe.nl	5 april 2023

Onderwerp: Jaarrapportage RUD Drenthe 2022

Geacht college,

De Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe werkt aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving. Thema's als bodem, duurzaamheid, geluid, lucht en omgevingsveiligheid staan maatschappelijk in de belangstelling. Wij werken als omgevingsdienst daarom aan een belangrijke taak: een schoon en veilig Drenthe. Nu, én voor volgende generaties.

In deze brief kijken wij terug op de inzet die wij voor uw gemeente hebben geleverd per clustering van producten. Bij de uitvoering baseren wij ons altijd op de impact op de omgevingswaarden. We hanteren in onze producten een verdeling naar primair proces en extra opdrachten. Ons primaire takenpakket is vervolgens opgedeeld in DM en nDM. De Drentse Maat (DM) producten betreffen taken waarvoor kentallen zijn afgesproken en die gelden voor alle deelnemers. Hoofdzakelijk zijn dit vraaggestuurde producten waarbij wij afhankelijk zijn van wat wordt ingediend. De niet Drentse Maat (nDM) producten betreffen milieu specifieke taken waarvoor u mogelijk een post heeft opgenomen in uw Jaarprogramma. Tot slot leest u over de extra opdrachten. De brief eindigt met een tabel voor de verantwoording in uren en aantallen.

Voor een algemeen (gemeente overstijgend) beeld verwijzen wij naar de Jaarrapportage 2022. We beschrijven daarin wat onze bijdrage is geweest aan een schoon en veilig Drenthe in relatie tot de doelen van álle 13 deelnemers. Wij wensen u veel leesplezier en zijn natuurlijk bereid u van een toelichting te voorzien bij vragen.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur van de RUD Drenthe,

De voorzitter, De secretaris,

R. Meijer M. Heidekamp-Prins

1 Realisatie DM en nDM

1.1 Bodem

De totale urenbesteding voor de Bodemtaken (Drentse maat en niet-Drentse maat) is lager dan de planning van het Jaarprogramma.

Wat betreft de meldingen Besluit bodemkwaliteit (Bbk) en toezicht Bbk (Drentse maat werkzaamheden) en de daarbij behorende uren is er een daling te zien in het aantal ingediende meldingen. In 2022 waren dit er 39 terwijl dit er in 2021 totaal 79 waren. Een waarschijnlijke oorzaak van het lagere aantal meldingen is dat er minder vrijeveld controles zijn uitgevoerd. Dit komt doordat er sprake was van ziekte. Door het lagere aantal meldingen en controles zijn niet alle geraamde uren uit het jaarplan besteed. Als er meer vrijeveld controles worden uitgevoerd is de toezichthouder zichtbaarder in de gemeente. Deze zichtbaarheid zorgt voor een toename van het aantal meldingen.

In Beilen vinden baggerwerkzaamheden aan de Beilervaart plaats. Wij hebben geadviseerd over de mogelijkheden om bagger in depots in een weiland of bij een inrichting op te slaan. Verder hebben we diverse bodem gerelateerde klachten behandeld.

Tabel 1 Bodem activiteiten

Bodem			
	Realisatie UREN	JP2022	% t.o.v. JP2022
Drentse Maat	342	628	54%
niet Drentse Maat	450	486	93%
Totaal	792	1.114	**71%**

Voor de niet-Drentse maatwerkzaamheden zijn er voor uw gemeente reguliere bodemadvies werkzaamheden verricht, zoals het beoordelen van uitgevoerde bodemonderzoeken voor onder andere bouwaanvragen en bestemmingsplannen. Met deze advisering wordt gecheckt of de bodemkwaliteit geschikt is voor het beoogde gebruik van de desbetreffende locatie. Daarnaast is er bodeminformatie verstrekt aan makelaars en adviesbureaus. Aanvragen werden soms laat naar ons doorgezet. Hierdoor kwam druk te staan op de afhandeling.

<u>Warmte Koude Opslag</u>
Er zijn 18 meldingen afgehandeld voor de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van het voorgaande jaar. De huidige energiecrisis is mede de oorzaak van de toename. Bij de aanleg van de systemen, het mechanisch boren, heeft ook toezicht plaatsgevonden. Het betreft onder andere projecten waarbij meerdere systemen worden aangelegd. Niet alle meldingen werden op tijd naar ons doorgezet. Hier kwamen wij achter doordat er soms startmeldingen binnenkwamen bij WKO-toezicht die wij niet hadden verwacht. In enkele gevallen was de proceduretijd van vier weken al voorbij voordat de melding bij ons binnenkwam. Hierover is contact geweest met uw gemeente waarna alle aanvragen alsnog bij ons zijn binnengekomen en beoordeeld. Hieronder volgt een overzicht van het aantal meldingen in de periode 2014-2022.

Tabel 2 Meldingen bodemenergiesystemen

Meldingen aanleg gesloten bodemenergiesysteem								
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
0	7	1	3	5	6	15	7	18

1.2 Toezicht en Handhaving

In onze najaar rapportage 2022 hebben wij een algemene prognose voor de uitvoerbaarheid van het Jaarprogramma 2022 en een prognose per product gegeven. In de Jaarrapportage 2022 kunt u lezen dat wij voor in onderstaande tabel genoemde producten hebben voldaan aan deze prognose. Dit kan op deelnemer niveau echter wel anders zijn. In uw geval is dat ook zo. Voor de producten 116, 400 en 17000 hebben wij voor u minder inzet kunnen plegen dan onze prognose, voor de andere producten was onze inzet echter hoger dan de prognose.

Tabel 3 Inzet op producten

Productnr.	Product omschrijving	Realisatie UREN	JP2022	% tov JP2022
116	Toezicht RGT+Extra	2.250	3.561	63
120	Klachten	773	648	119
128	Ketentoezicht	328	271	121
127	Beoordeling e-MJV's	16	12	133
400	Asbest	658	825	80
17000	Energie	132	328	40
Totaal		**4.157**	**5.645**	**74%**

<u>RGT (+Extra)</u>
Het product 116 RGT (+extra) is opgedeeld in gepland (IPPC & RGT) en ongepland toezicht (+Extra). In onderstaande tabel is voor het geplande toezicht, per soort en branche, inzichtelijk gemaakt welke zaken er zijn afgehandeld. In 2022 zijn, gedurende het gehele jaar, in Drenthe diverse uitbraken van de vogelgriep geweest of zijn er maatregelen getroffen waardoor er vervoersverboden en ophok- en afschermplichten golden. Bovendien zijn er landelijke maatregelen getroffen om verspreiding van de vogelgriep te voorkomen. Het verbod van het bezoeken van vogelverblijfplaatsen van risicovogels, waaronder kippen, kalkoenen en eenden, was één van deze maatregelen. Dit maakte dat wij nagenoeg geen fysieke inspecties bij agrarische IPPC-bedrijven, waar eerdergenoemde dieren worden gehouden, konden uitvoeren. Daar waar mogelijk hebben we inspecties gedeeltelijk administratief uitgevoerd. Dit neemt niet weg dat hierdoor een achterstand is ontstaan bij het uitvoeren van dergelijke inspecties en er in veel gevallen niet wordt voldaan aan de wettelijke inspectiefrequentie.

Tabel 4 Uitgevoerd gepland toezicht

	Branche			Totaal
	Agrarisch	Gebouwen & MKB	Afval & Industrie	
IPPC	6	0	0	6
RGT 80%	10	2	2	14
Steekproef 20%	2	5	1	8
Toezicht vuurwerk	0	6	0	6
Energie toezicht	1	3	1	5
Totaal	19	16	4	39

Er zijn 83 ongeplande toezichtzaken uitgevoerd. Naast dat ongepland toezicht bestaat uit hercontroles, voortkomend uit gepland toezicht, kan ongepland toezicht ook betrekking hebben op eventuele milieuovertredingen die gaandeweg in het jaar zichtbaar worden. Ongeplande toezichtzaken ontvangen wij veelal via de gemeente, maar signalen uit de maatschappij, ketenpartners of onze eigen organisatie kunnen ook aanleiding zijn om een ongeplande controle uit te voeren.

De uren die door ons besteedt zijn voor opleveringscontroles zijn niet ten laste van product 116, maar maken deel uit van de producten 101 t/m 107. Deze producten hebben betrekking op Vergunningen.

Tabel 5 Uitgevoerd ongepland toezicht

	Aantal
Administratieve controles	14
Hercontroles	31
Opleveringscontroles	9
Controles (V)LOD	21
Diversen	8
Totaal	**83**

Naleefgedrag en trendanalyse

Belangrijk onderdeel binnen toezicht en zeker binnen risicogericht toezicht is het naleefgedrag. Het naleefgedrag is binnen de risicomatrix, zoals deze bij risicogericht toezicht wordt toegepast, de belangrijkste indicator voor de effectiviteit van de toezichtstrategie. Dit aspect wordt per branche via, het aantal overtredingen gerelateerd aan het mogelijke milieueffect gemonitord.

Tabel 6 Risico inschatting overtredingen per branche

Risico inschatting overtreding	Aantal overtredingen per branche		
	Agrarisch	Gebouwen & MKB	Afval & Industrie
Lage milieuschade	1	12	0
Geringe milieuschade	24	30	1
Matige milieuschade	17	19	1
Dreigende en/of onomkeerbare milieuschade	9	15	6
Totaal	**51**	**76**	**8**

Naast het inzichtelijk maken van het aantal overtredingen per branche en mogelijke effecten van de overtredingen is het goed om te beoordelen wat de impact van het toezicht op de branche is. Het is goed te weten dat een dergelijke analyse spanning kan veroorzaken. Aan de ene kant willen wij, met risicogericht toezicht, daar zijn waar dat het meest nodig is, aan de andere kant streven we naar beter naleefgedrag. Om toch inzicht te hebben hierin, is een eerste trendanalyse uitgevoerd. Wij merken op dat, gelet op het invoerjaar (2020) van RGT, we voor een juiste trendanalyse nog onvoldoende data hebben gegenereerd en ons systeem hier nog niet op een juiste manier voor is ingericht.

In onderstaande tabel ziet u per branche het aantal geplande controles en de totale hoeveelheid overtredingen die geconstateerd zijn tijdens geplande en ongeplande controles. Tevens is een score van de overtredingen opgenomen. De score van de overtredingen is berekend door aan de vier milieurisico inschattingen uit de Landelijke Handhavingsstrategie een weging (1 t/m 4) mee te geven. Deze zijn vervolgens vermenigvuldigd met het aantal overtredingen per risico inschatting, om ze vervolgens bij elkaar op te tellen. Bij het beoordelen van de trend zijn de verhouding overtredingen/controles en de verhouding score/controles voor 2021 en 2022 met elkaar vergeleken.

Voor de branche Agrarisch geldt dat het aantal overtredingen per controle ten opzichte van 2021 minder is geweest, maar dat de geconstateerd overtredingen een grotere milieu impact hadden. De meeste overtredingen, met mogelijk onomkeerbare milieuschade, werden gemaakt in de intensieve veehouderij. Voor de branches MKB & Gebouwen en Afval & Industrie geldt dat er in 2022 per controle meer overtredingen zijn geconstateerd en dat deze ook een groter milieu impact hadden dan dat in 2021 het geval was. Voor de branche MKB & Gebouwen is niet een eenduidige oorzaak van de verhogingen aan te geven. Opvallend is wel dat in 2022 vooral bij horecabedrijven relatief veel overtredingen zijn geconstateerd. Bij de branche Afval & Industrie was met name één co-vergistingsinstallatie oorzaak van de verhogingen.

Tabel 7 Trendanalyse

Branche	Aantal controles	Aantal overtredingen	Score overtredingen	Verhouding overtredingen t.o.v. controles	Verhouding score t.o.v. controles
Agrarisch 2021	36	52	119	1.4	3.3
Agrarisch 2022	19	51	136	1.0	7.2
MKB & Gebouwen 2021	28	38	112	1.4	4.0
MKB & Gebouwen 2022	16	76	189	4.8	11.8
Afval & Industrie 2021	3	2	5	0.7	1.7
Afval & Industrie 2022	4	8	29	2.0	7.3

Klachten en meldingen ongewoon voorval

Een ingediende klacht wordt door ons allereerst beoordeeld op of deze gegrond of ongegrond is. Hierbij wordt getoetst of er door het ondervinden van klachten een milieuvoorschrift wordt overtreden. Wanneer hiervan sprake is beoordelen wij een klacht als gegrond. Dit betekent overigens niet dat wanneer een klacht als ongegrond is beoordeeld er geen hinder is ervaren, maar op basis van wet- en regelgeving is er dan geen sprake van ontoelaatbare hinder. Wanneer wij niet bevoegd zijn om de ingediende klacht af te handelen (bijvoorbeeld het ondervinden van hinder door het uitrijden van mest of geluidshinder van een grootschalig evenement in de buitenlucht) doen wij geen inhoudelijke beoordeling. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat klachten uitgebreid onderzoek vragen. In beide gevallen is onze (voorlopige) conclusie “n.v.t.”.

Tabel 8 Verdeling en aantallen klachten

Soort klacht	Aantal
Klacht bedrijven	2
Klacht bodem	1
Klacht geluid	12
Klacht lozingen	1
Klacht lucht	80
Klacht overig milieu	1
Klacht piket	1
Melding ongewoon voorval (Hoofdstuk 17 Wm)	9
Melding ongewoon voorval (Hoofdstuk IV Wbb)	1
Totaal	**108**

Tabel 9 Beoordeling klachten

Conclusie klachten	Aantal
Klacht gegrond	80
Klacht ongegrond	13
n.v.t.	5

Asbest
Met onze deelnemers hebben wij in 2018 de afspraak gemaakt dat we bij 45% van de reguliere asbest sloopmeldingen toezicht houden op het juist uitvoeren van de asbestsanering. Zoals onderstaande tabel weergeeft zijn er 160 reguliere asbest sloopmeldingen door ons afgehandeld. In 50 gevallen is toezicht op het juist saneren van het aanwezige asbest uitgevoerd, dit komt overeen met 31% van de totale hoeveelheid afgehandelde regulier sloopmeldingen. Dit komt niet overeen met de in 2018 gemaakte afspraak. Reden hiervan is dat het afhandelen van reguliere asbest sloopmeldingen voor ons een hogere prioriteit dan het uitvoeren van toezicht heeft. Dit omdat een asbest sloopmelding door het bevoegd gezag geaccordeerd moet worden, voordat het asbest daadwerkelijk gesaneerd mag worden. Zouden wij onze prioriteiten anders stellen bestaat de reële mogelijkheid dat asbestsaneringen worden vertraagd of, ondanks het verbod, asbestsaneringen worden gestart voordat de asbestsloopmelding geaccordeerd is. Naast het toezicht op de regulier asbest sloopmeldingen hebben wij 34 controles uitgevoerd op mutatie sloopmeldingen. Dit zijn asbestsaneringen in panden in eigendom van woningbouwcorporaties.

Tabel 10 Uitgevoerde asbestzaken

	Aantal
Advisering asbest inventarisatierapportage (mutatie)	50
Advisering asbest inventarisatierapportage (regulier)	160
Toezicht asbest	50
Toezicht asbest nacontrole	34
Totaal	**294**

Handhavingsverzoeken
In 2022 is één handhavingsverzoek afgehandeld omtrent lichthinder. Dit verzoek is afgewezen, in bezwaar ongegrond verklaard maar heeft vervolg gekregen via het reguliere bestuursrechtelijke toezichtstraject.

Bestuursrechtelijke handhaving
Sinds 1 januari 2022 zijn er 13 nieuwe handhavingstrajecten gestart. Het ging hier om overtredingen ten aanzien van het niet treffen van bodem beschermende voorzieningen, het niet keuren van de afdekking van een mestbassin, geen registratie bijhouden van het afvoeren van afvalstoffen, keuringen van installaties, het niet treffen van energiebesparende maatregelen en/of het in werking zijn zonder (toereikende) melding op grond van het Activiteitenbesluit.

Een bijzondere casus was er naar aanleiding van geuroverlast uit het buitengebied. Er werd mest bewerkt en verwerkt waar geen vergunning voor was en waar tevens in strijd werd gehandeld met het bestemmingsplan. Hier is direct een besluit last onder dwangsom voor opgelegd. Deze activiteiten zijn zo goed als direct gestaakt.

Tabel 11 Handhavingsinzet 2022

Branche	Vooraankondiging last onder dwangsom	Besluit last onder dwangsom
Agrarisch	4	1
Gebouwen & MKB	6	0
Afval & Industrie	1	1
Totaal	**11**	**2**

Er zijn nog verschillende beroepszaken en één hoger beroepszaak in behandeling. Het hoger beroep betreft de invordering van verbeurde dwangsommen bij een vergistingsinstallatie wegens het opslaan van co-vergistingsmateriaal in strijd met vergunningvoorschriften. Het bedrijf kon zich niet vinden in de uitspraak van de rechtbank om het beroep ongegrond te verklaren. Door ons is vervolgens een verweerschrift opgesteld. De hoorzitting heeft plaatsgevonden begin 2023.

Een afgeronde bezwaarzaak richtte zich tegen een handhavingsbesluit opgelegd aan een voormalige onderneming waar nog diverse afvalstoffen van het terrein verwijderd moeten worden. De hoorzitting heeft plaatsgevonden en de commissie heeft geadviseerd het besluit in stand te laten. Dit advies is overgenomen in de beslissing op bezwaar.

Er zijn inzake twee verschillende handhavingsverzoeken eveneens bezwaarschriften ingediend, omdat de verzoeken zijn afgewezen. Wij hebben de gemeente geadviseerd in deze kwesties. Enerzijds betrof het een handhavingsverzoek inzake lichthinder en anderzijds inzake overlast van onder andere geur en ongedierte bij een insectenkwekerij. Inzake de lichthinder is het bezwaar ongegrond verklaard. Inzake de insectenkwekerij hebben meerdere zaken gelopen in bezwaar en beroep. Het is een wirwar geweest waarbij uiteindelijk de vergunning door de rechtbank is vernietigd waardoor de verschillende zaken tot een einde zijn gekomen.

In het jaarprogramma 2022 is aangegeven dat handhaving aansluit op de inzet van risicogericht toezicht, waarbij inzet wordt gevraagd daar waar het meest nodig is. In vergelijking met 2021 is in de aantallen voor de gemeente Midden-Drenthe een stijging waar te nemen. De inzet van toezicht daar waar de meeste risico's zijn, leidt tot een toename van handhavingszaken.

Figuur 1 Vooraankondiging Last onder dwangsom (VLOD) en Last onder dwangsom (LOD) 2022

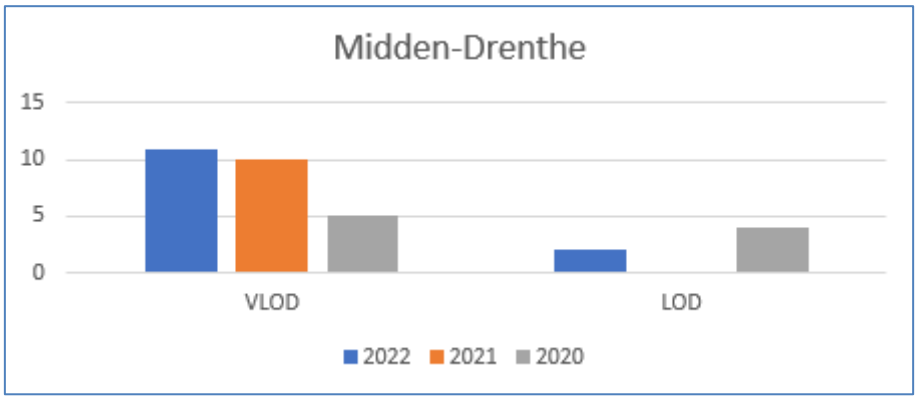

1.3 Vergunningverlening

De totale urenbesteding voor de vergunningverlenende taken uit het primaire proces laat een overbesteding zien. Onze ureninzet op de DM-producten is conform het Jaarprogramma 2022. Met name op de producten Meldingen milieu en Informatieverstrekkingen hebben we veel uren ingezet. De Informatieverstrekkingen betroffen vaak complexere zaken waarbij informatie werd opgevraagd gerelateerd aan de stikstofproblematiek. Opvallend is de hoeveelheid aanvragen van pluimveehouderijen waarbij een 'wintergarten' wordt aangevraagd.

Op de nDM-producten is onze ureninzet hoger geweest dan in het Jaarprogramma 2022 was opgenomen. We hebben veel (waarvan meerdere complexe) integrale adviezen behandeld en meerdere MER-beoordelingen in behandeling (gehad). Ten opzichte van de jaren ervoor is een duidelijke stijging in het aantal adviezen te constateren.

Tabel 12 Urenbesteding vergunningprocedures

Vergunningen/milieu spec.taken			
	Realisatie UREN	**JP2022**	**% t.o.v. JP2022**
Drentse Maat	2.196	2.171	101%
niet Drentse Maat	1.694	1.177	144%
Totaal	3.890	3.348	**116%**

Tegen aangescherpte geuremissie voorschriften in een verleende omgevingsvergunning voor een eiwitten- en vetten-verwerker is beroep ingediend. Door de rechtbank is in deze casus de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (STAB) ingeschakeld. Ook is een beroepszaak afgerond waarin beroep ingesteld was door een derde tegen de veranderingsvergunning van een insectenkwekerij. De gehele vergunning is op grond van ruimtelijke ordening vernietigd. Daarnaast is ons advies gevraagd in een beroepszaak waarbij een derde beroep bij de rechtbank had ingediend omtrent een verleende omgevingsvergunning. De gemeente is door de rechtbank middels een tussenuitspraak in de gelegenheid gesteld een herstelbesluit te nemen. Uw gemeente heeft ons gevraagd het milieuonderdeel juridisch te toetsen.

1.4 Geluid, lucht en omgevingsveiligheid

Er zijn tot op heden geen bijzonderheden te vermelden ten aanzien van afgeronde zaken. Gespecialiseerd advies is veel ingezet bij de ondersteuning van vergunningverlening, toezicht en handhaving (DM). Minder bij individuele adviezen (nDM: 51%).

Tabel 13 Inzet op thema's geluid, lucht en veiligheid

Geluid, lucht en externe veiligheid			
	Realisatie UREN	JP2022	% tov JP2022
niet Drentse Maat	342	675	51%

1.5 Juridische ondersteuning

Er zijn bij de RUD Drenthe geen WOB-/Woo-verzoeken ingediend of in behandeling namens de gemeente Midden-Drenthe. Wel is een WOB-verzoek afgehandeld wat toezag op activiteiten in de gehele provincie. We zien Drenthe-breed een afname van het aantal WOB-/Woo-verzoeken. De uren die beschikbaar zijn voor WOB/Woo vallen in het Jaarprogramma 2022 onder 'juridische ondersteuning'.

2 Realisatie overige producten

2.1 Proces ondersteuning (was: administratieve ondersteuning)

Met proces ondersteuning bedoelen we alle procesmatige taken die zien op de verwerking van zaken zoals bijvoorbeeld het controleren, doorzetten en afronden van zaken in ons portaal. Ook de uren werkverdeling en proces advies vallen hieronder. Voor vakinhoudelijk overleg en inwerken medewerkers zijn volgens afspraak uren toegevoegd aan de productiviteit.

Tabel 14 Proces ondersteuning 2022

	Realisatie UREN	JP2022
Proces ondersteuning	1180	938
Vakinhoudelijk overleg	597	
Inwerken medewerkers	416	

2.2 BOA inzet

Binnen de gemeente Midden-Drenthe is in 2022 BOA inzet nodig geweest. Er is een PV opgesteld voor het illegaal inzamelen van afval en er loopt daarnaast nog een onderzoek naar een mestverwerker die zonder vergunning mest verwerkte op een locatie waar dit volgens het bestemmingsplan ook niet zou mogen. Hier is eveneens bestuursrechtelijk handhaving toegepast waardoor de activiteiten per ommegaande gestopt zijn.

3 Meerwerk en extra opdrachten

Bij de start van 2022 vielen 3 handhavingszaken onder het project Complexe VTH-taken en omvatte 150 uur. De najaar rapportage is aanleiding geweest om de totale omvang van dit project te verhogen naar 400 uur en tevens is een handhavingszaak aan het project toegevoegd. Twee van de handhavingszaken zijn in 2022 positief afgerond. De andere twee vragen in 2023 nog inzet van ons en zijn daarom opgenomen in het jaarprogramma 2023.

Tabel 15 Inzet op projecten

Projectnaam	Realisatie UREN	JP2022	% tov JP2022
Complexe VTH-taken	302	400	76
Totaal	**302**	**400**	**76%**

Realisatie 2022	uren planning	uren realisatie	besteed%
Drentse maat	**8.115**	**6.563**	**81%**
Bodem	**628**	**342**	**54%**
121 Meldingen Besluit bodemkwaliteit	194	84	43%
122 Melding calamiteit bodem	0	0	0
123 Toezicht bodemaspecten Wm-inrichtingen - tanksaneringen	15	1	7%
124 Toezicht Besluit bodemkwaliteit	245	95	39%
125 Toezicht niet ernstige gevallen bodemsanering	0	3	0
126 Toezicht gebiedsgericht milieu	174	159	91%
Toezicht en Handhaving	**5.317**	**4.025**	**76%**
116 RGT	3.561	2.250	63%
120 Klachten	648	773	119%
127 Beoordelen eMJV's	12	16	133%
128 Ketentoezicht	271	328	121%
400 Asbest	825	658	80%
Vergunningen	**2.170**	**2.196**	**101%**
101 Omgevingsvergunning Milieu - Oprichtingsvergunning	164	61	37%
102 Omgevingsvergunning Milieu - Revisievergunning	247	292	118%
103 Omgevingsvergunning Milieu - Milieuneutrale wijziging	350	116	33%
104 Omgevingsvergunning Milieu - Veranderen	259	142	55%
105 Omgevingsvergunning Milieu - OBM	114	141	124%
106 Omgevingsvergunning Milieu - Actualiseren	99	3	3%
107 Maatwerkvoorschrift Milieu	63	3	5%
108 Vooroverleg milieu	117	102	87%
109 Besluit Gelijkwaardigheid Activiteitenbesluit	2	0	0
110 Intrekken van een vergunning	14	0	0
111 Meldingen milieu	720	1.177	163%
112 Melding niet inrichting gebonden	1	23	2300%
113 Ontheffing verboden	7	0	0
114 Informatieverstrekking bedrijfsactiviteit en milieu	13	136	1046%

115 Advisering Rijksprocedures	0	0	0
niet Drentse maat	**2.594**	**2.644**	**102%**
1001 Toezicht ontbranding vuurwerk	0	0	0
1101 Toezicht TUG	0	0	0
1250 Archief Werkzaamheden (oude benaming ,Extra werk BG)	131	22	17%
200 Bodem	486	450	93%
300 Geluid, lucht en externe veiligheid	675	342	51%
500 Juridische ondersteuning	125	136	109%
600 Milieuspecialistische taken	1.177	1.694	144%
801 Vergunning ontbranden/melden vuurwerk	0	0	0
901 Ontheffing TUG	0	0	0
Overig	**1.266**	**1.583**	**125%**
10000 Administratieve Ondersteuning	938	1.180	126%
15000 BOA	0	271	0
16000 Lucht	0	0	0
17000 Energie	328	132	40%
Totaal	**11.975**	**10.790**	**90%**

vakinhoudelijk overleg		597	
inwerken medewerkers		416	

Totaal	**11.975**	**11.803**	**99%**

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Postadres Postbus 24, 9410 AA Beilen
Telefoon (0593) 53 92 22
Internet www.middendrenthe.nl **E-mail** gemeente@middendrenthe.nl

Bezoekadres
Beilen Raadhuisplein 1
ma, wo, vr 8.30 – 16.00 di 8.30 – 14.30 do 8.30 – 16.00
17.00 – 20.00
Smilde Oons Huus Elzenlaan 10
ma 8.30 – 12.00 do 8.30 – 12.00

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe
Postbus 1017
9400BA ASSEN

Datum: 6 juli 2023
Behandeld door: Iris Hofstee
Zaaknummer: 3068115
Onderwerp: Ontwerpbegrotingswijziging 2023 en ontwerpbegroting 2024

Uw brief van: 13 april 2023
Uw kenmerk: 202300188
Bijlagen:
Verzonden op:

Geacht bestuur,

Als lid van de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe ontvingen we op 13 april 2023 de ontwerpbegrotingswijziging 2023 en de ontwerpbegroting 2024. Wij hebben de ontwerpbegrotingen inhoudelijk behandeld in de raadsvergadering van 6 juli. De behandeling van de ontwerpbegroting 2024 geeft ons aanleiding om een zienswijze in te dienen.

Zienswijze ontwerpbegroting 2024
Verhoging deelnemersbijdrage
We zien een forse toename in de deelnemersbijdrage als gevolg van de invoering van de Omgevingswet, de actuele loon- en prijsindexering en de toename in de vraag vanuit de deelnemers. Middels deze brief willen wij onze zorgen uiten over de sterke verhoging van de deelnemersbijdrage en of deze verhoogde kosten kunnen worden opgevangen binnen de financiële middelen die de deelnemers voor de RUDD in 2024 beschikbaar stellen.

Omgevingswet
Tijdens het voorjaarsoverleg op 14 februari hebben wij onze zorgen geuit over de onzekerheden die de invoering van de Omgevingswet met zich mee brengt. Het is daarom goed om te zien dat er extra financiële ruimte is opgenomen om deze onzekerheden op te kunnen vangen. Zodat de werkzaamheden doorgang kunnen vinden en ontwikkelingen en initiatieven niet stagneren.

Door het Rijk is aangegeven dat de komst van de Omgevingswet een besparing op zou leveren voor de gemeenten. Gezien de huidige ontwikkelingen hebben wij hier onze twijfels over. Het is daarom belangrijk om de voortgang te bewaken en de extra middelen die benodigd zijn voor de Omgevingswet goed in beeld te brengen.

De extra bijdrage die nu is opgenomen voor de Omgevingswet is slechts een inschatting. De werkelijke financiële impact blijft onbekend. We willen daarom graag periodiek op de hoogte gehouden worden van de voortgang rondom de Omgevingswet, inclusief financiële ontwikkelingen, zodat hier tijdige bijsturing plaats kan vinden.

Onzekerheden
Ook blijven BOA uren en luchtadvies onzekere factoren voor de hoogte van de deelnemersbijdrage. De uren die worden ingezet op deze twee onderwerpen worden achteraf in rekening gebracht. We worden daarom graag periodiek op de hoogte gehouden van de inzet van de BOA-capaciteit en luchtadvies, zodat hier wanneer nodig tijdige bijsturing kan plaatsvinden.

Een onderwerp dat ook tijdens het voorjaarsoverleg aan bod is gekomen is het terugdringen van het ziekteverzuim. In de ontwerpbegroting 2024 wordt aangegeven dat de productiviteitsnorm is verhoogd door uit te gaan van een lager ziekteverzuim percentage. Het lijkt erop dat het ziekteverzuimpercentage aan het dalen is als gevolg van de investeringen die zijn gedaan in de organisatie. Desalniettemin willen we benadrukken dat het belangrijk is om een realistisch ziekteverzuimpercentage op te nemen in de begroting.

Informatie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Iris Hofstee, Beleidsmedewerker VTH, te bereiken op via telefoonnummer 0593 53 93 02 of via het mailadres i.hofstee@middendrenthe.nl.

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Midden-Drenthe,

de raadsgriffier,
C.A.M. Bodewes

de voorzitter,
C. Bijl

bezoekadres
Westerbrink 1
9405 BJ Assen

Aan De colleges van burgemeester en wethouders
en gedeputeerde staten van Drenthe

Verzending per -mail

ons kenmerk	uw brief van/kenmerk	team	bijlage(n)
202300434		Staf	-
behandeld door	**telefoon**	**e-mail**	**datum**
M. van den Berg	0592 - 754569	m.vandenberg@ruddrenthe.nl	19 mei 2023

onderwerp
Addendum bij ontwerpbegroting 2024 RUD Drenthe (Omgevingswet)

Geachte collegeleden,

Onlangs heeft u de ontwerpbegroting 2024 RUD Drenthe ontvangen. De inwerkingtreding van de Omgevingswet vormt het belangrijkste onderwerp in de ontwerpbegroting. Vanwege de verwachte kostentoename van minimaal 7-12% heeft het bestuur besloten om zekerheidshalve 7% kostentoename in de ontwerpbegroting te verwerken. Op deze wijze kan de organisatie zich voorbereiden en wordt voorkomen dat werkzaamheden stagneren. In de onlangs gehouden zomermarkten voor raadsleden bleek dit onderwerp veel vragen op te roepen. In aanvulling op de toelichting die in de aanbiedingsbrief hierover was opgenomen geven wij u graag via dit addendum een extra uitleg.

Uitgangspunt budgetneutrale invoering Omgevingswet herzien vanwege krappe arbeidsmarkt
Landelijke onderzoeken tonen aan dat de Omgevingswet minimaal tot een kostentoename leidt van 7-12%. Omdat de precieze impact in de praktijk moet blijken was budget neutraal invoering (tenzij onwenselijke risico's) tot voor kort het bestuurlijke standpunt. In deze variant wordt op basis van monitoring meerwerk achteraf via de verrekensystematiek in rekening gebracht. Echter, gelet op de krappe arbeidsmarkt is besloten dit standpunt te herzien. Het is in de huidige arbeidsmarkt namelijk niet meer mogelijk om snel te kunnen inspelen op een toename van vraag. Dit leidt tot een stagnatie in de uitvoering van werkzaamheden en een onwenselijke toename van werkdruk. Gaandeweg meegroeien naar een passend uitvoeringsniveau is daardoor niet mogelijk op een wijze die de uitvoerings- en milieurisico's voorkomt. Het bestuur heeft daarom besloten om zekerheidshalve met ingang van de begroting 2024 7% extra budget op te nemen en uit te gaan van de minimaal te verwachten stijging in kosten. Daarmee kan de formatie op orde worden gebracht en wordt nog in 2023 gestart met de werving van extra personeel.

Effecten Omgevingswet
De RUD Drenthe voert voor u het milieutakenpakket uit. Een toename van inzet doet zich onder andere voor bij vergunningverlening, advies, toezicht en mogelijk ook bodem. Dit heeft onder andere te maken met een grote toename van het aantal meldingen, complexere vergunningstrajecten (in kortere tijd), meer (geluid)advisering, een toename van klachten door meer open normen, zeker in de startfase meer juridische inzet en meer bodemmeldingen. In de opstartfase zullen zich daarnaast (bij alle overheden) per definitie aanloopproblemen voordoen, waarvoor nadere afspraken nodig zijn. Verder is de verwachting dat in de toekomst het vaststellen van omgevingsplannen door de gemeenten zorgen voor een grotere complexiteit. Immers, in die omgevingsplannen zal invulling worden gegeven aan de decentrale beleidsvrijheid. Meer diversiteit leidt tot meer tijdsinzet vanwege maatwerk en meer complexiteit tenzij door het maken van Drenthe brede uniforme afspraken gezorgd wordt voor een dempende werking op de ureninzet. De belangrijkste voorziene effecten voor ons takenpakket worden hieronder op hoofdlijn toegelicht en de komende periode verder uitgewerkt.

- Vergunningverlening en meldingen milieu

Binnen het onderdeel vergunningverlening en meldingen zorgt een aantal factoren voor een toename van inzet. Onder de Omgevingswet neemt het vooroverleg (en participatie) fors toe en wordt de rol van de casemanager zwaarder (breder en integraler afwegingen maken). Het introduceren van "milieubelastende activiteiten" zorgt ervoor dat het aantal meldingen milieu sterk gaat toenemen. Per milieubelastende activiteit wordt een aparte melding gedaan, een bedrijf kan (en zal veelal) meerdere milieubelastende activiteiten omvatten. Daarnaast is toepassing van de voorschriften complexer (mede door open normen) dan in de huidige systematiek, dit leidt tot extra afstemming met bedrijven. Een ander gevolg hiervan is de toename van bezwaar & beroep. Kostenverlagende effecten zijn de vervanging van sommige vergunningplichten door meldingsplicht en de vervanging van sommige meldingsplichten door informatieplichten. Het algemene beeld is dat kostenverhogende factoren zwaarder doorwerken en er per saldo meer werk uit voortvloeit.

- Toezicht en handhaving milieu

Een stijging van het aantal meldingen leidt tot een toename bij toezicht. Daarnaast beperkt toezicht zich niet alleen meer tot inrichtingen maar ook naar milieubelastende activiteiten die plaats vinden buiten inrichtingen. De meer open normen leiden daarnaast, net als bij vergunningverlening, tot meer complexiteit en als gevolg hiervan een toename van klachten en handhavingsprocedures (doordat meer interpretatie nodig is).

- Geluid en bodem

De Omgevingswet geeft gemeenten en provincies nieuwe taken op het gebied van geluid. Het is bijvoorbeeld straks nodig om geluidproductieplafonds vast te stellen (inclusief monitoring) voor lokale wegen en industrieterreinen. Ook bij vergunningen en omgevingsplannen zal met deze nieuwe geluidregels rekening moeten worden gehouden. Daarnaast is ook sprake van een toename van het aantal meldingen bodem (introductie graafmelding).

Plan van aanpak en vervolg
Op basis van bovenstaande effecten hebben wij besloten om zekerheidshalve in de begroting 2024 7% extra budget op te nemen en uit te gaan van de minimaal te verwachten stijging in kosten. Daarmee kan de formatie op orde worden gebracht en wordt nog in 2023 gestart met de werving van extra personeel. Vroegtijdige werving is nodig vanwege de krappe arbeidsmarkt. Daardoor kost werving meer tijd en is ook meer inwerk- en opleidingstijd nodig vanwege vaak minder ervaren nieuwe medewerkers.

Op dit moment wordt samen met de deelnemers gewerkt aan een plan van aanpak voor de besteding van deze middelen en worden ook keuzes en risico's in beeld gebracht. Het wendbaar en flexibel inzetten van personeel is daarvoor uitgangspunt, zodat de uren zo effectief mogelijk worden besteed. Een onderdeel van het plan van aanpak bevat het berekenen van de impact van de Omgevingswet voor de organisatie. Besparingsmogelijkheden worden hier ook bij betrokken. Vanzelfsprekend vindt gerichte monitoring plaats op de daadwerkelijke inzet en vraag na de invoering van de Omgevingswet zodat hierop continue (bij)sturing plaats kan vinden. Het plan van aanpak wordt in de bestuursvergadering besproken.

Wij verzoeken u om deze brief door te sturen naar uw raden/staten.

Hoogachtend,

Het dagelijks bestuur van de RUD Drenthe,

De voorzitter,
R.H. Meijer

de secretaris,
M. Heidekamp-Prins

Zienswijzen Gemeenschappelijke Regelingen - ontwerpbegroting 2024

Regionale uitvoeringsdienst Drenthe

Aa en Hunze	
Assen	Niet in te stemmen met begroting 2024 op het punt van de extra bijdrage van 7% voor 2024 voor het opvangen van de Omgevingswet; de 7% als risico in de begroting 2024 van de gemeente Assen op te nemen; de RUD kritisch te blijven volgen en vooral aandacht te besteden aan het gesprek met de deelnemers over de inhoudelijke (beleids-) kaders voor de uitvoering van de werkzaamheden van de RUDD;
Borger-Odoorn	
Coevorden	
Emmen	*Emmen kent een verzamelbesluit:* 1. De begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en Recreatieschap Drenthe, voor wat betreft de jaarschijf 2024, en de begrotingswijzigingen 2023 van de gemeenschappelijke regelingen GGD Drenthe, EMCO en RUD Drenthe van een positief advies te voorzien, met uitzondering van de in de begroting 2024 van de RUD opgenomen extra bijdrage van 7% voor 2024 voor de invoering van de Omgevingswet en het gehanteerde ziekteverzuimpercentage van 9% in de begrotingswijziging 2023 van de RUD; 2. Kennis te nemen van de jaarrekeningen 2022 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en het Recreatieschap Drenthe.
Hoogeveen	
Meppel	*Een zienswijze*
	1. Waardering uitspreken voor de wijze waarop in gezamenlijkheid binnen een korte tijdsperiode de wijziging op de begroting 2023 en de begroting 2024 tot stand is gekomen.
	2. Zoals reeds als reactie op de begroting 2022 en 2023 is aangegeven is voor onze raad een verdere verhoging van de deelnemersbijdrage alleen acceptabel wanneer dit het gevolg is van een wijziging in de taakstelling of CAO en/of het gevolg is van inflatie. Te maken keuzes dienen voorgelegd en besproken te worden. Nu de uitzetting van de deelnemersbijdrage voor 2024 van bijna 480K geen dekking vindt in onze begroting, en is in deze omvang niet meegenomen in de perspectiefnota, kunnen wij niet instemmen met de voorliggende ontwerpbegroting 2024. Een aantal ontwikkelingen dat voor de verhoging van de deelnemersbijdrage zorgt bevat geen concrete onderbouwing, onvoldoende zicht op realisatie of betreffen aannames. Voor deze ontwikkelingen verzoekt onze raad een aantal scenario's uit te werken, van een gedegen beargumentering te voorzien, de risico's daarbij te benoemen en deze aan hem voor te leggen. De nu beschikbare middelen van Meppel zijn daarbij richting gevend.

	3. In aanvulling op het voornoemde punt dient onze raad betrokken te worden bij de komende 2de fase uniforme uitvoerings- en handhavingsstrategie in combinatie met de 2de fase brede herijking Drentse Maat. Ook de resultaten van het interbestuurlijk programma VTH (vergunningverlening, toezicht en handhaving) dienen hierbij betrokken te worden. Deze ontwikkelingen en resultaten kunnen niet los gezien worden van de ontwikkelingen ten gevolge van de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Om een juiste keuze in het gewenste kwaliteits- en uitvoeringsniveau te kunnen maken kunnen deze ontwikkelingen niet anders dan in samenhang beoordeeld worden. ***De raad kan alleen met onderbouwing, zicht op realisatie, concreetheid en in beeld gebrachte risico's keuzes maken.***
Midden-Drenthe	Zienswijze: Verhoging deelnemersbijdrage We zien een forse toename in de deelnemersbijdrage als gevolg van de invoering van de Omgevingswet, de actuele loon- en prijsindexering en de toename in de vraag vanuit de deelnemers. Middels deze brief willen wij onze zorgen uiten over de sterke verhoging van de deelnemersbijdrage en of deze verhoogde kosten kunnen worden opgevangen binnen de financiële middelen die de deelnemers voor de RUDD in 2024 beschikbaar stellen. Tijdens het voorjaarsoverleg op 14 februari hebben wij onze zorgen geuit over de onzekerheden die de invoering van de Omgevingswet met zich mee brengt. Het is daarom goed om te zien dat er extra financiële ruimte is opgenomen om deze onzekerheden op te kunnen vangen. Zodat de werkzaamheden doorgang kunnen vinden en ontwikkelingen en initiatieven niet stagneren. Door het Rijk is aangegeven dat de komst van de Omgevingswet een besparing op zou leveren voor de gemeenten. Gezien de huidige ontwikkelingen hebben wij hier onze twijfels over. Het is daarom belangrijk om de voortgang te bewaken en de extra middelen die benodigd zijn voor de Omgevingswet goed in beeld te brengen.De extra bijdrage die nu is opgenomen voor de Omgevingswet is slechts een inschatting. De werkelijke financiële impact blijft onbekend. We willen daarom graag periodiek op de hoogtegehouden worden van de voortgang rondom de Omgevingswet, inclusief financiële ontwikkelingen, zodat hier tijdige bijsturing plaats kan vinden. Ook blijven BOA uren en luchtadvies onzekere factoren voor de hoogte van de deelnemersbijdrage. De uren die worden ingezet op deze twee onderwerpen worden achteraf in rekening gebracht. We worden daarom graag periodiek op de hoogte gehouden van de inzet van de BOA-capaciteit en luchtadvies, zodat hier wanneer nodig tijdige bijsturing kan plaatsvinden. Een onderwerp dat ook tijdens het voorjaarsoverleg aan bod is gekomen is het terugdringen van het ziekteverzuim. In de ontwerpbegroting 2024 wordt aangegeven dat de productiviteitsnorm is verhoogd door uit te gaan van een lager ziekteverzuim percentage. Het lijkt erop dat het ziekteverzuimpercentage aan het dalen is als gevolg van de investeringen die zijn gedaan in de organisatie. Desalniettemin willen we benadrukken dat het belangrijk is om een realistisch ziekteverzuimpercentage op te nemen in de begroting.

Noordenveld	Besloten is een (onderbouwde) zienswijze in te dienen bij de begroting 2024 van de RUDD, resulterend in de volgende zin: Niet in te stemmen met de ontwerpbegroting 2024 op het punt van de extra bijdrage van 7% voor 2024 voor implementatiekosten van de Omgevingswet.
Tynaarlo	Niet in te stemmen met begroting 2024 op het punt van de extra bijdrage van 7% voor 2024 voor het opvangen van de Omgevingswet; de 7% als risico in de begroting 2024 van de gemeente Tynaarlo op te nemen;
Westerveld	Geen zienswijze voorgesteld, er wordt in afzonderlijke brief signaal afgegeven door college over kostenstijgingen bij alle GR'en
De Wolden	Geen zienswijze
Provinciale Staten	

Gemeenteraad

Dossiernummer	211
Extern Zaak ID	3067017
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.1
Titel	GR GGD Drenthe Begroting 2024, begrotingswijziging 2023 en jaarstukken 2022

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Zorg en Welzijn	20 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Volgens de regels uit de Wet Gemeenschappelijke Regelingen worden de jaarstukken 2022, de ontwerpbegroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 en een begrotingswijziging 2023 aangeboden aan de gemeenteraad. Over de ontwerpbegroting en begrotingswijziging kan de gemeenteraad haar zienswijze geven. De gemeenteraad neemt kennis van de jaarstukken en besluit geen zienswijzen in te dienen.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Schans

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2022 van de GR GGD Drenthe.
2. In te stemmen met de ontwerpbegroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR GGD Drenthe.
3. De extra bijdrage van €110.420 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.
4. In te stemmen met de voorgestelde begrotingswijziging 2023 en de meerkosten € 71.749 te verwerken in de voorjaarsnota 2023.
5. Geen zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024 en op de begrotingswijziging 2023 van de GR GGD Drenthe.
6. De meerkosten voor Veilig Thuis Drenthe ter hoogte van € 60.000 extra op te nemen in de gemeentelijke begroting 2024.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit unaniem conform voorstel zonder hoofdelijke stemming of aantekening:
1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2022 van de GR GGD Drenthe.
2. In te stemmen met de ontwerpbegroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR GGD Drenthe.
3. De extra bijdrage van €110.420 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.
4. In te stemmen met de voorgestelde begrotingswijziging 2023 en de meerkosten €

71.749 te verwerken in de voorjaarsnota 2023.
5. Geen zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024 en op de begrotingswijziging 2023 van de GR GGD Drenthe.
6. De meerkosten voor Veilig Thuis Drenthe ter hoogte van € 60.000 extra op te nemen in de gemeentelijke begroting 2024.

Concept begroting 2024, begrotingswijziging 2023 en jaarstukken 2022 GR GGD Drenthe

Informatie

Datum	25 april 2023	Overleg gepleegd met: ☒ Financieel adviseur: Rolf Bloem
Behandelaar	Miriam Smid-Mos	• Personeelsconsulent:
Zaaknummer	3051006	• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Portefeuillehouder	Rico Schans	• Communicatieadviseur:
Besluitvormend orgaan	College	• Informatieadviseur:
		• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker:
		• Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

Wat doet de GR GGD Drenthe?

GGD Drenthe werkt aan gezondheid voor de Drenten. De publieke gezondheidszorg is te karakteriseren als zorg die collectief door de overheid wordt georganiseerd. Deze zorg wordt deels actief en deels ongevraagd aangeboden aan mensen. Er ligt een sterk accent op preventie. Namens de gemeenten van Drenthe levert GGD Drenthe een bijdrage aan het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid. Daarbij is het streven naar zoveel mogelijk gezondheidswinst voor de Drentse inwoners. De GGD werkt aan de hand van de volgende (nieuwe) programma-indeling. Dit zijn:

1. Gezondheid en leven. Hieronder vallen de onderdelen gericht op gezondheidsbevordering en preventie.
2. Samen veilig. Hieronder vallen de onderdelen gericht op sociale veiligheid waaronder Veilig Thuis Drenthe.
3. Publieke zorg en dienstverlening. En hieronder vallen de “productie-onderdelen” waar bijvoorbeeld de Jeugdgezondheidszorg (JGZ),Technische hygiënezorg (o.a. inspecties Kinderopvang) en het Rijksvaccinatieprogramma, onderdeel van uitmaken.

Er zijn veel ontwikkelingen in het maatschappelijk en fysieke domein waaraan GGD Drenthe haar bijdrage levert. GGD Drenthe is voor de gemeenten in Drenthe een belangrijke kennispartner en adviseur als het gaat over het versterken en bevorderen van de publieke gezondheid. Zij hanteren daarbij de strategie “health for all policies/ integraal gezondheidsbeleid” wat platgeslagen betekent

dat de belangrijkste sectoren binnen en buiten het volksgezondheidsdomein samenwerken aan het aspect gezondheid.

Aanleiding
Er wordt aan de gemeenteraad gevraagd om:
1. In te stemmen met de concept begroting 2024. De raad kan desgewenst een zienswijze geven.
2. In te stemmen met een voorgestelde begrotingswijziging van het jaar 2023. Ook hier kan desgewenst een zienswijze worden gegeven.
3. De concept jaarstukken 2022 ter kennisname aan te nemen.

In dit voorstel komen deze drie vragen aan bod en wordt, waar van toepassing, de samenhang beschreven.

Voorstel

Toelichting voorstel

Concept begroting 2024

Proces
De gemeenteraden van Drenthe hebben de afgelopen weken via de voorjaarsoverleggen kaders mee kunnen geven voor in de concept begroting. Vervolgens heeft het DB van de GGD Drenthe de concept begroting 2024 vastgesteld. Hierna heeft het AB in de vergadering van 19 april 2023 kennisgenomen van de begroting en ermee ingestemd om de concept begroting voor zienswijze aan de Drentse gemeenteraden voor te leggen. Op de zomermarkten, die in mei plaatsvinden, krijgen raadsleden een toelichting op de begroting en vervolgens kan tot 30 juni een zienswijze worden ingediend. Deze zienswijzen worden vervolgens besproken in het DB en het AB stelt uiteindelijk op 13 september de begroting vast.

Inhoudelijk/ financieel
Het betreft een beleidsarme begroting. Er wordt vooral hard verder gewerkt aan het al ingezette beleid en speerpunten. En dat betekent dat geen extra bijdrage wordt gevraagd als gevolg van nieuwe beleidskeuzes. Wel zijn er een aantal autonome ontwikkelingen die impact op de begroting hebben. Het gaat om de volgende ontwikkelingen:
1. Wet open overheid (Woo).
2. Toezicht gastouderopvang.
3. Loon- en prijsontwikkelingen.

Deels gaat het om wettelijke verplichtingen (implementatie Woo en ophoging toezicht) en om een hoge indexatie van lonen en prijzen waar de gemeenteraad eerder al over is geïnformeerd. Dit maakt dat de inschatting voor Midden-Drenthe is dat het voor 2024 gaat om geschatte meerkosten van € 110.420,-.

Veilig Thuis Drenthe
In het kader van het programma ‘Geweld hoort nergens thuis’ is ten aanzien van Veilig Thuis Drenthe (VTD) een transformatieproces ingezet, waarbij VTD zich meer ontwikkelt naar een kennis- en adviesorganisatie op het gebied van veiligheid binnen de thuissituatie.
Samenwerking en afstemming met het lokale veld maken dat onder andere goede inhoudelijke afspraken tussen VTD en gemeente gemaakt moeten worden. Daarvoor worden onder andere pilots

uitgevoerd die moeten zorgen voor een meer integrale benadering van de problematiek rondom huiselijk geweld. Deze pilots leveren bouwstenen op voor een vernieuwde manier van samenwerken tussen onder andere gemeente, politie en VTD. Hier wordt de komende jaren verder op ingezet. Om deze inzet de komende jaren voort te kunnen zetten, is extra budget nodig zijn. De verwachting is dat de centrumgemeente Emmen niet genoeg landelijke middelen ontvangt, om alle kosten te dekken. Voor Midden-Drenthe gaat het om een inschatting van ruim € 60.000,- per jaar.
In het ABO Jeugd is hierover gesproken. De extra middelen zijn niet meegenomen in de concept begroting 2024 van de GR GGD Drenthe. Het advies is om in de gemeentelijke begroting voor 2024 alvast een raming op te nemen voor de meerkosten (€ 60.000,-) om de transformatie te kunnen volbrengen. Er volgt nog besluitvorming rondom de extra benodigde middelen in de diverse colleges van de Drentse gemeenten.

Jaarstukken 2022
In de AB vergadering van 19 april 2023 zijn de jaarstukken 2022 vastgesteld. De jaarstukken worden u door middel van dit voorstel ter informatie aangeboden. Vanuit de risicoreserve en de algemene reserve vloeit budget terug naar de gemeente Midden-Drenthe. Het gaat om bedragen van € 12.320,- en respectievelijk € 26.257,-. In beide gevallen komt dat omdat de reserves hoger zijn dan is vastgelegd in de gezamenlijke Drentse afspraken rondom de GR-en. Verder wordt het boekjaar 2022 afgesloten met een positief resultaat wat een terugbetaling betekent van € 45.327,-. In totaal wordt er een bedrag van € 83.904,- terug geboekt hetgeen in de jaarrekening 2022 van de gemeente wordt verwerkt.

Begrotingswijziging 2023
Een drietal autonome ontwikkelingen maken dat de vastgestelde begroting van 2023 van de GGD niet meer volstaat en een begrotingswijziging nodig is.
Het gaat om de volgende ontwikkelingen met daarachter de bedragen waar het Drenthe breed om gaat.

1. Implementatie Woo (Wet open openheid) € 75.000 (60.000 structureel/ 15.000 incidenteel)
2. Meerkosten JGZ Oekraïense kinderen € 229.658
3. Impact loon- en prijsontwikkeling € 1.7 miljoen

Inhoudelijk/ financieel

Implementatie Woo (Wet open overheid)
Gemeenten krijgen via het gemeentefonds geld voor de implementatie van de Woo. In dat budget is ook de bijdrage voor de GR-en meegenomen.

Meerkosten JGZ Oekraïense kinderen
Er zijn meerkosten, onder andere omdat nog heel veel intakes plaats moeten vinden in 2023 (van 752 zijn er 125 kinderen met een intake geweest). Dit vraagt extra inzet op planning en capaciteit. Hier is budget voor beschikbaar gesteld eind 2022.

Impact loon- en prijsontwikkelingen.
Dit is al eerder aangekondigd. De gemeente wordt hiervoor gecompenseerd en dat wordt gecommuniceerd via de meicirculaire van 2023. Het is nog niet bekend of deze compensatie voldoende is. Het voorstel is om de meerkosten op te nemen in de voorjaarsnota 2023.

In de onderstaande tabel staan de effecten voor Midden-Drenthe vermeld met daarachter de dekking.

Begrotingswijziging 2023	Effect Midden-Drenthe	Dekking
Implementatie Wet open overheid		Begroting / meicirculaire 2021
JGZ Oekrainse kinderen		Jaarrekening 2022 / bestemming resultaat
Loon- en pijsontwikkeling (indicatie /		loon- en prijscompensatie september- / meicirculaire
Totaal		

Het effect van de loon- en prijsontwikkeling is beperkt gehouden door een onttrekking van € 931.000 aan de reserves van de GGD.

De gemeenteraad wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen.

Afzien zienswijzen
De gemeenteraad maakt geen gebruik van de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen op de concept begroting 2024 en de voorgestelde begrotingswijzing 2023.

Alternatieven

N.v.t.

Randvoorwaarden

N.v.t.

Risico's

n.v.t.

Financiële gevolgen

De financiële gevolgen zijn in de toelichting besproken en worden in deze paragraaf nogmaals kort genoemd.

Concept begroting 2024 GR GGD Drenthe:
Geschatte meerkosten € 110.420,-
Veilig Thuis Drenthe
Geschatte meerkosten VTD: € 60.000,-

Het voorstel is om de bovenstaande bedragen extra op te nemen in de gemeentelijke begroting 2024.

Jaarstukken 2022
De gemeente ontvangt een bedrag van € 83.904 terug. Dit is verwerkt in de jaarstukken van onze gemeente.

Begrotingswijziging 2023 GR GGD Drenthe
Meerkosten € 71.749,-
Het voorstel is om dit bedrag op te nemen in de voorjaarsnota 2023.

Personele gevolgen

n.v.t.

Publicatieniveau

Openbaar

Overig

Nvt.

Vervolgprocedure/communicatie

De concept zienswijze, de toelichting en begroting die bij dit voorstel zijn gevoegd, gaan ter voorbereiding van de zomermarkt naar de raadsleden.
Daarna worden de stukken uit onderliggend voorstel in de commissie Zorg en Welzijn en vervolgens in de raadsvergadering van juni besproken.

Na bespreking en goedkeuring van de concept zienswijze in commissie en raad ontvangt de GGD de zienswijze van de gemeente Midden-Drenthe.

Bijlagen

- Aanbiedingsbrief begroting 2024
- Ontwerpbegroting 2024
- Raadsbrief afzien zienswijze
- Drentse oplegger begroting GR Midden-Drenthe 2024
- Jaarstukken 2022 met controle verklaring accountant
- Toestemming openbaarmaking controleverklaring 2022
- Accountantsverslag

Jaarstukken | 2022

GGD Drenthe | maart 2023
Mien Ruysweg 1
9408 KA Assen
T. (0592) 306 300
E. info@ggddrenthe.nl
I. www.ggddrenthe.nl

GGD Drenthe

Inhoud

Inhoud		**2**
Inleiding		**3**
1	**Jaarverslag 2022**	**4**
1.1	**Programma's**	**4**
1.1.1	*Programma Beschermen*	*4*
1.1.2	*Programma Bevorderen*	*21*
1.1.3	*Programma Bewaken*	*26*
1.1.4	*Programma Jeugd*	*28*
1.1.5	*Programma Additioneel*	*32*
1.2	**Paragrafen**	**53**
1.2.1	***Paragraaf Bedrijfsvoering***	*53*
1.2.2	*Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing*	*58*
1.2.3	*Paragraaf Verbonden partijen*	*63*
1.2.3	*Paragraaf Financiering*	*63*
2	**Jaarrekening 2022**	**66**
2.1	**Overzicht van baten en lasten**	**66**
2.2	**Balans per 31 december 2022**	**70**
2.3	**Overzicht Incidentele Baten en Lasten**	**84**
Bijlage 1	**Jaarverantwoording Veilig Thuis Drenthe**	**85**
Bijlage 2	**Nota Reserves en Voorzieningen 2023 - 2026**	**86**
Bijlage 3	**Verklarende woordenlijst**	**93**

Inleiding

Voor u ligt het jaardocument GGD Drenthe 2022. Opnieuw een bijzonder jaar. Nadat onze organisatie in 2020 en 2021 sterk gedomineerd werd door de impact en bestrijding van de COVID-19 pandemie is 2022 het jaar geworden waarin de ernst van de pandemie sterk is afgenomen en wij onze reguliere dienstverlening weer konden oppakken. Ook is ingezet om het COVID-19 onderdeel te integreren in de staande organisatie. Dit zal in 2023 volledig zijn gerealiseerd.

Ook is 2022 het jaar geworden waarin wij, mede op basis van de lessen die wij uit de COVID-19 pandemie hebben geleerd, onze visie en strategie hebben herijkt, hetgeen ook aanleiding heeft gegeven om de organisatie op een andere manier in te richten. Onze speerpunten voor de komende jaren zijn gericht op het bijdragen aan een transitie van ziekte en zorg naar gezondheid en veerkracht, en op het realiseren van zoveel mogelijk sociale veiligheid, door huiselijk en seksueel geweld, verwaarlozing e.d. zoveel mogelijk aan de voorkant te voorkomen. Dit doen wij samen met gemeenten en onze partners in het zorgnetwerk in Drenthe. Wij zetten daarbij in op het genereren en beschikbaar stellen van kennis op genoemde terreinen, onder meer door het ontsluiten en analyseren van data en wetenschappelijk onderzoek.

Vanuit deze koers hebben wij besloten de organisatie van de GGD anders in te richten, gericht op meer samenhang en efficiëntie tussen de verschillende productgroepen. Wij doen dit op een organische manier in de vorm van programma's. Op dit moment richten wij ons op drie programma's: Gezondheid en Leven, Samen Veilig en Publieke Zorg en Dienstverlening.

In het voorliggende jaardocument zult u deze nieuwe indeling nog niet herkennen. Dit document is gebaseerd op de begroting 2022, die nog de 'klassieke' indeling kende. Vanaf de begrotingscyclus 2024 zal de nieuwe indeling worden gehanteerd.

Namens het algemeen bestuur van GGD Drenthe

Raymond Wanders
Voorzitter

Hans Kox
Secretaris

1 Jaarverslag 2022

1.1 Programma's

1.1.1 Programma Beschermen

1. Infectieziektebestrijding

GGD Drenthe zet zich in voor het voorkómen, opsporen en bestrijden van infectieziekten.

Wat hebben we bereikt?

- Alle binnengekomen meldingsplichtige infectieziekten (en daaruit voortvloeiende werkzaamheden), zijn afgehandeld.
- Ook in 2022 speelde de COVID pandemie een grote rol in het werk van infectieziektebestrijding. We zijn tot het inzicht gekomen dat de toekomstige uitdagingen op het gebied van de infectieziektebestrijding van ons vragen dat we onszelf blijven uitdagen om zo goed mogelijk vorm te geven aan kwaliteit en dienstverlening. We zijn een proces gestart waardoor we deze uitdagingen in de toekomst beter het hoofd kunnen bieden

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2022 zijn er in totaal 1.150 meldingen van infectieziekten binnengekomen (COVID- en Monkeypoxbesmettingen worden niet meegeteld). We zien dat nu de COVID maatregelen losgelaten zijn, er weer een toename te zien is in het aantal infectieziekten dat bij ons gemeld wordt. Naast meldingen van vastgestelde infecties, zijn er ook meldingen afgehandeld die gaan over infectieziektes, maar een adviserend karakter hebben zonder een vastgestelde infectie.

Naast het afhandelen van binnengekomen meldingen hebben we infectiepreventiewerkzaamheden uitgevoerd, waarbij we instellingen voorlichting hebben gegeven over risico's en het bestrijden van infectieziekten. Dit gebeurde naar aanleiding van casuïstiek, maar ook zonder aanleiding is advies gegeven over maatregelen die genomen kunnen worden om risico's te beperken. Tijdens audits hebben we zorglocaties geadviseerd over hygiënemaatregelen en infectiepreventie.

In 2022 zijn we geconfronteerd met een nieuwe landelijke infectieziekte uitbraak, monkeypox (MPOX). Gelukkig bleef deze uitbraak enigszins beperkt en konden we lessen geleerd uit de corona periode toepassen. Deze uitbraak liet wederom zien dat samenwerking tussen verschillende partijen en disciplines essentieel is om een adequaat antwoord te kunnen geven op de risico's van deze infectieziektenuitbraak.

We hebben gemerkt dat in vergelijking met de periode voor COVID, een verheffing is van bepaalde infecties, zoals scabiës en groep A streptokokken. Hoe het precies komt dat juist nu deze infecties de kop opsteken wordt verder onderzocht.

In Drenthe merken we de effecten van een krappe arbeidsmarkt. Hierdoor was het soms passen en meten om de zorg te kunnen leveren. Deze krapte heeft ons ook een kans geboden om na te denken over de manier waarop wij invulling geven aan de wettelijke taken en opdrachten, zonder afbreuk te doen aan kwaliteit. We hebben door de COVID- en MPOX-periode gezien dat infectieziekten en de bestrijding daarvan, een steeds belangrijkere rol gaat spelen als factor op de gezondheid van de Drentse burger. Hierdoor is infectieziektebestrijding ook in 2022 in de schijnwerpers blijven staan, zowel regionaal als landelijk.

We proberen, door intensieve samenwerking in de noordelijke regio's, te borgen dat medische expertise op het gebied van infectieziektebestrijding aanwezig blijft en verder uitgebouwd kan worden. Dit noodzakelijke proces zijn we in 2022 gestart en zal komende jaren verder vorm krijgen.

Door deze samenwerking kan verder worden gewerkt aan bijvoorbeeld aanvullende preventie en voorlichtende taken, onderwijs en onderzoek.

Jaarcijfers

In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Aangiften meldingsplichtige ziekten (art.26) m.u.v. COVID-19 en MPOX	164	90	114	46	93
Aantal oefeningen draaiboeken outbreaks	0	2	0	0	2
Totaal aantal meldingen infectieziekten	1.150	1.200	740	692	1.479
Aantal openbare gezondheidszorg-diagnostieken	2	30	7	2	14
Aantal besmettingen met hepatitis A per 10.000 inwoners	0,04	0,1	0,1	0,0	0,1
Aantal georganiseerde groepsvoorlichtingen gericht op infectiepreventie	23	20	21	25	24

1.1 IZB+ - de opgeschaalde infectieziektebestrijding gericht op COVID-19

Het organisatieonderdeel IZB+ richt zich op de bestrijding van het coronavirus. Dit gebeurt in nauwe verbinding met het team infectieziektebestrijding. IZB+ bestaat uit meerdere deelprocessen, die nauw met elkaar verbonden zijn, te weten vaccineren, het callcenter, bron- en contactonderzoek en testen.

Wat hebben we bereikt?

- Uitvoeren van landelijke opdrachten ten aanzien van vaccineren, testen en bron- en contactonderzoek. Hiervoor werd personele bezetting opgeschaald en afgeschaald. Indien nodig werd het personeel bijgeschoold om kennis op pijl te houden.
- Het samenvoegen van de afdelingen callcenter, testen en bron- en contactonderzoek tot monitoring & advies, integratie van monitoring en advies binnen de staande GGD organisatie in het onderdeel IZB.
- Een soepel verlopend testproces op verschillende plekken in de provincie, Assen, Emmen, Meppel en Hoogeveen. Er zijn 248.313 testen uitgevoerd.
- Een goed verlopend vaccinatieproces in Assen, Emmen, Meppel en Hoogeveen. Er zijn 332.631 vaccinaties gezet.
- Mobiele vaccinatie teams hebben in AZC, opvanglocaties voor Oekraïners, instellingen zonder medische dienst en bij niet mobiel thuiswonenden mensen aan huis gevaccineerd.
- Het uitvoeren van 13.069 bron- en contactonderzoeken (BCO). In juni 2022 is overgegaan naar een andere systematiek van BCO. Drenthe was hier landelijk een voorloper in. BCO wordt vanaf de zomer alleen nog uitgevoerd op vraag van de inwoner. Verdere surveillance gebeurt via het rioolwater.
- Het callcenter was dagelijks, deels ook in het weekend bereikbaar om inwoners en ketenpartners te informeren en te helpen met vragen. Er zijn 49.816 telefoontjes beantwoord.

- Proactieve voorlichting en communicatie voor inwoners, ketenpartners en interne medewerkers. Daarnaast werd geacteerd op informatiebehoeften en vragen.
- Beschikbaarheid van een accuraat systeem van surveillance, rapportage en stuurinformatie.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Verloop van de pandemie in Drenthe

De omikron-variant verspreide zich aan het begin van 2022 razendsnel in Nederland. Om de sterke stijging van de positieve testen tegen te gaan stelde het kabinet een lockdown in. Voor mensen die dat wilden was sinds november 2021 een booster vaccin beschikbaar. Tegen eind februari had landelijk ongeveer 60% van de mensen dit vaccin gehaald. Vanaf januari 2022 was er ook een vaccin voor kinderen tussen 5 en 11 beschikbaar. Positief in deze fase was dat er geen sterke stijging van de ziekenhuisopnames werd waargenomen. Half februari werd de daling wat betreft het aantal besmettingen ingezet. Eind februari ging de samenleving ook weer open. Om de meest kwetsbaren te beschermen werd er nog een boostervaccinatie beschikbaar gesteld voor een beperkte groep die daarvoor in aanmerking kwam. De boodschap was dat mensen vooral een zelftest moesten doen als men klachten ervaart. Op alle processen is afgeschaald voor wat betreft personeel en openingstijden.

In het voorjaar werd een boostercampagne in juni 2022 of in de zomer aangekondigd. De campagne ging uiteindelijk niet door. In april en mei raakte COVID in de samenleving uit zicht. De testvraag verminderde naar bijna 0. Er werd besloten om vanaf de zomer alleen nog BCO op aanvraag te doen.
Het tweede deel van 2022 stond voor vaccineren in het teken van een opschaling voor de najaarscampagne (de herhaalprik) en een afschaling daarna. De herhaalprik was in eerste instantie voor de medische risicogroep, bewoners van zorginstellingen en zorgmedewerkers. Daaropvolgend was het vanaf begin oktober voor iedereen mogelijk een prik te halen. Na ongeveer 8 weken werd in december 2022 afgeschaald naar een basisniveau.

Vaccinaties

In januari 2022 werd nog een groot deel van het boostervaccin gezet. Daarna werd het erg rustig op het vaccinatieproces. In augustus werd bekend dat er een nieuwe opschaling/najaarscampagne op poten moest worden gezet, te weten half oktober klaar te staan voor 21.000 vaccinaties per week. De najaarscampagne betekende dat er een opschaling nodig was in personeel en openingstijden. Op 1 oktober waren er 178 FTE werkzaam in het proces vaccineren.

In het eerste deel van 2022 is besloten tot het opzetten van een nieuwe vaccinatielocatie aan de Zwedenlaan in Assen. Dit pand is 1 oktober 2022 in gebruik genomen. Het pand aan de Amerikalaan, waar eerder gevaccineerd werd, is in gebruik genomen voor testen.

Er zijn in totaal 332.631 vaccinaties gezet op de locaties van GGD Drenthe in 2022. De piek lag in week januari en oktober. De locaties in Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel zijn hiervoor gebruikt.

Daarnaast heeft het mobiele team een aantal specifieke doelgroepen bediend:

- De niet mobiel thuiswonenden: 1.633
- Instellingen zonder medische dienst: 1.785
- AZCs: 112
- Vluchtelingen uit Oekraïne: 133

Hieronder een weergave van het aantal vaccins gezet gedurende het hele jaar.

	1e prik	2e prik	3e prik	Booster	Herhaalprik	Totaal
januari	2.425	1.238	61	111.820	0	**115.544**
februari	903	691	7	8.929	0	**10.530**
maart	111	744	10	3.198	28.778	**32.841**
april	113	406	5	2.132	24.309	**26.965**
mei	106	94	3	863	4.290	**5.356**
juni	129	130	10	1.142	6.395	**7.806**
juli	116	149	12	1.578	10.884	**12.739**
augustus	42	54	6	477	3.083	**3.662**
september	47	21	2	91	22.150	**22.311**
oktober	51	5	0	16	74.722	**74.794**
november	62	3	0	1	16.322	**16.388**
december	45	3	0	0	3.647	**3.695**
totaal 2022	**4.150**	**3.538**	**116**	**130.247**	**194.580**	**332.631**

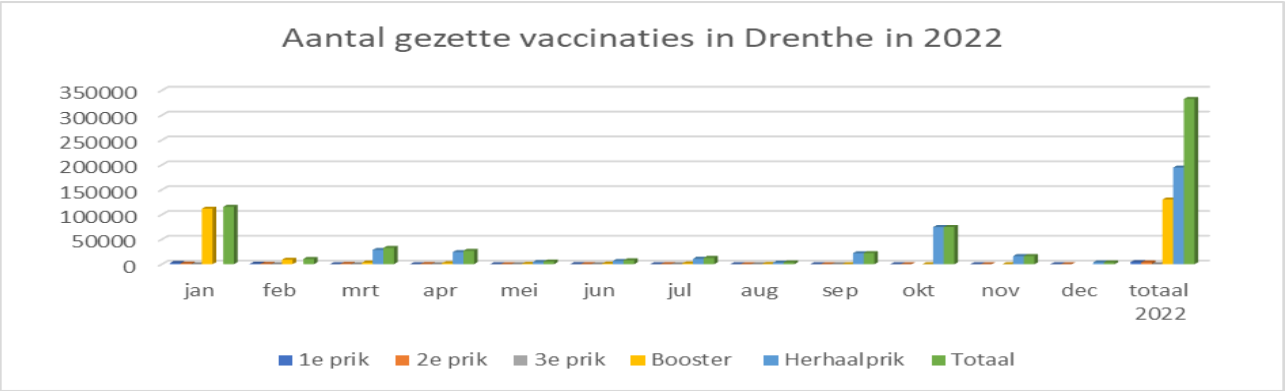

Vanaf half november is begonnen met afschalen van personeel en openingstijden omdat de vraag sterk terugliep. Elke werkdag is er 1 locatie 1 dagdeel open. De afschaling in personeel resulteerde erin dat er op 15 december 2022 nog 60 FTE in dienst was. Dit is deels bewerkstelligd door natuurlijk verloop. Van het overige deel van de mensen is het contract gestopt, dit betrof voor het merendeel uitzendcontracten.
Met het vooruitzicht dat er in 2023 geen (grote) campagnes meer komen is duidelijk geworden dat een andere manier van organiseren aangewezen was en dat het vaccinatieproces weer ingebed kon worden in de staande GGD-organisatie.

Testen
Testen vond in 2022 plaats in Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel. Begin februari werd er een absoluut testrecord gehaald, 5.069 testen op een dag. Na de initiële drukte aan het begin van het jaar is dit snel afgevlakt naar een minimum niveau. Vanaf juni waren de teststraten alleen nog in de ochtend open. Er werden voorbereidingen getroffen om testen, BCO en het callcenter te integreren in een nieuw op te richten afdeling Monitoring & Advies (M&A). Per juli werd M&A samengevoegd met IZB in de staande organisatie van de GGD. Het pand aan de Azieweg 13 werd verlaten in juli en werden de werkzaamheden van M&A uitgevoerd op de hoofdlocatie van de GGD.

Ook de teststraat aan de Aziëweg 14 in Assen werd gesloten en testen verhuisde naar de Amerikaweg. Dit pand is vrijgekomen doordat vaccinatie zijn intrek heeft gekomen aan de Zwedenlaan.
De medewerkers in het allround, later M&A, proces bedienden als totale groep testen en callcenter. Gedurende het jaar is deze groep fors afgeschaald. In januari was er 240 FTE uitvoerende medewerkers

beschikbaar, in april was dat 181 FTE, in juli 47 FTE, in oktober 36 FTE en in december was er nog 32 FTE over.
Daarnaast was er aan het begin van het jaar nog 14,5 FTE ondersteunende diensten aanwezig, in december was dit nog 10 FTE. Deze mensen zijn ook ingezet voor het vaccinatieproces. Denk aan opleidingen, planning, beleid, communicatie en functioneel applicatiebeheer.

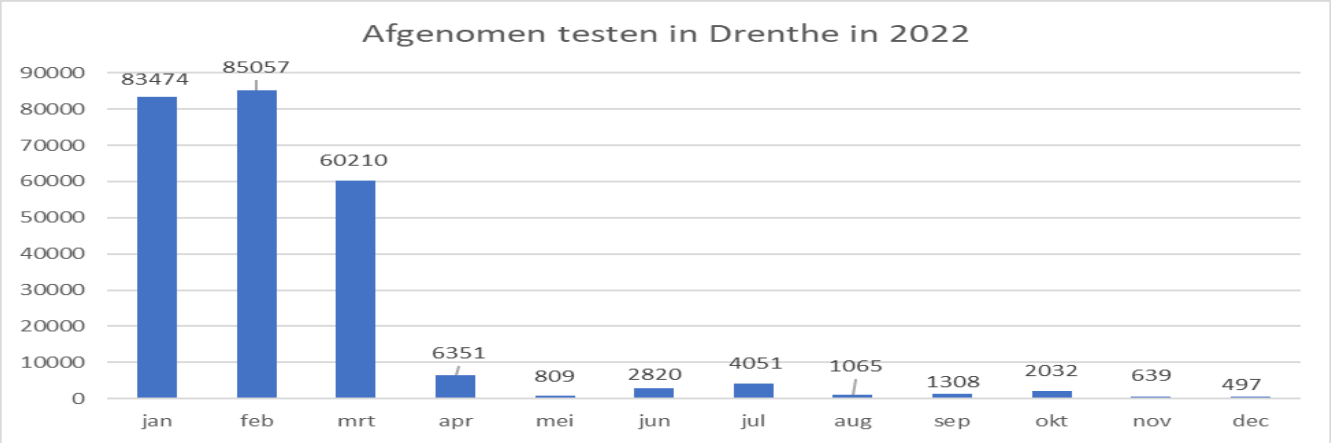

Bron- en contactonderzoek
Het proces BCO onderging grote veranderingen in 2022. Waar in het begin werd overgegaan op BCO op vraag van de burger zelf, naast een steekproef, werd er in augustus besloten ook de steekproef af te schaffen. De surveillance methoden waren zo verbeterd dat BCO vanaf september niet meer nodig was.

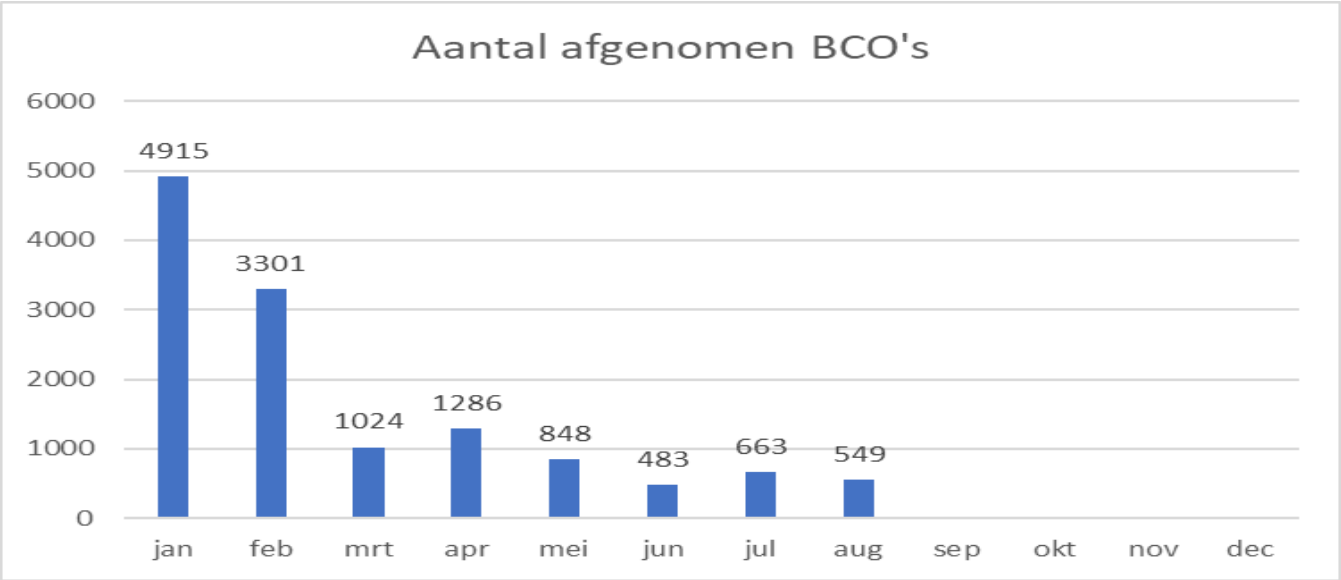

Callcenter
Het callcenter is het hele jaar beschikbaar geweest om vragen van inwoners te beantwoorden. Ook scholen, zorg- en onderwijsinstellingen belden regelmatig. Het callcenter was dagelijks bereikbaar, ook in het weekend. In de drukste periodes werd er tot wel 1.500 keer per dag contact gezocht. De drukste maand was januari met meer dan 15.000 calls, in december was dit verminderd tot 396. De vragen hadden betrekking op vaccinaties, booster- en herhaalcampagnes en coronatoegangsbewijzen.

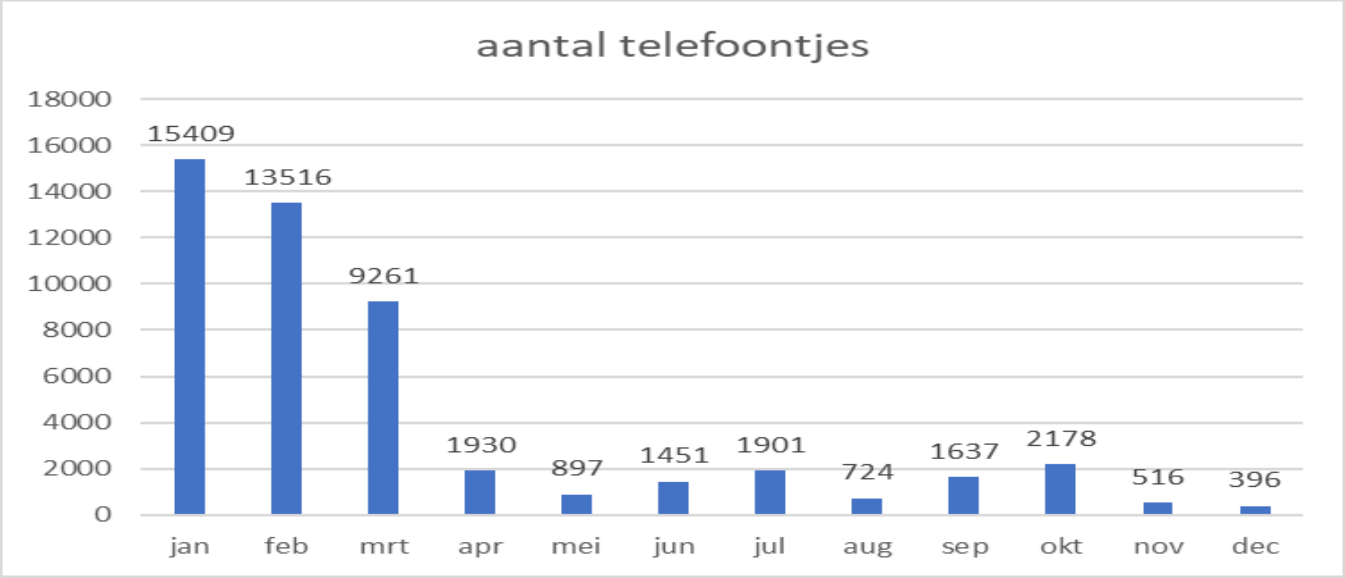

Beleid en Advies
Binnen IZB+ is het landelijke beleid continu afgestemd en vertaald naar een werkwijze of advies passend voor Drenthe. Dit werd in afstemming gedaan tussen de DPG, managers, artsen, beleidsadviseurs en procescoördinatoren. Ook landelijk en in Noord-Nederland is er voortdurend afstemming geweest met andere GGD-en, GGD GHOR Nederland en andere partijen.

Voorlichting en communicatie
Voorlichting en communicatie waren gedurende het jaar belangrijke onderdelen van IZB+. De communicatie richtte zich op de juiste gedragsregels, neutrale informatie over vaccinaties, testen bij klachten, locatiewijzigingen en gewijzigde openingstijden. We hielpen inwoners zo veel mogelijk in hun zoektocht naar de juiste ingang/informatie bij de GGD.
Voor de communicatie naar het publiek, gemeenten in Drenthe en ketenpartners gebruikten we onze website, digitale nieuwsbrieven, sociale mediakanalen, persberichten en webinars.
Ook is ingegaan op diverse persverzoeken voor interviews en rondleidingen. Bovendien konden mensen vragen stellen door naar het callcenter te bellen of te mailen.
Ook was er voortdurend contact met partners om de informatiebehoefte op te halen en daarop proactief te informeren en te adviseren. Er waren directe lijntjes met gemeenten, huisartsen, zorginstellingen en asielzoekerscentra.

Rapportage en surveillance
Er werd gewerkt met een aantal stuurinstrumenten en rapportages. Daarmee is gedurende het jaar duiding gegeven aan vaccinaties, testen en telefoontjes.

GHOR
De verantwoordelijkheid voor toekomstige op- en afschalingen is belegd binnen de GHOR in Drenthe. Hiervoor wordt een uitgebreid plan opgesteld om klaar te staan voor toekomstige pandemieën. Dit gebeurt op basis van de ervaringen uit het COVID proces en met de kennis die binnen de GHOR beschikbaar is in het kader van crisisbeheersing.

RONAZ
De banden met partners uit het RONAZ (Regionaal Overleg Niet Acute Zorg) zijn aangehaald in 2022. Vanuit de projectgroep ‘samen slimmer vaccineren’ zijn stappen gezet in optimalisatie van de samenwerking met verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorg (VVT), de GGZ, gehandicaptenzorg, huisartsen, gemeenten en

zorgverzekeraars. Het doel was om bij een toekomstige pandemie sneller te kunnen schakelen en de voorzieningen te kunnen bedienen. De routing voor vaccinatie in instellingen is geoptimaliseerd. De resultaten zijn door alle betrokkenen hoog gewaardeerd.

Scenario plotselinge inzet
Op 3 en 14 juli is er een landelijke oefening geweest genaamd: scenario plotselinge inzet (lees snel opschalen). Doel was de samenwerking tussen VWS/RIVM, GGD GHOR Nederland en de GGD-en regionaal te optimaliseren. In deze 2 dagen zijn er diverse scenario's geoefend. Een belangrijk leerpunt hierbij was dat de regionale GGD-en sneller kunnen handelen wanneer ze vroegtijdig worden meegenomen in veranderingen. Ook de informatie behoefte 'waar heeft de regionale GGD behoefte aan' was niet helemaal helder. Hierin hebben deze dagen geholpen. Drenthe kreeg complimenten omdat het oefenproces goed verliep.

Verdere integratie reguliere processen
Eind 2022 zijn er plannen gemaakt om naast M&A ook het vaccineren onder te brengen de staande GGD organisatie. Dit betekent het definitief opheffen van het crisisonderdeel IZB+, begin 2023.

Financiële verantwoording IZB+ - de opgeschaalde infectieziektebestrijding gericht op COVID-19
De verantwoording inclusief een korte toelichting is in tegenstelling tot 2020 en 2021 opgenomen in de jaarrekening na het overzicht van baten en lasten.

2. Seksuele gezondheid

De GGD zet zich in voor een goede seksuele gezondheid voor de Drentse inwoners. We houden ons naast seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) of hiv, het voorkomen van onbedoelde zwangerschappen en het voorkomen van seksueel grensoverschrijdende gedrag of geweld, bezig met dat inwoners door kennis, vaardigheden en in vrijheid eigen invulling kunnen geven om plezierige, veilige en gelijkwaardige seksuele belevingen aan te kunnen gaan.

Wat hebben we bereikt?

- Na ontvlechting uit het team SG van GGD Groningen in 2021 heeft 2022 in het teken gestaan van opbouw van het team in Drenthe.
- We hebben 2 spreekuren SOA/SENSE en 1 spreekuur Prep gestart, een testlab voor mannen die seks hebben met mannen (MSM) gestart en hebben locatie spreekuren bij prostitutiebedrijven uitgevoerd.
- We hebben de samenwerking intern verstevigd (o.a. IZB, JGZ, Gezonde Relaties en Seksualiteit, Nu Niet Zwanger, Reizigersvaccinatie, Technische Hygiënezorg en het Informatiemanagement).
- We hebben de samenwerking extern verstevigd (o.a. met Sense Noord Nederland, Centrum Seksueel Geweld Noord Nederland, Dermatologie Treant Emmen, Infectieziekten poli UMCG, huisartsen, specialisten, welzijnsorganisaties, netwerken specifieke doelgroepen, Certe en landelijke organisaties.
- De landelijke PreP pilot bij GGD Drenthe is gestart in april 2022 en heeft het door het RIVM toegekende aantal van 53 bereikt. Contacten met een aantal huisartsen m.b.t. Prep zijn gelegd.
- In 2022 zijn bij GGD Drenthe Keuzehulpgesprekken (ongewenste) zwangerschap vanuit het Fiom uitgevoerd.
- In 2022 hebben er 137 Sense consulten (seksualiteitsvragen, anticonceptie, (ongewenste) zwangerschap, seksuele problemen, seksueel geweld) plaatsgevonden. Daarnaast hebben we uitvoering gegeven aan Sense chat in Noord Nederlands verband.

- In 2022 zijn er vanuit de HPV vaccinatiecampagne meer Hepatitis B vaccinaties gezet dan begroot voor risicogroepen.
- Bij de bestrijding van Monkeypox hebben wij geparticipeerd in de vorm van beleid, advisering, monitoring en samenwerking (GGD/IZB en landelijk).
- We hebben trainingen voor professionals (Vlaggensysteem, Meldcode) en voorlichtingen voor jongeren in het BO en VO, ISK schakelklassen uitgevoerd.
- Er is intensieve samenwerking ontstaan met het Drenthe college in Assen. Vanaf 2023 zal hier een spreekuur pilot gaan draaien.
- Er is een promotie filmpje ontwikkeld i.s.m. Spot TV en er zijn diverse social-media activiteiten geweest. We hebben webinars ontwikkeld m.b.t. normale seksuele ontwikkeling bij jongeren en seksuele grensoverschrijding voor het Basis onderwijs en het Voortgezet Onderwijs n.a.v. BOOS, i.s.m. JGZ, NNZ, Centrum Seksueel Geweld, Gezonde Relaties en Seksualiteit.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
In 2022 stond de opbouw van het Drentse team SG centraal. We hebben geïnvesteerd in uitbreiding van personeel en opleiding (Consulent Seksuele Gezondheid, Aanvullende Seksualiteitshulpverlening, Basis module Seksueel Geweld NSPOH, Trainer Vlaggensysteem).
Mede door inzet van internetveldwerk op het gebied van MSM en Sekswerkers (en twitteraccount NNL), konden we investeren in netwerken van risicogroepen en hernieuwde contacten leggen met prostitutiebedrijven.
We hebben het team SG binnen de GGD bekend gemaakt via ons intranet, website en pitches, en buiten de GGD via nieuwsbrieven, LinkedIn en brieven aan huisartsen
Er is een samenwerkingsverband gestart met NNZ, Centrum Seksueel Geweld, Gezonde en seksualiteit, JGZ, Vaart Welzijn. In het kader van de uitbraak van Monkeypox en de HPV-campagne hebben we intensief samengewerkt met IZB.
Ook is er extra geïnvesteerd in aanvullende seksualiteitshulpverlening tijdens de spreekuren en voorlichting en verstrekking van de Hepatitis B vaccinatie voor risico doelgroepen.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Activiteiten/campagnes onder jongeren	52	12	13	2	14
Activiteiten onder migranten	32	30	12	24	31
Activiteiten onder LHBT	15	45	25	0	61
Activiteiten t.b.v. prostituees	45	45	45	10	50
Bijscholing aan professionals	15	8	1	2	11
SENSE					
Aantal Soa consulten	876	850	279	314	883
Vindpercentage Soa	29%	17%	84%	9%	18%
Aantal gevonden Soa	258	145	235	29	161
Aantal consulten (Sense)	137	75	5	4	62
Aantal Hepatitis B vaccinaties voor risicogroepen	130	120	14	27	151

3. Crises, rampen en incidenten

De GGD geeft in Drenthe invulling aan de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en is verantwoordelijk voor publieke gezondheidszorg tijdens rampen en crises.

> ***GHOR***
> De Directeur Publieke Gezondheid (DPG) geeft leiding aan de GGD en aan de GHOR. Dit is een wettelijke verankerde taak. De GHOR werkt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio Drenthe (VRD). De DPG legt rechtstreeks verantwoording af aan het bestuur van de VRD over de GHOR-taken. De activiteiten van de GHOR in 2022 worden verantwoord in het jaardocument van de VRD.

Publieke Gezondheidszorg tijdens rampen en crises

Crisisorganisatie

Wat hebben we bereikt?

- De vakbekwaamheid van diverse GGD-crisisfunctionarissen is versterkt.
- De eerste stap is gezet om te komen tot een vernieuwd crisisplan.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Opleiden, Trainen en oefenen

Er zijn twee nieuwe procesleiders en een ondersteuner psychosociale hulpverlening (PSH) aangesteld evenals een nieuwe crisiscoördinator. Allen zijn opgeleid voor hun rol binnen de GGD crisisorganisatie. De nieuwe procesleiders en ondersteuner PSH hebben verdiepingstrainingen gevolgd samen met nieuwe functionarissen PSH van GGD Groningen. Hierdoor werden ook kennis en ervaringen tussen beide regio's uitgewisseld wat de vakbekwaamheid versterkt. De procesleiders PSH hebben door middel van enkele voorlichtingen hun vakbekwaamheid opgefrist en versterkt en het team Infectieziektebestrijding heeft geoefend met crisisbesluitvorming (BOB).

- Naar een nieuw crisisplan

Er heeft een startbijeenkomst plaatsgevonden over de ontwikkeling van een nieuw integraal crisisplan. In verband met interne organisatieontwikkelingen is dit traject echter voorlopig on hold gezet.

PSH

Wat hebben we bereikt?

- Ook dit jaar wisten gemeenten ons te vinden bij incidenten met maatschappelijke onrust en behoefte aan gecoördineerde psychosociale hulpverlening.
- We hielden zicht op vraagstukken en mogelijke knelpunten die door Covid ontstonden m.b.t. psychosociale hulp ten aanzien van de kwetsbare groepen mensen in Drenthe.
- We hebben gemeenten geïnformeerd en geadviseerd over hoe de emotionele/psychosociale ondersteuning in de GOO-opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen kon worden vormgeven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- PSHi

Het PSHi-protocol is tweemaal formeel ingezet door gemeenten bij incidenten met (kans op) maatschappelijke onrust waarbij behoefte was aan gecoördineerde psychosociale hulpverlening. Daarnaast is de GGD door een gemeente bij twee casussen gevraagd de coördinatie- en ondersteunende rol op zich te nemen. En viermaal is om advies gevraagd in een casus.

- PSH-COVID

De GGD heeft na afschaling van het kernteam PSH Covid anderhalf jaar iedere zes weken een monitoringsronde PSH gehouden om te bezien of er knelpunten/bijzonderheden/zorgen waren m.b.t. psychosociale hulp ten aanzien van (kwetsbare) doelgroepen en of er knelpunten in de zorgketen waren m.b.t. PSH covid die regionaal moesten worden aangekaart. Indien nodig werd daarop geacteerd. Tijdens de monitoringsronden in het eerste kwartaal kwamen door de ontwikkelingen met COVID steeds minder knelpunten en zorgen vanuit de monitoringsronde naar voren. De zorgen die er waren werden regulier of binnen andere gremia worden opgepakt. In samenspraak met de partners is daarom besloten de monitoringsronde te beëindigen.

- PSH-GOO-locaties

De GGD heeft m.b.t. psychosociale hulpverlening voor de vluchtelingen uit Oekraïne in de GOO- locaties richting gemeenten een adviserende- en informerende rol over hoe de gemeenten de emotionele/psychosociale ondersteuning in opvanglocaties kan vormgeven. In het beginstadium is contact gezocht met locatiemanagers/gemeenten en andere betrokken partners en is mondeling en schriftelijk informatie verstrekt over hoe de psychosociale ondersteuning in te vullen. De informatie en de rol van de GGD is ook toegelicht in het locatiemanagersoverleg en er is een document met tips en hulplijnen beschikbaar gesteld voor de locatiemanagers. Er is vanuit PSH GGD een korte lijn met andere GGD-regio's en met een landelijk kenniscentrum dat informeert en adviseert over psychosociale hulpverlening aan Oekraïense vluchtelingen. Eventuele regionale knelpunten kunnen ook landelijk worden aangekaart voor mogelijke oplossingen. PSH GGD is afgelopen jaar enkele keren benaderd met een vraagstuk betreffende PSH in een opvanglocatie.

Jaarcijfers

In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Incidenten met dreigende maatschappelijke onrust die door de GGD in opgeschaalde vorm (niet regulier, m.b.v. psh-/crisiscoördinator) zijn ondersteund	2	pm*	3	4	5
* doorgaans wordt het aantal inzetten niet begroot omdat het niet te voorspellen is hoeveel incidenten gaan plaatsvinden waarbij coördinatie nodig is.					

4. Technische Hygiënezorg

Technische Hygiënezorg (THZ) houdt toezicht op de kinderopvang door inspecties en voorlichting. Op deze wijze wordt de veiligheid, hygiëne en gezondheid bevorderd. Daarnaast worden tatoeage- en piercingshops geïnspecteerd.

Wat hebben we bereikt?

- De jaarlijkse inspecties kinderopvang zijn volledig uitgevoerd. Het is gelukt om in Drenthe 100% van de instellingen te bezoeken.
- De aanvragen voor onvoorziene onderzoeken zijn binnen de termijn uitgevoerd. Het gaat hierbij om onderzoek voor en na registratie, nader onderzoek en incidenteel onderzoek o.b.v. signalen en wijzigingen.

- Aan de hand van de gegeven adviezen in de rapporten kunnen gemeenten een goede afweging maken in hun handhavingsbeleid.
- Alle aanvragen voor inspecties van tatoeage-en piercingshops zijn in behandeling genomen. De locaties zijn bezocht, alle locaties die voldeden aan de getoetste wettelijke eisen hebben een (nieuwe) vergunning gekregen. Hiermee is bijgedragen aan beperking van volksgezondheidrisico's binnen tatoeage-en piercingshops.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
Jaarlijks worden alle geregistreerde kinderopvang locaties bezocht: het gaat hierbij om de kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang, gastouderbureaus. De 100% norm is in 2022 gehaald, na twee jaren waarin dat niet is gelukt vanwege COVID.

Naast deze jaarlijkse inspecties worden onvoorziene inspecties uitgevoerd, dit zijn de onderzoeken bij nieuwe locaties (onderzoek voor registratie en onderzoek na registratie), nader onderzoek en herstelaanbod wanneer er een tekortkoming is geconstateerd bij het jaarlijks onderzoek en incidentele onderzoeken bij wijzigingen of signalen. Deze onvoorziene inspecties worden begroot: op basis van een trendanalyse wordt bepaald wat er verwacht kan worden. Het aantal onvoorziene inspecties is in 2022 lager uitgevallen dan verwacht. Landelijke ontwikkelingen binnen de kinderopvangsector spelen hierbij een rol, met name het grote personeelstekort.

De onvoorziene inspecties die zijn aangevraagd door gemeenten zijn binnen de wettelijk gestelde termijn uitgevoerd.

Alle aanvragen voor inspecties van tatoeage-en piercingshops zijn in behandeling genomen. De locaties zijn bezocht, alle locaties die voldeden aan de getoetste wettelijke eisen hebben een (nieuwe) vergunning gekregen

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Reguliere inspecties					
Aantal inspecties KDV/BSO/GOB	628	670	540	313	571
Gastouders (steekproef 5%)	154	247	46	54	278
Gastouders nieuw			120	162	
Totaal regulier	**782**	**917**	**706**	**529**	**849**
Onvoorzien inspecties					
KDV, BSO/GOB nieuw (OVR + ONR)	72	150	64	69	148
KDV/BSO/GOB/VGO nader onderzoek + herstelaanbod	175	158	129	92	146
KDV, BSO/GOB/VGO inspectie incidenteel	76	115	87	82	106
Ophoging steekproef gastouders	226	166	91	10	21
Totaal onvoorzien	**549**	**589**	**371**	**253**	**421**
Aantal inspecties Tattoo & piercing	51	50	54	40	43
Totaal	**1.382**	**1.556**	**1.131**	**822**	**1.313**

KDV = kinderdagverblijf/ BSO = buitenschoolse opvang/ GOB = gastouderbureau/ OVR = Onderzoek Voor Registratie / ONR = Onderzoek Na Registratie / VGO = voorziening gastouderopvang

5. Milieu en Gezondheid

De GGD biedt voorlichting en advies over het effect van het binnen- en buitenmilieu op de gezondheid. We adviseren over het effect van schadelijke stoffen op de gezondheid bij milieu-incidenten. De GGD adviseert daarnaast over de manier waarop de leefomgeving kan bijdragen aan gezondheid.

Wat hebben we bereikt?

- We zijn bij Drentse gemeenten betrokken als deskundige partner bij de ontwikkeling en advisering van de omgevingsvisie en omgevingsplannen en nemen hierin actief deel.
- We zijn als partner aangehaakt bij vergunningverlening van initiatieven met effecten op de gezondheid.
- We adviseren over de gevolgen van klimaat voor de gezondheid.
- Er wordt gewerkt aan een grotere poule van Gezondheidskundig Adviseurs Gevaarlijke Stoffen (GAGS) vanuit Noord-Nederland

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Gezonde leefomgeving

Het creëren van een gezonde leefomgeving is een krachtige manier om gezondheidsproblemen te voorkomen en gezondheidsverschillen te verkleinen. De Omgevingswet biedt veel kansen om de leefomgeving gezonder in te richten. Met de twaalf gemeenten in Drenthe en in nauwe samenwerking met de Veiligheidsregio en de Regionale Uitvoeringsdienst heeft de GGD zich als adviseur van gemeenten ontwikkeld bij het opstellen van omgevingsvisies, omgevingsplannen en bij vergunningverlening bij grotere initiatieven. GGD Drenthe is actief lid van het Omgevingsplatform Drenthe (OPD) en gelieerde werkgroepen.

Klimaat

In toenemende mate is de GGD betrokken geweest bij visies rondom klimaatadaptatie. Dit omvat de manier waarop we ons moeten aanpassen aan een veranderend klimaat. Denk hierbij aan vraagstukken rondom hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen. De GGD adviseert de gemeenten bij het opstellen van visies en uitvoeringsagenda's. Tevens is GGD Drenthe betrokken geweest bij het onderzoek Life IP Klimaatadaptatie, waarbij interviews gehouden zijn met Drentse gemeenten en de VRD over de plek van gezondheid in klimaatadaptatiebeleid.

Behandelen van meldingen en klachten

Inwoners van Drenthe hebben zich afgelopen jaar gemeld bij ons met vragen, meldingen of klachten over het effect van het binnen- of buitenmilieu op de gezondheid. Dat geldt ook voor gemeenten en provincie. Bij (risico op) blootstelling aan gevaarlijke stoffen bij incidenten is de gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen (GAGS) ingezet.

Gezondheidskundig Adviseurs Gevaarlijke Stoffen

De GAGS kan bij crises en rampen worden ingezet. Ook doet de GAGS mee aan oefeningen en informeert onze ketenpartners over de rol en meerwaarde van de GAGS bij crises en rampen. Inmiddels zijn er twee nieuwe GAGS functionarissen in Noord Nederlands verband opgeleid en zijn er vanuit GGD Drenthe twee GAGS functionarissen in opleiding.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Aantal meldingen/klachten	96	170	111	166	191
• Binnenmilieu	63	65	36	55	49
Aantal beleidsadviezen	66	50	34	32	13
Aantal GAGS inzetten in Drenthe	28	30	43	30	21
Aantal gemeenten waarin M&G actief is i.h.k.v. de Omgevingswet	12	12	12	12	6

6. Openbare Geestelijke Gezondheidszorg - vangnet en advies

Met de vangnet- en adviesfunctie van de GGD beperken we gezondheidsrisico's voor mensen die in een ongezonde situatie leven en anderen daarbij soms overlast bezorgen. Dit kan zijn door vervuiling, hoarding, problemen met aantallen huisdieren of ongedierte.

Wat hebben we bereikt?

- We ondersteunden hulpverleners bij probleemverheldering in situaties waarbij hun cliënten kampen met problemen op het gebied van woonhygiëne, hoarding en ongedierte.
- Met betrokken cliënten en hun hulpverlener(s) maakten we plannen voor de aanpak van woningvervuiling en hoarding, motiveerden cliënten daarin stappen te zetten en coördineerden de uitvoering van (grote) opruim- en schoonmaakacties.
- We adviseerden gemeenten, hulpverleners en huishoudelijke hulpen over (aanvullend) in te zetten hulpverlening of huishoudelijke ondersteuning om terugval te voorkomen en zelfredzaamheid te vergroten.
- Dit heeft bijgedragen aan het verbeteren van de kwaliteit van leven van cliënten, beperking van risico's voor de volksgezondheid en het terugdringen van overlast in de directe woonomgeving.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

De uitvoering van de vangnet- en adviesfunctie is verweven met de additionele OGGZ-taken van de GGD. De sociaal verpleegkundigen OGGZ krijgen verzoeken van hulpverleners om te ondersteunen bij de aanpak van woningvervuiling, hoarding, en problemen als gevolg van huisdieren of ongedierte. De betrokken cliënt staat, anders dan bij OGGZ-bemoeizorg, open voor hulp en ondersteuning. Al is het vaak nog schoorvoetend. De sociaal verpleegkundige OGGZ voegt specifieke expertise en kennis toe in de aanpak van deze problemen. De inzet is over het algemeen kortdurend en in samenwerking met de reeds betrokken hulpverlener. Voorbeelden zijn de ondersteuning van een hulpverlener van verslavingszorg bij de ambulante begeleiding van een cliënt met verslaving en een vervuild huishouden. Of een verzoek om ondersteuning van GGZ of het ziekenhuis omdat een inwoner is opgenomen en de woning vervuild blijkt te zijn. In overleg met de cliënt, kliniek en ambulante begeleiding wordt een woningsanering voorbereid en met een professioneel schoonmaakbedrijf uitgevoerd om zo herstel thuis mogelijk te maken.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Inzet soc. vpk. in vangnet en advies	100	45	57	42	48

De sociaal verpleegkundige inzet vanuit de vangnet en adviesfunctie is in 2022 opnieuw toegenomen en nagenoeg verdubbeld ten opzichte van de voorgaande jaren. Bij 26 van de 100 hulpverzoeken heeft een grootschalige woningsanering plaatsgevonden. Dat is 4 meer dan in 2021, ook het aantal woningsaneringen dat vanuit OGGZ-bemoeizorg wordt uitgevoerd is toegenomen (zie programma additioneel, OGGZ). De verzoeken vanuit hulpverlening aan de GGD fluctueren elk jaar. Een inhoudelijke verklaring is moeilijk te geven aangezien de aantallen beperkt zijn en afhankelijk zijn van hulpverleners die zich bij ons melden. Hulpverleners weten de GGD voor deze inzet mogelijk beter te vinden. Ook is er naar verwachting een relatie met een toename van vervuilingsproblematiek. Dat zien we ook bij de OGGZ-bemoeizorg ook andere GGD-regio's zien deze toename. Of hierin een verband met de coronamaatregelen is hebben we niet kunnen vaststellen.

7. Tuberculosebestrijding

In de bestrijding van tuberculose werkt GGD Drenthe samen met het Regionaal Expertise Centrum. Er wordt gescreend bij risicogroepen en indien nodig behandeling ingezet. De dienstverlening wordt uitgevoerd door GGD Groningen via een dienstverleningsovereenkomst.

Wat hebben we bereikt?

- Er is een gezamenlijke visie vastgesteld, en verder uitgewerkt in de lijn van het landelijk plan van aanpak efficiënte inrichting TBC-bestrijding.
- In het DPG drie Noord overleg is het proces voorstel samenwerking Groningen, Drenthe en Friesland besproken en geaccordeerd.
- Er zijn in totaal 4 contactonderzoeken uitgevoerd in Drenthe in zowel opvang voor Oekraïense migranten en ziekenhuizen

Wat hebben we hiervoor gedaan?

De integratie van de uitvoeringstaken van de tuberculosebestrijding (preventie, screening, behandeling) binnen de infectieziektebestrijding is in 2022 weer volledig opgepakt en uitgevoerd. Na de COVID-19 periode hebben we weer zo veel mogelijk de tuberculosebestrijding door gezet. Ook de vaccinaties zijn in 2022 weer volledig opgepakt.

We werken aan een toekomstbestendige TBC-bestrijding omdat het aantal TBC-gevallen afneemt, maar noodzakelijke expertise wel van belang blijft. GGD Groningen doet dit samen met GGD Drenthe en GGD Fryslân, met het UMCG Beatrixoord en met 8 GGD 'en in het Regionaal Expertise Centrum Noord-Oost (REC). De meeste cliënten zijn asielzoekers, gedetineerden, buitenlandse studenten en immigranten. Het team TBC is in het eerste kwartaal begonnen met het preventief screenen op TBI (tuberculose-infectie) bij asielzoekers onder de 12 jaar. Bij TBI is iemand geïnfecteerd met de tuberkelbacterie zonder dat er ziekteverschijnselen zijn. Door het preventief screenen op TBI en te behandelen voorkomen we dat iemand later in zijn leven TBC ontwikkelt. Dit is een landelijke ontwikkeling die in 2023 doorgevoerd gaat worden.

Het aantal TBC patiënten is dit afgelopen jaar iets toegenomen in vergelijking met 2021; het aantal TBI patiënten is iets afgenomen.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Aantal BCG vaccinaties	71	130	104	41	125
Latente tuberculose infectie aangemeld	9	15	21	5	12
Aantal opgespoorde latente infecties TBC per 100.000 inwoners in het werkgebied	1,81	3,05	4,24	1,01	2,44
Aantal mantouxtesten om TBC vast te stellen	128	350	273	88	430
Aantal röntgenfoto's van de longen	608	400	609	773	470
Aantal nieuwe patiënten	22	12	11	4	11
Aantal nieuwe TBC gevallen per 100.000 in het werkgebied	4,42	2,44	2,22	0,81	2,24

8. Rijksvaccinatieprogramma

Met de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) worden kinderen beschermd tegen ernstige infectieziekten.

Wat hebben we bereikt (NB: cijfers betreffen 2021)

- In Drenthe is de vaccinatiegraad onder zuigelingen vrijwel gelijk gebleven en onder kleuters is de vaccinatiegraad voor DKTP licht gedaald (- 0,7%). Bij adolescenten is de meningokokken-vaccinatiegraad gedaald (- 5%). Het aantal zwangere vrouwen dat een 22 wekenprik tegen kinkhoest heeft ontvangen is wel (+ 2%) gestegen naar 76%.
- Bij de herhaalprikken DTP en BMR voor 9-jarigen, is de BMR-vaccinatiegraad in 2021 gedaald met 1,3% en bij de DTP met 1,2%. De HPV-vaccinatiegraad onder meisjes is met 3,8% gestegen naar 70,9%, 2 jaar eerder in 2019 was dit nog maar 51,9%. Bij de meeste vaccinaties is er dus sprake van een lichte daling, desondanks is de vaccinatiegraad in Drenthe nog steeds boven het landelijk gemiddelde, net als in voorgaande jaren (bijvoorbeeld bij zuigelingen: Drenthe 93,3% versus NL 90,1% en bij 9-jarigen: Drenthe 92,7% versus NL 89,7%).

Wat hebben we hiervoor gedaan?
De bestrijding van COVID heeft ook in 2022 een enorme invloed gehad op de uitvoering van de RVP-vaccinaties op consultatiebureaus en groepsvaccinaties. Spreekuren en vaccinatiesessies werden aangepast om het maximaal aantal personen in een wachtruimte te beperken. Dit heeft extra tijd en inzet van de JGZ-professionals gevraagd. Hoewel de uitvoering van het RVP kon worden voortgezet is er een effect van de coronamaatregelen zichtbaar in de opkomst.

In 2022 is door het RIVM een wijziging opgenomen in het RVP. De leeftijd voor de HPV vaccinaties is omlaag gebracht van 13 naar 10 jaar, en naast meisjes komen nu ook jongens in aanmerkingen voor de HPV vaccinatie. Om deze wijziging mogelijk te maken wordt verspreid over 2 jaar (2022 en 2023) een inhaalcampagne georganiseerd volgens schema van het RIVM, hiervoor worden/zijn uitgenodigd:

- alle jongens van 10 tot 18 jaar
- alle meisjes tussen 10 en 13 jaar

Per 1 januari 2022 is het Informed Consent (geïnformeerde toestemming) ook van toepassing op de uitvoering van het RVP. Om het registreren en verwerken van deze toestemmingsverklaringen te

vereenvoudigen is een automatiseringstraject gestart. Daarnaast geeft de automatisering ook mogelijkheid om ouders/jongeren afspraken op maat te bieden. Zij krijgen nu bij de uitnodiging voor de vaccinatie de keuze om zelf een plaats/dag/tijd te kiezen in plaats van een vooraf vastgestelde afspraak. Bij het aanmelden voor deze afspraak wordt ook het Informed Consent uitgevraagd/afgehandeld. Na een pilot, is in het najaar deze wijze van aanmelden/registreren geïntroduceerd. Helaas is bij het inrichten van de tijdsloten een (menselijke) fout gemaakt waardoor op sommige priklocaties lange wachtrijen zijn ontstaan, hierdoor zijn we negatief in het nieuws gekomen.

Jaarcijfers

In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2021 en de drie voorafgaande jaren. Gerealiseerde cijfers over 2022 zijn nog niet voorhanden. Deze ontvangen we in de 2e helft van 2023 via het RIVM. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2021	Begroot 2022	Realisatie 2020	Realisatie 2019	Realisatie 2018
Vaccinatiegraad DKTP kleuters	92,8%	95,0%	93,5%	93,4%	94,0%
Vaccinatiegraad DTP basisschool	92,7%	95,0%	94,4%	95,6%	94,4%
Vaccinatiegraad BMR basisschool	92,9%	95,0%	94,6%	95,5%	98,5%
Vaccinatiegraad HPV meisjes	70,9%	60,0%	67,1%	51,9%	44,1%
Vaccinatiegraad HPV jongens	n.v.t.	60,0%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vaccinatiegraad Men ACWY	88,5%	92,0%	93,5%	92,9%	91,8%
Vaccinatiegraad MKV (deelname aan)	76,0%	70,0%	74,0%	n.v.t.	n.v.t.
* inclusief minderjarige asielzoekers					

9. Financiële verantwoording bij het programma Beschermen

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Beschermen	Baten	Crises en incidenten	125	148	148	147	0
		Infectieziektebestrijding	59.993	1.008	1.008	42.531	41.523
		Milieu en Gezondheid	538	537	537	557	20
		Openbare geestelijke gezondheidszorg	88	90	90	92	1
		Seksuele gezondheid	254	251	251	344	93
		Technische hygiënezorg	1.377	1.350	1.350	1.361	11
		Tuberculose bestrijding	578	574	574	610	36
	Totaal Baten		**62.953**	**3.957**	**3.957**	**45.641**	**41.684**
	Lasten	Crises en incidenten	-125	-148	-148	-132	16
		Infectieziektebestrijding	-60.002	-1.008	-1.008	-42.512	-41.505
		Milieu en Gezondheid	-538	-537	-537	-568	-31
		Openbare geestelijke gezondheidszorg	-88	-90	-90	-90	0
		Seksuele gezondheid	-254	-251	-251	-341	-90
		Technische hygiënezorg	-1.377	-1.350	-1.350	-1.413	-63
		Tuberculose bestrijding	-578	-574	-574	-597	-22
	Totaal Lasten		**-62.962**	**-3.957**	**-3.957**	**-45.653**	**-41.695**
	Reserveringen	Infectieziektebestrijding	9	0	0	0	0
	Totaal Reserveringen		**9**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Beschermen			**0**	**0**	**0**	**-12**	**-12**

NB: Alle bedragen in de financiële overzichten zijn in afgeronde duizendtallen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

Infectieziektebestrijding

De financiële verantwoording is opgenomen onder paragraaf Financiële verantwoording IZB+ - de opgeschaalde infectieziektebestrijding gericht op COVID-19.

Technische hygiënezorg
Het aantal onvoorziene inspecties blijft achter bij hetgeen afgesproken/geoffreerd is. Er zijn in 2022 meerdere inspecties uitgevoerd bij opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen en noodopvanglocaties voor asielzoekers.

10. Financiële verantwoording bij het programma Beschermen derden

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Beschermen - derd	Baten	Geneeskundige hulpverleningsorganisatie i	981	945	945	997	51
		Rijksvaccinatieprogramma 18+	0	0	0	0	0
		Rijksvaccinatieprogramma jeugd	1.235	1.046	1.046	1.545	500
	Totaal Baten		**2.216**	**1.991**	**1.991**	**2.542**	**551**
	Lasten	Geneeskundige hulpverleningsorganisatie i	-981	-945	-945	-1.004	-58
		Rijksvaccinatieprogramma 18+	0	0	0	-5	-5
		Rijksvaccinatieprogramma jeugd	-1.235	-1.046	-1.046	-1.595	-550
	Totaal Lasten		**-2.216**	**-1.991**	**-1.991**	**-2.604**	**-613**
Totaal Beschermen - derden			**0**	**0**	**0**	**-62**	**-62**

GHOR
De kosten van het RONAZ worden hier verantwoord en zorgen voor een overschrijding van de lasten. Deze kosten zijn opgenomen in de declaratie bij het Ministerie van VWS.

Rijksvaccinatieprogramma jeugd
De hogere opbrengst heeft te maken met de uitvoering van de inhaalcampagne. De financiering hiervan verloopt via het RIVM op basis van PxQ methodiek. Voor de uitvoering hebben we, vooral in het eerste halfjaar van 2022, gebruik moeten maken van extern personeel. Eigen personeel was nodig doordat In het reguliere JGZ proces de werkvoorraad was opgelopen door inzit bij de herhaalvaccinatiecampagne in het kader van COVID.

De incidentele kosten voor het automatiseringstraject Informed Consent bedroegen € 36.000.

De extra tijd en inzet van de JGZ-professionals door de aanpassingen vanwege de bestrijding van COVID heeft geleid tot een overschrijding van de lasten. Deze kosten zijn opgenomen in de declaratie bij het Ministerie van VWS.

Rijksvaccinatieprogramma 18+
Vooruitlopend op de opdracht aan de GGD-en voor de uitvoering van de HPV18+ campagne in 2023 zijn reeds kosten gemaakt in voorbereiding op de campagne.

Voor de uitvoering van de HPV18+ campagne in 2023 verstrekt het Ministerie van VWS een projectsubsidie aan GGD GHOR Nederland. Het maximum plafond van de subsidie is gebaseerd op de PxQ methodiek. De afrekening gebeurt op basis van werkelijke kosten. Een lagere opkomst kan op deze manier niet leiden tot een financieel risico voor GGD Drenthe.

1.1.2 Programma Bevorderen

1. Gezondheidsbevordering

GGD Drenthe adviseert de Drentse gemeenten over beleid en interventies die de gezondheid van de inwoners bevorderen. De interventies zijn effectief en lokaal toepasbaar. GGD Drenthe adviseert ook bij lokale en regionale preventienetwerken. We vertalen landelijke initiatieven gericht op het versterken van gezondheid naar de Drentse context. De resultaten van onderzoek en kennis over de lokale situatie vormen daarvoor de basis.

Wat hebben we bereikt?

- We agendeerden binnen gemeenten en in netwerken de omslag van ziekte en zorg naar gezondheid en veerkracht. De COVID-pandemie laat ons zien dat investeren in een gezonde en veerkrachtige samenleving nodig is om druk op de zorg te verlichten.
- We bundelden en versterkten de inzet op preventie en zijn met relevante netwerkpartners mede-aanjager voor regionaal preventiebeleid in Drenthe.
- De kennis- en adviesfunctie van de GGD is versterkt op het programma Kansrijke Start. Gemeenten zijn waar nodig ondersteund bij het inrichten van een lokale coalitie.
- Gemeenten hebben adviezen ontvangen en toegepast in (gezondheids)beleid en in de keuze voor interventies. 'Health in all policies' werd daarbij een belangrijk uitgangspunt.
- Onze expertise op een gezonde leefomgeving is bij alle gemeenten en ketenpartners in beeld. Het aantal adviesaanvragen ten aanzien van het meewegen van gezondheid in vergunningverlening nam toe. Het belang van gezondheid is ingebed in de Omgevingsvisie van enkele gemeenten en wordt meegenomen in de voorbereiding op de Omgevingsplannen.
- We droegen bij aan een integrale aanpak van preventie in de twaalf Drentse gemeenten.
- We duidden de resultaten van de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd samen met gemeenten en lokale partners en ondersteunden de totstandkoming en uitvoering van lokale preventieakkoorden.
- Met de campagnemix Gezond leven in Drenthe verbonden we alle bestaande campagnes en dragen we bij aan het versterken van gezondheid van onze inwoners.
- We participeerden in gezondheid gerelateerde programma's en netwerken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Advisering gemeenten

We adviseerden in de vertaling van de landelijke nota 'gezondheid breed op de agenda' naar lokaal (gezondheids)beleid. Belangrijke pijlers daarin zijn positieve gezondheid, achterliggende oorzaken en samenwerking (health in all policies).

GGD Drenthe is gestart met een kennis- en adviesrol op het landelijke actieprogramma Kansrijke Start.

We investeerden in de samenwerking tussen het sociale en het fysieke domein gericht op het realiseren van een gezonde leefomgeving en de nieuwe kansen die de Omgevingswet daartoe biedt.

Alle gemeenten kregen de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd aangeboden. De resultaten zijn geduid met ambtenaren van verschillende beleidsterreinen en geven richting aan lokale beleidsontwikkeling en -uitvoering.

Actuele data zijn cruciaal om het preventiebeleid goed te onderbouwen en te monitoren. We verkenden de samenwerking met externe partijen om tot een betere stroomlijning van de informatievoorziening te komen.

Twee gemeenten sloten in 2022 een lokaal preventieakkoord. De GGD is partner in lokale preventieakkoorden van gemeenten en adviseert over de uitwerking van opgenomen ambities naar

concrete activiteiten. In deze lokale setting versterken we de samenwerking met bijvoorbeeld welzijn, woningcorporaties, huisartsen en verloskundigen om tot een breder gedragen aanpak van preventie te komen.
GGD Drenthe participeerde in lokale werkgroepen, de regionale werkgroep en het leernetwerk van het project 'aan de slag met preventie'. Daarbij lag onze focus dit jaar op de structurele borging van de ontwikkelde werkwijze.
Thema's waarop GGD Drenthe in 2022 vooral adviseerde waren mentale gezondheid, middelengebruik (roken, alcohol, drugs), gezond gewicht en gezonde leefomgeving.

Voorbeelden van advisering aan gemeenten

Werkgroep gezonde werkomgeving, gemeente Coevorden
Vanuit het Sport en Preventieakkoord 'Wij gaan voor een gezond Coevorden' zijn initiatieven ontstaan gericht op een gezonde werkomgeving. De GGD participeerde in een werkgroep waarin partijen samen de mogelijkheden verkenden om de werkomgeving gezonder te maken. De GGD adviseerde en bracht concrete tools in die landelijk al ontwikkeld waren.

Denktank gezondheid in alle domeinen, gemeenten De Wolden en Hoogeveen
In het gezondheidsbeleid van gemeenten De Wolden en Hoogeveen is 'health in all policies' een belangrijk uitgangspunt. Er is een denktank gevormd die verbanden legt tussen gezondheid en ontwikkelingen binnen andere beleidsterreinen. Samen wordt gezocht naar win-winsituaties. De GGD werkt in de denktank samen met gemeentelijke beleidsmedewerkers uit verschillende domein en een adviseur vanuit het landelijke programma GezondIn.

Duiden uitkomsten Corona Gezondheidsmonitor Jeugd, gemeente Meppel
Op initiatief van gemeente Meppel is een bijeenkomst georganiseerd gericht op het duiden van uitkomsten uit de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd. Ca. tien beleidsmedewerkers/adviseurs/regisseurs uit de gemeentelijke organisatie gingen vanuit de monitorresultaten met elkaar in gesprek over verschillende aspecten van mentale gezondheid en middelengebruik. In een gericht vervolg verkennen zij de mogelijkheden om beleid en uitvoering op deze thema's verder te versterken.

Kerngroep Gezond in Westerbord, gemeente Midden-Drenthe
Welzijnswerk Midden-Drenthe, huisartsenpraktijk Westerbork en de gemeente Midden-Drenthe zijn initiatiefnemers voor 'Gezond in Westerbork'. GGD Drenthe is één van de partners in de kerngroep die inwoners, professionals en ondernemers wil stimuleren en ondersteunen om samen te werken aan een betere gezondheid van inwoners. Er is een brede bijeenkomst met ketenpartners, verenigingsleven en inwoners voorbereid die geleid heeft tot het ontwikkelen van diverse activiteiten voor Westerbork.

Mentale gezondheid op de agenda
Eind oktober heeft de GGD Drenthe een inhoudelijke themabijeenkomst over mentale gezondheid van Drentse jongeren voor bestuurders georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst zijn wethouders geïnformeerd aan de hand van landelijke en regionale cijfers, uitkomsten uit onderzoeken en notities en diverse regionale voorbeelden. Begin december hebben we ambtelijk een vergelijkbare sessie verzorgd. Zij kregen naast kennis tevens een verdieping op handelingsperspectieven voor de regio aangereikt. In 2023 gaan we hierover bestuurlijk verder in gesprek.

Ontwikkeling kennis- en adviesrol Kansrijke Start
Het programma Kansrijke Start levert een belangrijke bijdrage aan het gezond(er) en kansrijk(er) geboren worden van onze toekomstige generatie kinderen. Daarnaast ondersteunt het (toekomstige) ouders om voldoende toegerust te zijn voor het ouderschap en de opvoeding. Investeren in de eerste duizend dagen van het leven levert grote sociale, maatschappelijke en economische voordelen op.
Er is actief contact gelegd met alle Drentse gemeenten om de kennis- en adviesrol van de GGD te bespreken. Voor elke gemeente is een beeld met relevante data gemaakt en geduid en waar nodig zijn gemeenten ondersteund bij het inrichten van een lokale coalitie Kansrijke Start.

Er zijn diverse landelijke, regionale en lokale contacten met netwerkpartners gelegd. Daarnaast is een start gemaakt met het betrekken van inwoners door contact te leggen met ervaringsdeskundigen, een spiegelgroep Kansrijke Start en een belangenorganisatie. GGD Drenthe neemt deel aan landelijke en regionale kennisnetwerken en de lerende lokale monitor Kansrijke Start. De GGD deelt deze kennis en expertise met gemeenten, partners in de geboortezorgketen en het sociaal domein en heeft daarmee ook een verbindende rol tussen de verschillende domeinen.
Kansrijke Start fungeert intern binnen de GGD als paraplu om verschillende programma's en interventies zoals Nu Niet Zwanger, Pré en Voorzorg, het Prenatale Huisbezoek, de Gezonde Schoolaanpak en het team Seksuele Gezondheid te verbinden.

Campagnemix 'Gezond leven in Drenthe'
GGD Drenthe en de partners van 'Drenthe Gezond' zijn in 2022 begonnen met het gezamenlijk delen van gezondheidsboodschappen met hun doelgroepen. Bestaande (landelijke) campagnes werden onder de paraplu van 'Gezond leven in Drenthe' onder de aandacht gebracht bij inwoners.
Het jaar was opgedeeld in drie perioden. In elke periode stond een andere boodschap centraal. De thema's waren: 'een frisse start', 'lekker in je vel' en 'jij en je omgeving'. In elke periode werd aansluiting gezocht bij de hoofdthema's middelengebruik, gezond eten en bewegen.
Alle gemeenten en organisaties in Drenthe zijn welkom om aan te sluiten en gebruik te maken van de contentkalender en toolkit. In 2023 wordt de campagnemix gecontinueerd. Eind 2022 zijn de contentkalender en toolkit voor de eerste periode van 2023 gedeeld.

Lokale en regionale gezondheid gerelateerde netwerken
We namen deel aan diverse netwerken. Daarin agendeerden we het perspectief van publieke gezondheid en adviseerden we over mogelijkheden in de Drentse context om gezondheid van inwoners te versterken.
Voor het Meerjarenprogramma Drenthe Samen Gezond in Beweging is een nieuwe governance voorbereid waarin GGD Drenthe zowel ambtelijk als bestuurlijk participeert. Daarnaast leveren we een actieve bijdrage aan de expertgroepen die zijn ontstaan op de thema's middelengebruik, gezond gewicht en mentale gezondheid.
In 2023 wordt naar verwachting landelijk het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gesloten. Het GALA heeft samenhang met 4 andere akkoorden namelijk het Integraal Zorgakkoord (IZA), Woonzorgakkoord, Nationaal Preventie Akkoord en Nationaal Sportakkoord. Rode draad tussen deze akkoorden is structurele versterking van gezond leven en preventie. De akkoorden bevatten de afspraken over visie en inhoud. Hierin zitten ook afspraken over rollen en taken voor gemeenten en GGD. Samen met regionale partners als VDG, Drents Zorglandschap, SportDrenthe, CMO STAMM en Proscoop zijn we een verkenning gestart hoe invulling te geven aan de regionale preventieaanpak en de kennis- en adviesrol van de GGD.
Als partner in het Drents Netwerk Positieve Gezondheid organiseerden we een netwerkbijeenkomst over positieve gezondheid en leefomgeving. We namen deel aan internationale kennisdeling en uitwisseling op het Europees Publieke Gezondheidscongres in Berlijn.

2. Financiële verantwoording bij het programma Bevorderen

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Bevorderen	Baten	Gezondheidsbevordering algemeen	379	386	386	447	61
	Totaal Baten		**379**	**386**	**386**	**447**	**61**
	Lasten	Gezondheidsbevordering algemeen	-424	-386	-386	-416	-31
	Totaal Lasten		**-424**	**-386**	**-386**	**-416**	**-31**
	Reserveringen	Gezondheidsbevordering algemeen	44	0	0	0	0
	Totaal Reserveringen		**44**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Bevorderen			**0**	**0**	**0**	**30**	**30**

Het positieve resultaat van € 30.000 is ontstaan door uitvoering van meerdere additionele projecten en detachering van een medewerker vanaf 15 augustus 2022. De hierdoor ontstane vacatureruimte is pas ingevuld per 1 september 2022 en per 1 oktober 2022.

1.1.3 Programma Bewaken

1. Epidemiologie

De GGD monitort de gezondheid en de leefstijl van de inwoners van Drenthe door de uitvoering van monitor-onderzoeken, onderzoek op basis van de registraties van de jeugdgezondheidszorg of andere bronnen. Resultaten en duiding worden teruggekoppeld aan gemeenten en andere partners, en kunnen leiden tot beleidsimpulsen en in te zetten interventies door de gemeenten.

Wat hebben we bereikt?

- We hebben iedere gemeente inzicht geboden in de gezondheid, de leefstijl en de impact van corona van jeugd in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs.
- In het voorjaar hebben we meegewerkt aan de landelijke pilot-monitor onder Jongvolwassenen van 16 tot en met 25 jaar.
- In het najaar is het veldwerk van de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen afgerond met aandacht voor long-covid.
- In het kader van de afronding van het project 'Aan de slag met preventie voor Drentse gemeenten' is voor alle 12 gemeenten een update gemaakt van de wijkgezondheidsprofielen.
- Voor iedere gemeente is het regiobeeld opgesteld
- Voor alle 12 gemeenten is een infographic Kansrijke start gemaakt.
- In 2022 hebben we twee metingen van ons panelonderzoek uitgevoerd. Zo hebben we in de eerste meting gevraagd naar gezond ouder worden en in de tweede meting navraag gedaan naar de gevolgen van de energiecrisis en de overlast van houtrook.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Onderzoeken Jeugd

In het najaar van 2021 is de landelijke Corona Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd. De cijfers zijn in mei gepubliceerd in een provinciale rapportage. Alle 12 gemeenten hebben een samenvattende infographic en een tabellenboek met gemeentelijke cijfers ontvangen. Epidemiologie heeft het afgelopen jaar een actieve bijdrage geleverd aan de landelijke werkgroepen harmonisatie en vraagstellingen in het kader van de monitor.

De expertise van epidemiologen is daarnaast ingezet in de landelijke innovatie werkgroep Jij en Je Gezondheid (JEJG) waar gewerkt wordt aan de vorming van een landelijk dashboard.

Onderzoeken Volwassenen en Ouderen

Om inzicht te krijgen in de impact van COVID en long-COVID is een extra Gezondheidsmonitor uitgevoerd onder volwassenen en ouderen. Het veldwerk voor deze monitor is in het najaar van 2022 afgerond. In Drenthe was de respons het hoogst met 30% onder volwassenen en 50% bij ouderen. Onderwerpen die in het onderzoek aan bod kwamen waren ervaren gezondheid, welbevinden, ervaren van stress, eenzaamheid, roken, alcohol en drugs, bewegen en klachten en uitgestelde zorg door COVID. Epidemiologie heeft het afgelopen jaar een actieve bijdrage geleverd aan de landelijke werkgroepen harmonisatie en vraagstellingen in het kader van de monitor.

Onderzoek Jongvolwassenen

In het voorjaar zijn jongvolwassenen (16 tot en met 25 jaar) via social media benaderd met de vraag de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen in te vullen. Ruim 1.300 inwoners van Drenthe vulden de vragenlijst in. In 2023 publiceren we de uitkomsten op provinciaal niveau.

Informatievoorziening gemeenten en partners
Gedurende het jaar hebben we gemeenten ondersteund met cijfers, over de gezondheid en leefstijl bijvoorbeeld als onderdeel van 'Aan de slag met preventie in de Drentse gemeenten'. Zo hebben we in december voor iedere wijk in Drenthe een geactualiseerd wijkgezondheidsprofiel gemaakt.
We hebben voor alle 12 gemeenten en partners een integraal regiobeeld gemaakt, gebruik makend van verschillende bronnen.

Informatievoorziening interne organisatie
Gedurende het jaar hebben we interne collega's voorzien van actuele cijfers over de gezondheid, leefstijl en sociale veiligheid van de inwoners van Drenthe.
In 2022 zijn er bij VTD verschillende pilots gestart om invulling te geven aan de regiovisie Geweld Hoort Nergens Thuis. Epidemiologie ondersteunt bij de monitoring en evaluatie van deze pilots.

Panelonderzoek GGD Drenthe
In 2022 hebben we, in samenwerking met GGD Groningen, meerdere uitvragen gedaan bij ons panelonderzoek. Het eerste thema betrof gezond ouder worden. Voor de tweede uitvraag hebben we in samenwerking met meerdere GGD-en in Nederland navraag gedaan over de gevolgen van de energiecrisis en de overlast van houtrook. De resultaten worden begin 2023 gedeeld.

AWPG en Aletta School of Public Health
De samenwerking binnen de Academische Werkplaats Noord-Nederland is voortgezet en de kennis wordt ingebracht in het ZonMw project 'Aan de slag met preventie in de Drentse gemeenten'.

Opgave gericht werken
Om een waardevolle bijdrage te leveren aan de transitie van zorg naar gezondheid en veerkracht is een integraal populatie inzicht nodig. Dit integrale populatie inzicht verkrijgen we door opgavegericht samenwerken, data gestuurd organiseren, ontwikkelen van een integrale data-infrastructuur, integraal monitoren en gebruik te maken van innovatieve datatechnieken. Om tot dit beeld te komen is epidemiologie samen met andere interne en externe partners een verkenning gestart met het delen van data.

2. Financiële verantwoording bij het programma Bewaken

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Bewaken	Baten	Epidemiologie	415	428	428	454	26
		Gezondheidsmonitor jeugd	55	54	54	73	19
	Totaal Baten		**470**	**483**	**483**	**527**	**44**
	Lasten	Epidemiologie	-385	-413	-413	-478	-65
		Gezondheidsmonitor jeugd	-55	-54	-54	-74	-19
	Totaal Lasten		**-440**	**-467**	**-467**	**-551**	**-84**
	Reserveringen	Epidemiologie	-30	-15	-15	-9	7
	Totaal Reserveringen		**-30**	**-15**	**-15**	**-9**	**7**
Totaal Bewaken			**0**	**0**	**0**	**-33**	**-33**

Epidemiologie
Het negatieve resultaat op epidemiologie is veroorzaakt door een overschrijding op de personeelskosten door het vertrek van een medewerker.

1.1.4 Programma Jeugd

Alle kinderen in Nederland hebben het recht om zo gezond, veilig en kansrijk mogelijk op te groeien. Dat betekent dat de JGZ staat voor het kind, de belangen van het kind behartigt en zich inzet op alle terreinen waarop het leven van een kind zich afspeelt. Dit kan al starten tijdens de zwangerschap. Als er eerder goede ondersteuning is in kwetsbare situaties komt dat ten goede aan betere geboorte uitkomsten en een beter toekomstperspectief. De JGZ sluit aan bij de steeds veranderende wereld, beweegt mee met nieuwe generaties. Voor de groep 0-18 jaar voeren we de JGZ in acht Drentse gemeenten uit en in alle Drentse gemeenten de 4-18 jaar.

Wat hebben we bereikt?

- Eigen regie en normaliseren van ouders en jeugdigen is bevorderd
- We hebben een basisaanbod geïmplementeerd waarin maatwerk voor al onze ouders en jeugdigen centraal staat.
- Er is een scholings- en intervisieprogramma geïmplementeerd waarmee de JGZ-medewerkers ondersteund worden om in dialoog met de klant te komen tot een gedifferentieerd en gepersonaliseerd aanbod.
- Eerste stappen zijn gezet om tot een efficiëntere uitvoering van het proces gezondheidsonderzoeken basisonderwijs te komen.
- De evidence based methodiek MAZL, om ziekteverzuim onder jongeren terug te dringen, is in heel Drenthe geïmplementeerd op de VO en MBO-scholen.
- Het functiehuis HR21 is binnen JGZ ingevoerd.
- Er is een besluit genomen om 'taakherschikking' binnen de JGZ door te voeren.
- Er is een besluit genomen tot de inzet van PPP-zorg.
- Prenataal huisbezoek is geïmplementeerd.
- Alle Oekraïense ouders zijn via een brief met vragenlijst geïnformeerd over de werkwijze van de jeugdgezondheidszorg. De ouders met jonge kinderen onder de 4 jaar zijn individueel benaderd. Totaal zijn 125 intakes in 2022 uitgevoerd. De kinderen in de leeftijd 0-4 werden ook op het consultatiebureau gevolgd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ontwikkeling dienstverlening JGZ

Om de continuïteit van onze dienstverlening, nu en in de toekomst, te kunnen waarborgen is eind 2020 het meerjarenprogramma *JGZ in Flow: meer zorg op maat!* van start gegaan. Met dit programma werkt de JGZ naar meer zorg op maat voor ieder Drents kind, meer regie bij ouder en kind en meer effectieve inzet van digitale mogelijkheden! Dit meerjarenprogramma heeft in 2022 verdere voortgang gekregen.

In het licht van toekomstbestendige continuïteit van jeugdgezondheidszorgen en de huidige en toekomstige krapte op de arbeidsmarkt is een nieuw toekomstbestendig functiehuis voor de JGZ geïmplementeerd en zijn de voorbereidingen gestart t.b.v. het invoeren van taakherschikt werken met als doel het zo optimaal (maximalisatie kennis, expertise en toegevoegde waarde) inzetten van onze professionals.

Om blijvend aan te sluiten bij onze klanten en medewerkers gaat de JGZ werken met PPP-zorg. Hiermee wordt op basis van klant- en medewerker ervaringen verbetertrajecten ingezet.

Met een wijziging in de wet Publieke gezondheid is per 1 juli het prenataal huisbezoek gestart, waarbij in samenwerking met de geboorteketen kwetsbare zwangeren worden toegeleid. Het doel is door middel van het huisbezoek problemen en vragen van kwetsbare zwangeren in kaart te brengen en passende ondersteuning te bieden of organiseren. Het prenataal huisbezoek wordt uitgevoerd door de jeugdverpleegkundige. Die hebben hierin een scholing gevolgd.

Er zijn voorbereidingen gestart voor de implementatie van een apart ouderdossier in KD+ .

Implementatie nieuwe methoden
Voor alle Drentse gemeenten en schoolbestuurders is de methodiek MAZL (een methode om ziekteverzuim onder jongeren terug te dringen) toegelicht. Nadat op gemeenteniveau 'groen licht' werd ontvangen om de methodiek in te gaan zetten, zijn de scholen zelf hierin meegenomen. Vanuit de JGZ-teams zijn de scholen ondersteund in de inrichting van de methodiek binnen hun onderwijs.
We hebben 'maatwerkzorgpaden' en GIZ (Gezamenlijke Inschatting Zorgbehoeften) voor onze totale doelgroep geïmplementeerd, hiernaast zijn binnen het basisonderwijs de inzet van 'slimme vragenlijsten' bij gezondheidsonderzoeken geïmplementeerd.
Hiernaast zijn de eerste stappen gezet in de inzet van een 'slimme vragenlijst' in de peuterleeftijd.

Oekraïense vluchtelingen kinderen
Met de komst van de Oekraïense vluchtelingen in Drenthe vanaf 2022 is de coördinatie van de uitvoering van de Jeugdgezondheidszorg bij de GGD belegd. In Drenthe wordt deze zorg deels (JGZ 0-4 in de gemeenten : Coevorden, Meppel, Aa en Hunze en Tynaarlo) door Icare uitgevoerd.
De Oekraïense vluchtelingen schrijven zich in bij de gemeente waar men gehuisvest is. Daarmee komen kinderen via de GBA automatisch in zorg bij de JGZ-organisatie. Om kinderen in beeld te krijgen zijn landelijk afspraken gemaakt over de aan te bieden JGZ zorg. Het beleid is actief in te zetten op het aanbieden van preventieve JGZ. Ook buiten de regulieren contactmomenten.

In 2022 zijn ruim 700 kinderen ingestroomd. Alle ouders zijn via een brief met vragenlijst geïnformeerd over de werkwijze van de jeugdgezondheidszorg. De ouders met jonge kinderen onder de 4 jaar zijn individueel benaderd. Totaal zijn 125 intakes in 2022 uitgevoerd. Van de totaal gemaakt afspraken waren er 74 een no- show of kort vooraf afgezegd. Een deel van de ouders met jonge kinderen volgt het reguliere JGZ-aanbod via het consultatiebureau.

Organisatorische ontwikkelingen
Er is een toekomstbestendig en marktconform functiehuis jeugdgezondheidszorg geïmplementeerd, voorbereidingen voor taakherschikking zijn gestart om te implementeren in 2023 en 2024. Om onze kwaliteit van zorg te bewaken en aan te sluiten bij onze klanten en medewerkers zijn de voorbereidingen gestart voor de implementatie van PPP-zorg (Positive Perception Program). M.i.v. 2023 worden opgehaalde klant en medewerkers ervaringen ingezet voor verbetertrajecten.

Jaarcijfers

In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
in zorg *1:					
0-4 jaar	12.636	12.000	12.684	12.444	12.526
4-12 jaar	39.163	40.000	39.519	40.411	40.526
12-18 jaar	35.037	35.000	34.961	35.969	37.393
Totaal in zorg	**86.836**	**87.000**	**87.164**	**88.824**	**90.445**
Bereik *2:					
0-4 jaar	14.092	11.000	14.088	10.936	12.067
4-12 jaar	13.112	14.000	13.549	13.616	14.018
12-18 jaar	8.300	9.000	9.400	6.340	9.291
Totaal bereik	**35.504**	**34.000**	**37.037**	**30.892**	**35.376**
Aantal individuele contacten *3:					
0-4 jaar	47.317	50.000	52.065	44.947	51.954
4-12 jaar	21.612	21.500	21.806	19.956	21.934
12-18 jaar	13.762	12.000	15.973	6.421	11.925
Totaal individuele contacten	**82.691**	**83.500**	**89.844**	**71.324**	**85.813**
Niet verschenen zonder bericht	12,6%	pm	10,8%		8,0%

*1 aantal jeugdigen waarvan GGD Drenthe dossier beheerd.

*2 aantal individuele jeugdigen waar dit jaar contact mee is geweest.

*3 aantal contacten hetzij fysiek hetzij digitaal.

Financiële verantwoording bij het programma Jeugd

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Jeugd	Baten	Gezondheidszorg 0 tot 4 jarigen	5.278	5.274	5.274	5.496	222
		Gezondheidszorg 12+	2.639	2.630	2.630	2.387	-243
		Gezondheidszorg 4 tot 12 jarigen	4.526	3.481	3.481	3.331	-150
		Risicokind centraal	459	458	458	824	366
	Totaal Baten		**12.902**	**11.843**	**11.843**	**12.038**	**195**
	Lasten	Gezondheidszorg 0 tot 4 jarigen	-5.210	-5.274	-5.274	-5.482	-208
		Gezondheidszorg 12+	-2.639	-2.630	-2.630	-2.401	229
		Gezondheidszorg 4 tot 12 jarigen	-4.622	-3.540	-3.540	-3.488	52
		Risicokind centraal	-459	-458	-458	-831	-373
	Totaal Lasten		**-12.930**	**-11.902**	**-11.902**	**-12.203**	**-300**
	Reserveringen	Gezondheidszorg 4 tot 12 jarigen	96	59	59	88	29
	Totaal Reserveringen		**96**	**59**	**59**	**88**	**29**
Totaal Jeugd			**68**	**0**	**0**	**-76**	**-76**

Het negatieve resultaat van € 76.000 bij het programma jeugd kan worden verklaard door:

- De effecten van de invoering van het vernieuwde functiewaarderingssysteem HR21
- De uitvoering van het meerjarenprogramma JGZ in Flow: meer zorg op maat!
- Werkzaamheden voor Oekraïense vluchtelingen

Functiehuis

De overgang naar HR21 leidt, vanaf 1 januari 2022, tot een structurele uitzetting van loonkosten. Middels een sluitende business case zal dit in de komende jaren moeten worden terugverdiend tegen door de gemeenten gelijkblijvende kosten. De incidentele kosten van de invoering bedroegen in 2022 € 51.000.

JGZ in Flow: meer zorg op maat!
De kosten als gevolg van het meerjarenprogramma waren in 2022 € 88.000. De kosten zijn onttrokken aan de reserve organisatieontwikkeling.

Oekraïne
De personele inzet ten behoeve van Oekraïense vluchtelingen bedraagt € 54.000. In de decembercirculaire is bekend geworden dat gemeenten hiervoor via het gemeentefonds gecompenseerd worden.

Energiekosten consultatiebureaus
De huisvestingskosten van de consultatiebureaus worden separaat afgerekend met de desbetreffende gemeenten. De hogere energiekosten zijn doorberekend. Hiervoor hebben een aantal gemeenten een afrekening ontvangen.

1.1.5 Programma Additioneel

1. Jeugdgezondheidszorg additioneel

In het verlengde van de basistaken van de jeugdgezondheidszorg voert de GGD additionele taken uit voor diverse gemeenten.

Jaar: 2022												
Additionele activiteiten	Aa en Hunze	Assen	Borger-Odoorn	Coevorden	De Wolden	Emmen	Hoogeveen	Meppel	Midden-Drenthe	Noordenveld	Tynaarlo	Westerveld
PRE- EN VOORZORG ZWANGEREN												
Voorzorg			x			x	x					x
Prezorg - per traject			x			x						
Prenatale huisbezoeken			x		x	x	x					x
Groepsvoorlichting												
ADDITIONELE ACTIVITEITEN VVE												
Preventief huisbezoek 18 maanden			x									
VVE toeleiding		x	x									
OPVOEDINTERVENTIES												
Opvoedondersteuning			x	x	x	x	x					
SAMENWERKING MET ONDERWIJS												
SOVA						x						
Rots en water						x						
KIES						x						
Workshops Seksuele weerbaarheid						x						
Zorgoverleg onderwijs (123'tjes)			x	x	x	x						
Deelname aan ZAT												
Workshop Gezonde traktatie												
VERZUIMBEGELEIDING EN ADVIES												
Verzuimtraject MBO						x						
Extra inzet onderwijs zorg structuur								x				
Extra inzet onderwijs zorg structuur								x				
GEZONDE SCHOOL ADVISERING												
Gezonde school - per advies												
VERSTERKING SOCIAAL DOMEIN												
UVC coördinatie, ondersteuning gezinnen, regievoering, preventief jeugdwerk					x		x					x
Expertise jeugdarts/jeugdverpleegkundige aanmeld- en adviesteam			x			x	x					
HAO						x						
Preventieve logopedie	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x
Aansluiten Jeugdteam/buurtteams/sociaal team/gebiedsteam/school			x			x						
Vroeg erbij extra inzet							x					
Kansen4Kinderen				x								
SMI per casus												

Kansrijke start
Aan het programma Kansrijke start levert de GGD een bijdrage als partner in de lokale coalities en als adviseur van de gemeente. We voerden verschillende interventies uit die vanuit het programma worden aanbevolen.
In een aantal gemeenten beiden we vanuit de Jeugdgezondheidszorg de interventies Prezorg en voorzorg. Een methodiek die kwetsbare zwangeren systematisch ondersteunt en begeleid.
In drie gemeenten zijn voorbereiding gestart om in samenwerking met verloskundige praktijken, die Centering Pregnancy uitvoeren, het groepsconsultatie bureau (samen ouder) op te zetten.

Nu niet zwanger
In 2022 is bereikt dat het programma in 6 gemeenten is gecontinueerd. In 2022 was er een tegemoetkoming in de kosten voor voortzetting en borging van het programma Nu Niet Zwanger. Hiervoor is een projectleider aangesteld en een extra inhoudelijk coördinator. Door de projectleider zijn onder andere gesprekken gevoerd met de deelnemende gemeenten en andere gemeenten in Drenthe over Nu Niet Zwanger. Door de inhoudelijk coördinatoren is onder andere geïnvesteerd in de uitbreiding van de deelnemende organisaties, het werven en scholen van aandachtsfunctionarissen in zorgorganisaties en in het sociaal domein en er is een professionaliseringsslag gemaakt ten aanzien van het scholingsaanbod. Ook is er een webinar georganiseerd voor netwerkpartners en is er ingezet op het versterken van de verbinding en samenwerking met (de lokale coalities) Kansrijke Start, de Gezonde School aanpak en de afdeling Seksuele Gezondheid voor een samenhangend aanbod.
Momenteel zijn 60 aandachtsfunctionarissen en 32 organisaties verbonden aan Nu Niet Zwanger. Het programma biedt via de professionals ondersteuning en zorg op maat aan kwetsbare mensen bij het maken van een bewuste keuze over het moment van hun kinderwens. Dit moet voorkomen dat zij onbedoeld zwanger raken.

Huisartsondersteuning Jeugd gemeente Emmen
In Emmen zijn 6 jeugdverpleegkundigen werkzaam als Huisarts Ondersteuner Jeugd (HAO). De HAO's zijn beschikbaar voor alle huisartsenpraktijken in de gemeente. Ouders en jongeren kunnen door de inzet van de HAO snel terecht met opvoed- en opgroeivragen. De ondersteuning is laagdrempelig, dicht bij huis en in nauwe samenwerking met andere betrokkenen in buurt of school. Een eventuele verwijzing naar specialistische zorg kan hierdoor beter onderbouwd worden. Dit jaar is er vervolg gegeven aan de pilot met POH-jGGZ van Accare waarbij er in een aantal huisartsenpraktijken samenwerking heeft plaatsgevonden tussen de HAO en POH-jGGZ. Op basis van het vraagstuk vond afstemming plaats welke professional inzet zou plegen waarbij zichtbaar is geworden dat kortdurende behandeling is opgepakt door de POH-jGGZ en opvoedondersteuning en ondersteunende gesprekken t.a.v. psychosociale problematiek door de HAO.

Extra ondersteuning van gezinnen en jeugd in samenwerking met partners in het voorliggend veld
In een aantal gemeenten is vanuit de JGZ extra ingezet op de ondersteuning van gezinnen en jeugd. De jeugdverpleegkundige heeft ondersteund bij vragen over opvoeden en opgroeien met als uitgangspunt; normaliseren, ondersteunen vanuit een oplossingsgerichte methodiek en aansluiten op niveau en behoefte van de ouders. De jeugdverpleegkundige heeft een laagdrempelige ingang in gezinnen, omdat via het consultatiebureau en de samenwerking met (voor)schoolse voorzieningen gezinnen en kinderen in beeld zijn. Ondersteuning is op maat geboden; aansluitend bij de behoefte van ouders/jeugdigen is er gebruik gemaakt van fysieke afspraken, online afspraken of telefonisch contact.

Extra inzet op de scholen in de zorgstructuur en met extra activiteiten op school.
In een aantal gemeenten is de Jeugdverpleegkundige vaste partner in het zorgoverleg op de basisscholen. Deze 123-tjes of ZAT's kenmerken zich door een structureel overleg tussen intern begeleider van school,

maatschappelijk werk en de jeugdverpleegkundige. Naast dit structurele overleg zijn er korte lijnen waarbij men elkaar consulteert op basis van casuïstiek. Diverse trainingen zijn in 2022 weer geboden op verzoek van de scholen, denk hierbij aan Rots en Water en seksuele weerbaarheid.

Verzuimbegeleiding 18+
In de gemeente Emmen hebben de MBO-scholen de mogelijkheid om leerlingen ouder dan 17 jaar voor verzuimbegeleiding naar de jeugdarts te verwijzen. Het gaat hierbij om de begeleiding van jongeren ouder dan 18 met langdurig of complex schoolverzuim of thuiszitters. Het doel van de begeleiding is het voorkomen van schooluitval en/of het behalen van een startkwalificatie door de jongere. Er zijn 15 leerlingen verwezen, een stijging van 25% ten opzichte van 2021. Het grootste deel van de aangemelde leerlingen zijn bekend met jarenlange moeizame schoolgang en complexe problematiek.

Preventieve logopedie
Preventieve logopedie werd in de gemeenten Assen, Coevorden, Hoogeveen, Midden-Drenthe, Noordenveld, De Wolden, Westerveld, Aa en Hunze en Borger-Odoorn uitgevoerd.
De logopedisten van GGD Drenthe worden steeds meer betrokken bij kinderen die in aanmerking komen voor VVE. Zij worden ingeschakeld door de jeugdgezondheidszorg of door de kinderopvang wanneer zij een vermoeden hebben van een achterstand in de spraaktaalontwikkeling.
Met ingang van schooljaar 2021-2022 zijn de logopedisten volledig gebruik gaan maken van Topform voor de groepen 1 en 2 in het basisonderwijs. Met deze slimme module worden vragenlijsten klaargezet voor ouders in het Mijn Kinddossier. Ouders vullen de vragenlijst in en zo nodig direct advies op maat. Geven ouders bijzonderheden aan, dan wordt er automatisch een contactmoment klaargezet en wordt het kind ingepland voor een logopedisch onderzoek op school.

Gezonde school
Gezonde school is een programma met goede preventieprogramma's en interventies waarmee scholen ondersteund worden om structureel aandacht te hebben voor gezondheid binnen het onderwijs en te werken aan een gezonde leefstijl. Er wordt gewerkt aan 4 pijlers, educatie, beleid, schoolomgeving, signaleren, zodat een gezonde leefstijl vanzelfsprekend wordt. De gezonde school adviseurs (jeugdverpleegkundigen) adviseren en begeleiden scholen bij elke stap van de gezonde school aanpak. Voor het schooljaar 2022-2023 kregen 27 scholen in Drenthe het ondersteuningsaanbod gezonde school toegekend. Daarnaast ontvangen 10 scholen de stimuleringsbijdrage Relaties en Seksualiteit en 1 school doet mee aan de pilot Fit, veilig een gezond werken. Het gaat om 18 basisscholen, 10 voorgezet onderwijsscholen en 12 Mbo-Opleidingen.

	Realisatie schooljaar 2021/2022	Realisatie schooljaar 2020/2021	Realisatie schooljaar 2019/2020
Gezonde scholen			
Basisscholen	60	72	81
Voortgezet onderwijs	9	14	16
Middelbaar beroepsonderwijs	3	1	1
Totaal gezonde scholen	**72**	**87**	**98**

Ondanks de terugloop van het aantal vignetten in de afgelopen jaren, zien we een toename van het aantal scholen dat werkt aan een gezonde leefstijl en geïnteresseerd zijn in de gezonde school aanpak.

Jong leren eten
Jong leren eten heeft als doel dat kinderen en jongeren van 0-18 jaar meer weten van 'duurzaam' geproduceerd voedsel zodat ze later gezonde en bewuste keuzes kunnen maken. Jong leren eten wordt in Drenthe uitgevoerd door IVN Noord en GGD Drenthe. In 2022 is het volgende bereikt.

- 50 kinderdagverblijf locaties hebben meegedaan aan de Gezonde Smikkelweken, de combinatie van zelf koken en spelenderwijs leren met innovatieve eetspelletjes.
- 50 technasium leerlingen aan de slag met technologische ontwikkelingen rond toekomstige gezonde voedselvoorziening.
- 4de kookboek Kindermenu 2.0 is uitgebracht, en JOGG introduceert Kindermenu als landelijke campagne
- Samenwerking met Drenthe College, Terra en basisonderwijs voor 'Boergondisch' koken.

2. Gezondheidsbevordering additioneel

Gemeenten maken gebruik van aanvullende activiteiten die gezondheid bevorderen.

Aan de slag met preventie in de Drentse gemeenten
'Aan de slag met preventie in de Drentse gemeenten' is een vierjarig project gesubsidieerd door ZonMw. De partners zijn: de twaalf Drentse gemeenten, GGD Drenthe, SportDrenthe, CMO STAMM, de Werkplaats Sociaal Domein Noord en de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noord-Nederland. GGD Drenthe is penvoerder. Het project is eind 2022 afgerond. Ter ondersteuning van structurele borging zijn de wijkgezondheidsprofielen geactualiseerd en is de ontwikkelde werkmethodiek beschreven in een interactieve pdf. Zowel de werkmethodiek als wijkgezondheidsprofielen zijn gedeeld met gemeenten en andere projectpartners en online (www.gezondheidsgegevensdrenthe.nl) toegankelijk voor gebruik binnen en buiten Drenthe.

GO! Noord-Nederland
Het project Gezond Leefomgeving Noord-Nederland is een samenwerking tussen Hanzehogeschool Groningen, RIVM en de drie noordelijke GGD-en. Het project is gestart in 2018 en liep tot 2022. Het doel was stapsgewijs samen met inwoners kansen identificeren en benutten om de directe leefomgeving in dorpen gezonder in te richten. Hiervoor is de in Utrecht ontwikkelde GO! Methode toegepast in landelijk gebied. GGD Drenthe participeerde in consortiumbijeenkomsten en heeft bijgedragen aan een handboek voor gemeenten die de GO! Methode lokaal willen gaan toepassen. In het handboek worden de stappen van de GO! Methode uitgebreid beschreven, inclusief concrete voorbeelden, ervaringen en aandachtspunten. Het handboek is in 2022 opgeleverd.

Ondersteuningstraject rookvrije omgeving
Het ondersteuningstraject rookvrije omgeving komt voort uit het Nationaal Preventieakkoord. Het Ministerie van VWS financiert de uitvoering. Het traject richt zich op ondersteuning van gemeenten bij beleidsmatige verankering en lokale uitvoering gericht op een rookvrije omgeving. Daarbij is vooral aandacht voor het realiseren van rookvrije kind-omgevingen en toegankelijke stoppen-met-roken-ondersteuning. Medio juli 2022 is het eerste deel van het ondersteuningstraject afgerond.
Het ondersteuningstraject heeft een vervolg gekregen voor het tweede half jaar van 2022. Er is, samen met de partners van Drenthe Samen Gezond en de landelijke Gezondheidsfondsen voor Rookvrij, een Drentse inspiratiesessie voorbereid.
Of het ondersteuningstraject rookvrije omgeving in de jaren 2023 t/m 2025 doorloopt is nog niet bekend.

Uitvoeringsprogramma lokaal preventieakkoord gemeente Assen
Gemeente Assen heeft in 2021 samen met betrokken partners het preventieakkoord opgesteld en ambities geformuleerd om de gezondheid van de inwoners van Assen te vergroten. In opdracht van de gemeente zorgden GGD Drenthe en Zorg 1punt5 (aannemer GLI in Drenthe) voor de totstandkoming van het uitvoeringsprogramma voor het najaar 2021 met een doorkijk naar 2022. Het uitvoeringsprogramma beschrijft de eerste concretisering van de geformuleerde ambities uit het Preventieakkoord Assen naar aanvullende activiteiten. In 2022 hebben wij het uitvoeringsprogramma aangejaagd.

Versterken kennis- en adviesrol GGD
In 2022 stelde ZonMw een subsidie open voor het versterken van de kennis- en adviesrol van GGD'en. Doel was het stimuleren van kennisuitwisseling op verschillende niveaus (landelijk, regionaal en lokaal). De kennisuitwisseling betrof zowel wetenschappelijke kennis als praktijkervaringen en ervaringskennis. Daarbij diende gebruik gemaakt te worden van een erkende interventie met aansluiting op lokale context.
GGD Drenthe heeft een aanvraag ingediend voor het stimuleren van het implementeren van de interventie Kind naar Gezond Gewicht, inclusief het monitoren en het evalueren van de implementatie. Gekozen is voor invoering in de gemeenten Assen en Coevorden. Eind december werd de aanvraag gehonoreerd door ZonMw. Het project start februari 2023 en kent een looptijd van vijftien maanden.

3. Veilig Thuis Drenthe

Veilig Thuis Drenthe (VTD) draagt bij aan het voorkomen en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het duurzaam borgen van veiligheid voor alle inwoners van Drenthe, van jong tot oud. Iedereen heeft immers recht heeft op een veilig thuis.
We geven advies en bieden ondersteuning aan inwoners en professionals die met deze vermoedens of situaties te maken hebben. Als het nodig is, doen we onderzoek. Er wordt gewerkt aan herstel van veiligheid op korte- en lange termijn en wij monitoren dit. Door expertise toe te voegen en de lokale teams te versterken, kan hulpverlening en het zicht op veiligheid en ondersteuning zo snel als mogelijk lokaal worden uitgevoerd.
VTD is in beweging. In lijn met de Drentse regiovisie "De volgende stap" is de ontwikkeling naar een regionaal meldpunt en kennis- en expertisecentrum in gang gezet. De transformatie is erop gericht dat hulp lokaal, laagdrempelig wordt aangeboden, waarbij VTD een spilfunctie vervult door uitvoering van zijn wettelijke taak en expertise en kennis toevoegt aan het lokale veld. In dit proces van transformeren zijn we een lerende organisatie waarin we continu onze kwaliteit verbeteren samen met ketenpartners.

Wat hebben we bereikt?
- We droegen bij aan het bespreekbaar maken, stoppen en duurzaam oplossen van kindermishandeling en huiselijk geweld.
- We trekken eerder op in het lokale veld, zodat geweld eerder en beter in beeld is.
- De samenwerking met gemeenten is geïntensiveerd. Gemeenten hebben meer inzicht in de situatie rondom huiselijk geweld in de eigen gemeente en kunnen hierop acteren.
- Bij situaties van zeer ernstig of structureel geweld is dankzij de pilot multidisciplinaire aanpak MDA++, voor een aantal gezinnen duurzame veiligheid bereikt.
- De basis (onze werkprocessen en medewerkers) is verstevigd.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
Programma Samen Veilig
Vanuit de strategische koers van de GGD is Veilig Thuis Drenthe dit jaar onderdeel geworden van het programma Samen Veilig. Er is een intensievere samenwerking gestart met het Centrum Seksueel Geweld,

de OGGZ en de coördinatie mensenhandel en er zijn dwarsverbanden gelegd naar de andere programma's. In 2022 hebben we de visie en doelen voor 2023 vastgelegd en voorbereidingen getroffen voor een gezamenlijke piketdienst voor VTD en CSG (o.a. door training en heldere werkinstructies).

Transformatie VTD
Veilig Thuis Drenthe heeft in 2022 een vervolg gegeven aan het transformatieproces dat betrekking heeft op de rol en positie van VTD. We werken meer vanuit de inhoud – samen met partners in ons netwerk – om datgene te doen wat nodig is om huiselijk geweld en kindermishandeling (HG en KM) zoveel als mogelijk te voorkomen. De focus is verlegd van vooral uitvoerend werk in reactie op ingekomen meldingen, naar advisering en ondersteuning door inzet van kennis en expertise aan de voorkant. Dit wordt vormgegeven via de ontwikkeling naar een kennis en expertisecentrum, waarin VTD de spil en de expert op het gebied van HG en KM is in Drenthe. Dit betekent ook dat de uitvoering van de wettelijke taken veel meer en in een veel eerder stadium met en door het lokale veld wordt opgepakt.
Het proces van transformatie is aangepakt aan de hand van vier lijnen:

1. Samenwerking (gemeentelijke) ketenpartners
2. Ontwikkelen van een Kennis- en expertisecentrum
3. Ontwikkelen integrale governancestructuur
4. Verbeterde interne basis

Samenwerking met (gemeentelijke) ketenpartners
In 2022 zijn 6 pilots gestart waarin VTD en 6 gemeenten samen optrekken bij een onderdeel van het werkveld van Veilig Thuis. Er is eerder overleg in het netwerk, waardoor we geweld eerder en beter in beeld hebben.
Daarnaast hebben we brede bijeenkomsten én gesprekken op gemeentelijk niveau georganiseerd over de trends en ontwikkelingen van Veilig Thuis. Samen bespraken we waar inzet nodig is op het gebied van veiligheid en maakten we afspraken hoe dit te realiseren.
Om elkaar beter te kennen en vinden zijn themaochtenden georganiseerd met collega's van andere organisaties, Stichting de Toegang, de Raad v/d Kinderbescherming. In 2023 krijgt dit een vervolg.
Meerdere Veilig Thuis-collega's zijn actief in de pilots, werken decentraal, zijn in beeld bij de gemeentelijke teams en experimenteren met nieuwe werkwijze in navolging op Geweld Hoort Nergens Thuis en in opmaat naar het Toekomstscenario kind en gezinsbescherming.

MDA++ doorontwikkeling
Dit jaar was het MDA++ team betrokken bij 33 casussen, waarvan 12 in 2022 zijn gestart. Gezinnen blijven langer in beeld bij het team om zo snel mogelijk in te kunnen grijpen op momenten dat het even wat minder gaat. Dit helpt het doorbreken van patronen. In meer dan de helft van de casussen zijn geen hermeldingen meer geweest. We hebben bijgedragen aan het onderzoek van het Verwey Jonker Instituut naar de werkzame elementen van MDA++. Het project wordt volgend jaar gecontinueerd.

Voorlichting en training
Voorlichting en training is een belangrijk middel in de samenwerking tussen Veilig Thuis Drenthe en andere organisaties. Het biedt de mogelijkheid om onze netwerk- en samenwerkingspartners te informeren over waar we voor staan, wat we doen en hoe we dat doen. Daarnaast biedt voorlichting de mogelijkheid om op een rustig(er) moment met elkaar uit te wisselen, in plaats van het moment waarop er iets speelt in een casus.
In 2022 heeft Veilig Thuis Drenthe mooie stappen gemaakt in de uitbreiding en ontwikkeling van het trainings- en voorlichtingsaanbod. Gemiddeld 1 tot 2 keer per week is er wel ergens een voorlichting, workshop of training gegeven door één van de collega's. We hebben dit onder andere gedaan bij scholen,

welzijnsorganisaties, ziekenhuizen, jeugdhulporganisaties, politie, kinderopvang, GGZ, thuiszorgorganisaties, sociaal teams en intramurale zorginstellingen.
Tijdens de Week tegen Kindermishandeling is een radio-interview gegeven en voor de documentaire 'Belaagd' heeft o.a. Veilig Thuis Drenthe de introductie verzorgd bij de premières in Assen en Emmen. Verder zijn er workshops gegeven tijdens het symposium *Geweld hoort nergens thuis* in Emmen.
In 2023 gaan we door met het verder uitbreiden en ontwikkelen van ons aanbod.

Verbeterde interne basis
Er is een heldere overleg- en ondersteuningsstructuur afgesproken.
Voor het vergroten van de kwaliteit en professionalisering van medewerkers is ingezet op gerichte scholing en training o.a. op het gebied van weerbaarheid, systeemgericht denken en handelen, seksueel geweld, beroepscode, tuchtrecht en basisscholing VT-werker.
De intervisiegroepen hebben een doorstart gekregen, waardoor er meer aandacht is voor het werken vanuit een methodiek (een verplicht onderdeel binnen SKJ) en reflectief leren.
We zijn ons meer bewust van het unieke en soms ook intensieve van ons werk. We melden incidenten om van te leren. Er is meer aandacht voor opvang en nazorg na incidenten met een grote impact. Het ziekteverzuim is gedaald.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Advies en consult/ondersteuning (extern)	2.950	2.600	2.939	2.940	2.562
Melding (intake en triage), zowel MK als ZK	1.750	2.200	2.115	2.169	2.545
Regulier onderzoek inclusief onderzoek HG MK	110	400	169	211	258
Monitoring	365	590	539	449	
Voorwaarden en Vervolg	149	200	194	150	148
Huisverboden	41	60	41	48	49
MK = met kinderen / ZK = zonder kinderen / HG= huiselijk geweld					

We zien dat het aantal adviezen hoger is dan begroot, maar in lijn is met het aantal adviezen dat in 2021 is gegeven. Het aantal meldingen daalt de afgelopen jaren en is lager dan begroot. Met een epidemioloog kijken we, ook gezien dezelfde landelijke trend, wat hiervan de reden kan zijn.

4. Technische Hygiënezorg additioneel

THZ adviseert en inspecteert (additioneel) op hygiëne en veiligheid bij asielzoekerscentra, prostitutiebedrijven, evenementen met tijdelijke sanitaire voorzieningen. Ook wordt toezicht gehouden op WMO-voorzieningen.

Wat hebben we bereikt?

- Alle aanvragen voor inspecties op het gebied van veiligheid en hygiëne bij voorzieningen met een verhoogd risico zijn uitgevoerd. Het gaat hierbij om asielzoekerscentra, panden van prostitutiebedrijven en evenementen.
- We behandelen meldingen van calamiteiten bij WMO-voorzieningen en voeren hier een kwaliteitsonderzoek uit. Hierover wordt gerapporteerd aan gemeenten.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Asielzoekerscentra
In 2022 heeft een hygiëneonderzoek plaatsgevonden bij 11 asielzoekerscentra.
Daarnaast is op 13 noodopvanglocaties een nulmeting uitgevoerd. Deze inspecties waren niet voorzien en zijn niet opgenomen in onderstaand overzicht.

Evenementen
Gemeenten zijn geadviseerd op het gebied van veiligheid en hygiëne bij de evenementen TT, Bloemencorso en de Zuidlaardermarkt.

Prostitutiebedrijven
Bij alle prostitutiebedrijven heeft een inspectie plaatsgevonden volgens de landelijke richtlijnen. Dit zijn in totaal 12 inspecties geweest

WMO
In 2022 is één calamiteitenonderzoek en één kwaliteitsonderzoek uitgevoerd, beide in de gemeente Emmen. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met de gemeente Westerveld voor het opstarten van WMO-toezicht.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Aantal inspecties asielzoekerscentra	24	6	10	0	6
Aantal inspecties tijdens evenementen	3	3	1	0	4
Aantal inspecties prostitutiebedrijven	12	11	4	2	10
Aantal overige inspecties (WMO)	2	35	0	2	35

5. Openbare geestelijke gezondheidszorg additioneel

GGD Drenthe voert verschillende taken en functies uit binnen het OGGZ-vangnet: Advies en Meldpunt OGGZ en bemoeizorg door sociaal verpleegkundigen OGGZ. Verder leveren we voor zes gemeenten procesregie in de vorm van een OGGZ-voorzitter en zorgen we voor beleidsontwikkeling op het terrein van de OGGZ, Wvggz en personen met onbegrepen gedrag.

Wat hebben we bereikt?

- We hebben uitvoering gegeven aan het Advies en Meldpunt OGGZ dat wordt gecombineerd met de meldfunctie Wvggz. Ook meldingen niet-acute zorg van de politie en het landelijk meldnummer 'Zorgwekkend Gedrag' komen binnen bij het Advies en Meldpunt OGGZ.
- We hebben bijgedragen aan de sluitende keten voor personen met onbegrepen gedrag door de samenwerking met de politie rond een selectie van niet acute meldingen verward gedrag.
- Cliënten werden geholpen door de inzet van OGGZ-bemoeizorg bij lichamelijke problemen, woonproblemen als gevolg van aantallen huisdieren of ongedierte en bij woningvervuiling en hoarding door het voorbereiden en coördineren van schoonmaakacties.
- We hebben uitvoering gegeven aan de opdracht van gemeenten om de inzet van verplichte zorg te onderzoeken middels het Verkennend Onderzoek, onderdeel van de Wvggz.

- Met het voorzitterschap van de OGGZ-netwerken in zes gemeenten boden we procesregie gericht op een adequate samenwerking rond kwetsbare inwoners die vaak zelf geen hulp vragen en kampen met complexe problemen.
- Ook boden we procesregie in casuïstiek waar al hulpverlening is betrokken, maar is vastgelopen, om zo met alle betrokkenen te komen tot een gezamenlijk gedragen aanpak.
- We adviseerden gemeenten over knelpunten of hiaten in de hulpverlening.
- We voerden met de maatschappelijk opvang partners de winterregeling uit voor dak- en thuislozen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Uitvoering Advies en Meldpunt OGGZ

Het Advies en Meldpunt OGGZ ontvangt meldingen over inwoners van Drenthe die zich in een ernstige probleemsituatie bevinden en daarvoor geen hulp zoeken of niet weten hoe dat te organiseren. Vanaf 2020 is ook de meldfunctie Wvggz hier onder gebracht en schakelt het landelijke meldnummer 'Zorgwekkend Gedrag' automatisch door naar het Advies en Meldpunt OGGZ. Het Advies en Meldpunt OGGZ is telefonisch tijdens kantooruren bereikbaar en via het antwoordapparaat en de website kan 24/7 een melding worden gedaan. Iedereen die zich ernstig zorgen maakt over een ander kan zo om advies vragen of een melding doen. Vaak zijn dat professionals, familieleden, buren of andere naastbetrokkenen. Als een advies niet volstaat zoeken we uit of de cliënt al in beeld is bij een hulpverleningsinstantie. Tijdens de triage beoordelen we samen met de OGGZ-collega's van GGZ, VNN en Cosis hoe de melding het beste opgevolgd kan worden. Waar nodig worden meldingen doorgezet naar een gemeentelijk OGGZ-netwerk/sociaal team voor een integrale bemoeizorg aanpak.
In 2022 zijn 1.065 meldingen binnengekomen bij het Advies en Meldpunt OGGZ. Dat zijn er ruim 100 meer dan in 2021 (952) en is vergelijkbaar net onder het niveau van 2020 (1.090). De verklaring voor de toename ten opzichte van 2021 is toe te schrijven aan de instroom van Oekraïense vluchtelingen. In de beginfase was er nog geen regeling voor de zorgkosten die de mensen uit Oekraïne maken. Daarom konden zorgverleners gebruik maken van de 'regeling onverzekerden zorgverzekering' waarin de meldpunten niet acute zorg een rol hebben. Uiteindelijk is er een aparte regeling getroffen voor de zorgkosten van Oekraïense vluchtelingen en is er geen bemoeienis vanuit het OGGZ-vangnet niet nodig gebleken. Qua aantallen meldingen is daarmee 2022 vergelijkbaar met 2021. Net als voorgaande jaren zijn de belangrijkste melders de politie en particuliere melders zoals familie en buurtgenoten.

Wet verplichte GGZ (Wvggz)

Sinds 2020 voert de GGD, samen met medewerkers van GGZ, VNN en Cosis, in opdracht van gemeenten, de meldfunctie en het verkennend onderzoek. Het zijn gemeentelijke taken uit de Wvggz. Eveneens is vanaf 2020 het aantal meldingen afkomstig van particuliere melders (familie, vrienden, buurtgenoten) sterk toegenomen ten opzichte van de jaren daarvoor. Het aantal meldingen is in de afgelopen 3 jaar ongeveer 200 per jaar, waar het 2019 en de jaren daarvoor rond de 100 meldingen per jaar schommelde. We vermoeden hierin een verband met de meldfunctie Wvggz.
Wanneer uit de triage van een melding blijkt dat er sterk vermoeden is van een psychische stoornis, waarbij ingeschat wordt dat verdere escalatie of crisis dreigt, dan wordt een verkennend onderzoek in kader van de Wvggz gestart. Daarmee wordt onderzocht of voor de gemelde persoon mogelijk verplichte zorg ingezet kan worden in de vorm van een zorgmachtiging. Deze kan aansluitend aan een verkennend onderzoek bij het Openbaar Ministerie worden aangevraagd.
We hebben gemerkt dat OGGZ-bemoeizorg en Wvggz dicht bij elkaar liggen en ook in elkaars verlengde kunnen worden ingezet. Waar mogelijk en in afstemming met de melder wordt eerst gekozen voor OGGZ-bemoeizorg. In 2022 zijn 19 verkennende onderzoeken uitgevoerd, 3 minder dan de 22 in 2021.

Niet acute politie meldingen van verward of onbegrepen gedrag
De OGGZ-ketenpartners gaven samen met de politie een vervolg aan de samenwerking rond niet acute meldingen over personen met onbegrepen gedrag. Het gaat om meldingen waarbij de ernst en complexiteit van de gemelde zorgen dusdanig is dat het gerechtvaardigd is deze als melding op het Advies en Meldpunt OGGZ te beoordelen. Deze samenwerking ondersteunt bij de verbinding tussen de domeinen veiligheid en zorg en de sluitende keten voor mensen met een (langdurige) psychische kwetsbaarheid. Het merendeel van de meldingen leidt niet tot de inzet van bemoeizorg maar tot overdracht van het zorgsignaal aan reeds betrokken hulpverlening. Soms leidt het een casus waarbij procesregie wordt in gezet om met de betrokken partijen tot een gezamenlijk gedragen aanpak te komen.
Het aantal meldingen afkomstig van de politie was in 2021 relatief laag (ongeveer 250) en is in 2022 uitgekomen op ongeveer 300 meldingen. Dat is altijd minder dan de jaren daarvoor waar het gemiddeld om 350+ meldingen per jaar ging.
Vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie, de VNG en politie wordt een landelijke werkwijze ontwikkelt waarmee de politie op uniforme wijze meldingen van niet-acute zorg aan de lokale of regionale meldpunten voor niet acute zorg door zal geven. De landelijke uitrol hiervan was in 2022 gepland maar is vertraagd en wordt nu medio 2023 verwacht.

Bemoeizorg
De meldingen waarvan uit de triage blijkt dat een bemoeizorg-aanpak ingezet moet worden, worden doorgezet naar OGGZ-netwerken of sociale teams in gemeenten. Er wordt dan een gecoördineerde en integrale bemoeizorg-aanpak uitgevoerd. We doen dat in samenwerking met OGGZ-partners zoals GGZ, VNN en Cosis, maatschappelijk werk of sociaal team.
Sociaal verpleegkundigen OGGZ bieden bemoeizorg als het gaat om woningvervuiling, hoarding (problematische verzamelaars) en bij somatische problemen. We leggen contact met de gemelde persoon, winnen het vertrouwen en motiveren voor het accepteren van hulpverlening. Waar nodig zetten we schoonmaakacties in. Het aantal schoonmaakacties bij woningvervuiling is verder toegenomen. Deels worden deze ingezet vanuit de vangnet en advies functie van de GGD (zie programma bewaken) en dus ook na inzet van OGGZ-bemoeizorg. Het totaal aantal schoonmaakacties in 2023 is 49 en was niet eerder zo hoog. Ook in andere GGD-regio's in Nederland ziet men een toename van het aantal woningvervuilingen. Wat daar de reden van is, is lastig te duiden. Mogelijk dat er een verband is met de COVID-periode. Ondanks de toename van het aantal schoonmaakacties is het budget dat de centrumgemeenten Assen en Emmen beschikbaar hebben gesteld voor 2022 toereikend gebleken. Waar het mogelijk is betaalt de betreffende cliënt zelf de kosten van de schoonmaakactie. In 2022 hebben relatief veel cliënten een bijdrage kunnen leveren in de kosten.

OGGZ-voorzitterschap
De GGD levert een voorzitter voor de OGGZ-netwerken in de gemeenten Assen, Aa en Hunze, Midden-Drenthe, Emmen, Coevorden en Tynaarlo. De OGGZ-voorzitters zien toe op naleving van de samenwerkingsafspraken en zorgen door de inzet van procesregie voor een gezamenlijk gedragen aanpak van de OGGZ-meldingen.
Hoewel het aantal meldingen bij het Advies en Meldpunt OGGZ ongeveer gelijk is aan 2021 (wanneer meldingen van Oekraïense vluchtelingen buiten beschouwing worden gelaten), is het aantal meldingen dat is opgevolgd met een bemoeizorg-aanpak gedaald en op 279 uitgekomen. Dit is het laagste aantal van de laatste jaren en vergelijkbaar met 2017. In de jaren 2018, 2019 en 2020 steeg het aantal bemoeizorg-cases. In 2020 ging het om 371 cases. De daling van de laatste jaren komt met name door de afname in de gemeente Emmen. De laatste jaren lag het aantal bemoeizorgcases rond 90, in 2022 waren dat er 62.
Ook in andere gemeenten komen schommelingen voor maar die zijn relatief klein.

Aanvullend biedt de OGGZ-voorzitter in enkele gemeenten procesregie in casuïstiek waar al wel hulpverlening is betrokken maar de situatie mogelijk toch kan escaleren of waarin de samenwerking niet goed verloopt.

Advies en ontwikkeling
We adviseren de centrumgemeenten en gemeenten in Drenthe over ontwikkelingen die raken aan de uitvoering van OGGZ, Wvggz en de aanpak rond situaties van onbegrepen gedrag. Het gaat over lokale ontwikkelingen zoals aansluiting OGGZ op het sociale domein of de implementatie van de Aanpak Voorkomen Escalatie-methode. Regionaal is met centrumgemeenten gestart met een heroriëntering op opdrachten. Doel daarvan is het vereenvoudigen daarvan door de integratie van de functies van het vangnet OGGZ, de Wvggz-taken en de niet acute meldingen van verward gedrag (afkomstig van politie en het landelijke meldnummer 'zorgwekkend gedrag') in één opdracht. Dit proces is nog niet afgerond en wordt in 2023 vervolgd. De heroriëntering heeft wel geleid tot een voorstel voor een nieuwe (meer jaren) overeenkomst tussen gemeenten en de GGD en de OGGZ-ketenpartners GGZ, VNN en Cosis voor de uitvoering van de Wvggz-functies. Inzet is om de OGGZ-taken daar in 2023 bij aan te laten sluiten.
We namen deel aan het landelijk overleg meldpunten niet-acute zorg met oog op het verbeteren van de kwaliteit en het voorbereiden op nieuwe landelijke werkwijze van het aanleveren van zorgmeldingen door de politie. Vanaf 2017 werken de OGGZ-ketenpartners samen met de politie in Drenthe rond meldingen van niet-acuut verward gedrag. Ook andere regio's is Nederland hebben dergelijke afspraken met de politie. Om daar meer eenduidigheid in aan te brengen zou in 2022 een landelijk uniforme werkwijze geïmplementeerd worden. Deze is uitgesteld naar 2023. Dat zal naar verwachting de administratieve last rond het doen en verwerken van deze meldingen terugbrengen.
Verder namen we deel aan het beleidsoverleg over de ketensamenwerking acute psychiatrie met als inzet zorgen voor een goede aansluiting tussen de acute en niet acute zorg voor mensen met onbegrepen gedrag. Met het Zorg- en Veiligheidshuis, politie en GGZ Drenthe vormden we een werkgroep om meer zicht te krijgen op knelpunten in de aanpak en samenwerking rond (enkele) complexe cases die moeizaam, of pas langere tijd, tot een structurele oplossing komen.
In 2022 heeft de OGGZ-netwerksamenwerking een nieuw proces ondersteunend registratiesysteem in gebruik genomen: KeDo. We boden projectleiding bij de keuze, inrichting en implementatie van het systeem. KeDo ondersteunt alle processen binnen het vangnet OGGZ-Wvggz. Daarmee faciliteert het de netwerksamenwerking en zorgt ervoor dat het delen van gegevens door de netwerkpartners op een zorgvuldige en veilige manier gebeurt.

Winterregeling
GGD Drenthe coördineert de winterregeling gericht op dak- en thuislozen en slecht behuisden. Gedurende de maanden oktober – maart monitoren we de ontwikkeling van de gevoelstemperaturen. Wanneer gedurende minimaal drie van de vijf dagen een gevoelstemperatuur van -5 graden of kouder wordt voorspeld wordt de winterregeling fase 1 geactiveerd. Fase 2 gaat in bij een gevoelstemperatuur van -10 graden. We informeren ketenpartners, zoals maatschappelijke opvanginstellingen, sociale teams, politie en gemeenten over het activeren (en deactiveren) van de winterregeling. Dak- en thuislozen hebben dan ruimere toegang tot de dag- en nachtopvang in Assen en Emmen. Wanneer nodig worden extra bedden bijgeplaatst. Bij fase 2 wordt door de samenwerkingspartners actief uitgekeken naar buitenslapers om hen aan te sporen de nacht binnen door te brengen.
De winter van 2021-2022 is vooralsnog de laatste winter geweest dat de coronamaatregelen van toepassing waren en de maatschappelijke opvang aanpassingen in proces en inrichting heeft moeten doorvoeren. Het was een relatief zachte winter. Toch is de winterregeling in 2021-2022 net als in de relatief

koude winter van 2020-2021, 35 dagen actief geweest. Het aantal dagen fase 2 was wel aanmerkelijk lager: 3, tegenover 11 dagen fase 2 in 2020-2021.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Advies en Meldpunt OGGZ	1.065	1.150	952	1.090	907
Waarvan:					
Aangemeld voor OGGZ-bemoeizorg	283	335	307	371	328
Aangemeld Verkennend Onderzoek Wvggz	19	40	22	30	n.v.t.
Aangemeld voor vangnetfunctie GGD	34				
Afgehandeld op meldpunt OGGZ	724	775	623	689	579
Nog open staande meldingen	5				
Overige indicatoren:					
OGGZ-meldingen GGD OGGZ-voorzitter*	184	225	216	242	227
Aantal cliënten sociaal verpleegkundigen OGGZ	155	200	181	216	193
Waarvan:					
Woningsaneringen inz. vervuiling, hoarding**	48	30	42	31	36
* Aantal OGGZ-bemoeizorg meldingen in de 6 gemeenten waar de GGD een OGGZ-voorzitter levert.					
** Inclusief 26 woningsaneringen vanuit de vangnet en adviesfunctie van de GGD (programma Beschermen).					

Het aantal meldingen is minder sterk gestegen dan op basis van de aantallen in 2020 was ingeschat. Het aantal bemoeizorg-cases is afgenomen en is het laagste aantal van de laatste jaren. Veel factoren zijn hierop van invloed waardoor een eenduidige verklaring niet te geven. Dat het aantal meldingen dat op het Advies en Meldpunt OGGZ is toegenomen heeft voornamelijk te maken met meldingen over Oekraïense vluchtelingen over verleende zorg zonder zorgverzekering. Uiteindelijk bleek daarop geen inzet nodig omdat een specifieke regeling is getroffen voor hen.
Het aantal schoonmaakacties, woningsaneringen, is niet eerder zo hoog geweest. Ook in andere GGD-regio's wordt een toename opgemerkt.

6. Zorgcoördinatie mensenhandel

De GGD coördineert de opvang en hulpverlening voor mensen die slachtoffer zijn van mensenhandel. Hieronder vallen ook slachtoffers van arbeidsuitbuiting en gedwongen prostitutie. De GGD beoordeelt en onderzoekt signalen van mensenhandel samen met de ketenregisseur aanpak mensenhandel (Zorg en Veiligheidshuis Drenthe) en de rechercheur van team mensenhandel en migratiecriminaliteit van politie. Zorgcoördinatie is verantwoordelijk voor de inzet en/of het coördineren van gepaste hulpverlening op diverse gebieden (sociaal-emotioneel/praktisch/juridisch).

Wat hebben we bereikt?
- We hebben bijgedragen aan het bieden van veiligheid en hulp aan slachtoffers van mensenhandel in Drenthe.
- Zorgcoördinatie is zichtbaarder geworden bij Veilig Thuis Drenthe waardoor er in ieder geval 11 signalen van mensenhandel naar voren zijn gekomen bij Veilig Thuis.
- Het netwerk van zorgcoördinatie is uitgebreid, zodat mensenhandel meer bekendheid heeft gekregen en korte lijnen zijn gecreëerd tussen de diverse samenwerkingspartners en gemeenten.
- De samenwerking met het Team Mensenhandel van politie is versterkt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?
In 2022 is zorgcoördinatie bij 53 casussen betrokken geweest. Dit is bijna een verdubbeling van signalen in vergelijking met 2021 (29 signalen). Van deze signalen betrof het 38x seksuele uitbuiting, 4x overige, 4x criminele uitbuiting, 4x arbeidsuitbuiting en 3x overlap seksuele uitbuiting met criminele uitbuiting.
Er is meer inzicht in de tijdinvestering van de casuïstiek. Bij signalering van mensenhandel is onderscheid gemaakt tussen 'verrijking' (relatief weinig uren inzet), 'advies' en 'casusregie' (gemiddeld tot veel uren inzet). Van de 53 signalen is op 13 casusregie/coördinatie uitgevoerd, 12 verrijking zonder vervolg en 28 advies.

Zorgcoördinatie mensenhandel heeft in samenwerking met de ketenregisseur in totaal 14 trainingen gegeven. Dit was onder andere aan gemeenten (gemengde gezelschappen met bijv. handhaving, baliemedewerker en sociaal werkers), Renn4 school, politie en tijdens netwerkbijeenkomsten van het RIEC en Veilig Thuis. Voor 2023 zijn afspraken gemaakt voor zeker 10 trainingen o.a. bij opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen. Door middel van trainingen is casuïstiek gegenereerd en door middel van casuïstiek is er ingang in organisaties geworven om trainingen te kunnen geven.
Er is contact gelegd met een ervaringsdeskundige over mogelijke inzet bij trainingen in 2023.
Verder heeft kennisoverdracht plaatsgevonden met de zorgcoördinator van IJsselland en is er contact geweest met de aandachtsfunctionarissen mensenhandel van Veilig Thuis Groningen en Veilig Thuis IJsselland. We hebben opnieuw geïnvesteerd in samenwerking met de diverse AZC's
Ook is er een fysieke bijeenkomst georganiseerd met Team Mensenhandel van de Politie waarin ervaringen en behoeftes zijn uitgewisseld. In samenwerking met Comensha is een informatiesheet opgesteld in 7 talen over de verschillende vormen van uitbuiting en de hulproute die landelijk verspreid kan worden.
We hebben een kwaliteitsslag gemaakt in de samenwerking met Veilig Thuis Drenthe. Er is een stroomschema gemaakt zodat Veilig Thuis medewerkers weten wat de route is ten aanzien van mensenhandel.

Het beleid rondom mensenhandel is ingediend bij de 12 Drentse gemeenten. De eerste concrete actie die hieruit volgde is dat er een kartrekker is benoemd: de burgemeester van gemeente de Wolden.
In Drenthe is er 16 uur zorgcoördinatie beschikbaar. Tot september 2022 werd dit bij twee zorgcoördinatoren belegd die beide 8 uur draaiden, daarna bij één coördinator.

7. Centrum Seksueel Geweld

GGD Drenthe is samen met GGD Groningen opdrachtnemer voor de uitvoering van het Centrum Seksueel Geweld Groningen/Drenthe (CSG). Het CSG biedt hulp aan iedereen die een ongewenste seksuele ervaring heeft meegemaakt.

Wat hebben we bereikt?
- Er is een explosieve stijging van het aantal slachtoffers die zich melden voor hulp
- Een kortdurend hulpaanbod voor slachtoffers die langer geleden seksueel geweld hebben meegemaakt. Dit project wordt vanwege het succes in 2023 voortgezet.
- Het driejarig programma 'Seksueel geweld rak hiel Drenthe' (subsidie van de Sociale Agenda, provincie Drenthe) gestart en de eerste producten (zoals de uitbreiding van het netwerk en inzet van ervaringsdeskundigen en de ondersteuningsbrochure, 'Mekaar halfstaon', om te gaan praten over nare seksuele ervaringen in de Drentse taal, aansluitend de Drentse cultuur in nauwe samenwerking met Huus van de Taol
- Concrete acties om seksueel geweld uit de taboesfeer te halen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
Explosieve stijging van het aantal slachtoffers
Door steeds pro-actief de publiciteit te zoeken als zich in de media berichten over seksueel geweld komen weten slachtoffers het CSG steeds beter te vinden. Bijvoorbeeld naar aanleiding van The voice, maar ook een bericht dat niemand hulp bood toren een vrouw werd lastig gevallen in een trein.

Project Seksueel Geweld Rak Hiel Drenthe, onderdeel van de Sociale Agenda
In Drenthe zijn naar schatting 31.000 slachtoffers van verkrachting. Desondanks loopt het aantal meldingen aanzienlijk achter ten opzichte van andere provincies. Met 'Seksueel geweld roakt heel Drenthe' wil het CSG het taboe op seksueel geweld doorbreken. Door seksueel geweld bespreekbaar te maken en de omvang van het probleem zichtbaar te maken in Drenthe.

Concrete acties in 2022 om seksueel geweld uit de taboesfeer te halen
- Onlinecampagnes voor naamsbekendheid in augustus en halverwege november is in twee periodes van zes weken online campagne gevoerd voor naamsbekendheid voor het CSG in Groningen en Drenthe. De eerste campagne was gericht op 18 tot 24 jarigen, met als doel het telefoonnummer 0800-0188 onder de aandacht brengen. De tweede campagne was toegespitst op alle leeftijdsgroepen.
- Webinar voor bestuurders Voortgezet Onderwijs hoe te handelen bij seksueel geweld samen met de politie Noord-Nederland
- Inleiding verzorgen bij de voorpremiere van de documentaire 'Belaagd' in Emmen.
- Inleidingen verzorgd bij de opening van de buitenexpositie: 'wij doorbreken de cirkel van geweld' in Assen en Emmen
- Orange the World 2022

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Acuut aantal	59		42	Vanaf 2021 maken we onderscheid in de aantallen.	
Niet acuut aantal	85		63		
Advies acuut	15		10		
Aantal meldingen	n.v.t.	65		44	40

8. Publieke Gezondheid Asielzoekers

In opdracht van het Centraal Orgaan Asielzoekers voert de GGD de taken binnen de publieke gezondheidszorg voor asielzoekers uit. Dit zijn jeugdgezondheidszorg, gezondheidsbevordering, infectieziektebestrijding, tuberculosebestrijding en hygiëne-audits op asielzoekerscentra.

Wat hebben we bereikt?

Jeugdgezondheidszorg
- Bij binnenkomst in Drenthe in een AZC kregen alle kinderen (0-19 jaar) een medisch onderzoek en een verpleegkundige intake. Hiermee werd de gezondheid in beeld gebracht en waar nodig aanvullende zorg gegeven.

- Vanwege een extreem hoge instroom van asielzoekers in Nederland en het overlopen van locatie Ter Apel in Groningen heeft de VRD besloten dat elke gemeente 50 extra asielzoekers zou opvangen. Voor Drenthe betekende dit 600 mensen extra die opgevangen werden in crisis noodopvang locaties (CNO). Vanuit PGA is de zorg voor moeder en kind uitgevoerd
- Met betrokkenheid van adviseurs van PGA zijn spreekuren voor de Oekraïense vluchtelingenkinderen opgezet.

Gezondheidsbevordering
- De gezondheidsbevorderaars Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA) van de GGD hebben bij alle AZC locaties voorlichting gegeven aan groepen asielzoekers over gezondheidsrisico's en hoe ze problemen kunnen voorkomen op alle AZC locaties, in verschillende taalgroepen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Jeugdgezondheidszorg
De jeugdartsen en verpleegkundigen hielden spreekuren voor verpleegkundige intakes en medische onderzoeken, waarbij alle kinderen tussen 0-19 jaar gezien werden. Daarnaast werd het RVP uitgevoerd door ontbrekende vaccinaties te geven of opstarten van een inhaalschema. Waar nodig werden vervolgconsulten uitgevoerd naar aanleiding van gezondheidsproblemen of ten behoeve van opvoedondersteuning.
Door de grote instroom is de 6 weken termijn (voorwaarde om financiering te krijgen van COA) waarbinnen kinderen gezien moeten worden, niet in alle gevallen gehaald. De malusregeling werd niet gehanteerd in 2022.
Er zijn 2 jeugdartsen vanuit de reguliere JGZ gaan werken binnen PGA en ook iemand in de planning.
Intern de lijnen verstevigd en afspraken gemaakt met de GHOR omdat er wisselende informatie kwam over te openen CNO locaties.

Gezondheidsbevordering
De GGD stelt jaarlijks, met het COA en andere samenwerkingspartners, voor elke opvanglocatie een werkplan gezondheidsbevordering op. Alle locaties namen het maximale aantal voorlichtingen af en sommige daarbovenop extra. De belangrijkste onderwerpen waren:

- Wegwijs in het zorgsysteem
- Psychische gezondheid
- Gezondheidsvaardigheden
- Leefstijl (bewegen, voeding, roken en middelengebruik)
- Seksuele gezondheid
- Mondzorg
- Opvoeden in Nederland

In 2022 is een tweede gezondheidsbevorderaar aangesteld. Ook is er ingezet op de samenwerking met COA.

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Asielzoekers (totaal)	4.315	2.000	3.638	2.406	2.713
Asielzoekers (0-19 jarigen)	1.014	800	1055	613	831
Aantal asielzoekers (19 jarigen en ouder)	3.301	1.200	2.583	1.793	1.882
Asielzoekerscentra	5	4	7	4	4
Kleine wooneenheid (KWE)/ Kinderwoongroep (KWG)	2	1	1	1	1

9. Forensische geneeskunde

Forensisch artsen vervullen de functie van gemeentelijk lijkschouwer, doen forensisch medisch onderzoek t.b.v. opsporingsonderzoeken, en verlenen medische zorg aan arrestanten.

Wat hebben we bereikt?

- Om de forensisch geneeskundige dienstverlening voor de korte en lange termijn te kunnen blijven borgen is het afgelopen jaar ingezet op de verdere uitwerking van de samenwerkingsovereenkomst Forensisch Geneeskunde 3 Noord (Drenthe, Groningen & Friesland) en het borgen van de dienstverlening.
- Er is afstemming bereikt op het gebied van waarneming, het opleiden van nieuwe artsen, het aannemen van nieuwe medewerkers en een convenant gegevensdeling zodat alle medewerkers bij elkaar in Formatus kunnen werken.
- De forensisch secretariaten werken nauwer met elkaar samen.
- Er is een rapport opgeleverd waarin adviezen staan beschreven over hoe op het gebied van HR de forensische dienstverlening geborgd kan worden, onder meer in de vorm van taakdifferentiatie.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Om te bereiken dat de dienstverlening ondanks de hoge werkdruk en een tekort aan forensisch artsen geborgd kon worden in 2022 is verdere uitwerking van de samenwerking op FG 3 Noord een must geweest. Er is nadere uitvoering gegeven aan het projectplan ‘Samewerking FG 3Noord’. Een belangrijk punt hierbij was het op basis van een HR-adviesrapport realiseren van de eerste stappen tot taakdifferentiatie en daarmee ontlasting van de ervaren werkdruk bij de forensisch artsen. Het HR advies heeft er verder toe geleid dat er 3 Noord een verdere gezamenlijk aanpak komt van HR vraagstukken t.b.v. de continuering en duurzame borging van Forensisch Geneeskunde.

Een speerpunt hierbij is het aantrekken van nieuwe forensisch artsen en inzet van andere disciplines zoals verpleegkundigen. In 2022 is ingezet op aantrekken van forensisch artsen. Forensisch Geneeskunde heeft een structureel tekort aan forensisch artsen en in 2023 wordt dit probleem groter omdat er dan een aantal artsen met pensioen gaat. In 2022 hebben we bereikt dat er een drietal artsen zijn aangetrokken die als ZZP dienst willen doen in Drenthe. Eén van deze artsen is direct in 2022 gestart en de andere twee starten in januari 2023.

T.b.v. taakdifferentiatie zijn er verpleegkundigen geworven voor artikel 8 (afname bloedproeven). Eind 2022 is dit met succes gerealiseerd en zijn er een drietal verpleegkundigen aangenomen waarvan er één in december 2022 is gestart en de andere twee in januari 2023 starten. Tevens is er een ANIOS gestart (betreft een JGZ arts van GGD Drenthe) die op vaste dagen gaat ondersteunen in de medische arrestantenzorg.

In de samenwerking is verder bereikt dat de andere provincies ook diensten waarnemen bij elkaar. Dit heeft ertoe geleid dat diensten die niet ingevuld konden worden door het eigen team in Drenthe toch door de andere partners geborgd werden zodat de dienstverlening gecontinueerd kon worden. Daarnaast heeft de samenwerking afgelopen jaar ervoor gezorgd dat er gezamenlijk meer afstemming is omtrent opleiden

van nieuwe artsen, het aannemen van nieuwe medewerkers en een convenant gegevensdeling zodat alle medewerkers bij elkaar in Formatus kunnen werken. Deze laatste is een vereiste om medewerkers over de provincie grenzen te kunnen inzetten t.b.v. het primair proces. Ook heeft de samenwerking ervoor gezorgd dat het forensisch secretariaat regelmatig met de secretariaten van Friesland en Groningen overleg hebben en afstemming zoeken in samenwerking.

M.b.t. het plan om het zedenonderzoek <12 jaar te borgen is de coördinator/ projectmanager FG 3Noord samen met de DPG betrokken geweest en hebben zij aangesloten bij de landelijke overleggen hieromtrent. GGD Drenthe heeft als penvoerder hierin ook de positie genomen als één van de opdrachtgevers om dit in de toekomst te borgen, omdat deze samen met de andere GGD-en in Nederland vinden dat dit een overheid prerogatief behoort te zijn. GGD Drenthe is als penvoerder namens 3 Noord betrokken geweest bij het schrijven van een landelijk plan om te komen tot borging hiervan in de toekomst. Dit plan is eind 2022 opgeleverd bij het min.van Justitie en Veiligheid

Jaarcijfers
In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Totaal Arrestantenzorg	1.842	1.400	1.583	1.603	1.665
Telefonisch consult	745	400	673	539	515
Forensisch medisch onderzoek:					
• Bloed/DNA afname/urinecontrole	362	250	333	250	285
• Letselbeschrijving	47	60	52	44	59
• Deskundigenrapportage	10	30	16	14	31
• Zedenonderzoek	30	20	20	23	21
• NODOK melding	3	5	6	4	4
Aantal lijkschouwingen	365	300	361	316	337
Aantal lijkschouwingen per 100.000 inwoners exclusief euthanasie	73	58	73	64	68
Aantal lijkschouwingen na euthanasie	235	175	231	209	175
Aantal lijkschouwingen na euthanasie per 100.000 inwoners	47	36	47	42	36

10. Reizigersvaccinaties

Wanneer mensen op reis gaan, kunnen vaak aanvullende vaccinaties nodig zijn. Ook kunnen vaccinaties nodig zijn wanneer mensen bij de uitoefening van hun beroep een hoger risico lopen op een infectie. Bij reizigersadvisering kunnen cliënten terecht voor voorlichting en vaccinaties.

De vraag naar reizigersvaccinaties was in 2022 onder meer ten gevolge van COVID-19 en de oorlog in Oekraïne, nog niet terug op het oude niveau. Daarnaast kan het volledige aanbod aan vaccinaties nog niet worden gerealiseerd vanwege de beperkte beschikbaarheid van artsencapaciteit op dit moment. Vanwege specifieke expertise wordt de artsencapaciteit nu extern ingevuld. Er is in 2022 een arts opgeleid die inmiddels niet meer werkzaam is bij de GGD waardoor het capaciteitsprobleem blijft bestaan. In 2022 werd veelal op 3 dagdelen per week een spreekuur gehouden.

Jaarcijfers

In de tabel zijn de begrote cijfers van 2022 weergegeven, naast de gerealiseerde cijfers van 2022 en de drie voorafgaande jaren. Waar afwijkingen zijn worden deze onder de tabel toegelicht.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Aantal 1e consulten (reizigers)advisering	2.114	4.500	1.174	1.470	4.525
Aantal vervolgconsulten	513	2.600	232	635	3.418

11. Financiële verantwoording bij het programma Additioneel

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Additioneel	Baten	Centrum Seksueel Geweld	187	198	198	298	99
		Epidemiologie additioneel	59	13	13	92	79
		Forensische geneeskunde	1.019	847	847	1.227	380
		Gezondheidsbevordering additioneel	153	214	214	209	-5
		IZB	1	0	0	12	12
		JGZ in het sociaal domein	1.003	923	923	1.163	240
		Kansrijke Start	76	74	74	128	54
		MDA++	149	166	166	158	-7
		OGGZ additioneel	879	908	908	947	39
		Overige JGZ additionele opdrachten	97	55	55	111	56
		Preventieve logopedie	447	456	456	535	78
		Publieke gezondheid asielzoekers	671	613	613	1.056	443
		Reizigersvaccinaties	412	762	762	305	-457
		Sense Noord Nederland	222	260	260	293	33
		THZ additioneel	21	31	31	45	15
		Veilig Thuis Drenthe	6.504	6.627	6.627	7.257	630
	Totaal Baten		**11.900**	**12.147**	**12.147**	**13.837**	**1.690**
	Lasten	Centrum Seksueel Geweld	-187	-198	-198	-296	-98
		Epidemiologie additioneel	-56	-12	-12	-86	-74
		Forensische geneeskunde	-939	-798	-798	-1.184	-386
		Gezondheidsbevordering additioneel	-149	-208	-208	-199	9
		IZB	-1	0	0	-8	-8
		JGZ in het sociaal domein	-931	-856	-856	-1.095	-239
		Kansrijke Start	-71	-69	-69	-119	-50
		MDA++	-143	-160	-160	-153	7
		OGGZ additioneel	-844	-852	-852	-889	-36
		Overige JGZ additionele opdrachten	-91	-51	-51	-105	-54
		Preventieve logopedie	-414	-423	-423	-508	-84
		Publieke gezondheid asielzoekers	-617	-568	-568	-840	-272
		Reizigersvaccinaties	-392	-729	-729	-400	329
		Sense Noord Nederland	-185	-241	-241	-274	-33
		THZ additioneel	-19	-29	-29	-42	-13
		Veilig Thuis Drenthe	-6.504	-6.627	-6.627	-7.152	-525
	Totaal Lasten		**-11.543**	**-11.823**	**-11.823**	**-13.349**	**-1.527**
	Reserveringen	Centrum Seksueel Geweld	0	0	0	-3	-3
		Epidemiologie additioneel	-3	-1	-1	-6	-5
		Forensische geneeskunde	-62	-48	-48	-62	-14
		Gezondheidsbevordering additioneel	-4	-6	-6	-10	-4
		IZB	0	0	0	-1	-1
		JGZ in het sociaal domein	-72	-67	-67	-85	-17
		Kansrijke Start	-5	-5	-5	-9	-4
		MDA++	-5	-6	-6	-6	0
		OGGZ additioneel	-35	-56	-56	-58	-2
		Overige JGZ additionele opdrachten	-5	-4	-4	-8	-4
		Preventieve logopedie	-33	-33	-33	-39	-6
		Publieke gezondheid asielzoekers	-54	-45	-45	-76	-32
		Reizigersvaccinaties	-21	-32	-32	-2	31
		Sense Noord Nederland	-17	-19	-19	-19	1
		THZ additioneel	-2	-2	-2	-3	-1
	Totaal Reserveringen		**-317**	**-324**	**-324**	**-387**	**-63**
Totaal Additioneel			**40**	**0**	**0**	**101**	**101**

JGZ additioneel
De overgang naar een nieuw functiewaarderingssysteem heeft ook nadelige financiële gevolgen voor JGZ additionele taken zoals preventieve logopedie.

Reizigersvaccinaties
Door COVID en de oorlog in Oekraïne wordt er minder gereisd. De omzet blijft hierdoor achter. Door minder omzet, hoefde echter ook minder inkoop vaccins plaats te vinden. Het resultaat komt hiermee uit op € 97.000 negatief.

Publieke gezondheid asielzoekers
Vanaf 2021 is een nieuwe betalingssystematiek voor JGZ PGA dienstverlening ingegaan, die gekoppeld is aan het JGZ/PGA-contract met COA. Tot 2021 was de bekostiging op basis van een bedrag per kind. Vanaf 2021 bestaat de vergoeding uit 2 onderdelen.

1. Enerzijds is deze vergoeding gebaseerd op het aantal opvangdagen van asielzoekerskinderen.
2. Anderzijds is de vergoeding gebaseerd op het aantal verpleegkundige intakes en de medische onderzoeken van een volledige intake.

Het positieve resultaat wordt veroorzaakt door de grote instroom van asielzoekers gedurende 2022.

JGZ additionele opdrachten
De overgang naar HR21 heeft ook voor de additionele opdrachten van JGZ (JGZ in het sociaal domein, overige JGZ additionele opdrachten en Preventieve logopedie) geleid tot een uitzetting van loonkosten. Voor 2022 bedraagt de uitzetting € 30.000.

Veilig Thuis Drenthe
Het resultaat VTD bedraagt € 105.000 positief. Dit resultaat afgezet tegen de totale reguliere bijdrage VTD van ruim € 6,6 miljoen is 1,5% en daarmee minimaal.

Er is een start gemaakt met de transformatie van Veilig Thuis waardoor de samenwerking tussen netwerkpartners in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt verbeterd.
Zes pilots maken onderdeel uit van deze transformatie die Veilig Thuis in het kader van de Drentse regiovisie moet doormaken en vloeien voort uit meerdere actielijnen uit de Drentse regiovisie 'De volgende stap' (Geweld Hoort Nergens Thuis). Het AB van de GGD en de (toenmalig) wethouder Jeugd van de centrumgemeente Emmen in zijn rol als voorzitter van het ABO Jeugd, hebben hiervoor een bestuurlijke opdracht gegeven aan Veilig Thuis Drenthe.

Met de pilots wordt gebouwd aan een stevig fundament qua samenwerking wat ten goede komt aan de aanpak & borging van veiligheid in afhankelijkheidsrelaties. Er is gekozen voor pilotprojecten om zo mogelijkheden te creëren om met elkaar te leren en werkende weg vorm te gegeven aan een nieuwe manier van samenwerken tussen gemeenten, politie en Veilig Thuis Drenthe (VTD). Door het op deze manier vorm te geven wordt ook zorgvuldig omgegaan met inzet van de beschikbare capaciteit. U bent in 2021 voor de eerste keer geïnformeerd over de start van de zes pilots die op dit moment lopen.

Voor de pilots wordt een extra inzet gevraagd van Veilig Thuis Drenthe, temeer daar zij in alle pilots participeren met in ieder geval een VT-medewerker en een gedragswetenschapper. Daarnaast vraagt het ook extra inzet in functionaliteiten om deze pilots goed te begeleiden en te monitoren. De financiering van

deze pilots vindt plaats uit extra middelen die de centrumgemeente Emmen beschikbaar heeft gesteld voor Veilig Thuis Drenthe.

Overzicht besteding van de extra middelen in 2022

Waarvoor?	***Ontvangen voor 2022***	***Ingezet in 2022***
Inhuur procesbegeleiding/ aansturing transformatie VTD	€ 570.000	€ 167.500
Inhuur kwartiermaker HRD (leren en ontwikkelen)		€ 25.200
Advieskosten		€ 26.700
Inzet maatschappelijk werkers		€ 282.300
Inzet epidemioloog		€ 22.900
Inzet gedragswetenschapper		€ 30.900
Training en opleiding medewerkers: kosten opleidingen	€ 100.000	€ 23.800
Kennis en expertisecentrum	€ 100.000	€ 45.700
ICT	€ 186.000	-
Totaal	***€ 956.000***	***€ 625.000***

Toelichting op de besteding van de middelen verkregen voor 2022:

- De start van de pilots heeft meer tijd en inzet gekost dan aan de voorkant was voorzien. De pilots zijn vanaf april eigenlijk pas echt gestart. Dit had vooral te maken met agendadruk waarin het moeilijk was om de medewerkers van gemeenten, voorliggend veld, Veilig Thuis en politie bij elkaar te krijgen. Het elkaar ontmoeten is echter randvoorwaardelijk om met elkaar het goede gesprek te kunnen voeren over de wijze van samenwerken en bespreken/reflecteren op basis van casuïstiek. Het managen en begeleiden van deze pilots vraagt een intensieve begeleiding, hetgeen de medewerkers van veilig thuis en gemeenten helpt in hun nieuwe samenwerking. De begeleiders zijn er om het proces aan te jaren en goed te ondersteunen waardoor medewerkers die meedoen in de pilot zoveel als mogelijk worden ontlast.
- Er wordt sinds medio dit jaar geëxperimenteerd met decentraal werken (medewerkers van VTD werken vanaf gemeentelijke locatie). Dit vraagt extra capaciteit die effectief ook pas rond de zomer is ingezet.
- Vacatures epidemioloog en kwartiermaker kennis en expertise waren moeilijk in te vullen. Effectief pas na de zomer ingevuld.
- ICT is volgend op het proces dat nu gaande is. Door de vertraging met de pilots is ook vertraging ontstaan in de investeringen in ICT.

De pilotprojecten nog niet klaar zijn op 1 januari 2023 en lopen door tot 1 mei 2023. De opbrengsten worden bij elkaar gebracht en gepresenteerd. De bedoeling is dat de succesfactoren uit de pilots hun vertaling gaan vinden in een nieuwe werkwijze tussen gemeenten, Veilig Thuis Drenthe en op onderdelen de politie. Zo wordt samen toegewerkt naar een nieuwe manier van werken die past in de lijn van de Drentse regiovisie ‘De Volgende Stap’ onder de vlag van Geweld Hoort Nergens Thuis en die ook past in de lijn van het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming dat op gemeenten afkomt. Aangezien nu een deel van de Drentse gemeenten meedoet op een onderdeel van een proces, zal dit nog wel een aantal

jaren in beslag nemen. De komende jaren zal daarom ook nog extra inzet nodig blijven om dit proces te faciliteren. Door hier op deze manier samen te werken met de gemeenten, wordt eveneens gewerkt aan de transformatie van Veilig Thuis Drenthe, zoals deze in de regiovisie is beoogd en wordt uitvoering gegeven aan het AB-besluit van april 2021. Het blijft daarbij noodzakelijk dat - om deze transformatie en extra inzet te kunnen realiseren - voor een periode van 3 tot 5 jaar extra middelen beschikbaar gesteld blijven worden.

1.2 Paragrafen

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten kent de begroting en jaarrekening een aantal verplichte paragrafen. In de jaarstukken 2020 zijn de paragrafen Bedrijfsvoering, Weerstandsvermogen en risicobeheersing en Financiering opgenomen. De overige verplichte paragrafen (Lokale heffingen, Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen en Grondbeleid) zijn voor de GGD niet relevant en derhalve niet opgenomen.

1.2.1 Paragraaf Bedrijfsvoering

Ondersteuning COVID-bestrijding

Ook vanuit het oogpunt van bedrijfsvoering is in 2022 er nog de nodige aandacht geweest om mee te bewegen in de dynamiek van op- en afschaling in de COVID-bestrijding. Hierbij gaat het met name om op- en afschalen van personeel, huisvesting en ondersteuning op het gebied van informatievoorziening en ICT. In de tweede helft van het jaar stond dit vanwege de afnemende intensiteit van de COVID-pandemie vooral in het teken van het integreren van de COVID-organisatie in de staande GGD-organisatie.

Datagestuurd werken

Vanuit de reguliere bedrijfsvoering zijn in 2022 belangrijke impulsen gegeven aan de ontwikkeling van datagestuurd werken. Speerpunt hierbij is deze ontwikkeling in netwerkverband op te pakken. In dat kader zijn er onder meer verbindingen gelegd met organisaties als Hi-noord (UMCG), Lifelines en CMO-STAMM.

Veiligheid informatievoorziening en privacy.

In 2022 zijn de VRD en GGD gezamenlijk gestart aan het verbeteren van de veiligheid van informatievoorziening en het beschermen van belangen op het gebied van privacy. Aanleiding hiervoor was de inbreng van informatiegestuurd en datagericht werken in de strategie van beide organisaties, hetgeen het belang van de veiligheid van informatievoorziening en het waarborgen van belangen op het gebied van privacy sterk deed toenemen. Daarnaast bleek uit assessments en audits dat het huidige niveau van beveiliging van beide organisaties onvoldoende was.

De maatregelen die getroffen worden om te werken aan verbetering bestaan uit de volgende onderdelen:

1. implementatie van BIO en NEN 7510;
2. inrichting organisatie;
3. technische voorzieningen;
4. evalueren en leren.

Gelet op het belang van het plan en de noodzaak voor aanvullende financiële middelen voor de uitvoering van de maatregelen is in de eerste helft van 2022 veel tijd en energie gestoken om de besturen van zowel de VRD als de GGD te informeren over de problematiek, de dilemma’s en de mogelijke oplossingen. De uiteindelijke besluitvorming is voor zienswijzen voorgelegd aan de 12 Drentse gemeenten, voor de VRD en GGD afzonderlijk. Uiteindelijk hebben beide besturen begin juli ingestemd met de aanpak, en is de deadline voor een aantal maatregelen noodgedwongen met een half jaar opgeschoven.

Inmiddels is er een half jaar gewerkt aan het doorvoeren van de verbeteringen. Vooralsnog heeft dit geleid tot goede resultaten, zoals:

1. Een aantal belangrijke actiepunten is inmiddels uitgevoerd, maar er is ook nog een aantal uit te voeren. Van groot belang zijn de algemene beleidsdocumenten die vastgesteld zijn, het opstellen van

leveranciersmanagement en het opstellen van protocollen voor het afwikkelen van incidenten en verstoringen. Bewustwording heeft een vaste plaats gekregen in de organisatie, er is aandacht voor authenticatie en autorisatie en bij de doorontwikkeling van functioneel beheeris veiligheid informatievoorziening en privacy een vast onderwerp.

2. Voor de inrichting van de organisatie zijn inmiddels de eerste vacatures ingevuld, voor de functies van privacy-officer en security-officer. De functie van system security specialist wordt naar alle waarschijnlijkheid op korte termijn ingevuld. Voor de functie van functionaris gegevensbscherming wordt noodgedwongen nog gebruik gemaakt van tijdelijke externe inhuur. Definitieve invulling is een vraag die nog voor hoofdbrekens zorgt. Arbeidsmarktproblematiek, uitwisselbaarheid en functieomvang maakt dat een alternatieven nader odnerzocht wordt. Een oplossing in samenwerking met een of meerdere andere organisatie staat daarbij hoog op de verlanglijst.

3. Op het gebied van technische voorzieningen zijn de VRD en GGD inmiddels goed voorzien. Monitoring van netwerkactiviteiten, toegangsdrempels, scanning van individuele gedragen en het inschakelen van SOC en Cert-voorzieningen hebben de weerbaarheid van beide organisaties in technische zin duidelijk vergroot. Helaas staat de wereld niet stil en zien we de dreiging van incidenten en verstoring verder toenemen. In voorkomende gevallen laten wij zien dat de samenwerking van beide organisaties tot nu toe heeft geleid tot adequate afwikkeling, ook bijvoorbeeld van de grotere datalekken en claims die hieruit voortkomen. Voor 2023 zal daarom met dezelfde energie woorden dorogewerkt aan eht uitvoeren van de maatregelen voor het verbeteren van de veiligheid van inforamtievoorziening en privacy. Het resterende budget zal hier in 2023 voor aangewend worden.

Nieuwe ontwikkeling is de ethische reflectie op het datagericht werken binnen de VRD en GGD, ook van de kant van het bestuur en deelnemende gemeenten. De vraag is aan de orde of alles wat technisch mogelijk is ook wenselijk is om uitgevoerd te worden, met name als de suggestie ontstaat dat er op persoonsniveau informatie wordt gekoppeld en vastgelegd. In de komende periode zal de positionering van de VRD en GGD ten aanzien van dit voorbehoud verder uitgewerkt worden.

HR21
Omdat het huidige functiewaarderingssysteem verouderd is en niet meer onderhouden wordt is in samenspraak met de Ondernemingsraad besloten stapsgewijs over te gaan op een nieuw systeem: HR21. De Jeugdgezondheidszorg is inmiddels over naar HR21. De omzetting van de overige organisatieonderdelen vindt nu plaats en wordt in het eerste kwartaal van 2023 afgerond.

Strategisch opleidingsplan
De nieuwe strategische agenda van de GGD draagt bij aan de organisatieontwikkeling van GGD Drenthe om van een uitvoeringsorganisatie door te groeien naar een waarde gedreven netwerkorganisatie die in haar rol als strategische kennispartner waarde toevoegt op de gezondheid en veiligheid van alle inwoners van Drenthe. De toegevoegde waarde van de GGD Drenthe zit in het verbinden van haar kennis, expertise en data door te informeren, te adviseren, te participeren, samen te werken en het samen onderzoek doen. Er is een strategisch opleidingsplan opgesteld dat zicht richt zich op de toerusting van professionals bij GGD Drenthe om deze rol en positie als organisatie te versterken.

Arbeidsmarkt
De krapte op de arbeidsmarkt speelt ook voor GGD Drenthe, dit geldt voor verschillende functies; waaronder forensisch arts, arts infectieziektebestrijding, strategisch beleidsadviseur en nieuwe functies in

het kader de verschillende nieuwe programma's waar we nu invulling aangeven. Toch zijn we nog steeds goed in staat om in onze vacatures te voorzien. Om te anticiperen op de huidige arbeidsmarktsituatie investeren we in verdere aanscherping van een eigentijds werving en selectiebeleid en arbeidsmarktcommunicatie. Met uiteraard ook oog voor interne doorstroom en mobiliteit.

Formatie en bezetting

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Formatie basistaken in fte	178	176	175	177	179
Formatie additioneel in fte	108	104	105	106	100
Formatie totaal in fte	285	280	280	283	279
Bezetting totaal in fte op 31 december	299	pm	297	299	264
Medewerkers in dienst op 31 december	411	376	412	421	374
Gemiddelde leeftijd	47	pm	47	48	47

Verzuim

Het verzuim over 2022 komt uit op 5,0% en is daarmee in lijn met de begroting en 2021 en 2022. We wijken hiermee positief af ten opzichte van de landelijke benchmark. In het kader van duurzame inzetbaarheid zijn verschillende interventies en activiteiten uitgevoerd zoals o.a. trainingen omgaan met agressie, procesoptimalisatie meldingen incidenten, themabijeenkomsten inzetbaarheid een gezondheidsweek.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Verzuimpercentage	5,00%	5,00%	4,90%	5,00%	5,80%

Klachten

In 2022 was een daling te zien van het aantal klachten van 252 in 2021, naar 134 in 2022. Net als het voorgaande jaar zagen we dat de klachten die betrekking hebben op de reguliere dienstverlening vooral voorkwamen bij de productgroepen waar sprake is van hoogfrequente cliëntcontacten, zoals JGZ en VTD. In 2022 was er een stijging van het aantal JGZ klachten van 22 naar 38. Dit had onder andere te maken met het datalek vanuit Topicus, maar ook het anders inplannen van het rijksvaccinatieprogramma, waarbij opstartproblemen tot klachten leidden. Bij VTD was een daling van het aantal klachten van 19 naar 12. Bij IZB zagen we een daling van 143 naar 78. Bij MMK, OGGZ en Sense kwam ieder één klacht binnen in 2022. Bij Forensische geneeskunde en reizigers kwamen geen klachten binnen. Er werden 2 klachten doorgeleid naar de externe klachtencommissie. Eén daarvan had betrekking op VTD en één op IZB+.

	Realisatie 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020	Realisatie 2019
Klachten	134	252	134	53
Waarvan naar klachtencommissie	2	1	0	4

Financiële verklaring bij het programma Bedrijfsvoering

Programma		Product	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Bedrijfsvoering en	Baten	Bedrijfsvoering en middelen	725	225	225	1.679	1.454
	Totaal Baten		**725**	**225**	**225**	**1.679**	**1.454**
	Lasten	Bedrijfsvoering en middelen	-800	-225	-540	-1.088	-549
	Totaal Lasten		**-800**	**-225**	**-540**	**-1.088**	**-549**
	Reserveringen	Bedrijfsvoering en middelen	75	0	315	80	-235
	Totaal Reserveringen		**75**	**0**	**315**	**80**	**-235**
Totaal Bedrijfsvoering en middelen			**0**	**0**	**0**	**670**	**670**

Vervangingsbudget
Een voordeel van € 452.000 op het vervangingsbudget. Het verzuimpercentage is conform begroot waardoor er minder beroep is gedaan op het vervangingsbudget.

Opleidingsbudget
Een voordeel van € 84.000 op het opleidingsbudget.

Reiskosten
Ook in 2022 is er nog steeds sprake van hybride werken wat resulteert in minder reiskosten dan begroot. Hierdoor een voordeel van € 265.000.

De huidige reiskostenregeling is al geruime tijd niet geactualiseerd. Na overleg met de OR en instemming van de lokale bonden is een nieuwe regeling uitgewerkt. De nieuwe reiskostenregeling woon-werkverkeer en dienstreizen is eenvoudiger en sluit beter aan bij de huidige manier van werken (hybride). De nieuwe regeling gaat in per 1 januari 2023.

HR21
De financiële gevolgen van HR21 zijn voor 2022 berekend op € 108.000. Hiervoor is een verplichting opgenomen.

Spaarverlof
Vanaf 2022 hebben medewerkers als gevolg van afspraken binnen de CAO SGO de mogelijkheid om verlof te sparen. Medewerkers kunnen spaarverlof aanvragen via het personeelsinformatiesysteem. Voor het saldo per 31-12-2022 is een voorziening gevormd van € 53.000.

Organisatieontwikkeling
Een nadeel van € 23.000 op de incidentele middelen die in de gemeentelijke bijdrage van 2022 zijn toegevoegd.

Informatieveiligheid en privacy
Op 11 juli 2022 heeft het bestuur ingestemd met de begrotingswijziging voor beleidsimpuls GGD. Als gevolg van dit besluit is het jaarrekeningresultaat 2021 ad € 108.000 en de overschrijding van de Risicoreserve per 31 december 2021 ad € 205.000 toegevoegd aan de Reserve organisatieontwikkeling. De kosten 2022 van het verbeterplan veiligheid informatievoorziening en privacy bedragen € 80.000 en zijn onttrokken aan de reserve organisatieontwikkeling.

Energiekosten
Voor het afnemen van energie voor ons hoofdkantoor aan de Mien Ruysweg in Assen maken we gebruik van het “Energie Inkoop Collectief Drenthe”. Een collectief met andere Drentse gemeenten. Door de lopende contracten heeft dit voor de jaarrekening 2022 geen gevolgen. Het contract voor gas loopt per 1 januari 2023 af. Voor elektra heeft GGD Drenthe nog een lopend contract.

1.2.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf gaan we in op het weerstandsvermogen en de risicobeheersing van de GGD. Het weerstandsvermogen geeft de relatie aan tussen de risico's waar geen maatregelen voor zijn getroffen en de capaciteit die een gemeenschappelijke regeling heeft om de niet begrote kosten op te vangen.

De Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing is als volgt opgebouwd:

- Risicobeleid
- De weerstandscapaciteit
- Risico-inventarisatie per balansdatum
- Kengetallen

1. Risicobeleid

In 2021 heeft de werkgroep GRIP op GR-en, bestaande uit Drentse griffiers en VDG-bestuur, de notitie 'Samen werken voor Drenthe' opgesteld. In de notitie, die vanaf 2022 van toepassing is voor de gemeenschappelijke regelingen, worden ten aanzien van de weerstandsparagraaf de volgende werkafspraken gemaakt:

1. Weerstandscapaciteit is aanwezig bij de deelnemers en in beperkte mate bij de gemeenschappelijke regeling;
2. Het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijk regelingen vermeldt in de begroting het verschil tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen in totaal en naar rato voor de afzonderlijke deelnemers;
3. Een algemene reserve is toegestaan om ontwikkelingen in het loon- en prijspeil af te dekken, met een maximale omvang van 2,5% van de lasten van het betreffende jaar;
4. Als de verwachting is dat de ontwikkelingen in het loon- en prijspeil boven de maximale omvang van 2,5% uitkomt, is afwijken van de richtlijn van 2,5% mogelijk. Hiervoor doet het DB van de gemeenschappelijke regeling een gemotiveerd voorstel aan het algemeen bestuur;
5. Het bedrag boven het vastgestelde maximum van de algemene reserve, vloeit naar rato van de deelnemersbijdrage terug naar de deelnemers.

2. De weerstandscapaciteit

Voor het berekenen van de weerstandscapaciteit mag op basis van de richtlijnen van het Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader (GTK) alleen de Algemene Reserve worden meegenomen. De weerstandscapaciteit geeft aan in welke mate GGD Drenthe in staat is de risico's in financiële zin op te vangen. Op basis van de notitie 'Samen werken voor Drenthe' heeft de Algemene Reserve van GGD Drenthe een bestemming gekregen en kan deze alleen worden ingezet voor het opvangen van loon- en prijsontwikkelingen. GGD Drenthe heeft daardoor zelf geen beschikbaar weerstandsvermogen.

De hoogte van de Algemene reserve bedraagt 2,5% van de totale begrote lasten van 2022, zijnde € 16.432.733 x 2.5% = € 410.818.

In onderstaande tabel is de stand van de reserves voor resultaatbestemming 2022 weergegeven:

Algemene -en bestemmingsreserve	Stand per 01-01-2022	Resultaat-bestemming 2021/herschikking	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Stand per 31-12-2022
Algemene reserve	768.712	0	0	0	768.712
Risicoreserve additionele taken	1.318.276	-204.584	386.875	-9.191	1.491.376
Organisatieontwikkeling	232.769	312.493	0	-167.623	377.639
Egalisatie	268.101	0	25.410	-7.693	285.818
Reserve VTD	259.847	0	0	0	259.847
Totaal reserves	**2.847.704**	**107.909**	**412.285**	**-184.507**	**3.183.391**
Te bestemmen resultaat	107.909	-107.909			**0**
Totaal vermogen	**2.955.613**	**0**	**412.285**	**-184.507**	**3.183.391**

De reserves worden toegelicht bij het eigen vermogen in de jaarrekening.

3.1 Risico-inventarisatie per balansdatum

Risico	Kans	Financiële bandbreedte	Bedrag
Calamiteit waardoor reguliere dienstverlening in gevaar komt	klein	groot	225.000
Digitale verstoring	zeer groot	groot	675.000
Kwalitatieve en kwantitatieve samenstelling personeelsbestand ten aanzien van verwachte dienstverlening (arbeidsmarktproblematiek)	groot	gemiddeld	210.000
Boventalligheid	gemiddeld	gemiddeld	150.000
Inkoopbeleid in relatie tot (Europese) aanbesteding	groot	gemiddeld	210.000
Het niet voldoen aan de AVG ten aanzien van privacy en informatiebeveiliging	groot	groot	525.000
Klachtenafhandeling/schade als gevolg van (medische) handelingen	klein	klein	22.500
Onvoorziene toename van de vraag van onze dienstverlening	klein	groot	225.000
Loon- en prijsindexatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Totaal risico's			**3.367.500**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat alle risico's zijn gewogen naar de kans dat ze zich kunnen voordoen en de financiële impact die ze voor GGD Drenthe kunnen hebben. Op geld gewaardeerd betekent dit een bedrag van € 3.367.500. Bij het inventariseren van de risico's hebben wij het voorzichtigheidsprincipe in acht genomen. Dit betekent dat wij rekening houden met alle mogelijke risico's op balansdatum. Overigens onderkennen wij dat nooit alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen.

Calamiteit waardoor reguliere dienstverlening in gevaar komt
Capaciteitsproblemen (schaarste van mensen, (financiële) middelen, kennis) door onzekerheden over toekomstig verloop van de coronapandemie en nieuwe infectieziekten en de gevolgen voor de volksgezondheid op korte en lange termijn.

Digitale verstoring/Cybercrime
De ontwikkelingen op het gebied van ICT gaan snel, dit geeft kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Door de toenemende afhankelijkheid van digitale systemen komen bij uitval hiervan als gevolg van bijvoorbeeld stroomuitval of datadiefstal onze processen in gevaar. Dit kan een grote impact hebben op onze primaire processen en dan met name de acute hulpverlening.

Arbeidsmarktproblematiek
In de huidige arbeidsmarkt worden we steeds vaker geconfronteerd met moeilijk in te vullen vacatures, het potentieel in de vijver waaruit gevist wordt neemt steeds meer af. Er is een risico dat onze dienstverlening in gevaar komt als we niet de juiste man/vrouw tijdig genoeg op de juiste plaats weten te krijgen en we daardoor hogere kosten maken voor werving en selectie of inhuur en inwerken.

Boventallige medewerkers
Ervaring van de afgelopen jaren leert dat de situatie van boventalligheid of medewerkers die op een ander spoor komen door veranderende werkzaamheden, gemiddeld 2 medewerkers op jaarbasis, zijn

Inkoopbeleid in relatie tot (Europese) aanbestedingen
Een niet goed inkoopbeleid in het kader van (Europese) aanbestedingen kan leiden tot financiële risico's. Dit komt omdat er meerdere regels en vereisten gelden voor deze aanbestedingen en fouten hierin kunnen leiden tot boetes en juridische procedures. Een goed inkoopbeleid is dan ook van belang om financiële risico's te beperken in het kader van Europese aanbestedingen.

Voldoen aan regels voor omgang met persoonsgegevens Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
GGD-en maken veel gebruik van persoonsgegevens. Er bestaan nog steeds wezenlijke risico’s voor bescherming van persoonsgegevens bij testen, vaccineren en het bron- en contactonderzoek tijdens de coronapandemie blijkt uit onderzoek AP.

Stichting ICAM heeft de Staat, 25 veiligheidsregio’s, verschillende centrumgemeenten, GGD GHOR en alle GGD’en aansprakelijk gesteld voor de schade door het datalek in de corona systemen, begin 2021. Stichting ICAM stelt in begin 2023 te gaan dagvaarden. Het is nog onzeker welke partijen gedagvaard gaan worden, wat de uitkomst van die procedure zal zijn en of er verhaal mogelijk is op contractspartijen van GGD Drenthe. Er gaat in elk geval tijd en energie van GGD Drenthe in zitten.

Tevens constateren we dat, naar aanleiding van landelijk gemaakte afspraken, getracht wordt claims te beleggen bij GGD Drenthe. Wat dit in de toekomst gaat betekenen is volkomen onduidelijk daar dit geen verantwoordelijkheid is van GGD Drenthe maar hier wel tijd en energie in gaat zitten.

Klachtenafhandeling/schade als gevolg van (medische) handelingen
Het financiële risico van klachtenafhandeling en schadevergoeding als gevolg van (medische) handelingen kan GGD Drenthe aanzienlijke kosten opleveren. Het kan de reputatie van GGD Drenthe beschadigen, wat leidt tot verlies van vertrouwen en verdere financiële gevolgen. Het is daarom belangrijk om te investeren in een effectieve klachtenafhandeling en verzekeringsdekking om het financiële risico te beperken.

Onvoorziene toename van de vraag van onze dienstverlening
Niet tijdig voldoende (gekwalificeerd) personeel weten te krijgen en we daardoor hoger kosten gemaakt moeten worden voor werving en selectie of inhuur en inwerken.

Loon- en prijsindexatie
De reserve loon- en prijsontwikkelingen is maximaal 2,5% van de begrote lasten op basis van de notitie ‘Samen werken voor Drenthe’. Voor de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting wordt uitgegaan van de CPB reeksen; Prijs Bruto binnenlandsproduct, Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

Als gevolg van het meervoudig verlengen van contracten zijn we genoodzaakt om een aantal dienstverbanden gerelateerd aan COVID om te zetten naar vaste aanstellingen. Het risico op achterblijvende kosten indien er voor deze medewerkers geen werk meer is bij de GGD is gering aangezien het ministerie van VWS de meerkosten hiervan voor haar rekening zal nemen.

3.2 Weerstandspositie

Om te kunnen beoordelen of de opgebouwde reservepositie zich juist verhoudt tot de financiële risico's wordt de ratio weerstandvermogen gehanteerd die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement samen met de universiteit Twente. De ratio wordt berekend door het aanwezige weerstandvermogen te delen door de financiële totaalwaardering van de risico's. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd:

Ratio weerstandsvermogen	Waardering
> 2	uitstekend
1,4 - 2	ruim voldoende
1 - 1,4	voldoende
0,8 - 1	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende

Door het ontbreken van weerstandsvermogen bij GGD Drenthe is de ratio voor GGD Drenthe 0. GGD Drenthe is onvoldoende in staat om de mogelijke risico's zelf op te vangen en zal bij het zich voordoen van deze risico's een beroep doen op de bij gemeenten aanwezige weerstandscapaciteit.

Hieronder een overzicht met daarin het verschil tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen naar rato voor de Drentse gemeenten.

	inwoners 1-1-2022	Benodigd weerstands-vermogen
Aa en Hunze	25.579	173.056
Assen	68.979	466.680
Borger-Odoorn	25.681	173.746
Coevorden	35.517	240.292
Emmen	107.856	729.704
Hoogeveen	55.857	377.903
Meppel	34.761	235.177
Midden-Drenthe	33.689	227.924
Noordenveld	31.238	211.342
Tynaarlo	34.221	231.524
Westerveld	19.854	134.323
De Wolden	24.511	165.830
Totaal	**497.743**	**3.367.500**

4. Kengetallen

Vanaf 2015 schrijft het BBV voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Naast de kengetallen vindt ook een beoordeling plaats van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie. Door middel van de genoemde kengetallen wordt 'de structureel en reëel sluitende begroting' onderbouwd. Hierna volgt een overzicht van de kengetallen.

	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen	**Resultaat 2021**	**Begroot 2022**	**Resultaat 2022**
netto schuldquote	-1,1%	-3,7%	-3,4%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-1,1%	-3,7%	-3,4%
solvabiliteitsrisico	20,9%	52,8%	34,3%
structurele exploitatieruimte	0,2%	-0,1%	0,8%
grondexploitatie	nvt	nvt	nvt
belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

Beoordeling kengetallen GGD Drenthe

Voorgeschreven is dat naast de kengetallen zelf, een beoordeling plaatsvindt van de onderlinge verhouding hiervan in relatie tot de financiële positie. Het is overigens van belang de kengetallen in samenhang te zien omdat een afzonderlijke kengetal niet zoveel zegt over de financiële positie.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Normaal ligt de netto schuldquote tussen 0% en 90% (landelijk gehanteerde richtlijn). Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de schuld hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt men zich in de gevarenzone (rood). De netto schuldquote van de GGD Drenthe blijft ruimschoots binnen de norm.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin men in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hierbij wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Volgens de landelijk gehanteerde richtlijn moet de solvabiliteitsratio minimaal 30% zijn. De solvabiliteitsratio van de GGD Drenthe is afgerond 35% en daarmee voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De structurele exploitatieruimte van de GGD Drenthe is nagenoeg nihil.

Grondexploitatie
Dit kengetal is specifiek voor gemeenten en niet van toepassing voor de GGD Drenthe.

Belastingcapaciteit
Dit kengetal is specifiek voor gemeenten en niet van toepassing voor de GGD Drenthe.

1.2.3 Paragraaf Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft inzicht in 'derde rechtspersonen' waarmee GGD Drenthe een bestuurlijke en financiële band heeft. Op het moment van opstellen van de jaarrekening 2022 is bekend dat GGD Drenthe in dit kader 1 relatie kent:

GGD GHOR Nederland

Bestuurlijk en financieel belang
GGD Drenthe betaalt op jaarbasis een contributie aan GGD GHOR Nederland gebaseerd op een bijdrage per inwoner, voor 2022 bedroeg deze contributie € 60.180.

Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering
Een beperkte mate van beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is mogelijk via de afvaardiging van de directeur publieke gezondheid van GGD Drenthe (tevens GHOR) in zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur.

1.2.3 Paragraaf Financiering

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) stelt regels voor het beheer van de treasury. De wet bevat normen voor het beheersen van risico's op kort- en langlopende leningen. Verder worden de decentrale overheden verplicht een Treasurystatuut op te stellen en een Paragraaf financiering in de begroting en het jaarverslag op te nemen.

1. Treasurystatuut

Vanaf 2020 is het toenmalige statuut opgeheven. De artikelen zijn als Bijlage in de Financiële Verordening 2020-2023 opgenomen. De afgelopen jaren zijn er belangrijke (maatschappelijke) ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de treasury van decentrale overheden. Op Europees niveau zijn er maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat de overheidsuitgaven nu en op langere termijn houdbaar blijven. Deze maatregelen zijn vertaald naar Nederlandse wetgeving, zoals de invoering van het verplicht schatkistbankieren en de Wet houdbare overheidsfinanciën (de Wet hof). De gewijzigde regelgeving is opgenomen.

2. Risicobeheer

Ten aanzien van het risicoprofiel is de richtlijn opgenomen dat de GGD alleen gelden uitzet bij instellingen met een zogenaamde triple A-status, de meest betrouwbare bankinstellingen in Nederland. Na de bankencrisis is een groot aantal instellingen teruggeplaatst naar een dubbele A-status. De Bank voor Nederlandse gemeenten (BNG) heeft zijn triple A-status behouden. Bij deze bank zetten wij de eventuele overtallige middelen uit. Met de invoering van het schatkistbankieren eind 2013 dienen wij, net als alle andere lokale overheden, onze overtollige middelen (boven € 1.000.000) naar een gereserveerde rekening bij de BNG over te boeken. Uit deze overtollige middelen voorziet het Rijk zich in een deel van haar financieringsbehoefte.

3. Renterisico kortlopende financiering (kasgeldlimiet)

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan kortlopende financiering is in de Wet Fido de kasgeldlimiet opgenomen. In geen enkel kwartaal in 2022 heeft de GGD Drenthe de kasgeldlimiet overschreden.

4. Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

Ook voor renterisico's vaste schuld is in de Wet Fido een norm gesteld. Deze norm, de renterisiconorm, bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Het doel van deze norm is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten, welke consequenties kunnen hebben voor de financiële positie. GGD Drenthe is in 2022 ruim onder de renterisiconorm gebleven.

5. Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo

Decentrale overheden moeten in hun jaarrekening een berekening opnemen van het zogenoemde EMU-saldo op basis van artikel 20 van het BBV.

EU-lidstaten mogen een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product. Hiervan is in Nederland 0,5% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt anders dan het baten-lastenstelsel dat deze overheden hanteren. Investeringen en uitgaven uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in het baten-lastenstelsel, maar wel in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan daardoor toch een negatief EMU-saldo ontstaan.

	Omschrijving	Begroting 2022 €	Resultaat 2022 €
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	280	846
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	527	561
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	0	53
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	428	281
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**	0	389
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties **niet op exploitatie verantwoord**	0	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0
11	Verkoop van effecten:		
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?		
	Berekend EMU-saldo	**379**	**1.568**

2 Jaarrekening 2022

2.1 Overzicht van baten en lasten

	Programma	Resultaat 2021	Begroting 2022 voor wijziging	Begroting 2022 na wijziging	Resultaat 2022	Verschil 2022
Baten						
	Beschermen	62.953	3.957	3.957	45.641	41.684
	Beschermen - derden	2.216	1.991	1.991	2.542	551
	Bevorderen	379	386	386	447	61
	Bewaken	470	483	483	527	44
	Jeugd	12.902	11.843	11.843	12.038	195
	Additioneel	11.900	12.147	12.147	13.837	1.690
	Bedrijfsvoering en middelen	725	225	225	1.679	1.454
Totaal Baten		**91.545**	**31.031**	**31.031**	**76.710**	**45.679**
Lasten						
	Beschermen	-62.962	-3.957	-3.957	-45.653	-41.695
	Beschermen - derden	-2.216	-1.991	-1.991	-2.604	-613
	Bevorderen	-424	-386	-386	-416	-31
	Bewaken	-440	-467	-467	-551	-84
	Jeugd	-12.930	-11.902	-11.902	-12.203	-300
	Additioneel	-11.543	-11.823	-11.823	-13.349	-1.527
	Bedrijfsvoering en middelen	-800	-225	-540	-1.088	-549
Totaal Lasten		**-91.314**	**-30.751**	**-31.066**	**-75.865**	**-44.799**
Resultaat voor bestemming reserveringen		**231**	**281**	**-34**	**846**	**880**
Reserveringen						
	Beschermen	9	0	0	0	0
	Bevorderen	44	0	0	0	0
	Bewaken	-30	-15	-15	-9	7
	Jeugd	96	59	59	88	29
	Additioneel	-317	-324	-324	-387	-63
	Bedrijfsvoering en middelen	75	0	315	80	-235
Totaal Reserveringen		**-123**	**-281**	**34**	**-228**	**-262**
Resultaat na bestemming reserveringen		**108**	**0**	**0**	**618**	**618**

De analyse is opgenomen in de programmaverantwoording in het jaarverslag.

Resultaatsverklaring op hoofdlijnen

Het boekjaar 2021 is afgesloten met een voordelig resultaat na bestemming/reserveringen van € 617.821.

Het programma jeugd inclusief rijksvaccinatieprogramma heeft 2022 afgesloten met een negatief resultaat van € 127.150. De invoering van HR21, inzet van externen tijdens de rijksvaccinatieprogramma, de inzet voor Oekraïne en de incidentele kosten van het automatiseringsproject Informed Consent zijn hiervan de voornaamste oorzaken.

Bij het programma bedrijfsvoering en middelen zien we een voordeel van € 670.262. Vooral op de onderdelen (ziekte)vervanging, reiskosten en opleidingen is minder uitgegeven dan begroot.

Het programma Additioneel is afgesloten met een positief saldo van € 100.602. De voordelen zien we bij Veilig Thuis Drenthe en Publieke Zorg Asielzoekers (PGA). Het voordeel bij PGA komt vanwege de hoge instroom van asielzoekers. Daartegenover staan nadelen van reizigersvaccinaties door achterbleven omzet en bij JGZ door de invoering van HR21.

De overige programma's laten per saldo een nadeel zien van € 25.893.

Financiële verantwoording IZB+ - de opgeschaalde infectieziektebestrijding gericht op COVID-19

Opgave meerkosten 2022 COVID-19 bij GGD Drenthe	
Kostensoort	**Opgave kosten incl. btw**
Totaal Bron- en contactonderzoek	**€ 10.735.151,00**
BCO regulier	€ 10.735.151,00
BCO grootschalig risicogericht testen	
Totaal Bemonstering	**€ 9.316.986,00**
Bemonstering regulier	€ 9.316.986,00
Bemonstering grootschatlig risicogericht testen	
Totaal COVID-19 vaccinatie	**€ 20.163.890,00**
Vaccinatie	€ 20.163.890,00
Totaal Overige Meerkosten	**€ 3.477.577,00**
Infectieziektebestrijding (IZB)	
Tuberculosebestrijding (TBC)	
Medische Milieukunde (MMK)	
Technische Hygiënezorg (THZ) / Toezicht	
Seksuele Gezondheid (inclusief SOA poli)	
Reizigerszorg	
Gezondheidsbevordering (GB)	
Algemene Gezondheidszorg (AGZ)	
Jeugdgezondheidszorg (JGZ), incl. Rijksvaccinatie	€ 550.000,00
Openbare GGZ / Sociaal medische advisering	
Veilig Thuis	
Forensische Zorg (For)	
Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	
Overig	
Ondersteuning	€ 2.927.577,00
(optioneel) Voorschot	
(optioneel) Verrekening voorschot (vul '- bedrag' in)	€ 0,00
Totale uitgaven 2022	**€ 43.693.604,00**

Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV is vastgelegd dat het dagelijks bestuur (DB) bij de jaarrekening inzicht moet geven in de begrotingsoverschrijdingen. In de financiële verordening van de GGD is vastgelegd dat het algemeen bestuur(AB) de lasten van de begroting op programmaniveau autoriseert. Dit betekent dat bij begrotingsoverschrijdingen aan de lastenkant het DB een analyse in de jaarrekening opneemt, waarbij de oorzaken en de achtergronden worden toegelicht. Bij de jaarrekening krijgt het AB vervolgens het voorstel voorgelegd om de begrotingsoverschrijdingen alsnog te autoriseren.

Voor de analyse is gebruik gemaakt van de zes categorieën die zijn onderscheiden in de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV.

Deze categorieën zijn als volgt:

1.	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten
2.	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd.
3.	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd.
4.	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend.
5.	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt.
6.	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren.

Budgetafwijkingen welke weliswaar in financiële zin binnen de begroting blijven, maar waarbij zeer duidelijk is dat aanzienlijk minder prestaties zijn geleverd c.q. activiteiten zijn ontplooid dan in de financiële begroting specifiek als doelstelling was aangegeven en welke niet in de jaarrekening zijn toegelicht vormen een aparte categorie “begrotingsoverschrijdingen”. Het gaat hier om afwijkingen van beoogde prestaties en niet om financiële budgetafwijkingen c.q. niet financiële informatie die de accountant soms wel waarneemt, maar waar hij niet standaard op toetst. Indien de accountant deze vorm van onrechtmatigheid waarneemt heeft dit geen gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring. Wel zal de accountant deze waarnemingen opnemen in zijn verslag van bevindingen.

De begrotingsoverschrijdingen op het programma Beschermen, Beschermen derden, Bewaken en Jeugd betreffen overschrijdingen die te kwalificeren zijn onder categorie 2; kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd. Voor een onderbouwing van de overschrijdingen verwijzen wij naar de toelichting bij de betreffende programma’s.

Rechtmatigheid aanbestedingen

Voor de bestrijding van de COVID-19 pandemie heeft de GGD Drenthe, in opdracht van het Ministerie van VWS, test- en vaccinatielocaties en ondersteunende processen moeten inrichten. In een korte tijdsperiode moest er een heleboel geregeld worden om een goede bijdrage te kunnen leveren in de bestrijding van de pandemie. Hiervoor zijn opdrachten verstrekt aan diverse leveranciers voor de inkoop van producten en diensten. Voor een aantal van deze inkopen is niet voldaan aan de termijnen in de Aanbestedingswet 2012 m.b.t. (Europese) aanbestedingen en de richtlijnen in de gids proportionaliteit. Voor deze opdrachten is gebruik gemaakt van de bepalingen ‘**dwingende spoed**’ o.b.v. artikel 2.32 lid 1 sub c van de Aanbestedingswet.

In onderstaande tabel is een korte schets van het verloop van de pandemie weergegeven. Hieruit blijkt het onvoorspelbare verloop van de pandemie vanaf februari 2020. Daardoor moest er in korte tijd vaak veel gerealiseerd worden om aan de opdrachten van het Ministerie te voldoen.

Verloop COVID-19 pandemie	
Periode	Omschrijving
feb-20	Uitbraak COVID-19
mrt-20	Testen COVID-19
apr-20	1e coronagolf, uitbreiden testcapaciteit
jun-20	Verder uitbreiden testlocaties + bron- en contactonderzoek
jul-20	Opdracht ministerie opschalen testlocaties vanaf augustus
aug-20	Opdracht ministerie testcapaciteit nog verder opschalen vanaf september
okt-20	2e golf, beroep op dwingende spoed
dec-20	Opdracht ministerie 1e tranche vaccineren vanaf januari 2021
feb-21	Opdracht ministerie grootschalig vaccinatie vanaf Q2, maart plan indienen
mrt-21	3e golf
apr-21	Opschaling vaccinatiecapacitiet
aug-21	Afschaling vaccinatiestraten
okt-21	4e golf
nov-21	Opdracht ministerie opstarten boostercampagne december 2021
nov-21	Opdracht ministerie snellere start boostercampagne half november 2021
dec-21	Opschaling boostercampagne
mrt-22	Einde harde lockdown
mrt-22	Boostervaccinatie voor kwetsbaren
apr-22	Bij klachten zelftesten. Bij een positieve zelftest geen bevestigingstest meer bij de GGD
apr-22	Aankondiging boostercampagne voor zomer 2022. Uiteindelijk niet doorgegaan
jul-22	Bron- en contactonderzoek alleen op aanvraag
aug-22	Opschaling voor najaarscampagne
sep-22	Herhaalprik beschikbaar voor medische risicogroep, bewoners van zorginstellingen en zorgmedewerkers
okt-22	Herhaalprik beschikbaar voor iedereen
dec-22	Afschalen naar basisniveau

Financieel

Net als in 2020 en 2021 zijn aan de uitvoering van de opdrachten die de GGD heeft gekregen voor de bestrijding van het COVID-19 virus hoge kosten verbonden. In bestuurlijk overleg tussen het ministerie van VWS en GGD GHOR Nederland zijn afspraken gemaakt over de vergoeding van deze kosten. In het kort komen de afspraken erop neer dat alle meerkosten die de GGD maakt voor de bestrijding van het virus voor een vergoeding van het ministerie in aanmerking komen. In afwijking van 2020 en 2021 komen de wegvallende opbrengsten van de GGD als gevolg van de COVID-19 crisis niet meer in aanmerking voor vergoeding.

Over 2022 hebben we € 43.693.604 aan meerkosten die voor compensatie in aanmerking komen. Aan voorschotten hebben we reeds ontvangen van het Ministerie van VWS € 43.780.264. Resteert een terug te betalen bedrag over 2022 aan het Ministerie van VWS van € 86.660.

2.2 Balans per 31 december 2022

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA

		31-12-2022		31-12-2021	
Vaste activa					
Materiële vaste activa					
	Investeringen met economisch nut	1.230		1.898	
Totaal vaste activa			***1.230***		***1.898***
Vlottende activa					
Voorraden		21	*21*	11	*11*
Uitzettingen korter dan één jaar			*9.157*		*11.478*
	Vorderingen op openbare lichamen	1.328		2.817	
	Uitzettingen in 's Rijks schatkist korter dan één jaar	7.579		8.398	
	Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	-		-	
	Overige vorderingen	250		263	
Overlopende activa			*372*		*540*
	Vooruitbetaalde bedragen	372		540	
Liquide middelen			*252*		*236*
	Kassaldi	0		0	
	Banksaldi	251		236	
Totaal vlottende activa			***9.801***		***12.266***
Totaal activa			**11.032**		**14.164**

PASSIVA

		31-12-2022		31-12-2021	
Vaste passiva					
Eigen vermogen			*3.801*		*2.956*
	Algemene reserve	769		769	
	Bestemmingsreserves	2.415		2.079	
	Resultaat boekjaar	618		108	
Voorzieningen		53	*53*	-	-
Totaal vaste passiva			***3.855***		***2.956***
Vlottende passiva					
Netto-vlottende schulden korter dan één jaar			*2.795*		*3.879*
	Overige schulden	2.795		3.879	
Overlopende passiva			*4.382*		*7.329*
	Nog te betalen bedragen	3.771		6.852	
	Vooruitontvangen bedragen	610		477	
Totaal vlottende passiva			***7.177***		***11.208***
Totaal passiva			**11.032**		**14.164**

1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

- De jaarrekening is opgemaakt volgens de grondslagen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor gemeenten en provincies.
- De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.
- De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden (voorzichtigheidsbeginsel).
- Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende verlofaanspraken.

Vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven. Bij de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt de Nota activeren, waarderen en afschrijven gevolgd.

Voorraden

De voorraad vaccinaties is gewaardeerd tegen de actuele kostprijs.

Uitzettingen korter dan één jaar, overlopende activa en liquide middelen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening is bepaald op basis van de ouderdom van de vorderingen en op basis van individuele beoordeling.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen betreft het saldo van de bezittingen en schulden en bestaat uit de reserves en het resultaat voor bestemming van het lopende jaar.

Voorzieningen

De voorziening spaarverlof is opgenomen tegen nominale waarde. Hiervoor wordt afgeweken van de BBV richtlijnen om geen voorziening op te nemen voor arbeidsgerelateerde kosten.

Netto-vlottende schulden korter dan één jaar en overlopende passiva

De schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

2. Toelichting op de balans per 31 december 2022

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa
Investeringen met economisch nut

Omschrijving	Afschrijv %	Aanschaf	Cumulatieve Afschrijving	Boekwaarde 1-1-2022	Mutaties 2022 Investeringen	Des-investeringen	Duurzame waardever-minderingen	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2022
(medisch)inventaris / verbouwingen	10	2.139	845	1.294	120	0	277	214	923
Automatisering	25-33	2.213	1.615	599	162	4	107	344	305
Wagenpark	20	17	11	6	-	-	-	3	3
Totaal		**4.369**	**2.471**	**1.898**	**281**	**5**	**384**	**561**	**1.230**

De investeringen betreffen alle investeringen met een economisch nut.

De investeringen betreffen voor € 70.000 huurdersinvesteringen bij voornamelijk de consultatiebureaus. De overige investeringen zijn vervangingsinvesteringen. De duurzame waardevermindering betreft de afwaardering van alle activa die betrekking hebben op COVID.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden (bedragen x € 1.000)

De voorraad vaccins is gestegen van € 11.000 naar € 21.000.

Uitzettingen korter dan één jaar (bedragen x € 1.000)

Specificatie uitzettingen korter dan 1 jaar	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen op openbare lichamen		
Deelnemende gemeenten	563	358
Overige vorderingen op openbare lichamen	765	2.459
Totaal vorderingen op openbare lichamen	*1.328*	*2.817*
Uitzettingen in 's Rijks schatkist korter dan 1 jaar		
Rekening-courant Ministerie van Financiën	7.579	8.398
Totaal uitzettingen in 's Rijks schatkist korter dan 1 jaar	*7.579*	*8.398*
Overige vorderingen		
Debiteuren	214	108
Voorziening dubieuze debiteuren	-5	-3
Overige vorderingen	42	158
Totaal overige vorderingen	*250*	*263*
Totaal uitzettingen korter dan 1 jaar	**9.157**	**11.478**

Vorderingen op openbare lichamen
De overige vorderingen op openbare lichamen is gedaald ten opzichte van 2021. Per 31-12-2021 hadden we een vordering op het Ministerie van VWS ten behoeve van COVID van € 1.709.537. Per 31-12-2022 dienen we een bedrag terug te betalen van € 86.660.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist korter dan 1 jaar
De uitzettingen in 's Rijks schatkist betreft de rekening-courant verhouding met het ministerie van Financiën. Decentrale overheden zijn verplicht de overtollige (liquide) middelen hier aan te houden. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Zie voor de berekening van de drempelbedragen het overzicht onder de post liquide middelen.

Overlopende activa (bedragen x € 1.000)

Specificatie overlopende activa	31-12-2022	31-12-2021
Vooruitbetaalde bedragen en borg	372	540
Totaal	**372**	**540**

€ 69.000 heeft betrekking op waarborgsommen. Het restant betreft vooruitbetaalde bedragen.

Liquide middelen (bedragen x € 1.000)

Specificatie liquide middelen	31-12-2022	31-12-2021
Kasgelden	0	0
Rekening-courant BNG	236	235
Rekening-courant GHOR	15	-
Rekening-courant ABN-Amro	1	1
Totaal	**251**	**236**

Het rekening -courant krediet bij de BNG-bank heeft een limiet van € 1.000.000.

In 2022 geldt voor GGD Drenthe een drempelbedrag schatkistbankieren van € 1.000.000. Het gemiddeld bedrag per dag dat in 2022 is aangehouden buiten de schatkist bedraagt € 229.377. In deze berekening is de rekening-courant GHOR buiten beschouwing gelaten aangezien dit saldo niet ter vrije beschikking staat aan GGD Drenthe.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**1.000**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**231**	**219**	**237**	**230**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	769	781	763	770
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	31.444			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	31.444			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1.000			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	20.803	19.967	21.814	21.145
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	231	219	237	230

Het drempelbedrag is het bedrag aan liquide middelen dat (gemiddeld) per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden.

Per kwartaal mag het gemiddelde van de (liquide) middelen die de decentrale overheid dagelijks buiten de schatkist laat niet boven het drempelbedrag uitkomen. GGD Drenthe is in 2022 binnen het drempelbedrag gebleven. De liquide middelen die buiten de schatkist zijn aangehouden, zijn enkel gebruikt voor het betalingsverkeer.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen (bedragen x € 1.000)

	1-1-2022	terugstorting cq. herbestemming	toevoegingen	onttrekkingen	31-12-2022
Algemene reserve	**769**	**-**	**-**	**-**	**769**
Bestemmingsreserves					
Risicoreserve additionele taken	1.318	-205	387	-9	1.491
Reserve Organisatieontwikkeling	233	312	-	-168	378
Egalisatiereserve	268	-	25	-8	286
Reserve VTD	260	-	-	-	260
Totaal Reserves	**2.079**	**108**	**412**	**-184**	**2.415**
Te bestemmen resultaat 2021/2022	108	-108	-	-	618
Totaal Vermogen	**2.956**	**-**	**412**	**-184**	**3.801**

De stand per 1 januari 2022 en het voorstel resultaat bestemming 2021 sluiten aan met de door het Algemeen bestuur vastgestelde jaarrekening 2021. De verwachte dotaties en onttrekkingen zijn conform de vastgestelde Nota reserves en voorzieningen.

Het algemeen bestuur van GGD Drenthe heeft tijdens haar vergadering van 11 juli 2022 ingestemd met de inhoudelijke en financiële bijdrage van de GGD aan een verbeterplan informatieveiligheid & privacy. De structurele kosten zijn begroot op € 240.000. Voor 2022 is daarnaast een eenmalige bijdrage nodig van € 75.000. Voor dekking van de jaarlast 2022 is besloten het jaarrekeningresultaat 2021 hiervoor aan te wenden.

Algemene reserve

Een algemene reserve is toegestaan om ontwikkelingen in het loon- en prijspeil af te dekken, met een maximale omvang van 2,5% van de lasten van het betreffende jaar.

Risicoreserve additionele taken

Ook de vrijval vanwege overschrijding van het maximumniveau van € 205.000 van de risicoreserve additionele taken per 31 december 2021 is gereserveerd voor het verbeterplan informatieveiligheid & privacy.

De toevoeging aan de Risicoreserve van € 387.000 betreft de 10% risico-opslag, die berekend wordt over de kostprijs van de additionele producten.

De onttrekkingen aan de risicoreserve betreffen:

- WVGGZ € 2.000
- Kosten inzake eigen risico WW/Ziektewet € 7.000

Organisatieontwikkeling

Op 11 juli 2022 heeft het bestuur ingestemd met de begrotingswijziging voor beleidsimpuls GGD. Als gevolg van dit besluit is het jaarrekeningresultaat 2021 ad € 108.000 en de overschrijding van de Risicoreserve per 31 december 2021 ad € 205.000 toegevoegd aan de Reserve organisatieontwikkeling.

De onttrekkingen aan de reserve organisatieontwikkeling betreffen:

- JGZ in Flow	€	88.000
- Kosten inzake nieuw platform Digitale Werk Omgeving (DWO)	€	80.000

Egalisatiereserve

De toevoegingen aan de egalisatiereserve betreffen:

- Onderzoekskosten epidemiologie	€	15.000
- Opleiding forensisch artsen	€	10.000

De onttrekkingen aan de egalisatiereserve betreffen:

- Onderzoekskosten epidemiologie	€	8.000

Totaal vermogen

Het totaal vermogen op 31 december 2022 bedraagt € 3.801.419, inclusief het resultaat over 2022 ad € 617.821.

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)

	Stand per 1-1-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo per 31-12-2022
Voorziening Spaarverlof	-	53	-	53
Totaal	**0**	**53**	**0**	**53**

Vanaf 2022 hebben medewerkers als gevolg van afspraken binnen de CAO SGO de mogelijkheid om verlof te sparen. Voor het saldo per 31-12-2022 is een voorziening gevormd van € 53.000.

VLOTTENDE PASSIVA

Netto-vlottende schulden korter dan één jaar (bedragen x € 1.000)

Specificatie netto-vlottende schulden korter dan 1 jaar	31-12-2022	31-12-2021
Crediteuren	2.789	3.801
Rekening-courant GHOR	6	78
Totaal netto-vlottende schulden korter dan 1 jaar	**2.795**	**3.879**

De daling kan worden verklaard doordat de kosten met betrekking tot COVID afnemen.

Overlopende passiva (bedragen x € 1.000)

Specificatie overlopende passiva		31-12-2022	31-12-2021
Nog te betalen bedragen			
	Nog te betalen bedragen	1.771	5.041
	Belastingen en premieheffing	2.000	1.810
Totaal nog te betalen bedragen		*3.771*	*6.852*
Vooruitontvangen bedragen			
	Vooruitontvangen projectgelden	100	351
	Overige vooruitontvangen bedragen	511	126
Totaal vooruitontvangen bedragen		*610*	*477*
Totaal overlopende passiva		**4.382**	**7.329**

Nog te betalen bedragen

Dit betreffen facturen met een datum in 2022 maar betrekking hebbend op 2022. De daling kan worden verklaard doordat de kosten met betrekking tot COVID afnemen.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Huur Mien Ruysweg 1 te Assen

GGD Drenthe huurt de locatie Mien Ruysweg 1 te Assen van Long Term CRE Fund B.V. jaarlijks voor een bedrag van € 482.761. Het contract heeft een looptijd van 15 jaar, ingaande op 1 september 2015 en eindigend op 31 augustus 2030. De resterende verplichting voor de huur Mien Ruysweg 1 te Assen ultimo 2022 bedraagt € 3.701.169.

Switch IT Solutions B.V.

GGD Drenthe is samen met de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) een verplichting aangegaan voor technisch beheer van kantoorautomatisering. De looptijd is 4 jaar en loopt tot en met 30 augustus 2025. De verplichting per jaar bedraagt € 103.600. De Resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 276.266. Daarnaast hebben we met Axians, Data Management Solutions en Detron ICT een verplichting van € 107.274 per jaar voor overig technisch beheer van kantoorautomatisering.

Van Duijnen Koffie B.V.

GGD Drenthe is samen met de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) een verplichting aangegaan voor aankoop van warme dranken bij Duijnen Koffie B.V. De looptijd van het contract is 5 jaar en loopt tot 31 december 2025. De verplichting per jaar bedraagt € 5.685. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 17.055.

Vitam

GGD Drenthe is samen met de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) een verplichting aangegaan voor de catering op de locatie Mien Ruysweg 1 te Assen. De looptijd van het contract is 5 jaar en loopt tot 31 december 2025. De verplichting per jaar bedraagt € 34.718. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 104.154.

SoftwareOne
GGD Drenthe is samen met de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) een verplichting aangegaan voor software en licenties. De looptijd van het contract is 51 maanden en loopt tot 31 december 2024. De verplichting per jaar bedraagt € 243.754. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 487.509.

Dokter Schoonmaakbedrijf
GGD Drenthe is samen met de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) een verplichting aangegaan voor de schoonmaak van diverse gebouwen. De looptijd van het contract is 5 jaar en loopt tot 31 december 2025. De verplichting per jaar voor de locatie Mien Ruysweg 1 te Assen bedraagt € 68.285. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 204.854. De verplichting van de schoonmaak voor de overige locaties zijn opgenomen onder overige huurverplichtingen.

Overige huurverplichtingen
GGD Drenthe heeft, in het kader van haar huisvesting, een verplichting van € 526.701 per jaar voor aangegane huurverplichtingen (inclusief schoonmaak- en servicekosten) voor de consultatiebureaus, TBC en reizigersvaccinaties in Drenthe. Te verdelen in:
1. Jaarlijkse verplichtingen met een looptijd < 1 jaar € 27.848;
2. Jaarlijkse verplichtingen met een looptijd >1 jaar < 5 jaar € 390.841;
3. Jaarlijkse verplichtingen met een looptijd > 5 jaar € 108.012.

Verlofrechten
De verplichting voor overlopende verlofrechten is niet opgenomen. Op basis van een inventarisatie blijkt een saldo aan verlofrechten (exclusief spaarverlof) per ultimo boekjaar van 27.856 uren (2021: 26.954). Tegen een gemiddeld uurloon van € 40,80 per werknemer zou dit een kostenpost van € 1.136.525 bij uitbetaling opleveren.

COVID-19
GGD Drenthe is in het kader van de bestrijding van het COVID-19 virus verplichtingen aangegaan. Het gaat dan om huurverplichtingen voor ruimten voor testen en vaccineren maar ook om de inhuur van externen voor bron- en contactonderzoek, testen en vaccineren. Deze verplichtingen die de GGD is aangegaan voor de bestrijding van het virus komen in aanmerking voor een vergoeding van het Ministerie van VWS.

3. Tabel inzake taakvelden

BBV-Taakvelden	Realisatie 2022
Baten	
0.10 Mutaties reserves	184
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0
0.4 Overhead	1.752
0.8 Overige baten en lasten	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0
0 Bestuur en ondersteuning	**1.937**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.171
1.2 Openbare orde en veiligheid	456
1 Veiligheid	**1.627**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.375
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	1.426
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	6.127
6 Sociaal Domein	**8.928**
7.1 Volksgezondheid	64.536
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	389
7 Volksgezondheid en milieu	**64.926**
Totaal Baten	77.417
Lasten	
0.10 Mutaties reserves	-412
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-618
0.4 Overhead	-8.253
0.8 Overige baten en lasten	-522
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	11
0 Bestuur en ondersteuning	**-9.794**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-985
1.2 Openbare orde en veiligheid	-434
1 Veiligheid	**-1.419**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-815
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-1.183
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-5.040
6 Sociaal Domein	**-7.038**
7.1 Volksgezondheid	-58.827
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-340
7 Volksgezondheid en milieu	**-59.166**
Totaal Lasten	-77.417
Eindtotaal	**0**
Overhead, % van de totale lasten	8%

Het overheadpercentage geeft een vertekend beeld doordat overhead ten behoeve van de bestrijding van het coronavirus is verantwoord onder taakveld 7.1 Volksgezondheid.

4. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Op grond van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) dienen publieke organisaties de inkomens te publiceren van haar topfunctionarissen. Over 2022 verantwoorden we het inkomen van de directeur, een niet-topfunctionaris en geven we een overzicht van de leden van het Dagelijks en Algemeen Bestuur. Het voor GGD Drenthe toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000.

Tabel 1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Gegevens 2022 **bedragen x € 1**	**Dhr. H. Kox**
Functiegegevens	directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01-01 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 142.815
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.528
Subtotaal	*€ 165.343*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 165.343
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2021	
bedragen x € 1	**Dhr. H. Kox**
Functiegegevens	directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01-08 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 56.936
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.362
Subtotaal	*€ 66.298*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 87.083
Bezoldiging	€ 66.298

De vergoeding van de directeur blijft onder de jaargrens van de WNT in 2022.

Tabel 1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	**Dhr. H. Kox**	
Functiegegevens	directeur a.i.	
Kalenderjaar	**2021**	**2020**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/01 – 31/07	01/11 – 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	7	2
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	1.200	348
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 199	€ 193
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 187.200	€ 53.600
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 240.800	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 136.250	€ 43.500
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 179.750	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
Bezoldiging	**€ 179.750**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	

De vergoeding van de directeur a.i. blijft onder de jaargrens van de WNT in 2021.

Tabel 1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.800 of minder

GGD Drenthe is een gemeentelijke gezondheidsdienst op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen de twaalf Drentse gemeenten. De leden van het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur zijn allen onbezoldigd lid. Het Algemeen Bestuur wijst uit zijn midden de leden van het Dagelijks Bestuur aan.

Gegevens 2022	
NAAM TOPFUNCTIONARIS	**FUNCTIE**
De heer R. Wanders	Vicevoorzitter Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022. Voorzitter Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022.
Mevrouw H.A. Vlieg-Kempe	Voorzitter Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022.
De heer A. Smit	Vicevoorzitter Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022.
De heer E. van Dijk	Lid Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022.
De heer M. Turksma	Lid Dagelijks Bestuur en lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022.
Mevrouw A. Huijing – van Tongeren	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer B. Luinge	Lid Algemeen Bestuur
Mevrouw J. Bos	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer J. Slomp	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer M. Tuit	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer R. Schans	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer A. Wekema	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer M. Ririhene	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
De heer J. Boonstra	Lid Algemeen Bestuur vanaf 11 juli 2022
Mevrouw N. Houwing-Haisma	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
De heer J. Brink	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
Mevrouw J. Tabak	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
De heer J. van der Haar	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
De heer E.J. Derks	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
De heer J. Westendorp	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
Mevrouw O. Gopal	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022
De heer J. de Haas	Lid Algemeen Bestuur tot en met 10 juli 2022

Tabel 3. Bezoldiging niet-topfunctionarissen

Gegevens 2022 **bedragen x € 1**	**arts openbare gezondheidszorg**
Functiegegevens	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 257.151
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.509
Totale bezoldiging	€ 280.660
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	€ 216.000
Verplichte motivering van de overschrijding van het individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	Er waren in 2022 minder artsen beschikbaar, waardoor deze arts meer ingezet moest worden.
Gegevens 2021	
Functiegegevens	arts openbare gezondheidszorg
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 194.969
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.478
Totale bezoldiging	€ 218.446

2.3 Overzicht Incidentele Baten en Lasten

Op grond van artikel 28 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet een overzicht worden verstrekt van de incidentele baten en lasten. Dit betreft een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd.

Programma	Omschrijving	Baten	Lasten	Eind-totaal
Beschermen	meerkosten / tegemoetkoming ministerie van VWS COVID-19	41.576	-41.576	0
Beschermen - derden		165	-165	0
Bewaken		5	-5	0
Jeugd		399	-399	0
Additioneel		16	-16	0
Bedrijfsvoering en middelen		1.541	-1.541	0
Beschermen - derden	Afrekening voorgaand jaar	43	0	43
Additioneel		54	0	54
Bedrijfsvoering en middelen		30	0	30
Eindtotaal		**43.827**	**-43.701**	**126**

Aan het algemeen bestuur van GGd Drenthe

CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de GGd Drenthe te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:
- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van GGd Drenthe per 31 december 2022 als van de baten en lasten over 2022 in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling zoals opgenomen in de door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader van 19 december 2022.

De jaarrekening bestaat uit:
1. de balans per 31 december 2022;
2. het overzicht van baten en lasten 2022;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT), als zelfstandig paragraaf onderdeel uitmakend van de jaarrekening van GGd Drenthe;

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de door het algemeen bestuur op 19 december 2022 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van GGd Drenthe zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 758.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstoleranties bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves. De materialiteit is gebaseerd op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 30.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- overzicht verschillen analyse Incidenteel-Structureel.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in ingevolge artikel 213 lid 3 onder d van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het BBV.

www.bentacera.nl

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van de GGd Drenthe. In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, de door het algemeen bestuur op 19 december 2022 vastgestelde normenkader, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude
  - dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

www.bentacera.nl

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en,
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 10 maart 2023

Bentacera Registeraccountants B.V.

Digitaal ondertekend door:
T.A. Schurer
10 maart 2023 12:01 +01:00...

T.A. Schurer RA

Bijlage 1 Jaarverantwoording Veilig Thuis Drenthe

Met ingang van het verslagjaar 2015 dienen aanbieders van Veilig Thuis zich jaarlijks maatschappelijk te verantwoorden over hun bedrijfsvoering. De Jaarverantwoording Veilig Thuis is gebaseerd op de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (WMO).

De jaarverantwoording bestaat uit een jaarrekening met accountantsverklaring en het invullen van vragenlijsten in DigiMV.

Jaarrekening

Organisaties die niet verantwoordingsplichtig zijn op grond van de Jeugdwet of Wet Toelating Zorginstellingen (WTZi) hoeven alleen een gesegmenteerde jaarrekening Veilig Thuis op te leveren. Veilig Thuis Drenthe (VTD) is onderdeel van de GGD Drenthe, die niet onder de verantwoordingsplicht van de Jeugdwet valt. Dit houdt in dat GGD Drenthe verantwoordingsplichtig is voor wat betreft VTD.

Voor VTD 2022 en 2021 ziet de gesegmenteerde jaarrekening er als volgt uit:

(Bedragen x € 1.000)

	2022	2021
Opbrengsten Veilig Thuis		
Bijdragen gemeenten*	7.236	6.470
Overige inkomsten	21	34
Totaal opbrengsten	*7.257*	*6.504*
Bedrijfslasten Veilig Thuis		
Personeelskosten	5.468	5.051
Afschrijvingen	0	1
Overige bedrijfskosten	1.684	1.452
Totaal bedrijfslasten	*7.152*	*6.504*
Resultaat	**105**	**0**

* Van de bijdragen gemeenten 2022 heeft € 625.000 betrekking op een extra bijdrage Centrumgemeente Emmen.

Vragenlijsten DigiMV

De vragenlijsten in DigiMV gaan over onderwerpen als bestuur, bedrijfsvoering, personeel, financiën en productie. Sommige vragenlijsten gaan over de hele organisatie, ook als deze meer taken biedt dan Veilig Thuis. Andere vragen gaan specifiek over Veilig Thuis. DigiMV geeft telkens aan op welk organisatieniveau de gegevens ingevuld moet worden.

Bijlage 2 Nota Reserves en Voorzieningen 2023 - 2026

Het laatste deel van de jaarstukken is de nota Reserves en Voorzieningen. De basis van de gepresenteerde stand van deze nota is de besluitvorming in het Algemeen Bestuur zoals vorig jaar heeft plaatsgevonden. In deze geactualiseerde nota gaan we in op de door het Dagelijks Bestuur vastgestelde mutaties in 2022. De nota reserves en voorzieningen maakt een integraal onderdeel uit van de jaarrekening en daarmee van de vastgestelde jaarplancyclus.

In de navolgende rapportages is de stand per reserve geschetst, inclusief de mogelijke ontwikkeling voor de vier daaropvolgende jaren. Het te bestemmen resultaat 2022 is in deze rapportage verwerkt onder voorbehoud van goedkeuring door het Algemeen Bestuur. De rapportage geeft de actuele stand aan van de reserves per 31 december 2022. Alle bedragen in de reserves zijn in afgeronde duizendtallen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

Nummer: 0600	Naam: Algemene reserve		
Financiële informatie			
Stand per 31 december 2021		€	769
Toevoeging		€	0
Onttrekking		€	0
Stand per 31 december 2022		€	769

Verwacht verloop verdere jaren	2023	2024	2025	2026
(Te verwachten) stand per 1 januari	769	411	411	411
Te verwachten stortingen	0	0	0	0
Te verwachten onttrekkingen	-358	0	0	0
Te verwachten stand per 31 december	411	411	411	411

Mogelijke claims

Kenmerk reserve

Nr.	Onderwerp	Omschrijving			
1.	Doel	De Algemene reserve is ingesteld om ontwikkelingen in het loon- en prijspeil af te dekken. De niet voorziene risico's voor additionele taken, uitgezonderd VTD, worden opgevangen vanuit de Risicoreservering.			
2.	Historische achtergrond	Deze reserve is in het verleden gevormd door batige saldi en toevoegingen vanuit vervallen bestemmingsreserves. Het maximale niveau van de algemene reserve is in 2009 teruggebracht van 10% naar 5% van de omvang van de basistaken. Vanaf 2022 is de notitie 'Samen werken voor Drenthe' van kracht waarbij is afgesproken dat de maximale omvang 2,5% mag bedragen.			
3.	Soort	Algemene reserve		Structureel	
4.	Looptijd	Startdatum	2002	Einddatum	Niet bepaald
5.	Benodigd peil	Minimaal	€ 0	Maximaal	2,5% basistaken
6.	Storting	Op basis van besluit Algemeen Bestuur.			
7.	Onttrekking	De algemene reserve mag niet worden aangewend als structureel dekkingsmiddel; onttrekkingen alleen via besluit Algemeen Bestuur.			
8.	Risicocalculatie	Voor deze reserve wordt een maximum aangehouden van 2,5% van de jaarbegroting van het basistakenpakket. Het maximum voor 2022 bedraagt € 411.			
9.	Ontwikkelingsplanning	Eind 2022 is het peil van de algemene reserve 4,7%.			
10.	Algemene opmerkingen	Indien het maximum zoals bij 8. omschreven overschreden wordt, zal het overschot uitgekeerd worden aan de gemeenten conform de verdeelsleutel behorende bij het betreffende boekjaar.			

Nummer: 0601		Naam: Risicoreserve	
Financiële informatie			
Stand per 31 december 2021		€	1.318
Toevoeging	Additionele opslagen	€	387
Onttrekking	Resultaatbestemming 2021/herschikking en diversen	€	-214
Stand per 31 december 2022		€	1.491

Verwacht verloop verdere jaren	2023	2024	2025	2026
(Te verwachten) stand per 1 januari	1.491	1.583	1.973	2.363
Te verwachten stortingen	390	390	390	390
Te verwachten onttrekkingen	-298	0	0	0
Te verwachten stand per 31 december	1.583	1.973	2.363	2.753

Mogelijke claims

Risico's inzake additioneel werk. WW-uitkeringen en frictiekosten van additionele medewerkers worden hieruit onttrokken.

Kenmerk reserve

Nr.	Onderwerp	Omschrijving			
1.	Doel	Het opvangen van risico van additioneel werk.			
2.	Historische achtergrond	Met de presentatie van de kostprijsnotitie en de invoering van de 'hybride organisatie' is vastgesteld dat de tarieven die gebruikt worden bij de uitvoering van de additionele taken een element bevat ter dekking van risico's op dit gebied. Daarbij gaan wij uit van een risicoreservering van 33% van het personele volume additioneel.			
3.	Soort	Bestemmingsreserve		Incidenteel	
4.	Looptijd	Startdatum	2010	Einddatum	p.m.
5.	Benodigd peil	Minimaal		Maximaal	Zie punt 8
6.	Storting	Op basis van besluit Algemeen Bestuur.			
7.	Onttrekking	Directeur en Dagelijks Bestuur, verantwoording achteraf aan Algemeen Bestuur.			
8.	Risicocalculatie	'Personeelsvolume additionele taken per einde jaar' x 'worst-case scenario (=33%)'. De gewenste omvang, conform deze norm, voor 2022 is € 1.193.			
9.	Ontwikkelingsplanning	Zie mogelijke claims.			
10.	Algemene opmerkingen	-			

Nummer: 0602		Naam: Reserve organisatieontwikkeling	
Financiële informatie			
Stand per 31 december 2021		€	233
Toevoeging	Resultaatbestemming 2021	€	312
Onttrekking	Diversen	€	-168
Stand per 31 december 2022		€	378

Verwacht verloop verdere jaren	2023	2024	2025	2026
(Te verwachten) stand per 1 januari	378	0	0	0
Te verwachten stortingen	0	0	0	0
Te verwachten onttrekkingen	-378	0	0	0
Te verwachten stand per 31 december	0	0	0	0

Mogelijke claims

Digitaliseringsagenda, projecten die zijn gericht op het vergroten en verbreden van kennis op onder meer de volgende gebieden:

- data: het vergroten van de bewustwording van de waarde van data en gegevens en deze gericht in te zetten ten behoeve van procesverbetering en dienstverlening;
- digitale vaardigheid: gericht op het optimaal gebruik maken van de digitale middelen die ons ter beschikking staan;
- informatieveiligheid en continuïteit: bewustwording van de risico's ten aanzien van informatieveiligheid en het borgen van de continuïteit van de dienstverlening;
- Businesscase 'JGZ in Flow naar meer zorg op maat'.

Kenmerk reserve

Nr.	Onderwerp	Omschrijving			
1.	Doel	Aansluiten op verwachte - en gesignaleerde ontwikkelingen.			
2.	Historische achtergrond	Voor organisatieontwikkeling zijn geen structurele posten opgenomen in de begroting.			
3.	Soort	Bestemmingsreserve		Incidenteel	
4.	Looptijd	Startdatum	2010	Einddatum	pm
5.	Benodigd peil	Minimaal	€ 10	Maximaal	€ 500
6.	Storting	Op basis van besluit Algemeen Bestuur.			
7.	Onttrekking	Directeur en Dagelijks Bestuur, verantwoording achteraf aan Algemeen Bestuur.			
8.	Risicocalculatie	Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij de onder 2. genoemde onderwerpen en de mogelijk claims.			
9.	Ontwikkelingsplanning	De GGD is een professionele en kennisrijke organisatie die, zeker de komende jaren, een belangrijk expertisecentrum van en voor de gemeenten is. Om deze rol aan te (blijven) kunnen is het in onze ogen noodzakelijk om de medewerkers en organisatie voortdurend te ontwikkelen.			
10.	Algemene opmerkingen	-			

Nummer: 0603		Naam: Egalisatiereserve	
Financiële informatie			
Stand per 31 december 2021		€	268
Toevoeging	Diversen	€	25
Onttrekking	Diversen	€	-8
Stand per 31 december 2022		€	286

Verwacht verloop verdere jaren	2023	2024	2025	2026
(Te verwachten) stand per 1 januari	286	443	396	416
Te verwachten stortingen	166	27	28	28
Te verwachten onttrekkingen	-9	-74	-8	-9
Te verwachten stand per 31 december	443	396	416	435

Mogelijke claims

Egalisatie van de kosten van 3 onderzoeken epidemiologie per vier jaar (€ 57), opleiding Forensisch artsen (€ 117), Publieke Gezondheid Asielzoekers (€ 88) en opleiding arts infectieziektebestrijding (€ 24).

Kenmerk reserve

Nr.	Onderwerp	Omschrijving			
1.	Doel	Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten).			
2.	Historische achtergrond	Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten).			
3.	Soort	Bestemmingsreserve		Incidenteel	
4.	Looptijd	Startdatum	2011	Einddatum	p.m.
5.	Benodigd peil	Minimaal	€ 0	Maximaal	p.m.
6.	Storting	Op basis van besluit Algemeen Bestuur.			
7.	Onttrekking	Directeur en Dagelijks Bestuur, verantwoording achteraf aan Algemeen Bestuur.			
8.	Risicocalculatie	Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij de onder 1. genoemde onderwerpen.			
9.	Ontwikkelingsplanning	p.m.			
10.	Algemene opmerkingen	-			

Nummer: 0604	Naam: Reserve VTD		
Financiële informatie			
Stand per 31 december 2021		€	260
Toevoeging		€	0
Onttrekking		€	0
Stand per 31 december 2022		€	260

Verwacht verloop verdere jaren	2023	2024	2025	2026
(Te verwachten) stand per 1 januari	260	0	0	0
Te verwachten stortingen	0	0	0	0
Te verwachten onttrekkingen	-260	0	0	0
Te verwachten stand per 31 december	0	0	0	0

Mogelijke claims

Onder andere MDA++, de radarfunctie en de toename van het aantal te verwerken meldingen.

Kenmerk reserve

Nr.	Onderwerp	Omschrijving			
1.	Doel	Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten).			
2.	Historische achtergrond	Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten).			
3.	Soort	Bestemmingsreserve		Incidenteel	
4.	Looptijd	Startdatum	2018	Einddatum	p.m.
5.	Benodigd peil	Minimaal	€ 0	Maximaal	p.m.
6.	Storting	Op basis van besluit Algemeen Bestuur.			
7.	Onttrekking	Directeur en Dagelijks Bestuur, verantwoording achteraf aan Algemeen Bestuur.			
8.	Risicocalculatie	Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij de onder 1. genoemde onderwerpen.			
9.	Ontwikkelingsplanning	p.m.			
10.	Algemene opmerkingen	-			

Nummer: 0644		Naam: Reserve spaarverlof	
Financiële informatie			
Stand per 31 december 2021		€	0
Toevoeging	Diversen	€	53
Onttrekking		€	0
Stand per 31 december 2022		€	260

Verwacht verloop verdere jaren	2023	2024	2025	2026
(Te verwachten) stand per 1 januari	53	0	0	0
Te verwachten stortingen	0	0	0	0
Te verwachten onttrekkingen	0	0	0	0
Te verwachten stand per 31 december	53	0	0	0

Mogelijke claims

Kenmerk reserve

Nr.	Onderwerp	Omschrijving			
1.	Doel	Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten). Bij verlofsparen is sprake van arbeidskostengerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw kennen.			
2.	Historische achtergrond	Vanaf 2022 hebben medewerkers als gevolg van afspraken binnen de CAO SGO de mogelijkheid om bovenwettelijk vakantie-uren te sparen.			
3.	Soort	Voorziening		Structureel	
4.	Looptijd	Startdatum	2022	Einddatum	p.m.
5.	Benodigd peil	Minimaal	n.v.t.	Maximaal	n.v.t.
6.	Storting	Op basis van een jaarlijkse inventarisatie van het saldo verlofsparen zal gestort of onttrokken worden aan de voorziening.			
7.	Onttrekking	De daadwerkelijke opname van het verlof.			
8.	Risicocalculatie	Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij de onder 1. genoemde onderwerpen.			
9.	Ontwikkelingsplanning	p.m.			
10.	Algemene opmerkingen	-			

Bijlage 3 Verklarende woordenlijst

ABO	Algemeen bestuurlijk overleg
ABR	Antibioticaresistentie
AIOS	Arts in opleiding tot specialist
AGV	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWPGNN	Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noord Nederland
AZC	Asielzoekerscentrum
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCG	Bacillus calmette-guérin (vaccin tegen tuberculose)
BI	Business-intelligence
BMR	(vaccin tegen) Bof, mazelen en rodehond
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOCKers	Bewust oplettende carbid knallers
BRMO	Bijzonder resistente micro-organismen
BSO	Buitenschoolse opvang
BVD	Bestuurlijk veiligheidsoverleg Drenthe
CB	Consultatiebureau
CJG	Centrum voor jeugd en gezin
COA	Centraal orgaan opvang asielzoekers
CRI	Crisis, rampen en Incidenten
CSG	Centrum Seksueel Geweld
DI-PG	Deskundige Infectiepreventie
DTP	(vaccin tegen) Difterie , tetanus, polio
DKTP	(vaccin tegen) Difterie , kinkhoest, tetanus, polio
DPG	Directeur Publieke Gezondheid
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DWO	Digitale Werkomgeving
Fido	Wet financiering decentrale overheden
FMEK	Forensisch medische expertise bij kindermishandeling
FMMU	Forensisch Medische Maatschappij Utrecht
GAGS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige hulverleningsorganisatie in de regio
GIDS	Gezond in de stad: landelijke stimuleringsprogramma
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure
GROP	GGD rampen opvangplan
GO	Georganiseerd overleg
GOB	Gastouderbureau
GOR	Gezondheidsonderzoek na rampen
Hof	Wet houdbare overheidsfinanciën
ICP	Integraal Crisis Plan
IKB	Individueel Keuze Budget
IKK	Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang
ISK	Internationale Schakelklas
HBO	Hoger beroepsonderwijs

HG	Huiselijk geweld
HIb	Haemophilus influenzae type B (Hib)-ziekten
HKZ	Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector
HPV	Humaan papillomavirus
IVN	Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOGG	Jongeren op gezond gewicht
KD+	Mijn Kinddossier
KDV	Kinderdagverblijf
KIES	Kinderen in Echtscheidingssituaties
KNMAR	Koninklijke Nederlandse Marechaussee
KvdVK	Kans voor de Veenkoloniën
KWE	Kleinschalige Wooneenheid
KWG	Kleinschalige Woongroep
LEWE	Landelijk Expertise Netwerk Windenergie
LHBT	lesbische vrouwen/homoseksuele mannen/biseksuelen/transgenders
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MDA++	Multidisciplinaire aanpak intersectoraal en specialistisch
Men ACWY	Meningitis ACWY
MK	Met kinderen
MKD	Mijn KindDossier
MRSA	Meticilline-resistente staphylococcus aureus (‘ziekenhuisbacterie’)
MSM	Mannen die seks hebben met mannen
NNZ	Nu Niet Zwanger
OGGz	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OMAC	Operationeel Medewerkers Actiecentrum
OPD	Omgevings Platform Drenthe
OTAV	OndersteuningsTeam Asielzoekers en Vergunninghouders
OTO	Opleiden, trainen, oefenen
P&O	Personeel & organisatie
PGA	Publieke gezondheid asielzoekers
PI	Penitentiaire Inrichting
POH	Praktijk Ondersteuner Huisartsenzorg
PrEP	Pre-Exposure Prophylaxis
PSHi	Psychosociale hulverlening bij incidenten
PSHOR	Psychosociale Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
PSZ	Peuterspeelzaal
RGS	Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
ROAZ	Regionaal Overleg Acute Zorg
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
SOA	Seksueel overdraagbare aandoening
TBC	Tuberculosebestrijding

THZ	Technische Hygiënezorg
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
VDG	Verenigde Drentse Gemeenten
VNG	Verenigde Nederlandse Gemeenten
VNN	Verslavingszorg Noord-Nederland
VO	Voortgezet Onderwijs
VRD	Veiligheidsregio Drenthe
VTD	Veilig Thuis Drenthe
VVE	Voorschoolse – en Vroegschoolse Educatie
VWS	Volksgezondheid, welzijn, sport
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOB	Wet Openbaarheid van Bestuur
WPG	Wet Publieke Gezondheid
WNT	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
ZIF	Zorg Innovatie Forum
WTZi	Wet Toelating Zorginstellingen
ZK	Zonder kinderen

bentacera

Accountantsverslag

Datum 10 maart 2023

Accountantsverslag jaarrekening 2022

Geacht bestuur,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze controle op de jaarrekening 2022 van GGd Drenthe. Wij hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 2 september 2022.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. Wij zullen u informeren over de volgende onderwerpen:

- de belangrijkste bevindingen vanuit jaarrekeningcontrole
- kwaliteit van de interne organisatie
- onafhankelijkheid en controleaanpak
- rechtmatigheidsverantwoording

Onze controle is gericht op het vormen van een oordeel omtrent de jaarrekening over het jaar 2022. Bij de uitvoering van onze controle hebben wij de volledige medewerking en ondersteuning van de medewerkers van financiën ondervonden.

De mogelijkheid om een open en eerlijk dialoog met u te voeren, vormt een essentieel onderdeel van ons controleproces. Wij waarderen deze mogelijkheid om de inzichten die uit onze controle voorkomen met u te delen.

Hoogachtend,
Bentacera Registeraccountants B.V.

Was getekend
T.A. Schurer RA

bentacera

Accountantsverslag jaarrekening 2022
GGd Drenthe

Dashboard jaarrekeningcontrole

Management samenvatting

- Controleverklaring, evaluatie van afwijkingen & verantwoordelijkheden
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Covid-19 verantwoording
- Weerstandsvermogen

Bevindingen jaarrekening

- Presentatiecorrecties
- Risicoanalyse

Interne beheersing

- Processen
- IT
- Data-analyse

Overige aangelegenheden

- Urenbesteding
- Wet- en regelgeving

Management samenvatting

Management samenvatting

1.1 Controleverklaring

Wij hebben onze controlewerkzaamheden afgerond en er resteren geen materiële ongecorrigeerde controleverschillen en/of onzekerheden. Een aanpassing van de aard van de controleverklaring is om die reden niet noodzakelijk.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2022 van de GGd Drenthe afgegeven, gedateerd op 10 maart 2023. In deze verklaring bevestigen wij dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel het vermogen, baten en lasten per 31 december 2022 in lijn met BBV alsmede de rechtmatigheid.

1.2 Overzicht van fouten en onzekerheden

Tijdens de controle hebben wij geen controlebevindingen geconstateerd, die van invloed zijn op het saldo van baten en lasten. De door ons gehanteerde correctiegrens voor controlebevingen betreft € 30.000 voor de Covid-19-kosten en € 12.500 voor de reguliere activiteiten.

Tijdens onze controle hebben wij een aantal prestentatiecorrecties geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening.

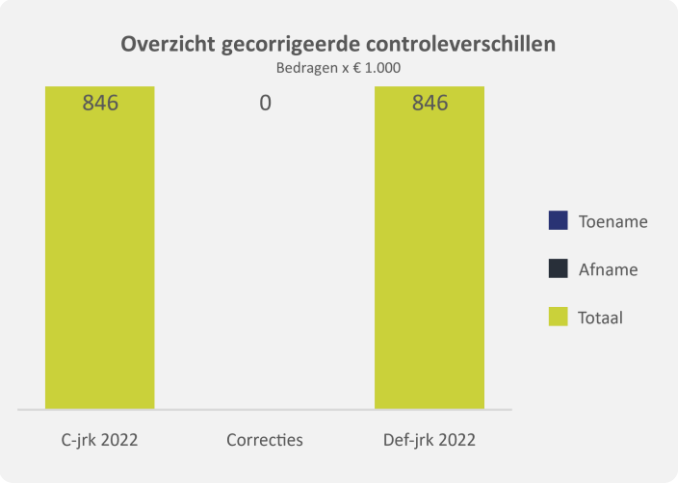

Management samenvatting

1.3 Verantwoordelijkheden jaarrekening

Het dagelijks bestuur van GGd Drenthe is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening 2022 en voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude en fouten. Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de GGd Drenthe.

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2022 van GGd Drenthe. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, overeenkomstig het bepaalde in artikel 213 lid 3 sub d van de Gemeentewet en het besluit Accountantscontrole Decentrale overheden (BADO).

1.4 Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door de materialiteit die wij hanteren bij de uitvoering van de controlewerkzaamheden. Materialiteit kan hierbij worden gedefinieerd als het bedrag waarop de gebruikers van de jaarrekening hun beslissing zouden aanpassen, mocht een dergelijke afwijking, elk afzonderlijk of in totaal, niet zijn gecorrigeerd in de jaarrekening. De hoogte van de materialiteit wordt bepaald door onze inschatting van dit bedrag waarbij gebruikers een andere beslissing nemen op basis van de jaarrekening.

Voor het bepalen van de materialiteit hanteren wij de uitgangspunten zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO):

Goedkeuringstolerantie t.a.v. fouten:	1% van de lasten;
Goedkeuringstolerantie t.a.v. onzekerheden:	3% van de lasten.

Op basis van voorgaande hanteren wij de volgende bedragen:

Materialiteit fouten	€ 758.000
Materialiteit onzekerheden	€ 2.274.000

Uitvoeringsmaterialiteit

In onze controlemethodologie hebben wij als uitgangspunt dat de uitvoeringsmaterialiteit in principe tussen 50 - 75% dient te zijn van de materialiteit, afhankelijk van de interne beheersing van de entiteit. Ten aanzien van de controle hebben wij een overwegend gegevensgerichte controleaanpak gehanteerd. Daarnaast is onze inschatting dat u in staat bent om een kwalitatief goede jaarrekening af te leveren. Wij zullen ten aanzien van de controle het midden van de range hanteren, oftewel een percentage van 75% en dit resulteert in een uitvoeringsmaterialiteit van € 568.000.

Vanwege de hogere lasten in verband met het coronavirus, hebben wij in overleg met u besloten voor de reguliere jaarrekeningposten een materialiteit te hanteren die in lijn is met de reguliere begroting. Deze materialiteit bedraagt € 321.000, met een uitvoeringsmaterialiteit van € 241.000.

Kwalitatieve overwegingen

Naast het hanteren van een kwantitatieve materialiteit, beoordelen wij gedurende het gehele controleproces of wij tijdens de uitvoering van onze werkzaamheden signalen ontvangen of omstandigheden constateren die - ondanks dat deze in euro's van geringe omvang zijn - een mogelijke indicatie voor fraude of het niet-naleven van relevante wet- en regelgeving zijn.

Management samenvatting

1.5 Jaarverslag

Op basis van het Besluit Begroting & Verantwoording (BBV) en Controlestandaard 720 'De verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot andere informatie' gaat de accountant na of de andere informatie, bestaande uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen, en de overige gegevens, voor zover hij dat kan beoordelen, is opgesteld overeenkomstig BBV en verenigbaar is met de jaarrekening en tijdens ons onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip van GGd Drenthe.

Op grond van onze werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- verenigbaar is met de jaarrekening en, op basis van de door ons verkregen kennis en begrip van GGd Drenthe, geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het BBV.

1.6 Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf begrotingsjaar 2023 vindt er een verandering plaats in de verantwoordelijkheden met betrekking tot de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekeningen van gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen. Niet langer is het de accountant die vaststelt of deze posten rechtmatig tot stand zijn gekomen. Vanaf 2023 ligt deze verantwoordelijkheid bij het dagelijks bestuur. Dit is vastgelegd in de Notitie Rechtmatigheidsverantwoording (opgesteld door de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)). Deze notitie vervangt de Kadernota Rechtmatigheid.

Het algemeen bestuur bepaalt met ingang van 2023 wat de kaders zijn en vanaf welk moment (en welk bedrag) zij geïnformeerd wenst te worden. Het dagelijks bestuur legt via de jaarrekening verantwoording af over rechtmatigheid. De accountant oordeelt vervolgens of aan de criteria van deze verantwoording is voldaan en of deze verantwoording een getrouw beeld van de werkelijkheid geeft.

De rechtmatigheidsverantwoording die vanaf 2023 opgenomen wordt in de jaarrekening, dient te voldoen aan negen criteria. Zes criteria zien tevens toe op getrouwheidsaspecten en drie criteria zien uitsluitend toe op specifieke rechtmatigheidsaspecten:

- Calculatiecriterium
- Valuteringscriterium
- Adresseringscriterium
- Volledigheidscriterium
- Aanvaardbaarheidscriterium
- Leveringscriterium

} afgedekt door balans en overzicht van baten en lasten

- Begrotingscriterium
- Voorwaardencriterium
- Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

} afgedekt door rechtmatigheidsverantwoording

Voorwaarde voor het op kunnen stellen van een rechtmatigheidsverantwoording is de inrichting van een rechtmatigheidsadministratie c.q. -registratie van afwijkingen van de geldende wet- en regelgeving. Deze registratie is een aanvulling op de operationalisering van het geldende normenkader in een toetsingskader.

Management samenvatting

Het stappenschema voor het verantwoordingstraject ziet er vanaf 2022 als volgt uit:

Stap 1:
- Normenkader wordt vastgesteld door AB
- Dagelijks bestuur toetst aan normenkader

Stap 2:
- Dagelijks bestuur rapporteert over rechtmatigheidsverantwoording en eventuele onduidelijkheden
- Accountant betrekt de rechtmatigheidsverantwoording bij het oordeel over getrouwheid

Stap 3:
- Algemeen bestuur spreekt met dagelijks bestuur over de bevindingen rechtmatigheid.

1.7 Covid-19

In 2022 zijn de GGD-en –net als in 2020 en 2021- geconfronteerd met extra kosten in verband met het bestrijden en beheersen van COVID-19. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft de Veiligheidsregio's extra taken en opdrachten gegeven. De meerkosten van deze taken en opdrachten worden door het ministerie van VWS direct vergoed aan de Veiligheidsregio's.

De verantwoording van de meerkosten vindt plaats via de jaarrekeningen van de GGD-en. Tijdens de controle van de jaarrekening 2022 dient te worden vastgesteld dat de meerkostenregeling budgetneutraal is en dat er geen sprake is van dubbele financiering van de meerkosten.

Bovenstaande resulteert voor u in de volgende afrekening van de coronakosten in de jaarrekening:

Samenvatting meerkosten COVID-19

Omschrijving	Bedrag
Totale meerkosten	43.694.000
Totale verantwoording	**43.694.000**
Reeds ontvangen in boekjaar	43.780.000
Terug te betalen op balansdatum	**86.000**

Wij kunnen ons vinden in de in de jaarrekening opgenomen verantwoording van de meerkosten. Er is dan ook geen aanleiding om in onze controleverklaring een paragraaf te wijden aan de verantwoording van de meerkosten.

Management samenvatting

1.8 Analyse resultaat

Het gerealiseerde resultaat voor bestemming valt € 880k hoger uit dan begroot. Op de programma's bedrijfsvoering en middelen (€ 670k) en additioneel (€ 101k) is een positief resultaat gerealiseerd. Het programma jeugd heeft met een negatief resultaat van € 127k het grootste verlies gerealiseerd. De afwijkingen van het resultaat ten opzichte van de begroting hebben verschillende oorzaken, waaronder de invoering van HR21 (hogere uitgaven), minder ziektevervanging en minder opleidingen (lagere uitgaven).

In het algemeen zijn de baten en lasten circa 1,5 maal zo hoog als begroot vanwege de activiteiten die de GGd Drenthe heeft uitgevoerd in het kader van de Covid-19 crisis. De gemaakte kosten voor deze activiteiten zijn volledig vergoed door het Rijk.

Resultatenrekening			**Bedragen x €1.000**	
Post	Realisatie	Begroting	Afwijking	%
Baten	**76.710**	**31.031**	**45.679**	**147%**
Lasten	**65.865**	**31.066**	**44.799**	**144%**
Resultaat voor bestemming	**846**	**-34**	**880**	
Mutaties reserves:				
- Onttrekkingen	-396	-339	-57	
- Toevoegingen	168	374	-206	
Nog te bestemmen resultaat	**228**	**34**	**-263**	

Management samenvatting

1.9 Analyse van het weerstandsvermogen

De continuïteit van een gemeenschappelijke regeling dient te worden geïnterpreteerd in hoeverre zij in staat is om niet-begrote financiële tegenvallers op te kunnen vangen uit eigen middelen. In de (verplichte) paragraaf “weerstandsvermogen en risicobeheersing” dient u inzage te geven in de risico’s die mogelijk bij uw organisatie spelen. Op basis van uw eigen risicoanalyse heeft u de kans x impact gekwantificeerd op € 3.367.500. Dit bedrag is aanzienlijk hoger dan in 2021 vanwege een hoger ingeschat risico voor loon- en prijsontwikkelingen ten opzichte van de compensatie die daarvoor vanuit het Rijk en gemeenten wordt ontvangen.

Voor het voeren van een stabiel (financieel) beleid is het aanhouden van voldoende vermogen een belangrijke randvoorwaarde. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat, indien u niet over het minimale weerstandsvermogen beschikt en grote niet-voorziene tegenvallers zich voordoen, de deelnemende gemeenten verplicht zijn om bij te springen in het tekort, waardoor het niet noodzakelijk hoeft te zijn om aanzienlijke buffers binnen GGd Drenthe aan te houden.

De ontwikkeling van uw eigen vermogen per ultimo 2022 en ultimo 2021 is hiernaast opgenomen.

Op basis van dit overzicht beschikt u ultimo 2022 niet over voldoende weerstandsvermogen om de door u geformuleerde en gekwantificeerde tegenvallers zelfstandig op te kunnen vangen. Binnen Drenthe is op basis van de notitie ‘Samen werken voor Drenthe’ besloten om de reserves binnen gemeenschappelijke regelingen laag te houden: 2,5% algemene reserve van de begrote lasten. Voor het overige tekort dienen de deelnemende gemeenten zelf weerstandscapaciteit aan te houden.

Weerstandsvermogen
Bedragen x €1.000

	2022	2021
Weerstandsnorm	**3.367**	**2.363**
Reserves:		
Algemene reserve (niet beschikbaar)	768	768
Bestemmingsreserves (niet beschikbaar)	2.415	2.079
Nog te bestemmen resultaat (niet beschikbaar)	846	108
Over-/onderrealisatie	-/- 3.367	-/- 1.595
Ratio weerstandsvermogen		
Totaal eigen vermogen	1,19	1,21
Algemene reserve	0	0

Bevindingen jaarrekening

Bevindingen jaarrekening

2.1 Presentatiecorrecties

Tijdens de controle van de jaarrekening 2022 van GGd Drenthe hebben wij geen correcties met een resultaatsimpact voorgesteld. Wel hebben wij een aantal presentatiecorrecties voorgesteld, zie hiervoor paragraaf 1.2. Deze presentatiecorrecties zijn allen aangepast in de definitieve jaarrekening 2022.

2.2 Grondslagen jaarrekening

Wij hebben bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden de aanvaardbaarheid van de waarderingsgrondslagen en de toepassing hiervan gecontroleerd.

Wij zijn van mening dat de door u gehanteerde waarderingsgrondslagen aanvaardbaar zijn en consistent wordt toegepast. Voor 2022 zijn er geen wijzigingen doorgevoerd in de verslaggevingsgrondslagen.

2.3 Schattingen

Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen kunnen van bijzonder belang zijn door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het bestuur.

Wij hebben de inschatting van het bestuur beoordeeld en zijn akkoord met de gekozen verwerkingswijze in 2022. Risico op schattingsonzekerheid is beperkt en kwaliteit van de toelichting en onderbouwing van deze posten is toereikend.

Bevindingen jaarrekening

2.4 Controle risico's en werkzaamheden

Op basis van de door ons uitgevoerde risicoanalyse zijn de onderstaande risico's geïdentificeerd. Vervolgens beschrijven wij de werkzaamheden wij op dit risico hebben uitgevoerd om dit risico terug te brengen naar een – voor onze controledoeleinden – aanvaardbaar laag niveau.

FR Risico doorbreking interne beheersingsmaatregelen
Het management bevindt zich gewoonlijk in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratie te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door middel van het doorbreken van interne beheersmaatregelen. Als gevolg van de onvoorspelbaarheid van de wijze waarop het management interne beheersingsmaatregelen doorbreekt, vormt dit een risico op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude en vormt het om die reden een significant risico.

Onze aanpak
- Controle van handmatige journaalposten;
- Controle schattingen;
- Controle van specifiek geselecteerde journaalposten met onderliggende brondocumenten;
- Controle boekingen omtrent jaarafgrenzing.

Onze bevindingen
Wij hebben gedurende de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat er geen onjuiste of onrechtmatige (memoriaal)boekingen hebben plaatsgevonden in de financiële administratie.

De aannames ten aanzien van de schattingen zijn door ons geëvalueerd en wij hebben geen indicatoren van beïnvloeding van schattingen door het management geïdentificeerd.

Wij hebben geen significante ongewone transacties geïdentificeerd.

SR Onjuiste verantwoording WNT
Ingevolge de Wet Normering Topinkomens (WNT) hebben wij als accountants een extra controlerende taak. Wij dienen te controleren of de WNT wordt nageleefd. Voor deze controle is een krachtens de wet vastgesteld Controleprotocol WNT van kracht.

Onze aanpak
- Controle van toegepaste bezoldigingsmaxima;
- Controle volledigheid en juistheid verantwoorde functionarissen;
- Controleren volledigheid en juistheid bezoldigingsgegevens.

Onze bevindingen
De GGd Drenthe heeft terecht de vereiste personalia en juiste bezoldigingsgegevens van de leden van het dagelijks bestuur, het algemeen bestuur en haar directeur opgenomen in de WNT-verantwoording.

Wij hebben bij de controle op de WNT-verantwoording geen onjuistheden in de verantwoording aangetroffen.

Bevindingen jaarrekening

2.4 Controle risico's en werkzaamheden - vervolg

Op basis van de door ons uitgevoerde risicoanalyse zijn de onderstaande risico's geïdentificeerd. Vervolgens beschrijven wij de werkzaamheden wij op dit risico hebben uitgevoerd om dit risico terug te brengen naar een – voor onze controledoeleinden – aanvaardbaar laag niveau.

FR Opbrengstenverantwoording

Vanuit de Nadere Voorschriften Controle en Overige Standaarden (NV COS) wordt een risico met betrekking tot de opbrengstverantwoording verondersteld. Aangezien de opbrengsten van GGd Drenthe voornamelijk bestaan uit gemeentelijke bijdragen en rijksbijdragen en GGd Drenthe geen invloed heeft op de hoogte van deze bijdragen, kan het veronderstelde risico voor deze opbrengststromen worden weerlegd. Voor de overige opbrengsten kan het veronderstelde risico niet op voorhand worden weerlegd en is daarom een risico op een afwijking van materieel belang onderkend voor wat betreft de juistheid van de overige opbrengsten.

Onze aanpak

- Controle doorlopende nummering verkoopfacturen;
- Controle juistheid door middel van deelwaarnemingen m.b.t. overige opbrengsten;
- Aansluiting met Formatus;
- Aansluiting met Vaccinatieregister;
- Controle op periodiciteit;
- Vergelijking realisatie met verwachting (o.b.v. voorgaande jaren).

Onze bevindingen

Naast bovenstaande werkzaamheden gericht op het risico met betrekking tot de overige opbrengsten, hebben wij ook de juistheid van de gemeentelijke bijdragen en rijksbijdragen gecontroleerd.

Er zijn ons geen onjuistheden gebleken met betrekking tot de juistheid van de verantwoorde opbrengsten.

SR Nauwkeurigheid en rechtmatigheid verantwoorde coronakosten en gedeclareerde opbrengsten

In 2022 zijn de verantwoorde lasten van de GGD fors hoger in relatie tot eerdere reguliere begrotingsjaren (voor de Covid19-pandemie) in verband met de bestrijding van de Covid19-pandemie. Deze kosten worden (volledig) vergoed door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Voor de verantwoording van de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestede kosten steunt het ministerie hierbij op de controleverklaring die wordt verstrekt bij de jaarrekening.

Onze aanpak

- Controle rechtmatigheid en getrouwheid van de verantwoorde kosten middels een steekproef;
- Controle van de uren van externen aan de hand de geplande en gerealiseerde uren;
- Controle door middel van aansluiting met achterliggende contracten voor de huur van locaties.

Onze bevindingen

Wij hebben steekproeven uitgevoerd op de kosten en aangesloten met de achterliggende contracten. Verder hebben wij vastgesteld dat de gedeclareerde baten bij het ministerie aansluiten bij de gemaakte kosten.

Bevindingen jaarrekening

2.4 Controle risico's en werkzaamheden - vervolg

Op basis van de door ons uitgevoerde risicoanalyse zijn de onderstaande risico's geïdentificeerd. Vervolgens beschrijven wij de werkzaamheden wij op dit risico hebben uitgevoerd om dit risico terug te brengen naar een – voor onze controledoeleinden – aanvaardbaar laag niveau.

RAMB Aanbestedingen

Het risico bestaat dat de vereisten die volgen uit de geldende aanbestedingswetgeving niet worden nageleefd met als gevolg dat de inkopen en/of aanbestedingen niet rechtmatig zijn.

Onze aanpak

- Controle op de formele vereisten volgens de Aanbestedingswet 2012;
- Controle op vereisten vanuit het interne inkoop- en aanbestedingsbeleid;
- Controle op de inhoudelijke keuzes en ingenomen posities tijdens het inkoopproces/aanbestedingsproces.

Onze bevindingen

Tijdens de uitvoering van de controle hebben wij uw interne inkoopscan (spend-analyse) als basis voor onze werkzaamheden gebruikt.

Er zijn ons geen onjuistheden of onrechtmatigheden gebleken met betrekking tot de inkopen en/of aanbestedingen.

O.b.v. de door ons analyse adviseren wij u om de uitbestede salarisadministratie, die nu wordt gevoerd door IJk, in 2023 opnieuw aan te besteden. Gezien de kostenontwikkeling van de afgelopen jaren, is de verwachting dat deze kosten in 2023 de Europese aanbestedingsgrens overstijgen. U hebt aangegeven in 2023 hiervoor een project op te zetten en daarbij verschillende mogelijkheden te onderzoeken, waaronder het eventueel gezamenlijk optrekken met de Veiligheidsregio Drenthe bij deze aanbesteding.

RAMB Rechtmatigheid

De te maken kosten dienen vooraf te zijn opgenomen in de begroting, welke is goedgekeurd door het algemeen bestuur. Indien gemaakte kosten niet conform de goedgekeurde begroting zijn, zijn deze in principe niet rechtmatig. Omdat het bestuur bestaat uit alle deelnemende gemeenten is het van belang de rechtmatigheid van de gemaakte kosten specifiek aandacht te geven tijdens onze controle.

Onze aanpak

- Vaststellen dat begroting (inclusief gewijzigde begroting) is goedgekeurd door het algemeen bestuur;
- Vaststellen dat de gemaakte kosten bij de juiste programma's zijn verantwoord;
- Vaststellen dat de kosten per programma aansluiten op de (goedgekeurde) begroting.

Onze bevindingen

Met betrekking tot de kosten zijn ons geen onrechtmatigheden gebleken.

Bevindingen jaarrekening

2.4 Controle risico's en werkzaamheden - vervolg

Op basis van de door ons uitgevoerde risicoanalyse zijn de onderstaande risico's geïdentificeerd. Vervolgens beschrijven wij de werkzaamheden wij op dit risico hebben uitgevoerd om dit risico terug te brengen naar een – voor onze controledoeleinden – aanvaardbaar laag niveau.

RAMB Presentatie en classificatie eigen vermogen
Net als bij het hiervoor beschreven risico dienen onttrekkingen en toevoegingen aan bestemmingsreserves te worden goedgekeurd door het algemeen bestuur. Tevens bestaat het risico dat er een vermenging ontstaat tussen bestemmingsfondsen (bijdragen van derden met bestedingsverplichting) en bestemmingsreserves (vorming door algemeen bestuur).

Onze aanpak

- Vaststellen dat onttrekkingen en toevoegingen aan bestemmingsreserves zijn goedgekeurd door het algemeen bestuur;
- Vaststellen dat er een notitie aanwezig is (welke is goedgekeurd door het algemeen bestuur) omtrent de te verwachte bestedingen;
- Vaststellen dat er geen sprake is van vermenging tussen bestemmingsfondsen en bestemmingsreserves.

Onze bevindingen
Uit de notulen van de bestuursvergaderingen blijkt dat de bestemmingsreserves zijn goedgekeurd door het bestuur. Ook zijn er interne notities aanwezig zijn die beschrijven waar de bestemmingsreserves betrekking op hebben en hoe het te reserveren bedrag is bepaald.

Onze conclusie is dat de presentatie en classificatie van de subcategorieën binnen het eigen vermogen geen onjuistheden bevat.

Interne beheersing

Interne beheersing

3.1 Onze rol bij de beoordeling van de bedrijfsvoering

Ten behoeve van onze controle zullen wij zoveel mogelijk gebruikmaken van de interne beheersmaatregelen binnen uw organisatie, zoals de administratieve organisatie, de planning & control cyclus, verbijzonderde interne controle, et cetera. Dit is essentieel om effectief en efficiënt sturing te kunnen geven aan uw organisatie.

De beoordeling zal in eerste instantie gerelateerd zijn aan de controle van de jaarrekening. Daarnaast besteden wij, vanuit de natuurlijke adviesfunctie, in gesprekken, managementletter en rapportages, aandacht aan de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering, bestuurlijke informatievoorziening / planning & control en het zelfcontrolerend vermogen van uw organisatie.

3.2 Ons beeld van uw significante processen

Vanuit ons perspectief willen wij u inzicht verschaffen in de kwaliteit van de administratieve organisatie van GGd Drenthe.

Wij hebben hiervoor de volgende criteria gehanteerd:

- Is het proces beschreven?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Bestaat het proces zoals het in de opzet staat beschreven?
- Werkt het proces conform de beschreven opzet?
- Is de management informatie uit het proces betrouwbaar en toereikend?
- Hebben wij vanuit de externe controle bevindingen rondom het proces?
- Is de beheersmaatregel beoordeeld en getest?
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden concluderen wij dat de voor de jaarrekening significante processen van GGd Drenthe van voldoende niveau zijn.

Overall gezien zijn wij van mening dat het huidige niveau van uw interne beheersing adequaat te noemen is gezien de omvang van de organisatie. Er zijn binnen uw organisatie voldoende interne beheersingsmaatregelen ingeregeld om een betrouwbare gegevensverwerking te waarborgen.

In onze managementletter van 8 november 2022 hebben wij onze bevindingen met betrekking tot de interne beheersing en het zelfcontrolerend vermogen met u gedeeld.

3.3 Wij hebben uw IT-omgeving beoordeeld

Ingevolge artikel 2:393 lid 4 BW dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of onderdelen hiervan.

De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Interne beheersing

3.4 Data-analyse

Tijdens onze jaarrekeningcontrole hebben wij analyses uitgevoerd op de door u beschikbaar gestelde data vanuit de financiële administratie.

Deze analyses betreffen:
- Benford's Law
- Boekingen per periode
- Boekingen per dagboek

Benford's Law
Benford's Law is een statistische wet die het percentage aangeeft van hoe vaak een getal begint met het cijfer 1 (30,1%), 2 (17,6%), 3 (12,5%), etcetera. Hierbij is het van belang in acht te nemen dat hier niet naar de grootte van de bedragen wordt gekeken, maar naar de frequentie waarin een bepaald getal voorkomt. Wij hebben de financiële administratie van uw organisatie getoetst aan deze Wet van Benford.

Boekingen per periode en dagboek
Er is een analyse gemaakt o.b.v. uw financiële administratie om vast te stellen of hier bijzonderheden aanwezig zijn.

In de bijlagen zijn de uitkomsten weergegeven ten aanzien van bovenstaande analyses.

Conclusie
Op basis van de analyses blijken geen bijzonderheden. De uitschieters in Benford's Law kunnen worden verklaard door repeterende kosten. De boekingen per periode volgen het interne controle plan van GGd Drenthe.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

4.1 Geen aanwijzingen van fraude tijdens controle

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat (Standaard 240, “De verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten”). Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties.

Ten tijde van de uitvoering van de controle zijn geen feitelijke of vermoede gevallen van fraude geconstateerd, waarbij het management van de groep dan wel functionarissen met een belangrijke rol in de interne beheersing betrokken zijn, of waarin de fraude resulteert in een materiële afwijking in de jaarrekening.

4.2 Naleving wet- en regelgeving

Wij informeren het dagelijks en algemeen bestuur over handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving of statuten, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin het bestuur in staat is haar taken te vervullen.

Overige aangelegenheden

4.3 Samenloop dienstverlening

Ten aanzien van OOB's is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurancediensten. Voor niet-OOB's, zoals GGd Drenthe, is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurancedienst niet van materiële invloed is op het assuranceobject. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurancedienst niet:

- subjectief of niet-routinematig is of;
- een verwerkingswijze in het assuranceobject ten gevolge heeft waarvan het
- assuranceteam twijfelt of deze verwerkingswijze passend is; of
- leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Wij verrichten geen non-assurancediensten bij GGd Drenthe die van materiële invloed is op het assurance object.

4.4 Onafhankelijkheid controleteam

Op grond van wettelijke voorschriften en regelgeving van de beroepsorganisatie zijn wij gehouden om alle relaties tussen onze organisatie en GGd Drenthe schriftelijk te rapporteren en onze onafhankelijkheid als externe accountant ten opzichte van GGd Drenthe schriftelijk te bevestigen.

Een aantal belangrijke punten uit de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO),

die we hieronder hebben opgenomen betreffen:

- langdurige betrokkenheid
- samenloop van dienstverlening
- geschenken en giften

Wij bevestigen als controleteam dat de onafhankelijkheidsvereisten zijn nageleefd.

Overige aangelegenheden

4.5 Urenbesteding

Met ingang van boekjaar 2016 doen wij als Bentacera mee aan het NBA-verbetertraject “In het publiek belang”. In dit traject is één van de verbetermaatregelen het voor- en achteraf communiceren van onze tijds- en kostenbesteding aan u.

Belangrijke investeringen in de kwaliteit van de door ons uitgevoerde controles betreffen de investeringen in technologie en in onze medewerkers. Binnen onze praktijk hechten wij veel waarde aan het organiseren van trainingen voor medewerkers. Daarnaast vereist de controle van de jaarrekening van uw organisatie tijd en aandacht van het controleteam voor de uitvoering van controlewerkzaamheden, review- en coachingswerkzaamheden.

Voor de controle van de jaarrekening jaar, inclusief tijdens het jaar uitgevoerde werkzaamheden ten aanzien van plannings-, interimwerkzaamheden hebben wij de volgende uren aan de controle van de GGd Drenthe besteed:

Urenbesteding 2022

Functie	Begroot	Realisatie
Extern accountant	16	13
Manager	32	30
Junior Manager	32	56
Senior assistent	80	0
Assistent	80	176
IT-audit, data-analyse	6	5
Totaal	**246**	**279**

Bijlagen

Bijlagen

Bijlage 1 – Uitkomsten data-analyse

Boekingen per dagboek per periode

Tijdens onze controle hebben wij een analyse per dagboek en periode gemaakt (o.b.v. uw financiële administratie) om vast te stellen of hier bijzonderheden aanwezig zijn. Op basis van de cycli binnen een jaar bij GGd Drenthe zien wij hier geen uitschieters die onverklaarbaar. Verder zijn de hogere bedragen in het begin van het jaar mede verklaarbaar door De memoriaalboekingen in periode 13 zijn veroorzaakt door de jaarafsluiting en de memoriaalboekingen in periode 00 zijn veroorzaakt door de beginbalans.

Op de volgende pagina is een overzicht van het gemiddeld bedrag per periode opgenomen ter verduidelijking.

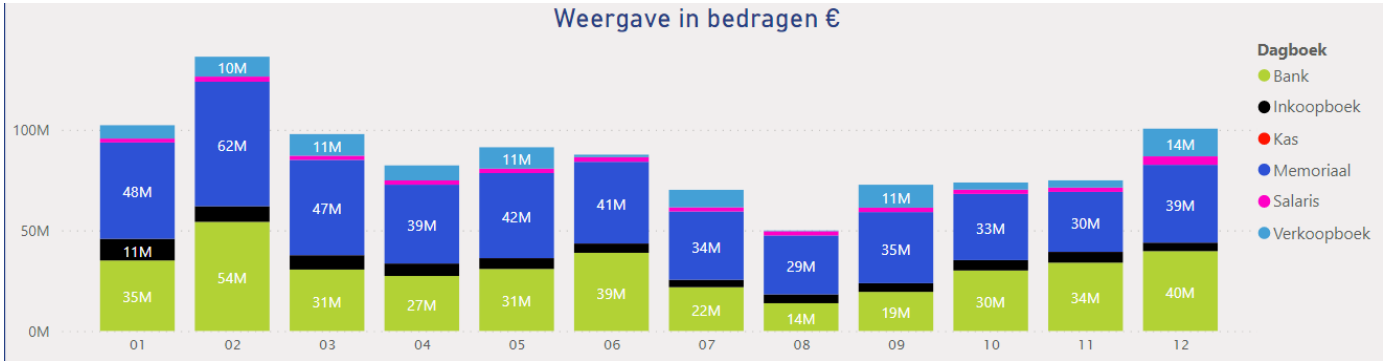

Bijlagen

Bijlage 1 – Uitkomsten data-analyse

Gemiddeld bedrag per periode

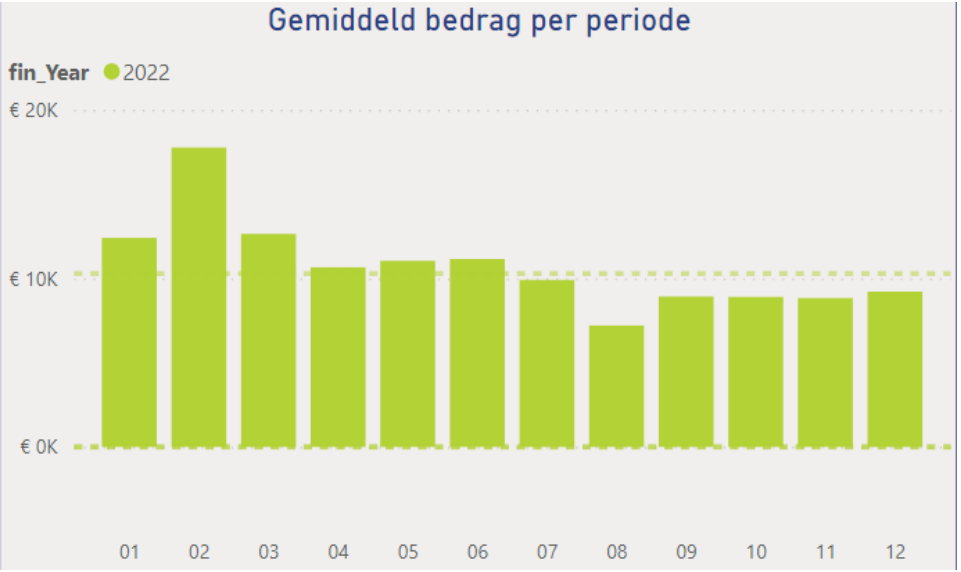

Toelichting
Het gemiddelde geboekte bedrag is het hoogste in periode 2, dit wordt veroorzaakt door een aantal hoge facturen, die te maken hebben met de Covid-19 kosten. Gedurende het jaar wordt het gemiddelde geboekte bedrag lager, omdat de facturen die worden geboekt lager worden door afname van de activiteiten rondom Covid-19.

Bijlagen

Bijlage 1 – Uitkomsten data-analyse

Benford’s law

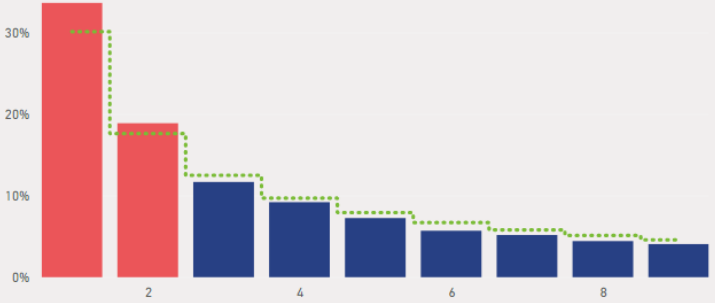

Verwijder filters

First Digit	Total Matches	Total Records	% BFL Distr.	% Found	% Difference
1	29414	87443	30,10%	33,64%	3,53%
2	16510	87443	17,61%	18,88%	1,27%
3	10211	87443	12,49%	11,68%	-0,82%
4	8042	87443	9,69%	9,20%	-0,49%
5	6341	87443	7,92%	7,25%	-0,67%
6	4981	87443	6,69%	5,70%	-1,00%
7	4523	87443	5,80%	5,17%	-0,63%
8	3871	87443	5,12%	4,43%	-0,69%
9	3550	87443	4,58%	4,06%	-0,52%

Toelichting
Op basis van Benford’s Law hebben we ingezoomd op getallen die beginnen met 1 en 2 aangezien deze buiten de range vallen. Op basis van nadere analyse kunnen wij de uitschieters verklaren. Deze uitschieters worden voornamelijk veroorzaakt door de vele kleine facturen die met een van deze cijfers starten. Daarnaast wordt een groot deel verklaard door transitorische boekingen en boekingen in de materiële vaste activa rubriek die starten met deze getallen.

bentacera

BENTACERA.NL

bentacera

GGd Drenthe
T.a.v. directeur Publieke Gezondheid, dhr. J. Kox
Postbus 144
9400 AC ASSEN

Drachten, 10 maart 2023

Ons kenmerk : VK-230309-001-0782925
Behandeld door : MT-mevrouw V. Keidel
Betreft : Toestemming openbaarmaking controleverklaring 2022

Geachte heer Kox,

Wij hebben het genoegen u te doen toekomen de jaarstukken 2022 van GGd Drenthe.

Wij hebben onze controleverklaring digitaal ondertekend middels het PKIOverheid certificaat verleend door KPN B.V. Wij hebben u de digitale jaarstukken, voorzien van onze controleverklaring met dagtekening 9 maart 2023, toegestuurd in de e-mail van 10 maart 2023.

Wij verzoeken u bij openbaarmaking van de controleverklaring gebruik te maken van de digitale jaarstukken voorzien van onze elektronisch handtekening (PKIOverheid certificaat).

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat u het afschrift van onze controleverklaring in de sectie 'Overige gegevens' van de jaarstukken 2022, die overeenkomen met het bijgevoegde gewaarmerkte exemplaar, openbaar maakt, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd wordt vastgesteld door het algemeen bestuur. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan samen met de jaarstukken.

Een exemplaar van de jaarrekening dient namens de directeur en het dagelijks bestuur te worden aangeboden aan het algemeen bestuur. Deze jaarrekening dient te worden vastgesteld in een vergadering van het algemeen bestuur en de vaststelling dient te worden genotuleerd.

Overigens wijzen wij erop dat, indien tot de vergadering van het algemeen bestuur omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog voor de vergadering moet worden gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 3 en 29 van het BBV. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde toestemming.

Hoogachtend,

Bentacera Registeraccountants B.V.

T.A. Schurer RA

Bijlagen: - gewaarmerkte jaarrekening 2022 inclusief digitaal ondertekende controleverklaring
- accountantsverslag 2022 was getekend d.d. 10 maart 2023

GGD Drenthe

Bezoekadres
Mien Ruysweg 1
9408 KA Assen

Postadres
Postbus 144
9400 AC Assen

T 0592 - 30 63 00
F 0592 - 31 42 48
E info@ggddrenthe.nl
I www.ggddrenthe.nl

Retouradres: Postbus 144, 9400 AC Assen

Aan de raden van de Drentse gemeenten
t.a.v. de Raadsgriffier

Datum	4 april 2023
Ons kenmerk	U230061/SdJ/GM/RW
uw kenmerk	
Behandeld door	Sjoerd de Jong/Gerlof Meijer
Onderwerp	Aanbieding ontwerpbegroting 2024 voor zienswijze

Geachte gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u, vergezeld van de Drentse oplegger, de ontwerpbegroting 2024 (inclusief de meerjarenraming 2024-2027) aan. Ook ontvangt u, ter kennisneming, de voorlopige jaarstukken 2022. Hierbij volgen wij de afspraken zoals gemaakt zijn ten aanzien van het samenspel tussen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen zoals vastgelegd in het document 'Samenwerken voor Drenthe'. Dit houdt in dat de ontwerpbegroting voorlopig is vastgesteld door het Dagelijks Bestuur van de GGD en u nu voor zienswijze wordt voorgelegd. Tevens zijn de nieuwe voorschriften uit de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen hierbij van toepassing. De periode waarin zienswijzen kunnen worden ingediend is verlengd van 8 naar 12 weken. Na ommekomst van de zienswijzen zal het Dagelijks Bestuur in een reactie aan de raden aangeven welke consequenties zij hieraan verbindt. Daarna zal de begroting 2024 in september door het Algemeen Bestuur definitief worden vastgesteld.
De jaarstukken 2022 worden u ter kennisneming toegezonden. De definitieve jaarstukken 2022 zullen u na vaststelling in het Algemeen Bestuur van 19 april a.s. worden toegezonden.

Voorjaarsoverleggen
In de afgelopen weken hebben met de Drentse gemeenteraden de zogenoemde voorjaars-overleggen plaatsgevonden. Hierin hebben wij, mede op basis van een eerder verzonden informatiebrief, onze voornemens voor 2024 e.v. met u besproken en bent u in de gelegenheid geweest om verdere kaders mee te geven voor de begroting 2024 e.v. Wij hebben dit overleg als constructief en plezierig ervaren.

In het algemeen is er tijdens de voorjaarsoverleggen steun uitgesproken voor voortzetting van het ingezette beleid en speerpunten, waarvoor bij de vaststelling van de begroting 2023 mandaat is verkregen. Dit ingezette beleid en deze speerpunten richten zich op het investeren in publieke gezondheid, de transformatie van de jeugdgezondheidszorg, de transformatie van VTD in het kader van het traject 'Geweld hoort nergens thuis', en datagestuurd werken.
Het feit dat wij hebben aangegeven in de begroting 2024 geen nieuwe beleidsimpulsen voor te stellen kon op instemming rekenen. Ook de reacties vanuit de raden geven geen aanleiding hiertoe.

Ook hebben wij met u besproken dat wij in 2024 te maken hebben met een aantal autonome ontwikkelingen, zoals wettelijke verplichtingen en indexatie van lonen en prijzen, die leiden tot kostenstijgingen bij de GGD. Deze zijn verwerkt in de voorliggende ontwerpbegroting 2024, inclusief meerjarenbegroting 2024 - 2027. Hieronder lichten wij dit nader toe.

Begroting 2024, inclusief meerjarenbegroting 2024 - 2027
De volgende autonome ontwikkelingen hebben aanleiding gegeven tot uitzettingen in de begroting 2024, inclusief meerjarenbegroting 2024 - 2027.

a. Wet open overheid (Woo)
Zoals alle overheidsorganen is ook de GGD verplicht uitvoering te geven aan de Woo. Gemeenten hebben via het gemeentefonds compensatie ontvangen voor de kosten die zijn gemoeid met de invoering van de Woo. In deze compensatie is ook rekening gehouden met de implementatie en borging van de Woo bij de gemeenschappelijke regelingen waar de gemeenten aan deelnemen.

b. Toezicht gastouderopvang
Vanaf 2023 is het verplicht om de jaarlijkse steekproef gastouderopvang op te hogen naar minimaal 50% van het aantal voorzieningen voor gastouderopvang. Dit was minimaal 5%. Het toezicht op de gastouderopvang is hiermee geïntensiveerd. De benodigde middelen hiervoor zijn reeds met ingang van 2022 toegevoegd aan het gemeentefonds. In 2023 hebben we de verhoging van de aantallen nog meegenomen in de onvoorziene inspecties. Vanaf 2024 zullen we de ophoging meenemen in de gemeentelijke bijdrage basistaken THZ.

c. Loon- en prijsindexatie
Voor het opstellen van de begroting hebben wij de afspraken gevolgd zoals opgenomen in ‘Samen werken voor Drenthe’. Dit betekent concreet dat voor compensatie van loon- en prijsstijging gebruik gemaakt wordt van gepubliceerde indexcijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) voor het betreffende begrotingsjaar. Omdat ook deze indexcijfers ramingen zijn, is in ‘Samenwerken voor Drenthe’ voorzien in het toepassen van een nacalculatie op basis van definitieve indexcijfers. In de begroting 2024 is daarom het indexcijfer voor 2024 aangevuld met de nacalculatie over 2022 (zogenaamde T-2).

Op basis van deze afspraken bedraagt de compensatie voor gestegen lonen en prijzen in de begroting 2024 voor de GGD ongeveer 2,1 miljoen euro en zal ten laste komen van de deelnemende gemeenten. Weliswaar gaat het hier om een fors bedrag, maar de feitelijke stijging van lonen en prijzen is ook bij de GGD daadwerkelijk van deze orde van grootte.

De indexering voor loon- en prijsindexatie is voor 2024 berekend op 8,2%, bestaande uit de gewogen index voor 2024 van 4,2% en de nacalculatie van 4,0% over 2022 (T-2).

Implementatie transitietraject VTD/’Geweld hoort nergens thuis’
De GGD Drenthe heeft op dit moment geen middelen opgenomen in de begroting 2024 e.v. voor de verdere implementatie en doet in deze begroting 2024 in afwachting op het besluit van het ABO Jeugd in 2023 op dit onderdeel ook geen nadere voorstellen voor het vervolg van de implementatie in 2024 en verder. Wel is het duidelijk dat bij elk besluit over voortzetting van de implementatie ‘Geweld hoort nergens thuis’ er financiële middelen beschikbaar moeten zijn. Het ligt daarbij voor de hand dat de omvang van deze financiële middelen de mogelijkheden van de gemeente Emmen als centrumgemeente te boven gaan. De Drentse gemeenten wordt dan ook geadviseerd in hun (gemeente) begroting 2024 e.v. een raming op te nemen om een meerjarige bijdrage aan de implementatie ‘Geweld hoort nergens thuis’ in 2024 mogelijk te maken. In de loop van 2023 zal de centrumgemeente

Emmen de overige gemeenten informeren over de omvang van de bijdrage die nodig zal zijn van de Drentse gemeenten, in aanvulling op de bijdrage die de centrumgemeente kan leveren.

Relatie met begrotingswijziging 2023
Aangezien een aantal autonome ontwikkelingen, zoals implementatie Woo en loon- en prijsstijgingen, ook al in 2023 spelen zijn wij vanwege hun grote financiële impact op de GGD genoodzaakt om voor 2023 een begrotingswijziging voor te stellen. Deze begrotingswijziging kunnen wij u op dit moment nog niet voor zienswijze voorleggen, aangezien deze nog in het Algemeen Bestuur van 19 april a.s. moet worden behandeld. Wij zullen u deze begrotingswijziging direct daarna voor zienswijze voorleggen, met het verzoek deze in samenhang met uw zienswijze op de begroting 2024, inclusief meerjarenbegroting 2024 - 2027, te beschouwen.

Vervolg
De komende weken zullen de zomermarkten gaan plaatsvinden. Hierin zullen wij een nadere toelichting geven op de financiële implicaties van de begroting 2024, inclusief meerjarenbegroting 2024 - 2027, alsmede op de aankomende begrotingswijziging 2023.

Graag zien wij uw zienswijze op de begroting uiterlijk 30 juni tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Raymond Wanders,
voorzitter

Hans Kox,
secretaris

Beleidsbegroting | 2024

Inclusief Meerjarenraming 2024-2027

GGD Drenthe | juni 2023
Mien Ruysweg 1
9408 KA Assen
T. (0592) 306 300
E. info@ggddrenthe.nl
I. www.ggddrenthe.nl

GGD Drenthe

Inhoud

Inhoud 2

Inleiding 4

Beleidsbegroting 2024 5

1. De begroting in een nieuw jasje 5

2. Programma's 6

2.1 Programma Gezondheid en Leven **6**
2.1.1. Advies en beleid Gezondheid & Leven 6
2.1.2 Data & Epidemiologie 8
2.1.3. Milieu en gezondheid 10
2.1.4. Additionele dienstverlening 12
2.1.4. Begroting programma Gezondheid en Leven 14

2.2 Programma Publieke Zorg en Dienstverlening **15**
2.2.1. Infectieziektenbestrijding 15
2.2.2. Tuberculosebestrijding 16
2.2.3. Technische Hygiënezorg 17
2.2.4. Jeugdgezondheidszorg 18
2.2.5. Rijksvaccinatieprogramma 20
2.2.6. Seksuele gezondheid 20
2.2.7 Additionele dienstverlening 22
2.2.8 Begroting programma Publieke Zorg & Dienstverlening 26

2.3 Programma Samen Veilig **28**
2.3.1. Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, Vangnet & Advies 28
2.3.2. Crises, rampen en incidenten 29
2.3.3. Additionele dienstverlening 29
2.3.4. Begroting programma Samen Veilig 34
2.3.5. Begroting programma Crisis, Rampen en Incidenten 36

3. Paragrafen 37

3.1 Paragraaf Bedrijfsvoering **37**
3.2 Begroting programma bedrijfsvoering **38**
3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing **39**
3.3.1. Risicobeleid 39
3.3.2. De weerstandscapaciteit 39
3.3.3. Risicoparagraaf 40
3.3.4. Weerstandspositie 42

3.4 Paragraaf Financiering **43**
3.4.1. Treasurystatuut 44
3.4.2. Risicobeheer 44
3.4.3. Renterisico kortlopende financiering (kasgeldlimiet) 44
3.4.4. Renterisico vaste schuld (renterisiconorm) 44
3.4.5. Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo 44

4. Financiële begroting 46

4.1	**Begroting 2024**	**46**
4.2.	**Meerjarenraming 2024-2027**	**47**
4.3	**Gemeentelijke bijdragen 2024 - 2027**	**49**
4.4	**Reserves en voorzieningen 2024-2027**	**52**
4.5	**Incidentele baten en lasten**	**55**
Bijlage 1	**Verklarende woordenlijst**	57
Bijlage 2	**Overige overzichten**	59

Inleiding

Ook in 2024 zet GGD Drenthe zich op basis van de herijkte strategie en koers maximaal in om bij te dragen aan de gezondheid van de Drentse bevolking. Dit doen wij vanuit onze rol als expertisecentrum op het gebied van de publieke gezondheid. Hierin zoeken wij nauwe samenwerking met onze opdrachtgevers, de Drentse gemeenten, maar ook met andere partners in ons netwerk van zorg en maatschappelijke dienstverlening.

In de voorliggende begroting leest u wat concreet onze voornemens zijn voor 2024. De presentatie van de begroting is anders dan dat u van ons gewend bent. Op basis van onze herijkte strategie en koers is gekozen voor een andere inrichting van onze organisatie. De begroting volgt vanaf 2024 deze nieuwe indeling. In het eerste hoofdstuk wordt dit nader toegelicht.

Voor 2024 vragen wij geen verdere uitzettingen voor nieuw beleid. De financiële basis voor onze strategische speerpunten is gelegd en gehonoreerd in de begroting 2023. De beschreven activiteiten in voorliggende begroting zijn een nadere uitwerking daarvan.

Namens het algemeen bestuur

Raymond Wanders	Hans Kox
Voorzitter	Secretaris

Beleidsbegroting 2024

1. De begroting in een nieuw jasje

De voorliggende begroting 2024 kent een andere indeling dan in voorgaande jaren. Dit is de eerste begroting die de nieuwe indeling van onze organisatie volgt. Van de oude programma's beschermen, bevorderen, bewaken, jeugd en additioneel zijn we overgegaan naar een nieuwe programma-indeling die op meer inhoudelijke samenhang en synergie is gebaseerd: een programma 'gezondheid en leven' waarin de onderdelen gericht op gezondheidsbevordering en preventie zijn samengebracht, een programma 'samen veilig', waarin de onderdelen gericht op sociale veiligheid zijn samengebracht, en een programma 'publieke zorg en dienstverlening', waarin de 'productie-onderdelen' van de GGD zijn samengebracht.

Deze nieuwe indeling is eind 2022 geïmplementeerd op basis van een herijkte visie en strategische koers van de GGD. Deze visie en koers zijn vooral geënt op de geleerde lessen uit de COVID-19 periode en de maatschappelijke uitdagingen waarvoor wij ons als samenleving vanuit het perspectief van de publieke gezondheid de komende jaren geplaatst zien. In het kort geschetst gaat het om het volgende.

In de COVID-19 pandemie is zichtbaar geworden dat mensen die in een slechte lichamelijke conditie verkeren het meest kwetsbaar zijn om ernstig ziek te worden en een aanzienlijk grotere kans hebben om daaraan te overlijden. Dit is een zorgelijke ontwikkeling en is het tekenend voor een bredere trend dat de gezondheidsrisico's van onze bevolking toenemen. Het gevolg hiervan is dat er een steeds groter beroep wordt gedaan op zorg en ondersteuning. Op termijn is dit niet meer houdbaar: de kosten voor de zorg lopen teveel op en er zijn niet genoeg mensen om de zorg te kunnen verlenen. Prognoses geven aan dat als de huidige trend doorzet de helft van de beroepsbevolking in de zorg zou moeten werken.
Nederland, en dus ook Drenthe, staat voor een enorme maatschappelijke opgave. Er moet een transitie in gang gezet worden van een gezondheidssysteem gericht op ziekte en zorg, naar een systeem gericht op het versterken van de gezondheid en de veerkracht van inwoners. Dit vraagt om een fundamenteel ander perspectief vanuit een breed scala aan partijen. Er is door het ministerie en tal van partijen binnen de zorg hard gewerkt aan een akkoord en een integrale aanpak van deze opgaven (IZA en GALA). Een zorgakkoord met uitgangspunten waarmee gepoogd wordt antwoord te geven op de vraag hoe we als maatschappij houdbare zorg borgen en zorgen dat we transformeren naar een systeem van ziekte en zorg naar gezondheid en veerkracht. De GGD positioneert zich hierin als belangrijke kennispartner en adviseur waar het gaat over het versterken en bevorderen van de publieke gezondheid. 'Health for all policies' is de strategie om de complexe maatschappelijke uitdagingen aan te gaan.

Dit laatste vormt de basis van onze herziene ambitie en strategische agenda voor de jaren 2022-2028**.**
Wij positioneren ons als dé **strategische kennispartner** in de regio op het gebied van gezondheid en sociaal veilig leven. We **verzamelen, ontwikkelen, leveren en delen data en kennis** die ons inzicht geven in gezondheidsfactoren. We zijn een **verbindende schakel en aanjager** in de kanteling van het systeem van crisis naar preventie. We dragen fundamenteel bij aan een toegenomen gezondheid, sociale veiligheid en veerkracht van de Drentse samenleving en leefomgeving. Samen met **partners in het ecosysteem** werken we **opgavegericht** aan '**health for all policies'** en stimuleren we het creëren van een duurzame gezonde leefstijl en een veilige en gezonde fysieke en sociale leefomgeving. In het gezamenlijk ecosysteem faciliteren en creëren we randvoorwaarden zodat de Drentse samenleving (gemeenten, instanties, inwoners en bedrijven) vaardig en veerkrachtig is om gezonde keuzes te maken zodanig dat die bijdragen aan langer gezond blijven, veiliger en gelukkiger leven en naar vermogen mee kunnen doen.

Hoe we dit in 2024 doen beschrijven we hieronder per programma.

2. Programma's

2.1 Programma Gezondheid en Leven

In het programma Gezondheid & Leven is de strategische kennis, onderzoeks- en adviesrol van de GGD belegd. De aan het programma verbonden adviseurs leveren integrale (afgestemde) strategische advisering op het gebied van gezondheid en sociale veiligheid aan gemeenten en partnerorganisaties op regionaal niveau. Het fundament van de advisering is gelegen in de duiding van beschikbare (epidemiologische) data, onderzoek en vertaling van en naar (wetenschappelijke) toepasbare kennis en inzichten. De adviseurs vervullen een verbindende schakelrol naar buiten (gemeenten, partners, onderwijs en onderzoek), zowel op inhoudelijke thema's, op regionaal niveau, maar ook intern. Zij vervullen de kennisfunctie in de rol van 'makelaar'. Het is de kunst om te bouwen aan een 'center of expertise' door slim kennis te halen, samen te brengen, te verbinden, te delen en toepasbaar te maken voor de regio.

De kernkracht van het programma is het strategisch partner zijn in de regio. Dit doen we door intensief in- en extern samen te werken in het verbinden van commitment en actie op gedeelde gezondheidsdoelen. We genereren en delen data, kennis, expertise en inzichten. Daartoe ontwikkelen en participeren we in partnerships en strategische allianties waarmee we een omgeving (ecosysteem) weten te creëren waarin de gezondheid van de Drentse inwoners substantieel en duurzaam positief wordt gestimuleerd.
Het programma richt zich primair op:

- **Strategisch partnerschap**: de integrale strategische advisering- en agendering aan gemeenten van vraagstukken (publieke) gezondheid en sociale veiligheid.
- **Data duiden Doen**: het integraal, structureel en op vraag monitoren van (publieke) gezondheid en sociale veiligheid in Drenthe.
- **Kennispartner**: het ontwikkelen, vergroten en delen van kennis op het gebied van (publieke) gezondheid en sociale veiligheid.
- **Verbinder in het netwerk:** van publieke en private partijen (stakeholders), gericht op het versterken van de (fysieke, mentale en sociaal emotionele) gezondheid en veerkracht van de inwoners van Drenthe.
- **Aanjager, stimulator, facilitator, leider en innovator:** gericht op het vormgeven van interdisciplinaire initiatieven en oplossingen die de collectieve beweging van zorg naar gezondheidsbevordering en -bescherming dienen.

Concreet wordt dit vormgegeven door de volgende onderdelen die in dit programma zijn ondergebracht.

2.1.1. Advies en beleid Gezondheid & Leven

Wij adviseren de Drentse gemeenten over beleid en interventies die de gezondheid van de inwoners versterken en bijdragen aan het verkleinen van gezondheidsverschillen. De advisering richt zich op het met impact beïnvloeden van een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving. We doen dat op basis van populatie inzichten vanuit (lokale) data en op basis van state of the art wetenschappelijke inzichten ten aanzien van effectief gezondheidsbeleid en bewezen interventies die lokaal toepasbaar zijn. Wij adviseren ook bij lokale en regionale preventienetwerken. We vertalen landelijke initiatieven gericht op het versterken van gezondheid naar de Drentse context. De resultaten van onderzoek en kennis over de lokale situatie vormen daarvoor de basis.

Wat willen we bereiken?

- We dragen substantieel bij aan het versterken van de gezondheid van de inwoners van Drenthe door gemeenten integraal, op basis van populatiegegevens en wetenschappelijke inzichten gericht te adviseren over het positioneren van gezondheid in het lokale beleid en in te zetten interventies. 'Health for all policies' is daarbij een belangrijk uitgangspunt.
- We versterken onze kennispositie door het inrichten van kenniscommunities en ontsluiten, verbinden en vertalen 'state of the art' (wetenschappelijke) kennis en inzichten op het gebied van gezondheid en vertalen dit actief naar de toepassing ervan in regionaal en lokaal beleid.
- We bieden multifactoriaal populatie inzichten inzake gezondheid van de bevolking en factoren die hiermee samenhangen op basis van combinaties van data vanuit verschillende bronnen op regionaal, gemeentelijk en wijkniveau. We agenderen maatschappelijke en gezondheidsvraagstukken door het duiden van Drentse gezondheidsdata, in samenwerking met externe partners.
- We initiëren, participeren, regisseren en verbinden in lokale of regionale initiatieven en netwerken gericht op het versterken van de gezondheid van de populatie en dragen zorg voor de ontwikkeling van leernetwerken en kennisdeling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Integrale advisering gemeenten

Gemeenten hebben een belangrijke rol en verantwoordelijkheid waar het gaat om gezondheid, welbevinden en sociale veiligheid van hun inwoners. Ondersteund door data en (wetenschappelijke) kennis en inzichten ondersteunen we de gemeenten bij het formuleren van beleid en interventies die de gezondheid en sociale veiligheid stimuleren. Onze strategische advisering willen we samenhangend (vanuit verschillende perspectieven en inzichten) en aansluitend en passend bij de lokale ambities en beleid vorm geven. Onze adviseurs weten wat de lokale vraagstukken en politieke ambities zijn en zorgen voor een samenhangende (intern afgestemd en zo nodig met betrokkenheid van externe partners) advisering. We vertalen de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) die het RIVM in 2024 uitbrengt naar de Drentse situatie. We volgen actief de voortgang van het gemeentelijk gezondheidsbeleid en dragen bij aan (tussen)evaluaties gericht op realisatie van beoogde resultaten. Op basis van populatie inzichten op regionaal, gemeentelijk en lokaal niveau adviseren wij in de vertaling van landelijk naar lokaal gezondheidsbeleid. Belangrijke pijlers daarin zijn: van ziekte en zorg naar gezondheid en veerkracht, achterliggende oorzaken en samenwerking (health for all policies).

IZA en GALA

We ondersteunen gemeenten bij de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Gemeenten, GGD, zorgverzekeraars en VWS bouwen met het GALA een fundament onder het preventiebeleid. Het GALA bevat afspraken over te behalen doelstellingen en resultaten op:

- het terugdringen van gezondheidsachterstanden, waaronder Kansrijke Start en het belang van de eerste duizend dagen;
- een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten;
- het versterken van (de verbinding met) de sociale basis;
- een gezonde leefstijl;
- versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid;
- vitaal ouder worden;
- domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie-infrastructuur.

De kennis- en adviesfunctie van de GGD wordt versterkt om gemeenten nog beter van dienst te zijn. Gemeenten kunnen bij de GGD terecht met adviesvragen over het brede scala van thema's binnen de publieke gezondheid.

Kennispartner – center of expertise

In onze strategische koers zetten we in op het steviger ontwikkelen van de GGD als expert en kennispartner voor gemeenten en (keten)partners op het gebied van publieke gezondheid. We verzamelen, ontsluiten, ontwikkelen en delen – state of the art- kennis en inzichten op het gebied van gezondheid en sociale veiligheid. Onze ambitie richt zich op het samenbrengen en ontsluiten van kennis (makelaarsrol) en het toepasbaar maken voor inzet in beleid en interventies. Publieke gezondheid en sociale veiligheid beslaan een breed inhoudelijk terrein. Daarom brengen we focus aan, rekening houdend met landelijke ambities en doelstellingen/kaders, maar ook met het perspectief op de specifieke problematiek in Drenthe en tenslotte vanuit de waarneming waar de lokale partners (gemeenten en zorgpartners) de komende jaren hun energie op willen richten (Coalition of the willing).
Rondom specifieke thema's richten we kenniscommunities in en participeren we actief in netwerken met onderzoeks- en onderwijsinstellingen, professionele instituten, zorginstellingen en ketenpartners. We werven subsidies gericht op de ontwikkeling van kennis en innovaties. We participeren in onderzoekprogramma's, verbinden ons aan lectoraten, hebben een actief en aantrekkelijk stage- en afstudeerbeleid en zijn een interessante leeromgeving voor trainees, AIOS, coschappen en specialisaties van artsen Maatschappij en Gezondheid. GGD Drenthe participeert in kennisnetwerken zoals de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noord Nederland, de werkplaats sociaal domein en Aletta Jacobs School of Public Health.
De samenwerking met regionale en bovenregionale onderzoeksbureaus wordt voortgezet in het kader van de academisering.

Participatie in lokale en regionale gezondheid gerelateerde netwerken

In het bredere netwerk van zorg- en andere partijen zetten wij ons in om ons als expert, verbinder en aanjager van het versterken van de publieke gezondheid op de kaart te zetten. We ontsluiten en delen actief kennis over de publieke gezondheid in Drenthe, agenderen maatschappelijke en gezondheidsvraagstukken en adviseren over kansen voor het versterken van gezondheid. De inzichten dat gezondheid van een populatie sterk samenhangen met maatschappelijke factoren zijn een belangrijke basis voor de speerpunten waar we op ons richten:

- het inrichten van een gezonde sociale en fysieke leefomgeving om gezond leven zo makkelijk en logisch mogelijk te maken;
- inzetten op een sterke 'community', een sterke sociale basis;
- oplossingen voor achterliggende problematiek;
- het versterken van de gezondheid en de veerkracht van inwoners;

Samenwerking met en tussen verschillende beleidsterreinen en domeinen is hiervoor essentieel (health for all policies). In Drenthe maken we zowel ambtelijk als bestuurlijk deel uit van de governance rond het meerjarenprogramma 'Drenthe, samen Gezond in Beweging' en participeren we in expertgroepen rond middelengebruik, gezond gewicht en mentale gezondheid. We zijn partner in het Drents Netwerk Positieve gezondheid.

2.1.2 Data & Epidemiologie

Wij bewaken de gezondheid en de leefstijl van de inwoners van Drenthe door de uitvoering van monitor-onderzoeken, onderzoek op basis van de registraties van de jeugdgezondheidszorg of andere bronnen.

Resultaten en duiding worden teruggekoppeld aan gemeenten en andere partners, en kunnen leiden tot beleidsimpulsen en in te zetten interventies door gemeenten. De monitor geeft inzicht in de effecten van het gemeentelijk beleid en is een belangrijk instrument voor evaluatie van gemeentelijk beleid. We stellen onze data beschikbaar voor gemeenten en verrijken deze steeds meer met data uit andere bronnen van diverse samenwerkingspartners. We ontwikkelen actuele interactieve regio- en gemeentebeelden waarin gezondheid en samenhangende factoren in beeld zijn gebracht.

Wat willen we bereiken?

- Data vormen een belangrijke bron en basis voor het ontwikkelen van gezondheidsbeleid en -interventies. Het ontsluiten en samenbrengen van eigen data en data uit andere bronnen draagt bij aan een integraal en verdiepend beeld van gezondheid op regionaal, lokaal en wijkniveau. Het geeft zicht op samenhangende factoren en ondersteunt gemeenten op gericht, trefzeker en effectief inzetten van beleid en interventies.
- Iedere gemeente in Drenthe heeft een actueel integraal en breed populatie inzicht van gezondheid (d.w.z. gezondheid in samenhang met individuele kenmerken, leefstijl, sociale netwerk, leef- en werkomstandigheden en sociale en fysieke omgevingsfactoren). We doen dit door informatie te bieden op provinciaal en gemeentelijk niveau, en zo mogelijk op een nog lager schaalniveau. Deze informatie betreft verschillende doelgroepen en thema's en informatie over trends in de tijd op basis van interne en externe bronnen.
- Inzicht in de gezondheid en leefstijl van de jeugd in Drenthe en de ontwikkelingen na COVID-19.
- De voorbereidingen voor de reguliere Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen zijn gereed en de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen is opnieuw uitgevoerd.
- Gemeenten van informatie voorzien vanuit de registraties van de jeugdgezondheidszorg.

Wat gaan we daarvoor doen?

Datagedreven werken

Om een waardevolle bijdrage te kunnen leveren aan de transitie van zorg naar gezondheid en veerkracht is een integraal populatie-inzicht nodig. Dit integrale populatie-inzicht verkrijgen we door opgavegericht samen te werken, data gestuurd te organiseren, het ontwikkelen van een integrale data-infrastructuur, integraal te monitoren en gebruik te maken van innovatieve datatechnieken. Om tot dit beeld te komen werkt epidemiologie samen met andere interne en externe partners om data te delen. Deze data, die binnen en buiten onze organisatie beschikbaar zijn, brengen we samen tot een integraal populatie inzicht. Dit helpt de gemeenten bij het aanbrengen van focus in lokaal beleid en het kiezen van opgaven en interventies.

Gezondheidsmonitor

In het najaar van 2023 is de reguliere landelijke Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd. In 2024 worden de cijfers geanalyseerd en gepubliceerd op provinciaal en gemeentelijk niveau. Alle belangrijke uitkomsten worden in een toegankelijk vormgegeven samenvatting beschreven. In 2024 worden in samenwerking met andere GGD-en, GGD GHOR Nederland, RIVM en het CBS de voorbereidingen getroffen voor de reguliere Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Daarnaast wordt in 2024 opnieuw de Gezondheidsmonitor onder Jongvolwassenen afgenomen.

IZA en GALA

We ondersteunen en faciliteren gemeenten met gemeentebeelden, data en populatie inzichten in het licht van IZA en GALA.

Gegevens jeugdgezondheidszorg
Epidemiologie voorziet alle gemeenten van gegevens over onder- en overgewicht en andere onderwerpen verzameld tijdens de contactmomenten JGZ overeenkomstig de jaren voor de corona pandemie.

Panelonderzoek
Ons GGD panel is een kwalitatief onderzoeksinstrument waarmee in een relatief korte tijd ervaringen, belevingen en meningen van inwoners van Drenthe in beeld kunnen worden gebracht. In 2024 bevragen we met regelmaat ons eigen panel over actuele onderwerpen gerelateerd aan gezondheid.

2.1.3. Milieu en gezondheid

We adviseren gemeenten over de manier waarop de fysieke en sociale leefomgeving kan bijdragen aan gezondheid en over gezondheidsbescherming t.a.v. milieuthema's waar gezondheidsrisico's te verwachten zijn. Denk aan thema's als luchtkwaliteit, geluid, geur, bodem, straling, kwaliteit binnenmilieu, klimaatverandering, energietransitie en meer. Gezondheidsrisico's omvat ook ongerustheid, hinder en/of overlast. Daarnaast geven we voorlichting en advies over het effect van het binnen- en buitenmilieu op de gezondheid. Binnen de crisisorganisatie adviseren we over het effect van schadelijke stoffen op de gezondheid bij incidenten met gevaarlijke stoffen vanuit de vanuit een noordelijke GAGS poule (gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen).

Wat willen we bereiken?

- We zijn bij alle twaalf gemeenten betrokken als deskundige partner bij de ontwikkeling en advisering van de omgevingsvisie en omgevingsplannen en nemen hierin actief deel.
- In omgevingsvisies en omgevingsplannen is aandacht voor het belang van een gezonde leefomgeving. Gemeenten wegen de impact op gezondheid mee bij het beoordelen van vergunningaanvragen. We ontwikkelen ons als erkend adviseur in het fysieke domein. Door vroegtijdig betrokken te zijn bij plannen die de leefomgeving veranderen dragen we bij aan een gezondheid bevorderende leefomgeving van de inwoners.
- We adviseren over de gevolgen van de energietransitie voor de gezondheid.
- In 2024 verwachten we dat de Omgevingswet van kracht zal zijn, waarbij de GGD partner is waar het gaat om advisering inzake gezondheidseffecten.
- We verhogen de kwaliteit van advisering door het verstevigen en ontwikkelen onze kennis en expertrol op dit domein zodat gemeenten deskundig met actueel ontsloten kennis geadviseerd worden bij hun vraagstukken.
- We zetten in op een poule van Gezondheidskundig Adviseurs Gevaarlijke Stoffen (GAGS) vanuit een grotere regio dan Noord-Nederland vanwege een tekort aan opgeleide functionarissen.

Wat gaan we hiervoor doen:

Gezonde leefomgeving
Het creëren van een gezonde sociale en fysieke leefomgeving is een krachtige manier om gezondheidsproblemen te voorkomen en gezondheid van inwoners te bevorderen. De Omgevingswet biedt veel kansen om de leefomgeving gezonder in te richten. Met de twaalf gemeenten in Drenthe en in nauwe samenwerking met de Veiligheidsregio en de Regionale Uitvoeringsdienst ontwikkelt de GGD zich als adviseur van gemeenten bij het opstellen van omgevingsvisies, omgevingsplannen en bij vergunningverlening bij grotere bouwplannen. We zijn actief lid van het Omgevingsplatform Drenthe (OPD).

De GGD stelt zich daarbij als doel dat met de inrichting van de leefomgeving van inwoners van Drenthe de gezondheid wordt beschermd en in positieve zin beïnvloed kan worden. Door vroegtijdig betrokken te zijn bij plannen die de leefomgeving veranderen kan de GGD door het inbrengen van unieke expertise behulpzaam zijn bij het in beeld brengen van consequenties van verandering van de leefomgeving en het adviseren over de leefomgeving in relatie tot de gezondheid van de inwoners van Drenthe. We werken samen binnen regionale netwerken, met andere GGD-en en kennisinstituten zoals het RIVM.

De kansen van een gezonde leefomgeving worden steeds meer gezien. Adviesvragen aan de GGD zullen naar verwachting toenemen in aantal en in complexiteit. Om de Drentse gemeenten optimaal te kunnen blijven ondersteunen bij de implementatie en uitvoering van de Omgevingswet zullen additionele afspraken worden gemaakt met de individuele gemeenten.

Kennisfunctie en Samenwerking Noord Nederland
Milieu en de effecten van klimaatontwikkelingen nemen een steeds grotere plaats in waar het gaat om gezondheidsbedreigingen van de bevolking. De huidige omvang van de adviesfunctie binnen de GGD Drenthe op dit domein is, in het licht van genoemde ontwikkeling, te smal en te kwetsbaar om ook in de toekomst de gemeenten op deze toenemende majeure vraagstukken deskundig te kunnen adviseren. Daarom zijn we gestart met een Noord Nederlandse Samenwerking op dit domein om zodoende meer robuustheid en deskundigheid te kunnen borgen. Deze samenwerking zal ook in 2024 verder en steviger worden ingericht. Daarnaast zullen we ook op dit specifieke domein steviger inzetten op het invullen van onze rol als kennispartner door het ontsluiten en delen van kennis op basis van o.a. het realiseren van kenniscommunities met onderzoeks- en onderwijsinstellingen en andere partners in dit veld.

Klimaat
Klimaat is een breed onderwerp waar we als GGD en gemeenten een steeds grotere rol in (zullen) krijgen. Als gevolg van de energietransitie en de doelstellingen die het kabinet wil realiseren verwachten we een toename aan vragen te krijgen over de wijze waarop de energietransitie de leefomgeving zal beïnvloeden. De GGD adviseert de woningbouwcorporaties over de wijze waarop het binnenmilieu bij Nul-Op-de Meter (NOM) woningen gezond gehouden kan worden. Daarnaast blijven we gemeenten adviseren bij vragen over gezondheidsaspecten van windturbines, NOM woningen en andere ontwikkelingen en technologieën. In toenemende mate wordt de GGD betrokken bij visies rondom klimaatadaptatie. Dit omvat de manier waarop we ons moeten aanpassen aan een veranderend klimaat in het licht van gezondheid en gezondheidsbescherming. Denk hierbij aan vraagstukken rondom hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen. De GGD adviseert de gemeenten bij het opstellen van visies en uitvoeringsagenda’s.

Gezondheidskundig Adviseurs Gevaarlijke Stoffen (GAGS)
De GAGS kan bij crises en rampen worden ingezet. Ook doet de GAGS mee aan oefeningen en informeert onze ketenpartners over de rol en meerwaarde van de GAGS bij crises en rampen. We vinden het belangrijk om 24/7 bereikbaarheid en beschikbaarheid blijvend te kunnen garanderen. Daarom hebben we verbinding in Noord Nederland en andere regio’s om gezamenlijk invulling te geven aan de GAGS-poule. Deze verbinding is goed voor de beschikbaarheid maar ook om een goed en gedegen kennis- en leernetwerk op te bouwen.

Behandelen van meldingen en klachten
Inwoners van Drenthe kunnen bij ons terecht met vragen, meldingen of klachten over het effect van het binnen- of buitenmilieu op de gezondheid. Dat geldt ook voor gemeenten en provincie. Bij (risico op)

blootstelling aan gevaarlijke stoffen bij incidenten wordt de gezondheidskundig adviseur gevaarlijke stoffen (GAGS) ingezet.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Aantal meldingen/klachten	170	170	170	96
• Binnenmilieu	65	65	65	63
Aantal beleidsadviezen	50	50	50	66
Aantal GAGS inzetten in Drenthe	30	30	30	28
Aantal gemeenten waarin M&G actief is i.h.k.v. de Omgevingswet	12	12	12	12

2.1.4. Additionele dienstverlening

Impuls versterking kennisfunctie GGD
Tot april 2024 versterken we vanuit een ZonMW subsidie de kennis- en adviesrol van de GGD. Het doel is het stimuleren van kennisuitwisseling op verschillende niveaus (landelijk, regionaal en lokaal). De kennisuitwisseling betreft zowel wetenschappelijke kennis als ervaringskennis. Daarbij dient gebruik gemaakt te worden van een erkende interventie met aansluiting op de lokale context.
In Drenthe is gekozen voor het bevorderen van de implementatie van de interventie Kind naar Gezond Gewicht, inclusief het monitoren en het evalueren van de implementatie. In eerste instantie richten we ons hierbij op invoering in de gemeenten Assen en Coevorden. Met de verrijkte kennis adviseren we vervolgens ook de overige tien gemeenten over de implementatie van Kind naar Gezond Gewicht.

Kansrijke Start
Het landelijke actieprogramma Kansrijke Start ving aan in 2018 en inmiddels is er een vervolgaanpak voor de jaren 2022-2025. Kansrijke Start zet in op de eerste cruciale duizend dagen van het leven. Deze eerste duizend dagen vormen het fundament waar de rest van het leven op wordt gebouwd. De **missie** van Kansrijke Start is om alle kinderen een Kansrijke Start te geven, waarbij alle ouders in staat moeten worden gesteld om hun kind een gezond en veilig begin van het leven te geven. De **ambitie** is in iedere gemeente structureel een lokale Kansrijke Start-aanpak inclusief interventies te realiseren. Deze lokale aanpak moet verder worden versterkt, uitgebouwd en geborgd op weg naar een gezonde generatie in 2040.

Het programma kent drie actielijnen: voor, tijdens en na de zwangerschap tot en met de eerste twee levensjaren.
Actielijn 1, voor de zwangerschap: zoveel mogelijk kwetsbare ouders zo goed mogelijk voorbereiden op hun zwangerschap en daarnaast het voorkomen van ongeplande en onbedoelde zwangerschappen in kwetsbare gezinnen.
Actielijn 2, tijdens de zwangerschap: het beter signaleren van medische en sociale problemen bij (a.s.) kwetsbare ouders en toe geleiden naar steun op maat.
Actielijn 3, na de zwangerschap: meer kwetsbare ouders zijn toegerust voor het ouderschap en de opvoeding. Minder baby's en jonge kinderen worden uit huis of onder toezicht geplaatst.

GGD Drenthe heeft een ondersteunende en adviserende en verbindende rol bij de lokale coalities Kansrijke Start in alle 12 gemeenten. Op basis van de door GGD Drenthe gemaakte regiobeelden Kansrijke Start kan, samen met partners, het gesprek worden gevoerd over de mogelijke inzet van beleid en de monitoring hierop. We zijn onderdeel van het landelijke en regionale netwerk Kansrijke Start en brengen opgedane kennis en expertise in, richting gemeenten en partners in het sociaal en medisch domein.

Daarnaast geven we uitvoering aan vrijwel alle onderdelen/interventies van Kansrijke Start zowel vanuit de basistaken als additioneel: Nu Niet Zwanger, Pré- en Voorzorg, Prenataal huisbezoek, Samen ouders groepen, Gezonde School-aanpak, voorlichting Seksuele Gezondheid, inzet van de jeugd gezondheidsverpleegkundige in de lokale coalities Kansrijke/Goede Start en vroegsignalering op basis van de GIZ-methodiek (gezamenlijke inschatting zorgbehoefte).

Nu niet zwanger

Nu Niet Zwanger (NNZ) is een programmaonderdeel van Kansrijke Start en biedt ondersteuning aan mensen in een kwetsbare situatie bij het maken van een bewuste keuze over het moment van hun kinderwens. Dit moet voorkomen dat zij onbedoeld zwanger raken. Nu Niet Zwanger is een preventief en vrijwillig programma. Wij zijn regionaal trekker van het programma. De coördinatie en uitvoering ligt bij de projectleider en inhoudelijk coördinatoren NNZ. De inhoudelijk coördinatoren hebben een goed netwerk in zowel het sociale als het medische domein en onderhouden en breiden dit netwerk waar mogelijk nog verder uit. Ze dragen zorg voor het werven, scholen en ondersteunen van de aandachtsfunctionarissen in de aangesloten organisaties. In 2023 is gewerkt aan de uitbreiding en borging van NNZ binnen de Publieke gezondheid. De borging van het programma wordt ook landelijk begeleid en ondersteund met registratie en kwaliteit. Het aantal aangesloten organisaties met aandachtsfunctionarissen NNZ stijgt. De meeste mensen in een kwetsbare situatie zijn vaak al in beeld bij een of meer van deze organisaties. Professionals binnen deze organisaties worden ondersteund in het voeren van het gesprek over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. Indien nodig kan opschaling bij complexe casuïstiek plaatsvinden vanuit de betrokken organisatie naar de inhoudelijk coördinator. We werken er naartoe dat de ondersteuning vanuit NNZ beschikbaar is voor alle mensen in een kwetsbare situatie.

Gezonde School-aanpak

De gezonde school aanpak is een onafhankelijke advisering waarbij de GGD met scholen in gesprek gaat over het beleid in de scholen en met scholen samen een plan maakt hoe de gezondheid van de jeugd te verbeteren. Scholen worden hierbij begeleid door een deskundige Gezonde school adviseur (GSA). De GSA kan op basis van data en gezondheidsonderzoek van leerlingen gericht kijken hoe de gezondheid verbeterd kan worden. Wij kunnen een standaard aanbod bieden aan alle kinderen/scholen in Drenthe binnen alle vormen van onderwijs door uitbreiding van onze GSA's en door de JGZ-verpleegkundigen te faciliteren in hun rol van ambassadeur voor de Gezonde School. Dit zal ertoe leiden dat alle kinderen via de scholen dezelfde kansen krijgen op een gezonder leven.

Jong leren eten

Het programma Jong Leren eten heeft als doel om kinderen en jongeren van 0-18 jaar meer in aanraking te brengen met kennis en activiteiten over voeding, zodat ze zelf gezonde en duurzame keuzes kunnen maken. Het programma ondersteunt kinderopvang en onderwijs (PO, VO en MBO). Jong Leren Eten richt zich in de uitvoering in eerste instantie op intermediaire partijen die contacten en toegang hebben tot de einddoelgroep (kinderopvang en onderwijs), daar waar dit het thema voeding/voedsel betreft. Jong Leren Eten brengt partijen/organisaties bij elkaar uit het ‘groene’ duurzaamheidsdomein en het ‘witte’ gezondheidsdomein. Jong Leren Eten stimuleert hun samenwerking en afstemming, zowel op landelijk niveau als op provinciaal/regionaal niveau. Daarbij staat de vraag van de school of het kinderopvangcentrum centraal.

2.1.4. Begroting programma Gezondheid en Leven

Programma		Taak	Product	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2024
Gezondheid en Leven	Baten	Basis	Epidemiologie	454	449	473
			Gezondheidsbevordering	447	406	833
			Milieu en Gezondheid	557	552	609
		Totaal Basis		1.457	1.407	2.029
		Additioneel	Epidemiologie	92	122	114
			Gezondheidsbevordering	209	190	148
			Kansrijke Start	128	130	140
		Totaal Additioneel		429	442	403
	Totaal Baten			**1.886**	**1.849**	**2.318**
	Lasten	Basis	Epidemiologie	-478	-443	-530
			Gezondheidsbevordering	-416	-406	-833
			Milieu en Gezondheid	-568	-552	-609
		Totaal Basis		-1.462	-1.400	-2.086
		Additioneel	Epidemiologie	-86	-119	-111
			Gezondheidsbevordering	-199	-188	-138
			Kansrijke Start	-119	-121	-131
		Totaal Additioneel		-404	-427	-380
	Totaal Lasten			**-1.866**	**-1.827**	**-2.352**
	Reserveringen	Basis	Epidemiologie	-9	-7	57
		Totaal Basis		-9	-7	57
		Additioneel	Epidemiologie	-6	-4	-3
			Gezondheidsbevordering	-10	-2	-10
			Kansrijke Start	-9	-9	-9
		Totaal Additioneel		-25	-15	-23
	Totaal Reserveringen			**-33**	**-22**	**34**
Totaal Gezondheid en Leven				**-13**	**0**	**0**

De stijging van de begroting 2024 wordt primair veroorzaakt door de loon- en prijscompensatie voor 2024 van 8,2%.

Voor de additionele begroting 2024 is de additionele beheersbegroting 2023 bepalend.

In 2024 zijn via interne herallocatie extra structurele middelen van € 250.000 opgenomen voor de versterking van de strategische advies- en kennisfunctie binnen het programma Gezondheid en Leven. Daarnaast heeft een gewijzigd formatieplan voor Gezondheidsbevordering geleid tot een overheveling van programma Bedrijfsvoering naar programma Gezondheid en Leven van € 100.000.

Tenslotte wordt in 2024 het volwassenen- en ouderenonderzoek uitgevoerd. De kosten worden gedekt uit de egalisatiereserve.

2.2 Programma Publieke Zorg en Dienstverlening

Naast de rol van adviseur en kennispartner op het gebied van publieke gezondheid is bij de GGD ook een aantal wettelijke taken - deels verplicht, deels additioneel – belegd die primair zijn gericht op de uitvoering van diensten.
Ook in dit programma ambiëren we een manier van werken en samenwerken waarin, naast integraliteit, gezondheid, en preventie, ook 'operational excellence' en efficiëntie centraal staan. Samenwerking draait hier om de vraag: 'wat is nodig en behulpzaam'. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over het zo effectief, efficiënt en klantgericht mogelijk inrichten van een goede infectieziektenbestrijding, toezichtstaken, jeugdgezondheidszorg en forensische geneeskunde. Tevens is ook binnen dit programma het datagericht werken van groot belang, zodat we onze inzet daar kunnen plegen waar het nodig is.

Concreet wordt dit vormgegeven door de volgende onderdelen die in dit programma zijn ondergebracht.

2.2.1. Infectieziektenbestrijding

GGD Drenthe zet zich in voor het voorkómen, opsporen en bestrijden van infectieziekten.

Wat willen we bereiken?

- Een toekomstbestendige infectieziektenbestrijding.
- Een grotere rol voor preventie om daarmee gezondheidsschade door infectieziekten te beperken.

Wat gaan we daarvoor doen?
De afgelopen jaren hebben laten zien hoe belangrijk infectieziekten en de preventie daarvan kunnen zijn. Het is duidelijk geworden wat de gevolgen van een grootschalige infectie-uitbraak kunnen zijn op verschillende aspecten van het leven. Afgelopen jaren hebben de GGD-en onvoldoende middelen gekregen om alle taken uit te voeren, zoals we dat hadden willen doen. Vanuit het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) krijgen de GGD-en in 2023 en 2024 aanvullende middelen, waarmee de infectieziektebestrijding op het niveau kan komen dat nodig is om onze doelstellingen van voorkomen, opsporen en bestrijden, te realiseren.

Deze middelen zullen ingezet worden om risicogroepen beter in beeld te krijgen, betere samenwerking te bevorderen tussen ketenpartners en aanvullend onderzoek te doen naar infectieziekten. We zullen in 2024 blijven onderzoeken of onze dienstverlening aansluit bij behoeftes van burgers en partners. Met deze kennis zullen we eerder het gesprek aangaan over infectiepreventie en welke adviezen daarbij van toepassing zijn.

We zullen onze werkzaamheden nog meer baseren op data. Datagestuurd werken zal beter inzichtelijk maken waar gezondheidsrisico's aanwezig zijn en wat nieuwe ontwikkelingen en opkomende infectieziekten zijn. Hiermee kunnen we snel en adequaat de juiste adviezen geven waarmee wij (in samenwerking met partners) in een vroeg stadium infecties kunnen voorkomen en bestrijden.

We zullen onze taken meer proactief uitvoeren en meer de focus leggen op actieve preventie. Dit zal inhouden dat we gaan inzetten op voorlichting, scholing, audits, onderzoek en onderwijs. Hiernaast blijven we tijdig alle binnengekomen meldingen, zowel artikel 26 als individuele, tijdig afhandelen conform de geldende richtlijnen hieromtrent.

We gaan dus meer en intensiever samenwerken met verschillende partners in het stadium waarin nog geen sprake is van een infectieuitbraak. Met dit opgebouwde netwerk zijn we sneller in staat om kwalitatief goed

advies te geven. Ook zullen we bestaande samenwerkingsverbanden verstevigen en uitbouwen. In het kader van opleiden tot nieuwe IZB-professionals zullen we bijvoorbeeld samenwerken met omringende GGD-en, waardoor we borgen dat de medische expertise geborgd is voor de toekomst

Hieronder geven wij aan wat onze verwachte aantallen meldingen zijn in 2024. We hebben ervoor gekozen om bepaalde indicatoren niet meer op te nemen in de begroting. Dit omdat deze indicatoren niet goed reflecteren hoe we de werkzaamheden hebben uitgevoerd. Ook zijn dit geen landelijke indicatoren, zodat we door het weglaten van deze indicatoren, beter aansluiten bij landelijke regelgeving.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Aangiften meldingsplichtige ziekten (art.26) m.u.v. COVID-19 em MPOX	90	90	90	164
Individuele meldingsplichtige infectieziekten	1.110	1.110	1.110	1150
Totaal aantal meldingen infectieziekten	**1.200**	**1.200**	**1.200**	**1.314**
Aantal oefeningen draaiboeken outbreaks	n.v.t.	2	2	0
Aantal openbare gezondheidszorg-diagnostieken	n.v.t.	30	30	2
Aantal besmettingen met hepatitis A per 10.000 inwoners	n.v.t.	0,1	0,1	0,04
Aantal georganiseerde groepsvoorlichtingen gericht op infectiepreventie	n.v.t.	20	20	23

2.2.2. Tuberculosebestrijding

In de bestrijding van tuberculose werkt GGD Drenthe samen met het Regionaal Expertise Centrum. Er wordt gescreend bij risicogroepen en indien nodig wordt behandeling ingezet. De dienstverlening wordt uitgevoerd door GGD Groningen via een dienstverleningsovereenkomst.

Wat willen we bereiken?

- Goede adequate TBC zorg in Drenthe gericht op alle specifieke doelgroepen, met name ook migranten.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren zowel screening, behandeling en voorlichting uit waar dit nodig is. Dit doen we met inzet van geschoold en bekwaam personeel waarbij we gebruik maken van de meest actuele richtlijnen. Waar nodig zetten we de MRU (mobiele röntgen unit) in. We bevorderen de samenwerking binnen 3-Noord en stemmen daarbinnen af.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Aantal BCG vaccinaties	130	130	130	71
Latente tuberculose infectie aangemeld	15	15	15	9
Aantal opgespoorde latente infecties TBC per 100.000 inwoners in het werkgebied	3,05	3,05	3,05	1,81
Aantal mantouxtesten om TBC vast te stellen	350	350	350	128
Aantal röntgenfoto's van de longen	400	400	400	608
Aantal nieuwe patiënten	12	12	12	22
Aantal nieuwe TBC gevallen per 100.000 in het werkgebied	2,44	2,44	2,44	4,42

2.2.3. Technische Hygiënezorg

Technische Hygiënezorg (THZ) houdt toezicht op de kinderopvang door inspecties en voorlichting. Daarmee wordt de veiligheid, hygiëne en gezondheid bevorderd. Daarnaast worden tatoeage- en piercingshops geïnspecteerd.

Wat willen we bereiken?

- We dragen bij aan de bevordering van de veiligheid, hygiëne en gezondheid bij kinderopvanglocaties. THZ stemt af met de teams infectieziektebestrijding, milieu en gezondheid en het programma Samen Veilig.
- Onze inspectierapporten zijn van goede kwaliteit en volgens de landelijke richtlijn opgesteld. Daarop kunnen gemeenten hun handhavingstaak rond de kwaliteit van de kinderopvang baseren.
- We informeren gemeenten over ontwikkelingen en trends in het naleven van de Wet Kinderopvang op kindercentra.
- We dragen bij aan infectiepreventie door hygiëne-inspecties uit te voeren bij de tatoeage-en piercingshops. Op basis van deze audits worden er vergunningen verleend aan de shops.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inspecties Kinderopvang

We voeren inspecties uit op alle kinderopvangcentra in de gemeenten. Elke geregistreerde locatie krijgt een inspectiebezoek. Het gaat hierbij om kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang, gastouderbureaus.

We hebben daarbij inzicht in de kwaliteit van de kinderopvang door de uitvoering van inspecties op basis van de Wet kinderopvang. Het gaat hierbij om veiligheid, gezondheid, pedagogische kwaliteit, kwaliteit van het personeel en de werkwijze op de kinderopvanggroepen. We blijven in gesprek met houders en kunnen onze bevindingen goed onderbouwen. De toezichthouders hebben een onafhankelijke rol en houden daarin ook rekening met het beleid van de gemeenten.

De inspecties bij geregistreerde gastouders vinden plaats via een steekproef. Sinds 2023 is de wettelijke steekproef opgehoogd van 5% naar 50%.

Tattoo en Piercing

De locaties waarbij de vergunning verloopt worden bezocht en wanneer zij voldoen wordt een vergunning uitgeschreven.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Reguliere inspecties				
Inspecties KDV/BSO/GOB	657	657	670	628
Gastouders nieuw en steekproef 5%	240	240	247	154
Totaal regulier	**897**	**897**	**917**	**782**
Onvoorzien inspecties				
KDV, BSO/GOB nieuw (OVR + ONR)	140	140	150	72
KDV, BSO/GOB/GO nader onderzoek of herstelaanbod	200	200	158	175
KDV, BSO/GOB/GO inspectie incidenteel	120	120	115	76
GO ophoging steekproef > 5%	250	250	166	226
Totaal onvoorzien	**710**	**710**	**589**	**549**
Aantal inspecties Tattoo & piercing	50	50	50	51
Totaal	**1.657**	**1.657**	**1.556**	**1.382**

2.2.4. Jeugdgezondheidszorg

Alle kinderen in Nederland hebben het recht om zo gezond, veilig en kansrijk op te groeien. Dat betekent dat de JGZ staat voor het kind, de belangen van het kind behartigt en zich inzet op alle terreinen waarop het leven van een kind zich afspeelt. Dit kan al starten tijdens de zwangerschap. Als er eerder goede ondersteuning is in kwetsbare situaties komt dat ten goede aan betere geboorte uitkomsten en beter toekomstperspectief.
Voor de groep 0-18 jaar voeren we de JGZ in acht Drentse gemeenten uit en in alle Drentse gemeenten de 4-18 jaar.

In het rapport 'Kiezen voor Houdbare Zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak' dat in september verscheen, komt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid tot de conclusie dat we – om de groei van de zorg te begrenzen – beter moeten kiezen waar de prioriteiten in de zorg liggen. Leidend zijn hierbij twee uitgangspunten. Waar kunnen we de meeste gezondheidswinst behalen? En in welke delen van de zorg moeten kwaliteit en toegankelijkheid versterkt worden?
De jeugdgezondheidszorg als preventieve basisvoorziening voor ieder kind en gezin is één van de oplossingsrichtingen die bij kan dragen aan deze prioritering, en aan het keren van het tij wat betreft de alsmaar stijgende zorgkosten.

De JGZ ziet met regelmaat vrijwel alle kinderen en gezinnen in Drenthe gedurende een lange periode. Door vroegsignalering, preventieve interventies, normalisering en het bieden van lichte opvoedondersteuning leveren we een belangrijke bijdrage aan het bewust en veilig laten opgroeien van kinderen tot gezonde volwassenen.
We willen een groter aandeel hebben in het afleveren van gezonde en veerkrachtige generaties in Drenthe. De kinderen die kwetsbaar zijn, hebben meer preventieve ondersteuning nodig en voor hen willen we er nog meer zijn. De focus van de JGZ ligt op minder steun waar dat kan, en meer steun waar dat nodig is, vanuit een aanbod dat overal voor ieder kind beschikbaar is.

Wat willen we bereiken?

- Taakherschikt werken is in 2024 volledig ingevoerd.
- Het werken met slimme vragenlijsten in de peuterleeftijd wordt geëvalueerd en bijgesteld.

- De gezondheidsonderzoeken in Speciaal Basisonderwijs en Speciaal Onderwijs worden uitgevoerd met behulp van slimme vragenlijsten.
- Het dashboard schoolonderzoeken basisonderwijs wordt doorontwikkeld. De informatie uit het dashboard wordt vertaald naar een collectieve aanpak.
- De methode MAZL is geborgd in de verzuimbewaking op scholen.
- Op basis van de opgehaalde ervaringen vanuit het PPP-onderzoek (ervaringen van klanten en medewerkers) worden verbeterplannen opgesteld en uitgevoerd.
- De aanbestedingsprocedure van het digitale kinddossier KD-plus wordt opgestart.

Wat gaan we daarvoor doen?
2024 is het jaar waarin taakherschikking volledig wordt geïmplementeerd. Aan het einde van het jaar zal er in de 0-4 zorg volledig taakherschikt gewerkt kunnen worden. Voor de peuterleeftijd wordt er daarnaast gebruik gemaakt van een slimme vragenlijst waarbij ouders direct tips en adviezen ontvangen.
De eerste stappen van de modernisering van de gezondheidsonderzoeken op het Speciaal Onderwijs zullen worden gemaakt en de effecten van maatwerk en flexibiliteit in de dienstverlening worden in 2024 goed zichtbaar.

Op basis van informatie uit de gezondheidsonderzoeken zal er een dashboard beschikbaar zijn waaruit informatie gedistilleerd kan worden voor collectieve, preventieve aanpak. We verwachten dat in 2024 de focus bij de JGZ-professionals meer komt te liggen bij de adviserende taken rondom jeugdbeleid, en daarmee komt er ook meer aandacht voor ondersteuning van collectieve interventies.
In 2024 zal verzuimbegeleiding, met behulp van de methode MAZL, geborgd zijn. Hierbij is ook aandacht noodzakelijk voor ziekteverzuim op het MBO-onderwijs.
Het continu verbeterproces met behulp van het programma PPP-zorg is inmiddels een feit geworden. Hiermee kan in de dienstverlening beter worden aangesloten bij wensen en behoeften van onze klanten.

We voeren de interventies pre- en voorzorg uit om kwetsbare zwangeren te ondersteunen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de geboortezorgketen en is de jeugdverpleegkundige vaste partner bij de lokale coalitie Kansrijke/Goede Start en neemt deel aan de multidisciplinaire overleggen m.b.t. de zwangeren in een meer kwetsbare situatie.

Tot slot wordt in 2024 gestart met de aanbesteding van het digitale kinddossier KD-plus.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
in zorg:				
0-4 jaar	12.000	12.000	12.000	12.636
4-12 jaar	40.000	40.000	40.000	39.163
12-18 jaar	35.000	35.000	35.000	35.037
Totaal in zorg	**87.000**	**87.000**	**87.000**	**86.836**
Bereik:				
0-4 jaar	11.000	11.000	11.000	14.092
4-12 jaar	14.000	14.000	14.000	13.112
12-18 jaar	9.000	9.000	9.000	8.300
Totaal bereik	**34.000**	**34.000**	**34.000**	**35.504**
Aantal individuele contacten:				
0-4 jaar	50.000	50.000	50.000	47.317
4-12 jaar	21.500	21.500	21.500	21.612
12-18 jaar	12.000	12.000	12.000	13.762
Totaal individuele contacten	**83.500**	**83.500**	**83.500**	**82.691**
Niet verschenen zonder bericht	**8,0%**	**8,0%**	**8,0%**	**12,6%**

2.2.5. Rijksvaccinatieprogramma

Met de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) worden kinderen beschermd tegen ernstige infectieziekten.

Wat willen we bereiken?

- Tijdens de Coronapandemie zijn de vaccinatiecijfers landelijk en in Drenthe gedaald. De ambitie is om de vaccinatiegraad in Drenthe weer terug te krijgen richting het niveau van vòòr de pandemie.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2023 en in 2024 zetten we in op meer samenwerking met andere onderdelen van GGD Drenthe waar gevaccineerd wordt, zoals de reizigersvaccinaties en de COVID-vaccinaties. Met deze samenwerking waarbij we inzetten op één herkenbaar vaccinatieloket, met daarnaast ruimere mogelijkheden tot het maken van een afspraak op maat, proberen we de drempel voor ouders/jongeren te verlagen om vaccinaties te halen.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2021
Vaccinatiegraad DKTP kleuters	94,0%	94,0%	95,0%	92,8%
Vaccinatiegraad DTP basisschool	94,0%	94,0%	95,0%	92,7%
Vaccinatiegraad BMR basisschool	94,0%	94,0%	95,0%	92,9%
Vaccinatiegraad HPV meisjes	70,0%	70,0%	60,0%	70,9%
Vaccinatiegraad HPV jongens	50,0%	60,0%	60,0%	nvt
Vaccinatiegraad Men ACWY	90,0%	92,0%	90,0%	88,5%
Vaccinatiegraad MKV	76,0%	70,0%	70,0%	76,0%

Gerealiseerde cijfers over 2022 volgen in de 2e helft van 2023 via het RIVM.

2.2.6. Seksuele gezondheid

De GGD zet zich in voor een goede seksuele gezondheid voor de Drentse inwoners.

Seksuele Gezondheid is een belangrijk onderdeel van iemands mentale en fysieke welzijn en gezondheid. Het huidige kabinet onderschrijft de volgende werkdefinitie door de WHO:

‘Seksuele gezondheid is een met seksualiteit verbonden toestand van fysiek, emotioneel, mentaal en sociaal welzijn. Seksuele gezondheid is dus meer dan alleen de afwezigheid van ziekte, disfunctie of zwakte. Seksuele gezondheid vereist een positieve en respectvolle benadering van seksualiteit en seksuele relaties. Seksuele gezondheid vereist ook het mogen en kunnen aangaan van plezierige en veilige seksuele ervaringen; zonder dwang, discriminatie en geweld. Om seksuele gezondheid te bereiken en te behouden, moeten de seksuele rechten van alle personen worden gerespecteerd, beschermd en gerealiseerd.’

Seksuele gezondheid heeft dus een brede context. GGD Drenthe zet zich daarom in voor een goede seksuele gezondheid voor de Drentse inwoners. We houden ons naast seksueel overdraagbare aandoeningen (soa’s) of hiv, het voorkomen van onbedoelde zwangerschappen en het voorkomen van seksueel grensoverschrijdende gedrag of geweld, bezig met dat inwoners door kennis, vaardigheden en in vrijheid eigen invulling kunnen geven om plezierige, veilige en gelijkwaardige seksuele belevingen aan te kunnen gaan.

Wat willen we bereiken?

- Inwoners van Drenthe zijn dusdanig goed geïnformeerd dat zij op basis hiervan in staat zijn om keuzes te maken over hun seksuele gezondheid en de keuzes van anderen te respecteren, met als doel prettige, vrijwillige en veilige seks, beschermd tegen soa’s en hiv, seksueel geweld en onbedoelde zwangerschap.

- Inwoners van Drenthe hebben toegang tot passende, betaalbare, en kwalitatief goede (seksuele) gezondheidsvoorzieningen, zorg, advies, ondersteuning en bescherming bij hulpvragen en problemen rond hun seksuele gezondheid, inclusief soa en hiv.

Wat gaan we daarvoor doen?

Preventie en behandeling van seksueel overdraagbare aandoeningen, seksualiteitsvragen

We zetten in op uitbreiding van collectieve preventieactiviteiten. We geven voorlichting, trainingen en publieksinformatie daarnaast zetten we ook in op individuele preventie en behandeling, via spreekuren en testfaciliteiten. Denk hierbij o.a. aan PrEp spreekuren voor mannen die seks hebben met mannen, seksualiteit vragen counseling. In 2024 wordt meer ingezet op de collectieve preventie. Individuele preventie blijft gericht op de risicogroepen jongeren onder de 25, mannen die seks hebben met mannen (MSM), migranten, sekswerkers en LHBT.

Gezond seksueel gedrag van kinderen en jongeren

GGD Drenthe vindt gezondheid van binnen de voorlichtingen over seksualiteit op scholen blijven we aandacht besteden aan een respectvolle omgang met elkaar, keuzes te maken over hun seksuele gezondheid en de keuzes van anderen te respecteren, met als doel prettige, vrijwillige en veilige seks, beschermd tegen soa’s en hiv, seksueel geweld en onbedoelde zwangerschap.
Samen met de jeugdgezondheidszorg en binnen de Gezonde School methodiek en Kansrijke start besteden we aandacht aan het bespreekbaar maken van de seksuele ontwikkeling vanaf de vroege jeugd.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Seksuele gezondheid				
Activiteiten/campagnes onder jongeren	12	12	12	52
Activiteiten onder migranten	30	30	30	32
Activiteiten onder LHBT	45	45	45	15
Activiteiten t.b.v. prostituees	45	45	45	45
Bijscholing aan professionals	8	8	8	15
SENSE				
Aantal Soa consulten	850	850	850	876
Vindpercentage Soa	17%	17%	17%	29%
Aantal gevonden Soa	145	145	145	258
Aantal consulten (Sense)	75	75	75	137
Aantal Hepatitis B vaccinaties voor risicogroepen	120	120	120	130

2.2.7 Additionele dienstverlening

Jeugdgezondheidszorg

Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE)

De JGZ heeft in het Basispakket JGZ de taak om een (dreigende) achterstand van de (taal) ontwikkeling van een kind te signaleren en zo nodig hierbij te verwijzen. Dit gebeurt tijdens de consulten van 14 maanden en 2 jaar op het consultatiebureau. Een extra consult, om de taalontwikkeling beter in kaart te brengen of te volgen, valt onder de basistaken. Intensievere begeleiding bij toeleiding en monitoring VVE maken onderdeel uit van de additionele activiteiten:

a) Het extra motiveren van ouders;

b) Het indiceren voor VVE;

c) Het actief volgen van VVE-kinderen en het actief monitoren van het bereik van de doelgroep.

Een Jeugdverpleegkundige kan bijvoorbeeld een extra consult uitvoeren of een huisbezoek brengen om ouders te adviseren over het stimuleren van de taalontwikkeling en het belang van VVE. Het voordeel van de JGZ-er is dat zij bekend is bij de ouders en kan gericht voorlichting en advies geven, passend bij het gezin. Tevens kan inzet gevraagd worden op advisering ten aanzien van VVE-beleid binnen gemeenten en samenwerking met (voor)schoolse voorzieningen specifiek gericht op VVE. De preventief logopedist kan ook ingezet worden om op inhoud mee te denken wat de beste ondersteuning is voor ouder en kind.

Extra ondersteuning gezinnen en jeugd als partner in het voorliggend veld
In een aantal gemeenten heeft de jeugdgezondheidszorg een aanvullende inzet vanuit de Jeugdwet. Jeugdverpleegkundigen ondersteunen ouders en jongeren bij vragen en problemen met opgroeien en opvoeden. Hierin wordt nauw samengewerkt en extra ingezet op deelname aan het sociaal team, jeugdteam of de toegang jeugd. Jeugdverpleegkundigen kunnen worden ingezet als praktijkondersteuner jeugd in de huisartspraktijk (HAO).

Extra ondersteuning ouder en jeugd in samenwerking met het onderwijs
In het onderwijs kan de jeugdarts en/of jeugdverpleegkundige extra ondersteunen in de zorgstructuur of tijdens de 1-2-3-tjes, met als doel problemen met leerlingen vroegtijdig te signaleren en bespreekbaar te maken met ouders en/of jongeren. Vanuit de jeugdgezondheidszorg kan ingezet worden op preventieve/collectieve interventies met leerlingen. Vaak in samenwerking met school en maatschappelijk werk. Verzuimbegeleiding kan extra worden ingezet op het regulier onderwijs en voor de doelgroep 18+ op het MBO.

Preventieve logopedie
Met preventieve logopedie worden stoornissen in de spraak-en taalontwikkeling van jonge kinderen vroeg ontdekt. Ouders, pedagogisch medewerkers en leerkrachten krijgen voorlichting en advies om de spraak en taalontwikkeling te stimuleren. Er wordt gewerkt met zogenaamde slimme vragenlijsten waarbij ouders direct (online) advies op maat ontvangen.

Technische Hygiënezorg additioneel (toezicht op WMO-voorzieningen).
De GGD kan voor gemeenten het toezicht op WMO-voorzieningen uitvoeren. De toezichthouders zijn daartoe opgeleid en gekwalificeerd. Bij het toezicht verzamelen en beoordelen we gegevens over de kwaliteit van de verstrekte voorzieningen. Het gaat hierbij om zowel calamiteiten-onderzoek als kwaliteitsonderzoek.

Publieke gezondheid asielzoekers Drenthe
In opdracht van het Centraal Orgaan Asielzoekers voert de GGD de taken binnen de publieke gezondheidszorg voor asielzoekers uit, waaronder jeugdgezondheidszorg en gezondheidsbevordering,

Jeugdgezondheidszorg
De kinderen van asielzoekers in Drenthe 0-18 jaar worden door een jeugdarts en een jeugdverpleegkundige gezien tijdens een verpleegkundige intake of een medisch onderzoek met het kind en de ouders. De gezondheid wordt in beeld gebracht. Indien nodig wordt aanvullende zorg ingezet. We voeren het RVP uit. We zetten in op een flexibel zorgaanbod om fluctuaties in de zorgvraag op te kunnen vangen.

Gezondheidsbevordering
Samen met COA maken we afspraken over de thema's voor groepsvoorlichtingen. We verzorgen deze voorlichtingen, c.q. groepsgesprekken, ondersteund door een tolk. Onderwerpen kunnen zijn: het gezondheidssysteem in Nederland, gezonde voeding, psychische gezondheid, seksuele gezondheid en opvoedondersteuning. In de beschermde opvanglocatie voeren we een voorlichtingsprogramma uit dat voorziet in de behoefte van jongeren. Onze inzet is berekend op maximale voorlichting per centrum, namelijk 26. Omdat er extra voorlichtingen ingekocht worden door een aantal centra zal de formatie hierop aangepast worden.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Asielzoekers (totaal)	4.000	2.150	2.000	4.315
Asielzoekers (0-18 jarigen)	900	850	800	1.014
Aantal asielzoekers (18 jarigen en ouder)	3.100	1.300	1.200	3.301
Asielzoekerscentra	6	5	4	5
Kleine wooneenheid (KWE)/ Kleinschalige woongroep (KWG)	2	1	1	2
Verpleegkundige intakes (VI) 0-4 jarigen	130	125	Nieuw per 2023	130
Verpleegkundige intakes (VI) 4-18 jarigen	800	600		797
Medische onderzoeken (MO) 0-4 jarigen	130	125		126
Medische onderzoeken (MO) 4-18 jarigen	800	600		779
Aantal groepsvoorlichtingen	150	130		147

Publieke gezondheid statushouders

Gemeenten hebben met ingang van 2021 een sleutelpositie in de uitvoering van het nieuwe inburgeringsstelsel. Het nieuwe inburgeringsstelsel biedt kansen om gezondheidsvoorlichting structureel op te nemen binnen het inburgeringsprogramma van statushouders. In overleg met gemeenten, verkennen we de mogelijkheden in welke vorm we leefstijl- en gezondheidsvoorlichting een structurele plek in het inburgeringsprogramma kunnen geven. De thema's kunnen qua inhoud en vorm worden toegesneden op de behoefte. Voorbeelden zijn de gezondheidszorg in Nederland, psychische gezondheid, gezonde voeding, opvoeding en seksuele en reproductieve gezondheid.
Er ligt een aanbod klaar die met gemeenten besproken kan worden en op maat aangepast kan worden. Indien er vraag is zal de formatie opgehoogd worden om uitvoering te garanderen.

Forensische geneeskunde

In de komende jaren moet de dienstverlening forensisch geneeskunde duurzaam geborgd worden. Om dit te bereiken moet ook de samenwerking Forensisch Geneeskunde 3 Noord geborgd worden en zal GGD Drenthe als penvoerder hierin de kartrekker blijven. Forensisch Geneeskunde zal uiteindelijk één team Noord Nederland worden.
De komende jaren zal er ook ingezet worden op het op orde brengen van de formatie aan forensisch artsen, taakdifferentiatie, opleiden en eenduidige arbeidsvoorwaarden forensisch medewerkers conform landelijk model van GGD GHOR NL.

Om dit alles te bereiken zal in 2023 het project 'Samenwerking FG 3Noord' conform projectplan gecontinueerd worden. In 2024 zal er implementatie plaatsvinden van de opgeleverde producten in het project. Dit zal gebeuren onder leiding van een kwartiermaker die tevens teammanager is van het team FG Noord Nederland. Deze wordt reeds in 2022 geworven.
Last but not least zal de komende jaren in een landelijk overleg met de ministeries van Justitie en Veiligheid, VWS en politie gesproken worden over voldoende financiële middelen om forensische geneeskunde duurzaam te borgen. Deze gesprekken zijn reeds gestart in 2022 en krijgen een vervolg in 2023. Maar ook de jaren daarna zal hierover gesproken moeten worden en zeker als ook rekening gehouden wordt met een toename van forensisch geneeskundige inzet.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Totaal Arrestantenzorg	1.700	1.500	1.400	1.842
Telefonisch consult	700	600	400	745
Forensisch medisch onderzoek:				
• Bloed/DNA afname/urinecontrole	350	300	250	362
• Letselbeschrijving	50	50	60	47
• Deskundigenrapportage	10	15	30	10
• Zedenonderzoek	25	20	20	30
• NODO melding	5	5	5	3
Aantal lijkschouwingen	350	300	300	365
Aantal lijkschouwingen per 100.000 inwoners excl. euthanasie	70	61	58	73
Aantal lijkschouwingen na euthanasie	200	175	175	235
Aantal lijkschouwingen na euthanasie per 100.000 inwoners	402	35	36	47

NODO = Nader Onderzoek DoodsOorzaak

Reizigersadvisering

In 2024 is reizigersadvisering onderdeel van het vaccinatiecentrum van GGD Drenthe. Inwoners van Drenthe kunnen hier terecht voor allerlei soorten vaccinaties. Er wordt nauw samengewerkt met huisartsen en andere ketenpartners. De afdeling reizigersadvisering zal wanneer het geïntegreerd is in het vaccinatiecentrum weer dagelijks reizigers en beroepsvaccinaties kunnen aanbieden.
We gaan inspelen op een bredere doelgroep. We zullen meer vaccinaties op maat aanbieden. Hierbij kan gedacht worden aan vaccinaties voor ouderen, bijvoorbeeld tegen gordelroos, of voor kinderen bijvoorbeeld tegen waterpokken. Door het vaccinatiecentrum zal de bereikbaarheid en toegankelijkheid toenemen. Door bijvoorbeeld de spreekuren van reizigersadvisering en jeugdgezondheidszorg op dezelfde momenten en locaties plaats te laten vinden, kunnen cliënten met één bezoek van meerdere diensten gebruik maken. Ook zal door het vaccinatiecentrum de weg naar de GGD voor een reizigersvaccinatie sneller worden gevonden.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Aantal 1e consulten reizigersadvisering	3.750	4.500	4.500	2.114
Aantal vervolgconsulten	1.250	2.600	2.600	513

2.2.8 Begroting programma Publieke Zorg & Dienstverlening

Programma		Taak	Product	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2024
Publieke Zorg & Dienstverlening	Baten	Basis	Infectieziektebestrijding	1.061	1.010	1.824
			Infectieziektebestrijding - COVID	41.470	0	0
			JGZ gezondheidsmonitor	73	74	87
			JGZ gezondheidsonderzoeken 12 tot 18 jarigen	2.387	2.433	2.546
			JGZ gezondheidsonderzoeken 4 tot 12 jarigen	3.331	3.064	2.993
			JGZ gezondheidszorg 0 tot 4 jarigen	5.496	5.917	6.372
			JGZ risicokind centraal	824	839	808
			Rijksvaccinatieprogramma 18+	0	0	0
			Rijksvaccinatieprogramma jeugd	1.545	1.414	1.068
			Seksuele gezondheid	344	245	271
			Technische hygiënezorg	1.361	1.444	1.596
			Tuberculose bestrijding	610	582	639
		Totaal Basis		58.502	17.023	18.391
		Additioneel	Forensische geneeskunde	1.227	888	1.030
			Infectieziektebestrijding	12	0	58
			JGZ additionele opdrachten gemeenten	1.163	1.132	1.243
			JGZ overige additionele opdrachten	111	88	15
			Preventieve logopedie	535	543	679
			Publieke gezondheid asielzoekers	1.056	800	1.156
			Reizigersvaccinaties	305	306	487
			Sense Noord Nederland	293	256	320
			Technische hygiënezorg	45	31	19
		Totaal Additioneel		4.749	4.044	5.007
	Totaal Baten			**63.250**	**21.067**	**23.211**
	Lasten	Basis	Infectieziektebestrijding	-1.042	-1.010	-1.824
			Infectieziektebestrijding - COVID	-41.470	0	0
			JGZ gezondheidsmonitor	-74	-74	-87
			JGZ gezondheidsonderzoeken 12 tot 18 jarigen	-2.401	-2.433	-2.546
			JGZ gezondheidsonderzoeken 4 tot 12 jarigen	-3.488	-3.064	-2.993
			JGZ gezondheidszorg 0 tot 4 jarigen	-5.482	-5.917	-6.372
			JGZ risicokind centraal	-831	-839	-808
			Rijksvaccinatieprogramma 18+	-5	0	0
			Rijksvaccinatieprogramma jeugd	-1.595	-1.414	-1.068
			Seksuele gezondheid	-341	-245	-271
			Technische hygiënezorg	-1.413	-1.444	-1.596
			Tuberculose bestrijding	-597	-582	-639
		Totaal Basis		-58.739	-17.023	-18.391
		Additioneel	Forensische geneeskunde	-1.184	-837	-981
			Infectieziektebestrijding	-8	0	-54
			JGZ additionele opdrachten gemeenten	-1.095	-1.049	-1.153
			JGZ overige additionele opdrachten	-105	-82	-14
			Preventieve logopedie	-508	-503	-630
			Publieke gezondheid asielzoekers	-840	-741	-1.072
			Reizigersvaccinaties	-400	-295	-471
			Sense Noord Nederland	-274	-237	-297
			Technische hygiënezorg	-42	-29	-18
		Totaal Additioneel		-4.456	-3.774	-4.689
	Totaal Lasten			**-63.195**	**-20.797**	**-22.894**
	Reserveringen	Basis	JGZ gezondheidsonderzoeken 4 tot 12 jarigen	88	0	0
		Totaal Basis		88	0	0
		Additioneel	Forensische geneeskunde	-62	-51	-49
			Infectieziektebestrijding	-1	0	-4
			JGZ additionele opdrachten gemeenten	-85	-83	-90
			JGZ overige additionele opdrachten	-8	-6	-1
			Preventieve logopedie	-39	-40	-49
			Publieke gezondheid asielzoekers	-76	-59	-84
			Reizigersvaccinaties	-2	-11	-16
			Sense Noord Nederland	-19	-19	-23
			Technische hygiënezorg	-3	-2	-1
		Totaal Additioneel		-295	-271	-317
	Totaal Reserveringen			**-207**	**-271**	**-317**
Totaal Publieke Zorg & Dienstverlening				**-152**	**0**	**0**

De stijging van de begroting 2024 wordt veroorzaakt door de loon- en prijscompensatie voor 2024 van 8,2%.

Voor de additionele begroting 2024 is de additionele beheersbegroting 2023 bepalend.

Infectieziektebestrijding
De versterking van infectieziektebestrijding is voor 2023 en 2024 begroot op € 712.727 per jaar. Hiervoor is een specifieke uitkering aangevraagd (SPUK-VGGD).

Jeugdgezondheidszorg
De incidentele bijdrage van € 350.000 die de jeugdgezondheidszorg in 2023 heeft gekregen voor de transformatie is in 2024 niet meer opgenomen.

De incidentele bijdrage voor 2023 van € 127.686 voor JGZ dienstverlening voor Oekraïense kinderen in Drenthe is in 2024 niet meer opgenomen.

Rijksvaccinatieprogramma jeugd
In de begroting nemen we de vaccinaties mee die in het landelijk RVP zijn opgenomen.

De verwachting is dat de uitkering van de maternale kinkhoestvaccinatie per 2024 overgeheveld gaat worden naar het gemeentefonds, maar vooralsnog loopt de financiering nog via het RIVM.

In 2022 en 2023 heeft er een inhaalcampagne plaats gevonden voor kinderen tot 18 jaar. De financiering van de inhaalcampagne tot 18 jaar liep via het RIVM.

Technische Hygiënezorg
Vanaf 2023 is het verplicht om de jaarlijkse steekproef gastouderopvang op te hogen naar minimaal 50% van het aantal voorzieningen voor gastouderopvang. Dit was minimaal 5%.
Het toezicht op de gastouderopvang is hiermee geïntensiveerd. De benodigde middelen hiervoor zijn reeds met ingang van 2022 toegevoegd aan het gemeentefonds. In 2023 hebben we de verhoging van de aantallen nog meegenomen in de onvoorziene inspecties. Vanaf 2024 zullen we de verhoging van € 141.742 meenemen in de gemeentelijke bijdrage basistaken THZ.

2.3 Programma Samen Veilig

De kern van het programma Samen Veilig richt zich op de (sociale) veiligheid van alle Drenten en in het bijzonder de kwetsbare doelgroepen. De grootste opgave is het maken van een beweging met als doel te bevorderen dat onze inwoners gezonder en veiliger kunnen leven. Dit vraagt om een maatschappelijke paradigmashift van zorg naar gezondheid en veerkracht met als resultaat meer gezonde en veilige levensjaren. Onze insteek is extern gericht op het leggen van een basis voor een goede multidisciplinaire en integrale aanpak en samenwerking. Professionals moeten ruimte krijgen om zo te functioneren, dat veiligheid (van slachtoffers) voorop staat en van daaruit inzetten op risico-gestuurde en herstelgerichte zorg. Werken vanuit deze grondhouding zorgt ervoor dat er voor kwetsbare inwoners, slachtoffers, daders en hun sociale omgeving een situatie ontstaat waarbij huiselijk geweld en kindermishandeling, binnen multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerkingsoplossingen, nationaal, regionaal en lokaal duurzaam worden aangepakt'.

Het programma focust in 2024 op:

- **Preventie:** Het programma Samen Veilig is er voor kwetsbare mensen met problemen op meerdere terreinen of ingewikkelde problematiek op het gebied van sociale veiligheid.
- **Kennis en expertisecentrum**: Wij hebben expertise op sociale veiligheidsvraagstukken: seksueel geweld, openbare geestelijke gezondheidszorg, huiselijk geweld en kindermishandeling en zorgcoördinatie mensenhandel en psychosociale hulpverlening bij incidenten
- **Data en informatiegericht werken**: Via kennis, data en strategische advisering, innovatie, lef (leren en proberen), verbindend vermogen en partnerschap het verschil maken voor de sociale veiligheid voor en met alle burgers in Drenthe!
- **Integraal samenwerken:** Altijd in samenwerking met netwerkpartners.

Concreet wordt dit vormgegeven door de volgende onderdelen die in dit programma zijn ondergebracht.

2.3.1. Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, Vangnet & Advies

Met de vangnetfunctie van de GGD worden gezondheidsrisico's beperkt voor mensen die in een ongezonde situatie leven en daarbij anderen soms overlast bezorgen, bijvoorbeeld door vervuiling, hoarding, problemen met aantallen huisdieren of ongedierte.

Wat willen we bereiken?

- Problemen van woningvervuiling en verwaarlozing oplossen waardoor kwaliteit van leven wordt verbeterd, overlast wordt bestreden en reguliere hulpverlening verder kan.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen en adviseren hulpverleners en hun cliënten bij problemen op het gebied van woningvervuiling, verwaarlozing, hoarding, grote aantallen huisdieren en ongedierte. Waar nodig organiseren en coördineren we een schoonmaakactie. De vangnet-en adviesfunctie wordt uitgevoerd door sociaal verpleegkundigen OGGZ en is geïntegreerd in de uitvoering van de additionele OGGZ-taken die de GGD uitvoert (zie daarvoor het programma additioneel). Het verschil met die activiteiten is dat de cliënten bij de vangnet- en adviesfunctie reeds in zorg zijn en er geen bemoeizorg ingezet hoeft te worden. Er wordt wel een beroep gedaan op de deskundigheid van de sociaal verpleegkundigen OGGZ, specifiek op het gebied van de aanpak van woningvervuiling en hoarding.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Inzet sociaal verpleegkundige vangnet en advies	75	50	45	100

2.3.2. Crises, rampen en incidenten

De GGD geeft in Drenthe invulling aan de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en is verantwoordelijk voor publieke gezondheidszorg tijdens rampen en crises. Daarnaast organiseert de GGD de Psychosociale hulpverlening bij incidenten en rampen (PSHi/PSHOR)

GHOR
De Directeur Publieke Gezondheid (DPG) geeft leiding aan de GGD en aan de GHOR. Dit is een wettelijke verankerde taak. De GHOR werkt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio Drenthe (VRD). De DPG legt rechtstreeks verantwoording af aan het bestuur van de VRD over de GHOR-taken. De GHOR-activiteiten in 2024 worden in de begroting van de Veiligheidsregio Drenthe 2024 beschreven.

PSHi/PSHOR

Wat willen we bereiken?
Een passend ondersteuningsaanbod gericht op incidenten en/of crises met (kans op) een maatschappelijke/sociale impact waarbij gecoördineerde inzet van psychosociale hulpverlening en/of zorgcoördinatie nodig is.

Wat gaan we hiervoor doen?
In de loop van 2023 is het proces PSHi ondergebracht in het programma Samen Veilig. Dit programma heeft in het reguliere werk ook het netwerk dat nodig is bij inzetten waarbij psychosociale hulpverlening en/of zorgcoördinatie gevraagd wordt. In 2024 wordt hier verder uitvoering aan gegeven en wordt het plan afgerond voor rampen, incidenten of crises met (kans op) een maatschappelijke/sociale impact waarbij gecoördineerde inzet van psychosociale hulpverlening en/of zorgcoördinatie nodig is. Dit plan wordt de opvolger van het huidige PSHi-protocol en het PSHOR-plan. Bij het opstellen van dit plan wordt de landelijke herijking van de rol van de GGD op het gebied van psychosociale hulpverlening meegenomen evenals uitkomsten uit eerdere evaluaties PSHi.

2.3.3. Additionele dienstverlening

Veilig Thuis Drenthe

Veilig Thuis Drenthe (VTD) draagt bij aan het voorkomen en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het duurzaam borgen van veiligheid voor alle inwoners van Drenthe, van jong tot oud. Iedereen heeft immers recht heeft op een veilig thuis.

We geven advies en bieden ondersteuning aan inwoners en professionals die met vermoedens of situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling te maken hebben. Waar sprake is van een gemelde onveilige situatie, wordt gewerkt aan herstel van veiligheid op korte- en lange termijn. Als het nodig is, doen we onderzoek. Door de versterking van de lokale teams, kan hulpverlening en het zicht op veiligheid en ondersteuning, zo snel als mogelijk lokaal worden uitgevoerd. Wij monitoren dit. VTD ontwikkelt zich naar een regionaal meldpunt en kennis- en expertisecentrum op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit is in lijn met de Drentse regiovisie “De volgende stap” (regiovisie GHNT en Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming).

Wat willen we bereiken?

- We dragen bij aan de ambitie om gezondheid en veiligheid te stimuleren en borgen en om (seksueel) geweld in afhankelijkheidsrelaties te voorkomen en te stoppen.
- Veilig Thuis Drenthe is het regionale meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling en vervult een spilfunctie in de regio.
- Hulpverlening en het zicht op veiligheid op korte- en lange termijn, wordt – zo snel als mogelijk – lokaal uitgevoerd.
- We zijn een herkenbaar en laagdrempelig kennis- en expertisecentrum op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling voor professionals, directbetrokkenen en gemeenten in de regio Drenthe, waarin leren en delen centraal staat.
- De interne organisatie VTD werkt volgens de bedoeling van het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming en is zichtbaar in de regio.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken samen met onze netwerkpartners, aan acute- en structurele veiligheid volgens de uitgangspunten van de visie 'Gefaseerde ketensamenwerking' en monitoren dit.
We hebben de hermeldingen in beeld. Waar nodig en mogelijk, delen we gegevens met netwerkpartners om te voorkomen dat onveiligheid opnieuw gaat voorkomen.
We voegen – waar nodig – expertise op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling toe aan het lokale veld zodat professionals in de lokale teams onveiligheid eerder en beter kunnen signaleren en de handelingsvaardigheden worden vergroot.
Onze advies- consultatie- en ondersteuningsfunctie bouwen we verder uit. Dit doen we door meer decentraal te werken, dicht bij de lokale teams. Hierdoor is er nauw contact met de professionals in de lokale teams en verlagen we de drempel naar Veilig Thuis Drenthe, ook voor directbetrokkenen.
Veilig Thuis kijkt in het kader van het voorkomen van nieuwe onveiligheid en het bouwen aan structurele veiligheid, samen met de netwerkpartners, of en zo ja, welke maatregelen ingezet moeten worden nadat een huisverbod is opgeheven.
Daarnaast zetten we in op het verdiepen, uitdragen en trainen van de expertlijnen die zijn uitgewerkt binnen het kennis- en expertisecentrum van VTD.
Alle samenwerkingspartners hebben een contactpersoon Veilig Thuis. Zij sluiten aan bij de behoefte van de partners en richten zich op het verbeteren van de samenwerking.
De te leveren producten en diensten van Veilig Thuis Drenthe, worden in overeenstemming gebracht met de rol die VTD op basis van het toekomstscenario vervult dan wel zou moeten vervullen. Het implementatieplan hiervoor zal op basis van de uitkomsten van de pilots worden opgesteld.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Advies en consult/ondersteuning (extern)	2.600	2.600	2.600	2.950
Melding (intake en triage), zowel MK als VK	2.200	2.200	2.200	1.750
Regulier onderzoek inclusief onderzoek HG MK	400	400	400	110
Monitoring	590	590	590	365
Voorwaarden en Vervolg	200	200	200	149
Huisverboden	60	60	60	41
MK = met kinderen / ZK = zonder kinderen / HG= huiselijk geweld				

Pilots Veilig Thuis

Met de pilotprojecten is gebouwd aan een stevig fundament onder de beoogde netwerksamenwerking, waardoor de focus en de energie in het werk naar de inhoud en het borgen van veiligheid kan gaan. In iedere pilot is een groep medewerkers van VTD en het lokale veld aan de slag om samen een onderwerp op

te pakken en een nieuwe manier van werken te ontwikkelen. De kaders en uitgangspunten uit de regiovisie zijn hierbij leidend.
Op basis van de uitkomsten van de experimenten/pilots die in 2022 en 2023, als uitwerking van de regiovisie “de volgende stap”(GHNT), zal in 2024 en verder de transformatie van VTD zijn beslag krijgen. We verwachten dat de opbrengsten op basis van de 4 actielijnen uit de Drentse regiovisie “De volgende stap” nieuwe en andere werkwijzen opleveren die als basis van de implementatie dienen.

1. Eerder en beter in beeld.
2. Stoppen en duurzaam oplossen
3. Specifieke groepen en aandachtsgebieden
4. Samenwerking

De opbrengsten van de pilots (verwacht in Q2 2023) zijn onderdeel van de transformatie van VTD en dragen bij aan de integrale benadering van problematiek op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling, in samenwerking tussen VTD en het voorliggende veld. Het lokaal beleggen van de (uitvoerende) werkzaamheden en het toevoegen van kennis en expertise aan het lokale veld sluit aan bij het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming waarin kind en gezin centraal staan.
Het implementatieplan zal in 2023 in nauwe samenwerking met het lokale veld worden gemaakt conform de bestuurlijk opdracht, waarbij VTD zich ontwikkelt naar een regionaal meldpunt en kennis- en expertisecentrum op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De pilots die uitgevoerd worden als onderdeel van de implementatie Geweld hoort nergens thuis zijn in 2022 en 2023 gefinancierd vanuit de decentralisatie uitkering vrouwenopvang bij de centrumgemeente Emmen. Besluitvorming over de follow-up op de pilots en de verdere implementatie van Geweld hoort nergens thuis door Veilig thuis Drenthe vindt in de loop van 2023 plaats. Volgens bestaande afspraken vindt deze besluitvorming plaats in het algemeen bestuurlijk overleg portefeuillehouders Jeugd in Drenthe.

De GGD Drenthe heeft op dit moment geen middelen opgenomen in de begroting 2024 e.v. voor de verdere implementatie en doet in deze begroting 2024, in afwachting op het besluit van het ABO Jeugd in 2023, op dit onderdeel ook geen nadere voorstellen voor het vervolg van de implementatie in 2024 en verder. Wel is het duidelijk dat bij elk besluit over voortzetting van de implementatie Geweld hoort nergens thuis er financiële middelen beschikbaar moeten zijn. Het ligt daarbij voor de hand dat de omvang van deze financiële middelen de mogelijkheden van de gemeente Emmen als centrumgemeente te boven gaan. De Drentse gemeenten wordt dan ook geadviseerd in hun (gemeente) begroting 2024 e.v. een raming op te nemen om een meerjarige bijdrage aan de implementatie Geweld hoort nergens thuis in 2024 mogelijk te maken. In de loop van 2023 zal de centrumgemeente Emmen de overige gemeenten informeren over de omvang van de bijdrage die nodig zal zijn van de Drentse gemeente, in aanvulling op het de bijdrage die de centrumgemeente kan leveren.

MDA++
MDA++ Drenthe is een samenwerking tussen Veilig Thuis Drenthe, VNN, Yorneo, Accare, UMCG, politie en GGZ Drenthe en beoogd het duurzaam stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling.
MDA++ is bedoeld voor de gezinnen of families waar sprake is van ernstig en structureel geweld en waar problemen op meerdere leefgebieden spelen. We dragen bij aan het duurzaam stoppen van ernstig en structureel geweld en kindermishandeling bij multiproblem gezinnen.
In 2024 is er duidelijkheid over de structurele inbedding en financiering van de multidisciplinaire aanpak MDA++ in Drenthe.

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
GGD Drenthe geeft uitvoering aan het Advies en Meldpunt OGGZ, biedt bemoeizorg door sociaal verpleegkundigen OGGZ en zorgt in zes gemeenten voor procesregie uitgevoerd door OGGZ-voorzitters. Daarnaast wordt invulling gegeven aan de meldfunctie en het verkennend onderzoek van de Wvggz. De GGD biedt advies en beleidsontwikkeling op het gebied van OGGZ, Wvggz en personen met onbegrepen gedrag.

Wat willen we bereiken?
- Dat kwetsbare inwoners met complexe problemen die veelal niet zelf hulp zoeken, of dat afwijzen, wel de zorg en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.
- Om dat te bereiken willen we dat het OGGZ-vangnet met de functies meldpunt, triage, advies, bemoeizorg en casus-en procesregie in alle Drentse gemeenten beschikbaar blijft en op maat aansluit op het lokale sociale domein in gemeenten.
- Dat het OGGZ-vangnet bijdraagt aan een sluitende keten van samenwerking voor mensen met complexe problemen of onbegrepen gedrag en dat in samenhang daarmee de meldfunctie en het verkennend onderzoek van de Wvggz worden uitgevoerd.
- Deelname aan de Drentse Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag waar in 2023 door gemeenten en samenwerkende instanties een aanvraag voor wordt ingediend bij ZonMw.

Wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsontwikkeling
In 2023 zullen voorstellen gedaan worden waarmee gemeenten keuzes maken voor 2024 over de inkoop van OGGZ-en Wvggz functies bij de GGD, GGZ, VNN en Cosis. Verdere integratie van deze functies en vereenvoudiging in de opdrachtverlening middels een meerjarenafspraak draagt bij aan een efficiënt en effectief OGGZ-vangnet dat op maat aansluit op het sociaal domein in de gemeenten. Dat zal in samenhang gedaan worden met de implementatie van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS) die naar verwachting in 2024 wordt ingevoerd.

Advies en Meldpunt OGGZ
Zo verlangt de WAMS van gemeenten te beschikken over meldpunt voor niet acute zorgen en biedt het een wettelijke grondslag voor gegevensdeling, ook tussen domeinen. Het Advies en Meldpunt OGGZ is in Drenthe het brede meldpunt voor niet acute zorgvragen, inclusief de meldfunctie Wvggz. Iedereen, burger en professional, kan hier advies vragen of een melding doen over mensen in Drenthe waar grote zorgen over zijn als het gaat om hun gezondheid en welzijn. Met de politie wordt samengewerkt bij de beoordeling en opvolging van een selectie van meldingen van verward gedrag die de politie ontvangt.
Inzet van de GGD is dat ook in 2024 deze advies-en meldfunctie, georganiseerd op Drentse schaal, beschikbaar is voor alle Drentse gemeenten, professionals, inwoners en naastbetrokkenen. Het is een belangrijke pijler van het OGGZ-vangnet dat naast het meldpunt bestaat uit de functies triage, advies, bemoeizorg en casus-en procesregie.

OGGZ Bemoeizorg
De sociaal verpleegkundigen OGGZ bieden bemoeizorg. Deze richt zich op inwoners waar zorgen zijn over woningvervuiling of hoarding, die zich vaak in een sociaal isolement bevinden, somatische problemen hebben en het aanbod van hulp en ondersteuning afwijzen. Soms ervaren anderen daarvan overlast bijvoorbeeld door verwaarlozing van de woonomgeving en ongedierte. Bemoeizorg start zonder dat er een hulpvraag aan vooraf is gegaan en zonder indicatiestelling. Door op een laagdrempelige manier en vasthoudend contact te leggen wordt het vertrouwen van deze mensen gewonnen. Vanuit dat vertrouwen worden mensen gemotiveerd om hun woon- en leefomgeving te verbeteren en daar, waar nodig, hulp en

ondersteuning bij te aanvaarden. OGGZ-bemoeizorg wordt uitgevoerd in samenwerking met de OGGZ-ketenpartners vanuit een OGGZ-netwerk of sociale teams in de gemeenten.

OGGZ-voorzitterschap (procesregie)
De invulling en uitvoering van het OGGZ-voorzitterschap of procesregie hangt af van de keuzes die gemeenten maken over het OGGZ-vangnet en de aansluiting op het lokale sociale domein. Als procesregisseur blijft de GGD inzetten op goede samenwerking tussen gemeenten, instellingen en andere organisaties voor de meest kwetsbare inwoners met vaak complexe problemen. Procesregie vanuit een gezamenlijke doelstelling en met heldere afspraken over een ieders verantwoordelijkheid, rol en bijdrage is een basisvoorwaarde voor een integrale bemoeizorg-aanpak. In het wetsvoorstel van de eerder genoemde WAMS wordt gesteld dat bij meervoudige problematiek een coördinator wordt aangesteld die met alle betrokkenen een plan opstelt. Voor zorgmijders met complexe problemen wil de GGD met de OGGZ-voorzitter deze rol graag voor gemeenten (blijven) vervullen.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Advies en Meldpunt OGGZ	1.100	1.000	1.150	1065
Waarvan:				
- aangemeld voor OGGZ-bemoeizorg	300	320	335	283
- aangemeld Verkennend Onderzoek Wvggz	25	30	40	19
- aangemeld voor vangnetfunctie GGD	40			34
- afgehandeld op meldpunt OGGZ	735	650	775	724
Overige indicatoren:				
OGGZ-meldingen GGD OGGZ-voorzitter*	225	200	225	184
Aantal cliënten bij sociaal verpleegkundigen	200	200	200	155
Vangnet en advies sociaal verpleegkundigen**	50	50	45	57
Aantal woningsaneringen inz. vervuiling	40	35	30	48
*Aantal OGGZ-meldingen in de gemeenten waar de GGD een OGGZ-voorzitter levert.				
** Zie Programma Beschermen				

Zorgcoördinatie slachtoffers mensenhandel
De GGD coördineert de opvang en hulpverlening voor mensen die slachtoffer zijn van mensenhandel. Hieronder vallen ook slachtoffers van arbeidsuitbuiting en gedwongen prostitutie. De GGD beoordeelt en onderzoekt signalen van mensenhandel samen met de ketenregisseur aanpak mensenhandel (Zorg en Veiligheidshuis Drenthe) en de rechercheur van team mensenhandel en migratiecriminaliteit van politie.

Wat willen we bereiken?
- We dragen via zorgcoördinatie bij aan het bieden van veiligheid en hulp aan slachtoffers van mensenhandel in Drenthe.
- Regionale bekendheid over het onderwerp mensenhandel bij zowel burgers, professionals en slachtoffers
- Zorgcoördinatie mensenhandel werkt samen binnen een sluitend netwerk, zowel intern als extern.
- Er is aandacht voor de implementatie van het regionaal beleid rondom mensenhandel (waarin de positionering van zorgcoördinatie is geborgd).

Wat gaan we daarvoor doen?
We blijven outreachend werken en zorgen ervoor dat zorgcoördinatie bekend is bij professionals. We geven signaleringstrainingen om de bewustwording van mensenhandel te vergroten en het signaleren daarvan te verbeteren. Het trainingsaanbod wordt doorontwikkeld tot een gevarieerd aanbod met inzet van o.a. ervaringsdeskundigheid en Virtual Reality.

Centrum Seksueel Geweld

Het Centrum Seksueel Geweld Groningen-Drenthe (CSG) wordt uitgevoerd door Veilig Thuis Drenthe, UMCG, Scheper Ziekenhuis Emmen, Zedenpolitie Noord, Slachtofferhulp Nederland en No Need to Hide, onder regie van GGD Drenthe (penvoerder) en GGD Groningen. Het CSG biedt laagdrempelige hulp en advies aan iedereen die een ongewenste seksuele ervaring heeft meegemaakt en is 24/7 bereikbaar.

Wat willen we bereiken?

- Een stijging bij het CSG van het aantal meldingen van slachtoffers die ondersteuning en hulp willen bij de verwerking van seksueel geweld.
- Het taboe op seksueel geweld is verkleind en is bespreekbaarder en zichtbaarder geworden
- Aandacht voor seksueel geweld is geborgd in het beleid van organisaties en gemeenten

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan het project: 'Seksueel geweld roakt heel Drenthe' breed uitzetten in de provincie. Daarbij gaan we pro-actief de pers benaderen om seksueel geweld en het CSG in de schijnwerpers de krijgen en houden. We gaan standaardafspraken maken met de regionale media dat het CSG wordt genoemd als er aandacht aan seksueel geweld wordt besteed.

Verder realiseren we een brede inzet van ervaringsdeskundigheid bij voorlichtingen op scholen en andere organisaties.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Acuut aantal	60	pm	Vanaf 2021 maken we onderscheid in de aantallen.	59
Niet acuut aantal	90	pm		85
Advies acuut	15	pm		15
Advies niet acuut	pm	pm		
Anders	pm	pm		
Aantal meldingen	n.v.t.	75	65	n.v.t.

2.3.4. Begroting programma Samen Veilig

Programma		Taak	Product	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2024
Samen Veilig	Baten	Basis	Openbare geestelijke gezondheidszorg	92	91	100
		Totaal Basis		92	91	100
		Additioneel	Centrum Seksueel Geweld	298	307	496
			MDA++	158	167	182
			Openbare geestelijke gezondheidszorg	947	970	1.062
			Veilig Thuis Drenthe	7.257	6.736	7.289
		Totaal Additioneel		8.659	8.180	9.029
	Totaal Baten			**8.751**	**8.272**	**9.129**
	Lasten	Basis	Openbare geestelijke gezondheidszorg	-90	-91	-100
		Totaal Basis		-90	-91	-100
		Additioneel	Centrum Seksueel Geweld	-296	-299	-478
			MDA++	-153	-161	-176
			Openbare geestelijke gezondheidszorg	-889	-930	-996
			Veilig Thuis Drenthe	-7.152	-6.736	-7.289
		Totaal Additioneel		-8.489	-8.127	-8.939
	Totaal Lasten			**-8.579**	**-8.218**	**-9.039**
	Reserveringen	Additioneel	Centrum Seksueel Geweld	-3	-8	-18
			MDA++	-6	-6	-6
			Openbare geestelijke gezondheidszorg	-58	-40	-65
		Totaal Additioneel		-67	-53	-90
	Totaal Reserveringen			**-67**	**-53**	**-90**
Totaal Samen Veilig				**105**	**0**	**0**

De stijging van de begroting 2024 wordt veroorzaakt door de loon- en prijscompensatie voor 2024 van 8,2%.

Voor de additionele begroting 2024 is de additionele beheersbegroting 2023 bepalend.

Centrum Seksueel Geweld

De toename van de begroting Centrum Seksueel Geweld wordt met name veroorzaakt door een verwachte toename in de kosten meldpunt slachtoffers. Het meldpunt is in 2023 verplaatst naar Veilig Thuis Drenthe. De inrichting van het nieuwe meldpunt brengt kosten met zich mee en daarnaast is de verwachting dat het aantal meldingen toeneemt. Ook zal het pakket Myneva in gebruik worden genomen.

2.3.5. Begroting programma Crisis, Rampen en Incidenten

Programma		Taak	Product	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2024
Crisis, Rampen en Incidenten	Baten	Basis	Crises en incidenten	147	148	160
			Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio	997	976	1.050
		Totaal Basis		1.144	1.124	1.210
	Totaal Baten			**1.144**	**1.124**	**1.210**
	Lasten	Basis	Crises en incidenten	-132	-148	-160
			Geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio	-1.004	-976	-1.050
		Totaal Basis		-1.135	-1.124	-1.210
	Totaal Lasten			**-1.135**	**-1.124**	**-1.210**
Totaal Crisis, Rampen en Incidenten				**8**	**0**	**0**

De stijging van de begroting 2024 wordt veroorzaakt door de loon- en prijscompensatie voor 2024 van 8,2%.

3. Paragrafen

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten kent de begroting en jaarrekening een aantal verplichte paragrafen. In de begroting 2024 zijn de paragrafen Bedrijfsvoering, Weerstandsvermogen en risicobeheersing en Financiering opgenomen. De overige verplichte paragrafen (Lokale heffingen, Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen en Grondbeleid) zijn voor de GGD niet relevant en daarom niet opgenomen.

3.1 Paragraaf Bedrijfsvoering

Vanuit de ondersteunende diensten zetten wij in om de primaire processen van GGD Drenthe optimaal te ondersteunen. Hierbij gaat het niet alleen om de dagelijkse dienstverlening zo goed mogelijk te laten verlopen, maar ook door bij te dragen aan de doorontwikkeling en innovatie van de organisatie. Richtsnoer hierbij is de in 2022 geformuleerde herijking van de strategische koers van de GGD. Concreet gaat het hierbij vooral bij te dragen aan de ontwikkeling van de organisatie als kenniscentrum op het gebied van publieke gezondheid en het ondersteunen van datagestuurd werken daarbij. Daarnaast vraagt de continue ontwikkeling en beveiliging van onze informatiesystemen onze volle aandacht.

Onze mensen

Om succesvol te kunnen zijn in onze strategische koers vraagt ook een heroriëntatie van onze mensen. De verandering en transformatie die nodig is kan alleen betekenis krijgen wanneer deze plaatsvindt in alle lagen in de organisatie. Het raakt al onze medewerkers moet door een ieder van ons worden doorleefd en vertaald naar het eigen werkveld. Vanuit de ondersteunende dienst Mens en Organisatie (M&O) zal hier in 2024 vol op worden ingezet. Dit vertaalt zich onder meer in een hernieuwd strategisch opleidingsplan, een gerichte arbeidsmarktstrategie en -communicatie en de ontwikkeling van inspirerend leiderschap.
Hierin stellen we ons ook nog meer dan voorheen open voor onze buitenwereld. We bieden bijvoorbeeld volop ruimte aan stagiaires en traineeships. Ook zoeken we actief de verbinding met onderzoeks- en kenniscentra om onszelf te inspireren en te versterken.

De belangrijkste kengetallen ten aanzien van onze formatie voor 2024 worden hieronder weergegeven.

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Formatie basistaken in fte	177	177	176	178
Formatie additioneel in fte	106	106	104	108
Formatie totaal in fte	283	283	280	285
Vertaald naar aantal medewerkers	380	380	376	411

	Begroot 2024	Begroot 2023	Begroot 2022	Realisatie 2022
Verzuimpercentage	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%

Data en informatie

Om onze expertise- en adviesrol op het gebied van publieke gezondheid goed in te kunnen vullen maken wij steeds meer en slimmer gebruik van data. Niet alleen gaat het daarbij om de data die wij zelf in huis hebben, maar ook om het combineren met databestanden die bij andere instanties aanwezig zijn. We investeren daarom in ons netwerk met andere kennis- en onderzoekscentra. Op deze manier trachten wij

onze gemeenten, vanuit de insteek van 'health for all policies' zo goed mogelijk en op maat te adviseren zodat zij doelgericht en efficiënt hun beleidsinitiatieven kunnen inzetten.

Om dit te kunnen realiseren liggen er ten aanzien van de bedrijfsvoering uitdagingen op het gebied van vernieuwing en verbetering van onze ICT-systemen, kennis en kunde op het gebied van verzameling, duiding en communicatie van data en informatie, scholing, ontwikkeling en werving van onze medewerkers. In 2024 zullen wij hier vol op inzetten.

Informatieveiligheid
Voor het verbeteren van de beveiliging van onze informatievoorziening en privacy hebben de GGD en de VRD gezamenlijk een verbeterplan opgesteld en dat inmiddels door de besturen van beide organisatie is bekrachtigd. In 2022 zijn de VRD en GGD gezamenlijk gestart met de uitvoering van het verbeterplan en dit zal in 2023 verder zijn beslag krijgen. Ook 2024 zullen wij blijvend aandacht geven aan de beveiliging van onze ICT-systemen, het voorkomen van cybercrime en vraagstukken rondom privacy.

Een nieuwe ontwikkeling is de ethische reflectie op het datagericht werken binnen de GGD, ook van de kant van het bestuur en deelnemende gemeenten. De vraag is aan de orde of alles wat technisch mogelijk is ook wenselijk is om uitgevoerd te worden, met name als de suggestie ontstaat dat er op persoonsniveau informatie wordt gekoppeld en vastgelegd. In de komende periode zal de positionering van de GGD en VRD ten aanzien van dit voorbehoud verder uitgewerkt worden.

Implementatie Wet open overheid
De Woo (Wet open overheid) vervangt de Wob (Wet openbaarheid bestuur), maar heeft een veel bredere scope. De Woo ziet niet alleen toe op de wijze waarop belanghebbenden informatie kunnen opvragen bij overheidsinstellingen, maar verplicht overheidsinstellingen ook om actief documenten uit diverse categorieën openbaar te maken. Verder bepaalt de Woo dat de documenten die worden gepubliceerd, aan bepaalde eisen moet voldoen en dat documenten deels moeten worden gepubliceerd op een (nog nader in te richten) digitaal platform van de overheid.
Met de implementatie is een meerjarige, gestructureerde, aanpak gemoeid en betrokkenheid van diverse disciplines binnen de GGD en VRD, zoals juridisch, ICT, document-/archiefbeheer en communicatie. In 2024 zal dit de nodige inzet op het gebied van bedrijfsvoering met zich meebrengen.

3.2 Begroting programma bedrijfsvoering

Programma		Taak	Product	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2024
Bedrijfsvoering	Baten	Basis	Bedrijfsvoering en middelen	1.679	1.087	610
		Totaal Basis		1.679	1.087	610
	Totaal Baten			**1.679**	**1.087**	**610**
	Lasten	Basis	Bedrijfsvoering en middelen	-1.088	-1.087	-610
		Totaal Basis		-1.088	-1.087	-610
	Totaal Lasten			**-1.088**	**-1.087**	**-610**
	Reserveringen	Basis	Bedrijfsvoering en middelen	80	0	0
		Totaal Basis		80	0	0
	Totaal Reserveringen			**80**	**0**	**0**
Totaal Bedrijfsvoering				**670**	**0**	**0**

De stijging van de begroting 2024 wordt veroorzaakt door de loon- en prijscompensatie voor 2024 van 8,2%.

De structurele kosten voor de uitvoering van de Woo is begroot op € 60.000 en is per 2023 opgenomen in de gemeentelijke bijdrage.

De incidentele bijdrage van € 225.000 voor datagericht werken is in de begroting 2024 niet meer opgenomen.

3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf gaan we in op het weerstandsvermogen en de risicobeheersing van de GGD. Het weerstandsvermogen geeft de relatie aan tussen de risico's waar geen maatregelen voor zijn getroffen en de capaciteit die een gemeenschappelijke regeling heeft om de niet begrote kosten op te vangen.

De Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing is als volgt opgebouwd:
1. Risicobeleid
2. De weerstandscapaciteit
3. Risico-inventarisatie per balansdatum
4. Kengetallen

3.3.1. Risicobeleid

In 2021 heeft de werkgroep GRIP op GR-en, bestaande uit Drentse griffiers en VDG-bestuur, de notitie 'Samen werken voor Drenthe' opgesteld. In de notitie, die vanaf 2022 van toepassing is voor de gemeenschappelijke regelingen, worden ten aanzien van de weerstandsparagraaf de volgende werkafspraken gemaakt:

1. Weerstandscapaciteit is aanwezig bij de deelnemers en in beperkte mate bij de gemeenschappelijke regeling;
2. Het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijk regelingen vermeldt in de begroting het verschil tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen in totaal en naar rato voor de afzonderlijke deelnemers;
3. Een algemene reserve is toegestaan om ontwikkelingen in het loon- en prijspeil af te dekken, met een maximale omvang van 2,5% van de lasten van het betreffende jaar;
4. Als de verwachting is dat de ontwikkelingen in het loon- en prijspeil boven de maximale omvang van 2,5% uitkomt, is afwijken van de richtlijn van 2,5% mogelijk. Hiervoor doet het DB van de gemeenschappelijke regeling een gemotiveerd voorstel aan het algemeen bestuur;
5. Het bedrag boven het vastgestelde maximum van de algemene reserve, vloeit naar rato van de deelnemersbijdrage terug naar de deelnemers.

3.3.2. De weerstandscapaciteit

Voor het berekenen van de weerstandscapaciteit mag op basis van de richtlijnen van het Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader (GTK) alleen de Algemene Reserve worden meegenomen. De weerstandscapaciteit geeft aan in welke mate GGD Drenthe in staat is de risico's in financiële zin op te vangen. Op basis van de notitie 'Samen werken voor Drenthe' heeft de Algemene Reserve van GGD Drenthe een bestemming gekregen en kan deze alleen worden ingezet voor het opvangen van loon- en prijsontwikkelingen. GGD Drenthe heeft daardoor zelf geen beschikbaar weerstandsvermogen.

De hoogte van de Algemene reserve bedraagt 2,5% van de totale begrote lasten van 2022, zijnde € 16.432.733 x 2,5% = € 410.818.

In onderstaande tabel is de stand van de reserves voor resultaatbestemming 2022 weergegeven:

Algemene -en bestemmingsreserve	Stand per 01-01-2022	Resultaat-bestemming 2021/herschikking	Toevoegingen 2022	Onttrekkingen 2022	Stand per 31-12-2022
Algemene reserve	768.712	0	0	0	768.712
Risicoreserve additionele taken	1.318.276	-204.584	386.875	-9.191	1.491.376
Organisatieontwikkeling	232.769	312.493	0	-167.623	377.639
Egalisatie	268.101	0	25.410	-7.693	285.818
Reserve VTD	259.847	0	0	0	259.847
Totaal reserves	**2.847.704**	**107.909**	**412.285**	**-184.507**	**3.183.391**
Te bestemmen resultaat	107.909	-107.909			**0**
Totaal vermogen	**2.955.613**	**0**	**412.285**	**-184.507**	**3.183.391**

3.3.3. Risicoparagraaf

In het kader van ons actieve risicobeleid percipieert GGD Drenthe voor 2024 de volgende risico's:

Risico	Kans	Financiële bandbreedte	Bedrag
Calamiteit waardoor reguliere dienstverlening in gevaar komt	klein	groot	225.000
Digitale verstoring	zeer groot	groot	675.000
Kwalitatieve en kwantitatieve samenstelling personeelsbestand ten aanzien van verwachte dienstverlening (arbeidsmarktproblematiek)	groot	gemiddeld	210.000
Boventalligheid	gemiddeld	gemiddeld	150.000
Inkoopbeleid in relatie tot (Europese) aanbesteding	groot	gemiddeld	210.000
Het niet voldoen aan de AVG ten aanzien van privacy en informatiebeveiliging	groot	groot	525.000
Klachtenafhandeling/schade als gevolg van (medische) handelingen	klein	klein	22.500
Onvoorziene toename van de vraag van onze dienstverlening	klein	groot	225.000
Loon- en prijsindexatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Totaal risico's			**3.367.500**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat alle risico's zijn gewogen naar de kans dat ze zich kunnen voordoen en de financiële impact die ze voor GGD Drenthe kunnen hebben. Op geld gewaardeerd betekent dit een bedrag van € 3.367.500. Bij het inventariseren van de risico's hebben wij het voorzichtigheidsprincipe in acht genomen. Dit betekent dat wij rekening houden met alle mogelijke risico's op balansdatum. Overigens onderkennen wij dat nooit alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen.

Calamiteit waardoor reguliere dienstverlening in gevaar komt

Capaciteitsproblemen (schaarste van mensen, (financiële) middelen, kennis) door onzekerheden over toekomstig verloop van de coronapandemie en nieuwe infectieziekten en de gevolgen voor de volksgezondheid op korte en lange termijn.

Digitale verstoring/Cybercrime

De ontwikkelingen op het gebied van ICT gaan snel, dit geeft kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Door de toenemende afhankelijkheid van digitale systemen komen bij uitval hiervan als gevolg van bijvoorbeeld stroomuitval of datadiefstal onze processen in gevaar. Dit kan een grote impact hebben op onze primaire processen en dan met name de acute hulpverlening.

Arbeidsmarktproblematiek
In de huidige arbeidsmarkt worden we steeds vaker geconfronteerd met moeilijk in te vullen vacatures, het potentieel in de vijver waaruit gevist wordt neemt steeds meer af. Er is een risico dat onze dienstverlening in gevaar komt als we niet de juiste man/vrouw tijdig genoeg op de juiste plaats weten te krijgen en we daardoor hogere kosten maken voor werving en selectie of inhuur en inwerken.

Boventallige medewerkers
Ervaring van de afgelopen jaren leert dat de situatie van boventalligheid of medewerkers die op een ander spoor komen door veranderende werkzaamheden, gemiddeld 2 medewerkers op jaarbasis, zijn

Inkoopbeleid in relatie tot (Europese) aanbestedingen
Een niet goed inkoopbeleid in het kader van (Europese) aanbestedingen kan leiden tot financiële risico's. Dit komt omdat er meerdere regels en vereisten gelden voor deze aanbestedingen en fouten hierin kunnen leiden tot boetes en juridische procedures. Een goed inkoopbeleid is dan ook van belang om financiële risico's te beperken in het kader van Europese aanbestedingen.

Voldoen aan regels voor omgang met persoonsgegevens Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)
GGD-en maken veel gebruik van persoonsgegevens. Er bestaan nog steeds wezenlijke risico’s voor bescherming van persoonsgegevens bij testen, vaccineren en het bron- en contactonderzoek tijdens de coronapandemie blijkt uit onderzoek AP.

Stichting ICAM heeft de Staat, 25 veiligheidsregio’s, verschillende centrumgemeenten, GGD GHOR en alle GGD’en aansprakelijk gesteld voor de schade door het datalek in de corona systemen, begin 2021. Stichting ICAM stelt in begin 2023 te gaan dagvaarden. Het is nog onzeker welke partijen gedagvaard gaan worden, wat de uitkomst van die procedure zal zijn en of er verhaal mogelijk is op contractspartijen van GGD Drenthe. Er gaat in elk geval tijd en energie van GGD Drenthe in zitten.

Tevens constateren we dat, naar aanleiding van landelijk gemaakte afspraken, getracht wordt claims te beleggen bij GGD Drenthe. Wat dit in de toekomst gaat betekenen is volkomen onduidelijk daar dit geen verantwoordelijkheid is van GGD Drenthe maar hier wel tijd en energie in gaat zitten.

Klachtenafhandeling/schade als gevolg van (medische) handelingen
Het financiële risico van klachtenafhandeling en schadevergoeding als gevolg van (medische) handelingen kan GGD Drenthe aanzienlijke kosten opleveren. Het kan de reputatie van GGD Drenthe beschadigen, wat leidt tot verlies van vertrouwen en verdere financiële gevolgen. Het is daarom belangrijk om te investeren in een effectieve klachtenafhandeling en verzekeringsdekking om het financiële risico te beperken.

Onvoorziene toename van de vraag van onze dienstverlening
Niet tijdig voldoende (gekwalificeerd) personeel weten te krijgen en we daardoor hoger kosten gemaakt moeten worden voor werving en selectie of inhuur en inwerken.

Loon- en prijsindexatie
De reserve loon- en prijsontwikkelingen is maximaal 2,5% van de begrote lasten op basis van de notitie ‘Samen werken voor Drenthe’. Voor de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting wordt uitgegaan van de CPB reeksen; Prijs Bruto binnenlandsproduct, Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

Als gevolg van het meervoudig verlengen van contracten zijn we genoodzaakt om een aantal dienstverbanden gerelateerd aan COVID om te zetten naar vaste aanstellingen. Het risico op achterblijvende kosten indien er voor deze medewerkers geen werk meer is bij de GGD is gering aangezien het ministerie van VWS de meerkosten hiervan voor haar rekening zal nemen.

3.3.4. Weerstandspositie

Om te kunnen beoordelen of de opgebouwde reservepositie zich juist verhoudt tot de financiële risico's wordt de ratio weerstandvermogen gehanteerd die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement samen met de universiteit Twente. De ratio wordt berekend door het aanwezige weerstandvermogen te delen door de financiële totaalwaardering van de risico's. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd:

Ratio weerstandsvermogen	Waardering
> 2	uitstekend
1,4 - 2	ruim voldoende
1 - 1,4	voldoende
0,8 - 1	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende

Door het ontbreken van weerstandsvermogen bij GGD Drenthe is de ratio voor GGD Drenthe 0. GGD Drenthe is onvoldoende in staat om de mogelijke risico's zelf op te vangen en zal bij het zich voordoen van deze risico's een beroep doen op de bij gemeenten aanwezige weerstandscapaciteit.

Hieronder een overzicht met daarin het verschil tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen naar rato voor de Drentse gemeenten.

	inwoners 1-1-2022	Benodigd weerstands-vermogen
Aa en Hunze	25.579	173.056
Assen	68.979	466.680
Borger-Odoorn	25.681	173.746
Coevorden	35.517	240.292
Emmen	107.856	729.704
Hoogeveen	55.857	377.903
Meppel	34.761	235.177
Midden-Drenthe	33.689	227.924
Noordenveld	31.238	211.342
Tynaarlo	34.221	231.524
Westerveld	19.854	134.323
De Wolden	24.511	165.830
Totaal	**497.743**	**3.367.500**

3.3.5. Kengetallen

Vanaf 2015 schrijft het BBV voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basis set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. Naast de kengetallen vindt ook een beoordeling plaats van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie. Door middel van de genoemde kengetallen wordt 'de structureel en reëel sluitende begroting' onderbouwd. Hierna volgt een overzicht van de kengetallen.

Verloop van de kengetallen						
Kengetallen	Resultaat 2022	Primitief 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
netto schuldquote	-3,4%	-0,9%	-2,0%	-2,0%	-1,9%	-1,8%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-3,4%	-0,9%	-2,0%	-2,0%	-1,9%	-1,8%
solvabiliteitsrisico	34,3%	24,7%	49,1%	49,1%	49,1%	49,1%
structurele exploitatieruimte	0,8%	0,0%	-0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie (totale baten exclusief mutaties reserves). De GGD heeft geen leningen afgesloten, maar is verplicht haar liquide middelen onder te brengen bij het Rijk. Om deze reden is de schuldquote negatief. De netto schuldquote is voor de GGD eigenlijk niet relevant, maar vanwege BBV-verplichtingen opgenomen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Ook deze is niet relevant voor de GGD.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin men in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hierbij wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. De solvabiliteit kan als ruim voldoende worden aangemerkt.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De structurele ruimte betreft hier de toevoeging vanuit de opslag van 10% op de kostprijs van de additionele producten aan de risicoreserve.

Grondexploitatie
Dit kengetal is specifiek voor gemeenten en niet van toepassing voor de GGD Drenthe.

Belastingcapaciteit
Dit kengetal is specifiek voor gemeenten en niet van toepassing voor de GGD Drenthe.

3.4 Paragraaf Financiering

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) stelt regels voor het beheer van de treasury. De wet bevat normen voor het beheersen van risico's op kort- en langlopende leningen. Verder worden de decentrale overheden verplicht een Treasurystatuut op te stellen en een Paragraaf financiering in de begroting en het jaarverslag op te nemen.

3.4.1. Treasurystatuut

Vanaf 2020 is het toenmalige statuut opgeheven. De artikelen zijn als Bijlage in de Financiële Verordening 2020-2023 opgenomen. De afgelopen jaren zijn er belangrijke (maatschappelijke) ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de treasury van decentrale overheden. Op Europees niveau zijn er maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat de overheidsuitgaven nu en op langere termijn houdbaar blijven. Deze maatregelen zijn vertaald naar Nederlandse wetgeving, zoals de invoering van het verplicht schatkistbankieren en de Wet houdbare overheidsfinanciën (de Wet hof). De gewijzigde regelgeving is opgenomen.

3.4.2. Risicobeheer

Ten aanzien van het risicoprofiel is de richtlijn opgenomen dat de GGD alleen gelden uitzet bij instellingen met een zogenaamde triple A-status, de meest betrouwbare bankinstellingen in Nederland. Na de bankencrisis is een groot aantal instellingen teruggeplaatst naar een dubbele A-status. De Bank voor Nederlandse gemeenten (BNG) heeft zijn triple A-status behouden. Bij deze bank zetten wij de eventuele overtallige middelen uit. Met de invoering van het schatkistbankieren eind 2013 dienen wij, net als alle andere lokale overheden, onze overtollige middelen (boven € 1.000.000) naar een gereserveerde rekening bij de BNG over te boeken. Uit deze overtollige middelen voorziet het Rijk zich in een deel van haar financieringsbehoefte.

3.4.3. Renterisico kortlopende financiering (kasgeldlimiet)

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan kortlopende financiering is in de Wet Fido de kasgeldlimiet opgenomen. Voor het jaar 2024 wordt geen overschrijding van de kasgeldlimiet verwacht.

3.4.4. Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

Ook voor renterisico’s vaste schuld is in de Wet Fido een norm gesteld. Deze norm, de renterisiconorm, bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Het doel van deze norm is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten, welke consequenties kunnen hebben voor de financiële positie. De verwachting is dat we ook voor 2024 ruimschoots onder de renterisiconorm zullen blijven.

3.4.5. Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo

Decentrale overheden moeten in hun begroting een berekening opnemen van het zogenoemde EMU-saldo op basis van artikel 20 van het BBV; het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar (2023), een raming voor het begrotingsjaar zelf (2024) en een raming voor het jaar na het begrotingsjaar (2025).

EU-lidstaten mogen een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product. Hiervan is in Nederland 0,5% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt anders dan het baten-lastenstelsel dat deze overheden hanteren. Investeringen en uitgaven uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in het baten-lastenstelsel, maar wel in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan daardoor toch een negatief EMU-saldo ontstaan.
GGD Drenthe voldoet met een positief EMU-saldo ruimschoots aan de gestelde voorwaarden.

	Omschrijving	2023 €	2024 €	2025 €
1	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	346	373	458
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	528	525	550
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	0	0	0
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	436	472	494
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**	0	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties **niet op exploitatie verantwoord**	0	0	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0	0
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
	Berekend EMU-saldo	**438**	**426**	**514**

4. Financiële begroting

4.1 Begroting 2024

	Programma	Rekening 2022	Primitieve begroting 2023	Begroting 2024
Baten	Bedrijfsvoering	1.679	1.087	610
	Crisis, Rampen en Incidenten	1.144	1.124	1.210
	Gezondheid en Leven	1.886	1.849	2.318
	Publieke Zorg & Dienstverlening	63.250	21.067	23.211
	Samen Veilig	8.751	8.272	9.129
Totaal Baten		**76.710**	**33.399**	**36.478**
Lasten	Bedrijfsvoering	-1.088	-1.087	-610
	Crisis, Rampen en Incidenten	-1.135	-1.124	-1.210
	Gezondheid en Leven	-1.866	-1.827	-2.352
	Publieke Zorg & Dienstverlening	-63.195	-20.797	-22.894
	Samen Veilig	-8.579	-8.218	-9.039
Totaal Lasten		**-75.865**	**-33.053**	**-36.106**
Reserveringen	Bedrijfsvoering	80	0	0
	Gezondheid en Leven	-33	-22	34
	Publieke Zorg & Dienstverlening	-207	-271	-317
	Samen Veilig	-67	-53	-90
Totaal Reserveringen		**-228**	**-346**	**-373**
Eindtotaal		**618**	**0**	**0**

De belangrijkste wijzigingen in de beleidsbegroting 2024 ten opzichte van de begroting 2023 zijn:

- De indexering voor loon- en prijsindexatie van 8,2% is bepaald aan de hand van de notitie 'Samen werken voor Drenthe'. Op 9 maart 2023 heeft het CPB de maart-raming (CEP 2023) gepubliceerd. Deze publicatie is gebruikt voor het bepalen van de indexatie 2024 en verder. De gewogen index voor 2024 is berekend op 4,2%. Hierbij komt het verschil tussen de werkelijke indexatie en begrote indexatie over 2022. Deze correctie is berekend op 4,0%.
- De eenmalige bijdragen van € 270.000 voor datagericht werken, € 150.000 voor publieke gezondheid, € 172.686 voor JGZ dienstverlening voor Oekraïense kinderen en € 350.000 voor transformatie jeugdgezondheidszorg die in 2023 aan de gemeentelijke bijdrage waren toegevoegd zijn in 2024 niet meer opgenomen in de begroting.
- Een gewijzigd formatieplan voor gezondheidsbevordering heeft geleid tot overheveling van € 100.000 van programma Bedrijfsvoering naar programma Gezondheid en Leven.
- De versterking van infectieziektebestrijding is voor 2023 en 2024 begroot op € 712.727 per jaar. Hiervoor is een specifieke uitkering aangevraagd (SPUK-VGGD).
- De autonome ontwikkelingen, € 60.000 voor Wet open overheid (per 2023) en € 141.742 voor ophoging van de jaarlijkse steekproef gastouderopvang, zijn opgenomen in de gemeentelijke bijdrage.
- De overige aanpassingen van baten en lasten per programma betreffen de uitwerking van de primitieve begroting 2023 naar de beheersbegroting, die een doorwerking heeft naar 2024. Deze aanpassingen zijn technisch van karakter en hebben geen invloed op de hoogte van de gemeentelijke bijdragen.

Loon- en prijsindexatie 2024

CEP2023-9maart2023	2024 verhouding indexatie				2022 verhouding indexatie				totaal
Prijs bruto binnenlandsproduct	3,0	30%	0,9						
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	4,7	70%	3,3						
			4,2						
Loonvoet sector overheid					6,5	75%	4,9		
Prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)					5,1	25%	1,3		
							6,2		
Begrote indexatie 2022							2,2		
Correctie 2022							4,0		
Loon- en prijsindexatie 2024									4,2
Correctie 2022									4,0
Loon- en prijsindexatie voor de begroting 2024									8,2

4.2. Meerjarenraming 2024-2027

Ook in de meerjarenbegroting is volgens de uitgangspunten van de notitie ‘Samen werken in Drenthe’; de gemeentelijke bijdragen zijn hierop aangepast. Hierna volgen overzichten van de meerjarenraming per kostensoort en per programma.

Meerjarenraming programma Gezondheid en Leven

Programma Gezondheid en Leven		Rekening 2022	Primitieve begroitng 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	Inwonerbijdrage gemeenten	1.408	1.407	1.915	2.003	2.084	2.156
	Opbrengsten Jeugd additioneel	128	130	140	147	153	158
	Opbrengsten Algemeen additioneel	301	312	262	274	285	295
	Overige opbrengsten	49	0	0	0	0	0
Totaal Baten		**1.886**	**1.849**	**2.318**	**2.425**	**2.522**	**2.610**
Lasten	Salarissen en sociale lasten	-1.008	-935	-1.299	-1.359	-1.414	-1.463
	Overige personeelskosten	-255	-308	-141	-147	-153	-159
	Kapitaallasten	0	0	0	-1	-1	-1
	Huisvestingskosten	-1	-3	-2	-3	-3	-3
	Algemene Kosten	-88	-67	-99	-104	-108	-111
	Doorbelasting middelen	-507	-494	-733	-766	-797	-825
	Productiekosten Jeugd basis	-1	0	0	0	0	0
	Productiekosten Algemeen basis	-8	-19	-77	-13	-13	-14
Totaal Lasten		**-1.866**	**-1.827**	**-2.352**	**-2.393**	**-2.488**	**-2.575**
Reserveringen	Reserveringen	-33	-22	34	-32	-33	-35
Totaal Reserveringen		**-33**	**-22**	**34**	**-32**	**-33**	**-35**
		-13	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Meerjarenraming programma Publieke Zorg & Dienstverlening

Programma 2023	Programma Publieke Zorg & Dienstverlening		Rekening 2022	Primitieve begroitng 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Publieke Zorg & Dienstverlening	Baten	Inwonerbijdrage gemeenten	2.897	2.874	3.278	3.428	3.566	3.690
		Opbrengsten Jeugd basis	664	686	263	275	286	296
		Opbrengsten Jeugd additioneel	2.600	2.410	2.928	3.063	3.186	3.297
		Opbrengsten Algemeen basis	366	408	339	354	368	381
		Opbrengsten Algemeen additioneel	1.727	1.481	1.857	1.942	2.020	2.091
		Bijdragen gemeenten huisvesting JGZ	549	530	632	661	688	712
		Overige opbrengsten	42.514	154	936	216	225	233
		Bijdragen gemeenten jeugd	11.839	12.524	12.978	13.575	14.118	14.612
		Resultaat voorgaande jaren	95	0	0	0	0	0
	Totaal Baten		**63.250**	**21.067**	**23.211**	**23.516**	**24.457**	**25.313**
	Lasten	Salarissen en sociale lasten	-13.544	-12.461	-13.213	-13.821	-14.374	-14.877
		Overige personeelskosten	-33.017	-251	-1.081	-368	-382	-396
		Kapitaallasten	-688	-193	-159	-166	-173	-179
		Huisvestingskosten	-7.565	-631	-697	-729	-758	-785
		Algemene Kosten	-1.461	-276	-285	-298	-310	-321
		Doorbelasting middelen	-5.882	-6.052	-6.398	-6.693	-6.960	-7.204
		Productiekosten Jeugd basis	-525	-375	-402	-420	-437	-453
		Productiekosten Algemeen basis	-395	-408	-441	-461	-480	-496
		Productiekosten Algemeen addiitoneel	-134	-149	-218	-228	-237	-245
		Resultaat voorgaande jaren	16	0	0	0	0	0
	Totaal Lasten		**-63.195**	**-20.797**	**-22.894**	**-23.184**	**-24.111**	**-24.955**
	Reserveringen	Reserveringen	-207	-271	-317	-332	-345	-357
	Totaal Reserveringen		**-207**	**-271**	**-317**	**-332**	**-345**	**-357**
Totaal Publieke Zorg & Dienstverlening			**-152**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Meerjarenraming programma Samen Veilig

Programma Samen Veilig		Rekening 2022	Primitieve begroitng 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	Inwonerbijdrage gemeenten	92	91	100	105	109	113
	Opbrengsten Algemeen additioneel	7.317	7.457	8.079	8.450	8.788	9.096
	Overige opbrengsten	1.342	724	950	994	1.033	1.069
Totaal Baten		**8.751**	**8.272**	**9.129**	**9.549**	**9.931**	**10.279**
Lasten	Salarissen en sociale lasten	-5.356	-6.156	-6.625	-6.929	-7.207	-7.459
	Overige personeelskosten	-1.262	-368	-415	-434	-452	-468
	Kapitaallasten		-16	-27	-28	-29	-30
	Algemene Kosten	-407	-161	-207	-216	-225	-233
	Doorbelasting middelen	-1.497	-1.469	-1.731	-1.811	-1.883	-1.949
	Productiekosten Algemeen basis	-	-2	-2	-2	-2	-2
	Productiekosten Algemeen addiitoneel	-57	-46	-33	-35	-36	-37
Totaal Lasten		**-8.579**	**-8.218**	**-9.039**	**-9.455**	**-9.833**	**-10.178**
Reserveringen	Reserveringen	-67	-53	-90	-94	-97	-101
Totaal Reserveringen		**-67**	**-53**	**-90**	**-94**	**-97**	**-101**
		105	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Meerjarenraming programma Crisis, Rampen en Incidenten

Programma Crisis, Rampen en Incidenten		Rekening 2022	Primitieve begroitng 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	Inwonerbijdrage gemeenten	147	148	160	167	174	180
	Bijdrage GHOR	957	976	1.050	1.098	1.142	1.182
	Overige opbrengsten	39	0	0	0	0	0
Totaal Baten		**1.144**	**1.124**	**1.210**	**1.266**	**1.316**	**1.362**
Lasten	Salarissen en sociale lasten	-876	-916	-984	-1.029	-1.070	-1.107
	Overige personeelskosten	-40	-11	-12	-13	-13	-14
	Algemene Kosten	-25	-1	-1	-1	-1	-1
	Doorbelasting middelen	-194	-195	-213	-223	-231	-240
	Productiekosten Algemeen basis		-1	-1	-1	-1	-1
Totaal Lasten		**-1.135**	**-1.124**	**-1.210**	**-1.266**	**-1.316**	**-1.362**
		8	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Meerjarenraming programma Bedrijfsvoering

Programma Bedrijfsvoering		Rekening 2022	Primitieve begroitng 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	Inwonerbijdrage gemeenten	678	1.698	1.076	1.125	1.170	1.211
	Overige opbrengsten	1.600	29	32	34	35	37
	Bijdragen gemeenten jeugd	-628	-640	-498	-521	-542	-561
	Resultaat voorgaande jaren	30	0	0	0	0	0
Totaal Baten		**1.679**	**1.087**	**610**	**638**	**664**	**687**
Lasten	Salarissen en sociale lasten	-3.646	-4.142	-4.500	-4.707	-4.895	-5.067
	Overige personeelskosten	-3.140	-1.809	-2.295	-2.400	-2.496	-2.584
	Kapitaallasten	-266	-319	-339	-355	-369	-382
	Huisvestingskosten	-803	-774	-934	-977	-1.016	-1.051
	Algemene Kosten	-1.301	-2.253	-1.617	-1.692	-1.759	-1.821
	Doorbelasting middelen	8.079	8.211	9.075	9.492	9.872	10.217
	Resultaat voorgaande jaren	-11	0	0	0	0	0
Totaal Lasten		**-1.088**	**-1.087**	**-610**	**-638**	**-664**	**-687**
Reserveringen	Reserveringen	80	0	0	0	0	0
Totaal Reserveringen		**80**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
		670	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

4.3 Gemeentelijke bijdragen 2024 - 2027

In onderstaande tabel geven we het verloop van de gemeentelijke bijdrage 2024-2027 inclusief de bijdrage VTD weer. Dit is inclusief loon- en prijsindexatie van 8,2%.

Verloop gemeentelijke bijdragen basistaken GGD Drenthe en Veilig Thuis Drenthe	Jeugd 0-18 jaar	Huisvesting 0-18 jaar	Jeugd 4-18 jaar	Overige programma's	VTD	Totaal
Primitieve begroting 2022	10.143.611	529.916	1.740.769	6.218.199	6.736.218	25.368.714
Huisvesting 0-18	0	54.479	0	0	0	54.479
Wet Open Overheid (WOO)	0	0	0	75.000	0	75.000
Oekraïne JGZ dienstverlening	126.471	0	46.215	0	0	172.686
Beheersbegroting 2023	**€ 10.270.082**	**€ 584.395**	**€ 1.786.984**	**€ 6.293.199**	**€ 6.736.218**	**€ 25.670.879**
Loon- en prijsindexatie 2024 (8,2 %)	842.147	47.920	146.533	516.042	552.370	2.105.012
Wet Open Overheid (WOO)	0	0	0	-16.230	0	-16.230
Technische Hygiënezorg	0	0	0	141.742	0	141.742
Datagericht werken incidenteel 2023	0	0	0	-243.450	0	-243.450
Gezondheid en Leven incidenteel 2023	0	0	0	-162.300	0	-162.300
Oekraïne JGZ dienstverlening 2023	-136.842	0	-50.005	0	0	-186.846
JGZ incidenteel 2023	-277.351	0	-101.349	0	0	-378.700
Bijdrage 2024	**€ 10.698.036**	**€ 632.316**	**€ 1.782.163**	**€ 6.529.004**	**€ 7.288.587**	**€ 26.930.106**
Loon- en prijscompensatie 2025 (4,6 %)	492.110	29.087	81.980	300.334	335.275	1.238.785
Bijdrage 2025	**€ 11.190.146**	**€ 661.402**	**€ 1.864.143**	**€ 6.829.338**	**€ 7.623.862**	**€ 28.168.891**
Loon- en prijscompensatie 2026 (4,0 %)	447.606	26.456	74.566	273.174	304.954	1.126.756
Bijdrage 2026	**€ 11.637.752**	**€ 687.858**	**€ 1.938.709**	**€ 7.102.511**	**€ 7.928.817**	**€ 29.295.647**
Loon- en prijscompensatie 2027 (3,5 %)	407.321	24.075	67.855	248.588	277.509	1.025.348
Bijdrage 2027	**€ 12.045.073**	**€ 711.933**	**€ 2.006.563**	**€ 7.351.099**	**€ 8.206.325**	**€ 30.320.995**

Financiering programma Jeugd

Deze tabel specificeert de kosten voor gemeenten, die besloten hebben tot integrale jeugdgezondheidszorg.

Jeugd 0-18 jaar	2024			2025		2026		2027	
	inwoners 0-18 per 1-1-2022	tarief 2024	basis-bijdrage	tarief 2025	totaal	tarief 2026	totaal	tarief 2027	totaal
Assen	13.296	160,91	2.139.479	168,31	2.237.895	175,05	2.327.410	181,17	2.408.870
Borger-Odoorn	4.352	160,91	700.287	168,31	732.500	175,05	761.800	181,17	788.463
Emmen	18.915	160,91	3.043.640	168,31	3.183.648	175,05	3.310.993	181,17	3.426.878
Hoogeveen	10.913	160,91	1.756.027	168,31	1.836.804	175,05	1.910.276	181,17	1.977.136
Midden-Drenthe	5.937	160,91	955.331	168,31	999.277	175,05	1.039.248	181,17	1.075.621
Noordenveld	5.512	160,91	886.944	168,31	927.743	175,05	964.853	181,17	998.623
Westerveld	3.080	160,91	495.607	168,31	518.405	175,05	539.141	181,17	558.011
De Wolden	4.479	160,91	720.722	168,31	753.876	175,05	784.031	181,17	811.472
Totaal	**66.484**		**10.698.036**		**11.190.146**		**11.637.752**		**12.045.073**

Conform bestuursbesluit zijn de huisvestingskosten van de JGZ niet meer opgenomen als onderdeel van de basistaken, maar worden deze separaat afgerekend met de desbetreffende gemeenten. Deze tabel specificeert deze kosten per gemeente.

Huisvesting 0-18	2024	2025	2026	2027
	bijdrage	bijdrage	bijdrage	bijdrage
Assen	108.072	113.044	117.565	121.680
Borger-Odoorn	56.709	59.317	61.690	63.849
Coevorden	5.036	5.267	5.478	5.670
Emmen	184.653	193.147	200.873	207.904
Hoogeveen	70.514	73.758	76.708	79.393
Meppel	13.960	14.602	15.186	15.718
Midden-Drenthe	88.278	92.339	96.033	99.394
Noordenveld	49.533	51.811	53.884	55.770
Westerveld	32.723	34.228	35.597	36.843
De Wolden	22.838	23.888	24.844	25.713
Totaal	**632.315**	**661.402**	**687.858**	**711.933**

De tabel specificeert de bijdrage van de gemeenten die de integrale Jeugdgezondheidszorg niet onder hebben gebracht bij de gemeenten.

Jeugd 4-18 jaar	2024			2025		2026		2027	
	inwoners 4-18 per 1-1-2022	tarief 2024	basis-bijdrage	tarief 2025	totaal	tarief 2026	totaal	tarief 2027	totaal
Aa en Hunze	3.472	90,09	312.793	94,23	327.182	98,00	340.269	101,43	352.178
Coevorden	5.094	90,09	458.919	94,23	480.030	98,00	499.231	101,43	516.704
Meppel	5.553	90,09	500.271	94,23	523.283	98,00	544.215	101,43	563.262
Tynaarlo	5.663	90,09	510.180	94,23	533.649	98,00	554.995	101,43	574.420
Totaal	**19.782**		**1.782.163**		**1.864.143**		**1.938.709**		**2.006.564**

Financiering overige programma's

Het totaal te financieren bedrag voor de gemeenten is in 2024 geïndexeerd met 8,2%. De bijdrage per inwoner is hier op aangepast en bedraagt € 13,12 per inwoner in 2024.

Overige programma's	inwoners	2024		2025		2026		2027	
	1-1-2022	per inw.	totaal	per inw.	totaal	per inw.	totaal	per inw.	totaal
Aa en Hunze	25.579	13,12	335.525	13,72	350.959	14,27	364.998	14,77	377.773
Assen	68.979	13,12	904.813	13,72	946.434	14,27	984.291	14,77	1.018.742
Borger-Odoorn	25.681	13,12	336.863	13,72	352.359	14,27	366.453	14,77	379.279
Coevorden	35.517	13,12	465.884	13,72	487.315	14,27	506.808	14,77	524.546
Emmen	107.856	13,12	1.414.771	13,72	1.479.850	14,27	1.539.044	14,77	1.592.911
Hoogeveen	55.857	13,12	732.688	13,72	766.392	14,27	797.048	14,77	824.945
Meppel	34.761	13,12	455.968	13,72	476.942	14,27	496.020	14,77	513.381
Midden-Drenthe	33.689	13,12	441.906	13,72	462.234	14,27	480.723	14,77	497.548
Noordenveld	31.238	13,12	409.756	13,72	428.604	14,27	445.749	14,77	461.350
Tynaarlo	34.221	13,12	448.884	13,72	469.533	14,27	488.314	14,77	505.405
Westerveld	19.854	13,12	260.429	13,72	272.409	14,27	283.305	14,77	293.221
De Wolden	24.511	13,12	321.516	13,72	336.306	14,27	349.758	14,77	362.000
Totaal	**497.743**		**6.529.003**		**6.829.337**		**7.102.511**		**7.351.099**

Financiering VTD

De bijdrage voor Veilig Thuis laat zich als volgt specificeren.

Bijdrage VTD						
	Bijdrage Centrum-gemeente	Verdeling o.b.v. rijksbijdrage jeugd 2016		Verdeling o.b.v. inwoners (1-1-2022)		Bijdrage 2024
Aa en Hunze		4,3%	81.700	25.579	213.104	294.804
Assen		18,4%	349.600	68.979	574.680	924.280
Borger-Odoorn		5,3%	100.700	25.681	213.954	314.654
Coevorden		6,2%	117.800	35.517	295.900	413.700
Emmen	1.241.778	24,7%	469.300	107.856	898.573	2.609.651
Hoogeveen		12,8%	243.200	55.857	465.357	708.557
Meppel		6,7%	127.300	34.761	289.602	416.902
Midden-Drenthe		5,7%	108.300	33.689	280.671	388.971
Noordenveld		4,9%	93.100	31.238	260.251	353.351
Tynaarlo		5,1%	96.900	34.221	285.103	382.003
Westerveld		3,0%	57.000	19.854	165.408	222.408
De Wolden		2,9%	55.100	24.511	204.207	259.307
Totaal	**1.241.778**		**1.900.000**	**497.743**	**4.146.809**	**7.288.587**

4.4 Reserves en voorzieningen 2024-2027

In onderstaande overzichten wordt het meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen weergegeven. Het verloop is uitgesplitst in toevoegingen en onttrekkingen per jaar. Het doel, de risicocalculatie en de ontwikkeling wordt per reserve geduid. Tevens is een overzicht van het verloop van de reserves en voorzieningen per programma weergegeven.

	2023	2024			2025		
	Beginstand	Storting	Onttrekking	Eindstand	Storting	Onttrekking	Eindstand
Reserve loon- en prijsontw.	459	21	0	480	22	0	502
Risicoreserve	1.490	430	0	1.920	449	0	2.369
Organisatieontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Egalisatiereserve	432	17	-74	375	18	-10	384
Reserve VTD	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**2.381**	**468**	**-74**	**2.775**	**489**	**-10**	**3.255**

	2025	2026			2027		
	Beginstand	Storting	Onttrekking	Eindstand	Storting	Onttrekking	Eindstand
Reserve loon- en prijsontw.	502	20	0	522	18	0	540
Risicoreserve	2.369	467	0	2.837	484	0	3.320
Organisatieontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
Egalisatiereserve	384	19	-10	392	19	-10	401
Reserve VTD	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**3.255**	**506**	**-10**	**3.751**	**521**	**-10**	**4.262**

Reserve loon- en prijsontwikkeling

Doel

Op basis van de notitie 'Samen werken voor Drenthe' heeft de algemene reserve van de GGD een bestemming gekregen en kan deze alleen worden ingezet voor het opvangen van loon- en prijsontwikkelingen.

Risicocalculatie

Voor deze reserve is de bestuurlijke norm dat wij 2,5% aanhouden van de kostenomvang van het basistakenpakket. Het maximum voor 2024 bedraagt € 479.901.

Risicoreservering

Doel

Het opvangen van risico van additioneel werk.

Risicocalculatie

De berekening is op basis van 'Personeelsvolume additionele taken per einde jaar' x 'worst-case scenario (=33%)'. De gewenste omvang, conform deze norm, voor 2024 bedraagt € 1.194.015.

Ontwikkelingsplanning

Indien de gewenste omvang overschreden wordt, zal het overschot uitgekeerd worden aan de gemeenten conform de relatieve omvang van de afname van de additionele taken.

Reserve organisatieontwikkeling

Doel

Aansluiten op verwachte en gesignaleerde ontwikkelingen. Voor organisatieontwikkeling zijn geen structurele posten opgenomen in de begroting. De GGD is een professionele en kennisrijke organisatie die, zeker de komende jaren, een belangrijk kennis- en expertisecentrum van en voor de gemeenten is. Om deze rol te kunnen blijven spelen, is het noodzakelijk om medewerkers en organisatie voortdurend te ontwikkelen.

Risicocalculatie

Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij 'doel' genoemde onderwerpen en de mogelijk claims.

Ontwikkelingsplanning

Voor organisatieontwikkeling zijn geen structurele posten opgenomen in de begroting. De reserve wordt gevoed wanneer de bedrijfsvoering dat in enig jaar toelaat. GGD moet het zelf inverdienen in de bedrijfsvoering.

Egalisatiereserve

Doel

Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten).

Mogelijke claims

Egalisatie van de kosten van 3 onderzoeken epidemiologie per vier jaar (€ 63.486), opleiding Forensisch artsen (€ 117.379) en Publieke Gezondheid Asielzoekers (€ 227.795) en opleiding arts infectieziektebestrijding (€ 23.697).

Risicocalculatie

Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij 'mogelijke claims' genoemde onderwerpen.

Ontwikkelingsplanning

P.m.

Reserve VTD

Doel

Ter voorkoming van een piek in de kosten en lasten in de toekomst (egalisatie van de kosten).

Mogelijke claims

Onder andere MDA++, de radarfunctie en de toename van het aantal te verwerken meldingen.

Risicocalculatie

Realistische inschatting van de te verwachten kosten bij 'mogelijke claims' genoemde onderwerpen.

Ontwikkelingsplanning

P.m.

Meerjarenraming 2024-2027 onttrekking/storting reserves per programma

	Raming 2024			Raming 2025		
	storting	onttrekking	saldo	storting	onttrekking	saldo
Programma Gezondheid en Leven	40	-74	-34	42	-10	32
Programma Publieke Zorg & Dienstverlening	317	0	317	332	0	332
Programma Samen Veilig	90	0	90	94	0	94
Programma Crisis, Rampen en Incidenten	0	0	0	0	0	0
Programma Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Totaal	**447**	**-74**	**373**	**467**	**-10**	**458**

	Raming 2026			Raming 2027		
	storting	onttrekking	saldo	storting	onttrekking	saldo
Programma Gezondheid en Leven	43	-10	33	45	-10	35
Programma Publieke Zorg & Dienstverlening	345	0	345	357	0	357
Programma Samen Veilig	97	0	97	101	0	101
Programma Crisis, Rampen en Incidenten	0	0	0	0	0	0
Programma Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Totaal	**486**	**-10**	**476**	**503**	**-10**	**493**

4.5 Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 28 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet een overzicht worden verstrekt van de incidentele baten en lasten. Dit betreft een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd.

Het overzicht van de incidentele baten en lasten is een onmisbaar overzicht voor het verkrijgen van een juiste beeld van het materieel sluiten van de (meerjaren)begroting en daarmee van de financiële positie van GGD Drenthe. Per definitie behoren de stortingen en onttrekkingen aan en van de reserves tot de incidentele lasten en baten. Om die reden worden deze in onderstaande tabel weergegeven.

	Programma	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten	Gezondheid en Leven	74	0	0	0
	Publieke Zorg & Dienstverlening	713	0	0	0
	Samen Veilig	0	0	0	0
	Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Baten		**787**	**0**	**0**	**0**
	Programma	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	Gezondheid en Leven	-74	0	0	0
	Publieke Zorg & Dienstverlening	-713	0	0	0
	Samen Veilig	0	0	0	0
	Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Lasten		**-787**	**0**	**0**	**0**
Specificatie incidentele baten					
Programma Gezondheid en Leven		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Volwassenen en ouderenonderzoek (dekking egalisatiereserve)		74	0	0	0
Totaal programma Gezondheid en Leven		**74**	**0**	**0**	**0**
Programma Publieke Zorg & Dienstverlening					
Specifieke uitkering (SPUK-VGGD) versterking infectieziektebestr.		713	0	0	0
Totaal programma Publieke Zorg & Dienstverlening		**713**	**0**	**0**	**0**
Specificatie incidentele lasten					
Programma Gezondheid en Leven		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Volwassenen en ouderenonderzoek		-74	0	0	0
Totaal programma Gezondheid en Leven		**-74**	**0**	**0**	**0**
Programma Publieke Zorg & Dienstverlening					
Specifieke uitkering (SPUK-VGGD) versterking infectieziektebestr.		-713	0	0	0
Totaal programma Publieke Zorg & Dienstverlening		**-713**	**0**	**0**	**0**

Voor de additionele taken wordt een opslag van 10% berekend op de kostprijs van de additionele producten. Deze opslag is bedoeld voor eventuele frictiekosten als gemeenten besluiten geen additionele producten meer af te nemen van de GGD. De opslag wordt gestort in de risicoreserve. Deze stortingen gebeuren jaarlijks en kunnen dus niet als een incidentele last worden gezien. De omvang van de risicoreserve is gehouden aan een bestuurlijke afspraak dat deze niet hoger is dan 33% van de loonkosten. Als de reserve boven deze bestuurlijke norm komt wordt het meerdere in principe terug betaald aan de gemeenten.

Ter egalisatie van de kosten van 3 onderzoeken epidemiologie per 4 jaar (programma bewaken) storten we jaarlijks in de egalisatiereserve. De jaarlijkse stortingen en onttrekkingen zien wij niet als incidentele baten en lasten, maar zijn bedoeld om lasten en baten over de verschillende jaren te egaliseren tot een structureel gemiddelde.

Om te beoordelen of de begroting structureel sluitend is, worden de begrotingssaldi gecorrigeerd met het saldo van incidentele baten en lasten.

Gezuiverd saldo				
	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Geraamde resultaat	0	0	0	0
Saldo incidentele baten	787	0	0	0
Saldo incidentele lasten	-787	0	0	0
Gezuiverd saldo	**0**	**0**	**0**	**0**

Bijlage 1 Verklarende woordenlijst

ABO	Algemeen bestuurlijk overleg
ABR	Antibioticaresistentie
AIOS	Arts in opleiding tot specialist
AMV	Alleenstaande minderjarige vreemdeling
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AZC	Asielzoekerscentrum
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCG	Bacillus calmette-guérin (vaccin tegen tuberculose)
BI	Business-intelligence
BMR	(vaccin tegen) Bof, mazelen en rodehond
BRMO	Bijzonder resistente micro-organismen
BRP	Basisregistratie van personen
BSO	Buitenschoolse opvang
BVD	Bestuurlijk veiligheidsoverleg Drenthe
CB	Consultatiebureau
CJG	Centrum voor jeugd en gezin
COA	Centraal orgaan opvang asielzoekers
CRI	Crisis, rampen en Incidenten
CSG	Centrum Seksueel Geweld
DI-PG	Deskundige Infectiepreventie Publieke Gezondheid
DTP	(vaccin tegen) Difterie , tetanus, polio
DKTP	(vaccin tegen) Difterie , kinkhoest, tetanus, polio
FG	Forensische Geneeskunde
FMEK	Forensisch medische expertise bij kindermishandeling
GAGS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige hulverleningsorganisatie in de regio
GIDS	Gezond in de stad: landelijke stimuleringsprogramma
GOB	Gastouderbureau
GROP	GGD rampen opvangplan
IKB	Individueel Keuze Budget
IKK	Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang
IZB	Infectieziektebestrijding
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HG	Huiselijk geweld
HIb	Haemophilus influenzae type B (Hib)-ziekten
HPV	Humaan papillomavirus
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOGG	Jongeren op gezond gewicht
KDV	Kinderdagverblijf
KIES	Kinderen in Echtscheidingssituaties
KNMAR	Koninklijke Nederlandse Marechaussee
KWE	Kleinschalige Wooneenheid
KWG	Kleinschalige Woongroep

LHBT	lesbische vrouwen/homoseksuele mannen/biseksuelen/transgenders
LPK	Landelijk Professioneel Kader
MDA++	Multidisciplinaire aanpak intersectoraal en specialistisch
NJI	Nederlands Jeugdinstituut
NODO	Nader Onderzoek DoodsOorzaak
OGGZ	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OTO	Opleiden, trainen, oefenen
P&O	Personeel & organisatie
PGA	Publieke gezondheid asielzoekers
PSHi	Psychosociale hulverlening bij incidenten
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
SBOH	Stichting beroepsopleiding huisartsen
SOA	Seksueel overdraagbare aandoening
TBC	Tuberculosebestrijding
THZ	Technische Hygiënezorg
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
VDG	Verenigde Drentse Gemeenten
VNG	Verenigde Nederlandse Gemeenten
VenJ	Veiligheid en Justitie
VNN	Verslavingszorg Noord-Nederland
VO	Voortgezet Onderwijs
VRD	Veiligheidsregio Drenthe
VVE	Voorschoolse – en Vroegschoolse Educatie
VTD	Veilig Thuis Drenthe
VWS	Volksgezondheid, welzijn, sport
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOB	Wet Openbaarheid van Bestuur
WNT	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Bijlage 2 Overige overzichten

In het Besluit Begrotingsverantwoording voor gemeenten en provincies (BBV) staat aangegeven welke overzichten onderdeel van de begroting moeten zijn.
Deze overzichten zijn hieronder opgenomen en waar mogelijk toegelicht.

Tabel inzake beleidsindicatoren formatie en organisatie

Beleidsindicatoren	2023	2024	2025	2026	2027
1. Formatie	0,57	0,57	0,57	0,57	0,57
Fte per 1.000 inwoners					
2. Bezetting	0,60	0,56	0,56	0,56	0,56
Fte per 1.000 inwoners					
3. Apparaatkosten	€ 70	€ 70	€ 73	€ 76	€ 79
per inwoner					
4. Externe inhuur	28%	8%	5%	5%	5%
% van de loonkosten					
5. Overhead	21%	21%	21%	21%	21%
% van de totale lasten					
Aantal inwoners Drenthe	**497.743**				

Toelichting

Formatie en bezetting
De toegestane formatie bij de GGD bedraagt in 2024 283 fte, zijnde 0,57 fte per 1.000 inwoners.
Onder toegestane formatie verstaan wij de formatie voor de basistaken plus de formatie voor additionele taken.
De geraamde bezetting wordt wat lager ingeschat vanwege vacatures die er altijd zijn en waarvan het tijd kost ze in te vullen.

Apparaatskosten
De apparaatskosten voor 2024 stijgen ten opzichte van 2023. De stijging vanaf 2024 als bedrag per inwoner komt door de loon- en prijsstijgingen en de overige ontwikkelingen die zijn verwerkt in de meerjarenbegroting.

Externe inhuur
Externe inhuur betreft de kosten van structurele inhuur van een aantal functies die niet op de loonlijst van de GGD voorkomen. Het gaat o.a. om GAGS piket en inhuur van Forensische artsen. Voor de inzet ten behoeve van COVID-19 wordt voornamelijk gebruikt gemaakt van externe inhuur. Dit verklaard het hoge percentage voor 2023.

Tabel inzake geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans (in € 1.000)		2024	2025	2026	2027
Activa	Materiele vaste activa	1.300	1.300	1.300	1.300
	Voorraden	20	20	20	20
	Uitzettingen korter dan 1 jaar	2.000	2.000	2.000	2.000
	Overlopende activa	500	500	500	500
	Liquide middelen	250	250	250	250
Totaal activa		**4.070**	**4.070**	**4.070**	**4.070**
Lasten	Eigen vermogen	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
	Voorzieningen	-60	-60	-60	-60
	Netto vlottende schulden korter dan 1 jaar	-300	-300	-300	-300
	Overlopende passiva	-1.710	-1.710	-1.710	-1.710
Totaal passiva		**-4.070**	**-4.070**	**-4.070**	**-4.070**

Tabel inzake taakvelden

BBV-Taakvelden	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Baten				
0.10 Mutaties reserves	74	10	10	10
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0
0.4 Overhead	753	787	819	847
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0
0 Bestuur en ondersteuning	**826**	**797**	**829**	**858**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.234	1.290	1.342	1.389
1.2 Openbare orde en veiligheid	182	190	198	205
1 Veiligheid	**1.416**	**1.481**	**1.540**	**1.594**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.603	1.676	1.743	1.805
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	7.785	8.143	8.469	8.765
6.81b Maatschappelijke en vrouwenopvang	328	343	357	370
6 Sociaal Domein	**9.716**	**10.163**	**10.570**	**10.939**
7.1 Volksgezondheid	24.793	25.170	26.177	27.093
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	336	351	365	378
7 Volksgezondheid en milieu	**25.128**	**25.521**	**26.542**	**27.471**
Totaal Baten	37.086	37.962	39.480	40.862
Lasten				
0.10 Mutaties reserves	-447	-467	-486	-503
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0
0.4 Overhead	-8.502	-8.893	-9.249	-9.572
0.8 Overige baten en lasten	-773	-808	-841	-870
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0
0 Bestuur en ondersteuning	**-9.721**	**-10.169**	**-10.575**	**-10.945**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.040	-1.088	-1.131	-1.171
1.2 Openbare orde en veiligheid	-162	-169	-176	-182
1 Veiligheid	**-1.202**	**-1.257**	**-1.307**	**-1.353**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-938	-981	-1.021	-1.056
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-6.401	-6.696	-6.964	-7.207
6.81b Maatschappelijke en vrouwenopvang	-270	-282	-294	-304
6 Sociaal Domein	**-7.610**	**-7.960**	**-8.278**	**-8.568**
7.1 Volksgezondheid	-18.267	-18.277	-19.008	-19.673
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-287	-300	-312	-323
7 Volksgezondheid en milieu	**-18.554**	**-18.577**	**-19.320**	**-19.996**
Totaal Lasten	-37.086	-37.962	-39.480	-40.862
Eindtotaal	**0**	**0**	**0**	**0**
Overhead %	21%	21%	21%	21%

In deze tabel worden de totale kosten van de GGD (basis en additioneel) gerubriceerd naar de verplichte gemeentelijke taakvelden.

Het CBS heeft een aantal wijzigingen doorgevoerd in de taakvelden per 2023.

De ontwikkelingen van de afgelopen jaren onderstreepten het belang van goede data in het sociaal domein. De uitvraag binnen Iv3 op het gebied van WMO en jeugd is nu vrij grofmazig, waardoor vergelijken lastig is en trends moeilijk zijn te ontwaren.

Om beter inzicht te krijgen zijn de vijf taakvelden voor individuele voorzieningen WMO en jeugd (6.6 Maatwerkvoorzieningen, 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+, 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-, 6.81 Geëscaleerde zorg 18+, 6.82 Geëscaleerde zorg 18-) opgedeeld in negentien taakvelden.
De verfijning van Iv3 ondersteunt de informatiebehoefte van gemeenten en Rijk in het sociaal domein en is tevens dienstbaar aan de doelstellingen van de hervormingsagenda Jeugd. Landelijke trends en effecten worden zo beter meetbaar en biedt gemeenten meer mogelijkheden om zichzelf te vergelijken.

Voor GGD Drenthe resulteert dit in een verschuiving van de producten WVGGZ en Coördinatie slachtoffers mensenhandel van 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ naar 6.81b Maatschappelijke en vrouwenopvang (Wmo) en het product Centrum seksueel geweld van 1.2 Openbare orde en veiligheid naar 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen en het product Veilig Thuis Drenthe van 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ en 6.82 Geëscaleerde zorg 18- naar 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen.

Drentse oplegger Begroting GR-en gemeente Midden-Drenthe

Algemene informatie	
Naam gemeenschappelijke regeling	GGD Drenthe
Portefeuillehouder	Dhr. R. Schans
Contactpersoon gemeenschappelijke regeling plus contactgegevens	Dhr. G. Meijer, directiesecretaris, g.meijer@ggddrenthe.nl, 06-11562375
Accounthouder gemeente plus contactgegevens	Mw. M. Mos, m.mos@middendrenthe.nl, 0593-539466
Vertegenwoordiger gemeente in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling	Dhr. R. Schans

Bestuurlijk belang
Geef antwoord op de volgende vragen: • *De wijze waarop de gemeente een belang heeft in de gemeenschappelijke regeling en het openbaar belang dat ermee gediend wordt.* • *Waarom heeft de gemeente besloten tot een belang in de gemeenschappelijke regeling en wat is het openbaar belang dat ermee gediend wordt?* De gemeenten zijn op basis van de WPG verantwoordelijk voor de uitvoering van de taken voor de publieke gezondheidszorg. Ook staat in deze wet dat gemeenten wettelijk verplicht zijn een gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) in stand te houden voor de uitvoering van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg. De GGD houdt zich onder andere bezig met het opsporen en bestrijden van gezondheidsrisico's, met een gezonde en veilige omgeving en met een gezonde leefstijl. De colleges van alle gemeenten in Drenthe nemen deel aan en hebben een financieel en bestuurlijk belang in de GR GGD. Voor de volledige tekst van de gemeenschappelijke regeling zie: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2016-1686.html
GGD Drenthe heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg en bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de aan deze regeling deelnemende gemeenten.

(Wettelijk) kader

- *Geef een overzicht van de regelingen en afspraken op basis waarvan de verbonden partij/gemeenschappelijke regeling haar taken uitvoert. Maak hierin een onderscheid tussen wetten (inclusief ministeriële regelingen) en lokale regelgeving of overeenkomsten. Dit is van belang, omdat wettelijke taken in principe niet beïnvloedbaar zijn. Aanvullende afspraken kunnen worden gewijzigd.*
- *Het doel is dat de gemeenteraad inzicht krijgt in de werkzaamheden die de verbonden partij/gemeenschappelijke regeling uitvoert:*
  1. *op basis van wetgeving*
  2. *op grond van aanvullende afspraken.*

- Wetgeving:

- Wet publieke gezondheid; alle verplichte taken
- WMO: Veilig Thuis Drenthe, collectief door de Drentse gemeenten bij de GGD belegd.

- Aanvullende afspraken

- Additionele taken, per gemeente afgesproken

Deelnemende gemeenten		
Programma	Verdeelsleutel (%) per gemeente	Aantal zetels (in DB en AB per gemeente)
Jeugd 0-18	8,9 %	1 in AB
Jeugd 4-18	0,0 %	
Overige	6,8 %	
VTD	5,3 %	

Nieuw beleid en keuzes			
Omschrijving onderwerp	Welke bestuurlijke keuzes zijn mogelijk	Op welke wijze worden de keuzes aan de raad voorgelegd?	Kosten (structureel of incidenteel)
Toezicht gastouderopvang		Ontwerpbegroting	€ 141.742 structureel

Te nemen besluiten			
• *Het eerstvolgende te nemen besluit van de verbonden partij/gemeenschappelijke regeling dat over het onderwerp genomen moet worden. Welke relatie is er met de begroting, bestuursrapportage of rekening.*			
Volgende besluiten, Verwacht kwartaal	Soort stuk	Wie is bevoegd	Onderwerp/besluit

Risico's en beheersmaatregelen				
Geef hier aan welke risico's en onzekerheden u ziet, wat de mogelijke financiële impact daarvan is en hoe deze risico's en onzekerheden worden beheerst.				
Risico of onzekerheid	Kans	Financiële bandbreedte	Incidenteel/ structureel	Bedrag
Calamiteit waardoor reguliere dienstverlening in gevaar komt	Klein	Groot	Incidenteel	€ 225.000

Digitale verstoring	Zeer groot	Groot	Incidenteel	€ 675.000
Kwalitatieve en kwantitatieve samenstelling personeelsbestand t.a.v. verwachte dienstverlening (arbeidsmarktproblematiek)	Groot	Gemiddeld	Structureel	€ 210.000
Boventalligheid	Gemiddeld	Gemiddeld	Incidenteel	€ 150.000
Inkoopbeleid i.r.t. (Europese) aanbesteding	Groot	Gemiddeld	Structureel	€ 210.000
Het niet voldoen aan de AVG t.a.v. privacy en informatiebeveiliging	Groot	Groot	Incidenteel	€ 525.000
Klachtenafhandeling/schade a.g.v. (medische) handelingen	Klein	Klein	Incidenteel	€ 22.500
Onvoorziene toename van de vraag van onze dienstverlening	Klein	Groot	Incidenteel	€ 225.000
Loon- en prijsindexatie	Zeer groot	Zeer groot	Incidenteel	€ 1.125.000
Totaal				€ 3.367.500

Financiële ontwikkeling van de GR					
Ontwikkeling saldo GR-begroting vanaf lopende begrotingsjaar, (eventueel bijgesteld)	2023 Lopende begroting	2024 Begroting	2025	2026	2027
	0	0	0	0	0
Ontwikkeling gemeentelijke bijdrage vanaf lopende begrotingsjaar, (eventueel bijgesteld)	2023 Lopende begroting	2024 Begroting	2025	2026	2027
	€ 1.669.591	€ 1.786.208	€ 1.868.374	€ 1.943.109	2.011.118
Meer- en minderkosten ten opzicht van lopende begroting	Opsomming met toelichting				
Loon- en prijscompensatie, inclusief demografische ontwikkelingen		€ 156.534	€ 82.166	€ 74.735	€ 68.009
Woo		€ 4.061			
Toezicht gastouderopvang		€ 9.594			
Incidentele bijdrage 2023		-/- € 53.571			
Financiële positie GR	2023	2024	2025	2026	2027
(Vrije) reserve GR	€ 410.818	€ 410.818	€ 410.818	€ 410.818	€ 410.818
Solvabiliteit in %	24,7	49,1	49,1	49,1	49,1
Exploitatieruimte in %	0,0	-/- 0,2	0,0	0,0	0,0
Eigen vermogen 31-12	€ 2.060.000	€ 2.060.000	€ 2.060.000	€ 2.060.000	€ 2.060.000
Vreemd vermogen 31-12	€ 2.010.000	€ 2.010.000	€ 2.010.000	€ 2.010.000	€ 2.010.000
Advisering					
• *Opmerkingen vanuit beleidsafdeling gemeente, zowel beleidsmatig als financieel*					
• *Eventuele kanttekeningen of bedenkingen vanuit het college*					
• *Concept zienswijze of reactie gemeente*					

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Postadres Postbus 24, 9410 AA Beilen
Telefoon (0593) 53 92 22
Internet www.middendrenthe.nl
E-mail gemeente@middendrenthe.nl

Bezoekadres
Beilen Raadhuisplein 1
ma, wo, vr 8.30 – 16.00
di 8.30 – 14.30
do 8.30 – 16.00
17.00 – 20.00
Smilde Oons Huus Elzenlaan 10
ma 8.30 – 12.00
do 8.30 – 12.00

GGD Drenthe
t.a.v. de heer H. Kox
Postbus 144
9400 KA ASSEN

Datum: 25 april 2023
Behandeld door: M. Smid-Mos
Zaaknummer: 3051006
Onderwerp: afzien zienswijze

Uw brief van:
Uw kenmerk:
Bijlagen:
Verzonden op:

Geachte heer Kox,

Als lid van de gemeenschappelijke regeling GGD Drenthe ontvingen we op 3 april 2023 uw ontwerpbegroting. Deze begroting geeft ons een beeld van de financiën en het beleid van uw organisatie voor 2024.

Behandeling in de gemeenteraad
De gemeenteraad heeft bij uw begroting een advies van ons college van burgemeester en wethouders ontvangen. Met deze brief geven wij onze reactie over de volgende drie onderwerpen.

1. Ontwerpbegroting 2024
2. Begrotingswijziging 2023
3. Jaarstukken 2022

Ontwerpbegroting 2024
Via het voorjaarsoverleg heeft de gemeenteraad van Midden-Drenthe inhoudelijk het gesprek met u gevoerd over de begroting voor het jaar 2024. Vervolgens hebben we uw begroting inhoudelijk behandeld in de raadscommissie Zorg en Welzijn van 20 juni 2023 en de raadsvergadering van 6 juli 2023. De behandeling geeft ons geen aanleiding om een zienswijze op uw begroting te geven.

Begrotingswijziging 2023
Een drietal autonome ontwikkelingen maken dat de vastgestelde begroting voor het jaar 2023 niet meer volstaat. Het gaat om ontwikkelingen ten aanzien van de volgende onderwerpen.

1. Implementatie Wet open overheid
2. Meerkosten JGZ Oekraïense kinderen
3. Impact loon- en prijsontwikkelingen

Daarom stelt u een begrotingswijziging voor. Wij zien af van het indienen van een zienswijze op uw voorstel om de begroting van het jaar 2023 te wijzigen.

Jaarstukken 2022
Wij nemen kennis van de door u ingezonden jaarstukken 2022.

Mijn zaak
Reageert u op deze brief? Vermeld dan altijd uw zaaknummer.

Informatie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Miriam Smid - Mos, beleidsmedewerker, te bereiken op maandag, dinsdag en donderdag via telefoonnummer 0593 53 94 66 of via het mailadres m.mos@middendrenthe.nl.

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Midden-Drenthe,

de raadsgriffier,	de voorzitter,
C.A.M. Bodewes	C. Bijl

Zienswijzen Gemeenschappelijke Regelingen - ontwerpbegroting 2024

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Drenthe

Aa en Hunze	
Assen	Geen zienswijze
Borger-Odoorn	
Coevorden	
Emmen	*Emmen kent een verzamelbesluit:* 1. De begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en Recreatieschap Drenthe, voor wat betreft de jaarschijf 2024, en de begrotingswijzigingen 2023 van de gemeenschappelijke regelingen GGD Drenthe, EMCO en RUD Drenthe van een positief advies te voorzien, met uitzondering van de in de begroting 2024 van de RUD opgenomen extra bijdrage van 7% voor 2024 voor de invoering van de Omgevingswet en het gehanteerde ziekteverzuimpercentage van 9% in de begrotingswijziging 2023 van de RUD; 2. Kennis te nemen van de jaarrekeningen 2022 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en het Recreatieschap Drenthe.
Hoogeveen	
Meppel	*Geen zienswijze begrotingswijziging 2023,* ***wel zienswijze*** *op ontwerpbegroting 2024*
	Middelen toekomstscenario kind- en gezinsbescherming: Het college van B&W heeft op 30 juni 2020 De Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 'de volgende stap' vastgesteld. Op 1 juli 2020 is de regiovisie en memo ter kennisgeving aangeboden aan de gemeenteraad. Het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming is per 2022 een voortzetting van het programma Geweld Hoort Nergens Thuis. Gemeenten en Veilig Thuis organisaties blijven een sleutelpositie innemen bij de uitvoering van het Toekomstscenario, maar nu in sterke verbondenheid met het Lokale Veld. Dit vraagt een transformatie van de organisatie VTD. De benodigde middelen zijn niet opgenomen in de begrotingswijziging van 2023 omdat vanuit de reserve van de DUVO gelden, welke centrumgemeente Emmen had opgebouwd, de transitie van VTD voor in 2023 bekostigd is. In 2024 en verder kunnen deze kosten niet volledig gedekt worden uit de DUVO gelden. Daarom zal de GGD in de begroting van 2024 en verder deze middelen moeten opnemen.
	Middelen pandemische paraatheid: In het coalitieakkoord is afgesproken om de pandemische paraatheid te versterken. Dit vraagt ook inzet van GGD Drenthe. Op basis van het ingediende plan “Versterking infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid GGD’en” is het mogelijk in te schatten welke inzet er mogelijk wordt gevraagd. Daarnaast heeft het ministerie van VWS middelen gereserveerd. De vraag aan GGD is een schatting op te nemen in de begroting van 2024. Daarin beschreven of deze schatting en de middelen vanuit van het ministerie van VWS dekkend worden geacht.
Midden-Drenthe	Geen zienswijze
Noordenveld	Geen zienswijze
Tynaarlo	Geen zienswijze

Westerveld	Geen zienswijze voorgesteld, er wordt in afzonderlijke brief signaal afgegeven door college over kostenstijgingen bij alle GR'en
De Wolden	Zienswijze conceptbegroting GGD 2024 Gemeente De Wolden is content met uw beleidsarme kaderbrief en de daaruit voortvloei ende concept beleidsbegroting 2024. In 2023 wordt op de thema's Informatieveiligheid & privacy, Datagericht werken en Publieke gezondheid (preventie) extra inspanning gepleegd en het is goed daar voldoende aandacht voor te hebben. Geweld hoort nergens thuis In het ABO Jeugd hebben de wethouders aangegeven zich in hun colleges hard te willen maken voor de ontbrekende financiering voor het vervolg van de pilots onder GHNT. Immers, het is belangrijk dat de pilots kunnen worden afgerond en worden ingebed in de werkwijze. De pilots 'Eerder Erbij bij Huiselijk Geweld' in Hoogeveen en De Wolden zijn inmiddels afgerond; de werkwijze wordt omarmd. Casuïstiek wordt grotendeels lokaal opgelost, met een positief effect op de werklast van VTD. De volgende vragen vinden we van belang voor het vervolg: Kunt u ons inzicht geven in de status quo van de overige pilots: wat moet er nog gebeuren, wat heeft het opgeleverd en wat is het inverdieneffect? Wat is de reden dat de financiering GHNT doorloopt tot 2027? De Wolden en Hoogeveen doen een minder groot appèl op Veilig Thuis Drenthe, dan gemeenten zónder lokaal veiligheidsteam. We vinden het wenselijk dat dit wordt meegewogen in de bedragen die de gemeenten in 2024 aan GHNT zullen bijdragen. Om reden van zijn hierboven vermelde reactie heeft de gemeenteraad besloten t.a.v. de conceptbegroting 2024 een zienswijze bij u in te dienen.

Gemeenteraad

Dossiernummer	218
Extern Zaak ID	3067985
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.2
Titel	GR Stark jaarstukken 2022 en ontwerpbegroting 2024

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Zorg en Welzijn	20 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Het voorstel is gericht op het collegebesluit om de raad voor te stellen kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Stark en in te stemmen met de begroting 2024,
inclusief meerjarenraming tot en met 2027

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Schipper

De raad besluit:

1. Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Stark.
2. In te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Stark.
3. Geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Stark.
4. De extra bijdrage van € 49.534,00 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.
5. Het voorstel te aanvaarden om via de begrotingscyclus de ontwikkelingen bij Stark te blijven volgen.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
Uit de commissie Zorg en Welzijn van 20 juni 2023
De commissie adviseert de raad dit voorstel als hamerstuk te agenderen voor de vergadering van 6 juli 2023.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Toelichting voorstel

Onderwerp	**Jaarstukken 2022, ontwerpbegroting 2024 en meerjarenraming tot en met 2027 Stark**

Informatie

Datum	8 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Carla Kamerling	☒ xFinancieel adviseur: Rolf Bloem Personeelsconsulent:
Zaaknummer		Medewerker bestuur en juridische zaken:
Portefeuillehouder	Wethouder Schipper	☐ Communicatieadviseur:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	☐ Inkoopadviseur
		☐ xTeam: Paul Steehouwer
		☐ Naam medewerker:
		☐ Inspraak/adviesorgaan:
		☐

Aanleiding/voorgeschiedenis

Conform de gewijzigde Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen, verstuurt het Bestuur van de GR Stark jaarlijks, voor 1 mei, de jaarstukken en de begroting. In het Bestuur van de GR zijn de jaarstukken 2022 en begroting 2024 behandeld en voorlopig vastgesteld. Deze stukken worden nu aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten in de GR voorgelegd. De gemeenteraden worden gevraagd in te stemmen met de ontwerpbegroting 2024 van Stark en krijgen de gelegenheid
een zienswijze op de begroting in te dienen. Tevens worden de gemeenteraden gevraagd de concept jaarstukken ter kennisname aan te nemen.

Stark
De GR Stark is het leerwerkbedrijf van de gemeenten Hoogeveen, De Wolden en Midden-Drenthe en is sinds 1 januari 2019 operationeel. Stark is een Gemeenschappelijke Regeling (GR). Voor deze tijd was dit de GR Alescon waar ook de gemeenten Assen, Tynaarlo en Aa-Hunze aan deelnamen.

Stark is een bedrijfsvoeringsorganisatie en voert het beleid van de drie gemeenten (Midden-Drenthe, De Wolden en Hoogeveen) uit. Dit beleid is vastgelegd in het bedrijfsplan van Stark. Het bedrijfsplan vormt de basis voor Stark. Stark bepaalt zelf geen beleid.

Stark voert voor de drie gemeenten de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit, voor zover nog toepasselijk op de personen die nog in dienst zijn van Stark. Daarnaast wordt Stark door de deelnemende gemeenten ingeschakeld voor beschut werk in het kader van de Participatiewet (PW) en leerwerktrajecten voor o.a. mensen met een bijstandsuitkering op grond van de PW.

De kosten van Stark worden gedekt uit een rijksbijdrage voor Wsw'ers, inkomsten uit de werkzaamheden en een bijdrage (kaderstellend bedrag van € 2.000.000) in het exploitatietekort van de deelnemende gemeenten.

De missie van Stark luidt als volgt: Stark gelooft dat iedereen talent heeft. Wij ondersteunen de ontwikkeling van deze talenten en dit leidt tot duurzaam werk.
De visie van Stark is als volgt geformuleerd: de ambitie van Stark is een optimale deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen.

Voorstel

Toelichting voorstel

De raad besluit:

- Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Stark
- In te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Stark
- Geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Stark
- Het voorstel te aanvaarden om via de begrotingscyclus de ontwikkelingen bij Stark te blijven volgen

Het college besluit:

- Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Stark
- De gemeenteraad, via de Commissie Zorg en Welzijn, voor te stellen om in te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Stark
- De gemeenteraad, via de Commissie Zorg en Welzijn, voor te stellen om geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027
- De ontwerpbegroting, concept zienswijze en toelichting op het voorstel voorafgaand aan de zomermarkt op 24 mei te delen met de raadsleden.
- De Gemeenteraad te adviseren de ontwikkelingen bij Stark middels de begrotingscyclus te blijven volgen.

Voorjaarsoverleg en zomermarkt GR Stark

Op 14 februari 2023 heeft het voorjaarsoverleg Stark plaatsgevonden. Het doel van het voorjaarsoverleg is dat de portefeuillehouder in gesprek gaat met de raadsleden over de ontwikkelingen van de GR. Raadsleden kunnen vragen stellen, kaders en eigen wensen en bijvoorbeeld lokale thema's meegeven in dit overleg. Tijdens het voorjaarsoverleg heeft de directeur van Stark een presentatie gegeven aan de hand van een SWOT analyse waarin zij de kansen, mogelijkheden alsmede de risico's en bedreigingen heeft geschetst. Raadsleden hebben reacties gegeven op de volgende onderwerpen:

- Instroom. Er zijn vragen gesteld over de verschillen tussen de drie betrokken gemeenten qua omvang van de instroom. Toegelicht is dat er verschillen zijn in de financiële mogelijkheden van de 3 afzonderlijke gemeenten om trajecten bij Stark in te kopen. Raadsleden hebben de wens uitgesproken dat de instroom (gelijkelijk over de 3 gemeenten verdeeld na rato van het aantal inwoners) toe zal nemen in het komende jaar.
- Raadsleden gaven aan het te betreuren dat Stark momenteel geen arbeidsmatige dagbesteding kan bieden omdat Stark hiervoor niet is gecontracteerd (aanbestedingsregels).
- Nieuwbouw. Er is gesproken over de nieuwe kansen die de nieuwbouw gaat geven. Tussentijdse aanpassing van het budget lijkt niet nodig, ondanks de gestegen prijzen, ook omdat de offerte van de gekozen partijen vooralsnog binnen het bouwbudget blijft.
- Aanbesteding groen gemeente de Wolden. Er zijn vragen gesteld over de redenen van gemeente de Wolden om het groen aan te besteden. Uitgelegd is dat gemeente de Wolden graag wil weten wat de marktprijs is.
- Ziekteverzuim en steun aan Stark-medewerkers die het financieel zwaar hebben. Er zijn complimenten gegeven over de ingezette acties van Stark om het ziekteverzuim te verlagen en om mensen binnen Stark te ondersteunen die geconfronteerd zijn met (fors) gedaalde koopkracht tgv de energieprijzen en de inflatie.

Als vervolg op het voorjaarsoverleg zijn op woensdag 24 mei 2023 raadsbijeenkomsten gepland voor de GR-en van de gemeenten van Zuidwest Drenthe. Deze zomermarkt biedt de raden de kans met elkaar van gedachten te wisselen over de begroting voor 2024. Waar nodig kunnen naar aanleiding van de gesprekken de zienswijzen worden aangescherpt en in regionaal verband op elkaar worden afgestemd.

Jaarstukken 2022

In de bestuursvergadering van 24 maart 2023 zijn de jaarstukken 2022 voorlopig vastgesteld.
Het nettoresultaat over 2022 is, uitgaande van een gemeentelijke bijdrage van € 1.008.000, nihil. Dit is € 33.000 beter dan begroot. Het positieve resultaat wordt veroorzaakt door een hogere rijksbijdrage en een hogere bruto-omzet.

De begrote – en betaalde - gemeentelijke bijdrage bedraagt € 2.000.000. De werkelijke gemeentelijke bijdrage bedraagt € 1.008.000. Voor Midden-Drenthe betekent dit dat we afgerond nog € 99.000 terugontvangen van Stark.

Begroting 2024
In de bestuursvergadering van 24 maart 2023 is de begroting 2024 vastgesteld.

Bij het opstellen van deze begroting zijn de volgende documenten als uitgangspunt genomen:

- de beleidsbegroting 2023 van Stark;
- de interne beheers begroting 2023, zoals die op 20 januari 2023 in het bestuur is vastgesteld.

Overige uitgangspunten in de begroting zijn:

- de verwachtingen voor 2024 op basis van de op dit moment bekende feiten en omstandigheden;
- het volume SW 2024 in arbeidsjaren (aja) wordt gebaseerd op de verwachte eindstand voor het jaar 2023, geen nieuwe instroom en een uitstroom van circa 5% per jaar vanwege natuurlijk verloop;
- aantal plaatsingen Beschut Werk in het kader van de Participatiewet is gebaseerd op taakstellingen en prognoses van het rijk en is gelijk gehouden aan de mogelijke groei van 2023 van 4 medewerkers per jaar;
- de grondslag voor de bepaling van de rijksbijdrage Stark is de septembercirculaire van 2022. Het macrobudget SW uit de circulaire is gecorrigeerd met een LPO-compensatie van 2%. Het aandeel van Stark in het macrobudget is bepaald op basis van een gemiddelde percentage van de afgelopen jaren;
- er is een inschatting gemaakt van een salarisverhoging SW, jaarlijks per 1 januari 2% en per 1 juli 0% (op basis van het verleden). Daarnaast is rekening gehouden met een krimp in aantal van circa 5% per jaar;
- de medewerkers Beschut Werk worden verloond vanuit Stark Flex B.V. en volgens de cao Aan de Slag, er is nog geen rekening gehouden met een eventuele verschuiving in medewerkers tussen Stark Flex B.V. en Stark;
- een eventuele uitbreiding van de beschutte werkplaats met arbeidsmatige dagbesteding uit de huidige WMO wordt – vooralsnog –niet meegenomen in de begroting;
- de salariskosten van het ondersteunend personeel zijn in de begroting van 2023 geïndexeerd met 8%, voor de jaren 2024 tot en met 2027 is rekening gehouden met een salarisverhoging van 2% per jaar:
- er wordt ingezet op nieuwe detacheringsplekken de komende jaren tegen loonwaarde en een prijsindexatie van 2% per jaar;
- een daling in de gemeentelijke omzet trajecten Participatiewet ten opzichte van het bedrijfsplan met een ambitie in groei bij externen;
- een daling in de gemeentelijke groenomzet met een ambitie in groei bij externen;
- in de meerjarenbegroting gaan wij ervan uit dat we kostenbesparingen realiseren als gevolg van het bouwen van een nieuw en duurzaam pand.
- De gemeentelijke BOR omzet bestaat uit een voortzetting van de opdrachtwaarden uit 2023, rekening houdend met 5% jaarlijkse krimp en een tariefindexering van 2%. De BOR omzet voor gemeente De Wolden is onzeker in verband de uitkomst van een aanbesteding medio 2023. In 2023 is in de gemeentelijke BOR omzet voor Midden-Drenthe rekening gehouden met een opdrachtwaarde voor bestek. Voor Hoogeveen betreft het detachering en een vergoeding voor gebruik van machines en materieel. Voor De Wolden is rekening gehouden met een opdrachtwaarde voor bestek voor de periode januari tot en met juni 2023.

Zienswijze
De raad heeft de gelegenheid om zienswijzen op de ontwerpbegrotingen in te dienen. De ingediende ontwerpbegroting 2024 van Stark geeft op dit moment geen aanleiding om een zienswijze in te dienen.

Alternatieven

N.v.t.

Randvoorwaarden

N.v.t.

Risico's'

- De kans op en de impact van cybercrime of datalekken wordt steeds groter; voor een onderzoek naar de potentiële risico's en de mogelijke investeringen die nodig zijn om risico's (gedeeltelijk) te kunnen afdekken is een bedrag opgenomen.
- Ondersteunend personeel. Er is in de begroting rekening gehouden met een lagere krimp (van 2%) in het ondersteunend personeel in verhouding tot de krimp in de SW populatie gezien de stijgende begeleidingsbehoefte van deze populatie. Daarnaast is er sprake van een kostenstijging voor ondersteunend personeel als gevolg van de wijzigingen en de cao SGO.
- Omzetderving als gevolg van stijgend (veelal niet beïnvloedbaar) ziekteverzuim.
- Verhoogde kapitaallasten nieuwbouw. In de begroting is rekening gehouden met het actuele rentepercentage voor de financiering. Er is echter een risico dat het rentepercentage stijgt.
- Uitstel go/no go moment voor start nieuwbouw brengt meerdere risico's met zich mee. 1. Uitstel van de start van de bouw betekent dat het huidige pand langer gehuurd moet worden dan gepland met alle kosten die dit met zich meebrengt. 2. Bij een eventuele no go zal er sprake zijn van een aanzienlijk verlies van reeds gemaakte kosten. De hoge huur- en energielasten van het huidige pand gaan nog langer door. Daarnaast zal een eventuele volgende bouwofferte substantieel hoger uitvallen dan de huidige aanbieding van de bouwende partijen, dit door de forse stijging van de materiaalkosten. Ook de kapitaallasten zullen naar verwacht nog verder omhoog gaan.
- Aanbesteding groenomzet door de gemeente de Wolden. Mocht Stark deze aanbesteding niet winnen dan bestaat het risico dat er geen vervangende werkzaamheden beschikbaar zijn voor de betreffende medewerkers van Stark.
- Daling van de omzet bij de aangesloten gemeenten waardoor Stark voor voldoende omzet mede-afhankelijk is van opdrachten bij externe partijen. Stark geeft aan met de huidige uitgangspunten in de begroting van 2024 aan de maximale ruimte te zitten om via quasi-inbesteding aanvullende opdrachten elders te kunnen verwerven.

Financiële gevolgen

De totale gemeente bijdrage in het exploitatietekort van Stark blijft naar verwachting de komende jaren conform afspraak onder de € 2 miljoen. Voor Midden-Drenthe gaat het in 2024 om een bijdrage van € 283.000. In onze gemeentelijke meerjarenbegroting hebben we een bedrag opgenomen € 233.000 Dit is gebaseerd op de (vorige) meerjarenbegroting van Stark. Deze verhoging van de gemeentelijke bijdrage nemen we mee in de begroting. Meerjarig ziet het beeld er als volgt uit:

Bijdrage Stark (* € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Beleidsbegroting 2024 Stark	283	279	240	243
Gemeentelijke begroting 2023-2026	233	252	271	271
Saldo	**-50**	**-27**	**31**	**28**

Personele gevolgen

N.v.t.

Duurzaamheid

N.v.t.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

N.v.t.

Vervolgprocedure/communicatie

Na de zomermarkt wordt Stark middels een brief geïnformeerd.

Bijlagen

- Stark Jaarstukken 2022 met resultaatbestemming en controleverklaring 2022
- Beleidsbegroting 2024 (vastgesteld) Stark
- Begeleidende brief aan de Raden bij jaarstukken 2022
- Begeleidende brief aan de Raden bij beleidsbegroting 2024 met meerjarenraming tm 2027

STARK

Ster in bedrijf

2022

Jaarstukken

Stark en Fit

Jaarstukken 2022

J. Westendorp

voorzitter

Handtekening

M. Turksma

secretaris

Handtekening

24 maart 2023

Dieselstraat 3
7903 AR Hoogeveen
Postbus 740
7900 AS Hoogeveen

Samenvatting

Het exploitatieresultaat van Stark over 2022 is positiever dan begroot. Het resultaat is nihil. Dit is € 33.000 beter dan begroot. Dit is inclusief de ontvangen gemeentelijke bijdrage van € 1.008.000. De gemeentelijke bijdrage is € 992.000 lager uitgevallen ten opzichte van de begroting.

Stark, Fit in bedrijf. Dat zijn we, want financieel staan we er goed voor. Maar ook ten aanzien van de ontwikkel-opdracht kunnen we stellen dat Stark actief en vitaal is. In 2022 maakten we voor een grote groep medewerkers en bedrijven, in gezamenlijkheid met gemeenten en opleidingsinstanties, het verschil in (arbeids)ontwikkeling.

We kijken naar de talenten van medewerkers en gaan altijd op zoek naar werk waar een medewerker van gaat stralen. Op die manier maken we de verbinding met werkgevers in de reguliere arbeidsmarkt en maakt Stark ook bedrijven sterker.

In 2022 organiseerden we een wensenactie met daaraan gekoppelde snuffelstages: het bleek heel waardevol om te luisteren naar de dromen van medewerkers en tegelijkertijd werkgevers uit te dagen eens anders te kijken naar hun werkaanbod en hoe ze Starkers kunnen inzetten in hun bedrijf.

De ondersteuningsbehoefte van Starkers is heel divers. Wij spelen daarop in met een heel aantal verschillende soorten werkzaamheden, detacheringen en trajecten, zodat we veel deelnemers kunnen begeleiden. De inhoud verschilt naar gelang hetgeen nodig is voor de deelnemer, maar in alle gevallen in is het doel duurzame (arbeids)participatie.

Uiteraard gaven we ook in 2022 de nodige cursussen in het kader van ontwikkeling. Onder andere de standaard VCA- en bosmaaiercursussen, die van toepassing zijn op het groenonderhoud en natuurlijk de sociale vaardigheids- en weerbaarheidstrainingen die voor de doelgroep zeer van belang zijn. Afgelopen jaar werd onze kennis en expertise ook gedeeld door middel van een zogeheten op maat training met een train-de-trainer-module voor een collega-leerwerkbedrijf.

Stark vindt dat iedereen, om zoveel mogelijk zelfstandig ‘mee te kunnen doen’ in de maatschappij van de toekomst, enigszins digitaal vaardig zou moeten zijn. Via SBCM, het kenniscentrum sociale werkgelegenheid, konden wij trainingen digitale vaardigheid aanbieden. Het project heet Future Fit en past goed bij onze visie. Medewerkers krijgen via deze training een mooie basis computervaardigheden mee en het traject werd afgesloten met een Klik&Tik certificaat.

Een belangrijke taak voor Stark als werkgever is vitaliteit en duurzame inzetbaarheid vergroten. Stark&Fit is in 2022 ontwikkeld om hieraan een bijdrage te leveren. Het betreft een jaarrond programma met laagdrempelige workshops en clinics om gezonder en bewuster te leven. Ook is er de inzet van een diëtist, chiropractor en wekelijkse meditatiesessie. Stark&Fit brengt medewerkers letterlijk in beweging.

Naar aanleiding van de stijgende kosten voor levensonderhoud en een aanzienlijk deel van ons personeelsbestand dat leeft van een minimum inkomen hebben wij in 2022 armoedebestrijdingsprojecten opgezet. Het mooiste voorbeeld hiervan is de pop-up-kapsalon: medewerkers laten hun haren wassen en knippen, besparen hiermee op een kappersbezoek, mogen zichzelf even laten verwennen. In de kapsalon krijgen studenten van het Alfa-college bovendien de kans zich te ontwikkelen in hun toekomstige vak.

Inhoud

Samenvatting ... 2
Voorwoord ... 4
Over Stark ... 5
Bestuur Gemeenschappelijke Regeling ... 6
Organisatieschema ... 6
Meer informatie over Stark ... 6
Sociaal jaarverslag ... 7
Instroom, mobiliteit en plaatsing ... 7
Bedrijfsvoering ... 9
Detacheringen ... 9
Trajecten ... 9
Talent in beeld ... 10
Sociale vaardigheden, weerbaarheidstraining en train de trainer ... 10
BOR Midden-Drenthe ... 10
Vitaliteitsprogramma Stark&Fit ... 11
Future Fit ... 11
Armoedebestrijding ... 11
Staat je STARK, Staat je GOED! ... 12
Corona ... 12
Ziekteverzuim en inzetbaarheid ... 12
Ondernemingsraad ... 13
Vertrouwenspersonen ... 13
Nettoresultaat ... 14
Algemeen ... 14
Omzet per gemeente ... 15
Gemeentelijke bijdrage ... 16
Paragrafen ... 17
Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 17
Onderhoud kapitaalgoederen ... 19
Financiering ... 19
Wet open overheid ... 21
Verbonden partijen ... 21
Jaarrekening ... 22
Balans ... 22
Overzicht van Baten en Lasten ... 23
Waarderingsgrondslagen ... 24
Toelichting op de Balans ... 26
Toelichting overzicht van Baten & Lasten ... 34
Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT) ... 39
Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid ... 40
Bijlage: verdeling taakvelden ... 42
Resultaatbestemming en vaststelling ... 43
Controleverklaring ... 44

Voorwoord

In 2022, na twee jaren van pandemie, was het extra noodzakelijk veel aandacht te besteden aan welzijn en welbevinden van medewerkers. We startten het eigen vitaliteitsprogramma Stark&Fit, waarmee we medewerkers letterlijk en figuurlijk in beweging brachten. Want wie lekker in zijn vel zit, haalt meer uit het (werkende) leven. We lieten medewerkers op een laagdrempelige manier kennis maken met gezond eten en bewegen; de creativiteit werd aangesproken en daarnaast waren een introductie mindfulness en meditatie onderdeel van het programma. Voor elk wat wils en voor ieder een portie extra vitaliteit: zo zorgen we voor actie en verbinding. Stark &Fit daagt medewerkers op een ludieke manier uit het beste uit zichzelf te halen en daarmee werkfit te blijven of worden.

Fit in bedrijf, dat zijn we. Want ook onze financiële situatie laat zien dat we een stootje kunnen hebben. We blijven zoeken naar kansen om Starkers en samenwerkingspartners sterker te maken, op alle fronten. We werken samen met gemeenten, bedrijfsleven en opleiders in de regio. We hebben de expertise in huis om het verschil te maken in (arbeids)ontwikkeling en doen dat met heel veel plezier.

In dit jaarverslag vertellen we je graag hoe we in 2022 actief en bewust aan de slag waren en fit bleven.

Over Stark

Als modern ontwikkelbedrijf verbindt Stark talenten aan (personeels)vraagstukken in de regio.

Onze visie is dat wij iedereen in onze regio sterker kunnen maken door de juiste match te vinden. We motiveren medewerkers nieuwe dingen te doen en hun talenten te ontdekken, we gaan op zoek naar waar iemand van gaat stralen. Aan werkgeverszijde dagen we uit om eens anders naar werk te kijken en kansen te bieden. Een diversiteit aan werkzaamheden binnen Stark maakt medewerkers niet alleen werkfit maar ook vakfit. Starkers in het reguliere bedrijfsleven zorgen voor kleur: niet alleen de veelzijdigheid, maar ook de authenticiteit maakt dat er verrassende win-win situaties ontstaan: voor de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers en voor de groei en ontwikkeling van bedrijven. Dat is wat we bedoelen met Samen Stark.

Stark heeft brede kennis van de arbeidsmarkt en is de verbinder tussen bedrijfsleven en medewerkers in gezamenlijkheid met overheid en opleidingsinstituten. Iedereen heeft talent, dat is onze overtuiging en daar hebben we alle aandacht voor. We gáán voor ontwikkeling!

Bestuur Gemeenschappelijke Regeling

Een kenmerk van de Gemeenschappelijke Regeling is dat het een bedrijfsvoerings- organisatie (BVO) is. Dit houdt in dat de gemeenten het beleid bepalen en Stark dit beleid uitvoert. Stark zelf bepaalt geen beleid. Het bestuur van Stark is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vastgestelde beleid.

Het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling bestaat uit twee collegeleden per gemeente. Per 31 december 2022 is de samenstelling als volgt:

De heer J. Westendorp, voorzitter (gemeente Hoogeveen);
De heer J. Schipper, vicevoorzitter (gemeente Midden-Drenthe);
De heer H. Turksma, secretaris (gemeente De Wolden);
De heer E. van Dijk, vicesecretaris (gemeente De Wolden);
De heer J. Zwiers, lid (gemeente Hoogeveen);
De heer C. Bijl, lid (gemeente Midden-Drenthe).

Organisatieschema

In onderstaand schema is onze organisatiestructuur weergegeven.

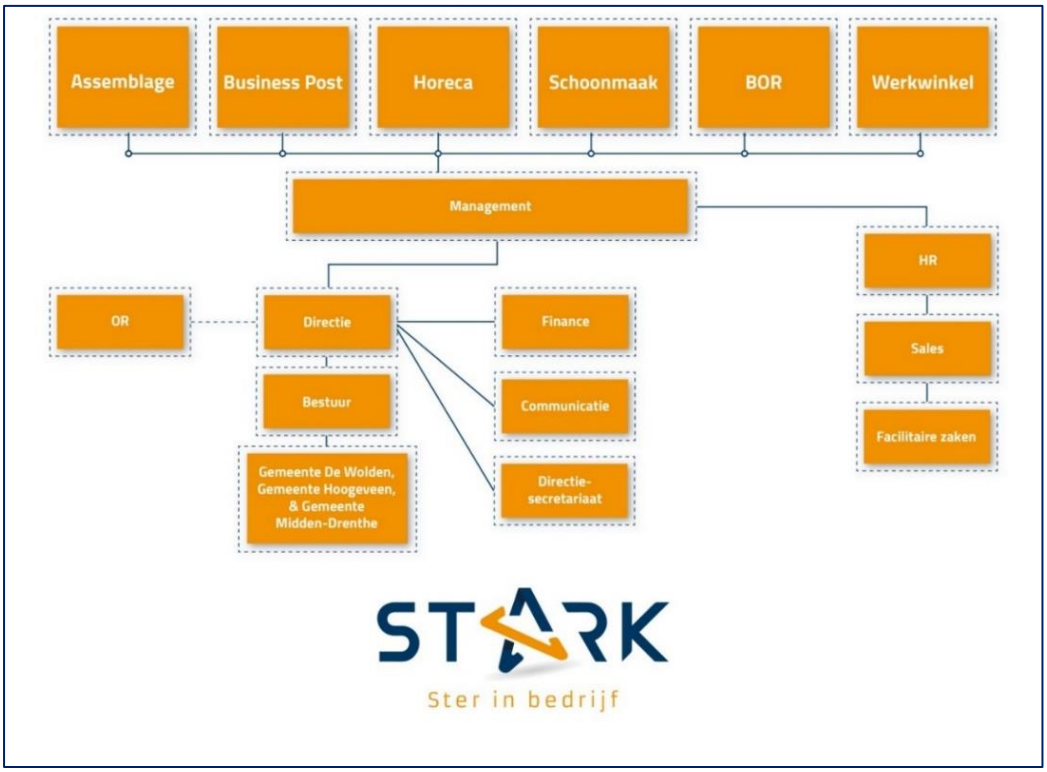

Meer informatie over Stark

Wil je op de hoogte blijven van actuele ontwikkelen bij Stark? Volg ons op sociale media:
- Facebook : @wijzijnstark
- Twitter : @wijzijnstark
- LinkedIn : Stark, leerwerkbedrijf
- Instagram : @wijzijnstark

Sociaal jaarverslag

Dit deel van de jaarverslaglegging laat in cijfers de sociale toegevoegde waarde van Stark zien. De ontwikkelingen in personele samenstelling (WSW en Participatiewet) in 2022 laten zien hoeveel medewerkers we hebben kunnen laten participeren aan de (reguliere) arbeidsmarkt.

Instroom, mobiliteit en plaatsing

Participatiewet, onderdeel Sociale Werkvoorziening
In onderstaande tabel wordt het bestand WSW dienstbetrekkingen en externe plaatsingen in personen per begin en einde van het verslagjaar weergegeven.

WSW dienstbetrekkingen en externe plaatsingen	Aantal per 31-12-2022	% t.o.v. totaal 31-12-2022	Aantal per 31-12-2021	% t.o.v. totaal 31-12-2021
Intern geplaatst	389		446	
Detachering	170	27,3%	158	23,6%
Totaal dienstbetrekkingen	**559**		**604**	
Begeleid Werken	64	10,3%	66	9,9%
Totaal aantal personen	**623**		**670**	
Extern geplaatst	**234**	**37,6%**	**224**	**33,4%**

Uit bovenstaande tabel zijn de volgende mutaties in aantallen en percentages af te leiden:

		mutatie in aantallen	mutatie in percentage
-	totaal aantal dienstbetrekkingen en externe plaatsingen bij Stark:	-47	-7,0%
	verdeling plaatsingen/dienstbetrekkingen		
-	geplaatst binnen afdelingen/BOR:	-57	-8,5%
-	detacheringen:	12	1,8%
-	begeleid werken:	-2	-0,3%

In 2022 zien we een daling van 47 personen in het WSW-bestand (inclusief het aantal Begeleid Werken). Dit komt overeen met een daling van 7% van het aantal personen. Een krimp in het WSW-bestand is in lijn met de verwachting, aangezien er geen nieuwe instroom meer plaatsvindt sinds de invoering van de Participatiewet. De krimp in 2022 is 1% punt minder dan in 2021. In 2021 was de daling 8% van het aantal personen.

Het aantal personen dat extern werkzaam is, bedraagt 234. Dit is 37,6% van het totale aantal personen, aan het einde van het verslagjaar. Een stijging van 4,2% punt ten opzichte van het voorgaande verslagjaar.

In onderstaande tabel is de instroom in de dienstbetrekkingen van de Sociale Werkvoorziening 2022 per gemeente weergegeven.

Gemeente	Aantal
Hoogeveen	2
Midden-Drenthe	0
De Wolden	0
Overige gemeenten	0
Totaal	**2**

De instroom die nog plaatsvindt, betreft overplaatsingen vanuit andere gemeenten.

In onderstaande tabel is de uitstroom in de dienstbetrekkingen uit de Sociale Werkvoorziening weergegeven (exclusief Begeleid Werken).

Reden uit dienst	Totaal	In percentage
Pensioen	18	32%
Overlijden	1	2%
Overplaatsing binnen Stark concern	1	2%
Overplaatsing naar ander SW-bedrijf	4	7%
Langdurig arbeidsongeschikt	16	28%
Eigen verzoek	5	9%
Overige	2	4%
Totaal	**47**	**100%**

Er stromen in 2022 47 medewerkers uit met een dienstbetrekking in de Sociale Werkvoorziening bij Stark. De voornaamste reden van uitstroom is pensionering, gevolgd door langdurig arbeidsongeschiktheid.

Participatiewet, onderdeel Beschut Werk
In onderstaande tabel wordt het aantal geplaatste personen in beschut werk per begin en einde van het verslagjaar weergeven.

Gemeente	31-12-2022	31-12-2021	Mutatie in aantallen	Mutatie in percentage
Hoogeveen	44	39	5	13%
Midden-Drenthe	16	12	4	33%
De Wolden	5	6	-1	-17%
Totaal	**65**	**57**	**8**	**14%**

In 2022 is het aantal geplaatsten in beschut werk gestegen met 8 personen. Een stijging van 14% in totaal. Ten opzichte van voorgaande jaren een lichtere groei (2021: +10 personen, 2020: +17 personen).

Bedrijfsvoering

In deze paragraaf gaan we in op de bedrijfsvoering van Stark. We geven de stand van zaken weer en gaan in op de activiteiten om onze doelstellingen te realiseren.

Detacheringen

We kijken naar de talenten van medewerkers en gaan altijd op zoek naar werk waar een medewerker van gaat stralen. Wanneer je werk doet dat bij je past of waar je blij van wordt is ontwikkeling vanzelfsprekend.
In 2022 hebben we een Starke wensenactie georganiseerd. Medewerkers mochten een wens voor een stage of ideale werkplek indienen en onze accountmanager heeft daarvan een heel aantal weten te vervullen. Sommige beroepen waren te complex om meelopen in de praktijk te realiseren, maar telkens waren de organisaties welwillend en meedenkend: zo was jeugdagent Tiemen bij Stark te gast om te vertellen over zijn beroep en mochten medewerkers een kijkje nemen in de politieauto en ervaren hoe het voelt om een kogelvrij vest te dragen. Er waren ook medewerkers die echt een dag stageliepen bij een bedrijf naar keuze. Zo ging Luuk een dag vakkenvullen en broodjes klaarmaken bij Warenhuis Hoogeveen/Hema en mochten Hilda, Abner, Luuk en Gabriëlla de burgemeester en zijn netwerk bedienen tijdens een diner bij Paviljoen Nijstad. Ook Aaron werkte een dag mee in zijn droomberoep, hij liep stage bij Kapsalon Priscilla in Nieuw-Buinen.

Deze laagdrempelige snuffelstages zijn heel waardevol voor medewerkers om te ervaren dat ze buiten de deuren van Stark hele mooie kansen krijgen en helpt ook enorm in het netwerk en contact leggen met grote en kleine bedrijven in onze regio. We dagen werkgevers uit eens anders te kijken naar hun werkaanbod en hoe ze Starkers kunnen inzetten in hun bedrijf.

Trajecten

In 2022 zijn er in totaal 97 nieuwe aanmeldingen voor trajecten geweest. De volgende trajecten zijn gestart in 2022.

Trajecten in aantallen	2022	2021
Werkinzicht	16	32
BAB werkinzicht	15	16
Intake/oriëntatie	14	4
Analyse	8	5
Jobcoaching	21	14
Werkfit	9	1
SoVa Ret	3	0
Inburgering	10	12
Zinvol participeren	1	6
	97	**90**

Trajecten verschillen inhoudelijk van elkaar, maar het einddoel is altijd duurzame (arbeids-) participatie. Het is belangrijk voor deelnemers dat ze zichzelf leren kennen en daardoor meer aankunnen. Hiervoor volgen ze een passend traject binnen Stark. Er worden in gezamenlijkheid met gemeenten en het bedrijfsleven mooie successen geboekt, waardoor individuele medewerkers een mooie ontwikkeling doormaken naar werkfit en duurzaam inzetbaar zijn op een passende werkplek.

Talent in beeld

Met het project Talent in Beeld komen steeds meer medewerkers op de best passende arbeidsplek terecht. Het project zorgt voor een goede driehoeks-samenwerking tussen praktijkbegeleider, medewerker en een coach van Stark. Het doel is in alle gevallen een werkplek die aansluit op de (ontwikkel)behoefte van de betreffende medewerker. Vanuit een medewerker kan input geleverd worden over eigen talenten of interesses, maar ook vanuit de betrokken professionals komen verrassende invalshoeken die leiden tot een (nieuwe) taak of baan.

Sociale vaardigheden, weerbaarheidstraining en train de trainer

Voor collega leer/werkbedrijf Dokwurk in Dokkum heeft Stark een training op maat gemaakt en samen met een assistent trainer van Dokwurk gegeven voor 2 groepen van in totaal 16 deelnemers. Het doel was “voor jezelf opkomen en het vergroten van zelfvertrouwen”. Dit was een intensieve training van 8 bijeenkomsten per training met 1 bijeenkomst van 2,5 uur per week. De deelnemers werden uitgenodigd bewust te kijken naar hun kansen en mogelijkheden om assertiever te worden. We deden dat met behulp van filmmateriaal, aandachtoefeningen, moodboards maken en rollenspellen.
In de training werden deelnemers uitgenodigd de theorie in de praktijk te brengen. En gingen bovendien, tezamen met de professionele coach, de confrontatie met de eigen onzekerheden en uitdagingen aan. Het resultaat mag er zijn: de eigenwaarde is verbeterd. Twee deelnemers hebben andere passende werkplekken gekregen. De begeleiders en coaches zijn vanaf de intake meegenomen in de onderwerpen van de training zodat de oefeningen ook op de werkplek in de praktijk werden geoefend. Als voorbeeld het onderwerp; iets bespreken. Hoe doe jij dat op een goede manier? Allemaal voorbeelden van hoe een training op maat kan bijdragen aan bewustwording over het eigen kunnen en regie pakken in hun (arbeids-) ontwikkeling.

BOR Midden-Drenthe

In alle deelnemende gemeenten verzorgt en onderhoudt een team van ervaren en nieuw ingestroomde BOR-medewerkers van Stark (een deel van) het groen. In de gemeente Midden-Drenthe zijn dat onder andere de negentien sportvelden. Het werk bestaat uit het bosmaaien onder de bebording en bossingels, mollenvangen, het snoeien van de begroeiing rondom de velden in de winter en het dagelijks herstellen van de speelschade. In de zomerstop wordt er hard gewerkt om de velden voor het nieuwe seizoen weer netjes te maken. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd met groot materieel en bestaan uit het verticuteren van de velden, vegen van het loskomende gras, het bezanden, en het opnieuw inzaaien, bekalken en het bemesten met kunstmest. De ervaren tractor-machinisten in het BOR-team genieten volop van hun werk.

Jaarrond houdt het team zich verder bezig met onderhoudswerkzaamheden, zoals het top beluchten van de grasmat, het vertidrainen (pennen in de grond die de mat iets optillen om ook lucht in te brengen voor groeistimulatie), het kriebeleggen (dunne pennen die de toplaag losmaken) en het rollen van de velden om alles weer netjes vlak te maken. Ook houden de BOR-medewerkers zich bezig met de controle en bestrijding van ongedierte in de velden, ongedierte vreet de wortels van het gras aan wat enorme schade veroorzaakt. Een veelzijdig en belangrijk takenpakket dus. De kennis van het groen-onderhoud en gebruik van de specialistische machines wordt up-to-date gehouden door een scala aan (interne) opleidingsmogelijkheden: denk aan de bosmaaiercursus en VCA.

Een groot compliment voor hun werk en inzet is dat Starkers in deze gemeente ook ingezet worden op het geprivatiseerde sportpark in Beilen.

Vitaliteitsprogramma Stark&Fit

Het vitaliteitsprogramma Stark&Fit werd intern en scrum ontwikkeld door collega's HR-advies en communicatie met commitment van het MT. Het jaar werd opgedeeld in vier kwartalen met ieder een eigen thema: voeding, beweging, mindfulness en ontwikkeling. In die kwartalen werden clinics, workshops en lezingen georganiseerd tijdens werktijd en onder supervisie van (lokale, externe) professionals. Bovendien was er jaarrond het aanbod van een consult bij de chiropractor en/of diëtist en waren er wekelijks goedbezochte meditatiesessies.

Het resultaat mag er zijn: leidinggevenden ervaren meer rust op de werkvloer nadat medewerkers een meditatiesessie hebben bijgewoond. Er worden meer wandelsessies gedaan door coaches, waarbij het hart luchten net even beter gaat. Er zijn medewerkers die door de behandeling van de chiropractor hun arm weer kunnen strekken en zonder pijn hun werkzaamheden in het groen kunnen hervatten. Medewerkers gaan samen lunchzwemmen of doen mee aan de Cascaderun.

Future Fit

Via SBCM, het kenniscentrum sociale werkgelegenheid, konden wij door FNV georganiseerde trainingen digitale vaardigheid aanbieden. Het project heet Future Fit en past ontzettend goed bij onze visie. Medewerkers krijgen onder andere via deze gratis training een mooie basis computervaardigheden mee. Wij hebben zes groepen medewerkers op deze manier laten kennismaken met digitale vaardigheden en het traject werd afgesloten met een Klik&Tik certificaat.

Wij vinden dat digitale vaardigheid bijdraagt aan de (persoonlijke) ontwikkeling. Misschien is het niet noodzakelijk voor het werk dat je nu doet, maar het kan voor de toekomst wel verschil maken. Wil je blijven groeien, jezelf uitdagen en ook zoveel mogelijk zelfstandig 'meedoen' in de maatschappij van de toekomst dan is het van belang dat je geen digitale analfabeet wordt. Daarom vinden wij digitale vaardigheden voor iedereen belangrijk. Bovendien gebruiken we bij Stark onze eigen Stark app. Een mobiele applicatie voor de smartphone: ons primaire communicatiemiddel waarmee medewerkers altijd en realtime op de hoogte worden gehouden van (organisatie)nieuws.

We gingen in 2022 over naar een nieuw automatiseringssysteem, want ook onze ondersteunende diensten gaan met hun tijd mee. De implementatie van Afas ging gepaard met veel afdeling overstijgend afstemmen en plannen en natuurlijk wordt iedereen getraind in het gebruik van het nieuwe systeem: future fit, oftewel toekomstbestendig.

Armoedebestrijding

2022 was ook het jaar dat de gas- en energieprijzen tot recordhoogte stegen en de minima het financieel nog zwaarder kregen. Wij hebben armoedebestrijdingsprojecten opgestart om lichtpuntjes te creëren voor medewerkers in deze zware tijd. Zo deelden we gedurende een kwartaal wekelijks een warme maaltijd uit aan iedere medewerker van Stark, vanzelfsprekend met hulp van plaatselijke leveranciers en met behulp van SW-medewerkers die het uitgiftepunt bemanden. Ook organiseerden we vóór de feestdagen een ruilmarkt waar medewerkers cadeautjes voor zichzelf of een ander konden kiezen en mooi konden laten inpakken. Een veelbetekenende en hartverwarmende reactie tijdens deze dag was van een medewerkster die haar geluk niet op kon dat ze eindelijk eens een ander kon verrassen met een mooi ingepakt cadeau.

We hebben daarnaast in alle toiletten Menstruatie Uitgifte Punten ingericht, waarmee we voor onze medewerkers een einde maken aan menstruatie-armoede.

Het mooiste samenwerkingsvoorbeeld van onze armoedebestrijdingsprojecten is de Stark pop-up kapsalon: collega's krijgen er gratis een kappersbehandeling, terwijl studenten van het Alfa College ervaring opdoen in het vak. Je leest er meer over in dit artikel van de Hoogeveensche Courant: https://hoogeveenschecourant.nl/hoogeveen/Knip-knip-knip.-Leerwerkbedrijf-Stark-pakt-armoede-aan-met-bijzondere-projecten-waaronder-een-pop-up-kapsalon-28113285.html

Staat je STARK, Staat je GOED!

Een andere mooie samenwerking is de samenwerking met Kringloopwinkel Het Goed. Medewerkers van Stark krijgen stylingadvies en een mooie duurzame set tweedehands kleding bij Het Goed, waarmee zij zelfverzekerd aan de slag kunnen. In eerste instantie was het een idee om mensen mooi aan te kleden voor de feestdagen, maar het enthousiasme was van beide kanten groot en zijn we doorgegaan met tweewekelijks medewerkers aankleden om ze zo representatief voor de dag te laten komen. Het helpt enorm om zelfverzekerd aan de slag te kunnen gaan in de huidige baan of in een nieuwe detachering buiten Stark.

Corona

In het eerste kwartaal van 2022 speelde corona nog een rol binnen Stark. Verschillende medewerkers waren kortdurend afwezig door een corona besmetting. De hoge uitval is een uitdaging geweest voor de bezetting van de ondersteuning. Na het eerste kwartaal zijn de besmettingen teruggelopen en zijn de maatregelen beëindigd. De financiële impact is beperkt gebleven bij Stark, mede door het ontvangen van extra rijksbijdrage ter compensatie.

Hieronder volgt een tabel met het financiële effect van corona op Stark in 2022.

Financieel effect corona	Rekening 2022
Omzetderving	50.000
PBM, testen	5.866
Herinrichting Dieselstraat	1.047
Inhuur derden/materieel	1.927
Totaal lasten corona in 2022	58.840
Corona-middelen vanuit rijksbijdrage	104.704
Totaal effect baten en lasten corona	45.864

Ziekteverzuim en inzetbaarheid

Het ziekteverzuim binnen Stark is met 16,3%, fors te noemen. Hieronder volgt een tabel met het ziekteverzuim over 2022, afgezet tegen 2021. Dit betreffen de medewerkers met een dienstverband bij Stark. De dienstverbanden uit PVA B.V. en Stark-Flex B.V. zijn niet opgenomen in deze tabel.

Gemiddeld ziekteverzuim per soort dienstverband		
Categorie	2022	2021
Overall	16,3%	16,9%
SW	16,4%	16,9%
Regulier	3,6%	16,9%

Bij de medewerkers met een SW dienstverband is het totale ziekteverzuim in 2022 ten opzichte van 2021 gedaald met 0,6% punt. Als we kijken naar de benchmark van de SW branche over 2021 zien we een ziekteverzuim van 16,4% als gemiddelde binnen SW-bedrijven. Het ziekteverzuim van Stark ligt op

hetzelfde niveau. Het langverzuim van Stark is hoog, ruim 10% van het totale verzuim. De SW-doelgroep wordt ouder en het wordt zichtbaar dat de lichamelijke beperkingen om het werk te kunnen uitvoeren, toenemen. Door het einde van de corona pandemie en het inzetten van Stark&Fit zien we het kortlopend verzuim dalen. Het langverzuim blijft moeilijk te beïnvloeden.

Het ziekteverzuim van het ondersteunend personeel met een dienstverband bij Stark is sterk gedaald in 2022. Er zijn geen langdurig zieken meer. Er is alleen sprake geweest van kortdurend verzuim.

Ondernemingsraad

Voor de OR was 2022 een druk jaar. Zo zijn tussentijdse verkiezingen georganiseerd en is een ambtelijk secretaris in dienst getreden. De OR heeft geadviseerd over de wijziging van de hiërarchische organisatie van de stafafdelingen. De OR-leden zijn op cursus geweest. Bij de overleggen van de arbo-commissie is de OR vertegenwoordigd en heeft men actief meegedacht.

In 2023 treden alle OR-leden tegelijk af en vinden OR-verkiezingen plaats. De OR merkt dat het moeilijk is om collega’s te enthousiasmeren voor de OR. OR-werkzaamheden worden als ingewikkeld gezien. Daarom heeft de OR besloten het aantal OR-leden van de kiesgroep ‘SW’ van elf terug te brengen naar negen. De OR hoopt dat het lukt om voor de verkiezingen van 2023 voldoende kandidaten te krijgen.

Vertrouwenspersonen

In 2022 hebben de interne vertrouwenspersonen 11 gesprekken gevoerd en 2 meldingen gehad. Daarnaast heeft de externe vertrouwenspersoon nog 2 gesprekken gevoerd. Elk gesprek of melding over een onveilig gevoel is er één teveel, is de mening van de vertrouwenspersonen.

Naar aanleiding van de berichtgeving in de landelijke media rondom ongewenst gedrag hebben we in 2022 een projectgroep Gewenst Gedrag opgezet binnen Stark. Hierin zijn de vertrouwenspersonen samen met een HR- en communicatieadviseur vertegenwoordigd. Er is een gedragscode opgesteld en na toetsing onder de brede doelgroep zijn de eerste visuele uitingen in de vorm van posters verspreid. In 2023 worden flyers over hetzelfde onderwerp besproken in werkoverleggen.

Door SBCM, onze brancheorganisatie, is een roadshow ontwikkeld rondom het onderwerp. De vertrouwenspersonen van Stark waren betrokken bij de totstandkoming hiervan. De roadshow wordt in het eerste halfjaar van 2023 ingezet op locaties van SW-bedrijven en ook alle Starkers krijgen deze laagdrempelige en interactieve show te zien (ten tijde van hun werkoverleggen).

Een onderdeel van de gedragscode is open en eerlijke communicatie. Er is in 2022 een communicatietraining geweest voor leidinggevenden van de binnenafdelingen. In 2023 krijgt het leidinggevende middenmanagement een training die praktisch is en toegespitst op het herkennen van en inspelen op ongewenste gedragingen.

Nettoresultaat

Deze paragraaf gaat in op de financiën. We geven een samenvatting van het financieel resultaat, de omzet per gemeente en de gemeentelijke bijdrage.

Algemeen

Het resultaat over 2022 is nihil (begroot: -/- € 33.000) en wijkt hiermee € 33.000 positief af ten opzichte van de begroting. De incidentele kosten van € 84.000 voor eenmalige kosten voor de nieuwbouw zijn onttrokken uit de bestemmingsreserve.

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Bruto-omzet	7.896	7.642	7.591
Overige opbrengsten	21	50	354
Rijksbijdrage	18.700	17.862	19.169
Gemeentelijke bijdrage	2.444	3.051	2.733
Incidentele baten	-	-	-
Waarderingscorrectie deelnemingen	31	-	10
Baten	**29.092**	**28.604**	**29.858**
Inkoopwaarde van de omzet	823	735	963
Personeelskosten begeleidend personeel	4.544	4.077	4.069
Personeelskosten SW & Beschut Werken	21.197	21.356	21.307
Afschrijvingskosten	296	298	295
Huisvestingskosten	782	791	824
Indirecte productiekosten	877	873	849
Beheerskosten	535	424	408
Incidentele lasten	84	50	-
Financiële lasten	39	33	42
Lasten	**29.176**	**28.636**	**28.758**
Saldo van baten en lasten	**-84**	**-33**	**1.100**
Toevoeging(-) en onttrekking(+) aan reserves	84	-	-
Resultaat	**0**	**-33**	**1.100**

Het verschil ten opzichte van de begroting bestaat uit verschillende afwijkingen zoals een hogere rijksbijdrage en een hogere bruto-omzet. In de jaarrekening vindt u een nadere toelichting over de afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Bedrijfsresultaat
We stellen onszelf als doel om minimaal een sluitend bedrijfsresultaat te realiseren. Dit geeft een indicatie dat we in staat zijn om de overheadlasten te kunnen dragen. Het bedrijfsresultaat van 2022 is positief, namelijk € 53.000.

In onderstaand overzicht wordt het bedrijfsresultaat weergegeven. Dit betreffen de resultaten exclusief het subsidieresultaat.

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Bruto-omzet	7.896	7.642	7.591
Inkoopwaarde van de omzet	-823	-735	-963
Brutomarge	**7.073**	**6.906**	**6.628**
Overige opbrengsten	21	50	354
Waarderingscorrectie deelnemingen	31	-	10
Overige opbrengsten	**52**	**50**	**365**
Personeelskosten begeleidend personeel	4.544	4.077	4.069
Afschrijvingskosten	296	298	295
Huisvestingskosten	782	791	824
Indirecte productiekosten	877	873	849
Beheerskosten	535	424	408
Incidentele lasten	84	50	-
Financiële lasten	39	33	42
Lasten	**7.156**	**6.545**	**6.487**
Saldo van baten en lasten	**-31**	**411**	**506**
Toevoeging(-) en onttrekking(+) aan reserves	84	-	-
Resultaat	**53**	**411**	**506**

Omzet per gemeente

In onderstaand overzicht wordt de omzet per gemeente weergegeven:

Omzet per gemeente 2022	Inwoner-aantal*	Sw-omzet in €	Omzet per inwoner in €
Hoogeveen	55.857	1.169.447	20,94
Midden-Drenthe	33.689	1.856.303	55,10
De Wolden	24.511	209.330	8,54
Totaal	**114.057**	**3.235.080**	**28,36**

De begroting van de gemeentelijke omzet bedraagt € 3.580.000. De realisatie laat een negatieve afwijking ter hoogte van € 344.920 zien ten opzichte van de begroting. Waarvan € 158.000 lagere omzet trajecten, € 107.000 lagere omzet post, € 44.000 lagere omzet groen en € 36.000 lagere omzet detachering.

* op 1 januari 2022 (bron: CBS).
Gemeente De Wolden plaatst voor een deel van het werkgebied omzet bij Stark.

Gemeentelijke bijdrage

Gemeentelijke bijdrage 2022 in €	Aja	Gemeentelijke bijdrage	Bonus per gemeente	Correctie i.v.m. herverdeling bonus per gemeente	Gemeentelijke bijdrage na herverdeling bonus
Hoogeveen	418	779.189	-70.167	150.018	859.040
Midden-Drenthe	95	176.434	-111.378	33.969	99.024
De Wolden	28	52.555	-12.560	10.118	50.113
Totaal	541	1.008.177	-194.105	194.105	1.008.177
Overig (buitengemeenten)	61				
Totaal	602				

* Aja is Arbeidsjaren

De gemeentelijke bijdrage bedraagt afgerond € 1.008.000. Begroot was een bedrag van € 2.000.000. Dit betekent een positieve afwijking ter hoogte van € 992.000 (afgerond), welke conform de afgesproken methodiek is verdeeld over de 3 gemeenten. Hieronder volgt een tabel waaruit de afwijkingen ten opzichte van de begroting per gemeente wordt weergegeven.

Beleidsbegroting in €	Aja	Gemeentelijke bijdrage	Bonus per gemeente	Correctie i.v.m. herverdeling bonus per gemeente	Gemeentelijke bijdrage na herverdeling bonus
Hoogeveen	438	1.547.703	-83.883	166.222	1.630.042
Midden-Drenthe	97	342.756	-116.490	36.812	263.077
De Wolden	31	109.541	-14.425	11.765	106.880
Totaal	566	2.000.000	-214.798	214.798	2.000.000
Overig (buitengemeenten)	-				
Totaal	566				

Afwijkingen ten opzichte van de begroting in €	Aja	Gemeentelijke bijdrage	Bonus per gemeente	Correctie i.v.m. herverdeling bonus per gemeente	Gemeentelijke bijdrage na herverdeling bonus
Hoogeveen	-20	768.514	-13.716	16.204	771.003
Midden-Drenthe	-2	166.322	-5.112	2.843	164.053
De Wolden	-3	56.986	-1.865	1.646	56.767
Totaal	-25	991.823	-20.693	20.693	991.823
Overig (buitengemeenten)	61				
Totaal	36				

Paragrafen

In de paragrafen wordt nader ingegaan op het weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering en verbonden partijen.

De volgens artikel 26 Besluit Begroting en Verantwoording verplichte paragrafen Lokale heffingen en Grondbeleid zijn niet van toepassing op Stark.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen dekking vanuit verzekeringen of voorzieningen/bestemmingsreserves is, welke van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Weerstandscapaciteit en continuïteit
De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden om onverwachte, niet begrote kosten te kunnen dekken. We maken hierin onderscheid tussen een structurele weerstandscapaciteit en een incidentele weerstandscapaciteit. Waarbij de structurele weerstandscapaciteit kan worden ingezet voor tegenvallers in de lopende exploitatie, zonder dat dit ten koste gaat van de reguliere bedrijfsvoering van Stark. De incidentele weerstandscapaciteit is om eenmalige kosten op te kunnen vangen. Bestemde reserves zijn onderdeel van de incidentele weerstandscapaciteit.

De structurele weerstandscapaciteit van Stark bestaat uit de algemene reserve, ter hoogte van € 2.204.000.

Op grond van de Gemeenschappelijke Regeling Stark en de Wet Gemeenschappelijke Regeling, mede in combinatie met eisen van de Bank Nederlandse Gemeenten worden tekorten van Stark gedekt door de deelnemende gemeenten.

Risicobeheersing
In de begroting 2022 met meerjarenraming tot en met 2025 hebben we risico's geïdentificeerd en, zo goed als dat kan, gekwantificeerd. In de risicoanalyse hebben we alle risico's afgewogen of deze met beheersmaatregelen verminderd of vermeden kunnen worden. De risico's zijn afgezet tegen het beschikbaar weerstandsvermogen waarbij de voorzichtige conclusie kan worden getrokken dat het weerstandsvermogen per 31 december 2022 voldoende is.

Risico's benoemd in de begroting 2022
In deze paragraaf verantwoorden we de risico's die we hebben opgenomen in de begroting 2022.

Lagere gemeentelijke bijdrage Beschut Werk
Stark ontvangt loonkostensubsidie op basis van de werkelijke loonwaarde van onze medewerkers. Deze loonwaarde is hoger dan 30% zoals afgesproken in het contract met de gemeenten. Deze contractvoorwaarde is in 2022 niet aangepast. Stark heeft hierdoor een lagere subsidie ontvangen. Het risico blijft bestaan zolang dit contract blijft gelden.

Vertraging optimalisering ondersteunend personeel
In de begroting van 2022 is uitgegaan van een geleidelijke daling in loonkosten van ondersteunend personeel. In verhouding tot de krimp in de SW-populatie lijkt dit een logisch gevolg. Echter constateren wij dat er nog professionalisering van het ondersteunend personeel moet plaatsvinden om deze financiële besparing mogelijk te maken. Er is gestart met de detachering van ondersteunend personeel. Het risico blijft nog bestaan dat er een flexibele schil nodig is. Echter zal dit in omvang worden afgebouwd.

Omzetderving corona
In het eerste kwartaal van 2022 speelde corona nog een rol binnen Stark. Er was sprake van veel kortdurend en middellang ziekteverzuim. De omzetderving is beperkt gebleven. De corona compensatie vanuit het rijk heeft ervoor gezorgd dat de financiële impact op de exploitatie van Stark positief is geweest.

Debiteurenrisico i.v.m. corona
Wij hebben geen negatieve impact ondervonden op het debiteurenrisico door corona. Wij monitoren onze openstaande debiteuren continue en zien hierin geen risico meer dat debiteuren niet in staat zijn hun rekeningen te betalen door invloeden van de pandemie.

Uitkomst oriënterend onderzoek SW De Wolden
In onze begroting 2022 hebben we opgenomen dat gemeente De Wolden een oriënterend onderzoek uitvoert naar de toekomstmogelijkheden voor het georganiseerd bieden van passend werk aan de groep SW werknemers en werkzoekenden met een arbeidsbeperking. In 2022 heeft dit onderzoek niet plaatsgevonden en heeft Stark geen financiële impact van hiervan ondervonden in de exploitatie van Stark.

Stijging ziekteverzuim - omzetderving
Het ziekteverzuim binnen Stark is fors. Ziekteverzuim betekent een lagere bezetting, waardoor potentieel omzetderving kan ontstaan. Door de vergrijzing van ons medewerkersbestand is het middellange tot lange ziekteverzuim moeilijk te reguleren. Het risico op omzetderving blijft daarom bestaan.

Vertraging realiseren nieuwbouw
In de begroting 2022 hebben we een risico benoemd dat door vertraging in het realiseren van de nieuwe huisvesting, mogelijke kostenbesparingen niet tijdig gerealiseerd kunnen worden. In 2022 hebben we het nieuwbouw project voortvarend opgepakt. Er is een bouwteam ingesteld, de grond is aangekocht, er zijn ontwerpen gemaakt door de architect, berekeningen gemaakt door de constructeur en er is een aanbesteding uitgevoerd voor een aannemer en installateur voor de bouw. Als de planning gehaald wordt zal de nieuwbouw gerealiseerd zijn in de eerste helft van 2024. Ten opzichte van het oorspronkelijke financiële plan hebben we te maken met hogere personeels- en materiaalkosten en een stijgende rente voor de financiering. Dit heeft geen financiële impact gehad op de exploitatie in 2022. In de begroting voor 2023 en de meerjarenraming 2024-2027 is hiermee wel rekening gehouden.

Algemene reserve
Zoals eerder genoemd in deze paragraaf zijn er risico’s welke naar verwachting een impact gaan hebben op het exploitatieresultaat van Stark. Hiervoor hebben wij een algemene reserve van € 2.204.000. Een specificatie van het verloop van de algemene reserve vindt u in de jaarrekening.

Bestemmingsreserve
Bij de resultaatbestemming van 2021 is een bestemmingsreserve gevormd van € 401.000 voor eenmalige kosten voor de nieuwbouw van Stark. De eenmalige kosten bestaan uit kosten voor o.a. adviseurs, verhuiskosten en communicatie. Het betreffen kosten welke geen onderdeel zijn van het feitelijke bouwproces en voegen daarom geen waarde toe aan het gebouw. De werkelijke eenmalige kosten in 2022 bedragen € 84.000.

Financiële kengetallen
Onderstaande kengetallen zijn er op gericht om op eenvoudige wijze inzicht te geven in de financiële positie (en het verloop daarvan) van Stark.

Financiële kengetallen	Rekening 31-12-2022	Rekening 31-12-2021
Netto schuldquote	5,80%	1,26%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	2,05%	1,26%
Solvabiliteitsratio	35,89%	48,25%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.
Structurele exploitatieruimte	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.

Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De netto schuldquote is berekend op basis van het totaal baten conform de staat van Baten en Lasten en conform de BBV.

Ten opzichte van vorig jaar is de netto schuldquote gestegen. Er is een hypothecaire lening afgesloten voor de aankoop van de grond voor de nieuwbouw.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin Stark in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

Ten opzichte van vorig jaar is de solvabiliteitsratio gedaald. Door het afsluiten van de hypothecaire lening is de verhouding gewijzigd.

Lopende rechtsgeschillen
Stark heeft geen in behandeling zijnde zaken, waarmee een materieel belang gemoeid is, dan wel waarmee het daarmee gemoeide belang niet is vast te stellen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Stark heeft ultimo 2022 alleen huurpanden. Er is geen meerjarig onderhoudsplan aanwezig. Alle onderhoudsuitgaven worden jaarlijks ten laste van de exploitatie gebracht.

Vanaf het jaar 2024 zal Stark waarschijnlijk een nieuw gebouwd pand in gebruik gaan nemen. Aan dit pand wordt een meerjarig onderhoudsplan verbonden en jaarlijks zal een dotatie aan een voorziening groot onderhoud worden gedaan.

Financiering

Op grond van de Wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) dient een treasury paragraaf bij het jaarverslag te worden toegevoegd. Het algemene beleid betreffende de uitvoering van de treasury functie is neergelegd in het treasury statuut van Stark. Het beleid is gericht op het minimaliseren van de financiële risico’s en binnen de geldende kaders een zo optimaal mogelijk rendement te behalen.

Kasgeldlimiet
In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) is voor onder andere gemeenschappelijke regelingen een kasgeldlimiet opgenomen. Hiermee wordt een maximum gesteld aan de netto vlottende schuld, dan wel de netto kortlopende schuld. De kasgeldlimiet voor Stark bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal (oftewel de begrote lasten), conform de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo).

Onderstaande tabel geeft de werkelijke omvang van de kasgeldlimiet weer:

Kasgeldlimiet (* € 1.000)		31-12-2022	31-12-2021
	Omvang van de begroting per 1 januari (= grondslag)	28.636	28.714
	Omvang kasgeldlimiet		
1.	**Toegestane kasgeldlimiet**		
	in procenten van de grondslag	8,2%	8,2%
	in een bedrag	2.348	2.355
2.	**Omvang vlottende korte schuld**		
	Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	-	-
	Schuld in rekening-courant	137	-
	Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar	-	-
	Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	-	-
3.	**Vlottende middelen**		
	Contante in kas	-	0
	Tegoeden in rekening-courant	-	172
	Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	-	-
4.	**Toets kasgeldlimiet**		
	Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	137	-173
	Toegestane kasgeldlimiet (1)	2.348	2.355
	Ruimte (+) c.q. overschrijding (-) (1 - 4)	2.211	2.527

Renterisiconorm
De jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen mogen, conform de wet Ufdo, niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

In onderstaande tabel is de berekening van de renterisiconorm weergegeven.

Renterisiconorm (* € 1.000)		31-12-2022	31-12-2021
Basisgegevens			
1.	Renteherziening op vaste schuld o/g	-	-
2.	Betaalde aflossingen	186	186
3.	Renterisico (1 + 2)	186	186
4.	Renterisiconorm	5.727	5.763
5a	Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	5.541	5.577
5b	Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)	-	-
Berekening renterisiconorm			
4a	Totale lasten op de begroting	28.636	28.817
4b	Het bij Ministeriële regeling vastgestelde %	20%	20%
4.	Renterisiconorm (4a x 4b/100)	5.727	5.763

Wet open overheid

In de Wet open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering van deze wet. In deze wet wordt beoogd dat bestuursorganen zowel actief als op verzoek zoveel mogelijk informatie verstrekken. Stark verstrekt naast informatie op verzoek, ook actief informatie bijvoorbeeld in de vorm van de jaarstukken en besluiten van het bestuur. Er is een contactpersoon benoemd, waar informatieverzoeken kunnen worden gedaan. Informatie wordt op een gestructureerde manier bewaard binnen de organisatie.

Verbonden partijen

De holding onder de gemeenschappelijke regeling Stark, te weten Stark Sales & Participation B.V. (SSP B.V.) participeert ultimo 2022 in 2 100% deelnemingen, welke operationeel zijn als personeels-B.V.'s.

Overzicht deelnemingen SSP B.V. ultimo 2022	
Naam en jaar van oprichting	**Belang SSP**
Stark-Flex B.V. (2007)	100%
PVA B.V. (2010)	100%

Jaarrekening

Balans

Onderstaand een weergave van de balans ultimo 2022:

Activa (* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Investeringen met economisch nut	2.447	1.251
Financiële vaste activa		
Deelnemingen	1.762	1.730
	4.209	**2.981**
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rente-typische periode korter dan één jaar		
Uitzettingen	1.930	1.745
Liquide middelen	-	173
Overlopende activa	885	501
	2.815	**2.419**
Totaal Activa	**7.024**	**5.400**

Passiva (* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Eigen Vermogen		
Eigen vermogen		
Algemene bedrijfsreserve	2.204	2.204
Bestemmingsreserve	317	401
	2.521	**2.605**
Vaste schulden met een rente-typische looptijd van één jaar of langer		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	1.726	819
	4.247	**3.424**
Vlottende Pasiva		
Netto vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar		
Overige schulden	1.477	1.153
Schulden aan kredietinstellingen	137	-
Overlopende passiva	1.162	822
	2.777	**1.975**
Totaal Passiva	**7.024**	**5.400**

Overzicht van Baten en Lasten

Onderstaand een weergave van het overzicht van Baten en Lasten van 2022 vergeleken met de begroting 2022:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021	Begroting 2021
Bruto-omzet	7.896	7.642	7.591	7.780
Overige opbrengsten	21	50	354	50
Rijksbijdrage	18.700	17.862	19.169	17.367
Gemeentelijke bijdrage	2.444	3.051	2.733	3.517
Incidentele baten	-	-	-	-
Waarderingscorrectie deelnemingen	31	-	10	-
Baten	**29.092**	**28.604**	**29.858**	**28.714**
Inkoopwaarde van de omzet	823	735	963	752
Personeelskosten begeleidend personeel	4.544	4.077	4.069	4.454
Personeelskosten SW & Beschut Werken	21.197	21.356	21.307	20.827
Afschrijvingskosten	296	298	295	295
Huisvestingskosten	782	791	824	962
Indirecte productiekosten	877	873	849	916
Beheerskosten	535	424	408	500
Incidentele lasten	84	50	-	-
Financiële lasten	39	33	42	62
Lasten	**29.176**	**28.636**	**28.758**	**28.767**
Saldo van baten en lasten	**-84**	**-33**	**1.100**	**-53**
Toevoeging(-) en onttrekking(+) aan reserves	84	-	-	-
Resultaat	**0**	**-33**	**1.100**	**-53**

Waarderingsgrondslagen

Inleiding
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening en bepaling van het resultaat
De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

WNT
Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi-) publieke sector (WNT) heeft de organisatie zich gehouden aan de WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Overhead
Om meer inzicht te geven over de totale overheadkosten is met ingang van 2017 voorgeschreven dat in de jaarrekening een apart overzicht moet worden opgenomen van de overheadkosten. Hierbij zijn de overheadkosten in het BBV gedefinieerd als alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Continuïteit
Wij zijn op dit moment niet van mening dat de gevolgen van het corona virus een materieel negatief effect zullen hebben op onze financiële conditie of liquiditeit. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de organisatie.

Bijdragen gemeenten
Dit betreft de bijdragen van de deelnemende gemeenten voor dit programma. De deelnemende gemeenten zullen ervoor zorgdragen dat de organisatie te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

Grondslagen voor waardering van de activa en de passiva

Materiële vaste activa
De waardering van de materiële vaste activa is gebaseerd op de historische kostprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. Op alle materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven met een ondergrens van €5.000,- waarbij uitgegaan wordt van de verwachte levensduur. Afwijkend op deze basisregel is de grond waarop niet wordt afgeschreven. In geval van duurzame waardevermindering wordt de waardevermindering direct verwerkt in de vorm van versnelde afschrijving.

Voor de diverse actiefposten gelden de volgende afschrijvingstermijnen:

	Afschrijvingstermijn
Agio en disagio	5 jaar
Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
Grond	Geen afschrijving
Terrein	Geen afschrijving
Voorziening terreinen	10 jaar
Gebouwen	Nieuwbouw 40 jaar, bestaandebouw 25 jaar
Installaties	15 jaar
Machines, apparatuur, vervoermiddelen	7-10 jaar
Inventaris	5 – 10 jaar
Computerapparatuur	maximaal 5 jaar

Financiële vaste activa
Deelnemingen worden opgenomen tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Uitzettingen
De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening worden getroffen. De waardering van deze voorziening wordt beoordeeld door een controle van de openstaande debiteurenposten op vermoedelijke oninbaarheid. Vorderingen ouder dan zes maanden worden door de voorziening gedekt, evenals bijzondere posten.

Liquide middelen
De liquide middelen wordt opgenomen tegen de nominale waarde.

Vaste schulden
De vaste schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de Algemene bedrijfsreserve en het gerealiseerd resultaat. Batige saldi van het overzicht van baten en lasten worden toegevoegd aan de Algemene bedrijfsreserve. Nadelige saldi worden gedekt uit deze reserve.

Gebruik van schattingen
De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige periode waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Toelichting op de Balans

Activa

Vaste activa
Het overzicht van de materiële vaste activa bestaat uit de boekwaarde van de investeringen met economisch nut en kan per balansdatum als volgt worden gespecificeerd:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Boekwaarde 1 januari	1.251	1.173
Bij: Investeringen	1.535	611
Af: Desinvesteringen	42	238
Af: Afschrijvingen	296	296
Boekwaarde 31 december	**2.447**	**1.251**

De verloopstaat van de materiële vaste activa is als volgt:

(* € 1.000)	Boek waarde 31-12-2021	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrijv-ingen	Boek waarde 31-12-2022
Grond en terreinen	0	1.093	0	0	1.093
Gebouwen	47	159	0	5	201
Machines, installaties en werktuigen	948	153	42	231	828
Vervoermiddelen	188	85	0	36	238
Overige materiële vaste activa	67	45	0	24	88
Totaal	**1.251**	**1.535**	**42**	**296**	**2.447**

De investering in grond en terreinen betreft de aankoop van de grond t.b.v. van het nieuw te bouwen pand. De desinvestering betreft de inruil van machines. Daarnaast zijn een tweetal auto's aangeschaft ter vervanging van auto's waarvan het leasecontract afliep.

Stark heeft geen investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven zoals riolering, afvalstoffen, begraafplaatsen, enzovoort. De duurzame waardeverminderingen op de investeringen evenals de bijdrage van derden op investeringen zijn nul.

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2022 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Kapitaalverstrekking aan:		
Deelneming SSP B.V.	1.762	1.730
Boekwaarde 31 december	**1.762**	**1.730**

De aandelen van SSP B.V. zijn bij de splitsing van Alescon overgedragen tegen nettovermogenswaarde. De oorspronkelijke aanschafwaarde van de deelneming is € 1.777.000. De waarde van de deelnemingen ultimo 2022 is gestegen met € 31.000. Deze stijging is ontstaan door het positieve resultaat van SSP B.V

Vlottende activa

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder worden als volgt gespecificeerd:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	30	239
Vorderingen op openbare lichamen	952	663
Overige vorderingen	856	803
Overige uitzettingen	91	41
Saldo per 31 december	**1.930**	**1.745**

Uitzettingen in ’s Rijks schatkist

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in de Rijksschatkist aan te houden. De uitzettingen bij het Rijk zijn als volgt gespecificeerd:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Rekening courant met het Rijk	30	239
Saldo per 31 december	**30**	**239**

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000) Verslagjaar 2022					
(1)	**Drempelbedrag**	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**60**	**43**	**92**	**67**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	940	957	908	933
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal	28.636	28.636	28.636	28.636
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	28.636	28.636	28.636	28.636
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	0	0	0	0
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000/per 1/7 € 1.000.000	Drempelbedrag	1.000	1.000	1.000	1.000
(2)	**Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**				
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	5.417	3.869	8.453	6.146
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	60	43	92	67

Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. De drempel is 0,75% van het begrotingstotaal, als het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen, met een minimum van € 1.000.000.

Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen zijn de vorderingen op de deelnemende gemeenten die als volgt zijn gespecificeerd:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Te ontvangen Rijksbijdrage	8	473
Te ontvangen loonkostensubsidie en begeleidingskosten	807	108
Te ontvangen vergoeding trajecten	86	42
Te ontvangen vergoeding collectief vervoer	28	11
Te ontvangen overige vergoedingen	23	29
Saldo per 31 december	**952**	**663**

Overige vorderingen

De overige vorderingen zijn als volgt gespecificeerd:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Handelsdebiteuren	856	803
Saldo per 31 december	**856**	**803**

Overige uitzettingen

De overige uitzettingen zijn als volgt gespecificeerd

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Te vorderen werknemersregeling	91	41
Saldo per 31 december	**91**	**41**

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Kas	0	0
Bank	0	172
Saldo per 31 december	**0**	**173**

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt worden onderscheiden:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Nog te ontvangen bedragen	131	139
Vooruitbetaalde kosten	754	362
Saldo per 31 december	**885**	**501**

Passiva

Eigen vermogen
Het in de balans opgenomen eigen vermogen wordt als volgt weergegeven:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Algemene bedrijfsreserve	2.204	2.204
Bestemmingsreserve	317	401
Saldo per 31 december	**2.521**	**2.605**

Het resultaat over 2022 is nihil. De bestemming van het resultaat is in de bestuursvergadering vastgesteld.
Er is € 84.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve, welke in 2021 is gevormd om kosten te dekken van de voorgenomen nieuwbouw. De onttrekking heeft hier dan ook betrekking op.

Het verloop van de reserves is dan als volgt:

Algemene reserve (* € 1.000)	2022	2021
Stand per 1 januari	2.204	1.505
Toevoeging / onttrekking resultaat	0	699
Saldo per 31 december	**2.204**	**2.204**

Bestemmingsreserve (* € 1.000)	2022	2021
Stand per 1 januari	401	0
Toevoeging / onttrekking resultaat	-84	401
Saldo per 31 december	**317**	**401**

De onttrekking uit de bestemmingsreserve heeft betrekking op gemaakte eenmalige kosten die betrekking hebben op het nieuw te bouwen pand. De bestemmingsreserve is voor dit doel gevormd in 2021.

Vaste schulden met een rente-typische looptijd van één jaar of langer
De onderverdeling van de vaste schulden met een rente-typische looptijd van één jaar of langer is als volgt:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	1.726	819
Saldo per 31 december	**1.726**	**819**

Onderhandse leningen van binnenlandse banken
In het hierna opgenomen verloopoverzicht worden de onderhandse leningen van banken over de jaren 2022 en 2021 weergegeven:

(* € 1.000)	2022	2021
Saldo per 1 januari	819	1.005
Af: reguliere aflossingen	186	186
Bij: nieuwe lening	1.093	0
Saldo per 31 december	**1.726**	**819**

Voor de aankoop van grond is in 2022 een onderhandse lening aangegaan van € 1.092.500.
De jaarlijkse aflossing bedraagt in 2022 € 186.000. De totale rentelast voor deze onderhandse leningen van binnenlandse banken met een looptijd langer dan één jaar bedraagt in 2022 € 39.000.

Netto vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar
Onder de netto vlottende schulden met een rente typische looptijd van één jaar of korter zijn opgenomen:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Overige schulden	1.477	1.153
Rekening courant krediet	137	0
Overlopende passiva	1.162	822
Saldo per 31 december	**2.777**	**1.975**

In onderstaand overzicht worden de overige schulden gespecificeerd:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Crediteuren	1.016	646
Af te dragen belastingen	418	466
Af te dragen premies	1	0
Rente leningen	34	34
Nettolonen en transitievergoedingen	9	6
Saldo per 31 december	**1.477**	**1.153**

De af te dragen belastingen bevat de belasting voor loonheffing en omzetbelasting.

Het saldo van de schulden aan kredietinstellingen bestaat uit de volgende componenten:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Bank	137	0
Saldo per 31 december	**137**	**0**

De kredietlimiet op de rekening-courant bij de BNG is €3.000.000.

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(* € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Nog te betalen gemeentelijke bijdrage	992	519
Nog te betalen loonkostensubsidie	4	30
Nog te betalen collectief vervoer	0	12
Nog te betalen personeelskosten - inhuur	14	102
Nog te betalen personeelskosten - overig	19	82
Nog te betalen vervoerskosten	8	1
Nog te betalen gas en electra	44	31
Nog te betalen inkoopwaarde van de omzet	48	15
Nog te betalen advieskosten	39	5
Nog te betalen incidentele kosten	0	4
Nog te betalen overige kosten	2	4
Nog te betalen huisvesting kosten	11	0
Nog te betalen ICT kosten	-18	0
Vooruit ontvangen omzet	1	18
Saldo per 31 december	**1.162**	**822**

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Stark is voor de komende jaren gebonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen.

- Huurovereenkomsten: 2023 voor een bedrag van € 451.000; 2024 € 227.000; 2025 € 33.000
- Leaseovereenkomsten: 2023 voor een bedrag van € 30.000; 2024 € 18.000; 2025 € 9.000.
- Verlofuren die t/m 2022 niet zijn opgenomen: € 843.000.
- Aangegane verplichtingen m.b.t. nieuwbouw t/m 2023: € 622.000.

Gebeurtenissen na balansdatum

Voor Stark zijn er geen gebeurtenissen na balansdatum te melden.

Vennootschapsbelasting

Stark streeft naar een subjectieve vrijstelling van de vennootschapsbelasting. Om die reden is het resultaat van de vennootschapsbelasting nul.

Toelichting overzicht van Baten & Lasten

In de toelichting wordt nader ingegaan op de analyse van de afwijking tussen rekening en begroting.

Baten

Brutomarge
De brutomarge bestaat uit de omzet minus de inkoopwaarde van de omzet. In onderstaand overzicht wordt de brutomarge in totaal weergegeven:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Afwijking 2022	Rekening 2021
Bruto-omzet	7.896	7.642	255	7.591
Inkoopwaarde van de omzet	-823	-735	-88	-963
Totaal	**7.073**	**6.906**	**167**	**6.628**

In onderstaand overzicht wordt de brutomarge per rubriek weergegeven:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Afwijking 2022	Rekening 2021
Binnen afdelingen	1.552	1.260	293	1.448
BOR	3.024	2.688	337	2.898
Detacheringen	2.091	2.154	-63	1.908
Externe markt (trajecten e.d.)	236	550	-314	231
Overige	170	255	-85	142
Totaal	**7.073**	**6.906**	**167**	**6.628**

De brutomarge externe markt laat een negatieve afwijking zien ter hoogte van € 314.000. Deze negatieve afwijking wordt veroorzaakt door een lagere inkoop van gemeentelijke trajecten als gevolg van bezuiniging. En ook doordat het vermarkten van onze dienstverlening naar andere gemeenten is vertraagd. De binnen afdelingen en BOR laten een positieve afwijking ten opzichte van de begroting zien van respectievelijk € 293.000 en € 337.000.

Overige opbrengsten
De overige opbrengsten worden in onderstaand overzicht weergegeven:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Opbrengsten verhuur	4	50	50
Boekwinst verkopen	17	-	305
Totaal	**21**	**50**	**354**

De boekwinst verkopen betreft een incidentele bate. Deze bestaat uit de boekwinst op de inruil van een aantal machines.

Rijksbijdrage
De bijdrage van het Rijk is als volgt:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Bijdrage WSW	18.719	17.862	19.197
Bijdrage buitengemeente	-19	-	-28
Totaal	**18.700**	**17.862**	**19.169**

De Rijksbijdrage is gebaseerd op de september circulaire uit 2022. De Rijksbijdrage is hoger dan begroot (€ 857.000). Deze hogere Rijksbijdrage bestaat voor een bedrag van € 105.000 uit een tegemoetkoming in de kosten voor corona. In 2022 zijn er medewerkers naadloos overgegaan (-€ 19.000) naar buitengemeenten.

Gemeentelijke bijdrage
Onderstaand een weergave van de gemeentelijke bijdrage:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Gemeentelijke bijdrage Participatiewet	1.008	2.000	1.481
Bijdrage beschut werken	1.132	844	924
Bijdrage collectief vervoer gemeente	224	207	270
Loonkostensubsidie BAB	57	-	48
Pilot zinvolle participatie	23	-	10
Totaal	**2.444**	**3.051**	**2.733**

Zoals in het bedrijfsplan van Stark is vastgesteld blijft de gemeentelijke bijdrage binnen € 2.000.000. De bijdrage Beschut Werk is € 288.000 hoger omdat er meer personen geplaatst zijn dan begroot

Waarderingscorrectie deelnemingen
Het resultaat van de waarderingscorrectie op deelnemingen wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Waarderingcorrectie deelnemingen	31	-	10
Totaal	**31**	**-**	**10**

Lasten

Personeelskosten begeleidend personeel

De specificatie van de personeelskosten begeleidend personeel is als volgt:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Loonkosten ambtenaren	482	589	487
Personeel van derden	3.992	3.488	3.506
Overige secundaire personeelslasten	69	-	77
Totaal	**4.544**	**4.077**	**4.069**

De personeelskosten voor het begeleidend personeel zijn € 467.000 hoger dan begroot door o.a. een CAO loonsverhoging van 2,4% per 1 april 2022. Daarnaast is er extra personeel ingehuurd bij de afdelingen Finance en HR . Dit in verband met de vervanging van ziekte en om extra capaciteit te hebben om de implementatie van het nieuwe cliënt volgsysteem te faciliteren. Ook is in 2022 de manager bedrijfsvoering gestart. Dit was nog niet begroot.

Loonkosten SW en Beschut werken

De loonkosten SW en Beschut werken worden in onderstaand overzicht gespecificeerd:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Loonkosten SW	18.042	18.553	18.264
Vorming en opleiding	69	123	49
Geneeskundige zorg en arbo	302	155	234
Reiskosten	401	366	450
Kosten werkkleding	58	74	53
Secundaire personele lasten	212	216	152
Begeleid Werken	946	1.034	1.041
Beschut Werken	1.166	834	1.065
Totaal	**21.197**	**21.356**	**21.307**

De loonkosten SW en Beschut werken zijn binnen de begroting gebleven. De positieve afwijking bij de loonkosten SW ontstaat doordat we sneller krimpen in het aantal SW medewerkers dan begroot. Daarnaast is in 2022 het uurtarief voor het lage inkomensvoordeel eenmalig verhoogd waardoor hier een extra positieve afwijking ontstaat. De kosten voor beschut werken zijn hoger dan verwacht doordat we sneller groeien in het aantal beschutte medewerkers dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Afschrijvingen

De afschrijvingen worden als volgt onderverdeeld:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Afschrijvingskosten voorziening Terreinen	-	-	0
Afschrijvingskosten gebouwen	5	39	19
Afschrijvingskosten installaties, machines en werktuigen	231	229	234
Afschrijvingskosten vervoermiddelen	36	23	27
Afschrijvingskosten overige activa	24	7	15
Totaal	**296**	**298**	**295**

Huisvestingskosten
In onderstaand overzicht worden de huisvestingskosten gespecificeerd:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Huur gebouwen en opslag	462	268	456
Onderhoud gebouwen en installaties	94	130	119
Gas, water en electra	120	265	140
Belastingen en verzekeringen	31	43	29
Schoonmaak en hygiëne	56	65	61
Overige kosten	18	19	18
Totaal	**782**	**791**	**824**

De kosten huur gebouwen en opslag zijn hoger dan begroot. Ook Stark heeft in 2022 te maken gehad met inflatie en prijsstijgingen. De kosten voor onderhoud zijn lager dan begroot. Door voornemen om te verhuizen naar een nieuwbouwpand wordt er niet meer geïnvesteerd in onderhoud van het huidige pand. Voor gas- en elektra hadden we in 2022 nog een inkoopcontract met vaste lage tarieven.

Indirecte productiekosten
De specificatie van de indirecte productiekosten wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Huur en lease bedrijfsmiddelen	142	161	164
Transportkosten	314	257	285
Onderhoud machines, schaftwagens en inventaris	292	295	258
Kosten ontwikkeling en inrichting	18	14	7
Milieubelasting	30	39	46
Gebruik gereedschap	7	-	13
Overige indirecte productiekosten	75	107	77
Totaal	**877**	**873**	**849**

De transportkosten zijn hoger dan begroot. Net als bij de huisvestingskosten hebben we hier ook te maken gehad met inflatie en prijsstijgingen. Daarentegen zijn de kosten voor Huur en lease en de overige directe productiekosten gedaald. Er zijn minder voertuigen ingehuurd in verband met eigen aanschaf en er zijn minder kleine machines vervangen dan verwacht.

Beheerskosten
De beheerskosten worden als volgt onderverdeeld:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Reclame, PR en acquisitie	11	10	8
Telefoon en communicatie	54	50	44
Onderhoud en automatisering	360	278	255
Kantoorbenodigdheden en porti	20	12	11
Abonnementen en contributies	49	29	47
Vergader- en representatiekosten	2	8	1
Overige kosten	39	37	42
Totaal	**535**	**424**	**408**

De beheerskosten zijn hoger dan begroot. In verband met de implementatie van het nieuwe cliënt volgsysteem zijn er kosten gemaakt voor de implementatie en de datamigratie.

Incidentele lasten
De incidentele kosten worden in onderstaand overzicht weergegeven:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Kosten afsplitsing	-	50	-
Nieuwbouw	84	-	-
Totaal	**84**	**50**	**-**

Voor de voorgenomen nieuwbouw zijn er aanloopkosten gemaakt. Eind 2021 is hiervoor een bestemmingsreserve gevormd. De onttrekking van deze kosten aan reserve is te vinden in het overzicht van baten en lasten. Het netto effect op het resultaat van 2022 is hierdoor nihil.

Financiële lasten
In onderstaand overzicht worden de financiële lasten gespecificeerd:

(* € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
Rente leningen	39	33	42
Totaal	**39**	**33**	**42**

Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT)

De WNT is van toepassing voor Stark. Conform de beleidsregels toepassing WNT staat in onderstaande tabel voor alle topfunctionarissen de voorgeschreven informatie opgenomen. Voor Stark is het algemene bezoldigingsmaximum van toepassing (2022:€ 216.000).

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking

bedragen x € 1.000	2022 S. Hertog	2021 S. Hertog
Functiegegevens	**Directeur**	**Directeur**
Aanvang en einde functievervulling	01/01 –31/12	01/01 –31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 122.326	€ 111.764
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 20.475	€ 19.867
Subtotaal	€ 142.800	€ 131.631
	€ 0	€ 0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000	€ 209.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ 0	€ 0
Totale bezoldiging	**€ 142.800**	**€ 131.631**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.800 of minder

Naam	Functie	Periode
J. Westendorp	Voorzitter	08/07-31/12
J. Schipper	Vice voorzitter bestuur	08/07-31/12
H. Turksma	Secretaris bestuur	08/07-31/12
E. van Dijk	Vice secretaris bestuur	08/07-31/12
J. Zwiers	Lid van het bestuur	08/07-31/12
C. Bijl	Lid van het bestuur	08/07-31/12
J. Zwiers	Voorzitter	01/01-07/07
J.H. Batelaan	Vice voorzitter bestuur	01/01-07/07
H. Mulder	Secretaris bestuur	01/01-07/07
J. Schipper	Vice secretaris bestuur	01/01-07/07
E. van Dijk	Lid van het bestuur	01/01-07/07
K.B. Loohuis	Lid van het bestuur	01/01-07/07

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Rechtmatigheid
Rechtmatigheid is het in overeenstemming met de begroting en de geldende wettelijke regelingen handelen. Op grond van artikel 213 Gemeentewet is in het kader van de jaarrekening onderzoek naar getrouwheid en rechtmatigheid verricht. De accountant geeft een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening als geheel en een oordeel over rechtmatigheid bij de totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties. De accountant heeft bij het oordeel over de rechtmatigheid gesteund op de waarborgen van de organisatie op het vlak van de naleving van de in- en externe regelgeving.

Normenkader
Het normenkader is door het bestuur voor kennisgeving aangenomen. Het normenkader geeft de bestaande externe wet- en regelgeving, verordeningen en besluiten van het bestuur weer voor zover die bepalingen bevatten over financiële beheers handelingen.

Begrotingsrechtmatigheid
In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de cijfermatige afwijkingen toegelicht in relatie tot de begroting voor 2022.

Onderstaand het overzicht met de staat van baten en lasten en begroting 2022 en 2021 ter beoordeling van de analyse op de afwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

(* € 1.000)	Rekening 2022	Primaire Begroting 2022	Afwijking 2022	Rekening 2021	Primaire Begroting 2021
Bruto-omzet	7.896	7.642	255	7.591	7.780
Overige opbrengsten	21	50	-29	354	50
Rijksbijdrage	18.700	17.862	839	19.169	17.367
Gemeentelijke bijdrage	2.444	3.051	-607	2.733	3.517
Incidentele baten	-	-	-	-	-
Waarderingscorrectie deelnemingen	31	-	31	10	-
Baten	**29.092**	**28.604**	**488**	**29.858**	**28.714**
Inkoopwaarde van de omzet	823	735	88	963	752
Personeelskosten begeleidend personeel	4.544	4.077	466	4.069	4.454
Personeelskosten SW & Beschut Werken	21.197	21.356	-159	21.307	20.827
Afschrijvingskosten	296	298	-2	295	295
Huisvestingskosten	782	791	-9	824	962
Indirecte productiekosten	877	873	4	849	916
Beheerskosten	535	424	112	408	500
Incidentele lasten	84	50	34	-	-
Financiële lasten	39	33	6	42	62
Lasten	**29.176**	**28.636**	**540**	**28.758**	**28.767**
Saldo van baten en lasten	**-84**	**-33**	**-51**	**1.100**	**-53**
Toevoeging(-) en onttrekking(+) aan reserves	84	-	84	-	-
Resultaat	**0**	**-33**	**33**	**1.100**	**-53**

De staat van baten & lasten laat een resultaat zien van nihil. Dit resultaat is € 33.000 beter dan bij het opstellen van de begroting werd verwacht.

Bijlage: verdeling taakvelden

Taakveld 0.4 Overhead

Het onderstaande overzicht laat een weergave zien van het taakveld 0.4 overhead:

(* € 1.000)	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Bruto marge	170	140
Overige opbrengsten	4	316
Incidentele baten	-	317
Waarderingscorrectie deelnemingen	31	10
Baten	**205**	**783**
Personeelskosten begeleidend personeel	2.123	1.838
Afschrijvingskosten	24	29
Huisvestingskosten	156	164
Indirecte productiekosten	-	36
Beheerskosten	501	353
Incidentele lasten	17	-
Financiële lasten	4	8
Lasten	**2.824**	**2.428**
Saldo van baten en lasten	**-2.619**	**-1.645**
Toevoeging(-) en onttrekking(+) aan reserves	17	-
Resultaat	**-2.603**	**-1.645**

Als overheadkosten zijn de kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Brutomarge :
De brutomarge is een doorbelasting van werkzaamheden aan de deelnemingen.

Personeelskosten begeleiding overhead:
De afdeling Middelen, waaronder Directie, Finance, HRM, Kwaliteit, Administratie, Inkoop en Huisvesting. Daarnaast de managers van de diverse leerwerkafdelingen en de manager van de werkwinkel worden gerekend als overhead.

Afschrijvingskosten:
Dit betreft met name de afschrijving van de gebouwen, daarnaast een gedeelte van de inrichting ten behoeve van de afdeling Middelen.

Huisvestingskosten:
In totaal is 20% van de huisvesting ten behoeve van de overhead, hierbij is gekeken naar oppervlakte en naar kosten met betrekking tot de kantoren.

Indirecte productiekosten:
Alle directe en indirecte productiekosten zijn ten behoeve van het primair proces.

Beheerskosten:
Alle beheerskosten komen ten laste van de overhead.

Resultaatbestemming en vaststelling

Het resultaat over het jaar 2022 is nihil. Dit is inclusief een gemeentelijke bijdrage van € 1.008.000. Dit is lagere gemeentelijke bijdrage dan de € 2.000.000 welke in de meerjarenbegroting is vastgesteld. Het verschil, € 992.000 wordt teruggestort aan de deelnemende gemeenten.

Aldus opgemaakt: 24 maart 2023

Aldus vastgesteld in een bestuursvergadering van de Gemeenschappelijke Regeling Stark op 24 maart 2023

J. Westendorp	H. Turksma
Voorzitter	Secretaris bestuur

Controleverklaring

Eshuis REGISTERACCOUNTANTS

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Stark

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeenschappelijke regeling Stark te Hoogeveen gecontroleerd.

Naar ons oordeel**:**

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Stark op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder eigen verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het bestuur op 21 januari 2022.

De jaarrekening bestaat uit:

1. Het overzicht van baten en lasten over 2022.
2. De balans per 31 december 2022.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
4. De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Regeling Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Stark zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 291.000 De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 14.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met het BBV. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder eigen verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het bestuur op 21 januari 2022.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico’s vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico’s kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
    het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.
  Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 13 april 2023

Eshuis Registeraccountants B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

Deze begroting dient gelezen te worden als programmabegroting in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Vastgesteld in het bestuur van Stark op 24 maart 2023

Gemeenschappelijke Regeling Stark
Dieselstraat 3, 7903 AR Hoogeveen
Postbus 740, 7900 AS Hoogeveen
Telefoon 0528 29 48 11
www.wijzijnstark.nl
Facebook : @wijzijnstark
Twitter : @wijzijnstark
Linkedin : Stark, leerwerkbedrijf
Instagram : @wijzijnstark

Voorwoord

Voor u ligt de begroting 2024 van Stark met een meerjarenraming tot en met 2027. We begroten realistisch en houden rekening met de wet- en regelgeving zoals het BBV, richtlijnen van de provincie, de nota Samen werken voor Drenthe en actuele ontwikkelingen in de maatschappij.

Stark is een toonaangevend en modern ontwikkelbedrijf. Dat zijn wij voor onze medewerkers, de gemeenten en voor het bedrijfsleven. In deze begroting leggen wij u de financiële situatie uit voor 2024 en de jaren erna.
Door diverse loon- en prijsverhogingen zien we dat de positieve resultaten uit het verleden steeds lastiger worden om te evenaren. Wij zetten ons in voor omzetoptimalisatie en kostenbesparing waar het mogelijk is. Duurzame huisvesting is daar een belangrijk voorbeeld van. Net zoals de focus op onze talenten, die wij een passende plek op de arbeidsmarkt (willen) geven, met een passende financiële waardering.

De gemeentelijke omzet van onze deelnemende gemeenten laat een dalende trend zien, daarom is het noodzakelijk om ons verder te richten op onze dienstverlening aan (andere) gemeenten en het bedrijfsleven.

Deze begroting voor 2024 laat een negatief resultaat zien voor gemeentelijke bijdrage van € 1.981.000. Met een gemeentelijke bijdrage van € 1.981.000 verwachten we geen onttrekking nodig te zijn uit de algemene reserve.

Hoogeveen, 14 maart 2023

S. Hertog,
directeur

Inhoudsopgave

Voorwoord ... 2
Inhoudsopgave ... 3
2 Organisatie ... 4
2.1 Missie en visie ... 4
2.2 Organisatieschema ... 5
3 Beleidsbegroting ... 6
3.1 Programmaplan en beleidsindicatoren ... 6
3.1.1 Algemeen ... 6
3.1.2 WSW en Participatie – Beschut werk ... 6
3.1.3 Bedrijfsvoering en Participatie - Trajecten ... 7
3.2 Paragrafen ... 8
3.2.1 Weerstandscapaciteit en continuïteit ... 8
3.2.2 Risico's en bijzonderheden ... 9
3.2.3 Benodigd weerstandsvermogen ... 11
3.2.4 Kengetallen ... 11
3.2.5 Investeringen met een economisch nut ... 12
3.2.6 Financiering ... 12
3.2.7 Onderhoud kapitaalgoederen ... 13
3.2.8 Wet open overheid ... 13
3.2.9 Verbonden partijen ... 13
4 Financiële begroting ... 14
4.1 Uitgangspunten voor deze begroting ... 14
4.2 Overzicht van baten en lasten 2024 ... 15
4.2.1 Toelichting vooraf ... 15
4.2.2 Overzicht van baten en lasten ... 15
4.3 Meerjarenbegroting 2024-2027 ... 21
5 Bijlagen ... 23
5.1 Meerjarenbegroting na gemeentelijke bijdrage exploitatie ... 23
5.2 Geprognosticeerde balans ... 23
5.3 Gemeentelijke omzet en quasi-inbesteding 2024-2027 ... 24
5.4 Overzicht gemeentelijke en rijksbijdragen 2024-2027 ... 24
5.5 Verdeling taakvelden ... 25

2 Organisatie

2.1 Missie en visie

Als modern ontwikkelbedrijf verbindt Stark talenten aan (personeels)vraagstukken in de regio.

Onze visie is dat wij iedereen in onze regio sterker kunnen maken door de juiste match te vinden. We motiveren medewerkers nieuwe dingen te doen en hun talenten te ontdekken, we gaan op zoek naar waar iemand van gaat stralen. Aan werkgeverszijde dagen we uit om eens anders naar werk te kijken en kansen te bieden. Een diversiteit aan werkzaamheden binnen Stark maakt medewerkers niet alleen werkfit maar ook vakfit. Starkers in het reguliere bedrijfsleven zorgen voor kleur: niet alleen de veelzijdigheid, maar ook de authenticiteit maakt dat er verrassende win-win situaties ontstaan: voor de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers en voor de groei en ontwikkeling van bedrijven. Dat is wat we bedoelen met Samen Stark.
Stark heeft brede kennis van de arbeidsmarkt en is de verbinder tussen bedrijfsleven en medewerkers in gezamenlijkheid met overheid en opleidingsinstituten. Iedereen heeft talent, dat is onze overtuiging en daar hebben we alle aandacht voor. We gáán voor ontwikkeling!

2.2 Organisatieschema

In onderstaand schema is onze organisatiestructuur weergegeven.

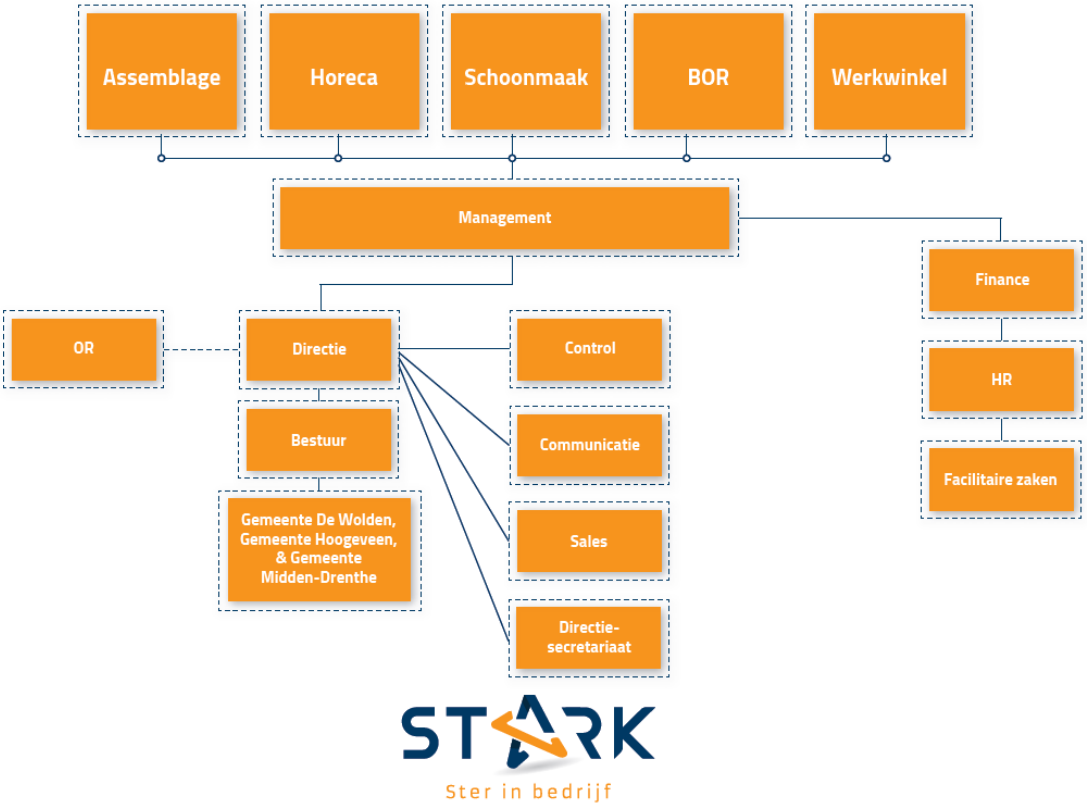

3 Beleidsbegroting

Stark, het leerwerkbedrijf van en voor de inwoners van de gemeenten Hoogeveen, Midden-Drenthe en De Wolden, geeft uitvoering aan de opdrachten van deze gemeenten zoals deze zijn vastgelegd in het Bedrijfsplan. In het hoofdstuk Beleidsbegroting nemen we u mee in de plannen voor 2024 met de daarbij behorende verplichte beleidsindicatoren. Dit hoofdstuk bevat eveneens de verplichte paragrafen vanuit de BBV.

3.1 Programmaplan en beleidsindicatoren

3.1.1 Algemeen

Het VDG en de griffierskring Drenthe hebben ingestemd met de nota “Samen werken voor Drenthe”. Daarin staan Drenthe brede afspraken voor Drentse gemeenschappelijke regelingen, gemeenteraden, Provinciale Staten en colleges. De gespreksnotitie in de voorjaarsoverleggen tussen de besturen van de gemeenschappelijke regelingen en de gemeenteraden, vormt het kader voor deze begroting. In de gespreksnotitie zijn de inhoudelijke kansen, uitdagingen en de ontwikkelingen van Stark opgenomen.

3.1.2 WSW en Participatie – Beschut werk

Vanuit onze visie streven we naar een zo optimaal mogelijke deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen. Als dat betekent voor onze medewerkers dat zij middels begeleid werken of een detacheringsplek bij een werkgever aan de slag kunnen of een plek krijgen bij ons op de binnen afdelingen, de BOR of bij onze stafafdelingen, is dat allemaal goed. We streven naar de passende plek en dit kan voor iedereen anders zijn. We kijken naar de talenten. Door middel van ons programma Talent in Beeld lukt het onze coaches en praktijkbegeleiders om gezamenlijk voor eenieder die meedoet een juiste (leerwerk-)plek te vinden.

Wat kost het?
Als we kijken naar het subsidieresultaat van Stark dan ziet deze er naar verwachting voor 2024 als volgt uit.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Jaar rekening 2022
Personeelskosten SW en beschut werken	-21.307	-21.660	-21.197
Rijksbijdrage	17.867	17.781	18.700
Gemeentelijke bijdrage beschut werken en vervoer	1.870	1.890	3.436
Subsidieresultaat	**-1.570**	**-1.989**	**939**

De rijksbijdrage ontvangen we voor de kosten SW en de gemeentelijke bijdrage ontvangen we voor de kosten beschut werken en het collectief vervoer voor de SW doelgroep. De vergoedingen voor zowel SW als beschut werken zijn niet kostendekkend. Als we het subsidieresultaat splitsen voor de diverse doelgroepen, ziet het er als volgt uit.

WSW

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Jaar rekening 2022
Personeelskosten SW	-19.612	-19.921	-20.031
Rijksbijdrage	17.867	17.781	18.700
Gemeentelijke bijdrage vervoer	233	261	212
Subsidieresultaat	**-1.513**	**-1.879**	**-1.119**

Het subsidieresultaat 2024 voor wat betreft de doelgroep SW is positiever geraamd dan in 2023. We wijken af van de rijksbijdrage uit de septembercirculaire 2022. Zowel bij de personeelskosten SW als bij de rijksbijdrage houden we rekening met een loon- en prijscompensatie van 2%.

Beschut werken

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Jaar rekening 2022
Personeelskosten beschut werken	-1.695	-1.679	-1.166
Gemeentelijke bijdrage beschut werken	1.581	1.580	1.132
Subsidieresultaat	**-114**	**-99**	**-34**

Het subsidieresultaat beschut werken is negatief geraamd in 2024. Dit is in lijn met de begroting 2023 en de jaarrekening 2022. Zowel bij de personeelskosten beschut werken als bij de gemeentelijke bijdrage beschut werken houden we rekening met een loon- en prijscompensatie van 2% en een groei van het aantal plaatsen voor beschut werk van 4 medewerkers in 2024.

3.1.3 Bedrijfsvoering en Participatie - Trajecten

Ook onze trajectdeelnemers proberen we door middel van diverse tools te ondersteunen een weg (terug) te laten vinden naar werk. Het doel van deze trajecten is dat er werknemersvaardigheden opgebouwd worden, waardoor de deelnemers kunnen uitstromen naar regulier werk. Nadat het traject is afgerond, kunnen de gemeenten de deelnemers plaatsen op de arbeidsmarkt. Bij voorkeur direct aansluitend aan het traject, waardoor er sprake is van een naadloze overgang. Daarom is het van groot belang dat de samenwerking tussen de gemeenten en Stark goed verloopt. Stark investeert daarom veel in deze samenwerking.

Gezien de krimp in onze populatie WSW, welke nog niet wordt opgevuld door andere doelgroepen, is het richten op de externe markt een onderdeel van onze bedrijfsvoering, onze strategie, geworden. Door ons in te zetten in het op de kaart zetten van Stark als toonaangevend en modern ontwikkelbedrijf, willen we onze dienstverlening ook aan andere gemeenten kunnen aanbieden.

Ook Stark heeft te maken met prijsstijgingen van leveranciers en loonstijgingen voor de medewerkers. Dit heeft zijn weerslag in de personeelskosten en de bedrijfskosten. Voor het eerst kunnen wij geen positief bedrijfsresultaat laten zien. Wij begroten realistische kosten en zetten ons in voor omzetoptimalisatie en kostenbesparing. Wij investeren in duurzame huisvesting, waardoor wij in de toekomst een passende huisvesting kunnen bieden aan onze medewerkers en tevens kosten besparen.

Wat kost het?
Als we kijken naar de kosten en baten van onze bedrijfsvoering, ziet het bedrijfsresultaat er als volgt uit voor het komende jaar.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Jaar rekening 2022
Brutomarge	7.061	7.054	7.073
Overige opbrengsten	0	0	21
Overige bedrijfskosten	-7.472	-6.889	-7.072
Bedrijfsresultaat	**-411**	**165**	**22**

3.2 Paragrafen

In dit hoofdstuk is specifieke informatie opgenomen volgens de artikelen 9 en 26 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

3.2.1 Weerstandscapaciteit en continuïteit

De weerstandscapaciteit van Stark bestaat uit een algemene bedrijfsreserve en een bestemde reserve. In onderstaande tabel wordt het verloop van de reserves weergegeven.

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1.000)	Algemene reserve	Bestemde reserve	Totaal eigen vermogen
Stand per 1-1-2021	1.505	0	1.505
Dotatie	699	401	1.100
Stand per 1-1-2022	2.204	401	2.605
Onttrekking	0	-84	-84
Stand per 1-1-2023	2.204	317	2.521
Onttrekking	0	-111	-111
Stand per 1-1-2024	2.204	206	2.410
Onttrekking	0	-206	-206
Stand per 1-1-2025	2.204	0	2.204
Onttrekking	0	0	0
Stand per 1-1-2026	2.204	0	2.204
Onttrekking	0	0	0
Stand per 1-1-2027	2.204	0	2.204
Onttrekking	0	0	0
Stand per 31-12-2027	2.204	0	2.204

Onze algemene reserve zetten we in om potentiële tegenvallers en risico's op te kunnen vangen. Hierover meer in de paragraaf 3.2.2 Risico's en bijzonderheden en 3.2.3 Benodigd weerstandsvermogen. Indien de algemene reserve is uitgeput wordt op grond van de Gemeenschappelijke Regeling Stark en de Wet Gemeenschappelijke Regeling, mede in combinatie met eisen van de Bank Nederlandse Gemeenten de tekorten van Stark gedekt door de deelnemende gemeenten. De deelnemende gemeenten zijn verantwoordelijk voor de continuïteit. Daarmee is de continuïteit van de organisatie gewaarborgd.

De bestemde reserve welke in 2021 is gevormd, dient ter dekking van voorziene kosten welke anders de gemeentelijke bijdrage in de exploitatie zou verhogen. De voorziene kosten in de bestemde reserve bestaan uit incidentele kosten voor de nieuwbouw, niet zijnde kapitaallasten, voor bijvoorbeeld adviseurs, projectmanagement en verhuiskosten (€ 401.000).

In onderstaand overzicht wordt de onderbouwing van de onttrekking uit de bestemde reserve per jaar toegelicht.

Toelichting onttrekkingen bestemde reserve (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal
Incidentele kosten nieuwbouw	-84	-111	-206	-	-	**-401**
Totaal	**-84**	**-111**	**-206**	**-**	**-**	**-401**

3.2.2 Risico's en bijzonderheden

Binnen iedere organisatie zijn er risico's. Er zijn algemene risico's waar iedere organisatie mee te maken krijgt, risico's welke af te dekken zijn door verzekeringen, risico's waar beheersmaatregelen voor te treffen zijn en risico's waarop de organisatie geen invloed heeft. Ook is niet aan ieder risico direct een waarde te koppelen. Een risico betekent niet dat het ook gaat gebeuren. Bij een risico waar enigszins waarde aan te koppelen is, is het risicobedrag: kans x effect/impact. In onderstaande tabel is deze berekening weergegeven.

	Risico (bedragen x € 1.000)	Kans	Impact	Risico bedrag
a.	Externe factoren	laag	-550	-138
b.	Bedrijfsvoering	middel	-1.186	-593
c.	Verhoogde kapitaallasten nieuwbouw	hoog	-530	-398
d.	Aanbesteding groenomzet	hoog	-1.200	-900
e.	Omzetderving als gevolg van stijging ziekteverzuim	middel	-180	-90
	Totaal		**-3.646**	**-2.118**

Externe factoren
De kans op en de impact van cybercrime of datalekken wordt groter. Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen en adviseert over prioriteiten en biedt een handvat om informatiebeveiliging up-to-date te houden. Daarnaast is informatieveiligheid, ook een aandachtspunt in eerdere management letters en accountantsverslagen van onze accountant.
Stark heeft (nog) geen verzekering voor potentiële schades. Er zal een onderzoek uitgevoerd worden waar potentiële risico's bij Stark in beeld worden gebracht en vervolgens maatregelen genomen worden om de softwaresystemen en informatie beter te beveiligen. Voor het onderzoek en de mogelijke investeringen die daaruit voortvloeien om de risico's voor een deel af te kunnen dekken, is een bedrag opgenomen.

Bedrijfsvoering
In voorgaande beleidsbegrotingen en in deze beleidsbegroting met meerjarenraming vanaf 2024, is uitgegaan van een geleidelijke daling in loonkosten van ondersteunend personeel. In verhouding tot de krimp in de SW-populatie lijkt dit een logisch gevolg. We constateren echter dat de doelgroepen meer begeleidingsbehoefte hebben dan voorgaande jaren. Er is, om deze reden, rekening gehouden met een lagere krimp (van 2%) in ondersteunend personeel in verhouding tot de krimp in de SW-populatie. De beheersmaatregel om ondersteunend personeel

te detacheren loopt ook om bovengenoemde reden enige vertraging op. Daarnaast constateren wij een grotere kostenstijging voor ondersteunend personeel als gevolg van de wijzigingen in de cao SGO. Bij iedere wijziging in ondersteunend personeel wordt zorgvuldig afgewogen of er vervanging nodig is, of dat verplaatsing tussen rollen mogelijk is. De kostenverhogingen maken het moeilijker om een sluitend bedrijfsresultaat te halen. En vormen daarmee een risico op het exploitatieresultaat van Stark.

Verhoogde kapitaallasten nieuwbouw
De huidige economische ontwikkelingen met inflatie, zijn niet gunstig voor de prijzen in de bouw, of voor de financieringslasten. We hebben in de begroting rekening gehouden met het actuele rentepercentage voor de financiering. Echter er is een risico dat het rentepercentage nog meer gaat stijgen. We houden in het risicobedrag rekening met een verhoogde afschrijvingslast en voorziening groot onderhoud als gevolg van stijgende prijzen. En ook met een verhoogde financieringslast voor de nieuwbouw als gevolg van stijgende rentes.

Aanbesteding groenomzet
In onze gespreksnotitie hebben we opgenomen dat gemeente De Wolden een aanbesteding gaat uitvoeren voor het groenonderhoud in de gemeente. Wij zijn in deze begroting uitgegaan van een groenomzet bij de gemeente De Wolden van structureel € 150.000 (conform januari t/m juni 2023) en een vervangende omzet van € 150.000 (externe opdrachten voor juli t/m december 2023). Mocht de aanbesteding niet door Stark gewonnen worden dan bestaat het risico dat er geen vervangende werkzaamheden voor deze medewerkers beschikbaar zijn. Wij zetten ons in op het zoeken naar vervangende opdrachten.

Omzetderving als gevolg van stijgend ziekteverzuim
Het ziekteverzuim binnen Stark is fors. We zien door de vergrijzing van ons medewerkersbestand dat het ziekteverzuim lastig te reguleren is. Omdat het ook vaak gaat om langdurig, niet te beïnvloeden, ziekteverzuim bestaat het risico op omzetderving.

3.2.3 Benodigd weerstandsvermogen

De algemene reserve per 1 januari 2024 bedraagt € 2.204.000. Als we het risicobedrag afzetten als ratio van het beschikbaar vermogen (algemene reserve), ziet dat er als volgt uit:

Waardering weerstandsvermogen (bedragen x € 1.000)	Risicobedrag (kans x impact)
Potentiële risico's:	
Externe factoren	138
Bedrijfsvoering	593
Verhoogde kapitaallasten nieuwbouw	398
Aanbesteding groenomzet	900
Omzetderving als gevolg van stijging ziekteverzuim	90
Benodigd weerstandsvermogen	*2.118*
Beschikbaar weerstandsvermogen 31-12-2023	*2.204*
Ratio weerstandsvermogen	**1,04**
Waardering weerstandsvermogen	**voldoende**

De ratio weerstandsvermogen bedraagt 1,04. We waarderen dit weerstandsvermogen als voldoende. Een weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 is voldoende.

3.2.4 Kengetallen

Onderstaande kengetallen zijn er op gericht om op eenvoudige wijze inzicht te geven in de financiële positie (en het verloop daarvan) van Stark.

Financiële kengetallen	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Netto schuldquote	55,93%	57,61%	-1,68%	2,31%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	55,93%	57,61%	-1,68%	-1,32%
Solvabiliteitsratio	10,95%	9,80%	1,15%	50,02%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Structurele exploitatieruimte	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. In 2023 gaan naar verwachting de vaste schulden van Stark stijgen gezien de nog te financieren nieuwbouw.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin Stark in staat is zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

3.2.5 Investeringen met een economisch nut

De waardering van de materiële vaste activa is gebaseerd op de historische kostprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. In de meerjarenraming is in 2024 een investering in nieuwe huisvesting opgenomen.

3.2.6 Financiering

Op grond van de Wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) dient een treasuryparagraaf bij begroting te worden toegevoegd. Het algemene beleid betreffende de uitvoering van de treasuryfunctie is neergelegd in het treasurystatuut, deze is vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 januari 2019. Het treasurybeleid is gericht op het minimaliseren van de financiële risico's en binnen de geldende kaders een zo optimaal mogelijk rendement te behalen.

Onderstaande tabel geeft de begrote omvang van de kasgeldlimiet weer.

	Kasgeldlimiet (* € 1.000)	**2024**
	Omvang van de begroting per 1 januari (= grondslag)	27.360
	Omvang kasgeldlimiet	
1.	**Toegestane kasgeldlimiet**	
	in procenten van de grondslag	8,20%
	in een bedrag	2.244
2.	**Omvang vlottende korte schuld**	
	Opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0
	Schuld in rekening-courant	0
	Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar	0
	Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0
3.	**Vlottende middelen**	
	Contante in kas	0
	Tegoeden in rekening-courant	173
	Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	0
4.	**Toets kasgeldlimiet**	
	Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	-173
	Toegestane kasgeldlimiet (1)	2.244
	Ruimte (+) c.q. overschrijding (-) (1 - 4)	2.417

De jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen mogen, conform de wet Ufdo, niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de berekening van de renterisiconorm weergegeven.

Renterisiconorm (* € 1.000)		2024
Basisgegevens		
1.	Renteherziening op vaste schuld o/g	0
2.	Betaalde aflossingen	272
3.	Renterisico (1 + 2)	272
4.	Renterisiconorm	5.472
5a.	Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	5.200
5b.	Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)	0
Berekening renterisiconorm		
4a.	Totale lasten op de begroting	27.360
4b.	Het bij Ministeriële regeling vastgestelde %	20%
4.	Renterisiconorm (4a x 4b/100)	5.472

3.2.7 Onderhoud kapitaalgoederen

Naar verwachting wordt er vanaf 2023 gebouwd aan een nieuw pand aan de Plesmanstraat te Hoogeveen. In deze begroting is rekening gehouden met een meerjarig onderhoudsplan. Er is een inschatting gemaakt van de benodigde voorziening. Jaarlijks wordt er een dotatie gedaan ter hoogte van € 111.000. Met de huidige kennis schatten we in dat deze jaarlijkse dotatie aan de voorziening groot onderhoud benodigd is om de komende 10 tot 20 jaar te kunnen investeren in groot onderhoud.

3.2.8 Wet open overheid

In de Wet open overheid (Woo) wordt beoogd dat bestuursorganen zowel actief als op verzoek zoveel mogelijk informatie verstrekken. Stark verstrekt naast informatie op verzoek, ook actief informatie bijvoorbeeld in de vorm van de jaarstukken en besluiten van het bestuur. Er is een contactpersoon benoemd, waar informatieverzoeken kunnen worden gedaan. Informatie wordt op een gestructureerde manier bewaard binnen de organisatie.

3.2.9 Verbonden partijen

Stark participeert in Stark Sales en Participation BV. (SSP BV). SSP BV is een moedermaatschappij van twee deelnemingen. In onderstaand overzicht zijn deze deelnemingen weergegeven. Stark-Flex BV en PVA BV zijn personeels-BV's.

Overzicht deelnemingen SSP B.V.	
Naam en jaar van oprichting	**Belang SSP**
Stark-Flex B.V. (2007)	100%
PVA B.V. (2010)	100%

4 Financiële begroting

De financiële begroting bestaat uit de baten en lasten van de begroting 2024 en een toelichting daarop. Daarnaast wordt er inzage gegeven in de meerjarenraming over de jaren 2024 tot en met 2027.

4.1 Uitgangspunten voor deze begroting

Bij het opstellen van deze begroting zijn de volgende documenten als uitgangspunt genomen:

- de beleidsbegroting 2023 van Stark;
- de interne beheersbegroting 2023, zoals die op 20 januari 2023 in het bestuur is vastgesteld.

Overige uitgangspunten in de begroting zijn:

- de verwachtingen voor 2024 op basis van de op dit moment bekende feiten en omstandigheden;
- het volume SW 2024 in arbeidsjaren (aja) wordt gebaseerd op de verwachte eindstand voor het jaar 2022, geen nieuwe instroom en een uitstroom van circa 5% per jaar vanwege natuurlijk verloop;
- aantal plaatsingen beschut werk in het kader van de Participatiewet is gebaseerd op taakstellingen en prognoses van het rijk en is gelijk gehouden aan de mogelijke groei van 2023 van 4 medewerkers per jaar;
- de grondslag voor de bepaling van de rijksbijdrage Stark is de septembercirculaire van 2022. Het macrobudget SW uit de circulaire is gecorrigeerd met een LPO-compensatie van 2%. Het aandeel van Stark in het macrobudget is bepaald op basis van een gemiddeld percentage van de afgelopen jaren;
- er is een inschatting gemaakt van een salarisverhoging SW, jaarlijks per 1 januari van 2% en per 1 juli 0%. Daarnaast is rekening gehouden met een krimp in aantal medewerkers van 5% per jaar;
- de medewerkers beschut werk worden verloond vanuit Stark Flex BV en volgens de cao Aan de Slag, er is nog geen rekening gehouden met een eventuele verschuiving in medewerkers tussen Stark Flex BV en Stark;
- een eventuele uitbreiding van de beschutte werkplaats met arbeidsmatige dagbesteding uit de huidige WMO wordt – vooralsnog – niet meegenomen in de begroting;
- de salariskosten van het ondersteunend personeel zijn in de begroting van 2023 geïndexeerd met 8%, voor de jaren 2024 tot en met 2027 is rekening gehouden met een salarisverhoging van 2% per jaar;
- er wordt ingezet op nieuwe detacheringsplekken de komende jaren tegen loonwaarde en een prijsindexatie van 2% per jaar;
- een daling in de gemeentelijke omzet trajecten Participatiewet ten opzichte van het bedrijfsplan met een ambitie in groei bij externen;
- een daling in de gemeentelijke groenomzet met een ambitie in groei bij externen;
- in de meerjarenbegroting gaan wij ervan uit dat we kostenbesparingen realiseren als gevolg van het bouwen van een nieuw en duurzaam pand. De eenmalige kosten als gevolg van de nieuwbouw in de vorm van bijvoorbeeld advieskosten, verhuiskosten, projectmanagement, communicatie is meegenomen in de incidentele lasten van 2024, hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd in 2021.

4.2 Overzicht van baten en lasten 2024

4.2.1 Toelichting vooraf

Raamovereenkomst Stark
De raamovereenkomst Stark 2019-2024 geeft aan dat de gemeentelijke bijdrage wordt samengesteld uit het exploitatietekort minus de verwachte rijksbijdrage gebaseerd op de taakstelling. Voor de verdeling van het hiervoor genoemde exploitatietekort hanteert Stark een verdeling op het aantal aja.

Weergave staat van baten en lasten
De staat van baten en lasten in paragraaf 4.2.2. is opgesteld conform de richtlijnen uit de BBV. In bijlage 5.1 wordt de staat van baten en lasten 2024 inclusief de meerjarenraming weergegeven in een exploitatie- en subsidieresultaat, het resultaat na gemeentelijke bijdrage in de exploitatie en eventuele onttrekking aan de algemene bedrijfsreserve.

4.2.2 Overzicht van baten en lasten

Onderstaande tabel is een samenvatting van de baten en lasten van de beleidsbegroting 2024 in vergelijking met de beleidsbegroting 2023 en jaarrekening 2022. Het overzicht van baten en lasten is exclusief de gemeentelijke bijdrage in de exploitatie.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Bruto omzet	7.624	7.805	-181	7.896
Overige opbrengsten	0	0	0	21
Gemeentelijke bijdrage beschut werken en vervoer	1.870	1.890	-20	3.436
Rijksbijdrage	17.867	17.781	86	18.700
Incidentele baten	206	379	-174	84
Waarderingscorrectie deelnemingen	0	0	0	31
Totaal Baten	**27.566**	**27.855**	**-289**	**30.168**
Inkoopwaarde van de omzet	563	750	-187	823
Personeelskosten begeleidend personeel	4.712	4.295	417	4.544
Personeelskosten SW en beschut werken	21.307	21.660	-353	21.197
Afschrijvingskosten	593	298	295	296
Huisvestingskosten	490	876	-386	782
Indirecte productiekosten	730	845	-115	877
Beheerskosten	471	422	48	535
Incidentele lasten	206	379	-174	84
Financiële lasten	475	152	323	39
Totaal Lasten	**29.547**	**29.678**	**-131**	**29.176**
Saldo van baten en lasten	**-1.981**	**-1.823**	**-158**	**992**

Toelichting op de begroting

Brutomarge

De brutomarge bestaat uit de bruto omzet verminderd met de inkoopwaarde van de omzet. In onderstaand overzicht wordt dit weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Bruto omzet	7.624	7.805	-181	7.896
Inkoopwaarde van de omzet	-563	-750	187	-823
Totaal	**7.061**	**7.054**	**6**	**7.073**

De brutomarge bestaat uit de marge van verschillende categorieën. In onderstaand overzicht wordt de brutomarge per categorie weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Leer/werk bedrijf	1.089	1.389	-301	1.552
BOR	2.811	2.851	-40	3.024
Detacheringen	2.479	2.081	398	2.091
Externe markt (trajecten e.d.)	450	571	-121	236
Overige	231	162	69	170
Totaal	**7.061**	**7.054**	**6**	**7.073**

De brutomarge van het leer/werkbedrijf bestaat uit de brutomarge van de afdelingen assemblage, horeca en schoonmaak. De brutomarge is gedaald ten opzichte van de beleidsbegroting 2023 door de privatisering van Business Post. Hiervoor is een detacheringscontract opgenomen in de brutomarge detacheringen.
In de brutomarge van het leer/werkbedrijf, BOR en detacheringen is rekening gehouden met een krimp van 5% in de SW populatie en een prijsindexatie van 2% voor de tarieven.
De brutomarge BOR bestaat uit contracten op basis van bestek en contracten op basis van detachering tegen loonwaarde.
De brutomarge externe markt is gebaseerd op de realisatie van 2023 en daarbij genomen de ambitie om te groeien met dienstverlening aan andere gemeenten. Ten opzichte van de beleidsbegroting 2023 is dit een daling omdat het gemeentelijke omzetgedeelte structureel is gedaald. Daarnaast kost het realiseren van omzet bij externe gemeenten of opdrachtgevers meer tijd.

Gemeentelijke omzet
In onderstaand overzicht wordt de post gemeentelijke omzet weergegeven.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Hoogeveen	1.175	1.313	-138	1.169
Midden-Drenthe	1.693	1.779	-86	1.856
De Wolden	196	248	-52	209
Totaal	**3.064**	**3.340**	**-276**	**3.235**

De omzet van Stark komt voor een substantieel deel tot stand door opdrachten van de gemeenten.

De omzet van de deelnemende gemeenten zal naar verwachting over 2024 € 3.064.000 bedragen, een negatieve afwijking ter hoogte van € 276.000 ten opzichte van de beleidsbegroting 2023. In de gemeentelijke omzet houden we rekening met krimp in de SW populatie. Daarnaast is de gemeentelijke trajectenomzet sinds 2021 gedaald ten opzichte van eerdere jaren als gevolg van bezuinigingen. De gemeentelijke BOR omzet bestaat uit een voortzetting van de opdrachtwaarden uit 2023, rekening houdend met 5% jaarlijkse krimp en een tariefindexering van 2%. De BOR omzet voor gemeente De Wolden is onzeker in verband de uitkomst van een aanbesteding.

Door de daling in de gemeentelijke omzet en stijgende kosten, is het nodig om onze omzet bij externe partijen te vergroten. Met de huidige uitgangspunten in deze begroting zitten we aan de maximale ruimte om quasi-inbesteding voor onze gemeenten bij Stark mogelijk te maken.

Gemeentelijke bijdrage Beschut en vervoer
In onderstaand overzicht worden de posten gemeentelijke bijdrage beschut werk, collectief vervoer en loonkostensubsidie banenafspraken weergegeven.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Beschut werk	1.581	1.580	1	1.132
Collectief vervoer	233	261	-29	224
Loonkostensubsidie BAB	56	49	8	57
Totaal	**1.870**	**1.890**	**-20**	**1.413**

De bijdrage beschut werk ligt naar verwachting op hetzelfde niveau als de beleidsbegroting 2023. De verwachting is dat we beperkt kunnen groeien in het aantal beschutte werkplekken conform de taakstelling van het rijk.
In de bijdrage collectief vervoer is rekening gehouden met krimp en een tariefindexering. We gaan uit van gelijkblijvende aantallen banenafspraken ten opzichte van 2022.

Rijksbijdrage
In onderstaand overzicht wordt de post rijksbijdrage weergegeven.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Bijdrage WSW	17.867	17.781	86	18.719
Bijdrage buitengemeente	-	-	-	-19
Totaal	**17.867**	**17.781**	**86**	**18.700**

De rijksbijdrage van 2024 is bepaald op basis van de septembercirculaire 2022 gecorrigeerd met een ingeschatte loon- en prijscompensatie van 2%. Het aandeel van Stark in het macrobudget SW is ingeschat op een gemiddeld percentage over de afgelopen jaren.

Incidentele baten
In onderstaand overzicht worden de incidentele baten weergegeven.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Onttrekking bestemde reserve	206	329	-124	84
Onttrekking algemene reserve	-	50	-50	-
Totaal	**206**	**379**	**-174**	**84**

De incidentele baten bestaan uit de onttrekkingen vanuit de reserve. In 2024 verwachten we € 206.000 te onttrekken uit de bestemde reserve voor het afdekken van de eenmalige kosten voor de nieuwbouw. We verwachten geen onttrekking nodig te zijn uit de algemene reserve.

Personeelskosten begeleidend personeel
In onderstaand overzicht wordt de post personeelskosten begeleidend personeel weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Loonkosten ambtenaren	444	458	-14	482
Personeel van derden	4.173	3.685	488	3.992
Overige secundaire personeelslasten	95	152	-56	69
Totaal	**4.712**	**4.295**	**417**	**4.544**

De stijging in personeelskosten ten opzichte van de voorgaande begroting is ontstaan door indexering van de loonkosten in 2023 (naar verwachting met 8%). Voor 2024 is rekening gehouden met een loonstijging van 2%. Voor de lange termijn is rekening gehouden met krimp.

Loonkosten SW en Beschut werken
In onderstaand overzicht wordt de post personeelskosten SW en Beschut werken weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Loonkosten SW	17.743	18.265	-522	18.042
Vorming en opleiding	25	59	-34	69
Geneeskundige zorg en arbo	231	232	-2	302
Reiskosten	418	322	96	401
Kosten werkkleding	44	72	-27	58
Secundaire personele lasten	232	185	47	212
Begeleid Werken	920	846	74	946
Beschut Werken	1.695	1.679	16	1.166
Totaal	**21.307**	**21.660**	**-353**	**21.197**

In de loonkosten SW is rekening gehouden met een loonstijging van 2% per 1 januari en 0% per 1 juli van dat jaar. Daarnaast houden we rekening met 5% krimp in fte. Ook voor het begeleid werken houden we rekening met een kleine krimp in fte en een jaarlijkse prijsstijging in de loonkostensubsidie. Voor wat betreft het beschut werk verwachten we een jaarlijkse groei in het aantal werkplekken en houden we eveneens rekening met een loonstijging van 2% per 1 januari en 0% per 1 juli. In alle overige kosten is rekening gehouden met krimp en prijsindexering.

Overige bedrijfskosten
In onderstaand overzicht worden de overige bedrijfskosten weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Afschrijvingskosten	593	298	295	296
Huisvestingskosten	490	876	-386	782
Indirecte productiekosten	730	845	-115	877
Beheerskosten	471	422	48	535
Financiële lasten	475	152	323	39
Totaal	**2.759**	**2.594**	**166**	**2.529**

In de overige bedrijfskosten is uitgegaan van de oplevering van het nieuwe pand per 1 april 2024. Vanaf deze datum wordt afgeschreven over de waarde van het nieuwe pand in 40 jaar. De totale afschrijvingskosten stijgen hierdoor ten opzichte van de beleidsbegroting 2023. De huisvestingskosten dalen fors ten opzichte van de beleidsbegroting 2023. De huur van het oude pand aan de Dieselstraat komt te vervallen en de energielasten dalen, door de keuze voor een duurzaam pand. Voor de bouw van het nieuwe pand wordt in 2023 financiering afgesloten. Dit zorgt voor een stijging van de financiële lasten. We hebben rekening gehouden met een rentepercentage van 2,95%, het actuele rentepercentage op moment van schrijven van deze begroting.
De indirecte productiekosten houden verband met de omzet, hierbij is rekening gehouden met krimp en prijsindexatie.
Ook bij de beheerskosten is rekening gehouden met krimp en prijsindexatie.

Het deel van de overige bedrijfskosten, wat betrekking heeft op de huisvesting wordt in onderstaand overzicht nader gespecificeerd.

Huisvestingskosten (bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beheers begroting 2023	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23
Afschrijvingskosten	314	-	-	314
Huisvestingskosten	490	1.072	876	-386
Financiële lasten	445	200	122	323
Totaal	**1.249**	**1.272**	**998**	**251**

In onderstaand overzicht wordt de meerjarenraming van de huisvestingskosten weergegeven.

Huisvestingskosten (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Afschrijvingskosten	314	419	419	419
Huisvestingskosten	490	461	441	447
Financiële lasten	445	439	432	426
Totaal	**1.249**	**1.318**	**1.292**	**1.292**

Incidentele kosten
In onderstaand overzicht zijn de incidentele kosten weergegeven.

(bedragen x € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beheers begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Incidentele kosten	206	379	-173	-84
Totaal	**206**	**379**	**-173**	**-84**

In 2024 wordt rekening gehouden met eenmalige kosten ter hoogte van € 206.000 voor de nieuwbouw in de vorm van verhuiskosten, kosten voor adviseurs, het projectmanagement, communicatie. Deze incidentele kosten worden gedekt uit de bestemmingsreserve.

4.3 Meerjarenbegroting 2024-2027

In onderstaand overzicht wordt de meerjarenbegroting weergegeven.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2025	Beleids begroting 2026	Beleids begroting 2027
Bruto omzet	7.624	7.563	7.507	7.457
Overige opbrengsten	0	0	0	0
Gemeentelijke bijdrage beschut en vervoer	1.870	1.895	1.921	1.948
Rijksbijdrage	17.867	17.617	17.208	16.669
Incidentele baten	206	0	0	0
Totaal Baten	**27.566**	**27.075**	**26.637**	**26.074**
Inkoopwaarde van de omzet	563	554	545	537
Personeelskosten begeleidend personeel	4.712	4.651	4.623	4.707
Personeelskosten SW & Beschut Werken	21.307	21.036	20.482	19.879
Afschrijvingskosten	593	697	697	697
Huisvestingskosten	490	461	441	447
Indirecte productiekosten	730	707	685	664
Beheerskosten	471	456	442	428
Incidentele lasten	206	0	0	0
Financiële lasten	475	457	447	437
Totaal Lasten	**29.547**	**29.021**	**28.364**	**27.797**
Resultaat	**-1.981**	**-1.946**	**-1.728**	**-1.723**

Toelichting op de meerjarenbegroting

In de meerjarenbegroting zijn de volgende ontwikkelingen afwijkend van de meerjarenbegroting van voorgaand begrotingsjaar:

- Conform het bestuursbesluit van 18 februari 2022 is er rekening gehouden met een dotatie aan een voorziening groot onderhoud ten behoeve van de nieuwbouw;
- In de personeelskosten ondersteuning is rekening gehouden met een geschatte loonstijging van 2% (met als basis een loonstijging in 2023 van 8%);
- In de bedrijfskosten is rekening gehouden met een geschatte prijsstijging voor 2024 van 5% en de jaren 2025-2027 2% per jaar;
- Er is rekening gehouden met een bestemde reserve waaruit incidentele kosten gedekt kunnen worden. De onttrekking uit de bestemde reserve is opgenomen onder de incidentele baten.

5 Bijlagen

5.1 Meerjarenbegroting na gemeentelijke bijdrage exploitatie

In onderstaand overzicht wordt de meerjarenbegroting uit paragraaf 4.3 weergegeven in een bedrijfsresultaat, exploitatieresultaat, subsidieresultaat en een resultaat na gemeentelijke bijdrage in de exploitatie en onttrekking uit de algemene bedrijfsreserve en bestemde reserve:

	(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2025	Beleids begroting 2026	Beleids begroting 2027
	Bruto omzet	7.624	7.563	7.507	7.457
	Inkoopwaarde van de omzet	-563	-554	-545	-537
	Brutomarge (a)	**7.061**	**7.009**	**6.962**	**6.920**
	Overige opbrengsten	0	0	0	0
	Overige opbrengsten (b)	**0**	**0**	**0**	**0**
	Personeelskosten begeleidend personeel	-4.712	-4.651	-4.623	-4.707
	Afschrijvingskosten	-593	-697	-697	-697
	Huisvestingskosten	-490	-461	-441	-447
	Indirecte productiekosten	-730	-707	-685	-664
	Beheerskosten	-471	-456	-442	-428
	Financiële lasten	-475	-457	-447	-437
	Overige bedrijfskosten (c)	**-7.472**	**-7.430**	**-7.337**	**-7.381**
a+b+c	**Bedrijfsresultaat (d)**	**-411**	**-422**	**-375**	**-460**
	Incidentele lasten (e)	-206	0	0	0
d+e	**Exploitatieresultaat (f)**	**-616**	**-422**	**-375**	**-460**
	Personeelskosten SW & beschut werken	-21.307	-21.036	-20.482	-19.879
	Rijksbijdrage	17.867	17.617	17.208	16.669
	Gemeentelijke bijdrage beschut en vervoer	1.870	1.895	1.921	1.948
	Subsidieresultaat (g)	**-1.570**	**-1.524**	**-1.353**	**-1.263**
f+g	**Resultaat voor bijdrage exploitatie (h)**	**-2.187**	**-1.946**	**-1.728**	**-1.723**
	Gemeentelijke bijdrage in exploitatie (i)	1.981	1.946	1.728	1.723
	Onttrekking algemene bedrijfsreserve (j)	0	0	0	0
	Onttrekking bestemde reserve (k)	206	0	0	0
h+i+j+k	**Resultaat na bijdrage exploitatie (l)**	**0**	**0**	**0**	**0**

Voor een toelichting op de onttrekking van de reserves verwijzen wij u naar paragraaf 3.2.1.

5.2 Geprognosticeerde balans

In onderstaand overzicht wordt de geprognosticeerde balans weergegeven:

(bedragen * € 1.000)	Per 31-12-2024	Per 31-12-2025	Per 31-12-2026	Per 31-12-2027
Vaste activa	17.507	17.203	16.908	16.621
Vlottende activa	2.617	2.617	2.617	2.617
Totaal Activa	**20.125**	**19.820**	**19.525**	**19.238**
Eigen vermogen	2.204	2.204	2.204	2.204
Voorzieningen	0	111	222	333
Langlopende schulden	15.104	14.832	14.555	14.271
Kortlopende schulden	2.817	2.673	2.544	2.430
Totaal Passiva	**20.125**	**19.820**	**19.525**	**19.238**

Vanaf 2024 hebben we rekening gehouden met de aanschaf van een nieuw pand welke we financieren middels een hypothecaire lening. Vanaf 2025 doteren we jaarlijks een bedrag aan de voorziening groot onderhoud.

5.3 Gemeentelijke omzet en quasi-inbesteding 2024-2027

Zoals genoemd in de financiële toelichting op de gemeentelijke omzet zitten we in deze begroting aan de maximale ruimte om omzet voor derden uit te kunnen voeren indien onze gemeenten gebruik kunnen blijven maken van quasi-inbesteding bij Stark. In onderstaande tabel wordt weergegeven wat de verhouding is tussen de gemeentelijke "omzet" ten opzichte van de omzet voor derden.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2025	Beleids begroting 2026	Beleids begroting 2027
Totaal vanuit gemeente	22.797	22.493	22.076	21.445
Totaal andere omzet	4.563	4.582	4.560	4.629
% van de omzet n/z gem.	20%	20%	21%	22%

5.4 Overzicht gemeentelijke en rijksbijdragen 2024-2027

Algemeen
De opdracht aan Stark is dat de deelnemende gemeenten niet meer dan maximaal € 2.000.000 aan gemeentelijke bijdrage per jaar betalen. De gemeentelijke bijdrage SW wordt bepaald aan de hand van het aantal Aja werkzaam bij Stark per gemeente. De bonuskorting bestaat uit 6% van de totale omzet die een gemeente besteedt bij Stark. In de bijdrage in onderstaande tabel is de bonuskorting verwerkt.

Bijdrage in exploitatie 2024
In onderstaand overzicht wordt de berekening 2024 van de gemeentelijke bijdrage per gemeente weergegeven.

Rijksbijdrage en gemeentelijke bijdrage (x € 1.000)	Aja 2024	Gemeentelijke bijdrage	Bonus per gemeente	Correctie bonus per	Gemeentelijke bijdrage na correctie bonus	Rijksbijdrage
Hoogeveen	364	1.531	-70	142	1.602	17.867
Midden-Drenthe	84	352	-101	33	283	
De Wolden	23	98	-12	9	96	
Totaal	470	1.981	-184	184	1.981	
Overig (buitengemeenten)	53					
Totaal	524					19.848

Bijdrage in exploitatie meerjarenraming
In onderstaand overzicht wordt de verdeling van de gemeentelijke bijdrage per jaar weergegeven.

Gemeentelijke bijdrage (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Hoogeveen	1.602	1.573	1.405	1.397
Midden-Drenthe	283	279	240	243
De Wolden	96	94	83	83
Totaal	1.981	1.947	1.727	1.723

5.5 Verdeling taakvelden

Taakveld 0.4 Overhead
Het onderstaande overzicht laat een weergave zien van het taakveld 0.4 Overhead.

(bedragen * € 1.000)	Beleids begroting 2024	Beleids begroting 2023	Verschil Bgr '24 - Bgr '23	Jaar rekening 2022
Bruto omzet	231	352	-121	170
Overige opbrengsten	0	0	0	4
Incidentele baten	0	0	0	0
Waarderingscorrectie deelnemingen	0	0	0	31
Totaal Baten	**231**	**352**	**-121**	**205**
Inkoopwaarde van de omzet	0	0	0	
Personeelskosten begeleidend personeel	2.030	1.963	68	2.123
Afschrijvingskosten	46	46	0	24
Huisvestingskosten	98	175	-77	156
Indirecte productiekosten	0	0	0	0
Beheerskosten	471	407	63	501
Incidentele lasten	41	90	-49	17
Financiële lasten	95	30	65	4
Totaal Lasten	**2.781**	**2.712**	**69**	**2.824**
Saldo van baten en lasten	**-2.550**	**-2.360**	**-190**	**-2.619**
Toevoeging(-) en onttrekking(+) aan reserves	0	0	0	17
Resultaat	**-2.550**	**-2.360**	**-190**	**-2.603**

Als overheadkosten zijn de kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Bruto omzet
De bruto omzet is een doorbelasting van de werkzaamheden en kosten van de ondersteunende afdelingen aan de deelnemingen.

Personeelskosten begeleiding overhead
De ondersteunende afdelingen, waaronder Directie, Communicatie, Finance, HRM advies en administratie, Facilitaire zaken en huisvesting, Inkoop en ICT worden gerekend als overhead.

Afschrijvingskosten
Dit betreft de afschrijving van de middelen voor de ondersteunende afdelingen zoals inventaris en ICT middelen.

Huisvestingskosten
In totaal is 20% van de huisvesting ten behoeve van de overhead, hierbij is gekeken naar oppervlakte en naar kosten met betrekking tot de kantoren.

Indirecte productiekosten
Alle directe en indirecte productiekosten zijn ten behoeve van het primaire proces en vallen niet onder het taakveld Overhead.

Beheerskosten
Alle beheerskosten komen ten laste van de overhead.

Aan de gemeenteraden van De Wolden, Hoogeveen en
Midden-Drenthe door tussenkomst van de griffies

Per mail

contactpersoon	J.D. Vos
mobiel	0528 - 294811
email	j.vos@wijzijnstark.nl
Kenmerk	Bestuur
plaats en datum	Hoogeveen, 14 april 2023
Onderwerp	Concept jaarstukken 2022

Geachte raadsleden,

Het bestuur van Stark heeft op 30 maart de jaarstukken over 2022 voorlopig vastgesteld. U ontvangt deze stukken, conform artikel 20 de leden 1,2 en 3 van de Gemeenschappelijke Regeling Stark, voor behandeling in uw raad, inclusief de controleverklaring van de accountant.

In financiële zin heeft Stark een beter resultaat gerealiseerd dan begroot. Begroot was een verlies van € 33.000 en er is een nihil resultaat gerealiseerd. Dit is totaal € 33.000 beter. Er vindt geen dotatie aan of onttrekking van de algemene reserve plaats. De gemeentelijke bijdrage van de deelnemende gemeenten bedraagt € 1.008.177. Onderstaand een verdeling van de vastgestelde gemeentelijke bijdrage per gemeente over 2022.

Overzicht afrekening gemeentelijke bijdrage per gemeente

Gemeentelijke bijdrage 2022 in €	Aja	Gemeentelijke bijdrage	Bonus per gemeente	Correctie i.v.m. herverdeling bonus per gemeente	Gemeentelijke bijdrage na herverdeling bonus
Hoogeveen	418	779.189	-70.167	150.018	859.040
Midden-Drenthe	95	176.434	-111.378	33.969	99.024
De Wolden	28	52.555	-12.560	10.118	50.113
Totaal	541	1.008.177	-194.105	194.105	1.008.177
Overig (buitengemeenten)	61				
Totaal	602				

* Aja is Arbeidsjaren

De gemeentelijke bijdrage wordt beïnvloed door een bonus van 6%. Om tot een juiste bonustoekenning te komen, wordt het totaalbedrag van de bonus gedeeld door het aantal Aja en gecorrigeerd op de bijdrage. Daarna wordt de bonus per gemeente, gebaseerd op 6% van de bonus dragende omzet, toegekend.

Vriendelijk verzoeken we u vóór 1 juli aanstaande te komen met uw reactie op bijgaande concept jaarstukken 2022.

Het bestuur zal vervolgens deze stukken behandelen en definitief goedkeuren en vaststellen.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van Stark

M. Turksma
secretaris

J. Westendorp
voorzitter

i.a.a.:
aan de colleges van Burgemeesters en Wethouders door tussenkomst van de BCO-leden

Aan de gemeenteraden van De Wolden, Hoogeveen en
Midden-Drenthe door tussenkomst van de griffies

Per mail

contactpersoon	J.D. Vos
email	j.vos@wijzijnstark.nl
Kenmerk	Bestuur
Plaats en datum	Hoogeveen, 12 april 2023
Onderwerp	Concept beleidsbegroting 2024 met meerjarenraming tot en met 2027

Geachte raadsleden,

Het bestuur van Stark heeft de concept beleidsbegroting 2024 met meerjarenraming tot en met 2027 op 24 maart 2023 voorlopig vastgesteld.

U ontvangt deze stukken conform artikel 19 lid 2 van de Gemeenschappelijke Regeling Stark voor behandeling in uw raad.

U ontvangt de concept begroting als aanvulling op de gespreksnotitie (op 20 januari 2023 door het bestuur van Stark vastgesteld) voor het reeds gevoerde voorjaarsoverleg welke u op 27 januari 2023 is toegezonden.

Vriendelijk verzoeken we u vóór 1 juli aanstaande te komen met uw reactie op de bijgaande concept beleidsbegroting 2024 en meerjarenraming.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van Stark,

M. Turksma
Secretaris

J. Westendorp
Voorzitter

Stark
Dieselstraat 3 7903 AR Hoogeveen | Postbus 740 | 7900 AS Hoogeveen | 0528 29 48 11
IBAN NL98 BNGH 0285 1759 71 | BTW-nr NL859232451B01 | KvK 72 77 47 03
Info@wijzijnstark.nl | wijzijnstark.nl | Info@wijzijnstark.nl

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Postadres Postbus 24, 9410 AA Beilen
Telefoon (0593) 53 92 22
Internet www.middendrenthe.nl
E-mail gemeente@middendrenthe.nl

Bezoekadres
Beilen Raadhuisplein 1
ma, wo, vr 8.30 – 16.00
di 8.30 – 14.30
do 8.30 – 16.00
17.00 – 20.00
Smilde Oons Huus Elzenlaan 10
ma 8.30 – 12.00
do 8.30 – 12.00

Stark
T.a.v. mevrouw S. Hartog, directeur
Dieselstraat 3
7903 AR Hoogeveen

Datum: 8 mei 2023
Behandeld door: Carla Kamerling
Zaaknummer: 3067985
Onderwerp: afzien zienswijzen

Uw brief van:
Uw kenmerk:
Bijlagen:
Verzonden op:

Geachte mevrouw Hartog,

Als lid van de gemeenschappelijke regeling Stark ontvingen we op 24 maart jl. uw ontwerpbegroting. Deze begroting geeft ons een beeld van de financiën en het beleid van uw organisatie voor 2024.

Behandeling in de gemeenteraad
De gemeenteraad heeft bij uw begroting een advies van ons college van burgemeester en wethouders ontvangen. Met deze brief geven wij onze reactie over de volgende twee onderwerpen.
1. Ontwerpbegroting 2024
2. Jaarstukken 2022

Ontwerpbegroting 2024
Via het voorjaarsoverleg heeft de gemeenteraad van Midden-Drenthe inhoudelijk het gesprek met u gevoerd over de begroting voor het jaar 2024. Vervolgens hebben we uw begroting inhoudelijk behandeld in de raadscommissie Zorg en Welzijn van 20 juni 2023 en de raadsvergadering van 6 juli 2023. De behandeling geeft ons geen aanleiding om een zienswijze op uw begroting te geven.

Jaarstukken 2022 W
Wij nemen kennis van de door u ingezonden jaarstukken 2022.

Mijn zaak
Reageert u op deze brief? Vermeld dan altijd uw zaaknummer.

Informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Carla Kamerling, beleidsmedewerker, te bereiken van maandag t/m donderdag via telefoonnummer 0593-539280 of via het mailadres c.kamerling@middendrenthe.nl.

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Midden-Drenthe,

de raadsgriffier, de voorzitter,

C.A.M. Bodewes C. Bijl

Zienswijzen Gemeenschappelijke Regelingen - ontwerpbegroting 2024

STARK

Hoogeveen	
Midden-Drenthe	Geen zienswijze
De Wolden	Geen zienswijze

Gemeenteraad

Dossiernummer	214
Extern Zaak ID	3067192
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.3
Titel	GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe Begroting 2024 en Jaarstukken 2022

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Zorg en Welzijn	20 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Volgens de regels uit de Wet Gemeenschappelijke Regelingen heeft het Bestuur van Publiek Vervoer Groningen Drenthe de jaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 aangeboden. Over deze stukken kan de raad haar zienswijze geven. Het college stelt aan de gemeenteraad voor om kennis te nemen van de stukken en te besluiten geen zienswijze in te dienen.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
2. In te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
3. Geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027.
4. De extra bijdrage van € 415 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit unaniem conform voorstel zonder hoofdelijke stemming of aantekening:

1. Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
2. In te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
3. Geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027.
4. De extra bijdrage van € 415 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHE

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp	**Begroting 2024 en Jaarstukken 2022 - Publiek Vervoer Groningen Drenthe**

Informatie

Datum	14 april 2023	Overleg gepleegd met: ☐ Financieel adviseur: Rolf Bloem
Behandelaar	Marco Korf	• Personeelsconsulent:
Zaaknummer	3050099	• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Portefeuillehouder	Dennis Bouwman	• Communicatieadviseur:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker:
		• Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

Wat doet de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe?
De gemeenschappelijke regeling (GR) Publiek Vervoer Groningen Drenthe is een samenwerkingsverband van alle gemeenten in de provincies Groningen en Drenthe en het bestuur van het OV-bureau Groningen Drenthe. De samenwerking betreft het contractmanagement en de doorontwikkeling van het publiek vervoer in Groningen en Drenthe.

Aanleiding
In het bestuur van Publiek Vervoer Groningen Drenthe zijn de jaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief de meerjarenbegroting 2024-2027 behandeld en vastgesteld. Deze stukken worden nu aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten in de GR voorgelegd met de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Er wordt door de gemeenteraden geen besluit genomen over de vaststelling van de jaarstukken en begroting. Dit is een verantwoordelijkheid van het bestuur van Publiek Vervoer Groningen Drenthe.

Voorstel

Toelichting voorstel

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
2. In te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
3. Geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027.

Het college besluit:
1. Kennis te nemen van de conceptjaarstukken 2022 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
2. De gemeenteraad, via de Commissie Zorg en Welzijn, voor te stellen om in te stemmen met de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027 van de GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe.
3. De gemeenteraad, via de Commissie Zorg en Welzijn, voor te stellen om geen zienswijze in te dienen op de conceptjaarstukken 2022 en de begroting 2024, inclusief meerjarenraming tot en met 2027.
4. De ontwerpbegroting, concept zienswijze en toelichting op het voorstel voorafgaand aan de zomermarkt op 24 mei te delen met de raadsleden.

Geen kaderbrief
De gemeenschappelijke regelingen hebben dit jaar, voor het tweede jaar, gewerkt in lijn met de afspraken uit de VDG-notitie 'Samen werken voor Drenthe'. De kaderbrief, zoals die tot 2 jaar geleden werd gebruikt, is komen te vervallen.

Zomermarkt ontwerpbegroting
In de vorm van markten worden in het voorjaar in regionaal verband raadsbijeenkomsten gepland waarin de ontwerpbegroting nader wordt toegelicht aan de raden. Deze zomermarkt biedt de raden de kans om vragen te stellen over de ontwerpbegroting. Waar nodig kunnen naar aanleiding van de gesprekken de zienswijzen worden aangescherpt en in regionaal verband op elkaar worden afgestemd. Voor Zuidwest Drenthe vindt deze markt plaats op 24 mei 2022.

Ontwerpbegroting 2024
Het bestuur van de Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe heeft op 23 maart 2023 ontwerp meerjarenbegroting 2024 -2027 (verder: begroting 2024) vastgesteld. Op 31 maart is deze door de deelnemers ontvangen met het verzoek deze door te leiden naar de gemeenteraad. De gemeente Midden-Drenthe is één van de deelnemers. De gemeenteraden kunnen vóór 1 augustus 2024 hun zienswijzen kenbaar maken. Het bestuur is voornemens om de begroting 2024 op 6 september 2023 vast te stellen, overwegende de eventuele zienswijzen en commentaren. Het bestuur zendt de vastgestelde begroting vóór 1 augustus aan de toezichthouder van de Provincie Drenthe en haar opdrachtgevers.

De financiële uitgangspunten van de begroting 2024 zijn op 23 maart 2023 door het bestuur vastgesteld. De baten zijn gebaseerd op de structurele baten zoals bij de oprichting zijn vastgesteld en de lasten zijn gebaseerd op de lasten voor het primaire proces van Publiek Vervoer.

In 2024 gaat Publiek Vervoer aan de slag met het aanbestedingsproces. Hiervoor is extra capaciteit nodig met financiële gevolgen. De voorbereiding moet worden uitgewerkt en kan nu nog niet in deze begroting worden opgenomen. Zodra het plan van aanpak voor het aanbestedingsproces bekend is worden de deelnemers geïnformeerd. De eerste kosten voor de voorbereiding zullen gedekt worden uit de bestemmingsreserve "bijdrage voor aanbesteding nieuwe contracten".

Bijdrage Midden-Drenthe
Voor Midden-Drenthe verandert de gemeentelijke bijdrage met een gering bedrag. De deelnemersbijdrage komt voor 2024 op € 21.808. De deelnemersbijdrage voor 2023 is € 20.966.

Zienswijze
De raad heeft de gelegenheid om zienswijzen op de ontwerpbegrotingen in te dienen. De ingediende ontwerpbegroting 2024 Publiek Vervoer Groningen Drenthe biedt voor ons geen aanleiding om een zienswijze in te dienen.

Jaarstukken 2022
jaarstukken bevatten een verslag van de activiteiten en daarvoor ingezette middelen over het boekjaar 2022. Ook de start van 2022 heeft zich gekenmerkt door het Coronavirus. Vanaf 26 januari zijn de kinderen weer naar school gegaan. Vanaf 25 februari verviel de 1,5 maatregel en ging de samenleving stapsgewijs open.

Daarna ontstond er ruimte en in is gestart met diverse projecten gericht op door ontwikkelen van het vervoerssysteem. Deze projecten zijn gaande en in het jaarverslag wordt er aandacht aan gegeven.

Jaarrekening 2022
In 2022 zijn de taken opnieuw opgestart en is de doorontwikkeling opgepakt. Publiek Vervoer Groningen Drenthe stelt vast dat GR complexer wordt en te klein is om zaken zelf te organiseren. Dat betekent afhankelijk van externen en kwetsbaar. Er wordt op teruggekomen hoe hier in het vervolg mee om te gaan.

Het resultaat van 2022 bedraagt € 264.734 positief.

De afrekening van Stronger Combined bijdrage Interreg heeft plaatsgevonden. Er vindt in 2023 een finale toets plaats en moeten projecten worden afgerond. Daarnaast wordt geprobeerd om het proces “stip op de horizon” te vertalen naar projecten die in aanmerking komen voor Europese co-financiering. Deze middelen worden dan gebruikt om de uitkomsten uit het proces om te zetten in acties. Voor de juiste invulling is het restant van €198.396 nodig. Voorgesteld is om hiervoor een bestemmingsreserve voor het vervolg van de uitvoering van het project Stronger Combinend in te stellen.

Verder moet gestart worden met een aanbesteding nieuwe vervoerscontracten. De inschatting is dat de kosten ongeveer € 450.000 gaan bedragen. Om deze last niet ineens bij de deelnemers te leggen, is voorgesteld het resultaat van € 66.338 niet uit te keren, maar bestemmingsreserve “bijdrage voor aanbesteding nieuwe contracten” op te voeren.

De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven.

Alternatieven
Er zijn geen alternatieven nodig, er is volledige instemming met de jaarrekening en begroting.
Randvoorwaarden

Randvoorwaarden
Er is geen sprake van randvoorwaarden.

Risico’s
De begroting en jaarstukken leveren geen nieuwe risico’s op.

Financiële gevolgen
In onze begroting is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage in 2024 voor de GR Publiek Vervoer van € 21.393,00. In de begroting 2024 wordt dit aangepast naar € 21.808,00.

Personele gevolgen

Er zijn geen personele gevolgen.

Duurzaamheid

N.v.t.

Publicatieniveau

Het voorstel is openbaar.

Overig

Geen overige informatie.

Vervolgprocedure/communicatie

De zienswijze op de begrotingswijziging 2022 en de ontwerpbegroting 2023 wordt naar Publiek Vervoer Groningen Drenthe gestuurd.

Bijlagen

- Bestuursbesluit jaarstukken 2022
- Accountantsverklaring jaarstukken 2022
- Jaarstukken 2022 Publiek Vervoer
- Bijlage controleverklaring 2022 GR Publiek Vervoer
- Bestuursbesluit ontwerp meerjarenbegroting 2024-2027
- Ontwerp meerjarenbegroting 2024-2027
- Brief aan GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Publiek Vervoer
GRONINGEN DRENTHE

Jaarstukken 2022

Aanbiedingsbrief

Beste lezer,

Voor u liggen het jaarverslag en de jaarrekening van de Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe over het jaar 2022.

Ook de start van het jaar 2022 heeft zich nog gekenmerkt door het Coronavirus. Vooral de Omikron variant had Nederland in zijn greep waardoor het hele land in een lockdown verkeerde. De regering had in december 2021 besloten dat de feestdagen slechts in kleine groepen van 4 personen gevierd mochten worden. Winkels, scholen, sportscholen, sportverenigingen, bioscopen, theaters, kappers, alles ging vanaf 19 december 2021 dicht.
Het plan was om kinderen na de kerstvakantie weer naar school te laten gaan. Dit is uiteindelijk pas vanaf woensdag 26 januari gelukt. Omdat het virus daarna nog sneller rondging, kreeg ook het Noorden van Nederland te maken met een flinke besmettingsgolf. Veel klassen kwamen dagen thuis te zitten als gevolg van een zieke leerkracht of 3 of meer zieke leerlingen in een klas. Omdat in februari de besmettingscijfers terugliepen, verviel op 25 februari 2022 de 1,5 meter afstandsmaatregel. Stapsgewijs ging de Nederlandse samenleving weer een beetje open. Deze twee maanden hebben gevolgen gehad voor het doelgroepenvervoer.

Daarna ontstond er ruimte en is gestart met een flink aantal projecten die gericht zijn op doorontwikkeling van het vervoerssysteem. Deze projecten zijn volop gaande. In dit jaarverslag wordt er wel al veel aandacht aan gegeven.

Jan Bos,
directeur Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer
Groningen Drenthe

INHOUDSOPGAVE

1. Samenvatting /Kerngegevens 5
2. Algemene informatie 11
3. Ontwikkeling, inzicht en opgaven 13
3.1 Rollen 13
3.2 Activiteiten en opgaven Publiek Vervoer 13
3.2.1 Contractbeheer en relatiemanagement 13
3.2.2 Klachtenloket en klantparticipatie 15
3.2.3 Kennis en adviescentrum voor gemeenten 15
3.2.4 Subsidies 16
3.2.5 Overige projecten en ontwikkelingen 17
3.2.6 Bedrijfsvoering 19
3.3 Financieel overzicht 21
3.3.1 Algemeen beeld: 21
3.3.2 Analyse op hoofdlijnen: 22
4. Paragrafen 24
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 24
4.2 Financiering 26
4.3 Bedrijfsvoering 27
5. Grondslagen 30
6. Overzicht baten en lasten 32
6.1 Toelichting 32
6.2 Incidentele baten en lasten 33
6.3 Verschil begroting en jaarrekening 33
7. Balans 34
7.1 Balans 34
7.2 Toelichting 36

Bijlage 1 Verantwoording specifieke uitkeringen
Bijlage 2 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld
Bijlage 3 Beleidsindicatoren
Bijlage 4 Wet Normering Topinkomens (WNT)

JAARVERSLAG

1. Samenvatting /Kerngegevens

Het jaar 2022 heeft voor Publiek Vervoer ten dele nog in het teken gestaan van Corona. Het jaar begon met een harde lockdown waarbij de scholen ook gesloten waren. Gelukkig heeft dit niet lang geduurd. Toch heeft het tot omzetverlies bij vervoerders geleid. Door goede afspraken te maken, heeft dit geen echte problemen opgeleverd. In de tweede helft van het jaar hebben vervoerders te maken gehad met kostenstijgingen als gevolg van hogere brandstofprijzen, toenemende inflatie en krapte op de personeelsmarkt. Ook dit heeft niet geleid tot problemen in het vervoer van de doelgroepen. Leerlingen zijn naar school gebracht, inwoners met een Wmo-indicatie zijn op de juiste manier vervoerd en de hubtaxi is in 2022 nog populairder geworden.

Net als voorgaande (Covid) jaren zijn er weinig klachten ingediend. Doordat er meer reizigers dan de jaren daarvoor vervoerd zijn is het aantal klachten dus verhoudingsgewijs minder geworden.

Doordat Covid minder aandacht vroeg is er ruimte ontstaan voor het opstarten van projecten gericht op doorontwikkeling van het vervoerssysteem, zoals de MaaS pilot, het project Inclusief reizen, het project Integratie van verschillende vormen van doelgroepenvervoer. Ook is er aandacht voor het beter uitvoeren van het huidige vervoersysteem geweest. Hierbij kan men denken aan onderzoeken waar gemeente Veendam om gevraagd heeft en vlootschouwen.

Ook is 2022 het laatste volledige jaar van het Europese project Stronger Combined geweest. De genoemde projecten en ook Publiek Vervoer zelf als samenwerkingsplatform is daar als pilot ondergebracht. Dit heeft in het najaar veel werk gevraagd in het voorbereiden van de rapportages daarover. In 2023 vindt de finale toets plaats, maar we verwachten te voldoen aan de gestelde uitgangspunten.

In 2022 is ook gestart met het proces 2030. Dit richt zich op de toekomst, waar willen de samenwerkende partners staan in 2030 en wat moet daarvoor gebeuren. De start is gemaakt in 2022. In 2023 zal dit proces doorlopen en tot besluiten leiden.

Begroting en gerealiseerde cijfers

In de onderstaande tabel staan de baten en lasten in 2022 overzichtelijk weergegeven.

Omschrijving baten	Begroting na wijziging 2022	Realisatie 2022	Verschil begroting /realisatie
Bijdrage deelnemers	€ 869.079	€ 869.078	€ -1
Extra inkomsten doorontwikkeling	€ -	€ 235.943	€ 235.943
Bijdrage licentiekosten dashboard	€ -	€ 56.452	€ 56.452
Overige baten	€ -	€ 984	€ 984
Totaal	**€ 869.079**	**€ 1.162.457**	**€ 293.378**
Omschrijving lasten	**Begroting na wijziging 2022**	**Realisatie 2022**	**Verschil begroting /realisatie**
Personeel	€ 388.469	€ 404.100	€ -15.631
Inhuur	€ 301.128	€ 275.616	€ 25.512
DVO OV-Bureau	€ 46.528	€ 47.648	€ -1.120
DVO Gemeenten	€ 2.100	€ 1.807	€ 293
Bedrijfsvoeringskosten	€ 109.500	€ 123.522	€ -14.022
Projectkosten	€ -	€ 45.031	€ -45.031
Onvoorzien	€ 20.000	€ -	€ 20.000
Totaal	**€ 867.725**	**€ 897.723**	**€ -29.998**
Saldo	**€ 1.354**	**€ 264.734**	**€ -263.380**
Saldo mutatie reserves	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Saldo	**€ 1.354**	**€ 264.734**	**€ -263.380**

In 2022 zijn taken herstart als gevolg van de pandemie en is de doorontwikkeling verder opgepakt. We constateren dat regelgeving voor de gemeenschappelijke regeling complexer wordt en onze organisatie een te kleine omvang heeft om dit zelf te organiseren. Dit heeft tot gevolg dat we afhankelijk zijn van externen en hierdoor kwetsbaar zijn. Door de bevlogenheid en grote inzet van het team hebben we dit binnen de vastgestelde begrotingsruimte 2022 van de deelnemers kunnen doen. We vragen ons af of deze inzet realistisch was en houdbaar is en gaan opties onderzoeken hoe we hiermee in het vervolg om moeten gaan. De afrekening van de Stronger Combined bijdrage Interreg heeft plaatsgevonden. Er vindt in 2023 nog een finale toets plaats, maar we verwachten te voldoen aan de gestelde uitgangspunten. Daarom hebben we deze als baten opgevoerd. We moeten voor dit project diverse vervolg taken uitvoeren. Om hieraan de juiste invulling te kunnen geven hebben we deze middelen de komende jaren nodig.

Kerngegevens aantal klachten per maand

Onderstaande tabel is een overzicht van het aantal klachten per maand.

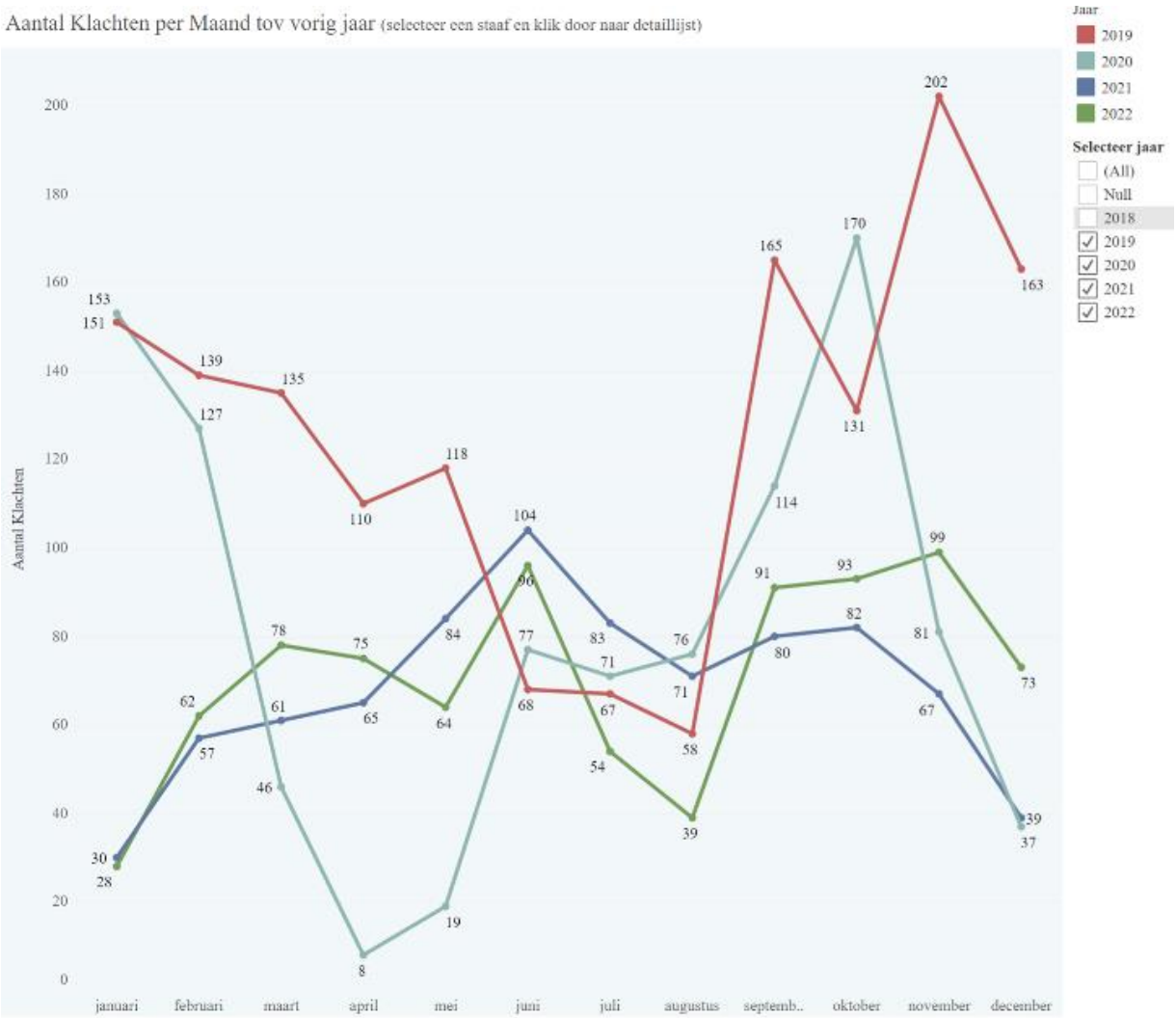

Het jaar 2022 is de opstart na de pandemie en in dit jaar hebben we meer reizigers vervoerd. Naast het effect dat er weer meer reizigers zijn, zien we dat er verhoudingsgewijs minder klachten binnengekomen. In een volgend hoofdstuk wordt hierop verder ingegaan.

Kerngegevens hubtaxi

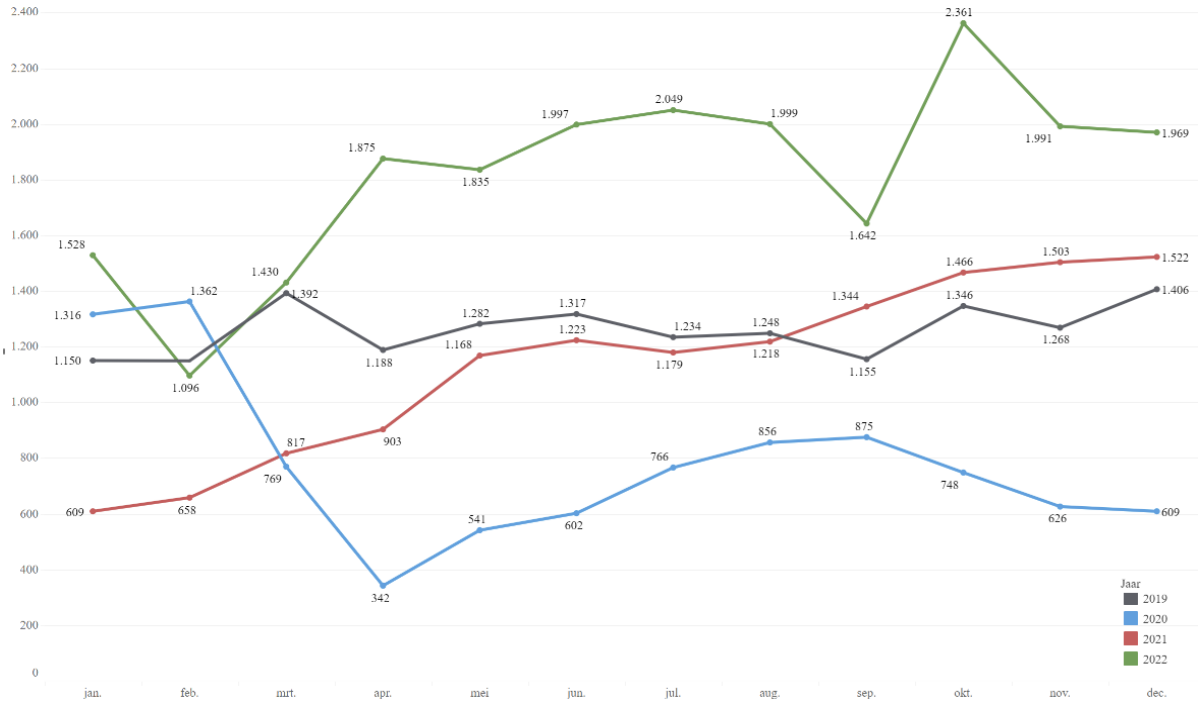

De inzet van hubtaxi krijgt meer bekendheid en het gebruik is in 2022 flink toegenomen. De bovenstaande tabel geeft de groei duidelijk weer.

Kerngegevens Wmo-vervoer 2022

In de onderstaande tabel geeft een totaalbeeld van het aantal ritten, reizigers, kilometers en de kosten voor het Wmo-vervoer 2022

Perceel	Oost - Groningen	Noord-Groningen	Zuidwest-Drenthe	Centraal-Groningen	Zuidoost-Drenthe	Zuidwest-Groningen	Noordmidden-Drenthe	Totalen
Uitgevoerde Ritten	117.866	111.729	72.056	151.662	142.848	52.314	91.895	740.370
Unieke Reizigers	5.586	4.017	2.153	4.238	5.306	2.423	3.860	27.583
Gemiddeld aantal ritten per reiziger	21	27	33	35	26	21	23	27
Gereisde kilometers	1.228.179	1.361.102	555.997	660.678	1.292.395	667.049	858.502	6.623.902
Gemiddelde ritlengte	10,4	12,2	7,7	4,4	9	12,8	9,3	9,4
Kosten totaal	€ 2.805.655	€ 2.868.191	€ 1.247.973	€ 2.253.652	€ 2.582.992	€ 1.133.796	€ 2.149.157	€ 15.041.416
Waarvan Eigen bijdrage	€ 429.266	€ 353.495	€ 167.298	€ 270.033	€ 371.155	€ 163.988	€ 224.553	€ 1.979.788
Vervoerder	Connexxion	UVO	DVG	Connexxion	DVG	Taxi Nuis (*)	Connexxion	

(*) Hiervoor is nog niet alle data beschikbaar.

In de onderstaande grafiek is het aantal Wmo-ritten van 2022 (groen) vergeleken met het aantal ritten van 2021 (rood).

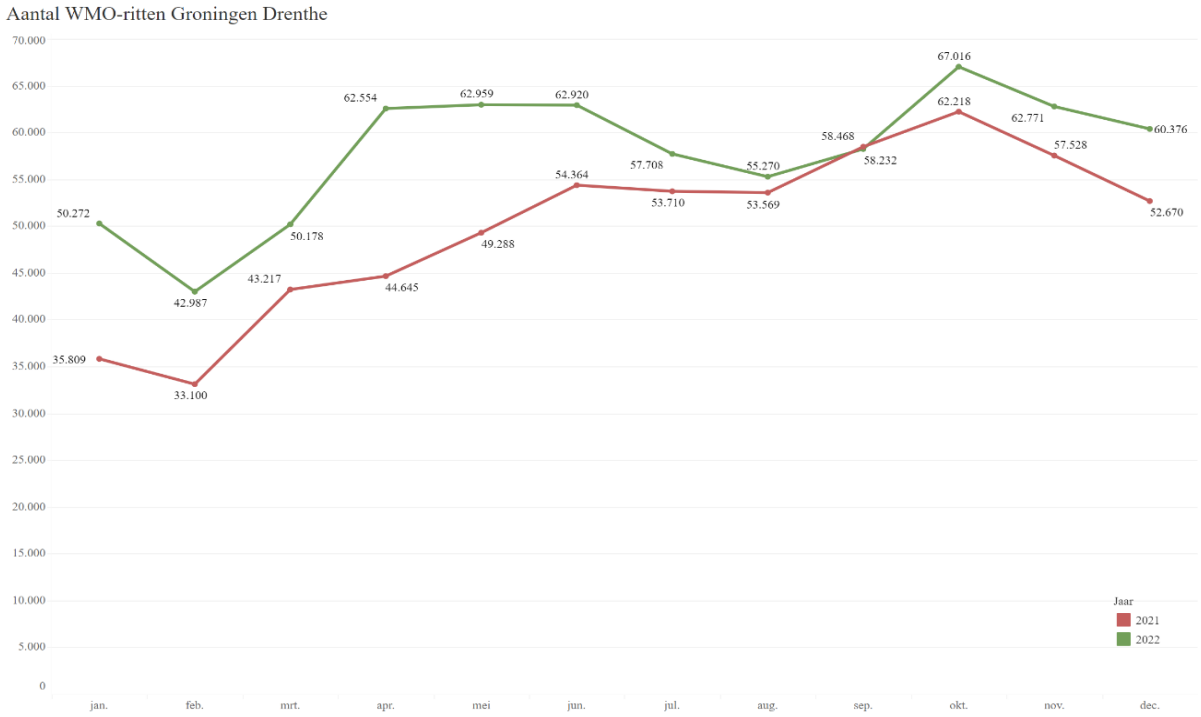

In 2022 zijn er meer Wmo-ritten uitgevoerd dan in 2021. Dit heeft mogelijk te maken met de lockdown als gevolg van de coronapademie. In 2021 duurde dit langer en was de impact groter dan in 2022.

Kerngegevens Leerlingenvervoer

In de onderstaande grafiek is het aantal ritten voor leerlingenvervoer van 2022 (groen) vergeleken met het aantal ritten van 2021 (rood).

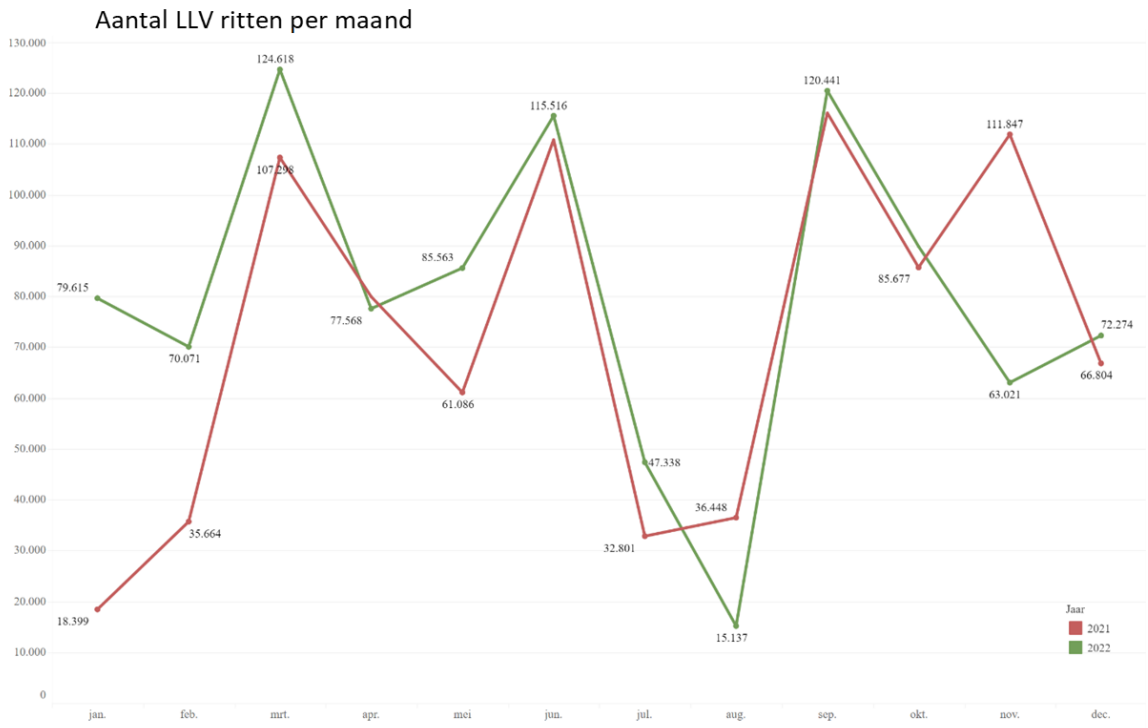

Vooral de maanden januari en februari vertonen een grote afwijking in 2022 ten opzichte van 2021. Dit wordt veroorzaakt door de coronapandemie en de scholensluiting in het begin van 2021. Hierdoor zijn minder leerlingen naar scholen vervoerd. Voor het overige zijn er niet hele grote afwijkingen, op de maand november na.

2. Algemene informatie

Publiek vervoer is de bundeling en integratie van allerlei vervoersvormen. Enerzijds vervoersvormen waar alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe gebruik van kunnen maken zoals hubtaxi, buurtbus, lokaal vervoer en anderzijds het doelgroepenvervoer zoals Wmo-geïndiceerd vervoer, leerlingen die gebruik maken van het leerlingenvervoer en vervoer in het kader van de Participatiewet.

Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe (kortweg: Publiek Vervoer genoemd) is een bedrijfsvoeringsorganisatie en de opdrachtgevers zijn alle gemeenten (22) in Groningen en Drenthe en het OV-bureau Groningen Drenthe. Bepaalde taken van de opdrachtgevers zijn overgedragen aan het uitvoerend team Publiek Vervoer. Het betreft de taken:

- contractbeheer en relatiemanagement
- klachtenloket en klantparticipatie
- kennis en adviesfunctie (incl. doorontwikkeling)

Het organogram van de bedrijfsvoeringsorganisatie is als volgt

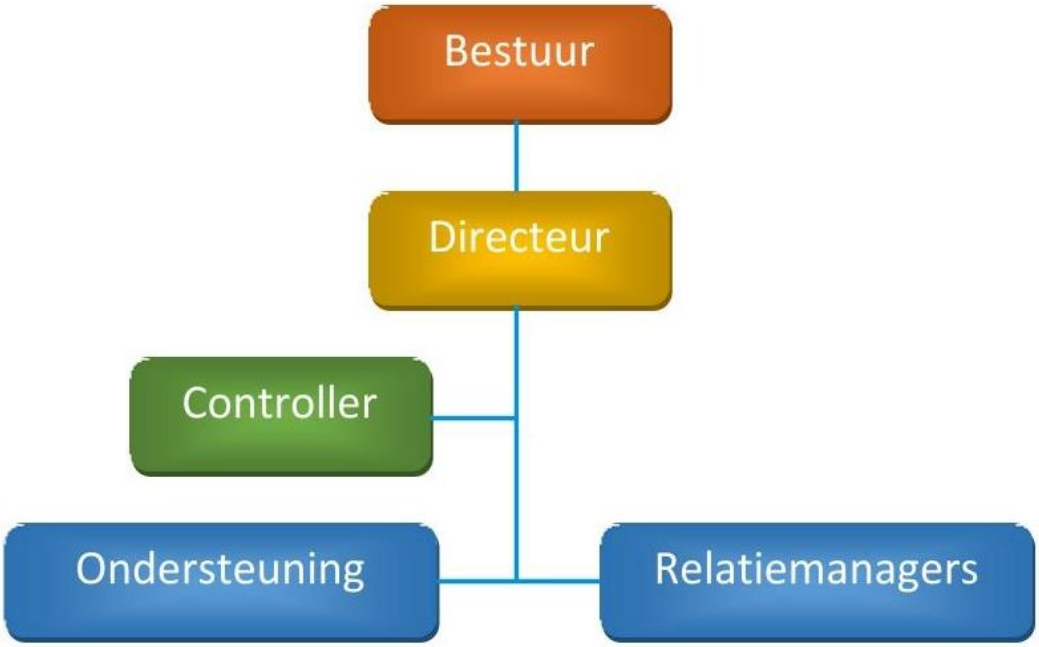

Missie

Wij - alle samenwerkende overheden- willen in Groningen en Drenthe een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is; waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen. Zodat alle inwoners naar hun werk of school gaan en/of deel kunnen nemen aan het sociale leven en voor bezoekers aan onze provincies.

Visie

Wij staan voor een inclusieve samenleving, waaraan iedereen kan deelnemen die dat wil. Ongeacht of je woont op het platteland of in stedelijk gebied en ongeacht welke ondersteuning je nodig hebt. Voorwaarde hiervoor is dat reizigers -jong en oud- veilig, flexibel en zelfstandig kunnen reizen. En waar we altijd vervoersondersteuning-op-maat (of passende vervoersondersteuning) kunnen bieden aan hen die dat nodig hebben. Waar aanbieders van vervoer een gezonde bedrijfsvoering kunnen hebben met goed werkgeverschap. En waar innovatief ondernemerschap beloond wordt.

Dit doen we door te zoeken naar manieren om efficiënter te reizen. Bijvoorbeeld door meer samen te reizen waar dat kan. En door samen met reizigers en aanbieders te blijven werken aan de doorontwikkeling van publiek vervoer. Het zal nooit af zijn; en er zullen dingen wel eens niet lukken of anders gaan dan gepland. Maar samen maken we stap-voor-stap een goed ontwikkeld vervoersnetwerk.

Bestuur

Het team Publiek Vervoer wordt aangestuurd door de directeur Jan Bos. Hij legt verantwoording af aan de opdrachtgevers (gemeenten en het OV-bureau Groningen Drenthe). Zij zijn vertegenwoordigd in een bestuur. Dit bestuur bestaat uit een vertegenwoordiger per perceel (in totaal 7 percelen) en een vertegenwoordiger van het OV-bureau.

In het jaar 2022 zijn er 4 geplande bestuursvergaderingen en 1 ingelaste bestuursvergadering geweest. Daarnaast hebben er twee bijeenkomsten voor alle betrokken bestuurders en ambtenaren van alle deelnemende gemeenten plaatsgevonden. De eerste bijeenkomst was in het voorjaar. De andere bijeenkomst in het najaar van 2022.

Samenstelling bestuur 31 dec 2022	
Wethouder gemeente Groningen namens perceel Centraal Groningen	Mw. I. Jongman (vicevoorzitter)
Wethouder gemeente Westerkwartier namens perceel Zuidwest Groningen	Dhr. H. Stomphorst
Wethouder gemeente Eemsdelta namens perceel Noord Groningen	Dhr. M. Joostens
Wethouder gemeente Pekela namens perceel Oost Groningen	Dhr. L. Kupers
Wethouder gemeente Noordenveld namens perceel Noord Midden Drenthe	Mw. K. Ipema
Wethouder gemeente Hoogeveen namens perceel Zuidwest Drenthe	Dhr. R. Bisschop
Wethouder gemeente Emmen namens perceel Zuidoost Drenthe	Dhr. G. Rink (voorzitter)
Directeur OV-bureau Groningen Drenthe	Mw. R. Hoorweg

3. Ontwikkeling, inzicht en opgaven

3.1 Rollen

De gemeenten in de provincies Groningen en Drenthe en het OV-bureau zijn verantwoordelijk voor het beleid op het gebied van publiek vervoer en zijn de opdrachtgevers van de vervoerders. Team Publiek Vervoer voert namens hen het contractmanagement uit, zorgt voor een onafhankelijk klachtenloket en is een kennis en adviescentrum voor de gemeenten, zodat zij het vervoer verder kunnen ontwikkelen en verbeteren. Vervoerders verzorgen de ritten van publiek vervoer.

Rolverdeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe

3.2 Activiteiten en opgaven Publiek Vervoer

Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe is een bedrijfsvoeringsorganisatie de namens de deelnemers taken uitvoert. Er vindt geen beleidsvorming plaats, dat is aan de deelnemers.

Publiek Vervoer Groningen Drenthe heeft drie taken:

- Contractbeheer en relatiemanagement
- Klachtenloket en klantparticipatie
- Kennis- en adviescentrum (incl. doorontwikkeling)

Over deze taken wordt hieronder verslag uitgebracht. Daarnaast lopen een aantal subsidieaanvragen en zijn er diverse projecten uitgevoerd in 2022. Ook deze onderwerpen worden hieronder meegenomen.

3.2.1 Contractbeheer en relatiemanagement

Publiek Vervoer beheert namens de deelnemers de contracten van het Wmo-vervoer, leerlingenvervoer, hubtaxi, vervoer sociale werkplaats en lokale vervoersoplossingen zoals sommige stadsdiensten en buurtbussen. Totaal gaat het hier om contracten met een waarde van ongeveer € 30 miljoen.

Het contractbeheer houdt in dat erop toegezien wordt dat de vervoerders de contracten conform bestek uitvoeren. In het verlengde hiervan zetten we ook in op het verzamelen en beheren van data die hiervoor nodig is, zoals het monitoren en het doorontwikkelen van het vervoer naar een hoger kwaliteitsniveau. Dit gebeurt in goede samenwerking met de gecontracteerde vervoerders. Juist in die samenwerking kunnen we elkaar stimuleren en inspireren. Contractbeheer is geen eenzijdige benadering vanuit het contract. Tevens houdt contractbeheer in dat de relatie wordt onderhouden met de deelnemers.

Het contractbeheer krijgt vorm door veelvuldig overleg met vervoersbedrijven en gemeenten. Per kwartaal wordt een contractbeheer-bespreking met elk vervoerbedrijf afzonderlijk gehouden. Daarnaast worden maandelijkse rapportages via het ontwikkelde Dashboard Publiek Vervoer (gebaseerd op Business Intelligence)

opgesteld en worden maandelijkse factuuranalyses via het Dashboard uitgevoerd. Daarnaast vinden jaarlijks een aantal overleggen plaats tussen gemeenten en vervoerders over de algemene gang van zaken en actualiteiten. Publiek Vervoer organiseert deze overleggen.

Invloed coronapandemie op de contracten

Gelukkig is er in 2022 geen grote uitbraak meer geweest van het coronavirus. Alleen in het begin van het jaar was er sprake van een lockdown. Dit heeft invloed gehad op het doelgroepenvervoer, hoewel dit niet zichtbaar is in het aantal ritten. In de jaren 2020 en 2021 is veel ondersteuning geboden door de medewerkers van Publiek Vervoer aan de vervoerders en aan gemeenten. In 2022 kon vastgesteld worden wat de daadwerkelijke bijdrage van Publiek Vervoer aan het contractmanagement had moeten zijn. De uitkomst van dit proces is hoopgevend. Datgene wat de vervoerders hebben gekregen aan ondersteuning komt overeen met wat van tevoren is afgesproken.

Daarnaast zijn de contracten met de vervoerders aangepast. Er is een fluctuatieschema afgesproken dat ervoor zorgt dat wanneer er weer een flinke dip in de omzet is dat het tarief voor de resterende ritten omhooggaat, zodat de continuïteit van het vervoer niet in gevaar komt. Deze afspraak wordt in het eerste kwartaal 2023 geëvalueerd.

Inflatie en personeelstekorten

Tegelijkertijd met de afronding van de coronamaatregelen is de onrust bij de vervoerders toch toegenomen in de loop van 2022. Er is sprake van een grote inflatie, diesel schaarste en personeelstekorten. Daarnaast is de vraag naar vervoer vanuit de Wmo-geïndiceerden nog niet stabiel. Ook het leerlingenvervoer heeft in 2022 problemen opgeleverd. Vooral in het westen van het land konden kinderen niet naar school worden vervoerd na de zomervakantie omdat er onvoldoende taxi’s en chauffeurs ingezet konden worden. Dit heeft geleid tot besprekingen in de Tweede Kamer. In het noorden van Nederland hebben deze problemen zich gelukkig niet of nauwelijks voorgedaan.

Doorlooptijd contracten

De contracten met de vervoerders hebben een doorlooptijd van vier jaar. Dit betekent dat deze contracten eind juli 2022 waren afgelopen. In de contracten is de mogelijkheid van verlenging opgenomen, namelijk twee jaar, met een verlengingsmogelijkheid van nogmaals twee jaar. In totaal kan het contract daarom 8 jaren lopen. In 2021 hebben de opdrachtgevers besloten tot verlenging van de contracten. Dit houdt in dat de contracten tot eind juli 2024 zullen dienen. Daarnaast heeft het bestuur in december 2022 besloten om de deelnemers te adviseren om ook gebruik te maken van de tweede verlengingsmogelijkheid. Dit houdt in dat de contracten tot medio 2026 zullen lopen. De reden voor dit advies is dat anders al in het voorjaar van 2023 begonnen moet worden met het uitwerken van het bestek en het aanbesteden van nieuwe contracten. Gezien de huidige onrustige situatie is dit niet aan te bevelen. Het zou leiden tot een fors hogere kostprijs van het vervoer en wellicht het risico dat er geen of onvoldoende offertes binnen komen. Er zijn namelijk voorbeelden bekend uit het land waarin dit het geval is. Deze tweede verlenging van het contract is de laatste mogelijkheid om te verlengen. Dit betekent dat de komende jaren gewerkt gaat worden aan het voorbereiden en uitvoeren van het aanbestedingstraject. In het aanbestedingstraject zal een bestek worden geschreven. Daarna volgt de aanbesteding, de gunning en de implementatie. Om de nieuwe contracten op 1 augustus 2026 in te laten gaan, zal in 2025 gestart moeten worden met het aanbestedingsproces. Dit wordt meegenomen in de meerjarenplanning. De opdrachtgevers (gemeenten en OV-bureau) moeten begin 2023 nog formeel besluiten tot verlenging.

Hubtaxi

Sinds april 2018 rijdt de hubtaxi in Groningen in Drenthe. Met de hubtaxi kan vanaf het huisadres naar de dichtstbijzijnde hub (bushalte of treinstation) worden gereisd. De hubtaxi is bedoeld voor reizigers die niet per fiets, te voet of op een andere manier naar de dichtstbijzijnde hub kunnen reizen. Er is een uitzondering: als een

geplande bus- of treinreis veel langer duurt dan de taxirit dan mag de reiziger ook van het huisadres naar de plaats van bestemming reizen (deur tot deur). Het gebruik van de hubtaxi is in 2022 flink toegenomen. De oorzaak is vermoedelijk de grotere bekendheid van deze taxi onder de bevolking. Daarnaast zal het aantrekkelijke tarief bijdragen aan de toenemende belangstelling.

3.2.2 Klachtenloket en klantparticipatie

Naast het beheren van de contracten is een klachtenloket voor complimenten en klachten ingericht. Dit is ontstaan in overleg met de klankbordgroep van vertegenwoordigers van reizigers. Binnengekomen klachten worden geregistreerd in het klachtenmanagementsysteem. Vervolgens wordt aan de vervoerder of de gemeente om advies gevraagd. Dit advies wordt door Publiek Vervoer meegenomen in de klachtafhandeling richting de gebruiker van het Wmo-vervoer.

Klachten in 2022

In het jaar 2022 zijn er opvallend weinig klachten binnengekomen. Onbekend is wat hier de oorzaak van is. Mogelijk heeft de coronapandemie hier invloed op gehad, zijn mensen het klagen moe of is er gewoon beter gereden waardoor klagen niet nodig was.

Klanttevredenheidsonderzoek

In principe is er jaarlijks een klanttevredenheidsonderzoek, zo ook in 2022. In 2020 is er een tussenevaluatie uitgevoerd naar het vervoersmodel Publiek Vervoer. De aandachtspunten die hieruit voortkwamen zijn in 2021 en 2022 opgepakt.

Klachten als verbetertool

Publiek Vervoer zorgt ervoor dat vervoersbedrijven en gemeenten op ieder moment actuele gegevens uit het Dashboard Publiek Vervoer kunnen halen over de verschillende klachten. Op grond van een analyse van de klachten krijgen we inzicht waar verbeterpunten liggen. Klachtenmanagement is dus in eerste instantie gericht op het afhandelen van klachten maar genereert tegelijkertijd een schat aan informatie over mogelijke verbeterpunten. Dit kan gaan over de uitvoering van vervoer maar ook over het beleid van de gemeente. Het klachtensysteem wordt gebruikt bij het opstellen van de vragen in het klanttevredenheidsonderzoek. Vaak zien we klachten terugkomen die gaan over het te laat aankomen van de taxi of over onvriendelijk gedrag van de chauffeur. Deze klachten worden rechtstreeks afgehandeld maar bieden ook aanleiding voor vragen in het klanttevredenheidsonderzoek.

Klankbordgroep

In 2022 is na lange tijd de klankbordgroep reizigers weer bij elkaar gekomen. Tijdens twee bijeenkomsten in 2022 heeft de klankbordgroep vergaderd. De eerste bijeenkomst was een regulier overleg. In de tweede bijeenkomst is in een bredere samenstelling waarbij ook vertegenwoordigers van belanggroepen deelnamen, gesproken over de ontwikkelingen in het vervoer. Beide bijeenkomsten waren zinvol. Daarnaast is de directeur bij bijeenkomsten van belangengroepen zoals de Stichting Oogfonds Nederland en Zorgbelang aangeschoven en daar ingegaan op het doelgroepenvervoer. Ook daar zijn waardevolle contacten met gebruikers van het doelgroepenvervoer ontstaan.

3.2.3 Kennis en adviescentrum voor gemeenten

Onze derde taak is kennis delen en advies geven. Binnen deze taak is het adviseren over doorontwikkelingen van belang. Met doorontwikkeling bedoelen we het verbeteren van de huidige werkwijze, het uitbreiden naar meerdere vormen van doelgroepenvervoer, maar ook het meer integreren van de vervoersmodaliteiten van het openbaar vervoer en publiek vervoer. Ook kunnen onze deelnemers deze adviezen meenemen in de doorontwikkeling van hun beleid. In dit kader neemt Publiek Vervoer deel aan landelijke netwerken en aan Europese projecten waar dat mogelijk is.

Data Dashboard Publiek Vervoer

Sinds 2018 wordt van elke rit die verreden is binnen publiek vervoer een grote hoeveelheid aan data verzameld. De verzamelde data bieden nu belangrijke informatie die deelnemers kunnen gebruiken om hun beleid te ontwikkelen en te verbeteren. Deze dataverzameling gaat in 2022 en in de jaren daarna alleen maar in waarde toenemen. Het Dashboard Publiek Vervoer is in de afgelopen jaren ontwikkeld. Dit wordt ingezet om data te ontsluiten zodat op grond daarvan deelnemers kunnen worden geadviseerd.

Vereniging doelgroepenvervoer Nederland

In eerdere jaarverslagen is aangegeven dat ingezet is op het landelijk organiseren van een platform voor opdrachtgevers in het doelgroepenvervoer. Deze activiteiten hebben hun beslag gekregen in het oprichten van de VDVN (Vereniging Doelgroepenvervoer Nederland). Deze vereniging heeft als doel om samen op te komen voor de belangen van de opdrachtgevers van het doelgroepenvervoer en samen van elkaar te leren door kennis te delen.
Op dit moment zijn er al meer dan 200 gemeenten lid geworden van deze vereniging. Ook de gemeenten in Groningen en Drenthe (behalve gemeente Veendam) zijn hiervan lid. Er wordt nauw samengewerkt met de VNG. Publiek Vervoer levert twee bestuursleden aan VDVN en is daarmee goed vertegenwoordigd.

De VDVN is opgericht mede als gevolg van de inzet van Publiek Vervoer nadat we geconstateerd hadden dat de VNG-gemeenten niet langer inhoudelijk vertegenwoordigd zijn op het gebied van het doelgroepenvervoer. Daarnaast is Publiek Vervoer intensief betrokken bij diverse landelijke overleggen met bijvoorbeeld Ministeries om zo direct invloed uit te oefenen op ontwikkelingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het dossier leerlingenvervoer maar ook op het gebied van inclusie, integratie en Flex OV.

Kwaliteitskeurmerken Publiek Vervoer

NEA
De NEA is een index die van toepassing is op het merendeel van de overeenkomsten op het gebied van het doelgroepenvervoer in Nederland. Deze index is ook van toepassing op de overeenkomsten van Publiek Vervoer. De index is opgebouwd uit diverse segmenten als brandstofprijs, verzekeringen, personeelskosten. Publiek Vervoer is vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie. Hiermee kan direct invloed worden uitgeoefend op de vaststelling van de index.

TX
TX (Keur) is een belangrijk keurmerk voor de taxibranche. Vanuit TX worden onderzoeken gedaan naar de kwaliteit van het vervoer in brede zin. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar de juiste afdracht van belastingen, premies en verzekeringen, maar ook naar de kwaliteit en staat van de voertuigen. Ook wordt aandacht besteed aan de kwaliteit en opleiding van chauffeurs. De onderzoeken worden zowel aangekondigd als onaangekondigd uitgevoerd. Het dragen van het keurmerk TX of gelijkwaardig keurmerk is verplicht in onze overeenkomsten. Alle gecontracteerde partijen zijn TX-gecertificeerd. Vanuit Publiek Vervoer zijn we vertegenwoordigd in de commissie van Experts TX-Keur.

3.2.4 Subsidies

Stronger Combined

In 2019 startte het Europese Northsea Interreg programma Stronger Combined. Publiek Vervoer neemt deel aan dit programma. Stronger Combined heeft partners uit de Noordzee-regio in Nederland (o.a. Publiek Vervoer Groningen Drenthe maar ook een project in Leiden), Duitsland, België, Zweden, Noorwegen, Denemarken en Ierland. De helft van de kosten financiert Europa op voorwaarde dat er cofinanciering voor de andere helft is. Het gezamenlijk doel in het programma Stronger Combined is het integreren van verschillende vervoersstromen.

Onder dit programma zijn naast de ontwikkeling van de samenwerking binnen Publiek Vervoer zelf een aantal projecten ondergebracht zoals inclusief reizen, de integratie van het doelgroepenvervoer en de bijdragen aan het MaaS project. Hierdoor konden deze projecten met externe middelen uitgevoerd worden. Dit EU-programma loopt begin 2023 af. Hierdoor is er wel enige tijd in administratie gaan zitten maar dit weegt op tegen de mogelijkheden die daardoor ontstaan zijn. Voor de komende jaren zal opnieuw geprobeerd worden om ontwikkelingen die we nodig achten binnen een dergelijk programma (mede) gefinancierd te krijgen.

MaaS-pilot

Het landelijke programma Mobility as a Service (MaaS) van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat kent 7 pilots. Eén daarvan vindt plaats in de provincies Groningen en Drenthe. De provincies Groningen en Drenthe, het OV-bureau Groningen Drenthe en Publiek Vervoer Groningen Drenthe werken in dit project met elkaar samen. De pilot startte in 2020 en is in 2021 en 2022 uitgevoerd door Arriva. Binnen deze pilot is door een MaaS-provider een applicatie ontwikkeld waarmee reizigers een zogeheten ketenreis kunnen plannen, boeken, betalen en beheren. Na de ontwikkeling heeft de MaaS-provider (in Groningen Drenthe is dat Arriva) ervoor gezorgd dat de applicatie technisch operationeel is in binnen Groningen en Drenthe. De naam van de app is Glimble en is sinds 2022 voor iedereen te gebruiken. Met behulp van Glimble kunnen reizigers een reis boeken waarin alle vormen van vervoer met elkaar gecombineerd kunnen worden: bus, trein, tram, metro, deelfiets, deelauto, deelscooters. Uniek aan deze app is dat ook Wmo-geïndiceerden ketenreizen kunnen boeken waarin zowel Wmo-taxi als aansluitende bus of treinreizen in combinatie met elkaar geboekt kunnen worden. In 2023 wordt dit deel van de app, dat technisch klaar is, daadwerkelijk door mensen getest en opengesteld voor iedereen.
Een aandachtspunt voor Publiek Vervoer is op welke manier Wmo-geïndiceerden en leerlingen met een indicatie voor leerlingenvervoer meer met het openbaar vervoer kunnen gaan reizen. De ontwikkeling van deze app is een flinke stap voorwaarts daarbij. Binnen dit project kunnen verdere deelprojecten worden uitgevoerd die hieraan bijdragen. De kosten voor de ontwikkeling van Glimble zijn gefinancierd vanuit het budget dat binnen de MaaS pilot door het rijk en de provincies ter beschikking is gesteld.

3.2.5 Overige projecten en ontwikkelingen

Inclusief reizen

Het project Inclusief reizen is in 2022 voor 350 inwoners van een aantal deelnemende gemeenten in provincie Groningen en provincie Drenthe ingezet. Deze groep reist normaal met Wmo-vervoer. Gedurende een half jaar, van april tot september 2022 kon deze groep gratis gebruik maken van het openbaar vervoer.
Het doel van dit project was om de inwoners kennis te laten maken met het inmiddels aangepaste openbaar vervoer. Drempels van bussen en treinen zijn verlaagd, haltes en bussen zijn aangepast. Daarnaast had het project tot doel om de eigen regie te vergroten en de zelf-en samenredzaamheid te bevorderen.

Op aanvraag hebben 350 inwoners een gratis OV-kaart ontvangen. Hiermee kon in Groningen en Drenthe met de bus en de trein worden gereisd. Daarnaast mocht een begeleider of meereizend familielid gratis mee.
Het project betreft een samenwerking van onder meer een aantal gemeenten in Groningen en Drenthe, het OV-bureau Groningen Drenthe, Publiek Vervoer Groningen Drenthe en Arriva. Publiek Vervoer heeft het reisgedrag een half jaar gemonitord en onderzocht in welke mate het reizen met de gratis OV-kaart van invloed is op het reisgedrag van de doelgroep. Daarbij is ook gekeken wat dit betekent voor het gebruik van het Wmo-vervoer. Het monitoren betreft zowel objectieve factoren (data) als subjectieve criteria (reizigerservaringen).

De uitkomsten van dit project worden gerapporteerd in een tweetal rapporten die voor ieder die daar belangstelling voor heeft ter beschikking staan. Een rapport dat ingaat op de resultaten van de enquêtes van de reizigers en een rapport dat ingaat op het daadwerkelijk reisgedrag in doelgroepenvervoer en openbaar vervoer zoals dat gemonitord is tijdens de pilot. Beide rapporten komen begin 2023 beschikbaar. De vertraging heeft te

maken met het feit dat data over personen met een aandoening gekoppeld moet worden uit databestanden van gemeenten, Publiek Vervoer en Translink (data openbaar vervoer). Dit vraagt extra maatregelen voor privacybescherming en die kosten tijd.

Data Sharing Coalitie

Onderdeel van dit project is geweest het werken met Rosemann labs. Deze gebruikt de Multi Fractioning Computing methode waarin data vanuit verschillende organisaties versleuteld worden en in versleutelde vorm worden geanalyseerd. Niemand buiten de organisatie krijgt data te zien van een ander. Dit vond plaats in het kader van de Data Sharing Coalitie. DCS is een initiatief dat gefinancierd wordt door het Ministerie van Economische Zaken om data over de grenzen van sectoren heen met elkaar te kunnen delen op een manier die recht doet aan de privacy van de betrokkenen. In dit licht is er data van treinreizen (NS, Arriva), busreizen (Qbuzz, OVB) en Wmo taxi's (gemeenten) met elkaar verbonden om tot inzichten te komen in de veranderingen in reisgedrag van de deelnemers aan het project.

Integratie doelgroepenvervoer

Een ander project is het project integratie doelgroepenvervoer. In dit project wordt samen met ziekenhuizen, ziektekostenverzekeraars en zorgaanbieders verkend welke mogelijkheden er zijn om tot meer integratie van deze verschillende vormen van doelgroepenvervoer te komen. Hierin wordt samengewerkt met de gemeente Eemsdelta en de vervoerder UVO die samen een experiment van groupage zijn gestart, waarin gebruikers van Wmo, ziektewet of zorgverzekering vanuit het Ommelander Ziekenhuis Scheemda samen vervoerd worden naar huis. In het voorjaar van 2023 worden de eerste resultaten bekend gemaakt.

Proces stip op de horizon 2030

In het bestuur is gevraagd om een proces te starten om samen met de deelnemers te komen tot een visie op waar we willen staan in 2030 als het gaat om het ondersteunen van onze burgers en op hoe we dat vorm willen geven. Dit proces is in 2022 gestart en de eerste uitkomsten van dat proces worden in maart 2023 in het bestuur gedeeld.

Project Veendam

Op verzoek van de gemeente Veendam heeft Publiek Vervoer gekeken naar de kansen en mogelijkheden die Publiek Vervoer ziet. Het doelgroepenvervoer voor de gemeente Veendam bestaat uit Wmo vervoer en Leerlingenvervoer. Het verzoek van gemeente Veendam richt zich op de Wmo reiziger. Door inzet van het data-dashboard van Publiek Vervoer is er een reizigersprofiel gemaakt van de Wmo reiziger van de gemeente Veendam. Het dashboard geeft goed inzicht in het gebruik van het Wmo vervoer en heeft ook een aantal bijzondere zaken getoond. Op verzoek van de gemeente Veendam is een document opgesteld met een beknopt overzicht van de bijzonderheden.
Wie is deze reiziger? Waar reist hij veel naar toe? Daarnaast is ook gekeken naar de mogelijkheden voor doorontwikkeling en beleidsaanpassing welke de kwaliteit van het Wmo-vervoer ten goede kunnen komen.

Het reizigersprofiel is in november 2022 gepresenteerd aan de gemeente Veendam. Naar aanleiding van deze presentatie heeft gemeente Veendam een tweede opdracht gegeven aan Publiek Vervoer. In deze opdracht worden de reisbewegingen van de Wmo pashouder binnen de gemeentegrenzen verder onderzocht.

Vlootschouwen

Voor de consulenten (en beleidsmedewerkers en wethouders) van gemeenten worden Vlootschouwen georganiseerd. In deze Vlootschouwen wordt het wagenpark van de vervoerder gepresenteerd, de mogelijkheden van de wagens besproken en wordt een presentatie door Publiek Vervoer gegeven over het indiceren (wat kun je indiceren, mogelijkheden, kosten etc.) Het doel van de Vlootschouwen is om bij de uitvoering bewustwording te creëren. In 2022 is er een Vlootschouw gegeven aan het perceel Zuid Oost Drenthe, gemeente Westerkwartier en gemeente Veendam.

Voor 2023 hebben gemeente Stadskanaal, Het Hogeland, Oldambt en heel perceel Noord Midden Drenthe een opdracht gegeven aan Publiek Vervoer voor het maken van een reizigersprofiel.

3.2.6 Bedrijfsvoering

Naast de kerntaken zoals benoemd, hebben we ook de taak dat de organisatie (GR) voldoet aan de wet- & regelgeving. We constateren dat er steeds meer regelgeving komt en deze complexer wordt. Dit betreft vooral specialistische werkzaamheden. Hiervoor huren we personeel in met als gevolg dat we afhankelijk zijn van derden en hierin kwetsbaar zijn. Onze organisatie heeft een te kleine omvang en niet de kennis om dit zelf te organiseren. In de managementletter 2022 heeft de accountant deze kwetsbaarheid ook benoemd. We gaan verder met het onderzoeken van opties hoe hiermee om te gaan.

Personeelsbestand

Ook in het primaire proces zelf is de geringe omvang van de organisatie een aandachtspunt. Er is verloop binnen de medewerkers. Enerzijds door vertrek naar andere banen en anderzijds door vervroegde pensionering. Omdat dit tijdig bekend was, kon hier op worden ingespeeld door vacatures te plaatsen. Maar door de samenloop van het vertrek van ervaren personeel, werd de kwetsbaarheid van de organisatie weer duidelijk.

Het personeelsbestand is als volgt samengesteld:

Overzicht team Publiek Vervoer (per 31 dec 2022):

Functie	Formatieomvang	Soort dienst verband	Organisatie
directeur	1,0 fte	vast	Publiek Vervoer
manager projecten	0,9 fte	vast	Publiek Vervoer
project assistent	0,7 fte	vast	Publiek Vervoer
medewerker ontwikkeling	0,4 fte	tijdelijk	Publiek Vervoer
relatiemanager*	1,0 fte	tijdelijk	Publiek Vervoer
medewerker bedrijfsbureau*	0,8 fte	tijdelijk	Publiek Vervoer
relatiemanager	0,9 fte	gedetacheerd	Gemeente Groningen
bureaumanager	0,6 fte	gedetacheerd	OV-bureau
dataspecialist	0,2 fte	gedetacheerd	OV-bureau
financieel medewerker	0,2 fte	gedetacheerd	OV- bureau
jurist	0,2 fte		ZZP-er
controller	0,2 fte		ZZP-er
adviseur doorontwikkeling en landelijke contacten	0,2 fte		ZZP-er
functionaris gegevensbescherming			Extern bureau (Waker Cybersecurity)

Mutaties: *relatiemanager en medewerker bedrijfsbureau zijn najaar 2022 in dienst getreden bij Publiek Vervoer om ingewerkt te worden door de (gedetacheerde) relatiemanager en bureaumanager, die in 2023 met vervroegd pensioen gaan.
Eén relatiemanager is vertrokken naar een functie bij een andere gemeente.

Formele formatie bij team Publiek Vervoer per 31 december 2022 is 4,8 fte.

Juridische werkzaamheden en data

Door een verandering in de wet gemeenschappelijke regelingen moeten de tekst aangepast worden. Het voorbereidend werk is klaar en kan in het voorjaar van 2023 afgerond worden. Dit werk is uitgevoerd door een werkgroep van juristen vanuit de gemeenten.

Uit de projecten is naar voren gekomen dat de AVG-wetgeving veel extra werk met zich meebrengt. Bijvoorbeeld bij het project inclusief reizen werd data gebruikt van drie vervoersorganisaties, van het OV-bureau en van gemeenten. Niet alleen de Wmo-reizigers die deelnamen moesten toestemming geven voor het gebruik van hun data maar ook met de gemeenten, de vervoersorganisaties en de data beherende organisaties moesten verwerkersovereenkomsten worden afgesloten om de privacy van de gebruikers te beschermen.

Met middelen vanuit het EU project G-Patra dat door de provincie Groningen ter beschikking is gesteld is het dashboard waarmee allerlei gegevens uit de databases geraadpleegd konden worden aangepast. Dit dashboard is gebaseerd op Tableau die krachtige geografische functionaliteiten had maar we merkten dat die amper gebruikt worden terwijl veel gemeenten, het OV-bureau en de provincies werken met Power BI. Er is daarom met die middelen een nieuwe opzet gemaakt gebaseerd op Power BI. Deze zal in de komende tijd uitgebreid worden zodat er meer samengewerkt kan worden op het gebied van data.

3.3 Financieel overzicht

3.3.1 Algemeen beeld:

Publiek Vervoer heeft geen specifieke programma's, als bedrijfsvoeringsorganisatie zijn alle baten en lasten onder het taakveld Overhead verantwoord. Hieronder zijn de reguliere bijdragen van alle deelnemers volgens de begroting en realisatie 2022 weergegeven.

Bijdragen	%	2022	
Deelnemers			
Provincie Groningen		***excl btw***	***totaal incl btw***
Eemsdelta	4,83	€ 42.003	€ 50.823
Groningen	13,21	€ 114.840	€ 138.957
Het Hogeland	3,95	€ 34.346	€ 41.559
Midden-Groningen	5,43	€ 47.226	€ 57.143
Oldambt	4,19	€ 36.432	€ 44.082
Pekela	1,32	€ 11.472	€ 13.881
Stadskanaal	3,65	€ 31.721	€ 38.383
Veendam	2,56	€ 22.257	€ 26.931
Westerkwartier	4,23	€ 36.797	€ 44.524
Westerwolde	2,60	€ 22.596	€ 27.341
Provincie Drenthe			
Aa en Hunze	1,84	€ 15.991	€ 19.349
Assen	4,96	€ 43.132	€ 52.190
Borger-Odoorn	1,95	€ 16.947	€ 20.506
Coevorden	2,93	€ 25.464	€ 30.811
De Wolden	1,72	€ 14.948	€ 18.087
Emmen	9,63	€ 83.718	€ 101.299
Hoogeveen	4,85	€ 42.185	€ 51.044
Meppel	2,37	€ 20.597	€ 24.923
Midden Drenthe	2,36	€ 20.510	€ 24.817
Noordenveld	2,50	€ 21.727	€ 26.290
Tynaarlo	2,31	€ 20.076	€ 24.292
Westerveld	1,58	€ 13.731	€ 16.615
OV-bureau Groningen Drenthe	15,00	€ 130.362	€ 157.738
totaal	**100**	**€ 869.079**	**€ 1.051.586**

3.3.2 Analyse op hoofdlijnen:

In deze paragraaf lichten we de baten en lasten op hoofdlijnen toe.

Baten

In het onderstaande overzicht zijn de baten opgenomen

Omschrijving baten	Begroting na wijziging 2022	Realisatie 2022	Verschil begroting /realisatie
Bijdrage deelnemers	€ 869.079	€ 869.078	€ -1
Extra inkomsten doorontwikkeling	€ -	€ 235.943	€ 235.943
Bijdrage licentiekosten dashboard	€ -	€ 56.452	€ 56.452
Overige baten	€ -	€ 984	€ 984
Totaal	**€ 869.079**	**€ 1.162.457**	**€ 293.378**

Bijdrage deelnemers

Onder de bijdrage deelnemers vallen de inkomsten afkomstig van de deelnemende gemeenten en het OV-bureau voor de jaarlijkse bijdrage, zoals in de begroting is vastgesteld.

Extra inkomsten doorontwikkeling

De afrekening van de Stronger Combined bijdrage Interreg heeft plaatsgevonden. De bijdragen stonden verantwoord als vooruit ontvangen bedragen op de balans. Er vindt nog een finale toets in 2023 plaats, maar we verwachten te voldoen aan de gestelde uitgangspunten. Daarom hebben we deze als baten opgevoerd.

Bijdrage licentiekosten

Publiek vervoer heeft naast de deelnemersbijdrage een incidentele vergoeding ontvangen voor de licenties en het onderhoud van het dashboard.

Overige baten

De overige baten betreft de doorbelasting van de kosten van de workshop voor de gemeente Emmen, Borger Odoorn en Coevorden.

Lasten

De lasten bestaan grotendeels uit personele lasten en kosten voor de bedrijfsvoering waaronder huisvesting, IT en algemene kosten vallen. De applicatiekosten voor de complimenten- en klachtenloket zijn ondergebracht onder de bedrijfsvoeringskosten.

In het onderstaande overzicht staan op hoofdlijnen de lasten omschreven.

Omschrijving lasten	Begroting na wijziging 2022	Realisatie 2022	Verschil begroting /realisatie
Personeel	€ 388.469	€ 404.100	€ -15.631
Inhuur	€ 301.128	€ 275.616	€ 25.512
DVO OV-Bureau	€ 46.528	€ 47.648	€ -1.120
DVO Gemeenten Emmen	€ 2.100	€ 1.807	€ 293
Bedrijfsvoeringskosten	€ 109.500	€ 123.522	€ -14.022
Projectkosten	€ -	€ 45.031	€ -45.031
Onvoorzien	€ 20.000	€ -	€ 20.000
Totaal	**€ 867.725**	**€ 897.723**	**€ -29.998**

Personeel

Dit zijn de loonkosten van het personeel en overige kleine algemene personele kosten waaronder opleidingen en reiskosten. Het verschil komt doordat we het afgelopen jaar een deel van de inhuur hebben omgezet naar personeel in dienst bij Publiek Vervoer

Inhuur

De omvang van de organisatie is beperkt. Omdat niet alle kennis zelf tot onze beschikking is, huren we voor bepaalde reguliere werkzaamheden en voor specifieke (bedrijfsvoerings-) taken en projecten personeel in. Het afgelopen jaar hebben we vooral ingehuurd voor ondersteuning bij reguliere taken en advisering voor inkoop & aanbesteding, AVG, financiën en ICT.

Packagedeal (DVO) OV-bureau en de gemeente Emmen

Het gaat hier om kosten voor huisvesting en een deel ICT-kosten en ondersteuning voor personeelszaken. Deze ondersteuning levert het OV-bureau. De ondersteuning in personeels- en salarisadministratie wordt verzorgd door de gemeente Emmen. In de DVO is een variabel deel opgenomen en dit verklaart de afwijking.

Kosten overige bedrijfsvoering

Onder deze post zijn de kosten voor IT, complimenten en het klachtenloket, accountant, verzekeringen etc. opgenomen. Deel van het ICT-beheer is betaald via de projectkosten en enkele posten zijn hierdoor lager uitgevallen.

Projectenkosten

Dit zijn de kosten voor de doorontwikkeling en staan in relatie met het project Stronger Combined. Deze kosten worden gedekt vanuit het project.

Onvoorzien:

In 2022 hebben geen onvoorziene gebeurtenissen plaatsgevonden, derhalve zijn er geen onvoorziene kosten gemaakt.

4. Paragrafen

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) (artikel 9) zijn in dit hoofdstuk de verplichte paragrafen opgenomen. In deze jaarstukken zijn alleen de paragrafen opgenomen die relevant zijn voor Publiek Vervoer. De paragrafen grondbeleid, lokale heffingen. onderhoud kapitaalgoederen en verbonden partijen komen daarom in dit jaarverslag niet voor.
De verplichte paragrafen die van toepassing zijn:

- weerstandsvermogen en risicobeheersing
- financiering
- bedrijfsvoering

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandcapaciteit

Op dit moment beschikken we over een eigen vermogen en bouwen we daardoor weerstandsvermogen op. De onvoorziene kosten die niet gedekt kunnen worden uit de huidige budgetten of het voorgaande resultaten worden ten laste van de deelnemers gebracht door middel van een verzamelfactuur.

Risico's

Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie:

- De kleine omvang van de organisatie en het feit dat er maar één persoon per functiesoort aanwezig is, zorgt ervoor dat er geen vervanging is bij ziekte of afwezigheid. Alle vervanging huren we daarom in. Een ander gevolg is dat een groot deel van de kennis en kunde bij externe medewerkers ligt en daarom zijn we afhankelijk van inhuurkrachten.
- De Algemene verordening gegevensbeheer (AVG) blijft een aandachtspunt.

Kengetal

Het BBV bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen een basis set van financiële kengetallen moeten opnemen in de begroting en de jaarrekening. Hiermee kan op een eenvoudige wijze inzicht gegeven worden in de financiële positie van de organisatie. In de jaarstukken zijn alleen de kengetallen opgenomen die relevant zijn voor Publiek Vervoer. De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit komen daarom in dit jaarverslag niet voor. Alle baten en lasten worden op dit moment worden afgerekend met de deelnemers. Het beschikbare eigen vermogen zetten we zo efficiënt mogelijk in om onze doelstellingen te behalen. Ook is er nog steeds sprake van een jonge organisatie, daarom hebben de kengetallen beperkte waarde.

<u>Netto schuldquote</u>

De netto schuldquote heeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de omzet. Dit geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Om aan de norm te voldoen, moeten de eigen middelen hoger zijn dan de schuldpositie. Voor 2022 is het kengetal 37% en voldoet daarmee aan de gestelde norm.

1. Netto schuldquote

		Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
A	Langlopende schulden en vlottende passiva	227.921	344.000	190.762
B	Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	657.814	367.000	355.920
	Netto schuld (A-B)	*-429.892*	*-23.000*	*-165.158*
C	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	1.162.457	869.079	960.782
	Netto schuldquote (A-B)/C x 100%	**-37%**	**-3%**	**-17%**

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

		Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
A	Langlopende schulden en vlottende passiva	227.921	344.000	190.762
B	Verstrekte leningen	0	0	0
C	Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	657.814	367.000	355.920
	Netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)	*-429.892*	*-23.000*	*-165.158*
D	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	1.162.457	869.079	960.782
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C) / D x 100%	**-37%**	**-3%**	**-17%**

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin wij in staat zijn om aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid. Het betreft het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. De VNG geeft aan dat bij een ratio lager dan 20% de organisatie zich op glad ijs bevindt. De solvabiliteitsratio van Publiek Vervoer is 65%, na mutatie in de reserves, waardoor de solvabiliteit boven de norm ligt. Publiek Vervoer werkt met voorschotfinanciering waardoor de ratio niet een directe invloed heeft op het weerstandsvermogen.

2. Solvabiliteitsratio

		Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	429.892	23.083	165.158
B	Balanstotaal	657.814	367.083	355.919
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	65%	6%	**46%**

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft inzicht in de mate van het kunnen dragen van de eigen lasten. Alle incidentele baten en lasten worden afgerekend met de deelnemers. Wanneer dit negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. De norm voor Publiek Vervoer is 0% of hoger. Op basis van de huidige cijfers en met het oog op de begroting 2022 is Publiek Vervoer structureel in evenwicht.

3. Structurele exploitatieruimte

		Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
A	Totale structurele lasten	897.723	867.724	843.729
B	Totale structurele baten	925.530	869.079	849.456
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	0	0
E	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	925.530	869.079	960.782
	Structurele exploitatieruimte ((B-A) + (D-C))/(E) x 100%	**3%**	**0%**	**1%**

Totaal kengetallen 2022

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
Netto schuldquote	-37%	-3%	-17%
Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	-37%	-3%	-17%
Solvabiliteitsratio	65%	6%	46%
Structurele exploitatieruimte	3%	0%	1%

4.2 Financiering

Onder de financieringsfunctie worden alle activiteiten gerekend die gericht zijn op het afstemmen en optimaliseren van de inkomende en uitgaande geldstroom.

Treasury

Op grond van de wet Financiering decentrale overheden (Fido) wordt er aandacht besteed aan Treasury. De financiële administratie is meer ingericht op budgetbeheer dan op het volgen van kasstromen.

Wet HOF

De inwerkingtreding van de wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) zal gaandeweg leiden tot een EMU-macronorm voor de decentrale overheid als geheel. De praktijk op dit moment wijst uit, dat het weinig effect heeft voor de financiering.

Schatkistbankieren

Voor zover de bedrijfsvoeringsorganisatie overtollige middelen heeft, worden die afgeroomd ten gunste van de schatkist vanaf een drempelbedrag. De afroming vindt automatisch plaats. Het drempelbedrag is als volgt berekend:

- Voor overheidsinstellingen met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen is het drempelbedrag gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1.000.000 bedraagt vanaf 1 juli 2021.
- Voor Publiek Vervoer betekent dat een saldo groter dan € 1.000.000 moet worden afgeroomd. In het gehele jaar is het saldo op de bankrekening niet hoger geweest dan de gestelde normen.
- In samenspraak met het Ministerie van Financiën is overeengekomen dat het drempelbedrag voor Publiek Vervoer is gesteld op € 500.000.

Liquiditeitenbeheer

Er is binnen de organisatie aandacht voor de liquiditeitsstatus en in 2022 waren er geen liquiditeitsproblemen.

Rentelasten

De rente wordt berekend aan de hand van het rentepercentage op de langlopende geldleningen. Publiek Vervoer heeft geen langlopende geldleningen. Het rentepercentage is daarom 0 %.

4.3 Bedrijfsvoering

Deze paragraaf geeft volgens het BBV ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens over de bedrijfsvoering. Wij zijn gericht op uitvoering, wat betekent dat we een uitvoeringsorganisatie zijn waar geen beleidsvorming plaatsvindt, dat doen de deelnemers.
Onze taken zijn:

- Contractbeheer en relatiemanagement
- Klachtenloket en klantparticipatie
- Kennis- en adviesfunctie.

Binnen de kennis- en adviesfunctie ligt een belangrijke taak over het adviseren en daadwerkelijk ter hand nemen van de doorontwikkeling van het vervoerssysteem. Er is een schat aan kennis, data en ervaring aanwezig om te gebruiken om deelnemers te adviseren over diverse verbeterpunten. Ons doel daarbij is het creëren van een optimaal, duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem waarin vervoer op langere termijn goed en betaalbaar aangeboden kan blijven aan alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe.

Naast de kerntaken zoals juist benoemd, hebben we ook de taak dat de organisatie (GR) voldoet aan de wet- & regelgeving. We constateren dat er meer regelgeving komt en de regels complexer worden en dit zijn specialistische werkzaamheden. Hiervoor huren we personeel in met als gevolg dat we afhankelijk zijn van derden en hier kwetsbaar zijn. Onze organisatie heeft een te kleine omvang en niet de kennis om dit zelf te organiseren. In de managementletter 2022 heeft de accountant deze kwetsbaarheid ook benoemd. We gaan verder met opties te onderzoeken hoe we hiermee om moeten gaan.

Afgelopen jaar hebben we een aantal zaken t.b.v. de bedrijfsvoering onder handen gehad, waaronder:

- Het OV-bureau heeft aangegeven om met ingang van 2023 te stoppen met de ondersteuning voor de financiële administratie. Het Shared Service Center van de gemeente Groningen gaat dit overnemen en we zijn begonnen om de administratie over te plaatsen.
- We zijn de discussie over de kwetsbaarheid van Publiek Vervoer gestart. Met name op het gebied van bedrijfsvoering wordt veel van ons verwacht om aan de gestelde eisen van een gemeenschappelijke regeling te voldoen. De eisen die aan een bedrijfsvoeringsorganisatie worden gesteld komen overeen met die van een gemeente. Onze organisatie heeft een te kleine omvang en niet de kennis om dit zelf te organiseren. We gaan verder met opties te onderzoeken hoe we hiermee om moeten gaan.
- De koppelingen met betrekking tot de BI-tool zijn verder geoptimaliseerd.
- Onze website heeft een nieuwe lay-out gekregen en is beter toegankelijk gemaakt voor onze doelgroep.
- Een vervolgstap gemaakt in het kader van het voldoen aan de AVG.
    - Er is een privacy- en informatiebeveiligingsbeleid opgesteld en vastgesteld waarin de uitgangspunten zijn opgenomen hoe Publiek Vervoer met haar informatie omgaat en deze beschermt. De medewerkers van Publiek Vervoer zijn tijdens een werkoverleg meegenomen in de inhoud van het beleid zodat zij het beleid kennen en de uitgangspunten naleven.
    - Het privacy statement op de website is geüpdatet om betrokkenen op duidelijke wijze en in begrijpelijke taal te informeren over de persoonsgegevens die Publiek Vervoer verwerkt en hoe zij deze beschermt.

- Het verwerkingsregister is geüpdatet naar de laatste stand van zaken en we zijn overgegaan van de tool Privacy manager naar een Excelbestand. De redenen voor deze wijziging zijn opgenomen in een advies over het gebruik van de Privacy manager.
- Alle verwerkersovereenkomsten die afgelopen jaar zijn afgesloten, zijn gecontroleerd. Er is gecontroleerd of de juiste afspraken werden gemaakt om persoonsgegevens zo goed mogelijk te beschermen. Daarnaast is de standaard verwerkersovereenkomst die Publiek Vervoer gebruikt, geüpdatet aan de hand van de laatste inzichten.
- Publiek Vervoer heeft afgelopen jaar geen datalekken gehad, alleen een aantal meldingen die geen datalek bleken te zijn. Zo was er begin dit jaar het log4j incident, maar dit bleek na onderzoek geen gevolgen te hebben voor Publiek Vervoer. Daarnaast was er eind dit jaar een vreemd mailtje van Salesforce die we hebben geanalyseerd maar uiteindelijk geen phishingmail bleek te zijn.

JAARREKENING

5. Grondslagen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten daarvoor geeft. De waardering van de activa en de passiva gebeurt op basis van historische kosten.
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Vaste activa

Immateriële-, materiële- en financiële vaste activa

Publiek Vervoer beschikt niet over vaste activa en heeft hier dan ook geen beleid voor gevormd, daarom zal er niet verder ingegaan worden op dit onderwerp.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De voorgeschreven indeling met betrekking tot de vorderingen welke van toepassing zijn op Publiek Vervoer betreft:

Vorderingen

- Vorderingen op openbare lichamen (gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, Rijk)
- Overige vorderingen

Overlopende activa

- de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel;
- overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste Passiva

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden, met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. Publiek Vervoer heeft geen voorzieningen en/of vaste schulden. Om deze reden zal er niet verder worden ingegaan op deze onderwerpen. In de notitie Reserves en Voorzieningen is dit nader toegelicht.

Reserves

In de balans worden de reserves onderscheiden naar:

- de algemene reserve;
- de bestemmingsreserves; een bestemmingsreserve is een reserve waaraan het bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven;
- het resultaat boekjaar.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva worden afzonderlijk opgenomen de netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en de overlopende passiva.

Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar.
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borgstellingen en/of garantstellingen
Publiek Vervoer verstrekt geen borg- en/of garantstellingen. Bij een bedrag van € 0 voor borg- en/of garantstellingen wordt er geen toelichting opgenomen.

Stelselwijzigingen
Er hebben zich in 2022 geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Consolidatie
In het jaar 2022 is er geen sprake van consolidatie.

Verbonden Partijen
Publiek Vervoer heeft geen verbonden partijen zoals bedoeld in het BBV.

Schattingen
Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien dit voor het voor het Besluit Begroting en Verantwoording vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Continuïteit
De jaarrekening is opgesteld op basis van de veronderstelling van continuïteit. Bestuur en directie van Publiek Vervoer hebben geen aanleiding te veronderstellen dat de continuïteit op enigerlei wijze in het geding is.

Gebeurtenissen na balansdatum
Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die een ander licht werpen op de stand van dat moment of effect hebben op de continuïteit van Publiek Vervoer.

6. Overzicht baten en lasten

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Omschrijving baten	Begroting na wijziging 2022	Realisatie 2022	Verschil begroting /realisatie
Bijdrage deelnemers	€ 869.079	€ 869.078	€ -1
Extra inkomsten doorontwikkeling	€ -	€ 235.943	€ 235.943
Bijdrage licentiekosten dashboard	€ -	€ 56.452	€ 56.452
Overige baten	€ -	€ 984	€ 984
Totaal	**€ 869.079**	**€ 1.162.457**	**€ 293.378**
Omschrijving lasten	**Begroting na wijziging 2022**	**Realisatie 2022**	**Verschil begroting /realisatie**
Personeel	€ 388.469	€ 404.100	€ -15.631
Inhuur	€ 301.128	€ 275.616	€ 25.512
DVO OV-Bureau	€ 46.528	€ 47.648	€ -1.120
DVO Gemeenten	€ 2.100	€ 1.807	€ 293
Bedrijfsvoeringskosten	€ 109.500	€ 123.522	€ -14.022
Projectkosten	€ -	€ 45.031	€ -45.031
Onvoorzien	€ 20.000	€ -	€ 20.000
Totaal	**€ 867.725**	**€ 897.723**	**€ -29.998**
Saldo	**€ 1.354**	**€ 264.734**	**€ -263.380**
Saldo mutatie reserves	**€ -**	**€ -**	**€ -**
Saldo	**€ 1.354**	**€ 264.734**	**€ -263.380**

6.1 Toelichting

De exploitatie van Publiek Vervoer is zeer beperkt. De baten zijn verdeeld in drie categorieën die aansluiten op de aard van de inkomsten.

Personeelslasten

De categorie personeel is als volgt onderverdeeld:

- Loonsom
    - *De kosten voor de nieuwe CAO 2021 (€ 4.723) zijn in 2022 uitbetaald en deze zijn verantwoord bij de algemene personele kosten.*
- Reiskosten
- Opleidingen
- Algemene personeelskosten

De categorie inhuur is als volgt onderverdeel:

- Inhuur personeel
- Inhuur DVO OV-bureau

Bedrijfskosten

De categorie Bedrijfskosten is vervolgens gesplitst in vier onderdelen:

- DVO OV-bureau
- DVO Emmen
- Overige bedrijfsvoeringskosten
- Complimenten/klachtenafhandeling

Met deze verdeling is aangesloten bij de aard van de kosten en de noodzaak van splitsing.

Overige kosten

- Projecten
- Onvoorzien

6.2 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten

Voor het boekjaar 2022 zijn de incidentele baten als volgt te rubriceren:

• Voor Stronger Combined	€ 235.943
• Bijdrage licentiekosten dashboard	€ 56.452
• Extra projectondersteuning	€ 984

Incidentele lasten

Voor het boekjaar 2022 zijn de incidentele lasten als volgt te rubriceren:

• Project kosten	€ 45.031

Mutaties in Onvoorzien

Publiek Vervoer heeft voor 2022 een bedrag van € 20.000 opgenomen voor onvoorziene kosten. In 2022 hebben geen onvoorziene gebeurtenissen plaatsgevonden, derhalve zijn er geen onvoorziene kosten gemaakt.

6.3 Verschil begroting en jaarrekening

Omdat de begroting klein van omvang is, hebben we in de paragraaf 3.3.2 “analyse op hoofdlijnen” de incidentele baten en lasten nader toegelicht en zichtbaar op detailniveau.
Ten opzichte van de paragraaf “analyse op hoofdlijnen” is er geen verdieping die nieuwe informatie geeft voor deze paragraaf. Daarom en stellen dat de verschillen in de paragraaf “analyse op hoofdlijnen” voldoende zijn toegelicht.

7. Balans

7.1 Balans

		(bedragen x € 1.000)
Activa		
	31-dec-21	**31-dec-22**
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	0	0
Materiële vaste activa	0	0
Financiële vaste activa	0	0
Totaal vaste activa	**0**	**0**
Vlottende activa		
Voorraden	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	*97*	*145*
Vorderingen op openbare lichamen	55	68
Overige vorderingen	1	18
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	41	59
Overlopende activa	*9*	*11*
Voorschotten overige Nederlandse overheidslichamen	0	0
Overige vooruitbetaalde bedragen	9	11
Liquide middelen	*250*	*501*
kas- en banksaldi	250	501
Totaal vlottende activa	**347**	**658**
Totaal	***356***	***658***

		(bedragen x € 1.000)
Passiva		
	31-dec-21	**31-dec-22**
Eigen vermogen		
Algemene reserve	16	60
Bestemmingsreserve	25	105
Gerealiseerd resultaat	124	265
Totaal eigen vermogen	***165***	***430***
Voorzieningen	0	0
vaste schulden met een rente-typische looptijd van een ≥ 1 jaar	0	0
Totaal vaste passiva	**165**	**430**
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden	*45*	*212*
Banksaldi Schatkistbankieren	0	0
Kasgeldleningen	0	0
Overige schulden	45	212
Overlopende passiva	*146*	*16*
Voorschotten overige Nederlandse overheidslichamen	105	0
Verplichtingen die in het begrotings-jaar zijn opgebouwd en die in het volgende jaar tot betaling komen	41	16
Totaal vlottende passiva	**191**	**228**
Totaal	***356***	***658***

7.2 Toelichting

In de toelichting wordt een nadere uitleg gegeven over posten in de balans.

Activa

Vaste activa

Niet van toepassing. Wij beschikken niet over vaste activa zoals bedoeld in het BBV.

Vlottende activa

Onder de vlottende activa zijn de vorderingen en liquide middelen opgenomen.

- Nog te vorderen omzetbelasting € 43.966.
- Nog te ontvangen bedrag van Stronger Combined € 23.954.
- Debiteuren voor een saldo van € 18.442.
- Saldo schatkistbankieren van € 58.787.
- Vooruit ontvangen facturen voor een saldo van € 11.228

Banksaldo en schatkistbankieren

Het banksaldo bedraagt € 501.352 per 31-12-2022.

De berekening van het drempelbedrag betreft 0,75% van het (primitieve) begrotingstotaal (€ 867.725) is € 6.508. Met een minimaal drempelbedrag van € 1.000.000. In samenspraak met het Ministerie van Financiën is overeengekomen dat het drempelbedrag is gesteld op € 500.000. De afroming vindt niet direct na een mutatie op de betaalrekening plaats. Dit leidt ertoe dat het drempelbedrag tijdelijk kan worden overschreden.

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen

- Het saldo € 165.158
    - Per 1/1/2022 bedroeg het saldo van de algemene reserve € 16.132. Het beginsaldo bestaat uit de reeds bestaande reserves uit 2019 en 2020. Het niet bestemde deel van het resultaat van het jaar 2021 is € 44.026. Het eindsaldo van de algemene reserve bedraagt € 60.158.
    - Per 1/1/2022 bedroeg het saldo van de bestemmingsreserve € 25.000. Deze reserve is bedoeld voor de uitvoering van het smartplan. Er is in 2022 € 80.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de extra vervanging van personeel die met pensioen gaan. Ultimo 2022 bedraagt het saldo van de bestemmingsreserve € 105.000.
- Het positieve resultaat 2022 is € 264.734.

Onderstaand is het verloop het eigen vermogen weergegeven:

	Saldo 1-1-2022	Toevoeging	Onttrekking	**Saldo 31-12-2022**
Algemene reserve	€ 16.132	€ 44.026	€ -	**€ 60.158**
Bestemmingsreserve	€ 25.000	€ 80.000	€ -	**€ 105.000**
Eigen vermogen	€ 41.132	€ 124.026	€ -	**€ 165.158**

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva bestaat uit de onderstaande posten:

- De post schulden bestaat voornamelijk uit de afrekening van het OV-bureau. Het bedrag voor de afrekening van het OV-bureau ad. € 166.154 is in 2023 voldaan.
- De loonheffing van de maand december ten hoogte van € 27.722.
- Het resterende bedrag heeft betrekking op kosten voor juridische ondersteuning, inhuur, klantcontact en de salarisadministratie. Deze facturen zijn in 2022 ontvangen, maar pas in 2023 afgedragen.

Overlopend passiva

De post overlopende passiva bestaat uit voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen en verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in het volgende jaar tot betaling komen.

- Aan het eind van het boekjaar staat er géén bedrag open bij de post voorschotten overige Nederlandse overheidslichamen. Het saldo verloop is onderstaand gepresenteerd:

Onderwerp	Saldo 31-12-2021	Uitgaven	Inkomsten	Vrijval	Saldo 31-12-2022
Stronger Combined	€ 105.328	€ 37.545	€ 106.660	€ 174.443	€ -

Deze middelen zijn ingezet voor de doorontwikkeling van integrale vervoersvormen. Het doel hierbij is om een optimaal vervoersnetwerk te creëren dat betaalbaar en toekomstbestendig is.

- De overige schulden zijn opgenomen in de vlottende passiva.
    - Accountantskosten voor de werkzaamheden die betrekking hebben op 2022 (€ 4.850)
    - Nog enkele andere kosten die betrekking hebben op 2022 maar nog niet zijn voldaan in het boekjaar. De facturen zullen pas na het boekjaar 2022 worden ontvangen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen en rechten

De niet uit de balans blijkende verplichtingen bevat de volgende contracten:

	Looptijd	Laatste jaar	Bedrag
Eshuis accountants en Adviseurs	2 jaar	2024	€ 9.000

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Verantwoording specifieke uitkeringen

Publiek Vervoer heeft geen specifieke uitkeringen zoals bedoeld in de Single Information Single Audit. Dit is getoetst op de website https://teverantwoordenregelingen.rijksoverheid.nl/ d.d. 21-1-2022.

BIJLAGE 2

Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

	Taakveld	Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur			€ -
0.2	Burgerzaken			€ -
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden			€ -
0.4	Overhead	€ 1.162.457,15	€ 897.722,95	€ 264.734
0.5	Treasury			€ -
0.61	OZB woningen			€ -
0.62	OZB niet-woningen			€ -
0.63	Parkeerbelasting			€ -
0.64	Belastingen overig			€ -
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			€ -
0.8	Overige baten en lasten			€ -
0.9	Vennootschapsbelasting			€ -
0.10	Mutaties reserves	€ -	€ -	€ -
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten		€ 264.734	€ -264.734
0.0	**Bestuur en ondersteuning**	**€ 1.162.457**	**€ 1.162.457**	**€ -**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer			€ -
1.2	Openbare orde en veiligheid			€ -
1.0	**Veiligheid**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
2.1	Verkeer en vervoer			€ -
2.2	Parkeren			€ -
2.3	Recreatieve havens			€ -
2.4	Economische havens en waterwegen			€ -
2.5	Openbaar vervoer			€ -
2.0	**Verkeer, vervoer en waterstaat**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
3.1	Economische ontwikkeling			€ -
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur			€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen			€ -
3.4	Economische promotie			€ -
3.0	**Economie**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
4.1	Openbaar basisonderwijs			€ -
4.2	Onderwijshuisvesting			€ -
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken			€ -
4.0	**Onderwijs**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
5.1	Sportbeleid en activering			€ -
5.2	Sportaccomodaties			€ -
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie			€ -
5.4	Musea			€ -
5.5	Cultureel erfgoed			€ -
5.6	Media			€ -
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie			€ -
5.0	**Sport, cultuur en recreatie**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie			€ -
6.2	Wijkteams			€ -
6.3	Inkomensregelingen			€ -
6.4	Begeleide participatie			€ -
6.5	Arbeidsparticipatie			€ -
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)			€ -
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+			€ -
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-			€ -
6.81	Geëscaleerde zorg 18+			€ -
6.82	Geëscaleerde zorg 18-			€ -
6.0	**Sociaal Domein**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
7.1	Volksgezondheid			€ -
7.2	Riolering			€ -
7.3	Afval			€ -
7.4	Milieubeheer			€ -
7.5	Begraafplaatsen en crematoria			€ -
7.0	**Volksgezondheid en milieu**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
8.1	Ruimtelijke ordening			€ -
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)			€ -
8.3	Wonen en bouwen			€ -
8.0	**Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
	TOTAAL	**€ 1.162.457**	**€ 1.162.457**	**€ -**

BIJLAGE 3

Beleidsindicatoren

Taakveld	Indicator	Eenheid	Waarde	Bron	Periode	Beschrijving
0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	45%	Jaarstukken 2022	2022	Peildatum 31-12-2022
0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	100%	Jaarstukken 2022	2022	Peildatum 31-12-2022

BIJLAGE 4

Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2022 Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Gegevens 2022	
bedragen x € 1	**Jan Bos**
Functiegegevens[5]	Algemeen directeur
Aanvang[6] en einde functievervulling in 2022	[01/01] – [31/12]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)[7]	[1,0]
Dienstbetrekking?[8]	[ja]
Bezoldiging[9]	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	112.292
Beloningen betaalbaar op termijn	20.258
Subtotaal	132.550
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum[10]	[216.000]
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag[11]	N.v.t.
Bezoldiging	132.550
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan[12]	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling[13]	N.v.t.
Gegevens 2021	
Functiegegevens[5]	Algemeen directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	[01/01] – [31/12]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)[7]	[1,0]
Dienstbetrekking?[8]	[ja]
Bezoldiging[9]	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	107.971
Beloningen betaalbaar op termijn	20.375
Subtotaal	*128.346*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum[10]	[209.000]
Bezoldiging	128.346

Topfunctionarissen met een bezoldiging van €1.700 of minder

Naam topfunctionaris	Functie
I. Jongman (*)	Algemeen bestuurslid / Vicevoorzitter
P. van der Zwan	Algemeen bestuurslid
R. Hoorweg (*)	Algemeen bestuurslid
G. Brongers-Roffel	Voorzitter
K. Ipema (*)	Algemeen bestuurslid
H. ten Hulscher	Algemeen bestuurslid
M. de Visser	Algemeen bestuurslid
G. Rink (*)	Algemeen bestuurslid / voorzitter
M. Joostens (*)	Algemeen bestuurslid
H. Stomphorst (*)	Algemeen bestuurslid
L. Kupers (*)	Algemeen bestuurslid
R. Bisschop (*)	Algemeen bestuurslid

(*) her- / benoeming in het bestuur na de gemeenteraadsverkiezing 2022

Publiek Vervoer Groningen Drenthe verstrekt geen vergoedingen aan haar bestuurders.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

Publiek Vervoer
GRONINGEN DRENTHE

Voorstel

Aan het bestuur van de Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe	
Datum vergadering	23 maart 2023
Agendapunt	AP 7
Onderwerp	**Jaarstukken 2022 en accountantsverslag**
Voorstel	1. Kennis te nemen van de verklaring bevestiging bij de jaarrekening 2022 2. Vaststelling van de jaarstukken 2022 3. Decharge verlenen voor het rekeningresultaat 2022 € 264.734 positief 4. Een bestemmingsreserve in te stellen voor het vervolg van de uitvoeringen van het project Stronger Combined ten hoogte van € 198.396. 5. Een bestemmingsreserve in te stellen voor de "bijdrage voor aanbesteding nieuwe contracten" ten hoogte van € 66.338. 6. De jaarstukken ter informatie toe te zenden aan de colleges B&W van alle deelnemende gemeenten en het dagelijks bestuur van het OV-bureau, met het verzoek deze ter informatie aan te bieden aan de gemeenteraad / Algemeen Bestuur door te zenden aan de raden.
Toelichting	Inleiding: Voor u ligt het jaarverslag 2022 van Publiek Vervoer Groningen Drenthe. De jaarstukken 2022 bevatten een verslag van de activiteiten en daarvoor ingezette middelen over het boekjaar 2022. Ook de start van het jaar 2022 heeft zich nog gekenmerkt door het Coronavirus. Vooral de Omikron variant had Nederland in zijn greep waardoor het hele land in een lockdown verkeerde. Het plan was om kinderen na de kerstvakantie weer naar school te laten gaan. Dit is uiteindelijk pas vanaf woensdag 26 januari gelukt. Omdat het virus daarna nog sneller rondging, kreeg ook het Noorden van Nederland te maken met een flinke besmettingsgolf. Vanaf februari liepen de besmettingscijfers terug en verviel op 25 februari 2022 de 1,5 meter afstandsmaatregel. Stapsgewijs ging de Nederlandse samenleving weer een beetje open. Deze twee maanden hebben gevolgen gehad voor het doelgroepenvervoer. Daarna ontstond er ruimte en is gestart met een flink aantal projecten die gericht zijn op doorontwikkeling van het vervoerssysteem. Deze projecten zijn volop gaande. In dit jaarverslag wordt er wel al veel aandacht aan gegeven. Jaarrekening In 2022 zijn taken herstart als gevolg van de pandemie en is de doorontwikkeling verder opgepakt. We constateren dat regelgeving voor de GR complexer wordt en onze organisatie een te kleine omvang heeft om dit zelf te organiseren. Dit heeft tot gevolg dat we afhankelijk zijn van externen en hierdoor kwetsbaar zijn. Door de bevlogenheid en grote inzet van het team hebben we dit binnen de vastgestelde begrotingsruimte 2022 van de deelnemers kunnen doen. We vragen ons af of deze inzet realistisch was en houdbaar is. We komen terug op hoe we hiermee in het vervolg mee om moeten gaan. De afrekening van de Stronger Combined bijdrage Interreg heeft plaatsgevonden. Er vindt in 2023 nog een finale toets plaats, maar we verwachten te voldoen aan de gestelde uitgangspunten. Daarom hebben we het saldo als baten opgevoerd. We moeten voor dit project diverse vervolg taken uitvoeren. Deze taken hebben te maken met het afronden van enkele projecten die binnen Stronger Combined zijn gestart maar doorlopen. Daarnaast willen we proberen om de uitwerking van het proces "stip op de horizon 2030" te vertalen naar projecten die we in aanmerking willen laten komen voor cofinanciering vanuit het Europese NSR Interreg en tevens om op deze wijze denkkracht vanuit Europese partners te verwerven. Dit houdt ook in dat delen van deze middelen gebruikt zullen worden om sommige uitkomsten van het proces "Stip op de horizon 2030" daadwerkelijk om te zetten in acties. Om hieraan de juiste invulling te kunnen geven, hebben we het restant à € 198.396 van Stronger Combined nodig. We stellen voor om hiervoor een bestemmingsreserve "vervolg uitvoering van het project Stronger Combined" toe te voegen.

	Daarnaast moet er gestart worden met een aanbesteding voor de nieuwe vervoerscontracten en hiervoor zijn extra middelen nodig. De inschatting is dat de kosten hiervoor ca € 450.000 gaan bedragen. Om deze last niet in één keer bij de deelnemers te leggen, stellen we voor om het overige resultaat à € 66.338 niet uit te keren aan de deelnemers. Maar deze als een bestemmingsreserve "bijdrage voor aanbesteding nieuwe contracten" op te voeren. Eventueel bevat de algemene ruimte om hiervoor in te zetten.
Bijlage(n)	• Bevestiging bij de Jaarstukken 2022 • Jaarrekening en jaarverslag 2022 • Accountantsverslag 2022 • Bijlage "overzicht reserves stand 23 maart 2023"
Communicatie	• De jaarstukken zullen ter info worden doorgezonden naar de colleges van de deelnemers en het dagelijks bestuur van het OV-bureau. • Toezichthouder (provincie Drenthe) • Plaatsing op website Publiek Vervoer
Bijzonderheden	

Besluit	
X Conform voorstel	○ Gewijzigd

Handtekening voorzitter

G. Rink

Handtekening secretaris

J. Bos

Eshuis REGISTERACCOUNTANTS

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel**:**

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder eigen verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het bestuur op 30 jun 2022.

De jaarrekening bestaat uit:

1. Het overzicht van baten en lasten over 2022.
2. De balans per 31 december 2022.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
4. De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 30 juni 2022 en de Regeling Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.900. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 445 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met het BBV. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder eigen verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het bestuur op 30 juni 2022.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico’s vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico’s kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 30 juni 2022, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
    het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.
  Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 23 maart 2023

Eshuis Registeraccountants B.V.
Was getekend: drs. S. Hofsteenge RA

Eshuis REGISTERACCOUNTANTS

Laan Corpus den Hoorn 200

9728 JS Groningen

Postbus 8006

9702 KA Groningen

Tel. 088-500 95 00

E-mail info@eshuis.com

Aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling
Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe
T.a.v. de heer G. Rink, voorzitter
Postbus 189
9400 AD ASSEN

Ons kenmerk: 2023.056
Datum: 16 februari 2023
Betreft: Controle jaarrekening 2022

Geachte leden van de raad van het bestuur,

Hierbij ontvangt u de controleverklaring bij de jaarrekening 2022 van uw organisatie alsmede een exemplaar van de gewaarmerkte jaarstukken. Onze controleverklaring hebben wij gedateerd op 23 maart 2023.

In deze brief gaan wij in op de strekking van onze controleverklaring, mogelijke geconstateerde afwijkingen, de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken en rapporteren wij, voor zover dit noodzakelijk of vereist is, over onze bevindingen en adviezen.

Onze bevindingen en opmerkingen daarbij zijn bedoeld om de raad van toezicht te ondersteunen in de controlerende taak.

De indeling van dit rapport is als volgt:
1. De hoofdlijnen van onze controle
2. Bestuurlijke afhandeling en publicatie
3. Resultaat en weerstandsvermogen
4. Controlebevindingen
5. Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen
6. Automatiseringsomgeving
7. Onafhankelijkheid gewaarborgd
8. Afsluiting

Wij benadrukken dat verspreiding van de controleverklaring met handtekening en de gewaarmerkte jaarrekening niet is toegestaan. In hoofdstuk 2 leggen wij uit waarom dat belangrijk is en hoe u aan de publicatieverplichtingen kunt voldoen.

Eshuis REGISTERACCOUNTANTS

1. DE HOOFDLIJNEN VAN ONZE CONTROLE

Onderwerp	Bevindingen
Strekking van de controleverklaring	Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring. Dit betreft zowel de getrouwheid van de jaarrekening als de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties (financiële rechtmatigheid).
Resultaat 2022 en vermogenspositie	Publiek Vervoer is een bedrijfsvoeringsorganisatie zonder winstoogmerk. Uw resultaat over 2022 bedraagt € 265.000. Dat is in belangrijke mate verantwoord door de extra inkomsten doorontwikkeling vanuit het project Stronger Combined. Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2022 € 430.000. Uw solvabiliteit bedraagt eind 2022 ruim 65% en de liquiditeitsratio's zijn ruim voldoende. Op basis van de begroting voor de komende periode, uw weerstandsvermogen en de aard van de rechtspersoon gemeenschappelijke regeling, concludeert u dat er geen reden is om te twijfelen aan de continuïteit van uw organisatie.
Verslaggeving en WNT	Uit onze controle blijkt dat de jaarrekening overeenkomstig de verslaggevingsvoorschriften is opgesteld. Wij hebben verder geconcludeerd dat de overige informatie die in de jaarverslaggeving is opgenomen niet inconsistent is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie. Tevens hebben wij vastgesteld dat is voldaan aan de WNT.
Controleverschillen	Er zijn geen ongecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd.
Kwaliteit van de interne beheersing	De complexiteit in uw omgeving neemt toe en van daaruit moet u keuzes te maken bij het inrichten van de interne beheersing. De afweging die gemaakt wordt tussen risico's en beschikbare middelen wordt steeds explicieter ook bestuurlijk gemaakt. U hebt voldoende zicht op risico's in kwetsbare processen zoals de controles in de betaalorganisatie, de inkoopstroom en verwerking van schattingen en correcties via memoriaalboekingen. Mede omdat op onderdelen kan worden gesteund op diensten van deelnemers concluderen wij dat de gemaakte proces- en procedureafspraken in opzet voldoen aan de eisen die daaraan gesteld kunnen worden. Uit onze controles blijken geen tekortkomingen.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	U heeft ons bevestigd dat er in de organisatie geen gevallen zijn gemeld van fraude misbruik en oneigenlijk gebruik. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen dat bij u sprake is van fraude, misbruik of oneigenlijk gebruik. De algemeen geldende verslaggevingsregels vereisen dat hierover uitgebreider gerapporteerd wordt dan voorheen. Bij u gebeurt dit summier en dit vraagt de komende periode meer aandacht.
Inkopen en aanbesteden	Wij hebben geen afwijkingen van de geldende aanbestedingsregels geconstateerd.
Dataveiligheid en IT	Uw IT-omgeving vraagt steeds meer aandacht en krijgt die ook. De eisen nemen toe maar op alle fronten de norm halen is gelet op uw schaalgrootte uitdagend geworden. U maakt, zoals eerder aangegeven gebruik van de diensten van deelnemers en een externe partij. Wij hebben geen constateringen die we in dit verslag onder uw aandacht moeten brengen.
Belangrijke schattingen in de jaarrekening	Iedere jaarrekening bevat schattingen bijvoorbeeld in de waardering van vaste activa, vorderingen en het afgrenzen van verplichtingen. De schattingsmethoden zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar en wij aanvaarden de door u gekozen methoden.

2. BESTUURLIJKE AFHANDELING EN PUBLICATIE

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit een aantal stappen. Het bestuur behandelt in de vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening en stelt deze vervolgens voorlopig vast. Ter afronding ondertekenen alle leden van het bestuur de jaarrekening. De definitieve vaststelling volgt later dit jaar nadat de jaarrekening door de gemeenten is beoordeeld. Formeel hebben zij echter niet de mogelijkheid om wijzigingen voor te stellen of aan te brengen.

Er zit enige tijd tussen de verzending van de conceptstukken aan het bestuur en de vergadering waarin de vaststelling plaatsvindt. Mochten in die periode omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Dat kan ook een gebeurtenis zijn, die effect heeft op uw inschattingen met betrekking tot de continuïteit van de organisatie.
Uiteraard vervalt in die situatie onze toestemming tot openbaarmaking. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot goedkeuring en vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken u in deze gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen met u te bespreken.
Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is uitsluitend bedoeld om in uw eigen archief opgenomen te worden. Dit exemplaar mag op geen enkele wijze worden verspreid. Publicatie van deze verklaring op de website of toezending aan subsidiegevers is niet toegestaan.
Deze werkwijze is van belang om misbruik van onze handtekening te voorkomen. Indien wij constateren dat toch gebruik gemaakt is van een controleverklaring met onze handtekening zullen wij u verzoeken deze van de website te verwijderen of uw indiening bij subsidiegevers ongedaan te maken. Vanzelfsprekend treden wij in die situaties met u in overleg over de manier waarop dit moet plaatsvinden.

Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening.
Bij openbaarmaking van de controleverklaring dient u gebruik te maken van het exemplaar van de controleverklaring dat niet is voorzien van een persoonlijke handtekening.
Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt, mits de opgemaakte jaarrekening tijdens de bestuurlijke afhandeling ongewijzigd blijft en wordt vastgesteld.

Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de jaarstukken. Hiervoor gebruikt u een exemplaar zonder ons waarmerk. De gewaarmerkte versie van de jaarrekening is uitsluitend voor uw eigen archief. Indien u de jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").
Wij herhalen dat publicatie van de door ons gewaarmerkte jaarrekening en de controleverklaring met originele handtekening op welke wijze dan ook niet is toegestaan.

3. OPTIONEEL: RESULTAAT EN WEERSTANDSVERMOGEN

Het boekjaar 2022 is afgesloten met een positief resultaat van € 265.000, begroot was een resultaat van € 1.000. Het boekjaar 2021 heeft u afgesloten met een positief resultaat van € 124.000. Het resultaat 2022 wordt grotendeels veroorzaakt door de bate inzake het project Stronger Combined. Dit project is inmiddels afgerekend, waardoor er geen sprake meer hoeft te zijn van een vooruitontvangen bijdrage.

Het positieve resultaat is opgenomen onder het eigen vermogen, wat daarmee ultimo 2022 uitkomt op € 430.000. Het is aan het bestuur om een bestemming te geven aan dit resultaat. De algemene reserve heeft ultimo 2022 een omvang van afgerond € 60.000. Dit betekent dat (voor resultaatbestemming) de omvang van het weerstandsvermogen 7% van de totale lasten (bijna € 0,9 miljoen) bedraagt.

De ontwikkeling van uw vermogenspositie hebben we in onderstaande tabel weergegeven in zowel een solvabiliteitspercentage als in een absoluut bedrag. Hoewel het hebben van een stevige vermogenspositie niet uw primaire doelstelling is, heeft eigen vermogen ook een functie als financieringsmiddel voor activa en het genereren van liquiditeit voor transacties. Een minimumbuffer is dan ook wenselijk.

Vermogenspositie	Realisatie 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020
Eigen vermogen (* 1.000)	430	165	41
Solvabiliteit in %	65	46	10

In de jaarrekening concludeert u zelf dat uw vermogenspositie, uw begroting voor 2023 en de subsidiezekerheid voor de komende tijd, voldoende waarborgen bieden als het gaat om de continuïteit van uw organisatie.

4. CONTROLEBEVINDINGEN

In onze managementletter van 31 oktober 2022 hebben we onze bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de interimcontrole opgenomen. De hoofdlijn van onze bevindingen bij de interimcontrole was dat de procesinrichting en procedureafspraken in opzet voldoen aan de eisen die daaraan gesteld mogen worden, daarbij de omvang van de beheersorganisatie in acht nemend.
Aandachtspunten uit deze managementletter waren het naleven van de Europese Aanbestedingsregels, voornamelijk bij de inhuur van personeel. Onze interimcontrole voeren we uit om een beeld te krijgen van de, voor de accountantscontrole relevante processen en de daarin opgenomen interne beheersmaatregelen. We doen geen uitspraken over de effectiviteit van dit stelsel anders dan voor het doen van de controle van de jaarrekening. Wij concluderen dat uw interne beheersingsmodel, gelet op de omvang van de organisatie, bijdraagt aan een betrouwbare procesgang en betrouwbare informatievoorziening mogelijk maakt. De jaarrekeningcontrole heeft die hoofdconclusie onveranderd gelaten.

4.1 Invoering rechtmatigheidsverantwoording met ingang van jaarrekening 2023

Zoals in hoofdstuk 1 al is gemeld constateren wij dat Publiek Vervoer leunt op dienstverlening door deelnemers, hetgeen mede nodig is om alle functiescheidingen en interne controlehandelingen blijvend, gestructureerd uit te voeren en te documenteren. De eisen op dat vlak nemen zowel maatschappelijk gezien als vanuit het accountantsvak steeds verder toe. Met ingang van de jaarrekening 2023 moet het bestuur zelf in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording opnemen en in de paragraaf bedrijfsvoering de onderbouwing daarvan weergeven. Er wordt gewerkt aan de voorbereidingen hierop, aan het vergroten van het risicobewustzijn in de organisatie en het belang van documentatie alsmede aan slimme, risicogerichte werkafspraken.

4.2 Rapporteren over fraude

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie, ondermijning en de naleving van andere wet- en regelgeving. De aandacht voor het thema fraude en integriteit neemt de laatste jaren steeds verder toe. Het zorgt ervoor dat organisaties steeds vaker gevraagd wordt transparant te zijn in de visie, het beleid en het toezicht op het integer handelen in alle geledingen van de organisatie.

Dat gaat dus niet alleen over fraude maar ook over misbruik en oneigenlijk gebruik, het hanteren van gedragscodes en de naleving van andere regelgeving bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsomstandigheden en milieu. Dit geldt niet alleen op de werkvloer, maar vraagt ook iets van directie en bestuur.

Met ingang van 2022 is het op grond van de verslaggevingsregels voor gemeenschappelijke regelingen, en dus ook voor u, verplicht om in de paragraaf bedrijfsvoering melding te maken van eventueel geconstateerde werknemersfraude. Dat is niet aan de orde geweest. Verder gaande rapportage over de fraudegevoeligheid, risico's en beheersmaatregelen is nog niet verplicht, maar dat zal er in de nabije toekomst wel van gaan komen.

Dat voelt in veel gevallen als een spannend onderwerp, zeker voor toezichthouders. De afgelopen jaren hebben we steeds aandacht gevraagd voor het opstellen en actueel houden van een (fraude) risicoanalyse en een expliciete rapportageverplichting is een volgende stap in dit proces. Een dergelijke rapportageverplichting draagt bij aan bewustwording over frauderisico's, de genomen maatregelen en uw oordeel over de aanvaardbaarheid van restrisico's.

De accountant maakt zelf ook een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn. Datzelfde geldt ook voor integriteitsrisico's en mogelijke niet-naleving van andere regelgeving.

In iedere organisatie bestaat een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen. Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen. Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties, het naleven van het inkoopbeleid en aanbestedingsregels.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan communiceren wij dit, afhankelijk van de aard van de fraude, met de directie en, in sommige gevallen, bij fraude in de top van de organisatie, of wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, met de toezichthouder. In dat geval rapporteren wij daar veelal separaat over. Tijdens onze werkzaamheden besteden wij ook aandacht aan elementen van beïnvloeding en druk die kunnen leiden tot een aantasting van het bestuurlijk handelen binnen de organisatie.

Tijdens de controle hebben wij een professioneel-kritische houding betracht ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, maar daarbij merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2022 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van materiële fraude.

4.3 Continuïteitsbeoordeling

In het kader van de jaarrekeningcontrole beoordelen wij ook het vermogen van de organisatie om de activiteiten in de komende twaalf maanden voort te zetten. Elementen die we in deze beoordeling betrekken zijn onder meer de vermogenspositie, de begroting voor het komende boekjaar, de afhankelijkheid van eigen inkomsten, de risico's die u zelf identificeert en uiteraard ook de risico's die wij als uw accountant signaleren. Vanwege de coronapandemie, de energieprijsontwikkeling en ontwikkelingen in de regelgeving voor accountants is, net als bij het onderwerp fraude, steeds vaker informatie in de controleverklaring opgenomen over de continuïteitsbeoordeling die wij uitvoeren. Zolang er bij een gemeenschappelijke regeling geen bestuursbesluit ligt tot opheffing, is van rechtswege de continuïteit niet in het geding.

4.4 Verslaggevingsregels nageleefd

De jaarstukken 2022 van Publiek Vervoer voldoen aan de formele uitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Er wordt inhoudelijk verslag gedaan van de uitkomsten van beleid en de financiële uitkomsten en aandachtspunten in het verslagjaar.

Wij hebben ten aanzien van de inhoud van de jaarstukken en de presentatie van de cijfers in relatie tot de verslaggevingsregels geen significante tekortkomingen geconstateerd.

Het jaarverslag, bestaande uit de programmaverantwoording en de paragrafen, verbindt de inhoudelijke prestaties met de baten en de lasten. Het jaarverslag bevat de op grond van het BBV voorgeschreven onderdelen.

5. OVERZICHT VAN NIET-GECORRIGEERDE CONTROLEVERSCHILLEN

De jaarrekeningcontrole voeren wij uit met een bepaalde marge. Deze marge noemen we de materialiteit. De materialiteit is voorgeschreven in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Daarbij kan rekening worden gehouden met specifieke factoren of risico's, de zogenaamde "kwalitatieve materialiteit. Tevens gelden scherpere grenzen voor de naleving van de WNT.
Het Bado stelt dat de maximaal te hanteren materialiteit 1% bedraagt van het totaal van de lasten (inclusief toevoegingen aan de reserves). Het totaal van deze lasten over 2022 bij Publiek Vervoer is € 897.000. De bij u te hanteren materialiteit bedraagt derhalve (afgerond naar beneden) € 8.900. Mochten we niet-gecorrigeerde fouten onderkennen die dit bedrag overschrijden dan kunnen we geen goedkeurende verklaring afgeven.
Voor onzekerheden bedraagt de grens 3%, derhalve € 26.700

In het kader van de bestuurlijke afhandeling en het dechargeproces melden wij eventuele geconstateerde afwijkingen die niet meer gecorrigeerd zijn in de jaarrekening. Deze zijn vanaf een lager bedrag dan de materialiteit mogelijk voor u relevant. Wij melden alleen afwijkingen boven een bepaalde grens. Deze bedraagt 5% van de materialiteit, bij u dus 5% van € 8.900, te weten € 445.

Niet gecorrigeerde controleverschillen	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
Totaal verschillen getrouwheid	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal onzekerheden getrouwheid	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal verschillen rechtmatigheid	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal onzekerheden rechtmatigheid	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal	**0**	**0**	**0**

Daarnaast informeren wij u over gecorrigeerde controleverschillen of andersoortige afwijkingen die het gevolg zijn van significante tekortkomingen in de interne beheersing, frauderisico's met zich meebrengen of naar onze mening onder uw aandacht zouden moeten worden gebracht.
Er zijn in het controleproces geen afwijkingen geconstateerd die op grond van het bovenstaande gerapporteerd zouden moeten worden.

6. AUTOMATISERINGSOMGEVING

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.
Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.
Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts díe onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk.
Gelet op de beperkte mate van geautomatiseerde beheersmaatregelen in uw organisatie is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden. Uit onze controle zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

7. ONAFHANKELIJKHEID GEWAARBORGD

De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO is in de organisatie van Eshuis Registeraccountants ingebed. Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij Publiek Vervoer voldoende is gewaarborgd. Wij hebben het afgelopen jaar geen andere opdrachten voor u uitgevoerd dan de controle van de jaarrekening en de direct daarmee samenhangende werkzaamheden.

8. AFSLUITING

Wij danken de medewerkers van Publiek Vervoer voor de samenwerking in de afgelopen periode. Wij vertrouwen er op u met dit rapport voldoende te hebben geïnformeerd. Natuurlijk zijn wij graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichting en het beantwoorden van vragen.

Hoogachtend,
Eshuis Registeraccountants B.V.

Was getekend: drs. S. Hofsteenge RA

Bijlagen:
1. Getekende controleverklaring
2. Ongetekende controleverklaring in enkelvoud
3. Gewaarmerkte jaarrekening in enkelvoud

Publiek Vervoer
GRONINGEN DRENTHE

Voorstel

Aan het bestuur van de Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe	
Datum vergadering	23 maart 2023
Agendapunt	**9**
Onderwerp	**Ontwerp meerjarenbegroting 2024-2027**
Voorstel	Vaststellen ontwerp meerjarenbegroting 2024-2027 Vaststellen bijdragen 2024
Toelichting	**Inleiding:** Voor u ligt de ontwerp meerjarenbegroting 2024-2027 van Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe. Het bestuur stuurt vóór 15 april de ontwerpbegroting 2024 van Publiek Vervoer Groningen Drenthe en de meerjarenraming 2024-2027 (verder te noemen begroting 2024) aan de deelnemers. Het verzoek om deze naar de colleges B&W en het dagelijks bestuur van het OV-bureau te sturen, met het verzoek om deze door te geleiden naar de gemeenteraden. De gemeenteraden kunnen dan vóór 1 augustus 2023 hun zienswijzen kenbaar maken aan Publiek Vervoer. Het bestuur is voornemens om de begroting 2024 op 6 september 2023 vast te stellen, overwegende de eventuele zienswijzen en commentaren. Het bestuur zendt de vastgestelde begroting vóór 15 september aan de toezichthouder van de Provincie Drenthe en haar opdrachtgevers. **Motivatie:** De financiële uitgangspunten van de begroting 2024 zijn ontleend aan de kaderbrief, die op 23 maart 2023 is vastgesteld door het bestuur. De baten zijn gebaseerd op de structurele baten zoals bij de oprichting zijn vastgesteld en de lasten zijn gebaseerd op de lasten voor het primaire proces van Publiek Vervoer. **Opmerking:** In 2024 zullen we bezig zijn met het aanbestedingsproces. Hiervoor is extra capaciteit nodig en heeft financiële gevolgen. De voorbereiding moeten worden uitgewerkt en kunnen nu nog niet in deze begroting worden opgenomen. Zodra het plan van aanpak voor het aanbestedingsproces bekend is, zullen wij u hierover informeren. De eerste kosten voor de voorbereiding zullen gedekt worden uit de bestemmingsreserve "bijdrage voor aanbesteding nieuwe contracten"
Bijlage(n)	• Ontwerp meerjarenbegroting 2024-2027 Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe
Communicatie	• Het bestuur zendt vóór 15 april 2022 de ontwerpbegroting aan de deelnemers en het dagelijks bestuur van het OV-bureau met het verzoek te reageren vóór 1augustus. • De vastgestelde begroting stuurt Publiek Vervoer Groningen Drenthe aan: - alle deelnemers van de Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe - aan de toezichthouder van de Provincie Drenthe (vóór 15 september 2023) en de begroting wordt geplaatst op de website van Publiek Vervoer Groningen Drenthe
Bijzonderheden	

Besluit	
○ Conform voorstel	☒ Gewijzigd: KLEINE PUNTEN WORDEN VERWERKT

Handtekening voorzitter

G. Rink

Handtekening secretaris

J. Bos

Publiek Vervoer
GRONINGEN DRENTHE

Ontwerpbegroting 2024 - 2027

Voorwoord / aanbiedingsbrief

Beste lezer,

Voor u ligt de ontwerp meerjarenbegroting 2024 – 2027 van Publiek Vervoer Groningen Drenthe. Publiek Vervoer Groningen Drenthe is een samenwerkingsorganisatie van alle Groningse en Drentse gemeenten en het OV-bureau Groningen Drenthe.

Publiek vervoer is de bundeling en integratie van verschillende vervoersvormen. Het doel van Publiek Vervoer Groningen Drenthe is het creëren van een optimaal, duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem waarin vervoer op langere termijn goed en betaalbaar aangeboden kan blijven aan alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe.

Publiek Vervoer Groningen Drenthe is een zogeheten bedrijfsvoeringsorganisatie (ook wel: GR-light genoemd). Echter als het op regelgeving aan komt moet een GR-light aan dezelfde regels voldoen als iedere andere gemeenschappelijke regeling c.q. gemeente ongeacht de omvang van de uitvoeringsorganisatie. De organisatie heeft een te kleine omvang om dit zelf te organiseren, dit heeft tot gevolg dat we afhankelijk zijn van externen.

In 2021 is besloten om de huidige vervoerscontracten tot en met 2024 te verlengen, met nog een verlengingsoptie van twee jaar. In 2023 zal een keuze worden gemaakt om de contracten met twee jaar te verlengen of opnieuw aan te besteden. In dit laatste geval zullen we in 2024 bezig zijn met het aanbestedingsproces om in 2025 daadwerkelijk te kunnen aanbesteden. Hiervoor is extra capaciteit nodig en dat heeft financiële gevolgen. De voorbereiding moeten worden uitgewerkt en kunnen nu nog niet in deze begroting worden opgenomen.

Verder is de afgelopen jaren sprake geweest van extra inkomsten vanuit een EU-project (Stronger Combined). Deze inkomsten zijn gebruikt voor projecten voor de doorontwikkeling van het vervoerssysteem.

Jan Bos,
directeur Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer
Groningen Drenthe

INHOUDSOPGAVE

1. Samenvatting / Kerngegevens 5

2. Algemene gegevens 6

3. Ontwikkeling, inzicht en opgaven 8

3.2.1 Contractbeheer 8

3.2.2 Klachtenmanagement 9

3.2.3 Kennis- en adviescentrum 9

3.2.4 Subsidies 10

3.3.1 Algemeen beeld begroting inkomsten 11

3.3.2 Analyse op hoofdlijnen 11

4. Paragrafen 13

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 13

4.2 Financiering 17

4.3 Bedrijfsvoering 17

5. Grondslagen 19

6. Overzicht baten en lasten 20

6.1 Toelichting 21

6.2 Incidentele lasten 22

6.3 Mutaties in reserves en voorzieningen 22

6.4 Mutaties in onvoorzien 22

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Bijlage 2 Beleidsindicatoren

Bijlage 3 Bijdrage deelnemers

Bijlage 4 Formatie

Bijlage 5 Reserves

Begroting

1. Samenvatting / Kerngegevens

Met deze begroting geven we inzicht in de plannen, ontwikkeling en financiële gezondheid van 2024 met een meerjarenperspectief tot en met 2027. Publiek Vervoer blijft zich ontwikkelen op de uitvoering van taken.

Omschrijving baten	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Bijdrage deelnemers	€ 924.085	€ 960.402	€ 995.937	€ 1.032.786
Extra inkomsten doorontwikkeling	€ -	€ -	€ -	€ -
Extra inkomsten individuele opdrachten	€ -	€ -	€ -	€ -
Overige opbrengsten	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	**€ 924.085**	**€ 960.402**	**€ 995.937**	**€ 1.032.786**
Omschrijving lasten	**Begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Personeel	€ 553.870	€ 576.203	€ 598.222	€ 621.091
Inhuur deelnemers	€ 20.386	€ 21.222	€ 22.050	€ 22.909
inhuur derden	€ 137.000	€ 142.617	€ 148.179	€ 153.958
DVO OV-Bureau	€ 51.122	€ 52.349	€ 53.344	€ 54.358
DVO Gemeenten	€ 16.788	€ 17.448	€ 18.093	€ 18.763
Bedrijfsvoeringskosten	€ 133.800	€ 137.749	€ 141.269	€ 144.889
Projectkosten	€ -	€ -	€ -	€ -
Incidentele lasten	€ 90.000	€ 80.000	€ 40.000	€ 40.000
Onvoorzien	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Totaal	**€ 1.012.967**	**€ 1.037.588**	**€ 1.031.157**	**€ 1.065.968**
Saldo voor mutatie reserve	**€ -88.882**	**€ -77.187**	**€ -35.220**	**€ -33.181**
Onttrekking reserve	**€ 90.000**	**€ 80.000**	**€ 40.000**	**€ 40.000**
Saldo na mutatie reserve	**€ 1.118**	**€ 2.813**	**€ 4.780**	**€ 6.819**

Korte analyse op hoofdlijnen

Baten

De begroting is gebaseerd op de structurele baten zoals deze bij de oprichting is vastgesteld. Gedurende het boekjaar kunnen er aanvragen komen voor het uitvoeren van extra taken. Voor deze aanvullende incidentele uitgaven verwachten we aanvullende incidentele inkomsten. Daarnaast is de afgelopen jaren sprake geweest van extra inkomsten vanuit een EU-project (Stronger Combined). Er zal opnieuw worden gekeken of er nieuwe subsidiemogelijkheden zijn voor de doorontwikkeling.

Lasten

De begroting is op basis van de oorspronkelijke uitgangspunten voor het primaire proces en de taken van de samenwerkingsorganisatie. We hebben de afgelopen periode geïnvesteerd om medewerkers te binden aan Publiek Vervoer. Hierdoor hebben we tijdelijk personeel of inhuur omgezet naar een vast dienstverband. Daarnaast constateren we dat er steeds meer regelgeving komt voor een GR en hierdoor specialistische werkzaamheden komen waarvoor we personeel moeten inhuren. Publiek Vervoer heeft een te kleine omvang om dit zelf te organiseren, dit heeft tot gevolg dat we afhankelijk zijn van externen. De afgelopen jaren zijn er extra uitgaven geweest voor aanvullende opdrachten van onze deelnemers die niet in de begroting zijn opgenomen. Deze uitgaven worden altijd kostendekkend gefinancierd en periodiek gefactureerd aan de betreffende opdrachtgever(s), voor wie deze opdrachten zijn uitgevoerd. Daarnaast hebben we de komende jaren extra personeelskosten om uitvoering te geven aan speciale projecten (aanbesteding, stip op de horizon 2030). Deze incidentele lasten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserves.

2. Algemene gegevens

Publiek vervoer is de bundeling en integratie van allerlei vervoersvormen. Enerzijds vervoersvormen waar alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe gebruik van kunnen maken zoals hubtaxi, buurtbus, lokaal vervoer en anderzijds het doelgroepenvervoer zoals Wmo-geïndiceerd vervoer, leerlingen die gebruik maken van het leerlingenvervoer en vervoer in het kader van de Participatiewet.

De deelnemers van de Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe bestaan uit alle gemeenten in Groningen en Drenthe en het OV-bureau Groningen Drenthe. Het is een zogeheten bedrijfsvoeringsorganisatie (ook wel: GR-light genoemd). Dit betekent dat bepaalde taken van de deelnemers zijn overgedragen aan het uitvoerend team Publiek Vervoer. Het betreft de taken:

- Contractbeheer en relatiemanagement
- Klachtenloket en klantparticipatie
- Kennis- en adviesfunctie (incl. doorontwikkeling)

Het organogram van de bedrijfsvoeringsorganisatie is als volgt:

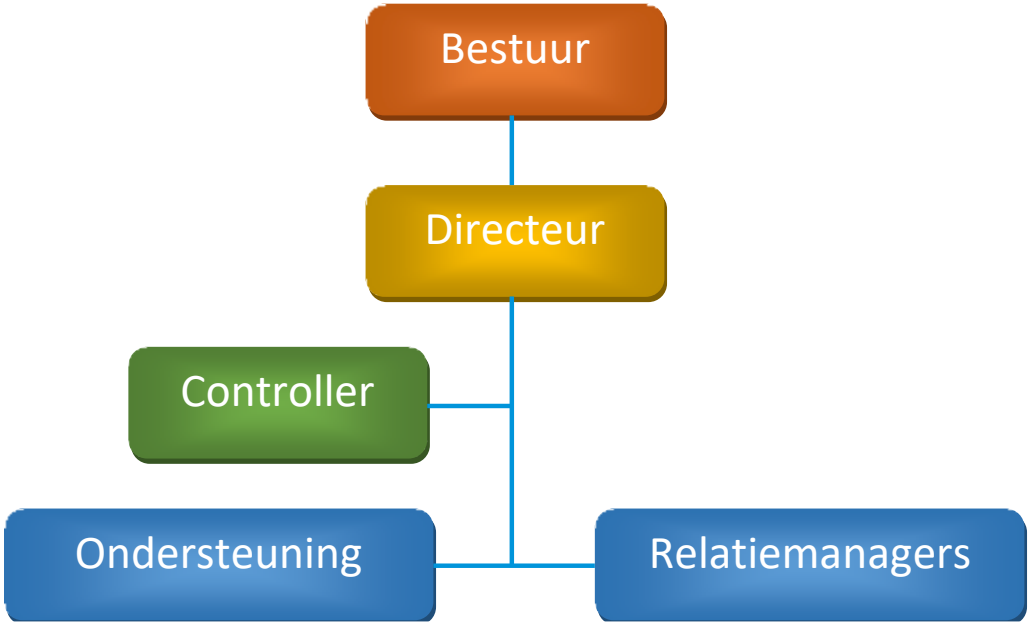

Missie

Wij - alle samenwerkende overheden- willen in Groningen en Drenthe een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is; waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen. Zodat alle inwoners naar hun werk of school gaan en/of deel kunnen nemen aan het sociale leven en onze regio goed ontsloten is voor bezoekers aan onze provincies.

Visie

Wij staan voor een inclusieve samenleving waaraan iedereen die dat wil kan deelnemen, ongeacht of je woont op het platteland of in stedelijk gebied en ongeacht welke ondersteuning je nodig hebt. Voorwaarde hiervoor is dat reizigers -jong en oud- veilig, flexibel en zelfstandig kunnen reizen. En waar we altijd vervoersondersteuning-op-maat (of passend vervoersondersteuning) kunnen bieden aan hen die dat nodig hebben. Waar aanbieders van vervoer een gezonde bedrijfsvoering kunnen hebben met goed werkgeverschap. En waar innovatief ondernemerschap wordt beloond.

Dit doen we door te zoeken naar manieren om efficiënter te reizen. Bijvoorbeeld door meer samen te reizen waar dat kan. En door samen met reizigers en aanbieders te blijven werken aan de doorontwikkeling van publiek vervoer. Samen maken we stap-voor-stap een goed ontwikkeld vervoersnetwerk.

Bestuur

Het team Publiek Vervoer wordt aangestuurd door de directeur Jan Bos. Hij legt verantwoording af aan de deelnemers. Zij zijn vertegenwoordigd in een bestuur. Dit bestuur bestaat uit een afgevaardigde per regio en een afgevaardigde van het OV-bureau. Tijdens het opstellen van deze begroting hebben we de onderstaande samenstelling van het bestuur.
Normaliter vergadert het bestuur viermaal per jaar.

Samenstelling bestuur 31 dec 2022	
Wethouder gemeente Groningen namens perceel Centraal Groningen	Mw. I. Jongman (vicevoorzitter)
Wethouder gemeente Westerkwartier namens perceel Zuidwest Groningen	Dhr. H. Stomphorst
Wethouder gemeente Eemsdelta namens perceel Noord Groningen	Dhr. M. Joostens
Wethouder gemeente Pekela namens perceel Oost Groningen	Dhr. L. Kupers
Wethouder gemeente Noordenveld namens perceel Noord Midden Drenthe	Mw. K. Ipema
Wethouder gemeente Hoogeveen namens perceel Zuidwest Drenthe	Dhr. R. Bisschop
Wethouder gemeente Emmen namens perceel Zuidoost Drenthe	Dhr. G. Rink (voorzitter)
Directeur OV-bureau Groningen Drenthe	Mw. R. Hoorweg

3. Ontwikkeling, inzicht en opgaven

3.1 Rollen

De gemeenten in de provincies Groningen en Drenthe en het OV-bureau zijn verantwoordelijk voor het beleid op het gebied van publiek vervoer en zijn de opdrachtgevers van de vervoerders. Team Publiek Vervoer voert namens hen het contractmanagement uit, zorgt voor een onafhankelijk klachtenloket en is een kennis en adviescentrum voor de gemeenten, zodat zij het vervoer verder kunnen ontwikkelen en verbeteren. Vervoerders verzorgen de ritten van publiek vervoer.

3.2 Activiteiten en opgaven Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Samenwerkingsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe is een bedrijfsvoeringsorganisatie die namens de deelnemers taken uitvoert. Er vindt geen beleidsvorming plaats, dat is aan de deelnemers.

Publiek Vervoer Groningen Drenthe heeft drie taken:

- Contractbeheer en relatiemanagement
- Klachtenloket en klantparticipatie
- Kennis- en adviescentrum (incl. doorontwikkeling)

3.2.1 Contractbeheer

Publiek Vervoer beheert namens de deelnemers de contracten van het Wmo-vervoer, leerlingenvervoer, hubtaxi, vervoer sociale werkplaats en lokale vervoersoplossingen zoals sommige stadsdiensten en buurtbussen. Onder contractbeheer verstaan we dat we erop toezien dat de vervoerders de contracten conform bestek uitvoeren. In het verlengde hiervan zetten we ook in op het verzamelen en beheren van data die hiervoor nodig is, zoals het monitoren en het doorontwikkelen van het vervoer naar een hoger kwaliteitsniveau. Dit gebeurt in goede samenwerking met de gecontracteerde vervoerders. Juist in die samenwerking kunnen we elkaar stimuleren en inspireren. Contractbeheer is geen eenzijdige benadering vanuit het contract. Contractbeheer houdt ook in dat er relatiemanagement is met de deelnemers.

Het contractbeheer krijgt vorm door veelvuldig overleg met vervoerbedrijven en m.n. gemeenten en per kwartaal een contractbeheer bespreking met elk vervoerbedrijf afzonderlijk. Daarnaast zijn er maandelijkse rapportages via het ontwikkelde Dashboard Publiek Vervoer (gebaseerd op Business Intelligence) en maandelijkse factuuranalyses via het Dashboard. Ook plannen we een aantal overleggen tussen gemeenten en vervoerder voor de algemene gang van zaken en actualiteiten.

Doorlooptijd contracten

De contracten met de vervoerders hebben een doorlooptijd van vier jaar en liepen eind juli 2022 af. In 2021 is besloten om gebruik te maken om de eerste verlengingsoptie van twee jaar te lichten. Er is ook nog een tweede verlengingsoptie mogelijk, waardoor het contract 8 jaren kan omvatten. In 2021 heeft het bestuur besloten tot verlening van de contracten. Dit houdt in dat de contracten tot eind juli 2024 zullen dienen. Daarnaast heeft het bestuur in december 2022 besloten om de deelnemers te adviseren om ook gebruik te maken van de tweede verlengingsmogelijkheid. Dit houdt in dat de contracten tot medio 2026 kunnen worden verlengd.

Voorbereiding aanbesteding

Dit betekent dat er de komende jaren gewerkt gaat worden aan het voorbereiden en uitvoeren van het aanbestedingstraject. In het aanbestedingstraject zal een bestek worden geschreven. Daarna volgt de aanbesteding, de gunning en de implementatie. De doorlooptijd van deze processen is lang en hiervoor is extra capaciteit nodig. Dit heeft financiële gevolgen maar dit is nu nog onvoldoende in beeld, maar de eerste kosten worden gedekt uit de bestemmingsreserve.

3.2.2 Klachtenmanagement

Naast het beheren van de contracten vormen we een onafhankelijk loket voor complimenten en klachten. Klachten die bij Publiek Vervoer binnenkomen, registreren we in een klachtenmanagementsysteem. Vervolgens beoordelen wij wie de klacht moet behandelen: een vervoerder of een gemeente. We zien er tenslotte op toe dat de reiziger een adequaat antwoord op de klacht krijgt.

Klachten als verbetertool

Onze ambitie is dat vervoerbedrijven en de deelnemers realtime data krijgen uit het Dashboard Publiek Vervoer over de verschillende klachten. Op grond van een analyse van de klachten krijgen we inzicht waar verbeterpunten liggen. Klachtenmanagement is dus in eerste instantie gericht op het afhandelen van klachten, maar genereert tegelijkertijd een schat aan informatie over waar er verbeterpunten liggen. Dit kan gaan over de uitvoering van het vervoer, maar ook over het beleid van de gemeente. Het klachtensysteem wordt gebruikt om het klanttevredenheidsonderzoek toe te spitsen op het doorvragen over patronen die in de klachtenoverzichten naar voren komen.

3.2.3 Kennis- en adviescentrum

Onze derde taak is kennis delen en advies geven. Binnen deze taak is het adviseren over doorontwikkelingen van belang. Met doorontwikkeling bedoelen we het verbeteren van de huidige werkwijze, het uitbreiden naar meerdere vormen van doelgroepenvervoer, maar ook het meer integreren van de vervoersmodaliteiten van het openbaar vervoer en publiek vervoer. Tevens kunnen onze deelnemers deze adviezen meenemen in de doorontwikkeling van hun beleid. In dit kader neemt Publiek Vervoer deel aan landelijke netwerken en aan Europese projecten waar dat mogelijk is.

Data Dashboard Publiek Vervoer

Sinds 2018 wordt van elke rit die verreden is binnen publiek vervoer een grote hoeveelheid gegevens verzameld. De dataverzameling die op deze manier ontstaat biedt belangrijke informatie die deelnemers kunnen gebruiken om hun beleid te ontwikkelen en te verbeteren. Deze dataverzameling gaat de komende jaren alleen maar in waarde toenemen. Het Dashboard Publiek Vervoer, dat we de afgelopen jaren ontwikkelden, wordt ingezet om data te ontsluiten, zodat we op grond daarvan deelnemers kunnen adviseren, maar deelnemers ook zelf inzichten kunnen verwerven op grond van de dataverzameling.

3.2.4 Subsidies

De afgelopen jaren werd de taak van het kenniscentrum en de doorontwikkelingen als nieuwe innovaties gezien en hierdoor kwamen we in aanmerking voor diverse financiële ondersteuningen (subsidies). Wij hebben deelgenomen aan Europese en landelijke werkgroepen. Met het opgebouwde netwerk gaan we onderzoeken of bepaalde doorontwikkelingen opnieuw in aanmerking komen voor subsidie. Tijdens het schrijven van deze begroting is dit nog niet het geval en daarom is in deze begroting hiermee alsnog geen rekening gehouden.

3.2.5 Stip op de horizon 2030

Het bestuur heeft gevraagd om een proces te starten waarin we samen met de deelnemers tot een visie komen waar we in 2030 willen staan. Hier moet in beeld worden gebracht hoe we onze burgers gaan ondersteunen en welke organisatie hierbij hoort. In 2023 worden de vraagstukken en contouren in beeld gebracht en in 2024 wordt hierop een visie ontwikkeld en een stappenplan gemaakt. De daarmee samenhangende incidentele projectkosten worden gefinancierd uit de bestemmingsreserve.

3.3 Financieel inzicht

3.3.1 Algemeen beeld begroting inkomsten

In het overzicht hieronder staan de bijdragen per deelnemer voor de periode 2024 tot en met 2027. In dit overzicht staan de bijdragen exclusief Btw. De inspecteur beoordeelde dat Publiek Vervoer belastingplichtig is en heeft ons als ondernemer geregistreerd. Dat betekent dat wij omzetbelasting moeten betalen. Concreet houdt dit in dat zowel de uitgaven als de inkomsten met Btw belast zijn.

Bijdragen	%	2024	2025	2026	2027
Deelnemers					
Provincie Groningen		*Excl BTW*			
Eemsdelta	4,83	€ 44.661	€ 46.416	€ 48.134	€ 49.915
Groningen	13,21	€ 122.072	€ 126.869	€ 131.563	€ 136.431
Het Hogeland	3,95	€ 36.501	€ 37.936	€ 39.339	€ 40.795
Midden-Groningen	5,43	€ 50.178	€ 52.150	€ 54.079	€ 56.080
Oldambt	4,19	€ 38.738	€ 40.260	€ 41.750	€ 43.294
Pekela	1,32	€ 12.216	€ 12.697	€ 13.166	€ 13.653
Stadskanaal	3,65	€ 33.748	€ 35.074	€ 36.372	€ 37.717
Veendam	2,56	€ 23.666	€ 24.596	€ 25.506	€ 26.450
Westerkwartier	4,23	€ 39.089	€ 40.625	€ 42.128	€ 43.687
Westerwolde	2,62	€ 24.211	€ 25.163	€ 26.094	€ 27.059
Provincie Drenthe					
Aa en Hunze	1,84	€ 17.003	€ 17.671	€ 18.325	€ 19.003
Assen	4,96	€ 45.835	€ 47.636	€ 49.398	€ 51.226
Borger-Odoorn	1,95	€ 18.020	€ 18.728	€ 19.421	€ 20.139
Coevorden	2,93	€ 27.076	€ 28.140	€ 29.181	€ 30.261
De Wolden	1,72	€ 15.894	€ 16.519	€ 17.130	€ 17.764
Emmen	9,63	€ 88.989	€ 92.487	€ 95.909	€ 99.457
Hoogeveen	4,85	€ 44.818	€ 46.579	€ 48.303	€ 50.090
Meppel	2,37	€ 21.901	€ 22.762	€ 23.604	€ 24.477
Midden Drenthe	2,36	€ 21.808	€ 22.665	€ 23.504	€ 24.374
Noordenveld	2,5	€ 23.102	€ 24.010	€ 24.898	€ 25.820
Tynaarlo	2,31	€ 21.346	€ 22.185	€ 23.006	€ 23.857
Westerveld	1,58	€ 14.601	€ 15.174	€ 15.736	€ 16.318
OV-bureau Groningen Drenthe	15,00	€ 138.613	€ 144.060	€ 149.390	€ 154.918
totaal	**100,00**	**€ 924.085**	**€ 960.402**	**€ 995.937**	**€ 1.032.786**

3.3.2 Analyse op hoofdlijnen

Er is gerekend met een indexcijfer zoals hieronder weergegeven. Deze indexering is gebaseerd op Macro Economische Verkenning 2022 van het Centraal Economisch Plan (CPB) die in de kaderbrief 2024 is voorgesteld.

Index	indexering 2024	indexering 2025	indexering 2026	indexering 2027
Loonvoet sector overheid	4,2%	4,1%	3,9%	3,9%
Prijs netto materiële overheidsconsumptie	2,4%	2,4%	1,9%	1,9%
Gewogen idex (90% loonvoet / 10 materiële overheidsconsumptie)	**4,02%**	**3,93%**	**3,70%**	**3,70%**

In het onderstaande overzicht staan de lasten (exclusief BTW) op hoofdlijnen.

Omschrijving lasten	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Personeel	€ 553.870	€ 576.203	€ 598.222	€ 621.091
Inhuur deelnemers	€ 20.386	€ 21.222	€ 22.050	€ 22.909
inhuur derden	€ 137.000	€ 142.617	€ 148.179	€ 153.958
DVO OV-Bureau	€ 51.122	€ 52.349	€ 53.344	€ 54.358
DVO Gemeenten	€ 16.788	€ 17.448	€ 18.093	€ 18.763
Bedrijfsvoeringskosten	€ 133.800	€ 137.749	€ 141.269	€ 144.889
Projectkosten	€ -	€ -	€ -	€ -
Incidentele lasten	€ 90.000	€ 80.000	€ 40.000	€ 40.000
Onvoorzien	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Totaal	**€ 1.012.967**	**€ 1.037.588**	**€ 1.031.157**	**€ 1.065.968**

Overhead

In de verslaggevingsregels vallen de kosten voor de bedrijfsvoering onder overhead. Het overheadpercentage wordt berekend over de overige producten om eventuele kostendekkende tarieven inzichtelijk te maken. Onze werkzaamheden vallen echter volledig onder de overheadkosten. Er zijn geen kosten die aan andere taakvelden toegerekend kunnen worden.

Vennootschapsbelasting

De Belastingdienst beoordeelde dat de samenwerkingsvrijstelling van toepassing is op de huidige activiteiten. Zolang de feiten en omstandigheden niet veranderen, hoeft er geen aangifte voor de vennootschapsbelasting te worden gedaan.

Onvoorzien

De afgelopen jaren zijn er extra uitgaven geweest die niet in de begroting zijn opgenomen. Deze extra uitgaven worden in overleg met en aan de betreffende deelnemers gefactureerd. Hierdoor is het risico voor Publiek Vervoer nihil en met de kennis van nu moet een budget van € 10.000 voor onvoorzien toereikend zijn.

4. Paragrafen

Conform het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) (artikel 9) zijn in dit hoofdstuk de verplichte paragrafen opgenomen. In deze begroting zijn alleen de paragrafen opgenomen die relevant zijn. De paragrafen grondbeleid, lokale heffingen en onderhoud kapitaalgoederen en verbonden partijen komen daarom niet in de begroting voor.

De verplichte paragrafen die van toepassing zijn:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering.

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

Publiek Vervoer heeft haar jaarrekening 2022 positief afgesloten en heeft een eigen vermogen van € 430.000. Door uitstroom van personeel in 2023 is voor de overdracht tijdelijk extra formatie nodig. Om deze kosten te dekken hebben we bij de jaarrekening 2021 aan het bestuur voorgesteld om hiervoor € 80.000 vanuit de reserves in te zetten. Na de verwerking van de bovenstaande voorstellen is de reserve voldoende voor de weerstandscapaciteit.

Risico's

Alle risico's waarvoor we geen maatregelen hebben getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn, in relatie tot de financiële positie.

Kans dat risico voorkomt	Kans op voordoen risico
Zeer laag	5%
Laag	25%
Gemiddeld	50%
Hoog	75%
Zeer hoog	100%

Ziekteverzuim

<u>Algemeen</u>

We hebben een kleine vaste formatie en zijn hierdoor erg kwetsbaar. Bij uitval van een medewerker heeft dit meteen gevolgen voor het ziekteverzuim en ontstaan er extra inhuurkosten. In de Cao SGO (Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties), staat dat een zieke medewerker gedurende de eerste zes maanden recht heeft op 100% doorbetaling van het salaris. In de zevende tot en met de twaalfde maand is dat 90% en in het tweede ziektejaar 75%. Na 24 maanden moet bij voortdurende ziekte of arbeidsongeschiktheid tot aan het eind van het dienstverband 70% van het loon worden doorbetaald.

<u>Beheersmaatregel</u>

Om dit te voorkomen, treffen we maatregelen die gericht zijn op preventie, het voorkomen van ziekte, zoals coaching en het stimuleren van een gezonde leefstijl.

Calculatie maximaal financieel risico

0,35 Fte op basis loonsom salarisschaal 10.

Max. financieel risico	Kans	%	Financiële impact
€ 32.000	Hoog	75%	€ 24.000

Dataveiligheid en IT omgeving (AVG)

Algemeen

De Europese privacy verordening Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) gaat over de *'bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens'*. De AVG trad op 25 mei 2018 in werking. Van organisaties wordt verwacht dat zij hun bedrijfsvoering conform de AVG brengen. Dat betekent dat wij moeten kunnen aantonen dat wij de juiste organisatorische en technische maatregelen hebben genomen om aan de AVG te voldoen. Ook moeten we bewijzen dat we geldige toestemming hebben gekregen voor het verwerken van persoonsgegevens.

Beheersmaatregel

Er is een privacy- en informatiebeveiligingsbeleid opgesteld. De medewerkers van Publiek Vervoer kennen het beleid en het thema AVG wordt regelmatig besproken tijdens een werkoverleg. We geven uitvoering aan dit beleid. Ondanks dat we aandacht voor hebben, realiseren we dat dit een risico blijft. Daarnaast hebben we een contract met een gespecialiseerd bedrijf en laten ons hierbij dan ook ondersteunen en adviseren.

Calculatie financieel

Een maximale boete van 4% van de jaarlijkse omzet als blijkt dat we niet kunnen aantonen dat we voldoen aan het naleven van de AVG.

Max. financieel risico	Kans	%	Financiële impact
€ 37.000	Gemiddeld	50%	€ 18.500

Totaaloverzicht risico's

In het onderstaande overzicht staan alle risico's en de bijbehorende financiële impact.

Risico	Omschrijving	Financieel risico	Kans op voordoen	Financiële impact
A	Ziekteverzuim	€ 32.000	75%	€ 24.000
B	AVG	€ 37.000	50%	€ 18.500
		€ 69.000		**€ 42.500**

Wij beschikken op dit moment over een algemene reserve die we kunnen inzetten als een bufferfunctie zodra er risico's zoals hierboven beschreven, zich voordoen. In de begroting is een post *onvoorzien* opgenomen om onvoorziene uitgaven te kunnen dekken.

Aanwezige weerstandscapaciteit		
Algemene Reserve 2023	€	60.158
Onvoorzien	€	10.000
Totaal weerstandscapaciteit	**€**	**70.158**

In het overzicht hieronder staan de richtlijnen van de weerstandscapaciteit en de ratio en de betekenis ervan:

Richtlijnen weerstandscapaciteit	
betekenis ratio	**ratio weerstandscapaciteit**
uitstekend	> 2,0
Ruim voldoende	1,4 < x > 2,0
Voldoende	1,0 < x > 1,4
Matig	0,8 < x > 1,0
Onvoldoende	0,6 < x > 0,8
Ruim onvoldoende	< 0,6

De bovengenoemde ratio/ factor is als volgt:

factor aanwezig / benodigd weerstandsvermogen		
(a) Minimale benodigde capaciteit	€	42.500
(b) Weerstandscapaciteit	€	70.158
factor: a/b		1,65
oordeel:		ruim voldoende

Kengetal

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten BBV bepaalt dat gemeenschappelijke regelingen een basis set van financiële kengetallen moeten opnemen in de begroting en op de jaarrekening. Op deze manier is er eenvoudig inzicht in de financiële positie. In de begroting zijn alleen de kengetallen opgenomen die relevant zijn. De kengetallen *grondexploitatie* en *belastingcapaciteit* komen daarom in deze begroting niet voor. Doordat alle baten en lasten op dit moment worden afgerekend met de deelnemers en er geen vermogen wordt opgebouwd, hebben de kengetallen een beperkte waarde.

Netto schuldquote

De netto schuldquote heeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de omzet. Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Om aan de norm te voldoen, moeten de eigen middelen hoger zijn dan de schuldpositie. Voor 2024 is het kengetal 38% en voldoet daarmee aan de gestelde norm.

1 Netto schuldquote

		Realisatie 2022	Begroting 2024
A	Langlopende schulden en vlottende passiva	227.921	45.000
B	Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	657.814	397.000
	Netto schuld (A-B)	*-429.892*	*-352.000*
C	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	1.162.457	924.085
	Netto schuldquote (A-B)/C x 100%	**-37%**	**-38%**

Netto schuldquote voor alle leningen

1B Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

		Realisatie 2022	Begroting 2024
A	Langlopende schulden en vlottende passiva	227.921	45.000
B	Verstrekte leningen	0	0
C	Uitzettingen looptijd < 1 jaar en liquide middelen	657.814	397.000
	Netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C)	*-429.892*	*-352.000*
D	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	1.162.457	924.085
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A-B-C) / D x 100%	**-37%**	**-38%**

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstperspectief weer. Het betreft het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. De VNG geeft aan dat bij een ratio lager dan 20% vraagtekens gezet kunnen worden bij de financiële weerbaarheid van de organisatie.

2. Solvabiliteitsratio

		Realisatie 2022	Begroting 2024
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	429.892	352.000
B	Balanstotaal	657.814	397.000
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	**65%**	**89%**

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft inzicht in de mate van het kunnen dragen van de eigen lasten. Alle incidentele baten en lasten worden afgerekend met de deelnemers. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het “structurele” deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. De norm voor Publiek Vervoer is 0% of hoger. De meerjarige begroting is in evenwicht en voldoet dus aan de norm.

3. Structurele exploitatieruimte

		Realisatie 2022	Begroting 2024
A	Totale structurele lasten	852.692	922.967
B	Totale structurele baten	869.078	924.085
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	
E	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	1.162.457	924.085
	Structurele exploitatieruimte ((B-A) + (D-C))/(E) x 100%	**1%**	**0%**

Totaaloverzicht

Totaal kengetallen

	Realisatie 2022	Begroting 2024
Netto schuldquote	-37%	-38%
Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	-37%	-38%
Solvabiliteitsratio	65%	89%
Structurele exploitatieruimte	1%	0%

4.2 Financiering

Onder de financieringsfunctie verstaan we alle activiteiten die gericht zijn op het afstemmen en optimaliseren van de inkomende en uitgaande geldstromen.

Treasury

Op grond van de wet Financiering decentrale overheden (Fido) wordt er aandacht besteed aan Treasury. De financiële administratie is meer ingericht op budgetbeheer dan op het volgen van kasstromen.

Wet HOF

De inwerkingtreding van de wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) leidt gaandeweg tot een EMU-macro-norm voor de decentrale overheid als geheel. De praktijk op dit moment wijst uit, dat het weinig effect heeft voor de financiering.

Schatkistbankieren

Voor zover de bedrijfsvoeringsorganisatie overtollige middelen heeft, worden die afgeroomd ten gunste van de schatkist vanaf een drempelbedrag.

- Het drempelbedrag voor Publiek Vervoer is € 1.000.000 in 2024

Liquiditeitenbeheer

Er is binnen de organisatie aandacht voor de liquiditeitsstatus en de planning voor de komende periode.

4.3 Bedrijfsvoering

Deze paragraaf geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens over de bedrijfsvoering. Publiek Vervoer is een uitvoeringsorganisatie waar geen beleidsvorming plaatsvindt, dat doen de deelnemers. Onze kerntaken zijn:

- Contractbeheer en relatiemanagement
- Klachtenloket en klantparticipatie
- Kennis- en adviesfunctie.

Binnen de kennis- en adviesfunctie ligt een belangrijke taak over het adviseren en daadwerkelijk ter hand nemen van de doorontwikkeling van het vervoerssysteem. Wij hebben een schat aan kennis, data en ervaring die we gebruiken om deelnemers te adviseren over diverse verbeterpunten. Ons doel daarbij is het creëren van een optimaal, duurzaam en toekomstbestendig vervoerssysteem waarin vervoer op langere termijn goed en betaalbaar aangeboden kan blijven aan alle inwoners en bezoekers van Groningen en Drenthe.

Daarnaast constateren we dat er steeds meer regelgeving komen voor een gemeenschappelijke regeling en dit zijn specialistische werkzaamheden. Onze organisatie heeft een te kleine omvang en niet de kennis om dit zelf te organiseren. Dit heeft tot gevolg dat we afhankelijk zijn van externen en hierin erg kwetsbaar zijn. We gaan mogelijkheden onderzoeken hoe we hiermee om moeten gaan.

Financieel

5. Grondslagen

Bij het opstellen van deze begroting hebben we ons gehouden aan de regels en voorschriften, zoals die staan in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De waardering van de activa en de gebeurt op basis van historische kosten. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden alleen genomen als zij op balansdatum zijn behaald.

In het overzicht hieronder worden de verschillende punten toegelicht.

Immateriële-, materiële- en financiële vaste activa:	De vaste activa wordt opgenomen volgens de historische boekwaarde.
Vorderingen en overlopende activa:	De vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De voorgeschreven indeling met betrekking tot de vorderingen is: • Vorderingen op openbare lichamen (gemeenten, Gemeenschappelijke regelingen, Rijk). • Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen.
Liquide middelen:	Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.
Eigen vermogen, voorzieningen en vaste schulden:	De reserves, voorzieningen en vaste schulden worden per onderdeel beschreven.
Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar:	De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.
Overlopende passiva:	De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.
Borgstellingen en/of garantstellingen:	Bij een bedrag van €0 voor borg- en/of garantstellingen wordt er geen toelichting opgenomen.
Stelselwijzigingen:	Er hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.
Consolidatie en verbonden partijen:	In de begrotingsperiode is er geen sprake van consolidatie. Publiek vervoer heeft geen verbonden partijen.
Schattingen:	Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de begroting te kunnen toepassen, moet de leiding een oordeel vormen over verschillende punten en moet zij een inschatting maken voor de bedragen die essentieel zijn voor de begroting. Voor zover van toepassing, is de aard van schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende posten.
Continuïteit:	De begroting is opgesteld op basis van de veronderstelling van continuïteit. Bestuur en directie van Publiek Vervoer hebben geen aanleiding te veronderstellen dat de continuïteit op enigerlei wijze in het geding is.

6. Overzicht baten en lasten

De begroting en de meerjarenraming is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Overzicht Baten en Lasten	*Jaarrekening 2022*	*Begroting 2023*	*Begroting 2024*	*Begroting 2025*	*Begroting 2026*	*Begroting 2027*
Deelnemersbijdragen	869.078	888.373	924.085	960.402	995.937	1.032.786
Extra inkomsten doorontwikkeling	235.943					
Extra inkomsten individuele opdrachten	56.452					
Overige opbrengsten	984					
Totale baten	**1.162.457**	**888.373**	**924.085**	**960.402**	**995.937**	**1.032.786**
Loonsom	396.809	444.153	520.066	541.389	562.503	584.441
Inhuur deelnemers	184.318	111.196	20.386	21.222	22.050	22.909
Inhuur overig	91.297	120.000	137.000	142.617	148.179	153.958
Inhuur totaal	**275.616**	**231.196**	**157.386**	**163.839**	**170.229**	**176.868**
Reiskosten	2.486	10.483	10.401	10.651	10.853	11.060
Opleidingen	1.599	13.104	13.002	13.513	14.013	14.531
Algemene personele kosten	3.205	13.104	10.401	10.651	10.853	11.060
Personeelslasten	**679.715**	**712.040**	**711.256**	**740.042**	**768.451**	**797.958**
DVO OV-Bureau huisvesting	25.000	25.375	26.168	26.796	27.305	27.824
DVO-OV Bureau faciliteiten	10.000	10.150	10.467	10.719	10.922	11.130
DVO OV-Bureau ICT software licentie	12.648	14.626	14.487	14.834	15.116	15.404
DVO Gemeenten (Emmen)	1.807	2.338	1.788	1.858	1.927	1.998
DVO SSC Groningen			15.000	15.590	16.166	16.764
Dienstverlening Overeenkomsten	**49.455**	**52.489**	**67.910**	**69.797**	**71.437**	**73.120**
ICT eigen beheer	31.768	29.600	30.000	31.179	32.333	33.529
ICT Licentie	39.391	55.000	75.000	76.800	78.259	79.746
Communicatie	7.604	5.000	5.000	5.120	5.217	5.316
verzekering	2.264	3.000	3.200	3.277	3.339	3.403
accountant	9.700	9.000	10.100	10.514	10.924	11.350
Abonnementen		2.000	3.500	3.584	3.652	3.721
Overige bedrijfsvoeringskosten	32.795	8.000	7.000	7.275	7.544	7.823
Eigen bedrijfsvoeringskosten	**123.522**	**111.600**	**133.800**	**137.749**	**141.269**	**144.889**
complimenten & klachten afhandeling						
Projecten	**45.031**					
Kapitaallasten						
Incidentele lasten		**80.000**	**90.000**	**80.000**	**40.000**	**40.000**
Onvoorzien		**10.000**	**10.000**	**10.000**	**10.000**	**10.000**
Totale lasten	**897.724**	**966.129**	**1.012.967**	**1.037.588**	**1.031.157**	**1.065.968**
Saldo van baten en lasten vóór mutatie reserves	**264.733**	**-77.756**	**-88.882**	**-77.187**	**-35.220**	**-33.181**
Toevoeging en onttrekking reserves						
Toevoeging reserves						
Onttrekkingen reserves		80.000	90.000	80.000	40.000	40.000
Saldo van baten en lasten na mutatie reserves	**264.733**	**2.244**	**1.118**	**2.813**	**4.780**	**6.819**

6.1 Toelichting

Baten

De exploitatie van Publiek Vervoer is zeer beperkt. De bijdragen van de deelnemers zijn volgens een verdeelsleutel vastgesteld en toegezegd. De baten zijn verdeeld in twee categorieën:

- structureel
- incidenteel

Deze sluiten aan op de aard van de inkomsten. Bij de structurele baten is rekening gehouden met het verschil van deelnemers.

Voor doorontwikkelingen en nieuwe innovaties hebben we in deze begroting nog geen incidentele inkomsten. De afgelopen jaren werd deze taak van het kenniscentrum en de doorontwikkelingen als nieuwe innovaties gezien en kwamen we in aanmerking voor diverse incidentele financiële ondersteuningen (subsidies). Wij hebben deelgenomen aan Europees en landelijke werkgroepen. Met het opgebouwde netwerk gaan we onderzoeken of bepaalde doorontwikkelingen opnieuw in aanmerking kunnen komen voor subsidie. Tijdens het schrijven van deze begroting is dit nog niet het geval en in deze begroting is hiermee geen rekening gehouden.

Lasten

De lasten zijn onderverdeeld in een tweetal categorieën:

- personeel
- bedrijfsvoering PIOFACH (1)

<u>Personeel</u>

De personeelslasten bestaat uit de loonsom van de medewerkers in dienst bij Publiek Vervoer. Met de voorgenomen aanstelling van twee medewerkers in kader van de vervanging voor de uitstroom verwachten we daardoor totaal zes medewerkers in dienst te hebben. Namelijk de directeur, twee projectmedewerkers, twee relatiemanagers en een bureau manager. Voor de overige taken huren we medewerkers in. Ook de reis-, opleiding en algemene personeelskosten zijn hierin opgenomen.

<u>Bedrijfsvoering</u>

De bedrijfsvoeringskosten zijn ondersteunende kosten en bestaan uit twee onderdelen:

- Publiek Vervoer heeft een dienstverleningsovereenkomst met het OV-bureau, gemeente Groningen en de gemeente Emmen. Zij verzorgen een groot deel van de zogenaamde PIOFACH taken.
- Daarnaast hebben we ook eigen uitvoeringskosten zoals ICT, externe communicatie, verzekeringen, accountantskosten, etc.

[1] *Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting*.

6.2 Incidentele lasten

Doorlooptijd contracten

De contracten met de vervoerders hebben een doorlooptijd van vier jaar en liepen eind juli 2022 af. In 2021 is besloten om gebruik te maken van de mogelijkheid voor verlenging van twee jaar en daarna nogmaals een verlengingsoptie van 2 jaar. In totaal kan het contract daarom 8 jaren lopen. In 2021 heeft het bestuur besloten tot verlening van de contracten. Dit houdt in dat de contracten tot eind juli 2024 zullen dienen. Daarnaast heeft het bestuur in december 2022 besloten om de deelnemers te adviseren om ook gebruik te maken van de tweede verlengingsmogelijkheid. Dit houdt in dat de contracten tot medio 2026 kunnen worden verlengd.

Voorbereiding aanbesteding

Dit betekent dat er de komende jaren gewerkt gaat worden aan het voorbereiden en uitvoeren van het aanbestedingstraject. In het aanbestedingstraject zal een bestek worden geschreven. Daarna volgt de aanbesteding, de gunning en de implementatie. De doorlooptijd van deze processen is lang en hiervoor is extra capaciteit nodig. Dit heeft financiële gevolgen maar dit is nu nog onvoldoende in beeld, maar de eerste kosten worden gedekt uit de bestemmingsreserve.

Stip op de horizon

In 2023 wordt de visie op de horizon 2030 bepaald en in de daaropvolgende jaren worden projecten gestart om deze te realiseren. De daarmee samenhangende projectkosten worden gefinancierd uit de bestemmingsreserve.

6.3 Mutaties in reserves en voorzieningen

In de vorige paragraaf is aangegeven dat er incidentele opdrachten zijn. Deze opdrachten kunnen niet naast onze gewone taken worden gedaan en hiervoor zullen we extra personeelskosten hebben. De daarmee samenhangende projectkosten worden gefinancierd uit de bestemmingsreserves. Bij de periodieke rapportage verantwoorden we naast de voortgang van de opdrachten ook het verloop van de reserves.

6.4 Mutaties in onvoorzien

In deze begroting is een bedrag van € 10.000 opgenomen als onvoorzien. Gedurende het jaar worden de onttrekkingen in beeld gebracht en de lasten overgeboekt naar de betreffende kostensoort.

7. Balans

7.1 Balans

Activa	31-dec-24	31-dec-23	31-dec-22
			(bedragen x € 1.000)
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	0	0	0
Materiële vaste activa	0	0	0
Financiële vaste activa	0	0	0
Totaal vaste activa	**0**	**0**	**0**
Vlottende activa			
Voorraden	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	*45*	*45*	*145*
Vorderingen op openbare lichamen	44	44	68
Overige vorderingen	1	1	18
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	59
Overlopende activa	*9*	*9*	*11*
Voorschotten overige Nederlandse overheidslichamen	0	0	0
Overige vooruitbetaalde bedragen	9	9	11
Liquide middelen	*254*	*343*	*501*
kas- en banksaldi	254	343	501
Totaal vlottende activa	**308**	**397**	**658**
Totaal	***308***	***397***	***658***

Passiva	31-dec-24	31-dec-23	31-dec-22
			(bedragen x € 1.000)
Eigen vermogen			
Algemene reserve	62	60	60
Bestemmingsreserve	200	290	105
Gerealiseerd resultaat	1	2	265
Totaal eigen vermogen	***263***	***352***	***430***
Voorzieningen	0	0	0
vaste schulden met een rente-typische looptijd van een ≥ 1 jaar	0	0	0
Totaal vaste passiva	**263**	**352**	**430**
Vlottende passiva			
Netto-vlottende schulden	*45*	*45*	*212*
Banksaldi Schatkistbankieren	0	0	0
Kasgeldleningen	0	0	0
Overige schulden	45	45	212
Overlopende passiva	*0*	*0*	*16*
Voorschotten overige Nederlandse overheidslichamen	0	0	0
Verplichtingen die in het begrotings-jaar zijn opgebouwd en die in het volgende jaar tot betaling komen	0	0	16
Totaal vlottende passiva	**45**	**45**	**228**
Totaal	***308***	***397***	***658***

7.2 Toelichting

Activa

Vaste activa

Niet van toepassing. Publiek Vervoer beschikt niet over vaste activa en is niet voornemens om activa aan te schaffen.

Voorraden

Publiek Vervoer beschikt niet over voorraden.

Vlottende activa

Vorderingen

Onder de vlottende activa zijn de vorderingen opgenomen.

Overlopende activa:

Onder de overlopende activa zijn de voorschotten en overige vooruitbetaalde bedragen opgenomen.

Liquide middelen

Banksaldo en schatkistbankieren

We beschikken over een eigen bankrekening bij de BNG bank. Het saldo van de betreffende bankrekening is opgenomen onder de liquide middelen. Het saldo bestaat uit het rekeningresultaat van de voorgaande jaren.

Passiva

Vaste passiva

Onder de vaste passiva is het begrote resultaat weergegeven die voortvloeit uit de exploitatie. We beschikken niet over bestemmingsreserves of voorzieningen en zijn op basis van de huidige cijfers niet van plan om deze te vormen. Het saldo van de jaarrekening wordt gestort in de algemene reserve waardoor er initiatieven gefinancierd kunnen worden.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva worden de kortlopende schulden en de vooruit ontvangen bedragen dan wel de nog te betalen bedragen. Voor ons gaat het om de verhouding met de deelnemers.

Langlopende financiële verplichtingen en rechten

Publiek Vervoer heeft op het moment van schrijven geen langlopende financiële verplichtingen of rechten.

Bijlagen

Wmo-vervoer

Leerlingenvervoer

Hubtaxi

Buurtbus

Bijlage 1 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

	Taakveld	Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur			€ -
0.2	Burgerzaken			€ -
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden			€ -
0.4	Overhead	€ 924.085	€ 1.012.967	€ -88.882
0.5	Treasury			€ -
0.61	OZB woningen			€ -
0.62	OZB niet-woningen			€ -
0.63	Parkeerbelasting			€ -
0.64	Belastingen overig			€ -
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds			€ -
0.8	Overige baten en lasten			€ -
0.9	Vennootschapsbelasting			€ -
0.10	Mutaties reserves	€ 90.000	€ -	€ 90.000
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten		€ 1.118	€ -1.118
0.0	**Bestuur en ondersteuning**	**€ 1.014.085**	**€ 1.014.085**	**€ -**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer			€ -
1.2	Openbare orde en veiligheid			€ -
1.0	**Veiligheid**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
2.1	Verkeer en vervoer			€ -
2.2	Parkeren			€ -
2.3	Recreatieve havens			€ -
2.4	Economische havens en waterwegen			€ -
2.5	Openbaar vervoer			€ -
2.0	**Verkeer, vervoer en waterstaat**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
3.1	Economische ontwikkeling			€ -
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur			€ -
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen			€ -
3.4	Economische promotie			€ -
3.0	**Economie**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
4.1	Openbaar basisonderwijs			€ -
4.2	Onderwijshuisvesting			€ -
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken			€ -
4.0	**Onderwijs**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
5.1	Sportbeleid en activering			€ -
5.2	Sportaccomodaties			€ -
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie			€ -
5.4	Musea			€ -
5.5	Cultureel erfgoed			€ -
5.6	Media			€ -
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie			€ -
5.0	**Sport, cultuur en recreatie**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie			€ -
6.2	Wijkteams			€ -
6.3	Inkomensregelingen			€ -
6.4	Begeleide participatie			€ -
6.5	Arbeidsparticipatie			€ -
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)			€ -
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+			€ -
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-			€ -
6.81	Geëscaleerde zorg 18+			€ -
6.82	Geëscaleerde zorg 18-			€ -
6.0	**Sociaal Domein**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
7.1	Volksgezondheid			€ -
7.2	Riolering			€ -
7.3	Afval			€ -
7.4	Milieubeheer			€ -
7.5	Begraafplaatsen en crematoria			€ -
7.0	**Volksgezondheid en milieu**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
8.1	Ruimtelijke ordening			€ -
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)			€ -
8.3	Wonen en bouwen			€ -
8.0	**Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing**	**€ -**	**€ -**	**€ -**
	TOTAAL	**€ 1.014.085**	**€ 1.014.085**	**€ -**

Bijlage 2 Beleidsindicatoren

Taakveld	Indicator	Eenheid	Waarde	Bron	Periode	Beschrijving
0. Bestuur en ondersteuning	inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur	22%	Begroting 2023	2022	Peildatum 15-2-2022
0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	100%	Begroting 2023	2022	Peildatum 15-2-2022

De beleidsindicatoren geven een mogelijkheid tot vergelijking tussen deelnemers en/of gemeenschappelijke regelingen. De overige beleidsindicatoren zijn niet van toepassing.

Bijlage 3 Bijdrage deelnemers

Bijdragen 2024	%		
Deelnemers			
Provincie Groningen		Excl BTW	Totaal incl BTW
Eemsdelta	4,83	€ 44.661	€ 54.040
Groningen	13,21	€ 122.072	€ 147.707
Het Hogeland	3,95	€ 36.501	€ 44.167
Midden-Groningen	5,43	€ 50.178	€ 60.715
Oldambt	4,19	€ 38.738	€ 46.873
Pekela	1,32	€ 12.216	€ 14.782
Stadskanaal	3,65	€ 33.748	€ 40.835
Veendam	2,56	€ 23.666	€ 28.636
Westerkwartier	4,23	€ 39.089	€ 47.297
Westerwolde	2,62	€ 24.211	€ 29.295
Provincie Drenthe			
Aa en Hunze	1,84	€ 17.003	€ 20.574
Assen	4,96	€ 45.835	€ 55.460
Borger-Odoorn	1,95	€ 18.020	€ 21.804
Coevorden	2,93	€ 27.076	€ 32.762
De Wolden	1,72	€ 15.894	€ 19.232
Emmen	9,63	€ 88.989	€ 107.677
Hoogeveen	4,85	€ 44.818	€ 54.230
Meppel	2,37	€ 21.901	€ 26.500
Midden Drenthe	2,36	€ 21.808	€ 26.388
Noordenveld	2,5	€ 23.102	€ 27.954
Tynaarlo	2,31	€ 21.346	€ 25.829
Westerveld	1,58	€ 14.601	€ 17.667
OV-bureau Groningen Drenthe	15,00	€ 138.613	€ 167.721
totaal	**100,00**	**€ 924.085**	**€ 1.118.143**

Bijlage 4 Formatie

Functie	FTE	Organisatie
directeur	1,0	Publiek Vervoer
manager projecten	0,9	Publiek Vervoer
relatiemanager	2,0	Publiek Vervoer
projectmedewerker	1,6	Publiek Vervoer
medewerker bedrijfsbureau	0,8	Publiek Vervoer
dataspecialist	0,2	OV-bureau
jurist	0,2	ZZP-er
controller	0,2	ZZP-er
adviseur doorontwikkeling en landelijke contacten	0,2	ZZP-er
functionaris gegevensbescherming		Extern bureau (Waker Cybersecurity)
financiële administrtatie		SCC gemeente Groningen

Bijlage 5 Reserves

Overzicht reserves dd: *23-3-2023*

Naam reserve	**Algemene reserve**
Soort reserve	Algemene reserve
Functie reserve	Buffer
Huidige omvang dd	60.000
Maximale omvang	10% van de begroting
Looptijd	Geen
Doel	Buffer om financiële tegenvallers en onvoorziene risico's te dekken

Naam reserve	**Smartplan**
Soort reserve	Bestedingsreserve
Functie reserve	Besteding
Maximale omvang	25.000
Looptijd	tot en met 2024
Doel	Ontwikkelen van een toekomstbestedig organisatieplan

Naam reserve	**Vervanging personeel**
Soort reserve	Bestedingsreserve
Functie reserve	Besteding
Maximale omvang	80.000
Looptijd	tot en met 2023
Doel	Ter vervanging van personeelsleden leden die in 2022 en 2023 uitdienst (zijn) gegaan.

Naam reserve	**Project Stronger Combined**
Soort reserve	Bestedingsreserve
Functie reserve	Besteding
Maximale omvang	198.000
Looptijd	tot en met 2030
Doel	Stip op de horizon In 2023 wordt de visie op de horizon 2030 bepaald en in de daaropvolgende jaren worden projecten gestart om deze te realiseren. De daarmee samenhangende projectkosten worden gefinancierd uit de bestemmingsreserve.

Naam reserve	**Aanbesteding nieuwe contracten**
Soort reserve	Bestedingsreserve
Functie reserve	Besteding
Maximale omvang	66.000
Looptijd	tot en met 2025
Doel	Voorbereiding aanbesteding Dit betekent dat er de komende jaren gewerkt gaat worden aan het voorbereiden en uitvoeren van het aanbestedingstraject. In het aanbestedingstraject zal een bestek worden geschreven. Daarna volgt de aanbesteding, de gunning en de implementatie. De doorlooptijd van deze processen is lang en hiervoor is extra capaciteit nodig. Dit heeft incidentele financiële gevolgen, maar we hebben nu nog onvoldoende beeld en kunnen deze kosten daarom nog niet in deze begroting opnemen.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Postadres Postbus 24, 9410 AA Beilen
Telefoon (0593) 53 92 22
Internet www.middendrenthe.nl **E-mail** gemeente@middendrenthe.nl

Bezoekadres

Beilen Raadhuisplein 1
ma, wo, vr 8.30 – 16.30
di 8.30 – 14.30
do 8.30 – 20.00
Smilde Elzenlaan 10
ma 8.30 – 12.00

Publiek Vervoer Groningen Drenthe
t.a.v. de heer J. Bos

Datum: 15 juni 2023
Behandeld door: Marco Korf
Zaaknummer: 3050099
Onderwerp: Zienswijze begroting Publiek Vervoer

Uw brief van:
Uw kenmerk:
Bijlagen:
Verzonden op:

Geachte heer J. Bos,

Geachte heer J. Bos ,

Als lid van de gemeenschappelijke regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe ontvingen we op 31 maart 2023 uw begroting. Uw begroting geeft ons een beeld van de financiën en het beleid van uw organisatie voor 2024.

Behandeling begroting in de gemeenteraad
De gemeenteraad heeft bij uw begroting een advies van ons college van burgemeester en wethouders ontvangen. We hebben uw begroting inhoudelijk behandeld in de raadsvergadering van juni 2023. De behandeling geeft ons geen aanleiding om een zienswijze op uw begroting te geven.

Informatie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Marco Korf, beleidsmedewerker, te bereiken op maandag tot en met vrijdag via telefoonnummer (0593) 53 93 11.

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Midden-Drenthe,

de raadsgriffier,
C.A.M. Bodewes

de voorzitter,
C. Bijl

Zienswijzen Gemeenschappelijke Regelingen - ontwerpbegroting 2024

Publiek Vervoer

Aa en Hunze	
Assen	Geen zienswijze
Borger-Odoorn	
Coevorden	
Emmen	*Emmen kent een verzamelbesluit:* 1. De begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en Recreatieschap Drenthe, voor wat betreft de jaarschijf 2024, en de begrotingswijzigingen 2023 van de gemeenschappelijke regelingen GGD Drenthe, EMCO en RUD Drenthe van een positief advies te voorzien, met uitzondering van de in de begroting 2024 van de RUD opgenomen extra bijdrage van 7% voor 2024 voor de invoering van de Omgevingswet en het gehanteerde ziekteverzuimpercentage van 9% in de begrotingswijziging 2023 van de RUD; 2. Kennis te nemen van de jaarrekeningen 2022 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en het Recreatieschap Drenthe.
Hoogeveen	
Meppel	Geen zienswijze
Midden-Drenthe	Geen zienswijze
Noordenveld	Geen zienswijze
Tynaarlo	Geen zienswijze
Westerveld	Geen zienswijze voorgesteld, er wordt in afzonderlijke brief signaal afgegeven door college over kostenstijgingen bij alle GR'en
De Wolden	Zienswijze De gemeenschappelijke regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe noemt in de ontwerpbegroting dat de financiële gevolgen wat betreft de aanbestedingsperiode nog onvoldoende in beeld zijn. Wij verzoeken het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe hier spoedig duidelijkheid over te verschaffen en de te verwachten financiële gevolgen te verwerken in de meerjarenbegroting 2024-2027.

Gemeenteraad

Dossiernummer	210
Extern Zaak ID	3066989
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.4
Titel	Jaarstukken 2022 en ontwerpbegroting 2024 VRD

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Per brief van 13 april 2023 heeft de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 toegezonden. De jaarstukken 2022 zijn ter kennisname toegezonden. Op 22 maart heeft het algemeen bestuur van VRD de ontwerpbegroting 2024 voorlopig vastgesteld. Tijdens de zomermarkt op 24 mei zal de VRD een nadere toelichting geven over de opzet en inhoud van de ontwerpbegroting. De gemeenteraden worden vervolgens in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: burgemeester Bijl

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2022 van de VRD.
2. In te stemmen met de ontwerpbegroting 2024.
3. Geen zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024 en bijgevoegde reactiebrief te versturen naar de VRD.
4. De extra bijdrage van € 164.282 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2024 en de meerjarenbegroting.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
Uit de commissie Algemeen Bestuur van 21 juni 2023
De commissie adviseert de raad dit agendapunt als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

Ontwerpbegroting 2024 en jaarstukken 2022 VRD

Informatie

Datum	16 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Renate Dolstra 3066989	• Financieel adviseur: Rolf Bloem
Zaaknummer		• Personeelsconsulent:
Portefeuillehouder	Burgemeester Bijl	• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	• Communicatieadviseur:
		• Informatieadviseur:
		• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker: Aniek Room, Iris Hofstee
		• Inspraak/adviesorgaan: VRD

Aanleiding/voorgeschiedenis

Aanleiding

Per brief van 13 april 2023 heeft de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 toegezonden. De jaarstukken 2022 zijn ter kennisname toegezonden. Op 22 maart heeft het algemeen bestuur van VRD de ontwerpbegroting 2024 voorlopig vastgesteld. Tijdens de zomermarkt op 24 mei zal de VRD een nadere toelichting geven over de opzet en inhoud van de ontwerpbegroting. De gemeenteraden worden vervolgens in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024.

Voorstel

Toelichting voorstel

Jaarstukken 2022

Het jaar 2022 stond met name in het teken van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Daarnaast ontving de VRD vanaf juni verschillende opdrachten ten aanzien van de opvang van asielzoekers om Ter Apel te ontlasten. Beide opvang vraagstukken zijn opgepakt in samenwerking met de Drentse gemeenten. De VRD speelde een coördinerende en faciliterende rol.

Naast de opvang van vluchtelingen en asielzoekers heeft de VRD in 2022 op meerdere terreinen een rol gespeeld en op verschillende onderdelen een verbeterslag gemaakt:

- Er stond veel druk op de GHOR doordat zij bij verschillende crises een grote rol speelden. Daarnaast kwamen ook veel evenementen vanaf het voorjaar weer op gang omdat de

coronamaatregelen werden losgelaten, hierbij speelt de GHOR een belangrijke adviserende rol.
- Er is gestart met de implementatie van de hernieuwde crisisorganisatie na bestuurlijke vaststelling van het crisisplan in juli 2022. Tijdens de opvangcrisis is al gewerkt volgens de nieuwe uitgangspunten van deze hernieuwde crisisorganisatie.
- De paraatheid van de brandweer was het hele jaar op orde en opkomsttijden werden gehaald. Wel is er sprake van een stijging in het aantal incidenten.
- Er is gestart met de uitwerking van het programma brandweerzorg. De betekenis van de vier programmalijnen is besproken met de brandweerposten en daarnaast zijn er diverse experimenten gestart.
- Klimaatverandering brengt grote uitdagingen met zich mee, zo ook voor de VRD. Het toenemende risico van natuurbranden laat de noodzaak zien om aandacht te besteden aan brandveiligheid in natuurgebieden, waarbij de focus ligt op veiligheid in en om recreatiebedrijven in natuurgebieden. In 2022 is samen met de provincie Drenthe ingezet op bewustwording rondom dit thema.

Financieel
Het jaar is afgesloten met een negatief resultaat van € 355.263 onder andere veroorzaakt door hogere kosten voor de invoering van de Omgevingswet, hogere brandstofkosten en hogere kosten voor het opleiden van de brandweervrijwilligers.

De reserve die was gereserveerd voor de versterking van de VRD-begroting 2023 is komen te vervallen door het vaststellen van de begroting 2023. Het niet ingezette deel van € 288.983,- wordt terugbetaald aan de gemeente. Dit wordt verrekend met het negatieve resultaat. Per saldo blijft er nog een bedrag van € 66.280,- over, dat in rekening wordt gebracht bij de gemeenten. Bovenstaande resulteert voor de gemeente Midden-Drenthe in een extra bijdrage van € 4.665 voor 2022.

Ontwerpbegroting 2024
Voorjaarsoverleg en zomermarkt
In lijn met de afspraken uit de VDG-notitie ‘Samen werken voor Drenthe’ is de kaderbrief als instrument vervallen. In plaats van de kaderbrief heeft er op 14 februari een voorjaarsoverleg plaatsgevonden met de raadsleden. Tijdens het voorjaarsoverleg konden de raadsleden kaders meegeven voor het opstellen van de begroting 2024.

In de vorm van markten worden in het voorjaar in regionaal verband raadsbijeenkomsten gepland waarin de ontwerpbegroting 2024 nader wordt toegelicht aan de raden. Deze zomermarkt biedt de raden de kans om vragen te stellen over de ontwerpbegroting. Waar nodig kunnen naar aanleiding van de gesprekken de zienswijzen worden aangescherpt en in regionaal verband op elkaar worden afgestemd. Voor Zuidwest Drenthe vindt deze markt plaats op 24 mei 2023.

Uitvoering in 2024
De VRD voert taken uit op grond van de Wet veiligheidsregio’s. De basis van het werk ligt vast, echter zijn er jaarlijks accentverschuivingen door verschillende ontwikkelingen die aandacht krijgen. Voor 2024 zijn dat de volgende ontwikkelingen:

- De kennispositie op het gebied van klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie moet worden versterkt. De advisering van de VRD is wenselijk op deze onderwerpen. Een onderdeel hiervan is het creëren van bewustwording rondom natuurbrandbeheersing
- Duurzaamheidsbeleid
- Aansluiting op landelijke ontwikkelingen voor informatievoorziening
- Uniformering van het kwaliteitsniveau van bevolkingszorg en regie op crisiscommunicatie
- Door de veranderingen op de arbeidsmarkt is het belangrijk om een aantrekkelijke werkgever te zijn en te blijven. De VRD zet daarom in 2024 in op het zijn van een aantrekkelijke werkgever door bijvoorbeeld voldoende mogelijkheden voor trainingen.
- Er wordt gewerkt aan de versterking van de cyberweerbaarheid. De crisisorganisatie volgt trainingen in het omgaan met gevolgen van cyberincidenten om de kennis en vaardigheden op dit thema te vergroten
- Verbeteren van de inbedding van de GHOR binnen crisisbeheersing
- Uitvoering van het programma brandweerzorg. Het programma brandweerzorg moet in vijf tot tien jaar tot een toekomstbestendig model van brandweerzorg leiden.

Financieel
Op een aantal onderwerpen is extra inzet benodigd om voortgang te kunnen geven aan de uitvoering van wettelijke taken.

- Een impuls voor de brandweerzorg door bijscholing en vaccinaties. Brandweermensen moeten bijgeschoold worden in de nieuwe basisprincipes die zijn ontwikkeld n.a.v. het ongeval bij De Punt. Het gaat om een bedrag van € 1.000.000 (€ 1.250 (opleidingskosten) x € 800 (brandweermensen)). Om logistieke redenen worden de opleidingen verdeeld over twee jaar. Daarnaast is bij de recente RI&E geconcludeerd dat de VRD wettelijk verplicht is om brandweermedewerkers vooraf vaccinaties aan te bieden voor risico's waar zij aan worden blootgesteld. Tot op heden gebeurde dit achteraf. Er moet daarom een inhaalslag worden. Dat vraagt om een incidentele financiële impuls in 2024 van € 100.000,-.
- Voor de versteking van de crisisbeheersing kent het ministerie van Justitie en Veiligheid vanaf 2023 structureel geld toe aan de veiligheidsregio's. Tegenover dit geld staan concrete prestatieafspraken. Daarmee is dit geld dus niet vrij te besteden voor andere ontwikkelingen.
- De VRD wordt geconfronteerd met ongekende kostenstijgingen van het materieel. De stijging van prijzen van grondstoffen en technologie (chips) is direct terug te zien in de prijs van aan te schaffen materieel.
- Er is sprake van een forse toename van de lonen en prijzen (gebaseerd op de indexcijfers van het Centraal Economisch Plan). Dit komt neer op een uitzetting van € 2.500.000 miljoen euro. Conform de afspraken die zijn gemaakt in 'Samen werken voor Drenthe' komt deze uitzetting voor rekening van de gemeenten.
- Als laatste moet de VRD, net als de gemeente en de andere gemeenschappelijke regelingen, aan de slag met de implementatie van de Wet open overheid.

Deelnemersbijdrage Midden-Drenthe
Bovenstaande ontwikkelingen zorgen voor een stijging van de kosten, wat zich ook door vertaalt in een stijging van de deelnemersbijdrage naar € 2.239.845. In de eigen meerjarenbegroting is voor 2024 een bijdrage van € 2.075.563 opgenomen. Voor de gemeente Midden-Drenthe betekent dit ten opzichte van de eigen meerjarenbegroting voor de VRD dus een hogere bijdrage van € 164.282 voor 2024.

Zienswijze

De raad heeft de gelegenheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024. De uitgangspunten zoals besproken tijdens het voorjaarsoverleg zijn verwerkt in de ontwerpbegroting. Tijdens dit overleg hebben de deelnemende raadsleden aangegeven zich te kunnen vinden in deze uitgangspunten. De ontwerpbegroting 2024 geeft daarom geen aanleiding om een zienswijze in te dienen. Echter, gezien de forse stijging van de deelnemersbijdrage worden er in de reactiebrief op de ontwerpbegroting een aantal aandachtspunten meegegeven.

Alternatieven

Met de begeleidende brief 'het verhaal achter de begroting 2024' laat de VRD zien dat er is gekeken naar alternatieven voor de financiering van de stijging in de kosten. Zo is er gekeken naar de inzet van het corona-budget. Dit is echter niet mogelijk gebleken. Corona is voorbij en in 2024 komen de regelingen voor de kosten die in het kader van corona zijn gemaakt te vervallen. Er is daarnaast door het bestuur van de VRD kritisch gekeken of de uitzetting geheel of gedeeltelijk binnen de bestaande begroting van de VRD op te vangen valt. Opvangen binnen de begroting zou echter betekenen dat in de huidige taken van met name de brandweer geschrapt zou moeten worden. Bezuinigen bij de brandweer gaan gepaard met beperking van slagkracht, kwaliteit en betrouwbaarheid.

Voor wat betreft de opleidingen is er gekeken naar de mogelijkheid om de kennis digitaal over te brengen, maar dat heeft niet het gewenste effect. Brandweermensen moeten fysiek oefenen, slangen in hun handen hebben, koppelingen zelf aanleggen én in teamverband optreden.

Indien de stelling, ondanks bovengenoemde argumenten, is dat de VRD de middelen binnen eigen budget moet vinden, zal er aangegeven moeten worden op welke onderdelen van de begroting er bezuinigd moet worden.

Randvoorwaarden

Er is geen sprake van randvoorwaarden.

Risico's

Zie financiële gevolgen.

Financiële gevolgen

Er zijn financiële gevolgen verbonden aan dit voorstel. De benodigde extra inzet op brandweerzorg, de implementatie van de Woo en loon- en prijsstijgingen leidt tot een forse verhoging in de deelnemersbijdrage voor 2024. De deelnemersbijdrage komt voor 2024 op € 2.239.845. In de eigen meerjarenbegroting is voor 2024 een bijdrage van € 2.075.563 opgenomen. Voor de gemeente Midden-Drenthe betekent dit ten opzichte van de eigen meerjarenbegroting voor de VRD dus een hogere bijdrage van € 164.282 voor 2024. In de meicirculaire van het gemeentefonds komt meer duidelijkheid over de compensatie die gemeenten krijgen voor de gestegen lonen en prijzen.

Daarnaast komt in de jaarstukken naar voren dat er voor 2022 een bedrag van € 4.665 bij betaald moet worden. Dit bedrag wordt opgenomen in de voorjaarsnota, omdat het boekjaar voor 2022 al gesloten is.

Personele gevolgen

Het voorstel heeft geen personele gevolgen.

Duurzaamheid

Het voorstel heeft geen relatie met duurzaamheid.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

Er is geen overige informatie te benoemen.

Vervolgprocedure/communicatie

De VRD ontvangt een schriftelijke reactie op de ontwerpbegroting 2024. De conceptbrief is als bijlage toegevoegd.

Bijlagen

- Jaarverslag en jaarrekening 2022
- Aanbiedingsbrief jaarverslag 2022
- Ontwerpbegroting 2024
- Het verhaal van de begroting 2024
- Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2024
- Drentse oplegger begroting Midden-Drenthe
- Reactie ontwerpbegroting 2024

Veiligheidsregio Drenthe

Drentse gemeenteraden

Ter informatie naar colleges van B&W

Veiligheidsregio Drenthe
Postbus 402
9400 AK Assen
0592-324660
info@vrd.nl
www.vrd.nl

ons kenmerk	uw kenmerk	datum
U230044		13 april 2023
inlichtingen bij	telefoonnummer	email
Suzanne Roijakkers	06-11453744	suzanne.roijakkers@vrd.nl

onderwerp
Aanbieding jaarverslag en jaarrekening 2022 Veiligheidsregio Drenthe

Geachte raad,

In haar vergadering van 22 maart 2023 heeft het algemeen bestuur van Veiligheidsregio Drenthe (VRD) het jaarverslag en jaarrekening 2022 vastgesteld. Graag bieden wij u deze jaarstukken ter informatie aan en lichten wij uit het jaarverslag en de jaarrekening een aantal inhoudelijke en financiële prestaties toe.

Inhoudelijk

Opvang van vluchtelingen uit Oekraïne
Begin 2022 kregen de veiligheidsregio's de opdracht om te coördineren en te faciliteren bij de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Dit gebeurde in samenwerking met de Drentse gemeenten. Naast het coördineren van opvangplekken organiseert en faciliteert de VRD netwerken door middel van ingerichte ‘platformen’. Er worden ruim 3000 Oekraïners opgevangen in Drenthe.

Crisisnoodopvang asielzoekers
Vanaf juni heeft de VRD verschillende opdrachten ontvangen voor de opvang van asielzoekers met als doel het aanmeldcentrum in Ter Apel te ontlasten. De opvang van asielzoekers is opgepakt door alle Drentse gemeenten. Deze opvang loopt door in 2023. Naast het coördineren van opvangplekken faciliteert de VRD het platform locatiemanagers CNO (crisisnoodopvang).

Samenwerking crisisbeheersing en GHOR
In opdracht van de directeur VRD en de directeur publieke gezondheid werken de medewerkers van crisisbeheersing en GHOR meer structureel samen en staan zij onder éénhoofdige leiding. Er wordt afstemming gevonden in soortgelijke werkzaamheden die voorheen door beide teams apart werden uitgevoerd.

GHOR
De GHOR is actief geweest in de verschillende langdurige crises, waar in alle gevallen ook een stevige rol voor de GHOR was weggelegd. Er was een directe noodzaak om in te spelen op de knelpunten ten aanzien van de continuïteit, de kwaliteit van de gezondheidzorg en vanwege risico's voor de volksgezondheid. De focus op crises heeft behoorlijke druk gelegd op het kleine team van de GHOR.

Hernieuwde crisisorganisatie
Er is gestart met de implementatie van de hernieuwde crisisorganisatie na bestuurlijke vaststelling van het crisisplan in juli 2022. In de opvangcrisis is gewerkt volgens de uitgangspunten van de hernieuwde crisisorganisatie en heeft de VRD met de gemeenten een voor de situatie passende crisisorganisatie opgezet. De uitrol van de hernieuwde crisisorganisatie is eind november weer opgestart en krijgt een vervolg in 2023.

Informatieknooppunt
Het informatieknooppunt is in 2020 gestart vanuit de grote informatiebehoefte rondom COVID-19. Het informatieknooppunt is verder doorgegroeid naar een informatieknooppunt waar in bredere zin wordt gemonitord wat in de regio speelt: zoals mogelijke maatschappelijke onrust, potentiële dreigingen en bijzondere gebeurtenissen.

Informatiegestuurde veiligheid
De eerste stappen zijn gezet om binnen 3Noord (Groningen, Fryslân, Drenthe en Meldkamer Noord-Nederland (MNN)) te werken aan een geïntegreerd multidisciplinair veiligheidsbeeld. Binnen Drenthe houdt dit in dat er verkend is hoe een zogenaamd Veiligheidsinformatiecentrum (VIC) vorm kan krijgen.

Paraatheid op orde
Het hele jaar is de paraatheid van de brandweer op orde geweest: het hele jaar zijn er voldoende brandweermensen beschikbaar geweest en opkomsttijden waren binnen de afgesproken normen. Er is een stijgende trend voor wat betreft het aantal incidenturen van de brandweer. Dit wordt veroorzaakt door een stijgend aantal incidenten waarbij de inzet van de brandweer nodig was.

Programma brandweerzorg
Het programma is een verandering van organiseren op meerdere lijnen (voor een uitleg van onderstaande lijnen; zie pagina 10 van de jaarstukken 2022):
- de behapbare basis;
- de samenleving betrekken;
- ondersteuning op afstand;
- vitale brandweerposten.

Over de betekenis van deze programmalijnen is gedurende het jaar met het merendeel van de brandweerposten gesproken. Ook zijn diverse experimenten gestart die binnen deze lijnen passen.

Natuurbrandbeheersing
Samen met de Provincie Drenthe wordt onderzocht op welke wijze brandveiligheid meegenomen kan worden in de natuurontwikkeling in Drenthe. Klimaatverandering door menselijk toedoen en het daardoor toenemende risico van natuurbranden leidt tot steeds meer bewustwording in de maatschappij van de noodzaak om ook in natuurgebieden aandacht aan brandveiligheid te besteden. In datzelfde kader worden ook gesprekken gevoerd met het Recreatieschap Drenthe, waarbij de focus ligt op veiligheid in en om recreatiebedrijven in natuurgebieden.

Financieel

De jaarrekening 2022 is afgesloten met een negatief resultaat van € 355.263,-. In de tussentijdse rapportages is hiervan reeds melding gedaan. Het gaat onder meer om de hogere kosten voor de invoering van de Omgevingswet, hogere brandstofkosten als gevolg van een toename van incidenten en hogere kosten voor het opleiden en oefenen van de brandweervrijwilligers. Daar staat een voordeel tegenover van verkregen middelen voor informatieveiligheid die nog niet konden worden uitgegeven in 2022.

Verklaring accountant jaarrekening
De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven op de jaarrekening.

Besluiten

In juli 2022 zijn middelen verkregen voor het Verbeterplan informatieveiligheid. Er is besloten om de overgebleven middelen van € 185.000 toe te voegen aan de reserve 'Versterking begroting 2023 VRD'. Deze middelen worden in 2023 uitgegeven.

De VRD heeft in 2022 meer kosten gemaakt dan begroot. Een totaalbedrag van € 355.263,- wordt in rekening gebracht bij de gemeenten.

De reserve 'Versterking begroting 2023 VRD' van € 288.983,- wordt conform besluit van het bestuur terugbetaald. Dit wordt verrekend met het bedrag dat gemeenten aan de VRD moeten betalen. Per saldo blijft er nog een bedrag van € 66.280,- over, dat in rekening wordt gebracht bij de gemeenten.

Tot slot
Heeft u vragen naar aanleiding van deze brief of het jaarverslag en de jaarrekening, dan kunt u hiervoor contact opnemen met Suzanne Roijakkers, bestuursadviseur.

Met vriendelijke groeten,

het dagelijks bestuur,

Marco Out
voorzitter

Fred Heerink
secretaris

Veiligheidsregio Drenthe

Jaarstukken **2022**

Crisisbeheersing, GHOR, Brandweer, Bedrijfsvoering en Financiën

Voorwoord

In het jaarverslag van vorig jaar concludeerden we: “de COVID-19 pandemie ons leert dat crises nu en in de toekomst anders zullen zijn, dat vraagt nog meer flexibiliteit en wendbaarheid. De VRD staat hiermee voor nieuwe uitdagingen.”

Dat is ook in 2022 gebleken. Niemand had voorzien dat de veiligheidsregio's zo'n nadrukkelijke rol zouden krijgen in de opvang van Oekraïense vluchtelingen en de organisatie van crisisnoodopvanglocaties (CNO). Deze opgaven kende veel uitdagingen. De VRD heeft hierin een robuuste organisatie neergezet en heeft zich een goed werkend draaipunt getoond tussen alle betrokken spelers. Daarnaast bleek opnieuw de ondersteunende uitvoeringskracht van de brandweer de veiligheidsregio van grote waarde.

Samenwerking is een belangrijke waarde in de crisesaanpak en in de diverse opgaven in het reguliere werkproces. De GHOR en team crisisbeheersing werken intensief samen en plukken daar de vruchten van. De VRD en GGD werken samen in bedrijfsvoeringsprocessen zoals de versterking van informatieveiligheid en privacy. Samenwerking maakt ook het werk inhoudelijk leuk voor medewerkers. Zo blijven zij flexibel en wendbaar.

Wij blikken met trots en waardering terug op dit jaar.

Het dagelijks bestuur VRD

Samenvatting

Opvang van vluchtelingen uit Oekraïne

Begin 2022 kregen de veiligheidsregio's de opdracht om te coördineren en faciliteren bij de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Dit gebeurde in samenwerking met de Drentse gemeenten. Naast het coördineren van opvangplekken organiseert en faciliteert de VRD netwerken met behulp van ingerichte “platformen”. Er zijn ruim 3000 Oekraïners opgevangen in Drenthe.

Samenwerking crisisbeheersing en GHOR

In opdracht van de directeur VRD en de directeur GGD werken de medewerkers van crisisbeheersing en GHOR meer structureel samen en staan zij onder een éénhoofdige leiding. Er wordt afstemming gevonden in soortgelijke werkzaamheden die voorheen door beide teams apart werden uitgevoerd.

Hernieuwde crisisorganisatie

Er is gestart met de implementatie van de hernieuwde crisisorganisatie na bestuurlijke vaststelling van het crisisplan in juli 2022. In de opvangcrises is gewerkt volgens de uitgangspunten van de hernieuwde crisisorganisatie en heeft de VRD met de gemeenten een voor de situatie passende crisisorganisatie opgezet. De uitrol van de hernieuwde crisisorganisatie is eind november weer opgestart en krijgt een vervolg in 2023.

Informatiegestuurde veiligheid

De eerste stappen zijn gezet om binnen 3Noord (Groningen, Friesland, Drenthe en MNN) te werken aan een geïntegreerd multidisciplinair veiligheidsbeeld. Binnen Drenthe houdt dit in dat er verkend is hoe een zogenaamd Veiligheidsinformatiecentrum (VIC) vorm kan krijgen.

GHOR

De GHOR is actief geweest in de verschillende crises, waar in alle gevallen ook een stevige rol voor de GHOR was weggelegd. Er was een directe noodzaak om in te spelen op de knelpunten ten aanzien van de continuïteit en kwaliteit van de gezondheidzorg, vanwege risico's voor de volksgezondheid. De focus op crises heeft behoorlijke druk gelegd op het kleine team van de GHOR.

Brandweerzorg

Het hele jaar is de paraatheid van de brandweer op orde geweest: het hele jaar zijn er voldoende brandweermensen beschikbaar geweest en opkomsttijden waren binnen de afgesproken normen. Er is een stijgende trend voor wat betreft het aantal incidenturen van de brandweer. Dit wordt veroorzaakt door een stijgend aantal incidenten waarbij de inzet van de brandweer nodig was.

In 2022 liepen ook de activiteiten voor het Programma Brandweerzorg door. Het programma is een verandering van organiseren op meerdere lijnen:

- De behapbare basis
- De samenleving betrekken
- Ondersteuning op afstand
- Vitale brandweerposten

Over de betekenis van deze programmalijnen is gedurende het jaar met het merendeel van de brandweerposten gesproken. Ook zijn diverse experimenten gestart die binnen deze lijnen passen.

Samenvatting

Natuurbrandbeheersing

Samen met de Provincie Drenthe wordt onderzocht op welke wijze brandveiligheid meegenomen kan worden in de natuurontwikkeling in Drenthe. Klimaatverandering en het daardoor toenemende risico van natuurbranden leiden tot steeds meer bewustwording in de maatschappij van de noodzaak om ook in natuurgebieden aandacht aan brandveiligheid te besteden. In datzelfde kader worden ook gesprekken gevoerd met het Recreatieschap Drenthe, waarbij de focus ligt op veiligheid in en om recreatiebedrijven in natuurgebieden.

Crisisnoodopvang asielzoekers

Vanaf juni heeft de VRD verschillende opdrachten ontvangen ten aanzien van de opvang van asielzoekers met als doel het COA in Ter Apel te ontlasten. De opvang van asielzoekers is opgepakt door alle Drentse gemeenten. Deze opvang loopt door in 2023. Naast het coördineren van opvangplekken faciliteert de VRD het platform locatiemanagers CNO.

Informatieknooppunt

Het informatieknooppunt is in 2020 gestart vanuit de grote informatiebehoefte rondom COVID-19. Het informatieknooppunt is verder doorgegroeid naar een informatieknooppunt waar in bredere zin wordt gemonitord wat in de regio speelt: zoals mogelijke maatschappelijke onrust, potentiële dreigingen en bijzondere gebeurtenissen.

Wij treden op bij calamiteiten en crises

Crisisorganisatie

Opvang van vluchtelingen uit Oekraïne

Begin 2022 kregen de veiligheidsregio's de opdracht om te coördineren en faciliteren bij de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Dit gebeurde in samenwerking met de Drentse gemeenten. Die samenwerking met de gemeenten, de projectleiders en de locatiemanagers verloopt goed. De netwerkfunctie van de VRD en het bijbehorende brede netwerk hebben in dit proces hun meerwaarde bewezen.

Om Oekraïense vluchtelingen te plaatsen in Drentse opvanglocaties is een belteam ingericht dat 24/7 bereikbaar is om plaatsingen te coördineren. Er is in Drenthe voldaan aan de inspannings-verplichting die is opgelegd door het Rijk om te komen tot circa 3200 opvangplekken. Naast het coördineren van opvangplekken organiseert en faciliteert de VRD netwerken met behulp van ingerichte "platformen", onder andere op het gebied van financiën, onderwijs, locatiemanagers en zorg. Al deze platformen hebben als kenmerk dat zij zeer uiteenlopende partijen bij elkaar brengen, zorgen voor verbinding en onderling begrip vergroten. Dit alles draagt bij aan een vruchtbare samenwerking binnen de netwerken.

COVID-19

De COVID-19 pandemie heeft met name in het eerste kwartaal van 2022 veel aandacht van de GHOR gevraagd. De GHOR heeft de continuïteit van de zorgketen in Noord-Nederland en Drenthe gemonitord en waar nodig zijn de betrokken partijen aan elkaar verbonden. Informatiemanagement is hierin een belangrijk proces geweest. Het duiden van cijfers rondom besmettingen van burgers en zorgpersoneel is essentieel geweest om de juiste adviezen voor regionale en landelijke monitoring op te stellen. Hierin is veel samengewerkt met het Rode Kruis, AZNN (acute zorgnetwerk Noord-Nederland) en GGD Infectieziektenbestrijding (IZB). Vanuit de verbindende rol heeft de GHOR op de thema's testen, vaccineren, en "wat na een besmetting?" een aantal partijen, zoals GGD IZB, de managers van de asielzoekerscentra en gemeenten, aan elkaar verbonden via een periodiek overleg. De informatiemanager van de GHOR heeft gedurende het jaar de regionale en landelijke monitoring van de juiste geduide informatie voorzien. In het laatste kwartaal is de vaccinatie aanpak COVID-19 afgeschaald.

Voorbereiding op droogte

Het Regionaal Voorbereidingsteam (RVT) Droogte is actief geweest van 12 augustus tot 15 september. Het doel van dit overleg was om een gezamenlijk beeld te krijgen van de actuele situatie ontstaan door de droogte, eventuele risico's te inventariseren en hierop actie te ondernemen. Dit gebeurde met relevante netwerkpartners onder leiding van een Operationeel Leider. Er is al in eerdere jaren ervaring opgedaan met deze manier van samenwerken en ook in 2022 is dit door betrokken partijen positief geëvalueerd.

GRIP-situaties in 2022

Datum	Incident	Locatie	Gemeente	Grip	Multidisciplinaire Evaluatie
13-04	Brand Binnenstad Assen	Assen	Assen	1	
27-05	Brand Restaurant Assen	Assen	Assen	1	
22-06	Brand afvalverwerker	Nieuw-Dordrecht	Emmen	1	
03-10	Brand kippenschuur met zonnepanelen	Assen	Assen	1	Ja
14-12	Brand Flat Assen	Assen	Assen	1	Ja

Wij treden op bij calamiteiten en crises

Crisisbeheersing

Het team crisisbeheersing is samen met team GHOR in 2022 volop aan het werk geweest in verschillende crises, vaak ten koste van het reguliere werk. Vanaf het najaar was er meer ruimte voor reguliere werkzaamheden, omdat medewerkers in die periode minder intensief zijn ingezet in de crises. In die periode vonden themadagen, oefeningen en opleidingen plaats. Ook is gewerkt aan de verdere implementatie van de nieuwe crisisorganisatie.

Een aantal doorontwikkelingen heeft in 2022 vorm gekregen. Dit gaat om:
- Nieuw evaluatiebeleid en bijbehorende aanpak.
- Beleidsvorming over kwaliteit van crisisfunctionarissen.
- Aanzet tot nieuw evenementenbeleid.
- Start actualisatie project bevolkingszorg.
- Doorontwikkeling informatiegestuurd werken.

Met de introductie van Onzekerheidskunde & Voorwaarts Denken[1] is weer een stap gezet in het professionaliseren van de crisisaanpak. Bij alle gemeenten is één of meerdere keren geoefend met burgemeesters en loco-burgemeesters.

Samenwerking crisisbeheersing en GHOR

In opdracht van de directeur VRD en de directeur GGD werken de medewerkers van crisisbeheersing en GHOR meer structureel samen en staan zij onder een éénhoofdige leiding. Er wordt afstemming gevonden in soortgelijke werkzaamheden die voorheen door beide teams apart werden uitgevoerd. Bijvoorbeeld planvorming, opleiden, trainen, oefenen, kwaliteit en evalueren. In het najaar zijn teamdagen georganiseerd om elkaar beter te leren kennen en inzicht te krijgen in alle uiteenlopende werkzaamheden.

Digitale ontwrichting

Afgelopen jaar zijn rondom digitale ontwrichting en cyberincidenten diverse activiteiten georganiseerd. Zo is op bestuurlijk, tactisch en operationeel niveau hiervoor aandacht geweest tijdens 12 GBT-oefeningen, 2 ROT-oefeningen en 2 COPI-oefeningen. Ook was er een webinar over dit thema.

Evalueren & kwaliteit

In september 2022 is een start gemaakt met het professionaliseren van het multidisciplinair evaluatieproces en kwaliteitszorg voor de crisisorganisatie. Er is een pilot gestart met een nieuw evaluatiesysteem: Enquirya. Dit evaluatiesysteem ondersteunt niet alleen de evaluatie van incidenten en oefeningen, maar biedt ook mogelijkheden om zicht te houden op het voldoen aan de kwaliteitseisen van de crisisorganisatie. De pilot loopt tot maart 2023.

Multidisciplinair opleiden, trainen en oefeningen (MOTO)

In de tweede helft van 2022 is alsnog grotendeels invulling gegeven aan het MOTO programma, zoals dat was gepland voor 2022, mede door het voorzien in maatwerk en de inzet van externe trainers. In oktober vond de multidisciplinaire oefening op Groningen Airport Eelde plaats, die oorspronkelijk gepland stond voor 2021, maar door de COVID-19 pandemie niet is doorgegaan. MOTO-onderdelen die in 2022 niet hebben kunnen plaatsvinden, worden meegenomen in de planning van 2023.

1 Deze methode leert ons dat wat we niet weten belangrijker is dan wat we wel weten en biedt handvatten om door proactief denken snel en vanuit eigen denkkracht de crisis in kaart te brengen en van daar uit te handelen.

Wij treden op bij calamiteiten en crises

Hernieuwde crisisorganisatie

Er is gestart met de implementatie van de hernieuwde crisisorganisatie. Na een eerste webinar hierover is de implementatie die men voor ogen had stilgelegd, omdat inzet voor de opvang van Oekraïners voorrang had.
In de opvangcrises is wel gewerkt volgens de uitgangspunten van de hernieuwde crisisorganisatie en heeft de VRD met de gemeenten een voor de situatie passende crisisorganisatie opgezet. De uitrol van de hernieuwde crisisorganisatie is eind november weer opgestart en krijgt een vervolg in 2023.

Informatiegestuurde veiligheid

De eerste stappen zijn gezet om binnen 3Noord (Groningen, Friesland, Drenthe en MNN) te werken aan een geïntegreerd multidisciplinair veiligheidsbeeld. Binnen Drenthe houdt dit in dat er verkend is hoe een zogenaamd Veiligheidsinformatiecentrum (VIC) vorm kan krijgen. Hierbij wordt voortgeborduurd op stappen die hiervoor eerder zijn gezet, zoals een wekelijks veiligheidsbeeld en aansluiting bij de multibriefing van de Meldkamer Noord-Nederland (MNN).

Planvorming

In de planvorming is in 2022 expliciet aandacht geweest voor de volgende plannen:

- Uitval van vitale voorzieningen (elektriciteit, gas en drinkwater).
  Deze planvorming heeft plaatsgevonden in samenwerking met de veiligheidsregio's Groningen en Fryslân.
- Spoorincidenten.
  Hiervoor is een landelijke informatiekaart vastgesteld, die met de veiligheidsregio's Groningen en Fryslân en met Prorail is besproken.
- Nucleaire dreiging en ongevallen.
  Dit thema blijft actueel. Zo bleef een aantal kerncentrales in Duitsland door de energiecrisis langer open dan gepland. Samen met veiligheidsregio's Groningen en Fryslân is er gewerkt aan een informatiekaart voor de kerncentrale in Emsland (Lingen).

Bevolkingszorg

Er is gestart met het project Actualisering Bevolkingszorg. Hierin wordt gekeken of de bestaande organisatie van Bevolkingszorg in Drenthe nog past bij de huidige tijd. De eerste adviezen zijn opgesteld, het project loopt door in 2023.
Daarnaast zijn opleiden, trainen en oefenen weer opgepakt, zoals voor de COVID-19 pandemie.

Wij treden op bij calamiteiten en crises

GHOR

De GHOR is in 2022 actief geweest in de verschillende crises, waar in alle gevallen een stevige rol voor de GHOR was weggelegd. De duur van de crises en de grote rol van gezondheidszorg in de crises maken dat de focus van de GHOR vooral hierop gericht was. Er was een directe noodzaak om in te spelen op de knelpunten ten aanzien van de continuïteit en kwaliteit van de gezondheidzorg, vanwege risico's voor de volksgezondheid. De focus op crises heeft behoorlijke druk gelegd op het kleine team van de GHOR. Waar mogelijk is extra ondersteuning ingezet, bijvoorbeeld bij de inrichting en coördinatie van de zorg van opvanglocaties.

Activiteiten rondom opvanglocaties

De aansluiting en verbinding met de eerstelijns- en publieke gezondheidszorg voor de diverse soorten vluchtelingen is verzorgd door de GHOR. Dit betreffen de gemeentelijke opvanglocaties voor de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne en de zorg voor de bewoners van de crisisnoodopvanglocaties (CNO) vanuit de overloop van Ter Apel. De eindverantwoordelijkheid voor de organisatie van de gezondheidszorg ligt bij het COA. GHOR Drenthe heeft de verschillende CNO-locaties binnen Drenthe gefaciliteerd, georganiseerd en geadviseerd over de inrichting van de zorg. Dit is gebeurd in samenwerking tussen VRD en GGD en met verschillende witte ketenpartners als GZA, Arts en Specialist en Dokter Drenthe.

Regionaal is het zorgcontinuïteitsoverleg ingericht. Binnen dit overleg wordt het beeld en de knelpunten ten aanzien van de gezondheidszorg op de GOO en CNO-locaties besproken met artsen en bestuurders van GGD/GZA/Dokter Drenthe en Arts en Specialist. Door knelpunten te monitoren en tijdig te acteren werden deze knelpunten veelal opgelost.

Evenementenadvisering

In het voorjaar van 2022 werden de COVID-19 maatregelen bij evenementen versneld losgelaten. Dat heeft ervoor gezorgd dat de advisering onder druk kwam te staan. Enerzijds door het grote aanbod van evenementen: veel organisatoren wilden hun evenement in het voorjaar en in de zomer laten plaatsvinden; anderzijds omdat aanvragen sneller dan gebruikelijk moesten worden afgewerkt. Vanaf midden zomer normaliseerden het aantal aanvragen en de reactietermijnen. Hoewel COVID-19 geen rol meer speelde zijn de overleggen van de Stafsectie Evenementen gecontinueerd. Dit vanwege de onderkende meerwaarde van uniformiteit, kennisdeling en afstemming over (grensoverschrijdende) evenementen. De GHOR is een vaste deelnemer aan die overleggen. In 2022 is tevens een start gemaakt met de herziening van de Drentse multidisciplinaire evenementenhandreiking.

Bewaken gevolgen veranderend zorglandschap

Het zorglandschap blijft in beweging en in dat kader bewaakt de GHOR de gevolgen daarvan voor de toegang tot de zorg. Er is sprake van een stijgende en veranderende zorgvraag. Eerst tijdens de COVID-19 pandemie en daarna tijdens de vluchtelingencrisis. Gezien het toenemende verschil tussen zorgvraag en zorgaanbod is het noodzakelijk om efficiënter gebruik te maken van zorg. De GHOR signaleert en adviseert om de zorg acuut en niet acuut ook in de toekomt beschikbaar en bereikbaar te houden. Dit komt dan ook ten goede aan de zorg onder crisisomstandigheden.

Wij treden op bij calamiteiten en crises

Brandweer Drenthe

Paraatheid op orde

Het hele jaar is de paraatheid van de brandweer op orde geweest: het hele jaar zijn er voldoende brandweermensen beschikbaar geweest en opkomsttijden waren binnen de afgesproken normen[2]. Er is in 2022 een stijgende trend voor wat betreft het aantal incidenturen van de brandweer. Dit wordt veroorzaakt door een stijgend aantal incidenten waarbij de inzet van de brandweer nodig was. Met name de drie stormen in februari hebben bijgedragen aan het hoogste aantal incidenten sinds 2014.

Uitrukgegevens

	2022	2021	2020	2019	2018
Aantal incidenten	3738	3023	3321	3261	3453
Opkomsttijd 1e TS bij Brand en brandalarm en PRIO1 (Drentse definitie, wijkt af van landelijk)	10:35	10:12	10:09	10:07	10:15
Opkomsttijd binnen 15 minuten	91%	93%	93%	93%	92%
Opkomsttijd 15-18 minuten	6%	5%	5%	4%	6%
Opkomsttijd >=18 minuten	3%	2%	2%	3%	2%
Tijdgeschreven Uitrukuren	40465	31705	40938	37340	42284
Opschaling middelbrand	100	80	108	90	97
Opschaling grote brand	15	17	21	23	26
Opschaling zeer grote brand	7	6	17	7	13

Periodiek Preventief Medisch Onderzoek (PPMO)

Voor repressieve brandweermensen vinden structurele medische keuringen plaats: het preventief periodiek medisch onderzoek (PPMO). In de afgelopen jaren zijn er terugkerende klachten geweest over de wijze waarop werd omgegaan met de uitslagen van de keuringen. Een intern onderzoek in het begin van 2022 wees uit dat verbetering op een aantal vlakken noodzakelijk is. Een projectgroep is hiermee aan de slag gegaan en heeft in de tweede helft van dit jaar verbeterd beleid rondom de PPMO ontwikkeld. De implementatie van dit beleid vindt in 2023 plaats.

Kwartaal	1e	2e	3e	4e
Geschikt (G1)	100	96	106	107
Geschikt onder voorwaarden (G2)	13	17	12	8
Tijdelijk ongeschikt (O1)	6	6	5	4
Blijven ongeschikt (O2)	0	0	0	0
Geen uitslag	0	0	0	0
Totaal	119	119	123	119

[2]*Brandweer Drenthe hanteert als norm een aanrijdtijd van maximaal 15 minuten voor minimaal 80% van de incidenten.*

Wij treden op bij calamiteiten en crises

Programma brandweerzorg

Het programma brandweerzorg geeft uitvoering aan de bestuurlijke uitgangspunten uit 2019: de brandweer in Drenthe werkt met vrijwilligers; verdeelt specialistische taken; stemt takenpakketten af op verzorgingsgebieden en staat (nog) meer in de samenleving.

Er wordt een verandertempo gehanteerd dat past bij een organisatie die voor een groot deel bestaat uit vrijwilligers en die recht doet aan het opgebouwde vertrouwen bij de medewerkers en bij de samenleving. Daarom is in 2022 gestart met de uitvoering van het programma brandweerzorg. Dat programma is een verandering van organiseren op meerdere lijnen:

1. **Behapbare basis.**
   Door brandweerwerk veiliger, eenvoudiger en meer op maat van het verzorgingsgebied te organiseren, kunnen posten zich efficiënter en effectiever voorbereiden. Dit moet ertoe leiden dat huidige inspanningen voldoende blijven om aan de eisen van de toekomst te kunnen voldoen en de trend van toenemende inspanning voor gelijkblijvende kwaliteit te keren.

2. **De samenleving betrekken.**
   Hulp uit de directe omgeving is van grote waarde en kan de brandweer beter benutten. Dit moet leiden tot snellere en effectievere hulpverlening.

3. **Ondersteuning op afstand.**
   Brandweerwerk wordt minder kennisintensief door leidinggevenden te ondersteunen met specialistische kennis en repressieve coaching. Zo hoeven zij niet alles zelf te weten en kunnen. Dit leidt tot lagere vakbekwaamheidslasten met behoud van veiligheid en kwaliteit.

4. **Vitale brandweerposten.**
   Vakbekwame, fitte, mentaal weerbare brandweermensen binnen sociaal goed functionerende posten zijn voorwaardelijk voor een toekomstbestendige brandweer.

Over de betekenis van deze programmalijnen is gedurende het jaar al met het merendeel van de brandweerposten gesproken. Ook zijn diverse experimenten gestart die binnen deze lijnen passen. Nadat de gesprekken met alle posten begin 2023 zijn afgerond, wordt een programmaorganisatie ingericht voor het doelgericht en doelmatig ontwerpen en implementeren van de programmalijnen.

Gelijktijdig is in 2022 al gestart met een aantal innovatieve ontwikkelingen. Als hulpmiddel bij de ‘behapbare basis’ is robot BAS (Bork Autonome Services) ontwikkeld: een robot op rupsbanden, uitgerust met een 360º-camera, een gasmeetsensor en een hittebeeldcamera. BAS kan ingezet worden voor onder andere binnenverkenningen en kan informatie ophalen zonder dat de brandweer direct naar binnen gaat. Dit draagt bij aan een efficiënte en zo veilig mogelijke inzet.
Een tweede innovatie betreft de helmcamera, een vorm van ‘ondersteuning op afstand’, waarmee een deskundige op afstand

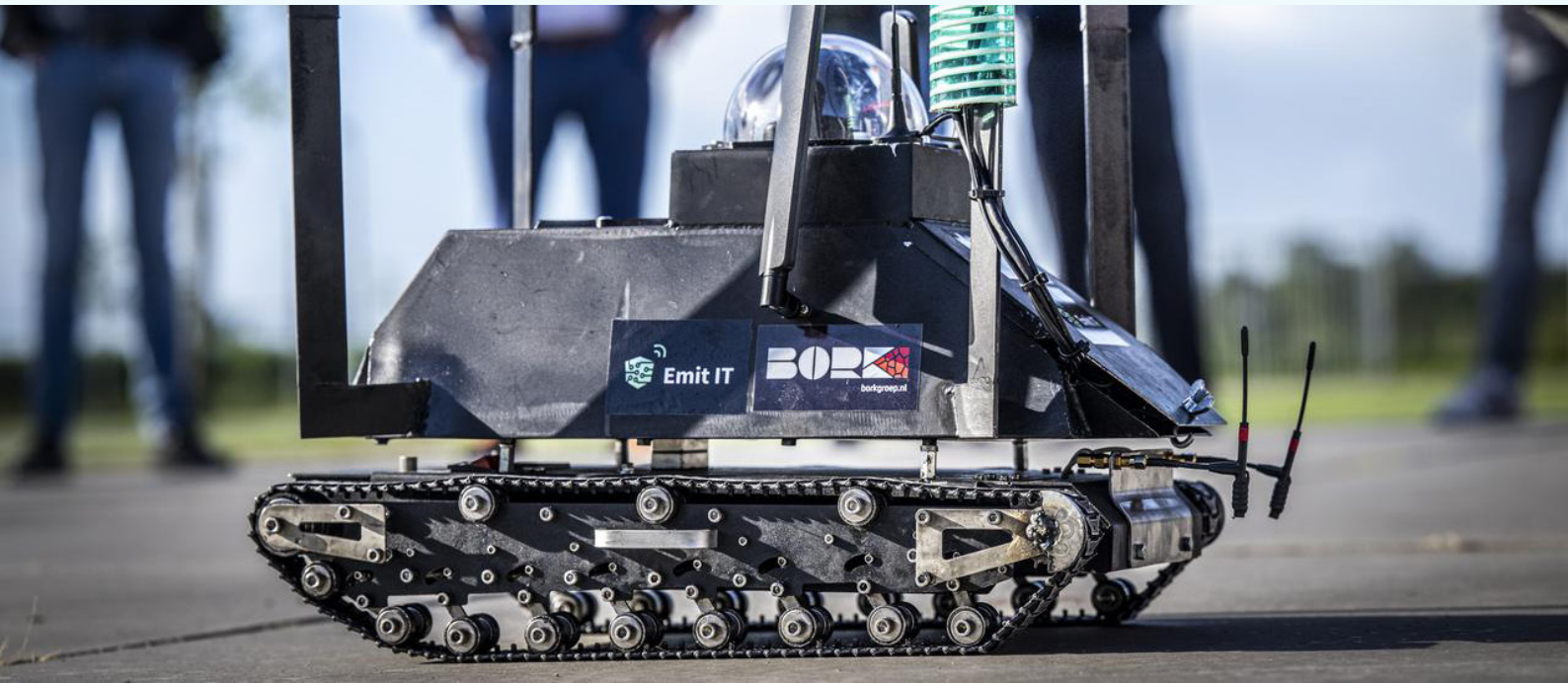

Wij treden op bij calamiteiten en crises

live kan meekijken en aanvullende informatie kan geven aan de brandweermedewerker ter plaatse.

Uitruk op maat

In 2022 zijn 25 posten getraind om met variabele voertuigbezetting (TS-4) te kunnen uitrukken. Dit betreft een voertuigbezetting van vier of vijf personen, in plaats van de wettelijk vereiste zes personen. Hierdoor is het merendeel van de Drentse posten in staat om TS-4 te kunnen uitrukken, ter versterking van de paraatheid. De wettelijke voertuigbezetting van zes personen blijft de basis voor Drentse brandweerposten, maar de werkwijze met TS-4 biedt de mogelijkheid toch veilig in te kunnen zetten bij een incident als er geen 6 mensen paraat zijn Vaak blijkt een incident met 4 mensen afgehandeld te kunnen worden. Als er bij een incident toch 6 mensen nodig zijn, wordt er onmiddellijk opgeschaald.

Basisprincipes brandbestrijding

De basisprincipes brandbestrijding gelden sinds enkele jaren als nieuwe brandweerdoctrine die uitgaat van een betere afstemming van het koelend vermogen op de brandhaard. Hierdoor is het werk veiliger en effectiever geworden. Alle posten moeten hierin bijgeschoold worden, omdat deze nieuwe doctrine ook gevolgen heeft voor de inzettactiek én het aanwezige materiaal op tankautospuiten. Het afgelopen jaar zijn meerdere posten op het oefencentrum in Wijster getraind in de basisprincipes brandbestrijding. Het is niet gelukt om in 2022 alle brandweermensen bij te scholen.

Digitaal oefenen

Op de brandweerkazerne in Emmen is in 2022 een ruimte ingericht als digitaal oefencentrum. Hierdoor wordt het mogelijk om niet alleen de kwaliteit van het digitaal oefenen te verbeteren, maar ook het aantal trainingen te verhogen. Digitaal oefenen wordt vooral toegepast bij repressieve leidinggevenden, zoals bevelvoerders, officieren van dienst en hoofdofficieren van dienst.

Proef brandweerchauffeur

De pilot met flexibele inzet van brandweerchauffeurs die alleen als brandweerchauffeur zijn opgeleid en aangesteld is dit jaar afgerond. Deze landelijke pilot is ook uitgevoerd in de veiligheidsregio's Midden-en West-Brabant, Zuid-Holland-Zuid en Zeeland en is bedoeld om paraatheid te ondersteunen.
Het bestuur van de VRD heeft besloten gezien de positieve uitkomsten van de pilot de mogelijkheid om brandweermedewerkers alleen als brandweerchauffeur in te zetten te borgen in het VRD-beleid. Hierdoor kunnen Drentse brandweerposten deze functie gedifferentieerd inzetten ter ondersteuning van de paraatheid.

Vier nieuwe redvoertuigen besteld

Er zijn na een uitgebreide aanbesteding vier autoladders aangekocht die in de loop van 2024 geleverd worden. Deze autoladders vervangen de hoogwerkers van de brandweerposten in Assen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel.
Voor de totstandkoming van deze bestelling is nauw samenwerkt tussen verschillende teams en de betreffende brandweerposten. Dit kost wat meer tijd, maar resulteert in nieuwe autoladders met een breed draagvlak.

BON

De opleidingen en trainingen die waren ingepland voor 2022 hebben allemaal doorgang kunnen vinden. Sinds begin mei is BON gereorganiseerd en vanuit een andere filosofie gaan werken. Als gevolg daarvan is er geen opleidingscoördinator meer per veiligheidsregio, maar een productmanager per opleidingsleergang. Daarnaast is aangekondigd dat de kosten voor BON vanwege de inflatie significant zijn gestegen en in 2023 worden doorberekend.

Financiën

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Programma Calamiteiten en Crises						
Incidentbestrijding	4.076	4.702	14	4.716	4.803	-87
Operationele informatievoorziening	166	142	62	204	208	-5
Techniek en Logistiek	1.571	1.529	97	1.626	1.760	-134
Investering	3.086	3.343	5	3.348	2.958	390
Vakbekwaamheid	1.946	1.787	112	1.899	2.150	-251
Crisisbeheersing	213	247	-52	195	346	-151
GHOR	1.221	1.323	0	1.323	1.316	7
Personeel	8.882	8.557	-44	8.513	8.880	-367
Lasten	21.160	21.630	194	21.824	22.421	-597
Techniek en Logistiek	32	30	-	30	46	16
Investering	119	113	-	113	125	12
Vakbekwaamheid	11	2	10	12	3	-9
Crisisbeheersing	33	-	-	-	124	124
Personeel	104	257	-231	26	104	78
Baten	298	402	-221	181	403	221
Totaal Calamiteiten en Crises	20.862	21.228	414	21.643	22.018	-376

In deze missielijn waren de kosten € 376.000,- hoger dan begroot, dit had de volgende oorzaken:

- Er zijn meer incidenten en daardoor meer gemaakte incidenturen door repressief vrijwillig brandweerpersoneel. Hierdoor is de begroting met € 90.000,- overschreden.
- Door het aantal toegenomen incidenten bij de brandweer, in combinatie met hoge brandstofprijzen zijn de totale uitgaven voor brandstof fors gestegen. Hierdoor zijn de kosten € 135.000,- hoger uitgevallen.
- Als gevolg van het doorschuiven van investeringen en langere leveringstijden zijn de kosten lager: € 400.000,-
- De kosten voor het opleiden en oefenen in 2022 waren € 260.000,- hoger dan begroot. Er zijn meer uren gemaakt voor het opleiden en oefenen. Dit komt deels door een inhaalslag van de afgelopen COVID-19 jaren en deels door het verloop onder vrijwilligers.
- Overige kosten vallen per saldo € 2.000,- lager uit.
- Kosten personeel vallen hoger uit dan begroot: € 289.000,-. Voor verklaring van dit verschil wordt verwezen naar de toelichting op pagina 21.

Wij vergroten bewustwording over veiligheid

GHOR

Zorgrisicoprofiel

Er is gestart met de voorbereiding om tot een zorgrisicoprofiel voor Drenthe en Noord-Nederland te komen. Hiervoor werd landelijk en regionaal (3-Noord) samengewerkt door de GHOR en is er deelgenomen aan verschillende overleggen. Samen met de GHOR Groningen en GHOR Friesland is een workshop gegeven aan crisiscoördinatoren van de acute zorgpartijen over 'continuïteit en samenwerking' in de zorgketen. Tijdens de workshop zijn de risico's voor de zorgketen geduid. Dit is door de deelnemers uitgewerkt in een zorgrisicodiagram; een mooie eerste aanzet tot het zorgrisicoprofiel. Er wordt landelijk een analysetool ontwikkeld die in Noord-Nederland gebruikt gaat worden. Deze tool is in 2023 gereed. Door grote druk op de capaciteit van de GHOR, heeft het zorgrisicoprofiel nog niet de aandacht kunnen krijgen die hiervoor nodig is.

Brandweer

Advisering brandveiligheid

In 2022 zijn naast de reguliere advisering op brandveiligheid diverse bijzondere activiteiten geweest. Zo is er met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gesproken over brandveiligheid in grote pluimveestallen. Als vervolg daarop is in Noord-Nederlands verband met de drie noordelijke veiligheidsregio's en een aantal adviesbureaus gezocht naar voor alle partijen werkende, risicogerichte oplossingen voor de bouw van grote pluimveestallen. Dit traject loopt door tot in 2023.

Op het gebied van energietransitie zijn grote stappen gemaakt in de advisering voor 80 woningen met waterstof CV-ketels in Hoogeveen. Rondom dit thema gaan de ontwikkelingen sneller dan de ontwikkeling van passende wetgeving. Om toch te kunnen adviseren op brandveiligheid is een risicogerichte aanpak ontwikkeld door risicobeheersing met als uitgangspunt dat het risico van waterstof in een woning gelijk of kleiner moet zijn dan het risico van aardgas. Met de door risicobeheersing ontwikkelde risicomatrix moet de initiatiefnemer aantonen dat de veiligheid van de installaties voldoet. Omdat dit pionierswerk is, heeft het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid meegekeken. Zij hebben de veiligheidsmaatregelen die ontwikkeld zijn omarmd. Het Algemeen Bestuur heeft op 14 december ingestemd met de ontwikkelde werkwijze.

doorstroombegrenzer + rooster meterkast + natuurlijke ventilatie cv-ruimte + odorisatie + gecertificeerde installateur	**Kleine lekkage (installatie voldoet)**	**Middelgrote lekkage**	**Grote lekkage**
	NEN 8078 (lek < 5 L/uur). Lekkage via permeatie is nihil	Verbindingen, regelaars, kleppen en kranen	Open zetten gaskraan
Kans van optreden	Groot	Klein	Zeer klein
Kans op slachtoffers	Nihil	Klein	Groot (aardgas) i.v.m. afwezigheid doorstroombegrenzer Klein (waterstof) i.v.m. aanwezigheid doorstroombegrenzer
Aardgas	Risico op slachtoffers nihil. Concentratie < 4 vol.% door ventilatie	Risico op slachtoffers klein door odorisatie	Explosie met slachtoffers is reëel risico
H2 met bestaande leidingen	Risico op slachtoffers nihil. Concentratie < 4 vol.% door ventilatie **ONDERZOEK**	Risico op slachtoffers klein door odorisatie **ONDERZOEK**	Risico op explosie of detonatie kleiner door aanwezigheid doorstroombegrenzer (gecertificeerde installateurs).
H2 met nieuwe leidingen	Risico op slachtoffers nihil. Concentratie < 4 vol.% door ventilatie (cv en meterkast) **ONDERZOEK**	Risico op slachtoffers **erg** klein door odorisatie, 1 nieuwe leiding en gecertifieerde installateurs **ONDERZOEK**	Risico op explosie of detonatie **erg** klein door aanwezigheid doorstroombegrenzer, 1 nieuwe leiding en gecertificeerde installateurs.

Wij vergroten bewustwording over veiligheid

Controle en toezicht op brandveilig gebruik

Door een tekort aan toezichthouders was het in 2022 niet mogelijk om alle gebouwen te controleren waar de VRD normaliter toezicht op brandveilig gebruik uitvoert. In de loop van 2022 zijn drie nieuwe toezichthouders aangesteld. Zij zijn inmiddels opgeleid, waardoor het aantal toezichthouders weer op sterkte is.

Ten behoeve van toezicht en handhaving zou in 2022 een online tool uitgerold worden die gebouweigenaren en -gebruikers kunnen toepassen om de brandveiligheid in hun gebouw te checken. Onderzoek heeft uitgewezen dat de tool niet of nauwelijks bijdraagt aan deze doelstelling; daarom is besloten om te stoppen met het gebruik van deze online tool.

Invoering Omgevingswet

Hoewel de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen opnieuw zijn uitgesteld - naar 1 januari 2024 - gaan de voorbereidingen hierop bij risicobeheersing onverminderd door. Administratie wordt niet langer in zowel het oude als nieuwe systeem bijgehouden: ondanks het uitstellen van de invoering van deze nieuwe wetgeving is inmiddels volledig overgegaan op het nieuwe VTH-systeem LEEF. De invoering van dit nieuwe VTH-systeem heeft in 2022 extra kosten met zich meegebracht voor aanschaf, migratie en implementatie.

Natuurbrandbeheersing

Samen met de Provincie Drenthe wordt onderzocht op welke wijze brandveiligheid meegenomen kan worden in de natuurontwikkeling in Drenthe. Klimaatverandering en het daardoor toenemende risico van natuurbranden leiden tot steeds meer bewustwording in de maatschappij van de noodzaak om ook in natuurgebieden aandacht aan brandveiligheid te besteden. In datzelfde kader worden ook gesprekken gevoerd met het Recreatieschap Drenthe, waarbij de focus ligt op veiligheid in en om recreatiebedrijven in natuurgebieden.

Financiën

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Programma Bewustwording						
Risicobeheersing	230	130	-4	126	303	-177
Personeel	3.230	3.112	-16	3.096	3.229	-133
Lasten	3.460	3.242	-20	3.222	3.532	-310
Risicobeheersing	-	-	-	-	1	1
Personeel	38	94	-84	10	38	28
Baten	38	94	-84	10	39	29
Totaal Bewustwording	3.423	3.148	64	3.212	3.493	-281

In deze missielijn waren de kosten € 281.000,- hoger dan begroot, dit had de volgende oorzaken:

- Wijzigende wet- en regelgeving voor Risicobeheersing hebben gevolgen voor de ICT-ontwikkelingen die leiden tot een forse toename van de kosten. Het gaat dan om kosten voor de Omgevingswet, maar ook voor de Meldkamer Noord-Nederland: nadeel € 176.000,-.
- Kosten voor personeel vallen hoger uit dan begroot, € 105.000,-. Voor verklaring van dit verschil wordt verwezen naar de toelichting op pagina 21.

Wij zijn onderdeel van de samenleving

Crisisbeheersing

Crisisnoodopvang asielzoekers

Vanaf juni heeft de VRD verschillende opdrachten ontvangen ten aanzien van de opvang van asielzoekers met als doel het COA in Ter Apel te ontlasten. De opvang van asielzoekers is opgepakt door alle Drentse gemeenten. Deze opvang loopt door in 2023. Naast het coördineren van opvangplekken faciliteert de VRD het platform locatiemanagers CNO.

Coördinatie versnelde uitplaatsing statushouders

In de zomerperiode heeft de VRD samen met de provinciale regietafel en de VDG invulling gegeven aan de opdracht om versneld over te gaan tot uitplaatsing van statushouders. Het achterliggende idee was dat hierdoor de AZC's worden ontlast. Om dit proces te faciliteren is een platform Versnelling Huisvesting Statushouders opgericht waarin de samenwerking tussen gemeenten, provincie en woningbouwcorporaties plaatsvindt.

Brandweer

Inzet van de samenleving bij incidenten

Samen met de Landelijke Meldkamer Samenwerking is onderzocht welke mogelijkheden er zijn om bij een brandweerincident slim gebruik te maken van de ‘oren en ogen’ van aanwezige burgers. Het doel hiervan is om sneller hulp te bieden en meer informatie te verzamelen tijdens een incident. Gedurende 2022 is gebleken dat de ontwikkeling van technische systemen inspanning van externe partijen vraagt. Ook is de rol van de meldkamer nader onderzocht samen met de Meldkamer Noord-Nederland in de hoop dat in de eerste helft van 2023 een pilot burgerhulpverlening kan worden gestart.

Jeugdbrandweer

De jeugdbrandweer Drenthe bestaat uit vier posten: Assen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel.
Gezamenlijk hebben ze 64 actieve leden die worden begeleid door een 40-tal jeugdleiders en assistent jeugdleiders. Eén van de doelstellingen van de jeugdbrandweer is om jeugd al op jonge leeftijd te interesseren voor een functie binnen de (vrijwillige) brandweer. In Drenthe zijn in 2022 vijf jeugdleden doorgestroomd naar de vrijwillige brandweer.

Er is door alle jeugdbrandweerkorpsen deelgenomen aan brandweerwedstrijden, waarbij Hoogeveen is doorgedrongen tot de landelijke finale en Meppel tot de halve finale.

Veteranendag brandweer Drenthe

Op 14 mei 2022 werd de tweede Veteranendag gehouden voor oud-leden van de brandweer in Drenthe. Zo'n 250 deelnemers konden in Assen onder het genot van eten, drinken, muziek en mooi weer elkaar ontmoeten. Ook werden de nieuwste ontwikkelingen in het vakgebied gepresenteerd. De Veteranendag is bedoeld om oud-leden ook na hun brandweercarrière te blijven waarderen voor de inzet die ze voor de brandweer in Drenthe getoond hebben. Uit de enquête achteraf bleek veel waardering voor de Veteranendag en de wijze waarop deze is georganiseerd.

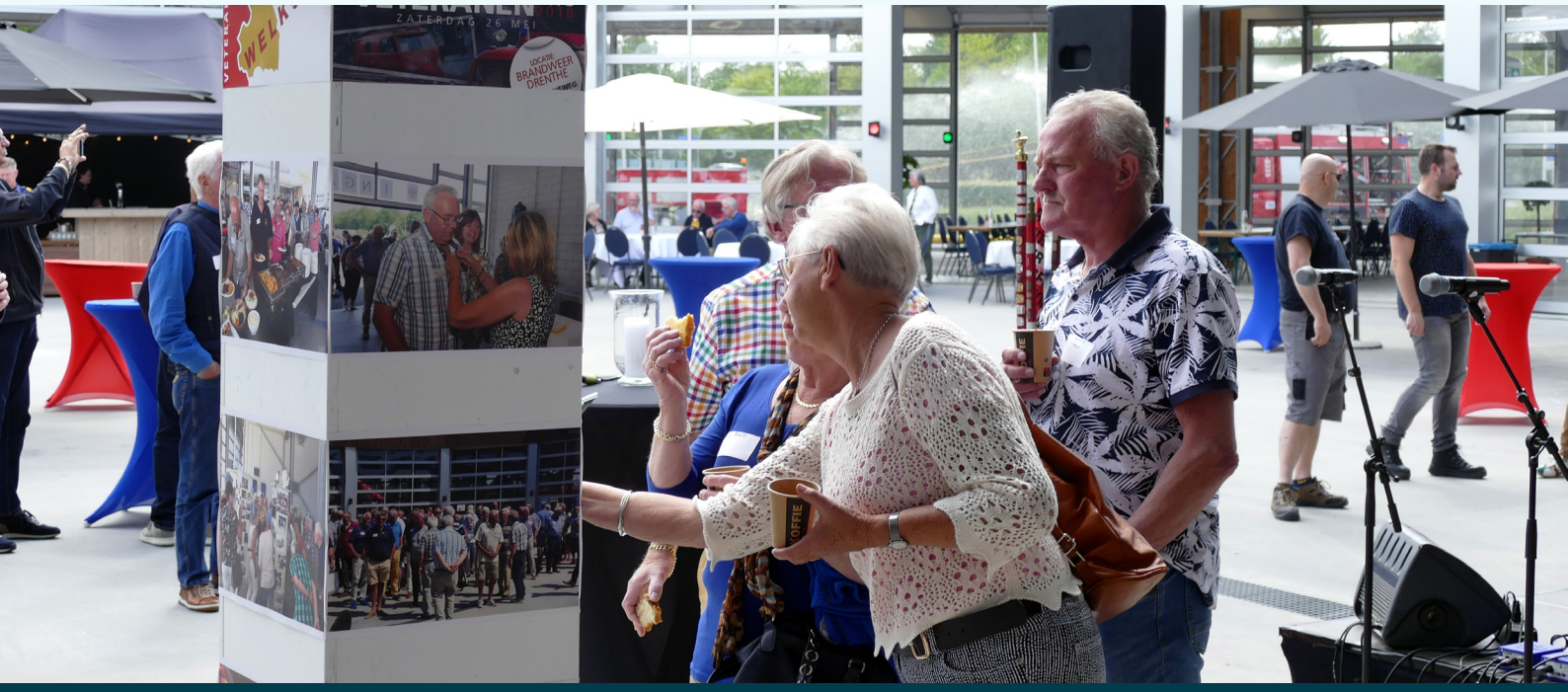

Financiën

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Programma Samenleving						
Jeugdbrandweer	15	48	-20	28	30	-3
Huisvesting	2.234	2.132	124	2.256	2.251	5
Lasten	2.249	2.180	103	2.283	2.281	2
Jeugdbrandweer	7	6	-	6	7	1
Huisvesting	920	903	40	943	951	7
Baten	927	909	40	949	957	8
Totaal Samenleving	1.321	1.271	63	1.334	1.324	10

In deze missielijn waren de kosten € 10.000,- lager dan begroot. Dit komt door lagere kosten voor huisvesting. Voor de brandweerposten hebben we een energietoeslag ontvangen, waar in de begroting geen rekening mee was gehouden.

Crisisbeheersing

Informatieknooppunt

Het informatieknooppunt is in 2020 gestart vanuit de grote informatiebehoefte rondom COVID-19. De VRD heeft in de COVID-19 crisis informatie verzameld en geduid: dit is van grote waarde geweest. Het informatieknooppunt verzorgde continu het veiligheidsbeeld voor de crisisorganisatie en zorgde voor de inhoudelijke verbinding tussen andere veiligheidspartners en het land.
Ook voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen en de crisisnoodopvang van asielzoekers heeft de crisisorganisatie goed gebruik gemaakt van de informatie vanuit het informatieknooppunt: en was continu een actueel beeld rondom vluchtelingenstromen beschikbaar. Dit beeld bestond onder andere uit een overzicht van de opvanglocaties, het aantal beschikbare plekken en regionale en landelijke ontwikkelingen op beide onderwerpen.
Daarnaast is het informatieknooppunt verder doorgegroeid naar een informatieknooppunt waar in bredere zin wordt gemonitord wat in de regio speelt: zoals mogelijke maatschappelijke onrust, potentiële dreigingen en bijzondere gebeurtenissen.
Het informatieknooppunt heeft ook geleid tot een multidisciplinaire werkgroep die op basis van informatie vooruitkijkt en probeert daarmee aan de voorkant van aanstaande crises te komen.

Brandweer

Weerbaarheid en stressherkenning

Brandweerwerk vraagt fysiek en mentaal veel van medewerkers en leidt tot verhoging van stress die enerzijds nodig is om goed te presteren en anderzijds kan leiden tot tunnelvisie en vernauwing van waarneming, waardoor risico's toenemen. Langdurige stress kan daarnaast leiden tot afname van weerbaarheid, waardoor terugveren na een incident met grote impact lastiger wordt. Herkenning van stress geeft iemand de mogelijkheid om stress beter te reguleren en eventueel om hulp te vragen. In 2022 zijn vanuit het programma VPT (omgaan met agressie) en vanuit de basisprincipes brandbestrijding (werken onder stress) trainingen en workshops aangeboden die stressherkenning bevorderen.

Risico-inventarisatie & evaluatie

In 2022 is de risico-inventarisatie & evaluatie (RI&E) voor repressief brandweerwerk afgerond evenals een verdiepende RI&E voor variabele voertuigbezetting (TS-4). Deze inventarisaties leiden tot inzicht in risico's van het werk en een plan van aanpak. Met het resultaat wordt de komende periode verder ingezet op het zoveel mogelijk beheersen van risico's.

Informatievoorziening BIVAC

BIVAC (brandweer, informatie, verzamelen, analyseren, concluderen) ondersteunt de leiding van brandweerposten om hun 'vitaliteit' op orde te houden. Het BIVAC-dashboard geeft inzicht in de wijze waarop een post is georganiseerd. Bijvoorbeeld door informatie over verdeling van functies en leeftijdsopbouw weer te geven. Deze informatie helpt de postleiding om te bepalen of en wanneer er behoefte ontstaat aan nieuwe medewerkers, zodat werving en opleiding tijdig kunnen starten.

Extra inzet op logistieke ondersteuning voor crises

Ter ondersteuning van de logistieke werkzaamheden voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen en de bestrijding van het COVID-19 virus in Drenthe is personele capaciteit bij het team Techniek & Logistiek vrijgemaakt. Dit is van invloed geweest op de reguliere werkzaamheden, die daardoor in de eerste vier maanden in afgeslankte vorm hebben plaatsgevonden. In augustus 2022 zijn deze logistieke werkzaamheden weer overgenomen door de GGD.

Bedrijfsvoering VRD

Prijsstijgingen brandweermaterieel en -materiaal

De prijsstijgingen als gevolg van schaarste en inflatie hebben een duidelijk merkbaar effect gehad op de kosten die gemaakt zijn bij het team Techniek & Logistiek. De levering van chassis en onderdelen was een probleem waardoor de levering van nieuwe brandweervoertuigen is uitgesteld. Hierdoor blijven voertuigen langer in gebruik en vallen de onderhoudskosten hoger uit.

Informatisering & automatisering

De nieuwe vormen van (digitaal) samenwerken zijn in de afgelopen periode steeds meer ingeburgerd geraakt. Medewerkers zijn opgeleid om efficiënt gebruik te maken van de nieuwe technologieën en hybride (samen)werken en vergaderen wordt beter ondersteund. Aangezien informatiegestuurd werken in de toekomst steeds belangrijker wordt, zijn werkwijzen, rollen en technieken (tooling) ontworpen om efficiënt informatieproducten te ontwikkelen.

Veiligheid van informatievoorziening en privacy

In 2022 zijn de VRD en GGD gezamenlijk gestart aan het verbeteren van de veiligheid van informatievoorziening en het beschermen van belangen op het gebied van privacy. Aanleiding hiervoor was de inbreng van informatiegestuurd en datagericht werken in de strategie van beide organisaties, hetgeen het belang van de veiligheid van informatievoorziening en het waarborgen van belangen op het gebied van privacy sterk deed toenemen. Daarnaast bleek uit assessments en audits dat het huidige niveau van beveiliging van beide organisaties onvoldoende was.

De maatregelen die getroffen worden om te werken aan verbetering bestaan uit de volgende onderdelen:
- implementatie van BIO en NEN 7510;
- inrichting organisatie;
- technische voorzieningen;
- evalueren en leren.

Gelet op het belang van het plan en de noodzaak voor aanvullende financiële middelen voor de uitvoering van de maatregelen is in de eerste helft van 2022 veel tijd en energie gestoken om de besturen van zowel de VRD als de GGD te informeren over de problematiek, de dilemma's en de mogelijke oplossingen. De uiteindelijke besluitvorming is ter zienswijze voorgelegd aan de 12 Drentse gemeenten, voor de VRD en GGD afzonderlijk. Uiteindelijk hebben beide besturen begin juli ingestemd met de aanpak en is de deadline voor een aantal maatregelen noodgedwongen met een half jaar opgeschoven.

De rest van het jaar is gewerkt aan het doorvoeren van de verbeteringen. Vooralsnog heeft dit geleid tot goede resultaten, zoals:
1. Een aantal belangrijke actiepunten is inmiddels uitgevoerd, maar er is ook nog een aantal uit te voeren. Van groot belang zijn de algemene beleidsdocumenten die vastgesteld zijn, het opstellen van leveranciersmanagement en het opstellen van protocollen voor het afwikkelen van incidenten en verstoringen. Bewustwording heeft een vaste plaats gekregen in de organisatie, er is aandacht voor authenticatie en autorisatie en bij de doorontwikkeling van functioneel beheer is veiligheid informatievoorziening en privacy een vast onderwerp.

2. Voor de inrichting van de organisatie zijn in 2022 de eerste vacatures ingevuld: voor de functies van privacy-officer en security-officer. De functie van system security specialist wordt begin 2023 ingevuld. Voor de functie van functionaris gegevensbescherming is noodgedwongen gebruik gemaakt van tijdelijke externe inhuur. Definitieve invulling is een vraag die nog voor hoofdbrekens zorgt door schaarste op de arbeidsmarkt; dit wordt in 2023 opgepakt.

3. Op het gebied van technische voorzieningen zijn de VRD en GGD inmiddels goed voorzien. Monitoring van netwerkactiviteiten, toegangsdrempels, scanning van individuele gedragen en het inschakelen van SOC en Cert-voorzieningen hebben de weerbaarheid van beide organisaties in technische zin duidelijk vergroot.
   Helaas staat de wereld niet stil en nam de dreiging van incidenten en verstoring ook in 2022 verder toe. In voorkomende gevallen blijkt de samenwerking van VRD en GGD te leiden tot adequate afwikkeling van incidenten, ook bijvoorbeeld bij grotere datalekken en claims die hieruit voortkomen.

Voor 2023 wordt daarom met dezelfde energie doorgewerkt aan het uitvoeren van de maatregelen voor het verbeteren van de veiligheid van informatievoorziening en privacy. Het resterende budget wordt in 2023 hier voor aangewend.

Nieuwe ontwikkeling is de ethische reflectie op het datagericht werken binnen de VRD en GGD, ook van de kant van het bestuur en deelnemende gemeenten. De vraag die in 2022 prominenter aan de orde kwam, is of alles wat technisch mogelijk is ook wenselijk is om uit te voeren, met name als de suggestie ontstaat dat er op persoonsniveau informatie wordt gekoppeld en vastgelegd. In 2023 wordt de positionering van de VRD en GGD ten aanzien van dit voorbehoud verder uitgewerkt.

Collectief eigenrisicodragerschap

Het project Risicomanagement en Verzekeringen heeft in 2022 een vervolg gekregen. Op 1 juli 2022 is door het Veiligheidsberaad het besluit genomen tot de oprichting van een Stichting Risicobeheer. Dit is een expertisebureau voor risicobeheer en verzekeringen van en voor veiligheidsregio's. Het expertisebureau voorziet in de ondersteuning bij de afhandeling van ongevallen en de gezamenlijke inkoop van een ongevallenverzekering. De VRD neemt deel aan deze stichting.

Een 'Landelijke regeling uitkeringen na dienstongevallen' vormt de uitwerking van de uitgangspunten voor 'goed werkgeverschap na dienstongevallen'. In december 2022 zijn afrondende besprekingen met de landelijke vakbonden gevoerd.

Personeelszorg

In 2022 zijn de 'Organisatievisie en leidende principes VRD' beschreven. Dit is een levend document waarin de uitgangspunten staan beschreven waarop de VRD is gebouwd. Het wordt actief gebruikt bij personeelsbijeenkomsten van zittend en nieuw personeel.

Er is gezocht naar een waarderingsmodel dat past bij het werken in rollen in plaats van functies. In 2022 is een uitgebreide pilot gestart bij twee afdelingen. In 2023 wordt het besluit genomen of het model geschikt is om in te voeren in de gehele organisatie. Het model helpt ook inzicht te krijgen in de kwaliteiten van de medewerkers. Hierdoor wordt het eenvoudiger om medewerkers te koppelen aan de opgaven van de VRD.

Ook de VRD is geconfronteerd met de gespannen arbeidsmarkt. Het is gebleken dat op het gebied van communicatie, informatieveiligheid en privacy het lastig is om voldoende gekwalificeerde medewerkers te vinden.

Op 1 januari 2022 is de WVSV (werkgeversvereniging samenwerkende veiligheidsregio's) opgericht. De vereniging is in gesprek met de vakbonden om te komen tot een arbeidsvoorwaardenakkoord dat zou moeten gaan gelden per 1 januari 2023. De VRD is lid van deze vereniging.

Verzuim

	2022	2021	2020
Verzuimpercentage:	3,48	2,9	3,18
Meldingsfrequentie:	0,5	0,27	0,33

Het verzuimpercentage is licht gestegen ten opzichte van de jaren 2020 en 2021. Dit is een trend die ook landelijk terug te zien is. Een duidelijke verklaring is niet te geven. Mogelijk meldden mensen zich in de jaren 2020 en 2021 minder snel ziek, omdat toen vooral vanuit huis werd gewerkt.

Het afgelopen jaar was sprake van een aantal langdurige ziektegevallen. Deze ziektegevallen leggen druk op de teams waarbinnen het verzuim plaatsvindt. In combinatie met de langdurige inzet van medewerkers in diverse crises, die daardoor ook niet beschikbaar waren voor hun reguliere werkzaamheden, vraagt dit extra veerkracht en flexibiliteit van alle medewerkers.

Wij zijn een flexibele en wendbare (netwerk)organisatie

In- en uitdienst cijfers

	In dienst 2022	Uit dienst 2022
Vast/ tijdelijk	23	7
Vrijwilliger	55	52
Totaal	78	59

Werkgeverschap MKNN en ZVHD

Voor het Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe (ZVHD) verzorgt de VRD naast het werkgeverschap ook de PIJOFACH taken. Voor de Meldkamer Noord-Nederland (MNN) verzorgt de VRD het werkgeverschap voor personeel van de veiligheidsregio (brandweer en crisisbeheersing) voor de drie noordelijke regio's. In 2022 is deze ondersteuning voortgezet.

Huisvesting brandweer

Eind december is de eerste Drentse CO2-neutrale brandweerpost opgeleverd. Deze nieuwe brandweerpost in Eelde is voorzien van een groot aantal zonnepanelen en heeft geen gasaansluiting meer. Verwarming geschiedt middels warmtepompen. De nieuwe post in Eelde is de eerste van een serie van drie nieuwe duurzame brandweerposten die in de gemeente Tynaarlo gebouwd wordt. In meerdere Drentse gemeentes worden gesprekken gevoerd om, in navolging van de gemeente Tynaarlo, huisvesting van de brandweer te verduurzamen of te vernieuwen.

Gebruik kantoorlocaties

De eerste ervaringen zijn opgedaan met het huisvestingsconcept 'Terug naar kantoor'. De kantoorlocaties zijn ingericht om ontmoeten, samenwerken en verbinden te faciliteren. De balans tussen thuis- en kantoorwerk wordt door steeds meer medewerkers gevonden. Op basis van een nog uit te voeren evaluatie in 2023 wordt het concept verder doorontwikkeld.

Wij zijn een flexibele en wendbare (netwerk)organisatie

Energieverbruik

De onrustige situatie op de energiemarkt raakt ook de VRD. Aan de Drentse brandweerposten is gevraagd kritisch te kijken hoe binnen de eigen post het energieverbruik verder kan worden teruggedrongen. Hieruit bleek dat het merendeel van de brandweerposten zelf al het initiatief had genomen om zuinig met gas en elektriciteit om te gaan.

Financiën

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Programma Organisatie (Overhead)						
ICT	909	803	271	1.074	882	192
Investering ICT	400	400	-	400	400	-
Ondersteunende functies	1.121	890	214	1.104	1.101	3
Personeel	4.037	3.890	-20	3.870	4.036	-167
Lasten	6.466	5.983	464	6.447	6.419	28
Ondersteunende functies	147	85	26	111	128	17
Investering ICT	-	5	-5	-	-	-
Personeel	48	117	-105	12	47	35
Baten	195	207	-84	123	176	53
Totaal Organisatie	6.271	5.776	548	6.324	6.243	81
Totaal programma's	31.877	31.423	1.090	32.513	33.079	-566

In deze missielijn waren de kosten € 81.000,- lager dan begroot, dit had de volgende oorzaken:

- In de loop van het jaar zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het verbeterplan informatieveiligheid. In 2022 is een start gemaakt met de uitvoering, maar nog niet alle activiteiten hiervan zijn opgepakt. Hierdoor is een deel van de gevraagde middelen groot € 185.000 nog niet uitgeven. Voorgesteld wordt om deze middelen te reserveren om verdere uitvoering van het plan in 2023 te kunnen realiseren.
- Kosten personeel vallen iets hoger uit dan begroot, € 132.000,-. De VRD heeft de afgelopen jaren wat meer personeel aangetrokken dan de formatieve ruimte. Deze extra capaciteit is nodig om flexibel en wendbaar te kunnen zijn. Afgelopen jaren werden de kosten hiervan gecompenseerd vanuit andere budgetten. Dat lukt dit jaar niet. Het MT zoekt naar oplossingen voor de toekomst.
- Overige kosten per saldo € 27.000,- lager.

Financiële en algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Overige opbrengsten en kosten	174	919	-619	300	2.563	-2.262
Baten						
Gemeentelijke bijdrage	26.766	27.328	235	27.563	27.563	-
Bdur	5.229	5.022	188	5.210	5.404	194
Overige opbrengsten en kosten	185	-		-	2.465	2.465
Totaal algmene dekkingsmiddelen	32.005	31.431	1.042	32.473	32.869	397
Resultaat voor bestemming reserve	-128	-8	48	40	209	-169
Reserve mutatie	8	8	-48	-40	-39	-1
Resultaat na bestemming reserve	(119)	-	(0)	(0)	170	(170)

Binnen de algemene dekkingsmiddelen is per saldo een voordeel ontstaan van € 397.000,-.

- De declaratie bij VWS voor de COVID-19 crisis van € 263.000,- is hier verantwoord. Ook de gemaakte kosten zijn hier verantwoord. De verantwoording van de meerkosten is conform de verantwoordingsinstructie opgesteld.
- De declaratie bij V&J voor de Oekraïne crisis van € 2.242.000,- is hier verantwoord. Ook de gemaakte kosten zijn hier verantwoord. De verantwoording van de meerkosten is conform de verantwoordingsinstructie opgesteld.
- 2022 is het laatste jaar waarin een ontwikkelingsbudget is ontvangen. De uitgaven zijn meestal verantwoord in de bestaande programma's. Hierdoor vallen de kosten
- € 200.000,- lager uit.
- Er is ter compensatie van loon- en prijsontwikkeling een hogere Bdur bijdrage ontvangen van € 194.000,-.
- Overige kosten vallen per saldo € 3.000,- lager uit.

Paragrafen

Inleiding

De van toepassing zijnde paragrafen op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording voor de VRD zijn:
- Weerstandvermogen en risicobeheersing
- Financiering
- Verbonden partijen
- Bedrijfsvoering
- Onderhoud kapitaalsgoederen

De paragraaf bedrijfsvoering is geïntegreerd in de missielijn Vitale en flexibele organisatie en wordt hieronder niet toegelicht. De paragrafen Grondbeleid en Lokale heffingen zijn niet van toepassing voor de VRD.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de relatie aan tussen de risico's waar geen maatregelen voor zijn getroffen en de weerstandscapaciteit die de gemeenschappelijke regeling heeft om de niet begrote kosten op te vangen.

De paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing is als volgt opgebouwd: .
- Risicobeleid
- Weerstandscapaciteit
- Risico-inventarisatie per 31 december 2022
- Weerstandspositie
- Kengetallen

Risicobeleid

In 2021 heeft de werkgroep GRIP op GR-en, bestaande uit Drentse griffiers en VDG-bestuur, de notitie 'Samen werken voor Drenthe' opgesteld. In de notitie, die vanaf 2022 van toepassing is voor de gemeenschappelijke regelingen, worden ten aanzien van de weerstandsparagraaf de volgende werkafspraken gemaakt:
1. Weerstandscapaciteit is aanwezig bij de deelnemers en in beperkte mate bij de gemeenschappelijke regeling.
2. Het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijk regelingen vermeldt in de begroting het verschil tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen in totaal en naar rato voor de afzonderlijke deelnemers.
3. Een algemene reserve is toegestaan om ontwikkelingen in het loon- en prijspeil af te dekken, met een maximale omvang van 2,5% van de lasten van het betreffende jaar.
4. Als de verwachting is dat de ontwikkelingen in het loon- en prijspeil boven de maximale omvang van 2,5% uitkomt, is afwijken van de richtlijn van 2,5% mogelijk. Hiervoor doet het DB van de gemeenschappelijke regeling een gemotiveerd voorstel aan het algemeen bestuur.
5. Het bedrag boven het vastgestelde maximum van de algemene reserve, vloeit naar rato van de deelnemersbijdrage terug naar de deelnemers.

De Veiligheidsregio Drenthe heeft deze afspraken in zijn geheel overgenomen en uitgevoerd.

Weerstandscapaciteit

Voor het berekenen van de weerstandscapaciteit mag op basis van de richtlijnen van het Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader (GTK) alleen de Algemene Reserve worden meegenomen. De weerstandscapaciteit geeft aan in welke mate de VRD in staat is de risico's in financiële zin op te vangen. Op basis van de notitie "Samen werken voor Drenthe" heeft de Algemene Reserve van de VRD een bestemming gekregen en kan deze alleen worden ingezet voor het opvangen van loon- en prijsontwikkelingen. De VRD heeft daardoor zelf geen beschikbaar weerstandsvermogen. De hoogte van de algemene reserve bedraagt 2,5% van de totale begrote lasten, zijnde 2,5% van € 34.179.960 = € 854.499.

In onderstaande tabel is de stand van de reserves voor resultaatbestemming 2022 weergegeven

Algemene reserve	Eindbalans	Resultaat bestemming	Beginbalans	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans
	31-dec-21	(besluit AB)	1-jan-22			31-dec-22
Algemene reserve	1.511.799		1.511.799		657.300	854.499
Saldo algemene reserve	1.511.799	0	1.511.799	0	657.300	854.499

Bestemmingsreserves	Eindbalans	Resultaat bestemming	Beginbalans	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans
	31-dec-21	(besluit AB)	1-jan-22			31-dec-22
Rampenpot	250.459	-	250.459		-	250.459
Nieuw leren	78.241	-	78.241	-	-	78.241
GHOR Opleiden en oefenen	80.000	80.000	-	-		-
WW kosten	32.503	32.503	-	-		-
LMS	500.000	-	500.000	-	-	500.000
Goed werkgeverschap	406.294	(32.503)	438.797	8.979	48.000	399.776
Beleidsimpuls	315.000	315.000	-	-		-
Versterking VRD - begroting 2023	-	(513.983)	513.983	-		513.983
Saldo bestemmingsreserves	1.662.497	(118.983)	1.781.480	8.979	48.000	1.742.459

De reserves worden toegelicht bij het eigen vermogen in de jaarrekening.

Risico-inventarisatie per 31 december 2022

Risico	Risicokans	Impact	Bedrag
Algemeen			
Klimaateffecten	gemiddeld	groot	375.000
Beschikbaarheid en prijs van energie	gemiddeld	groot	375.000
Personeel en organisatie			
Ontwikkelingen 2e loopbaanbeleid/FLO	klein	gemiddeld	90.000
Arbeidsmarktproblematiek	gemiddeld	groot	375.000
Financieel/economisch			
Loonontwikkelingen boven compensatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Prijsontwikkelingen boven compensatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Onverwachte ontwikkeling groot brandweermaterieel	gemiddeld	gemiddeld	150.000
Huisvesting			
Ontwikkelingen huisvesting nieuwbouw	gemiddeld	gemiddeld	150.000
ICT en informatievoorziening			
Digitale verstoring/Cybercrime	zeer groot	groot	675.000
Brandweer			
Verstoring van het huidige opleiding- en oefenensysteem	gemiddeld	groot	375.000
Totaal risico's			4.815.000

Risico's algemeen

Klimaateffecten

De ontwikkelingen in het klimaat hebben invloed op de primaire processen van de brandweer. Het risico op grotere calamiteiten als gevolg van klimaatontwikkelingen neemt toe, wat zorgt voor extra inzet van vrijwilligers en middelen. Bij de inzet van de brandweer op deze grotere calamiteiten staat het reguliere proces onder druk.

Beschikbaarheid en prijs van energie

De gas- en elektriciteitsprijzen hebben de afgelopen tijd ongekende hoogtes bereikt. Door de lopende contracten heeft dit voor de jaarrekening 2022 nog geen gevolgen. Het contract voor gas loopt per 1 januari 2023 af. Voor elektra heeft de VRD nog een lopend contract. Door het opnieuw moeten aanbesteden van een overeenkomst voor gas zullen de kosten vanaf 2023 aanzienlijk toenemen. In de begroting 2023 is hiermee geen rekening gehouden.

Risico's personeel en organisatie

Ontwikkelingen 2e loopbaanbeleid/Functioneel Leeftijdsontslag

Voor brandweermedewerkers die na 2016 in dienst zijn gekomen heeft de werkgever na 20 jaar de verplichting om te zorgen voor een andere functie. Maatregelen hiervoor zijn al in gang gezet, maar het is nog onzeker of dit op termijn tot de gewenste resultaten zal leiden. Medewerkers worden aangespoord of ondersteund om zelf initiatief te nemen om ander werk te vinden Door externe ontwikkelingen op het gebied van de huidige FLO regeling dreigen de regio's met hogere kosten te maken te krijgen die niet in de voorziening zijn meegenomen.

Arbeidsmarktproblematiek

In de huidige arbeidsmarkt worden we steeds vaker geconfronteerd met moeilijk in te vullen vacatures, het potentieel in de vijver waaruit gevist wordt neemt steeds meer af. Er is een risico dat onze dienstverlening in gevaar komt als we niet de juiste man/vrouw tijdig genoeg op de juiste plaats weten te krijgen en we daardoor hogere kosten maken voor werving en selectie of inhuur en inwerken.

Paragrafen

Risico's financieel/economisch

Loonontwikkelingen boven compensatie
De bestemmingsreserve loon- en prijsontwikkelingen is maximaal 2,5% van de begrote lasten op basis van de notitie "Samen werken voor Drenthe". Voor de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting wordt uitgegaan van de CPB reeksen; Prijs Bruto binnenlandsproduct, Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

Prijsontwikkelingen boven compensatie
De bestemmingsreserve loon- en prijsontwikkelingen is maximaal 2,5% van de begrote lasten op basis van de notitie "Samen werken voor Drenthe". Voor de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting wordt uitgegaan van de CPB reeksen; Prijs Bruto binnenlandsproduct, Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

Onverwachte ontwikkelingen groot brandweermaterieel
Ten aanzien van het groot brandweermaterieel worden we meer en meer geconfronteerd met ontwikkelingen, zoals regelgeving en schaarste, waarop niet te sturen is. Hieronder vallen de aanbestedingstrajecten die veelal langer duren dan verwacht. Om het vervangende materieel langer in stand te houden worden daardoor extra kosten gemaakt. Ook snelle veranderingen op technisch vlak spelen hier een rol, meestal leiden deze ontwikkelingen tot een hogere vervangingsprijs.

Risico's huisvesting

Ontwikkelingen huisvesting nieuwbouw
Als er stagnatie in de nieuw te bouwen kazernes ontstaat, moeten extra kosten gemaakt worden om de huidige kazernes langer in stand te houden, dan wel tijdelijke andere locaties gehuurd worden om het materieel te kunnen stallen.

Risico's ICT en informatievoorziening

Digitale verstoring/Cybercrime
De ontwikkelingen op het gebied van ICT gaan snel, dit geeft kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Door de toenemende afhankelijkheid van digitale systemen komen bij uitval hiervan als gevolg van bijvoorbeeld stroomuitval of datadiefstal onze processen in gevaar. Dit kan een grote impact hebben op onze primaire processen en dan met name de acute hulpverlening.

Risico's brandweer

Verstoring van het huidige opleiding- en oefensysteem
De maatschappelijke trend dat mensen zich steeds minder lang binden is ook bij vrijwilligers te merken: zij nemen eerder afscheid van de organisatie. Dit brengt het risico met zich mee dat er een tekort ontstaat aan geschoolde en geoefende vrijwilligers. Om voldoende vrijwilligers beschikbaar te hebben voor de primaire taken van de organisatie moeten hogere kosten worden gemaakt voor opleiden en oefenen.

Weerstandspositie

De weerstandspositie wordt uitgedrukt in een ratio. Deze ratio wordt, overeenkomstig de regels in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) berekend door het aanwezige weerstandsvermogen te delen door de financiële totaalwaardering van de risico's. Het Nederlands Instituut voor Risicomanagement (NARIS) heeft een beoordelingsmatrix opgesteld om de weerstandsratio te kunnen kwalificeren.

Ratio	
> 2	Uitstekend
1,4 - 2	Ruim voldoende
1 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende

Door het ontbreken van weerstandsvermogen bij de VRD is de ratio voor de VRD 0. De VRD is onvoldoende in staat om de mogelijke risico's zelf op te vangen en zal bij het zich voordoen van deze risico's een beroep doen op de bij gemeenten aanwezige weerstandscapaciteit.

Gemeente	Benodigd weerstandsvermogen
Aa en Hunze	273.146
Assen	571.104
Borger-Odoorn	258.743
Coevorden	381.011
Emmen	1.232.256
Hoogeveen	463.200
Meppel	289.401
Midden Drenthe	338.924
Noordenveld	281.885
Tynaarlo	278.185
Westerveld	212.989
De Wolden	234.157
Totaal	4.815.000

Kengetallen

De BBV schrijft een verplichte set van vijf financiële kengetallen voor. De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn niet van toepassing op de VRD. Naast het opnemen van deze kengetallen vindt ook een beoordeling plaats van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de
financiële positie. Door middel van de genoemde kengetallen wordt 'de structureel en reëel sluitende begroting' onderbouwd. Hierna volgt een overzicht van de kengetallen.

Om een beeld te krijgen van de financiële positie van de VRD zijn vier voor ons verplichte toepasbare financiële kengetallen ontwikkeld:
1. netto schuldquote
2. solvabiliteit
3. taakvelden
4. structurele exploitatieruimte

Netto schuldquote/Netto schuldquote gecorrigeerd

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de VRD ten opzichte van de totale inkomsten en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	31-12-2021	31-12-2022
Langlopende schulden	22.738.198	19.939.389
Kortlopende schulden	3.392.552	3.626.968
Financiële activa	974.690	5.219
Vorderingen	8.178.807	5.284.695
Liquide middelen	452.068	558.982
Subtotaal	35.736.316	29.415.253
Totale baten	28.756.000	29.138.601
Netto schuldquote	64,2%	60,8%

	31-12-2021	31-12-2022
Langlopende schulden	22.738.198	19.939.389
Kortlopende schulden	3.392.552	3.626.968
Vorderingen	8.178.807	5.284.695
Liquide middelen	452.068	558.982
Subtotaal	34.761.625	29.410.034
Totale baten	28.756.000	29.138.601
Netto schuldquote gecorrigeerd	60,9%	60,8%

De VNG heeft als richtlijn een norm van maximaal 130% voor de schuldquote. Daar blijft de VRD ruim onder.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de VRD in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid.

Solvabiliteitsratio	
31-12-2021	5,5%
31-12-2022	5,4%

Structurele exploitatieruimte

In de begroting als de jaarrekening 2022 wordt een beroep gedaan op de reserves. De structurele exploitatieruimte is daarom in 2022 negatief.

Structurele exploitatieruimte	
31-12-2021	0,40
31-12-2022	0,72

Financiering

Het Rijk stelt regels aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal beheren. Die regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Hoeveel geld gemeenten en provincies mogen lenen, is afhankelijk van de hoogte van de begroting.

- De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel geld geleend mag worden voor een periode van maximaal 1 jaar.
- De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan 1 jaar.

Gemeenten en provincies mogen liquide middelen aanhouden bij de schatkist (schatkistbankieren). Hier krijgt men een rentevergoeding voor.

.

Doelstellingen VRD

De VRD hanteert de volgende doelstellingen op gebied van financiering:

- Voldoende liquiditeiten beschikbaar hebben om de vastgestelde plannen te kunnen uitvoeren.
- Beheersen van de risico's die zijn verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico en debiteurenrisico.
- Minimaliseren van de kosten van geldleningen.
- Verkrijgen en handhaven van toegang tot de financiële markten.

Renterisico kort en langlopende financiering

Kasgeldlimiet

De door het Rijk opgelegde kasgeldlimiet beperkt het risico van stijgende rentelasten voor de kortlopende financiering. De limiet beperkt de maximale omvang van de gemiddelde korte schuld tot 8,5% van de totale lasten (€ 37.176.000,-) van de programmabegroting. Voor 2022 bedroeg de limiet € 3.048.000,-. In 2022 is VRD binnen de gestelde norm gebleven.

	Berekening kasgeldlimiet 2022 (bedrag * € 1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1	Toegestane kasgeldlimiet				
	* In procenten van de grondslag	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
	* In bedrag	3.048	3.048	3.048	3.048
2	Omvang vlottende schuld	877	958	1.414	3.627
3	Vlottende middelen	5.675	4.300	4.300	5.285
	Toets kasgeldlimiet				
4	Totaal netto vlottende schuld	-4.798	-3.342	-2.886	-1.658
	Toegestane kasgeldlimiet	3.048	3.048	3.048	3.048
	Ruimte	7.846	6.390	5.934	4.706

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op de langlopende financiering. De norm bevordert de spreiding van de looptijd van de kapitaalmarktleningen (looptijd lening > 1 jaar) door de omvang te beperken van de leningen waarvoor de rente in een bepaald jaar moeten worden aangepast. Het Rijk heeft de maximale omvang van leningen met een renteaanpassing vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Voor de VRD komt het neer op een bedrag van € 7.400.000,-. In 2022 is de VRD onder de gestelde norm gebleven.

	Renterisiconorm (in mln. Euro's)	2021	2022
	Berekening renterisiconorm		
1	Begrotingstotaal aan lasten	33,5	37,2
2	Vastgesteld percentage	20%	20%
3	Renterisiconorm, in bedrag (1x2)	6,7	7,4
	Berekening renterisico		
4	Renteherzieningen	0	0
5	Betaalde aflossingen	2,80	2,80
6	Renterisico (4+5)	2,80	2,80
	Toets aan renterisiconorm		
3	Renterisiconorm, in bedrag	6,7	7,4
6	Renterisico	2,80	2,80
	Ruimte + / overschrijding - (3-6)	3,9	4,6

Emu overzicht

nr.	Omschrijving (bedragen 8 € 1.000)	2021	2022
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit de reserves (zie BBV, artikel 17c)	119	-170
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.486	3.358
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	-398	25
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa, die op de balans worden geactiveerd	2.482	1.179
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de EU en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	3
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa, voor zover niet op de exploitatie verantwoord	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, en woonrijpmaken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0
8	Baten bouwgrondexploitatie : Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen ed.) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten	0	0
11	Verkoop van effecten :		
	a. Gaat u effect verkopen ? (ja/nee)	neen	neen
	b. Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie ?	0	0
	Berekend EMU saldo	-884	-2.349

Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in het verdelingsprincipe naar taakvelden:

Taakvelden		2022	
Nummer	Omschrijving	Begroting	Rekening
0.7	Gemeentefonds	5.210	5.404
0.5	Algemene dekkingsmiddelen	27.563	27.563
0.8	Overige baten en lasten	-4.069	-3.916
	Totaal baten	28.704	29.051
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	21.643	22.018
0.4	Overhead	6.447	6.243
0.61	Treasury	-	-
8.3	Wonen en Bouwen	574	581
	Totaal lasten	28.664	28.843
0.10	Reserve mutaties	-40	-39
0.90	Venootschapsbelasting	-	-
Totaal resultaat		0	-170

Onder het taakveld 0.4 Overhead zijn de kosten zoals vermeld in het programma Bestuur en ondersteuning opgenomen. Het taakveld 8.3 bestaat uit de kosten Risicobeheersing incl. personeelskosten. Bij het taakveld 0.8 overige baten en lasten zijn de afrekeningen vorige boekjaren opgenomen.

Verbonden Partijen

Definitie Verbonden Partij

Een Verbonden Partij (VP) is een privaat- of publiekrechtelijke organisatie waarin de VRD een financieel én een bestuurlijk belang heeft. Er is sprake van een financieel belang als de VRD aansprakelijk is bij het niet nakomen van de verplichtingen door de rechtspersoon. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de VRD vertegenwoordigd is in het bestuur of zeggenschap daarin kan uitoefenen. Gelet op deze kwalificaties van belang kent de VRD geen verbonden partijen. Hieronder worden de partijen waarmee de VRD een nauwe betrokkenheid heeft genoemd.

Stichting BON

De bestuurlijke deelname, samen met de veiligheidsregio's Fryslân en Groningen, in de Stichting Brandweeropleidingen Noord (BON) benadert de definitie van een verbonden partij. Er is echter volgens de statuten geen sprake van een financieel belang in de stichting. De stichting is aandeelhouder in de Bon Holding B.V. De Bon Holding B.V. heeft een 100%-deelneming in Oefencentrum Noord B.V. en Brandweeropleidingen Noord B.V. en de Flexpool B.V. De BON factureert de afgenomen dienstverlening (opleiden of oefenen).

Nederlands Instituut Publieke Veiligheid

Dit is de organisatie die de krachten bundelt op het terrein van de publieke veiligheid in Nederland. Het Instituut wordt bestuurd door de voorzitters van de 25 veiligheidsregio's. Zo levert het NIPV onder andere een bijdrage aan de brandweeropleidingen en het delen van informatie en expertise. Ook houdt het NIPV zich bezig met het verwerven en beheren van materieel, uitrusting en telecommunicatievoorzieningen. De VRD betaalt jaarlijks een contributie.

Samenwerkingspartijen

De VRD kan haar taken beter uitvoeren in samenwerking met andere partijen. De beste resultaten uit samenwerking zijn te behalen als de betrokken partijen zich vanzelfsprekend met elkaar verbonden voelen, bijvoorbeeld vanwege gemeenschappelijke waarden of belangen. Kwaliteit- en resultaatverbetering staan voorop.
Voorbeelden van samenwerking zijn:

- dienstverleningsovereenkomst met de Gemeente Tynaarlo voor de uitvoering van de salarisadministratie
- dienstverleningsovereenkomst met GGD Drenthe voor de administratievoering van de
- GHOR
- samenwerkingsovereenkomst met de Veiligheidsregio's Fryslân en Groningen voor de uitvoering van de personeelsadministratie voor het personeel van de MNN dat werkt voor de Veiligheidsregio.
- samenwerkingsovereenkomst Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe (Pijofach,- AB besluit 3-10-2018)
- Werkgeversvereniging Samenwerkende Veiligheidsregio's (WVSV)
- Stichting Risicobeheer - expertisebureau voor risicobeheer en verzekeringen van en voor veiligheidsregio's

Onderhoud kapitaalgoederen (investeringen)

Kapitaallasten materieel

Er wordt in de bijdrage van de basisbrandweerzorg uitgegaan van een bijdrage in het materieel op basis van het materieel vervangingsplan. De basis hiervoor is het overgenomen materieel van de gemeenten. De VRD moet binnen deze bijdrage zorgdragen voor de financiering en vervanging van het materieel. Dit betekent dat de afschrijvingslasten de komende jaren stijgen. Hiervoor is jaarlijks een verhoging van de gemeentelijke bijdrage van € 60.000,- noodzakelijk.

Investering 2022

Voor het investeringsoverzicht 2022 wordt verwezen naar de toelichting op de balans. Hieronder wordt ingegaan op een specifieke investering als voorbeeld.

Huisvesting

Gesprekken met een aantal gemeenten lopen nog over de wijze waarop de huisvesting geregeld wordt en wat hier de financiële gevolgen van zijn. Dit wordt vervolgd in de komende jaren. Zie ook
‘Huisvesting brandweer’ in hoofdstuk 4.

Aanschaf tankautospuiten

In 2022 is de eerste van een serie van 6 nieuwe tankautospuiten geleverd. De overige 5 auto’s worden geleverd in 2023.

Aanbesteding redvoertuigen

In 2022 is het project aanbesteding redvoertuigen afgerond en zijn 4 nieuwe redvoertuigen besteld voor de posten Assen-West, Coevorden, Hoogeveen en Meppel. De levering van deze zogenaamde ladderwagens wordt verwacht in 2024.

Activa in ontwikkeling

In 2022 is een aanvang gemaakt met de bouwen van 3 nieuwe brandweerposten voor de gemeente Tynaarlo. De kosten hiervan zijn verantwoord in de staat van Materiele vaste activa. Tevens zijn voor 7 nieuw te bouwen brandweer voertuigen de kosten voor deelleveringen opgenomen onder deze rubriek.

Jaarrekening

Recapitulatie Jaarrekening

Voor een toelichting op het resultaat wordt verwezen naar de verklaringen bij de missielijnen in het jaarverslag.

Programma Calamiteiten en Crisis	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Programma Calamiteiten en Crises						
Incidentbestrijding	4.076	4.702	14	4.716	4.803	-87
Operationele informatievoorziening	166	142	62	204	208	-5
Techniek en Logistiek	1.571	1.529	97	1.626	1.760	-134
Investering	3.086	3.343	5	3.348	2.958	390
Vakbekwaamheid	1.946	1.787	112	1.899	2.150	-251
Crisisbeheersing	213	247	-52	195	346	-151
GHOR	1.221	1.323	0	1.323	1.316	7
Personeel	8.882	8.557	-44	8.513	8.880	-367
Lasten	21.160	21.630	194	21.824	22.421	-597
Techniek en Logistiek	32	30	-	30	46	16
Investering	119	113	-	113	125	12
Vakbekwaamheid	11	2	10	12	3	-9
Crisisbeheersing	33	-	-	-	124	124
Personeel	104	257	-231	26	104	78
Baten	298	402	-221	181	403	221
Totaal Calamiteiten en Crises	20.862	21.228	414	21.643	22.018	-376
Programma Bewustwording						
Risicobeheersing	230	130	-4	126	303	-177
Personeel	3.230	3.112	-16	3.096	3.229	-133
Lasten	3.460	3.242	-20	3.222	3.532	-310
Risicobeheersing	-	-	-	-	1	1
Personeel	38	94	-84	10	38	28
Baten	38	94	-84	10	39	29
Totaal Bewustwording	3.423	3.148	64	3.212	3.493	-281
Programma Samenleving						
Jeugdbrandweer	15	48	-20	28	30	-3
Huisvesting	2.234	2.132	124	2.256	2.251	5
Lasten	2.249	2.180	103	2.283	2.281	2
Jeugdbrandweer	7	6	-	6	7	1
Huisvesting	920	903	40	943	951	7
Baten	927	909	40	949	957	8
Totaal Samenleving	1.321	1.271	63	1.334	1.324	10
Programma Organisatie (Overhead)						
ICT	909	803	271	1.074	882	192
Investering ICT	400	400	-	400	400	-
Ondersteunende functies	1.121	890	214	1.104	1.101	3
Personeel	4.037	3.890	-20	3.870	4.036	-167
Lasten	6.466	5.983	464	6.447	6.419	28
Ondersteunende functies	147	85	26	111	128	17
Investering ICT	-	5	-5	-	-	-
Personeel	48	117	-105	12	47	35
Baten	195	207	-84	123	176	53
Totaal Organisatie	6.271	5.776	548	6.324	6.243	81
Totaal programma's	31.877	31.423	1.090	32.513	33.079	-566

Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Overige opbrengsten en kosten	174	919	-619	300	2.563	-2.262
Baten						
Gemeentelijke bijdrage	26.766	27.328	235	27.563	27.563	-
Bdur	5.229	5.022	188	5.210	5.404	194
Overige opbrengsten en kosten	185	-		-	2.465	2.465
Totaal algmene dekkingsmiddelen	32.005	31.431	1.042	32.473	32.869	397
Resultaat voor bestemming reserve	-128	-8	48	40	209	-169
Reserve mutatie	8	8	-48	-40	-39	-1
Resultaat na bestemming reserve	-119	0	0	0	170	-170

Overzicht verschillen analyse Incidenteel-Structureel

		Incidenteel	Structureel	Resultaat
Calamiteiten en Crisis				
	Opleiden en Oefenen		-260.000	-260.000
	Hogere brandstofkosten	-12.000	-125.000	-137.000
	Hogere kosten inzet repressief personeel	-90.000		-90.000
	Lagere investeringlasten	400.000		400.000
	Hogere kosten inzet personeel	-80.000	-209.000	-289.000
Bewustwording				
	Kosten invoering Omgevingswet	-91.000	-85.000	-176.000
	Hogere kosten inzet personeel	-40.000	-65.000	-105.000
Samenleving				
	Lagere energielasten	10.000		10.000
Organisatie				
	Storting in voorziening FLO	-157.000		-157.000
	Hogere kosten inzet personeel	22.000		22.000
	Lagere kosten ondersteuning organisatie	30.000		30.000
	Later opstarten programma Informatieveiligheid	185.000		185.000
Opbrengsten				
	Restant ontwikkelingsbudget	203.000		203.000
	Hogere Bdur uitkering	0	194.000	194.000
		380.000	-550.000	-170.000

COVID-19 verantwoording

Veiligheidsregio: Drenthe
Postadres: Mien Ruysweg 1, 9408 KA Assen
IBAN (bankrekeningnummer): NL34BNGH0285064118

Blok 1 Totaal Bron- en contactonderzoek	
BCO regulier	
BCO grootschalig risicogericht testen	
Blok 2 Totaal Bemonstering	
Bemonstering regulier	
Bemonstering grootschalig risicogericht testen	
Blok 3 Totaal Covid-19 Vaccinatie	
Vaccinatie	**€ 263.382**
Blok 4 Totaal Overige Meerkosten:	
Infectieziektebestrijding (IZB)	
Tuberculosebestrijding (TBC)	
Medische Milieukunde (MMK)	
Technische Hygiënezorg (THZ) / Toezicht	
Seksuele Gezondheid (inclusief SOA poli)	
Reizigerszorg	
Gezondheidsbevordering (GB)	
Algemene Gezondheidszorg (AGZ)	
Jeugdgezondheidszorg (JGZ), incl. Rijksvaccinatie	
Openbare GGZ / Sociaal medische advisering	
Veilig Thuis	
Forensische Zorg (For)	
Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	
Overig	
Ondersteuning	
Totaal meerkosten 2022	**€ 263.382**
Ontvangen voorschot meerkosten 2022	**€ 270.000**
Terug te betalen meerkosten 2022	**-€ 6.618**

Oekraïne verantwoording

Kostenafrekening voor aanvraag bijdrageverlening veiligheidsregio
Periode : 1 maart 2022 tot en met 31 december 2022

	Veiligheidsregio Drenthe				
Kostencategorien	Gemeente	Brandweer	GGD	Gedeclareerd	Slotdecalaratie
Regie		4.968		25.000	-20.032
Coordinatie Vluchtelingenspreiding		354.180		301.000	53.180
Communicatie		102.454		25.000	77.454
Zorg		25.109	13.283	2.500	35.892
Materiele kosten		1.742.101		1.646.500	95.601
Totaal	-	2.228.811	13.283	2.000.000	242.094

Balans en toelichting

De balans en toelichting zijn conform de waarderingsgrondslagen en richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording.

	Eindbalans 31-dec-2021	Eindbalans 31-dec-2022
Activa		
Vaste Activa		
Materiele vaste activa	21.268.706	22.083.499
Financiele vaste activa	974.690	5.219
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	8.178.807	5.284.695
Liquide middelen	452.068	558.982
Overlopende activa	1.675.076	1.210.564
TOTAAl ACTIVA	32.549.348	29.142.960
Passiva		
Vaste Passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	1.511.799	854.499
Bestemmingsreserve	1.662.497	1.742.459
Resultaat boekjaar	118.983	-170.263
Voorzieningen	3.125.319	3.149.908
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	22.738.198	19.939.389
Vlottende Passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	3.392.552	3.626.968
TOTAAL PASSIVA	32.549.348	29.142.960

Toelichting

Na het vaststellen van de jaarrekening is gebleken dat een presentatiecorrectie, die al wel in de financiële administratie is gecorrigeerd, onbedoeld niet in de jaarrekening is verwerkt. Het bestuur heeft besloten de correctie alsnog te corrigeren in de vergelijkende cijfers, te weten de overlopende activa en de overlopende passiva voor een bedrag van € 201.359. Deze presentatiecorrectie heeft geen invloed op het resultaat en/of vermogen.

Activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met lineaire afschrijvingen (gebaseerd op de verwachte economische levensduur). Kleine aankopen worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van het resultaat gebracht. In 2022 is voor € 1.179.000,- geïnvesteerd. De investeringen betreffen allen investeringen met een economisch nut. Daarnaast is er nog voor € 2.730.000 geïnvesteerd in activa in ontwikkeling.

Materiele vaste activa	Beginbalans 1 januari 2022	Investeringen	Desinvesteringen	Activa in ontwikkeling	Afschrijvingen	Eindbalans 31-12-2022
Gebouwen						
Huisvesting	398.920	0		1.557.804	41.316	1.915.408
Vervoermiddelen						
Voertuigen	14.890.360	423.753	3.132	1.156.110	1.862.342	14.604.749
Inventaris rijdend materieel	1.627.360	354.034			244.734	1.736.661
Machines apparaten en installatie						
ICT	280.915	92.958			126.691	247.182
Inventaris	231.773	31.478		15.852	72.677	206.425
Materieel Duiken	167.185	9.845			12.313	164.717
Ademlucht	1.766.901	60.768			178.208	1.649.462
Overig						
Kleding	1.045.613	124.442			399.612	770.443
Telecommunicatie	278.913	81.445			97.810	262.548
Overig materieel	580.766	0			54.862	525.905
Totaal	21.268.706	1.178.723	3.132	2.729.766	3.090.564	22.083.499

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn opgenomen tegen nominale waarde. Het betreft een lening aan personeel. Ter dekking van deze lening is recht van eerste hypotheek verstrekt. Bij vorderingen openbare lichamen is de opgenomen vordering op de gemeente Emmen inzake de afspraken FLO verplaatst naar de uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan een jaar, omdat de laatste betaling op deze schuld in 2023 plaatsvindt.

Financiele vaste activa	Eindbalans 31-dec-2021	Toevoeging	Aflossing	Eindbalans 31-dec-2022
Leningen	6.120	-	901	5.219
Vorderingen openbare lichamen	968.570	-	810.471	-
Vlottende passiva	974.690	-	811.372	5.219

Vlottende activa

Het betreft hier uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar, liquide middelen en overlopende activa.

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan een jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig rekening houdend met mogelijke oninbaarheid. De vorderingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan een jaar	Eindbalans	Eindbalans
	31-dec-2021	31-dec-2022
Debiteuren	46.516	14.940
Schatkistbankieren	7.770.299	4.246.533
Vorderingen op mede-overheden	349.425	974.263
Overige vorderingen	12.567	48.959
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan een jaar	8.178.807	5.284.695

De VRD neemt deel aan verplicht schatkistbankieren. Hiertoe is een overeenkomst afgesloten met het Rijk en worden overtollige tegoeden aangehouden in de schatkist. Op 1 juli 2021 is het drempelbedrag 2% van het begrotingstotaal met een minimum van € 1.000.000,- geworden. De VRD heeft het drempelbedrag van € 250.000,- aangehouden, het banksaldo boven dit bedrag wordt automatisch door de BNG afgeroomd.

Schatkistbankieren

Kwartaal	Saldo ultimo
I	5.583.791
II	3.320.177
III	4.089.791
IV	4.246.533

Liquide middelen	Eindbalans	Eindbalans
	31-dec-2021	31-dec-2022
Simpled card	45.487	33.160
Bank Nederlandse Gemeente	406.581	525.822
Saldo Liquide middelen	452.068	558.982

De VRD beschikt over een rekening courant krediet bij de BNG van € 2.000.000,-. Onderdeel van de BNG middelen is de betaalrekening van het Zorg- en VeiligheidsHuis Drenthe. De VRD heeft geen vrije beschikking over het saldo van € 430.981.

Overlopende activa	Eindbalans	Eindbalans
	31-dec-2021	31-dec-2022
Overlopende activa	1.675.076	1.210.564

Dit betreft vooruitbetaalde bedragen die ten laste van de komende begrotingsjaren komen. De meest in het oog springende lasten voor de komende jaren zijn:

- opleidingskosten
- huur kantoorruimte
- verzekering wagenpark
- software en ondersteuning ICT

Passiva

Passiva zijn het eigen vermogen, voorzieningen en vaste schulden, met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer.

Eigen vermogen

	Eindbalans	Resultaat Bestemming	Beginbalans	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans
	31-dec-21	(besluit AB)	1-jan-22			31-dec-22
Algemene reserve	1.511.799	-	1.511.799	-	657.300	854.499
Saldo Algemene Reserve	1.511.799	-	1.511.799	-	657.300	854.499

De algemene reserve is bedoeld om financiële tegenvallers als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen te kunnen opvangen. Op basis van de notitie ‘Samenwerken voor Drenthe’ is de algemene reserve in 2022 afgeroomd naar 2,5% van de totale begrote lasten, zijnde € 854.499. Het verschil is terugbetaald aan de gemeenten.

Bestemmingsreserves	Eindbalans	Resultaat Bestemming	Beginbalans	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans
	31-dec-21	(besluit AB)	1-jan-22			31-dec-22
Reserve Rampenpot	250.459	-	250.459	-	-	250.459
Reserve Opleiden en Oefenen GHOR	80.000	80.000	-	-	-	-
Reserve WW rechten	32.503	32.503	-	-		-
Reserve LMS	500.000	-	500.000	-	-	500.000
Reserve Goed Werkgeverschap	406.294	(32.503)	438.797	8.979	48.000	399.776
Reserve Beleidsimpuls 2021-2022	315.000	315.000	-	-		-
Reserve Nieuw leren	78.241		78.241	-	-	78.241
Reserve Versterking VRD-begroting 2023	-	(513.983)	513.983		-	513.983
Saldo bestemmingsreserves	1.662.497	(118.983)	1.781.480	8.979	48.000	1.742.459

De reserves zijn deels gebaseerd op verwachte (geschatte) kosten. De VRD heeft de volgende reserves gevormd:

Rampenpot

Bij een groot incident moeten meestal snelle beslissingen worden genomen, die direct financiële gevolgen kunnen hebben. Wanneer nog niet duidelijk is wie de drager van deze kosten zal worden, kan deze reserve worden aangesproken. In 2022 is geen beroep op de reserve gedaan.

Nieuw leren

Deze reserve is voor onderwijsvernieuwing van brandweeropleidingen- en oefenen. In 2022 is geen beroep op deze reserve gedaan. De kosten die werden verwacht zijn in de exploitatie opgevangen waardoor deze ruimte ingezet kan worden voor nieuwe ontwikkelingen in 2023.

Opleiden en oefenen t.b.v. GHOR

De reserve is gevormd uit rijksbijdragen om extra uitgaven van mono- en multidisciplinair oefenen te dekken. Deze reserve is in 2022 opgegaan in de reserve Versterking VRD-begroting 2023.

WW kosten

Ingaande 2018 wordt bij de werknemers 0,1% ingehouden voor reparatie WW. Deze is bedoeld om toekomstige claims op te vangen. Deze reserve is in 2022 opgegaan in de reserve goed werkgeverschap.

LMS

In het voorjaar van 2018 hebben alle veiligheidsregio's met het ministerie financiële afspraken gemaakt over de overdracht van het beheer van de meldkamers naar de landelijke meldkamersamenwerking. Het beheer van de landelijke meldkamer wordt daarmee in 2020 een taak van de nationale politie. Om deze taak te financieren worden de veiligheidsregio's vanaf 2020 gekort op de rijksbijdrage. Om eventuele frictiekosten op te vangen, hebben alle regio's in 2018 een éénmalige bijdrage van € 500.000,- ontvangen. Er zijn nog te veel vraagpunten na de landelijke samenvoeging, die het in stand houden van deze reserve rechtvaardigen.

Goed werkgeverschap

Als waarden gedreven organisatie toont de VRD zich een goed werkgever voor eenieder die zijn of haar talenten wenst in te zetten. De realiteit is echter ook dat niet iedereen altijd zijn plek kan vinden binnen de organisatie. Bij de regionalisering is om die reden een frictiereserve gevormd en uit het jaarresultaat van 2015 de reserve organisatieontwikkeling gevormd, mede bedoeld om mobiliteit te bevorderen. Door na de regionalisering medewerkers zorgvuldig te begeleiden naar een nieuwe werkplek binnen of buiten de organisatie en hier actief werk van te maken is de reserve regionalisering niet in zijn volle omvang nodig geweest.

Beleidsimpuls

Deze reserve is in 2022 opgegaan in de reserve Versterking VRD-begroting 2023

Reserve Versterking VRD-begroting 2023

Tijdens de behandeling van de jaarrekening 2021 is besloten om een reserve Versterking VRD-begroting 2023 te vormen. De reserve heeft als doel het opvangen van incidentele ontwikkelingen in de begroting 2023. De reserve is gevormd vanuit het resultaat 2021 van € 118.983, vrijval reserve GHOR opleiden en oefenen van € 80.000 en vrijval reserve Beleidsimpuls van € 315.000.

Voorzieningen

Voorzieningen	Eindbalans	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans
	31-dec-2021			31-dec-2022
Afkoopsom garantieschalen brandweer-personeel Assen	32.811		13.443	19.368
Functioneel Leeftijds Ontslag	3.092.508	513.842	475.811	3.130.539
Saldo Voorzieningen	3.125.319	513.842	489.254	3.149.908

Afkoopsom garantiestelling functieschalen door gemeente Assen

Door de regionalisering is gemeentelijk personeel overgegaan naar Veiligheidsregio Drenthe. De gemeente Assen heeft zich garant gesteld voor inkomstenderving van de medewerkers als gevolg inpassing in lagere functieschalen. De gemeente Assen heeft de verplichting afgekocht door het storten van een éénmalige bijdrage. Jaarlijks zal een onttrekking uit de voorziening plaatsvinden ter compensatie van de extra personeelslasten. De hierop betrekking hebbende kosten zijn in 2022 ten laste gebracht van de voorziening.

Functioneel leeftijd ontslag (FLO) bezwarende functies

Voor de regeling voor uitkeringen ter zake van functioneel leeftijdsontslag (FLO) is een voorziening gevormd voor de verplichting per balansdatum. Deze voorziening is gebaseerd op de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichting per balansdatum af te wikkelen. De verplichting wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde. De totale verplichting is berekend op basis van de verwachte uitgaven in de jaren tot en met 2041. De verplichting wordt opgebouwd op basis van het aantal verstreken dienstjaren. In de opbouw van de voorziening is rekening gehouden met 2,13% loonindexatie. Bij de opbouw van de voorziening wordt, gebaseerd op ervaringscijfers, ervan uit gegaan dat niet alle medewerkers gebruik zullen maken van het FLO. Hoeveel personen er daadwerkelijk gebruik zullen maken van de FLO-rechten is onzeker. Voor de onderbouwing van de voorziening eind 2022 hanteren we de consistente gedragslijn. Dit heeft er toe geleidt dat wij in 2022 een dotatie aan de voorziening moesten doen van € 157.111,-. In 2022 zijn afspraken gemaakt met de gemeente Hoogeveen voor de medewerker die is overgekomen van de gemeente. Op basis van deze afspraken is een afkoopsom ontvangen van € 356.731,-.

Vaste schulden

Het uitstaande bedrag aan leningen met een looptijd langer dan vijf jaar is € 19.939.389,-.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	Eindbalans	Toevoeging	Aflossing	Eindbalans
	31-dec-2021			31-dec-2022
BNG leningen	22.449.538	-	2.782.871	19.666.667
BNG overgenomen lening Hoogeveen	288.660	-	15.937	272.723
Saldo vaste schulden	22.738.198	-	2.798.808	19.939.389

De rentelasten over het afgelopen jaar bedroegen € 267.314,-. Op dit moment kent de VRD vijf langlopende leningen.

Lening	Leningnummer	Ingang	Looptijd	Rente	Hoofdsom	Restant per 31-12-2022
BNG Bank	40.78804	15-7-2002	20 Jaar	6,000%	61.924	0
BNG Bank	40.82599	2-5-2004	30 Jaar	5,350%	463.730	272.723
BNG Bank	40.108738	2-1-2014	14 Jaar	2,500%	15.000.000	5.833.333
BNG Bank	40.111208	12-6-2017	15 Jaar	0,985%	10.000.000	6.333.333
BNG Bank	40.113800	15-5-2020	10 Jaar	0,370%	10.000.000	7.500.000
						19.939.389

Vlottende passiva

De kortlopende schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	Eindbalans	Eindbalans
	31-dec-2021	31-dec-2022
Crediteuren	349.140	530.645
Schulden aan mede-overheden	1.497.507	2.127.191
Overige schulden	1.545.905	969.131
Saldo vlottende schulden	3.392.552	3.626.968

De overige schulden bestaan voor het overgrote deel uit de nog te betalen vrijwilligersvergoeding kwartaal 4.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Contract partner	Omschrijving verplichting	periode	Verplichting per jaar	Resterende verplichting
Long term CRE Fund B.V.	Huur Mien Ruysweg 1 te Assen	2015-2030	1.051.901	8.064.576
Gemeente Assen	Verrekening huur Mien Ruysweg 1 te Assen deel brandweer	2015-2030	700.903	5.373.592
Totaal deel huur Mien Ruysweg 1 Assen VRD			350.998	2.690.984
Aprisco B.V.	Huur locatie voor de ZVHD	2020-2024	31.072	69.913
Software One	Software en licentie	2020-2024	171.211	342.423
Van Duijnen Koffie B.V.	Warme drankenautomaten	2021-2025	7.002	21.007
Catering Vitam	Verzorgen van de catering in Assen	2021-2025	32.252	96.756
Dokter Schoonmaakbedrijf	Schoonmaak gebouwen	2021-2025	-	-
Data Management Solutions	Technisch beheer kantoorautomatisering	2022-2026	21.657	86.627
Switch	Technisch beheer kantoorautomatisering	2022-2025	69.067	207.200
Van Triest B.V.	Huur Winkler Prinsstraat 12 te Assen	2022-2023	72.000	66.000
Self Storage Zuidlaren	Huur Havenstraat 14 te Zuidlaren	2022-2023	21.707	16.281
Kenbri Fire Fighting B.V.	Investering 4 autoladders	2022-2024	nvt	2.686.960
Kenbri Fire Fighting B.V.	Investering 5 tankautospuiten	2021-2023	nvt	2.100.000

Huur Mien Ruysweg 1 te Assen

De VRD huurt de locatie Mien Ruysweg 1 te Assen van Long term CRE Fund B.V. jaarlijks voor een bedrag van € 1.051.901,-. De huur is in 2023 met 4 % verhoogd door indexering. Het gedeelte van het pand wat in het gebruik is door de brandweer wordt door de gemeente Assen jaarlijks gecompenseerd voor € 700.903,-. Afspraken over het toepassen van de indexering op de vergoeding van de gemeente Assen moeten nog worden gemaakt. Per saldo betaalt de VRD € 350.998,- jaarlijks aan huur. Beide contracten omtrent de huur hebben een looptijd van 15 jaar, ingaande op 1 september 2015. De resterende verplichting voor de huur Mien Ruysweg 1 te Assen ultimo boekjaar van de VRD bedraagt € 2.690.984,-.

Aprisco

In het kader van uitvoering van de Pijofach taken van de VRD voor het ZVHD is met Aprisco een contract afgesloten voor de huur van een externe locatie met een looptijd van 5 jaar, tot 31 maart 2025. De verplichting bedraagt € 31.072,- per jaar en de resterende verplichting ultimo 2022 bedraagt € 69.913,-. De VRD ontvangt een jaarlijkse vergoeding van de ZVHD voor de huur van deze locatie.

Software One

De VRD is samen met de GGD Drenthe een verplichting aangegaan voor software en licenties. Looptijd is tot en met 30 november 2024. De verplichting per jaar voor de VRD bedraagt € 171.211,-. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 342.423,-.

Van Duijnen Koffie B.V.

De VRD is samen met de GGD Drenthe een verplichting aangegaan voor aankoop van warme dranken bij Van Duijnen Koffie B.V. Looptijd van het contract is 5 jaar ingaande 1 januari 2021 en looptijd tot 31 december 2025. De verplichting per jaar voor de VRD bedraagt € 7.002,-. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 21.007,-.

Vitam

De VRD is samen met de GGD Drenthe een verplichting aangegaan voor de catering op de locatie Mien Ruysweg te Assen. De looptijd van het contract is 5 jaar ingaande 1 januari 2021 en looptijd tot 31 december 2025. De verplichting per jaar voor de VRD bedraagt € 32.252,-. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 96.756,-.

Dokter Schoonmaakbedrijf

De VRD is samen met de GGD Drenthe een verplichting aangegaan voor de schoonmaak van diverse gebouwen. Looptijd van het contract is 5 jaren en looptijd tot 31 december 2025. De verplichting per jaar voor de VRD bedraagt € 201.383,-. De resterende verplichting van het contract ultimo 2022 bedraagt € 604.148,-.

Huur Winkler Prinsstraat 12 te Assen

De VRD huur de locatie Winkler Prinsstraat 12 te Assen van Van Triest B.V. voor de periode van 1 december 2022 t/m 30 november 2023. De resterende verplichting ultimo 2022 bedraagt € 66.000,-.

Huur Havenstraat 14 te Zuidlaren

De VRD huurt de bedrijfsruimte aan de Havenstraat 14 te Zuidlaren van Self Storage Zuidlaren voor de periode van 1 april 2022 tot 1 oktober 2023. De resterende verplichting ultimo 2022 bedraagt € 16.281,-.

Investering autoladders

In 2022 heeft de VRD een opdracht verstrekt aan Kenbri Fire Fighting B.V. voor de levering van 4 autoladders. Deze zullen naar verwachting in het 1e kwartaal van 2024 worden geleverd. De investeringsverplichting voor de VRD bedraagt € 2.686.960,-.

Investering tankautospuiten

In 2021 heeft de VRD een opdracht verstrekt aan Kenbri Fire Fighting B.V. voor de levering van 6 tankautospuiten. De 1e van deze 6 tankautospuiten is eind 2022 geleverd voor een bedrag van € 420.000,-. De resterende 5 tankautospuiten zullen in 2023 geleverd worden, de investeringsverplichting voor de VRD bedraagt € 2.100.000,-.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is van toepassing voor de VRD. Op basis van deze wet moeten publieke organisaties de inkomens van haar topfunctionarissen publiceren. Het voor de VRD toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000,-.

Gegevens 2022	
bedragen x € 1	F. Heerink
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01/2022 – 31/12/2022
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0 fte
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	133.853
Beloningen betaalbaar op termijn	17.624
Subtotaal	151.477
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	151.477
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2020	
bedragen x € 1	F. Heerink
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01/2021 – 31/12/2021
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0 fte
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	127.869
Beloningen betaalbaar op termijn	17.274
Subtotaal	145.142
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000
Bezoldiging	145.142

De VRD is een gemeenschappelijke regeling tussen de twaalf Drentse gemeenten. De leden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur zijn allen onbezoldigd lid. Het algemeen bestuur wijst uit zijn midden de leden van het dagelijks bestuur aan.

Naam	Functie	Gemeente
De heer M.L.J. Out	Voorzitter algemeen en dagelijks bestuur	Assen
De heer K.B. Loohuis	Bestuurslid algemeen en dagelijks bestuur	Hoogeveen
De heer H.F. van Oosterhout	Bestuurslid algemeen en dagelijks bestuur	Emmen
De heer R. Bergsma	Bestuurslid algemeen bestuur	Coevorden
De heer R.T.A. Korteland	Bestuurslid algemeen bestuur	Meppel
De heer J. Seton	Bestuurslid algemeen bestuur	Borger-Odoorn
De heer M.J.F.J. Thijsen	Bestuurslid algemeen bestuur	Tynaarlo
De heer K. Smid	Bestuurslid algemeen bestuur	Noordenveld
De heer C. Bijl	Bestuurslid algemeen bestuur	Midden-Drenthe
De heer H. Jager	Bestuurslid algemeen bestuur	Westerveld
Mevrouw I.C.J. Nieuwenhuizen	Bestuurslid algemeen bestuur	De Wolden
De heer A.W. Hiemstra	Bestuurslid algemeen bestuur	Aa en Hunze

Aan het algemeen bestuur van Veiligheidsregio Drenthe

CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de Veiligheidsregio Drenthe te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:
- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Veiligheidsregio Drenthe per 31 december 2022 als van de baten en lasten over 2022 in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling zoals opgenomen in de door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader van 14 december 2022.

De jaarrekening bestaat uit:
1. de balans per 31 december 2022;
2. het overzicht van baten en lasten 2022;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT), als zelfstandig paragraaf onderdeel uitmakend van de jaarrekening van Veiligheidsregio Drenthe;
5. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de door het algemeen bestuur op 14 december 2022 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Veiligheidsregio Drenthe zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 370.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstoleranties bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves. De materialiteit is gebaseerd op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 15.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- overzicht verschillen analyse Incidenteel-Structureel.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in ingevolge artikel 213 lid 3 onder d van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het BBV.

www.bentacera.nl

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van de Veiligheidsregio Drenthe. In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, de door het algemeen bestuur op 14 december 2022 vastgestelde normenkader, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude
  - dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

  het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

www.bentacera.nl

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en,
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 10 maart 2023

Bentacera Registeraccountants B.V.

Digitaal ondertekend door:
T.A. Schurer
10 maart 2023 10:47 +01:00...

T.A. Schurer RA

Bijlage I: Sisa bijlage - concept Leden dagelijks bestuur en algemeen bestuur

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 20-1-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A2	**Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDUR)** **Besluit veiligheidsregio's artikelen 8.1, 8.2 en 8.3** Veiligheidsregio's	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A2/01* € 5.404.052					
JenV	A12	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Veiligheidsregio's	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A12/01* € 776.827	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12/02* Nee	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2022 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A12/03* € 0	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: A12/04* € 776.827	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12/05* Ja	
JenV	A18	**Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's** Veiligheidsregio's	Naam Kostensoort *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18/01*	Besteding per kostensoort (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden, jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A18/02*	Cumulatieve besteding per kostensoort (t/m jaar T inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023) *Aard controle R* *Indicator: A18/03*			
		1	Meerkosten coördinerende gemeente	€ 2.242.094	€ 2.242.094			
		2	Hotels/centra	€ 0	€ 0			
		3	Overige specifieke meerkosten	€ 0	€ 0			
		4	Overige Meerkosten	€ 0	€ 0			
			Berekening totale besteding (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde medeoverheden, jaar T) Som indicator 02 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18/04* € 2.242.094	Project afgerond in jaar T? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18/05* Nee	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18/06*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18/07* Nee		

Bijlage II: Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV is vastgelegd dat het dagelijks bestuur(DB) bij de jaarrekening inzicht moet geven in de begrotingsoverschrijdingen. In de financiële verordening van de VRD is vastgelegd dat het algemeen bestuur(AB) de lasten van de begroting op programmaniveau autoriseert. Dit betekent dat bij begrotingsoverschrijdingen aan de lastenkant het DB een analyse in de jaarrekening opneemt, waarbij de oorzaken en de achtergronden worden toegelicht. Bij de jaarrekening krijgt het AB vervolgens het voorstel voorgelegd om de begrotingsoverschrijdingen alsnog te autoriseren.

Voor de analyse is gebruik gemaakt van de zes categorieën die zijn onderscheiden in de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV. Deze categorieën zijn als volgt:

1. **Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten**
2. **Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd.**
3. **Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd.**
4. **Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend.**
5. **Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt.**
6. **Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren.**

Budgetafwijkingen welke weliswaar in financiële zin binnen de begroting blijven, maar waarbij zeer duidelijk is dat aanzienlijk minder prestaties zijn geleverd c.q. activiteiten zijn ontplooid dan in de financiële begroting specifiek als doelstelling was aangegeven en welke niet in de jaarrekening zijn toegelicht vormen een aparte categorie “begrotingsoverschrijdingen”. Het gaat hier om afwijkingen van beoogde prestaties en niet om financiële budgetafwijkingen c.q. niet financiële informatie die de accountant soms wel waarneemt, maar waar hij niet standaard op toetst. Indien de accountant deze vorm van onrechtmatigheid waarneemt heeft dit geen gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring. Wel zal de accountant deze waarnemingen opnemen in zijn verslag van bevindingen.

Analyse

Omschrijving	Jaarrekening 2021	Primaire Begroting 2022	technische wijziging	Begroting gewijzigd 2022	Werkelijk 2022	Resultaat 2022
Programma Calamiteiten en Crises						
Lasten	21.160	21.630	194	21.824	22.421	-597
Baten	298	402	-221	181	403	221
Totaal Calamiteiten en Crises	20.862	21.228	414	21.643	22.018	-376
Programma Bewustwording						
Lasten	3.460	3.242	-20	3.222	3.532	-310
Baten	38	94	-84	10	39	29
Totaal Bewustwording	3.423	3.148	64	3.212	3.493	-281
Programma Samenleving						
Lasten	2.249	2.180	103	2.283	2.281	2
Baten	927	909	40	949	957	8
Totaal Samenleving	1.321	1.271	63	1.334	1.324	10
Programma Organisatie (Overhead)						
Lasten	6.466	5.983	464	6.447	6.419	28
Baten	195	207	-84	123	176	53
Totaal Organisatie	6.271	5.776	548	6.324	6.243	81
Totaal programma's	31.877	31.423	1.090	32.513	33.079	-566
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Baten						
Totaal algmene dekkingsmiddelen	32.005	31.431	1.042	32.473	32.869	397
Resultaat voor bestemming reserve	-128	-8	48	40	209	-169
Reserve mutatie	8	8	-48	-40	-39	-1
Resultaat na bestemming reserve	-119	0	0	0	170	-170

De begrotingsoverschrijdingen op het programma Calamiteiten en Crises en het programma Bewustwording betreffen overschrijdingen die te kwalificeren zijn onder categorie 2; kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd. Voor een onderbouwing van de overschrijdingen verwijzen wij naar de toelichting bij de betreffende programma’s.

Jaarstukken **2022**

Crisisbeheersing, GHOR, Brandweer, Bedrijfsvoering en Financiën

Veiligheidsregio
Drenthe

Veiligheidsregio Drenthe

Drentse gemeenteraden

Veiligheidsregio Drenthe
Postbus 402
9400 AK Assen
0592-324660
info@vrd.nl
www.vrd.nl

ons kenmerk	uw kenmerk	datum
U230036		13 april 2023
inlichtingen bij	telefoonnummer	email
Suzanne Roijakkers	06-11453744	suzanne.roijakkers@vrd.nl

onderwerp
Ontwerpbegroting 2024 Veiligheidsregio Drenthe

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 22 maart heeft het algemeen bestuur van Veiligheidsregio Drenthe (VRD) de Ontwerpbegroting 2024 voorlopig vastgesteld, inclusief een noodzakelijke incidentele investering in de vakbekwaamheid van brandweervrijwilligers. Dit leggen wij u voor ter zienswijze. In deze brief leest u hier meer over.

Terugblik voorjaarsbijeenkomsten
De afgelopen maanden heeft de VRD op verschillende manieren contact gehad met de Drentse gemeenteraden om kaders op te halen voor de begroting 2024. Dit waren zinvolle contacten en gesprekken waarin de ontwikkelingen rondom de begroting zijn besproken en relevante vragen zijn gesteld. Er is waardering door u uitgesproken voor de inzet van brandweervrijwilligers in Drenthe. Daarnaast spraken gemeenten hun dank uit voor de inzet van de VRD in de crises van de afgelopen jaren.

Opzet begroting
In de voorliggende begroting staat ons werk voor volgend jaar. Hiermee willen we een bijdrage leveren aan een veilig Drenthe. Of het nu om brand, infectieziekte of crisis gaat; VRD probeert zoveel mogelijk incidenten, slachtoffers en schade te voorkomen. De begroting is opgebouwd aan de hand van onze vijf rollen en beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen. We benoemen niet zozeer de ‘dagelijkse’ werkzaamheden.

Beleidsarme begroting
De VRD voert haar taken uit op grond van de Wet veiligheidsregio’s. Dit doet zij doelmatig en kostenbewust. De begroting 2024 verschilt taakinhoudelijk niet veel van de begroting van 2023, de basis van het werk ligt namelijk vast. Jaarlijks zijn er accentverschuivingen van ontwikkelingen die aandacht krijgen. Zo is dat in 2024:

- brede focus op ‘natuurbrandbeheersing’;
- duurzaamheidsbeleid;
- aansluiting op de landelijke ontwikkelingen voor informatievoorziening;
- veranderend vakmanschap op de Meldkamer Noord-Nederland;
- verbeterde afstemming en samenwerking tussen Rijk en veiligheidsregio;

- uniformering van het kwaliteitsniveau van bevolkingszorg en regie op crisiscommunicatie;
- oplossen van de vakbekwaamheidskloof bij de brandweer;
- uitvoering van het programma brandweerzorg: versnelde invoering van 'Ondersteuning op afstand' en bevordering duurzame inzetbaarheid van brandweervrijwilligers.

Loon- en prijsstijging
Voor het opstellen van de begroting hebben wij de afspraken gevolgd zoals opgenomen in 'Samenwerken voor Drenthe'. Dit betekent concreet dat voor compensatie van loon- en prijsstijging gebruik gemaakt wordt van gepubliceerde indexcijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) 2023 voor het betreffende begrotingsjaar. Omdat ook deze indexcijfers ramingen zijn, is in 'Samenwerken voor Drenthe' voorzien in het toepassen van een nacalculatie op basis van definitieve indexcijfers. In de begroting 2024 is daarom het indexcijfer voor 2024 aangevuld met de nacalculatie over 2022 (zogenaamde T-2).

Op basis van deze afspraken bedraagt de compensatie voor gestegen lonen en prijzen in de begroting 2024 voor de VRD ongeveer 2,5 miljoen euro en zal volledig ten laste komen van de deelnemende gemeenten. Weliswaar gaat het hier om een fors bedrag, maar de feitelijke stijging van lonen en prijzen is ook bij de VRD daadwerkelijk van deze orde van grootte.
Het algemeen bestuur stelt voor om de compensatie van loon- en prijsstijging toe te passen overeenkomstig de afspraken in 'Samenwerken voor Drenthe'. Er is door het bestuur van de VRD kritisch gekeken of deze uitzetting geheel of gedeeltelijk binnen de bestaande begroting van de VRD op te vangen valt. Daarbij is in overweging genomen dat de deelnemende gemeenten van het rijk de middelen ontvangen om de compensatie voor loon- en prijsstijging mogelijk te maken. De VRD heeft geen additionele taken en opvangen binnen de begroting zou betekenen dat in de huidige taken van met name de brandweer geschrapt zou moeten worden. Het bestuur heeft ervoor gekozen voor de begroting 2024 geen taakstelling toe te passen.

Programma brandweerzorg
Er is ambitie om de brandweerzorg op kwaliteitsniveau te houden en gereed te maken voor de toekomst. Dat doen we op een manier die passend is bij een organisatie die werkt met vrijwilligers. 'Van gelijke naar gelijkwaardige brandweerzorg in Drenthe' – ook wel bekend als Programma Brandweerzorg - moet in vijf tot tien jaar geleidelijk tot een toekomstbestendig model van brandweerzorg leiden. Dat vraagt lef, flexibiliteit en biedt volop kansen om innovatief vorm te geven aan de toekomst van de brandweer in Drenthe. We streven naar een eenvoudiger model van brandweerzorg, dat robuuster en eenvoudiger is en veiligheid biedt voor het eigen personeel.

Veilig werken vraagt om impuls vakbekwaamheid brandweerzorg
In Nederland zijn basisprincipes voor brandbestrijding ontwikkeld om de brandbestrijding veiliger en eenvoudiger te maken. Dit is gebeurd naar aanleiding van de lessen die zijn getrokken uit het ongeval bij De Punt.

Voor het zittende personeel is een bijscholing gestart, maar in de praktijk blijkt dat de gevolgen groter zijn dan vooraf verwacht. Daarnaast heeft de bijscholing tot op heden versnipperd plaatsgevonden, dat komt vooral door de coronaperiode.

Al met al heeft de bijscholing nog niet het gewenste effect, waardoor binnen een brandweereenheid verschil van werkwijzen ontstaat tussen oude principes van brandbestrijding en nieuwe. Dat geeft een risico dat gewerkt wordt vanuit twee verschillende werelden. De kracht van brandweeroptreden is geworteld in de teamprestatie, deze staat hierdoor nu onder druk. Het is noodzakelijk te investeren in een bijscholing voor alle brandweermensen, zodat zij achteraf in teamverband veilig en effectief kunnen optreden. Het gaat om veel mensen en daarom ook om een substantiële financiële impuls van in totaal 1 miljoen euro.

In het kader van veilig brandweeroptreden is bij een recente risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) geconcludeerd dat de VRD brandweermedewerkers vaccinaties moet aanbieden voor risico's waar zij aan worden blootgesteld. Tot dusver was het beleid dat als brandweermensen in aanraking komen met bloed bij een inzet, daar achteraf hygiëne- en zorgmaatregelen op worden getroffen. Dat blijkt niet voldoende volgens wettelijke kaders. Daarom moet een inhaalslag worden gemaakt om brandweermensen vaccinaties aan te bieden. Dat vraagt om een eenmalige financiële impuls in 2024 van € 100.000,-.

Versterking crisisbeheersing
Complexe maatschappelijke crises vragen om een groot netwerk van samenwerkende partijen. Voor het ministerie van Justitie en Veiligheid is de versterkte rol van de veiligheidsregio in crisisbeheersing hierin een feit. Daarom kent zij vanaf 2023 structureel geld toe aan de veiligheidsregio's om zich hierop beter te prepareren. Tegenover dit geld staan concrete prestatieafspraken, met informatievoorziening als significant onderdeel daarvan.

Onrustige tijden
In het kader van de crisisnoodopvang en de Oekraïneopvang is door de VRD een structuur ingericht om gemeenten te ondersteunen in de uitvoering van de werkzaamheden. De VRD blijft deze samenwerking ondersteunen door informatievoorziening, operationele uitvoering en het belteam. De coördinatie van de asielopvang en opvang van Oekraïners is verschoven van de VRD naar de provincie.
Maar de wereld om ons heen is onrustig, er valt niet te voorspellen welke crisis ons wanneer treft. Dat er weer een crisis komt met grote impact, is een feit. Daar bereidt de VRD zich zo goed mogelijk op voor.

Zienswijze
U heeft als gemeenteraad de mogelijkheid een zienswijze te geven op de Ontwerpbegroting 2024.
Wij ontvangen uw zienswijze graag uiterlijk 30 juni 2023.

Wij zullen tijdens de zomermarkten, die worden georganiseerd voor de gemeenschappelijke regelingen, een nadere toelichting geven over de opzet en inhoud van deze begroting. Bij deze markten is ook voldoende ruimte voor een verder gesprek hierover.

Tot slot
Mochten er vragen zijn naar aanleiding van deze brief of de Ontwerpbegroting, wend u zich dan vooral tot onze bestuursadviseur Suzanne Roijakkers.

Met vriendelijke groet,

het dagelijks bestuur,

Marco Out
voorzitter

Fred Heerink
secretaris

Veiligheidsregio Drenthe

Het verhaal van de begroting 2024 Veiligheidsregio Drenthe

Aanleiding

Burgemeesters en hun ambtelijke ondersteuning hebben behoefte aan onderbouwing om de Ontwerpbegroting 2024 VRD goed te bespreken met hun raden.

Daar biedt deze memo handvatten voor. Deze inhoud zal ook gebruikt worden voor de voorbereiding van de zomermarkten.

Grote loon- en prijsstijging

De VRD is vanuit haar visie een zuinige en doelmatige organisatie en kijkt al kritisch naar taken en uitgaven. Ook is de bedrijfsvoeringstaak zeer doelmatig georganiseerd door samenwerking met de GGD.

Zoals voor alle organisatie geldt, ziet ook de VRD een forse toename van de lonen en prijzen. In de laatste berekeningen komt dat neer op een uitzetting van 2,5 miljoen euro. Conform de afspraken die zijn gemaakt in 'Samen werken voor Drenthe' komt deze uitzetting voor rekening van de gemeenten.

In de meicirculaire van het gemeentefonds komt meer duidelijkheid over de compensatie die gemeenten krijgen voor de gestegen lonen en prijzen.

Bezuinigen verlamt de slagkracht van de VRD

Het is altijd een bestuurlijke afweging om een taakstelling op te leggen om (een deel van) de loon- en prijscompensatie binnen de begroting te vinden. De laatste jaren is gebleken dat juist de VRD als crisisorganisatie van groot belang is geweest in de samenleving. Samen met de gemeenten is ze slagvaardig en efficiënt te werk gegaan om met beperkte menskracht, toch maximaal te presteren. Het Rijk stelt zelfs middelen te beschikking om deze taak nog verder te verbeteren. Een taakstelling zou dus gevonden moeten worden binnen de begroting voor het deel brandweer. Bezuinigen bij de brandweer gaat onmiddellijk gepaard met beperking van slagkracht, kwaliteit, betrouwbaarheid of aantasting van motivatie (omdat door vrijwilligers niet begrepen zal worden waarom bezuinigd moet worden terwijl de (rijks)overheid nog veel geld besteed aan andere doeleinden). Drenthe heeft momenteel een evenwichtig brandweerstelsel, maar is ook de regio met de langste opkomsttijd. Er loopt een programma om in de toekomst de kosten te kunnen bepreken.

Kosten stijgen buitenproportioneel

De VRD wordt geconfronteerd met ongekende kostenstijgingen, vooral materieel heeft hierin verhoudingsgewijs een groot aandeel. De stijging van prijzen van grondstoffen en technologie (chips) zien we direct terug in de prijs van aan te schaffen materieel. Bijvoorbeeld brandweervoertuigen die aangeschaft moeten worden zijn 25% duurder dan het budget waar wij mee hebben gerekend: meer

dan 150.000 euro extra per tankautospuit. Daar ligt nu de opgave: zo goed mogelijk de touwtjes aan elkaar knopen. Hier dan ook nog op bezuinigen is ondoenlijk.

Risico's vakbekwaamheid brandweervrijwilligers

Om ervoor te zorgen dat brandweervrijwilligers veilig kunnen blijven werken is een kwaliteitsimpuls nodig. Hiervoor zijn extra financiële middelen noodzakelijk.

Brandweermensen moeten worden bijgeschoold in de nieuwe basisprincipes voor brandbestrijding. Deze zijn ontwikkeld op basis van de lessen die zijn geleerd uit het ongeval bij De Punt. Deze nieuwe inzetmethodiek zorgt voor veiligheid van ons personeel. Indien de bijscholing niet wordt gegeven, lopen we extra risico's in de veiligheid van ons brandweerpersoneel en hun optreden. Om logistieke redenen wordt ingezet op een periode van twee jaar.

Som der delen

De VRD zit landelijk al laag in de gemiddelde besteding aan scholing van brandweermensen. En die scholing is juist cruciaal voor brandweermensen die zich vrijwillig inzetten. De kosten van de voorgestelde scholing zijn ook niet hoog, het gaat om een bedrag van € 1.250,- per brandweermens. Maar we hebben veel brandweermensen in de regio, voor 800 mensen komt dat neer op € 1.000.000,-.

Afgewogen investering

We verdelen de bijscholing over twee jaar om dit goed te kunnen organiseren en om de bestaande processen ook niet te veel te verstoren.

Er is gekeken naar andere vormen om deze kennis over te brengen, zoals digitaal, maar dat gaat niet het gewenste effect hebben. Brandweermensen moeten fysiek oefenen, slangen in hun handen hebben, koppelingen zelf aanleggen én in teamverband optreden.

Inzet van andere gelden

De inzet van corona-budget is nadrukkelijk niet mogelijk gebleken. Corona is voorbij en in 2024 bestaan de regelingen voor de kosten die in dit kader zijn gemaakt niet meer. Ook andere externe gelden kunnen niet zomaar worden ingezet, dat past niet in het rechtmatigheidsbeginsel.

Inhaalslag vaccinaties voor veilig optreden

In het kader van veilig brandweeroptreden is bij een recente (RI&E) geconcludeerd dat de VRD brandweermedewerkers vaccinaties moet aanbieden voor risico's waar zij aan worden blootgesteld. Daar werden tot dusver achteraf hygiëne- en zorgmaatregelen op getroffen. Dat blijkt niet voldoende volgens wettelijke kaders. Daarom moet een inhaalslag worden gemaakt om brandweermensen vaccinaties aan te bieden. Dat vraagt om een incidentele financiële impuls in 2024 van € 100.000,-.

Impuls crisisbeheersing gefinancierd door het Rijk

Vanaf 2020 heeft de veiligheidsregio enorm veel ervaring opgedaan met maatschappelijke crises. Daarin faciliteert en coördineert de VRD het netwerk van samenwerkende partijen. Informatievoorziening is daarin een belangrijke schakel.

Geoormerkt geld

Voor het ministerie van Justitie en Veiligheid is de versterkte rol van de veiligheidsregio in crisisbeheersing ook een feit. Daarom kent zij vanaf 2023 structureel geld toe aan de veiligheidsregio's om zich hierop beter te prepareren. Tegenover dit geld staan concrete prestatieafspraken. Daarmee is dit geld dus niet vrij te besteden voor andere ontwikkelingen, hoe noodzakelijk ook.

Deze impuls is voor de VRD ook echt nodig, niet voor niets werd in 2023 hier al aandacht voor gevraagd. Toen is er geen extra geld voor beschikbaar gesteld, nu kan met het geld van JenV alsnog de versterking worden ingezet.

Hier hebben de Drentse gemeenten ook profijt van. De slagkracht, kennis en inzetbaar personeel in crises neemt hierdoor toe. Juist door samen taken op te pakken, kunnen we efficiënter werken en gezamenlijke taken versterken.

De VRD moet zich ook voorbereiden op de volgende crisis. Wat er op ons afkomt weten we niet, dat er iets op ons afkomt, is een feit.

Transparante organisatie

De VRD is vanzelfsprekend een open en transparante organisatie. Als we kijken naar de afgelopen crises is veel transparantie gevraagd van de VRD. Het doen en laten van de VRD heeft onder een vergrootglas gelegen en dat werkt door in werkwijzen.

Bijvoorbeeld in de wijze van communiceren, informatie delen en contact onderhouden. Deze investering kost extra inzet.

Deze implementatie kan de VRD niet in gezamenlijkheid doen met gemeenten, dit is geen generiek proces. Wijzigingen om die transparantie te bewerkstelligen moeten met maatwerk in de eigen organisatiecultuur worden doorgevoerd.

ONTWERPBEGROTING
2024 VRD

Voorwoord

Voor u ligt de begroting van 2024 van Veiligheidsregio Drenthe. We delen in deze begroting onze plannen en laten zien hoe we de plannen willen uitvoeren.

Als gevolg van de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's is een wijziging van deze wet te verwachten. De in 2022 gepubliceerde Contourennota van het Ministerie van Justitie en Veiligheid bepaalt deels de richting van de veiligheidsregio's voor de toekomst. In deze begroting is dan ook terug te lezen dat we ons vast voorbereiden op de wetwijzigingen die vanuit het Rijk op ons afkomen en die moeten leiden tot versterking van crisisbeheersing, brandweerzorg en informatievoorziening.

Tegelijkertijd vervullen we onverminderd onze huidige maatschappelijke taken op het gebied van crisisbeheersing, GHOR en brandweer. Een aantal grotere maatschappelijke thema's hebben invloed op de inhoud van deze taken, maar raken ook onze interne bedrijfsvoering. Deze thema's hebben we apart toegelicht, zodat zichtbaar wordt hoe zij in de volle breedte impact hebben op ons werk.

Ten aanzien van het Programma Brandweerzorg, dat de brandweer in Drenthe toekomstbestendig moet maken met gelijkwaardige brandweerzorg in plaats van gelijke brandweerzorg, is 2024 een belangrijk jaar: de contouren hoe die brandweerzorg er dan uit moet gaan zien, worden steeds scherper. Daarmee is de brandweer volop in transitie en is 2024 – net als 2023 – een jaar waarin we extra aandacht moeten schenken aan onze brandweervrijwilligers om hen in al deze veranderingen stevig vast te houden. Deze extra aandacht en enkele vakinhoudelijke wijzigingen waarvoor bijscholing nodig is, maken een extra impuls voor de brandweer noodzakelijk.

Financieel is er een aantal opvallende zaken in deze begroting: het opvangen van een uitzonderlijk hoge loon- en prijsontwikkeling; een uitzetting van de bijdrage vanuit het rijk (Bdur) voor kwaliteitsverbetering crisisbeheersing en de noodzaak voor tijdelijke impuls voor vakbekwaamheid van brandweermensen.

Ook 2024 belooft een dynamisch jaar te worden waarin alle onderdelen van de VRD volop in beweging zijn en zich actief voorbereiden op de wijzigingen die komende jaren op ons afkomen. In deze uitdagende tijden liggen volop kansen om met lef, flexibiliteit en innovatiekracht vorm te geven aan de veiligheidsregio van de toekomst!

Het dagelijks bestuur

Leeswijzer: organisatiebrede thema’s apart benoemd

De VRD staat midden in de samenleving. Ontwikkelingen in de samenleving volgen elkaar ogenschijnlijk steeds sneller op en hebben een groot effect op de taakuitvoering van de VRD. Kenmerkend is dat deze thema’s daarnaast vaak ook impact hebben op de eigen bedrijfsvoering. Deze autonome ontwikkelingen in de samenleving raken de VRD dus intern en extern en kunnen dan ook niet los van elkaar worden gezien. Voor deze organisatiebrede thema’s is gekozen ze thematisch in deze begroting op te nemen, zodat de onderlinge samenhang zichtbaar blijft.
Dit geldt voor de volgende thema’s:

- Klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie;
- Data en informatie als essentiële schakels;
- Veranderend vakmanschap en arbeidsmarktontwikkelingen.

Daarnaast bevat de begroting toelichting aan de hand van de gebruikelijke thema’s:

- Crisisbeheersing en Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR);
- Brandweer Drenthe;
- Bedrijfsvoering.

Na de tekstuele toelichting volgt een overzicht van de kosten volgens de missielijnen van de VRD:

1. Wij treden op bij calamiteiten en crises.
2. Wij vergroten de bewustwording over fysieke veiligheid.
3. Wij zijn onderdeel van de samenleving.
4. Wij zijn een flexibele en wendbare netwerkorganisatie.

Tenslotte zijn de benodigde paragrafen met financiële toelichtingen, de financiële begroting en meerjarenraming en de toelichting per risico opgenomen.

Klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie

Dat het klimaat verandert door menselijk handelen, staat niet meer ter discussie. Wereldwijd zijn de gevolgen daarvan steeds merkbaarder en ingrijpender. Om de effecten van de klimaatverandering te beperken, staan de thema's duurzaamheid en energietransitie hoog op alle maatschappelijke agenda's. Tegelijkertijd wordt de samenleving al geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering en is klimaatadaptatie een actueel thema.

Al deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de taakuitvoering van de VRD. Er is sprake van een enorme ontwikkeling van nieuwe kennisdomeinen waarop advisering wenselijk is. Te denken valt daarbij aan zonneweides, waterstofproductie en -transport, energieopslagsystemen en windturbines. Klimaatverandering brengt ook nieuwe inzichten en nieuwe kennis op al bestaande dossiers, waardoor kennisontwikkeling op die dossiers meer dan ooit een continu proces is. Denk bijvoorbeeld aan de impact van droogte en hitte op evenementenadvisering, zorgcontinuïteit en natuurbrandbeheersing.
Ten aanzien van duurzaamheid heeft de VRD als overheidsorganisatie ook haar eigen verantwoordelijkheid en wil vandaaruit bijdragen door een duurzame organisatie te zijn.

Het klimaatkwadrant (zie afbeelding) biedt houvast voor de rollen en taken die de VRD op dit gebied heeft. De onderste twee kwadranten gaan over de externe rol die de VRD vervult in de voorbereiding op incidenten als in de bestrijding ervan.
De bovenste kwadranten duiden de impact voor de eigen organisatie.

Wat wil de VRD bereiken?

- Brede focus op 'Natuurbrandbeheersing';
- Versterken van de kennispositie op nieuwe dossiers
- Drenthe als evacuatieregio voor hoogwater voorbereiden via bestaande structuren en netwerken
- Uitvoering geven aan integraal duurzaamheidsbeleid binnen de eigen organisatie.

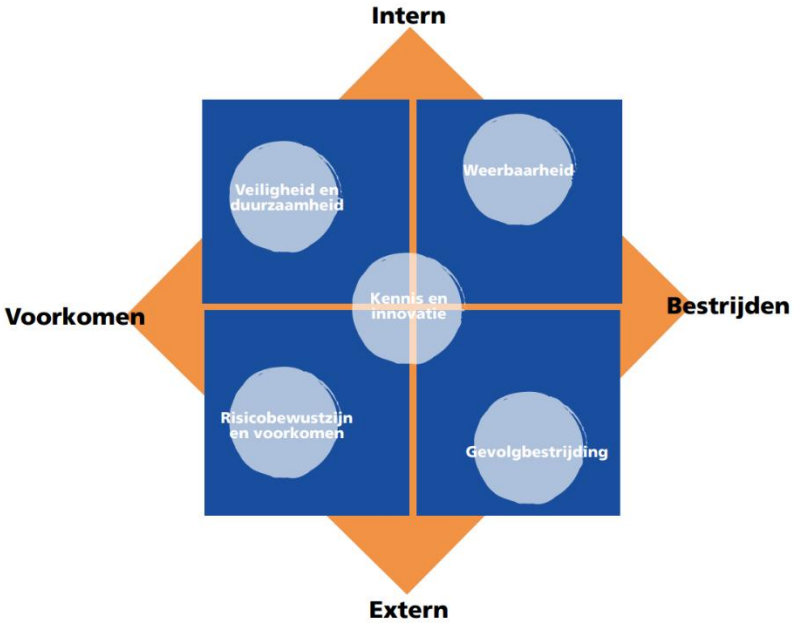

Klimaatkwadrant van VR IJsselland (ter illustratie)

Wat gaat de VRD daarvoor doen in 2024?

Brede focus op natuurbrandbeheersing
In het rapport 'Natuurbrandsignaal', uitgegeven in januari 2023, staat dat Nederland te maken krijgt met meer en intensere natuurbranden, waarbij de kans op onbeheersbare natuurbranden steeds groter wordt. In combinatie met een verdere verdichting van ons land zal dit leiden tot een grotere impact: niet alleen op natuurgebieden, maar in bredere zin op gezondheid, welzijn, bebouwde omgeving, natuur en economie. Droogte en warmte versterken elkaar waardoor het natuurbrandrisico sneller toe neemt dan het klimaat verandert.

Een van de grootste aanbevelingen in het rapport is om het risico van natuurbrand mee te wegen bij de ruimtelijke inrichting. Hiervoor is verbinding en het creëren van een gezamenlijk beeld met

mogelijke oplossingen nodig tussen alle partners. Denk aan de provincie, Prolander[1], gemeenten, de VRD vanuit de primaire processen van crisisbeheersing en brandweer, waterschappen, recreatieondernemers, natuurorganisaties en -beheerders en andere relevante partners.

Het rapport wijst nadrukkelijk naar de veiligheidsregio om deze arbeidsintensieve netwerkrol nadrukkelijk te faciliteren naar alle partners. Bewustzijn creëren bij alle partners en rekening houden met de ruimtelijke inrichting is dan de opdracht en voorwaarde voor eenieder.

Met deze verschuiving van natuurbrandbestrijding naar natuurbrandbeheersing, is dit thema niet langer een thema dat alleen de brandweer aan gaat. Natuurbrandbeheersing vraagt van de brandweer, crisisbeheersing en GHOR én alle netwerkpartners tijd en energie om het risico op maatschappelijk ontwrichtende natuurbranden zoveel mogelijk te beperken. Het voorbereiden op risico's voor gezondheid, vitale infrastructuur, lokale economie, toerisme en effecten op de ruimtelijke inrichting zijn daarin verbindende factoren.

Versterken van kennispositie op nieuwe dossiers

Er wordt onverminderd energie gestoken in het op peil brengen en houden van kennis. Dit kost tijd en inspanning, omdat er veel nieuwe kennisdossiers zijn ontstaan. Nieuwe ontwikkelingen in deze dossiers volgen elkaar in hoog tempo op en wet- en regelgeving is niet of nauwelijks aanwezig of verouderd. Het opbouwen van kennis loopt daardoor parallel met de ontwikkelingen die plaatsvinden op deze dossiers. Daarnaast wordt op andere wijzen gezocht naar borging van de kaders op basis waarvan advisering plaatsvindt. Bijvoorbeeld door dit kader door kennisinstituten te laten toetsen. De VRD wisselt continu kennis uit met netwerkpartners en past nieuwe kennis breed toe binnen de eigen organisatie.

Drenthe als evacuatieregio voor hoogwater voorbereiden

Drenthe heeft niet direct te maken met het risico van hoogwater. Daar staat tegenover dat de hogere ligging van onze regio zich er goed voor leent om bij te dragen bij een eventuele overstroming in de lagere delen van het land. Drenthe is voor zo'n situatie evacuatieregio. Daar geven we invulling aan vanuit het principe van naoberschap. Er worden geen uitgebreide plannen gemaakt over de wijze waarop we eventuele evacuees gaan opvangen, maar zetten de bestaande crisisorganisatie en het uitgebreide netwerk van de VRD in om de opvang in goede banen te leiden.

Integraal duurzaamheidsbeleid binnen de eigen organisatie

Naast het feit dat klimaatverandering effect heeft op de hulpverleningstaken van de VRD, heeft de veiligheidsregio als overheidsinstelling ook een maatschappelijke rol en voorbeeldfunctie naar de samenleving. Duurzaamheidsbeleid gaat verder dan maatregelen op het gebied van huisvesting en mobiliteit: op die gebieden volgt de VRD het beleid van de Drentse gemeenten.
Duurzaamheid gaat ook over het verduurzamen van opleidingen, risico- en crisisbeheersing en incidentbestrijding. Bovendien worden thema's als duurzame inzetbaarheid, sociale veiligheid en diversiteit steeds belangrijker. De wijze waarop de VRD invulling geeft aan duurzaamheid in brede zin van het woord gaat steeds vaker het verschil maken bij het behouden en werven van medewerkers en vrijwilligers. Het ontwikkelen en bijstellen van en invulling geven aan duurzaamheidsbeleid is voor de komende jaren een continu proces.

[1] Prolander is een Gemeenschappelijke Regeling van de provincies Drenthe en Groningen en is de uitvoeringsorganisatie voor het landelijk gebied in beide provincies.

Data en informatie: essentiële schakels met kansen en consequenties

Er is geen proces meer denkbaar waarbij data en informatie geen essentiële rol spelen. Dat is bij de VRD niet anders. Of het nu gaat om de meldkamer, de crisisorganisatie, crisisbeheersing en GHOR, brandweer of de interne bedrijfsvoeringsprocessen: zonder data en informatie wordt het ingewikkeld. Daarbij is de snelheid van ontwikkelingen ongekend hoog en voortdurend sneller dan gedacht. Het is belangrijk om steeds mee te gaan in ontwikkelingen, om te voorkomen dat een achterstand wordt opgelopen die niet meer in te halen is.

Als het gaat om data en informatie zijn de volgende thema's binnen de VRD te onderscheiden, die permanente aandacht krijgen en tot het reguliere takenpakket horen:

Kansen

- Informatievoorziening en informatiemanagement
  De informatievoorziening (IV) zorgt ervoor dat alle informatie beschikbaar is die je nodig hebt om bedrijfsprocessen goed te laten verlopen. Denk daarbij niet alleen aan ICT en applicaties, maar ook data, (werk)afspraken en -procedures, documentatie, communicatiestructuren, en persoonlijke competenties. Want ook de mensen in de organisatie zijn onderdeel van de informatievoorziening. Het is een complex geheel van informatieprocessen, informatiesystemen, mensen, afspraken, techniek en data. Continuïteit en betrouwbaarheid zijn noodzakelijk. De basis moet op orde zijn.
  Het blijven vernieuwen en ontwikkelen van de informatievoorziening, door innovaties uit de markt toe te passen, samen met partners te ontwikkelen en te experimenteren, garandeert dat de informatievoorziening ook op orde blijft en maximaal wordt benut.

Consequenties

- Informatieveiligheid en privacy
  Vanuit de landelijke samenwerking van veiligheidsregio's wordt gewerkt aan het versterken van de cyberweerbaarheid van de veiligheidsregio's. Dit gebeurt op basis van de informatiebeveiligingstandaard die verplicht is voor overheidsorganisaties. Onderdeel daarvan is het organiseren van de functies 'monitoring van dreigingen en kwetsbaarheden' (SOC, Security Operations Centre) en 'incident response op digitale incidenten' (CERT, Computer Emergency Response Team). Daarnaast is ook aandacht voor ethische aspecten: niet alles wat door technologische ontwikkelingen mogelijk wordt, is vanuit ethisch oogpunt wenselijk.

- Cybergevolgbestrijding
  De crisisorganisatie heeft een rol in het beperken van de maatschappelijk effecten van een cyberaanval of grootschalige uitval van digitale systemen. De crisisorganisatie wordt regelmatig getraind in het omgaan met cybergevolgbestrijding en kennis en vaardigheden op dit thema wordt voortdurend vergroot. Daarnaast wordt actief gewerkt aan het vergroten en onderhouden van het netwerk om zo de onderlinge samenwerking te versterken.

Wat wil de VRD bereiken?

- Aansluiten bij voorziene landelijke ontwikkelingen voor informatievoorziening.

Wat gaat de VRD daarvoor doen in 2024?

Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen voor informatievoorziening

Het ministerie van Justitie en Veiligheid werkt aan een versterking van crisisbeheersing en brandweerzorg. Het doel hiervan is om beter voorbereid te zijn op bovenregionale en landelijke crises en incidenten. De evaluatie van de Wet veiligheidsregio's en recente crises zijn hiervoor de input geweest. In de contourennota die hierover al is verschenen, wordt de informatievoorziening tussen Rijk, veiligheidsregio's, politie en andere relevante partners als essentieel genoemd.

"Informatiemanagement is een primair proces naast brandweerzorg en crisisbeheersing. Deze taak en rol noodzaken de veiligheidsregio's om zowel hun eigen regionale informatievoorziening en -beveiliging, als de gezamenlijke informatievoorziening met het Rijk en de andere partners, op orde te hebben. Dat is een cruciale randvoorwaarde om een betrouwbare informatiepositie in rampenbestrijding en crisisbeheersing blijvend in te vullen. Om hieraan te voldoen is continue ontwikkeling essentieel." [2]

Het Rijk werkt aan drie grote ontwikkelingen:

1. Creëren van een wettelijke basis voor gemeenschappelijke informatievoorziening in alle fasen van crisisbeheersing en brandweerzorg.
   Informatievoorziening is als basisproces één van de belangrijke steunpilaren voor de taakuitvoering van de veiligheidsregio's in de crisisbeheersing en is ook wettelijk zo vastgelegd. Gemeenschappelijke informatievoorziening is essentieel om flexibele en effectieve netwerksamenwerking te realiseren. Ook is het een belangrijke basis voor crisisbesluitvorming ten tijde van daadwerkelijke crises.

2. Inrichting Knooppunt Coördinatie Regio's-Rijk (KCR2) en wettelijke borging.
   Er bestaat een noodzaak voor een gemeenschappelijke informatievoorziening in alle fasen van de crisisbeheersing met alle relevante crisispartners, publiek en privaat waarbij netcentrisch werken het uitgangspunt is: tijd- en plaatsonafhankelijk waarbij alle betrokken partijen op hetzelfde moment over de actuele informatie beschikken. Met KCR2 realiseren het ministerie van Justitie en Veiligheid en de veiligheidsregio's als onderdeel van de crisisorganisatie en in nauwe aansluiting op het Nationaal Crisiscentrum en in samenwerking met andere departementen en crisispartners, een netwerkorganisatie en werkwijze die gaat helpen om gelijktijdig en gezamenlijk 24/7 over een compleet veiligheidsbeeld te beschikken.

3. Wettelijke borging van de taak(uitvoering) van informatiemanagement en KCR2.
   Wettelijke borging is noodzakelijk ten aanzien van:
   - Eén gezamenlijk knooppunt voor een gemeenschappelijke informatievoorziening op het terrein van crisisbeheersing en brandweerzorg, met gestandaardiseerde koppelvlakken, eenduidige definities en heldere (wettelijke) afspraken over het delen van informatie (waaronder het gebruik van persoonsgegevens).
   - Verplicht gebruik door de veiligheidsregio's en het Rijk, alsmede de instandhouding hiervan, met inachtneming van de hierboven beschreven elementen.
   - Toezicht en handhaving op het toepassen van architectuur(standaarden), beveiligingsnormen en op het beheer en de informatieveiligheid. Niet alleen voor de veiligheidsregio's zelf, ook in de keten van meldkamers, risico- en crisisbeheersing.

Er zijn vanuit het Rijk middelen beschikbaar gesteld, zodat de VRD uitvoering kan geven aan de extra eisen die door landelijke ontwikkelingen aan de informatievoorziening en informatiemanagement gesteld gaan worden.

[2] Ministerie van Justitie en Veiligheid, Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg, 06-12-2022, p. 24.

Veranderd vakmanschap en arbeidsmarktontwikkelingen

Met de veranderende samenleving veranderen ook de eisen die gesteld worden aan het vakmanschap van alle medewerkers bij de VRD en in de crisisorganisatie. Niet alleen de inhoud van het vak verandert; ook aan de competenties die nodig zijn om goed invulling te geven aan het werk worden andere eisen gesteld. Het bijblijven in het vakgebied kost daardoor vaak meer inspanning in de vorm van tijd, energie en training dan tot nu toe het geval was.

Een ander punt van aandacht is de toenemende arbeidsmarktproblematiek: al enkele jaren is sprake van schaarste aan beschikbare professionals op een aantal specifieke domeinen. Dat betekent dat vacatures vaak moeilijk kunnen worden ingevuld.
Om in de toekomst flexibel en wendbaar te blijven is het van belang om goed na te denken over de mogelijkheden om het personeelsbestand tijdig aan te vullen én te verjongen. Nieuwe generaties beschikken immers over andere vaardigheden en hebben andere verwachtingen van werkgevers. Deze uitdaging is zichtbaar dwars door de organisatie, maar specifiek op de meldkamer.

Ten aanzien van brandweervrijwilligers zijn specifieke maatschappelijke knelpunten te zien. Vrijwilligers zijn korter verbonden aan de VRD dan voorheen en moeten hun schaarse tijd verdelen over meer prioriteiten, zoals de balans werk/privé, andere maatschappelijke rollen of andere vrijwilligersfuncties. Bij de in gang gezette transitie van gelijke naar gelijkwaardige brandweerzorg is het aanpassen van het huidige bedrijfsmodel en blijvend inspelen op de wensen en behoefte van de vrijwilliger van de toekomst een belangrijk uitgangspunt in het waarborgen van voldoende aanwas.

Wat wil de VRD bereiken?

- Een aantrekkelijke werkgever zijn, meebewegen met het werk en inzetten op talent.
- Voldoende vrijwilligers werven: nu en in de toekomst.
- De netwerkfunctie inzetten om personele vraagstukken samen met partners op te lossen.
- Moderne werkwijze van advisering.
- Versterken van haar kennispositie om de taak richting samenleving en gemeenten te vervullen.
- Invulling geven aan veranderend vakmanschap op de Meldkamer Noord-Nederland.

Wat gaat de VRD daarvoor doen in 2024?

Een aantrekkelijke werkgever zijn, meebewegen met het werk en inzetten op talent

De definitie van goed werkgeverschap is: ‘ondersteuning bieden bij het bereiken van de plek waar elke medewerker zich het best voelt, de beste versie van zichzelf kan zijn en werkgeluk ervaart’. Een medewerker wordt ingezet op het werk dat er te doen is en op de plek waar hij of zij het meeste tot zijn/haar recht komt en waarde toevoegt. En daarmee dan ook het meest productief is voor de organisatie. Talent is daarbij bepalend. Dat is primair in de organisatie, maar kan ook daarbuiten. Dat vraagt flexibiliteit van medewerkers, die daar op hun beurt afwisseling, ontwikkeling, vitaliteit en de voldoening van het werk doen dat past bij hun talent voor terug krijgen.
Om medewerkers in de gelegenheid te stellen hun vakmanschap op orde te houden, worden voldoende mogelijkheden geboden om trainingen en opleidingen te volgen. Het gaat hierbij zowel om het bijhouden van vakinhoudelijke kennis, als om het ontwikkelen van competenties en vaardigheden die nodig zijn om het (veranderende) werk kwalitatief goed en efficiënt uit te voeren.

Voldoende vrijwilligers: nu en in de toekomst

Om mee te bewegen en voldoende potentieel te behouden streeft de VRD naar een minder zwaar eisenpakket, zodat het brandweerwerk aantrekkelijker blijft. Het krijgen en houden van voldoende vrijwilligers is een integraal onderdeel van het Programma Brandweerzorg dat verderop in deze begroting is beschreven. Daarbij wordt ook geïnvesteerd in een meer inclusieve cultuur op

brandweerposten: het is van belang ervoor te zorgen dat een brede groep mensen zich thuis voelt op brandweerposten.
Daarnaast wordt meer aandacht besteed aan het informeren van werkgevers in Drenthe wat het betekent wanneer medewerkers ook brandweervrijwilliger zijn. Onderzoek van het NIPV leert dat verbeterde informatie leidt tot een grotere bereidheid onder werkgevers om medewerkers toe te staan onder werktijd bij te dragen aan de vrijwillige brandweer.

Netwerkfunctie inzetten om personele vraagstukken samen met partners op te lossen
De VRD zet samen met de GGD in op versterking van haar positie op de arbeidsmarkt, onder andere door verbinding aan te gaan met onderwijsinstellingen, gemeenten en andere partners. De mogelijkheden om personeel onderling voor langere of kortere tijd uit te wisselen en andere vormen van samenwerken worden onderzocht.

Moderne wijze van advisering
Met de veranderingen die op stapel staan voor zowel de brandweer als voor crisisbeheersing, verandert ook de rol van de adviseurs binnen de VRD.
Zo vraagt de ontwikkeling van gelijke naar gelijkwaardige brandweerzorg om versterking van advisering over veiligheid aan de voorkant van de veiligheidsketen: de veiligheidsketen werkt immers als een systeem van communicerende vaten en om dat systeem in evenwicht te houden heeft elke wijziging invloed op de andere onderdelen in het systeem.
Daarnaast werd al eerder geconstateerd dat de nieuwe rol van adviseurs op het gebied van klimaatadaptatie en energietransitie veel tijd en energie vraagt, omdat het hier gaat om nieuwe kennisdossiers. Dit betekent dat het vak van adviseur bij de VRD volop in beweging is, zowel bij crisisbeheersing, de brandweer als bij bedrijfsvoering. Niet alleen op vakinhoud, maar ook op het gebied van benodigde competenties die nodig zijn om invulling te kunnen geven aan een andere manier van adviseren.

Invulling geven aan veranderend vakmanschap op de Meldkamer Noord-Nederland
Met de veiligheidsregio's Fryslân en Groningen vindt samenwerking plaats in de Meldkamer Noord-Nederland (MNN). Die samenwerking is in 2023 herijkt door vaststelling van convenant samenwerking uitvoering meldkamerfunctie en de (herziene) overeenkomst werkgeverschap. De effecten hiervan worden nu structureel in deze begroting.

De drie veiligheidsregio’s hebben daarmee een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de MNN. Onderkend is dat een aantal centralisten de werkzaamheden op de meldkamer niet tot hun pensioen kan vervullen. Hun mobiliteit en arbeidsfitheid vraagt aandacht. De drie regio’s hebben een inspanningsverplichting voor het zoeken naar passend werk voor centralisten die willen doorstromen naar ander werk.

Met elkaar zorgen de drie regio’s voor een 24/7 beschikbaarheid van een calamiteitencoördinator op de meldkamer. De VRD zal daartoe “Om niet” personele bijdrage leveren aan de functie van calamiteitencoördinator van 0,7 fte. Dit is een verhoging van 0,4 fte, die opgevangen wordt binnen het bestaande personeelsbestand.

Crisisbeheersing en GHOR

Crisisbeheersing (team crisisbeheersing en GHOR en de crisisorganisatie) spant zich in om rampen en crisis te voorkomen, zo klein mogelijk te houden of zo snel mogelijk te beheersen. De crisisorganisatie is in staat om zowel gekende als ongekende crises aan te kunnen. Dat gebeurt met medewerkers van de VRD, van de 12 gemeenten en andere crisispartners. Uitgangspunten van crisisbeheersing zijn een flexibel crisismodel, een breed crisisnetwerk en een goed voorbereide crisisorganisatie.

De komende jaren wacht de VRD een stevige versterkingsoperatie op het gebied van crisisbeheersing, geïnitieerd en gestuurd vanuit het Rijk. Hoewel crisisbeheersing in de afgelopen 10 jaar naar een hoger niveau is getild, maken de crises van de afgelopen jaren duidelijk dat het stelsel van crisisbeheersing nog meer verstevigd moet worden. Het doel daarvan is om in toekomstige crises met name op bovenregionaal en landelijk niveau de samenwerking te verbeteren.
Het kabinet heeft naar aanleiding van de Evaluatie Wet veiligheidsregio's aangekondigd om zo snel mogelijk te komen tot een verbeterd, toekomstbestendig, samenhangend stelsel voor onder andere crisisbeheersing en brandweerzorg.[3]

Het is voor de VRD essentieel om tijdig en proactief op deze voorziene landelijke ontwikkelingen in te spelen, om te voorkomen dat de veiligheidsregio achter de feiten aan gaat lopen: in de hedendaagse hectiek zijn eenmaal opgelopen achterstanden nauwelijks in te halen.

Wat wil de VRD bereiken?

- Verbeteren van de afstemming en samenwerking tussen Rijk en veiligheidsregio.
- Verbeteren inbedding van de GHOR binnen crisisbeheersing.
- Meer aandacht voor internationalisering.
- Optimaliseren van het gebruik van het actuele veiligheids- en gezondheidsbeeld.
- Uniformeren van het kwaliteitsniveau van bevolkingszorg en regie op crisiscommunicatie.

Wat gaat de VRD daarvoor doen in 2024?

Verbeteren afstemming en samenwerking Rijk-regio's

Veiligheidsregio's en nationale partners investeren in het versterken van de aansluiting en verbinding tussen het Rijk en de regio's. Zo worden landelijke crisisplannen indien nodig vertaald naar regionale crisisplannen waarbij de rol en inzet van de veiligheidsregio wordt vastgesteld. Door de kwaliteit van de crisisorganisatie en –functionarissen meer op elkaar af te stemmen wordt de samenwerking tussen de regio's en het rijk vergemakkelijkt.
Aandachtspunt bij het vertalen van landelijke plannen naar de regionale plannen is het verschil tussen de Randstedelijke context en de plattelandscontext van de Drentse omgeving

Verbeteren inbedding GHOR binnen crisisbeheersing.

De GHOR moet als essentieel onderdeel van het stelsel van crisisbeheersing beter worden ingebed. Daarbij hoort ook een verduidelijking van de GHOR-taak in geval van regiogrensoverschrijdende of landelijke crises van langere duur. Die verduidelijking komt terug in de aanpassing van de Wet veiligheidsregio's. In Drenthe geldt dat de GHOR-taak wordt geleverd vanuit de GGD. Deze taak wordt nu organisatorisch ingebed bij de VRD voor een betere verbinding met de organisatie van crisisbeheersing.

Internationalisering

Drenthe is een grensregio. Dat betekent dat er samen met aangrenzende, Duitse regio's een wederzijdse verantwoordelijkheid is ten aanzien van gezondheid en veiligheid tijdens incidenten en crisis. Er is samenwerking met Duitse hulpdiensten bij het voorkomen en beperken van risico's en de eventuele gevolgen van incidenten. De VRD onderhoudt het internationale netwerk en betrekt

[3] Ministerie van Justitie en Veiligheid, Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg, 06-12-2022, p.2.

netwerkpartners bij planvorming, oefening en training. De nabije toekomst richt zich op het tijdig delen van informatie en het gezamenlijk prepareren op crisis en rampen.

Zorgcontinuïteit tijdens crises

De GHOR streeft ernaar dat slachtoffers bij rampen en crises de best mogelijke zorg krijgen en dat voorkomen wordt dat er nog meer slachtoffers vallen. Daarom zorgt GHOR dat betrokken organisaties - zoals ziekenhuizen, ambulancedienst, huisartsen en GGD - in die situaties één geneeskundige hulpverleningsketen vormen. Daarnaast ondersteunt en adviseert de GHOR zorginstellingen en overheden in hun voorbereiding op crises. De GHOR is de schakel tussen het zorgnetwerk, de veiligheidspartners en het openbaar bestuur en is voorbereid om flexibel en wendbaar te voldoen aan de vraag vanuit gemeenten en netwerkpartners in de aanpak van gekende en ongekende crises.

Herijking bevolkingszorg

Bevolkingszorg speelt een cruciale rol in de crisisbeheersing. Op landelijk niveau heeft een herijking van bevolkingszorg plaats gevonden. Uniformering van het kwaliteitsniveau van bevolkingszorg de regierol van de veiligheidsregio bij crisiscommunicatie zijn twee belangrijke pijlers. Drenthe haakt aan op deze landelijk ontwikkelingen en kent binnen crisisbeheersing haar eigen project herijking bevolkingszorg.

Brandweer Drenthe

Het wordt steeds lastiger om brandweervrijwilligers te vinden die kunnen voldoen aan alle eisen die aan de brandweer gesteld worden en om ze vervolgens (langdurig) te binden. Ook op andere gebieden wordt het steeds ingewikkelder om binnen de bestaande werkwijze aan de steeds hogere kwaliteitseisen te voldoen. Dit geldt bijvoorbeeld voor verschillende aspecten van vakbekwaamheid. De grenzen aan van wat nog mogelijk is zijn in veel gevallen bereikt, bijvoorbeeld als het gaat om vakbekwaamheid van medewerkers, paraatheid van de brandweer en kennis van nieuwe risico's om veilig op te kunnen treden.

Om in de toekomst goede brandweerzorg te blijven leveren is het noodzakelijk goed in te spelen op de ontwikkelingen in de samenleving. Daarbij moet voldoende oog zijn voor een acceptabele belasting van brandweermensen én beheersbare kosten van brandweerzorg in zijn totaliteit. 'Van gelijke naar gelijkwaardige brandweerzorg in Drenthe' – ook wel bekend als Programma Brandweerzorg - is een aanpassingsproces in 2019 ingezet: het moet in vijf tot tien jaar geleidelijk tot een toekomstbestendig model van brandweerzorg leiden. Dat vraagt lef, flexibiliteit en biedt volop kansen om innovatief vorm te geven aan de toekomst van de brandweer in Drenthe.

De inspanningen voor de nabije toekomst richten zich op het in stand houden van de huidige brandweerzorg en gelijktijdig veranderen om de brandweerorganisatie van de toekomst te realiseren. Deze transitie wordt via vier programmalijnen uitgevoerd:

a. Behapbare basis.
   Door brandweerwerk veiliger, eenvoudiger en meer op maat van het verzorgingsgebied te organiseren, kunnen posten zich efficiënter en effectiever voorbereiden. Dit moet ertoe leiden dat huidige inspanningen voldoende blijven voor eisen van de toekomst, waarmee de trend van toenemende inspanning voor gelijkblijvende kwaliteit wordt gekeerd.
b. De samenleving betrekken.
   Hulp uit de directe omgeving is van grote waarde en kan beter aansluiten op het werk van de brandweer worden. Dit moet leiden tot snellere en effectievere hulpverlening.
c. Ondersteuning op afstand.
   Door leidinggevenden te ondersteunen met specialistische kennis en repressieve coaching wordt brandwerk minder kennisintensief. Dit leidt tot lagere vakbekwaamheidslasten met behoud van veiligheid en kwaliteit.
d. Vitale brandweerposten.
   Vakbekwame, fitte, mentaal weerbare en sociaal verbonden posten zijn voorwaardelijk voor een toekomstbestendige brandweer.

Brandweerzorg is een onderdeel van de veiligheidsketen: dit systeem werkt als communicerende vaten. Aanpassingen in de brandweerzorg hebben rechtstreeks invloed op de andere schakels binnen de veiligheidsketen, waaronder risicobeheersing.

Wat wil de VRD bereiken?

- Voortzetting van de implementatie van het Programma Brandweerzorg in het algemeen en daarnaast in het bijzonder aandacht voor:
    - Versnellen van de programmalijn 'Ondersteuning op afstand'.
    - Duurzame inzetbaarheid van vrijwilligers bevorderen.
- Herstellen van de vakbekwaamheidskloof.
- Uitvoeren van verbeterpunten keuringslocaties brandweerkeuringen.
- Verschuiving van adviestaken van risicobeheersing.

Wat gaat de VRD daarvoor doen in 2024?

Implementatie van het Programma Brandweerzorg

In de periode 2019-2022 is een grondige verkenning uitgevoerd op welke wijze het Programma Brandweerzorg vorm kon krijgen. In 2023 is gestart met de implementatie van een traject waarbij

een verandertempo wordt gehanteerd dat past bij een organisatie die voor een groot deel bestaat uit vrijwilligers en die recht doet aan het opgebouwde vertrouwen bij de medewerkers en bij de samenleving. De strategie voor het vormgeven van toekomstbestendige brandweerzorg is gebaseerd op experimenteren en ontdekken met kleine stappen, waardoor op elk moment getoetst kan worden of de ontwikkeling voldoende aansluit bij de ontwikkelingen in de samenleving. Bij de uitvoering van het programma wordt het principe "nieuw voor oud" gehanteerd. Desondanks bestaat de mogelijkheid dat bestuurlijke keuzes ontstaan als gelijkwaardige veiligheid niet gegarandeerd kan worden.

Naast het lopende Programma Brandweerzorg waarbinnen tal van activiteiten worden uitgevoerd, ligt in 2024 de focus op:

Versnellen van de programmalijn 'Ondersteuning op afstand'

Door de snelheid van (technologische) ontwikkelingen en gevolgen van bijvoorbeeld klimaatadaptatie en energietransitie nemen risico's in de samenleving in snel tempo toe en veranderen van aard. Dit leidt tot een breed scala aan incidenten waar de brandweer zich onmogelijk nog op voor kan bereiden op de manier zoals die tot nu gebruikelijk is. Het is niet langer mogelijk om qua kennisniveau vakbekwaam te blijven: de grens is bereikt. Dit leidt tot extra risico's voor de veiligheid van brandweerpersoneel. Het is daarom noodzaak om de programmalijn 'Ondersteuning op afstand' te versnellen: door leidinggevenden bij de brandweer tijdens de inzet op afstand te ondersteunen met noodzakelijke kennis wordt de veiligheid beter geborgd en neemt de belasting qua kennisniveau op deze groep brandweermensen niet langer toe.

Duurzame inzetbaarheid van vrijwilligers bevorderen

Het werven, boeien en binden van brandweervrijwilligers wordt steeds lastiger. Er is al langere tijd een trend dat brandweervrijwilligers zich steeds minder lang binden aan de brandweer. Dit levert hogere opleidingskosten op, omdat er vaker nieuwe brandweervrijwilligers moeten worden opgeleid. Daarnaast is het op een aantal plekken steeds lastiger om nieuwe mensen te werven die volledig willen en kunnen voldoen aan de eisen die op dit moment gesteld worden. Het is belangrijk te onderzoeken wat er moet veranderen om brandweervrijwilligers aan te kunnen trekken én hoe deze mensen langer aan de brandweer verbonden kunnen blijven. Er wordt dus gezocht naar nieuwe mogelijkheden om duurzame inzetbaarheid te bevorderen om brandweervrijwilligers langer vast te houden en de brandweerorganisatie te stabiliseren.

Dit zou bijvoorbeeld kunnen door de opleidingseisen naar beneden bij te stellen. En dan noodzakelijke kennis en ervaringen aan te vullen door slimme (informatie) technologie. Hiervoor is het noodzakelijk dat landelijke eisen worden bijgesteld.

Als niet wordt geïnvesteerd in organisatorische en technologische innovatie, dan zal het aantal beschikbare vrijwilligers langzaam afnemen. En dat lijdt tot afname van paraatheid en kwaliteit, wat veiligheidsrisico's voor eigen personeel en samenleving tot gevolg heeft.

Herstellen van de vakbekwaamheidskloof

De vakbekwaamheid van medewerkers staat onder druk. Enerzijds omdat door maatschappelijke ontwikkelingen de eisen aan kennis en kunde die gesteld worden sneller gaan dan voor brandweervrijwilligers is bij te benen.
Maar er is meer aan de hand: als gevolg van het incident bij De Punt in mei 2008 en de conclusies die volgden na het onderzoek van het incident is binnen de brandweer in Nederland een nieuwe brandweerdoctrine opgesteld: basisprincipes voor brandbestrijding. Het doel is om brandbestrijding veiliger en eenvoudiger te maken. Deze basisprincipes zijn inmiddels verwerkt in de landelijke les- en leerstof. Nieuwe brandweermensen worden opgeleid volgens deze principes. Voor het zittende personeel is een bijscholing gepland, omdat de gevolgen voor het dagelijkse werk groot zijn. Deze bijscholing is gestart, maar in de praktijk lijken de gevolgen groter dan vooraf verwacht. Daarnaast heeft de bijscholing tot op heden versnipperd plaatsgevonden, dat komt vooral door oefenbeperkingen tijdens de COVID-19 pandemie. Al met al heeft de bijscholing nog niet het gewenste effect, waardoor binnen een brandweereenheid verschil van werkwijzen ontstaat tussen oude principes van brandbestrijding en de nieuwe. Het is van groot belang dat deze vakbekwaamheidskloof zo snel mogelijk wordt gedicht.

Verbeterpunten keuringslocaties brandweerkeuringen

In 2022 is een projectgroep gestart met het verbeteren van het beleid en de uitvoering van de verplichte medische brandweerkeuringen (PPMO). Onderdeel van dat project is een onderzoek of de keuringslocaties die de VRD gebruikt voldoen aan de eisen die aan keuringslocaties gesteld worden. Het gaat daarbij om arbo-eisen, eisen vanuit het landelijke PPMO-protocol en eisen vanuit de keuringsinstantie. De resultaten van dat onderzoek volgen in de loop van 2023, waarna zo snel mogelijk de keuringslocaties aangepast worden waar dat nodig blijkt te zijn. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek kan dit doorwerken tot in 2024.

Verschuiving van adviestaken van risicobeheersing

Als gevolg van de Wet kwaliteitsborging die op 1 januari 2024 in gaat wordt in de komende jaren stapsgewijs de bouwplantoetsing uitbesteed aan private partijen, uitgezonderd gelijkwaardigheidsvraagstukken. De ruimte die daardoor bij risicobeheersing ontstaat wordt gebruikt om te kunnen voldoen aan de toenemende vraag naar advisering als expertise op brandveiligheid. Bijvoorbeeld op het gebied van nieuwe vraagstukken als gevolg van de energietransitie; brandveiligheid in zorginstellingen en in de woonomgeving. Kenmerkend voor de advisering van risicobeheersing is de risicogerichte aanpak die betere resultaten geeft dan regelgerichte advisering.

Bedrijfsvoering

De belangrijkste taak van bedrijfsvoering is het ondersteunen van de primaire processen. De VRD is een wendbare en flexibele organisatie die 24/7 paraat staat om bij incidenten en crisis op te treden. Dat vraagt ook om een wendbare en flexibele bedrijfsvoering die naast de standaard bedrijfsvoeringsprocessen ook de noodzakelijke 24/7 paraatheid maximaal ondersteunt.
De afgelopen jaren is ingestoken op het verbeteren van diverse bedrijfsvoeringsprocessen om zo tot een toekomstbestendige bedrijfsvoering te komen. Ook in 2024 richt bedrijfsvoering zich op het borgen van continuïteit, het actualiseren en flexibiliseren van bedrijfsvoeringsprocessen en het efficiënt en kostenbewust werken. Belangrijk onderdeel daarin is de steeds verdergaande samenwerking met GGD Drenthe op onderdelen en processen die door beide organisaties gezamenlijk opgepakt kunnen worden.

Vanwege het maatschappelijk belang van veiligheidsregio's wordt onderzocht of de sector als vitaal moet worden aangemerkt vanuit het Rijk. Verwacht wordt dat er begin 2024 meer inzicht is in de consequenties van de vitaliteitsbeoordeling die in 2023 plaatsvindt.

Wat wil de VRD bereiken?

- Afronden van de implementatie van het waarderingsmodel Baarda.
- Implementatie van de Wet open overheid.

Wat gaat de VRD daarvoor doen in 2024?

Implementatie waarderingsmodel Baarda

In 2023 wordt gestart met de implementatie van het nieuwe waarderingsmodel Baarda.
De VRD is een flexibele en waardengedreven organisatie. De organisatie is wendbaar, flexibel en is adaptief aan de veranderende opgave. De organisatie kijkt anders naar werk: in termen van werkzaamheden in plaats van functies en het verbinden van de juiste mensen aan deze werkzaamheden. Daarom wordt in 2023 de overstap naar een nieuw waarderingsmodel gemaakt dat bijdraagt aan eerlijk en transparant belonen en waarbij de medewerker wordt gewaardeerd op basis van zijn persoonlijke toegevoegde waarde.

Model Baarda is een rollenwaarderingsmodel waarmee de organisatie medewerkers flexibel kan inzetten, passend bij de toegevoegde waarde die iemand kan leveren. Die toegevoegde waarde bestaat uit het probleemoplossend vermogen en de kennis die iemand heeft in bepaalde werksituaties.

De implementatie start in 2023 en wordt zorgvuldig uitgevoerd. In 2024 heeft iedere medewerker van de VRD een rol en een beeld van zijn of haar groeipad.

Implementatie Wet open overheid

De Woo (Wet open overheid) vervangt de Wob (Wet openbaarheid bestuur), maar heeft een veel bredere scope. De Woo ziet niet alleen toe op de wijze waarop belanghebbenden informatie kunnen opvragen bij overheidsinstellingen, maar verplicht overheidsinstellingen ook om actief documenten uit diverse categorieën openbaar te maken. Verder bepaalt de Woo dat de documenten die worden gepubliceerd, aan bepaalde eisen moet voldoen en dat documenten deels moeten worden gepubliceerd op een (nog nader in te richten) digitaal platform PLOOI.

De implementatie vraagt om een meerjarige gestructureerde aanpak en betrokkenheid van diverse disciplines binnen de VRD en GGD, zoals juridisch, ICT, document-/archiefbeheer en communicatie.
De structurele materiële kosten hangen samen met licenties voor hulpprogramma's om documenten te screenen en te zwarten op persoons- en andere vertrouwelijke gegevens, alsmede kosten voor het publiceren van documenten op de nog nader in te richten digitale portal 'PLOOI' van de overheid.

Vertaling rollen naar missielijnen.

De rollen zoals hierboven toegelicht maken onderdeel uit van de hieronder aangegeven missielijnen. Voor de vertaling van de rollen naar kosten wordt verwezen naar onderstaande uitwerking.

Wij treden op bij calamiteiten en crises

Een calamiteit of crisis in Drenthe dient zo goed mogelijk te worden bestreden, waarbij schade en onrust zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt. Veiligheidsregio Drenthe geeft structuur aan het multidisciplinair optreden van hulpverleningsdiensten, overheden en private partijen die een rol hebben in crisisbestrijding, ongeacht de aard van de crisis. Afhankelijk van het type crisis heeft Veiligheidsregio Drenthe een adviserende, faciliterende of coördinerende rol, of een combinatie daarvan. Monodisciplinair coördineert GHOR Drenthe de geneeskundige hulpverlening en levert Brandweer Drenthe de benodigde brandweerzorg tijdens calamiteiten en crises.[4]

		Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma Calamiteiten en Crises							
Incidentbestrijding	Lasten	4.803	4.742	4.781	4.806	4.825	4.702
Operationele informatievoorziening	Lasten	208	152	152	152	152	142
Techniek en logistiek	Lasten	1.760	1.607	1.607	1.607	1.607	1.529
Vakbekwaamheid	Lasten	2.150	1.799	1.799	1.799	1.799	1.787
Crisisbeheersing	Lasten	222	247	247	247	247	247
GHOR	Lasten	1.316	1.352	1.441	1.501	1.549	1.323
Investeringen	Lasten	2.958	3.404	3.464	3.524	3.584	3.343
Personeel	Lasten	8.880	8.673	9.686	10.462	10.948	8.557
Saldo lasten	**Saldo**	**22.297**	**21.974**	**23.176**	**24.096**	**24.709**	**21.630**
Incidentbestrijding	Baten	1	0	0	0	0	0
Techniek en logistiek	Baten	46	30	30	30	30	30
Investeringen	Baten	125	113	113	113	113	113
Vakbekwaamheid	Baten	3	12	12	12	12	2
Personeel	Baten	104	26	26	26	26	257
Saldo baten	**Saldo**	**280**	**181**	**181**	**181**	**181**	**402**
Totaal programma Calamiteiten en Crisis		**22.017**	**21.793**	**22.995**	**23.915**	**24.528**	**21.228**

Toelichting bij de tabel:
- Een toename van kosten als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen.
- De kapitaalslasten nemen toe conform eerdere afspraken.

Hierna wordt ter informatie kort opgesomd welke kosten onder de verschillende posten worden verantwoord:
- Onder Incidentbestrijding worden de kosten van de vrijwilligers en de medewerkers op de meldkamer verantwoord.
- Onder Operationele informatievoorziening zijn de kosten opgenomen voor soft- en hardware voor navigatie en paraatheidsystemen.
- Onder Techniek en logistiek staan de kosten voor het onderhoud materieel.
- Onder Vakbekwaamheid staan de kosten voor het opleiden en oefenen van het repressieve brandweerpersoneel.
- Onder Crisisbeheersing de kosten verantwoord noodzakelijk voor het in stand houden van de Drentse crisisorganisatie. Bijvoorbeeld de kosten voor de zelftest en oefenen in de veiligheids-keten.
- Onder de GHOR staan de kosten voor de dienstverleningsovereenkomst met de GGD.
- Onder de Investeringen worden de kosten van vervanging van het materieel verantwoord.

[4] *Teksten missielijnen overgenomen uit de beleidsvisie 2020-2023*

- Onder de kosten Personeel worden de salariskosten van de medewerkers 24uursdienst, Operationele informatievoorziening, Techniek en logistiek, Vakbekwaamheid, Crisisbeheersing verantwoord.

Wij vergroten de bewustwording over fysieke veiligheid

We creëren bewustwording bij inwoners, bedrijven en organisaties over het voorkomen van calamiteiten en we bieden handelingsperspectieven om zelfredzaamheid en samenredzaamheid te bevorderen. Een deel van de voorlichtingsactiviteiten doen we zelf en daarnaast maken we zo optimaal mogelijk gebruik van de kennis en kunde van onze netwerkpartners om het bereik van onze boodschap zo groot mogelijk te maken. Partners maken op hun beurt weer gebruik van de VRD als netwerkorganisatie. Er is structureel extra aandacht voor niet- en minder zelfredzame mensen, omdat zij bij calamiteiten en crises kwetsbaarder zijn.

		Jaarrekening	Begroting	Meerjaren raming	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma Bewustwording							
Risicobeheersing	Lasten	303	130	130	130	130	130
Personeel	Lasten	3.229	3.154	3.522	3.804	3.981	3.112
Saldo lasten	**Saldo**	**3.532**	**3.284**	**3.652**	**3.934**	**4.111**	**3.242**
Risicobeheersing	Baten	0	0	0	0	0	0
Personeel	Baten	38	10	10	10	10	94
Saldo baten	**Saldo**	**38**	**10**	**10**	**10**	**10**	**94**
Totaal programma Bewustwording		**3.494**	**3.274**	**3.643**	**3.925**	**4.102**	**3.148**

Toelichting bij de tabel:
- Een toename van kosten als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen.

Hierna wordt ter informatie kort opgesomd welke kosten onder de verschillende posten worden verantwoord:
- Onder Risicobeheersing worden de kosten verantwoord voor (brand)veilig leven. De kosten bestaan uit het geven van voorlichting onder meer op scholen en het voeren van campagnes, zoals de Bock-campagne.
- De Personeelskosten bestaan uit de salariskosten voor Risicobeheersing.

We zijn onderdeel van de samenleving

De VRD kan haar taken alleen effectief uitvoeren als zij in verbinding staat met de samenleving en daar onderdeel van uitmaakt. De VRD is immers van en voor de samenleving: de samenleving is het grootste netwerk van de VRD. We geven hier op diverse manieren vorm aan:
- We gaan actief het gesprek over veiligheid aan met inwoners, bedrijven, organisaties en medeoverheden in Drenthe.
- We werken nauw samen met partners die vergelijkbare doelen voor ogen hebben en ondersteunen of coördineren naar behoefte in de bijbehorende netwerkstructuren.
- Brandweerzorg wordt in het grootste gedeelte van Drenthe georganiseerd samen met de inwoners van Drenthe via het systeem van brandweervrijwilligers. Brandweerposten zijn daardoor stevig verankerd in de Drentse samenleving.[2]

		Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma Samenleving							
Jeugdbrandweer	Lasten	30	48	48	48	48	48
Huisvesting	Lasten	2.251	2.198	2.198	2.198	2.198	2.133
Saldo lasten	**Saldo**	**2.281**	**2.246**	**2.246**	**2.246**	**2.246**	**2.181**
Jeugdbrandweer	Baten	7	6	6	6	6	6
Huisvesting	Baten	951	943	943	943	943	903
Saldo baten	**Saldo**	**957**	**949**	**949**	**949**	**949**	**909**
Totaal programma Samenleving		**1.324**	**1.297**	**1.297**	**1.297**	**1.297**	**1.272**

Hierna wordt ter informatie kort opgesomd welke kosten onder de verschillende posten worden verantwoord:

- Onder de kosten van Jeugdbrandweer worden de kosten verantwoord voor het in stand houden van de jeugdbrandweerteams.
- Onder Huisvesting worden de kosten verantwoord voor het beheer en onderhoud van de gebouwen, voor zover dat de verantwoordelijkheid is van de VRD als gebruiker.

We zijn een vitale en flexibele organisatie

De VRD moet flexibel en wendbaar zijn om snel in te kunnen spelen op trends en ontwikkelingen in de samenleving en tijdens calamiteiten en crises. Dat vraagt om een flexibele en wendbare organisatie met vitale en flexibele medewerkers. Door te organiseren en sturen vanuit waarden, kan de organisatie zo optimaal mogelijk functioneren en snel inspelen op veranderingen. Die flexibiliteit en wendbaarheid gebruiken we ook in onze netwerken. Afhankelijk van het thema en de behoefte van onze netwerkpartners kiezen we de rol die het best past in dat netwerk: adviserend, faciliterend, coördinerend of een combinatie daarvan. Het uiteindelijke doel is om een sterk netwerk te vormen, omdat een sterk netwerk een randvoorwaarde is voor optimale onderlinge samenwerking.[2]

		Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma Organisatie							
ICT	Lasten	882	804	804	804	804	804
Organisatiekosten	Lasten	1.101	1.061	1.061	1.061	1.061	890
Investeringen	Lasten	400	400	400	400	400	400
Personeel	Lasten	4.036	3.942	4.403	4.755	4.976	3.890
Saldo lasten	**Saldo**	**6.419**	**6.207**	**6.667**	**7.020**	**7.241**	**5.983**
Organisatiekosten	Baten	128	111	111	111	111	85
Investeringen	Baten	0	0	0	0	0	5
Personeel	Baten	47	12	12	12	12	117
Saldo baten	**Saldo**	**176**	**123**	**123**	**123**	**123**	**207**
Totaal programma Organisatie		**6.243**	**6.084**	**6.544**	**6.897**	**7.118**	**5.776**

Toelichting bij de tabel:

- Een toename van kosten als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen.

Hierna wordt ter informatie kort opgesomd welke kosten onder de verschillende posten worden verantwoord:

- Onder de kosten van ICT worden de kosten verstaan voor het beheer, onderhoud en vervanging van de informatiesystemen.
- Onder Organisatiekosten zijn de facilitaire kosten, landelijke contributies, kosten salaris- en financieel systeem verantwoord.
- Onder Investeringen staan de kosten van automatisering hardware.
- Onder Personeel staan de salariskosten van het ondersteunend personeel (directie, financiën, P&O, secretariaat, I&A en facilitair).

Financiële en algemene dekkingsmiddelen

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de dekkingsmiddelen die de VRD ter beschikking staan voor de uitvoering van de taken. Het betreft hier de gemeentelijke- en de rijksbijdrage. Onder de post overige kosten is opgenomen de nog aan producten toe te wijzen compensatie voor prijsontwikkeling.

		Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Dekkingsbronnen							
Gemeentelijke bijdrage	Baten	27.563	28.378	31.578	33.638	34.530	27.328
Bdur	Baten	5.404	5.211	6.909	6.909	6.909	5.022
Saldo baten	**Saldo**	**32.967**	**33.589**	**38.487**	**40.547**	**41.439**	**32.350**
Overige kosten	Lasten	99	1.359	4.002	4.507	4.387	918
Heffing vennootschapsbelasting	Lasten	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten	**Saldo**	**99**	**1.359**	**4.002**	**4.507**	**4.387**	**918**
Totaal aan dekkingsbronnen		**32.868**	**32.230**	**34.486**	**36.041**	**37.052**	**31.432**
Resultaat voor bestemming		**-210**	**-217**	**8**	**8**	**8**	**8**
Mutatie reserves	Lasten	39	217	-8	-8	-8	-8
Resultaat na bestemming		**-171**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting bij de tabel:

- De gemeentelijke bijdrage neemt toe op basis van loon- en prijsstijgingen en de overige genoemde ontwikkelingen zoals aangegeven in de kaderbrief.
- De post overige kosten zoals hierboven aangegeven bevat de extra middelen en de compensatie prijsontwikkeling.

Paragrafen

1. Inleiding

De van toepassing zijnde paragrafen op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording voor de VRD zijn:

- Weerstandvermogen en risicobeheersing
- Financiering
- Verbonden partijen
- Bedrijfsvoering
- Onderhoud kapitaalsgoederen

De paragraaf bedrijfsvoering is geïntegreerd in de missielijn Vitale en flexibele organisatie en wordt hieronder niet toegelicht. De paragrafen Grondbeleid en Lokale heffingen zijn niet van toepassing voor de VRD.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de relatie aan tussen de risico's waar geen maatregelen voor zijn getroffen en de weerstandscapaciteit die de gemeenschappelijke regeling heeft om de niet begrote kosten op te vangen.

De paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing is als volgt opgebouwd:

- Risicobeleid
- Weerstandscapaciteit
- Risico-inventarisatie per 31 december 2022
- Weerstandspositie
- Kengetallen

a. Risicobeleid

In 2021 heeft de werkgroep GRIP op GR-en, bestaande uit Drentse griffiers en VDG-bestuur, de notitie 'Samen werken voor Drenthe' opgesteld. In de notitie, die vanaf 2022 van toepassing is voor de gemeenschappelijke regelingen, worden ten aanzien van de weerstandsparagraaf de volgende werkafspraken gemaakt:

1. Weerstandscapaciteit is aanwezig bij de deelnemers en in beperkte mate bij de gemeenschappelijke regeling.
2. Het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijk regelingen vermeldt in de begroting het verschil tussen benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen in totaal en naar rato voor de afzonderlijke deelnemers.
3. Een algemene reserve is toegestaan om ontwikkelingen in het loon- en prijspeil af te dekken, met een maximale omvang van 2,5% van de lasten van het betreffende jaar.
4. Als de verwachting is dat de ontwikkelingen in het loon- en prijspeil boven de maximale omvang van 2,5% uitkomt, is afwijken van de richtlijn van 2,5% mogelijk. Hiervoor doet het DB van de gemeenschappelijke regeling een gemotiveerd voorstel aan het algemeen bestuur.
5. Het bedrag boven het vastgestelde maximum van de algemene reserve, vloeit naar rato van de deelnemersbijdrage terug naar de deelnemers.

De Veiligheidsregio Drenthe heeft deze afspraken in zijn geheel overgenomen en uitgevoerd.

b. Weerstandscapaciteit

Voor het berekenen van de weerstandscapaciteit mag op basis van de richtlijnen van het Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader (GTK) alleen de Algemene Reserve worden meegenomen. De weerstandscapaciteit geeft aan in welke mate de VRD in staat is de risico's in financiële zin op te vangen. Op basis van de notitie "Samen werken voor Drenthe" heeft de Algemene Reserve van de VRD een bestemming gekregen en kan deze alleen worden ingezet voor het opvangen van loon- en prijsontwikkelingen. De VRD heeft daardoor zelf geen beschikbaar weerstandsvermogen. De hoogte van de algemene reserve bedraagt 2,5% van de totale begrote lasten, zijnde 2,5% van € 34.179.960 = € 854.499.

In onderstaande tabel is de stand van de reserves weergegeven:

Algemene reserve	Eindbalans 31-dec-22	Resultaat bestemming (besluit AB)	Beginbalans 1-jan-23	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans 31-dec-23
Algemene reserve	854.499	-170.265	684.234		684.234	0
Saldo algemene reserve	**854.499**	**-170.265**	**684.234**	**0**	**684.234**	**0**

Bestemmingsreserves	Eindbalans 31-dec-22	Resultaat bestemming (besluit AB)	Beginbalans 1-jan-23	Toevoeging	Onttrekking	Eindbalans 31-dec-23
Loon- en prijsontwikkeling	0	0	0	684.234	0	684.234
Rampenpot	250.459	0	250.459	0	0	250.459
Nieuw leren	78.241	0	78.241	0	0	78.241
GHOR Opleiden en oefenen	0	0	0	0	0	0
WW kosten	0	0	0	0	0	0
LMS	500.000	0	500.000	0	0	500.000
Goed werkgeverschap	399.777	0	399.777	8.000	0	407.777
Beleidsimpuls	0	0	0	0	0	0
Versterking VRD - begroting 2023	513.983	0	513.983	0	225.000	288.983
Saldo bestemmingsreserves	**1.742.460**	**0**	**1.742.460**	**692.234**	**225.000**	**2.209.694**

c. Risico-inventarisatie per 31 december 2022

Risico	Risicokans	Impact	Bedrag
Algemeen			
Klimaateffecten	gemiddeld	groot	375.000
Beschikbaarheid en prijs van energie	gemiddeld	groot	375.000
Personeel en organisatie			
Ontwikkelingen 2e loopbaanbeleid/FLO	klein	gemiddeld	90.000
Arbeidsmarktproblematiek	gemiddeld	groot	375.000
Financieel/economisch			
Loonontwikkelingen boven compensatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Prijsontwikkelingen boven compensatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Onverwachte ontwikkeling groot brandweermaterieel	gemiddeld	gemiddeld	150.000
Huisvesting			
Ontwikkelingen huisvesting nieuwbouw	gemiddeld	gemiddeld	150.000
ICT en informatievoorziening			
Digitale verstoring/Cybercrime	zeer groot	groot	675.000
Brandweer			
Verstoring van het huidige opleiding- en oefenensysteem	gemiddeld	groot	375.000
Totaal risico's			**4.815.000**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat alle risico's zijn gewogen naar de kans dat ze zich kunnen voordoen en de financiële impact die ze voor de VRD kunnen hebben. Op geld gewaardeerd betekent dit een bedrag van € 4.815.000. Bij het inventariseren van de risico's hebben wij het voorzichtigheidsprincipe in acht genomen. Dit betekent dat wij rekening houden met alle mogelijke risico's op balansdatum. Risico's doen zich normaal gesproken niet gelijktijdig voor.

Risico's algemeen

Klimaateffecten

De ontwikkelingen in het klimaat hebben invloed op de primaire processen van de brandweer. Het risico op grotere calamiteiten als gevolg van klimaatontwikkelingen neemt toe, wat zorgt voor extra inzet van vrijwilligers en middelen. Bij de inzet van de brandweer op deze grotere calamiteiten staat het reguliere proces onder druk.

Beschikbaarheid en prijs van energie
De gas- en elektriciteitsprijzen hebben de afgelopen tijd ongekende hoogtes bereikt. Door de lopende contracten heeft dit voor de jaarrekening 2022 nog geen gevolgen. Het contract voor gas loopt per 1 januari 2023 af. Voor elektra heeft de VRD nog een lopend contract. Door het opnieuw moeten aanbesteden van een overeenkomst voor gas zullen de kosten vanaf 2023 aanzienlijk toenemen. In de begroting 2023 is hiermee geen rekening gehouden.

Risico's personeel en organisatie

Ontwikkelingen 2e loopbaanbeleid/Functioneel Leeftijdsontslag
Voor brandweermedewerkers die na 2016 in dienst zijn gekomen heeft de werkgever na 20 jaar de verplichting om te zorgen voor een andere functie. Maatregelen hiervoor zijn al in gang gezet, maar het is nog onzeker of dit op termijn tot de gewenste resultaten zal leiden. Medewerkers worden aangespoord of ondersteund om zelf initiatief te nemen om ander werk te vinden Door externe ontwikkelingen op het gebied van de huidige FLO-regeling dreigen de regio's met hogere kosten te maken te krijgen die niet in de voorziening zijn meegenomen.

Arbeidsmarktproblematiek
In de huidige arbeidsmarkt worden we steeds vaker geconfronteerd met moeilijk in te vullen vacatures, het potentieel in de vijver waaruit gevist wordt neemt steeds meer af. Er is een risico dat onze dienstverlening in gevaar komt als we niet de juiste man/vrouw tijdig genoeg op de juiste plaats weten te krijgen en we daardoor hogere kosten maken voor werving en selectie of inhuur en inwerken.

Risico's financieel/economisch

Loonontwikkelingen boven compensatie
De bestemmingsreserve loon- en prijsontwikkelingen is maximaal 2,5% van de begrote lasten op basis van de notitie "Samen werken voor Drenthe". Voor de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting wordt uitgegaan van de CPB reeksen; Prijs Bruto binnenlandsproduct, Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

Prijsontwikkelingen boven compensatie
De bestemmingsreserve loon- en prijsontwikkelingen is maximaal 2,5% van de begrote lasten op basis van de notitie "Samen werken voor Drenthe". Voor de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting wordt uitgegaan van de CPB reeksen; Prijs Bruto binnenlandsproduct, Prijs overheidsconsumptie beloning werknemers.

Onverwachte ontwikkelingen groot brandweermaterieel
Ten aanzien van het groot brandweermaterieel worden we meer en meer geconfronteerd met ontwikkelingen, zoals regelgeving en schaarste, waarop niet te sturen is. Hieronder vallen de aanbestedingstrajecten die veelal langer duren dan verwacht. Om het vervangende materieel langer in stand te houden worden daardoor extra kosten gemaakt. Ook snelle veranderingen op technisch vlak spelen hier een rol, meestal leiden deze ontwikkelingen tot een hogere vervangingsprijs.

Risico's huisvesting

Ontwikkelingen huisvesting nieuwbouw
Als er stagnatie in de nieuw te bouwen kazernes ontstaat, moeten extra kosten gemaakt worden om de huidige kazernes langer in stand te houden, dan wel tijdelijke andere locaties gehuurd worden om het materieel te kunnen stallen.

Risico's ICT en informatievoorziening

Digitale verstoring/Cybercrime
De ontwikkelingen op het gebied van ICT gaan snel, dit geeft kansen, maar brengt ook risico's met zich mee. Door de toenemende afhankelijkheid van digitale systemen komen bij uitval hiervan als gevolg van bijvoorbeeld stroomuitval of datadiefstal onze processen in gevaar. Dit kan een grote impact hebben op onze primaire processen en dan met name de acute hulpverlening.

Risico's brandweer

Verstoring van het huidige opleidings- en oefensysteem
De maatschappelijke trend dat mensen zich steeds minder lang binden is ook bij vrijwilligers te merken: zij nemen eerder afscheid van de organisatie. Dit brengt het risico met zich mee dat er een tekort ontstaat aan geschoolde en geoefende vrijwilligers. Om voldoende vrijwilligers beschikbaar te hebben voor de primaire taken van de organisatie moeten hogere kosten worden gemaakt voor opleiden en oefenen.

d. Weerstandspositie

De weerstandspositie wordt uitgedrukt in een ratio. Deze ratio wordt, overeenkomstig de regels in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) berekend door het aanwezige weerstandsvermogen te delen door de financiële totaalwaardering van de risico's.
Het Nederlands Instituut voor Risicomanagement (NARIS) heeft een beoordelingsmatrix opgesteld om de weerstandsratio te kunnen kwalificeren.

Ratio weerstandsvermogen	Waardering
> 2	Uitstekend
1,4 - 2	Ruim voldoende
1 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende

Door het ontbreken van weerstandsvermogen bij de VRD is de ratio voor de VRD 0. De VRD is onvoldoende in staat om de mogelijke risico's zelf op te vangen en zal bij het zich voordoen van deze risico's een beroep doen op de bij gemeenten aanwezige weerstandscapaciteit.

Gemeente	Benodigd weerstandsvermogen
Aa en Hunze	273.146
Assen	571.104
Borger-Odoorn	258.743
Coevorden	381.011
Emmen	1.232.256
Hoogeveen	463.200
Meppel	289.401
Midden Drenthe	338.924
Noordenveld	281.885
Tynaarlo	278.185
Westerveld	212.989
De Wolden	234.157
Totaal	**4.815.000**

e. Kengetallen

De BBV schrijft een verplichte set van vijf financiële kengetallen voor. De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn niet van toepassing op de VRD. Naast het opnemen van deze kengetallen vindt ook een beoordeling plaats van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie. Door middel van de genoemde kengetallen wordt 'de

structureel en reëel sluitende begroting' onderbouwd. Hierna volgt een overzicht van de kengetallen.

Om een beeld te krijgen van de financiële positie van de VRD zijn vier voor ons verplichte toepasbare financiële kengetallen ontwikkeld:
1. netto schuldquote
2. solvabiliteit
3. taakvelden
4. structurele exploitatieruimte

Netto schuldquote/ Netto schuldquote gecorrigeerd

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de VRD ten opzichte van de totale inkomsten en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	2024	2025
Langlopende schulden	17.140.582	24.341.773
Kortlopende schulden	4.312.297	4.238.647
Financiele activa	4.318	3.417
Vorderingen	954.686	4.820.382
Liquide middelen	250.000	250.000
Subtotaal	**22.661.883**	**33.654.219**
Totale baten	39.750.290	41.810.290
Netto schuldquote	**50,9%**	**56,2%**
	2024	**2025**
Langlopende schulden	17.140.582	24.341.773
Kortlopende schulden	4.312.297	4.238.647
Vorderingen	954.686	4.820.382
Liquide middelen	250.000	250.000
Subtotaal	**22.657.565**	**33.650.802**
Totale baten	39.750.290	41.810.290
Netto schuldquote gecorrigeerd	**50,9%**	**56,2%**

De VNG heeft als richtlijn een norm van maximaal 130% voor de schuldquote. Daar blijft de VRD ruim onder.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de VRD in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid.

Solvabiliteitsratio	
2024	**8,4**
2025	**6,7**
2026	**7,5**
2027	**6,4**

Structurele exploitatieruimte

In de begroting als de jaarrekening 2024 en volgende jaren wordt een storting gedaan in de reserves. De structurele exploitatieruimte is daarom in 2022 positief.

Structurele exploitatieruimte	
2024	0,02%
2025	0,02%
2026	0,02%
2027	0,02%

3. Financiering

a. Wet fido

Het Rijk stelt regels aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal beheren. Die regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). Hoeveel geld gemeenten en provincies mogen lenen, is afhankelijk van de hoogte van de begroting. De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel geld ze mogen lenen voor een periode van maximaal 1 jaar. De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan 1 jaar. Gemeenten en provincies mogen liquide middelen aanhouden bij de schatkist (schatkistbankieren).

b. Renterisico kort en langlopende financiering

Kasgeldlimiet

De door het Rijk opgelegde kasgeldlimiet beperkt het risico van stijgende rentelasten van de kortlopende financiering. De limiet beperkt de maximale omvang van de gemiddelde korte schuld tot 8,2% van de totale lasten (€ 38.457.290,-) van de programmabegroting. Voor 2024 bedraagt de limiet € 3,153 miljoen. In de onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de voor de komende jaren weergeven. Uitgaande van de geldende limieten zal in 2025 en in 2027 worden overgegaan tot het aantrekken van nieuwe leningen.

	Berekening kasgeldlimiet (bedrag * € 1.000)	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1	*Toegestane kasgeldlimiet*				
	* In procenten van de grondslag	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
	* In bedrag	3.259	3.428	3.501	3.501
2	Omvang vlottende schuld				
3	Vlottende middelen	1.205	5.070	725	7.250
	Toets kasgeldlimiet				
4	Totaal netto vlottende schuld	4.312	4.239	5.046	4.696
	Toegestane kasgeldlimiet	3.259	3.428	3.501	3.501
	Ruimte	**151**	**4.260**	**-820**	**6.054**

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op de langlopende financiering. De norm bevordert de spreiding van de looptijd van de kapitaalmarktleningen (looptijd lening > 1 jaar) door de omvang te beperken van de leningen waarvoor de rente in een bepaald jaar moeten worden aangepast. Het Rijk heeft de maximale omvang van leningen met een renteaanpassing vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Voor de VRD komt het neer op een bedrag van € 7,7 miljoen. Het renterisico is gelijk aan de jaarlijkse aflossing op de langlopende leningen voor de VRD € 2,8 miljoen. Hierdoor blijft de VRD binnen de berekende norm.

Kasstroom/Emu overzicht

In het stabiliteitspact binnen de Europese Unie is afgesproken dat een tekort voor de totale overheidssector niet hoger dan 3 procent van het bruto binnenlands product (BBP) mag zijn. Een goede informatievoorziening is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo

	Tabel EMU saldo				
nr.	**Omschrijving (bedragen 8 € 1.000)**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit de reserves (zie BBV, artikel 17c)	8	8	8	8
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.415	3.475	3.535	3.595
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	0	0	0	
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa, die op de balans worden geactiveerd	6.297	4.414	2.418	2.011
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de EU en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa, voor zover niet op de exploitatie verantwoord	0	0	0	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, en woonrijpmaken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0	0
8	Baten bouwgrondexploitatie : Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0	0	0
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen ed.) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten	0	0	0	0
11	Verkoop van effecten :				
	a. Gaat u effect verkopen ? (ja/nee)	neen	neen	neen	neen
	b. Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie ?	0	0	0	0
	Berekend EMU saldo	**2.890**	**947**	**-1.109**	**-1.576**

Kasstroomoverzicht	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Resultaat voor reserves	8.000	8.000	8.000	8.000
Operationele activiteiten	**8.000**	**8.000**	**8.000**	**8.000**
Investeringen	-6.297.220	-4.414.206	-2.418.195	-2.010.776
Afschrijvingen	3.415.000	3.475.000	3.535.000	3.595.000
Mutatie Voorzieningen	-449.299	-444.054	-444.054	-444.054
Saldo	**-3.331.519**	**-1.383.260**	**672.751**	**1.140.170**
Financieringsactiviteiten	**-3.323.519**	**-1.375.260**	**680.751**	**1.148.170**
Aflossing leningen	-2.798.808	-3.798.808	-3.798.808	-3.798.808
Mutatie Uitgezette leningen	-	10.000.000	-	10.000.000
Mutatie Vorderingen	4.307.968	-3.865.696	4.345.382	-6.525.000
Mutatie Overlopenden activa	-1.198.392	740.004	-3.232.317	725.507
Mutatie kortlopende schulden	-208.161	-73.651	807.687	-349.842
Mutatie Overlopenden passiva	3.478.912	-1.368.589	1.455.305	-942.027
Saldo	**3.581.519**	**1.633.260**	**-422.751**	**-890.170**
Mutatie liquide middelen	**250.000**	**250.000**	**250.000**	**250.000**
Liquide middelen	**250.000**	**250.000**	**250.000**	**250.000**
Stand 1 januari	250.000	250.000	250.000	250.000
Stand 31 december	250.000	250.000	250.000	250.000

4. Verbonden Partijen

a. Definitie Verbonden Partij

Een Verbonden Partij (VP) is een privaat- of publiekrechtelijke organisatie waarin de VRD een financieel én een bestuurlijk belang heeft. Er is sprake van een financieel belang als de VRD aansprakelijk is bij het niet nakomen van de verplichtingen door de rechtspersoon. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de VRD vertegenwoordigd is in het bestuur of zeggenschap daarin kan uitoefenen. Gelet op deze kwalificaties van belang kent de VRD **geen** verbonden partijen. Hieronder worden de partijen waarmee de VRD een nauwe betrokkenheid heeft genoemd.

b. Stichting BON

De bestuurlijke deelname, samen met de veiligheidsregio's Fryslân en Groningen, in de Stichting Brandweeropleidingen Noord (BON) benadert de definitie van een verbonden partij. Er is echter volgens de statuten geen sprake van een financieel belang in de stichting. De stichting is aandeelhouder in de BON holding B.V. De BON holding B.V. heeft een 100%-deelneming in Oefencentrum Noord B.V. en Brandweeropleidingen Noord B.V. en de Flexpool B.V. De BON factureert de afgenomen dienstverlening (opleiden of oefenen).

c. Nederlands Instituut voor Publieke Veiligheid, tot 2022 was dit het IFV

Dit is de organisatie die de krachten bundelt op het terrein van de publieke veiligheid in Nederland. Klimatologische, digitale, maatschappelijke en internationale ontwikkelingen brengen Nederland nieuwe typen crises en complexe maatschappelijke vraagstukken. Het Instituut wordt bestuurd door de voorzitters van de 25 veiligheidsregio's. Het NIPV levert onder andere een bijdrage aan de brandweeropleidingen en het delen van informatie en expertise. Ook houdt het NIPV zich bezig met het verwerven en beheren van materieel, uitrusting en telecommunicatievoorzieningen. De VRD betaalt jaarlijks een contributie.

d. Samenwerkingspartijen

De VRD kan haar taken beter uitvoeren in samenwerking met andere partijen. De beste resultaten uit samenwerking zijn te behalen als de betrokken partijen zich vanzelfsprekend met elkaar verbonden voelen, bijvoorbeeld vanwege gemeenschappelijke waarden of belangen. Kwaliteit- en resultaatverbetering staan voorop.
Voorbeelden van samenwerking zijn:

- dienstverleningsovereenkomst met de Gemeente Tynaarlo voor de uitvoering van de salarisadministratie
- dienstverleningsovereenkomst met GGD Drenthe voor de administratievoering van de
- GHOR
- samenwerkingsovereenkomst met Veiligheidsregio Fryslân en Groningen voor de uitvoering van de personeelsadministratie voor het personeel van de MKNN wat niet overgegaan is naar de landelijke meldkamerorganisatie.
- samenwerkingsovereenkomst Zorg- en VeiligheidsHuis Drenthe (Pijofach, AB besluit 3-10-2018).

5. Onderhoud kapitaalgoederen

a. Kapitaallasten materieel

Er wordt in de bijdrage van de basisbrandweerzorg uitgegaan van een bijdrage in het materieel op basis van het materieel vervangingsplan. De basis hiervoor is het overgenomen materieel van de gemeenten. De VRD moet binnen deze bijdrage zorgdragen voor de financiering en vervanging van het materieel. Op basis van de afgelopen jaren zullen de afschrijvingslasten de komende jaren stijgen. Hiervoor is jaarlijks een verhoging van de gemeentelijke bijdrage van € 60.000,- noodzakelijk.

b. Huisvesting

Gesprekken met een aantal gemeenten lopen nog over de wijze waarop de huisvesting geregeld wordt en wat hier de financiële gevolgen van zijn. Dit wordt vervolgd in de komende jaren.

c. Investeringen

Voor 2024 en verder staan de volgende investeringen gepland.

Investeringsprogramma				
	2024	2025	2026	2027
Gebouwen				
Huisvesting	0	0	0	0
Inrichting				
Vervoermiddelen				
Voertuigen	4.750.000	2.500.000	1.043.175	1.385.000
Inventaris rijdend materiaal	233.620	148.830	557.520	99.220
Machines, apparaten en installaties				
ICT	115.000	127.000	78.500	10.000
Inventaris	75.000	75.000	75.000	75.000
Materieel duiken	0	40.200	18.000	8.500
Ademlucht	253.600	248.176	221.000	8.056
Overige				
Kleding	275.000	275.000	275.000	275.000
Telecommunicatie	150.000	1.000.000	150.000	150.000
Overige	445.000	0	0	0
Totaal aan investeringen	**6.297.220**	**4.414.206**	**2.418.195**	**2.010.776**

Financiële begroting en meerjarenraming 2024-2027

Uitgangspunten begroting

De begroting 2024 en de meerjarenraming zijn opgesteld volgens de uitgangspunten zoals verwoord in "Samen werken voor Drenthe". In de meerjarenraming is met loon- en prijscompensatie rekening gehouden. De financiële uitgangspunten zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Verloop gemeentelijke bijdragen	
Bijdrage 2023	**28.378.000**
Bij: loon- en prijscompensatie 2024 (8,8%)	2.500.000
Impuls brandweerzorg	600.000
Autonome Ontwikkeling: Wet Open Overheid	40.000
Op peil brengen kapitaalslasten	60.000
Bijdrage 2024	**31.578.000**
Bij: loon- en prijscompensatie 2025 (6,6%)	2.100.000
Impuls brandweerzorg	-100.000
Op peil brengen kapitaalslasten	60.000
Bijdrage 2025	**33.638.000**
Bij: loon- en prijscompensatie 2026 (4,0%)	1.332.000
Impuls brandweerzorg	-500.000
Op peil brengen kapitaalslasten	60.000
Bijdrage 2026	**34.530.000**
Bij: loon- en prijscompensatie 2026 (3,5%)	1.200.000
Op peil brengen kapitaalslasten	60.000
Bijdrage 2027	**35.790.000**

Ontwikkelingen begroting 2024

In de begroting zijn onderstaande ontwikkelingen meegenomen:

Loon- en prijscompensatie 2024-2027

Voor de bepaling van de kostenstijgingen wordt rekening gehouden met een stijging lonen en prijzen van 4,2 % op basis van de Macro economische verkenning van het Centraal Planbureau[5]. Dit percentage wordt gecorrigeerd conform de uitgangspunten "Samenwerken voor Drenthe" met 4,6%. Hierdoor komt de het totale percentage voor loon- en prijscompensatie uit op 8,8%
In de notitie "Samenwerken voor Drenthe" wordt uitgegaan van een standaard verhouding Loon-/prijsontwikkeling van 70/30. Deze verhouding passen wij ook toe.

	2024	2025	2026	2027
Prijs overheidsconsumptie: beloning werknemers	4,7	5,4	4,5	3,9
Prijs bruto binnenlands product (%)	3,0	2,8	2,7	2,5
Aandeel loonkosten	70%	70%	70%	70%
Aandeel Prijs gerealateerde kosten	30%	30%	30%	30%
Loon- en prijsontwikkeling voor Veiligheidsregio Drenthe	**4,2**	**4,6**	**4,0**	**3,5**
Correctie voorgaande jaren	**4,6**	**2,0**	**-**	**-**
Loon en prijsontwikkeling meenemen in begroting	**8,8**	**6,6**	**4,0**	**3,5**

Daarnaast zijn onderstaande ontwikkelingen opgenomen in de begroting 2024 en verder:

[5] De cijfers zijn gebaseerd op de MEV maart 2023.

Ontwikkeling kapitaallasten

Op basis van het bestuursbesluit van 23 maart 2016, waarbij destijds de investeringsruimte (€ 850.000,-) is ingezet voor dekking van gestegen lonen en prijzen, worden de gemeentelijke bijdragen vanaf 2019 jaarlijks verhoogd met € 60.000,- voor de toenemende kapitaallasten. Op basis van het eerdergenoemde bedrag zou de verhoging doorlopen tot 2033.

Impuls vakbekwaamheid brandweerpersoneel

De kracht van brandweeroptreden is geworteld in de teamprestatie, deze staat onder druk. Het is noodzakelijk te investeren in een bijscholing is voor alle brandweermensen, zodat zij achteraf in teamverband veilig en effectief kunnen optreden. Het gaat om veel mensen en daarom is een substantiële financiële impuls voor de komende 2 jaar noodzakelijk van respectievelijk € 600.000 voor 2024 en € 500.000 voor 2025.

Autonome ontwikkeling Wet open overheid

Voor de uitvoering van de Wet open overheid (Woo) is binnen de organisatie van de VRD en de GGD extra capaciteit nodig. Deze capaciteit zal dan ook ingezet worden voor beide organisaties. De kosten hiervan voor de VRD worden geraamd op € 40.000,- structureel.

Recapitulatie meerjarenraming 2024-2027

Rekening houdende met de uitgangspunten geformuleerd in “Samenwerken voor Drenthe” en de autonome ontwikkeling ziet de meerjarenbegroting er als volgt uit:

		Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programma Calamiteiten en Crises							
Incidentbestrijding	Lasten	4.803	4.742	4.781	4.806	4.825	4.702
Operationele informatievoorziening	Lasten	208	152	152	152	152	142
Techniek en logistiek	Lasten	1.760	1.607	1.607	1.607	1.607	1.529
Vakbekwaamheid	Lasten	2.150	1.799	1.799	1.799	1.799	1.787
Crisisbeheersing	Lasten	222	247	247	247	247	247
GHOR	Lasten	1.316	1.352	1.441	1.501	1.549	1.323
Investeringen	Lasten	2.958	3.404	3.464	3.524	3.584	3.343
Personeel	Lasten	8.880	8.673	9.438	9.936	10.299	8.557
Saldo lasten	**Saldo**	**22.297**	**21.974**	**22.927**	**23.570**	**24.060**	**21.630**
Incidentbestrijding	Baten	1	0	0	0	0	0
Techniek en logistiek	Baten	46	30	30	30	30	30
Investeringen	Baten	125	113	113	113	113	113
Vakbekwaamheid	Baten	3	12	12	12	12	2
Personeel	Baten	104	26	26	26	26	257
Saldo baten	**Saldo**	**280**	**181**	**181**	**181**	**181**	**402**
Totaal programma Calamiteiten en Crisis		**22.017**	**21.793**	**22.746**	**23.389**	**23.878**	**21.228**
Programma Bewustwording							
Risicobeheersing	Lasten	303	130	130	130	130	130
Personeel	Lasten	3.229	3.154	3.432	3.613	3.745	3.112
Saldo lasten	**Saldo**	**3.532**	**3.284**	**3.562**	**3.743**	**3.875**	**3.242**
Risicobeheersing	Baten	0	0	0	0	0	0
Personeel	Baten	38	10	10	10	10	94
Saldo baten	**Saldo**	**38**	**10**	**10**	**10**	**10**	**94**
Totaal programma Bewustwording		**3.494**	**3.274**	**3.552**	**3.734**	**3.865**	**3.148**
Programma Samenleving							
Jeugdbrandweer	Lasten	30	48	48	48	48	48
Huisvesting	Lasten	2.251	2.198	2.198	2.198	2.198	2.133
Saldo lasten	**Saldo**	**2.281**	**2.246**	**2.246**	**2.246**	**2.246**	**2.181**
Jeugdbrandweer	Baten	7	6	6	6	6	6
Huisvesting	Baten	951	943	943	943	943	903
Saldo baten	**Saldo**	**957**	**949**	**949**	**949**	**949**	**909**
Totaal programma Samenleving		**1.324**	**1.297**	**1.297**	**1.297**	**1.297**	**1.272**
Programma Organisatie							
ICT	Lasten	882	804	804	804	804	804
Organisatiekosten	Lasten	1.101	1.061	1.061	1.061	1.061	890
Investeringen	Lasten	400	400	400	400	400	400
Personeel	Lasten	4.036	3.942	4.290	4.516	4.681	3.890
Saldo lasten	**Saldo**	**6.419**	**6.207**	**6.554**	**6.781**	**6.946**	**5.983**
Organisatiekosten	Baten	128	111	111	111	111	85
Investeringen	Baten	0	0	0	0	0	5
Personeel	Baten	47	12	12	12	12	117
Saldo baten	**Saldo**	**176**	**123**	**123**	**123**	**123**	**207**
Totaal programma Organisatie		**6.243**	**6.084**	**6.431**	**6.658**	**6.823**	**5.776**
Dekkingsbronnen							
Gemeentelijke bijdrage	Baten	27.563	28.378	30.933	32.273	32.843	27.328
Bdur	Baten	5.404	5.211	6.909	6.909	6.909	5.022
Saldo baten	**Saldo**	**32.967**	**33.589**	**37.842**	**39.182**	**39.752**	**32.350**
Overige kosten	Lasten	99	1.359	3.808	4.097	3.881	918
Heffing vennootschapsbelasting	Lasten	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo lasten	**Saldo**	**99**	**1.359**	**3.808**	**4.097**	**3.881**	**918**
Totaal aan dekkingsbronnen		**32.868**	**32.230**	**34.034**	**35.085**	**35.871**	**31.432**
Resultaat voor bestemming		**-210**	**-217**	**8**	**8**	**8**	**8**
Mutatie reserves	Lasten	39	217	-8	-8	-8	-8
Resultaat na bestemming		**-171**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Voor een toelichting op de missielijnen verwijzen wij naar de verschillende toelichtingen bij deze missielijnen.

Incidentele baten en lasten

In de begroting is een bedrag opgenomen voor de 0,1% WW-premie, deze wordt jaarlijks op de hiervoor bestemde bestemmingsreserve gestort.

Gemeentelijke bijdragen

Rekening houdende met de meerjarenraming ontwikkelen de gemeentelijke bijdragen zich als volgt:

Overzicht gemeentelijke Bijdrage	Aantal inwoners per 1-1-2022	Gemeentelijk bijdrage VRD 2024	Gemeentelijk bijdrage VRD 2025	Gemeentelijk bijdrage VRD 2026	Gemeentelijk bijdrage VRD 2027
Aa en Hunze	25.579	1.806.521	1.930.210	1.982.139	2.056.840
Assen	68.979	3.745.219	3.989.875	4.092.590	4.240.350
Borger-Odoorn	25.681	1.707.940	1.823.774	1.872.405	1.942.362
Coevorden	35.517	2.519.715	2.692.352	2.764.831	2.869.095
De Wolden	24.511	1.543.667	1.647.399	1.690.950	1.753.599
Emmen	107.856	6.261.662	6.676.218	6.850.263	7.100.633
Hoogeveen	55.857	3.039.392	3.238.030	3.321.426	3.441.393
Meppel	34.761	1.904.345	2.028.977	2.081.302	2.156.574
Midden Drenthe	33.689	2.239.845	2.391.745	2.455.518	2.547.258
Noordenveld	31.238	1.852.558	1.975.703	2.027.404	2.101.777
Tynaarlo	34.221	1.826.389	1.945.267	1.995.177	2.066.973
Westerveld	19.854	1.410.363	1.507.013	1.547.590	1.605.961
	497.743	**29.857.615**	**31.846.563**	**32.681.596**	**33.882.816**
Emmen 24 UUR		1.720.385	1.791.436	1.848.404	1.907.183
Totaal		**31.578.000**	**33.638.000**	**34.530.000**	**35.790.000**

Een deel van de gemeentelijke bijdrage wordt verrekend naar het aantal inwoners per gemeente. Hierdoor kunnen kleine onderlinge verschillen in de gemeentelijke bijdrage ontstaan ten opzichte van het voorgaande jaar. De totale gemeentelijke bijdrage voor 2024 bedraagt € 31.578.000,- (conform afspraken uit "Samenwerken voor Drenthe", bestaande uit € 4.654.600,- (inwonersbijdrage) en € 26.923.400,- (bijdrage brandweerzorg).

Geprognosticeerde balans en financiële kengetallen

In het BBV is opgenomen dat voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar een geprognosticeerde balans moet worden opgenomen in de begroting. Met het opnemen van deze balans krijgt het bestuur meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte.

Geprognosticeerde Balans					
Activa	**1 januari 2023**	**1 januari 2024**	**1 januari 2025**	**1 januari 2026**	**1 januari 2027**
Vaste Activa					
Materiële vaste activa	22.083.499	24.393.737	27.275.957	28.215.163	27.098.358
Financiele vaste activa	5.219	4.318	3.417	2.516	1.615
	22.088.718	24.398.055	27.279.374	28.217.679	27.099.973
Vlottende activa					
Vorderingen	5.262.654	954.686	4.820.382	475.000	7.000.000
Liquide middelen	558.982	250.000	250.000	250.000	250.000
	5.821.636	1.204.686	5.070.382	725.000	7.250.000
Overlopende activa	1.709.772	750.000	689.228	689.228	689.228
Totaal	**29.620.126**	**26.352.741**	**33.038.984**	**29.631.907**	**35.039.201**
Passiva					
Vaste Passiva					
Algemene reserve	854.499				
Bestemmingsreserves	1.742.460	2.209.695	2.217.695	2.225.695	2.225.695
Resultaat bestemming	-170.265				
Voorzieningen	3.149.908	2.690.168	2.240.870	1.816.914	1.372.860
Vaste Schulden	19.939.389	17.140.582	24.341.773	20.542.965	26.744.157
Vlottende Passiva					
Kortlopende schulden	4.104.135	4.312.296	4.238.646	5.046.333	4.696.490
Totaal	**29.620.126**	**26.352.741**	**33.038.984**	**29.631.907**	**35.039.201**

Overige Kengetallen

In het BBV staat aangegeven welke overzichten onderdeel van de begroting moeten zijn. Deze overzichten zijn hieronder opgenomen en toegelicht.

Renteschema

Op basis van de notitie Rente 2017 staat beschreven hoe de rentetoerekening aan het taakveld Treasury vorm moet worden gegeven. Onderstaande tabel bepaalt het renteresultaat.

	2024	**2025**	**2026**	**2027**
Externe rente Lasten	201.661	171.788	143.593	115.397
Externe rente Baten	-473	-473	-473	-473
Saldo rentelasten en rentebaten	**201.187**	**171.315**	**143.119**	**114.924**
Aan taakvelden toe te rekenen Rente	201.187	171.315	143.119	114.924
Aan taakvelden toegerekende Rente	201.187	171.315	143.119	114.924
Rente resultaat voor taakveld Treasury	**0**	**0**	**0**	**0**

Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in het verdelingsprincipe van de programma's naar de verplichte taakvelden in de gemeentelijke begrotingen.

Taakvelden		2024	2025	2026	2027
Nummer	**Omschrijving**	**bedrag**	**bedrag**	**bedrag**	**bedrag**
0.7	Gemeentefonds	6.909.290	6.909.290	6.909.290	6.909.290
0.5	Algemene dekkingsmiddelen	31.578.000	33.638.000	34.530.000	35.790.000
	Totaal baten	**38.487.290**	**40.547.290**	**41.439.290**	**42.699.290**
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	27.548.722	28.730.284	29.511.676	30.759.076
0.4	Overhead	6.544.134	6.896.752	7.117.920	7.117.920
0.61	Treasury	-	-	-	-
8.3	Wonen en Bouwen	384.873	405.473	414.393	426.993
0.8	Overige baten en lasten	4.001.561	4.506.781	4.387.301	4.387.301
	Totaal lasten	**38.479.290**	**40.539.290**	**41.431.290**	**42.691.290**
0.10	Reserve mutaties	**-8.000**	**-8.000**	**-8.000**	**-8.000**
0.10	Vennootschapsbelasting	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal resultaat		**-**	**-**	**-**	**-**
Percentage Overhead		**17%**	**17%**	**17%**	**17%**

Toelichting bij tabel Taakvelden:
Onder het taakveld 0.4 Overhead zijn de kosten zoals vermeld in het programma Organisatie opgenomen. Het taakveld 8.3 bestaat uit de loonkosten Risicobeheersing. In het taakveld 0.8 overige baten en lasten is de het bedrag voor prijsontwikkeling opgenomen.

Beleidsindicatoren

Tot slot is een vijftal beleidsindicatoren voorgeschreven. De waarden zijn hieronder aangegeven.

Beleidsindicatoren	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Formatie	0,47	0,47	0,47	0,47
Fte/ 1000 inwoners				
Bezetting	0,39	0,39	0,39	0,39
Fte/ 1000 inwoners				
Apparaatskosten	35,3	38,1	39,9	30,9
Per inwoner				
Externe inhuur	1,3	1,2	1,1	1,1
Percentage loonkosten				
Overheadkosten	13,1	13,9	14,3	14,3
Per inwoner				
Aantal Inwoners Drenthe	497.743	497.743	497.743	497.743

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Postadres Postbus 24, 9410 AA Beilen
Telefoon (0593) 53 92 22
Internet www.middendrenthe.nl **E-mail** gemeente@middendrenthe.nl

Bezoekadres
Beilen Raadhuisplein 1
ma, wo, vr 8.30 – 16.00 di 8.30 – 14.30 do 8.30 – 16.00 17.00 – 20.00
Smilde Oons Huus Elzenlaan 10
ma 8.30 – 12.00 do 8.30 – 12.00

Veiligheidsregio Drenthe
Dagelijks bestuur
Postbus 402
9400AK ASSEN

Datum: 16 mei 2023
Behandeld door: Renate Dolstra
Zaaknummer: 3066989
Onderwerp: Ontwerpbegroting 2024

Uw brief van: 13 april 2023
Uw kenmerk: U230036
Bijlagen:
Verzonden op:

Geacht bestuur,

Als lid van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Drenthe (VRD) ontvingen we op 13 april 2023 uw ontwerpbegroting 2024. De begroting geeft ons een beeld van de financiën en het beleid van uw organisatie voor 2024. Wij hebben de ontwerpbegroting behandeld in de raadsvergadering van 6 juli 2023.

Verhoging deelnemersbijdrage
Wij zien een forse toename in de deelnemersbijdrage als gevolg van de benodigde extra inzet op brandweerzorg, de implementatie van de Wet open overheid en loon- en prijsstijgingen. U geeft in uw aanbiedingsbrief duidelijk aan dat deze kosten onvermijdelijk zijn. Daarnaast laat de begeleidende brief ‘het verhaal achter de begroting 2024’ zien dat er is gekeken naar alternatieven voor de financiering van de stijging in de kosten. Echter, opvangen binnen de eigen begroting zou betekenen dat in de huidige taken van met name de brandweer geschrapt zou moeten worden. De taken van de brandweer zijn erg belangrijk voor de samenleving, het bezuinigingen op deze taken is daarom een ongewenste ontwikkeling.

Het is duidelijk dat de kostenstijging onvermijdelijk is en de behandeling in de raadsvergadering geeft dan ook geen aanleiding om zienswijzen op de ontwerpbegrotingen te geven. Echter, middels deze brief willen wij wel onze zorgen uiten over de sterke verhoging van de deelnemersbijdrage en of deze verhoogde kosten kunnen worden opgevangen binnen de financiële middelen die de deelnemers voor de VRD in 2024 beschikbaar stellen.

Informatie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Renate Dolstra, Adviseur Veiligheidszaken, te bereiken op via telefoonnummer 0593 53 95 35 of via het mailadres r.dolstra@middendrenthe.nl.

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Midden-Drenthe,

de raadsgriffier,	de voorzitter,
C.A.M. Bodewes	C. Bijl

Zienswijzen Gemeenschappelijke Regelingen - ontwerpbegroting 2024

Veiligheidsregio Drenthe

Aa en Hunze	
Assen	Geen zienswijze
Borger-Odoorn	
Coevorden	
Emmen	*Emmen kent een verzamelbesluit:* 1. De begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en Recreatieschap Drenthe, voor wat betreft de jaarschijf 2024, en de begrotingswijzigingen 2023 van de gemeenschappelijke regelingen GGD Drenthe, EMCO en RUD Drenthe van een positief advies te voorzien, met uitzondering van de in de begroting 2024 van de RUD opgenomen extra bijdrage van 7% voor 2024 voor de invoering van de Omgevingswet en het gehanteerde ziekteverzuimpercentage van 9% in de begrotingswijziging 2023 van de RUD; 2. Kennis te nemen van de jaarrekeningen 2022 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en het Recreatieschap Drenthe.
Hoogeveen	
Meppel	Geen zienswijze
Midden-Drenthe	Geen zienswijze wel kritische noot t.a.v. kosten stijging: Wij zien een forse toename in de deelnemersbijdrage als gevolg van de benodigde extra inzetop brandweerzorg, de implementatie van de Wet open overheid en loon- en prijsstijgingen. U geeft in uw aanbiedingsbrief duidelijk aan dat deze kosten onvermijdelijk zijn. Daarnaast laat de begeleidende brief 'het verhaal achter de begroting 2024' zien dat er is gekeken naar alternatieven voor de financiering van de stijging in de kosten. Echter, opvangen binnen de eigen begroting zou betekenen dat in de huidige taken van met name de brandweer geschrapt zou moeten worden. De taken van de brandweer zijn erg belangrijk voor de samenleving, het bezuinigingen op deze taken is daarom een ongewenste ontwikkeling.Het is duidelijk dat de kostenstijging onvermijdelijk is en de behandeling in de raadsvergadering geeft dan ook geen aanleiding om zienswijzen op de ontwerpbegrotingen te geven. Echter, middels deze brief willen wij wel onze zorgen uiten over de sterke verhoging van de deelnemersbijdrage en of deze verhoogde kosten kunnen worden opgevangen binnen de financiële middelen die de deelnemers voor de VRD in 2024 beschikbaar stellen.
Noordenveld	Geen zienswijze
Tynaarlo	Geen zienswijze
Westerveld	Geen zienswijze voorgesteld, er wordt in afzonderlijke brief signaal afgegeven door college over kostenstijgingen bij alle GR'en
De Wolden	Geen zienswijze

Drentse oplegger Begroting GR-en

Algemene informatie	
Naam gemeenschappelijke regeling	Veiligheidsregio Drenthe
Portefeuillehouder	Burgemeester
Contactpersoon gemeenschappelijke regeling plus contactgegevens	Suzanne Roijakkers, bestuursadviseur Suzanne.roijakkers@vrd.nl 06-11453744
Accounthouder gemeente plus contactgegevens	
Vertegenwoordiger gemeente in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling	Burgemeester

Bestuurlijk belang

Geef antwoord op de volgende vragen:

- *De wijze waarop de gemeente een belang heeft in de gemeenschappelijke regeling en het openbaar belang dat ermee gediend wordt.*
- *Waarom heeft de gemeente besloten tot een belang in de gemeenschappelijke regeling en wat is het openbaar belang dat ermee gediend wordt?*

Veiligheidsregio Drenthe behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op de volgende terreinen:
a. de brandweerzorg;
b. de rampenbestrijding en crisisbeheersing;
c. de geneeskundige hulpverlening;
d. de ondersteuning van gemeenten in de netwerksamenwerking van het Veiligheidshuis Drenthe.

Daarnaast heeft de veiligheidsregio de zorg voor:
a. een adequate samenwerking met de politie en de meldkamer ambulancezorg;
b. een gecoördineerde en multidisciplinaire voorbereiding op de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

(Wettelijk) kader

- *Geef een overzicht van de regelingen en afspraken op basis waarvan de verbonden partij/gemeenschappelijke regeling haar taken uitvoert. Maak hierin een onderscheid tussen wetten (inclusief ministeriële regelingen) en lokale regelgeving of overeenkomsten. Dit is van belang, omdat wettelijke taken in principe niet beïnvloedbaar zijn. Aanvullende afspraken kunnen worden gewijzigd.*
- *Het doel is dat de gemeenteraad inzicht krijgt in de werkzaamheden die de verbonden partij/gemeenschappelijke regeling uitvoert:*
  1. op basis van wetgeving
  2. op grond van aanvullende afspraken.

In artikel 9 van de Wet veiligheidsregio's is het volgende vastgelegd: De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten die behoren tot een regio als bedoeld in artikel 8, treffen een

gemeenschappelijke regeling, waarbij een openbaar lichaam wordt ingesteld met de aanduiding: veiligheidsregio (*deelname aan de GR VRD is dus verplicht op basis van de Wet veiligheidsregio's*).

Deelnemende gemeenten		
Naam gemeente	Verdeelsleutel (%) per gemeente	Aantal zetels (in DB en AB per gemeente)
Midden-Drenthe	7,1%	1 in AB

Nieuw beleid en keuzes			
Omschrijving onderwerp	Welke bestuurlijke keuzes zijn mogelijk	Op welke wijze worden de keuzes aan de raad voorgelegd?	Kosten (structureel of incidenteel)
Loon en prijsontwikkeling			S € 2.500.000,-
Impuls vakbekwaamheid brandweerzorg		Zienswijzen	I € 500.000,-
Inhaalslag vaccinatie brandweermensen obv RI&E		Zienswijzen	I € 100.000,-
Transparantie organisatie, voldoen aan Wet open overheid		Zienswijzen	S € 40.000,-
Ontwikkeling Kapitaallasten			S € 60.000,-

Te nemen besluiten			
➢ *Het eerstvolgende te nemen besluit van de verbonden partij/gemeenschappelijke regeling dat over het onderwerp genomen moet worden. Welke relatie is er met de begroting, bestuursrapportage of rekening.*			
Volgende besluiten, Verwacht kwartaal	Soort stuk	Wie is bevoegd	Onderwerp/besluit

Risico's en beheersmaatregelen			
Geef hier aan welke risico's en onzekerheden u ziet, wat de mogelijke financiële impact daarvan is en hoe deze risico's en onzekerheden worden beheerst.			
Risico	**Risicokans**	**Impact**	**Bedrag**
Algemeen			
Klimaateffecten	gemiddeld	groot	375.000
Beschikbaarheid en prijs van energie	gemiddeld	groot	375.000
Personeel en organisatie			
Ontwikkelingen 2e loopbaanbeleid/FLO	klein	gemiddeld	90.000
Arbeidsmarktproblematiek	gemiddeld	groot	375.000
Financieel/economisch			

Loonontwikkelingen boven compensatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Prijsontwikkelingen boven compensatie	zeer groot	zeer groot	1.125.000
Onverwachte ontwikkeling groot brandweermaterieel	gemiddeld	gemiddeld	150.000
Huisvesting			
Ontwikkelingen huisvesting nieuwbouw	gemiddeld	gemiddeld	150.000
ICT en informatievoorziening			
Digitale verstoring/Cybercrime	zeer groot	groot	675.000
Brandweer			
Verstoring van het huidige opleiding- en oefenensysteem	gemiddeld	groot	375.000
Totaal risico's			**4.815.000**

Financiële ontwikkeling van de GR					
Ontwikkeling saldo GR-begroting vanaf lopende begrotingsjaar, (eventueel bijgesteld)	2023 Lopende begroting	2024 Begroting	2025	2026	2027
Ontwikkeling gemeentelijke bijdrage vanaf lopende begrotingsjaar, (eventueel bijgesteld)	2023	2024	2025	2026	2027
	€ 2.001.607	€ 2.239.845	€ 2.391.745	€ 2.455.518	€ 2.547.258
Meer- en minderkosten ten opzicht van lopende begroting	Opsomming met toelichting: Toename gemeentelijke bijdrage: - Loon en prijsontwikkeling € 182.876,- - Impuls Vakbekwaamheid € 38.186,- - Inhaalslag Vaccinaties € 7.637,- - Voldoen aan Wet Open Overheid € 3.055,- - Afspraak kapitaallasten € 4.582,-				
Financiële positie GR	2023	2024	2025	2026	2027
(Vrije) reserve GR	€ 0	€ 854.499	0	0	0
Solvabiliteitratio	8,2	8,4	6,7	7,5	6.4
Exploitatieruimte	€ - 217.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000
Eigen vermogen 31-12	€ 2.426.694	€ 2.209.695	€ 2.217.695	€ 2.225.695	€ 2.225.695
Vreemd verm. 31-12	€ 27.193.432	€ 24.413.047	€ 30.821.290	€ 27.406.213	€ 32.813.506

Advisering
➢ *Opmerkingen vanuit beleidsafdeling gemeente, zowel beleidsmatig als financieel*
➢ *Eventuele kanttekeningen of bedenkingen vanuit het college*
➢ *Concept zienswijze of reactie gemeente*

Gemeenteraad

Dossiernummer	255
Extern Zaak ID	3076942
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.5
Titel	Jaarstukken 2022 en Begroting 2024 Recreatieschap Drenthe

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Het recreatieschap Drenthe heeft de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 toegezonden. De jaarstukken 2022 zijn ter kennisname toegezonden. Op 13 april 2023 heeft het algemeen bestuur van Het Recreatieschap Drenthe de ontwerpbegroting 2024 voorlopig vastgesteld. Tijdens de zomermarkt op 24 mei zal Het Recreatieschap Drenthe een nadere toelichting geven over de opzet en inhoud van de ontwerpbegroting. De Gemeenteraden worden vervolgens in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting 2024.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: wethouder Schipper

De raad besluit:
1. Kennis te nemen van de jaarstukken 2022 van Het Recreatieschap Drenthe.
2. In te stemmen met de ontwerpbegroting 2024.
3. De extra bijdrage van €2.275 die volgt uit de ontwerpbegroting 2024 op te nemen in de begroting 2023 en de meerjarenbegroting.
4. Geen zienswijze in te dienen op de ontwerpbegroting van 2024 van het Recreatieschap Drenthe.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
Uit de commissie Algemeen Bestuur van 21 juni 2023
De commissie adviseert de raad dit agendapunt als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

Ontwerpbegroting 2024 en jaarstukken 2022

Informatie

Datum	16 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Marie-Cecile Hatzmann	• Financieel adviseur: Klaas-Jan van Wijk • Personeelsconsulent: • Medewerker bestuur en juridische zaken: • Communicatieadviseur: • Informatieadviseur: • Inkoopadviseur: • Team: • Naam medewerker: • Inspraak/adviesorgaan: Recreatieschap Drenthe
Zaaknummer		
Portefeuillehouder	Wethouder Schipper	
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	

Aanleiding/voorgeschiedenis

Wat doet het Recreatieschap Drenthe
Het Recreatieschap Drenthe is een samenwerkingsverband tussen de twaalf Drentse gemeenten en Ooststellingwerf op het gebied van recreatie en toerisme. De binnen het Recreatieschap Drenthe samenwerkende gemeenten zijn betrokken bij de realisatie van een actief en vooral effectief beleid tot versterking van de toeristische/recreatieve sector in relatie tot de Drentse economie. Via het Recreatieschap Drenthe kunnen gemeenten actief en adequaat inspelen op de wensen en behoeften van de sector en het daardoor versterken van het economisch belang. Daar waar grensoverschrijdende activiteiten plaatsvinden kan hierop via het Recreatieschap Drenthe worden ingespeeld. Het Recreatieschap Drenthe richt zich op de coördinatie, belangenbehartiging, proces- en projectmanagement, advisering, beleid en beheer.

Het Recreatieschap Drenthe kent de volgende pijlers om haar visie en ambitie uit te kunnen voeren:
1. Beleidsontwikkeling en –ondersteuning t.b.v. de deelnemende gemeenten
2. Projectontwikkeling en beheer projectenfonds t.b.v. de deelnemende gemeenten
3. Routebureau t.b.v. de deelnemende gemeenten

Aanleiding
In het Dagelijks Bestuur (DB) van het Recreatieschap Drenthe zijn de jaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024 behandeld en voorlopig vastgesteld. Deze stukken worden nu aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten voorgelegd met de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Er wordt door de gemeenteraden geen besluit genomen over de vaststelling van de jaarrekening en ontwerpbegroting. Dit is een verantwoordelijkheid van het Algemeen Bestuur (AB)

van het Recreatieschap Drenthe. Het AB van het Recreatieschap Drenthe is voornemens om de begroting 2024 op 6 juli 2023 definitief vast te stellen. Voordat het AB daartoe overgaat worden de deelnemers in de gelegenheid gesteld om een schriftelijk zienswijze in te dienen

Voorstel

Toelichting voorstel

Jaarstukken 2022
In de Algemeen bestuursvergadering op 13 april 2023 zijn de jaarstukken van 2022 voorlopig vastgesteld. Daarom liggen deze stukken nu ter kennisname voor u.

Het boekjaar 2022 wordt afgesloten met een positief resultaat van €11.267,-. Het positief resultaat als volgt te bestemmen - € 11.267,- ten gunste brengen van de algemene reserves.

Begroting 2024
Uitgangspunt is met deze begroting om zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid van 2024 te komen, in de wetenschap dat we nu en dan achterhaald worden door veranderingen in de tijd. Financieel gezien is de begroting van 2024 een actualisering van de begroting van 2023.

Naast de voornoemde onzekerheden kent het begrotingsjaar 2024 een aantal mutaties t.o.v. de begroting van 2023 (mutaties op jaarbasis). Deze mutaties zijn (structurele) wijzigingen op de begroting 2023 en zullen derhalve in de conceptbegroting van 2024 worden opgenomen.

- Onderhoud: leaseconstructie elektrische auto's: stijging €7.400
- Bureau: accountantskosten zijn gestegen: stijging € 4.000, ziektekostenverzekering: stijging € 18.000
- Afschrijvingen: afschrijvingen dalen, door de keuze voor een leaseconstructie voor de auto's: daling € 8.660
- Loonkosten: een stijging van 8,9% (= begroting 2023 € 992.650,00 x 8,9% = € 1.080.996)

Wijziging deelnemersbijdrage
In de kadernota van 2024 werd medegedeeld dat de bijdrage voor Midden-Drenthe €124.734 zou gaan zijn. Door de bovenstaande veranderingen, heeft dit voor een lichte stijging gezorgd en zal het op €127.009 uitkomen voor Midden-Drenthe. Het verschil tussen het begrootte bedrag en de nieuwe deelnemersbijdrage bedraagt € 2.275. Dit bedrag wordt opgenomen in de begroting van 2024.

Voorjaarsoverleg en zomermarkt
Het bestuur van de VDG heeft in samenwerking met de Griffiekring Drenthe in 2021 de nota 'Samen werken voor Drenthe' ontwikkeld. In deze notitie worden voorstellen gedaan ter verbetering van de werkwijze bij de P&C-Stukken van gemeenschappelijke regelingen. Een van de voorstellen is de kadernota te laten vervallen.

Het recreatieschap Drenthe sluit daar waar mogelijk aan bij de afspraken zoals die nu in Drenthe gelden. Echter het Recreatieschap Drenthe is een provincie overschrijdende GR en dus gehouden aan het maken van een kadernota. Het Recreatieschap Drenthe sluit wel aan bij de voorjaarsmarkt. In het voorjaar worden in regionaal verband raadsbijeenkomsten gepland waarin de ontwerpbegroting 2024 nader wordt toegelicht aan de raden. Deze zomermarkt biedt de raden de kans om vragen te

stellen over de ontwerpbegroting. Waar nodig kunnen naar aanleiding van de gesprekken de zienswijzen worden aangescherpt en in regionaal verband op elkaar worden afgestemd. Voor Zuidwest Drenthe vindt deze markt plaats op 24 mei 2023.

De ingediende begroting 2024 biedt voor ons geen aanleiding om een zienswijze in te dienen. De ontwerpbegroting 2024 is een goede vertaling van de kadernota 2023 van Recreatieschap Drenthe.

Alternatieven

Randvoorwaarden

Er is geen sprake van randvoorwaarden.

Risico's

Zie financiële gevolgen.

Financiële gevolgen

De jaarlijkse bijdrage van de gemeenten bestaat uit een bijdrage voor de exploitatiekosten en een bijdrage voor het fonds voor recreatie en toerisme. Deze laatste bijdrage is een afgeleide van de jaarlijks door de gemeenten geïnde toeristenbelasting.

De verwachte bijdrage voor 2024 is iets hoger dan in de kaderbrief werd gesteld:
Op basis van de kaderbrief: € 124.734
Op basis van de Ontwerpbegroting: € 127.009

Verklaring stijging bijdrage exploitatie

- Voor het onderhoud van de routenetwerken hebben we gekozen voor een leasecontract van een elektrische auto. In verband met de risico's samenhangend met het onderhoud en in te schatten restwaarde is gekozen voor een leaseconstructie
- De accountantskosten zijn gestegen. Het contract met de accountant liep af; onderhandelingen t.b.v. een nieuw contract zijn uitgekomen op een hogere prijs.
- Het Recreatieschap heeft in het najaar van 2022 een ziektekostenverzekering afgesloten. Hiertoe is besloten omdat kosten van langdurig ziekte dusdanig hoog zijn dat dit voor een kleine organisatie als het Recreatieschap leidt tot te grote risico's.
- De afschrijvingen dalen doordat er in plaats van de aanschaf van 2 dienstauto's (zie begroting 2023) 1 dienstauto middels een leaseconstructie aangeschaft.
- Bij ontwikkelingen als gevolg van veranderingen in het loon- en prijspeil wordt de deelnemersbijdrage in het komende begrotingsjaar (T+2) wel aangepast. Dit betekent dat de afwijking van het gebruikte indexcijfer (2,1%) bij het opstellen van de begroting 2022 wordt vergeleken met het nu (daadwerkelijke) indexcijfer over het jaar 2022 (6,8%); dus een afwijking van 4,7%.

Personele gevolgen

Er zijn geen personele gevolgen.

Duurzaamheid

Het voorstel heeft geen directe relatie met het gemeentelijk duurzaamheidsprogramma.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

Geen overige informatie te benoemen.

Vervolgprocedure/communicatie

Het recreatieschap Drenthe ontvangt een brief met daarin de reactie op de ontwerpbegroting 2024. De conceptbrief (Reactie Midden-Drenthe op begroting 2024 Recreatieschap Drenthe) is als bijlage toegevoegd.

Bijlagen

- Jaarrekening 2022 Recreatieschap Drenthe
- Ontwerpbegroting 2024 Recreatieschap Drenthe
- Reactie Midden-Drenthe op ontwerpbegroting 2024 Recreatieschap Drenthe

Recreatieschap Drenthe

Drift 11c | 7991 AA | Dwingeloo | 0521 593 210

info@recreatieschap.nl

recreatieschap.nl

Aan:

Raden Drentse gemeenten en gemeente Ooststellingwerf
T.a.v. raadsgriffiers

Datum:	13 april 2023
Behandeld door:	D.B. Dijkstra / d.dijkstra@recreatieschap.nl
Ons kenmerk:	UR2023.020
Onderwerp:	Aanbieding jaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024
Bijlagen:	Jaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024

i.a.a.: colleges van B en W

Geachte gemeenteraad,

Aanleiding
Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2022 en de ontwerpbegroting 2024 van Recreatieschap Drenthe aan. De jaarrekening bevat, naast het jaarverslag, ook de controleverklaring van de accountant. De ontwerpbegroting leggen we aan u voor met het verzoek uw zienswijze op deze begroting aan ons kenbaar te maken. Graag ontvangen wij uw reactie zo spoedig mogelijk.

Toelichting op de jaarrekening 2022

Controleverklaring
De jaarrekening (inclusief jaarverslag) 2022 is gecontroleerd door UNP accountants adviseurs te Assen. Op 9 maart jl. heeft UNP een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de jaarrekening van Recreatieschap Drenthe over het boekjaar 2022.

Resultaat 2022
Het boekjaar 2022 wordt afgesloten met een positief resultaat van € 11.267,=.

Toelichting op de ontwerpbegroting 2024

Begroting 2024
Tijdens het opstellen van de ontwerpbegroting Drenthe en Ooststellingwerf zijn de gevolgen van zowel de oorlog in Oekraïne als de nasleep van de Covid-19 pandemie merkbaar. De (consumenten)prijzen stijgen fors, is sprake van krapte op de arbeidsmarkt met forse loonstijgingen en toch verwachten we een stijging van het aantal overnachtingen binnen de volle breedte van de sector.
Recreatieschap Drenthe biedt vanuit haar taak, opdracht en verbindende rol nu en in de toekomst hulp en ondersteuning daar waar nodig is. Het Dagelijks Bestuur van Recreatieschap Drenthe is van mening dat in deze situatie de ontwerpbegroting geen statisch gegeven is. De situatie in 2023 en 2024 is en blijft onvoorspelbaar.

Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme
Het stimuleringsfonds heeft tot doel om projecten ter versterking van het toerisme in Drenthe te versnellen. Het stimuleringsfonds wordt gevoed door de inkomsten toeristenbelasting waardoor dit kan fluctueren. In de meerjarenbegroting verwachten we dat het stimuleringsfonds weer op niveau zal komen van voor de Covid-19 crisis.

Vaststelling
De genoemde stukken zullen ter vaststelling worden geagendeerd voor de vergadering van het Algemeen Bestuur van Recreatieschap Drenthe op 6 juli 2023. Uw ingediende zienswijze op de ontwerpbegroting zal in deze vergadering meegenomen worden. U wordt vervolgens geïnformeerd over de vaststelling. De jaarstukken zullen wij ook voorleggen aan Gedeputeerde Staten van provincie Drenthe in het kader van het preventief toezicht.

Toelichting
Uiteraard zijn wij bereid om de inhoud van de jaarstukken waar nodig extra toe te lichten. Voor vragen of opmerkingen kunt u zich wenden tot ondergetekende.

Met vriendelijke groet,
Namens Dagelijks Bestuur
Recreatieschap Drenthe

D.B. Dijkstra

directeur

Jaarverslag **2022**

Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe

recreatieschap.nl

Recreatieschap **Drenthe**

Inhoud**sopgave**

Jaarverslag 2022

Recreatieschap Drenthe 4

Kerngegevens 5

Bericht van het Dagelijks Bestuur 8
- A. Voorwoord 8
- B. Ontwikkelingen op bestuurlijk niveau 8
- C. Ontwikkelingen 2022 8
- D. Belang Recreatie en Toerisme 9
- E. Uitwerken nieuw beleid 11
- F. Inzet gemeenten 12
- G. Afstemming 12
- H. Taken 12
- I. Aorta 16
- J. Doelmatigheid en rechtmatigheid 17
- K. Communicatie 18
- L. Resultaat boekjaar 19
- M. Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening 19

Programmaverantwoording 20
- 1. Personeel 20
- 2. Huisvesting 21
- 3. Onderhoud 21
- 4. Overige 21
- 5. Bestuur 22
- 6. Stimuleringsfonds 23
- 7. Projectverantwoording 24
- 8. Blik vooruit 31

De Bosbergtoren te Appelscha

Jaarrekening 2022

Balans 33

Programmarekening 35

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 36
- Inleiding 36
- Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening 36

Toelichting op de balans 40

Toelichting op de programmarekening 46

Controleverklaring 56
- 1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 57

Verplichte paragrafen 63

Bijlagen 73
- 1. Bijdrage gemeenten in de exploitatiekosten 74
- 2. Bijdrage gemeenten in het stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme 75
- 3. Overzicht materiële vaste activa 76
- 4. a. Onderhanden projecten 78
- b. Toelichting op lopende projecten 80
- 5. Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme 84
- 6. Bestemmingsreserve stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme 88
- 7. WNT-verantwoording 2022 89
- 8. Gebeurtenissen na balansdatum 90

Daarom Recreatieschap Drenthe

Samenwerken aan aantrekkelijk recreatief-toeristisch Drenthe en Ooststellingwerf

Het Recreatieschap is gespecialiseerd in recreatie en toerisme. Het Recreatieschap adviseert bestuurders, overheden en ondernemers. Daarnaast is zij actief bij conceptontwikkeling, realisatie en exploitatie van projecten en routestructuren. Het Recreatieschap snapt hoe bestuurlijke processen verlopen en beweegt zich proactief binnen de recreatiesector. Zo creëert zij kansen voor haar opdrachtgevers, mogelijkheden voor ondernemers en resultaten voor recreanten en toeristen.

Recreatieschap Drenthe

Missie

Het Recreatieschap is gespecialiseerd in recreatie en toerisme; we realiseren, voor het algemeen belang, een breed en gevarieerd aanbod aan recreatiemogelijkheden en ondersteunen onze deelnemers.

We zijn een gemeenschappelijke regeling van alle Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf. De onderlinge samenwerking is een voorwaarde om tot recreatief-toeristisch beleid te komen. Immers de gebruiker, de toerist en recreant, kent geen (gemeente)grenzen.

Wat doen wij?
Het Recreatieschap richt zich op coördinatie, advisering, plan- en projectontwikkeling, uitvoering en beheer. Om deze doelen te bereiken zet het Recreatieschap in op:

- Tevreden deelnemers c.q. opdrachtgevers binnen de GR;
- Gezonde, transparante en duurzame bedrijfsvoering;
- Gemotiveerde medewerkers;
- Integrale aanpak op bovengemeentelijk niveau;
- Stimuleren kennisdeling en -ontwikkeling;
- Samenwerken en lobbyen vanuit gerichtheid op haalbare resultaten;
- Sterk positioneren binnen haar netwerk c.q. haar opdracht.

We werken (nauw) samen met veel organisaties, zoals Marketing Drenthe, provincies, HISWA-RECRON Drenthe, KHN afdeling Drenthe, NTFU, ANWB, IVN, Nivon, Wandelnet, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap, Fietsplatform, Wielerplatform en vele anderen. Juist deze samenwerking is belangrijk binnen het speelveld van de recreatief-toeristische sector.

Het Recreatieschap ontwikkelt, ondersteunt en voert uit in de wetenschap dat recreatie en toerisme van groot belang zijn voor de vitaliteit van Drenthe en Ooststellingwerf. Niet alleen de toerist, maar ook zeker de inwoner is gebaat bij een aantrekkelijk recreatief gebied. Immers, voorzieningen in het gebied zijn vaak beschikbaar dankzij de toerist/ recreant.

N.B.: Voor de leesbaarheid wordt in dit jaarverslag en -rekening gesproken over Drenthe en Drentse ontwikkelingen maar dit betreft ook de gemeente Ooststellingwerf.

Kerngegevens

Aantal deelnemende gemeenten	13
Aantal bewegwijzerde fietsroutes	21 (1.650 routebordjes)
Aantal LF (lange afstand) routes	2 (850 routebordjes)
Aantal bewegwijzerde wandelroutes	22 (10 informatiepanelen met 1.220 routebordjes)
Aantal bewegwijzerde MTB routes	24 (23 informatiepanelen en 2.450 routebordjes)
Fietsknooppuntennetwerk	658 knooppunten
	en 8.580 routebordjes = 2.640 kilometer
Wandelknooppuntennetwerk	2.150 knooppunten en 23.150 routebordjes
Informatiepanelen	495
Geopark-bebording	125 informatiepanelen en 150 routebordjes
Hunebedbewegwijzering	200 routebordjes

Personeelsgegevens (situatie per 31 december 2022)

Aantal fte beleidsadvisering	3,3 fte
Aantal fte routebureau	5,2 fte
Aantal fte ondersteunend	2,3 fte
Aantal medewerkers	14 personen

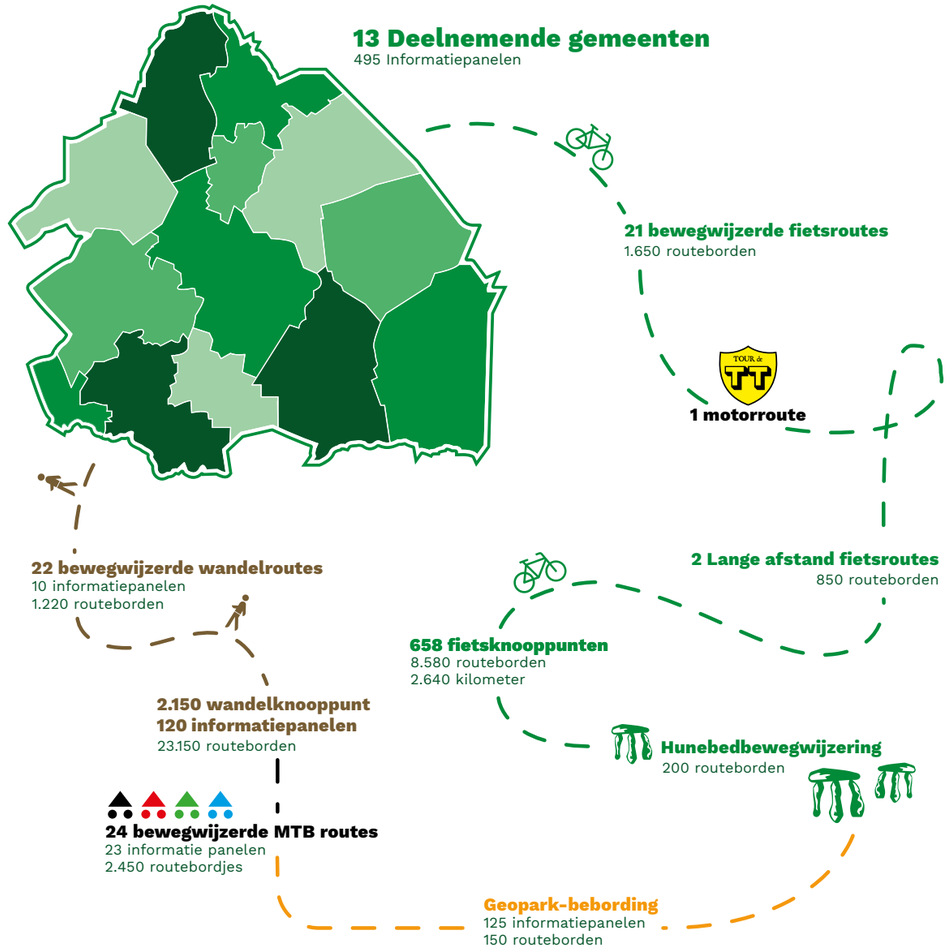

1. Havezate Mensinge
2. Speelgoedmuseum Kinderwereld
3. Uitkijktoren Onlanden
4. Internationaal Klompenmuseum
5. Museum de Buitenplaats
6. Museum De Wachter
7. Sprookjeshof Zuidlaren
8. Natuurplaats Noordsche Veld
9. Nationaal Gevangenismuseum
10. Breeland Recreatie
11. Rijk der Kabouters
12. Drents Museum
13. De Bonte Wever
14. Uitkijktoren De Zeven
15. Klimbos Appelscha
16. Verkeers- en attractiepark Duinen Zathe
17. Bosbergtoren
18. Buitencentrum Drents-Friese Wold
19. Vogelkijkhut
20. TT Circuit
21. Herinneringscentrum Kamp Westerbork
22. C+B Museum
23. Joytime Vrijetijdsrecreatie
24. Boomkroonpad
25. DX Adventures
26. Attractiepark Drouwenerzand
27. Hunebedcentrum
28. 25° Noord Recreatie
29. Keramisch museum Goedewaagen
30. Eko-Tours
31. Kabouterland
32. Openluchtmuseum Ellert en Brammert
33. Monumentendorp Orvelte
34. Shakespearetheater Diever
35. Nationaal Vlechtmuseum
36. Museum De Proefkolonie
37. Toegangspoort Holtingerveld
38. Radiotelescoop
39. The Nature Game Drenthe
40. Bezoekerscentrum Dwingelderveld
41. Col du VAM
42. Kartcircuit Pottendijk
43. Wildlands Adventure Zoo
44. Veenpark
45. Veenloopcentrum Weiteveen
46. Van Gogh Huis Drenthe
47. Ermerstrand
48. Plopsa Indoor
49. Kasteel Coevorden
50. Speelparadijs Cowboys en indianen
51. Onderduikersmuseum De Duikelaar
52. Vliegveld + Skydive Hoogeveen
53. Museum De Wemme
54. Beeldenpark De Havixhorst
55. Speel- en ijsboerderij De Drentse Koe
56. Museumboerderij de Karstenhoeve
57. Drukkerijmuseum Meppel

a. Doolhofpark Bakkeveen
b. Landgoed Nienoord
c. Martinitoren
d. Hortus Botanicus Haren
e. Museumspoorlijn STAR
f. Funpark Meppen
g. Attractiepark Slagharen
h. Giethoorn
i. Nationaal Park Weerribben-Wieden

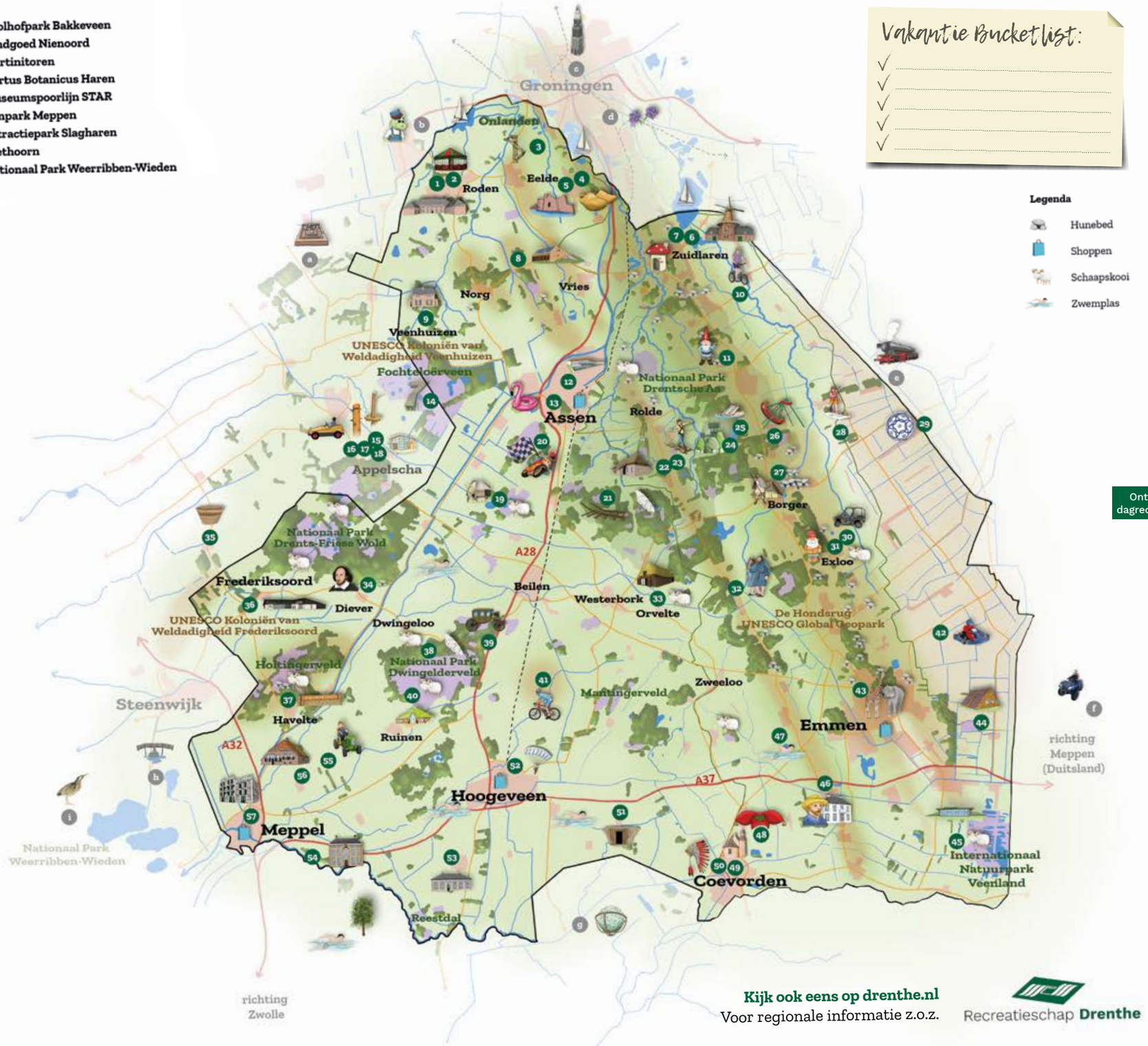

Vakantie Bucketlist:

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

Ontwikkelde dagrecreatiekaart

Kijk ook eens op drenthe.nl
Voor regionale informatie z.o.z.

Recreatieschap **Drenthe**

Bericht van het **Dagelijks bestuur**

A. Voorwoord

Wij bieden u het jaarverslag en de jaarrekening 2022 van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe aan. De jaarrekening is gecontroleerd en voorzien van een goedkeurende controleverklaring van UNP accountants adviseurs te Assen.

B. Ontwikkelingen op bestuurlijk niveau

Het Algemeen Bestuur geeft sturing aan de organisatie en komt daarvoor jaarlijks meerdere keren bijeen. Elke gemeente heeft één zetel in het Algemeen Bestuur. In 2022 zijn een deel van de bestuurszetels, a.g.v. de gemeenteraadsverkiezingen, ingevuld door nieuwe bestuurders. Hierdoor is ook de invulling van het Dagelijks Bestuur gewijzigd.

Het team van het Recreatieschap werkt continue aan het verbeteren, versterken en de efficiency/doelmatigheid van de organisatie. Zo blijft het Recreatieschap een organisatie die de sector en de deelnemende gemeenten ontzorgt maar bovenal meebeweegt in een sterk veranderende tijd en omgeving. Naast schaalvoordelen leidt de bundeling van krachten regelmatig tot langdurige vruchtbare samenwerkingen.

C. Ontwikkelingen 2022

De afgelopen jaren kenmerken zich door sterke veranderingen. In 2022 konden we gelukkig gaan werken aan afbouw van de benodigde coronamaatregelen. De toeristisch recreatieve ondernemers, beter gezegd de hele samenleving heeft beroep moeten doen op het uithoudingsvermogen. De flexibiliteit werd keer op keer op proef gesteld. In de loop van 2022 konden we gelukkig zeggen dat de maatregelen tot het verleden behoren.

Deze periode heeft een aantal ontwikkelingen in gang gezet. Veel mensen hebben de groene ruimte dichtbij huis (her)ontdekt en zoeken daar ontspanning en vermaak. Ieder op zijn of haar eigen manier; je zou kunnen zeggen 'buiten kom je tot leven'. Hierbij sluiten de netwerken die we hebben ontwikkeld (wandel- en fietsknooppunten) goed aan. Wandelen is inmiddels volkssport nummer 1 en al lang niet meer alleen voor de oudere generaties. Daarbij vullen mensen de periode na hun werkzame leven steeds actiever in. Bewegen is een essentieel onderdeel van een gezonde levensstijl.

De maatregelen die nodig waren om de coronacrisis te bestrijden, hebben vooral veel invloed gehad op het personeelsbestand in de horeca- en recreatiesector. In de horecasector was de krimp in 2021 relatief het hoogst. In deze sector nam het aantal banen landelijk af met ruim 17.000, een krimp van 3,9 procent (LISA, 2021). Deze daling is grotendeels te verklaren door de verplichte sluiting van horecagelegenheden gedurende grote delen van 2020 en het begin van 2021. In de sector wordt ook relatief veel in deeltijd gewerkt. De vrijetijdsarbeidsmarkt is heel beweeglijk. Elk jaar stroomt ruim 30% in, maar ook weer uit. Die flexibiliteit wordt door veel mensen op prijs gesteld; zowel werkgevers als werknemers. Daarnaast wordt de sector gekenmerkt door een hoog aandeel flexibele contracten waarvan het dienstverband werd stopgezet wegens de verplichte sluitingen.

De afgelopen periode waren vooral de nadelen dominant. Veel personeel heeft werk gevonden in andere sectoren en is niet teruggekeerd na de versoepelingen (m.n. in de horeca). Bovendien is inmiddels is de arbeidsmarktsituatie sterk veranderd en is er in het algemeen sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Een punt van aandacht is al langere tijd het perspectief om je door te ontwikkelen in de recreatiesector (carrièreperspectieven). Ook staat de horeca- en recreatiesector bekend om de vrij lage lonen (Pretwerk, mei 2022).

Voor nieuw talent en professioneel personeel is de recreatiesector sterk afhankelijk van de uitstroom uit de diverse vakopleidingen. In het vakblad 'Recreactie' van branchevereniging HISWA-RECRON werd daar aandacht aan besteed. De conclusie is alarmerend: 'De terugloop van het aantal eerstejaars bij recreatie-opleidingen is groot. Er is sprake van bijna een halvering van de nieuwe aanwas.' Samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers heeft het Recreatieschap het congres 'Goed Werkgeverschap' georganiseerd en staan we nu aan de vooravond van een Noord-Nederlandse versie van het 'Hospitality Pact'.

Het nieuws in 2022 werd helaas gedomineerd door de oorlog in Oekraïne; o.a. onzekerheid en tekorten aan grondstoffen zijn het gevolg. Energieprijzen rijzen de pan uit en we zitten in een periode van hoge inflatie. Mensen hebben minder te besteden en, zoals het nu lijkt, gaan vakantiegangers met name minder ver, korter op vakantie of besteden minder tijdens hun vakantie.

Nederlanders hebben vooral ook vakantie gevierd in eigen land. Mede door de 'Oer'-campagne van Marketing Drenthe is Drenthe gepromoot als provincie waar fantastisch de vrije tijd kan worden doorgebracht. Prachtige gebieden met de mogelijkheid om te recreëren, zowel voor de toeristen als zeker ook de eigen inwoners. Voldoende bewegen heeft meer aandacht gekregen en ook daarvoor is Drenthe bij uitstek geschikt.

D. Belang Recreatie en Toerisme

De sector recreatie & toerisme is van grote economische en sociaal maatschappelijke waarde, zowel voor de eigen inwoner als inkomstenbron als voor de recreant als gast. De toerist/recreant betekent voor een aanzienlijke hoeveelheid Drenten een boterham met beleg. De vrijetijdssector draagt bij aan de leefbaarheid van het platteland.

De sector zorgt voor veel werkgelegenheid en heeft een positief effect op het welzijn van de inwoners. Om Drenthe nog aantrekkelijker te maken voor inwoners en bezoekers en bestedingen en werkgelegenheid in de sector te vergroten, investeren de provincie en gemeenten in routenetwerken, zichtbaarheid (wat heeft Drenthe te bieden), wandelen en fietsen, (recreatieve) infrastructuur, ondernemerschap en innovatie. Drenthe streeft daarbij naar een toegankelijk landelijk gebied en biedt ruimte voor recreatie.

Voor het maken van ons beleid zijn goede inzichten over toerisme en recreatie belangrijk. Het belang wordt jaarlijks in beeld gebracht via het zgn. Ecorys-rapport dat het Recreatieschap laat uitvoeren. We maken de economische betekenis op gemeentelijk niveau van de vrijetijdseconomie zichtbaar door te kijken naar werkgelegenheid en bestedingen.

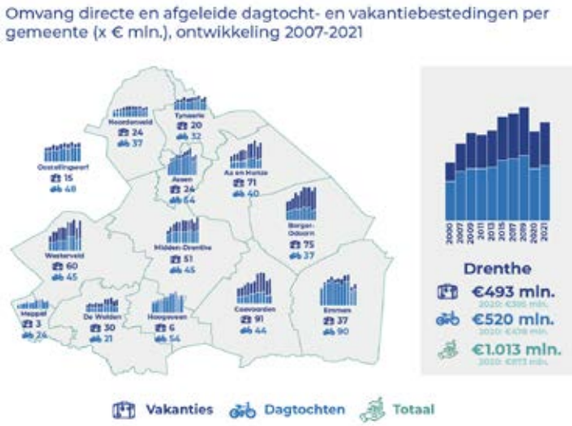

Ecorys, Monitor Toerisme 2021

Omzet
In 2021 is de omzet binnen de recreatief-toeristische sector in Drenthe gegroeid naar € 1.013 miljoen (2020: € 873 miljoen). In de Friese gemeente Ooststellingwerf werd € 63 miljoen omzet (2020: 56 miljoen) gegenereerd (dit is excl. de coronasteun die de sector heeft ontvangen van de overheid). Dagtochten, zoals bestedingen in de dierentuin, bij de TT, bij de Nationale Parken, in de gezellige brinkdorpen ed. zijn verantwoordelijk voor het grootste deel van de omzet, circa 51%. De overige 49% is toe te schrijven aan de verblijfsmarkt (bron: Ecorys 'Toerisme in Drenthe', januari 2023).

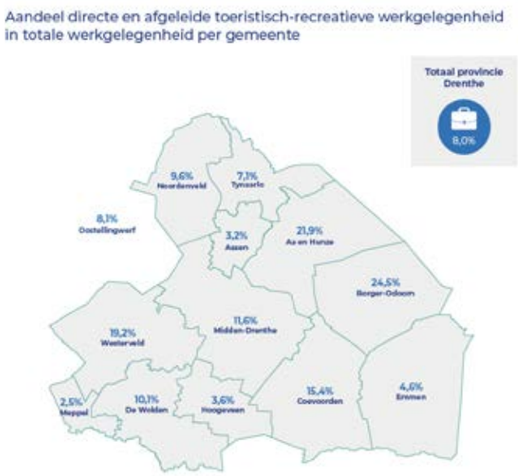

Ecorys, Monitor Toerisme 2021

Werkgelegenheid
De recreatieve sector draagt substantieel bij aan de provinciale economie. Uit het onderzoek kunnen we aflezen dat zowel de bestedingen (direct en indirect) als de werkgelegenheid die de sector oplevert belangrijk is. Ongeveer 1 op de 13 banen komt voort uit de toeristische bestedingen. Hiermee behoort het tot de top-5 van de sectoren qua werkgelegenheid. Circa 17.000 werkzame personen zijn actief in de recreatief-toeristische sector. Het gaat hierbij zowel om de directe als de afgeleide werkgelegenheid bij toeristische bedrijven. Te denken valt onder andere aan werkgelegenheid bij verblijfsaccommodaties, attracties en de lokale middenstand en horeca.

Door corona is het drukker geworden in de natuurgebieden, vooral met toeristen die de 'huisregels' in deze gebieden nog niet kennen. Ook is het binnenlands toerisme toegenomen. Dat is natuurlijk goed voor de bestedingen en de werkgelegenheid in Drenthe, maar het is ook belangrijk om oog te hebben voor de beleving van onze inwoners.

E. Uitwerken nieuw beleid

Het draagvlak onder de inwoners voor recreatie en toerisme brengen we in beeld door aanvullend onderzoek (Dashboard Impactmodel). De rode draad van de uitkomsten is dat de inwoners van de genoemde gemeenten de aanwezigheid van toerisme in hun directe (woon)omgeving waarderen met een 8 of hoger.

Duitsland is het populairste vakantieland onder Nederlanders. Andersom is Nederland het populairste vakantieland onder Duitsers. Niet alleen voor verblijfsrecreatie, maar ook voor dagrecreatie steken veel toeristen de Nederlandse-Duitse grens over.

Daarmee draagt het grensoverschrijdend toerisme voor een groot deel bij aan de economie van de grensregio. Op termijn hopen we dat ook kortere vakanties en vakanties buiten de piekperioden doorgebracht gaan worden in Drenthe. Marketing Drenthe richt haar aandacht hierop én ook op de Duitse doelgroep.

In 2020 heeft het Recreatieschap, samen met Marketing Drenthe, Provincie Drenthe en de recreatief-toeristische sector een visie ontwikkeld. Dit Perspectief 2030 geeft focus en richting aan het te ontwikkelen beleid, zowel op provinciaal als op gemeentelijk niveau.

Deze visie sluit aan op de visie van het NBTC over het perspectief voor de bestemming Nederland. De visie gebruiken we als basis voor beleidsplannen voor de recreatief-toeristische sector. Het doel is de kracht te benutten van de vrijetijdssector voor bestemming Drenthe, waarbij bezoekers zich verbonden voelen met Drenthe, bedrijven zich kunnen ontwikkelen en bewoners hun trots delen.

Belangrijk is het besef dat toerisme ook een middel is om grotere maatschappelijke vraagstukken op te lossen die bijdragen aan het algemeen en gedeeld belang (welzijn en welvaart) van Nederland. De investeringen in onze netwerken (fietsen en wandelen) zijn mooie voorbeelden van investeringen voor zowel de inwoners van Drenthe als de 'gasten' van Drenthe.

F. Inzet gemeenten

Het economische belang van toerisme voor de Drentse economie in het algemeen en voor de eigen inwoners in het bijzonder vraagt een actief beleid van de gemeenten. Het behoud c.q. zorgen voor groei van de toeristische bedrijvigheid gaat niet vanzelf.

Zeker na de Covid-19 periode is het nog belangrijker dat gemeenten met nadruk een actief economisch beleid voeren ten aanzien van de recreatief-toeristische sector om daarmee de werkgelegenheid en de vitaliteit van de regionale economie te waarborgen en een steuntje in de rug te geven. Het is en blijft van belang dat de politiek sterk blijft focussen op recreatie en toerisme in de provincie Drenthe en de gemeente Ooststellingwerf en vooral, waar dat kan, de samenwerking opzoekt.

Publieke investeringen die het toerisme stimuleren, zullen noodzakelijk zijn en blijven om de vitaliteit van de sector te behouden.

Belangrijk is ook om te noemen de inzet van de provincie Drenthe; zij ontwikkelt en stimuleert recreatief-toeristische ontwikkelingen welke gekoppeld kunnen worden aan de initiatieven van de gemeenten.

G. Afstemming

De basis voor effectief beleid stoelt op afstemming en samenwerking. Via het Recreatieschap kunnen gemeenten hun recreatief-toeristisch beleid op elkaar afstemmen, vooral daar waar het gemeentegrensoverschrijdende activiteiten betreft.

Ook de samenwerking met de diverse andere spelers binnen het werkveld, met name de ondernemers, is de basis voor effectief beleid. Via het Recreatieschap kunnen gemeenten (bestuurlijk en ambtelijk) actief en adequaat inspelen op de wensen en behoeften van de sector en daardoor het sociaal-economische belang versterken.

H. Taken

Het Recreatieschap is een beleidsvormende en uitvoerende schakel binnen de ontwikkeling van recreatie en toerisme. De kerntaken van het Recreatieschap zijn:

Beleidsontwikkeling en -ondersteuning

Het Recreatieschap behartigt de belangen van de Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf op het gebied van recreatie en toerisme.

Hiertoe wordt door de bestuursleden, de directeur en de medewerkers in een groot aantal organisaties, werkgroepen, stuurgroepen en andere overlegplatforms, geparticipeerd. Indien noodzakelijk en gewenst wordt beleid ontwikkeld. Zo hebben we meegedacht bij de ontwikkeling van diverse Omgevingsvisies (Ooststellingwerf en De Wolden), Visie op de fysieke leefomgeving (Meppel), gemeentelijke recreatievisies (Emmen, Aa en Hunze, Assen en Coevorden), visie op informatievoorziening etc.

Op veel verschillende terreinen en in veel organisaties wordt beleid ontwikkeld. Het Recreatieschap heeft als taak om coördinatie in het ontwikkelen hiervan na te jagen. Zij zoekt de verbinding tussen de recreatief-toeristische beleidsplannen van de gemeenten. Ook wordt actief meegedacht met gebiedsontwikkelingsplannen.

Uiteraard is er ook aandacht voor de afstemming tussen provinciaal en gemeentelijk beleid en beleid en ontwikkelingen van derden, zoals natuurbeschermingsorganisaties, Gastvrij Drenthe, HISWA-RECRON, KHN, Koloniën van Weldadigheid en De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Het Recreatieschap zoekt daarbij de verbinding.

Ook de afstemming van grensoverschrijdende beleidsplannen hoort hierbij met Emsland Touristik, Grafschaft Bentheim en de buurprovincies Groningen, Fryslân en Overijssel.
Het Recreatieschap treedt adviserend op richting de gemeenten. Naast algemene adviezen en onderzoeken (Ecorys, Dashboard Impact Toerisme) voor alle gemeenten worden ook individuele gemeenten, natuurbeschermingsorganisatie en ondernemers geadviseerd.
De communicatie, verspreiding van kennis en de verbinding binnen de sector is van belang. Hiervoor heeft het Recreatieschap een aantal instrumenten ontwikkeld, zoals het jaarlijkse Recreatiecongres, periodieke nieuwsbrieven en de eigen website van het Recreatieschap (www.recreatieschap.nl).

Routebureau

Het routebureau van het Recreatieschap ontwikkelt, beheert en onderhoudt bewegwijzerde routes en routenetwerken op het gebied van wandelen en fietsen zodat de recreant actief kan genieten van Drenthe en Ooststellingwerf.

Daarnaast ondersteunen we gebruikersgroepen in het onderhouden van MTB en hippische routes. De behoefte aan kwalitatief goede recreatieve netwerken is groot. Men wil graag in de eigen omgeving recreëren en zo voldoen aan de behoefte om er op uit te trekken. Zowel inwoners als gasten maken volop gebruik van de routestructuren.

Het onderhoud van het Fietsknooppuntennetwerk wordt uitgevoerd door het routebureau. Via het ‘doelgroepen-beleid’ van de gemeente Ooststellingwerf is een medewerker aangetrokken om, in een prikkelarme omgeving, mee te werken aan het instandhouden van het fietsknooppuntennetwerk.

In 2022 hebben we volop gewerkt aan het verder uitrollen van het wandelnetwerk; dit is mogelijk door de goede samenwerking met inwoners, dorpsbelangen, terrein beherende organisaties (TBO’s), agrariërs en andere grondeigenaren die met veel enthousiasme mee hebben gewerkt om de netwerken tot stand te brengen. De Provincie heeft besloten om 50% van de kosten van het wandelknooppuntennetwerk te financieren. Deze financiële bijdrage maakt het mogelijk om het wandelknooppuntennetwerk versneld over alle gemeenten in Drenthe uit te rollen. Het jaar 2022 heeft vooral in het teken gestaan van zowel het verkrijgen van toestemming van de vele grondeigenaren als van de aanbestedingsprocedure voor het bestek en het aanleggen van het netwerk. We werken eraan om begin 2024 geheel Drenthe te hebben voorzien van het wandelnetwerk.

Met het doel om een provincie dekkend netwerk te realiseren, groeit het wandelnetwerk in Drenthe en neemt de populariteit en het gebruik ervan toe. De netwerken maken het voor de wandelaar op een eenvoudige wijze mogelijk zelf een kortere of langere wandelroute op maat samen te stellen. Het netwerk leidt de wandelaar bovendien langs de minder bekende, maar schitterende plekjes van Drenthe en Ooststellingwerf.

Naast het ontwikkelen en realiseren van routestructuren is het routebureau ook een vraagbaak voor initiatieven in het gebied. Daardoor kunnen we zorgen voor afstemming in het soort bewegwijzering en waar mogelijk bebording combineren (verschillende aanduidingen op eenzelfde drager). Zo hebben we geadviseerd bij projecten als Van Gogh fiets- en wandelroutes, WMD-themaroutes, TT-(wandel)route, Liberation Route en het Drenthepad.

Een deel van de vrijwilligers tijdens een vrijwilligersbijeenkomst

Vrijwilligers
Routenetwerken zijn fijnmazig aangelegd. De aangebrachte bewegwijzering wordt tweemaal per jaar gecontroleerd, schoongemaakt en indien nodig hersteld. Het behouden en versterken van de routenetwerken vraagt continue aandacht. Het wandelnetwerk wordt, onder regie van het Recreatieschap, met behulp van een poule van ruim 80 vrijwilligers gecontroleerd en onderhouden. Door hun inzet kunnen we de wandelnetwerken kwalitatief goed op peil houden. Het wandelnetwerk is een 'levend' netwerk en vraagt continue aanpassingen, zowel in het veld als digitaal.

Het werkveld van het routebureau bestaat uit:
- Bewegwijzerde wandel- en fietsroutes;
- Fietsknooppuntennetwerk;
- Wandelknooppuntennetwerk;
- Onderhoud en beheer van vier toiletvoorzieningen voor de recreatievaart bij Havelte, Rogat, Echten en Hoogersmilde. Bij deze toiletvoorzieningen zijn informatiepanelen en verhalenpalen rond de cultuurhistorie van de Drentse Hoofdvaart en de Hoogeveense Vaart geplaatst. Verder doet het Recreatieschap een bijdrage in de kosten van een toiletvoorziening in Appelscha;
- Hippische en MTB routes. Het Recreatieschap werkt samen met de Stichting Paardenroutes Drenthe en het Wielerplatform Drenthe; het onderhoud en beheer van de routes wordt via gebruikersgroepen uitgevoerd. Alle routes en netwerken worden digitaal aangeboden via diverse mediakanalen.

Projectontwikkeling en beheer stimuleringsfonds

Projectontwikkeling
Op verzoek van de gemeenten initieert, stimuleert en/of administreert het Recreatieschap projecten die tot doel hebben de recreatieve sector in Drenthe te versterken. Alle projecten waarbij het Recreatieschap op enige wijze betrokken is, hebben een stevige relatie met recreatie en toerisme, bijvoorbeeld het ontwikkelen en onderhouden van fiets-, wandel-, MTB- en hippische netwerken alsook themaroutes, zowel fysiek met bebording als digitaal. Ook projecten ter versterking van de sector zoals Vitale Vakantieparken en het Recreatie Expert Team zijn onderdeel van onze portfolio (voor verder uitleg zie onderdeel Projectverantwoording).

Beheer stimuleringsfonds
Ontstaan
Sinds 1998 heeft het Recreatieschap een fonds voor recreatie en toerisme, ook wel het stimuleringsfonds genoemd (dit is ook opgenomen in de gemeenschappelijke regeling).

Jaarlijks stellen de deelnemende gemeenten een bedrag voor dit fonds beschikbaar gebaseerd op een vaste bijdrage en een bedrag in samenhang met de toeristische overnachtingen. Ongeveer 3% van de toeristenbelasting wordt zo via het Recreatieschap direct weer ingezet ter stimulering van de sector. De omvang van het fonds fluctueert daardoor. In 2022 was het fonds € 311.582,- groot.

Doelstelling
De doelstelling van het fonds is het op een doelmatige, effectieve en efficiënte wijze zorgdragen voor vernieuwing en stimulering van recreatie en toerisme in Drenthe in brede zin. Projecten die in aanmerking komen voor ondersteuning zijn bij voorkeur gemeentegrens overschrijdend qua impact.

Met een toezegging van een bijdrage uit het fonds kunnen op snelle wijze andere subsidiegelden worden verkregen. Zo kan snel worden ingespeeld op wensen vanuit overheden en bedrijfsleven. Projecten die niet of slechts met veel moeite zouden zijn gerealiseerd, zijn door inzet van het fonds toch uitvoerbaar gebleken. De opzet was dan ook in de afgelopen jaren zeer succesvol. De fondsmiddelen zorgen voor een grote multiplier in relatie tot de inzet van andere (subsidie)middelen.

Inzet
In de afgelopen periode van 5 jaar (2018 - 2022) is via de inzet van het stimuleringsfonds een investering in het Drentse/ Ooststellingwerfse recreatief-toeristisch product van circa € 11.800.000,- gerealiseerd. Met een bijdrage van € 1,- vanuit het stimuleringsfonds werd € 4,- aan mede-investeringen uitgelokt in 2022; een multipliereffect van 4.

I. Aorta

Het Recreatieschap organiseert periodiek (ongeveer één keer in de zes weken) overleg tussen de recreatief-toeristische beleidsadviseurs van de Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf. Dit Algemeen Overleg Recreatie en Toerisme Ambtenaren (AORTA) staat onder voorzitterschap van het Recreatieschap. Tijdens dit overleg delen de beleidsadviseurs hun kennis en ervaringen met elkaar. Regelmatig worden sprekers uitgenodigd voor het toelichten van onderwerpen. Onderlinge kennisuitwisseling blijkt inspirerend en effectief.

Naar gelang de actualiteit worden, vanuit het AORTA, soms kleinere werkgroepen gevormd voor het werken aan adviezen voor gemeenten. Daarnaast worden in het overleg de plannen en projecten van het Recreatieschap getoetst en waar nodig de ambtenaren van gemeenten hierbij betrokken.

Regelmatig spelen dezelfde dossiers bij meerdere gemeenten. Het blijkt dan effectief onderling ervaringen uit te wisselen. Het Recreatieschap organiseert ook cursussen voor de leden van het AORTA. Op deze wijze versterkt het Recreatieschap de kennisontwikkeling van de beleidsadviseurs binnen de gemeenten.

J. Doelmatigheid en rechtmatigheid

De aard en omvang van het Recreatieschap laten drie kenmerken zien:
- **Kleinschaligheid;**
- **Effectiviteit;**
- **Intensiviteit (veel projecten).**

Doelmatigheid

Het Recreatieschap werkt voortdurend aan de verbetering van de bedrijfsvoering en de administratieve opzet, waarbij mede de aanbevelingen van de accountant worden betrokken.

Nieuwe ontwikkelingen, verdergaande digitalisering e.d. worden gesignaleerd en waar mogelijk doorgevoerd. De invordering van rekeningen, het verrichten van betalingen en het zorgen voor tijdige en juiste bevoorschotting van subsidiemiddelen heeft ook in het afgelopen jaar aandacht gehad.

Rechtmatigheid

In het kader van de rechtmatigheidscontrole en het speelveld waarbinnen het Recreatieschap zich beweegt, zijn volgens de van toepassing zijnde interne en externe regelgeving de volgende zaken onder de aandacht:

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), inclusief notities van de commissie BBV;
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO);
- Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- Gemeenschappelijke Regeling Recreatieschap Drenthe;
- Regeling schatkistbankieren decentrale overheden;
- Verordening op de uitgangspunten voor het financieel beleid, voor het financieel beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie van het Recreatieschap;
- Verordening op de controle van het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van het Recreatieschap;
- Rechtspositionele regelingen personeel en regelgeving belastingwetgeving;
- Regelgeving BTW;
- Wet Fido en treasurystatuut;
- Regelgeving Europees aanbesteden en staatssteun;
- Regelingen betreffende projectfinanciering (subsidievoorwaarden provincie Drenthe, Samenwerkingsverband Noord-Nederland, Interreg programma en dergelijke);
- Gemeentewet;
- Directiestatuut;
- Ambtenarenwet;
- Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi publieke sector (WNT);
- Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA);
- CAO Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties (SGO);
- Kadernota rechtmatigheid;
- Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten.

K. Communicatie

Belangrijk is goede informatie-uitwisseling met onze opdrachtgevers en andere belanghebbenden. Het Recreatieschap heeft een goede naamsbekendheid. Bij de toeristen en inwoners van Drenthe en de gemeente Ooststellingwerf is het Recreatieschap minder direct in beeld.

Communicatie verloopt via verschillende mediakanalen, onder andere: website, Twitter, Facebook, Instagram en LinkedIn. Hierop is informatie te vinden over de organisatie, de lopende en afgeronde projecten, kennisbijeenkomsten en actuele rapporten en verslagen van de vergaderingen van het Algemeen Bestuur. Ook via persberichten worden nieuwe ontwikkelingen onder de aandacht gebracht.

Netwerken/samenwerken

Het Recreatieschap heeft namens de gemeenten een spilfunctie binnen het recreatief-toeristisch werkveld. Met vele organisaties zoekt zij de verbinding vanuit de gedachte 'koppelkansen moeten we benutten'. Zo werkt het Recreatieschap onder andere intensief samen met:

- Provincie Drenthe binnen het project Vitale Vakantieparken Drenthe, ontwikkeling toeristisch-recreatieve (infra)netwerken, visieontwikkeling (MTB- en Wandelvisie, hippische recreatie, Wandelplatform, Koppelkansen N34, Fietspad van de Toekomst), Perspectief op Bestemming Drenthe 2030 en vele andere projecten.
- Marketing Drenthe. Het gezamenlijke doel is de marketing van en de informatievoorziening over Drenthe effectiever op elkaar af te stemmen. Hierbij gaat het ook om het bevorderen van de samenwerking binnen de verschillende regio's op het gebied van marketing. Vanaf 2021 zijn we gezamenlijk gehuisvest hetgeen de samenwerking en afstemming versterkt. Samen ontwikkelen we de 'Drenthe gids' en waar het Recreatieschap eigenaar is van de database achter 'Drenthe.nl' zorgt Marketing Drenthe voor het up-to -date houden van de database.
- Diverse ondernemersorganisaties binnen projecten met als doel de sector te versterken; die mede door het Recreatieschap zijn geïnitieerd.
- Natuurorganisaties om binnen het palet van 'beschermen, beleven en benutten' een goede balans te vinden. Met als doel de toegankelijkheid van de natuurgebieden te borgen en daar waar mogelijk de recreatief-toeristische voorzieningen op een kwalitatief hoog peil te houden.

L. Resultaat boekjaar

Het boekjaar 2022 wordt afgesloten met een positief resultaat van € 11.267,=

M. Voorstel tot vaststelling van de jaarrekening

Onder verwijzing naar het vorenstaande stelt het Dagelijks Bestuur u voor:

a. Over te gaan tot vaststelling van de jaarrekening van het Recreatieschap 2022;

b. Het resultaat over 2022 te weten € 11.267,= als volgt te bestemmen:
   - € 11.267,= ten gunste te brengen van de algemene reserve.

Programma-**verantwoording**

1. Personeel

Deskundig personeel dat werkt vanuit betrokkenheid is onmisbaar bij het uitvoeren van de taken van het Recreatieschap. Hun kennis en inzet is essentieel; medewerkers die de thema's kennen die spelen bij de opdrachtgevers van het Recreatieschap.

Binnen het Recreatieschap zijn verschillende disciplines aanwezig; beleidsadvisering (2,3 fte), routebureau (5,2 fte), ondersteuning bedrijfsvoering (2,3 fte) en directie (1 fte). De bezetting van het routebureau is tijdelijk met 1,6 fte uitgebreid (inhuur voor de aanleg van de wandelknooppuntennetwerken). Binnen de organisatie bieden we ook plaats aan een collega vanuit het doelgroepenbeleid van gemeenten.

Jaarlijks worden functionerings- en beoordelingsgesprekken gehouden met de medewerkers. Wederzijdse verwachtingen worden uitgesproken met als doel de dienstverlening van het Recreatieschap continue te laten aansluiten bij de vraag van de gemeenten. En gemotiveerde en enthousiaste medewerkers binnen de organisatie werkzaam te laten zijn.

Het hybride werken (deels thuis en deels op kantoor) vergt passende oplossingen op het gebied van ICT, kantoor- en werkplekinrichting en vergoedingsregelingen voor reis- en thuiswerkkosten. Ons kantoor biedt verschillende ruimtes voor verschillende functies, zoals samenwerken, overleggen, geconcentreerd werken, bellen en digitaal vergaderen.

In 2022 is, vanuit afspraken binnen de CAO WSGO, het salaris verhoogd met 2,4% per 1 april 2022. Daarnaast kregen alle medewerkers die op 1 december 2022 een arbeidsovereenkomst hadden op grond van de Cao SGO een eenmalige uitkering van € 375 of € 750, afhankelijk van het inkomen. Deze verhogingen zijn binnen de begroting opgevangen.

In 2022 heeft 1 medewerker van het Recreatieschap, aanvullend op haar Recreatieschap taken, middels een detacheringscontract voor acht maanden ondersteuning geboden aan de gemeenten De Wolden en Hoogeveen.

2. Huisvesting

Het Recreatieschap, samen met Marketing Drenthe en Vitale Vakantieparken Drenthe een kantoorruimte in Dwingeloo. Voor de opslag van de materialen (bebording, bevestigingsmaterialen e.d.) wordt daarnaast een opslagruimte gebruikt op het industrieterrein van Dwingeloo.

3. Onderhoud

Het Recreatieschap initieert ieder jaar diverse projecten. De gerealiseerde eindproducten gaan vaak over in eigendom naar de grondeigenaar. Een aantal eindproducten (themaroutes) blijft echter in onderhoud van het Recreatieschap.

Het onderhoudsbudget van het Recreatieschap is niet groot. Hierdoor dient het Recreatieschap alert te zijn als zij nieuwe producten ontwikkelt waar onderhoud aan verbonden is. Daarom vraagt het Recreatieschap bij de opstart van een nieuw project, bijv. het wandelknooppuntennetwerk, structureel financiële middelen vrij te maken voor het jaarlijkse onderhoud. Hiermee wil zij voorkomen dat nieuwe producten na enkele jaren te maken krijgen met achterstallig onderhoud en blijven de netwerken volledig en toekomstbestendig.

4. Overige

Toeristische informatievoorziening

Het Recreatieschap ontwikkelt samen met de TIP-organisaties in Drenthe producten die de kwaliteit van de informatievoorziening op een hoger plan brengt. Zo ontwikkelt en financiert het Recreatieschap cursussen voor TIP-medewerkers op bijvoorbeeld het gebied van Gastheerschap of Drenthe-kennis. Ook de ontwikkeling van een dagrecreatieve kaart, doorontwikkeling van de routemodule binnen Drenthe.nl en het up-to-date houden van de database van Drenthe.nl zijn opgepakt.

Bestuursexcursie 2022 'Rondje Drenthe'

Het delen van ontwikkelingen in de sector, ter inspiratie en vergroting van kennis, is één van de aandachtspunten van het Recreatieschap. Zo organiseren we jaarlijks een bestuursexcursie. Aan de excursie nemen ambtenaren, raadsleden en wethouders deel. De excursie van 2022 richtte zich op ontwikkelingen binnen de provincie Drenthe. In 2022 zijn er nieuwe raden geïnstalleerd; vaak een goed moment om eerst goed de lopende initiatieven in eigen provincie op het netvlies te krijgen.

Recreatiecongres

In 2022 hebben we, voor het eerst tijdens het bestaan van het Recreatieschap, tweemaal het recreatiecongres georganiseerd. Als gevolg van de corona-maatregelen is het congres van 2021 uitgesteld naar 19 mei 2022. Deze had als thema "Licht op Drenthe" en vond plaats in het Atlastheater in Emmen; centraal stond de vraag hoe we omgaan met kansen in de toekomst. Het (reguliere) recreatiecongres stond gepland voor 1 december, dit congres had als thema "omdenken en verandering". In vakantiepark Westerbergen nam Jan Rotmans ons mee in zijn visie over transitie. En met de Omdenkshow werden we gestimuleerd om te denken in mogelijkheden i.p.v. denken in problemen. Beide dagen waren succesvol en goed voor de onderlinge contacten, inspiratie en het opdoen van ideeën.

5. Bestuur

Het Algemeen Bestuur van het Recreatieschap wordt gevormd door bestuursleden die worden aangewezen door de colleges van de deelnemende gemeenten (13). Daarnaast is er een Dagelijks Bestuur dat wordt verkozen uit het Algemeen Bestuur.

De bestuurders krijgen geen vergoeding voor hun inzet in de betreffende besturen. Op 16 maart 2022 vonden de verkiezingen plaats van de gemeenteraden. Na de verkiezingen en de formatie zijn ook nieuwe bestuurders beschikbaar gekomen voor onze besturen. De invulling van ons Dagelijks Bestuur is vervuld door het doorlopen van de stemmingsprocedure.

Het **Dagelijks Bestuur** werd tot 16 maart 2022 gevormd door:
- Voorzitter: de heer R.E. Kleine (wethouder gemeente Emmen);
- Penningmeester: de heer J. Westendorp (wethouder gemeente Noordenveld);
- Mevrouw G. Hempen-Prent (wethouder gemeente De Wolden);
- De heer J. Batelaan (gemeente Midden-Drenthe);
- De heer D.B. Dijkstra (directeur Recreatieschap Drenthe).

Sinds de vergadering van het Algemeen Bestuur op 7 juli 2022 wordt, middels een stemprocedure, het **Dagelijks Bestuur** gevormd door:
- Voorzitter: de heer B. Luinge (wethouder gemeente Aa en Hunze);
- Penningmeester: de heer J. Westendorp (wethouder gemeente Hoogeveen);
- Mevrouw G. Hempen-Prent (wethouder gemeente De Wolden);
- De heer J. Darwinkel (wethouder gemeente Noordenveld);
- De heer D.B. Dijkstra (directeur Recreatieschap Drenthe).

Het Dagelijks Bestuur bereidt de vergaderingen voor van het Algemeen Bestuur en vertegenwoordigt het Recreatieschap naar buiten toe en regelt spoedeisende en wettelijke zaken.

Het **Algemeen Bestuur** werd tot 16 maart gevormd door:
- De heer R.E. Kleine (voorzitter/ wethouder gemeente Emmen);
- De heer J. Westendorp (wethouder gemeente Noordenveld);
- Mevrouw G. Hempen-Prent (wethouder gemeente De Wolden);
- De heer J. Batelaan (wethouder gemeente Midden-Drenthe);
- De heer S. Stegen (wethouder gemeente Coevorden;
- De heer J. Zwiers (wethouder gemeente Hoogeveen);
- De heer B. Luinge (wethouder gemeente Aa en Hunze);
- De heer B. Bergsma (wethouder gemeente Assen);
- Mevrouw N. Houwing (wethouder gemeente Borger-Odoorn);
- De heer R. van Ulzen (wethouder gemeente Meppel);
- Mevrouw M. Jager-Wöltgens (wethouder gemeente Ooststellingwerf);
- De heer R. Kraaijenbrink (wethouder gemeente Tynaarlo);
- De heer J. de Haas (wethouder gemeente Westerveld);
- De heer D.B. Dijkstra (directeur Recreatieschap Drenthe).

Sinds de gemeenteraadsverkiezingen 2022 hebben zitting in het **Algemeen Bestuur:**
- De heer B. Luinge (voorzitter/ wethouder gemeente Aa en Hunze);
- De heer J. Westendorp (wethouder gemeente Hoogeveen);
- Mevrouw G. Hempen-Prent (wethouder gemeente De Wolden);
- De heer J. Darwinkel (wethouder gemeente Noordenveld);
- De heer J. Schipper (wethouder gemeente Midden-Drenthe);

- Mevrouw B. Meppelink (wethouder gemeente Coevorden);
- De heer M. Rasker (wethouder gemeente Assen);
- De heer J. Hartsuiker (wethouder gemeente Borger-Odoorn);
- De heer R. van Ulzen (wethouder gemeente Meppel);
- De heer J. van Weperen (wethouder gemeente Ooststellingwerf);
- De heer H. de Graaf (wethouder gemeente Tynaarlo);
- De heer J.T. Boonstra (wethouder gemeente Westerveld);
- De heer D.B. Dijkstra (directeur Recreatieschap Drenthe).

6. Stimuleringsfonds

De bijdragen van de deelnemende gemeenten aan het stimuleringsfonds bedroegen in totaliteit in 2022 € 311.582,-. Mede dankzij het fonds is in 2022 een investeringsvolume van € 4.905.494,- gerealiseerd. Voor een compleet projectenoverzicht van het stimuleringsfonds over het jaar 2022 verwijzen wij u naar bijlage 5.

Jaarlijks worden de bijdragen van de deelnemende gemeenten ontvangen. Gedurende het jaar worden projectvoorstellen ontvangen van derden. Na zorgvuldige afweging worden toezeggingen gedaan aan verschillende initiatieven. Veelal vindt uitbetaling van de toegezegde bijdrage gedurende c.q. na afronding van de projecten plaats. De nog niet uitbetaalde toezeggingen worden aangehouden in de bestemmingsreserve stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme.

7. Projectverantwoording

In 2022 heeft het Recreatieschap een groot aantal projecten gecoördineerd of heeft in projecten van derden geparticipeerd. Naast een uitvoerende rol heeft zij zowel een financiële als actief participerende rol. Hieronder vindt u een overzicht van de projecten die in 2022 zijn uitgevoerd.

Projecten onder coördinatie van het Recreatieschap

Project Duurzaam toerisme Drents-Friese Grenssteek 2021-2023
Het Recreatieschap is bezig met de uitvoer van het project Duurzaam Toerisme in de Drents-Friese grensstreek. De studie naar bezoekersstromen in de Drents-Friese grensstreek loopt en geeft inzicht in aantallen bezoekers in het gebied en de spreiding ervan. Door middel van het afnemen van enquêtes wordt de beleving van de bezoeker in beeld gebracht. Onderzoeksbureau Ginder voert dit uit. Aan de hand van deze aanbevelingen (welke naar verwachting begin 2023 worden opgeleverd) zal vervolgens gewerkt worden aan het opstellen van een investeer- en beheerplan.

Penvoerder en trekker van dit project is Stichting Cultuurtoerisme Drenthe waarbij door Recreatieschap wordt gestuurd op de inhoud. Het project wordt bekostigd met subsidiebijdragen vanuit het Rijk (Ministerie LNV) en de provincie om te werken aan de invulling van de Standaard voor Nationale Parken Nieuwe Stijl.

Project Regionaal Landschap
Gewerkt is aan onder meer de verbetering van de bewegwijzering naar de diverse natuurgebieden/nationale parken, de informatiepunten, toeristische dagattracties en parkeerplaatsen. Het Recreatieschap heeft gebiedsborden geplaatst. Als laatste onderdeel wordt nog gewerkt aan routebewegwijzering rond het Holtingerveld.

Project Duurzaam toerisme Nationaal Park Drentsche Aa 2021-2023
Hoe kunnen we toerisme (en recreatie) duurzaam ontwikkelen? Dit vraagstuk werken we uit in Nationaal Park Drentsche Aa, op verzoek van het Overlegorgaan. Duurzaam toerisme betekent een vorm van toerisme die bezoekers een hoogwaardige en betekenisvolle beleving levert, bijdraagt aan behoud en bescherming van de natuur- en cultuurwaarden, de lokale gemeenschap ondersteunt, bijdraagt aan de kwaliteit van leven en de lokale economie. Hiertoe hebben we het afgelopen jaar sessies met stakeholders georganiseerd waarbij de interesses en natuurbeleving van de belangrijkste doelgroepen van de Drentsche Aa nader zijn verkend. En hoe daar per doelgroep zo goed mogelijk op in te spelen met het recreatief aanbod, bezoekersmanagement en marketingcommunicatie, rekening houdend met de waarden en leefbaarheid in het gebied. In 2023 leveren we aan het Overlegorgaan een advies op over deze onderwerpen.

Ook hier is Stichting Cultuurtoerisme Drenthe penvoerder en trekker waarbij door Recreatieschap wordt gestuurd op de inhoud, ondersteund door adviesbureau Sweco. Het project wordt bekostigd met subsidiebijdragen vanuit het Rijk (Ministerie LNV) en de provincie om te werken aan de invulling van de Standaard voor Nationale Parken Nieuwe Stijl.

Project Buitensportfonds
Dit fonds heeft tot doel recreatief-toeristische routes, die door vrijwilligers worden onderhouden, op een kwalitatief goed basisniveau te houden. Het buitensportfonds ondersteunt (financieel) verenigingen en stichtingen die fiets-, wandel-, MTB- of hippische routes in beheer hebben en het onderhoud door vrijwilligers laten verrichten. Inmiddels weten de MTB- en hippische organisaties dit fonds goed te vinden.

Project Vitale Vakantieparken
Dit project is bedoeld om vakantieparken en campings in Drenthe, die er op dit moment recreatief en economisch gezien minder goed voorstaan, te ondersteunen om weer recreatief en economisch gezond (aantrekkelijk) te worden. Die ondersteuning is er ook voor vakantieparken en campings die er goed voor staan; zij worden de mogelijkheid geboden zich verder door te ontwikkelen (excelleren). Daarnaast worden parkeigenaren en/of verenigingen van eigenaren van terreinen zonder recreatieve mogelijkheden en kansen voor de toekomst begeleid naar een passende andere bestemming (transformeren). Voorlichting en nieuwe informatie wordt ook via webinars aangeboden. Het Recreatieschap is als grondlegger zowel financieel, bestuurlijk (2 bestuurders in de stuurgroep) als ambtelijk betrokken bij dit belangrijke project voor de toekomst van de sector in Drenthe. Het Recreatieschap richt zich, vanuit haar kennis en kunde met name op het spoor 'Excelleren'.

Vitale Vakantie-
parken Drenthe

Advies na tussenevaluatie: 'En nu doorpakken!'

In 2022 heeft een tussentijdse evaluatie plaatsgevonden waarbij de conclusie was dat de koers weliswaar goed is, maar dat met enkele aanpassingen het programma nóg slagvaardiger gemaakt kan worden. Een nieuwe lijn is ontwikkeld, 'Drentse Uitblinkers'. Deze lijn voorzien in maatwerk voor ondernemers met vernieuwingsplannen die niet konden voldoen aan de Excelleren-norm.

Project Ontwikkeling wandelknooppuntennetwerk Drenthe en project wandelknooppunten onderhoud
Het Recreatieschap is al een aantal jaren bezig met het ontwikkelen en plaatsen van het wandelknooppunten-systeem in haar deelnemende gemeenten. Via de Stichting Wandelnet weten we uit onderzoek dat wandelen de laatste jaren steeds populairder is geworden. Vandaag de dag zijn er namelijk maar liefst 11 miljoen Nederlanders die regelmatig voor hun plezier wandelen (ongeveer 65% van de bevolking).

In Drenthe wordt de ontwikkeling van dit netwerk per gemeente opgepakt, deels mogelijk gemaakt door subsidie van de Provincie Drenthe. Het wandelnetwerk geeft wandelaars een optimale vrijheid om via bewegwijzerde routes te wandelen. Een ieder kan hierdoor zelf eenvoudig zijn route bepalen en, indien gewenst, tijdens de wandeling de route verlengen of inkorten.

Het Recreatieschap heeft de regie op de realisatie van het wandelknooppuntennetwerk (ontwikkeling tracé, regelen vergunningen, plaatsen bebording en financiële afwikkeling). De ontwikkeling van een wandelknooppuntennetwerk vergt veel tijd. In de voorbereiding is namelijk veel overleg nodig zodat, met medewerking van verschillende (ook particuliere) eigenaren, de mooiste tracés gekozen kunnen worden. De aanleg vindt in nauw overleg plaats met lokaal georganiseerde groepen zoals dorpsbelangenverenigingen. De aanleg vindt gefaseerd plaats.

De netwerken in de gemeenten De Wolden, Coevorden, Ooststellingwerf en Borger-Odoorn zijn helemaal afgerond. In Westerveld, Midden-Drenthe, Meppel, Noordenveld en Emmen is een deel afgerond.

Na de zomer 2021 is bekend gemaakt dat Provincie Drenthe het wandelaanbod extra wil stimuleren. Het subsidiepercentage dat wordt toegekend is verhoogd naar 50% (voorheen 33%). Hierdoor is het mogelijk om met extra vaart geheel Drenthe te voorzien van dit gebruikersvriendelijke netwerk. Alle Drentse gemeenten hebben het besluit genomen om nu versneld het netwerk over heel Drenthe uit te rollen. Begin 2024 zal het wandelnetwerk aanwezig zijn in de gehele provincie. Voor de uitvoering van een deel van het project (opnemen bestek en leveren en plaatsen van bebording) is een externe partij aangehaakt. Deze partij is aangetrokken middels het doorlopen van een Europese openbare aanbesteding.

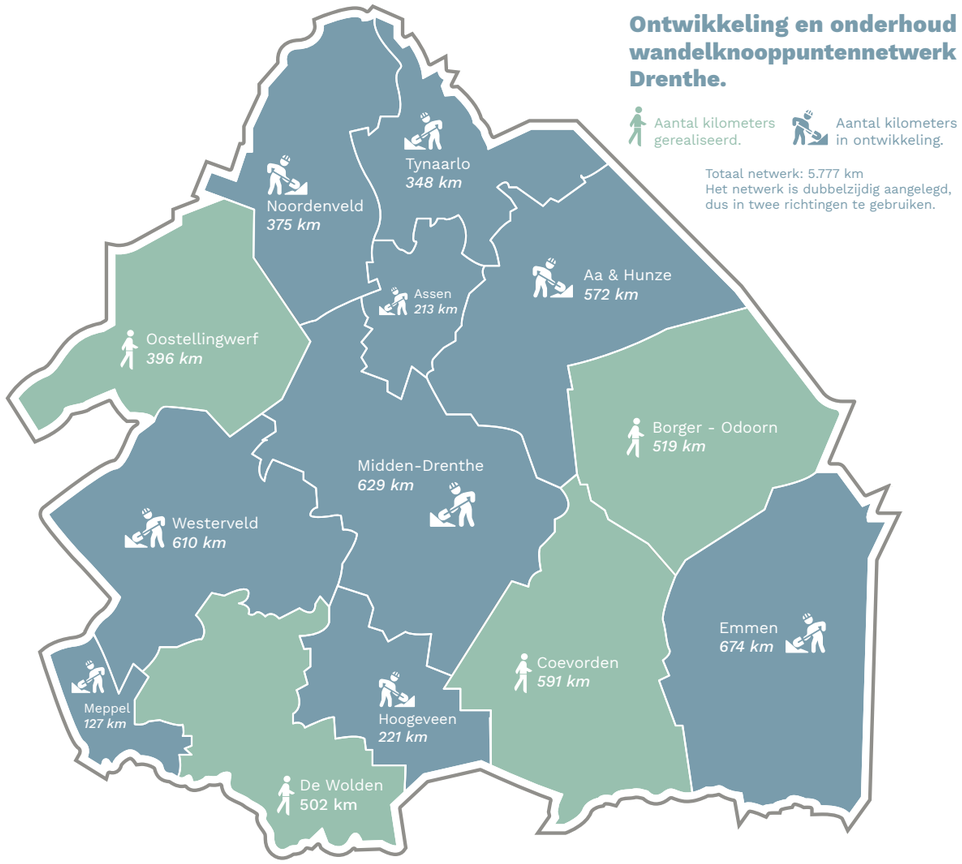

Inmiddels is het onderhoud aan de reeds aanwezige netwerken ook geregeld; hierbij maakt het Recreatieschap gebruik van een enthousiast team van vrijwilligers. Financieel wordt het noodzakelijke onderhoud bekostigd door de deelnemende gemeenten. Jaarlijks betalen zij een percentage van de investeringssom aan het Recreatieschap zodat de netwerken gecontroleerd, schoongemaakt en waar nodig hersteld kunnen worden.

Project Wandelplatform
Het Wandelplatform richt zich op het versterken van de aantrekkelijkheid en vitaliteit van Drenthe en Ooststellingwerf als wandelbestemming. Hiervoor zijn drie speerpunten geformuleerd:
- bouwen en borgen van een goede kwalitatieve infrastructuur;
- productontwikkeling: gastvrij onthaal en gevarieerde beleving;
- communiceren en profileren.

Het platform zorgt voor afstemming over de speerpunten; voor het uitvoeren ervan zijn de platformleden zelf verantwoordelijk. In 2022 heeft Recreatieschap samen met het platform o.a. de kansen verkend van het Drenthepad. Het geven van een impuls aan dit pad, samen met pad-eigenaar Nivon, om het langeafstandswandelen te bevorderen (een beoogd project voor 2023) komt dan ook mede voort uit het Wandelplatform. De oprichting van het platform is een actiepunt uit het Wandelkompas Drenthe (2018), een wandelvisie die op initiatief van provincie en Recreatieschap Drenthe in samenwerking met Wandelnet is opgesteld. Recreatieschap faciliteert het Wandelplatform.

Project Paardrijden en mennen op de kaart
Met dit project investeert Recreatieschap in de vindbaarheid en zichtbaarheid van paardenroutes om de hippische recreatie in Drenthe en Ooststellingwerf te bevorderen. Hiertoe is in 2022 de routeinformatie op drenthe.nl en de landelijke website buitenrijden.nl verbeterd. Ook zijn er informatiepanelen geplaatst op de Hondsrug en zijn er routeflyers gemaakt. Deze worden verspreid via de Tourist Info Punten, (toeristische) bedrijven en maneges.

Nu de informatievoorziening op orde is, kan de volgende stap worden gemaakt. Dit is investeren in promotie zodat de zichtbaarheid van de paardenroutes verbetert. Dit wordt opgepakt in 2023, in afstemming met Marketing Drenthe, Stichting Paardenroutes Drenthe en de hippische sportbond (KNHS). Dit project is een vervolg op de impuls die de afgelopen jaren is gegeven aan herstel van paardenroutes in de drukstbezochte gebieden tot een aanvaardbaar en verantwoord basisniveau.

Onthulling fietsbankje Drentse stijl met voorzitter Bas Luinge en directeur Dick Dijkstra.

Project Bankjes in Drenthe
Drenthe kent vele mooie fiets- en wandelpaden waar recreanten en toeristen volop gebruik van maken. In samenspraak met de gemeentelijke TIP-medewerkers zijn interessante plekjes gevonden waar de bankjes geplaatst zijn. Met behulp van een provinciale subsidie hebben we zo'n 70 bankjes kunnen plaatsen in de provincie; een mooie coproductie. Het is de bedoeling om in 2023 een vervolg te geven aan het project door bijzondere wandelbankjes te plaatsen langs het Drenthepad.

Project Perspectief op bestemming Drenthe 2030
Toerisme en recreatie zijn van grote waarde voor bezoekers, bedrijven, bewoners en bestemming Drenthe. Vanuit deze overtuiging hebben we in 2020 samen met de sector, provincie en Marketing Drenthe het Perspectief op bestemming Drenthe 2030 gepresenteerd: een vrijetijdsagenda waarin we ook de belangen van Ooststellingwerf meenemen.

De ambitie van de visie is dat elke Drent profiteert van toerisme en recreatie waarbij er een balans is tussen economie, leefbaarheid en omgevingswaarden. Met onze projecten, beleidsadviezen, inzet van het stimuleringsfonds en informatievoorziening dragen we bij aan het in de praktijk brengen van deze visie. Zo maken we het Drentse DNA meer zichtbaar en beleefbaar; de positionering als dé oerprovincie van Nederland blijft daarin leidend. Dit moet leiden tot een divers aanbod en een bestemming die inspeelt op de veranderende eisen van de markt met tevens een lange termijn gebiedsbelang.

Project Risicobeheersing Natuurbranden
Binnen de werkgroep 'Droogte' van de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) is aandacht gevraagd voor de impact van natuurbranden op de recreatieve sector. Dit leidde tot een samenwerking tussen de VRD en het Recreatieschap met het doel een handleiding 'Risicobeheersing Natuurbranden' voor de recreatieve sector te ontwikkelen. In de loop van 2023 moet de handleiding klaar zijn.

Project Recreatieve oversteek Drentse hoofdvaart Paradijssluis Meppel
Samen met Provincie Drenthe, gemeente Meppel en ondernemers (Villa Kalkovens en camping de Kikkerije) onderzoeken we koppelkansen van recreatieve routes voor zowel ondernemers als voor de inwoners van de toekomstige nieuwbouwwijk Nieuwveense Landen. Hierbij denken we aan een oversteek, voor fietsers en wandelaars, over de Paradijssluis in Meppel.

Project Kwaliteitsimpuls MTB-routes Emmen
Samen met de gemeente Emmen, FTC Emmen, Staatsbosbeheer, Sport Drenthe is een visie met uitvoerings-programma gemaakt om de MTB-routes binnen de gemeente Emmen duurzaam en toekomstbestendig te maken waarbij FTC Emmen zich verantwoordelijk gaat voelen voor de instandhouding van de MTB-routes door het onderhoud van de routes voor haar rekening te nemen.

Project Van Gogh Drenthe
Het Routebureau heeft in 2022 drie Van Gogh-fietsroutes, waarvoor we de bewegwijzering realiseren, voorbereid. De uitvoer is onderdeel van het project 'Van Gogh Drenthe', een initiatief van Marketing Drenthe en de provincie. Naast deze themafietsroutes worden er ook bewegwijzerde Van Gogh-wandelroutes gemaakt. De routes worden opgeleverd in 2023 en worden toegevoegd aan het vaste aanbod van themaroutes van Recreatieschap.

Doel van het project is om de culturele erfenis van Van Gogh in Drenthe zichtbaar en beleefbaar te maken. De routes laten bezoekers het landschap dat Van Gogh vastlegde, al fietsend of wandelend laten ervaren. Daarnaast verbinden ze de 'erfgoedlocaties Van Gogh' in Hoogeveen, Coevorden en Emmen met elkaar. De belangrijkste projectpartners van de initiatiefnemers Marketing Drenthe en provincie zijn: gemeenten Coevorden, Emmen en Hoogeveen, Drents Museum, Van Gogh Huis Veenoord-Nieuw Amsterdam, historische verenigingen, Kunstenaarsdorp Zweeloo, ondernemers en Recreatieschap.

Projecten die in 2022 zijn afgerond

Project Vernieuwing fietsknooppuntensysteem
Het fietsknooppuntennetwerk was toe aan een opfrisbeurt, zodat we weer beschikken over een aantrekkelijk, toekomstbestendig en up-to-date netwerk. Het Recreatieschap heeft inwoners, recreanten en de gemeenten gevraagd tips en ideeën aan te leveren hoe het netwerk versterkt zou kunnen worden. Hierbij is extra aandacht geweest voor het meer laten aansluiten van het netwerk op de dorpen en steden in Drenthe.

Daarnaast hebben we door middel van het aanbrengen van onderborden bij de informatiepanelen, lokale informatie aangeboden betreffende bezienswaardigheden, omgeving en overige wetenswaardigheden. Deze informatieborden zijn samen met de Tourist Info organisaties en gemeenten ontwikkeld.

Als laatste onderdeel hebben we onze 30 themafietsroutes opnieuw bekeken. Vaak stonden deze al langdurig in het veld. Input is opgehaald bij onze vrijwilligers, ambtenaren en regiocoördinatoren. De themaroutes zijn verbeterd, bijvoorbeeld aangepast aan nieuwe infrastructuur. Ook zijn enkele nieuwe routes toegevoegd (Rondje Knoal in Emmen) en enkele routes verwijderd (aangezien deze minder goed passen bij de verhaallijnen die men in de omgeving kent. Alle bebording is voorzien van een nieuw, fris beeldmerk zodat ook de themafietsroutes er weer netjes bij staan.

Project Ontwikkeling Hünenweg
Op 12 november 2021 is de internationale lange afstandswandelroute geopend. Het Hondsrugpad en de Hünenweg zijn twee wandelroutes die in Emmen samenkomen en bij het Rathaus van Osnabrück en het stadhuis van Groningen eindigen dan wel beginnen. Het is de verbinding tussen het Duitse Geopark Terra Vita en de Nederlandse evenknie De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Naast de fysieke bewegwijzering is een routeboekje, website en app gemaakt en zijn routekaarten/ flyers ontwikkeld zodat informatie betreffende de route kan worden geraadpleegd.

Project Expertteam fase 5
Met het project Expertteam fase 5 gaven we een kwaliteitsimpuls aan de sector door ondernemers met een vakantiepark, camping, groepsaccommodatie of dagrecreatiebedrijf in Drenthe te adviseren. 'Recreatiebedrijven moeten innoveren; je leest het overal. Maar hoe pak je dat aan? Waar moet je beginnen met het updaten van je bedrijf en de marketing?' In Drenthe helpt het Recreatie Expert Team ondernemers met advies en begeleiding. De unieke kracht van het Recreatie Expert Team is de expertsessie, gevolgd door de inzet van een coach. Tijdens de sessie kijkt een op maat samengesteld multidisciplinair team vanuit verschillende invalshoeken naar het bedrijf of plan. Vanuit de voorgaande projectfases zijn al veel bedrijven actief gestimuleerd en ter zijde gestaan door een betrokken coach. Met de afronding van deze fase 5 is het gehele project afgerond.

Project Recreatie Expert Team Vitale Vakantieparken
Het Expertteam is binnen dit project in 2022 ondergebracht bij het programma Vitale Vakantieparken. Met de uitvoer van dit project hebben een tiental bedrijven in het middensegment van de verblijfsrecreatie een kwaliteitsimpuls gekregen. Dit in aanvulling op de sporen Excelleren en Transformeren van het programma Vitale Vakantieparken. Na de intake werd een multidisciplinair team ingezet om, na de intake, een adviesrapport met een plan van aanpak te maken. De ondernemer werd vervolgens ook geholpen om de adviezen in de praktijk te brengen.

Vitale Vakantie-parken Drenthe

Project Koppelkansen N34
In 2022 zijn de kansen verkend om recreatieve plannen op de Hondsrug in samenhang uit te voeren met infrastructurele werken rond de N34. Denk aan aanpassingen aan de weg om de verkeersveiligheid en de doorstroming te verbeteren en het inrichten van hubs (vervoersknooppunten langs de N34).

Uitkomst van de verkenning is dat de aanpassingen rond de N34 kansen bieden om meer beleving te creëren voor bezoekers. Zo kunnen langs de weg de aspecten die de Hondsrug kenmerken worden versterkt in het landschap en beter worden aangeduid. Daarnaast kunnen de hubs ook worden ingericht als overstappunten die recreanten verleiden het gebied te verkennen met vooral duurzame vervoersmiddelen (onder andere fietsen en wandelen).

Project Update Fietsknooppunten Overijssel
In 2019 is het fietsknooppuntennetwerk Drenthe aangepast. Door de uitvoer van dit project is gezorgd voor een goede overgang naar de netwerken in Overijssel. Hierdoor kan de gebruiker 'geruisloos' de provinciegrens oversteken aangezien de netwerken goed op elkaar aansluiten.

Naast uitvoer van projecten participeert het Recreatieschap in 2022 ook in een groot aantal andere projecten c.q. overleggen:

De Hondsrug UNESCO Global Geopark
Het Recreatieschap is zowel bestuurlijk (via ons AB-lid, wethouder de heer J. Hartsuiker), als adviserend (via onze directeur) betrokken bij deze organisatie. De samenwerking met het Hunebedcentrum is, als poort van het Geopark, goed. Dit heeft er toe geleid dat het kantoor van het Geopark nu gehuisvest is in het Hunebedcentrum. Deze huisvesting bevalt dusdanig goed, dat er nu onderzocht wordt of er nog intensiever kan worden samengewerkt.

Verder zit het Recreatieschap in de volgende overleggen/ overlegorganen om met haar kennis en kunde bij te dragen aan versterking van de recreatieve sector:
- Overlegorgaan Nationaal Park Drentse Aa;
- Projectgroep Hunze;
- Crisisteam Droogte VRD;
- Projectgroep Fochteloërveen;
- Overleggroep Holtingerveld;
- Kenniscentrum Events;
- Stuurgroep Regionaal landschap Drents-Friese Grensstreek;
- Leader Zuidwest Drenthe;
- Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe;
- Hunebed Highway Business Club;
- Toeristisch Platform Westerveld.

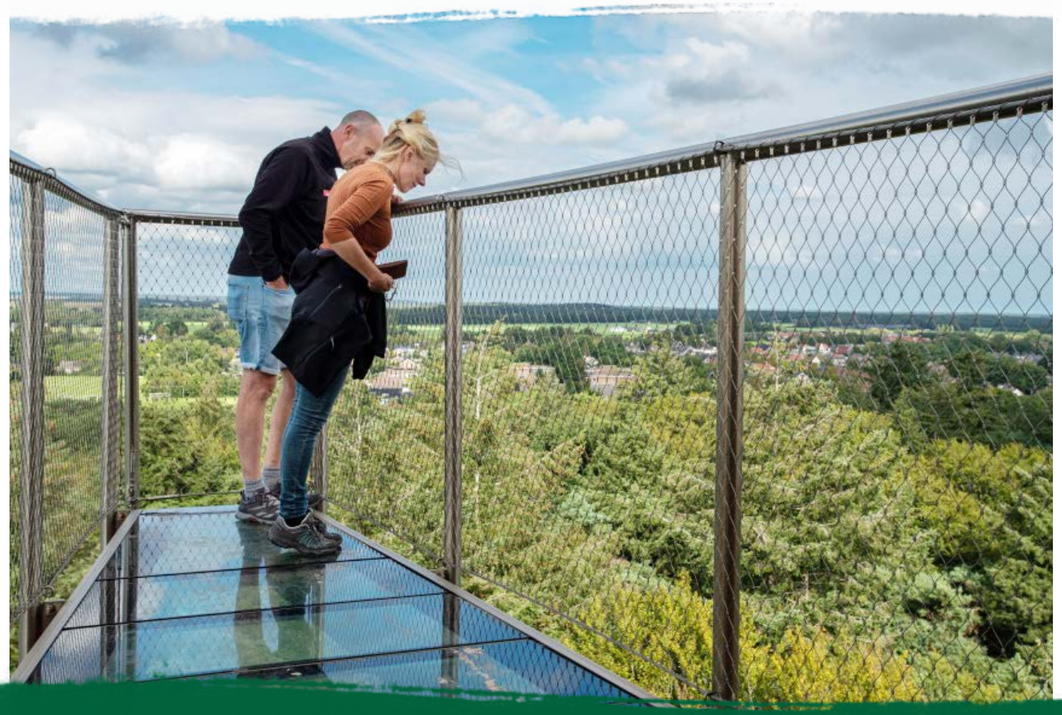

8. Blik vooruit

In het kader van de jaarrekening 2022 past het stil te staan bij de ontwikkelingen in 2023 en volgende jaren. Vanaf 2019 wordt zowel nationaal als regionaal actief gewerkt aan een lange termijn visie betreffende de veranderende rol van toerisme. Het streven is dat iedere Nederlander profiteert van toerisme.

De verwachting was dat het aantal internationale toeristen dat Nederland bezoekt, in 2030 zou stijgen met 50 procent. Inmiddels hebben we een onstuimige periode achter ons door de intrede van Covid-19. Belangrijk is om nu het gezamenlijke belang van bezoekers, bedrijven en inwoners voorop te stellen, zodat we kunnen werken aan versterken van een veerkrachtige sector die klaar is voor nieuwe ontwikkelingen.

Hiervoor is het nodig dat overheden prioriteit geven aan de bezoekerseconomie en samenwerken met bedrijven en inwoners. Nieuwe initiatieven en kansen moeten gezocht worden en nog meer gezamenlijk (publiek en privaat) worden omarmd.

Jaar**rekening**

Balans per 31 december 2022

(bedragen in euro's)

ACTIVA		31-12-2022		31-12-2021
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
Auteursrechten Drenthe-kaart	1		1	
Materiële vaste activa				
Investeringen met economisch nut	16.187		20.485	
		16.188		**20.486**
Vlottende activa				
Voorraad	3.839		2.768	
Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan één jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	146.556		116	
Overige vorderingen	8.913		3.948	
Overige uitzettingen	2.259.695		1.952.839	
		2.419.003		**1.959.671**
Liquide middelen				
Bank		**27.959**		**254.137**
Totaal		**2.463.150**		**2.234.294**

PASSIVA		31-12-2022		31-12-2021
Vaste passiva				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	148.756		148.013	
Nog te bestemmen resultaat boekjaar	11.267		743	
Bestemmingsres. recr.& toerisme	895.436		882.660	
Bestemmingsres. personele inzet	7.148		35.602	
Bestemmingsres. onderhoud	43.569		43.569	
Bestemmingsres. ontw. infrastructuur	50.696		50.696	
Bestemmingsres. toiletgebouwen	13.000		0	
		1.169.872		**1.161.283**
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar				
Overige schulden	122.670		140.010	
Overlopende passiva	1.170.608		933.001	
		1.293.278		**1.073.011**
Totaal		**2.463.150**		**2.234.294**

Programmarekening 2022

(bedragen in euro's)

	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
BATEN	2022	2022	2021
Personeel	39.470	0	3.420
Huisvesting	6.419	0	5.469
Overige opbrengsten	64.602	18.610	39.063
Bijdrage gemeenten in exploitatie	931.953	931.953	895.739
Fonds recreatie en toerisme	311.582	311.582	309.442
Projecten	375.090	p.m.	339.368
Totaal baten	**1.729.116**	**1.262.145**	**1.592.501**
LASTEN			
Personeel	681.244	622.237	586.627
Huisvesting	52.523	64.600	61.794
Onderhoud	78.603	57.500	52.486
Overige uitgaven	42.228	11.050	26.617
Overige uitgaven toeristische informatie	117.407	117.480	114.619
Bestuur	1.438	560	395
Bureau	76.575	64.490	88.791
Afschrijvingen	4.298	5.498	4.471
Fonds recreatie en toerisme	298.807	311.582	267.806
Projecten	375.090	p.m.	339.368
Totaal lasten	**1.728.213**	**1.254.997**	**1.542.974**
Resultaat voor bestemming	**903**	**7.148**	**49.527**
Saldo financieringsfunctie	7.686	0	0
Onttrekkingen aan reserves			
Bestemmingsres. fonds recr. & toerisme	0	0	0
Bestemmingsres. personele inzet	51.454	15.852	54.852
Toevoegingen aan reserves			
Bestemmingsres. fonds recr. & toerisme	12.776	0	41.636
Bestemmingsres. personele inzet	23.000	23.000	23.000
Bestemmingsres. toiletgebouwen	13.000	0	0
Algemene reserve	0	0	39.000
Resultaat na bestemming	**11.267**	**0**	**743**

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding
Onderstaande grondslagen, waarop de waardering van activa en passiva en de resultaat bepaling is gebaseerd, zijn bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten. De jaarrekening voldoet aan het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn de baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voorzover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Balans

Activa

Vaste activa

Immateriële vaste activa en materiële vaste activa
De waardering van de materiële vaste activa is gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen. Bij de waardering van de materiële vaste activa wordt rekening gehouden met een vermindering van hun waarde indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering niet plaatsgevonden.
Op de auteursrechten van de VVV-kaart Drenthe wordt niet afgeschreven. Voor het overige vindt afschrijving plaats op basis van de historische aanschafprijs volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het actief.

De afschrijvingstermijnen volgens de lineaire methode bedragen in jaren:

Vervoermiddelen	5
Automatisering	5
Kantoorinventaris	10

Vlottende activa

Voorraden
De voorraden worden gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met eventuele afwaarderingen vanwege incourantheid.

Uitzettingen en overige vorderingen
De uitzettingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt bepaald op basis van individuele beoordeling. Onderhanden projecten worden in de balans gepresenteerd als vordering dan wel schuld uit hoofde van de verkregen subsidies dan wel aangenomen projecten. Er is sprake van een vordering indien het bedrag van de verwachte respectievelijk (subsidie) opbrengst lager is dan de gemaakte kosten. Indien het bedrag van de verwachte respectievelijk gerealiseerde (subsidie) opbrengst hoger is dan de dan de gemaakte kosten, is sprake van een schuld. Een project wordt niet meer als onderhanden project beschouwd indien eindbeschikking van de subsidieverstrekker is verkregen dan wel alle kosten zijn afgerekend.

Liquide middelen
De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen, deze bevatten alleen banksaldi.

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves.

Algemene reserve
De algemene reserve dient als algehele buffer om toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen.

Bestemmingsreserves
Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve waaraan door het bestuur een bepaalde bestemming is gegeven. Het gehele bedrag van de bestemmingsreserve ultimo het jaar dient onderbouwd te zijn met bestuursbesluiten van het Algemeen Bestuur dan wel opgenomen te zijn in het voorliggende voorstel tot resultaatbestemming.

Resultaat na bestemming
Het resultaat na bestemming is het resterende resultaat na reeds bestemde mutaties in de reserves. Het resultaat na bestemming wordt onttrokken of toegevoegd aan de algemene reserve of de bestemmingsreserve onderhoud.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd wegens:
- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's voor bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken begrotingsjaar zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Vlottende passiva

Vlottende schulden
De vlottende schulden en de overlopende passiva worden tegen nominale waarde opgenomen.

Programmarekening

Baten

Personeel:	opbrengsten van personeel dat werk voor projecten of derden uitvoert; per jaar is dit sterk afhankelijk van de aard van de uitgevoerde projecten.
Huisvesting:	opbrengst van erfpachtcanon en onderverhuur van een deel van het pand.
Overige opbrengsten:	opbrengsten van werkzaamheden uitgevoerd door het Recreatieschap.

De gemeentelijke bijdrage omvat de in de gemeenschappelijke regeling overeengekomen bijdrage in het exploitatieresultaat en het fonds Recreatie en Toerisme.

Lasten
De exploitatiekosten worden berekend op basis van historische kosten. Met betrekking tot de personeelskosten voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft het Recreatieschap zich gehouden aan de Beleidsregels toepassing WNT.

Vergelijkende cijfers
De cijfers voor 2021 zijn, waar nodig, opnieuw gerubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2022 mogelijk te maken.

Toelichting op de balans per 31 december 2022

(bedragen in euro's)

ACTIVA

Vaste Activa

Immateriële vaste activa

	31-12-2022	31-12-2021
Auteursrechten Drenthe-kaart	**1**	**1**

Op de auteursrechten van de Drenthe-kaart wordt niet afgeschreven.

Materiële vaste Activa

Het betreft uitsluitend activa met een economisch nut.

		31-12-2022	31-12-2021
Cumulatieve aanschafwaarde	67.602		
Afschrijving begin van het jaar	-47.117		
	20.485		
Investeringen	0		
	20.485		
Aanschafw. desinvesteringen	0		
	20.485		
Afschrijvingen 2022	-4.298		
Afschrijvingen desinvesteringen	0		
Boekwaarde per 31 december	**16.187**		**20.485**

In bijlage 3 wordt nader ingegaan op het verloop van de materiële vaste activa.

Vlottende activa

	1-12-2022	31-12-2021
Voorraad	**3.839**	**2.768**

Het betreft de voorraad kaarten en folders.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen op openbare lichamen

	31-12-2022	31-12-2021
Deelnemende gemeenten	146.556	116
Overige openbare lichamen	0	0
	146.556	**116**

Overige vorderingen	31-12-2022	31-12-2021
Handelsdebiteuren	**8.913**	**3.948**

Overige uitzettingen	31-12-2022	31-12-2021
Nog te ontvangen bedragen		
Waarborgsommen	11.625	11.425
Omzetbelasting	9.830	19.999
Kruisposten	0	381
Landkreis	8.143	0
Rente	6.942	0
Diversen	2.686	0
Voorziening oninbare vordering	-8.566	

Aan de verhuurder van het pand, Planetron B.V., is bij aanvang een waarborgsom betaald (€ 10.625).
Nog te ontvangen Duitse BTW.
Voor de tankpassen zijn waarborgsommen betaald.

Vooruitbetaalde bedragen		
Onderhanden projecten	26.126	123.663
Verzekeringen	14.209	12.340
Huur	15.169	12.125
Vooruitontvangen facturen	909	5.407

De onderhanden projecten worden toegelicht in bijlage 4a en b.

Schatkistbankieren		
Uitzettingen in 's Rijksschatkist	2.172.622	1.767.499
Een groot deel van dit bedrag betreft vooruitontvangen subsidiegelden van lopende projecten.		
	2.259.695	**1.952.839**

Drempelbedrag 2022

Het bedrag aan middelen dat buiten 's Rijksschatkist is aangehouden:

	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Buiten schatkist aangehouden	196.522	151.313	172.957	138.026
Ruimte onder drempelbedrag	803.478	848.687	827.043	861.974
Overschrijding drempelbedrag	0	0	0	0

Een groot deel van dit bedrag betreft vooruitontvangen subsidiegelden van lopende projecten.

Liquide middelen	31-12-2022	31-12-2021
Bank Nederlandse Gemeenten	19.089	249.519
Rabobank	8.870	4.618
	27.959	**254.137**

PASSIVA

Vaste passiva

Eigen vermogen

	31-12-2022	31-12-2021
Algemene reserve & resultaat boekjaar		
Saldo per 1 januari	148.013	102.658
Toevoegingen	743	6.355
Toevoegingen	0	39.000
Onttrekkingen	0	0
Saldo per 31 december	**148.756**	**148.013**
Resultaat huidig boekjaar	**11.267**	**743**

Conform het besluit van het Algemeen Bestuur is het resultaat 2021 ten gunste gebracht van de algemene reserve.

	31-12-2022	31-12-2021
Bestemmingsreserve stimuleringsfonds recreatie & toerisme		
Saldo per 1 januari	882.660	543.936
Toevoegingen	12.776	41.636
Toevoegingen	0	297.088
Onttrekkingen	0	0
Saldo per 31 december	**895.436**	**882.660**

Conform het begrotingsbesluit zal het saldo van de bijdragen minus de uitgaven ten laste c.q. ten gunste van deze reserve worden geboekt. In de bestemmingsreserve is sprake van fondsbedragen die bestemd zijn voor lopende projecten. De bestemming van deze reserve is uitgewerkt in bijlage 6. In de vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 21 januari 2021 is inzake de incidentele bate verkoop Pottendijk besloten om in 2021 € 297.088 toe te voegen aan de bestemmingsreserve stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme.

	31-12-2022	31-12-2021
Bestemmingsreserve personele inzet		
Saldo per 1 januari	35.602	67.454
Toevoegingen	23.000	23.000
Onttrekkingen	-35.602	-39.000
Onttrekkingen	-15.852	-15.852
Saldo per 31 december	**7.148**	**35.602**

De bestemmingsreserve wordt gebruikt als er sprake is van inzet van additioneel personeel ten gevolge van hoge werkdruk bij projecten en/of administratieve druk. Het Dagelijks Bestuur heeft in de vergadering van 8 september 2021 besloten om de bestemmingsreserve personele inzet (€ 35.602) in te zetten ter dekking van de extra kosten ter vervanging van een langdurig zieke medewerker.

	31-12-2022	31-12-2021
Bestemmingsreserve onderhoud		
Saldo per 1 januari	43.569	43.569
Toevoegingen	0	0
Onttrekkingen	0	0
Saldo per 31 december	**43.569**	**43.569**

De bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het opvangen van de onderhoudskosten.

	31-12-2022	31-12-2021
Bestemmingsreserve ontwikkeling infrastructuur recreatie		
Saldo per 1 januari	50.696	50.696
Toevoegingen	0	0
Onttrekkingen	0	0
Saldo per 31 december	**50.696**	**50.696**

De bestemmingsreserve wordt gebruikt ten behoeve van nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot fietsen, wandelen en paardrijden.

	31-12-2022	31-12-2021
Bestemmingsreserve toiletgebouwen		
Saldo per 1 januari	0	0
Toevoegingen	13.000	0
Onttrekkingen	0	0
Saldo per 31 december	**13.000**	**0**

Voor de sloop van het toiletgebouw is een bedrag van € 13.000 gereserveerd.
Het slopen van de toiletvoorziening in Havelte zou plaatsvinden in 2022. In verband met drukte bij het uitvoerende bedijf is dit verschoven naar week 9 in 2023.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

	31-12-2022	31-12-2021
Overige schulden		
Salarissen	5.404	0
Wandelnetwerk	3.494	5.675
Overige	113.772	134.335
	122.670	**140.010**

Bij de afronding van het wandelnetwerk De Wolden is een restantbedrag gereserveerd voor het plaatsen van frames en bewegwijzeringsborden.

Overlopende passiva

	31-12-2022	31-12-2021
Onderhanden projecten	1.140.528	862.977
Accountantskosten	12.500	7.350
Kruisposten	0	80
Voorziening ww	1.323	834
Omzetbelasting	2.410	0
CAO wijzigingen	0	18.274
Bijdrage Koloniën	0	19.000
Energieafrekening	6.050	6.000
Salarisverwerking	0	5.363
Diversen	7.797	13.123
	1.170.608	**933.001**

De onderhanden projecten worden nader toegelicht in bijlage 4a + b.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen ultimo 2022.

Het kopieerapparaat is in gebruik middels een operationale leaseovereenkomst. Deze overeenkomst loopt af per 15 december 2026; de leasetermijn bedraagt per kwartaal € 535,26 (excl. btw). Naast de leaseovereenkomst loopt er een onderhoudscontract, waarin een standaard afname-aantal van kopieën is inbegrepen. Dit contract bedraagt € 362,70 per kwartaal. Deze overeenkomst loopt tot 31 december 2026.

De kantoorruimte Planetron (Drift 11c, Dwingeloo) wordt gehuurd. Het contract loopt af per 31 december 2025. De huurprijs bedraagt per jaar € 48.676,-- (excl. btw); hierbij vindt een jaarlijkse indexering plaats vanaf 1 januari 2022.

Jaarlijks wordt een bijdrage (€ 1.500,--) betaald aan de Stichting Watersportvoorzieningen Appelscha. Deze bijdrage komt ten goede aan het onderhoud van het sanitairgebouw te Appelscha. De looptijd van deze vergoeding is voor onbepaalde tijd.

Gebruik woord en beeldmerk Tour de TT. Gedurende 10 jaar een abonnementsbedrag voor merkbewaking € 142,--. Loopt af in het jaar 2023.

Recreatieschap Drenthe heeft een meerjarig contract lopen voor het ontwikkelen van cartografische bestanden (fiets- en wandelcartografie). Deze samenwerking heeft een looptijd van minimaal 4 jaar (ingaande 1 juli 2021). Hiervoor is een jaarlijkse vergoeding verschuldigd van € 1.000,-- per jaar (jaarlijks te indexeren).

Voor de automatisering heeft Recreatieschap Drenthe een leveringsovereenkomst met RSE Telecom en ICT B.V. afgesloten, dit betreft een gebruikerscontract. De maandelijkse kosten bedragen € 453,33. Het contract loopt af per 31 december 2021, hierna geldt een opzegtermijn van 1 kalendermaand.

Voor de telefonie heeft Recreatieschap Drenthe met RSE Telecom en ICT B.V. een contract afgesloten. De maandelijkse kosten bedragen € 95,50. Het contract loopt af per 1 januari 2026. Er zijn diverse losse telefooncontracten afgesloten met wisselende aflooptermijnen.

Voor de schoonmaakwerkzaamheden heeft Recrecatieschap Drenthe een overeenkomst met TDS schoonmaakservice. De maandelijkse kosten bedragen € 592,35. Het contract liep af per 3 februari 2022. Deze overeenkomst wordt na afloop stilzwijgend verlengd voor één jaar.

Voor het koffieapparaat heeft Recreatieschap Drenthe een huurovereenkomst afgesloten met Peeze. De maandelijkse kosten bedragen € 127,--. Het contract loopt af per 2 maart 2026.

Voor de beveiliging heeft Recreatieschap Drenthe een onderhoudscontract afgesloten bij All Inn beveiligingssystemen. De jaarlijkse kosten bedragen € 150,--. Het contract loopt af per 1 juni 2026.

Voor de aanschaf van een elektrische auto is een leasecontract afgesloten met Stern. De maandelijkse kosten bedragen € 619,-- Het contract loopt af op 1 december 2027.

Ultimo boekjaar is er een schuld aan opgebouwde vakantiedagen van personeel (€ 17.498,--).

In 2022 was er een Europese aanbesteding aanleg wandelknooppunten gegund, werkzaamheden nog uit te voeren (€ 749.997,--).

Er zijn verplichtingen (ww-uitkeringen) met betrekking tot ex-werknemers.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Kortweg geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden). Tevens heeft het EMU-saldo een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht.

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het voor decentrale overheden (en dus voor gemeenschappelijke regelingen verplicht gesteld om het eigen EMU-saldo te vermelden in de begroting en de jaarrekening.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo van Recreatieschap Drenthe komt op basis van de realisatie 2022 uit op €11.817,--. Dit betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 11.817,-- euro lager zijn dan de inkomsten.

Hieronder volgt een overzicht van de berekening van het EMU-saldo:

Berekening EMU-saldo	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
Exploitatiesaldo voor mutaties reserves	8.588	7.148	49.527
Mutatie materiële vaste activa	4.298	-10.127	4.470
Mutatie voorzieningen	0	0	-15.685
Mutatie voorraden	-1.071	0	-1.096
Uitbetaling verkoop Pottendijk	0		-274.000
Gerealiseerde boekwinst verkoop MVA	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**11.815**	**-2.979**	**-236.784**

Toelichting op de programmarekening 2022

(bedragen in euro's)

BATEN

Personeel

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Detachering	28.700	0	0
Ondersteuning	10.770	0	3.420
	39.470	**0**	**3.420**

Een medewerker heeft middels een detacheringscontract, aanvullend op de taken bij het Recreatieschap, ondersteuning geboden aan de gemeente De Wolden en de gemeente Hoogeveen.

Een medewerker heeft ondersteuning geboden aan de Stichting Cultuurtoerisme, Drenthe ten behoeve van 2 projecten, namelijk Drentsche AA en Drents-Friese grensstreek.

De personele vergoedingen zijn variabel en worden niet opgenomen in de begroting.

Huisvesting

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Huurinkomsten	**6.419**	**0**	**5.469**

Een deel van het pand werd onderverhuurd aan Vitale Vakantieparken.

Overige opbrengsten

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Recreatiecongres	30.204	7.730	0
Recreatiesociëteit	0	8.670	0
Excursie	5.565	2.210	3.334
Verkoop kaarten e.d.	10.953	0	19.939
Cursus R&T-ambtenaren e.a.	0	0	4.900
Overige ontvangsten	17.880	0	10.890
	64.602	**18.610**	**39.063**

Jaarlijks wordt er in het najaar een Recreatiecongres georganiseerd. Vanwege Covid-19 was er geen congres in 2021 en in 2020 was het online. Om deze reden werd in 2022 het congres tweemaal georganiseerd op 20 mei 2022 en op 1 december 2022.

Jaarlijks wordt er een bestuursexcursie georganiseerd (21 september 2022).

De verkoop van kaarten e.d. is niet opgenomen in de begroting.

De verkoop van de kaarten is lager dan in 2021 omdat toen door vernieuwing fietsnetwerk en aanleg wandelnetwerk er een stijging van de verkoop was.

Indien er vraag naar is worden door het Recreatieschap cursussen georganiseerd. In 2022 werd er geen cursus georganiseerd.

De overige ontvangsten zijn o.a. bebording, frames en aanleg routes derden, deze inkomsten zijn variabel en worden niet opgenomen in de begroting.

Bijdrage gemeenten

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Bijdrage gemeenten	**931.953**	**931.953**	**895.739**

De gemeentelijke bijdrage omvat de in de gemeenschappelijke regeling overeengekomen bijdrage in de exploitatiekosten (zie bijlage 1).

Bijdrage gemeenten fonds
Recreatie en Toerisme

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Bijdrage gemeenten	**311.582**	**311.582**	**309.442**

De gemeentelijke bijdrage omvat de in de gemeenschappelijke regeling overeengekomen bijdrage in het fonds Recreatie en Toerisme (zie bijlage 2).

Projecten

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Toegerekende projectontvangsten	**375.090**	**p.m.**	**339.368**

Het mutatiesaldo voor de projecten verschilt per jaar (zie bijlage 4a).

Toelichting op de programmarekening 2022

(bedragen in euro's)

LASTEN

Personeel	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Bruto salarissen	647.869	458.837	563.343
Sociale lasten	183.315	196.645	168.014
Uren naar projecten	-184.821	-45.000	-160.793
Loonkostensubsidie	-13.251	0	0
Inlenen van personeel	15.810	0	2.983
Ziekengeld	-437	0	0
Kosten salarisverwerking	4.921	4.133	5.363
Opleiding	1.349	6.101	1.055
Overige kosten	26.489	1.521	6.662
	681.244	**622.237**	**586.627**

In het jaar 2022 waren er 11,17 fte in dienst en in het jaar 2021 was dat 9,24 fte. 10 medewerkers (7,91 fte), 1 oproepkracht en 4 tijdelijke medewerkers (3,26 fte). De 4 tijdelijke medewerkers waren niet opgenomen in de begroting.

De bruto salarissen laten een verhoging zien van € 84.526 ten opzichte van 2021. Dit is te verklaren door:
* CAO onderhandelingen en de normale doorgroei van medewerkers;
* de beleidsmedewerkers hebben extra gewerkt voor ondersteuning van projecten
* en ter ondersteuning van gemeenten;
* een tijdelijke medewerker ter vervanging van een langdurig zieke medewerker;
* een tijdelijke medewerker vanuit het doelgroepenbeleid;
* twee tijdelijke medewerkers voor de aanleg van het wandelnetwerk projecten.

Recreatieschap voert diverse projecten uit. Afhankelijk van de projectopzet en het subsidieregime kunnen incidentele uren die projectmatig gemaakt zijn door interne medewerkers doorbelast worden naar projecten. Afhankelijk van het project kunnen de uren tegen een brutosalaris uurtarief dan wel met een opslag geboekt worden. Dit geeft geen garantie voor de komende jaren. Ten tijde van het opstellen van de begroting waren de door te belasten uren nog niet bekend.

Voor een tijdelijke medewerker, vanuit het doelgroepenbeleid, ontvangen wij een loonkostensubsidie van de gemeente Ooststellingwerf.

De kosten voor inlenen personeel waren hoger door een nieuwe medewerker eerst een detacheringscontract aan te bieden. Na afloop kwam de medewerker in dienst.

De overige kosten waren hoger ten opzichte van het jaar 2021. Er waren kosten voor gerechtelijke procedures € 5.000 en voor het UWV € 10.000 (ww-uikeringen).

Het Dagelijks Bestuur heeft in de vergadering van 8 september 2021 besloten om de bestemmingsreserve personele inzet (€ 35.602) in te zetten ter dekking van de extra kosten ter vervanging van een langdurig zieke medewerker.

Huisvesting	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Huur kantoorruimte	42.500	43.350	42.500
Energie kantoorruimte	11.325	10.000	12.000
Onderhoud pand	0	700	0
Huurkosten loods	-5.000	5.000	5.000
Schoonmaakkosten	3.046	3.300	2.040
Overige huisvestingskosten	652	2.250	254
	52.523	**64.600**	**61.794**

Recreatieschap huurt een gedeelte van het Planetron, Drift 11c te Dwingeloo. Een deel hiervan wordt onderverhuurd aan Vitale Vakantieparken. De huurinkomsten zijn opgenomen onder de baten.

De energielasten zijn gestegen door verhoogde tarieven (wereldwijd).

Voor de opslag van gereedschap en bewegwijzeringsborden wordt een loods gehuurd op het industrieterrein in Dwingeloo. Bij nader inzien zijn de huurkosten van de loods opgenomen in de huur van het Planetron, daarom heeft er een tegenboeking van het jaar 2021 plaatsgevonden.

Onderhoud	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Autokosten	17.355		12.373
Lease auto	784		0
Kosten vrijwilligers	0		1.800
Onderhoud algemeen	33.165		13.830
Bewegwijzering	15.164		13.838
Toiletvoorzieningen onderhoud e.d.	10.319		8.466
Toiletvoorzieningen energie	1.816		2.179
	78.603	**57.500**	**52.486**

De gestegen autokosten zijn een gevolg van een verouderd wagenpark.

Sinds november 2022 wordt er een elektrische bedrijfsauto geleased.

In 2021 werd er voor een medewerker (vanuit het doelgroepenbeleid), niet volledig inzetbaar, een vrijwilligers-vergoeding betaald. Deze medewerker is gedurende het het jaar 2022 in tijdelijke dienst geweest.

De kosten voor onderhoud algemeen kunnen per jaar fluctureren. In 2022 werd er ten opzichte van 2021 voor Qgis een bedrag van € 6.000 extra betaald voor aanpassingen. Tevens werden er meerdere kleine machines vervangen.

Overige uitgaven	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Recreatiecongres	30.204	7.750	0
Recreatiesociëteit	0	1.100	0
Inkoop kaarten e.d.	6.459	0	16.383
Cursus R&T-ambtenaren e.a.	0	0	6.900
Kosten excursie	5.565	2.200	3.334
	42.228	**11.050**	**26.617**

We hebben in het voorjaar en in het najaar een receatiecongres georganiseerd in samenwerking met Marketing Drenthe.

De Recreatiesociëteit is een netwerkgroep met deelnemers uit verschillende organisaties, 3x per jaar wordt er een thema-bijeenkomst georganiseerd. Maart 2020 was de laatste bijeenkomst.

Er werden minder kaarten verkocht, hierdoor ook minder kaarten ingekocht.

In 2022 werd er geen cursus georganiseerd door het Recreatieschap.

Jaarlijks wordt er een bestuursexcursie georganiseerd (21 september 2022).

Overige uitgaven toeristische informatievoorzieningen	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Toeristische informatievoorziening	65.407	66.480	63.119
Drenthe.nl	52.000	51.000	51.500
	117.407	**117.480**	**114.619**

De uitgaven ten laste van toeristische informatievoorziening betreffen uitgaven voor de produktie van divers (gratis) foldermateriaal (o.a. Drenthe gids). Daarnaast ontvangt Marketing Drenthe jaarlijks een bijdrage voor het up-to-date houden van de database die gebruikt wordt als basis voor www.drenthe.nl.

Bestuur	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Vergaderkosten en dergelijke	**1.438**	**560**	**395**

In 2022 vond er een bestuurswisseling plaats. Hierdoor werden er extra bijeenkomsten georganiseerd.

Bureau	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Portikosten	1.215	1.100	1.754
Telefoonkosten	3.620	2.760	4.167
Reiskosten	7.214	10.000	2.788
Reiskosten woon- werk	2.519	0	1.096
Representatiekosten	1.406	1.000	3.942
Kantoorbenodigdheden	1.895	1.100	3.502
Kopieer- en leasekosten	1.944	2.900	2.059
Kantinekosten	1.961	2.100	1.834
Automatiseringskosten	12.368	14.800	16.918
Documentatie en voorlichting	3.940	1.100	7.173
Abonnementen	3.163	1.550	2.934
Bankkosten	263	780	583
Verzekeringskosten	13.621	14.000	10.961
Accountantskosten	12.880	10.700	10.500
Voorziening oninbare vorderingen	8.566		
Overige kosten	0	600	18.580
	76.575	**64.490**	**88.791**

Recreatieschap heeft vele contacten met haar opdrachtgevers en met projectbetrokkenen. Dit brengt reiskosten met zich mee. In 2021 waren de reiskosten laag omdat de meeste overleggen online waren.

De kopieer en leasekosten zijn samengevoegd ten opzichte van voorgaande jaren. De totale kosten zijn lager dan begroot door gezamenlijk gebruik met Marketing Drenthe en Vitale Vakantieparken.

Recreatieschap Drenthe heeft een aansprakelijkheidsverzekering overheid. De te betalen verzekeringspremie is afhankelijk van de exploitatie. Deze fluctueert jaarlijks met name door het verloop van de financiën binnen de meerjarige projecten.

In 2021 waren er overige kosten voor de overdracht en instandhouding van het archief.

Afschrijvingen

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Afschrijvingen	**4.298**	**5.498**	**4.471**

Zie bijlage 3.

Recreatie en Toerisme

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Uitgaven projecten in fonds	**298.807**	**311.582**	**267.806**

De uitgaven aan projecten in het fonds Recreatie en Toerisme zijn per jaar verschillend. De toezegging en de daadwerkelijke afronding vindt niet altijd in hetzelfde jaar plaats (zie bijlage 5).

Projecten

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Projectuitgaven	**375.090**	**p.m.**	**339.368**

Het mutatiesaldo voor de projecten verschilt per jaar (zie bijlage 4a).

Algemeen
De begrotingsoverschrijdingen worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten of komen pas tot uitdrukking bij het opmaken van de jaarrekening.

Saldo financieringsfunctie
(bedragen in euro's)

Rente

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Rente Schatkistbankieren	**7.686**	**0**	**0**

Door ontwikkelingen binnen de rentevergoeding van de bank is er sinds jaren weer een rentevergoeding.

Reserves

(bedragen in euro's)

Onttrekking bestemmingsreserve stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Saldo	**0**	**0**	**0**

Onttrekking bestemmingsreserve personele inzet	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Conform begroting	15.852	15.852	15.852
Besluit Algemeen Bestuur	35.602	0	39.000
	51.454	**15.852**	**54.852**

Zoals in de begroting is opgenomen heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 15.852,-- ten gunste van de brutosalarissen. Dit is een bestuursbesluit geweest bij toetreding van de gemeente Ooststellingwerf. In de vergadering van 8 september 2021 heeft het Dagelijks Bestuur besloten de reserve in te zetten voor dekking van extra kosten gemaakt ter vervanging van een langdurig zieke medewerker.

Toevoeging bestemmingsreserve stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Saldo	**12.776**	**0**	**41.636**

Het saldo betreft het verschil tussen ontvangsten en uitgaven in het boekjaar. Niet alle toezeggingen worden uitbetaald in het jaar van toezegging. De uitbetaling zal dan plaatsvinden in volgende ja(a)r(en). Bepaalde toezeggingen worden pas uitbetaald bij afronding van het project.

Toevoeging bestemmingsreserve personele inzet	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Conform begroting	**23.000**	**23.000**	**23.000**

Zoals in de begroting is opgenomen heeft er een toevoeging plaatsgevonden van € 23,000,-- ten gunste van de brutosalarissen. Dit is een bestuursbesluit geweest bij toetreding van de gemeente Ooststellingwerf.

Toevoeging bestemmingsreserve toiletgebouwen	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Reservering voor sloop	**13.000**	**0**	**0**

Voor de sloop van het toiletgebouw Havelte is een bedrag van € 13.000 gereserveerd. Het slopen van de toiletvoorziening zou plaatsvinden in 2022. In verband met drukte bij het uitvoerende bedijf is dit verschoven naar week 9 in 2023.

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Besluit Algemeen Bestuur	**0**	**0**	**39.000**

Volgens besluit van het Dagelijks Bestuur d.d. 24 maart 2021 is in 2021 een bedrag van € 39.000 aan de algemene reserve toegevoegd, vanuit de bestemmingsreserve personele inzet, om het weerstandsvermogen op peil te brengen.

Controle**verklaring**

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe te Dwingeloo gecontroleerd. Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe te Dwingeloo op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de programmarekening over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Regeling Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 17.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Controleaanpak frauderisico's
Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening, die het gevolg zijn van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de organisatie en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces, de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort, alsmede de uitkomsten daarvan.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's zijn als volgt:
- Het in de controlestandaarden veronderstelde risico met betrekking tot het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur, inclusief of er indicaties zijn voor tendenties bij het bestuur van de organisatie die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude;
- Het risico op het onrechtmatig onttrekken van liquide middelen aan de organisatie;
- Het risico van frauduleuze verslaggeving als gevolg van een onvolledige verantwoording van de opbrengsten.

Onze controlewerkzaamheden ten aanzien van deze frauderisico's bestaan uit een evaluatie van de opzet en de implementatie van de relevante interne beheersingsmaatregelen om deze risico's te beperken. Hierbij hebben wij kennis genomen van de door het bestuur van Recreatieschap Drenthe opgestelde frauderisicoanalyse. Hierbij verwijzen wij ook naar het onderdeel Interne beheersing in de Verplichte paragrafen in de jaarrekening, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen. Onze controlewerkzaamheden bestaan mede uit het vragen om inlichtingen terzake bij het bestuur.

Wij hebben door middel van systeemgerichte controlewerkzaamheden onderzocht of de functiescheiding tussen de eerste en tweede autorisatie van betalingen via Bank Nederlandse Gemeenten effectief heeft gewerkt.

Wij hebben gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder het controleren van de doorlopende nummering van zowel inkoop- als verkoopfacturen, het vaststellen van de fiattering door de directie van alle inkomende facturen en het controleren van geselecteerde journaalposten, waaronder memoriaalboekingen, met brondocumenten. Een groot deel van de baten bestaat uit jaarlijkse bijdragen van gemeenten, wij hebben onderzocht of deze conform de begroting zijn verantwoord. Baten uit de detachering van medewerkers zijn aangesloten met de onderliggende contracten. Ten aanzien van overige opbrengsten hebben wij een detailcontrole uitgevoerd.

Tevens hebben wij schattingen gecontroleerd op mogelijke tendenties (inclusief een retrospectieve beoordeling van significante schattingen uit het vorige boekjaar) en de onderbouwing van de tijdens het opstellen van de jaarrekening aangebrachte aanpassingen met brondocumenten.

Daarnaast zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor signalen van fraude en hebben de uitkomst van andere controlewerkzaamheden geëvalueerd en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie
In het onderdeel Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Verplichte paragrafen in de jaarrekening heeft het bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwd, en afgewogen of de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Er is sprake van een gemeenschappelijke regeling, wanneer de financiële middelen van het Recreatieschap ontoereikend blijken te zijn, dienen de deelnemende gemeenten de tekorten aan te vullen.

Onze werkzaamheden in het kader van de door het bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen omvatten onder andere:
- overwegen of de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Verplichte paragrafen alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten;
- het evalueren van de begroting 2023: nagaan of sprake is van een sluitende begroting;
- nagaan of er zienswijzen ten aanzien van de begroting 2023 zijn ingediend door de deelnemende gemeenten.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over het vermogen van de gemeenschappelijke regeling om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leiding-gevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controle-verklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:
- Bericht van het Dagelijks Bestuur;
- Programmaverantwoording;
- Verplichte paragrafen; en
- Bijlagen (Bijdrage gemeenten in de exploitatiekosten, Bijdrage gemeenten in het fonds Recreatie en Toerisme, Overzicht materiële vaste activa, Onderhanden projecten en Toelichting op lopende projecten, Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme, Bestemmingsreserve stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme en WNT-verantwoording 2022).

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de bepalingen van en krachtens de WNT is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Bericht van het Dagelijks Bestuur, de Programmaverantwoording, de Verplichte paragrafen en de Bijlagen in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controle-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
    - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
    - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerk-zaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Assen, 9 maart 2023
UNP accountants adviseurs B.V.
namens deze

drs. M.R. Heins RA

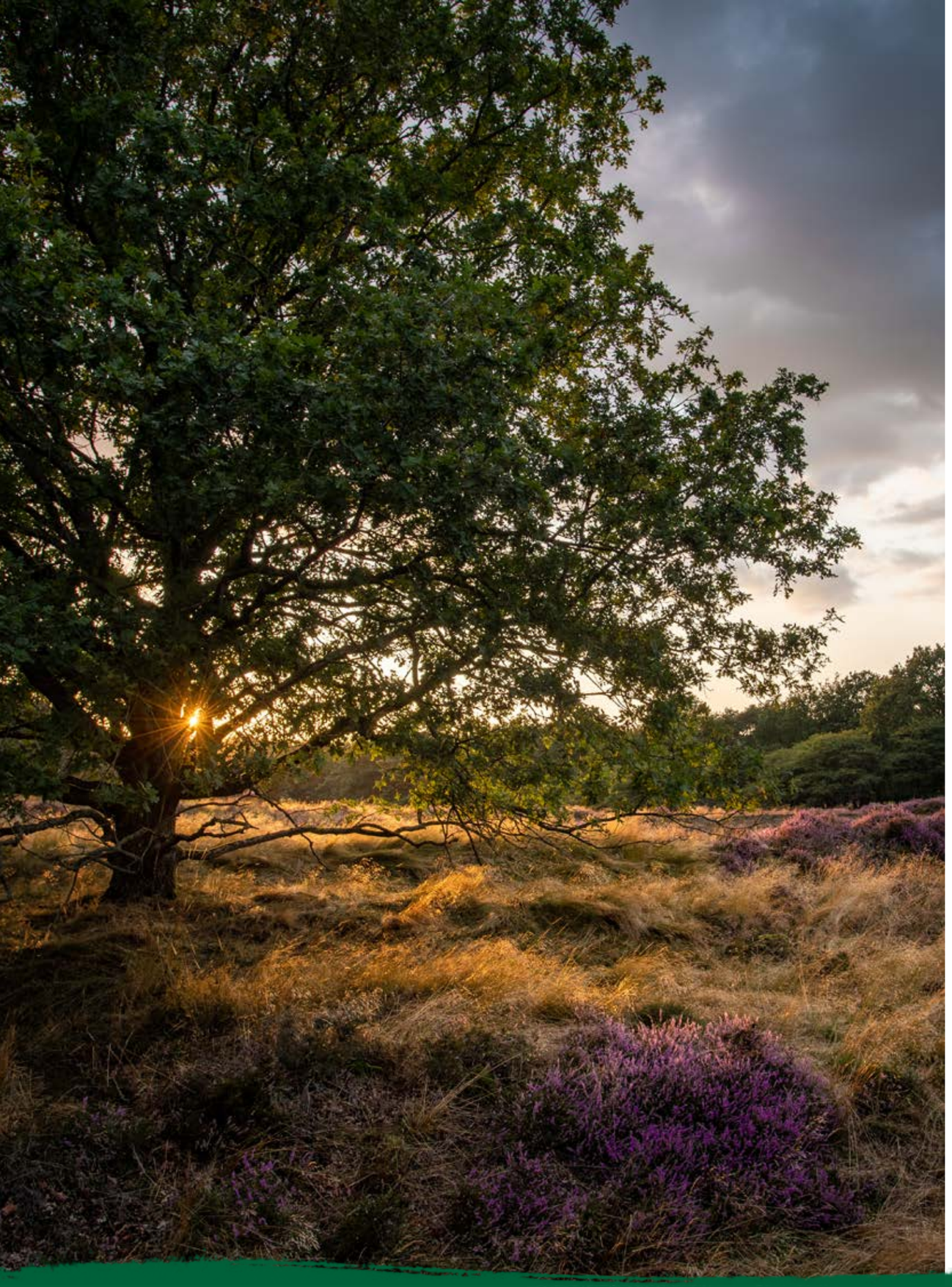

Verplichte **paragrafen**

Verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen; externe risico's
Recreatieschap Drenthe is een gemeenschappelijke regeling die zich bezig houdt met het stimuleren van recreatie en toerisme. Het afgelopen jaar stond in het teken van de oorlog in Oekraïne en ook het Covid-19 virus is nog steeds aanwezig. Dit had grote gevolgen (inflatie, energiecrisis) voor de samenleving en ook voor de sector waarvoor het Recreatieschap actief is.

De meervoudige (mondiale) crisissen kunnen op lange termijn doorwerken in de investeringscapaciteit van de sector en de groeipotentie. Uiteraard hoopt het Recreatieschap dat de sector een spoedig herstel tegemoet kan zien, maar hier is geen garantie voor.

Het kan betekenen dat het economisch klimaat voor langere tijd in een aantal sectoren te maken krijgt met een terugslag. Dit kan resulteren in minder investeringscapaciteit (toekomstige projecten komen moeizamer van de grond vangwege geringe cofinancieringscapaciteit).

Financiële risico's
Het huidige risicomanagement is met name gebaseerd op de bepalingen van de BBV. (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten). Op 1 januari 2004 is het Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in werking getreden. Twee keer per jaar, bij de begroting en bij de jaarrekening, moeten de belangrijkste financiële risico's worden geactualiseerd en doorgerekend. Recreatieschap moet een eigen vermogen, een weerstandsvermogen, hebben om deze financiële risico's af te kunnen dekken, mochten ze zich voordoen.

De paragraaf weerstandsvermogen dient volgens artikel 11 van het Besluit Begroting
Verantwoording (BBV) ten minste de volgende inhoud te bevatten:

A. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de regeling beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
B. Een inventarisatie van risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie;
C. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's en de realisatie daarvan.

Tegenover de weerstandscapaciteit staan de risico's die het Recreatieschap loopt. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van deze paragraaf. Hiervoor zijn immers verzekeringen afgesloten of voorzieningen gevormd.

De risico-inschatting is gestoeld op diverse aannames. De globale inschatting van kans en omvang is tijdsgebonden, waarbij het (voortschrijdend) inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Onder dergelijke risico's wordt derhalve verstaan: alle redelijk voorzienbare onzekerheden die niet direct vooraf kwantificeerbaar zijn. Daarom kunnen er geen voorzieningen voor worden gevormd.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de benodigde weerstandscapaciteit die uit de risico-inventarisatie voortkomt, worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit biedt een beter inzicht welke tegenvallers kunnen worden gevangen, zonder dat dit impact heeft op de reeds bestaande plannen. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. Voor deze zogenoemde ratio geldt in zijn algemeenheid dat een relatie van 1 tot 1,4 gezien wordt als voldoende (beneden de 1 is onvoldoende tot matig). Het Recreatieschap streeft naar een ratio van 1 hetgeen gezien mag worden als " voldoende".

Om een goed beeld te geven van de structurele exploitatie en de projecten zijn een aantal gegevens over de afgelopen jaren opgenomen (bedragen in euro's).

	2022	2021	2020
Algemene reserve	148.756	148.013	102.658
Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme	895.436	882.660	543.936
Bestemmingsreserve personele inzet	7.148	35.603	67.455
Bestemmingsreserve onderhoud	43.569	43.569	43.569
Bestemmingsreserve ontwikkeling infrastructuur	50.696	50.696	50.696
Bestemmingsreserve toiletgebouwen	13.000	0	0
Resultaat boekjaar na bestemming	11.267	743	6.355
Totale exploitatie (excl. Projecten)	1.353.123	1.203.606	1.149.465
Totaal projecten	375.090	339.368	221.997

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen om niet begrote kosten op te kunnen vangen. De weerstandscapaciteit is het bedrag van het eigen vermogen dat vrij aanwendbaar is. Dit betreft de algemene reserve.

Personeel
Een kleine organisatie als het Recreatieschap is kwetsbaar voor wat de personele bezetting betreft. Voor veel functies is de beschikbaarheid van vervanging op hetzelfde kwalitatieve niveau niet haalbaar. Dit betekent al snel dat een beroep gedaan moet worden op externe ondersteuning. Een interim-functionaris zal uit het weerstandsvermogen bekostigd moeten worden.

Ook heeft het Recreatieschap te maken met een werknemer die gebruik maakt van politiek verlof, met aansluitend langdurig (onbetaald) verlof. Deze werknemer heeft een 'terugkeer garantie'; dit betekent dat de kans bestaat dat op termijn deze werknemer weer terugkeert binnen het personeelsbestand.

De geringe omvang en opbouw van de organisatie evenals de werkdruk kunnen financiële risico's tot gevolg hebben. De ontwikkelingen worden door het bestuur en management nauwlettend gevolgd. Periodiek vinden beoordelingsgesprekken plaats waarin aandacht is voor werkdruk en het gewenste ontwikkelperspectief van het personeel.

Op basis van onze inschattingen (kans en impact) komen we tot:
- vervanging bij ziekte en calamiteit (directie); 6 maanden, dagtarief € 1.100, 2 dagen per week € 57.200;
- vervanging bij ziekte en calamiteit (administratie/routebureau); 6 maanden, dagtarief € 550, 2 dagen per week € 28.600;
- risico leeftijdsopbouw/uitval/politiek verlof, 12 maanden, € 55.000.

In totaal betreft het financieel risico voor Personeel hiermee € 140.800.

Onroerende zaken
Het Recreatieschap heeft sinds eind 2020 geen onroerende zaken in eigendom. Waardedaling of hiermee samenhangende risico's zijn er derhalve niet.

Materieel
Het Recreatieschap heeft geen gebouwen in eigendom en geen omvangrijke investeringen in materiële vaste activa gedaan. Er bestaan derhalve geen significante risico's omtrent waardering, vervanging en onderhoud.

Interne beheersing
Het Recreatieschap kent, net als iedere andere organisatie, mee- en tegenvallers in de sfeer van organisatie en overige kosten. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op overschrijding van budgetten voor huisvesting, communicatie, kantoor en overige kosten.

Dergelijke tegenvallers dienen opgevangen te kunnen vanuit het weerstandsvermogen. Het budget voor dit type kosten is bij het Recreatieschap ongeveer € 220.000 per jaar. Indien een tegenvaller blijkt in het verslagjaar zal dit, bij continuïteit van de tegenvaller, door middel van een begrotingswijziging in het daarop volgende jaar dienen te worden voorgelegd aan de deelnemers van de regeling.

	Kans en impact	Financieel risico
Budgetoverschrijding	10 % van geraamde kosten	€ 22.000 gedurende 1 jaar

Frauderisico's vormen een onderdeel van risicobeheersing van het Recreatieschap. Risico's zoals financiële fraude, cybercriminaliteit en corruptie worden door het bestuur en management onderkend. Maatregelen zoals risicobeoordeling, interne controlemaatregelen, fraudebewustzijn en monitoring en rapportage kunnen worden genomen om frauderisico's te beheersen. Het blijft van vitaal belang dat bestuur en management zich bewust is van de mogelijke risico's en passende maatregelen neemt om deze te beheersen.

Projecten
De projecten staan bij het Recreatieschap feitelijk buiten de exploitatie. Ter financiering van de projecten wordt een beroep gedaan op externe subsidiegevers. Daarnaast wordt aan een aantal projecten een bijdrage vanuit het stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme toegekend. Het saldo van het stimuleringsfonds vormt feitelijk een buffer om de projecten te financieren en de eventuele mee- en tegenvallers op te vangen.

Tegenvallers zullen de mogelijkheden in de toekomst om projecten uit te voeren beperken maar zullen in de basis de weerstandscapaciteit van het Recreatieschap niet aantasten. De stand van de projecten wordt periodiek scherp beoordeeld zodat mogelijke afwijkingen tijdig in beeld komen. In de berekening van het weerstandsvermogen wordt om vorenstaande redenen dan ook met de projecten geen rekening gehouden.

Wederom zijn in 2022 projecten uitgevoerd en in uitvoering genomen. Deze projecten worden administratief en financieel verantwoord via een projectenadministratie. Regelmatig vindt overleg plaats tussen de projectverantwoordelijke en de projectuitvoerende. Aandacht wordt hierbij gevestigd op de juiste toepassing van de subsidievoorwaarden en de actualiteit van de projectadministratie. Hierdoor worden de financiële risico's tot een minimum beperkt.

Balansrisico's
Dit betreft o.a. openstaande vorderingen, afschrijvingsmethodiek op activa etc. Gezien het bedrag en bij welke organisatie c.q. bedrijf wij een vordering hebben openstaan, zullen deze vorderingen in 2023 daadwerkelijk worden ontvangen (het zijn vorderingen met een legitieme basis). Betreffende de gehanteerde afschrijvingsmethodiek is grotendeels aansluiting gezocht bij gemeentelijke uitgangspunten. Derhalve is er geen sprake van een financieel risico.

Gerechtelijke procedures
Op dit moment worden geen juridische procedures door of tegen de gemeenschappelijke regeling gevoerd. Derhalve is er geen sprake van een financieel risico.

Mogelijke invoer vennootschapsbelastingplicht
Per 1 januari 2016 is de wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemening van kracht geworden. De organisatie kent een gering aantal kleinschalige commerciële activiteiten. Het risico dat deze wet op het Recreatieschap van toepassing is, acht zij beperkt.

Samenvatting en afweging
Resumerend kan tot de volgende opstelling gekomen worden met betrekking tot het gewenste niveau van het benodigde weerstandsvermogen op basis van de geformuleerde uitgangspunten (bedragen in euro's):

Totaaloverzicht	**Financieel risico**
Personeel	€ 140.800
Materieel	0
Interne beheersing	22.000
Overige opbrengsten	0
Projecten	0
Totaal	**€ 162.800**

Afgewogen kan worden dat de risico's zich meestal niet tegelijkertijd voordoen. Dit betekent dat de omvang van het benodigde weerstandsvermogen niet per se de optelsom van de samenstellende delen (kans en impact) behoeft te vormen. Verder kan opgemerkt worden dat het Recreatieschap een gemeenschappelijke regeling is. Deze rechtsvorm betekent uiteindelijk dat mochten de financiële middelen van het Recreatieschap ontoereikend blijken te zijn, de deelnemende gemeenten de tekorten dienen aan te vullen.

De huidige omvang van de weerstandscapaciteit is per 31 december 2022 € 148.756.
De ratio weerstandsvermogen bedraagt € 148.756 / € 162.800 = 0,91.
Dit is gezien de omvang van de activiteiten en huidige inzichten door het bestuur als als voldoende geacht. Als tegenvallers niet gedekt kunnen worden zullen de deelnemende gemeenten tekorten moeten aanvullen.

Financiele kengetallen	**Realisatie 2022**	**Begroting 2022**	**Realisatie 2021**	**Norm**
Netto schuldquote	-66,50%	-62,99%	-71,46%	< 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-66,50%	-62,99%	-71,46%	< 130 %
Solvabiliteitsratio	47,49%	50,74%	51,98%	> 25 %
Structurele exploitatieruimte	0,80%	1,13%	4,51%	> 0%
Overhead	24%	30%	26%	

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Recreatieschap ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe beter. Ten opzichte van het voorgaande boekjaar is een verbetering van netto schuldquote te zien.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Recreatieschap in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het gerealiseerde percentage van 47,49% ligt ruimschoots boven de norm van 25% of hoger. Het stimuleringsfonds recreatie & toerisme draagt met name bij aan de solvabiliteit.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Bij incidentele baten en lasten gaat het om eenmalige gebeurtenissen die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De structurele exploitatieruimtewordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief de mutatie van de reserves) en uitgedrukt in een percentage. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Met het gerealiseerde percentage van 0,80% is sprake van een positieve exploitatieruimte in 2022. Het percentage is lager dan vorig jaar, dit wordt veroorzaakt door een minder sterke toename van de structurele baten ten opzichte van de structurele lasten, wat verklaard wordt doordat er in 2022 meer aanspraak is gemaakt op het stimuleringsfonds recreatie & toerisme dan vorig jaar.

Overhead
Dit kengetal geeft inzicht in de kosten die zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. De ondersteunende taken van secretariaat, financiële administratie, directie, huisvesting en bestuurskosten behoren, wettelijk gezien, binnen het Recreatieschap tot de overhead. Hierbij de kanttekening dat het Recreatieschap een echte uitvoeringsorganisatie is en alle medewerkers zowel directie, secretariaat als financiële administratie ook projectmatig ingezet worden.

Overzicht van incidentele baten en lasten
Volgens het BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan worden beoordeeld of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Recreatieschap hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- Als bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijk geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden daarmee de samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als “structureel”;
- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet-structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten;
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer duurt dan drie jaar. Hiervan is sprake bij bijvoorbeeld projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

De over 2022 gerealiseerde incidentele baten en lasten zijn als volgt te specificeren:

Incidentele baten en lasten
(bedragen in euro’s)

Incidentele baten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
Personeel-detachering	39.470	-	3.420
Onttrekking best. res. personele inzet	51.454	15.852	15.852
Onttrekking best. res. personele inzet t.b.v. A.R.		-	39.000
Totaal incidentele baten	**90.924**	**15.852**	**58.272**

Incidentele lasten	Realisatie 2022	Begroting 2022	Realisatie 2021
Tijdelijke medewerker doelgroepenbeleid	20.375	-	-
Gerechtelijke procedures	5.301	-	-
UWV ww-uitkeringen	11.006	-	-
Voorziening oninbare vordering	8.566	-	-
Bureau - overdragen archief	-	-	18.554
Dotatie best. res. fonds recreatie & toerisme	12.776		41.636
Dotatie best. res. personele inzet	23.000	23.000	23.000
Dotatie algemene reserve uit BR personele inzet	-	-	39.000
Vorming best. res. sloop toiletvoorziening	13.000	-	-
Totaal incidentele lasten	**94.024**	**23.000**	**122.190**
Saldo incidentele baten en lasten	**-3.100**	**-7.148**	**-63.918**

Financiering

Algemeen
Het belangrijkste thema van de wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is het inzicht geven in de treasuryfunctie bij decentrale overheden. De doelstellingen, richtlijnen en limieten van het voorgestane beleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. De treasuryparagraaf is één van de onderdelen waarmee de wetgever beoogt de transparantie en bestuurlijke beheersbaarheid van deze functie te bevorderen.

De wet Fido schrijft voor dat samen met de jaarstukken ook de overzichten met betrekking tot de renterisiconorm en de kasgeldlimiet bij Gedeputeerde Staten moeten worden ingediend. Evenals in 2021 is er geen sprake van een vaste schuld (langlopende lening), een overzicht betreffende de renterisiconorm is voor 2022 derhalve niet van toepassing.

Om praktische redenen is ervoor gekozen het model ‘kasgeldlimiet’ in deze paragraaf op te nemen. De kasgeldlimiet (de ruimte voor korte financiering) wordt volgens de wet Fido bij aanvang van het kalenderjaar 2022 gesteld op 8,2%. Van het begrotingstotaal van € 1.262.145 is dat € 103.496.

Recreatieschap heeft in 2022 geen gebruik gemaakt van kasgeldleningen.
(bedragen in euro’s)

	1e kw 2022	2e kw 2022	3e kw 2022	4e kw 2022
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)	1.262.145	1.262.145	1.262.145	1.262.145
Toegestane kasgeldlimiet				
in procenten van de grondslag	8,2	8,2	8,2	8,2
in een bedrag	103.496	103.496	103.496	103.496

Berekening netto-vlottende schuld
Vlottende schuld -/- vlottende middelen: € 122.670 -/- € 2.259.695 = -€ 2.137.025

Toetsing kasgeldlimiet
Kasgeldlimiet -/- netto vlottende schuld: € 103.496 -/- -€ 2.137.025 = € 2.240.521

Verbonden partijen

Algemeen
Een verbonden partij is een privaat dan wel publiekrechtelijke organisatie, waarin Recreatieschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. In 2022 was er geen sprake van een verbonden partij.

Bedrijfsvoering

Zie jaarverslag.

Ondertekening

De heer B. Luinge (voorzitter)

De heer D.B. Dijkstra (directeur Recreatieschap Drenthe)

Bijlagen

Bijlage 1
(bedragen in euro's)

Bijdragen gemeenten in de exploitatiekosten (bijdrageregeling) 2022

Gemeente	in %	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Nog te ontvangen in 2023
Aa en Hunze	7,75	67.187	67.187	0
Assen	7,50	65.020	65.020	0
Borger-Odoorn	8,00	69.355	69.355	0
Coevorden	9,25	80.191	80.191	0
De Wolden	6,75	58.518	58.518	0
Emmen	18,00	156.048	156.048	0
Hoogeveen	8,00	69.355	69.355	0
Meppel	4,00	34.677	34.677	0
Midden-Drenthe	10,00	86.693	86.693	0
Noordenveld	7,25	62.853	62.853	0
Ooststellingwerf	7,50	65.020	65.020	0
Tynaarlo	6,25	54.183	54.183	0
Westerveld	7,25	62.853	62.853	0
Totaal	**107,5**	**931.953**	**931.953**	**0**

Bijlage 2
(bedragen in euro's)

Bijdragen gemeenten 2022 in het fonds Recreatie en Toerisme ter stimulering van projecten in het kader van Recreatie en Toerisme (bijdrageregeling).

Gemeente		Werkelijk 2022	Begroting 2022	Nog te ontvangen in 2023
Aa en Hunze		45.346	45.346	0
Assen		18.226	18.226	0
Borger-Odoorn		38.936	38.936	0
Coevorden		49.629	49.629	0
De Wolden		16.592	16.592	0
Emmen		14.644	14.644	0
Hoogeveen		14.103	14.103	0
Meppel		14.617	14.617	0
Midden-Drenthe		23.494	23.494	0
Noordenveld		15.464	15.464	0
Ooststellingwerf		15.875	15.875	0
Tynaarlo		17.994	17.994	0
Westerveld		26.662	26.662	0
Totaal		**311.582**	**311.582**	**0**

Bijlage 3

Overzicht materiële vaste activa

Omschrijving	Aanschaf-datum	Afschrijv. %	Aanschaf-waarde begin boekjaar	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Aanschaf-waarde einde boekjaar	Totale afschrijving begin boekjaar	Afschrijving desinves-teringen	Boek-waarde begin boekjaar	Afschrijving boekjaar	Boek-waarde einde boekjaar	Rest-waarde begin boekjaar	Rest-waarde einde boekjaar
Vervoermiddelen													
Bedrijfsauto's													
Volkswagen 3-VLX-11	01-03-2011	20,00	19.708	0	0	19.708	16.708	0	3.000	0	3.000	3.000	3.000
Volkswagen 5-VZK-31	16-10-2012	20,00	20.250	0	0	20.250	17.250	0	3.000	0	3.000	3.000	3.000
Aanhanger + wijzer	30-04-2015	20,00	3.597	0	0	3.597	3.597	0	0	0	0	0	0
Volkswagen 6-VXS-11	02-12-2019	20,00	9.950	0	0	9.950	3.730	0	6.220	1.791	4.429	995	995
Peugeot V-325-K	25-11-2020	20,00	7.000	0	0	7.000	1.365	0	5.635	1.260	4.375	700	700
Subtotaal			60.505	0	0	60.505	42.650	0	17.855	3.051	14.804	7.695	7.695
Automatisering													
HP Pavilion computer	03-04-2017	20,00	1.147	0	0	1.147	1.090	0	57	57	0	0	0
Beeldschermen 3x	18-04-2018	20,00	3.975	0	0	3.975	2.982	0	993	795	198	0	0
Plotter	22-12-2020	20,00	1.975	0	0	1.975	395	0	1.580	395	1.185	0	0
			7.097	0	0	7.097	4.467	0	2.630	1.247	1.383	0	0
Totaal			**67.602**	**0**	**0**	**67.602**	**47.117**	**0**	**20.485**	**4.298**	**16.187**	**7.695**	**7.695**

Bijlage 4a

Onderhanden projecten
(bedragen in euro's)

Naam project	Project nummer	Saldo per 1-1-2022 Vordering	Saldo per 1-1-2022 Schuld	Lasten 2022	Baten 2022	Saldo per 31-12-22 Vordering	Saldo per 31-12-22 Schuld
Regionaal Landschap	790		17.113	0	0		17.113
Buitensportfonds	802		41.470	10.996	0		30.474
Vitale Vakantieparken	811		10.920	1.395	0		9.525
Wandelkn. Deel 3 Meppel/Westerveld/Noordenveld	845		248.327	79.207	0		169.120
Wandelknooppunten onderhoud	850		77.834	8.277	59.626		129.183
Paardrijden en mennen	851		6.788	13.183	5.559	836	
Bankjes in Drenthe	852	19.903		0	0	19.903	
Perspectief 2030	853		5.833	13.333	25.000		17.500
Ruiterroute De Wolden	855		2.303	0	0		2.303
Wandelkn. Deel 4 Borger-O/Coevorden/Midden-Dr.	856		187.881	66.084	52.000		173.797
Wandelplatform	857	539		4.236	0	4.775	
Wandelkn. Deel 5 rest van Drenthe	858		165.000	116.057	542.571		591.514
Wandelroutes WMD	861			612	0	612	
Afgeronde projecten in 2022			-3.714	176.699	180.413		
Mutatie projectsaldo				375.090			
Totaal		**20.442**	**759.755**	**867.191**	**867.191**	**26.126**	**1.140.529**

Bijlage 4b

Toelichting op lopende projecten
(bedragen in euro's)

Naam project:	**Regionaal Landschap**	
Totale kosten:	44.600	
Subsidie:	40.000	
Bijdrage derden:	4.600	
Startdatum:	1 augustus 2015	
Einddatum:	31 december 2021 gewijzigd naar 31 december 2023	
	Saldo per 31 december 2022	17.113
	Nog te verwachten kosten	-17.113
	Nog te verwachten inkomsten	0
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Buitensportfonds**	
Totale kosten:	59.923	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	12.500	
Recreatieschap:	47.423	
Startdatum:	1 december 2016	
Einddatum:	31 december 2021 gewijzigd naar 31 december 2023	
	Saldo per 31 december 2022	30.474
	Nog te verwachten kosten	-2.500
	Nog te verwachten inkomsten	0
	Per saldo	**27.974**

Naam project:	**Vitale Vakantieparken**	
Totale kosten:	247.028	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	32.028	
Recreatieschap:	215.000	
Startdatum:	1 januari 2017	
Einddatum:	31 december 2024	
	Saldo per 31 december 2022	9.525
	Nog te verwachten kosten	-159.525
	Nog te verwachten inkomsten	150.000
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Wandelknooppunten deel 3 Meppel/W'veld/N'veld**	
Totale kosten:	367.858	
Subsidie:	130.000	
Bijdrage derden:	205.858	
Recreatieschap:	32.000	
Startdatum:	1 november 2019	
Einddatum:	31 december 2022 gewijzigd naar 1 juni 2024	
	Saldo per 31 december 2022	169.120
	Nog te verwachten kosten	195.120
	Nog te verwachten inkomsten	26.000
	Per saldo	

Naam project:	**Wandelknooppunten onderhoud**	
Totale kosten:	n.t.b.	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	n.t.b.	
Recreatieschap:	0	
Startdatum:	1 oktober 2020	
Einddatum:	n.v.t.	
	Saldo per 31 december 2022	129.183
	Nog te verwachten kosten	-129.183
	Nog te verwachten inkomsten	0
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Paardrijden en mennen in Drenthe op de kaart**	
Totale kosten:	35.298	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	2.000	
Recreatieschap:	33.298	
Startdatum:	1 november 2020	
Einddatum:	31 december 2022 gewijzigd in 1 juli 2023.	
	Saldo per 31 december 2022	-836
	Nog te verwachten kosten	-23.164
	Nog te verwachten inkomsten	24.000
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Bankjes in Drenthe**	
Totale kosten:	100.000	
Subsidie:	75.000	
Bijdrage derden:	0	
Recreatieschap:	25.000	
Startdatum:	1 december 2020	
Einddatum:	1 april 2022 verlenging project 31 dec. 2024	
	Saldo per 31 december 2022	-19.903
	Nog te verwachten kosten	-20.097
	Nog te verwachten inkomsten	40.000
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Perspectief 2030**	
Totale kosten:	25.000	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	0	
Recreatieschap:	25.000	
Startdatum:	1 december 2020	
Einddatum:	31 december 2029	
	Saldo per 31 december 2022	17.500
	Nog te verwachten kosten	-17.500
	Nog te verwachten inkomsten	0
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Ruiterroute De Wolden**	
Totale kosten:	3.839	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	0	
Recreatieschap:	3.839	
Startdatum:	1 juli 2021	
Einddatum:	1 juli 2022	gewijzigd in 1 juli 2023
	Saldo per 31 december 2022	2.303
	Nog te verwachten kosten	-2.303
	Nog te verwachten inkomsten	0
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Wandelknooppunten deel 4 Borger-O/Coev/Mid-Dr**	
Totale kosten:	390.737	
Subsidie:	195.000	
Bijdrage derden:	165.737	
Recreatieschap:	30.000	
Startdatum:	1 juli 2021	
Einddatum:	1 juni 2024	
	Saldo per 31 december 2022	173.797
	Nog te verwachten kosten	-294.797
	Nog te verwachten inkomsten	121.000
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Wandelplatform**	
Totale kosten:	10.000	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	0	
Recreatieschap:	10.000	
Startdatum:	1 december 2020	
Einddatum:	1 september 2024	
	Saldo per 31 december 2022	-4.775
	Nog te verwachten kosten	-5.225
	Nog te verwachten inkomsten	10.000
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Wandelknooppunten deel 5 rest van Drenthe**	
Totale kosten:	1.338.813	
Subsidie:	766.217	
Bijdrage derden:	482.596	
Recreatieschap:	90.000	
Startdatum:	1 december 2020	
Einddatum:	31 december 2024	
	Saldo per 31 december 2022	591.514
	Nog te verwachten kosten	-1.222.755
	Nog te verwachten inkomsten	631.241
	Per saldo	**0**

Naam project:	**Wandelroutes WMD**	
Totale kosten:	6.323	
Subsidie:	0	
Bijdrage derden:	6.323	
Recreatieschap:	0	
Startdatum:	1 september 2022	
Einddatum:	1 augustus 2023	
	Saldo per 31 december 2022	-612
	Nog te verwachten kosten	-5.711
	Nog te verwachten inkomsten	6.323
	Per saldo	**0**

Bijlage 5

Fonds Recreatie en Toerisme

2022

Projectnr.	AB/DB-besluit	Project	Bestemd	Totale project kosten	Uitg. eerdere jaren	Uitgaven	Nog uit te geven	"Vrijval/ over-schrijding"	Fin. afw.	Status
887	DB: 11-01-2017	Vitale vakantieparken	50.000,00	zie 2017		0,00	0,00	50.000,00	nee	
888	DB: 04-04-2018	Vitale vakantieparken taskforce	60.000,00	zie 2018		60.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
889	DB 14-11-2018	Hünenweg	16.907,00	zie 2019		-3.255,08	20.162,08	0,00	ja	klaar
890	Directie	St. De Hondsrug UNESCO Global Geopark	20.000,00	zie 2014		20.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
891	Directie	Congres 2022 en 2021	10.000,00	10.000,00		9.830,08	169,92	0,00	ja	klaar
892	Directie	Bestuursexcursie	6.000,00	6.000,00		5.565,40	434,60	0,00	ja	klaar
893	Directie	NP Drentse-Friese grensstreek nieuwe stijl	6.000,00	500.740,00		0,00	6.000,00	0,00	nee	
894	DB 08-09-2021	Bezoekerscentrum Orvelte 'De Bruntingerhof'	17.500,00	1.127.700,00		0,00	17.500,00	0,00	nee	
895	DB 08-09-2021	Van Gogh in Drenthe	25.000,00	1.300.000,00		25.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
896	Directie	Visie recreatief varen in Drenthe	5.000,00	10.000,00		0,00	5.000,00	0,00	nee	
897	Directie	Ontw. vrijetijdssector Drenthe/Perspectief 2030	25.000,00	Zie 2020		25.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
898	Directie	Marketingagenda Zuidwest Drenthe	5.000,00	100.000,00		0,00	5.000,00	0,00	nee	
899	Directie	Ontw. wandelnetwerk Aa en Hunze	15.000,00	1.430.000,00		15.000,00	0,00	0,00	ja	
900	Directie	Ontwikkeling wandelnetwerk Assen	15.000,00	0,00		15.000,00	0,00	0,00	ja	
901	Directie	Ontwikkeling wandelnetwerk Hoogeveen	15.000,00	0,00		15.000,00	0,00	0,00	ja	
902	Directie	Ontwikkeling wandelnetwerk Emmen	15.000,00	0,00		15.000,00	0,00	0,00	ja	
903	Directie	Ontwikkeling wandelnetwerk Tynaarlo	15.000,00	0,00		15.000,00	0,00	0,00	ja	
904	Directie	Gem. Ooststellingwerf Toer. Overstappunten	7.000,00	30.000,00		0,00	7.000,00	0,00	nee	
905	Directie	BOCE-gemeenten Energy Game	12.500,00	38.500,00		6.166,67	6.333,33	0,00	nee	klaar
906	Directie	Landgoed Dickninge	1.000,00	17.500,00		1.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
907	Directie	TB onderz Wveld/Midden-Drenthe/Borger-Odoorn	3.500,00	27.500,00		2.950,00	0,00	550,00	nee	klaar
908	directie	HHW Express	1.000,00	11.000,00		1.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
909	Directie	Congres goed werkgeverschap	1.000,00	20.000,00		0,00	1.000,00	0,00	nee	
910	Directie	Stichting Paardrijroutes	5.000,00	10.000,00		5.000,00	0,00	0,00	nee	klaar
911	Directie	European Week of cycle tourism 2022	7.500,00	7.500,00		7.500,00	0,00	0,00	nee	klaar
912	Directie	Dorpsbel Drouwen picknickbank	250,00	250,00		0,00	250,00	0,00	nee	
913	Directie	Toegankelijk Westerveld	1.000,00	1.000,00		500,00	500,00	0,00	nee	klaar
914	Directie	Nationaal Park Drentse AA duurzaam toerisme	5.000,00	201.300,00		5.000,00	0,00	0,00	nee	klaar

Bijlage 5

Fonds Recreatie en Toerisme

2022

Projectnr.	AB/DB-besluit	Project	Bestemd	Totale project kosten	Uitg. eerdere jaren	Uitgaven	Nog uit te geven	"Vrijval/ over-schrijding"	Fin. afw. rsd.	Status
915	Directie	HVP	7.500,00	50.000,00		7.500,00	0,00	0,00	nee	klaar
916	Directie	RET5 afloop	-996,70	0,00		-996,70	0,00	0,00	ja	klaar
917	Directie	Vernieuwing FKNP afloop	-2.300,00	0,00		-2.300,00	0,00	0,00	ja	klaar
918	Directie	Koppelkansen N34	3.252,07	6.504,14		3.252,07	0,00	0,00	ja	klaar
Totaal			**373.612,37**	**4.905.494,14**		**253.712,44**	**69.349,93**	**50.550,00**		

Afloop 2021										
868	Directie	Ecorys	20.000,00	20.000,00		14.050,00	5.950,00	0,00	ja	klaar
869	Directie	NP Drentse-Friese grensstreek nieuwe stijl	16.000,00	500.740,00		0,00	10.000,00	6.000,00	nee	klaar
870	Directie	Bankjes in Drenthe	25.000,00	100.000,00		0,00	25.000,00	0,00	ja	
871	Directie	Org. Wandelplatform Dr. 2021-23	10.000,00	10.000,00		0,00	10.000,00	0,00	ja	
877	Directie	Recreatieve voorzieningen Oude Willem	16.045,00	100.000,00		16.045,00	0,00	0,00	nee	klaar
884	Directie	Staatsbosbeheer beleven en benutten natuur	5.000,00	33.140,50		0,00	5.000,00	0,00	nee	
885	Directie	Ellert en Brammert film	5.000,00	80.000,00		0,00	5.000,00	0,00	nee	
886	Directie	Ont. vrijetijdssector Drenthe Perspectief 2030	25.000,00	Zie 2020		0,00	0,00	25.000,00	nee	
Afloop 2020										
829	Directie	Marketingagenda Zuidwest Drenthe	5.000,00	zie 2019		0,00	5.000,00	0,00	nee	
837	Directie	Stellingenpad	750,00	35.150,00		0,00	750,00	0,00	nee	
840	Directie	Continu Vrije Tijd Onderzoek (CVO) 2020	5.751,00	17.253,00	2.875,50	0,00	2.875,50	0,00	nee	
843	Directie	Wandelnetwerk Noordenveld (fase 2)	15.000,00	0,00		15.000,00	0,00	0,00	ja	
859	Directie	Paardrijden en mennen in Drenthe op de kaart	24.000,00	24.000,00		0,00	24.000,00	0,00	ja	
Afloop 2019										
777	Directie	St. Het Dr. Landschap knapzakroutes 3.0	15.000,00	114.000,00		0,00	15.000,00	0,00	nee	
780	Directie	Wandelnetwerk fase 3 De Wolden	21.000,00	141.667,00		0,00	21.000,00	0,00	ja	
804	Directie	Kwaliteitsimpuls Ruiterw-Zeegse Drentsche Aa	10.000,00	233.635,00		0,00	10.000,00	0,00	nee	
Totaal			**592.158,37**	**6.315.079,64**	**2.875,50**	**298.807,44**	**208.925,43**	**81.550,00**		

Bijlage 6

Bestemmingsreserve fonds Recreatie en Toerisme
(bedragen in euro's

	stand per 1 januari	bijdragen gemeenten	verkoop Pottendijk	uitgaven fonds	stand per 31 december	investeringen mogelijk gemaakt door het fonds
verslagjaar 2018	438.732	289.597	0	-306.939	421.390	1.682.533
verslagjaar 2019	421.390	290.615	0	-272.594	439.411	2.719.790
verslagjaar 2020	439.411	303.606	0	-199.081	543.936	1.227.385
verslagjaar 2021	543.936	309.442	297.088	-267.806	882.660	1.288.720
verslagjaar 2022	882.660	311.582	0	-298.807	895.435	4.905.494
Totaal						**11.823.922**

De middelen welke per 31 december aanwezig zijn in de bestemmingsreserve zijn reeds toegezegd.
Veelal betreffen dit bijdragen aan langjarige projecten. De uitbetaling van de gelden vindt veelal achteraf plaats (nadat verantwoording van het project is ontvangen).

Bijlage 7

Wet Normering Topinkomens - Verantwoording 2022 Recreatieschap Drenthe
Per 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze regelgeving verplicht om de bezoldiging van topfunctionarissen toe te lichten.
De topfunctionarissen betreffen de leden van het Algemeen Bestuur, het Dagelijks Bestuur en de directeur.
De WNT is van toepassing op Recreatieschap. Het voor Recreatieschap toepasselijke algemeen bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000.

2022

Naam	D.B. Dijkstra
Functiegegevens	Directeur
Functievervulling 2022	1/1-31/12
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking	ja
Beloning	100.933
Onkostenvergoeding	1.610
Beloningen betaalb. op termijn	17.687
Subtotaal	120.230
Individueel WNT-maximum	216.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	**120.230**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

2021

Naam	D.B. Dijkstra
Functiegegevens	Directeur
Functievervulling 2021	1/1-31/12
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking	ja
Beloning	90.574
Onkostenvergoeding	0
Beloningen betaalb. op termijn	16.427
Subtotaal	107.001
Individueel WNT-maximum	209.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	**107.001**

Recreatieschap Drenthe kent een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur.
De bestuurders krijgen geen vergoeding voor hun inzet in de betreffende besturen.

Voor de samenstelling van het Algemeen Bestuur en het Dagelijks bestuur verwijzen wij u naar het jaarverslag.

Bijlage 8

Gebeurtenissen na balansdatum
In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de rekening moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen, die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk zijn voor het inzicht van het bestuur bij de vastelling van de jaarstukken. Het gaat dan om gebeurtenissen met materiële bedragen ten opzichte van het totaal van baten en/of lasten.

Wij verwachten vooralsnog geen financiële impact op gebeurtenissen die na balansdatum gespecificeerd moeten worden.

Recreatieschap **Drenthe**

Recreatieschap Drenthe | Drift 11c | 7991 AA | Dwingeloo | **recreatieschap.nl**
KvK-nr.: 52124479 | BTW-nr.: NL003828591B01

Begroting **2024**

(inclusief meerjarenraming 2025-2027)

Zoeken naar nieuw evenwicht

recreatieschap.nl

Recreatieschap **Drenthe**

Inhoud**sopgave**

Aanbiedingsbrief 2024 5
Verplichte paragrafen 18
Programmabegroting 24
Toelichting programmabegroting 26
Bijlagen 31
Bijlage I: Bijdragen gemeenten exploitatiekosten 32
Bijlage II: Fonds Recreatie en Toerisme 33
Bijlage III: Totale bijdragen gemeenten 2024 34
Bijlage IV: Investeringsstaat 36
Bijlage V: Meerjarenraming 2025-2027 38
Bijlage VI: Meerjarenraming 2025-2027 per gemeente 40
Bijlage VII: Begrotingsgegevens ten behoeve van het BBV 42
Bijlage VIII: Geprognosticeerde begin- en eindbalans 43
Bijlage IX: EMU-saldo 44
Bijlage X: Financiële kengetallen 45
Bijlage XI: Overzicht van incidentele baten en lasten 45

Aanbiedingsbrief **2024**

Aanbiedingsbrief 2024

ALGEMEEN

Begroting

Met het opstellen van deze begroting (inclusief meerjarenraming 2025-2027) geven we de belangrijkste doelstellingen en activiteiten aan welke Recreatieschap Drenthe in 2024 verwacht te realiseren en de daarbij behorende financiën. De ontwerpbegroting 2024 van Recreatieschap Drenthe zal, conform de afspraken binnen de nota 'Samen werken aan Drenthe', aan de deelnemende gemeenten voor 15 april 2023 worden aangeboden.

De begroting 2024 dient al vroeg te worden opgesteld en voorgelegd aan de deelnemers. Het Dagelijks Bestuur van het Recreatieschap is van mening dat deze begroting niet een statisch gegeven hoort te zijn. Mocht later het takenpakket nog substantieel wijzigen of de toegepaste indexering significant afwijken, dan zal een begrotingswijziging worden aangeboden.

Gemeenschappelijke regeling
Het Recreatieschap is, als gemeenschappelijke regeling van de twaalf Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf, één van dé instrumenten die de deelnemende gemeenten inzetten om snel, effectief, daadkrachtig en succesvol de toegevoegde waarde van de recreatief-toeristische sector te vergroten. De onderlinge samenwerking is een voorwaarde om tot effectief beleid te komen. Immers de doelgroep, toeristen en recreanten, kent geen grenzen. We werken aan het creëren van kansen voor onze opdrachtgevers, mogelijkheden voor de ondernemers en resultaten voor de recreanten en toeristen.

Gemeenten hebben een groot aantal publieke taken die verschillend van aard en omvang zijn. Sommige van deze taken worden gemeenschappelijk door een andere partij uitgevoerd. Dit is efficiënter, effectiever, er is meer expertise, men kan van elkaar leren en er is sprake van een grotere bestuurlijke kracht.

Het Recreatieschap levert door haar reguliere werkzaamheden en projecten een directe bijdrage aan deze opgaven. Dit uit zich in het bijdragen aan het uitwisselen en combineren van kennis, leggen en/of verbeteren van onderlinge contacten, adviseren, ontwikkelen van beleid, ontwikkelen en in stand houden van de toeristische infrastructuur, participatie in en coördinatie van projecten en inzet en beheer van financiële middelen van het fonds voor Recreatie en Toerisme.

N.B.: De deelnemers aan de regeling Recreatieschap Drenthe zijn de Drentse gemeenten en de Friese gemeente Ooststellingwerf. Voor de leesbaarheid wordt in deze nota gesproken over Drenthe en Drentse ontwikkelingen maar dit betreft uiteraard ook gemeente Ooststellingwerf.

1. Inleiding

Het Recreatieschap zorgt voor Drenthe-brede afstemming van beleid tussen de diverse gemeenten. En zij behartigt de belangen van de Drentse gemeenten en Ooststellingwerf.

Het Recreatieschap levert door haar reguliere werkzaamheden en projecten een directe bijdrage aan deze opgaven. Dit uit zich in het bijdragen aan het uitwisselen en combineren van kennis, leggen en/of verbeteren van onderlinge contacten, adviseren, ontwikkelen van beleid, ontwikkelen en in stand houden van de toeristische infrastructuur, participatie in en coördinatie van projecten en inzet en beheer van financiële middelen van het fonds voor Recreatie en Toerisme.

2. Ontwikkelingen 2022

Onzekerheid

De sector Recreatie en Toerisme was in 2022 herstellende van de gevolgen van de Covid-19 pandemie. Met name de horeca, groepsaccommodaties, dagrecreatie en musea kwamen door de grote beperkingen uit zware, in ieder geval zakelijke, tijden. Campings, en in mindere mate de bungalowparken, lieten betere bezettingen zien.

Dankzij de pandemie hebben heel veel Nederlanders Drenthe (her)ontdekt en hun waardering voor de kwaliteiten van Drenthe zijn hoog; daar mogen we met elkaar trots op zijn. De lockdown zorgde daarnaast ook dat eigen inwoners de recreatieve voorziening (wandel- en fietsnetwerken) in hun directe omgeving waarderen.

De sector kreeg ook te maken met andere maatschappelijke uitdagingen. We hebben de inval van Rusland in het buurland Oekraïne. De impact is groot op ons sociale en maatschappelijke leven, ons gevoel van veiligheid en de vraag is of dit ook blijvend is. Daarnaast leidt de oorlog ook tot verstoring van het aanbod van producten en grondstoffen. De energieprijzen worden opgedreven en dit drukt de groei van de wereldhandel.

De verstoring komt tot uiting door inflatie. In eerste instantie dus vooral veroorzaakt door de ontwikkeling van de energieprijzen, maar inmiddels verbreedt zich dit naar andere goederen en diensten. De hoge inflatie en economische onzekerheid zorgen ervoor dat de consument minder uitgeeft.

Daarnaast zien veel sectoren zich nog steeds geconfronteerd met personeelstekorten die de groei beperken, van zorg tot horeca en zakelijke dienstverlening. Het duurzaam aan je bedrijf binden van arbeidskrachten in een periode van onzekere bedrijfsvoering en een krappe arbeidsmarkt is geen geringe opgave. Door de krapte op de arbeidsmarkt (en de hogere inflatie) neemt de loonstijging toe.

Bovendien zien we een aanzienlijke terugloop van de instroom van studenten én denkt zo'n 18 procent van de medewerkers erover om de sector te verlaten. Om de sector aantrekkelijker te maken, moet er worden ingezet op het verbeteren van goed werkgeverschap en arbeidsvoorwaarden, meer vaste dienstverbanden en doorgroeimogelijkheden. De gastvrijheidssector zucht na de coronacrisis onder de personeelscrisis.

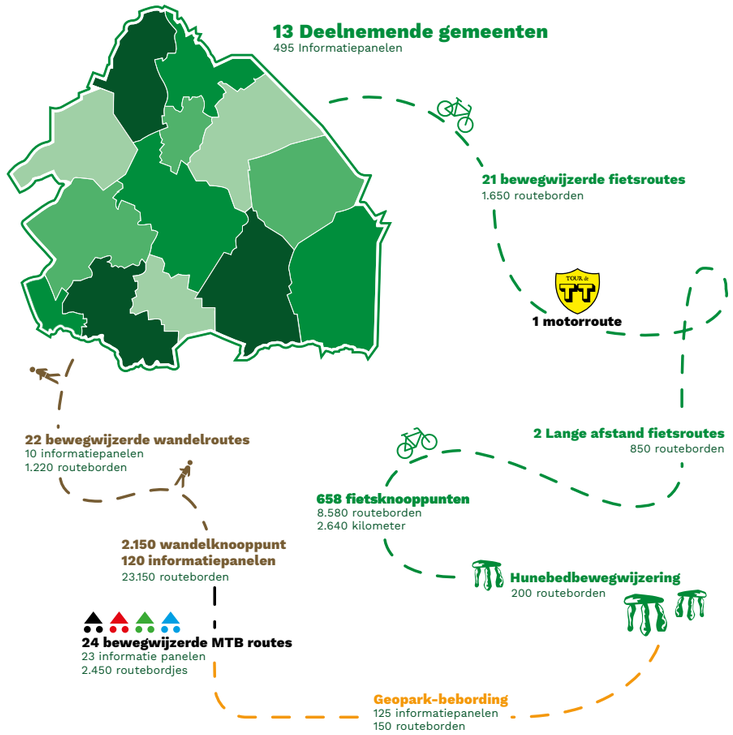

Ruimtelijke ontwikkelingen

De Nederlandse bevolking is in 2022 bijna twee keer zo snel gegroeid als een jaar eerder, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De groei wordt vooral verklaard door het hoge aantal immigranten, ongeveer 402.000 mensen zijn naar Nederland verhuisd. Op de woningmarkt is meer nieuwbouw nodig om aan de gestegen vraag tegemoet te komen.

Vanuit 'Den Haag' worden plannen ontwikkeld die vergaande gevolgen zullen hebben voor de agrarische sector. De agrarische sector is onder ander vanwege de grote hoeveelheid land essentieel voor het realiseren van veel maatschappelijke opgaven. Hoe de vrijkomende ruimte wordt ingevuld is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied en dus zeker ook voor de recreatieve sector.

Het stikstofprobleem beperkt ook de ontwikkelruimte van bedrijven. In of dichtbij Natura-2000 gebieden zijn bijna geen mogelijkheden voor het aanpassen van toeristische bedrijven. Ook het organiseren van evenementen is lastig en staat onder druk.

We zitten in een periode met veranderende weerssituaties; denk hierbij aan perioden van extreme droogte, hitte en regenval. Hoe kun je de natuurwaarde op je park versterken? Hoe komt jouw park van het gas af? Hoe gaan we zo zorgvuldig om met onze grondstoffen en beperken we het afval?

Verduurzaming

Verduurzaming is een onderwerp waarop we de komende jaren actief willen gaan stimuleren en ondersteunen. Zodat de parken kunnen bijdragen aan een mooiere, gezondere en vitaler Drenthe.

De behoefte aan vakantie is groot. Recreatie en toerisme is én blijft belangrijk voor de brede welvaart van Drenthe en Ooststellingwerf.

Voorkeur die zichtbaar is, zijn vakanties in zelfstandige accommodaties en vakanties in een natuurlijke/ ruimtelijke omgeving. De terugkeer van de internationale reiziger is nog wat matig. De maatschappelijke behoefte aan recreatie neemt toe en zal ook in de komende jaren blijven groeien (ook gelet op de toename van de bevolking). Ook vanuit het oogpunt van gezondheid en welzijn wordt een steeds groter belang gehecht aan een actieve leefstijl, waarvan recreatie deel uitmaakt. Met name in de corona-periode heeft men de eigen directe leefomgeving opnieuw ontdekt en opnieuw leren waarderen.

Samenwerking is en blijft het sleutelwoord naar de toekomst toe. Een toekomst waar het ook aankomt op creativiteit. Het Recreatieschap biedt vanuit haar taak, opdracht en sleutelpositie hulp en ondersteuning aan daar waar het nodig is om recreatie en toerisme in Drenthe en Ooststellingwerf weer op het peil te brengen van voor de crisis.

3. Economische impact

De recreatief-toeristische sector is een belangrijke sector; deze zorgt voor omzet én werkgelegenheid en bevordert de leefbaarheid. Met 9,1 miljoen overnachtingen, ruim 1 miljard aan (directe en indirecte) bestedingen én 17.000 banen (1 op de 13 banen) is deze sector een belangrijke motor van de Drents economie.

De impact van de sector is breed; die gaat verder dan economische effecten als bestedingen en werkgelegenheid. Recreatie en toerisme draagt bij aan het behoud van voorzieningen. Daarnaast biedt het inwoners plezier en vertier in hun woon- en leefomgeving en draagt recreatie bij aan hun gezondheid. De vrijetijdssector versterkt de trots van inwoners en geeft ook de gelegenheid om via vrijwilligerswerk deel te blijven nemen aan de maatschappij. Naast belangrijk voor de toerist, dus ook zeker belangrijk voor de eigen inwoner. De klandizie voorkomt dat winkels hun deuren moeten sluiten. Het geeft ook inwoners meer plezier en vertier in hun directe woonomgeving. Voorzieningen hebben naast een praktische waarde voor mensen ook een sociale en emotionele waarde.

Het aantal bestedingen en de werkgelegenheid (het jaar 2021 vergeleken met het jaar 2020) is, als gevolg van de corona-maatregelen, gestegen met 16%. De werkgelegenheid is gestegen van 7,5% naar 8,0%. Hierbij is overigens geen rekening gehouden met de steunmaatregelen van de Rijksoverheid en de steun van Provincie en gemeenten.

Ecorys rapport Monitor Toerisme Drenthe (directe en indirecte bestedingen per gemeente; 2021)

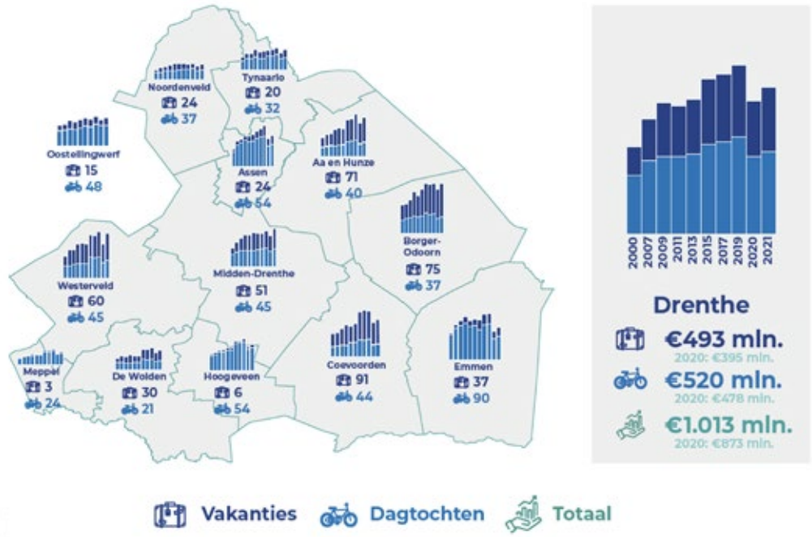

Omvang directe en afgeleide dagtocht- en vakantiebestedingen per gemeente (x € mln.), ontwikkeling 2007-2021

Ecorys rapport Monitor Toerisme Drenthe (aantal overnachtingen; 2021)

Ecorys rapport Monitor Toerisme Drenthe (directe en indirecte werkgelegenheid per gemeente; 2021)

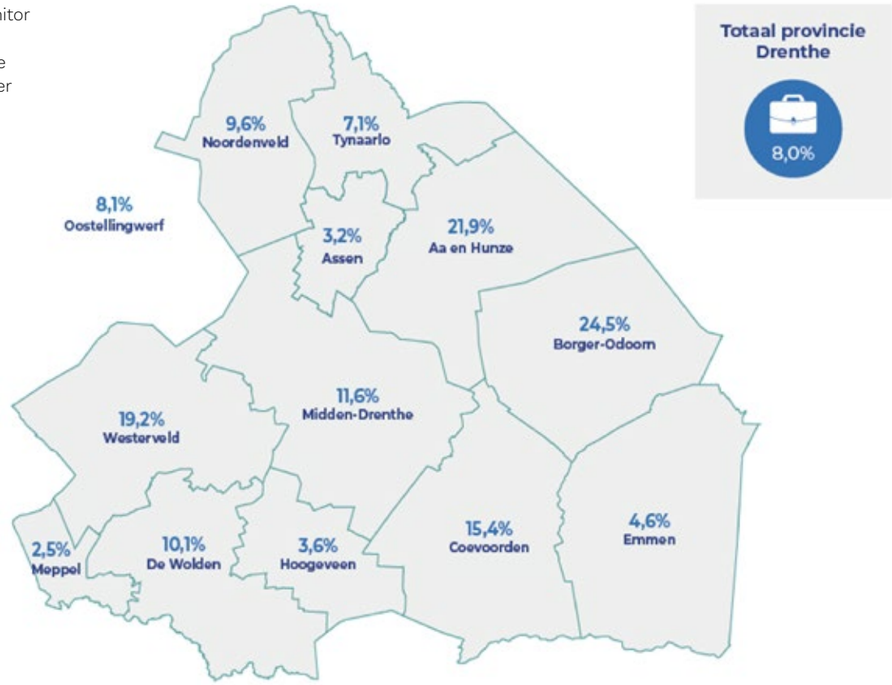

Het Recreatieschap voert jaarlijks (om zo de ontwikkelingen frequenter in beeld te krijgen) een onderzoek uit naar de ontwikkelingen in de sector in Drenthe (en Ooststellingwerf). Eind 2022 is het onderzoek gepresenteerd ten aanzien van de ontwikkelingen in 2021.

4. Recreatieschap Drenthe, de basis

Het Recreatieschap kent een aantal kerntaken:

BELEIDSONTWIKKELING EN ONDERSTEUNING
Ontwikkelen beleidsvisies en kennisuitwisseling (cursussen en overleggen voor o.a. de recreatieambtenaren (het AORTA), excursies, recreatiecongres, recreatiesociëteit, open colleges en studiereizen) ter inspiratie en ondersteuning van de deelnemers. Het Recreatieschap is een kleine, pragmatisch ingestelde uitvoeringsorganisatie. Door periodiek georganiseerde bijeenkomsten zorgen we voor onderling contact tussen beleidsmakers, bestuurders en de (recreatie-)ondernemers. In de praktijk blijkt dat deze werkvorm efficiënt en prettig werkt (zie ook Eindrapportage ‘Bestuurlijk Regionale Ecosystemen in Drenthe’). We voorkomen het onnodig opnieuw uitvinden van wielen en dragen bij aan afstemming op Drents niveau. Immers, veel recreanten en toeristen oriënteren zich op Drenthe als bestemming; daarom is het van belang om een groot aantal projecten en activiteiten op een Drents schaalniveau af te stemmen.

PROJECTONTWIKKELING EN BEHEER STIMULERINGSFONDS
Recreatieschap Drenthe voert veel projecten uit. Deze zijn veelal gemeentegrens overschrijdend. Vaak probeert het Recreatieschap de uitvoer van projecten mogelijk te maken door aan te sluiten bij subsidieprogramma’s (provinciaal, landelijk en Europees).

Vanuit de deelnemende gemeenten wordt ook jaarlijks een bijdrage ontvangen die wordt gestort in het zgn. stimuleringsfonds. De hoogte van de bijdrage is voor een deel gebaseerd op de opbrengst toeristenbelasting . Dit fonds maakt het mogelijk om snel en efficiënt financiële middelen ter beschikking te kunnen stellen aan nieuwe, gemeentegrensoverschrijdende ontwikkelingen in recreatie en toerisme. Hierbij zien we dat, via de inzet van het fonds, ook andere subsidiegelden worden gegenereerd. We creëren al jaren een multiplier van minimaal 4.

ROUTEBUREAU
Recreatieschap Drenthe ontwikkelt en onderhoudt routes (schoonmaak en herstel toeristische bebording). De routes zijn zowel bewegwijzerde routes als ook routesystemen (wandel- en fietsknooppunten). Door de introductie van het wandelknooppuntennetwerk in Drenthe zien we een forse toename binnen de pijler onderhoud.

De door-ontwikkeling van de pijler onderhoud is van belang voor het kwalitatief goed op peil houden van de netwerken. Bij het onderhoud van de wandelknooppunten en themaroutes kunnen we inmiddels rekenen op de inzet van ruim 80 vrijwilligers. Zij doen dat met veel passie en zorg. Toerist én bewoner beschikken daardoor over talloze mogelijkheden om, goed bewegwijzerd, de provincie te (ver)kennen.

Het betreft hier bewegwijzerde fietsroutes, fietsknoop-puntensysteem, wandelroutes, wandelknoop-puntensysteem, de TT-route voor motoren en fietsers, kanosteigers en onderhoud van enkele toiletgebouwen voor de recreatievaart. Daarnaast ondersteunen we gebruikersgroepen van ruiters, menners en MTB-ers in het beheer en onderhoud van hun routes.

Een goed op orde zijnde routestructuur is het visitekaartje dat de ondernemers mee kunnen geven aan hun gasten. Daarnaast leiden de routestructuren langs de kleine en grote verhalen van Drenthe, bezienswaardigheden en ondernemers, perfecte afstapmomenten voor de recreant.

Naast het fysiek verzorgen van routenetwerken draagt Recreatieschap Drenthe ook zorg voor het digitaal aanbieden van routeinformatie (zie drenthe.nl) en geeft zij advies; richting andere partijen die routes ontwikkelen.

De recreant/gebruiker staat ook binnen het Routebureau van Recreatieschap Drenthe altijd centraal. Wat is zijn/haar behoefte en hoe kan het Recreatieschap deze het beste invullen? Op basis hiervan ontwikkelt en digitaliseert het Recreatieschap het aanbod.

5. Recreatieschap Drenthe, acties 2024

Provincie Drenthe, Marketing Drenthe en het Recreatieschap hebben in 2021 samen met de vrijetijdssector het 'Perspectief op bestemming Drenthe 2030' ontwikkeld. Meer dan 200 ondernemers en andere partijen uit de sector waren erbij betrokken.

Ambitie van de visie is toerisme en recreatie te laten bijdragen aan de samenleving door van waarde te zijn voor bezoekers, bedrijven, bewoners én de bestemming Drenthe. Het doel is om Drenthe te laten bloeien. Duurzame groei van toerisme en recreatie met oog voor de balans tussen economie (bestedingen en banen), maatschappij (leefbaarheid, levendigheid en voorzieningenniveau) en omgeving (cultuur/erfgoed, natuur en landschap). Om dit te realiseren heeft het Perspectief drie ontwikkelstrategieën:

- Trots en respect voor onze cultuur en identiteit versterken én uitdragen.
- De natuurlijke waarden optimaal benutten en Drenthe profileren als dé Oerprovincie.
- Een aantrekkelijke bestemming creëren voor Drenten, young professionals en pionierende gezinnen

We bekijken onze werkzaamheden vanuit het Perspectief Drenthe 2030. Projecten en beleid die opgestart worden, laten we aansluiten bij de geformuleerde ontwikkelrichting.

Het Recreatieschap werkt jaarlijks met een motto. In 2024 is ons motto: 'Zoeken naar nieuw evenwicht'. Het Recreatieschap wil gemeenten en de sector ondersteunen om de nu voor ons liggende landelijke en provinciale opgaven gezamenlijk aan te pakken. Als we naar het jaar 2024 kijken willen we onze organisatie (binnen onze basistaken) inzetten op:

INTEGRALE AANPAK
Om een aantrekkelijke omgeving voor recreërende inwoners en toeristen (ook wel vrijetijdslandschap) te behouden en te versterken is het belangrijk recreatie in combinatie op te pakken met andere opgaven. Immers een bezoeker komt niet vanwege één product, maar vanwege het samenspel tussen verblijf, horeca, vermaak, landschap, winkels en vervoer, in combinatie met de natuurlijke en/of culturele omgeving. De natuurlijke en culturele omgeving, de fysieke inrichting en de sociale structuur van plekken zijn bepalend voor het goed functioneren van de vrijetijdseconomie – ook al zijn deze plekken niet louter bedoeld voor toerisme en recreatie (Bron: Agenda Bewuste Bestemmingen, CELTH, 2022)

Hoe de toekomst van het vrijetijdslandschap in Drenthe er uit ziet hangt af van de strategische keuzes die komende tijd gemaakt worden. Recreatieschap zet zich in om samen met de organisaties die betrokken zijn bij de verschillende opgaven, gezamenlijke visies en strategieën te ontwikkelen op het omgaan met recreatie in gebieden. Denk aan opgaven op het gebied van stikstof, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit en brede welvaart.

Dit om te bepalen welke gebiedsdelen zich lenen voor intensief gebruik (zonering) en om bezoekers te faciliteren met voorzieningen. We streven naar een goede balans tussen de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde van gebieden.

Verder zien we dat de natuurwetgeving (grote) invloed heeft op de toeristisch-recreatieve sector. Het is zoeken naar mogelijkheden om evenementen te organiseren, gelet op de complexe eisen vanuit stikstof. Daarnaast zijn veel ondernemers werkzaam in of tegen Natura-2000 gebieden. Een uitbreiding en/of verandering van je onderneming is niet meer alleen een economische afweging, maar tevens moeten er complexe berekeningen worden opgeleverd.

DUURZAAM ONDERNEMERSCHAP
Het streven naar een duurzame groei van toerisme, met een balans tussen economie, ecologie en leefbaarheid, staat centraal in het Perspectief op bestemming Drenthe 2030. Het streven gaat als een satéprikker door het werkveld toerisme en recreatie heen. Immers, het is van belang om het verbruik van fossiele energie terug te brengen, zowel voor het klimaat als vanuit bedrijfseconomisch perspectief. In vrijwel alle sectoren is het mogelijk om de CO2-voetafdruk te beperken.

Maatregelen om zorgvuldig om te gaan met grondstoffen zijn toepasbaar in de sector. Denk aan zorgvuldige inkoop van levensmiddelen, mogelijk recyclen van meubilair, goede afvalscheiding. Duurzaam personeelsbeleid (binden van arbeid) en omgaan met klimaatverandering zijn belangrijke items waarbij (een deel van) de ondernemers hulp kan gebruiken. Het Recreatieschap wil actief ondernemers hierbij ondersteunen, bijvoorbeeld door bestaande regelingen makkelijker toegankelijk te maken, evt. nieuwe regelingen te helpen ontwikkelen, kennissessies te organiseren en dergelijke.

BENUTTEN WANDELKNOOPPUNTENSYSTEEM
Heel Drenthe zal eind 2023 / begin 2024 voorzien zijn van het wandelnetwerk. In 2024 willen we meer economische spin-off voor Drenthe vanuit het wandelnetwerk ontwikkelen. We willen ondernemers en andere organisaties stimuleren om bij productontwikkeling van het wandelnetwerk gebruik te maken. Daarnaast gaan we het netwerk ook meer onder de aandacht brengen bij recreanten en inwoners van Drenthe. Het systeem past namelijk ideaal bij de trend naar meer keuzevrijheid (men kan zelf zijn route bepalen) en de verdere toename en spreiding van het aantal wandelende toeristen in Drenthe;

INZET WANDELPLATFORM DRENTHE
Het doel van het platform is het wandeltoerisme in Drenthe op een hoger plan te brengen. Het Recreatieschap is één van de drijvende krachten in dit platform. Vertegenwoordigers van wandelclubs, terreinbeheerders, horeca- en recreatiebedrijven, gemeenten en provincie e.a. komen hiervoor regelmatig bij elkaar. Doel is het wandelen in de etalage van Drenthe te zetten en de mogelijkheden en kwaliteiten van de wandelvoorzieningen Drenthe te promoten. Het platform zorgt voor afstemming. De organisaties in het platform zorgen zelf voor de uitvoering van projecten. Een voorbeeld is het project Impuls Drenthepad: dit project is ontstaan vanuit het Wandelplatform en wordt in 2023-2024 uitgevoerd onder regie van Nivon en Recreatieschap;

BELEIDSONTWIKKELING GERICHT OP DE NIEUWE FIETSRECREANT (E-BIKER)
Beleidsadvies en projecten ontwikkelen om de bestaande infrastructuur om te buigen naar de gewijzigde vraag (bredere fietspaden / passend en veilig wegdek e.d.) van de gebruiker. Samen met terrein beherende organisaties (TBO's), gemeenten en Provincie de fietsinfrastructuur écht toekomstbestendig maken en zorgen voor een goede onderhoudsstructuur.
Dit is belangrijk om ook in de toekomst Drenthe als fietsprovincie te kunnen blijven promoten;

ONTWIKKELING / INTERPRETATIE DATA
Data wordt steeds belangrijker en kan helpen bij het bepalen van je koers. Het Recreatieschap ziet hierin een taak voor het uitvoeren van een vertaalslag; van kwantitatieve cijfers naar kwalitatieve cijfers om gemeenten en ondernemers op basis van cijfers de juiste beslissingen te laten nemen (Ecorys-rapport/ Dashboard Impactmodel). We willen meer aansluiting zoeken bij de systematiek van de Landelijke Data Alliantie. Daarnaast willen we inzicht geven in gebruiksgegevens van ontwikkelde (route)infrastructuur. Zodat we ook cijfermatig het effect van bepaalde investeringen kunnen monitoren.

VERSTERKEN KWALITEIT SECTOR
In 2024 loopt het project Vitale Vakantieparken (VVP) af. We hopen dat dit project in de nog resterende looptijd kan bijdragen aan versterking van de sector, door middel van transformeren of vitaliseren. In 2024 willen we samen met gemeenten, ondernemers/ HISWA-RECRON, provincie Drenthe en ondernemers bekijken hoe we de impuls van VVP verder kunnen doorzetten naar toekomstige jaren.

De sector verdient de positieve impuls zoals deze is ontstaan door uitvoer van dit project. Het Recreatieschap draagt zowel financieel als met bestuurlijke inzet bij aan de uitvoering van VVP.

GEVRAAGD EN ONGEVRAAGD (PROACTIEF) DE DEELNEMENDE GEMEENTEN ONDERSTEUNEN
Middels een aantal adviezen en onderzoeken (sociaal-economische impact rapportages / onderzoek lokale lasten / adviezen t.a.v. trends en ontwikkelingen). Het doel is de ondersteuning van colleges en raden met de juiste kennis zodat de beste besluiten kunnen worden genomen binnen de gemeenten.

GEVRAAGD EN ONGEVRAAGD (PROACTIEF) DE ONDERNEMERS EN HET ONDERWIJS ONDERSTEUNEN
De verwachting is dat de krapte op de arbeidsmarkt een structureel probleem zal zijn. We willen meedenken met vraagstukken zoals 'hoe bind ik werknemers aan mijn bedrijf?' en 'het bevorderen van bijv. stageplaatsen de toekomstige werknemers', 'hoe zorgen we voor seizoensverlenging zodat arbeidskrachten langdurig kunnen worden aangetrokken', 'hoe zorgen we voor een goede aansluiting tussen scholing en werk'. We kijken hierbij ook om in Noord-Nederlands verband een hospitality pact op te richten samen met andere overheden, het onderwijs en ondernemers.

6. Financieel

Deze begroting bestaat uit het overzicht van de ontwikkelingen in de sector en van de baten en lasten (de uiteenzetting van de financiële positie). De begroting bevat tevens de verplichte paragrafen. De begroting is op 22 maart 2023 in de vergadering van het Dagelijks Bestuur behandeld. De vaststelling in het Algemeen Bestuur staat gepland tijdens de vergadering op 6 juli 2023.

Uitgangspunt is met deze begroting zo dicht mogelijk bij de werkelijkheid van 2024 te komen, in de wetenschap dat we zo nu en dan achterhaald worden door veranderingen in de tijd. Financieel gezien is de begroting 2024 een actualisering van de begroting 2023.

Naast de voornoemde onzekerheden kent het begrotingsjaar 2024 een aantal mutaties t.o.v. de begroting 2023 (mutaties op jaarbasis). Deze mutaties zijn (structurele) wijzigingen op de begroting 2023 en zullen derhalve in de conceptbegroting 2024 worden opgenomen

We houden rekening met de volgende nieuwe ontwikkelingen:

ONDERHOUD;
Voor het onderhoud van de routenetwerken hebben we gekozen voor een leasecontract van een elektrische auto. In verband met de risico's samenhangend met het onderhoud en in te schatten restwaarde is gekozen voor een leaseconstructie.
- stijging € 7.400

BUREAU;
De accountantskosten zijn gestegen. Het contract met de accountant liep af; onderhandelingen t.b.v. een nieuw contract zijn uitgekomen op een hogere prijs
- stijging € 4.000

Het Recreatieschap heeft in het najaar van 2022 een ziektekostenverzekering afgesloten. Hiertoe is besloten omdat kosten van langdurig ziekte dusdanig hoog zijn dat dit voor een kleine organisatie als het Recreatieschap leidt tot te grote risico's.
- stijging € 18.000

AFSCHRIJVINGEN
De afschrijvingen dalen doordat er in plaats van de aanschaf van 2 dienstauto's (zie begroting 2023)1 dienstauto middels een leaseconstructie aangeschaft.
- daling € 8.660

Verder verwerken we in deze begroting de afspraken voor gemeenschappelijke regelingen die gemaakt zijn (Drenthe brede afspraken) op advies van de VDG:
Het te hanteren prijsindexcijfer voor de prijsontwikkeling 2024 is afkomstig uit de cijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP). Hierbij komen we uit op een gewogen prijsindex van 4,2%.

De inflatie laat (na jaren waarin deze in de pas liep met de loon- en prijscorrectie) vanaf de 2e helft van 2021 een behoorlijke trendbreuk zien. Inmiddels weten we dat de gehanteerde indexcijfers bij het opstellen van de begroting 2022 (en 2023) achterhaald zijn. Bij ontwikkelingen als gevolg van veranderingen in het loon- en prijspeil wordt de deelnemersbijdrage in het komende begrotingsjaar (T+2) wel aangepast. Dit betekent dat de afwijking van het gebruikte indexcijfer (2,1%) bij het opstellen van de begroting 2022 wordt vergeleken met het nu (daadwerkelijke) indexcijfer over het jaar 2022 (6,8%); dus een afwijking van 4,7%. Opgeteld bij de gewogen prijs-indexatie van het jaar 2024 komen we daarbij uit op een stijging van 8,9% (= begroting 2023 € 992.650,00 x 8,9% = € 88.346 = € 1.080.996,=) .

De onttrekkingen uit de reserveringen zijn overeenkomstig eerdere besluiten van het Dagelijks Bestuur. De in de begroting opgenomen bedragen zijn de maximale onttrekkingen. Mocht overschrijding hiervan noodzakelijk blijken dan zal hier toestemming voor worden gevraagd middels een bestuursbesluit.
In 2024 zal de vaste kern van de organisatie van het Recreatieschap, evenals voorgaande jaren, bestaan uit ongeveer 9 fte. De bezetting bestaat uit de volgende disciplines:

- directie 1 fte;
- beleid, advisering, projectuitvoering 2,2 fte;
- toeristische bewegwijzering 4 fte;
- ondersteuning (secretariaat, communicatie, financiële administratie) 2 fte.

Het Recreatieschap initieert, geeft leiding aan en administreert veel projecten ter stimulering van recreatie en toerisme. Het Recreatieschap opereert met een vaste kern medewerkers. Indien noodzakelijk wordt tijdelijk extra menskracht ingehuurd ter uitvoering van een bepaald project. De kosten van deze inhuur zullen altijd gedekt moeten worden vanuit de projecten.

Het Recreatieschap dient van toegevoegde waarde te zijn voor haar gemeenten en voor de sector. Dit kan alleen met betrokken, ontwikkelingsgerichte en goed passende medewerkers. Het kapitaal van het Recreatieschap zijn deze medewerkers. Blijvend investeren in de ontwikkelkracht van de medewerkers is daarom van essentieel belang.

Stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme
Jaarlijks wordt door de Drentse gemeenten en gemeente Ooststellingwerf een bedrag voor dit fonds beschikbaar gesteld. Dit bedrag is gebaseerd op een – in de gemeenschappelijke regeling verankerde – vaste component in samenhang met de dagrecreatie en een variabele component gebaseerd op de toeristische overnachtingen in een gemeente. Dus een deel (ongeveer 3%) van de toeristenbelasting wordt feitelijk direct via het Recreatieschap ingezet ten behoeve van verdere ontwikkeling van de sector.

De toezeggingen uit het fonds maken het mogelijk snel andere subsidiemiddelen te generen (het fonds maakt het mogelijk om projecten in gang te zetten die anders niet, in beperktere omvang of met een veel langere aanlooptijd zouden zijn gerealiseerd). De inzet van het fonds is al jaren succesvol en de fondsmiddelen zorgen voor een grote multiplier (is vaak aanjager om andere middelen beschikbaar te krijgen).

Het budget van het fonds was in 2022 € 311.582,=. Uit de jaarrekening 2022 blijkt dat via het fonds een zeer effectief beleid mogelijk was, waardoor een groot aantal investeringen mogelijk zijn gemaakt (in 2022 voor een totaalbedrag van € 4.905.000,=).

Dankzij het fonds zijn onder andere de volgende projecten op een actieve en snelle wijze ondersteund: ondersteuning programma Vitale Vakantieparken, Horeca Vakpunt, ontwikkeling Visie Hippische Recreatie, organisatie congres, verdere uitrol wandelknooppunten, Van Gogh project, Geopark, Ecorys onderzoek, koppelkansen N34, bezoekerscentrum Orvelte, Energy game, ontwikkeling Hünenweg etc.

Het fonds blijft krachtig en succes vanuit de afgelopen jaren is bewezen. € 1 uit het fonds lokt € 4 van derden uit voor investeringen op het gebied van recreatie en toerisme in Drenthe en Ooststellingwerf.

Toeristische Informatievoorzieningen
Sinds 2018 is een afzonderlijke begrotingspost beschikbaar voor het ontwikkelen van gemeentegrens overstijgende productontwikkeling (Drenthe brochure, fiets- en wandelbrochures en gratis te verstrekken materialen), versterken gastheerschap, meertaligheid van het informatieaanbod, samenwerking met regio's en een betere aansluiting tussen marketing en informatievoorziening.

Daarnaast is het Recreatieschap eigenaar van de database die achter de website drenthe.nl hangt. Met Marketing Drenthe is een opdrachtgever/opdrachtnemer relatie ingericht waarbij Marketing Drenthe verantwoordelijk is voor het volledig en up-to-date houden van deze database. Jaarlijks wordt een activiteitenplan afgesproken (met jaarlijkse evaluatie) zodat één loket voor de ondernemers en evenementenorganisatoren kan worden aangeboden. Het Recreatieschap verzorgt uiteraard zelf het aanbod aan routes op drenthe.nl.

Tot slot
Het bestuur van het Recreatieschap blijft inspelen op de ontwikkelingen binnen het recreatief en toeristisch product. Zij ziet in het Recreatieschap een uniek instrument om de gemeenschappelijke doelen te bereiken. Voor het Recreatieschap is samenwerking een vanzelfsprekendheid. De belangrijkste partners om de gezamenlijke doelen te bereiken zijn daarbij natuurlijk de gemeenten, Provincie Drenthe, Marketing Drenthe, brancheorganisaties, terrein beherende organisaties, recreatieparken, dagattracties, horeca en musea, sport- en evenementenorganisaties en cultuur- en natuurorganisaties.

Het Recreatieschap heeft een belangrijke spilfunctie en speelt al een groot aantal jaren een aanjagende en uitvoerende rol bij de nieuwe ontwikkelingen in de vrijetijdseconomie van Drenthe. Doel is de ontwikkeling van een vitale sector; Recreatieschap is initiator, (mede-)regisseur en coördinator voor alle Drentse gemeenten en Ooststellingwerf. Het project 'Vitale Vakantie Parken' is hiervan een mooi voorbeeld.

Recreatie en toerisme spelen zich in hoofdzaak op gemeentelijk niveau af. Hierbij valt te denken aan het ontwikkelen van voorzieningen, zoals fietspaden, dagrecreatieterreinen, parkeervoorzieningen, stimuleren van evenementen en natuurbeheer. Juist recreatie en toerisme zijn beleidsterreinen waarbinnen gemeenten gezamenlijk kunnen optreden en het verschil kunnen maken.

Als er een duidelijke samenhang is én afstemming tussen de diverse gemeenten, is er sprake van een goed ontwikkeld toeristisch product Drenthe. Een toerist kent immers geen grenzen en ziet niet waar gemeente- en provinciegrenzen ophouden. Bovengemeentelijke beleidsontwikkeling is hier zeker een voorwaarde voor succes.

VASTSTELLING
Wij verzoeken u de begroting 2024 vast te stellen.

Dagelijks Bestuur Recreatieschap Drenthe

Verplichte **paragrafen**

Verplichte paragrafen

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Financiering
3. Verbonden partijen
4. Grondbeleid

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen
Onder dit begrip verstaat het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) het verband tussen weerstandscapaciteit en de risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie. Twee keer per jaar, bij de begroting en bij de jaarrekening, moeten de belangrijkste financiële risico's worden geactualiseerd en doorgerekend. Recreatieschap Drenthe moet een eigen vermogen, een weerstandsvermogen, hebben om deze financiële risico's af te kunnen dekken, mochten ze zich voordoen.

De risico-inschatting is gestoeld op diverse aannames. De globale inschatting van kans en omvang is tijdsgebonden, waarbij het (voortschrijdend) inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Onder dergelijke risico's wordt derhalve verstaan: alle redelijk voorzienbare onzekerheden die niet direct vooraf kwantificeerbaar zijn. Daarom kunnen er geen voorzieningen voor worden gevormd.

Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van deze paragraaf. Hiervoor zijn immers verzekeringen afgesloten of voorzieningen gevormd.

De paragraaf weerstandsvermogen dient volgens artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) ten minste de volgende inhoud te bevatten:

- A. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de regeling beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- B. Een inventarisatie van risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie;
- C. Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's en de realisatie daarvan.

Ad.A
De huidige omvang van de algemene reserve (per 31-12-2022 € 148.756,=) is gezien de omvang van de activiteiten en huidige inzichten (ingeschatte risico's) voldoende.

Ad.B
De inventarisatie en risico-inschatting is gestoeld op diverse aannames. De globale inschatting van kans en omvang is tijdsgebonden, waarbij het (voortschrijdend) inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. We kunnen de volgende onderdelen onderscheiden:

Personeel
Een kleine organisatie als het Recreatieschap is kwetsbaar voor wat de personele bezetting betreft. Voor veel functies is de beschikbaarheid van vervanging op hetzelfde kwalitatieve niveau niet haalbaar. Dit betekent al snel dat een beroep gedaan moet worden op externe ondersteuning. Een interim-functionaris zal uit het weerstandsvermogen bekostigd moeten worden.

Periodiek vinden beoordelingsgesprekken plaats waarin aandacht is voor werkdruk en het gewenste ontwikkelperspectief van het personeel. Hierbij is m.n. ook aandacht voor het fysiek zwaardere werk van de medewerkers van het routebureau. Hierbij is zeker een risico denkbaar van meer ziekteverzuim en/of uitval. Ook heeft het Recreatieschap te maken met een werknemer die gebruik maakt van politiek verlof. Deze werknemer heeft een 'terugkeergarantie'; dit betekent dat de kans bestaat dat op termijn deze werknemer weer terugkeert binnen het personeelsbestand.
Op basis van onze inschattingen (kans en impact) komen we tot:

- Vervanging bij ziekte en calamiteit (directie); 6 maanden, € 52.000,=.
- Vervanging bij ziekte en calamiteit (administratie/routebureau); 6 maanden, € 26.000,=.
- Risico leeftijdsopbouw/ uitval/ politiek verlof;12 maanden, € 50.000,=.

In totaal betreft het ingeschatte financieel risico voor Personeel hiermee € 128.000,=.

Interne beheersing
Het Recreatieschap kent, net als iedere andere organisatie, mee- en tegenvallers in de sfeer van organisatie en overige kosten. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op overschrijding van budgetten voor huisvesting, communicatie, kantoor en overige kosten. Dergelijke tegenvallers dienen opgevangen te kunnen vanuit het weerstandsvermogen.

	Kans en impact	Financieel risico
Budgetoverschrijding	10 % van geraamde kosten	€ 20.000,= gedurende 1 jaar

Projecten
De projecten staan bij het Recreatieschap feitelijk buiten de exploitatie. Ter financiering van de projecten wordt een beroep gedaan op externe subsidiegevers. Daarnaast wordt aan een aantal projecten een bijdrage vanuit het stimuleringsfonds Recreatie en Toerisme toegekend. Het saldo van het stimuleringsfonds vormt feitelijk een buffer om de projecten te financieren en de eventuele mee- en tegenvallers op te vangen.

Balansrisico's
Dit betreft o.a. openstaande vorderingen, afschrijvingsmethodiek op activa etc. Gezien het bedrag en van welke organisatie c.q. bedrijf wij een vordering hebben openstaan, zullen deze vorderingen niet lang "openstaan" (het zijn vorderingen met een legitieme basis).

Gerechtelijke procedures
Op dit moment worden geen juridische procedures door of tegen de gemeenschappelijke regeling gevoerd.

Garanties
Op dit moment garanderen wij geen geldleningen die aan derden zijn verstrekt.

Onderhoud sanitaire voorzieningen
Ten behoeve van de recreatievaart hebben we enkele toiletvoorzieningen in beheer. In het kader van de bestrijding van de legionellabacterie vindt in het seizoen periodieke controle plaats. De fysieke toestand van de gebouwen is matig.

Coördinatie/projectverantwoording en uitvoering recreatief-toeristische projecten
Ook in 2024 en volgende jaren zullen projecten in uitvoering worden genomen. Deze projecten worden administratief en financieel verantwoord via een projectenadministratie. Door regelmatig overleg tussen de projectverantwoordelijke en de projectuitvoerende (juiste toepassing van de subsidievoorwaarden en de actualiteit van de projectadministratie) worden de financiële risico's tot een minimum beperkt.

Ad.C
Resumerend kan tot de volgende opstelling gekomen worden met betrekking tot het gewenste niveau van het benodigde weerstandsvermogen op basis van de geformuleerde uitgangspunten:

Totaaloverzicht	Financieel risico
Personeel	€ 128.000,=
Materieel	0,=
Interne beheersing	20.000,=
Overige opbrengsten	0,=
Projecten	0,=
Totaal	**€ 148.000,=**

De huidige omvang van de weerstandscapaciteit is per 31 december 2022 € 148.756,=. De ratio weerstandsvermogen bedraagt € 148.756 / € 148.000 = 1.
Dit is gezien de omvang van de activiteiten en huidige inzichten door het bestuur als toereikend geacht.

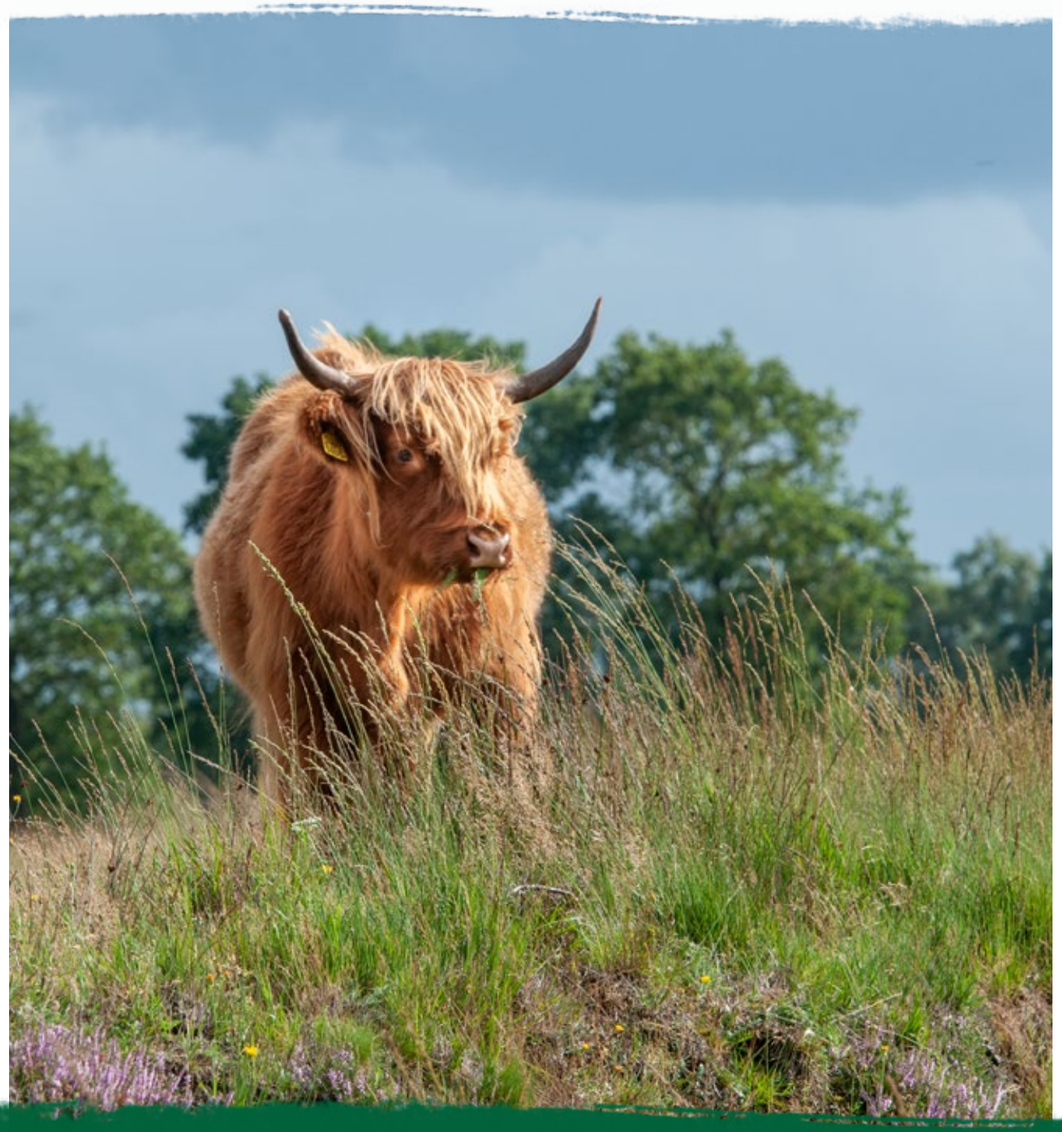

2. Financiering

Algemeen
Het belangrijkste thema van de wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is het inzicht geven in de treasuryfunctie bij decentrale overheden. De doelstellingen, richtlijnen en limieten van het voorgestane beleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. De treasuryparagraaf is één van de onderdelen waarmee de wetgever beoogd de transparantie en bestuurlijke beheersbaarheid van deze functie te bevorderen.

De wet Fido schrijft voor dat samen met de jaarstukken ook de overzichten met betrekking tot de renterisiconorm en de kasgeldlimiet bij Gedeputeerde Staten moeten worden ingediend. Vanaf 2004 is geen sprake meer van een vaste schuld (langlopende lening), een overzicht betreffende de renterisiconorm is dan ook niet van toepassing.

De kasgeldlimiet (de ruimte voor korte financiering) wordt volgens de wet Fido bij aanvang van het kalenderjaar 2023 gesteld op 8,2%. Wij streven door een actief treasurymanagement (bevoorschotting subsidies etc.) onder de kasgeldlimiet te blijven.

Omschrijving (bedragen x € 1.000,-)	**1e kw 2024**	**2e kw 2024**	**3e kw 2024**	**4e kw 2024**
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)	1.270.762	1.270.762	1.270.762	1.270.762
Toegestane kasgeldlimiet				
in procenten van de grondslag	8,2	8,2	8,2	8,2
in een bedrag	104.203	104.203	104.203	104.203

De bijdragen van de gemeenten worden in het 1e kwartaal ontvangen. Gedurende het jaar vindt er monitoring plaats aan de hand van tussentijdse cijfers.

3. Verbonden partijen
Het Recreatieschap kent geen verbonden partijen.

4. Grondbeleid
In het verslagjaar 2020 zijn de gronden, welke het Recreatieschap in bezit had te Emmer-Compascuum, verkocht aan beide pachters. De verkoop heeft plaatsgevonden op basis van de getaxeerde waarde. De verkoopopbrengst bestaat uit een eenmalige verkoopopbrengst en een 16-jarige toekomstige opbrengst. De toekomstige opbrengst zal ontvangen worden zodra de exploitatie van het geplande windmolenpark in productie wordt genomen. Naar verwachting zal deze opbrengst nog niet in 2024 van toepassing zijn.

Programma **begroting**

Programmabegroting

(in Euro's)

	Categorie omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
BATEN	Personeel	39.470	0	0
	Huisvesting	6.419	6.300	6.860
	Overige opbrengsten	64.602	18.900	11.000
	Projecten	375.090	p.m.	p.m.
	subtotaal	*485.581*	*25.200*	*17.860*
	Bijdrage gemeenten in exploitatie	931.953	974.598	1.083.165
	Fonds Recreatie en Toerisme	311.582	270.964	303.943
	subtotaal	*1.243.535*	*1.245.562*	*1.387.108*
	Totaal baten	**1.729.116**	**1.270.762**	**1.404.968**
LASTEN	Personeel	681.244	652.900	711.008
	Huisvesting	52.523	67.750	68.225
	Onderhoud	78.603	58.400	71.000
	Overige uitgaven	42.228	11.170	12.165
	Overige uitgaven toer. info voorz.	117.407	117.480	127.935
	Bestuur	1.438	570	620
	Bureau	76.575	72.080	99.625
	Afschrijvingen	4.298	12.300	3.299
	Projecten	375.090	p.m.	p.m.
	subtotaal	*1.429.406*	*992.650*	*1.093.877*
	Fonds Recreatie en Toerisme	298.807	270.964	303.943
	Totaal lasten	**1.728.213**	**1.263.614**	**1.397.820**
	Resultaat voor bestemming	**903**	**7.148**	**7.148**
	Saldo financieringsfunctie	7.686	0	0
	Onttrekkingen aan reserves:			
	Bestemmingsres. fonds R&T	0	0	0
	Bestemmingsres. personele inzet	51.454	15.852	15.852
	Bestemmingsres. onderhoud	0	0	0
	Bestemmingsres. infrastructuur	0	0	0
	Toevoegingen aan reserves:			
	Bestemmingsres. fonds R&T	12.776	0	0
	Bestemmingsres. personele inzet	23.000	23.000	23.000
	Bestemmingsres. toiletgebouwen	13.000	0	0
	Bestemmingsres. infrastructuur	0	0	0
	Algemene reserve	0	0	0
	Resultaat na bestemming	**11.267**	**0**	**0**

Toelichting **Programma begroting**

Toelichting programmabegroting

	Omschrijving	Raming excl. BTW		Raming excl. BTW
BATEN				
	Personeel		**Totaal**	**0**
	Huisvesting		**Totaal**	**6.860**
	Een deel van het kantoorpand wordt onderverhuurd aan het provinciale programma Vitale Vakantieparken.			
	Overige opbrengsten		**Totaal**	**11.000**
	Recreatiecongres	8.550		
	Excursie	2.450		
	Recreatieschap Drenthe organiseert jaarlijksv verschillende bijeenkomsten. Enerzijds voor de deelnemende gemeenten (bestuurders, raadsleden e.d.) in de vorm van een jaarlijkse bestuursexcursie. Anderzijds worden netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor betrokkenen uit de recreatie- en toerismesector, voor zowel overheid als ondernemers.			
	Bijdrage gemeenten in exploitatie		**Totaal**	**1.083.165**
	De deelnemende gemeenten betalen jaarlijks aan de Gemeenschappelijke Regeling, volgens verdeelsleutels zoals vastgelegd in de regeling, een bijdrage aan de exploitatie van de organisatie. In bijlage I staan de bedragen per gemeente vermeld.			
	Fonds Recreatie en Toerisme		**Totaal**	**303.943**
	De deelnemende gemeenten betalen jaarlijks aan de Gemeenschappelijke Regeling, volgens de bestaande bijdrageregeling, een bijdrage aan het Fonds Recreatie en Toerisme. De hierdoor beschikbare middelen worden ingezet ter stimulering van projecten in de recreatie- en toerismesector. In bijlage II staan de bedragen per gemeente.			

LASTEN

Omschrijving	Raming excl. BTW		Raming excl. BTW
Personeel		**Totaal**	**711.008**
Brutosalarissen	591.632		
Sociale lasten	253.555		

Het vaste personeel bestaat uit 11 medewerkers en 1 oproepkracht (8,87 fte's).

Ten gunste van deze post vindt jaarlijks een onttrekking plaats vanuit de bestemmingsreserve personele inzet van maximaal € 15.852.

Overige personeelskosten:

Geraamd wordt:			
Brutosalarissen naar projecten (1)	-49.000		
Brutosalarissen naar projecten onderhoud wandelknp (2)	-99.224		
Kosten P&O; administratie door gemeente Tynaarlo	5.555		
Opleidingen/cursussen	6.750		
Overige personeelskosten	1.740		

(1) Gezien de doorloop van de huidige projecten tot en met 2024 kunnen er uren (salariskosten) geboekt worden op bepaalde projecten; dit is een raming.
(2) 2 medewerkers houden zich bezig met het onderhoud wandelknooppunten; de salariskosten kunnen geboekt worden ten laste van onderhoud wandelknooppunten.

Huisvesting		**Totaal**	**68.225**
Huurkosten kantoorpand	47.915		
Energiekosten	14.155		
Schoonmaakkosten	3.650		
Overige huisvestingskosten	2.505		

Het Recreatieschap huurt een gedeelte van het kantoorpand aan de Drift (11c) te Dwingeloo.

Onderhoud		**Totaal**	**71.000**

Betreft onderhoud aan diverse routestructuren (w.o. wandel- en fietsroutes, fietsknooppunten- en wandelknooppuntennetwerk, MTB-bebording, Geopark, ruiterroutesstructuur) kosten wandelvrijwilligers en onderhoud toiletvoorzieningen recreatievaart.
Recreatieschap heeft via vele projecten een groot aantal voorzieningen gerealiseerd in de openbare ruimte. Het onderhoud van een aantal daarvan komt voor rekening van het Recreatieschap.
De onderhoudskosten zijn inclusief leasekosten voor een electrische auto. Ten opzichte van de begroting 2023 zijn hierdoor de afschrijvingen € 8.660 lager.

Overige uitgaven		**Totaal**	**12.165**
Recreatiecongres	8.495		
Recreatiesociëteit	1.220		
Excursie	2.450		

Overige uitgaven toeristische informatievoorzieningen		**Totaal**	**127.935**
Toeristische informatievoorzieningen	72.397		
Toeristische informatievoorzieningen Drenthe.nl	55.538		

Bestuur		**Totaal**	**620**

Omschrijving	Raming excl. BTW		Raming excl. BTW
Bureau		**Totaal**	**99.625**
Portikosten	1.307		
Telefoonkosten	3.049		
Reis-, verblijf- en autokosten	11.108		
Representatiekosten	1.111		
Kantoorbenodigdheden	1.198		
Kopieerkosten	1.884		
Leasekosten	1.329		
Kantinekosten	2.287		
Automatiseringskosten	21.780		
Documentatie en voorlichting	2.723		
Abonnementen/lidmaatschappen	1.742		
Bankkosten	871		
Verzekeringen	15.573		
Verzekeringen ziekteverzuim	18.000		
Accountantskosten	15.000		
Overige kosten	663		

Kapitaal		**Totaal**	**3.299**

In bijlage IV staan de afschrijvingen.

Fonds Recreatie en Toerisme		**Totaal**	**303.943**

Door inzet van dit fonds worden diverse projecten mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage.

Onttrekkingen aan reserves

Bestemmingsreserve personele inzet		**Totaal**	**15.852**

Jaarlijks wordt een bedrag van maximaal € 15.852 onttrokken aan deze bestemmingsreserve (conform besluit Algemeen Bestuur).

Toevoegingen aan reserves

Bestemmingsreserve personele inzet		**Totaal**	**23.000**

Jaarlijks wordt een deel van de bijdragen van de gemeenten toegevoegd aan de bestemmingsreserve personele inzet, maximaal € 23.000, conform besluit Algemeen Bestuur. Hierdoor kan flexibel worden ingespeeld op nieuwe projecten/ontwikkelingen en wordt de mogelijkheid geboden om gebruik te maken van een flexibele schil aan personeel.

Bijlagen

Bijlage I

Bijdragen gemeenten 2024 in de exploitatiekosten volgens bestaande bijdrageregeling

Gemeente:	in %	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aa en Hunze	7,75%	67.187	70.261	78.085
Assen	7,50%	65.020	67.995	75.570
Borger-Odoorn	8,00%	69.355	72.528	80.608
Coevorden	9,25%	80.191	83.861	93.203
De Wolden	6,75%	58.518	61.196	68.013
Emmen	18,00%	156.048	163.189	181.367
Hoogeveen	8,00%	69.355	72.528	80.608
Meppel	4,00%	34.677	36.264	40.304
Midden-Drenthe	10,00%	86.693	90.660	100.760
Noordenveld	7,25%	62.853	65.729	73.051
Ooststellingwerf	7,50%	65.020	67.995	75.570
Tynaarlo	6,25%	54.183	56.663	62.975
Westerveld	7,25%	62.853	65.729	73.051
Totaal	**107,50%**	**931.953**	**974.598**	**1.083.165**

Bijlage II

Fonds Recreatie en Toerisme van Recreatieschap Drenthe per 1 januari 2024

Gemeente	Overnachtingen	Dagrecreatie	Verblijfsrecr.	Vast bedrag	Subtotaal	Aanpassing	Begroting 2024
Aa en Hunze	1.281.666	9.303	30.333	10.000	49.636	7.163	42.473
Assen	339.396	9.303	3.841	10.000	23.144	6.043	17.101
Borger-Odoorn	1.287.767	9.303	30.638	10.000	49.941	6.973	42.968
Coevorden	1.079.332	9.303	21.923	10.000	41.226	7.903	33.323
De Wolden	311.346	9.303	3.420	10.000	22.723	5.743	16.980
Emmen	405.379	9.303	4.831	10.000	24.134	9.596	14.538
Hoogeveen	96.041	9.303	960	10.000	20.263	6.075	14.188
Meppel	0	9.303	0	10.000	19.303	4.686	14.617
Midden-Drenthe	845.651	9.303	14.120	10.000	33.423	7.174	26.249
Noordenveld	170.986	9.303	1.710	10.000	21.013	5.871	15.142
Ooststellingwerf	299.081	9.303	3.236	10.000	22.539	5.987	16.552
Tynaarlo	306.988	9.303	3.355	10.000	22.658	5.581	17.077
Westerveld	1.024.873	9.303	19.745	10.000	39.048	6.313	32.735
Totaal	**7.448.506**	**120.939**	**138.112**	**130.000**	**389.051**	**85.108**	**303.943**

Vaste bijdrage dagrecreatie	120.939
Staffel aantal overnachtingen (verblijfsrecreatie)	
1e 250.000	0,010
2e 250.000	0,015
3e 250.000	0,020
4e 250.000	0,030
5e 250.000	0,040
6e 250.000	0,050
7e 250.000	0,060
Vast bedrag besloten in AB vergadering d.d. 12 maart 2008	130.000

De aanpassing is een voortvloeisel uit voorgaande begrotingen (vanaf het jaar 2011) waarbij sprake was van bezuinigingen. Deze bezuinigingen werken nog steeds deels door, ook in de begroting 2024.

Bijlage III

Totale bijdragen gemeenten 2024

Gemeente:	Exploitatiekosten	Bijdrage Fonds R&T	Bijdrage 2024
Aa en Hunze	78.085	42.473	120.558
Assen	75.570	17.101	92.671
Borger-Odoorn	80.608	42.968	123.576
Coevorden	93.203	33.323	126.526
De Wolden	68.013	16.980	84.993
Emmen	181.367	14.538	195.905
Hoogeveen	80.608	14.188	94.796
Meppel	40.304	14.617	54.921
Midden-Drenthe	100.760	26.249	127.009
Noordenveld	73.051	15.142	88.193
Ooststellingwerf	75.570	16.552	92.122
Tynaarlo	62.975	17.077	80.052
Westerveld	73.051	32.735	105.786
Totaal	**1.083.165**	**303.943**	**1.387.108**

Bijlage IV

Investeringsstaat

Omschrijving	Datum	Aanschaf					Afschrijving					
		bedrag	vermeer-deringen	vermin-deringen	totaal	%	totaal per 1 januari	boek-jaar 2024	boek-waarde 1 januari	boek-waarde 31 dec.	rest-waarde 1 januari	rest-waarde 31 dec.
Vervoermiddelen												
Volkswagen 3-VLX-11	1-03-11	19.708			19.708	20,00	16.708	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Volkswagen 5-VZK-31	16-10-12	20.250			20.250	20,00	17.250	0	3.000	3.000	3.000	3.000
Volkswagen 6-VXS-11	2-12-19	9.950			9.950	20,00	7.311	1.644	2.639	995	995	995
Peugeot V-325-K	25-11-20	7.000			7.000	20,00	3.885	1.260	3.115	1.855	700	700
Automatisering												
Plotter	22-12-20	1.975			1.975	20,00	1.185	395	790	395	0	0
Totaal		**58.883**	**0**		**58.883**		**46.339**	**3.299**	**12.544**	**9.245**	**7.695**	**7.695**

Bijlage V

Meerjarenraming 2025-2027

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
BATEN						
Personeel	39.470	0	0	0	0	0
Huisvesting	6.419	6.300	6.860	7.175	7.462	7.723
Overige opbrengsten	64.602	18.900	11.000	11.506	11.966	12.385
Projecten	375.090	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Subtotaal	*485.581*	*25.200*	*17.860*	*18.681*	*19.428*	*20.108*
Bijdrage gemeenten in exploitatie	931.953	974.598	1.083.165	1.129.212	1.174.096	1.214.939
Fonds Recreatie en Toerisme	311.582	270.964	303.943	303.943	303.943	303.943
Subtotaal	*1.243.535*	*1.245.562*	*1.387.108*	*1.433.155*	*1.478.039*	*1.518.882*
Totaal baten	**1.729.116**	**1.270.762**	**1.404.968**	**1.451.836**	**1.497.467**	**1.538.990**
Personeel	681.244	652.900	711.008	743.714	773.463	800.534
Huisvesting	52.523	67.750	68.225	71.363	74.218	76.816
Onderhoud	78.603	58.400	71.000	74.266	77.237	79.940
Overige uitgaven	42.228	11.170	12.165	12.725	13.234	13.697
Overige uitgaven toer. info. voorz.	117.407	117.480	127.935	133.820	139.173	144.044
Bestuur	1.438	570	620	649	675	699
Bureau	76.575	72.080	99.625	104.208	108.376	112.169
Afschrijvingen	4.298	12.300	3.299	0	0	0
Projecten	375.090	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Fonds Recreatie en Toerisme	298.807	270.964	303.943	303.943	303.943	303.943
Totaal lasten	**1.728.213**	**1.263.614**	**1.397.820**	**1.444.688**	**1.490.319**	**1.531.842**
Resultaat voor bestemming	**903**	**7.148**	**7.148**	**7.148**	**7.148**	**7.148**
Saldo financieringsfunctie	7.686	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves:						
Bestemmingsreserve fonds R&T	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve personele inzet	51.454	15.852	15.852	15.852	15.852	15.852
Bestemmingsreserve onderhoud	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve infrastructuur	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves:						
Bestemmingsreserve fonds R&T	12.776	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve personele inzet	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Bestemmingsreserve onderhoud	13.000	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve infrastructuur	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	**11.267**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bijlage VI

Meerjarenraming 2025-2027 per gemeente

Gemeente:	in %	Begroting Exploitatie 2025	Begroting Fonds 2025	Begroting Totaal 2025	Begroting Exploitatie 2026	Begroting Fonds 2026	Begroting Totaal 2026	Begroting Exploitatie 2027	Begroting Fonds 2027	Begroting Totaal 2027
Aa en Hunze	7,75%	81.410	42.473	123.883	84.644	42.473	127.117	87.588	42.473	130.061
Assen	7,50%	78.782	17.101	95.883	81.914	17.101	99.015	84.763	17.101	101.864
Borger-Odoorn	8,00%	84.034	42.968	127.002	87.375	42.968	130.343	90.414	42.968	133.382
Coevorden	9,25%	97.165	33.323	130.488	101.027	33.323	134.350	104.541	33.323	137.864
De Wolden	6,75%	70.904	16.980	87.884	73.722	16.980	90.702	76.287	16.980	93.267
Emmen	18,00%	189.077	14.538	203.615	196.593	14.538	211.131	203.432	14.538	217.970
Hoogeveen	8,00%	84.034	14.188	98.222	87.375	14.188	101.563	90.414	14.188	104.602
Meppel	4,00%	42.017	14.617	56.634	43.687	14.617	58.304	45.207	14.617	59.824
Midden-Drenthe	10,00%	105.043	26.249	131.292	109.218	26.249	135.467	113.018	26.249	139.267
Noordenveld	7,25%	76.156	15.142	91.298	79.183	15.142	94.325	81.938	15.142	97.080
Ooststellingwerf	7,50%	78.782	16.552	95.334	81.914	16.552	98.466	84.763	16.552	101.315
Tynaarlo	6,25%	65.652	17.077	82.729	68.261	17.077	85.338	70.636	17.077	87.713
Westerveld	7,25%	76.156	32.735	108.891	79.183	32.735	111.918	81.938	32.735	114.673
Totaal	**107,50%**	**1.129.212**	**303.943**	**1.433.155**	**1.174.096**	**303.943**	**1.478.039**	**1.214.939**	**303.943**	**1.518.882**

- In de meerjarenraming is bij de exploitatie uitgegaan van een prijsindex van 2025-4,6%; 2026-4,0%; 2027-3,5%.

De werkelijke cijfers zullen wijzigen omdat dit bedrag voor een deel is gebaseerd op de daadwerkelijk geïnde toeristenbelasting, deze gegevens zijn nog niet bekend.

Bijlage VII

Begrotingsgegevens ten behoeve van het BBV

Statutaire naam	Recreatieschap Drenthe
Vestigingsplaats	Diever
Rechtsvorm	Publiekrechtelijke Rechtspersoon: Openbaar Lichaam op basis van gemeenschappelijke regeling
Activiteit	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van recreatie en toerisme.
Geraamd Eigen Vermogen 1-1-2024	€ 1.175.580
Geraamd Eigen Vermogen 31-12-2024	€ 1.184.168
Geraamd Vreemd Vermogen 1-1-2024 (kortlopend Vreemd Vermogen)	€ 1.050.636
Geraamd Vreemd Vermogen 31-12-2024 (kortlopend Vreemd Vermogen)	€ 1.286.336
Geraamd resultaat 2024	€ 0

Bijlage VIII

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Prognose **meerjarenbalans** standen per 31/12	**Realisatie 2022**	**Begroting 2023**	**Begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
ACTIVA **Vaste activa** Immateriële vaste activa Materiële vaste activa	 1 16.187	 1 51.411	 1 9.245	 1 7.695	 1 7.695	 1 7.695
Totaal vaste activa	**16.188**	**51.412**	**9.246**	**7.696**	**7.696**	**7.696**
Vlottende activa Voorraad Overlopende activa Uitzettingen Liquide middelen	 3.839 155.469 2.259.695 27.959	 2.768 4.064 1.952.839 215.133	 3.839 155.469 2.259.695 42.255	 3.839 155.469 2.259.695 49.403	 3.839 155.469 2.259.695 56.551	 3.839 155.469 2.259.695 63.699
Totaal vlottende activa	**2.446.962**	**2.174.804**	**2.461.258**	**2.468.406**	**2.475.554**	**2.482.702**
Totaal activa	**2.463.150**	**2.226.216**	**2.470.504**	**2.476.102**	**2.483.250**	**2.490.398**
PASSIVA **Vaste passiva** Reserves Resultaat boekjaar	 1.158.605 11.267	 1.175.580 0	 1.184.168 0	 1.191.316 0	 1.198.464 0	 1.205.612 0
Totaal vaste passiva	**1.169.872**	**1.175.580**	**1.184.168**	**1.191.316**	**1.198.464**	**1.205.612**
Vlottende passiva Vlottende schuld Overlopende passiva	 122.670 1.170.608	 170.009 880.627	 122.670 1.163.666	 122.670 1.162.116	 122.670 1.162.116	 122.670 1.162.116
Totaal vlottende passiva	**1.293.278**	**1.050.636**	**1.286.336**	**1.284.786**	**1.284.786**	**1.284.786**
Totaal passiva	**2.463.150**	**2.226.216**	**2.470.504**	**2.476.102**	**2.483.250**	**2.490.398**

Bijlage IX

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Kortweg geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden). Tevens heeft het EMU-saldo een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht.

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het voor decentrale overheden (en dus voor gemeenschappelijke regelingen) verplicht gesteld om het eigen EMU-saldo te vermelden in de begroting en de jaarrekening.

Berekening EMU-saldo

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Exploitatiesaldo voor mutaties reserves	8.588	7.148	7.148
Mutatie materiële vaste activa	4.298	12.300	3.299
Mutatie voorzieningen	0	4.979	0
Mutatie voorraden	-1.071	0	0
Gerealiseerde boekwinst verkoop MVA	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**11.815**	**24.427**	**10.447**

Bijlage X

Financiële kengetallen

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Norm
Netto schuldquote	-66,50%	-88,25%	-83,35%	-81,26%	-79,26%	-77,59%	< 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-66,50%	-88,25%	-83,35%	-81,26%	-79,26%	-77,59%	< 130%
Solvabiliteitsratio	47,49%	52,81%	47,93%	48,11%	48,26%	48,41%	> 25%
Structurele exploitatieruimte	0,80%	1,12%	1,02%	0,98%	0,95%	0,93%	> 0%
Overhead	26%	25%	27%	27%	28%	28%	

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van het Recreatieschap ten opzichte van de eigen middelen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin het Recreatieschap in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Bij incidentele baten en lasten gaat het om eenmalige gebeurtenissen die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Overhead
Dit kengetal geeft inzicht in de kosten die zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. De ondersteunende taken van secretariaat, financiële administratie, directie, huisvesting en bestuurskosten behoren wettelijk gezien, binnen het Recreatieschap tot de overhead. Hierbij de kanttekening dat het Recreatieschap een echte uitvoeringsorganisatie is en alle medewerkers zowel directie, secretariaat als financiële administratie ook projectmatig ingezet worden.

Bijlage XI

Overzicht van incidentele baten en lasten
Volgens de BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan worden beoordeeld of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Recreatieschap hanteert hierbij de uitganspunten:

- Als bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als structureel.
- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten.
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer duurt dan drie jaar. Hiervan is sprake bij bijvoorbeeld projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

Incidentele baten en lasten

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Incidentele baten						
Personeel - detachering	39.470	0	0	0	0	0
Huisvesting	0	0	0	0	0	0
Overige	0	0	0	0	0	0
Reserves - best. res. pers. inzet	51.454	15.852	15.852	15.852	15.852	15.852
Totaal incidentele baten	**90.924**	**15.852**	**15.852**	**15.852**	**15.852**	**15.852**
Incidentele lasten						
Personeel - doelgroepenbeleid	20.375	0	0	0	0	0
Personeel - gerechtelijke proc.	5.301	0	0	0	0	0
Personeel - UWV ww uitkeringen	11.006	0	0	0	0	0
Huisvesting	0	0	0	0	0	0
Onderhoud	0	0	0	0	0	0
Overige - voorz. oninb. vordering	8.566	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0	0
Bureau	0	0	0	0	0	0
Afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Reserves - best. res. fonds R&T	12.776	0	0	0	0	0
Reserves - best. res. pers. inzet	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Reserves - toiletvoorziening	13.000	0	0	0	0	0
Totaal incidentele lasten	**94.024**	**23.000**	**23.000**	**23.000**	**23.000**	**23.000**
Saldo incidentele baten en lasten	**-3.100**	**-7.148**	**-7.148**	**-7.148**	**-7.148**	**-7.148**

Toelichting per programma

Personeel
De komende jaren wordt er een onttrekking van € 15.852 uit de bestemmingsreserve personele inzet gedaan ten gunste van de salariskosten. De komende jaren wordt er een toevoeging van € 23.000 aan de bestemmingsreserve personele inzet gedaan.

Huisvesting
Niet van toepassing.

Onderhoud
Niet van toepassing.

Overige
Niet van toepassing.

Bestuur
Niet van toepassing.

Bureau
Niet van toepassing.

Afschrijvingen
Niet van toepassing.

Recreatieschap **Drenthe**

Recreatieschap Drenthe | Drift 11c | 7991 AA | Dwingeloo | **recreatieschap.nl**
KvK-nr.: 52124479 | BTW-nr.: NL003828591B01

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Postadres Postbus 24, 9410 AA Beilen
Telefoon (0593) 53 92 22
Internet www.middendrenthe.nl **E-mail** gemeente@middendrenthe.nl

Bezoekadres
Beilen Raadhuisplein 1
mdi a, wo, vr 8.30 – 16.00
8.30 – 14.30 do 8.30 – 16.00
17.00 – 20.00
Smilde Oons Huus Elzenlaan 10
ma 8.30 – 12.00 do 8.30 – 12.00

De heer Dijkstra
Drift 11C
7991 AA Dwingeloo

Datum: 7 juli 2023
Behandeld door: Marie-Cecile Hatzmann
Bijlagen:
Onderwerp: Ontwerpbegroting 2024

Uw brief van: 31 maart 2023
Uw kenmerk: Zaaknummer:

Verzonden op:

Geachte heer Dijkstra,

Als lid van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Drenthe ontvingen we op 31 maart 2023 uw ontwerpbegroting. Uw begroting geeft ons een beeld van de financiën en het beleid van uw organisatie voor 2024.

Behandeling begroting in de gemeenteraad
De gemeenteraad heeft bij uw ontwerpbegroting een advies van ons college van burgemeester en wethouders ontvangen.

We hebben uw ontwerpbegroting inhoudelijk behandeld in de raadsvergadering van 6 juli 2023. De behandeling geeft ons geen aanleiding om een zienswijze op uw begroting te geven.

Informatie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Marie-Cecile Hatzmann, beleidsmedewerker, te bereiken op maandag tot en met vrijdag via telefoonnummer (0593) 53 93 62 of via het mailadres m.c.hatzmann@middendrenthe.nl

KvK 01182848
BTW NL806300449B.01
E-mail nota's factuur@middendrenthe.nl
IBAN NL10BNGH0285078712

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Midden-Drenthe,

de raadsgriffier
C.A.M. Bodewes

de voorzitter
C. Bijl

Zienswijzen Gemeenschappelijke Regelingen - ontwerpbegroting 2024

Recreatieschap Drenthe

Aa en Hunze	
Assen	Geen zienswijze
Borger-Odoorn	
Coevorden	
Emmen	*Emmen kent een verzamelbesluit:* 1. De begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en Recreatieschap Drenthe, voor wat betreft de jaarschijf 2024, en de begrotingswijzigingen 2023 van de gemeenschappelijke regelingen GGD Drenthe, EMCO en RUD Drenthe van een positief advies te voorzien, met uitzondering van de in de begroting 2024 van de RUD opgenomen extra bijdrage van 7% voor 2024 voor de invoering van de Omgevingswet en het gehanteerde ziekteverzuimpercentage van 9% in de begrotingswijziging 2023 van de RUD; 2. Kennis te nemen van de jaarrekeningen 2022 van de gemeenschappelijke regelingen VRD, GGD, EMCO, RUD Drenthe, Publiek Vervoer en het Recreatieschap Drenthe.
Hoogeveen	
Meppel	Geen zienswijze
Midden-Drenthe	Geen zienswijze
Noordenveld	Geen zienswijze
Tynaarlo	Geen zienswijze
Westerveld	Geen zienswijze voorgesteld, er wordt in afzonderlijke brief signaal afgegeven door college over kostenstijgingen bij alle GR'en
De Wolden	Geen zienswijze

Gemeenteraad

Dossiernummer	254
Extern Zaak ID	3075291
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.6
Titel	Visie Bibliotheekwerk 2023-2030

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Zorg en Welzijn	20 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
De bibliotheken in de gemeente Midden-Drenthe hebben sinds 2019 een wijziging ondergaan. De oude stichting voor bibliotheekwerk is opgeheven en St. Biblionet Drenthe heeft het lokale bibliotheekwerk overgenomen, gemoderniseerd en de processen aangepast. Deze ontwikkelingen van de afgelopen 3 jaar en de nieuwe ontwikkelingen binnen de opgave van een robuuste bibliotheek hebben ertoe geleid dat het nu tijd is voor een visie op ons lokaal bibliotheekwerk.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit de Visie Bibliotheekwerk 2023-2030 vast te stellen.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit unaniem conform voorstel zonder hoofdelijke stemming of aantekening de Visie Bibliotheekwerk 2023-2030vast te stellen.

Onderwerp	**Lokale visie bibliotheekwerk gemeente Midden-Drenthe 2023-2030**

Informatie

Datum	30 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Gera van der Leeden en Iris Hofstee	• Financieel adviseur: • Personeelsconsulent: • Medewerker bestuur en juridische zaken:
Zaaknummer	3039681	• Communicatieadviseur:
Portefeuillehouder	Wethouder Bouwman	• Inkoopadviseur: • Team: Beleid & Samenleving
Besluitvormend orgaan	College	• Naam medewerker: • Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

De bibliotheken in de gemeente Midden-Drenthe hebben sinds 2019 een wijziging ondergaan. De oude stichting voor bibliotheekwerk is opgeheven en St. Biblionet Drenthe heeft het lokale bibliotheekwerk overgenomen, gemoderniseerd en de processen aangepast. Deze ontwikkelingen van de afgelopen 3 jaar en de nieuwe ontwikkelingen binnen de opgave van een robuuste bibliotheek hebben ertoe geleid dat het nu tijd is voor een visie op ons lokaal bibliotheekwerk.

De visie op ons lokaal bibliotheekwerk is opiniërend besproken in de commissie Zorg en Welzijn op 7 februari 2023. In het voorstel dat nu voorligt zijn de standpunten meegenomen. Daarnaast hebben in - en externe organisaties hun inzichten en mening kunnen geven. Ook zijn de uitkomsten van een enquête onder inwoners over het bibliotheekwerk betrokken bij de visie.

Voorstel

Toelichting voorstel

St. Biblionet Drenthe heeft een eigen missie en visie opgesteld en vanuit de Drentse innovatieagenda is er een meerjarenagenda opgesteld onder het motto Verbinden en Versterken.
In deze visie die voor u ligt gaat het om een lokale visie op het bibliotheekwerk, wat wij belangrijk vinden in het leesaanbod aan onze inwoners, het stimuleren van participatie, een digitaal aanbod en een leven lang ontwikkelen. Hierbij hoort een passende dienstverlening in een sterk veranderende omgeving.

In het najaar van 2022 zijn we gestart met het opstellen van een lokale visie op ons bibliotheekwerk;
* omdat een visie op het bibliotheekwerk ontbreekt,
* om goede afspraken met elkaar te kunnen maken,
* om naast landelijke regels de lokale bibliotheek invulling te geven en,
* om antwoord te geven op de maatschappelijk vraagstukken.

Wij adviseren u de visie op het lokale bibliotheekwerk voor onze inwoners in de gemeente Midden-Drenthe vast te stellen. Met deze visie voor de lange termijn, willen verder bouwen aan wat we al hebben staan in onze gemeente Midden-Drenthe. Een actieve bibliotheek die middenin de samenleving opereert en betrokken is bij nieuwetijds ontwikkelingen, maar met een oog voor onze Drentse inwoners op het platteland.

Alternatieven

N.v.t.

Randvoorwaarden

N.v.t.

Risico's

N.v.t.

Financiële gevolgen

Deze visie heeft geen directe gevolgen voor de uitvoering van het huidige bibliotheekwerk. Wel ontwikkeld St. Biblionet Drenthe een activiteitencatalogus met daarin bibliotheekproducten. De afname van deze producten heeft niet direct gevolgen voor de instandhouding van onze basis bibliotheek, maar kan wel consequenties hebben voor afname van extra diensten.
Op dit moment zien wij geen aanleiding te veronderstellen dat er voor de begroting voor 2023 aanvullende middelen nodig zijn om de visie vast te stellen. Aan de visie ligt geen uitvoeringsplan te grondslag. Mocht dit voor nu of in de toekomst toch het geval zijn, dan zullen wij met een onderbouwd voorstel komen.

Personele gevolgen

N.v.t.

Duurzaamheid

N.v.t.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

N.v.t.

Vervolgprocedure/communicatie

Na vaststelling van de visie treedt deze direct in werking bij de uitvoering van ons bibliotheekwerk.

Bijlagen

- Visie Bibliotheekwerk 2023-2030

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Lezen voor iedereen!

Onze toekomstgerichte visie

voor de Bibliotheken in Midden-Drenthe

Samen met onze Vrijwilligers en ons Sociaal Domein

De lokale visie op het bibliotheekwerk in Miden-Drenthe 2023-2030

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave..... 0

Voorwoord 2 1

Inleiding..... 3

‘Het begun’ 3

1.1 Aanleiding 3
1.2 Procesaanpak 4
1.3 Leeswijzer 4

2 Landelijke kaders 5

en de maatschappelijke opgaven 5

2.1 Wat regelt de gemeente volgens de wet? 5
2.2 Bibliotheekconvenant 6
2.3 Robuuste lokale bibliotheek..... 6

3 De lokale ‘Bieb’ ..... 7 in

de gemeente Midden-Drenthe 7

3.1 De lokale bibliotheken 7
3.2 Overzicht leden en bezoekers 8
3.3 Wie werken er in onze bibliotheken? 9
3.4 Wat zeggen onze inwoners over hun bibliotheek?..... 9

4 Beleidsuitgangspunten 10

en ambities 10

4.1. Akkoord gemeente Midden-Drenthe..... 10
4.2 Uitgangspunten 10

5 Lokale visie 11

met thema’s in Midden-Drenthe 11

5.1. Visie ‘Lezen is voor iedereen’ 11
5.2 Wat vinden we belangrijk als gemeente 11
5.3 Wat vinden we minder belangrijk als gemeente 12
5.4 Thema’s binnen de bibliotheekvisie van Midden-Drenthe..... 12
1. Samenwerkende organisaties in ons sociale domein 12
2. Bestrijden van armoede en laaggeletterdheid..... 13
3 Educatie en gelijke Kansen 15
4. Informatie en ondersteuning 15
5. Leefbaarheid & spreiding bibliotheken 16
5.5 Wat verwachten we van de bibliotheek 17
5.6 Financiën 18

6 Van visie tot uitvoering 19

Voorwoord

Als wethouder van de gemeente Midden-Drenthe heb ik de eer de nieuwe Visie Bibliotheekwerk 2023-2030 te presenteren: lezen voor iedereen. Een toekomstgerichte visie voor de bibliotheek in Midden-Drenthe. Een bibliotheek die toegang biedt tot kennis, informatie en cultuur voor jong en oud, en daarnaast een belangrijke ontmoetingsplaats en platform vormt voor sociale interactie en gemeenschapsvorming. In nauwe samenwerking met alle betrokken vrijwilligers en het sociaal domein.

De Visie Bibliotheekwerk 2023-2030 is gebaseerd op drie pijlers: inclusie, innovatie en impact. We vinden het belangrijk dat de bibliotheek toegankelijk en uitnodigend is voor iedereen, ongeacht leeftijd, achtergrond of situatie. Waarbij de bibliotheek impact kan maken in de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners en hun mogelijkheden om actief deel te nemen aan de samenleving. Het is onze ambitie om bibliotheken te transformeren tot een toegankelijke en innovatieve gemeenschapsruimte waarin iedereen zich welkom voelt. De bibliotheekvisie richt zich op het versterken van de lokale binding van bibliotheken, het ontwikkelen van nieuwe diensten en producten en het vergroten van de digitale vaardigheden van gebruikers.

Deze visie is tot stand gekomen na uitgebreid overleg met bibliotheken, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, inwoners en de gemeenteraad. Ik wil dan ook graag iedereen bedanken die heeft bijgedragen aan het tot stand komen van deze visie.

Ik ben ervan overtuigd dat deze visie de toekomst van het bibliotheekwerk in onze gemeente zal vormgeven en ons in staat zal stellen om te voldoen aan de veranderende behoeften van onze inwoners. De visie biedt een ambitieus plan om de lokale betrokkenheid van bibliotheken te versterken, nieuwe diensten en producten te ontwikkelen en de digitale vaardigheden van gebruikers te vergroten. Ik kijk uit naar een goede samenwerking tussen gemeente en Biblionet Drenthe om – samen met onze vrijwilligers en het sociaal domein - deze visie de komende jaren in de praktijk te kunnen brengen.

Dennis Bouwman
Wethouder

1 Inleiding

‘Het begun’

Op het plattelaand an een heuvelraand lig een diamant.
Hier lees wij met golden raand en onbemand
verhalen over weide en heide laand
en praot zunder weerstand in de Drèentse verteltrant.

Als je binnenkomt bij de bibliotheek zie je het eerst boeken, maar als je even stilstaat en goed om je heen kijkt zie je nog veel meer! We gaan met z’n allen naar de Bieb, want ‘Lezen is voor iedereen!’ en actief meedoen aan activiteiten levert je een berg aan informatie op. Hier in de gemeente Midden-Drenthe bevinden we ons in de Oer provincie van Nederland. Daar waar je Noaberschap om de hoek vindt. In de bibliotheken word je met raad en daad bijgestaan. De bibliotheekmedewerkers en vrijwilligers zijn keigoed in het bibliotheekwerk. Samen met onze partners in het sociale domein zorgt de bibliotheek ervoor dat je mee kunt blijven doen in onze maatschappij.

Deze visie op het bibliotheekwerk helpt daarbij. Hierin staan kaders waar binnen de bibliotheek meedraait in ons lokale maatschappelijke veld. Daarom is deze zienswijze afgestemd met St. Biblionet Drenthe en sluit aan op de plannen die wij hebben, om hun organisatie verder te ontwikkelen, voor onze inwoners.

1.1 *Aanleiding*

De bibliotheek staat middenin onze samenleving en nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op. In de afgelopen jaren is de functie van ons bibliotheekwerk veranderd van een ‘collectieaanbod’ naar meer ‘connecties met onze inwoners’. In de Corona periode werden boeken rondgebracht, maar nam de digitale vraag sterk toe. Inwoners die alleen achter bleven in de woning konden via een tablet of smartphone in verbinding blijven met familie of vrienden. Na corona ging de deuren van de bibliotheek weer open en waren bibliotheeklocaties ingericht voor meer ondersteuning en digitale informatie die zo belangrijk was geworden in onze hernieuwde samenleving.

Het coronatijdperk heeft voor versnelling én verandering gezorgd in het bibliotheekwerk. Extra taken vanuit de overheid en de vraag uit onze eigen gemeente en lokale partners in het sociale domein zorgen ervoor dat er steeds meer een beroep op de bibliotheek wordt gedaan. Tijd om een antwoord te krijgen op de vraag hoe de bibliotheek in de gemeente Midden-Drenthe er in de toekomst uitziet. Hiervoor is een visie op ons lokaal bibliotheekwerk gemaakt. De reden van het opstellen voor een visie is:

* omdat een visie op het bibliotheekwerk ontbreekt,
* om goede afspraken met elkaar te kunnen maken,
* om naast landelijke regels de lokale bibliotheek invulling te geven en
* om antwoord te geven op de maatschappelijk vraagstukken.

1.2 *Procesaanpak*

Voor het opstellen van een visie zijn we op zoek naar informatie en antwoorden. Hiervoor hebben wij een aantal vragen gesteld aan in-/externe partners en hebben deze verwerkt in deze visie. De vragen waren onder andere: Sluiten we als gemeente voldoende aan op de kernfuncties van de bibliotheek en op de maatschappelijke vraagstukken? Hoe ziet een bibliotheekruimte voor boeken en activiteiten eruit? Welke kwaliteitsslag zou de bibliotheek in de gemeente Midden-Drenthe kunnen maken? Wel aanbod vindt de inwoners belangrijk. Is de bibliotheek voldoende toegankelijk en bereikbaar?
Ook is gebruik gemaakt van de enquête in 2022 die St. Biblionet onder onze leden en lezers heeft gehouden. Deze gegevens zijn een waardevolle aanvulling en sluiten aan op onze gemeentelijke visie en kernwaarden en de landelijke regelgeving en opgaven die onze bibliotheken hebben.

1.3 *Leeswijzer*

Deze visie is kaderstellend. Zij geeft niet alleen inzicht in de wettelijke kaders, maar sluit ook aan op onze wensen en nieuwe ontwikkelingen binnen onze gemeente Midden-Drenthe, voor nu tot en met 2030.

Waarom 2030? Omdat de bibliotheken voortdurend meebewegen met veranderingen in de samenleving is het belangrijk om te investeren in duurzame inzetbaarheid van de medewerkers. De landelijke pilots zoals Nieuw Leren, Nieuw Leiderschap, Nieuw Participeren en Nieuw Delen bieden informatie en leveren handvatten voor een manier van werken die past bij de bibliotheek van de Toekomst, waarop wij met onze lokale visie voor het bibliotheekwerk in onze gemeente Midden-Drenthe kunnen aansluiten.

De kaders staan voor langere periode vast. Voor tussentijdse acties kan een uitvoeringsprogramma worden overwogen, omdat dit flexibel en dynamisch is. Zo kan ingespeeld worden op tussentijdse trends en ontwikkelingen.

2 Landelijke kaders en de maatschappelijke opgaven

2.1 *Wat regelt de gemeente volgens de wet?*

In 2015 is er een nieuwe wet voor bibliotheekwerk gekomen. De Wsob (Wet stelsel Openbare Bibliotheken). Deze wet regelt de verantwoordelijkheden van gemeenten, provincies en het Rijk. Samen zorgen zij voor een sluitend netwerk van bibliotheken. Deze 'bibliotheekwet' bevat een algemeen kader en beschrijft de verantwoordelijkheden op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.

Landelijk:
De Koninklijke Bibliotheek heeft als landelijk instituut een overkoepelende en aanjagende functie. Hieronder wordt de aansturing van een netwerk openbare bibliotheken, het in stand houden van een digitale bibliotheek, de totale netwerkverantwoordelijkheid, het opstellen van een jaarlijkse monitor en het collectieplan, verstaan.

Provinciaal:
De provincie Drenthe ondersteunt de provinciale ondersteuningsinstelling (POI) St. Biblionet Drenthe voert de distributie van fysieke werken door middel van het interbibliothecaire leenverkeer binnen en tussen de provincies en de ontwikkeling van innovatie ten behoeve van de lokale bibliotheken uit.

Lokaal:
De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de instandhouding van bibliotheken, de landelijke kaders en de 5 kernfuncties. Deze staan in artikel 5 van de Wsob:

1 het bieden van toegang tot kennis en informatie en het stimuleren hiervan
2 het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
3 het bevorderen van lezen en literatuur
4 het organiseren van ontmoeting en debat
5 het laten kennismaken met kunst en cultuur

2.2 *Bibliotheekconvenant*

In 2020 is er een Bibliotheekconvenant 2020-2023 ondertekend tussen de ministeries van OCW, IPO, VNG[1] en de bibliotheekvoorzieningen VOB, SPN, KB[2].

Het doel is samen te zorgen voor
* een goede bereikbare volwaardige bibliotheek
* het aanbieden van alle 5 kernfuncties
* het leveren van een bijdrage leveren aan maatschappelijk opgaven.

Om dit te realiseren is een netwerkagenda opgesteld voor bestuurders, beleidsmakers van bibliotheekorganisaties en Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI).

2.3 *Robuuste lokale bibliotheek*

Een van de uitdagingen is te komen tot een robuuste lokale bibliotheek. Dit houdt o.a. in dat de bibliotheek bijdraagt aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.

Deze maatschappelijk opgaven zijn:
* het bevorderen van lezen
* het stimuleren van participatie in de informatie samenleving
* het aanmoedigen van een leven lang ontwikkelen

Hierbij hoort een passende dienstverlening in een sterk veranderende omgeving.

Enkele voorbeelden die horen bij deze maatschappelijke opgaven zijn onder andere:

* leesbevordering in het algemeen en met een accent op jonge kinderen van 0-6 jaar
* een aanbod gericht op digitale inclusie, met o.a. het belastingspreekuur en een uitbouw van IDO's (Informatiepunt Digitale Overheid)
* het leren en ontwikkelen, denk hierbij aan het verminderen en/of voorkomen van laaggeletterdheid
* het ondersteunen bij digitale basisvaardigheden
* het versterken van mediawijsheid van 0-6 jaar
* de ontwikkeling van 21e -eeuwse vaardigheden van 0-12 en 12-18 jaar.

[1] OCW (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap). IPO (Interprovinciaal Overleg) VNG (vereniging van Nederlandse Gemeenten
[2] VOB (Vereniging van Openbare Bibliotheken). SPN (Samenwerkingsverband van Provinciale Ondersteuningsinstellingen voor Openbare Bibliotheken). KB, nationale bibliotheek (Koninklijke Bibliotheek).

3 De lokale ‘Bieb’ in de gemeente Midden-Drenthe

3.1 *De lokale bibliotheken*

In Midden-Drenthe is ‘Lezen voor iedereen!’ en volgt op het akkoord waar de ambitie voor de toegankelijkheid en spreiding van cultuur over de gemeente en de verbinding met andere beleidsterreinen, zoals participatie en onderwijs en jeugd, een grondbeginsel is.
Binnen het bibliotheekwerk zien we dit terug in bijvoorbeeld de uitvoering van het peuterbeleid, waarin het lezen door de bibliotheek in o.a. de kinderopvang wordt gestimuleerd. Binnen het thema ‘armoede’ zie je de beleidsverbinding tussen zorg en een leven lang ontwikkelen terug in het Voortgezet onderwijs in de vorm van een ‘leskist armoede’. Door middel van het verstrekken van informatie en lezen van boeken worden lastige thema’s gemakkelijker en bespreekbaar gemaakt.

Voor inwoners is het belangrijk dat bibliotheekvoorzieningen dichtbij huis toegankelijk blijven. Immers niet voor alle bibliotheekactiviteiten is een lidmaatschap nodig. De spreiding van voorzieningen over onze plattelandsgemeente is belangrijk voor een ‘Bieb’ die midden in de samenleving staat. Niet in alle dorpen en kernen zijn fysiek bibliotheken aanwezig. In onze gemeente zijn vier bibliotheken met een laagdrempelige voorziening voor alle inwoners en een sterke partner voor organisaties binnen onze lokale samenleving. De bibliotheken vallen onder de organisatie St. Biblionet Drenthe. De vier bibliotheeklocaties in de gemeente Midden-Drenthe zijn:

* Bibliotheek Beilen
* Bibliotheek Bovensmilde
* Bibliotheek Smilde
* Bibliotheek Westerbork

Daarnaast zijn er op 18 basisscholen een dBos (de Bibliotheek op School) ingericht.

Dit betekent dat alle IKC’s (Integrale Kindcentra) in de gemeente Midden-Drenthe een onderwijscollectie in bezit hebben. Deze wordt regelmatig gerouleerd.

3.2 *Overzicht leden en bezoekers*

Hieronder vindt u een overzicht tijdens en na corona over het aantal leden, bezoekers, activiteiten op thema en de collectie boeken en e-books in de bibliotheken in de gemeente Midden-Drenthe vanaf 2020.

Leden Midden-Drenthe	2020	2021	2022

Aantal leden	7482	7230	7163
Aantal uitleningen	117239	102187	
gemiddeld aantal uitlening per lid	15,67	14,13	

Online bibliotheek (e-books)	2020	2021	2022
Collectie	31.729	35.550	
Aantal uitleningen	11.458	11.285	

Uitleningen dBos (de Bibliotheek op school)	2020-2021	2021-2022	2022-2023
dBos-leerlingen	2.434	2.928	Einde schooljaar pas beschikbaar
Aantal uitleningen	33.903	39.670	

Collectie Midden-Drenthe	Huidige 2021/2
Aantal titels collectie boeken	79.620
Aantal titels collectie AVM	2744
Aantal titels collectie tijdschriften	4776
Nieuw aangeschafte titels	5976

Maatschappelijke educatieve activiteiten	2020 (coronajaar)	2021 (coronajaar)	2022
Bijdrage aan leesbevordering en inclusie door het versterken van basisvaardigheden (voorkomen en bestrijden laaggeletterdheid, digitale vaardigheden.			
Aantal bezoekers	38310	39097	70.388
Aantal activiteiten	110	42	238
Aantal deelnemers aan activiteiten	958	887	4427
aantal deelnemers Klik & Tik	49	24	137
Aantal deelnemers Digisterker	niet beschikbaar	48	68
Kleintje Bieb (BoekStart)			
aantal bijeenkomsten	8	5	23
aantal kinderen	90	85	253
aantal ouders	70	61	185
tijdens corona in 2021 zijn er 103 voorleestasjes uitgedeeld			

3.3 *Wie werken er in onze bibliotheken?*

Het team in onze gemeente Midden-Drenthe bestaat uit:

1 regiomanager | 1 projectregisseur | 1 educatieregisseur | 4 frontofficemedewerkers | 2 educatiemedewerkers | 64 vrijwilligers

3.4 *Wat zeggen onze inwoners over hun bibliotheek?*

In het voorjaar van 2021, tijdens een van de vele sluitingen tijdens corona heeft het team in de bibliotheek telefonisch contact opgenomen met leden van 70 jaar en ouder. Er zijn ruim 1800 leden gebeld. Deze persoonlijke aandacht werd zeer gewaardeerd. Veel van deze leden bezoeken nog steeds regelmatig de bibliotheek of maken gebruik van het afhaalpunt.
Van de digitale dienstverlening, zoals e-books en luisterboeken is goed gebruik gemaakt. Daarnaast vond men het fijn hun verhaal kwijt te kunnen in deze bijzondere periode.

In 2022 heeft een uitgebreide enquête plaatsgevonden onder leden/inwoners van de gemeente Midden-Drenthe. Over het algemeen is men tevreden over de bibliotheken. Inwoners geven de bibliotheek een gemiddeld cijfer van 8,3. Zij geven het volgende aan:

* De bibliotheken zijn prettige gebouwen en goed toegankelijk. Het is er netjes en er heerst een goede sfeer. Het is een fijne plek voor boeken en de inrichting is goed. Er zijn rustige leestafels en er is een goede leeshoek. Voor de werkende inwoner mag de inrichting wat zakelijker en meer computers.
* In de bibliotheken word je goed geholpen. Het personeel en de vrijwilligers zijn klantvriendelijk. Sommige zijn deskundiger dan anderen. Minder personeel zal de service niet ten goede komen.
* Het boekenaanbod is meestal voldoende, maar de collectie is niet optimaal. De service voor bestelde boeken is goed op orde en de service is snel. De collectie mag uitgebreider en ook de e-books zijn soms beperkt of is een serie niet compleet.
* Soms vinden inwoners de openingstijden beperkt. Een enkele keer wordt een zelfservice of boekenkluis gemist. Er was ook een vraag naar folders en toeristische informatie. Verder zijn er geen (nauwelijks) boeken in vreemde talen en wil men meer exposities.
* Een selfservice brengt ook nadelen met zicht mee, zoals het alleen zijn in een gebouw, niets aan iemand iets kunnen vragen en de sfeer wordt onpersoonlijker. Een deel van de inwoners geeft aan moeite te gaan hebben met onbemande gebouwen en een deel zou het fijn vinden dat er bredere openingstijden komen.
* De activiteiten zijn op orde. Er worden meer mogelijkheden genoemd, zoals : een brei-café, een cine-bieb, een digi-café, films kunnen kijken en zelf kunnen scannen. Ook fysieke samenkomsten met ouderen is welkom, om mensen te leren kennen of voor persoonlijke ontmoetingen met schrijvers. Een goed gesprek aangaan, is waardevol.
* De inwoners geven aan wat goed is voor een bibliotheek: je moet goed weten wat de inwoners willen, kennis hebben van literatuur, bekend zijn met internet, flexibel zijn, anderstaligen goed te woord kunnen staan, kinderen kunnen enthousiasmeren en minder beleren.

4 Beleidsuitgangspunten en ambities

4.1. Akkoord gemeente Midden-Drenthe

Voor hulp en ondersteuning aan inwoners op het gebied van leesontwikkeling is het relevant te kijken naar beleid binnen het sociale domein. Midden-Drenthe is een sociale gemeente. Samen zoeken we naar creatieve oplossingen binnen ons sociale domein om door te ontwikkelen. Tegelijkertijd maken we de verbinding voor de Drentse samenleving. ***'Verbinden is het overbruggen van verschillen'***. Hierbij horen ook het verduurzamen van gebouwen en toegankelijk en verspreiding van voorzieningen in cultuurbeleid en in de verbinding met recreatie, toerisme, onderwijs en jeugd.

4.2 Uitgangspunten

De uitgangspunten en ambities sluiten met het akkoord: 'Goede zorg…' en 'De verbinding…' goed aan op het toekomstige bibliotheekwerk en de haalbaarheid binnen de bestaande mogelijkheden. Met deze uitgangspunten gaan we Naar de Bieb…

* *We houden van boeken en vinden digitaal onze weg*
De bibliotheek zorgt ervoor dat er toegang is tot lezen, tot kennis vergaren, tot hulp bij informatie, om je te ontwikkelen, tot ontmoeting en tot activiteiten. Er is een fysieke toegang en een digitaal aanbod. Het aanbod is voldoende en voldoende van kwaliteit.

* *We dragen bij aan ontwikkeling en educatie*
Samen met vrijwilligers bevordert de bibliotheek het lezen. De bibliotheek draagt bij aan ontwikkeling, educatie en mediawijsheid. Er is goed reguliere aanbod voor jongeren en volwassenen én een extra aanbod op alle scholen in Midden-Drenthe. In het Voortgezet- en basis onderwijs willen we het aanbod in de toekomst uitbreiden. Meer leesbevordering en ondersteuning in het onderwijs zorgt ervoor dat jongeren taal- en mediavaardig worden. Dit doen we samen met onze partners in het sociale domein.

* *We hebben een locatie waar je kunt lezen, studeren, werken en elkaar kunt ontmoeten* We hebben gebouwen waar je naar binnen kunt lopen en een boek kunt uitzoeken. Én we hebben een goede en veilige digitale toegang tot het gehele aanbod. De informatiepunten zijn dichtbij huis, bijvoorbeeld in een buurthuis of op locatie voor onze doelgroep.

* *Voor informatie en ondersteuning, voor een podium voor literatuur, kunst en cultuur*
Om de inwoners mee te laten participeren in de informatiesamenleving zijn er in alle dorpen IDO's (informatiepunt digitale samenleving) beschikbaar. De bibliotheek biedt een podium voor kunst en cultuur. Want als je de wereld dichtbij wilt ontdekken…ga je naar de Bieb.

Uit de beleidsuitgangspunten zijn thema's met nieuwe ontwikkelingen en wensen naar voren gekomen. In het volgende hoofdstuk bespreken we de thema's die passen bij de visie op ons lokaal bibliotheekwerk.

5 Lokale visie met thema's in Midden-Drenthe

5.1. Visie 'Lezen is voor iedereen'

5.2 *Wat vinden we belangrijk als gemeente*

De bibliotheek is niet meer weg te denken uit onze samenleving en op het platteland een belangrijke locatie voor onze inwoners om te kunnen lezen, basisvaardigheden opdoen en informatie op te halen. Er is ruimte voor iedereen om mee te kunnen en blijven doen, een leven lang leren en ontwikkelen. De voorzieningen zijn goed bereikbaar, het aanbod breed en de bibliotheekorganisatie blijft zich ontwikkelen.

Nieuwe ontwikkelingen zijn een goede toevoeging in onze (digitale) dienstverlening. Denk hierbij aan (extra) servicepunten op andere locaties, zoals in bestaande buurtcentra, onderwijsvoorzieningen of andere lokale gebouwen. De bibliotheek zoekt hierin de samenwerking op met andere organisaties en maakt deel uit van deze inclusiviteit met andere partners. Door deze samenwerking wordt de leefbaarheid in het dorp vergroot en worden ontmoetingen en daarmee verbindingen gestimuleerd.

Het boekenaanbod blijft bestaan. Hiervoor is de juiste huisvesting nodig. Duurzaam in de toekomst. Daarom staat de bibliotheek met een financieel budget in onze begroting. Hiermee geven we een impuls aan de maatschappelijk rol van de bibliotheek voor onze inwoners en wordt invulling gegeven aan de zorgplicht door de bibliotheek in onze gemeente.

5.3 *Wat vinden we minder belangrijk als gemeente*

We hebben veel ambities, maar niet alles heeft prioriteit. We willen onze inwoners alle 5 kernfuncties binnen het bibliotheekwerk aanbieden. Dit hoeft niet op alle locaties plaats te vinden. In kleinere bibliotheekvestigingen is een aanbod van 3 kernfuncties voldoende, in grote vestigingen is er een goed aanbod van 5 kernfuncties, binnen de maatschappelijk opgaven. Naar eigen behoefte en op vraag van inwoners en/of partners zijn meerdere activiteiten mogelijk te organiseren.

Niet op alle activiteiten zijn professionals nodig. In Midden-Drenthe kunnen we terugvallen op een breed netwerk aan vrijwilligers. Het bereik aan en door eigen inwoners is vaak groter en van meerwaarde dan het inzetten van een horde aan professionals. Beter dichtbij en bekend dan ver en onwetend.

5.4 *Thema's binnen de bibliotheekvisie van Midden-Drenthe*

Onze visie kent een aantal thema's voor nu en op de langere termijn. Dit zijn:
1. Samenwerkende organisaties in ons sociale domein (verbinding)
2. Bestrijden van armoede en laaggeletterdheid (maatschappelijk betrokken)
3. Educatie en gelijke kansen (een leven Lang Ontwikkelen)
4. Informatie en ondersteuning (participatie informatiesamenleving)
5. Leefbaarheid en spreiding bibliotheken.

Deze thema's sluiten aan bij de Drentse Innovatie Agenda 2021-2024 van Biblionet. De thema's zijn vernieuwend en sluiten aan op de samenwerking met het MBO, de inzet van VR technologie en QR codes, Digitaal burgerschap dat zicht ook richt op de niet kwetsbare groepen en de inzet van kunstenaars.

1. SAMENWERKENDE ORGANISATIES IN ONS SOCIALE DOMEIN

De gemeente zet de bibliotheek in als samenwerkingspartner van diverse maatschappelijke organisaties, zoals o.a. bij St. Welzijnswerk Midden-Drenthe, het CJG (Consultatiebureau), het onderwijs (PO en VO) en de GGD. Maar ook partners binnen Cultuur zijn belangrijke partners voor een rijk aanbod. Dit overtreft diverse beleidsterreinen. In de rol als opdrachtgever en subsidieverstrekker van de bibliotheek, vraagt de gemeente aan de bibliotheek om samenwerking met deze en andere organisaties.

Met diversiteit en digitale inclusie leggen we de focus op een brede ontwikkeling door personeel en vrijwilligers in onze samenleving. De bibliotheek kijkt met verschillende gezichtspunten naar een probleem. Met vernieuwde aandacht zoeken zij op een creatieve manier een oplossing voor de vraag die wordt gesteld. Door ketenpartners met elkaar te verbinden wordt een bijdrage geleverd aan de totstandkoming of levering van een dienst of product aan onze inwoners of is professioneel betrokken hierbij. Een voorbeeld van

verbinding in de gemeente Midden-Drenthe zou kunnen zijn: welzijn-vluchtelingen- armoede-onderwijs-digitale/basis vaardigheden bibliotheek-arbeidsmarkt.

2. BESTRIJDEN VAN ARMOEDE EN LAAGGELETTERDHEID

De impact van laaggeletterdheid binnen het sociale domein, werk, eenzaamheid, armoede, gezondheid en welzijn zijn nauw met elkaar verbonden. De robuuste bibliotheek zorgt samen met St. Welzijnswerk voor programma's die de lees- en taalvaardigheden verbeteren en het leesplezier te stimuleren. Laaggeletterdheid heeft niet alleen gevolgen voor het lezen, rekenen en schrijven, maar heeft ook grote impact op de gezondheid, financiën en welzijn van mensen. Digitalisering gaat in een rap tempo en we zetten in op digitaal aanbod zodat iedereen mee kan blijven doen. Het vergroten van digitale – en basisvaardigheden is een rode draad in het aanbod binnen de bibliotheek en binnen het Taalhuis in de gemeente Midden-Drenthe.

Taalhuis

Voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven is het een extra grote uitdaging om rekeningen te begrijpen, toeslagen aan te vragen en de administratie bij te houden. Armoede ligt op de loer. Hierin is het netwerk samenwerking van onze organisaties in het sociale domein nog belangrijker. Binnen het armoedebeleid van de gemeente Midden- Drenthe is hiervoor aandacht.

In de aanpak Laaggeletterdheid om taalachterstanden te voorkomen heeft de gemeente Midden-Drenthe een Taalhuis. Hier zijn diverse partners en vrijwilligers bij aangesloten, waaronder St. Welzijnswerk, St. Biblionet, Drenthe College, st. Lezen & Schrijven en gemeente Midden-Drenthe.
Voor het Taalhuis is het plan 'Naar een Geletterd en Digisterk Midden-Drenthe' ontwikkelt. Deel 1 en 2 van het plan wordt uitgevoerd tussen 2015 en 2024. Tussentijds vinden evaluaties en aanpassingen plaats. Dit lokale plan sluit aan op het regioplan 'Aanpak Laaggeletterdheid; Regioplan arbeidsmarktregio Drenthe 2020-2024'.

De taalhuiscoördinator is aangesteld om het taalaanbod vorm te geven en sluit binnen onze AMRD regio aan bij het overkoepelende overleg voor Taalhuiscoördinatoren. Deze wordt aangestuurd door een Regio Taalhuiscoördinator die vanuit de Webmiddelen is aangesteld. Doel is om alle taalhuiscoördinatoren met elkaar te verbinden, ervaringen en informatie te delen.

In het Taalhuis participeert de bibliotheek die samen met de taalhuiscoördinator de taalcursussen en taalprogramma's voorbereid. Zo zorgt de bibliotheek voor een collectie en boeken op maat. De betrokkenheid van de bibliotheek draagt bij aan een sterke geletterde en inclusievere samenleving.

Sterk netwerk en vrijwilligers

De uitvoering van het bibliotheekwerk en het Taalhuis aanbod is sterk afhankelijk van vrijwilligers. Zij zijn ambassadeurs van de bibliotheek en het Taalhuisnetwerk. Inwoners en gebruikers worden gestimuleerd gebruik te maken van het aanbod en allerlei activiteiten. Dat dit waardevol. Wij begrijpen dit, want zonder vrijwilligers lukt het niet om locaties in stand te houden.

We hebben een goed taalnetwerk binnen onze gemeente. Zonder inzet van vrijwilligers is het niet mogelijk al het werk te kunnen doen en onze inwoners te ondersteunen. Daar zijn we trots op. De bibliotheek als partner binnen het Taalhuisproject zorgt ervoor dat we goed op weg zijn om ervoor te zorgen dat iedereen die iets wil leren dat die dit op een bij die passende wijze kan doen. Niemand hoeft aan de zijlijn te staan.

Het Taalhuis omvat veel meer dan alleen een taalaanbod. Taal is van belang bij iedere handeling die we in het dagelijks leven doen. Het taalaanbod wordt daarom ondersteund en versterkt door het organiseren van koffieochtenden, ontmoeting in de buurtacademie, de Avondschool (voor autotheorie om een rijbewijs te kunnen halen of een veiligheidscertificaat voor het werk), een meeleesclub, een ontmoetingsgroep.

Er zijn binnen onze gemeente veel mogelijkheden voor mensen om aan de slag te gaan met hun vraag binnen een sterk netwerk dat de afgelopen jaren is opgebouwd. Een plus hierop is te onderzoeken of meer aansluiting nodig is op de echte behoefte van de doelgroep binnen de Avondschool.

Nieuwe ontwikkelingen in de gezinsaanpak

De gemeente Midden-Drenthe ziet kansen mee te doen aan een algemene aanpak van laaggeletterdheid in combinatie met het sociale domein. Begin 2025 zullen gemeenten in dit onderwerp de regierol vervullen, de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid. In deze aanpak worden ouders nog meer ondersteund om hun rol bewuster in te vullen. De invloed op de taalontwikkeling van het kind staat hierin centraal. Ook krijgen ouders nieuwe handvatten om de taalontwikkeling van het jonge kind te verbeteren. Tegelijkertijd worden de basisvaardigheden van de ouder(s) verhoogd.

Thema Armoede

Binnen ons armoedebeleid - Plan B: Samen sterk! van de gemeente Midden-Drenthe 2022-2026 - staat ‘ondersteuning’ centraal. Als gemeente ondersteunen we de inwoner die dit nodig heeft om weer grip te krijgen op een situatie. In de visie staat dat het gaat om perspectief op volwaardige participatie in deze maatschappij.
Ook in het Voortgezet Onderwijs wordt het thema: ‘Armoede’ besproken. De bibliotheek maakt het thema met ‘Leskist armoede’ kansen(on)gelijkheid bespreekbaar. In het basisonderwijs is het ‘Leesoffensief’ een programma om het leesplezier weer terug te krijgen.

Thema BoekStart

Binnen het programma laaggeletterdheid is er een aanbod ‘BoekStart’ en ‘Kleintje Bieb’ in de kinderopvang waar aandacht is voor de taalvaardigheid, lezen, preventie en vroeg signalering, waar de ouders bij betrokken worden. Een BoekStart coach is een mooie aanvulling in het programma. Zo kunnen ouders op het consultatie bureau op een laagdrempelige manier worden benaderd.

Thema Eenzaamheid

Er is een link tussen armoede, eenzaamheid en digitale vaardigheden. De bibliotheek is als partner opgenomen in het project ‘Eén tegen eenzaamheid’, waarvoor een aantal activiteiten

worden ontwikkeld. Zo wordt er een verbinding gemaakt tussen jongeren en ouderen: 'Heb jij oma al op de app? Ook zet de bibliotheek in op digitale armoede. Zo ligt er
een aanbod in: digi-lezen, lezen en werken op je e-reader/tablet, sociale activiteiten in groepjes, het opzetten van een boek of bespreking hiervan. De bibliotheek zet met interactie tussen inwoners in op het sociale component tussen inwoners, zoals korte cursussen, elkaar helpen, praatgroepjes en samen wat lekkers meenemen.

Thema werkgeverschap

Een actieve samenwerking met bedrijven op het gebied van een aanbod digitale – en basisvaardigheden is een mooie vorm van een aanpak om inwoners te ondersteunen naar en in het werk. Samen kijken wat kunnen we betekenen voor werknemers. Een onderzoek is nodig om een breed aanbod, aangepast op wat past bij onze inwoners goed in kaart te brengen.

3 EDUCATIE EN GELIJKE KANSEN

We hebben aandacht voor geletterdheid. Het stimuleren van de mondelinge taal, technisch, begrijpend lezen en woordenschat zijn de 4 domeinen om taalopbrengsten te verbeteren. Daarnaast is er speciale aandacht voor leesmotivatie. Met leesinterventies zijn kansrijke elementen die effectief zijn voor een kansrijke start. Op alle IKC's (Integrale Kind Centra) is er een dBos (een Bibliotheek op school).
Het programma Digitale geletterdheid jeugd, is gericht om zoveel mogelijk jongeren te bereiken in een goede verbinding met het onderwijs. Specifiek voor die jongeren die starten vanuit een achterstandspositie.

Onze bibliotheken hebben een educatie team dat zich richt op de dienstverlening in het basis- en voortgezet onderwijs. Kinderen en jongeren worden gestimuleerd om meer te gaan lezen. Ook zijn er tools hoe zij beter en verstandig kunnen omgaan op het internet, op social media en games. Hiervoor worden lees- en mediaconsulenten ingezet. Met inspirerende boeken in een digitale lees- en leeromgeving wordt vormgegeven aan netwerk en beleid, expertise, collecties, activiteiten, monitoring en het digitaal portaal. Een van de activiteiten is de Bieb-fabriek. Hier kunnen kinderen digitale vaardigheden opdoen en samen met leeftijdsgenoten ontdekkingen opdoen. Kinderen kunnen de resultaten op een platform delen

4. INFORMATIE EN ONDERSTEUNING

Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)

Voor inwoners die hulp nodig hebben in deze digitaliserende maatschappij is er een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)/Belastingspreekuur. Hier kun je terecht als er vragen zijn over toeslagen, belastingen, je DIGID, AOW, corona, werk of een uitkering, je donorregistratie, rijbewijs of zorg.
De verspreiding van het aantal IDO punten is een van de opgaven binnen het bibliotheekwerk. In 2023 zijn er 3 Ido punten, maar de uitrol naar meerdere plekken in onze gemeente zal doorgaan.

IDO punten hoeven niet persé in een bibliotheek locatie, maar kunnen ook in een buurthuis, bij de huisarts, fysiotherapeut, welzijnsorganisatie. Flexibele IDO's bereiken een nog groter gebied. Mobiele dienstverlening biedt mogelijkheden voor een goede dienstverlening en dit betekent een betere leefbaarheid in onze dorpen op het platteland.

Digitaal burgerschap

Samen met het IDO staat het programma digitaal burgerschap stevig op de agenda. Digitaal burgerschap betekent dat mensen zich actief, vaardig en weerbaar kunnen bewegen in onze informatiesamenleving. Hierin pakt de bibliotheek stevig haar rol, onder andere met programma's zoals: 'Aan de slag met je DigiD, Smartphone gebruik, Klik & Tik en Digi Vitaler in het kader van gezondheidsvaardigheden.
Binnen het programma zijn er mogelijkheden tot samenwerking en versterking met het gemeentelijk loket.

Verbreding openingstijden
In Beilen hebben we een Open+ bibliotheek. Dit is een bibliotheek die toegankelijk is tijdens zowel bemande als onbemande uren. De bibliotheek kan zelfstandig gebruikt worden, ook buiten bemande openingstijden, om bijvoorbeeld een boek te lenen of aan een activiteit deel te nemen. Dit zorgt ervoor dat de toegangsmogelijkheden voor alle doelgroepen binnen gemeenschap worden vergroot.

5. LEEFBAARHEID & SPREIDING BIBLIOTHEKEN

Met de drie maatschappelijke opgaven is de bibliotheek inmiddels een sterke strategische partner geworden binnen het maatschappelijk speelveld van de gemeente Midden-Drenthe. Een belangrijke taak om te blijven werken is de zichtbaarheid van de bibliotheek. De bibliotheek is een ontmoetingsplek, een 'Third Place', een extra plek naast je huis, werk en school. Een gebouw dat uitnodigt, maakt je nieuwsgierig.

Onze bibliotheken vervullen en belangrijke functie in de samenleving, maar verbeteringen blijven mogelijk. Een omgeving die prikkelt en inspireert nodigt uit om naar binnen te lopen. Deze eigentijdse bibliotheek zoekt de samenwerking met andere partijen in multifunctionele accommodaties. Zo zien wij de bibliotheken in Midden-Drenthe die onderdeel uitmaken van een inclusievere samenleving met andere partijen binnen een gezamenlijk gebouw die goed toegankelijk is voor alle inwoners. Een modernere uitstraling nodigt uit. De huidige gebouwen spreken nu niet erg aan of zijn niet goed herkenbaar. Dit kan beter.

In de gemeente Midden-Drenthe is een aanpak voor nieuwe vormen van bibliotheken noodzakelijk om de zichtbaarheid van het bibliotheek werk te vergroten. Een bibliotheek in Midden-Drenthe wordt een aantrekkelijk gebouw en gaat met zijn tijd mee. Het gebouw nodigt je uit en kent een eigentijdse uitstraling. De robuuste bibliotheek voldoet niet alleen aan voldoende spreiding, maar nodigt ook uit naar binnen te komen en zoekt hierbij de samenwerking met andere partijen, zoals andere multifunctionele accommodaties.

Bieb-fabriek
Een voorbeeld voor ruimte die nodig is, is de Bieb – fabriek. In deze fysieke makersplaats kunnen kinderen 21 -eeuwse vaardigheden ervaren experimenteren en ontdekken. Kinderen in de leeftijd van 8-12 jaar gaan aan de slag met digitale vaardigheden en techniek, mediawijsheid, Ict vaardigheden en computational thinking. Hiervoor is een vaste plek nodig in de bibliotheek waar ook ruimte is voor proefjes en experimenteren.
Cultuuraanbod
Een ander voorbeeld is ruimte voor een rijkelijk cultuuraanbod voor ontmoeting, inspiratie en informatie. Kennis maken met literatuur, kunst en cultuur en erfgoed verbindt inwoners met elkaar. De Verhalenbrink is zo'n mooi voorbeeld. Een plek waar inwoners hun

persoonlijke herinneringen over vroeger kwijt kunnen. Op deze ontmoetingsplekken in de bibliotheek delen inwoners herinneringen met elkaar.

Locaties
De plannen voor de vernieuwing van het gemeentehuis in Beilen spreken over een prominentere plek voor de bibliotheek binnen of aan het gemeentehuis. Dit biedt kansen, zeker gezien de aanwezigheid van het Huus van de Taol in het gemeentehuis. Daarnaast zou een dergelijke ontwikkelingen naadloos aansluiten bij de uitgangspunten van deze visie. Het oude bibliotheek gebouw is warm en fris van binnen en bekend bij veel mensen, maar een verbeterde zichtbaarheid brengt ook veel jong publiek binnen. Daarnaast laat de Toekomst van de Bibliotheek een ontwikkeling zien met hybride dienstverlening voor alle bibliotheken. Hierin lopen fysieke en digitale dienstverlening vloeiend in elkaar over. Binnen het gemeentehuis kan de dienstverlening elkaar versterken. Samen staan we voor een inclusievere samenleving, dat begint bij dienstverlening.

In Smilde ligt er een mooie kans de bibliotheek binnen de nieuwe MFA onder te brengen (zoals beschreven in de visie op Smilde) en in Bovensmilde zien we een kans voor samenwerking in het Dorpshuis De Spil.
In de Bibliotheek in Westerbork en in alle andere bibliotheken is de uitbreiding van een boekencollectie een must. Ook wordt meer ingezet op het thema ontmoeting & debat. Dit brengt wijzigingen in de huisvesting met zich mee.

5.5 *Wat verwachten we van de bibliotheek*
St. Biblionet Drenthe voert voor de gemeente Midden-Drenthe het bibliotheekwerk uit. Binnen de inclusieve samenleving worden nieuwe opdrachten ontwikkelt, zoals wat kan de bibliotheek betekenen bij huisvesting van statushouders of de taalontwikkeling aan Oekraïners. De bibliotheek toont zelf initiatieven om binnen onze vastgestelde kaders eigen producten te ontwikkelen die passen binnen onze lokale samenleving en op de vraag van onze inwoners.

De organisatie werkt regiogericht aangestuurd door een regiomanager en in samenwerking met een educatie – en projectregisseur. De bibliotheekorganisatie is klantgericht en vanuit hun inclusieve rol wordt integraal gewerkt, levert kwaliteit aan producten en diensten, is professioneel en maakt gebruik van elkaars talenten, geeft bekendheid aan en communiceert naar inwoners. Samen met vrijwilligers wordt de continuïteit gewaarborgd. De dienstverlening is afgestemd op de behoefte, is open en transparant. De bibliotheekmedewerkers ‘bezoeken’ inwoners en kunnen op locaties zonder bibliotheekruimte bepaalde noodzakelijke diensten aanbieden.

Deze werkwijze sluit aan op onze kernwaarden binnen de gemeente Midden-Drenthe. Van de bibliotheekorganisatie verwachten wij een gezonde financiële huishouding (goed ondernemerschap), een actieve houding in de samenwerking (verbinding) en een realistische productieve groei in aanbod en (niet-)leden (vertrouwen).

5.6 *Financiën*
Als gemeente hebben we vanaf 1 januari 2024 de keuze aan producten uit een producten- en dienstencatalogus binnen onze financiële kaders. We noemen dit in de regio een activiteitencatalogus. Binnen onze begroting zijn middelen voor de uitvoering van het

bibliotheekwerk en er is geen sprake van verschraling van het aanbod. Voor de spreiding en toegankelijkheid van de bibliotheekvoorzieningen op het platteland voor de gemeente Midden-Drenthe en voor de uitvoering van alle maatschappelijke opgaven, is het van groot belang dat de Provinciale subsidie in stand blijft. Het is nu nog onzeker wat er met de bijdrage in 2025 gaat gebeuren.

De rol van de bibliotheek zal zich juist gaan versterken. Er worden steeds vaker middelen door het rijk beschikbaar gesteld voor het uitrollen van nieuwe ontwikkelingen, al dan niet aangevuld met incidentele cofinanciering vanuit de gemeente. Daarnaast wordt de kwaliteit van het bibliotheekwerk en de Taalhuizen naar een hoger plan getild door verkregen certificeringen. Een professionele bibliotheek is een aantrekkelijk werkgever die jonge mensen ontwikkelingskansen biedt.

Jaarlijks worden gesprekken gevoerd over de voortgang van het bibliotheekwerk en bespreken we thema's die we met elkaar belangrijk vinden. Voor de uitvoering en subsidieverlening willen we een meerjaren uitvoeringsovereenkomst afsluiten tussen st. Biblionet Drenthe en de gemeente Midden-Drenthe. De raad wordt hierover geïnformeerd via de P&C cyclus en een jaarlijkse raadsbrief.

6 Van visie tot uitvoering

De ontwikkelingen binnen het bibliotheekwerk volgen elkaar razendsnel op. Deze lange termijn visie is er om strategische keuzes te maken en in gesprek met elkaar te blijven. Het is mogelijk dat er in tussentijd om een beleidskeuze of investering wordt gevraagd die past binnen de in dit plan gesteld kaders. In sommige gevallen legt het college deze keuze of investering ter besluitvorming voor aan de raad van de gemeente Midden-Drenthe.

Om deze visie handen en voeten te geven sluiten we een uitvoeringsovereenkomst voor 3 jaar met st. Biblionet Drenthe. Dit werkt ook in het voordeel voor goed opdrachtgeverschap aan stichting Biblionet en het vormt een goede basis voor onze p&c cyclus binnen onze gemeentelijke begroting.

Bibliotheken zijn bij uitstek locaties waar mensen cultureel en maatschappelijk ontwaken en volwassen kunnen worden. Het zijn plekken waar mensen groeien, leren, oefenen of juist even de stilte opzoeken. Plekken waar je je persoonlijkheid vormt, waar je je leert te verhouden tot de mensen om je heen, waar je je wereld vergroot. Leden van de openbare bibliotheek hebben een abonnement op de hele wereld.

Gemeenteraad

Dossiernummer	268
Extern Zaak ID	3083423
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.7
Titel	Financiële verordening 2023

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Pfh en Portefeuille:
Dennis Bouwman, Financiën

Samenvatting:
De basis voor deze verplichte verordening ligt in artikel 212 van de Gemeentewet. Met de financiële verordening regelt de gemeenteraad op hoofdlijnen de spelregels voor het financieel beleid, de financiële organisatie en het financieel beheer. Voor de aanpassing van de financiële verordening uit 2016 is in eerste instantie gebruik gemaakt van de modelverordening van de VNG. Deze is aangepast naar de eigenheid en gebruikelijke werkwijzen van de gemeente Midden-Drenthe. Daarnaast zijn aanpassingen gedaan ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording welke met ingang van 2023 door het college van burgemeester en wethouders wordt opgesteld.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:

1. De financiële verordening gemeente Midden-Drenthe 2023 vast te stellen.
2. De financiële verordening gemeente Midden-Drenthe 2016 in te trekken.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
Uit de commissie Algemeen Bestuur van 21 juni 2023
De commissie adviseert de raad dit agendapunt als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp **Financiële verordening 2023**

Informatie

Datum	25 mei 2023	Overleg gepleegd met: ☐ Financieel adviseur: Rolf Bloem
Behandelaar	Dennis Boswijk/ Andrea Robijn	• Personeelsconsulent: • Medewerker bestuur en juridische zaken: • Communicatieadviseur: • Inkoopadviseur: • Team: • Naam medewerker: • Inspraak/adviesorgaan:
Zaaknummer		
Portefeuillehouder	Dennis Bouwman	
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	

Aanleiding/voorgeschiedenis

De basis voor deze verplichte verordening ligt in artikel 212 van de Gemeentewet. Met de financiële verordening regelt de gemeenteraad op hoofdlijnen de spelregels voor het financieel beleid, de financiële organisatie en het financieel beheer. Het overgrote deel van de regels voor het financieel beheer is geregeld in de Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Omdat dit algemeen geformuleerde regelingen zijn, is aanvullend lokaal maatwerk nodig. Deze aanvullende regels die de raad moet vaststellen zijn vastgelegd in de Financiële verordening. Voor de aanpassing van de financiële verordening is in eerste instantie gebruik gemaakt van de modelverordening van de VNG. Deze is aangepast naar de eigenheid en gebruikelijke werkwijzen van de gemeente Midden-Drenthe. Daarnaast zijn aanpassingen gedaan ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording welke met ingang van 2023 door het college van burgemeester en wethouders wordt opgesteld.

Voorstel

De raad besluit:

1. De financiële verordening gemeente Midden Drenthe 2023 vast te stellen;
2. De financiële verordening gemeente Midden Drenthe 2016 in te trekken.

Toelichting voorstel

Met het vaststellen van de Financiële verordening 2023 gemeente Midden-Drenthe wordt de huidige verordening uit 2016 geactualiseerd en aangepast met de voorschriften voor de rechtmatigheidsverantwoording.

Argumenten

1 .1 De financiële verordening dient actueel, helder en goed leesbaar te zijn en aan te sluiten bij de manier van werken bij de gemeente Midden-Drenthe.

Voor het opstellen van de verordening is zoveel mogelijk aangesloten op de modelverordening van de VNG, maar aangepast op de onderdelen voor de eigenheid en gebruikelijke werkwijzen van de gemeente Midden-Drenthe.

1.2 Vervanging van de huidige financiële verordening is gewenst.
De nieuwe verordening past weer beter bij de Gemeente Midden-Drenthe. Aanpassingen vanuit gewijzigde wetgeving zijn doorgevoerd, maar biedt waar nodig de ruimte bij te sturen en te handelen waar dat noodzakelijk is. Daarbij is voldoende aandacht om de raad te informeren over het halen van doelstellingen en afwijkingen binnen de P&C-cyclus.

Alternatieven

Niet van toepassing.

Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Risico's

Niet van toepassing.

Financiële gevolgen

Niet van toepassing.

Personele gevolgen

Niet van toepassing.

Duurzaamheid Niet van toepassing.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

De financiële verordening zal worden aangepast zodra wetgeving of werkwijzen van de gemeente Midden-Drenthe daarom vragen.

Vervolgprocedure/communicatie

De nieuwe financiële verordening wordt bekendgemaakt in het Gemeenteblad en treedt daardoor in werking. De nieuwe financiële verordening wordt na het in werking treden als geldend getoond in de decentrale regelingenbank en de huidige verordening als niet meer geldend. Een afschrift van de verordening wordt ter kennisname gedeeld met de provinciaal toezichthouder.

Bijlagen

- Financiële verordening gemeente Midden-Drenthe 2023
- Artikelsgewijze toelichting op de financiële verordening 2023
- Toelichting op het voorstel ten aanzien van de te maken keuzes voor de financiële verordening 2023

Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023

Besluit van de raad van de gemeente Midden-Drenthe tot vaststelling van de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) 2023

De raad van de gemeente Midden-Drenthe;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 mei 2023;
gelet op artikel 212, eerste lid, van de Gemeentewet;
gelezen het advies van de commissie Algemeen Bestuur;
besluit vast te stellen de volgende verordening:

Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- administratie: het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, functioneren en beheersen van de gemeentelijke organisatie en de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.
- overheidsbedrijf: onderneming met privaatrechtelijke rechtspersoonlijkheid, niet zijnde een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid, waarin de gemeente, al dan niet tezamen met een of meer andere publiekrechtelijke rechtspersonen, in staat is het beleid te bepalen of een onderneming in de vorm van een personenvennootschap, waarin een publiekrechtelijke rechtspersoon deelneemt.
- rechtmatigheidsverantwoording: de rapportage van burgemeester en wethouders waarbij aangegeven wordt in welke mate de totstandkoming van de financiële beheershandelingen en de vastlegging daarvan overeenstemmen met de relevante wet- en regelgeving.
- P&C-cyclus: de met betrekking tot een begrotingsjaar gemaakte afspraken over:
  - I. het voorbereiden, opstellen, vaststellen, en uitvoeren van de begroting;
  - II. het afleggen van verantwoording door burgemeester en wethouders over de uitvoering van de begroting;
  - III. het opstellen en vaststellen van de jaarrekening;
  - IV. de controle van de jaarrekening.
- Integrale kostprijs: de som van de salariskosten en overhead gedeeld door het aantal directe uren.

Paragraaf 2. Begroting en verantwoording

Artikel 2. Vaststelling programma-indeling en paragrafen

1. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode een programma-indeling voor die raadsperiode vast. De programma-indeling maakt deel uit van de P&C-cyclus.
2. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode op voorstel van burgemeester en wethouders per programma vast:
a. de taakvelden, en
b. de beleidsindicatoren als aangegeven in artikel 25, tweede lid, onder a, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

3. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode vast over welke onderwerpen hij in extra paragrafen naast de verplichte paragrafen van de begroting en de jaarstukken kaders wil stellen en wil worden geïnformeerd.

Artikel 3. Inrichting begroting en jaarstukken

1. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting wordt:

a. van de nieuwe investeringen per investering het benodigde investeringskrediet weergegeven en wordt van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet en de raming van de uitputting van het investeringskrediet in het lopende boekjaar weergegeven, en

b. in aanvulling op het bepaalde in de artikelen 20 en artikel 21 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten inzicht gegeven in de ontwikkeling van de schuldpositie als gevolg van de begroting, de meerjarenraming, de investeringen en de grondexploitatie.

2. In de jaarrekening wordt van de investeringen de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven en inkomsten weergegeven.
3. In het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma worden posten vanaf € 50.000 afzonderlijk gespecificeerd.

Artikel 4. Kaders begroting en meerjarenraming

1. Burgemeester en wethouders bieden, in overeenstemming met het bepaalde in de P&C-cyclus, aan de raad een nota aan met een voorstel voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor het volgende begrotingsjaar en de meerjarenraming.
2. In de begroting wordt een post onvoorzien van € 25.000 opgenomen.

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten

1. De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma.
2. Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige nieuwe investeringskredieten worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.
3. Bij de behandeling van de tussentijdse rapportages in de raad bedoeld in artikel 6, eerste lid, doen burgemeester en wethouders voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde baten en lasten, het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten en het bijstellen van het beleid. In geval van investeringen met een meerjarig karakter doen burgemeester en wethouders indien nodig ook bij iedere begroting op grond van geactualiseerde ramingen voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten.
4. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, leggen burgemeester en wethouders voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel met een voorstel voor het vaststellen van een investeringskrediet aan de raad voor. In het voorstel informeren burgemeester en wethouders de raad over het effect van de investering op de schuldpositie van de gemeente.
5. Voor investeringen in de loop van het begrotingsjaar die niet in de begroting zijn opgenomen en die

a. lager dan of gelijk zijn aan € 15.000,00 worden de financiële effecten via de begrotingscyclus verwerkt. Hiervoor is niet apart toestemming van de raad nodig.

b. hoger zijn dan € 15.000,00 en lager dan € 75.000,00 worden de financiële effecten achteraf aan de raad via de begrotingscyclus meegedeeld en verwerkt.

c. hoger zijn dan € 75.000,00 legt het college voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel aan de raad voor.

Artikel 6. Tussentijdse rapportages

1. Burgemeester en wethouders informeren de raad door middel van een tussentijdse rapportage over de realisatie van de begroting van de gemeente op de tijdstippen zoals opgenomen in de P&C- cyclus. De tussentijdse rapportages gaan in op afwijkingen op de begroting na wijziging van de baten en de lasten en de investeringskredieten, de geleverde goederen en diensten en als daar aanleiding voor is de maatschappelijke effecten.
2. In de tussentijdse rapportages worden afwijkingen op de bijgestelde ramingen van de baten en lasten van taakvelden, prioriteiten en investeringskredieten in de begroting groter dan € 75.000.

Artikel 7. Jaarstukken
1. Gelijktijdig met het aanbieden van de jaarstukken bieden burgemeester en wethouders de raad het voorstel aan over de bestemming van het jaarrekeningresultaat.
2. Vooruitlopend op het bestemmingsvoorstel over het jaarrekeningresultaat kunnen burgemeester en wethouders de raad voorstellen om restantmiddelen op onderdelen van het rekeningresultaat over te hevelen naar het volgende begrotingsjaar.
3. Middelen welke in de decembercirculaire beschikbaar worden gesteld kunnen worden overgeheveld naar het volgende begrotingsjaar op basis van deze verordening zonder expliciet raadsbesluit.

Artikel 8. EMU-saldo
Als het Rijk de gemeente bericht dat alle gemeenten samen het collectieve aandeel van gemeenten in het EMU-tekort, bedoeld in artikel 3, zesde lid, van de Wet houdbare overheidsfinanciën, hebben overschreden, informeren burgemeester en wethouders de raad of een aanpassing van de begroting nodig is. Als burgemeester en wethouders een aanpassing nodig achten, doen burgemeester en wethouders een voorstel voor het wijzigen van de begroting.

Paragraaf 3. Rechtmatigheidsverantwoording

Artikel 9. Verantwoordings- en rapportagegrens rechtmatigheidsverantwoording
1. De raad stelt vast op welke wijze hij door middel van de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting en de jaarstukken, naast de verplichte onderdelen van deze paragraaf, wil worden geïnformeerd over rechtmatigheid.
2. Voor de rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
a. Uitvoering van tenminste de minimale variant van de rechtmatigheidsverantwoording.
b. In de rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening rapporteren burgemeester en wethouders aan de raad over afwijkingen met een verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves.
c. De rapportagetolerantie voor het verslag van bevindingen bedraagt 5% van de goedkeuringstolerantie conform het geldende controleprotocol.

Artikel 10. Voorwaardencriterium
1. Het voorwaardencriterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

2. Burgemeester en wethouders bieden de raad jaarlijks gedurende het begrotingsjaar ter vaststelling een normenkader rechtmatigheid aan. Dit kader bestaat uit alle relevante (interne) wet- en regelgeving waaruit financiële beheershandelingen kunnen voortvloeien.

Artikel 11 Begrotingscriterium
1. Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde begroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen;
2. De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd, zoals is opgenomen in artikel 5.
3. Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde kredietbedrag. Een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaal bedrag van het krediet, wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.
4. Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Afwijkingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:
a. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
b. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
c. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.
5. Begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen het bestaande beleid van de raad, worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording (voor zover de verantwoordingsgrens voor afzonderlijke fouten of onduidelijkheden is overschreden), maar worden niet nader toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Artikel 12 Misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium
Het misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op het voorkomen, detecteren en corrigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden en gemeentelijke eigendommen bij financiële beheershandelingen. Burgemeester en wethouders zorgen voor en leggen vast de regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke regelingen en eigendommen.

Paragraaf 4. Financieel beleid

Artikel 13. Waardering en afschrijving vaste activa
1. Immateriële en materiële vaste activa worden lineair of annuïtair afgeschreven volgens de termijnen zoals vermeld in de Bijlage afschrijvingsbeleid bij deze verordening.
2. Burgemeester en wethouders bieden de raad jaarlijks een meerjareninvesteringsplan aan als bijlage bij de begroting, waarbij inzicht wordt verschaft in de geplande investeringen en de daarmee gepaard gaande kapitaallasten voor de komende meerjarenperiode.
3. Investeringen starten met afschrijven het jaar na ingebruikname.
4. Het grensbedrag voor activeren bedraagt € 25.000.

Artikel 14. Voorziening voor oninbare vorderingen
Voorziening voor oninbare vorderingen Voor vorderingen wordt indien noodzakelijk een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een (individuele) beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Artikel 15. Reserves en voorzieningen
1. In de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening vindt geen toerekening van rente over de reserves en voorzieningen aan de taakvelden plaats.

2. Burgemeester en wethouders bieden de raad eens in de minimaal eens per 4 jaar een nota reserves en voorzieningen aan. Deze nota wordt door de raad vastgesteld en behandelt in ieder geval:
a. de vorming en besteding van reserves;
b. de vorming en besteding van voorzieningen, en
c. bij welke specifiek benoemde taakvelden het verschil tussen het geraamde saldo van baten en lasten en het gerealiseerde saldo van baten en lasten mogen worden verrekend met een daartoe in het leven geroepen reserve.
3. Bij een voorstel voor de instelling van een bestemmingsreserve voor een investeringsvoornemen wordt in ieder geval aangegeven:
a. het specifieke doel van de reserve;
b. het bestedingsplan van de reserve;
c. de voeding van de reserve;
d. de maximale hoogte van de reserve, en
e. de maximale looptijd.
4. Als een bestemmingsreserve voor een investeringsvoornemen binnen de aangegeven maximale looptijd niet heeft geleid tot een investering, valt de bestemmingsreserve vrij en wordt deze aan de algemene reserve toegevoegd.

Artikel 16. Kostprijsberekening
1. Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken en diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, wordt een extracomptabel stelsel van kostentoerekening gehanteerd. Bij deze kostentoerekening worden naast de directe kosten, de overheadkosten en de rente van de inzet van vreemd vermogen voor de financiering van de in gebruik zijnde activa betrokken.
2. Voor de rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden daarbij ook de compensabele belasting over de toegevoegde waarde (BTW), de gederfde inkomsten van het kwijtscheldingsbeleid en de kosten voor straatreiniging betrokken.
3. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden toegerekend aan activiteiten welke geheel of deels worden bekostigd met een specifieke uitkering of subsidie, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en in de desbetreffende verantwoordingen over de besteding toegerekend aan die activiteiten.
4. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden betrokken in de aangifte vennootschapsbelasting, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en voor de belastingaangifte aan de kostprijs van de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten toegerekend.
5. Het tarief voor overhead wordt bepaald door de totale overhead, inclusief de geraamde directe kosten van Salarissen en sociale lasten en van Ingeleend personeel, te delen door het totale aantal directe uren.
6. Het rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen in de omslagrente voor de kostprijsberekening als bedoeld in artikel 16 eerste lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld. De uitkomst van dit rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen wordt op een half procent afgerond.

Artikel 17. Prijzen economische activiteiten
1. Voor de levering van goederen, diensten en werken door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden waarbij de gemeente in concurrentie met marktpartijen treedt, wordt ten minste de geraamde integrale kostprijs in rekening gebracht.
2. Bij het verstrekken van leningen of garanties door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden worden ten minste de geraamde integrale kosten in rekening gebracht.

3. Bij het verstrekken van kapitaal door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden gaan burgemeester en wethouders uit van een vergoeding van ten minste de geraamde integrale kosten van de verstrekte middelen.
4. Bij afwijking van het eerste, tweede of derde lid vanwege een publiek belang doen burgemeester en wethouders vooraf voor elk van deze activiteiten afzonderlijk een voorstel voor een raadsbesluit, waarin het publiek belang van de activiteiten wordt gemotiveerd.
5. Raadsbesluiten met de motivering van het publiek belang als bedoeld in het vorige lid zijn niet nodig als minder dan de integrale kostprijs in rekening wordt gebracht en er sprake is van een van de uitzonderingen zoals genoemd in artikel 25h van de Mededingingswet.

Artikel 18. Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen en prijzen
1. Burgemeester en wethouders doen de raad jaarlijks een voorstel voor de hoogte van de gemeentelijke tarieven voor de belastingen, de rechten, de leges, de heffingen en de overige dienstverlening.
2. Burgemeester en wethouders bieden de raad eens in de vier jaar een nota aan met de kaders voor de prijzen voor de levering van gemeentelijke goederen, werken en diensten aan overheidsbedrijven en derden en voor de huren en de tarieven voor erfpachten. Deze nota wordt door de raad vastgesteld.
3. Burgemeester en wethouders informeren de raad bij een tussentijdse wijziging van prijzen, huren en tarieven voor erfpachten, die afwijkt van de kaders uit de nota.

Artikel 19. Financieringsfunctie
1. Burgemeester en wethouders nemen bij het uitzetten en het aantrekken van middelen de volgende kaders in acht:
a. voor het aantrekken van financieringen met een looptijd langer dan één jaar worden ten minste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instellingen gevraagd; en
b. er wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1, aanhef en onder c. van de Wet financiering decentrale overheden.
2. Bij het verstrekken van leningen, garanties en risicodragend kapitaal bedingen burgemeester en wethouders indien mogelijk zekerheden.

Paragraaf 5. Paragrafen bij de begroting en jaarstukken

Artikel 20. Grondbeleid
1. Burgemeester en wethouders bieden de raad ten minste eens per raadsperiode een nota grondbeleid aan. De raad stelt de nota grondbeleid vast. De nota grondbeleid bevat in ieder geval:
a. de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente;
b. te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten;
c. het verloop van de grondvoorraad;
d. de uitgangspunten voor de verkoopprijzen van gronden;
e. de wijze waarop met de toerekening van bovenwijkse voorzieningen wordt omgegaan.

2. De voorziening voor verliesgevende grondexploitaties wordt gewaardeerd tegen contante waarde.

Paragraaf 6. Financiële organisatie en financieel beheer

Artikel 21. Administratie
De administratie is zodanig van opzet en werking, dat zij in ieder geval dienstbaar is voor:
a. het sturen en het beheersen van activiteiten en processen in de gemeente als geheel en in de afdelingen;

b. het verstrekken van informatie over ontwikkelingen in de omvang van de vaste activa, voorraden, vorderingen, schulden, contracten;
c. het verschaffen van informatie over uitputting van de toegekende budgetten en investeringskredieten en voor het maken van kostencalculaties;
d. het verschaffen van informatie over indicatoren met betrekking tot de gemeentelijke productie van goederen en diensten en de maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid;
e. het afleggen van verantwoording door burgemeester en wethouders aan de raad over de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving, en
f. de controle van de registratie van gegevens als zodanig en van de daaraan ontleende informatie, alsmede voor de controle op de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving.

Artikel 22. Financiële organisatie
Burgemeester en wethouders dragen in ieder geval zorg voor:
a. een eenduidige indeling van de gemeentelijke organisatie en een eenduidig toewijzing van de gemeentelijke taken aan de afdelingen;
b. een adequate scheiding van taken, functies, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
c. de verlening van mandaten en volmachten voor het aangaan van verplichtingen ten laste van de toegekende budgetten en investeringskredieten;
d. de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie;
e. de te maken afspraken met de afdelingen over de te leveren prestaties, de daarvoor beschikbare middelen en de wijze en frequentie van rapportage over de voortgang van de activiteiten en uitputting van middelen;
f. het beleid en de interne regels voor de inkoop en de aanbesteding van goederen, werken en diensten;
g. het beleid en de interne regels voor de steunverlening en de toekenning van subsidies aan ondernemingen en instellingen, en
h. het beleid en de interne regels voor het voorkomen van fraude van gemeentelijke regelingen en eigendommen, opdat aan de eisen van rechtmatigheid, controle en verantwoording wordt voldaan.
i. het verzamelen en vastleggen van gegevens over de geleverde prestaties en de maatschappelijke effecten zodat de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, zoals vastgesteld door de raad, kunnen worden getoetst.

Artikel 23. Interne controle
1. Burgemeester en wethouders dragen zorg voor de jaarlijkse interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Bij afwijkingen rapporteren burgemeester en wethouders daarover in de rechtmatigheidsverantwoording, zoals beschreven in artikel 9. Daarnaast informeren burgemeester en wethouders de raad over genomen maatregelen tot herstel van de tekortkomingen.
2. Burgemeester en wethouders zorgen voor de systematische controle van de administratie en de ontwikkeling van de bezittingen en het financieel vermogen van de gemeente met dien verstande dat de waardepapieren, de voorraden, de uitstaande leningen, de debiteurenvorderingen, de liquiditeiten, de opgenomen leningen, de kortlopende schulden en de vorderingen van crediteuren jaarlijks worden gecontroleerd en registergoederen en bedrijfsmiddelen ten minste eenmaal in de 5 jaar. Bij afwijkingen in de administratie nemen burgemeester en wethouders maatregelen tot herstel van de tekortkomingen.

Paragraaf 7. Slotbepalingen

Artikel 24. Intrekking oude regeling
De Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2016 wordt ingetrokken, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de jaarrekening en het jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar voorafgaand aan het jaar waarin deze verordening in werking treedt en op de begroting, jaarrekening en jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar dat samenvalt met het jaar waarin deze verordening in werking treedt.

Artikel 25. Inwerkingtreding en citeertitel
1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2023.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van 6 juli 2023.

De voorzitter,
De griffier,

Bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 13

De volgende immateriële vaste activa worden lineair afgeschreven in:

a. maximaal 40 jaar: bijdragen aan activa in eigendom van derden;
b. maximaal 5 jaar: kosten voor onderzoek en ontwikkeling.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met economisch nut
Activa met economisch nut en een levensduur gelijk aan of korter dan 4 jaar worden niet geactiveerd. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.
Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

De volgende materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in:
a. Maximaal 40 jaar: nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen;
b. Maximaal 15 jaar: semipermanente nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen;
c. Maximaal 20 jaar: renovatie, restauratie, bouwkundige voorzieningen, groot (levensduur verlengend) onderhoud of een algehele aanpassing;
d. 5-20 jaar: technische installaties en inventaris in bedrijfsgebouwen;
e. 7-15 jaar: lichte transport- en technische hulpmiddelen, zoals aanhangwagens, tractoren, motorvoertuigen en strooiers;
f. 4-15 jaar: zware transport- en technische hulpmiddelen, zoals vrachtauto's, sneeuwploegen en bermvijzels;
g. 4-6 jaar: automatiseringsapparatuur en software;
h. Divers: overige materiële vaste activa.

Materiële vaste activa met economisch nut inzake riolering worden annuïtair in maximaal 50 jaar afgeschreven. Materiële vaste activa met economisch nut inzake pompen en gemalen worden annuïtair in maximaal 15 jaar afgeschreven.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met maatschappelijk nut
De volgende materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden, onder aftrek van bijdragen van derden, lineair afgeschreven in maximaal:
i. 30 jaar: parken, sportvelden en groenvoorzieningen;
j. 12 jaar: toplaag kunstgrasvelden;
k. 20 jaar: wegen, pleinen, rotondes, waterwegen, waterbergingen en walbeschoeiing;
l. 40 jaar: tunnels, viaducten, bruggen, havens, kades, sluizen en waterkeringen;
m. 50 jaar: geluidschermen;
n. 50 jaar: masten openbare verlichting;
o. 20 jaar: armaturen openbare verlichting;
p. 15 jaar: straatmeubilair en speeltoestellen.

Toelichting
Algemeen
De Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) heeft haar basis in artikel 212, eerste lid, van de Gemeentewet, waarin is opgenomen dat de raad bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid vaststelt, en daarnaast de uitgangspunten voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. De Verordening

financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) vult daarnaast de vrije ruimte nader in die iedere gemeente heeft bij de inrichting van het eigen financieel beleid, beheer en organisatie en de rechtmatigheid.

De Gemeentewet biedt de belangrijkste kaders en regelt bijvoorbeeld dat er nadere eisen worden gesteld aan de inrichting van de begroting en de jaarrekening. Dit wordt vervolgens uitgewerkt in het Besluit begroting en verantwoording gemeentes en provincies (hierna: BBV). Het BBV schrijft voor op welke wijze de gemeente moet begroten en verantwoorden en de wijze waarop zij uitvoeringsinformatie vastlegt. Om een correcte interpretatie van deze artikelen te waarborgen is er een commissie voor het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (hierna: commissie BBV). De commissie BBV draagt zorg voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV, en voor een visie ten aanzien van rechtmatigheid in de controleverklaring (artikel 75, tweede lid, van het BBV).

Richtlijnen van de commissie BBV aan gemeenten en andere decentrale overheden zijn een belangrijk instrument van de commissie BBV om in navolging van artikel 75 van het BBV de eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV te bevorderen. De richtlijnen van de commissie BBV worden onderverdeeld naar stellige uitspraken en aanbevelingen. De stellige uitspraken zijn dwingend; een gemeente behoort zich hier aan te houden. Met stellige uitspraken geeft de commissie BBV een interpretatie van de regelgeving die leidend is. Indien een gemeente toch een afwijkende interpretatie kiest, dan moet zij dit expliciet motiveren en kenbaar maken bij de begroting en jaarstukken. De aanbevelingen zijn niet dwingend. Hierbij gaat het om uitspraken die ‘steun en richting geven aan de praktijk’. De commissie BBV spoort gemeenten aan om deze aanbevelingen te volgen, omdat dat naar haar oordeel bijdraagt aan het inzicht in de financiële positie (transparantie). Omdat deze aanbevelingen vanuit de expertise van de commissie BBV zijn opgesteld, zijn specifiek die aanbevelingen die gaan over de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) opgenomen als onderdeel van de verordening.

In artikel 75, tweede lid, onder b, van het BBV is vastgelegd dat de commissie BBV een kadernota rechtmatigheid opstelt voor het geven van een visie ten aanzien van rechtmatigheid in de controleverklaring. Met het instellen van de rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders heeft de commissie BBV de Kadernota rechtmatigheid 2023 opgesteld.

Nieuwe ontwikkeling: rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders
Vanaf boekjaar 2023 nemen burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Deze verantwoording is een standaardmodel dat bij wet is vastgelegd en het geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld. Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich nu tot een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording). De accountant geeft vanaf dit moment dus geen afzonderlijk oordeel meer over de rechtmatigheid.

Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording toetst de accountant uitsluitend of de jaarrekening getrouw is, maar toetst daarbij ook of de rechtmatigheidsverantwoording dat is. Dit betekent onder meer dat afwijkingen van rechtmatigheid (voor zover deze niet tevens van invloed zijn op het getrouwe beeld), geen invloed hebben op de strekking van de controleverklaring. Hierdoor kan het bijvoorbeeld voorkomen dat er omvangrijke afwijkingen van rechtmatigheid opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording van burgemeester en wethouders, terwijl de strekking van de

controleverklaring toch goedkeurend is, omdat de omvangrijke rechtmatigheidsfouten getrouw opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is mede bedoeld om het gesprek te ondersteunen tussen de raad en burgemeester en wethouders, over de (financiële) rechtmatigheid. Het doel hiervan is om de kaderstellende en controlerende rol van de raad op dit vlak te versterken. Het is daarnaast de verwachting dat dit een kwaliteitsimpuls zal geven aan de interne processen en beheersing, zodat burgemeester en wethouders kunnen steunen op een adequaat functionerend systeem. Ook is de verwachting dat er meer vooruitgekeken gaat worden naar het oplossen van onrechtmatigheden, omdat burgemeester en wethouders ook beheersmaatregelen moeten formuleren (Kadernota rechtmatigheid 2023). Zie ook de toelichting bij artikel 6a.

Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023

Besluit van de raad van de gemeente Midden-Drenthe tot vaststelling van de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) 2023

De raad van de gemeente Midden-Drenthe;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 mei 2023;
gelet op artikel 212, eerste lid, van de Gemeentewet;
gelezen het advies van de commissie Algemeen Bestuur;
besluit vast te stellen de volgende verordening:

Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Definities
In deze verordening wordt verstaan onder:
- administratie: het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, functioneren en beheersen van de gemeentelijke organisatie en de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.
- overheidsbedrijf: onderneming met privaatrechtelijke rechtspersoonlijkheid, niet zijnde een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid, waarin de gemeente, al dan niet tezamen met een of meer andere publiekrechtelijke rechtspersonen, in staat is het beleid te bepalen of een onderneming in de vorm van een personenvennootschap, waarin een publiekrechtelijke rechtspersoon deelneemt.
- rechtmatigheidsverantwoording: de rapportage van burgemeester en wethouders waarbij aangegeven wordt in welke mate de totstandkoming van de financiële beheershandelingen en de vastlegging daarvan overeenstemmen met de relevante wet- en regelgeving.
- P&C-cyclus: de met betrekking tot een begrotingsjaar gemaakte afspraken over:
  - I. het voorbereiden, opstellen, vaststellen, en uitvoeren van de begroting;
  - II. het afleggen van verantwoording door burgemeester en wethouders over de uitvoering van de begroting;
  - III. het opstellen en vaststellen van de jaarrekening;
  - IV. de controle van de jaarrekening.
- Integrale kostprijs: de som van de salariskosten en overhead gedeeld door het aantal directe uren.

Paragraaf 2. Begroting en verantwoording

Artikel 2. Vaststelling programma-indeling en paragrafen
1. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode een programma-indeling voor die raadsperiode vast. De programma-indeling maakt deel uit van de P&C-cyclus.
2. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode op voorstel van burgemeester en wethouders per programma vast:
a. de taakvelden, en
b. de beleidsindicatoren als aangegeven in artikel 25, tweede lid, onder a, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

3. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode vast over welke onderwerpen hij in extra paragrafen naast de verplichte paragrafen van de begroting en de jaarstukken kaders wil stellen en wil worden geïnformeerd.

Artikel 3. Inrichting begroting en jaarstukken

1. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting wordt:

a. van de nieuwe investeringen per investering het benodigde investeringskrediet weergegeven en wordt van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet en de raming van de uitputting van het investeringskrediet in het lopende boekjaar weergegeven, en

b. in aanvulling op het bepaalde in de artikelen 20 en artikel 21 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten inzicht gegeven in de ontwikkeling van de schuldpositie als gevolg van de begroting, de meerjarenraming, de investeringen en de grondexploitatie.

2. In de jaarrekening wordt van de investeringen de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven en inkomsten weergegeven.
3. In het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma worden posten vanaf € 50.000 afzonderlijk gespecificeerd.

Artikel 4. Kaders begroting en meerjarenraming

1. Burgemeester en wethouders bieden, in overeenstemming met het bepaalde in de P&C-cyclus, aan de raad een nota aan met een voorstel voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor het volgende begrotingsjaar en de meerjarenraming.
2. In de begroting wordt een post onvoorzien van € 25.000 opgenomen.

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten

1. De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma.
2. Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige nieuwe investeringskredieten worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd.
3. Bij de behandeling van de tussentijdse rapportages in de raad bedoeld in artikel 6, eerste lid, doen burgemeester en wethouders voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde baten en lasten, het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten en het bijstellen van het beleid. In geval van investeringen met een meerjarig karakter doen burgemeester en wethouders indien nodig ook bij iedere begroting op grond van geactualiseerde ramingen voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten.
4. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, leggen burgemeester en wethouders voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel met een voorstel voor het vaststellen van een investeringskrediet aan de raad voor. In het voorstel informeren burgemeester en wethouders de raad over het effect van de investering op de schuldpositie van de gemeente.
5. Voor investeringen in de loop van het begrotingsjaar die niet in de begroting zijn opgenomen en die

a. lager dan of gelijk zijn aan € 15.000,00 worden de financiële effecten via de begrotingscyclus verwerkt. Hiervoor is niet apart toestemming van de raad nodig.

b. hoger zijn dan € 15.000,00 en lager dan € 75.000,00 worden de financiële effecten achteraf aan de raad via de begrotingscyclus meegedeeld en verwerkt.

c. hoger zijn dan € 75.000,00 legt het college voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel aan de raad voor.

Artikel 6. Tussentijdse rapportages

1. Burgemeester en wethouders informeren de raad door middel van een tussentijdse rapportage over de realisatie van de begroting van de gemeente op de tijdstippen zoals opgenomen in de P&C- cyclus. De tussentijdse rapportages gaan in op afwijkingen op de begroting na wijziging van de baten en de lasten en de investeringskredieten, de geleverde goederen en diensten en als daar aanleiding voor is de maatschappelijke effecten.
2. In de tussentijdse rapportages worden afwijkingen op de bijgestelde ramingen van de baten en lasten van taakvelden, prioriteiten en investeringskredieten in de begroting groter dan € 75.000.

Artikel 7. Jaarstukken
1. Gelijktijdig met het aanbieden van de jaarstukken bieden burgemeester en wethouders de raad het voorstel aan over de bestemming van het jaarrekeningresultaat.
2. Vooruitlopend op het bestemmingsvoorstel over het jaarrekeningresultaat kunnen burgemeester en wethouders de raad voorstellen om restantmiddelen op onderdelen van het rekeningresultaat over te hevelen naar het volgende begrotingsjaar.
3. Middelen welke in de decembercirculaire beschikbaar worden gesteld kunnen worden overgeheveld naar het volgende begrotingsjaar op basis van deze verordening zonder expliciet raadsbesluit.

Artikel 8. EMU-saldo
Als het Rijk de gemeente bericht dat alle gemeenten samen het collectieve aandeel van gemeenten in het EMU-tekort, bedoeld in artikel 3, zesde lid, van de Wet houdbare overheidsfinanciën, hebben overschreden, informeren burgemeester en wethouders de raad of een aanpassing van de begroting nodig is. Als burgemeester en wethouders een aanpassing nodig achten, doen burgemeester en wethouders een voorstel voor het wijzigen van de begroting.

Paragraaf 3. Rechtmatigheidsverantwoording

Artikel 9. Verantwoordings- en rapportagegrens rechtmatigheidsverantwoording
1. De raad stelt vast op welke wijze hij door middel van de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting en de jaarstukken, naast de verplichte onderdelen van deze paragraaf, wil worden geïnformeerd over rechtmatigheid.
2. Voor de rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
a. Uitvoering van tenminste de minimale variant van de rechtmatigheidsverantwoording.
b. In de rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening rapporteren burgemeester en wethouders aan de raad over afwijkingen met een verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves.
c. De rapportagetolerantie voor het verslag van bevindingen bedraagt 5% van de goedkeuringstolerantie conform het geldende controleprotocol.

Artikel 10. Voorwaardencriterium
1. Het voorwaardencriterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

2. Burgemeester en wethouders bieden de raad jaarlijks gedurende het begrotingsjaar ter vaststelling een normenkader rechtmatigheid aan. Dit kader bestaat uit alle relevante (interne) wet- en regelgeving waaruit financiële beheershandelingen kunnen voortvloeien.

Artikel 11 Begrotingscriterium
1. Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde begroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen;
2. De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd, zoals is opgenomen in artikel 5.
3. Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde kredietbedrag. Een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaal bedrag van het krediet, wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.
4. Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Afwijkingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:
a. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
b. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
c. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.
5. Begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen het bestaande beleid van de raad, worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording (voor zover de verantwoordingsgrens voor afzonderlijke fouten of onduidelijkheden is overschreden), maar worden niet nader toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Artikel 12 Misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium
Het misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op het voorkomen, detecteren en corrigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden en gemeentelijke eigendommen bij financiële beheershandelingen.
Burgemeester en wethouders zorgen voor en leggen vast de regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke regelingen en eigendommen.

Paragraaf 4. Financieel beleid

Artikel 13. Waardering en afschrijving vaste activa
1. Immateriële en materiële vaste activa worden lineair of annuïtair afgeschreven volgens de termijnen zoals vermeld in de Bijlage afschrijvingsbeleid bij deze verordening.
2. Burgemeester en wethouders bieden de raad jaarlijks een meerjareninvesteringsplan aan als bijlage bij de begroting, waarbij inzicht wordt verschaft in de geplande investeringen en de daarmee gepaard gaande kapitaallasten voor de komende meerjarenperiode.
3. Investeringen starten met afschrijven het jaar na ingebruikname.
4. Het grensbedrag voor activeren bedraagt € 25.000.

Artikel 14. Voorziening voor oninbare vorderingen
Voorziening voor oninbare vorderingen Voor vorderingen wordt indien noodzakelijk een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een (individuele) beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Artikel 15. Reserves en voorzieningen
1. In de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening vindt geen toerekening van rente over de reserves en voorzieningen aan de taakvelden plaats.

2. Burgemeester en wethouders bieden de raad eens in de minimaal eens per 4 jaar een nota reserves en voorzieningen aan. Deze nota wordt door de raad vastgesteld en behandelt in ieder geval:
a. de vorming en besteding van reserves;
b. de vorming en besteding van voorzieningen, en
c. bij welke specifiek benoemde taakvelden het verschil tussen het geraamde saldo van baten en lasten en het gerealiseerde saldo van baten en lasten mogen worden verrekend met een daartoe in het leven geroepen reserve.
3. Bij een voorstel voor de instelling van een bestemmingsreserve voor een investeringsvoornemen wordt in ieder geval aangegeven:
a. het specifieke doel van de reserve;
b. het bestedingsplan van de reserve;
c. de voeding van de reserve;
d. de maximale hoogte van de reserve, en
e. de maximale looptijd.
4. Als een bestemmingsreserve voor een investeringsvoornemen binnen de aangegeven maximale looptijd niet heeft geleid tot een investering, valt de bestemmingsreserve vrij en wordt deze aan de algemene reserve toegevoegd.

Artikel 16. Kostprijsberekening
1. Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken en diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, wordt een extracomptabel stelsel van kostentoerekening gehanteerd. Bij deze kostentoerekening worden naast de directe kosten, de overheadkosten en de rente van de inzet van vreemd vermogen voor de financiering van de in gebruik zijnde activa betrokken.
2. Voor de rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden daarbij ook de compensabele belasting over de toegevoegde waarde (BTW), de gederfde inkomsten van het kwijtscheldingsbeleid en de kosten voor straatreiniging betrokken.
3. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden toegerekend aan activiteiten welke geheel of deels worden bekostigd met een specifieke uitkering of subsidie, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en in de desbetreffende verantwoordingen over de besteding toegerekend aan die activiteiten.
4. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden betrokken in de aangifte vennootschapsbelasting, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en voor de belastingaangifte aan de kostprijs van de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten toegerekend.
5. Het tarief voor overhead wordt bepaald door de totale overhead, inclusief de geraamde directe kosten van Salarissen en sociale lasten en van Ingeleend personeel, te delen door het totale aantal directe uren.
6. Het rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen in de omslagrente voor de kostprijsberekening als bedoeld in artikel 16 eerste lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld. De uitkomst van dit rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen wordt op een half procent afgerond.

Artikel 17. Prijzen economische activiteiten
1. Voor de levering van goederen, diensten en werken door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden waarbij de gemeente in concurrentie met marktpartijen treedt, wordt ten minste de geraamde integrale kostprijs in rekening gebracht.
2. Bij het verstrekken van leningen of garanties door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden worden ten minste de geraamde integrale kosten in rekening gebracht.

3. Bij het verstrekken van kapitaal door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden gaan burgemeester en wethouders uit van een vergoeding van ten minste de geraamde integrale kosten van de verstrekte middelen.
4. Bij afwijking van het eerste, tweede of derde lid vanwege een publiek belang doen burgemeester en wethouders vooraf voor elk van deze activiteiten afzonderlijk een voorstel voor een raadsbesluit, waarin het publiek belang van de activiteiten wordt gemotiveerd.
5. Raadsbesluiten met de motivering van het publiek belang als bedoeld in het vorige lid zijn niet nodig als minder dan de integrale kostprijs in rekening wordt gebracht en er sprake is van een van de uitzonderingen zoals genoemd in artikel 25h van de Mededingingswet.

Artikel 18. Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen en prijzen
1. Burgemeester en wethouders doen de raad jaarlijks een voorstel voor de hoogte van de gemeentelijke tarieven voor de belastingen, de rechten, de leges, de heffingen en de overige dienstverlening.
2. Burgemeester en wethouders bieden de raad eens in de vier jaar een nota aan met de kaders voor de prijzen voor de levering van gemeentelijke goederen, werken en diensten aan overheidsbedrijven en derden en voor de huren en de tarieven voor erfpachten. Deze nota wordt door de raad vastgesteld.
3. Burgemeester en wethouders informeren de raad bij een tussentijdse wijziging van prijzen, huren en tarieven voor erfpachten, die afwijkt van de kaders uit de nota.

Artikel 19. Financieringsfunctie
1. Burgemeester en wethouders nemen bij het uitzetten en het aantrekken van middelen de volgende kaders in acht:
a. voor het aantrekken van financieringen met een looptijd langer dan één jaar worden ten minste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instellingen gevraagd; en
b. er wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1, aanhef en onder c. van de Wet financiering decentrale overheden.
2. Bij het verstrekken van leningen, garanties en risicodragend kapitaal bedingen burgemeester en wethouders indien mogelijk zekerheden.

Paragraaf 5. Paragrafen bij de begroting en jaarstukken

Artikel 20. Grondbeleid
1. Burgemeester en wethouders bieden de raad ten minste eens per raadsperiode een nota grondbeleid aan. De raad stelt de nota grondbeleid vast. De nota grondbeleid bevat in ieder geval:
a. de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente;
b. te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten;
c. het verloop van de grondvoorraad;
d. de uitgangspunten voor de verkoopprijzen van gronden;
e. de wijze waarop met de toerekening van bovenwijkse voorzieningen wordt omgegaan.

2. De voorziening voor verliesgevende grondexploitaties wordt gewaardeerd tegen contante waarde.

Paragraaf 6. Financiële organisatie en financieel beheer

Artikel 21. Administratie
De administratie is zodanig van opzet en werking, dat zij in ieder geval dienstbaar is voor:
a. het sturen en het beheersen van activiteiten en processen in de gemeente als geheel en in de afdelingen;

b. het verstrekken van informatie over ontwikkelingen in de omvang van de vaste activa, voorraden, vorderingen, schulden, contracten;
c. het verschaffen van informatie over uitputting van de toegekende budgetten en investeringskredieten en voor het maken van kostencalculaties;
d. het verschaffen van informatie over indicatoren met betrekking tot de gemeentelijke productie van goederen en diensten en de maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid;
e. het afleggen van verantwoording door burgemeester en wethouders aan de raad over de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving, en
f. de controle van de registratie van gegevens als zodanig en van de daaraan ontleende informatie, alsmede voor de controle op de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving.

Artikel 22. Financiële organisatie
Burgemeester en wethouders dragen in ieder geval zorg voor:
a. een eenduidige indeling van de gemeentelijke organisatie en een eenduidig toewijzing van de gemeentelijke taken aan de afdelingen;
b. een adequate scheiding van taken, functies, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
c. de verlening van mandaten en volmachten voor het aangaan van verplichtingen ten laste van de toegekende budgetten en investeringskredieten;
d. de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie;
e. de te maken afspraken met de afdelingen over de te leveren prestaties, de daarvoor beschikbare middelen en de wijze en frequentie van rapportage over de voortgang van de activiteiten en uitputting van middelen;
f. het beleid en de interne regels voor de inkoop en de aanbesteding van goederen, werken en diensten;
g. het beleid en de interne regels voor de steunverlening en de toekenning van subsidies aan ondernemingen en instellingen, en
h. het beleid en de interne regels voor het voorkomen van fraude van gemeentelijke regelingen en eigendommen, opdat aan de eisen van rechtmatigheid, controle en verantwoording wordt voldaan.
i. het verzamelen en vastleggen van gegevens over de geleverde prestaties en de maatschappelijke effecten zodat de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, zoals vastgesteld door de raad, kunnen worden getoetst.

Artikel 23. Interne controle
1. Burgemeester en wethouders dragen zorg voor de jaarlijkse interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Bij afwijkingen rapporteren burgemeester en wethouders daarover in de rechtmatigheidsverantwoording, zoals beschreven in artikel 9. Daarnaast informeren burgemeester en wethouders de raad over genomen maatregelen tot herstel van de tekortkomingen.
2. Burgemeester en wethouders zorgen voor de systematische controle van de administratie en de ontwikkeling van de bezittingen en het financieel vermogen van de gemeente met dien verstande dat de waardepapieren, de voorraden, de uitstaande leningen, de debiteurenvorderingen, de liquiditeiten, de opgenomen leningen, de kortlopende schulden en de vorderingen van crediteuren jaarlijks worden gecontroleerd en registergoederen en bedrijfsmiddelen ten minste eenmaal in de 5 jaar. Bij afwijkingen in de administratie nemen burgemeester en wethouders maatregelen tot herstel van de tekortkomingen.

Paragraaf 7. Slotbepalingen

Artikel 24. Intrekking oude regeling
De Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2016 wordt ingetrokken, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de jaarrekening en het jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar voorafgaand aan het jaar waarin deze verordening in werking treedt en op de begroting, jaarrekening en jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar dat samenvalt met het jaar waarin deze verordening in werking treedt.

Artikel 25. Inwerkingtreding en citeertitel
1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2023.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van 6 juli 2023.

De voorzitter,
De griffier,

Bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 13

De volgende immateriële vaste activa worden lineair afgeschreven in:

a. maximaal 40 jaar: bijdragen aan activa in eigendom van derden;
b. maximaal 5 jaar: kosten voor onderzoek en ontwikkeling.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met economisch nut
Activa met economisch nut en een levensduur gelijk aan of korter dan 4 jaar worden niet geactiveerd. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.
Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

De volgende materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in:
a. Maximaal 40 jaar: nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen;
b. Maximaal 15 jaar: semipermanente nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen;
c. Maximaal 20 jaar: renovatie, restauratie, bouwkundige voorzieningen, groot (levensduur verlengend) onderhoud of een algehele aanpassing;
d. 5-20 jaar: technische installaties en inventaris in bedrijfsgebouwen;
e. 7-15 jaar: lichte transport- en technische hulpmiddelen, zoals aanhangwagens, tractoren, motorvoertuigen en strooiers;
f. 4-15 jaar: zware transport- en technische hulpmiddelen, zoals vrachtauto's, sneeuwploegen en bermvijzels;
g. 4-6 jaar: automatiseringsapparatuur en software;
h. Divers: overige materiële vaste activa.

Materiële vaste activa met economisch nut inzake riolering worden annuïtair in maximaal 50 jaar afgeschreven. Materiële vaste activa met economisch nut inzake pompen en gemalen worden annuïtair in maximaal 15 jaar afgeschreven.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met maatschappelijk nut
De volgende materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden, onder aftrek van bijdragen van derden, lineair afgeschreven in maximaal:
i. 30 jaar: parken, sportvelden en groenvoorzieningen;
j. 12 jaar: toplaag kunstgrasvelden;
k. 20 jaar: wegen, pleinen, rotondes, waterwegen, waterbergingen en walbeschoeiing;
l. 40 jaar: tunnels, viaducten, bruggen, havens, kades, sluizen en waterkeringen;
m. 50 jaar: geluidschermen;
n. 50 jaar: masten openbare verlichting;
o. 20 jaar: armaturen openbare verlichting;
p. 15 jaar: straatmeubilair en speeltoestellen.

Toelichting
Algemeen
De Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) heeft haar basis in artikel 212, eerste lid, van de Gemeentewet, waarin is opgenomen dat de raad bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid vaststelt, en daarnaast de uitgangspunten voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan. De Verordening

financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) vult daarnaast de vrije ruimte nader in die iedere gemeente heeft bij de inrichting van het eigen financieel beleid, beheer en organisatie en de rechtmatigheid.

De Gemeentewet biedt de belangrijkste kaders en regelt bijvoorbeeld dat er nadere eisen worden gesteld aan de inrichting van de begroting en de jaarrekening. Dit wordt vervolgens uitgewerkt in het Besluit begroting en verantwoording gemeentes en provincies (hierna: BBV). Het BBV schrijft voor op welke wijze de gemeente moet begroten en verantwoorden en de wijze waarop zij uitvoeringsinformatie vastlegt. Om een correcte interpretatie van deze artikelen te waarborgen is er een commissie voor het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (hierna: commissie BBV). De commissie BBV draagt zorg voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV, en voor een visie ten aanzien van rechtmatigheid in de controleverklaring (artikel 75, tweede lid, van het BBV).

Richtlijnen van de commissie BBV aan gemeenten en andere decentrale overheden zijn een belangrijk instrument van de commissie BBV om in navolging van artikel 75 van het BBV de eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV te bevorderen. De richtlijnen van de commissie BBV worden onderverdeeld naar stellige uitspraken en aanbevelingen. De stellige uitspraken zijn dwingend; een gemeente behoort zich hier aan te houden. Met stellige uitspraken geeft de commissie BBV een interpretatie van de regelgeving die leidend is. Indien een gemeente toch een afwijkende interpretatie kiest, dan moet zij dit expliciet motiveren en kenbaar maken bij de begroting en jaarstukken. De aanbevelingen zijn niet dwingend. Hierbij gaat het om uitspraken die 'steun en richting geven aan de praktijk'. De commissie BBV spoort gemeenten aan om deze aanbevelingen te volgen, omdat dat naar haar oordeel bijdraagt aan het inzicht in de financiële positie (transparantie). Omdat deze aanbevelingen vanuit de expertise van de commissie BBV zijn opgesteld, zijn specifiek die aanbevelingen die gaan over de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) opgenomen als onderdeel van de verordening.

In artikel 75, tweede lid, onder b, van het BBV is vastgelegd dat de commissie BBV een kadernota rechtmatigheid opstelt voor het geven van een visie ten aanzien van rechtmatigheid in de controleverklaring. Met het instellen van de rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders heeft de commissie BBV de Kadernota rechtmatigheid 2023 opgesteld.

Nieuwe ontwikkeling: rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders
Vanaf boekjaar 2023 nemen burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Deze verantwoording is een standaardmodel dat bij wet is vastgelegd en het geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld. Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich nu tot een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording). De accountant geeft vanaf dit moment dus geen afzonderlijk oordeel meer over de rechtmatigheid.

Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording toetst de accountant uitsluitend of de jaarrekening getrouw is, maar toetst daarbij ook of de rechtmatigheidsverantwoording dat is. Dit betekent onder meer dat afwijkingen van rechtmatigheid (voor zover deze niet tevens van invloed zijn op het getrouwe beeld), geen invloed hebben op de strekking van de controleverklaring. Hierdoor kan het bijvoorbeeld voorkomen dat er omvangrijke afwijkingen van rechtmatigheid opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording van burgemeester en wethouders, terwijl de strekking van de

controleverklaring toch goedkeurend is, omdat de omvangrijke rechtmatigheidsfouten getrouw opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is mede bedoeld om het gesprek te ondersteunen tussen de raad en burgemeester en wethouders, over de (financiële) rechtmatigheid. Het doel hiervan is om de kaderstellende en controlerende rol van de raad op dit vlak te versterken. Het is daarnaast de verwachting dat dit een kwaliteitsimpuls zal geven aan de interne processen en beheersing, zodat burgemeester en wethouders kunnen steunen op een adequaat functionerend systeem. Ook is de verwachting dat er meer vooruitgekeken gaat worden naar het oplossen van onrechtmatigheden, omdat burgemeester en wethouders ook beheersmaatregelen moeten formuleren (Kadernota rechtmatigheid 2023). Zie ook de toelichting bij artikel 6a.

Artikelsgewijze toelichting op de financiële verordening 2023
Enkel die bepalingen die verdere toelichting behoeven, worden hieronder nader toegelicht.

Artikel 2. Vaststelling programma-indeling en paragrafen
Eerste lid
De programma-indeling wordt bij aanvang van iedere raadsperiode door de raad vastgesteld. Artikel 66, eerste lid, onder c, van het BBV bepaalt in aanvulling hierop dat de taakvelden aan de programma's moeten worden toegewezen.

Tweede lid, onder b
Op voorstel van burgemeester en wethouders stelt de raad beleidsindicatoren per programma vast. Het is het zogenaamde SMART maken van de begroting (de daarin vervatte informatie is specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden) . Wat de verplichte beleidsindicatoren zijn, volgt uit de (ministeriële) Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording, die zijn grondslag vindt in artikel 25, tweede lid, onder a, van het BBV.

Derde lid
Het BBV schrijft een aantal verplichte paragrafen van de begroting en de jaarstukken voor. In een paragraaf wordt de raad integraal over een bepaald thema dat dwars door de begroting loopt, geïnformeerd. Het (facultatieve) derde lid bepaalt, dat de raad bij aanvang van een nieuwe raadsperiode kan aangeven, welke paragrafen hij nog meer wenst. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een paragraaf subsidies, een paragraaf duurzaamheid en energietransitie of een paragraaf digitale transformatie.

Artikel 3. Inrichting begroting en jaarstukken
In dit artikel zijn bepalingen opgenomen voor de inrichting van de begroting, die aanvullend zijn op het BBV.

Eerste lid, onder a
In het eerste lid, onder a, wordt de verplichting in artikel 20, tweede lid, onder b, van het BBV om in de begroting aandacht te besteden aan de investeringen nader uitgewerkt, door te bepalen dat er bij de uiteenzetting van de financiële positie een overzicht van de investeringen wordt gegeven. Dit is nodig om ook de autorisatie van investeringskredieten mogelijk te maken. Bij investeringen moet ook worden gedacht aan grondexploitaties.
Eerste lid, onder b
Het eerste lid, onder b, bepaalt, dat in aanvulling op het bepaalde in het BBV de gevolgen van de begroting en meerjarenraming, investering en grondexploitatie voor de gemeentelijke schuldpositie inzichtelijk worden gemaakt.

Derde lid
In het derde lid wordt geregeld vanaf welk grensbedrag incidentele baten en lasten worden gespecificeerd in het overzicht van de (geraamde) incidentele baten en lasten per programma, conform het advies van de commissie BBV (Kadernota rechtmatigheid 2023, augustus 2021).

Artikel 4. Kaders begroting en meerjarenraming
Artikel 4 biedt de kaders voor het opstellen van de begroting en de meerjarenraming. Hierin staat een aantal uitgangspunten die burgemeester en wethouders bij het opstellen van deze stukken in acht moeten nemen. Dit is in aanvulling op de bepalingen van de artikelen 189 en 193 van de Gemeentewet en het BBV.

Eerste lid
De raad stelt vooraf aan het opstellen van de begroting een nota vast, waarin de hoofdlijnen voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor de komende jaren zijn vastgelegd. De kaders geven richting aan burgemeester en wethouders voor het opstellen van de begroting en de meerjarenraming. Deze nota wordt ook wel kader-, voorjaars- of perspectiefnota genoemd.

Tweede lid
In dit lid is bepaald dat in de begroting een post onvoorzien van bedrag OF percentage van de totale lasten wordt opgenomen. Zie artikel 8, eerste lid, onder e, van het BBV. Er is gekozen voor een vast bedrag conform voorgaande jaren.

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten
Op grond van artikel 189 van de Gemeentewet berust het budgetrecht bij de raad. De raad neemt uiteindelijk de beslissing welke bedragen hij voor taken en activiteiten op de begroting beschikbaar stelt. Gedurende het begrotingsjaar kan de raad op grond van artikel 192 van de Gemeentewet besluiten nemen voor het wijzigen van de begroting. De gemeente kan slechts uitgaven doen voor de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht (artikel 189, derde lid, van de Gemeentewet).

Artikel 6. Tussentijdse rapportages
De tussentijdse rapportages zijn een belangrijk onderdeel van de P&C-cyclus voor de raad. Op basis van tussentijdse rapportages wordt de raad geïnformeerd over de uitputting van budgetten en investeringskredieten en de voortgang van de uitvoering van het beleid.

Tweede lid
Het tweede lid bevat bepalingen over de minimale inhoud van de tussentijdse rapportages, waarbij informatie over de grondexploitatie valt onder de investeringskredieten.

Artikel 7. Jaarstukken
Eerste lid
De jaarrekening zal een positief, dan wel een negatief saldo kennen. In het eerste lid wordt geregeld dat burgemeester en wethouders een voorstel doen voor de bestemming van het positieve saldo, dan wel de afdekking van een eventueel negatief saldo.

Tweede lid
Het tweede lid biedt de mogelijkheid om vooruitlopend op de bestemming van het rekeningresultaat budgetten die niet tot besteding zijn gekomen over te hevelen naar het volgende begrotingsjaar. Bedacht moet worden dat dit uiteraard gevolgen heeft voor de mate waarin het rekeningsaldo nog kan worden bestemd, zoals bedoeld in het eerste lid.

Derde lid
In afwijking van het tweede lid kunnen middelen welke pas bij de decembercirculaire beschikbaar komen zonder raadsbesluit overgeheveld kunnen worden, zodat tijdig met de uitvoering van de bijbehorende taken kan worden gestart. Dit betreffen specifieke middelen gelabeld aan (wettelijke) taken.
Artikel 8. EMU-saldo
Voor gemeenten is in de Wet houdbare overheidsfinanciën vastgelegd dat ze een aandeel hebben in het plafond voor het totale EMU-tekort van Nederland. Wordt dit gemeentelijk aandeel in het EMU-tekort door de gezamenlijke gemeenten overschreden, dan kan dat tot een correctieve maatregel van het Rijk leiden of tot een boete uit Europa die naar gemeenten wordt doorvertaald. Maar het kan ook zijn, dat de overschrijding niet tot aanvullend beleid van het Rijk of Europa leidt.

Gemeenten krijgen in het voorjaar van het rijk bericht of het gemeentelijk aandeel in het nationale toegestane EMU-tekort met de lopende begroting dreigt te worden overschreden. Ook wordt dan duidelijk of daarop actie van gemeenten is gewenst. Pas als dit laatste het geval is, moeten gemeenten met een individueel EMU-saldo hoger dan de gemeentelijke EMU-referentiewaarde hun begroting neerwaarts bijstellen om de overschrijding van het collectieve aandeel ongedaan te maken.

Burgemeester en wethouders informeren de raad als de gemeente van het rijk een bericht heeft ontvangen dat het toegestane EMU-tekort voor alle gemeenten dreigt te worden overschreden. Als daarop actie nodig is van de gemeente, doen burgemeester en wethouders een voorstel voor het wijzigen van de begroting.

Artikel 9 Uitgangspunten rechtmatigheidsverantwoording
Bij de verantwoording over rechtmatigheid wordt gekeken naar negen criteria. Burgemeester en wethouders leggen verantwoording af over alle negen criteria in de jaarrekening. Zie Kadernota rechtmatigheid 2023, augustus 2021, blz. 9 e.v. voor de criteria en bijbehorende toelichting. De eerste zes criteria zijn niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Deze betreffen verantwoording met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid. Ze komen tot uitdrukking in de balans en het overzicht van baten en lasten. Dit zijn het calculatiecriterium, valuteringcriterium, adresseringscriterium, volledigheidscriterium, aanvaardbaarheidscriterium en leveringscriterium.

Daarnaast is er een aantal criteria waarbij de verantwoording specifiek gaat over rechtmatigheid. Deze komen wel tot uitdrukking in de rechtmatigheidsverantwoording:
begrotingscriterium: de financiële handelingen passen binnen het kader van de geautoriseerde begroting;
voorwaardencriterium: voorwaarden in wet- en regelgeving worden nageleefd, zoals subsidievoorwaarden;
misbruik en oneigenlijk gebruik criterium: er vindt een toetsing op juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt plaats, met het oog op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik.

Eerste lid
In relatie tot de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is in het eerste lid opgenomen dat de raad bij aanvang van iedere raadsperiode vaststelt op welke wijze hij door middel van de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting en de jaarstukken geïnformeerd wil worden over rechtmatigheid (Kadernota rechtmatigheid 2023, augustus 2021).

Tweede lid
In het tweede lid stelt de raad de verantwoordingsgrens vast, waarboven burgemeester en wethouders moeten rapporteren aan de raad (Kadernota rechtmatigheid 2023, augustus 2021). Deze grens moet tussen 0 en 3% liggen van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves. Daarnaast wordt aangegeven boven welk bedrag afzonderlijke afwijkingen nader moeten worden toegelicht (rapportagegrens).

Artikel 10 Voorwaardencriterium
Eerste lid
In het eerste lid wordt de definitie weergegeven van het voorwaardencriterium, het zogenaamde “normenkader”.

Tweede lid

Het tweede lid geeft aan dat jaarlijks het normenkader ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording door de gemeenteraad moet worden vastgesteld en binnen het begrotingsjaar aan de raad moet worden aangeboden.

Artikel 11 Begrotingscriterium
Eerste lid
Artikel 11 gaat expliciet in op de begrotingsrechtmatigheid. In het eerste lid wordt het begrip begrotingsrechtmatigheid gedefinieerd.

Tweede lid
De baten en lasten moeten zich bewegen binnen de door de raad goedgekeurde en vastgestelde budgetplafonds. Indien er een overschrijding plaatsvindt is er in principe sprake van een begrotingsonrechtmatigheid. Dat is geregeld in het tweede lid.

Artikel 12 Misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium
Eerste lid
Dit artikel voorziet in het zogenaamde “misbruik en oneigenlijk gebruik criterium”. In het eerste lid wordt het criterium gedefinieerd. Van misbruik is sprake bij het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen. Van oneigenlijk gebruik is sprake indien bij het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, het verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving is maar in strijd met het doel en de strekking daarvan is.
Aan Burgemeester en wethouders wordt opgedragen om regels op stellen voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke regelingen en eigendommen.

Artikel 13. Waardering en afschrijving vaste activa
In artikel 212, tweede lid, onder a, van de Gemeentewet is opgenomen, dat de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) in elk geval de regels voor waardering en afschrijving van activa bevat. Hieraan is in artikel 13 invulling gegeven.

Voor de bepalingen over afschrijvingsmethodieken en afschrijvingstermijnen van de immateriële en materiële vaste activa wordt in de verordening verwezen naar de bijlage afschrijvingsbeleid bij deze verordening. In deze bijlage zijn naast de methodiek de afschrijvingstermijnen voor de verschillende categorieën immateriële vaste activa, materiële vaste activa met economisch nut en materiële vaste activa met maatschappelijk nut opgenomen. Deze vorm sluit aan bij de voorheen gebruikelijke werkwijze in sommige gemeenten om de afschrijvingstermijnen in een apart document vast te leggen.

Artikel 14. Voorziening voor oninbare vorderingen
Voor de oninbaarheid van vorderingen moet een gemeente een voorziening vormen. Dit artikel bevat regels voor het vaststellen van de hoogte van deze voorziening. Bij het artikel is onderscheid gemaakt tussen gemeentelijke aanslagen en heffingen die het karakter hebben van bulkfacturen en overige vorderingen.
Vorderingen van de gemeente worden individueel beoordeeld op oninbaarheid.

Artikel 15. Reserves en voorzieningen
Eerste lid
Regelgeving rondom de verantwoording van de rentekosten is uitgewerkt in de notitie Rente van de commissie BBV. In deze notitie is aangegeven dat de uitspraken van de commissie BBV alleen strekken

tot de verslaggevingstechnische verwerking van de rente op de taakvelden. Dat wil zeggen dat de regels voor de renteomslag bepalend zijn voor de rente die feitelijk wordt toegerekend aan de taakvelden. De commissie BBV doet echter geen uitspraken over de wijze waarop gemeenten hun tarieven moeten berekenen. Fiscaal juridisch gezien is het toegestaan om een redelijk deel van de rentelasten mee te nemen in de kostenopstelling die ten grondslag ligt aan de tariefberekening.
Het is niet noodzakelijk de rentevergoeding over reserves en voorzieningen in de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening aan de taakvelden toe te rekenen. Het eerste lid bepaalt daarom, dat voor de toerekening van rentelasten en rentebaten in de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening aan de taakvelden geen rentevergoeding over reserves en voorzieningen wordt meegenomen.

In afwijking van het eerste lid worden bij vennootschapsbelastingplichtige activiteiten en grondexploitaties alleen de rentekosten voor de inzet van vreemd vermogen aan de kostprijs toegerekend. Bij projectfinanciering worden dan de werkelijke rentekosten toegerekend. In andere gevallen wordt uitgegaan van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de portefeuille leningen.

Tweede lid
Het tweede lid bepaalt, dat burgemeester en wethouders minimaal eens per 4 jaar een nota over de reserves en voorzieningen aan de raad aanbieden. Met het vaststellen van deze nota stelt de raad de kaders vast voor de vorming van reserves en voorzieningen.

Tweede lid, onder c
In de Kadernota rechtmatigheid 2023, augustus 2021, zet de commissie BBV uiteen op welke wijze budgetoverhevelingen tussen begrotingsjaren rechtmatig kunnen plaatsvinden. De commissie BBV beveelt aan dat wanneer er wordt gekozen om specifieke budgetten bij onderuitputting op jaareinde in bestemmingsreserves op te nemen, de raad hiervoor kaders opneemt in de Financiële verordening.

Derde lid
Voor een investeringsvoornemen kan de raad een bestemmingsreserve vormen. Een deel van de algemene reserve wordt hiervoor afgezonderd. Hiermee wordt op de balans van de gemeente tot uitdrukking gebracht dat een toekomstige investering in de loop van de jaren middels de afschrijvingen een beslag op het eigen vermogen gaat leggen. In het derde lid zijn de voorwaarden voor een voorstel voor een dergelijke bestemmingsreserve opgenomen.

Vierde lid
Investeringsvoornemens leiden niet altijd tot investeringen. Er bestaat het gevaar, dat bestemmingsreserves op de balans blijven staan waar tegenover in het geheel geen investeringsvoornemen meer bestaan. Dit kan worden voorkomen door voor elke nieuwe bestemmingsreserve een maximale ‘houdbaarheidsdatum’ op te nemen. Hiervoor is bepaald dat bestemmingsreserves die de houdbaarheidsdatum hebben overschreden, vervallen en weer aan de algemene reserve worden toegevoegd.

Artikel 16. Kostprijsberekening
Artikel 212, tweede lid, onder b, van de Gemeentewet bepaalt dat de verordening in ieder geval de grondslagen bevat voor de berekening van de door het gemeentebestuur in rekening te brengen prijzen en van tarieven voor rechten als bedoeld in artikel 229b en heffing bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. De grondslagen voor de prijzen die de gemeente bij overheidsbedrijven en derden in rekening brengt, en voor de tarieven van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden gevormd door de opbouw van de kostprijs.

De overheadkosten moeten apart worden verantwoord. Ze worden bij de gemeente niet doorberekend aan de taakvelden. Daarmee is het niet mogelijk om de integrale kostprijzen in de administratie van de baten en lasten op taakvelden van de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening in beeld te brengen. De kostprijzen moeten extracomptabel worden berekend en vastgelegd.

Eerste lid
Het eerste lid bepaalt dat de kostprijsberekeningen extracomptabel worden vastgelegd en dat de kostprijzen bestaan uit de directe kosten en een opslag voor de overhead en voor de rente over de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van (vaste) activa die voor desbetreffende rechten en heffingen en voor desbetreffende goederen, werken en diensten worden ingezet. Wat onder de directe kosten moet worden verstaan is via het BBV, de notitie overhead en de taakveldbeschrijving helder gedefinieerd. Op dat punt hoeft in deze verordening niets aanvullend te worden geregeld.
Tweede lid
In het tweede lid wordt bepaald dat gemeenten de kosten voor compensabele BTW, gederfde inkomsten vanwege het kwijtscheldingsbeleid en de kosten voor straatreiniging in de kostenbasis kunnen meenemen. Zie VNG Handreiking kostenonderbouwing lokale heffingen, 2016.

Derde en vierde lid
Het derde en vierde lid bieden de mogelijkheid dat de overheadkosten die kunnen worden toegerekend aan de verschillende specifieke uitkeringen of activiteiten die onder de vennootschapsbelastingplicht vallen, apart onder het taakveld overhead in de administratie worden afgezonderd en in de belastingaangifte aan deze activiteiten worden toegerekend. Dit afzonderen kan door voor deze kosten aparte (hulp-)kostenplaatsen aan te maken en de kosten voortaan op deze (hulp-)kostenplaatsen te boeken.

Vijfde lid
De toerekening van overhead vindt plaats naar rato van de totale directe kosten op de taakvelden. De notitie Overhead van de commissie BBV schrijft voor dat er sprake moet zijn van een uniforme toerekening.

Artikel 17. Prijzen economische activiteiten
Eerste tot en met derde lid
In de Wet Markt en Overheid (waarmee de Mededingingswet is gewijzigd) is opgenomen dat als een gemeente goederen, diensten of werken levert aan overheidsbedrijven of derden zij deze activiteiten niet mag bevoordelen als het economische activiteiten betreft. Economische activiteiten zijn hier activiteiten waarmee de gemeenten in concurrentie met andere ondernemingen treedt.

Het bevoordelingsverbod houdt feitelijk in dat ten minste een integrale kostprijs voor de levering van goederen, diensten en werken en het verstrekken van leningen garanties en kapitaal in rekening moet worden gebracht.

Vierde lid
Van dit verbod kan worden afgeweken als de activiteiten worden ontplooid in het kader van het publiek belang. Daarvoor is wel nodig dat in een raadbesluit het publiek belang van de activiteit wordt gemotiveerd. Het raadbesluit moet worden aangemerkt als een concretiserend besluit van algemene strekking. Het besluit moet worden bekendgemaakt in een officieel elektronisch publicatieblad en moet open staan voor bezwaar en beroep. Belanghebbenden kunnen dan binnen uiterlijk zes weken na bekendmaking van het besluit een bezwaarschrift indienen bij de gemeente (artikel 6:7 van de

Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb)). De gemeente moet binnen zes weken een besluit nemen over het bezwaarschrift of – indien een commissie als bedoeld in artikel 7:13 van de Awb is ingesteld – binnen twaalf weken, gerekend vanaf de dag na die waarop de termijn voor het indienen van het bezwaarschrift is verstreken. Bij afwijzing van de bezwaren kan de belanghebbende beroep instellen bij de bestuursrechter.

Vijfde lid
Voor het verplicht in rekening brengen van minimaal een integrale kostprijs voor de levering van goederen, werken en diensten of voor het verstrekken van leningen, garanties en kapitaal geldt een aantal uitzonderingen (artikel 25h van de Mededingingswet).

Artikel 18. Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen en prijzen
Eerste lid
Het vaststellen van de tarieven voor belastingen, rechten, leges en heffingen is een bevoegdheid van de raad. Deze bevoegdheid kan niet worden gedelegeerd (artikel 156 van de Gemeentewet). Het eerste lid bepaalt dat de raad de tarieven voor de belastingen, rioolheffingen, afvalstoffenheffing en overige dienstverlening jaarlijks vaststelt.

Het vaststellen van prijzen voor de levering van gemeentelijke goederen, diensten en werken die niet vallen onder artikel 229 van de Gemeentewet, is een privaatrechtelijke besluit. Deze besluiten zijn een bevoegdheid van burgemeester en wethouders (artikel 160, eerste lid, onder e, van de Gemeentewet), maar hebben wel invloed op de hoogte van de inkomsten en raken daarom ook het budgetrecht van de raad.

Tweede lid
Burgemeester en wethouders bieden met een vaste frequentie aan de raad een nota met daarin de kaders voor de te hanteren prijzen, huren en tarieven voor erfpacht. De raad stelt deze nota vast.

Artikel 19. Financieringsfunctie
Artikel 212, tweede lid, onder c, van de Gemeentewet bevat de bepaling, dat de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) in elk geval regels voor de algemene doelstelling en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie bevat. Artikel 19 bevat kaders voor het financieringsbeleid. De kaders voor de financiële organisatie van de financieringsfunctie staan in artikel 22.

Eerste lid
In aanvulling op de regels uit de Wet financiering decentrale overheden (hierna: Wet fido) en daarop gebaseerde besluiten en regelingen stelt het eerste lid een aantal aanvullende kaders. Zo mag geen gebruik worden gemaakt van financiële derivaten. Gemeenten mogen alleen leningen en garanties verstrekken en financiële participaties aangaan voor het behartigen van een publiek belang (artikel 2 van de Wet fido). Daarbij bepaalt artikel 160, tweede lid, van de Gemeentewet, dat een besluit tot de oprichting van en de deelneming in stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen niet eerder wordt genomen dan nadat de raad een ontwerpbesluit is toegezonden en hij zijn wensen en bedenkingen ter kennis van burgemeester en wethouders heeft kunnen brengen.

Tweede lid
Het tweede lid dragen burgemeester en wethouders op bij het verstrekken van leningen, garanties en risicodragend kapitaal zo mogelijk zekerheden te bedingen om zo het financiële risico waaraan de

gemeente bloot komt te staan, te verminderen. Dit is zeker als het om grote bedragen gaat, iets om op te letten.

Artikel 20. Grondbeleid
Burgemeester en wethouders bieden tenminste eens per raadsperiode aan de raad een nota grondbeleid aan. Met de nota kan de raad de kaders voor het toekomstig grondbeleid vaststellen.

Artikel 21. Administratie
Onder artikel 21 zijn algemene bepalingen opgenomen voor de inrichting van de gemeentelijke administratie.

Artikel 22. Financiële organisatie
Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 160 van de Gemeentewet bevoegd regels te stellen over de ambtelijke organisatie. Deze bevoegdheid betreft ook het stellen van regels voor de financiële organisatie, blijkt uit het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State en het nader rapport uit 2003 over de wijziging van artikel 212 van de Gemeentewet.

Artikel 22 geeft een opsomming op welke terreinen van de financiële organisatie burgemeester en wethouders beleid en interne regels stellen. Om hier invulling aan te geven ligt het voor de hand dat burgemeester en wethouders een organisatiebesluit en een treasurystatuut vaststellen en dat burgemeester en wethouders de volmachten en mandaten alsook de kostenverdeelsleutels voor de (extracomptabele) kostentoerekening vastleggen.

Onder f
Bij het beleid en de interne regels voor de inkoop en aanbesteding kan gedacht worden aan een inkoopreglement en ook aan gemeentelijke inkoopvoorwaarden.

Onder g
Bij het beleid en de interne regels voor steunverlening en subsidieverstrekking gaat het om procedures die naleving van de Europese staatssteunregels en regels voor diensten van algemeen economisch belang, de Awb en de [citeertitel Algemene subsidieverordening 2013] waarborgen.

Onder h
In geval van fraude en misbruik en oneigenlijk gebruik gaat het bijvoorbeeld om het treffen van voldoende verificatiemaatregelen vooraf van de antecedenten van een aanvrager van een gemeentelijke subsidie, zodat subsidies wel daadwerkelijk worden verstrekt aan rechthebbenden.
De uitgangspunten voor de financiële organisatie zijn nodig om voor het financieel beheer en het financieel beleid aan de eisen voor rechtmatigheid, controle en verantwoording te voldoen.

Onder i
Onder i is de opdracht neergelegd voor burgemeester en wethouders voor de registratie van de prestaties en de maatschappelijke effecten, die de raad kan betrekken bij de beoordeling van de jaarrekening.

Artikel 23. Interne controle
Eerste lid
De accountant toetst jaarlijks of de gemeenterekening een getrouw beeld geeft van de gemeentelijke financiën. Het eerste lid draagt burgemeester en wethouders op maatregelen te treffen, zodat gedurende het jaar of vooraf aan de accountantscontrole de gemeente zelf nagaat of de cijfers in de

administraties een getrouw beeld geven en of de financiële beheershandelingen die aan de baten, de lasten en de balansmutaties ten grondslag liggen, rechtmatig (zijn) verlopen.

Tweede lid
Het tweede lid bepaalt, dat burgemeester en wethouders maatregelen treffen, zodat wordt gecontroleerd of de administratie van materiële bezittingen zoals gebouwen, voertuigen, computers, voorraden en de administratie van het financieel vermogen zoals aandelen en overeenkomsten van leningen, geldmiddelen, debiteurenvorderingen e.d. overeenkomen met hetgeen de gemeente daadwerkelijk bezit. Voor veel van deze bezittingen wordt een jaarlijkse controle gevraagd.
Eens in 5 jaar moet worden gecontroleerd of de administratie van registergoederen en bedrijfsmiddelen overeenkomt met het daadwerkelijke bezit.

Artikel 24. Intrekking oude regeling
Volgens de Gemeentewet is een begrotingsjaar gelijk aan een kalenderjaar. In begrotingsjaar t worden de jaarstukken uit het begrotingsjaar t-1 vastgesteld, wordt uitvoering gegeven aan de begroting voor het jaar t en wordt tot slot de begroting voor het jaar t+1 vastgesteld. De nieuwe verordening is van toepassing op alle stukken die betrekking hebben op het begrotingsjaar t+1 en later.

De oude verordening is ondanks het intrekken nog wel van toepassing op de jaarstukken van het begrotingsjaar t-1 en de begroting en jaarstukken van het jaar t. Hiervoor is in het artikel een overgangsbepaling opgenomen.

Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2023: toelichting voorstel te maken keuzes

Artikel	Toelichting	Advies
Algemeen	College is vervangen door burgemeester en wethouders.	Aanpassing is in lijn met model VNG.
	Uitgangspunt: “minimale” variant op de modelverordening van de VNG, zodat invulling wordt gegeven aan uitvoering wetgeving, maar er ruimte is om extra te doen.	Minimale variant overnemen om administratieve lasten niet op te laten lopen.
1 Definities	Definitie rechtmatigheidsverantwoording is toegevoegd.	Nieuwe definitie overnemen in lijn met model VNG.
	Deelprogramma’s niet overgenomen uit model VNG.	Midden Drenthe kent geen deelprogramma’s; met de huidige formulering is een nadere onderverdeling wel mogelijk.
2 Programma- indeling	In plaats van begrotingscyclus zoals opgenomen in model VNG dit aangepast naar P&C-cyclus zoals deze bekend is binnen Midden Drenthe. Optionele onderverdeling laten vervallen.	Huidige terminologie handhaven (P&C-cyclus) en onderverdeling niet als voorschrift opnemen (kan altijd; hoeft op deze wijze niet).
	Eigen indicatoren laten vervallen; beleidsindicatoren zijn verplicht vanuit het BBV.	Geeft ruimte in eigen manier van werken. Op dit moment worden eigen indicatoren beperkt opgenomen in de P&C-documenten. Voorschrijven dat dit moet levert organisatie breed extra administratieve lasten op (kan altijd; hoeft op deze wijze niet). Eigen indicatoren geven inzicht in beleidsinhoudelijke activiteiten en zijn over het algemeen niet financieel van aard.
3 Inrichting begroting en jaarstukken	Niet specifiek opgenomen om baten en lasten per taakveld bij het programma op te nemen, omdat dit niet verplicht is voorgeschreven vanuit het BBV. Uiteraard staat het vrij om dit (op termijn) wel te doen om een koppeling tussen doel en middelen zichtbaar te laten zijn direct bij de programma’s.	Model VNG overnemen; indien gewenst kunnen baten en lasten per taakveld ook bij de programma’s worden opgenomen/toegelicht. Er is al voorgeschreven vanuit het BBV dat de baten en lasten per taakveld in een bijlage inzichtelijk moeten worden gemaakt.
	Toevoeging vanuit model VNG om de incidentele baten en lasten vanaf een grensbedrag op te nemen.	Voorgesteld wordt om dit als volgt op te nemen: 3. In het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma worden posten vanaf € 50.000 afzonderlijk gespecificeerd.

4 Kaders begroting en meerjarenraming	Geen specifieke datum opgenomen als aangegeven in het model van de VNG en voor onvoorzien het vaste bedrag	Een specifieke datum opnemen voor vaststelling perspectiefnota kan lastig zijn met het vergaderschema

	opgenomen zoals deze al jaren wordt opgenomen in de begroting.	van de raad. Dit geeft ruimte om voldoende wendbaar te zijn; denk bijvoorbeeld aan het opstellen van kaders na collegevorming na verkiezingen. Onvoorzien opnemen voor € 25.000.
5 Autorisatie begroting en investeringskredieten	Vaststellen van de baten en lasten op programmaniveau.	Dit is de minimale variant, waarbij in de verantwoording van de begrotingsrechtmatigheid er kan worden volstaan met een korte toelichting conform de eisen uit het BBV. Dit is nu nog op taakveld niveau.
	Optioneel punt 2 uit het model VNG niet overgenomen (afzonderlijke autorisatie baten en lasten voor specifieke activiteiten). Idem voor optioneel punt 7 inzake verschuiven tussen jaarschijven.	Indien dit voor meerdere activiteiten zou worden aangewezen brengt dit (veel) extra administratieve lasten met zich mee. Bij de jaarrekening worden de restantkredieten al specifiek overgeheveld naar het volgende begrotingsjaar. Daar waar het gaat om activiteiten met een grote impact, financieel of beleidsinhoudelijk, zal de raad hierover conform wettelijke voorschriften actief worden geïnformeerd.
	Punt 4 uit het model VNG over het informeren van de raad over een dreigende overschrijding van lasten in de exploitatie of investeringsuitgaven zijn opgenomen bij artikel 6 tussentijdse rapportages.	Het infomeren en besluiten over overschrijdingen is ook opgenomen bij artikel 6 inzake tussentijdse rapportages. Dit zou anders dubbel worden opgenomen in de financiële verordening.

	Afwijkend opgenomen ten opzichte nieuwe modelverordening VNG, maar conform de oude verordening 2016 is de collegebevoegdheid voor het starten niet in de begroting vastgestelde investeringen. Dit om de snelheid van handelen binnen beleidskaders te vergroten.	Voorgesteld wordt om dit als volgt op te nemen conform de verordening 2016: Voor investeringen in de loop van het begrotingsjaar die niet in de begroting zijn opgenomen en die a. lager dan of gelijk zijn aan € 15.000 worden de financiële effecten via de begrotingscyclus verwerkt. Hiervoor is niet apart toestemming van de raad nodig. b. hoger zijn dan € 15.000 en lager dan € 75.000 worden de financiële effecten achteraf aan de raad via de begrotingscyclus meegedeeld en verwerkt.
		c. hoger zijn dan € 75.000 legt het college voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel aan de raad voor.
6 Tussentijdse rapportages	Hier is in principe de oude verordening zo veel mogelijk over genomen en niet de extra's uit het nieuwe model van de VNG. Wel is het minimum bedrag overgenomen van € 75.000 welke overeenkomt met de materialiteit uit de accountantscontrole.	Ook bij dit artikel wordt in gezet op de nu reeds aanwezige minimale variant om de administratieve lasten zo veel mogelijk te beperken (kan altijd; hoeft op deze wijze niet).
7 Jaarstukken	Dit is een nieuw artikel vanuit het model van de VNG met name gericht op het bestemmen van het resultaat en het vroegtijdig overhevelen van (incidentele) budgetten. In aanvulling op de standaard van de VNG wordt voorgesteld om de middelen welke pas bij de decembercirculaire beschikbaar komen zonder afzonderlijk raadsbesluit over te hevelen.	De aanvulling inzake de decembercirculaire is omdat deze middelen meestal pas bekend worden na de laatste raadsvergadering in het lopende begrotingsjaar en deze middelen meestal wel betrekking hebben op het lopende begrotingsjaar. Door deze op deze wijze over te hevelen kan er sneller met de uitvoering worden gestart. Indien dit niet is op basis van vastgesteld beleid zal dit alsnog met een afzonderlijk raadsvoorstel moeten worden vastgesteld. Dit ligt al vast in het BBV.

Wensen en bedenkingen over grote onderwerpen	Het artikel over wensen en bedenkingen is achterwege gelaten conform de verordening uit 2016.	Een actieve informatieplicht is sowieso al voorgeschreven. Dat hoeft niet direct nog een keer in de financiële verordening worden opgenomen.
Paragraaf 3 artikelen 9 t/m 12 Rechtmatigheids-verantwoording	Dit zijn nieuwe artikelen voor de verplichte rechtmatigheidsverantwoording door het college vanaf 2023 en gaan in op: verantwoordings- en rapportagegrens rechtmatigheidsverantwoording, voorwaarden- en begrotingscriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik. De optie voor het voor het operationaliseren van het normenkader in een toetsingskader is niet overgenomen. Dit is conform de huidige werkwijze ten aanzien van het normenkader.	In artikel 9 zijn de reeds door de raad vastgestelde uitgangspunten opgenomen. Deze zijn in feite een nadere uitwerking van wat is opgenomen in het model van de VNG. De definitieve uitwerking ligt vast in het jaarlijks vast te stellen intern controleplan. In artikel 10 wordt geen specifieke datum voor vaststelling genoemd, omdat dit lastig kan zijn met het vergaderschema van de raad.
13 Waardering en afschrijving vaste activa	Het artikel is opgenomen ter voorkoming van een afzonderlijke nota voor investeren, waarderen en afschrijven net als de bijlage afschrijvingsbeleid bij de nieuwe financiële verordening.	Minimaal bedrag voor activering is om administratieve lasten te beperken.
14 Voorziening voor oninbare vorderingen	Voor de uitwerking van de voorziening voor oninbare vorderingen de bestaande verordening aan gehouden.	Het uitschrijven is in principe niet nodig; individuele beoordeling van de vorderingen is sowieso al nodig vanuit accountantscontrole.
15 Reserves en voorzieningen	Het artikel is ten opzichte van de huidige verordening iets uitgebreid waarmee verrekening met name voor bijvoorbeeld riolering en afval zonder specifiek besluit kunnen worden verwerkt. Verder wordt van reserves meer specifiek het bestedingsdoel vast gelegd (meer koppeling met rechtmatigheid) en kunnen reserves met een specifiek bestedingsdoel vrij vallen indien er geen gebruik van wordt gemaakt.	Voorgesteld wordt om de jaarlijkse toetsing voor reserves aan bestedingsplannen niet in de verordening op te nemen. Voor voorzieningen is dit wettelijk voorgeschreven en maakt onderdeel uit van de accountantscontrole.
16 Kostprijsberekening	In principe is hier de tekst van het model VNG overgenomen. Met uitzondering van de toerekening van overheadkosten aan de rechten en heffingen; deze is iets compacter verwoord en in lijn met de huidige wijze van uitvoering.	In lijn met de huidige uitvoering is het onderdeel toerekening rente vreemd vermogen voor verstrekte leningen niet over genomen. Deze worden waar van toepassing bepaald bij het sluiten van de overeenkomst.
17 Prijzen economische activiteiten	Model VNG overgenomen.	In lijn met de huidige verordening; geen aanpassing noodzakelijk.

18 Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen en prijzen	De toevoeging bij een tussentijdse wijziging is niet na raadsbesluit maar op initiatief van het college. Een en ander dient altijd in overeenstemming te zijn met doelstellingen uit beleid en/of begroting (nooit zo maar).	Ofwel de raad wordt achteraf geïnformeerd indien dit aan de orde is om de snelheid van handelen te kunnen garanderen. Denk bijvoorbeeld aan een lagere index als gevolg van energiecrisis.
19 Financieringsfunctie	De uitbreiding uit het model VNG voor het vormen van een voorziening bij het verstrekken niet over genomen. De minder uitgebreide tekst ten opzichte van voorgaande verordening is wel overgenomen waarmee verwijzing naar wetgeving is verdwenen. Wetgeving moet sowieso worden opgevolgd; dat hoeft niet benadrukt te worden in een verordening.	Is in principe voor Midden Drenthe niet van toepassing. Beoordeling vorderingen op inbaarheid is sowieso noodzakelijk bij het opstellen van de jaarrekening.
Paragraaf 5 Paragrafen bij de begroting en jaarstukken	In het model van de VNG zijn voorstellen opgenomen om meer informatie in de paragrafen op te nemen dan strikt wettelijk noodzakelijk is.	Er is bij de vorige verordening bewust de keuze gemaakt om hier de minimale variant aan te houden. Voorgesteld wordt om dit wederom te doen.
21 Administratie en 22 Financiële organisatie	Geen aanpassingen op de huidige en het model van de VNG.	Alleen misbruik en oneigenlijk gebruik is aangepast naar het voorkomen van fraude. Misbruik en oneigenlijk gebruik zijn opgenomen

		in de criteria voor de rechtmatigheidsverklaring (zie artikel 12).
23 Interne controle	Het artikel voor interne controle is aangepast op de rechtmatigheidsverantwoording welke is voor geschreven vanaf 2023. De tekst uit het model van de VNG is hier overgenomen.	In artikel 23 wordt daarvoor terug verwezen naar artikel 9.
24 Intrekking oude regeling en 25 Inwerkingtreding en citeertitel	Dit zijn standaard artikelen om de oude verordening te laten vervallen en de nieuwe na publicatie in werking te laten treden.	Na vaststelling moet de verordening worden gepubliceerd.
Bijlage afschrijvingsbeleid	Door het opnemen van de artikel 13 inzake Waardering en afschrijving vaste activa en het opnemen van de bijlage met afschrijvingsbeleid hoeft er in principe geen losse beleidsnota worden opgesteld.	Ter beperking van de administratieve lasten en overlap tussen financiële verordening en afzonderlijke beleidsnota.
Toelichting	Dit betreft de algemene toelichting zoals opgenomen in het model van de VNG voor 2023.	Voorstel is om deze algemene toelichting over te nemen voor college en raad.

Artikelsgewijs	Hier wordt vanuit het model van de VNG de toelichting op de artikelen in de nieuwe verordening opgenomen waar dit gewenst is.	Naast de standaardtoelichting vanuit de VNG wordt waar nodig de afwijking ten opzichte van het model van de verordening 2016 en de VNG toegelicht.

De raad van de gemeente Midden-Drenthe;

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 15 november 2016;

Gelet op artikel 212 van de Gemeentewet;

Gehoord het advies van de Werkgroep Financieel Overleg van 21 november 2016;

Besluit vast te stellen:

Financiële verordening Gemeente Midden-Drenthe 2016

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. *administratie*: het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, het functioneren en het beheersen van (onderdelen van) de organisatie van de gemeente Midden-Drenthe en de verantwoording die daarover moet worden afgelegd;

b. *afdeling*: iedere organisatorische eenheid binnen de gemeentelijke organisatie met een eigen rechtstreekse verantwoordelijkheid aan het college;

c. *begrotingscyclus*: de met betrekking tot een begrotingsjaar gemaakte afspraken over:

I. het voorbereiden, opstellen, vaststellen, en uitvoeren van de begroting;

II. het afleggen van verantwoording door het college over de uitvoering van de begroting;

III. het opstellen en vaststellen van de jaarrekening;

IV. de controle van de jaarrekening.

d. *inkomsten*: totaal van baten voor onttrekking van reserves;

e. *netto schuld*: bruto schuld minus de omvang van de geldelijke bezittingen.

Onder bruto schuld wordt verstaan het totaal van langlopende leningen, kortlopende schulden, crediteuren en overlopende passiva.

Onder geldelijke bezittingen het totaal van leningen aan deelnemingen, leningen aan overige verbonden partijen, leningen aan derden, langlopende uitzettingen, kortlopende uitzettingen, debiteurenvorderingen, liquide middelen en overlopende activa.

Onder netto vlottende schuld wordt verstaan het totaal van leningen met een looptijd korter dan één jaar;

f. *onbenutte belastingcapaciteit onroerende zaakbelasting:* verschil tussen de opbrengst onroerende zaakbelasting bij de tarieven die minimaal nodig zijn voor toegang tot de procedure van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet en de (geraamde) opbrengst onroerende zaakbelasting;

g. *overheidsbedrijf*: onderneming met privaatrechtelijke rechtspersoonlijkheid, niet zijnde een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid, waarin de gemeente, al dan niet tezamen met een of meer andere publiekrechtelijke rechtspersonen, in staat is het

beleid te bepalen of een onderneming in de vorm van een personenvennootschap, waarin een publiekrechtelijke rechtspersoon deelneemt;
h. *deelprogramma*: onderdeel van een programma bestaande uit een samenstel van een aantal samenhangende producten of een enkel product van de productenraming en productenrealisatie.
i. *Integrale kostprijs*: de som van de salariskosten en overhead gedeeld door het aantal directe uren.

Hoofdstuk 2. Begroting en verantwoording

Artikel 2. Programma-indeling

1. De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode de programma-indeling vast. De programma-indeling maakt deel uit van de begrotingscyclus.
2. De raad stelt de onderverdeling vast van:
   a. de programma's en voor zover aanwezig de deelprogramma's;
   b. de taakvelden per programma.
3. De raad stelt op voorstel van het college, zo mogelijk, per programma relevante indicatoren vast voor het meten van en het afleggen van verantwoording over de gemeentelijke productie van goederen en diensten, de baten en lasten en de maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid. Het voorstel van het college bevat ten minste de verplichte beleidsindicatoren, bedoeld in artikel 25, tweede lid, onder a, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
4. De raad stelt vast over welke onderwerpen hij in extra paragrafen naast de verplichte paragrafen in de begroting en de jaarstukken kaders wil stellen en wil worden geïnformeerd.

Artikel 3. Inrichting begroting en jaarstukken

1. Bij de begroting en de jaarstukken worden onder:
- elk van de programma's,
- het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en
- het overzicht van de overhead

de baten en lasten per taakveld weergegeven.
2. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting wordt van de nieuwe investeringen per investering het benodigde investeringskrediet weergegeven en wordt van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet en de raming van de uitputting van het investeringskrediet in het lopende boekjaar weergegeven.
3. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting wordt in aanvulling op het bepaalde in de artikelen 20 en 21 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten inzicht gegeven in de ontwikkeling van de schuldpositie als gevolg van de begroting, de meerjarenraming en de investeringen en de grondexploitatie.
4. In de jaarrekening wordt van de investeringen de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven weergegeven.

Artikel 4. Kaders begroting

1. Het college biedt, in overeenstemming met het bepaalde in de begrotingscyclus, aan de raad een nota aan met een voorstel voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor het volgende begrotingsjaar en de meerjarenraming.

2. In de begroting wordt een post onvoorzien van € 25.000 opgenomen.

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten

1. De raad autoriseert met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per taakveld.
2. Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. Als de raad geen apart voorstel wenst, worden de overige nieuwe investeringen bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de begroting geautoriseerd.
3. Het college informeert de raad in ieder geval in de eerstvolgende tussentijdse rapportage als ze verwacht, dat:
- de lasten van een taakveld de geautoriseerde lasten dreigen te overschrijden,
- de investeringsuitgaven van een investeringskrediet het geautoriseerde investeringskrediet dreigen te overschrijden, of
- de baten van een taakveld de geautoriseerde baten dreigen te onderschrijden.

Het college voegt hierbij een voorstel voor wijziging van het geautoriseerde budget of het investeringskrediet of een voorstel voor bijstelling van het beleid.
4. Bij de behandeling van de tussenrapportages in de raad bedoeld in artikel 6, lid 1, doet het college voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde baten en lasten, het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten en het bijstellen van het beleid. In geval van investeringen met een meerjarig karakter doet het college indien nodig ook bij iedere begroting op grond van geactualiseerde ramingen voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten.
5. Voor investeringen in de loop van het begrotingsjaar die niet in de begroting zijn opgenomen en die
a. lager dan of gelijk zijn aan € 15.000,00 worden de financiële effecten via de begrotingscyclus verwerkt. Hiervoor is niet apart toestemming van de raad nodig.
b. hoger zijn dan € 15.000,00 en lager dan € 75.000,00 worden de financiële effecten achteraf aan de raad via de begrotingscyclus meegedeeld en verwerkt.
c. hoger zijn dan € 75.000,00 legt het college voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel aan de raad voor.

Artikel 6. Tussentijdse rapportage

1. Het college informeert de raad in tussentijdse rapportages over de realisatie van de begroting van de gemeente.
2. De tussentijdse rapportages worden aan de raad aangeboden op de tijdstippen zoals opgenomen in de begrotingscyclus.
3. De inrichting van de tussentijdse rapportages sluit aan bij de programma-indeling van de begroting en bevat een overzicht van de bijgestelde raming.
4. De tussentijdse rapportages gaan in op afwijkingen van de oorspronkelijke ramingen van de baten en de lasten en de investeringskredieten, de geleverde goederen en diensten en als daar aanleiding voor is de maatschappelijke effecten.

Artikel 7. EMU-saldo

Wanneer het Rijk de gemeente bericht dat alle gemeenten samen het collectieve aandeel van gemeenten in het EMU-tekort, bedoeld in artikel 3, zesde lid, van de Wet houdbare overheidsfinanciën, hebben overschreden, informeert het college de raad of een aanpassing

van de begroting nodig is. Als het college een aanpassing nodig acht, doet het college een voorstel voor het wijzigen van de begroting.

Hoofdstuk 3. Financieel beleid

Artikel 8. Waardering en afschrijving vaste activa

1. Immateriële en materiële vaste activa worden afgeschreven volgens de methodiek en de termijnen zoals vermeld in de bijlage afschrijvingsbeleid bij deze verordening.
2. Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Artikel 9. Voorziening voor oninbare vorderingen

Voor vorderingen wordt indien noodzakelijk een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een (individuele) beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Artikel 10. Reserves en voorzieningen

1.In de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening vindt geen toerekening van rente over de reserves en voorzieningen aan de taakvelden plaats.
2. Het college biedt de raad eens per raadsperiode een nota reserves en voorzieningen aan. Deze nota wordt door de raad vastgesteld en behandelt:

a. de vorming en besteding van reserves;
b. de vorming en besteding van voorzieningen.

3. Bij een voorstel voor de instelling van een bestemmingsreserve voor een investeringsvoornemen wordt minimaal aangegeven:

a. het specifieke doel van de reserve;
b. de voeding van de reserve;
c. de maximale hoogte van de reserve; en
d. de maximale looptijd.

Artikel 11. Kostprijsberekening

1. Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken en diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, en bij de inrichting van projecten wordt een extracomptabel stelsel van kostentoerekening gehanteerd. Bij deze kostentoerekening worden naast de directe kosten, de overheadkosten en de rente van de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van de in gebruik zijnde activa betrokken.
2. Bij de directe kosten worden betrokken de bijdragen aan en onttrekkingen van voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa en de afschrijvingskosten van de in gebruik zijnde activa. Voor de rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden daarbij ook de compensabele BTW en de gederfde inkomsten van het kwijtscheldingsbeleid betrokken.
3. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden betrokken in de aangifte vennootschapsbelasting, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en voor de belastingaangifte aan de kostprijs van de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten toegerekend.

4. Voor de toerekening van de overheadkosten aan de kostprijs van rechten en heffingen en van goederen, werken en diensten wordt uitgegaan van een tarief voor overhead per direct uur. Daarbij wordt het tarief voor overhead bepaald door de totale overhead, inclusief de geraamde directe kosten van Salarissen en sociale lasten en van Ingeleend personeel, te delen door het totale aantal directe uren.
5. Het percentage van de omslagrente voor de toerekening van rente voor de financiering van de in gebruik zijn de activa, bedoeld in het eerste lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld.
Het percentage van deze omslagrente wordt bepaald uit het gewogen gemiddelde van het bij de begroting geraamde rentepercentage van de rentekosten op de opgenomen langlopende leningen, kortlopende leningen en kredieten en het rentepercentage van de rentevergoeding over de reserves en de voorzieningen zoals bepaald overeenkomstig het zesde en zevende lid.
De uitkomst van dit percentage van de omslagrente wordt op een half procent afgerond.
6. Het rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen in de omslagrente voor de kostprijsberekening als bedoeld in het vijfde lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld.
De hoogte van het rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen wordt bepaald aan de hand van de bij de begroting geraamde rentekosten als percentage van de opgenomen langlopende leningen, kortlopende leningen en kredieten.
De uitkomst van dit rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen wordt op een half procent afgerond.
7. In afwijking van het vijfde lid kan bij een verstrekte lening voor de bepaling van de rentekosten van de inzet van vreemd vermogen in de kostprijs uitgegaan worden van de rente van de lening die voor de financiering van de verstrekte lening is aangetrokken.
8. In afwijking van het eerste lid worden bij vennootschapsbelastingplichtige activiteiten en grondexploitaties alleen de rentekosten voor de inzet van vreemd vermogen aan de kostprijs toegerekend. Bij projectfinanciering worden dan de werkelijke rentekosten toegerekend. In andere gevallen wordt uitgegaan van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de portefeuille leningen.

Artikel 12. Prijzen economische activiteiten
1. Voor de levering van goederen, diensten of werken door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden waarbij de gemeente in concurrentie met marktpartijen treedt, wordt ten minste de geraamde integrale kostprijs in rekening gebracht.
Bij afwijking vanwege een publiek belang doet het college vooraf voor elk van deze activiteiten afzonderlijk een voorstel voor een raadsbesluit, waarin het publiek belang van de levering van de desbetreffende goederen, diensten of werken wordt gemotiveerd.
2. Bij het verstrekken van leningen of garanties door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden worden ten minste de geraamde integrale kosten in rekening gebracht.
Bij afwijking vanwege een publiek belang doet het college vooraf een voorstel voor een raadsbesluit, waarin het publiek belang van de lening of de garantie wordt gemotiveerd.
3. Bij het verstrekken van kapitaal door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden gaat het college uit van een vergoeding van ten minste de geraamde integrale kosten van de verstrekte middelen. Bij afwijking vanwege een publiek belang doet het college vooraf een voorstel voor een raadsbesluit, waarin het publiek belang van de kapitaalverstrekking wordt gemotiveerd.

4. Raadsbesluiten met de motivering van het publiek belang als bedoeld in de vorige leden zijn niet nodig als minder dan de integrale kostprijs in rekening wordt gebracht en sprake is van:

a. leveringen van goederen, diensten of werken en het verstrekken van leningen, garanties en kapitaal aan andere overheden voor zover deze leveringen en verstrekkingen zijn bedoeld voor de uitoefening van de publieke taak door die andere overheid;
b. een bevoordeling van activiteiten in het kader van een bij wet opgedragen publiekrechtelijke taak;
c. een bevoordeling van activiteiten in het kader van een toegekend bijzonder of uitsluitend recht waarvoor prijsvoorschriften gelden;
d. een bevoordeling van sociale werkplaatsen;
e. een bevoordeling van onderwijsinstellingen;
f. een bevoordeling van publieke media-instellingen;
g. een bevoordeling die valt onder de reikwijdte van de staatssteunregels van het Werkingsverdrag van de Europese Unie en daarmee verenigbaar is; en
h. een bevoordeling van activiteiten zoals genoemd in het raadsbesluit Wet markt en overheid van 25 september 2014.

Artikel 13. Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen en prijzen

1. Het college doet de raad jaarlijks een voorstel voor de hoogte van de gemeentelijke tarieven voor de belastingen, de rechten, de leges, de heffingen en de overige dienstverlening.
2. Het college doet de raad jaarlijks via de begroting een voorstel voor de kaders voor de prijzen voor de levering van gemeentelijke goederen, werken en diensten aan overheidsbedrijven en derden en voor de huren en de erfpachten.

Artikel 14. Financieringsfunctie

1. Het college voert de treasuryfunctie uit binnen de kaders van de Wet Financiering decentrale overheden (Fido), de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) en de Regeling Uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) en draagt daarbij zorg voor:
a. het tijdig aantrekken van voldoende financiële middelen om de (deel)programma's binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (beschikbaarheid);
b. het beheersen van de risico's verbonden aan de treasuryfunctie (risicominimalisatie);
c. het zoveel mogelijk beperken van de rentekosten van de leningen (renteoptimalisatie);
d. het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities (kostenminimalisatie).
2. Het college neemt bij het aantrekken van middelen de volgende richtlijnen in acht:
a. voor het aantrekken van leningen met een looptijd langer dan een jaar worden tenminste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instellingen gevraagd;
b. er wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1 onder c van de Wet financiering decentrale overheden.
3. Het college neemt bij interne financieringsmiddelen de volgende richtlijnen in acht:
a. de gemeentelijke reserves en voorzieningen worden gebruikt als intern financieringsmiddel;

b. de rente die wordt berekend over de interne financieringsmiddelen wordt bepaald overeenkomstig artikel 11.
4. Het college neemt bij het verstrekken van leningen en garanties de volgende richtlijnen in acht:
a. het verstrekken van leningen en garanties wordt uitsluitend gedaan uit hoofde van de publieke taak;
b. in principe worden geen leningen en garanties verstrekt;
c. het verstrekken van leningen en garanties kan alleen plaatsvinden nadat de raad hierover is gehoord;
d. aan het verstrekken van leningen en garanties worden nadere voorwaarden verbonden. Hierbij bedingt het college indien mogelijk zekerheden ;
e. het college motiveert in zijn besluit het openbare belang van de verstrekte lening en garantie.
5. Bij het verstrekken van een garantie wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing het ingeschatte risico opgenomen.

Artikel 15. Grondbeleid
Het college biedt de raad eens per raadsperiode een nota grondbeleid aan. De raad stelt de nota vast. In de nota wordt minimaal aandacht besteed aan:
a. de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente;
b. te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten;
c. het verloop van de grondvoorraad;
d. de uitgangspunten voor de verkoopprijzen van gronden.

Hoofdstuk 4. Financiële organisatie en financieel beheer

Artikel 16. Administratie
1. De administratie is zodanig van opzet en werking, dat zij in ieder geval dienstbaar is voor:
a. het sturen en het beheersen van activiteiten en processen in de gemeente als geheel en in de afdelingen;
b. het verstrekken van informatie over ontwikkelingen in de omvang van de activa met economisch nut, activa met maatschappelijk nut, voorraden, vorderingen, schulden en contracten;
c. het verschaffen van informatie over uitputting van de toegekende budgetten en investeringskredieten en voor het maken van kostencalculaties;
d. het verschaffen van informatie over indicatoren over de gemeentelijke productie van goederen en diensten en de maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid;
e. het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevantie wet- en regelgeving;
f. de controle van de registratie van gegevens als zodanig en van de daaraan ontleende informatie, alsmede voor de controle op de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving.

Artikel 17. Interne controle
Het college zorgt ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de baten en lasten en de balansmutaties, voor de jaarlijkse interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Bij afwijkingen neemt het college maatregelen tot herstel.
Het college rapporteert eens per jaar, in het jaarverslag, over de uitkomsten van de interne controle.

Artikel 18. Financiële organisatie
Het college draagt zorg voor:
a. een eenduidige indeling van de gemeentelijke organisatie en een eenduidige toewijzing van de gemeentelijke taken;
b. een adequate scheiding van taken, functies, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
c. de verlening van mandaten en volmachten voor het aangaan van verplichtingen ten laste van de toegekende budgetten en investeringskredieten;
d. de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie;
e. de kostenverdeelsleutels voor het eenduidig toewijzen van baten en lasten aan de taakvelden;
f. het beleid en de interne regels voor de inkoop en de aanbesteding van goederen, werken en diensten;
g. het beleid en de interne regels voor de steunverlening en de toekenning van subsidies aan ondernemingen en instellingen;
h. het beleid en de interne regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke regelingen en eigendommen,
opdat aan de eisen van rechtmatigheid, controle en verantwoording wordt voldaan, en de betrouwbaarheid van de verstrekte informatie is gewaarborgd.

Hoofdstuk 5. Slotbepalingen

Artikel 19. Intrekken oude verordening en overgangsrecht
1. De Financiële verordening gemeente Midden-Drenthe, vastgesteld door de raad op 10 december 2015, wordt ingetrokken, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de jaarrekening en het jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar voorafgaand aan het jaar waarin deze verordening in werking treedt, met uitzondering van de bepalingen inzake immateriële vaste activa zoals opgenomen in de bijlage, en op de begroting, jaarrekening en jaarverslag en bijbehorende stukken van het begrotingsjaar dat samenvalt met het jaar waarin deze verordening in werking treedt.
2. Op reeds gerealiseerde investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die voor 1 januari 2017 zijn gedaan, blijft de Financiële verordening 2015 van toepassing zoals deze gold op de dag voor de inwerkingtreding van deze verordening.

Artikel 20. Inwerkingtreding en citeertitel
1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2017.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Financiële verordening gemeente Midden-Drenthe 2016.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 15 december 2016.

De voorzitter,	De griffier,
T. Baas	drs. I. Middelkamp

Bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 8

Afschrijvingsbeleid immateriële vaste activa
De volgende immateriële vaste activa worden lineair afgeschreven in:
a. maximaal 40 jaar: bijdragen aan activa in eigendom van derden;
b. maximaal 5 jaar: kosten voor onderzoek en ontwikkeling.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met economisch nut
Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 15.000,00 worden niet geactiveerd.
Activa met economisch nut en een levensduur gelijk aan of korter dan 4 jaar worden niet geactiveerd.
Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.
Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

De volgende materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in:
a. Maximaal 40 jaar: nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen;
b. Maximaal 15 jaar: semipermanente nieuwbouw woonruimten, schoolgebouwen, kantoren en bedrijfsgebouwen;
c. Maximaal 20 jaar: renovatie, restauratie, bouwkundige voorzieningen, groot (levensduur verlengend) onderhoud of een algehele aanpassing;
d. 5-20 jaar: technische installaties en inventaris in bedrijfsgebouwen;
e. 7-15 jaar: lichte transport- en technische hulpmiddelen, zoals aanhangwagens, tractoren, motorvoertuigen en strooiers;
f. 4-15 jaar: zware transport- en technische hulpmiddelen, zoals vrachtauto's, sneeuwploegen en bermvijzels;
g. 4-6 jaar: automatiseringsapparatuur en software;
h. Divers: overige materiële vaste activa.

Materiële vaste activa met economisch nut inzake riolering worden annuïtair in maximaal 50 jaar afgeschreven. Materiële vaste activa met economisch nut inzake pompen en gemalen worden annuïtair in maximaal 15 jaar afgeschreven.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met maatschappelijk nut
De volgende materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden, onder aftrek van bijdragen van derden, lineair afgeschreven in maximaal:
a. 30 jaar: parken, sportvelden en groenvoorzieningen;
b. 12 jaar: toplaag kunstgrasvelden;
c. 20 jaar: wegen, pleinen, rotondes, waterwegen, waterbergingen en walbeschoeiing;
d. 40 jaar: tunnels, viaducten, bruggen, havens, kades, sluizen en waterkeringen;
e. 50 jaar: geluidsschermen;
f. 50 jaar: masten openbare verlichting;
g. 20 jaar: armaturen openbare verlichting;
h. 15 jaar: straatmeubilair en speeltoestellen.

Toelichting op de artikelen

Artikel 1. Begripsomschrijvingen
Voor de gehanteerde begrippen in de verordening gelden de definities uit de Gemeentewet, de Wet Fido, het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) en het Besluit accountantscontrole Provincies en Gemeenten.
De begrippen administratie en afdeling zijn gedefinieerd ten behoeve van artikel 16 van de verordening. De begrippen inkomsten, netto schuld en onbenutte belastingcapaciteit zijn gedefinieerd ten behoeve van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hiervoor zijn de definities gevolgd die www.waarstaatjegemeente.nl toepast voor de financiële kengetallen over de gemeentefinanciën.
De begrippen overheidsbedrijf en integrale kostprijs zijn gedefinieerd om in artikel 12 van de verordening nadere invulling te kunnen geven aan de verplichtingen die volgen uit de Mededingingswet voor het vaststellen van de hoogte van prijzen.

Artikel 2. Programma-indeling
Dit artikel bevat bepalingen over de inrichting van de begroting en de jaarstukken. De indeling van de programma's worden door de raad bij het begin van elke raadsperiode vastgesteld.
Op grond van artikel 189 Gemeentewet berust het budgetrecht bij de raad. De raad neemt uiteindelijk de beslissing welke bedragen hij voor taken en activiteiten op de begroting beschikbaar stelt. Gedurende het begrotingsjaar kan de raad op grond van artikel 192 Gemeentewet besluiten nemen tot wijziging van de begroting. De gemeente kan slechts uitgaven doen voor de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht (vierde lid artikel 189 Gemeentewet). De raad kan kiezen op welk niveau hij budgetten beschikbaar stelt. In het tweede lid is deze keuze vertaald naar het beschikbaar stellen per deelprogramma.
Het BBV bepaalt in aanvulling hierop, dat de taakvelden aan de programma's moeten worden toegewezen. Beide zijn opgenomen.
Het derde lid bepaalt, dat op voorstel van het college de raad beleidsindicatoren per programma vaststelt. Het is het zogenaamde SMART maken van de begroting. Wat de verplichte beleidsindicatoren zijn, volgt uit de (ministeriële) *Regeling vaststelling beleidsindicatoren door gemeenten in programma's en programmaverantwoording*, welke zijn grondslag vindt in artikel 25, tweede lid, onder a, van het BBV.
Overigens bepaalt dit artikel niet dat elke nieuwe raadsperiode de gehele begroting en jaarstukken moeten worden herzien. In de meeste gevallen is dat niet raadzaam. Als de indeling en gebruikte beleidsindicatoren de vorige raadsperiode goed zijn bevallen, kunnen deze ongewijzigd opnieuw worden vastgesteld. In andere gevallen zijn (kleine) bijstellingen of wijzigingen meestal voldoende.
Het BBV schrijft een aantal verplichte paragrafen voor. In een paragraaf wordt de raad integraal over een bepaald thema dat dwars door de begroting loopt, geïnformeerd. Het vierde lid bepaalt, dat de raad kan aangeven, welke paragrafen hij nog meer wenst. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een paragraaf subsidies of een paragraaf duurzaamheid.

Artikel 3. Inrichting begroting en jaarstukken
In dit artikel zijn aanvullend op het BBV bepalingen opgenomen voor de inrichting van de

begroting. Het artikel schrijft voor, dat de baten en lasten onder de programma's in de begroting per taakveld worden weergegeven.
In het tweede lid wordt de verplichting, genoemd in artikel 20 BBV, om in de begroting aandacht te besteden aan de investeringen nader uitgewerkt door te bepalen, dat er bij de uiteenzetting van de financiële positie een overzicht van de investeringen wordt gegeven. Dit is nodig om ook de autorisatie van investeringskredieten mogelijk te maken. Bij investeringen moet ook worden gedacht aan grondexploitaties.
Het derde lid bepaalt, dat in aanvulling op het bepaalde in het BBV de gevolgen van de begroting en meerjarenraming voor de gemeentelijke schuldpositie inzichtelijk worden gemaakt.
In het vierde lid wordt voor de jaarrekening het inzicht in de uitputting van investeringskredieten geregeld.

Artikel 4. Kaders begroting
Het artikel bepaalt dat het college vooraf aan het opstellen van de begroting een nota aanbiedt waarin de hoofdlijnen voor het beleid en de financiële kaders voor de komende jaren zijn vastgelegd. Dit in aanvulling op de bepalingen van de artikelen 189 en 193 van de Gemeentewet en het BBV.
Artikel 8 van het BBV zegt, dat het bedrag voor onvoorzien moet zijn opgenomen in het programmaplan. In het tweede lid van artikel 4 wordt een nadere invulling aan deze wettelijke verplichtingen gegeven door de omvang van het bedrag voor onvoorzien vast te leggen.

Artikel 5. Autorisatie begroting en investeringskredieten
Artikel 5 bevat regels voor de autorisatie van de baten en lasten in de begroting en van de investeringskredieten. Op grond van artikel 189 van de Gemeentewet berust het budgetrecht bij de raad. De raad neemt uiteindelijk de beslissing welke bedragen zij voor taken en activiteiten op de begroting beschikbaar stelt. Gedurende het begrotingsjaar kan de raad op grond van artikel 192 van de Gemeentewet besluiten nemen voor het wijzigen van de begroting. De gemeente kan slechts uitgaven doen voor de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht (derde lid van artikel 189 van de Gemeentewet). De raad kan kiezen op welk niveau hij budgetten beschikbaar stelt. Autorisatie door de raad van de baten en de lasten vindt plaats op het niveau van taakvelden (eerste lid).
Naast lopende uitgaven doet een gemeenten investeringen, waaronder investeringen in grondexploitaties. Ook uitgaven voor investeringen moeten door de raad worden geautoriseerd. Voor de autorisatie van deze investeringskredieten is er voor gekozen deze bij de begrotingsbehandeling mee te nemen (tweede lid). Wel kan de raad bij de begrotingsbehandeling aangegeven, welke investeringskredieten hij op een later tijdstip wenst te autoriseren. Zo kan de raad de autorisatie van politiek belangrijke investeringen combineren met de behandeling van de inhoudelijke kant van het investeringsvoorstel.
Het college dient dreigende overschrijdingen van geautoriseerde lasten en investeringskredieten en dreigende onderschrijdingen van geautoriseerde baten bij het bekend worden aan de raad te melden, zodat de raad kan besluiten of het budget moet worden gewijzigd of dat het beleid moet worden bijgesteld (derde lid).
Voor het behandelen van de daadwerkelijke begrotingswijzigingen en bijstellingen van beleid is er voor gekozen deze mee te nemen bij de behandeling van de tussenrapportages (vierde lid). Bij investeringen met een meerjarig karakter, waaronder ook grondexploitaties,

bepaalt het vierde lid ook, dat bij elke begroting een actualisatie van de ramingen plaatsvindt en het college aan de raad voorstellen doet voor het wijzigen van de investeringskredieten.
Meestal komen gedurende het begrotingsjaar nieuwe investeringsvoornemens op tafel, die bij het opstellen van de begroting niet waren voorzien. Het vijfde lid van het artikel regelt de autorisatie van de investeringskredieten anders dan bij vaststelling van de begroting.
In dit vijfde lid wordt bepaald dat het college bevoegd is tussentijds verplichtingen aan te gaan tot een bedrag van € 75.000,00. Bedragen lager dan € 15.000,00 worden zonder verdere vermelding in de begrotingscyclus verwerkt. Investeringsbedragen tussen € 15.000,00 en € 75.000,00 worden in de tussenrapportage beschreven en verwerkt. De raad hoeft hier vooraf niet mee in te stemmen, maar wordt achteraf geïnformeerd. Het bedrag van € 15.000,00 sluit aan bij het bedrag waarover niet afgeschreven hoeft te worden. Het bedrag van € 75.000,00 sluit aan bij de rapporteringstolerantie in het controleprotocol.

Artikel 6. Tussentijdse rapportage

De tussenrapportages zijn voor de raad een belangrijk onderdeel van de planning- en controlcyclus voor de raad. Op basis van tussenrapportages wordt de raad geïnformeerd over de uitputting van budgetten en investeringskredieten en de voortgang van de uitvoering van het beleid.
Het BBV bevat voorschriften voor de inrichting van de begroting en de jaarstukken, maar niet voor de frequentie en de inrichting van de tussentijdse rapportages. In het tweede lid is bepaald dat in de begrotingscyclus de frequentie van de tussenrapportages wordt vastgelegd. Voor de indeling van de tussenrapportages wordt dezelfde indeling gebruikt als bij de begroting (derde lid). De tussenrapportage bevat verplicht een overzicht van de bijgestelde raming. Het vierde lid bevat bepalingen over de minimale inhoud van deze rapportages.

Artikel 7. EMU-saldo

Voor gemeenten is in de Wet Houdbare overheidsfinanciën vastgelegd, dat ze een aandeel hebben in plafond voor het totale EMU-tekort van Nederland. Wordt dit gemeentelijk aandeel in het EMU-tekort door de gezamenlijke gemeenten overschreden, dan kan dat tot een correctieve maatregel van het Rijk leiden of tot een boete uit Europa die naar gemeenten wordt doorvertaald. Maar het kan ook zijn dat de overschrijding niet erg is.
Gemeenten krijgen in het voorjaar van het Rijk bericht of het gemeentelijk aandeel in het nationale toegestane EMU-tekort met de lopende begroting dreigt te worden overschreden. Ook wordt dan duidelijk of daarop actie van gemeenten is gewenst. Pas als dit laatste het geval is, moeten gemeenten met een individueel EMU-saldo hoger dan de gemeentelijke EMU-referentiewaarde hun begroting neerwaarts bijstellen om de overschrijding van het collectieve aandeel ongedaan te maken.
In het artikel is opgenomen, dat het college de raad informeert als de gemeente van het Rijk een bericht heeft ontvangen dat het toegestane EMU-tekort voor alle gemeenten dreigt te worden overschreden. Als daarop actie nodig is van de gemeente, doet het college een voorstel voor het wijzigen van de begroting.

Artikel 8. Waardering en afschrijving vaste activa

In het tweede lid, onder a, van artikel 212 van de Gemeentewet is opgenomen, dat de financiële verordening in elk geval de regels voor waardering en afschrijving van activa bevat. Hieraan is in artikel 8 en de bijbehorende bijlage invulling gegeven.
Voor de bepalingen over afschrijvingsmethodieken en afschrijvingstermijnen van de immateriële en materiële vaste activa wordt in de verordening verwezen naar de bijlage bij de verordening. In de bijlage zijn naast de methodiek de afschrijvingstermijnen voor de verschillende categorieën immateriële vaste activa, materiële vaste activa met economisch nut en materiële vaste activa met maatschappelijk nut opgenomen.
In de bijlage is in veel gevallen een maximale afschrijvingstermijn opgenomen in plaats van een vaste afschrijvingstermijn. Van een maximale afschrijvingstermijn kan met de afschrijvingstermijn naar beneden worden afgeweken. In enkele gevallen is bij activa met een economisch nut ook een minimum termijn benoemd.
Vanaf 1 januari 2017 is ook het activeren van investeringen met maatschappelijk nut verplicht. Het BBV laat een aanzienlijke beleidsvrijheid aan gemeenten voor het zelf vaststellen van de eigen afschrijvingsmethodieken en afschrijvingstermijnen. Natuurlijk geldt hierbij wel het criterium dat de afschrijvingsmethodiek en afschrijvingstermijn van een actief is afgestemd op de verwachte gebruiks- of levensduur. Als dit wordt nagelaten, wordt het getrouwe beeld van de jaarrekening aangetast.

Artikel 9. Voorziening voor oninbare vorderingen

Voor de oninbaarheid van vorderingen moet een gemeente een voorziening vormen. Dit artikel bevat regels voor het vaststellen van de hoogte van deze voorziening.
Vorderingen van de gemeente worden beoordeeld op oninbaarheid.

Artikel 10. Reserves en voorzieningen

Met de wijziging van het BBV met ingang van 2017 moeten de overheadkosten apart worden verantwoord. Daarom is het noodzakelijk geworden kostprijzen van rechten en heffingen en van gemeentelijke goederen, werken en diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, extracomptabel te onderbouwen. Deze onderbouwing is vastgelegd in artikel 10 van deze verordening. Daarmee vervalt ook de noodzaak de rentevergoeding over reserves en voorzieningen in de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening aan de taakvelden toe te rekenen. Het eerste lid bepaalt daarom, dat voor de toerekening van rentelasten en rentebaten in de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening aan de taakvelden geen rentevergoeding over reserves en voorzieningen wordt meegenomen.
Het tweede lid bepaalt dat het college minimaal eens per raadsperiode een nota over de reserves en voorzieningen aan de raad aanbiedt. Met het vaststellen van deze nota stelt de raad de kaders vast voor de vorming en besteding van reserves en voorzieningen.
Voor een investeringsvoornemen kan de raad een bestemmingsreserve vormen. Een deel van de algemene reserve wordt hiervoor afgezonderd. In het derde lid zijn de voorwaarden voor een voorstel voor een dergelijke bestemmingsreserve opgenomen.

Artikel 11. Kostprijsberekening

Artikel 212 Gemeentewet bepaalt in het tweede lid, onder b, dat de verordening in ieder geval de grondslagen bevat voor de berekening van de door het gemeentebestuur in rekening te brengen prijzen en van tarieven voor rechten als bedoeld in artikel 229b en

heffingen als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. De grondslagen voor de prijzen die de gemeente bij overheidsbedrijven en derden in rekening brengt, en voor de tarieven van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden gevormd door de opbouw van de kostprijs.
Met de herziening van het BBV met ingang van 2017 moeten de overheadkosten apart worden verantwoord. Ze worden bij de gemeente niet meer doorberekend aan de taakvelden. Daarmee vervalt de mogelijkheid om de integrale kostprijzen in de administratie van de baten en lasten op taakvelden van de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening in beeld te brengen. De kostprijzen moeten daarom extracomptabel worden berekend en vastgelegd.
Het eerste lid van artikel 11 bepaalt, dat de kostprijsberekeningen extracomptabel worden vastgelegd en dat de kostprijzen bestaan uit de directe kosten en een opslag voor de overhead en voor de rente over de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van (vaste) activa die voor desbetreffende rechten en heffingen en voor de desbetreffende goederen, werken en diensten worden ingezet.
Het tweede lid bepaalt, dat ook bijdragen aan en onttrekkingen van voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa en de afschrijvingskosten van de in gebruik zijnde activa worden betrokken bij de kostprijsberekening. Voor de gemeentelijke rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht zoals de rioolheffing, worden in de kostprijsberekening ook de compensabele BTW en de gederfde inkomsten van het kwijtscheldingsbeleid meegenomen.

Het derde en vierde lid gaan over de toerekening van de overheadkosten aan de kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en over de kostprijs van prijzen van goederen, diensten en werken die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden.
Het derde lid geeft aan, dat de overheadkosten die kunnen worden toegerekend aan de activiteiten die onder de vennootschapsbelastingplicht vallen, apart onder het taakveld overhead in de administratie worden afgezonderd en in de belastingaangifte aan deze activiteiten worden toegerekend.
Het vierde lid geeft de definitie van de kostenverdeelsleutel voor de toerekening van de overheadkosten aan de kostprijzen van rechten en heffingen waarmee de gemeente kosten in rekening brengt zoals de afvalstoffenheffing, en voor de toerekening van de overheadkosten aan de kostprijzen van goederen, werken en diensten die door de gemeente aan overheidsbedrijven en derden worden geleverd. Er wordt voor de toerekening van de overheadkosten bepaalt, dat deze plaatsvindt op basis van een tarief overhead per direct uur. Daarbij wordt vastgelegd hoe dit tarief wordt bepaald. Dit sluit aan bij de huidige systematiek.

Het vijfde, zesde, zevende en achtste lid handelen over de toerekening van rente over de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van activa aan de kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en aan de kostprijs van goederen, werken en diensten die aan overheidsbedrijven en derden worden geleverd.
Het vijfde lid geeft de berekeningswijze van de omslagrente voor het toerekenen van de rente aan de kostprijs voor de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van activa. Het percentage van de omslagrente wordt afgeleid van de bij de

begroting geraamde rentekosten over het vreemd vermogen als percentage van het aangetrokken vreemd vermogen voor de financiering en het in het zesde lid bepaalde rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen.
Het zesde lid geeft de berekeningswijze van het rentepercentage voor de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen voor het berekenen van de omslagrente van het vijfde lid.
Het zevende lid geeft voor de omslagrente voor de kostprijs van verstrekte leningen een afwijkend voorschrift. Die kostprijs wordt gebaseerd op de rente van de lening die is aangetrokken voor de verstrekte lening. Daarnaast moeten voor het bepalen van die kostprijs natuurlijk als directe kosten ook de afsluitkosten e.d. worden meegenomen.
Het achtste lid van artikel 11 bepaalt tenslotte, dat in de kostprijs van vennootschapsbelastingplichtige activiteiten en grondexploitaties geen rente over de inzet van reserves en voorzieningen wordt meegenomen. Die rente wordt door de rijksbelastingdienst niet als kosten geaccepteerd.
Grondexploitaties vallen bij de gemeente Midden-Drenthe onder de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten. Voor de methodiek van het bepalen van de omslagrente wordt in dit lid aangesloten bij de Notitie Grondexploitaties van de Commissie BBV.

Artikel 12. Prijzen economische activiteiten
Als een gemeente goederen, diensten of werken levert aan overheidsbedrijven of derden dan mag zij deze activiteiten niet bevoordelen als het economische activiteiten betreffen. Economische activiteiten zijn hier activiteiten waarmee de gemeenten in concurrentie met andere ondernemingen treedt.
Het bevoordelingsverbod houdt feitelijk in, dat ten minste een integrale kostprijs voor de levering van goederen, diensten werken en het verstrekken van leningen garanties en kapitaal in rekening moet worden gebracht.
Van deze verplichting kan worden afgeweken als de activiteiten worden ontplooid in het kader van het publiek belang. Daarvoor is wel nodig dat in een raadbesluit het publiek belang van de activiteit wordt gemotiveerd.
Voor het verplicht in rekening brengen van minimaal een integrale kostprijs voor de levering van goederen, werken en diensten of voor het verstrekken van leningen, garanties en kapitaal gelden een aantal uitzonderingen. Deze uitzonderingen worden in het vierde lid opgesomd. Hierin wordt ook verwezen naar het raadsbesluit van 25 septmber 2014 waarin de raad een aantal activiteiten met publiek belang heeft benoemd.

Artikel 13. Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen en prijzen
Het vaststellen van de tarieven voor belastingen, rechten, leges, heffingen en overige dienstverlening is een bevoegdheid van de raad. Deze bevoegdheid kan niet worden gedelegeerd (artikel 156 van de Gemeentewet). Het eerste lid van artikel 13 bepaalt, dat de raad deze tarieven jaarlijks vaststelt.
Het tweede lid bepaalt, dat het college aan de raad jaarlijks de kaders aanbiedt voor de te hanteren prijzen, huren en tarieven voor erfpacht. De raad stelt deze prijzen gelijktijdig met de begroting vast.

Artikel 14. Financieringsfunctie
De financieringsfunctie is een belangrijk onderdeel van middelenbeheer. Artikel 212 van de Gemeentewet bevat de bepaling, dat de financiële verordening in elk geval regels voor de

algemene doelstelling en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie bevat. Artikel 14 geeft invulling aan deze plicht. Het artikel bevat kaders voor het financieringsbeleid. De kaders voor de financiële organisatie van de financieringsfunctie staan in artikel 18 van deze verordening.
Doordat de financieringsfunctie en het treasurystatuut vele overeenkomsten hebben is er voor gekozen om het treasurystatuut onder de financieringsfunctie te laten vallen.
In lid 1, onder b, wordt gesproken over risico's verbonden aan de treasuryfunctie. Hierbij wordt gedoeld op:

- Het renterisico is het gevaar verbonden aan veranderingen in de rentestructuur. Het renterisico dient te worden afgedekt door het opbouwen van een evenwichtige leningenportefeuille in relatie tot de (verwachte) rentestructuur en verwachtingen ten aanzien van de financieringsbehoefte. In de Wet Fido wordt het lange termijn renterisico begrensd door de zogenaamde renterisiconorm. Het renterisico op korte termijn wordt in de Wet Fido begrensd door de zogenaamde kasgeldlimiet;
- Het koersrisico hangt sterk samen met bovengenoemd renterisico en heeft betrekking op (tussentijdse) koersdalingen van verhandelbare schuldtitels (vooral obligaties). Indien de looptijd van de schuldtitel volledig wordt uitgezeten speelt koersrisico geen rol. De hoofdsom wordt dan immers volledig uitgekeerd;
- Het debiteurenrisico is de kans dat belegde middelen niet worden terugontvangen van debiteuren. Dit risico wordt beperkt door te beleggen bij marktpartijen die voldoen aan bepaalde voorwaarden.

In aanvulling op de regels uit de Wet financiering decentrale overheden en daarop gebaseerde besluiten en regelingen stelt het tweede lid een aantal aanvullende richtlijnen voor het aantrekken van middelen. Zo mag geen gebruik worden gemaakt van financiële derivaten. Derivaten zijn een middel om renterisico's af te dekken. Hierbij moet vooral gedacht worden aan een renteplafond (een zogenaamde cap), waarmee je een maximum stelt aan de te betalen variabele rente. Het is vergelijkbaar met een verzekering, waarvoor uiteraard een premie betaalt dient te worden. In het vierde lid zijn de richtlijnen beschreven voor het verstrekken van leningen en garanties.
Het vijfde lid bepaalt dat bij het verstrekken van een garantie het ingeschatte risico wordt opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Artikel 15. Grondbeleid
Het college biedt minimaal eens per raadsperiode een nota over het grondbeleid aan de raad aan. In dit artikel wordt vastgelegd waaraan in deze nota minimaal aandacht aan besteed moet worden.

Artikel 16. Administratie
Onder artikel 16 zijn algemene bepalingen opgenomen voor de inrichting van de gemeentelijke administratie. Op hoofdlijnen wordt opgedragen welke gegevens systematisch moeten worden vastgelegd en aan welke eisen deze gegevens en de vastlegging er van moeten voldoen.

Artikel 17. Interne controle
De accountant toetst jaarlijks of de gemeenterekening een getrouw beeld geeft van de gemeentelijke financiën en of de (financiële) beheershandelingen die eraan ten grondslag liggen, rechtmatig zijn verlopen. Artikel 17 draagt het college op maatregelen te treffen,

zodat gedurende het jaar of vooraf aan de accountantscontrole de gemeente zelf nagaat of de cijfers in de administraties een getrouw beeld geven en of de financiële beheershandelingen die aan de baten, de lasten en de balansmutaties ten grondslag liggen, rechtmatig (zijn) verlopen. Het college informeert de raad in het jaarverslag over de uitkomsten van de interne controle.

Artikel 18. Financiële organisatie

Dit artikel geeft de uitgangspunten voor de financiële organisatie en draagt het college op hiervoor zorg te dragen. Het college is op grond van artikel 160 van de Gemeentewet bevoegd regels te stellen over de ambtelijke organisatie. Deze bevoegdheid betreft ook het stellen van regels voor de financiële organisatie, blijkt uit het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State en het nader rapport uit 2003 over de wijziging van artikel 212 van de Gemeentewet.

Artikel 18 geeft een opsomming op welke terreinen van de financiële organisatie het college beleid en interne regels moet stellen.

Bij het beleid en de interne regels voor de inkoop en aanbesteding kan gedacht worden aan een inkoopreglement en ook aan gemeentelijke inkoopvoorwaarden.

Bij het beleid en de interne regels voor steunverlening en subsidieverstrekking gaat het om procedures die naleving van de Europese staatssteunregels en regels voor diensten van algemeen economisch belang, de Algemene wet bestuursrecht en de gemeentelijke subsidieverordening waarborgen.

In geval van misbruik en oneigenlijk gebruik gaat het bijvoorbeeld om het treffen van voldoende verificatiemaatregelen vooraf van de antecedenten van een aanvrager van een gemeentelijke subsidie, zodat subsidies wel daadwerkelijk worden verstrekt aan rechthebbenden.

De uitgangspunten voor de financiële organisatie zijn nodig om voor het financieel beheer en het financieel beleid aan de eisen voor rechtmatigheid, controle en verantwoording te voldoen. Ze creëren de randvoorwaarden, waarop de interne controle en de accountantscontrole kan steunen bij het onderzoek naar de rechtmatigheid van de beheershandelingen met een financieel gevolg en de getrouwheid van de jaarrekening.

Artikel 19. Intrekken oude verordening en overgangsrecht

Bij het inwerkingtreden van de nieuwe verordening moet de oude worden ingetrokken. Volgens de Gemeentewet is een begrotingsjaar gelijk aan een kalenderjaar. In begrotingsjaar t worden de jaarstukken uit het begrotingsjaar t-1 vastgesteld, wordt uitvoering gegeven aan de begroting voor het jaar t en wordt tot slot de begroting voor het jaar t+1 vastgesteld. De nieuwe verordening is van toepassing op alle stukken die betrekking hebben op het begrotingsjaar t+1 en later.

De oude verordening is ondanks het intrekken nog wel van toepassing op de jaarstukken van het begrotingsjaar t-1 en de begroting en jaarstukken van het jaar t. Hiervoor is in artikel 19 een overgangsbepaling opgenomen.

De uitzonderingsbepaling regelt dat immateriële vaste activa nog onder de oude verordening vallen.

Met ingang van 1 januari 2017 gelden vanwege de wijzigingen van het BBV andere bepalingen voor het activeren en afschrijven van nieuwe investeringen met maatschappelijk nut. In het tweede lid van artikel 19 is een overgangsbepaling opgenomen. Voor

investeringen met maatschappelijk nut voor 2017 zijn de bepalingen uit de oude financiële verordening nog van kracht.

Artikel 20. Inwerkingtreding en citeertitel
In artikel 20 worden de datum van inwerkingtreding en de citeertitel bepaald.

Vaststelling

Uitgaande stukken van de raad moeten door de burgemeester worden ondertekend (eerste lid artikel 75 van de Gemeentewet). De griffier moet de uitgaande stukken van de raad medeondertekenen (artikel 107c van de Gemeentewet). De financiële verordening moet worden gepubliceerd.
Binnen twee weken na vaststelling door de raad moet het college de verordening aan gedeputeerde staten zenden (artikel 214 van de Gemeentewet). Gedeputeerde staten kunnen te allen tijde een onderzoek instellen naar het beheer en de inrichting van de financiële organisatie en de verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (artikel 215 van de Gemeentewet).

De financiële verordening heeft enkel interne werking en is dus niet een besluit van algemene strekking in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht. De verordening hoeft dan ook niet te worden gepubliceerd, voordat zij in werking kan treden.

Gemeenteraad

Dossiernummer	282
Extern Zaak ID	3166014
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.8
Titel	Verordening rechtspositie raads en commissieleden MiddenDrenthe 2023

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
In de verordening op de rechtpositie voor raadsleden en commissieleden is in 2019 voor raadsleden een vaste vergoeding opgenomen voor woon-werk verkeer.
In het fractievoorzittersoverleg van 20 maart 2023 is gesproken over de hoogte hiervan. Hierbij kwam naar voren dat het aantal vergaderingen voor raadsleden is toegenomen en dat in de verordening opgenomen aantal verhoogd diende te worden.
Ook is de wijze van declareren van onkosten door raadsleden gewijzigd.
Deze zaken worden in deze verordening geregeld die daarmee weer is geactualiseerd.
Omwille van de duidelijkheid wordt de oude verordening ingetrokken en een nieuwe voor 2023 vastgesteld.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Burgemeester Bijl

De raad besluit:
1. Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023 vast te stellen.
2. Dat de verordening terugwerkt tot 1 januari 2023.
3. De verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2019, zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 28 mei 2019 vervalt op het moment van inwerkingtreding van deze verordening.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit unaniem conform voorstel zonder hoofdelijke stemming of aantekening:

1. Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023 vast te stellen.
2. Dat de verordening terugwerkt tot 1 januari 2023.
3. De verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2019, zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 28 mei 2019 vervalt op het moment van inwerkingtreding van deze verordening.

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHE

Onderwerp	**Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023**

Informatie

Datum	24 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Carin Bodewes	• Financieel adviseur:
Zaaknummer		• Personeelsconsulent:
Faciliterend portefeuillehouder	Burgemeester C. Bijl	• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	• Communicatieadviseur:
		• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker:
		• Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

In de verordening op de rechtpositie voor raadsleden en commissieleden is in 2019 voor raadsleden een vaste vergoeding opgenomen voor woon-werk verkeer.
In het fractievoorzittersoverleg van 20 maart 2023 is gesproken over de hoogte hiervan.
Hierbij kwam naar voren dat het aantal vergaderingen voor raadsleden is toegenomen en dat in de verordening opgenomen aantal verhoogd diende te worden.
Ook is de wijze van declareren van onkosten door raadsleden gewijzigd.
Deze zaken worden in deze verordening geregeld die daarmee weer is geactualiseerd.
Omwille van de duidelijkheid wordt de oude verordening ingetrokken en een nieuwe voor 2023 vastgesteld.

Voorstel

Toelichting voorstel

De wijzigingen in deze verordening zijn geel gearceerd én vet weergegeven.
Het gaat om artikel 6 waar de vaste vergoeding voor raadsleden voor woon-werk verkeer is opgenomen.
Dat was in de verordening uit 2019 vijf keer de reisafstand woonhuis-gemeentehuis (retour) per maand en wordt opgehoogd naar zeven keer de reisafstand woonhuis- gemeentehuis (retour) per maand. Ook is tussengevoegd dat het gaat om de snelste afstand.

De andere wijziging betreft artikel 11 die gaat over de wijze van declareren van reiskosten buiten de gemeente en eventuele onkosten. Raadsleden declareren deze kosten digitaal via het systeem waarin zij ook hun maandelijkse vergoedingen kunnen raadplegen. Op dit moment is dat Youforce.
Deze afspraak geldt niet voor commissieleden. Zij ontvangen een vrijwilligersvergoeding en zij zijn niet opgenomen in het digitale systeem. Commissieleden declareren dergelijke kosten daarom schriftelijk via een formulier bij de griffie.

Alternatieven

Niet van toepassing, gezien het vooroverleg dat hierover heeft plaats gevonden.
Ook ten aanzien van de wijze van declareren wordt aangesloten bij de manier van werken in de organisatie.

Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Risico's

Niet van toepassing.

Financiële gevolgen

Niet van toepassing.

Personele gevolgen

Niet van toepassing.

Duurzaamheid Niet van toepassing.

Publicatieniveau

Het voorstel is openbaar. De verordening wordt na vaststelling op de gebruikelijke manier bekend gemaakt.

Overig

Niet van toepassing.

Vervolgprocedure/communicatie

Als de verordening is vastgesteld, treedt deze een dag na publicatie in werking. De verordening heeft terugwerkende kracht tot 1 januari 2023. Daarna wordt gezorgd voor uitbetaling van de verhoging van de woon-werk verkeer vergoeding over de achterliggende maanden.

Bijlagen

- Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023.

De Raad van Midden-Drenthe

gelet op:
- de artikelen 95, eerste en tweede lid, 96, eerste en tweede lid, 98 en 99 van de Gemeentewet
- de artikelen 3.1.1, vijfde lid, 3.1.3, eerste lid, 3.3.2, 3.3.3, tweede lid, 3.3.8 en 3.4.1, eerste lid van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers;

gezien:
het advies van het fractievoorzittersoverleg van 20 maart 2023;

besluit:

vast te stellen de volgende verordening:

Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023

Artikel 1 Definitiebepalingen
In deze verordening wordt verstaan onder:

a. commissielid:	lid van een commissie als bedoeld in de artikelen 82, 83 en 84 van de Gemeentewet, dat niet tevens raadslid is of ambtenaar die als zodanig tot lid van een commissie is benoemd.
b. griffier:	de griffier, bedoeld in artikel 107 van de Gemeentewet.
c. raadslid:	lid van de gemeenteraad.

Artikel 2. Vergoeding voor de werkzaamheden van raadsleden
1. Indien een raadslid een raadsvergadering niet bijwoont, wordt de vergoeding voor de werkzaamheden voor een raadslid, bedoeld in artikel 3.1.1, eerste lid, van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers verminderd naar 80% van de vergoeding zoals deze op grond van het Rechtspositiebesluit is bepaald.
2. Deze afwijkende vergoeding wordt, zo mogelijk, uitbetaald op de eerstvolgende betaaldatum na de betreffende raadsvergadering.
3. Het eerste lid wordt toegepast met ingang van de maand dat het raadslid meer dan drie raadsvergaderingen achtereenvolgens niet heeft bijgewoond. Eenmaal toegepast blijft het eerste lid gelden tot het einde van de raadstermijn.
4. Onder het bijwonen van een vergadering wordt in dit artikel verstaan: Het minimaal 90% van de duur van de vergadering deelnemen aan de vergadering.
5. De griffier draagt zorg voor het vermelden op de presentielijst van de tijdstippen waarop raadsleden later in de raadsvergadering aansluiten of eerder de vergadering verlaten. Deze tijdstippen worden ook vermeld in de besluitenlijst van de vergadering.
6. Dit artikel heeft geen gevolg in het geval aan een raadslid tijdelijk ontslag is verleend op grond van het bepaalde in de Kieswet.
7. Na overleg in het seniorenconvent kan de burgemeester van het bepaalde in dit artikel afwijken.

Artikel 3. Toelage raadslid onderzoekscommissie
Een raadslid dat lid is van een onderzoekscommissie als bedoeld in artikel 155a, derde lid, van de Gemeentewet wordt voor de duur van de activiteiten van die commissie ten laste van de gemeente een toelage toegekend van €120 per maand.

Artikel 4 Overige commissies
Indien bij het instellingsbesluit van een commissie door de raad, het college of de burgemeester geen, of een van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers duidelijk afwijkende, vergoeding is bepaald, gelden de bepalingen op grond van deze verordening niet.

Artikel 5. Reis- en verblijfkosten raads- en commissieleden voor reizen buiten de gemeente

1. Voor reizen buiten het grondgebied van de gemeente ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur als bedoeld in artikel 97 Gemeentewet worden aan een raads- of commissielid vergoed:
   a. de kosten voor het gebruik van openbaar vervoer;
   b. bij gebruik van een eigen auto het maximumbedrag dat door een werkgever aan een werknemer per afgelegde kilometer onbelast kan worden verstrekt .
2. Voor reizen buiten het grondgebied van de gemeente, ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur, worden aan een raadslid of commissielid bij gebruik van eigen auto tevens de parkeer-, veer- en tolkosten vergoed;
3. Boetes en naheffingsaanslagen voor parkeren worden niet vergoed.
4. Als een raadslid of commissielid een tijdelijke functionele beperking heeft, kan voor reizen als bedoeld in het eerste lid, een voor de beperking geschikte vervoersvoorziening worden vergoed of ter beschikking gesteld.
5. De noodzakelijke en redelijkerwijs gemaakte werkelijke verblijfkosten die een raadslid of commissielid maakt in verband met reizen buiten het grondgebied ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur worden vergoed.

Artikel 6. Reiskostenvergoeding voor reizen binnen de gemeentegrenzen.

1. De reiskostenvergoeding voor reizen binnen de gemeentegrenzen voor raadsleden voor het bijwonen van raads- en commissievergaderingen en reizen gemaakt voor de uitoefening van de functie als bedoeld in artikel 3.1.7. van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers bedraagt zonder declaratie een vast bedrag per maand.
2. Dit vaste bedrag bedraagt **zeven** maal de retour **snelste** reisafstand van het huis van het raadslid tot het gemeentehuis, maal het bedrag aan reiskostenvergoeding dat onbelast hiervoor kan worden verstrekt.
3. Dit bedrag wordt maandelijks gelijktijdig met de raadsvergoeding uitbetaald.

Artikel 7. Nadere regels niet-partijpolitiek georiënteerde scholing raads- en commissieleden

1. Een raads- of commissielid dat wil deelnemen aan niet-partijpolitiek georiënteerde scholing in verband met de vervulling van zijn functie, zoals bedoeld in artikel 3.3.3 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, dient daartoe vooraf een gemotiveerde aanvraag in bij de griffier.

2. Deze aanvraag gaat vergezeld van stukken met inhoudelijke informatie en een kostenspecificatie.
3. In de begroting wordt een post opgenomen voor deze vorm van scholing.
4. De griffier beslist op de aanvraag op basis van de overlegde stukken indien dat past binnen het op de begroting daarvoor opgenomen budget.
5. Het seniorenconvent besluit op de aanvragen indien deze het budget overstijgen en er een keuze gemaakt moet worden tussen de aanvragen.

Artikel 8. Informatie- en communicatievoorzieningen raads- en commissieleden

1. Een raads- of commissielid tekent een bruikleenovereenkomst wanneer hem ten laste van de gemeente voor de duur van de uitoefening van zijn functie informatie- en communicatievoorzieningen ter beschikking worden gesteld bedoeld in artikel 3.3.2 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. Het college stelt het model van de bruikleenovereenkomst vast.
2. Een raads- of commissielid levert na beëindiging van zijn functie de ter beschikking gestelde informatie- en communicatievoorzieningen in bij de gemeente.

Artikel 9. Aanwijzing als eindheffingsbestanddeel

1. Als eindheffingsbestanddeel als bedoeld in artikel 31, eerste lid, onderdeel f, van de Wet op de loonbelasting 1964 worden aangewezen de vergoedingen, tegemoetkomingen en verstrekkingen, genoemd in artikel 3.3.8 van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers.
2. Als eindheffingsbestanddeel als bedoeld in artikel 31, eerste lid, onderdeel f, van de Wet op de loonbelasting 1964 worden verder aangewezen de vergoedingen, tegemoetkomingen en verstrekkingen, genoemd in deze verordening, voor zover deze worden gerekend tot een vergoeding, tegemoetkoming of verstrekking als bedoeld in artikel 31a, tweede lid, onderdelen a tot en met h, van de Wet op de Loonbelasting 1964.

Artikel 10. Betaling vaste vergoedingen

Tenzij het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers of de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers anders bepalen, vindt de betaling van de vergoeding van raadsleden maandelijks plaats, en die van commissieleden, bedoeld in artikel 3.4.1 van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, twee keer per jaar, met – zo van toepassing - inachtneming van een vergoeding per bijgewoonde vergadering.

Artikel 11. Betaling en declaratie van onkosten

1. Tenzij het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers of de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers anders bepalen, vindt de betaling van kosten die op grond van deze verordening voor vergoeding of tegemoetkoming in aanmerking komen plaats door:
   a. betaling uit gemeentelijke middelen, op basis van een rechtstreeks aan de gemeente door het raadslid ondertekende factuur toegezonden factuur of
   b. betaling vooruit uit eigen middelen.

   Een aanvraag om een vergoeding van de onkosten als bedoeld in dit artikel gaat vergezeld van een declaratieformulier en bewijsstukken **en wordt door het raadslid digitaal en een commissielid schriftelijk via de griffier gedeclareerd.**

2. Het declaratieformulier en de bewijsstukken worden binnen twee maanden na factuurdatum of betaling door raads- of commissieleden ingediend.
3. Voor zover van toepassing draagt de gemeente er zorg voor dat de betaling aan raads- of commissieleden binnen 2 maanden na het indienen van de aanvraag wordt overgemaakt.

Artikel 12. Intrekking eerdere verordening
De Verordening rechtspositie wethouders en raadsleden 2019, zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 28 mei 2019 vervalt op het moment van inwerkingtreding van deze verordening.

Artikel 13. Inwerkingtreding
Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na de bekendmaking en werkt terug tot en met 1 januari 2023.

Artikel 14. Citeertitel
Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening rechtspositie raads- en commissieleden gemeente Midden-Drenthe 2023.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Midden- Drenthe van 6 juli 2023,

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023

ALGEMEEN DEEL

Wettelijke regelingen
In de wet en nadere regelgeving zijn alle van belang zijnde onderwerpen geregeld betreffende de rechtspositie van gemeentelijke politieke ambtsdragers. In de Gemeentewet is aangegeven dat de nadere invulling van de rechtspositie van raads- en commissieleden alsmede de financiële voorzieningen moet worden geregeld bij of krachtens de wet (AMvB en ministeriële regeling). Deze nadere regeling is vastgelegd in het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. In de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers zijn de (onkosten)vergoedingen nader uitgewerkt.

Hoofdlijnen gemeentelijke verordening
In deze verordening zijn alleen bepalingen opgenomen inzake de rechtspositie van raadsleden en leden van gemeentelijke commissies zover die niet dwingend geregeld zijn in hogere wet- en regelgeving. De grondslag hiervoor is te vinden in de Gemeentewet en het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers en de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers. Bij de laatste moderniserings- en harmoniseringsoperatie (Staatsblad 15 oktober 2018), betreffende de rechtspositiebesluiten voor decentrale politieke ambtsdragers zijn er wederom een aantal bepalingen imperatief in hogere wet- en regelgeving vastgelegd. De overweging hierbij is dat het bestuurlijk wenselijk is om de voorzieningen zoals vergoedingen, tegemoetkomingen en andere rechtspositionele aanspraken voor decentrale politieke ambtsdragers dwingendrechtelijk in hogere wet- en regelgeving vast te leggen om politieke discussies te voorkomen. Dit betekent dat er voor gemeenten minder ruimte is om lokaal bij verordening van wettelijke regelingen af te wijken.
Indien een gemeente besluit om bij verordening voorzieningen voor politieke ambtsdragers te regelen, zijn een aantal regels van belang.

In artikel 99 Gemeentewet is bepaald dat ’buiten hetgeen hun bij of krachtens de wet is toegekend’, ontvangen de leden van de raad en/of door de raad ingestelde commissie (in de zin van artikel 82, 83 of 84 Gemeentewet) als zodanig geen andere vergoedingen en tegemoetkomingen ten laste van de gemeente. Deze verordening vormt een (nadere) uitwerking van de bij of krachtens de wet toegekende vergoedingen en tegemoetkomingen.

De arbeidsverhoudingen en fiscale positie
Raadsleden en commissieleden hebben geen dienstbetrekking bij de gemeente. De gemeente is dus niet de werkgever. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij voor zover het betreft het raadslidmaatschap niet vallen onder de werknemersverzekeringen zoals de Werkloosheidswet (WW), Ziektewet (ZW) en de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). Omdat er geen sprake is van een dienstbetrekking vallen raads- en commissieleden niet onder de Wet op de loonbelasting 1964 maar worden hun inkomsten belast in de Wet inkomstenbelasting 2001. Wel kunnen raads- en commissieleden opteren voor de loonbelasting als voorheffing door samen met de gemeente te kiezen voor het fictief werknemerschap, het zogenaamde opting-in. Het fictief werknemerschap kan worden aangevraagd met behulp van een opting-in verklaring bij de Belastingdienst.

Als de raads- en commissieleden en gemeente niet kiezen voor het fictief werknemerschap, dan geldt dat de onkostenvergoedingen en raadsvergoeding als inkomsten moeten worden verantwoord en mogen de (beroeps)kosten die worden gemaakt worden afgetrokken. Het resultaat zal het raads- of commissielid moeten verantwoorden in de aangifte inkomstenbelasting, onder de post inkomsten uit overige werkzaamheden. De gemeente dient jaarlijks alle betalingen en verstrekkingen voor de raads- en commissieleden die niet als fictief werknemerschap te kwalificeren zijn op grond van deze verordening aan de Belastingdienst doorgeven middels een formulier IB-47. Omdat raads- en commissieleden op persoonlijke titel worden gekozen, zijn zij niet aan te merken als (fiscaal) ondernemer. Er hoeft dan ook geen VAR-verklaring / Modelovereenkomst ZZP overgelegd te worden aan de gemeente.
De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa) is niet van toepassing op raads- en commissieleden.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2. Vergoeding voor de werkzaamheden van raadsleden

De hoogte van de raadsvergoeding is verplichtend bepaald op een vast bedrag per inwonersklasse. Vanaf de dag van beëdiging hebben de raadsleden recht op de vergoedingen die verbonden zijn aan hun functie. Wat betreft de vergoeding voor de werkzaamheden is dit geregeld in artikel 3.1.1, eerste lid. De gemeenteraad kan op grond van het vierde lid van artikel 3.1.1 bij verordening bepalen dat een deel van de vergoeding voor de werkzaamheden wordt uitbetaald als presentiegeld. Het gaat om maximaal 20% van de vergoeding. In een dergelijke verordening mag geen onderscheid worden gemaakt tussen de raadsleden: een presentievergoeding geldt dan voor alle raadsleden. Deze bepaling kan bijvoorbeeld worden benut bij spookleden. Spookleden zijn volksvertegenwoordigers die wel zijn gekozen, maar die niet of nauwelijks aanwezig zijn bij de vergaderingen of activiteiten van de desbetreffende gemeenteraad.
Aanwezigheid bij raadsvergaderingen van groot belang. In de raad worden immers besluiten genomen en inwoners mogen van raadsleden verwachten dat zij deze vergaderingen bijwonen. De korting geldt pas als meer dan drie vergaderingen achtereenvolgens worden gemist. Ook het simpelweg plaatsen van een handtekening op de presentielijst is niet voldoende. Het raadslid moet minimaal 90 procent van de duur van de vergadering aanwezig zijn. Dat geldt ook als een vergadering aan het einde van de avond wordt geschorst en op een ander tijdstip weer doorgaat. De griffie zorgt ervoor dat op de presentielijst bij de raadsleden die eerder vertrekken wordt aangegeven op welk tijdstip zij de vergadering hebben verlaten. De begin- en de eindtijd van de vergadering worden opgenomen in de besluitenlijst van de vergadering.
Tot slot wordt aangegeven hoe de vergoeding daadwerkelijk wordt ingehouden, namelijk door verrekening achteraf. Dat betekent dat ieder raadslid de volledige vergoeding krijgt uitbetaald. Mocht blijken dat een raadslid meer dan drie vergaderingen heeft verzuimd te komen, dan wordt de korting van twintig procent met de raadsvergoeding en de onkostenvergoeding verrekend in de volgende maand. Een uitzondering wordt gemaakt voor een raadslid dat tijdelijk ontslag is verleend wegens zwangerschap, bevalling of ziekte. Tenslotte is een hardheidsclausule opgenomen, zodat ingespeeld kan worden op bijzondere omstandigheden.
Het raadslid kan de vergoeding niet weigeren en de gemeente is verplicht de raadsvergoeding aan het raadslid over te maken op zijn of haar bankrekeningnummer.

Het raadslid mag zelf (een deel) van de raadsvergoeding afdragen aan de politieke partij, maar is in beginsel juridisch niet verplicht mee te werken aan een overdracht van (een deel) van zijn of haar raadsvergoeding. Een akte van cessie waarbij de raadsvergoeding direct aan een politieke groepering wordt overgemaakt is juridisch niet toegestaan. De reden hiervoor is dat het raadslid een onafhankelijke positie heeft en niet financieel afhankelijk mag zijn van de politieke groepering.

Artikel 3. Toelage lid onderzoekscommissie van raadsleden
Deze artikelen betreffen de toelagen voor de raadsleden die lid zijn van zogenaamde 'zware commissies'. Hiermee wordt gedoeld op de vertrouwenscommissie, de rekenkamerfunctie en de onderzoekscommissie, zoals deze in de Gemeentewet specifiek zijn omschreven. De vaststelling dat er sprake is van een dergelijke bijzondere commissie, met deze financiële gevolgen, moet bij verordening plaatsvinden. Daarbij moet gemotiveerd worden dat het lidmaatschap van deze commissies duidelijk meerwerk is naast het reguliere lidmaatschap van de gemeenteraad. Voor de hoogte van de toelage voor het werk in de eerdergenoemde drie zware commissies wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds de vertrouwenscommissie en de rekenkamerfunctie, en anderzijds de onderzoekscommissie. Wat betreft de hoogte van de toelagen voor het lidmaatschap van de vertrouwenscommissie en de rekenkamerfunctie geldt een vast (belast) bedrag van € 120 per maand. Het bedrag wordt naar rato van de duur van de activiteiten toegepast. Zolang een commissie «slapend» is, althans niet actief, ontvangen de leden geen toelage: niet de duur van het lidmaatschap is van belang, maar de duur van de activiteiten.
In het seniorenconvent is gesproken of er in Midden-Drenthe sprake zou moeten zijn van dergelijke bijzondere commissies. Er is voor gekozen om op dit moment vanuit dat perspectief bij verordening geen bijzondere commissie aan te wijzen.

Artikel 4. Overige commissies
In een aantal instellingsbesluiten van commissies is in het verleden bewust een afwijkende betalingssystematiek aangehouden. Deze wordt gerespecteerd. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de commissie voor bezwaar en beroep in Midden-Drenthe en de Adviescommissie Cultuur Midden-Drenthe.

Artikel 5. Reis- en verblijfkosten raads- en commissieleden voor reizen buiten de gemeente
Ingevolge artikel 96, in samenhang met artikel 97, van de Gemeentewet kunnen kosten voor (dienst)reizen buiten het grondgebied van de gemeente alleen op basis van een verordening van de gemeenteraad worden vergoed. In deze bepaling is bij verordening geregeld dat raads- en commissieleden een vergoeding van de reis- en verblijfkosten voor reizen buiten het grondgebied van de gemeente kunnen krijgen ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur. Onder reizen "buiten de gemeentegrenzen" kunnen ook de buitenlandse dienstreizen worden geschaard. De naar redelijkheid gemaakte reis- en verblijfkosten voor dienstreizen in het buitenland, die door of vanwege de gemeente zijn georganiseerd komen ook voor vergoeding in aanmerking. De vergoeding voor noodzakelijke en redelijkerwijs gemaakte verblijfkosten is niet nader ingevuld en is een lokale aangelegenheid per gemeente. Omdat in het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers verder geen eigen vergoedingsregeling is opgenomen, kan aansluiting worden gezocht bij de vergoedingsregelingen voor wethouders.

Artikel 6. Reiskosten vergoeding voor reizen binnen de gemeentegrenzen.
Het rechtspositiebesluit biedt de grondslag dat raadsleden de reiskosten, die gemaakt worden in het kader van de uitoefening van de functie en afgelegd worden binnen de gemeentegrenzen vergoed krijgen. Om te voorkomen dat elke (relatief korte) afstand op declaratiebasis moet worden vergoed is in het seniorenconvent afgesproken dat uitgegaan wordt van een gemiddeld aantal vergaderingen per maand. In omliggende gemeenten wordt ook met deze methodiek gewerkt.
Elk raadslid (deze regeling geldt alleen voor raadsleden) ontvangt gelijktijdig met de maandelijkse raadsvergoeding een vergoeding van de reiskosten binnen de gemeentegrenzen die gebaseerd is op de reisafstand van huis naar het gemeentehuis (en vice versa) **voor 7 (per 1 januari 2023)** vergaderingen per maand.

Hiermee wordt dan geen rekening gehouden met het op locatie vergaderen, maar daar staat tegenover dat in maanden waarin er niet / nauwelijks vergaderd wordt deze zelfde vergoeding ook wordt uitbetaald. Het seniorenconvent is daarmee van mening dat deze afspraak recht doet aan de feitelijke kosten zonder hoge administratieve lasten.

In het fractievoorzittersoverleg in maart 2023 wordt een aantal van zeven voorgesteld in plaats van vijf keer een retourreis van de woonplaats naar het gemeentehuis. Dat aantal is in deze wijzigingsverordening verwerkt. Daarvoor geldt een terugwerkende kracht tot 1 januari 2023.
Daarnaast zouden er nog dienstreizen (buiten de gemeentegrenzen) kunnen worden gemaakt. Daarvoor hebben raadsleden inmiddels toegang in een digitaal systeem. Daarin kan het overzicht van de maandelijkse vergoeding worden geraadpleegd en kunnen ook door raadsleden rechtstreeks declaraties worden ingevoerd.
Commissieleden hebben geen toegang tot dit digitaal systeem en dienen declaraties (zie artikel 6) schriftelijk in te dienen bij de griffier.

Artikel 7. Nadere regels niet-partijpolitiek georiënteerde scholing raads- en commissieleden
Voor raads- en commissieleden is expliciet bepaald dat de kosten voor niet-partijpolitiek georiënteerde functionele scholing, zoals deelname aan congressen en opleidingen, ten laste kunnen worden gebracht van de gemeente. Partijpolitieke scholing komt niet voor vergoeding door de gemeente in aanmerking. De inhoud van de scholing is bepalend of deze al dan niet partijpolitiek georiënteerd is. Wanneer scholing verzorgd wordt door een politieke partij betekent dat niet automatisch dat die scholing partijpolitiek georiënteerd is. Om in aanmerking te komen voor vergoeding van de scholingskosten, moet gemotiveerd worden dat het gaat om functiegerichte scholing. Scholing is functiegericht als zij beoogt de voor de functie benodigde vakkennis en vaardigheden te verwerven dan wel actueel te houden. Scholing is partijpolitiek georiënteerd als zij geheel of gedeeltelijk tot doel heeft betrokkene op te leiden in het gedachtegoed van de desbetreffende partij.
Overigens kan de gemeente ook zelf dit soort scholing (laten) verzorgen. Ook die lasten komen ten laste van de gemeente.
In de begroting van het jaar 2020 zal een post opgenomen worden met een richtbedrag.
Er is ruimte voor lokale accenten. Op grond van het tweede lid kan de raad nadere regels stellen voor de scholing van zijn leden. Deze nadere regels kunnen bijvoorbeeld in een

scholingsplan komen te staan. In dit plan kunnen procedureregels voor individuele scholingsverzoeken worden opgenomen als ook regels over de hoogte van de tegemoetkoming. Dit plan kan vervolgens als handvat dienen bij toetsing van individuele scholingsaanvragen. Het beoordelen van en/of fiatteren van scholingsaanvragen kan worden gemandateerd aan de griffier. Daarvoor is in het seniorenconvent gekozen. Over de stand van het budget wordt het seniorenconvent door de griffier geïnformeerd. Indien er veel aanvragen zijn die de limiet van het budget overstijgen, zal het seniorenconvent een keuze maken tussen de aanvragen.

Artikel 8 Informatie- en communicatievoorzieningen
Het college van burgemeester en wethouders stelt ten laste van de gemeente aan een raadslid, wethouder of de burgemeester voor de duur van de uitoefening van zijn functie de noodzakelijke informatie- en communicatievoorzieningen ter beschikking. Ook commissieleden kunnen aanspraak maken op ICT-middelen op grond van art. 3.4.4 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. Onder informatie- en communicatievoorzieningen wordt ook verstaan een smartphone een computer en de daarbij behorende (internet)abonnementen. Er mag slechts een één computer verstrekt worden. Geadviseerd wordt te verstrekken op basis van een bruikleenovereenkomst. Een computer is een desktop, laptop, tablet- of minicomputer. Een smartphone is niet te kwalificeren als computer.

Artikel 9 Aanwijzing als eindheffingsbestanddeel
In het kader van de werkkostenregeling op grond van artikel 31 Wet op de Loonbelasting 1964 zijn een aantal vergoedingen in het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers en de verordening aangewezen als eindheffingsbestanddeel. De gemeente draagt in dat geval de loonbelasting, waardoor de vergoeding belastingvrij (netto) aan de politieke ambtsdrager kan worden overgemaakt. Anders worden deze door de Belastingdienst als loon gezien en moet hierover bij de politieke ambtsdragers loonbelasting worden ingehouden. In het kader van de werkkostenregeling kan in de financiële administratie worden aangegeven of een verstrekking of vergoeding onder de gerichte vrijstellingen, intermediaire kosten of onder de nihil-waarderingen valt.
Gemeenten mogen daarnaast een verstrekking of vergoeding in de vrije ruimte - tot 1,2% fiscale loonsom - onderbrengen zonder fiscale consequenties. Indien de grens van 1,2% wordt overschreden, zal de gemeente 80% eindheffing moeten betalen.

Artikel 10 Betaling vaste vergoedingen & artikel 11 Betaling en declaratie van onkosten
Het Rechtspositiebesluit en de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers regelen wanneer de vergoedingen en onkosten betaald moeten worden aan raads- en commissieleden. Daar waar geen expliciete termijn is genoemd, kunnen deze artikelen uitkomst bieden. De betaling van onkosten kan worden voorgeschoten uit eigen middelen, later gedeclareerd (digitaal voor raadsleden en schriftelijk voor commissieleden) worden. Bij bepaalde onkosten kan vooraf worden afgesproken dat de factuur (via de griffie) rechtstreeks naar de gemeente gaat. Raads- en commissieleden declareren in beginsel hun kosten bij de griffier.

De Raad van Midden-Drenthe

gelet op:
- de artikelen 95, eerste en tweede lid, 96, eerste en tweede lid, 98 en 99 van de Gemeentewet
- de artikelen 3.1.1, vijfde lid, 3.1.3, eerste lid, 3.3.2, 3.3.3, tweede lid, 3.3.8 en 3.4.1, eerste lid van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers;

gezien:
het advies van het fractievoorzittersoverleg van 20 maart 2023;

besluit:

vast te stellen de volgende verordening:

Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023

Artikel 1 Definitiebepalingen
In deze verordening wordt verstaan onder:

a. commissielid:	lid van een commissie als bedoeld in de artikelen 82, 83 en 84 van de Gemeentewet, dat niet tevens raadslid is of ambtenaar die als zodanig tot lid van een commissie is benoemd.
b. griffier:	de griffier, bedoeld in artikel 107 van de Gemeentewet.
c. raadslid:	lid van de gemeenteraad.

Artikel 2. Vergoeding voor de werkzaamheden van raadsleden
1. Indien een raadslid een raadsvergadering niet bijwoont, wordt de vergoeding voor de werkzaamheden voor een raadslid, bedoeld in artikel 3.1.1, eerste lid, van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers verminderd naar 80% van de vergoeding zoals deze op grond van het Rechtspositiebesluit is bepaald.
2. Deze afwijkende vergoeding wordt, zo mogelijk, uitbetaald op de eerstvolgende betaaldatum na de betreffende raadsvergadering.
3. Het eerste lid wordt toegepast met ingang van de maand dat het raadslid meer dan drie raadsvergaderingen achtereenvolgens niet heeft bijgewoond. Eenmaal toegepast blijft het eerste lid gelden tot het einde van de raadstermijn.
4. Onder het bijwonen van een vergadering wordt in dit artikel verstaan: Het minimaal 90% van de duur van de vergadering deelnemen aan de vergadering.
5. De griffier draagt zorg voor het vermelden op de presentielijst van de tijdstippen waarop raadsleden later in de raadsvergadering aansluiten of eerder de vergadering verlaten. Deze tijdstippen worden ook vermeld in de besluitenlijst van de vergadering.
6. Dit artikel heeft geen gevolg in het geval aan een raadslid tijdelijk ontslag is verleend op grond van het bepaalde in de Kieswet.
7. Na overleg in het seniorenconvent kan de burgemeester van het bepaalde in dit artikel afwijken.

Artikel 3. Toelage raadslid onderzoekscommissie
Een raadslid dat lid is van een onderzoekscommissie als bedoeld in artikel 155a, derde lid, van de Gemeentewet wordt voor de duur van de activiteiten van die commissie ten laste van de gemeente een toelage toegekend van €120 per maand.

Artikel 4 Overige commissies
Indien bij het instellingsbesluit van een commissie door de raad, het college of de burgemeester geen, of een van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers duidelijk afwijkende, vergoeding is bepaald, gelden de bepalingen op grond van deze verordening niet.

Artikel 5. Reis- en verblijfkosten raads- en commissieleden voor reizen buiten de gemeente

1. Voor reizen buiten het grondgebied van de gemeente ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur als bedoeld in artikel 97 Gemeentewet worden aan een raads- of commissielid vergoed:
   a. de kosten voor het gebruik van openbaar vervoer;
   b. bij gebruik van een eigen auto het maximumbedrag dat door een werkgever aan een werknemer per afgelegde kilometer onbelast kan worden verstrekt .
2. Voor reizen buiten het grondgebied van de gemeente, ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur, worden aan een raadslid of commissielid bij gebruik van eigen auto tevens de parkeer-, veer- en tolkosten vergoed;
3. Boetes en naheffingsaanslagen voor parkeren worden niet vergoed.
4. Als een raadslid of commissielid een tijdelijke functionele beperking heeft, kan voor reizen als bedoeld in het eerste lid, een voor de beperking geschikte vervoersvoorziening worden vergoed of ter beschikking gesteld.
5. De noodzakelijke en redelijkerwijs gemaakte werkelijke verblijfkosten die een raadslid of commissielid maakt in verband met reizen buiten het grondgebied ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur worden vergoed.

Artikel 6. Reiskostenvergoeding voor reizen binnen de gemeentegrenzen.

1. De reiskostenvergoeding voor reizen binnen de gemeentegrenzen voor raadsleden voor het bijwonen van raads- en commissievergaderingen en reizen gemaakt voor de uitoefening van de functie als bedoeld in artikel 3.1.7. van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers bedraagt zonder declaratie een vast bedrag per maand.
2. Dit vaste bedrag bedraagt **zeven** maal de retour **snelste** reisafstand van het huis van het raadslid tot het gemeentehuis, maal het bedrag aan reiskostenvergoeding dat onbelast hiervoor kan worden verstrekt.
3. Dit bedrag wordt maandelijks gelijktijdig met de raadsvergoeding uitbetaald.

Artikel 7. Nadere regels niet-partijpolitiek georiënteerde scholing raads- en commissieleden

1. Een raads- of commissielid dat wil deelnemen aan niet-partijpolitiek georiënteerde scholing in verband met de vervulling van zijn functie, zoals bedoeld in artikel 3.3.3 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, dient daartoe vooraf een gemotiveerde aanvraag in bij de griffier.

2. Deze aanvraag gaat vergezeld van stukken met inhoudelijke informatie en een kostenspecificatie.
3. In de begroting wordt een post opgenomen voor deze vorm van scholing.
4. De griffier beslist op de aanvraag op basis van de overlegde stukken indien dat past binnen het op de begroting daarvoor opgenomen budget.
5. Het seniorenconvent besluit op de aanvragen indien deze het budget overstijgen en er een keuze gemaakt moet worden tussen de aanvragen.

Artikel 8. Informatie- en communicatievoorzieningen raads- en commissieleden

1. Een raads- of commissielid tekent een bruikleenovereenkomst wanneer hem ten laste van de gemeente voor de duur van de uitoefening van zijn functie informatie- en communicatievoorzieningen ter beschikking worden gesteld bedoeld in artikel 3.3.2 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. Het college stelt het model van de bruikleenovereenkomst vast.
2. Een raads- of commissielid levert na beëindiging van zijn functie de ter beschikking gestelde informatie- en communicatievoorzieningen in bij de gemeente.

Artikel 9. Aanwijzing als eindheffingsbestanddeel

1. Als eindheffingsbestanddeel als bedoeld in artikel 31, eerste lid, onderdeel f, van de Wet op de loonbelasting 1964 worden aangewezen de vergoedingen, tegemoetkomingen en verstrekkingen, genoemd in artikel 3.3.8 van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers.
2. Als eindheffingsbestanddeel als bedoeld in artikel 31, eerste lid, onderdeel f, van de Wet op de loonbelasting 1964 worden verder aangewezen de vergoedingen, tegemoetkomingen en verstrekkingen, genoemd in deze verordening, voor zover deze worden gerekend tot een vergoeding, tegemoetkoming of verstrekking als bedoeld in artikel 31a, tweede lid, onderdelen a tot en met h, van de Wet op de Loonbelasting 1964.

Artikel 10. Betaling vaste vergoedingen

Tenzij het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers of de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers anders bepalen, vindt de betaling van de vergoeding van raadsleden maandelijks plaats, en die van commissieleden, bedoeld in artikel 3.4.1 van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, twee keer per jaar, met – zo van toepassing - inachtneming van een vergoeding per bijgewoonde vergadering.

Artikel 11. Betaling en declaratie van onkosten

1. Tenzij het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers of de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers anders bepalen, vindt de betaling van kosten die op grond van deze verordening voor vergoeding of tegemoetkoming in aanmerking komen plaats door:
   a. betaling uit gemeentelijke middelen, op basis van een rechtstreeks aan de gemeente door het raadslid ondertekende factuur toegezonden factuur of
   b. betaling vooruit uit eigen middelen.

   Een aanvraag om een vergoeding van de onkosten als bedoeld in dit artikel gaat vergezeld van een declaratieformulier en bewijsstukken **en wordt door het raadslid digitaal en een commissielid schriftelijk via de griffier gedeclareerd.**

2. Het declaratieformulier en de bewijsstukken worden binnen twee maanden na factuurdatum of betaling door raads- of commissieleden ingediend.
3. Voor zover van toepassing draagt de gemeente er zorg voor dat de betaling aan raads- of commissieleden binnen 2 maanden na het indienen van de aanvraag wordt overgemaakt.

Artikel 12. Intrekking eerdere verordening
De Verordening rechtspositie wethouders en raadsleden 2019, zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 28 mei 2019 vervalt op het moment van inwerkingtreding van deze verordening.

Artikel 13. Inwerkingtreding
Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na de bekendmaking en werkt terug tot en met 1 januari 2023.

Artikel 14. Citeertitel
Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening rechtspositie raads- en commissieleden gemeente Midden-Drenthe 2023.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Midden- Drenthe van 6 juli 2023,

De voorzitter,

De griffier,

Toelichting Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Midden-Drenthe 2023

ALGEMEEN DEEL

Wettelijke regelingen
In de wet en nadere regelgeving zijn alle van belang zijnde onderwerpen geregeld betreffende de rechtspositie van gemeentelijke politieke ambtsdragers. In de Gemeentewet is aangegeven dat de nadere invulling van de rechtspositie van raads- en commissieleden alsmede de financiële voorzieningen moet worden geregeld bij of krachtens de wet (AMvB en ministeriële regeling). Deze nadere regeling is vastgelegd in het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. In de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers zijn de (onkosten)vergoedingen nader uitgewerkt.

Hoofdlijnen gemeentelijke verordening
In deze verordening zijn alleen bepalingen opgenomen inzake de rechtspositie van raadsleden en leden van gemeentelijke commissies zover die niet dwingend geregeld zijn in hogere wet- en regelgeving. De grondslag hiervoor is te vinden in de Gemeentewet en het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers en de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers. Bij de laatste moderniserings- en harmoniseringsoperatie (Staatsblad 15 oktober 2018), betreffende de rechtspositiebesluiten voor decentrale politieke ambtsdragers zijn er wederom een aantal bepalingen imperatief in hogere wet- en regelgeving vastgelegd. De overweging hierbij is dat het bestuurlijk wenselijk is om de voorzieningen zoals vergoedingen, tegemoetkomingen en andere rechtspositionele aanspraken voor decentrale politieke ambtsdragers dwingendrechtelijk in hogere wet- en regelgeving vast te leggen om politieke discussies te voorkomen. Dit betekent dat er voor gemeenten minder ruimte is om lokaal bij verordening van wettelijke regelingen af te wijken.
Indien een gemeente besluit om bij verordening voorzieningen voor politieke ambtsdragers te regelen, zijn een aantal regels van belang.

In artikel 99 Gemeentewet is bepaald dat 'buiten hetgeen hun bij of krachtens de wet is toegekend', ontvangen de leden van de raad en/of door de raad ingestelde commissie (in de zin van artikel 82, 83 of 84 Gemeentewet) als zodanig geen andere vergoedingen en tegemoetkomingen ten laste van de gemeente. Deze verordening vormt een (nadere) uitwerking van de bij of krachtens de wet toegekende vergoedingen en tegemoetkomingen.

De arbeidsverhoudingen en fiscale positie
Raadsleden en commissieleden hebben geen dienstbetrekking bij de gemeente. De gemeente is dus niet de werkgever. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij voor zover het betreft het raadslidmaatschap niet vallen onder de werknemersverzekeringen zoals de Werkloosheidswet (WW), Ziektewet (ZW) en de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). Omdat er geen sprake is van een dienstbetrekking vallen raads- en commissieleden niet onder de Wet op de loonbelasting 1964 maar worden hun inkomsten belast in de Wet inkomstenbelasting 2001. Wel kunnen raads- en commissieleden opteren voor de loonbelasting als voorheffing door samen met de gemeente te kiezen voor het fictief werknemerschap, het zogenaamde opting-in. Het fictief werknemerschap kan worden aangevraagd met behulp van een opting-in verklaring bij de Belastingdienst.

Als de raads- en commissieleden en gemeente niet kiezen voor het fictief werknemerschap, dan geldt dat de onkostenvergoedingen en raadsvergoeding als inkomsten moeten worden verantwoord en mogen de (beroeps)kosten die worden gemaakt worden afgetrokken. Het resultaat zal het raads- of commissielid moeten verantwoorden in de aangifte inkomstenbelasting, onder de post inkomsten uit overige werkzaamheden. De gemeente dient jaarlijks alle betalingen en verstrekkingen voor de raads- en commissieleden die niet als fictief werknemerschap te kwalificeren zijn op grond van deze verordening aan de Belastingdienst doorgeven middels een formulier IB-47. Omdat raads- en commissieleden op persoonlijke titel worden gekozen, zijn zij niet aan te merken als (fiscaal) ondernemer. Er hoeft dan ook geen VAR-verklaring / Modelovereenkomst ZZP overgelegd te worden aan de gemeente.
De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa) is niet van toepassing op raads- en commissieleden.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2. Vergoeding voor de werkzaamheden van raadsleden

De hoogte van de raadsvergoeding is verplichtend bepaald op een vast bedrag per inwonersklasse. Vanaf de dag van beëdiging hebben de raadsleden recht op de vergoedingen die verbonden zijn aan hun functie. Wat betreft de vergoeding voor de werkzaamheden is dit geregeld in artikel 3.1.1, eerste lid. De gemeenteraad kan op grond van het vierde lid van artikel 3.1.1 bij verordening bepalen dat een deel van de vergoeding voor de werkzaamheden wordt uitbetaald als presentiegeld. Het gaat om maximaal 20% van de vergoeding. In een dergelijke verordening mag geen onderscheid worden gemaakt tussen de raadsleden: een presentievergoeding geldt dan voor alle raadsleden. Deze bepaling kan bijvoorbeeld worden benut bij spookleden. Spookleden zijn volksvertegenwoordigers die wel zijn gekozen, maar die niet of nauwelijks aanwezig zijn bij de vergaderingen of activiteiten van de desbetreffende gemeenteraad.
Aanwezigheid bij raadsvergaderingen van groot belang. In de raad worden immers besluiten genomen en inwoners mogen van raadsleden verwachten dat zij deze vergaderingen bijwonen. De korting geldt pas als meer dan drie vergaderingen achtereenvolgens worden gemist. Ook het simpelweg plaatsen van een handtekening op de presentielijst is niet voldoende. Het raadslid moet minimaal 90 procent van de duur van de vergadering aanwezig zijn. Dat geldt ook als een vergadering aan het einde van de avond wordt geschorst en op een ander tijdstip weer doorgaat. De griffie zorgt ervoor dat op de presentielijst bij de raadsleden die eerder vertrekken wordt aangegeven op welk tijdstip zij de vergadering hebben verlaten. De begin- en de eindtijd van de vergadering worden opgenomen in de besluitenlijst van de vergadering.
Tot slot wordt aangegeven hoe de vergoeding daadwerkelijk wordt ingehouden, namelijk door verrekening achteraf. Dat betekent dat ieder raadslid de volledige vergoeding krijgt uitbetaald. Mocht blijken dat een raadslid meer dan drie vergaderingen heeft verzuimd te komen, dan wordt de korting van twintig procent met de raadsvergoeding en de onkostenvergoeding verrekend in de volgende maand. Een uitzondering wordt gemaakt voor een raadslid dat tijdelijk ontslag is verleend wegens zwangerschap, bevalling of ziekte. Tenslotte is een hardheidsclausule opgenomen, zodat ingespeeld kan worden op bijzondere omstandigheden.
Het raadslid kan de vergoeding niet weigeren en de gemeente is verplicht de raadsvergoeding aan het raadslid over te maken op zijn of haar bankrekeningnummer.

Het raadslid mag zelf (een deel) van de raadsvergoeding afdragen aan de politieke partij, maar is in beginsel juridisch niet verplicht mee te werken aan een overdracht van (een deel) van zijn of haar raadsvergoeding. Een akte van cessie waarbij de raadsvergoeding direct aan een politieke groepering wordt overgemaakt is juridisch niet toegestaan. De reden hiervoor is dat het raadslid een onafhankelijke positie heeft en niet financieel afhankelijk mag zijn van de politieke groepering.

Artikel 3. Toelage lid onderzoekscommissie van raadsleden
Deze artikelen betreffen de toelagen voor de raadsleden die lid zijn van zogenaamde 'zware commissies'. Hiermee wordt gedoeld op de vertrouwenscommissie, de rekenkamerfunctie en de onderzoekscommissie, zoals deze in de Gemeentewet specifiek zijn omschreven. De vaststelling dat er sprake is van een dergelijke bijzondere commissie, met deze financiële gevolgen, moet bij verordening plaatsvinden. Daarbij moet gemotiveerd worden dat het lidmaatschap van deze commissies duidelijk meerwerk is naast het reguliere lidmaatschap van de gemeenteraad. Voor de hoogte van de toelage voor het werk in de eerdergenoemde drie zware commissies wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds de vertrouwenscommissie en de rekenkamerfunctie, en anderzijds de onderzoekscommissie. Wat betreft de hoogte van de toelagen voor het lidmaatschap van de vertrouwenscommissie en de rekenkamerfunctie geldt een vast (belast) bedrag van € 120 per maand. Het bedrag wordt naar rato van de duur van de activiteiten toegepast. Zolang een commissie «slapend» is, althans niet actief, ontvangen de leden geen toelage: niet de duur van het lidmaatschap is van belang, maar de duur van de activiteiten.
In het seniorenconvent is gesproken of er in Midden-Drenthe sprake zou moeten zijn van dergelijke bijzondere commissies. Er is voor gekozen om op dit moment vanuit dat perspectief bij verordening geen bijzondere commissie aan te wijzen.

Artikel 4. Overige commissies
In een aantal instellingsbesluiten van commissies is in het verleden bewust een afwijkende betalingssystematiek aangehouden. Deze wordt gerespecteerd. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de commissie voor bezwaar en beroep in Midden-Drenthe en de Adviescommissie Cultuur Midden-Drenthe.

Artikel 5. Reis- en verblijfkosten raads- en commissieleden voor reizen buiten de gemeente
Ingevolge artikel 96, in samenhang met artikel 97, van de Gemeentewet kunnen kosten voor (dienst)reizen buiten het grondgebied van de gemeente alleen op basis van een verordening van de gemeenteraad worden vergoed. In deze bepaling is bij verordening geregeld dat raads- en commissieleden een vergoeding van de reis- en verblijfkosten voor reizen buiten het grondgebied van de gemeente kunnen krijgen ter uitvoering van een beslissing van het gemeentebestuur. Onder reizen "buiten de gemeentegrenzen" kunnen ook de buitenlandse dienstreizen worden geschaard. De naar redelijkheid gemaakte reis- en verblijfkosten voor dienstreizen in het buitenland, die door of vanwege de gemeente zijn georganiseerd komen ook voor vergoeding in aanmerking. De vergoeding voor noodzakelijke en redelijkerwijs gemaakte verblijfkosten is niet nader ingevuld en is een lokale aangelegenheid per gemeente. Omdat in het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers verder geen eigen vergoedingsregeling is opgenomen, kan aansluiting worden gezocht bij de vergoedingsregelingen voor wethouders.

Artikel 6. Reiskosten vergoeding voor reizen binnen de gemeentegrenzen.
Het rechtspositiebesluit biedt de grondslag dat raadsleden de reiskosten, die gemaakt worden in het kader van de uitoefening van de functie en afgelegd worden binnen de gemeentegrenzen vergoed krijgen. Om te voorkomen dat elke (relatief korte) afstand op declaratiebasis moet worden vergoed is in het seniorenconvent afgesproken dat uitgegaan wordt van een gemiddeld aantal vergaderingen per maand. In omliggende gemeenten wordt ook met deze methodiek gewerkt.
Elk raadslid (deze regeling geldt alleen voor raadsleden) ontvangt gelijktijdig met de maandelijkse raadsvergoeding een vergoeding van de reiskosten binnen de gemeentegrenzen die gebaseerd is op de reisafstand van huis naar het gemeentehuis (en vice versa) **voor 7 (per 1 januari 2023)** vergaderingen per maand.

Hiermee wordt dan geen rekening gehouden met het op locatie vergaderen, maar daar staat tegenover dat in maanden waarin er niet / nauwelijks vergaderd wordt deze zelfde vergoeding ook wordt uitbetaald. Het seniorenconvent is daarmee van mening dat deze afspraak recht doet aan de feitelijke kosten zonder hoge administratieve lasten.

In het fractievoorzittersoverleg in maart 2023 wordt een aantal van zeven voorgesteld in plaats van vijf keer een retourreis van de woonplaats naar het gemeentehuis. Dat aantal is in deze wijzigingsverordening verwerkt. Daarvoor geldt een terugwerkende kracht tot 1 januari 2023.
Daarnaast zouden er nog dienstreizen (buiten de gemeentegrenzen) kunnen worden gemaakt. Daarvoor hebben raadsleden inmiddels toegang in een digitaal systeem.
Daarin kan het overzicht van de maandelijkse vergoeding worden geraadpleegd en kunnen ook door raadsleden rechtstreeks declaraties worden ingevoerd.
Commissieleden hebben geen toegang tot dit digitaal systeem en dienen declaraties (zie artikel 6) schriftelijk in te dienen bij de griffier.

Artikel 7. Nadere regels niet-partijpolitiek georiënteerde scholing raads- en commissieleden
Voor raads- en commissieleden is expliciet bepaald dat de kosten voor niet-partijpolitiek georiënteerde functionele scholing, zoals deelname aan congressen en opleidingen, ten laste kunnen worden gebracht van de gemeente. Partijpolitieke scholing komt niet voor vergoeding door de gemeente in aanmerking. De inhoud van de scholing is bepalend of deze al dan niet partijpolitiek georiënteerd is. Wanneer scholing verzorgd wordt door een politieke partij betekent dat niet automatisch dat die scholing partijpolitiek georiënteerd is. Om in aanmerking te komen voor vergoeding van de scholingskosten, moet gemotiveerd worden dat het gaat om functiegerichte scholing. Scholing is functiegericht als zij beoogt de voor de functie benodigde vakkennis en vaardigheden te verwerven dan wel actueel te houden. Scholing is partijpolitiek georiënteerd als zij geheel of gedeeltelijk tot doel heeft betrokkene op te leiden in het gedachtegoed van de desbetreffende partij.
Overigens kan de gemeente ook zelf dit soort scholing (laten) verzorgen. Ook die lasten komen ten laste van de gemeente.
In de begroting van het jaar 2020 zal een post opgenomen worden met een richtbedrag.
Er is ruimte voor lokale accenten. Op grond van het tweede lid kan de raad nadere regels stellen voor de scholing van zijn leden. Deze nadere regels kunnen bijvoorbeeld in een

scholingsplan komen te staan. In dit plan kunnen procedureregels voor individuele scholingsverzoeken worden opgenomen als ook regels over de hoogte van de tegemoetkoming. Dit plan kan vervolgens als handvat dienen bij toetsing van individuele scholingsaanvragen. Het beoordelen van en/of fiatteren van scholingsaanvragen kan worden gemandateerd aan de griffier. Daarvoor is in het seniorenconvent gekozen. Over de stand van het budget wordt het seniorenconvent door de griffier geïnformeerd. Indien er veel aanvragen zijn die de limiet van het budget overstijgen, zal het seniorenconvent een keuze maken tussen de aanvragen.

Artikel 8 Informatie- en communicatievoorzieningen
Het college van burgemeester en wethouders stelt ten laste van de gemeente aan een raadslid, wethouder of de burgemeester voor de duur van de uitoefening van zijn functie de noodzakelijke informatie- en communicatievoorzieningen ter beschikking. Ook commissieleden kunnen aanspraak maken op ICT-middelen op grond van art. 3.4.4 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. Onder informatie- en communicatievoorzieningen wordt ook verstaan een smartphone een computer en de daarbij behorende (internet)abonnementen. Er mag slechts een één computer verstrekt worden. Geadviseerd wordt te verstrekken op basis van een bruikleenovereenkomst. Een computer is een desktop, laptop, tablet- of minicomputer. Een smartphone is niet te kwalificeren als computer.

Artikel 9 Aanwijzing als eindheffingsbestanddeel
In het kader van de werkkostenregeling op grond van artikel 31 Wet op de Loonbelasting 1964 zijn een aantal vergoedingen in het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers en de verordening aangewezen als eindheffingsbestanddeel. De gemeente draagt in dat geval de loonbelasting, waardoor de vergoeding belastingvrij (netto) aan de politieke ambtsdrager kan worden overgemaakt. Anders worden deze door de Belastingdienst als loon gezien en moet hierover bij de politieke ambtsdragers loonbelasting worden ingehouden. In het kader van de werkkostenregeling kan in de financiële administratie worden aangegeven of een verstrekking of vergoeding onder de gerichte vrijstellingen, intermediaire kosten of onder de nihil-waarderingen valt.
Gemeenten mogen daarnaast een verstrekking of vergoeding in de vrije ruimte - tot 1,2% fiscale loonsom - onderbrengen zonder fiscale consequenties. Indien de grens van 1,2% wordt overschreden, zal de gemeente 80% eindheffing moeten betalen.

Artikel 10 Betaling vaste vergoedingen & artikel 11 Betaling en declaratie van onkosten
Het Rechtspositiebesluit en de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers regelen wanneer de vergoedingen en onkosten betaald moeten worden aan raads- en commissieleden. Daar waar geen expliciete termijn is genoemd, kunnen deze artikelen uitkomst bieden. De betaling van onkosten kan worden voorgeschoten uit eigen middelen, later gedeclareerd (digitaal voor raadsleden en schriftelijk voor commissieleden) worden. Bij bepaalde onkosten kan vooraf worden afgesproken dat de factuur (via de griffie) rechtstreeks naar de gemeente gaat. Raads- en commissieleden declareren in beginsel hun kosten bij de griffier.

Gemeenteraad

Dossiernummer	311
Extern Zaak ID	3224878
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.9
Titel	Verantwoording fractiebudgetten 2022

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Elk jaar worden de bestedingen van de fracties verantwoord. De raad stelt op basis van artikel 11 van de *Herziene verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Midden-Drenthe 2022* de verantwoording vast. Op basis van de verantwoording en het aantal zetels van de fracties wordt het fractiebudget van het opvolgende jaar vastgesteld.

De fracties van Gemeente Midden-Drenthe hebben in de afgelopen maanden een overzicht aangeleverd met bijbehorende nota's, waarin zij de bestedingen van de fractie mee kunnen verantwoorden.

Voorgesteld besluit
De raad besluit:
1. De verantwoording fractiebudgetten 2022 vast te stellen.
2. De afrekening van de fractiebudgetten 2022 te verrekenen met de fractiebudgetten 2023 conform voorstel.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
Uit de commissie Algemeen Bestuur van 21 juni 2023
De commissie adviseert de raad dit agendapunt als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

Onderwerp **Verantwoording fractievergoeding 2022**

Informatie

Datum	14 juni 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Onno Fiechter -	• Financieel adviseur:
Zaaknummer	Gemeenteraad / de heer Bijl.	• Personeelsconsulent:
Faciliterend		• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Portefeuillehouder	Gemeenteraad	• Communicatieadviseur:
Besluitvormend orgaan		• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker:
		• Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

Verantwoording over 2022

Elk jaar worden de bestedingen van de fracties verantwoord. De raad stelt op basis van artikel 11 van de *Herziene verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Midden-Drenthe 2022* de verantwoording vast. Op basis van de verantwoording en het aantal zetels van de fracties wordt het fractiebudget van het opvolgende jaar vastgesteld.

De fracties van Gemeente Midden-Drenthe hebben in de afgelopen maanden een overzicht aangeleverd met bijbehorende nota's, waarin zij de bestedingen van de fractie mee kunnen verantwoorden.

Voorstel

Toelichting voorstel

De verantwoording is voorgelegd voor een externe review door BMC. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om een volledige accountantscontrole. In het fractievoorzittersoverleg is afgewogen dat de kosten die voor een externe accountant gemaakt moeten worden niet opwegen tegen de hoogte van de bedragen die gepaard gaan met de fractievergoedingen. Op basis van BMC review zijn drie correcties doorgevoerd. Deze zijn verwerkt in het memo.

Om de transparantie te bevorderen zijn dit jaar voor het eerst het advies en het verslag van bevindingen door de externe partij toegevoegd. Deze zijn te vinden in Bijlage 2 en 3.

De verantwoording van de fracties, en de financiële consequenties zijn opgenomen in het memo in Bijlage 1.

Het memo is besproken in het fractievoorzittersoverleg. De brief en het verslag van bevindingen van BMC zijn met de fractievoorzitters gedeeld via de mail om eventuele onjuistheden aan te passen.

Alternatieven

Niet van toepassing

Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Risico's

Niet van toepassing.

Financiële gevolgen

De middelen die verrekend worden vallen terug naar de algemene middelen

Personele gevolgen

Niet van toepassing.

Duurzaamheid Niet van toepassing.

Publicatieniveau

Het voorstel is openbaar.

Overig

Niet van toepassing.

Vervolgprocedure/communicatie

- **Bijlagen**

- Bijlage 1 Memo fractieverantwoording
- Bijlage 2 Brief fractievergoedingen BMC
- Bijlage 3 Verslag van bevindingen BMC

Aan	Fractievoorzittersoverleg
Van	Onno Fiechter 07-06-2023
Datum Zaaknummer	
Onderwerp	Verantwoording fractievergoeding 2022
Portefeuillehouder	De raad

Verantwoording over 2022
Elk jaar worden de bestedingen van de fracties verantwoord. De raad (artikel 11 vierde lid verordening) stelt de verantwoording vast. Op basis van de verantwoording en het aantal zetels van de fracties wordt het fractiebudget van het opvolgende jaar vastgesteld.
De fracties van Gemeente Midden-Drenthe hebben in de afgelopen maanden een overzicht aangeleverd met bijbehorende nota's, waarin zij de bestedingen van de fractie mee kunnen verantwoorden.
De verantwoording over 2022 is gebaseerd op de Herziene verordening Ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Midden-Drenthe 2022, vastgesteld in de vergadering van 27 oktober 2022. In deze verordening zijn de (on)mogelijke bestedingen omschreven. In deze herziene verordening is ruimte om maximaal 30% van de vergoeding aan teambuilding en representatie te besteden.

Kosten ondersteuning fractie
De vergoeding wordt vanuit gemeenschapsgeld uitgekeerd aan de fracties voor de ondersteuning van de fractie. Daarbij gaat het om het ondersteunen van de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol van de fractie. In de verordening (artikel 5) staat aangegeven dat het dan gaat op personele ondersteuning van de fractie en daaraan gerelateerde bureaukosten.
Daarbij kunnen fracties bijvoorbeeld denken aan: abonnement voor een website, onderhoud website, kosten bankrekening, inhuren spreker over een bepaald thema, vakliteratuur, feitelijke vergaderkosten (alleen zaalhuur, materiaal gebruik en koffie en thee gedurende de feitelijke vergadering en inhuur van een trainer), administratieve ondersteuning fractie. Indien er vergoedingen worden gegeven aan fractieondersteuners (niet commissieleden, niet raadsleden) kan dat alleen op basis van een vergoeding voor een bepaalde dienst t.a.v. de fractie. Bijvoorbeeld secretariaat fractie voor een bepaald aantal uren. Dat dient onderbouwd te worden met een nota, ondertekend namens de fractie. Hiervan is een voorbeeld meegezonden bij de declaratie.
Fracties mogen maximaal 30%, met een maximum van €600,- van het fractiebudget besteden aan teambuilding en externe representatiekosten. Het kan daarbij gaan om een bedankje aan derden en/of een etentje met de fractie.

Omvang budget in relatie tot verantwoording

Op grond van de verordening (artikel 11 en 12) wordt de verantwoording verrekend met het bedrag waar de fractie in 2022 recht op heeft. Dat voorkomt apart terug betalen als de maximale reserve wordt overschreden.

Op grond van artikel 14.2 van de verordening stelt de raad op advies van de griffier de hoogte vast van het terug te betalen verschil tussen de vastgestelde financiële bijdragen en de maximale reserve.

Na bespreking in het fractievoorzittersoverleg, wordt op basis van deze memo een raadsvoorstel gemaakt en keert het terug (rechtstreeks of via de commissie Algemeen Bestuur indien men dat wenst) als beslispunt op de agenda van de raad, gelijktijdig met de jaarstukken.

Hieronder volgen per fractie de overzichten t.a.v. de verantwoording.

Overzicht fractieverantwoording 2022

	2022										
	inkomsten										
Fractie	Reserve 31-12-2021	vergoeding 2022	totaal inkomsten		Cat c (Teambuilding en representatie)	Max cat c	Gecorrigeerde uitgaven	saldo inkomsten - uitgaven	maximale reserve 31-12-2022	terug-betaling over 2022	Reserve 31-12-2022
GB-BBB	€ 555	€ 2.150	€ 2.705	€ 1.010	€ 841	€ 600	€ 769	€ 1.936	€ 645	€ 1.291	€ 645
GB-SBW/OMD	€ 543				€ 99	€ 600	€ 2.071		€ 645		€ 273
PvdA	€ 615	€ 2.150	€ 2.345	€ 2.071	€ 1.430	€ 600		€ 273	€ 615	€ 0	€ 370
VVD	€ 615					€ 570	€ 2.295	€ 370	€ 570	€ 0	€ 570
CDA	€ 615	€ 2.050	€ 2.665	€ 3.125	€ 600	€ 570		€ 742	€ 570	€ 172	€ 570
GroenLinks	€ 435				€ 0	€ 435	€ 1.773	€ 1.112	€ 435	€ 542	€ 435
ChristenUnie	€ 495	€ 1.900	€ 2.51	€ 1.80	€ 226	€ 450			€ 450	€ 5	€ 261
D66	€ 495	€ 1.50	€ 1.99	€ 1.20	€ 15	€ 450	€ 1.20	€ 791	€ 450	€ 341	€ 450

Uitleg bij de tabel

In de kolom reserve 31-12-2021 staat de stand van de reserve op dat moment. Op basis van het aantal zetels is de vergoeding voor 2022 vastgesteld (de verschuivingen door de verkiezingen zijn hierin verwerkt). De reserve en de vergoeding komen tot een totaal inkomsten. In de kolom uitgaven staan alle uitgaven die de fracties hebben gedaan. De fracties hebben dit jaar de kosten verdeeld in 3 categorieën. Categorie C (Teambuilding en representatie) heeft daarbij de regel dat het maximaal 30% van het fractiebudget is, met een maximum van 600 euro. In de kolom ‘Max cat c’ staat dat bedrag. In de kolom ‘Gecorrigeerde uitgaven’ staat wat de totale uitgaven zijn wanneer rekening is gehouden met het maximum in categorie C. De kolom saldo inkomsten-uitgaven geeft het saldo weer tussen het totaal aan inkomsten en de gecorrigeerde uitgaven. Wanneer het saldo hier negatief is dan is dat deel van de kosten voor rekening van de eigen fractie (en dus niet het fractiebudget).

In de kolom maximale reserve staat de reserve die fracties maximaal mogen aanhouden. Reserve die boven dat bedrag uitkomt moet worden terug betaald. Dit wordt verrekend met de uitbetaling van de vergoeding in 2023.

Overige opmerkingen t.a.v. de verantwoording
Met ingang van 2020 is het voor raadsleden mogelijk om een individuele training of cursus te volgen. Deze kunnen niet uit het fractiebudget worden voldaan. Een opleidingsbudget (maximaal 8.000) is beschikbaar. Afspraken hierover lopen via de griffier.
In 2022 is er weinig beroep op gedaan.
Alleen trainingen die met de gehele fractie worden gevolgd kunnen ten laste komen van de fractievergoeding. Individuele trainingen komen ten laste van het genoemde individuele opleidingsbudget.

Net vorig jaar dienen de fracties zelf de declaratie met de begeleidende bonnen en nota's dan wel digitaal of schriftelijk aan te leveren. Het formulier dat hiervoor gebruikt wordt is gelijktijdig met de verordening aangepast. Een aantal fracties verzorgt dat momenteel ook op een goede manier. Het gaat daarbij vooral om een duidelijke link tussen de opgevoerde post in de verantwoording en het bijbehorend bewijsmateriaal.

Ook voor de verantwoording van 2023 zal de griffie zal zorg dragen voor een formulier in Excel waarin de basis gegevens (reserve + jaarvergoeding) al is ingevuld om het declareren makkelijker te maken.

Correcties naar aanleiding van de bevindingen van BMC
Op basis van de bevindingen van BMC zijn drie correcties doorgevoerd. De wijzigingen leiden tot het volgende overzicht. De wijzigingen gelden voor GB-BBB, GB, SBW en de VVD. De aangepaste bedragen zijn dikgedrukt.

Overzicht fractieverantwoording 2022

	2022										
	inkomsten										
Fractie	Reserve 31-12-2021	vergoeding 2022	totaal inkomsten		Cat c (Teambuilding en representatie)	Max cat c	Gecorrigeerde uitgaven	saldo inkomsten - uitgaven	maximale reserve 31-12-2022	terug-betaling over 2022	Reserve 31-12-2022
GB-BBB GB-	€ 555	€ 2.150	€ 2.705	**€ 677**	€ 600	€ 677	€ 2.028	€ 64	**€ 1.38**		
SBW/OMD	€ 543			**€ 2.02**	€ 600	€ 2.025		€ 64	€ 0		
PvdA	€ 615	€ 2.150	€ 2.345	€ 3.125	€ 600		€ 320	€ 61	€ 0	€ 370	
VVD	€ 615				€ 570	€ 2.29	€ 370	€ 57	**€ 237**	€ 570	
CDA	€ 615	€ 2.050	€ 2.665	€ 1.803	€ 0				€ 570	€ 542	
GroenLinks	€ 435				€ 226				€ 435	€ 5	
ChristenUnie	€ 495	€ 1.900	€ 2.515	€ 1.296					€ 450	€ 0	
D66	€ 495	€ 1.500	€ 1.995	€ 1.200	€ 15	€ 450	€ 1.200	€ 791	€ 450	€ 341	€ 450

Vergoeding 2023
Op basis van de reserve 31-12-2022 en het aantal zetels is de uitbetaling per fractie voor 2023 vastgesteld. De uitbetaling is de vergoeding 2023 minus het terug te betalen bedrag over 2022.

	2023			
	vergoeding 2023			
Fractie	vast	variabel	totaal	uitbetaling 2023
GB-BBB GB-	1.250,0	1.000,0	2.250,00	867,00
SBW/OMD	1.250,0	1.000,0	2.250,00	2.250,00
PvdA	1.250,0	800,0	2.050,00	2.050,00
VVD	1.250,0	600,0	1.850,00	1.612,93
CDA	1.250,0	600,0	1.850,00	1.308,42
GroenLinks	1.250,0	200,0	1.450,00	1.444,75
ChristenUnie	1.250,0	200,0	1.450,00	1.450,00
D66	1.250,0	200,0	1.450,00	1.109,30

Relevante artikelen uit de verordening

Paragraaf 3. Fractieondersteuning

Artikel 6. Recht op financiële bijdrage

1. De raad verstrekt aan een in de raad vertegenwoordigde fractie voor de duur van de zittingsperiode een financiële bijdrage ter ondersteuning van het functioneren van de fractie.
2. De jaarlijkse financiële bijdrage bestaat uit een basisbedrag van € 1.250,00 per fractie en een variabel deel van € 200,00 per raadszetel van de fractie.
3. In een jaar waarin verkiezingen plaatsvinden, bedraagt de bijdrage voor de periode tot de verkiezingen drie twaalfde deel van het jaarbedrag. In dat jaar worden de financiële bijdragen voor het overige gedeelte van het jaar opnieuw berekend op basis van de verkiezingsuitslag en worden bepaald op negen twaalfde gedeelte van het jaarbedrag.

Artikel 7. Besteding financiële bijdrage

1. De financiële bijdrage wordt besteed aan ondersteuning van inhoudelijke aard die ertoe strekt de volksvertegenwoordigende, kaderstellende of controlerende rol van de fractie te versterken.
2. De financiële bijdrage wordt in ieder geval niet gebruikt ter bekostiging van:
   a. betalingen, inclusief die ter voldoening van contributie, aan politieke partijen, met politieke partijen verbonden instellingen of natuurlijke personen anders dan ter vergoeding van diensten of goederen geleverd ten behoeve van de versterking van de ondersteuning van de fractie op basis van een gespecificeerde, reële declaratie of arbeidsovereenkomst;
   b. giften, leningen, beleggingen en voorschotten;
   c. uitgaven die op grond van enige andere wettelijke regeling in aanmerking komen voor vergoeding van overheidswege, inclusief uitgaven in verband met verkiezingsactiviteiten;
   d. uitgaven die strijd zijn met enige wettelijke bepaling;
   e. bestedingen aan raadsleden of bedrijven van raadsleden voor werkzaamheden die zij als (beleids-)medewerker of anderszins in opdracht van een fractie verrichten;
   f. politieke profilering of (her)verkiezing van raadsleden;
   g. reizen;
   h. lief en leed;
   i. opleidingen voor individuele raads- en commissieleden;
      niet-partijpolitiek georiënteerde scholing in verband met de vervulling van de functie van het raads- of commissielid, voor zover deze door of namens de gemeente wordt aangeboden of verzorgd.
3. In afwijking van het eerste lid mag maximaal 30% van de jaarlijkse bijdrage met een maximumbedrag van €600,00 besteed worden aan teambuilding en externe representatie.
4. Iedere fractie heeft de mogelijkheid één of meerdere fractieondersteuners (niet zijnde commissielid of raadslid) een (onbelaste) vrijwilligersvergoeding te geven. Per fractie mag het totaal aan vrijwilligersvergoedingen maximaal €1.800, 00 per jaar bedragen. Uit de bewijstukken moet duidelijk blijken aan wie deze vrijwilligersvergoeding is overgemaakt.

Artikel 8. Gevolgen splitsen en einde bestaan fractie

1. Als één of meer raadsleden van één of meer fracties als zelfstandige fractie gaan optreden of zich aansluiten bij een andere fractie, wordt het voor elk van deze zetels beschikbaar gestelde variabele deel van de financiële bijdrage ter ondersteuning van de fractie waar zij uittreden, toebedeeld aan de nieuwgevormde fractie of aan de fractie waarbij aangesloten wordt, naar evenredigheid van de nog resterende maanden van het jaar.

2. Als een fractie tijdens een zittingsperiode ophoudt te bestaan, vervalt de aanspraak op de financiële bijdrage ter ondersteuning van die fractie met ingang van de maand volgend op de maand waarin hiervan kennisgeving is gedaan aan de raad.

Artikel 9. Reserve

1. De raad reserveert het in enig jaar niet gebruikte gedeelte van de financiële bijdrage ter ondersteuning van het functioneren van de fractie voor het kunnen verlenen van een aanvullende financiële bijdrage ten behoeve van die fractie in volgende jaren.
2. Een reserve is niet groter dan 30% van de financiële bijdrage ter ondersteuning van het functioneren van de fractie die in het voorgaande kalenderjaar aan de fractie toekwam.
3. Het beroep in enig jaar op de opgebouwde reserve komt tot uitdrukking in de afrekening over dat jaar.
4. Een reserve blijft na verkiezingen beschikbaar ten behoeve van de fractie die onder dezelfde naam terugkeert, dan wel ten behoeve van de fractie die naar het oordeel van de raad als rechtsopvolger daarvan kan worden beschouwd.
5. Als zich een situatie als bedoeld in artikel 9, eerste lid, voordoet, wordt een eventuele reserve ten behoeve van de fractie waar de betreffende leden uittreden toebedeeld aan de betrokken fracties naar evenredigheid van de resulterende zetelaantallen.

Artikel 10. Administratieve verplichtingen

1. De financiële administratie wordt gevoerd op basis van het kasstelsel. Deze administratie wordt op een zodanige wijze gevoerd dat deze steeds een volledig en juist inzicht geeft in alle bezittingen en schulden, verplichtingen, reserves, baten en lasten, evenals overige gegevens die voor de financiële verantwoording van belang zijn.
2. Andere inkomensbronnen dan de financiële bijdrage worden afzonderlijk geadministreerd.
3. De administratie wordt zodanig ingericht dat op eerste aanvraag van de raad nadere informatie kan worden gegeven en bescheiden of bewijsstukken met betrekking tot de uitgaven kunnen worden overgelegd.

Artikel 11. Verantwoording, controle en vaststelling financiële bijdrage

1. De fractie legt uiterlijk drie maanden na het einde van een kalenderjaar aan de raad verantwoording af over de besteding van de financiële bijdrage gedurende het vorige kalenderjaar, onder overlegging van een financieel verslag.
2. De verantwoording gebeurt op basis van een formulier dat bij deze verordening door de raad is vastgesteld. Het formulier wordt door de fractievoorzitter en een andere vertegenwoordiger namens de fractie ondertekend.
3. De accountant is belast met de eindcontrole van de verantwoording aan de raad en brengt daarover aan de raad advies uit.
4. De raad stelt na ontvangst van het advies van de accountant de hoogte vast van:
   a. de financiële bijdrage;
   b. de uitgaven en of deze zijn gedaan conform de bepalingen in deze verordening;
   c. de wijziging van de reserve, en
   d. de resterende reserve, en
   e. het bedrag dat eventueel terugbetaald dient te worden in relatie tot de uitbetaling van het kalenderjaar daarop.

Artikel 12. Uitbetaling financiële bijdrage

1. De uitbetaling van het recht over een bepaald jaar, vindt plaats binnen 4 weken nadat de raad de financiële bijdrage over het vorige jaar heeft vastgesteld.
2. Als de vaststelling over het voorgaande jaar leidt tot een terugbetaling, dan wordt deze terugbetaling in mindering gebracht op de uitbetaling zoals genoemd in het vorige lid.
3. Als geen verantwoording wordt afgelegd, wordt de vergoeding over het lopende jaar niet uitbetaald en kan verstrekte fractievergoeding worden teruggevorderd.

BMC
YACHT GROUP

Gemeente Midden-Drenthe
t.a.v. mevrouw C. Bodewes
raadsgriffier
Postbus 24
9411 NB BEILEN

E-mail: c.bodewes@middendrenthe.nl

Amersfoort, 14 juni 2023

Onze ref	Behandeld door	Classificatie	Betreft
PO037013	drs. P. Stevens	Openbaar	Verantwoording fractievergoedingen 2022

Geachte mevrouw Bodewes,

In artikel 33 van de Gemeentewet is geregeld dat raadsfracties recht hebben op ondersteuning en dat de raad hiervoor een verordening vaststelt. In deze verordening dienen de regels over de besteding en verantwoording te worden opgenomen. De raad van de gemeente Midden-Drenthe heeft de herziene verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Midden-Drenthe 2022 vastgesteld op 27 oktober 2022.

In deze verordening staat dat de accountant belast is met de eindcontrole van de verantwoording aan de raad en dat deze hierover advies uitbrengt. Om praktische redenen en in overleg met de respectievelijke fracties heeft uw griffie ervoor gekozen geen accountantscontrole op de verantwoording fractievergoedingen 2022 te laten uitvoeren, maar BMC te vragen een review te doen op de door de griffie – op basis van de door de individuele fracties aangeleverde verantwoordingen en achterliggende bewijsstukken – opgestelde totaal verantwoording.

In de bij deze brief gevoegde bijlage zijn de in het kader van de review uitgevoerde werkzaamheden, resulterende bevindingen en de afwikkeling daarvan door de griffie in detail beschreven. Op hoofdlijnen leidt dit tot de navolgende (generieke) aanbevelingen:

- Zoals in de (bijlage bij deze brief) door de griffie aangegeven afwikkeling van de bevindingen 8, 9 en 14 beschreven, geldt dat de griffie voornemens is in de verantwoording van de fracties van GB BBB, GB SBW en VVD – na bespreking in

het fractievoorzittersoverleg – nog een aantal correcties door te voeren. Gegeven de timing van de door ons uitgevoerde review hebben wij daarom niet kunnen vaststellen dat deze correcties ook daadwerkelijk zijn gemaakt.

- De verordening 2022 stelt dat kosten voor representatie enkel mogen worden opgevoerd wanneer het externe representatie aan derden betreft. In de toelichting op de verordening is expliciet gesteld dat een derde niet is: een ander raadslid of commissielid Midden-Drenthe, collegelid of medewerker van de organisatie Midden-Drenthe. Kosten voor representatie richting de eigen fractie, raad en organisatie Midden-Drenthe dienen te worden voldaan uit de lief-en-leedpot van de fractie. Zoals uit de bijgevoegde bevindingen blijkt, geven de respectievelijke fracties momenteel in de onderbouwing van verantwoorde uitgaven op dit vlak niet altijd duidelijk aan voor wie bedankjes, presentjes et cetera zijn geweest. Geadviseerd wordt dit richting de toekomst nadrukkelijk wel te doen.
- Daarnaast geldt dat er situaties voorkomen waarin cadeaubonnen, presentjes et cetera zijn gegeven aan vertrokken (ex-)raadsleden et cetera. Zoals de griffie in haar reactie ook heeft aangegeven, lijkt hier een spanningsveld te bestaan tussen de geest van de verordening en de letter van de verordening: vertrokken raadsleden zijn formeel inderdaad geen raadslid meer op het moment van de gift, maar de vraag komt op of de verordening niet juist ook deze soort giften bedoelde uit te sluiten. Zinvol lijkt om de formuleringen in de verordening hieromtrent richting de toekomst nader te verduidelijken.
- De ChristenUnie declareert uitgaven voor een laptop en e-reader. In de verordening wordt gesproken van maximaal één laptop/PC/tablet/printer per raadsperiode met een afschrijftermijn van vier jaar. Niet duidelijk omschreven is of bedoeld is: óf een laptop óf een PC, enzovoort, of dat bedoeld is: één device uit elke genoemde categorie. Tevens is nu niet duidelijk hoe de afschrijftermijn van vier jaar zich verhoudt tot de genoemde één keer per raadsperiode. De ChristenUnie heeft blijkens de verantwoording 2021 ook in dat jaar – dus in de toegestane vorige raadsperiode – in deze categorie zaken gedeclareerd, maar de afschrijftermijn van vier jaar is daarvan logischerwijs nog niet verstreken. In lijn met de reactie van de griffie adviseren wij de tekst en toelichting in de verordening op dit vlak te verduidelijken, waarbij wellicht beter gesproken kan worden van ‘device’ en exacter omschreven zou kunnen worden hoe vaak en hoe veel devices er ten laste van de fractievergoeding mogen worden aangeschaft.
- Alle declaratieformulieren dienen volgens de verordening door de fractievoorzitter en een andere vertegenwoordiger namens de fractie ondertekend te worden. Geconstateerd is dat dit in eerste instantie niet in alle gevallen is gedaan. In enkele gevallen heeft de griffie op basis van aangeleverde bewijsstukken de verantwoording voor de fractie opgesteld. Voorts zijn niet altijd alle benodigde bewijsstukken (facturen) aanwezig. Afgezien van bankkosten en (met een

aanvullende toelichting op gemaakte afspraken) vergoedingen aan fractieondersteuners, geldt daarbij tevens nog dat enkel een bankafschrift als bewijs van betaling feitelijk geen bewijsstuk is (dat is enkel de factuur zelf). Daarom geldt als advies hierop blijvend 'scherp' te zijn.

Wij vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn geweest en zijn tot nadere toelichting vanzelfsprekend graag bereid.

Met vriendelijke groet,
BMC

mr. M. Wolters MBA
managing partner Bestuur & Bedrijfsvoering

Bijlage:
- detail bevindingen review fractievergoedingen 2022

BMC
YACHT GROUP

BMC

Databankweg 26D
3821 AL Amersfoort

Postbus 490
3800 AL Amersfoort

(033) 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

KvK BMC Implementatie 31046509
IBAN NL61ABNA0626023106
BTW NL80.55.22.827 B.01

Kijk voor meer info op onze website: bmc.nl

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
	ALGEMENE OPMERKINGEN				
1	Verantwoording Beginstanden		Vastgesteld dat voor alle partijen in het overzicht geldt dat de strand reserve per 31/12/2021 aansluit met de goedgekeurde verantwoording over 2021, derhalve akkoord.		Akkoord.
2	Verantwoording Vergoedingen 2022		Ogv de verordening bedraagt de vergoeding EUR 1.250 + EUR 200 per raadslid. In de kolommen O-S is de berekening gemaakt voor 2023, ik neem aan dat die niet afwijkt van 2022 (immers zelfde verordening, zelfde aantallen raadsleden per partij). If so, dan kan ik de vergoedingen 2022 in de kolom C niet voor alle partijen volgen, er lijken afwijkingen te zijn vwbn GB BBB, GB SBW, VVD, CDA, CU en D66. **Bespreken, hoe zit dit**	**Reactie griffie:** In 2022 zijn er verkiezingen geweest. De vergoedingen zijn daarom naar rato verdeeld op grond van artikel 6 van de verordening. De berekening hiervan is aangeboden ter controle.	Akkoord.
3	Verantwoording Uitgaven		Vastgesteld dat alle in de verantwoording opgenomen uitgaven (kolom E) en uitgaven cat C (kolom C) aansluiten met de verkregen verantwoordingen per fractie, derhalve cijfermatig akkoord.		Akkoord.
4	Maximering cat C en gecorrigeerde uitgaven		Vastgesteld dat de ogv art 7 lid 3 geldende maximering van uitgaven voor teambuilding en representatie (30% jaarlijkse vergoeding met een max van EUR 600) correct zijn berekend, zij het onder voorbehoud van de bevinding mbt de berekening van de vergoedingen 2022 zoals hierboven beschreven. **Bespreken**	**Reactie griffie:** Zie reactie bij punt 2	Akkoord.
5	Saldi, omvang reserves per fractie		Rekenkundig correct berekend mits zoals hiervoor benoemd de vergoedingen 2022 correct zijn bepaald (max reserve per fractie = 30% van de jaarvergoeding cf art 9 lid 2 van de verordening). **Bespreken**	**Reactie griffie:** Zie reactie bij punt 2	Akkoord.

BMC
YACHT GROUP

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
	OPMERKINGEN PER FRACTIE				
6	GB BBB	A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Geen kosten verantwoord, akkoord		
7		B fractie ondersteuning	Kosten fractieondersteuning cf verordening, akkoord		
8		C Teambuilding en externe representatie	Kosten teambuilding en representatie totaal EUR 841, max cat C EUR 600, dit is cijfermatig gecorrigeerd in de eindverantwoording, akkoord Onder de kosten teambuilding en representatie zijn kosten verantwoord voor (200) ijskrabbers tbv de leden ad EUR 250 en Kerstgroet leden (i.c. advertentie in de krant) van EUR 82,81. Advertentiekosten zouden geïnterpreteerd kunnen worden als kosten voor politieke profilering, dat is ogv art 7 lid 2f van de verordening expliciet uitgesloten. Kosten van de ijskrabbers voor de leden zijn in de toelichting op de verordening vwb cat B expliciet uitgesloten (kerstpakketten, kosten voor producten met logo vd partij tbv eigen partij of externen). Hier worden ze evenwel gedeclareerd onder cat C, echter cat C sluit ook kosten voor interne representatie uit. **Bespreken**	**Reactie griffie:** De kosten voor de ijskrabbers en de Kerstgroet gaan we corrigeren. De correctie wordt toegevoegd aan de definitieve raadsstukken.	Gecorrigeerde verantwoording nog niet verkregen maar voorgenomen wijze van afwikkeling akkoord, algemene reminder opgenomen in begeleidende brief.
9	GB SBW	Algemeen	Geen ingevuld en door de fractie ondertekende verantwoording aanwezig.	**Reactie griffie:** De onderliggende bewijsstukken hebben zijn laat door de griffie ontvangen. Daardoor is er geen inhoudelijke controle op geweest door de griffie	Gecorrigeerde verantwoording nog niet verkregen maar voorgenomen wijze van

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
			Verantwoording, onderliggende specificatie en bewijsstukken (m.z. facturen, geen bankafschriften) en beoordeling gedeclareerde kosten in relatie tot de verordening voor mij niet volgbaar / te doen zo. Volgbare specificaties (line item vs bewijsstuk) nog op te stellen ajb. **Bespreken**	vooraf. De ondertekende verantwoording is aanwezig op de griffie. Er zijn bonnen aangeleverd maar die zijn niet logisch te herleiden tot het formulier. Op het formulier staat een uitgave voor leges van verkiezingsborden. Dat valt in ieder geval buiten de opties van de fractievergoeding omdat dit een campagne activiteit betreft. Deze nemen we mee in de verzamelcorrectie.	afwikkeling akkoord, algemene reminder opgenomen in begeleidende brief.
10	PvdA	Algemeen	Geen ingevuld en door de fractie ondertekende verantwoording aanwezig, formulier is door de griffie zelf opgesteld. **Bespreken: noodzakelijk is dat de fractie zelf verantwoordelijkheid neemt voor de verantwoording, ondertekening derhalve nog te doen.**	**Reactie griffie:** Het formulier is ondertekend in handen van de griffie en wordt ter controle beschikbaar gesteld.	Akkoord.
11		A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Bewijsstukken zelf niet aanwezig / gezien, ogv de omschrijvingen komt de vraag op of vergaderkosten overleg met jongeren (Turfsteker) ad EUR 84,30 wel onder deze categorie verantwoord mogen worden. Dit lijkt feitelijk cat C Teambuilding en externe representatie te zijn? **Bespreken, tevens bewijsstukken nog aan te leveren ajb**	**Reactie griffie:** Het ging hier om een inspraak bijeenkomst met jongeren. Daarvan hebben wij de afweging gemaakt dat dit valt onder het versterken van de volksvertegenwoordigende-rol.	Akkoord.
12		B fractie ondersteuning	Bewijsstukken zelf niet aanwezig / gezien, ogv de omschrijvingen lijken de posten vergaderkosten van totaal EUR 58,18 niet onder deze categorie thuis te horen (naar C?)	**Reactie griffie:** Dit zijn vergaderkosten tijdens corona omdat de fractie zelf geen geschikte locatie had om op afstand te vergaderen. Daarom is het te verantwoorden dat dit gaat om de ondersteuning naar de fractie.	Akkoord.

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
			Bespreken, tevens bewijsstukken nog aan te leveren ajb		
13		C Teambuilding en externe representatie	Bewijsstukken zelf niet aanwezig / gezien, ogv de omschrijvingen lijken de cadeaubon vd Valk (EUR 450) en diverse kleineren presentjes ihkv afscheid raadsleden en wethouder niet toegestaan (contante opnames, kosten representatie tbv eigen fractie, raad, collegeleden zijn expliciet uitgesloten). **Bespreken, tevens bewijsstukken nog aan te leveren ajb** Kosten teambuilding en representatie totaal > max cat C ogv verordening, dit is cijfermatig gecorrigeerd in de eindverantwoording, akkoord	**Reactie griffie:** Alle bewijsstukken zijn nu aangeleverd. Bij deze uitgaven gaat het om de letter van de verordening af te wegen tegen de geest van de verordening. Het is namelijk volgens de verordening niet toegestaan om aan eigen raadsleden een gift te geven uit het fractiebudget. Feitelijk waren de ontvangers niet meer lid van de raad op het moment van de gift. De geest van de verordening is dat deze kosten uit de eigen lief en leed pot worden gedaan. Het zou goed zijn om hier in de toekomst een duidelijke formulering van te maken. Omdat de fractie boven de 30% kosten voor categorie C uitkomst maakt het voor de verrekening ook niet uit. Alleen de grond van afwijzen zal hierdoor veranderen.	Akkoord, algemene opmerking in begeleidende brief,
14	VVD	A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Ogv de verordening zijn kosten van consumpties expliciet uitgesloten. Van het totaal onder A gedeclareerde bedrag van EUR 512,70 heeft echter enkel een bedrag van EUR 27.50 betrekking op zaalhuur en is het tav de factuur van Restaurant Het Wapen van Schotland dd 9/2/22 onduidelijk wat dit heeft betroffen, voor de hand ligt dat dit ook vooral consumpties geweest zijn. **Bespreken**	**Reactie griffie:** Deze gaan we corrigeren in de verzamelcorrectie. Het gaat om een bedrag van € 36,00 voor kannen koffie en thee en € 29,25 voor frisdrank.	Gecorrigeerde verantwoording nog niet verkregen maar voorgenomen wijze van afwikkeling akkoord, algemene reminder opgenomen in begeleidende brief.
		B fractie ondersteuning	Kosten ad EUR 690,48 zijn goeddeels enkel onderbouwd met een bankafschrift, daarmee is niet vast te stellen wat er feitelijk gedeclareerd is.	**Reactie griffie:** De fractiemedewerkers zijn inderdaad geen raads,- of commissielid. Er zijn inderdaad geen facturen ontvangen voor een aantal kosten. Dit betreft de	Akkoord.

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
15			**Bespreken, vwb vergoeding fractiemedewerkers bevestiging te ontvangen dat dit geen raadsleden zijn + wat de afspraken rondom vergoeding zijn, printkosten EUR 50 zijn akkoord, overige kosten nog te onderbouwen met facturen ca.**	vergoeding aan de fractieassistenten, en de betaling aan hostingbedrijf. Op basis van de naam van de begunstigde is het aannemelijk dat het om de kosten van hosting gaat, en hebben wij geen aanvullende facturen opgevraagd.	
16		C Teambuilding en externe representatie	Kosten bedrijfsbezoek Het Drentse Wold ad EUR 15 lijken te vallen onder cat A, derhalve onjuist gerubriceerd? **Bespreken** Er is 1 bon mbt een relatiegeschenk ad EUR 29,98, vraag is derhalve voor wie is dit geweest, interne representatie is immers (ruim gedefinieerd) uitgesloten. **Bespreken** Overige kosten hebben gezien de bewijsstukken allen betrekking op consumpties, akkoord. Kosten teambuilding en representatie totaal > max cat C ogv verordening, dit is cijfermatig gecorrigeerd in de eindverantwoording, akkoord.	**Reactie griffie:** De kosten voor het Drentse Wold zijn horeca kosten en vallen daarmee onder Categorie C. Wij hebben niet uitgevraagd wie de ontvanger van het relatiegeschenk is. Het zou goed zijn dat wanneer een relatiegeschenk wordt gegeven de ontvanger genoemd word. Daarmee wordt de controle eenvoudiger.	Akkoord, algemene opmerking in begeleidende brief.
17	CDA	A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Er worden 2 facturen opgevoerd tbv training. Echter1 van deze facturen ad EUR 286,50 heeft voor slechts EUR 50 betrekking op zaalhuur, de resr betreft consumpties is lijkt derhalve niet declarabel onder deze categorie (mi naar C, Teambuilding en externe representatie) **Bespreken**	**Reactie griffie:** Dit is juist. Deze factuur had op basis van de verordening gesplitst moeten worden. Omdat het CDA ook met de splitsing niet over het maximum van categorie C maakt het voor het totaal niet uit. Deze gaan we daarom niet herstellen.	Akkoord.
18		B fractie ondersteuning	Betreft 2x EUR 250 voor 2 fractieassistenten. Is gecheckt dat dit geen raadsleden zijn? **Bespreken**	**Reactie griffie:** De fractiemedewerkers zijn inderdaad geen raads,- of commissielid.	Akkoord.

BMC
YACHT GROUP

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
			Rest is bankkosten, akkoord.		
19		C Teambuilding en externe representatie	Geen bedragen verantwoord onder C.		
20	Groen Links	Algemeen	Ingevulde formulier is niet door de fractie ondertekend, wel door hen opgesteld / geautoriseerd? **Bespreken**	**Reactie griffie:** Het ondertekende formulier is aanwezig op de griffie. Echter zijn de handtekeningen niet compleet. Er is slechts door één persoon ondertekend.	Akkoord, algemene opmerking in begeleidende brief.
21		A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Geen kosten gedeclareerd, akkoord.		
22		B fractie ondersteuning	Betreft 2x EUR 600 voor 2 fractieondersteuners. Is gecheckt dat dit geen raadsleden zijn? **Bespreken** Rest is bankkosten, akkoord.	**Reactie griffie:** De fractiemedewerkers zijn inderdaad geen raads,- of commissielid.	Akkoord.
23		C Teambuilding en externe representatie	Betreft bon voor eten + consumpties dd 29/7, akkoord.		
24	CU	A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Geen kosten opgevoerd, akkoord.		
25		B fractie ondersteuning	Betreft 1 laptop tnv de fractie (akkoord), 1 Supernote A5X (dit lijkt een e-reader, voor wie en past dit wel binnen de verordening). **Bespreken** Overige ICT gerelateerde zaken (akkoord).	**Reactie griffie:** De formulering van het artikel leidt tot verwarring. Er wordt gesproken over een afschrijftermijn van 4 jaar, terwijl er expliciet is gekozen voor het toepassen van het kasstelsel. Verder staat er dat er 1 laptop/1 tablet/1 printer per raadsperiode mag worden aangeschaft. Omdat er niet duidelijk staat omschreven dat het gaat om 'of' of 'en' is het lastig	Akkoord, algemene opmerking in begeleidende brief.

Nr	Onderwerp	Categorie	Bevindingen (BMC)	Reactie (griffie)	Afwikkeling (BMC)
				om hier op basis van de verordening een besluit over te nemen. 1 laptop en 1 tablet klinkt wellicht overdreven. Maar een printer zonder laptop is weer onlogisch. Misschien goed om hier meer duidelijkheid of ruimte over te geven in de verordening. Suggestie om de term 'device' te gebruiken.	
26		C Teambuilding en externe representatie	Kosten betreffen kerstattentie ad EUR 47,80, ogv de verordening zijn deze (tenzij echt extern gericht) expliciet uitgesloten. **Bespreken**	**Reactie griffie:** Op basis van de factuur is niet duidelijk voor wie het geschenk is. Bestuursleden vallen bijvoorbeeld wel onder de term 'Extern' binnen de verordening omdat de voorbeelden die worden aangehaald als intern allemaal gelieerd zijn aan de gemeente. Net als bij de andere giften corrigeren we dit niet, maar geven we wel als suggestie mee dat de ontvangers van de geschenken duidelijker genoemd worden.	Akkoord, algemene opmerking in begeleidende brief.
27	D66	A Uitgaven tbv 3 rollen raad	Geen kosten opgevoerd, akkoord.		
28		B fractie ondersteuning	Betreft vergoeding voor 2 fractieassistenten. Is gecheckt dat dit geen raadsleden zijn? **Bespreken**	**Reactie griffie:** De fractiemedewerkers zijn inderdaad geen raads,- of commissielid.	Akkoord.
29		C Teambuilding en externe representatie	Aangeleverde bonnen tellen op tot EUR 122,70, verantwoord is EUR 159,30. Aanvullende bon(nen) nog te ontvangen of corrigeren? **Bespreken** In het bedrag van EUR 122,70 zijn begrepen bloemen "afscheid Claire" en "bloemen Ria Beukema". Dit kan alleen als dit externe representatie heeft betroffen, is dit gecheckt? **Bespreken**	**Reactie griffie:** Het verschil zijn de bankkosten daarvan is geen factuur, en zou een uitdraai van een bankafschrift voldoende zijn. Deze zat niet bij de stukken. Zelfde redenatie toegepast als bij nr13.	Akkoord.

BMC
YACHT GROUP

Gemeenteraad

Dossiernummer	271
Extern Zaak ID	3087371
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.10
Titel	Voorjaarsnota 2023

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Algemeen Bestuur	21 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
In de voorjaarsnota informeert het college de raad over de financiële en beleidsmatige voortgang van de begroting 2023.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

Het raad besluit:

1. De voorjaarsnota 2023 vast te stellen en het negatieve saldo van € 94.255 te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
2. Een aanvullend krediet van € 35.764 beschikbaar te stellen voor de verbouwing van de brandweerkazerne in Smilde en de hogere kapitaallasten van € 1.430 te verwerken in de begroting 2024.
3. Een bedrag van € 50.300 te onttrekken aan de reserve sociaal domein ten behoeve van de hogere huisvestingslasten 2023 en de eenmalige inrichtingskosten van de gezamenlijke huisvesting van Humanitas en de Voedselbank aan de Weverstraat in Beilen.
4. Een bedrag van € 136.625 te onttrekken aan de reserve onderhoud gebouwen ten behoeve van uitgesteld onderhoud.

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit unaniem conform voorstel zonder hoofdelijke stemming of aantekening:

1. De voorjaarsnota 2023 vast te stellen en het negatieve saldo van € 94.255 te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
2. Een aanvullend krediet van € 35.764 beschikbaar te stellen voor de verbouwing van de brandweerkazerne in Smilde en de hogere kapitaallasten van € 1.430 te verwerken in de begroting 2024.

3. Een bedrag van € 50.300 te onttrekken aan de reserve sociaal domein ten behoeve van de hogere huisvestingslasten 2023 en de eenmalige inrichtingskosten van de gezamenlijke huisvesting van Humanitas en de Voedselbank aan de Weverstraat in Beilen.
4. Een bedrag van € 136.625 te onttrekken aan de reserve onderhoud gebouwen ten behoeve van uitgesteld onderhoud.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Toelichting voorstel

Onderwerp **Voorjaarsnota 2023**

Informatie

Datum	7 juni 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Rolf Bloem	❄ Financieel adviseur: Allen
Zaaknummer		❍ Personeelsconsulent:
Portefeuillehouder	Wethouder Bouwman	❍ Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	❍ Communicatieadviseur:
		❍ Afdeling:
		❍ Naam medewerker:
		❍ Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

In de voorjaarsnota informeert het college de raad over de financiële en beleidsmatige voortgang van de begroting 2023.

Voorstel

Toelichting voorstel

Het college besluit de gemeenteraad, na tussenkomst van de commissie algemeen bestuur, voor te stellen:

1. De voorjaarsnota 2023 vast te stellen en het negatieve saldo van € 94.255 te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
2. Een aanvullend krediet van € 35.764 beschikbaar te stellen voor de verbouwing van de brandweerkazerne in Smilde en de hogere kapitaallasten van € 1.430 te verwerken in de begroting 2024.
3. Een bedrag van € 50.300 te onttrekken aan de reserve sociaal domein ten behoeve van de hogere huisvestingslasten 2023 en de eenmalige inrichtingskosten van de gezamenlijke huisvesting van Humanitas en de Voedselbank aan de Weverstraat in Beilen.
4. Een bedrag van € 136.625 te onttrekken aan de reserve onderhoud gebouwen ten behoeve van uitgesteld onderhoud.

Alternatieven

n.v.t.

Randvoorwaarden

n.v.t.

Risico's

n.v.t.

Financiële gevolgen

Het saldo van de voorjaarsnota is € 94.255 nadelig.

In de aanbiedingsbrief is een voorstel opgenomen en in de voorjaarsnota wordt onder het kopje "Financiën in één oogopslag" een bredere toelichting gegevens op de mutaties die leiden tot het saldo

Personele gevolgen

n.v.t.

Duurzaamheid

n.v.t.

Publicatieniveau

Het voorstel is openbaar.

Overig

n.v.t.

Vervolgprocedure/communicatie

n.v.t.

Bijlagen

Het voorstel bevat de volgende bijlagen:

- Voorjaarsnota 2023

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Voorjaarsnota 2023

Inhoudsopgave	bladzijde

1. Aanbiedingsbrief 3
2. Financiën in één oogopslag 5
3. Programmaverantwoording 7
3.1 Bestuur en ondersteuning 7
3.2 Veiligheid 10
3.3 Verkeer, vervoer en waterstaat 11
3.4 Economie 12
3.5 Onderwijs 17
3.6 Sport, cultuur en recreatie 18
3.7 Sociaal domein 21
3.8 Volksgezondheid en milieu 24
3.9 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing 28

1. Aanbiedingsbrief

Inleiding
In de voorjaarsnota wordt verantwoording afgelegd over de eerste maanden van het jaar 2023.

Veranderingen
In de voorjaarsnota worden de wijzigingen ten aanzien van de begroting 2023 weergegeven. De begroting is opgesteld op basis van de bekende gegevens tot augustus 2022. Ontwikkelingen na augustus 2022 die impact hebben op de begroting 2023 staan opgenomen in deze voorjaarsnota .

Voortgang
We rapporteren in de voorjaarsnota in hoofdzaak op afwijkingen ten opzichte van het beleid dat aangekondigd is.
Voor een aantal onderwerpen is de verslagperiode te kort om hier al conclusies aan te verbinden wat betreft de beschikbare budgetten. Dat geldt bijvoorbeeld voor de zorguitgaven binnen het sociaal domein.

Resultaat
Het resultaat van de totale voorjaarsnota is in totaal afgerond € 94.000 negatief. Wat betreft de structurele effecten is sprake van een nadeel van € 272.000. De budgettaire ruimte in de begroting (begrotingssaldo) bedraagt in 2023 na verwerking van het meerjarenperspectief (raadsbesluit 15 december 2022) afgerond € 226.000. Op dit moment is dus structureel sprake van een tekort van € 46.000.

Het negatieve resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door de structurele doorwerking van de loon- en prijsontwikkelingen in onze kosten. Wij gaan ervan uit dat dit grotendeels door de rijksoverheid wordt gecompenseerd in de meicirculaire. Voorafgaand aan de behandeling van de perspectiefnota kunnen we u hierover naar verwachting meer informatie verschaffen.

Veranderingen in kredieten en reserves
Naast de financiële mutaties leggen wij de volgende mutaties in een krediet of reserve ter besluitvorming voor. Onder het kopje "Financiën in één oogopslag" wordt een bredere toelichting op de mutaties gegeven.

Wij adviseren u het volgende besluit te nemen.

1. De voorjaarsnota 2023 vaststellen en het negatieve saldo van € 94.255 te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.

2. Een aanvullend krediet van € 35.764 beschikbaar te stellen voor de verbouwing van de brandweerkazerne in Smilde en de hogere kapitaallasten van € 1.430 te verwerken in de begroting 2024.
   Op 1 juli 2021 heeft de gemeenteraad een krediet van € 343.640,00 inclusief BTW beschikbaar gesteld voor de verbouwing van de brandweerkazerne in Smilde. In 2022 is een voorstel ingediend om het krediet op te hogen met € 100.000 euro incl. BTW. Dit voorstel is geaccordeerd waarmee totale actuele krediet € 443.640,00 bedraagt.
   De verbouw van de brandweerkazerne in Smilde nadert oplevering, waarbij we tegen een aantal hogere onvoorziene meerkosten aanlopen dan is begroot in de actualisatie in 2022.

3. Een bedrag van € 50.300 te onttrekken aan de reserve sociaal domein ten behoeve van de hogere huisvestingslasten 2023 en de eenmalige inrichtingskosten van de gezamenlijke huisvesting van Humanitas en de Voedselbank aan de Weverstraat in Beilen.

4. Een bedrag van € 136.625 te onttrekken aan de reserve onderhoud gebouwen ten behoeve van uitgesteld onderhoud.

2. Financiën in één oogopslag

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de financiële bijstellingen ten opzichte van de begroting waarbij aangegeven is aangegeven of het karakter incidenteel of structureel.
De structurele mutaties worden ook meerjarig verwerkt.

Voordelen	Structureel	Incidenteel
Algemene uitkering	493.485	
Beheer openbare ruimte	337.430	
Dividend		236.866
Overige uitgaven	25.147	252.211
Totaal voordelen	**856.062**	**489.077**
Nadelen	**structureel**	**Incidenteel**
Sociaal domein	224.265	
Beheer openbare ruimte		16.462
Leges bouw		186.027
ICT	225.216	
Personeel	378.584	10.600
Bestuur	140.850	97.906
GR-en	159.484	
Totaal nadelen	**1.128.399**	**310.995**
Saldo	**-272.337**	**178.082**
Totaal negatief resultaat	**-94.255**	

Toelichting op de voor- en nadelen.

Voordelen

Gemeentefonds
De verwerking van de september- en decembercirculaire gemeentefonds levert in 2023 een voordeel op van afgerond € 493.500.
In het gemeentefonds is voor een aantal specifieke doelen middelen beschikbaar gesteld. Ten behoeve van een actueel beeld van de financiële positie zijn deze zogenaamde taakmutaties uit de september- en decembercirculaire via de begrotingswijziging in de raadsvergadering van maart 2023 al in de begroting 2023-2026 verwerkt. Taakmutaties hebben geen effect op het begrotingssaldo.

Beheer openbare ruimte
Het voordeel ontstaat voornamelijk doordat de kapitaallasten van de Noord-Zuid investering zowel op een stelpost als op het budget stonden opgenomen. Daarnaast zijn er incidentele lasten voor het aanpassen van het parkeerterrein bij het gemeentehuis ten behoeve van evenementen.

Dividend
Het dividend over 2022 van Enexis en de BNG is (eenmalig) hoger dan geraamd.

Overige uitgaven

Het structurele voordeel betreft het saldo van een paar correcties in de begroting en de indexering van de subsidie voor de sociaal raadsvrouw. Het incidentele voordeel betreft voornamelijk een correctie op de begroting. De dekking van de uitgaven voor het volkshuisvestingsbeleid was ten onrechte niet opgenomen.

Sociaal domein
Het nadeel ontstaat voornamelijk door een hogere bijdrage voor het samenwerkingsverband Noord- en Middendrenthe (€ 123.500) en hogere kosten t.b.v. de versterking van het voorliggend veld (€ 90.000), om hogere kosten te voorkomen (jeugdzorg).
Op dit moment is de verslagperiode nog te kort om conclusies te trekken over de toereikendheid van de Zorg in natura budgetten. Dit vindt gebruikelijk plaats in de najaarsnota.

Leges bouw
Op basis van een extrapolatie van de inkomsten tot medio mei dit jaar, blijven de legesopbrengsten achter bij de begroting. Dit is voor 2023 gecorrigeerd.

ICT
De prijzen van alle ICT diensten zijn in 2023 als gevolg van de inflatie veel sterker gestegen dan de standaardpercentage waarmee wij bij het opstellen van de begroting rekening hebben gehouden. Bij het opstellen van deze voorjaarsnota was de mei-circulaire gemeentefonds nog niet gepubliceerd. We verwachten dat de hogere inflatie naar alle waarschijnlijkheid via de mei-circulaire gemeentefonds worden gecompenseerd. Het effect vanuit de mei-circulaire zullen we in de najaarsnota meenemen.

Personeel
De CAO ontwikkeling per 2 januari 2023 is opgenomen in deze post. Dit is een structurele ontwikkeling. Doordat de CAO per 2-1 van het jaar is ingegaan zijn een aantal premies gelijk gebleven aangezien dit peildatum 1-1 is. Deze lasten, met name voor de werkgever, zullen in de begroting 2024 worden meegenomen. In de begroting 2023 was reeds een CAO-verhoging van 3.4% opgenomen, conform de vastgestelde uitgangspunten. De extra lasten ten opzichte van de inschatting van de cao-ontwikkeling zijn hier toegevoegd.

Gezien de vraagstukken die vanuit de samenleving op ons afkomen is het nodig om een aantal functies opnieuw tegen het licht te houden en te herwaarderen. Dit is met behulp van een extern bureau uitgevoerd en leidt tot een aanpassing van de loonkosten.

Met de komst van de nieuwe burgemeester is het van belang om de bestuursondersteuning te versterken. Daarom is een 2^{e} bestuursadviseur ingesteld.

Bij het opstellen van deze voorjaarsnota was de mei-circulaire gemeentefonds nog niet gepubliceerd. We verwachten dat de CAO-ontwikkeling naar alle waarschijnlijkheid via de mei-circulaire gemeentefonds wordt gecompenseerd. Het effect vanuit de mei-circulaire zullen we in de najaarsnota meenemen.

Bestuur
Naast hogere salariskosten en de APPA-voorziening is er sprake van enkele incidentele kosten voor onder andere het communicatieplan 'In verbinding met de samenleving', invulling vacature burgemeester, en advieskosten voor aanschaf apparatuur voor de raadszaal.

GR-en
De bijdrage voor alle Gemeenschappelijke regelingen valt hoger uit dan begroot.

3. Programmaverantwoording

3.1 Bestuur en ondersteuning

Raad
Het jaar 2023 staat in het teken van de burgemeestersvacature. Op 19 januari 2023 heeft de raad de profielschets vastgesteld. In 2022 waren door de raad de leden en adviseurs van de vertrouwenscommissie benoemd die dit traject verder hebben opgepakt. De vertrouwenscommissie is in dit proces bijgestaan door mw. Van Zuydam van Necker van Naem. Ook heeft de commissie meermalen op een externe locatie vergaderd. Deze kosten zijn geboekt op de post bestuursondersteuning raad.
Om het voor de griffier mogelijk te maken om deze commissie te ondersteunen is externe ondersteuning voor de griffie ingehuurd.

De raad heeft een raadsprogramma opgesteld. Ter uitvoering van het raadsprogramma heeft de raad een werkgroep ingesteld, die ondersteund wordt door een (externe) projectleider. Op basis van de evaluatie in april 2023 is de commissie van mening dat zij graag met deze projectleider het traject willen vervolgen. De raad kan hiervoor rond de zomer een aanvullend voorstel (met bijbehorende financiële middelen) tegemoet zien.
De pilot Democrazy uit de vorige raadsperiode wordt afgerond. Daarmee is een werkgroep uit de raad gestart.

Vanaf september 2022 is op verzoek van de raad en aansluitend op de werkgroep raadsprogramma een communicatie adviseur raad voor 16 uur per week ingehuurd. Hij heeft de vertrouwenscommissie bijgestaan bij de opmaak van de profielschets, een website voor de raad ontwikkeld. Ook is hij betrokken bij een aantal avonden (woonvisie, bestuursstijl) die door de werkgroep raadsprogramma zijn georganiseerd. Het communicatieplan raad is in mei door de raad vastgesteld. Bij het opstellen hiervan is nauw samen gewerkt met de communicatieadviseurs vanuit de organisatie en aansluiting gezocht bij het communicatieplan van het college.
Een voorstel voor verlenging van deze opdracht, om de voorstelde acties ook te kunnen uitvoeren, kan de raad rond de zomer tegemoet zien. Daarbij wordt ook afgestemd met de werkgeverscommissie ten aanzien van de formatie van de griffie.

De werkgroep Financieel overleg adviseert de raad over de stukken van de Planning en Controlcyclus. In 2023 wordt door deze werkgroep samen met de organisatie de wijziging van de rechtmatigheidsverklaring voorbereid.

Rekenkamercommissie
Per 1 januari 2023 is Eric Lensink door de raad benoemd als lid van de rekenkamercommissie. De rekenkamercommissie heeft in het begin van 2023 een gezamenlijke onderzoek met de rekenkamers van andere Drentse gemeenten naar lobby kracht van de Drentse gemeenten gepresenteerd. In de maand mei is een onderzoek over vrijetijdseconomie gepresenteerd en heeft de rekenkamercommissie input gevraagd bij de fractievoorzitters ten aanzien van een volgend onderzoek dat zij dit jaar gaan starten. Dat onderzoek gaat over inkoop.

Dienstverlening
Nadat de visie op dienstverlening is vastgesteld, is in 2022 gestart met het uitvoeringsplan en ook in 2023 gaan we verder met de actiepunten uit te voeren. Een van die actiepunten is evaluatie Oons Huus eind dit jaar.

Dit jaar stond ook de nieuwe website gepland en deze is inmiddels live. We gaan hiermee verder naar fase 2. In fase 2 gaan we de online dienstverlening verder doorontwikkelen en professionaliseren. De website kreeg begin 2023 een goed resultaat op de test toegankelijkheid, maar dit willen we naar een nóg hoger niveau brengen. Zo kan élke inwoner, ongeacht beperking of beperkte digitale vaardigheden toegang krijgen tot onze online dienstverlening. Denk hierbij aan toegankelijke bestanden, zoals pdf's op de website of nieuwe, verbeterde, begrijpelijke en toegankelijke formulieren.

Naast het online kanaal gaan we aan de slag met verbeteren van de dienstverlening via de andere kanalen, zoals telefonie en brieven. Bij telefonie gaan we de medewerkers coachen door feedback te geven op de gesprekken. Bij brieven gaan we als gemeente kijken naar de begrijpelijkheid en door middel van trainingen gaan we de organisatie helpen om betere brieven te schrijven.
Training/scholing op het gebied van dienstverlening, het bevorderen van de integraliteit en kwaliteit vraagt om meer momenten om samen te zijn, van elkaar te leren en elkaar goed te kennen. Maximaal zes dagen in het jaar zijn we daarom gesloten voor publiek.

Ook monitoring pakken we verder op. Door het verzamelen van data en deze op een juiste manier bij elkaar leggen, krijgen we al veel inzichten die ons kunnen helpen om te kijken welke verbeteringen we nog meer in gang kunnen zetten. Dit zijn vooral kwantitatieve data. Daarnaast willen we aan de slag om te kijken naar kwalitatieve gegevens: we gaan de inwoners zelf vragen wat ze nu van onze dienstverlening vinden.

Bovenstaande onderdelen komen voort uit het uitvoeringsprogramma en in juni gaan we de resultaten en voortgang via een voortgangsrapportage delen.

Bestuursadviseurs
In de coalitievorming is gekozen voor drie in plaats van vier wethouders. Dit heeft de werklast van de wethouders verzwaard. Daarnaast gaat in september onze nieuwe burgmeester van start. Daarom is ervoor gekozen om de bestuursondersteuning met 2 bestuursadviseurs in te versterken. De bestuursadviseurs ondersteunen de collegeleden bij de uitvoering van hun taken en leveren een bijdrage aan team overstijgende werkzaamheden (o.a. coördinatie VNG, VDG, P10, complexe dossiers etc.)

Bedrijfsvoering

Informatievoorziening
We bouwen met de middelen die beschikbaar zijn gesteld voor informatievoorziening aan een robuuste en toekomstbestendige IT-organisatie. Een goede inrichting van onze informatievoorziening is belangrijk voor de dienstverlening aan onze inwoners en voor het goed functioneren van onze interne bedrijfsvoering. Dit is een doorlopend proces waar we ook de eerste maanden van dit jaar op diverse manieren aan gewerkt hebben. Wel moet er rekening gehouden worden met een hoge inflatie in de ICT met een prijsstijging van 8 tot 10%.
Er is gewerkt aan de verdere uitrol van vergaderfunctionaliteit voor raad en organisatie, er is een nieuwe gemeentelijke website ontwikkelt en in februari gelanceerd en er worden stappen gezet in het verbeteren en vernieuwen van processen, denk hierbij bijvoorbeeld aan de Omgevingswet en het bestuurlijk proces. Daarnaast speelt de Wet Open Overheid (Woo), waarvoor we onze informatievoorziening moeten aanpassen en zijn we bezig met het inrichten van een applicatie om

dit te ondersteunen. Om toekomstige ontwikkelingen goed te kunnen borgen wordt er gewerkt aan het verder professionaliseren van het functioneel applicatiebeheer, dit draagt bij aan de verbetering van de algehele informatievoorziening.

Ook worden er stappen gezet op het gebied informatie bewust werken en datagedreven werken. Informatie gebruiken wij overal in onze organisatie en voor ieder proces dat wij uitvoeren. Met datagedreven werken brengen we het datavolwassenheidsniveau van de organisatie naar een hoger niveau en worden er op verschillende onderwerpen dashboards ontwikkelt, waarbij ook geografisch informatie een rol speelt. Het duurzaam toegankelijk maken en houden van onze informatie is belangrijk voor de toekomst en daarom een belangrijk aandachtsgebied. Begin dit jaar is in het kader van Interbestuurlijk Toezicht (IBT) weer een risicoanalyse opgesteld en zijn er verbetermaatregelen en in beeld gebracht. Er wordt stapsgewijs gewerkt aan het verbeteren van onze informatiehuishouding.

Inwoners en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat hun informatie bij ons in veilige handen is en dat wij goed met deze informatie omgaan. De borging en verbetering hiervan heeft hoge prioriteit, waarbij ook aan het aspect van bewustwording op het gebied van informatiebeveiliging en privacy continue aandacht wordt besteed. Op basis van verbeterplannen werken we aan de verbetering hiervan.

Personeelsbeleid
De afdeling HR heeft na een uitgebreide inkoopprocedure gekozen voor een nieuw HR- systeem van Visma Raet. Dit systeem biedt uitgebreide mogelijkheden voor selfservice van zowel de medewerker als leidinggevende. De implementatie bleek weerbarstiger dan gedacht en heeft een langere doorlooptijd nodig. Er loopt nu in 2023 een vervolgimplementatie om de HR- processen naar tevredenheid te gaan inrichten.

Daarnaast wordt op dit moment het HR- team door de benodigde inhuur draaiende gehouden. Om deze balans tussen inhuur en eigen personeel weer te herstellen wordt er volop geworven voor nieuwe vaste krachten, wat tot nu toe redelijk positief verloopt.

Het jaar 2023 kenmerkt zich ook door een veranderende arbeidsmarkt. Personeel wordt steeds schaarser en het vinden van nieuwe medewerkers in een krappe arbeidsmarkt kost in toenemende mate tijd en energie. Het inhuren van een recruiter is dan ook bitter noodzakelijk gebleken, waarbij ook gespecialiseerde werving & selectiebureaus steeds vaker worden ingeschakeld. Desalniettemin zijn er veel vacatures ingevuld en is er een eigen medewerker werving en selectie aangetrokken.
Met name voor jonge medewerkers en trainees die zich willen ontwikkelen, is een kleine organisatie zoals de gemeente Midden-Drenthe, een aantrekkelijke werkgever. We zetten dan ook vol in op coaching en training om deze enthousiaste nieuwe collega’s ook enthousiast te houden. De voorkeur heeft het om eigen medewerkers aan te trekken en als dit niet of niet in voldoende mate lukt, wordt er op de inhuurmarkt gekeken. Hierdoor probeert de gemeente Midden-Drenthe de balans tussen eigen medewerkers en inhuur op een gezonde manier in evenwicht te houden.

Door inkoop, in samenwerking met de organisatie, wordt er op dit moment volop gewerkt aan een Europese aanbesteding inhuur personeel. Planning is om deze aanbesteding halverwege dit jaar af te ronden zodat het inhuren van personeel sneller en rechtmatig kan plaats vinden.

Tijdens de begrotingsvergadering van 3 november 2022 is er extra budget beschikbaar gesteld voor het versterken van team O&V en de uitvoering van de VTH-taken; in totaal 6fte. Deze functies zijn incidenteel ingevuld met inhuurkrachten. Het doel is om in 2023 voor al deze functies vaste medewerkers te werven. We hebben echter te maken met een krappe en lastige arbeidsmarkt wat het werven van medewerkers uitdagend maakt. Het is onrealistisch om te verwachten dat we alle vacatures direct hebben ingevuld wat betekent dat inhuur op bepaalde posities nog steeds onvermijdelijk is. Op dit moment zijn er inmiddels al wel 3 nieuwe beleidsadviseurs OOV aan de slag gegaan en is er een vaste casemanager RO aan het team toegevoegd. De reacties op de invulling van de frontoffice functie zijn veelbelovend en we verwachten daar ook op korte termijn vaste medewerkers voor aan te kunnen trekken.
De zoekvraag voor de overige casemanager RO functies is inmiddels extern belegd. Net als een sleutelfunctie op beleidsniveau. Deze functie is vacant geworden doordat de medewerker is doorgestroomd naar een nieuwe functie. Een positieve ontwikkeling in het kader van interne mobiliteit, maar weer lastig in te vullen aangezien het hier ook een schaarse functie betreft.

Verantwoording middelen

Dienstverlening (incidenteel)
Voor de uitvoering van het dienstverleningsbeleid is nog circa € 200.000 beschikbaar. We verwachten dat we de komende maanden kunnen aangeven hoe we die middelen gaan inzetten, als vervolg op de recent door uw raad vastgestelde visie.

Versterking organisatie
We hebben extra geïnvesteerd in een beleidsmedewerker dienstverlening (nu nog met incidentele middelen). Ook hebben de beleidsteam op het ruimtelijk en sociaal domein een structurele injectie van elk ca € 90.000 gekregen.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (incidenteel en structureel)
De vraag wat er nodig is om dit beleid goed uit te voeren, wat daarvan de kosten zijn en hoe we die kunnen dekken, komt apart in de gemeenteraad aan de orde.

Controle Waarderingskamer uitvoering Wet WOZ
Door de Waarderingskamer wordt periodiek controle uitgevoerd ten aanzien van de uitvoering Wet WOZ in onze gemeente. De conclusie is dat de uitvoering van de Wet WOZ goed verloopt en dat het maximaal aantal van 5 sterren blijft gehandhaafd. Deze informatie wordt ook via de website van de Waarderingskamer landelijk gepubliceerd.

3.2 Veiligheid

Integraal Veiligheidsplan
In november 2022 is het Integraal Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld door de gemeenteraad. In de eerste maanden van 2023 is, in samenwerking met de gemeenten Meppel en Westerveld, gestart met de uitwerking van het IVP in een uitvoeringsplan. Het uitvoeringsplan gaat voor twee jaren gelden, en ziet toe op de onderwerpen ondermijning, digitale criminaliteit, jeugd en veiligheid en zorg en veiligheid.

Evaluatie jaarwisseling 2022/2023
De afgelopen periode heeft in het teken gestaan van het evalueren van de afgelopen jaarwisseling. Uit de evaluatie en de ervaringen van de voorgaande jaren blijkt dat het op tijd beginnen met de voorbereidingen voor de jaarwisseling noodzakelijk is voor een goed verloop. De komende tijd zal daarom, net als vorig jaar, worden gewerkt aan een draaiboek voor de jaarwisseling.

Aanpak ondermijning
Ondermijning is een onderwerp dat bij verschillende projecten en beleidsstukken als prioriteit is opgenomen. De afgelopen periode is daarom gewerkt aan een plan van aanpak voor ondermijning. Het ondermijningsbeeld, de recent verschenen weerbaarheidsscan en een aantal speerpunten vanuit de regio maken onderdeel uit van dit plan van aanpak.

Preventie- en handhavingsplan alcohol
Gemeenten zijn verplicht om elke 4 jaar een preventie- en handhavingsplan alcohol vast te laten stellen door de gemeenteraad. Begin 2023 is daarom gestart met het opstellen van dit plan. De eerste maanden stonden in het teken van informatie ophalen. Zo zijn er gesprekken gevoerd met de dorpshuizen, politie, horecaondernemers, sportkantines en de raads- en commissieleden. Daarnaast zijn er twee enquêtes uitgezet onder jongeren en ouders/verzorgers om zo het alcoholgebruik in de gemeente in beeld te krijgen. In de komende maanden wordt alle verkregen informatie omgevormd tot een plan, welke na de zomer opiniërend wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.

Incidenten met honden
In het eerste kwartaal zijn er een aantal meldingen binnengekomen, zowel bij de politie als bij de gemeente, van overlast gevende en gevaarlijke honden. De casussen hebben vaak een grote impact op de betrokkenen. De procedure die gevolgd moet worden om een bijtincident af te handelen kost veel tijd omdat het erg precies werk is. Zo wordt er gesproken met de eigenaar van de hond en de overige betrokkenen waaronder het slachtoffer, maar ook wordt de geschiedenis en identiteit van de hond in kaart gebracht. Uiteindelijk besluit de burgemeester over de maatregelen die de hond en de baas treffen, denk hierbij aan een muilkorf en/of aanlijngebod.

Zorg en veiligheid
In de eerste maanden van 2023 zijn er stappen gezet binnen het domein zorg en veiligheid. Dit is ook één van de doelstelling binnen het uitvoeringsplan van het IVP. De samenwerking met de verschillende partners is verbeterd, onder andere door aan te sluiten bij de maatwerkoverleggen. Er is de laatste maanden sprake van veel casuïstiek op dit gebied, waarbij actie vereist is van het team. Daarnaast wordt er gewerkt aan een AVE-model (Aanpak Voorkom Escalatie).

Vast OOV team
Bij de begroting 2023 is er geld beschikbaar gesteld voor een extra medewerker binnen het OOV team. In de eerste maanden van 2023 zijn er drie vaste medewerkers aangetrokken voor het OOV team. Hiermee is het team met adviseurs veiligheidszaken compleet.

3.3 Verkeer, vervoer en waterstaat

Baggeren Haven en Linthorst Homankanaal
In samenwerking met het Waterschap zijn wij de Haven en het Linthorst Homankanaal aan het baggeren. Wij heb u eerder geïnformeerd dat er bij het baggeren explosieven gevonden zijn. De gevonden explosieven hebben we op een veilige manier afgevoerd en onschadelijk laten maken.

Als vervolg hebben we onderzoek uit laten voeren waar eventueel verdachte locaties van explosieven zijn. In het gedeelte van het werk, waaruit is gebleken dat er geen verdachte locaties van explosieven waren, hebben we de baggerwerkzaamheden uitgevoerd conform de afspraken.

Voor het gebied met verdachte locaties, zijn we op dit moment met het waterschap en externe deskundigen op het gebied van explosieven, een plan aan het maken hoe we eventuele explosieven kunnen opsporen en daarna veilig kunnen opruimen en onschadelijk kunnen maken. Qua kosten zijn

we nog aan het uitzoeken wat dit betekent en wie - waterschap en/of gemeente - voor welk deel verantwoordelijk is.

Het Rijk heeft een bommenregeling waaruit gemeenten een bijdrage van 68% kunnen ontvangen voor het opsporen en ruimen van explosieven. Om in aanmerking te komen voor een bijdrage dient de gemeente een raadsbesluit te nemen in waarin de gemaakte kosten voor het opsporen en ruimen van explosieven zijn opgenomen. Wanneer we de bovenstaande zaken helder in beeld hebben, leggen we bij de raad een voorstel neer met de gemaakte kosten, om in aanmerking te komen voor bijdrage vanuit de bommenregeling. Zie ook: Achtergrondinformatie Gemeentefonds (explosievenopsporing.nl)

Eventuele explosieven die in het verdachte gebied liggen, liggen daar al meer dan 70 jaar onder een dikke laag modder/slib. Doordat er geen werkzaamheden zijn, is het risico nagenoeg nihil dat er wat gebeurt.

Visie op Smilde: opstellen voetpadenplan
Voortvloeiend uit de Visie op Smilde stellen we een voetpadenplan op. We trekken hierin samen op met het bewonersplatform. We zijn gestart met inventariseren van de staat van het onderhoud. In samenspraak met het onder andere het bewonersplatform ontwikkelen we het plan, waarbij we ook kijken naar logische routes en toegankelijkheid. Daarnaast onderzoeken we ook of er koppelkansen zijn met biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Nieuwe concessie laadpalen
De huidige concessie voor laadpalen loop deze zomer af. Daarom hebben we, onder regie van de provincie Drenthe en samenwerking met de provincies Groningen en Drenthe en andere Groningse en Drentse gemeenten we een nieuwe concessie voor 2023-2026 voorbereid, zodat we vanaf de zomer een nieuwe exploitant hebben voor de laadpalen. De concessie is recentelijk verleend.

3.4 Economie

Wandelknooppuntennetwerk fase 2
In de voorjaarsnota van 2022 was te lezen dat er een begin zou worden gemaakt met de voorbereidingen voor fase 2 van het wandelknooppuntennetwerk. De voorbereidingen zouden bestaan uit gesprekken voeren en toestemming vragen van grondeigenaren waarover het netwerk zal gaan lopen. Dit heeft iets meer tijd gekost dan de planning was, waardoor er later gestart is met het opmaken van het bestek.

De tweede fase van het netwerk zal volgens de huidige planning worden opgeleverd begin april 2024, er wordt naar gestreefd dit gelijk te laten lopen met de opening van het toeristische seizoen.

Koersnota vrijetijdseconomie 2018-2022
In de commissie algemeen bestuur van 7 december 2022 is het voorstel voor verlenging van de koersnota 2018-2022 aangenomen. Hiermee is de huidige koersnota van kracht tot met de nieuwe nota (die verwacht wordt in het eerste kwartaal van 2024) is ingestemd door de gemeenteraad.

In 2022 en 2023 is er onderzoek gedaan door de Rekenkamercommissie over het koersnota Vrijetijdseconomie. De resultaten zullen worden meegenomen in het traject van de nieuwe koersnota.

Koersnota 2024 en verder
Er is gestart met het schrijven van de nieuwe koersnota vrijetijdseconomie. Een extern bureau ondersteunt bij het ophalen van data, het leiden van het participatietraject met belanghebbenden en het schrijven van de uiteindelijke visie.

In 2023 zullen er verschillende sparringssessies plaatsvinden: met ondernemers & inwoners en later in het jaar met de raads- en commissieleden. Deze informatie zal verwerkt worden in de nieuwe koersnota. De ondernemers worden al vroeg betrokken, omdat zij het fundament moeten leggen en de nieuwe koersnota moeten dragen.

Ontwikkelingen VAM-berg
Samen met de provincie en Attero kijken we naar de mogelijkheden en kansen voor de VAM-berg om de berg interessant en aantrekkelijk te maken voor een breder publiek. Hierbij houden we nadrukkelijk rekening met de omgeving en zodra er meer duidelijk is betrekken we de dorpen hier graag bij. In 2022 zijn hier gesprekken over geweest, maar door omstandigheden niet verder gekomen. Op dit moment pakken we project rondom de recreatieve doorontwikkeling weer op en hopen we snel meer duidelijkheid te kunnen geven.

Stichting Marketing en Promotie Midden-Drenthe
De Tourist Info in Orvelte is feestelijk geopend in maart 2023. Het gebouw zal dienst doen voor de TIP en in de toekomst ook voor het Drents Landschap. De opening van het gedeelte van het Drents Landschap zal later in het jaar volgen.

Binnen de stichting heeft er een wisseling plaatsgevonden. De voorzitter van de stichting heeft aangegeven te willen stoppen. Hierdoor is er een vacature ontstaan die is opgevuld door een nieuw bestuurslid van buiten de gemeente. Dit nieuwe bestuurslid, tot voor kort lid van de raad van advies van de stichting, zal de functie van secretaris gaan bekleden. De huidige secretaris zal de functie van voorzitter innemen. Het bestuur is nu weer voltallig.

De financiële cijfers van de stichting zijn aan ons gepresenteerd. Dit duidt op een financieel gezonde stichting, die hiermee bewijst een belangrijke speler te zijn op het gebied van recreatie en toerisme.

Het merk activatie plan dat geschreven is door de stichting wordt deels in 2023 uitgerold. Bepaalde delen van dit plan worden niet door de stichting uitgevoerd, maar worden opgenomen in de nieuwe koersnota.

Vitale Vakantieparken
Algemeen
Begin 2023 hebben we ingestemd met verlenging van het programma Vitale Vakantieparken Drenthe tot en met 2024. De daarbij behorende Samenwerkingsovereenkomst hebben we ondertekend, zodat we ook in 2023 en 2024 weer gebruik mogen maken van de Taskforce Vitale Vakantieparken.

Om een goed beeld te krijgen van Vitale vakantieparken is het belangrijk om te duiden dat we twee verschillende aanpakken hebben binnen Vitale Vakantieparken: Transformeren, gericht op de niet-vitale parken en Uitblinken, gericht op de vitale parken. Deze twee trajecten lopen bij verschillende medewerkers en overlappen elkaar niet. Ook de handhaving is verschillend bij deze parken. Het spoor Revitaliseren is nog niet opgepakt, omdat er nog geen parken zijn aangewezen die niet kunnen transformeren of uitblinken.

In 2023 huren we voor het programma Vitale Vakantieparken een externe coördinator in.

Spoor Uitblinkers
We zijn op dit moment bezig met een coachingstraject vanuit het Recreatie Expertteam met een park. Het doel is weer gaan uitblinken. In 2023 zal door de coaching meer duidelijk worden, wat het zal gaan inhouden om weer een uitblink park te worden. Hierbij worden de ondernemer en de eigenaren op verschillende manieren ondersteund bij het schrijven van een plan van aanpak.

Een park kan zichzelf opgeven voor het traject Drentse Uitblinkers. Als wij als gemeente een park zien waarmee het nog goed gaat, maar dat sporen toont van afgeleiden, gaan we in gesprek met dit park, om te stimuleren om zich aan te melden voor dit traject. We hebben gesprekken lopen en hopen in 2023 nog een park in het spoor van Drentse Uitblinkers te krijgen. Parken die uitblinken zorgen voor veel gasten en dit is goed voor vele lokale ondernemers en werkgelegenheid.

Spoor Transformatie
De gemeenteraad heeft ingestemd met het procesvoorstel Vitale Vakantieparken, inhoudende dat de pilot De Hullen afgerond zal worden na de fase van de afsprakenbrief. Als het lukt deze te ondertekenen, kan het transformatieproces vervolgd worden. Om dit aan te jagen huren we via de Taskforce een externe projectleider in. Na afronding van pilot De Hullen gaan we deze samen met de raad evalueren, waarbij vervolgens wordt bezien welke andere niet-vitale vakantieparken -op basis van een afwegingskader- in aanmerking komen voor transformatie. Puntsgewijs ziet het er dan als volgt uit:

- Afronding pilot De Hullen
- Evaluatie pilot De Hullen
- Procesvoorstel voor het verdere proces met De Hullen
- Werkbijeenkomst met de raad over de afwegingskaders en wat per park naar verwachting de afweging zal zijn.
- Gesprekken met de parken om de informatie te actualiseren.
- Verdere besluitvorming over of de parken al dan niet voor transformatie in aanmerking komen.

Spoor Naober
Noaber Drenthe biedt, naast ondersteuning bij de aanpak van criminaliteit, ondermijning en sociale problematiek op vakantieparken, ook ondersteuning bij juridische vraagstukken en vragen omtrent beleid die komen kijken bij bijvoorbeeld transformatieprocessen en handhaving op permanente bewoning. In de eerste maanden van 2023 zijn hiervoor een aantal kennissessies georganiseerd die wij hebben bijgewoond. Tijdens deze sessies hebben we handvatten gekregen voor de handhaving op permanente te bewoning. Dit biedt input voor een nog op te stellen plan van aanpak voor de handhaving op de vakantieparken in onze gemeente. De komende tijd is daarnaast binnen Naober volop oog voor het inrichten van de ondersteuning bij sociale problematiek op vakantieparken.

Budgetten 2024 e.v.
Voor het jaar 2024 staat veel werk op stapel. Na afronding van pilot De Hullen voorzien we ook voor andere parken in het kader van het transformatiespoor veel werkzaamheden. Daarnaast zal het spoor Revitalisering worden opgestart, hetgeen ook handhavende capaciteit zal vragen. Het spoor Uitblinkers zal aandacht blijven vragen. Het werken aan deze drie sporen vergt een toename van ambtelijke capaciteit, waarvoor aanvullende budgetten nodig zijn.

Ondernemersdienstverlening
Mede naar aanleiding van het overleg met lokale ondernemersverbanden als Koninklijke Horeca Nederland afdeling Midden-Drenthe, LTO afdeling Midden-Drenthe en Ondernemerskring Midden-Drenthe zijn in januari alle in de gemeente gevestigde ondernemers schriftelijk geïnformeerd over de

mogelijkheden bij ondersteuning van verduurzamingsmaatregelen. Deze informatie is uiteraard tevens geplaatst op de vernieuwde gemeentelijke webpagina.
De gezamenlijke diensten die worden aangeboden via "Ik Ben Drents Ondernemer" zijn via meerdere kanalen bij ondernemers en sectoren onder de aandacht gebracht. Het dienstenaanbod zal in 2023 nog verder worden uitgebreid en dichter bij de ondernemers worden gebracht. Drentebreed worden jaarlijks 350 ondernemers concreet geholpen via dit kanaal, waaronder ook (student-)starters. Vanwege de privacybescherming worden er geen gegevens van die bedrijven gedeeld.

Steun aan bedrijven
De oproep van de gemeenteraad tot maatwerk en steun via de motie "Steun aan bedrijven" werd overgenomen door ons college. Op hoofdlijnen kunnen we daarover het volgende melden:

Nog slechts een enkele hulpvraag is gerelateerd aan Covid-19. In zijn algemeenheid betaalde ongeveer 50% het TOZO-krediet terug. Een aantal is zelfs al volledig terugbetaald.

Er hebben zich drie ondernemers gemeld voor een informatieverzoek BBZ of IOAZ in het 1e kwartaal van 2023. Nog geen van deze ondernemers heeft een BBZ-aanvraag ingediend. Gezien het geringe aantal kunnen er geen branchegegevens bekend gemaakt worden. Dit zou kunnen leiden tot herleiding om welke ondernemer het zou kunnen betreffen.
Er is met twee ondernemers gesproken die alsnog geconfronteerd zijn met tegenvallend herstel na de Covid-19 periode, die de vraag hadden of ze geholpen konden worden met het zoeken naar een (aanvullende) baan in loondienst. Voor beide heeft dit met behulp van de accountmanager Werk tot een succesvol resultaat geleid.

Circa 65 ondernemers hebben een beroep gedaan op de energietoeslag. Niet alle 65 waren afhankelijk van het inkomen uit bedrijf. Enkele hadden een bedrijf naast ander inkomen.
De branches waarin deze ondernemers actief zijn, zijn zeer divers. Opvallend is wel het aantal agrariërs, deze is relatief hoog. Omdat er bij de energietoeslag slechts gekeken werd naar de hoogte van het inkomen en er géén vermogenstoets was, hebben ondernemers aangevraagd die geen fiscaal inkomen hadden. Deze hebben hierdoor minder hoeven interen op hun vermogen.

In vergelijking met andere gemeenten is de communicatie in Midden-Drenthe naar ondernemers klaarblijkelijk goed geweest.

Enkele ondernemers zijn naar boven gekomen bij de Vroegsignalering. Dit was vooral naar aanleiding van huur- en energie-achterstanden. 1 ondernemer is daarbij doorverwezen naar gespecialiseerd schuldhulpverlening bedrijf. Al deze ondernemers hebben een brief ontvangen waarin hulp aangeboden is. Er heeft zich nog geen enkele ondernemer gemeld die een achterstand heeft door de coronabelastingschuld.

Gebaseerd op sectorprognoses van diverse analisten van banken is het beeld van de economie nu positiever dan ten tijde van de bespreking van de motie "Steun aan bedrijven". Bovendien hebben diverse instanties (banken, KvK, Ondernemersklankbord, Nibud, 155-Help een bedrijf, accountants, etc.) speciale loketten geopend en ondernemers opgeroepen hulp te zoeken.

Bedrijfshuisvesting
De belangstelling voor kavels op bedrijventerreinen is onverminderd groot. Voor Ossebroeken fase II hebben inmiddels meer dan 50 bedrijven belangstelling getoond. De verwachting is dat de besluitvorming over bestemmingsplan Ossebroeken II in het najaar van 2023 plaats kan vinden. Direct daarna kan de uitgifte ervan van start gaan.

Het aanbod gemeentelijke kavels betreft nog slechts twee ultimo Q1 2023 en daardoor moeten we kandidaten dikwijls teleurstellen en kunnen ze slechts op de lijst van belangstellenden worden geplaatst. De behoefte aan nieuw te ontwikkelen werklocaties is er en zal kwalitatief en kwantitatief worden onderbouwd aan de hand van een extern uit te voeren onderzoek. Dit gemeentebrede onderzoek (exclusief ETP Wijster vanwege de specifieke doelgroep) is gestart in januari en zal eind juni worden afgerond. Een onderdeel daarvan is een enquête onder ondernemers. Dit onderzoek naar marktpotentie zal ook benut worden voor de in het najaar van 2023 te maken regionale programmeringsafspraken over bedrijventerreinen.

Koers en uitvoeringsagenda economie 2020-2024
Met alle ondernemers(-verbanden) en betrokken stakeholders zijn we in gesprek over de manieren waarop we gezamenlijk uitvoering kunnen geven aan deze agenda en het maken van plannen die bovendien inspelen op de actualiteiten en behoeften. In de maand mei 2023 voeren we samen met diezelfde ondernemersverbanden een evaluatie uit van deze koers en de uitvoeringsagenda.

Centrumvisie Beilen
De BIZ Centrum Beilen heeft in 2022 een vervolg gekregen. Door de geografische verruiming van de regeling stimuleringsfonds centrum Beilen kwam er vanaf begin 2021 meer interesse bij pandeigenaren en werden de middelen nagenoeg volledig besteed. In samenspraak met ondernemers is de parkeerrouting, bebording en openbaar groen aangepakt. De eindverantwoording van het fonds is uitgesteld naar Q2 2023 omdat nog niet alle aanvragers hun verantwoording hebben ingediend. Met ondernemers en provincie (als mogelijk subsidieverstrekker) zijn we aan het bezien welke vervolgmogelijkheden er zijn om het centrum nog aantrekkelijker te maken en ondernemers te helpen met het realiseren van hun collectieve wensen en ambities. Het provinciebestuur moet zich nog uitspreken over een eventueel vervolg op het Stimuleringsfonds.

Over het project Torenlaan/Nassaukade/Ventweg Zuid is overeenstemming bereikt met de woningbouwstichting. De provincie heeft voor de aanpassingen van het parkeerterrein en het openbaar gebied een subsidie toegezegd.

Gastvrij Westerbork
Ondernemers in het dorp Westerbork hebben positief gestemd over de komst van een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) van 2023 tot en met 2027. In de maand januari konden de bijna 100 gebruikers van niet-woningen (veelal ondernemers dus) hun stem voor of tegen de BIZ uitbrengen. Een zeer ruime meerderheid van 90% heeft voor gestemd en hiermee is de BIZ in Westerbork voor de komende vijf jaar een feit. De opkomst was 70%.
Ondernemend Westerbork heeft bewust gekozen voor een BIZ voor het gehele dorp. Binnen dat gebied mag de gemeente vanaf dit jaar dus een BIZ bijdrage gaan heffen. De opbrengst van de BIZ-bijdrage wordt door de gemeente als subsidie verstrekt aan Ondernemend Westerbork.
De subsidie is bestemd voor de kosten die zijn verbonden aan activiteiten in de openbare ruimte en op internet, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of de economische ontwikkeling van de BIZ. Door de ondernemersvereniging is daarom een businessplan voor de komende vijf jaar opgesteld. Zowel het inhoudelijke programma als het vaste tarief van € 365 per niet-woning zijn door de ondernemersvereniging in samenspraak met Stichting Levendig Westerbork vastgesteld.

In 2023 is er een nieuwe dorpsmanager gestart. Op dit moment is zij bezig met de subsidie aanvraag voor Gastvrij Westerbork 2.0 bij de Gemeente en Provincie Drenthe. Daarnaast zal de toeristisch regisseur van Marketing Drenthe plaatsnemen in het bestuur, om kennis te delen en mee te denken in nieuwe plannen. Zo willen we voorkomen dat acties dubbel gebeuren en zoeken we naar de samenwerking en voorkomen we dat het wiel niet opnieuw wordt uitgevonden. Zij heeft een goede overall visie over de gemeente, een groot netwerk en kennis van wat er speelt op het gebied van

recreatie en toerisme. Zij is niet ingevlogen om plannen te belemmeren en de energie eruit te halen, maar om efficiënt te werken en kosten te besparen.

Archeologisch beleefpunt
De provincie Drenthe heeft in 2021 €8000 beschikbaar gesteld om een archeologisch beleefpunt in te richten. De intentie is om in de omgeving van Orvelte hier invulling aan te geven. Door omstandigheden is de uitvoering nog niet verder opgepakt en is het budget van €8000 niet in de begroting 2023 opgenomen. Dit is in deze voorjaarsnota gecorrigeerd. Geen doorgang betekent dat de provincie Drenthe het bedrag zal terugvorderen.

Cultuurhistorische waardenkaart
De aanvulling van de cultuurhistorische waarden met het funerair erfgoed (begraafplaatsen) zal in het 2e kwartaal van 2023 aan de raad worden aangeboden. De kaart wordt opnieuw gepubliceerd. Nadere invulling van het extra beschermen van de cultuurhistorische waarden kan worden overwogen.

Erfgoedverordening
De komende periode zal worden gewerkt aan de actualisatie van de Monumentenverordening die vervangen zal moeten worden door de Erfgoedverordening. De verwachting is dat uiterlijk 4e kwartaal dit geëffectueerd wordt voor inwerkingtreding Omgevingswet.

3.5 Onderwijs

Integraal Huisvestings Plan (IHP)
Voor de komende 20 jaren is het Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2021-2040; Investeren in Kwaliteit (IHP) opgesteld. Het doel is de Integrale Kindcentra klaar te maken voor de toekomst zodat kinderen elkaar gezond, veilig kunnen ontmoeten en bewegen, met elkaar spelen en leren. Voor deze toekomstbestendige schoolgebouwen investeren we 23,6 miljoen in onderwijshuisvesting. Momenteel zijn middelen voor ongeveer twee scholen, de IKC's G.A. de Ridder en CKC Beatrix, inclusief een gymnastiekzaal, beschikbaar. De realisatie vindt plaats in 't Stroomdalgebied. We kijken naar mogelijke combinatie van maatschappelijke voorzieningen en samenwerking binnen opvang en onderwijs en goed kwalitatief onderwijs.

Onderwijshuisvestingprogramma
Op 15 december 2022 zijn de huisvestingsprogramma 2022 en 2023 door de raad vastgesteld. De financiële gevolgen zijn in de begroting 2023 verwerkt. Voor aanpassingen aan het gebouw van CKC De Eshorst is in het HVP 2023 budget opgenomen met de toelichting dat de gemeente en CKC gezamenlijk gaan vaststellen welke aanpassingen op korte termijn nodig zijn en welke gemeentelijke bijdrage passend is. Het overleg met CKC is constructief verlopen met als uitkomst dat we een bijdrage van € 100.000 incl. BTW gaan verstrekken voor de bouwkundige aanpassingen aan de directiekamer, personeelsruimte en toilet. Deze bijdrage past binnen het beschikbaar gesteld budget. Het restant beschikbaar gesteld budget ter grootte van € 70.000 vloeit terug naar de Algemene Bestemmingsreserve. De verwerking van deze mutatie vindt plaats via deze voorjaarsnota.

Voortgezet onderwijs
Sinds 2022 is het nieuwe Voortgezet Onderwijsgebouw Volta aan De Omloop in gebruik. Het Nassau College, het CS Vincent van Gogh en het jongerencentrum werken samen onder één dak. De exploitatie en beheer wordt geregeld via de Vereniging van Eigenaars Volta (VvE Volta). Aan het goed inregelen van de VvE en de bijbehorende (financiële) beheer en onderhoud wordt nog continu gewerkt. Verwachting is dat de organisatie eind 2023 op orde is.
Het Technasium vormt een nieuw onderdeel binnen de bestaande opleidingen. Volta hoopt meer leerlingen warm te kunnen maken voor techniek.

Techlab
Het Sterk Techniek Onderwijs (STO) realiseert in 2023 een TechLab. Het onderwijs (PO, VO en het MBO) en het bedrijfsleven willen samenwerken aan een duurzaam, dekkend en kwalitatief sterk technisch onderwijs in onze regio STO Assen-Beilen. Het doel is te komen tot een duurzaam, dekkend en kwalitatief hoogstaand technisch aanbod. Gestreefd wordt om 5% meer leerlingen te laten kiezen voor een vervolgopleiding in de Techniek en daarmee onze techniekarme regio te verrijken. Voorlopig is het Techlab gevestigd in een deel van de oude gebouw van CSG Vincent van Gogh.

Gebouw voormalig CSG Vincent van Gogh
Na de zomervakantie verliest het voormalig schoolgebouw aan De Omloop 4 in Beilen haar onderwijsfunctie voor het voortgezet onderwijs. Dat betekent dat het gebouw wordt teruggegeven aan de gemeente. De exploitatiekosten komen vanaf dat moment voor de rekening van de gemeente.

Lokaal Onderwijs
Voor de jongste inwoners werken we vanuit het Onderwijskansenbeleid "Ieder kind een goede start en een eerlijke kans". Binnen de voorscholen ligt het accent op een betere toeleiding, een goed aanbod voor het verhogen van taalvaardigheden voor jonge kinderen met (een kans op) een taal- en of ontwikkelachterstand en het verstevigen van de kwaliteit.
Daarnaast hebben partners in de IKC's (kinderopvang en primair onderwijs), de GGD, het CJG, de Bibliotheek en het Welzijnswerk lokale samenwerkingsafspraken in het LEA overleg gemaakt. Zo zetten we in op het verstevigen van ons netwerk en een samenwerking in de uitvoering van de gemeentelijke NPO (Nationaal Programma Onderwijs) middelen voor kinderen voor het oplopen van achterstanden tijdens de corona pandemie.

3.6 Sport, cultuur en recreatie

Bibliotheek
De visie op het lokale bibliotheekwerk voor de komende jaren is in voorbereiding. Afgelopen jaren heeft de bibliotheek een steeds bredere rol gekregen. De lokale bibliotheken leveren een waardevolle bijdrage op verschillende maatschappelijke thema's. Bijvoorbeeld als het gaat om digitalisering, geletterdheid en educatie. Op dit moment zijn er 4 bibliotheeklocaties in de gemeente en daarnaast doen 18 scholen mee aan bibliotheek op school. Belangrijke inzet is de spreiding en toegankelijkheid van het bibliotheekwerk in onze gemeente.

Sportverenigingen
We mogen trots zijn op de sportverenigingen in MIdden-Drenthe. Na de lastige coronajaren volgde de energiecrisis. Gelukkig hebben de meeste sportverenigingen in Midden-Drenthe met een eigen sportaccommodatie de laatste jaren fors geïnvesteerd in duurzaamheid. Een vooruitziende blik die nu haar vruchten afwerpt. Uiteraard betekenen de huidige energieprijzen ook iets voor de sportverenigingen maar is de impact niet zo groot als in naast gelegen gemeenten. Puur om het feit dat het energieverbruik door de verduurzaming fors is afgenomen. Enkele verenigingen hebben zelfs aangegeven om de sportaccommodatie (douches) beschikbaar te stellen voor plaatsgenoten die het niet meer kunnen opbrengen. Een geweldig voorbeeld van hoe een sportverenigingen haar maatschappelijke meerwaarde kan tonen.

Toekomstvisie binnensport
In het vastgestelde Integraal Accommodatiebeleid staan de renovatie of nieuwbouwplannen voor de gemeentelijke sporthallen, gymzalen en zwembaden beschreven. Dit beleid is gebaseerd op de bouwkundige schil van het gebouw en de opgave richting energieneutraliteit. Om bij renovatie- en of nieuwbouwplannen de juiste, logische en integrale keuzes te maken dienen we ook een goed beeld te hebben van hetgeen zich in de gebouwen afspeelt en waarvoor het gebouw dienst doet. In dit

geval het sporten en bewegen. In 2023 gaan we hiervoor een toekomstvisie binnensport opstellen waarin de Midden-Drentse sport en beweegbehoefte voor de komende jaren in beeld wordt gebracht en de benodigde accommodaties die in deze behoefte kunnen voorzien.

EK Wegwielrennen 2023
In 2020 en 2021 vonden twee volledig corona-proof edities van het NK wielrennen plaats. Binnen de mogelijkheden twee zeer geslaagde edities.
In 2022 heeft wederom het NK plaats gevonden op en rondom de VAM-berg. De inzet was om eindelijk een volledige ronde te kunnen rijden waarin Westerbrk als startplaats zou dienen. Dit is gelukt waardoor de inwoners uit onze gemeente en met name in Westerbork de start van een grote ronde in de buurt konden aanschouwen.
In 2023 wil de provincie nog een keer een grote wielerronde door Drenthe laten fietsen. Het is gelukt om eind september het EK wielrennen in onze provincie te laten plaatsvinden. Uiteraard zal de Col du VAM weer een belangrijke rol spelen en als finishplaats dienen voor zowel de elite vrouwen al elite heren. In samenwerking met de provincie en de andere Drentse gemeenten is het de bedoeling om van dit topsportevenement een wieler- en volksfeest te maken. Om dit kracht bij te zetten heeft de provincie een subsidie beschikbaar gesteld voor culturele objecten langs route. Vanuit onze gemeente zijn al meerdere aanvragen hiervoor ingediend. Naast deze provinciale subsidie heeft Midden-Drenthe een subsidie van 20.000 euro beschikbaar gesteld voor culturele, sportieve of recreatieve activiteiten voorafgaand of tijdens het EK. Hierdoor wordt de mogelijkheid geboden aan inwoners en organisaties om het topsportevenement te gebruiken voor Midden-Drentse impact via side-events. De aanvragen uit de gemeente lopen binnen en de eerste activiteit, het wielercafe in de Stefanuskerk, heeft inmiddels al plaats gevonden. Een ander voorbeeld waar subsidie voor is aangevraagd zijn de dikke banden races in Smilde, Beilen en Westerbork. Dit betreft een wielerwedstrijd op de eigen fiets onder basisschoolkinderen. Samen met Jumbo Visma en de vakdocenten bewegingsonderwijs wordt er voorafgaand aan de wedstrijden getraind tijdens de gymlessen.

Beheer en exploitatie buitensportaccommodaties
In 2023 geven we verder uitvoering aan het raadsbesluit om het beheer en de exploitatie van de buitensportaccommodaties met de diverse sportverenigingen te bespreken. Door de coronajaren zijn de gesprekken opgeschoven. Het uitgangspunt is het stimuleren van zelfbeheer door een verhoging van de sportveldhuur naar 25% en een andere berekeningsmethode voor de veldbehoefte. De afgelopen jaren is er echter enorm veel veranderd in de wereld wat ook directe financiële consequenties heeft gehad voor de sportverenigingen. Denk hierbij aan de coronajaren waarin het sportpark meerdere malen op slot moest. Met als gevolg geen inkomsten uit de kantine, minder sponsorinkomsten, minder inkomsten door acties, etc. Daaropvolgend de energiecrisis waardoor men te maken had met meer uitgaven.
In gesprekken met de hurende verenigingen wordt dan ook aangegeven dat een herberekening van de veldbehoefte wel logisch is maar dat de huurverhoging komt op een pijnlijk moment.

Beheer natuur- en kunstsportvelden
Een goed beheer en onderhoud van gemeentelijk natuur- en kunstgrasvelden is best een sport. De laatste jaren zijn er veel variabelen toegevoegd aan het beheer: chemievrij werken, dierlijke plagen, sterk wisselde weersinvloeden of uitlopende competities. Dit zorgt dat er meer kennis nodig is om een veilige grasmat te garanderen. Om hier grip op te houden gaan onze medewerkers een opleiding volgen voor het beheer- en onderhoud van kunst- en natuurgrasvelden.

Nieuwe pachters voor de sportkantines in de Smeltehal en Borkerkoel
Eerder schreven we al dat de pachter van de sporthalkantine in de Smeltehal te Smilde al een tijd terug had aangegeven te willen stoppen. Gezien de Coronajaren en de daarin (gedeeltelijke) sluiting van de sporthallen is overeengekomen dat de huidige pachter de werkzaamheden heeft doorgezet.

Nu deze jaren achter de rug zijn zoeken we in 2023 naar een nieuwe kantinepachter voor de sporthal in Smilde. Ook voor Westerbork gaan we op zoek naar een nieuwe kantinepachter. De huidige pachter van de kantine in de Borkerkoel heeft onlangs aangegeven aan het eind van dit sportseizoen (juli 2023) te stoppen. Voor beide vacatures zijn advertenties geplaatst en is de aanbesteding opgestart.
Het verleden (kantine Drenthehal te Beilen) heeft uitgewezen dat het redelijk lastig is om een nieuwe pachter te vinden voor de sporthalkantines. Een reden hierin is dat het een redelijke investering aan facilitaire middelen vraagt om in te kunnen stappen. Om de drempel te verkleinen is voorafgaand aan de gehouden aanbesteding: 'pacht kantine Drenthehal 'de bar, buffet en de keuken overgenomen van de huidige pachter. Dit hebben we ook gedaan in de Smeltehal en Borkerkoel waardoor we hopen op meer belangstelling voor het invullen van de pacht en de kantine open kan blijven voor de gebruikers en bezoekers van onze sporthallen.

Groen beheer openbare ruimte
Het grootste deel van het openbaar groen binnen de kom wordt voor ons onderhouden door het werk-leerbedrijf Stark. Het personeelsbestand krimpt door o.a. pensioen en uitstroom i.v.m. de participatie wet. Hierdoor wordt het moeilijke voor Stark om de gehele groenopdracht uit te voeren. Wij kijken vooruit met Stark welke gevolgen dit heeft voor de uitvoering.
Bij aanleg en renovatie houden wij bij de inrichting rekening met de doelgroep. Dit betekent bijvoorbeeld dat onderhoudsintensieve elementen worden vermeden.

Bij nieuwe aanbesteding(en) moet rekening worden gehouden met hogere inschrijvingskosten en indexering tijdens de looptijd van een contract. Debet hieraan zijn stijgende materiaal-, brandstof en loonkosten.

Beleid openbare speelruimte vastgesteld
Op 23 maart 2023 is het beleidsplan Openbare Speelruimte conform voorstel door de gemeenteraad vastgesteld. Het beleidsplan Openbare Speelruimte is een actualisatie van het voorgaande beleid uit 2011. Tussen oktober 2021 en oktober 2022 zijn er diverse bijeenkomsten, gesprekken en een enquête geweest met stakeholders over de onderwerpen die voor hen van belang zijn voor het geactualiseerde beleidsplan. Die input heeft zich vertaald naar vier ambities: een divers speelaanbod, een beweegvriendelijke leefomgeving, een inclusieve speelruimte en het behouden en versterken van een goede samenwerking met vrijwilligers.
Naast de uitgebreide participatie in het voortraject, heeft het ontwerpbeleid ter inzage gelegen om eenieder de gelegenheid te bieden te reageren met een zienswijze. De twee ingediende zienswijzen zijn beantwoord met een reactienota van zienswijzen. Het beleidsplan vormt de basis voor een uitvoeringsprogramma om de gestelde ambities te realiseren. Er is inmiddels een start gemaakt met het uitvoeringsprogramma.

Culturele projecten
In januari organiseerden we als gemeente voor het eerst een cultuurcafé om een jaar vol culturele activiteiten af te trappen. De gemeente heeft voor de projectsubsidies cultuur in het eerste tijdvak 26 subsidieaanvragen ontvangen. Dat er zoveel belangstelling is voor de regeling is een mooi gegeven. De adviescommissie cultuur heeft een advies gegeven op alle aanvragen. Op dit moment staat de subsidieregeling open voor het tweede tijdvak. Met de verstrekte subsidies kunnen we een diversiteit aan culturele projecten ondersteunen, zoals dans, muziek, theater en poëzie. In het kader van 25-jarige bestaan van de gemeente is het Drents Portret bezig met het project Bruggenbouwers. Een project om het verhaal van bruggenbouwers in de gemeente te vertellen.

Culturele organisaties
Na een moeilijke periode voor de culturele sector door corona zijn er sinds afgelopen jaar weer volop mogelijkheden voor culturele organisaties om zich te laten zien. Toch merken veel organisaties dat ze

nog niet weer op het niveau zitten als voor corona, als het bijvoorbeeld gaat om leden- of bezoekersaantallen. Met name partijen in de amateurkunst merken dat ze niet zo snel weer leden aantrekken als dat ze verloren zijn tijdens de coronaperiode. Dit jaar is er daarom aandacht voor het herstel van de amateurkunst.

Musea
Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork (HcKW) ontvangt jaarlijks een subsidie voor het beheer en de activiteiten van het herinneringscentrum en voor haar inzet op educatieve activiteiten die gericht zijn op de scholen in de gemeente Midden-Drenthe. Daarnaast hebben de Oudheidskamer Beilen en het Museum van de Papierknipkunst subsidie ontvangen als waardering en ondersteuning van hun activiteiten.

3.7 Sociaal domein

Programma Sociaal Domein
In januari is het programma Sociaal Domein 2022-2026 gepresenteerd. Als gemeente zijn we voortvarend van start gegaan met de verdere uitwerking van een aantal programmaonderdelen. Zo is er een start gemaakt met het project steunouders, vindt er onderzoeken plaats naar de doorontwikkeling van de wijkteams en worden de mogelijkheden onderzocht om te komen tot één adviesraad Sociaal Domein.

Inloopvoorzieningen
In januari 2023 heeft er een presentatie plaatsgevonden over de gerealiseerde inloopvoorzieningen in de Gemeente Midden-Drenthe. Deze inloopvoorzieningen in Beilen, Smilde, Westerbork en Witteveen zijn gestart met incidentele financiering vanuit het Programma Sociaal Domein. De inloopvoorzieningen hebben zich bewezen als een waardevolle voorziening. Er wordt op dit moment gewerkt aan een raadsvoorstel over de duurzame bestendigheid van inloopvoorzieningen.

Incidentele toevoeging welzijnswerk
In de kaderbrief van 2023 is opgenomen dat Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe vanaf 2024 een klein deel van haar financiering bij externe fondsen moet verwerven, namelijk € 200.000 op een bedrag van ruim 3,5 miljoen. In het trendbericht van 2023 heeft stichting Welzijnswerk het verzoek gedaan om het verwerven van externe fondsen één jaar uit te stellen. De reden hiervoor is dat Stichting Welzijnswerk volop in ontwikkeling is op het gebied van datagedreven werken, het verwerven van externe financiering en de professionalisering van de samenwerkingsrelatie tussen de Gemeente Midden-Drenthe en stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe.

Taalonderwijs / Non formeel leren
De afgelopen jaren kenmerken zich door een grotere instroom van mensen uit andere landen. Denk hierbij aan een toename van het aantal te huisvesten statushouders en Oekraïners. Deze mensen maken gebruik van voorzieningen op het gebied van het onder de knie krijgen van de Nederlandse taal. Het bereik van het taalonderwijs / non formeel leren vanuit welzijnswerk is groot. Om deze groei bij te kunnen houden is de wens om structureel € 40.000 structureel toe te voegen in de begroting vanaf 2024.

Wmo verordening
De Wmo verordening wordt in 2023 worden aangepast, vanwege de aanbesteding Huishoudelijke Ondersteuning (HO). Per 1 januari 2024 dient dit te zijn opgenomen in onze verordening. Tevens worden de laatste juridische ontwikkelingen verwerkt. De planning is om de verordening vast te stellen in de commissie en Raad van december 2023.

Verordening leerlingenvervoer
Het is nodig om de verordening te actualiseren naar de laatste stand van zaken. De planning is om deze verordening in de eerste helft van 2024 te laten vast stellen door de Raad.

Jeugd
Voor 2023 en de opvolgende jaren staat de doorontwikkeling van de uitvoering van de Jeugdwet en het versterken van het lokale jeugddomein in de gemeente Midden-Drenthe centraal. De landelijke Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 en Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming vormen het landelijke kader hiervoor. Het huidige stelsel van jeugdhulp en jeugdbescherming (samen jeugdzorg) is complex en knelt. Om de beoogde doelen van de maatregelen te realiseren, en daarmee de agenda tot een succes te maken, is lokale en regionale implementatie samen met de lokale partners zoals het onderwijs, stichting Welzijn Midden-Drenthe, GGD Drenthe en vele anderen noodzakelijk. Met de uitvoering van beide hervormingsagenda's wordt de jeugdzorg de komende jaren sterk verbeterd. Voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen wordt de toegankelijkheid en beschikbaarheid van de zorg verbeterd. Voor kinderen en ouders is het van groot belang dat ze dichtbij huis terecht kunnen bij stevige lokale teams die waar nodig ook zelf hulp bieden.
Het jeugdbeleid "Zorgeloos (op)groeien in Midden-Drenthe" vastgesteld in 2021 vormt bij bovenstaande ontwikkelingen een belangrijke basis.

Sociale veiligheid
Alle Drentse gemeenten hebben onder de vlag van het landelijk programma Geweld Hoort Nergens Thuis (2019-2022) de regiovisie 'De volgende stap' vastgesteld. In deze visie gaat Drenthe voor de ambitie om Huiselijke Geweld en Kindermishandeling en Seksueel Geweld volledig te stoppen. Belangrijk daarbij is dat er wordt ingezet op preventie, eerder signaleren en daarmee het voorkomen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Vanuit het landelijke TOekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming wordt deze visie de komende jaren verder doorontwikkeld en geïmplementeerd. Dit betekent dat Veilig Thuis Drenthe (VTD) en de Drentse gemeenten nog meer met elkaar optrekken onder de noemer van de transformatiebeweging van de VTD. Hulp en ondersteuning wordt zo laagdrempelig toegankelijk en dicht bij huis ingericht. Hiervoor moet er voldoende kennis en expertise aanwezig zijn om duurzame veiligheid te realiseren voor alle leden van het gezin. Hierin zit de wens om nog meer vanuit de inhoud – samen met partners in het netwerk – datgene te doen wat nodig is om huiselijk geweld en kindermishandeling en seksueel geweld (HG en KM en SG) zoveel als mogelijk te voorkomen. Ook de gemeente Midden-Drenthe is hier actief op aangehaakt. In de najaarsnota wordt opgenomen of dit alles ook financiële consequenties heeft voor Midden-Drenthe.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
In 2021 is de Wmo beleidsnota "Samen voor Elkaar"! vastgesteld. In deze nota staan de uitgangspunten voor de komende jaren beschreven. In 2023 wordt verdere uitvoering gegeven aan deze nota.

Armoedebeleid
De nieuwe Verordening minimaregelingen is in januari 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. De doelgroep is uitgebreid met inwoners van 18 jaar en ouder die in een schuldregeling zitten en actief bezig zijn met de aflossing van hun schulden, de PC-regeling is gewijzigd in een regeling voor 'devices' en overwaarde gebonden in een woning die door een inwoner zelf bewoond wordt, levert geen uitsluitingsgrond voor de minimaregelingen.
Per 1 januari 2023 lopen de nieuwe raamovereenkomsten voor schuldhulpverlening en budgetbeheer. Verder werkt Midden-Drenthe vanaf 2023 samen met het Jeugdfonds Sport & Cultuur, gefinancierd uit de resterende Klijnsma gelden 2022. Jeugdfonds Sport & Cultuur betaalt een bijdrage in de contributie van sport of culturele verenigingen voor kinderen uit gezinnen waar weinig geld is. Er wordt een netwerk van intermediairs opgebouwd zodat de ondersteuning laagdrempeliger en toegankelijker wordt. Stichting Voedselbank Hart van Drenthe en Humanitas zijn bezig met de

voorbereidingen van de aanpassingen aan gezamenlijke nieuwe huisvesting, waarvoor u extra subsidie hebt vrijgemaakt. In 2023 wordt verder uitvoering gegeven aan het Armoedebeleid 2022-2026.

Huisvesting statushouders
De taakstelling voor de huisvesting van statushouders blijft stijgen. De verwachting is dat we deze taakstelling niet zullen halen zonder de inzet van alternatieve huisvestingsoplossingen. Ten tijde van dit schrijven wordt actief onderzocht wat oplossingen kunnen zijn en wat daarvan de consequenties (kunnen) zijn voor de begroting van 2024. Een mogelijk oplossing om meer statushouders te kunnen huisvesten is de aankoop van eigen panden en deze zo eenvoudig mogelijk geschikt te maken voor de huisvesting van statushouders. Als we deze weg daadwerkelijk gaan inslaan heeft dit uiteraard consequenties voor de begroting.

Re-integratiebeleid
Er is volop uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid met als uitgangspunt dat iedereen moet kunnen meedoen in de maatschappij en/of hiervoor de kans moet krijgen.
Vanuit de landelijke overheid is besloten in het kader van het zogenaamd 'Breed Offensief' de Participatiewet aan te passen. Dit om meer mogelijkheden te bieden om uitstroom te bevorderen en daarnaast om te komen tot meer uniformiteit in de uitvoering. In de Arbeidsmarktregio Drenthe is er gewerkt aan de noodzakelijke aanpassingen van de lokale re-integratieverordeningen die op 1 juli 2023 van kracht moeten worden. Voor wat betreft het beleid betekent een en ander voor onze gemeente geen wijziging, wel zal op onderdelen de uitvoering worden aangepast om nog meer dan nu de uitstroom te bevorderen.

Extra subsidie Vluchtelingenwerk
Eind 2022 is geconstateerd dat de jaarlijkse subsidie voor vluchtelingenwerk niet meer toereikend is. De subsidie was altijd gebaseerd op 14 trajecten maatschappelijke dienstverlening, 2 spreekuren per week en een formatie teamleiders van 36 uur per week. De feitelijke situatie laat zien dat het aantal trajecten meer en een verhoging van de formatie voor teamleiders noodzakelijk is om de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen blijven waarborgen in 2023. Het subsidiebedrag is daarom middels een collegebesluit verhoogd en daarmee is 10 uur extra inzet van de teamleiders bekostigd. Voor de begroting van 2024 is de afspraak gemaakt om een reële berekening te maken van de benodigde subsidie, gebaseerd op de taakstelling voor 2024. Daarbij komt dat Vluchtelingenwerk Nederland een herberekening aan het maken is van haar kostprijzen, ook dit zal gevolgen hebben voor de hoogte van de subsidieaanvraag van 2024.

Inburgering statushouders
Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet inburgering in werking getreden. Begin 2023 heeft er een interne evaluatie plaatsgevonden. Aan de onderwijsroute nemen 7 inburgeraars uit Midden-Drenthe deel. In de B1 route nemen inburgeraars deel die goed leerbaar zijn en de potentie hebben om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. In toenemende mate worden er taalstages en werk(ervarings)plekken aangeboden. Op dit moment zijn er 4 mensen die de Z-route volgen, dit betreft inburgeraars die verminderd leerbaar zijn. Zij nemen deel aan verschillende maatschappelijke activiteiten.
Onder andere door een goede samenwerking met en inzet van de regievoerders (consulenten werk), onze accountmanager en van Base to Work loopt het inburgeringsproces goed. Base to Work is een organisatie die werkt met hoog opgeleide, veelal ervaringsdeskundige werkcoaches die uit andere culturen komen, zelf gevlucht en ingeburgerd zijn en de talen van de inburgeraars spreken. In 2022 heeft Base to Work individuele trajecten en groepstrainingen verzorgd. In 2023 hebben we gekozen voor een constructie waarbij een vaste coach van Base to Work voor 12 uur per week ingezet wordt op detacheringsbasis. Ook Stark speelt sinds kort weer in het bieden van trajecten aan statushouders, op dit moment loopt daar de eerste pilot.

3.8 Volksgezondheid en milieu

Ontwikkelingen RUDD
Er zijn een aantal ontwikkelingen die hebben geleid tot de begrotingswijziging 2023:

- Het jaarprogramma 2023 vormt de basis voor de ontwerpbegrotingswijziging. De uren uit het jaarprogramma zijn financieel verwerkt in de begrotingswijziging.
- Het effect van de uitgestelde inwerkingtreding van de Omgevingswet. Door de Omgevingswet verschuift namelijk het bevoegd gezag voor de bodemtaken en een aantal inrichtingen tussen de provincie Drenthe en gemeenten. Vanwege het uitstel van de invoeringsdatum is dit teruggedraaid.
- Voor 2023 is afgesproken om tijdelijk de productienorm te verlagen. Dit is enerzijds om tijd te reserveren voor het inwerken en begeleiden van nieuw personeel en daarnaast om aan te sluiten bij het huidige verzuimpercentage. Dit heeft voor 2023 een tijdelijk effect op het uurtarief.
- Om goed voorbereid te zijn op de Omgevingswet is het nodig dat het locatiebestand wordt aangevuld met milieubelastende activiteiten. Hiervoor is incidenteel een bedrag van € 400.000 opgenomen.
- Voor de nieuwe CAO-loonafspraken is een aangepaste loon- en prijsindexering opgenomen.

Als gevolg hiervan moet de deelnemersbijdrage van Midden-Drenthe van € 1.449.936 worden verhoogd naar € 1.512.404. Dit betekent dat in de begroting € 62.568 moet worden bij geraamd.

Duurzaamheid
<u>Financiën</u>

- *Rijksmiddelen Energie en Klimaatbeleid*
  Begin 2023 hebben we voor de periode 2023 t/m 2025 de rijksmiddelen Energie en Klimaatbeleid aangevraagd. Het gaat om respectievelijk de volgende bijdragen: €664.280,-, €670.306,- en €676.332,-. De middelen zijn bedoeld voor de inzet van met name personeel en inhuur van bureaus. Het rijk heeft aangegeven in ieder geval tot en met 2030 middelen vrij te maken voor gemeenten. Uit deze gelden bekostigen we een beleidsmedewerker Warmte (1 fte), een projectleider Duurzaamheid (1 fte), een beleidsmedewerker Circulaire Economie (1 fte) en een medewerker energiebesparing (½ fte). De resterende gelden zetten we onder andere in voor kennis en ondersteuning ten behoeve van de Tender. Ook stellen we geld voor de energiecoöperaties ter voorbereiding op de Tender.
- *Rijksmiddelen Energiearmoede*
  Gemeenten hebben in 2022 rijksmiddelen ontvangen voor de aanpak van energiearmoede. Voor Midden-Drenthe gaat het om een incidenteel budget van €707.978,-. Samen met andere Drentse gemeenten is een pakket van maatregelen ontwikkeld (zie onderdeel Duurzame Warmte).
- *Rijksmiddelen Warmte*
  Van 2023 tot en met 2030 krijgen gemeenten meer uitvoeringsmiddelen om de warmtetransitie vorm te geven. In 2022 hebben we als Midden-Drenthe een bedrag van €239.968,- toegekend gekregen. Vanaf 2024 t/m 2030 verwachten we dat de bijdrage rijksmiddelen Warmte circa €90.000,- per jaar zal zijn.

<u>Duurzame Elektriciteit</u>

- *Lokaal Eigendom.* Energiecoöperaties, de gemeente Midden-Drenthe en het Dorpenoverleg Midden-Drenthe tekenden in 2022 het convenant lokaal eigendom. Het streven is dat grote zonneparken voor minimaal 50% in lokale handen komen, bij kleinere projecten tot (tot 2,5

hectare) is dat 100%. De focus ligt op zonnedaken. Initiatieven voor kleine zonneparken kunnen een omgevingsvergunning aanvragen op grond van het bestemmingsplan.

- *Tender zonneparken.* Voor de noodzakelijke grote grondgebonden zonneparken schrijven we in de periode 2023-2024 een tender uit (openstelling 2024).
- *Groene Energie voor Ondernemers.* Begin 2023 is een extern bureau gestart met adviesgesprekken over energiebesparing en duurzame energieopwekking op de bedrijventerreinen Ossebroeken en Dambroeken. In het project worden ook de toekomstplannen van de ondernemers in beeld gebracht, evenals het draagvlak voor collectieve oplossingen zoals energieopslag en warmtelevering.
- *Gebiedsfonds zonnepark Leemdijk.* In 2023 werken we aan de invulling van de opbrengsten van het gemeentelijke zonnepark Leemdijk via een duurzaamheidsfonds. In 2023 worden de opbrengsten van €130.000 ingezet ten behoeve van energiearmoede.
- *Regionale Energiestrategie.* Begin 2023 heeft het college het Voortgangsdocument Regionale Energiestrategie Drenthe vastgesteld. Eind maart en april zijn er informatiebijeenkomsten voor volksvertegenwoordigers georganiseerd om uitleg te geven over het Voortgangsdocument.
- *Aanpak netcongestie.*
    - Via het Provinciaal Meerjaren Investeringsprogramma Energie en Klimaat (PMIEK) denkt de gemeente Midden-Drenthe mee in de prioritering van en regievoering op ruimtelijke ontwikkelingen voor het aansluiten op het elektriciteitsnetwerk. De provincie levert voor de zomer 2023 het eerste PMIEK op aan de rijksoverheid.
    - De gemeente is in het voorjaar gestart met een gemeentelijke strategie netwerkcapaciteit. Doel hiervan is dat we inzichtelijk maken welke ruimtelijke projecten de komende jaren op ons afkomen, waar deze geprojecteerd zijn en /of waar prioriteiten moeten worden gesteld in de aansluitvolgorde.
    - We zijn als gemeente aangehaakt bij het pocketoverleg Zeijerveen om afspraken te maken over de verdeling van de netcapaciteit vanuit dit hoogspanningsstation.
- *Project OER.* In het project OER (Opwerk Energie op Rijksvastgoed) van Rijkswaterstaat wordt er samen met andere gemeenten gekeken welke gronden van Rijkswaterstaat direct naast de A28 geschikt zijn voor zonne-opwek. Een eerste oriënterende scan is uitgevoerd.
- *Pilot Erfmolens.* Erfmolens met een as-hoogte tot 15 meter zijn toegestaan, maar die zijn lastig rendabel te krijgen. Samen met gemeente De Wolden, gemeente Hoogeveen en gemeente Westerveld werken we aan het opstellen van kaders en een monitoringstraject voor een pilot voor erfmolens met een maximale as-hoogte van 25 meter.

<u>Duurzame Warmte</u>

- *Restwarmte*. Samen met de gemeenten Hoogeveen en Assen en provincie Drenthe verkennen we de potentie van een warmtenet om te bepalen of restwarmte financieel, technisch en duurzaam gezien een realistische optie is.
- *Collectieve warmtesystemen*. De gemeente oriënteert zich in RES-verband op de mogelijkheden van kleinschalige warmtenetten.
- *Bomenbuurt*. Woonservice verduurzaamt haar woningvoorraad in de Bomenbuurt in Westerbork. Particuliere woningeigenaren in de Bomenbuurt kunnen meeliften op het aanbod van Woonservice. De gemeente en Duurzaam Westerbork ondersteunen hierbij.

- *Drents Energieloket.* In 2023 zijn er door de sterk toenemende vraag aan advies additionele middelen nodig om de uitvoeringscapaciteit bij het Drents Energieloket op orde te krijgen. Midden-Drenthe heeft de extra gevraagde bijdrage van €10.000,- beschikbaar gesteld.
- *Drents Flexteam Warmte.* Met de opzet van het Drentse Flexteam Warmte is het mogelijk om extra capaciteit in te zetten voor de warmtetransitie in wijken en buurten. In 2023 heeft het college ingestemd met de financiering voor het flexteam (€85.000 per jaar tot en met 2025, met de intentie om te verlengen).
- *Nationaal Isolatie Programma (NIP).* Doel van het programma is om 2,5 mln (slecht) geïsoleerde woningen voor 2030 te verduurzamen. Samen met andere Drentse gemeenten wordt een subsidieaanvraag voorbereidt (september).
- *Energiearmoede.*
    - Isolatieregeling: Drentse regeling voor woningeigenaren met een smalle beurs voor het toepassen van woningisolatie. De regeling sluit aan bij de provinciale Drentse Isolatiesubsidie.
    - Fixbusjes: Er zijn vijf gebiedsgerichte campagnes in Midden-Drenthe in voorbereiding om kleine energiebesparende maatregelen (ledlampen, tochtstrips en radiatorfolie) bij mensen thuis te installeren.
    - Energiecoaches: De 12 energiecoaches hebben 200 verkennende energiescans voltooid.
    - Energiebespaarapp. De bespaarapp wordt in de herfst opnieuw ingezet.

<u>Voedsel en circulaire economie</u>

- *Voedselbossen*. De gemeente heeft een driejarige overeenkomst gesloten met de Vereniging Drentse Voedselbossen. Via het Drents Voedselbos Loket van het VDV kunnen initiatiefnemers advies krijgen over voedselbossen, worden er cursussen georganiseerd en kunnen gemeenten informatie inwinnen over voedselbossen. In samenwerking met de VDV heeft de gemeente een informatiebijeenkomst georganiseerd voor andere gemeenten om hen te informeren over voedselbossen en het belang van het Drents Voedselbosloket en de VDV.
- *Verkorten voedselketen.* De gemeente Midden-Drenthe faciliteert de Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe en de streekproducten; Dubbel Drents producten zijn voedselproducten die in Drenthe worden geteeld, geoogst en verkocht. Het proces om lid te worden van de gebiedscoöperatie is inmiddels in gang gezet.
- *Koploperproject.* In het Koploperproject gaat een groep van 8 tot maximaal 15 bedrijven praktisch aan de slag met maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzame innovatie. Dit project wordt in de twee helft van 2023 opgepakt.
- *Vormgeven lokaal akkoord voedsel en circulaire economie.* Dit project wordt in de tweede helft van 2023 gestart.

Beleid bewegen en leefstijl

Het team GIMD onderhoudt nauwe contacten met de ambassadeurs uit het lokale sport- en gezondheidsakkoord. Begin 2023 waren dat er 111 waaronder 30 sportclubs. Het team werkt in 2023 verder aan de volgende ambities en daarmee aan de doelen uit het beleid Bewegen en leefstijl 2019-2023 “met elkaar bewegen naar een gezonde toekomst”.

1. Vitaal ouder worden en iedereen doet mee

Iedereen hoort erbij en kan ook meedoen. Vitaal ouder worden, bewegen en gezonde leefstijl voor iedereen bereikbaar

2. Gezonde leefstijl

Overal is toegang tot gezond eten en drinken, en middelengebruik wordt ontmoedigd. De omgeving is rookvrij, gezondheidsachterstanden worden verkleind door bewegen en gezond eten en drinken te stimuleren.

3. Gezonde en vitale verenigingen

Alle verenigingen hebben de basis op orde en handelen toekomstgericht

4. Van jongsaf aan in beweging

Kinderen zijn van jongs af aan vaardig in beweging

Begin 2023 heeft het team hun tussentijdse resultaten gepresenteerd aan de bestuurders van de drie samenwerkende partijen namelijk gemeente, SportDrenthe en Welzijnswerk Midden-Drenthe. Zo is bijvoorbeeld een start gemaakt met Gezond Natuur Wandelen, is er een rollatorwandelclub in Westerbork, is er een valpreventiebijeenkomst geweest en workshops over voeding en gezondheid gegeven. Verder is de voorbereiding van het netwerk Gezond in Westerbork gestart die in juni plaatsvindt en wordt er verder ingezet op een rookvrije omgeving. Er wordt verder gewerkt aan gezonde sportlocaties onder andere ten aanzien van thema's als voeding, verantwoord alcoholbeleid en rookvrij terrein. En in het voorjaar van 2023 is de intentieovereenkomst impuls bewegingsonderwijs getekend door alle samenwerkende partijen (SportDrenthe, KitsPrimair, CKC Drenthe en gemeente). Dit betekent dat de kinderen op de basisscholen, de komende drie schooljaren, minimaal 2 keer per week gymles blijven krijgen waarvan 1 keer door een geschoolde vakleerkracht.

Het Drentse project Aan de Slag met Preventie (ADSMP) is begin 2023 afgerond. Het belangrijkste resultaat is dat er in Drenthe een werkwijze is geïmplementeerd, waarbij er integraal wordt gekeken naar de gezondheidsproblematiek. Deze werkwijze is als volgt te beschrijven: 'keuzes maken op basis van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens en de dialoog met en het betrekken van inwoners, professionals en andere stakeholders. Vanuit deze aanpak wordt gekeken welke interventie het best passend is in een bepaalde wijk. In Beilen heeft dit geresulteerd in de interventie "gezondheidsambassadeurs" die wordt uitgevoerd door Welzijnswerk Midden-Drenthe in samenwerking met team GIMD. De interventie is aangepast vanwege de gevolgen die de coronapandemie had op de uitvoering van de interventie. Momenteel wordt bekeken of de interventie uitgebreid kan worden. Verder zijn er wijkgezondsprofielen opgesteld waarin heel veel data beschikbaar is dat gebruikt wordt voor onder andere beleidsontwikkeling.

Verder is begonnen met de voorbereiding van nieuw beleid op het gebied van gezondheid en beweging omdat het huidige beleid dit jaar afloopt. Daarmee samen hangt dat er als gevolg van een aantal landelijke ontwikkelingen een plan van aanpak GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) geschreven moet worden. Hiervoor is met rijksbudget een procesbegeleider aangesteld. Het plan moet uiterlijk 30 september klaar zijn. Onlangs is de gemeenteraad hierover geïnformeerd.

GR GGD Drenthe

Op basis van een notitie is de procedure rond Gemeenschappelijke Regelingen geüniformeerd voor de hele provincie Drenthe. Deze notitie is vastgesteld door het bestuur van de VDG met input van de verschillende GR- en gemeenteraden en colleges. Inmiddels wordt er ruim een jaar gewerkt volgens de nieuwe werkwijze. In 2023 gaat naar alle waarschijnlijk een begrotingswijziging plaatsvinden. Een drietal autonome ontwikkelingen maken dat de vastgestelde begroting van 2023 van de GGD niet meer volstaat.

Het gaat om de volgende ontwikkelingen met daarachter de bedragen waar het Drenthe breed om gaat.

1. Implementatie Woo (Wet open openheid) € 75.000 (60.000 structureel/ 15.000 incidenteel)
2. Meerkosten JGZ Oekraïense kinderen € 229.658
3. Impact loon- en prijsontwikkeling € 1.7 miljoen

Voor Midden-Drenthe betekent dit meerkosten ter hoogte van € 71.749,- in 2023.

3.9 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Leges omgevingsvergunningen
Tot medio mei 2023 is een bedrag van 253.000 euro aan leges binnengekomen. Dit blijft achter bij de geraamde jaaropbrengst van ruim € 930.000. Voor 2023 is daarom de verwachte legesopbrengst naar beneden bijgesteld tot € 750.000. Ook voor de jaren daarna moet naar verwachting rekening worden gehouden met lagere legesopbrengsten.

Woonwagenbeleid
De realisatie van 3 standplaatsen en de herinrichting van een 4e op de locatie Klateringerweg is afgerond.
In Midden-Drenthe zijn nu momenteel twee locaties met in totaal 16 woonwagenstandplaatsen. Dit is de locatie aan de Rolhof in Westerbork (2 standplaatsen) en de locatie in Beilen aan Klateringerweg (14 standplaatsen).
Op dit moment worden de mogelijkheden onderzocht en in beeld gebracht voor potentiële uitbreiding van het aantal standplaatsen en wordt gekeken naar de noodzaak van onderhoud van bestaande plaatsen.
Ook gaan we met de woningbouwcorporatie in gesprek over toekomstige overdracht van standplaatsen en de mogelijkheden van verhuur en beheer van huurwoonwagens vanuit de corporatie.

Omgevingswet
De Omgevingswet zal op 1 januari 2024 in werking treden. Met de komst van de Omgevingswet worden regels voor de leefomgeving eenvoudiger, gebundeld en meer in samenhang met elkaar gebracht. Het is belangrijk dat onze inwoners op 1 januari 2024 een aanvraag kunnen indienen volgens de nieuwe wetgeving. Het afgelopen jaar hebben we veel tijd gestoken in het inrichten van de werkprocessen voor onze vergunningverlening en het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO). Met het proces om de Omgevingswet ons eigen te maken, blijven we de komende jaren aan de slag. In 2023 gaan we onder andere aan de slag met: het omgevingsplan, de legesverordening, de commissie ruimtelijke kwaliteit omgevingskwaliteit, de verordening kwaliteit VTH en de Wkb.

Omgevingsplan
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden alle bestemmingsplannen, beheersverordeningen en een aantal overige verordeningen automatisch samengevoegd tot het tijdelijke omgevingsplan. Dat is het ruimtelijk kader waarmee we vanaf dan werken. Door middel van omgevingsvergunningen en wijzigingen van het tijdelijke omgevingsplan is er ruimte voor maatwerk en flexibiliteit.
We hebben tot 1 januari 2030 de tijd om het tijdelijke omgevingsplan om te zetten naar een gemeentedekkend omgevingsplan in de zin van de Omgevingswet.

Participatietoolbox
Participatie is een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. Er is gestart met het ontwikkelen van een participatietoolbox. In de toolbox worden handvatten geboden voor het inrichten en het

uitvoeren van participatietrajecten. Er hebben meerdere gesprekken plaatsgevonden met interne en externe stakeholders. Daar is waardevolle input uit gekomen die mee wordt genomen bij het ontwikkelen van de toolbox.

Grondbeleid

Nota grondbeleid

In januari 2021 heeft de raad de Nota Grondbeleid Midden-Drenthe 2021-2026: Aan het Roer! vastgesteld.

We bouwen samen aan onze gemeente. We bieden ruimte voor initiatieven. We nemen regie als dit nodig is. Dit is onze missie. Hiervoor maken we gebruik van financiële en juridische instrumenten waarbij de raad een sturende en bepalende rol heeft. Samen staan we aan het roer.

Het aantal gemeentelijke woningbouwkavels is beperkt en de vraag is groter dan het aanbod. Het is van belang dat er nieuwe woningbouwlocaties komen met harde plancapaciteit.

Om ervoor te zorgen dat we tot maximale realisatie van woningbouw tot 2030 komen, is er voor 2023 ingezet op een drie-sporen strategie op de bestuurlijke prioriteit wonen:

1. Inzetten op visies en kaders voor wonen;
2. Uitvoering onderhanden woningbouwinitiatieven;
3. Inzetten op ontwikkeling van een grotere uitbreidingslocatie voor Beilen.

De opgaven waarvoor we staan zijn groot. Niet alleen met betrekking tot wonen maar ook op het gebied van water, energie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, mobiliteit, landschap, natuur, stikstof enzovoort. Alles moet zijn plek en ruimte hebben. Om hier invulling aan te geven zijn we gestart met het voorbereiden van het derde spoor; inzetten op ontwikkeling van een grotere uitbreidingslocatie voor Beilen. Het gaat niet alleen om het toevoegen van woningen maar juist ook om een aantrekkelijke openbare ruimte en verblijf- en werkgebieden. Met aandacht en ruimte voor opgaven die een plek nodig hebben. Dit traject doorlopen we samen met de raad en samen met hen wordt hierin de inzet van het grondbeleid bepaald.

Bestemmingsplannen en Visies

Visie op Smilde

In de vastgestelde Visie op Smilde is een hoofdstuk 'Van Visie naar Uitvoering' opgenomen. Daar waar mogelijk wordt aangesloten bij regulieren planningen en werkzaamheden. Er wordt op dit moment gewerkt aan het opstellen van een ontwikkelkader voor woningbouwlocaties in Smilde. Daarnaast worden voorbereidingen getroffen voor het aanpassen van infra in Smilde. Tenslotte willen wij de goede afstemming en informatievoorziening richting het bewonersplatform Smilde. We trekken samen op met het bewonersplatform Smilde. Door middel van zowel bestuurlijke als ambtelijke overleggen geven wij hier invulling aan.

Scenariostudie Hooghalen

De raad heeft kennisgenomen van de dorpsvisie Hooghalen en heeft commitment uitgesproken om samen met het dorp te werken aan scenario’s. In project- en stuurgroepverband, waar Dorpsbelangen en een aantal inwoners in zijn vertegenwoordigd en onder begeleiding van externe partijen (abcnova B.V. en BügelHajema adviseurs), wordt gezocht naar kansrijke scenario’s voor de realisatie van een multifunctionele accommodatie (MFA), het toevoegen van woningbouw en een passende invulling voor het voormalig AZC-terrein. Hierbij worden de diverse bestaande beleidskaders niet uit het oog verloren. Er hebben verschillende projectgroepen plaatsgevonden waar waardevolle input is opgehaald. Er is nagedacht over passende scenario’s voor het dorp Hooghalen. De scenario’s worden nog besproken met het dorp.

Gebiedsvisie De Haven in Beilen
Van de provincie is subsidie ontvangen voor de beperkte herinrichting van de Verlengde Havenstraat. Dit gebied grenst aan de gebiedsvisie De Haven. Het ontwerp hiervoor is besproken met de bewoners. Onlangs is de aanbesteding afgerond en zullen binnen afzienbare tijd de werkzaamheden starten. De planning is erop gericht dat de werkzaamheden eind dit jaar zijn afgerond.

Brootacker 2
Nog niet alle kavels in de uitbreidingswijk Brootacker in Hooghalen zijn bebouwd. Voor de braakliggende kavel is er gewerkt aan een procedure, zodat CPO-groepen die interesse hebben om te bouwen én te wonen op deze kavel zich bij de Gemeente Midden-Drenthe kunnen melden.

Woningbouwontwikkeling Wijster
In Wijster is onderzocht op welke locatie de woningbehoefte kan gaan landen. Er zijn meerdere locaties in beeld. Er wordt nog onderzocht of er gewerkt kan worden met een CPO-constructie.

Gebiedsvisie ETP-terrein
Er is gewerkt aan het schrijven van een plan van aanpak voor het opstellen van een gebiedsvisie voor het ETP-terrein. Er is in deze fase al veel informatie opgehaald: er is in kaart gebracht wat er leeft en speelt op en bij het bedrijventerrein. Er wordt momenteel gewerkt aan het opstellen van een communicatie- en participatieplan, zodat stakeholders en overige direct betrokkenen goed en op de juiste manier worden betrokken in het proces.

Beleid wonen bijgebouwen
Er is gestart met het ontwikkelen van beleid voor het wonen in bijgebouwen bij hoofdgebouwen. Er wordt onderzocht binnen welke kaders we deze ontwikkeling mogelijk willen maken.

Masterplan Orvelte
Als uitvoeringsorganisatie van het Masterplan Orvelte is in mei 2022 de Stichting Coöperatief Orvelte opgericht en ingeschreven. In september heeft de stichting een dorpscoördinator, Anton Bardie, aangesteld en vanaf dat moment kon de Stichting Coöperatief Orvelte echt van start. Er is inmiddels een adviesgroep samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers uit het dorp. Deze adviesgroep werkt samen met de dorpscoördinator aan het opstellen en uitvoeren van de plannen en het opstellen van de evenementenkalender voor Orvelte.
Essentieel voor het slagen van deze opzet is een goede samenwerking tussen de Stichting Coöperatief Orvelte, Het Drentse Landschap en de gemeente. Daartoe is in 2022 gewerkt aan de afronding van een samenwerkingsovereenkomst. Deze overeenkomst is gedeeld met de gemeenteraad en op 16 maart 2023 ondertekend door betrokken partijen.

Ossebroeken II Beilen(21-04-2023)
Om een nieuw bedrijventerrein in Beilen mogelijk te maken zodat we voorzien in onwikkelings- en vestigingsmogelijkheden voor ondernemers, is het ontwerpbestemmingsplan en -exploitatieplan Ossebroeken II in 2022 procedure gebracht. Dit heeft geleid tot diverse zienswijzen die het noodzakelijk hebben gemaakt onderzoeken te vernieuwen en het exploitatieplan te actualiseren zodat de zienswijzen adequaat kunnen worden beantwoord. We koersen er op om het plan in het derde kwartaal ter vaststelling bij de raad aan te bieden.

Wonen
Ondanks de zich wat stabiliserende woningprijzen en de stijgende rente is de druk op de woningmarkt groot. Vooral voor de starters op de woningmarkt blijft het lastig om in te stromen, zowel in de huur als koop. We zetten onverminderd in op de voorbereiding en uitvoering van (herstructurerings)projecten om de krapte het hoofd te kunnen bieden.

Er wordt nog steeds gerekend aan de stikstofgevoeligheid van onze bouwplannen. Dit duurt langer dan verwacht. Het moet een beeld geven of er nog knelpunten te verwachten zijn. Om te kunnen bouwen voor de vraag van nu en de langere termijn gaan we ondertussen verder met onze visieontwikkeling op locaties.

Actualisatie Woonbeleid
De concept-woonvisie was in februari gereed en heeft voor zienswijzen ter inzage gelegen. De woonvisie is in mei vastgesteld door de gemeenteraad. HIerna zal de visie worden uitgewerkt in een concreet uitvoeringsprogramma voor de komende jaren: het programma wonen. In dit programma zal per actiepunt een planning worden uitgewerkt. Tevens zal worden aangegeven met welke partners zal worden samengewerkt om tot uitvoer te komen.
Met de corporaties en huurdersorganisaties sluiten we nieuwe meerjarige prestatieafspraken na het vaststellen van de woonvisie.

Wijkverbetering zes lanenbuurt Westerbork

Reconstructie Beukenlaan/Lindelaan:
De werkzaamheden met betrekking tot de reconstructie van de Beukenlaan/Lindelaan zijn inmiddels afgerond. Het enige wat nog moet worden uitgevoerd is het planten van de bloembollen (oktober 23).

Herstructurering Bomenbuurt:
Dit betreft de sloop/nieuwbouw en verduurzaming van woningen van Woonservice en de herinrichting openbare ruimte. Voor dit project is vanuit de buurt een bewonersgroep geformeerd. De bewonersgroep komt met regelmaat bij elkaar en inhoudelijk schuiven daar de Woonservice, de gemeente Midden-Drenthe en Welzijnswerk Midden-Drenthe bij aan. Er is opdracht gegeven aan een stedenbouwkundig bureau om voor de zomer met mogelijk scenario's te komen voor de inrichting van de Bomenbuurt.

Projecten
De Lindelaar in Westerbork
Uit recente, bestuurlijke overleggen met o.a. Dorpsbelangen, Gastvrij Westerbork maar ook met jongeren uit het dorp Westerbork is gebleken dat er onder de jongeren veel motivatie en animo is om hier zelf de schouders onder te willen zetten. Wij ondersteunen dit van harte. Onder de noemer 'Samen bouwen op De Lindehof'' zijn wij inmiddels dan ook een pilot gestart waarin we met een nog te vormen groep starters enerzijds en begeleiding en ondersteuning van de gemeente anderzijds betaalbare koopwoningen willen realiseren. Eind mei gaan wij voor de doelgroep een informatieavond organiseren. Als raad houden wij u uiteraard op de hoogte van de voortgang van deze pilot.

An de Boerbrink in Westerbork
Het gebied is voor een deel eigendom van bouwaannemer Hunebouw uit Hoogeveen en voor een deel in eigendom van de gemeente. In totaal worden hier 27 woningen ontwikkeld. De gemeentelijke kavels zijn begin 2023 uitgegeven.

Lievingerveld
Inmiddels zijn in Lievingerveld ruim 130 kavel verkocht en ruim 120 omgevingsvergunningen verleend. Er zijn zo’n 20 opties op kavels teruggegeven. Belangrijkste reden hiervoor is de enorme stijging van de bouwkosten. Deze kavels kunnen opnieuw worden uitgegeven en daar wordt nog vóór de zomer een start mee gemaakt.
De bewoners van Lievingerveld hebben in 2022 in gezamenlijkheid een visie opgesteld hoe we Lievingerveld op een goede manier kunnen afronden en de kwaliteit kunnen waarborgen. Deze visie

zal nog vóór de zomer worden aangeboden aan het college. Er is nog een gedeelte van de grond in Lievingerveld beschikbaar. In afwachting van een nieuw bestemmingsplan, kunnen deze gronden nog niet worden uitgegeven.

Woonservicezone Beilen

Jade deelgebied B - Woonservicezone Beilen
In fase 2 van dit gebied (Fase 1 betreft De Lidl met het parkeerterrein) zijn samen met Woonservice plannen ontwikkeld en afspraken gemaakt over het project. Het bestemmingsplan is in mei door de raad vastgesteld. Er kan worden gestart met de werkzaamheden.

Gebiedsontwikkeling 't Stroomdal
't Stroomdal is een gebied ten zuiden van het centrum van Beilen. In het gebied ligt het wooncentrum 't Stroomdal van Woonservice, IKC G.A de Ridder, de Dierenweide en het gemeentelijke zwembad. In het gebied zijn meerdere ontwikkelingen voorzien.

Vanaf 22 december 2022 heeft de ontwerpgebiedsvisie 't Stroomdal ter inzage gelegen. Hierop zijn geen zienswijzen binnengekomen. Het ontwerp is op 23 maart 2023 door de gemeenteraad vastgesteld.

We gaan nu aan de slag met de uitvoering van de drie deelprojecten:
1. Nieuwbouw schoolgebouw.
2. Nieuwbouw sportaccommodatie.
3. Herinrichting openbare ruimte /-groen.

We zijn gestart met een europese aanbesteding voor de proces- en bouwbegeleider en het maken van een Kadernotitie. Rond eind juni zal de gunning van de proces- en bouwbegeleider worden afgerond.
De Kadernotitie wordt halverwege 2023 aan u voorgelegd. We verwachten voor einde 2023 een uitwerking van het Programma van Eisen voor de verschillende projecten op te kunnen leveren en ook meer inzicht te kunnen bieden in de financiële consequenties.

Op 30 maart 2023 is de Intentieovereenkomst tussen de twee schoolbesturen en de gemeente feestelijk getekend. Om de volgende stap mogelijk te maken spreken de partijen (Gemeente Midden-Drenthe/IKC Kits Primair/Stichting CKC Drenthe) de volgende intentie uit:

a. De partijen bij de vorming van de twee Integrale Kindcentra (CKC Beatrix en IKC GA de Ridder) in plangebied ’t Stroomdal te Beilen uitgaan van hetgeen is afgesproken in het Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2021-2040 (hierna te noemen IHP):
b. De partijen de gedeelde waarden en ambities voor de gebiedsontwikkeling ’t Stroomdal hebben vastgelegd in de Dromenvanger en de gebiedsvisie ’t Stroomdal:
c. Partijen in onderhavige overeenkomst nadere afspraken willen maken ten aanzien van deze intentie.

Actualisatie archeologische verwachtingskaart
In de toelichting op de vaststelling van de cultuurhistorische verwachtingskaart is aandacht gevraagd voor archeologische verwachtings- en beleidskaart(vaststelling raad 2012). Actualisatie is essentieel om een goed advies te geven voor ruimtelijke opgaven en de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De verwachting is dat dit in 2024 op zijn vroegst kan worden opgepakt.

Gebiedsgenese
In het kader van het Uitvoeringsprogramma Bodem en het project 'Samen de Diepte in' is eind 2019 een pilot gestart voor een gebiedsgenese Midden-Drenthe. Dit kennisproject is in samenwerking met de RUDDrenthe opgestart. De basisopdracht was om een strategische onderlegger voor bodem aspecten in de fysieke leefomgeving op te stellen en als inspiratie mee te geven voor de omgevingsvisie.

Doel is om handvatten te ontwikkelen en netwerken te ontsluiten waarmee gemeenten het bodemwater-systeem (bodem, ondergrond en oppervlaktewater) inzichtelijk kunnen maken en in te zetten voor de maatschappelijke opgaven. Een nieuw instrument hiervoor is het opstellen van een gebiedsgenese. De gebiedsgenese is opgenomen in de tekst van de Omgevingsvisie 2021 en kan als onderdeel van het ruimtelijke afwegingskader voor woningbouwlocaties ingezet. Bodem en water zijn dus integraal onderdeel van de brede maatschappelijke opgaven.
In het 2e kwartaal van 2023 zal dit document ter vaststelling worden voorgelegd.

Gemeenteraad

Dossiernummer	251
Extern Zaak ID	3073655
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.11
Titel	Aanvulling cultuurhistorische waardenkaart (CHW) met funerair erfgoed

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Ruimte en Groen	22 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting

In haar vergadering van 6 december 2021 heeft de raad de cultuurhistorische waardenkaart(Chw) vastgesteld, onder de voorwaarde dat deze kaart nog wordt aangevuld met het onderwerp 'Begraafplaatsen in de gemeente'. In de rapportage en de bijbehorende kaart was dit onderwerp niet opgenomen. Hunebedden, grafheuvels e.d. waren als onderdeel van het funerair erfgoed al in de rapportage van de Chw beschreven.

Een addendum over begraafplaatsen is toegevoegd aan de rapportage en op de bronnenkaart is de aanduiding begraafplaatsen vermeld. Hiermee wordt een volledig beeld van ons cultuurhistorisch erfgoed weergegeven. Met de toevoeging van de historische begraafplaatsen wordt voldaan aan de toezegging.

Voorgesteld besluit

Portefeuillehouder: Wethouder Schipper

De raad besluit:
1. De aangevulde cultuurhistorische waardenkaart vast te stellen.

Stemming

21 stemmen voor

Besluit

Uit de commissie Ruimte en Groen van 22 juni 2023:

De commissie adviseert dit voorstel als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Toelichting voorstel

Onderwerp **Aanvulling CHW funerair erfgoed**

Informatie

Datum	15 mei 2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Saco van Veen	❍ Financieel adviseur:
Zaaknummer	3066627	❍ Personeelsconsulent:
Portefeuillehouder	Wethouder Schipper	❍Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad	❍ Naam medewerker:
		❍ Communicatieadviseur:
		❍ Inkoopadviseur:
		❄Team: Ruimtelijk beleid en projecten
		❄ Naam medewerker: Marinus Koster
		❍ Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

In haar vergadering van 6 december 2021 heeft de raad de cultuurhistorische waardenkaart(Chw) vastgesteld, onder de voorwaarde dat deze kaart nog wordt aangevuld met het onderwerp 'Begraafplaatsen in de gemeente'. In de rapportage en de bijbehorende kaart was dit onderwerp niet opgenomen. Hunebedden, grafheuvels e.d. waren als onderdeel van het funerair erfgoed al in de rapportage van de Chw beschreven. Met de toevoeging van de historische begraafplaatsen wordt voldaan aan de toezegging.

Voorstel

Toelichting voorstel

Een addendum over begraafplaatsen is toegevoegd aan de rapportage en op de bronnenkaart is de aanduiding begraafplaatsen vermeld. Hiermee wordt een volledig beeld van ons cultuurhistorisch erfgoed weergegeven.

De raad voor te stellen om de aangevulde cultuurhistorische waardenkaart vast te stellen.

Alternatieven

n.v.t.

Randvoorwaarden

Het opstellen van de cultuurhistorische waardenkaart heeft een goed beeld gegeven van de zichtbare cultuurhistorische elementen in de gemeente. Op de aangepaste kaart zijn alle, nog herkenbare, begraafplaatsen (incl. omringende aanleg) uit de periode vóór de Tweede Wereldoorlog aangegeven. Tevens is de graftombe van de familie Rebenscheidt, behalve als begraafplaats, op de kaart eveneens aangeduid als Rijksmonument. In het algemeen hebben de begraafplaatsen al een bepaalde bescherming op grond van het Begraafplaatsenbeleid 2020-2030 en zijn in de vigerende bestemmingsplannen specifiek als maatschappelijk doeleind met aanduiding begraafplaatsen aangegeven.

Risico's

De beschrijving in het addendum is geformuleerd op basis van de cultuurhistorische waarde en ouderdom van de begraafplaats. Dit betekent dat alleen de begraafplaatsen van voor 1945 zijn meegenomen. Een uitvoerige beschrijving van de begraafplaats is niet verricht. In het Begraafplaatsenbeleid 2020-2030 zijn alle begraafplaatsen volledig weergegeven. Er zijn ook geen individuele graven beschreven die mogelijk van bijzondere of maatschappelijke betekenis zijn. Het bepalen van beoordelingscriteria voor onderscheidende graven is in het kader van participatie een langdurig proces. Bij de herijking van het begraafplaatsenbeleid kunnen ook de Molukse graven worden meegenomen.

Financiële gevolgen

De kosten voor de aanvulling van de cultuurhistorische waardenkaart bedragen €1950 en zijn op het beschikbare budget van het product 87032 archeologie en cultuurhistorie geboekt.

Personele gevolgen

n.v.t.

Duurzaamheid

N.v.t.

Publicatieniveau

Openbaar

Overig

Recente ontwikkelingen

Vanuit de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) is een verkenning gemaakt van erfgoed vanuit de periode 65-90 (Post65). Deze periode heeft verschillende ontwikkelingen gekend en heeft er een omslag in ruimtelijke kwaliteit en architectuur plaatsgevonden. De Tweede kamer is recentelijk geïnformeerd over het aanwijzingsprogramma om dit erfgoed (Post65) te beschermen. Komende periode zal duidelijk worden of en op welke wijze de bescherming gestalte krijgt en/of aanvulling chw nodig is. Wanneer hier meer over bekend is zal hier nadere informatie over worden aangereikt.

Vervolgprocedure/communicatie

Na vaststelling zal de nieuwe Cultuurhistorische Waardenkaart en het bijbehorende rapport op de gemeentelijke website worden geplaatst.

Bijlagen

- rapport cultuurhistorische waardenkaart Midden-Drenthe;
- addendum funerair erfgoed
- cultuurhistorische bronnenkaart februari 2023

BAAC
ONDERZOEKS- EN ADVIESBUREAU

Cultuurhistorische Waardenkaart Gemeente Midden-Drenthe

Toelichting op de kaarten en beleid

Auteurs:

E.A.M. de Boer
L.A. Tebbens
D.H.J. Visse

Status:

definitief

BAAC-rapport V-14.0099 september 2021

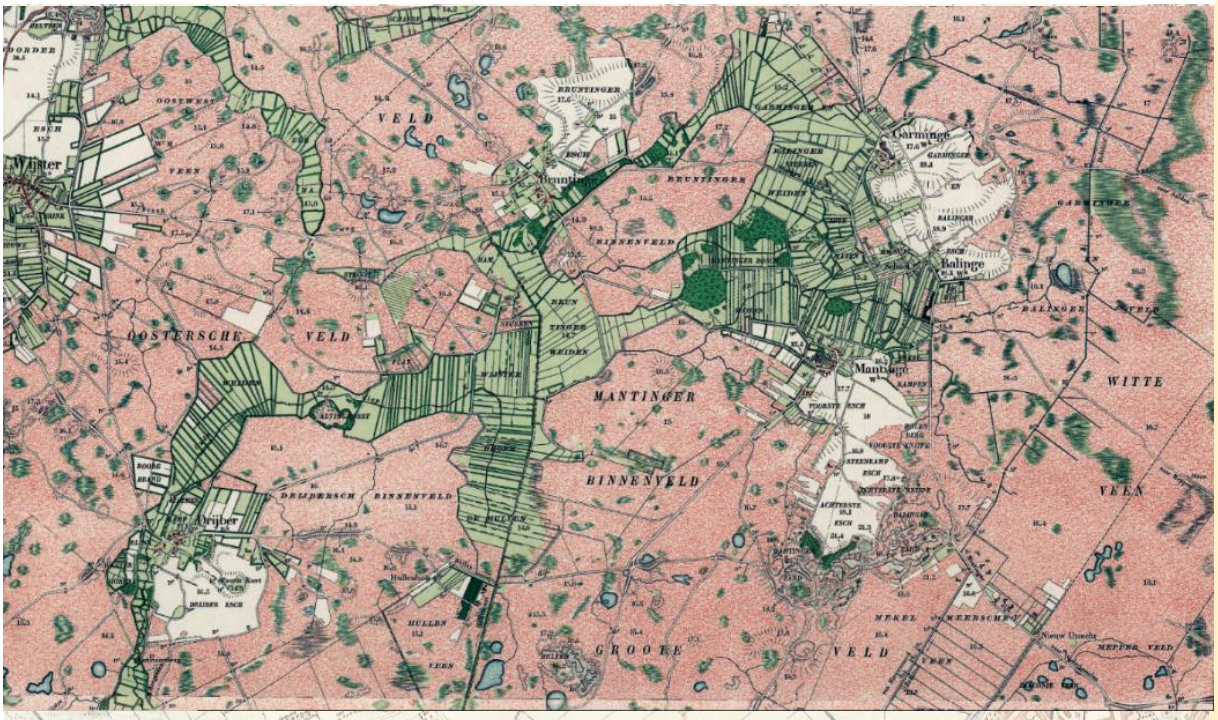

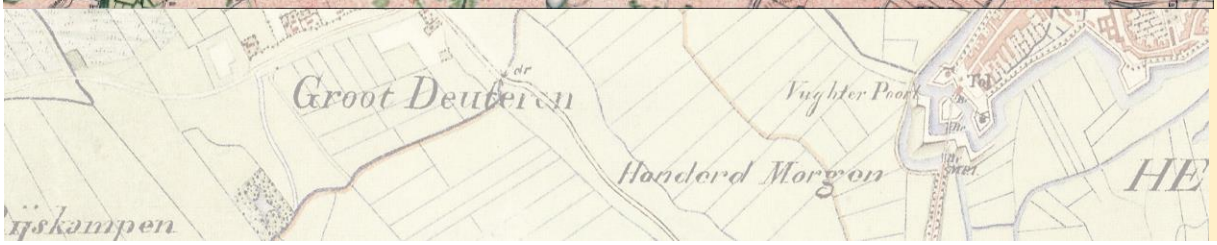

Colofon

ISSN:	1873-9350
Auteur(s):	Mw. E.A.M. de Boer, MSc, MA. Dhr. dr. ir. L.A. Tebbens Dhr. D.H.J. Visse (†), Bureau MSP Gouda
Cartografie:	Mw. E.A.M. de Boer, MSc, MA.
Redactie:	Dhr. dr. ir. L.A. Tebbens
Copyright:	BAAC te 's-Hertogenbosch
Titel	Cultuurhistorische Waardenkaart Gemeente Midden-Drenthe. Toelichting
BAAC-rapportnr.	V-14.0099
Versie	Definitief, 21 september 2021

© BAAC, 's-Hertogenbosch (2021)
BAAC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

BAAC
Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
E-mail: deventer@baac.nl

Onderzijde voorkaft: het esdorpenlandschap met essen, beekdal en heide tussen Balinge, Bruntinge en Drijber op de Bonnekaart van omstreeks 1900.

Inhoud

Samenvatting **7**

1 Inleiding **9**
1.1 Aanleiding **9**
1.2 Wettelijk kader **10**
1.2.1 Relevant beleid 10
1.2.2 Gemeentelijke taken 12
1.3 Visie en beleid **13**
1.3.1 Het Rijk 13
1.3.2 Provincie 14
1.3.3 Gemeente 16
1.4 Gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart **19**
1.5 Ligging van het gebied **20**
1.6 Leeswijzer **21**
1.7 Dankwoord **21**
1.8 Administratieve gegevens **21**

2 Onderzoeksopzet **23**
2.1 Inleiding **23**
2.2 Kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' **24**
2.2.1 Methodiek karakterisering gebouwd erfgoed 24
2.2.2 Waarderingscriteria gebouwd erfgoed 27
2.2.3 Inventarisatie cultuurhistorische deelgebieden 29
2.3 Cultuurhistorische waardenkaart (deelgebieden) **31**
2.4 Beperkingen **31**
2.4.1 Gebouwd erfgoed 31
2.4.2 Cultuurhistorische landschapstypen en deelgebieden 32

3 Cultuurhistorische waardenkaart **35**
3.1 Inleiding **35**
3.2 Waardevaste objecten en gebieden **36**
3.2.1 Rijksmonumenten en provinciale monumenten 36
3.2.2 Beschermde dorpsgezichten 36
3.2.3 Monumentale en waardevolle bomen 37
3.3 Waardevolle elementen en gebieden **37**
3.3.1 Landinfrastructuur 37
3.3.2 Grondgebruik 39
3.3.3 Waterstaat 49
3.3.4 Conflict-erfgoed 58
3.3.5 Nederzettingsontwikkeling 61
3.3.6 Waardevolle bebouwing 62
3.3.7 Toponiemen 70
3.4 Landschapstypen met cultuurhistorische samenhang **71**
3.4.1 Cultuurhistorische landschapstypen 71
3.4.2 Cultuurhistorisch landschapstype E (Essen) 71
3.4.3 Cultuurhistorisch landschapstype B (Beekdalen) 76
3.4.4 Cultuurhistorisch landschapstype H: Heide en bossen 81

3.4.5 Cultuurhistorisch landschapstype J (Jonge ontginningen) 84
3.4.6 Cultuurhistorisch landschapstype S (Smildervenen) 94
3.4.7 Cultuurhistorisch landschapstype V (de Venen) 98
3.4.8 Bebouwde kommen 99
3.4.9 Ruilverkavelingen 102

4 Cultuurhistorisch beleid 107
4.1 Inleiding 107
4.2 Visie 107
4.2.1 Gemeentelijk visie op erfgoed 107
4.2.2 Uitwerking gemeentelijke visie 109
4.3 Cultuurhistorische beleidsadviezen 112
4.3.1 Beleidsadvieskaart 112
4.3.2 Beleidscategorieën en beleidsadviezen 113

5 Conclusie en aanbevelingen 119
5.1 Conclusie 119
5.2 Aanbevelingen 120

6 Geraadpleegde bronnen 123

Bijlagen (digitaal) 129

Bijlage 1 Bronnenkaart 'Waardevolle elementen en gebieden'
Bijlage 2 Cultuurhistorische Waardenkaart 'Cultuurhistorische deelgebieden'
Bijlage 3 Catalogusformulieren gebouwd erfgoed (per kern en adres)
Bijlage 4 Overzichten waarderingen gebouwd erfgoed (per kern)
Bijlage 5 Overzicht van bekende pingoruïnes in de gemeente Midden-Drenthe
Bijlage 6 Informatie onderduikershol bij Oranje

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Midden-Drenthe heeft BAAC een cultuurhistorische waardenkaart opgesteld voor de gemeentelijk grondgebied. Om de kaart te kunnen maken, zijn bestaande gemeentedekkende inventarisaties van cultuurhistorische elementen en vlakken samengevoegd tot één kaartbeeld. Ten behoeve van het gebouwd erfgoed heeft de gemeente van een selectie karakteristieke panden op haar grondgebied de adressen aangeleverd, waarna voor 665 panden tijdens een veldinspectie het exterieur werd beoordeeld op basis van bouwhistorische criteria (zie hoofdstuk 2). De panden konden daarna op basis van hun eindcijfer worden ingedeeld in vijf categorieën, van niet waardevol tot zeer waardevol. Samen met de waardevaste rijksmonumenten en de provinciale monumenten vormen die panden een selectie van de voorraad aan gebouwd erfgoed in de gemeente, waarvoor de bouwaanduiding 'karakteristiek pand' op de bestemmingsplankaart van toepassing is. Specifiek voor de kern Orvelte is tevens het beschermd dorpsgezicht Orvelte aangegeven.

Op basis van de combinatie van het waardevol gebouwd erfgoed en van cultuurhistorische elementen en vlakken met een persistente, historische structuur en tijdsdiepte konden in de gemeente Midden-Drenthe 'cultuurhistorische deelgebieden' en 'cultuurhistorische attentiegebieden' worden onderscheiden voor zes typen hoofdlandschap in de gemeente. De hoofdlandschappen waren het Esdorpenlandschap (E), de Beekdalen (B), de Jonge Ontginningen (J), het Heide- en Bossenlandschap (H), de Smildervenen (S) en De Venen (V). Waar dat van toepassing was, is in elk van deze landschappen onderscheid gemaakt in diverse deelgebieden, waarvoor telkens een eigen cultuurhistorische karakteristiek is opgesteld (hoofdstuk 3). Zo valt het deel van Kamp Westerbork in de gemeente Midden-Drenthe geheel in het cultuurhistorisch attentiegebied 'H5 Schattenberg'. De grotere uitbreidingswijken van na de Tweede Wereldoorlog zijn aangegeven als de bebouwde kommen, waarin bijvoorbeeld gebouwd erfgoed uit de wederopbouwperiode aanwezig kan zijn. In die kernen is de relatie tussen de bebouwing en het landschap vaak veel minder goed herkenbaar (met uitzondering van oude wegenpatronen).

In hoofdstuk 4 is een voorzet voor het cultuurhistorisch beleid gegeven op basis van de indeling van het gebouwde erfgoed in de categorieën niet-waardevol tot zeer waardevol en op basis van de indeling in cultuurhistorische deelgebieden en cultuurhistorische attentiegebieden. Hoofdstuk 5 sluit af met de conclusies van het onderzoek en de aanbevelingen voor de toekomst. Daartoe behoren onder andere de aanbeveling tot het uitbreiden van de selectie te waarderen karakteristieke panden, het aanwijzen van gemeentelijke monumenten en de aanbeveling tot het opstellen van een cultuurhistorische beleidsadvieskaart op basis van de in dit rapport opgenomen cultuurhistorische waardenkaart.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Eeuwenlang veranderde het landschap geleidelijk en op kleine schaal. In de tweede helft van de 20e eeuw veranderde dit door veelal grootschalige, planmatige ingrepen in het landschap. Grote delen van het historisch ontwikkelde landschap zijn daarbij ten prooi gevallen aan grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd is men zich steeds meer het belang van cultuurhistorie en erfgoed gaan realiseren. Mensen voelen zich verbonden met een plek en ontlenen er een groot deel van hun identiteit aan. Desondanks bleef cultuurhistorie lange tijd van ondergeschikt belang bij ruimtelijke ontwikkelingen. Zonder een actief beleid en samenwerking van alle betrokkenen, is het duurzaam behoud van cultuurhistorische waarden niet gegarandeerd. Met ingang van 1 januari 2012 waren gemeenten op basis van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) al verplicht cultuurhistorische waarden te laten meewegen in de totstandkoming van een bestemmingplan. Naar verwachting zal in juli 2022 de nieuwe Omgevingswet worden ingevoerd. Bij het opstellen van omgevingsplannen zal dan eveneens rekening moeten worden gehouden met cultuurhistorische waarden.

Om rekening te kunnen houden met de cultuurhistorische waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen is het noodzakelijk inzicht te hebben in de aanwezige cultuurhistorische waarden en de manier waarop hiermee kan worden omgegaan. Derhalve heeft de gemeenten Midden-Drenthe de combinatie onderzoeks- en adviesbureau BAAC en MSP opdracht gegeven een cultuurhistorische waardenkaart op te stellen. Het onderhavige document vormt de toelichting op deze kaart. Tevens worden richtlijnen gegeven voor de omgang met cultuurhistorische waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen en suggesties gedaan voor een nadere verdieping van het onderzoek naar cultuurhistorische waarden in de gemeente.

Cultuurhistorie omvat archeologie (met name ondergrondse waarden, vaak niet zichtbaar in het landschap), bouwhistorie en historische geografie (bovengrondse waarden, nog zichtbaar in het landschap. Bij het onderhavige onderzoek zijn de archeologische waarden buiten beschouwing gelaten, aangezien in het verleden reeds voor de gemeente een archeologische verwachtings- en beleidskaarten zijn opgesteld.[1] Al in 2012 heeft de gemeente Midden-Drenthe een archeologische beleidsadvieskaart laten opstellen, waarin een overzicht wordt gegeven van de bekende (al dan niet gewaardeerde) archeologische vindplaatsen en terreinen en de archeologische verwachting binnen de gemeente. Op deze kaart zijn vrijwel uitsluitend ondergrondse archeologische resten gekarteerd. Historisch-geografische elementen of cultuurhistorisch relevante gebieden zijn niet op deze kaart opgenomen, met uitzondering van essen, Celtic fields, het Drentse Aa-gebied en kernen die voor de Tweede Wereldoorlog al bebouwd waren.[2] Het schaalniveau

[1] Tolsma & Marinelli 2012; Willemse, Verhagen & De Roode 2009.
[2] Willemse, Verhagen & De Roode 2009.

van de kaart is echter te grof om de kaart voor cultuurhistorische doeleinden te gebruiken (en was daar ook niet voor bedoeld). De kaart geeft namelijk geen inzicht in de bouwhistorische waarden (gebouwd erfgoed) en overige historisch-geografische waarden. Evenmin geeft de kaart inzicht in de wijze waarop planologisch gezien met deze waarden dient te worden omgegaan.

Wat is cultuurhistorie?

Wanneer men over cultuurhistorie spreekt, blijkt vaak dat veel onduidelijkheden bestaan over wat hieronder valt. Cultuurhistorie omvat drie vakgebieden; archeologie, bouwhistorie en historische geografie. Archeologie houdt zich voornamelijk bezig met het bodemarchief, waartoe zowel losse vondsten als grondsporen behoren. Tevens bestudeert de archeologie enkele bovengrondse verschijnselen uit de prehistorie en de middeleeuwen, zoals grafheuvels, hunebedden, schansen, dijken, landweren en dergelijke. Bouwhistorie betreft de studie van de bebouwde omgeving, zoals kerken, kastelen, bruggen, sluizen, maar ook tuinen en landgoederen. Historische geografie "bestudeert de ruimtelijke aspecten van menselijke activiteiten in het verleden… [en] de sporen die vroegere menselijke activiteiten in het landschap hebben achtergelaten". Hieronder vallen niet alleen elementen en patronen zoals (water)wegen, dijken, verkavelingspatronen, nederzettingsstructuren, heggen, houtwallen en poelen, maar ook het (historisch) bodemgebruik (akkers, heidevelden en dergelijke).[3]

1.2 Wettelijk kader

In nationale wetgeving is de zorg voor archeologie, cultuurhistorie en monumenten op dit moment geregeld in de Erfgoedwet 2016 en de Monumentenwet 1988 (Mw 1988), de Wet ruimtelijke ordening (Wro), het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), het Besluit omgevingsrecht (Bor), de Regeling omgevingsrecht (Ro), de Woningwet en de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Het is de bedoeling dat in 2021 wetten worden samengevoegd en dat de Omgevingswet van kracht wordt. In dit rapport zal tot die tijd nog naar de oude wetten verwezen worden.

1.2.1 Relevant beleid

Omgevingswet (invoering per juli 2022?)
In de Omgevingswet zullen een groot aantal wetten, waaronder de Wet ruimtelijke ordening, de Wet milieubeheer, de Crisis- en herstelwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Waterwet worden geïntegreerd in één nieuwe wet ('de Omgevingswet'). De Omgevingswet bestaat uit een vernieuwend stelsel van instrumenten die met elkaar samenhangen. Er wordt zelfs gesproken over een 'geestverruimend middel'. Met deze wet zal een integrale gebiedsbenadering gestimuleerd en gevolgd gaan worden, waarvan ook de omgang met cultureel erfgoed onderdeel zal zijn. Het omgevingsrecht moet inzichtelijk, voorspelbaar en makkelijk in gebruik zijn. Uitgangspunt is dat de gemeente zich actief en flexibel moet opstellen om snel en beter tot besluitvorming te komen en dat participatie van betrokkenen/belanghebbenden een integraal onderdeel van het besluitvormingsproces vormen.

[3] Renes 1999.

De centraal staande instrumenten zijn de omgevingsvisie en omgevingsplannen. De omgevingsvisie is de integrale langetermijnvisie over de noodzakelijke en de gewenste ontwikkelingen van de fysieke leefomgeving in de gemeente. Het is een politiek-bestuurlijk document dat de gemeente en haar inwoners bindt. Het richt zich op de fysieke leefomgeving als geheel zoals bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, cultuurhistorie, archeologie, landschappen, monumenten en natuur. Deze worden allen in samenhang beschouwd in de complexe dynamiek in onze samenleving. Het is geen gedetailleerd plan, maar beschrijft hoofdlijnen. Uitermate belangrijk is de participatie van direct betrokkenen. De omgevingsvisie zal worden uitgewerkt door het opstellen van omgevingsplannen, waarin de aandachtsvelden en raakvlakken voor specifieke deelgebieden zullen worden ondergebracht.

Erfgoedwet 2016 in relatie tot Omgevingswet 2022
Op 1 juli 2016 is de Erfgoedwet van kracht geworden en vervielen delen van de Monumentenwet 1988. De paragrafen voor de beschermde stads- en dorpsgezichten blijven van kracht tot de invoering van de Omgevingswet. In de Erfgoedwet is de zorg voor archeologische monumenten geregeld en is een onderhoudsplicht voor eigenaren van rijksmonumenten vastgelegd. De Erfgoedwet zal straks opgaan in de Omgevingswet (invoering juli 2022?).

Monumentenwet 1988
Gemeenten hebben te maken met de Monumentenwet 1988 en de Modernisering Monumentenzorg (MoMo).[4] De oude Monumentenwet regelde hoe gebouwen aangewezen kunnen worden als beschermd monument. De wet heeft betrekking op gebouwen en objecten, stads- en dorpsgezichten, (potentieel aanwezige) archeologische waarden en op het uitvoeren van archeologisch onderzoek. Met uitzondering van de stads- en dorpsgezichten en archeologische vindplaatsen, heeft de wet vooral betrekking op objecten. De MoMo heeft hier verandering in gebracht. Belangrijke doelen van de Modernisering van de Monumentenzorg zijn het stimuleren en ondersteunen van gebiedsgericht werken, het belang van cultuurhistorie binnen de ruimtelijke ordening, het formuleren van een visie op erfgoed en het verminderen van de administratieve lastendruk.

De nog vigerende delen van de Monumentenwet 1988 verplicht gemeenten op grond van artikel 15 een verordening vast te stellen die regelt dat een onafhankelijke commissie wordt ingesteld, waarin ten minste twee deskundigen op het gebied van de monumentenzorg zitting hebben (monumentencommissie). Gemeenten verlenen op grond van de Wabo, artikel 2.1 lid1 sub f, na het inwinnen van advies van de monumentencommissie (artikel 15 lid 2 Mw 1988), een vergunning voor het wijzigen van rijksmonumenten, tenzij er een vergunning wordt aangevraagd voor de sloop, een ingrijpende wijziging, een nieuwe bestemming of het reconstrueren van een Rijksmonument. Dan moet de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed adviseren. In veel gemeenten zijn de advisering over de monumentenzorg en de welstandszorg samengevoegd in een commissie Ruimtelijke kwaliteit. De Monumentenwet 1988 wordt in 2021 een integraal onderdeel van de Omgevingswet.

Wet ruimtelijke ordening (Wro) en Besluit ruimtelijke ordening (Bro)
De Wro biedt mogelijkheden om de herontwikkeling en exploitatie van cultureel erfgoed juridisch-planologisch te verankeren door een integrale ruimtelijke gebiedsvisie het uitgangspunt te laten zijn, mits de procedures snel doorlopen kunnen worden en geen jarenlange vertraging optreedt. Daarin ligt bij uitstek één

[4] Plasterk 2009.

van de mogelijkheden om cultureel erfgoed in overleg met belanghebbenden duurzaam te behouden voor de generaties na ons.
Daarom is met ingang van 1 januari 2012 in artikel 3.1.6. van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) geregeld dat de gemeente bij het vaststellen van een bestemmingsplan met cultuurhistorische waarden (boven de grond) én archeologische waarden (onder de grond) rekening moet houden. Naast de Wro en het Bro spelen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht), het Bor (Besluit omgevingsrecht) en de Wamz (Wet archeologische monumentenzorg) daarbij een belangrijke rol. In de gemeente Midden-Drenthe wordt bij de vaststelling van de bestemmingsplannen al aandacht gegeven aan archeologie. Dat gebeurt vooral via een doorvertaling van de archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart naar archeologische dubbelbestemmingen. In beperkte mate is dat momenteel aan de orde voor karakteristieke, bovengrondse waarden, zoals het gebouwd erfgoed, via de bouwaanduiding 'karakteristiek' bij gebouwen op de bestemmingsplankaarten.
Naast de 'traditionele' werkwijze via bestemmingsplannen, komt ook 'uitnodigingsplanologie' in steeds meer gemeenten aan de orde. Dit betreft het gericht doen van een uitvraag tot ontwikkeling, inclusief ideeën over producten, diensten en projecten, inclusief de plicht om zelf voor (een groot deel van) de financiering te zorgen en met de opdracht om zelf te zorgen voor steun in de omgeving van het initiatief.

Woningwet
In de Woningwet is in artikel 12, 12a, 12b en 12c geregeld dat het uiterlijk van een bestaand bouwwerk niet in ernstige mate strijdig mag zijn met redelijke eisen van welstand, beoordeeld naar criteria die zijn vastgelegd in een door de gemeenteraad vastgestelde Welstandnota. Er is een welstandscommissie of een stads- of dorpsbouwmeester die hierover adviseert aan het bevoegde gezag. De welstandscommissie of de stads- of dorpsbouwmeester kunnen voor ten hoogste drie jaar worden benoemd en éénmaal voor een termijn van drie jaar worden herbenoemd. In Midden-Drenthe is in 2011 een Welstandsnota vastgesteld en was tot 2019 een dorpsbouwmeester actief, die samenwerkte met de commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Cultuurhistorie van het Libau in Groningen.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en Besluit omgevingsrecht (Bor)
Met de komst van de Wabo en de Bor is het vergunningstelsel voor rijksmonumenten overgegaan van de Monumentenwet 1988 naar deze wet. In de Wabo is voor provinciale - en gemeentelijke monumenten een vergunningstelsel opgenomen en zijn voorwaarden en indieningsbescheiden voor een aanvraag om een vergunning geregeld.

1.2.2 Gemeentelijke taken

Gemeenten hebben de wettelijke taak om op lokaal niveau de ruimtelijke ontwikkelingen binnen hun grondgebied in goede banen te leiden. Dit doen zij vooral door middel van één of meerdere structuurvisies en daaraan gerelateerde bestemmingsplannen. Ten aanzien van geregistreerd cultureel erfgoed (monumenten) hebben de gemeenten middels de Monumentenwet mogelijkheden en verantwoordelijkheden met betrekking tot aanwijzing, advisering en behoud. Voor advies en toetsing zijn vaak monumentencommissies in het leven geroepen.

Met de verwachte inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021 is de gemeente verplicht een gemeentelijke adviescommissie in te stellen, die adviseert over onder meer ruimtelijke plannen, het wijzigen van gebouwen en monumenten en de

situering van en de ingrepen bij monumenten in hun omgeving. Op dit moment werkt een voorbereidingsteam van de gemeente Midden-Drenthe om de gevolgen van de Omgevingswet in beeld te brengen en zo mogelijk hierop te anticiperen. Eén van de speerpunten is het opstellen een omgevingsvisie voor de hele gemeente. Gemeenten hebben ook diverse taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van de archeologische monumentenzorg.

Monumentenverordening gemeente Midden-Drenthe
Gemeenten beschikken ten aanzien van de bescherming van cultuurhistorische waarden binnen ruimtelijke opgaven over een aantal juridische instrumenten. Het betreft de bestemmingsplannen, de omgevingsvergunningen, een beheersverordening, en een erfgoed- of monumentenverordening. In de monumentenverordening van de gemeente Midden-Drenthe is de relatie tussen de rijksoverheid en de gemeente geregeld om te voldoen aan Artikel 15 van de Monumentenwet 1988. De bescherming van erfgoed dat van lokaal belang is, is nog niet geregeld. De gemeente Midden-Drenthe heeft zich aangesloten bij een samenwerkingsverband in Drenthe en participeert in de commissie Ruimtelijke Kwaliteit en cultuurhistorie Midden-Drenthe. In de gemeente was, zoals eerder genoemd, tot 2019 een dorpsbouwmeester actief (dhr. D. van der Laan).

1.3 Visie en beleid

1.3.1 Het Rijk

In 2011 verscheen 'Kiezen voor karakter: visie erfgoed en ruimte'. In dit document ontvouwt het Rijk haar kijk op de rol van het cultureel erfgoed binnen ruimtelijke vraagstukken. Het doel is om het cultuurhistorische karakter van Nederland op gebiedsniveau te behouden en te versterken. De rijksoverheid richt zich daarbij uitsluitend op het onroerende erfgoed dat van nationale betekenis is. Het versterken van het karakter dient invulling te krijgen in de verbinding van het erfgoed met ruimtelijke opgaven; economie, veiligheid en duurzaamheid. Binnen het rijksbeleid zijn vijf speerpunten aangewezen:

1. Werelderfgoed: samenhang borgen, uitstraling vergroten;
2. Eigenheid en veiligheid: zee, kust en rivieren;
3. Herbestemming als (stedelijke) gebiedsopgave: focus op groei en krimp;
4. Levend landschap: synergie tussen erfgoed, economie, ecologie;
5. Wederopbouw: tonen van een tijdperk.[5]

In 2018 verscheen de brochure 'Erfgoed telt', waarin de Rijksoverheid het belang van erfgoed voor de samenleving nog eens heeft bekrachtigd. De Rijksoverheid heeft middelen beschikbaar gesteld voor de instandhouding van erfgoed en vraagt aandacht voor het erfgoed in onze leefomgeving en de verbindende kracht van erfgoed via de inzet van educatie en vrijwilligers. Het kabinet wil, behalve beschermen en ontwikkelen, erfgoed benutten voor actuele ruimtelijke opgaven zoals de energietransitie, klimaatadaptatie, de bouw van nieuwe woningen in steden en in krimpgebieden.[6]

De nationale speerpunten vereisen inzet van lokale overheden. Daarnaast zijn enkele speerpunten ook naar lokaal niveau te vertalen. De gemeente Midden-Drenthe kan met haar erfgoed vooral bijdragen aan de nationale speerpunten 3, 4 en 5. Herbestemming van panden is een actueel thema, mede door krimp van de bevolking en het verlies aan leefbaarheid in vooral de kleinere kernen in het buitengebied. In de gemeente Midden-Drenthe is de herbestemming van boerderijen, scholen en in mindere mate kerken actueel. Het thema 'levend

[5] Ministerie van OCW 2011.
[6] Ministerie van OCW 2018.

landschap' komt bij uitstek tot uitdrukking in het uitgestrekte buitengebied van Midden-Drenthe met niet alleen bijzondere beekdalen, oude esdorpen met omliggende essen en bos- en heiderestanten, maar ook de jonge veenontginningen en ruilverkavelingen. Ten aanzien van de wederopbouwperiode is pas onlangs meer aandacht voor het gebouwde erfgoed uit de periode 1945-1965 gekomen.

Tenslotte vormt de aanwezigheid van het Nationaal Monument Kamp Westerbork in de gemeente een belangrijke drager voor het materiële erfgoed (in de vorm van gebouwen en terreininrichting), maar vooral ook voor het immateriële erfgoed (in de vorm van alle herinneringen en verhalen die aan dit kamp en de Tweede Wereldoorlog verbonden zijn). De barakken in het kamp werden bovendien tot ruim na de Tweede Wereldoorlog nog bewoond door de Molukse gemeenschap, die vanuit Indonesië hier werden gehuisvest.

1.3.2 Provincie

Het vigerende ruimtelijke beleid van de provincie Drenthe is vastgelegd in de Omgevingsvisie voor de provincie Drenthe. In deze visie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen, waarbij vooral de eerstgenoemde structuurvisie veel raakpunten heeft met het cultureel erfgoed:

- de provinciale structuurvisie op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer (Wm);
- het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan op grond van de Planwet verkeer en vervoer

Omgevingsvisie – provinciale structuurvisie
Voor het behoud van cultuurhistorische waarden is vooral de Omgevingsvisie Drenthe 2018[7] van belang als provinciale structuurvisie op grond van de (huidige) Wet ruimtelijke ordening. De meest recente Provinciale Omgevingsvisie is vastgesteld op 3 oktober 2018.[8] In deze visie geeft de provincie Drenthe haar missie aan: 'Het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe passend bij deze kernkwaliteiten'. De provincie Drenthe wil ontwikkelen 'met ruimtelijke kwaliteit' vanuit de gedachte dat landschapskwaliteit een belangrijke factor voor vestiging is. Zij geeft daarbij zes verschillende kernkwaliteiten aan die de Drentse ruimtelijke identiteit inhoud geven. Het gaat om: landschap, cultuurhistorie, aardkundige waarden, archeologie, rust en natuur. Een zorgvuldige omgang met die kernkwaliteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen in de directe omgeving is van groot belang. Niet zorgvuldig omgaan met die kernkwaliteiten kan immers leiden tot verlies van de typisch Drentse ruimtelijke identiteit, door (meestal onherstelbare) aantasting van landschappelijke, bouwkundige, archeologische, ecologische en/of cultuurhistorische waarden. Kennis van de ligging en aard van die kernkwaliteiten (inventarisatie) en de waardering daarvan zijn dus van groot belang.

Cultuurhistorisch Kompas: Hoofdstructuur & beleidsvisie 2009
De provincie Drenthe heeft al in 2009 een belangrijke aanzet gegeven voor de inventarisatie van cultuurhistorische waarden door het 'Cultuurhistorisch Kompas: Hoofdstructuur & beleidsvisie' voor de provincie Drenthe uit te brengen.[9] In het Cultuurhistorisch Kompas is aan de hand van zeven tijdlagen en tien deelgebieden duidelijk gemaakt waar voor de provincie Drenthe de belangrijkste provinciale

[7] Provincie Drenthe 2018.
[8] Provincie Drenthe 2018.
[9] Provincie Drenthe 2009.

belangen zijn vertegenwoordigd. Bovendien zijn in dit Cultuurhistorisch Kompas de provinciale ambities weergegeven ten aanzien van het te volgen beleid. Het Cultuurhistorisch Kompas voorziet in een cultuurhistorische hoofdstructuur en een beleidsvisie hoe met het provinciale belang ten aanzien van cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan. Daarmee is het een belangrijk startdocument voor allerlei ontwikkelaars, gemeenten en bijvoorbeeld waterschappen die ingrepen in de omgeving willen plannen, uitvoeren of toetsen. Om die reden is het Cultuurhistorisch Kompas ook door vertaald naar de Omgevingsvisie Drenthe. Voor de gemeente Midden-Drenthe zijn in essentie alle tijdlagen van belang, omdat het landschap zich geleidelijk ontwikkelde tijdens alle in het Cultuurhistorisch Kompas beschreven tijdlagen. De gemeente Midden-Drenthe overlapt vooral met (grote delen van) de deelgebieden 5 ('Drentse Hoofdvaart – vormend land') en 6 ('De velden in centraal Drenthe – van nut maken van de stille heide'). De karakteristieken van deze gebieden zijn beschreven in het Cultuurhistorisch Kompas.[10] Provinciale, gebieds-specifieke sturing die relevant is voor de gemeente Midden-Drenthe geldt alleen voor het gebied Drentse Hoofdvaart ('gebied 2'). De Drentse Hoofdvaart loopt als belangrijke cultuurhistorische lijn door meerdere landschapstypen van de provincie Drenthe. Voor het overige deel van de gemeente geldt de provinciale ambitie per deelgebied. De provincie Drenthe ambieert bijvoorbeeld het behoud van de samenhang en de karakteristieken van typische esdorpen als Elp, Westerbork, Zwiggelte en Orvelte, in relatie tot de omliggende essen, beekdalen en de bijbehorende landschapsinrichting (houtwallen, esrandbosjes). Genoemd wordt ook het behouden (en zichtbaar maken) van de grote tijdsdiepte in de bossen rond het dorp Hooghalen (met grafheuvels, ontginningsblokken, werkverschaffing en Kamp Westerbork). Langs de Drentse Hoofdvaart wil de provincie sturen op het beleefbaar houden van de typerende lintbebouwing langs de Drentse Hoofdvaart, met doorzichten naar het achterliggende gebied. In de gemeente Midden-Drenthe is dat bijvoorbeeld van belang bij de as Hoogersmilde-Smilde-Bovensmilde. Hoewel niet langs de Drentse Hoofdvaart, vinden we jonge veenontginningen met karakteristieke bebouwing echter ook bij Nieuw-Balinge en Witteveen (bijlage 3).

Boerenland van alle tijd 2013
In het document 'Boerenland van alle tijd'[11] heeft de erfgoed-adviseur LIBAU drie verbindende cultuurhistorische en landschappelijke thema's samengevat die op basis van bestaande beleids- en visiedocumenten van belang zijn voor de gemeente Midden-Drenthe. Die thema's zijn:

1. Thema landbouw
   Specifieke aandacht voor de esdorpen, de landbouwontginning Witteveen, cluster broekstreek, het samenhangende esdorpenlandschap van essen-veld-boerderijen, Celtic fields, de ruilverkaveling met ruilverkavelingsboerderijen, de aan landbouw gerelateerde gebouwen en complexen (en in samenhang daarmee de schaalvergroting en innovatie van de landbouw door de jaren heen);
2. Thema water en wegen (en/of ontginning)
   Specifieke aandacht voor waterwegen, het beekdal Oude Diep, de Drentse Hoofdvaart, Oranjekanaal, kanaaldorpen, sluizen, bruggen, prehistorische route, landwegen, keiwegen en ontginningswegen;
3. Thema Tweede Wereldoorlog en wederopbouw.

[10] Provincie Drenthe 2009.
[11] Van der Heide 2013.

Specifieke aandacht voor Kamp Westerbork, tankgrachten, bunkers, camouflageboerderijen, wederopbouwboerderijen, herbouw Elp, Hooghalen en de Molukse gemeenschap (Westerbork, de 'Smildes').

Erfgoedverkenning 2015
In 2015 heeft de provincie Drenthe een Erfgoedverkenning laten opstellen, waarin een paragraaf is gereserveerd voor het zogenaamde 'immobiel erfgoed', waartoe worden gerekend: gebouwde monumenten, archeologie *in situ* (archeologische monumenten), cultuurlandschap en historische geografie.[12] Het provinciaal belang in de werkvelden cultuurhistorie en archeologie is verankerd in de Omgevingsvisie Drenthe en in de Provinciale Omgevingsverordening. Daarnaast worden alle gemeentelijke bestemmingsplannen in vooroverleg beoordeeld op de doorwerking van cultuurhistorie en archeologie en het provinciaal belang. Voor de provinciale gebouwde monumenten geldt de Provinciale Monumentenverordening. Voor de archeologische monumenten geldt het uitgangspunt dat archeologische resten ter plaatse in de bodem (*in situ*) behouden blijven (en als dat niet mogelijk is: *ex situ* behoud, ofwel opgraven). Ten aanzien van het cultuurlandschap en de historische geografie is gesignaleerd dat nog onvoldoende kennis bestaat over zowel de Drentse zogenaamde 'jonge ontginningen' als de ruilverkavelingen en het naoorlogse landschap.[13] Daar liggen dus kansen voor de toekomst.

De provincie heeft echter wel zorg over de verankering van archeologische waarden en cultuurhistorische waarden: waar dit voor archeologische waarden via de beleidsadvieskaarten en archeologische dubbelbestemmingen in bestemmingsplannen vaak al wel goed geregeld is, geldt dat meestal nog niet voor bovengrondse cultuurhistorische waarden. Dit rapport hoopt voor de gemeente Midden-Drenthe in deze laatste lacune te voorzien, door een gebiedsgerichte benadering te presenteren van karakteristieke gebieden (cultuurhistorische deelgebieden en cultuurhistorische attentiegebieden) en van karakteristiek gebouwd erfgoed (Rijksmonumenten, provinciale monumenten en van een selectie karakteristieke panden).

1.3.3 Gemeente

Het beeld dat de gemeentelijke overheid heeft van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen is doorgaans beschreven in een structuurvisie. In deze visie dient de ambitie die de gemeentelijke overheid heeft ten aanzien van de omgang met het erfgoed, met alle ruimtelijke kansen en knelpunten, onder woorden te worden gebracht. De structuurvisie voor Midden-Drenthe voor de periode 2012-2030 is getiteld: 'Platteland Leeft: De mens centraal, kwaliteit voorop'.[14] Deze structuurvisie geeft op hoofdlijnen richting aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente tot 2030 en vormt daarmee het kader voor de integrale afweging van concrete ruimtelijke beslissingen. De gemeente profileert zich als een echte plattelandsgemeente, waarin de lage woningdichtheid veel ruimte creëert voor ander gebruik van de grond. Naast wonen, vormen landbouw, natuur en recreatie daarom de belangrijkste pijlers van het landschap.
In deze gemeente wordt gemengde landbouw afgewisseld door natuur. Vanwege de ligging op het Drents Plateau kent de gemeente op de zandgronden een gevarieerd esdorpenlandschap, dat gekarakteriseerd werd door brinkdorpen, essen, heidevelden en hooilanden in de beekdalen. Aan de westelijke en oostelijke randen daarvan liggen de (voormalige) hoogveengebieden, met jonge

[12] Steenhuis Meurs 2015, 22.
[13] Steenhuis Meurs 2015, 22.
[14] Gemeente Midden-Drenthe 2012 (vastgesteld).

veenontginningen langs de Drentse Hoofdvaart en bij Nieuw-Balinge en Witteveen.

De gemeente Midden-Drenthe heeft de ambitie 'een levendige plattelandsgemeente' te zijn. Om die te behouden en te versterken, zet zij in op kwalitatieve groei van de leefomgeving en op enkele plekken een 'kwantitatieve groei'. Juist in de kwalitatieve groei van de leefomgeving past een zorgvuldige omgang met cultuurhistorische waarden goed, omdat die kunnen bijdragen aan een hoge kwaliteit van de leefomgeving. De kwantitatieve groei is voorzien voor de kern Beilen, die via haar goede aansluiting op de A28 en de spoorlijn als 'entree' voor de hele gemeente kan dienen. Beleidsmatig onderscheidt de gemeente drie typen landschap, ieder met een eigen ontwikkelingsrichting (en eigen cultuurhistorische karakteristiek!):[15]

1. *Grootschalig plattelandsgebied op het voormalige hoogveen*

'De gebieden in het noordwesten van de gemeente rond de Drentse Hoofdvaart en langs de zuidoostgrens van de gemeente rond Nieuw-Balinge en Witteveen. Het zijn de meest open gebieden van Midden-Drenthe, vrijwel overal is hier de horizon te zien. De veenontginning van het gebied heeft geresulteerd in een strenge rationele verkaveling met rechte sloten haaks op de hoofdontsluiting van het gebied (weg en/of vaart), waarlangs ook de bebouwing zich als een lint heeft ontwikkeld'.

2. *Plattelandsgebied op het zand, met een grote variatie in maat en schaal van het landschap*

'De zandgronden kennen een grotere diversiteit aan landschappen. Zoals bijvoorbeeld te zien is in het gebied gelegen ten noorden van het Oranjekanaal, rondom Wijster of Eursinge. Het grootste deel van het gebied is nog altijd in agrarisch gebruik, waarbij akkerbouw en weiden elkaar afwisselen. Daartussen liggen met name in het noorden de bossen en meer verspreid over het gebied de heidevelden. De verkaveling vormt een lappendeken met een grote variatie in kavelrichtingen. Wel zijn hierbinnen de escomplexen nog herkenbaar. Door de opgaande beplantingen langs wegen en op de perceelgrenzen is het gebied minder open dan de veengronden en zijn telkens andere doorzichten te ervaren.'

3. *Het kleinschalige beekdalenlandschap*

'De gebieden in de (voormalige) beekdalen hebben een fijne korrel qua maat en schaal van ontwikkelingen. De verkaveling van de percelen loopt loodrecht op de beek en vormt zo een slingerende strook door het landschap met veelal weidegronden. De beekdalen worden vaak begrensd door een stevige houtwal of laan. Met uitzondering van de randen van het beekdal is vrijwel geen bebouwing te vinden, met als grote uitzondering Beilen, dat op een kruispunt van beekdalen ligt. Het beekdalenlandschap kent een gemengd gebruik met agrarische gronden en natuurontwikkeling in combinatie met recreatie'.

Hoewel een expliciete paragraaf over cultuurhistorisch erfgoed niet is opgenomen in de gemeentelijke structuurvisie, klinkt een goede omgang met dat erfgoed wel degelijk door in maar liefst zeven van de tien pijlers voor het gemeentelijk beleid, als we ervan uitgaan dat een zorgvuldige omgang met cultuurhistorisch erfgoed bijdraagt aan een hoge kwaliteit van de kernen en het omliggende landschap: [16]

- Midden-Drenthe zet in op haar pijlers *wonen, landbouw, natuur en recreatie;*

[15] Overgenomen uit: Gemeente Midden-Drenthe 2012 (vastgesteld), 13-14.
[16] Gemeente Midden-Drenthe 2012 (vastgesteld).

- Vanwege de grote diversiteit aan dorpen en buurten wordt per dorp of buurt bekeken *welke strategie passend is voor een kwaliteitsimpuls* en het versterken van de dorpsgemeenschappen. Naast de inzet op Beilen Centraal ligt het accent in Westerbork op *inbreiding* en bij Smilde en Bovensmilde op *herstructurering*. De overige kernen *groeien op passende wijze, in het ritme van het dorp*;
- Midden-Drenthe heeft *uitnodigende entrees*, zowel vanaf de A28 of de N381, als rondom het treinstation van Beilen;
- *Nieuwe ontwikkelingen in Midden-Drenthe passen binnen de landschappelijke schaal, waarbinnen een ontwikkeling ingepast dient te worden, en dragen bij aan de levendigheid van deze dorpen en buurten*;
- Midden-Drenthe biedt boeren de ruimte om hun bedrijven te ontwikkelen tot florerende ondernemingen *op een wijze die past bij het landschap* waarin de onderneming gelegen is;
- Midden-Drenthe geeft *ruimte aan de natuur* om de ontbrekende schakels in de Ecologische Hoofdstructuur in te vullen met *waardevolle natuur* en draagt zo bij aan een levendig platteland (vooral van belang voor beekdalen en bossen);
- Midden-Drenthe introduceert een integrale aanpak voor de waterhuishouding binnen de gemeente, waarbij, door het vasthouden van water in het gebied, wordt bijgedragen aan *versterking van de landbouw en de natuurontwikkeling*, wat op zijn beurt weer bijdraagt aan *een levendig platteland, waar ook toeristen graag op bezoek komen*.

Een belangrijk streven benoemd in de beleidsambitie 'Zorgen voor het Landschap' is om de al bestaande belangrijke lijnen in het landschap te respecteren, waarbij die '*geen ontwikkelings-assen vormen die als barrière werken*'. In het bijzonder betreft dat de zone tussen de A28 en het spoor, maar ook de N381 en de Drentse Hoofdvaart. Bovendien wil de gemeente Midden-Drenthe 'de verschillende landschappen (voormalig hoogveen, zandgronden en beekdalen) als *identiteitsdragers van (Midden-)Drenthe zichtbaar houden en versterken*'.[17]

Tenslotte lezen we bij de beleidsambitie 'Genieten van het Platteland' het streven om de Toeristische Overstappunten ('TOPs') te laten zorgen voor een prettige spreiding van de toeristen over het gebied, met *gezelligheid in de dorpen en rust en ruimte'* en: 'Recreatieondernemers *gaan bewust om met het omliggende landschap* en dragen hun steentje bij aan het leven op het platteland. Soms door het landschap te onderhouden, soms door te investeren in extra voorzieningen die zowel door gasten als door buurtbewoners gebruikt kunnen worden in de natuurgebieden'.

Het voorgaande kort samengevat, leidt tot de volgende conclusie. Bij de gemeentelijke opgaven voor herbestemmen, inbreiden, herstructureren, met kwaliteit uitbreiden en het verder ontwikkelen van natuur, toerisme en de leefbaarheid van de kernen wordt <u>ruime aandacht</u> gevraagd voor <u>inpassing</u> van ruimtelijke ontwikkelingen in de bestaande dorpen en het omliggende landschap. Dat impliceert een zorgvuldige omgang met het cultuurhistorisch erfgoed, zoals dat in de gemeente Midden-Drenthe in zeer ruime mate aanwezig is. Dat wil overigens niet zeggen dat die ontwikkelingen daardoor onmogelijk worden. De gemeentelijke ambitie is juist om ontwikkelingsrichtingen te stimuleren die aansluiten bij de identiteitsdragers van (Midden-)Drenthe ('zichtbaar houden en versterken'). In de dagelijkse praktijk betekent dit beleid dus iets anders dan het kiezen voor de gemakkelijkste weg, zoals het slopen of verminken van bestaande

[17] Gemeente Midden-Drenthe 2012, 18-19.

bebouwing. Ook '*tabula rasa*-ontwikkelingen' waarbij oorspronkelijke landschapskarakteristieken worden genegeerd en aangetast bij de herontwikkeling van een gebied passen zeker niet bij de gemeentelijke en provinciale ambitie. Een op respectvolle manier herbestemmen van gebouwd erfgoed is een belangrijke voorwaarde voor het duurzaam behoud van cultureel erfgoed. Op vergelijkbare wijze geldt dat ook voor het op respectvolle wijze herinrichten en/of ontwikkelen van gebieden.

1.4 Gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart

Conform het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) dienen gemeenten cultuurhistorische waarden te laten meewegen in de totstandkoming van een bestemmingsplan. Hierbij dient in de toelichting op een bestemmingsplan '*een beschrijving* [te worden gegeven] *van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden*'. Om dit kunnen doen, is een inventarisatie van de aanwezige cultuurhistorische waarden noodzakelijk; een zogenaamde kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' (zie bijlage 1). Deze kaart geeft op overzichtelijke wijze inzicht in de historisch gevormde ruimtelijke structuur van het landschap en de waardevaste elementen of gebieden, die door de wet (rijksmonumenten) of bij verordening (provinciaal of gemeentelijk) worden beschermd. In één oogopslag is daarmee zichtbaar wat de historische structuur van een gebied is en met welke waarden rekening moet worden gehouden bij ruimtelijke ontwikkelingen. Als aanvulling hierop geeft de cultuurhistorische waardenkaart met de bijbehorende toelichting een overzicht van de verschillende landschapstypen, de cultuurhistorische deelgebieden en hun landschappelijke karakteristiek (bijlage 2). Deze laatste kaart dient met de toevoeging van de zogenaamde 'cultuurhistorische attentiegebieden' tevens als signalering van gebieden, die bij ruimtelijke ingrepen bij voorkeur ontzien worden of waar extra zorgvuldigheid gewenst is bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent overigens niet dat de zones buiten de cultuurhistorische attentiegebieden geen behoudenswaardige cultuurhistorische waarden hebben. Het centrale doel van de kaarten is vergroting van de kennis over de historische en landschappelijke structuur van de gemeente Midden-Drenthe in relatie tot het gebouwde erfgoed in de gemeente, zodat hiermee bij ruimtelijke ontwikkelingen op een verantwoorde manier rekening kan worden gehouden. De kaarten zijn met nadruk niet bedoeld om de mogelijkheden voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen te beperken. In tegendeel: de kaarten dienen als inspiratiebron voor ontwerpers, waarbij het behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit (het zichtbaar houden en versterken van de identiteitsdragers van de gemeente Midden-Drenthe) voorop staat.

Attentiegebieden

Op de cultuurhistorische waardenkaart (bijlage 2) van de gemeente Midden-Drenthe zijn zogenaamde cultuurhistorische attentiegebieden aangegeven. Deze gebieden worden gekenmerkt door een grotendeels intacte historische structuur en grote landschappelijke gaafheid in vergelijking met de omringende gebieden en geven daarmee inzicht in de ontwikkelingsgeschiedenis en tijdsdiepte van het (cultuur)landschap. De cultuurhistorische karakteristieken van de attentiegebieden wordt beschreven in de toelichting op de cultuurhistorische waardenkaart. Vanwege de waardevolle cultuurhistorische structuur en karakteristieke ruimtelijke samenhang dienen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden gepaard te gaan met extra zorgvuldigheid.

1.5 Ligging van het gebied

Het onderzoeksgebied betreft het gehele grondgebied van de gemeente Midden-Drenthe. In figuur 1.1 is de ligging van het onderzoeksgebied en van de verschillende kernen weergegeven. Het onderzoeksgebied grenst in het noordwesten aan de gemeente Ooststellingwerf, in het noorden aan de gemeenten Noordenveld en Assen, in het noordoosten aan de gemeente Aa en Hunze, in het zuidoosten aan de gemeente Coevorden, in het zuiden aan de gemeente Hoogeveen en in het westen aan de gemeente Westerveld. Het grondgebied van de gemeente Midden-Drenthe is uniek door haar verscheidenheid. De huidige gemeente Midden-Drenthe is in 1998 ontstaan door samenvoeging van de gemeenten Beilen, Smilde en Westerbork onder de naam Middenveld. Rond de eeuwwisseling is die naam gewijzigd in Midden-Drenthe. De gemeente telde op 1 januari 2020 ruim 33.000 inwoners die op een oppervlakte van circa 341 km^2 wonen/werken/recreëren.

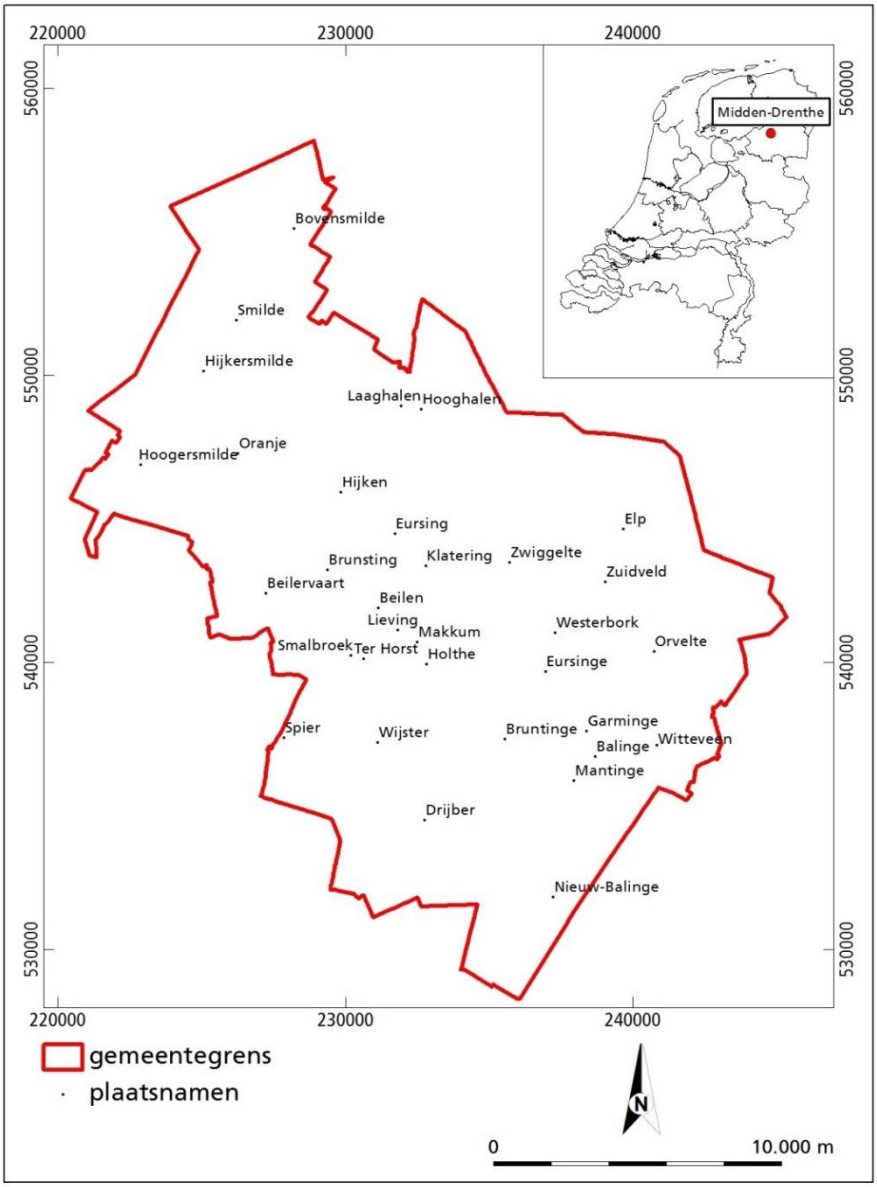

Figuur 1.1 Ligging van het onderzoeksgebied en de belangrijkste dorpen en kernen (gemeente Midden-Drenthe).

1.6 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek naar de cultuurhistorische waarden van de gemeente Midden-Drenthe beschreven. Na dit inleidende hoofdstuk zal een hoofdstuk worden gewijd aan de onderzoeksopzet. In hoofdstuk 3 zal nader worden ingegaan op de inventarisatie van de cultuurhistorische waarden en de totstandkoming van de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' en de Cultuurhistorische waardenkaart, met daarop 'Cultuurhistorische deelgebieden'. Tot slot zal in hoofdstuk 4 nader worden ingegaan op een voorstel voor de beleidsrichtlijn die is verbonden aan de cultuurhistorische waardenkaart. Hierbij zullen tevens suggesties worden gedaan voor verdieping van de cultuurhistorische waardenkaart.

1.7 Dankwoord

De totstandkoming van de cultuurhistorische waardenkaart heeft langere tijd geduurd dan voorzien vanwege een late start, de noodzaak voor enig aanvullend werk en diverse persoonlijke omstandigheden in het projectteam. Nog tijdens het project is in 2018 Dick Visse van Bureau MSP overleden aan wie we veel dank verschuldigd zijn voor de waarderingen van het gebouwd erfgoed (samen met zijn vrouw Truce Visse) en het opstellen van de beleidsvisie voor de gemeente. Het rapport is mede tot stand gekomen in samenwerking van de projectgroep cultuurhistorische waardenkaart gemeente Midden-Drenthe, waaraan hebben deelgenomen: S. van Veen (projectleider), voormalig dorpsbouwmeester D. van der Laan, S. van Dijk, I. Dragt, M. de Heer, M. Huisjes, M. Gerrits, M. Lammers en I. Zwartkruis. Daarnaast is dank verschuldigd aan de klankbordgroep met daarin de vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke organisaties (Dorpenoverleg Midden-Drenthe: W. Tanis; Natuurmonumenten: R. Popken; Drents Landschap: F. van der Velden en A. Verbers; Plattelandsontwikkeling en Welzijnswerk Midden-Drenthe: J. Verdijk; het waterschap Delta Overijssel: R. van Toorn, J. Diels en W. Kastelein; provincie Drenthe: S. van Dijk; Erfgoed Drenthe: M. Terpstra) voor hun kritische beschouwing en aanvulling van de cultuurhistorische elementenkaart. Voor het inventariseren van aanvullende cultuurhistorische elementen is tevens dank verschuldigd aan de AWN, afd. 1 Noord-Nederland (F. van den Beemt) en R. Matien (Historische Vereniging Smilde).

1.8 Administratieve gegevens

Provincie:	Drenthe
Gemeente:	Midden-Drenthe
Toponiem:	Gemeente Midden-Drenthe
Datum opdracht:	9 april 2014
Datum conceptrapportage / def.:	18 juni 2018 / 15 september 2021
BAAC-projectnummer:	V-14.0099
Coördinaten:	228.883/558.166
	245.393/541.616
	236.067/528.202
	220.391/545.735
Kaartbladen:	12C, 12D, 17A t/m 17E en 17G
Oppervlakte:	345,8 km^2
Type onderzoek:	Cultuurhistorische Waardenkaart
Opdrachtgever:	Gemeente Midden-Drenthe
	Contactpersoon: dhr. S. van Veen
	Postbus 24

	9410 AA Beilen
Beheer documentatie:	Archief BAAC
Uitvoerder:	BAAC, vestiging ‘s-Hertogenbosch Graaf van Solmsweg 103 5222 BS ’s-Hertogenbosch Tel. 073-6136219
Projectleider:	dhr. dr.ir. L.A. Tebbens
Rapportversie	Definitief, 21 september 2021

2 Onderzoeksopzet

2.1 Inleiding

Het samenstellen van de cultuurhistorische elementenkaart vormt een belangrijke stap in het proces om de cultuurhistorische waarden van een gebied en van gebouwen in kaart te brengen. De kaart brengt de kenmerken en de structuur van het historische gevormde landschap en de daarin gelegen gebouwen op overzichtelijke manier in beeld, waardoor deze gebruikt kan worden als kennis- en als inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Om tot een cultuurhistorische waardenkaart te komen, die bruikbaar is bij ruimtelijke ontwikkelingen, is het onderzoek opgesplitst in een aantal fasen. Ten eerste is een inventarisatie gemaakt van de binnen de gemeente bekende historisch-geografische en bouwhistorische elementen, aangevuld met een kartering van historische structuren gebaseerd op oude kaarten en overige bronnen. Dit heeft geresulteerd in de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' (zie bijlage 1). Op basis van de cultuurhistorische elementenkaart is vervolgens de Cultuurhistorische waardenkaart (zie bijlage 2) opgesteld, waarop cultuurhistorische deelgebieden en cultuurhistorische attentiegebieden zijn aangegeven. Tot slot is voor het gebouwd erfgoed en de cultuurhistorische deelgebieden en de attentiegebieden een beleidsrichtlijn opgesteld. In de navolgende paragrafen wordt een uitgebreide beschrijving van de werkwijze weergegeven.

In de paragrafen 3.2 en 3.3 komen de cultuurhistorische elementen, onderverdeeld in wettelijk beschermde rijksmonumenten, de provinciale monumenten (bescherming via provinciale monumentenverordening) en de waardevolle elementen of gebieden (niet bij wet of verordening beschermd) aan de orde. De cultuurhistorische waardenkaart is een afgeleide van de cultuurhistorische elementenkaart. Op basis van de ruimtelijke en historische samenhang per deelgebied is de gemeente opgedeeld in 'cultuurhistorische deelgebieden' en 'cultuurhistorische attentiegebieden'. Van deze deelgebieden is in paragraaf 3.4 de historische structuur en huidige situatie beschreven.

Figuur 2.1 Uitsnede van een kaart uit de eerste helft van de 17e eeuw, waarop duidelijk het landschap van de gemeente Midden-Drenthe en de aangrenzende gebied is gekarteerd. Zo zijn de grote venen in het westen en zuiden alsmede de beken en bossen te zien.

2.2 Kaart 'Waardevolle elementen en gebieden'

2.2.1 Methodiek karakterisering gebouwd erfgoed

Ten behoeve van de inventarisatie van haar gebouwd erfgoed heeft de gemeente Midden-Drenthe opdracht verstrekt om van 624 panden een bouwhistorische opname te verrichten. De opnamen zijn gedaan door Bureau MSP te Gouda (D. Visse).[18] Bij die opname werd – voor zover mogelijk – vanaf de openbare weg het exterieur van het te waarderen pand beoordeeld in relatie tot de directe omgeving van het pand. Indien een schouw vanaf de openbare weg niet mogelijk was (bijvoorbeeld door bosschages), dan kon het pand niet gewaardeerd worden. Het interieur van de panden is niet opgenomen, omdat dit geen onderdeel uitmaakte van de opdracht. Bij de start van de opdracht verstrekte de gemeente Drenthe een Excel-lijst met de adressen van 624 panden, die op de bestemmingsplankaarten (ijkpunt: augustus 2014) staan aangeduid als 'karakteristieke panden'. De reden waarom die panden als 'karakteristiek' staan aangeduid, is overigens in het verleden vaak niet consequent vastgelegd. Deze lijst was namelijk in de loop der tijd organisch gegroeid en niet verkregen als resultaat van een systematische studie of inventarisatie. De redengevende omschrijvingen of geobjectiveerde waardestellingen voor deze 'karakteristieke panden' ontbraken voor alle panden op de lijst (met uitzondering van eventuele Rijksmonumenten of provinciale monumenten). Adressen in de kern Laaghalen zijn besproken onder Hooghalen.

[18] Dick Visse is helaas overleden tijdens het rapportagetraject van dit project. Bureau MSP is niet langer actief. L.A. Tebbens heeft de uiteindelijke catalogusformulieren gestandaardiseerd en opgemaakt.

Uit de eerste bouwhistorische opnamen kwam naar voren dat de gemaakte voorselectie van panden onvolledig is. Tijdens de opnamen bleek namelijk dat het aantal karakteristieke panden mogelijk tweemaal zo groot is. De reden daarvoor is dat een groot aantal karakteristieke boerderijen, woonhuizen of panden uit de periode met jongere bouwkunst (= 1900-1940, de periode die werd beoordeeld tijdens het Monumenten Inventarisatie Project) en een aantal panden uit de wederopbouwperiode (1945-1965) nog niet eerder systematisch zijn geïnventariseerd. Geschat werd dat het totaal aantal panden dat als karakteristiek gebouwd erfgoed mogelijk een plek zou kunnen verdienen op de Cultuurhistorische elementenkaart, in de orde van circa 1200 panden kan liggen. Die lacune werd al bij de start van de eerste veldopnamen gesignaleerd richting de opdrachtgever. Budgettair was het helaas niet mogelijk om circa 600 panden aanvullend op te nemen, waardoor de inventarisatie nog niet gemeentedekkend is. De gemeente heeft wel besloten om aan de eerste lijst nog 40 panden toe te voegen met woningen of complexen die gerekend worden tot de wederopbouwperiode (1945-1965). De selectie was overigens ruim genomen: drie van de 40 panden bleken op grond van het vermelde bouwjaar mogelijk vooroorlogs te zijn en drie panden waren van (net) na 1965.

Uiteindelijk konden 632 panden worden gewaardeerd, bleken vijf karakteristieke panden vanwege sloop/nieuwbouw niet meer aanwezig en kon van acht panden geen waardering worden uitgevoerd, omdat die niet goed zichtbaar waren vanaf de openbare weg (tabel 2.1). In verband met privacy-overwegingen is in die laatste situatie het erf niet betreden. Enkele rijksmonumenten en provinciale monumenten stonden niet op de lijst van te inventariseren panden, maar zijn later wel toegevoegd aan de inventarisatielijsten. Voor de desbetreffende 18 panden is geen veldwaardering uitgevoerd, maar volgt de waardering als ‘waardevol pand’ uit de redengevende omschrijving in het rijksmonumentenregister of het provinciale monumentenregister. Eén beschermde terreinaanleg in Nieuwe-Balinge en één archeologisch rijksmonument in Orvelte bleken terreinen zonder bebouwing te zijn: ook die terreinen zijn dus niet gewaardeerd, maar staan voor de volledigheid wel in de catalogusformulieren. De overige rijksmonumenten en provinciale monumenten zijn wel in het veld gewaardeerd en staan dan onder één adresregel in de inventarisatielijsten. In enkele gevallen zijn een hoofdgebouw en bijgebouw(en) op één adres als apart rijksmonument aangegeven. Op één adres kunnen dus meerdere rijksmonumenten geregistreerd staan, bv. zeven rijksmonumenten op Hoogeveenseweg 24 te Nieuwe-Balinge (rijksmonumentaal munitiemagazijnencomplex Koude Oorlog, waarvan één terreinaanleg, drie bunkerensembles en drie panden) of drie rijksmonumenten op Zwiggelterweg 4 te Hooghalen (rijksmonumentaal complex ‘huize Dennerode’ met een landhuis en bijgebouwen).

Verder moet worden opgemerkt dat sommige woningen of complexen gelijktijdig zijn gebouwd en een samenhangende bouwmassa vormen. Eén gewaardeerd pand kan dus uit meerdere adressen bestaan. Voorbeelden zijn de adressen Tramweg 38 en 39 te Smilde (een dubbel woonhuis), of het blok woningen met de adressen Esdoornlaan 6 tot en met 14 te Beilen (wederopbouwperiode), die als één complex van vijf naoorlogse woningen gewaardeerd zijn. In die situaties is de bouwmassa van het pand of blok altijd als samenhangend geheel en/of ensemble gewaardeerd. Waar dat van toepassing was (bijvoorbeeld boerderijcomplexen of kerken), werd een pand gewaardeerd in samenhang met eventuele bijbehorende los staande of aangebouwde bijgebouwen. Dat betrof bijvoorbeeld schuren en bakhuisjes bij boerderij-hoofdgebouwen op hetzelfde erf of kadastrale perceel en bij kerken waren dat de bijbehorende pastorie en consistorie in de directe nabijheid.

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat de aantallen panden, adressen, woningen, complexen, rijksmonumenten en provinciale monumenten dus per kern sterk kunnen variëren en zeker niet één-op-één gelijk kunnen worden gesteld als totalen berekend moeten worden. In de catalogusformulieren zijn per adres en per pand de details te achterhalen (zie bijlage 3).

Tabel 2.1 Overzicht van het aantal gewaardeerde panden per kern in de gemeente Midden-Drenthe (inclusief de wederopbouwperiode 1945-1965).

Kern	Gewaardeerde panden (deze studie)	Waardering o.b.v. register (rijks- of provinciaal monument)	Niet te waarderen (slecht zichtbaar)	Niet meer aanwezig (bv. sloop) of dubbel adres	Totaal
Balinge	3	-	-	-	3
Beilen-Brunsting	201	-	4	4	209
Bovensmilde	20	-	-	-	20
Bruntinge	3	-	-	-	3
Drijber	13	-	-	-	13
Elp	14	1	-	-	15
Eursinge	15	-	-	-	15
Garminge	11	-	-	-	11
Hijken	20	1	1	-	22
Hoogersmilde	19	1	2	-	22
Hooghalen	53	-	1	-	54
Mantinge	3	-	-	-	3
Nieuw-Balinge	3	6	-	-	9
Nieuweroord	12	-	-	-	12
Oranje	1	-	-	-	1
Orvelte	36	3	-	-	39
Smilde	46	1	-	-	47
Spier	6	-	-	-	6
Westerbork	43	-	-	2	45
Wijster	26	-	-	-	26
Witteveen	23	1	-	-	24
Zuidveld	1	-	-	-	1
Zwiggelte	21	4	-	-	25
1945-1965 (div. kernen: Zie tabel 2.2)	39	-	-	1	40
Totaal	**632**	**18**	**8**	**7**	**665**

De inventarisatielijsten met gewaardeerde adressen/panden zijn opgenomen als catalogusformulieren per kern (bijlage 3). In bijlage 4 is een overzicht van de waardering per pand en per kern opgenomen. Indien dat door de gemeente Midden-Drenthe was aangeleverd, dan is daarin tevens een foto en een uitsnede van de kadastrale situatie en het bestemmingsplankaartje bijgevoegd. Voor de acht panden die niet gewaardeerd konden worden, is bij vergunningaanvraag voor sloop of wijziging van het desbetreffende pand een nadere beoordeling nodig en toestemming om het erf te betreden. In tabel 2.2 staan de adressen van panden die niet gewaardeerd konden worden. Twee panden in Beilen hadden een 'dubbel adres': de kerk op de hoek van de Hekstraat 40 en Pr. Hendrikstraat 5 en het 'Marskramer-pand' op de hoek van de Brinkstraat 34-34A en Pr. Bernhardstraat 9. Het pand is dan onder één adres gewaardeerd. In de inventarisatieformulieren

voor Beilen zijn dus twee adressen komen te vervallen en wordt verwezen naar respectievelijk Hekstraat 40 en Brinkstraat 34-34A.

Tabel 2.2 Overzicht per kern van panden die niet gewaardeerd konden worden.

Kern	Adres en huisnr.
Beilen	Beilervaart 29 Beilervaart 32 Beilervaart 57 Terhorst 15 en 17
Hijken	Oranjekanaal Zuidzijde 33a
Hoogersmilde	Beilervaart 8 Rijksweg 254
Hooghalen	Laaghalerveen 13

Voor de wederopbouwperiode 1945-1965 is één inventarisatielijst gemaakt voor diverse kernen samen (zie bijlage 3). Tabel 2.3 toont per kern hoeveel panden uit de wederopbouwperiode zijn gewaardeerd. Tussen deze panden zaten geen provinciale monumenten of rijksmonumenten en alle panden waren goed te waarderen. Eén pand in Beilen bleek al gesloopt te zijn.

Tabel 2.3 Overzicht van het aantal gewaardeerde panden per kern in de gemeente Midden-Drenthe (wederopbouwperiode 1945-1965).

Kern	Gewaardeerde panden (deze studie)	Niet meer aanwezig (gesloopt)	Totaal
Beilen	14	1	15
Bovensmilde	7	-	7
Hijken	4	-	4
Hoogersmilde	1	-	1
Hooghalen	2	-	2
Smilde	1	-	1
Westerbork	8	-	8
Witteveen	2	-	2
Totaal	**39**	**1**	**40**

2.2.2 Waarderingscriteria gebouwd erfgoed

De schouw vanaf de openbare weg had als doel om te komen tot een bouwhistorische waardering van het exterieur van de panden, teneinde uitspraken te kunnen doen over de schoonheids- en belevingswaarde in relatie tot de potentiële beschermingswaardigheid van die panden. Voor de rijksmonumenten en provinciale monumenten waren de redengevende omschrijvingen het uitgangspunt. Die zijn daarom ook altijd opgenomen in de catalogusformulieren (bijlagen 3 en 4). Het interieur van de panden is overigens niet beoordeeld, want dat maakte geen deel uit van de opdracht. In panden die op basis van hun exterieur nu laag zijn gewaardeerd, kan overigens nog wel een bouwhistorisch waardevolle gebintconstructie of kapconstructie aanwezig zijn. Daarom wordt aangeraden om bij een aanvraag tot sloop van oude panden te beoordelen in hoeverre dergelijke constructies nog aanwezig zijn of niet.

Voor wat betreft het exterieur werden in totaal elf waarderingscriteria van te voren afgestemd en overeen gekomen met de opdrachtgever (S. van Veen) en de toenmalige dorpsbouwmeester (D. van der Laan) van de gemeente Midden-Drenthe. Per waarderingscriterium werd aan een pand of object een score van 1

tot 5 punten toegekend. De toekenning van 1 punt wil zeggen dat het gewaardeerde pand op dat onderdeel in zeer geringe mate scoort, een toekenning van 5 punten geeft aan dat het pand op dat onderdeel hoog scoort en daarmee uitermate kenmerkend/karakteristiek of van lokaal belang is. De volgende elf waarderingscriteria werden gehanteerd bij de waardering:

Architectonische-, bouw- en kunsthistorische betekenis
1. Representatief voorbeeld van bouwstijl, bouwtrant of architect
2. Gaafheid qua detaillering en stijl
3. Representatief voorbeeld van (zeldzame) bouwtechniek
4. Esthetische waarde op grond van het exterieur

Planologische, landschappelijke en stedenbouwkundige betekenis
5. Karakteristiek geheel met erf en bijgebouwen
6. Onderdeel van een grotere historische context
7. Sluit in historisch en geomorfologisch opzicht aan bij het landschap
8. Maakt deel uit van een gebied met grote continuïteit
9. Karakteristiek voor dorp of streek, onderdeel historische structuur

Sociaal- en cultuurhistorische betekenis
10. Historische waarde in algemene zin
11. Historische waarde in sociaal- en economisch opzicht

De bouwkundige staat van onderhoud van een pand is niet meegenomen in de waardering en dus ook niet in de puntentelling voor de eindscore. De bouwkundige staat van onderhoud is overigens niet hetzelfde als het waarderingscriterium 'Gaafheid van detaillering/stijl'. Met 'gaafheid van detaillering/stijl' wordt bijvoorbeeld bedoeld in hoeverre materiaalgebruik, roedeverdeling van ramen en/of gevelindeling nog origineel en stijlgetrouw zijn. Indien een pand in slechte staat van onderhoud is, maar qua exterieur en qua materiaalgebruik nog wel volledig in originele staat is als tijdens het bouwjaar van het pand, dan zal dat pand op het criterium 'Gaafheid qua detaillering en stijl' de maximale 5 punten scoren. Een pand in uitstekende staat van onderhoud doordat het bijvoorbeeld volledig gerenoveerd is met kunststof kozijnen, een 'nood-pannendak' en een totaal gewijzigde gevelindeling zal daarentegen laag scoren op het waarderingscriterium 'Gaafheid qua detaillering en stijl'.

Tabel 2.4 Indeling van panden in de gemeente Midden-Drenthe in vijf waarde-categorieën op basis van hun eindcijfer na waardering van het exterieur.

Categorie	Aantal punten (eindcijfer na waardering)	Karakterisering van het gewaardeerde pand/object
1	50 punten of meer	uitermate en zeer belangwekkend, zeer waardevol, en zonder meer beschermingswaardig
2	45 t/m 49	zeer waardevol en zonder meer beschermingswaardig
3	40 t/m 44	waardevol en beschermingswaardig
4	35 t/m 39	waardevol, bescherming kan worden overwogen
5	1 t/m 34	niet waardevol, geen bescherming overwegen

Met een score van 5 punten op elk van de elf waarderingscriteria kan een pand maximaal een eindcijfer van 55 punten behalen. Op basis van dat eindcijfer (het

totale aantal punten per gewaardeerd pand), zijn de panden ingedeeld op hun waarde en hun potentiële beschermingswaardigheid. Voor de panden in de gemeente Midden-Drenthe is een indeling in vijf categorieën aangehouden (tabel 2.4). De panden in de categorieën 1 en 2 kunnen worden beschouwd als 'zeer waardevol', de panden in de categorieën 3 en 4 als 'waardevol' en de panden in categorie 5 als 'niet-waardevol'. De monumentale panden en karakteristieke panden uit de categorieën 1-4 zijn ook verbeeld op de gemeentelijke bronnen-/elementenkaart die deel uitmaakt van de Cultuurhistorische Waardenkaart.

Het zal geen verbazing wekken dat panden die van rijkswege of door de provincie Drenthe zijn aangewezen als monument (dus: de rijksmonumenten en de provinciale monumenten) bij de inventarisatie over het algemeen in de categorieën 1 en 2 (zeer waardevolle panden) zijn terechtgekomen, met een eindcijfer van 45 punten of hoger. Er zijn echter ook panden die niet als provinciaal monument of rijksmonument zijn aangewezen, maar soms zelfs hoger scoren dan rijksmonumenten elders in de gemeente. Dat geldt bijvoorbeeld voor zeven panden uit de wederopbouwperiode, waarvan de kerk uit 1957 aan de Witte Valkenstraat 2 te Beilen met 48 punten een goed voorbeeld is (fig. 2.2). Andere voorbeelden zijn diverse boerderijen aan de Middenraai te Nieuweroord (zie fig. 3.30 in hoofdstuk 3).

Figuur 2.2 Kerk uit 1957 aan de Witte Valkenstraat 2 te Beilen: zeer waardevol pand, geen monument (48 punten).

2.2.3 Inventarisatie cultuurhistorische deelgebieden

Voor het inventariseren van de bekende cultuurhistorische waarden vormden de bekende cultuurhistorische inventarisaties het uitgangspunt, zoals het Cultuurhistorisch Kompas[19], de inventarisatie van het Watererfgoed[20], de Omgevingsvisie Drenthe 2018 en gegevens uit de archeologische database van de

[19] Provincie Drenthe 2009.
[20] Buro Vijn 2006.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (ARCHIS). Deze bronnen zijn gecontroleerd en aangevuld door middel van een bureauonderzoek.

De basis van het bureauonderzoek vormde de kadastrale kaart (omstreeks 1830).[21] De kadastrale kaart vormt de eerste vlakdekkende, zeer gedetailleerde kaart van Nederland. De oudere kaarten die voor de gemeente Midden-Drenthe beschikbaar zijn, zijn ofwel niet vlakdekkend of zijn vanwege de relatief kleine schaal niet of nauwelijks geschikt voor de kartering van cultuurhistorische elementen.[22] Bovendien geldt dat oudere cultuurhistorisch waardevolle elementen ook als elementen op de kadastrale kaart aanwezig zijn.

Door middel van de kadastrale kaart zijn diverse historische lijnelementen (wegen, kades, (al dan niet vergraven) waterlopen en kanalen) alsmede vlakelementen (bos, vennen, heide en zandverstuivingen) gekarteerd. De zogenaamde Hottinger-kaarten (1773-1794)[23], Franse Kaarten (1811-1813)[24], de Militair topografische kaarten van Huguenin (1819-1829)[25] en de Topographische en Militaire Kaart (1851-1855)[26] zijn gebruikt voor de gebieden waarvan geen kadastrale kaarten beschikbaar waren. Deze kaarten geven echter vanwege de relatief kleine schaal (schaal 1:14.400 tot 1:50.000) waarop de kartering is uitgevoerd, echter een veel minder nauwkeurig beeld van de inrichting van het landschap in de desbetreffende perioden. Dit betekent dat ze minder geschikt zijn voor de kartering van cultuurhistorische elementen. De Bonnekaart (schaal 1:25.000) uit 1898-1904 is gebruikt om de wegen, spoorwegen en kanalen uit de periode 1830-1900 in kaart te brengen.[27] Voor de periode 1900-1945 is voor het grootste deel van de gemeente gebruik gemaakt van de Bonnekaart (schaal 1:25.000) uit de periode 1938-1948.[28] Voor een deel van de gemeente Midden-Drenthe zijn voor deze periode geen topografische kaarten op 1:25.000 beschikbaar. Voor die gebieden is derhalve gebruik gemaakt van de *Topografische Karte der Niederlande* 1:50.000 uit 1941-1944.[29]

De nederzettingsontwikkeling is in kaart gebracht door op basis van topografische kaarten uit omstreeks 1830, 1945 en een hedendaagse kaart de omtrek van de bebouwde kom vast te leggen.[30] Bij het bureauonderzoek is, naast diverse literatuur (zie bronnenlijst in hoofdstuk 5), ook gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Bij de kartering zijn alleen die elementen op de kaart opgenomen, die momenteel nog herkenbaar in het landschap aanwezig zijn. Om dit te controleren, is gebruik gemaakt van de GBKN (Grootschalige BasisKaart Nederland) van de gemeente alsmede recente luchtfoto's.[31] De kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' is voltooid met de projectie van historische toponiemen, die zijn afgeleid uit de kadastrale kaart uit 1811-1832 en de Bonnekaart van 1898-

[21] Kadasterkaart 1811-1832. Deze kadastrale kaarten, die op een schaal van 1:250 of 1:2500 (stedelijk gebied) of 1:5000 (landelijk gebied) zijn gemaakt, geven een zeer nauwkeurig beeld van de inrichting van Nederland in het begin van de 19e eeuw.
[22] Het georefereren van deze oude kaarten ten opzichte van moderne kaarten blijkt vaak niet mogelijk zonder grote vervormingen.
[23] Versfelt 2003.
[24] Versfelt 2010.
[25] Versfelt & Schoor 2005.
[26] Geudeke & Zandvliet 1990.
[27] Bonneblad 1898-1904.
[28] Bonneblad 1938-1948.
[29] De Pater & Schoenmaker 2005.
[30] Kadasterkaart 1811-1832, Topografische kaart 1945, Dienst van het kadaster 2015.
[31] Bing maps 2012.

1904. Vervolgens is de conceptkaart op basis van commentaar van de gemeente Midden-Drenthe en enkele belangenorganisaties[32] aangevuld.

2.3 Cultuurhistorische waardenkaart (deelgebieden)

De cultuurhistorische waardenkaart met 'cultuurhistorische deelgebieden' (bijlage 2) is een afgeleide van de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' (bijlage 1). Op basis van de ruimtelijke en historische samenhang is de gemeente opgedeeld in zes cultuurhistorische landschapstypen. De cultuurhistorische landschapstypen zijn vervolgens op basis van hun karakteristiek en intactheid[33] van de historische structuur opgedeeld in deelgebieden, waarvan de cultuurhistorische karakteristiek is benoemd. Diverse deelgebieden zijn vervolgens op basis van de ruimtelijke en historische samenhang en de afleesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van het gebied aangewezen als attentiegebieden. De gebruikte (en gebruikelijke) waarderingscriteria (kenmerkendheid, gaafheid, samenhangendheid en informatiewaarde) zijn niet objectief, waardoor ze als leidraad zijn gebruikt om op basis van *expert judgement* een indeling te maken. In de cultuurhistorische attentiegebieden is de historische structuur nog (vrijwel) intact aanwezig en herkenbaar. Dit betekent echter niet dat de andere deelgebieden in cultuurhistorisch opzicht minder waardevol zouden zijn.

In de onderhavige rapportage is in hoofdstuk 3 een toelichting op de cultuurhistorische waardenkaart met 'cultuurhistorische deelgebieden' opgenomen, waarin de cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied is beschreven.

Bij het opstellen van de cultuurhistorische waardenkaart is bewust voor een gebiedsgerichte benadering gekozen en niet om afzonderlijke elementen te waarderen. Een landschap bestaat niet alleen uit afzonderlijke elementen die al dan niet behouden moeten blijven. Het samenspel (de ensemblewaarde) van verschillende elementen maakt een landschap waardevol, interessant of gewoon visueel aantrekkelijk. Deze manier van omgang met behoud en ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit past in een gebiedsgerichte benadering en ontwikkeling van het landschap; het landschap moet niet worden vastgelegd, maar moet haar historische dynamiek ook in de toekomst kunnen behouden.

2.4 Beperkingen

2.4.1 Gebouwd erfgoed

Een eerste beperking van de cultuurhistorische elementenkaart ten aanzien van het gebouwd erfgoed is dat de selectie van te onderzoeken panden binnen de verstrekte opdracht beperkt is gebleven tot het aantal bouwhistorisch opgenomen panden in de tabellen 2.1 en 2.3. Hoewel de meeste karakteristieke panden wel zullen zijn opgenomen, bleek tijdens de veldopnamen dat daarmee nog geen gemeentedekkend beeld kan worden gepresenteerd. In de gemeente zijn namelijk diverse panden aanwezig die op basis van de criteria vergelijkbare puntentotalen zouden kunnen scoren als die panden binnen het kader van de selectie conform de gemeentelijke opdracht zouden zijn opgenomen. Daarom wordt aanbevolen om

[32] In de bronnenlijst is onder 'overige bronnen' een overzicht opgenomen van de organisaties die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Midden-Drenthe.
[33] Voor het bepalen van de intactheid is gebruik gemaakt van de beschikbare 19e- en 20e-eeuwse kaarten, waarbij de ouderdom van het betreffende landschap de kaart heeft bepaald waarmee de vergelijking is gemaakt..

de inventarisatie per bewoningskern in de loop der tijd aan te vullen met de nog ontbrekende, maar eveneens karakteristieke panden en die in de toekomst op te nemen op de kaart.

Een tweede beperking van de cultuurhistorische elementenkaart ten aanzien van het gebouwd erfgoed is dat het interieur van panden niet is beoordeeld bij de bouwhistorische opnamen. Dat betekent dat van bijvoorbeeld boerderijen (maar ook andere, oude gebouwcomplexen zoals kerken en villa's) niet bekend is geworden in hoeverre oudere bouwfasen of oorspronkelijke en mogelijk cultuurhistorisch en archeologisch waardevolle structuren zoals houten gebinten nog schuil gaan achter eventueel vernieuwde gevels. Evenzo kan sprake zijn archeologische waarden direct onder de vloeren en tussen de funderingen van bijvoorbeeld oude boerderijen en kerken, maar ook tussen de funderingen van woonhuizen. Dat zal met name gelden voor de panden in gehuchten en historische kernen die al aanwezig zijn op oude historische kaarten en de kadastrale kaarten van voor 1830. Indien voorafgaand aan de voorgenomen sloop of de inwendige verbouwing van een pand uitspraken zijn gewenst over de bouwhistorische ontwikkeling of datering, dan wordt aanbevolen om een dergelijk pand eerst van binnen te laten beoordelen door een bouwhistoricus. Dit is ook mede de reden dat voor de als karakteristiek beschouwde panden een sloopverbod wordt aanbevolen, zo nodig gevolgd door nader onderzoek en toetsing van de vergunningaanvraag door de monumentencommissie. Daarmee wordt voorkomen dat al in een vroeg stadium cultuurhistorische en archeologische waarden verloren dreigen te gaan, soms door onwetendheid van een particulier of door ondeskundig handelen van een ontwikkelaar. Bij de voorgenomen sloop van panden wordt tevens aanbevolen de archeologische beleidsadvieskaart te raadplegen, om te beoordelen in hoeverre (onzichtbare) ondergrondse archeologische waarden aanwezig kunnen zijn.

2.4.2 Cultuurhistorische landschapstypen en deelgebieden

De kaarten 'Waardevolle elementen en gebieden' en de cultuurhistorische waardenkaart met 'Cultuurhistorische deelgebieden' zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid tot stand gekomen. Desondanks zijn ook bij deze kaarten een aantal kanttekeningen te plaatsen. Zo kan een cultuurhistorische elementenkaart nooit compleet zijn. Er moeten voortdurend keuzes gemaakt worden over wat wordt afgebeeld en op welke manier of schaal om de kaart leesbaar te maken en te houden. Dit betekent dat bijvoorbeeld geen monumentale bomen op de kaart zijn opgenomen of andere kleine puntelementen. Bij het opstellen van de kaart is het grootste belang gehecht aan de (persistentie van de) historische structuur van het landschap, aangezien deze niet alleen in grote mate de karakteristiek bepaalt, maar ook richting kan geven aan nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Hiermee komen we op een tweede probleem; de gebruikte bronnen. Het onderhavige onderzoek omvat uitsluitend een bureauonderzoek, dat gericht is op het verzamelen van bekende cultuurhistorische waarden. Dit betekent dat de gekarteerde elementen afhankelijk zijn van de beschikbare bronnen. Alleen als van bepaalde cultuurhistorische elementen informatie beschikbaar was over het gehele onderzoeksgebied, zijn ze op de kaart opgenomen. Van veel cultuurhistorische elementen is die informatie echter niet gemeentedekkend aanwezig (bv. historische groenstructuren). Een aanvullend archief- of veldonderzoek is zeer tijdrovend en derhalve kostbaar en behoorde niet tot de opdracht. Als gevolg hiervan zijn bijvoorbeeld historische groenelementen, zoals houtwallen, lanen, bomenrijen, heggen en grienden, niet opgenomen op de kaart. Dit betekent niet dat dat geen waardevolle cultuurhistorische elementen zouden zijn. Aanbevolen wordt om dergelijke cultuurhistorische (punt-)elementen alsnog

in kaart te brengen zodra een gebied ontwikkeld wordt en een cultuurhistorische effectrapportage gewenst is, bijvoorbeeld in het kader van het opstellen van een omgevingsplan.

De cultuurhistorische waardenkaarten zijn beide grotendeels gebaseerd op *expert judgement*; zowel van de uitvoerder (BAAC) als de opdrachtgever (de gemeente Midden-Drenthe) en enkele belangenorganisaties en overheden.[34] De betrokkenheid van burgers bij de totstandkoming van ruimtelijke instrumenten wordt door de overheid in het algemeen als een waardevolle aanvulling gezien, zowel voor inhoudelijke inbreng, als het creëren van draagvlak en het meedenken over bescherming en/of ontwikkeling. Om dit op een goede manier te kunnen laten plaatsvinden is echter (veel) tijd nodig. Binnen de tijdspanne van het huidige onderzoek was hiervoor geen ruimte, waardoor dit als aanvulling ná het onderzoek zal moeten plaatsvinden.

De kaarten geven inzicht in de cultuurhistorische waarden zoals die momenteel (opname: 2014-2018) nog aanwezig zijn en als waardevol worden beschouwd. Als gevolg van de voortgaande ontwikkeling van het landschap en het voortschrijdend inzicht in cultuurhistorische waarden, zal de kaart na verloop van tijd (5 à 10 jaar) verouderd raken en moeten worden geactualiseerd en aangevuld. Een goed voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld de huidige waardering van panden uit de wederopbouwperiode (1945-1965), waar tot voor kort weinig aandacht voor was.

[34] In de bronnenlijst is onder 'overige bronnen' een overzicht opgenomen van de organisaties die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Midden-Drenthe.

3 Cultuurhistorische waardenkaart

3.1 Inleiding

Het samenstellen van de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' vormt de eerste en wellicht ook de belangrijkste stap in het proces om de cultuurhistorische waarden van een gebied in kaart te brengen. De kaart brengt de kenmerken en structuur van het historisch gevormde landschap op overzichtelijke manier in beeld, waardoor deze gebruikt kan worden als kennis- en inspiratiebron bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

De kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' is opgesteld voor (digitaal) gebruik bij een schaal van 1:10.000. Vanwege praktische beperkingen (papierformaat) is de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' in bijlage 1 in twee delen (kaartblad noord en zuid) op een schaal van 1:25.000 weergegeven.

De gekarteerde cultuurhistorische elementen zijn onderverdeeld in zes thema's, te weten landinfrastructuur, grondgebruik, waterstaat, conflict-erfgoed, nederzettingsontwikkeling en waardevolle bebouwing. In de paragrafen 3.2 en 3.3 zullen de cultuurhistorische elementen, onderverdeeld in waardevaste elementen (wettelijk beschermd) en waardevolle elementen of gebieden (niet bij wet of verordening beschermd), aan de orde komen.

De kaart met 'Cultuurhistorische deelgebieden' is een afgeleide van de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden'. Op basis van de ruimtelijke en historische samenhang is de gemeente opgedeeld in zes landschapstypen die cultuurhistorisch een vergelijkbare ontwikkeling hebben meegemaakt, te weten: essen (E), beekdalen (B), jonge ontginningen (J), heide en bos (H), de Smildervenen (S) en De Venen (V). Van deze landschapstypen zijn de historische structuur[35] en de huidige situatie[36] beschreven. De landschapstypen zijn vervolgens op basis van hun karakteristiek en intactheid van de historische structuur opgedeeld in 41 cultuurhistorische deelgebieden (subcodes 1-41). De cultuurhistorische karakteristiek is beschreven zoals die op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' al in beeld is gebracht. Diverse deelgebieden zijn vervolgens op basis van de ruimtelijke en historische samenhang en de afleesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis (oftewel gaafheid in topografie) van het gebied aangewezen als cultuurhistorische attentiegebieden.

[35] Deze beschrijving is gebaseerd op de Franse kaarten 1811-1813, de Kadastrale kaart 1811-1832, de Topographische en Militaire kaart 1843-1845 en de Bonneblad ca. 1900.
[36] Deze beschrijving is gebaseerd op de topografische kaart 2017 (geraadpleegd via https://www.topotijdreis.nl) en recente luchtfoto's (geraadpleegd via ArcGISonline).

De bebouwde kommen van de aanwezige kernen zijn op basis van de beschikbare bronnen globaal beschreven.[37] Voor een gedetailleerder beeld zou een veldinspectie moeten worden uitgevoerd, maar dat viel buiten het bestek van deze opdracht. De bebouwde gebieden vallen buiten de attentiegebieden, aangezien de historische structuur ondergeschikt is aan het bebouwingsbeeld. De waardevaste en karakteristieke panden (gebouwd erfgoed) in deze bebouwde gebieden komen aan bod in de volgende paragraaf.

In dit hoofdstuk is als toelichting op de cultuurhistorische waardenkaart een beschrijving van de cultuurhistorische deelgebieden opgenomen.

3.2 Waardevaste objecten en gebieden

3.2.1 Rijksmonumenten en provinciale monumenten

Momenteel bestaan de enige waardevaste objecten of gebieden in de gemeente Midden-Drenthe uit provinciale monumenten en rijksmonumenten. De lijst met rijksmonumenten is te raadplegen via het Rijksmonumentenregister[38] en provinciale monumenten via de Provinciale Monumentenlijst Drenthe.[39] Op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' (bijlage 1) en in bijlage 3 (inventarisatielijsten) zijn de rijksmonumenten en provinciale monumenten weergegeven, zoals deze ten tijde van het onderzoek waren aangewezen (peildatum 8 april 2014). De monumentenlijst van de gemeente Midden-Drenthe telt 72 rijksmonumenten die van nationaal belang worden geacht (waarvan één archeologisch rijksmonument en één terrein (munitiemagazijncomplex te Nieuw-Balinge)[40] en 17 provinciale monumenten die van provinciaal belang worden geacht. Tot de rijksmonumenten behoren bijvoorbeeld diverse panden in het complex Kamp Westerbork, terwijl enkele wederopbouwboerderijen als provinciaal monument zijn aangewezen. Deze onroerende zaken genieten bescherming middels de Erfgoedwet (rijksmonumenten) en/of de provinciale monumenten-verordening (provinciale monumenten). De objecten op de monumentenlijsten zijn als vlakken (de bebouwingsomtrek) weergegeven op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden'.[41]

3.2.2 Beschermde dorpsgezichten

Eén van de componenten van cultureel erfgoed is historische bouwkunst. Hieronder kunnen zowel stedenbouwkundige structuren, ensembles als gebouwde objecten worden verstaan. In Nederland bestaat de mogelijkheid om waardevolle stedenbouwkundige structuren of ensembles te beschermen door ze aan te wijzen als beschermd dorps- of stadsgezicht. Dit kan zowel op rijksniveau als op gemeentelijk niveau. Op basis van de door de gemeente Midden-Drenthe verstrekte gegevens is in de gemeente één beschermd dorpsgezicht bekend, te weten het beschermd dorpsgezicht Orvelte. Dit beschermde dorpsgezicht is opgenomen in het bestemmingsplan Orvelte[42] en de contour ervan is weergegeven

[37] De beschrijvingen zijn gebaseerd op Stenvert *et al.* 2000, Kadastrale kaart 1811-1832, de Topographische en Militaire kaart 1843-1845; Bonneblad ca. 1900, recente topografische kaart (Topotijdreis 2017) en luchtfoto (ArcGISonline 2017).
[38] https://cultureelerfgoed.nl/monumentenregister.
[39] https://www.provincialemonumentendrenthe.nl/.
[40] Alleen de gebouwde rijksmonumenten zijn op de kaart weergegeven, de terreinen niet.
[41] Het kan voorkomen dat niet alle bijgebouwen zijn aangeduid op de kaart.
[42] Het gebied heeft de dubbelbestemming Waarde- Beschermd Dorpsgezicht (Gemeente Midden-Drenthe 2015).

op de cultuurhistorische waardenkaart. Voor alle panden binnen het beschermd dorpsgezicht is een sloopverbod van toepassing. Bovendien staat het behoud van de karakteristieken van het dorpsgezicht voorop. De waardevaste (monumentale) en de karakteristieke panden in het beschermde dorpsgezicht staan weergegeven op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden'. Witteveen heeft nog geen status als beschermd dorpsgezicht, maar komt daar mogelijk wel voor in aanmerking.

3.2.3 Monumentale en waardevolle bomen

Bomen spelen van oudsher een belangrijke rol in het leven van mensen, zowel voor de houtproductie als voor de zonwering en windbreking bij boerderijen en langs wegen. Daarnaast werd aan bomen een symbolische rol toebedeeld in de rechtspraak (gerechtsbomen), gebiedsafbakening (grensbomen), (volks)geloof (kruisbomen, lapjesbomen, koortsbomen, spijkerbomen, breukebomen) of als herkenningspunt (bakenbomen langs rivieren).[43]

De gemeente Midden-Drenthe heeft een lijst van monumentale en andere waardevolle bomen en houtopstanden opgesteld. In principe mogen de bomen op deze lijst niet worden gekapt, tenzij sprake is van een ernstige bedreiging van de openbare veiligheid, een noodtoestand of andere uitzonderlijke situaties. De lijst is vastgesteld en bij voorgenomen kap van de bomen is een vergunning verplicht (omgevingsgunning).[44]

3.3 Waardevolle elementen en gebieden

3.3.1 Landinfrastructuur

Het thema ´landinfrastructuur´ vormt een belangrijk deel van de cultuurhistorische hoofdstructuur van het gebied. Onder dit thema vallen de volgende cultuurhistorische elementen:

- **weg** - *"smalle strook grond, gebruikt en geschikt gemaakt voor het verkeer."*

Het netwerk van wegen, paden en, vanaf de tweede helft van de 19e eeuw, de spoorwegen vormen de basis van waaruit het land werd gebruikt en geeft ook in belangrijke mate de natuurlijke gesteldheid en het gebruik van het land weer (zie figuur 2.3). In het cultuurland, dat lange tijd slechts een klein deel van het grondgebied van de huidige gemeente Midden-Drenthe uitmaakte, lagen de wegen min of meer vast en was sprake van een grote continuïteit. In de omringende 'woeste' gronden maakte men gebruik van zogenaamde natuurlijke wegen. Dit zijn wegen die door het verkeer zelf werden gevormd en die in de breedte niet duidelijk waren afgebakend. Als een (karre)spoor onbegaanbaar werd, ging men naast het oude spoor rijden, waardoor uiteindelijk brede sporenbundels konden ontstaan, die zich door het landschap heen verplaatsten.

Pas in de 19e of het begin van de 20e eeuw werd het tracé van deze natuurlijke wegen vastgelegd.[45] Hierbij werd het tracé in meer of minder mate rechtgetrokken (zie bijvoorbeeld de Weg van 't Hogeveen naar Wijster, oftewel de huidige Vamweg; zie figuur 3.1). Deze oude routes zijn op de kaart weergegeven als 'rechtgetrokken/verlegde weg'. De oude spoorbundels zijn in de heidevelden vaak

[43] Baas, Mobach & Renes 2005, 25-26.
[44] Gemeente Midden-Drenthe 1999.
[45] Bij het karteren van de oude wegen zijn alleen die wegen gekarteerd, waarvan het tracé tegenwoordig nog herkenbaar is.

tot op heden nog in het reliëf herkenbaar.[46] Twee voorbeelden hiervan, die op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' globaal begrensd zijn, bevinden zich op het Hijkerveld en het Noorderveld.

Figuur 3.1 In de loop van de 19e eeuw zijn veel van de oude wegen door de onontgonnen gronden rechtgetrokken, zoals hierboven te zien bij vergelijking van een kaart uit 1811-1813 en een kaart rond 1900 bij de Vamweg en (in mindere mate) bij de Drijberseweg (Versfelt 2010 en Bonneblad ca. 1900).

Op veel plekken is het oude wegenpatroon deels verdwenen. Desondanks is het verloop van deze wegen vaak nog herkenbaar in het verkavelingspatroon. Deze oude wegen zijn op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' weergegeven als 'voormalige wegen'. Opvallend is dat ook veel wegen juist zijn aangelegd op oude perceelsgrenzen en dan met name op de randen van ontginningen.

- **dijk/kade -** "*opgeworpen wallichaam, dat het land tegen het buitenwater (zee, rivier, kanaal) moet beschermen of dat een droge passage door nat gebied mogelijk moet maken.*"[47]

Vanaf de 17e eeuw zijn door het grondgebied van de gemeente Midden-Drenthe diverse kanalen gegraven. Veelal zijn aan weerszijden van deze kanalen lage dijken of kades aangelegd om te voorkomen dat het water het omringende land inliep. Deze kades werden behalve als waterkering vaak ook gebruikt voor het landverkeer, waarbij het omringende, vaak moerassige land, via de rechte kades kon worden doorkruist. In een aantal gevallen is de kade verlegd om te voldoen aan de moderne verkeerseisen. Deze zones zijn gekarteerd als 'rechtgetrokken/verlegde kade'.

- **spoorbaan -** *"(voormalig) tracé van een tram- of spoorlijn*".[48]

In 1870 is de spoorlijn Meppel-Groningen, ook wel Staatslijn C genoemd, in gebruik genomen. De spoorlijn doorsnijdt het oude landschap in een rechte lijn (zie figuur 3.2). Ter hoogte van Wijster (1895-1938), Beilen (1870-heden), Oranjekanaal (1921-1934) en Hooghalen (1870-1938) zijn langs de spoorlijn halteplaatsen aangelegd, die over het algemeen de nederzettingsontwikkeling in sterke mate hebben beïnvloed.[49] Naast dit spoor zijn lokaal, onder andere bij de kalkzandsteenfabriek in Hoogersmilde, smalsporen aangelegd voor lokaal vervoer (zie 'zandwinning'). Hoewel deze sporen al lang zijn verdwenen is een deel van het

[46] Horsten 2005.
[47] Baas, Mobach & Renes 2005.
[48] Baas, Mobach & Renes 2005.
[49] Stationsweb 2014.

tracé van het smalspoor bij deze fabriek nog wel herkenbaar gebleven als de Albinoweg. Dit is op de kaart gekarteerd als ‘voormalige spoorbaan’.

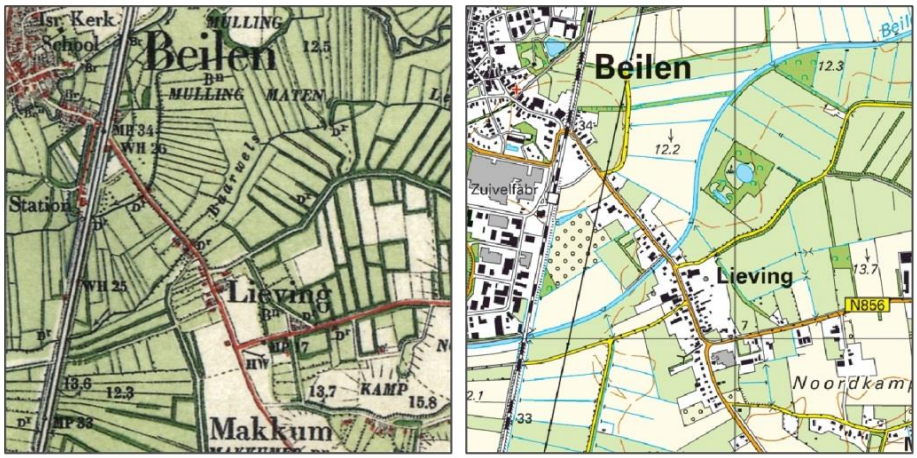

Figuur 3.2 Het verloop van de oude wegen volgde over het algemeen het natuurlijke landschap, zoals te zien is bij de weg Lieving die het beekdal van de Baarwels Leek volgde. Vanaf met name de 19e eeuw werden de (spoor)wegen dwars door het oude landschap aangelegd, zoals de spoorweg Meppel-Groningen (Bonneblad ca. 1900 en Topografische kaart 2004).

- trambaan Smilde

Het in 1915/1916 gebouwde tramstation annex tramremise van Hijkersmilde is ontworpen in een sobere overgangsarchitectuur met kenmerken van de late Neorenaissance door architect A.D. Heegerink uit Rotterdam in opdracht van de Nederlandse Tramweg Maatschappij te Utrecht. Het pand behoorde tot de in 1914 geopende lijn Oosterwolde-Assen, die in 1916 werd uitgebreid met de lijn Hijkersmilde-Meppel. Het pand is in samenhang met de naastgelegen dienstwoning cultuurhistorisch van belang op het gebied van de infrastructurele ontwikkelingen in Drenthe. Het tramstation en de remise verkeren in grotendeels authentieke staat. De zuidzijde kent achterstallig onderhoud. Het is oorspronkelijk ontworpen met een loket- en wachtruimte en een remisedeel. De huidige functie is woonhuis en werkplaats.
Het tramstation en de remise zijn rechthoekig van opbouw en liggen vrijstaand in de rooilijn, met de lange zijde en op enige afstand langs een fietspad (ruwweg de plaats van de voormalige trambaan), de openbare weg en de Drentse Hoofdvaart. Aan de achterzijde is vrij uitzicht op landerijen. Aan de voorzijde is het erf verhard met in elleboogverband gelegde oude walen verder is er een gazon en een afgesloten deel waarop opslag van oude materialen. De tramrails zijn niet meer aanwezig, maar liepen langs de voormalige Tramweg

3.3.2 Grondgebruik

Onder het thema ‘grondgebruik’ valt een variatie aan elementen, die niet alleen de natuurlijke gesteldheid van het landschap weergeven, maar ook het aanzicht van het landschap sterk hebben beïnvloed. Een strookvormige verkaveling met langgerekte kanalen en wijken wijst op een relatief jonge, georganiseerde veenwinning in een relatief nat gebied, terwijl een netwerk van onregelmatige wegen en essen voorkomen in drogere gebieden, die al eeuwenlang in gebruik waren.

Onder het thema 'grondgebruik' vallen de volgende elementen:

- **es** – "*aaneengesloten oud bouwlandgebied dat in gebruik is bij verschillende boeren. De kavelscheidingen bestaan uit, nauwelijks zichtbare, greppels, grasstroken of grensstenen*".[50]

Essen liggen meestal in de delen van het landschap met een gunstige (diepere) grondwaterstand. De essen lagen hierdoor als eilanden in de onontgonnen, 'woeste' gronden. De grote aaneengesloten essen ontstonden over het algemeen in de 9e en 10e eeuw onder invloed van de toenemende graanbehoefte (zie figuur 3.3). In de loop der eeuwen raakte het grondbezit op de essen door erfdeling sterk versnipperd, waardoor veel essen verkaveld werden in smalle stroken. De perceelsscheidingen werden echter gevormd door ondiepe greppels of smalle stroken gras, waardoor essen een grootschalige indruk maakten. Vanaf de late middeleeuwen ging men de akkers met een mengsel van mest en bosstrooisel, heidemaaisel en/of plaggen bemesten (de zogenaamde plaggenmest). Door de eeuwenlange plaggenbemesting kregen de essen een dikke humeuze bovengrond, het zogenaamde 'esdek' of beter: plaggendek.[51]

Tegenwoordig is het oude contrast tussen de cultuurgronden en de 'woeste' gronden meestal niet meer zichtbaar. Het tracé van veel wegen is echter wel vaak te herleiden uit de oude begrenzingen van de ontginningen. De ligging van de essen is overgenomen uit de Omgevingsvisie Drenthe 2010.[52]

Figuur 3.3 De essen lagen eeuwenlang als eilanden (geelwit) in de 'woeste' gronden (roze-groen). Deze historische verdeling in het landschap is tegenwoordig niet meer aanwezig. De oude begrenzingen van de ontginningen zijn vaak nog wel aanwezig in het wegen- en/of verkavelingspatroon (zie bijvoorbeeld de Kampsweg ten zuiden van Wijster; Versfelt 2010 en Topografische kaart 2004).

- **brink** - *"In of aan de rand van een esdorp gelegen open ruimte, die gemeenschappelijk eigendom was."*

Brinken hebben van oorsprong een agrarische functie en werden gebruikt om het vee in te scharen. Als gevolg daarvan lagen de brinken oorspronkelijk vaak aan de rand van het dorp, maar door latere uitbreidingen kwamen ze meestal centraal in het dorp te liggen (zie figuur 3.4). De brinken waren begroeid met gras (voor het vee) en beplant met bomen (meestal eiken), die bouwhout leverden, de afleiding verzorgden bij blikseminslag en bescherming tegen weersinvloeden bood. Tevens was de brink voorzien van een dobbe, een waterplaats die dienst deed als drink- en wasplaats en daarnaast ook als bluswatervoorziening. Vandaar dat een

[50] Baas, Mobach & Renes 2005, 47.
[51] Baas, Mobach & Renes 2005, Barends *et al.* (red.) 2010; Spek 2004.
[52] Provincie Drenthe 2010; Geoportaal provincie Drenthe 2014 (bestand 'waardevolle es').

dergelijke waterplaats in de volksmond als '*brandkoel*' werd aangeduid. In o.a. Orvelte en Westerbork zijn deze nog aanwezig. Tevens was er vaak een zaagkuil[53] voor het verwerken van hout. Veel brinken hebben een driehoekige vorm, die ideaal was om het vee tot een handzame kudde bijeen te drijven. Later kregen brinken ook andere functies, zoals vergaderplaats, marktplaats en gerechtsplaats en werden ook typische gemeenschapsgebouwen, zoals kerken, scholen en elektriciteitshuisjes op de brink gebouwd.[54] Op basis van de informatie uit het brinkenboek[55] en met behulp van de kadastrale kaarten uit het begin van de 19e eeuw zijn de brinken op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' gekarteerd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de bebouwde delen van de brinken en de delen die tegenwoordig nog deel uit maken van de openbare ruimte.[56]

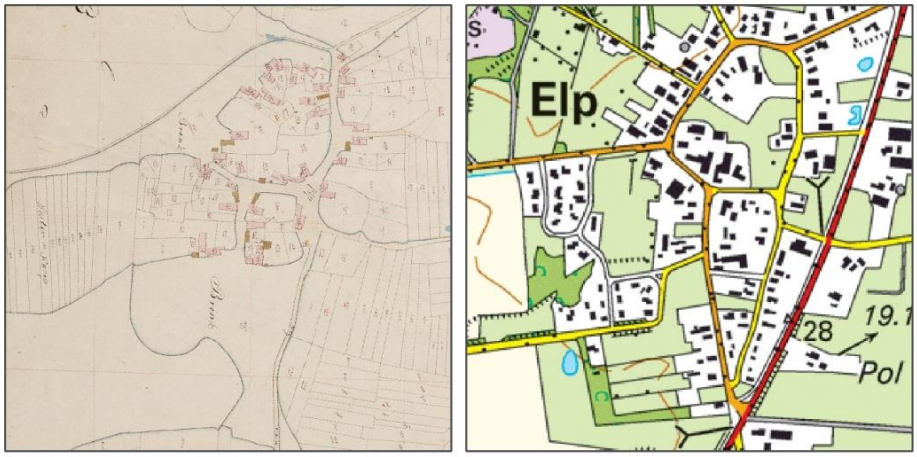

Figuur 3.4 Aan de rand van de esdorpen in de huidige gemeente Midden-Drenthe waren bevonden zich eeuwenlang, soms grote, brinken. Tegenwoordig zijn de brinken nagenoeg geheel verdwenen en herinnert alleen het wegenpatroon nog aan de oude situatie, zoals hier is te zien voor Elp (Kadasterkaart 1811-1832 en Topografische kaart 2004).

- **heide** – "*terrein met een grotendeels uit heidesoorten bestaande vegetatie, gelegen op voedselarme grond.*"[57]

Al in de prehistorie verdwenen de meeste bossen in Nederland door beweiding, branden en strooiselroof en ontstond in plaats daarvan een open landschap met heide, gras en struikgewas; de heidegebieden. De heidevelden werden gebruikt om runderen en schapen te weiden, om plaggen te steken als bemesting voor de akkers en lokaal om op kleine schaal veen uit de vennen te winnen. In de 19e eeuw bestond het grootste deel van de huidige gemeente Midden-Drenthe uit een uitgestrekt, open landschap van onontgonnen, al dan niet venige, woeste gronden. Plaatselijk waren door het intensieve gebruik (plaggenbemesting, intensieve beweiding en betreding) zandverstuivingen ontstaan (zie figuur 3.3 en 3.5).

---

[53] Een zaagkuil of zeegkoele is een gegraven kuil om boomstammen met een trekzaag tot planken en balken te verzagen (Baas, Mobach & Renes 2005, 165).
[54] Baas, Mobach & Renes 2005; Houting, De Poel & Van der Vaart (red.) 1981.
[55] Houting, De Poel & Van der Vaart (red.) 1981.
[56] Met behulp van de (relatief jonge) 19e-eeuwse kaarten is slechts een indicatie te geven van de ligging en omvang van de brinken. Niet bij alle esdorpen binnen het onderzoeksgebied zijn de brinken op deze kaarten duidelijk aangegeven. Tevens heeft onderzoek (Spek 2004, p. 978) uitgewezen dat deze kaarten vanwege de dynamiek van grondbezit en verkaveling slechts beperkt bruikbaar zijn voor de reconstructie van middeleeuwse en vroeg-moderne landschapspatronen.
[57] Baas, Mobach & Renes 2005, 65.

De woeste gronden waren gemeenschappelijk bezit, waarbij het gebruik werd geregeld via de markeorganisatie. Met de Markewet van 1886 werden de heidegronden, voor zover dat niet al eerder was gebeurd, onder de markegenoten verdeeld. Veel gronden werden aangekocht door grootgrondbezitters of het in 1899 opgerichte Staatsbosbeheer om ze te bebossen met naaldhout voor de mijnen in Zuid-Limburg. Toen in het begin van de 20e eeuw op grote schaal kunstmest beschikbaar kwam en daarmee het mesttekort werd opgelost, is veel heide omgezet in cultuurland. In de resterende heide die overbleef kwam door het ontbreken van begrazing bovendien een natuurlijke ontwikkeling op gang waarbij de heide langzaam plaatsmaakte voor bos. Alleen in natuurreservaten of in de gebieden die te veel inspanning vergden om te ontginnen, zoals stuifzandgebieden, bleef de heide in grote oppervlakten bestaan.[58]

Vanaf het einde van de 20e eeuw zijn op een aantal plaatsen, waaronder sinds 1992 het Mantingerveld in het zuidoosten van de gemeente, de cultuurlanden in het kader van natuurontwikkeling weer omgevormd tot heidevelden, waarbij tevens vennen zijn uitgegraven.[59] Op de kaart zijn alleen de heidevelden, die niet tussentijds zijn ontgonnen, gekarteerd. De kartering is gebaseerd op het Cultuurhistorisch Kompas, aangevuld met de informatie van topografische kaarten uit de 19e, 20e en 21e eeuw.[60]

- **markegrens** - *grens van het eigendom van de marke, die meestal gemarkeerd was door grensstenen (markestenen) of door natuurlijke markeringspunten, zoals (graf)heuvels of oude bomen.*

In Drenthe waren de dorpen en gehuchten georganiseerd in marken. De marken zijn vermoedelijk in de eerste helft van de 13e eeuw ontstaan, toen het door de toename van de bevolking nodig was om de rechten op de woeste gronden af te perken. Binnen de marke was alle heidegrond, weiland en hooiland gemeenschappelijke bezit van de dorpsbewoners. Men bezat een bepaald aantal waardelen of waren, die recht gaven op gebruik van de markegrond, zoals het weiden van het vee, het steken van plaggen of turf en het hakken van hout uit de markebossen. De begrenzing van de markegrenzen werd enerzijds bepaald door het landschap, waarbij vaak natuurlijke punten in het landschap, zoals een oude boom, een grafheuvel of een natuurlijk heuveltje, als markering van de grens koos. Waar geen duidelijke natuurlijke markeringen aanwezig waren, werden grote veldkeien, de zogenaamde markestenen, als grenspaal geplaatst (zie figuur 3.16). Anderzijds hebben de markegrenzen een duidelijke invloed gehad op de ontwikkeling van het cultuurlandschap, doordat de markegrenzen bij de ontginningen van de heidevelden en de hoogvenen bepalend zijn geweest voor het ontginningspatroon (zie figuur 3.5).

In en na de Franse tijd werd door de overheid dwang uitgeoefend om de marken op te heffen en ieder zijn deel te geven. In 1835 werd met de scheiding van de marken in Drenthe begonnen, maar het duurde tot de Markewet van 1886 voordat de meeste markegronden daadwerkelijk werden verdeeld. De markeorganisaties bleven bestaan en ook de markegrenzen zijn grotendeels herkenbaar gebleven als een landschappelijke lijn, zoals een weg, greppel of houtwal.[61] Voor de

[58] Baas, Mobach & Renes 2005, 65.
[59] Natuurmonumenten 2014.
[60] Gemeente Drenthe 2009, Geoportaal provincie Drenthe (bestand 'Woeste gronden heide').
[61] Houting, De Poel & Van der Vaart 1981.

markegrenzen in de gemeente is de kartering van de markegrenzen van de provincie Drenthe[62] en de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw.[63]

Figuur 3.5 De oude markegrenzen hadden een sterke invloed op de ontginning van de heidevelden. Ten oosten van Hijken zijn deze oude ontginningsgrenzen nog steeds herkenbaar in de verkaveling (Bonneblad 1898-1903; Topografische kaart 2010).

- **grafheuvel** - *"heuvel die is opgeworpen boven een graf of een aantal graven."*[64]

Grafheuvels zijn één van de oudste nog herkenbare cultuurhistorische landschapselementen in Nederland (zie figuur 3.6 en 3.16). De oudste zijn circa 5000 jaar geleden opgeworpen in het neolithicum en de jongste dateren uit de Romeinse tijd. Grafheuvels komen in allerlei soorten en maten voor; de hoogte kan variëren van vrij vlak tot enkele meters hoog. Sommige grafheuvels waren oorspronkelijk voorzien van één of meerdere greppels of palenkransen. Vaak is een grafheuvel meerdere malen gebruikt en in meerdere perioden. In de middeleeuwen zijn veel grafheuvels gebruikt als galgenberg, zoals de grafheuvel ten zuidoosten van Westerbork nabij de grens met Orvelte.[65] Op de kaart zijn de grafheuvels weergegeven die zijn opgenomen in de database van de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (RCE)[66] en in het landschap (gebaseerd op het Actueel Hoogtebestand Nederland[67]) zichtbaar zijn.

[62] Markegrens (2004) uit Geoportaal Provincie Drenthe 2014.
[63] Kadasterkaart 1811-1832.
[64] Baas, Mobach & Renes 2005, 54
[65] Baas, Mobach & Renes 2005.
[66] ARCHIS II 2014.
[67] AHN 2014 en bijdrage R. Matien (Historische Vereniging Smilde).

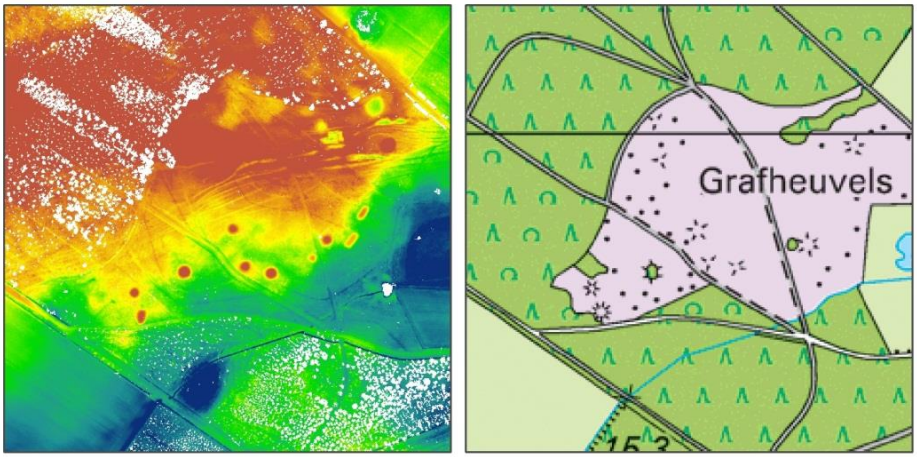

Figuur 3.6 In het Hijkerveld bevindt zich langs een sporenbundel (het restant van een oude, onverharde weg) een groep grafheuvels. Zowel de grafheuvels als de sporenbundel zijn herkenbaar in het hoogteverloop (AHN 2014 en Topografische kaart 2010).

- **Celtic field** - *"verkaveling van kleine, blokvormige akkertjes uit de ijzertijd. De afzonderlijke akkertjes, die een omvang hadden van circa 35 bij 35 meter, waren omgeven door lage wallen."*[68]

Celtic fields of raatakkers dateren in Nederland uit de late bronstijd tot en met de midden-Romeinse tijd, oftewel tussen circa 1100 v.Chr. en 200 n.Chr.. In eerste instantie waren de percelen vermoedelijk begrensd door vlechtwerken omheiningen of heggen. Vanaf circa 200 v.Chr. werden rond de akkertjes 8 tot 12 m brede en 30 tot 100 cm hoge wallen aangelegd. Uit onderzoek blijkt dat in de laatste fase voornamelijk de wallen en niet de veldjes zelf werden beakkerd. De afwisseling van de veldjes en wallen zijn alleen nog in heide- en bosgebieden in het veld herkenbaar aan het hoogteverschil (zie figuur 3.7). In akkergebieden zijn Celtic fields vaak alleen nog herkenbaar door verschillen in bodemvochtigheid, waarbij de wallen op luchtfoto's als lichte banen te zien zijn en de eigenlijke akkertjes als donkere vlekken. De benaming Celtic fields is te danken aan 19e-eeuwse archeologen, die de akkersystemen in verband brachten met de Kelten. Hoewel dit onjuist is, wordt de term nog wel vaak gebruikt.[69]

Op de kaart zijn alleen de bekende Celtic fields gekarteerd, die ook in het veld (weliswaar vaak met moeite) zichtbaar zijn door de aanwezige hoogteverschillen.[70]

[68] Baas, Mobach & Renes 2005, 33
[69] Baas, Mobach & Renes 2005, 33-34.
[70] Hiervoor is gebruik gemaakt van het rapport Jager 2011 en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN 2014).

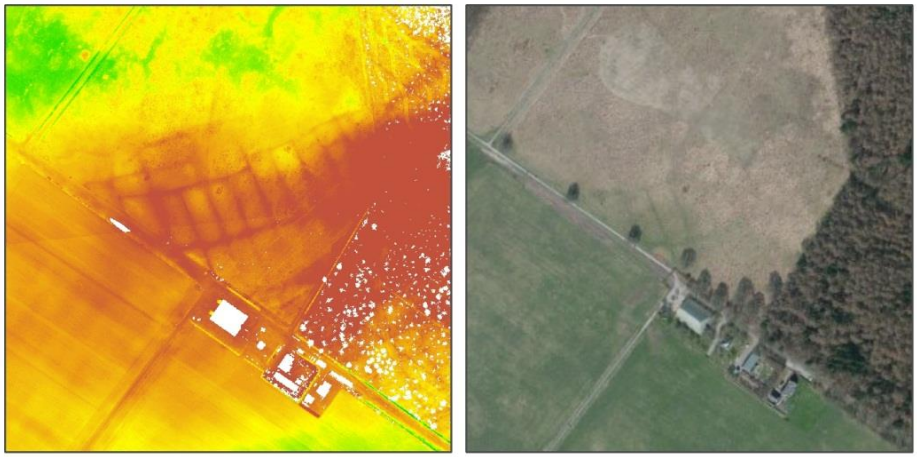

Figuur 3.7 In het Hijkerveld bevindt zich een restant van een Celtic Field, dat in het veld herkenbaar is aan een rastervormig patroon van 15 à 20 cm hoge walletjes en aan het verschil in bodemvochtigheid en dus vegetatie (AHN 2014 en Bing Maps 2014).

- **zandverstuiving** - *"onbegroeide vlakte waar zand stuift".*[71]

In het verleden zijn op diverse plaatsen in de gemeente Midden-Drenthe als gevolg van te intensief gebruik van de heidevelden door middel van overbeweiding door schapen en het steken van plaggen zandverstuivingen ontstaan. Zandverstuivingen komen al vanaf de prehistorie voor, maar bereikten hun grootste oppervlakte in de nieuwe tijd, toen ze ook nederzettingen en cultuurland bedreigden. Zo bevonden zich in het begin van de 19e eeuw meerdere (grote) zandverstuivingen in de gemeente Midden-Drenthe, zoals ten noorden en zuidoosten van Hooghalen (Groote Zand en Heuvinger Zand) en ten westen van Hijken (Noord- en Zuid-Hijker Zand; zie figuur 3.3 en 3.8).

Vanaf de 16e eeuw heeft men getracht de zandverstuivingen te beteugelen. Vanaf het midden van de 18e eeuw is men hiervoor het stuifzand gaan beplanten met grove den. Als gevolg van de bebossing en het buiten gebruik raken van de heidevelden is het areaal stuifzand in de afgelopen eeuw sterk afgenomen, waardoor stuifzand tegenwoordig een zeldzaam relict van het oude gebruik van het landschap is. In de gemeente komen onder andere bij het Ter Horsterzand, het Mantingerzand en het Balingerzand nog kleine restverstuivingen voor.[72]

- **bos**

Het landschap van de gemeente Midden-Drenthe bestond lange tijd uit grote, aaneengesloten woeste gronden (heide) met daarin de esdorpen omringd door akkergebieden (essen) als eilanden. Plaatselijk waren bovendien gemeenschappelijke markebossen aanwezig, waarvan het hout gebruikt werd als bouwmateriaal, als brandstof of om gereedschappen van te maken. Daarnaast werden de bossen, die overwegend bestonden uit eiken en hulst, ook wel gebruikt om het vee in te weiden.[73] De markebossen zijn in de loop der eeuwen door overexploitatie in zowel aantal als in omvang sterk afgenomen. Onder andere het Mantingerbosch is nog een restant van één van deze markebossen.[74]

---

[71] Baas, Mobach & Renes 2005, 165.
[72] De zandverstuivingen in de gemeente Midden-Drenthe zijn op basis van het grondgebruik van de topografische kaart 1:10.000 gekarteerd.
[73] Eikels vormden goed voer voor de varkens.
[74] Houting, De Poel & Van der Vaart 1981.

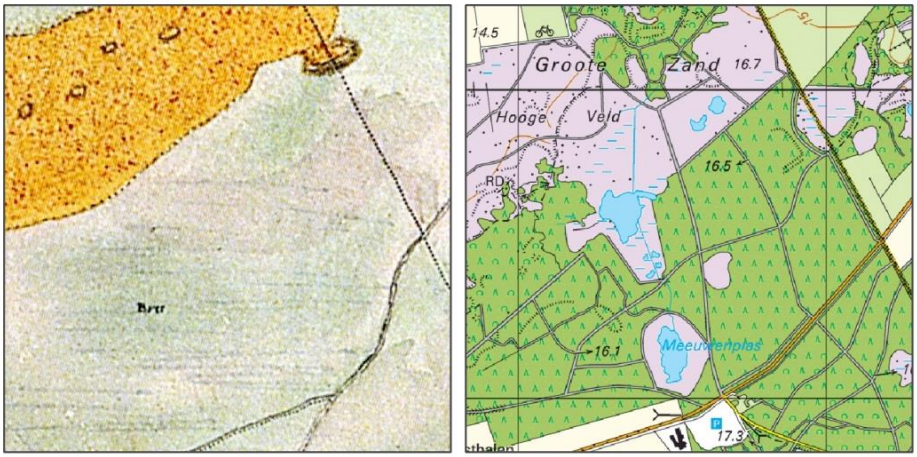

Figuur 3.8 Voorbeeld van een voormalig, moerassig heidegebied (Hooge Veld) met zandverstuiving (Groote Zand), dat in de loop van de 20e eeuw is bebost. Een deel van het gebied is nooit ontgonnen en als heidegebied in gebruik gebleven (Versfelt 2010 en Topografische kaart 2004).

Vanaf het einde van de 19e eeuw, maar met name vanaf de jaren dertig van de 20e eeuw werden door particuliere grootgrondbezitters en Staatsbosbeheer voor de mijnbouw in Zuid-Limburg[75], om de zandverstuivingen vast te leggen en in het kader van de werkverschaffing grote, aaneengesloten naaldbossen aangeplant. Dit gebeurde voornamelijk op de gronden die niet geschikt waren voor de landbouw, zoals de hogere, zeer arme heidevelden en stuifzanden, bijvoorbeeld het Heuvingerzand en het Groote Zand ten oosten van Hooghalen (zie figuur 3.8). Deze ontginningen worden meestal gekenmerkt door rationele, blokvormige kavelblokken en rechte wegen.

Een bijzondere vorm van een jonge bosontginning vormt het Kortewegse bos, dat een zogenaamd sterrenbos is (*bos, dat doorsneden wordt door straalsgewijze van een middelpunt uitgaande lanen"*[76]). Sterrenbossen zijn oorspronkelijk een uiting van de Franse tuinarchitectuur in de 17e en begin 18e eeuw. De bossen zijn meestal aangelegd op landgoederen of buitenplaatsen. Vanuit het middelpunt van het bos kon het overstekend wild op de paden door de landeigenaar worden geschoten. Het sterrenbos op landgoed Kortewegse Bos is echter pas in de jaren dertig van 20e eeuw aangelegd door de familie Korteweg, een vervenersfamilie uit Smilde (zie figuur 3.9).[77]

[75] Het naaldhout werd gebruikt om de mijngangen te stutten.
[76] Baas, Mobach & Renes 2005, 131.
[77] Baas, Mobach & Renes 2005, 131; Gemeente Midden-Drenthe 2012.

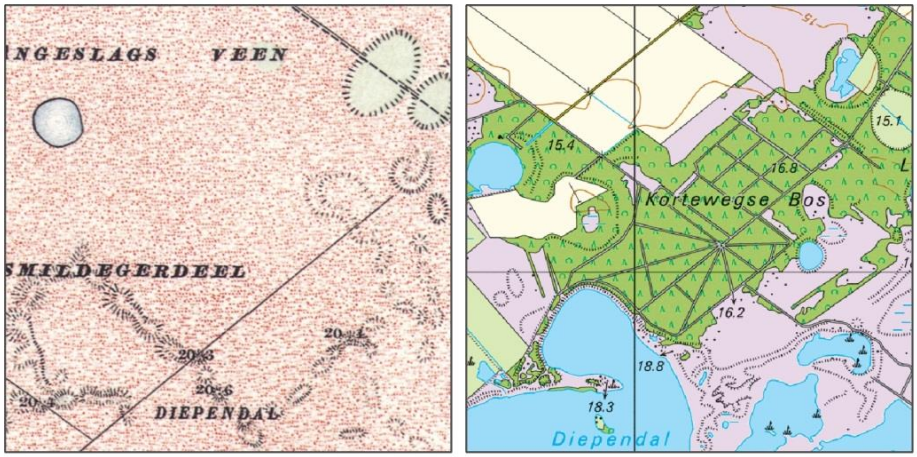

Figuur 3.9 In de jaren dertig van de 20e eeuw is in een tot dan toe onontgonnen heidegebied door de familie Korteweg op hun landgoed een sterrenbos aangelegd (Bonneblad ca. 1900 en Topografische kaart 2004).

Door de bebossingen bleven van de oorspronkelijke heidevelden slechts relatief kleine gebieden over.[78] Veel van deze heidegebieden zijn door het ontbreken van begrazing in de loop van de 20e eeuw door natuurlijke ontwikkeling alsnog bebost geraakt. Deze bossen worden gekenmerkt door de aanwezigheid van overwegend loofbomen, een onregelmatige patroon van paden en restanten heide en/of stuifzanden.

Aan het einde van de 20e eeuw is op een aantal plaatsen het cultuurland in het kader van natuurontwikkeling bebost. Een voorbeeld hiervan wordt gevormd door de natuurontwikkeling op het Mantingerveld.[79]

De bossen in de gemeente Midden-Drenthe zijn gekarteerd op basis van de informatie uit het Cultuurhistorisch Kompas, aangevuld met behulp van recente luchtfoto's en de topografische kaart 1:10.000.[80] Aan de hand van oude topografische kaarten, het bostype (naaldbos of niet) en de percelering (rationele verkaveling of niet), zijn de jonge bosontginningen apart onderscheiden.

- **beekdal**

Het landschap van de gemeente Midden-Drenthe bestond lange tijd uit grote, aaneengesloten woeste gronden (heide) met daarin de esdorpen omringd door akkergebieden (essen) als eilanden. Dit landschap werd doorsneden door een netwerk van laaggelegen beekdalen. Binnen het esdorpenlandschap fungeerden de lager gelegen, vochtige beekdalen als hooiland en voor de beweiding van het vee. De beekdalen waren over het algemeen verkaveld in (smalle) stroken (verdeeld door sloten) met op veel plaatsen houtwallen en elzensingels. De beekdalen waren, gezien de kaarten uit de 19e en begin 20e eeuw, begrensd door houtwallen. Door zowel de interne groenstructuren als de begrenzing had het beekdalenlandschap een besloten, kleinschalig karakter.

Bij de ruilverkavelingen blijkt uit kaartonderzoek dat veel beken zijn rechtgetrokken en dat de beekdalen zijn heringericht met grote, rechte en goed ontwaterde kavels zonder perceelsbegroeiing. Het oude contrast tussen de

[78] Landschapsbeleidsplan 2012.
[79] Natuurmonumenten 2014. Deze zeer jonge bossen zijn niet op de kaart weergegeven.
[80] Gemeente Midden-Drenthe 2009, Geoportaal provincie Drenthe (bestand 'Bossen jonge ontginningen); Bing maps 2014; Topografische kaart 2014.

beekdalen en de bouwlanden en heidegebieden is hierdoor meestal niet meer zichtbaar. De tracés van veel wegen zijn echter wel te herleiden tot de oude begrenzingen van de beekdalen.

Vanaf de jaren zeventig werd steeds meer natuur ontwikkeld, waarbij men zich onder andere richtte op de beekdalen. In het kader van de natuurontwikkeling heeft men diverse beken weer laten meanderen en heeft men de grondwaterspiegel verhoogd, waardoor het oude karakter weer deels is hersteld.[81] De beekdalen van de gemeente Midden-Drenthe zijn gekarteerd aan de hand van 19e-eeuwse kaarten[82] en die geven dus het oude verloop van de beken weer.

- **zandwinning**

Al eeuwenlang zijn in Nederland verschillende delfstoffen in dagbouw gewonnen, zoals grind, klei, zand, kalksteen (mergel), steenkool, bruinkool en veen. In de gemeente Midden-Drenthe was met name de veenwinning lange tijd van groot belang. De restanten hiervan zijn met name terug te vinden in de inrichting van het landschap en dan met name in de aanwezige kanalen en wijken (zie hieronder bij het kopje 'kanaal/wijk'). Nadat de veenwinning was gestaakt, bleven de kanalen voor het transport van andere zaken in gebruik. Zo is in 1905 bij Hoogersmilde langs de Drentse Hoofdvaart de kalkzandsteenfabriek Albino in gebruik genomen. De grondstof voor het kalkzandsteen werd in de omgeving gewonnen door de Achterste Zandduinen af te graven, waardoor hier na verloop van tijd achtereenvolgens de zandwinningsplassen het Blauwe Meer, de Achterste Plas en de Voorste Plas ontstonden (fig. 3.10).

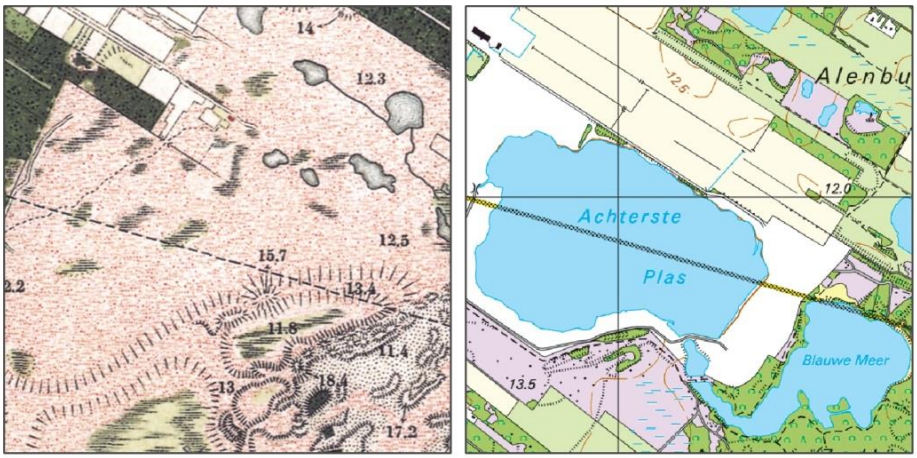

Figuur 3.10 Bij de afgraving van de Achterste Zandduinen vanaf het begin van de 20e eeuw zijn grote zandplassen ontstaan (Bonneblad 1898-1904; Topografische kaart 2010).

Het afgegraven zand werd via een smalspoor naar de fabriek getransporteerd. De benodigde kalk en brandstof (turf en later kolen) en de geproduceerde kalkzandstenen werden via de Drentse Hoofdvaart vervoerd. In de jaren zeventig is het smalspoor opgedoekt, doordat voor de afvoer van het zand werd overgestapt op transportbanden.[83] Een deel van het tracé van het smalspoor is nog wel herkenbaar gebleven als de Albinoweg. Ook op diverse andere plaatsen in de gemeente is zand afgegraven. De zandwinningsplassen krijgen na de zandwinning veelal een functie als recreatieplas.

[81] Provincie Drenthe 2009;
[82] Franse kaarten 1811-1813; Bonneblad ca. 1900.
[83] Industriespoor 2014.

- **vloeivelden –** *"Graslanden waarover met opzet gedurende een bepaalde periode van het jaar water uit beek, kanaal, rivier of afvalwater van een fabriek werd geleid, met behulp van technische voorzieningen, zoals een toevoerkanaal, sluisjes, greppels en lage walletjes".*[84]

In 1913 is langs het Oranjekanaal de aardappelmeelfabriek Oranje gebouwd. Bij de winning van het zetmeel werden grote hoeveelheden water gebruikt, die in eerste instantie ongezuiverd op het oppervlaktewater werden geloosd. De lozing van het afvalwater leidde tot vissterfte en stankoverlast. Om dit te voorkomen werd de natuurlijke laagte Diependaal ten noorden van de fabriek in gebruik genomen als bezinkbassin en vloeimeer. In de jaren zestig werd vervolgens ten westen hiervan een systeem van 20 bezinkbassins aangelegd waar het water overheen stroomde om het te laten bezinken. Vanuit de vloeivelden stroomde het (deels) gezuiverde water af naar het Oranjekanaal.

Het voedselrijke water trok grote hoeveelheden watervogels aan. Nadat de fabriek in 1980 werd gesloten, is het vloeiveldensysteem in gebruik genomen als vogelreservaat (zie figuur 3.11). Het aantal vakken werd daarbij teruggebracht tot negen door de kleinere eenheden samen te voegen.[85]

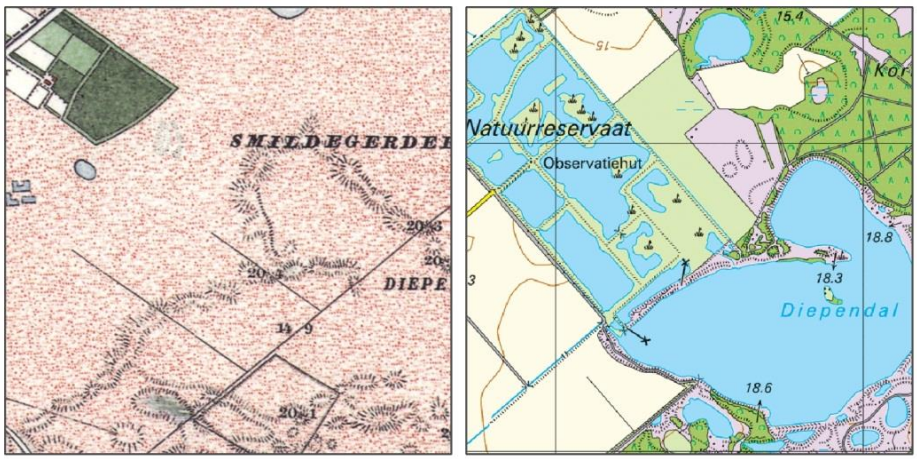

Figuur 3.11 Rond 1900 was het terrein van de latere aardappelmeelfabriek nog heide. In de loop van de 20e eeuw is eerst de natuurlijke laagte Diependaal als bezinkbassin gebruikt, waarna in de jaren zestig nog 20 extra bezinkbassins zijn aangelegd. Het gebied is tegenwoordig in gebruik als natuurreservaat (Bonneblad 1898-1904; Topografische kaart 2010).

- **sterrenwacht**

De Radiosterrenwacht Westerbork oftewel Westerbork Synthese Radio Telescoop (WSRT) is in 1970 in gebruik genomen. De radiotelescoop bestaat uit veertien, in een oost-west georiënteerde rij geplaatste, parabolische antennes op een open plek in het bos bij Kamp Westerbork.[86] De sterrenwacht vormt een karakteristieke lijn in het landschap en draagt daarmee bij aan de tijdsdiepte van het bosgebied bij Hooghalen (zie figuur 3.23).

3.3.3 Waterstaat

Bij een hoger gelegen zandgebied als de gemeente Midden-Drenthe behoort waterstaat misschien niet tot één van de eerste zaken waaraan men denkt. Desondanks behoorde een groot deel van de gemeente oorspronkelijk tot grote

[84] Baas, Mobach & Renes 2005, 151.
[85] Baas, Mobach & Renes, 151; Schenkenberg van Mierop 1997.
[86] ASTRON 2015.

veenmoerassen en werd het andere deel doorsneden door een netwerk van beken. Het natuurlijke landschap is door de veenwinning en de 20e-eeuwse ruilverkavelingen sterk gewijzigd. De aanleg van wijken en kanalen voor onder andere de veenwinning alsmede de vennen die onder het veen vandaan kwamen, hebben er echter voor gezorgd, dat waterkundige elementen nog steeds een belangrijk onderdeel van de cultuurhistorische waarden van de gemeente vormen.

Het thema 'waterstaat' omvat de volgende cultuurhistorische elementen:

- **kanaal / wijk**- *"een gegraven waterweg van enige omvang, meestal bestemd voor scheepvaart".*

De eerste kanalen in Nederland werden al in de Romeinse tijd gegraven. In de gemeente Midden-Drenthe werd in 1612 het eerste kanaal gegraven, de Smildervaart, voor de ontvening van de venen in het noordwesten van de gemeente. Tussen 1769 en 1780 werd de Drentse Hoofdvaart (figuur 3.12) aangelegd als verbetering van de Smildervaart. In 1791 werd de Beilervaart gegraven om de Drentse Hoofdvaart van water te voorzien en een verbinding tussen Beilen en Meppel te creëren. In 1816 is vanaf de Drentse Hoofdvaart in noordwestelijke richting de Norgervaart gegraven voor de vervening van het gebied. Tussen 1852 en 1858 is het Oranjekanaal aangelegd als ontsluiting van enkele veengebieden ten oosten van Midden-Drenthe (figuur 3.12).

Figuur 3.12 De 18e-eeuwse Drentse Hoofdvaart (noordoost-zuidwest) en het 19e-eeuwse Oranjekanaal (oost-west) vormen de ruggengraat van de ontginningen in dit gebied (Bonneblad 1989-1904; Topografische kaart 2010).

Tussen 1923 en 1926 is in het kader van de werkverschaffing het Linthorst-Homankanaal aangelegd om de ontginning van de gronden van Midden-Drenthe te bevorderen. In de jaren dertig van de 20e eeuw is een 2,2 kilometer lange aftakking van het Linthorst-Homankanaal aangelegd, dat leidt naar de VAM (Vuil Afvoer Maatschappij) te Wijster. Dit kanaal was bedoeld om de compost die in de VAM-fabriek van stadsafval werd gemaakt, af te voeren naar de ontginningen.[87]

Onder de kanalen vallen ook de wijken. Een wijk is *"een gegraven kanaal in een turfwinningsgebied, ter ontwatering van het veen en als transportweg voor de afvoer van de turf".*[88] Vanaf de 13e eeuw werden veengebieden in België en Nederland toegankelijk gemaakt door de aanleg van kanalen om turf te winnen voor de groeiende brandstofbehoefte van de steden. In de gemeente Midden-

[87] Encyclopedie Drenthe Online 2014.
[88] Baas, Mobach & Renes 2005, 140.

Drenthe werd het veen vanaf de 17e eeuw ontgonnen. Voor de afwatering en de afvoer van de gewonnen turf werden vanaf de hoofdvaarten kanalen gegraven, die in Drenthe bekend staan als wijken en dwarswijken (zie figuur 3.13). In de loop van de tijd werd de aanleg van de veenkoloniën steeds systematischer, waarbij de afstand tussen de wijken een afweging was tussen het aantal wijken dat moest worden aangelegd en de afstand waarover de turf naar de wijken moest worden vervoerd. De wijken werden meestal tot in het onderliggende zand uitgegraven.[89] Na de vervening werd het afgegraven gebied ontgonnen voor de akkerbouw, waarbij het oude wijkenpatroon in eerste instantie ongewijzigd bleef bestaan. In de jaren vijftig en zestig zijn veel wijken versmald of gedempt.[90]

Op de kaart zijn alle kanalen gekarteerd die nu nog herkenbaar zijn als waterloop, alsmede gedempte kanalen die nog als landschappelijke lijn (bijvoorbeeld een weg of een perceelsgrens) herkenbaar zijn. Ter hoogte van Beilen is het verloop van de Beilervaart in de 20e eeuw aangepast. Dit tracé is, vanwege de continuïteit van het kanaaltracé, aangeduid met de kaarteenheid 'rechtgetrokken kanaal'.

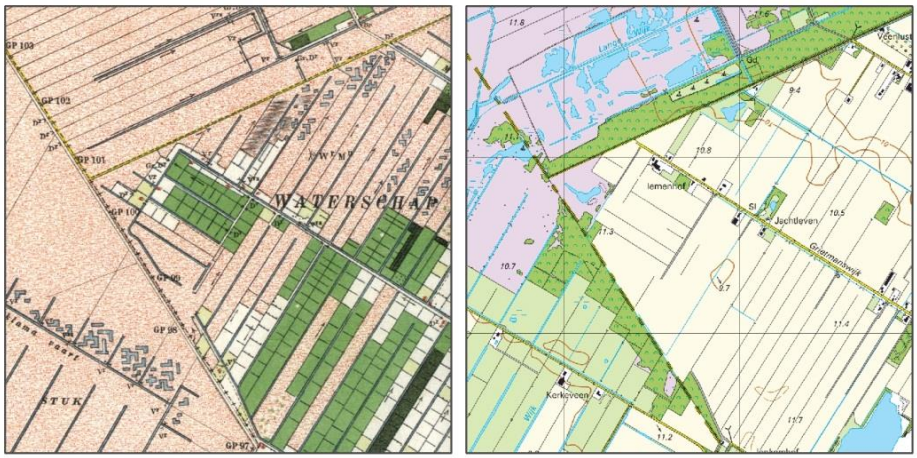

Figuur 3.13. In de loop van de 19e en 20e eeuw zijn de hoogvenen van de huidige gemeente Midden-Drenthe en de aangrenzende gemeenten ontgonnen, waarbij een regelmatig systeem van wijken is gegraven. Nadat het veen is afgegraven, zijn de gronden grotendeels omgezet in agrarische gronden (Bonneblad 1898-1904 en Topografische kaart 2010).

- **(al dan niet vergraven) waterloop**: *"kleine tot middelgrote, al dan niet vergraven natuurlijke en gegraven watergangen, die de afwatering in een gebied verzorgden"*.

De gemeente Midden-Drenthe werd van oudsher doorsneden door diverse waterlopen, die overwegend hun oorsprong hadden in de veengebieden en de moerassige heidegebieden. De beekjes komen samen in de Beilerstroom, die uiteindelijk uitmondt in het gekanaliseerde Meppelerdiep. De meeste, vaak sterk meanderende beken zijn in het kader van de ruilverkaveling rechtgetrokken en soms zelfs compleet verlegd (zie figuur 3.14). Veel waterlopen waren echter al eerder 'genormaliseerd' of hebben een gegraven oorsprong.

[89] Baas, Mobach & Renes 2005; Gerding 1995.
[90] Landschapsgeschiedenis 2014.

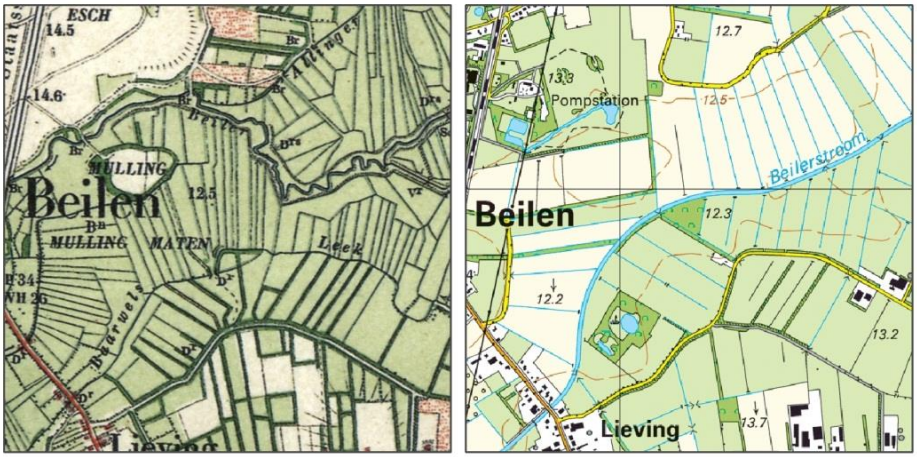

Figuur 3.14 De waterhuishouding van de gemeente Midden-Drenthe is in de loop van de 20e eeuw sterk gewijzigd, waardoor het oude patroon van (al dan niet vergraven) beken en gegraven waterlopen niet meer herkenbaar is. Een voorbeeld hiervan vormt het gebied ten oosten van Beilen (Bonneblad 1898-1904 en Topografische kaart 2010).

Op de kaart zijn de tracés van de beken weergegeven op basis van de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw (ca. 1830). De beken en waterlopen die na die tijd nog zijn rechtgetrokken zijn aangeduid met de kaarteenheid 'rechtgetrokken waterloop' (figuren 3.14 en 3.15). De waterlopen die in de 20e eeuw compleet zijn verlegd, zijn niet op de kaart aangeduid. De waterlopen die zijn gedempt, maar die nog wel als lijnelement in het landschap herkenbaar zijn (bijvoorbeeld als perceelsgrens of weg), zijn gekarteerd als 'gedempte waterloop'.

Figuur 3.15 De rechtgetrokken ('genormaliseerde') Westerborkerstroom (gezien vanaf de Zwiggelterstraat; foto: E.A.M. de Boer).

- **ven**: *"een laagte op de pleistocene zandgronden (vroeger vooral in heidevelden), rond of langgerekt, gevuld met voedselarm water".*[91]

[91] Baas, Mobach & Renes 2005, 146.

Er kunnen twee typen vennen worden onderscheiden. Vennen met een ondoorlaatbare laag in de vorm van een leem- of oerbank in de ondergrond of vennen die met water gevuld worden via een beekje of het grondwater. Vennen kunnen ontstaan door uitstuiving, door ontvening, als restant van een pingo (zie hieronder) of door een combinatie van processen. In de gemeente Midden-Drenthe zijn veel vennen pas na de turfwinning aan het oppervlakte komen te liggen en zichtbaar geworden als watervoerende laagte, zoals bijvoorbeeld de vennen in het Smilder Oosterveld of in het Westersche Veld ten oosten van Spier (zie figuur 3.16). Tegelijkertijd zijn met de vervening ook diverse vennen in het veengebied verdwenen, zoals het Bisschopsgat, Het Kleine Meer, Het Groote Meer, het Viskorvermeer, Het Jonker Gat en Het Hoedmeer aan weerszijde van de Drentse Hoofdvaart.

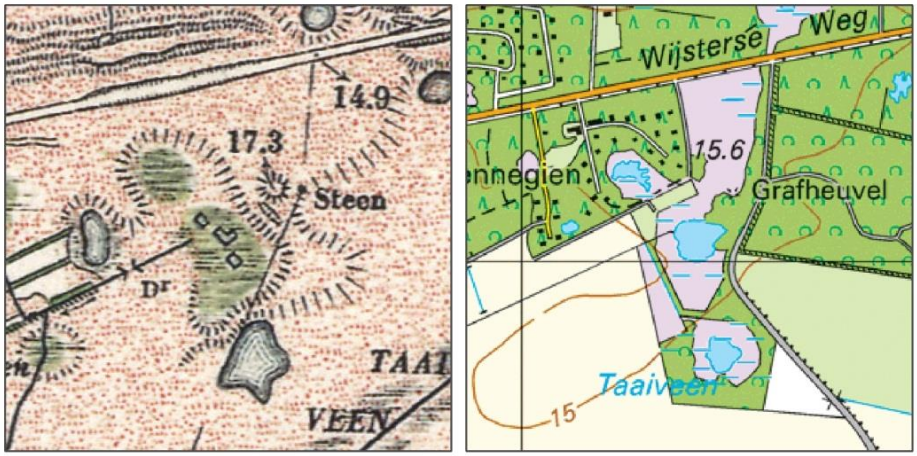

Figuur 3.16 De watervoerende vennen van het Taaiveen zijn grotendeels watervoerend geworden door de kleinschalige turfwinning in de 19e eeuw (zie rechthoekige petgaten). Ten oosten van de vennen bevindt zich een grafheuvel, die zowel op oude als hedendaagse kaarten als herkenbare hoogte is weergegeven (Bonneblad 1898-1904 en Topografische kaart 2010).

Op de kaart zijn alle vennen en meertjes aangeduid, die op de kaarten uit de negentiende en de eerste helft van de 20e eeuw voorkomen. Latere meertjes en vennen zijn vaak gegraven in het kader van de natuurontwikkeling en zijn derhalve niet op de kaart weergegeven.

- **pingoruïne/dobbe**: *"een al dan niet omwalde terreinverlaging die na een ijstijd is ontstaan door het smelten van een in de ondergrond aanwezige ijslens".*[92]

Tijdens de laatste ijstijd ontstonden plaatselijk ijslenzen in de ondergrond die de grond naar boven drukten, zodat daar een heuvel ontstond. Bij de groei van de lens barstte de er op liggende grond open, waardoor de zon bij de ijslens kon en deze enigszins deed smelten. De met water verzadigde grond gleed door het vrijkomende smeltwater naar beneden. Hierdoor ontstond een randwal. Toen aan het einde van het Weichselien (vanaf de Bølling-periode) ook de ijslenzen smolten, ontstonden er diepe watervoerende laagten in het landschap. Een dergelijke laagte wordt aangeduid als een pingoruïne of in Drenthe ook wel als dobbe.[93] De watervoerende laagte (de pingoruïne) vulde in warmere perioden geleidelijk op met organisch materiaal (gyttja en/of veen) als gevolg van plantengroei. Doordat

[92] Baas, Mobach & Renes 2005, 108 (aangepast door A. Verbers, Landschapsbeheer Drenthe).
[93] Het woord dobbe wordt ook gebruikt als een door mensen gemaakte poel (vaak op een brink), die diende als drenkplaats voor het vee, wasplaats voor boerenwagens of paarden of als reservoir voor bluswater (Baas, Mobach & Renes 2005, 37).

het veen vaak is afgegraven voor de turfwinning, zijn de pingoruïnes meestal zichtbaar als vennetjes in het landschap.[94] De Stichting Landschapsbeheer heeft in samenwerking met de Provincie Drenthe een recent overzicht gemaakt van mogelijke pingoruïnes.[95] In de gemeente Midden-Drenthe liggen 14 zekere pingoruïnes (zoals het Hijkermeer ten zuidwesten van Hijken) en vijf zeer waarschijnlijke pingoruïnes. Vijf venige laagten zijn uitblazingskommen en twee venige laagten zijn iets anders (zie ook bijlage 5).

- **sluis -** *"inrichting waardoor twee wateren ter weerszijden daarvan met elkaar in verbinding kunnen worden gebracht of juist van elkaar kunnen worden gescheiden."*[96]

De sluizen die op de kaart zijn gekarteerd, betreffen voornamelijk schutsluizen (zie figuur 3.17). Deze sluizen maakten het mogelijk om de kanalen bevaarbaar te houden en het hoogteverschil als gevolg van het verval van de kanalen te overbruggen.[97]

Op de kaart zijn alle sluizen weergegeven die in het kader van het onderzoek naar watererfgoed in 2006 zijn geïnventariseerd.[98]

Figuur 3.17 Sluis in het Oranjekanaal (foto: E.A.M. de Boer).

- **gemaal** - *"inrichting om het water in een polder of een kanaal op het gewenste peil wordt gehouden."*[99]

Door de afgraving van de venen, waarmee de gelijkmatige aanvoer van water verdween, was het rond 1900 in verschillende kanalen in Drenthe nodig om een

[94] Baas, Mobach & Renes 2005. Soms gaan de pingoruïnes/vennetjes echter schuil onder akkers! (info: Landschapsbeheer Drenthe, A. Verbers).
[95] zie de website www.pingoruines.nl en bijlage 5.
[96] Baas, Mobach & Renes 2005, 126.
[97] Baas, Mobach & Renes 2005.
[98] Buro Vlijn 2006.
[99] Baas, Mobach & Renes 2005.

gemaal aan te leggen om de bevaarbaarheid te kunnen garanderen.[100] In de gemeente Midden-Drenthe bevinden zich twee gemalen; in het Linthorst-Homanskanaal bij de schutsluis 'De Holthe' (zie figuur 3.18) en langs de Norgervaart. Op de kaart zijn alle gemalen weergegeven die in het kader van het onderzoek naar watererfgoed in 2006 zijn geïnventariseerd.[101]

Figuur 3.18 Gemaal in het Linthorst-Homankanaal (foto: E.A.M. de Boer).

- **brug** - *"een vaste of beweegbare verbinding voor het verkeer tussen twee punten, die door water of ook door een droge aardverdieping gescheiden worden"*.[102]

In eerste instantie werd voor het passeren van een waterbarrière gebruik gemaakt van een doorwaadbare plaats, een zogenaamde voorde. Vanaf de Romeinse tijd verschenen de eerste vaste bruggen. Er zijn veel verschillende typen bruggen, al naar gelang het materiaal (hout, steen of metaal), de techniek (boogbruggen, hangbruggen e.d.) of de mechaniek (bijvoorbeeld draai- of ophaalbruggen).[103] Vaak zijn bruggen voorzien van een remmingwerk (zie figuur 3.19), een constructie waarmee schepen worden afgeremd als ze een brug of een sluis naderen en waar ze kunnen wachten voor een gesloten brug of sluis. De draaibruggen zijn vaak ook nog voorzien van een loopbrug, die gebruikt werd om de brug al lopend open en dicht te duwen of trekken. Vaak raken dergelijke constructies bij een brug in onbruik als de waterweg wordt onttrokken aan het scheepvaartverkeer. Op de kaart zijn alle bruggen weergegeven die in het kader van het onderzoek naar watererfgoed in 2006 zijn geïnventariseerd.[104]

[100] Encyclopedie Drenthe Online 2014.
[101] Buro Vlijn 2006.
[102] Baas, Mobach & Renes 2005, 30.
[103] Baas, Mobach & Renes 2005.
[104] Buro Vlijn 2006.

Figuur 3.19 Draaibrug over het Linthorst-Homanskanaal met remmingswerk en (vervallen) loopbrug (foto: E.A.M. de Boer)

- **duiker –** *"een kokervormige constructie in een weg, dam of waterloop, die bedoeld is om wateren met elkaar te verbinden".*

Figuur 3.20 Duiker in de Beilerweg (foto: E.A.M. de Boer).

De kartering van de duikers is gebaseerd op het onderzoek naar watererfgoed uit 2006. Volgens dit onderzoek bevinden zich twee cultuurhistorisch waardevolle duikers in de gemeente; één bij de kruising van de Vorrelveensche Lake met de kade langs de Beilervaart en één bij de kruising van de Leekwatering met de Beilerweg (fig. 3.20).[105]

[105] Buro Vlijn 2006.

- **loskade** - *"kade, die gebruikt wordt om schepen te laden of te lossen."*
De loskades zijn langs de kanalen aangelegd op plaatsen die gemakkelijk bereikbaar waren voor bijvoorbeeld de boeren of de verveners en liggen derhalve vaak in de buurt van een weg of dorp.[106]

De kartering van de loskades is gebaseerd op het onderzoek naar watererfgoed (2006). In de gemeente Midden-Drenthe bevinden zich vier loskades, waaronder langs het Oranjekanaal (zie figuur 3.21).[107] De loskade ter hoogte van de Oranjehoeve aan het Oranjekanaal werd onder meer in de Tweede Wereldoorlog gebruikt en wordt genoemd in het rapport over Kamp Westerbork.[108]

Figuur 3.21 Loskade (aan de linkerzijde) langs het Oranjekanaal met op de voorgrond een zwaaikom (foto: E.A.M. de Boer).

- **zwaaikom**
In een aantal kanalen in de gemeente Midden-Drenthe zijn verbredingen, zogenaamde zwaaikommen, aangelegd, zodat de schepen konden keren. De zwaaikommen liggen meestal in de buurt van (vroegere) loskades (zie figuur 3.21). Tegenwoordig hebben de zwaaikommen vaak ook een belangrijke functie voor de natuur, waarbij ze door de begroeiing met riet en waterplanten beschutting bieden voor diverse diersoorten.[109] Volgens het onderzoek naar watererfgoed uit 2006 bevinden zich drie zwaaikommen in de gemeente, bijvoorbeeld bij Zuidveld (figuur 3.22).[110]

[106] Baas, Mobach & Renes 2005, 168.
[107] Buro Vlijn 2006.
[108] Schute & Van der Laan 2015.
[109] Baas, Mobach & Renes 2005, 168.
[110] Buro Vlijn 2006.

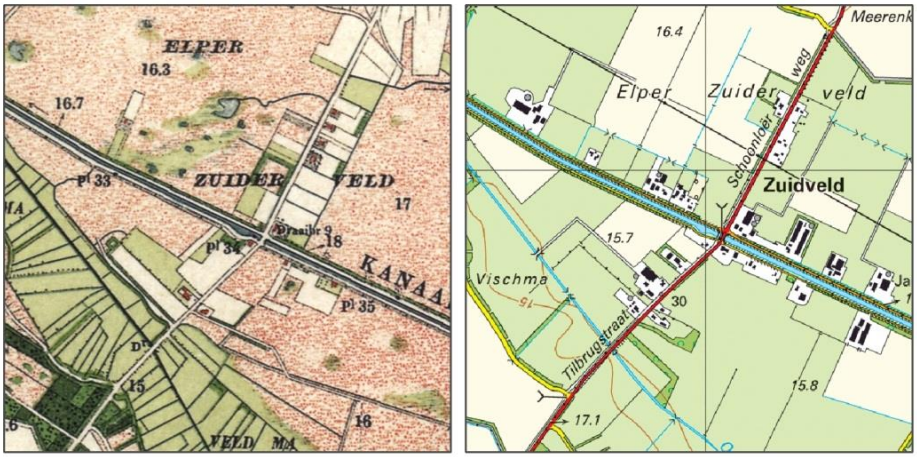

Figuur 3.22 Ten westen van de brug in de Schoonloërweg bevindt zich een zwaaikom in het Oranjekanaal (Bonneblad 1898-1904; Topografische kaart 2010).

3.3.4 Conflict-erfgoed

Veel gebieden in Nederland vormden eeuwenlang regelmatig het toneel van conflicten, waarbij sporen van militair ingrijpen in het landschap zijn achtergelaten, zoals forten, schansen, kazematten en dergelijke. Vanwege de relatief geïsoleerde ligging kent de gemeente Midden-Drenthe naar verhouding weinig militair erfgoed, waarbij bovendien de militaire werken die aanwezig zijn geweest (bijvoorbeeld de verdedigingslinie langs de Drentse Hoofdvaart in de Tweede Wereldoorlog) inmiddels zijn verdwenen. De afgelegen ligging en beslotenheid van het landschap heeft echter voor een specifieke vorm van conflict-erfgoed gezorgd, waarvan nog resten aanwezig zijn.

Het thema 'conflict-erfgoed' omvat de volgende cultuurhistorische elementen:

- **Kamp Westerbork**

Nadat Adolf Hitler in 1933 in Duitsland aan de macht kwam, kwamen steeds meer Joodse vluchtelingen naar ons land toe. Er was in eerste instantie voor deze mensen geen opvang geregeld door de Nederlandse overheid. Pas in 1939 zag de Nederlandse regering in dat het zo niet langer kon en wilden zij een centraal vluchtelingenkamp bouwen. Uiteindelijk werd voor de afgelegen locatie in de heidevelden in de huidige gemeente Midden-Drenthe gekozen. Het doel was om een nieuw dorp te realiseren met mogelijkheden voor landbouw. In augustus 1939 werd begonnen met de bouw van de barakken van het Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork en in oktober van dat jaar kwamen de eerste vluchtelingen aan.

Nadat de nazi's in 1942 tot de systematische uitroeiing van de Joden hadden besloten, werd het kamp aangewezen als *Polizeiliches Judendurchgangslager* van waaruit de gevangenen naar Auschwitz werden gedeporteerd. Na de bevrijding fungeerde het kamp tot 1 december 1948 als interneringskamp voor NSB'ers, SS'ers en andere, van collaboratie met de nazi's verdachte, personen. Vervolgens was het kamp tot de sloop in 1971 achtereenvolgens nog een militair kampement, een repatriëringkamp voor Indische Nederlanders en een woonoord voor Molukkers (woonoord Schattenberg). In 1967 is het terrein in gebruik genomen voor de Radiosterrenwacht (zie kopje Sterrenwacht). In 1983 werd het Herinneringskamp Westerbork geopend. Slechts een deel van de oorspronkelijke bebouwing is bewaard gebleven. De aardappelopslagplaats, de SS-schuilbunker, de rioolwaterzuivering en kampcommandantwoning zijn aangewezen als rijksmonument en maken samen deel uit van het rijksmonumentale complex Kamp

Westerbork. Het resterende deel van het terrein is (symbolisch) heringericht om de geschiedenis meer herkenbaar te maken (fig. 3.23).[111] Op de kaart is de oorspronkelijke omvang van het kamp weergeven, hoewel de begrenzing niet altijd meer als zodanig herkenbaar is. Archeologische waarden van dit kamp zijn ook nog aanwezig in de aangrenzende gemeente Aa en Hunze, zoals de voormalige vuilstortplaats van het Kamp.[112]

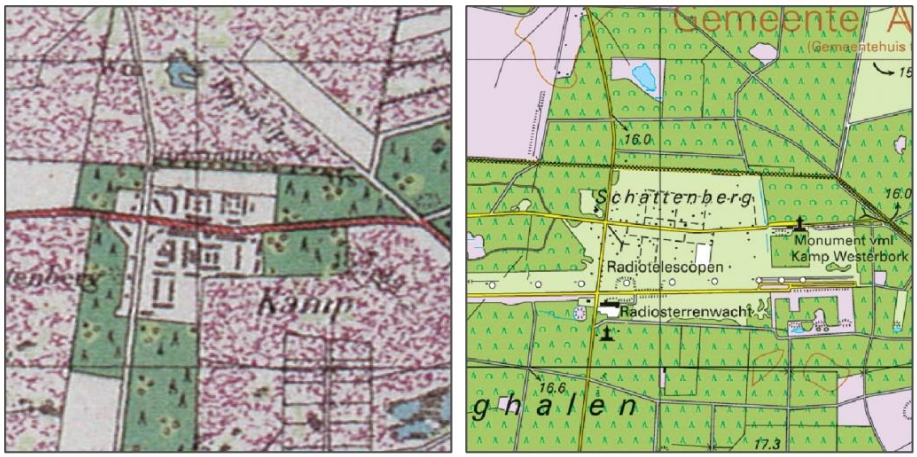

Figuur 3.23 Links Kamp Westerbork in de Tweede Wereldoorlog en rechts het Herinneringscentrum Kamp Westerbork met de radiosterrenwacht (De Pater & Schoenmaker 2005; Topografische kaart 2010).

- **bunker –** *"algemene, uit het Duits ontleende benaming voor een gevechtsopstelling of onderkomen van doorgaans gewapend beton".*[113]

In de Tweede Wereldoorlog zijn op een groot aantal locaties door de Duitse bezetter bunkers aangelegd om een geallieerde invasie tegen te houden.[114] De Drentse Hoofdvaart maakte deel uit van de zogenaamde *Frieslandriegel* of de *Assener Stellungen*, die in 1944/1945 is aangelegd. Aan weerszijden van de vaart bevonden zich tankgrachten, loopgraven, mitrailleurstellingen en bunkers. Na de oorlog is de stelling ontmanteld en zijn de loopgraven dichtgeschoven, waardoor in de gemeente Midden-Drenthe aan het maaiveld geen restanten meer zichtbaar zijn.[115] Tankgrachten zijn nog herkenbaar/zichtbaar aanwezig in het Kyllotsbos bij Smilde[116] en nabij het Hijkerzand.[117]

Slechts op twee locaties zijn in de gemeente Midden-Drenthe nog bunkers uit de Tweede Wereldoorlog aanwezig. In het Terhorsterzand, tussen Beilen en Spier, is in 1942 een schietbaan aangelegd met twee schuilkelders waar de schietschijven uithingen. De schietbaan zelf is allang weer opgenomen in het natuurgebied en niet meer als zodanig herkenbaar. De twee bunkers zijn nog wel aan het oppervlak zichtbaar (fig. 3.24).[118] Op het terrein van Kamp Westerbork bevindt zich een schuilkelder, die door de SS is gebouwd. De bunker is sinds 1995 aangewezen als rijksmonument.[119]

---

[111] Kamp Westerbork 2015.
[112] Schute 2013.
[113] Baas, Mobach & Renes 2005, 32.
[114] Voor de Tweede Wereldoorlog werden bunkers in Nederland kazematten genoemd.
[115] Drenthe in de oorlog 2015.
[116] https://historischeroutedesmildes.nl/route-01/bord-11/
[117] https://www.tracesofwar.nl/sights/68020/Duitse-Tankgracht-Zuid-Hijkingerzand.htm
[118] Bunkerinfo 2015.
[119] Monumentenregister 2015, monumentnr. 478335.

Figuur 3.24 De resten van een Duitse schietbaan uit de Tweede Wereldoorlog (Bing Maps 2014; foto: Bunkerinfo 2015).

- **munitiemagazijnencomplex**

In 1960 is ten westen van Nieuw-Balinge een munitiemagazijnencomplex aangelegd voor de opslag van wapens en munitie ten tijde van de Koude Oorlog (fig. 3.25). Het complex bestaat uit 19 bunkers, een onderhoudsgebouw en een wachtgebouw, die verscholen liggen tussen het groen. Enkele bunkers zijn zelfs bedekt met een dikke laag grond begroeid met bomen en struiken. Het complex is sinds 2009 niet meer in gebruik door het Ministerie van Defensie. Het complex (zowel de terreinaanleg als de bunkers en overige gebouwen) vormt als herinnering aan de Koude Oorlog waardevol militair erfgoed en is in 2014 aangewezen als rijksmonument (zowel het terrein als de bebouwing).[120]

Figuur 3.25 Het munitiemagazijnencomplex is in de jaren zestig ten westen van Nieuw-Balinge aangelegd en beplant met bos. Voor die tijd was het gebied nog een open heidegebied (Topografische kaart 1938-48; Bing Maps 2015).

- **onderduikershol**

Ten zuidwesten van Oranje is een door onderduikers gegraven onderduikershol bekend, waarheen onderduikers konden vluchten en verblijven bij razzia's door de Duitsers. In bijlage 6 is de informatie hiervan opgenomen die verkregen is van de heer R. Matien van de Historische Vereniging Smilde.

[120] Monumentenregister 2014, complexnummer 532160, monumentnrs. 532161 t/m 532167.

3.3.5 Nederzettingsontwikkeling

Het onderzoeksgebied was lange tijd relatief schaars bebouwd met enkele esdorpen omringd door essen in een verder onontgonnen gebied. Voorbeelden van deze esdorpen zijn Spier, Zwiggelte, Orvelte, Westerbork, Elp en Laaghalen. Vanuit de esdorpen zijn veel kleine nieuwe nederzettingen gesticht, zoals vanuit Westerbork de nederzettingen Eursinge, Garminge, Mantinge, Balinge en Bruntinge. Met de ontginning vanaf de 17e eeuw van de grote veenmoerassen in de gemeente zijn langs de turfvaarten langgerekte nederzettingen ontstaan. Hoogersmilde is de eerste nederzetting, waarna zich tussen Assen en Hoogersmilde een langgerekt lint van nederzettingen heeft ontwikkeld, waaronder Hijkersmilde, Smilde (fig. 3.26) en Kloosterveen. Bij de kruispunten met andere (water-)wegen ontstonden verdichtingen met dorpsvoorzieningen.[121] In de 19e eeuw heeft men ook de venen in het zuidoostelijke deel van de gemeente afgegraven en ontgonnen, waarbij langs de Middenraai een zeer waardevol nederzettingslint ontstond met achtereenvolgens Nieuweroord en later Nieuw-Balinge.

Figuur 3.26 Lintbebouwing van Smilde langs de Drentse Hoofdvaart (foto: E.A.M. de Boer).

Na 1900 zijn de woeste gronden, vaak in het kader van de werkverschaffing, op rationele wijze ontgonnen. Zo is bij de ontginning van het Witteveen in 1926 in zijn geheel het nieuwe gelijknamige dorp gepland.[122]

In de jaren zestig en zeventig van de 20e eeuw hebben ruilverkavelingsprojecten plaatsgevonden. Hierbij zijn, naast de rationalisering van het landschap (kavels en wegen), ook nieuwe boerderijen gebouwd. Met de rationalisering is de samenhang tussen veel van de oude dorpen en het omringende landschap verdwenen. Dit geldt ook voor verdichting en uitbreiding in de vorm van grote

[121] Provincie Drenthe 2009, 41.
[122] Provincie Drenthe 2009, 127. De provincie heeft het gebied rond Witteveen aangegeven als terrein van provinciaal belang. Witteveen en omgeving zijn daarom aangegeven als cultuurhistorisch attentiegebied.

nieuwbouwwijken, een proces dat met name in de 20e eeuw heeft plaatsgevonden. Om deze ontwikkeling in beeld te brengen en inzicht te krijgen in de wederopbouwgebieden, zijn de volgende gebieden aangeduid:

- **historische kern vóór 1830**

Dit zijn de gebieden waar de bebouwing op de kadastrale kaart van omstreeks 1830 dusdanig dicht bij elkaar stond, dat gesproken kan worden van een bebouwingsconcentratie (gehucht) of kern. Waar geen sprake is van een duidelijke bebouwingsconcentratie zijn de afzonderlijke erven gekarteerd (zie (boeren)erf vóór 1830).

- **(boeren)erf vóór 1830**: *"een boerenerf is een meestal omheinde ruimte waarbinnen agrarische bedrijfsgebouwen, de boerderij en onbebouwde ruimten samen een eenheid vormen".*

Op de kaart zijn alle erven aangegeven, die op de kadastrale kaart van omstreeks 1830 aanwezig waren én momenteel nog als bebouwd gebied herkenbaar zijn. De kartering van de erven geeft inzicht in de structuur en ontwikkeling van de bebouwde omgeving. Hiermee vormt de kartering één van de uitgangspunten om de cultuurhistorische karakteristiek en waarde van het landelijk gebied te bepalen.

- **bebouwde kom omstreeks 1945**
- **(boeren)erf omstreeks 1945**
- **huidige bebouwde kom**

3.3.6 Waardevolle bebouwing

- **karakteristiek pand**: "pand dat vanwege de ouderdom, architectonische schoonheid, de representativiteit voor een bepaalde bouw- of ontginningsperiode en/of de relatie met de lokale geschiedenis (scholen, industrieel erfgoed), bijbehorende panden of landschapseenheden (ensemblewaarde) als karakteristiek mag worden beschouwd voor de gemeente Midden-Drenthe".

Midden-Drenthe kent een grote hoeveelheid gebouwd erfgoed, die vanwege de ouderdom, architectonische schoonheid, de representativiteit voor een bepaalde bouw- of ontginningsperiode en/of de relatie met de lokale geschiedenis, bijbehorende panden of landschapseenheden (ensemblewaarde) als 'karakteristiek' mag worden beschouwd voor de gemeente Midden-Drenthe. Panden met een waardevaste status en van nationaal of provinciaal belang zijn al als monument opgenomen in het rijksmonumentenregister of de provinciale monumentenverordening. Van de overige karakteristieke panden die van lokaal belang geacht worden voor de gemeente Midden-Drenthe, is het exterieur opgenomen, waarna ze op basis van het totale aantal punten zijn ingedeeld in vijf categorieën (zie paragraaf 2.2, tabel 2.2 en tabel 3.1 in hoofdstuk 3). Het gaat hier meestal om panden die karakteristiek tot zelfs beeldbepalend zijn in hun directe omgeving. De kans is zeer groot dat het verlies of de aantasting van die panden betreurd zou worden door de lokale gemeenschap. Figuur 3.27 op de volgende pagina toont een aantal voorbeelden van panden die voor de gemeente Midden-Drenthe als 'zeer waardevol' (eindcijfer meer dan 45 punten) moeten worden beschouwd en dat zijn zeker niet altijd de klassieke, rietgedekte 'Orvelte-boerderijen'.

Orvelte – Dorpsstraat 6 (48 pnt.)

Westerbork – Wilhelminastr. 27 (48 pnt.)

Drijber – Berkenweg 10-12 (50 pnt.)

Smilde – Elzenlaan 11 (rijksmon.: 51 pnt.)

Hooghalen – Hoofdstraat 25 (47 pnt.)

Nieuweroord – Middenraai 23-25 (46 pnt.)

Westerbork – Zandhoeklaan 20 (47 pnt.)

Smilde – Hoofdweg 66 (49 pnt.)

Hoogersmilde – P.R. Roelfsema-Rozenweg 21-22 (prov. mon.: 46 pnt.)

Beilen – Paltz 21 (48 pnt.)

Figuur 3.27 Panden die beoordeeld zijn als 'zeer waardevol' (>45 punten).

Als contrast toont figuur 3.28 een aantal voorbeelden van panden die voor de gemeente Midden-Drenthe als 'niet (meer) waardevol' moeten worden beschouwd (eindcijfer minder dan 35 punten). In het laatste geval gaat het bijvoorbeeld om panden die zo sterk gewijzigd zijn ten opzichte van wat voor de oorspronkelijke

Beilen – Brinkstraat 19-20-21

Beilen – Brinkstraat 23-23A

Beilen – Brinkstraat 55

Beilen – Esweg 94
(nieuwbouw na sloop)

Bovensmilde – Hoofdweg 25
(nieuwbouw na sloop)

Smilde – Tramweg 69-70

Bovensmilde – Kanaalweg 177
(nieuwbouw na sloop)

Figuur 3.28 Panden die beoordeeld zijn als 'niet waardevol' (<35 punten).

bouwmassa of bouwperiode als representatief kan worden beschouwd, dat daardoor het karakter van het pand sterk is aangetast. Het kan ook gaan om voormalige, eerder als karakteristiek aangegeven panden, die inmiddels gesloopt zijn en al vervangen zijn door al dan niet historiserende nieuwbouw, zoals de adressen Beilen-Esweg en Bovensmilde-Kanaalweg (zie figuur 3.28). Hoewel dergelijke panden een vergelijkbare verschijningsvorm en een bouwvolume kunnen hebben als het pand dat er stond, is meestal door materiaalgebruik en een andere vormentaal sterk ingeboet op de oorspronkelijke cultuurhistorische waarden.

Wijster – Vamweg 6

Karakteristieke boerderij uit 1939 (gesloopt)

Nieuwbouw

Hijken – Beilerstraat 3

Wederopbouwboerderij 'Seubring' (origineel provinciaal monument)

'Seubring' zijgevel na verbouwing

'Seubring' voorgevel na verbouwing

Figuur 3.29 Oude en nieuwe situatie van (voormalige) karakteristieke panden.

Panden die zijn gesloopt, die zijn herbouwd of waarvan het oorspronkelijke karakter sterk is aangetast, komen veel voor in Beilen, bijvoorbeeld in het winkelgebied. Dat wekt geen verwondering, want het is de dichtst bevolkte kern van Midden-Drenthe, met de meeste ruimtelijke ontwikkelingen. Het winkelpand met de toepasselijke naam '*Wanna-B*' aan de Brinkstraat is een goed voorbeeld van een pand dat karakteristiek had kunnen zijn, maar dat inmiddels niet meer is (zie figuur 3.28). Ook in het buitengebied doorstaat het gebouwd erfgoed herontwikkeling niet altijd ongehavend. Karakteristieke boerderijen zijn inmiddels verdwenen (Vamweg 6 in Wijster; fig. 3.29 links) of provinciale monumenten zijn sterk verbouwd (het pand Beilerstraat 3 te Hijken; fig. 3.29 rechts). Dat het ook anders kan, bewijst het zorgvuldig gerenoveerde pand Middenraai 23-25 te Nieuweroord (fig. 3.27), dat ook na renovatie nog zeer waardevol is.

Tabel 3.1 geeft een overzicht van het aantal gewaardeerde panden per waarderingscategorie en per kern, op basis van de inventarisatielijsten (zie ook de bijlagen 3 en met name bijlage 4). Tabel 3.2 geeft de nadere uitsplitsing voor panden uit de wederopbouwperiode (1945-1965). Van de 72 rijksmonumenten in de gemeente zijn twee rijksmonumenten geen pand: het betreft archeologisch rijksmonument 526880 in Orvelte en rijksmonument 532661 in Nieuw-Balinge (de terreinaanleg van een munitiemagazijnencomplex). Die twee rijksmonumenten zijn aangegeven met de 'T' van Terrein in tabel 3.1. Provinciaal monument PM-0169 in Witteveen is evenmin een pand, maar een draaibrug (watererfgoed). De brug is dus niet als pand gewaardeerd, maar valt wel in de categorie waardevol erfgoed op basis van de redengevende omschrijving in het provinciaal monumentenregister en staat om die reden wel in tabel 3.1. Opmerkelijk is dat zeven rijksmonumenten (en drie provinciale monumenten) nu niet in de categorie zeer waardevolle panden (45-55 punten) vallen, maar in de categorie waardevol (40-44 punten). De reden voor de rijksmonumenten is dat die panden lager scoren op het criterium 'gaafheid qua detaillering en stijl'. Het exterieur van die panden is blijkbaar dusdanig gewijzigd, dat die panden zelfs lager scoren dan andere karakteristieke panden in de gemeente die geen rijksmonument of provinciaal monument zijn. Dat geeft te denken over het beheer van - en toezicht op - de monumentale panden die nu in de categorie waardevol vallen.

Tabel 3.1 Overzicht van het aantal panden per kern in de gemeente Midden-Drenthe en per waarderingscategorie. Het aantal rijksmonumenten (rm) of provinciale monumenten (pm) staat tussen haakjes. Register = waardering via monumentenregister. Gw-s-da = waardering niet mogelijk – sloop – dubbel adres. P = pand, T= terrein).

Kern	Waarderingscategorie							Totaal
	0-34 pnt.	35-39 pnt.	40-44 pnt.	45-49 pnt.	50-55 pnt.	register	gw-s-da	
Balinge	-	-	3	-	-	-	-	3
Beilen - Brunsting	35	51	92 (1 rm)	20 (2 rm)	3 (2 rm)	-	4 gw 2 s 2 da	209 (5 rm)
Bovensmilde	6	1	10	2 (1 rm) (1 pm)	1 (1 rm)	-	-	20 (2 rm) (1 pm)
Bruntinge	-	-	1	2 (2 rm)	-	-	-	3 (2 rm)
Drijber	-	2	5	5	1	-	-	13
Elp	-	-	12	1 (1 rm)	1 (1 rm)	1 rm	-	15 (3 rm)
Eursinge	1	3	10 (3 rm)	1	-	-	-	15 (3 rm)

Garminge	-	-	9	2	-	-	-	11
Hijken	-	3	13	3	1	1 pm	1 gw	22 (1 pm)
Hoogersmilde	2	1	7 (1 pm)	7 (3 pm)	2 (1 rm)	1 pm	2 gw	22 (1 rm) (5 pm)
Hooghalen	5	10	20	17 (2 rm) (3 pm)	1 (3 rm!)	-	1 gw	54 (5 rm) (3 pm)
Mantinge	-	-	3	-	-	-	-	3
Nieuw-Balinge	1	1	1	-	-	6 rm (P) 1 rm (T)	-	9 P (7 rm)
Nieuweroord	-	-	4	8	-	-	-	12
Oranje	-	1	-	-	-	-	-	1
Orvelte	3	2	6 (1 rm)	23 (15 rm)	2 (2 rm)	3 rm (P) 1 rm (T)	-	39 P (22 rm)
Smilde	3	8	22 (2 pm)	8 (3 rm) (1 pm)	5 (4 rm) (1 pm)	1 pm	-	47 (7 rm) (5 pm)
Spier	-	1	4	1	-	-	-	6
Westerbork	-	6	21 (1 rm)	15 (3 rm) (1 pm)	1 (2 rm!)	-	2 s	45 (6 rm) (1 pm)
Wijster	7	3	13	3	-	-	-	26
Witteveen	2	-	17	4	-	1 pm (brug)	-	24 (1 pm)
Zuidveld	-	-	1	-	-	-	-	1
Zwiggelte	2	2	10 (1 rm)	7 (4 rm)	-	4 rm	-	25 (9 rm)
1945-1965 (zie tabel 3.2)	1	14	17	7	-	-	1 s	40
Totaal	**68**	**109**	**301 (7 rm) (3 pm)**	**136 (33 rm) (9 pm)**	**18 (16 rm) (1 pm)**	**18 P; 2 T (16 rm) (4 pm)**	**15**	**665 P (72 rm: 2T) (17 pm)**

Tabel 3.2 Overzicht van het aantal panden uit de wederopbouwperiode (1945-1965) per waarderingscategorie en per kern in de gemeente Midden-Drenthe.

Kern	Waarderingscategorie						
	0-34 pnt.	35-39 pnt.	40-44 pnt.	45-49 pnt.	50-55 pnt.	gesloopt	totaal
Beilen	-	5	4	5	-	1	15
Bovensmilde	-	1	4	2	-	-	7
Hijken	-	3	1	-	-	-	4
Hoogersmilde	-	-	1	-	-	-	1
Hooghalen	-	1	1	-	-	-	2
Smilde	-	1	-	-	-	-	1
Westerbork	1	2	5	-	-	-	8
Witteveen	-	1	1	-	-	-	2
Totaal	**1**	**14**	**17**	**7**	**-**	**1**	**40**

Tabel 3.3 Overzicht van de gemiddelde eindscores per kern op basis van het aantal gewaardeerde panden (inclusief de panden uit de periode 1945-1965).

Kern	Totaal aantal panden (A)	Gem. eindcijfer o.b.v. (A) *(top-vijf)*	Aantal panden sterk verbouwd of nieuwbouw = <35 pnt. (B)	Aantal panden, zonder verbouwde panden (A) - (B) = (C)	Gem. eindcijfer o.b.v. (C) *(top-vijf)*
Balinge	3	41,67	0	3	41,67
Beilen-Brunsting	215	39,21	35	180	40,74
Bovensmilde	27	40,26	6	21	42,52
Bruntinge	3	*(4)* 43,67	0	3	*(5)* 43,67
Drijber	13	43,54	0	13	43,54
Elp	14	42,50	0	14	42,50
Eursinge	15	40,73	1	14	41,50
Garminge	11	*(3)* 44,00	0	11	*(4)* 44,00
Hijken	24	41,92	0	24	41,92
Hoogersmilde	20	*(5)* 43,65	2	18	*(3)* 44,89
Hooghalen	55	41,00	5	50	42,64
Mantinge	3	41,33	0	3	41,33
Nieuw-Balinge	3	37,33	1	2	40,50
Nieuweroord	12	*(1)* 45,00	0	12	*(2)* 45,00
Oranje	1	39,00	0	1	39,00
Orvelte	36	*(2)* 44,42	3	33	*(1)* 45,48
Smilde	47	42,68	3	44	43,43
Spier	5	42,00	0	5	42,00
Westerbork	51	42,51	1	50	42,68
Wijster	27	39,48	7	20	42,05
Witteveen	25	41,84	2	23	42,65
Zuidveld	1	*(3)* 44,00	0	1	*(4)* 44,00
Zwiggelte	21	41,57	2	19	42,84
Totaal	**632**		**68**	**564**	
1945-1965 (gem.)	39	40,77	1	38	40,77

Uit de tabellen 3.1 en 3.2 samen valt een top-vijf te destilleren van kernen die op basis van absolute aantallen de meeste waardevolle en zeer waardevolle panden hebben. Het gaat om panden met een eindcijfer >34 punten, inclusief de geregistreerde monumenten én de panden uit de periode 1945-1965:

1. Beilen (180 stuks)
2. Westerbork (50 stuks)
3. Hooghalen (50 stuks)
4. Smilde (45 stuks)
5. Orvelte (36 stuks)

Vanzelfsprekend komen hier de drie dichtst bebouwde kernen Beilen, Westerbork en Smilde (elk met veel waardevolle panden) in de top-vijf terecht. Als we echter de eindcijfers van de gewaardeerde panden evalueren en een gemiddelde van alle eindcijfers per kern uitrekenen, dan zien we een totaal andere top-vijf ontstaan. Die top-vijf zegt meer over de gemiddelde kwaliteit van de selectie van panden

per kern. Immers, hoe meer panden in een kern hoog gewaardeerd zijn, des te hoger zal het gemiddelde eindcijfer zijn (tabel 3.3):

1. Nieuweroord
2. Orvelte
3. Garminge; Zuidveld
4. Bruntinge
5. Hoogersmilde

Uit deze top-vijf wordt helder dat de selectie van twaalf panden uit het relatief jonge bebouwingslint langs de Middenraai in Nieuweroord gemiddeld de hoogste eindscore heeft. Het betreft hier een bebouwingslint met relatief veel zeer waardevolle boerderijen uit de periode 1915-1940 (fig. 3.30).

Middenraai 3 (46 pnt.)

Middenraai 7 (48 pnt.)

Middenraai 11 (47 pnt.)

Middenraai 13 (46 pnt.)

Middenraai 15 (47 pnt.)

Middenraai 22 (44 pnt.)

Middenraai 28 (46 pnt.)

Middenraai 44 (45 pnt.)

Figuur 3.30 Een selectie van acht waardevolle tot zeer waardevolle boerderijen in het bebouwingslint langs de Middenraai te Nieuweroord (zie ook Middenraai 23-25 met 46 pnt. in fig. 3.27).

Te verwachten was ook de gemiddeld hoge eindscore van de panden in het beschermde dorpsgezicht Orvelte, waar maar liefst 21 rijksmonumentale panden aanwezig zijn. Op een gedeelde derde plaats staan de kleine kernen Garminge en Zuidveld met elk gemiddeld 44 punten. In Zuidveld is echter maar één pand gewaardeerd, terwijl in het oude esdorp Garminge meer panden met een vergelijkbare of hogere eindscore staan.

De kleinere kernen Hoogersmilde en Bruntinge zijn goed vergelijkbaar. In Bruntinge zijn echter slechts drie panden gewaardeerd, waarvan twee rijksmonumenten die een hoog gemiddelde opleveren. Hoogersmilde bereikt met 20 gewaardeerde panden dat hogere gemiddelde net niet. De kleinere kern Drijber bereikt met een gemiddelde eindscore van 43,54 punten voor 13 panden net de top-vijf niet.

Voorheen karakteristieke panden die sterk verbouwd zijn of gesloopt en nieuw terug gebouwd zijn, hebben een laag eindcijfer gekregen en brengen daardoor de gemiddelde eindscore per kern omlaag. Dat komt het meeste voor in de kernen Beilen, Bovensmilde en Wijster, met respectievelijk 35, 6 en 7 panden die in meer of mindere mate ingrijpend gewijzigd zijn (zie figuur 3.28; tabel 3.3, vierde kolom 'B'). Zouden we dergelijke panden weglaten uit de berekening van de gemiddelde eindscore, dan ontstaat de volgende top-vijf (tabel 3.3: zesde kolom):

1. Orvelte
2. Nieuweroord
3. Hoogersmilde
4. Garminge; Zuidveld
5. Bruntinge

In deze kernen is de kwaliteit van de selectie waardevolle en zeer waardevolle panden (35-55 punten) gemiddeld genomen dus het hoogst. Nu valt op dat Nieuweroord met acht zeer waardevolle en hoog gewaardeerde panden (in een selectie van 12 stuks) net onder Orvelte eindigt. Hoogersmilde is met negen zeer waardevolle panden (in een selectie van 18 panden) een goede derde. Deze twee jongere 'veenontginningsdorpen' doen dus nauwelijks onder voor het klassieke esdorp Orvelte en dat benadrukt nog eens het belang van die relatief jonge periode.

3.3.7 Toponiemen

Op de kaart zijn de bekende toponiemen of veldnamen uit de negentiende en de eerste helft van de 20e eeuw afgebeeld.[123] De toponiemen zijn onderverdeeld in landinfrastructuur, water, gebieden en nederzettingen. De toponiemen geven enerzijds inzicht in het natuurlijke landschap. Zo duiden de toponiemen 'berg' en 'horst' (bijvoorbeeld in *Eekhorsten* en *Dij Horsten*) op een hoger gelegen gebied, waarbij een 'berg'-naam meestal aan een hoge zandkop op een es of in een heideveld werd gegeven en een 'horst' vaak een geïsoleerde zandkop in een stroomdal was. Een ven of veen (als in *Vorrelveen* en *Witte Veen*) duidt op een moerassig gebied.

Anderzijds geven toponiemen inzicht in het gebruik en de inrichting van het cultuurlandschap. Zo wijst het toponiem ´Esch´ (bijvoorbeeld de *Westerborker Es* of de *Noord Es*) op een groot, aaneengesloten akkergebied, terwijl het toponiem

[123] De toponiemen zijn gebaseerd op de Kadasterkaart 1811-1832 en de Bonnebladen 1908-1918.

´ma´ of 'made' (bijvoorbeeld in *Bosch Ma* of *Stroet Ma*) een aanduiding is van de hooilanden. Toponiemen als 'hout' (als in *Ooster Hout*), 'holt' (in *'t Holter Stuk*) of 'broek' (bij de *Wester Broeken*) verwijzen naar bos of struikgewas.[124]

Als zodanig maken toponiemen deel uit van het immateriële, cultuurhistorische waarden van de gemeente. Overigens is niet van alle toponiemen de betekenis bekend, terwijl voor andere toponiemen meerdere betekenissen bestaan.

3.4 Landschapstypen met cultuurhistorische samenhang

3.4.1 Cultuurhistorische landschapstypen

Het grootste deel van Midden-Drenthe bestond lange tijd uit grote, aaneengesloten 'woeste' gronden (heide of veldgronden) met daarin slechts kleine ontgonnen gebieden (essen en beekdalen, of groenlanden). De verschillende gebieden waren over het algemeen duidelijk begrensd van de omringende landschapseenheden, hetzij door daadwerkelijke markeringen op de begrenzingen (groenstructuren), hetzij door grote verschillen in inrichting.
De cultuurhistorische landschapstypenkaart is een afgeleide van de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden'. Op basis van de ruimtelijke en historische samenhang is de gemeente opgedeeld in zes cultuurhistorische landschapstypen (Essen, Beekdalen, Heide en bos, Jonge ontginningen, Smildervenen en De Venen). Hieronder zullen de historische structuur en de huidige situatie nader worden beschreven per cultuurhistorisch landschapstype. Vervolgens zijn deze cultuurhistorische landschapstypen op basis van hun karakteristiek en de intactheid van de historische structuur opgedeeld in deelgebieden (subcodes: E1, E2 etc.). Per deelgebied is de cultuurhistorische karakteristiek, die op de kaart 'Waardevolle elementen en gebieden' in beeld is gebracht, in woord beschreven. Diverse deelgebieden zijn vanwege de ruimtelijke en historische samenhang en de afleesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van het gebied (oftewel de gaafheid in topografie) aangewezen als cultuurhistorische attentiegebieden. De bebouwde gebieden vallen buiten de cultuurhistorische deelgebieden, aangezien de historische landschapsstructuur daar minder herkenbaar is en ondergeschikt is aan het bebouwingsbeeld.

De cultuurhistorische waardenkaart met 'Cultuurhistorische deelgebieden' is opgenomen als bijlage 2 en opgesteld voor (digitaal) gebruik bij een schaal van 1:30.000.

3.4.2 Cultuurhistorisch landschapstype E (Essen)

Historisch beeld
De essen en kampen rondom de oude bewoningskernen ('esdorpen') zijn grotendeels onderverdeeld in (onregelmatige) rechthoekige of vierkante ontginningsblokken, een begrensde eenheid land die door een boer of een groep boeren is uitgezet. De ontginningsblokken werden rond 1900 gemarkeerd door een aantal grote keien, een smalle strook gras of een greppel. In oudere perioden werd mogelijk gebruik gemaakt van gevlochten omheiningen. De ontginningsblokken waren op de essen meestal onderverdeeld in parallelle strookvormige percelen, die in breedte varieerden van slechts 8-12 m tot 50-80 m. De onderverdeling in stroken is in de oudste (kleine) ontginningsblokken vermoedelijk pas ontstaan bij middeleeuwse en vroeg-moderne erfsplitsingen, terwijl de latere (grotere) ontginningsblokken vermoedelijk al vanaf het begin zijn

[124] Elerie & Spek 2009, 101-117.

onderverdeeld in smalle stroken. De individuele percelen werden meestal begrensd door scheidingsvoren of (evenals de ontginningsblokken) door smalle stroken gras en grensstenen. De gehele es was meestal omringd door een eswal die met hakhout en/of doornige struiken werd beplant en die het vee en wild van de hakkers moest houden. Aan de buitenzijde werd de wal begrensd door een greppel. Dit betekent dat, ondanks het versnipperde bezit met kleinschalige percelen, de essen (in ieder geval in de 19e eeuw) een grootschalige, open indruk maakten.[125]

Cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied (Essen)

Cultuurhistorisch deelgebied E1: Orvelter Es **(attentiegebied)**
- Waardevol esdorp (Orvelte) met waardevolle bebouwing (beschermd dorpsgezicht), waardevolle en monumentale bomen en vrijwel intacte historische structuur (brink);
- Open oud akkergebied (es) begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Zuideresweg en Kromboom) en groenstructuren;
- Oud wegenpatroon (o.a. Orvelterstraat, Dorpsstraat, Flintenweg, Schapendrift, Schoolstraat en Brugstraat);
- Oud bosrelict;
- Restanten onontgonnen gronden langs de randen van het gebied in de vorm van percelen bos en heide;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1968-1979);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal, jonge ontginningen en veenkoloniën) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E2: Elper Esch **(attentiegebied)**
- Waardevol esdorp (Elp) met waardevolle bebouwing, waardevolle en monumentale bomen en herkenbare historische structuur (brink);
- Open oud akkergebied (es) begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Noordveldsweg, Spankampen en Langakkers) en groenstructuren;
- Oud wegenpatroon (o.a. Boerstraat, Westerborkerstraat, Tipweg, Hogebrinksweg, Zwiggelterweg, Smalbroeksweg, Schapendrift, Hoofdstraat-Oosterlangen, Egbertsweg, Meertenakkersweg en Boerdiek);
- Restanten onontgonnen gebied in de vorm van heide en bos aan oostzijde;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Elper Esschen (1947-1959) en Westerbork (1968-1979);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (met name beekdal) zijn grotendeels intact; attentiegebied en provinciaal aandachtsgebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E3: Westerborker Esch **(attentiegebied)**
- Open oud akkergebied (Noorder- en Ooster Es) ten noordoosten van waardevol esdorp Westerbork begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Hanekampsweg, Tilma en Oostermaatsweg) en groenstructuren;
- Oud wegenpatroon (o.a. Bandenweg, Elperstraat en Zandhoeklaan);
- Restanten onontgonnen gebied in de vorm van bos (jonge bosontginningen) en vennen;
- Verspreid bebouwingslint langs Elperstraat;

[125] Spek 2004, 654-723. Vermoedelijk waren de essen in de voorgaande perioden minder open, doordat er nog kleine bosjes en omheiningen aanwezig waren. Dit betekent dat het essenlandschap in de middeleeuwen veel gevarieerder was dan het (vroeg-)moderne essenlandschap. Pas toen de in het midden van de 17e eeuw de collectieve esbeweiding werd afgeschaft, verdwenen de omheiningen en ontstond het karakteristieke open essenlanschap.

- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Westerborker Esschen (1948-1958) en Westerbork (1968-1979);
- Historische structuur en karakter relatief intact, waarbij interne verkaveling relatief recent is: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E4: Eursinger Esch
- Open oud akkergebied (es) tussen waardevol esdorp Westerbork en Eursinge;
- Begrenzing benadrukt door omringend wegenpatroon (o.a. Eursingerstraat, De Goorns, Walakkers, De Vledders en Binnenweg) en groenstructuren;
- Waardevolle bebouwing en monumentale bomen Eursinge;
- Oud wegenpatroon (o.a. Walakers en Hoogeveenseweg);
- Overgang naar omringende landschappen deels intact;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Westerborker Esschen (1948-1958) en Westerbork (1968-1979);
- Historische structuur en karakter, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal en jonge ontginningen) deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E5: Bruntinger Esch
- Open akkergebied (es);
- Esdorp (Bruntinge) met waardevolle bebouwing;
- Oud wegenpatroon (o.a. Hoogeveenseweg-N374, Holtherstraat en Vosheugte);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1962-1973);
- Historische structuur en eenheid (grotendeels) niet meer als zodanig herkenbaar.

Cultuurhistorisch deelgebied E6: Garminger en Balinger Esch
- Esdorpen (Garminge en Balinge) met waardevolle bebouwing en waardevolle bomen;
- Open oud akkergebied (es) deels begrensd door omringende wegen (o.a. Spekdiek en Schapendijk) en groenstructuren;
- Oud wegenpatroon (o.a. Heirweg en Schiphorsten);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1962-1973);
- Historische structuur en karakter, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal en jonge ontginningen) deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E7: Mantinger Esch
- Open oud akkergebied (es) deels begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Ekkelkampen, Steendervalsweg, Mantingerdijk en Stienkamp);
- Esdorp (Mantinge) met brink en oud wegenpatroon (o.a. Schiphorsten, De Palts, Ekkelkampen, Wijsterseweg en Veentesakkers);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1962-1973);
- Historische structuur en karakter, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal, heidegebied en jonge ontginningen) deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E8: Drijbersche Esse
- Esdorp (Drijber) met oud wegenpatroon, restant brink en waardevolle bebouwing;
- Open oud akkergebied (es) deels benadrukt door omringend wegenpatroon (o.a. De Brink, Het Binnenveld, Berkenweg) en groenstructuren;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Drijber-Schoonloo (1959-1970);
- Historische structuur en karakter, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal en jonge ontginningen) deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E9: Wijster Es

- Open oud akkergebied (es) ten noorden en zuiden van esdorp (Wijster) deels begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Westerhaar, Zuideres, Emelangen, Looveen) en groenstructuren;
- Esdorp Wijster met restant brink, waardevolle bebouwing en monumentale bomen;
- Oud wegenpatroon (o.a. Kampsweg, Bruntingerweg en Beilerweg);
- De 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Spier-Wijster (1954-1964);
- Historische structuur en karakter, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (jonge ontginningen) deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E10: Spieringer Esse

- Restant open oud akkergebied (es) ten zuiden van esdorp deels begrensd door wegenpatroon (o.a. Hoefakkersveen) en groenstructuren;
- Waardevol esdorp Spier met restant brink, waardevolle bebouwing en monumentale en waardevolle bomen;
- Oud wegenpatroon (o.a. Moraineweg-De Steegde en Oude Postweg-Brinkkampen);
- Restant groenstructuren rond bebouwing;
- IJl bebouwingslint langs De Steegde;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Spier-Wijster (1954-1964);
- Historische structuur en karakter, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (jonge ontginningen) deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E11: Ter Horster Esse **(attentiegebied)**

- Open oud akkergebied (es) ten zuiden van esdorp (Ter Horst) benadrukt door omringend wegenpatroon (o.a. Looveen en Terhorst) en groenstructuren;
- Esdorp Ter Horst met waardevolle bebouwingen, monumentale bomen en restant brink;
- IJl bebouwingslint langs de Ter Horst;
- De 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Spier-Wijster (1954-1964) en Dwingelo-Smalbroek (1969-1984);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E12: Ter Horster Esch

- Esdorpen (Lievingen, Makkum en Holthe) met aangelegen open akkergebieden (essen en kampen) afgewisseld met (van oorsprong kleinschalige) jonge ontginningen;
- Oud wegenpatroon met bebouwing, waaronder Lieving, Makkum, Makkumerstraatje en Beilerweg;
- Restanten groenstructuren;
- Restanten onontgonnen gronden in de vorm van vennen en omringende bosjes;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1962-1973);
- Historische structuur en karakter als gevolg van ruilverkaveling en uitbreiding dorpslinten grotendeels gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied E13: Zwiggelter Es **(attentiegebied)**

- Waardevol esdorp (Zwiggelte) met waardevolle bebouwing en waardevolle en monumentale bomen;
- Open oud akkergebied (es) begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Klateringerweg, Elperweg, Raapakkers, J.P. van Rossumweg, Oostervenen, Essenmaat, Westeres en Harkamp) en groenstructuren;
- Oud wegenpatroon (o.a. Westeres, Kerkpad, Ripkampenweg, Hoofdstraat, Steeg, Zwartkoorten en J.P. van Rossumweg);
- Restanten oude vennen en onontgonnen gebied in de vorm van bosjes;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Zwiggelter Esch (1950-1959) en Westerbork (1968-1979);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het dorp en het omringende landschap (beekdal en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E14: Klater Esch

- Oude dorpskernen van de Klatering en Alting met aangelegen open akkergebieden en kampontginningen afgewisseld met van oorsprong kleinschalige jonge ontginningen;
- Oud wegenpatroon met bebouwing, waaronder Eursing, Klatering, Klateringerweg en Alting;
- Restanten groenstructuren;
- De 19^{e}-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Hijken (1960-1974) en Broekstreek (1962-1973): wijziging verkaveling;
- Historische structuur en karakter als gevolg van ruilverkaveling en aanleg N381 en A28 grotendeels verdwenen.

Cultuurhistorisch deelgebied E15: Hijker Esch

- Open oud akkergebied (es) ten zuiden van Hijken deels begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Beilerstraat, Middenlinie) en groenstructuren;
- Oud bosrelict;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960-1974);
- Historische structuur en karakter gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied E16: Noord Kamp **(attentiegebied)**

- Open oud akkergebied (kamp) ten noorden van Hijken begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. Noordkamp) en groenstructuren;
- Bewoningslint langs Noordkamp (uitloper Hijken) met waardevolle bebouwing;
- Restanten groenstructuren (begrenzing kamp en jonge randontginningen);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960-1974);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het bebouwingslint en het omringende landschap (jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E17: Nastering Esch

- Open oud akkergebied (es) ten noorden van Hijken;
- Oud wegenpatroon (o.a. Halerweg, Holtiesweg);
- Oude markengrens;
- Het 19^{e}-eeuwse Oranjekanaal met kades en ijl bebouwingslint;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960-1974);
- Historische structuur en karakter, alsmede relatie met het omringende landschap (jonge ontginningen, heiderestanten) gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied E18: Laaghaler Esch **(attentiegebied)**
- Open oud akkergebied (es) begrensd door omringend wegenpatroon (o.a. De Streek, Boermarkeweg) en groenstructuren;
- Esdorp Laaghalen met waardevolle bebouwing en monumentale bomen;
- Oude doorgaande weg;
- Restanten groenstructuren op overgang van es naar dorp;
- Jonge bosontginning met celtic field;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Laaghaler en Hooghaler Esschen (1949-1958) en Laaghalen (2000-2010);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het esdorp en het omringende landschap (jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied E19: Westerkampen
- Oude dorpskern van Hooghalen met waardevolle bebouwing en bomen;
- Afwisseling open kampontginningen en jonge ontginningen;
- Oud wegenpatroon (o.a. Nijlanden Laaghalerstraat, De Drift, Hoofdstraat, Stationsstraat en Midden dorp);
- De 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Laaghaler en Hooghaler Esschen (1949-1958) en Laaghalen (2000-2010);
- Historische structuur en karakter door o.a. uitbreidingen Hooghalen niet meer intact.

Cultuurhistorisch deelgebied E20: Hooghaler Esch **(attentiegebied)**
- Open oud akkergebied (essen) begrensd door omringend bossen (voormalig heidegebied), wegen (o.a. Heuvingerweg) en groenstructuren;
- Oud wegenpatroon (o.a. Oosthalen);
- Restanten groenstructuren langs rand;
- De 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebieden Laaghaler en Hooghaler Esschen (1949-1958) en Laaghalen (2000-2010);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (jonge ontginningen en heiderestanten) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

3.4.3 Cultuurhistorisch landschapstype B (Beekdalen)

Historisch beeld
De beekdalen waren in de nieuwe tijd over het algemeen verkaveld in (smalle) stroken weidegronden, hooilanden of grasland, verdeeld door sloten of greppels met daarlangs op veel plaatsen houtwallen en elzensingels. De beekdalen waren, gezien de kaarten uit de 19e en begin 20e eeuw, begrensd door houtwallen. Door zowel de interne groenstructuren als de begrenzing had het beekdalenlandschap een besloten, kleinschalig karakter.[126]

Cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied (Beekdalen)

Cultuurhistorisch deelgebied B1: Oosterhout
- Genormaliseerde beekloop;

[126] Ook het aanzien van dit landschapstype is tijdsgebonden. In de middeleeuwen en vroege nieuwe tijd waren veel groenlanden gemeenschappelijk en nog niet verkaveld. Pas in de loop van de 17e eeuw zijn de weidegronden geprivatiseerd en ontstonden smalle strokenpercelen met aangrenzende singels en houtwallen.

- Strookvormige verkaveling (deels gewijzigd);
- Kleinschalig landschap met oude bosrelicten en groenstructuren op de perceelsgrenzen en langs wegen;
- Oud wegenpatroon (o.a. Wezuperweg);
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting);
- Oude markegrens;
- Verspreide bebouwing (o.a. langs Oranjekanaal);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967) en Mars- en Westerstroom (1989);
- Deels gewijzigde historische structuur (perceelsrichting en –grootte, beekloop met intact karakter (kleinschalig met groenstructuren).

Cultuurhistorisch deelgebied B2: Koehoorn
- Genormaliseerde beekloop;
- Verspreide bebouwing met erfbeplanting in open landschap;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting);
- Sterk gewijzigde historische structuur (verkavelingsrichting- en grootte, wegenpatroon, begrenzing e.d.).

Cultuurhistorisch deelgebied B3: Bosch Ma **(attentiegebied)**
- (genormaliseerde) beek met loodrecht daarop (overwegend brede) strookvormige kavels;
- Kleinschalig landschap met oude bosrelict en groenstructuren op de perceelsgrenzen en langs wegen;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting) en waardevol watererfgoed (Orvelterbrug en schutsluis);
- Oud wegenpatroon met beplanting als begrenzing met hoger gelegen gronden (Holsdiek-Marsdiekie-Schaapsdrift);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (es van Orvelte en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B4: Til Ma
- (genormaliseerde) beek (Westerborkerstroom, Oude Vaart en Elperstroom);
- Begrensd door wegen met beplanting;
- Plaatselijk restanten groenstructuren;
- Oude doorgaande weg (Tilbrugstraat-N374) over smal deel beekdal;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historisch karakter en structuur deels gewijzigd (sterk vergrootte kavels, gewijzigd verkavelingspatroon).

Cultuurhistorisch deelgebied B5: Ooster Ma **(attentiegebied)**
- (deels genormaliseerde) Beek (Elperstroom) met loodrecht daarop strookvormige kavels;
- Kleinschalig landschap met groenstructuren op de perceelsgrenzen en langs wegen (randen beekdal);
- Doorgaande weg (Egbertsweg) op smalste deel beekdal;
- Onbebouwd;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (es van Elp en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B6: Westerbroeken
- Genormaliseerde beek met loodrecht daarop brede strookvormige kavels;
- Oude markegrenzen;
- Doorgaande weg (Zwiggelterweg) op smalste deel beekdal;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting) en ijl bebouwingslint;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur en karakter, alsmede relatie met het omringende landschap zijn sterk gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied B7: Holmers
- Genormaliseerde beek met dwars daarop (restanten van) smalle strookvormige kavels;
- (deels) intacte oude begrenzing (weg);
- Oude markegrens;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur en karakter deels gewijzigd (o.a. door natuurontwikkeling tot broekbos).

Cultuurhistorisch deelgebied B8: Aan de Stroom **(attentiegebied)**
- Genormaliseerde beek (Westerborkerstroom);
- Kleinschalig landschap met restanten oude verkaveling en groenstroken;
- Begrensd door wegen met beplanting;
- Oude doorgaande weg (Hoofdstraat-Zwiggelterstraat);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (es van Zwiggelte en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied

Cultuurhistorisch deelgebied B9: Groenlanden
- Genormaliseerde en verlegde beek (Beilerstroom) met dwars daarop strookvormige kavels;
- (deels) begrensd door wegen met beplanting;
- Plaatselijk (restanten) oude groenstructuren;
- Oude doorgaande wegen over smalste delen beekdal (waaronder Klateringerweg, Lieving-N856, Holthe);
- Dorpslint Lieving;
- Oude markegrenzen;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting) en het vroeg-20e-eeuwse Linthorst-Homankanaal met brug en zwaaikom;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967), Hijken (1960) en Broekstreek (1961) ;
- Sterk gewijzigde historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied B10: Ruimsloot **(attentiegebied)**
- (Deels) genormaliseerde beek (Ruimsloot) met dwars daarop strookvormige kavels;
- Restanten oude groenstructuren;
- Verspreide bebouwing op rand beekdal;
- Oude doorgaande wegen, waaronder Stukkenweg, Eursingerstraat en De Goorns;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967) en Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (es van Eursinge en jonge ontginningen) zijn (ondanks vergroting verkaveling) grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B11: Eursinge
- Smalle bovenloop van (genormaliseerde) Ruimsloot;
- Historische kern Eursinge (met waardevolle bebouwing) op rand beekdal;
- Restanten groenstructuren;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961) ;
- Gewijzigde historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied B12: Eekmaaten **(attentiegebied)**
- Genormaliseerde beek (De Leek Afwatering) met dwars daarop gelegen brede strookvormige kavels;
- Restant groenstructuren in en langs beekdal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (restanten onontgonnen gronden en jonge ontginningen) zijn ondanks vergroting verkaveling) grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B13: Zuiderma **(attentiegebied)**
- Meanderende beek (het Oude Diep) met dwars daarop gelegen brede strookvormige percelen (deels vergroot);
- Kleinschalige landschap met groenstructuren op perceelsgrenzen en langs rand beekdal;
- Oud bosrelict (Hulzedink);
- Weg op rand beekdal (Vamweg);
- Oude doorgaande weg (Boerveldweg);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Drijber (1962) ;
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B14: Wijsterbroek
- Genormaliseerde beek (Het Oude Diep) met dwars daarop gelegen brede strookvormige percelen (deels vergroot en herkaveld);
- Oude markegrenzen;
- Restant groenstructuren;
- Oude wegenpatroon (De Marsen, Hamveld, Hoogeveenseweg);
- Doorsneden door het vroeg-20^{e}-eeuwse Linthorst-Homanskanaal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961) en Drijber (1962) ;
- Gewijzigde historische structuur en karakter (kavelgrootte en –patroon, groenstructuren, beekloop, bebouwing).

Cultuurhistorisch deelgebied B15: Bruntinger Weiden **(attentiegebied)**
- Beek met dwars daarop gelegen brede strookvormige percelen (deels vergroot);
- Oude markegrenzen;
- Kleinschalig landschap door groenstructuren in en langs beekdal;
- Oud bosrelict;
- Doorgaande weg (Hoogeveenseweg-N374) over smal deel beekdal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (es van Brunting en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B16: Garminger Weiden
- Grotendeels genormaliseerde beek met brede strookvormige percelen;
- Restant groenstructuren in beekdal;
- Oude kern Garminge op rand beekdal;
- Oud wegenpatroon (waaronder Stukkendiek en Spekdiek);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Gewijzigde historische structuur en karakter (wijziging kavelstructuur en –grootte, verwijdering groenstructuren, normalisering en verlegging beek).

Cultuurhistorisch deelgebied B17: Mantinger Bosch en Weiden **(attentiegebied)**
- Genormaliseerde beek met strookvormige verkaveling;
- Kleinschalige landschap door groenstructuren in en langs beekdal;
- Oud bosrelict (Mantingerbos);
- Oud wegenpatroon met beplanting (waaronder Binnenveld, Windhorst, Spekdiek, Stukkendiek, Wijsterseweg en Ekkelkampen);
- Oude dorpskernen Mantinge en Balinge op rand beekdal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (essen van Balinge en Mantinge en jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B18 Broeklanden:
- Genormaliseerde beek (Brunstinger Leek en Beiler Stroom) met brede strookvormige verkaveling;
- Het 19^{e}-eeuwse Oranjekanaal met kades (met beplanting) en de 18^{e}-eeuwse Beilervaart met kades;
- Oude dorpskernen Hijken en Brunsing op overgang beekdal;
- Oud wegenpatroon langs rand beekdal (o.a. Beilerstraat, Brunsting) en dwars door beekdal (o.a. Rheeveld);
- Restant groenstructuren;
- Zandwinningsplassen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Dwingeloo Smalbroek (1968) en Hijken (1960)
- Sterk gewijzigde historische structuur en karakter (o.a. wijziging verkavelingspatroon en –grootte, zandwinningsplassen, A28, uitbreidingswijken Beilen e.d.).

Cultuurhistorisch deelgebied B19: Vierelveen
- Beek (Vorrelveenselake) omringd door blokvormige kavels;
- De 18^{e}-eeuwse Beilervaart met kades;
- Onderdeel ruilverkaveling Dwingeloo-Smalbroek (1968) en Hijken (1960);
- Gewijzigde historische structuur en karakter (verkaveling).

Cultuurhistorisch deelgebied B20: Vorrelveen **(attentiegebied)**
- Beek (Vorrelveenselake) met dwars daarop strookvormige kavels;
- De 18^{e}-eeuwse Beilervaart met kades;
- Randen beekdal benadruk door wegen (Vorrelveen) met beplanting;
- IJl bebouwingslint langs Beilervaart;
- Onderdeel ruilverkaveling Hijken (1960);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (jonge ontginningen) zijn grotendeels intact; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied B21: Hooghaler Weiland **(attentiegebied)**
- Strookvormige verkaveling;
- Beekdal begrensd wegen (o.a. Asserweg en Geelbroekerweg) met beplanting;
- Oude markegrenzen;
- De 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- IJl bebouwingslint Asserweg;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hooghalen (1971);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (jonge ontginningen) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

3.4.4 Cultuurhistorisch landschapstype H: Heide en bossen

Historisch beeld
De heidegebieden (veldgronden) waren gemeenschappelijk bezit en vormden door begrazing, plaggenwinning en turfwinning grote open gebieden met vennen, stuifzanden en plaatselijk bos of hakhout.[127] Met de Markewet van 1886 werden de heidegronden, voor zover dat niet al eerder was gebeurd, onder de markegenoten verdeeld. Door latere ontginningen zijn veel voormalige heidevelden verdwenen en/of door omvorming tot bos aanzienlijk veranderd (zie ook onder landschapstype J: 'Jonge ontginningen').

Cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied (Heide en bossen)

Cultuurhistorisch deelgebied H1: Eldersveld
- Jonge bosontginning uit het midden van de 20e eeuw;
- Onregelmatig blokvormige verkaveling met rechte en gebogen bospaden;
- Open plekken met vennen of moerassige laagtes;
- Oude markegrenzen;
- Grotendeels intacte historische structuur.

Cultuurhistorisch deelgebied H2: Puttershoek
- Jonge bosontginning uit de eerste helft van de 20e eeuw;
- Rationele verkaveling met blokvormige kavels en rechte boswegen;
- Open plek met ven;
- Oude markegrens;
- Intacte historische structuur.

Cultuurhistorisch deelgebied H3: Orvelterzand
- Deels jonge bosontginning uit de eerste helft van de 20e eeuw (oostelijke deel) en deels restant heidegebied met (vastgelegde) stuifzanden, vennen en bosopslag;
- Bosverkaveling met rechte wegen deels verdwenen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Deels intacte historische karakteristiek en structuur.

Cultuurhistorisch deelgebied H4: Elper Noorderveld
- Jonge bosontginning uit het midden van de 20e eeuw;
- Onregelmatig blokvormige verkaveling met overwegend rechte bospaden;
- Oude doorgaande wegen (o.a. Schoonloërweg);

[127] Van oudsher zullen de veldgronden een gevarieerder karakter hebben gehad met bos en struwelen. Ook dit landschapstype vormt dus tijdsgebonden beeld.

- Open plekken met vennen of moerassige laagtes, waaronder het Zwarte Water of Elper Meer;
- Grafheuvel;
- Oude markegrenzen;
- Kleine ontginning met bebouwing uit midden 20e eeuw;
- Grotendeels intacte historische structuur.

Cultuurhistorisch deelgebied H5: Schattenberg **(attentiegebied)**
- Jonge bosontginning uit het midden van de 20e eeuw;
- Onregelmatig blokvormige verkaveling met overwegend rechte bospaden;
- Open plekken met vennen of moerassige laagtes;
- Grafheuvels;
- Kamp Westerbork met rijksmonumentale bebouwing en tracé spoorbaan;
- Oude markegrenzen;
- Grotendeels intacte historische structuur en karakter met een grote tijdsdiepte: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied H6: Hoogeveld **(attentiegebied)**
- Jonge bosontginning uit het midden van de 20e eeuw met restanten heide en (vastgelegde) zandverstuivingen (*Groote Zand*);
- Onregelmatig blokvormige verkaveling met overwegend rechte bospaden ter hoogte van de jonge bosontginningen;
- Slingerende paden in de heidegebieden en gebieden met overige bossen;
- Oude doorgaande wegen (o.a. Oosthalen en Hoofdstraat-Asserweg);
- Open plekken met vennen of moerassige laagtes, waaronder het Zwarte Water of Elper Meer;
- Grafheuvels, restanten Celtic fields en spoorbundels;
- Oude markegrenzen;
- Tracé spoorbaan Westerbork;
- De 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Grotendeels intacte historische structuur en karakter met een grote tijdsdiepte: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied H7: 't Witte Zand
- Jonge bosontginning uit het midden van de 20e eeuw, bosopslag en zandverstuiving met zowel rechte als slingerende bospaden;
- 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Uitloper oude dorpskern Hooghalen met waardevolle bebouwing;
- Oude doorgaande weg (Hoofdstraat-Asserweg);
- Historische structuur en karakter deels verstoord door A28 en nieuwe Asserweg.

Cultuurhistorisch deelgebied H8: Heuvingerzand **(attentiegebied)**
- Productiebossen uit het einde van de 19e eeuw en begin van de 20e eeuw (rechte en slingerende bospaden) met restanten heide en vennen;
- Landgoed Dennenrode (Hiemstrastate) met waardevolle bebouwing;
- Grafheuvels;
- De 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Oude doorgaande oude weg (Zwiggelterweg);
- Oude markegrenzen;
- Relatief intacte historische structuur en karakter met grote tijdsdiepte: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied H9: Zwiggelterveld-noord
- Jonge bosontginning (vanaf 19e eeuw, deels bosopslag) met heiderestanten en ven;
- Rechte noord-zuid georiënteerde bospaden;
- Oude markegrens;
- Deels onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Relatief intacte historische karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H10: Noorderveld **(attentiegebied)**
- Restant heide met vennen en jonge bosontginningen (midden 20e eeuw);
- Grafheuvels, restanten celtic fields en spoorbundels;
- Vloeivelden zetmeelfabriek (deels natuurlijke vennen);
- Landgoed Kortewegse Bos met een sterrebos;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades met beplanting;
- Oude markegrenzen
- Oude wegen, waaronder de Leemdijk;
- Intacte historische structuur en karakter met grote tijdsdiepte: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied H11: Oosterveld
- Restant heidegebied met vennen en percelen bos (o.a. jonge bosontginningen uit de tweede helft van de 20e eeuw);
- Oude markegrenzen;
- De 18e-eeuwse Beilervaart met kades;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Intacte historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H12: Zuid Hijkerzand
- Restant heidegebied met vennen en percelen bos;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades met beplanting;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960);
- Intact historisch karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H13: Westerveld
- Restant heidegebied met vennen en percelen bos;
- Oude markegrens;
- Oud pad *(Weg van Dwingelo naar Hijken*);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960);
- Intact historisch karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H14: Ter Horsterzand
- Restant heidegebied met vennen, zandverstuivingen en percelen bos (jonge bosontginningen);
- Langgerekte bospercelen in verlengde zuidelijk gelegen ontginning;
- Oude markegrenzen;
- Oude doorgaande weg (Moraineweg-Smalbroek) met ijl bebouwingslint;
- Restant schietbaan Tweede Wereldoorlog in de vorm van twee bunkers;
- Relatief intacte historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H15: Looveen
- Restant heidegebied met vennen en percelen bos (o.a. jonge bosontginningen uit het begin van de 20e eeuw met rechte bospaden);
- Oude markegrenzen;
- Grafheuvel;
- Oude doorgaande weg tussen Spier en Wijster (Wijsterseweg-Kampsweg);
- Intacte historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H16: Holtherzand
- Restant heidegebied met vennen en percelen bos;
- Oude doorgaande weg (Holthe);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Intact historisch karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H17: Scharreveld
- Restant heidegebied met vennen en percelen bos;
- Oude markegrens;
- Oude doorgaande wegen (Scharreveld en Oude Beilerweg;
- Intacte overgang naar aangrenzende beekdal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Relatief intact historisch karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied H18: Oostwestveen **(attentiegebied)**
- Restant heidegebied met vennen, percelen bos (jonge bosontginning uit eerste helft 20e eeuw) en jonge ontginningen;
- Structuur (bos)ontginningen in het verlengde van de jonge ontginningen van Wijster;
- Landgoed Vossenberg (begin 20e eeuw);
- Het 20e-eeuwse Linthorst-Homankanaal met kades met beplanting en brug (waardevol watererfgoed);
- Intacte overgang naar beekdal (gemarkeerd door beplanting);
- Overwegend rationeel patroon bospaden;
- Oude doorgaande weg (Hamveld) met ijl bebouwingslint;
- Grafheuvel;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Intacte historische structuur en karakter met grote tijdsdiepte; attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied H19: Mantingerveld
- Restant heidegebied met percelen bos en nieuwe natuurontwikkeling (omzetting jonge ontginningen in heide);
- Oude markegrenzen (Hullenraai);
- Oud wegenpatroon (o.a. Haarweg, Streijenheugte, Steendersvalweg, Mantingerdijk);
- Munitiemagazijncomplex Koude Oorlog (waardevol militair erfgoed en rijksmonument);

Gewijzigde historische structuur en karakter a.g.v. natuurontwikkeling.

3.4.5 Cultuurhistorisch landschapstype J (Jonge ontginningen)

Historisch beeld
Veel heidegronden werden aangekocht door grootgrondbezitters of het in 1899 opgerichte Staatsbosbeheer om ze te bebossen met naaldhout voor de mijnen in Zuid-Limburg (jonge bosontginningen). Toen in het begin van de 20e eeuw op grote schaal kunstmest beschikbaar kwam en daarmee het mesttekort werd opgelost, is veel heide omgezet in cultuurland (jonge ontginningen). Vanaf het begin van de 20e eeuw werden de heidegebieden oftewel 'het veld' op grote schaal ontgonnen. Zo is ten zuiden van Zwiggelte 500 hectare ontgonnen door de Amsterdamse Algemeen Landexploitatiemaatschappij en heeft de Landmaatschappij Drenthe ten oosten van Wijster 300 hectaren ontgonnen (Landgoed De Vosseberg). Een deel van deze ontginningen vond plaats in het kader van de werkverschaffing.

Rond 1950 was de gemeente Midden-Drenthe grotendeels ontgonnen. Alleen zeer arme stuifzandgronden, zoals het Mantinger Zand, het Balinger Zand, het Hijker Zand en het Heuvinger Zand werden niet ontgonnen voor de landbouw.[128] Als gevolg van deze jonge ontginningen ontstond een vrij rationeel landschap met rechte, opstrekkende kavels, vaak verdeeld in blokvormige percelen. Langs de rechte wegen werden op regelmatige afstand boerderijen gebouwd met namen als Zeldenrust, Werklust en Wei voor Hei. De ontginningen vonden veelal plaats vanaf de (nieuwe) infrastructuur, zoals (spoor)wegen of vaarten of vanaf de essen. In het laatste geval is hierdoor op veel plekken een kenmerkende gerende strokenverkaveling ontstaan. De jonge ontginningen worden over het algemeen gekenmerkt door een grootschalige open structuur (fig. 3.31). In de resterende heide die overbleef, kwam door het ontbreken van begrazing bovendien een natuurlijke ontwikkeling op gang waarbij de heide langzaam plaatsmaakte voor bos. Alleen in natuurreservaten of in de gebieden die te veel inspanning vergden om te ontginnen, zoals stuifzandgebieden, bleef de heide in grote oppervlakten bestaan. Vanaf het einde van de twintigste eeuw zijn op een aantal plaatsen, waaronder sinds 1992 het Mantingerveld in het zuidoosten van de gemeente, de cultuurlanden in het kader van natuurontwikkeling weer omgevormd tot heidevelden, waarbij tevens vennen zijn uitgegraven.[129]

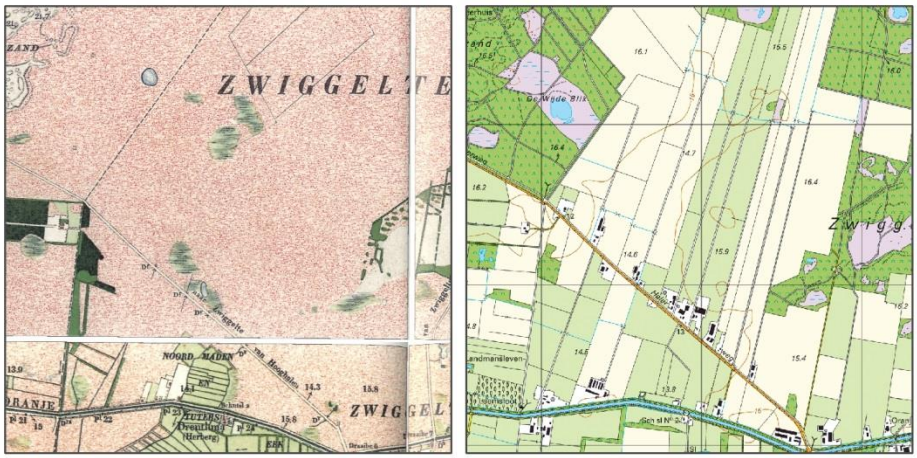

Figuur 3.31 Jonge ontginningen met opstrekkende kavels en rechte wegen in het Zwiggelter Veld.

Cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied (Jonge ontginningen)

<u>Cultuurhistorisch deelgebied J1: Oud Orvelte</u>
- Brede strookvormige verkaveling met rechte wegen (o.a. Middenveldseweg, Orvelterveld en Coehoorn);
- Oude markegrenzen;
- IJl bewoningslint (eind 19e, begin 20e eeuw) in oostelijke deel en post WO-II bebouwingslint langs Orvelterveld;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur deels gewijzigd (schaalvergroting).

[128] Landschappen van Noord-Nederland 2016, Beilerdingspel.
[129] Natuurmonumenten 2014.

Cultuurhistorisch deelgebied J2: Hulsveld
- Strookvormige verkaveling dwars op Oranjekanaal of Holsdiek;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met ijl tot aaneengesloten bebouwingslint (met waardevolle bebouwing);
- Genormaliseerde beekloop;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Historische structuur deels gewijzigd (schaalvergroting).

Cultuurhistorisch deelgebied J3: Elperstroomgebied
- Begrensd door rechte wegen (o.a. De Rie, Graöthelm en Laarweg) als overgang naar beekdal en jonge bosontginningen;
- Oude markegrens (Laarweg);
- Historisch structuur (verkaveling) verwijderd voor natuurontwikkeling.

Cultuurhistorisch deelgebied J4: Veldma
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal geflankeerd door kades (met beplanting) en ijl bebouwingslint;\
- Waardevol watererfgoed, waaronder loskade en zwaaikom Oranjekanaal
- Doorgaande weg (Tilbrugstraat-N374) met bebouwingslint;
- Gewijzigde historische structuur (blokvormige verkaveling, begrenzing door beekdal).

Cultuurhistorisch deelgebied J5: Elper Zuiderveld
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal geflankeerd door kades (met beplanting) en ijl bebouwingslint;
- Waardevol watererfgoed, waaronder loskade en zwaaikom Oranjekanaal;
- Doorgaande weg (Schoonloërweg-N374) met ijl bebouwingslint;
- Open landschap begrensd door wegen (Spankampen, Langakkers en Meertenakkersweg) met beplanting;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Gewijzigde historische structuur (brede strookvormige verkaveling en toegangswegen dwars op Oranjekanaal).

Cultuurhistorisch deelgebied J6: Elperveld
- Open landschap met verkaveling en wegen dwars op randen ontginning;
- Restanten heidegebied;
- Oude (doorgaande) weg (o.a. Zwiggelterweg en Oelmersweg) met verspreide bebouwing;
- Begrensd door wegen (op overgang naar omringende beekdalen en oude es);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Gewijzigde historische structuur (strookvormige verkaveling dwars op rand ontginning, open landschap).

Cultuurhistorisch deelgebied J7: Oosterveld **(attentiegebied)**
- Afwisseling van jonge ontginning met overwegend blokvormige verkaveling met onverkavelde heiderestanten (deels bebost);
- Genormaliseerde beekloop;
- Restanten groenstructuren;
- Oude (doorgaande) weg (Orvelterstraat) met verspreide bebouwing;
- Oude markegrens;
- Begrenzing (met omringende beekdalen en oude essen) gemarkeerd door wegen en beplanting;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);

- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (essen van Westerbork en Orvelte, jonge ontginning en beekdal) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J8: Veenveld
- Restanten groenstructuren en bosjes;
- Oud wegenpatroon (met beplanting), zoals Binnenweg, De Vledders, Westerborkerveld;
- Oude markegrens;
- Grafheuvel;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967) en Broekstreek (1961);
- Gewijzigde interne historische structuur en karakter (van strookvormige naar blokvormige verkaveling).

Cultuurhistorisch deelgebied J9: Garmingerstukken
- Restanten oud wegenpatroon (met beplanting), zoals Hoogeveenseweg en Schapendijk;
- Bosjes (restanten heide);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Gewijzigde historische structuur en karakter (wijziging verkavelingsgrootte en –oriëntatie, aanleg N381).

Cultuurhistorisch deelgebied J10: Bruntinger Binnenveld
- Genormaliseerde beekloop;
- Restant oud wegenpatroon met beplanting (Wijsterseweg en Hoogeveenseweg);
- Bosje (restant heide);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Gewijzigde historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied J11: Mantinger Binnenveld **(attentiegebied)**
- Open landschap met karakteristieke noordwest-zuidoost georiënteerde strookverkaveling;
- Oude doorgaande weg (Steendervalsweg) met bebouwingslint;
- Oude markegrens (Hullenraai);
- Genormaliseerde beek;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (beekdalen, es van Mantinge en onontgonnen gebieden) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J12: Ekkelkampen **(attentiegebied)**
- Open landschap met karakteristieke (overwegend) oost-west georiënteerde strokenverkaveling gericht op de Heirweg;
- Oude doorgaande wegen (Heirweg en Mantingerdijk);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (veenontginning, beekdalen, es van Mantinge en onontgonnen gebieden) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J13: Koolven **(attentiegebied)**
- Kleinschalig landschap met groenstructuren en korte, strookvormige kavels (Landarbeiderswetgebied[130]);
- Rationeel wegenpatroon (Haarweg, Hullenzandweg en Koolven) met daarlangs bebouwing met erfbeplanting;
- Ven;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (onontgonnen heide en veenontginning) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J14: Drijbersche Binnenveld
- Open landschap met karakteristieke gerende strookvormige verkaveling, afgewisseld met blokken stroken en plaatselijk bosjes;
- Oude doorgaande wegen (Hullendijk);
- Rechte ontginningswegen (De Hullen);
- Verspreide bebouwing;
- Het vroeg-20e-eeuwse Linthorst-Homankanaal met kades en beplanting en bruggen (waardevol watererfgoed);
- Oude begrenzingen naar aangrenzende beekdal deels intact (markering door weg (De Marsen) en beplanting);
- Oude markegrenzen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961) en Drijber (1962);
- Deels gewijzigde historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied J15: Drijbersche Veld **(attentiegebied)**
- Karakteristieke noordwest-zuidoost georiënteerde strookverkaveling, georiënteerd op Berkenweg of het Linthorst-Homankanaal;
- Oud wegenpatroon (o.a. Berkenweg en toegangswegen);
- Het vroeg-20e-eeuwse Linthorst-Homankanaal met kades en beplanting;
- IJl boerderij lint aan kop van percelen langs Berkenweg en Linthorst-Homankanaal;
- Oude markegrenzen;
- Kleine bosjes;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961) en Drijber (1962);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (onontgonnen heide en andere jonge ontginningen) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J16: Hulschding
- Overwegend open landschap (afwisselend blokvormige en strookvormige verkaveling) met begroeiing langs wegen,
- oud wegenpatroon (o.a. Berkenweg, Kremboong en Oostermaat);
- verspreide boerderijen langs Berkenweg, Kremboong en Oostermaat;
- oude markegrenzen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Drijber (1962);
- Historische structuur en karakter deels intact (overgang naar beekdal sterk gewijzigd).

[130] De landarbeiderswet is in 1918 aangenomen om het grondbezit onder arbeiders te bevorderen, zodat ze zich tot kleine boeren konen opwerken. Langs de Haarweg, het Koolveen en de Haarweg zijn woningen gebouwd, zodat de arbeiders de omringende heide konden ontginnen (Nieuwbalinge.eu 2017).

Cultuurhistorisch deelgebied J17: Meeuwenhenst
- Overwegend open landschap met plaatselijk restant zeer regelmatige strookvormige verkaveling;
- Restant oud wegenpatroon (Oostering, Wijsterseweg, Vamweg);
- De 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Boerderijlint Wijsterseweg;
- Oude markegrens;
- Groenstructuur op overgang naar aangrenzende beekdal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Drijber (1962);
- Historische structuur en karakter (van oorsprong open gebied met overwegend zeer regelmatige strookvormige verkaveling) gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied J18: Westergoor
- Afwisseling open landschap (brede strookverkaveling) en bosjes met vennen (restant onontgonnen gebied);
- Restant oud wegenpatroon (Wijsterseweg, Vamweg);
- Oude markegrens;
  Groenstructuur op overgang naar aangrenzende beekdal;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Drijber (1962);
- Historische structuur en karakter a.g.v. bedrijventerrein VAM sterk gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied J19: Oostersche Veld **(attentiegebied)**
- Karakteristieke (gerende) strookverkaveling vanaf de Wijsteressen;
- Overwegend open landschap met plaatselijk groenstroken en bosjes;
- Oude doorgaande wegen (Drijberseweg, Marsweg, Bruntingerweg, Vamweg, Emelangen en Nieuwe Es);
- De 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Het vroeg-20e-eeuwse VAM-kanaal;
- Bebouwingslinten langs Nieuwe Es, Drijberseweg en Linthorst-Homanskanaal met kades en beplanting;
- Restant oud wegenpatroon (Wijsterseweg, Vamweg);
- Intacte begrenzing met es (wegen en/of beplanting);
- Oude markegrens;
- Het vroeg 20e-eeuwse Linthorst-Homanskanaal met kades met beplanting en brug (waardevol watererfgoed);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Drijber (1962);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (Wijsteres, jonge ontginningen en beekdalen) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J20: Westersche Veld
- Open landschap met onregelmatige blokvormige en strookvormige verkaveling;
- Oude doorgaande weg (De Steegde);
- Rationeel wegenpatroon met langs De Steegde en Grondselweg ijl bebouwingslint;
- De 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Oude begrenzingen met essen van Spier en Wijster (weg met begroeiing) intact;
- Oude markegrens;
- Restant Celtic field;
- Historische structuur (verkaveling, wegenpatroon, bebouwingslinten) sterk gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied J21: Spierseveld **(attentiegebied)**
- Half open landschap met groenstructuren en bosjes (restanten onontgonnen gebied) en een karakteristieke gerende verkaveling;
- Oude doorgaande weg (Moraineweg) met uitloper bebouwing Spier;
- Toegangswegen vanaf Spier naar agrarische percelen;
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (Spieringeres, jonge ontginningen en onontgonnen gebieden) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J22: Zuiderkluft
- Open landschap met rationele verkaveling (brede strookvormige percelen) en rechte ontginningswegen;
- Oude doorgaande wegen (Lheebroek-Smalbroek en Terhorst) met verspreide bebouwing;
- Restant toegangswegen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Dwingeloo Smalbroek (1968);
- Gewijzigde historische structuur gewijzigd (verkaveling, wegen, begrenzing beekdalen e.d.).

Cultuurhistorisch deelgebied J23: Beiler Turfkuilen:
- Open landschap met rationele verkaveling (brede strookvormige percelen) en rechte ontginningswegen met beplanting;
- Deels intacte overgang met beekdal (weg met beplanting);
- Restanten onontgonnen gronden;
- Oude doorgaande weg (Beilerweg);
- De 19^{e}-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- IJl bebouwinglint langs spoorlijn en Beilerweg;
- Oude markegrenzen;
- Grotendeels intacte historische structuur en karakter ondanks schaalvergroting.

Cultuurhistorisch deelgebied J24: Looveen
- Open landschap met strookvormige ververkaveling aan weerszijden van spoorlijn;
- IJl bebouwinglint langs spoorlijn;
- De 19^{e}-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Oude doorgaande weg (Kampsweg) met beplanting;
- Deels gewijzigde historische structuur (schaalvergroting en verwijdering).

Cultuurhistorisch deelgebied J25: Brunstingerveld
- De 18^{e}-eeuwse Beilervaart met kades en Hijkerbrug (waardevol watererfgoed);
- IJl bebouwingslint (met waardevolle bebouwing) langs Beilervaart;
- Rechte ontginningswegen met plaatselijk verspreide bebouwing;
- Restanten heidegebieden (deels bebost) en vennen;
- Oude markegrens;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960) en Dwingelo Smalbroek (1968);
- Deels gewijzigde historische structuur (verkaveling, openheid).

Cultuurhistorisch deelgebied J26: Veltkamp
- De 18^{e}-eeuwse Beilervaart met kades, Hijkerbrug en Brunstingerbrug (waardevol watererfgoed);
- Oude doorgaande wegen (Brunsting);
- Rechte ontginningswegen;

- Oude dorpskern Brunsting met brink, waardevolle bebouwing en monumentale bomen (gaat over in ijl bebouwingslint langs Brunsting);
- IJl bebouwingslint (met waardevolle bebouwing) langs Beilervaart;
- Restanten heidegebieden (bebost);
- Oude markegrens;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hijken (1960) en Dwingelo Smalbroek (1968);
- Historische structuur (verkaveling) en karakter deels gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied J27: Westerveld
- Open landschap met strookvormige verkaveling;
- Restanten heidegebieden (deels bebost) en vennen;
- Rechte ontginningswegen (o.a. Vorrelveenseweg en Meerweg) met plaatselijk ijle bebouwingslinten;
- Oude markegrens;
- Onderdeel ruilverkaveling Hijken (1960);
- Oorspronkelijke historische structuur gewijzigd (o.a. N381, verkaveling).

Cultuurhistorisch deelgebied J28: Oosterveld
- Open landschap met onregelmatige strookvormige en blokvormige verkaveling;
- Oude doorgaande weg (Leemdijk);
- De 18^{e}-eeuwse Beilervaart en het 19^{e}-eeuwse Oranjekanaal met kades en beplanting;
- Bebouwingslint langs Beilervaart en Oranjekanaal;
- Waardevol watererfgoed, zoals de Van Dijksbrug;
- Onderdeel ruilverkaveling Hijken (1960) en Smilde (1983);
- Oorspronkelijke historische en karakter structuur deels intact.

Cultuurhistorisch deelgebied J29: Vloeivelden
- Open landschap met plaatselijk bosjes;
- Het 19^{e}-eeuwse Oranjekanaal met kades en beplanting en loskade (waardevol watererfgoed);
- Bebouwingsconcentratie langs Oranjekanaal;
- Oude markegrens;
- Recht wegenpatroon (o.a. Zwarte weg en Leemdijk) met sterk verspreide bebouwing;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Sterk gewijzigde historische structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied J30: Westerkamp
- Open landschap met onregelmatige strookvormige verkaveling dwars op o.a. Oranjekanaal;
- Oude doorgaande weg (Leemdijk);
- Het 19^{e}-eeuwse Oranjekanaal met kades, beplanting en brug (waardevol watererfgoed);
- Bebouwingslint langs Oranjekanaal;
- Restanten *Celtic fields*;
- Onderdeel ruilverkaveling Hijken (1960);
- Deels gewijzigde historische structuur en karakter (o.a. verkaveling, wegenpatroon).

Cultuurhistorisch deelgebied J31: Steenmaaten
- Het vroeg-20^{e}-eeuwse Linthorst-Homanskanaal (met kades en beplanting) met gemaal Holthe en sluis De Hof (waardevol watererfgoed);

- Oude doorgaande wegen (Holthe en Beilerweg);
- Bebouwingslint met waardevolle bebouwing langs Beilerweg;
- Onderdeel ruilverkaveling Broekstreek (1961);
- Historische structuur (begrenzing met beekdal en es, verkaveling) deels gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied J32: Makkumerveld
- Intacte begrenzing met beekdal (weg met beplanting);
- Oude doorgaande weg (Lieving-N856);
- Rechte ontginningswegen (Makkum);
- Bebouwingslint langs Lieving en westelijke deel Makkum;
- Restanten groenstructuren en bosjes;
- Onderdeel ruilverkaveling Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter deels intact (verdichting en uitbreiding bebouwingslint en verdwijnen groenstructuren).

Cultuurhistorisch deelgebied J33: Scharrebroek
- Openlandschap met onregelmatige, strookvormige verkaveling en voormalig beekdal;
- Oude doorgaande weg (Holthe-Holtherstraat);
- IJl bewoningslint langs Holthe-Holtherstraat en Scharreveld;
- Oude markegrenzen;
- Onderdeel ruilverkaveling Broekstreek (1961);
- Historische structuur (verkaveling, wegen e.d.) grotendeels sterk gewijzigd.

Cultuurhistorisch deelgebied J34: Hamstukken (attentiegebied)
- Afwisseling open landschap met rationele verkavelingsstructuur (gerende strokenverkaveling) en een kleinschalig landschap (bosjes en groenstructuren) met blokvormige verkaveling;
- Groenstructuren op begrenzing met beekdalen;
- Rechte ontginningswegen (Hamveld) met verspreide boerderijen;
- Oude markegrenzen;
- Onderdeel ruilverkaveling Broekstreek (1961);
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (beekdal, onontgonnen gebied en jongen ontginningen) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J35: Hamveld (attentiegebied)
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur (strokenverkaveling dwars op Beilerstraat en Kruumtseveld) onderbroken door begroeiing bij erven en langs wegen;
- Restanten onontgonnen gronden (heide, bos);
- Intacte begrenzing met beekdal gemarkeerd door wegen met beplanting;
- Oude doorgaande wegen (Zwiggelterstraat, Beilerstraat-N856, Oude Beilerweg en Kruumtseveld);
- IJl bebouwingslint langs Beilerstraat;
- Historische structuur en karakter van het gebied, alsmede de relatie met het omringende landschap (beekdal) zijn grotendeels intact: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied J36: Hooima Veld
- Intacte begrenzing met beekdal en es gemarkeerd door beplanting en/of wegen;
- Restant oud wegenpatroon (o.a. Zwiggelterweg en Tilbrugstraat-N374);
- Bosje als restant onontgonnen gronden;
- Onderdeel ruilverkaveling Westerbork (1967);

- Vrijwel geheel gewijzigde interne structuur (wegen, verkaveling e.d.).

Cultuurhistorisch deelgebied J37: Zwiggelterveld-zuid
- Overwegend open landschap met rationele verkavelingsstructuur (langgerekte strookvormige verkaveling dwars op het Oranjekanaal en wegenpatroon) met plaatselijk bosjes (restanten onontgonnen gebied);
- Oude doorgaande wegen, zoals Klateringerweg, Hoofstraat en Elperweg;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kade en beplanting;
- Waardevol watererfgoed, zoals brug over het Oranjekanaal;
- IJl bebouwingslint langs Oranjekanaal en Hoofdstraat;
- Deels intacte overgang naar beekdal (Oostervenen met beplanting);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Grotendeels intacte historische structuur en karakter met plaatselijk wijziging verkaveling (in patroon en kavelgrootte).

Cultuurhistorisch deelgebied J38: Zwiggelterveld-noordwest
- Overwegend open landschap met langgerekte strookvormige verkaveling dwars op het Oranjekanaal en wegenpatroon met restanten onontgonnen gebied (bosjes en heide);
- Oude doorgaande wegen, zoals Halerweg, Oosthalen en Klateringerweg;
- Toegangswegen agrarisch gebied vanaf Oranjekanaal, Halerweg en Oosthalen;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kade en beplanting;
- Waardevol watererfgoed, zoals brug over het Oranjekanaal en Zwiggeltersluis;
- IJl bebouwingslint langs Oranjekanaal, Halerweg en Oosthalen;
- Grotendeels intacte begrenzing met omringende landschappen (beekdalen, onontgonnengebied en Hooghaler Es);
- Oude markegrenzen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Westerbork (1967);
- Grotendeels intacte historische structuur en karakter met plaatselijk wijziging verkaveling (in patroon en kavelgrootte).

Cultuurhistorisch deelgebied J39: Noorderkluft
- Open landschap met overwegend strokenverkaveling (met name gericht op spoorlijn en Eursing-Beilerweg) onderbroken door beplanting rond boerderijen, langs wegen en plaatselijk perceelsbeplanting;
- Restanten onontgonnen gebied (heide en bos);
- Oude doorgaande weg (Eursing-Beilerweg);
- Rechte ontginningswegen;
- Oude markegrenzen;
- De 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Het 19e-eeuwse Oranjekanaal met kades en beplanting;
- IJl bebouwingslint langs Eursing-Beilerweg, Oranjekanaal en spoorlijn;
- Onderdeel ruilverkaveling Hijken (1960);
- Knooppunt van (historische) infrastructuur met deels gewijzigde structuur en karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied J40: Laaghalerveld
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur (overwegend strokenverkaveling georiënteerd op wegen) onderbroken door beplanting rond boerderijen en langs wegen;
- Oud wegenpatroon (o.a. Laaghalerveen, De Streek en Hijkerweg);
- Bebouwingslint (waaronder waardevolle bebouwing) langs Laaghalerveen, De Streek en Hijkerweg;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hooghalen (1971);

- Deels gewijzigde intacte historische structuur en karakter (verkaveling).

Cultuurhistorisch deelgebied J41: Lage Veld
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur (overwegend strokenverkaveling met verschillende orientatie) onderbroken door beplanting rond boerderijen en langs wegen;
- Restanten onontgonnen gebied (heide en bos);
- Overwegend rechte wegen (o.a. Asserweg, Geelbroekerweg, Boermarkeweg en Paradijsweg) met verspreide boerderijen;
- De 19e-eeuwse spoorbaan Meppel-Groningen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Hooghalen (1971);
- Relatief intacte historische structuur en karakter onderbroken door A28.

3.4.6 Cultuurhistorisch landschapstype S (Smildervenen)

Historisch beeld
De Smildervenen vormden lange tijd een ontoegankelijk gebied, dat pas vanaf de 17e eeuw, onder invloed van de toenemende brandstofbehoefte van de steden, systematisch is afgegraven voor de turfwinning en vervolgens is ontgonnen als landbouw gebied. Voor de ontvening is in 1612 de Smildervaart aangelegd, waarlangs de nederzetting Hoogersmilde is ontstaan. De turf werd via de Oude Vaart en de Smildersvaart naar Meppel afgevoerd. Tussen 1769 en 1780 werd de Drentse Hoofdvaart aangelegd als verbetering van de Smildervaart. Voor de afwatering en afvoer van de gewonnen turf werden vanaf de hoofdvaart kanalen, de zogenaamde wijken, gegraven. De oude markegrenzen vormden de grens van de veenontginningen. Langs de Drentse Hoofdvaart ontstond tussen Assen en Hoogersmilde (na verloop van tijd) een aaneengesloten reeks van lintdorpen (Hoogersmilde, Hijkersmilde, Smilde, Bovensmilde en Kloosterveen). Langs de hoofdwijken ontstonden plaatselijk eveneens (ijle) bebouwingslinten.

De wijken werden meestal tot in het onderliggende zand uitgegraven, waardoor het wijkenpatroon na de ontvening aanwezig bleef. Halverwege tussen twee wijken werd voor de ontwatering nog een sloot gegraven, waardoor smalle, langgerekte percelen ontstonden. Als gevolg hiervan ontstond een open en rechtlijnig landschap.

De Drentse Hoofdvaart heeft zich na de ontvening ontwikkeld als belangrijke verkeersader, waardoor er een uitgebreid stelsel van bruggen en sluiscomplexen zijn aangelegd. Om de Drentse Hoofdvaart bevaarbaar te houden (aanvoer water) en een verbinding tussen Beilen en Meppel te creëren is in 1791 de Beilervaart gegraven. In 1816 is vanaf de Drentse Hoofdvaart in noordwestelijke richting de Norgervaart gegraven voor de vervening van dit gebied. Tussen 1852 en 1858 is het Oranjekanaal aangelegd als ontsluiting van enkele veengebieden ten oosten van Midden-Drenthe.[131]

Huidige situatie
Mede als gevolg van de rationele inrichting van het landschap, is de historische structuur van het gebied in hoofdlijnen nog intact aanwezig. Vanaf de jaren vijftig en zestig zijn echter veel wijken, o.a. door de ruilverkavelingen, versmald tot sloten of geheel gedempt. De van oorsprong smalle strokenverkaveling is hierdoor op sommige plekken sterk verbreed, waardoor de van oorsprong zeer regelmatige inrichting van het landschap is onderbroken. Achter het aaneengesloten dorpslint langs de Drentse Hoofdvaart zijn bij de dorpskernen van Hoogersmilde,

[131] Provincie Drenthe 2009, 105-107.

Hijkersmilde, Smilde en Bovensmilde uitbreidingswijken ontstaan. De aanleg van bossen in dit gebied, zoals de Norgervaart, heeft de openheid van het landschap eveneens aangetast. In de afgelopen jaren is langs de Jonkerswijk en ten zuiden van de Beilervaart zand gewonnen, waardoor hier zandwinningsplassen zijn ontstaan.[132]

Cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied (Smildervenen)

Cultuurhistorisch deelgebied S1: De Zeven Blokken
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en dorpslinten en langs wegen;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem (deels met begeleidende wegen);
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing en monumentale bomen langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs de hoofdwijken (Van Lierswijk, Griendmanswijk en Jonkerswijk) en Norgervaart;
- Waardevol watererfgoed, zoals de Mr. Sickensbrug, Van Liersbrug, loskade, gemaal Norgervaart);
- Oude markegrens als begrenzing vervening en gemeentegrens (contrast door bebossing veenontginningen in aangrenzende gemeente);
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Karakteristiek veenontginning gebied met deels intacte historische structuur en deels intact open karakter.

Cultuurhistorisch deelgebied S2: 1e en 2e Blok **(attentiegebied)**
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en dorpslinten en langs wegen;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem (deels met begeleidende wegen);
- Aaneengesloten bebouwingslint (met waardevolle bebouwing) langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs hoofdwijken (Jonkerswijk, Evert Hendrikswijk Ne Kijmelswijk);
- Waardevol watererfgoed, zoals loskade en Koopbakkersdraaibrug;
- Oude markegrens als begrenzing vervening en gemeentegrens;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Karakteristiek veenontginning gebied met intacte historische structuur en karakter: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied S3: De Witte Wijk
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en dorpslinten en langs wegen;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem (deels met begeleidende wegen);
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing en bomen langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs hoofdwijken en wegen (o.a. Nieuwewijk, Leemdijk, Timmerswijk);
- Doorgaande weg en wijk naar Appelsga (Witte Wijk);
- Oude markegrens als begrenzing vervening en gemeentegrens;
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en dorpslinten en langs wegen;

[132] Topotijdreis 2017.

- Waardevol watererfgoed, zoals de Tentingerdraaibrug, Damsluis (incl. brug) en sluis bij de inlaat Kromme Wijk;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Historische structuur en karakter deels gewijzigd (schaalvergroting).

Cultuurhistorisch deelgebied S4: Wolvenberg
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen, dorpslinten en wegen en bosjes (restanten onontgonnen grond) op de hoger gelegen gronden;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (vergrootte) strokenverkaveling;
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- Doorgaande weg (Twee provinciënweg-N381);
- Oude markegrens als begrenzing vervening en gemeentegrens;
- Waardevol watererfgoed, zoals de Spiersbrug;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Historische structuur en karakter deels gewijzigd (schaalvergroting).

Cultuurhistorisch deelgebied S5: Bisschopsgat
- Overgang open landschap (rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en langs wegen) naar gesloten landschap (bossen) op hoger gelegen gronden;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) strokenverkaveling en wegen;
- Bebouwingslint met waardevolle bebouwing langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- Tweede (ijl) bebouwingslint op enige afstand van Drentse Hoofdvaart (overwegend individuele toegangswegen);
- Doorgaande weg (Twee provinciënweg-N381);
- Waardevol watererfgoed, zoals de Veenesluis;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Historische structuur en karakter deels gewijzigd (schaalvergroting).

Cultuurhistorisch deelgebied S6: Beilervaart
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) strokenverkaveling en wegen;
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs de Beilervaart;
- De 18^{e}-eeuwse Beilervaart geflankeerd door kade met beplanting;
- Waardevol watererfgoed, zoals de Van Dijksbrug over de Beilervaart;
- Restanten heide met vennen;
- Zandwinningsplas;
- Oude markegrens;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Historische structuur en karakter gewijzigd a.g.v. schaalvergroting, natuurontwikkeling en zandwinning.

Cultuurhistorisch deelgebied S7: Oranjekanaal
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) strokenverkaveling en (water)wegen;
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing en monumentale bomen langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);

- De 18e-eeuwse Beilervaart en het 19e-eeuwse Oranjekanaal geflankeerd door kade met beplanting;
- IJl bebouwingslint langs Oranjekanaal en de Vaartweg;
- Waardevol watererfgoed, zoals de Spiersbrug, Smildigersluis, brug over het Oranjekanaal en enkele loskaden;
- Oude markegrens;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Historische structuur en karakter gewijzigd a.g.v. schaalvergroting.

Cultuurhistorisch deelgebied S8: Langeslagsveen
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen, dorpslinten en langs wegen en bosjes op rand veenontginning;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem (deels met begeleidende wegen);
- Aaneengesloten bebouwingslint langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs hoofdwijken (Suermonds of Dikke Wijk);
- Oude markegrenzen;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Historische structuur en karakter deels intact (schaalvergroting).

Cultuurhistorisch deelgebied S9: Suermondtsblok **(attentiegebied)**
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem (deels met begeleidende wegen);
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing en monumentale bomen langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs hoofdwijken en wegen (Eekhoutswijk, Suermonds of Dikke Wijk en Laaghalerveen);
- Afwisseling gesloten (productiebosjes) en open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en dorpslinten en langs wegen;
- Waardevol watererfgoed, zoals de Molensluis, Koopbakkersdraaibrug;
- Oude markegrens ;
- Onderdeel ruilverkavelingsgebied Smilde (1983);
- Karakteristiek (jong) veenontginningsgebied met grotendeels intacte historische structuur en karakter: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied S10: Molenwijk
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en dorpslinten en langs wegen;
- Hoofdas (kanaal met kade aan weerszijden) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem (deels met begeleidende wegen);
- Aaneengesloten bebouwingslint met waardevolle bebouwing langs hoofdas (Drentse Hoofdvaart);
- IJl bebouwingslint langs hoofdwijken en wegen (Eekhoutswijk, Duikerslootwijk, Witterweg en Molenwijk);
- Historische structuur en karakter deels intact (schaalvergroting)

3.4.7 Cultuurhistorisch landschapstype V (de Venen)

Historisch beeld
De venen in het zuidoostelijke deel van de gemeente Midden-Drenthe vormen een langgerekte, noordoost-zuidwest georiënteerde uitloper van de veenkoloniën rond Hoogeveen. Het gebied rond Hollandscheveld, ten zuiden van de gemeente, is al vanaf 1625 afgegraven. De smalle strook veen, die binnen de gemeentegrenzen valt, bleef lange tijd een onontgonnen met plaatselijk kleine gebieden waar turf werd gewonnen. Pas in de 19e eeuw is men begonnen ook dit gebied systematisch te ontginnen, door vanaf de (verlengde) Hoogeveensche de Middenraai te graven. Dwars op de Middenraai werden wijken gegraven, die het mogelijk maakten om het veen af te voeren. Nadat het veen was afgegraven werd de vrijgekomen grond in eerste instantie met naaldbos beplant. Toen de houtprijzen zakten, werd het gebied ontgonnen voor de landbouw en werden aan de kop van de strookvormige percelen, langs de Middenraai, grote boerderijen gebouwd. Op de overgang van het veen naar de hoger gelegen gronden ontstond het ontginningsdorp Nieuw-Balinge. Het gebied ten noorden hiervan, het Witte Veen, bleef tot in de 20e eeuw onaangetast.[133]

In het begin van de 20e eeuw werd het turf door de winning van Limburgse steenkool steeds minder belangrijk als brandstof. Om de werkloosheid te bestrijden werd in 1924 de ontginningsmaatschappij N.V. Het Lantschap Drenthe opgericht, waarin zeventien gemeenten aandelen hadden. De ontginningsmaatschappij kocht in 1925 600 hectare van het Witte Veen aan. Het gebied werd ontwaterd door vanaf de Middenraai een kanaal te graven. Tussen Orvelte en Mantingerdijk werd een nieuwe weg (de huidige Meester J.B. Kanweg) aangelegd met dwars daarop een weg naar Garminge (de huidige Meester Harm Smeengeweg). Om de werkloze veenarbeiders, die waren geselecteerd, te vestigen, werden rond een groenstrook (een soort kunstmatige brink) bij het kruispunt van deze wegen vijftig arbeiderswoningen en enkele boerderijen gebouwd. Aan de brink werden tevens een buurthuis, een lagere school, een hervormde en een gereformeerd kerkje gebouwd. De arbeiders konden vervolgens de ontgonnen grond van de ontginningsmaatschappij pachten om zo zelfstandig boer te worden. Ten oosten van het dorp zijn door Staatsbosbeheer productiebossen aangelegd.[134]

Huidige situatie
Het cultuurhistorische gebied De Venen is recent ontgonnen, (mede) waardoor de historische structuur van dit gebied nog vrijwel intact aanwezig is. In de tweede helft van de 20e eeuw zijn de percelen vergroot door samenvoeging van kavels, waarbij echter de hoofdstructuur intact is gebleven. Vanaf de jaren vijftig heeft de bebouwing van Nieuw-Balinge zich in een kleinschalige nieuwbouwwijk buiten het oude wegenpatroon uitgebreid. In de jaren zeventig hebben de In de jaren zeventig is dwars door het gebied de provinciale weg N381 aangelegd, die echter grotendeels oude verkavelingsgrenzen volgt. In de jaren tachtig is in het productiebos zand gewonnen, waardoor een meertje "Het Zandzuiggat" is ontstaan. Aan het begin van de 21e eeuw is het bebouwingslint van Witteveen verdicht door de aanleg van een bungalowpark langs de Mr. J.B. Kanweg.[135]

---

[133] Landschapsgeschiedenis 2016; Provincie Drenthe 2009, 143-147.
[134] Landschapsgeschiedenis 2016; Punter 2001.
[135] Topotijdreis 2017.

Cultuurhistorische karakteristiek per deelgebied (de Venen)

Cultuurhistorisch deelgebied V1: Lange Slagen (attentiegebied)
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en langs wegen;
- Hoofdas (kanaal met weg) met dwars daarop (en evenwijdig daaraan) wijkensysteem;
- Bebouwingslint (met waardevolle bebouwing) langs hoofdas (Middenraai);
- Restant oude bebossing van na de vervening op overgang naar de hoger gelegen gronden;
- Karakteristiek veenontginning-gebied met intacte historische structuur: attentiegebied.

Cultuurhistorisch deelgebied V2: Mekelmeersche Veen
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroeken door beslotenheid beplanting rond boerderijen en de Verlengde Middenraai;
- Rechte hoofdas (kanaal met weg) met loodrecht daarop gerichte strookverkaveling;
- Bebouwingslint langs hoofdas (Verlengde Middenraai);
- Restant natuurlijke landschap in de vorm van pingoruïne (Mekelermeer);
- Restant oude weg (pre-ontginning) in de vorm van Mantingerdijk;
- Deels onderdeel ruilverkavelingsgebied Broekstreek (1961);
- Grotendeels intacte historische structuur.

Cultuurhistorisch deelgebied V3: Witteveen (attentiegebied)
- Open landschap met rationele verkavelingsstructuur onderbroken door beplanting rond boerderijen en langs wegen;
- Rechtlijnige wegen- en waterstructuur met een min of meer noord-zuid georiënteerde hoofdstructuur (Meester J.B. Kanweg) en loodrecht of parallel aangelegd (water)wegen (waaronder Meester Harm Smeengeweg);
- Gepland ontginningsdorp met huizen en boerderijen in vaste ritmiek en plaatsing aan het lint;
- Waardevolle bebouwing;
- Productiebos als contrast in openheid;
- Restant natuurlijk landschap in de vorm van oude venen (Lange Veen of Stobbenplas);
- Bijzonder voorbeeld van een jonge ontginning met gepland dorp als werkverschaffingsproject en met een intacte historische structuur: attentiegebied en provinciaal aandachtsgebied.

3.4.8 Bebouwde kommen

Het onderzoeksgebied was lange tijd relatief schaars bebouwd met enkele relatief kleine (es)dorpen en langgerekte lintdorpen. De dorpen maakten lange tijd deel uit van het agrarische landschap en groeiden voornamelijk door inbreiding in de bestaande kernen en langs de oude wegen. Na de Tweede Wereldoorlog was dit voor een aantal dorpen niet langer voldoende en zijn dorpen uitgebreid door de aanleg van nieuwbouwwijken. De oude structuur van het landschap maakte plaats voor een nieuwe stedenbouwkundige structuur, waardoor de oude samenhang van de oude dorpskern met het omringende landschap verdween. De cultuurhistorische karakteristiek van deze gebieden wordt nog slechts in ondergeschikte mate door de oude historische structuren bepaald en kan slechts globaal worden beschreven. Voor een gedetailleerder beeld zou een veldinspectie moeten worden uitgevoerd, waarbij ook het bebouwingsbeeld in kaart zou moeten worden gebracht. Derhalve vallen deze gebieden buiten de

attentiegebieden. Het gaat om de uitbreidingswijken van Beilen, Bovensmilde, Hijken, Hijkersmilde, Hoogersmilde, Nieuw-Balinge, Smilde en Westerbork.

Bebouwde kom Beilen
Beilen is een oud esdorp dat in de vroege middeleeuwen op de hogere zandgronden nabij de Berkelstroom is ontstaan. Het dorp ontwikkelde zich van de weg van Meppel naar Groningen tot hoofdplaats van het gelijknamige dingspel. Bij een grote brand in 1820 verloor Beilen voor een groot deel haar agrarische karakter; veel boerderijen werden niet meer opgebouwd, maar herbouwd als woonhuizen of bedrijfspanden. Na het midden van de 19e eeuw kreeg Beilen een regionale centrumfunctie, maar pas na de Tweede Wereldoorlog breidde het dorp zich sterk uit. De oude dorpskernen van Beilen én Eursing werden daarbij in de uitbreidingswijken opgenomen, waardoor de oude relatie met het omringende agrarische landschap geheel verdween.[136]

Cultuurhistorische karakteristiek Beilen
- Naoorlogse uitbreidingswijken rond oude dorpskern;
- Oud wegenpatroon (o.a. Asserweg, Brunstingerstraat, Grote Drift, Esweg, Eursingerweg, Molenstraat) met daarlangs de oude dorpskernen van Beilen (met restant oude brink) en Eursing;
- Doorsneden door de rechtgetrokken Beilerstroom en Leek Watering;
- Doorsneden door de 18e-eeuwse Beilervaart en het vroeg 20e-eeuwse Linthorst-Homankanaal;
- Begrensd door de 19e-eeuwse spoorlijn Meppel-Groningen;
- Waardevolle bebouwing en bomen.

Bebouwde kom Bovensmilde
Bovensmilde is een langgerekt kanaaldorp, dat in de eerste helft van de 19e eeuw is gesticht als veenkolonie aan weerszijden van de Drentse Hoofdvaart. Met de stichting van Bovensmilde was vrijwel het gehele Smilderveen vergraven. De nederzetting werd vroeger ook Nieuw-Smilde genoemd. Na de Tweede Wereldoorlog is aan de zuidoostzijde van de Drentse Hoofdvaart een uitbreidingswijk tot stand gekomen.[137] Deze nieuwbouwwijk vormt het gebied 'bebouwde kom Bovensmilde'.

Cultuurhistorische karakteristiek Bovensmilde
- Naoorlogse uitbreidingswijk ten zuidoosten van kanaaldorp;
- Restanten oude ontginningsstructuur in de vorm van wijken en ontsluitingswegen (Witterweg);
- Een 19e-eeuws bewoningslint langs de Witterweg;
- Waardevolle bebouwing en bomen.

Bebouwde kom Hijken
Hijken is ontstaan als een esdorp met vier grotere escomplexen en vijf brinken, te midden van heidevelden in het noordwesten en hooilanden langs de Hijkerleek in het zuidoosten. De eerste vermelding van het dorp dateert uit 1370 (late middeleeuwen) en de eerste ontginningen dateren uit ca. 1900. Archeologisch onderzoek heeft echter aangetoond dat al in de prehistorie nederzettingen aanwezig waren. Het dorp werd tussen 1852 en 1858 in tweeën gesplitst door het graven van het Oranjekanaal. Heidevelden liggen nu ten noorden (Hijkerveld) en ten zuiden (Zuid-Hijkerzand) van het kanaal. Ten zuidwesten van het dorp ligt een

[136] Stenvert *et al.* 2001, 80.
[137] Stenvert *et al.* 2001, 184.

pingoruïne (het Hijkermeer). Nieuwbouw is vooral in het westelijke deel van Hijken te vinden.

Cultuurhistorische karakteristiek Hijken
- Esdorp omgeven door vier escomplexen (van noord naar zuid: Nastering Esch, Noord Kamp, Wester Kamp en Hijker Esch) en heidevelden
- Liggend langs een beekdal (Hijker Weiden)
- Recente uitbreidingswijken vooral in het westelijke deel van Hijken
- Vijf voormalige brinken en oude wegenstructuur
- Oranjekanaal (laat 19e eeuw) met drie bruggen (nu twee)
- Waardevolle bebouwing

Bebouwde kom Hijkersmilde
Hijkersmilde is in oorsprong een langgerekt kanaaldorp, dat rond 1770 is ontstaan toen door de aanleg van de Drentse Hoofdvaart (1767-1780) het noordelijke deel van het Smilderveen kon worden ontgonnen. Vanuit Hijken werd langs het kanaal de nederzetting Hijkersmilde gesticht. De bebouwing bestond in eerste instantie voornamelijk uit boerderijen, landarbeiders- en vervenerswoningen. In 1915-1916 werden door de Nederlandse Tramweg Maatschappij spoorlijnen aangelegd tussen Assen en Meppel met in Hijkersmilde een karakteristiek station.[138] Na de Tweede Wereldoorlog is aan de westzijde van het kanaal een kleine nieuwbouwwijk tot stand gekomen. Deze nieuwbouwwijk vormt het gebied 'bebouwde kom Hijkersmilde'.

Cultuurhistorische karakteristiek Hijkersmilde
- Naoorlogse uitbreidingswijk ten noordwesten van kanaaldorp;
- Doorsneden door oude doorgaande weg (Leemdijk).

Bebouwde kom Hoogersmilde
Hoogersmilde is een langgerekt kanaaldorp, dat is ontstaan door de vervening van het veengebied in de marken van Diever en Leggeloo. Het veengebied is in 1614 gekocht door een groep Amsterdammers, die de Compagnie der Dieverder, Leggeler en Smilder Venen oprichtten. Door de aanleg van de Drentse Hoofdvaart in 1767-1780 werd een impuls gegeven aan de stagnerende vervening. Aan weerszijden van het kanaal werd bebouwing aangelegd van Hoogersmilde, dat destijds Oude Smilde werd genoemd. De bebouwing bestond in eerste instantie voornamelijk uit boerderijen, landarbeiders- en vervenerswoningen. Na de Tweede Wereldoorlog kwam aan de westzijde van het dorp een nieuwbouwwijk tot stand.[139] Deze nieuwbouwwijk vormt het gebied 'bebouwde kom Hoogersmilde'.

Cultuurhistorische karakteristiek Hoogersmilde
- Naoorlogse uitbreidingswijk ten noordwesten van kanaaldorp;
- Doorsneden door oude ontsluitingsweg veengebied (huidige Schultestraat).

Bebouwde kom Nieuw-Balinge
Nieuw-Balinge is een ontginningsnederzetting, die rond 1830 bij de ontginning van het Mantingerveld is ontstaan. De bebouwing bestond uit verspreide bebouwing langs de bestaande wegen. Na de Tweede Wereldoorlog heeft de bebouwing zich sterk verdicht en is samengegroeid met de uitbreidingswijk langs het veenkoloniale dorpslint langs de Verlengde Middenraai.[140]

---

[138] Stenvert *et al.* 2001, 184-186.
[139] Stenvert *et al.* 2001, 132.
[140] Stenvert *et al.* 2001, 156.

Cultuurhistorische karakteristiek Nieuw-Balinge
- Naoorlogse uitbreidingswijk rond oude bebouwingslinten;
- Oud wegenpatroon (o.a. Haarweg en Mantingerweg) met een 19e-eeuws ijl bebouwingslint;
- Waardevolle bomen.

Bebouwde kom Smilde
Smilde is een langgerekt kanaaldorp, dat (evenals Hijkersmilde) rond 1770 is ontstaan toen door de aanleg van de Drentse Hoofdvaart (1767-1780) het noordelijke deel van het Smilderveen kon worden ontgonnen. Vanuit Assen is langs het kanaal de nederzetting Kloosterveen gesticht, die later Smilde ging heten. Smilde vormde rond 1850 het grootste dorp langs de Drentse Hoofdvaart, waarbij het zwaartepunt van de bebouwing aan de oostzijde lag. De bebouwing bestond in eerste instantie voornamelijk uit boerderijen, landarbeiders- en vervenerswoningen. In de 19e eeuw vond een verdichting van de bebouwing plaats met burgerwoningen, villa's en allerlei dorpsvoorzieningen en is evenwijdig aan de Drentse Hoofdvaart langs de Molenwijk een tweede bebouwingslint ontstaan. Na de Tweede Wereldoorlog is hier een uitbreidingswijk tot stand gekomen.[141] Deze nieuwbouwwijk vormt het gebied 'bebouwde kom Smilde'.

Cultuurhistorische karakteristiek Smilde
- Naoorlogse uitbreidingswijk ten zuidoosten van kanaaldorp;
- Restanten oude ontginningsstructuur in de vorm van wijken (o.a. Molenwijk, Suermondswijk) en ontsluitingswegen;
- Een 19e-eeuws bewoningslint aan de oostzijde van Molenwijk;
- Een 19e-eeuwse bewoningsconcentratie ten zuiden van Suermondswijk;
- Waardevolle bebouwing.

Bebouwde kom Westerbork
Westerbork is een oud esdorp dat in de vroege middeleeuwen op de hogere zandgronden is ontstaan. In 1240 werd de 12e-eeuwse kapel tot parochiekerk verheven, waardoor Westerbork het centrale kerkdorp voor het omringende gebied werd. In de tweede helft van de 19e eeuw en de eerste helft van de 20e eeuw kwam met name aan de westzijde van het dorp meer burgerlijke bebouwing tot stand. Na de Tweede Wereldoorlog is Westerbork aan de noordwestzijde en later aan de zuidoostzijde sterk uitgebreid. De oude essen aan (noord)oostzijde van het dorp (Noorder Es, Westerborker Es en Ooster Es) zijn grotendeels onbebouwd gebleven.[142]

Cultuurhistorische karakteristiek Westerbork
- Naoorlogse uitbreidingswijken rond oude dorpskern;
- Oud wegenpatroon (o.a. Westeinde-Hoofdstraat-Oosteinde, Zuideinde, Zuidbrink, Zandhoeklaan) met daarlangs oude dorpsbebouwing (met restant van een oude brink);
- Waardevol esdorp met nog deels intacte relatie met oude essen;
- Waardevolle bebouwing en bomen.

3.4.9 Ruilverkavelingen

Als gevolg van het eeuwenlange gebruik en erfdeling was in de gemeente Midden-Drenthe (en veel andere delen van Nederland) een kleinschalig cultuurlandschap ontstaan, dat over het algemeen werd gekenmerkt door versnipperd grondbezit, kleine, slecht bereikbare percelen en een gebrekkige

[141] Stenvert *et al.* 2001, 184.
[142] Stenvert *et al.* 2001, 204.

ontwatering. In de 20e eeuw wilden de overheid en bedrijven, zoals de Heidemij, de fysieke, sociale en economische achterstanden op het platteland wegwerken door het agrarisch grondgebied te herinrichten. Dit betekende dat voor een betere waterafvoer werd gediepploegd, terreinen geëgaliseerd, drainage werd aangelegd, waterlopen en beken werden rechtgetrokken en verdiepte en/of nieuwe waterlopen werden gegraven. Niet-rendabel en daardoor 'overbodige' landschapselementen werden verwijderd of omgevormd, waardoor sloten zijn gedempt, houtwallen zijn gekapt, steilranden, dijken e.d. zijn geslecht en landwegen zijn geasfalteerd of opgeheven. De structuur van het oude cultuurlandschap werd door de zogenaamde ruilverkaveling soms radicaal gewijzigd, waarbij een 'nieuw' rationeel landschap ontstond met grotere kavels, nieuwe rechte wegen en nieuwe boerderijen. In de meeste gevallen bleven echter veel karakteristieken van het oude cultuurlandschap intact en werden sommige karakteristieken zelfs versterkt. Langs de randen van de essen werden bijvoorbeeld randbeplanting aangeplant als overgang tussen de verschillende landschappelijke eenheden.[143] Kenmerkend voor de ruilverkaveling is dat de nieuwe boerderijen bij hun eigen landerijen langs verharde wegen werden gebouwd en niet meer in dorpen of gehuchten lagen.

Het zwaartepunt van de ruilverkavelingen lag in de periode 1950 tot 1975, maar landinrichting vindt nog tot heden plaats. In Midden-Drenthe hebben de volgende ruilverkavelingen plaatsgevonden (zie figuur 3.32); Het Aalder en Mepperveld (vanaf 1940), Elper Esschen (vanaf 1947), Westerborker Esschen (vanaf 1948), Laaghaler en Hooghaler Esschen (vanaf 1949), Zwiggelter Esch (vanaf 1950), Spier-Wijster (vanaf 1954), Grolloo-Schoonloo (vanaf 1959), Drijber-Schoonlo (vanaf 1959), Hijken (vanaf 1960), Ter Horster Esch (vanaf 1962), Broekstreek (vanaf 1962), Westerbork (vanaf 1968), Dwingeloo-Smalbroek (vanaf 1969), Smilde (vanaf 1984), Mars- en Westerstroom (vanaf 1990), Stuifzand (vanaf 1999) en Laaghalen (vanaf 2000). In delen van de gemeente Midden-Drenthe hebben meerdere malen een ruilverkaveling plaatsgevonden.

De ruilverkavelingen zijn schematisch per periode en per streek/regio aangegeven in figuur 3.32 op de volgende pagina. In bijlage 2 zijn de ruilverkavelingen op de cultuurhistorische waardenkaart met deelgebieden ook te herkennen aan het stippelpatroon en de labels met periode en ruilverkavelingsnaam.

[143] De Poel *et al.* 2000.

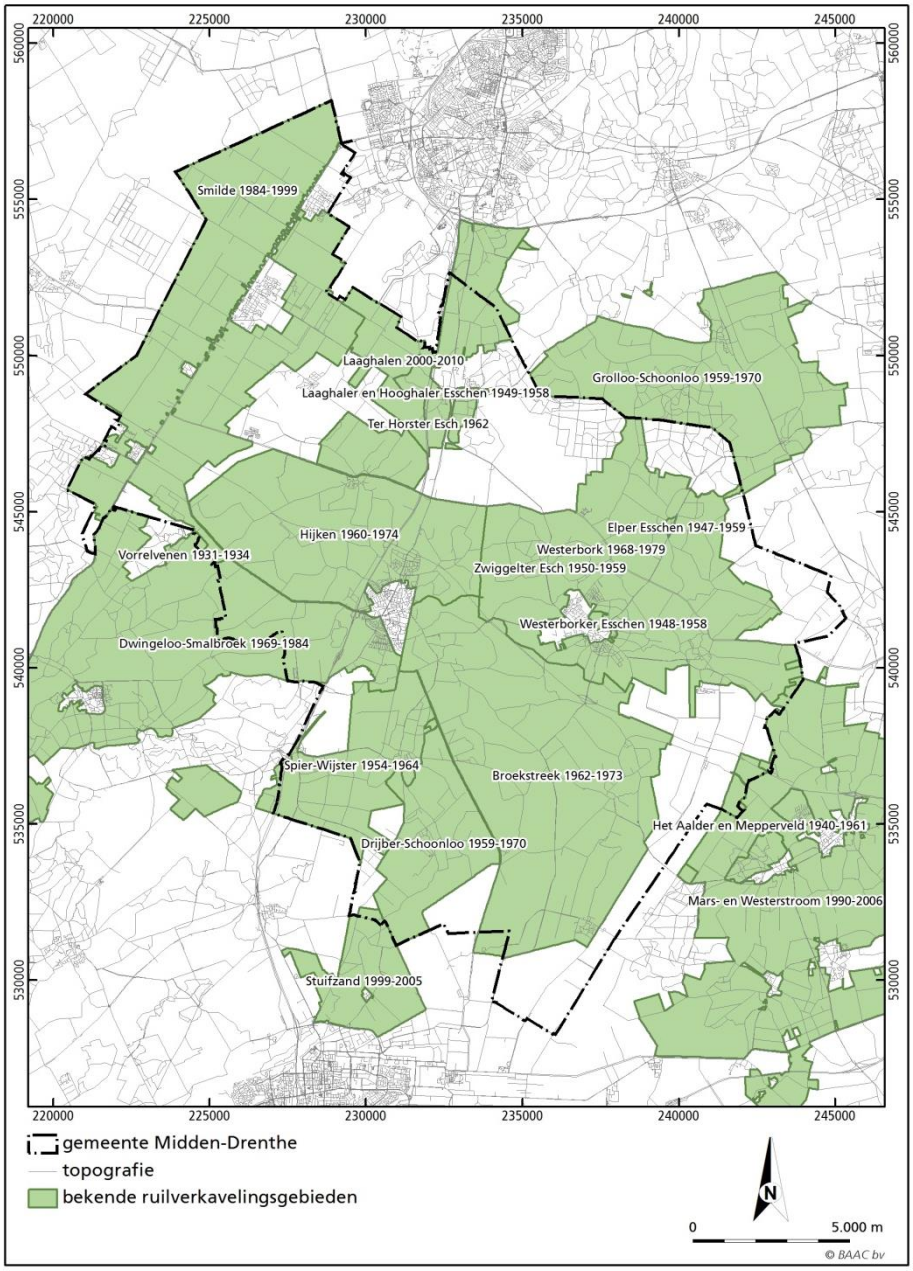

Figuur 3.32 Ruilverkavelingen in de gemeente Midden-Drenthe met naam en jaartal. Sommige gebieden behoren tot meerdere ruilverkavelingen (bron: Kadaster; dhr. H. de Koning).

Vanaf de Landinrichtingswet van 1985 er meer aandacht voor het behoud van cultuurhistorische waarden. Lange tijd is ruilverkaveling als een verstoring van de historische waarden beschouwd. Recentelijk groeit steeds meer het besef, dat een landinrichting een continue proces is, dat niet stopt bij de situatie van het begin van de 19e eeuw. Tevens zou men kunnen redeneren dat het landschap in het veld wordt beleefd, waarbij de wijzigingen in het verkavelingspatroon, die op satellietfoto's of topografische kaarten duidelijk zichtbaar zijn, niet of nauwelijks herkenbaar zijn.[144] Dit geldt niet voor alle gebieden. Door bijvoorbeeld een verbeterde ontwatering (en daardoor andere vegetatie in de beekdalen), het verwijderen van perceelsbeplanting, de vergroting van percelen en de verandering

[144] Niemeijer & Prins 2011.

van de perceelsrichting, zijn veel gebieden door de ruilverkaveling toch echt ingrijpend van karakter veranderd van kleinschalige, besloten landschappen naar grootschalige, open, rationele landschappen (zie de figuren 3.33 en 3.34).

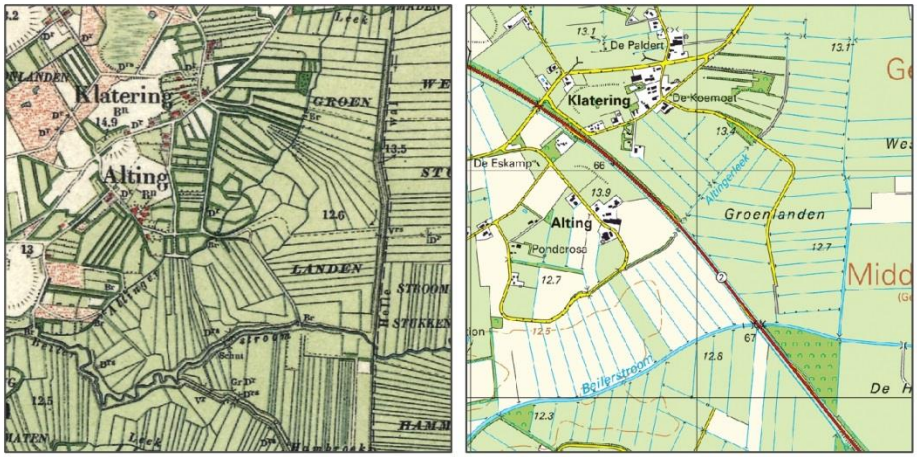

Figuur 3.33 Ruilverkavelingslandschap ten zuidoosten van Klatering-Alting (Ruilverkaveling Hijken). Veel groene houtwallen en beemden zijn daarbij verdwenen (Bonneblad 1898-1904; Topografische kaart 2010).

Figuur 3.34 Links het gebied ten oosten van Klatering waar het oude kleinschalige beemdlandschap nog grotendeels bewaard is. Rechts het gebied ten zuiden van Klatering waar het oude beemdenlandschap heeft plaatsgemaakt voor een open, rationeel ruilverkavelingslandschap (foto: Google Street View).

Huidige situatie

Mede als gevolg van de ruilverkavelingen zijn een deel van het oude karakter en contrasten tussen de verschillende landschapstypen in het esdorpenlandschap genivelleerd. De mate waarin dit heeft plaatsgevonden, varieert van plek tot plek. Andere wijzigingen zijn o.a. de uitbreiding van de oude esdorpen met inbreidingslocaties, nieuwbouwwijken en bedrijventerreinen, de aanleg van nieuwe infrastructuur (o.a. de N381 en de A28), zandwinning en dergelijke. Met name in en rond het Mantingerveld zijn jonge ontginningen weer omgevormd tot heide- en bosgebieden in het kader van natuurontwikkeling.

4 Cultuurhistorisch beleid

4.1 Inleiding

In deze paragraaf zal een voorzet worden gedaan voor het cultuurhistorisch beleid van de Gemeente Midden-Drenthe, met de cultuurhistorische elementenkaart, de cultuurhistorische waardenkaart en de inventarisaties van het gebouwd erfgoed als uitgangspunt. In de paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 wordt een gemeentelijke visie op het cultuurhistorisch erfgoed weergegeven en uitgewerkt. In paragraaf 4.2 zullen een aantal concept-beleidsadviezen worden gepresenteerd voor vijf beleidscategorieën op de beleidsadvieskaart (met name terreinen)

4.2 Visie

4.2.1 Gemeentelijk visie op erfgoed

(D.J.H. Visse, †)

Nederland is op het gebied van cultureel erfgoed sterk in beweging. Tijdens de installatie van de Rijksadviseurs voor landschap, stad en landinrichting en water op 3 juli 2013 poneerde toenmalig Minister Melanie Schultz-Verhagen, minister van Infrastructuur en Milieu haar visie op de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in Nederland:

"Door de positie waarin Nederland zich bevindt, de complexe vraagstukken waar we voor staan en de manier waarop we die willen beantwoorden, is er behoefte aan een integrale visie op ruimtelijke ontwikkeling. Ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen kun je niet los van elkaar zien en vraagstukken op het gebied van onze steden, ons water, weg, spoor en lucht hebben verbinding met elkaar".

Het Rijk is jaren geleden onder de naam Belvedère en MoMo (modernisering van de monumentenzorg) begonnen met een omslag. Belvedère heeft gezorgd voor intensivering van de relatie tussen de ruimtelijke ordening en de monumentenzorg/cultuurhistorische waarden. MoMo haakt hierop ook in en draagt bij aan de omslag over het denken over de monumentenzorg: van object- naar gebiedsgericht beleid, een werkwijze die ook in dit rapport gevolgd wordt. Van het Rijk als 'hindermacht' naar het Rijk als 'inspirator' en 'ondersteuner'. De traditionele, objectgerichte monumentenzorg blijft wel bestaan. Uit de bouwkunstperiode tot 1945 worden geen monumenten meer aan de Rijkslijst toegevoegd en het Rijk is erg terughoudend met het toevoegen van monumenten uit de jonge bouwkunstperiode 1945-1965. Het ligt voor de hand dat nog enkele decennia zal worden gewacht, tot de aandacht ontstaat om waardevol erfgoed uit de periode na 1975 te beschermen. Inmiddels heeft de RCE via het project Post 65 al wel kennis vergaard over deze bouwperiode. Het Rijk decentraliseert en steeds meer taken en bevoegdheden komen richting de gemeente. In deze notitie staat het thema cultuurhistorie in de breedste zin centraal. Gekozen is om dit in te bedden in het denken en doen bij zowel de inwoners en belanghebbenden als in de bestuurlijke en ambtelijke organisatie.

Zorgvuldig geplande ruimtelijke ontwikkelingen met een integrale afweging van alle belangen, inclusief het cultuurhistorische en archeologische belang dragen bij aan duurzame ontwikkeling van de gebouwde omgeving. De cultuurhistorische belangen gaan verder dan die gebouwen en gebieden die als 'monument' zijn aangewezen. Cultuurhistorie dient een integraal onderdeel te zijn van alle overwegingen die nodig zijn bij de besluitvorming over ruimtelijke ordeningsopgaven. Totdat de nieuwe Omgevingswet van kracht wordt, zullen cultuurhistorie en archeologie geborgd moeten worden in een structuurvisie, een bestemmingsplan of een projectbesluit.

De opleving van de bouwproductie vraagt aandacht en de initiatieven voor hergebruik van oude gebouwen en complexen nemen toe. Herbestemming van gebouwen wordt de '*core business*' van ontwikkelend en bouwend Nederland. Als bij inwoners, belanghebbenden en initiatiefnemers van meet af aan betrokkenheid en interesse ontstaat, dan is de eerste stap gezet naar het creëren van draagvlak en het verantwoord gebruiken en behouden van erfgoed.

De trend van 'restaureren' naar 'in stand houden' en 'onderhouden' zet dus door. Door de maatschappelijke en economische ontwikkelingen in het algemeen en rond het cultureel erfgoed in het bijzonder, krijgen herbestemmingsopgaven van bijvoorbeeld boerderijcomplexen, schoolgebouwen, religieus erfgoed, industriecomplexen en de wederopbouwbuurten (1940-1970) gelukkig steeds meer aandacht. De gemeente speelt in overleg met belanghebbenden een centrale rol bij de planvorming en de planuitvoering. In de kaart en catalogusformulieren is hierin voorzien door specifiek aandacht te geven aan juist deze gebouwen, zodat de gemeente vroegtijdig inzicht kan geven in welk gebouwen zij karakteristiek en behoudenswaardig acht voor de toekomst.

Voor visievorming met als centraal thema "Duurzame ontwikkeling" zijn hierna enkele thema's beschreven die bij punt 5 als conclusies en aanbevelingen worden samengevat.

a. Nadrukkelijk aandacht geven aan het erfgoed met als kernthema:

'**Duurzame ontwikkeling met behoud van de lokale betrokkenheid en de identiteit van Midden-Drenthe, sterk door verbinding**'.

Inwoners het gevoel geven dat het om hun eigen dorp/kern gaat en dat behoud van het dorpse karakter en de identiteit uitgangspunt is. Het erfgoedbeleid kan daar via bescherming van identiteitsdragers in belangrijke mate bijdragen.

b. Duurzame ontwikkeling kan haar basis vinden in drie pijlers, te weten de fysiek-ruimtelijke, de ruimtelijk-functionele en de belevingsinvalshoek. Binnen de fysiek-ruimtelijke invalshoek gaat het om het behoud van de cultuurhistorische en karakteristieke waarden en waar mogelijk de versterking daarvan.

Aan de hand van de identiteit en de ruimtelijke opgaven kunnen de beleidsprioriteiten/ kernopgaven voor Midden-Drenthe als volgt worden benoemd:

1. verantwoord gebruik van de (schaars) beschikbare ruimte;
2. de kwaliteitsverbetering van de ruimtelijke hoofdstructuur;
3. functionele ontwikkeling in ruimtelijke ontwikkelingsgebieden;
4. vergroten van draagvlak bij de inwoners van de gemeente voor het erfgoedbeleid;

5. ontwikkelen van mogelijkheden om de cultuurhistorische waarden te (laten) beleven;
6. zeer zorgvuldig omgaan met de (nog) aanwezige cultuurhistorische waarden in het landschap en de gebouwen en het ontwikkelen van een beschermingsbeleid daarvoor zodat er geen *ad hoc*-beleid meer nodig is;
7. oog hebben en eigenaren opmerkzaam maken voor duurzaam restaureren/onderhouden van het geïnventariseerde erfgoed;
8. naast de op dit moment gekarakteriseerde gebouwen een gebiedsdekkende inventarisatie uitvoeren naar alle bebouwing, omdat tijdens de recente opnamen gebleken is dat veel waardevolle bebouwing buiten de boot is gevallen.

c. In Midden-Drenthe is de waarde van het cultureel erfgoed dus in vier opzichten van belang, namelijk voor de sociale identiteit, de economische vitaliteit, de culturele rijkdom en de fysieke leefbaarheid en kan de doelstelling voor het erfgoedbeleid als volgt worden gedefinieerd:

'Streven naar behoud en duurzame ontwikkeling van alle materiële en immateriële getuigenissen uit het verleden die de samenleving van belang vindt om te bewaren, te onderzoeken, te presenteren en over te informeren. Ga uit van de aanwezige gebiedskwaliteiten. Bescherm en versterk wat de dorpskernen bijzonder maakt en houd rekening met bestaande waardevolle bebouwing, structuren, landschap en cultuurhistorie wanneer iets nieuws wordt ontwikkeld (lagenbenadering)'.

Voor het materiële erfgoed gaat het in essentie dus om de ligging, de schaal, het beeld, de materialisering, de maat, het historische patroon van straten en wegen, van archeologische waarden, van historische ontwikkelingspatronen, van stedenbouwkundige kwaliteiten, van monumentale en van beeldbepalende bomen en van water.

Ook spelen immateriële zaken een rol. Verhalen van eigenaren, wie heeft waar gewoond en welke rol hebben deze personen in de gemeenschap gespeeld, zijn het noteren waard om voor het nageslacht te behouden.

4.2.2 Uitwerking gemeentelijke visie

(D. Visse, †)

De komst van de Omgevingswet in 2021 vraagt nu al aandacht om te werken naar een cultuuromslag. Van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits' mag ondertussen een platgetreden gemeenplaats zijn, maar dat spreekt nog steeds boekdelen als het gaat om de gewenste attitudeverandering. Voor de beleidsmedewerkers betekent dit een rolverandering van specialist naar generalist met procesvaardigheden, voor de vergunningverlener (de gemeente) een verandering van toetser naar (mede-) ontwikkelaar en voor het toezicht en de handhaving van *output* naar *outcome*.

De cultuurhistorische waardenkaart kan aanleiding zijn om een start te maken met de aanwijzing van gemeentelijke monumenten uit de categorieën 1 en 2. In het kader van de ruimtelijke ordening kan het begrip Midden-Drents-Onroerend-Erfgoed (MDOE) voor gebouwen uit de categorieën 3 en 4 worden geïntroduceerd en in de toelichting van bestemmingsplannen nadrukkelijk de kaart meenemen en waar nodig in het plan verwerken. Met de korte beschrijving, die voor de cultuurhistorische waardenkaart is gemaakt, kan in een bestemmingsplan de kapstok worden gecreëerd om sloop te voorkomen en/of wijzigingen van het exterieur van gebouwen te beïnvloeden via de randvoorwaarden uit de

Welstandsnota. Deze optie zal nader moeten worden uitgewerkt onder andere in de vorm van beleidsregels (titel 4.3 Awb).

Een uitwerking in beleid/beleidsregels verdient het begrip "uitnodigingsplanologie" in relatie tot cultuurhistorische waarden en archeologie. Het zal steeds meer voorkomen dat initiatiefnemers zelf planontwikkeling initiëren en de kosten voor de juridische ruimtelijke component voor hun rekening (moeten) nemen. In de beleidsregels kunnen de randvoorwaarden, de plicht om voor (een groot deel van) de financiering en de opdracht om zelf te zorgen voor steun in de omgeving van het initiatief centraal staan.

Een andere optie voor de bescherming van het MDOE is een paraplubestemmingsplan of een facet bestemmingsplan. Daarmee kan uitsluitend voor het onderwerp cultuurhistorische waarden een bestemmingsplan worden vastgesteld dat over de bestaande bestemmingsplannen heen gaat. Dit lijkt nodig omdat de meeste panden momenteel niet adequaat beschermd zijn. Een derde optie is de cultuurhistorische waardenkaart als aandachtspunt meegeven bij ontwikkelingen, maar juridisch pas borgen in de nog vast te stellen omgevingsplannen conform de Omgevingswet.

Met het opstellen van de cultuurhistorische waardenkaart is een belangrijke eerste stap gezet naar het verkrijgen van inzicht om welke waarden het gaat en waar deze zich bevinden. Hierbij wordt aangetekend dat de gemeente Midden-Drenthe ervoor heeft gekozen om deze kaart te laten opstellen met de (bekende) gegevens uit bestemmingsplannen en andere bekende bronnen. Tijdens het schouwen van de bebouwing is echter gebleken dat een verdiepingsslag en een inventariserend onderzoek wenselijk is naar de cultuurhistorische waarden van alle voor- en naoorlogse bebouwing, omdat immers (nog) geen gebiedsdekkende inventarisatie is uitgevoerd. Tot het moment dat ook deze cultuurhistorische waarden in beeld zijn gebracht, zal het telkens bij (ingrijpende) ruimtelijke plannen of het behandelen van aanvragen om een omgevingsvergunning nodig zijn aanvullend onderzoek uit te voeren door middel van een cultuurhistorische analyse voor dat plangebied of voor het betreffende gebouw dat mogelijk onherstelbaar aangetast of gesloopt dreigt te worden.

Met de nu bekende gegevens kan een eerste stap worden gezet naar het behoud en het versterken van de cultuurhistorische waarden en identiteit van de gemeente. Behoud door ontwikkeling is hierbij het centrale thema. De cultuurhistorische waardenkaart is dan mede inspiratiebron voor alle belanghebbenden en kan bijdragen aan het creëren van draagvlak bij de inwoners, de eigenaren, belanghebbenden en de bestuurlijke en ambtelijke organisatie.

Om de doelstelling werkelijk vorm te geven en voor toekomstige generaties het cultuurhistorisch erfgoed te behouden en ook te versterken waardoor het beleefd kan worden, is het noodzakelijk om actief te werken aan de fysieke pijler (zie 3b). Alleen dan kunnen ook de sociale identiteit, de economische vitaliteit, de culturele rijkdom en de fysieke leefbaarheid worden geborgd.

Behoud en/of versterking van de cultuurhistorische identiteit kan op diverse manieren worden bereikt. Hierna volgen, niet uitputtend, enkele opties:

1. door actieve voorlichting aan inwoners van Midden-Drenthe en in een zo vroeg mogelijk stadium overleg met eigenaren van erfgoed en initiatiefnemers die erfgoed willen wijzigen, hen te begeleiden tijdens voorbereiding en uitvoering van

hun plannen. Hierin kan de dorpsbouwmeester (per 1-3-2021: Marcel Schurmann) een belangrijke rol spelen. Die persoon vangt de eigenaren van plannen op, adviseert en bespreekt de plannen met hen voordat deze in Welstand worden besproken. Het doel is om de kwaliteit tijdens het vooroverleg al te verhogen waarmee voorkomen kan worden dat een negatief welstandsadvies wordt gegeven. De dorpsbouwmeester stuurt op kwaliteit en is ook adviseur van het kwaliteitsteam. Dit team kan dus bestaan uit een voorzitter, een adviseur bouwvergunningen (vergunningverlener bouw tevens secretaris van de welstandscommissie), een adviseur groen (binnenstedelijk), een landschapsarchitect en de dorpsbouwmeester (beleidsadvisering welstand en architectuur). Het team adviseert ook over karakteristieke panden.

2. door vakkundige begeleiding van en advisering door de commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Cultuurhistorie. Na de invoering van de Omgevingswet in 2019 wordt dit een gemeentelijke adviescommissie;

3. door bescherming van gebouwen door de aanwijzing als gemeentelijk monument;

4. door verankering van de cultuurhistorische waarden van het landschap en de gebouwen in het ruimtelijke beleid en de ruimtelijke plannen.

In een (actief) erfgoedbeleid zijn de vorenstaande punten cruciaal en zouden voor Midden-Drenthe ingebed kunnen worden in een integraal erfgoedbeleid.

Karakteristieke gebouwen kennen tot nu toe een beperkte bescherming via de bestemmingsplannen. Hierdoor is het onmogelijk om te voorkomen dat waardevolle gebouwen of landschappen worden aangetast of gesloopt. Een recent voorbeeld is de eertijds verwaarloosde boerderij aan de Middenraai 23-25 in Nieuweroord. Bij toeval is dit waardevolle gebouw op het nippertje gered. Een geïnteresseerde eigenaar heeft het kunnen behouden en op een respectvolle wijze opgeknapt en een nieuwe toekomst gegeven. Het pand is nu gewaardeerd met 46 punten en is een zeer waardevol en zondermeer beschermenswaardig gebouw.

Het kan toch niet zo zijn dat karakteristieke gebouwen door toeval behouden blijven. Daarom ligt het voor de hand om nu te kiezen voor het opstellen van een gemeentelijke monumentenlijst waarbij de ‘geïnventariseerde toppers’ (categorie 1 en 2: 95 gebouwen, exclusief rijksmonumenten en provinciale monumenten) als eerste aan de beurt kunnen komen. Hiervoor is een verdieping en/of uitbreiding van de huidige beschreven karakteristieken nodig. De cultuurhistorische waardenkaart vervult dus vooral een signaalfunctie bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen en kan als instrument bij de toetsing van plannen aan kracht winnen door deze aan te vullen met een gemeentelijke monumentenlijst.

De eigenaren van waardevol erfgoed (gebouwen/gebieden/landschap/waterlopen ed.) spelen eveneens een cruciale rol, zij zijn immers als eerste verantwoordelijk voor het behoud, beheer en in stand houden ervan. Natuurlijk zijn projectontwikkelaars en bouwbedrijven dat ook. Een geslaagde verbouwing of restauratie valt of staat mede met de uitvoering van de werkzaamheden, waarbij de gemeente Midden-Drenthe een zorgvuldige omgang met het erfgoed en aandacht voor karakteristieke panden en cultuurhistorische (attentie-)gebieden stimuleert.

Daarom dient de vraag zich aan welke kennis, ervaring en (financiële) middelen de gemeente in (kan) zet(ten) om dat doel te bereiken. Omdat de Rijksoverheid in het

kader van de modernisering van de monumentenzorg en vermindering van de regeldruk gekozen heeft voor versoepeling van de regelgeving, is het heel belangrijk om al vroeg met eigenaren in gesprek te komen over de planvorming en de begeleiding tijdens de uitvoering.

De archeologische waarden- en verwachtingskaart voldoet, zodat deze bij ruimtelijke plannen wordt ingezet als beleidskader bij ontgravingen onder huidig maaiveld. Ook deze aspecten dienen integraal in de bestemmingsplannen te worden verwerkt.

Als het gaat om draagvlakvergroting en beleving van cultuurhistorie en de gebouwde omgeving/monumenten is de Open Monumentendag een evenement bij uitstek.

4.3 Cultuurhistorische beleidsadviezen

(L.A. Tebbens)

4.3.1 Beleidsadvieskaart

De cultuurhistorische elementenkaart en de cultuurhistorische waardenkaart kunnen worden omgezet naar een cultuurhistorische beleidsadvieskaart. Gezien de grootte van de gemeente Midden-Drenthe en de gewenste gebiedsgerichte benadering is het zinvol om op die kaart onderscheid te maken tussen het buitengebied enerzijds en de bebouwde kernen en bebouwingslinten anderzijds. Dat maakt het mogelijk om afzonderlijke gebiedsgerichte adviezen te formuleren voor de terreinen die zijn aangewezen als rijksmonument, voor gebieden die in hoofdstuk 3 zijn onderscheiden als ‘cultuurhistorische attentiegebieden’ en voor gebieden die zijn onderscheiden als ‘cultuurhistorische deelgebieden’. Dat leidt in de volgende paragraaf tot een voorstel voor het onderscheiden van vijf beleidscategorieën, met een bijbehorende aanbeveling/beleidsadvies hoe met die terreinen of gebieden om te gaan.

Ten aanzien van de omgang met het gebouwde erfgoed (individuele panden) in de voornoemde terreinen of gebieden is het zinvol om zowel in het buitengebied als binnen de contouren van bebouwde kernen en bebouwingslinten onderscheid te maken tussen de rijksmonumenten, de provinciale monumenten en de als karakteristiek aangeduide/onderscheiden panden (al dan niet met de eveneens karakteristieke bijgebouwen). Voor de waardevaste rijksmonumenten en provinciale monumenten gelden de regels in de Monumentenwet en de provinciale monumentenverordening. Ook de als ‘karakteristiek’ onderscheiden panden die geen rijksmonument noch een provinciaal monument zijn, zijn na een schouw van het exterieur (zie de paragrafen 2.2 en 3.3.6) ingedeeld in vijf waardecategorieën. Per waardecategorie is in paragraaf 4.3.2 een bijbehorende aanbeveling/beleidsadvies opgesteld hoe om te gaan met een pand (en eventuele bijbehorende karakteristieke bijgebouwen) dat op basis van de schouw van het exterieur in de desbetreffende waardecategorie valt. Hierbij zij nogmaals benadrukt dat het interieur van die panden niet is gewaardeerd. Dat kan dus betekenen dat achter het exterieur van ogenschijnlijk sterk aangetaste panden nog wel degelijk bijzondere cultuurhistorische waarden schuil kunnen gaan, zoals bijvoorbeeld authentieke eikenhouten gebintstructuren of kapconstructies die deel uitmaken van het interieur. Om die reden is bij de beleidsadviezen een aanbeveling opgenomen tot een bouwhistorische waardering van het interieur van panden ouder dan 1940, zodra een vergunningaanvraag voor sloop, verbouwing of restauratie aan de orde is.

4.3.2 Beleidscategorieën en beleidsadviezen

Buitengebied

Waarde 1: Nationaal erfgoed, categorie: terreinen die zijn aangemerkt als rijksmonument

Beleidsadvies: voor de ontwikkeling of wijziging van percelen, liggend in of deels liggend in een terrein dat is aangemerkt als rijksmonument, dient voorafgaand aan de ontwikkeling of wijziging een monumentenvergunning te worden aangevraagd bij de gemeente, die zich in het kader van de vergunningverlening zal laten adviseren door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit advies betreft niet de werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van het regulier onderhoud en beheer van gebieden en watergangen, in aanmerking nemende dat dat onderhoud en beheer al zal zijn afgestemd met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Ingrijpende wijzigingen in het onderhoud en beheer dienen vanzelfsprekend wél eerst te worden voorgelegd aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Voor de omgang met het gebouwde erfgoed in een rijksmonument geldt bij voornemen tot sloop, wijziging of nieuwbouw:

1. de Erfgoedwet, opgenomen in de Omgevingswet (bij rijksmonumenten). Voor ontwikkelingen die voorgenomen zijn bij een als rijksmonument aangemerkt pand geldt dat voorafgaand aan de ontwikkeling of wijziging een monumentenvergunning dient te worden verkregen via de gemeente (vergunningverlener, op advies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Voorbeeld: het rijksmonumentale munitiemagazijncomplex in Nieuw-Balinge.

Waarde 2: Midden-Drents Onroerend Erfgoed: categorie cultuurhistorisch attentiegebied (niet zijnde een terrein dat is aangemerkt als rijksmonument).

Beleidsadvies: voor een ontwikkeling van percelen of plangebieden met een grootte van 0,25 ha of meer, liggend in of deels liggend in een cultuurhistorisch attentiegebied, zal de gemeente Midden-Drenthe een cultuurhistorische effectrapportage (CHER)[145] verlangen om de gevolgen van de voorgenomen werkzaamheden op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan. Voor werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van het reguliere onderhoud en beheer van gebieden of watergangen zal geen cultuurhistorische effectrapportage worden verlangd.

Voor de omgang met het gebouwde erfgoed in een cultuurhistorisch attentiegebied geldt bij het voornemen tot sloop, wijziging of nieuwbouw:

[145] CHER: een cultuurhistorische effectrapportage (CHER) is een rapport waarin de cultuurhistorische waarden in een omgevingsplangebied worden geïnventariseerd en waarin het effect van voorgenomen gebiedsontwikkelingen/ruimtelijke ontwikkelingen op die waarden in kaart worden gebracht. Het rapport kan voorzien in een advies hoe zorgvuldig kan worden omgegaan met cultuurhistorische waarden.

1. de Erfgoedwet, opgenomen in de Omgevingswet (bij rijksmonumenten). Voor ontwikkelingen die voorgenomen zijn binnen 25 m van een als rijksmonument aangemerkt pand zal de gemeente Midden-Drenthe bovendien een cultuurhistorische effectrapportage verlangen om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan, of:
2. de provinciale monumentenverordening (bij provinciale monumenten), of:
3. het gemeentelijke beleid ten aanzien van karakteristieke panden (Midden-Drents Onroerend Erfgoed, zie de waardecategorieën hieronder).

Voorbeeld: Cultuurhistorisch attentiegebied E1: Orvelter Es; Cultuurhistorisch attentiegebied H5: Schattenberg (met Kamp Westerbork).

Waarde 3: Midden-Drents Onroerend Erfgoed: categorie cultuurhistorisch deelgebied (niet zijnde een terrein dat is aangemerkt als rijksmonument of cultuurhistorisch attentiegebied).

Beleidsadvies: voor een ontwikkeling van percelen of plangebieden met een grootte van 0,5 ha of meer, liggend in of deels liggend in een cultuurhistorisch deelgebied, zal de gemeente Midden-Drenthe een cultuurhistorische effectrapportage (CHER) verlangen om de gevolgen van de voorgenomen werkzaamheden op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan. Voor werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van het reguliere onderhoud en beheer van gebieden of watergangen zal geen cultuurhistorische effectrapportage worden verlangd.

Voor de omgang met het gebouwde erfgoed in een cultuurhistorisch gebied geldt bij het voornemen tot sloop, wijziging of nieuwbouw:

1. de Monumentenwet (bij rijksmonumenten). Voor ontwikkelingen die voorgenomen zijn binnen 25 m van een als rijksmonument aangemerkt pand zal de gemeente bovendien een cultuurhistorische effectrapportage verlangen om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan, of:
2. de provinciale monumentenverordening (bij provinciale monumenten), of:
3. het gemeentelijk beleid ten aanzien van karakteristieke panden (Midden-Drents Onroerend Erfgoed, zie de waardecategorieën hieronder).

Bebouwde kernen en bebouwingslinten

Waarde 4: Midden-Drents Onroerend Erfgoed/Nationaal erfgoed, categorie Beschermd dorpsgezicht Orvelte

Beleidsadvies: Ongeacht de grootte van een te ontwikkelen of te wijzigen perceel of plangebied, gelden specifiek voor de omgang met het gebouwde erfgoed een sloopverbod en toetsing van de voorgenomen ontwikkeling en/of wijziging aan het bestemmingsplan en de welstandsnota.
Voor een ontwikkeling van percelen of een plangebied met een grootte van 500 m^2 of meer, liggend in of deels liggend in het 'Beschermd dorpsgezicht Orvelte', zal de gemeente bovendien een cultuurhistorische effectrapportage verlangen om de gevolgen van de voorgenomen werkzaamheden op de cultuurhistorische

waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan. Voor werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van het reguliere onderhoud en beheer van gebieden of watergangen zal geen cultuurhistorische effectrapportage worden verlangd.

Waarde 5: Midden-Drents Onroerend Erfgoed: categorie bebouwde kern of bebouwingslint (niet zijnde een beschermd dorpsgezicht), waarvan de contour is vastgesteld op basis van bebouwings- en erfgrenzen op de Bonnekaarten (esdorpen) of topografische kaart (jonge veenontginningsdorpen, bebouwingslinten).

Beleidsadvies: voor een ontwikkeling of wijziging van plangebieden met een grootte van 1000 m^2 of meer, liggend in of deels liggend in een bebouwde kern of bebouwingslint, zal de gemeente een cultuurhistorische effectrapportage verlangen om de gevolgen van de voorgenomen werkzaamheden op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan. Voor werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van het reguliere onderhoud en beheer van gebieden of watergangen zal geen cultuurhistorische effectrapportage worden verlangd.

Voor de omgang met het gebouwde erfgoed in een bebouwde kern of bebouwingslint geldt bij het voornemen tot sloop, wijziging of nieuwbouw:

1. de Erfgoedwet (bij rijksmonumenten). Voor ontwikkelingen die voorgenomen zijn binnen 25 m van een als rijksmonument aangemerkt pand zal de gemeente bovendien een cultuurhistorische effectrapportage verlangen om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de cultuurhistorische waarden van het Rijksmonument te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan.
2. de provinciale monumentenverordening (bij provinciale monumenten)
3. het gemeentelijk beleid ten aanzien van karakteristieke panden (Midden-Drents Onroerend Erfgoed, zie de waardecategorieën hieronder).

Karakteristieke panden

Rijksmonumenten

Beleidsadvies: de rijksmonumenten de bouwaanduiding ‘rijksmonument’ geven op de bestemmingsplankaarten.

Voor alle voorgenomen wijzigingen aan rijksmonumenten is krachtens de Erfgoedwet een Monumentenvergunning vereist, aan te vragen bij de Gemeente Midden-Drenthe (vergunningverlener), die zich daarin laat adviseren door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Provinciale monumenten

Beleidsadvies: de provinciale monumenten de bouwaanduiding ‘provinciaal monument’ geven op de bestemmingsplankaarten.

Voor alle voorgenomen wijzigingen aan provinciale monumenten is de provinciale monumentenverordening van toepassing. Voor provinciale monumenten geldt een sloopverbod. Voor het voornemen tot sloop of bij voorgenomen wijzigingen aan

het exterieur en de interne constructiedelen van een provinciaal monument dient een vergunning te worden aangevraagd bij de Gemeente Midden-Drenthe (vergunningverlener).

Midden-Drents Onroerend Erfgoed, categorie karakteristieke panden (gebouwd erfgoed, niet zijnde een rijksmonument of provinciaal monument)

Karakteristieke panden - waardecategorieën 1 en 2: zeer waardevol, beschermingswaardig

Beleidsadvies: de karakteristieke panden uit de waardecategorieën 1 en 2 van de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart de bouwaanduiding 'karakteristiek' geven op de bestemmingsplankaarten en de panden voordragen/aanwijzen als gemeentelijk monument.

Voor karakteristieke panden (inclusief de bijbehorende eventueel als karakteristiek beschreven bijgebouwen, zoals bakhuisjes) uit de categorieën 1 en 2 geldt een sloopverbod.

Bij voorgenomen aanbouwen aan het karakteristieke pand of bij vergunningsplichtige wijzigingen van het exterieur van het karakteristieke pand uit de waardecategorieën 1 en 2 dient de monumentencommissie en/of de dorpsbouwmeester of een beleidsadviseur welstand te worden geraadpleegd die de wijzigingen zal toetsen aan het omgevingsplan en/of de welstandsnota. Bij de voorgenomen sloop, verbouwing of restauratie van een pand ouder dan 1940 wordt tevens geadviseerd om voorafgaand een bouwhistorische waardering van het interieur uit te voeren, om te voorkomen dat archeologisch en/of bouwhistorisch waardevolle informatie[146] bij sloop of verbouwing verloren gaat.

Voor ontwikkelingen op het kadastrale perceel waarop het desbetreffende karakteristieke pand staat, zal de gemeente een cultuurhistorische effectrapportage kunnen verlangen om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan. Voor werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van het reguliere onderhoud en beheer van panden of watergangen zal geen cultuurhistorische effectrapportage worden verlangd.

Karakteristieke panden - waardecategorie 3: waardevol, beschermingswaardig

Beleidsadvies: de karakteristieke panden in waardecategorie 3 van de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart de bouwaanduiding 'karakteristiek' geven op de bestemmingsplankaarten.

Voor karakteristieke panden (inclusief de als karakteristiek beschreven bijgebouwen) uit waardecategorie 3 geldt een sloopverbod.

Bij voorgenomen aanbouwen aan het karakteristieke pand of bij vergunningsplichtige wijzigingen van het exterieur van het karakteristieke pand uit waardecategorie 3 dient de monumentencommissie en/of de dorpsbouwmeester of een beleidsadviseur welstand te worden geraadpleegd die de wijzigingen zal toetsen aan het bestemmingsplan en/of de welstandsnota. Bij

[146] De houten gebinten en kapconstructies van boerderijen zijn bijvoorbeeld zeer waardevol voor de datering van de bouwfasen.

de voorgenomen sloop, verbouwing of restauratie van een pand ouder dan 1940 wordt tevens geadviseerd om voorafgaand een bouwhistorische waardering van het interieur uit te voeren, om te voorkomen dat archeologisch en/of bouwhistorisch waardevolle informatie[147] bij sloop of verbouwing verloren gaat.

Voor ontwikkelingen op het kadastrale perceel waarop het desbetreffende karakteristieke pand staat, zal de gemeente een cultuurhistorische effectrapportage kunnen verlangen om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan

Karakteristieke panden - waardecategorie 4: waardevol, beperkt beschermingswaardig

Beleidsadvies: de karakteristieke panden in waardecategorie 4 van de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart de bouwaanduiding 'karakteristiek' geven op de bestemmingsplankaarten.

Voor karakteristieke panden (inclusief eventuele als karakteristiek beschreven bijgebouwen zoals bakhuisjes) in waardecategorie 4 geldt een sloopverbod, maar worden geen nadere eisen gesteld aan wijzigingen van het exterieur. Bij de voorgenomen sloop, verbouwing of restauratie van een pand ouder dan 1940 wordt tevens geadviseerd om voorafgaand een bouwhistorische waardering van het interieur uit te voeren, om te voorkomen dat archeologisch en/of bouwhistorisch waardevolle informatie[148] bij sloop of verbouwing verloren gaat.

Voor ontwikkelingen op het kadastrale perceel waarop het desbetreffende karakteristieke pand staat, zal de gemeente een cultuurhistorische effectrapportage kunnen verlangen om de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen en een afweging te kunnen maken hoe met de cultuurhistorische waarden dient te worden omgegaan.

Karakteristieke panden - waardecategorie 5: niet-waardevol, niet beschermingswaardig

Beleidsadvies: de panden in waardecategorie 5 van de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart geen bouwaanduiding 'karakteristiek' geven op de bestemmingsplankaarten of niet langer als 'karakteristiek' aanduiden.

Voor panden in waardecategorie 5 geldt geen sloopverbod en worden geen nadere eisen gesteld aan wijzigingen van het exterieur. Bij de voorgenomen sloop, interne verbouwing of restauratie van een pand ouder dan 1940 wordt wél geadviseerd om voorafgaand een bouwhistorische waardering van het interieur uit te voeren, om te voorkomen dat archeologisch en/of bouwhistorisch waardevolle informatie bij sloop of verbouwing verloren gaat.[149]

---

[147] De houten gebinten en kapconstructies van boerderijen zijn bijvoorbeeld zeer waardevol voor de datering van de bouwfasen.
[148] De houten gebinten en kapconstructies van boerderijen zijn bijvoorbeeld zeer waardevol voor de datering van de bouwfasen.
[149] De reden hiervoor is dat ondanks een sterk aangetast exterieur van een pand (en daardoor lage waardering) nog waardevolle bouwhistorische elementen in het niet-beoordeelde interieur van het pand aanwezig kunnen zijn.

Voor ontwikkelingen op het kadastrale perceel waarop het desbetreffende pand staat, zal de gemeente geen cultuurhistorische effectrapportage verlangen.

5 Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusie

De gemeente Midden-Drenthe heeft met het laten opstellen van dit rapport een belangrijke eerste stap gezet om meer inzicht te krijgen in de cultuurhistorische waarden op haar grondgebied. Uit het onderzoek is gebleken dat de gemeente Midden-Drenthe een unieke, afwisselende, dynamische plattelandsgemeente is met een zeer waardevolle historie. De historische opbouw van de dorpen en nederzettingen, het landschap en het water is nadrukkelijk zichtbaar in een divers landschap met bijzondere dorpen, nederzettingen en waterlopen die bijdragen aan de identiteit van de gemeente. De historische kern van Orvelte is van nationaal belang en aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

In historisch-stedenbouwkundig en cultuurhistorisch opzicht zijn cultuurhistorische attentiegebieden en cultuurhistorische deelgebieden onderscheiden op de cultuurhistorische waardenkaart (zoals voormalig Kamp Westerbork, de ruilverkaveling Witteveen en deelgebieden direct rond de dorpen Elp, Zwiggelte en Hooghalen die als waardevol tot zeer waardevol zijn gemarkeerd. Voor alle gebieden zijn in paragraaf 4.3 beleidsadviezen voorgesteld, die gebiedsgericht beleid mogelijk maken. Voorgesteld is om onderscheid te maken tussen bebouwd gebied, ruraal gebied en de invloedzones rond rijksmonumenten in cultuurhistorische attentiegebieden enerzijds en cultuurhistorische deelgebieden anderzijds.

Een totaal van 70 gebouwen en twee terreinen is van nationaal belang (rijksmonumenten). De provincie Drenthe vindt 17 gebouwen van bovenlokaal belang en heeft die gebouwen daarom aangewezen als provinciale monumenten. Voor de cultuurhistorische waardenkaart zijn 665 panden/objecten (het betreft echter veel meer afzonderlijke adressen) onderzocht, gekarakteriseerd en zo mogelijk gewaardeerd. Dat levert het volgende beeld op (zie ook de tabellen 3.1 en 3.3):

- categorie 1 (50 of meer punten): 18 panden;
- categorie 2 (45 t/m 49 punten): 136 panden;
- categorie 3 (40 t/m 44 punten): 301 panden;
- categorie 4 (35 t/m 39 punten): 109 panden;
- categorie 5 (minder dan 35 punten): 68 panden;
- opname via rijksmonumentenregister of provinciaal register: 18 panden;
- niet gewaardeerd, niet te beoordelen: 8 panden
- niet gewaardeerd, gesloopt: 5 panden;
- panden met een ‘dubbel adres’: 2 panden

Ondanks dat veel gebouwen zijn onderzocht, blijkt dat het onderzoek nog niet een gebiedsdekkend beeld van de gemeente oplevert. Dat is het gevolg van de gemeentelijke keuze om voor dit project met name de rijks- en provinciale monumenten te onderzoeken en daarnaast de panden te onderzoeken die met een bouwaanduiding 'karakteristiek' op de verbeelding van de bestemmingsplannen (tot 2014) voorkomen.

Omdat uit de huidige inventarisatie blijkt dat 'slechts' een fractie van dit waardevol erfgoed beschermd is tegen sloop en/of onoordeelkundig wijzigen, kan nu met de huidige informatie de basis worden gelegd voor de samenstelling van een gemeentelijke monumentenlijst. Voor een gemeentelijke monumentenlijst kunnen als eerste de panden uit de categorieën 1 en 2 (met 45 punten of meer in aanmerking komen (voor zover deze nog niet beschermd zijn). Voor de panden uit de categorieën 3 en 4 (35-44 punten) kan een beschermingsbeleid worden ontwikkeld door het begrip 'Midden-Drents-Onroerend-Erfgoed' (MDOE) uit te werken en dit vigerend te maken met een paraplu-bestemmingsplan voor de gehele gemeente;

Naar de toekomst toe zal met het oog op de komende Omgevingswet in 2022 als centraal thema 'Behoud door ontwikkeling' worden gekozen en de cultuurhistorische waardenkaart met de daarin opgenomen inventarisaties en karakterisering van landschappen en gebouwen hiervoor als uitgangspunt te kiezen. De cultuurhistorische waardenkaart kan de basis vormen om met de eigenaren van de verschillende categorieën gebouwen in gesprek te gaan en hen uit te nodigen een bijdrage te leveren aan de verdieping van de kennis over de historie van de individuele gebouwen en landschappen.

De slotsom is dat Midden-Drenthe over een schat en grote diversiteit aan cultuurhistorische waarden beschikt, die het waard zijn om te behouden. Hiermee kan worden ingespeeld op de toenemende interesse bij inwoners en (toekomstige) eigenaren om zorgvuldig met dit erfgoed om te gaan, en zo bij te dragen aan het behoud van identiteitsdragers van de Gemeente Midden-Drenthe. De gemeente speelt daarin een centrale en cruciale rol en kan dit bevorderen door actieve voorlichting, actieve begeleiding van planvorming en door bescherming van erfgoed via toezicht. Hiervoor is een erfgoedbeleid gewenst.

De cultuurhistorische waardenkaart kan als basis worden gebruikt voor de verdere ontwikkeling en implementatie van het erfgoedbeleid, waarbij de participatie van de inwoners en belanghebbenden centraal staat. De cultuurhistorische elementenkaart vormt samen met de catalogusformulieren van het gebouwd erfgoed een belangrijke basis voor de bewustwording over wat in de gemeente Midden-Drenthe aan waardevol erfgoed aanwezig is. De cultuurhistorische waardenkaart kan op die wijze bijdragen aan gebiedsgericht, planologisch beleid en kan mede worden gebruikt om de juridische aspecten van het erfgoedbeleid te actualiseren, zoals het vaststellen van een Erfgoedverordening, een verordening voor de monumentencommissie of adviescommissie en een subsidieverordening.

5.2 Aanbevelingen

Het voorgaande in ogenschouw genomen, wordt voorgesteld:

1. De cultuurhistorische waardenkaart vast te stellen, deze als basis te nemen voor het te ontwikkelen erfgoedbeleid met als kernthema 'Behoud door ontwikkeling'. Laat niet alleen de economische factor leidend zijn bij

planontwikkeling, maar geef heel nadrukkelijk de cultuurhistorische waarden en de identiteit van de gemeente een belangrijke rol;

2. De monumentenverordening te actualiseren naar een integrale Erfgoedverordening en die vast te stellen met de volgende beschermingsopties:
a) Een paragraaf voor het instellen van een erfgoedcommissie en een gemeentelijke monumentenlijst (voor panden in de categorieën 1 en 2);
b) Een paragraaf voor het MDOE (voor panden in de categorieën 3 en 4) om de relatie te leggen met ruimtelijke ordeningsmaatregelen;
c) Een archeologieparagraaf, waarin de relatie met de archeologische beleidsadvieskaart wordt gelegd;
d) Een paragraaf om een subsidieverordening nader uit te werken voor het in stand houden van het cultureel erfgoed (gemeentelijke monumenten, het MDOE, waardevolle landschappen en archeologische waarden);

3. De beleidsadviezen in hoofdstuk 4 van dit rapport om te zetten in een kaartbeeld en die vervolgens vast te stellen, zodat niet alleen het cultuurhistorisch belang van het gebouwd erfgoed geborgd wordt, maar ook de waardevolle cultuurhistorische deelgebieden en de cultuurhistorische attentiegebieden. Om 'eigen' initiatief mogelijk te maken en te begeleiden: het begrip 'uitnodigingsplanologie' uitwerken in concrete maatregelen/beleid, bijvoorbeeld door burgers in een zeer vroege fase van planontwikkeling te betrekken, zodat zij de kans krijgen mee te denken over de gewenste ontwikkelingsrichting van een gebied.

4. Om de mogelijkheden te onderzoeken een gebiedsdekkende inventarisatie te laten uitvoeren naar het gebouwde erfgoed, die aanvullend is op de in dit rapport gepresenteerd selectie; dat kan bijvoorbeeld door elk jaar vier kernen aanvullend te waarderen.

5. De fysieke pijler uit te werken in concrete maatregelen, onder andere:
a. een proactief optreden naar de inwoners van Midden-Drenthe en de eigenaren van waardevol erfgoed over de opties voor behoud. Naar eigenaren van waardevol erfgoed kunnen de catalogusformulieren van gekarakteriseerde panden worden gebruikt met de vraag om aanvulling, bijvoorbeeld door historische (bewoners) gegevens toe te voegen. Met hen in overleg een visie te ontwikkelen om het immaterieel erfgoed te inventariseren en om het, waar dat kan, toe te voegen aan de catalogusformulieren;
b. het aanwijzen van (een aantal) gemeentelijke monumenten uit de categorieën 1 en 2 (panden met een eindcijfer van 45-55 punten);
c. in het kader van ruimtelijke en planologische maatregelen voor gebouwen uit de categorieën 3 en 4 (panden met een eindcijfer van 35-44 punten) bescherming te vinden door het aanwijzen van Midden-Drents Onroerend Erfgoed (MDOE) en dat te verankeren in een paraplu-bestemmingsplan.
d. door met de cultuurhistorische waardenkaart de basis te leggen voor de omgevingsvisie en toekomstige omgevingsplannen, vooruit lopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet;
e. beleid, inhakend op het thema cultuurhistorische waarden, te ontwikkelen voor duurzame landbouw en dierenwelzijn.

6. Andere mogelijkheden uit te werken die voor behoud van erfgoed kunnen worden ingezet waaronder:
a. De Open Monumentendag en andere typisch Drentse feesten/activiteiten nadrukkelijk een plaats geven in het toeristisch/recreatief beleid en lager onderwijs,

b. actief mee werken aan het bevorderen van het restauratie-ambacht of vakmanschap;
c. het ‘steunpunt monumentenzorg’ actief inzetten als vraagbaak voor eigenaren van erfgoed.

6 Geraadpleegde bronnen

Atelier Mooi Drenthe, 2011. *Westelijk waterfront Beilen.*

Baas, H., B. Mobach & H. Renes 2005. *Leestekens van het landschap. 188 landschapselementen in kort bestek.* Landschapsbeheer Nederland, Utrecht.

Barends, S., J. Renes & J. Stol 2000. *Het Nederlandse Landschap. Een historisch-geografische benadering.* Stichting Matrijs, Utrecht.

Bos, H., & Vereniging voor dorpsbelangen Hooghalen, Laaghalen en Laaghalerveen 2007. *Visiedocument "Er is meer te behalen in Hooghalen". Strategische toekomstvisie Hooghalen.* Vereniging voor dorpsbelangen Hooghalen, Laaghalen en Laaghalerveen, Oranjewoud.

Brink, H. van der (red.), 2004a. *Veur Uutzicht Nieuw-Balinge Veur oen lust en oen leven! Dorpsomgevingsplan.* Dienst Landelijk Gebied/ Stichting Welzijn Midden-Drenthe, Assen.

Brink, H. van der (red.), 2004b. *Veur Uutzicht De Broekstreek. Dörpen in beweging, de meuite weerd!* Dienst Landelijk Gebied/ Stichting Welzijn Midden-Drenthe, Assen.

Drents Plateau 2009. *Inventarisatie waardevolle zand- en klinkerwegen. Gemeente Midden-Drenthe.* Drents Plateau.

Elerie, H., & T. Spek 2009. *Van Ezelakker tot Jeruzalem. Levende Veldnamenatlas van de Drentse Aa*. Matrijs, Utrecht.

Fischer, H.C., 2009. *Visie ruimtelijke ontwikkeling Spier. Dorpsvisie Spier. Definitief rapport.* Grontmij.

Gemeente Midden-Drenthe 1999. *Bomenverordening.* te raadplegen via http://www.middendrenthe.nl.

Gemeente Midden-Drenthe 2002. *Nieuwe landgoederen in Midden-Drenthe*. Beleidsnotitie, te raadplegen via http://www.middendrenthe.nl.

Gemeente Midden-Drenthe 2009. *Broekstreek structuurvisie 2009-2030. Nieuwbouwmogelijkheden.*

Gemeente Midden-Drenthe 2012. *Bestemmingsplan Buitengebied Midden-Drenthe*, te raadplegen via http://ro-online.robeheer.nl.

Gemeente Midden-Drenthe, 2015. *Bestemmingsplan Orvelte*, vastgesteld 24-9-2015, te raadplegen via http://www.ruimtelijkeplannen.nl.

Gerding, M.A.W., 1995. *Vier eeuwen turfwinning. De verveningen in Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel tussen 1550 en 1950.* Landbouwuniversiteit Wageningen, Wageningen.

Gils, C., & J. Bolhuis 2013. *Van Steentijd tot Schattenberg. Een cultuurhistorische inventarisatie van boswachterij Hooghalen.* Saxion, Deventer.

Goessen, E., 2010. *Discussienota Ruimte voor Toeristisch Ondernemen! Recreatie & Toerisme in het bestemmingsplan "Buitengebied Midden-Drenthe".* Gemeente Midden-Drenthe.

Grasman, J., & S. de Jong 2011. *Beeldkwaliteitsplan Buitengebied gemeente Midden-Drenthe. Uitbreiding agrarische bebouwing en (her)bouw burgerwoningen.* BügelHajema Adviseurs.

Heide, M. van der, 2013. *'Boerenland van alle tijd'.* Beknopte uitwerking van het werkatelier in hoofdthema's. Libau

Houting, E., K.R. de Poel & J. van der Vaart (red.) 1981. *Brinkenboek, een verkenning van de brinken in Drenthe.* Van Gorcum, Assen.

Horsten, F.H., 2005. *Doorgaande wegen in Nederland, 16e tot 19e eeuw. Een historische wegenatlas.* Aksant, Amsterdam.

Jager, S.W., 2011. *Celtic fields ten noorden van de 543.00-lijn in de gemeente Midden-Drenthe. Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend bureauonderzoek.* Weesp (RAAP-rapport 2410).

Ministerie van OCW, 2011. *Kiezen voor karakter. Visie erfgoed en ruimte*. Te raadplegen via http://www.rijksoverheid.nl.

Ministerie van OCW, 2018. *Erfgoed Telt*. Cultuurbrief/Brochure Erfgoed. Te raadplegen via http://www.rijksoverheid.nl.

Nieuwmeijer, F., & L. Prins 2011. *Ruilverkaveling. Gids cultuurhistorie 18.* Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Poel, K.R. de, N.P. van der Windt, J. Kruit, J.N.H. Elerie & T. Spek 2000. *Essen in perspectief. Een interactieve planningsbenadering in Spier, Wijster en Drijber.* Alterra, Wageningen.

Provincie Drenthe 2009. *Cultuurhistorisch Kompas. Hoofdstructuur & Beleidsvisie.* Provincie Drenthe.

Provincie Drenthe 2018. *Omgevingsvisie Provincie Drenthe 2018.* Vastgesteld 3 oktober 2018. Provincie Drenthe.

Punter, H., 2001. *Witteveen, het jongste dorp van Drenthe.* Te raadplegen via http://www.dorp-witteveen.nl/historie_geschiedenis.php.

RCE, 2012. *Rekening houden met cultuurhistorische waarden. Aanwijzingen en aanbevelingen voor cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van ruimtelijke ordening. Concept 11-6-2012.* Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.

Renes, J., 1999. *Landschappen van Maas en Peel. Een toegepast historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg.* Uitgeverij Eisma bv/Maaslandse Monografieën, Leeuwarden/Maastricht.

Schenkenberg van Mierop, G., 1997. De vloeivelden van Oranje. In: *Noorderbreedte*, jaargang 21, nr. 5. Te raadplegen via http://www.noorderbreedte.nl/.

Schute, I..A.., 2013. De vuilstort van Kamp Westerbork. Gemeente Aa en Hunze Een archeologisch onderzoek. Weesp, (RAAP-rapport 2575. The Westerbork Archaeological Research Project, dl. 2).

Schute, I..A.., & B. van der Laan 2015. Kamp Westerbork - van vluchtelingenkamp tot herinneringscentrum. Gemeente Midden-Drenthe. Een archeologische bronnen- en beleidskaart. Weesp (RAAP-rapport 2909).

Spek, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie.* Stichting Matrijs, Utrecht.

Stenvert, R., S. Broekhoven, S. van Ginkel-Meester, C. Kolman & R. Alma 2001. *Monumenten in Nederland. Drenthe*. Rijksdienst voor de Monumentenzorg/ Waanders Uitgevers, Zeist/Zwolle.

Steenhuis Meurs 2015. *Erfgoedverkenning Drenthe. Een ontdekkingstocht langs plekken, mensen en verhalen*. Rapport SteenhuisMeurs, project 263.

Tolsma, J., & M.G. Marinelli 2012. *Archeologische verwachtings- en beleidskaart gemeente Midden-Drenthe*, Rapport Oranjewoud, projectnr. 234433, revisie 2, Heerenveen.

Geraadpleegde kaarten

Bonnebladen, 1898-1903 en 1938-1948. Kaartblad 168-169, 185-188, 203-206, 222-224 en 239-240. Te raadplegen via http://www.topotijdreis.nl.

Buro Vijn 2006. *Watererfgoedobjecten.* Digitale bestanden aangeleverd door de gemeente Midden-Drenthe.

GBKN 2014. Aangeleverd door gemeente Midden-Drenthe.

Kadasterkaart (minuutplan en OAT) 1811-1832, kaartbladen Smilde, Beilen en Westerbork, te raadplegen via DE Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Geudeke, P.W., & K. Zandvliet 1990*. Grote Historische topografische atlas van Nederland 1:50.000. 2 Noord-Nederland 1851-1855*. Wolters-Noordhoff bv, Groningen.

Pater, B.C. de, & B. Schoenmaker 2005. *Grote Atlas van Nederland 1930-1950.* Uitgeverij Atlas Maior/Nederlands Instituut voor Militaire Historie/KNAG.

Topografische kaart van Nederland 1:25.000 2015. Dienst van het kadaster en de openbare register, Apeldoorn.

Tourist Info Midden-Drenthe, z.j. *Belevingskaart Drentse Hooglanden.*

Versfelt, H.J., 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794.* Heveskes Uitgevers, Groningen.

Versfelt, H.J., 2010. *De Franse kaarten van Drenthe 1811-1813*. Barkhuis Publishing, Eelde.

Versfelt, H.J., & M. Schoor 2005. *De Atlas van Huguenin. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland.* Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.

Geraadpleegde websites

AHN, 2014. *Actueel Hoogtebestand Nederland.* Verkregen via www.ahn.nl.

ArcGIS Online, http://www.arcgis.com, 2017-2018.

ASTRON, *Netherlands Institute for Radio Astronomy, The Westerbork Radio Telescope*, http://www.astron.nl/radio-observatory/public/public-0, 31 juli 2015.

Bing Maps, recente luchtfoto's, http://www.bing.com/maps, 2014.

Bunkerinfo, *Schietbaan Terhorsterzand,* http://www.bunkerinfo.nl, 27 januari 2015.

Encyclopedie Drenthe Online, http://www.encyclopediedrenthe.nl, oktober 2014.

Drenthe in de oorlog, *Russen bouwen mee aan de Frieslandriegel of Assener Stellungen,* http://www,drentheindeoorlog.nl, 27 januari 2015.

Geoportaal provincie Drenthe, kaartlagen beheert door de provincie Drenthe, 2014.

Kamp Westerbork, *Geschiedenis*, http://www.kampwesterbork.nl, 28 januari 2015.

Landschapsgeschiedenis, *Landschappen van Noord-Nederland*, http://landschapsgeschiedenis.nl, maart 2016.

Industriespoor, *Kalkzandsteenfrabriek Roelfsema (ofwel Albino) in Hoogersmilde*, http://www.industriespoor.nl, 19 november 2014.

Landschapsgeschiedenis, *Landschappen van Noord-Nederland,* http://landschapsgeschiedenis.nl, 19 november 2014.

Natuurmonumenten, *Over dit natuurgebied, Mantingerveld.* http://www.natuurmonumenten.nl, 24 november 2014.

Provinciale monumentenlijst Drenthe, https://www.provincialemonumentendrenthe.nl/, 2014-2018.

Rijksmonumentenregister, https://cultureelerfgoed.nl/monumentenregister, 2014-2018.

Stationsweb, *Overzicht van de spoorlijn Groningen-Meppel*, http://www.stationsweb.nl, 19 november 2014.

Topotijdreis, over 200 jaar topografie. http://www.topotijdreis.nl/, 2017-2018.

Wijster, *Geschiedenis van Wijster*, http://www.wijster.info, 27 januari 2015.

Overige bronnen

AWN, afd. 1 Noord-Nederland, dhr. F. van den Beemt.

Gemeente Midden-Drenthe, dhr. S. van Veen, dhr. D. van der Laan.

Historische Vereniging Smilde, dhr. R. Matien

Landschapsbeheer Drenthe, dhr. S. Hoeksma, mw. A. Verbers.

Natuurmonumenten, dhr. R. Popken (boswachter Ecologie Zuid-Drenthe).

Provincie Drenthe, mw. S. van Dijk.

Stichting Het Drentse Landschap, dhr. F. van der Velden.

Waterschap Drents Overijsselse Delta, dhr. R. van Toorn (beleidsadviseur).

Welzijnswerk Midden-Drenthe, mw. J. Verdijk.

Bijlagen (digitaal)

1 Kaart ‘Waardevolle elementen en gebieden’
2 Kaart ‘Cultuurhistorische deelgebieden’
3 Catalogusformulieren gebouwd erfgoed (per kern en adres)
4 Overzichten van waarderingen van het gebouwd erfgoed (per kern)
5 Overzicht van bekende pingoruïnes (Gem. Midden-Drenthe)
6 Informatie onderduikershol bij Oranje

Addendum BAAC-rapport V-14.0099

(E.A.M. de Boer, 17 februari 2023)

1 Aanleiding en werkwijze

In opdracht van de gemeente Midden-Drenthe heeft BAAC een aanvulling op de cultuurhistorische waardenkaart[1] van de gemeente uitgevoerd. Aanleiding voor het onderzoek is de wens om oude begraafplaatsen te behouden. Door deze op de cultuurhistorische waardenkaart op te nemen kan bij eventuele ontwikkeling vroegtijdig worden gesignaleerd dat rekening dient te worden gehouden met aanwezige cultuurhistorische waarden.[2]

De aanvulling is in lijn met de eerder opgestelde cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Midden-Drenthe uitgevoerd. Dit betekent dat alleen is uitgegaan van bestaande bronnen (zie geraadpleegde bronnen) en dat geen (gedetailleerde) informatie over de individuele begraafplaatsen wordt vermeld. Op de aangepaste kaart zijn alle, nog herkenbare[3], begraafplaatsen (incl. omringende aanleg) uit de periode vóór de Tweede Wereldoorlog aangegeven. Tevens is de graftombe van de familie Rebenscheidt, behalve als begraafplaats, op de kaart eveneens aangeduid als rijksmonument.[4]

2 Toevoeging paragraaf 3.3.2 Grondgebruik

- **Begraafplaats** – *"Een besloten gebied aangewezen om overledenen te begraven."*

Met de verbreiding van het Christendom vanaf de 8e eeuw werd lijkverbranding verboden, omdat dit ingaat tegen het geloof in de opstanding van lichaam en ziel. Hierdoor werd het belangrijk om begraven te worden in grond, in of rondom kerken. Soms bevindt zich in het buitengebied, als gevolg van dorpsverplaatsing waarbij alleen het kerkhof achterbleef, een kerkhof zonder kerkgebouw. Vanaf de 17e eeuw werden de armen in de overvolle steden, waar vaak epidemieën heersten, soms al buiten de kerkhoven begraven. Vanaf de 19e eeuw werden begraafplaatsen vanwege de hygiëne buiten de bebouwde kom aangelegd. Leden van vooraanstaande families werden soms in een eigen grafkelder op hun eigen landgoed begraven. De Joodse traditie vereist eeuwige grafrust, waarbij eenmaal gerealiseerde graven niet geruimd mogen worden.[5]

Op de cultuurhistorische waardenkaart zijn 13 begraafplaatsen gekarteerd.[6] Hiertoe behoren twee Joodse begraafplaatsen; één in Beilen (daterend van vóór 1800) en één in Hoogersmilde (uit 1848). Tevens bevindt zich ten westen van het bebouwingslint van Smilde, achter de boerderij aan Tramweg 14, in het open landschap een bosje met daarin de graftombe van de familie Rebenscheidt uit 1803.[7] Op enkele begraafplaatsen[8] in de gemeente bevinden zich oorlogsgraven.[9] Buiten de reguliere begraafplaatsen zijn geen oorlogsgraven bekend.

---

[1] De Boer, Tebbens & Visse 2021.
[2] Gemeente Midden-Drenthe 2020. Bij grootschalige (her)ontwikkelingen of wijzigingen in het beheer van een begraafplaats zou gestart kunnen worden met een cultuurhistorische inventarisatie.
[3] Indien het terrein niet meer als begraafplaats is ingericht, is het niet weergegeven op de kaart.
[4] Het grafmonument is ondergebracht onder het nummer van de boerderij aan de Tramweg 14 en is vanaf de openbare weg niet zichtbaar.
[5] Baas, Mobach & Renes 2005, 86-87.
[6] De overige begraafplaatsen voldeden niet aan de in hoofdstuk 1 genoemde eisen.
[7] Mulder 2002; De Graftombe is aangewezen als rijksmonument (monumentnr. 34004).
[8] Dit betreft de begraafplaatsen in Beilen, Westerbork, Smilde, Hijken, Hoogersmilde en Bovensmilde (Informatie Gemeente Midden-Drenthe 2023).
[9] Gemeente Midden-Drenthe 2020.

3 Bijlagen

- Kaartbijlage ‘Bijlage 1; Waardevolle elementen en gebieden (pdf)
- Shapefiles ‘begraafplaatsen’ en ‘monumenten_totaal_aanvulling’

4 Geraadpleegde bronnen

Baas, H., B. Mobach & H. Renes, 2005: *Leestekens van het landschap. 188 Landschapselementen in kort bestek*. Utrecht: Landschapsbeheer Nederland.

Boer, E.A.M. de, L.A. Tebbens & D.H.J. Visse, 2021: *Cultuurhistorische Waardenkaart Gemeente Midden-Drenthe. Toelichting op de kaarten en beleid* (BAAC-rapport V-14.0099). ’s-Hertogenbosch.

Gemeente Midden-Drenthe, informatie m.b.t. tot begraafplaatsen in de gemeente, aangeleverd op 20 januari 2023 door dhr. S. van Veen.

Gemeente Midden-Drenthe, 2020: *Begraafplaatsenbeleid 2020-2030.*

Luchtfoto, geraadpleegd via https://www.google.nl/maps, februari 2023.

Mulder, M., 2002: *Smilde – De Graftombe van Rebenscheidt.* https://www.dodenakkers.nl/drenthe/smilde-rebenscheidt.html.

Mars, A. (red.), 2019: *Joodse begraafplaatsen in Drenthe. Een handreiking voor integraal beheer. Aan de hand van de Nieuwe Joodse Begraafplaats Zuiderweg 56 te Hoogeveen.*

Topotijdreis, *https://www.topotijdreis.nl*, februari 2023.

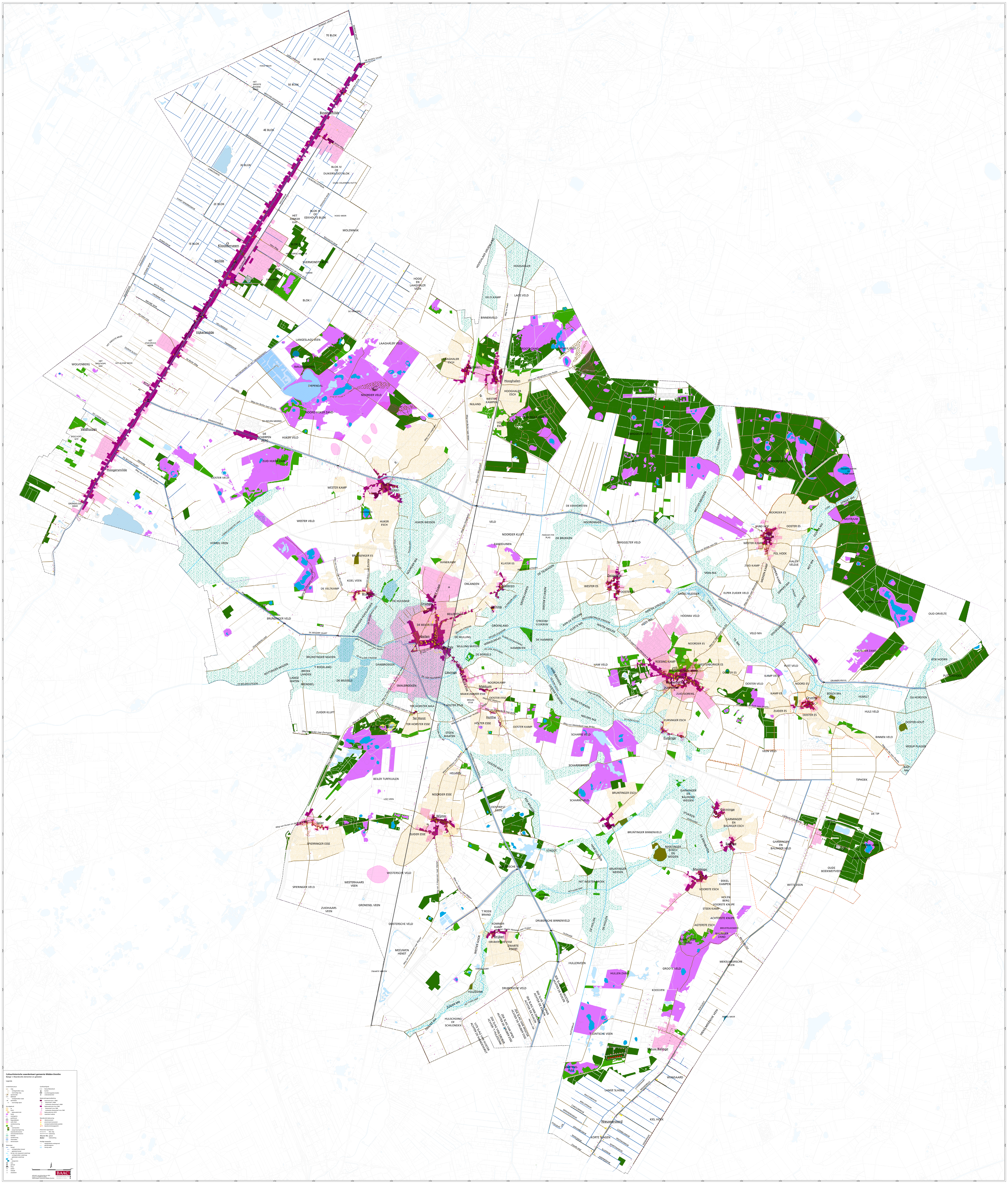
Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Midden-Drenthe
Bijlage 1; Waardevolle elementen en gebieden
Legenda
Landinfrastructuur
weg
rechtgetrokken weg
voormalige weg
spoorbundel
dijk/kade
rechtgetrokken kade
spoorbaan
voormalige spoor
Grondgebruik
es
brink
bebouwde brink
heide
markegrens
grafheuvel
begraafplaats
celtic field
zandverstuiving
bos
oud bosrelict
jonge bosontginning
waardevolle bomen
monumentale bomen
beekdal
zandwinning
vloeivelden
sterrenwacht
Waterstaat
kanaal
rechtgetrokken kanaal
gedempt kanaal
(al dan niet vergraven) waterloop
rechtgetrokken waterloop
gedempte waterloop
ven
pingoruïne
sluis
gemaal
brug
duiker
loskade
zwaaikom
Conflicterfgoed
Kamp Westerbork
bunker
munitiemagazijncomplex
onderduikershol
Nederzettingsontwikkeling
historische kern <1830
(boeren)erf <1830
verdwenen (boeren)erf <1830
bebouwde kom circa 1945
(boeren)erf circa 1945
verdwenen (boeren)erf circa 1945
bebouwde kom 2015
waardevol esdorp
Waardevolle bebouwing
rijksmonument
provinciaal monument
overige karakteristieke panden
beschermd dorpsgezicht
Historische toponiemen
Mantinger Dijk dijk, weg
Westerborker Stroom waterloop
Nieuwe Ma gebied
Beilen nederzetting
Huidige topografie
topografische ondergrond
gemeentegrens
overig water
N
0
1.000 m
definitief, aanvulling februari 2023
project V-14.0099/V-22.0918
opdrachtgever: gemeente Midden-Drenthe
BAAC
ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE
7E BLOK
6E BLOK
5E BLOK
4E BLOK
3E BLOK
2E BLOK
1E BLOK
Boven Smilde
Kloosterveen
Smilde
Hijkersmilde
Hoogersmilde
Veldhuizen
BLOK IV OF DUIKERSLOOT BLOK
BLOK III OF EEKHOUTS BLOK
BLOK II
BLOK I
SUERMONDTS BLOK
HET JONKER GAT
MOLENWIJK
HOOG EN LAAGHALER VEEN
NORGER VAART
DE HOOFD VAART
ORANJEKANAAL
DE BEILDER VAART
LANGESLAGS VEEN
LAAGHALER VELD
SMILDEGERDEEL
DIEPENDAL
NOORDER VELD
NOORD HIJKER ZAND
ZUID HIJKER ZAND
DE SCHERPEN BERG
HIJKER VELD
WOLVENBERG
Laaghalen
Hooghalen
HOOGHALER ESCH
GROOTE ZAND
HOOGE VELD
HEUVINGER ZAND
ZWIGGELTER VELD
ELPER NOORDER VELD
ZWARTE WATER OF ELPER MEER
ELDERS VELD
OUD ORVELTE
Hijken
HIJKER ESCH
HIJKER WEIDEN
VORREL VEEN
WESTER VELD
Brunsinge
BRUNSINGER VELD
Ursinge
Beilen
De Pals
Lieving
Makkum
Holthe
Ter Horst
TER HORSTER ZAND
Klaterenn
Aalting
Zwiggelte
Elp
Westerbork
Eursinge
Orvelte
ORVELTER ZAND
PUTTERSHOEK
SCHARRE VELD
Bruntinge
BRUNTINGER ESCH
Garminge
Balinge
Mantinge
MANTINGER BOSCH EN WEIDEN
MANTINGER ZAND
BALINGER ZAND
GROOTE VELD
LANGE VEEN
WITTE VEEN
OUDE BOEKWEITVEEN
Spier
SPIERRINGER ESSE
Wijster
Drijber
DRIJBERSCHE ESSE
HULZEDINK
HULLEN ZAND
'T LENTSCHE VEEN
Nieuw Balinge
MARTENS-PLEK
LANGE SLAGEN
KORTE SLAGEN
Nieuweroord
WIJNGAARD
KIEL HOEK

Gemeenteraad

Dossiernummer	258
Extern Zaak ID	3078248
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.12
Titel	Kadernota 't Stroomdal

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Ruimte en Groen	22 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting

't Stroomdal is een gebied ten zuiden van het centrum van Beilen. In het Stroomdal zijn meerdere ontwikkelingen voorzien, waaronder de bouw van twee kindcentra in één gebouw en een sportzaal, inrichting openbaar terrein en meer. Het gebied kenmerkt zich door een groen en parkachtig karakter en de verbinding met het Linthorst Homankanaal en de Torenlaan. Door de ontwikkelingen in samenhang te bezien, kan er maatschappelijke en ruimtelijke meerwaarde ontstaan.

Op 23 maart 2023 heeft de gemeenteraad de Gebiedsvisie 't Stroomdal vastgesteld. De Gebiedsvisie bevat meer dan alleen de bouw van een schoolgebouw.

Nu we de eerste stappen in het proces naar de nieuwbouw van de kindcentra zetten is het ook belangrijk om enkele kaders af te spreken en de gemeenteraad over het vervolg te informeren.

Voorgesteld besluit

Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:
1. De kadernota met de titel "Kadernotitie 't Stroomdal, Richting Uitvoering Gebiedsvisie Stroomdal" vast te stellen.

Stemming

21 stemmen voor

Besluit

Uit de commissie Ruimte en Groen van 22 juni 2023:

De commissie adviseert dit voorstel als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

Stroomdal "Richting uitvoering Gebiedsvisie Stroomdal"

Informatie

Datum	16 mei 2023
Behandelaar	Tinka Neutel
Zaaknummer	2834575
Portefeuillehouder	Dennis Bouwman
Besluitvormend orgaan	Gemeenteraad

Overleg gepleegd met:
- Financieel adviseur: Klaas Jan Wijk
- Personeelsconsulent:
- Medewerker bestuur en juridische zaken:
- Communicatieadviseur: Petra van der Ploeg
- Informatieadviseur:
- Inkoopadviseur:
- Team:
- Naam medewerker: Ellen Huisman, Gerhard Maring, Iris Hofstee.

☐ Inspraak/adviesorgaan:

Aanleiding/voorgeschiedenis

't Stroomdal is een gebied ten zuiden van het centrum van Beilen. In het gebied ligt het wooncentrum 't Stroomdal van Woonservice, IKC G.A. de Ridder, de Dierenweide en het gemeentelijke zwembad. Het gebied kenmerkt zich door een groen en parkachtig karakter en de verbinding met het Linthorst Homankanaal en de Torenlaan.

In dit gebied zijn meerdere ontwikkelingen voorzien. Door deze ontwikkelingen in samenhang te bezien, kan er maatschappelijke en ruimtelijke meerwaarde ontstaan. De directe aanleiding voor deze gebiedsontwikkeling betreft de nieuwbouw van de kindcentra van CKC Beatrix en IKC G.A. de Ridder, waarbij ook wordt gedacht aan de inpassing van een bovenwijkse sportvoorziening.

Nu we de eerste stappen in het proces naar de nieuwbouw van de kindcentra zetten is het ook belangrijk om enkele kaders af te spreken en de gemeenteraad over het vervolg te informeren.

Voorstel

Toelichting voorstel

In de bijlage bij dit voorstel treft u de Kadernota Stroomdal "Richting uitvoering Gebiedsvisie 't Stroomdal" aan. Hierin bespreken we per onderwerp de kaders voor de gebiedsontwikkeling Stroomdal.

Leeswijzer

Na de inleiding komt in hoofdstuk 2 de aanleiding voor de gebiedsontwikkeling aan de orde. In Hoofdstuk 3 Terugblik wordt puntsgewijs op de ontwikkeling en de participatiemomenten teruggekeken. Hoofdstuk 4 betreft de kern van het stuk met de Kaders.
Hierin wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- Locatie Stroomdal
- Onderwijs en onderwijsgebouw
- Sportaccommodatie
- Ruimtelijke omgeving
- Projectorganisatie
- Financiën
- Diversen, zoals communicatie met raad, communicatie met omwonenden en andere stakeholders en een stukje planning.

Als bijlagen worden de Intentieovereenkomst en de kaart van de Gebiedsvisie bijgevoegd.

Alternatieven

Randvoorwaarden

Zie risico's.

Risico's

De risico's zijn benoemd in de Kadernota Stroomdal.

Financiële gevolgen

De financiële gevolgen zijn genoemd in de Kadernota Stroomdal. Voor een aantal posten moeten nog keuzes worden gemaakt. Daarom vragen we op dit moment nog geen krediet aan.

We verwachten eind 2023/begin 2024 meer zicht te hebben op de totale kosten van de nieuwbouw van de kindcentra, de sportvoorziening, de tijdelijke huisvesting en de inrichting van de openbare ruimte-groen, waarbij we ook eventuele subsidiemogelijkheden gaan onderzoeken.

Personele gevolgen Geen

personele gevolgen.

Duurzaamheid

Zie hiervoor de Kadernota Stroomdal. De nieuwbouw van de kindcentra wordt in principe gebouwd op basis van de BENG normering. Bij de invulling van het programma van eisen worden afspraken gemaakt over het definitieve ambitieniveau voor het bouwen. Bij de inrichting van de openbare ruimte-groen houden we rekening met klimaatadaptatie.

Publicatieniveau

Openbaar

Overig

Niet van toepassing

Vervolgprocedure/communicatie

Zie hiervoor de Kadernota Stroomdal.

Bijlagen

- Kadernota Stroomdal
- Intentieovereenkomst
- Kaart van de Gebiedsvisie
- Plankaart

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Richting uitvoering Gebiedsvisie ’t Stroomdal

1. Inleiding

Actualiteiten

Op 23 maart 2023 heeft de gemeenteraad de Gebiedsvisie ’t Stroomdal vastgesteld. De gedeelde waarden en ambities voor de gebiedsontwikkeling ’t Stroomdal zijn vastgelegd in de Dromenvanger en de Gebiedsvisie ’t Stroomdal.

Intentieovereenkomst

De twee schoolbesturen , CKC Drenthe en Kits Primair hebben samen met de gemeente Midden-Drenthe op 30 maart een intentieovereenkomst getekend om te komen tot de bouw van één gezamenlijke gebouw waarin twee IKC’s gehuisvest zijn én ruimte is voor peuter- en kinderopvang. In de intentieovereenkomst hebben partijen nadere afspraken gemaakt ten aanzien van de intenties genoemd in de Dromenvanger, gebiedsvisie en het IHP. De getekende Intentieovereenkomst vind u in de bijlage bij deze Kadernota.

Integraal Huisvestingsplan (IHP)

In het IHP heeft de gemeenteraad vastgelegd wat zijn plannen zijn voor de huisvesting van alle soorten van onderwijs en wat die plannen mogen kosten. De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw.

Huisvestingsprogramma en -overzicht 2023

Conform de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs heeft u in december 2022 ingestemd met bovenstaand voorstel.

Kaders

De kaders in deze notitie hebben een gevarieerd karakter. Soms gaat het om harde en eenduidige kaders. Andere kaders moeten nog verder uitgewerkt en gekaderd worden en daarvan leggen we vast dat over een bepaald aspect nog afspraken gaan maken.

Samenwerking

Hoewel de kadernotitie uiteindelijk een stuk is van de gemeenteraad van Midden-Drenthe hebben andere partijen hun inbreng hierop indirect geleverd.

2. Meer dan alleen een schoolgebouw

Op 23 maart 2023 heeft de gemeenteraad de Gebiedsvisie ’t Stroomdal vastgesteld. De gedeelde waarden en ambities voor de gebiedsontwikkeling ’t Stroomdal zijn vastgelegd in de Dromenvanger en de Gebiedsvisie ’t Stroomdal.

De gebiedsvisie voor het gebied Stroomdal bevat meer dan alleen de bouw van een schoolgebouw. Het doel is om de recreatieve en educatieve waarde van het totale Stroomdalgebied te vergroten. Het is een groen gebied en dit willen we versterken, vooral naar de Torenlaan toe. In dit gebied moeten nieuwe generaties veilig kunnen opgroeien. De bereikbaarheid, de onderlinge verbindingen, het parkeren en de verkeersveiligheid moeten goed op orde zijn.

In het plan is de bouw van twee IKC’s, een bovenwijkse sportvoorziening, openluchttheater en mogelijk andere kleinschalige voorzieningen voorzien. Ter vervanging van de huidige G.A. de Ridderschool en CKC Beatrixschool wordt de bouw van twee IKC’s in één gezamenlijk gebouw voorzien. Hier hoort uiteraard ook een goede verkeersafwikkeling voor het auto-, fiets- en wandelverkeer bij. Dit heeft effect op de aanleg, verbetering of verandering van wegen en fiets- en voetpaden. Ook een parkeerplaats voor de school, zwembad en sportaccommodatie en een kiss & ride-zone krijgen een plek in het plan.

Op dit moment vragen we nog geen krediet voor de realisatie van deze plannen. Zoals al aangegeven in het de toelichting op het advies voor het voorbereidingskrediet (22 oktober 2022) en de vaststelling van de gebiedsvisie (23 maart 2023) verwachten we eind 2023/begin 2024 meer zicht te hebben op de totale kosten van de nieuwbouw van de kindcentra, de sportvoorziening, de tijdelijke huisvesting en de inrichting van de openbare ruimte-groen, waarbij we ook eventuele subsidiemogelijkheden gaan onderzoeken.

3. Terugblik

In dit hoofdstuk komt in grote lijnen de voorgeschiedenis in beeld. Daardoor wordt duidelijk waarom we uitgekomen zijn bij de plannen zoals die er nu liggen. Ook wordt zo inzichtelijk welke uitdrukkelijke besluiten er tot nu toe zijn genomen.

- Startbijeenkomst op 25 november 2021.
- Diepte-interviews met betrokken partijen in december 2021.
- Vervolgbijeenkomsten op 19 januari 2022.
- Op basis van deze bijeenkomsten zijn de gezamenlijke waarden geformuleerd en grafisch verbeeld in de dromenvanger welke op 9 februari 2022 door alle stakeholders (Gemeente Midden-Drenthe, IKC Kits primair, IKC G.A de Ridder, CKC Drenthe, CKC Beatrix, Stichting Dierenweide Beilen en Woonservice) zijn ondertekend. In de raadsbrief van 31 januari 2022 bent u hierover geïnformeerd.
- Op 11 en 12 februari 2022 konden de omwonenden/belanghebbenden, in de Dierenweide, kennis nemen van de dromenvanger en vragen stellen over het proces/vervolgproces en zelf nog ideeën aanleveren.
- Op 4 en 6 april 2022 zijn (interactieve) bijeenkomsten geweest met de omwonenden/belanghebbenden. Deze bijeenkomst had tot doel input op te halen voor de dromenvanger en de gebiedsvisie. Deze input is verwerkt in een aantal scenario's en een nieuwe rand om de dromenvanger heen.
- Op 20 juni 2022 zijn de scenario's en de aangepaste dromenvanger teruggekoppeld aan de omwonenden/belanghebbenden.
- Op 27 oktober 2022 stelt de gemeenteraad een voorbereidingskrediet beschikbaar.
- Op 23 november 2022 zijn de omwonenden/belanghebbenden geïnformeerd over de keuze voor scenario 1.
- Op 13 december 2022 stelt het college de ontwerp-gebiedsvisie vast. Hierover bent u met een raadsbrief geïnformeerd.
- Op 22 december 2022 start de ter inzage legging van de ontwerp-gebiedsvisie, gedurende zes weken. Er worden geen zienswijzen ingediend.
- Op 23 maart 2023 stelt de gemeenteraad de gebiedsvisie 't Stroomdal vast.
- Op 30 maart 2023 is de feestelijke ondertekening van de intentieovereenkomst.
- Begin juli 2023 zal een overeenkomst worden gesloten met een bouw- en procesbegeleider.

De stakeholders, omwonenden/belanghebbenden blijven actief betrokken bij het vervolg.

Daarmee zijn we gekomen op het punt waar we nu staan.
Concreet: het definitief bepalen van de locatie en daarna de start van de voorbereidingen van de feitelijke bouw. En dus is het nu ook tijd voor het formuleren van kaders voor dat proces.

4. Kaders

4.1. Introductie

In dit hoofdstuk staan de kaders die de gemeenteraad stelt voor de realisatie van de gebiedsvisie ’t Stroomdal. Naast de bouw van een nieuw gezamenlijk schoolgebouw voor de twee IKC’s en een sportaccommodatie dient een goede invulling van het gebied juist een meerwaarde te geven.

Externe omstandigheden hebben invloed op de keuzes die gemaakt worden. Daarbij dienen we o.a. te anticiperen op

- Stijgende bouwkosten en verhoging energieprijzen
- Verkrijgbaarheid van materialen en bouwpersoneel
- Duurzaamheid, minder CO2 uitstoten en energiezuinig bouwen wordt steeds belangrijker en noodzakelijker
- Juridische aspecten, zoals stikstof, geluid, verkeer

De kaders staan geordend langs een aantal thema’s:

4.2. Locatie Stroomdal
4.3. Onderwijs en onderwijsgebouw
4.4. Sportaccommodatie
4.5. Ruimtelijke omgeving
4.6. Projectorganisatie
4.7. Financiën
4.8. Diversen

4.2. Locatie Stroomdal

De Gebiedsvisie ’t Stroomdal is op een interactieve manier tot stand gekomen. Op basis van opgehaalde informatie tijdens verschillende bijeenkomsten met stakeholders en omwonenden zijn vier scenario’s voor het gebied opgesteld. Deze scenario’s geven een mogelijke invulling van het gebied weer. De vier scenario’s zijn vervolgens voorgelegd aan de stuurgroep, adviesgroep, omwonenden en belanghebbenden.

Vervolgens heeft er afweging plaatsgevonden op basis van:

- Ambities/gedeelde waarden
- Standpunt omwonenden
- Dierenweide
- Budget
- Proces & tijd
- Verkeer
- Stedenbouw

Op basis van deze afweging is scenario 1 het voorkeursscenario geworden. Deze is voorgelegd aan de stakeholders, omwonenden en belanghebbenden. Hierover bent u bij de vaststelling van de Gebiedsvisie geïnformeerd.

Gedeelde waarden en ambities

Met de stakeholders en omwonenden is tijdens dit proces interactief nagedacht over hoe ’t Stroomdal er in de toekomst uit zou moeten zien. Deze gedeelde waarden en ambities zijn verbeeld in de Dromenvanger en verwerkt in de Gebiedsvisie.

De gedeelde waarden en ambities vormen het integrale afwegingskader. Ook voor ontwikkelingen die nu nog niet zijn voorzien. Per deelontwikkeling zal een integrale afweging worden gemaakt.

1. Stroomdal is een plek (de huiskamer) voor heel Beilen
2. Groene park- en kanaalzone en vormgeving
3. Stevig verankerde kindcentra
4. Toekomstbestendig wonen (en zorgen)
5. Verkeersveilig en bereikbaar
6. Verbonden

Voorkeursscenario 1

De zoeklocatie voor nieuwbouw van de school is grotendeels gesitueerd op de huidige locatie van de G.A de Ridderschool. De zoeklocatie voor de bovenwijkse sportaccommodatie is gesitueerd aan de zij/achterkant van het huidige zwembad. Beide zoekgebieden staan aangegeven op de gebiedsvisiekaart. De inrichting van de openbare ruimte (fiets/wandelpaden, algehele verkeerveiligheid) en het groen wordt meegenomen in de ontwerpfase van de nieuwbouw.

Plangebied

We kunnen hieruit concluderen dat het plangebied wordt begrensd door het Linthorst Homankanaal, de Torenlaan en Het Spiek en aan de zuidkant het water bij de woningen aan De Made.
De ontwikkelingen vanuit de appartementen het Stroomdal van Woonservice maken geen deel uit van deze ontwikkeling. Woonservice is al gestart met het renoveren van een deel van het wooncomplex. De dierenweide Stroomdal maakt wel deel uit van het gebied. We zullen dit gebied verder ’t Stroomdal noemen. De plankaart is als bijlage toegevoegd.

4.3. Onderwijs en onderwijsgebouw

Diverse aspecten

Onder het thema onderwijs en onderwijsgebouw vallen een aantal aspecten. Aan de orde komen achtereenvolgens:

- Integraal Huisvestingsplan (IHP)
- Samenwerking scholen
- Flexibiliteit
- Uitstraling
- Duurzaamheid
- Bouwheerschap
- Exploitatie
- Programma van Eisen

Integraal Huisvestingsplan

Voor het onderwijs is het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2021-2040 'Investeren in Kwaliteit' (verder te noemen IHP), vastgesteld op 22 april 2021, een belangrijk uitgangspunt.

Voor de kern Beilen maakt het IHP een opsplitsing tussen Beilen Noord en Beilen Zuid. In het IHP is vastgelegd dat de Ridderschool (Kits Primair) en de Beatrixschool (CKC Drenthe) onder één dak worden gerealiseerd en dat de gemeente zich gaat inspannen om een sportvoorziening te realiseren. Mocht het niet haalbaar zijn om een sportvoorziening te realiseren dan worden beide scholen apart gerealiseerd.

Hierin is een gezamenlijke ambitie uitgesproken om de onderwijsvoorzieningen zo veel mogelijk vanuit Integrale Kindcentra (IKC) met een ontwikkellijn van 0 tot 12/13 jaar te ontwikkelen. Hierbij wordt ook integraal gekeken naar het voorzieningenniveau in de omgeving. Er wordt gezocht naar het optimaal inzetten en combineren van vastgoed. Koppeling met andere functies dan onderwijs is daarbij zeer goed mogelijk. Het IHP draagt ook bij aan een goede spreiding over de kernen en de denominaties.

Samenwerking scholen

In het Stroomdal gaan twee IKC's samen één schoolgebouw bouwen. Het is voor beide IKC's belangrijk dat hun eigen identiteit herkenbaar is in de te bouwen school. Tegelijkertijd zullen er ook onderdelen van het gebouw zijn waar deze identiteit minder zichtbaar hoeft te zijn en waar ruimtes gemeenschappelijk of wisselend worden gebruikt.

En eerste stap die gezet is, is het tekenen van de Intentieovereenkomst. Hierin spreekt men de intentie uit om samen een school te bouwen. Deze Intentieovereenkomst komt op verschillende punten in deze Kadernota terug. Mocht één van de partijen zich onverhoopt terugtrekken uit de ontwikkeling, dan gaan we onverkort door met de planvorming en ontwikkeling.

Een belangrijke volgende stap om te komen tot bovenstaand gebouw is om te starten met het opstellen van een Programma van Eisen (PvE). Basis voor het PvE betreft de gezamenlijke onderwijskundige visie van de twee IKC's.

De onderwijskundige visie zal door de twee scholen gezamenlijk opgesteld worden. Bij de vertaling van de gezamenlijke onderwijskundige visie naar een PvE met een ruimtelijke verdeling van verschillende ruimtes zal de proces- en bouwbegeleider een ondersteunende rol spelen. Deze wordt op dit moment geworven en start juli 2023 met zijn of haar werkzaamheden.

Uitgangspunt is één gezamenlijk gebouw voor de twee IKC's met een uniforme uitstraling. Naar verwachting is het PvE eind 2023 gereed.

Flexibiliteit

Een investering in een gebouw is een investering die voor een langere periode gedaan wordt. Uitgangspunt hierbij is dat gebouwen minimaal 40 jaar of langer gebruikt worden. Desnoods voor een andere functie dan voor het onderwijs. In de praktijk blijkt overigens dat deze termijn vaak wordt overschreden en dat gebouwen tussentijds worden aangepast en gerenoveerd.

Het is dan ook belangrijk dat een schoolgebouw op zo'n manier wordt gebouwd dat het de mogelijkheid biedt om het gebouw aan veranderingen in het onderwijs en onderwijsconcepten aan te passen. Het duidelijkste voorbeeld is de digitalisering van het onderwijs. Bij de bouw van veel van de huidige schoolgebouwen was deze ontwikkeling destijds niet voorzien.

Flexibiliteit als kader is op meerder plaatsen in de Gebiedsvisie vastgelegd: “Herkenbare, duurzame en flexibele bebouwing voor de stevig verankerde kindcentra.” “Gebieden en gebouwen worden multifunctioneel ontwikkeld en gebruikt (flexibiliteit).“ In de Intentieovereenkomst wordt ook verwezen naar deze gedeelde waarden en ambities zoals deze zijn vastgelegd in de Dromenvanger en in de Gebiedsvisie.

Een ander aspect dat hiermee te maken heeft zijn de leerlingenprognoses. Deze leerlingenprognoses laten stabiliteit zien. Om de vinger aan de pols te houden blijven we één keer per twee jaar leerlingenprognoses uitvoeren. In het derde kwartaal van 2023 worden de prognoses geactualiseerd op basis van eventuele nieuwe woningbouwontwikkelingen.

Op grond van de huidige leerlingenprognoses dient de omvang van het schoolgebouw aan te sluiten bij de behoefte rond het jaar 2039 met samen 422 leerlingen. Voor de nieuwbouw wordt ingezet op een omvang van ongeveer 2.700 m² bruto vloeroppervlakte voor twee kindcentra inclusief kinderopvang in één gebouw en ongeveer 800 m² voor een sportaccommodatie in een apart gebouw.

Een kader waar we ook rekening mee moeten houden zijn de ontwikkelingen op het gebied van woningbouw. De gemeente Midden-Drenthe heeft in haar Woonvisie de ambitie om voor de kern Beilen tot 2030 ca. 865 woningen te realiseren (215 lokale behoefte en 650 aanvullende behoefte). Dit zal plaatsvinden op zowel inbreidings- als uitbreidingslocaties (dit wordt momenteel verkend). Ontwikkelingen op woningbouw hebben voor de lange termijn een groot effect op leerlingaantallen voor alle scholen in Beilen. Wat de effecten zijn voor de locatie Stroomdal is uiteraard afhankelijk van de locatie van de woningbouw en het aantal woningen dat gebouwd wordt.

Hiermee wordt de noodzakelijkheid voor flexibiliteit in het gebouw duidelijk. Opties voor ruimtelijke uitbreiding voor de toekomst moeten worden meegenomen. Concreet betekent dit dat geanticipeerd moet worden op uitbreidingsmogelijkheden van ca. 6-8 lokalen voor de locatie Stroomdal. Dit betekent dat de plattegrond van de school zodanig moet zijn dat de scholen eenvoudig uitgebreid kunnen worden zonder dat het geweld doet aan een logische indeling en gebruik Daarnaast dient een uitbreiding op latere termijn geen extra hoge kosten met zich mee te brengen.

Uitstraling

Een ander belangrijk aspect van het nieuwe gezamenlijke gebouw is de uitstraling naar de buitenwereld.

Hiervoor geeft de Gebiedsvisie een aantal duidelijke kaders:

- De bebouwing heeft een duidelijk gezicht naar de Torenlaan (en heeft een zekere allure), voegt zich in het park en geeft uitdrukking aan de verschillende functies in het gebouw.
- Het kleur- en materiaalgebruik is afgestemd op , of geïnspireerd op de omgeving.
- De invulling en ruimtelijke uitstraling van de school en ook het sportgebouw worden verder uitgewerkt bij de stedenbouwkundige visie. Bij de aanbestedingsprocedure voor de architectenkeuze wordt ruimte geboden aan de architecten om te komen tot een ruimtelijke visie op de gebouwen, de directe ruimte (wat bedoel je hiermee?) en de buitenruimte/openbare ruimte. (letterlijke tekst uit gebiedsvisie)
- Er wordt een beeldkwaliteitsplan opgesteld. Deze houdt rekening met de welstandsambitie uit de Welstandsnota en wordt opgesteld in samenhang met de hierboven genoemde ruimtelijke visie van de gekozen architect.

Tijdens participatie momenten is duidelijk gebleken dat de inpassing en uitstraling van het gebouw voor de belanghebbenden erg belangrijk is.

Duurzaamheid

Dit begrip kent vele invullingen. Aandachtspunten zijn: energiebeheer, keuze van materialen, CO2 reductie, materialen en bedrijven uit de regio e.d. De Gebiedsvisie zegt hierover: “De nieuwe bebouwing wordt met oog voor duurzaamheid en multifunctionaliteit ontworpen. “

In het IHP is hierover het volgende afgesproken: “Basisafspraak is dat de verantwoordelijkheid voor de kosten van nieuwbouw bij de gemeente liggen, conform de geldende eisen uit onder meer het Bouwbesluit, dat is inclusief BENG. (Bijna Energie Neutraal Gebouwd).“Bij nieuwbouw wordt conform afspraak gekeken naar de mogelijkheden en wensen aangaande Energie Neutraal Gebouw (ENG) dan wel Nul Op de Meter (NOM). Hierbij wordt in gezamenlijkheid bepaald welke ambitie voor een project wordt geformuleerd en welke verdeling van de kosten daarbij hoort.”

Bij het project ‘t Stroomdal moeten de ambities met betrekking tot duurzaam bouwen nog samen met de schoolbesturen geformuleerd worden. De (financiële) gevolgen van het verschil tussen BENG, ENG of NOM (Nul op de meter)-bouwen dienen nog uitgewerkt te worden. Deze keuze heeft naast financiële consequenties bij de bouw, ook gevolgen voor de mate waarin het gebouw energiezuinig is en dus voor de exploitatielasten. Deze exploitatielasten komen voor rekening van de twee schoolbesturen. Daarmee is dit voor hun een belangrijk kader.

Deze keuzes zijn onderdeel van het Programma van Eisen. Zoals aangegeven onder “**samenwerking scholen**” is het PvE eind 2023 gereed.

Bouwheerschap

In de intentieovereenkomst zijn de volgende afspraken en intenties uitgesproken over het bouwheerschap en eigendom :

- De gemeente is bouwheer en opdrachtgever van de nieuw te bouwen kindcentra en sportaccommodatie.
- De stakeholders mogen adviseren bij de selectieprocedure. De scholen beslissen via de stuurgroep mee over de architect keuze, PvE en de verschillende stadia van de ontwerpen (schetsontwerp, voorlopig ontwerp, definitief ontwerp)
- Bepalingen uit de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs (besluit december 2022) zijn van toepassing net als het IHP. Administratie en budgethouderschap rust bij de gemeente.
- De schoolbesturen van de scholen worden juridisch eigenaar van de grond en de kindcentra. De gemeente houdt het economisch claimrecht.
- De gemeente wordt juridisch eigenaar van de sportaccommodatie.

Exploitatie

Nadat het gezamenlijke gebouw is gerealiseerd zal het gebouw moeten worden beheerd en geëxploiteerd. De Wet op primair onderwijs geeft aan dat de exploitatie van een schoolgebouw in principe behoort tot de taken van de schoolbesturen. De schoolbesturen zullen hierover onderling afspraken moeten maken. Minimaal een half jaar voor de oplevering van het gebouw leggen de beide schoolbesturen de afspraken vast over de exploitatie van het gebouw en bieden die ter informatie aan het college aan.

In deze situatie gelden de regels genoemd in de “Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Midden-Drenthe” over medegebruik en verhuur van ruimte. In zijn algemeenheid komen die er op neer dat daarover in onderling overleg afspraken worden gemaakt, dat voor verhuur toestemming van het college nodig is en dat in een aantal gevallen de toestemming niet wordt

verleend. Dat laatste is bijvoorbeeld het geval wanneer een ruimte onmiddellijk nodig is voor een school.

Hiermee kan de gemeente voorkomen dat er ontwikkelingen plaatsvinden op de schoollocatie die niet gewenst zijn. Vrijvallende onderwijsruimtes dienen altijd verhuurd te worden met de restrictie dat de huur eindigt op het moment dat de ruimtes nodig zijn voor het onderwijs.

4.4. Sportaccommodatie

Naast de bouw van het schoolgebouw, omvat de Gebiedsvisie ook de bouw van een sportaccommodatie. Deze zal tegen het gebouw van het zwembad gepositioneerd worden.

In de Gebiedsvisie is vastgelegd dat een sportzaal of een kleine sporthal wordt gebouwd in het Stroomdal-gebied.

Uitstraling

De kaders uit de Gebiedsvisie die gelden voor het schoolgebouw gelden ook voor de sportzaal.

- Het zwembad en de sportzaal versterken elkaar en maken zoveel mogelijk gebruik van elkaars voorzieningen.
- Het ontwerp is afgestemd op de ligging in het park, heeft een vriendelijke (groene) uitstraling en zorgt voor een visuele verkleining van de schaal van de bebouwing. Volledig dichte gevels zijn ter plaatse van publiek toegankelijk plekken/routes op maaiveldniveau niet toegestaan. Het gebouw is niet hoger dan het zwembad.
- Het kleur- en materiaalgebruik van de nieuwe sportzaal/sporthal is terughoudend en natuurlijk en wordt afgestemd op de ligging in het park; (deels) groene gevels en daken zijn goed mogelijk.
- De invulling en ruimtelijke uitstraling van de school en het sportgebouw worden verder uitgewerkt bij de stedenbouwkundige visie. Bij de aanbestedingsprocedure voor de architectenkeuze wordt ruimte geboden aan de architecten om te komen tot een ruimtelijke visie op het gebouwen, de directe ruimte (zie eerdere opmerking) en de buitenruimte.
- Er wordt een beeldkwaliteitsplan opgesteld. Deze houdt rekening met de welstandsambitie uit de Welstandsnota en wordt opgesteld in samenhang met de hierboven genoemde ruimtelijke visie van de gekozen architect.

Momenteel wordt de behoefte aan ruimte voor binnensporten in de gemeente Midden-Drenthe en specifiek Beilen onderzocht. Als de resultaten van dit onderzoek bekend zijn is duidelijk waaraan behoefte is in Beilen en wordt gekozen voor een sportzaal of een kleine sporthal.

4.5. De ruimtelijke omgeving

Gebiedsvisie op hoofdlijnen

De Gebiedsvisie ’t Stroomdal die op 23 maart 2023 is vastgesteld is zoals al eerder genoemd kaderstellend.

“Stroomdal moet een gebied worden dat recreatieve en educatieve waarde heeft voor heel Beilen. Het gebied moet groen blijven en een sterke verbondenheid hebben met de Torenlaan en de directe omgeving. De bestaande en nieuwe functies in het gebied versterken elkaar. Een groen en veilig leer- , speel- en leefklimaat is het droombeeld. In het gebied moeten nieuwe generaties veilig kunnen opgroeien, bestaande en toekomstige bewoners moeten er gedijen, de buurt moet er samenkomen en

jong en oud moeten elkaar kunnen ontmoeten. Nieuwe bebouwing in het gebied moet herkenbaar zijn en heeft een centrum-dorpse, bij het gebied passende schaal en allure.“

Openluchttheater

Stichting Onder Dak (SOD) is voornemens om de plannen voor de inpassing van een openluchttheater/buitenlesplek concreet invulling te geven. De SOD is vertegenwoordigt in het projectteam. De mogelijke bouw van het openluchttheater gaat gelijk op met de uitvoering van de deelprojecten. De SOD heeft de wens om hierbij gebruik te mogen maken van de materialen van de huidige G.A. de Ridderschool. Gebruik maken van deze sloopmaterialen is een goede bijdrage aan de circulariteit.

Het voornemen van de SOD is positief ontvangen bij de bespreking van de ontwerp-gebiedsvisie bij de commissie Ruimte en Groen op 9 maart. De Imkervereniging Beilen heeft tijdens dezelfde vergadering een verzoek voor plaatsing van een aantal bijenkasten gedaan. Hiervoor dient nog, uiteraard in afstemming met de bijenvereniging, een goede plaats in het gebied te worden gevonden.

Algemene aandachtspunten

Voor de ruimtelijke inpassing vermelden we hier graag enkele algemene aandachtpunten:

- Het merendeel van de stakeholders, omwonenden en belanghebbenden zijn van mening dat bij de invulling van het gebied er specifiek aandacht moet zijn voor de algehele verkeerkundige veiligheid in en rondom het plangebied (Torenlaan, kruispunt Torenlaan/Nassaukade, ’t Spiek en het fiets en wandelverkeer in het plangebied). Het kruispunt Torenlaan/Esweg maakt onderdeel uit van het project reconstructie Esweg.
- Er zijn in de gebiedsvisie specifieke voorwaarden opgenomen voor wat betreft de uitwerking van de Kiss & Ride en parkeervoorziening.
- Er zijn in de gebiedsvisie specifieke voorwaarden opgenomen voor wat betreft de uitwerking van de nieuwbouw Integrale Kindcentra.
- Er zijn in de gebiedsvisie specifieke voorwaarden opgenomen voor wat betreft de sportzaal/sporthal.

In 2023 zijn en worden, diverse benodigde vervolgonderzoeken opgestart, waaronder o.a. een verkeerskundig onderzoek en een flora en faunaonderzoek.

Omgevingsplan

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Daarom dient er voor deze ontwikkeling een Omgevingsplan of een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA) voor dit gebied te worden opgesteld en in procedure te worden gebracht. . Zodra een Voorlopig Ontwerp (VO) gereed is kan een Omgevingsplan worden opgesteld en in procedure worden gebracht. Op dit moment is nog niet aan te geven wanneer het Omgevingsplan voor vaststelling naar de gemeenteraad zal gaan. Aanname voor nu is dat dit omstreeks einde 2024 zal zijn.

Projectorganisatie

De gemeenteraad heeft met de vaststelling van het IHP de nieuwbouw van deze twee IKC’s prioriteit gegeven. De gemeenteraad draagt de ontwikkeling naar goede en duurzame onderwijshuisvesting een warm hart toe. De gemeenteraad is het besluitvormend orgaan voor de financiële kaders van deze ontwikkeling en bewaakt daarmee ook de voortgang van de ontwikkeling.
Voor de uitwerking van de kaders en de verdere besluitvorming richting uitvoering dienen vele besluiten genomen te worden. Hiervoor is het college van B&W meestal het uitvoerende orgaan. Het college stelt het Programma van Eisen vast, na een positief advies uit de stuurgroep. De bestuurders van CKC Drenthe en Kits Primair vormen samen met de gemeente de stuurgroep. Hierin hebben naast de twee bestuurders van de IKC’s twee wethouders van de gemeente Midden-Drenthe zitting. Ambtelijk nemen de projectleider en de proces- en bouwbegeleider deel aan de stuurgroep.

Hierbij informeert het college de raad steeds schriftelijk over de voortgang. De stuurgroep verzorgt de besluitvorming over het ontwerp en de bouw van het gebouw met kindcentra en de sportaccommodatie en neemt besluiten over:

- Aanbesteding bouwbegeleider
- Programma van Eisen: kindcentra en sportaccommodatie
- Ontwerp (SO, VO, DO) kindcentra en sportaccommodatie
- Aanbesteding architect
- Contractvorm
- Aanbesteding aannemer
- Oplevering en beheer kindcentra

- De partijen streven naar consensus bij de besluitvorming.
- De projectwethouder is de voorzitter van de stuurgroep.
- Het project wordt voorbereid door het projectteam. Onder leiding van de externe proces- en bouwbegeleider wordt de besluitvorming door de stuurgroep voorbereid door het projectteam. Het projectteam geeft ook uitvoering aan de besluiten van de stuurgroep.
- De projectorganisatie is als volgt opgebouwd:
    - Stuurgroep: Project portefeuillehouder, wethouder vastgoed, sport, bestuurder van CKC Drenthe en bestuurder van Kits Primair, extern bouw/procesbegeleider, gemeentelijke projectleider.
    - Projectteam: externe proces- bouwbegeleider, gemeentelijke projectleider, locatiedirecteuren IKC de Ridder en locatiedirecteur CKC Beatrix, facilitair manager CKC Drenthe en facilitair manager Kits Primair, voorzitter Stichting Dierenweide en een flexibele schil van (interne/externe) adviseurs.
    - Eventuele werkgroepen/adviesgroepen in te stellen door de externe proces-bouwbegeleider.

4.6. Financiën

Meerjarenperspectief 2023-2026

Een belangrijk kader voor een goede realisatie van de gebiedsvisie zijn de financiële consequenties. Hierover besluit de gemeenteraad. Voor het meerjarenperspectief 2023-2026 zijn in de Perspectiefnota van 2023 al enkele reserveringen gedaan. Voorgesteld is om de budgetten vanuit het IHP en het IAB te indexeren. Voor het IHP is voor de indexatie een bedrag van € 150.000,= structureel gereserveerd.

Daarnaast is er in de budgetten vanuit het IHP rekening gehouden met de inrichting van de infra en openbare ruimte rondom ’t Stroomdal en de wens om een sportzaal bij ’t Stroomdal te realiseren. Hiervoor zijn de structurele bedragen van respectievelijk € 75.000,- en € 100.000,- opgenomen.

De kosten van de nieuwbouw van het schoolgebouw (bouwbegeleiding en bouw) worden gedekt uit vanuit het IHP (742046 en 742047). Dit is dus exclusief de vervangende huisvesting voor de leerlingen van de G.A. de Ridderschool, de (her)inrichting openbare ruimte- groen en de bouw en inrichting van de sportvoorziening. Voor deze kosten is nog geen krediet voorzien.

Het voorbereidingskrediet maakt het mogelijk om de nodige onderzoeks- en andere voorbereidingskosten te maken. Hieronder valt ook de inhuur van een proces- en bouwbegeleider voor het gehele proces. Naar verwachting zal deze in juli 2023 met zijn of haar werkzaamheden starten.
Uit onderstaand overzicht blijkt dat voor de realisatie van de totale Gebiedsvisie nog een aantal posten uitgewerkt moeten worden. Deze zijn PM opgevoerd. Het gaat hier o.a. om de uitwerking van de verkeerstechnische adviezen uit het verkeersonderzoek en de gevolgen hiervoor voor de kruising Torenlaan/Nassaukade die meegenomen is in de scope van het plangebied.

Onderwerp	Indicatie kosten
Inbrengwaarde kapitaalgoederen / boekwaarde gebouwen	0
Procedurekosten Onderzoekskosten (gebiedsvisie, stikstof, archeologie, flora en fauna, verkeer) Omgevingsplan en/of bopa Overige voorbereidingskosten, inhuur externe adviseurs Bouw- en procesbegeleiding	 60.0 35.000 25.000 225.000
Bouwrijp maken plangebied	600.000
Bouwkosten Globale bouwkosten schoolgebouw (o.b.v.422 leerlingen in 2039) Huisvestingsprogramma 2023 normbedrag € 3.348,= G.A. de Ridderschool: € 6.528.600 KC Prinses Beatrix: € 1.918.940 € 8.447.540 Vervangende huisvesting onderbouw G.A. de Ridder Globale indicatie bouwkosten sportaccommodatie Leges omgevingsvergunning bouw school en sportvoorziening	 incl. index 8% 2023: 9.123.343 P.M. 2.200.000 293.000
Woonrijp maken Inrichting schoolplein Sloop G.A. de Ridderschool Aanpak kruispunten Torenlaan/Nassaukade Indicatief Indicatie Inrichting Openbare ruimte indicatief (gebaseerd op ervaringscijfers andere projecten; afhankelijk van de op te stellen PvE's)) Voorzieningen theater Indicatief	 525.000 100.000 500.000 1.000.000 5.000
Onvoorzien 15%	2.203.701
Totaal indicatief	€ 16.895.044 **Afgerond 17.000.000**

Risico's

Alhoewel de explosieve stijging van de bouwprijzen enigszins tot rust is gekomen is het verkrijgen van goed en vakkundig bouwpersoneel en bouwmaterialen net als in overige sectoren nog steeds een risico waar we rekening mee moeten houden.
Zoals eerder aangegeven zijn een aantal reserveringen gemaakt voor inrichting openbaar groen en voor de bouw van de sportvoorziening. De reservering voor de sportvoorziening is gebaseerd op referentieprojecten.

Er is een risico dat onvoldoende budget beschikbaar is. Mocht dit het geval zijn, dan zullen we de plannen bij moeten stellen. Dit kan consequenties hebben voor de uitvoering van de Gebiedsvisie. Eerste prioriteit is om deze consequenties en keuzes in een vroegtijdig stadium te delen met de gemeenteraad. Daarnaast is het wenselijk, in het kader van verwachtingsmanagement, mogelijke aanpassingen in een zo vroeg mogelijk stadium te delen met onze stakeholders en belanghebbenden.

Betrokkenheid gemeenteraad

We verwachten eind 2023, begin 2024 meer zicht te hebben op de totale kosten van de nieuwbouw van de kindcentra, de sportvoorziening, de tijdelijke huisvesting en de inrichting van de openbare ruimte-groen, waarbij we ook eventuele subsidiemogelijkheden gaan onderzoeken.

Wij verwachten eind 2023, begin 2024 met een voorstel richting de gemeenteraad te komen met daarbij een kredietaanvraag voor de realisatie van de gehele Gebiedsvisie Stroomdal. Deze kredietaanvraag zal zijn gebaseerd op de door de gemeenteraad vastgestelde Gebiedsvisie, de Intentieovereenkomst en de kaders in deze notitie, aangevuld met de actuele onderzoeken en het Programma van Eisen met de daaruit voortvloeiende keuzes.

De gemeenteraad wordt op regelmatige basis schriftelijk geïnformeerd met raadsbrieven over de voortgang van het project. Daarnaast zal de raad worden betrokken bij mogelijke keuzes als de plannen bijgesteld dienen te worden, vanwege welke oorzaak dan ook.

4.7. Diversen

Communicatie

Vanaf de start van het project zijn de omwonenden en andere stakeholders intensief bij de uitwerking van dit project betrokken. Er is veel input geleverd op bewonersavonden en deze bijdrage is ook meegenomen bij de totstandkoming en uiteindelijke uitwerking van de Gebiedsvisie. Er zijn bij de formele ter inzage legging van de Gebiedsvisie geen zienswijzen ingediend. Zonder ons op de borst te kloppen, betekent dit dat we op de goede weg zijn.

Een goede communicatie en de betrokkenheid van omwonenden serieus nemen blijft voor een goede voortgang van dit project belangrijk. Bij de uitwerking van het Programma van Eisen en het schetsontwerp door middel van de architectenkeuze worden de stakeholders direct betrokken. Daarnaast blijven we contact houden met de omwonenden en andere stakeholders via informatiebijeenkomsten en andere communicatiemiddelen.

De gemeenteraad wordt regelmatig geïnformeerd over de actuele stand van zaken via raadsbrieven. De raadsbrieven zijn een aanvulling op de reguliere besluitvormingsmomenten zoals het voorstel omtrent de kredietaanvraag.

Planning

Omstreeks juli 2023 wordt een bouw- en procesbegeleider voor het complete traject van de uitvoering van de gebiedsvisie aangesteld. Deze zal van het Programma van Eisen en het schetsontwerp tot aan de oplevering van de scholen leiding geven aan het totale proces voor de gebiedsinrichting van het Stroomdal. Naar verwachting zal er daarmee snelheid worden gemaakt in de planvorming.

Omschrijving vervolgstappen	(Indicatieve) datum
Vaststellen gebiedsvisie	Maart 2023 vastgesteld

Aanbesteding bouwbegeleiding	Juli 2023
Programma van Eisen	Oktober 2023
Schetsontwerp (SO), voorlopig ontwerp (VO), Definitief ontwerp (DO)	Medio 2024 gereed
Planologische procedure (Omgevingsplan of bopa)	Medio 2024
Omgevingsvergunning	Eind 2024
Aanbesteding bouw	Medio 2024
Bouw- en woonrijp maken	1e kwartaal 2025
Start bouw	Medio 2025
Inrichting openbare ruimte en groen	2026-2027
Ingebruikname schoolgebouwen	Streven start schooljaar september 2026
Ingebruikname sportaccommodatie	Start schooljaar september 2026

Bijlagen:

- Intentieovereenkomst
- Plankaart
- Visiekaart

Intentieovereenkomst ’t Stroomdal

De ondergetekenden:

Gemeente Midden-Drenthe, de publiekrechtelijke rechtspersoon: gemeente Midden-Drenthe, gevestigd te 9411 NB Beilen, Raadhuisplein 1, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 01182848, handelend ter uitvoering van het namens het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Midden-Drenthe genomen besluit van 15 oktober 2019, 1542327 hierna te noemen: Gemeente,

En

Stichting Kits Primair, statutair gevestigd te Beilen (9411LB), kantoorhoudende te Beilen (Hofstraat 18), ingeschreven in het handelsregister onder nummer 01133773, ten dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar directeur-bestuurder, Herman Gebben, hierna te noemen:

En

Stichting Christelijke Kindcentra Drenthe, statutair gevestigd te Assen, kantoorhoudende te Assen, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 40045606, ten dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar bestuurder, Bianca Poede, hierna te noemen:

hierna gezamenlijk te noemen: Partijen,

Overwegende dat:

a. De partijen bij de vorming van de twee kindcentra (CKC Beatrix en IKC GA de Ridder) in plangebied ’t Stroomdal te Beilen uitgaan van hetgeen is afgesproken in het Integraal Huisvestingsplan Basisonderwijs 2021-2040 (hierna te noemen IHP):
   - Het uitgangspunt is: Een kwalitatief goed gebouw in de vorm van Integrale Kindcentra waar kwalitatief goed onderwijs en opvang wordt gegeven voor kinderen van 0 tot 12/13 jaar.
   - Partijen willen de leefbaarheid en de sociale samenhang in het plangebied ’t Stroomdal vergroten en door bij het realiseren van een gebouw met kindcentra integraal kijken naar voorzieningen in de omgeving.
   - Bij nieuwe schoolgebouwen wordt gezamenlijk gekeken en gedacht vanuit Integrale Kindcentra met als streven twee kindcentra onder één dak.
   - De gemeente investeert in de huisvesting van peuters en kinderopvang als de doorgaande leerlijnen worden geborgd.

b. De partijen de gedeelde waarden en ambities voor de gebiedsontwikkeling ’t Stroomdal hebben vastgelegd in de Dromenvanger en de gebiedsvisie ’t Stroomdal:
   - ’t Stroomdal moet een gebied worden dat recreatieve en educatieve waarde heeft voor Beilen.
   - De functies versterken elkaar, samenwerking wordt gestimuleerd en vormen een nieuwe identiteit.
   - Gebieden en gebouwen worden multifunctioneel ontwikkeld en gebruikt (flexibiliteit).

c. Partijen in onderhavige overeenkomst nadere afspraken willen maken ten aanzien van deze intentie.

Verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1 – **Inhoudelijke samenwerking**

Alle partijen willen inhoudelijk samenwerken om de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten en een doorgaande ontwikkellijn te bieden van 0-13 jaar.
Voor de inhoudelijke samenwerking gelden de volgende uitgangspunten:

- De gebiedsvisie 't Stroomdal en de daarbij gedeelde waarden en ambities zijn leidend. Elke partij draagt bij aan de samenwerking vanuit haar kerntaken en competenties.

- De gemeenteraad stelt de (financiële) kaders vast en het college van B en W bewaakt deze kaders.

- De stuurgroep verzorgt de besluitvorming over het ontwerp en de bouw van het gebouw met kindcentra en de sportaccommodatie en neemt besluiten over:

    - Aanbesteding bouwbegeleider
    - Programma van Eisen: kindcentra en sportaccommodatie
    - Ontwerp (SO, VO, DO) kindcentra en sportaccommodatie
    - Aanbesteding architect
    - Contractvorm (D&B, bouwteam)
    - Aanbesteding aannemer
    - Oplevering en beheer kindcentra

- De partijen streven naar consensus bij de besluitvorming.

- De projectwethouder is de voorzitter van de stuurgroep.

- Het project wordt voorbereid door het projectteam. Onder leiding van de externe proces/bouwbegeleider wordt de besluitvorming door de stuurgroep voorbereid door het projectteam. Het projectteam geeft ook uitvoering aan de besluiten van de stuurgroep.

- De projectorganisatie is als volgt opgebouwd:
    - Stuurgroep: wethouders onderwijs en onderwijshuisvesting, bestuurder van CKC Drenthe en bestuurder van Kits Primair, extern bouw/procesbegeleider, gemeentelijke projectleider.
    - Projectteam: externe proces/bouwbegeleider, gemeentelijke projectleider, locatiedirecteuren IKC de Ridder en locatiedirecteur CKC Beatrix, facilitair manager CKC Drenthe en facilitair manager Kits Primair, voorzitter Stichting Dierenweide en een flexibele schil van (interne/externe) adviseurs.
    - Eventuele werkgroepen/adviesgroepen in te stellen door de externe proces/bouwbegeleider.

Artikel 2 – **Fysieke samenwerking**

Voor de fysieke samenwerking zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- De nieuw te bouwen kindcentra en sportaccommodatie komen in het plangebied ’t Stroomdal in het daarvoor aangewezen zoekgebied (Gebiedsvisie ’t Stroomdal).
- Het nieuw te bouwen gebouw met kindcentra zal meerlaags zijn en wordt multifunctioneel ontwikkeld en gebruikt (flexibiliteit) waarbij we ook kunnen voorsorteren op mogelijke toekomstige samenwerking. Er wordt naar meerwaarde gezocht in gezamenlijk gebruik van binnen-/buitenruimten en materialen.
- De verantwoordelijkheid voor de kosten van de nieuwbouw liggen bij de gemeente , conform de geldende eisen uit onder meer het bouwbesluit, dat is inclusief BENG. Bij nieuwbouw wordt conform de afspraak gekeken naar de mogelijkheden en wensen aangaande Energie Neutraal Gebouw (ENG) dan wel Nul op de meter (NOM). Hierbij wordt in gezamenlijkheid bepaald welke ambitie voor het project wordt geformuleerd en welke verdeling van kosten daarbij hoort. Bij wijziging van de geldende wet/regelgeving wordt hier uiteraard conform in gehandeld.
- Voor het peuterarrangement wordt per kindcentrum één lokaal beschikbaar gesteld (dit conform het integraal Huisvestingsplan 2021-2040).
- Voor het daadwerkelijk aanbieden van nieuwkomersonderwijs ((VE)Taalklas 0-13 jaar) op basis van de Wet Inburgering 2021 is extra ruimte mogelijk, waarbij de ruimte ook beschikbaar gesteld kan worden voor een aanbod voor Volwassenen Onderwijs Nieuwkomers.
- Andere kindfuncties kunnen, indien deze aansluit bij de IKC gedachte en de doorlopende ontwikkellijn borgt, worden gerealiseerd tegen een kostendekkende/commerciële huurprijs en een huurcontract voor minimaal 10 jaar.

Artikel 3 – **Fasering**

3.1 Deze intentieverklaring is gesloten voor bepaalde tijd (tot aan ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst) en treedt in werking met ingang van de dag van ondertekening.

3.2 Er wordt gestreefd dat in 2024 gestart wordt met de bouw van de kindcentra, en de sportaccommodatie, in het plangebied ’t Stroomdal zodat deze circa 1 jaar na de start van de bouw betrokken kunnen worden; dus schooljaar 2025/2026.

Artikel 4 – **Bouwheer, opdrachtgever en financiering**

4.1 Gemeente is bouwheer en opdrachtgever van de nieuw te bouwen kindcentra en sportaccommodatie.

4.2 De gemeente stelt voor de bouw van de kindcentra de normvergoeding beschikbaar conform de Verordening Voorziening Onderwijshuisvesting Gemeente Midden-Drenthe. In het IHP zijn de normbedragen per m² (prijspeil 2021; € 2700,- per m2 voor nieuwbouw) opgenomen. Inmiddels zijn de bouwkosten begin 2022 gestegen tot ca. € 3.100 per m² BENG-normering. Gedurende 2022 heeft een verdere stijging van 8% plaatsgevonden. Voor het bepalen van de vergoeding nieuwbouw/uitbreiding wordt hier voor de jaren 2022 e.v. rekening mee gehouden.

4.3 De schoolbesturen van de scholen worden juridisch eigenaar van de grond en de kindcentra. De gemeente houdt het economisch claimrecht.

4.4. De gemeente wordt juridisch eigenaar van de sportaccommodatie.

Artikel 5 – **Wijziging en beëindiging intentieverklaring**

5.1 Indien zich een wijziging van omstandigheden voordoet met betrekking tot draagwijdte en/of uitvoering van deze intentieverklaring, treden partijen met elkaar in overleg om te bezien in hoeverre de inhoud van de intentieverklaring aanpassing behoeft, zodanig dat het doel dat met deze intentieverklaring wordt beoogd zoveel mogelijk wordt bereikt.

Aldus overeengekomen en in drievoud ondertekend:

te Beilen op ……

Gemeente Midden-Drenthe

Dennis Bouwman, wethouder

Stichting Christelijke Kindcentra Drenthe

Bianca Poede, bestuurder

Stichting Kits Primair

Herman Gebben, bestuurder

Bijlagen:

- Gebiedsvisie ’t Stroomdal
- Dromenvanger

GEBIEDSVISIE STROOMDAL BEILEN

AANLEIDING
In het Stroomdal zullen de komende jaren veranderingen plaatsvinden. Een deel is al bekend. Woonservice start op korte termijn met het opwaarderen van de bestaande gebouwen; voor de langere termijn wordt nagedacht over vervangende nieuwbouw. In het gebied zullen twee kindcentra, met in ieder geval basisonderwijs en dagopvang van Kits Primair en CKC Drenthe, een plek krijgen. Stichting Dierenweide Stroomdal werkt continu aan versterking van de voorzieningen en het educatieve programma. De gemeente Midden-Drenthe wil graag de ruimtelijke kwaliteit van het gebied versterken en de waarde van het gebied voor heel Beilen vergroten.

Met de stakeholders en de omwonenden is nagedacht over hoe het Stroomdal er in de toekomst uit zou moeten gaan zien. Samen zijn er gedeelde waarden en ambities benoemd waaraan de toekomstige ontwikkelingen invulling moeten geven.

GEBIEDSVISIE OP HOOFDLIJNEN
Stroomdal moet een gebied worden dat recreatieve en educatieve waarde heeft voor heel Beilen. Het gebied moet groen blijven en een sterke verbondenheid hebben met de Torenlaan en de directe omgeving. De bestaande en nieuwe functies in het gebied versterken elkaar. Een groen en veilig woon-, leer-, speel- en leefklimaat is het droombeeld. In het gebied moeten nieuwe generaties veilig kunnen opgroeien, bestaande en toekomstige bewoners moeten er gedijen, de buurt moet er kunnen samenkomen en jong en oud moeten elkaar kunnen ontmoeten. De bereikbaarheid, de onderlinge verbindingen, het parkeren en de verkeersveiligheid moeten goed op orde zijn. Nieuwe bebouwing in het gebied moet herkenbaar zijn en heeft een centrum-dorpse, bij het gebied passende schaal en allure. De nieuwe bebouwing wordt met oog voor duurzaamheid en multifunctionaliteit ontworpen.

Bij de inpassing van nieuwe bebouwing wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de woonkwaliteit van de bestaande bewoners. Dit vraagt om een zorgvuldige situering van de nieuwe bebouwing en aandacht voor de schaal en geleding van de bebouwing.

GEDEELDE WAARDEN EN AMBITIES
Per deelontwikkeling zal een integrale afweging worden gemaakt. De gedeelde waarden en ambities vormen het integrale afwegingskader. Ook voor ontwikkelingen die nu nog niet zijn voorzien.

1. **Stroomdal is een plek (de huiskamer) voor heel Beilen**
   - Meerwaarde en identiteit door recreatie, educatie, cultuur, beweging, sport en spel
2. **Groene park- en kanaalzone**
   - Groen karakter behouden en versterken
   - Relatie met karakteristiek Torenlaan versterken (signatuur)
   - Bebouwing heeft een bij het gebied passende schaal en vormgeving
3. **Stevig verankerde kindcentra**
   - Herkenbare, duurzame, flexibele bebouwing
   - Voldoende buitenruimte voor leren en spelen
   - Stimulerende omgeving om op te groeien
4. **Toekomstbestendig wonen (en zorgen)**
   - Nieuwe woningen worden duurzaam en vraaggestuurd ontwikkeld; bestaande woningen worden aangepast
   - Nieuwe woningen hebben een sterke relatie met de (groene) omgeving
   - Bij de situering van nieuwe functies rekening houden met de woonkwaliteit van de bestaande bewoners.
5. **Verkeersveilig en bereikbaar**
   - Heldere routes waarbij verkeersstromen van elkaar gescheiden zijn
   - Voldoende ruimte voor veilig parkeren en verkeersafwikkeling
6. **Verbonden**
   - Functies versterken elkaar en samenwerking wordt gestimuleerd en vormen een nieuwe identiteit
   - Gebieden en gebouwen worden multifunctioneel ontwikkeld en gebruikt (flexibiliteit)

BügelHajema – Ruimte voor de leefomgeving
GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE
CKC DRENTHE – Toonaangevend in onderwijs en opvang
Kits Primair – Kwaliteitsgroep voor openbaar basisonderwijs
WOONSERVICE
Stichting Dierenweide Stroomdal

Versie 11 november 2022

- Het groene karakter van de Torenlaan versterken.
- Het oostelijke deel van de Torenlaan vormt de inspiratiebron voor de versterking van het groene karakter van de Torenlaan als geheel (zie afbeelding T1).

- Het kruispunt Torenlaan-Nassaukade (zie afbeelding T2) en het kruispunt Torenlaan-Esweg worden als onduidelijk en onveilig ervaren.
- Deze kruispunten verkeersveilig herinrichten waarbij rekening wordt gehouden met alle te verwachten verkeersstromen, waaronder de kinderen van de Beatrixschool, de nieuwe functies in het Stroomdal en de plannen in de ruimere omgeving.
- De aanpak van het kruispunt Torenlaan-Esweg is onderdeel van de reconstructie Esweg.

- Het Stroomdal is vanuit alle richtingen veilig per fiets bereikbaar.
- Aandacht voor verkeersveilige fietsoversteekplaatsen.

Bestaande waardevolle bomen behouden en zorgvuldig inpassen. Met een bomenanalyse worden de te behouden waardevolle bomen in beeld gebracht.

- Inpassing van een verkeersveilig vrijliggend fietspad die verschillende functies in het gebied ontsluit en verbindt. Eventueel combineren met een vrijliggend wandelpad waardoor een centrale verbindingsas kan ontstaan. Oversteken en kruisingen met wandelroutes worden zorgvuldig gepositioneerd en ontworpen.
- Het weergeven tracé via het Stroomdal, Het Schut en De Made (stippellijn) is indicatief. Het exacte tracé vraagt nader onderzoek.
- Voorkomen moet worden dat wandelpaden als fietspad worden gebruikt.

Voorwaarden nieuwbouw Integrale Kindcentra
- Compact bouwen en de situering en vorm van de bebouwing afstemmen op de bestaande omgeving, het wooncomfort van de aangrenzende percelen en de bestaande waardevolle bomen.
- De bebouwing heeft een gelede en gedifferentieerde massaopbouw die de schaal van de bebouwing visueel verkleint en/of zichtlijnen vanuit woningen vrijhoudt of begeleidt (zie afbeeldingen K1 t/m 3). Bouwen in 2 bouwlagen is mogelijk.
- De bebouwing heeft een duidelijk gezicht naar de Torenlaan (en heeft een zekere allure), voegt zich in het park en geeft uitdrukking aan de verschillende functies in het gebouw.
- De bebouwing heeft een alzijdige oriëntatie. De verschillende entrees zijn goed herkenbaar.
- Het kleur- en materiaalgebruik is afgestemd op, of geïnspireerd op de omgeving.
- De buitenruimte vormt een integraal onderdeel.
- De buitenruimte zoveel mogelijk natuurlijk en parkachtig inrichten als doorlopend landschap met het park (zie afbeelding B1). Onderzoeken of de K&R-voorziening bij de buitenruimte betrokken kan worden (zie afbeelding KR2).
- Bij de aanbestedingsprocedure wordt (binnen de genoemde kaders) ruimte geboden aan de architecten om te komen met een ruimtelijke visie op het gebouw, de directe omgeving en de buitenruimte. Bij de selectieprocedure mogen de stakeholders adviseren.
- Voor de nieuwbouw wordt een beeldkwaliteitsplan opgesteld (voorwaarde Welstandsnota 2018 Midden-Drenthe). Deze houdt rekening met de welstandsambitie uit de Welstandnota en wordt opgesteld in samenhang met de ruimtelijke visie van de gekozen architect (er wordt vooraf geen dictaat opgelegd).

- Op de langere termijn wordt het wooncomplex vervangen.
- De nieuwe bebouwing markeert de toegang van Beilen, is afgestemd op de groene omgeving en staat zoveel mogelijk met de voeten in het groen (zie afbeelding W1 en W2).
- De ambitie is om het parkeren onderschikt te laten zijn aan het groene karakter. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het parkeren in- en/of onder de bebouwing te situeren of deze op een zorgvuldige en passende wijze in de terreininrichting op te nemen.

Voorwaarden Kiss & Ride- en parkeervoorziening
- De inpassing is gericht op het beperken/voorkomen van overlast op de omgeving (de geschetste inrichting is indicatief).
- Veilige en efficiënte inrichting. Het (lang)parkeren en de Kiss & Ridezone zijn daarom bijvoorbeeld van elkaar gescheiden (zie afbeelding KR1). Zoekverkeer wordt voorkomen.
- Scheiding snel en langzaamverkeer. Kruisende verkeersstromen worden zoveel mogelijk beperkt.
- De parkeervoorziening is herkenbaar en goed bereikbaar (voor jong en oud) voor alle voorzieningen.
- De K&R- en de parkeervoorziening kunnen multifunctioneel worden gebruikt (dubbel ruimtegebruik, zie afbeelding KR2).
- Het aantal parkeerplaatsen in het gebied neemt niet af. Door een herinrichting van het gebied kan de capaciteit juist worden vergroot. Aantal plaatsen afstemmen op de aanwezige voorzieningen.

De De Dierenweide ligt temidden van het Stroomdal en vormt de verbindende (landschappelijke) schakel tussen de functies in het gebied (zie afbeelding D1.

Wandelpadenstructuur versterken door het aanpassen en/of uitbreiden van het bestaande netwerk. Dit vraagt nader onderzoek. Aandacht voor voldoende breedte van de paden en een goede vlakke ondergrond (zie afbeelding S3).

De bestaande groene buffer tussen zwembad De Peppel en Het Schut wordt gehandhaafd.

Voorwaarden sportzaal/sporthal
- Het zwembad en de sportzaal/sporthal versterken elkaar en maken zoveel mogelijk gebruik van elkaars voorzieningen.
- Kansen voor combinaties met horeca en terras, zaalverhuur, voorzieningen voor buitensport, etc. Waar mogelijk koppelen aan bestaande en nieuwe sport-/beweegvoorzieningen in het park.
- Het ontwerp is afgestemd op de ligging in het park, heeft een vriendelijke (groene) uitstraling en zorgt voor een visuele verkleining van de schaal van de bebouwing. Volledig dichte gevels zijn ter plaatse van publiek toegankelijke plekken/routes op maaveldniveau niet toegestaan (zie afbeelding S1). Het gebouw is niet hoger dan het zwembad.
- Het kleur- en materiaalgebruik van de nieuwe sportzaal/sporthal is terughoudend en natuurlijk en wordt afgestemd op de ligging in het park (zie afbeelding S1); (deels) groene gevels en daken zijn goed mogelijk.

Educatieve waarde van het gebied vergroten door de (mogelijke) inpassing van een openluchttheater/buitenlesplek achter het zwembad en de sportzaal/sporthal (zie afbeelding D2).

Kans: Het Schut 'downsizen' en inrichten als fietsstraat.

- Ruimte bieden voor ontmoeten, buitensport en bewegen. Het gebied biedt bijvoorbeeld kansen voor wandelen, hardlopen (zie afbeelding S2), skaten, MTB en kanoën (zie afbeelding S5).
- Kans voor startpunt MTB (zie afbeelding S4).
- Voorzieningen voor kanoën in het kanaal versterken (zie afbeelding S5).

- Het gebied wordt gekenmerkt door een hoger en een lager deel. Dit kenmerkende contrast wordt behouden en vormt de basis voor de inrichting van het gebied.
- Bebouwing vindt plaats op de hoger gelegen delen. De inrichting en uitstraling van het hoge deel is groen en parkachtig (zie afbeelding P1).
- In het lagere deel wordt de natuurlijke inrichting en uitstraling van het gebied behouden en versterkt (zie afbeelding N1).

- Het Linthorst Homankanaal als waardevolle groenblauwe wandel- en fietsstructuur handhaven en versterken (zie afbeelding LH1).
- Recreatieve waarde versterken door bijvoorbeeld (meer) recreatieve voorzieningen aan te leggen. Bijvoorbeeld voor kanoën en vissen (zie afbeelding S5).

FOTO'S EN REFERENTIEBEELDEN
B1. Natuurlijk spelen (Bron: Nanda Sluijsman)
D1. De dierenweide behouden en versterken (Bron: BügelHajema)
D2. Voorbeeld kleinschalig openluchttheater (Bron: Springzaad.nl)
K1. An nour - Nouwensroversarchitectuur
K2. Brede school Benthuizen - 19hetatelier
K3. Groene Borg - BDG Architecten
KR1. Kiss & Ride zone Groene Borg Westerbork (Bron: Google Maps)
KR2. Kiss & Ride zone onderdeel pleinruimte (Bron: Bur Sant en Co)
LH1. Linthorst Homankanaal (Bron: BügelHajema)
N1. Natuurlijke karakter behouden en versterken (Bron: BügelHajema)
P1. Parkachtige inrichting in de hogere delen (Bron: BügelHajema)
S1. In parkachtige omgeving passende sporthal (Bron: Slangen+Koenis)
S2. Aandacht voor hardlopen in het gebied (Bron: Prorun.nl)
S3. Bestaand wandelpad (Bron: BügelHajema)
S4. MTB Startpunt (Bron: Naturmonumenten.nl)
S5. Aandacht voor kanoën (Bron: Tweebruggen.nl)
T1. Groen karakter Torenlaan (Bron: BügelHajema)
T2. Als onveilig ervaren kruispunt (Bron: BügelHajema)
W1. Woongebouw in het groen met halfverdiept parkeren (Bron: Wurck.nl)
W2. Woongebouw in het groen met halfverdiept parkeren

Spiek
Speenkruid
Speenkruid

Gemeenteraad

Dossiernummer	261
Extern Zaak ID	3082227
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.13
Titel	Bestemmingsplan Stationsstraat 2 Hooghalen

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissievergadering Ruimte en Groen	22 juni 2023
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting

Door de initiatiefnemer is verzocht tot ruimte voor ruimte aan de Stationsstraat 2 in Hooghalen gezien het agrarisch bedrijf is beëindigd. Er wordt landschap ontsierende bebouwing gesloopt die aanwezig is op deze locatie die gesloopt wordt, en hiervoor wordt op het perceel een compensatiewoning teruggebouwd.
Voorliggend bestemmingsplan voorziet in het gewenste juridisch-planologisch kader om middels ruimte voor ruimte de gewenste compensatiewoning mogelijk te maken, door middel van het wijzigen van de huidige bestemming in een woonbestemming. Hierin wordt aangetoond dat er sprake is van ‘een goede ruimtelijke ordening’.

Voorgesteld besluit

Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:
1. Het bestemmingsplan 'Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)' met IMRO-code NL.IMRO.1731.BPStationsstraat2H-VST1 met de nota van zienswijzen behorende bij dit besluit vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

Stemming

21 stemmen voor

Besluit

Uit de commissie Ruimte en Groen van 22 juni 2023:
De commissie adviseert dit voorstel als hamerstuk te agenderen voor de raad van 6 juli 2023.

Agendapunt:

De raad van de gemeente Midden-Drenthe **besluit**, op voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 30 mei 2023:

1. Het bestemmingsplan 'Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)' met IMRO-code NL.IMRO.1731.BPStationsstraat2H-VST1 met de nota van zienswijzen behorende bij dit besluit vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

Besloten in de openbare vergadering van de raad,
gehouden op 6 juli 2023,

de raadsgriffier,	de voorzitter,
C.A.M. Bodewes	C. Bijl

Onderwerp

Informatie

Datum	06-02-2023	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Thomas Kamphuis/Sven Bontekoe	○ Financieel adviseur: ○ Personeelsconsulent: ○ Medewerker bestuur en juridische zaken:
Zaaknummer	1849265	○ Communicatieadviseur:
Portefeuillehouder	Wethouder D. Bouwman	○ Inkoopadviseur: ○ Team:
Besluitvormend orgaan	Raad	Naam medewerker: Kwaliteitsteam, Archeologie, Ecologie Inspraak/adviesorgaan: RUDD, Provincie, Bowo, COR,

Aanleiding/voorgeschiedenis

Door de initiatiefnemer is verzocht tot ruimte voor ruimte aan de Stationsstraat 2 in Hooghalen gezien het agrarisch bedrijf is beëindigd. Er is 742 m^2 aan landschap ontsierende bebouwing aanwezig op deze locatie die gesloopt kan worden. Hiervoor wordt op het perceel een compensatiewoning teruggebouwd. De initiatiefnemers vragen een bestemmingsplanprocedure aan.

Voorliggend bestemmingsplan voorziet in het gewenste juridisch-planologisch kader om middels ruimte voor ruimte de gewenste compensatiewoning mogelijk te maken, door middel van het wijzigen van de huidige bestemming in een woonbestemming. Hierin wordt aangetoond dat er sprake is van ‘een goede ruimtelijke ordening’

In het COR van 23 september 2021 is de locatie Stationsstraat 2 besproken. Er is toen ingestemd met het volgen van de regels omtrent het ruimte voor ruimte recht. Ook al is voor onderhavige locatie geen wijzigingsbevoegdheid in het kader van ruimte voor ruimte. Om toch gehoor te geven aan de wens van initiatiefnemer en omdat het in het kader van ‘opruimen’ van landschap ontsierende bebouwing, is besloten middels de regels van het ruimte voor ruimte recht gehoor te geven aan het initiatief via een bestemmingsplanprocedure.

Voorstel

Toelichting voorstel

Om de regels aan te laten sluiten bij de beoogde ruimtelijke invulling, wordt het college voorgesteld om het ontwerpbestemmingsplan in procedure te brengen.

Wet geluidshinder
Uit de resultaten blijkt dat de ten hoogste toelaatbare geluidbelasting ten gevolge van het railverkeer op het traject Assen-Zwolle op de beoogde locatie van de woning met 3 dB wordt overschreden. De maximaal toelaatbare hogere grenswaarde van 65 dB L_{den} wordt niet overschreden.

De gemeente is bevoegd in Artikel 110a Wet geluidhinder om een hogere geluidbelasting vast te stellen. Ze dient hierbij rekening te houden dat op een dergelijke vaststelling conform de bepalingen in artikel 110c van de Wet geluidhinder, afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerpbesluit tezamen met het bijbehorende ontwerp 'Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)' gedurende zes weken ter inzage wordt gelegd.

Op basis van de Wet geluidshinder, wordt het college voorgesteld om het ontwerpbesluit tot vaststelling hogere grenswaarde geluid ten gevolge van het railverkeer op het traject Assen-Zwolle voor de nieuw te bouwen woning op de percelen kadastraal bekend gemeente Beilen, sectie N, nummer 182 te verhogen naar 58 dB Lden.

Alternatieven

Een alternatief is om het plan niet vast te stellen, hierdoor zal er gekeken moeten worden of er een andere plek is waar eventueel een compensatie woning gerealiseerd kan worden. Echter dit is niet wenselijk gezien de compensatiewoning direct word gerealiseerd op eigen locatie.

Randvoorwaarden

Aan het vaststellen van het bestemmingsplan zijn verder geen randvoorwaarden verbonden anders dan de goede ruimtelijke ordening.

Risico's

Het bestemmingsplan heeft betrekking op een particulier initiatief waarvan het kostenverhaal wordt verzekerd door middel van een anterieure overeenkomst met de initiatiefnemer.

Financiële gevolgen

Sinds 1 juli 2008 is de gemeente op grond van de Wet ruimtelijke ordening verplicht het kostenverhaal te verzekeren. De kosten voor de gemeente die aan het plan zijn verbonden, zullen moeten worden verhaald op de aanvrager, via een overeenkomst of een exploitatieplan. Aangezien het om een particulier initiatief gaat, zullen eventuele planschade- en exploitatiekosten en andere daarmee samenhangende kosten voor rekening van de initiatiefnemer zijn. De initiatiefnemer en de gemeente sluiten hiervoor, voorafgaand aan de ter inzage legging, een anterieure overeenkomst af. Ook de kosten die gepaard gaan met de uitvoering van de plannen zullen door de initiatiefnemer worden gedragen. Gelet op het vorenstaande is er in dit geval geen aanleiding een exploitatieplan vast te stellen.

Personele gevolgen

N.v.t

Duurzaamheid

Het bestemmingsplan heeft geen specifieke duurzaamheidsdoelstelling.

Publicatieniveau

Openbaar.

Overig

N.v.t.

Vervolgprocedure/communicatie

Het ontwerpbestemmingsplan heeft gedurende 6 weken ter inzage gelegen op ruimtelijkeplannen.nl, dit is gepubliceerd op overheid.nl, de krant en op de gemeentelijke website met de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. We hebben 1 zienswijze ontvangen. Deze zienswijze heeft er niet voor gezorgd dat de stukken gewijzigd dient te worden. Het college zal moeten besluiten om het plan voor te leggen aan de gemeenteraad, inclusief de behandeling van de zienswijze. Na vaststelling door de raad kan er beroep worden ingesteld bij de Raad van State.

Bijlagen

- Ontwerp Raadsbesluit
- Toelichting ‘Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)’
- Regels ‘Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)’
- Verbeelding ‘Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)’

Bestemmingsplan Hooghalen
Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)

Vastgesteld

Opdrachtgever:	AgriPlaza Bouwadvies
Rapportnummer:	RB 10.518
Datum vrijgave:	Mei 2023
Opsteller:	Dhr. M. Beek
Goedkeuring:	Dhr. H. de Roo

ruimtelijke ordening & bouw
RooBeekAdvies

Inhoudsopgave

..... 1

1 HOOFDSTUK 1 INLEIDEND HOOFDSTUK 4
1.1 Inleiding 4
1.2 Planologisch kader 6
1.3 Doel 7
1.4 Verantwoording 7
1.5 Leeswijzer 7

2 HOOFDSTUK 2 LOCATIEBESCHRIJVING 8
2.1 Locatie en historie 8
2.2 Het plangebied in zijn directe omgeving 9
2.3 Gewenste situatie en landschappelijke inpassing 10

3 HOOFDSTUK 3 BELEIDSKADER 16
3.1 Rijksbeleid 16
3.1.1 Ruimtelijk – Structuurvisie Ruimte en Infrastructuur 16
3.1.2 Ladder voor duurzame verstedelijking 16
3.2 Provinciaal beleid 17
3.2.1 Omgevingsvisie Drenthe (versie 2021) 17
3.2.2 Provinciale omgevingsverordening 19
3.2.3 Kernkwaliteiten plangebied 20
3.3 Gemeentelijk beleid 23
3.3.1 Woonplan 2017 – 2021 23
3.3.2 Structuurvisie Midden-Drenthe 2030 “Platteland Leeft!” 24
3.3.3 Welstandsnota Midden-Drenthe 2018 25

4 HOOFDSTUK 4 OMGEVINGSASPECTEN 26
4.1 Archeologie 26
4.2 Bodem 28
4.2.1 Verkennend bodemonderzoek 28
4.3 Ecologie 28
4.3.1 Gebiedsbescherming 29
4.3.2 Soortbescherming 29
4.3.3 Stikstofdepositie 31
4.4 Fysieke en externe veiligheid 31
4.5 Geluid 33
4.5.1 Akoestisch onderzoek 33
4.5.2 Beoordeling akoestisch onderzoek door RUD 35
4.6 Luchtkwaliteit 35
4.7 Milieu(hinder) 35
4.8 Watertoets 36
4.9 M.e.r-beoordeling 38

5 HOOFDSTUK 5 ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID 39

6 HOOFDSTUK 6 MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID 40

7 HOOFDSTUK 7 JURIDISCHE VORMGEVING 41
7.1 Algemeen 41

7.2 Toelichting op de Toelichting 41
7.3 Toelichting op de planregels 42

1 Hoofdstuk 1 Inleidend hoofdstuk

1.1 Inleiding

Voorliggend bestemmingsplan is bedoeld om het juridisch kader te bieden voor het kunnen uitvoeren van een gewenst bouwinitiatief. Tevens biedt voorliggend bestemmingsplan de onderbouwing waarom het gewenste ruimtelijk initiatief inpasbaar is op de door initiatiefnemer gewenste locatie. In dit geval gaat het om een project Ruimte voor Ruimte aan de Stationsstraat 2 te Hooghalen.

De Ruimte-voor-Ruimte regeling voorziet in de sloop van landschap ontsierende (agrarische) bedrijfsgebouwen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Om de sloop en procedurekosten te kunnen bekostigen worden in het kader van deze regeling compensatiewoningen toegestaan in de nabijheid van de slopen gebouwen, dan wel op andere gronden wanneer dit stedenbouwkundig en landschappelijk beter is te verantwoorden. Voor de regeling geldt één compensatiewoning voor de sloop van ten minste 750 m² met een afwijkingsmarge van 5%, mits het gaat om een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Aan de Stationsstraat 2 is momenteel 742 m² aan landschap ontsierende agrarische bedrijfsbebouwing aanwezig en valt hiermee ruimschoots binnen de afwijkingsmarge. Onderstaand een weergave van de ligging van het perceel vanuit de lucht gevolgd door een weergave met de oppervlaktes van de te slopen bebouwing.

Met het toepassen van de regeling worden alle bedrijfsgebouwen gesloopt en overtollige verhardingen en opslagen binnen deze inrichting verwijderd. Het agrarisch bedrijf ter plaatse is inmiddels beëindigd.

De gemeente Midden Drenthe wil hier in principe aan meewerken, mits de ruimtelijke kwaliteit versterkt wordt. Deels wordt dit bereikt door de sloop van landschapsontsierende bebouwing en deels door het landschappelijk goed inpassen van beide erven. Onderstaand een weergave van de ligging van het plangebied aan de Stationsstraat 2 te Hooghalen vanuit de lucht.

Op de weergave hierna is de beoogde inrichting van het plangebied zichtbaar na uitvoering van de ruimte voor ruimte regeling. In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op het beoogde bouwplan.

1.2 Planologisch kader

De Stationsstraat 2 valt binnen het bestemmingsplan Hooghalen en is bestemd met de enkelbestemming Agrarisch – met waarden. Daarnaast beschikt het tevens over een dubbelbestemming waarde Archeologie 3 en is de boerderij bestemd als zijnde karakteristiek. Hierna volgt een weergave van de geldende verbeelding ter plaatse van het plangebied.

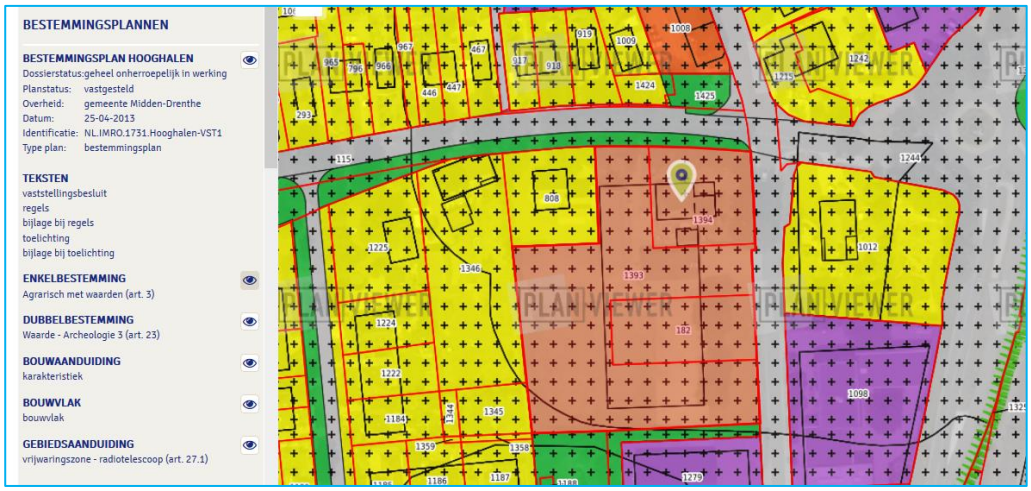

Binnen het bestemmingsplan bestaat geen directe wijzigingsbevoegdheid voor het gebruik van de Ruimte-voor-Ruimte regeling. Medewerking aan het plan is mogelijk via een gedeelte aanpassing van het geldende bestemmingsplan Hooghalen. Daarbij krijgt de bestaande boerderij de bestemming ‘ Wonen – Voormalige boerderij’ en de nieuwe woning de bestemming ‘Wonen’.

1.3 Doel

In dit bestemmingsplan wordt ingegaan op de (ruimtelijke) gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling van het betreffende gebied. Het bestemmingsplan heeft daarbij als beoogd einddoel om na sloop van de voormalige agrarische bedrijfsbebouwing hier in het kader van ruimte voor ruimte de bouw van een compensatiewoning mogelijk te maken. De bestaande boerderij krijgt daarbij de bestemming ‘Wonen – Voormalige boerderijen’, de nieuwe woning een bestemming ‘Wonen’ en het onbebouwde deel aan de westkant een bestemming ‘Agrarisch met waarden’ zonder bouwvlak.

1.4 Verantwoording

Bij het opstellen van voorliggend bestemmingsplan is gebruik gemaakt van diverse (beleids)documenten en websites. Sommige (beleids)documenten en beeldbeschrijvende documenten zijn in voorkomende gevallen integraal overgenomen om de inhoud zoveel mogelijk te waarborgen. Daar waar bronnen zijn gebruikt is dat in de tekst weergegeven.

1.5 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 een uitgebreidere beschrijving gegeven van het plan. In hoofdstuk 3 komen de verschillende relevante beleidsstukken voorbij die van toepassing zijn op het plan en uitgewerkt van provinciaal niveau tot gemeentelijk niveau. Hoofdstuk 4 geeft de invloed weer van het plan tot de verschillende omgevingsaspecten. In hoofdstuk 5 staat de economische uitvoerbaarheid centraal. Hoofdstuk 6 de maatschappelijke uitvoerbaarheid, waarna hoofdstuk 7 ingaat op de juridische vertaling van het plan, gevolgd door de Regels en de Verbeelding, die tezamen met deze toelichting het bestemmingsplan vormen.

2 Hoofdstuk 2 Locatiebeschrijving

2.1 Locatie en historie

Het perceel Stationsstraaat 2 te Hooghalen is gelegen binnen de Drentse gemeente Midden-Drenthe. Hieronder een weergave van de ligging van de kern Hooghalen vanuit een hoger gebiedsperspectief, gevolgd door een topografische kaart van 2020 waar de ligging van de locatie ten opzichte van Hooghalen zichtbaar is.

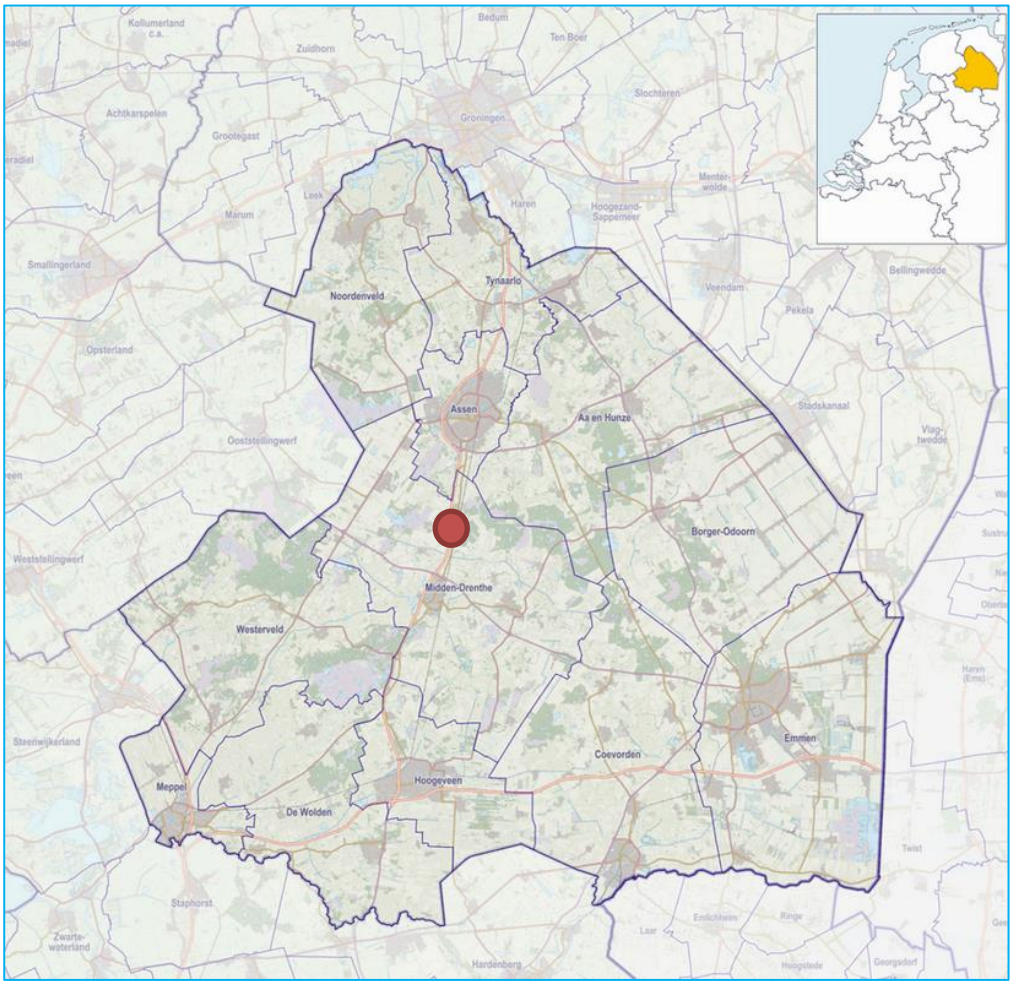

Figuur 2.1: Nederland, de provincie Drenthe, de gemeente Midden-Drenthe en de ligging van Hooghalen vanuit een hoger perspectief.

<u>Hooghalen</u>
Hooghalen is een esdorp in de gemeente Midden-Drenthe, in de Nederlandse provincie Drenthe. In het Drents wordt het ook nog wel Hoal'n of Hoalen genoemd maar dan bedoelt men vaak het hele gebied, met de buurtschappen Laaghalen, Laaghalerveen en Oosthalen.

Het is gelegen op de flank van de zandgronden, boven een zoutdiapier. De belangrijkste bezienswaardigheid van Hooghalen is het Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Hier wordt de geschiedenis verteld van Kamp Westerbork en de Jodenvervolging in het algemeen. Het voormalige kamp ligt tegen de rand van het zuidelijker gelegen dorp Westerbork.

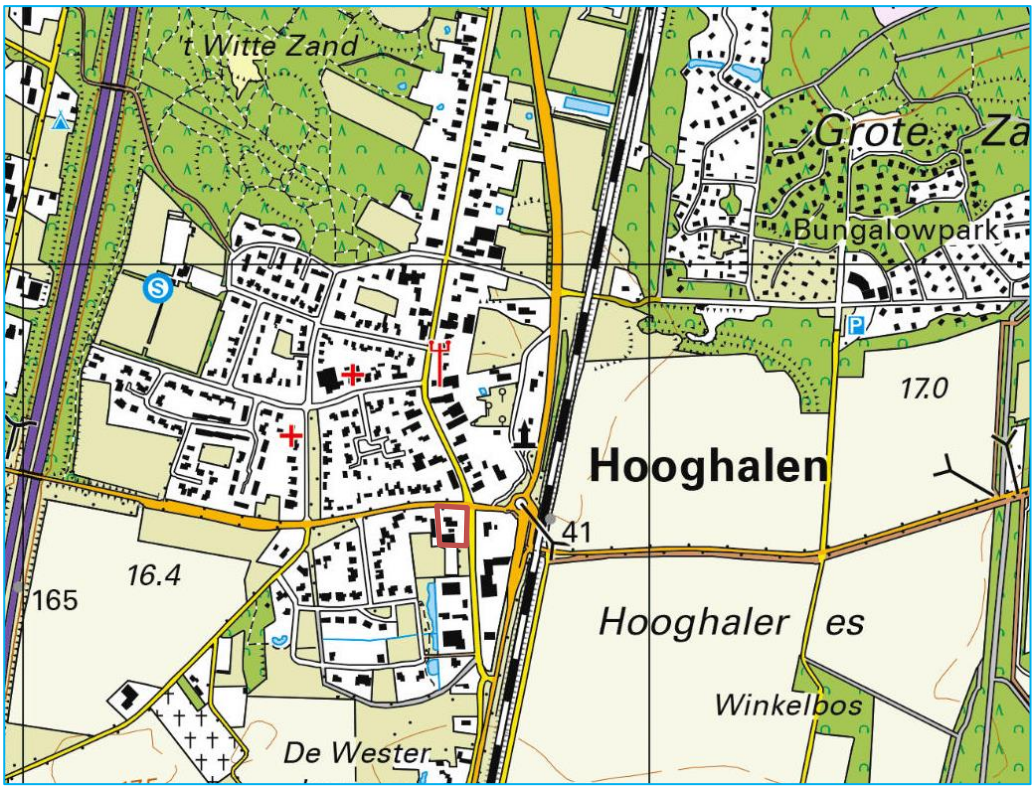

Figuur 2.2.: Weergave van het plangebied ten opzichte van de kern Hooghalen

2.2 Het plangebied in zijn directe omgeving

Het erf is één van de oude erven van Hooghalen. Op de historische kaart van 1900 al zichtbaar, zoals hieronder zichtbaar is.

Het dorp is een typisch esdorp dat kenmerkend is in de omgeving. Tweede helft van de 20e eeuw is het dorp fors gegroeid. Ook is er aan de zuidzijde een bedrijventerrein ontwikkeld. Enkel de oude boerderijen en de oude wegbeplanting herinneren aan hoe het esdorp ooit is geweest. Veel groener, kleinschaliger en meer verbonden met de oostelijk gelegen es en de westelijk gelegen beek. De overgang naar het landschap wordt nu begrenst door de A28 aan de westzijde en de spoorlijn aan de oostzijde. Het dorp heeft een stedelijke uitstraling gekregen.

Het plangebied bestaat uit een boerderij met enkele opstallen. Deze opstallen zijn landschapsontsierend door de verschijning, kleurstelling en omvang. Initiatiefnemer is voornemens om deze stallen te slopen en hiervoor een compensatiewoning te bouwen.

Deze zal ten zuiden van de boerderij in de weide worden gesitueerd. Van oorsprong stond de boerderij met het voorhuis noord-zuid. Na de oorlog (de boerderij was onherstelbaar beschadigd) is deze oost-west herbouwd. Enkele grote waardevolle eiken op het perceel herinneren aan deze oude structuur. Het erf kent geen harde grens, de schuren zijn te zien uit de omgeving en voor de boerderij is een passende tuin voorzien. Middels beukenhagen is een passende overgang gemaakt naar het dorp. Met het toevoegen van een extra woning is het belangrijk dat deze ruimtelijk aansluit op de bestaande structuur. Een afgewogen orientatie van de gebouwen, de landschappelijke inpassing en relatie met de stedenbouwkundigestructuur is daarbij belangrijk. Hiermee wordt het erf goed verankert in de omgeving.

één van de te slopen schuren

de bestaande boerderij

2.3 Gewenste situatie en landschappelijke inpassing

Ten behoeve van het plan is een ruimtelijk kwaliteitsplan opgesteld door De Erfontwikkelaar. Door middel van een voorwaardelijke verplichting is de inrichting en uitvoering ervan ook geborgd, zodat er sprake zal zijn van een plan dat een ruimtelijke kwaliteitsverbetering vormt en kan rekenen op een gedegen, in het ter plaatse aanwezige cultuurlandschap, passende landschappelijke inpassing.

Het erf valt binnen het beeldkwaliteitsplan wederom in de oude Veldontginning. Een van de ruimtelijke kenmerken van bebouwing op de veldontginningsgronden is dat de erfopzet onregelmatig is. Van oudsher is de bebouwing op deze erven georganiseerd rond een (denkbeeldige) centrale ruimte.

Tegenwoordig is van deze opzet weinig terug te zien, omdat de meeste erven juist rechthoekig zijn opgezet. Erfbeplanting in de oude veldontginningen bestond vaak uit boomgroepen op het. erf. Dit kunnen fruitbomen of notenbomen zijn. Om dit karakter terug te brengen, wordt geen beplanting van erfgrenzen gevraagd, maar een beplanting in boomgroepen op het erf. Hierbij is de grootte van de boomgroep afhankelijk van de grootte van de nieuw te realiseren bebouwing. De oudste boerderijen staan met de

achterzijde naar de weg gekeerd. Erfbeplanting bestaat uit boomgroepen en boomgaarden. Vaak wordt het erf aan één zijde begeleid door houtwallen.

<u>Situering compensatiewoning en bijgebouwen</u>
Het erf aan de Stationsstraat 2 kent momenteel veel landschapsontsierende bebouwing. Aangezien het agrarische bedrijf gestaakt is hebben de schuren geen gebruikswaarde meer. Alle landschapsontsierende bebouwing wordt gesloopt, hiermee wordt het erf kleiner. Daarnaast zal er ten zuiden van de bestaande bedrijfswoning, dat nu in gebruik is als weide, een compensatiewoning gebouwd worden.

Het bestaande bijgebouw dat bij de bedrijfswoning hoort blijft behouden. Aangezien er in de weide drie waardevolle zomereiken staan is er voor gekozen om de compensatiewoning hier ‘achter’ te bouwen. De verschijning van de compensatiewoning moeten aansluiten op de bestaande bebouwing in de nabije omgeving en wordt getoetst aan de welstandsnota. Een belangrijke ruimtelijke voorwaarde is dat het erf zich als eenheid in het landschap moet blijven presenteren.

Dat wordt deels bereikt door geen harde grenzen op het erf te maken in de vorm van hoge hagen/ schuttingen of andere bouwkundige elementen. Middels een afgewogen positionering van de woning en de bijgebouwen blijft de eenheid op het erf behouden maar krijgt iedere wooneenheid wel een eigen plek met privacy.

Groenstructuur en inrichting erf:
Vanuit het landschapsontwikkelingsplan is het gewenst om erven in te passen met gebiedseigen groen. Dit wordt bereikt door het toevoegen van structuurbepalend groen ten noorden en oosten op het erf. Er is gekozen voor bomen in een losse setting omdat deze aansluiten op het karakter van het dorp. De erven lopen natuurlijk in elkaar over en kennen in tegenstelling tot de jonge erven geen harde grenzen. Enkel het voorerf blijft afgekaderd met een beukenhaag.

Hiermee blijft het zicht op het omliggende gebied behouden en wordt het erf niet geheel afgeschermd. Aan de oostzijde daarentegen wordt het erf deels afgeschermd met groepen Rhododendrons, dit past bij de beoogde klasieke bouwstijl van de compensatiewoning.

De erven langs de Stationsstraat komen sterk overeen met de omschreven karakteristiek van het landschapsontwikkelingsplan. Dit houdt in dat over het algemeen bebouwing georienteerd op de weg staat en dat de erven halfopen zijn. Richting de weg zijn de tuinen open en er is zicht op de bebouwing.

Op het erf is gekozen om enkele solitaire bomen toe te voegen. Dit maakt het erf groener en versterkt de eenheid met het bestaande erf. De entree wordt versterkt met een solitaire beuk.

De keuze voor de verharding moet in afstemming gemaakt worden met de materialisering van de architectuur. Verharding moet in een gedekte kleurstelling sober toegepast worden. Dit in afstemming met de kleurstelling van de gevels en overige materialisering van het woonhuis en de overige gebouwen. Schuttingen en hoge opgaande exoten moeten in het buitengebied voorkomen worden.

Het hiervoor genoemde heeft geleid tot de hierna weergegeven inrichting van het plangebied na uitvoering van het project.

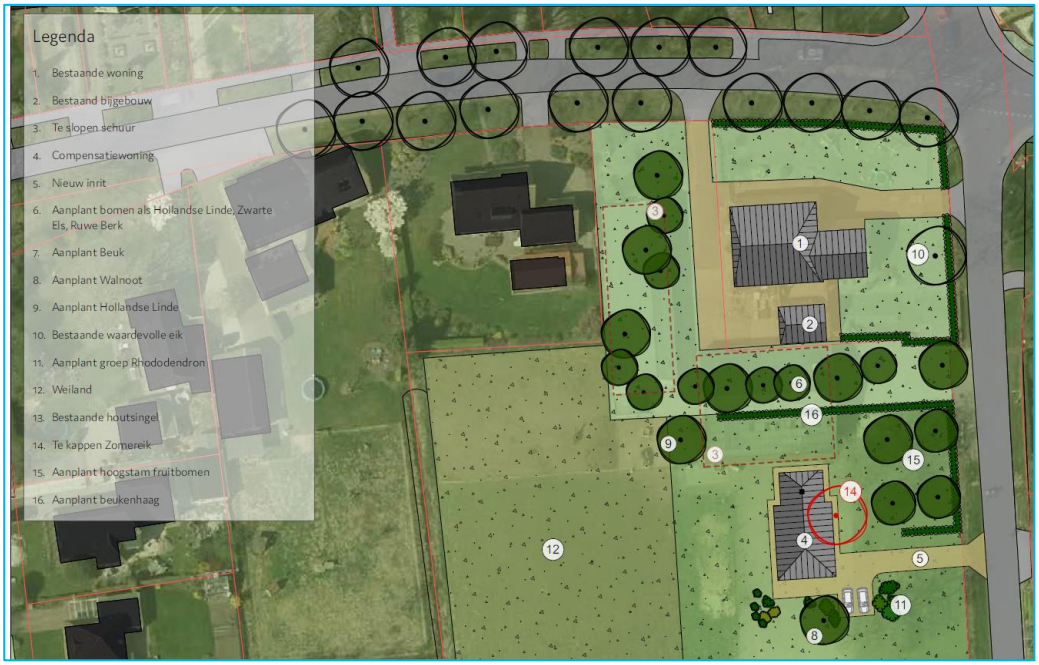

Hierna volgt nog de weergave van het beplantingsplan.

Ook is voor de te bouwen compensatiewoning reeds een bouwtekening gemaakt. Hierna volgt de situatietekening van het bouwplan gevolgd door enkele weergaven van de te bouwen bebouwing van de compensatiewoning.

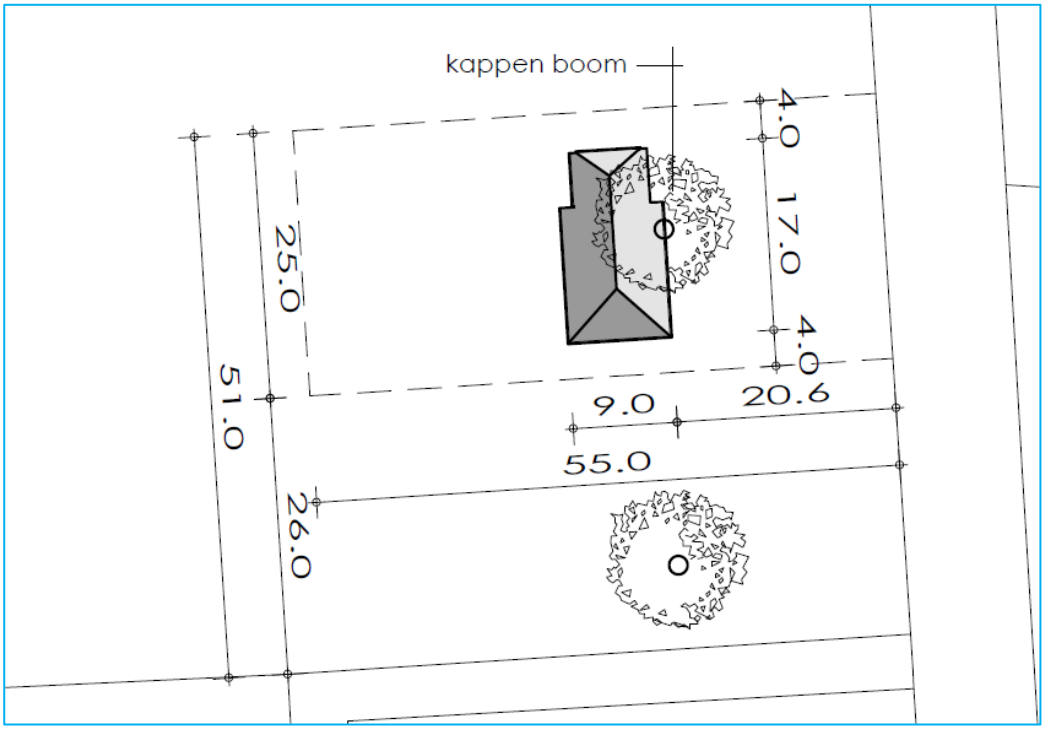

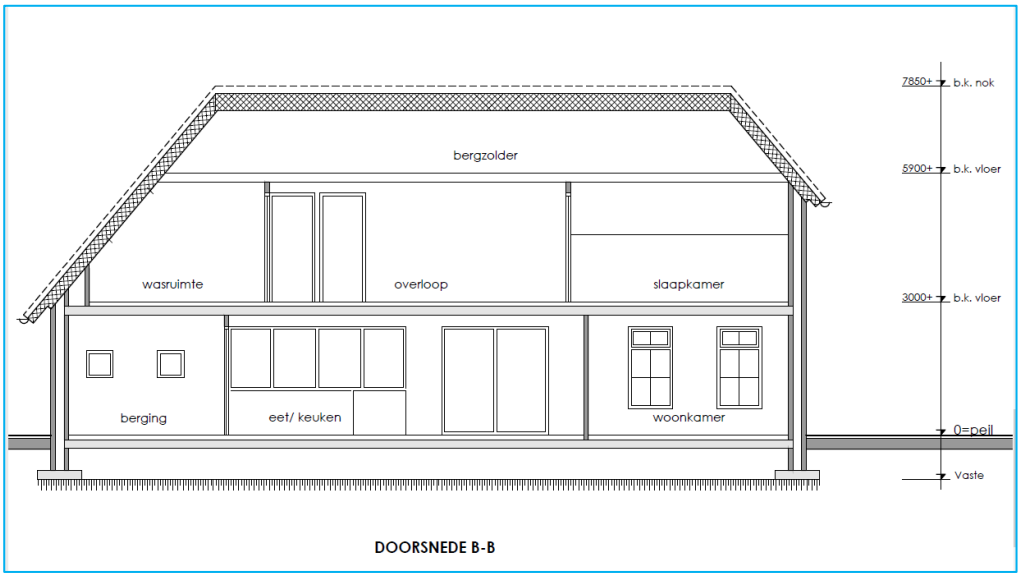

De te bouwen compensatiewoning krijgt een maximale goot- en bouwhoogte van respectievelijk 5,90 m en 7,90 meter. Op de verbeelding zijn de hierbij behorende goot- en bouwhoogten ook door middel van een hoogteaanduiding opgenomen in het zuidelijke bouwvlak.

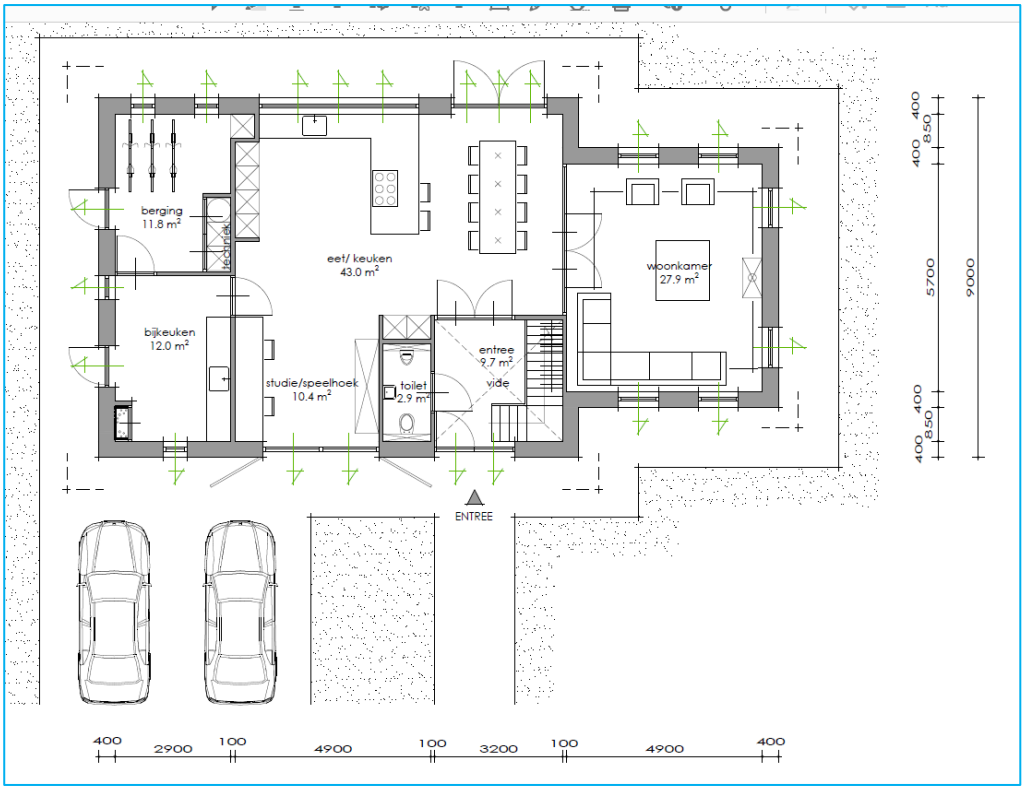

50°
4
VOORGEVEL

3 Hoofdstuk 3 Beleidskader

Binnen het ruimtelijk werkveld is door de verschillende overheidslagen veel beleid opgesteld. Middels dit beleid is getracht richting te geven aan de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Getoetst wordt of het plan past binnen het vigerende planologisch kader en binnen het ruimtelijk beleid van de verschillende overheidslagen. In dit hoofdstuk staat een overzicht van het van toepassing zijnde beleid in relatie tot de gewenste ontwikkelingen van de gemeente Midden-Drenthe op deze locatie.

3.1 Rijksbeleid

3.1.1 Ruimtelijk – Structuurvisie Ruimte en Infrastructuur

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is op 22 november 2011 onder aanvaarding van een aantal moties door de Tweede Kamer aangenomen en 13 maart 2012 vastgesteld. Onderdeel van deze structuurvisie is het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

Met de structuurvisie kiest het rijk voor een selectievere inzet van rijksbeleid op slechts 13 nationale belangen. Voor deze belangen is het Rijk verantwoordelijk en wil het resultaten boeken. Buiten deze 13 belangen hebben decentrale overheden beleidsvrijheid.

Voor het plangebied zijn in de SVIR geen specifieke onderwerpen opgenomen die aangemerkt worden als nationaal belang waarmee rekening gehouden dient te worden.

3.1.2 Ladder voor duurzame verstedelijking

De Ladder voor duurzame verstedelijking (hierna: Ladder) is een instrument voor efficiënt ruimtegebruik, met een motiveringsvereiste voor het bevoegd gezag als nieuwe stedelijke ontwikkelingen planologisch mogelijk worden gemaakt. Bij besluit van 28 augustus 2012 is de Ladder toegevoegd aan artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) en vervolgens op 1 oktober 2012 in werking getreden. Op 1 juli 2017 is het Bro gewijzigd, waarbij een nieuwe Laddersystematiek geldt.

De Ladder staat als instrument niet op zichzelf, maar geeft mede vorm aan de systeemverantwoordelijkheid van de minister van Infrastructuur en Milieu voor een goede ruimtelijke ordening. Deze verantwoordelijkheid brengt met zich mee, dat de minister er voor zorgt dat decentrale overheden over de juiste instrumenten kunnen beschikken voor een zorgvuldige benutting van de ruimte. Hieronder wordt begrepen het voorkomen van overprogrammering, het faciliteren van groei, het anticiperen op stagnatie en het leefbaar houden van krimpregio’s.

De Ladder is onder andere van toepassing op woningbouwplannen die worden aangemerkt als nieuwe stedelijke ontwikkeling. Bij het bepalen óf en hoe de Ladder moet worden toegepast zijn de volgende aspecten van belang:
1. Is er sprake van een stedelijke ontwikkeling
2. Is de stedelijke ontwikkeling nieuw
3. Wat is het ruimtelijk verzorgingsgebied

4. Is er behoefte aan de voorgenomen ontwikkeling
5. Ligt de ontwikkeling in bestaand stedelijk gebied

Voorliggend bestemmingsplan voorziet in een ruimte voor ruimte project op het perceel Stationsstraat 2 te Hooghalen. De ontwikkeling leidt dan per saldo niet tot nieuw ruimtebeslag, eerder tot een afname aan bebouwing en verharding. Het bouwen van één woning wordt vanuit een vaste lijn uit de jurisprudentie niet gezien als een stedelijke ontwikkeling.

In onderhavig project is geen sprake van een verstedelijking en is daarmee niet ladderplichtig.

3.2 Provinciaal beleid

3.2.1 Omgevingsvisie Drenthe (versie 2021)

De Omgevingsvisie Drenthe is een strategisch plan: het geeft de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing weer voor de provincie Drenthe. Het geeft het wenselijke beeld van hoe de provincie er in 2030 uit moet zien.

In de Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen, te weten:

- De provinciale structuurvisie op grond van de Wro;
- Het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer (Wm);
- Het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- Het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan op grond van de Planwet verkeer en vervoer.

De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2030, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode erna.

Missie
De missie van de omgevingsvisie is de volgende:
“Het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten”.

De kernkwaliteiten zijn:

- rust, ruimte, natuur en landschap;
- oorspronkelijkheid;
- naoberschap;
- menselijke maat;
- veiligheid;
- kleinschaligheid (Drentse schaal).

Ruimtelijke ontwikkelingen
De provincie wil ontwikkelingen stimuleren die een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit. Deze kwaliteit zit voor de provincie in het zorgvuldig gebruikmaken van de ruimte, het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten en het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving.

Hieronder volgen de relevante delen uit de Omgevingsvisie die relevant zijn voor het voorliggende ruimtelijk initiatief.

Ruimtelijke kwaliteit
Ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe worden gestimuleerd. Deze kwaliteit zit in het zorgvuldig gebruikmaken van de ruimte, het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten en het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving. Hierbij wordt niet enkel gekeken naar de bovengrond, maar houdt ook rekening met de eigenschappen en functies van de ondergrond.

De ruimtelijke kwaliteit van Drenthe is hoog. Het tot dusver gevoerde ruimtelijk beleid heeft ertoe geleid dat ontwikkelingen nauwelijks los van de ondergrond en los van de cultuurhistorische basis hebben plaatsgevonden.

Er is evenwicht tussen stad en platteland, tussen rust en dynamiek, tussen historie en heden. Het landschap is rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning, kent karakteristieke bebouwingspatronen en borgt hoge natuurwaarden. De kernkwaliteiten vormen de belangrijkste basis voor het begrip 'ruimtelijke kwaliteit'. Daarnaast zijn zorgvuldig ruimtegebruik en milieu- en leefomgevingskwaliteit van belang.

De kernkwaliteiten die van provinciaal belang zijn, aangegeven op de kaart "Kernkwaliteiten". De kernkwaliteiten die niet op de kaart zijn aangegeven, vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Voor een weergave van de kernkwaliteiten zie verder ook paragraaf 3.2.3 waar nader op de kernkwaliteiten wordt ingegaan.

Zorgvuldig ruimtegebruik
De provincie wil zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte in Drenthe. Grootschalige bouwplannen en uitbreidingen in het landelijk gebied, los van bestaande bebouwingslocaties, zijn niet vanzelfsprekend. De provincie vindt dat gemeenten bij nieuwbouwplannen een werkwijze moeten hanteren die leidt tot zorgvuldig ruimtegebruik en verwijst naar de Ladder voor Duurzame verstedelijking zoals opgenomen in art. 3.1.6 Besluit ruimtelijke ordening.

Om zorgvuldig ruimtegebruik in Drenthe te stimuleren, wordt gestreefd naar het bundelen van wonen en werken. Inbreiding gaat vóór uitbreiding. Extra ruimte voor wonen en werken is er in (of aansluitend op) het bestaande bebouwde gebied en gebundeld rond de regionale voorzieningen voor infrastructuur en openbaar vervoer. Uiteraard is het niet de bedoeling dat dit streven ten koste gaat van cultuurhistorisch waardevolle dorpskernen. In zulke situaties wordt met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing gezocht.

Het verzoek past binnen het provinciaal beleid, er is sprake van een project Ruimte-voor-Ruimte.

Wonen
De provincie biedt ruimte voor woningbouw ter vervanging van landschapsontsierende (voormalige) agrarische bedrijfsgebouwen met de ruimte-voor-ruimteregeling. Dit onderwerp is ook vertaald in de Provinciale Omgevingsverordening. Bij eventuele aantasting van de kernkwaliteiten streeft de provincie naar compensatie. In overleg met gemeenten en andere partners geven ze hier verder invulling aan..

3.2.2 Provinciale omgevingsverordening

In voorliggend geval zijn artikel 2.16 (ruimte-voor-ruimte regeling), 2.17 (woningbouw) en artikel 2.25 (radioastronomie) van belang om nader te belichten.

Artikel 2.16: Ruimte-voor-ruimte regeling

1. Een ruimtelijk plan voor een gebied, niet gelegen binnen het Bestaand Stedelijk Gebied, kan voorzien in een ruimte-voor-ruimte regeling als in dat gebied voormalige agrarische bedrijfsbebouwing aanwezig is.
2. De ruimte-voor-ruimte regeling wordt vormgegeven met inachtneming van het volgende:

a. toepassing van de regeling is alleen mogelijk voor agrarische bedrijfsbebouwing die op 2 juni 2010 al aanwezig was;
b. de randvoorwaarde dat de sloopnorm voor 1 compensatiewoning 750 m^2 en 2.000 m^2 voor 2 compensatiewoningen aan agrarisch bedrijfsbebouwing bedraagt;
c. een beperkte afwijking van de onder b genoemde randvoorwaarde is mogelijk mits sprake is van een extra kwaliteitsslag;
d. in het ruimtelijk plan mag de mogelijkheid worden geboden tot het samenvoegen van agrarische bebouwing op meerdere percelen (saldering) om te kunnen komen tot de sloopnorm van 750 m^2 of tot 2.000 m^2;
e. randvoorwaarden voor inpassing, omvang, inhoud en uiterlijk van de compensatiewoning worden vastgelegd;
f. de randvoorwaarde dat bouw van een compensatiewoning niet plaatsvindt in gebieden die op kaart D3 (Natuurnetwerk Nederland) en/of kaart D11 (Beekdal en bergingsgebied) zijn aangeduid, tenzij de oorspronkelijke agrarische bedrijfsbebouwing wordt verwijderd in de betreffende gebieden.

Artikel 2.16: Ruimte-voor-ruimte regeling

1. In het gebied is voormalig agrarische bedrijfsbebouwing aanwezig
2. Voorwaarden:

a. De bebouwing is voor 2010 gebouwd;
b. In totaal wordt er circa 742 m^2 gesloopt, waardoor 1 compensatiekavel kan worden gerealiseerd;
c. N.v.t.
d. N.v.t.
e. De randvoorwaarden worden vastgelegd middels een bouwplan dat zal worden getoetst door de gemeentelijke welstand;
f. Het plangebied is niet gelegen in een gebied met de functie ‘Natuur’ of ‘Beekdalen’.

Artikel 2.17: Woningbouw

Een ruimtelijk plan kan voorzien in incidentele bouwmogelijkheden buiten het bestaand stedelijk gebied in de gevallen:

a. bedrijfswoningen, een tweede woning bij een agrarisch bedrijf, het splitsen van boerderijen in twee of meer woningen, **en nieuwbouw die past binnen de kaders van de ruimte-voor-ruimte-regeling;**
b. incidentele nieuwbouw.

Het ruimtelijk plan wordt mogelijk gemaakt op grond van de ruimte-voor-ruimte regeling. De provinciale regeling ruimte voor ruimte is echter alleen van toepassing op gebieden gelegen buiten het bestaand bebouwd gebied. Het plangebied bevindt zich binnen het bestaand bebouwd gebied zodat formeel gezien de provinciale regeling niet toegepast

kan worden. waarmee het plan voldoet aan hetgeen gesteld in punt 2 onder a: ‘incidentele bouwmogelijkheden in het kader van de ruimte-voor-ruimte regeling zijn mogelijk. Er zal dan moeten worden voldaan aan het gestelde in artikel 2.17 lid 2 onder b te weten ‘incidentele woningbouw’.

Vooral het aspect zorgvuldig ruimtegebruik is van belang. Er wordt ongeveer 742 m2 aan bebouwing gesloopt en er wordt een agrarische bestemming verwijderd uit het dorp wat zowel qua ruimtegebruik als ook qua hinder als een enorme kwaliteitsverbetering kan worden gezien. Tevens is het zo omdat er sprake is van een te bouwen woning binnen het bestaand bebouwd gebied dat ook als passend binnen het provinciaal beleid wordt beschouwd.

Artikel 2.25: Radioastronomie

1. Een ruimtelijk plan kan, voor zover deze gebieden bestrijkt die op de bij deze verordening behorende kaart D8 zijn aangeduid als 'Zonering radioastronomie zone I', alleen voorzien in nieuwe bebouwings- en gebruiksmogelijkheden als hierbij geen elektromagnetische straling ontstaat die een storend effect heeft op de waarnemingen van de radiotelescopen in die gebieden.
2. Een ruimtelijk plan kan, voor zover dat gebieden bestrijkt die op de bij deze verordening behorende kaart D8 zijn aangeduid als 'Zonering radioastronomie zone II', alleen voorzien in bedrijfsvestiging, -uitbreiding, intensivering van verkeer en andere activiteiten als hierbij geen elektromagnetische straling ontstaat die een storend effect heeft op de waarnemingen van de radiotelescopen in die gebieden.

Het plangebied is gelegen in een gebied met de aanduiding ‘Zonering radioastronomie II’. Met het voorliggend plan wordt een woning gerealiseerd en landschapsontsierende bebouwing gesloopt. Er ontstaat hierbij geen elektromagnetische straling die een storend effect zou kunnen hebben op de waarnemingen van radiotelescopen in het gebied. Ter bescherming van de radioastronomie wordt de ‘vrijwaringszone – radiotelescoop’ conform het geldende bestemmingsplan opgenomen.

3.2.3 Kernkwaliteiten plangebied

Daarnaast is beoordeeld of er sprake is van zogeheten Kernkwaliteiten waarmee rekening dient te worden gehouden. Daartoe is gebruik gemaakt van de kaartenviewer behorend bij de Omgevingsvisie. Er is alleen sprake van een kernkwaliteit Landschap, te weten ‘esdorpenlandschap’. De overige kernkwaliteiten (aardkundige waarden, rust, natuur, cultuurhistorie en archeologie) zijn dan wel niet aanwezig dan wel van een waarde ‘respecteren’ zonder provinciale doorwerking.

<u>Kernkwaliteit Landschap</u>
Er is sprake van de kernkwaliteit Landschap, te weten ‘esdorpenlandschap’. Hieronder is dat zichtbaar gemaakt.

De kwaliteit en de diversiteit van het Drentse landschap dragen sterk bij aan het aantrekkelijke milieu om te wonen, te werken en te recreëren. De identiteit van het Drentse landschap wordt bepaald door de ontstaansgeschiedenis en de diversiteit aan landschapstypen.

De provinciale ambitie is het behouden en versterken van de verscheidenheid, de kwaliteit, de identiteit en de beleefbaarheid van het landschap. Van provinciaal belang is het behouden van landschapskenmerken en de onderlinge samenhang en het versterken van de verschillende landschapstypen.

De doelstellingen voor de kernkwaliteit landschap zijn:
- Het behouden en versterken van de ruimtelijke afwisseling van landschapstypen;
- Het behouden en versterken van de volgende karakteristieke kenmerken van de verschillende landschapstypen:
  - in esdorpenlandschap/esgehuchten: de essen en beekdalen.

Voor het esdorpenlandschap is het provinciale belang gericht op de essen en de beekdalen. De essen zijn de in het esdorpenlandschap kenmerkende open ruimtes die veelal omgeven zijn met esrandbeplanting. De beekdalen zijn onbebouwde gebieden met kleinschalige beplantingstructuren en beekdal(rand)beplanting. Het provinciale beleid is bij de essen gericht op het behoud van die open ruimte en het versterken van de esrandbeplanting en bij de beekdalen op het behoud van het onbebouwde karakter en het versterken van de karakteristieke beekdal(rand)beplanting.

Vanuit het landschapsontwikkelingsplan is het gewenst om erven in te passen met gebiedseigen groen. Dit wordt bereikt door het toevoegen van structuurbepalend groen ten noorden en oosten op het erf. Er is gekozen voor bomen in een losse setting omdat deze aansluiten op het karakter als esdorp van het dorp. De erven lopen naturlijk in elkaar over en kennen in tegenstelling tot de jonge erven geen harde grenzen. Enkel het voorerf blijft afgekaderd met een beukenhaag. Hiermee blijft het zicht op het omliggende gebied behouden en wordt het erf niet geheel afgeschermd. Op het erf is gekozen om enkele solitaire bomen toe te voegen. Dit maakt het erf groener en versterkt de eenheid met het bestaande erf. De entree wordt versterkt met

een solitaire beuk. Op deze wijze is zoveel als mogelijk rekening gehouden met de bestaande karakteristieken van het plangebied ten opzichte van het omliggende landschap.

Kernkwaliteit Cultuurhistorie
Het bestaande erf valt volgens de cultuurhistorische waardenkaart uit het Cultuurhistorisch kompas onder de sturingscategorie respecteren.

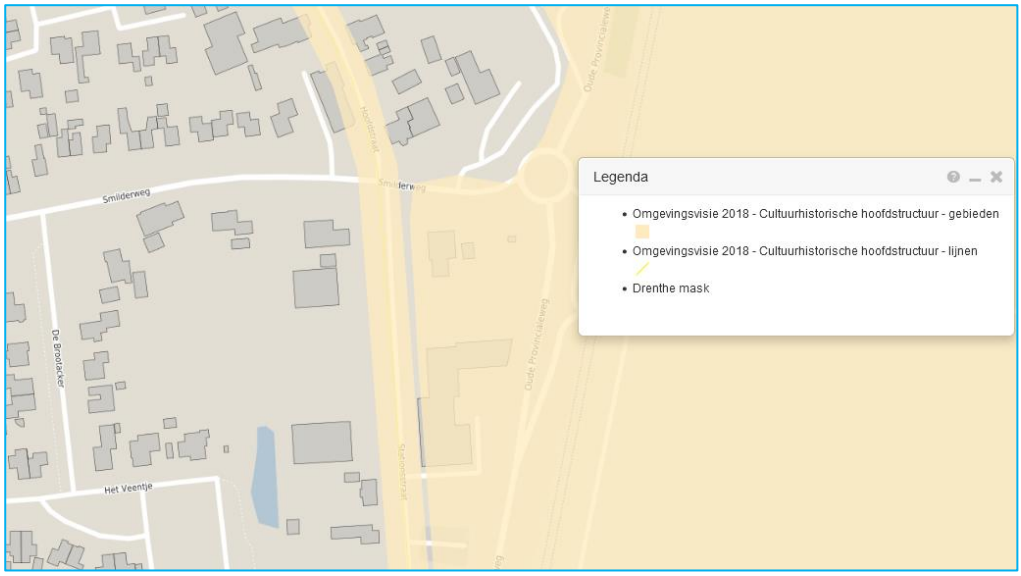

Respecteren geldt voor alle onderdelen van de cultuurhistorische hoofdstructuur. De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken.

Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen.

Over de structuur van het plangebied wordt het volgende genoemd:
Beekdalen van de Elper- en Westerborkerstroom, soms duidelijk begrensd door houtwallen; visuele relatie tussen dorp, es en beekdal door open doorzichten, en dorpsstructuur van open en gesloten ruimtes en verspreide bebouwing;

Aan de Beilerstroom en Dwingelderstroom en aan hun zijbeken hebben zich esdorpen ontwikkeld, waarvan de wortels in veel gevallen teruggrijpen tot in de prehistorie. Typerend voor dit gebied is dat in de Middeleeuwen vanuit deze esdorpen veel kleine nieuwe nederzettingen zijn ontstaan. Zo zijn Eursinge, Garminge, Mantinge, Balinge en Bruntinge allemaal vanuit Westerbork gesticht. Aan de naamgeving is dat vaak nog te horen. Eursinge betekent 'over de es gelegen' dorp.

In eerste instantie heeft het esdorpenlandschap met het ontginnen van vele woeste gronden een transformatie ondergaan. Belangrijker nog zijn de ruilverkavelingprojecten in dit deel van het gebied die in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw in uitvoering zijn

genomen om grote melkveehouderijen een plaats te bieden. Het traditionele boerenlandschap is daarbij grootschalig op de schop gegaan. Met behulp van fikse rijkssubsidies wordt de ontsluiting verbeterd, worden boerderijen verplaatst en worden de perceel grootte en -vorm aangepast aan de eisen vanuit de landbouwmechanisatie. Er ontstaat een veel rationeler landschap, waarin de oorspronkelijke samenhang tussen dorpen en omgeving op veel plaatsen is verdwenen.

De dorpen hebben hun karakteristieke dorpsstructuur goed behouden. Binnen de esdorpen staan de overwegend traditionele hallehuisboerderijen met hun werkgedeelte, de baander, naar de weg of de brink gericht en met paden naar de es en de hooilanden. De jongere boerderijen staan vaak aan de uitvalswegen en met het woongedeelte naar de weg toe geplaatst. Binnen dit systeem zijn geleidelijk de verdere dorpse functies gegroeid zoals woonhuizen, winkels, scholen en (ambachtelijke) bedrijvigheid.

Ambitie (van toepassing)
Het herkenbaar houden van de grote tijdsdiepte van de bossen rond Hooghalen. Deze tijdsdiepte is te ervaren in zichtbare en niet zichtbare elementen uit de prehistorie, blokvormige ontginningsstructuren.

Binnen het inrichtingsplan is rekening gehouden met de bepalende structuur. Zo is de noklijn van de compensatiewoning gelijk aan de oorspronkelijke verkaveling structuur gepositioneerd. Ook de oorspronkelijke boerderij stond noord-zuid (en haaks op de Smilderweg, deze is later herbouwd gelijk aan de Smilderweg.) Het woongedeelte wordt dus overeenkomstig de wens vanuit het cultuurhistorisch kompas richting de Smilderweg gesitueerd. Het erf blijft transparant met bomen waarmee er zicht op de compensatiewoning komt. Middels de aanplant van hagen en (fruit-) bomen wordt het woongedeelte (noordzijde) geaccentueerd.

Ook bevindt zich aan de overzijde van de weg nog een karakteristiek pand. Dit pand bevindt zich aan de Stationsstraat 1. Het betreft hier een provinciaal monument, te weten de zogeheten ‘wederopbouwboerderij Meijering’. Door het slopen van de voormalige agrarische bebouwing op het perceel Stationsstraat 2 ontstaat langs de Stationsstraat een meer (half)open landschap en dat komt de belevingswaarde van de wederopbouwboerderij ten goede. Deze zal door dit project een verhoging van de ruimtelijke belevingswaarde teweeg gaan brengen.

3.3 Gemeentelijk beleid

3.3.1 Woonplan 2017 – 2021

Het Woonplan geeft het gemeentelijke woonbeleid voor de komende jaren weer. Het Woonplan is een beleidsnota en daarmee richtinggevend voor de toekomst. Wonen is een thema dat steeds in beweging is.

In de kerncluster Beilen (waarin ook Hooghalen valt) wordt een huishoudensgroei voorzien. In de periode 2015 – 2015 een toename van 385 huishoudens, waaronder in de overige kernen (waar Hooghalen onder valt) een toename van 40 huishoudens.

Voor de woningvraag zijn niet alleen ontwikkelingen in leeftijdsopbouw en huishouden samenstelling van belang.
Visie en ambities voor wonen

In Midden-Drenthe is het prettig wonen voor iedereen, nu en in de toekomst. Dat is de visie van de gemeente op het wonen. Om deze visie te kunnen verwezenlijken onderscheiden we vijf belangrijke ambities:

1. Ontwikkeling van de woningvoorraad: bouwen in het ritme van vraag en aanbod.
2. Voldoende betaalbare woningen.
3. Impuls voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bestaande woningen.
4. Onze kernen en wijken zijn én blijven vitaal en leefbaar.
5. Wonen, welzijn, zorg: iedereen kan een leven lang wonen in Midden-Drenthe.

Voorliggend project kan worden gezien als een vorm van kwaliteitsverbetering waarbij landschappelijk ontsierende (agrarische) bebouwing wordt gesaneerd en wordt hergebruikt voor woningbouw. Aangezien er sprake is van een particulier initiatief hoeft de behoefte niet verder aangetoond te worden.

3.3.2 Structuurvisie Midden-Drenthe 2030 "Platteland Leeft!"

In de Structuurvisie Midden-Drenthe (28 juni 2012) is het thema wonen nog eens nader geconcretiseerd. De agenda tot 2030 op het gebied van wonen in deze visie omvat de volgende punten:

Locatie specifieke aanpak van kwaliteitsverbetering in de kernen:

1. Westerbork inbreiden;
2. Smilde en Bovensmilde herstructureren;
3. In Hooghalen is ruimte voor een beperkte uitbreiding van het dorp. De ligging van deze kern nabij de te ontwikkelen Florijn-as in Assen biedt kansen voor het aanbieden van een exclusieve dorpse woonkwaliteit, complementair aan de woonmilieus die binnen Assen reeds aanwezig zijn.

Ter versterking van de vitaliteit van de overige dorpen en buurten is ook daar een beperkte ruimte om te groeien, waarbij de nieuwe woningen vanuit kwalitatief oogpunt van toegevoegde waarde zijn voor de levendigheid in het dorp. De groei past qua ritme en korrel bij de kern;

- Nieuwbouw sluit aan op de woningbehoefte, waarbij flexibiliteit geboden wordt in tijd en doelgroep (= levensbestendig bouwen).
- Vraag naar woningen is nu met name eenpersoonshuishoudens en gezinswoningen voor 'lager' opgeleiden en woningen voor terugkerende jonge gezinnen, waarvan de ouders tijdens studie vertrokken zijn.
- In kleinschalige gebieden herbestemmen van boerderijen tot bij voorbeeld het nieuwe erven concept (= voormalige boerderijen waar burgers bij elkaar op een erf wonen en het landschap eromheen beheren).
- Nieuwbouw van woningen ter compensatie van een bedrijfsbeëindiging in een grootschalig landbouwgebied, in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling, kan plaatsvinden in het nieuwe buurtschap of bij één van de andere kernen.

In de laatste bullet is de ruimte voor ruimte regeling genoemd. Het plan is daarmee passend, immers de compensatiewoning wordt gebouwd in de kern Hooghalen.

3.3.3 Welstandsnota Midden-Drenthe 2018

Het plangebied is opgenomen in de op 1 februari 2018 door de gemeenteraad vastgestelde Welstandsnota Midden-Drenthe 2018. Het project voorziet aan de Stationsstraaat 2 te Hooghalen in het nieuwbouwen van een compensatiewoning. Ten aanzien van welstand kan worden opgemerkt dat het bouwplan na besluitvorming van de omgevingsvergunning voor de bouwactiviteit (artikel 2.1 lid 1.a Wabo) voldoet aan de redelijke eisen van welstand.

4 Hoofdstuk 4 Omgevingsaspecten

Ruimtelijke plannen kunnen van invloed zijn op de omgeving. Anderzijds kan ook de zichtbare en soms niet zichtbare omgeving van invloed zijn op de uitvoerbaarheid van de voorgenomen plannen. In dit hoofdstuk worden de omgevingsfactoren beschreven. Daarnaast wordt per omgevingsfactor beoordeeld wat de invloed op het plan kan zijn.

4.1 Archeologie

In de toelichting moet worden aangegeven hoe het cultureel erfgoed wordt beschermd in relatie tot de wettelijke bepalingen (Wet op de archeologische monumentenzorg) en hoe met het oog op het noodzakelijk onderzoek met het aspect archeologie is omgegaan. Eventuele onderzoeksrapporten moeten als bijlage bij de toelichting worden gevoegd.

Op basis van het geldende bestemmingsplan Hooghalen geldt voor het plangebied een archeologische dubbelbestemming ‘Waarde – Archeologie 3’. Hieronder is dat zichtbaar gemaakt.

Voor deze dubbelbestemming geldt dat onderzoek nodig is bij een ruimtelijke (en daarmee gepaard gaande bodemverstorende activiteit) van meer dan 100 m² én dieper dam 0,30 meter diepte.

Daar waar de compensatiewoning wordt gebouwd is nu sprake van een buitenrijbak. Er is hier sprake van geroerde grond (zie foto’s) en er is daar tevens drainage aangebracht destijds ten behoeve van de paardenbak. De bodem is daar over dat gehele terrein van de paardenbak verstoord en gedraineerd tot minstens 60 – 80 centimeter diepte, zo dik is namelijk het gehele terrein van de paardenbak voorzien van gele grond. Zodoende is geen archeologisch onderzoek nodig.

Er zijn geen significante belemmeringen voor de archeologie. Wel dient aandacht te zijn voor de diepte van de ontgraving tot de vaste bodem, die vermoedelijk dieper ligt dan het huidige niveau. Gezien de strokenfundering wil niet zeggen dat het geheel niet ontgraven wordt. De compensatiewoning is gelegen aan de rand van het AMK -terrein. De kans bestaat dat er hierdoor archeologische sporen aanwezig kunnen zijn. Indien er sporen worden aangetroffen dan dient op grond van de Erfgoedwet art. 5.10 melding te worden gedaan bij bevoegd gezag.

4.2 Bodem

In het bestemmingsplan dient aangegeven te worden wat de kwaliteit van de bodem ter plaatse van het plangebied is. Tevens dient, op basis van de Mor (Ministeriële regeling omgevingsrecht), bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen een rapportage van een recent uitgevoerd verkennend bodemonderzoek toegevoegd te worden. Voor verkennend bodemonderzoek op een locatie wordt de norm NEN 5740 gehanteerd (onderzoeksstrategie voor verkennend bodemonderzoek).

4.2.1 Verkennend bodemonderzoek

Door onderzoeksbureau Klijn is vervolgens een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. Het bij het onderzoek behorende rapport is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd. Hierna volgt een uiteenzetting van het resultaat van het uitgevoerde onderzoek.

Gezien de resultaten van het onderzoek wordt geconcludeerd dat de voor de onderzoekslocatie opgestelde hypothese “verdachte locatie”, juist is. Er zijn immers op de locatie enkele licht tot matig verhoogde gehalten aangetroffen.

Met uitzondering van de van nature aanwezige matig verhoogde gehalten aan zink in het grondwater ter plaatse van peilbuizen 1 en 2 liggen de geconstateerde verhoogde gehalten onder de indexwaarde van 0,5 en/of interventiewaarde en vormen géén aanleiding tot het instellen van een nader bodemonderzoek.

Wel kan worden overwogen om de peilbuizen over een half jaar opnieuw te bemonsteren en de grondwatermonsters te laten analyseren op het gehalte aan zink. Hiermee kan eventueel worden aangetoond dat het matig verhoogde gehalte aan zink in het grondwater een momentopname is geweest.

Op basis van de onderzoeksresultaten bestaan er, vanuit milieuhygiënisch oogpunt gezien, geen belemmeringen ten aanzien van het gebruik van het terrein en de omvorming van agrarische bestemming naar een woonbestemming. Ook bestaan voor de eventuele afgifte van een omgevingsvergunning ten behoeve van de geplande bouwactiviteiten op het terrein geen belemmeringen.

De RUD heeft ingestemd met de resultaten van het verkennend bodemonderzoek.

4.3 Ecologie

De bescherming van plant- en diersoorten is in Nederland geregeld in Wet Natuurbescherming (verder te noemen WNB). Deze wet is op 1 januari 2017 in werking getreden en beschermd ruim 900 soorten in Nederland voorkomende planten- en

diersoorten. Deze wet vervangt de huidige Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet.

4.3.1 *Gebiedsbescherming*

Nationaal Natuurwerk (NNN) en Natura 2000 (N2000)
De onderzochte locatie ligt niet in het NNN en tevens niet in een Natura 2000 gebied.

Weergaven NNN gebied tov plangebied

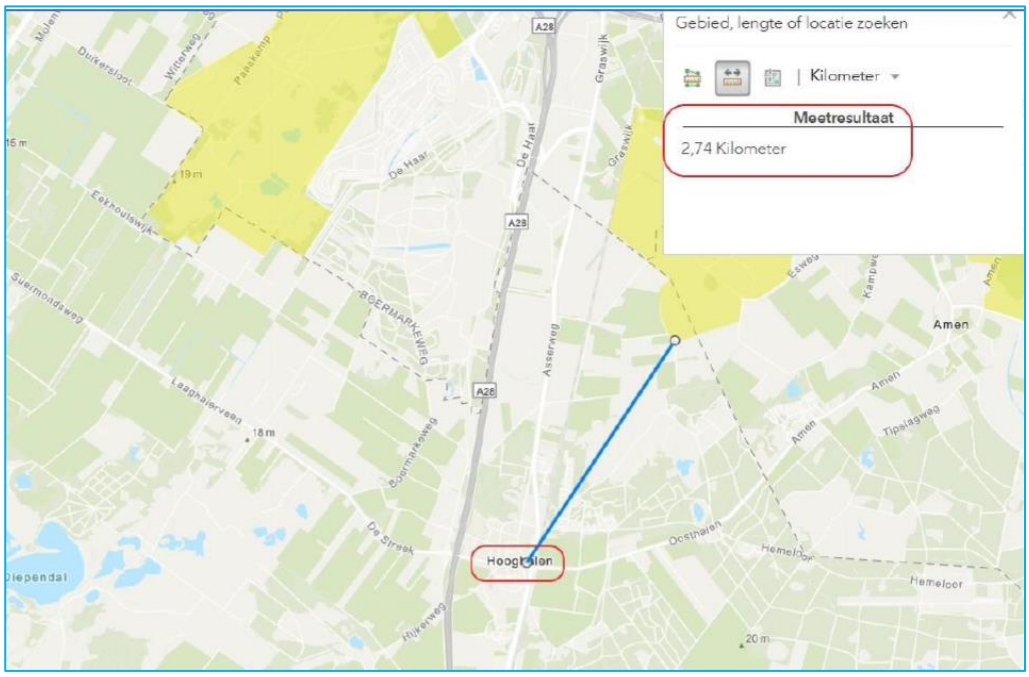

Weergave Natura 2000 gebied tov plangebied

4.3.2 *Soortbescherming*

Artikelen 3.1 tot en met 3.11 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van soorten. De bescherming is opgedeeld in vijf categorieën met soorten:

- Vogels met jaarrond beschermde nesten;
- Overige vogels;

- Soorten van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I);
- Overige soorten die op nationaal niveau beschermd zijn en waarvoor provinciaal geen vrijstelling geldt;
- Overige soorten die op nationaal niveau beschermd zijn, maar waarvoor provinciaal wel een vrijstelling geldt.

Voor vogels geldt dat er twee categorieën zijn: de vogels met jaarrond beschermde nesten (o.a. Huismus, Gierzwaluw en Buizerd) en de overige broedvogels. Vogels met jaarrond beschermde nesten hebben een strikte beschermingsstatus binnen de Wet natuurbescherming. Van overige broedvogels zijn hun nesten alleen tijdens de broedseizoen beschermd (periode van nestbouw, eileg, broeden en voeren van de jongen op het nest). Voor soorten van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn zijn in artikel 3.5 verboden vastgelegd (o.a. verboden om dieren te doden en voortplantings- of rustplaatsen te vernielen) en geldt een strikte beschermingsstatus. Soorten die op nationaal niveau beschermd zijn, kunnen ingedeeld worden in twee categorieën. Provincies mogen besluiten om bepaalde soorten vrij te stellen van bescherming in het kader van ruimtelijke ingrepen, beheer en onderhoud. In de meeste provincies geldt - onder andere voor ruimtelijke ontwikkelingen - een vrijstelling voor een selectie van zoogdieren en amfibieën. Voor de overige soorten gelden vergelijkbare verboden (zie artikel 3.10) als voor soorten van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en geldt eveneens een strikte beschermingsstatus.

Voor het overtreden van verbodsartikelen bij ruimtelijke ingrepen is het noodzakelijk om ontheffing aan te vragen bij bevoegd gezag (veelal de provincie waarbinnen de ingreep of activiteit plaatsvindt). Voor het verkrijgen van een ontheffing dient een uitgebreide rapportage opgesteld te worden waarin o.a. wordt aangegeven hoe gezorgd wordt dat schade tot een minimum beperkt blijft en of compenserende maatregelen aan de orde zijn.

In het kader van de ruimte voor ruimte worden (agrarische) bebouwing gesloopt. De kans bestaat dat door de sloop van de panden geschikt leefgebied verloren gaat van middels de Wet Natuurbescherming (Wnb) beschermde plant- of diersoorten. Zodoende is door Alcedo Natuurprojecten een ecologische quickscan (projectnummer 2019-043) uitgevoerd. De bij het onderzoek behorende rapportage is als bijlage bij dit bestemmingsplan gevoegd.

Op basis van deze quickscan is het volgende geconcludeerd:
- Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogels aangetroffen;
- Vervolgonderzoek op basis van kennisdocument huismus is niet noodzakelijk:
- Het wordt niet noodzakelijk geacht vervolgonderzoek uit te laten voeren volgens het vleermuisprotocol 2017, omdat kan worden uitgesloten dat er ter plaatse vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn van gebouw- of boom-bewonende vleermuissoorten;
- Er gaat geen foerageergebied van vleermuizen verloren en er zullen geen vliegroutes van vleermuizen worden doorsneden;
- Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren aangetroffen;
- Het is niet noodzakelijk om voor de voorgenomen plannen een ontheffing in het kader van de Wnb aan te vragen bij de Provincie Drenthe;
- Het is noodzakelijk om voor de voorgenomen plannen een Aerius calculatie uit te laten voeren omdat de onderzochte locatie op minder dan 3 kilometer afstand van N2000 gebied ligt.

Op basis van deze quickscan wordt het volgende geadviseerd:

- Voer de sloopwerkzaamheden uit buiten het broedseizoen (datumgrenzen broedseizoen: 15 maart – 15 juli);
- Gezien de aanwezigheid van soorten als huismus, spreeuw en boerenzwaluw, verdient het aanbeveling om natuur-inclusief te bouwen en ook voor deze soorten voorzieningen aan te brengen in de nieuwbouw. Bij voorkeur door het plaatsen van nestkasten of het aanbieden van kunstnesten op geschikte nestlocaties. Zodoende kan de biodiversiteit ter plaatse verder worden vergroot;
- Ook het plaatsen van nestkasten voor holenduif wordt aanbevolen. Deze kunnen worden opgehangen in de eiken die in het weiland staan;
- Ook het plaatsen van enkele vleermuiskasten wordt van harte aanbevolen;
- Voorts wordt aanbevolen om voor de beplanting rondom de nieuwbouw inheems en gebiedseigen plantgoed te gebruiken en/of oude landschapselementen te herstellen.

De aanbevelingen uit het ecologisch onderzoek zijn onder de aandacht gebracht bij de initiatiefnemer en deze heeft aangegeven rekening te gaan houden met de inrichting van het erf en de nieuwbouw.

4.3.3 Stikstofdepositie

Woningbouwplannen of vergelijkbare projecten kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie ter plaatse van stikstofgevoelige habitattypen in een Natura 2000-gebied. Deze toename van de stikstofdepositie kan het gevolg zijn van bouwwerkzaamheden in de aanlegfase (bijvoorbeeld als gevolg van de aanvoer van bouwmaterialen naar en grondverzet op de bouwplaats) en de gebruiksfase.

Voor het plan is door Agriplaza Bouwadvies een zogeheten Aerius-berekening uitgevoerd. De berekening en de bijbehorende toelichting zijn als bijlage bij dit bestemmingsplan gevoegd. Hierna de conclusie van het uitgevoerde onderzoek.

Gelet op de beperkte omvang , de aard van het project en de depositieberekening kan geconcludeerd worden dat het plan niet zal leiden tot een toename van de stikstofdepositie in de kritische gebieden en dat het daarom duidelijk is dat deze in redelijkheid, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied niet kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. Ofwel: het is voldoende duidelijk dat de toename van stikstofdepositie op gebieden waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden ten hoogste 0,00 mol/hectare/jaar is.

Er is sprake van een uitvoerbaar initiatief in het kader van de Wet natuurbescherming.

4.4 Fysieke en externe veiligheid

Het aspect externe veiligheid bestaat uit verschillende onderdelen. Externe veiligheid gaat onder andere over buisleidingen (geregeld in het Besluit externe veiligheid buisleidingen), het transport van gevaarlijke stoffen over bepaalde transportassen (geregeld in het Besluit externe veiligheid transportroutes), de opslag van explosieven (geregeld in het Bestluit algemene regels ruimtelijke ordening) en het Bevi. Het Besluit

externe veiligheid inrichtingen richt zich primair op inrichtingen zoals bedoeld in de Wet milieubeheer. In artikel 2, lid 1 van het Bevi staan de inrichtingen genoemd waarop het besluit van toepassing is.

Het project voorziet in het toevoegen van een woning op het perceel Stationsstraat 2 te Hooghalen. Een woning is aan te merken als een (beperkt) kwetsbaar object.

Zorgvuldigheid halve is de risicokaart Drenthe geraadpleegd. Daaruit blijkt dat in de nabije omgeving geen Bevi-inrichtingen, buisleidingen, route gevaarlijke stoffen etc. aanwezig zijn. Onderstaand een weergave van de risicokaart voor de locatie.

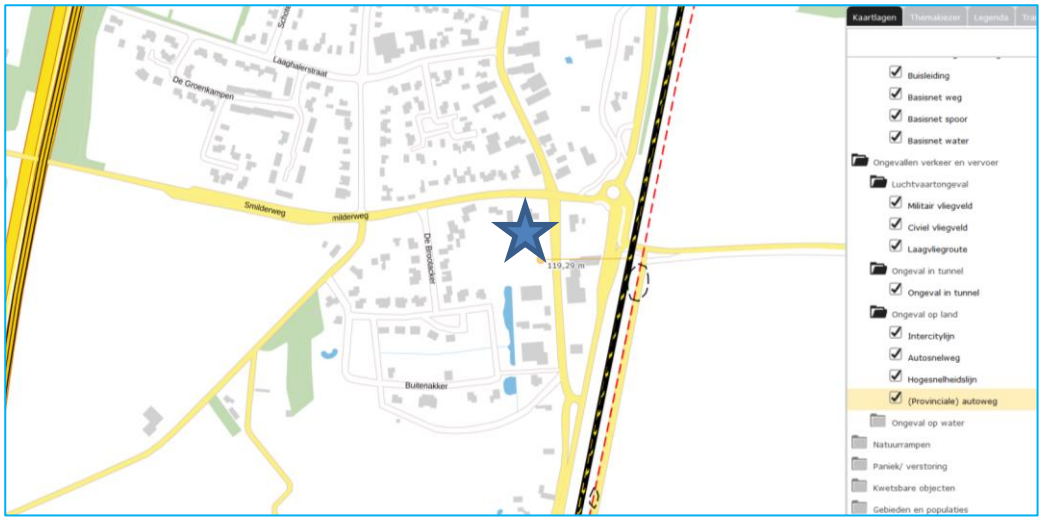

4.4.1.1 *Bevi-inrichtingen binnen en buiten het plangebied*

Binnen en buiten het plangebied zelf bevinden zich geen Bevi-inrichtingen en/of bedrijven die invloed hebben op het plangebied.

4.4.1.2 *Buisleidingen*

Op een afstand van circa 130 meter ten oosten van de te bouwen woning bevindt zich een hogedrukgasleiding van de Gasunie. Deze leiding heeft een diameter van circa 6 inch en een maximale werkdruk van 40 bar. Deze buisleiding heeft een zogeheten ‘inventarisatieafstand’ van circa 70 meter afstand aan weerszijden van de leiding. De locatie van de te bouwen compensatiewoning bevindt zich buiten deze afstand, zodat er geen nader onderzoek nodig is voor deze gasleiding.

4.4.1.3 *Routes (gevaarlijke stoffen)*

Op een afstand van circa 120 meter ten oosten van de te bouwen woning bevindt zich de spoorlijn Zwolle – Groningen. Rond het spoor is bij Hooghalen geen veiligheidszone aanwezig, omdat de referentiewaarde kleiner is dan 0,3 maal de oriëntatiewaarde (groepsrisico). Er hoeft geen onderzoek plaats te vinden voor dit aspect. De A28 ligt op een te grote afstand om van invloed te zijn.

4.4.1.4 *Hoogspanningsleidingen*

Er bevinden zich geen hoogspanningsmasten in de nabijheid van het plangebied.

4.4.1.5 Conclusie

Er is geen belemmering vanuit het aspect externe veiligheid te verwachten. Nader onderzoek naar externe veiligheid is niet nodig.

4.5 Geluid

De eventuele verplichting tot uitvoering van een akoestisch onderzoek is vastgelegd in de Wet geluidhinder (Wgh). De Wgh bevat geluidnormen en richtlijnen over de toelaatbaarheid van geluidniveaus als gevolg van rail- en wegverkeerslawaai, industrielawaai en luchtvaartlawaai. De Wgh geeft aan dat een akoestisch onderzoek moet worden uitgevoerd bij het voorbereiden van de vaststelling van een bestemmingsplan, indien het plan een geluidgevoelig object mogelijk maakt binnen een geluidszone van een bestaande geluidsbron of indien het plan een nieuwe geluidsbron mogelijk maakt. Een eventueel akoestisch onderzoek moet uitwijzen of de wettelijke voorkeursgrenswaarde bij geluidgevoelige objecten wordt overschreden en zo ja, welke maatregelen nodig zijn om aan de voorkeursgrenswaarde te voldoen.

De te bouwen compensatiewoning is te beschouwen als een nieuw geluidsgevoelig object. Op onderstaande geluidskaart op basis van de Atlas van de Leefomgeving blijft dat de nieuwe woning wordt gebouw in een zone waar de maximale geluidsbelasting op de gevel circa 60 dB kan bedragen, hetgeen een hogere waarde is dan de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB.

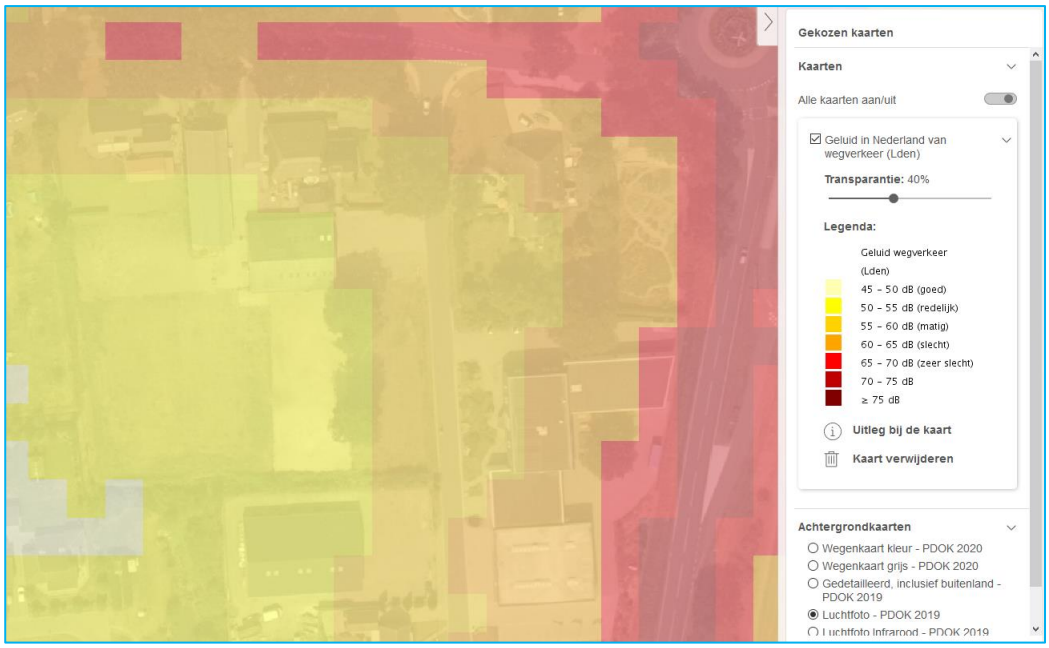

Er is een akoestisch onderzoek nodig om de exacte geluidbelasting te berekenen en eventueel een hogere grenswaarde af te moeten geven.

4.5.1 Akoestisch onderzoek

Door onderzoeksbureau Geluidmeesters is een akoestisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoeksrapport is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd. Hierna volgen de resultaten van het onderzoek.

Wegverkeerslawaai:
De locatie is gelegen binnen de wettelijke geluidzone van de Oude Provincialeweg en de Smilderweg. De Stationsstraat is niet wettelijk gezoneerd omdat deze weg een snelheidsregime heeft van 30 km/uur. Uit de resultaten blijkt dat alle wegvakken voldoen aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB Lden.

Railverkeerslawaai:
De locatie is gelegen binnen de wettelijke geluidzone van het spoortraject “Assen-Zwolle”. Uit de resultaten blijkt dat de voorkeursgrenswaarde van 55 dB Lden op slechts één gevel met ten hoogste 3 dB wordt overschreden. Daarmee wordt voldaan aan de (ontheffingswaarde) van ten hoogste 68 dB Lden. Het treffen van maatregelen om de geluidbelasting te reduceren zijn gelet op de omvang van het project niet doelmatig. Het bevoegd gezag wordt verzocht hogere waarden vast te stellen.

Industrielawaai “bedrijven”:
In de directe omgeving zijn bedrijven van derden gelegen. Deze zijn gevestigd ten zuiden (Uitzendkoning) en oosten (Bakker Elektrotechniek) van de te realiseren woning.

Beide bedrijven voldoen aan de afstandseisen uit de VNG-Reeks ‘Bedrijven en Milieuzonering’. Daarmee zijn er vanuit ruimtelijk oogpunt geen akoestische belemmeringen geconstateerd om de woning te realiseren.

Naast het ruimtelijke spoor dient ook beoordeeld te worden of de bedrijven “Uitzendkoning” en “Bakker Elektrotechniek”, door de realisatie van de woning, niet in hun functioneren worden beperkt. Uit onderzoek blijkt dat zowel de optredende langtijdgemiddelde beoordelingsniveaus (LAr,LT) als de optredende maximale geluidniveaus (LAmax) van Bakker Elektrotechniek als de Uitzendkoning voldoen aan de geluidvoorschriften uit het Activiteitenbesluit milieubeheer. De bedrijven worden dan ook door de realisatie van de woning niet belemmerd.

Cumulatie:
Om vast te stellen of sprake is van een acceptabel woon- en leefklimaat, en het vaststellen van hogere waarden, dient naast de separate geluidbronnen ook rekening te worden gehouden met de cumulatieve effecten.

Uit de resultaten blijkt dat ter plaatse van drie gevels sprake is van een omgevingskwaliteit van redelijk tot goed. Aan de geluidluwe zijde, met de kwalificatie goed, is de achtertuin van de te realiseren woningen gesitueerd. Slechts één gevel heeft de kwalificatie matig. Dit betreft de voorgevel waarvoor met betrekking tot railverkeerslawaai een hogere waarde vastgesteld moet worden. Deze gevel zal dusdanig worden geïsoleerd dat inpandig voldaan kan worden aan het wettelijk vereiste ruimteniveau van 33 dB (eis nieuwbouw Bouwbesluit).

De gecumuleerde geluidbelasting is voor de ligging binnen een omgevingstype ‘gemengd gebied’ als acceptabel woon- en leefklimaat aan te merken.

4.5.2 Beoordeling akoestisch onderzoek door RUD

Voor het industrie- en wegverkeerslawaai gelden geen beperkingen. Er is vanwege raillawaai een hogere waarde nodig van 58 dB. Dat betekent dat er een besluit tot hogere waarde genomen zal moeten worden. Een bouwakoestisch onderzoek is noodzakelijk en moet ter beoordeling aan de RUD worden voorgelegd. De gecumuleerde geluidsbelasting is gezien het omgevingstype "gemengd gebied" als acceptabel woon- en leefklimaat aan te merken. De woning zal moeten voldoen aan het bouwbesluit waarbij maximaal 33 dB geldt voor de geluidsgevoelige binnenruimten.

4.6 Luchtkwaliteit

Op 15 november 2007 is het onderdeel luchtkwaliteit van de Wet milieubeheer in werking getreden. Kern van de wet is het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).

Projecten die 'niet in betekende mate' (nibm) van invloed zijn op de luchtkwaliteit hoeven niet meer getoetst te worden aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit. In de AMvB-nibm zijn de criteria vastgelegd om te kunnen beoordelen of voor een project sprake is van nibm.

Zo is een project waarbij in totaal 1.500 woningen aan één ontsluitingsweg worden gebouwd nog aangemerkt als een Nibm-project. Voorliggend project blijft ruimschoots onder deze drempelnorm. Nader onderzoek naar luchtkwaliteit is niet nodig.

4.7 Milieu(hinder)

Nieuwe functies kunnen milieuhinderlijk zijn voor omringende woningen dan wel bedrijven. Er dient een beoordeling plaats te vinden of de nieuwe functie wel milieu hygiënisch inpasbaar is. Daartoe is beoordeeld hoe het bestemmingsplan zich verhoudt tot hetgeen is verwoord in de VNG-Reeks 'Bedrijven en Milieuzonering' en is daaraan getoetst en gemotiveerd.

De (indicatieve) lijst "Bedrijven en Milieuzonering 2009", uitgegeven door de Vereniging Nederlandse gemeenten, geeft weer wat de richtafstanden zijn voor milieubelastende activiteiten. In deze publicatie worden de indicatieve richtafstanden gegeven voor de vier ruimtelijk relevante milieuaspecten geur, stof, geluid en gevaar.

Bij het bepalen van de richtafstanden wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten:
- het betreft gemiddeld moderne bedrijfsactiviteiten met gebruikelijke productieprocessen en voorzieningen;
- de richtafstanden hebben betrekking op de omgevingstypen 'rustige woonwijk' en 'rustig buitengebied';
- de richtafstanden bieden in beginsel ruimte voor normale groei van de bedrijfsactiviteiten;
- bij activiteiten met ruimtelijk duidelijk te onderscheiden deelactiviteiten kunnen deze activiteiten desgewenst als afzonderlijk te zoneren activiteiten worden beschouwd, bijvoorbeeld bij de ligging van de activiteit binnen zones met een verschillende milieucategorie.

De gegeven richtafstanden zijn in het algemeen richtafstanden en geen harde afstandseisen. Ze moeten daarom gemotiveerd worden toegepast. Dit betekent dat geringe afwijkingen in de lokale situatie mogelijk zijn. Het is aan te bevelen deze afwijkingen te benoemen en te motiveren.

Van belang is om na te gaan welke functies of bedrijven zich rondom het plangebied bevinden, daartoe hierna een weergave van de geldende verbeelding van het bestemmingsplan.

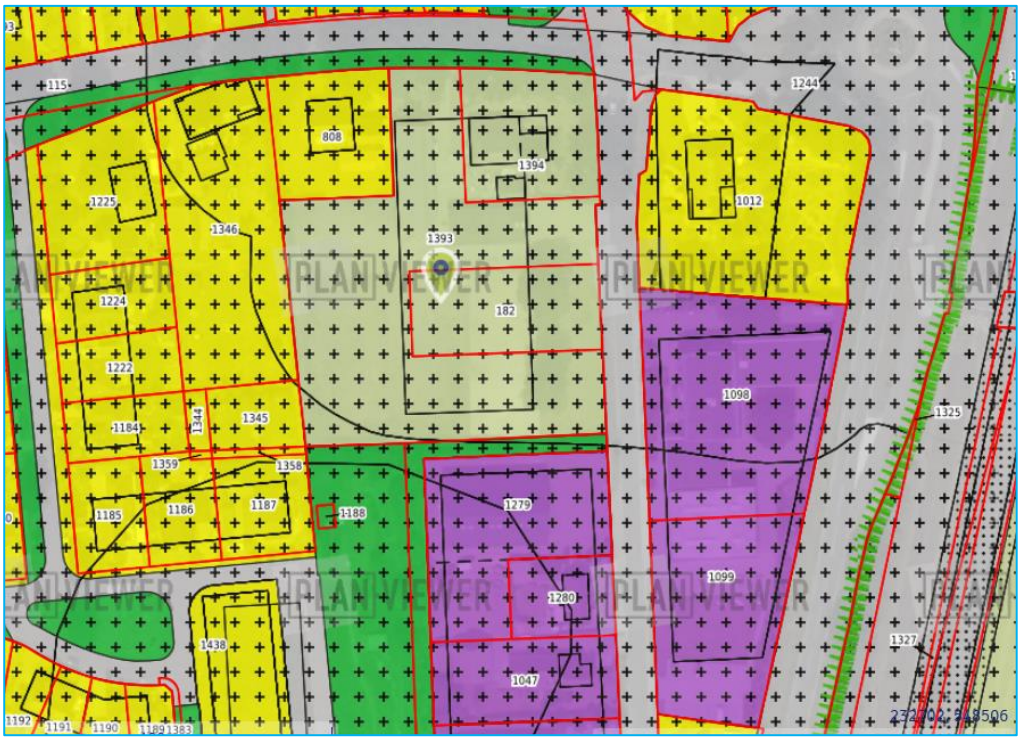

Aan de westkant bevinden zich woonbestemmingen. Aan de zuid- en zuidoost kant van de te bouwen compensatiewoning bevinden zich bedrijvenbestemmingen. Het gaat hier om lichte bedrijfsbestemmingen waar bedrijvigheid tot en met de milieucategorie 2 zijn toegestaan. Aangezien hier sprake is van een omgevingstype ‘gemengd gebied’ geldt voor deze bedrijfsbestemmingen een grootste normafstand van 10 meter. De te bouwen woning wordt op grotere afstand gebouwd van deze bedrijfsbestemmingen dan 10 meter, zodat er geen milieuhinder te verwachten is.

4.8 Watertoets

Op 28 september 2020 is de watertoets uitgevoerd. Het plangebied bevindt zich binnen het beheersgebied van het waterschap Hunze en Aa’s. De aanmelding heeft ertoe geleid dat de korte procedure wordt doorlopen. Dit houdt in dat via de digitale watertoets deze standaard waterparagraaf wordt verstrekt, met voor het plan relevante adviezen.

In de waterparagraaf (+ bijlage) dient het door het waterschap afgegeven advies te zijn verwoord. Bij het afwijken van het wateradvies, dient er door de gemeente een onderbouwing te zijn opgenomen die tot het afwijken van het wateradvies heeft geleid.

In de definitieve uitgangspuntennotitie (onderdeel 1) zijn plan specifieke en aanvullende uitgangspunten (adviezen) opgenomen voor dit plan. De verdere opbouw van dit document bestaat uit 5 thema`s; waterveiligheid, waterkwantiteit, waterkwaliteit, aanvullende belangen waterschap en gerelateerde belangen van derden. Per thema is voor dit plan relevante informatie opgenomen en zijn uitgangspunten opgesteld.

Waterveiligheid
Waterveiligheid betreft het voorkomen, zo mogelijk uitsluiten, van levensbedreigende overstromingsrisico's voor mens en dier en het voorkomen van schade aan have en goed. Risico's die met name zullen optreden bij de doorbraak van een zeekering (primaire kering) of boezemkade (secundaire kering). Binnen dit thema zijn, indien van toepassing, alle belangen beschreven die vanwege de waterveiligheid extra bescherming genieten of anderzijds van belang zijn voor de waterveiligheid.

Doorwerking naar het plan thema waterveiligheid
Binnen het plangebied is geen sprake van zeekeringen of boezemkades waarmee rekening gehouden moet worden, zodat het thema waterveiligheid geen doorwerking heeft richting het plan.

Waterkwantiteit
Het waterschap heeft als taak de zorg voor voldoende water in droge perioden als de afvoer in perioden van overvloed. Een vergrote kans op wateroverlast of watertekort dient dus voorkomen te worden. Binnen dit thema zijn, indien van toepassing, de voor dit plan gerelateerde belangen beschreven die in meer of mindere mate de waterkwantiteit beïnvloeden. Wateroverlast vanuit het oppervlaktewater moet in ieder geval zoveel mogelijk voorkomen worden. Overtollig grond- en hemelwater dat tot afvoer komt volgt de trits ; "vasthouden, bergen, afvoeren".

Doorwerking naar het plan thema waterkwantiteit
Ten opzichte van de bestaande situatie is er sprake van een afname aan bebouwing en agrarische erfverharding. In de nieuwe situatie komt er aanzienlijk meer groen in het plangebied terug. Dit groen zorgt er tevens voor dat schoon hemelwater op eigen terrein kan infiltreren en vastgehouden kan worden. Er wordt voldaan aan het principe van ‘vasthouden, bergen, afvoeren’.

Waterkwaliteit
Om de waterkwaliteit te waarborgen heeft het waterschap de zorg voor het realiseren van schoon en ecologisch gezond water, waarin systeem-specifieke dieren en planten voorkomen. In de eerste plaats is dit van belang voor de grotere beken, kanalen en meren waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld voor aangewezen waterlichamen. Daarnaast is een goede waterkwaliteit van belang voor het recreatief medegebruik als zwemmen en kanoën en voor het stelsel van kleinere watergangen voor water aan- en afvoer. In dit thema zijn, indien van toepassing, alle voor dit plan specifieke waterschapsbelangen beschreven die impact hebben op de waterkwaliteit.

Vervuiling van het oppervlaktewater moet in ieder geval zoveel mogelijk voorkomen worden. Om deze reden vraagt het waterschap op de toepassing van uitlogende materialen zoveel mogelijk te beperken en om vervuiling door bedrijfsmatige activiteiten te voorkomen. Afstromend hemelwater dat vervuild is geraakt moet zo veel mogelijk

gescheiden worden afgevoerd, of moet worden gezuiverd. Dit volgt de trits ; "schoonhouden, scheiden, zuiveren".

Doorwerking naar het thema waterkwaliteit
Initiatiefnemer heeft aangegeven geen gebruik te gaan maken van uitlogende materialen. Verder zal het vrijkomende schone hemelwater qua afvoer ervan gaan afvoeren op de aanwezige sloot.

Aanvullende waterschapsbelangen
Onder dit thema zijn, indien van toepassing, een aantal onderwerpen opgenomen die mogelijk een belang raakt voor het waterschap of die van gerelateerde partners. Dit betreft enerzijds locatie specifieke eigenschappen die in een toekomstige situatie de effecten op het waterbeheer kunnen vergroten. Anderzijds kunnen ook watergerelateerde gebiedseigenschappen zijn opgenomen buiten de jurisdictie van het waterschap, maar die wel indirect de belangen van het waterbeheer raken.

Verdere betrokkenheid waterschap
Voor alle voor dit plan relevante watergerelateerde onderwerpen zijn in dit document adviezen opgenomen. Voor de verdere procedurele afhandeling van de watertoets is het niet nodig om het waterschap te betrekken indien rekening wordt gehouden met deze adviezen. Bij planwijzigingen die de uitkomst van de digitale watertoets zouden kunnen veranderen, moet deze toets opnieuw doorlopen worden. Het waterschap kan altijd geraadpleegd worden voor overleg en nadere uitleg.

4.9 M.e.r-beoordeling

De milieueffectrapportage is een hulpmiddel om bij diverse procedures het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven. De m.e.r.-procedure is gekoppeld aan de 'moederprocedure'. Dit is de procedure op grond waarvan de besluitvorming plaatsvindt, bijvoorbeeld de bestemmingsplanprocedure (wijzigingsplanprocedure), of een milieuvergunningsprocedure.

In het Besluit m.e.r., bijlage D, onder artikel 11 (Woningbouw, Stedelijke ontwikkeling, Industrieterreinen) staat onder artikel 11.3 genoemd dat een m.e.r-beoordeling moet plaatsvinden in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op de aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject (met inbegrip van winkelcentra of parkeerterreinen): indien:
- De oppervlakte een aaneengesloten gebied betreft van 100 hectare en groter dan 2000 woningen betreft.

Qua aard, omvang en ligging is voorliggend ruimtelijk plan niet gelijk te stellen aan de betreffende en omschreven activiteit zoals bedoeld in het Besluit m.e.r..

Uit deze effectbeoordeling van hoofdstuk 4 van voorliggende toelichting blijkt dat er **geen significant negatieve milieueffecten** te verwachten zijn bij uitvoering van de voorgenomen activiteit. De conclusie is dan ook dat voor de gekozen procedure er *geen* m.e.r.-plicht geldt en er dus *geen* milieueffectenrapportage hoeft te worden opgesteld.

5 Hoofdstuk 5 Economische uitvoerbaarheid

De kosten die gemoeid zijn met het opstellen van het bestemmingsplan zijn voor rekening van initiatiefnemers. Tevens wordt tussen de gemeente en de initiatiefnemer een planschadeovereenkomst gesloten.

6 Hoofdstuk 6 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

In deze paragraaf worden, wanneer deze beschikbaar zijn en indien noodzakelijk, de resultaten van het overleg op grond van artikel 3.1.1. Besluit ruimtelijke ordening uiteengezet. Ook de resultaten van de inspraak dan wel ter visie legging worden hier uiteengezet wanneer deze beschikbaar is.

Vooroverleg
Vanuit het wettelijke vooroverleg heeft de provincie Drenthe gereageerd dat men graag nog meer aandacht opgenomen wil zien in het plan ten aanzien van aanwezige cultuurhistorische waarden. In het ontwerp-bp is daar meer aandacht aan besteedt.

Ontwerpbestemmingsplan
Het ontwerpbestemmingsplan heeft, met de daarbij behorende stukken, gedurende zes weken ter inzage gelegen. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

7 Hoofdstuk 7 Juridische vormgeving

7.1 Algemeen

Het bestemmingsplan regelt de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden van de gronden binnen het plangebied. De wijze waarop deze regeling juridisch kan worden vormgegeven, wordt in grote lijnen bepaald door de op 1 juli 2008 in werking getreden Wet ruimtelijke ordening, en door het daarbij behorende Besluit ruimtelijke ordening en de Regeling standaarden ruimtelijke ordening 2012, zoals deze per 1 oktober 2012 in werking is getreden. De verbeelding dient in samenhang met de planregels te worden gelezen.

In de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) met bijbehorend Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro) heeft het bestemmingsplan een belangrijke rol als normstellend instrument voor het ruimtelijk beleid van gemeenten, provincies en het rijk. In de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening (hierna Rsro) is vastgelegd dat de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (hierna SVBP2012) de norm is voor de vergelijkbaarheid van bestemmingsplannen. Naast de SVBP2012 zijn ook het Informatiemodel Ruimtelijke Ordening (hierna IMRO2012) en de Standaard Toegankelijkheid Ruimtelijke Instrumenten (hierna STRI2012) normerend bij het vastleggen en beschikbaar stellen van bestemmingsplannen.

Conform Wro en Bro wordt een bestemmingsplan met de daarbij behorende toelichting in digitale geautoriseerde bronbestanden vastgelegd en in die vorm vastgesteld. Daarnaast kent de Wro een papieren versie van (hetzelfde) bestemmingsplan. Indien de inhoud van digitale stukken tot een andere uitleg leidt dan de stukken op papier, dan is de digitale inhoud beslissend. Het bestemmingsplan is daarmee een digitaal juridisch authentiek document. De informatie die is vastgelegd in het plan moet in elektronische vorm volledig toegankelijk en raadpleegbaar zijn. Dit wordt de digitale verbeelding genoemd.

De SVBP2012 geeft normen voor de opbouw van de planregels en voor de digitale verbeelding van het bestemmingsplan. De standaard heeft geen betrekking op de toelichting van het bestemmingsplan. Er worden geen normen gesteld omtrent de vormgeving en inrichting van de analoge weergave van het bestemmingsplan. De SVBP2012 heeft ook geen betrekking op de totstandkoming van de inhoud van een bestemmingsplan. Dit is de verantwoordelijkheid van het bevoegde gezag. In de SVBP2012 is wel aangegeven hoe de inhoud van een bestemmingsplan digitaal moet worden weergegeven.

De SVBP2012 geeft bindende standaarden voor de opbouw en de verbeelding van het bestemmingsplan. De verbeelding en planregels van dit bestemmingsplan zijn opgesteld conform deze standaarden.

7.2 Toelichting op de Toelichting

De informatie die is vastgelegd in het plan moet in elektronische vorm volledig toegankelijk en raadpleegbaar zijn. Dit wordt de digitale verbeelding genoemd.
De digitale verbeelding is de verbeelding van het bestemmingsplan in een interactieve raadpleegomgeving, waarin alle relevante bestemmingsplaninformatie wordt getoond: de combinatie van (plan)kaart en regels met de toelichting.

Een raadpleger van het bestemmingsplan moet alle relevante bestemmingsplaninformatie op eenvoudige wijze voor ogen kunnen krijgen. De relevante bestemmingsplaninformatie heeft betrekking op de bestemmingen, dubbelbestemmingen en aanduidingen met bijbehorende regels in het bestemmingsplan. Voor zowel bestemmingen als aanduidingen geldt, dat deze zonder interactie zichtbaar moeten zijn in de digitale verbeelding. Uit interactie met de digitale verbeelding blijkt dan de inhoud van de bestemming en/of aanduiding.

7.3 Toelichting op de planregels

De inrichting van de planregels is deels voorgeschreven door de SVBP2012. De groepering van de planregels, de naamgeving van een aantal planregels en zelf de inrichting van bestemmingen is deels bepaald door de ministeriële regeling. Een aantal planregels is zelfs geheel voorgeschreven: het overgangsrecht, de anti-dubbeltelregel en de slotregel. De regels zijn standaard ingedeeld in vier hoofdstukken. Bij elke planregel (elk artikel) wordt hieronder een nadere toelichting gegeven.

Toelichting Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 : Begrippen
De begripsbepalingen in artikel 1 zijn noodzakelijk bij de interpretatie van de regels. In dit artikel worden de begrippen gedefinieerd, die in de regels worden gehanteerd. De begrippen die hierin zijn opgenomen zijn terug te vinden in de bestemmingsbepalingen. Bij de toetsing aan het bestemmingsplan wordt uitgegaan van de in dit artikel aan de betreffende begrippen toegekende betekenis. Voor zover geen begrippen zijn gedefinieerd wordt aangesloten bij het normaal spraakgebruik.
Met uitzondering van de eerste twee begrippen (plan en bestemmingsplan) zijn de begrippen alfabetisch gerangschikt. De begrippen zijn zoveel mogelijk gebaseerd op vaste jurisprudentie. In de loop der tijd hebben de meeste begrippen zich ontwikkeld tot een standaard, waarvan ook in dit bestemmingsplan gebruik is gemaakt.

Artikel 2 : Wijze van meten
De bepalingen over de wijze van meten zijn in artikel 2 opgenomen. Dit artikel geeft aan hoe de hoogte- en andere maten die bij het bouwen in acht genomen dienen te worden, gemeten moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 : Agrarisch met waarden
Voor de bestemming "Agrarisch met waarden" geldt in beginsel dat de gronden zijn bedoeld voor het uitoefenen van grondgebonden agrarische (bedrijfs)activiteiten en voor cultuurgrond. Daarnaast staat het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuurlijke geomorfologische en cultuurhistorische waarden van het landschap (bijvoorbeeld natuur- en landschapselementen) voorop. Ook de natuurontwikkeling, het agrarisch natuurbeheer en het extensief dagrecreatief medegebruik zijn van belang.

Artikel 4 : Wonen
De bestemming ‘Wonen’ is toegekend aan de gronden die in hoofdzaak bestemd zijn voor wonen. De verbeelding geeft bouwvlakken weer die primair zijn afgestemd op de aanwezige situatie. Binnen de daarvoor aangegeven ruimte op de verbeelding zijn

zekere ontwikkelingsmogelijkheden. De hoofdgebouwen dienen binnen het aangegeven bouwvlak te worden gebouwd.

De woonfunctie mag bij recht - onder voorwaarden - gecombineerd worden met een beroepsactiviteit aan huis: een beroep dat in of bij een woonhuis met behoud van de woonfunctie kan worden uitgeoefend en dat is gericht op het verlenen van diensten. Door middel van een ontheffing is een aan-huis-verbonden bedrijfsactiviteit mogelijk (zie bijlage 1 van de regels). Nevenactiviteiten (in de vorm van productiegebonden) detailhandel is binnen deze bestemming uitgesloten.

Artikel 5 Wonen – Voormalige boerderijen
Binnen deze bestemming zijn de regels opgenomen binnen welke voorwaarden (hoogten, maatvoeringen e.d.) de woning mag worden gebouwd.

Artikel 6 : Waarde – Archeologie 3
De gronden zijn, naast het bepaalde in de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen (basisbestemmingen), tevens bestemd voor het behoud van archeologische waarden. Deze aanvullende bestemming is gekoppeld aan een aanlegvergunningenstelsel, alsmede aan de bouw- en sloopvergunningen. Ingrepen die het bodemarchief kunnen schaden, worden in deze gebieden afgeraden

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 : Anti-dubbeltelbepaling
Deze regel is geheel voorgeschreven door het Besluit ruimtelijke ordening (in artikel 3.2.4 Bro). Deze standaardbepaling strekt ertoe te voorkomen dat van ruimte die in een bestemmingsplan voor de realisering van een bepaald gebruik of functie mogelijk is gemaakt, na realisering daarvan, ten gevolge van feitelijke functie- of gebruiksverandering van het gerealiseerde, nogmaals zou kunnen worden gebruik gemaakt.

Artikel 8 : Algemene gebruiksregels
In deze regels wordt expliciet weergegeven welk gebruik van gronden en gebouwen in strijd is met het bestemmingsplan.

Artikel 9 : Algemene aanduidingsregels
Het plangebied ligt onder invloed van de zone van de radiotelescoop gelegen in de boswachterij Hooghalen. Met name hoge bebouwing en gemotoriseerd verkeer kunnen daarop van invloed zijn. Via de aanvullende regeling wordt daar rekening mee gehouden.

Artikel 10 : Algemene afwijkingsregels
In dit artikel zijn de algemene afwijkingsregels geformuleerd en is zichtbaar met welke afwijkingen binnen het plan het bevoegd gezag, onder genoemde voorwaarden, mee wenst te werken aan (kleinschalige) afwijkingen van het bestemmingsplan.

Artikel 11 : Algemene wijzigingsregels
Het plan bevat voor een aantal gevallen mogelijkheden om bestemmingen te wijzigen binnen de in de regels aangegeven grenzen. Het kan hierbij gaan om een algemene wijzigingsbevoegdheid voor de hele bestemming, dan wel een specifieke bevoegdheid

voor een bepaald gebied. In dit laatste geval zal worden verwezen naar een aanduiding in de verbeelding.

Artikel 12 : Overige regels
Hierin krijgen regelingen die betrekking hebben op de afstemming op andere regelgeving een plaats.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 13 : Overgangsrecht
Deze regels zijn geheel voorgeschreven door het Besluit ruimtelijke ordening (artikelen 3.2.1 en 3.2.2 Bro). Omdat een bestemmingsplan elke tien jaar moet worden herzien, betreffen de meeste bestemmingsplannen gebieden die reeds in gebruik en ingericht zijn. Een bestemmingsplan kan ruimte bieden voor ontwikkelingen en daarom soms ander gebruik en/of bebouwing toelaten dan er in werkelijkheid in het gebied aanwezig is. Bestaande rechten worden beschermd met overgangsrecht. Er is overgangsrecht voor bouwwerken en overgangsrecht voor gebruik van de gronden en bouwwerken.

Artikel14 : Slotregel
Deze regel is geheel voorgeschreven door de Ministeriële regeling Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen. Deze regel geeft aan hoe de planregels van dit plan kunnen worden aangehaald. Hiermee wordt de naam van het bestemmingsplan vastgelegd. Voor de digitale uitwisseling van plannen krijgt elk plan ook een unieke code van letters en cijfers.

Projectgegevens

Project	: Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2
Projectnummer	: RB 10.518
IMRO	: NL.IMRO.1731.BPStationsstraat2HH-VST1
Versie	: 01
Datum	: Mei 2023

RooBeek Advies
Nautilusstraat 7b
7821 AG Emmen
www.roobeek-advies.nl

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 INLEIDENDE REGELS 2
Artikel 1 Begrippen 2
Artikel 2 Wijze van meten 9

HOOFDSTUK 2 BESTEMMINGSREGELS 10
Artikel 3 Agrarisch met waarden 10
Artikel 4 Wonen 19
Artikel 5 Wonen – Voormalige boerderijen 26
Artikel 6 Waarde – Archeologie 3 33

HOOFDSTUK 3 ALGEMENE REGELS 35
Artikel 7 Anti-dubbeltelbepaling 35
Artikel 8 Algemene gebruiksregels 36
Artikel 9 Algemene aanduidingsregels 37
Artikel 10 Algemene afwijkingsregels 38
Artikel 11 Overige regels 39

HOOFDSTUK 4 OVERGANGS- EN SLOTREGELS 40
Artikel 12 Overgangsrecht 40
Artikel 13 Slotregel 41

HOOFDSTUK 5 BIJLAGEN VAN DE REGELS 42
Bijlage 1 van de regels – Ruimtelijk kwaliteitsplan 42

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

In deze regels wordt verstaan onder:

1.1 het plan:
het bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte) van de gemeente Midden-Drenthe;

1.2 bestemmingsplan
de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.1731.BPStationsstraat2HH-VST1 met de bijbehorende regels en bijlagen;

1.3 aan- of uitbouw
een gebouw dat in bouwkundig opzicht qua massa en vorm ondergeschikt is aan het hoofdgebouw, maar functioneel één geheel vormt met het hoofdgebouw;

1.4 aanduiding
een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels, regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden;

1.5 aanduidinggrens
de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft;

1.6 aaneengebouwde bebouwing
bebouwing welke wordt gekenmerkt door een rij van minimaal drie aan elkaar gebouwde hoofdgebouwen;

1.7 aan-huis-verbonden bedrijfsactiviteiten
het verlenen van diensten c.q. het uitoefenen van ambachtelijke - geheel of overwegend door middel van handwerk uit te oefenen - bedrijvigheid, waarvan de aard, omvang en uitstraling zodanig zijn, dat de activiteiten in de (bedrijfs- of dienst)woning en/of de daarbij behorende bijgebouwen, met behoud van de woonfunctie ter plaatse, kunnen worden uitgeoefend;

1.8 aan-huis-verbonden beroep
het beroep van accountant, administratieconsulent, advocaat, apotheker, architect, assurantiebemiddelaar, belastingconsulent, bouwkundig architect, dierenarts, fysiotherapeut, gerechtsdeurwaarder, huisarts, interieurarchitect, logopedist, makelaar in onroerend goed, medisch specialist, notaris, oefentherapeut, organisatieadviseur, raadgevend ingenieur, registeraccountant, specialist, tandarts, tandartsspecialist, tuin- en landschapsarchitect, verloskundige, dan wel een naar de aard daarmee gelijk te stellen beroep, dat in combinatie met de (bedrijfs)woonfunctie, als hoofdfunctie kan worden uitgeoefend in een hoofdgebouw en/of bijgebouw(en) dat is (die zijn) bestemd voor het wonen;

1.9 achtererf
gedeelte van het erf dat aan de achterzijde van het gebouw is gelegen;

1.10 agrarisch bedrijf
een bedrijf dat is gericht op het voortbrengen van producten door middel van het telen van gewassen en/of het houden van dieren;

1.11 agrarisch dienstverlenend bedrijf
een bedrijf waarbinnen uitsluitend of overwegend arbeid wordt verricht ter productie of levering van goederen of diensten ten behoeve van agrarische bedrijven, zoals een loonbedrijf;

1.12 archeologische waarden
waarden die bestaan uit de aanwezigheid van een bodemarchief met sporen van vroegere menselijke bewoning en/of grondgebruik daarin, en als zodanig van wetenschappelijk belang zijn en het cultuurhistorisch erfgoed vertegenwoordigen;

1.13 bebouwing
één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;

1.14 bebouwingspercentage
een in het bestemmingsplan aangegeven percentage, dat de grootte van het deel van een terrein aangeeft dat maximaal mag worden bebouwd;

1.15 bed and breakfast
het tegen vergoeding verstrekken van logies waarbij de Bed & Breakfasteenheden enkel zijn ingericht als nachtverblijf en er in totaal maximaal 6 personen mogen verblijven;

1.16 bedrijf:
een onderneming gericht op het bedrijfsmatig vervaardigen en/of bewerken, opslaan, installeren en/of herstellen van goederen;

1.17 bedrijfsgebouw
een gebouw, dat dient voor de uitoefening van een bedrijf;

1.18 bedrijfsvloeroppervlak
de totale vloeroppervlakte van de ruimte binnen een functie die wordt gebruikt voor een bedrijf, een aan huis verbonden beroep of een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit, inclusief opslag- en administratieruimten en dergelijke;

1.19 bedrijfs- of dienstwoning
een woning in of bij een gebouw of op een terrein, kennelijk slechts bedoeld voor (het huishouden van) een persoon, wiens huisvesting daar, gelet op de bestemming van het gebouw of het terrein, noodzakelijk is;

1.20 bestaand gebruik
het gebruik dat bestaat ten tijde van het van kracht worden van het betreffende gebruiksverbod, met uitzondering van gebruik dat in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan;

1.21 bestaand bouwwerk
een bouwwerk, dat ten tijde van terinzagelegging van het ontwerp van dit plan bestaat, wordt gebouwd, dan wel nadien krachtens een bouwvergunning, waarvoor de aanvraag voor dat tijdstip is ingediend, kan worden gebouwd;

1.22 bestemmingsgrens
de grens van een bestemmingsvlak;

1.23 bestemmingsvlak
een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming;

1.24 bijgebouw
een gebouw dat in bouwkundig opzicht qua massa en vorm ondergeschikt is aan een op hetzelfde bouwperceel gelegen hoofdgebouw en ten dienste staat van het hoofdgebouw, vrijstaand dan wel aangebouwd;

1.25 bouwen
het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk, alsmede het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen van een standplaats;

1.26 bouwgrens
de grens van een bouwvlak;

1.27 bouwlaag
een doorlopend gedeelte van een gebouw dat door op gelijke of bij benadering gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen is begrensd, zulks met inbegrip van de begane grond en met uitsluiting van onderbouw en zolder;

1.28 bouwperceel
een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten;

1.29 bouwperceelgrens
de grens van een bouwperceel;

1.30 bouwvlak
een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zijn toegelaten;

1.31 bouwwerk
elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond;

1.32 cultuurgrond
grasland, akkerbouw en tuinbouwgronden, die bedrijfsmatig dan wel hobbymatig in gebruik zijn;

1.33 dagrecreatief medegebruik
een recreatief gebruik van gronden dat ondergeschikt is aan de functie van de bestemming waarbinnen dit recreatieve gebruik is toegestaan;

1.34 detailhandel
het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan personen die deze goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit;

1.35 dienstverlenend bedrijf
een bedrijf of instelling waarvan de werkzaamheden bestaan uit het verlenen van economische en maatschappelijke diensten aan derden, waaronder zijn begrepen kapperszaken, schoonheidsinstituten, fotostudio's, galerieën en naar de aard daarmee gelijk te stellen bedrijven en inrichtingen, evenwel met uitzondering van een garagebedrijf en een seksinrichting;

1.36 digestaat
een drijfmest die overblijft na het vergisten van mest;

1.37 erker
uitbouw aan een gevel van het hoofdgebouw;

1.38 evenement
elke voor publiek buiten de daartoe ingerichte inrichtingen toegankelijke festiviteit, grootschalige sportwedstrijd, auto- of motorcrosswedstrijd, optochten, georganiseerd vuurwerk en alle overige tot vermaak en recreatie bedoelde activiteiten op een locatie die vaker dan tweemaal per jaar wordt gebruikt, met uitzondering van markten als bedoeld in de Gemeentewet, kansspelen als bedoeld in de Wet op de kansspelen, en betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;

1.39 gebouw
elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;

1.40 geluidsgevoelige functies
in een gebouw of op een terrein aanwezige functies die maken dat een gebouw of een terrein als geluidsgevoelig object wordt aangemerkt;

1.41 geluidsgevoelige objecten
gebouwen welke dienen ter bewoning of andere geluidsgevoelige gebouwen of terreinen, zoals bedoeld in de Wet geluidhinder en/of besluit geluidhinder;

1.42 grondgebonden agrarisch bedrijf
een agrarisch bedrijf, waarbij hoofdzakelijk gebruik wordt gemaakt van open grond;

1.43 hoekwoning
een woning op een bouwperceel, gelegen op de hoek van twee wegen;

1.44 hogere grenswaarde
een bij een bestemmingsplan in acht te nemen maximale waarde voor de geluidsbelasting van geluidsgevoelige objecten, die hoger is dan de voorkeurswaarde en die in een concreet geval kan worden vastgesteld op grond van de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder;

1.45 hoofdgebouw
een gebouw dat op een bouwperceel in bouwkundig opzicht qua massa en vorm, dan wel gelet op de bestemming als belangrijkste gebouw valt aan te merken;

1.46 horecabedrijf
een bedrijf of instelling waar bedrijfsmatig dranken en/of etenswaren voor gebruik ter plaatse worden verstrekt en/of waarin bedrijfsmatig logies wordt verstrekt;

categorie 1
een horecabedrijf, waarin hoofdzakelijk maaltijden worden verstrekt en waar doorgaans geen overlast voor het leefklimaat wordt veroorzaakt, zoals restaurants, hotels en pensions en een horecabedrijf dat vooral is gericht op het overdag en 's avonds verstrekken van in hoofdzakelijk alcoholvrije dranken en eenvoudige etenswaren zoals ijssalons, croissanterieën, lunchrooms en naar de aard en openingstijden daarmee gelijk te stellen horecabedrijven;

categorie 2
een horecabedrijf, waar meestal in hoofdzaak alcoholische dranken worden verstrekt en/of waarvan de exploitatie doorgaans overlast voor het leefklimaat kan veroorzaken en een grote druk op de openbare orde met zich meebrengt, zoals cafés, bars, snackbars en cafetaria's;

categorie 3
Een horecabedrijf dat voornamelijk gericht is op het 's avonds en 's nachts verstrekken van (alcoholische) dranken en waar tevens gelegenheid wordt geboden tot dansen of vergelijkbaar vermaak, zoals een bardancing, zalencentrum, discotheek en/of een naar de aard en invloed op de omgeving daarmee gelijk te stellen horecabedrijf;

1.47 kantoor
een gebouw, dat dient voor de uitoefening van administratieve werkzaamheden en werkzaamheden die verband houden met het doen functioneren van (semi)overheidsinstellingen, het bankwezen, en naar de aard daarmee gelijk te stellen instellingen;

1.48 logiesverstrekkend bedrijf
een bedrijf waar, tegen vergoeding, logies wordt verstrekt, waarbij de bed and breakfasteenheden enkel zijn ingericht voor nachtverblijf;

1.49 maatschappelijke voorzieningen
educatieve, sociaal-medische, sociaal-culturele, levensbeschouwelijke, sport- en recreatieve voorzieningen, kinderopvang, buitenschoolse opvang, dorpshuis peuterspeelzalen en voorzieningen ten behoeve van openbare dienstverlening, alsmede ondergeschikte detailhandel ten dienste van deze voorzieningen;

1.50 mest- en kuilvoeropslag
een verhard terrein, al dan niet met keerwanden, ten behoeve van opslag van mest- of landbouwgewassen en/of producten;

1.51 openbare nutsvoorzieningen
voorzieningen ten behoeve van een op het openbare net aangesloten voorziening van algemeen nut (gas, water, elektra etc.), het telecommunicatieverkeer, het openbaar vervoer en/of het wegverkeer;

1.52 overkapping
een bouwwerk voorzien van een plat dak, dan wel een kap en uitgevoerd met maximaal één wand;

1.53 peil
a. bij ligging aan een weg de kruin van de weg;
b. bij ligging aan een anderszins verhard terrein de bovenkant van dat terrein;
c. bij ligging anders dan een weg of verhard terrein het maaiveld;
d. bij aan- of uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij of aan een bestaande woning de bestaande peilmaat van de woning of het maaiveld;

1.54 productiegebonden detailhandel
detailhandel in goederen die ter plaatse worden vervaardigd, gerepareerd en/of toegepast in het productieproces, waarbij de detailhandelsfunctie ondergeschikt is aan de productiefunctie;

1.55 risicovolle inrichting
een inrichting, bij welke ingevolge het Besluit externe veiligheid inrichtingen een grenswaarde, richtwaarde voor het risico c.q. een risicoafstand moet worden aangehouden bij het in het bestemmingsplan toelaten van kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten;

1.56 seksinrichting
een voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in de omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht, of vertoningen van erotisch/pornografische aard plaatsvinden. Onder een seksinrichting worden in ieder geval verstaan een prostitutiebedrijf, alsmede een erotische massagesalon, een seksbioscoop, seksautomatenhal, sekstheater of een parenclub, al dan niet in combinatie met elkaar;

1.57 twee-aaneen bebouwing
bebouwing in halfvrijstaande en/of geschakelde hoofdgebouwen, waarvan het hoofdgebouw aan maximaal één zijde grenst aan een ander hoofdgebouw en daardoor aan één zijde in de perceelsgrens is gebouwd;

1.58 verblijfsrecreatie
een vorm van recreatie gericht op verblijf van recreanten die elders hun hoofdverblijf hebben, en voor een bepaalde periode waarbij tenminste één overnachting plaatsvindt;

1.59 voorgevel
de naar de weg gekeerde gevel van een woning of, indien een woning met meer dan één zijde naar de weg is gekeerd, de als zodanig door burgemeester en wethouders aan te wijzen gevel(s);

1.60 voorgevelrooilijn
a. langs een wegzijde met een regelmatige of nagenoeg regelmatige ligging van de voorgevels van de bestaande bebouwing:
   1. de evenwijdig aan de as van de weg gelegen lijn, welke, zoveel mogelijk aansluitend aan de ligging van de voorgevels van de bestaande bebouwing, een zoveel mogelijk gelijkmatig beloop van de rooilijn overeenkomstig de richting van de weg geeft;
b. langs een wegzijde waarlangs geen bebouwing als bedoeld onder 1 aanwezig is en waarlangs mag worden gebouwd:
   1. bij een wegbreedte van tenminste 15 m, de lijn gelegen op 15 m uit de as van de weg;
   2. bij een wegbreedte geringer dan 10 m, de lijn gelegen op 10 m uit de as van de weg;
   3. bij een wegbreedte tussen de 10 m en de 15 m, de lijn gelegen op een afstand, die gelijk is aan de wegbreedte, uit de as van de weg;

1.61 voorkeursgrenswaarde
de bij een bestemmingsplan in acht te nemen maximale waarde voor de geluidsbelasting van de geluidsgevoelige objecten, zoals deze rechtstreeks kan worden afgeleid uit de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder;

1.62 vrijstaand bijgebouw
een niet met het (hoofd)gebouw verbonden gebouw, dat zowel ruimtelijk als functioneel ondergeschikt is aan het op hetzelfde bouwperceel gelegen (hoofd)gebouw en ten dienste staat van dat (hoofd)gebouw;

1.63 vrijstaande (hoofd)bebouwing
bebouwing waarbij de hoofdgebouwen aan beide zijden niet in de perceelsgrens zijn gebouwd;

1.64 woning
een complex van ruimten, uitsluitend bedoeld voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden;

1.65 woongebouw:
een gebouw, dat meerdere naast elkaar en/of geheel of gedeeltelijk boven elkaar gelegen woningen omvat met een of meerdere gemeenschappelijke toegangen en dat qua uiterlijke verschijningsvorm als een eenheid beschouwd kan worden;

1.66 zorgwoning
een gebouw of een zelfstandig gedeelte van een gebouw dat bedoeld is voor de huisvesting van personen, waaronder begrepen de huisvesting van personen die verzorging en/of begeleiding nodig hebben met de daarbij behorende gemeenschappelijke voorzieningen voor verzorging en begeleiding.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de afstand tot de grens van een bouwperceel
de kortste afstand vanaf enig punt van een bouwwerk tot de grens van een bouwperceel.

2.2 de bouwhoogte van een bouwwerk
vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen;

2.3 de dakhelling
langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak;

2.4 de goothoogte van een bouwwerk
vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot c.q. de druiplijn, het boeibord of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel;

2.5 de inhoud van een bouwwerk
tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen;

2.6 de oppervlakte van een bouwwerk
tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk;

2.7 bebouwd oppervlak van een bouwperceel
de oppervlakte van alle op een bouwperceel aanwezige bouwwerken tezamen.

Ondergeschikte bouwdelen

Bij toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen, worden ondergeschikte bouwdelen als:
1. plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten;
2. erkers, die voldoen aan de bestemmingsregels;
3. wolfseinden;
4. overstekende daken en/of luifels kleiner dan 0,75 m;
5. balkons die minder dan 1 m buiten de gevel steken;

buiten beschouwing gelaten.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Agrarisch met waarden

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Agrarisch met waarden' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. het uitoefenen van grondgebonden agrarische bedrijven en/of agrarische cultuurgrond;
b. extensief dagrecreatief medegebruik;
c. wonen ten dienste van het agrarisch bedrijf, ter plaatse van de aanduiding 'bedrijfswoning';
d. uitsluitend een agrarisch dienstverlenend bedrijf, ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van agrarisch - agrarisch dienstverlenend bedrijf';

met daaraan ondergeschikt:

e. groenvoorzieningen en water;
f. openbare nutsvoorzieningen;
g. bestaande landbouwwegen, alsmede voet- en fietspaden en overige infrastructurele voorzieningen;
h. waterhuishoudkundige voorzieningen;

met de daarbijbehorende:

i. erven en terreinen;

met dien verstande dat:

j. ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek', de instandhouding van de bestaande karakteristieke hoofdvorm wordt nagestreefd.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Gebouwen

Voor het bouwen van gebouwen gelden de volgende regels:

a. de gebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. een bedrijfswoning mag uitsluitend worden gebouwd ter plaatse van de aanduiding 'bedrijfswoning';
c. de oppervlakte van een bedrijfswoning bedraagt ten hoogste 150 m², dan wel ten hoogste de bestaande oppervlakte indien deze meer bedraagt;
d. de goot- en bouwhoogte van een bedrijfsgebouw bedragen ten hoogste respectievelijk 5 m en 12 m, dan wel ten hoogste de goot- en bouwhoogte van de bestaande gebouwen indien deze meer bedragen;
e. in afwijking van het bepaalde onder d bedraagt de bouwhoogte van een gebouw ten hoogste de ter plaatse van de aanduiding 'maximale bouwhoogte (m)' aangegeven bouwhoogte;
f. de goot- en bouwhoogte van een bedrijfswoning bedragen ten hoogste respectievelijk 3,5 m en 9 m, dan wel ten hoogste de goot- en bouwhoogte van de bestaande gebouwen indien deze meer bedragen;
g. de dakhelling van een bedrijfsgebouw bedraagt ten minste 40°.

3.2.2 Aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij bedrijfswoning

Voor het bouwen van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij bedrijfswoningen gelden de volgende regels:

a. de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij een bedrijfswoning zal ten hoogste 110% van het oppervlak van de bedrijfswoning bedragen, met dien verstande:
   1. de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen op het achtererf maximaal 50% van het achtererf mag bedragen;
   2. onverminderd het bepaalde onder a de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen maximaal 80% van het oppervlak van de bedrijfswoning mag bedragen;
   3. onverminderd het bepaalde onder 1 en 2 de oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen maximaal 85 m2 mag bedragen;

b. indien de oppervlakte van de bedrijfswoning kleiner is dan 63 m² mag de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen maximaal 50% van het achtererf bedragen met een maximum van 50 m²;

c. de breedte van een aan- en uitbouw, aangebouwd bijgebouw of aangebouwde overkapping naast de bedrijfswoning mag maximaal de helft van de breedte van de voorgevel van het hoofdgebouw bedragen met een maximum van 7,5 m. Indien het hoofdgebouw in de voorgevel smaller is dan 7 m, mag de breedte van een aan- of uitbouw, aangebouwd bijgebouw of aangebouwde overkapping maximaal 3,5 m bedragen;

d. de bouwhoogte van platte aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 3 m bedragen;

e. de goothoogte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen bedraagt maximaal de goothoogte van het hoofdgebouw, met dien verstande dat de goothoogte maximaal 3,3 m mag bedragen;

f. de bouwhoogte van aan- of uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen mag maximaal 7 m bedragen, met dien verstande dat de bouwhoogte minimaal 1 m lager is dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw;

g. de goot- en boeihoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen mogen maximaal 3 m bedragen;

h. de bouwhoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 6,6 m bedragen;

i. een erker mag de bouwgrens/bouwvlak/voorgevelrooilijn overschrijden, mits de afstand van de voorgevel van de erker tot de perceelsgrens minimaal 3,5 m bedraagt;

j. de breedte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 50% van de breedte van de gevel van het hoofdgebouw waarin de erker wordt geplaatst, bedragen;

k. de diepte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 1,5 m bedragen;

l. de bouwhoogte van de erker mag maximaal 3 m bedragen;

m. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen dienen op de zijdelingse perceelgrens, dan wel op een afstand van minimaal 1 m hiervan te worden gebouwd;

n. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen dienen te worden gebouwd op een afstand van minimaal 1 m achter het verlengde van de voorgevel en bij hoekwoningen bovendien op een afstand van minimaal 1 m achter het verlengde

van de voorgevel van het naastliggende perceel, tenzij in het bestemmingsplan anders is aangegeven;

o. aan- en uitbouwen, de aangebouwde bijgebouwen en de aangebouwde overkappingen dienen zodanig te worden geplaatst dat aan één zijde een vrije strook overblijft met een breedte van minimaal 2,7 m, gerekend vanaf de zijdelingse perceelgrens;

p. bij bedrijfswoningen waarvan er horizontaal meer dan twee aaneen zijn gebouwd, mag de diepte van een aan- en uitbouw, aangebouwd bijgebouw en aangebouwde overkapping achter de achtergevel van het hoofdgebouw, indien deze aan- of uitbouw, dit aangebouwde bijgebouw of deze aangebouwde overkapping breder is dan 50% van de breedte van de achtergevel van het hoofdgebouw, niet meer bedragen dan 4 m.

3.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, gelden de volgende regels:

a. op een bouwperceel mag maximaal één vlaggenmast van ten hoogste 6 m worden geplaatst;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen bedraagt tot 1 m achter de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 2 m;
c. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, bedraagt binnen het bouwvlak tot 1 m achter de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 6 m;
d. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, bedraagt buiten het bouwvlak ten hoogste 3 m.

3.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen ten behoeve van een goede woonsituatie, de milieusituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden nadere eisen stellen aan:

a. de plaats en de afmetingen van de bebouwing;
b. de plaats van bedrijfsgebouwen ten opzichte van de bedrijfswoning, in de zin dat de bedrijfsgebouwen achter de bedrijfswoning worden geplaatst;
c. de plaats en de afmetingen van de bedrijfswoning in die zin dat de bedrijfswoning in de naar de weg gekeerde bouwgrens moet worden gebouwd;
d. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen ten aanzien van het erf grenzend aan de openbare weg of openbaar groen.

3.4 Afwijken van de bouwregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen waarmee mag worden afgeweken van het bepaalde in:

a. sublid 3.2.1 ten behoeve van de bedrijfsgebouwen en de bedrijfswoningen ten aanzien van dakhellingen, hoogten, perceelsafstanden en bebouwde oppervlakten met ten hoogste 10%.

3.5 Specifieke gebruiksregels

3.5.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik met deze bestemming wordt begrepen het gebruik dat afwijkt van de bestemmingsomschrijving, waaronder in ieder geval wordt begrepen:

a. de opslag van mest en voer buiten het bouwvlak;
b. het opslaan van bermmaaisel, producten die vrijkomen bij het schoonmaken van sloten, hooibalen, digestaat en/of andere agrarische producten anders dan het tijdelijk opslaan van landbouwproducten, niet zijnde mest, tot maximaal 0,5 ha;
c. het gebruik van vrijstaande bijgebouwen voor bewoning;
d. het gebruik van een bedrijfswoning inclusief aan- en uitbouw en aangebouwd bijgebouw voor meer dan één woning;
e. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor logiesverstrekking;
f. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor bedrijfsdoeleinden;
g. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor (productiegerichte) detailhandel;
h. het gebruik van de bedrijfswoning in combinatie met een aan huis verbonden beroep, met dien verstande dat de uitvoering van een aan huis verbonden beroep uitsluitend is toegestaan voor zover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd en er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat voldoet aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie in de bedrijfswoning moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
    2. de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
    3. maximaal 30% van de oppervlakte van de bedrijfswoning mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep met een maximum van 45 m²;
    4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden beroep uitoefent;
    5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende omgeving;
    6. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden beroep, mag geen detailhandel plaatsvinden;
    7. het gebruik zal geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;
i. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor een niet-grondgebonden agrarische bedrijfsactiviteiten;
j. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van bosbouw, houtteelt of andere opgaande teeltvormen en sierteelt, anders dan bestaande sierteelt;
k. het aanplanten van bebossing en/of opgaande beplanting anders dan het aanplanten van bebossing en/of opgaande beplanting uitsluitend ten behoeve van eenrijige beplanting langs landbouwgronden of schuilgelegenheid voor vee;
l. de aanleg en het gebruik van gronden als paardrijbak, met uitzondering van bestaande paardrijbakken;
m. het gebruik van verlichting voor een bestaande paardrijbak, tenzij:
    1. er niet meer dan 60 LUX/m² worden geproduceerd, gemeten 1 m boven de bodem van de paardrijbak;
    2. de verlichting niet wordt gebruikt tussen 23.00 uur en 07.00 uur;
n. de aanleg van een ecologische verbindingszone met een oppervlakte van meer dan 3 ha.

3.5.2 Voorwaardelijke verplichting landschappelijke inpassing

a. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt in elk geval gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van het plangebied en gebouwen en bouwwerken overeenkomstig de doeleindenomschrijving in 3.1, zonder de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen conform het als bijlage van de regels opgenomen ‘Ruimtelijk kwaliteitsplan’. De uitvoering hiervan is om te komen tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en verhoging van de natuur- en landschapswaarden.

3.6 Afwijken van de gebruiksregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen waarmee mag worden afgeweken van het bepaalde in:

a. lid 3.5, sub a. ten behoeve van mest- en/of kuilopslag of de opslag van agrarische producten of de opslag van digestaat indien dit noodzakelijk is voor een goede bedrijfsvoering, met dien verstande dat:
    1. de opslagplaatsen worden ingepast in het landschap;
    2. geen bouwwerken in de vorm van (mest)silo's worden gebouwd;
    3. de bouwhoogte van de opslag wordt beperkt tot maximaal 1,8 m;
    4. de oppervlakte van de opslag niet meer mag bedragen dan 0,5 ha;
    5. is aangetoond dat geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de milieusituatie, de natuurlijke en landschappelijke waarden, de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;
    6. voldoende bodembeschermende voorzieningen worden getroffen in de vorm van een vloeistofkerende vloer met opstaande randen;
b. lid 3.5, sub e in die zin dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van bed and breakfast, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de bed and breakfast moet plaatsvinden binnen de bestaande bebouwing en mag zowel in hoofdgebouw als bijgebouw worden gerealiseerd. Er wordt uitgegaan van een al bestaande entree;
    2. in een bijgebouw mogen voor de bed and breakfastfunctie uitsluitend slaapplaatsen met sanitaire voorzieningen worden gerealiseerd. Hieraan gekoppeld, moet in het hoofdgebouw een ontbijtruimte en mag een eventuele woonkamer worden gerealiseerd;
    3. het bijgebouw moet in de directe nabijheid van het hoofdgebouw staan en een duidelijke relatie hebben met het hoofdgebouw;
    4. de uiterlijke kenmerken van het hoofdgebouw moeten behouden blijven. Er mogen geen uiterlijke kenmerken aan de woning worden toegevoegd;
    5. er mogen maximaal drie bed and breakfasteenheden worden gerealiseerd;
    6. er mag geen keukenblok in de bed and breakfasteenheden worden gemaakt;
    7. het parkeren voor de bed and breakfast moet op eigen erf plaatsvinden;
    8. er mag geen extra inrit worden aangelegd in verband met de vestiging van bed and breakfast;
    9. de vestiging van bed and breakfast is alleen toegestaan aan een verkeersontsluiting van voldoende omvang;

10. er is geen sprake van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;
11. er mag geen onevenredige afbreuk worden gedaan aan de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;

c. lid 3.5, sub f in die zin dat de bedrijfswoning wordt gebruikt ten behoeve van aan huis verbonden bedrijfsactiviteiten, met dien verstande dat de uitvoering van een aan huis verbonden bedrijf uitsluitend is toegestaan voor zover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd en er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat voldoet aan de volgende voorwaarden:
   1. de woonfunctie in de bedrijfswoning moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
   2. de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
   3. maximaal 30% van de oppervlakte van de bedrijfswoning mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf met een maximum van 45 m²;
   4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden bedrijf uitoefent;
   5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende omgeving;
   6. het gebruik levert geen hinder op voor het woonmilieu, dan wel doet geen afbreuk aan het karakter van de wijk of de buurt;
   7. van deze afwijkingsbevoegdheid wordt geen gebruik gemaakt ten behoeve van bedrijven die vergunningsplichtig of meldingsplichtig zijn krachtens de milieuwetgeving;
   8. bedrijfsactiviteiten zijn bovendien uitsluitend toegestaan voor zover deze voorkomen in, dan wel naar de aard en de invloed op de omgeving daarmee gelijk te stellen zijn met de bedrijven categorie 1 en 2 in Bijlage 1 Staat van bedrijven opgenomen bedrijven;
   9. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden bedrijf, mag geen detailhandel plaatsvinden;
   10. het gebruik zal geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;

d. lid 3.5 sub f en toestaan dat een bedrijfswoning in combinatie met een kinderdagverblijf of buitenschoolse opvang wordt gebruikt, mits:
   1. het gaat om een bedrijfsvorm uit categorie 1 of 2 van de Staat van bedrijven;
   2. het beroep of bedrijf wordt in ieder geval uitgeoefend door een van de bewoners van de bedrijfswoning die gelegen is op het perceel waar de activiteit plaatsvindt;
   3. de bedrijfsvloeroppervlakte voor een kinderdagverblijf of een buitenschoolse opvang:
      - in geval gebruik wordt gemaakt van de bedrijfswoning of bijgebouwen behorende bij de bedrijfswoning niet meer bedraagt dan 30% van het bestaande vloeroppervlak van de genoemde gebouwen maar in ieder geval niet meer dan 45 m² van dat oppervlak, of;
      - in geval gebruik wordt gemaakt van de agrarische bedrijfsbebouwing op hetzelfde perceel niet meer bedraagt dan 70 m² van het bestaande vloeroppervlak van de genoemde bebouwing;

- met dien verstande dat de totale oppervlakte voor kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang tezamen niet meer dan in totaal 70 m² mag bedragen;

4. het parkeren vindt op eigen erf plaats;
5. er is aangetoond dat geen sprake is van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;
6. er sprake is van een ligging aan een weg, die geschikt is voor een eventuele toename van (zwaar) verkeer;
7. er geen opslag plaatsvindt van goederen, behorende bij het andere gebruik, buiten de gebouwen;
8. er is aangetoond dat geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de milieusituatie, de landschappelijke waarden, de verkeersveiligheid, de ruimtelijke kwaliteit en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;

e. lid 3.5, sub f en toestaan dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van productiegerichte detailhandel;

f. lid 3.5, sub k en toestaan dat de gronden worden gebruikt voor de aanleg van landschappelijke beplanting, mits:
   1. de aanleg van de beplanting een versterking betekent van de landschappelijke structuur;
   2. is aangetoond dat er geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de natuurlijke waarden, de waterhuishouding en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

3.7 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het bevoegd gezag (omgevingsvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
   1. het aanbrengen van verhardingen, ten behoeve van bedrijfsmatige activiteiten;
   2. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ontginnen en ophogen van gronden met dien verstande dat het werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden betreft dieper dan 30 cm;
   3. het graven of dempen van waterpartijen en watergangen dieper dan 30 cm en met een grotere oppervlakte dan 500 m²;
   4. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en drainage en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur dieper dan 30 cm en over een groter oppervlak dan 500 m²;
   5. het verlagen van het waterpeil;
   6. het aanleggen van verharding voor de naar de weg gekeerde gevels van gebouwen met uitzondering van een oprit voor motorvoertuigen met een breedte van ten hoogste 4 m;
   7. het kappen en/of rooien van bomen en/of houtgewas al dan niet aanwezig als eenrijige beplanting langs landbouwgronden of schuilgelegenheid voor vee, niet zijnde bomen en/of houtgewas onderdeel uitmakend van een grondgebonden agrarische teelt;
   8. het aanplanten van bomen en/of houtgewas ten behoeve van eenrijige beplanting langs landbouwgronden of schuilgelegenheid voor vee;
   9. het aanleggen van aarden wallen;

10. het realiseren van ecologische verbindingszones met een oppervlakte van niet meer dan 3 ha;

b. De onder sub a. bedoelde vergunning is niet vereist voor werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden die:
   1. reeds in uitvoering zijn ten tijde van het van kracht worden van het plan;
   2. het normale onderhoud van bestaande verhardingen betreffen;
   3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

c. De onder sub a. bedoelde vergunning mag niet worden verleend indien hierdoor onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de landschappelijke waarden van het gebied. De aanleg van een ecologische verbindingszone moet passen binnen het beleid met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, dan wel deze moet betrekking hebben op particulier natuurbeheer.

3.8 Omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk

a. Het is verboden zonder omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk gebouwen of delen daarvan te slopen, ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek'.

b. Het onder sub a. vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden, die:
   1. het normale onderhoud betreffen;
   2. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
   3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning.

c. De onder sub a. genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien de karakteristieke hoofdvorm niet langer aanwezig is en niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het pand kan worden hersteld, de karakteristieke hoofdvorm in redelijkheid niet is te handhaven, en/of het delen van het pand betreft, die op zichzelf niet als karakteristiek zijn aan te merken en door sloop daarvan geen onevenredige aantasting van de karakteristieke hoofdvorm veroorzaken.

3.9 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen de bestemming wijzigen in:

a. een bestemming 'Wonen - Voormalige boerderijen', met dien verstande dat:
   1. de wijziging dient te passen binnen zowel het gemeentelijk als ook het provinciaal volkshuisvestingsbeleid;
   2. de wijziging moet worden afgewogen tegen de effecten voor de aangrenzende agrarische gronden. Er mag geen sprake zijn van onevenredige schade voor de aangrenzende agrarische bedrijven;
   3. alvorens tot wijziging wordt overgegaan een hydrologisch onderzoek wordt uitgevoerd, met dien verstande dat de wijzigingsbevoegdheid uitsluitend wordt toegepast indien uit het onderzoek is gebleken dat de waterhuishoudkundige waarde door toepassing van de wijzigingsbevoegdheid niet onevenredig wordt geschaad;
   4. de geluidsbelasting van geluidsgevoelige objecten niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde of een vastgestelde hogere grenswaarde;
   5. het aantal woningen niet meer bedraagt dan het bestaande aantal bedrijfswoningen;
   6. per hoofdgebouw voldoende parkeerplaatsen op eigen erf worden gerealiseerd;
   7. deze wijzigingsbevoegdheid uitsluitend wordt toegepast op een perceel waar een bedrijfswoning aanwezig is;

8. deze wijzigingsbevoegdheid niet wordt toegepast ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van agrarisch - agrarisch dienstverlenend bedrijf';
9. voor de regels wordt aangesloten bij de regels van artikel Wonen - Voormalige boerderijen.

b. een bestemming 'Groen', met dien verstande dat na toepassing van de wijzigingsbevoegdheid de regels van artikel 7 van toepassing zullen zijn.

c. in een bestemming 'Natuur', met dien verstande dat:
1. na toepassing van deze wijzigingsbevoegdheid de regels van artikel 10 van overeenkomstige toepassing zijn;
2. indien sprake is van het realiseren van een ecologische verbindingszone, de oppervlakte van de verbindingszone minimaal 3 ha moet bedragen;
3. aangetoond moet zijn dat er geen sprake is van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;
4. de wijziging moet passen binnen het beleid met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, dan wel betrekking heeft op particulier natuurbeheer;
5. de wijzigingsbevoegdheid niet eerder mag worden toegepast dan nadat de betreffende gronden in zijn geheel voor de daadwerkelijke natuurontwikkeling zijn verworven en aangewezen;
6. aangetoond moet zijn dat er geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de natuurlijke en landschappelijke waarden, de geomorfologische, de archeologische en cultuurhistorische waarden, de waterhuishouding en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 4 Wonen

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Wonen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wonen, al dan niet in combinatie met:
   1. bestaande aan huis verbonden bedrijven, ter plaatse van de aanduiding 'bedrijf aan huis';
   2. bed and breakfast ter plaatse van de aanduiding 'bed & breakfast';
   3. een zadelmakerij ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van bedrijf - zadelmakerij';
   4. detailhandel, ter plaatse van de aanduiding 'detailhandel';
   5. een zorgwoning, ter plaatse van de aanduiding 'zorgwoning';

met daaraan ondergeschikt:

b. groenvoorzieningen;
c. infrastructurele voorzieningen;
d. openbare nutsvoorzieningen;
e. waterhuishoudkundige voorzieningen;

met de daarbij behorende:

f. tuinen, erven en terreinen;

met dien verstande dat:

g. ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek', de instandhouding van de bestaande karakteristieke hoofdvorm wordt nagestreefd.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Bouwwerken

Ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle boom' mogen geen gebouwen, overkappingen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde worden gebouwd.

4.2.2 Hoofdgebouwen ten behoeve van wonen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen ten behoeve van wonen, gelden de volgende regels:

a. de hoofdgebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. het aantal woningen bedraagt ten hoogste één;
c. de voorgevel van het hoofdgebouw dient in de naar de weg gekeerde bouwgrens te worden gebouwd;
d. ter plaatse van de aanduidingen 'vrijstaand', 'twee-aaneen', 'aaneengebouwd' mag een hoofdgebouw worden gebouwd in de aangegeven bebouwingstypen;
e. de afstand van een hoofdgebouw of een blok van aaneen gebouwde hoofdgebouwen tot de zijdelingse bouwperceelgrens bedraagt ten minste 3 m, dan wel niet minder dan de afstand van het bestaande hoofdgebouw tot die perceelgrens voor zover deze minder bedraagt;
f. de diepte van een hoofdgebouw bedraagt ten hoogste:
    1. 15 m bij vrijstaande woningen;
    2. 12,5 m bij halfvrijstaande en/of geschakelde woningen;
    3. de volledige diepte van het bouwvlak bij aaneengebouwde woningen;
g. de dakhelling bedraagt ten minste 30° en ten hoogste 60°, dan wel de bestaande dakhelling indien deze meer of minder is;
h. de goothoogte van een hoofdgebouw bedraagt ten hoogste wat is aangegeven ter plaatse van de aanduiding 'maximale goot- en bouwhoogte (m)', met dien verstande dat indien de bestaande goothoogte meer bedraagt dan is aangegeven, deze bestaande goothoogte de maximale goothoogte betreft;
i. de bouwhoogte van een hoofdgebouw bedraagt ten hoogste wat is aangegeven ter plaatse van de aanduiding 'maximale goot- en bouwhoogte (m)', met dien verstande dat indien de bestaande bouwhoogte meer bedraagt dan is aangegeven, deze bestaande bouwhoogte demaximale bouwhoogte betreft.

4.2.3 Aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij hoofdgebouwen

Voor het bouwen van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij hoofdgebouwen gelden de volgende regels:

a. de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 110% van het grondoppervlak van het hoofdgebouw bedragen, met dien verstande dat:
    1. de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen op het achtererf maximaal 50% van het achtererf mag bedragen;
    2. onverminderd het bepaalde onder a de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen maximaal 80% van het oppervlak van het hoofdgebouw mag bedragen;
    3. onverminderd het bepaalde onder 1 en 2 de oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen maximaal 85 m2 mag bedragen;
b. indien de oppervlakte van het hoofdgebouwen kleiner is dan 63 m² mag de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen maximaal 50% van het achtererf bedragen met een maximum van 50 m²;
c. de breedte van een aan- en uitbouw, aangebouwd bijgebouw of aangebouwde overkapping naast het hoofdgebouw mag maximaal de helft van de breedte van de voorgevel van het hoofdgebouw bedragen met een maximum van 7,5 m. Indien het hoofdgebouw in de voorgevel smaller is dan 7 m, mag de breedte van een aan- of

uitbouw, aangebouwd bijgebouw of aangebouwde overkapping maximaal 3,5 m bedragen;

d. de bouwhoogte van platte aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 3 m bedragen;
e. de goothoogte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen bedraagt maximaal de goothoogte van het hoofdgebouw, met dien verstande dat de goothoogte maximaal 3,3 m mag bedragen;
f. de bouwhoogte van aan- of uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen mag maximaal 7 m bedragen, met dien verstande dat de bouwhoogte minimaal 1 m lager is dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw;
g. de goot- en boeihoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen mogen maximaal 3 m bedragen;
h. de bouwhoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 6,6 m bedragen;
i. een erker mag de bouwgrens/bouwvlak/voorgevelrooilijn overschrijden, mits de afstand van de voorgevel van de erker tot de perceelsgrens minimaal 3,5 m bedraagt;
j. de breedte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 50% van de breedte van de gevel van het hoofdgebouw waarin de erker wordt geplaatst, bedragen;
k. de diepte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 1,5 m bedragen;
l. de bouwhoogte van de erker mag maximaal 3 m bedragen;
m. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen dienen op de zijdelingse perceelgrens, dan wel op een afstand van minimaal 1 m hiervan te worden gebouwd;
n. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen dienen te worden gebouwd op een afstand van minimaal 1 m achter het verlengde van de voorgevel en bij hoekwoningen bovendien op een afstand van minimaal 1 m achter het verlengde van de voorgevel van het naastliggende perceel, tenzij in het bestemmingsplan anders is aangegeven;
o. bij vrijstaande hoofdgebouwen dienen de aan- en uitbouwen, de aangebouwde bijgebouwen en de aangebouwde overkappingen zodanig te worden geplaatst dat aan één zijde een vrije strook overblijft met een breedte van minimaal 2,7 m, gerekend vanaf de zijdelingse perceelgrens;
p. bij woningen waarvan er horizontaal meer dan twee aaneen zijn gebouwd, mag de diepte van een aan- en uitbouw, aangebouwd bijgebouw en aangebouwde overkapping achter de achtergevel van het hoofdgebouw, indien deze aan- of uitbouw, dit aangebouwde bijgebouw of deze aangebouwde overkapping breder is dan 50% van de breedte van de achtergevel van het hoofdgebouw, niet meer bedragen dan 4 m.

4.2.4 Bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, gelden de volgende regels:

a. op een bouwperceel mag maximaal één vlaggenmast van ten hoogste 6 m worden geplaatst;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen bedraagt tot 1 m achter de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 2 m;
c. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, bedraagt tot 1 meter achter de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 meter en daarachter ten hoogste 3 m.

4.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen ten behoeve van een goede woonsituatie, de milieusituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden nadere eisen stellen aan:

a. de plaats en de afmetingen van de bebouwing;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen ten aanzien van het erf
c. grenzend aan de openbare weg of openbaar groen.

4.4 Afwijken van de bouwregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen waarmee mag worden afgeweken van het bepaalde in:

a. lid 4.2.1 voor de bouw van (delen van) gebouwen en andere bouwwerken indien is aangetoond dat dit het behoud van de monumentale boom niet in gevaar brengt en de landschappelijke waarde van de boom niet aantast;
b. lid 4.2.2 sub a en lid 4.2.3 sub a, in die zin dat een hoofdgebouw aan de achterzijde buiten het bouwvlak wordt gebouwd, tot ten hoogste 3 m buiten het bouwvlak, mits:
    1. de bouwdiepte van de vrijstaande woning in totaal maximaal 15 m bedraagt en die van een aaneen gebouwde woning in totaal maximaal 12,5 m bedraagt;
    2. de afstand van een hoofdgebouw of een blok van aaneen gebouwde hoofdgebouwen tot de achterste perceelsgrens ten minste 3 m bedraagt;
    3. de geluidbelasting van geluidgevoelige objecten niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde of een vastgestelde hogere grenswaarde;
    4. er, indien sprake is van aaneen gebouwde woningen, een stedenbouwkundige samenhang is;
c. lid 4.2.2, sub c en lid 4.2.3 sub d in die zin dat de afstand tussen het hoofdgebouw en de zijdelingse perceelsgrens wordt verkleind, met dien verstande dat voornoemde afstand niet minder mag bedragen dan 2,5 m;
d. lid 4.2.2, sub f en g en lid 4.2.3 sub g en h in die zin dat de goot- en bouwhoogten worden vergroot tot niet meer dan 10% van die hoogtes;
e. lid 4.2.3, sub b, met dien verstande dat per woning de gezamenlijke oppervlakte van de aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen maximaal 70 m² mag bedragen, indien een medische indicatie of mantelzorg daartoe aanleiding geeft;
f. lid 4.2.3, sub d, e, f, g en h, met dien verstande dat bij uitbreiding van een bestaande aan- of uitbouw, bijgebouw of overkapping de goot- en bouwhoogte gelijk mogen zijn aan de goot- en bouwhoogte van het bestaande.

4.5 Specifieke gebruiksregels

4.5.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik met deze bestemming wordt begrepen het gebruik dat afwijkt van de bestemmingsomschrijving, waaronder in ieder geval wordt begrepen:

a. het gebruik van vrijstaande bijgebouwen voor zelfstandige bewoning;
b. het gebruik van een hoofdgebouw inclusief aan- en uitbouw en aangebouwd bijgebouw voor meer dan één woning;
c. het gebruik van gronden en bouwwerken in combinatie met bedrijfsdoeleinden anders dan een aan huis verbonden beroep;
d. het gebruik van de gronden en bouwwerken in combinatie met een aan huis verbonden beroep, met dien verstande dat de uitoefening van een aan huis verbonden beroep uitsluitend is toegestaan voor zover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd en er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat voldoet aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
    2. aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
    3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofd- en bijgebouwen mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep met een maximum van 45 m²;
    4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden beroep uitoefent;
    5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
    6. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden beroep, mag geen detailhandel plaatsvinden;
    7. het gebruik mag geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;
e. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van detailhandel, tenzij de gronden zijn aangeduid als 'detailhandel';
f. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van bed en breakfast, tenzij de gronden zijn aangeduid als 'bed & breakfast';
g. het gebruik van en het in gebruik laten nemen van het plangebied en gebouwen en bouwwerken overeenkomstig de doeleindenomschrijving in 4.1, zonder de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen conform het als bijlage van de regels opgenomen ‘Ruimtelijk Kwaliteitsplan’. De uitvoering hiervan is om te komen tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en verhoging van de natuur- en landschapswaarden.

4.5.2 Voorwaardelijke verplichting landschappelijke inpassing

a. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt in elk geval gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van gronden en bouwwerken overeenkomstig de in lid 4.1 opgenomen bestemmingsomschrijving zonder de aanleg en instandhouding van de landschapsmaatregelen conform het in Bijlage 1 van de regels opgenomen ruimtelijk kwaliteitsplan, teneinde te komen tot een goede landschappelijke inpassing.

4.6 Afwijken van de gebruiksregels

Mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, kan met een omgevingsvergunning worden afgeweken van het bepaalde in:

a. lid 4.5, sub c in die zin dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van aan huis verbonden bedrijfsactiviteiten, met dien verstande dat de uitoefening van een aan huis verbonden bedrijf uitsluitend is toegestaan voor zover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd en er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat voldoet aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
    2. de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
    3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofd- en bijgebouwen mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf met een maximum van 45 m²;
    4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden bedrijf uitoefent;
    5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
    6. het gebruik levert geen ernstige hinder op voor het woonmilieu, dan wel doet geen afbreuk aan het woonkarakter van de wijk of de buurt;
    7. van deze afwijkingsbevoegdheid wordt geen gebruik gemaakt ten behoeve van bedrijven die vergunningsplichtig of meldingsplichtig zijn krachtens de milieuwetgeving;
    8. bedrijfsactiviteiten zijn bovendien uitsluitend toegestaan voor zover deze voorkomen in, dan wel naar de aard en de invloed op de omgeving daarmee gelijk te stellen zijn met de bedrijven categorie 1 en 2 van de in de bijlage opgenomen Staat van bedrijven;
    9. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden bedrijf, mag geen detailhandel plaatsvinden;
    10. het gebruik zal geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;

b. lid 4.5, sub f in die zin dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van bed and breakfast, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de bed and breakfast moet plaatsvinden binnen de bestaande bebouwing en mag zowel in hoofdgebouw als bijgebouw worden gerealiseerd. Er wordt uitgegaan van een al bestaande entree;
    2. in een bijgebouw mogen voor de bed and breakfastfunctie uitsluitend slaapplaatsen met sanitaire voorzieningen worden gerealiseerd. Hieraan gekoppeld, moet in het hoofdgebouw een ontbijtruimte en mag een eventuele woonkamer worden gerealiseerd;
    3. het bijgebouw moet in de directe nabijheid van het hoofdgebouw staan en een duidelijke relatie hebben met het hoofdgebouw;
    4. de uiterlijke kenmerken van het hoofdgebouw moeten behouden blijven. Er mogen geen uiterlijke kenmerken aan de woning worden toegevoegd;
    5. er mogen maximaal drie bed and breakfasteenheden worden gerealiseerd;
    6. er mag geen keukenblok in de bed and breakfasteenheden worden gemaakt;
    7. het parkeren voor de bed and breakfast moet op eigen erf plaatsvinden;

8. er mag geen extra inrit worden aangelegd in verband met de vestiging van bed and breakfast;
9. de vestiging van bed and breakfast is alleen toegestaan aan een verkeersontsluiting van voldoende omvang;
10. er is geen sprake van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;
11. er mag geen onevenredige afbreuk worden gedaan aan de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

4.7 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het bevoegd gezag (omgevingsvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:
   1. het aanleggen van verharding voor de naar de weg gekeerde gevels van gebouwen, met uitzondering van een oprit voor motorvoertuigen met een breedte van ten hoogste 4 m.

b. De onder sub a. bedoelde vergunning is niet vereist voor werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden die:
   1. reeds in uitvoering zijn ten tijde van het van kracht worden van het plan;
   2. het normale onderhoud en/of gebruik betreffen;
   3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

4.8 Omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk

a. Het is verboden zonder omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk gebouwen of delen daarvan te slopen, ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek'.

b. Het onder sub a. vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden, die:
   1. het normale onderhoud betreffen;
   2. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
   3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning.

c. De onder sub a. genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien de karakteristieke hoofdvorm niet langer aanwezig is en niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het pand kan worden hersteld, de karakteristieke hoofdvorm in redelijkheid niet is te handhaven, en/of het delen van het pand betreft, die op zichzelf niet als karakteristiek zijn aan te merken en door sloop daarvan geen onevenredige aantasting van de karakteristieke hoofdvorm veroorzaken.

Artikel 5 Wonen – Voormalige boerderijen

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Wonen - Voormalige boerderijen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wonen, al dan niet in combinatie met:
   1. sociale, culturele, medische, maatschappelijke en/of educatieve functie;
   2. detailhandel, ter plaatse van de aanduiding 'detailhandel';
   3. kunstnijverheid, ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van detailhandel - kunstnijverheid';

met daaraan ondergeschikt:

b. groenvoorzieningen;
c. infrastructurele voorzieningen;
d. openbare nutsvoorzieningen;
e. waterhuishoudkundige voorzieningen;

met daarbij behorende:

f. tuinen, erven en terreinen;

met dien verstande dat:

g. ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek', de instandhouding van de bestaande karakteristieke hoofdvorm wordt nagestreefd.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Gebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden de volgende regels:

a. als hoofdgebouw mogen uitsluitend woonhuizen worden gebouwd;
b. het aantal woningen bedraagt niet meer dan één per bouwvlak, tenzij het gronden betreft, ter plaatse van de aanduiding 'maximum aantal wooneenheden', in welk geval het aantal woningen ten hoogste het aangegeven aantal zal bedragen;
c. een hoofdgebouw zal binnen het bouwvlak worden gebouwd;
d. een hoofdgebouw zal vrijstaand worden gebouwd;
e. de afstand van een hoofdgebouw tot de zijdelingse bouwperceelgrens bedraagt ten minste 3 m, dan wel niet minder dan de afstand van het bestaande gebouw tot die perceelsgrens voorzover deze minder bedraagt;
f. de goothoogte van een hoofdgebouw zal niet meer bedragen dan 3 m, dan wel niet meer dan de bestaande goothoogte indien deze hoger is;
g. de bouwhoogte van een hoofdgebouw zal niet meer bedragen dan 10 m dan wel niet meer dan de bestaande bouwhoogte indien deze hoger is.

5.2.2 Aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij hoofdgebouwen

Voor het bouwen van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij hoofdgebouwen gelden de volgende regels:

a. de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 110% van het grondoppervlak van het hoofdgebouw bedragen, met dien verstande dat:
   1. de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen op het achtererf maximaal 50% van het achtererf mag bedragen;
   2. onverminderd het bepaalde onder a de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen maximaal 80% van het oppervlak van het hoofdgebouw mag bedragen;
   3. onverminderd het bepaalde onder 1 en 2 de oppervlakte van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen maximaal 85 m2 mag bedragen;

b. indien de oppervlakte van het hoofdgebouwen kleiner is dan 63 m² mag de gezamenlijke oppervlakte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen maximaal 50% van het achtererf bedragen met een maximum van 50 m²;
c. de breedte van een aan- en uitbouw, aangebouwd bijgebouw of aangebouwde overkapping naast het hoofdgebouw mag maximaal de helft van de breedte van de voorgevel van het hoofdgebouw bedragen met een maximum van 7,5 m. Indien het hoofdgebouw in de voorgevel smaller is dan 7 m, mag de breedte van een aan- of uitbouw, aangebouwd bijgebouw of aangebouwde overkapping maximaal 3,5 m bedragen;
d. de bouwhoogte van platte aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 3 m bedragen;
e. de goothoogte van aan- en uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen bedraagt maximaal de goothoogte van het hoofdgebouw, met dien verstande dat de goothoogte maximaal 3,3 m mag bedragen;
f. de bouwhoogte van aan- of uitbouwen, aangebouwde bijgebouwen en aangebouwde overkappingen mag maximaal 7 m bedragen, met dien verstande dat de bouwhoogte minimaal 1 m lager is dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw;
g. de goot- en boeihoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen mogen maximaal 3 m bedragen;
h. de bouwhoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen mag maximaal 6,6 m bedragen;
i. een erker mag de bouwgrens/bouwvlak/voorgevelrooilijn overschrijden, mits de afstand van de voorgevel van de erker tot de perceelsgrens minimaal 3,5 m bedraagt;
j. de breedte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 50% van de breedte van de gevel van het hoofdgebouw waarin de erker wordt geplaatst, bedragen;
k. de diepte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 1,5 m bedragen;
l. de bouwhoogte van de erker mag maximaal 3 m bedragen;
m. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen dienen op de zijdelingse perceelgrens, dan wel op een afstand van minimaal 1 m hiervan te worden gebouwd;
n. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen dienen te worden gebouwd op een afstand van minimaal 1 m achter het verlengde van de voorgevel en bij hoekwoningen bovendien op een afstand van minimaal 1 m achter het verlengde van de voorgevel van het naastliggende perceel, tenzij in het bestemmingsplan anders is aangegeven;
o. bij vrijstaande hoofdgebouwen dienen de aan- en uitbouwen, de aangebouwde bijgebouwen en de aangebouwde overkappingen zodanig te worden geplaatst dat aan één zijde een vrije strook overblijft met een breedte van minimaal 2,7 m, gerekend vanaf de zijdelingse perceelgrens;
p. bij woningen waarvan er horizontaal meer dan twee aaneen zijn gebouwd, mag de diepte van een aan- en uitbouw, aangebouwd bijgebouw en aangebouwde overkapping achter de achtergevel van het hoofdgebouw, indien deze aan- of uitbouw, dit aangebouwde bijgebouw of deze aangebouwde overkapping breder is dan 50% van de breedte van de achtergevel van het hoofdgebouw, niet meer bedragen dan 4 m.

5.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, gelden de volgende regels:

a. op een bouwperceel mag maximaal één vlaggenmast van ten hoogste 6 m worden geplaatst;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen bedraagt tot 1 m achter de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 2 m;
c. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, bedraagt tot 1 m achter de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 meter en daarachter ten hoogste 3 m.

5.3 Afwijken van de bouwregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen waarmee mag worden afgeweken van het bepaalde in:

a. lid 5.2.1 sub c in die zin dat een hoofdgebouw aan de achterzijde buiten het bouwvlak wordt gebouwd, tot ten hoogste 3 m buiten het bouwvlak, mits:
    1. de bouwdiepte van de vrijstaande woning maximaal 15 m totaal bedraagt en van een aaneen gebouwde woning maximaal 12,5 m totaal bedraagt;
    2. de afstand van een hoofdgebouw of een blok van aaneen gebouwde hoofdgebouwen tot de achterste perceelsgrens ten minste 3 m bedraagt:
    3. de geluidbelasting van geluidgevoelige objecten niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde of een vastgestelde hogere grenswaarde;
    4. indien sprake is van aaneen gebouwde woningen moet er een stedenbouwkundige samenhang zijn;
b. lid 5.2.1 sub in die zin dat de afstand tussen een hoofdgebouw en de zijdelingse perceelsgrens wordt verkleind tot ten hoogste 2,5 m;
c. de in lid 5.2.1 sub f en g gegeven goot- en bouwhoogten tot niet meer dan 10% van die hoogtes;
d. lid 5.2.2sub a met dien verstande dat per woning de gezamenlijke oppervlakte van de aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen maximaal 70 m² mag bedragen, indien een medische indicatie of mantelzorg daartoe aanleiding geeft;
e. lid 5.2.2 sub c, d, e, f en g met dien verstande dat bij uitbreiding van een bestaande aan- of uitbouw, bijgebouw of overkapping de goot- en bouwhoogte gelijk mogen zijn aan de goot- en bouwhoogte van het bestaande.

5.4 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen ten behoeve van een goede woonsituatie, de milieusituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden nadere eisen stellen aan:

a. de plaats en de afmetingen van de bebouwing;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen ten aanzien van het erf grenzend aan de openbare weg of openbaar groen.

5.5 Specifieke gebruiksregels

5.5.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik met deze bestemming wordt begrepen het gebruik dat afwijkt van de bestemmingsomschrijving, waaronder in ieder geval wordt begrepen:

a. het gebruik van vrijstaande bijgebouwen voor (zelfstandige) bewoning;
b. het gebruik van een hoofdgebouw inclusief aan- en uitbouw en aangebouwd bijgebouw voor meer dan één woning;
c. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor logiesverstrekking;
d. het gebruik van gronden en bouwwerken in combinatie met bedrijfsdoeleinden anders dan een aan huis verbonden beroep;
e. het gebruik van de gronden en bouwwerken in combinatie met een aan huis verbonden beroep, met dien verstande dat de uitoefening van een aan huis verbonden beroep uitsluitend is toegestaan voorzover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd en er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat voldoet aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
    2. aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
    3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofd- en bijgebouwen mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep met een maximum van 45 m²;
    4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden beroep uitoefent;
    5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
    6. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden beroep, mag geen detailhandel plaatsvinden;
    7. het gebruik mag geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;
f. het gebruik van voormalige agrarische (bij)gebouwen ten behoeve van opslag van goederen.
g. het gebruik van en het in gebruik laten nemen van het plangebied en gebouwen en bouwwerken overeenkomstig de doeleindenomschrijving in 5.1, zonder de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen conform het als bijlage van de regels opgenomen ‘Ruimtelijk Kwaliteitsplan’. De uitvoering hiervan is om te komen tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en verhoging van de natuur- en landschapswaarden.

5.5.2 Voorwaardelijke verplichting landschappelijke inpassing

a. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt in elk geval gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van gronden en bouwwerken overeenkomstig de in lid 4.1 opgenomen bestemmingsomschrijving zonder de aanleg en instandhouding van de landschapsmaatregelen conform het in Bijlage 1 van de regels opgenomen ruimtelijk kwaliteitsplan, teneinde te komen tot een goede landschappelijke inpassing.

5.5.3 Voorwaardelijke verplichting sloop voormalige agrarische bebouwing

Tot en met de bestemming strijdig gebruik wordt in elk geval gerekend het niet uitvoeren van de sloopwerkzaamheden van de te slopen voormalige agrarische bebouwing zoals weergegeven in bijlage 1 van de regels opgenomen ruimtelijk kwaliteitsplan binnen 2 jaar na het onherroepelijk worden van dit bestemmingsplan.

5.6 Afwijken van de gebruiksregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen waarmee mag worden afgeweken van het bepaalde in:

a. lid 5.5 sub b en toestaan dat een woonhuis wordt gebruikt voor meer dan één woning, mits:
    1. de oppervlakte van het woonhuis voorafgaand aan de splitsing minimaal 180 m² zal bedragen;
    2. er na splitsing ten hoogste twee woningen ontstaan;
    3. de bestaande bouwmassa niet wordt vergroot;
    4. er voldoende parkeergelegenheid op het bijbehorende erf wordt aangelegd;
    5. er geen sprake is van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;
    6. de geluidsbelasting van het geluidsgevoelige gebouw niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde, of een verkregen hogere waarde;
    7. is aangetoond dat er geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;
b. lid 5.5 sub c en toestaan dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van bed and breakfast, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de bed and breakfast moet plaatsvinden binnen de bestaande bebouwing en mag zowel in hoofdgebouw als bijgebouw worden gerealiseerd. Er wordt uitgegaan van een al bestaande entree;
    2. in een bijgebouw mogen voor de bed and breakfastfunctie uitsluitend slaapplaatsen met sanitaire voorzieningen worden gerealiseerd. Hieraan gekoppeld moet in het hoofdgebouw een ontbijtruimte en mag een eventuele woonkamer worden gerealiseerd;
    3. het bijgebouw moet in de directe nabijheid van het hoofdgebouw staan en een duidelijke relatie hebben met het hoofdgebouw;
    4. de uiterlijke kenmerken van het hoofdgebouw moeten behouden blijven. Er mogen geen uiterlijke kenmerken aan de woning worden toegevoegd;
    5. er mogen maximaal drie bed and breakfasteenheden worden gerealiseerd;
    6. er mag geen keukenblok in de bed and breakfasteenheden worden gemaakt;
    7. het parkeren voor de bed and breakfast moet op eigen erf plaatsvinden;
    8. er mag geen extra inrit worden aangelegd in verband met de vestiging van bed and breakfast;
    9. de vestiging van bed and breakfast is alleen toegestaan aan een verkeersontsluiting van voldoende omvang;
    10. er geen sprake is van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;

11. er mag geen onevenredige afbreuk worden gedaan aan de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;

c. lid 5.5 sub d en toestaan dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van aan huis verbonden bedrijfsactiviteiten, met dien verstande dat de uitoefening van een aan huis verbonden bedrijf uitsluitend is toegestaan voor zover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd en er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat voldoet aan de volgende voorwaarden:
   1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
   2. de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
   3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofd- en bijgebouwen mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf met een maximum van 45 m²;
   4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden bedrijf uitoefent;
   5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
   6. het gebruik levert geen ernstige hinder op voor het woonmilieu, dan wel doet geen afbreuk aan het woonkarakter van de wijk of de buurt;
   7. van deze afwijkingsbevoegdheid wordt geen gebruik gemaakt ten behoeve van bedrijven die vergunningsplichtig of meldingsplichtig zijn krachtens de milieuwetgeving;
   8. bedrijfsactiviteiten zijn bovendien uitsluitend toegestaan voorzover deze voorkomen in, dan wel naar de aard en de invloed op de omgeving daarmee gelijk te stellen zijn met bedrijven categorie 1 en 2 van de in de bijlage opgenomen Staat van bedrijven;
   9. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden bedrijf, mag geen detailhandel plaatsvinden;
   10. het gebruik zal geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;

d. lid 5.5 sub d en toestaan dat een woning in combinatie met een kinderdagverblijf of buitenschoolse opvang wordt gebruikt, mits:
   1. het gaat om een bedrijfsvorm uit categorie 1 of 2 van de Staat van bedrijven;
   2. het beroep of bedrijf wordt in ieder geval uitgeoefend door een van de bewoners van de woning die gelegen is op het perceel waar de activiteit plaatsvindt;
   3. de bedrijfsvloeroppervlakte voor een kinderdagverblijf of een buitenschoolse opvang:
      - in geval gebruik wordt gemaakt van de woning of bijgebouwen behorende bij de woning niet meer bedraagt dan 30% van het bestaande vloeroppervlak van de genoemde gebouwen maar in ieder geval niet meer dan 45 m² van dat oppervlak, of;
      - in geval gebruik wordt gemaakt van de voormalige agrarische bedrijfsbebouwing op hetzelfde perceel niet meer bedraagt dan 70 m² van het bestaande vloeroppervlak van de genoemde bebouwing;
      - met dien verstande dat de totale oppervlakte voor kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang tezamen niet meer dan in totaal 70 m² mag bedragen;
   4. het parkeren vindt op eigen erf plaats;

5. er is aangetoond dat geen sprake is van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in die zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt;
6. er sprake is van een ligging aan een weg, die geschikt is voor een eventuele toename van (zwaar) verkeer;
7. er geen opslag plaatsvindt van goederen, behorende bij het andere gebruik, buiten de gebouwen;
8. er is aangetoond dat geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de milieusituatie, de landschappelijke waarden, de verkeersveiligheid, de ruimtelijke kwaliteit en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;

e. lid 5.5 sub f en toestaan dat voormalige agrarische (bij)gebouwen worden gebruikt ten behoeve van opslag van goederen, met dien verstande dat geen omgevingsvergunning mag worden verleend voor risicovolle inrichtingen en de ruimtelijke uitstraling van de hiermee gepaard gaande activiteiten, zoals de vervoersbewegingen, qua omvang en intensiteit verenigbaar moet zijn met het karakter van de omringende dorpse (woon)omgeving.

5.7 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het bevoegd gezag (omgevingsvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:
   1. het aanleggen van verharding voor de naar de weg gekeerde gevels van gebouwen, met uitzondering van een oprit voor motorvoertuigen met een breedte van ten hoogste 4 m.

b. De onder sub a. bedoelde vergunning is niet vereist voor werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden die:
   1. reeds in uitvoering zijn ten tijde van het van kracht worden van het plan;
   2. het normale onderhoud en/of gebruik betreffen;
   3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

5.8 Omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk

a. Het is verboden zonder omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk gebouwen of delen daarvan te slopen, ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek'.

b. Het onder sub a. vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden, die:
   1. het normale onderhoud betreffen;
   2. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
   3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning.

c. De onder sub a. genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien de karakteristieke hoofdvorm niet langer aanwezig is en niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het pand kan worden hersteld, de karakteristieke hoofdvorm in redelijkheid niet is te handhaven, en/of het delen van het pand betreft, die op zichzelf niet als karakteristiek zijn aan te merken en door sloop daarvan geen onevenredige aantasting van de karakteristieke hoofdvorm veroorzaken.

Artikel 6 Waarde – Archeologie 3

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 3' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor het behoud van de mogelijk te verwachten archeologische waarden.

6.2 Bouwregels

In het belang van de bescherming en veiligstelling van archeologische waarden en onder de voorwaarde dat de oppervlakte waarop de aanvraag betrekking heeft groter is dan 100 m² en de activiteit op een grotere diepte dan 30 cm wordt uitgevoerd:

a. dient de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het bouwen een rapport over te leggen waarin de archeologische aarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld;
b. kunnen aan een omgevingsvergunning voor het bouwen de volgende regels worden verbonden:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor de archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen;
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties, tenzij in het rapport als bedoeld onder sub a. naar het oordeel van burgemeester en wethouders is aangetoond dat het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft niet zal leiden tot een onevenredige aantasting van archeologische waarden.

6.3 Afwijken van de bouwregels

Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen waarmee kan worden afgeweken van het bepaalde in lid 6.2, sub a. voor de overlegging van het aldaar genoemd archeologische rapport indien naar hun oordeel de archeologische waarde van het terrein in andere beschikbare informatie voldoende is vastgesteld. De woorden 'het rapport als bedoeld onder sub a.' dienen in dat geval te worden gelezen als 'andere beschikbare informatie'.

6.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het bevoegd gezag (omgevingsvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde en werkzaamheden met een oppervlakte van meer dan 100 m² uit te voeren, zulks ongeacht het bepaalde in de regels bij de andere op deze gronden van toepassing zijnde bestemmingen:
    1. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ontginnen en/of anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur dieper dan 30 cm;
    2. het graven en/of baggeren van sloten, vaarten en andere watergangen dieper dan 30 cm;
    3. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en drainage en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur dieper dan 30 cm;

4. het rooien van bomen en/of houtgewas, waarbij stobben worden verwijderd op meer dan 30 cm diepte;

b. De onder sub a. bedoelde vergunning is niet vereist voor werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden:
   1. die plaatsvinden in of op gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er zich ter plekke geen archeologische waarden bevinden;
   2. die reeds in uitvoering zijn ten tijde van het van kracht worden van het plan;
   3. die het normale onderhoud betreffen;
   4. die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning;
   5. die op archeologisch onderzoek zijn gericht.

c. De onder sub a. genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien de plaats waar de werken en/of werkzaamheden zullen worden uitgevoerd voldoende archeologisch is onderzocht en er een deskundigenadvies is ingewonnen, vaststaat dat geen onevenredige afbreuk aan de archeologische en cultuurhistorische waarden wordt gedaan, dan wel dat afdoende maatregelen zijn getroffen tot behoud of ontwikkeling van die waarden en eventuele bodemvondsten naar elders zijn overgebracht.

6.5 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen het plan wijzigen in die zin dat de bestemming 'Waarde - Archeologie 3' wordt verwijderd, mits na voldoende onderzoek van de vindplaats en het inwinnen van deskundigenadvies blijkt dat voor de archeologisch waardevolle gebieden de waardebepalende elementen niet zijn te handhaven in relatie tot de functie van de gronden en de gebouwen, en de aanwezige bodemvondsten naar elders zijn overgebracht.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 Anti-dubbeltelbepaling

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 8 Algemene gebruiksregels

Tot een strijdig gebruik van gronden en bouwwerken met de bestemmingen wordt in ieder geval gerekend:

a. het gebruik van de gronden als standplaats voor kampeermiddelen;
b. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
c. het gebruik van de gronden voor de opslag van schroot, afbraak- en bouwmaterialen, anders dan ten behoeve van de uitvoering van krachtens de bestemming toegelaten bouwactiviteiten en werken en werkzaamheden;
d. het storten van puin en afvalstoffen;
e. de stalling en opslag van aan het oorspronkelijk gebruik onttrokken voer-, vaar- of vliegtuigen.

Artikel 9 Algemene aanduidingsregels

9.1 Vrijwaringszone – radiotelescoop

Ter plaatse van de aanduiding 'vrijwaringszone - radiotelescoop' geldt de volgende regel:

- Voorzover bouwwerken en andere werken, die zijn toegestaan op grond van de bestemmingsregels en die mogelijke storingsgevolgen voor de radiotelescoop kunnen veroorzaken, zijn gelegen binnen de als zodanig aangegeven zonering van de radiotelescoop, zal rekening worden gehouden met de storingsvrijheid van de observatieposten. Omtrent de mogelijke storingsgevolgen zal bij het vergunning verlenen, dan wel het toestemming verlenen vooraf overleg worden gepleegd met de Stichting ASTRON teneinde een zoveel mogelijk ongestoord functioneren van de observatieposten te kunnen bewerkstelligen.

Artikel 10 Algemene afwijkingsregels

10.1 Afwijkingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan een omgevingsvergunning verlenen waarmee kan worden afgeweken van het bepaalde in:

a. het plan in die zin dat antenne- of alarmmasten tot een bouwhoogte van 25 m mogen worden gebouwd;
b. het plan in die zin dat het beloop of het profiel van wegen of aansluiting van wegen onderling in geringe mate wordt aangepast, voorzover de verkeersveiligheid en/of -intensiteit daartoe aanleiding geven;
c. het plan in die zin dat bestemmings- of bouwgrenzen worden overschreden, indien een meetverschil daartoe aanleiding geeft;
d. het plan in die zin dat openbare nutsgebouwtjes, wachthuisjes ten behoeve van het openbaar vervoer, telefooncellen, gebouwtjes ten behoeve van de bediening van kunstwerken, toiletgebouwtjes en naar de aard daarmee gelijk te stellen gebouwtjes mogen worden gebouwd, mits:
    1. de inhoud per gebouwtje niet meer dan 50 m³ bedraagt en de bouwhoogte niet meer dan 3 m.
e. het plan in die zin dat de gronden mogen worden gebruikt voor de aanleg van een paardrijbak, met dien verstande dat de volgende voorwaarden gelden:
    1. de paardrijbak mag uitsluitend binnen het bestemmingsvlak ten behoeve van het eigen hobbymatige gebruik worden aangelegd;
    2. de paardrijdbak dient zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg te worden gesitueerd;
    3. de paardrijdbak mag uitsluitend achter de woning worden gesitueerd;
    4. er mag geen hinder (geur, geluid, licht en stof) worden veroorzaakt voor nabijgelegen woningen van derden (minimale afstand van 30 meter tussen de paardrijdbak en woningen van derden);
    5. er mag geen onevenredige verstoring van het bodemarchief worden veroorzaakt;
    6. er mogen geen bouwwerken ten behoeve van verlichting bij een paardrijdbak worden aangebracht.

10.2 Toetsingscriteria

De onder lid 10.1 bedoelde omgevingsvergunning mag niet leiden tot een onevenredige aantasting van:

a. de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden en/of bouwwerken;
b. de verkeersveiligheid;
c. het bebouwingsbeeld.

Artikel 11 Overige regels

11.1 Afstemming welstand

Voor zover de regels in het bestemmingsplan met betrekking tot:
a. de voorgeschreven goothoogte en bouwhoogte;
b. de plaatsing op het bouwperceel:
ruimte bieden voor verschillende mogelijkheden voor het realiseren van gebouwen, is deze ruimte tevens bedoeld voor het kunnen stellen van voorwaarden op basis van de in artikel 12a van de Woningwet aangegeven welstandscriteria, mits:
1. de goot- en bouwhoogte van gebouwen met niet meer dan 25% afwijken van de toegestane goot- en bouwhoogte;
2. de binnen de regels te realiseren oppervlakte niet wordt verminderd.

Eisen met betrekking tot kapvormen, dakhellingen en de nokrichting worden voor zover nodig gesteld in het kader van artikel 12a van de Woningwet.

11.2 Uitsluiting aanvullende werking Bouwverordening

De voorschriften van de Bouwverordening ten aanzien van onderwerpen van stedenbouwkundige aard, blijven overeenkomstig het gestelde in artikel 9 lid 2 van de Woningwet buiten toepassing, behoudens ten aanzien van de volgende onderwerpen:
a. het bouwen bij hoogspanningsleidingen en ondergrondse hoofdtransportleidingen;
b. de parkeergelegenheid en laad- en losmogelijkheden;
c. de ruimte tussen bouwwerken.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 12 Overgangsrecht

A. Overgangsrecht bouwwerken

1. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel kan worden gebouwd krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot:
   a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
   b. na het tenietgaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is tenietgegaan.
2. Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het eerste lid een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

B. Overgangsrecht gebruik

1. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.
2. Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in het eerste lid, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdige gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.
3. Indien het gebruik, bedoeld in het eerste lid, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 13 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte).

Hoofdstuk 5 Bijlagen van de regels

Bijlage 1 van de regels – Ruimtelijk kwaliteitsplan

RUIMTELIJK KWALITEITSPLAN

Stationsstraat 2 Hooghalen

erfontwikkelaar

AgriPlaza BOUWADVIES

In samenwerking met	Agriplaza bouwadvies Industrieweg 4F 9482 TT Tynaarlo
Telefoon:	0592 - 545451
E-mail	info@agriplazabouwadvies.nl
Internet:	www.agriplazabouwadvies.nl
Opsteller plan:	**dé Erfontwikkelaar b.v.** Radewijkerweg 9 7791 RJ Radewijk
Telefoonnummer	06 24 88 38 28
E-mail	herbert@erfontwikkelaar.nl
Internet	www.erfontwikkelaar.nl
Project	1894
Auteur	H. Oldehinkel
Datum laatst gewijzigd	20 oktober 2021
Bestandsnaam	1894-02.indd
Aantal pagina's	11

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en/of dé Erfontwikkelaar b.v.

INHOUDSOPGAVE

1 INTRODUCTIE 1

2 VIGEREND BELEID 4

2.1. landschapsvisie Midden Drenthe 4

2.2. BEELDKWALITEITSPLAN BUITENGEBIED GEMEENTE MIDDEN DRENTHE 5

3 BESTAANDE SITUATIE 6

3.1. erf en de omgeving 6

4 RUIMTELIJK KWALITEITSPLAN 7

4.1. ruimtelijk onderbouwing 7

4.2. samenvatting 9

1 INTRODUCTIE

dé Erfontwikkelaar is gevraagd een visie te geven op de inrichting als onderdeel van een ontwikkeling aan de Stationsstraat 2 te Hooghalen. Initiatiefnemers willen op deze locatie ca. 750 m2 landschapsontsierende bebouwing slopen en hiervoor één compensatiewoning ter plekke realiseren. De bestaande bedrijfswoning zal een woonbestemming krijgen.

De gemeente Midden Drenthe wil hier in principe aan meewerken, mits de ruimtelijke kwaliteit versterkt wordt. Deels wordt dit bereikt door de sloop van landschapsontsierende bebouwing en deels door het landschappelijk goed inpassen van beide erven.

Ten grondslag van dit Ruimtelijk kwaliteitsplan ligt de landschapsvisie en beeldkwaliteitsplan Midden Drenthe. Naast het beleid zijn ook de wensen en de randvoorwaarden van opdrachtgever verwerkt in dit plan.

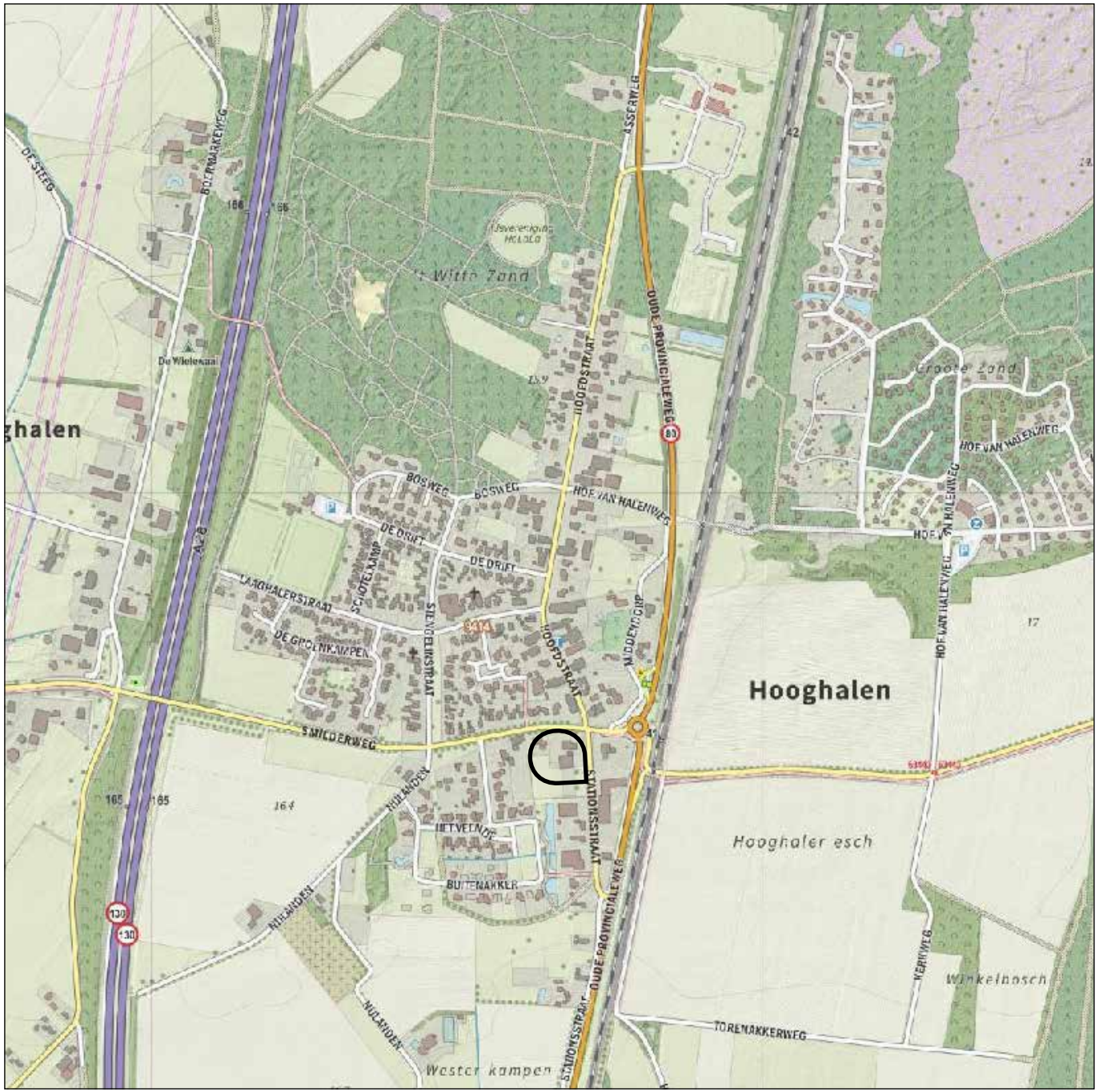

locatie plangebied

Een voorwaarde voor het toevoegen van een compensatiewoning is dat het moet aansluiten op een bestaande bebouwingsstructuur. Het zoekgebied ligt in het naastgelegen weiland waarmee het landschappelijk goed ingepast kan worden aansluitend op de bestaande structuur.

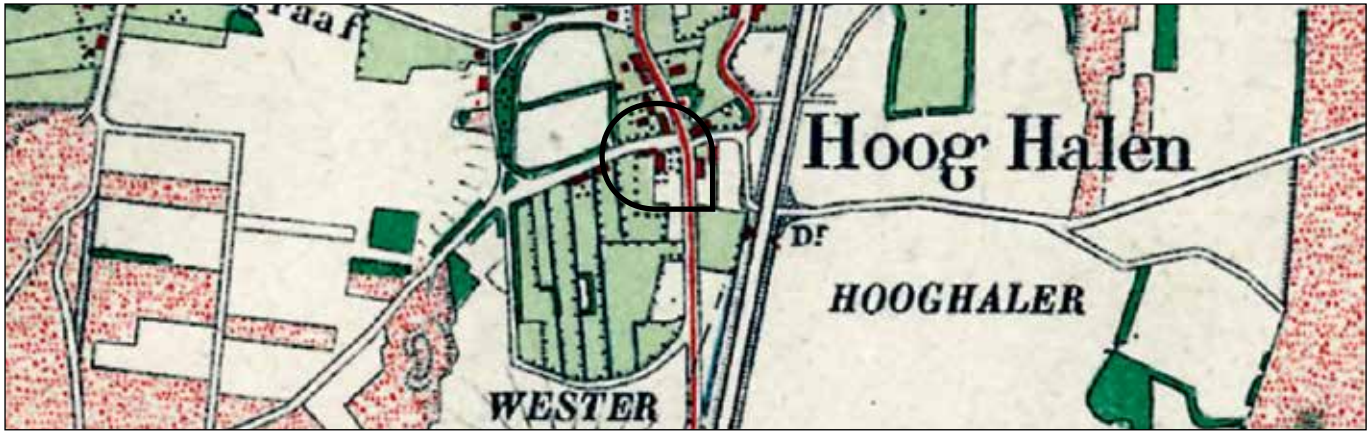

plangebied en omgeving rond 1900

plangebied en omgeving rond 195

plangebied en omgeving rond 2010

2 VIGEREND BELEID

2.1. LANDSCHAPSVISIE MIDDEN DRENTHE

Het erf aan de Stationsstraat valt binnen de landschapsvisie in het landschap: 'Oude veldontginning'. De gekozen indeling in deelgebieden is enerzijds ontleend aan de ontginningsgeschiedenis van het gebied. Anderzijds is hierbij rekening gehouden met de beleving en het gebruik van het gebied.

Het landschap in de gemeente Midden-Drenthe is het resultaat van een voortdurende wisselwerking van natuurlijke factoren en de talloze menselijke ingrepen die in de loop der eeuwen plaats vonden. In eerste instantie is de abiotische factor - de ondergrond - bepalend geweest voor de opbouw van het landschap. In de loop der tijd heeft de mens steeds sterker zijn stempel gedrukt op het landschap. Hoe het landschap veranderde en zijn huidige vorm kreeg, is hieronder te lezen.

Geologische ontstaansgeschiedenis

Het Drentse landschap werd voor een groot deel gevormd in de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Heel Drenthe was toen bedekt met landijs, dat aan de onderzijde veel keien, zand en leem meevoerde. Plaatselijk werd de bodem opgestuwd. Na het verdwijnen van het landijs bleven stenen en zandige leem op het gevormde Drents Plateau achter. Aan het eind van het Saalien werden hier smeltwaterdalen gevormd. Op deze manier werden de beekdalen gevormd.
In de laatste ijstijd, het Weichselien, werden de smeltwaterdalen door erosie verdiept en vervolgens voor een groot deel weer opgevuld met smeltwaterafzettingen. De sterke wind bedekte het gehele gebied in de loop van het Weichselien met een laag dekzand, ook de beekdalen.
Na de ijstijden volgde een warmer klimaat en vond op uitgebreide schaal veengroei plaats. In de uitgestrekte laagten van het dekzandlandschap op het Drents Plateau waar de waterafvoer stagneerde, kwamen moerassen tot ontwikkeling die door plantengroei geleidelijk werden opgevuld. De vegetatie had op den duur geen contact meer met het grondwater en raakte geheel op voedselarm regenwater aangewezen. Onder deze omstandigheden ontwikkelde zich voedselarm hoogveen. In de laagtes van het Drents Plateau ontstonden uitgestrekte veengebieden. Deze veengebieden liggen bij Smilde en in de omgeving van Nieuw- Balinge en Witteveen.

Vanaf de Middeleeuwen kreeg de wind vanwege drogere perioden en overbegrazing / afplagging weer vat op de stuifgevoelige dekzanden. Hierdoor ontstonden stuifzanden verspreid op het Drents Plateau.

Vanaf circa 1800 werd een begin gemaakt met de ontginning van de woeste gronden. Met de komst van de kunstmest verdween vanaf 1900 de escultuur langzaam aan als landbouwsysteem. Het mesttekort was opgelost, waardoor op grote schaal kon worden begonnen met het in cultuur brengen van de woeste gronden. Ook de voedselarmere gronden op grotere afstand van de dorpen konden op deze manier worden ontgonnen. De jonge heide-ontginningen bepaalden als open, onbebouwde ruimten in belangrijke mate het beeld van het esdorpenlandschap.

Basis voor de landschapsvisie is de tweedeling in het hoge landschap op het plateau en het lage landschap van de rand. Deze tweedeling is bepalend voor de ruimtelijke en ecologische kwali-

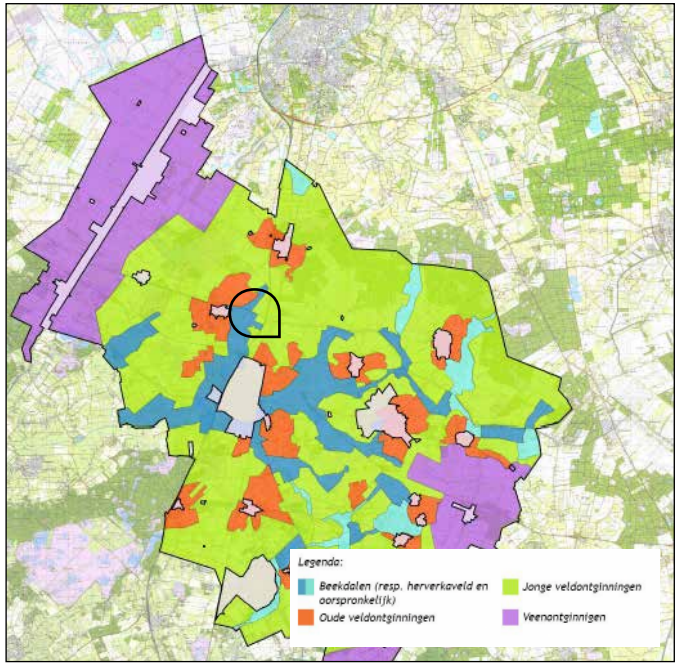

natuurlijke laag

streefbeeld oude veldontginning

teiten in Midden-Drenthe en is richtinggevend voor de visie op de toekomst.Het landschap op het plateau heeft zich geleidelijk ontwikkeld, is kleinschalig en gevarieerd en de structuur ervan wordt bepaald door de beekdalen. Om het landschappelijke karakter van de gemeente Midden-Drenthe te behouden is het belangrijk om bedrijven landschappelijk in te passen. Bij de landschappelijke inpassing wordt rekening gehouden met de verschillende landschapstypes. Bijgebouwen worden achter het hoofdgebouw geplaatst en worden door middel van beplanting uit het zicht gehaald.

De Veldontginningen (plangebied)

Het grootste deel van de jongere ontginningen op het plateau dateert uit het begin van de 20e eeuw. Het zijn relatief grote gebieden die op planmatige wijze zijn ontgonnen. De kavelrichting was veelal een voortzetting van de bestaande grenzen in de omgeving. Er is een min of meer blokvormig wegenpatroon uitgezet met daarbinnen meerdere blokvormige kavels voor een goed landbouwkundig gebruik. Ze worden van elkaar gescheiden door sloten en afrasteringen. Er zijn geen houtwallen aangelegd. Binnen het patroon van doorgaande wegen ligt een fijnmazig patroon van zandwegen. Bebouwing ligt langs de wegen, waar ook de beplanting staat. Onder invloed van de oude wegen, essen, bosgebieden of heidevelden buigen de blokvormige kavel- en wegenpatronen af. Door onder andere wegenaanleg met begeleidende beplanting, kanaalbeplanting, de aanleg van nieuwe houtsingels en bosjes, de bouw van recreatiecomplexen en aanplant van populierenbossen is de oorspronkelijk open karakteristiek verdwenen.

2.2. BEELDKWALITEITSPLAN GEMEENTE MIDDEN DRENTHE

Het erf valt binnen het beeldkwaliteitplan wederom in de oude Veldontginning.Een van de ruimtelijke kenmerken van bebouwing op de veldontginningsgronden is dat de erfopzet onregelmatig is. Van oudsher is de bebouwing op deze erven georganiseerd rond een (denkbeeldige) centrale ruimte. Tegenwoordig is van deze opzet weinig terug te zien, omdat de meeste erven juist rechthoekig zijn opgezet. Erfbeplanting in de oude veldontginningen bestond vaak
uit boomgroepen op het. erf. Dit kunnen fruitbomen of notenbomen zijn. Om dit karakter terug te brengen, wordt geen beplanting van erfgrenzen gevraagd, maar een beplanting in boomgroepen op het erf. Hierbij is de grootte van de boomgroep afhankelijk van de grootte van de nieuw te realiseren bebouwing. De oudste boerderijen staan met de achterzijde naar de weg gekeerd. Erfbeplanting bestaat uit boomgroepen en boomgaarden. Vaak wordt het erf aan één zijde begeleid door houtwallen.

Bebouwing

- In dorpen aan de Es;
- later ook langs randen van de Es

Beplanting

- Relatief veel beplanting op erven;
- wegbeplanting.

Erven

- Erven gekoppeld aan de weg;
- voorzijde gericht op de weg;
- erfopzet onregelmatig
- erfbeplanting met name in boomgroepen op het voorerf of achtererf; Informele overgang van erf naar weg.

wegbeplanting langs het erf

3 BESTAANDE SITUATIE

3.1. ERF EN DE OMGEVING

Het erf is één van de oude erven van Hooghalen. Op de historische kaart van 1850 al zichtbaar. Het dorp is een typisch esdorp dat kenmerkend is in de omgeving. Tweede helft van de 20e eeuw is het dorp fors gegroeid. Ook is er aan de zuidzijde een bedrijventerrein ontwikkeld. Enkel de oude boerderijen en de oude wegbeplanting herinneren aan hoe het esdorp ooit is geweest. Veel groener, kleinschaliger en meer verbonden met de oostelijk gelegen es en de westelijk gelegen beek. De overgang naar het landschap wordt nu begrenst door de A28 aan de westzijde en de spoorlijn aan de oostzijde. Het dorp heeft een stedelijke uitstraling gekregen.

Het plangebied bestaat uit een boerderij met enkele opstallen. Deze opstallen zijn landschapsontsierend door de verschijning, kleurstelling en omvang. Initiatiefnemer is voornemens om deze stallen te slopen en hiervoor een compensatiewoning te bouwen. Deze zal ten zuiden van de boerderij in de weide worden gesitueerd. Van oorsprong stond de boerderij met het voorhuis noord-zuid. Na de oorlog (de boerderij was onherstelbaar beschadigd) is deze oost-west herbouwd. Enkele grote waardevolle eiken op het perceel herinneren aan deze oude structuur.
Het erf kent geen harde grens, de schuren zijn te zien uit de omgeving en voor de boerderij is een passende tuin voorzien. Middels beukenhagen is een passende overgang gemaakt naar het dorp. Met het toevoegen van een extra woning is het belangrijk dat deze ruimtelijk aansluit op de bestaande structuur. Een afgewogen orientatie van de gebouwen, de landschappelijke inpassing en relatie met de stedenbouwkundigestructuur is daarbij belangrijk. Hiermee wordt het erf goed verankert in de omgeving.

één van de te slopen schuren

de bestaande boerderij

de te behouden zomereiken

Belangrijkste ruimtelijke kenmerken:

- het erf is onderdeel van het dorp Hooghalen;
- de gebouwen staan georienteerd op de Stationsstraat;
- van oorsprong was de structuur zuid-noord, na de oorlog is de boerderij echter in oost-westelijke richting herbouwd
- op het erf staan waardevolle bomen;
- aan de oostzijde, voor de boerderij is een siertuin voorzien, het achtererf is veel soberder.ingericht ;
- het erf kent geen gebiedsvreemde beplanting,
- het erf kent meerdere inritten
- het weiland, ligt geisoleerd tussen bebouwing.

4 RUIMTELIJK KWALITEITSPLAN

Uitgangspunten initiatiefnemer:

- Sloop landschapsontsierende bebouwing
- opruimen alle overtollige verharding;
- realiseren nieuwe compensatiewoning met bijgebouw aan zuidzijde in de weide
- behoud van grote bomen

Uitgangspunten gemeente:

- sloop alle landschapsontsierende bebouwing;
- landschappelijk goed inpassen van het gehele erf waarbij het moet aansluiten op de karakteristiek van het oude ontginningslandschap;
- enkel gebruik streekeigen beplanting.

4.1. RUIMTELIJK ONDERBOUWING

Situering compensatiewoning en bijgebouwen

Het erf aan de Stationsstraat 2 kent momenteel veel landschapsontsierende bebouwing. Aangezien het agrarische bedrijf gestaakt is hebben de schuren geen gebruikswaarde meer. Alle landschapsontsierende bebouwing wordt gesloopt, hiermee wordt het erf kleiner. Daarnaast zal er ten zuiden van de bestaande bedrijfswoning, dat nu in gebruik is als weide, een compensatiewoning gebouwd worden.

Het bestaande bijgebouw dat bij de bedrijfswoning hoort blijft behouden. Aangezien er in de weide drie waardevolle

erfinrichtingsplan

zomereiken staan is er voor gekozen om de compensatiewoning hier 'acher' te bouwen. De verschijning van de compensatiewoning moeten aansluiten op de bestaande bebouwing in de nabije omgeving en wordt getoetst aan de welstandsnota. Een belangrijke ruimtelijke voorwaarde is dat het erf zich als eenheid in het landschap moet blijven presenteren. Dat wordt deels bereikt door geen harde grensen op het erf te maken in de vorm van hoge hagen/schuttingen of andere bouwkundige elementen. Middels een afgewogen positionering van de woning en de bijgebouwen blijft de eenheid op het erf behouden maar krijgt iedere wooneenheid wel een eigen plek met privacy.

Groenstructuur en inrichting erf:
Vanuit het landschapsontwikkelingsplan is het gewenst om erven in te passen met gebiedseigen groen. Dit wordt bereikt door het toevoegen van structuurbepalend groen ten noorden en oosten op het erf. Er is gekozen voor bomen in een losse setting omdat deze aansluiten op het karakter van het dorp. De erven lopen naturlijk in elkaar over en kennen in tegenstelling tot de jonge erven geen harde grenzen. Enkel het voorerf blijft afgekaderd met een beukenhaag. Hiermee blijft het zicht op het omliggende gebied behouden en wordt het erf niet geheel afgeschermd.

De erven langs de Stationsstraat komen sterk overeen met de omschreven karakteristiek van het landschapsontwikkelingsplan. Dit houdt in dat over het algemeen bebouwing georienteerd op de weg staat en dat de erven halfopen zijn. Richting de weg zijn de tuinen open en er is zicht op de bebouwing.

De nieuw te bouwen woning wordt een boerderij. Deze kenmerkt zich in een duidelijke voor- en achterzijde. Op het erf wordt hier op aangesloten met een haag als afscherming van het voorerf. Tevens wordt er naast/voor de woning een kleine boomgaard aangeplant.

Op het achtererf is gekozen om enkele solitaire bomen toe te voegen. Dit maakt het erf groener en versterkt de eenheid met het bestaande erf. De entree wordt versterkt met een solitaire beuk.

De keuze voor de verharding moet in afstemming gemaakt worden met de materialisering van de architectuur. Verharding moet in een gedekte kleurstelling sober toegepast worden. Dit in afstemming met de kleurstelling van de gevels en overige materialisering van het woonhuis en de overige gebouwen. Schuttingen en hoge opgaande exoten moeten in het buitengebied voorkomen worden.

4.2. SAMENVATTING

- sloop landschapsontsierende bebouwing;
- realisatie erfensemble dat aansluit op de bestaande groenstructuur;
- één waardevolle boom kan behouden blijven en wordt opgenomen in de plannen een andere minder vitale boom wordt gekapt en gecompenseerd door meerdere beuken
- er kan op eigen erf gekeerd en geparkeerd worden
- bestaande houtsingel aan de zuidzijde blijft behouden;
- aanplant hagen en (fruit-) bomen op het voorerf
- bomen tussen het bestaande erf en de compensatiewoning.

Legenda
1. Bestaande woning
2. Bestaand bijgebouw
3. Te slopen schuur
4. Compensatiewoning
5. Nieuw inrit
6. Aanplant bomen als Hollandse Linde, Zwarte Els, Ruwe Berk
7. Aanplant Beuk
8. Aanplant Walnoot
9. Aanplant Hollandse Linde
10. Bestaande waardevolle eik
11. Aanplant groep Rhododendron
12. Weiland
13. Bestaande houtsingel
14. Te kappen Zomereik
15. Aanplant hoogstam fruitbomen
16. Aanplant beukenhaag
N

Legenda

1. Aanplant bomen als:
   Fagus sylvatica - Beuk (4 stuks)
   Alnus glutinosa - Zwarte Els (5 stuks)
   Tilia x vulgaris - Hollandse Linde (6 stuks)

   Aanplantmaat 14-16 met onderlinge plantafstand van 8-10 (m)
   totaal 13 stuks met als eindbeeld een losse setting van bomen op het erf

2. Aanplant Walnoot - Juglans regia
   Aanplantmaat 14-16
   Totaal 1 stuks met als eindbeeld een solitaire boom

3. Bestaande waardevolle eik

4. Aanplant Beuk - Fagus sylvatica
   Aanplantmaat 14-16
   Totaal 5 stuks op het voorerf
   Eindbeeld is een bomengroep voor de woning

5. Bestaande Zomereik kappen

6. Aanplant hoogstam fruitbomen Malus/Pyrus/Prunus (bij voorkeur oud Hollandse soorten)
   Aanplantmaat 12-14 met een onderlinge afstand van 6-10 (m)
   Totaal 4 stuks met als eindbeeld een boomgroep

7. Aanplant beuk - Fagus sylvatica
   Aanplantmaat 80-100 met 5 st/m1 planten in driehoeksverband
   Eindbeeld is een geschoren haag van maximaal 1 (m) hoog

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Nota van zienswijzen

Ontwerpbestemmingsplan

Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)

Aanleiding
Bij besluit van 7 maart 2023 heeft het college van burgemeester en wethouders ingestemd met het ontwerpbestemmingsplan Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte) en besloten om het plan, op grond van artikel 3.8 Wro jo. Art. 3:11 Awb. voor zienswijzen ter inzage te leggen. Het ontwerpbestemmingsplan Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte) heeft met ingang van 20 april 2023 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze periode had iedereen de gelegenheid om een zienswijze in te dienen. Er is 1 zienswijze ingediend.

In deze nota wordt de zienswijze samengevat en geeft de gemeente hierop een reactie. Tevens wordt aangegeven of er aanleiding is om het bestemmingsplan aan te passen.

Schriftelijke zienswijzen
Hieronder staat de zienswijze vermeld van de inwoner, gevolgd door een reactie van de gemeente op deze zienswijze. Wanneer de zienswijze leidt tot een aanpassing of wijziging in het ontwerpbestemmingsplan, wordt dit direct onder de betreffende zienswijze aangegeven.

Zienswijzen inwoners en bedrijven

Indiener	Naam	Adres	Zaak
1	[redacted]	[redacted]	3071484

1. Zienswijze indiener 1

Dat ons bedrijf aan de [redacted] te Hooghalen geen schade ondervindt van het nieuw te realiseren woonbestemmingsplan aan de Stationsstraat 2 te Hooghalen.
Wij willen hierdoor geen enkele beperking krijgen voor de uitvoering van onze bedrijfsactiviteiten, in en om ons bedrijfspand aan de [redacted] te Hooghalen.
Wij willen niet dat onze bedrijfsbestemming gewijzigd wordt door de nieuwe woonbestemming van Stationsstraat 2.
Wij zouden graag zien dat eventuele bijgebouwen zonder of met vergunning of de plaatsing van containers en dergelijke ten minste tien meter van onze perceelsgrens aan de [redacted] verwijderd blijft. Dit creëert een mooiere ruimtelijke situatie en vermindert de veiligheidsrisico's, zoals bijvoorbeeld bij een brand.

Reactie gemeente
Aan de zuid- en zuidoostkant van de nieuw te bouwen compensatiewoning bevinden zich bedrijvenbestemmingen. Het gaat, conform vigerend bestemmingsplan Hooghalen, om lichte bedrijfsbestemmingen waar bedrijvigheid tot en met de milieucategorie 2 zijn toegestaan. Hier bevindt zich ook het perceel van de indiener ([redacted]).

Nieuwe functies kunnen milieuhinderlijk zijn voor omringende woningen dan wel bedrijven. Er heeft daarom een beoordeling plaatsgevonden of de nieuwe functie wel milieu hygiënisch inpasbaar is. Daartoe is beoordeeld hoe het beoogde bestemmingsplan zich

verhoudt tot hetgeen is verwoord in de VNG-Reeks ‘Bedrijven en Milieuzonering’ en is daaraan getoetst en gemotiveerd.

De (indicatieve) lijst “Bedrijven en Milieuzonering 2009”, uitgegeven door de Vereniging Nederlandse gemeenten, geeft weer wat de richtafstanden zijn voor milieubelastende activiteiten. In deze publicatie worden de indicatieve richtafstanden gegeven voor de vier ruimtelijk relevante milieuaspecten geur, stof, geluid en gevaar.

Aangezien hier sprake is van een omgevingstype ‘gemengd gebied’ geldt voor deze bedrijfsbestemmingen een grootste normafstand van 10 meter. De te bouwen woning wordt op grotere afstand gebouwd van deze bedrijfsbestemmingen dan 10 meter, zodat er geen milieuhinder te verwachten is en er voor het bedrijf van mevrouw geen beperkingen optreden.

Ingaande op de voor ogen zijnde ruimtelijke situatie: onderdeel van het voorliggende bestemmingsplan is een ruimtelijk kwaliteitsplan. Deze is opgenomen als voorwaardelijke landschappelijke inpassing in de planregels en tevens als bijlage bij de regels toegevoegd. In dit kwaliteitsplan staat hoe zowel de gemeente als de initiatiefnemer de ruimtelijke kwaliteit voor ogen heeft. Afwijken hiervan kan niet conform bestemmingsplan. Vergunningsvrij hiervan afwijken kan, mits voldaan wordt aan de vergunningsvrije voorwaarden. De Rijksoverheid heeft deze vergunningsvrije regels opgezet, de gemeente is hierin niet het bevoegde gezag. We zien geen reden om hiervan af te wijken.

Tot slot zal te allen tijde moeten worden voldaan aan het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit sluit de veiligheidsrisico’s omtrent brandveiligheid en dergelijke uit.

Aanpassingsvoorstel
Er wordt geen aanpassing gedaan aan het bestemmingsplan. Het plan voldoet aan de richtafstanden en deze zijn reeds correct verwoord in de toelichting van het bestemmingsplan. Daarnaast onderbouwt het ruimtelijk kwaliteitsplan de landschappelijke inpassing die zowel de gemeente alsook de initiatiefnemer voor ogen heeft. De overige punten hebben geen juridische geldigheid.

Legenda

Plangebied

Enkelbestemmingen

- AW — Agrarisch met waarden
- W — Wonen
- W-Vb — Wonen - Voormalige boerderijen

Dubbelbestemmingen

- WR-A3 — Waarde - Archeologie 3

Gebiedsaanduidingen

- vrijwaringszone - radiotelescoop

Bouwvlakken

- bouwvlak

Maatvoeringen

- 6 / 8 — maximum goothoogte (m) / maximum bouwhoogte (m)

Bouwaanduidingen

- [ka] — karakteristiek

Gemeente :	Midden-Drenthe
Naam plan :	Bestemmingsplan Hooghalen, Stationsstraat 2 (Ruimte voor Ruimte)
Locatie :	Stationsstraat 2 Hooghalen

projectnr.	status	formaat	schaal	datum
NL.IMRO.1731.BPStationsstraat2H-VST1	vastgesteld	A3	1:1000	mei 2023

ruimtelijke ordening & bouw
RooBeekAdvies
BraGIS

Gemeenteraad

Dossiernummer	286
Extern Zaak ID	3174691
Vergaderdatum	6 juli 2023
Agendapunt	8.14
Titel	Bestemmingsplan Hoofdweg 24 Villa Maria

Geagendeerd	Vergaderdatum
Gemeenteraad	**6 juli 2023**

Toelichting
Wethouder Bouwman

In verband met leegstand van Villa Maria heeft de gemeente besloten dit pand te verkopen. Hiervoor is een bieding uitgeschreven. De initiatiefnemers hebben deze bieding gewonnen met hun plan om het pand te herontwikkelen naar kantoor met luxere appartementen voor ouderen en appartementen voor jongeren/starters. Voorliggend bestemmingsplan voorziet in het gewenste juridisch-planologisch kader om 15 appartementen en 4 kantoren te huisvesten.

Omdat er geen zienswijzen zijn ingediend op het ontwerpbestemmingsplan, kan dit voorstel als hamerstuk direct door naar de raad.

Voorgesteld besluit
Portefeuillehouder: Wethouder Bouwman

De raad besluit:
1. Het bestemmingsplan ‘Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24' met IMRO-code NL.IMRO.1731.Hoofdweg24SM-VST1 ongewijzigd vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

Stemming
21 stemmen voor

Besluit
De raad besluit unaniem conform voorstel zonder hoofdelijke stemming of aantekening:

1. Het bestemmingsplan ‘Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24' met IMRO-code NL.IMRO.1731.Hoofdweg24SM-VST1 ongewijzigd vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

Agendapunt:

De raad van de gemeente Midden-Drenthe **besluit**, op voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 12 juni 2023:

1. Het bestemmingsplan ‘Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24' met IMRO-code NL.IMRO.1731.Hoofdweg24SM-VST1 ongewijzigd vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

Besloten in de openbare vergadering van de raad,
gehouden op 6 juli 2023,

de raadsgriffier,	de voorzitter,
C.A.M. Bodewes	C. Bijl

Ontwerpbestemmingsplan Hoofdweg 24 (Villa Maria)

Informatie

Datum	6 juni 2023 Thomas	Overleg gepleegd met:
Behandelaar	Kamphuis 2536824	• Financieel adviseur:
Zaaknummer	Dennis Bouwman	• Personeelsconsulent:
Portefeuillehouder(s)	Gemeenteraad	• Medewerker bestuur en juridische zaken:
Besluitvormend orgaan		• Communicatieadviseur:
		• Inkoopadviseur:
		• Team:
		• Naam medewerker: Gerhard Maring, Kwaliteitsteam, Fokko Meilof, Ger van der Veen
		• Inspraak/adviesorgaan: RUD, VRD

Aanleiding/voorgeschiedenis

In verband met leegstand van Villa Maria heeft de gemeente besloten dit pand te verkopen. Hiervoor is een bieding uitgeschreven. De heren Timmermans, Timmermans en Snijder hebben deze bieding gewonnen. Het college heeft hierover in mei 2020 het volgende besluit genomen: “In principe medewerking te verlenen aan het wijzigen van het bestemmingsplan naar het voorgenomen gebruik als kantoor met luxere appartementen voor ouderen en appartementen voor jongeren/starters”. Tevens gaf het college de toelichting dat het ingediende plan zeer beknopt en niet onderbouwd is. Het is aan de initiatiefnemers om het beoogde plan goed te onderbouwen en uit te werken (incl. bedrijfsplan) met aandacht voor de monumentale status van Vila Maria en inrichting van het bijbehorende terrein. Na dit besluit is de verkoop bezegeld.

Voorliggend bestemmingsplan voorziet in het gewenste juridisch-planologisch kader om 15 appartementen en 4 kantoren te huisvesten in het pand aan de Hoofdweg 24 te Smilde (‘Villa Maria’). Omdat de beoogde ontwikkeling van de initiatiefnemers niet mogelijk is binnen het nu geldende bestemmingsplan, is het opstellen van een nieuw bestemmingsplan een vereiste.

NB
In de verbeelding is ook het perceel meegenomen waar het verzetsmonument staat. Dit perceel is uitdrukkelijk niet verkocht. Wel is ervoor gekozen om de huidige bestemming aan te passen. Immers is de huidige bestemming (maatschappelijk, dat het gehele perceel had) ondertussen achterhaald. Middels de beoogde bestemming is vastgelegd dat het verzetsmonument en de directe omgeving hiervan de huidige situatie behouden blijft. Daarnaast is via een anterieure overeenkomst geregeld dat de kopers/ initiatiefnemers de herdenking op 4 mei dient te respecteren.

Voorstel

Toelichting voorstel

Om de regels aan te laten sluiten bij de beoogde ruimtelijke invulling, wordt het college voorgesteld om het bestemmingsplan in procedure te brengen.

Wet geluidshinder
Uit de resultaten blijkt dat de ten hoogste toelaatbare geluidbelasting ten gevolge van de provinciale weg N371 (Hoofdweg) op de gevels van twee appartementen met ten hoogste 5dB wordt overschreden. De maximaal toelaatbare hogere grenswaarde van 63dB L_{den} wordt niet overschreden.

De gemeente is bevoegd in Artikel 110a Wet geluidhinder om een hogere geluidbelasting vast te stellen. Ze dient hierbij rekening te houden dat op een dergelijke vaststelling conform de bepalingen in artikel 110c van de Wet geluidhinder, afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het besluit tezamen met het bijbehorende 'Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24' gedurende zes weken ter inzage wordt gelegd.

Op basis van de Wet geluidshinder, wordt het college voorgesteld om het besluit tot vaststelling hogere grenswaarde geluid ten gevolge van de provinciale weg N371 (Hoofdweg) voor de twee nieuw te realiseren appartementen op de percelen kadastraal bekend gemeente Smilde, sectie G, nummer 4122 te verhogen naar 58 dB Lden.

Alternatieven

Villa Maria is via verkoop bij inschrijving door de Gemeente Midden-Drenthe te koop aangeboden, waarop 8 inschrijvers zich hebben gemeld. Allen met een plan die ze op eigen wijze hebben ingediend en onderbouwd. Een beoordelingscommissie, bestaande uit afgevaardigden van de Stichting Bewonersplatform Smilde en van de gemeenteraad aangevuld met specialisten vanuit de organisatie, hebben alle inschrijving beoordeeld. Hieruit is voorliggend plan als best passend plan naar voren gekomen.

Randvoorwaarden

Aan het vaststellen van het bestemmingsplan zijn verder geen randvoorwaarden verbonden anders dan de goede ruimtelijke ordening.

Risico's

Het bestemmingsplan heeft betrekking op een particulier initiatief waarvan het kostenverhaal wordt verzekerd door middel van een anterieure overeenkomst met de initiatiefnemer.

Financiële gevolgen

Sinds 1 juli 2008 is de gemeente op grond van de Wet ruimtelijke ordening verplicht het kostenverhaal te verzekeren. De kosten voor de gemeente die aan het plan zijn verbonden, zullen moeten worden verhaald op de aanvrager, via een overeenkomst of een exploitatieplan. Aangezien het om een particulier initiatief gaat, zullen eventuele planschade- en exploitatiekosten en andere daarmee samenhangende kosten voor rekening van de initiatiefnemer zijn. De initiatiefnemer en de gemeente sluiten hiervoor, voorafgaand aan de ter inzage legging, een anterieure overeenkomst af. Ook de kosten die gepaard gaan met de uitvoering van de plannen zullen door de initiatiefnemer worden gedragen. Gelet op het vorenstaande is er in dit geval geen aanleiding een exploitatieplan vast te stellen.

Personele gevolgen

Niet van toepassing

Duurzaamheid

Voorstel heeft geen specifieke duurzaamheidsdoelstelling.

Publicatieniveau

Openbaar

Overig

Niet van toepassing

Vervolgprocedure/communicatie

Het bestemmingsplan heeft gedurende 6 weken ter inzage gelegen op ruimtelijkeplannen.nl, gepubliceerd op overheid.nl en de krant. Er zijn geen zienswijzen binnen gekomen. Het college zal nu moeten besluiten om het plan voor te leggen aan de gemeenteraad. Na vaststelling door de raad kan er beroep worden ingesteld bij de Raad van State.

Bijlagen

Vastgesteld bestemmingsplan Hoofdweg 24, Smilde

Bestemmingsplan Smilde,
Hoofdweg 24

Vastgesteld

Opdrachtgever:	
Rapportnummer:	RB 10.539
Datum vrijgave:	Juni 2023
Opsteller:	Dhr. M. Beek
Goedkeuring:	Dhr. H. de Roo

ruimtelijke ordening & bouw
RooBeekAdvies

Inhoudsopgave

.....1

1 HOOFDSTUK 1 INLEIDEND HOOFDSTUK 4
1.1 Inleiding 4
1.2 Planologisch kader 4
1.3 Doel 6
1.4 Verantwoording 6
1.5 Leeswijzer 6

2 HOOFDSTUK 2 LOCATIEBESCHRIJVING 7
2.1 Locatie en historie 7
2.2 Het perceel in zijn directe omgeving 8
2.3 Villa Maria 8
2.4 Het gewenste bouwplan 10

3 HOOFDSTUK 3 BELEIDSKADER 13
3.1 Rijksbeleid 13
3.1.1 Ruimtelijk – Structuurvisie Ruimte en Infrastructuur 13
3.1.2 Ladder voor duurzame verstedelijking 13
3.2 Provinciaal beleid 14
3.2.1 Actualisatie Omgevingsvisie 2018.....14
3.2.2 Kernkwaliteiten-analyse 16
3.3 Gemeentelijk beleid 16
3.3.1 Woonplan 2017 – 2021 16
3.3.2 Structuurvisie Midden-Drenthe 2030 “Platteland Leeft!” 17
3.3.3 Welstandsnota Midden-Drenthe 2018 18

4 HOOFDSTUK 4 OMGEVINGSASPECTEN 19
4.1 Archeologie 19
4.2 Bodem 19
4.3 Ecologie 21
4.4 Fysieke en externe veiligheid 22
4.5 Geluid 23
4.5.1 Akoestisch onderzoek wegverkeerslawaai 23
4.5.2 Akoestisch onderzoek brandweerkazerne 27
4.6 Luchtkwaliteit 28
4.7 Milieu(hinder) 28
4.8 Verkeer en vervoer en parkeren 30
4.9 Watertoets 30
4.10 Besluit m.e.r. 30

5 HOOFDSTUK 5 ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID 32

6 HOOFDSTUK 6 MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID 33

7 HOOFDSTUK 7 JURIDISCHE VORMGEVING 34
7.1 Algemeen 34
7.2 Toelichting op de Toelichting 34
7.3 Toelichting op de planregels 35

1 Hoofdstuk 1 Inleidend hoofdstuk

1.1 Inleiding

Voorliggend bestemmingsplan is bedoeld om het juridisch kader te bieden voor het kunnen uitvoeren van een gewenst bouwinitiatief. Tevens biedt voorliggend bestemmingsplan de onderbouwing waarom het gewenste ruimtelijk initiatief inpasbaar is op de door initiatiefnemer gewenste locatie, in dit geval het herbestemmen van het perceel Hoofdweg 24 te Smilde (oude gemeentehuis) naar een passende bestemming om hier 15 woonappartementen en 4 kantoorfuncties toe te staan.

Op het perceel Hoofdweg 24 te Smilde staat het voormalige gemeentehuis. Het gebouw krijgt een nieuwe bestemming. Initiatiefnemer is voornemens om in het gebouw 15 woonappartementen en 4 kantoorfuncties te realiseren. De gemeente Midden Drenthe heeft aangegeven medewerking te willen verlenen aan de plannen. Er is een herziening van het geldende bestemmingsplan noodzakelijk. Verder is het nog van belang om te benoemen dat het voorste gedeelte van het gebouw een Rijksmonument betreft.

Onderstaand een weergave van de ligging van het perceel en plangebied vanuit de lucht.

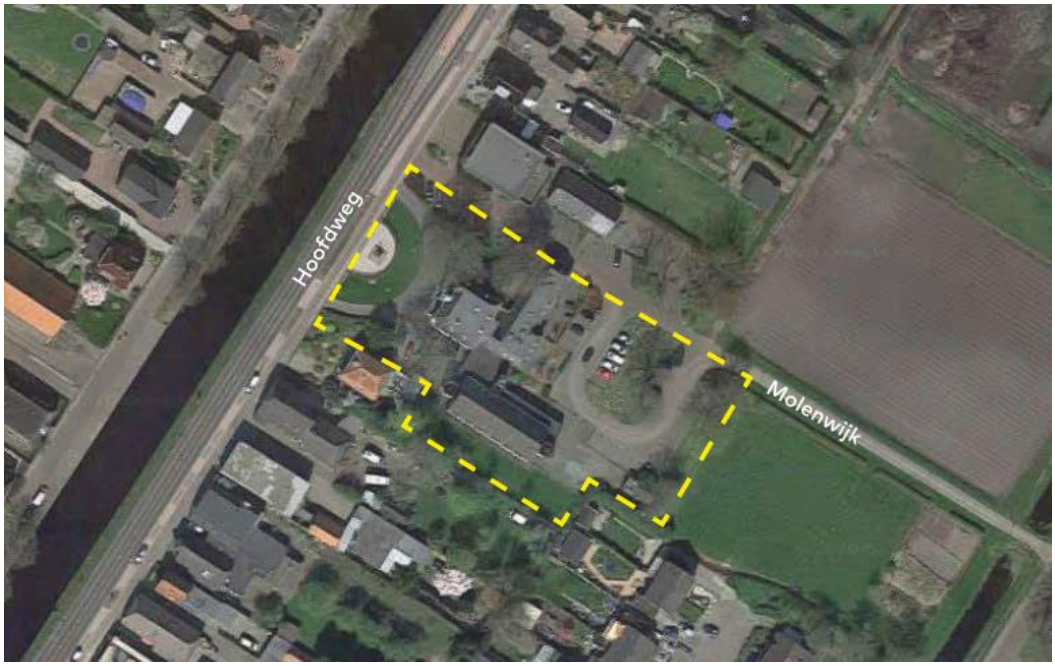

Figuur 1.1.: Het plangebied weergegeven in het gele kader.

Voorliggend bestemmingsplan voorziet in de bestemmingswijziging die de gewenste transformatie van het gebouw mogelijk maakt.

1.2 Planologisch kader

Het perceel is gelegen in het bestemmingsplan “Smilde”. Daarin heeft het perceel een enkelbestemming ‘Maatschappelijk’. Het gebouw heeft verder (deels) de aanduiding ‘karakteristiek’ (de aanduiding ‘k’), monument (de aanduiding ‘m’) en de aanduiding ‘geen geluidsgevoelige functies toegestaan (de aanduiding ‘gg’).

Onderstaand is de geldende verbeelding van het bestemmingsplan weergegeven.

Figuur 1.2.: Het plangebied weergegeven in het geldend bestemmingsplan.

De op de plankaart voor Maatschappelijk aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. maatschappelijke voorzieningen;
met daaraan ondergeschikt:
b. infrastructurele voorzieningen;
c. openbare nutsvoorzieningen;
d. groenvoorzieningen;
e. waterhuishoudkundige voorzieningen;
met de daarbijbehorende:
f. tuinen, erven en terreinen;
g. parkeervoorzieningen;
met dien verstande dat:
h. ter plaatse van de aanduiding "karakteristiek", de instandhouding van de bestaande karakteristieke hoofdvorm wordt nagestreefd;
i. ter plaatse van de aanduiding "geen geluidsgevoelige functies toegestaan", gronden en bouwwerken niet zullen worden gebruikt ten behoeve van geluidsgevoelige functies.

Het project is gericht op het mogelijk maken van een woongebouw met 15 appartementen en 4 kantoorfuncties in het bestaande gebouw. De maatschappelijke bestemming voorziet hier niet in. Ook is het gebruik van niet geluidsgevoelig functies in het gebouw niet toegestaan. (artikel 15.1. onder a. en j.).

Voor de realisatie van het project zal een bestemmingsplanprocedure doorlopen moeten worden.

1.3 Doel

In dit bestemmingsplan wordt ingegaan op de (ruimtelijke) gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling van het betreffende gebied. Het bestemmingsplan heeft daarbij als beoogd einddoel om het bouwwerk te kunnen gebruiken ten behoeve van 15 appartementen en 4 kantoorfuncties mogelijk te maken op het perceel Hoofdweg 24 te Smilde.

1.4 Verantwoording

Bij het opstellen van voorliggend bestemmingsplan is gebruik gemaakt van diverse (beleids)documenten en websites. Sommige (beleids)documenten en beeldbeschrijvende documenten zijn in voorkomende gevallen integraal overgenomen om de inhoud zoveel mogelijk te waarborgen. Daar waar bronnen zijn gebruikt is dat in de tekst weergegeven.

1.5 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 een uitgebreidere beschrijving gegeven van het plan mede in relatie tot het vigerende ruimtelijk beleid op basis van het bestemmingsplan “Smilde”. In hoofdstuk 3 komen de verschillende relevante beleidsstukken voorbij die van toepassing zijn op het plan en uitgewerkt van provinciaal niveau tot gemeentelijk niveau. Hoofdstuk 4 geeft de invloed weer van het plan tot de verschillende omgevingsaspecten. In hoofdstuk 5 staat de economische uitvoerbaarheid centraal. Hoofdstuk 6 de maatschappelijke uitvoerbaarheid, waarna hoofdstuk 7 ingaat op de juridische vertaling van het plan, gevolgd door de Regels en de Verbeelding, die tezamen met deze toelichting het bestemmingsplan vormen.

2 Hoofdstuk 2 Locatiebeschrijving

2.1 Locatie en historie

Het perceel Hoofdweg 24 bevindt zich in Smilde. Smilde is gelegen binnen de Drentse gemeente Midden-Drenthe. Hieronder een weergave van de ligging van Smilde vanuit een hoger gebiedsperspectief.

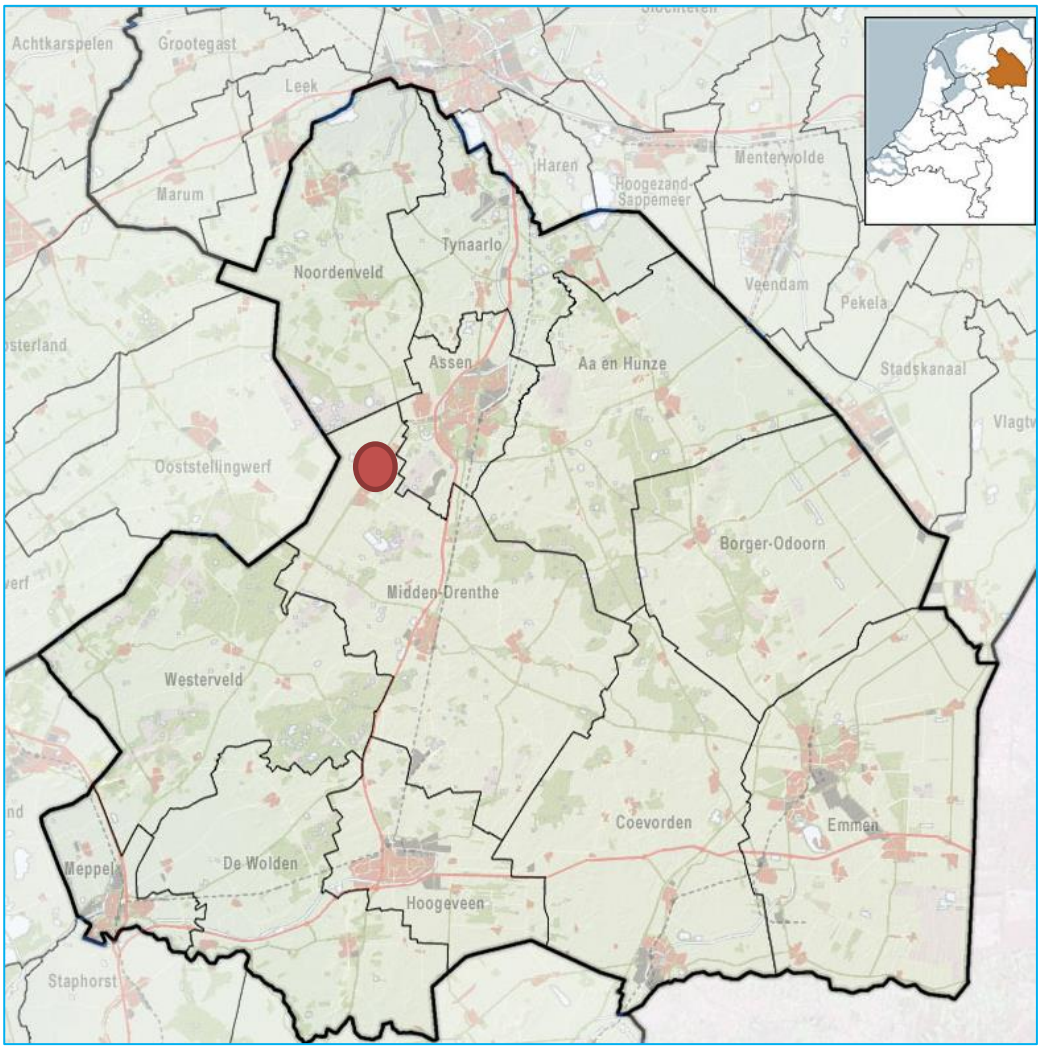

Figuur 2.1: Nederland, provincie Drenthe, gemeente Midden-Drenthe en de ligging van Smilde in één oogopslag.

<u>Smilde</u>
Het plangebied ligt aan de oostkant van het dorp Smilde. Smilde is een dorp en de naam van een voormalige gemeente en een voormalig waterschap in de provincie Drenthe. Het dorp Smilde vormde tot 1998 het centrale dorp van een aantal kleine dorpskernen: Bovensmilde, Smilde, Hijkersmilde en Hoogersmilde.

Smilde is gesitueerd aan beide zijden van de Drentsche Hoofdvaart, ten zuidwesten van Assen. Het is een typisch voorbeeld van een lintdorp, en kent dan ook een lengte van ongeveer 17 kilometer.

Sinds de gemeentelijke herindeling van 1998 zijn Bovensmilde, Smilde, Hijkersmilde en Hoogersmilde ingedeeld bij de administratieve gemeente Midden-Drenthe.

2.2 Het perceel in zijn directe omgeving

Gelegen in het hart van Smilde, in de lintbebouwing langs de Drentse Hoofdvaart. Het object is zeer goed bereikbaar met het openbaar vervoer; de bus stopt praktisch voor de deur. Met de auto is het nog geen kwartier rijden naar de snelweg A-28. Verder zijn er op loopafstand voldoende winkels en supermarkten te vinden.

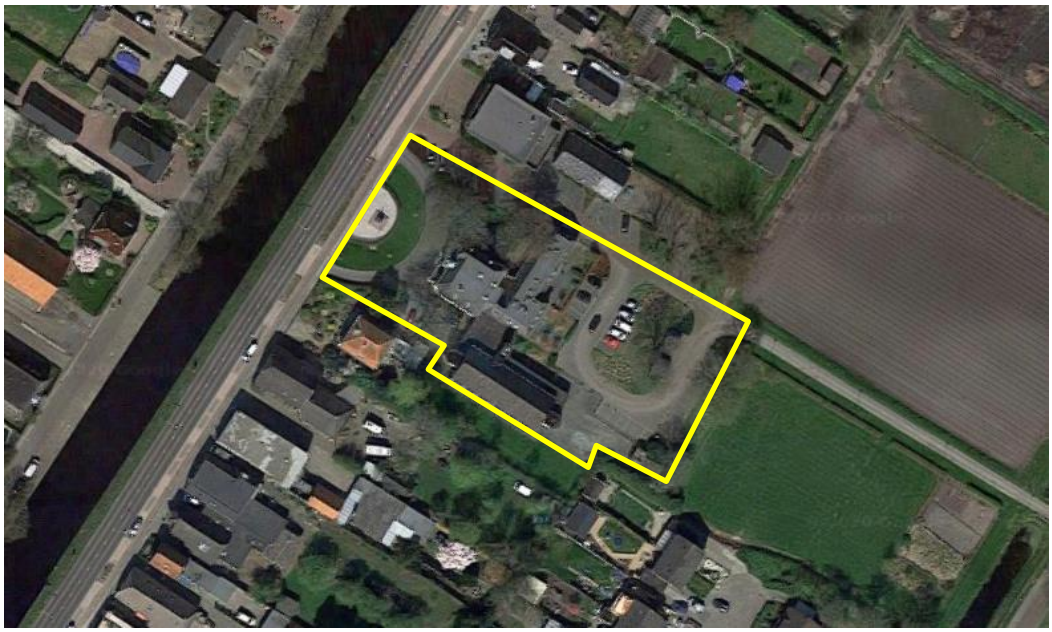

Figuur 2.2.: Weergave van het plangebied langs de Hoofdweg

Op het perceel Hoofdweg 24 te Smilde staat het voormalig gemeentehuis van Smilde, dat bekend staat als Villa Maria.

2.3 Villa Maria

Het voormalig gemeentehuis in Smilde staat plaatselijk bekend als een monumentale kantoorvilla dat is gebouwd in 1893 als Villa Maria, in opdracht van Maria Jacoba Hoogerbrugge (dochter van de in 1892 overleden burgemeester) en ontworpen door gemeente-architect P.J. Kramer. Het in Eclectische stijl vormgegeven woonhuis werd in 1930 door de familie Harders verkocht aan de gemeente Smilde. Sinds toen is het gebouw in gebruik genomen door de gemeente Midden Drenthe als gemeentehuis.

In 1988-1989 werd door architectenbureau Wouda en Van der Schaaf uit Meppel een verbouwplan gemaakt waarbij een geheel nieuwe vleugel werd ontworpen. Op 30 november 1989 werd deze verbouwing officieel in gebruik genomen.

Het object is aangemerkt als rijksmonument. Er is een inspectierapport beschikbaar uit 2016 met betrekking tot de staat van onderhoud. De monumentale bescherming betreft uitsluitend de oorspronkelijke villa.

De verhuurbare vloeroppervlakte bedraagt ongeveer 1.400 m² en strekt zich uit over meerdere bouwlagen en bouwdelen. Het totale perceeloppervlak dat verkocht wordt bedraagt 4.907 m².

Figuur 2.3.: Zicht vanaf de vaart op Villa Maria.

Figuur 2.4.: Het bouwwerk gezien vanaf de achterzijde van het plangebied, met zicht op de bebouwing maar ook het parkeren op eigen terrein.

2.4 Het gewenste bouwplan

De bestaande bebouwing krijgt een functiewijziging. Het op de onderstaande tekening weergegeven gebouw A wordt verbouwd tot 8 seniorenappartementen. Gebouw B wordt verbouwd tot 5 appartementen voor starters en gebouw C wordt op de begane grond verbouwd ten behoeve van 4 kantoorunits en 2 luxe appartementen op de verdieping.

De primaire doelgroep voor de appartementen zijn starters en senioren. Voor de kantoorfuncties wordt gedacht aan verhuur van kleine units, dus als een soort bedrijfsverzamelgebouw.

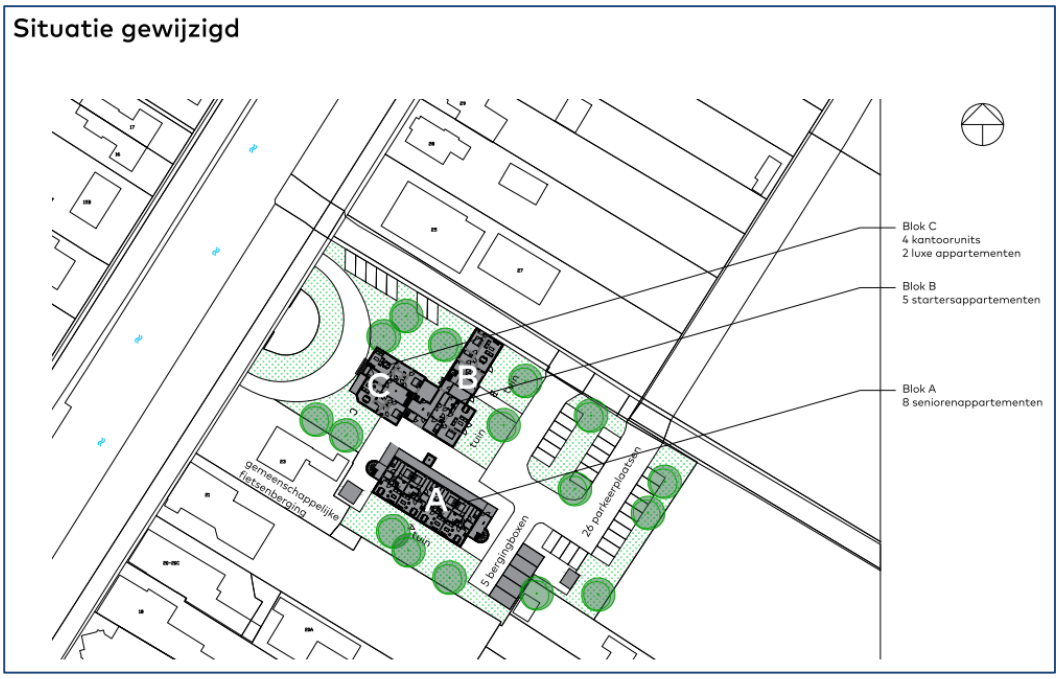

Figuur 2.5.: Een weergave van de gewenste bestemmingen met nieuwe terreininrichting.

Figuur 2.6.: Een weergave van een 3d- impressie, waaruit blijkt dat de bouwvolumes intact blijven.

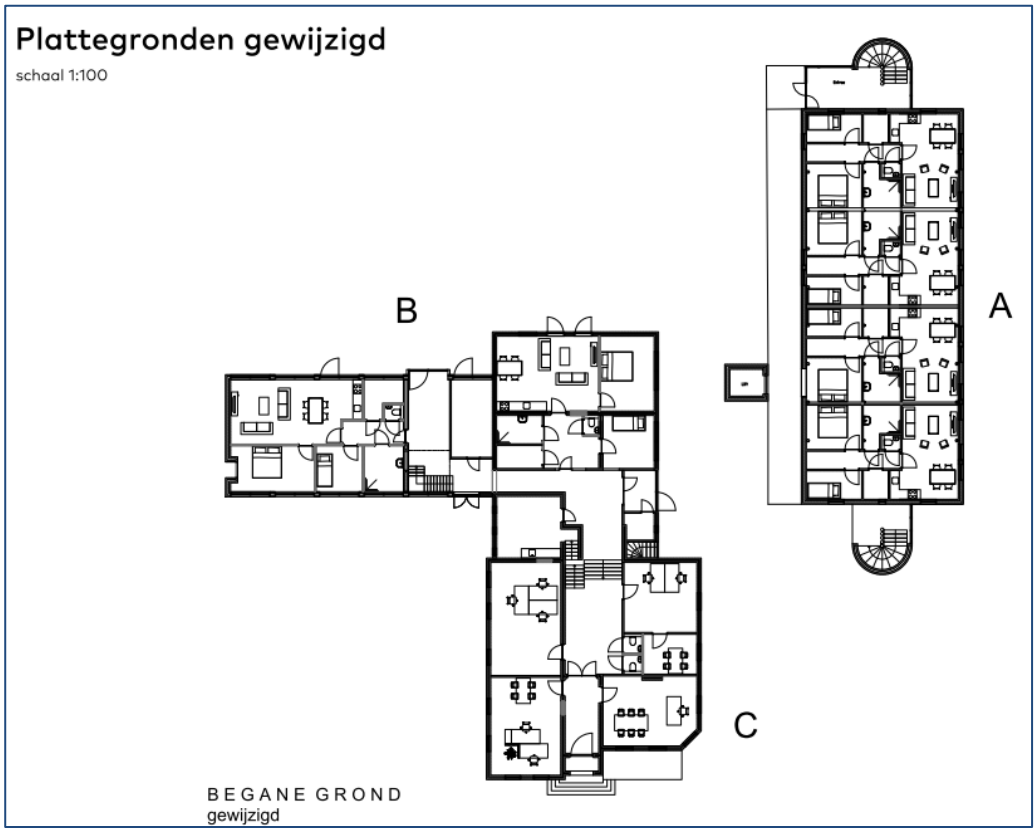

Figuur 2.7: Een weergave van de nieuwe plattegrondindeling van het gebouw met daarin de indeling van de woon- en kantoorfuncties.

Op onderstaande tekening zijn de te realiseren parkeerplaatsen en bergingen nog weergegeven binnen de blauwe kaders. Er is sprake van een erfdienstbaarheid voor de parkeerplaatsen totdat de verbouwing van de brandweerkazerne is voltooid.

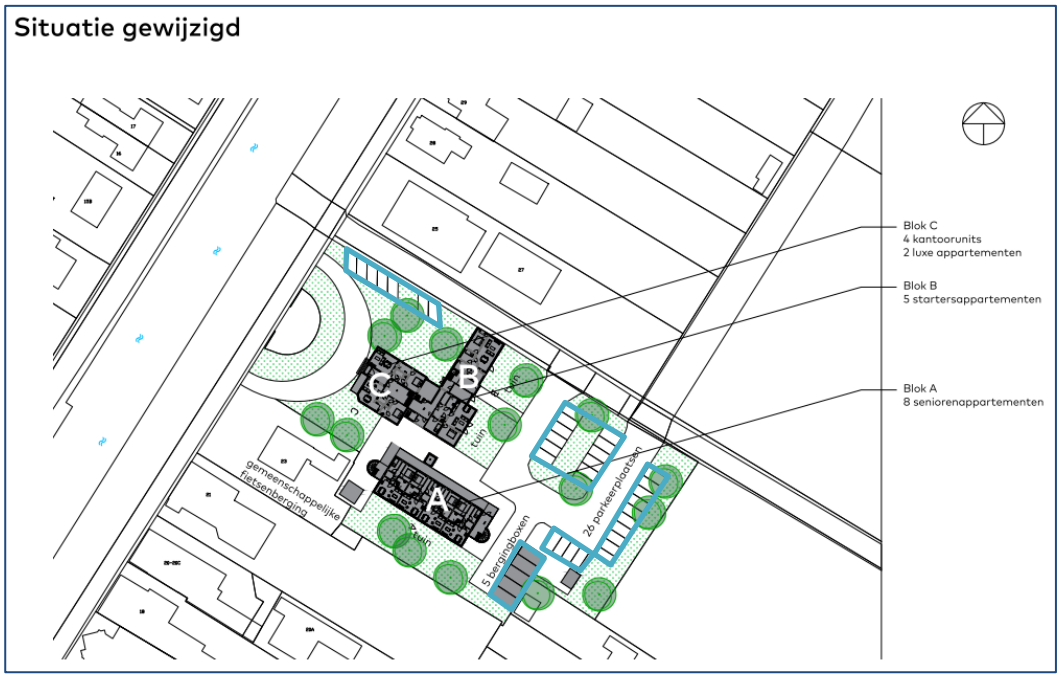

Tevens wordt nog voorzien in een opstelplaats voor fietsers. Deze is op onderstaande figuur weergegeven bij het blauwe vlak en door middel van een aanduiding op de verbeelding ook vastgelegd qua positie.

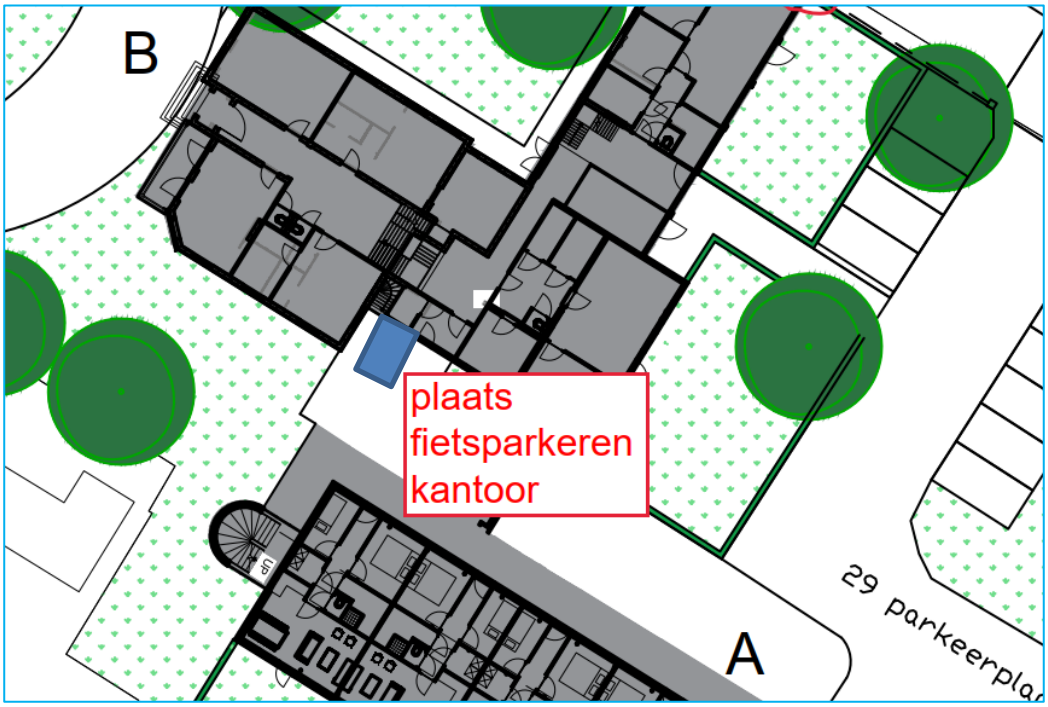

3 Hoofdstuk 3 Beleidskader

Binnen het ruimtelijk werkveld is door de verschillende overheidslagen veel beleid opgesteld. Middels dit beleid is getracht richting te geven aan de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Getoetst wordt of het plan past binnen het vigerende planologisch kader en binnen het ruimtelijk beleid van de verschillende overheidslagen. In dit hoofdstuk staat een overzicht van het van toepassing zijnde beleid in relatie tot de gewenste ontwikkelingen van de gemeente Midden-Drenthe op deze locatie.

3.1 Rijksbeleid

3.1.1 Ruimtelijk – Structuurvisie Ruimte en Infrastructuur

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) is op 22 november 2011 onder aanvaarding van een aantal moties door de Tweede Kamer aangenomen en 13 maart 2012 vastgesteld. Onderdeel van deze structuurvisie is het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

Met de structuurvisie kiest het rijk voor een selectievere inzet van rijksbeleid op slechts 13 nationale belangen. Voor deze belangen is het Rijk verantwoordelijk en wil het resultaten boeken. Buiten deze 13 belangen hebben decentrale overheden beleidsvrijheid.

Voor de projectlocatie zijn in de SVIR geen specifieke onderwerpen opgenomen die aangemerkt worden als nationaal belang waarmee rekening gehouden dient te worden.

3.1.2 Ladder voor duurzame verstedelijking

De Ladder voor duurzame verstedelijking (hierna: Ladder) is een instrument voor efficiënt ruimtegebruik, met een motiveringsvereiste voor het bevoegd gezag als nieuwe stedelijke ontwikkelingen planologisch mogelijk worden gemaakt. Bij besluit van 28 augustus 2012 is de Ladder toegevoegd aan artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) en vervolgens op 1 oktober 2012 in werking getreden. Op 1 juli 2017 is het Bro gewijzigd, waarbij een nieuwe Laddersystematiek geldt.

De Ladder staat als instrument niet op zichzelf, maar geeft mede vorm aan de systeemverantwoordelijkheid van de minister van Infrastructuur en Milieu voor een goede ruimtelijke ordening. Deze verantwoordelijkheid brengt met zich mee, dat de minister er voor zorgt dat decentrale overheden over de juiste instrumenten kunnen beschikken voor een zorgvuldige benutting van de ruimte. Hieronder wordt begrepen het voorkomen van overprogrammering, het faciliteren van groei, het anticiperen op stagnatie en het leefbaar houden van krimpregio’s.

De Ladder is onder andere van toepassing op woningbouwplannen die worden aangemerkt als nieuwe stedelijke ontwikkeling. Bij het bepalen óf en hoe de Ladder moet worden toegepast zijn de volgende aspecten van belang:
1. Is er sprake van een stedelijke ontwikkeling
2. Is de stedelijke ontwikkeling nieuw
3. Wat is het ruimtelijk verzorgingsgebied

4. Is er behoefte aan de voorgenomen ontwikkeling
5. Ligt de ontwikkeling in bestaand stedelijk gebied

De ontwikkeling vindt namelijk plaats in stedelijk gebied waar in de huidige situatie al een gebouw staat. De (her)ontwikkeling leidt dan ook niet tot nieuw ruimtebeslag. Er is sprake van een juridisch-planologisch herbestemming van een bedrijvenbestemming naar een woonbestemming ten behoeve van 15 woonfuncties en 4 kantoorfuncties.

Jurisprudentie laat als algemene lijn zien, dat bij herbestemming c.q. functiewijziging van bestaande gebouwen “geen sprake is van een nieuwe stedelijke ontwikkeling bij functiewijziging sec” hetgeen betekent dat als er sprake is van een functiewijziging binnen de bestaande schil van een gebouw zonder toename bebouwd oppervlakte er geen sprake is van een ladderplichtige activiteit.

In onderhavig project is sprake van e ontwikkeling binnen de bestaande schil en zodoende is geen sprake van een ‘nieuwe verstedelijking’ en daarmee niet laddertoetsplichtig.

3.2 Provinciaal beleid

3.2.1 Actualisatie Omgevingsvisie 2018

In oktober 2018 is de Omgevingsvisie Drenthe 2018 vastgesteld. De Omgevingsvisie Drenthe is een strategisch plan: het geeft de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing weer voor de provincie Drenthe. Het geeft het wenselijke beeld van hoe de provincie er in 2030 uit moet zien.

In de Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen, te weten:
- De provinciale structuurvisie op grond van de Wro;
- Het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer (Wm);
- Het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- Het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan op grond van de Planwet verkeer en vervoer.

De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2030, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode erna.

Missie
De missie van de omgevingsvisie is de volgende:
“Het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten”.

De kernkwaliteiten zijn:
- rust, ruimte, natuur en landschap;
- oorspronkelijkheid;
- naoberschap;
- menselijke maat;
- veiligheid;
- kleinschaligheid (Drentse schaal).

Ruimtelijke ontwikkelingen
De provincie wil ontwikkelingen stimuleren die een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit. Deze kwaliteit zit voor de provincie in het zorgvuldig gebruikmaken van de ruimte, het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten en het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving.

Hieronder volgen de delen uit de Omgevingsvisie die relevant zijn voor het voorliggende ruimtelijk initiatief op het gebied van het 'Wonen' en 'Zorgvuldig ruimtegebruik'.

Wonen
Omgevingsbeeld
De verschillen in bevolkingsontwikkeling tussen de stedelijke gebieden en ook in het landelijk gebied worden groter. Op basis van de huidige prognoses blijft de bevolking van Assen stabiel en profiteert de noordzijde van Drenthe van de groei van Groningen. De zuidelijke as laat in de prognoses een sterk verloop zien, van groei in de gemeente Meppel tot het doorzetten van de krimp in de gemeente Emmen die in 2014 is ingezet. De regio Oost-Drenthe is door het Rijk aangewezen als één van de regio's waar de bevolkingskrimp in Nederland het sterkst is. Lokaal laten, ook in Oost-Drenthe, sterke dorpen nog steeds bescheiden groeicijfers zien. Op de woningmarkt worden de verschillen tussen stad en platteland, zand en veen en gebieden met wel of geen krimp groter. Vraag en aanbod passen niet altijd goed meer bij elkaar, wat leidt tot een vraag naar nieuwe woningen. Dit terwijl een deel van de bestaande woningvoorraad leeg blijft staan of in kwaliteit afneemt en huishoudens niet kunnen doorstromen naar passende woningen.

De woningbouwopgave in Drenthe krijgt tot 2030 te maken met een daling van circa 1.100 huishoudens. Daarnaast bestaat er onder de huidige huishoudens, ongeveer 2500, een vraag naar nieuwe woningen. Hoewel het aantal huishoudens afneemt, blijven mensen in nieuwe woningen willen wonen (vervangingsvraag). Op lange termijn (2040) wordt een geschatte daling van 5.000 huishoudens verwacht. De geschatte vervangingsvraag in 2040 bedraagt ook ongeveer 5.000 woningen.
Geografisch gezien speelt deze opgave met name in Zuidoost-Drenthe en in gebieden waar bevolkings-daling speelt. Daarnaast daalt de woningvoorraad naar verwachting licht in kleine kernen, met name in de veenkoloniale lintdorpen, vergrijzende zanddorpen en in de oudere buitenwijken, doordat de vervangingsvraag wordt gerealiseerd in de grotere kernen en rondom de bestaande voorzieningen. Deze gebieden worden daarmee intensiever bebouwd, met herbestemming van bedrijfs- en winkelpanden en/of gestapelde woningbouw.

Zorgvuldig ruimtegebruik
De provincie wil zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte in Drenthe. Grootschalige bouwplannen en uitbreidingen in het landelijk gebied, los van bestaande bebouwingslocaties, zijn niet vanzelfsprekend. De provincie vindt dat gemeenten bij nieuwbouwplannen een werkwijze moeten hanteren die leidt tot zorgvuldig ruimtegebruik en verwijst naar de Ladder voor Duurzame verstedelijking zoals opgenomen in art. 3.1.6 Besluit ruimtelijke ordening.

Om zorgvuldig ruimtegebruik in Drenthe te stimuleren, wordt gestreefd naar het bundelen van wonen en werken. Verdichting gaat vóór uitbreiding. Extra ruimte voor wonen en werken is er in (of aansluitend op) het bestaande bebouwde gebied en gebundeld rond de regionale voorzieningen voor infrastructuur en openbaar vervoer.

Uiteraard is het niet de bedoeling dat dit streven ten koste gaat van cultuurhistorisch waardevolle dorpskernen. In zulke situaties wordt met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing gezocht.

Bij dit project is sprake van een herontwikkeling binnen bestaand bebouwd gebied. Er is sprake van inbreiding voor uitbreiding en er wordt gebruik gemaakt van de bestaande bebouwing. De planvorming is in overeenstemming met het provinciaal beleid.

3.2.2 Kernkwaliteiten-analyse

Aangezien er feitelijk gezien alleen sprake is van een herbestemmingsproject zonder noemenswaardige ruimtelijke en bodemverstorende ingrepen is een diepgaande kernkwaliteiten-analyse niet van belang geacht, immers het perceel behoudt zijn bestaande visuele verschijningsvorm. Bestaande kernkwaliteiten blijven onaangetast.

3.2.3 Provinciale Omgevingsverordening

In artikel 3.24 van de Provinciale Omgevingsverordening (POV) wordt het volgende genoemd ten aanzien van woningbouw:

<u>Artikel 3.24 Woningbouw</u>

1. Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op een gebied gelegen buiten het bestaand stedelijk gebied kan alleen voorzien in nieuwe woningbouw indien deze woningbouw past binnen de afspraken die de woonregio en de provincie hebben gemaakt over de woningbouwprogrammering en het gestelde in de regionale woonvisie en als in het desbetreffende ruimtelijk plan wordt onderbouwd dat deze regionale woonvisie voldoende actueel is.
2. Incidentele bouwmogelijkheden buiten het bestaand stedelijk gebied zijn mogelijk in bepaalde gevallen zoals bedrijfswoningen, een tweede woning bij een agrarisch bedrijf, recreatiewoningen, het splitsten van boerderijen in twee of meer woningen en nieuwbouw die past binnen de kaders van de provinciale rood-voor-groen dan wel de ruimte-voor-ruimte regeling.

Het project past binnen het provinciaal beleid, er is sprake van het herbestemmen van bestaande gebouwen voor de functie wonen, binnen het stedelijk gebied. Volgens artikel 3.24 POV is er geen provinciaal belang voor een dergelijke ontwikkeling.

3.3 Gemeentelijk beleid

3.3.1 Woonplan 2017 – 2021

Het Woonplan geeft het gemeentelijke woonbeleid voor de komende jaren weer. Het Woonplan is een beleidsnota en daarmee richtinggevend voor de toekomst. Wonen is een thema dat steeds in beweging is.

In de kerncluster Smilde wordt een huishoudensgroei voorzien. De woningbehoefte voor het kerncluster Smilde is ongeveer 80 woningen. In onderstaande tabel is deze behoefte weergegeven.

	2015	2020	2025	2015-2025
Smilde	1.880	1.895	1.905	+25
Bovensmilde	1.440	1.465	1.475	+35
Hoogersmilde	695	705	715	+20
Kerncluster Smilde	*4.015*	*4.065*	*4.095*	*+80*

Smilde

Woningbehoefte en ontwikkelingen

De woningvoorraad in Smilde bestaat voor het grootste deel uit vrijstaande woningen (35%), gevolgd door 2/1 kappers (30%), rij-/hoekwoningen (21 %) en voor 14% uit appartementen. Voor Smilde wordt uitgegaan van een beperkte groei van huishoudens tot 2025: circa 25. De kern Smilde kent verschillende locaties die zijn aangemerkt als (potentiële) woningbouwlocatie. De afgelopen jaren zijn er nagenoeg geen woningen gerealiseerd vanwege het uitblijven van concrete plannen. De huidige plancapaciteit in Smilde is weergegeven in onderstaande tabel. Het gaat om zowel harde (planologisch geregeld) als zachte plannen (voornemen).

Kern	Plan	(resterende) plancapaciteit
Smilde	Locatie achter oude gemeentehuis	16
	Deel evenemententerrein	14
	Terrein voormalige agrarische unie	PM
	Locatie Elzenlaan	14
	Hoek Veenhoopsweg / Linthorst Homanweg	19
Totaal		63

In de tabel is te zien dat de huidige (potentiele) plancapaciteit in Smilde (fors) groter is dan de verwachte woningbehoefte voor de periode tot 2025. Op het moment is aan de Elzenlaan een concreet plan in voorbereiding voor de bouw van 2/1 kapwoningen en rijwoningen. Voor Smilde zetten we in op inbreiding en verbetering van de woon-en leefomgeving. Uitbreiding van de kern met woningbouw wordt niet nagestreefd. Mochten zich in de komende periode nieuwe, waardevolle initiatieven voordoen die draagvlak hebben in het dorp en passen bij de woningbehoefte, dan moet overwogen worden om de realisatie van woningen op (enkele van) bovenstaande locaties te faseren in de tijd of eventueel (gedeeltelijk) te schrappen. Op die manier kan er flexibel worden ingespeeld op veranderingen en ruimte gecreëerd worden voor nieuwe initiatieven

Voorliggend project kan worden gezien als een vorm van kwaliteitsverbetering waarbij het voormalige gemeentehuis wordt hergebruikt voor woningbouw en enkele kantoorvoorzieningen. Er is ook nu al veel vraag naar de beschikbaarheid van de 15 woningen. De verwachting is dan ook dat alle 15 woningen binnen afzienbare tijd ‘verzegd’ zullen gaan zijn. Concreet hebben zich momenteel al 10 personen gemeld die interesse hebben in een appartement.

3.3.2 Structuurvisie Midden-Drenthe 2030 “Platteland Leeft!”

In de Structuurvisie Midden-Drenthe (28 juni 2012) is het thema wonen nog eens nader geconcretiseerd. De agenda tot 2030 op het gebied van wonen in deze visie omvat de volgende punten:

Locatie specifieke aanpak van kwaliteitsverbetering in de kernen:

1. Westerbork inbreiden;
2. Smilde en Bovensmilde herstructureren;
3. In Hooghalen is ruimte voor een beperkte uitbreiding van het dorp. De ligging van deze kern nabij de te ontwikkelen Florijn-as in Assen biedt kansen voor het aanbieden van een exclusieve dorpse woonkwaliteit, complementair aan de woonmilieus die binnen Assen reeds aanwezig zijn.

Ter versterking van de vitaliteit van de overige dorpen en buurten is ook daar een beperkte ruimte om te groeien, waarbij de nieuwe woningen vanuit kwalitatief oogpunt van toegevoegde waarde zijn voor de levendigheid in het dorp. De groei past qua ritme en korrel bij de kern;

- Nieuwbouw sluit aan op de woningbehoefte, waarbij flexibiliteit geboden wordt in tijd en doelgroep (= levensbestendig bouwen).
- Vraag naar woningen is nu met name eenpersoonshuishoudens en gezinswoningen voor ‘lager’ opgeleiden en woningen voor terugkerende jonge gezinnen, waarvan de ouders tijdens studie vertrokken zijn.
- In kleinschalige gebieden herbestemmen van boerderijen tot bij voorbeeld het nieuwe erven concept (= voormalige boerderijen waar burgers bij elkaar op een erf wonen en het landschap eromheen beheren).
- Nieuwbouw van woningen ter compensatie van een bedrijfsbeëindiging in een grootschalig landbouwgebied, in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling, kan plaatsvinden in het nieuwe buurtschap of bij één van de andere kernen.

Hoewel er letterlijk gezien niet iets is genoemd in de Structuurvisie over het herbestemmen van het voormalige gemeentehuis naar wonen vindt de gemeente het wel wenselijk om het herbestemmen van het gebouw naar woningbouw en dienstverlening passend en wenselijk binnen haar beleid. Eventuele verpaupering en leegstand wordt hiermee ook voorkomen.

Het verzoek is in overeenstemming met de beleidslijn om in kleinschalige gebieden vrijkomende, aan de oorspronkelijke functie onttrokken (grotere) bebouwing te gaan herbestemmen ten behoeve van de woonfunctie.

3.3.3 Welstandsnota Midden-Drenthe 2018

Het plangebied is opgenomen in de op 1 februari 2018 door de gemeenteraad vastgestelde Welstandsnota Midden-Drenthe 2018. Het project voorziet in een herbestemming van een bestaand bouwwerk dat tevens deels als een Monument is aangemerkt. Ten aanzien van welstand kan worden opgemerkt dat het bouwplan na besluitvorming van de omgevingsvergunning voldoet aan de redelijke eisen van welstand en dat tevens een advies van de Monumentencommissie zal worden gevraagd.

4 Hoofdstuk 4 Omgevingsaspecten

Ruimtelijke plannen kunnen van invloed zijn op de omgeving. Anderzijds kan ook de zichtbare en soms niet zichtbare omgeving van invloed zijn op de uitvoerbaarheid van de voorgenomen plannen. In dit hoofdstuk worden de omgevingsfactoren beschreven. Daarnaast wordt per omgevingsfactor beoordeeld wat de invloed op het plan kan zijn.

4.1 Archeologie

In de toelichting moet worden aangegeven hoe het cultureel erfgoed wordt beschermd in relatie tot de wettelijke bepalingen (Wet op de archeologische monumentenzorg) en hoe met het oog op het noodzakelijk onderzoek met het aspect archeologie is omgegaan. Eventuele onderzoeksrapporten moeten als bijlage bij de toelichting worden gevoegd.

Voorliggend bestemmingsplan voorziet in een herbestemming van een bestaand pand, waarbij de contouren van het gebouw niet wijzigen en hetzelfde blijven. Hierbij vinden geen ingrijpende wijzigingen van de bodemstructuur plaats. Nader onderzoek naar archeologie is voor dit project niet nodig.

4.2 Bodem

In het bestemmingsplan dient aangegeven te worden wat de kwaliteit van de bodem ter plaatse van het plangebied is. Tevens dient, op basis van de Mor (Ministeriële regeling omgevingsrecht), bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen een rapportage van een recent uitgevoerd verkennend bodemonderzoek toegevoegd te worden. Voor verkennend bodemonderzoek op een locatie wordt de norm NEN 5740 gehanteerd (onderzoeksstrategie voor verkennend bodemonderzoek).

In het plan dient aangegeven te worden wat de kwaliteit van de bodem ter plaatse van het plangebied is. Onderstaand een weergave van het bodemloket.

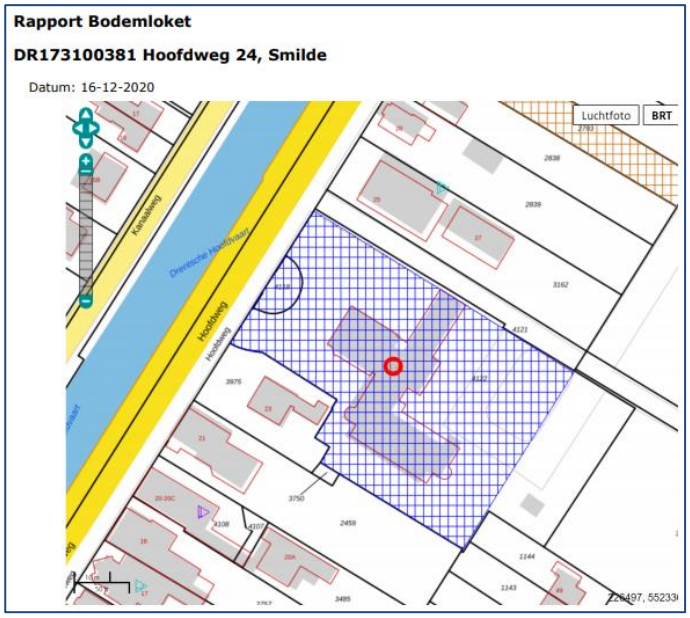

Figuur 4.1.: Een weergave van www.bodemloket.nl met daarin het plangebied.

Ten aanzien van het aspect bodem is vanuit de RUD de volgende bodeminformatie ontvangen die vervolgens integraal is overgenomen in dit bestemmingsplan.

Historische informatie Hoofdweg 24 te Smilde
Uit de historische informatie blijkt dat de locatie altijd onderdeel heeft uitgemaakt van de dorpskern (lintdorp) van Smilde. Op de locatie is in 1893 het huidige gebouw, dat dienst doet als gemeentehuis, gerealiseerd. De locatie is door de jaren heen enkele malen heringericht totdat de huidige situatie is ontstaan. Er is een ondergrondse tank verwijderd in 1995 (tanksaneringscertificaat: H. R. de Kroon, kenmerk: A1 268, 20 september 1995). De tank was bij verwijdering al afgevuld met zand en er zijn bij verwijdering geen verontreinigingen waargenomen. Anders dan de verwijderde tank zijn er voor zover bekend geen bodembedreigende activiteiten uitgevoerd. Ter plaatse van de locatie zijn geen bodemonderzoeken uitgevoerd.

Advies voor het bestemmingsplan
De bestemming van het terrein zal gewijzigd worden naar kantoren en wonen (met tuin). In verband met de financiële haalbaarheid van het plan zal hierop in moeten worden gegaan in relatie tot de bodem. Mocht blijken dat er een geval van bodemverontreiniging op de locatie aanwezig is die de bestemming in de weg staat en die moet worden gesaneerd, dan moeten hiervoor de financiële middelen beschikbaar zijn.

Advies in het kader van de te beëindigen of te starten activiteiten
Bij bodembedreigende activiteiten die beëindigd worden dient een eindsituatie onderzoek te worden uitgevoerd. Bij beëindiging werkplaatsen, puinverhardingen, slootdempingen, asbestdaken zonder goot, etc. dient hier ter plaatse een eindsituatie onderzoek te worden uitgevoerd.

In het kader van het activiteitenbesluit dient bij bodembedreigende activiteiten die de inrichting gaat uitvoeren een nulsituatie onderzoek wordt uitgevoerd. De geplande woonappartementen en kantoorfuncties worden niet gezien als bodembedreigende activiteiten. Een nulsituatie bodemonderzoek kan derhalve achterwege blijven.

Advies voor de omgevingsvergunning, activiteit Bouwen
Er is in het kader van de Wabo-bouwaanvraag voor bouwwerkzaamheden waarbij een verblijfsruimte(n) gerealiseerd worden een recent bodemonderzoek noodzakelijk. In artikel 2.4 van de Regeling omgevingsrecht is bepaald dat bij een aanvraag omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen een bodemonderzoek moet worden toegevoegd. Conform artikel 2.1.5 van de Bouwverordening betreft dit een recent (niet ouder dan 5 jaar) milieuhygiënisch bodemonderzoek verricht volgens NEN 5740 en eventueel de NEN 5707/5897 (asbest in bodem/puin).

De aanwezige gebouwen hebben altijd dienst gedaan als verblijfsruimten en zullen voor de nieuwe plannen ook dienst blijven doen als verblijfsruimten. Derhalve kan een bodemonderzoek in het kader van de bouwaanvraag achterwege blijven.

4.3 Ecologie

De bescherming van plant- en diersoorten is in Nederland geregeld in Wet Natuurbescherming (verder te noemen WNB). Deze wet is op 1 januari 2017 in werking getreden en beschermd ruim 900 soorten in Nederland voorkomende planten- en diersoorten. Deze wet vervangt de huidige Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en Boswet.

Nationaal Natuurwerk (NNN) en Natura 2000 (N2000)
De onderzochte locatie ligt niet in een natuurgebied N200 en/of het NNN.

Soortbescherming
Artikelen 3.1 tot en met 3.11 van de Wet natuurbescherming regelen de bescherming van soorten. De bescherming is opgedeeld in vijf categorieën met soorten:
- Vogels met jaarrond beschermde nesten;
- Overige vogels;
- Soorten van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I);
- Overige soorten die op nationaal niveau beschermd zijn en waarvoor provinciaal geen vrijstelling geldt;
- Overige soorten die op nationaal niveau beschermd zijn, maar waarvoor provinciaal wel een vrijstelling geldt.

Voor vogels geldt dat er twee categorieën zijn: de vogels met jaarrond beschermde nesten (o.a. Huismus, Gierzwaluw en Buizerd) en de overige broedvogels. Vogels met jaarrond beschermde nesten hebben een strikte beschermingsstatus binnen de Wet natuurbescherming. Van overige broedvogels zijn hun nesten alleen tijdens de broedseizoen beschermd (periode van nestbouw, eileg, broeden en voeren van de jongen op het nest). Voor soorten van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn zijn in artikel 3.5 verboden vastgelegd (o.a. verboden om dieren te doden en voortplantings- of rustplaatsen te vernielen) en geldt een strikte beschermingsstatus. Soorten die op nationaal niveau beschermd zijn, kunnen ingedeeld worden in twee categorieën. Provincies mogen besluiten om bepaalde soorten vrij te stellen van bescherming in het kader van ruimtelijke ingrepen, beheer en onderhoud. In de meeste provincies geldt - onder andere voor ruimtelijke ontwikkelingen - een vrijstelling voor een selectie van zoogdieren en amfibieën. Voor de overige soorten gelden vergelijkbare verboden (zie artikel 3.10) als voor soorten van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en geldt eveneens een strikte beschermingsstatus.

Voor het overtreden van verbodsartikelen bij ruimtelijke ingrepen is het noodzakelijk om ontheffing aan te vragen bij bevoegd gezag (veelal de provincie waarbinnen de ingreep of activiteit plaatsvindt). Voor het verkrijgen van een ontheffing dient een uitgebreide rapportage opgesteld te worden waarin o.a. wordt aangegeven hoe gezorgd wordt dat schade tot een minimum beperkt blijft en of compenserende maatregelen aan de orde zijn.

De aard van de ingrepen zijn dermate gering dat er geen ecologische quickscan nodig is.

Conclusie
Het bestemmingsplan voorziet in een herbestemming van een bestaand pand, waarbij de contouren van het gebouw niet wijzigen en hetzelfde blijven. Het wijzigen van de bestemming maakt geen strijd met de vigerende natuurwet- en regelgeving.

4.4 Fysieke en externe veiligheid

Het aspect externe veiligheid bestaat uit verschillende onderdelen. Externe veiligheid gaat onder andere over buisleidingen (geregeld in het Besluit externe veiligheid buisleidingen), het transport van gevaarlijke stoffen over bepaalde transportassen (geregeld in het Besluit externe veiligheid transportroutes), de opslag van explosieven (geregeld in het Bestluit algemene regels ruimtelijke ordening) en het Bevi. Het Besluit externe veiligheid inrichtingen richt zich primair op inrichtingen zoals bedoeld in de Wet milieubeheer. In artikel 2, lid 1 van het Bevi staan de inrichtingen genoemd waarop het besluit van toepassing is.

Het project voorziet in het toevoegen van 15 appartementen. Woningen zijn aan te merken als een (beperkt) kwetsbaar object. Zorgvuldigheidhalve is de risicokaart Drenthe geraadpleegd.

Daaruit blijkt dat in de nabije omgeving zijn geen buisleidingen, route gevaarlijke stoffen etc. aanwezig zijn. In noordelijke richting is een Bevi-inrichting gelegen. Op ruim 170 meter is een Gulf tankstation met LPG vulpunt gelegen.

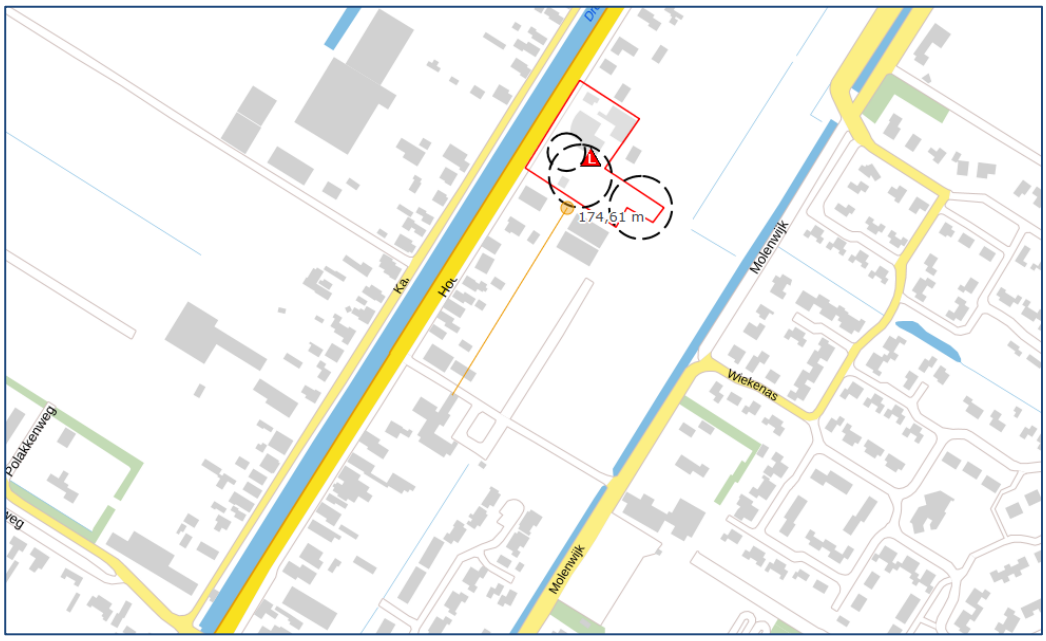

Type LPG (Categorie B)	
Specifieke informatie bij het type	
Vergunde jaardoorzet LPG [m3]	< 500
Specifieke informatie installatie	
Volgnummer	1
Soort	VULPUNT
Naam van de installatie	Vulpunt
Risicoafstanden	
Risicoafstand (PR 10-6) [m]	25
Groepsrisico	
Invoerwijze groepsrisico	gemiddelde bevolkingsdichtheid
Groepsrisico overschrijding	N
Afstand tot grens invloedsgebied verantwoording groepsrisico [m]	150

Volgens het attributierapport blijkt dat de risicoafstand (PR 10-6) 25 meter bedraagt. Het plangebied is in zuidelijke richting op ruim 170 meter gelegen. Geconcludeerd kan worden dat er geen belemmering vanuit het aspect externe veiligheid aanwezig zijn. Hierdoor is geen nader onderzoek naar externe veiligheid nodig.

4.5 Geluid

De eventuele verplichting tot uitvoering van een akoestisch onderzoek is vastgelegd in de Wet geluidhinder (Wgh). De Wgh bevat geluidnormen en richtlijnen over de toelaatbaarheid van geluidniveaus als gevolg van rail- en wegverkeerslawaai, industrielawaai en luchtvaartlawaai. De Wgh geeft aan dat een akoestisch onderzoek moet worden uitgevoerd bij het voorbereiden van de vaststelling van een bestemmingsplan, indien het plan een geluidgevoelig object mogelijk maakt binnen een geluidszone van een bestaande geluidsbron of indien het plan een nieuwe geluidsbron mogelijk maakt. Een eventueel akoestisch onderzoek moet uitwijzen of de wettelijke voorkeursgrenswaarde bij geluidgevoelige objecten wordt overschreden en zo ja, welke maatregelen nodig zijn om aan de voorkeursgrenswaarde te voldoen.

4.5.1 Akoestisch onderzoek wegverkeerslawaai

Ter plaatse geldt op de N371 (Hoofdweg) een snelheidsregiem van 50 km/uur en is er sprake van een wettelijke geluidszone van 200 meter aan weerszijden van de weg. Er is akoestisch onderzoek nodig. In dit onderzoek dient tevens het wegverkeer over de Molenwijk te worden meegenomen. Ook onderstaande weergave van de geluidskaart van de Atlas van de Leefomgeving laat zien dat er aan de gevel mogelijk sprake is van een te hoge geluidsbelasting.

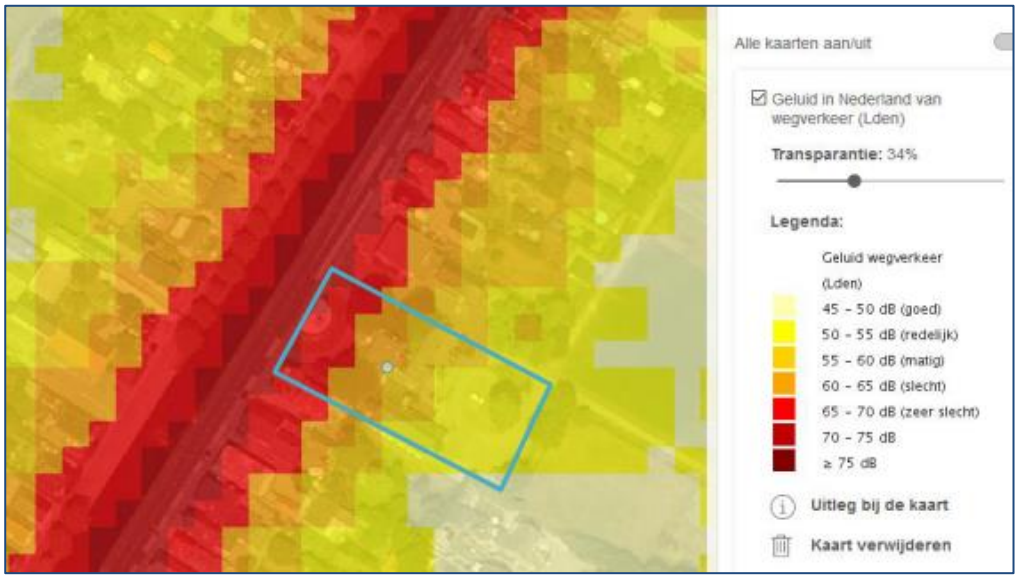

Figuur 4.1.: Een weergave van www.atlasleefomgeving.nl waaruit blijkt de geluidsbelasting van de Hoofdweg op de bebouwing op het perceel.

Het akoestisch onderzoek is vervolgens uitgevoerd door Geluidmeesters BV. Het bij het onderzoek behorende rapport is als bijlage bij dit bestemmingsplan gevoegd. Hierna volgen de resultaten van het uitgevoerde onderzoek.

Aanleiding is het voornemen tot het transformeren van het voormalig gemeentehuis aan de Hoofdweg 24 in Smilde tot vijftien woonappartementen en vier kantoorfuncties. De kantoorfuncties zijn geen geluidgevoelige ruimtes en daarom niet nader beschouwd.

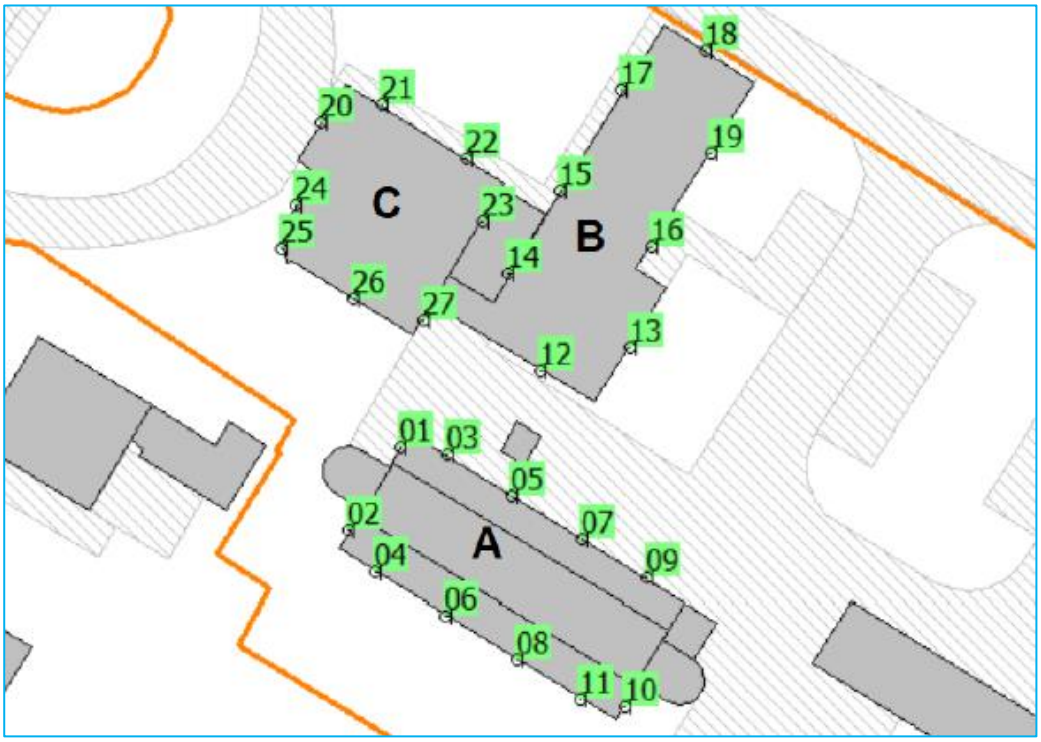

Uit de resultaten blijkt dat bij de te realiseren appartementen in gebouwblok A en B wordt voldaan aan de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB Lden. Voor het realiseren van deze appartementen zijn ten aanzien van wegverkeerslawaai geen belemmeringen geconstateerd.

Bij de twee te realiseren appartementen in gebouwblok C wordt de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB Lden overschreden als gevolg van het verkeer op de Hoofdweg N371. Wel wordt ruimschoots voldaan aan de maximale ontheffingswaarde van 63 dB Lden. Redelijkerwijs zijn er geen doelmatige en/of effectieve maatregelen in de vorm van bron en overdracht mogelijk om de geluidbelasting te reduceren tot de voorkeursgrenswaarde.

Om de twee appartementen (nr. 14 en 15) in gebouwblok C mogelijk te maken dient een hogere waarde procedure te worden doorlopen. De vast te stellen hogere waarden zijn opgenomen in onderstaande tabel (oranje en cursief gedrukt).

App. nr.	Tp	Gevel oriëntatie	Hoofdweg N371			
			Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(incl. aftrek artikel 110g Wgh)*		Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(excl. aftrek artikel110g Wgh)*	
			1,5 mtr.	4,5 mtr.	1,5 mtr.	4,5 mtr.
Gebouwblok: A						
App. 1	01	noordwest	44	--	49	--
	02	noordwest	41	--	46	--
	03	noordoost	41	--	46	--
	04	zuidwest	38	--	43	--
App. 2	05	noordoost	39	--	44	--
	06	zuidwest	37	--	42	--
App. 3	07	noordoost	38	--	42	--
	08	zuidwest	36	--	41	--
App. 4	09	noordoost	36	--	41	--
	10	zuidoost	25	--	30	--
	11	zuidwest	35	--	40	--

De tabel gaat door op de volgende bladzijde.

App. nr.	Tp	Gevel oriëntatie	Hoofdweg N371			
			Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(incl. aftrek artikel 110g Wgh)*		Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(excl. aftrek artikel110g Wgh)*	
			1,5 mtr.	4,5 mtr.	1,5 mtr.	4,5 mtr.
Gebouwblok: A						
App. 5	01	noordwest	--	46	--	51
	02	noordwest	--	45	--	50
	03	noordoost	--	43	--	48
	04	zuidwest	--	40	--	45
App. 6	05	noordoost	--	41	--	46
	06	zuidwest	--	39	--	44
App. 7	07	noordoost	--	40	--	45
	08	zuidwest	--	37	--	42
App. 8	09	noordoost	--	38	--	43
	10	zuidoost	--	25	--	30
	11	zuidwest	--	36	--	42
Gebouwblok: B						
App. 9	17	noordwest	46	--	51	--
	18	noordoost	42	--	47	--
	19	zuidoost	18	--	22	--
App. 10	12	zuidwest	40	--	45	--
	13	zuidoost	17	--	22	--
App. 11	17	noordwest	--	48	--	53
	18	noordoost	--	44	--	49
	19	zuidoost	--	14	--	19
App. 12	13	zuidoost	--	13	--	18
	15	noordwest	--	48	--	52
App. 13	12	zuidwest	--	41	--	46
	13	zuidoost	--	13	--	18
	14	noordwest	--	39	--	43
Gebouwblok: C						
App. 14	20	noordwest	--	*53*	--	58
	21	noordoost	--	*50*	--	55
	22	noordoost	--	*49*	--	54
	23	zuidoost	--	38	--	43
App. 15	24	noordwest	--	*52*	--	57
	25	zuidwest	--	*51*	--	56
	26	zuidwest	--	47	--	52
	27	zuidoost	--	32	--	37
tekst	de voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} wordt niet overschreden. De weg vormt akoestisch geen belemmeringen.					
tekst	de voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} wordt overschreden. Wel wordt voldaan aan de maximale ontheffingswaarde van 63 dB L_{den}. Indien bron- en overdrachtsmaatregelen geen solaas bieden dient een verzoek tot ontheffing (Hogere waarde) te worden ingediend.					

Het akoestisch onderzoek is vervolgens door de RUD beoordeeld. Het volledige adviesdocument is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd.

Vanuit de RUD is aangegeven dat het onderzoek een correcte weergave geeft van de uitgangspunten, normstelling en het opgestelde rekenmodel.

Het onderzoek onderbouwt dat bron- en overdrachtsmaatregelen niet haalbaar/realistisch zijn. Het vaststellen van ontheffingen in de vorm van hogere waarden is derhalve noodzakelijk. Voorwaarde voor het vaststellen van hogere waarden is dat er gevelmaatregelen dienen te worden getroffen.

Er wordt in het akoestisch onderzoek wat betreft gevelgeluidisolatie verwezen naar het rechtens verkregen niveau. Echter wordt geadviseerd om de nieuwbouw eis van het Bouwbesluit, oftewel een binnenniveau van 33 dB na te streven. Dit betekent dat met een gevelbelasting van ten hoogste 58 dB Lden (excl. aftrek art 110g Wgh.), een geluidwering van (58-33 binnenniveau=) 25 dB benodigd is. De gesloten geveldelen van het pand zijn opgebouwd uit gemetselde buitengevels met naar verwachting ook een steenachtige (zware) draagconstructie. Zodanig zullen de transparante geveldelen (kozijn+beglazing+kierdichting) maatgevend zijn in de te realiseren gevelgeluidisolatie. Het is aannemelijk dat bij het toepassen van thermische HR++ beglazing en dubbele kierdichting (bij draaiende delen), kan worden voldaan aan de geluidwering van 25 dB. Indien gevelroosters worden toegepast voor ventilatie (natuurlijke toevoer) dan dienen deze geluiddempend te worden uitgevoerd.

Met een aanvullend onderzoek zal worden aangetoond dat de benodigde gevelwering wordt gehaald.

4.5.2 Akoestisch onderzoek brandweerkazerne

Door onderzoeksbureau NAA is een akoestisch onderzoek naar de effecten van de brandweerkazerne uitgevoerd. Het onderzoeksrapport daarvan is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd.

Er is geen sprake van cumulatie van geluid. De richtwaarde voor stap 2 wordt alleen overschreden op de westgevel van de noordvleugel die volgens figuur 1 deel uit maakt van gebouwblok B waar voor wegverkeerslawaai wordt voldaan aan de ten hoogste toelaatbare geluidbelasting. Voor de overige geluidsaspecten (langtijdgemiddeld beoordelingsniveau en maximaal geluidsniveau) wordt voldaan aan de richtwaarden voor stap 2.

Uitgaande van een gevelwering van tenminste 20 dB (standaardeis Bouwbesluit) wordt hier aan het vereiste binnengeluidsniveau van 35 dB voldaan.

Hoewel de appartementen momenteel geen woonbestemming hebben is er wel sprake van een bestaand gebouw. Met een bestaand gebouw is er sprake van een wezenlijk andere situatie dan met een nieuw gebouw waarvan de exacte locatie nog variabel is. Het gebouw krijgt hiermee weer een nuttige bestemming en draagt bij aan het oplossen van woningtekorten. Het afbreken van dit gebouwdeel zou kapitaalvernietiging betekenen.

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken, de te treffen bronmaatregelen aan de signalering, de onmogelijkheid van verdere maatregelen en het aanvaardbare binnenklimaat wordt buitenplanse inpassing hier aanvaardbaar geacht.

Het akoestisch onderzoek van de brandweerkazerne is vervolgens door de RUD beoordeeld. Het volledige adviesdocument is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd.

Vanuit de RUD is aangegeven dat:
- Het onderzoek van NAA is correct en akkoord;

- De berekende langtijdgemiddelde beoordelingsniveaus voldoen in alle etmaalperioden op de beoogde woningen aan de grenswaarden van het Activiteitenbesluit en aan de richtwaarden volgens stap 2 van de VNG-publicatie;
- De berekende maximale geluidsniveaus voldoen in alle etmaalperioden op de beoogde woningen aan de grenswaarden van het Activiteitenbesluit en de richtwaarden volgens stap 2 van de VNG-publicatie. Voorwaarde hiervoor is dat de noordgevel van de noordvleugel zoals toegezegd als dove gevel wordt uitgevoerd en planologisch geborgd;
- De berekende geluidbelasting ten gevolge van de verkeersaantrekkende werking voldoet ook met het instellen van de nachtstand voor de akoestische signalering niet aan de richtwaarde voor stap 2 van de VNG-publicatie. Het Activiteitenbesluit kent geen grenswaarden voor indirecte hinder;
- Inpassing van de beoogde appartementen volgens stap 3 van de VNG-publicatie wordt aanvaardbaar geacht.

Op de verbeelding van het bestemmingsplan is nog een aanduiding ‘dove gevel’ opgenomen.

4.6 Luchtkwaliteit

Op 15 november 2007 is het onderdeel luchtkwaliteit van de Wet milieubeheer in werking getreden. Kern van de wet is het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).

Projecten die ‘niet in betekende mate’ (nibm) van invloed zijn op de luchtkwaliteit hoeven niet meer getoetst te worden aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit. In de AMvB-nibm zijn de criteria vastgelegd om te kunnen beoordelen of voor een project sprake is van nibm.

Zo is een project waarbij in totaal 1.500 woningen aan één ontsluitingsweg worden gebouwd nog aangemerkt als een Nibm-project. Voorliggend project blijft ruimschoots onder deze drempelnorm. Nader onderzoek naar luchtkwaliteit is niet nodig.

4.7 Milieu(hinder)

Nieuwe functies kunnen milieuhinderlijk zijn voor omringende woningen dan wel bedrijven. Er dient een beoordeling plaats te vinden of de nieuwe functie wel milieu hygiënisch inpasbaar is. Daartoe is beoordeeld hoe het bestemmingsplan zich verhoudt tot hetgeen is verwoord in de VNG-Reeks ‘Bedrijven en Milieuzonering’ en is daaraan getoetst en gemotiveerd.

De (indicatieve) lijst “Bedrijven en Milieuzonering 2009”, uitgegeven door de Vereniging Nederlandse gemeenten, geeft weer wat de richtafstanden zijn voor milieubelastende activiteiten. In deze publicatie worden de indicatieve richtafstanden gegeven voor de vier ruimtelijk relevante milieuaspecten geur, stof, geluid en gevaar.

Bij het bepalen van de richtafstanden wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten:
- het betreft gemiddeld moderne bedrijfsactiviteiten met gebruikelijke productieprocessen en voorzieningen;
- de richtafstanden hebben betrekking op de omgevingstypen ‘rustige woonwijk’ en ‘rustig buitengebied’;

- de richtafstanden bieden in beginsel ruimte voor normale groei van de bedrijfsactiviteiten;
- bij activiteiten met ruimtelijk duidelijk te onderscheiden deelactiviteiten kunnen deze activiteiten desgewenst als afzonderlijk te zoneren activiteiten worden beschouwd, bijvoorbeeld bij de ligging van de activiteit binnen zones met een verschillende milieucategorie.

De gegeven richtafstanden zijn in het algemeen richtafstanden en geen harde afstandseisen. Ze moeten daarom gemotiveerd worden toegepast. Dit betekent dat geringe afwijkingen in de lokale situatie mogelijk zijn. Het is aan te bevelen deze afwijkingen te benoemen en te motiveren.

Van belang is om na te gaan welke functies of bedrijven zich rondom het plangebied bevinden. Vanuit figuur 1.2 is de verbeelding van het geldend bestemmingsplan weergegeven. Rondom het plangebied zijn overwegend andere woonfuncties gelegen. Van wonen naar wonen geldt geen milieubeperking. Ten oosten van het plangebied zijn agrarische percelen (zonder bebouwing) gelegen, ook hier is geen sprake van milieuhinder.

Aan de noordkant is nog een maatschappelijke bestemming gelegen, hier is sprake van een brandweerkazerne. Voor de brandweerkazerne geldt een richtafstand van 30 meter tot de beoogde woningen conform de VNG brochure uitgaande van gemengd gebied. Op basis van de Brochure bedrijven en milieuzonering moet de afstand worden gemeten van perceel tot perceel. De afstand van de grens van het perceel van de gewenste appartementen tot het perceel van de brandweer bedraagt ca. 5,4 meter. Aan de richtafstand wordt niet voldaan. Het akoestisch zwaartepunt van de bestaande brandweerkazerne ligt op de in- en uitrit van de kazerne. De afstand van het akoestisch zwaartepunt van de inrichting tot de gevel van de beoogde woningen bedraagt meer dan 30 meter. Daarnaast bevindt de woning op Hoofdweg 28 zich op kortere afstand van de kazerne. Zodanig vormt de brandweerkazerne naar verwachting geen belemmering.

De brandweerkazerne is een inrichting in het kader van de Wet milieubeheer en moet aan de geluidsvoorschriften kunnen voldoen. Geluid door het uitrukken van diensten voor ongevallenbestrijding blijft bij het bepalen van het geluidsniveau buiten beschouwing. Indien nodig kunnen door het bevoegd gezag maatwerkvoorschriften worden gesteld.

Ook is in de nabijheid nu nog het jongerencentrum “Roet 25” aanwezig. Deze wordt binnenkort gesloopt. Voor het jongerencentrum (beschouwd als “clubhuis/buurthuis”) geldt een richtafstand van 10 meter tot de beoogde woningen conform de VNG brochure uitgaande van gemengd gebied. De afstand van de grens van het perceel van de gewenste appartementen tot het perceel van het jongerencentrum bedraagt ca. 5,4 meter. Aan de richtafstand wordt niet voldaan. Door de aanwezigheid van parkeerplaatsen en groen bedraagt de feitelijke afstand minimaal 15 m. Zodanig vormt het jongerencentrum naar verwachting geen belemmering. Daarbij ook nog de opmerking dat deze dus binnenkort wordt gesloopt.

Geconcludeerd kan worden dat voor omliggende bedrijven de nieuwe woningen in het in het plangebied geen belemmering voor het aspect milieuhinder.

4.8 Verkeer en vervoer en parkeren

In totaliteit worden er 29 parkeerplaatsen gerealiseerd ten behoeve van het plan. Een deel van deze parkeerplaatsen kan dubbel worden gebruikt als bewoners van de woningen overdag weg zijn. Op dat moment zijn parkeerplaatsen te gebruiken door kantoorpersoneel. Als eventuele overloopgebied voor het parkeren kan het nabijgelegen evenemententerrein worden gebruikt voor het parkeren. Verder wordt er voorzien in een fietsenstalling voor het personeel in de buurt van gebouw A (zie onderstaande tekening). Daar zullen ook oplaadvoorzieningen bij komen voor de hedendaagse elektrische fietsen.

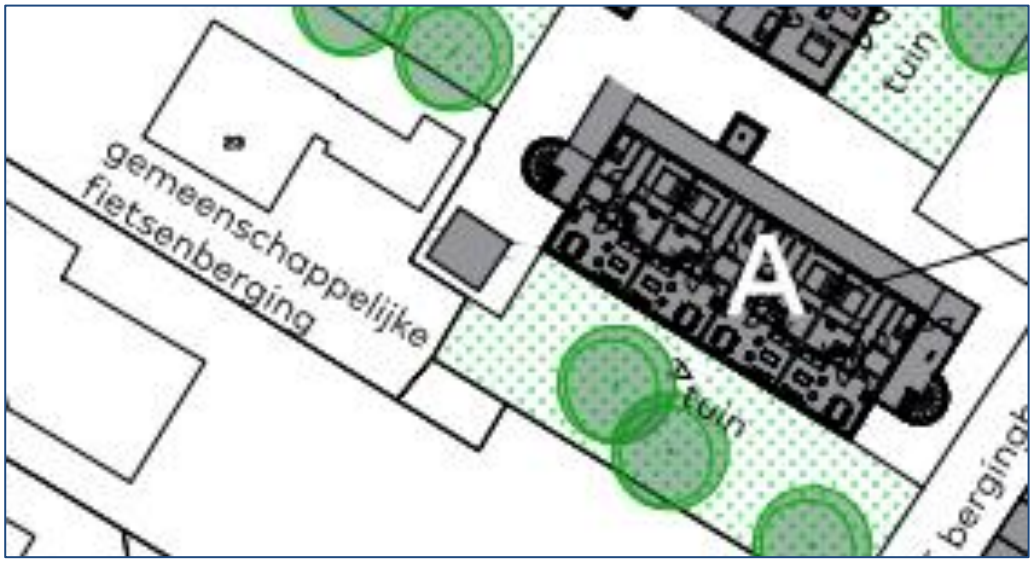

4.9 Watertoets

Op 28 januari 2021 is de watertoets uitgevoerd voor het bestemmingsplan. Vanuit de watertoets is gebleken dat voor het plan geldt dat er geen waterschapsbelang aanwezig is. Het watertoetsdocument is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd.

4.10 Besluit m.e.r.

Voor besluiten en plannen die ontwikkelingen bevatten, die (mogelijk) belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu kunnen hebben, geldt de plicht voor het opstellen van een milieueffectrapportage. Op die manier krijgt milieu een volwaardige rol in de afweging van belangen. De drempelwaarden voor projecten waarbij deze verplichting aan de orde is, zijn vastgelegd in het Besluit m.e.r. Bij deze ruimtelijke onderbouwing hoeft geen milieueffectrapportage opgesteld te worden.

De ontwikkeling die met deze ruimtelijke onderbouwing mogelijk wordt gemaakt, ligt onder de drempelwaarden zoals die genoemd zijn in het Besluit m.e.r. (onderdeel D, kolom 2). In onderdeel D, D.11.2 wordt aangegeven dat voor ‘de aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject, met inbegrip van de bouw van winkelcentra of parkeerterreinen’ een vormvrij M.e.r.-beoordeling dient plaats te vinden.

In dit concrete geval komen we tot de conclusie dat bij voorliggend project geen sprake is van een stedelijk ontwikkelingsproject. De redenen daarvoor zijn, dat:

- het project is gelegen binnen bestaand stedelijk gebied;
- er sprake is van een functiewijziging van bestaande bebouwing;
- er ten opzichte hiervan geen of nauwelijks sprake is van een uitbreiding van de bebouwde oppervlakte;
- uit de hiernavolgende paragrafen blijkt dat er geen sprake is van ‘belangrijke nadelige’ milieueffecten.

De beoogde ontwikkeling betreft een functiewijziging zonder ruimtebeslag, waardoor er geen sprake is van een stedelijk ontwikkelingsproject. Dit betekent dat tevens dat een zogenaamde 'vormvrije m.e.r.-beoordeling' achterwege kan blijven.

5 Hoofdstuk 5 Economische uitvoerbaarheid

De kosten die gemoeid zijn met het opstellen van het bestemmingsplan zijn voor rekening van initiatiefnemers. Tevens is tussen de gemeente en de initiatiefnemer een planschadeovereenkomst gesloten.

6 Hoofdstuk 6 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

In deze paragraaf worden, wanneer deze beschikbaar zijn en indien noodzakelijk, de resultaten van het overleg op grond van artikel 3.1.1. Besluit ruimtelijke ordening uiteengezet. Ook de resultaten van de inspraak dan wel ter visie legging worden hier uiteengezet wanneer deze beschikbaar is.

Ontwerpbestemmingsplan
Het ontwerp ‘Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24’ heeft gedurende zes weken ter inzage gelegen. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

7 Hoofdstuk 7 Juridische vormgeving

7.1 Algemeen

Het bestemmingsplan regelt de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden van de gronden binnen het plangebied. De wijze waarop deze regeling juridisch kan worden vormgegeven, wordt in grote lijnen bepaald door de op 1 juli 2008 in werking getreden Wet ruimtelijke ordening, en door het daarbij behorende Besluit ruimtelijke ordening en de Regeling standaarden ruimtelijke ordening 2012, zoals deze per 1 oktober 2012 in werking is getreden. De verbeelding dient in samenhang met de planregels te worden gelezen.

In de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) met bijbehorend Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro) heeft het bestemmingsplan een belangrijke rol als normstellend instrument voor het ruimtelijk beleid van gemeenten, provincies en het rijk. In de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening (hierna Rsro) is vastgelegd dat de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (hierna SVBP2012) de norm is voor de vergelijkbaarheid van bestemmingsplannen. Naast de SVBP2012 zijn ook het Informatiemodel Ruimtelijke Ordening (hierna IMRO2012) en de Standaard Toegankelijkheid Ruimtelijke Instrumenten (hierna STRI2012) normerend bij het vastleggen en beschikbaar stellen van bestemmingsplannen.

Conform Wro en Bro wordt een bestemmingsplan met de daarbij behorende toelichting in digitale geautoriseerde bronbestanden vastgelegd en in die vorm vastgesteld. Daarnaast kent de Wro een papieren versie van (hetzelfde) bestemmingsplan. Indien de inhoud van digitale stukken tot een andere uitleg leidt dan de stukken op papier, dan is de digitale inhoud beslissend. Het bestemmingsplan is daarmee een digitaal juridisch authentiek document. De informatie die is vastgelegd in het plan moet in elektronische vorm volledig toegankelijk en raadpleegbaar zijn. Dit wordt de digitale verbeelding genoemd.

De SVBP2012 geeft normen voor de opbouw van de planregels en voor de digitale verbeelding van het bestemmingsplan. De standaard heeft geen betrekking op de toelichting van het bestemmingsplan. Er worden geen normen gesteld omtrent de vormgeving en inrichting van de analoge weergave van het bestemmingsplan. De SVBP2012 heeft ook geen betrekking op de totstandkoming van de inhoud van een bestemmingsplan. Dit is de verantwoordelijkheid van het bevoegde gezag. In de SVBP2012 is wel aangegeven hoe de inhoud van een bestemmingsplan digitaal moet worden weergegeven.

De SVBP2012 geeft bindende standaarden voor de opbouw en de verbeelding van het bestemmingsplan. De verbeelding en planregels van dit bestemmingsplan zijn opgesteld conform deze standaarden.

7.2 Toelichting op de Toelichting

De informatie die is vastgelegd in het plan moet in elektronische vorm volledig toegankelijk en raadpleegbaar zijn. Dit wordt de digitale verbeelding genoemd.
De digitale verbeelding is de verbeelding van het bestemmingsplan in een interactieve raadpleegomgeving, waarin alle relevante bestemmingsplaninformatie wordt getoond: de combinatie van (plan)kaart en regels met de toelichting.

Een raadpleger van het bestemmingsplan moet alle relevante bestemmingsplaninformatie op eenvoudige wijze voor ogen kunnen krijgen. De relevante bestemmingsplaninformatie heeft betrekking op de bestemmingen, dubbelbestemmingen en aanduidingen met bijbehorende regels in het bestemmingsplan. Voor zowel bestemmingen als aanduidingen geldt, dat deze zonder interactie zichtbaar moeten zijn in de digitale verbeelding. Uit interactie met de digitale verbeelding blijkt dan de inhoud van de bestemming en/of aanduiding.

7.3 Toelichting op de planregels

De inrichting van de planregels is deels voorgeschreven door de SVBP2012. De groepering van de planregels, de naamgeving van een aantal planregels en zelf de inrichting van bestemmingen is deels bepaald door de ministeriële regeling. Een aantal planregels is zelfs geheel voorgeschreven: het overgangsrecht, de anti-dubbeltelregel en de slotregel. De regels zijn standaard ingedeeld in vier hoofdstukken. Bij elke planregel (elk artikel) wordt hieronder een nadere toelichting gegeven.

Toelichting Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 : Begrippen
In dit artikel staan de belangrijkste begrippen verklaard zoals die in de planregels en in deze plantoelichting worden gebruikt. De lijst bevat meer begrippen dan mogelijk in dit bestemmingsplan gebruikt worden.

Artikel 2 : Wijze van meten
In dit artikel staan de belangrijkste begrippen verklaard zoals die in de planregels en in deze plantoelichting worden gebruikt. De lijst bevat meer begrippen dan mogelijk in dit bestemmingsplan gebruikt worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 : Bedrijf – Openbaar nut
De bestemming 'Bedrijf - Openbaar nut' is specifiek gegeven aan de grotere (bebouwde) nutsvoorzieningen ten behoeve van de energievoorziening. Deze nutsvoorzieningen hebben ruimtelijk mogelijk invloed op de omgeving maar zodanig specifiek qua gebruik en functie dat ze niet onder een 'normale' bestemming bedrijf thuishoren.

Artikel 4 : Tuin
De voor 'Tuin' aangewezen gronden zijn bestemd voor tuinen. Op deze gronden mogen uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen worden gebouwd.

Artikel 5 : Wonen
In dit artikel is bepaald welke doeleinden er zijn toegestaan binnen de bestemming en met welke bouwregels er rekening gehouden dient te worden.

Artikel 6 : Waarde – Archeologie 2
Dit artikel regelt de bescherming van archeologische waarden in het plangebied en geeft weer wanneer en bij welke bodemkundige ingreep onderzoek naar archeologie noodzakelijk is.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 : Anti-dubbeltelbepaling
Deze regel is geheel voorgeschreven door het Besluit ruimtelijke ordening (in artikel 3.2.4 Bro). Deze standaardbepaling strekt ertoe te voorkomen dat van ruimte die in een bestemmingsplan voor de realisering van een bepaald gebruik of functie mogelijk is gemaakt, na realisering daarvan, ten gevolge van feitelijke functie- of gebruiksverandering van het gerealiseerde, nogmaals zou kunnen worden gebruik gemaakt.

Artikel 8 : Algemene gebruiksregels
In deze regels wordt expliciet weergegeven welk gebruik van gronden en gebouwen in strijd is met het bestemmingsplan.

Artikel 9 : Algemene afwijkingsregels
In dit artikel zijn de algemene afwijkingsregels geformuleerd en is zichtbaar met welke afwijkingen binnen het plan het bevoegd gezag, onder genoemde voorwaarden, mee wenst te werken aan (kleinschalige) afwijkingen van het bestemmingsplan.

Artikel 10 : Algemene wijzigingsregels
In deze regels zijn de regels opgenomen onder welke condities bestemmingen en aanduidingen kunnen worden gewijzigd.

Artikel 11 : Overige regels
In de Overige regels is geregeld hoe de koppeling met de welstandsnota is geregeld en hoe omgegaan dient te worden bij afwijkingen en wijzigingen.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 12 : Overgangsrecht
Deze regels zijn geheel voorgeschreven door het Besluit ruimtelijke ordening (artikelen 3.2.1 en 3.2.2 Bro). Omdat een bestemmingsplan elke tien jaar moet worden herzien, betreffen de meeste bestemmingsplannen gebieden die reeds in gebruik en ingericht zijn. Een bestemmingsplan kan ruimte bieden voor ontwikkelingen en daarom soms ander gebruik en/of bebouwing toelaten dan er in werkelijkheid in het gebied aanwezig is. Bestaande rechten worden beschermd met overgangsrecht. Er is overgangsrecht voor bouwwerken en overgangsrecht voor gebruik van de gronden en bouwwerken.

Artikel 13 : Slotregel
Deze regel is geheel voorgeschreven door de Ministeriële regeling Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen. Deze regel geeft aan hoe de planregels van dit plan kunnen worden aangehaald. Hiermee wordt de naam van het bestemmingsplan vastgelegd. Voor de digitale uitwisseling van plannen krijgt elk plan ook een unieke code van letters en cijfers.

Projectgegevens

Project	: Hoofdstraat 24 te Smilde
Projectnummer	: RB 10.539
IMRO	: NL.IMRO.1731.Hoofdweg24SM-VST1
Versie	: 01
Datum	: Juni 2023

RooBeek Advies
Nautilusstraat 7b
7821 AG Emmen
www.roobeek-advies.nl

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 INLEIDENDE REGELS 2
Artikel 1 Begrippen 2
Artikel 2 Wijze van meten 8

HOOFDSTUK 2 BESTEMMINGSREGELS 9
Artikel 3 Bedrijf – Openbaar nut 9
Artikel 4 Tuin 10
Artikel 5 Wonen 12
Artikel 6 Waarde – Archeologie 2 19

HOOFDSTUK 3 ALGEMENE REGELS 21
Artikel 7 Anti-dubbeltelbepaling 21
Artikel 8 Algemene gebruiksregels 22
Artikel 9 Algemene afwijkingsregels 23
Artikel 10 Algemene wijzigingsregels 24
Artikel 11 Overige regels 25

HOOFDSTUK 4 OVERGANGS- EN SLOTREGELS 27
Artikel 12 Overgangsrecht 27
Artikel 13 Slotregel 28

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

In deze regels wordt verstaan onder:

a. het plan:
het bestemmingsplan Hoofdweg 24 te Smilde met identificatienummer NL.IMRO.1731.BPHoofdweg24-VST1 van de gemeente Midden-Drenthe;

b. bestemmingsplan:
de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen;

c. aan- of uitbouw:
een gebouw, dat in bouwkundig opzicht qua massa en vorm ondergeschikt is aan het hoofdgebouw, maar functioneel één geheel vormt met het hoofdgebouw;

d. aanduiding:
een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels, regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden;

e. aanduidingsgrens:
de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft;

f. aangebouwd bijgebouw:
een met het (hoofd)gebouw verbonden en/of een aan het (hoofd)gebouw aanwezig zijnd gebouw, dat zowel ruimtelijk als functioneel ondergeschikt is aan het op hetzelfde bouwperceel gelegen (hoofd)gebouw en ten dienste staat van dat (hoofd)gebouw;

g. aan huis verbonden bedrijfsactiviteiten:
het verlenen van diensten c.q. het uitoefenen van ambachtelijke - geheel of overwegend door middel van handwerk uit te oefenen - bedrijvigheid, waarvan de aard, omvang en uitstraling zodanig zijn, dat de activiteiten in de woning en/of de daarbij behorende bijgebouwen, met behoud van de woonfunctie ter plaatse, kunnen worden uitgeoefend;

h. aan huis verbonden beroep:
het beroep van: accountant, administratieconsulent, advocaat, apotheker, architect, assurantiebemiddelaar, belastingconsulent, bouwkundig architect, dierenarts, fysiotherapeut, gerechtsdeurwaarder, huisarts, interieurarchitect, logopedist, makelaar in onroerend goed, medisch specialist, notaris, oefentherapeut, organisatieadviseur, raadgevend ingenieur, registeraccountant, specialist, tandarts, tandartsspecialist, tuin- en landschapsarchitect, verloskundige, dan wel naar de aard daarmee gelijk te stellen beroep, dat in combinatie met de woonfunctie als hoofdfunctie kan worden uitgeoefend in een hoofdgebouw en/of bijgebouw(en) dat is (die zijn) bestemd voor het wonen;

i. archeologisch waardevol gebied:
een gebied waarin zich voorwerpen of bewoningssporen van vroegere samenlevingen bevinden;

j. archeologische waarden:
voorwerpen of bewoningssporen van vroegere samenlevingen;

k. bebouwing:
één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;

l. bebouwingsbeeld:
de visuele waarden van het totaal aan bebouwing en de bebouwing in het landschap. Bij de afweging van het begrip 'bebouwingsbeeld' zal het beeldkwaliteitsplan Buitengebied gemeente Midden-Drenthe, zoals opgenomen als bijlage bij het bestemmingsplan Buitengebied Midden-Drenthe, steeds onderdeel van het toetsingskader zijn;

m. bed & breakfast(eenheid):
een kleinschalige aan de woonfunctie ondergeschikte accommodatie voor recreatief nachtverblijf en ontbijt;

n. bedrijfsvloeroppervlakte:
de totale vloeroppervlakte van de ruimte binnen een functie die wordt gebruikt voor een bedrijf, een aan huis verbonden beroep of een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit, inclusief opslag- en administratieruimte en dergelijke;

o. bestaande:
1. het gebruik dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig is en/of bebouwing die op dat tijdstip aanwezig of in uitvoering is, dan wel kan worden gebouwd krachtens een vergunning;
2. het onder 1 bedoelde geldt niet voorzover sprake was van strijd met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder mede begrepen het overgangsrecht van het bestemmingsplan;

p. bestemmingsgrens:
de grens van een bestemmingsvlak;

q. bestemmingsvlak:
een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming;

r. bijgebouw:
een gebouw, dat in bouwkundig opzicht qua massa en vorm en ten dienste staat van het hoofdgebouw, vrijstaand, dan wel aangebouwd;

s. bouwen:
het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk, alsmede het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen van een standplaats;

t. bouwperceel:
een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten;

u. bouwperceelgrens:
de grens van een bouwperceel;

v. bouwwerk:
elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond;

w. detailhandel:
het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan personen die deze goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit;

x. dove gevel:
een bouwkundige constructie in de vorm van een geluidwerende gevel zonder te openen delen met een voorgeschreven geluidwering;

y. erotisch getinte vermaaksfunctie:
een vermaaksfunctie, welke is gericht op het doen plaatsvinden van voorstellingen en/of vertoningen van porno-erotische aard, waaronder begrepen een seksbioscoop, een seksclub en een seksautomatenhal;

z. evenement:
elke voor publiek buiten de daartoe ingerichte inrichtingen toegankelijke festiviteit, grootschalige sportwedstrijd, auto- of motorcrosswedstrijd, optochten, georganiseerd vuurwerk en alle overige tot vermaak en recreatie bedoelde activiteiten op een locatie die vaker dan twee maal per jaar wordt gebruikt, met uitzondering van markten als bedoeld in de Gemeentewet, kansspelen als bedoeld in de Wet op de kansspelen en betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;

aa. gastouderopvang:
een specifieke vorm van kinderopvang in de eigen woning van de gastouder of woning waar de kinderen woonachtig zijn met, op grond van de Wet kinderopvang, een maximum van 6 kindplaatsen, waarbij ook de eigen kinderen tot 10 jaar meetellen;

bb. gebouw:
elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;

cc. geluidsbelasting:
de geluidsbelasting vanwege een weg, een industrieterrein en/of een spoorweg;

dd. hoofdgebouw:
een gebouw dat op een bouwperceel in bouwkundig opzicht qua massa en vorm, dan wel gelet op de bestemming als belangrijkste gebouw valt aan te merken;

ee. kampeermiddel:
1. een tent, een vouwwagen, een camper, een caravan of een huifkar;
2. enig ander onderkomen of enig ander voertuig of gewezen voertuig of gedeelte daarvan, voorzover geen bouwwerk zijnde, dat geheel of ten dele blijvend kan worden gebruikt voor recreatief dag- en/of nachtverblijf;

ff. kantoor:
een (deel van een) gebouw, dat dient voor de uitoefening van administratieve, financiële, architectonische, juridische of daarmee gelijk te stellen werkzaamheden - niet zijnde detailhandel - al dan niet met een (publiekgerichte) baliefunctie;

gg. kap:
een dakafdekking onder een hoek van meer dan 5 graden met het horizontale vlak;

hh. landschappelijke waarden:
de cultuurhistorische en de visuele waarden van het landschap. Bij de afweging van het begrip 'landschappelijke waarden' zal de landschaps- en beheersvisie uit het Landschapsbeleidsplan van Midden-Drenthe (februari 2000) steeds onderdeel van het toetsingskader zijn;

ii. mantelzorg:
het bieden van zorg aan eenieder die hulpbehoevend is op het fysieke, psychische en/of sociale vlak, op vrijwillige basis en buiten organisatorisch verband;

jj. milieusituatie:
de waarde van een gebied in milieuhygiënische zin die wordt bepaald door de mate van scheiding tussen milieugevoelige en milieubelastende functies, daarbij in het bijzonder gelet op het voorkomen, dan wel beperken van hinder door geur, stof, geluid, gevaar, licht en/of trilling. Onderdeel van de afweging van het begrip ‘milieusituatie’ zal ook de bodembescherming zijn;

kk. natuurlijke waarden:
de abiotische en biotische waarden van een gebied;

ll. overkapping:
een bouwwerk dat is voorzien van een plat dak, dan wel een kap en met maximaal één wand is uitgevoerd;

mm. paardrijbak:
buitenrijbaan ten behoeve van paardrijactiviteiten, voorzien van een zandbed en al dan niet voorzien van een omheining;

nn. peil:
1. bij ligging aan een weg: de kruin van de weg;
2. bij ligging aan een anderszins verhard terrein: de bovenkant van dat terrein;
3. bij ligging anders dan een weg of verhard terrein: het maaiveld;
4. bij aan- of uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bij of aan een bestaande woning: de bestaande peilmaat van de woning;

oo. productiegebonden detailhandel:
detailhandel in goederen die ter plaatse worden vervaardigd, gerepareerd en/of toegepast in het productieproces, waarbij de detailhandelsfunctie ondergeschikt is aan de productiefunctie;

pp. recreatief nachtverblijf:
een recreatiewoning, caravan, stachalet, trekkershut of ander gebouw dat gedurende langere tijd op een kampeerterrein op dezelfde plaats blijft staan en die door zijn plaatsing direct of indirect met de grond is verbonden, dan wel direct of indirect steun vindt in of op de grond en daardoor als bouwwerk is aan te merken;

qq. recreatieve bewoning:
de bewoning die plaatsvindt in het kader van de weekend- en/of verblijfsrecreatie, waarbij het hoofdverblijf elders wordt gehouden;

rr. seksinrichting:
een voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in de omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht, of vertoningen van erotisch/pornografische aard plaatsvinden. Onder een seksinrichting worden in ieder geval verstaan een prostitutiebedrijf, alsmede een erotische massagesalon, een seksbioscoop, seksautomatenhal, sekstheater of een parenclub, al dan niet in combinatie met elkaar;

ss. verblijfsrecreatie:
recreatief verblijf, waarbij wordt overnacht in kampeermiddelen, recreatiewoningen, appartementen en/of recreatieverblijven, waarbij hoofdverblijf elders wordt gehouden;

tt. vloeroppervlak:
totale oppervlakte, binnenwerks gemeten, van alle ruimten op de begane grond, de verdiepingen, de zolder en de bijbehorende aan- en uitbouwen;

uu. voorgevel:
de naar de weg gekeerde gevel van een woning of, indien een woning met meer dan één zijde naar de weg is gekeerd, de als zodanig door burgemeester en wethouders aan te wijzen gevel(s);

vv. voorgevelrooilijn:
1. langs een wegzijde met een regelmatige of nagenoeg regelmatige ligging van de voorgevels van de bestaande bebouwing:
   - de evenwijdig aan de as van de weg gelegen lijn, welke, zoveel mogelijk aansluitend aan de ligging van de voorgevels van de bestaande bebouwing, een zoveel mogelijk gelijkmatig beloop van de rooilijn overeenkomstig de richting van de weg geeft;
2. langs een wegzijde waarlangs geen bebouwing als bedoeld onder 1 aanwezig is en waarlangs mag worden gebouwd:
   - bij een wegbreedte van ten minste 15 m, de lijn gelegen op 15 m uit de as van de weg;
   - bij een wegbreedte geringer dan 10 m, de lijn gelegen op 10 m uit de as van de weg;
   - bij een wegbreedte tussen de 10 m en de 15 m, de lijn gelegen op een afstand, die gelijk is aan de wegbreedte, uit de as van de weg;

ww. voorkeursgrenswaarde:
de bij een bestemmingsplan in acht te nemen maximale waarde voor de geluidsbelasting van geluidsgevoelige objecten, zoals deze rechtsreeks kan worden afgeleid uit de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder;

xx. vrijstaand bijgebouw:
een niet met het (hoofd)gebouw verbonden gebouw, dat zowel ruimtelijk als functioneel ondergeschikt is aan het op hetzelfde bouwperceel gelegen (hoofd)gebouw en ten dienste staat van dat (hoofd)gebouw;

yy. watergang:
een min of meer lijnvormig watervoerend object met vrij wateroppervlak, zoals een beek, een vaart, een sloot of een greppel;

zz. woning:
een complex van ruimten, uitsluitend bedoeld voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden;

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

a. de afstand tot de (zijdelingse) grens van een bouwperceel:
de kortste afstand vanaf enig punt van een bouwwerk tot de grens van een bouwperceel;

b. de bouwhoogte van een bouwwerk:
vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen;

c. de dakhelling:
langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak;

d. de goothoogte van een bouwwerk:
vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel, waarbij de goothoogte van een lessenaarsdak wordt bepaald vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel van de laagste kant van het dak of van de kap. De goothoogte van een lessenaarsdak wordt bepaald door de hoogte van de goot aan de lage zijde van het dak;

e. de hoogte van een stacaravan:
vanaf de onderkant van het wiel tot aan het hoogste punt van het bouwwerk;

f. de inhoud van een bouwwerk:
tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen;

g. de oppervlakte van een bouwwerk:
tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk;

h. de oppervlakte van een overkapping:
tussen de buitenwerkse constructiedelen, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

Bij toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen, worden ondergeschikte bouwdelen als:
1. plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten;
2. erkers, die voldoen aan de bestemmingsregels;
3. wolfseinden;
4. overstekende daken en/of luifels kleiner dan 0,50 m;
5. balkons die minder dan 1 m buiten de gevel steken;
6. buiten beschouwing gelaten.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Bedrijf – Openbaar nut

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Bedrijf - Openbaar nut' aangewezen gronden zijn bestemd voor openbare nutsvoorzieningen.

3.2 Bouwregels

a. Voor het bouwen van gebouwen en overkappingen gelden de volgende regels:
   1. de gebouwen en overkappingen dienen binnen een bouwvlak te worden gebouwd;
   2. de hoogte van de gebouwen zal ten hoogste 3,5 m bedragen, dan wel de bestaande hoogte indien deze meer bedraagt.

b. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, geldt dat de hoogte ten hoogste 5 m bedraagt, met dien verstande dat erf- en terreinafscheidingen ten hoogste 2,5 m bedragen.

Artikel 4 Tuin

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Tuin' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. tuin, niet zijnde erf, als bedoeld in artikel 1 van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht;
b. taluds.

waarbij wordt gestreefd naar het behoud en het versterken van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
met de daarbij behorende:

c. op- en afritten;
d. bouwwerken geen gebouwen zijnde;
e. groen-, en nutsvoorzieningen;
f. erf- en terreinafscheidingen;
g. te behouden tuin in de bestaande staat ter plaatse van de functieaanduiding ‘specifieke vorm van tuin – te behouden voortuin’.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Gebouwen

a. Op of in deze gronden mogen geen gebouwen worden gebouwd, behoudens een berging ter plaatse van de aanduiding ‘bijgebouwen’ met dien verstande dat hier de volgende bouwregels gelden:
    1. De goot- en boeihoogte van vrijstaande bijgebouwen en overkappingen maximaal 3,0 m mag bedragen;
    2. De bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken en overkappingen ten hoogste 6,60 m mag bedragen.

4.2.2 Overige bouwwerken

Op of in deze gronden mogen geen bouwwerken worden gebouwd, met uitzondering van de bestaande bouwwerken geen gebouwen zijnde.

4.3 Afwijken van de bouwregels

4.3.1 Afwijking van bouwen van gebouwen

a. Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bepaalde in lid 4.2.1, Gebouwen in die zin dat erkers bij woningen mogen worden gebouwd, waarbij geldt dat:
    1. een erker mag de bouwgrens/ bouwvlak/ voorgevelrooilijn overschrijden, mits de afstand van de voorgevel van de erker tot de perceelsgrens minimaal 3,50 meter bedraagt;
    2. de breedte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 50% van de breedte van de gevel van het hoofdgebouw waarin de erker geplaatst wordt bedragen;
    3. de diepte van de erker mag, buitenwerks gemeten, maximaal 1,50 meter bedragen;
    4. de bouwhoogte van de erker mag maximaal 3,00 meter bedragen

4.3.2 Afwijking voor het bouwen van bouwwerken

a. Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bepaalde in lid 4.2.2, Overige bouwwerken in die zin dat bouwwerken mogen worden gebouwd mits:
   1. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen zal ten hoogste 3,00 m bedragen;
   2. de bouwhoogte van de overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zal ten hoogste 5,00 m bedragen.

Artikel 5 Wonen

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Wonen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wonen;
b. ter plaatse van de aanduiding ‘kantoren’, zijn op de begane grond maximaal 4 kantoren toegestaan;

met daaraan ondergeschikt:

c. een aan huis verbonden bedrijf, ter plaatse van de aanduiding 'bedrijf aan huis';
d. groenvoorzieningen;
e. infrastructurele voorzieningen;
f. openbare nutsvoorzieningen;
g. water en waterhuishoudkundige voorzieningen;
h. een opstelplaats voor fietsen, ter plaatse van de aanduiding ‘opstelplaats fietsen’;

met daarbij behorende:

i. tuinen, erven en terreinen;

met dien verstande dat:

j. ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek', de instandhouding van de bestaande karakteristieke hoofdvorm wordt nagestreefd;
k. ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle boom' het behoud van waardevolle bomen wordt nagestreefd;
l. ter plaatse van de aanduiding ‘dove gevel’ dient een dove gevel te worden aangebracht;
m. ter plaatse van de functieaanduiding ‘specifieke vorm van wonen – opstelplaats fietsen’ een al dan niet overdekte opstelplaats voor fietsen is toegestaan.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Hoofdgebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden de volgende regels:

a. de hoofdgebouwen mogen uitsluitend binnen het bouwvlak worden gebouwd;
b. de oppervlakte van een woning bedraagt ten hoogste 150 m²;
c. het aantal woningen bedraagt ten hoogste het bestaande aantal, tenzij het de gronden betreft ter plaatse van de aanduiding ‘maximum aantal wooneenheden’, in welk geval het aantal won9ingen ten hoogste het aangegeven aantal bedraagt;
d. het behoud van de uitwendige hoofdvorm van gebouwen, uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek';
e. ter plaatse van de aanduiding 'aaneengebouwd' mogen gebouwen uitsluitend aaneengebouwd worden;
f. de afstand van een hoofdgebouw of blok van aaneengebouwde hoofdgebouwen tot de zijdelingse bouwperceelsgrens bedraagt ten minste 2,50 m, dan wel niet minder dan de afstand van het bestaande hoofdgebouw tot die perceelsgrens voor zover deze minder bedraagt;
g. de diepte van een hoofdgebouw bedraagt ten hoogste 15 m;
h. de dakhelling bedraagt ten minste 30° en ten hoogste 60°, dan wel de bestaande dakhelling indien deze meer of minder is;
i. de goothoogte van een hoofdgebouw bedraagt ten hoogste 3,50 m, met uitzondering van de gebouwen ter plaatse van de aanduiding 'maximale goothoogte (m)' waar de aangeduide goothoogte de maximale goothoogte bedraagt, met dien verstande dat indien de bestaande goothoogte meer bedraagt dan is aangegeven, deze bestaande goothoogte de maximale goothoogte betreft;

j. in uitzondering op het bepaalde onder i geldt dat de goot- en bouwhoogte van hoofdgebouwen ter plaatse van de aanduidingen 'karakteristiek' ten hoogste de goot- en bouwhoogte van het bestaande gebouw bedragen;
k. het hoofdgebouw dient in de naar de weg gekeerde grens van het bouwvlak gebouwd te worden.

5.2.2 Bijbehorende bouwwerken en overkappingen

a. De gezamenlijke oppervlakte van bijbehorende bouwwerken en overkappingen mag ten hoogste 110% van het grondoppervlak van het hoofdgebouw bedragen, met dien verstande dat:
   1. de gezamenlijke oppervlakte van bijbehorende bouwwerken en overkappingen op het achtererf ten hoogste 50% van het achtererf mag bedragen;
   2. onverminderd het bepaalde onder 1 de gezamenlijke oppervlakte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken maximaal 80% van het oppervlak van het hoofdgebouw mag bedragen;
   3. onverminderd het bepaalde onder 1 de oppervlakte van bijbehorende bouwwerken en overkappingen ten hoogste 85 m² mag bedragen;
b. indien de oppervlakte van het hoofdgebouwen kleiner is dan 63 m² mag de gezamenlijke oppervlakte van bijbehorende bouwwerken en overkappingen ten hoogste 50% van het achtererf bedragen met een maximum van 50 m²;
c. de breedte van een bijbehorend bouwwerk of overkapping naast het hoofdgebouw mag ten hoogste de helft van de breedte van de voorgevel van het hoofdgebouw bedragen, met een maximum van 7,50 m. Indien het hoofdgebouw in de voorgevel smaller is dan 7 m, mag de breedte van een bijbehorend bouwwerk of overkapping ten hoogste 3,50 meter bedragen;
d. bijbehorende bouwwerken en overkappingen moeten ten minste 3 m achter de naar de weg(en) gekeerde gevel(s) van de woning, dan wel het verlengde daarvan, worden gebouwd;
e. vrijstaande bijbehorende bouwwerken en overkappingen moeten volledig binnen een afstand van 25 m vanuit het dichtsbijzijnde punt van het hoofdgebouw worden gebouwd, dan wel overeenkomstig de bestaande situatie;
f. bij woningen waarvan er horizontaal meer dan twee aaneen zijn gebouwd, mag de diepte van een aangebouwd bijbehorend bouwwerk of aangebouwde overkapping achter de achtergevel van het hoofdgebouw, indien deze aangebouwd bijbehorend bouwwerk of deze aangebouwde overkapping breder is dan 50% van de breedte van de achtergevel van het hoofdgebouw, niet meer bedragen dan 4 m.
g. de bouwhoogte van platte bijbehorende bouwwerken en overkappingen mag ten hoogste 3 m bedragen;
h. de goothoogte van bijbehorende bouwwerken en overkappingen bedraagt ten hoogste de goothoogte van het hoofdgebouw met dien verstande dat de goothoogte ten hoogste 3,30 m mag bedragen;
i. de bouwhoogte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken en aangebouwde overkappingen mag ten hoogste 7 m bedragen, met dien verstande dat de bouwhoogte minimaal 1 m lager is dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw;
j. de goot- en boeihoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken en overkappingen mag ten hoogste 3 m bedragen;
k. de bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken en overkappingen mag ten hoogste 6,60 m bedragen;
l. een erker mag de bouwgrens/bouwvlak overschrijden, mits de afstand van de voorgevel van de erker tot de perceelgrens ten minste 3,50 m bedraagt;

m. de breedte van de erker mag, buitenwerks gemeten, ten hoogste 50% van de breedte van de gevel van het hoofdgebouw waarin de erker geplaatst wordt bedragen;
n. de diepte van de erker mag, buitenwerks gemeten, ten hoogste 1,50 m bedragen;
o. de bouwhoogte van de erker mag ten hoogste 3 m bedragen;
p. bijbehorende bouwwerken en overkappingen dienen op de zijdelingse perceelgrens, dan wel op een afstand van minimaal 1 m hiervan te worden gebouwd;
q. bij vrijstaande hoofdgebouwen dienen de aangebouwde bijbehorende bouwwerken en de aangebouwde overkappingen op een afstand van minimaal 3 m van de zijdelingse perceelgrens te worden gebouwd;
r. de bouwhoogte van een overdekte opstelplaats voor fietsen bedraagt maximaal 2,20 meter.

5.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, gelden de volgende regels:
a. op een bouwperceel mag maximaal één vlaggenmast van ten hoogste 6 m worden geplaatst;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen bedraagt tot 1 m achter de naar de weg(en) toegekeerde gevel(s) van de woning, dan wel het verlengde daarvan, ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 2 m;
c. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen en geen overkappingen zijnde, bedraagt tot 1 m achter de naar de weg(en) toegekeerde (voor)gevel(s) van de woning, dan wel het verlengde daarvan, ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 5 m.

5.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen ten behoeve van een goede woonsituatie, de milieusituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden nadere eisen stellen aan:
a. de plaats en de afmetingen van de bebouwing;
b. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen ten aanzien van het erf grenzend aan de openbare weg of openbaar groen;
c. de plaats van gebouwen in de nabijheid van een gebouw ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek' of van een boom ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle boom';
d. de goot- en bouwhoogte van de met 'karakteristiek' aangegeven gebouwen, in die zin dat dient te worden aangesloten bij de goot- en bouwhoogte en dakvorm van het bestaande gebouw.

5.4 Afwijken van de bouwregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van het bepaalde in:

a. lid 5.2.1 onder a en toestaan dat gedeeltelijk buiten het bouwvlak wordt gebouwd, mits:
    1. de bouwdiepte van de vrijstaande woning in totaal ten hoogste 15 m bedraagt;
    2. de afstand van een hoofdgebouw of een blok van aaneen gebouwde hoofdgebouwen tot de achterste perceelsgrens ten minste 3 m bedraagt;
    3. de geluidsbelasting van geluidgevoelige objecten niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde of een vastgestelde hogere grenswaarde;
    4. er een stedenbouwkundige samenhang is met de naastgelegen bebouwing;
b. lid 5.2.1 onder h en toestaan dat de dakhelling van ondergeschikte delen van een gebouw, zoals verbindingsgebouwen en serres, wordt verlaagd tot 0°;
c. lid 5.2.1 onder h en toestaan dat de dakhelling van het hoofdgebouw wordt verhoogd tot 80°;
d. lid 5.2.1 onder i en toestaan dat de goothoogte van het hoofdgebouw wordt vergroot tot 6 m.

5.5 Specifieke gebruiksregels

Onder strijdig gebruik met deze bestemming wordt begrepen het gebruik dat afwijkt van de bestemmingsomschrijving, waaronder in ieder geval wordt begrepen:

a. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor zelfstandige bewoning;
b. het gebruik van de gronden en bouwwerken voor een aan huis verbonden beroep, tenzij de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd, er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
    2. aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
    3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het beroep met een maximum van 45 m²;
    4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden beroep uitoefent;
    5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
    6. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden beroep, mag geen detailhandel plaatsvinden;
    7. het gebruik mag geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;
c. het gebruik van gronden en bouwwerken in combinatie met bedrijfsdoeleinden, behalve ter plaatse van de aanduiding "bedrijf aan huis' en dat wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie in ruimtelijke en visuele zin primair moet blijven;

2. ten hoogste 30% van de oppervlakte van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken mag worden gebruikt voor de bedrijfsmatige activiteiten met een maximum van 45 m²;
3. degene die de gebruiker is van de woning ook degene moet zijn die de bedrijfsmatige activiteiten uitoefent;
4. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar moet zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
5. het gebruik geen ernstige hinder voor het woonmilieu oplevert, dan wel doet geen afbreuk aan het woonkarakter van de wijk of de buurt;
6. bedrijfsactiviteiten bovendien uitsluitend zijn toegestaan voor zover deze voorkomen in, dan wel naar de aard en de invloed op de omgeving daarmee gelijk te stellen zijn met de bedrijven categorie 1 en 2 van de in de bijlage opgenomen Staat van bedrijven;
7. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met de bedrijfsmatige activiteit, geen detailhandel mag plaatsvinden;
8. het gebruik geen nadelige invloed zal hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;

d. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van detailhandel, tenzij de gronden zijn aangeduid als 'detailhandel' en deze voldoen aan de volgende voorwaarden:
   1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
   2. detailhandel en expositieverkoop mag uitsluitend inpandig worden verricht;
   3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofd- en bijgebouwen mag worden gebruikt voor detailhandel en expositieverkoop met een maximum van 45 m²;
   4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die de verkoop uitoefent;
   5. het gebruik zal geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse;
   6. ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein;
e. het gebruik van de gronden en bouwwerken als seksinrichting;
f. het gebruik van de gronden als gronden en gebouwen voor verblijfsrecreatieve doeleinden;
g. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van horecadoeleinden;
h. het gebruik van de gronden en bouwwerken in combinatie met bedrijfsdoeleinden anders dan een aan huis verbonden beroep;
i. het niet opnemen van een dove gevel ter plaatse van de aanduiding ‘dove gevel’.

5.6 Afwijken van de gebruiksregels

Het bevoegd gezag kan, mits de noodzaak wordt aangetoond en mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de woonsituatie, de verkeersveiligheid, de sociale veiligheid, de milieusituatie en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden, een omgevingsvergunning verlenen voor het afwijken van het bepaalde in:

a. lid 5.5 onder c in die zin dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van aan huis verbonden bedrijfsactiviteiten, met dien verstande dat de uitoefening van een aan huis verbonden bedrijf uitsluitend is toegestaan voor zover de woonfunctie in overwegende mate blijft gehandhaafd, er geen ernstige hinder of afbreuk aan het woonmilieu wordt gedaan en dat wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de woonfunctie moet in ruimtelijke en visuele zin primair blijven;
    2. de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf mogen uitsluitend inpandig worden verricht;
    3. maximaal 30% van de oppervlakte van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken mag worden gebruikt voor de aan huis verbonden activiteiten ten behoeve van het bedrijf met een maximum van 45 m²;
    4. degene die de gebruiker is van de woning moet ook degene zijn die het aan huis verbonden bedrijf uitoefent;
    5. de ruimtelijke uitstraling van de activiteiten moet qua aard, omvang en intensiteit verenigbaar zijn met het karakter van de omringende woonomgeving;
    6. het gebruik levert geen ernstige hinder op voor het woonmilieu, dan wel doet geen afbreuk aan het woonkarakter van de wijk of de buurt;
    7. van deze afwijkingsbevoegdheid wordt geen gebruik gemaakt ten behoeve van bedrijven die vergunningsplichtig of meldingsplichtig zijn krachtens de milieuwetgeving;
    8. bedrijfsactiviteiten zijn bovendien uitsluitend toegestaan voor zover deze voorkomen in, dan wel naar de aard en de invloed op de omgeving daarmee gelijk te stellen zijn met de bedrijven categorie 1 en 2 van de in de bijlage opgenomen Staat van bedrijven;
    9. behoudens een beperkte verkoop in het klein, in direct verband met het aan huis verbonden bedrijf, mag geen detailhandel plaatsvinden;
    10. het gebruik zal geen nadelige invloed hebben op de verkeersafwikkeling en de parkeersituatie ter plaatse; ten aanzien van het laatste geldt als uitgangspunt dat er dient te worden geparkeerd op eigen terrein.

b. lid 5.5 onder f en toestaan dat gronden en bouwwerken worden gebruikt ten behoeve van bed and breakfast, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de bed and breakfast moet plaatsvinden binnen de bestaande bebouwing en mag zowel in hoofdgebouw als bijgebouw worden gerealiseerd. Er wordt uitgegaan van een al bestaande entree;
    2. in een bijgebouw mogen voor de bed and breakfastfunctie uitsluitend slaapplaatsen met sanitaire voorzieningen worden gerealiseerd. Hieraan gekoppeld, moet in het hoofdgebouw een ontbijtruimte en mag een eventuele woonkamer worden gerealiseerd;
    3. het bijgebouw moet in de directe nabijheid van het hoofdgebouw staan en een duidelijke relatie hebben met het hoofdgebouw;
    4. de uiterlijke kenmerken van het hoofdgebouw moeten behouden blijven. Er mogen geen uiterlijke kenmerken aan de woning worden toegevoegd;
    5. er mogen maximaal drie bed and breakfasteenheden worden gerealiseerd;

6. er mag maximaal voor 6 personen slaapgelegenheid worden gerealiseerd;
7. er mag geen keukenblok in de bed and breakfasteenheden worden gemaakt;
8. het parkeren voor de bed and breakfast moet op eigen erf plaatsvinden;
9. er mag geen extra inrit worden aangelegd in verband met de vestiging van bed and breakfast;
10. de vestiging van bed and breakfast is alleen toegestaan aan een verkeersontsluiting van voldoende omvang.

5.7 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
   1. het aanleggen van verharding voor de naar de weg gekeerde gevels van gebouwen, met uitzondering van een oprit voor motorvoertuigen met een breedte van ten hoogste 4 m;
b. het onder a vervatte verbod is niet van toepassing op werken en werkzaamheden welke:
   1. reeds mogen worden uitgevoerd krachtens een verleende omgevingsvergunning;
   2. het normale onderhoud en/of gebruik betreffen;
   3. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van het plan.
c. De onder a genoemde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de in de bestemmingsomschrijving genoemde waarden.

5.8 Omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk

a. ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek', is het verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke omgevingsvergunning voor het slopen bouwwerken te slopen;
b. de onder a bedoelde omgevingsvergunning is niet vereist voor het slopen:
   1. ingevolge een aanschrijving van burgemeester en wethouders;
   2. van bouwwerken waarvoor geen omgevingsvergunning voor het bouwen is vereist;
   3. dat reeds in uitvoering is op het tijdstip van het van kracht worden van het plan;
c. de onder a bedoelde omgevingsvergunning kan slechts worden verleend, mits:
   1. geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de karakteristieke hoofdvorm van de bebouwing;
   2. de karakteristieke hoofdvorm niet langer aanwezig is en niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het pand kan worden hersteld;
   3. de karakteristieke hoofdvorm in redelijkheid niet te handhaven is;
   4. het delen van een pand of bijbehorende bouwwerken betreft, die op zichzelf niet als karakteristiek vallen aan te merken, en door sloop daarvan geen onevenredige aantasting van de karakteristieke hoofdvorm plaatsvindt.

Artikel 6 Waarde – Archeologie 2

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'waarde - archeologie 2' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor:

a. het behoud van de mogelijk te verwachten archeologische waarden;
b. mogelijk archeologische waarden in niet gekarteerde gebieden.

met dien verstande dat:

c. de bestemming niet geldt voor het gebied dat is gelegen binnen 5 m uit het hart van leidingen die liggen binnen de dubbelbestemming Leiding – Gas.

6.2 Bouwregels

In het belang van de bescherming en veiligstelling van archeologische waarden en onder de voorwaarde dat de oppervlakte waarop de aanvraag betrekking heeft groter is dan 1.000 m² en de activiteit op een grotere diepte dan 30 cm wordt uitgevoerd:

a. dient de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het bouwen als bedoeld in de Wabo een rapport over te leggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld;
b. kunnen aan een omgevingsvergunning als bedoeld in de Wabo de volgende regels worden verbonden:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor de archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen;
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties, tenzij in het rapport als bedoeld onder a naar het oordeel van burgemeester en wethouders is aangetoond dat het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft niet zal leiden tot een onevenredige aantasting van archeologische waarden.

6.3 Afwijken van de bouwregels

Bij een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bepaalde in lid 6.2 sub a voor de overlegging van het aldaar genoemd archeologische rapport indien naar hun oordeel de archeologische waarde van het terrein in andere beschikbare informatie voldoende is vastgesteld. De woorden ‘het rapport als bedoeld onder a’ dienen in dat geval te worden gelezen als ‘andere beschikbare informatie’.

6.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden met een oppervlakte van meer dan 1000 m² uit te voeren, zulks ongeacht het bepaalde in de regels bij de andere op deze gronden van toepassing zijnde bestemmingen:
    1. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ontginnen en/of anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur dieper dan 30 cm, met dien verstande dat geen vergunning nodig is wanneer het betreft niet-bodemkerende werkzaamheden ten behoeve van het verbeteren van de verdichte bodemstructuur (woelen) tot ten hoogste 10 cm onder de bouwvoor;

2. het graven en/of baggeren van sloten, vaarten en andere watergangen dieper dan 30 cm;
3. het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur dieper dan 30 cm;
4. het aanplanten en/of het rooien van bomen en/of houtgewas, waarbij stobben worden verwijderd op meer dan 30 cm diepte en/of voorzover het gaat om planten waarvan zeker is dat bij de oogst van de plant, dan wel het verwijderen van de gehele plant, de bodem dieper dan 30 cm wordt geroerd;

b. De onder a bedoelde vergunning is niet vereist voor werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden:
   1. die plaatsvinden in of op gronden waarvan op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er zich ter plekke geen archeologische waarden bevinden;
   2. die reeds in uitvoering zijn ten tijde van het van kracht worden van het plan;
   3. die het normale onderhoud betreffen;
   4. die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning;
   5. die op archeologische onderzoek zijn gericht.

c. De onder a genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien de plaats waar de werken en/of werkzaamheden zullen worden uitgevoerd voldoende archeologisch is onderzocht en er een deskundigenadvies is ingewonnen, vaststaat dat geen onevenredige afbreuk aan de archeologische en cultuurhistorische waarden wordt gedaan, dan wel dat afdoende maatregelen zijn getroffen tot behoud of ontwikkeling van die waarden en eventuele bodemvondsten naar elders zijn overgebracht.

6.5 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen het plan wijzigen in die zin dat de bestemming Waarde – Archeologie 2 wordt verwijderd, mits na voldoende onderzoek van de vindplaats en het inwinnen van deskundigenadvies blijkt dat voor de archeologisch waardevolle gebieden de waardebepalende elementen niet zijn te handhaven in relatie tot de functie van de gronden en de gebouwen, en de aanwezige bodemvondsten naar elders zijn overgebracht.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 Anti-dubbeltelbepaling

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 8 Algemene gebruiksregels

8.1 Strijdig gebruik

Onder strijdig gebruik wordt begrepen het gebruik dat afwijkt van de bestemmingsomschrijvingen, waaronder in ieder geval wordt begrepen:

a. het gebruik van de gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
b. het gebruik van de gronden voor de opslag van schroot, afbraak- en bouwmaterialen, anders dan ten behoeve van de uitvoering van krachtens de bestemming toegelaten bouwactiviteiten en werken en werkzaamheden;
d. het storten van puin en afvalstoffen;
e. de stalling en opslag van (aan het oorspronkelijk gebruik onttrokken) voer-, vaar- of vliegtuigen;
f. het gebruik van de gronden voor het plaatsen en/of aanbrengen van niet-perceelsgebonden handelsreclame en/of reclame voor ideële doeleinden of overtuigingen;
g. het vernielen en/of aantasten van monumentale bomen;
h. het gebruiken of laten gebruiken van gronden en bouwwerken ten behoeve van risicovolle inrichtingen;
i. het gebruik van bijgebouwen voor zelfstandige bewoning;
j. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van recreatief nachtverblijf in de vorm van bed & breakfast, met uitzondering van bestaande bed & breakfastaccommodaties.

Artikel 9 Algemene afwijkingsregels

Bij een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van:

a. het plan in die zin dat antenne- of alarmmasten tot een bouwhoogte van 25 m mogen worden gebouwd;
b. het plan in die zin dat het beloop of het profiel van wegen of aansluiting van wegen onderling in geringe mate wordt aangepast, voorzover de verkeersveiligheid en/of -intensiteit daartoe aanleiding geven;
c. het plan in die zin dat bestemmings- of bouwgrenzen worden overschreden, indien een meetverschil daartoe aanleiding geeft;
d. het plan in die zin dat openbare nutsgebouwtjes, wachthuisjes ten behoeve van het openbaar vervoer, telefooncellen, gebouwtjes ten behoeve van de bediening van kunstwerken, toiletgebouwtjes en naar de aard daarmee gelijk te stellen gebouwtjes mogen worden gebouwd, mits:
    1. de inhoud per gebouwtje niet meer dan 50 m^3 bedraagt en de bouwhoogte niet meer dan 3 m.

Artikel 10 Algemene wijzigingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen het plan wijzigen in die zin dat:

a. de aanduiding 'karakteristiek' wordt aangebracht, mits deze wijzigingsbevoegdheid uitsluitend wordt toegepast, indien door verbeteringswerkzaamheden, dan wel veranderde inzichten een niet als karakteristiek aangeduid pand (weer) karakteristiek wordt;

b. enige bestemming, met uitzondering van de bestemming Natuur, wordt gewijzigd in de bestemming Verkeer, dan wel de bestemming Verkeer wordt gewijzigd in enige bestemming, mits:
   1. deze wijziging uitsluitend wordt toegepast voor incidentele verbredingen, bochtafsnijdingen en dergelijke van wegen en paden;
   2. na toepassing van de wijzigingsbevoegdheid de regels behorende bij de betreffende bestemming van overeenkomstige toepassing zijn;

c. enige bestemming, met uitzondering van de bestemming Natuur, wordt gewijzigd in de bestemming Water, dan wel de bestemming Water wordt gewijzigd in enige bestemming, mits:
   1. deze wijziging uitsluitend wordt toegepast voor de incidentele aanleg van opvaarten, verbredingen van waterlopen ten behoeve van waterberging en/of de aanleg van natuurvriendelijke oevers, bochtafsnijdingen, kleine verleggingen en dergelijke van vaarwegen c.a.;
   2. na toepassing van de wijzigingsbevoegdheid de regels behorende bij de betreffende bestemming van overeenkomstige toepassing zijn;

d. de bestemming Waarde - Archeologie 1 wordt aangebracht, mits door aanvullend historisch en/of archeologisch onderzoek archeologische waarden van terreinen naar voren komen;

e. de bestemming Waarde - Archeologie 3 wordt aangebracht, mits door aanvullend historisch en/of archeologisch onderzoek archeologische waarden van terreinen naar voren komen;

j. de aanduiding ‘vrijwaringszone – buisleidingenstraat’ wordt aangebracht, indien daartoe als gevolg van regelgeving aanleiding bestaat.

Artikel 11 Overige regels

11.1 Aanvullende werking welstandscriteria

De in het plan geboden ruimte ten aanzien van de situering en de maatvoering van bouwwerken kan nader worden ingevuld door de in de Woningwet bedoelde welstandscriteria.

11.2 Algemene toelichtingscriteria afwijkings- en wijzigingsbevoegdheden

Er wordt uitsluitend een omgevingsvergunning tot het afwijken van het bestemmingsplan verleend en er wordt uitsluitend overgegaan tot wijziging van het bestemmingsplan indien is aangetoond dat er geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan:

- de milieusituatie (toetsing aan de Wet geurhinder), natuurlijke (Natura 2000 en NNN) en landschappelijke waarden (open gebieden, robuuste landbouwgebieden);
- de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
- het bebouwings- en landschapsbeeld;
- het zicht op karakteristieke gebouwen en bomen;
- de verkeersveiligheid;
- de bestaande waterhuishoudkundige situatie en deze bovendien wordt verbeterd om te voldoen aan de maatstaven van het huidige moderne waterbeheer.

11.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen met het oog op het voorkomen van een onevenredige aantasting van:

- de milieusituatie;
- de landschappelijke waarden;
- de natuurlijke waarden;
- de geomorfologische waarden;
- de cultuurhistorische waarden;
- de archeologische waarden;
- het bebouwingsbeeld;
- de woonsituatie;
- de verkeersveiligheid;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;

nadere eisen stellen aan de plaats en de afmetingen van de bebouwing, onder andere ten behoeve van een goede landschappelijke inpassing en het zicht op de karakteristieke en monumentale bouwwerken ter plaatse van de aanduiding ‘karakteristiek’.

11.4 Natuurbeschermingstoets

Bij toepassing van de bevoegdheid middels omgevingsvergunning af te wijken en wijzigingsbevoegdheden in dit bestemmingsplan dient voordat een omgevingsvergunning wordt verleend, dan wel een wijzigingsplan wordt vastgesteld, te zijn aangetoond dat op voorhand redelijkerwijs is te verwachten dat:

- een Natuurbeschermingswetvergunning, indien vereist, kan worden verleend;
- een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, indien vereist, kan worden verleend.

11.5 Parkeernorm

Als uitgangspunt geldt dat in alle bestemmingen op eigen erf dient te worden geparkeerd. Hiervan kan bij een omgevingsvergunning worden afgeweken indien in het geval van nieuwe ontwikkelingen in de nabijheid van deze ontwikkeling op een goede wijze kan worden voorzien in voldoende parkeerplaatsen.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 12 Overgangsrecht

A. Overgangsrecht bouwwerken

1. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel kan worden gebouwd krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot:
   a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
   b. na het tenietgaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is tenietgegaan.
2. Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het eerste lid een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

B. Overgangsrecht gebruik

1. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.
2. Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in het eerste lid, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdige gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.
3. Indien het gebruik, bedoeld in het eerste lid, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 13 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24

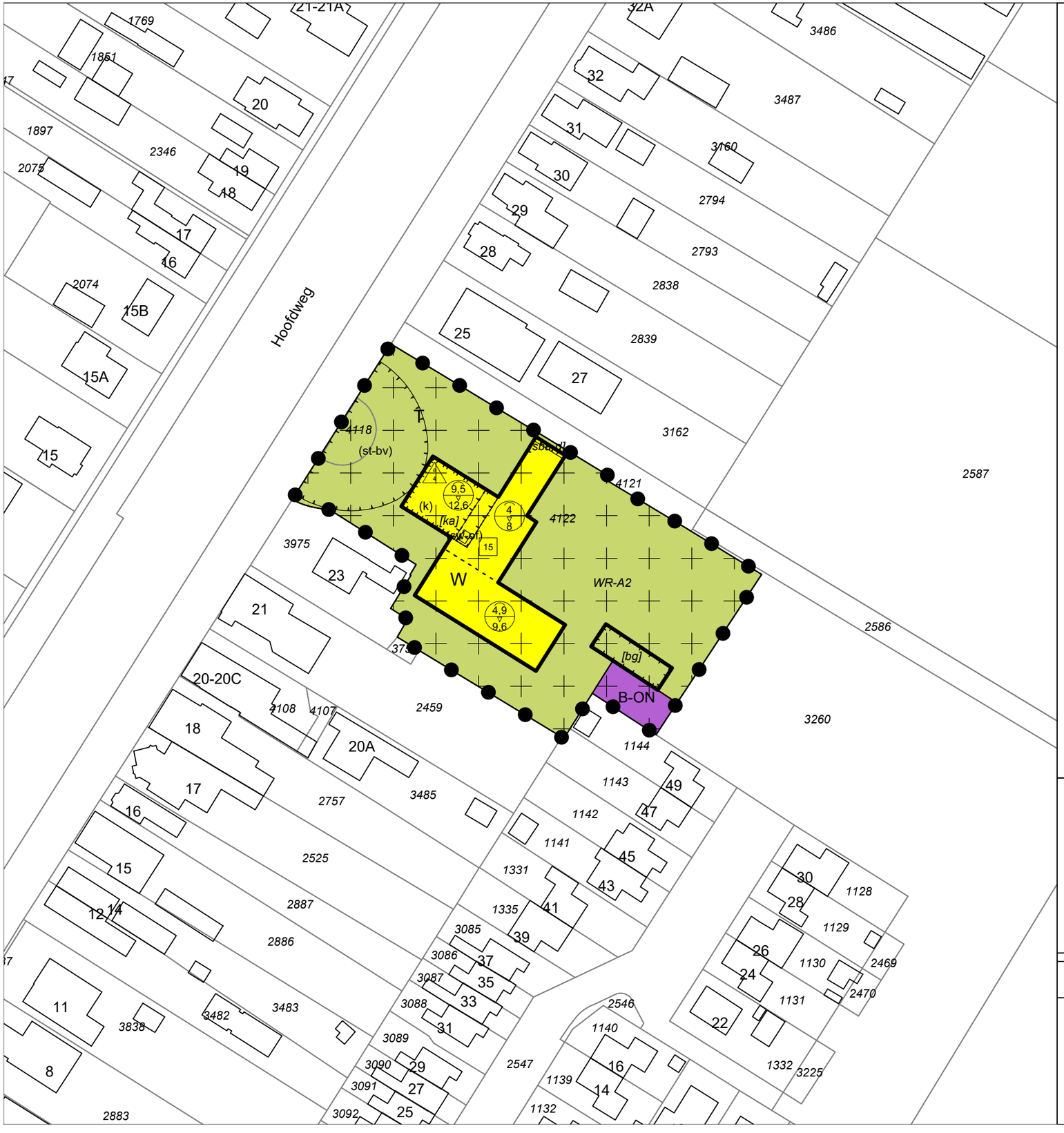

Legenda

Plangebied

Enkelbestemmingen

- B-ON — Bedrijf - Openbaar nut
- T — Tuin
- W — Wonen

Dubbelbestemmingen

- WR-A2 — Waarde - Archeologie 2

Functieaanduidingen

- (k) — kantoor
- (st-bv) — specifieke vorm van tuin - te behouden voortuin
- (sw-of) — specifieke vorm van wonen - opstelplaats fietsen

Bouwvlakken

- bouwvlak

Bouwaanduidingen

- [bg] — bijgebouwen
- [ka] — karakteristiek
- [sba-d] — specifieke bouwaanduiding - dove gevel

Maatvoeringen

- a 4 — maximum aantal kantoren
- 15 — maximum aantal wooneenheden
- 4,9 / 9,6 — maximum goothoogte (m) / maximum bouwhoogte (m)

Gemeente :	Midden-Drenthe
Naam plan :	Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24
Locatie :	Hoofdweg 24 Smilde

projectnr.	status	formaat	schaal	datum
NL.IMRO.1731.Hoofdweg24SM-VST1	vastgesteld	A3	1:1000	juni 2023

ruimtelijke ordening & bouw RooBeekAdvies

BraGIS

MEMO

Aan:	RooBeek Advies Marcel Beek Nautilusstraat 7b 7821 AG Emmen
Kenmerk:	0009-W-21-Y
Titel:	Akoestisch onderzoek verkeerslawaai herontwikkeling Hoofdweg 21 te Smilde
Opgesteld:	ing. Aljan Gal
Datum:	10 januari 2022

Inleiding

Door GeluidMeesters BV is een akoestisch onderzoek wegverkeerslawaai uitgevoerd in het kader van een ruimtelijke procedure. Aanleiding is het voornemen tot het transformeren van het voormalig gemeentehuis aan de Hoofdweg 24 in Smilde tot vijftien woonappartementen en vier kantoorfuncties. De kantoorfuncties zijn geen geluidgevoelige ruimtes en daarom niet nader beschouwd.

De ontwikkelingslocatie is gelegen binnen de wettelijke geluidzone van de Hoofdweg N371. In voorliggende memo is onderzocht of ter plaatse van de te realiseren appartementen wordt voldaan aan de grenswaarden uit de Wet geluidhinder.

Op de Molenwijk bedraagt de snelheid 30 km/uur. Hierdoor is deze weg niet wettelijk gezoneerd (art. 74 lid 2 Wgh.). Toch kan vanwege “drukkere” 30 km/uur wegen wel een relatief hoge geluidbelasting worden veroorzaakt. De gemeente Midden-Drenthe heeft echter aangegeven dat er “nauwelijks” verkeer rijdt op de aangrenzende Molenwijk. De weg heeft geen ontsluitingsfunctie van de achterliggende woonwijk omdat dit verkeer via de Suermondsweg-Linthorst Homanweg of via de Eekhoutswijk rijdt. De Molenwijk blijft dan ook verder buiten beschouwing.

In afbeelding 1 is de ontwikkelingslocatie ten opzichte van de omliggende wegen weergegeven.

Afbeelding 1: ontwikkelingslocatie in relatie tot akoestisch relevante weg(en)

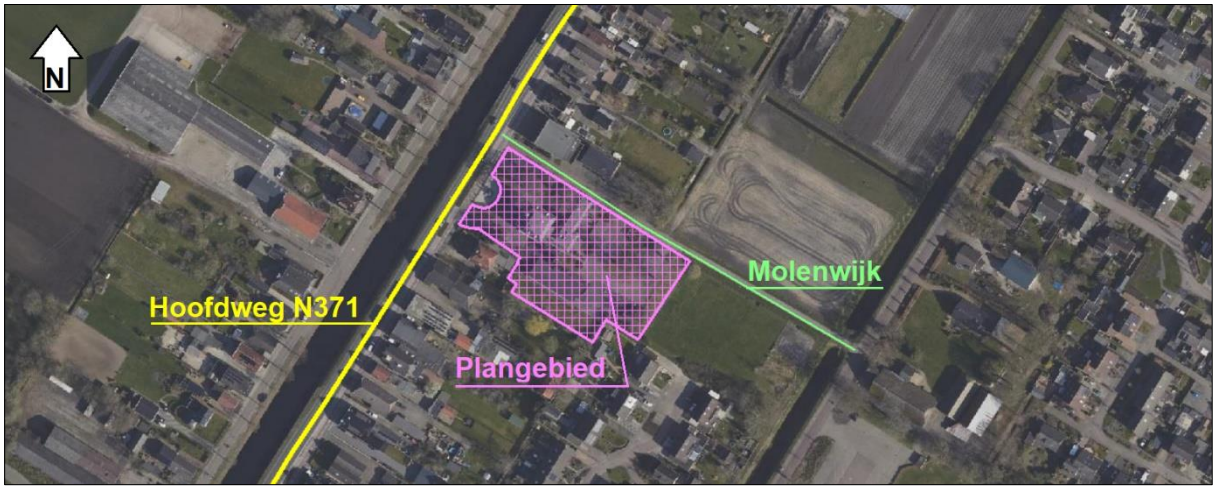

De berekeningen zijn uitgevoerd met standaard rekenmethode II overeenkomstig het Reken- en meetvoorschrift geluid 2012.

Ontwerp

Door 12WAT architecten is een ontwerp gemaakt voor de herontwikkeling van het voormalig gemeentehuis. Het gebouw wordt opgedeeld in drie gebouwblokken:

- blok A met 8 seniorenappartementen verdeeld over twee verdiepingen;
- blok B met 5 startersappartementen verdeeld over twee verdiepingen;
- blok C met 4 kantoorunits op de begane grond en 2 luxe appartementen op de verdieping. De kantoorunits zijn geen geluidgevoelige objecten en niet nader beschouwd.

De plannen zijn vastgelegd in een pdf-boekwerk “Schetsvoorstel herontwikkeling voormalig gemeentehuis Smilde” met kenmerk 2020149 en d.d. 29-09-2020 en de gewijzigde situatietekening met nr. 2020149-30-002 van 19-10-2021. Voornoemde documenten zijn in voorliggend onderzoek als uitgangspunt gehanteerd. In afbeelding 2 is de situatietekening weergegeven. In afbeelding 3 zijn de plattegronden van de twee bouwlagen opgenomen.

Afbeelding 2: situatietekening

Afbeelding 3: plattegronden bouwlagen

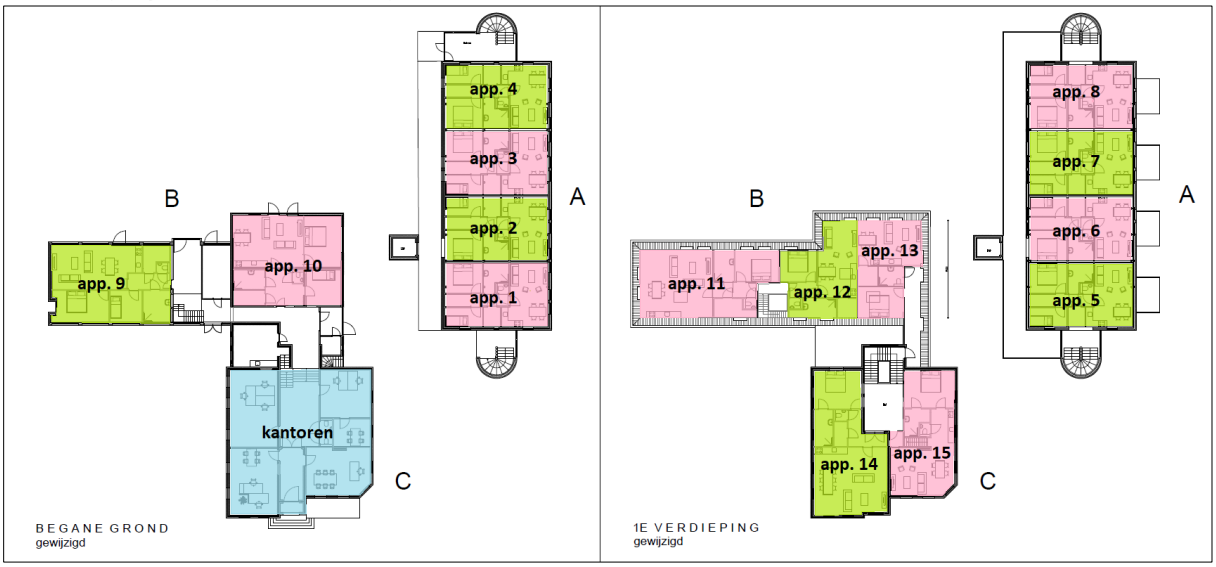

Toetsing

Ten aanzien van wegverkeer is de Wet geluidhinder van toepassing binnen geluidzones langs zoneringsplichtige wegen. In artikel 82 van de Wet geluidhinder is de voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} voor de gevelbelasting op woningen binnen een geluidzone vastgelegd. Als aan deze waarde wordt voldaan zijn er geen akoestische belemmeringen.

Als de geluidbelasting hoger is dan de voorkeursgrenswaarde moeten er maatregelen worden getroffen om hieraan alsnog te kunnen voldoen. Is dit niet mogelijk en/of niet realistisch dan kan een verzoek tot hogere waarde worden gedaan.

De ten hoogste toelaatbare geluidbelasting is gereguleerd in artikel 83 van de Wet geluidhinder. Voor woningen in stedelijk gebied bedraagt dit 63 dB L_{den}. In tabel 1 is de normering voor de ontwikkelingslocatie opgenomen.

Bij de beoordeling van geluid afkomstig van wegen mag rekening worden gehouden met het in de toekomst stiller worden van verkeer. Dit is opgenomen in artikel 110g van de Wet geluidhinder. In artikel 3.4 van het Reken- en meetvoorschrift geluid 2012 (RMG) is de toe te passen aftrek verder ingevuld. Deze reductie bedraagt 5 dB bij wegen met een rijsnelheid lager dan 70 km/uur en 2 tot 4 dB bij wegen met een rijsnelheid van 70 km/uur en hoger. In tabel 1 is de van toepassing zijnde aftrek opgenomen.

Tabel 1: normering en reductie

Wegvak	Aftrek (artikel 110g Wgh.)	Voorkeursgrens-waarde	Maximale ontheffingswaarde
Hoofdweg N371	5 dB / 2 dB*	48 dB (art. 82, lid 1 Wgh)	63 dB (art. 83, lid 2 Wgh)
* het snelheidsregime bedraagt 50 km/uur ter hoogte van de ontwikkelingslocatie met een aftrek van 5 dB. Circa 75 meter in noordoostelijk richting wijzigt dit in 80 km/uur. Voor dit deel is een aftrek van 2 dB toegepast.			

Uitgangspunten

De berekeningen zijn uitgevoerd overeenkomstig Standaardrekenmethode II met Geomilieu 5.21. In de overdrachtsberekening zijn de van invloed zijnde factoren zoals geometrische uitbreiding, wegdekcorrectie, reflectie, bodemdemping en dergelijke in rekening gebracht.

Voor de standaardbodemfactor is uitgegaan van een absorberend oppervlak. Voor harde oppervlakken, zoals wegen en water, zijn bodemgebieden ingevoerd met een reflecterende eigenschap.

Voor de toetsing aan de wettelijke normen dient te worden uitgegaan van de toekomstige situatie. Hieronder wordt verstaan de situatie 10 jaar na realisatie. In dit onderzoek is uitgegaan van het jaar 2032. Zoals reeds aangegeven in de inleiding is door de gemeente Midden-Drenthe aangegeven dat er nauwelijks verkeer rijdt op de aangrenzende Molenwijk (zie ook bijlage 1). De Molenwijk blijft verder buiten beschouwing.

De verkeersgegevens van de Hoofdweg N371 zijn opgevraagd en verstrekt door de provincie Drenthe (zie bijlage 1).

In de tabel 2 zijn de gehanteerde intensiteiten, voertuigverdeling en uurintensiteit opgenomen.

Tabel 2: gehanteerde verkeersgegevens (weekdag gemiddelden)

Wegvak	Etmaal-intensiteit	Uurintensiteit [%]			Licht mvt [%]			Middelzw. Mvt [%]			Zware mvt [%]		
	2032	d	a	n	d	a	n	d	a	n	d	a	n
Hoofdweg N371	9.743	6,64	3,38	0,85	90,9	95,6	88,4	7,7	3,9	8,8	1,4	0,5	2,8

Op de Hoofdweg N371 bestaat het wegdek van km 9.390 tot 10.840 uit het geluidreducerende asfalt SMA 8 G+. Het snelheidsregime bedraagt 50 km/uur ter hoogte van de ontwikkelingslocatie. Circa 75 meter in noordoostelijk richting wijzigt dit in 80 km/uur.

De gedetailleerde informatie van het rekenmodel is opgenomen in de bijlagen.

Resultaten

De beoordelingspunten, op de gevels, zijn weergegeven in afbeelding 4 en in de bijlagen. De geluidbelasting is vastgesteld op een beoordelingshoogte van 1,5 en 4,5 meter boven plaatselijk maaiveld voor respectievelijk de appartementen op de begane grond en de verdieping. In tabel 3 zijn de resultaten opgenomen.

Afbeelding 4: positie beoordelingspunt

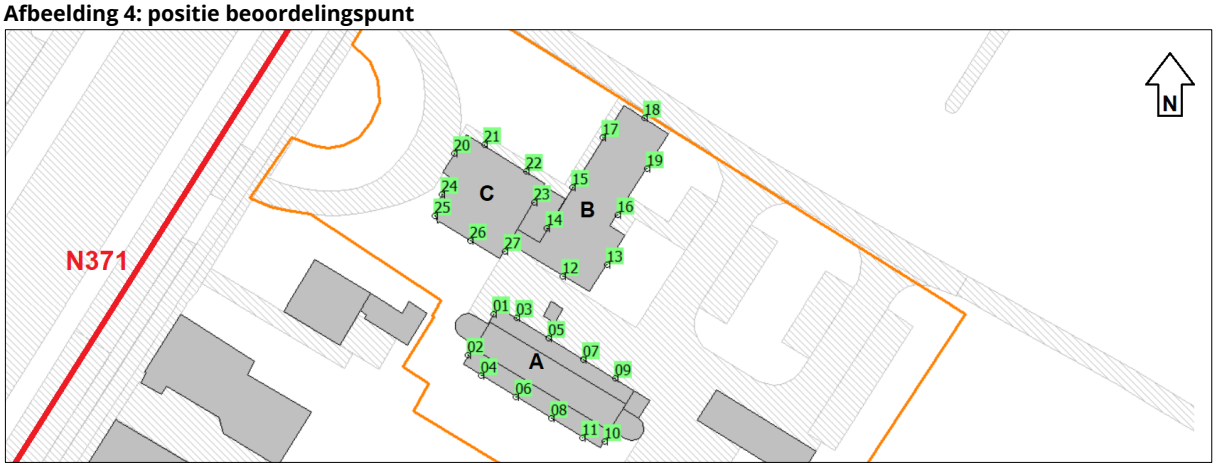

Tabel 3: rekenresultaten geluidbelasting wegverkeer

App. nr.	Tp	Gevel oriëntatie	Hoofdweg N371			
			Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(incl. aftrek artikel 110g Wgh)*		Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(excl. aftrek artikel110g Wgh)*	
			1,5 mtr.	4,5 mtr.	1,5 mtr.	4,5 mtr.
Gebouwblok: A						
App. 1	01	noordwest	44	--	49	--
	02	noordwest	41	--	46	--
	03	noordoost	41	--	46	--
	04	zuidwest	38	--	43	--
App. 2	05	noordoost	39	--	44	--
	06	zuidwest	37	--	42	--
App. 3	07	noordoost	38	--	42	--
	08	zuidwest	36	--	41	--
App. 4	09	noordoost	36	--	41	--
	10	zuidoost	25	--	30	--
	11	zuidwest	35	--	40	--

Vervolg tabel 3: rekenresultaten geluidbelasting wegverkeer

App. nr.	Tp	Gevel oriëntatie	Hoofdweg N371			
			Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(incl. aftrek artikel 110g Wgh)*		Geluidbelasting toekomst [L_{den}] *(excl. aftrek artikel110g Wgh)*	
			1,5 mtr.	4,5 mtr.	1,5 mtr.	4,5 mtr.
Gebouwblok: A						
App. 5	01	noordwest	--	46	--	51
	02	noordwest	--	45	--	50
	03	noordoost	--	43	--	48
	04	zuidwest	--	40	--	45
App. 6	05	noordoost	--	41	--	46
	06	zuidwest	--	39	--	44
App. 7	07	noordoost	--	40	--	45
	08	zuidwest	--	37	--	42
App. 8	09	noordoost	--	38	--	43
	10	zuidoost	--	25	--	30
	11	zuidwest	--	36	--	42
Gebouwblok: B						
App. 9	17	noordwest	46	--	51	--
	18	noordoost	42	--	47	--
	19	zuidoost	18	--	22	--
App. 10	12	zuidwest	40	--	45	--
	13	zuidoost	17	--	22	--
App. 11	17	noordwest	--	48	--	53
	18	noordoost	--	44	--	49
	19	zuidoost	--	14	--	19
App. 12	13	zuidoost	--	13	--	18
	15	noordwest	--	48	--	52
App. 13	12	zuidwest	--	41	--	46
	13	zuidoost	--	13	--	18
	14	noordwest	--	39	--	43
Gebouwblok: C						
App. 14	20	noordwest	--	*53*	--	58
	21	noordoost	--	*50*	--	55
	22	noordoost	--	*49*	--	54
	23	zuidoost	--	38	--	43
App. 15	24	noordwest	--	*52*	--	57
	25	zuidwest	--	*51*	--	56
	26	zuidwest	--	47	--	52
	27	zuidoost	--	32	--	37
tekst	de voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} wordt niet overschreden. De weg vormt akoestisch geen belemmeringen.					
tekst	de voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} wordt overschreden. Wel wordt voldaan aan de maximale ontheffingswaarde van 63 dB L_{den}. Indien bron- en overdrachtsmaatregelen geen solaas bieden dient een verzoek tot ontheffing (Hogere waarde) te worden ingediend.					

Uit de resultaten blijkt dat bij de dertien te realiseren appartementen in gebouwblok A en B wordt voldaan aan de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den}. Voor het realiseren van

deze appartementen zijn ten aanzien van wegverkeerslawaai geen belemmeringen geconstateerd.

Bij de twee te realiseren appartementen in gebouwblok C wordt de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} overschreden als gevolg van het verkeer op de Hoofdweg N371. De overschrijding bedraagt ten hoogste 5 dB en blijft daarmee met 53 dB L_{den} ruimschoots onder de maximale ontheffingswaarde van 63 dB L_{den}.

Op basis van de volgende argumenten kan het bevoegd gezag verzocht worden de benodigde hogere waarden voor de twee appartementen (nr. 14 en 15) vast te stellen (zie tabel 3 oranje en cursief gedrukte waarden):

- *Bronmaatregelen.* Op de Hoofdweg N371 ligt ter hoogte van de ontwikkelingslocatie reeds een geluidreducerend asfalt (SMA-NL 8 G+). Het vervangen van dit asfalt voor een meer reducerend type voor slechts twee appartementen is vanuit financieel oogpunt niet doelmatig.

  Het beperken van de rijsnelheid of het terugdringen van de verkeersintensiteiten zal vanuit het oogpunt van het functioneren van het wegennet niet wenselijk zijn.

- *Overdrachtsmaatregelen.* De betreffende appartementen nr. 14 en 15 liggen op de verdieping van het gebouw. Om de geluidbelasting te reduceren zal daardoor een hoog geluidscherm/ grondwal moet worden geplaatst om de zichtlijn met de Hoofdweg N371 te breken. Het plaatsen van een dergelijk geluidscherm/grondwal zal logischerwijs stuiten op bezwaren vanuit stedenbouwkundig oogpunt.

  Omdat het een bestaand pand betreft is het verschuiven, en daarmee vergroten van de afstand tussen de weg (geluidbron) en de te realiseren appartementen, geen optie.

- *Geluidluwe gevel*. Beide appartementen beschikken over een verblijfsruimte (slaapkamer) gelegen aan een geluidluwe gevel.

- *Cumulatie.* In onderhavige situatie is alleen de “Hoofdweg N371” wettelijke gezoneerd. Er is dus geen sprake van meerdere wettelijke geluidzones waardoor cumulatie geen rol speelt.

- *Karakteristieke geluidwering*. Conform het Bouwbesluit is er bij verbouw sprake van het rechtens verkregen niveau voor de gevelgeluidwering. Concreet zullen er daardoor geen eisen voor de geluidwering zijn. In het kader van een goede ruimtelijke ordening (woongenot) adviseren wij echter wel aansluiting te zoeken bij de eisen voor nieuwbouw. Dit betekent dat voor appartement 14 en 15, met een gevelbelasting van ten hoogste 58 dB L_{den} (excl. afrek art 110g Wgh.), een geluidwering van (58-33 binnenniveau=) 25 dB nodig is. De is hoger dan de basiseis van 20 dB uit het Bouwbesluit.

Conclusie

Door GeluidMeesters BV is een akoestisch onderzoek wegverkeerslawaai uitgevoerd in het kader van een ruimtelijke procedure. Aanleiding is het voornemen tot het transformeren van het voormalig gemeentehuis aan de Hoofdweg 24 in Smilde tot vijftien woonappartementen en vier kantoorfuncties. De kantoorfuncties zijn geen geluidgevoelige ruimtes en daarom niet nader beschouwd.

Uit de resultaten blijkt dat bij de te realiseren appartementen in gebouwblok A en B wordt voldaan aan de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB $L_{den.}$ Voor het realiseren van deze appartementen zijn ten aanzien van wegverkeerslawaai geen belemmeringen geconstateerd.

Bij de twee te realiseren appartementen in gebouwblok C wordt de wettelijke voorkeursgrenswaarde van 48 dB L_{den} overschreden als gevolg van het verkeer op de Hoofdweg N371. Wel wordt ruimschoots voldaan aan de maximale ontheffingswaarde van 63 dB L_{den}. Redelijkerwijs zijn er geen doelmatige en/of effectieve maatregelen in de vorm van bron en overdracht mogelijk om de geluidbelasting te reduceren tot de voorkeursgrenswaarde.

Om de twee appartementen (nr. 14 en 15) in gebouwblok C mogelijk te maken dient een hogere waarde procedure te worden doorlopen. De vast te stellen hogere waarden zijn opgenomen in tabel 3 (oranje en cursief gedrukt) van voorliggende memo.

Groningen, 10 januari 2022
GeluidMeesters BV

ing. Aljan Gal

Bijlagen

1) Verkeersgegevens
2) Invoergegevens rekenmodel
3) Rekenresultaten

GELUID MEESTERS

BIJLAGE 1

Van: [redacted]@middendrenthe.nl>
Verzonden: maandag 13 december 2021 20:46
Aan: Aljan Gal <aljan@geluidmeesters.nl>
CC: [redacted]@middendrenthe.nl>
Onderwerp: RE: Verkeersgegevens Smilde / Contactpersoon Midden-Drenthe

Geachte heer Gal,

Van de Molenwijk hebben wij geen gegevens. Dit is een straat waar nauwelijks verkeer op zit, dus daar hebben wij daarom ook nooit geteld.

De Hoofdweg N371 is van de Provincie Drenthe.
Via Monitor Verkeer en Vervoer Noordelijke Provincies (b3p.nl) kunt u de gegevens raadplegen.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: Aljan Gal <aljan@geluidmeesters.nl>
Verzonden: dinsdag 14 december 2021 12:05
Aan: [redacted]@middendrenthe.nl>
Onderwerp: RE: Verkeersgegevens Smilde / Contactpersoon Midden-Drenthe

Geachte heer [redacted],

Bedankt voor uw reactie. U geeft aan dat op de Molenwijk nauwelijks verkeer rijdt.
Het klopt dus niet dat deze weg als mogelijke ontsluitingsweg vanuit de aangrenzende woonwijk richting de N371 wordt gebruikt ?

Volgens mij werkt de doorgegevens website al een tijdje niet meer. Ik zal de gegevens opvragen bij de provincie.

Met vriendelijke groet,
Aljan Gal

GeluidMeesters BV
Rouaanstraat 7
9723 CA Groningen
050 - 8200 673
06 - 5246 3216
www.geluidmeesters.nl
info@geluidmeesters.nl

TER INFO: Wegens vakantie is ons kantoor gesloten van 15 december t/m 3 januari

Alle opdrachten worden verricht overeenkomstig "De Nieuwe Regeling 2011" (DNR). De Nieuwe Regeling 2011 (DNR 2011) beslaat de algemene branchevoorwaarden voor ontwerpen, adviseren en organiseren voor de gebouwde omgeving voor opdrachtgever en -nemer. Onze aansprakelijkheid is beperkt tot het bedrag dat in het betreffende geval door onze beroepsaansprakelijkheidsverzekering wordt uitgekeerd.

Printen, denk aan het milieu en bespaar papier.

RE: Verkeersgegevens Smilde / Contactpersoon Midden-Drenthe

GV [redacted]@middendrenthe.nl>
Aan Aljan Gal

Geachte heer Gal,

Deze weg is geen ontsluitingsweg voor de woonwijk.
Het verkeer van de woonwijk rijdt via de Suermondsweg-Linthorst Homanweg of via de Eekhoutswijk.

Groet,
[redacted]

RE: Verzoek verkeersgegevens Hoofdweg N371 (t.h.v. nr. 24)

FH [redacted]@drenthe.nl>
Aan Aljan Gal

voertuigverdeling 2019.xls
.xls-bestand

Goedemiddag Aljan,

In de bijlage zie je de voertuigverdeling naar dag/avond/nacht van 2019. Deze verdeling kun je ook gebruiken voor 2032.

Intensiteit op een gemiddelde weekdag in 2019 en 2032:
Weekdag 2019 = 8.603 mvt/tetmaal
Weekdag 2032 = 9.743 mvt/tetmaal

Wegdektype N371: van km 9.390 tot 10.840 ligt SMA 8 G+.

Ik hoop jou hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsmedewerker

provincie Drenthe

Team Verkeer & Vervoer
A: Westerbrink 1, 9400 AC, Assen
T : [redacted]
E : [redacted]

LENGTE RAPPORT

Locatie

Code	CK111
Naam	N371 Bovensmilde
Plaats	hmp 6,0 (4,9 - 12,7) 000032
Omschrijving	Norgervaart (N373) - Hijkersmilde

Meting

Naam	2019 Bovensmilde
Periode	01-01-2019 31-12-2019
Interval	1 uur

Rijstroken	*Telpuntcode*	*Teller*	*Kanaal*	*Omschrijving*
1	000032	000001	2	Hijkersmilde - Norgervaart (N373) (1)
2	000032	000001	1	Norgervaart (N373) - Hijkersmilde (1)

WEEKDAG GEMIDDELDEN

Tijd	Klassen							Totaal		Fout
	Lengte (m)	*< 2,1*	*2,1 - 5,3*	*5,3 - 7,2*	*7,2 - 11,2*	*11,2 - 11,9*	*> 11,9*	*Abs.*	*Rel.*	
00:00		0	56	1	2	0	1	60	0,7	0
01:00		0	28	1	0	0	1	30	0,4	0
02:00		0	15	1	0	0	1	17	0,2	0
03:00		0	12	1	0	0	1	14	0,2	0
04:00		0	15	2	0	0	1	18	0,2	0
05:00		1	50	5	2	0	3	61	0,7	0
06:00		2	216	17	11	1	5	252	3,0	1
07:00		4	437	25	22	2	8	498	5,8	1
08:00		4	456	25	22	2	9	518	6,1	1
09:00		5	370	22	22	2	8	429	5,0	1
10:00		5	396	22	23	2	6	454	5,3	0
11:00		6	426	22	24	2	6	486	5,7	1
12:00		7	481	22	21	1	6	538	6,3	1
13:00		8	545	22	24	2	6	607	7,1	1
14:00		9	588	23	24	2	6	652	7,6	1
15:00		10	584	25	24	2	6	651	7,6	1
16:00		10	698	30	23	2	6	769	9,0	1
17:00		8	676	19	16	2	5	726	8,5	1
18:00		5	447	11	10	1	4	478	5,6	0
19:00		4	365	8	8	1	2	388	4,5	0
20:00		3	290	6	6	0	2	307	3,6	0
21:00		3	243	4	6	0	1	257	3,0	0
22:00		1	195	3	4	0	1	204	2,4	0
23:00		1	117	2	3	0	1	124	1,5	0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tijd	Klassen													Totaal			Fout
	Lengte (m)	*< 2,1*		*2,1 - 5,3*		*5,3 - 7,2*		*7,2 - 11,2*		*11,2 - 11,9*		*> 11,9*					
		Abs.	*Idx.*	*Abs.*	*Idx.*	*Abs.*	*Idx.*	*Abs.*	*Idx.*	*Abs.*	*Idx.*	*Abs.*	*Idx.*	*Abs.*	*Idx.*	*Rel.*	
Tot. 0-24		96	1,1	7.703	90,3	319	3,7	299	3,5	23	0,3	95	1,1	8.535	100,0	100,0	11
Tot. 7-19		79	1,2	6.103	89,8	268	3,9	254	3,7	19	0,3	77	1,1	6.800	100,0	79,7	9
Tot. 19-23		12	1,0	1.092	94,5	21	1,8	24	2,1	1	0,1	5	0,4	1.155	100,0	13,5	1
Tot. 23-7		4	0,7	508	87,7	30	5,2	21	3,6	3	0,5	13	2,2	579	100,0	6,8	2
Tot. 0-24		96	1,1	7.703	90,3	319	3,7	299	3,5	23	0,3	95	1,1	8.535	100,0	100,0	11

BIJLAGE 2

Rapport: Lijst van model eigenschappen
Model: Jaar 2032

Model eigenschap	
Omschrijving	Jaar 2032
Verantwoordelijke	GeluidMeesters BV
Rekenmethode	#2|Wegverkeerslawaai|RMW-2012|
Aangemaakt door	Gebruiker op 6-1-2022
Laatst ingezien door	GeluidMeesters op 8-1-2022
Model aangemaakt met	Geomilieu V5.21
Dagperiode	07:00 - 19:00
Avondperiode	19:00 - 23:00
Nachtperiode	23:00 - 07:00
Samengestelde periode	Lden
Waarde	Gem(Dag, Avond + 5, Nacht + 10)
Standaard maaiveldhoogte	0
Rekenhoogte contouren	4
Detailniveau toetspunt resultaten	Bronresultaten
Detailniveau resultaten grids	Totaalresultaten
Zoekafstand [m]	--
Max. reflectie afstand tot bron [m]	--
Max. reflectie afstand tot ontvanger [m]	--
Standaard bodemfactor	1,00
Zichthoek [grd]	2
Maximale reflectiediepte	1
Reflectie in woonwijkschermen	Ja
Geometrische uitbreiding	Volledige 3D analyse
Luchtdemping	Conform standaard
Luchtdemping [dB/km]	0,00; 0,00; 1,00; 2,00; 4,00; 10,00; 23,00; 58,00
Meteorologische correctie	Conform standaard
Waarde voor C0	3,50

Invoergegevens rekenmodel

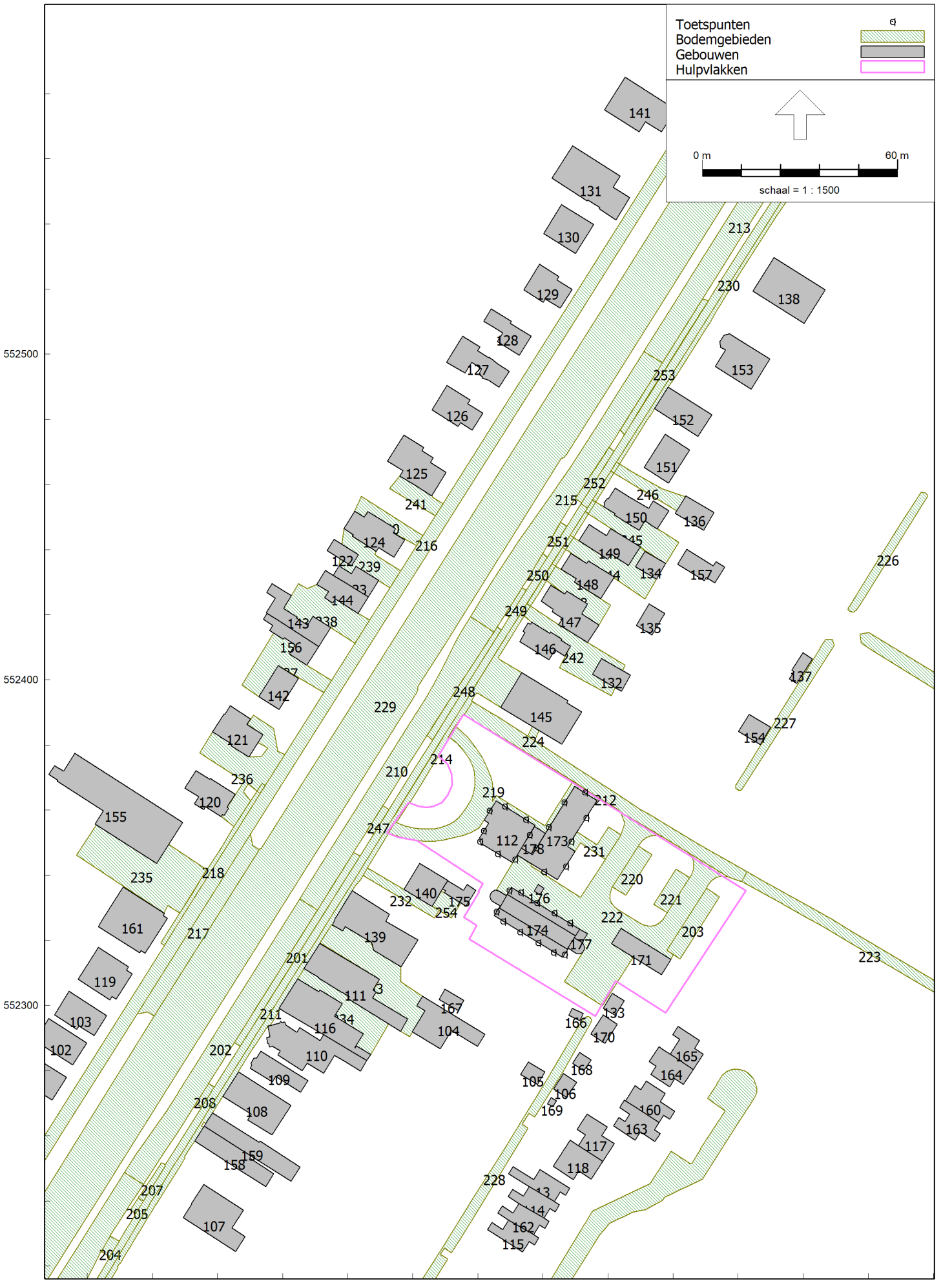

Invoergegevens rekenmodel

Wegverkeerslawaai - RMW-2012, [Smilde - Jaar 2032] , Geomilieu V5.21

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	X-1	Y-1	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Zwevend	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k
100	Gebouwen	226317,08	552288,20	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
101	Gebouwen	226316,50	552276,17	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
102	Gebouwen	226328,16	552296,03	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
103	Gebouwen	226334,42	552304,34	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
104	Gebouwen	226442,97	552302,82	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
105	Gebouwen	226475,47	552282,69	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
106	Gebouwen	226486,39	552279,09	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
107	Gebouwen	226375,80	552245,05	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
108	Gebouwen	226386,40	552279,56	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
109	Gebouwen	226393,29	552285,95	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
110	Gebouwen	226421,50	552285,71	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
111	Gebouwen	226411,79	552318,88	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
112	Gebouwen	226477,58	552355,28	9,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
113	Gebouwen	226483,49	552239,79	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
114	Gebouwen	226480,31	552234,70	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
115	Gebouwen	226469,45	552234,15	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
116	Gebouwen	226404,57	552308,14	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
117	Gebouwen	226490,88	552257,02	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
118	Gebouwen	226490,88	552257,02	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
119	Gebouwen	226343,41	552317,90	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
120	Gebouwen	226373,31	552372,14	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
121	Gebouwen	226383,96	552391,98	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
122	Gebouwen	226415,82	552443,10	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
123	Gebouwen	226415,53	552432,14	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
124	Gebouwen	226422,17	552451,77	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
125	Gebouwen	226437,31	552475,16	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
126	Gebouwen	226450,56	552490,41	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
127	Gebouwen	226455,35	552505,50	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
128	Gebouwen	226464,05	552513,89	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
129	Gebouwen	226479,01	552527,56	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
130	Gebouwen	226485,69	552545,89	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
131	Gebouwen	226489,15	552564,03	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
132	Gebouwen	226498,00	552406,53	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
133	Gebouwen	226501,38	552303,75	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
134	Gebouwen	226511,34	552439,50	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
135	Gebouwen	226512,65	552423,28	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
136	Gebouwen	226520,67	552451,11	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
137	Gebouwen	226559,90	552408,31	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
138	Gebouwen	226550,98	552529,67	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
139	Gebouwen	226415,25	552324,73	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
140	Gebouwen	226442,15	552343,64	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
141	Gebouwen	226505,25	552585,00	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
142	Gebouwen	226392,64	552394,87	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
143	Gebouwen	226411,10	552410,27	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
144	Gebouwen	226415,53	552432,14	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
145	Gebouwen	226473,55	552402,22	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
146	Gebouwen	226476,54	552417,73	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
147	Gebouwen	226482,43	552429,08	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
148	Gebouwen	226488,60	552438,80	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
149	Gebouwen	226494,20	552447,64	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
100	0,80	0,80	0,80
101	0,80	0,80	0,80
102	0,80	0,80	0,80
103	0,80	0,80	0,80
104	0,80	0,80	0,80
105	0,80	0,80	0,80
106	0,80	0,80	0,80
107	0,80	0,80	0,80
108	0,80	0,80	0,80
109	0,80	0,80	0,80
110	0,80	0,80	0,80
111	0,80	0,80	0,80
112	0,80	0,80	0,80
113	0,80	0,80	0,80
114	0,80	0,80	0,80
115	0,80	0,80	0,80
116	0,80	0,80	0,80
117	0,80	0,80	0,80
118	0,80	0,80	0,80
119	0,80	0,80	0,80
120	0,80	0,80	0,80
121	0,80	0,80	0,80
122	0,80	0,80	0,80
123	0,80	0,80	0,80
124	0,80	0,80	0,80
125	0,80	0,80	0,80
126	0,80	0,80	0,80
127	0,80	0,80	0,80
128	0,80	0,80	0,80
129	0,80	0,80	0,80
130	0,80	0,80	0,80
131	0,80	0,80	0,80
132	0,80	0,80	0,80
133	0,80	0,80	0,80
134	0,80	0,80	0,80
135	0,80	0,80	0,80
136	0,80	0,80	0,80
137	0,80	0,80	0,80
138	0,80	0,80	0,80
139	0,80	0,80	0,80
140	0,80	0,80	0,80
141	0,80	0,80	0,80
142	0,80	0,80	0,80
143	0,80	0,80	0,80
144	0,80	0,80	0,80
145	0,80	0,80	0,80
146	0,80	0,80	0,80
147	0,80	0,80	0,80
148	0,80	0,80	0,80
149	0,80	0,80	0,80

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	X-1	Y-1	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Zwevend	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k
150	Gebouwen	226502,24	552458,93	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
151	Gebouwen	226517,59	552475,36	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
152	Gebouwen	226518,50	552489,92	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
153	Gebouwen	226537,33	552506,28	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
154	Gebouwen	226546,85	552380,06	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
155	Gebouwen	226332,67	552371,93	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
156	Gebouwen	226411,10	552410,27	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
157	Gebouwen	226535,84	552434,55	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
158	Gebouwen	226390,32	552253,83	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
159	Gebouwen	226390,32	552253,83	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
160	Gebouwen	226515,68	552264,06	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
161	Gebouwen	226347,20	552330,39	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
162	Gebouwen	226480,56	552231,55	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
163	Gebouwen	226508,36	552258,66	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
164	Gebouwen	226515,62	552287,33	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
165	Gebouwen	226519,09	552285,09	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
166	Gebouwen	226489,05	552299,21	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
167	Gebouwen	226448,09	552301,82	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
168	Gebouwen	226491,29	552285,56	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
169	Gebouwen	226482,54	552271,71	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
170	Gebouwen	226498,56	552297,13	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
171	Gebouwen	226516,40	552309,51	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
172	Gebouwen	226465,04	552327,62	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
173	Gebouwen	226476,75	552346,25	6,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
174	Gebouwen	226487,49	552317,28	9,00	0,00	Relatief	2 dB	False	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
175	Gebouwen	226449,15	552335,77	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
176	Gebouwen	226478,57	552337,18	7,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
177	Gebouwen	226493,69	552322,01	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
178	Gebouwen	226477,38	552354,96	3,00	0,00	Relatief	0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
150	0,80	0,80	0,80
151	0,80	0,80	0,80
152	0,80	0,80	0,80
153	0,80	0,80	0,80
154	0,80	0,80	0,80
155	0,80	0,80	0,80
156	0,80	0,80	0,80
157	0,80	0,80	0,80
158	0,80	0,80	0,80
159	0,80	0,80	0,80
160	0,80	0,80	0,80
161	0,80	0,80	0,80
162	0,80	0,80	0,80
163	0,80	0,80	0,80
164	0,80	0,80	0,80
165	0,80	0,80	0,80
166	0,80	0,80	0,80
167	0,80	0,80	0,80
168	0,80	0,80	0,80
169	0,80	0,80	0,80
170	0,80	0,80	0,80
171	0,80	0,80	0,80
172	0,80	0,80	0,80
173	0,80	0,80	0,80
174	0,00	0,00	0,00
175	0,80	0,80	0,80
176	0,80	0,80	0,80
177	0,80	0,80	0,80
178	0,80	0,80	0,80

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	X-1	Y-1	Bf
200	inrit/open verharding	226338,57	552212,34	0,00
201	inrit/open verharding	226423,84	552345,93	0,00
202	rijbaan regionale weg/gesloten verharding/asf	226410,70	552329,30	0,00
203	parkeervlak/open verharding/betonstraatstenen	226530,25	552336,03	0,00
204	inrit/open verharding	226347,38	552228,98	0,00
205	inrit/open verharding	226356,05	552240,58	0,00
206	rijbaan regionale weg/gesloten verharding/asf	226354,00	552247,05	0,00
207	voetpad/open verharding	226363,21	552251,52	0,00
208	inrit/open verharding	226377,65	552275,76	0,00
209	rijbaan lokale weg/open verharding/betonstraa	226495,74	552237,15	0,00
210	rijbaan regionale weg/gesloten verharding/asf	226460,21	552417,78	0,00
211	fietspad/gesloten verharding/asfalt	226493,66	552452,82	0,00
212	rijbaan lokale weg/open verharding/betonstraa	226458,66	552387,53	0,00
213	rijbaan regionale weg/gesloten verharding/asf	226569,83	552581,66	0,00
214	voetpad/open verharding	226404,57	552308,14	0,00
215	rijbaan regionale weg/gesloten verharding/asf	226473,75	552428,50	0,00
216	rijbaan lokale weg/gesloten verharding	226304,73	552207,25	0,00
217	voetpad/open verharding	226358,45	552298,03	0,00
218	voetpad/open verharding/sierbestrating	226362,57	552319,19	0,00
219	rijbaan lokale weg/gesloten verharding/asfalt	226432,66	552353,08	0,00
220	parkeervlak/open verharding/betonstraatstenen	226509,39	552348,98	0,00
221	parkeervlak/open verharding/betonstraatstenen	226518,24	552328,46	0,00
222	rijbaan lokale weg/open verharding/betonstraa	226524,69	552346,95	0,00
223	rijbaan lokale weg/gesloten verharding/asfalt	226542,75	552341,08	0,00
224	inrit/open verharding	226476,83	552385,63	0,00
225	greppel, droge sloot	226612,01	552395,23	0,00
226	greppel, droge sloot	226582,66	552436,29	0,00
227	greppel, droge sloot	226553,10	552390,09	0,00
228	greppel, droge sloot	226482,09	552273,28	0,00
229	waterloop	226270,85	552125,44	0,00
230	fietspad/gesloten verharding/asfalt	226580,69	552594,29	0,00
231	opritten e.d.	226504,02	552352,37	0,00
232	opritten e.d.	226424,74	552339,93	0,00
233	opritten e.d.	226415,00	552324,84	0,00
234	opritten e.d.	226406,67	552311,55	0,00
235	opritten e.d.	226376,73	552341,68	0,00
236	opritten e.d.	226400,68	552377,05	0,00
237	opritten e.d.	226412,70	552396,08	0,00
238	opritten e.d.	226426,79	552418,41	0,00
239	opritten e.d.	226436,32	552433,50	0,00
240	opritten e.d.	226441,19	552441,21	0,00
241	opritten e.d.	226449,30	552454,04	0,00
242	opritten e.d.	226475,06	552423,39	0,00
243	opritten e.d.	226482,75	552435,57	0,00
244	opritten e.d.	226488,30	552444,35	0,00
245	opritten e.d.	226495,19	552455,24	0,00
246	opritten e.d.	226502,57	552466,91	0,00
247	opritten e.d.	226430,84	552361,43	0,00
248	opritten e.d.	226444,36	552382,95	0,00
249	opritten e.d.	226468,47	552420,16	0,00

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	X-1	Y-1	Bf
250	opritten e.d.	226475,56	552431,44	0,00
251	opritten e.d.	226483,80	552441,58	0,00
252	opritten e.d.	226489,94	552455,64	0,00
253	opritten e.d.	226503,69	552476,64	0,00
254	opritten e.d.	226448,79	552335,16	0,00

Invoergegevens rekenmodel

Invoergegevens rekenmodel

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	X-1	Y-1	ISO_H	ISO M.	Hdef.	Type	Cpl	Cpl_W	Hbron	Wegdek	V(LV(D))	V(LV(A))
A	N371 (80 km/uur)	226489,36	552460,13	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0,75	W13	80	80
B	N371 (50 km/uur)	226296,73	552152,36	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0,75	W13	50	50

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	V(LV(N))	V(MV(D))	V(MV(A))	V(MV(N))	V(ZV(D))	V(ZV(A))	V(ZV(N))	Totaal aantal	%LV(D)	%LV(A)	%LV(N)	%MV(D)	%MV(A)
A	80	80	80	80	80	80	80	9743,00	90,90	95,60	88,40	7,70	3,90
B	50	50	50	50	50	50	50	9743,00	90,90	95,60	88,40	7,70	3,90

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	%MV(N)	%ZV(D)	%ZV(A)	%ZV(N)	LV(D)	LV(A)	LV(N)	MV(D)	MV(A)	MV(N)	ZV(D)	ZV(A)	ZV(N)
A	8,80	1,40	0,50	2,80	588,06	314,82	73,21	49,81	12,84	7,29	9,06	1,65	2,32
B	8,80	1,40	0,50	2,80	588,06	314,82	73,21	49,81	12,84	7,29	9,06	1,65	2,32

Rapport: Groepsreducties
Model: Jaar 2032

Groep	Reductie			Sommatie		
	Dag	Avond	Nacht	Dag	Avond	Nacht
N371	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
50 km/uur	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
80 km/uur	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

Model: Jaar 2032
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	X	Y	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Gevel
01	app 1 & 5	226469,64	552335,32	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
02	app 1 & 5	226465,73	552328,91	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
03	app 1 & 5	226473,19	552334,68	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
04	app 1 & 5	226467,80	552325,81	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
05	app 2 & 6	226478,21	552331,61	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
06	app 2 & 6	226473,04	552322,60	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
07	app 3 & 7	226483,52	552328,36	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
08	app 3 & 7	226478,57	552319,21	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
09	app 4 & 8	226488,39	552325,37	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
10	app 4 & 8	226486,74	552315,71	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
11	app 4 & 8	226483,33	552316,29	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
12	app 10 & 13	226480,32	552341,06	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
13	app 10 & 12 & 13	226487,12	552342,79	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
14	app 13	226477,91	552348,36	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
15	app 12	226481,81	552354,77	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
16	app 12	226488,81	552350,43	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
17	app 9 & 11	226486,57	552362,39	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
18	app 9 & 11	226492,95	552365,43	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
19	app 9 & 11	226493,35	552357,56	0,00	Relatief	1,50	4,50	--	--	Ja
20	app 14	226463,64	552359,88	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
21	app 14	226468,27	552361,21	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
22	app 14	226474,76	552357,16	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
23	app 14	226475,93	552352,36	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
24	app 15	226461,75	552353,64	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
25	app 15	226460,68	552350,37	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
26	app 15	226466,08	552346,51	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja
27	app 15	226471,42	552344,87	0,00	Relatief	--	4,50	--	--	Ja

BIJLAGE 3

Rapport: Resultatentabel
Model: Jaar 2032
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: N371
Groepsreductie: Ja

Naam Toetspunt	Omschrijving	X	Y	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Lden
01_A	app 1 & 5	226469,64	552335,32	1,50	43,4	40,1	34,7	44,2
01_B	app 1 & 5	226469,64	552335,32	4,50	45,4	42,1	36,8	46,2
02_A	app 1 & 5	226465,73	552328,91	1,50	40,3	37,0	31,7	41,1
02_B	app 1 & 5	226465,73	552328,91	4,50	43,8	40,4	35,1	44,6
03_A	app 1 & 5	226473,19	552334,68	1,50	39,8	36,5	31,1	40,6
03_B	app 1 & 5	226473,19	552334,68	4,50	42,1	38,8	33,5	42,9
04_A	app 1 & 5	226467,80	552325,81	1,50	37,4	34,0	28,7	38,2
04_B	app 1 & 5	226467,80	552325,81	4,50	39,5	36,2	30,9	40,3
05_A	app 2 & 6	226478,21	552331,61	1,50	38,4	35,1	29,8	39,2
05_B	app 2 & 6	226478,21	552331,61	4,50	40,5	37,2	31,9	41,3
06_A	app 2 & 6	226473,04	552322,60	1,50	36,4	33,1	27,8	37,2
06_B	app 2 & 6	226473,04	552322,60	4,50	38,0	34,7	29,4	38,8
07_A	app 3 & 7	226483,52	552328,36	1,50	36,7	33,4	28,1	37,5
07_B	app 3 & 7	226483,52	552328,36	4,50	38,9	35,6	30,3	39,7
08_A	app 3 & 7	226478,57	552319,21	1,50	35,3	31,9	26,6	36,1
08_B	app 3 & 7	226478,57	552319,21	4,50	36,4	33,1	27,8	37,2
09_A	app 4 & 8	226488,39	552325,37	1,50	35,4	32,1	26,7	36,2
09_B	app 4 & 8	226488,39	552325,37	4,50	37,3	34,0	28,7	38,1
10_A	app 4 & 8	226486,74	552315,71	1,50	24,0	20,7	15,4	24,8
10_B	app 4 & 8	226486,74	552315,71	4,50	24,0	20,6	15,3	24,7
11_A	app 4 & 8	226483,33	552316,29	1,50	34,6	31,2	25,9	35,4
11_B	app 4 & 8	226483,33	552316,29	4,50	35,7	32,4	27,1	36,5
12_A	app 10 & 13	226480,32	552341,06	1,50	38,9	35,6	30,2	39,7
12_B	app 10 & 13	226480,32	552341,06	4,50	40,2	36,9	31,5	41,0
13_A	app 10 & 12 & 13	226487,12	552342,79	1,50	16,6	13,1	8,1	17,4
13_B	app 10 & 12 & 13	226487,12	552342,79	4,50	12,4	8,8	3,9	13,2
14_B	app 13	226477,91	552348,36	4,50	37,9	34,6	29,3	38,7
15_B	app 12	226481,81	552354,77	4,50	46,8	43,5	38,2	47,6
16_B	app 12	226488,81	552350,43	4,50	12,3	8,8	3,8	13,1
17_A	app 9 & 11	226486,57	552362,39	1,50	45,2	41,9	36,6	46,0
17_B	app 9 & 11	226486,57	552362,39	4,50	47,4	44,1	38,7	48,2
18_A	app 9 & 11	226492,95	552365,43	1,50	41,3	38,0	32,7	42,1
18_B	app 9 & 11	226492,95	552365,43	4,50	43,4	40,1	34,8	44,2
19_A	app 9 & 11	226493,35	552357,56	1,50	17,0	13,5	8,4	17,8
19_B	app 9 & 11	226493,35	552357,56	4,50	12,8	9,3	4,2	13,6
20_B	app 14	226463,64	552359,88	4,50	52,2	48,9	43,6	53,0
21_B	app 14	226468,27	552361,21	4,50	49,0	45,7	40,3	49,8
22_B	app 14	226474,76	552357,16	4,50	47,9	44,6	39,3	48,7
23_B	app 14	226475,93	552352,36	4,50	37,3	34,1	28,7	38,1
24_B	app 15	226461,75	552353,64	4,50	51,5	48,1	42,8	52,3
25_B	app 15	226460,68	552350,37	4,50	50,2	46,9	41,6	51,0
26_B	app 15	226466,08	552346,51	4,50	46,1	42,8	37,5	46,9
27_B	app 15	226471,42	552344,87	4,50	31,3	28,0	22,7	32,1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: Jaar 2032
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: N371
Groepsreductie: Nee

Naam Toetspunt	Omschrijving	X	Y	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Lden
01_A	app 1 & 5	226469,64	552335,32	1,50	48,4	45,1	39,7	49,2
01_B	app 1 & 5	226469,64	552335,32	4,50	50,4	47,1	41,7	51,2
02_A	app 1 & 5	226465,73	552328,91	1,50	45,2	41,9	36,6	46,0
02_B	app 1 & 5	226465,73	552328,91	4,50	48,7	45,4	40,1	49,5
03_A	app 1 & 5	226473,19	552334,68	1,50	44,7	41,4	36,1	45,5
03_B	app 1 & 5	226473,19	552334,68	4,50	47,1	43,7	38,4	47,8
04_A	app 1 & 5	226467,80	552325,81	1,50	42,2	38,9	33,6	43,0
04_B	app 1 & 5	226467,80	552325,81	4,50	44,4	41,1	35,8	45,2
05_A	app 2 & 6	226478,21	552331,61	1,50	43,4	40,1	34,8	44,2
05_B	app 2 & 6	226478,21	552331,61	4,50	45,5	42,1	36,8	46,3
06_A	app 2 & 6	226473,04	552322,60	1,50	41,3	38,0	32,7	42,1
06_B	app 2 & 6	226473,04	552322,60	4,50	43,0	39,7	34,4	43,8
07_A	app 3 & 7	226483,52	552328,36	1,50	41,6	38,3	33,0	42,4
07_B	app 3 & 7	226483,52	552328,36	4,50	43,8	40,4	35,1	44,6
08_A	app 3 & 7	226478,57	552319,21	1,50	40,2	36,9	31,6	41,0
08_B	app 3 & 7	226478,57	552319,21	4,50	41,4	38,1	32,8	42,2
09_A	app 4 & 8	226488,39	552325,37	1,50	40,2	36,9	31,6	41,0
09_B	app 4 & 8	226488,39	552325,37	4,50	42,1	38,8	33,5	42,9
10_A	app 4 & 8	226486,74	552315,71	1,50	29,0	25,6	20,4	29,8
10_B	app 4 & 8	226486,74	552315,71	4,50	29,0	25,6	20,3	29,7
11_A	app 4 & 8	226483,33	552316,29	1,50	39,5	36,2	30,8	40,3
11_B	app 4 & 8	226483,33	552316,29	4,50	40,7	37,4	32,1	41,5
12_A	app 10 & 13	226480,32	552341,06	1,50	43,8	40,5	35,2	44,6
12_B	app 10 & 13	226480,32	552341,06	4,50	45,1	41,8	36,5	45,9
13_A	app 10 & 12 & 13	226487,12	552342,79	1,50	21,6	18,1	13,1	22,4
13_B	app 10 & 12 & 13	226487,12	552342,79	4,50	17,4	13,8	8,9	18,2
14_B	app 13	226477,91	552348,36	4,50	42,5	39,1	33,9	43,3
15_B	app 12	226481,81	552354,77	4,50	51,7	48,4	43,1	52,5
16_B	app 12	226488,81	552350,43	4,50	17,3	13,8	8,8	18,1
17_A	app 9 & 11	226486,57	552362,39	1,50	50,2	46,9	41,5	51,0
17_B	app 9 & 11	226486,57	552362,39	4,50	52,3	49,0	43,7	53,1
18_A	app 9 & 11	226492,95	552365,43	1,50	46,3	42,9	37,6	47,1
18_B	app 9 & 11	226492,95	552365,43	4,50	48,3	45,0	39,7	49,1
19_A	app 9 & 11	226493,35	552357,56	1,50	21,2	17,7	12,6	22,0
19_B	app 9 & 11	226493,35	552357,56	4,50	17,8	14,3	9,2	18,6
20_B	app 14	226463,64	552359,88	4,50	57,2	53,8	48,5	58,0
21_B	app 14	226468,27	552361,21	4,50	53,9	50,6	45,3	54,7
22_B	app 14	226474,76	552357,16	4,50	52,8	49,5	44,2	53,6
23_B	app 14	226475,93	552352,36	4,50	42,2	38,9	33,5	43,0
24_B	app 15	226461,75	552353,64	4,50	56,4	53,1	47,8	57,2
25_B	app 15	226460,68	552350,37	4,50	55,2	51,9	46,5	56,0
26_B	app 15	226466,08	552346,51	4,50	51,0	47,7	42,4	51,8
27_B	app 15	226471,42	552344,87	4,50	36,1	32,8	27,5	36,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Advies - Geluid

Aan	**Gemeente Midden-Drenthe**
Van	**Team Advies**
Betreft	**Z2022-000984 Villa Maria Hoofdweg 24 Smilde**
Datum	**15 juli 2022**

Voor het bestemmen van woningen in Villa Maria is zowel wegverkeerslawaai relevant als de geluidbelasting vanwege de naastliggende brandweerkazerne aan de Hoofdweg 25. Voor de brandweerkazerne loopt gelijktijdig een proces om deze uit te breiden.

Het akoestisch onderzoek naar wegverkeerslawaai en de gevelgeluidbelasting op de beoogde woningen in Villa Maria is uitgevoerd door Geluidmeesters (kenmerk:0009-W-21-Y, d.d. 10-01-2022).

Het akoestisch onderzoek naar de uitbreiding van de brandweerkazerne met kenmerk 6664/NAA/ad/ft/3 is uitgevoerd door NAA en gedateerd op 23 juni 2022.

De RUD Drenthe (RUDD) heeft beide onderzoek beoordeeld. Navolgend zijn de op- en aanmerkingen op beide onderzoeken samengevat.

Wegverkeerslawaai - Geluidmeesters
Het onderzoek geeft een correcte weergave van de uitgangspunten, normstelling en het opgestelde rekenmodel.

<u>Resultaten</u>
Uit de rekenresultaten in het geluidsonderzoek blijkt dat op de gebouwblokken A en B (zie figuur 1) op alle gevels aan de ten hoogst toelaatbare geluidbelasting van 48 dB wordt voldaan. Op gebouwblok C wordt op 3 gevels van 2 appartementen niet aan 48 dB voldaan. De geluidbelasting bedraagt ten hoogste 53 dB waarmee de maximale ontheffingswaarde van 63 dB niet wordt overschreden.

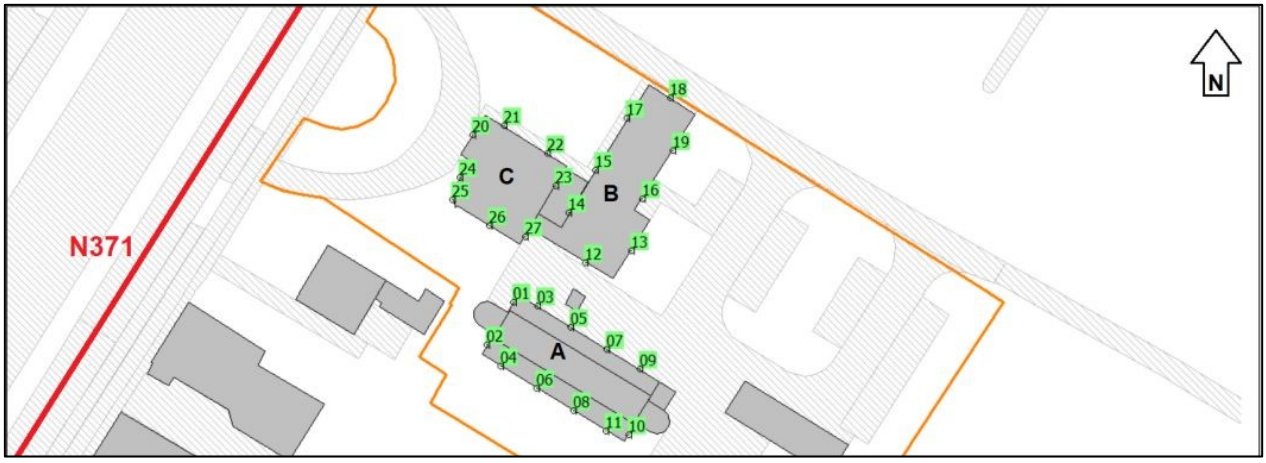

Figuur 1: Nummering gebouwen en punten (bron geluidsonderzoek Geluidmeesters)

Het onderzoek onderbouwt dat bron- en overdrachtsmaatregelen niet haalbaar/realistisch zijn. Het vaststellen van ontheffingen in de vorm van hogere waarden is derhalve noodzakelijk. Voorwaarde voor het vaststellen van hogere waarden is dat er gevelmaatregelen dienen te worden getroffen.

Er wordt in het akoestisch onderzoek wat betreft gevelgeluidisolatie verwezen naar het rechtens verkregen niveau. Echter wordt geadviseerd om de nieuwbouw eis van het Bouwbesluit, oftewel een binnenniveau van 33 dB na te streven. Dit betekent dat met een gevelbelasting van ten hoogste 58 dB L_{den} (excl. aftrek art 110g Wgh.), een geluidwering van (58-33 binnenniveau=) 25 dB benodigd is. De gesloten geveldelen van het pand zijn opgebouwd uit gemetselde buitengevels met naar verwachting ook een steenachtige (zware) draagconstructie. Zodanig zullen de transparante geveldelen (kozijn+beglazing+kierdichting) maatgevend zijn in de te realiseren gevelgeluidisolatie. Het is aannemelijk dat bij het toepassen van thermische HR++ beglazing en dubbele kierdichting (bij draaiende delen), kan worden voldaan aan de geluidwering van 25 dB. Indien

gevelroosters worden toegepast voor ventilatie (natuurlijke toevoer) dan dienen deze geluiddempend te worden uitgevoerd.

Met een aanvullend onderzoek moet worden aangetoond dat de benodigde gevelwering wordt gehaald. Dit onderzoek moet aan de RUDD ter controle worden aangeboden.

Brandweerkazerne – NAA
Het akoestisch onderzoek van NAA wordt hier uitsluitend beschouwd in relatie tot Villa Maria. Voor de melding Activiteitenbesluit is eveneens een beoordeling gemaakt.

H2.1 Activiteitenbesluit
Het onderzoek geeft een correcte weergave van de normstelling volgens het Activiteitenbesluit met dien verstande dat dit gericht is op het gebruik van de kazerne. Nu dit rapport echter ook wordt gehanteerd voor het beoordelen van de ruimtelijke inpassing van nieuwe woningen in Villa Maria op Hoofdweg 25 is de VNG publicatie "Bedrijven en milieuzonering" eveneens relevant.

B5.3 Voorbeeld-toetsingskader projectbesluit of planherziening
Bij een buitenplanse inpassing via een projectbesluit of planherziening wordt de milieubelasting getoetst ter plaatse van de bestaande (of op grond van het bestemmingsplan toegestane) woningen of andere gevoelige functies. De toelaatbare milieubelasting kan in dit geval worden afgewogen en afgestemd op de omgevingskenmerken van de relevante woningen en gevoelige functies.

Geluid
Het toetsingskader voor geluid bestaat uit vier stappen waarbij per stap de geluidbelasting groter wordt en daarmee de onderzoeks- en motiveringsplicht.

Stap 1 *Indien de richtafstand (zie de lijsten in bijlage 1) voor het aspect geluid niet wordt overschreden, kan verdere toetsing voor het aspect geluid in beginsel achterwege blijven: buitenplanse inpassing is mogelijk.*
NB: voor de afstand tot gemengd gebied mag rekening gehouden worden met de vermindering van één afstandstap, zie paragraaf ... onderdeel omgevingstypen (bijvoorbeeld: richtafstand tot gemengd gebied voor categorie 3.2 is 50 meter in plaats van 100 meter).

Stap 2 *Indien stap 1 niet toereikend is:*
- Bij een geluidbelasting op woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen in gebiedstype rustige woonwijk of rustig buitengebied van maximaal:
- 45 dB(A) langtijdgemiddeld beoordelingsniveau;
- 65 dB(A) maximaal (piekgeluiden);
- 50 dB(A) ten gevolge van verkeersaantrekkende werking en;

- Bij een geluidbelasting op woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen in gebiedstype gemengd gebied van maximaal:
- 50 dB(A) langtijdgemiddeld beoordelingsniveau;
- 70 dB(A) maximaal (piekgeluiden);
- 50 dB(A) ten gevolge van verkeersaantrekkende werking;

is buitenplanse inpassing is mogelijk.

Stap 3 *Indien stap 2 niet toereikend is:*
- Bij een geluidbelasting op woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen in gebiedstype rustige woonwijk of rustig buitengebied van maximaal:
- 50 dB(A) langtijdgemiddeld beoordelingsniveau;
- 70 dB(A) maximaal (piekgeluiden);
- 50 dB(A) ten gevolge van verkeersaantrekkende werking en;

- Bij een geluidbelasting op woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen in gebiedstype gemengd gebied van maximaal:
- 55 dB(A) langtijdgemiddeld beoordelingsniveau;
- 70 dB(A) maximaal (piekgeluiden) exclusief piekgeluiden door aan- en afrijdend verkeer;

- 65 dB(A) ten gevolge van verkeersaantrekkende werking;

is buitenplanse inpassing mogelijk. Het bevoegd gezag dient echter te motiveren waarom het deze geluidbelasting in de concrete situatie acceptabel acht, waarbij tevens de cumulatie met de eventueel reeds aanwezige geluidbelasting moet worden betrokken. Het bevoegd gezag kan daarbij gebruik maken van gemeentelijk geluidbeleid, indien de te verwachten geluidbelasting voldoet aan de in dat gemeentelijk geluidbeleid vastgestelde grenswaarden voor het betreffende gebied.

Stap 4 *Bij een hogere geluidbelasting dan aangegeven in stap 3 zal buitenplanse inpassing doorgaans niet mogelijk zijn. Indien het bevoegd gezag niettemin tot inpassing wil overgaan, dient het dit grondig te onderzoeken, onderbouwen en motiveren waarbij tevens de cumulatie met eventueel reeds aanwezige geluidbelasting moet worden betrokken.*

Hier wordt niet aan de richtafstanden van stap 1 voldaan. In eerste instantie wordt gekeken naar stap 2 uitgaande van gemengd gebied.

H3 Bedrijfsgegevens
Het onderzoek geeft een duidelijke beschrijving van de inrichting, de voorkomende activiteiten en hoe daar de representatieve bedrijfssituatie uit is afgeleid.

H4.2 Aangehouden geluidsbronnen en -vermogens
De in tabel 1 getoonde geluidsvermogensniveaus zijn aannemelijk zowel in de onderlinge verhoudingen van de verschillende voertuigen als van de verschillende activiteiten.

H4.4 Indirecte hinder
In het onderzoek is uitgegaan van geluidsneutraal Dicht Asfaltbeton (DAB). Volgens de wegbeheerder ligt op de Hoofdweg echter geluidreducerend SMA-NL8 G+. Gezien het feit dat uit de rekenresultaten blijkt (zie H5.3) dat de signalering hierbij de bepalende geluidsbron is, is deze worst case aanname niet van significante invloed op de resultaten.

H5.1 Langtijdgemiddeld beoordelingsniveau
Op de beoogde woningen wordt in alle etmaalperiode voldaan aan de grenswaarden van het Activiteitenbesluit en de richtwaarden volgens stap 2.

H5.2 Maximale geluidniveaus
Op de beoogde woningen wordt in alle etmaalperiode voldaan aan de grenswaarden van het Activiteitenbesluit en de richtwaarden volgens stap 2. Voorwaarde hiervoor is dat de noordgevel van de noordvleugel zoals toegezegd als dove gevel wordt uitgevoerd en dat dit planologisch wordt geborgd.

H5.3 Indirecte hinder/verkeersaantrekkende werking
Het Activiteitenbesluit kent geen grenswaarden voor indirecte hinder.

De geluidbelasting op de beoogde woningen ten gevolge van de verkeersaantrekkende werking bedraagt volgens tabel 6 van het onderzoek ten hoogste 61 dB(A) en wordt veroorzaakt door de akoestische signalering bij uitrukken. Met de in het onderzoek omschreven maatregel in de vorm van het gebruik van de nachtstand van de signalering in zowel de avond- als nachtperiode, neemt de geluidbelasting volgens tabel 7 af tot 53 dB(A). Volgens de rekenresultaten in bijlage 8 is de hoogste berekende geluidbelasting echter feitelijk 52 dB(A). Deze geluidbelasting treedt op ter plaatse van beide bouwlagen van de westgevel van de noordvleugel. Op de andere gevels is de geluidbelasting 50 dB(A) of lager.

Met een geluidbelasting van 52 dB(A) wordt niet aan de richtwaarde voor stap 2 voldaan. Inpassing is echter wel mogelijk volgens stap 3.

Inpassing volgens stap 3 VNG publicatie
Volgens stap 3 is buitenplanse inpassing mogelijk met een motivering waarom deze geluidssituatie acceptabel wordt geacht, waarbij de cumulatie met de reeds aanwezige geluidbelasting moet worden betrokken. Er is geen gemeentelijk beleid op dit vlak.

Er is geen sprake van cumulatie van geluid. De richtwaarde voor stap 2 wordt alleen overschreden op de westgevel van de noordvleugel die volgens figuur 1 deel uit maakt van gebouwblok B waar voor wegverkeerslawaai wordt voldaan aan de ten hoogste toelaatbare geluidbelasting. Voor de overige geluidsaspecten (langtijdgemiddeld beoordelingsniveau en maximaal geluidsniveau) wordt voldaan aan de richtwaarden voor stap 2.

Uitgaande van een gevelwering van tenminste 20 dB (standaardeis Bouwbesluit) wordt hier aan het vereiste binnengeluidsniveau van 35 dB voldaan.

Hoewel de appartementen momenteel geen woonbestemming hebben is er wel sprake van een bestaand gebouw. Met een bestaand gebouw is er sprake van een wezenlijk andere situatie dan met een nieuw gebouw waarvan de exacte locatie nog variabel is. Het gebouw krijgt hiermee weer een nuttige bestemming en draagt bij aan het oplossen van woningtekorten. Het afbreken van dit gebouwdeel zou kapitaalvernietiging betekenen.

Op basis van de uitgevoerde onderzoeken, de te treffen bronmaatregelen aan de signalering, de onmogelijkheid van verdere maatregelen en het aanvaardbare binnenklimaat wordt buitenplanse inpassing hier aanvaardbaar geacht.

Conclusie
- Het onderzoek van Geluidmeesters is correct en akkoord.
- Voor 2 appartementen in gebouwblok C moeten hogere waarden worden vastgesteld. Voorwaarde voor de hogere waarden is dat de benodigde gevelwering wordt gehaald.
- Met een aanvullend onderzoek moet worden aangetoond dat de benodigde gevelwering wordt gehaald. Dit onderzoek moet aan de RUDD ter controle worden aangeboden.

- Het onderzoek van NAA is correct en akkoord.
- De berekende langtijdgemiddelde beoordelingsniveaus voldoen in alle etmaalperioden op de beoogde woningen aan de grenswaarden van het Activiteitenbesluit en aan de richtwaarden volgens stap 2 van de VNG-publicatie.
- De berekende maximale geluidsniveaus voldoen in alle etmaalperioden op de beoogde woningen aan de grenswaarden van het Activiteitenbesluit en de richtwaarden volgens stap 2 van de VNG-publicatie. Voorwaarde hiervoor is dat de noordgevel van de noordvleugel zoals toegezegd als dove gevel wordt uitgevoerd en planologisch geborgd.
- De berekende geluidbelasting ten gevolge van de verkeersaantrekkende werking voldoet ook met het instellen van de nachtstand voor de akoestische signalering niet aan de richtwaarde voor stap 2 van de VNG-publicatie. Het Activiteitenbesluit kent geen grenswaarden voor indirecte hinder.
- Inpassing van de beoogde appartementen volgens stap 3 van de VNG-publicatie wordt aanvaardbaar geacht.

datum 28-1-2021
dossiercode 20210128-59-25402

Geachte Marcel Beek,

U heeft een watertoets uitgevoerd op de website www.dewatertoets.nl. Op basis van deze digitale toets concluderen wij dat met uw plan **geen waterschapsbelang**wordt geraakt. Het waterschap gaat akkoord met het plan. U kunt direct door met de planvorming van uw plan en wij verzoeken u onderstaande tekst op te nemen in de toelichting van het plan (de waterparagraaf).

WATERPARAGRAAF GEEN WATERSCHAPSBELANG

Deze standaard waterparagraaf heeft betrekking op het plan Herbestemmen voormalig gemeentehuis te Smilde naar 15 appartementen en 4 kantoorruimtes.

Het plan betreft alleen een functieverandering van bestaande bebouwing en heeft geen invloed op de waterhuishouding. Er is geen sprake van (grond) wateroverlast in de omgeving van het plan. Er is geen waterschapsbelang.

Deze conclusie is automatisch getrokken op basis van de ingevoerde gegevens op www.dewatertoets.nl. Het proces van de watertoets is goed doorlopen. Het waterschap Drents Overijsselse Delta gaat akkoord met het plan.

Verklaring
Dit document is een automatisch gegenereerd bestand op basis van de door u ingevulde gegevens in de Digitale Watertoets. U bent akkoord gegaan met de door u ingevulde gegevens en u heeft verklaard alles naar waarheid te hebben ingevuld.

www.dewatertoets.nl

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Agendapunt:

De raad van de gemeente Midden-Drenthe **besluit**, op voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 12 juni 2023:

1. Het bestemmingsplan 'Bestemmingsplan Smilde, Hoofdweg 24' met IMRO-code NL.IMRO.1731.Hoofdweg24SM-VST1 ongewijzigd vast te stellen.
2. Bij dit bestemmingsplan geen exploitatieplan vast te stellen (artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening).
3. Het vastgestelde bestemmingsplan bekend te maken en ter inzage te leggen (artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening).

Besloten in de openbare vergadering van de raad,
gehouden op 6 juli 2023,

de raadsgriffier, | de plv. voorzitter,

C.A.M. Bodewes | ~~C. Bijl~~ J.C. Beugel